॥ अथ श्रीपाद्मे महापुराणे षष्ठमुत्तरखण्डं प्रारभ्यते ॥

folio - 1-280

उत्तरखंडाचीं चित्रें

सूत शौनक
नारद
शंकर

नरनारायण
मंदिर

ब्रम्हदेव
जालंधरदैत्य

जालंधर
देव

मत्स्य अ०
कूर्म अ०
वराह अ०

श्रीकृष्ण
सत्यभामा

इन्द्रप्रस्थ
यमुना नदी

पार्वती
शिव

वामन
राम

ॐश्रीविष्णवेनमः ॥ॐश्रीवेदव्यासायनमः॥ॐनारायणंनमस्कृत्यनरंचैवनरोत्तमम् ॥ देवींसरस्वतींव्यासंततोजयमुदीरयेत्॥१॥अज्ञानति[illegible]रान्धस्य
ज्ञानाञ्जनशलाकया ॥ चक्षुरुन्मीलितंयेनतस्मैश्रीगुरवेनमः॥२॥ऋषयऊचुः ॥ श्रुतंपातालखण्डंचत्वयाख्यातंविदांवर ॥ नानाख्यानस[illegible]युक्तंपरमा
नन्ददायकम्॥ ३ ॥अधुनाश्रोतुमिच्छामोभगवद्भक्तिवर्धनम् ॥ पाद्मेयच्छेषमस्तीहतद्ब्रूहिकृपयागुरो ॥ ४ ॥ सूतउवाच ॥ शृणुध्वंमुनय[illegible]सर्वेयदुक्तं
शङ्करेणहि ॥ पृच्छतेनारदायैवविज्ञानंपापनाशनम् ॥५॥ एकदानारदोलोकान्पर्यटन्भगवत्प्रियः ॥ गतोऽद्रिंमन्दरंशम्भुंप्रष्टुंकिञ्चिन्मनोगतम् ॥६॥
तत्रासीनमुमानाथंप्रणिपत्यशिवाज्ञया ॥ उपविष्टःसमादिष्टआसनेऽभिमुखोविभोः ॥ पप्रच्छचेदमेवेशंयन्मांपृच्छथसत्तमाः ॥७॥ नारदउवाच ॥
भगवन्देवदेवेशपार्वतीशजगद्गुरो ॥ भगवत्तत्त्वविज्ञानंयेनस्यात्तन्ममादिश ॥ ८ ॥ शिवउवाच ॥ शृणुनारदवक्ष्यामिपुराणंवेदसंमितम् ॥
यच्छ्रुत्वासर्वपापेभ्योमुच्यतेनात्रसंशयः॥९॥प्रथमोत्तरकीर्तिः[1]स्यात्पर्वताख्यानमेवच ॥ जालन्धरंतथाख्यानं श्रीशैलाख्यंततःपरम्॥१०॥हरिद्वारस्यं
व्याख्यानंविष्णुपादोद्भवांतथा ॥ प्रयागतीर्थंतेवक्ष्येदशाश्वमेधिकंचतत्॥११॥तुलसीमहिमाचैवशङ्खचक्रगदादिकम्॥द्वारकायास्तथाख्यानंमहोत्सव
विधिस्ततः ॥१२॥ तडाकजंतथापुण्यंवापीकूपप्रपादिजम् ॥ गाणपत्यंततोवक्ष्येवैष्णवागममेवच ॥१३ ॥ जीर्णोद्धारस्यमाहात्म्यंमन्दाकिनीसमाग
मम् ॥ साभ्रमत्यास्तुमाहात्म्यंमाहात्म्यंतीरजंतथा ॥ १४ ॥ स्त्रीशूद्राणांतथाधर्मंतथात्याज्यैश्चधारणम् ॥ उमामहेशसंवादेप्रोक्तंनामसहस्रकम्
॥१५॥कैलासात्तत्समानीतंनारदेनाग्रजन्मना ॥ लोकानांब्राह्मणानांचक्षत्रियाणांविशेषतः ॥१६॥ स्त्रीशूद्राणांविशेषेणपठितव्यंसमाहितैः ॥ इदंपवित्रं
परमंपुण्यमायुष्यवर्धनम्॥१७॥पठितव्यंविशेषेणविष्णोःसायुज्यमाप्नुयात् ॥ विष्णोर्नामसहस्रंतत्पावनंभुविविश्रुतम्॥१८॥चतुर्विंशतिमूर्तीनांस्थान
कानीहसंवदे ॥ तेषांचमातापितरावन्तरंचब्रवीम्यहम् ॥१९॥ गोत्रंवेदांश्चतेषांवैकर्माणीहतथैवच ॥ स्त्रियस्तेषांप्रवक्ष्यामियथाविज्ञानदर्शनात् ॥२०॥
चतुर्विंशत्येकादशीनांद्वादशीनांप्रभावताम् ॥ गोदावर्याश्चमाहात्म्यंशङ्खंचक्रादिधारणम् ॥२१॥ ब्राह्मणानांविशेषेणधारणंविधिपूर्वकम् ॥ यमुना
याश्चमाहात्म्यंगण्डिकायास्तथामुने॥२२॥ वेत्रवत्यास्तुमाहात्म्यंवच्म्यहंतेनसंशयः॥ गिह्लितीर्थोद्भवंपुण्यंशिलाक्षेत्रंमहच्चयत् ॥ २३ ॥ तत्सर्वं[illegible]
वक्ष्यामिखण्डेह्युत्तरसंज्ञके ॥ अर्बुदेश्वरमाहात्म्यंतत्रतीर्थादिकंचयत् ॥ २४ ॥ सरस्वत्याश्चमाहात्म्यंसिद्धक्षेत्रादिकंचयत् ॥ पद्मनाभसमुत्पत्तितुल
स्याश्चैवधारणम् ॥ २५ ॥ गोपीचन्दनमाहात्म्यंपट्टपूजांतथैवच ॥ निरञ्जनस्यमाहात्म्यंतथाविज्ञानदर्शनम् ॥ २६ ॥ तत्रदीपप्रदानंचधूपदानं

१'प्रथमं नरकीर्तिः' इ० पा०।

विशेषतः ॥ कार्तिकस्याथमाहात्म्यंमाहात्म्यंमाघजंतथा ॥ २७ ॥ सर्वेषांचव्रतानांचमाहात्म्यंविधिपूर्वकम् ॥ शृणुनारदवक्ष्यामिजगन्नाथाख्यमुत्तमम् ॥२८॥ यंदृष्ट्वामुच्यतेलोकोब्रह्महत्यादिपातकात् ॥ यत्रसिद्धंतथाभुक्तंपारलौकिकदायकम् ॥२९॥ब्राह्मणायत्रभुञ्जन्तिवेदशास्त्रविशारदाः॥ अन्येषांचैवलोकानांकाकथाचैवसुव्रत ॥ ३० ॥ पञ्चविंशत्यत्रनागानर्तक्योविविधास्तथा ॥ ब्रह्महत्याबालहत्यागवांहत्यातथैवच ॥ ३१ ॥ ताः सर्वाविलयंयान्तिजगन्नाथस्यदर्शनात् ॥ जगन्नाथेत्युच्चरञ्जन्तुर्महापापैःप्रमुच्यते ॥ ३२ ॥ विष्णोःपूजनकंपुष्पैस्तन्माहात्म्यमपिब्रुवे ॥ पर्वतानांवर्णनंचदेशानांवर्णनंतथा ॥ ३३ ॥ गोपूजनादिमाहात्म्यंसिद्धानांचैवपूजनम् ॥ सिक्थेदत्तेतुयत्पुण्यंतत्सर्वंप्रवदाम्यहम् ॥ ३४ ॥ कदलीगर्भदानंचवृक्षदानंततःपरम् ॥ अश्वदानंहस्तिदानंजपमाहात्म्यमुत्तमम् ॥ ३५ ॥ मन्त्रदीक्षागमंचैवगुरोर्लक्षणमेवच ॥ शिष्यस्यलक्षणंप्रोक्तंयथापौराणिकाविदुः ॥ ३६ ॥ चरणोदकमाहात्म्यंपितृश्राद्धादिकंचयत् ॥ पितृक्षयाहदानंचनीलोत्सर्गविधिस्ततः ॥ ३७ ॥ ग्रहणंचन्द्रपूष्णोश्चतत्रदानंचयद्भवेत् ॥ शालग्रामस्यदानस्यमाहात्म्यंमाल्यगन्धयोः ॥ ३८ ॥ दशम्यैकादशीवेधंद्वादशीहरिवासरम् ॥ तेषांचैवतुमाहात्म्यंरुद्रनामादिकंचयत् ॥ ३९ ॥ मथुरायाश्चमाहात्म्यंकुरुक्षेत्रादिकंतथा ॥ सेतुबन्धस्यचाख्यानंश्रीरामेश्वरजंतथा ॥ ४० ॥ त्र्यम्बकस्यचमाहात्म्यंपश्चवत्याश्चयत्फलम् ॥ दण्डकारण्यमाहात्म्यंशृणुवाडवसत्तम ॥ ४१ ॥ दण्डकारण्यमाहात्म्यंनृसिंहोत्पत्तिकारणम् ॥ गीतायाश्चैवमाहात्म्यंतथाभागवतस्यच ॥ ४२ ॥ कालिन्द्याश्चैवमाहात्म्यमिन्द्रप्रस्थस्यवर्णनम् ॥ रुक्माङ्गदचरित्रंतुमहिमावैष्णवस्यच ॥ ४३ ॥ वैष्णवेह्येकभुक्तेतुशृणुवाडवसत्तम ॥ ससागरांचपृथिवींदत्त्वाचैवतुयत्फलम् ॥ ४४ ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिभुक्तेह्येकेतुवैष्णवे ॥ सात्त्विकाः सत्त्वसम्पन्नाराजसाःकामुकाःस्मृताः ॥ ४५ ॥ तामसाअधमाःप्रोक्तावैष्णवानांतुलक्षणम् ॥ ब्राह्मणावैष्णवायेतुवेदधर्मपरायणाः ॥ ४६ ॥ तेषांमाहात्म्यंवक्ष्यामियथोक्तंचैवनारद ॥ विष्णुनिन्दारतायेवैद्रव्यलोभेनसत्तम ॥४७॥ तेषांपापंतुवक्ष्यामिसाम्प्रतंचर्षिसत्तम ॥[1] ज्वालामुख्यास्तथाख्यानंहिमशैलेक्षणंतथा ॥४८॥ब्रह्मोत्पत्तिस्तुवैयत्रतंप्रदेशंवदाम्यहम् ॥ कायस्थानांसमुत्पत्तिर्गयाख्याख्यानमेवच ॥४९॥ गदाधरस्वरूपंचफल्गुवर्णनमेवच ॥ एतेषांचैवमाहात्म्यंपाद्मेदृष्टंतथाश्रुतम् ॥ ५० ॥ महाबोधस्वरूपंचसकल्केयंशृणुष्वच ॥ रामगयायामाहात्म्यंतथाप्रेतशिलाभवम् ॥ ५१ ॥ ब्रह्मणश्चतथाख्यानंशिलाख्यानंवदाम्यहम् ॥ ब्रह्मयोनेस्तथाख्यानमक्षयाख्यवटस्यच ॥ ५२ ॥ श्राद्धेतत्रमहत्पुण्यंयत्तत्सर्वंवदाम्यहम् ॥

१ 'शालग्रामस्य माहात्म्यं माहात्म्यं माल्यगन्धयोः' इ० पा० ।

महेश्वरकृतांभक्तिविष्णुनाचमहात्मना ॥५३ ॥ अद्यापिकाश्यांजपतिमहारुद्रोह्यनामयम् ॥ माहात्म्यंचततोवक्ष्येसागरस्यहिनारद ॥५४॥ तिलतर्प
णंजपुण्यंयवजंपुण्यमेवच ॥ तुलसीदलसंयुक्तंतर्पणंदेवजंतथा ॥ ५५ ॥ तन्माहात्म्यंप्रवक्ष्यामियथोक्तंब्रह्मणामम ॥ शङ्खनादस्यमाहात्म्यंपुण्यंचा
सङ्ख्यसंज्ञकम् ॥ ५६ ॥ रवेर्वारस्यमाहात्म्यंयोगस्यविष्णुसंज्ञिनः ॥ वैधृतस्यचमाहात्म्यंव्यतीपातस्यवैतथा ॥ ५७ ॥ एतत्सर्वंप्रवक्ष्यामियथोक्तं
चैवनारद ॥ अन्नदानंवस्त्रदानंभूमिदानंतथैवच ॥ ५८ ॥ शय्यादानंचगोदानंतथावृषभमेवच ॥ जन्माष्टम्याश्चमाहात्म्यंमतस्यमाहात्म्यमेवच ॥
॥ ५९ ॥ कूर्ममाहात्म्यंतत्प्रोक्तंवाराहस्यतथैवच ॥ माहात्म्यंचगवादीनांदानानांप्रवदाम्यहम् ॥ ६० ॥ प्रह्लादमुखभक्तायेयेकेचिद्धुविविश्रुताः ॥
तन्माहात्म्यंततोवक्ष्येशृणुदेवर्षिसत्तम ॥ ६१ ॥ जागरेमहिमाचैवदीपदानेकृतेचयत् ॥ प्रहरेषुपृथक्पूजाफलंदेवर्षिसत्तम ॥ ६२ ॥ परशुरामस्य
चाख्यानंरेणुकायावधस्तथा ॥ ब्राह्मणानांभूमिदानंरामेणैवचयत्कृतम् ॥ ६३ ॥ रामस्याश्रमजंपुण्यंवदाम्यहमशेषतः ॥ नर्मदायास्तथाख्यानं
पुण्यंपूजानयोस्तथा ॥ ६४ ॥ दानंवेदपुराणानामाश्रमाणांनिरूपणम् ॥ हिरण्यदानपुण्यंचब्रह्माण्डदानमेवच ॥ ६५ ॥ पद्मपुराणदानंचखण्डा
नांव्यक्तयस्तथा ॥ प्रथमंसृष्टिखण्डंचद्वितीयंभूमिखण्डकम्॥६६॥स्वर्गखण्डंतृतीयंतुचतुर्थंब्रह्मखण्डकम् ॥ पातालंपञ्चमंखण्डंपरिशिष्टस्वरूपकम् ॥
॥ ६७ ॥ षष्ठंक्रियायोगसारमुत्तरंतूत्तरंक्रमात् ॥ एतत्पद्मपुराणंतुव्यासेनतुमहात्मना ॥ ६८ ॥ कृतंलोकहितार्थायब्राह्मणश्रेयसेतथा ॥
॥ शूद्राणांपुण्यजननंतीव्रदारिद्र्यनाशनम् ॥ ६९ ॥ मोक्षदंसुखदंचाशुकल्याणप्रदमव्ययम् ॥ श्रुत्वादानंतथाकुर्याद्विधिनातत्रनारद ॥ ७० ॥
इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यांसंहितायामुत्तरखण्डेमहेशनारदसंवादेबीजसमुच्चयोनामंप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ महेशउवाच ॥ एकलक्षं
पञ्चविंशत्सहस्राःपर्वतास्तथा ॥ तेषांमध्येमहत्पुण्यंबदर्याश्रममुत्तमम् ॥ १ ॥ नरनारायणोदेवोयत्रतिष्ठतिनारद ॥ तस्यस्वरूपंतेजश्चवक्ष्या
मीहचसाम्प्रतम् ॥ २ ॥ हिमपर्वतशृङ्गेचकृष्णाकारतयाद्विज ॥ पुरुषौतत्रवर्तेतेनरनारायणावुभौ ॥ ३ ॥ श्वेतएकस्तुपुरुषःकृष्णोह्येकतमः
पुनः ॥ पिङ्गलश्वेतवर्णश्चजटाधारीमहाप्रभुः ॥४॥ कृष्णोनारायणोह्येषजगदादिर्महाप्रभुः ॥ चतुर्बाहुर्महाञ्छ्रीमान्व्यक्तोऽव्यक्तःसनातनः ॥ ५ ॥
उत्तरायणेमहापूजाजायतेतत्रसुव्रत ॥ षण्मासादिकपर्यन्तंपूजानैवचजायते ॥ ६॥ हिमव्याप्तंतदाजातंयावद्वैदक्षिणंभवेत् ॥ अतएतादृशोदेवोनभूतोन
भविष्यति ॥ ७ ॥ तत्रदेवावसन्तीहऋषीणांचाश्रमास्तथा ॥ अग्निहोत्राणिवेदानांध्वनिःप्रश्रूयतेसदा ॥ ८ ॥ तस्यवैदर्शनंकार्यंकोटिहत्या

१ 'पातालं च तृतीयं स्याच्चतुर्थं पुष्करं तथा' इ० पा० ।

विनाशनम् ॥ अलकनन्दायत्रगङ्गातत्रस्नानंसमाचरेत् ॥ ९ ॥ कृत्वास्नानंतुवैतत्रमहापापात्प्रमुच्यते ॥ यत्रविश्वेश्वरोदेवस्तिष्ठत्येव
नसंशयः ॥१०॥ एकस्मिन्समयेतत्रसुतपस्तप्तवानहम् ॥ तदानारायणोदेवोभक्तानांहितकृपाकरः ॥ ११॥ अव्ययःपुरुषःसाक्षादीश्वरोगरुडध्वजः ॥
सुप्रसन्नोऽब्रवीन्मांवैवरंवरयसुव्रत ॥ १२ ॥ श्रीनारायणउवाच ॥ यंयमीप्ससिदेवत्वंतंतंकामंददाम्यहम् ॥ त्वंकैलासविभुःसाक्षाद्रुद्रोवैविश्वपालकः॥
॥ १३ ॥ रुद्रउवाच ॥ अलंगृह्णामिभोदेवसुप्रसन्नोजनार्दन ॥ द्वौवरौमदीयेतांयदिदातुंत्वमिच्छसि ॥ १४ ॥ तवभक्तिःसदैवास्तुभक्त
राजोभवाम्यहम् ॥ सर्वेलोकाब्रुवन्त्वेवमयंभक्तःसदैवहि ॥ १५ ॥ तवप्रसादाद्देवेशमुक्तिदाताभवाम्यहम् ॥ येलोकामांभजिष्यन्तितेषांदातान
संशयः ॥ १६ ॥ विष्णुभक्तइतिख्यातोलोकेचैवभवाम्यहम् ॥ यस्याहंवरदातातुतस्यमुक्तिर्भवेत्प्रभो ॥ १७ ॥ जटिलोभस्मलिप्तोह्यहंवै
तवसन्निधौ ॥ तवदेवप्रसादेनलोकेख्यातोभवाम्यहम् ॥ १८॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० नारदोमापतिसंवादेबदरीनारायणमाहात्म्येरुद्रप्रसादोना
मद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ सूतउवाच ॥ एकदानारदोद्रष्टुंपाण्डवान्दुःखकर्शितान् ॥ ययौकाम्यवनंविप्रःसत्कृतस्तैर्यथाविधि ॥ अथनत्वा
मुनिश्रेष्ठंयुधिष्ठिरउवाचह॥ १॥युधिष्ठिरउवाच ॥ भगवन्कर्मणाकेनदुःखाब्धौपतितावयम्॥२॥सूतउवाच ॥ तमुवाचऋषिर्दुःखंत्यजत्वंपाण्डुनन्दन॥
सुखदुःखसमाहारेसंसारेकःसुखीनरः॥३॥ईश्वरोऽपिहिनस्थायीपीडयतेदेहसञ्चयैः ॥ नदुःखरहितःकश्चिद्देहीदुःखसहोयतः॥४॥शरीरंसवितुर्यस्माद्राहु
स्तद्ग्रसतेबली ॥ राहोरपिशिरश्छिन्नंशौरिणामृतभोजने ॥ ५ ॥ सोऽपिशार्ङ्गधरोदेवःक्षिप्तःसागरगह्वरे ॥ जालन्धरेणवीरेणनिहतःसोऽपिशम्भुना ॥
॥ ६ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ कोऽसौजालन्धरोवीरःकस्यपुत्रःकुतोबली ॥ कथंजालन्धरंसङ्ख्येहतवान्वृषभध्वजः ॥ ७ ॥ एतत्सर्वंसमाचक्ष्वविस्त
रेणतपोधन ॥ सूतउवाच ॥८॥ राज्ञासएवमुक्तस्तुकथयामासनारदः ॥९॥ नारदउवाच ॥ शृणुभूपकथांदिव्यामशेषाघौघनाशिनीम् ॥ ईशानसिन्धु
सून्वोश्चसङ्ग्राममपरमाद्भुतम्॥१०॥एकदागिरिशंस्तोतुंप्रययौपाकशासनः ॥ अप्सरोगणसङ्कीर्णोदेवैर्बहुभिरावृतः॥११॥गन्धर्वैरावृतोदेवस्तन्त्रीशिक्षा
सुकोविदैः॥रम्भातिलोत्तमारामाकर्पूराकदलीतथा॥१२॥मदनाभारतीकामासर्वाभरणभूषिताः॥ नर्तक्यश्चतथाचान्याःसमाजग्मुःसुरान्तिकम्॥१३॥
गन्धर्वयक्षसिद्धास्तुनारदस्तुम्बुरुस्तथा॥किन्नरामुहुराजग्मुस्तथाकिन्नरयोषितः ॥ १४ ॥वायुश्चवरुणश्चैवकुबेरोधनदस्तथा ॥ यमश्चाग्निर्निर्ऋतिश्चये
चान्येदेवतागणाः ॥ १५ ॥ विमानसंस्थोमघवाविमानस्थाःसुराङ्गनाः ॥ स्ववाहनगतादेवाःकैलासंप्रययुर्जवात् ॥ १६ ॥ ददृशुस्तेततोदेवाः
कैलासंपर्वतोत्तमम् ॥ महीधराणांसर्वेषांपृथिव्याइवमण्डनम् ॥ १७ ॥ सर्वतःसुखदंशुद्धंसिद्धिराशिमिवस्थितम् ॥ यत्रवृक्षाःकल्पवृक्षाः

पाषाणाश्चिन्तितप्रदाः ॥ १८ ॥ पुन्नागैर्नागचम्पैश्चतिलकैर्देवदारुभिः ॥ अशोकैःपाटलैश्चूतैर्मन्दारैःशोभितोगिरिः ॥ १९ ॥ पर्यन्त
कवनामोदवाहकायत्रवायवः ॥ पङ्कुत्वंबहुचारेणयान्तितेमलयानिलाः ॥ २० ॥ वाप्यःस्फटिकसोपानाह्यगाधविमलोदकाः ॥ वैडूर्य
नालसंसक्तसौवर्णनिभपङ्कजाः ॥ २१ ॥ कुमुदानांद्युतिर्यत्रराजतेसर्वतोदिशम् ॥ कह्लारैःशोभितावाप्यःपिनद्धाःपद्मरागवत् ॥ २२ ॥
हरिन्मणिनिबद्धाश्चगोमेदैःसर्वतोवृताः ॥ पद्मरागशिलाबद्धानानाधातुविचित्रिताः ॥ २३ ॥ ददृशुःसुन्दरतरंनाकाधिकविनिर्मितम् ॥
कैलासंपर्वतश्रेष्ठंदृष्ट्वातेविस्मयंगताः ॥ २४ ॥ विमानादवतीर्णाश्चमघवादेवताश्चताः ॥ द्वारपालमथागम्यनन्दिनंवाक्यमब्रुवन् ॥ २५ ॥
इन्द्रउवाच ॥ भोभोगणवरश्रेष्ठशृणुमेवाक्यमुत्तमम् ॥ समाज्ञापयशीघ्रंत्वंनृत्यार्थमिहमागतम् ॥ ईश्वरंप्रतिदेवेशंसर्वदेवैःसमावृतम् ॥ २६ ॥ नारद
उवाच ॥ इन्द्रस्यवचनंश्रुत्वागिरिशंनन्दिरब्रवीत् ॥ प्रभोऽयमागतःसर्वैर्देवराजःपुरन्दरः ॥ २७ ॥ नृत्यार्थमथतंप्राहानयशीघ्रंशचीपतिम् ॥
प्रवेशयामासतदानन्दीतैःसहवासवम् ॥ २८ ॥ सदृष्ट्वागिरिशंदेवंतुष्टाववृषभध्वजम् ॥ रम्भाद्यास्तास्तदासर्वानर्त्तक्योहरसन्निधौ ॥ २९ ॥
मृदङ्गवीणांवादित्रैर्मुदानाट्यंप्रचक्रिरे ॥ कांस्यवाद्यान्प्रगृह्यान्यावंशतालान्सकाहलान् ॥ ३० ॥ चक्रुस्तानृत्यसंरम्भंस्वयंदेवःपुरन्दरः ॥ अतीव
नर्तनंचक्रेसुन्दरंदेवदुर्लभम् ॥ ३१ ॥ ईश्वरस्तोषमापन्नोवासवंवाक्यमब्रवीत् ॥ प्रसन्नोऽहंसुरश्रेष्ठजातस्तेव्रियतांवरः ॥ ३२ ॥ इत्युक्तवतिदेवेशे
स्वबाहुबलगर्वितः ॥ प्रत्युवाचहरंवाक्यंसङ्ग्रामःसंवृतोमया ॥ ३३ ॥ यत्रत्वत्सदृशोयोद्धातद्युद्धंदेहिमेप्रभो ॥ इत्युक्त्वानिर्गतोजिष्णुर्लब्ध्वा
शम्भोर्वरंप्रभोः ॥ तस्मिन्गतेतदाशक्रेगिरिशोवाक्यमब्रवीत् ॥ ३४ ॥ शङ्करउवाच ॥ गणामेश्रूयतांवाक्यंदेवराजोऽतिगर्वितः ॥ ३५ ॥ नारद
उवाच ॥ इत्युक्त्वाक्रोधसंयुक्तोबभूवचततोहरः ॥ आविरासीत्ततःक्रोधोमूर्त्तिमान्पुरतःस्थितः ॥ ३६ ॥ घनान्धकारसदृशोमृडंक्रोधस्ततो
ऽब्रवीत् ॥ देहिमेत्वंहिसन्देशंकिंकरोमितवप्रभो ॥ ३७ ॥ उमापतिस्तदोवाचगच्छत्वंवासवंजय ॥ स्वर्गसिन्धुंसमासाद्यसागरस्यचवीर्यवान् ॥ ३८ ॥
इत्युक्तोऽन्तर्दधेक्रोधोगणास्तेविस्मयंययुः ॥ ईशानकल्पेजातेतुकामेनार्णवसङ्गमे ॥ ३९ ॥ नाकसिन्धुस्तदामत्तास्वयौवनभरोष्मणा ॥ तांदृष्ट्वा
सिन्धुराजश्चजलकल्लोलवानभूत् ॥ ४० ॥ तदाबभूवराजेन्द्रगङ्गासागरसङ्गमः ॥ महानदीतदांप्राप्यरेमेचात्मबलेनच ॥ ४१ ॥ अत्रान्तरेसमुद्रस्य
बभूवसुभटस्ततः ॥ सूनुस्तस्यांमहानद्यांसमुद्रादभवद्बली ॥ ४२ ॥ महार्णवतनूजेनजातमात्रेणपार्थिव ॥ रुदतोत्कम्पितापृथ्वीत्रिलोकीनादिता
भवत् ॥ ४३ ॥ समाधिबद्धमुद्रांचसन्तत्याजचतुर्मुखः ॥ अत्रान्तरेपरित्रस्तांतांसंवीक्ष्यजगत्रयीम् ॥ ४४ ॥ धातासुरेन्द्रवाक्येनप्रजगामहार्णवम् ॥

आश्चर्यमितिसञ्चिन्त्यहंसारूढोजवाद्ययौ ॥ ४५ ॥ ब्रह्माणमागतंवीक्ष्यसपर्यांविदधेऽर्णवः ॥ तमुवाचततोब्रह्माकिंगर्जसिवृथाम्बुधे ॥
॥ ४६ ॥ समुद्रउवाच ॥ नाहंगर्जामिदेवेशमत्सुतोबलवान्प्रभो ॥ शिशोर्वैकुरुरक्षांचदुर्लभंतवदर्शनम् ॥ ४७ ॥ सन्दर्श्यतांचतनयोभार्यां
प्राहातिशोभनाम् ॥ ययौसाभर्तुरादेशात्सपुत्राब्रह्मणोऽन्तिके ॥ ४८ ॥ उत्सङ्गदेशेचतुराननस्यविधायपुत्रंचरणौननाम ॥ तदासमुद्रात्मज
मद्भुतंतंदृष्ट्वाविधातुःकिलविस्मयोऽभूत् ॥ ४९ ॥ गृहीतकूर्चस्यशिशोःकरंचयदाविरिञ्चिर्नशशाकमोचितुम् ॥ तदासमुद्रःप्रहसन्प्रयातःकूर्चंप्रगृ
ह्यार्भकरंविमोचयन् ॥ ५० ॥ तादृशंतस्यबालस्यदृष्ट्वाविक्रममात्मभूः ॥ प्रीत्याजालन्धरेत्याहनाम्नाजालन्धरोऽभवत् ॥ ५१ ॥ वरंददा
वथोतस्यप्रणयेनप्रजापतिः ॥ अयंजालन्धरोदेवैरजेयश्चभविष्यति ॥ ५२ ॥ पातालसहितंनाकंमत्प्रसादेनभोक्ष्यति ॥ इत्युक्त्वान्तर्दधे
ब्रह्माहंसमारुह्यसत्वरः ॥ ५३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० युधिष्ठिरनारदसंवादेउत्तरखण्डेजालन्धरोत्पत्तिर्ब्रह्मागमोनामतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥
नारदउवाच ॥ क्रमेणवर्द्धमानोऽसौबाल्यभावेसबालकः ॥ निपत्यमातुरुत्सङ्गेसागरंप्रतिधावति ॥ १ ॥ आनीयचक्रेसचपञ्जरस्थान्क्रीडापरः
केसरिणांकिशोरान् ॥ सिंहादिनेभादिभिर्युद्धमेवंयुद्धोपयोगीवतदीयवीर्यम् ॥ २ ॥ तस्मादाकाशमुत्पत्यखेचरांन्पांतयेद्भुवि ॥ गर्जितैर्भीष
यामाससरिद्भिस्सहसागरम् ॥ ३ ॥ समुद्रान्तर्गतंसर्वंसत्त्वजातंतुपार्थिव ॥ ग्रस्तंसिन्धुसुतेनेतितद्भयाच्छन्नतांगतम् ॥ ४ ॥ दृष्ट्वानिःस
त्त्वकंतोयंतद्भयाद्वडवानलः ॥ निजदेशंपरित्यज्यप्रविवेशहिमालयम् ॥ ५ ॥ सबालत्वंपरित्यज्यक्रमेणार्णवनन्दनः ॥ ततोनववयःप्राप्य
विक्रमेणाक्रमद्दिवम् ॥ ६ ॥ एकदापितरंप्राहसमुद्रंसिन्धुनन्दनः ॥ मन्निवासोचितंस्थानंदेहितातातिविस्तृतम् ॥ ७ ॥ सम्बुध्यवचनं
सूनोःसजगादमहार्णवः ॥ पुत्रदास्याम्यहंराज्यंतववैभुविदुर्लभम् ॥ ८ ॥ अनन्तरंदैत्यगुरुःसमुद्रंभार्गवोगतः ॥ तमागतंविलोक्याब्धि
र्विधिनासमपूजयत् ॥ ९ ॥ अथनदिपतिदत्तप्राप्तसौन्दर्यनिर्यन्मणिमहसिसतस्मिन्नासनेसन्निविष्टः ॥ रुचिररुचिसुमेरोःसुन्दरेशृङ्गभागेकमलज
इवकान्तिंकिञ्चिदुच्चैर्जहार ॥ १० ॥ कृताञ्जलिपुटोभूत्वाव्याजहारार्णवःकविम् ॥ दिष्ट्यातवात्रागमनंवदकिंकरवाण्यहम् ॥ ११ ॥ तदा
दैत्यकुलाचार्यःप्राहतंसागरंकविः ॥ किंतनजातुजातेनमातुर्यौवनहारिणा ॥ १२ ॥ प्ररोहन्विनयःस्वस्यवंशस्याग्रेध्वजोयथा ॥ तवात्मजोविक्र
मेणत्रैलोक्यंभोक्ष्यतिध्रुवम् ॥ १३ ॥ जम्बूद्वीपेमहापीठंयोगिनीगणसेवितम् ॥ आप्लावितंत्वयेदानींमुञ्चजालन्धरालयम् ॥ १४ ॥ तत्रराज्यंप्रयच्छा
स्मैतनयायमहार्णव ॥ अजयश्चाप्यवध्यश्चतत्रस्थोऽयंभविष्यति ॥ १५ ॥ एवमुक्तोऽर्णवःप्रीत्याभार्गवेणाथलीलया ॥ अपासर्पत्ससतप्रीत्यैजलेस्थलमभ्र

शंयत ॥ १६ ॥ शतयोजनविस्तीर्णमायतंचशतत्रयम् ॥ देशंजालन्धरंपुण्यंतस्यनाम्नैवविश्रुतम् ॥ १७ ॥ दैत्यवर्यंसमाहूयमयंप्रोवाचसागरः ॥
पुरंजालन्धरेपीठेकुरुजालन्धरायवै ॥ १८॥ अम्भोधिनैवमुक्तस्तुचक्रेरत्नमयंपुरम् ॥ प्राकारगोपुरद्वारसोपानगृहभूमिकम् ॥ १९॥ यत्रेन्द्रनीलसम्बद्ध
प्रासादतलसंस्थिताः ॥ मेनिरेजलदोद्योगंताण्डवस्थाःशिखण्डिनः ॥२०॥ यत्रप्रवालमाणिक्यभवनोत्थामरीचयः ॥ सेव्यन्तेशकुनैश्चूतरुचिराङ्कुर
शङ्कया ॥ २१ ॥ यत्रकाञ्चनहर्म्येषुत्विषोवह्निषुकातराः ॥ विलोक्यप्रपलायन्तेदावशङ्काःशिखण्डिनः ॥२२॥ यत्रस्फटिकशालोत्थप्रभासंमिश्रिता
दिशः ॥ विभान्तिमन्दरोद्भ्रान्ताःसफेनार्णवसन्निभाः ॥ २३ ॥ यत्रमोहंस्त्वहर्म्येषुविभातालोकसंस्थिताः ॥ चक्रिरेललनाःपूर्णसान्ध्यच
न्द्रोपमाननाः ॥ २४ ॥ यत्रेन्द्रनीपकादम्बपवनोद्यानमोदिताः ॥ चित्तंविशन्त्योनारीणांचक्रिरेमोहनज्वरम् ॥ २५ ॥ यत्रलैख्यगतंनृणांविलोक्य
सुरतंजनः ॥ संयातिद्विगुणंनूनंनिजकान्तारतोद्यमम् ॥ २६ ॥ यत्रवातायनोद्भूतधूपधूमस्यलेखया ॥ नभोबभूवतद्गङ्गाकालिन्दीसङ्गमोपमम् ॥
॥ २७ ॥ यत्रानेकगृहोद्भूतप्रभयासकलंनभः ॥ विभातीन्द्रायुधाकीर्णःशरन्मेघइवोन्नतः ॥ २८ ॥ यत्रानिशंभ्रमभ्रान्ताःसूर्यवाहाःप्रपीडिताः॥
विश्रामंयान्तिमध्याह्नेप्रासादशिरसिस्थिताः ॥ २९ ॥ यत्रकुत्रचहर्म्येषुबिभ्रत्योमालतीस्रजः ॥ रात्रौसम्भूतनक्षत्राइवरेजुर्वराङ्गनाः ॥ ३० ॥ यत्र
हाटकहिन्दोलशृङ्खलाघर्षणोद्भवः ॥ चकारसुन्दरीशब्दःस्फुटंमेरुभुवोभुवम् ॥ ३१ ॥ साकंसरिद्भिःपुत्रस्योशनसासहसागरः ॥ तत्राभिषेक
मकरोद्द्वादित्रैर्निजगर्जितैः ॥ ३२ ॥ याःस्कन्दस्यजगादतारकजयेदेवःस्वयम्भूःस्वयंस्वःसाम्राज्यमहोत्सवेऽपिचशचीकान्तस्यवाचस्पतिः ॥
ताभिश्चित्रविरिञ्चिवक्त्रसरसीहंसीभिराशास्महेवाणीभिर्वसुधाविवाहसमयेमन्त्रोत्सवेमङ्गलम् ॥ ३३ ॥ महापद्मसहस्रंतुसैन्यमात्मोदरोद्भवम् ॥
जालन्धरायपुत्रायददौभीमंमहोदधिः ॥३४ ॥ जालन्धरायशुक्रोऽपिप्रीत्याविद्यांनिजांददौ ॥ मृतसञ्जीवनींनाम्नामायांरुद्रविमोहिनीम् ॥ ३५ ॥
शस्त्रास्त्रविद्याअन्याश्चविधिनाअब्धिसूनवे ॥ यदन्यत्सकलंतस्मैव्याख्यातंकविनातदा ॥ ३६ ॥ ततोजालन्धरंपुत्रमभिषिच्यार्णवोययौ ॥
स्वस्थानंदिव्यदेहेननदीभिःपरिवारितः ॥ ३७ ॥ दृष्ट्वाजालन्धरोदिव्यपुरंगोपुरमण्डितम् ॥ व्यचरत्सहशुक्रेणद्विजसङ्घैःसुपूजितः ॥ ३८ ॥
एतस्मिन्नन्तरेदैत्याःपातालस्थामहाबलाः ॥ प्राप्ताजालन्धरंसर्वेकालनेमिपुरोगमाः ॥ ३९ ॥ ततोमहाबलावीराबलंक्षीरोदसन्निभम् ॥ तस्यशुम्भा
सुरंदैत्यंसेनापतिमकल्पयन् ॥ ४० ॥ बलंस्ववशगंकृत्वाकृत्वाभुविस्थिरंजलम् ॥ जालन्धरस्तदाराज्यंपितृदत्तंचकारसः ॥ ४१ ॥ अत्रान्तरेऽप्सराः
कांचित्स्वर्णेत्यासीत्पुरादिवि ॥ तस्याःकौञ्चप्रसादेनवृन्दानामसुताभवत् ॥ ४२ ॥ धात्राविभवसंयुक्तंसौन्दर्यंयत्कृतंपृथक् ॥ तत्तदेकगतंद्रष्टुंवृन्दा

गात्रंविनिर्मितम् ॥ ४३ ॥ तांवृन्दामतिचावङ्गींप्रमदांजनमोहिनीम् ॥ स्वर्णाजालन्धरस्यार्थेददौशुक्रायया‌चते ॥ ४४ ॥ शुक्रउवाच ॥ कन्दर्पस्य
जगन्नेत्रशस्त्रेणाश्चर्यकारिणा ॥ रूपेणानेनरम्भोरुदीर्घायुःसुखिनीभव ॥ ४५ ॥ निर्मायस्वयमेवविस्मितमनाःसौन्दर्यसारेणयंस्वव्यापारपरिश्रमस्य
कलशंवेधाःसमारोपयत् ॥ कन्दर्पंपुरुषंस्त्रियोविदधतेयस्मिन्नदृष्टेसतिद्रष्टव्यावधिरूपमाप्नुहिपर्तितंदीर्घनेत्रंभटम् ॥ ४६ ॥ नारदउवाच ॥ उपयेमे
विवाहेनगान्धर्वेणार्णवात्मजः ॥ वृन्दांतौदम्पतीजातौजनानन्दकरौनृप ॥ ४७ ॥ चञ्चलत्वंपरित्यक्तंतयांजालन्धरोऽपिहि ॥ वृत्तेनवृद्धकार्येणचक
मेनपरस्त्रियम् ॥ ४८ ॥ कदाचित्ससभासीनोदृष्ट्वाराहुशिरोहृतम् ॥ कस्मात्कायार्द्धशेषोऽयमितिपप्रच्छभार्गवम् ॥ ४९ ॥ सतस्यकथयामास
पूर्ववृत्तान्तमादितः ॥ यथानिर्मथितोदेवैःक्षीरोदोऽमृतकारणात् ॥ ५० ॥ तच्छ्रुत्वाविस्मितोवाक्यंप्राहजालन्धरोऽसुरः ॥ प्रसादसुमुखोराहुंकामं
रूपोभवाधुना ॥ ५१ ॥ इतिशुक्रस्यमन्त्रेणसिन्धुसूनुःप्रतापवान् ॥ पितृव्यंसंस्मरन्वीरविग्रहंत्वकरोत्सुरैः ॥ ५२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०
उत्तरखण्डेनारदयुधिष्ठिरसंवादेजालन्धरोपाख्यानेवृन्दाविवाहोजालन्धराभिषेकोनामचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ कःपितृव्यः
सिन्धुसूनोःकिंवृत्तंतस्यविग्रहे ॥ युयुधेसकथंदैत्यस्तन्मेकथयनारद ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ शृणुत्वंनृपशार्दूलपितृव्यःक्षीरसागरः ॥ जाल
न्धरस्यतंदेवैःप्रमथ्यधनमाहृतम ॥ २ ॥ श्रीचन्द्रामृतनागाश्वपूर्वंतस्यसुरासुरैः ॥ तच्छ्रुत्वाविग्रहंचक्रेदेवैर्जालन्धरोऽसुरः ॥ ३ ॥ कदाचि
त्प्रेषयामासदूतंदुर्वारणंबली ॥ शिक्षयित्वातुवक्तव्यंदेवेन्द्रभवनंप्रति ॥ ४ ॥ अथस्यन्दनमारुह्यययौदुर्वारणोदिवि ॥ प्रवेष्टुकामोभवनंद्वाःस्थैर्द्वारि
निवारितः ॥ ५ ॥ दूतउवाच ॥ जालन्धरस्यदूतोऽहमागतःशक्रसन्निधौ ॥ गत्वातत्रभवन्तोमांविज्ञापयितुमर्हथ ॥ ६ ॥ नारदउवाच ॥ इति
तस्यवचःश्रुत्वातदैवतुशचीपतिम् ॥ गत्वाचप्रणिपत्याहदूतोदेवागतोभुवः ॥ ७ ॥ दौवारिकोमहेन्द्रेणप्रत्युक्तोदूतमानय ॥ हस्तेगृहीत्वातंदूतंवासवा
न्तिकमानयत् ॥ ८ ॥ दुर्वारणोदेवसभांप्रविष्टःप्रव्यलोकयत् ॥ हरिंदेवैस्त्रयस्त्रिंशत्कोटिभिःपरिवेष्टितम् ॥ ९ ॥ स्वर्णसिंहासनेदिव्यचामरानिल
सेवितम् ॥ शचीप्रेमरसोत्फुल्लनयनाब्जसहस्रकम् ॥ १० ॥ दुर्वारणोऽथदेवेशंविलोक्यगुरुणासह ॥ प्रणनामात्मगर्वेणप्रहसन्नयनश्रियम् ॥ ११ ॥
निर्दिष्टमानसंभेजेदूतोजालन्धरस्यसः ॥ कस्यत्वंकेनकार्येणप्राप्तःप्राहेतितंहरिः ॥ १२ ॥ दूतोजालन्धरस्याहंसजगादपुरन्दरम् ॥ सराजासर्व
लोकानांतस्याज्ञांशृणुमन्मुखात् ॥ १३ ॥ पितृव्योममदुग्धाब्धिस्त्वयाकस्माद्विलोडितः ॥ मन्दराद्रिविधानेनहृतंकोशोमहाधनः ॥ १४ ॥ श्रीचन्द्रा ॥ ४ ॥
मृतनागांश्चतन्मणिंविद्रुमादिकम् ॥ देहिसर्वंतथास्वर्गंशीघ्रंत्यजपुरन्दर ॥ १५ ॥ किंकेकीवशिखण्डमण्डिततनुःसारीवकिंसुस्वरःकिंवाहन्त

शकुन्तवालकपितुःकर्णामृतस्यन्दनः ॥ किंवाहंसइवाङ्गनागतिगुरुःकिंकीरवत्पाठकःकाकःकेनगुणेनकाञ्चनमयेऽलङ्कारितःपञ्जरे ॥ १६ ॥ सत्वंम
द्वचनात्तूर्णंकुरुसर्वंयथोचितम् ॥ तंक्षमापयभूपालंयदिजीवितुमिच्छसि ॥ १७ ॥ नारदउवाच ॥ अथप्रहस्यमघवाप्राहदुर्वारणंप्रति ॥ १८ ॥ इन्द्र
उवाच ॥ शृणुदूतसमासेनसिन्धोर्मथनकारणम् ॥ पुराहिमवतःसूनुर्मैनाकोनाममेरिपुः ॥१९॥ सकुक्षौविधृतस्तेनसागरेणजडेनच ॥ दग्धंचराचरंयेन
वह्निनाहयरूपिणा ॥२० ॥सचापिविधृतस्तेनसागरेणदुरात्मना ॥ धर्मद्विषांदानवानामसौवाआश्रयःप्रभुः ॥२१॥ नित्यंदधिघृतंक्षीरंदानवेभ्यःप्रय
च्छति॥अतएवायमस्माभिर्दुर्वारणविलोडितः २२॥ दण्डितश्चगतश्रीकोदेवैरथपुरातनैः ॥ शृणुदूतंसवन्धेनममविप्रेणशोषितः ॥ २३ ॥ कुम्भोद्भवेन
किंत्वैषदुःसङ्गेनैवबाध्यते ॥ सोऽपियुद्धार्थमस्माभिःसर्वसैन्येनसंवृतः ॥ आगमिष्यतिवैनाशंगमिष्यतितदेवहि ॥२४॥ नारदउवाच॥इतीरयित्वाविर
राम[illegible]हासरित्पतेरात्मजदूतमुच्चकैः ॥ शशंसचागत्यसमुद्रसूनोर्देवेश्वरेणोक्तमशेषमादितः ॥ २५ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेउत्तरखण्डेनारदयुधिष्ठिर
संवादेजालन्धरोपाख्यानेपञ्चमोऽध्यायः ॥५॥नारदउवाच ॥महेन्द्रवचनंश्रुत्वानिजदूतमुखेनच ॥ समुद्रसूनुःसङ्क्रुद्धःसर्वसैन्यंसमाह्वयत् ॥ १ ॥
रसातलस्थितादैत्यायेचभूतलवासिनः ॥ आययुःसबलास्तत्रजालन्धरमथाज्ञया ॥ २ ॥ प्रयाणप्रक्रमेसिन्धुसूनोःसैन्यस्यगर्जितैः ॥ स्फुटन्ति
नभसोराजन्पातालमखिलादिशः ॥ ३ ॥ हयनामोष्ट्रवदनाविडालमुखभीषणाः ॥ व्याघ्रसिंहाखुवदनाविद्युत्सदृशलोचनाः ॥ ४ ॥ सर्पकेशामहा
देहाःकेचित्खड्गतनूरुहाः ॥ अन्येचपरिधावन्तिगर्जन्तिजलदस्वनैः ॥ ५ ॥ रथगजहयपत्तिसङ्कुलंसमरविनोदकदम्बभासुरम्॥ अब्जशतसहस्रकोटि
नायकंबलमखिलंचतदाऽरराजराजन् ॥ ६ ॥ शतयोजनविस्तीर्णविमानंहंसकोटिभिः ॥ युक्तंभूतिसहस्रौघंसर्ववस्तुप्रपूरितम् ॥ ७ ॥ तद्विमानंसमा
रुह्यसद्योजालन्धरोययौ॥मध्याह्नेमन्दरंप्राप्तःप्रथमेऽह्निबलैःसह ॥८॥ खण्डितंशिबिकावाहैर्दलितंभूरिकुञ्जरैः॥ द्वितीयेदिवसेमेरुंसम्प्राप्तोबलसंयुतः ॥
॥ ९ ॥ इलावृतेतुशिखरेतस्थौतत्कटकंमहत् ॥ अथदैत्याधिपैर्भग्नंखाण्डवंनन्दनंवनम् ॥ १० ॥ शिखराणिविशीर्णानिमेरोर्दानवपुङ्गवैः ॥ सन्ता
नकेषुवृक्षेषुबद्धाहिन्दोलमञ्चकान् ॥ ११ ॥ सिद्धाङ्गनाभिःसहितारेमिरेदैत्यपुङ्गवाः ॥ कुचकुङ्कुमताम्बूलचन्दनागरुभूषणैः ॥१२ ॥ केशपाशच्युतैः
पुष्पैर्मेरोःसम्पूरितानदी ॥ सुमेरोःपूर्वदिग्भागोगजैस्तस्यविघट्टितः ॥ १३ ॥ दक्षिणंचरथैश्चैवरुत्तरंपश्चिमंभटैः ॥ अथप्रस्थापयामासदैत्याञ्जाल
न्धरोऽसुरः ॥ १४ ॥ महेन्द्रशिखरंचान्येययुर्दुन्दुभिनिःस्वनैः ॥ राजराजपुरींभङ्क्त्वायमस्यवरुणस्यच ॥१५ ॥ अन्येषांलोकपालानामाययुस्ते
ऽमरावतीम् ॥ अथोत्पातोऽभवन्नाकेदिव्यभौमान्तरिक्षगः॥ १६॥ रजःपपातबहुलंतमस्तोमोविजृम्भते ॥तदापपातकुलिशंकरादिन्द्रस्यनिष्प्रभम् ॥

॥ १७ ॥ दृष्ट्वानिमित्तानिभयावहानिनाकेमहेन्द्रोगुरुमित्युवाच ॥ किंकुर्महेकंशरणंचयामस्तंपश्ययुद्धंसमुपस्थितंच ॥ १८ ॥ ततोवाचस्पतिर्वाक्य
मुवाचत्रिदशाधिपम् ॥ चरणौयाहिशरणंविष्णोर्वैकुण्ठवासिनः ॥ १९ ॥ इत्युक्तोगुरुणादेवैःसाकंवैकुण्ठमन्दिरम् ॥ जगामाखण्डलःशीघ्रंशरणंकैटभ
द्विषः ॥ २० ॥ शशंसवासुदेवायविजयोद्वारपालकः ॥ जालन्धरभयत्रस्ताःसर्वेदेवाःसमागताः ॥ २१ ॥ श्रीरुवाच ॥ नवध्योऽसौममभ्रातादेवार्थेयु
ध्यतात्वया ॥ शापितोदेवमत्प्रीत्यावधार्होनभविष्यति ॥ २२ ॥ नारदउवाच॥इतिश्रीवचनंश्रुत्वाविष्णुस्त्रैलोक्यपालकः ॥ अथारुरोहगरुडंपक्षक्षेपा
वृताम्बरम् ॥२३ ॥ वैकुण्ठभवनात्तूर्णंनिर्गतस्त्रिदशान्हरिः ॥ जालन्धरभयत्रस्तान्गतकान्तीनथैक्षत ॥२४ ॥ ददृशुस्तेसुराःसर्वेहरिंसान्द्रघनोपमम्॥
शार्ङ्गशङ्खगदापद्मविभूषितचतुर्भुजम् ॥ २५ ॥ स्तोत्रंपठित्वापुरतःप्राहेन्द्रःसरितांपतेः ॥ जालन्धरेणात्मजेनभग्नंदेवत्रिविष्टपम् ॥ २६ ॥
तदिन्द्रवचनंश्रुत्वाऽभयंदत्त्वादिवौकसाम् ॥ विजेतुमसुरंदेवैःसहरेजेऽसुरान्तकृत् ॥ २७ ॥ अथानीतंमातलिनारथमारुह्यवासवः ॥ वासुदेवस्य
पुरतःप्रययौविधृताशनिः ॥ २८ ॥ वामतस्त्रिदशाःसर्वेसव्यतश्चसमाययौ ॥ स्वाहाप्रियोदक्षिणतःसचमेषंसमास्थितः ॥ २९ ॥ आरुह्यैरावतं
नागंजयन्तःशक्रनन्दनः ॥ उच्चैःश्रवसमिन्द्रश्चउभौभगवतःपुरः ॥ ३० ॥ धातार्यमाचमित्रश्चवरुणोंऽशोभगस्तथा ॥ इन्द्रोविवस्वान्पूषाचपर्जन्यो
दशमःस्मृतः ॥ ३१ ॥ ततस्त्वष्टाततोविष्णूरेजेधन्योजघन्यजः ॥ इत्येतेद्वादशादित्याइन्द्रस्यपुरतःस्थिताः ॥ ३२ ॥ वीरभद्रश्चशम्भु
श्चगिरिशश्चमहायशाः ॥ अजैकपादहिर्बुध्न्यःपिनाकीचापराजितः ॥ ३३ ॥ भुवनाधीश्वरश्चैवकपालीचविशांपते ॥ स्थाणुर्भगश्चभगवान्रुद्रा
एकादशस्मृताः ॥ ३४ ॥ श्वसनःस्पर्शनोवायुरनिलोमारुतस्तथा ॥ प्राणापानौसजीवौचमरुतोऽष्टौतदग्रतः ॥ ३५ ॥ विवस्वानपितन्मध्येययौ
द्वादशमूर्तिभिः ॥ धनदःशिबिकारूढःकिन्नरेशोययौतदा ॥ ३६ ॥ रुद्राश्चवृषभारूढामारुतोमृगवाहनः ॥ ययुःसैन्यस्यपुरतस्त्रिशूलपरिघायुधाः ॥
॥ ३७ ॥ गन्धर्वाश्चारणायक्षाःपिशाचोरगगुह्यकाः ॥ सर्वसैन्यस्यपुरतःसर्वशास्त्रभृतोययुः ॥ ३८ ॥ पूर्वापरौतोयराशीसमाक्रान्तौचसैनिकैः ॥
तस्मिन्ससारभूमिराड्वराहवपुषाहरिः ॥ ३९ ॥ स्वर्गादागत्यवेगेनदैत्यसैन्यजिघांसया ॥ सुमेरोरुत्तरोभागःसुरसैन्येनसंवृतः ॥ ४० ॥
सेनाभारोऽद्भुतकरस्तस्थौजालन्धरस्यच ॥ आश्रित्यदक्षिणंभागंतूर्णंकनकशृङ्गतः ॥ ४१ ॥ अहोरात्रेणविहितावर्षेतस्मिन्निलवृते ॥ मेरु
मन्दरयोर्मध्येयुद्धभूमिःप्रतिष्ठिता ॥ ४२ ॥ तत्रात्मजयदांभूमिंकविप्रोक्तांमुदायुताः ॥ जग्मुस्तेदानवास्तूर्णंगुरुप्रोक्तांययुःसुराः ॥ ४३ ॥ ॥ ५ ॥
रथप्रवीरैःपरितश्चसम्प्लुवैर्गजैर्घनाकारमदप्रवाहिभिः ॥अश्वैरनन्तैर्गरुडाग्रगामिभिःपदातिभिःसारणभूर्भृताबभौ ॥४४॥ ततोवादित्रनिर्घोषःसेनयोरुभ

योरभूत् ॥ कोलाहलश्चवीराणामन्योन्यमभिगर्जताम् ॥ ४५ ॥ अथदानवदेवानांसङ्ग्रामोऽभूद्भयावहः ॥ सर्वसैन्यस्यसंमर्दोयथात्रिभुवनक्षयः ॥४६॥भयकान्तामहाश्रान्ताश्रुतिर्विलपतीमुहुः ॥ रोमाञ्चिताबभौद्यौश्चरजोवस्त्रविधुन्वती ॥४७॥ रौद्रैर्विहङ्गमारावैस्त्रासादाक्रन्दतीवहि ॥ देवेन्द्रेण तदाज्ञप्तामेघाःसंवर्तकादयः ॥ ४८ ॥ गजानुच्चैःसमारुह्यतेऽसुरान्युयुधुर्मृधे ॥ देवानामश्वारोहाश्चजातागन्धर्वकिन्नराः ॥ ४९ ॥ रथिनः साध्यसिद्धाश्चगजिनोयक्षचारणाः ॥ पदातिनःकिम्पुरुषाःपन्नगाःपवनाशनाः ॥५०॥ रोगाणामधिपोराजयक्ष्माचयमनायकः ॥ तदादानवरोगाणां सङ्ग्रामोऽभूत्सुदारुणः ॥ ५१ ॥ पतितालुलुठुर्भूमौदैत्याःशूलज्वरामयैः ॥ दानवैर्निहतारोगाःपेतुःसमरमूर्द्धनि ॥ ५२ ॥ पलायांचक्रिरेकेचि द्व्याधयोभूधरान्प्रति ॥ ओषध्यस्तत्रसहजावैशल्यकरणीमुखाः ॥ ५३ ॥ताभिर्विशल्याःसैन्येषुयुयुधुर्यमकिङ्कराः ॥ दानवैर्निहताःसर्वेशरमुद्गर पट्टिशैः ॥ ५४ ॥ पदातयःपत्तिगणैःखड्गैस्तीक्ष्णैःपरश्वधैः ॥ कोटिशोजघ्नुरन्योन्यारुधिरारुणविग्रहाः ॥ ५५ ॥ अश्वचाराहयैस्तूर्णैश्चिक्षिपुर्गगने तदा ॥ संश्लिष्यजघ्नुरन्योन्यंरुधिरारुणविग्रहाः ॥ ५६ ॥ समूहोरथिनांभीमोरथौघैश्छाद्यमेदिनीम् ॥ विव्याधनिशितैर्बाणैर्धनुर्मुक्तैर्महारथान् ॥ ॥ ५७ ॥ मदक्षीणकपोलाङ्गाःकरैर्बद्धाकरान्दृढम् ॥ गजान्प्रतिगजाःक्रुद्धाःपातयन्तिमहीतले ॥ ५८ ॥ कोऽपिदैत्योरथंदोर्भ्यामुत्क्षिप्योत्थायखं ययौ ॥ अश्वचारान्हयान्नागान्पातयामासभूतले ॥ ५९ ॥ स्कन्धेगृहीत्वातरसाययौजालन्धरंप्रति ॥ कक्षयोर्वैगजौगृह्यतृतीयंजठरोपरि ॥ ६० ॥ चतुर्थंमस्तकेगृह्यरणेधावतिकश्चन ॥ उत्पाट्यकोशतःखड्गंविधूयविमलाम्बरम् ॥ ६१ ॥ ययौसहस्रशोदेवान्पातयित्वारणेऽसुरः ॥ काचित्पीनस्तनी तन्वीखेचरीरतिलम्पटा ॥ ६२ ॥ आगत्यगगनात्तूर्णंनिन्येदैत्यंरणाङ्गणात् ॥ चुचुम्बसातद्वदनंतीक्ष्णनाराचकीलितम् ॥ ६३ ॥ देवसैन्यंततोबद्ध्वा कालनेमिर्ननर्त्तह ॥ ततोजनार्दनःक्रुद्धोनिर्ययौकालनेमिनम् ॥६४॥ यमोदुर्वारणंवीरंस्वर्भानुश्चन्द्रभास्करौ ॥ केतुंवैश्वानरोदेवोययौशुक्रंबृहस्पतिः॥ ॥ ६५ ॥ अश्विनौसंयतौतत्रदैत्यमङ्गारपर्णकम् ॥ संह्रादंशक्रपुत्रश्चनिर्ह्लादंधनदोययौ ॥ ६६ ॥ निशुम्भश्चावृतोरुद्रैःशुम्भोवसुभिराहवे ॥ मेघाकारंस्थितंजम्भंविश्वेदेवाःसमाययुः ॥ ६७ ॥ वायवोवज्ररोमाणमथमृत्युर्मयंययौ ॥ नमुचिंवासवोव्यग्रंशक्तिहस्तोऽभ्यधावत ॥ अन्यैरपिसुरै र्दैत्याःस्वस्ववीर्यसमैर्वृताः ॥ ६८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तरखण्डेयुधिष्ठिरनारदसंवादेदेवदानवयुद्धंनामषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ नारदउवाच ॥ एवंद्वन्द्वेषुयुद्धेषुसम्प्रवृत्तेष्वनेकशः ॥ जघानाथहरिःक्रुद्धोगदयाकालनेमिनम् ॥ १ ॥ विहायमूर्च्छांसञ्चिन्त्यविष्णुंबाणैर्जघानसः ॥ ततःक्रुद्धेनहरिणासक्षितौपातितोऽव्यसुः ॥ २ ॥ राजञ्जघानसञ्चिन्त्यराहुंखड्गेनचन्द्रमाः ॥ राहुस्तुतंपरित्यज्यतदासूर्यमधावत ॥ ३ ॥ सहस्रांशंरणे

जित्वाराहुश्चन्द्रमधावत ॥ जघानतंचखड्गेनसमरेरजनीपतिः ॥ ४ ॥ सैंहिकेयाङ्गकाठिन्यात्खड्गंचूर्णमभूत्तदा ॥ जघानमुष्टिनागाढंकठिनेनविधु
न्तुदः ॥ ५ ॥ चन्द्रंमूर्छापरिक्लिष्टंधृत्वावेगान्महामृधे ॥ गिलित्वाराहुणाचन्द्रोऽप्युद्गीर्णश्चततःपुनः ॥ ६ ॥ मृगंस्वचिह्नमुरसिनिधायविससर्जह ॥
सउच्चैःश्रवसंगृह्यहयरत्नंविधुन्तुदः ॥७॥ जालन्धरान्तिकंनीत्वाभक्त्यातस्मैन्यवेदयत् ॥ दुर्वारणोरणेक्रुद्धस्तंयमंगदयावधीत् ॥८॥ निशितैर्मार्गणै
र्भिन्नःशक्रपुत्रेणचाहवे ॥ धृत्वाजयन्तंसंह्रादःपरिघाघातमूर्च्छितम् ॥ ९ ॥ ऐरावतंसमारुह्ययौजालन्धरंप्रति ॥ हतवांश्चैवगदयानिह्रादंधनदोरणे॥
॥ १० ॥ रुद्रास्त्रिशूलनिर्घातैर्निशुम्भंजघ्नुरोजसा ॥ निशुम्भोबाणजालैश्चपीडयामासतानंति ॥ ११ ॥ शुम्भासुरोदेवगणान्पूरयामाससमार्गणैः ॥
मृत्युंमीयामयमयोबद्ध्वापाशैर्निनायतम् ॥ १२ ॥ ददौजालन्धरायासौपौलोम्नेसोऽपिसिन्धवे ॥ अङ्धिनाचमुखेक्षिप्तोलोकोजीवतुनिर्भयः ॥ १३ ॥
बद्ध्वाचनमुचिंपाशैर्वासवोऽपिरसातलम् ॥ निन्येविश्वस्यहन्तारमथजालन्धरोययौ ॥१४॥ अथेन्द्रबलयोर्युद्धमभूद्राजन्सुदारुणम् ॥ बलाङ्गरोचिषो
भान्तिदिशोदशरवेरिव ॥ १५ ॥ सर्वाण्यस्त्राणिशक्रस्यशीर्णान्यङ्गेबलस्यच ॥ बलीयसाबलेनेन्द्रोमुद्गरेणहतोहृदि ॥ १६ ॥ ननादेन्द्रस्ततोभीमं
तच्छ्रुत्वासबलोऽहसत् ॥ हसतस्तस्यनिश्चेरुर्मुखतोमौक्तिकानिच ॥ १७ ॥ तस्याङ्गस्याभिलाषेणनयुद्धमकरोत्तदा ॥ तुष्टाववासवोऽत्यर्थंतंबलंबल
सागरम् ॥ १८ ॥ वरंवृणुसुरश्रेष्ठेत्युक्तःप्राहबलंप्रति ॥ यदितुष्टोऽसिदैत्येशस्त्वंवपुर्दातुमर्हसि ॥ १९ ॥ तदिन्द्रवचनंश्रुत्वाभित्त्वाशस्त्रैर्गृहाणमाम् ॥
इत्युवाचबलंसोऽपिकिमदेयंमहात्मनाम् ॥ २० ॥ गीरिवश्रोत्रहीनस्यलोलाक्षीवविचक्षुषः ॥ परासोःपुष्पमालेवश्रीःकदर्यस्यनिष्फला ॥ २१ ॥
महात्मानोनगृह्णन्तिहिंसमानात्रिपूनंपि ॥ सपत्नीःप्रापयन्त्यब्धिंसिन्धवोनगनिम्नगाः ॥ २२ ॥ सुजनोनयातिविकृतिंपरंहितनिरतोविनाशकाले
ऽपि ॥ छिन्नोऽपिचन्दनतरुःसुरभयतिमुखंकुठारस्य ॥ २३ ॥ दैवंपरंविनश्यतितनुरपिनश्रीर्निवेदितासत्सु ॥ अवशिष्यतेहिमांशोःसैवकलाशिर
सियाशम्भोः ॥ २४ ॥ तेसाधवोभुवनमण्डलमौलिभूतायेसाधुतामनुपकारिषुदर्शयन्ति ॥ आत्मप्रयोजनवशात्कृतछिन्नदेहाःपूर्वापकारिषुखलोऽपि
हितानुरक्तः ॥ २५ ॥ तथेत्युक्त्वासहस्राक्षोमुद्गरेणाहनद्बलम् ॥ नभिद्यतेयदादेहःशक्रश्चिन्तामवापह ॥ २६ ॥ सस्मारितोमातलिनावज्रेणाङ्गंजघान
तत् ॥ तेनवज्रप्रहारेणबलाङ्गंतद्व्यशीर्यत ॥ २७ ॥ बलाङ्गस्यैकभागस्तुपपातकनकाचले ॥ तुहिनाद्रौद्वितीयस्तुतृतीयोगोनगेऽपतत् ॥ २८ ॥
चतुर्थोदेवनद्यांचपञ्चमोमन्दरेतथा ॥ वज्राकरेपपातांशःषष्ठश्चविजयाङ्गजः ॥ २९ ॥ तस्यजातिविशुद्धस्यपरिशुद्धेनकर्मणा ॥ कायस्यावयवाःसर्वे
रत्नबीजत्वमागताः ॥ ३० ॥ वज्रादस्थिकणाःकीर्णाःषट्कोणामणयोऽभवन् ॥ अक्षिभ्यामिन्द्रनीलावैमाणिक्य [illegible]

रागाः स्युर्मेदसो मरकतास्तथा ॥ प्रवालानि च जिह्वातो दन्ता मुक्तास्तथाभवन् ॥ ३२ ॥ मज्जोद्भवं मरकतं गारुत्मतमभून्नसा ॥ कांस्यं पुरीषं रजतं वीर्यं ताम्रं च मूत्रजम् ॥ ३३ ॥ अङ्गस्योद्वर्तनाज्जातं पित्तलं ब्रह्मवीतिकाः ॥ नादाद्वैदूर्यमुत्पन्नं रत्नं चारुतरं तथा ॥ ३४ ॥ नखेभ्यः कनकोत्पत्ती रुधिराच्च रसोद्भवः ॥ मेदसः स्फटिकं जातं प्रवालं मांससम्भवम् ॥ ३५ ॥ बलदेहोद्भवान्यासन्रत्नानि पृथिवीतले ॥ पुण्योपचयसम्पत्त्या भोक्ष्यन्ते विमलैर्जनैः ॥ ३६ ॥ अत्रान्तरे हतं श्रुत्वा बलं मघवता मृधे ॥ प्रभावती नाम राज्ञी ययौ तच्चरणान्तिकम् ॥ ३७ ॥ विललाप पतिं दृष्ट्वा विकीर्णं च यथा वरणे ॥ प्रभावत्यश्रुपूर्णाक्षी मुक्तकेशी घनस्तनी ॥ ३८ ॥ हा नाथ बलविक्रान्त कान्त देह जगत्प्रिय ॥ मां त्वं विहाय किं चात्र केवल्यं गतवानसि ॥ ३९ ॥ जराकुष्ठादिभिर्व्याप्तं वृद्धादेहं त्यजन्ति न ॥ देहिनोऽन्ये परं कान्त त्वया देहो वृथोज्झितः ॥ ४० ॥ तव देहेन दिव्येन हारकं भूष्यते प्रिय ॥ रणोत्सुकेन भवता या वेणी ग्रथिता मम ॥ ४१ ॥ तामुद्ग्रथय वैधव्यदुःखार्त्तायाः स्वयं प्रिय ॥ एवं विलपतीं वीक्ष्य बलराज्ञीं समुद्रजः ॥ दुःखितः शुक्रमित्याह बलं जीवय भार्गव ॥ ४२ ॥ शुक्र उवाच ॥ इच्छया मरणं प्राप्तं तं कथं जीवयाम्यहम् ॥ तथापि मन्त्रसामर्थ्याद्वाचमुच्चारयिष्यति ॥४३॥ जालन्धर उवाच ॥ बलस्य रूपवचनं श्रोतुमिच्छामि भार्गव ॥ जालन्धरेणैवमुक्तः क्षणं ध्यानपरोऽभवत् ॥ ४४ ॥ अथोदतिष्ठद्वदनात्स्वनः श्रोत्रमनोरमः ॥ प्रभावतीं प्रति व्यक्तं वाद्यभाण्डादिवोत्थितः ॥ ४५ ॥ प्रभावति स्वदेहं त्वं ममाङ्गेषु लयं नय ॥ इति तस्य वचः श्रुत्वा नदी जाता प्रभावती ॥ ४६ ॥ बलाङ्गेष्वेव लीना सा सुमेरोः पूर्ववाहिनी ॥ यस्यास्तोयेन सञ्जाता रत्नानां कान्तिरुत्तमा ॥ ४७ ॥ इति श्रीपाद्मे महापुराणे पञ्चप० उत्तरखण्डे जालन्धरोपाख्याने बलदैत्यस्वर्गारोहणं नाम सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ नारद उवाच ॥ ततो जालन्धरः क्रुद्धः प्राह तं दैत्यसूदनम् ॥ कपटेन बलं हत्वा क्व यास्यसि बलाधम ॥ १ ॥ इत्युक्त्वा तं शतं मखं सिन्धुसूनुः प्रतापवान् ॥ ससूताश्वध्वजरथं छादयामास मार्गणैः ॥ २ ॥ पपात मूर्च्छितः शक्रो रथोपरि शरैः क्षतः ॥ दृष्ट्वा तं पतितं शक्रं जगर्जार्णवनन्दनः ॥ ३ ॥ मूर्च्छां त्यक्त्वा मुमोचेन्द्रो वज्रं जालन्धरं प्रति ॥ तदाद्रिदलनं हस्ते गृहीत्वा सिन्धुसम्भवः ॥ ४ ॥ वज्रं कक्षापुटे धृत्वा रथादुत्तीर्य सत्वरम् ॥ अभ्यधावत दैत्येन्द्रो देवेन्द्रं धर्तुमाहवे ॥ ५ ॥ ततो दुद्राव मघवा रथं त्यक्त्वा हरिं स्मरन् ॥ रथमिन्द्रस्य मदवानारुह्यार्णवनन्दनः ॥ ६ ॥ यन्तारं मातलिं कृत्वा ययौ प्राप्तमनोरथः ॥ रथमिन्द्रस्य तरसा यत्र यत्र ययौ बले ॥ ७ ॥ जालन्धरो महाबाहुः स्वयं चाम्बुधरो यथा ॥ ८ ॥ ततः सकोपात्पुरुषोत्तमः स्वयं खड्गं समुद्यम्य च नन्दकं रणे ॥ सम्प्रेरयित्वा गरुडं मनोजवं जघान कोपेन च दैत्यवाहिनीम् ॥ ९॥ रथान्हयान्कुञ्जरपत्तिसङ्घान्सपातयामास बलात्सहस्रशः ॥ जनार्दनः कश्यपसूनुसंवृतश्चकार सङ्ख्ये चरितं

जित्वाराहुश्चन्द्रमधावत ॥ जघानतंचखड्गेनसमरेरजनीपतिः ॥ ४ ॥ सैंहिकेयाङ्गकाठिन्यात्खड्गंचूर्णमभूत्तदा ॥ जघानमुष्टिनागाढंकठिनेनविधु
न्तुदः ॥ ५ ॥ चन्द्रंमूर्छापरिक्लिष्टंधृत्वावेगान्महामृधे ॥ गिलित्वाराहुणाचन्द्रोऽप्युद्गीर्णश्चततःपुनः ॥ ६ ॥ मृगंस्वचिह्नमुरसिनिधायविससर्जह ॥
सउच्चैःश्रवसंगृह्यहयरत्नंविधुन्तुदः ॥७॥ जालन्धरान्तिकंनीत्वाभक्त्यातस्मैन्यवेदयत् ॥ दुर्वारणोरणेक्रुद्धस्तंयमंगदयावधीत् ॥८॥ निशितैर्मार्गणै
र्भिन्नःशक्रपुत्रेणचाहवे ॥ धृत्वाजयन्तंसंह्रादःपरिघाघातमूर्च्छितम् ॥ ९ ॥ ऐरावतंसमारुह्ययर्यौजालन्धरंप्रति ॥ हतवांश्चैवगदयानिह्रादंधनदोरणे॥
॥ १० ॥ रुद्रास्त्रिशूलनिर्घातैर्निशुम्भंजघ्नुरोजसा ॥ निशुम्भोबाणजालैश्चपीडयामासतानंति ॥ ११ ॥ शुम्भासुरोदेवगणान्पूरयामासमार्गणैः ॥
मृत्युंमीयामयमयोबद्ध्वापाशैर्निनायतम् ॥ १२ ॥ ददौजालन्धरायासौपौलोम्नेसोऽपिसिन्धवे ॥ अब्धिनाचमुखेक्षिप्तोलोकोजीवतुनिर्भयः ॥ १३ ॥
बद्ध्वाचनमुचिंपाशैर्वासवोऽपिरसातलम् ॥ निन्येविश्वस्यहन्तारमथजालन्धरोययौ ॥१४॥ अथेन्द्रबलयोर्युद्धमभूद्राजन्सुदारुणम् ॥ बलाङ्गरोचिषो
भान्तिदिशोदशरवेरिव ॥ १५ ॥ सर्वाण्यस्त्राणिशक्रस्यशीर्णान्यङ्गेबलस्यच ॥ बलीयसाबलेनेन्द्रोमुद्गरेणहतोहृदि ॥ १६ ॥ ननादेन्द्रस्ततोभीमं
तच्छ्रुत्वासबलोऽहसत् ॥ हसतस्तस्यनिश्चेरुर्मुखतोमौक्तिकानिच ॥ १७ ॥ तस्याङ्गस्याभिलाषेणनयुद्धमकरोत्तदा ॥ तुष्टाववासवोऽत्यर्थंतंबलंबल
सागरम् ॥ १८ ॥ वरंवृणुसुरश्रेष्ठेत्युक्तःप्राहबलंप्रति ॥ यदितुष्टोऽसिदैत्येशस्त्वंवपुर्दातुमर्हसि ॥ १९ ॥ तदिन्द्रवचनंश्रुत्वाभित्त्वाशस्त्रैर्गृहाणमाम् ॥
इत्युवाचबलंसोऽपिकिमदेयंमहात्मनाम् ॥ २० ॥ गीरिवश्रोत्रहीनस्यलोलाक्षीवविचक्षुषः ॥ परासोःपुष्पमालेवश्रीःकदर्यस्यनिष्फला ॥ २१ ॥
महात्मानोनगृह्णन्तिहिंसमानान्रिपूनपि ॥ सपत्नीःप्रापयन्त्यब्धिंसिन्धवोनगनिम्नगाः ॥ २२ ॥ सुजनोनयातिविकृतिंपरंहितनिरतोविनाशकाले
ऽपि ॥ छिन्नोऽपिचन्दनतरुःसुरभयतिमुखंकुठारस्य ॥ २३ ॥ दैवंपरंविनश्यतितनुरपिनश्रीर्निवेदितासत्सु ॥ अवशिष्यतेहिमांशोःसैवकलाशिर
सियाशम्भोः ॥ २४ ॥ तेसाधवोभुवनमण्डलमौलिभूतायेसाधुतामनुपकारिषुदर्शयन्ति ॥ आत्मप्रयोजनवशात्कृतछिन्नदेहाःपूर्वापकारिषुखलोऽपि
हितानुरक्तः ॥ २५ ॥ तथेत्युक्त्वासहस्राक्षोमुद्गरेणाहनद्बलम् ॥ नभिद्यतेयदादेहःशक्रश्चिन्तामवापह ॥ २६ ॥ सस्मारितोमातलिनावज्रेणाङ्गंजघान
तत् ॥ तेनवज्रप्रहारेणबलाङ्गंतद्व्यशीर्यत ॥ २७ ॥ बलाङ्गस्यैकभागस्तुपपातकनकाचले ॥ तुहिनाद्रौद्वितीयस्तुतृतीयोगोनगेऽपतत् ॥ २८ ॥
चतुर्थोदेवनद्यांचपञ्चमोमन्दरेतथा ॥ वज्राकरेपपातांशःषष्ठश्चविजयाङ्गजः ॥ २९ ॥ तस्यजातिविशुद्धस्यपरिशुद्धेनकर्मणा ॥ कायस्यावयवाःसर्वे
रत्नबीजत्वमागताः ॥ ३० ॥ वज्रादस्थिकणाःकीर्णाःषट्कोणामणयोऽभवन् ॥ अक्षिभ्यामिन्द्रनीलावैमाणिक्यश्रुतिसम्भवम् ॥ ३१ ॥ क्षतजात्पद्म

रागाः स्युर्मेदसो मरकतास्तथा ॥ प्रवालानि च जिह्वातो दन्ता मुक्तास्तथाभवन् ॥ ३२ ॥ मज्जोद्भवं मरकतं गारुत्मतमभून्नसा ॥ कांस्यं पुरीषं रजतं वीर्यं ताम्रं च मूत्रजम् ॥ ३३ ॥ अङ्गस्योद्वर्तनाज्जातं पित्तलं ब्रह्मवीतिकाः ॥ नादाद्वैदूर्यमुत्पन्नं रत्नं चारुतरं तथा ॥ ३४ ॥ नखेभ्यः कनकोत्पत्ती रुधिराच्चरसोद्भवः ॥ मेदसः स्फटिकं जातं प्रवालं मांससम्भवम् ॥ ३५ ॥ बलदेहोद्भवान्यासन्रत्नानि पृथिवीतले ॥ पुण्योपचयसम्पत्त्या भोक्ष्यन्ते विमलैर्जनैः ॥ ३६ ॥ अत्रान्तरे हतं श्रुत्वा बलं मघवता मृधे ॥ प्रभावती नाम राज्ञी ययौ तच्चरणान्तिकम् ॥ ३७ ॥ विललाप पतितं दृष्ट्वा विकीर्णावयवं रणे ॥ प्रभावत्यश्रुपूर्णाक्षी मुक्तकेशी घनस्तनी ॥ ३८ ॥ हा नाथ बल विक्रान्त कान्तदेह जगत्प्रिय ॥ मां त्वं विहाय किं चात्र केवल्यं गतवानसि ॥ ३९ ॥ जराकुष्ठादिभिर्व्याप्तं वृद्धा देहं त्यजन्ति न ॥ देहिनोऽन्ये परं कान्तं त्वया देहो वृथोज्झितः ॥ ४० ॥ तव देहेन दिव्येन हारकं भूष्यते प्रिय ॥ रणोत्सुकेन भवता या वेणी ग्रथिता मम ॥ ४१ ॥ तामुद्ग्रथय वैधव्यदुःखार्त्तायाः स्वयं प्रिय ॥ एवं विलपतीं वीक्ष्य बलराज्ञीं समुद्रजः ॥ दुःखितः शुक्रमित्याह बलं जीवय भार्गव ॥ ४२ ॥ शुक्र उवाच ॥ इच्छया मरणं प्राप्तं तं कथं जीवयाम्यहम् ॥ तथापि मन्त्रसामर्थ्याद्वाचमुच्चारयिष्यति ॥४३॥ जालन्धर उवाच ॥ बलस्य रूपवचनं श्रोतुमिच्छामि भार्गव ॥ जालन्धरेणैवमुक्तः क्षणं ध्यानपरोऽभवत् ॥ ॥ ४४ ॥ अथोदतिष्ठद्वदनात्स्वनः श्रोत्रमनोरमः ॥ प्रभावतीं प्रति व्यक्तं वाद्यभाण्डादिवोत्थितः ॥ ४५ ॥ प्रभावति स्वदेहं त्वं ममाङ्गेषु लयं नय ॥ इति तस्य वचः श्रुत्वा नदी जाता प्रभावती ॥ ४६ ॥ बलाङ्गेष्वेव लीना सा सुमेरोः पूर्ववाहिनी ॥ यस्यास्तोयेन सञ्जाता रत्नानां कान्तिरुत्तमा ॥ ४७ ॥ इति श्रीपाद्मे महापुराणे पञ्चप० उत्तरखण्डे जालन्धरोपाख्याने बलदैत्यस्वर्गारोहणं नाम सप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥ नारद उवाच ॥ ततो जालन्धरः क्रुद्धः प्राह तं दैत्यसूदनम् ॥ कपटेन बलं हत्वा क्व यास्यसि बलाधम ॥ १ ॥ इत्युक्त्वा तं शतं मखं सिन्धुसूनुः प्रतापवान् ॥ ससूताश्वध्वजरथं छादयामास मार्गणैः ॥ २ ॥ पपात मूर्च्छितः शक्रो रथोपरि शिरेःक्षतः ॥ दृष्ट्वा तं पतितं शक्रं जगर्जार्णवनन्दनः ॥ ३ ॥ मूर्च्छां त्यक्त्वा मुमोचेन्द्रो वज्रं जालन्धरं प्रति ॥ तदाद्रिदलनं हस्ते गृहीत्वा सिन्धुसम्भवः ॥ ४ ॥ वज्रं कक्षापुटे धृत्वा रथादुत्तीर्य सत्वरम् ॥ अभ्यधावत दैत्येन्द्रो देवेन्द्रं धर्तुमाहवे ॥ ५ ॥ ततो दुद्राव मघवा रथं त्यक्त्वा हरिं स्मरन् ॥ रथमिन्द्रस्य मदवानारुह्यार्णवनन्दनः ॥ ६ ॥ यन्तारं मातलिं कृत्वा ययौ प्राप्तमनोरथः ॥ रथमिन्द्रस्य तरसा यत्र यत्र ययौ बले ॥ ७ ॥ जालन्धरो महाबाहुः स्वयं चाम्बुधरो यथा ॥ ८ ॥ ततः सकोपात्पुरुषोत्तमः स्वयं खड्गं समुद्यम्य च नन्दकं रणे ॥ सम्प्रेरयित्वा गरुडं मनोजवं जघान कोपेन च दैत्यवाहिनीम् ॥ ९ ॥ रथान्हयान्कुञ्जरपत्तिसङ्घान्स पातयामास बलात्सहस्रशः ॥ जनार्दनः कश्यपसूनुसंवृतश्चकार सङ्ख्ये चरितं

भयावहम् ॥ १० ॥ केशास्थिमज्जारुधिरौघवाहिनींपिशाचवेतालविहङ्गसेविताम् ॥ करोरुजङ्घायुधशस्त्रपूरितांसुदुस्तरांव्याघ्रगजेन्द्रसेविताम् ॥
॥ ११ ॥ रक्तान्त्रहाराङ्गदभूषितान्तांविघूर्णनेत्रोत्सवकान्तिवाससम् ॥ १२ ॥ विष्णुनानिहतंसैन्यंदृष्ट्वादानवपुङ्गवाः ॥ जालन्धराज्ञयासर्वेरुरुधुः
परिताहरिम् ॥१३॥ दैत्यास्तेतत्रबाणौघान्वर्षमाणाययथाम्बुदाः ॥ यथाद्विरेफाःकमलंपर्वतंजलदाइव ॥ १४ ॥ चूतंयथापक्षिगणागमनंधूमसञ्चयः ॥
नदृश्योऽभूत्तदाविष्णुर्नताक्ष्योरणसङ्कटे ॥ १५ ॥ सर्वेतेरथमारूढाःसर्वशस्त्रैर्महासुराः ॥ वैकुण्ठाधिपतिंजघ्नुर्गर्जन्तोभीमनिस्वनैः ॥ १६ ॥
तान्सर्वान्भीमरूपेणदैत्यारिःकुपितस्तदा ॥ रणेनिपातयामासवायुःपर्णचयंयथा ॥ १७ ॥ शैलरोमाततोविष्णुंदैत्यःकोपादधावत ॥ हरेस्त्रिशिरा
स्तस्यशरीरेशीर्णतांगताः ॥१८॥ शैलरोमाचदैत्यारिशरीरंचावधीच्छरैः ॥ हरिःखड्गंविनिर्धूयशिरस्तस्यजहारह ॥१९॥ छिन्नेशिरसिदैत्यस्यकबन्धो
विक्रमन्रणे ॥ शैलरोमाभुजाभ्यांचताक्ष्यंजग्राहपक्षयोः॥२०॥शिरश्चोत्पत्यतरसाविलग्नंस्कन्धयोर्दृढम्॥ततस्तत्रास्ययुद्धेनहृषीकेशोऽपिविस्मितः ॥
॥ २१ ॥ शिरःसंलग्नमालोक्यगरुडोन्यपतद्भुवि ॥ पुनश्चोत्पत्यवेगेनशिरःस्थानंसमाश्रयत् ॥ २२ ॥ शैलरोमाततोविष्णुंजहारमरुडाद्बली ॥ हरि
र्जघ्नेतलेनाशुगतायुश्चापतद्भुवि ॥ २३ ॥ ततोजालन्धरःसूतंखड्गरोमाणमब्रवीत् ॥ सम्प्रेषयरथंतत्रयत्रदेवोजनार्दनः ॥ २४ ॥ जालन्धरस्यवचना
त्खड्गरोमानयद्रथम् ॥ दृष्ट्वातंपुरतोविष्णुमुवाचार्णवनन्दनः ॥ २५ ॥ निःशङ्कंजहिमांविष्णोनाहंत्वाहन्मिमाधव ॥ तस्यतद्वचनंश्रुत्वाक्रोधसंरक्त
लोचनः ॥ २६ ॥ नारायणःप्राणहरैःशरैरेनमपूरयत् ॥ विष्णुनाचविभिन्नान्तोऽर्णवसूनुःप्रतापवान् ॥ २७ ॥ हरिंसम्पूरयामाससमार्गणौघैर्निरन्तरम्॥
अस्यबाणशतैर्भिन्नोगरुडोमूर्च्छितोऽपतत् ॥ २८ ॥ गरुडंपतितंदृष्ट्वासिन्धुसूनोःशरैर्भुवि ॥ रथंसंस्मारयामासवैकुण्ठस्थंजनार्दनः ॥ २९ ॥ सु
रथस्तस्यसम्प्रातःसूतहीनोहयैर्वृतः ॥ अश्वैर्युतरथंदृष्ट्वाविस्मितोभगवान्रणे ॥ ३० ॥ सम्बोधयित्वागरुडंसारथ्येसमयोजयत् ॥ सधृत्वासुकुटंमूर्ध्नि
कौस्तुभंहृदयेमणिम् ॥ ३१ ॥ पुरुषार्थान्हयान्कृत्वाययौजालन्धरंहरिः ॥ मेदिनींरथचक्रेणदारयंश्चसुरैःसह ॥ ३२ ॥ जघानतरसाबाणैर्दानवानां
चवाहिनीम् ॥ देवराजेनसन्दिष्टोवीतिहोत्रोरणाङ्गणे ॥ ३३ ॥ ददाहदानवानीकंसमीरणसमन्वितम् ॥ तदाहतंभमवतादैत्यसैन्यंसुरैःसह ॥ ३४ ॥
जालन्धरःस्वल्पशेषंदध्यौदृष्ट्वाबलंस्वकम् ॥ अथाहभार्गवराजामत्सैन्यंनिहतंसुरैः ॥ ३५ ॥ त्वयितिष्ठतिमन्त्रज्ञेकिल्याताविद्ययाभवान् ॥ किंतया
विद्ययाब्रह्मन्क्षत्रेणाथबलेनच ॥ ३६ ॥ यानरक्षतिरोगार्तान्यद्बलंशरणागतान् ॥ जालन्धरवचःश्रुत्वाभार्गवस्तमभाषत ॥ ३७ ॥ पश्यराजन्ममबलं
ब्राह्मणस्यरणाङ्गणे॥इत्युक्त्वावारिणास्पृष्टाहुङ्कारेणप्रबोधिताः॥३८॥उत्थापितास्तेकविनाशरौघैःप्राणहारकैः॥देवाहतारणेपेतुःसमन्तात्सिन्धुसूनुना॥

॥ ३९ ॥ बाणैर्जर्जरदेहास्तेधृतप्राणानराधिप ॥ नमृतास्त्वमरत्वाच्चबाणैर्भिन्नाश्वसत्तम ॥ ४० ॥ ततोनारायणोदेवोबृहस्पतिमभाषत ॥ विम्बलं
दैवतगुरोयोनजीवयसेसुरान् ॥ ४१ ॥ धिषणस्तुजगन्नाथमुवाचत्वरितंतदा ॥ ओषधीभिरहंस्वामिजीवयिष्यामिनिर्जरान् ॥ ४२ ॥ इत्युक्त्वाधि
षणःसोऽपिययौक्षीरार्णवस्थितम् ॥ द्रोणमद्रिंतदागत्वासुखंगृह्यौषधीःस्वयम् ॥ ४३ ॥ गुरुस्तासांचयोगेनजीवयामासनिर्जरान् ॥ उत्थितास्तेततोदेवा
जघ्नुर्दानववाहिनीम् ॥ ४४ ॥ देवान्समुत्थितान्दृष्ट्वाबभाषेसिन्धुजःकविम् ॥ विनात्वद्विद्ययाकस्मात्कथमेतेसमुत्थिताः ॥ ४५ ॥ इतिदैत्योक्तमाकर्ण्यशुक्रः
प्राहार्णवात्मजम् ॥ क्षीरसागरमध्यस्थोद्रोणोनाममहागिरिः ॥ ४६ ॥ ओषध्यस्तत्रतिष्ठन्तिजीवयन्तिचयामृतान् ॥ तत्रगत्वासुराचार्योगृहीत्वौषधिसञ्च
यम् ॥ ४७ ॥ रणेविनिहतान्देवानुत्थापयतिमन्त्रतः ॥ भार्गवोक्तमथाकर्ण्यसैन्यभारंमहाबलः ॥ ४८ ॥ शुम्भेनिक्षिप्यतरसाययौजालन्धरोऽर्णवम् ॥
अथप्रविष्टःक्षीराब्धौवेश्मदिव्यंमहाप्रभम् ॥ ४९ ॥ प्रविश्यतत्रक्षीराब्धेःक्रीडास्थानंददर्शसः ॥ नोष्णोनशीतलोवायुर्नतमोयत्रदृश्यते ॥ ५० ॥
यत्रगायन्तिनृत्यन्तिक्रीडन्तिचवरस्त्रियः ॥ सुपीनस्तनभाराढ्याःकृशोदर्यःसुदन्तिकाः ॥ ५१ ॥ नेत्रविभ्रमविक्षेपैर्नितम्बपरिवर्त्तनैः ॥ अङ्गसंमोहनैरम्यै
र्बाहुवल्लीविचालनैः ॥ ५२ ॥ पादविन्यासरणितैर्मधुरैर्वचनस्तवैः ॥ सौगन्ध्यसौख्यदैर्वासैर्नेत्रभ्रमरझांकृतैः ॥ ५३ ॥ चामरान्दोललीलाभिः
स्रग्भिःस्मितविलोकितैः ॥ सेवांचक्रुर्विलासिन्यस्तत्रगत्वोदधेःसुतः ॥ ५४ ॥ क्रीडन्तंतत्रदुग्धाब्धिसंवीक्ष्यसमरोत्सुकः ॥ अथाहप्रणिपत्यासौ
क्षीराब्धिंतातहंसिमाम् ॥ द्रोणाचलौषधीर्व्याजादम्बुभिःप्लावयस्वतः ॥ ५५ ॥ क्षीरसागरउवाच ॥ तंप्राप्तंशरणंपुत्रप्लावयाम्यूर्मिभिःकथम् ॥ मुनी
न्द्रास्तंनशंसन्तियस्त्यजेच्छरणागतम् ॥ ५६ ॥ पितृव्यवचनंश्रुत्वासङ्क्रोधात्सन्ततंगिरिम् ॥ तलप्रहरणेनैवताडयामासदैत्यराट् ॥ ५७ ॥ ततो
द्रोणगिरीराजन्भीतोजालन्धराद्भृशम् ॥ अथाजगामरूपेणप्राहजालन्धरंप्रति ॥ ५८ ॥ तवाहमभवंदासोरक्षमांशरणागतम् ॥ रसातलंमहाबाहो
यास्यामितवशासनात् ॥ ५९ ॥ यावत्त्वंकुरुषेराज्यंतावत्स्थास्याम्यहंप्रभो ॥ ओषधीनांविरावेणसिद्धानांरोदनेनच ॥ ६० ॥ रसातलंजगामाद्रिः
सिन्धुसूनोःप्रपश्यतः ॥ ततोजालन्धरोवीरआजगाममहारणम् ॥ ६१ ॥ पूर्वकल्पितमारुह्यरथस्थंकेशवंययौ ॥ रथस्थंमाधवंदृष्ट्वाजहासोच्चैर्नदी
सुतः ॥ ६२ ॥ तावत्त्वंतिष्ठशकटेयावद्धन्यामरीनहम् ॥ एवमुक्त्वाजघानाशुशरैस्तांदेववाहिनीम् ॥ ६३ ॥ बाणैर्विदारितादेवाग्राहीत्युत्
बृहस्पतिम् ॥ ततोबृहस्पतिःशीघ्रमगमत्क्षीरसागरम् ॥ ६४ ॥ अदृष्ट्वातंततोद्रोणमभूच्चिन्तापरोनृप ॥ अथागत्यरणंतूर्णममरान्प्राहगीष्पतिः ॥
॥ ६५ ॥ पलायध्वंसुराःसर्वेद्रोणाद्रिःक्षयमागतः ॥ एवमुक्तवतस्तस्यगुरोश्छिच्छेदसिन्धुजः ॥ ६६ ॥ यज्ञोपवीतंकेशांश्चबाणैस्तीक्ष्णैर्हसन्सुरान् ॥ ततो

दुद्राववेगेनगुरुःप्राणभयार्दितः ॥ ६७ ॥ देवाःसर्वेरणंहित्वापलायाञ्चक्रिरेनृप ॥ एवंविद्राव्यदेवान्वैजनार्दनमधावत ॥ ६८ ॥ हृषीकेशोऽपि
दैत्येशमन्वधावद्रणोत्सुकः ॥ ततोयुद्धमभूद्घोरंविष्णोर्जालन्धरस्यच ॥ ६९ ॥ दुर्द्धर्षणोबाणजालैःप्लावयामासकेशवम् ॥ तान्बाणान्खण्डशःकृत्वा
पूरयित्वाशरैर्महान् ॥ ७० ॥ वासुदेवोऽसुरंबाणैर्जालन्धरमपीडयत् ॥ जालन्धरोरथंत्यक्त्वाशरपीडितविग्रहः ॥ ७१ ॥ विष्णुंविजेतुंदुद्राव
संयतिस्थमथद्रुतम् ॥ तमायान्तंरणेदृष्ट्वाहरिर्विव्याधसायकैः ॥ ७२ ॥ बाणानङ्केऽसहद्विष्णोःप्राप्तोऽसौरथसन्निधौ ॥ हस्तेनैकेनगरुडंद्वितीयेनरथं
हरेः ॥ ७३ ॥ भ्रामयित्वाम्बरेशश्वच्चैतद्वीपेन्यपातयत् ॥ जालन्धरकरक्षिप्तोगरुडोऽपिपपातह ॥ ७४ ॥ क्रौञ्चद्वीपेसतत्रैवविश्राममकरो
च्चिरम् ॥ अच्युतःप्रच्युतस्तस्माद्भ्रमतोरथमण्डलात् ॥ ७५ ॥ रणमागत्यदैत्येशंतिष्ठतिष्ठेत्यभाषत ॥ दृष्ट्वातमागतंभूयःकेशवंसमरप्रियः ॥
पूरयन्मार्गणैर्भूमिंजगर्जार्णवनन्दनः ॥ ७६ ॥ विव्याधदैत्यंहरिराशुशक्त्याहृदिस्फुरन्त्याससततःपपात ॥ सूतोऽनयत्तंसमरान्निवासंतंप्राहरेकेन
कृतोऽस्म्यलज्जः ॥ ७७ ॥ दैत्यारिजालन्धरयोर्महत्तदाबभूवयुद्धंधरणीतलस्थयोः ॥ प्रेम्णाश्रियस्तंनजघानदानवंस्वयंहरिस्तस्यशरैःपपात ॥
॥ ७८ ॥ ततोनिरीक्ष्यगोविन्दंपतितंधरणीतले ॥ प्रगृह्यार्णवजोदैत्यआरुरोहनिजंरथम् ॥ ७९ ॥ ततस्तमिन्दिराप्राप्तारुदन्तीविष्णुवल्लभा ॥
संस्थिताकमलातत्रपतिंकमललोचनम् ॥ ८० ॥ पतितंतुपतिंवीक्ष्यलक्ष्मीःप्राहार्णवात्मजम् ॥ शृणुष्ववचनंभ्रातर्जितोविष्णुर्धृतस्त्वया ॥ ८१ ॥
भगिन्यानचवैधव्यंदातुंयुक्तंमहाबल ॥ श्रुत्वातुवचनंतस्यामुमोचजगतःपतिम् ॥ ८२ ॥ जालन्धरोमहाबाहुःस्वस्रेभक्त्याननामच ॥ ववन्दे
चरणौविष्णोःस्वसुःस्नेहात्तदाञ्जसा ॥ ८३ ॥ विष्णुर्जालन्धरंप्राहतुष्टोऽस्मितवकर्मणा ॥ वरंवरयदैत्येशकिंप्रयच्छामितेवरम् ॥ ८४ ॥ जाल
न्धरउवाच ॥ यदित्वंममतुष्टोऽसिशौर्येणानेनकेशव ॥ स्थातव्यंमत्पितुःस्थानेत्वयाकमलयासह ॥ ८५ ॥ तथेत्युक्त्वाचसंस्मृत्यगरुडंधरणी
धरः ॥ आरुह्यचजगन्नाथःक्षीराब्धिंप्रिययासह ॥ ८६ ॥ तदाप्रभृतिकृष्णस्यवासःश्वशुरमन्दिरे ॥ अब्धौवसतिदेवेशोलक्ष्म्याःप्रियचिकीर्षया
॥ ८७ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा० युधिष्ठिरनारदसंवादेऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ देवान्विद्राव्यसमरेविष्णुंस्थाप्यात्म
मन्दिरे ॥ जालन्धरेणाब्धिजेनयत्कृतंब्रूहिनारद ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ शुम्भादीनांतुवीराणांदत्त्वादानंप्रसादजम् ॥ जालन्धरोजगामाथ
स्वर्गंप्राप्यावलोकयत् ॥ २ ॥ हिरण्यवर्षेणजनान्भूषयन्तिंदिनेदिने ॥ फलन्तितरवोऽजस्रंवाजिमेधक्रतोःफलम् ॥ ३ ॥ गजवस्त्रसुवर्णानि
धेनुकन्यातिलानिच ॥ पुष्पकर्पूरताम्बूलकस्तूरीकुङ्कुमानिच ॥ ४ ॥ येयच्छन्तिमहात्मानस्तेपश्यन्त्यमरावतीम् ॥ वर्षासुगृहदानेनशिशिरे

ऽग्निप्रदानतः ॥ ५ ॥ वादित्राणिचसर्वाणिवादयन्तिशिवालये ॥ प्रपांकुर्वन्तियेचैत्रेदध्योदनसमन्विताम् ॥ ६ ॥ यत्रहिन्दोलपर्यङ्कस्वय
मान्दोलयन्तिच ॥ सारिकाशुकहंसाश्चभ्रमद्भ्रमरकोकिलाः ॥७॥ कुर्वन्तोदूतकार्याणियच्छन्तेप्रियसङ्गमम् ॥ रम्भायत्रपुरेरामामेनकाचतिलोत्तमा॥
॥ ८ ॥ सुषमासुन्दरीयत्रघृताचीपुञ्जिकस्थली ॥ सुकेशीसुमुखीरामामञ्जुघोषाचमालिनी ॥ ९ ॥ मृगोद्भवाचसुखदाधनदंष्ट्रातिलप्रभा ॥ वाजि
मेधफलंप्राहाराजसूयंफलन्तिया: ॥१०॥ कोटिशोयत्रनिष्पापाःक्रीडन्त्यप्सरसोनृप ॥ एवंभूरिसुखेस्वर्गेस्थापयामाससिन्धुजः ॥ ११ ॥ शुम्भप्राण
समंदैत्यंनिशुम्भंयवराजके ॥ स्वयंजालन्धरेपीठेस्वर्गादागत्यसिन्धुराट् ॥ वर्षार्बुदद्वयंराज्यंचकारात्मबलेनच ॥ १२ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ युयुधे
सुरसङ्ग्रामेससुरैरपराजितः ॥ ततःकिमकरोद्राजासिन्धुसूनुःप्रतापवान् ॥ १३ ॥ तन्ममाचक्ष्वदेवर्षेश्रोतुकामस्यविस्तरात् ॥ १४॥ नारदउवाच ॥
शृणुराजन्यथातथ्यंकृतंसागरसूनुना ॥ सदेवान्समरेजित्वाराज्यंचक्रेह्यकण्टकम् ॥ १५ ॥ गन्धर्वाश्चित्रसेनाद्याःसेवन्तेचासुरेश्वरम् ॥ यज्ञभागां
श्चयोभुङ्क्तेसर्वेषामसुरेश्वरः ॥ १६ ॥ क्षीरसागरतोदेवैर्हृतंरत्नादिकंचयत् ॥ तत्सर्वंचतथान्यच्चनिर्जित्यहृतवान्वली ॥ १७ ॥ समुद्रतनये
राज्यंभुवोराजन्प्रशासति ॥ नकश्चिन्म्रियतेमर्त्योनरकंकोऽपिनव्रजेत् ॥ १८ ॥ नकलिःप्रणयादन्योनभोगादपरःक्षयः ॥ नवन्ध्यादुर्भगानारी
नालङ्कारैर्विवर्जिता ॥ १९ ॥ कुरूपादुर्गतादुष्टाऽयशस्यानचदृश्यते ॥ नतत्रविधवानारीनकश्चिन्निर्धनोजनः ॥ २० ॥ दातारःसन्तिस
र्वत्रनप्रतिग्राहिणःक्वचित् ॥ पुण्याजनाःप्रयच्छन्तिद्विजेभ्योह्यात्मनोधनम् ॥ २१ ॥ रूपयौवनशालिन्यःसीमन्तिन्योगृहेगृहे ॥ गोक्षीरंदधि
सर्पिश्चयत्रनिर्जरसोजनाः ॥ २२ ॥ मङ्गलंतत्रसर्वेषांनक्वचिद्वधबन्धनम् ॥ मरणंनचहिंसास्तिनकश्चित्केनबाध्यते ॥ २३ ॥ ऋणंनदृश्यते
राजन्धनिनःसन्तिसर्वतः ॥ सन्तुष्टाःसर्वसस्याढ्याःप्रजाःसर्वत्रपार्थिव ॥ २४ ॥ केलीक्षुदण्डप्रभवश्चदुग्धरसोऽतिसुस्वादुतरोगृहेनृणाम् ॥
शुश्रावनारीनरयोर्हितंवचोनचापहृताध्वनिगच्छतांसदा ॥ २५ ॥ पतन्त्यखण्डानभसोयतस्ततोधाराश्चकर्मारविमिश्रसर्पिषः ॥ संमिश्रिताःशर्करया
परिश्रुताःसमुद्रसूनोःस्मरणान्मुखेनृणाम् ॥ २६ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेउत्तरखण्डेपञ्चप०युधिष्ठिरनारद०जालन्धरसौराज्यवर्णनंनामनवमो
ऽध्यायः ॥ ९ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ इन्द्रादिभिस्तदादेवैःकिंकृतंद्विजसत्तम ॥ जालन्धरेणविजितैःस्वर्गराज्येहृतेसति ॥ १ ॥ नारद
उवाच ॥ अथत्यक्त्वादिवंदेवाःप्रापुस्तेदुर्दशांचिरम् ॥ नपीयूषंनैवयज्ञायायुःस्थानंस्वयम्भुवः ॥ २ ॥ ददृशुर्ब्रह्मभुवनेब्रह्माणंपरमेष्ठिनम् ॥
प्राणायामेनयुञ्जानंमनःस्वंपरमात्मनि ॥ ३ ॥ तंतुष्टुवुःसुराःसर्वेवाग्भिस्तथ्याभिरादृताः ॥ ततःप्रसन्नोभगवान्किंकरोमीतिचाब्रवीत् ॥ ४ ॥

5307

ततोनिर्वेदमाचक्रुर्ब्रह्मणेविबुधाःपुनः ॥ जालन्धरस्यसकलंतथानिजपराभवम् ॥ ५ ॥ क्षणंध्यात्वाययौब्रह्माकैलासंत्रिदशैःसह ॥ तस्यशैलस्य पार्श्वेतवैचित्र्येणसमाकुलाः ॥ ६॥ स्थिताःसन्तुष्टुवुर्देवाब्रह्मशक्रपुरोगमाः ॥ नमोभवायशर्वायनीलग्रीवायतेनमः ॥ ७ ॥ नमःस्थूलायसूक्ष्मायबहु रूपायतेनमः ॥ इतिसर्वमुखोभूत्वावाणीमाकर्ण्यशङ्करः ॥ ८ ॥ प्रोवाचनन्दिनंदेवानानयस्वेतिसत्वरम् ॥ श्रुत्वाशम्भोर्वचोदेवाआहूतानन्दिना द्रुतम् ॥ ९॥ प्रविश्यान्तःपुरेदेवाददृशुर्विस्मितेक्षणाः ॥ तत्रासनेसमासीनंशङ्करंलोकशङ्करम् ॥ १० ॥ गणैःकोटिसहस्रैस्तुसेवितंभक्तिशालिभिः ॥ नग्नैर्विरूपैःकुटिलैर्जटिलैर्धूलिधूसरैः ॥ ११ ॥ प्रणिपत्याग्रतःप्राहसहदेवैःपितामहः ॥ सुखरागोयथास्यासीच्छक्रःसोऽयंवृथागतः ॥ १२ ॥ कृपां कुरुमहादेवशरणागतवत्सल ॥ ततउच्चैर्विभोर्हास्यंश्रुत्वाब्रह्मापिनाकिनः ॥ १३ ॥ उवाचदेवदेवेशंपश्यावस्थांदिवौकसाम् ॥ ततःसर्वेश्वरोज्ञात्वा ब्रह्मणोमनसेप्सितम् ॥ १४ ॥ शक्रस्यमानभङ्गंचदेवार्थेपरमेश्वरः ॥ प्रेम्णाभवान्याविज्ञप्तोनृपप्राहवचोहरः ॥ १५ ॥ विष्णुनानहतोयोऽरिःसकथं हन्यतेमया ॥ पूर्वसृष्टान्यायुधानिवज्रादीनिपितामह ॥ १६ ॥ तैःशस्त्रैर्नैववध्योऽसौबलीजालन्धरोऽसुरः ॥ हेतिभिःपूर्वसंसृष्टैःसमयापिन हन्यते ॥ १७ ॥ देवाःकुर्वन्तुशस्त्रंहिममप्राणसहंदृढम् ॥ शम्भोरित्युत्तरंश्रुत्वाब्रह्मोवाचाथशङ्करम् ॥१८॥ स्वयंकुरुमहाशस्त्रंत्वंवेत्थस्वात्मनोबलम् ॥ इतितस्यवचःश्रुत्वाप्रत्युवाचमहेश्वरः ॥ १९ ॥ ब्रह्मन्विमुञ्चतेजस्त्वंक्रोधयुक्तंसुरैःसह ॥ ततस्तेजोमुमोचाथब्रह्माब्रह्मास्त्रसूचकः ॥ २० ॥ रुद्रस्त्रिनेत्रजंतेजस्ततोनिर्मुक्तवान्स्वयम् ॥ देवाश्चमुमुचुःसर्वेसक्रोधंतेजसांचयम् ॥ २१ ॥ अत्रान्तरेस्मृतःप्राप्तोहरेणमधुसूदनः ॥ किंकरोमीति तेनोक्तःशिवःप्राहजनार्दनम् ॥ २२ ॥ विष्णोजालन्धरःकस्मान्नहतःसङ्गरेत्वया ॥ कथंसुरान्परित्यज्यक्षीराब्धिशयितुंगतः ॥ २३ ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ यदितंहन्मिदेवेशश्रीःकथंममवल्लभा ॥ तस्मात्त्वंपार्वतीकान्तजहिजालन्धरंरणे ॥ २४ ॥ तेजस्त्वंक्रोधजंमुञ्चेत्युक्तःशर्वेण केशवः ॥ मुमोचवैष्णवंतेजस्तत्सर्वंसमवर्द्धत ॥ तेजःप्रवृद्धंतद्दृष्ट्वाव्यापकंप्राहकेशवम् ॥ २५ ॥ शङ्करउवाच ॥ एतेनतेजसाशीघ्रंममास्त्रंकर्तु मर्हथ ॥ विश्वकर्मादयस्तच्चश्रुत्वाशङ्करभाषितम् ॥ २६ ॥ निरीक्ष्यचतदान्योन्यंकिंकुर्मइतिशङ्किताः ॥ दृष्ट्वातूष्णींस्थितांस्तांश्चज्ञात्वा तन्मनसिस्थितम् ॥ २७ ॥ तदाहभगवान्ब्रह्माअनालोक्यंहिदैवतैः ॥ सोढुंनशक्तास्तेतेजोधर्तुंकेनचशक्यते ॥ २८ ॥ ततःप्रहस्यभगवा नुत्पत्योपरितेजसः ॥ वामाङ्घ्रिपार्ष्णिनाशम्भुर्ननर्तभ्रमरीचयम् ॥ २९ ॥ ततोदेवामहेन्द्राद्यास्तेजसोपरिशङ्करम् ॥ नृत्यमानंतदादृष्ट्वामुदा वाद्यान्यवादयन् ॥ ३० ॥ तदाप्रभृतिनृत्येषुभ्राम्यतेभ्रमरीचयम् ॥ अथचक्रंसमुत्पन्नंशम्भोर्नर्तनमर्दनात् ॥ ३१ ॥ आरलक्षत्रयोपेतमस्थिकोटि

समाकुलम् ॥ शर्वाङ्घ्रिकर्षणात्तस्यतेजसोनिसृताःकणाः ॥ ३२ ॥ विश्वकर्माचतेनास्त्रंविमानानिचनिर्ममे ॥ ततस्तेनिर्जराभीत्यादृष्ट्वाचक्रं सुदर्शनम् ॥ ३३ ॥ त्राहित्राहीतिदेवेशंप्रत्यूचुस्तेसुरानृप ॥ पृथ्वीकाठिन्यमादायलोहानामपितेजसाम् ॥ ३४ ॥ यद्विश्वकर्मणाकोशंकृतंभस्मीकृतं चतत् ॥ सृष्टेनतेनचक्रेणदग्धःकालोऽपतत्क्षितौ ॥ ३५ ॥ ततस्तद्ब्रह्मणोहस्तेददौचक्रंसधूर्जटिः ॥ चक्रार्चिर्भिर्नचयैःकूर्चंदृष्ट्वादग्धमुमापतिः ॥ ॥ ३६ ॥ हसित्वाब्रह्मणोहस्ताद्गृहीत्वासत्वरंशिवः ॥ दधौकक्षापुटेचक्रंनिधानंनिर्धनोयथा ॥ ३७ ॥ ततोनदृश्यतेचक्रंशिवकक्षापुटेस्थितम् ॥ महामूर्खस्ययद्दत्तंदानंतस्यफलंयथा ॥ ३८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेउत्तरखण्डेपञ्चपं०युधिष्ठिरनारद०जालन्धरोपाख्यानेसर्वदेवतेजोमय चक्रोत्पत्तिर्नामदशमोऽध्यायः ॥ १० ॥ नारदउवाच ॥ अत्रान्तरेमयागत्वाकथितंसिन्धुसूनवे ॥ त्वांहन्तुंसर्ववीरेशप्रतिज्ञाशम्भुनाकृता ॥ श्रुत्वेत्थंमद्वचोराजंस्ततःपप्रच्छसोऽसुरः ॥ १ ॥ जालन्धरउवाच ॥ किमस्तिशूलिनोगेहेरत्नजातंमहामुने ॥ तन्ममाचक्ष्वसकलंनास्तियुद्धं निरामिषम् ॥ २ ॥ नारदउवाच ॥ भूतिर्गात्रेवृषोजीर्णःफणिनोऽङ्गेगलेविषम् ॥ भिक्षापात्रंकरेपुत्रोगजाननषडाननौ ॥ ३ ॥ इत्यादिविभव स्तस्ययदन्यत्तन्निबोधमे ॥ तनयागिरिराजस्यविशालाद्युन्नतस्तनी ॥४॥ दग्धस्मरोऽपिभगवान्यस्यारूपेणमोहितः ॥ महेशोयद्विनोदायकुरुतेनित्य कौतुकम् ॥ ५ ॥ नृत्यन्गायंश्चतांशम्भुःस्वयंभवतिहासकः ॥ सापार्वतीतिविख्यातासौन्दर्यावधिदेवतम् ॥ ६ ॥ वृन्दावराङ्गनाराजन्निमाश्चाप्सरसः शुभाः ॥ नचाप्नुवन्तिपार्वत्याःषोडशीमपितांकलाम् ॥७ ॥ इत्युक्त्वाहंमहीपालजालन्धरममर्षणम् ॥ पश्यतांसर्वदैत्यानामन्तर्धानंगतःक्षणात् ॥८॥ अथसंप्रेषयद्दूतंसिन्धुजःसिंहिकासुतम् ॥ क्षणेनासाद्यकैलासंदेवावासमपश्यत ॥ ९ ॥ अत्रान्तरेहरिर्भीममापृच्छ्यतुतदाह्वरम् ॥ जगामालक्षित स्तूर्णंक्षीराब्धिभेदशङ्कया ॥ १० ॥ ददर्शराहुर्भवनंशङ्करस्यातिदीप्तिमत् ॥ आत्मानमात्मनावीक्ष्यकिमित्याहसुविस्मितः ॥ ११ ॥ प्रवेष्टु कामोबलिभिर्द्वारिद्वाःस्थैर्निरोधितः ॥ यत्नवान्सनिषिद्धोऽपितदातप्रोद्यतायुधाः॥ १२ ॥ तान्निवार्यगणान्नन्दीव्याजहारविधुन्तुदम् ॥ कस्त्वंकस्मा दिहायातःकिंकार्यंतवबर्बर ॥ ब्रूहिकार्यंगणायावत्त्वांनहन्युर्भयावहाः ॥१३॥ राहुरुवाच ॥ दूतोजालन्धरस्याहंत्वंमांशर्वान्तिकेनय ॥ नवाच्यमन्तरे द्वास्थमहाराजप्रयोजनम् ॥ १४ ॥ नन्दीदूतोक्तमाकर्ण्यनीललोहितमाययौ ॥ दण्डवत्प्रणिपत्याग्रेस्थित्वाशङ्करमब्रवीत् ॥ १५ ॥सैंहिकेयोमहाराज द्वारेतिष्ठतिकार्यतः ॥ सप्रयात्वथवायातुभवानाज्ञप्तुमर्हति ॥ १६ ॥ नन्दिनोक्तमथाकर्ण्यत्वरन्निवमहेश्वरः ॥ सुप्तामन्तःपुराद्देवींप्रस्थाप्यचसखी वृताम् ॥ १७ ॥ पश्चाद्द्वाःस्थंजगादाथनन्दिन्दूतंप्रवेशय ॥ ततोहस्तेप्रगृह्यासुंदूतंनन्दीमहाबलः ॥ १८ ॥ आनयामासदेवानांमध्येशम्भुमदर्शयत् ॥

तंददर्शतदाराहुर्जटिलंनीलमात्मनि ॥१९॥ पञ्चवक्त्रंदशभुजंनागयज्ञोपवीतिनम् ॥ देवीविरहितंमूर्ध्नि चन्द्रलेखाविभूषितम्॥२०॥ उच्छ्वासोच्छ्वासनिर्मु
क्तप्रदाकुगणसेवितम् ॥ सर्वदेवगणोपेतंसेवितंगणकोटिभिः ॥ २१ ॥ प्राप्तंज्ञात्वाततोदूतंशम्भुरालोक्यचाग्रतः ॥ प्राहब्रूहितदाराहुर्वक्तुंसमुपचक्रमे ॥
॥२२॥ राहुरुवाच ॥ देवजालन्धरेणाहंप्रेषितस्तवसन्निधौ ॥ तस्यशिष्टंवचः श्रुत्वामन्मुखेनद्रुतंकुरु ॥२३॥ गिरिशत्वंतपोनिष्ठोनिर्गुणोधर्मवर्जितः ॥
तवनास्तिपितामातावसुगोत्रादिवर्जितः ॥ २४ ॥ जालन्धरोमहाबाहुर्भुङ्क्तेऽसौभुवनत्रयम् ॥ तस्यैववश्यस्त्वमपिततश्चोक्तंसमाचर ॥ २५ ॥ पुराण
पुरुषः कामीवृषारूढः कथंभवान् ॥ एवंवदतिसम्प्राप्तौसुतौस्कन्दविनायकौ ॥ २६ ॥ तस्मिन्कालेदेवदेवोयतवागङ्गमर्दनम् ॥ चकारचकरैर्व्यस्तै
र्वासुकिर्भूतलेऽपतत् ॥२७॥ हेरम्बवाहनस्याखोः पुच्छेग्रस्तमथाहिना॥ स्वपत्रग्रस्तमालोक्यमुश्चमुश्चेत्युवाचह॥२८॥ अत्रान्तरेस्कन्दवाहंक्षुब्धंवीक्ष्य
महास्वरम् ॥ तद्भयाद्वासुकिर्ग्रस्तमाखुपुच्छमथोद्गिरत् ॥ २९ ॥ अथारुह्यहरस्याङ्गंगलमाविष्टचसंस्थितः ॥ तस्यनिश्वासपवनैरथजातोहुताशनः ॥
॥ ३० ॥ तस्योष्मणाचन्द्रलेखाजटाजूटाटवीस्थिता ॥ सार्द्रतांतुंतदासांयात्प्लावितंतद्वपुर्यथा ॥ ३१ ॥ तस्याह्यमृतधाराभिर्ब्रह्ममस्तकमालिका ॥
हरमौलिकपालानामभूत्सञ्जीवितातदा॥३२॥पपाठपूर्वमभ्यस्तंसर्वयोगश्रुतिक्रमम् ॥ श्रुत्वापरस्पराधीतंविवदन्तिशिरांस्यथ ॥३३॥ अहमादिरहंपूर्व
महमेवपरात्परः ॥ अहंस्रष्टाअहंपातेत्युत्सुकानिपरस्परम्॥३४॥शोचन्त्येतानिनोदत्तंनोभुक्तंनहुतंमया॥लोभग्रस्तेनमनसानोवित्तंब्रह्मणेऽर्पितम्॥३५॥
अथेश्वरजटाजूटादाविरासीद्गणोमहान् ॥ त्र्याननस्त्रिचरणस्त्रिपुच्छः सप्तहस्तवान् ॥३६॥ सचकीर्तिमुखोनामपिङ्गलोजटिलोमहान्॥तंदृष्ट्वासाकपाल
लीभयात्तस्थौमृतेवसा ॥ ३७ ॥ पुंरतः प्राहसगणस्ततः कीर्तिमुखः प्रभुम् ॥ प्रणिपत्यशिवंदेवमत्यर्थंक्षुधितः प्रभो ॥ ३८ ॥ तदोक्तः शङ्करेणाहोभक्षय
त्वंरणेहतान् ॥ क्षणंविचार्यसगणः क्वाप्यदृष्ट्वारणंतदा ॥३९॥ ब्राह्मणंभक्षितुंप्राप्तः शङ्करेणनिवारितः ॥ ततः कीर्तिमुखेनाथस्वाङ्गंसर्वंचभक्षितम्॥४०॥
बुभुक्षितेनचात्यन्तंनिषिद्धेनचसर्वतः ॥ तत्साहसंतदादृष्ट्वाभक्तिकीर्तिमुखस्यच ॥ ४१ ॥ तमुवाचेश्वरः प्रीतः प्रासादेतिष्ठमेसदा ॥ त्वच्चित्तरहितो
यश्चभविष्यतिममालये ॥ ४२ ॥ सपतिष्यतिशीघ्रंहीत्युक्तः सोऽन्तार्हितोऽभवत् ॥ शम्भोर्मूर्ध्नितदादेववपुः पुष्पवृष्टिभिः ॥ ४३॥ एवमत्यद्भुतंदृष्ट्वा
सभायांतुत्रिशूलिनः ॥ स्वर्भानुरपिदेवेशंपुनः प्रोवाचविस्मितः ॥४४॥ स्पृशन्तित्वांकथंभावाः स्वाधीनंयोगिनंबलात् ॥ इन्द्रियैः पूज्यसेत्वंहिप्राप्यो ॥ १० ॥
ऽयंविषयैः कथम् ॥ ४५ ॥ ब्रह्मादिलोकपालानांपूजांगृह्णासिसर्वतः ॥ नत्वंपश्यसिकंदेवंत्वंपूजयसिकंचन ॥ ४६ ॥ ईश्वरोऽसिकथंलोकेभिक्षाभोजी
प्रतिष्ठितः ॥ सङ्गोपयसियोगीन्द्रगौरींरम्यांप्रयच्छमे ॥४७॥ स्कन्दलम्बोदराभ्यांत्वंपुत्राभ्यांसहितोऽधुना ॥ भिक्षापात्रंगृहीत्वातुभ्रमनित्यंगृहेगृहे ॥

॥४८॥एवंबहुविधंतत्रराहुराहेश्वरंप्रति ॥ भगवानपितच्छ्रुत्वानोत्तरंकिंचिदब्रवीत्॥४९॥अथेशंमौनिनंत्यक्त्वाराहुंनन्दिनमब्रवीत् ॥ त्वंमन्त्रीह्यसिसेना
नीर्विकटाननबिम्बधृत् ॥५०॥ एवमाचरितभ्रष्टंत्वंशिक्षयितुमर्हसि ॥ नोचेद्दोषेणेन्द्रइवपतिष्यतिरणेहतः ॥५१॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यनन्दीविज्ञाप्य
चेश्वरम् ॥ भ्रूसंज्ञयैवसतदामतमाज्ञायशूलिनः॥५२॥ सम्पूज्यप्रेषयामासराहुंनन्दीगणाग्रणीः ॥ अथजालन्धरंगत्वाकथयामासविस्तरात् ॥ स्वर्भानु
स्तस्यवृत्तान्तंगौरीरूपंमनोहरम्॥५३॥इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तरखण्डेनार०जाल०कैलासाद्राहुप्रत्यागमनंनामैकादशोऽध्यायः ॥११॥नारद
उवाच ॥ अथजालन्धरोदूतवचःश्रुत्वाप्रतापवान् ॥ सर्वसैन्यंसमाहूयप्रयाणमकरोत्तदा ॥ ततस्ततःसमेतानांसैन्यानांश्रूयतेध्वनिः॥१॥सत्त्रीन्मंन्द
रकन्दरेषुशयितानुत्थापयन्किन्नरान्मेरोर्मन्दरकन्दरेप्रतिरवानुत्थापयन्वारणान् ॥ सिंहानांचततीर्व्यमुंचतपुरःपन्थानमेवंविधस्त्रैलोक्यंबधिरीचकारम
हतःसैन्यस्यकोलाहलः॥२॥ततोदुन्दुभिनादोऽभूत्पीठेजालन्धरेनृप ॥ तन्निनादेनशूराणांप्रियेणमहतातदा ॥३॥ कम्पन्तेगिरयस्तुङ्गाःप्रासादाविचल
न्तिच ॥सप्तसागरगर्भेभ्योनिःसृतादैत्यदानवाः॥४॥सन्नद्धाश्चातिगर्जन्तिनानावाहनसंयुताः ॥ हेषारवोमहानासीद्वाजिनांबाह्यतःपुरः॥५॥रथाङ्गनाथ
सङ्घृष्टाधरासंचलतेऽथवा ॥ चालितैर्गजयूथैश्चपृथ्वीरुद्धासकानना ॥६॥ जालन्धरेरितैर्भीमैरयुतैःस्यन्दनस्थितैः ॥ अश्वार्बुदसहस्रेद्वेअर्बुदंदन्तिना
मपि ॥ ७ ॥ रराजसैन्यलक्षैकंरथिनांसपताकिनाम् ॥ परार्द्धनवतिःकोटचोदृश्यन्तेमुख्यनायकाः ॥ निर्जगाममहासैन्यंछत्रैःसंछाद्यभास्करम् ॥
॥ ८ ॥ आसीत्पिञ्जरपाण्डुपङ्कजवनंश्वेतातपत्रैःक्वचिन्मायूरातपवारणैःक्वचिदभूदुन्नीलनीलोत्पलम् ॥ उन्मेघंक्वचिदूर्ध्वधूलिपटलैर्यस्यप्रयाणे
ऽभवत्सद्रीचिक्वचिदम्बरंसरइवोत्सर्पत्पताकापटैः ॥ ९॥ गजवाजिमयीभूमिर्ध्वजच्छत्रमयंनभः ॥दिक्चक्रंचामरमयंदैत्यसैन्येप्रसर्पति ॥ १० ॥ ततो
जालन्धरोदैत्यःप्रयाणायसमुत्सुकः ॥ स्कन्धेचारोपयञ्छक्तिंनानारत्नविभूषिताम् ॥ ११ ॥ आजगाममहाविष्णुंप्रष्टुंसागरवासिनम् ॥ अभिवाद्य
जगादाथहरिंजालन्धरस्त्विदम् ॥ १२ ॥ भोगार्थंकिंप्रयच्छामितुभ्यंभावुककथ्यताम् ॥ श्रुत्वानारायणोवाक्यमब्धिजस्यमुदान्वितः ॥ १३ ॥
उवाचाकिंकरोमीतिप्रियंसिन्धुसुतेप्सितम् ॥ इत्युक्तःसप्रहृष्टोऽथहरिंप्रोवाचसत्वरः ॥ १४ ॥ यामियोद्धुंरणेऽहंत्वंसुखीतिष्ठहसागरे ॥ लक्ष्म्यादत्ता
क्षतस्तत्रकेशवेबाथपूजितः ॥ १५ ॥ सनिर्गत्यहरेःस्थानात्समुद्रंप्रगुमागतः ॥ सोऽर्णवंप्रणिपत्याहताततयास्यामिदूरतः ॥ १६ ॥ नीलकण्ठंरणे
जेतुमनुज्ञांदातुमर्हसि ॥ पुत्रस्यवचनंश्रुत्वायियासोःशङ्करंप्रति ॥ १७ ॥ सिन्धुराजेनसोऽप्युक्तःपुत्रतंतापसंत्यज ॥ भुङ्क्ष्वराज्यंमयादत्तंतापसंत्यज
दूरतः ॥ १८ ॥ अत्यद्भुतःप्रतापस्तेत्वत्तुल्योनास्तिभूमिपः ॥ स्वर्गादधिकतांनीतंत्वयावत्सधरातलम् ॥ १९ ॥ तवराज्येवसुमतीवैकुण्ठइवराजते ॥

योदेवोदुर्जयोदैत्यैरानीतःसहसश्रिया ॥ २० ॥ ममान्तिकेवत्सवसशङ्करंभिक्षुकंत्यज ॥ एवमुक्तोह्यर्णवेनगिरिजांप्रतिरागवान् ॥ २१ ॥ पितृवाक्य
मवज्ञायचागतस्सुभटान्स्वकान् ॥ सज्जीभूतंतुयुद्धायवृन्दाजालन्धरंजगौ ॥ २२ ॥ वृन्दोवाच ॥ नाथयुद्धंनकर्तव्यंराजेन्द्रकुत्सयोगिना ॥ मनो
निवर्त्यतांपश्यप्रवृत्तंपार्वतींप्रति ॥ २३ ॥ गौरींत्वंवाञ्छसिकस्मात्पार्वतीकिंममाधिका ॥ तपस्विनीनिरालम्बासंसक्तास्थाणवेसदा ॥ २४ ॥ सुता
नुरागिणीवन्ध्याततःकृत्रिमपुत्रिका ॥ वृथास्तुतानारदेनतांत्यजस्वभजस्वमाम् ॥ २५ ॥ इतिवृन्दावचःश्रुत्वाप्रत्युवाचार्णवात्मजः ॥ अदृष्ट्वापार्वती
रूपंमच्चेतोननिवर्तते ॥ २६ ॥ वृन्देत्वयाजनपदोराजधानीप्रपाल्यताम् ॥ स्मर्तव्योऽहंसदाचण्डियदिमांहन्तिशङ्करः ॥ २७ ॥ इतिभर्तृवचःश्रुत्वा
वृन्दाहाससमन्विता ॥ जगामशिबिकारूढापीठंजालन्धरंतदा ॥ २८ ॥ अथप्रतस्थेकैलासंसिन्धुसूनुर्महाबलः ॥ महापद्मसहस्राणांषष्ट्यासैन्येनं
संवृतः ॥ २९ ॥ अत्रान्तरेपरित्यज्यकैलासंशङ्करोगतः ॥ गणपुत्रप्रियायुक्तःकैलासेमानसोत्तरम् ॥ ३० ॥ जालन्धरस्ततःप्राप्तःकैलासंप्रथमेऽहनि॥
सेनाःसंस्थाप्यकैलासआलोकनकुतूहली ॥ ३१॥ दिव्यकेसरमन्दाररजःपुञ्जपरिश्रिताः ॥ शीताम्बुशीकरासारैःप्रभुग्नावान्तिवायवः ॥ ३२ ॥ यत्र
सिद्धाङ्गनापीनस्तनोत्तुङ्गतरङ्गिणः ॥ मन्दारमकरन्दाढ्याःसुन्दरावान्तिवायवः ॥ ३३ ॥ यत्रशोकरुचिस्निग्धपादन्यासंचयोषिताम् ॥ विलोक्य
दानवेन्द्रोऽभून्मनोरथसमाकुलः ॥ ३४ ॥ प्राप्नुवन्तिसुराःप्रीतिंस्वबिम्बालोकहर्षिताः ॥ यत्रकिन्नरकान्तानांसुरतव्यञ्जितप्रभाः ॥ ३५ ॥ विभान्ति
सर्वतस्तत्रमन्दाराशोकपल्लवाः ॥ यत्रशम्भुगणाक्रान्तानानावेलाकुलद्रुमाः ॥ ३६ ॥ भान्तिमन्मथभूपालयशसासुधृताइव ॥ यत्रचन्दनकस्तूरी
गन्धोन्मत्तालिसञ्चयाः ॥ विभान्तिदग्धकन्दर्पनिर्वाणाङ्गारसन्निभाः ॥ ३७ ॥ यत्राङ्गनानांसकलंविलोक्यसौरभ्यमत्युत्तमकान्तिमित्रम् ॥ मन्ये
परिष्वक्तमनोविनोदाकस्तूरिकागाहतिकालिमानम् ॥ ३८ ॥ क्वचित्प्रवरगैरिकासमसमुल्लसत्पङ्कजंलवङ्गदलसन्निभासनचलच्चकोरंक्वचित् ॥
क्वचिद्गिरिसरित्तटीतरणिवत्स्फुरत्कुण्डलंचलन्निचुलमञ्जरीविनयनम्रभृङ्गंक्वचित् ॥ ३९ ॥ क्वचिद्दलितकोकिलाकुलितनूत्नचूताङ्कुरंकुरङ्गकुलसेवितं
प्रबलशालिमूलंक्वचित् ॥ क्वचित्प्रवरसुन्दरैःसुरवधूपदैःपावनंवनंनयतिविक्रियामिहमनोमुनीनामपि ॥ ४० ॥ एवंगुणसमायुक्तंविलोक्यहर
मन्दिरम् ॥ विचित्रंचापिकैलासंसर्वरत्नसमाश्रयम् ॥ ४१ ॥ अत्यन्तविस्मितोदैत्यःप्रोवाचभृगुनन्दनम् ॥ कस्मात्तंतापसंतातप्रवदन्तिभवादृशाः ॥
॥ ४२ ॥ तादृशीयस्यसाभार्यागृहमीदृङ्मनोहरम् ॥ तत्रादृष्ट्वावदच्छम्भुंहरःकुत्रगतःकवे ॥ ४३ ॥ कथंममभयाच्चेतिपृष्टःप्रोवाचभार्गवः ॥ देव
शम्भुर्महाशैलमगम्यंमानसोत्तरम् ॥ ४४ ॥ ययौतत्रमहादेवोगन्तुंचान्यैर्नशक्यते ॥ इतिकाव्यवचःश्रुत्वाप्राहदैत्योमहाबलः ॥ ४५॥ अहंयास्यामि

देवेशंत्वंपुरागच्छभार्गव ॥ इत्युक्त्वाप्रययौतत्रयत्रास्तेशङ्करःस्वयम् ॥४६॥ अपश्यत्तंगिरिवरंसिन्धुजोमानसोत्तरम् ॥ तस्यषष्टिसहस्राणियोजनानां समुच्छ्रयः ॥ ४७ ॥ सशैलोमानसोराजन्दैत्यसैन्यैःसमावृतः ॥ बहवोदैत्यराजानःशैलमारुरुहुर्द्रुतम् ॥४८॥ छत्रान्धकारंपर्यासीद्वाद्यनादेनवेपथुः ॥ सैन्यकोलाहलस्तेषांपूरयामासरोदसी ॥४९ ॥ अथैवमागतंदृष्ट्वादैत्यसैन्यंमहत्तदा ॥ अत्युच्चेसगिरेःशृङ्गेस्थाप्यगौरींसखीवृताम् ॥५०॥ भगवांश्चगणैः सर्वैःसन्नद्धैर्युद्धदुर्मदैः ॥ त्रिंशन्महाब्जसाहस्रैःप्रमथानांवृतःशिवः ॥५१॥ उवाचनन्दिनंशम्भुर्गणानामधिपंत्वया ॥ प्रहर्तव्योमहादैत्योवीरोजालन्धरो रणे ॥५२॥ महाकालादिभिःशूरैर्याहित्वंपरिवारितः ॥ तावदाजौत्वयातस्माद्योद्धव्यमतिपौरुषात् ॥५३॥ यावद्युद्धेनारिजयोममवीरभविष्यति ॥ इति शम्भोर्वचःश्रुत्वासचसारथिमब्रवीत् ॥५४॥ काकतुण्डरथंमेऽद्यसमानयमहामते ॥ नन्दिनोवचनंश्रुत्वासोऽपिस्यन्दनमाहरत् ॥५५॥ द्वात्रिंशदश्वसंयुक्तं चक्रषोडशसंयुतम् ॥ षष्टिध्वजसमोपेतंद्वात्रिंशद्योजनायुतम् ॥५६॥ सर्वशस्त्रैश्चसम्पूर्णंप्राप्तंसाङ्ग्रामिकंरथम् ॥ नन्दिनश्चक्ररक्षार्थंपुत्रौस्कन्दविनायकौ ॥५७॥ समादिष्टौशङ्करेणसन्नद्धौतौस्ववाहनौ ॥ गणैःपरिवृतोनन्दीवाग्भिःसम्पूज्यचेश्वरम् ॥५८॥ नन्दीरथंसमारुह्यनिर्ययौदानवान्प्रति ॥ विराजते तस्यमूर्ध्निछत्रंद्वादशयोजनम् ॥ ५९ ॥ यावत्सनिर्ययौनन्दीतावत्तेदानवाःपुरः ॥ शैलोपरिसमारूढादानवाघोरदर्शनाः ॥ ६० ॥ गणानामायुधै स्तीक्ष्णैर्निहताःपतिताभुवि ॥ हन्यमानागणैर्दैत्यास्तत्यजुर्दूरतोगिरिम् ॥ ६१ ॥ ततोभूमिगतांस्तस्मादवरुह्यशिलोच्चयात् ॥ जघ्नुर्दैत्याश्छितैःशस्त्रै र्गणाराजन्महाबलान् ॥ ६२ ॥ अमरैराचितंदृष्ट्वारुरुधुर्दैत्यसैनिकाः ॥ ततःसमभवद्युद्धंगणानांदानवैःसह ॥ ६३ ॥ शरवर्षमथात्युग्रंदानवानां दिवौकसाम् ॥ ततःसमस्तान्मातङ्गाञ्जघ्नुःशिखिमुखारणे ॥ ६४ ॥ रथान्हयान्पदातींश्चकाकतुण्डामहाबलाः ॥ हतानांदैत्यसङ्घानांसङ्गरे भृशमायिनाम् ॥६५॥ शिरोभिर्गगनंव्याप्तंप्रहसद्भिर्भयावहैः ॥ मुक्तकेशारुणमुखैर्भीमदंष्ट्रैर्विलोचनैः ॥६६॥ सिंहैःकबन्धजङ्घोरुकटिपृष्ठनिकृन्तनैः ॥ चितासर्वत्रवसुधाकबन्धैरुधिरारुणैः ॥ ६७ ॥ ततेविरावःसुमहान्वभूवदैत्येश्वराणांध्वजिनीषुधावताम् ॥ शम्भोर्गणैःपातितसैनिकानांयथार्ण वानांनदतांयुगक्षये ॥ ६८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपं० उत्तरखण्डेनार० जाल० दैत्यसैन्यपराजयोनामद्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ नारदउवाच ॥ दैत्यसैन्यंहतंदृष्ट्वागणैर्नन्दिपुरोगमैः ॥ क्रुद्धाःशुम्भादयोदैत्याःसमाजग्मुर्गणान्प्रति ॥ १ ॥ ततःशुम्भोमहादैत्योनन्दिनंप्रत्ययुध्यत ॥ महाकालंनिशुम्भोऽथकालोलोकेश्वरंरणे ॥ २ ॥ पुष्पदन्तंशैलरोमामाल्यवन्तंमहाबलः ॥ कोलाहलोरणेराजन्प्रातोमायाबलेनच ॥ ३ ॥ चण्डंभयानकोनामराहुःस्कन्दमधावत ॥ कूष्माण्डंसर्परोमाचघर्घरोमदनंतथा ॥ ४ ॥ शुभ्रंकेतुमुखोहन्तुंययौजम्भोविनायकम् ॥ हासंपाता

लकेतुश्चभृङ्गीशंरोमकण्टकः ॥ ५ ॥ युयुधुःकोटिशोरुद्रगणादैत्याःपरस्परम् ॥ पश्यतोरुभयोस्तत्रस्वामिनोरितितेयुधि ॥ ६ ॥ दृढप्रहारिणो
जघ्नुर्गणादैत्याःशरैरथ ॥ नन्दीमुमोचतान्बाणान्महासारोयथानगे ॥७ ॥ ततःसम्पूरयामासमुखंशुम्भस्यपत्रिभिः ॥ यथापर्णचयैर्वातोमन्दरस्येव
कन्दरम् ॥ ८ ॥ शुम्भोऽथकार्मुकंत्यक्त्वारथात्तंप्रत्यधावत ॥ उत्पाट्यचगिरिंतेनजघानहृदिनन्दिनः ॥ ९ ॥ नन्दिनोहृदयंभित्त्वाचूर्णयित्वा
रथंरणे ॥ पपातभूमौसगिरिर्वज्रंप्राप्यगिरिंर्यथा ॥१० ॥ मूर्च्छांप्राप्यक्षणात्संज्ञांवेगवान्सपलायितः ॥ महाकालोनिशुम्भेनमुद्गरेणहतोहृदि ॥ ११॥
आगत्यदैत्यंगदयाजघानमुकुटोपरि॥तत्प्रहारमचिन्त्याथनिशुम्भोपिमहाबलः ॥१२॥तंगृहीत्वाचरणयोर्महाकालंमहाबल॥भ्रामयित्वाकरतलाच्चिक्षेप
चननादच ॥१३॥ सतद्वक्त्रानिलंपीत्वाननादरुधिरारुणः ॥ पुष्पदन्तःशैलरोम्णाचाहतोमुष्टिनामुखे ॥१४ ॥गदयाशैलरोमाणंहत्वाभूमौन्यपातयत्॥
तंदृष्ट्वापतितंभूमौगिरिकेतुर्महाबलः ॥ १५ ॥ पुष्पदन्तंमहाभीमंमुद्गरेणव्यपोथयत् ॥ पुष्पदन्तोऽथखड्गेनगिरिकेतोःशिरोऽच्छिनत् ॥१६ ॥ गृहीत्वा
चर्मखड्गंचगिरिकेतोरधावत ॥ शिरस्तंप्राहकिंयासिमांत्यक्त्वासमरार्थिनम् ॥ १७ ॥ शिरोहीनेचकायेऽस्मिन्किंतुधावन्नलज्जसे ॥ इत्युक्तेशिरसा
तेनकबन्धेनतुपादयोः ॥ १८ ॥ विधृतःपुष्पदन्तश्चकुक्षौतीक्ष्णासिनाच्छिनत् ॥ निश्चक्रामासुरःकुक्षेःशतशीर्षोमहाबलः ॥ १९ ॥ द्विशताक्षि
समायुक्तःशतद्वयभुजाकुलः ॥ भ्रमतस्यशिरोराजन्कबन्धोपान्तमागमत् ॥२०॥ तच्छिरःप्राप्तमालोक्यपुष्पदन्तोऽसिनाच्छिनत् ॥ ततोभूकम्पनो
नामज्वरोदैत्योभयावहः ॥ २१ ॥ पुष्पदन्तस्तदातत्रद्वाभ्यांराजन्विमर्दितः ॥ ज्वरेणतेनचक्लिष्टोदुःसहेनातिवेगिना ॥ २२ ॥ त्यक्त्वाशिवगणः
सङ्ख्यंकम्पमानोगिरिंर्ययौ ॥ कोलाहलोमहाधन्वीमाल्यवन्तंशरैस्त्रिभिः ॥ २३ ॥ विव्याधस्कन्धयोर्भालेमाल्यवांश्चततोऽसुरम् ॥ बाणाहतो
माल्यवताशस्त्रैर्नानाविधैःशितैः ॥ २४ ॥ कोलाहलःप्रहृतवान्दर्शयन्नात्मलाघवम् ॥ सोऽपिहेतिव्यर्थांत्यक्त्वामाल्यवांश्चगणाग्रणीः ॥
॥ २५ ॥ गिरिंगृहीत्वातेनाजौकोलाहलमथाहनत् ॥ निश्चक्रामज्वरस्तस्माज्ज्वलनोनामभीषणः ॥२६ ॥ त्रिशीर्षोनवहस्तश्चनवपादोऽतिपिङ्गलः ॥
सज्वरोमोहयामासमाल्यवन्तंस्वतेजसा ॥ २७ ॥ माल्यवान्समरंत्यक्त्वापराक्रान्तोगिरिंर्ययौ ॥ चण्डिर्भयानकेनाजौपाशेनहृदयेहतः ॥
॥ २८ ॥ हयोविनिर्गतस्तस्मात्क्षितःसोऽपिचसागरे ॥ कार्त्तिकेयोरणेराहुंशितैर्बाणैःसमाहनत ॥ २९ ॥ आच्छाद्यशरजालैश्चशीघ्रंशक्तिंमुमोचह
॥ आपतन्तींमहाशक्तिंज्वलन्तीमिवतेजसा ॥ ३० ॥ दृष्ट्वाराहुःखमुत्पत्यकराभ्यांजगृहेद्रुतम् ॥ सतांशक्तिंगृहीत्वातुविननादोच्चैःपुनःपुनः ॥ ३१ ॥
स्वर्भानुःशिरसोनोऽपितस्यशक्त्याजघानतम् ॥ वक्षस्यभिहतेशक्त्यातद्देहान्निर्गतासरित् ॥ ३२ ॥ तयासम्प्लावितःपुत्रोमहादेवस्यसंयुगे ॥ कथ

श्चित्सानदीरुद्धासमंपूरोगिरिंययौ ॥ ३३ ॥ श्रुत्वार्णवजोज्वरतःकटककदम्बस्यकर्कशंविरुतम् ॥ सुस्वरवचनंविदग्धमपिकोकिलापतिंनसस्मार ॥ ३४ ॥ शरैःकिरन्तंदहनमसिनात्रर्बरोऽवधीत् ॥ कूष्माण्डोनिहतोमूर्ध्निसर्परोम्णाथमुष्टिना ॥ ३५ ॥ पातालकेतुनाहासोमुद्गरेणसमाहतः ॥ तस्यदेहाद्विनिष्क्रम्यहस्तीमुद्गरमाभुनक् ॥ ३६ ॥ शुण्डायांमुष्टिघातेनहतःपातालकेतुना ॥ आयुधैर्जर्जरंचक्रेभृङ्गीशंरोमकण्टकः ॥ ३७ ॥ भृङ्गीशोऽपिरणाद्भीतस्त्वरन्नेवगिरिंययौ ॥ सहसाधूम्रवर्णश्चशुभ्रःकेतुमुखेऽपतत् ॥ ३८ ॥ गणंगिलितवान्दैत्योमहाकायोमहाननः ॥ हाहाकारोमहानासीद्गिलितेकेतुनारणे ॥ ३९ ॥ जृम्भस्यनिशितैर्बाणैश्छिन्नाङ्गोऽथविनायकः ॥ शुण्डादण्डंपरशुनातस्यचिच्छेददन्तिनः ॥ ४० ॥ जृंम्भासुरोजघानाथशक्त्यालम्बोदरोदरम् ॥ मूषकोऽपिशरैर्भिन्नःप्रविवेशगुहामुखम् ॥४१॥ विनायकःप्रहारार्त्तोविललापाकुलोरणे ॥ हामातस्तातमहाभ्रातर्हामूषकममप्रिय ॥ ४२ ॥ गणेशक्रन्दितंश्रुत्वाभगवत्यातयातदा ॥ समेत्यकूटादन्यस्मात्पार्वत्योक्तःशिवस्तदा ॥ ४३ ॥ हेरम्बोवध्यतेदैत्यैःस्कन्दोऽपिविनिपातितः ॥ शिवकिंक्रीडसेशैलेरक्षपुत्रौगणानपि ॥४४॥ सदाशूलादिशस्त्राणांधृतानामग्यवेक्षणः ॥ अथगौर्यावचःश्रुत्वावीरभद्रंशिवोऽब्रवीत् ॥४५॥ वृषःसज्जीयतांशीघ्रमित्युक्तस्सतदाकरोत् ॥ बबन्धमुकुटंतस्यशृङ्गयोर्भास्करप्रभम् ॥४६ ॥कण्ठेघण्टाशतंबद्धाकर्णयोर्दर्पणौधृतौ ॥ स्कन्धेचकिङ्किणीजालंचरणेनूपुरंमहत् ॥ ४७ ॥ पुच्छेचामरसाहस्रंतस्यपाशाष्टकंमुखे ॥ कल्याणीचतदादेवीशर्वपार्श्वेव्यवस्थिता ॥ ४८ ॥ पाशाष्टकेनसंयुक्तातत्रखड्गधराम्बिका ॥ न्यस्तानिसर्वशस्त्राणिसवृषःसज्जितोबभौ ॥ ४९ ॥ पार्वत्याभूषितःसोऽथमिजयाघण्टमालया ॥ कृतंचतिलकंदेव्याप्रोक्तःसत्कृतिपूर्वकम् ॥५०॥ हरस्त्वयानमोक्तव्योवृषेन्द्ररणसङ्कटे ॥ आगन्तव्यमरीञ्जित्वाशम्भुनासहसङ्गरे ॥ ५१ ॥ इतिश्रुत्वावचोदेव्याहरोवृषमथारुहत् ॥ धृत्वायुधसहस्रंतुनिजालङ्कारभूषितः ॥ ५२ ॥ रणंगच्छामितांप्राहपार्वतींप्रतिसादरम् ॥ त्वंतिष्ठसिस्वरूपेणएकाकिन्यपिसस्पृहा ॥ ५३ ॥ भामिनीदुरभिप्रायादानवाहिसमागताः ॥ तस्मात्त्वयाद्यमनैवात्मारक्षणीयोवरानने ॥ ५४ ॥ इत्युक्त्वावृषभारूढोययौरुद्रोरणाङ्गणम् ॥ त्रिंशन्महाब्जसाहस्रैःप्रमथानांवृतःशिवः ॥ ५५ ॥ वीरभद्रोरथेनाशुसिंहयुक्तेनसत्वरं ॥ वामपार्श्वंमहेशस्यशूरोरक्षतिपार्थिव ॥ ५६ ॥ मणिभद्रोऽश्वयुक्तेनरथेनपरवीरहा ॥ दक्षिणंधूर्जटेःपार्श्वंसंरक्षतिधनुर्द्धरः ॥५७ ॥ तुङ्गादुत्तीर्यशैलेन्द्राद्रणंप्राप्तोगणैःसह ॥ दृष्ट्वाजगर्जुस्तेदैत्यामहेशानंवृषस्थितम् ॥ ५८ ॥ ततोमहान्निनादोऽभूद्दैत्यप्रमथसेनयोः ॥ तयोरभून्मिथोराजन्सप्रमर्दोऽथदारुणः ॥ ५९ ॥ ततोनन्दीमहाकालःकालस्कन्दौमहाबलः ॥ माल्यवान्पुष्पदन्तश्चवृषलीस्वर्णदन्तिकः ॥६० ॥ चण्डीशोमदनश्चण्डःकूष्माण्डोगुप्तलोमकः ॥ येयेपूर्वंरणेभग्नाःप्राप्तास्तेरणसङ्कटम् ॥

॥ ६१ ॥ शिवस्यपुरतोदैत्यायुयुधुस्तेमहाबलाः ॥ गणदानवयोधानांसङ्ग्रामोऽभूद्भयावहः ॥ ६२ ॥ ततोगणानांविद्राव्यसैन्यंतेचमहाबलाः ॥
रणेसंवेष्टयामासुःशरौघैःसर्वतःशिवम् ॥ ६३ ॥ शूलैःकुन्तैर्गदाभिश्चमुद्गरैःपरिघैरपि ॥ इन्द्रियाणियथात्मानंविषयैःपञ्चपञ्चभिः ॥ ६४ ॥ जघा
नाथरणेदैत्याञ्छम्भुर्बाणैःसुदारुणैः ॥ यथाश्वमेधःपापानिहन्तिस्नानेनतत्क्षणात् ॥६५॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपं० उत्तर० ना० युधि० जाल० श्री
महादेवरणसमागमनंनामत्रयोदशोऽध्यायः॥ १३ ॥ नारदउवाच ॥ ततोजालन्धरःश्रुत्वादैत्यकोलाहलंरणे ॥ आजगामरथारूढोयत्रदेवःसदाशिवः
॥ १ ॥ सारथिंखड्गरोमाणंकोपात्सत्वरमब्रवीत् ॥ सम्प्रेषयरथंशीघ्रंसहस्रहययोजितम् ॥ २ ॥ हन्मितंतापसंशौर्याज्जटाभस्मास्थिभूषितम् ॥
वृषारूढंस्यकाशक्तिःपङ्गोर्युद्धेमयासह ॥ ३ ॥ इत्युक्त्वाखड्गरोमाणमाभाष्यचतथोद्धतः ॥ गृहीत्वाकार्मुकंघोरंरथेनाधावतद्रुतम् ॥ ४ ॥ तंरुरोधतदा
यान्तंवीरभद्रःशितैःशरैः ॥निरुच्छ्वासीकृतेनापिसकायेनशरैर्वृतः ॥ ५ ॥ देवैर्यद्यपितुल्योऽभूद्रुतेशस्यपरिग्रहः ॥ तथापिकिंकपालानितुलांयान्ति
कलानिधेः ॥ ६ ॥ विव्याधमणिभद्रोऽपिशरैःसागरनन्दनम् ॥ पाशेनमणिभद्रंतुहत्वोवाचेश्वरंवचः ॥ ७ ॥ एहियोद्धुंमहादेवशस्त्राभ्यासोऽस्तिते
यदि ॥ त्वंमांप्रहरनत्वाहमादौहन्मिजटाधरम् ॥८॥ इतिब्रुवन्तंतंगर्वाद्वीरभद्रोऽथसायकैः ॥ पूरयामाससङ्क्रुद्धोयथापञ्जरविःकरैः ॥९॥ मणिभद्रो
ऽथगदयासैन्यंतस्यसमाहनत् ॥ रथोपरिरथंवीरतुरगंतुरगोपरि ॥ १० ॥ गजोपरिगजंहत्वापातयामासभूतले ॥ रक्तपङ्कारुणाभूमिःसञ्जातादुर्गमा
क्षणात् ॥ ११ ॥ शैलाश्चगणमुख्याश्चदानवाञ्जघ्नुराहवे ॥ पतन्तिदानवाःशस्त्रघातप्राणामहीतले ॥ १२ ॥ रुण्डदोर्दण्डमुण्डैश्चकरिपृष्ठकरोरुभिः ॥
पतन्तिदानवाःशूराःपूरितावसुधानृप ॥ १३ ॥ एवंविधंरणेदृष्ट्वाहरमत्यन्तदुर्नयम् ॥ भुवनेचतथान्यानिदृष्ट्वाँल्लक्षणानिसः ॥ १४ ॥ तेजोऽन्यदेव
नक्षत्रशशाङ्कसकलादिषु ॥ उद्घाटितजगत्कोशमन्यदेवरवेर्महः ॥ १५ ॥ भग्नःपुनश्चिन्तितवांस्ततोजालन्धरोनृप ॥ नदृष्टासामयागौरीयांमामाहाति
नारदः ॥ १६ ॥ साम्प्रतंशाश्वतेस्थानेकथंद्रक्ष्याम्युमांस्थिताम् ॥ तांहिद्रष्टुंव्रजाम्यादौपश्चाद्योत्स्यामिशम्भुना ॥ १७ ॥ चिन्तयित्वेतिमनसादैत्यं
प्राहार्णवात्मजः ॥ शुम्भंचण्डजयेवीरममतुल्यपराक्रम ॥ १८ ॥ धृत्वामत्सदृशंरूपंसङ्ग्रामंकर्तुमर्हसि ॥ तवयुद्धस्यभारोऽयंशिबिरस्यबलस्य
च ॥ १९ ॥ अहंयास्यामितांद्रष्टुंगौरींमच्चित्तहारिणीम् ॥ इत्युक्त्वाथददौतस्मैस्वाङ्गादुत्तार्यमण्डनम् ॥ २० ॥ वर्मशस्त्रादिकंदत्त्वारथंसारथिसंयुतम् ॥
दुर्वारणेनसहितःसैन्यंमुक्त्वोदधेःसुतः ॥ २१ ॥ अलक्षितस्ततोगत्वागुहांगुप्तांतुपार्थिव ॥ मानसोत्तरशैलस्यहररूपंदधारसः ॥ २२ ॥ धृत्वादुर्वारणो
रूपंनन्दिनःसदृशंतथा ॥ अथारुरुहतुःशैलंछद्मशङ्करनन्दिनौ ॥२३॥ यत्रास्तिशिखरेगौरीसखीभिःसहितानृप ॥ तमायान्तंशरैर्भिन्नंस्कन्धमालम्ब्य

नन्दिनः ॥ २४ ॥ रक्ताक्तमम्बरंदृष्ट्वाभवानीविस्मिताभवत् ॥ सख्यस्तस्याजयाद्यास्ताजग्मुस्तंसम्भ्रमान्विताः ॥ २५ ॥ शङ्करस्यान्तिकंगत्वा पप्रच्छुस्तंसुदुःखिताः ॥ किंजातंतवदेवेशकेनत्वंसङ्गरेजितः ॥ २६ ॥ सशल्यस्त्वंकथंनाथसंसारीवप्ररोदिषि ॥ इत्युक्तःप्रददौताभ्योभूषणानिपृथक्पृथक् ॥ २७ ॥ उत्तार्यशनकैरङ्गाद्वासुकिप्रभृतीनिच ॥ गणेशस्कन्दशिरसीच्छिन्नेकुक्षौविलोक्यच ॥२८॥ हास्कन्दहागणेशेतिहारुद्रेत्यम्बिकारुदत् ॥ तस्याःसख्यस्ततःसर्वारुरुदुःशोककर्शिताः ॥२९॥ अत्राब्रवीज्जयांनन्दीत्वमेनंपरिपालय ॥ मणिभद्रोवीरभद्रःपुष्पदन्तश्चवीर्यवान् ॥३०॥ दम्भनो धूमतिमिरःकूष्माण्डाद्यारणेहताः ॥ चण्डीभृङ्गीकिरीटिश्चमहाकालश्चशृङ्खली ॥३१॥ चण्डीशोगुंत्तनेत्रश्चकालाद्याश्चहतारणे ॥ विनायकस्यस्कन्दस्य शिरसीभ्रमतामया ॥३२॥ दृष्टेमहारणेदेविइत्युक्त्वाथपुरोऽक्षिपत् ॥ तच्छ्रुत्वानन्दिनेवाक्यंशिरसीगृह्यपुत्रयोः ॥३३ ॥ पार्वतीविललापोच्चैःपुत्रपुत्रेति जल्पती ॥ तारकारेकथंयुद्धेहतस्त्वंसिन्धुसूनुना ॥ ३४ ॥ त्वंहित्रिवासरोदेवैःसैनापत्येऽभिषेचितः ॥ तदात्वयाकथंवीरतारकाख्योनिपातितः ॥ ३५ ॥ नीलकण्ठेनकिंत्यक्तोयतस्त्वंपतितोभुवि ॥ स्नुषामुखंनदृष्टंचमयापुत्रावभाग्यया ॥ ३६ ॥ नभोगावत्सतेभुक्ताःसंसारस्याप्रियेऽभवन् ॥ तातहेरम्बविघ्नेशलम्बोदरगजानन ॥ ३७ ॥ रणाङ्गणेकेनपुत्रसिद्धैःपूज्योनिपातितः ॥ वाहनोऽसौकुतोवत्समूषकःकेनहिंसितः ॥ ३८ ॥ एवं विलपतींगौरींशिवंप्राहसुदुःखितम् ॥ साक्षाद्रुद्रोऽसिदेवेशहरस्त्वंमाभयंकुरु ॥ ३९ ॥ वृषभःक्वगतोदेवहतोजालन्धरेणवै ॥ शरजर्जरदेहस्यकिंकरोमि प्रियंनव ॥ ४० ॥ ततःश्रुत्वावचोदेव्यानिःश्वस्योवाचशङ्करः ॥ दीर्घंविनिहतौपुत्रौवृथाशोचसिकिंप्रिये ॥ ४१ ॥ अधुनातेऽङ्गसङ्गेनदेवि मांत्रातुमर्हसि ॥ शङ्करस्यवचःश्रुत्वासमयोचितमातुरम् ॥ प्रत्युवाचाम्बिकादेवंबभाषेनोचितंवचः ॥ ४२ ॥ महाविषादेपतितेभयेचकृतेसमाधौव मनेमहाज्वरे ॥ श्राद्धेप्रयाणेगुरुवृद्धसन्निधौरतिंबुधाःशङ्करवर्जयन्ति ॥ ४३ ॥ कथंमांदुःखदुःखार्तांपुत्रशोकेनपीडिताम् ॥ म्लानांबाष्पपरिम्लानां सम्प्रार्थयसिचातुराम् ॥ ४४ ॥ भवान्याइतिवाक्यानिश्रुत्वामायामहेश्वरः ॥ उवाचस्वार्थमुद्दिश्यगौर्यारूपेणमोहितः ॥ ४५ ॥ पुरुषस्यार्तियुक्तस्यनयच्छन्तिरतिंस्त्रियः ॥ तथैवरौरवेघोरेपतिष्यन्तिनसंशयः ॥ ४६ ॥ गणशून्यःपुत्रशून्योधीशून्योऽहंवरानने ॥ साम्प्रतंगृह्यशून्योऽहंसर्वशून्योऽस्मिभामिनि ॥ ४७ ॥ सजीवितविहीनोऽहंत्वांप्रष्टुमिहचागतः ॥ स्वंगृहंतुप्रविश्याशुत्यजामिप्रकृतिंस्वकाम् ॥ ४८ ॥ उत्तिष्ठनन्दिन्संयावस्तीर्थे भवपुरःसरः ॥ त्वंयाहिस्वेच्छयाकान्तेप्रकृतिंस्वांपरित्यज ॥ ४९ ॥ इतिमायामहेशस्यवचःश्रुत्वाम्बिकाततः ॥ दीर्घंदध्यौमहाश्वासंशोकेनच जडीकृता ॥ ५० ॥ तस्यैवंपरमेक्षोभेकिञ्चिन्नोवाचसाक्षणम् ॥ ययासंमोहितंसर्वंजगत्स्थावरजङ्गमम् ॥ सैवसंमोहितातेननजानेदुःखमात्मनः

॥ ५१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्त० नार० जाल० मायामहेशयुधि० गमनंनामचतुर्दशोऽध्यायः ॥१४॥ युधिष्ठरउवाच ॥ इंतिमायामहेशेन
मोहितागिरिजायदा ॥ अतःकिंसमभूद्ब्रह्मंस्तन्माख्यातुमर्हसि ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ क्षीराब्धौतुशयानस्यचुक्षोभहृदयंहरेः॥ अकस्मादेवराजेन्द्रन
यनेऽश्रुंपरिप्लुते ॥ २ ॥ दृष्ट्वातन्महदुत्पातलक्षणंभगवांस्ततः ॥ उत्थायशेषपर्यङ्कान्मांचवायुंविलोक्यच ॥ ३ ॥ किंकार्यमितिगोविन्दस्तन्नागा
रिमथास्मरत् ॥ सचाग्रेस्मृतिमात्रेणतस्थौवद्धाञ्जलिःप्रभोः ॥ ४ ॥ विनतानंदनंदृष्ट्वापुरतःप्राहकेशवः ॥ सुपर्णतत्रगच्छत्वंयत्रयुद्धंप्रवर्तते॥ ५ ॥ हतो
जालन्धरोवीरोहरोवातेनमोहितः ॥ दृष्ट्वातंशीघ्रमागत्यकथयस्वममाखिलम्॥६॥जालन्धरेशयोर्युद्धंद्रष्टुंशक्तस्त्वमेवहि॥कोऽन्यो!महाहवेतस्मिञ्ज्ञात्वा
यातिशरीरवान् ॥ ७॥ कदाचिद्दुर्गमंतत्रयुद्धंशस्त्रास्त्रवृष्टिभिः ॥ अथत्वंबाणसञ्चारंगत्वापिहितविग्रहः ॥ ८ ॥ सन्दृश्यपार्वतीवृत्तिंशीघ्रमायातुमर्हसि
दैत्यमायानिरासार्थंविचिन्त्यभगवांस्त्वरन् ॥ ९ ॥ गुटिकांसर्वसिद्धांचगरुडायददौहरिः ॥ अनयानभ्रमोवीरतथेत्युक्त्वामुखेऽक्षिपत् ॥ १० ॥ एवं
सम्प्रेरितःपत्रीहरिंकृत्वाप्रदक्षिणम् ॥ निश्चक्रामखमाविश्यजगामाद्भुतवेगवान् ॥११॥ तत्रगत्वारणंघोरंदैत्यसङ्घैःमुदुःसहम् ॥ दृष्टवानखिलेनासौन
किञ्चिज्ज्ञातवान्किल ॥ १२ ॥ तस्मादुत्पत्यवेगेनगतोऽसौमानसोत्तरम् ॥ शैलंतुङ्गतरंदुर्गमगम्यंमरुतामपि ॥ १३ ॥ विलोकयन्नदद्दशेगौरीस्थानं
पतङ्गराट् ॥ तत्रागत्यभुजङ्गारिर्ध्वनिंसंश्रुतवान्किल॥१४॥गत्वासमीपेददृशेमायापशुपतिंततः ॥ गरुडोगुटिकांक्षिप्यमुखेनभ्रममापसः॥१५॥ज्ञात्वा
बुद्ध्याथदैत्योऽयमितिनायंवृषध्वजः ॥ हाकष्टमितिचोक्त्वाचरुदन्नागत्यचार्णवम् ॥ १६ ॥ कथयामासवृत्तान्तंपुरतःकैटभद्विषः ॥ देवजाल
न्धरेणायंहरोदेवोविडम्बितः ॥ १७ ॥ उमाप्रतारितातेनपापेनच्छद्मरूपिणा ॥ सुरस्त्वंयदिगोविन्दसमरंप्रतियाह्यतः ॥१८॥ मायायुद्धंतुदेवेशकुरु
जालन्धरंप्रति ॥ तस्यराज्ञीमयादृष्टापीठेजालन्धरेशुभे॥१९॥प्रासादभूम्यांक्रीडन्तीवाद्यगीतादिवर्त्तनैः ॥ सासुन्दरतरागौर्यारम्भोर्वश्योःशतादपि॥
॥ २० ॥ नेदानींमानुषेलोकेनपातालेषुतत्समा ॥ भार्यातेनसमावेश्यानारीणांकाकथाहरे ॥ २१ ॥ यस्तांस्पृशतिदेहेनसकृतार्थःपुमान्भवेत् ॥ तव
श्यालकपत्नीचहरत्वंतांरमप्रियाम् ॥ शङ्करस्योपकारंचकुरुचैवात्मनःसुखम् ॥ २२ ॥ नारदउवाच ॥ श्रुत्वाताक्ष्यस्यवचनंतंनिर्भर्त्स्यरमाप्रियः ॥
सम्यग्व्यवस्यचोपायंविससर्जद्रुतंद्विजम् ॥ २३ ॥ श्रियंप्रतार्यसञ्छाद्यमश्वकेपीतवाससा ॥ निर्गतोऽन्येनरूपेणयोगमायाबलेचन ॥ २४ ॥ वृन्दारि ॥ १४ ॥
कानुरागेणमोहितोमधुसूदनः ॥ दृष्ट्वाहरिंतुगच्छन्तंप्रतिच्छन्नंयुधिष्ठिर॥२५॥शेषोऽप्यन्यतमेनासौरूपेणागत्यकेशवम् ॥ जगादभक्त्यात्वंतिष्ठमामनु

१ सन्धिरत्रार्षः इ० पा०।

ज्ञातुमर्हसि॥२६॥किंकरोमिक्वगच्छामिब्रूहिकार्यंजनार्दन ॥ सदातवमुखंदृष्ट्वाभोक्ष्यामीतिभवेत्सुखम्॥२७॥श्रीभगवानुवाच ॥ जालन्धरस्त्रियंरम्यां हरिष्येहरकारणात् ॥ पार्वत्याश्चोपकारायसञ्छाद्यस्वात्मनस्तनुम् ॥२८॥ एहियामोवयंबन्धोकान्तरंदुरतिक्रमम् ॥ वृन्दाकर्षणसिद्ध्यर्थमित्युक्त्वातौ वनंगतौ॥२९॥ततोविष्णुश्चशेषश्चजटावल्कलधारिणौ ॥ आश्रमंचक्रतुःपुण्यंसर्वकामफलप्रदम्॥३०॥तयोःशिष्याःप्रशिष्याश्चबभूवुःकामरूपिणः॥ सिंहव्याघ्रवराहाश्चऋक्षवानरमर्कटाः ॥ ३१ ॥ अथतस्मिन्वनेवृन्दांमन्त्रेणाकर्षयद्धरिः ॥ तस्याहृदयसन्तापंचकारमधुसूदनः ॥ ३२ ॥ एतस्मिन्नन्तरेराज्ञीतापमुग्रमुपागता ॥ चामराश्चालयामासदिव्यस्त्रीकरचालितान् ॥३३॥ प्रियस्यागमनंतन्वीचिन्तयन्तीमुहुर्मुहुः ॥ चन्दनागुरु लिप्ताङ्गीमूर्छांयातिह्विसत्वरम् ॥ ३४ ॥ तुर्ययामेविभावर्याश्चतुर्दश्यांनृपाङ्गना ॥ स्वप्नंददर्शभयदंवैधव्यभयसूचकम् ॥ ३५ ॥ जालन्धरशिरःशुष्कंमर्दितंपाण्डुभस्मना ॥ गृध्रेणकृष्टनयनंछिन्नकर्णाग्रनासिकम् ॥ ३६ ॥ मुक्तकेशीकरालास्याकृष्णवर्णारुणाम्बरा ॥ चखादकालीरक्तास्याहस्तेविधृतखर्परा ॥ ३७ ॥ ईदृशंदृष्टशेस्वप्नेतथात्मानंविडम्बितम् ॥ दैत्यक्षयगुणोपेतंसाददर्शनृपाङ्गना ॥ ३८ ॥ ततःप्रबुद्धांऽसुरराजपत्नींगीतेनवाद्येनचमागधानाम् ॥ गेयप्रबन्धैःस्तवनैर्वचोभिर्वंशस्तवैःकिम्पुरुषप्रपाठितैः ॥ ३९ ॥ ततस्तान्सकलाञ्छ्रान्ता न्धनंदत्त्वाप्रसादजम् ॥ निवार्यविप्रानाहूयस्वप्नंदृष्टंन्यवेदयत् ॥ तंस्वप्नंब्राह्मणाःश्रुत्वातामूचुःशास्त्रपारगाः ॥ ४० ॥ द्विजाऊचुः ॥ देविदुःस्वप्नमत्युग्रमचिन्त्यंभयदायकम् ॥ देहिदानंद्विजातिभ्योह्यचिन्त्यभयनाशकम् ॥ ४१ ॥ धेनूर्वासांसिरत्नानिगजांश्चाभरणानिच ॥ ब्राह्मणाःपरिसन्तुष्टाःसिषिचुस्तांनृपस्त्रियम् ॥ ४२ ॥ अभिषिक्तापिसावृन्दाज्वरेणपरितप्यते ॥ विसृज्यविप्रप्रवरान्प्रासादमगमत्तदा ॥ ४३ ॥ तत्रस्थितापिस्वपुरंददृशेदीप्तमङ्गला ॥ ततःस्वकर्मणाराजन्नाकृष्टाहरिणातुसा ॥ ४४ ॥ नशशाकगृहेस्थातुंततोराज्ञीवनंययौ ॥ रथमश्वतरीयुक्तंस्मरदूतीसखीवहम् ॥ ४५ ॥ समारुह्यक्षणात्तन्वीप्राप्तासौभाग्यकाननम् ॥ नानावृक्षसमायुक्तंनानापक्षिगणान्वितम् ॥ ४६ ॥ पुष्पप्रस्रवणोपेतंस्वर्गनारीविभूषितम् ॥ मन्दानिलप्रवेशोऽस्तियत्रनान्यस्यकस्यचित् ॥ ४७ ॥ वनंवृन्दारिकादृष्ट्वासस्मारपतिमात्मनः ॥ कथंजालन्धरंवीरंद्रक्ष्यामिप्राप्तमग्रतः ॥ ४८ ॥ सातत्रनसुखंलेभेविवेशान्यतमंवनम् ॥ सखीरथसमायुक्ताविष्णुमायाविमोहिता ॥ ४९ ॥ ततोविलोकयामासविपिनंतरुसङ्कुलम् ॥ उरुपाषाणसंरुद्धंकुरङ्गाक्षीभयावहम् ॥ ५० ॥ सिंहव्याघ्रभयाकीर्णंशृगालव्यालसेवितम् ॥ द्रुमैःस्पृशच्छिखांकाशैर्गुहासुध्वान्तपूरितम् ॥ ५१ ॥ वनंविलोक्यसाभीमंचकिताचपलेक्षणा ॥ स्मरदूतींसखींवृन्दाजगादरथवाहिनीम् ॥ रथंप्रेषयमेशीघ्रं

स्मरदूतिगृहंप्रति ॥ ५२ ॥ स्मरदूतिरुवाच ॥ नाहंजानामिदिग्भागंनयामिक्करथंसखि ॥ श्रान्ताअश्व्यःप्रवर्तन्तेमार्गश्चात्रनविद्यते ॥ ५३ ॥
प्रेरितोदैवकेनापिस्यन्दनोयातुयत्रच ॥ अत्रकोऽपिचमांसादोभक्षयिष्यतिनान्यथा ॥ ५४ ॥ इत्युक्तासाद्रुततरारथंशीघ्रमवाहयत् ॥ सरथो
वेगतःप्राप्तोयत्रसिद्धामुदान्विताः ॥ ५५ ॥ तत्रसिद्धाश्चदृश्यन्तेकाननंचभयावहम् ॥ नयत्रप्रबलोवायुर्नशब्दःपक्षिणामपि ॥ ५६ ॥ नच
तेजःप्रकाशोऽस्तिनजलंप्रदिशोदिशः ॥ तत्रप्राप्तरथस्यापिलक्षणेऽभूद्विपर्ययः ॥५७॥ अश्वतर्योनहेषन्तेनचशब्दश्चनेमिजः ॥ नचलन्तिपताकास्ता
घण्टिकानक्कणन्तिच ॥ ५८ ॥ नस्वनन्तिमहाघण्टाध्वजस्तम्भेनिवेशिताः ॥ विलोक्यैवंविधंप्राहतत्रवृन्दासखींप्रति ॥ ५९ ॥ स्मरदूतिक्कयास्यामो
व्याघ्रसिंहभयंवनम् ॥ नगृहेनसुखंराज्येममजातंवनेसखि ॥ ६० ॥ स्मरदूतिरुवाच ॥ शृणुष्वदेविपश्यत्वंपुरःशैलोऽतिदारुणः ॥ दृष्ट्वा
ग्रतोनगच्छन्तितुरङ्ग्योभयविह्वलाः ॥ ६१ ॥ तस्यास्तद्वचनंश्रुत्वासन्त्रस्तासानृपाङ्गना ॥ दृष्ट्वाहारस्वकण्ठस्थंस्यन्दनाच्छीघ्रमुत्थिता ॥ ६२ ॥
एतस्मिन्नन्तरेप्राप्तोराक्षसोभीषणाकृतिः ॥ त्रिपादःपञ्चहस्तश्चसप्तनेत्रोऽतिदारुणः॥६३॥ पिङ्गलोव्याघ्रकर्णश्चसिंहस्कन्धस्तथाननः ॥ विहङ्गेशसमाः
केशालम्बन्तेरुधिरारुणाः ॥ ६४ ॥ तंदृष्ट्वापद्मकोशाङ्गीसहसासभयाभवत् ॥ नेत्रेकराभ्यामाच्छाद्यचकम्पेकदलीवसा ॥ ६५ ॥ प्रतिहारीप्रतोदं
तुत्यक्त्वाराज्ञीमभाषत ॥ भीतांमांत्राहिदेवित्वमयंधावतिभक्षितुम् ॥ ६६ ॥ एतस्मिन्नन्तरेप्राप्तोराक्षसोरथसन्निधौ ॥ रथमुत्क्षिप्यहस्तेनभ्रामयं
श्चाश्विनीयुतम् ॥ ६७ ॥ साराज्ञीपतिताभूमौमृगीव्याघ्रभयादिव ॥ स्मरदूतीतरोर्मूलेच्छिन्नाऽशोकलतायथा ॥ ६८ ॥ ततस्ताश्चाश्विनीःसर्वाभक्ष
यामासराक्षसः ॥ तेनराज्ञीधृताहस्तेसिंहेनैणवधूरिव ॥ ६९ ॥ तामुवाचततोरक्षःप्राणैस्तेकारणंयदि ॥ तवभर्ताहतःसङ्ख्येहरेणेतिश्रुतंमया ॥७० ॥
मामासाद्याद्यभर्तारंचिरंजीवाकुतोभया ॥ पिवाथवारुणींस्वाद्वींमहामांससमन्विताम् ॥ शृण्वन्तीतिवचोराज्ञीगतसत्त्वेवचाभवत् ॥ ७१ ॥ इति
श्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तरखण्डेजाल० श्रीमन्माधवमायाकथनंनामपञ्चदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ नारदउवाच ॥ नारायणस्तदादेवोजटावल्कल
धार्यथ ॥ द्वितीयोऽनुचरस्तस्यह्यायौफलहस्तवान् ॥१॥ तौदृष्ट्वास्मरदूतीसाविललापमृगेक्षणा ॥ तच्छ्रुत्वावचनंतस्याःप्रोचतुस्तांचताबुभौ ॥ २ ॥
भयंमागच्छकल्याणित्वामावांत्रातुमागतौ ॥ वनंघोरंप्रविष्टासिकथंदुष्टनिषेवितम् ॥ ३ ॥ एवमाश्वास्यतांतन्वींराक्षसंप्राहमाधवः ॥ मुञ्चेमामधमा
चारमृद्वङ्गींचारुहासिनीम् ॥ ४ ॥ रेरेमूर्खदुराचाराकिंकर्तुंत्वंव्यवस्थितः ॥ सर्वस्वंलोकनेत्राणामाहारंकर्तुमुद्यतः ॥ ५ ॥ भवपुण्यप्रभावेयंहंस्येतां
मण्डनंभुवः॥ अद्यलोकंनिरालोकंकन्दर्पदर्पवर्जितम् ॥६॥ करिष्यस्यधुनात्वंचहत्वावृन्दारिकांवने ॥ तस्मादिमांविमुञ्चाशुसुखप्रासाददेवताम् ॥७॥

इतिश्रुत्वाहरेर्वाक्यंराक्षसःकुपितोऽब्रवीत् ॥ समर्थस्त्वंयदितदामोचयाद्यैवमत्करात् ॥ ८ ॥ इत्युक्तमात्रेवचनेमाधवेनक्रुधेक्षितः ॥ पपातभस्मसाद्भू
तस्त्यक्त्वावृन्दांसुदूरतः ॥ ९ ॥ अथोवाचप्रमुग्धासामाययाजगदीशितुः ॥ कस्त्वंकारुण्यजलधिर्येनाहमिहरक्षिता ॥ १० ॥ शारीरंमानसंदुःखं
सन्तापंतपसांनिधे ॥ त्वयामधुरयावाचाहृतंराक्षसनाशनात् ॥११॥ तवाश्रमेतपःसौम्यकरिष्यामितपोधन ॥१२॥ तापसउवाच ॥ भरद्वाजात्मज
श्चाहंदेवशर्मेतिविश्रुतः ॥ विहायभोगानखिलान्वनंघोरमुपागतः॥१३॥अनेनवटुनासार्धममशिष्येणकामगाः ॥ बहुशःसन्तिचान्येऽपिमच्छिष्याः
कामरूपिणः ॥ १४ ॥ त्वंचेन्ममाश्रमेस्थित्वाचिकीर्षसितपःशुभे ॥ एहिराड्यप्ररंयामोवनंदूरस्थितंयतः ॥ १५ ॥ इत्युक्त्वाराजपत्नीं
तांययौप्राचींदिशंहरिः ॥ वनंप्रेतपिशाचाढ्यंमन्दगत्यानराधिप ॥ १६ ॥ वृन्दारिकाश्रुपूर्णाक्षीतस्यपृष्ठानुगाययौ ॥ स्मरदूतीचतत्पृष्ठेमांप्रतीक्षे
तिवादिनी ॥ १७ ॥ अत्रान्तरेदुराचारःकोऽपिपापाकृतिर्वने ॥ जालंप्रसारयामासतद्यदाजीवपूरितम् ॥ १८ ॥ ततःसंकोचयामासतज्जालं
पापनायकः॥ जालस्थांस्तुतदाजीवानुपाहृत्यमुमोचह ॥ १९॥ सचव्याधःस्त्रियौदृष्ट्वास्मरदूतीजगादताम् ॥ देविमामत्तुमायातिकरेगृह्णातुमांसखी
॥ २० ॥ वृन्दातयोक्तंश्रुत्वैनंविकृतास्यंव्यलोकयत् ॥ वीक्ष्यतंभयवातेननिर्धूतासिन्धुजप्रिया ॥ २१ ॥ दुद्रावविकलंश्वभ्रंस्मरदूत्यासमंवने ॥
विद्रवन्तीसमंसख्यातापसाश्रममागता ॥२२॥ सातापसवनेतस्मिन्ददर्शात्यन्तमद्भुतम् ॥ पक्षिणःकाञ्चनप्रख्यान्नानाशब्दसमाकुलान्॥२३॥सापश्य
द्धेमपद्माढ्यांवापींतुस्वर्णभूमिकाम् ॥ क्षीरंवहन्तिसरितःस्रवन्तिमधुभूरुहः ॥ २४ ॥ शर्कराराशयंस्तत्रमोदकानांचसंचयाः ॥ भक्ष्याणिस्वादुसर्वाणि
वहून्याभरणानिच ॥ २५ ॥ बहुशस्त्राणिदिव्यानिनभसःसंपतन्तिच ॥ क्रीडन्तिहरयस्तृप्ताउत्पतन्तिपतन्तिच ॥२६॥ मठेऽतिसुन्दरंवृन्दातंददर्श
तपस्विनम् ॥ व्याघ्रचर्मासनगतंभासयन्तंजगत्त्रयम्॥२७॥तमुवाचविभोपाहिपाहिपापार्द्धिकादथ ॥ तपसार्किचधर्मेणमौनेनचजपेनच ॥२८॥ भीत
त्राणात्परंनान्यत्पुण्यमस्तितपोधन ॥ एवमुक्तवतीभीतासालसाङ्गीतपस्विनम्॥२९॥तावत्प्रासःसदुष्टात्मासर्वजीवप्रबन्धकः ॥ वृन्दादेवीभयत्रस्ता
हरिकण्ठेसमाश्लिषत् ॥३०॥ सुखस्पर्शभुजाभ्यांसाऽशोकवल्लीवलिङ्गिता ॥ तवालिङ्गनभावेनपुनरेवभविष्यति॥३१॥ शिरःसर्वाङ्गसंपन्नंत्वद्भर्तुरधिकं
गुणैः ॥ अथत्वंप्रमदेगच्छपत्यर्थेचित्रशालिकाम् ॥ ३२ ॥ साचित्रशालामित्युक्ताविवेशमुनिनातदा ॥ दिव्यपर्यङ्कमारूढागृह्यकान्तस्यतच्छिरः॥
॥३३॥चकाराधरपानंसामिलिताक्ष्यतिलोलुपा॥ यावत्तावद्भूद्राजन्रूपंजालन्धराकृति॥३४॥तत्कान्तसदृशाकारस्तद्वक्षास्तद्वदुन्नतिः ॥ तद्वाक्यस्तन्म
नोभावस्तदासीज्जगदीश्वरः ॥ ३५ ॥ अथसंपूर्णकायंतंप्रियंवीक्ष्यजगादसा ॥ तवकुर्वेप्रियंस्वामिन्ब्रूहित्वंस्वरणंचमे ॥ ३६ ॥ वृन्दावचनमा

कर्ण्यप्राहमायासमुद्भजः ॥ शृणुदेवियथायुद्धंवृत्तंशम्भोर्मयासह ॥ ३७ ॥ प्रियेरुद्रेणरौद्रेणछिन्नंचक्रेणमेशिरः ॥ तावत्त्वत्सिद्धियोगाच्चत्वद्दूतेन
महारणात् ॥ ३८ ॥ छिन्नंतदत्रचानीतंजीवितंतेऽङ्गसङ्गतः ॥ प्रियेत्वंमद्वियोगेनबालेजातासिदुःखिता ॥ ३९ ॥ क्षन्तव्यंविप्रियंमह्यंयत्त्वांत्यक्त्वा
रणंगतः ॥ इत्यादिवचनैस्तेनवृन्दासंस्मारितातदा ॥ ४० ॥ ताम्बूलैश्चविनोदैश्चवस्त्रालङ्करणैःशुभैः ॥ अथवृन्दारिकादेवीसर्वभोगसमन्विता ॥
॥ ४१ ॥ प्रियंगाढंसमालिङ्ग्यचुचुम्बरतिलोलुपा ॥ मोक्षादप्यधिकंसौख्यंवृन्दामोहनसंभवम् ॥ ४२ ॥ मेनेनारायणोदेवोलक्ष्मीप्रेमरसा
धिकम् ॥ वृन्दावियोगजंदुःखंविनोदयतिमाधवे ॥ ४३ ॥ तत्क्रीडाचारुविलसद्वापिकाराजहंसके ॥ तद्रूपभावात्कृष्णोऽसौपद्मायांविगतस्पृहः॥
॥ ४४ ॥ अभूद्वृन्दावनेतस्मिंस्तुलसीरूपधारिणी ॥ वृन्दाङ्गस्वेदतोभूम्यांप्रादुर्भूतातिपावनी ॥४५॥ वृन्दासङ्गजचेदमनुभूयसुखंहरिः ॥ दिनानि
कतिचिन्मेनेशिवकार्यंजगत्पतिः ॥ ४६ ॥ एकदासुरतस्यान्तेसास्वकण्ठेतपस्विनम् ॥ वृन्दाददर्शसँल्लग्नंद्विभुजंपुरुषोत्तमम् ॥ ४७ ॥ तंदृष्ट्वा
प्राहसाकण्ठाद्विमुच्यभुजबन्धनम् ॥ कथंतापसरूपेणत्वंमांमोहितुमागतः ॥ ४८ ॥ निशम्यवचनंतस्याःसान्त्वयन्प्राहतांहरिः ॥ शृणुवृन्दारिके
त्वंमांविद्धिलक्ष्मीमनोहरम् ॥ ४९ ॥ तवभर्ताहरंजेतुंगौरीमानयितुंगतः ॥ अहंशिवःशिवश्चाहंपृथक्त्वेनव्यवस्थितौ ॥ जालन्धरोहतःसङ्ख्ये
भजमामधुनानघे ॥ ५० ॥ नारदउवाच ॥ इतिविष्णोर्वचःश्रुत्वाविषण्णवदनाभवत् ॥ ततोवृन्दारिकाराजन्कुपिताप्रत्युवाचह ॥ ५१ ॥ रणेबद्धो
ऽसियेनत्वंजीवन्मुक्तःपितुर्गिरा ॥ विविधैःसत्कृतोरत्नैर्युक्तंतस्यहृतावधूः ॥ ५२ ॥ पतिर्धर्मस्ययोनित्यंपरदाररतःकथम् ॥ ईश्वरोऽपिकृतंभुङ्क्ते
कर्मेत्याहुर्मनीषिणः ॥ ५३ ॥ अहंमोहंयथानीतात्वयामायातपस्विना ॥ तथातववधूंमायातपस्वीकोऽपिनेष्यति ॥ ५४ ॥ इतिशप्तस्तथाविष्णुर्जगा
मादृश्यतांक्षणात् ॥ साचित्रशालापर्यङ्कःसचतेऽथप्लवङ्गमाः ॥ ५५ ॥ नष्टंसर्वंहरौयातेवनंशून्यंविलोक्यसा ॥ वृन्दाप्राहसखींपश्यजिह्मंतद्विष्णुना
कृतम् ॥ ५६ ॥ त्यक्त्वापुरंगतंराज्यंकान्तःसंदेहतांगतः ॥ अहंवनेविदित्वैतत्कयामित्रिविधिनिर्मिता ॥ ५७ ॥ मनोरथानांविषयमभून्मेप्रियदर्शनम् ॥
प्राहनिःश्वस्यचैवोष्णंराज्ञीवृन्दातिदुःखिता ॥५८॥ममप्राप्तंहिमरणंत्वयाहिस्मरदूतिके ॥ इत्युक्त्वासातयाप्राहममत्वंप्राणरूपिणी ॥५९॥ तस्यास्तथोक्त
माकर्ण्यइतिकर्त्तव्यतांततः ॥ वनेनिश्चित्यसावृन्दागत्वातत्रमहत्सरः ॥६०॥ विहायदुःखमकरोद्गात्रक्षालनमम्बुना ॥ तीरेपद्मासनंबद्ध्वाकृत्वानिर्विषयं
मनः ॥ ६१ ॥ शोषयामासदेहंस्वंविष्णुसङ्गेनदूषितम् ॥ तपश्चचारसात्युग्रंनिराहारासखीसमम् ॥६२॥ गन्धर्वलोकतोवृन्दामथागत्याप्सरोगणः ॥
प्राहयाहीतिकल्याणिस्वर्गमात्यजविग्रहम्॥६३॥गान्धर्वंशस्त्रमेतत्त्रिभुवनविजयिश्रीपतिस्तोषमग्र्यंनीतोयेनेहवृन्देत्यजसिकथमिदंतद्वपुःप्राप्तकामम्॥

कान्तंतेविद्धिशूलिप्रवरशरहतंपुण्यलभ्यस्यभूषास्वर्गस्यत्वंभवाद्यद्भुतममरवनंचण्डिभद्रेभजत्वम् ॥६४॥ श्रुत्वाशास्त्रंवधूनांजलधिजदयितावाक्यमाह
प्रहस्यस्वर्गादाहृत्यमुक्तात्रिदशपतिवधूश्चातिवीरेणपत्या ॥ आदौपात्रंमुखानामहममरजिताप्रेयसीतद्वियुक्तानिर्दुष्टातद्गतिष्येप्रियममृतगतंप्राप्नुयांयेन
चैव ॥ ६५ ॥ इत्युक्त्वाससखीवृन्दाविससर्जाप्सरोगणान् ॥ तत्प्रीतिपाशबद्धास्तानित्यमायान्तियान्तिच॥६६ ॥ योगाभ्यासेनवृन्दाथदग्ध्वाज्ञाना
ग्निनागुणान् ॥ विषयेभ्यःसमाहृत्यमनःप्रापततःपरम् ॥६७॥दृष्ट्वावृन्दारिकांतत्रमहान्तश्चाप्सरोगणाः ॥तुष्टुवुर्नभसस्तुष्टाववृषुःपुष्पवृष्टिभिः ॥६८॥
शुष्ककाष्ठचयंकृत्वातत्रवृन्दाकलेवरम् ॥ निधायाग्निंचप्रज्वाल्यस्मरदूतीविवेशतम्.॥ ६९ ॥ दग्धवृन्दाङ्गरजसाबिम्बतद्गोलकात्मकम् ॥ कृत्वातद्भ
स्मनःशेषंमन्दाकिन्यांविचिक्षिपुः ॥ ७० ॥ यत्रवृन्दापरित्यज्यदेहंब्रह्मपथंगता ॥ आसीद्वृन्दावनंतत्रगोवर्धनसमीपतः ॥ ७१ ॥ देव्योऽथस्वर्गमेत्य
त्रिदशपतिवधूसत्त्वसंपत्तिमाहुर्देवीभ्यस्तन्निशम्यप्रमुदितमनसोनिर्जराद्याश्चसर्वे ॥शत्रोर्दैत्यस्यहित्वाप्रबलतरभयंभीमभेरीर्निजघ्नुःश्रुत्वातत्रासनस्थः
गरिजननिवहोऽग्यापशोभांशुभस्य ॥ ७२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेउत्त०पञ्चपञ्चा०जालन्धरोपा०वृन्दायाब्रह्मपदप्राप्तिर्नामषोडशोऽध्यायः ॥१६ ॥
युधिष्ठिरउवाच ॥कथंजालन्धरोगौरींहररूपधरोमुने॥दृष्ट्वाचकारकिंतत्रतन्मेकथयविस्तरात् ॥१ ॥ नारदउवाच ॥ यदामायाशिवस्तत्रप्रार्थयद्गिरिजां
प्रति ॥ ततःसाचुक्षुभेराजन्किंचिन्नोवाचतंप्रति ॥ २ ॥ अनातुरस्यदेवस्यप्राप्तस्यतपसामया ॥ नयुक्तमितिनिश्चित्यपार्वतीनाहतंनृप ॥३॥ सानतत्र
प्रतीकारंदृष्ट्वातस्यप्रपश्यतः ॥ निर्गताततउत्थायददर्शाकाशवाहिनीम् ॥ ४ ॥ गङ्गांवासोचितांमत्वाभवानीतपसेययौ ॥ पुरापितपसालब्धो
मयेशःसाम्प्रतंतथा ॥ ५ ॥ इत्यव्रजच्चिन्तयन्तीसखीभिःसंहिताततः ॥ पुरःक्षीरनिभांराजन्पार्वतीगगनात्परम् ॥ ६ ॥ मन्दाकिनींददर्शा
थपतन्तींमानसोत्तरे ॥ हारमालामिवायान्तींविविक्तांगगनस्रजः ॥ ७ ॥ मन्दाकिन्याःपयःपूरोह्याकृष्टःस्वर्गतोयथा ॥ श्रुतीनांपूरधारेवब्रह्मणो
वदनच्युता ॥ ८ ॥ दृष्ट्वामुमोदतांगङ्गांस्नात्वाचालिसमन्विता ॥ संपूज्यस्वतनुंपश्चान्निविष्टास्वर्णदीतटे.॥ ९ ॥ परस्परमथालोक्यगौरीप्राहं
सखींजयाम् ॥ त्वंगच्छमद्वपुःकृत्वातत्समीपंसखित्वर ॥ १० ॥ जानीहितत्त्वंकिंशम्भुर्यदिवान्योभविष्यति ॥ यद्यसौत्वांसमालिङ्ग्यकुरुते
चुम्बनादिकम्.॥ ११ ॥ तदामायांसमास्थायजानीह्यसुरमागतम् ॥ यदिचेत्त्वांप्रतिब्रूयान्मन्निमित्तंशुभाशुभम् ॥ १२ ॥ असंशयंपिनाकी
स्यादत्रागत्याभिधेहिमाम् ॥ इत्यादिष्टाजयादेव्यागताङ्गाधरान्तिकम् ॥ १३ ॥ तामायान्तींसदृष्ट्वाचभृशंमन्मथपीडितः ॥ चकारालिङ्गनं
तस्यागौरीरूपेणभावयन् ॥ १४ ॥ ततोजालन्धरःसद्योवीर्यस्वंप्रमुमोचह ॥ अल्पेन्द्रियश्चसंजातोवेगतःकुरुनन्दन ॥ १५ ॥ तयासप्रोदितो

दैत्यनत्वंरुद्रोभविष्यसि ॥ अल्पवीर्योऽधमाचारोनाहंगौरीहितत्सखी ॥ १६ ॥ इत्युक्त्वानिजमास्थायरूपंसाप्राहतंपुनः ॥ अनेनबतपापेन
हतस्त्वंहिपिनाकिना ॥ १७ ॥ इतिज्ञात्वाचसाप्राप्तातंत्रगत्वाब्रवीदुमाम् ॥ देविजालन्धरोह्येषनशम्भुस्तववल्लभ ॥ १८ ॥ ततोभयार्ताहर
वल्लभाभुद्द्रुतंविवेशाथसरोजमध्ये ॥ सख्योभ्रमर्यःकमलेषुजाताभयेनजालन्धरजेनराजन् ॥ १९ ॥ अत्रान्तरेवनगतामदृष्ट्वातांनृपाङ्गनाम् ॥
भीतास्तुरक्षकास्तस्याःसत्वरंरणमाययुः ॥ २० ॥ ततःशुम्भेनतेपृष्टास्तंनत्वोचुःससाध्वसाः ॥ आत्मनःपरिहारार्थेविष्णुमित्यसुरेश्वरम् ॥ २१ ॥
श्रुत्वावृन्दांह्लतांत्रस्तोरुद्रास्त्यक्त्वाथसङ्गरम् ॥ शुम्भेनप्रेषितौचण्डमुण्डौजालन्धरंप्रति ॥ २२ ॥ मानसोत्तरमागत्यदानवौवेगवत्तरौ ॥ हररूपधरं
दैत्यमूचतुर्विटपान्तरे ॥ २३ ॥ किंतयानृपशार्दूलविदेशगतयाश्रिया ॥ अरयोयांनपश्यन्तिबन्धुभिर्यानभुज्यते ॥ २४ ॥ जितःशुम्भो
हतंसैन्यंदेवरुद्रेणतेरणे ॥ एह्येहिकुरुसङ्ग्रामंनत्वंप्राप्नोषिपार्वतीम् ॥२५॥ पञ्चाननस्यमहिषींकथंप्राप्नोतिजम्बुकः ॥ अन्धकारःकथंराजन्प्राप्नोति
सवितुःप्रभाम् ॥ २६ ॥ तवजालन्धरात्पीठाद्धृताराज्ञीमुरारिणा ॥ इतिसंश्रूयतेवार्तातस्मात्त्वंकुरुसङ्गरम् ॥ २७ ॥ रणेशर्वंविजित्याशु
भवसर्वेश्वरेश्वरः ॥ अथवाशिवनाराचैःखण्डितोयासितत्पदम् ॥ २८ ॥ इतिजालन्धरःश्रुत्वाभाषितंचण्डमुण्डयोः ॥ निःससारगिरेस्तस्मा
त्सक्रोधंरक्तलोचनः ॥ २९ ॥ चण्डमुण्डौसमाश्वास्यत्यक्त्वारूपंहरस्यच ॥ गच्छञ्जालन्धरोमार्गेदुर्वारणमुवाचह ॥ ३० ॥ पश्यदुर्वारणे
दानींतत्रयद्विष्णुनाकृतम् ॥ मायामाश्रित्यसाराज्ञीवृन्दानीतात्मनःपदम् ॥ ३१ ॥ गृहेस्थितस्यजामातुर्विश्वसेन्नैवबुद्धिमान् ॥ नूनंतस्मैप्रद
त्वाचकन्यकांविसृजेद्बुधः ॥ ३२ ॥जामातरंगृहेनैवस्थापयेत्सर्वथानरः ॥ धनदारादिकंसर्वंसगृह्णातिशनैःशनैः ॥ ३३ ॥ दुर्वारणउवाच ॥ राजन्य
त्क्रियतेकर्मतत्तथैवतुभुज्यते ॥ त्वंहर्तुमागतोगौरींहरिणातेहृतावधूः ॥ तस्यस्पष्टंवचःश्रुत्वाक्षणंमौनीव्यचिन्तयत् ॥ ३४ ॥ जालन्धरउवाच ॥
किंप्रयामिहरंजेतुमथवाहरिमुल्बणम् ॥ कार्यद्वयेसमुत्पन्नेयत्परंतत्प्रकथ्यताम् ॥ ३५ ॥ दुर्वारणउवाच ॥ यदियासिहरिंजेतुंहरःपृष्ठेहनिष्यति ॥
हनिष्यन्तिरणेशूरायातुरुद्रोनदास्यति ॥ ३६ ॥ तस्मात्पशुपतिंजित्वाकृत्वात्वंवश्यमात्मनः ॥ पश्चात्प्रयाहिगोविन्दंयदिजानासितत्पदम् ॥
॥ ३७ ॥ अधुनासत्वरंवीरयाहिदैत्यान्महाबलान् ॥ रणंकुरुमहाघोरंयथासम्पूज्यसेबुधैः ॥ ३८ ॥ देशकालोचितंश्रुत्वादुर्वारणवचस्तदा ॥ ॥ १७ ॥
ययौजालन्धरोयोद्धुंसहरुद्रेणयोगिना ॥ ३९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेउत्तर०पञ्चप०जाल०जालन्धरस्यमायारूपपरित्यागोनामसप्तदशोऽध्यायः
॥ १७ ॥ नारदउवाच ॥ अथजालन्धरोऽपश्यत्कबन्धचयभीषणम् ॥ रणंरुधिरमांसौघमज्जामेदोऽस्थिदुर्गमम् ॥ १ ॥ तत्रजालन्धरो

दैत्यः प्रियाहरणदुःखितः ॥ रणेविलोकयामासवृषस्थंपार्वतीपतिम् ॥ २ ॥ घोराहिभोगेनविभूषिताङ्गंजटाकलापेशशिभूषणाङ्कितम् ॥ नेत्रा
ग्निकीलोपरिशोभिताङ्गंविनारणंसंप्रददर्शसिन्धुजः ॥ ३ ॥ शीघ्रंस्वरथमारुह्यसमुद्रतनयस्तदा ॥ संहृष्टःप्राहतंशुम्भंतापसोनहतस्त्वया ॥ ४ ॥
प्राहजालन्धरंशुम्भस्तपस्तेनमहत्कृतम् ॥ हन्तुंनशक्यतेऽस्माभिर्हरःसङ्ग्रामदुर्जयः ॥५॥ इतिशुम्भोक्तमाकर्ण्यसिन्धुजःक्रोधमूर्च्छितः ॥ हरंपद्म
सहस्रेणदैत्यसैन्येनसंवृतम् ॥ ६ ॥ गृहीत्वाकालकेदारंधनुर्जालन्धरोययौ ॥ बाणांस्तीक्ष्णाननतिस्थूलांल्लोहस्तम्भांस्तथाबहून् ॥ ७ ॥ मुमोच
युधिदुर्धर्षोवर्षन्मेघइवागमे ॥ आयान्तंरुरुधुःसिन्धुसूनुंशम्भुगणायुधि ॥ ८ ॥ ततोरुद्रेणरौद्रैश्चशरौघैस्ताडितोरुषा ॥ रुद्रबाणैस्तदातस्यकवचं
भुविपातितम्॥९॥विवर्मापिबभौसोऽथमेघमुक्तोयथाचलः ॥ पुनर्जालन्धरस्याङ्गंशम्भुनाकीलितंशरैः॥१०॥रुधिरंबहुसुस्रावजालन्धरशरीरतः ॥तेना
शुरुधिरौघेणप्लावितासकलामही ॥११॥ ततोदेवाभयंजग्मुर्दानवाश्चचकम्पिरे ॥त्यक्त्वातेप्रमथावीराःरणभूमिंप्रदुद्रुवुः ॥१२॥ नद्याइवपगमूर्तिःप्रसृ
तासर्वतोऽपिच॥अथाहार्णवजोरुद्रंधनुर्धरवरोह्यसि ॥१३॥ इदानींतत्करिष्यामियेनगच्छसिसंक्षयम् ॥ इत्युक्त्वाकालकेदारंसशरंप्रतिगृह्यतत् ॥१४॥
शीघ्रंसंपूरयामासशरैर्नानाविधैःशिवम् ॥ शिवःसहस्रकोटीभिःपूरिताङ्गोरणेबभौ ॥१५॥ विहङ्गमैर्यथाकाशंवृक्षैरिवमहागिरिः ॥ दैत्यमुक्तैस्तुतैर्बाणैर्द
दृष्ट्वाव्याप्तंमहेश्वरम्॥१६॥वीरभद्रस्तथाकोपाज्जालन्धरमधावत ॥अर्पीडयदमेयात्मासमुद्रतनयंबली॥१७॥जालन्धरोऽथसंक्रुद्धोविध्यन्बाणैःसहस्रशः॥
धनुःशरांश्चरथंछत्रंसारथिंतिलशःशरैः ॥१८॥ चकारवीरभद्रस्यसिन्धुसूनुःप्रतापवान् ॥ वीरभद्रोऽथविरथोहतवान्गदयाब्धिजम् ॥१९॥ तथैवगदया
सोऽपितंहत्वापातयद्भुवि ॥ गदाप्रहारपतितमालोक्यातिविमूर्छितम् ॥ २० ॥ मणिभद्रोऽथसमरेजालन्धरमधावत ॥ अतिक्रुद्धंतमायान्तंदृष्ट्वा
दैत्योमहारणे ॥ २१ ॥ शरैर्व्यस्तोपकरणंसचकारनदीसुतः ॥ अथमूर्छांपरित्यज्यंउत्तस्थौसिंहवन्नदन् ॥ २२ ॥ वीरभद्रस्ततःकोपान्मणिभद्रःप्रताप
वान् ॥ जघ्नतुःपर्वताभ्यांतौव्योमस्थंतटिनीसुतम् ॥२३॥तदङ्गेपतितौदृष्ट्वापर्वतौविनिनद्यच ॥जघानमुष्टिपातेनवीरभद्रोनदीसुतम्॥२४॥मणिभद्रश्चर
णयोर्धृत्वासागरनन्दनम् ॥ स्यन्दनाद्भ्रामयामासतदद्भुतमिवाभवत् ॥२५॥ मणिभद्रगृहीतोऽपिदैत्यराट्समहाबलः ॥ हत्वाचरणघातेनमणिभद्रमपा
तयत्॥ २६ ॥ जालन्धरोमहाबाहुर्वीरभद्रंचमुष्टिना ॥ अथागतःपरिवृतोगणैर्दैनन्दिकेश्वरः ॥२७॥ शुम्भस्तमागतंदृष्ट्वारुरोधसहसैनिकैः ॥ द्वन्द्वयुद्धे
रथाजग्मुर्गणादैत्यैःपरस्परम् ॥२८॥ शुम्भःशिलादजंराहुर्महाकालंरणेययौ ॥ कोलाहालंनिशुम्भोऽथकेतुःकालमधावत ॥२९॥ शैलोदरोगुहंजम्भो
माल्यवन्तंमहाबलः ॥ महापार्श्वोययौचण्डंचण्डीशोरोमकण्टकम् ॥ ३० ॥ विकटास्योऽथवैभृङ्गिमुरुनेत्रोविनायकम् ॥ एवंदैत्येश्वरैःसार्द्धंगणाना

मधिपाययुः ॥ ३१ ॥ अथशुम्भायुधैर्बाणैःप्रहतश्चशिलादजः ॥ चूर्णीचकाराद्रिशृङ्गैःकपितुण्डोमहत्तरैः ॥ ३२ ॥ शुम्भस्तेनार्दितःशक्त्याशिलादंच
जघानतम् ॥ महाकालोजघानाथतंराहुंरणमूर्द्धनि॥३३॥शक्त्याथतस्यहतवान्स्यन्दनंसमहाद्रिणा॥कोलाहलोहतःशक्त्यानिशुम्भेनप्रतापवान्॥३४॥
शक्तिंगृहीत्वाप्यहनद्रथंसारथिनासह ॥ विरथेनाथदैत्येनभृशंक्रुद्धेनसंयुगे ॥ ३५ ॥ कोलाहलोऽसुरेन्द्रेणसुहस्रफणिनाहतः ॥ तंहत्वाचातिवेगेनरथंचा
न्यमुपागतः ॥३६॥ फणिचक्रहतःसङ्ख्येक्षणान्मूर्छांविहायच ॥ स्वरथाच्छीघ्रमुत्तीर्यगृहीत्वाखड्गचर्मणी ॥ ३७॥ सर्वंचक्रेनिशुम्भस्यसरथाद्यसिना
पृथक्॥पुनःस्वरथमारुह्यदैत्यंबाणैरताडयत् ॥३८॥ निशुम्भोऽप्यतिरोषाच्चतत्पराक्रमविस्मितः ॥ शक्त्यामहाबलस्तस्यरथंसाश्वंन्यषूदयत् ॥३९ ॥
कोलाहलोरणेऽधावन्निशुम्भंविरथोबली ॥ गतःससरथंचक्रेविरथंभुजबन्धनात् ॥४०॥ केतुपुच्छंगृहीत्वाचभ्रामयामासचाम्बरे ॥ कालश्चिक्षेपसोऽप्य
द्रिंसचिच्छेदगिरिंजवात् ॥४१॥ तंनगंचूर्णितंदृष्ट्वाताडयामासमुष्टिना॥ कालश्चूर्णितसर्वाङ्गःकेतुनाप्राद्रवद्भयात् ॥४२॥ शैलोदरस्तथास्कन्दंजघान
गदयोरसि॥षडाननोऽपितंशक्त्याहत्वाभूमावपातयत्॥४३॥शक्तिप्रहारेणमृतंदानवंवीक्ष्यषण्मुखः॥ जगर्जतत्रवैचित्र्यंयथाक्रौञ्चेविदारिते॥४४॥माल्य
वानथबाणौघैर्जम्भमभ्यर्दयद्रणे ॥ जम्भोऽपिसायकैस्तीक्ष्णैर्भित्त्वातंमूर्छितंजहौ॥४५॥महापार्श्वोरथंधृत्वाबाणौघैर्वाजिवर्जितम्॥लीलयैवचखेनीत्वा
व्यश्वंचण्डमपातयत् ॥ ४६ ॥ व्यश्वरथंविलोक्याथततश्चण्डोऽग्रहीद्द्रुमम् ॥ आपतन्तंमहापार्श्वंचण्डस्तंगदयाहनत् ॥ ४७ ॥ अचिन्त्यैवगदापातंसो
ऽसुरोभृशदारुणः ॥ प्रहत्यमुष्टिनाचण्डंपातयामासभूतले॥४८॥चण्डीशशस्त्राभिहतोरोमकण्ठोमहासुरः ॥ चण्डीशंपादयोर्धृत्वारथमूर्ध्निन्यपातयत् ॥
॥ ४९ ॥ पपातसहसाभूमौययौतंभीषणेक्षणः ॥ उरुनेत्रेणसमरेहतोलम्बोदरःशरैः ॥५०॥ दन्तेनोरसितंहत्वापातयामासभूतले ॥ उरुनेत्रःक्षणाच्छ्रा
न्तिमागत्याशुरथंक्षणात् ॥ ५१ ॥ जघानमुद्गरेणासौमूर्ध्निसिन्दूरमण्डिते ॥ गणेश्वरःपट्टिशेनजघानोरसिदानवम् ॥५२॥ तन्मुखादथनिष्क्रान्तोनव
शीर्षोऽसुरोमहान् ॥ अष्टादशभुजोराजन्सोऽप्यधावतशाङ्करिम् ॥ ५३ ॥ नवशीर्षोरुनेत्राभ्यांरणेरुद्धोविनायकः ॥ जर्जरीकृतदेहोऽपिजग्राहपरशुं
रुषा ॥ ५४ ॥ तेनचिच्छेदशस्त्राणितयोराजोगणेश्वरः ॥ रुद्धंगणेश्वरंदृष्ट्वाताभ्यांसङ्ख्येऽथषण्मुखः ॥ ५५ ॥ शीघ्रमागत्यसेनानीर्जघाननव
शीर्षकम् ॥ नवशीर्षंरणेहत्वाचोरुनेत्रमधावत॥५६ ॥ स्कन्दःस्वशक्तिघातेनपातयामासतंनृप ॥ पश्यञ्जालन्धरःस्कन्दंययौसैन्येनसंवृतः ॥ ५७ ॥
पुत्रप्रीत्याऽसुरान्हन्तुंसगणःशङ्करोऽपिच॥ ततोघोरतरंयुद्धमभूदद्भुतसैन्ययोः ॥५८॥ हरसिन्धुजयोर्युद्धेगतप्राणेवरोदसी ॥ अथजालन्धरःक्रुद्धोबाणं
संधायदारुणम् ॥ ५९ ॥ सहस्रशतसङ्ख्याकैःपत्रैःसर्वत्रभूषितम् ॥ दैत्येन्द्रस्तेनबाणेनललाटेऽताडयच्छिवम् ॥ ६० ॥ ममज्जापुङ्खमर्यादंल

लाटेशङ्करस्यच॥भालेशशाङ्कवच्छम्भोःसरराजमहाप्रभः॥६१॥यथादित्योहिघर्मान्तेसन्ध्याकालेऽम्बुदागमे॥अथरुद्रोमहाबाणंजग्राहज्वलनोपमम्॥
॥६२॥यस्यवेगेतुपवनःफलेयस्याग्निभास्करौ॥कालोग्रन्थिषुसर्वेषुशरेदेवीधरास्थिता॥६३॥ हरस्तेनशरेणाशुविव्याधहृदिसिन्धुजम्॥तेनबाणप्रहारेण
रुधिरौघपरिप्लुतः ॥६४॥ पपातशरभिन्नाङ्गोवज्राहतइवाचलः ॥ तदादैत्याःसमाक्रन्दञ्जगर्जुःप्रमथास्तथा ॥६५॥ सिन्धुजंमूर्छितंदृष्ट्वारुरुधुर्दानवाः
शिवम् ॥ रक्षार्थमुद्यताःकेचित्केचित्तंपरितःस्थिताः॥ ६६ ॥यावज्जालन्धरोमूर्छांप्राप्तोवारिधिनन्दनः ॥ तावद्रुद्रेणनाराचैर्हताजालन्धरीचमूः ॥६७॥
चिराज्जालन्धरस्त्यक्त्वामूर्छांसैन्यंहतंनृप ॥ दृष्ट्वाभयान्वितःसेनांविकीर्णांचतथारणे ॥-६८ ॥ ततःकाव्यंससस्मारमनसापरमंगुरुम् ॥ स्मृतस्तेनत्वर
न्प्राप्तःकविर्जालन्धरंप्रति ॥ ६९ ॥ स्वस्तिकृत्वाजगादाथभार्गवःसिन्धुनन्दनम् ॥ किंकरोमिमहाराजतवकार्यंमहाबल ॥ ७० ॥ नारदउवाच ॥
इतिकाव्यवचःश्रुत्वाभार्गवंबहुमानयन् ॥ नत्वागुरुमुवाचाथराजाजालन्धरस्तथा ॥ ७१ ॥ राजोवाच ॥ जीवयैतान्मृताञ्छुक्रदैत्यान्सर्वान्सम
न्ततः ॥ इत्युक्तःसिन्धुजेनाजौसैन्यंतत्रव्यलोकयत् ॥ ७२ ॥ पञ्चविंशत्सहस्राणियोजनानांप्रमाणतः ॥ दैत्याङ्गरथसंकीर्णमुपर्युपरिपार्थिव ॥७३॥
उच्छ्रयेपञ्चनवतियोजनानांमहींचिताम् ॥ योधवाहनदेहाद्यैरिवपूर्णांधरांततः ॥ ७४ ॥ मन्त्रोदकेनचाभ्युक्ष्यदैत्यानुत्थापयत्कविः ॥ यावद्रुद्रोजटा
जूटंबबन्धभुजगैर्दृढम् ॥ ७५ ॥ तावत्काव्येनतत्सैन्यंमन्त्रेणोत्थापितंनृप ॥ व्याघ्रान्यथाकेसरिणोगजेन्द्राःशूकरान्यथा ॥ ७६ ॥ आगतान्दानवा
न्दृष्ट्वाचिन्तयामासशङ्करः ॥ किमेतदिहसंजातंमृतान्सृजतिकुत्रचित् ॥७७॥ ददर्शचिन्तयन्काव्यमितितस्मिन्रणेभवः ॥ जीवयन्तंरणेदैत्यान्धावन्तं
वेगवत्तरम् ॥ ७८ ॥ ततःक्रुद्धोमहादेवःशुक्रंहन्तुंमनोदधे ॥ त्रिशूलिनमनुज्ञायरहश्चोवाचतंकविः ॥ ७९ ॥ ब्राह्मणोऽहंकथंहंसिसर्वविद्याविशारदम् ॥
ब्रह्महत्यामयिहृतेतवरुद्रभविष्यति ॥ ८० ॥ इतिश्रुत्वाकवेर्वाक्यंशूलंतत्याजशङ्करः ॥ स्मृत्वाततपूर्ववृत्तान्तंयच्छिन्नंब्रह्मणःशिरः ॥ ८१ ॥ ब्राह्मणोनहि
हन्तव्योहरन्प्राणानपिप्रियान् ॥ अयंतुजीवयन्दैत्यान्निग्राह्यःसर्वथामया ॥ ८२ ॥ तस्मादेनंक्षिपाम्याशुस्त्रीयोनौदैत्यजीवनम् ॥ एवमुक्तवतः
शम्भोस्तृतीयनयनाद्द्रुतम् ॥ ८३ ॥ कृत्याविवासाश्चात्युग्रामुक्तकेशीमहोदरा ॥ स्थूललम्बस्तनीयोनिदंष्ट्रालोचनभीषणा ॥ ८४ ॥ आज्ञापयेतिस
तयाप्रोक्तस्तामब्रवीच्छिवः ॥ कृत्येत्वंदानवाचार्यंस्वयोनौक्षिपदुर्मतिम् ॥ ८५ ॥ यावज्जालन्धरंहन्मितावदेनंभगेवह ॥ हतेजालन्धरेदैत्येपश्चान्नि
स्तीर्यमोचय ॥ ८६ ॥ हरेणोक्तेतिसाकृत्याभार्गवंसमधावत ॥ पपातभूमौतांदृष्ट्वाकविर्दैत्याःप्रदुद्रुवुः ॥ ८७ ॥ केशेष्वाकृष्यधुन्वानानग्नमालिङ्ग्य

भार्गवम् ॥ योनौदधारसाकृत्याहसन्तीजयनन्दन ॥ ८८ ॥ भगेक्षितंगुरुंदृष्ट्वायावज्जालन्धरोऽसुरः ॥ संदधेमार्गणांस्तावत्साकृत्यादृश्यतांगता ॥
॥ ८९ ॥ इतिश्रीपाद्ममहापुराणेपञ्चपञ्चा०युधिष्ठिरनारदसं०जाल०शुक्रयोनिप्रवेशोनामाष्टदशोऽध्यायः ॥ १८ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ अथजालन्धरः
प्राहरक्षात्मानमितःशिवम् ॥ शिवाद्यत्वांक्षिपाम्याशुयत्रास्तेमधुसूदनः ॥ १ ॥ पश्चाद्ब्रह्माणमाकृष्यपातयिष्यामिसागरे ॥ धृतेषुयुष्मासुयदातदा
सर्वेश्वरोह्यहम् ॥ २ ॥ इत्युक्त्वासैन्यसंभारंन्यस्यशुम्भासुरादिषु ॥ भटैर्गुप्तंनिशुम्भाद्यैश्चतुरङ्गमनन्तकम् ॥ ३ ॥ शुम्भोनिशुम्भःफेङ्कारोफेरुण्डो[1]
धूम्रलोचनः ॥ केतुर्बिडालजङ्घश्चराहुर्दुर्वारणोयमः ॥ ४ ॥ कालासुरोऽथलवणोभूमिरंतोऽन्धकासुरः ॥ रक्तवीर्यादयश्चण्डीचामुण्डीदैत्यपुङ्गवाः ॥
॥ ५ ॥ सर्वानेवोद्यतान्दृष्ट्वासङ्ख्येदानवपुङ्गवान् ॥ रुरुधुःसमरेराजन्वीरभद्रादयोगणाः ॥ ६ ॥ ततोयुद्धमभूद्घोरंतुमुलंलोमहर्षणम् ॥ पतन्ति
प्रमथायत्रदैत्याश्चापिक्षतातुराः ॥ ७ ॥ अथशुम्भादिभिर्दैत्यैःसर्वशस्त्रैर्महामृधे ॥ हताःपेतुर्गणाश्चान्येपलायांचक्रिरेनृप ॥ ८ ॥ गणान्विजित्यसमरे
रुरुधुर्दानवाःशिवम् ॥ वर्षन्तःशरधाराभिर्घनामेरुगिरिंयथा ॥ ९ ॥ ततःपिनाकमाकृष्यवृषभोपरिभैरवः ॥ जघानबाणनिवहैर्दानवान्समराङ्गणे ॥
॥ १० ॥ तीक्ष्णाग्रैस्तुक्षुरप्रौघैर्दानवानहनद्बली ॥ केचिन्नन्दिप्रहारेणपेतुःसङ्ग्राममूर्धनि ॥ ११ ॥ बाणैश्चजर्जरान्कृत्वाशुम्भादीन्वृषभध्वजः ॥
शेषंसैन्यंजघानाशुशस्त्रास्त्रैःसमराङ्गणे ॥ १२ ॥ गजैर्नरैर्हयैर्व्याप्तंपतितैःसमराङ्गणम् ॥ बभूववज्रनिर्भिन्नैःपर्वतैरिवभूतलम् ॥ १३ ॥ अथमयामयीं
गौरींविदधेसिन्धुनन्दनः ॥ सौन्दर्यगुणसंपन्नांसर्वालङ्कारभूषिताम् ॥ १४ ॥ जयांमायामयींकृत्वासमुवाचाब्धिनन्दनः ॥ गच्छत्वंपुरतोरुद्रंविमोहय
रणेद्रुतम् ॥ १५ ॥ इत्युक्तादैत्यपतिनायर्यौमायामयीजया ॥ रणेगत्वाशिवस्याग्रेमुक्तकेशीरुरोदह ॥ १६ ॥ पृष्टाहरेणसाप्राहमानसोत्तरपर्वतात् ॥
हृतातवप्रियादेवपार्वतीसिन्धुसूनुना ॥ १७ ॥ श्रुत्वेतिवचनंतस्यास्तामुवाचवृषभध्वजः ॥ जयेत्वमेहिवृषभंत्वांहरिष्यन्तिदानवाः ॥ १८ ॥ ततो
वृषभमारुह्यजयाचालिङ्ग्यशङ्करम् ॥ प्राहप्रयामिपार्वत्यानजीवामिविनाहर ॥ १९ ॥ चन्द्रशम्भुजटाविष्टंगृहीत्वावृषभाद्द्रुतम् ॥ अवारोहतसामाया
मायास्वक्त्रोरणंययौ ॥ २० ॥ ततोगौरींहृतांश्रुत्वाचिन्तयामासशङ्करः ॥ दैत्यमायापरिष्वक्तोनात्मानंबुबुधेनृप ॥ २१ ॥ एतस्मिन्नन्तरेप्राप्तःसैन्येन
महतावृतः ॥ मायामृडानींस्वरथेनिधायार्णवजःशिवम् ॥ २२ ॥ जालन्धरजयेतद्वदासीद्वादित्रनिस्वनः ॥ चचालवसुधायेनप्रतिनेदुर्महीधराः ॥
॥ २३ ॥ हरस्यदर्शयामासपार्वतींसिन्धुनन्दनः ॥ रुद्रोऽप्यरिरथस्थांतांददर्शनिजवल्लभाम् ॥ २४ ॥ वियोगविधुरांदीनांतन्वीमातुरलोचनाम् ॥

[1] 'भेरुण्डो' इ० पा० ।

हानाथप्रियरुद्रेतिप्रजल्पन्तीं पुनःपुनः ॥ २५ ॥ प्रौढवैरिरथेदृष्ट्वापाखण्डिस्थांयथाश्रुतिम् ॥ गौरींदध्यौतथास्थाणुःकथंप्राप्याप्रियामया ॥ २६ ॥
विललापततःशम्भुर्दैत्यमायाविमोहितः ॥ मोहोमेदानवैःकान्तेहृतासित्वंकथंप्रिये ॥ २७ ॥ शोकमोहप्लुतंदृष्ट्वाशङ्करंसागरात्मजः ॥ जगादप्रहस
न्वाक्यंकश्चित्कारुण्यवान्यथा ॥ २८ ॥ सर्वप्रमाणशून्योऽसिस्मरशृङ्गारवर्जितः ॥ ईश्वरोऽपिवराकस्त्वंसंजातोऽम्बिकयाविना ॥ २९ ॥ मारो
दीर्हिविरूपाक्षददामितववल्लभाम् ॥ रक्षितोऽसिमयारुद्रगृहीत्वापार्वतींरणात् ॥ ३० ॥ इत्युक्त्वागिरिशंतूर्णमुत्तार्यस्वरथादुमाम् ॥ सैन्यंसंप्रेषया
मासशङ्कराभिमुखंकिल ॥ ३१ ॥ हरोऽपिवृषभेणाशुतत्सैन्यंसमधावत ॥ ग्रहीतुंपार्वतींपाहित्राहित्राहीतिजल्पतीम् ॥ ३२ ॥ यावद्गृह्णातितांगौरीं
करेणवृषभध्वजः ॥ तावच्छुम्भासुरःशीघ्रंगृहीत्वाचाम्बरेस्थितः ॥ ३३ ॥ शूलंमुमोचबलवान्हन्तुंशुम्भासुरंहरः ॥ शुम्भेनसापरित्यक्ताशूलोपरि
पपातह ॥ ३४ ॥ रुदन्तीचारुसर्वाङ्गीत्यक्त्वाशूलेनसंयुता ॥ पतिताशङ्करस्याग्रेतथेत्युक्त्वाममारच ॥ ३५ ॥ मायागौरींमृतांदृष्ट्वाशोकमोहपरिप्लुतः ॥
हाप्रियेतिरुदन्रुद्रःपपातभुविमूर्च्छितः ॥ ३६ ॥ क्षणंसंज्ञामवाप्याथरणभूमावुमापतिः ॥ शशापशुम्भप्रमुखान्गौरीयुष्मान्हनिष्यति ॥ ३७ ॥
नारदउवाच ॥ अथशुम्भादयोदैत्यारणेदेव्यानिपातिताः ॥ महेश्वरस्यशापेनगतेमन्वन्तरेनृप ॥ ३८ ॥ शपित्वातान्रुरोदाथजल्पन्निर्गत्य
शङ्करः॥ क्वगतासिप्रियेत्यक्त्वादुःखितंमांरणाङ्गणे॥३९॥गतिंत्यक्त्वावियोगार्तःश्रीकण्ठोऽहंत्वयाकृतः ॥ वासुदेवोऽपिमांत्यक्तंनजानातित्वयाप्रिये॥
॥ ४० ॥ यज्ञदक्षस्याग्निकुण्डेशिरोदेविहुतंत्वया ॥ भूयोहिमवतीलब्धाकथंत्यजसिमांपुनः ॥ ४१ ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठचार्वङ्गिगिरिजेमांप्रबोधय ॥ अत्रा
न्तरेशिवंज्ञात्वादैत्यमायाविमोहितम् ॥ ४२ ॥ देवतागणमध्यस्थोह्यन्तरिक्षादुपागमत् ॥ विलपन्तंमुवाचेदमदृश्यःकमलासनः ॥ ४३ ॥ ब्रह्मोवाच॥
त्वंशोकमोहपितृमातृविवर्जितोऽसिदुःखंसुखंसुतकलत्ररिपुर्नचास्ति ॥ जातोऽसिनैवजनकेनजनिष्यमाणस्त्वंमन्यसेऋषिगणैश्चकुतोविमोहः ॥
॥ ४४ ॥ एकोऽसिनाथबहुधाकृतविग्रहोऽसिसूर्योयथाजलधिवीचिषुदृश्यमानः ॥ ध्यानेनयान्तियमिनस्तवपादमूलंरूपंपरंदुरवबोधमवाच्यमेव ॥
॥ ४५ ॥ नैषाप्रियातवसमानतयाविपन्नाजालन्धरेणरचितांजहिदेवमायाम् ॥ सापार्वतीकमलकोशगताहिशम्भोयुध्यस्ववैरिनिवहंजहिपाहिचा
स्मान् ॥ ४६ ॥ श्रुत्वेतिब्रह्मणोवाक्यमवबुद्धोमहेश्वरः ॥ ज्ञात्वातांदानवींमायांमुमोचमहतींशिलाम् ॥ ४७ ॥ तयाजघानसमरेदैत्यकोटिशत
त्रयम् ॥ ततोवृषभमारुह्यक्रोधनमहतानृप ॥ ४८ ॥ धनुःपिनाकंसन्धायधूर्जटिर्जगृहेशरान् ॥ अथमायापरित्यक्तंशर्वमालोक्यसिन्धुजः ॥ ४९ ॥
सुरेशमोहनंमायाजालमत्यद्भुतंनृप ॥ अन्यदाविश्वकाराशुभृशंमायामहाबलम् ॥ ५० ॥ जालन्धरःकोटिभुजोबभूववृक्षास्त्रशस्त्रैर्युयुधेवृषाङ्कम् ॥

अथान्तरालेपृथिवींचकारसमुद्रसूनुर्गिरिधातुमण्डिताम् ॥ ५१ ॥ देवतायतनैरम्यैर्नानापुष्पसमाकुलैः ॥ मण्डितांनृपभूमिंचचकारोदधि
नन्दनः ॥ नृत्यन्तियत्राप्सरसोमेनकाद्यामनोहराः ॥ ५२ ॥ विस्मृत्यशम्भुस्तदपास्यकार्मुकंसद्यःप्रतस्थेवृषभोपरिस्थितः ॥ वादित्रगीतैर्भुवि
मोहितोभृशंदैत्येन्द्रमायामयताण्डवेनसः ॥५३॥ विमोहितंवीक्ष्यवृषस्थितंहरंनित्यंप्रमुद्रःसहताण्डवेन ॥ गीतेनवाद्येनचनृत्यलीलयाननादरूपीतरसा
विमोहितुम् ॥ ५४ ॥ जन्तून्क्षिस्वोदधौतांश्चसहस्रंसततोत्सवः ॥ क्वचतादेवताःसर्वाःक्वनन्दिप्रमुखागणाः ॥ ५५ ॥ अपित्वंमाननीयो
ऽसिमोहितोदैत्यमायया ॥ किमद्यशम्भोभगवन्नुपेक्ष्यतेउदीर्यचक्रंजठरस्थितंच ॥ ५६ ॥ वधायचास्यैवकृतंमहेशजालन्धरंसंहरतेनचाजौ॥
इतिकृष्णस्यवचनात्तत्स्मृत्वात्मानमीश्वरम् ॥ ५७ ॥ आरुह्यवृषभंशीघ्रमाजगाममहारणम् ॥ तमागतंशिवंदृष्ट्वासर्वसैन्यसमावृतः ॥
॥ ५८ ॥रुरोधसमरेराजन्क्रुद्धोजालन्धरोऽसुरः ॥ हरस्यकुपितस्यासीत्सृष्टिसंहारकारकम् ॥ ५९ ॥ रूपंतृतीयनेत्राग्नौदानवाःशलभायथा ॥
रूपंदृष्ट्वाभगवतोरौद्रज्वालामयंनृप ॥ ६० ॥ शुम्भादयस्तदादैत्याराहुप्रभृतयश्चये ॥ रुद्रंनिरीक्ष्यसंत्रस्ताःपातालंविविशुर्भयात् ॥ ६१ ॥
सेनाभटाननेकांश्चहतान्दृष्ट्वामहामृधे ॥ शुम्भादीन्हतशेषांस्तान्दृष्ट्वात्मानंपलायितान् ॥ ६२ ॥ तदाजालन्धरःसङ्ख्यएकोगिरिरिवस्थितः ॥
परमार्थरुद्ररूपंदृष्टःसाक्षाद्विलोकयन् ॥ ६३ ॥ ततोजालन्धरःप्राहमहादेवंप्रहस्यच ॥ रूपंसंहरयेनत्वंदहसेसचराचरम् ॥ ६४ शस्त्रेणकुरु
सङ्ग्रामंत्यक्त्वायोगवलंनिजम् ॥ इतिजालन्धरवचःश्रुत्वोवाचततःशिवः ॥ ६५ ॥ वरंवरयदैत्येशप्रीतोऽस्मितवकर्मणा ॥ ईदृक्षमपिमद्रूपं
दृष्ट्वायन्निर्भयोऽधुना ॥ ६६ ॥ अपिब्रह्माण्डमखिलंमद्रूपस्यास्यदानव ॥ तेजसोवीक्षणेनालंतत्रत्वमसिनिर्भयः ॥ ६७ ॥ नारदउवाच ॥ इति
शम्भोःप्रसादंचमत्वासंसारनिःस्पृहः ॥ जालन्धरोहराद्वव्रेमुक्तिसायुज्यतांपराम् ॥ ६८ ॥ श्रीमहादेवउवाच ॥ दिव्यंदेहमिदंदैत्यभोगसिद्धि
युतंतव ॥ वृन्दामनोहरंरम्यमिहस्थंकालमश्नुते ॥ ६९ ॥ मुहूर्तंपरमात्मानंतमेकाकिनमव्ययम् ॥ अबुद्ध्वात्यजसेमूर्खकथंत्वंमुक्तिमिच्छसि
॥ ७० ॥ वृन्दातवप्रियाराज्ञीहृतासायोगमायया ॥ ब्रह्मस्वरूपंविज्ञायप्राप्तातत्परमंपदम् ॥ ७१ ॥ इदानींदुर्लभासाचतत्पदंचैवदुर्लभम् ॥
स्वर्गापवर्गयोर्मध्येसंसारेवरमाप्नुहि ॥ ७२ ॥ जालन्धरउवाच ॥ देवमुक्तिपदंलभ्यंकृतकृत्येनकेनचित् ॥ इदानींकृतकृत्योऽस्मियत्त्वांपश्ये
त्वयाहतः ॥ ७३ ॥ शिवउवाच ॥ मत्स्थानंपरमंक्षेत्रंयदित्वंगन्तुमुत्सुकः ॥ तर्हिमांकोपयस्वाशुदैत्यंहत्वाहढैःशरैः ॥ ७४ ॥ ततोऽहंत्वां
हनिष्यामिमत्स्थानंयास्यसेऽनघ ॥ महेश्वरवचःश्रुत्वाप्राहजालन्धरःशिवम् ॥ त्वयिसर्वजगत्पूज्येपूर्वंनप्रहराम्यहम् ॥ ७५ ॥ नारदउवाच ॥ एव

मुक्तोजघानाशुसिन्धुजंविशिखैःशिवः ॥ तेशराःसिन्धुपुत्रस्यदेहलग्नाविभान्तिच ॥ ७६ ॥ यथालोहगिरिप्रान्तेवेणवोवह्निदीपिताः ॥ जाल
न्धरोहरस्याङ्गंपूरयामाससमार्गणैः ॥ ७७ ॥ तैःशरैःशुशुभेरुद्रोयथाखंखेचराकुलम् ॥ जालन्धरेशयोर्युद्धंतथाद्वन्द्वमभून्नृप ॥ ७८ ॥ हरादन्योन
हन्तास्तिनसोढान्योऽर्णवात्मजात् ॥ गिरिकोटिसहस्रैस्तुतदापृथ्वीपुटोद्धृतैः ॥ ७९ ॥ पूरयामाससमरेसिन्धुजःपार्वतीपतिम् ॥ ततःशूलेन
निहतोरुद्रेणोरसिदानवः ॥ ८० ॥ निःससारमुखात्तस्यज्वरोजम्भोभयङ्करः ॥ सचवीरज्वरोनामसिंहवक्त्रोनराकृतिः ॥ ८१ ॥ दैत्य
देहाद्विनिष्क्रान्तंदृष्ट्वासिंहमुखंज्वरम् ॥ हुङ्कारमकरोद्घोरंशरभस्तत्रनिर्ययौ ॥ ८२ ॥ शिवस्यनिःसृतेनासौशरभेणनिपातितः ॥ अजेयं
शङ्करंदृष्ट्वावृषभेन्द्रेणसंयुतम् ॥ ८३ ॥ आययौवृषभाभ्याशेतरसासागरात्मजः ॥ वृषपुच्छेगृहीत्वाचभ्रामयामासचाम्बरे ॥ ८४ ॥ जालन्धरो
महाबाहुश्चिक्षेपहिमवद्गिरौ ॥ ततस्त्रिशूलमत्युग्रंमुमोचगिरिजापतिः ॥ ८५ ॥ तद्धस्तेनगृहीत्वाचदैत्येशःशिवसन्निधौ ॥ रथारूढोधनुर्गृह्यकालकेदार
मध्विजः ॥ ८६ ॥ पूरयामासविशिखैःशिवमुर्वीतलेस्थितम् ॥ उग्रःशस्त्राञ्छराञ्छित्त्वाबाणैरथमचूर्णयत् ॥ ८७ ॥ दशयोजनविस्तीर्णं
सारथ्यश्वसमन्वितम् ॥ जालन्धरोऽपिविरथोह्यभ्यधावन्मृधेशिवम् ॥ ८८ ॥ तयोर्युद्धमभूद्घोरमद्भुतंलोमहर्षणम् ॥ तद्दृष्ट्वाऽकाण्डकल्पान्तशङ्कया
तत्रसुःसुराः ॥८९॥ सर्वास्त्रैस्तावदन्योन्यंजघ्नतुर्भीमविक्रमौ ॥ पद्भिःपृथ्वींचालयन्तौकम्पयन्तौनभःस्वनैः ॥ ९० ॥ अथोत्कटंबलंदृष्ट्वादानवेन्द्रस्य
शङ्करः ॥ शस्त्रजालजहाराशुयोगमायाबलेनसः ॥ ९१ ॥ ततःकोटिभुजोदैत्योदंष्ट्राभीषणलोचनः ॥ शस्त्रहीनोऽपितरसाधावमानोहरंययौ ॥ ९२ ॥
विशालकरबन्धेनबबन्धसमरेशिवम् ॥ ततस्तस्यकृपाणेनचिच्छेदकरकाननम्॥९३॥ सिन्धुजेनभुजाक्रान्तोरुद्रोऽभून्नीललोहितः ॥ लीलयायोधया
मासरणेऽसौसिन्धुनन्दनः ॥९४॥ छिन्नहस्तोऽपियुयुधेस्वर्भानुःशिरसायथा ॥ नियुद्धेननदीसूनुस्तोषयामासशङ्करम् ॥ ९५ ॥ परितुष्टोऽब्रवीच्छम्भु
र्वरंवरयदुर्लभम् ॥ जालन्धरेणसोऽप्युक्तस्त्वंमेदेह्यात्मनःपदम् ॥ ९६ ॥ ममदोःशस्त्रहीनस्त्वनावज्ञांकर्तुमर्हसि ॥ शीघ्रंप्रयच्छमेसिद्धिंनोचेत्त्वांसंहरा
म्यहम् ॥ ९७ ॥ इत्युक्त्वासभुजोभूत्वाजघ्नेतंमुष्टिनोरसि ॥ ततःसुदर्शनंचक्रंपुरायन्निर्मितंस्वयम् ॥ ९८ ॥ मुखाद्दुद्गीर्यतद्धस्तेगृहीत्वाऽतोलयद्रुषा ॥
सूर्यकोटिसहस्राभंग्रसन्तंसचराचरम् ॥ ९९ ॥ तेनचक्रेणचिच्छेदशिरोजालन्धरस्यच ॥ ततस्तच्छीर्षमुत्प्लुत्यगगनेशतयोजनम् ॥ १०० ॥ दंष्ट्रा
शतकरालास्यंस्वर्भूमिनयनंचयत् ॥ व्याघ्रगत्याततोयातंसदनंब्रह्मणोनृप ॥ १ ॥ भूयःस्वर्गेततोदृष्ट्वामृडःशीर्षमधावत ॥ स्रवत्तद्रुधिरंभूरिप्रकुर्वद्भैरव
स्वनम् ॥२॥ ततोदिशःप्रनष्टास्तागगनंविलयंगतम् ॥ नतेजसांप्रकाशोऽस्तिचचालवसुधाभयात् ॥ ३ ॥ आपतन्निजघानाशुरुद्रश्चक्रेणतच्छिरः ॥

द्विधाभूत्वाथराजेन्द्रपपातहिमवद्गिरौ ॥ ४ ॥ ततोजालन्धरस्याशुशिरसःशकलेकिल ॥ विशतःसर्वभूतानांपश्यतांस्मवृषाकपौ ॥ ५ ॥ तस्य कण्ठात्समुद्भूतादैत्याःशतसहस्रशः ॥ तेहतास्तेनचक्रेणकपर्दिकरशालिना॥६॥जालन्धरकबन्धंतन्ननर्तरुधिरारुणम् ॥ पुनःपुनःसमुद्भूतास्तस्यकण्ठा त्तुदानवाः ॥ ७ ॥ पुनःपुनर्बलवताछिन्नाश्चक्रेणशम्भुना ॥ मेदसासिन्धुपुत्रस्यपूरितासकलामही ॥ ८ ॥ मेदिनीमेदसैवैषाख्यातिंप्राप्तातुपार्थिव ॥ यत्रदैत्यवरस्यास्यशोणितंशैलतांगतम् ॥ ९ ॥ कैलासस्योत्तरेभागेतत्राभूच्छोणितंपुरम् ॥ अथमांसचयान्दृष्ट्वासर्वतोव्याप्यतिष्ठतः ॥ ११० ॥ तदास्मार्गदेवेशश्चतुःषष्टिगणंरणे ॥ विज्ञानस्मरणादेव्यःसंप्राप्ताःशङ्करान्तिकम् ॥ ११ ॥ कृताञ्जलिपुटाःप्रोचुःशिवकिंकरवामहे ॥ १२ ॥ महा देवउवाच ॥ यएतेदैत्यमांसस्यराशयोगिरिसन्निभाः॥भक्षयध्वंयुताःशीघ्रंदत्तानुज्ञामयातुवः॥१३॥ब्राह्मीमाहेश्वरीचैवकौमारीवैष्णवीतथा ॥ वाराही चैवमाहेन्द्रीसर्वाःस्वगणशोभिताः ॥ १४ ॥ एवंशङ्करनिर्दिष्टादेव्यस्तामांससंचयान् ॥ क्रूरेणचक्षुषालोक्यनिन्युश्चादर्शनंक्षणात् ॥ १५ ॥ अथजालन्धरवपुःक्षीणंकान्तंतुशक्तिभिः ॥ ताभिर्ग्रस्तेशरीरेतुतस्यदेहाद्विनिःसृता ॥ १६ ॥ प्रभासाशङ्करंप्राप्ताजगामादर्शनंक्षणात् ॥ तत्तेजःसूर्य सङ्काशंलयंप्राप्तंमहेश्वरे ॥ १७ ॥ एवंसविलयंप्राप्तस्त्रिदशारिस्त्रिलोचनात् ॥ वृणुध्वंचवरंसर्वाःप्रीतःप्राहमहेश्वरः ॥१८॥ तदाताःसर्वयोगिन्यःपप्रच्छु र्जगदीश्वरम् ॥ मर्त्यलोकेपुयेलोकाभोगमोक्षवरेप्सवः ॥ १९ ॥ पूजयिष्यन्तितेनित्यंस्वगृहेयोगिनीगणम् ॥ तत्तेषांवाञ्छितंसर्वंसिध्यतांत्वत्प्रसा दतः ॥ १२० ॥ महादेवउवाच ॥ यःकश्चित्पूजयेन्नित्यंभक्तिभावसमन्वितः ॥ युष्मद्गणंचतस्याहंवरदोऽस्मिधरातले ॥ २१ ॥ मद्भक्तःकेशव स्यापिद्वेष्टियोयोगिनीगणम् ॥ भैरवोऽहंतदातस्यहरिष्येसुकृतंकृतम् ॥ २२ ॥ इतिदत्तवराहृष्टायोगिन्योविभुनामृधे ॥ अत्रान्तरेभवानींतांसस्मार वृषभंहरः ॥ २३ ॥ स्मृतमात्रापार्वतीसावृषभश्चागमत्क्षणात् ॥ सखीगणसमायुक्तासंप्राप्ताहरवल्लभा ॥ २४ ॥ संत्यक्त्वाभ्रामरींमूर्तिंहरस्यार्द्धं समारुहत् ॥ गिरिजासहितोगजन्महेशोमुमुदेततः ॥ २५ ॥ योगिनीःप्रत्युवाचेदंपिबध्वंरुधिरंसृपु ॥ जालन्धरकबन्धस्थंताःश्रुत्वाजहृषुर्भृशम् ॥ ॥ २६ ॥ मांसमेदोह्यसृक्पीत्वायोगिन्योननृतुर्मुदा ॥ ततोहरःप्रसन्नोऽभूत्तासांक्रीडनवीक्षणात् ॥ २७ ॥ स्वयंचभैरवंरूपंकृत्वातन्मध्यगः पपौ ॥ तीक्ष्णदंष्ट्रामहाकाकास्तदासन्योगिनीगणाः ॥ २८ ॥ ग्रसन्तोऽद्यापिमांसानिकालेचापिपिबन्त्यसृक् ॥ तेनजालन्धरोदैत्योनोत्ति ष्ठतिरणेहतः ॥ २९ ॥ ततस्तत्रसमाजग्मुर्ब्रह्माद्यादेवतागणाः ॥ ऋषयोमरुतोदेवाःस्तुवन्तिस्ममहेश्वरम् ॥ १३० ॥ दिशःप्रसेदुःसुरभिर्ववौमरु

१ 'ईशान' इति 'ज्ञानखं' इ० च पा० ।

दिवःप्रपेतुर्भुविपुष्पवृष्टयः ॥ कृताभिषेकस्यचतस्यनिःस्वनान्संनादितादुन्दुभयोऽपिचक्रिरे ॥ ३१ ॥ उपरिपरिमलान्धैःसुस्वरंसंपतद्भिर्म
धुकरनिकुरम्बैरुह्यमानाभरेण ॥ .अविरलमधुधारासारसंसिक्तभूमिःसदसिसुरविमुक्ताप्रापतत्पुष्पवृष्टिः ॥ ३२ ॥ हतेतदासिन्धुसुतेहरेणना
राचघातैस्त्रिजगत्तदाबभौ ॥ प्रसूनवृष्टिर्ननृतुस्तदाङ्गनाजगुश्चयक्षाःसुरकिन्नराद्याः ॥ २३ ॥ शम्भुर्वैरिजयोत्थितेनयशसास्फाराङ्गकीर्तिर्गिरि
स्वंभेजेसुरसिद्धचारणगणैःसंस्तूयमानःसदा ॥ गौरीचापिजगामचाशुगिरितःश्वेतंसखीसंवृतासंचक्रुस्त्वभिसेवनंसुमनसांवर्षेणदेवाङ्गनाः ॥ ३४ ॥
देवोऽसौकरुणामयःसुरगणान्स्वेस्वेपदेस्थापयन्प्रादादन्यदपिस्वकंवसुततोज्ञात्वापतिःशङ्करः ॥ किंवक्तव्यमतःपरंयदिभवेदीशानुकम्पापराको
ऽयंवात्रिदिवोधरातलमिदंस्यादात्मसात्सर्वतः ॥ ३५ ॥ देवाःस्वराज्यमासाद्ययथापूर्वंचकाशिरे ॥ बुभुजुर्यज्ञभागांस्तेलोकंपालत्वमाश्रिताः ॥
॥३६॥ नारदउवाच ॥ इतिजालन्धरस्योक्तंयथावदनुपूर्वशः ॥ चरितंलोकवीरस्यराजन्नत्यद्भुतंतव ॥ ३७ ॥ विष्णुस्त्यजतिन्नाद्यापिक्षीराब्धिंयद्धशो
नृप ॥ सर्वोऽपिभुङ्क्तेस्वंकर्मकर्मतद्विद्धयसंशयम् ॥ ३८ ॥ तुभ्यंदुःखनिगसायप्रोक्तमाख्यानमुत्तमम् ॥ यावद्देहोऽस्तिकर्माणिसुखदुःखानिकर्मतः
॥ ३९ ॥ देहीभुङ्क्तेवशोराजस्त्राणंनज्ञानतःपरम् ॥ कृष्णादीनांदेहबन्धेसुखदुःखादिवर्तते ॥ १४०॥ तत्रेतरेषांकिंवाच्यंयेवैराग्यपराङ्मुखाः ॥ ज्ञात्वे
दृशींकर्मगतिंसर्वेभ्योबलवत्तमाम् ॥ ४१ ॥ धीरोभवप्रतीक्षस्वशुभकर्मागमंपुनः॥ शत्रूञ्जित्वातुसमयेस्वराज्यंपुनराप्स्यसि ॥ ४२ ॥ इतिहास
मिमंश्रुत्वानदुःखैःपरिभूयते ॥ धर्मार्थकाममोक्षाश्चयथावच्चात्रकीर्तिताः॥४३॥स्वर्ग्यंपापहरंपुण्यंशोकमोहविनाशनम् ॥ ब्राह्मणोज्ञानमाप्नोतिराज्यं
प्राप्नोतिक्षत्रियः ॥ ४४ ॥ वैश्यश्चबह्वींसंपत्तिंश्रुत्वाशूद्रःसुखंलभेत् ॥ योराजाभ्रष्टराज्योऽपिरतःसंन्नेवसत्पथि ॥ ४५ ॥ सराज्यंपुनराप्नोतिश्रव
णान्नित्यमस्यतु ॥ आकर्ण्यैतत्सतांराजञ्छ्राव्यमन्यन्नरोचते ॥ ४६ ॥ कलंचकोकिलालापंरूक्षंध्वाङ्क्षरुतंयथा ॥ आख्यानमेतदनघंश्रुत्वासज्जनहृ
त्प्रियः ॥ ४७॥ हिरण्यतिलवस्त्राद्यैर्धेनुभूमिप्रदानतः ॥ संतोषयेद्वाचकंतुतस्मिंस्तुष्टेफलंलभेत् ॥ ४८ ॥ देवताश्चप्रसीदेयुर्गर्चितेवाचकेगुरौ ॥ अन्न
दानानिदद्याच्चब्राह्मणेभ्यःप्रपूजयेत् ॥ ४९ ॥ जायतेविजयीनित्यंपुत्रपौत्रसमृद्धिमान् ॥ जायतेविष्णुलोकेयःशृणोत्याख्यानमुत्तमम् ॥१५०॥
इतिव्याजेनभोभूपतुलस्युत्पत्तिकारणम् ॥ येशृण्वन्तिनरश्रेष्ठानतेषांपातकंक्वचित् ॥ ५१ ॥ तुलसीमाहात्म्यमिदंपवित्रंपापनाशनम् ॥ श्रुत्वा
तुलभतेमोक्षमुक्त्वाचैवनसंशयः ॥ ५२ ॥ स्वगृहेरोपिताचैवतुलसीपापनाशिनी ॥ दर्शनाद्ब्रह्महत्यापिनश्यतेनात्रसंशयः ॥ ५३ ॥
कार्त्तिकेचैवमाघेतुतुलस्यापूजयेद्धरिम् ॥ वैशाखेतुविशेषेणपूजनंचहरेःस्मृतम् ॥ ५४ ॥ एकेनैवप्रदक्षिणेनसकलंपापंगतंवैसदायेशूद्राभुविसन्ति

दाननिरताः कालेनशुद्धिंगताः ॥ तेऽपिस्युःसुरपूजनार्हतनवःपापाच्चदूरंगतायेवैविष्णुजनाश्चदुर्लभतराह्यस्मिन्कलौसाम्प्रतम् ॥ १८९ ॥ इतिश्री
पाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०जाल०श्रीजालंधरवधनामैकोनाविंशोऽध्यायः ॥ १९ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ श्रीशैलःपर्वतोरम्यःकुत्रतिष्ठतिनारद ॥
किंतत्रवर्त्ततेतीर्थंकस्यदेवस्यपूजनम् ॥ कस्यांदिशिसमाख्यातोलोकेषुचवदाधुना ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिश्रीशैलंपर्वतो
त्तमम् ॥ यंश्रुत्वामुच्यतेलोकोबालहत्यादिपातकात् ॥ २ ॥ तत्पर्वतवरंरम्यंमुनिभिश्चोपसेवितम् ॥ नानाद्रुमलताकीर्णंनानापुष्पोपशोभितम् ॥
॥ ३ ॥ हंसकोकिलषट्पादमयूरध्वनिनादितम् ॥ श्रीवृक्षैश्चकपित्थैश्चशिरीषैराजवृक्षकैः ॥४॥ पारिजातकपुष्पैश्चकदम्बोदुम्बरैस्तथा ॥ नानापुष्पैः
सुगन्धाढ्यैर्वासितंतद्वनंगिरौ ॥ ५ ॥ सर्वाभिर्ऋषिपत्नीभिःसशिष्याभिःसुसेवितम् ॥ केचिदभ्यासयुक्ताश्चकेचिद्व्याख्यानतत्पराः ॥ ६ ॥
केचिदूर्ध्वभुजास्तत्रचाङ्गुष्ठाग्रैःस्थिताःपरे ॥ शिवध्यानरताःकेचित्केचिद्विष्णुपरायणाः ॥ ७ ॥ निराहाराश्चकेऽप्यत्रकेचित्पर्णाशनेरताः ॥
कन्दमूलफलाहाराःकेचिन्मौनव्रताःस्थिताः ॥ ८ ॥ एकपादाःस्थिताःकेचित्केचित्पद्मासनेस्थिताः ॥ केचिच्चैवनिराहारास्तपस्तेपुःसुदुष्करम् ॥
॥ ९ ॥ आश्रमाणिचपुण्यानिनद्यश्चविविधाःशुभाः ॥ देवखातान्यनेकानितडागानिबहूनिच ॥ १० ॥ पर्वतोऽयंमहाराजदृश्यतेकिलसर्वतः॥
मल्लिकार्जुनकोराजन्यत्रतिष्ठतिनित्यशः ॥ ११ ॥ तत्रैवशिखरंरम्यंपर्वतोपरिशोभितम् ॥ शृङ्गदर्शनमात्रेणमुक्तिरेवनसंशयः ॥ १२ ॥ दक्षिणां
दिशमाश्रित्यवर्त्ततेपर्वतोत्तमः ॥ अत्रगङ्गामहारम्यापातालाख्यासमन्विता ॥ १३ ॥ तत्रचस्नानमात्रेणमहापापैःप्रमुच्यते ॥ श्रीशैलशिखरं
दृष्ट्वावाराणस्यांमृतौध्रुवम् ॥ १४ ॥ केदारेह्युदकंपीत्वापुनर्जन्मनविद्यते ॥ तापसानांमहत्स्थानंयोगिनांचतथैवच ॥ १५ ॥ तस्मात्सर्वै
प्रयत्नेनदर्शनंतस्यकारयेत् ॥ अयंविज्ञानदेवोऽसौमहापातकनाशनः ॥ १६ ॥ सिद्धंपुरंत्वनगरंरम्यंस्वर्गसुखावहम् ॥ नित्यमप्सरसोयत्र
यन्तिचरमन्तिच ॥ १७ ॥ अतःपर्वतराजोऽयंदर्शनेसौख्यकारकः ॥ तस्यतैर्दर्शनंकार्यंमुक्तिमिच्छन्तियेनराः ॥ १८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहा
पुराणेपञ्चप०उत्तरखण्डेश्रीशैलोपाख्यानेविंशोऽध्यायः ॥ २० ॥ श्रीमहादेवउवाच ॥ हरिद्वारंमहापुण्यंशृणुदेवर्षिसत्तम ॥ यत्रगङ्गावहत्येव
तत्रोक्तंतीर्थमुत्तमम् ॥ १ ॥ यत्रदेवावसन्तीहऋषयोमनवस्तथा ॥ यत्रदेवःस्वयंसाक्षात्केशवोनित्यमाश्रितः ॥ २ ॥ पुरातुतत्रभोवत्सतीर्थं
जातंमहत्तदा ॥ यस्यदर्शनमात्रेणदूरतोयातिपातकम् ॥ ३ ॥ यत्रगङ्गामहारम्याजातापुण्यविशेषतः ॥ विष्णुपादोदकीजाताचरणस्पर्शनात्ततः ॥
॥ ४ ॥ भगीरथेनभोविद्वन्नानीतातत्रमार्गतः ॥ उद्धारःपूर्वजानांतुकृतस्तेनमहात्मना ॥ ५ ॥ नारदउवाच ॥ कोऽयंदेवसमाख्यातोभगीरथो

महातपाः ॥ येनतीर्थंसमानीतंलोकानांहितकारणात् ॥ ६ ॥ गङ्गातीर्थंमहत्पुण्यंसर्वपापप्रणाशनम् ॥ लोकाःसर्वेवदन्त्येवमेतत्तीर्थोत्तमो त्तमम् ॥ ७ ॥ गङ्गागङ्गेतियोब्रूयाद्योजनानांशतैरपि ॥ मुच्यतेसर्वपापेभ्योविष्णुलोकंसगच्छति ॥ ८ ॥ कथंतेनसमानीताकिंकार्यंवदसुव्रत ॥ ॥ ९ ॥ महादेवउवाच ॥ येनगङ्गायथानीतागङ्गाद्वारेऽतिशोभने ॥ तत्सर्वंसंप्रवक्ष्यामिक्रमानुक्रमयोगतः ॥ १० ॥ पूर्वमासीद्धरिश्चन्द्रस्त्रै लोक्येसत्यपालकः ॥ रोहितस्तस्यपुत्रोऽभूदेकोविष्णुपरायणः ॥ ११ ॥ तस्यापिचवृकःपुत्रोधार्मिष्ठःसत्पथेस्थितः ॥ तस्यपुत्रःसुबाहुश्च जातोऽस्मिन्वैकुलेतदा ॥ १२ ॥ तस्यपुत्रोगरोनामनात्यन्तंधार्मिकोऽभवत् ॥ कदाचित्कालयोगेनदुःखीजातोऽत्रकारणात् ॥ १३ ॥ राजा प्रच्यावितोराज्याल्लोकैश्चाधर्मकारणात ॥ स्वकुटुम्वंगृहीत्वातुगतोऽसौभार्गवाश्रमे ॥ १४ ॥ रक्षितोभार्गवेणाथकृपयातत्रवैतदा ॥ तत्रपुत्रो ह्यभूत्तस्यसगरोनामवैद्विज ॥ १५ ॥ ववृधेचाश्रमेपुण्येभार्गवेणाभिरक्षितः ॥ उपवीतादिकंसर्वंक्षत्रियस्यतदाकृतम् ॥ १६ ॥ शस्त्राणांचतथा भ्यासोवेदानांतुतथैवच ॥ आग्नेयास्त्रंततोलब्ध्वाभार्गवात्सगरोनृपः ॥ १७ ॥ जघानपृथिवींगत्वानालजङ्घान्सहैहयान् ॥ सशकान्पारदांश्चैव जघानसमहातपाः ॥ १८ ॥ नारदउवाच ॥ माहात्म्यंसगरस्याथवदशङ्करविस्तरात् ॥ सूर्यवंशीमहाराजोविख्यातःसमहाबली ॥ १९ ॥ महादेव उवाच ॥ गरस्यव्यसनेतातहृतंराज्यमभूत्किल ॥ हैहयैस्तालजङ्घाद्यैःशकैःसार्द्धचनारद ॥ २० ॥ यवनाःपारदाश्चैवकाम्बोजाःपह्लवास्तथा ॥ एतपञ्चगणा ब्रह्मन्हैहयार्थेपराक्रमन् ॥ २१ ॥ हृतराज्यस्ततोराजासगरोऽथवनंययौ ॥ पत्न्याचानुगतोदुःखीसवैप्राणानवासृजत् ॥ २२ ॥ तस्यपत्नीतुकल्याणी सगर्भाचव्रतान्विता ॥ सपत्न्याभार्गवस्तस्यवृतःपूर्वंसुतेप्सया ॥ २३ ॥ सातुभर्तृचितांकृत्वावनेतंप्ररुरोदह ॥ और्वस्तांवारयित्वाचगरपत्नींतुनारद ॥ ॥ २४ ॥ न्यवेदयततत्पुत्रंधर्मिष्ठंसात्त्विकंप्रियम् ॥ निवेदितेततोबालेमरणात्सान्यवर्त्तत ॥ २५ ॥ ततोमासद्वयेजातेववृधेतस्यचाश्रमे ॥ जातकर्मादियो गश्चऔर्वेणचतथाकृतः ॥ २६ ॥ उपवीतादिकंसर्वंजातंतत्रमहामुने ॥ तत्रवेदादिकंसर्वंपठितंचौर्वयोगतः ॥ २७ ॥ अध्याप्यवेदशास्त्राणिततोऽस्त्रंप्रत्य पादयत् ॥ आग्नेयंतंमहाभागअमरैरपिदुःसहम् ॥ २८ ॥ सतेनास्त्रबलेनाजौबलेनचसमन्वितः ॥ हैहयान्वैजघानाशुसंक्रुद्धःस्वबलेनच ॥ २९ ॥ आज हारचलोकेषुसपकीर्तिमवापसः ॥ ततःशकाःसयवनाःकम्बोजाःपह्लवास्तथा ॥ ३० ॥ हन्यमानास्तदातेतुंवसिष्ठंशरणंययुः ॥ वसिष्ठोऽपिचतान्कृत्वा समयेसमहाद्युतिः ॥ ३१ ॥ सगरंवारयामासतेषांदत्त्वाऽभयंनृपः ॥ सगरःस्वांप्रतिज्ञांतुगुरोर्वाक्यंनिशम्यच ॥ ३२ ॥ धर्मभ्रष्टांश्चविकृतां स्तान्कृत्वापूरयत्सतु ॥ अर्द्धंशकानांशिरसोमुण्डंकृत्वाव्यसर्जयत् ॥ ३३ ॥ यवनानांशिरःसर्वंकाम्बोजानांतथैवच ॥ पारदामुण्डकेशाश्चपह्लवाःश्म

श्रुरक्षकाः ॥ २४ ॥ एवंविजित्यसर्वान्वैकृतवान्धर्मसङ्ग्रहम् ॥ सर्वधर्मजयीराजाविजित्येमांवसुन्धराम् ॥ २५ ॥ अश्वंसंस्कारयामासवाजिमेधा
यपार्थिवः॥ तस्यचारयतःसोऽश्वःसमुद्रेपूर्वदक्षिणे॥ २६ ॥वेलासमीपेऽपहृतोभूमिंचैवप्रवेशितः॥सतंदेशंतदापुत्रैःखानयामाससर्वतः ॥ २७ ॥नाश्वंप्रा
पुस्तदातेवैखन्यमानेमहार्णवे ॥ तत्रैकमादिपुरुषंददृशुस्तेत्वरान्विताः ॥ २८ ॥ कपिलंजगतांनाथंचोरोऽयमितिचाब्रुवन् ॥ तस्यचक्षुःसमुत्पन्नवह्नि
नाप्रतिबुध्यतः ॥ २९ ॥ दग्धाःषष्टिसहस्राणिचत्वारस्तेऽवशेषिताः ॥ हृषीकेतुःसुकेतुश्चतथाधर्मरथोऽपरः ॥ ४० ॥ शूरःपञ्चजनश्चैवतस्यवंशकरा
द्विज ॥ प्रादाच्चतस्मैभगवान्हरिःपञ्चवरान्स्वयम् ॥ ४१ ॥ वशंमोक्षंसुकीर्तिंचसमुद्रंतनयंविभुः ॥ सागरत्वंचलेभेऽथकर्मणातेनतस्यवै॥ ४२ ॥ तमा
श्वमेधिकंसोऽश्वंसमुद्रादुपलब्धवान् ॥ आजहाराश्वमेधानांशतंसचमहायशाः ॥ ४३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्त०एकविंशोऽध्यायः
॥२१॥ नारदउवाच ॥ सगरस्यात्मजावीराःकथंजातामहाबलाः ॥ विक्रान्ताःषष्टिसाहस्राविज्ञानेश्वरतद्वद ॥ १ ॥ श्रीपार्वतीपतिरुवाच ॥ द्वेपत्न्यौ
सगरस्यास्तांतपसादग्धकिल्बिषे ॥ और्वस्ताभ्यांवरंप्रादात्तोषितोमुनिसत्तमः ॥ २ ॥ षष्टिंपुत्रसहस्राणिएकावन्नेतरस्त्विनाम् ॥ एकावंशधरंत्वेकंयथे
ष्टंवरशालिनी॥३॥तत्रैकासुषुवेतुम्ब्यांपुत्रान्शून्यस्यवहूनथ ॥ तेतुसर्वेऽपिधात्रीभिर्वार्द्धितास्तुयथाक्रमम् ॥४॥ घृतपूर्णेषुकुम्भेषुकुमाराःप्रीतिवर्द्धनाः॥
कपिलानांतुदुग्धानिधाच्यस्तानप्यपाययन्॥५॥तेनैवदुग्धयोगेनववृधुस्तेमहाबलाः ॥ एकःपञ्चजनोनामपुत्रोराजाबभूवह॥६॥ततःपञ्चजनस्यासीदं
शुमान्नामवीर्यवान् ॥ दिलीपस्तनयस्तस्यपुत्रोयस्यभगीरथः ॥७॥यस्तुगङ्गांसरिच्छ्रेष्ठामानिनायचसुव्रतः ॥ अब्धिमेनांसमानीयदुहितृत्वमकल्प
यत्॥८॥नारदउवाच ॥ कथंगङ्गासमानीताकिंतपस्तेनवैकृतम् ॥ तत्सर्वंमेसमाचक्ष्वसुव्रतोऽसिदयानिधे ॥ ९ ॥ महादेवउवाच ॥ पूर्वजानांहिता
र्थायगतोऽसौहैमकेगिरौ ॥ तत्रगत्वातपस्तप्तंवर्षाणामयुतंतदा ॥ १० ॥ आदिदेवःप्रसन्नोऽभूद्योऽसौदेवोनिरञ्जनः ॥ तेनदत्ताइयंगङ्गाआकाशात्समु
पस्थिता ॥ ११ ॥ तत्रविश्वेश्वरोदेवोयत्रतिष्ठतिनित्यशः ॥ गङ्गांदृष्ट्वाऽऽगतांतेनगृहीताजाह्नवीतदा ॥ १२ ॥ जटाजूटेचसंधार्यवर्षाणामयुतंस्थितम् ॥
ननिःसृतातदागङ्गाईशस्यैवप्रभावतः ॥१३॥ विचारितंतदातेनक्वगताममातृका ॥ सध्यानेनविचार्यैवंगृहीताचेश्वरेणतु ॥ १४ ॥ ॥ ततःकैलासम
गमत्सतुभगीरथोनृपः ॥ तत्रगत्वामुनिश्रेष्ठह्यकरोदुल्बणंतपः ॥ १५ ॥ आराधितस्तदातेनदत्तवानहगापगाम् ॥ एकंकेशंपरित्यज्यदत्ता ॥ २३ ॥
त्रिपथगातदा ॥ १६ ॥ सगृहीत्वागतोगङ्गांपातालेयत्रपूर्वजाः ॥ अलकनन्दातदानामगङ्गायाःप्रथमंस्मृतम् ॥ १७ ॥ हरिद्वारेयदायाताविष्णुपादो
दकीतदा ॥ तदेवतीर्थंप्रवरंदेवानामपिदुर्लभम् ॥ १८ ॥ तत्तीर्थेचनरःस्नात्वाहरिंदृष्ट्वाविशेषतः ॥ प्रदक्षिणंयेकुर्वन्तिनचैतेदुःखभागिनः ॥

॥ १९ ॥ ब्रह्महत्यादिपापानांराशयःसन्त्यनेकशः ॥ विलयंयान्तितेसर्वेहरेर्दर्शनतःसदा ॥ २० ॥ एकदाकेशवस्थानेहरिद्वारेह्यहंगतः ॥ तस्मा
त्तीर्थप्रभावाच्चजातोऽहविष्णुरूपवान् ॥ २१ ॥ येगच्छन्तिनरश्रेष्ठास्तेवैयान्तिह्यनामयम् ॥ चतुर्भुजास्तुतेलोकानरानार्यश्चसर्वशः ॥ २२ ॥
वैकुण्ठंयान्तितेसर्वेहरेर्दर्शनमात्रतः ॥ ममाप्यधिकतीर्थंतुहरिद्वारंसुशोभनम् ॥ २३ ॥तीर्थानांप्रवरंतीर्थंचतुर्वर्गप्रदायकम् ॥ कलौधर्मकरंपुंसांमोक्ष
दंचार्थदंतथा ॥ २४ ॥ यत्रगङ्गामहारम्यानित्यंवहतिनिर्मला ॥ एतत्कथानकंपुण्यंहरिद्वाराख्यमुत्तमम् ॥ २५ ॥ उक्तंचशृण्वतांपुंसांफलंभवति
शाश्वतम् ॥ अश्वमेधेकृतेयागेगोसहस्रेतथैवच ॥ २६ ॥ तत्पुण्यंलभतेविद्वान्हरेर्दर्शनमात्रतः ॥ गोहन्ताब्रह्महाचैवयेचान्येपितृघातकाः ॥ २७ ॥
एवंविधानिपापानिबहून्यपिचवैद्विज ॥ विलयंयान्तिसर्वाणिहरेर्दर्शनमात्रतः ॥ २८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उ०उमापतिनारद
दसंवादेहरिद्वारमाहात्म्येगङ्गोत्पत्तिपूर्वकंहरिद्वारमाहात्म्यंनामद्वाविंशोध्यायः ॥२२ ॥ महादेवउवाच ॥ गाङ्गंवक्ष्यामिमाहात्म्यंयथोक्तंमुनिसत्तम ॥
यस्यश्रवणमात्रेणअघंनश्यतितत्क्षणात् ॥१॥ गङ्गागङ्गेतियोब्रूयाद्योजनानांशतैरपि ॥ मुच्यतेसर्वपापेभ्योविष्णुलोकंसगच्छति ॥२॥ चरणाब्जसमु
द्भूतागङ्गानामेतिविश्रुता॥पापानांस्थूलराशीनांनाशिनीचेतिनारद ॥३॥नर्मदासरयूश्चैवतथावेत्रवतीनदी॥तापीपयोष्णीचन्द्राचविपाशाकर्मनाशिनी॥
॥ ४ ॥ पुण्यापूर्णातथादीपाविदीपासूर्यनन्दना ॥ सहस्रवृषदानात्तुयत्फलंलभतेध्रुवम् ॥ ५ ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिगङ्गादर्शनतःक्षणात् ॥
इयंगङ्गमहापुण्याब्रह्मघ्नानांविशेषतः ॥ ६॥ तेषांनिरययुक्तानांगङ्गापापापहारिणी ॥ चन्द्रसूर्योपरागेचयत्फलंविद्यतेऽनघ ॥७ ॥ तत्फलंसमवाप्नोति
गङ्गादर्शनमात्रतः ॥ यथासूर्योदयेतातातमोगच्छतिदूरतः ॥८ ॥ तथागङ्गाप्रभावेणविलयंयातिपातकम् ॥ मान्येयंसर्वदालोकेपवित्रापापनाशिनी ॥
॥९॥ कल्याणरूपासततंविष्णुनानिर्मितापुरा ॥ दिव्यरूपातुजननीदीनानांपावनीस्मृता॥१०॥देवानांचयथाविष्णुस्तथागङ्गोत्तमानदी ॥ येकुर्वन्ति
नराःस्नानंमाघमासेनिरन्तरम् ॥११॥ नतेषांविद्यतेदुःखंकल्पानांचशतत्रयम् ॥ यत्रगङ्गाचयमुनायत्रैवसरस्वती ॥ तत्रस्नात्वाचपीत्वाचमुक्तिभागी
नसंशयः ॥ १२ ॥ त्वद्वार्तांप्रियतोब्रवीमियदहंसास्तुस्तुतिस्तेप्रभोयद्भुञ्जेतवतन्निवेदनमथोयद्यामिसाप्रेष्यता ॥ यच्छन्तःस्वपिमित्वदङ्घ्रि
युगलेदण्डप्रणामोऽस्तुनःस्वामिन्यच्चकरोमितेनसभवान्विश्वेश्वरःप्रीयताम् ॥ १३॥ दृष्टेनवन्दितेनापिस्पृष्टेनचधृतेनके ॥ नरायेनविमुच्यन्तेतदेतद्या
मुनंजलम्॥ १४॥तावद्भ्रमन्तिभुवनेमनुजाभवोत्थदारिद्र्यरोगमरणव्यसनाभिभूताः ॥ यावज्जलंतवमहानदिनीलनीलंपश्यन्तिनोदधतिमूर्धसुसूर्यपुत्रि॥
॥ १५ ॥. यत्संस्मृतिःसपदिकृन्ततिदुष्कृतौघंपापावलींजयतियोजनलक्षतोऽपि ॥ यन्नामनामजगदुच्चरितंपुनातिदिष्ट्याहिसापथिदृशोभविताद्य

गङ्गा॥ १६॥आलोकोत्कान्तितेनप्रमुदितमनसावर्त्मयस्याःप्रयातंसत्यस्मिन्कृत्यमेतामथप्रथमकृतीजङ्गिवान्स्वर्गसिन्धुम् ॥स्नानंसन्ध्यानिवापःसुरय
जनमपिश्राद्धविप्राशनाद्यंसर्वसंपूर्णमेतद्भवतिभगवतःप्रीतिदंनातिचित्रम् ॥ १७ ॥ देवित्वंतुपरब्रह्मपरमानन्ददायिनी ॥ अर्घंगृहाणमेगङ्गेपापंहरनमो
ऽस्तुते ॥ १८ ॥ साक्षाद्धर्मद्रवौघंमुररिपुचरणाम्भोजपीयूषसारंदुःखस्याब्धेस्तरित्रंसुरमनुजनुतंस्वर्गसोपानमार्गम् ॥ सर्वांहोहारिवारिप्रवरगुणगणं
भासियासंवहन्तीतस्यैभागीरथिश्रीमतिमुदितमनादेविकुर्वेनमस्ते ॥ १९ ॥ स्वःसिन्धोदुरिताब्धिमग्नजनतासन्तारणिप्रोल्लसत्कल्लोलामलकान्ति
नाशितत्तमःस्तोमेजगत्पावनि ॥ गङ्गेदेविपुनीहिदुष्कृतभयक्रान्तंकृपाभाजनंमातर्मांशरणागतंशरणदेरक्षाथभोभीषितम ॥२०॥हंहोमानसकम्पसेकिं
मुसखेत्रस्तंभयान्नारकात्किंतेभीतिरितिश्रुतिर्दुरितकृत्संजायतेनारकी ॥ माभैषीःशृणुमेगतिंयदिमयापापाचलस्पार्द्धनीप्राप्तातेनिरयःकथंकिमपरांकिंमे
नधर्मंधनम् ॥२१॥ सर्वेशादिप्रशंसामुदमनुभवितुंमज्जनंयत्रचोक्तंस्वर्नार्योवीक्ष्यहृष्टाविबुधंसुरपतिप्राप्तिसंभावनेन ॥ नीरेश्रीजह्नुकन्येयमनियमरताः
स्नान्तियेतावकीनेदेवत्वंतेलभन्तेस्फुटमशुभकृतोऽप्यत्रवेदाःप्रमाणम् ॥२२॥ बुद्धेसद्बुद्धिरेवंभवतुतवसखेमानसस्वस्तितेऽस्तुआस्तांपादौपदस्थौसतत
मिहयुवांसाधुदृष्टीचदृष्टी ॥ वाणिप्राणप्रियेऽधिप्रकटगुणवपुःप्राप्नुहिप्राणपुष्टिंयस्मात्सर्वैर्भवद्भिःसुखमतुलमहंप्राप्नुयांतीर्थपुण्यम् ॥ २३ ॥ श्रीजा
ह्नवीरविसुतापरमेष्ठिपुत्रीसिन्धुत्रयाभरणतीर्थवरप्रयाग ॥ सर्वेशमामनुगृहाणनयस्वचोर्ध्वमन्तस्तमोदशविधंदलयस्वधाम्ना ॥ २४ ॥ वागीशविष्णवी
शपुरन्दराद्याःपापप्रणाशायविदांविदोऽपि ॥ भजन्तियत्तीमरनीलनीरंसतीर्थराजोजयतिप्रयागः ॥ २५ ॥ कलिन्दजासङ्गमवाप्ययत्रप्रत्यंगगता
स्वर्गधुनीधुनोति ॥ अध्यात्मतापत्रितयंजनस्यसतीर्थराजोजयतिप्रयागः ॥ २६ ॥ श्यामोजटःश्यामगुणोवृणोतिस्वच्छायंयाश्यामलयाजनानाम्॥
श्यामःश्रमंकृन्ततियत्रदृष्टःसतीर्थराजोजयतिप्रयागः ॥२७ ॥ ब्रह्मादयोऽप्यात्मकृतिंविहायभजन्तिपुण्यात्मकभागधेयम् ॥ यत्रोज्झितादण्डधरःस्व
दण्डंसतीर्थराजोजयतिप्रयागः ॥ २८ ॥ यत्सेवयादेवनृदेवतादिदेवर्षयःप्रत्यहमामनन्ति ॥ स्वर्गंचसर्वोत्तमभूमिराज्यंसतीर्थराजोजयतिप्रयागः
॥२९॥एनांसिहन्तीतिप्रसिद्धवार्तानामप्रतापेनदिशोद्रवन्ति ॥ यस्यत्रिलोकीप्रततायशोभिःसतीर्थराजोजयतिप्रयागः ॥३० ॥ धत्तेऽभितश्चामरंचारु
कान्तिसितासितंयत्रसरिद्वरेण्ये॥आद्योवटश्छत्रमिवातिभातिसतीर्थराजोजयतिप्रयागः॥ ३१ ॥ब्राह्मीनपुत्रीत्रिपथास्त्रिवेणीसमागमेसाक्षतयागमात्रात्॥
यत्राप्लुतान्ब्रह्मपदंनयन्तिसतीर्थराजोजयतिप्रयागः ॥ ३२ ॥ केषांचिज्जन्मकोटिर्व्रजतिसुवचसायामियामीतियस्मिन्केषांचित्प्रोषितानांनियत
मतिपतेद्वर्षवृन्दंवरिष्टम् ॥ यत्प्राप्तंभाग्यलक्षैर्भवतिभवतिनोवासवाचामवाच्योदिष्ट्यावेणीविशिष्टोभवतिहगतिथिःकम्प्रयागप्रयागः ॥ ३३ ॥ लोका

नामक्षमाणांमखकृतिषुकलौस्वर्गकामैर्जयस्तुत्यादिस्तोत्रैर्वचोभिःकथममरपदप्राप्तिचिन्तातुराणाम् ॥ अग्निष्टोमाश्वमेधप्रमुखमखफलंसम्यगालोच्य साङ्गंब्रह्माद्यैस्तीर्थराजोऽभिमतदउपदिष्टोऽयमेवप्रयागः ॥ ३४ ॥ मयाप्रमादातुरतादिदोषतःसन्ध्याविधिर्नोसमुपासितोऽभूत् ॥ चेदत्रसन्ध्यांचरतोऽप्रमादतःसन्ध्यास्तुपूर्णाखिलजन्मनोऽपिमे॥३५॥ अन्यत्रापिप्रगर्जन्महिमनितपसिप्रेमभिर्विप्रकृष्टैर्ध्यातःसंकीर्तितोयोऽभिमतपदविधातानिशंनिर्व्यपेक्षम् ॥श्रीमत्पांसुंत्रिवेणीपरिवृढमतुलंतीर्थराजंप्रयागंगोलङ्कारप्रकाशंस्वयममरवरैश्चार्चितंतंनमामि ॥३६॥ अस्माभिःसुतपोऽन्वतप्तकिमहोऐज्यन्त किंवाध्वराःपात्रेदानमदायिकिंबहुविधंकिंवासुराश्चार्चिताः ॥ किंसत्तीर्थमसेविकिंद्विजकुलंपूजादिभिःसत्कृतंयेनप्रापिसदाशिवस्यशिवदासाराजधानी स्वयम् ॥ ३७ ॥ भाग्यैर्मेऽधिगताह्यनेकजनुपांसर्वाघविध्वंसिनीसर्वाश्चर्यमयीमयाशिवपुरीसंसारसिन्धोस्तरी ॥ लब्धंसज्जनुषःफलंकुलमलञ्चक्रे पवित्रीकृतःस्वात्माचाप्यखिलंकृतंकिमपरंसर्वोपरिष्टात्स्थितम् ॥ ३८ ॥ जीवन्नरःपश्यतिभद्रलक्षमेवंवदन्तीतिमृषानयस्मात् ॥ तस्मान्मयावैवपुषेदृशे नप्राप्तापिकाशीक्षणभङ्गुरेण ॥ ३९ ॥ काश्यांविधातुममरैरपिदिव्यभूमौसत्तीर्थलिङ्गगणनार्चनतोनशक्या ॥ यानीहगुप्तविवृतानिपुरातनानिसिद्धानि योजितकरःप्रणमामितेभ्यः ॥४० ॥किंभीत्यादुरितव्रजात्किमुमुदापुण्यैरगण्यैःकृतैःकिंविद्याभ्यसनान्मदेनजडतादोषाद्विषादेनकिम् ॥ किंगर्वेणधनोदयादधनतातापेनकिंभोजनाःस्नात्वाश्रीमणिकर्णिकापयसिचेद्विश्वेश्वरोदृश्यते ॥४१॥अल्पस्फीतिनिरामयापितनुताप्रव्यक्तशक्यात्मताप्रोत्साहाढ्यबले नकेवलमनोरागद्वितीयेनयत्॥ अप्राप्यापिमनोरथैर्विषयास्वप्नप्रवृत्तेरपिप्राप्तासापिगदाधरस्यनगरीसद्योऽपवर्गप्रदा ॥४२॥मन्येनात्मकृतिर्नपूर्वपुरुषप्राप्तेर्बलंचात्रयन्नापीदंस्वजनप्रमाणमचलंकिंस्वापतापादिकम् ॥ यादुष्प्रापगयाप्रयागयमुनाकाशीसुपर्वागमात्प्राप्तिस्तत्रमहाफलोविजयतेश्रीशारदानुग्रहः॥ ४३ ॥ यःश्राद्धसमयेदूरात्स्मृतोऽपिपितृमुक्तिदः ॥ तंगयायांस्थितंसाक्षान्नमामिश्रीगदाधरम् ॥ ४४ ॥ पन्थानंसमतीत्यदुस्तरमिमंदूराद्दवीयस्तरंक्षुद्रंव्याघ्रतरक्षुकण्टकफणिप्रत्यर्थिभिःसङ्कुलम् ॥ आगत्यप्रथमंव्ययंकृपणवाग्यांचेज्जनःकंपरंश्रीमद्वारिगदाधरप्रतिदिनंत्वांद्रष्टुमुत्कण्ठते ॥ ॥ ४५ ॥ सर्वात्मन्निजदर्शनेनचगयाश्राद्धेनवैदेवताःप्रीणन्विश्वमनर्हवत्कथमिहौदासीन्यमालम्बसे ॥ किंतेसर्वदनिर्दयत्वमधुनाकिंवाप्रभुत्वंकलेः किंवासत्त्वनिरीक्षणंनृषुचिरंकिंवास्यसेवारुचिः ॥ ४६ ॥ गदाधरमयाश्राद्धंसंचीर्णंत्वत्प्रसादतः ॥ अनुजानीहिमांदेवगमनायगृहंप्रति ॥ ४७ ॥ चतुर्णांदेवतानांचस्तोत्रंस्वर्गार्थदायकम् ॥ श्राद्धकालेपठेन्नित्यंस्नानकालेतुयःपठेत् ॥ ४८ ॥ सर्वतीर्थसमंस्नानंश्रवणात्पठनाज्जपात् ॥ प्रयागस्यच गङ्गायायमुनायाःस्तुतेर्द्विज ॥ श्रवणेनविनश्यन्तिदोषाश्चैवतुकर्मजाः ॥४९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्त०उमापतिनारदसंवादेगङ्गाप्रयाग

यमुनास्तुतिर्नामत्रयोविंशोऽध्यायः ॥ २३ ॥ महादेवउवाच ॥ प्रयागतीर्थमाहात्म्यंप्रवक्ष्यामियथाश्रुतम् ॥ महादानपराःपुण्यकर्माणोयत्रसन्तिवि
॥१॥ यत्रगङ्गाचयमुनायत्रचैवसरस्वती ॥ तदेवतीर्थप्रवरंदेवानामपिदुर्लभम् ॥२॥ ईदृशंत्रिषुलोकेषुभूतंनचभविष्यति ॥ ग्रहाणांचयथासूर्योनक्षत्राणां
यथाशशी ॥ ३ ॥ तीर्थानामुत्तमंतीर्थंप्रयागाख्यमनुत्तमम् ॥ प्रातःकालेतुभोविद्वन्प्रयागेस्नानमाचरेत् ॥ ४ ॥ महापापाद्विनिर्मुक्तःसयातिपरमं
पदम् ॥ देयंकिंचिद्यथाशक्तिदारिद्याभावमिच्छता ॥ ५ ॥ योनरस्तत्रगत्वावैप्रयागेस्नानमाचरेत् ॥ धनिकोदीर्घजीवीचजायतेनात्रसंशयः ॥ ६ ॥
यत्रवटस्याक्षयस्यदर्शनंकुरुतेनरः ॥ तेनदर्शनमात्रेणब्रह्महत्याविनश्यति ॥७॥ सचाक्षयवटःख्यातःकल्पान्तेऽपिचदृश्यते ॥ शेतेविष्णुर्यस्यपत्रेअतो
ऽयमव्ययःस्मृतः ॥ ८ ॥ तत्रपूजांप्रकुर्वन्तिमानवाविष्णुवल्लभाः ॥ सूत्रेणाच्छादितंकृत्वापूजांचैवतुकारयेत् ॥९॥ माधवाख्यस्तत्रदेवःसुखंतिष्ठति
नित्यशः ॥ तस्यवैदर्शनंकार्यंमहापापैःप्रमुच्यते ॥ १० ॥ यत्रदेवाश्चऋषयोमनुष्याश्चापिसर्वशः ॥ स्वस्वस्थानंसमाश्रित्यतत्रतिष्ठन्तिनित्यशः ॥
॥ ११ ॥ गोघ्नोवापिचचाण्डालोदुष्टोवादुष्टचेतनः ॥ बालघातीतथाऽविद्वान्म्रियतेतत्रवैयदा ॥ १२ ॥ सर्वेचतुर्भुजोभूत्वावैकुण्ठेवसतेचिरम् ॥
प्रयागेतुनरोयस्तुमाघस्नानंकरोतिच ॥ १३ ॥ नतस्यफलसङ्ख्यास्तिशृणुदेवर्षिसत्तम ॥ आपोनाराइतिप्रोक्ताःसर्वलोकेषुशुश्रुम ॥ १४ ॥ तेन
नारायणःप्रोक्तःस्नातानांभुक्तिमुक्तिदः ॥ ग्रहाणांचयथासूर्योनक्षत्राणांयथाशशी ॥ १५ ॥ मासानांहितथामाघःश्रेष्ठःसर्वेषुकर्मसु ॥ मक
रस्थेरवौमाघेप्रातःकालेतथामले ॥ १६ ॥ गोःपदेऽपिजलेस्नानंस्वर्गदंपापिनामपि ॥ योगोऽयंदुर्लभोविद्वंस्त्रैलोक्येसचराचरे ॥ १७ ॥ अस्मिन्यो
यत्नमापन्नःस्नायादपिदिनत्रयम् ॥ पञ्चवासप्तवाप्यत्रस्नानंकुर्वन्प्रयागजम् ॥१८॥ चन्द्रवद्वर्धतेसोऽपिकुलेवाडवसत्तम ॥ चराचराश्चयेजीवास्तथैव
मनुजादयः ॥ १९ ॥ प्रयागंतीर्थमाश्रित्यवैकुण्ठंयान्तितेऽचिरात् ॥ येवसिष्ठादयस्तत्रऋषयःसनकादयः ॥ २० ॥ तेऽपिप्रयागजंतीर्थंसेवन्तेचपुनः
पुनः ॥ यत्रविष्णुश्चरुद्रश्चयत्रेन्द्रश्चतथापुनः ॥ २१ ॥ तेऽपिसर्वेवसन्तीहप्रयागेतीर्थसत्तमे ॥ दानंतत्रप्रशंसन्तिनियमांश्चतथैवच ॥ २२ ॥
तत्रस्नात्वाचपीत्वाचपुनर्जन्मनविद्यते ॥ २३॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेप्रयागमाहात्म्येचतुर्विंशोऽध्यायः ॥२४॥
महादेवउवाच ॥ शृणुनारदवक्ष्यामिमाहात्म्यंतुलसीभवम् ॥ यच्छ्रुत्वामुच्यतेपापादाजन्ममरणान्तिकात् ॥ १ ॥ पत्रंपुष्पंफलंमूलंशाखात्वक्स्कन्ध ॥ २९ ॥
संज्ञितम् ॥ तुलसीसंभवंसर्वंपावनंमृत्तिकादिकम् ॥ २ ॥ शरीरंदह्यतेयेषांतुलसीकाष्ठवह्निना ॥ दत्त्वाचतुलसीकाष्ठंसर्वाङ्गेषुमृतस्यवै ॥ ३ ॥
पश्चाद्यःकुरुतेदाहंसोऽपिपापात्प्रमुच्यते ॥ मरणेयस्यसंप्राप्तंकीर्तनंस्मरणंहरेः ॥४॥ तुलसीदारुणादाहोनतस्यपुनरावृतिः ॥ यद्येकंतुलसीकाष्ठंमध्ये

काष्ठशतस्यहि ॥ ५ ॥ दाहकालभवन्मुक्तःकोटिपापयुतस्यच ॥ गङ्गाम्भसाभिषेकेणयान्तिपु[illegible] तुलसीकाष्ठाग्निप्राणियान्ति
दारूणिपुण्यताम् ॥ तुलसीकाष्ठसंमिश्रायावत्प्रज्वलतेचिता ॥ ७ ॥ दह्यन्तितस्यपापानिकल्पकोटिकृतानिवै ॥ दह्यमानंनरंदृष्ट्वातुलसीकाष्ठवह्निना॥
॥ ८ ॥ नयन्तितंविष्णुदूतानचवैयमकिङ्कराः ॥ जन्मकोटिसहस्रैस्तुमुक्तोयातिजनार्दनम् ॥ ९ ॥ दह्यन्तेयेनरालोकेतुलसीकाष्ठवह्निना ॥ तान्वि
मानस्थितान्देवाःक्षिपन्तिकुसुमाञ्जलिम् ॥ १० ॥ नृत्यन्त्यप्सरसःसर्वागीतंगायन्तिगायकाः ॥ जायन्तेवीक्ष्यतंविष्णुःसंतुष्टःशम्भुनासह ॥
॥ ११ ॥ गृहीत्वातंकरेशौरिर्गृहंनीत्वास्यचाङ्गतः ॥ मार्जयेत्सर्वपापानिपश्यतांत्रिदिवौकसाम् ॥ १२ ॥ महोत्सवंकारयित्वाजयशब्दपुरःसरम् ॥
ज्वलतेयत्रचाज्येनतुलसीकाष्ठपावकः ॥ १३ ॥ अग्न्यगारेश्मशानेवादह्यतेपातकंनृणाम् ॥ होमंकुर्वन्तियेविप्रास्तुलसीकाष्ठवह्निना ॥ १४ ॥ सिक्थे
सिक्थेतिलेवापिअग्निष्टोमफलंलभेत् ॥ योददातिहरेर्धूपंतुलसीकाष्ठसंभवम् ॥ १५ ॥ शतक्रतुसमंपुण्यंलभतेगोशतंफलम् ॥ नैवेद्यंपचतेयस्तुतुलसी
काष्ठवह्निना ॥ १६ ॥ मेरुतुल्यंभवेद्दत्तंतदन्नंकेशवस्यहि ॥ तुलसीपावकेनाथयोदीपंकुरुतेहरेः ॥ १७ ॥ दीपलक्षसहस्राणांपुण्यंसलभतेफलम् ॥
नतेनसदृशोलोकेवैष्णवोभुविदृश्यते ॥ १८ ॥ यःप्रयच्छतिकृष्णस्यतुलसीकाष्ठचन्दनम् ॥ सजायतंकृपापात्रंविष्णोर्वाडवसत्तम ॥ १९ ॥
तुलसीदारुजातेनचन्दनेनकलौहरिम् ॥ विलिप्यभक्तितोनित्यंरमतेहरिसन्निधौ ॥ २० ॥ तुलसीपङ्कलिप्ताङ्गःकुरुतेविष्णुपूजनम् ॥ पूजाशतदिनै
काह्नालभ्यतंगोशतंफलम् ॥ २१ ॥ विलेपार्थेतुकृष्णस्यतुलसीकाष्ठचन्दनम् ॥ मन्दिरेतिष्ठतेयावत्तावत्पुण्यफलंशृणु ॥ २२ ॥ तिलप्रस्थाष्टकंदत्त्वा
यत्पुण्यंप्राप्नुयान्नरः ॥ तत्फलंजायतेपुंसांप्रसादाच्चक्रपाणिनः ॥२३॥योददातिपितॄणांतुपिण्डेतुलसिसंभवम् ॥ दलंसंजायतेतृप्तिःपत्रेपत्रेशताब्दिका॥
॥ २४ ॥ तुलसीमूलमृद्भिश्चस्नानंकुर्याद्विशेषतः ॥ तेनतीर्थेकृतंस्नानंयावच्चाङ्गेचमृत्तिका ॥ २५ ॥ तदीययातुमञ्जर्यापूजनंचकरोतियः ॥ नाना
पुष्पैःकृतापूजायावच्चन्द्रदिवाकरौ ॥ २६ ॥ यस्मिन्गृहेऽवतिष्ठततुलसीवृक्षवाटिका ॥ दर्शनात्स्पर्शनाच्चैवब्रह्महत्यादिपातकम् ॥ तत्सर्वंविलयंयाति
दर्शनेनैवनारद ॥ २७ ॥ महादेवउवाच ॥ अथान्यत्तेप्रवक्ष्यामिशृणुष्वैकाग्रमानसः ॥ नकस्यापिचकथितंशृणुदेवर्षिसत्तम ॥ २८ ॥ यत्रयत्रगृहेग्रामे
वनेवातुलसीभवेत् ॥ तत्रतत्रजगत्स्वामीप्रीतात्माचवसेद्धरिः ॥ २९ ॥ गृहेतस्मिन्नदारिद्र्यंनायोगोबन्धुसम्भवः ॥ नदुःखंनभयंरोगस्तुलसीयत्र
तिष्ठति ॥ ३० ॥ सर्वत्रतुलसीपुण्यापुण्यक्षेत्रेविशेषतः ॥ संनिधौतस्यदेवस्यरोपणात्पृथिवीतले ॥ ३१ ॥ तेषांविष्णुपदंनित्यंतुलस्यारोपणेकृते ॥
उत्पातान्दारुणान्रोगान्दुर्निमित्तान्यनेकशः ॥ ३२ ॥ तुलस्याभ्यर्चितोभक्त्याहन्तिशान्तिकरोहरिः ॥ तुलसीगन्धमाघ्राययत्रगच्छतिमारुतः ॥

यमुनास्तुतिर्नामत्रयोविंशोऽध्यायः ॥ २३ ॥ महादेवउवाच ॥ प्रयागतीर्थमाहात्म्यंप्रवक्ष्यामियथाश्रुतम् ॥ महादानपराःपुण्यकर्माणोयत्रसन्तिवि
॥१॥ यत्रगङ्गाचयमुनायत्रचैवसरस्वती ॥ तदेवतीर्थप्रवरंदेवानामपिदुर्लभम् ॥२॥ ईदृशंत्रिषुलोकेषुभूतंनचभविष्यति ॥ ग्रहाणांचयथासूर्योनक्षत्राणां
यथाशशी ॥ ३ ॥ तीर्थानामुत्तमंतीर्थंप्रयागाख्यमनुत्तमम् ॥ प्रातःकालेतुभोविद्वन्प्रयागेस्नानमाचरेत् ॥ ४ ॥ महापापाद्विनिर्मुक्तःसयातिपरमं
पदम् ॥ देयंकिंचिद्यथाशक्तिदारिद्र्याभावमिच्छता ॥ ५ ॥ योनरस्तत्रगत्वावैप्रयागेस्नानमाचरेत् ॥ धनिकोदीर्घजीवीचजायतेनात्रसंशयः ॥ ६ ॥
यत्रवटस्याक्षयस्यदर्शनंकुरुतेनरः ॥ तेनदर्शनमात्रेणब्रह्महत्याविनश्यति ॥७॥ सचाक्षयवटःख्यातःकल्पान्तेऽपिचदृश्यते ॥ शेतेविष्णुर्यस्यपत्रेअतो
ऽयमव्ययःस्मृतः ॥ ८ ॥ तत्रपूजांप्रकुर्वन्तिमानवाविष्णुवल्लभाः ॥ सूत्रेणाच्छादितंकृत्वापूजांचैवतुकारयेत् ॥९॥ माधवाख्यस्तत्रदेवःसुखंतिष्ठति
नित्यशः ॥ तस्यवैदर्शनंकार्यंमहापापैःप्रमुच्यते ॥ १० ॥ यत्रदेवाश्चऋषयोमनुष्याश्चापिसर्वशः ॥ स्वस्वस्थानंसमाश्रित्यतत्रतिष्ठन्तिनित्यशः ॥
॥ ११ ॥ गोघ्नोवापिचचाण्डालोदुष्टोवादुष्टचेतनः ॥ बालघातीतथाऽविद्वान्म्रियतेतत्रवैयदा ॥ १२ ॥ सवैचतुर्भुजोभूत्वावैकुण्ठेवसतेचिरम् ॥
प्रयागेतुनरोयस्तुमाघस्नानंकरोतिच ॥ १३ ॥ नतस्यफलसङ्ख्यास्तिशृणुदेवर्षिसत्तम ॥ आपोनाराइतिप्रोक्ताःसर्वलोकेषुसुश्रुम ॥ १४ ॥ तेन
नारायणःप्रोक्तःस्नानानांभुक्तिमुक्तिदः ॥ ग्रहाणांचयथासूर्योनक्षत्राणांयथाशशी ॥ १५ ॥ मासानांहितथामाघःश्रेष्ठःसर्वेषुकर्मसु ॥ मक
रस्थेरवौमाघेप्रातःकालेतथामले ॥ १६ ॥ गोःपदेऽपिजलेस्नानंस्वर्गदंपापिनामपि ॥ योगोऽयंदुर्लभोविद्वंस्त्रैलोक्येसचराचरे ॥ १७ ॥ अस्मिन्यो
यत्नमापन्नःस्नायादपिदिनत्रयम् ॥ पञ्चवासत्तवाप्यत्रस्नानंकुर्वन्प्रयागजम् ॥१८॥ चन्द्रवद्वर्धतेसोऽपिकुलेवाडवसत्तम ॥ चराचराश्चयेजीवास्तथैव
मनुजादयः ॥ १९ ॥ प्रयागंतीर्थमाश्रित्यवैकुण्ठंयान्तितेऽचिरात् ॥ येवसिष्ठादयस्तत्रऋषयःसनकादयः ॥ २० ॥ तेऽपिप्रयागजंतीर्थंसेवन्तेचपुनः
पुनः ॥ यत्रविष्णुश्चरुद्रश्चयत्रेन्द्रश्चतथापुनः ॥ २१ ॥ तेऽपिसर्वेवसन्तीहप्रयागेतीर्थसत्तमे ॥ दानंतत्रप्रशंसन्तिनियमांश्चतथैवच ॥ २२ ॥
तत्रस्नात्वाचपीत्वाचपुनर्जन्मनविद्यते ॥ २३॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेप्रयागमाहात्म्येचतुर्विंशोऽध्यायः ॥२४॥
महादेवउवाच ॥ शृणुनारदवक्ष्यामिमाहात्म्यंतुलसीभवम् ॥ यच्छ्रुत्वामुच्यतेपापादाजन्ममरणान्तिकात् ॥ १ ॥ पत्रंपुष्पंफलंमूलंशाखात्वक्स्कन्ध
संज्ञितम् ॥ तुलसीसंभवंसर्वंपावनंमृत्तिकादिकम् ॥ २ ॥ शरीरंदह्यतेयेषांतुलसीकाष्ठवह्निना ॥ दत्त्वाचतुलसीकाष्ठंसर्वाङ्गेषुमृतस्यवै ॥ ३ ॥
पश्चाद्यःकुरुतेदाहंसोऽपिपापात्प्रमुच्यते ॥ मरणेयस्यसंप्राप्तेकीर्तनंस्मरणंहरेः ॥४॥ तुलसीदारुणादाहोनतस्यपुनरावृतिः ॥ यद्येकंतुलसीकाष्ठंमध्ये

काष्ठशतस्यहि ॥ ५ ॥ दाहकालेभवेन्मुक्तिः कोटिपापयुतस्यच ॥ गङ्गाम्भसाभिषेकेणयान्तिपुण्यानिपुण्यताम् ॥ ६ ॥ तुलसीकाष्ठमिश्राणियान्ति
दारूणिपुण्यताम् ॥ तुलसीकाष्ठसंमिश्रायावत्प्रज्वलतेचिता ॥ ७ ॥ दह्यन्तितस्यपापानिकल्पकोटिकृतानिवै ॥ दह्यमानंनरंदृष्ट्वातुलसीकाष्ठवह्निना ॥
॥ ८ ॥ नयन्तितंविष्णुदूतानचवैयमकिङ्कराः ॥ जन्मकोटिसहस्रैस्तुमुक्तोयातिजनार्दनम् ॥ ९ ॥ दह्यन्तेयेनरालोकेतुलसीकाष्ठवह्निना ॥ तान्वि
मानस्थितान्देवाः क्षिपन्तिकुसुमाञ्जलिम् ॥ १० ॥ नृत्यन्त्यप्सरसः सर्वागीतंगायन्तिगायकाः ॥ जायन्तेवीक्ष्यतंविष्णुः संतुष्टः शम्भुनासह ॥
॥ ११ ॥ गृहीत्वातंकरेशौरिर्गृहंनीत्वास्यचाङ्गतः ॥ मार्जयेत्सर्वपापानिपश्यतांत्रिदिवौकसाम् ॥ १२ ॥ महोत्सवंकारयित्वाजयशब्दपुरःसरम् ॥
ज्वलतेयत्रचाज्येनतुलसीकाष्ठपावकः ॥ १३ ॥ अग्न्यगारेश्मशानेवादह्यतेपातकंनृणाम् ॥ होमंकुर्वन्तियेविप्रास्तुलसीकाष्ठवह्निना ॥ १४ ॥ सिक्थे
सिक्थेतिलेवापिअग्निष्टोमफलंलभेत् ॥ योददातिहरेर्धूपंतुलसीकाष्ठसंभवम् ॥ १५ ॥ शतक्रतुसमंपुण्यंलभतेगोशतंफलम् ॥ नैवेद्यंपचतेयस्तुतुलसी
काष्ठवह्निना ॥ १६ ॥ मेरुतुल्यंभवेद्दत्तंतदन्नंकेशवस्यहि ॥ तुलसीपावकेनाथयोदीपंकुरुतेहरेः ॥ १७ ॥ दीपलक्षसहस्राणांपुण्यंसलभतेफलम् ॥
नतेनसदृशोलोकेवैष्णवोभुविदृश्यते ॥ १८ ॥ यःप्रयच्छतिकृष्णस्यतुलसीकाष्ठचन्दनम् ॥ सजायतेकृपापात्रंविष्णोर्वाडवसत्तम ॥ १९ ॥
तुलसीदारुजातेनचन्दनेनकलौहरिम् ॥ विलिप्यभक्तितोनित्यंरमतेहरिसन्निधौ ॥ २० ॥ तुलसीपङ्कलिप्ताङ्गः कुरुतेविष्णुपूजनम् ॥ पूजाशतदिनै
कान्नालभ्यतेगोशतंफलम् ॥ २१ ॥ विलेपार्थेतुकृष्णस्यतुलसीकाष्ठचन्दनम् ॥ मन्दिरेतिष्ठतेयावत्तावत्पुण्यफलंशृणु ॥ २२ ॥ तिलप्रस्थाष्टकंदत्त्वा
यत्पुण्यंप्राप्नुयान्नरः ॥ तत्फलंजायतेपुंसांप्रसादाच्चक्रपाणिनः ॥२३॥योददातिपितॄणांतुपिण्डेतुलसिसंभवम् ॥ दलंसंजायतेतृप्तिःपत्रेपत्रेशताब्दिका॥
॥ २४ ॥ तुलसीमूलमृद्भिश्चस्नानंकुर्याद्विशेषतः ॥ तेनतीर्थेकृतंस्नानंयावच्चाङ्गेचमृत्तिका ॥ २५ ॥ तदीययातुमञ्जर्यापूजनंचकरोतियः ॥ नाना
पुष्पैःकृतापूजायावच्चन्द्रदिवाकरौ ॥ २६ ॥ यस्मिन्गृहेऽवतिष्ठततुलसीवृक्षवाटिका ॥ दर्शनात्स्पर्शनाच्चैवब्रह्महत्यादिपातकम् ॥ तत्सर्वंविलयंयाति
दर्शनेनैवनारद ॥ २७ ॥ महादेवउवाच ॥ अथान्यत्तेप्रवक्ष्यामिशृणुष्वैकाग्रमानसः ॥ नकस्यापिचकथितंशृणुदेवर्षिसत्तम ॥ २८ ॥ यत्रयत्रगृहेग्रामे
वनेवातुलसीभवेत् ॥ तत्रतत्रजगत्स्वामीप्रीतात्माचवसेद्धरिः ॥ २९ ॥ गृहेतस्मिन्नदारिद्र्यंनायोगोबन्धुसम्भवः ॥ नदुःखंनभयंरोगस्तुलसीयत्र
तिष्ठति ॥ ३० ॥ सर्वत्रतुलसीपुण्यापुण्यक्षेत्रेविशेषतः ॥ संनिधौतस्यदेवस्यरोपणात्पृथिवीतले ॥ ३१ ॥ तेषांविष्णुपदंनित्यंतुलस्यारोपणेकृते ॥
उत्पातान्दारुणान्रोगान्दुर्निमित्तान्यनेकशः ॥ ३२ ॥ तुलस्याभ्यर्चितोभक्त्याहन्तशान्तिकरोहरिः ॥ तुलसीगन्धमाघ्राययत्रगच्छतिमारुतः ॥

॥ ३३ ॥ दिशोदशचनाःपूताभूतग्रामश्चतुर्विधः ॥ यस्मिन्गृहेमुनिश्रेष्ठतुलसीमूलमृत्तिका ॥३४॥ सर्वदातत्रतिष्ठन्तिदेवताश्चशिवोहरिः ॥ तुलसी
वनजाच्छायायत्रयत्रभवेद्द्विज ॥३५॥ तर्पणंकुरुतेतत्रपितॄणांदत्तमक्षयम् ॥ तस्यमूलेस्थितोब्रह्मामध्येदेवोजनार्दनः ॥३६॥ मञ्जर्यांवसतेरुद्रस्तुलसी
तेनपावनी ॥ विनायस्तुलसींकुर्यात्सन्ध्याकालेतुमार्जनम् ॥ ३७ ॥ तत्सर्वंराक्षसहृतंनरकंचप्रयच्छति ॥ तुलसीपत्रगलितंतोयंयःशिरसावहेत् ॥
॥ ३८ ॥ गङ्गाफलमवाप्नोतिशतधेनुफलंलभेत् ॥ शिवालयेविशेषेणरोपयेत्तुलसींयदि ॥ ३९ ॥ वीजसङ्ख्यावसेत्स्वर्गेप्रत्येकंयुगसङ्ख्यया ॥ उम
यातुपुरादेविशङ्करार्थंहिमालये ॥ ४० ॥ रोपिताःशतवृक्षास्तुतुलस्याःप्रणतोऽस्म्यहम् ॥ पर्वण्यवसरेयस्तुश्रावणेचाथरोपयेत् ॥ ४१ ॥ संक्रान्ति
दिवसेचैवतुलसीचातिपुण्यदा ॥ तुलसींपूजयेन्नित्यंदरिद्रईश्वरोभवेत् ॥ ४२ ॥ सर्वसिद्धिकरामूर्तिःकृष्णःकीर्तिंददातिच ॥ शालग्रामशिलायत्रतत्र
संनिहितोहरिः ॥ ४३ ॥ तत्रस्नानंचदानंचवाराणस्याःशताधिकम् ॥ कुरुक्षेत्रंप्रयागंचनैमिषारण्यमेवचं ॥४४॥ तस्यकोटिगुणंपुण्यंशालग्रामशिला
र्चनात् ॥ शालग्राममयीमुद्रासंस्थितायत्रहिक्कचित् ॥ ४५ ॥ वाराणस्यांचयत्पुण्यंसर्वंतत्रैवतद्भवेत ॥ ब्रह्महत्यादिकंपापंयत्किंचित्कुरुतेनरः ॥
तत्सर्वंनाशयेदाशुशालग्रामशिलार्चनात् ॥ ४६ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा० उत्तर० उमापतिनारदसंवादेतुलसीशालग्राममाहात्म्यंनामपञ्च
विंशोऽध्यायः ॥ २५ ॥ नारदउवाच ॥ एवंतुलस्यामाहात्म्यंत्वत्प्रसादाच्छ्रुतंमया ॥ साम्प्रतंतुसमाचक्ष्वत्रिरात्रंतुलसीव्रतम् ॥ १ ॥ सदाशिव
उवाच ॥ शृणुविप्रमहाबुद्धेव्रतमेतत्पुरातनम् ॥ यच्छ्रुत्वासर्वपापेभ्योमुच्यतेनात्रसंशयः ॥ २ ॥ पुरारथन्तरेकल्पेराजाह्यासीत्प्रजापतिः ॥ तस्य
भार्याचविख्याताचन्द्ररूपामहासती ॥ ३ ॥ सावैव्रतमिदंचक्रेसर्वकामफलप्रदम् ॥ त्रिरात्रंतुव्रतंतस्याधर्मकामार्थमोक्षदम् ॥ ४ ॥ सफलंजीवितं
तेषांयैःश्रुतंतुलसीव्रतम् ॥ कार्त्तिकेशुक्लपक्षेतुनवम्यांचैवनारद ॥ ५ ॥ नियमस्थोव्रतीतिष्ठेद्भूमिशायीजितेन्द्रियः ॥ व्रतंत्रिरात्रमुद्दिश्यशुचिःसंयत
मानसः ॥६॥ स्वपेन्नियमपूर्वंतुतुलसीवनसंनिधौ ॥ ततोमध्याह्नसमयेनद्यादौविमलेजले ॥७॥ स्नानंकृत्वापितॄन्देवांस्तर्पयेद्विधिपूर्वकम् ॥ सौवर्णं
कारयेद्देवंलक्ष्म्यासहजनार्दनम् ॥ ८ ॥ वित्तशाठ्यंनकर्तव्यमात्मनःश्रेयइच्छता ॥ वस्त्रयुग्मंततःकार्यंपीतेशुक्लेचवाससी ॥ ९ ॥ नवग्रहाणामारम्भं
शान्तिकंविधिपूर्वकम् ॥ श्रपयित्वाचरुंतत्रवैष्णवंहोममाचरेत् ॥ १० ॥ द्वादश्यांदेवदेवेशंपूजयित्वाप्रयत्नतः ॥ अव्रणंशुद्धकलशंस्थापयेद्विधि
पूर्वकम् ॥ ११ ॥ पञ्चरत्नसमोपेतंपल्लवैश्चौषधीयुतम् ॥ तस्योपरिन्यसेत्पात्रेलक्ष्म्यासहजनार्दनम् ॥१२॥ स्थापयेत्तुलसीमूलेमन्त्रैर्वेदपुराणकैः ॥
पयसाकेवलेनैवसिञ्चयंत्तुलसीवनम् ॥ पञ्चामृतेनसंस्नाप्यदेवदेवंजगद्गुरुम् ॥ १३ ॥ योऽनन्तरूपोऽखिलविश्वरूपोगर्भोदकेलोकविधिंबिभर्त्ति ॥

प्रसीदतामेषसदेवदेवोयोमाययाविश्वकृद्देषदेवः ॥ १४ ॥ प्रार्थनामन्त्रः ॥ आगच्छाच्युतदेवेशतेजोराशेजगत्पते ॥ सदैवाताँमरध्वसापाहिमा
भवसागरात्॥१५॥आवाहनमन्त्रः॥ पञ्चामृतेनसुस्नानंतथागन्धोदकेनच॥गङ्गादीनांचतोयेनस्नातोऽनन्तःप्रसीदतु॥१६॥स्नानमन्त्रः ॥ श्रीखण्डा
गुरुकर्पूरंकुङ्कुमादिविलेपनम् ॥ भक्त्यादत्तंमयादेवलक्ष्म्यासहगृहाणवै ॥ १७ ॥ विलेपनमन्त्रः ॥ नारायणनमस्तेऽस्तुनरकार्णवतारण ॥ त्रैलोक्या
धिपतेतुभ्यंददामिवसनेशुभे ॥१८॥ वस्त्रमन्त्रः॥ दामोदरनमस्तेऽस्तुत्राहिमांभवसागरात् ॥ ब्रह्मसूत्रंमयादत्तंगृहाणपुरुषोत्तम ॥१९॥ उपवीतमन्त्रः॥
पुष्पाणिचसुगन्धीनिमालत्यादीनिवैप्रभो ॥ मयादत्तानिदेवेशप्रीतितःप्रतिगृह्यताम् ॥२०॥पुष्पमन्त्रः॥ नैवेद्यंगृह्यतांनाथभक्ष्यभोज्यैःसमन्वितम् ॥
सर्वैरसैःसुसंपन्नंगृहाणपरमेश्वर॥२१॥ नैवेद्यमन्त्रः ॥पूगानिनागपत्राणिकर्पूरसहितानिच॥मयादत्तानिदेवेशताम्बूलंप्रतिगृह्यताम्॥२२॥ताम्बूलमन्त्रः॥
धूपंदत्त्वागुरुंभक्त्यागुग्गुलंघृतमिश्रितम् ॥ एवंपूजाप्रकर्त्तव्याघृतेनदीपमाचरेत् ॥ २३ ॥ विविधंमुनिशार्दूलदीपंकृत्वासमाहितः ॥ लक्ष्मी
नारायणस्याग्रेतुलसीवनसन्निधौ ॥ २४ ॥ अर्घंतत्रप्रदातव्यंदेवदेवायचक्रिणे ॥ नवम्यांनालिकेरेणपुत्रार्थमर्घमुत्तमम् ॥ २५ ॥ दशम्यां
बीजपूरंतुधर्मकामार्थसिद्धये ॥ एकादश्यांदाडिमेनदारिद्र्यंनाशयेत्सदा ॥ २६ ॥ सप्तधान्येनसंयुक्तंवंशपात्रेणनारद ॥ फलसप्तकसंयुक्तं
पत्रपूगसमन्वितम् ॥ २७ ॥ वस्त्रेणाच्छादितंकृत्वादेवस्याग्रेनिवेदयेत् ॥ मन्त्रेणानेनविप्रेन्द्रशृणुष्वैकाग्रमानसः ॥ २८ ॥ तुलसीसहितो
देवसदाशङ्खेनसंयुतम् ॥ गृहाणार्घंमयादत्तंदेवदेवनमोऽस्तुते ॥ २९ ॥ अर्घमन्त्रः ॥ एवंसंपूज्यदेवेशंलक्ष्म्यासहजनार्दनम् ॥ प्रार्थयेद्देव
देवेशंव्रतसंपूर्तिसिद्धये ॥ ३० ॥ उपोषितोऽहंदेवेशकामक्रोधविवर्जितः ॥ व्रतेनानेनदेवेशत्वमेवशरणंमम ॥ ३१ ॥ गृहीतेऽस्मिन्व्रतेदेव
यदपूर्णंकृतंमया ॥ सर्वंतदस्तुसंपूर्णंत्वत्प्रसादाज्जनार्दन ॥ ३२ ॥ नमःकमलपत्राक्षनमस्तेजलशायिने ॥ इदंव्रतंमयाचीर्णंप्रसादात्तवकेशव ॥
॥ ३३ ॥ अज्ञानतिमिरध्वंसिन्व्रतेनानेनकेशव ॥ प्रसादसुमुखोभूत्वाज्ञानदृष्टिप्रदोभव ॥ ३४ ॥ ततोजागरणंरात्रौगीतपुस्तकवाचनम् ॥
नादनृत्यकलाभिज्ञैःपुण्याख्यानैःसुशोभनैः ॥ ३५ ॥ विभातायांतुशर्वर्यामुदितेविमलेरवौ ॥ निमन्त्र्यब्राह्मणान्भक्त्याश्राद्धंकुर्याच्चवैष्ण
वम् ॥ ३६ ॥ भोजयित्वायथाकामंपायसेनघृतेनच ॥ ताम्बूलपुष्पगन्धादिदक्षिणाभिःसमन्वितम् ॥ ३७ ॥ उपवीतानिवासांसिदत्त्वा
मालांचचन्दनम् ॥ दाम्पत्यत्रितयंभोज्यंवस्त्रभूषणकुङ्कुमैः ॥ ३८ ॥ वंशपात्राणिशक्त्याचविरूढैःपरिपूरयेत् ॥ नालिकेरैश्चपक्वान्नैर्वस्त्रैश्चविविधैः
फलैः ॥ ३९ ॥ सपत्नीकंगुरुंतत्रवस्त्राणिपरिधापयेत् ॥ विभूषणानिदिव्यानिगन्धमाल्यैःप्रपूजयेत् ॥ ४० ॥ सर्वोपस्करसंयुक्तांगांदद्याच्च

पयस्विनीम् ॥ सदक्षिणांसवस्त्रांचतन्मेनिगदतःशृणु ॥ ४१ ॥ सर्वतीर्थेषुयत्पुण्यंस्नातानांजायतेनृणाम् ॥ तत्फलंसलभेत्सर्वंदेवदेवप्रसादतः ॥४२ ॥
भुक्त्वाचविपुलान्भोगान्सर्वकामान्मनोरमान् ॥ वैष्णवंपदमाप्नोतिअन्तेविष्णोःप्रसादतः ॥ ४३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्त०उमापति
नारदसंवादेतुलसीत्रिरात्रव्रतवर्णनंनामषड्विंशोऽध्यायः ॥ २६ ॥ नारदउवाच ॥ गुणाधिकेभ्योविप्रेभ्योदातुकामोऽपिमानवः ॥ कानिकानिच
लोकेऽस्मिन्दद्यात्सर्वंतथावद ॥ १ ॥ महादेवउवाच ॥ लोकेतत्त्वंहिसंज्ञायशृणुदेवर्षिसत्तम ॥ अन्नमेवप्रशंसन्तिसर्वमन्नेप्रतिष्ठितम् ॥ २ ॥
तस्मादन्नंविशेषेणदातुमिच्छन्तिमानवाः ॥ अन्नेनसदृशंदानंनभूतंनभविष्यति॥३॥अन्नेनधार्यतेविश्वंजगत्स्थावरजङ्गमम् ॥ अन्नमूर्जस्करंलोकेप्राणा
ह्यन्नेप्रतिष्ठिताः ॥ ४ ॥ दातव्यंभिक्षतेचान्नंब्राह्मणायमहात्मने ॥ कुटुम्बंपीडयित्वापिआत्मनोभूतिमिच्छता ॥ ५ ॥ नारदासौविदांश्रेष्ठोयो
दद्यादन्नमर्थिने ॥ ब्राह्मणायार्तरूपायपारलौकिकमात्मनः ॥ ६ ॥ आत्मीयभूतिमन्विच्छन्कालेद्विजमुपस्थितम् ॥ श्रान्तमध्वनिवर्तन्तंगृहस्थं
गृहमागतम् ॥ ७ ॥अन्नदःप्राप्नुतेविद्वन्सुशीलोवीतमत्सरः ॥ क्रोधमुत्पतितंहित्वादिविचेहचयत्सुखम् ॥ ८ ॥ नत्राभिनिन्देदतिथिंनद्रुह्याच्चकथं
चन ॥ ब्रह्मविदेऽर्पयेदन्नंतच्चदानंविशिष्यते ॥ ९ ॥ श्रान्तायादृष्टपूर्वायअन्नमध्वनिवर्तिने ॥ योदद्यादपरिक्लिष्टस्सर्वधर्ममवाप्नुयात् ॥ १० ॥
पितृदेवांस्तथाविप्रानतिथींश्चमहामुने ॥ योनरःप्रीणयेतान्नैस्तस्यपुण्यमनन्तकम् ॥ ११ ॥ कृत्वापिसुमहत्पापंयोदद्यादन्नमर्थिने ॥ ब्राह्मणाय
विशेषेणसतुपापैःप्रमुच्यते ॥ १२ ॥ ब्राह्मणेष्वक्षयंदानमन्नंशूद्रेमहत्फलम् ॥ अन्नदानंचशूद्रेचब्राह्मणेचविशिष्यते ॥ १३ ॥ नपृच्छेद्गोत्र
चरणंनचस्वाध्यायमेवच ॥ भिक्षुकोब्राह्मणोह्यत्रदद्यादन्नंप्रयातिच ॥ १४ ॥ अन्नदस्यशुभावृक्षाःसर्वकामफलान्विताः ॥ संभवन्तीहलोकेच
हर्षयुक्तास्त्रिविष्टपे ॥ १५ ॥ अन्नदानेनयेलोकास्ताञ्छृणुष्वमहामुने ॥ विमानानिप्रकाशन्तेदिवितेषांमहात्मनाम् ॥ १६ ॥ नानासंस्थान
रूपाणिनानाकामान्वितानिच ॥ सर्वकामफलाश्चापिवृक्षाभुवनसंस्थिताः ॥ १७ ॥ हेमवाप्यःशुभाःसर्वादीर्घिकाश्चैवसर्वशः ॥ घोषवन्तिच
यानानिमुक्तान्यथसहस्रशः ॥१८॥ भक्ष्यभोज्यमयाःशैलावासांस्याभरणानिच ॥ क्षीरंस्रवन्त्यःसरितस्तथैवाज्यस्यवापिकाः ॥ १९ ॥ प्रासादाः
शुभ्रवर्णाभाःशय्याश्चकनकोज्ज्वलाः ॥ तदन्नंदातुमिच्छन्तितस्मादन्नप्रदोभवेत् ॥२०॥ एतेलोकाःपुण्यकृतामन्नदानंमहाफलम् ॥ तस्मादन्नंविशेषेण
दातव्यंमानवैर्भुवि ॥ २१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्त०उमापतिनारदसंवादेऽन्नदानप्रशंसानामसप्तविंशोऽध्यायः ॥ २७ ॥ महा
देवउवाच ॥ पानीयदानंपरमंदानानामुत्तमंसदा ॥ तस्माद्वापीश्चकूपांश्चतडागानिचकारयेत् ॥ १ ॥ अर्धंपापंसंहरन्तिपुरुषस्यविकर्मणः ॥

कूपाःप्रवृत्तपानीयाःसुप्रवृत्तस्यनित्यशः ॥२॥ सचतारयतेवंशंयस्यखातजलाशये ॥ गावःपिबन्तिविप्राश्चसाधवश्चनराःसदा ॥ ३ ॥ निदाघकाले पानीयंयस्यतिष्ठतिनारद ॥ दुर्गेविषमकृच्छ्रंचनक्कदाचिदवाप्यते ॥ ४ ॥ तडागानांचवक्ष्यामिकृतानांयेगुणाःस्मृताः ॥ त्रिषुलोकेषुसर्वत्रपूजितो यस्तडागवान् ॥ ५ ॥ अथवामित्रसदनंमित्रमैत्रीविवर्धनम् ॥ कीर्तिसंजननंश्रेष्ठंतडागानांनिवेशनम् ॥ ६ ॥ धर्मस्यार्थस्यकामस्यफल माहुर्मनीषिणः ॥ तडागंसुकृतंदेशेक्षेत्रमध्येमहाश्रयम् ॥ ७ ॥ चतुर्विधानांभूतानांतडागस्योपलक्षयेत् ॥ तडागानिचसर्वाणिदिशन्तिश्रेयउत्तमम् ॥ ॥ ८ ॥ देवामनुष्यागन्धर्वाःपितरोनागराक्षसाः ॥ स्थावराणिचभूतानिसंश्रयन्तिजलाशयम् ॥ ९ ॥ वर्षाकृतौतडागेतुसलिलंयत्रतिष्ठति ॥ अग्निहोत्रफलंतस्यजायतेनात्रसंशयः ॥ १० ॥ हेमन्तेशिशिरेचैवसलिलंयस्यतिष्ठति ॥ गोसहस्रफलंतस्यलभतेनात्रसंशयः ॥ ११ ॥ वसन्तेऽपितथाग्रीष्मेसलिलंतिष्ठतेयदि ॥ अतिरात्राश्वमेधाभ्यांफलमाहुर्मनीषिणः ॥ १२ ॥ अथैतेषांतुवृक्षाणांरोपणेचगुणाञ्छृणु ॥ अती तानागतांश्चोभौपितृवंशौमहामुने ॥ १३ ॥ तारयेद्वृक्षरोपीचतस्माद्वृक्षांस्तुरोपयेत् ॥ पुत्रपौत्राभवन्त्येतेपादपानात्रसंशयः ॥ १४ ॥ परलोकं गतःसोऽपिलोकानाप्नोतिचाक्षयान् ॥ पुष्पैःसुरगणान्सर्वान्पत्रैश्चापितथापितॄन् ॥ १५ ॥ छाययाचातिथीन्सर्वान्पूजयन्तिमहीरुहाः ॥ किन्न रोरगरक्षांसिदेवगन्धर्वमानवाः ॥ १६ ॥ तथाऋषिगणाश्चैवसंश्रयन्तिमहीरुहान् ॥ पुष्पिताःफलवन्तश्चतर्पयन्तीहमानवान् ॥ १७ ॥ इहलोके परेचैवपुत्रास्तेधर्मतःस्मृताः ॥ तडागवृक्षरोपाश्चइष्टयज्ञाश्चयेद्विजाः ॥ १८ ॥ एतेस्वर्गान्नहीयन्तेयेचान्येसत्यवादिनः ॥ सत्यमेवपरंब्रह्मसत्यमेव परंतपः ॥ १९ ॥ सत्यमेवपरोयज्ञःसत्यमेवपरंश्रुतम् ॥ सत्यंदेवेषुजागर्तिसत्यंचपरमंपदम् ॥ २० ॥ तपोयज्ञाश्चपुण्यंचतथादेवर्षिपूजनम् ॥ आद्योविधिश्चविद्याचसर्वंसत्येप्रतिष्ठितम् ॥२१॥ सत्यंयज्ञस्तथादानंमन्त्रादेवीसरस्वती ॥ व्रतचर्यातथासत्यमोङ्कारःसत्यमेवच ॥ २२ ॥ सत्यंन वायुरभ्येतिसत्येनतपतेरविः ॥ सत्येनचाग्निर्दहतिस्वर्गःसत्येनतिष्ठति ॥ २३ ॥ पूजनंसर्वदेवानांसर्वतीर्थावगाहनम् ॥ सत्यंचवदतेलोके सर्वमाप्नोत्यसंशयः ॥ २४ ॥ अश्वमेधसहस्रंचसत्यंचतुलयाधृतम् ॥ सर्वेषांसर्वयज्ञानांसत्यमेवविशिष्यते ॥ २५ ॥ सत्येनदेवाःप्रीयन्तेपितरो ऽप्यृषयस्तथा ॥ सत्यमाहुःपरंधर्मंसत्यमाहुःपरंपदम् ॥२६ ॥ सत्यमाहुःपरंब्रह्मतस्मात्सत्यंवदामिते ॥ मुनयःसत्यनिरतास्तपस्तप्त्वासुदुष्करम् ॥ ॥ २७ ॥ सत्यधर्मरताःसिद्धास्ततःस्वर्गमितोगताः ॥ अप्सरोगणसङ्घुष्टैर्विमानैःपरितोवृताः ॥ २८ ॥ वक्तव्यंचसदासत्यंनसत्याद्विद्यतेपरम् ॥ अगाधेविपुलेसिद्धंसत्यतीर्थेशुचिह्रदे ॥ २९ ॥ स्नातव्यंमनसायुक्तैःस्नानंतत्परमंस्मृतम् ॥ आत्मार्थेवापरार्थेवापुत्रार्थेवापिमानवाः ॥३०॥ अनृतं

येनभाषन्तेतेनराःस्वर्गगामिनः ॥ वेदायज्ञास्तथामन्त्राःसन्तिविप्रेषुनित्यशः ॥ नभान्तुज्झितसत्येषुतस्मात्सत्यंसमाचरेत् ॥ ३१ ॥ नारद
उवाच ॥ तपसांमेफलंब्रूहिपुनरेवविशेषतः ॥ सर्वेषांचैववर्णानांब्राह्मणानांतपोबलम् ॥३२॥ महादेवउवाच ॥ प्रवक्ष्यामितपोऽध्यायंसर्वकामार्थसाध
कम् ॥ सुदुश्चरंद्विजातीनांतन्मेनिगदतःशृणु ॥ ३३ ॥ तपोहिपरमंप्रोक्तंतपसाविन्दतेफलम् ॥ तपोरतोहियोनित्यंमोदतेसहदैवतैः ॥ ३४ ॥ तपसा
प्राप्यतेस्वर्गस्तपसाप्राप्यतेयशः ॥ तपसामोक्षमाप्नोतितपसाविन्दतेमहत् ॥ ३५ ॥ ज्ञानविज्ञानसंपत्तिःसौभाग्यंरूपमेवच ॥ तपसालभतेसर्वं
मनसायद्यदिच्छति ॥ ३६ ॥ नातप्ततपसोयान्तिब्रह्मलोकंकदाचन ॥ यत्कार्यकिंचिदास्थायपुरुषस्तप्यतेतपः ॥ ३७ ॥ तत्सर्वंसमवाप्नोति
परत्रेहचमानवः ॥ सुरापःपरदारीचब्रह्महागुरुतल्पगः ॥ ३८ ॥ तपसातरतेसर्वंसर्वतश्चविमुच्यते ॥ अपिसर्वेश्वरःस्थाणुर्विष्णुश्चैवसनातनः ॥ ३९ ॥
ब्रह्माहुताशनःशक्रोयेचान्येतपसान्विताः ॥ षडशीतिसहस्राणिमुनीनामूर्ध्वरेतसाम् ॥ ४० ॥ तपसादिविमोदन्तेसमेतादैवतैःसह ॥ तपसाप्राप्तवा
न्राज्यंशक्रःसर्वसुरेश्वरः ॥ ४१ ॥ तपसापालयन्सर्वेस्वंस्वंलोकंचलोकपाः ॥ सूर्याचन्द्रमसौदेवौसर्वलोकहितेरतौ ॥ ४२ ॥ तपसैवप्रकाशन्तेनक्ष
त्राणिग्रहास्तथा ॥ सर्वंचतपसाभ्येतिसर्वंचसुखमश्नुते ॥ ४३ ॥ तपस्तपतियोऽरण्येवनमूलफलाशनः ॥ योऽधीतेश्रुतिमेवादौसमंस्यात्तपसामुने॥
॥ ४४ ॥ श्रुतेरध्यापनात्पुण्यंयदाप्नोतिद्विजोत्तमः ॥ तदध्यायस्यजप्याच्चद्विगुणंफलमश्नुते ॥ ४५ ॥ जगद्यथानिरालोकंजायतेशशिभास्करौ ॥
विनातथापुराणंहिध्येयमस्मान्महामुने ॥ ४६ ॥ तप्यमानस्तपोज्ञानंयोधारयतिशास्त्रतः ॥ संबोधयतिलोकंचतस्मात्पूज्यतमोगुरुः ॥ ४७ ॥
सर्वेषांचैवपात्राणांश्रेष्ठंपात्रंपुराणवित् ॥ पतनात्त्रायतेयस्मात्तस्मात्पात्रमुदाहृतम ॥ ४८ ॥ धनंधान्यंहिरण्यंवावासांसिविविधानिच ॥ येयच्छन्ति
सुपात्रायतेयान्तिचपरांगतिम् ॥ ४९ ॥ गाश्चैवमहिषीर्वापिगजानश्वांश्चशोभनान् ॥ यःप्रयच्छतिमुख्यायतत्पुण्यस्यफलंशृणु ॥ ५० ॥ अक्षयंसर्व
लोकानांसोऽश्वमेधफलंलभेत् ॥ महींददातियस्तस्मैकृष्टांफलवतींशुभाम् ॥५१ ॥ सतारयतिवैवंशान्दशपूर्वान्दशापरान् ॥ विमानेनचदिव्येनविष्णु
लोकंसगच्छति ॥ ५२ ॥ नयज्ञैस्तुष्टिमायान्तिदेवाःप्रोक्षणकैरपि ॥ बलिभिःपुष्पपूजाभिर्यथापुस्तकवाचनैः ॥ ५३ ॥ विष्णोरायतनेयस्तुंकार
येद्धर्मपुस्तकम् ॥ देव्याःशम्भोर्गणेशस्यअर्कस्यचतथापुनः ॥ ५४ ॥ राजसूयाश्वमेधाभ्यांफलंप्राप्नोतिमानवः ॥ इतिहासपुराणाभ्यांपुण्यंपुस्तक
वाचनम् ॥ ५५ ॥ सर्वान्कामानवाप्नोतिसूर्यलोकंभिनत्तिसः ॥ सूर्यलोकंचभित्त्वासौब्रह्मलोकंसगच्छति ॥ ५६ ॥ स्थित्वाकल्पशतान्यत्रराजा
भवतिभूतले ॥ अश्वमेधसहस्रस्ययत्फलंसमुदाहृतम् ॥ ५७ ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिदेवाग्रेयोजयंपठेत् ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकार्यंपुस्तकवाचनम् ॥

॥ ५८ ॥ इतिहासपुराणाभ्यांविष्णोरायतनेशुभम् ॥ नान्यत्प्रीतिकरंविष्णोस्तथान्येषांदिवौकसाम् ॥ ५९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा० उत्त०उमापतिनारदसंवादेवृक्षप्रपासरोवरतपोऽध्ययनधर्मव्याख्यानमाहात्म्यंनामाष्टाविंशोऽध्यायः ॥ २८ ॥ महादेवउवाच ॥ अत्राप्युदाहरन्तीममितिहासंपुरातनम् ॥ पुराणंपरमंपुण्यंसर्वपापहरंशुभम् ॥ १ ॥ कुमारेणचलोकानांनमस्कृत्यपितामहम् ॥प्रोक्तंचेदंममाख्यानंदेवर्षेब्रह्मसूनुना ॥२॥ सनत्कुमारउवाच ॥ गतोऽहंधर्मराजानंद्रष्टुंसंपूजितोमुदा ॥ श्रुतिभिःपरयाभक्त्यातेनोक्तोऽस्मिसुखासने ॥ ३ ॥ मयातत्रोपविष्टेनदृष्टंकिंचिन्महाद्भुतम्॥ काञ्चनेनविमानेनवैडूर्यकृतवेदिना॥४॥ मणिमुक्ताविचित्रेणकिङ्किणीजालशोभिना ॥ आगतंपुरुषंतत्रआसनाद्देवसत्तम ॥५॥ससंभ्रमंसमुत्थाय दृष्ट्वाधर्मःस्वयंविभुः॥गृहीत्वादक्षिणेपाणौपूजितोऽर्घेणवैततः ॥६॥ शिरस्याघ्रायदेवेशःपुरःस्थाप्यततःपरम्॥पूजयित्वातुतंधर्मइदंवाक्यमुवाचह॥७॥ सुस्वागतंधर्मदर्शिन्प्रीतोऽस्मिदर्शनात्तव ॥ समीपेममतिष्ठस्वकिंचिज्ज्ञानंवदस्वमे ॥ ८॥ पुनर्यास्यसितत्स्थानंयत्रब्रह्माव्यवस्थितः ॥ इत्युक्तेचततश्चान्योविमानवरमास्थितः ॥ ९ ॥ आगतःपुरुषोदेवोयत्रतिष्ठतिधर्मराट् ॥ सपूजितोविमानस्थःप्रश्रयावनतेनच ॥ १० ॥ सामपूर्वं तथोक्त्वातुयथापूर्वंनरःस्वयम् ॥ किमनेनकृतंकर्मयस्यतुष्टोभवान्भृशम् ॥ ११ ॥ अत्रमेकौतुकंजातंकृताहिस्वयमेवतु ॥ यदस्यभवतापूजा सविस्मयमनन्तरम् ॥१२॥ तथैवास्यकृतापूजाद्वितीयस्यनरस्यतु ॥ मेनेऽहंशुभकर्माणौविमानवरसत्तमौ ॥ १३ ॥ यस्त्वमाभ्यांस्वयंपूजांकुरुषेधर्मकारणात् ॥ ब्रह्मविष्णुशिवाद्यैस्तुपूज्यसेत्वंसदानिशम् ॥१४॥ यस्येदृक्परमंपुण्यंकिमेतौकर्मचक्रतुः ॥ कथ्यतांममसर्वज्ञफलंदिव्यमवापतुः ॥१५॥ तच्छ्रुत्वासतुमांप्राहशृणुकर्मानयोःकृतम् ॥ यत्कृत्वाचार्हतांयातौतच्छृणुष्वमहामते ॥ १६ ॥ धर्मउवाच ॥ वैदिशंनामनगरंपृथिव्यामस्तिविश्रुतम्॥ तत्राभूत्पृथिवीपालोधरापालइतिश्रुतः ॥१७॥ कस्मिन्कालेपुरादेवीशशापस्वगणंक्रुधा ॥ मद्दत्तेऽत्रपरांनारीभर्तुर्यन्मेनिवेशिता ॥१८॥ तस्माद्द्वादशवर्षाणिजम्बुकस्त्वंभविष्यसि ॥ इत्युक्तःसचबभ्रामजम्बुकोमेदिनीतलम् ॥ १९ ॥ वेतसीवेत्रवत्योस्तुसङ्गमेलोकविश्रुते ॥ शापान्तोभवितापुत्र इत्युक्तंगिरिकन्यया ॥ २० ॥ तत्रचानशनंकृत्वाक्षेत्रेप्राणांस्ततोऽत्यजत् ॥ दिव्यरूपवपुर्भूत्वाजगामविष्णुसन्निधौ ॥ २१ ॥ तत्राश्चर्यमहद्दृष्ट्वाधरापालोमहीपतिः ॥ विष्णोरायतनंकृत्वाक्षेत्रेप्राणांस्ततोऽत्यजत् ॥ २२ ॥ दिव्यरूपवपुर्भूत्वास्थापयामासतंप्रभुम् ॥ तस्मिन्पुरेनरान्सर्वान्सन्नियोज्यास्यवीक्षणे ॥ २३ ॥ शुभमायतनंविष्णोस्तस्मिन्ग्रामेसदाजनैः ॥ पूर्णंतुब्राह्मणादीनांपूजयित्वाकदम्बकम् ॥ २४ ॥ इतिहासपुराणज्ञंवाचकंतुविशेषतः ॥ पूजयित्वाद्विजश्रेष्ठंविद्याश्रेष्ठंमहामतिः ॥२५॥ पुस्तकंचापिसंपूज्यगन्धपुष्पादिभिःक्रमात ॥ ततस्तमाहराजासौवाचकंविनयान्वितः

॥ २६ ॥ एतदायतनंविष्णोःकारितंचतवाग्रतः ॥ चातुर्वर्ण्यमिदंचापिश्रोतुकामकदम्बकम् ॥ २७ ॥ तिष्ठतीहद्विजश्रेष्ठकुरुपुस्तकवाचनम् ॥ याव
त्संवत्सरंविप्रगृह्यवृत्तिंत्वनुत्तमाम् ॥ २८ ॥ स्वर्णनिष्कशतंचात्रततोदास्येतथापरम् ॥ पूर्णेवर्षेद्विजश्रेष्ठश्रेयोऽर्थमहमात्मनः ॥ २९ ॥ एवंप्रव
र्तितंतत्रपुण्यंपुस्तकवाचनम् ॥ वर्षसङ्गतमात्रेतुतथाचमुनिसत्तम ॥ ३० ॥ अथायुषःक्षयाच्चायंकालधर्ममुपेयिवान् ॥ मयाचास्यविमानंहि
विष्णुनाप्रेरितंदिवः ॥ ३१ ॥ इत्येषाकर्मणांव्युष्टिःपुण्यमाख्यानसंज्ञकम् ॥ श्रुतंपाद्ममहत्पुण्यंपवित्रंपापनाशनम् ॥ ३२ ॥ गन्धपुष्पोपहारै
स्तुनतुष्टिर्जायतेतथा ॥ देवानामिहसर्वेषांपुराणश्रवणाद्यथा ॥ ३३ ॥ स्वर्णरत्नादिवस्तूनांवस्त्राणांचापिकृत्स्नशः ॥ ग्रामाणांनगराणांचदाना
त्तुष्टिर्भवेन्नहि ॥ ३४ ॥ यथास्याद्धर्मश्रवणात्प्रीतिःसर्वदिवौकसाम् ॥ इतिहासपुराणानांश्रवणेमुनिसत्तम ॥ ३५ ॥ तथास्यान्मेमहाप्रीतिः
साध्येसर्वार्थकामिके ॥ कन्यादानेमहाप्रीतिर्ममस्यान्मुनिसत्तम ॥३६ ॥ नतथारोचतेसाचयथापुस्तकवाचनात् ॥ अथार्कैर्बहुनोक्तेननान्यत्प्रीतिकरं
मम ॥ ३७ ॥ पुण्याख्यानमृतेविप्रगुह्यमेतत्प्रकीर्तितम् ॥ यश्चायमपरोविप्रइहायातोनरोत्तमः ॥ ३८ ॥ संगत्यानुगतश्चायंधर्मश्रवणमुत्त
मम् ॥ श्रुत्वाभक्तिरभूदस्यश्रद्धयापरमात्मनः ॥ ३९ ॥ कृत्वाप्रदक्षिणंतस्यवाचकस्यमहात्मनः ॥ एषविप्रोमुनिश्रेष्ठददौस्वर्णस्यमाषकम् ॥
॥ ४० ॥ नान्यद्दानंकदाचक्रेलोभाविष्टेनचेतसा ॥ पात्रदानात्फलप्राप्तिस्तस्यजातानसंशयः ॥ ४१ ॥ इत्येतत्कथितंकर्मआभ्यांचैवमहामुने ॥
॥ ४२ ॥ महादेवउवाच ॥ एतत्पुण्यस्यमाहात्म्यंयेशृण्वन्तिमनीषिणः ॥ नतेषांदुर्गतिःकच्चिज्जन्मजन्मनिजायते ॥ ४३ ॥ इतिश्रीपाद्मे
महापुराणेपञ्चपञ्चा० उत्त० उमापतिनारदसंवादेशास्त्रव्याख्यामहिमानामैकोनत्रिंशोऽध्यायः ॥ २९ ॥ महादेवउवाच ॥ अथान्यत्संप्रव
क्ष्यामिशृणुदेवर्षिसत्तम ॥ गोपीचन्दनमाहात्म्यंयथादृष्टंश्रुतंमया ॥ १ ॥ ब्राह्मणोवाथवैश्योवाशूद्रोवाप्यथबाहुजः ॥ गोपीचन्दनलिप्ताङ्गो
मुच्यतेब्रह्महत्यया ॥ २ ॥ तिलकंकुरुतेयस्तुगोपीचन्दनसंभवम् ॥ मद्यपानादिदोषैस्तुमुच्यतेनात्रसंशयः ॥ ३ ॥ गोपीचन्दन
लिप्ताङ्गोवैष्णवोविष्णुतत्परः ॥ सर्वदोषैःप्रमुच्येतयथागङ्गाम्भसापुनः ॥ ४ ॥ ब्रह्महामद्यपानीचस्वर्णस्तेयीतथैवच ॥ गुरुतल्पगमोवाथशूद्रो
वाप्यथवैद्विजः ॥ ५ ॥ ससद्योमुच्यतेपापादाजन्मशतकारणात् ॥ द्वादशतिलकंप्रोक्तंसर्वेषांवैविशेषतः ॥ ६ ॥ वैष्णवानांब्राह्मणानांकर्तव्यंभूति
मिच्छताम् ॥ दण्डाकारंललाटेस्यात्पद्माकारंतुवक्षसि ॥ ७ ॥ वेणुपत्रनिभंबाहुमूलेऽन्यद्दीपकाकृति ॥ उच्चैश्चक्राणिचत्वारिबाहुमूलेतुदक्षिणे ॥ ८ ॥
नाममुद्राद्वयंनीचैःशङ्खमेकंतयोरपि ॥ मध्येततःपार्श्वयोस्तुद्वेद्वेपद्मेचधारयेत् ॥९॥ वामेऽपिचतुरःशङ्खान्नाममुद्रेचपूर्ववत् ॥ चक्रमेकंगदेद्वेद्वेतयोरिति

विभेदतः ॥ १० ॥ ललाटेचगदामेकांनाममुद्रांतथाहृदि ॥ त्रीणित्रीणिचचक्राणिमध्येशङ्खावुभावुभौ ॥ ११ ॥ हृदिपार्श्वेस्तनादूर्ध्वंगदापद्मानि
बाहुवत् ॥ त्रीणिचत्वारिचक्राणिकर्णमूलेद्वयोरधः ॥ १२ ॥ एकमेकंतदन्येषुतिलकेषुचधारयेत् ॥ सम्प्रदायजमुद्रातुधार्याशिष्टानुसारतः ॥ १३ ॥
यथारुच्यथवाधार्यानतत्रनियमोयतः ॥ आचाण्डालाद्विशुद्ध्यन्तितिलकस्यैवधारणात् ॥ १४ ॥ चाण्डालादधिकंमन्येवैष्णवानांहिनिन्दकम् ॥
सचविष्णुसमोज्ञेयोनात्रकार्याविचारणा ॥ १५ ॥ वैष्णवोब्राह्मणोयस्तुविष्णुध्यानेषुतत्परः ॥ नान्तरंतस्यवैज्ञेयंसवैविष्णुर्भवेदिह ॥ १६ ॥
शङ्खचक्रधरोविप्रोवेदाध्ययनतत्परः ॥ सवैनारायणइतिवेदेचैवतुपठ्यते ॥ १७ ॥ तप्तचक्रधरोविप्रःपङ्क्तिपावनपावनः ॥ तस्यभक्तियुतोब्रह्मन्महा
पापैःप्रमुच्यते ॥ १८ ॥ तुलसीपत्रमालांवातुलसीकाष्ठसंभवाम् ॥ धृत्वावैब्राह्मणोभूयान्मुक्तिभागीनसंशयः ॥ १९ ॥ विष्णुरूपोयतो
विप्रोवैष्णवःसइहस्मृतः ॥ पञ्चत्वेयस्यतिलकंगोपीचन्दनसंभवम् ॥ २० ॥ विमानंससमारुह्ययातिविष्णोःपरंपदम् ॥ कलौनारदवक्ष्यामितिलकं
गोपिचन्दनम् ॥२१॥ येकुर्वन्तिनरश्रेष्ठानतेषांदुर्गतिःक्वचित् ॥ शङ्खंचैवतथाचक्रंदक्षिणेचापिसव्यके ॥२२॥ हस्तेधृत्वाविशेषेणमहापापैःप्रमुच्यते ॥
मद्यपानरतायेचयेचस्त्रीबलघातकाः ॥२३॥ अगम्यगमकायेवैदृश्यन्तेभुविवाडव ॥ भक्तानांदर्शनादेवमुक्तिस्तेषांनसंशयः ॥ २४ ॥ संसारेतुच्छसारे
ऽस्मिन्कुतोवैवैष्णवाजनाः ॥अहंहिवैष्णवोजातोविष्णोर्भक्तिप्रसादतः ॥ २५ ॥ काश्यांनिवसतांह्यत्ररामरामेतिसंजपन् ॥ तेनपुण्यादियोगेनशिवोवै
नात्रसंशयः ॥२६॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्त०उमापतिनारदसंवादेगोपीचन्दनमाहात्म्यंनामात्रिंशोऽध्यायः ॥३०॥ नारदउवाच ॥ ब्रह्मन्सर्वं
ईसराख्यस्यदीपस्यविधिमुत्तमम् ॥ सर्वव्रतप्रधानस्यमाहात्म्यंप्रवदस्वमे ॥ १ ॥ येनव्रतानिसर्वाणिकृतान्येवनसंशयः ॥ सर्वकामसमृद्धिश्चसर्व
पापक्षयोभवेत् ॥२॥ महादेवउवाच ॥ वदामितवदेवर्षेरहस्यंपापनाशनम् ॥ यच्छ्रुत्वाब्रह्महागोघ्नोमित्रघ्नोगुरुतल्पगः ॥३॥ विश्वासघातीक्रूरात्मामुक्ति
माप्नोतिशाश्वतीम् ॥ शतंकुलानामुद्धृत्यविष्णोर्लोकंसगच्छति ॥४॥ तदहंकथयिष्यामिदीपव्रतमनुत्तमम् ॥ संवत्सरप्रमाणस्यविधिंमाहात्म्यमेवच ॥५॥
हेमन्तेप्रथमेमासिप्राप्यह्येकादशींशुभाम् ॥ब्राह्मेमुहूर्तेचोत्थायकामक्रोधविवर्जितः ॥६ ॥ नदीसंगमतीर्थेषुतडागेषुसरित्सुच ॥स्नानंसमाचरेत्तत्रगृहेवा
नियतात्मवान् ॥७॥ स्नातोऽहंसर्वतीर्थेषुतत्स्नानंदेहिमेसदा ॥८॥ स्नानमन्त्रः ॥ देवान्पितॄंश्चसंतर्प्यकृतजप्योजितेन्द्रियः ॥ ततःसंपूजयेद्देवंलक्ष्मीनारा
यणंप्रभुम् ॥ ९ ॥ पञ्चामृतेनसंस्नाप्यततोगन्धोदकेनच ॥ स्नातोऽसिलक्ष्म्यासहितोदेवदेवजगत्पते ॥१० ॥ मांसमुद्धरदेवेशघोरात्संसारबन्धनात् ॥
ततःसंपूजयेद्देवंलक्ष्म्यासहजनार्दनम् ॥११॥मन्त्रैस्तुवैदिकैर्भक्त्यातथापौराणिकैरपि ॥अतोदेवेतिसूक्तेनपौरुषेणापिवापुनः ॥१२॥ नमोमत्स्यायदेवा

यकूर्मदेवायवैनमः ॥ नमोवाराहदेवायनरसिंहायवैनमः ॥१३॥ वामनायनमस्तुभ्यंपर्शुरामायतेनमः॥नमोस्तुरामदेवायविष्णुदेवायतेनमः ॥ १४ ॥
नमोऽस्तुबुद्धदेवायकल्किनेचनमोनमः ॥नमःसर्वात्मनेतुभ्यंशिरइत्यभिपूजयेत् ॥केशवादीनिनामानितैर्वासंपूजयेद्धरिम्॥१५॥ वनस्पतिरसोदिव्यः
सुरभिर्गन्धवाञ्छुचिः॥ धूपोऽयंदेवदेवशनमस्तेप्रतिगृह्यताम्॥१६॥धूपमन्त्रः॥दीपस्तमोनाशयतिदीपःकान्तिप्रयच्छति ॥तस्माद्दीपप्रदानेनप्रीयतांमे
जनार्दनः ॥१७॥ दीपमन्त्रः॥नैवद्यमिदमन्नाद्यंदेवदेवजगत्पते ॥लक्ष्म्यासहगृहाणत्वंपरमामृतमुत्तमम् ॥१८ ॥ नैवेद्यमन्त्रः॥अर्घ्यंदद्यात्ततोभक्त्याएवं
ध्यात्वाजानार्दनम्॥फलेनचैवहस्तेनशङ्खेनादायचोदकम्॥१९॥जन्मान्तरसहस्रेणयन्मयापातकंकृतम् ॥तत्सर्वंनाशमायातुप्रसादात्तवकेशव॥२०॥
अर्घमन्त्रः ॥ततःकुम्भंनवंशुभ्रंघृतपूर्णंसमानयेत् ॥ लक्ष्मीनारायणस्याग्रेतैलपूर्णमथापिवा ॥२१॥ तस्योपरिन्यसेत्पात्रंताम्रंमृण्मयमेवच ॥ नवतन्तु
समांवर्तिंतस्मिन्पात्रेतुनिर्वपेत् ॥२२ ॥ ततःप्रबोधयेद्दीपंस्थाप्यकुम्भंसुनिश्चलम् ॥ पुष्पगन्धादिभिःपूज्यततःसंकल्पयेच्छुचिः ॥२३ ॥ मन्त्रेणानेन
देवर्षेअसमीरेषुधामसु ॥ कामोभूतस्यभव्यस्यसम्राडेकोविराजते ॥ २४ ॥ दीपःसंवत्सरंयावन्मयायंपरिकल्पितः ॥ अग्निहोत्रमविच्छिन्नंप्रीयतां
ममकेशवः ॥२५॥ ततोजितेन्द्रियोभूत्वाश्रुतिज्ञानपरायणः ॥ नालपेत्पतितान्पापांस्तथापाखण्डिनोनरान् ॥२६ ॥ रात्रौजागरणंगीतंनृत्यवाद्यादिके
स्तथा ॥ पुण्यपाठैश्चविविधैर्धर्माख्यानैरुपोषणैः ॥२७॥ ततःप्रभातसमयेकृतपूर्वाह्णिकक्रियः ॥ ब्राह्मणान्भोजयेद्भक्त्यायथाशक्त्याप्रपूजयेत् ॥२८॥
स्वयंचपारणंकृत्वाप्रणिपत्यविसर्जयेत् ॥ एवंसंवत्सरंयावदहोरात्रंदृढव्रतः ॥ २९ ॥ दीपंपलसुवर्णेनतदर्द्धार्द्धेनवापुनः ॥ वर्तिस्तुराजतीप्रोक्ताद्विपला
र्द्धार्द्धिकापिवा ॥ ३० ॥ घृतपूर्णंतथाकुम्भंताम्रपात्रसमन्वितम् ॥ लक्ष्मीनारायणोदेवोयथाशक्त्याहिरण्मयः ॥ ३१ ॥ कार्योभक्तिमतापुंसामुक्तिद्वार
मभीप्सता ॥ ततोनिमन्त्रयेद्विद्वान्ब्राह्मणान्साधुसत्तमान् ॥३२॥ द्वादशोत्तमपक्षेतुविप्रान्षण्मध्यमेतथा ॥ अन्यथाकारयेत्त्रीन्वाएकंकर्मकरंद्विजम् ॥
॥ ३३ ॥ सपत्नीकंद्विजंशान्तंक्रियावन्तंविशेषतः ॥ इतिहासपुराणज्ञंधर्मज्ञंमृदुमेवच ॥ ३४ ॥ पितृभक्तंगुरुपरंदेवब्राह्मणपूजकम् ॥ पाद्यार्घदान
विधिनावस्त्रालङ्कारभूषणैः ॥ ३५ ॥ संपूज्यपत्न्यासहितमेकंभक्त्याचपूर्ववत् ॥ लक्ष्मीनारायणंदेवंदीपवार्तियुतंतथा ॥ ३६ ॥ ताम्रपात्रोपरिस्थाप्य
घृतकुम्भेनसंयुतम् ॥ ब्राह्मणायततोदद्याद्ध्यात्वानारायणंपरम् ॥ मन्त्रेणानेनदेवर्षेतमहंकथयामिते ॥३७॥ अविद्यातमसाव्याप्तेसंसारेपापनाशनः ॥
ज्ञानप्रदोमोक्षदश्चतस्माद्दत्तोमयानघ ॥३८॥ इतिदीपमन्त्रः॥ दक्षिणांचयथाशक्त्यादत्त्वाविप्रायभक्तितः ॥ भोजयेद्ब्राह्मणान्पश्चाद्घृतपायसमोदकैः ॥
॥३९॥ वस्त्रैराच्छादयेत्पश्चात्सपत्नीकंतथाद्विजम् ॥ शय्यांसोपस्करांदद्याद्धेनुंचैवसवत्सिकाम् ॥ ४० ॥ तेभ्यस्तुदक्षिणांदद्याद्यथावित्तानुसारतः ॥

सुहृत्स्वजनबन्धूंश्चभोजयेत्पूजयेत्तथा ॥ ४१ ॥ एवंमहोत्सवंकुर्याद्दीपव्रतसमापने ॥ ततोविसर्जयेत्पश्चात्प्रणिपत्यक्षमापयेत् ॥ ४२ ॥ एवंकृतेतु
यत्पुण्यंतथासांक्रान्तिकैश्चयत् ॥ संवत्सराख्यदीपस्यतत्फलंप्राप्यतेनरैः ॥ ४३ ॥ मासव्रतैश्चयत्पुण्यंतत्पुण्यंप्राप्यतेनरैः ॥ संवत्सरस्यदीपस्य
व्रतेनचरितेनच ॥ ४४ ॥ दानव्रतैर्यथासङ्ख्यैर्यैश्चयोगव्रतैस्तथा ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिदीपेसांवत्सरेकृते ॥ ४५ ॥ गोभूहिरण्यदानानिगृहादीनां
विशेषतः ॥ यत्फलंलभतेविद्वांस्तत्फलंदीपदोभवेत् ॥ ४६ ॥ दीपदःकान्तिमाप्नोतिदीपदोधनमक्षयम् ॥ दीपदोज्ञानमाप्नोतिदीपदःपरमंसुखम् ॥
॥ ४७ ॥ दीपदानाच्चसौभाग्यंविद्यामत्यन्तनिर्मलाम् ॥ आरोग्यंपरमामृद्धिंलभतेनात्रसंशयः ॥ ४८ ॥ दीपदःसुभगांभार्यांसर्वलक्षणसंयुताम् ॥
पुत्रान्पौत्रान्प्रपौत्रांश्चसन्ततिंचाक्षयांलभेत ॥ ४९ ॥ ब्राह्मणःपरमंज्ञानंक्षत्रियोराज्यमुत्तमम् ॥ वैश्योधनपशून्सर्वाञ्छूद्रःसुखमवाप्नुयात् ॥ ५० ॥
कुमारीचापिभर्तारंसर्वलक्षणसंयुतम् ॥ प्राप्नोतिपरमायुश्चपुत्रान्पौत्रांश्चपुष्कलान् ॥ ५१ ॥ वैधव्यंनैवयुवतीकदाचिदपिपश्यति ॥ नवियोग
मवाप्नोतिदीपदानप्रभावतः ॥ ५२ ॥ नाधयोव्याधयश्चैवजायन्तेदीपदानतः ॥ भयात्प्रमुच्यतेभीतोबद्धोमुच्येतबन्धनात् ॥ ५३ ॥
ब्रह्महत्यादिभिःपापैर्दीपव्रतपरायणः ॥ मुच्यतेनात्रसंदेहोब्रह्मणोवचनंयथा ॥ ५४ ॥ चान्द्रायणानिकृच्छ्राणिचरितानिनसंशयः ॥ येनसांवत्सरो
दीपोबोधितःशाश्वतोहरेः ॥ ५५ ॥ तेधन्यास्तेमहात्मानस्तैःप्राप्तंजन्मनःफलम् ॥ यैःसंपूज्यहरिंभक्त्यादीपःसांवत्सरःकृतः ॥ ५६ ॥ येऽपिसंवर्त्तय
न्तीहदीपवर्तिंशलाकया॥तेयान्तिपरमंस्थानंयत्सुरैरपिदुर्लभम्॥५७॥ येचतैलंचवर्तिंचयथाशक्त्याप्रदीपके॥ प्रक्षेपयन्तिसततंतेयान्तिपरमांगतिम्॥
॥ ५८ ॥ गच्छन्तंदीपकंशांतिंनशक्नोतिप्रबोधितुम् ॥ कथयत्यन्यलोकानांतेऽपितत्फलभागिनः ॥५९॥ स्तोकंस्तोकंचभिक्षित्वातैलंदीपार्थमेवच॥
करोतिदीपकंविष्णोःपुण्यंतेनापिलभ्यते ॥ ६० ॥ दीपंप्रज्वाल्यमानंतुयःपश्यत्यधमोनरः ॥ कृताञ्जलिपुटोविष्णोर्विष्णुलोकमवाप्नुयात् ॥ ६१ ॥
दीपप्रज्वालनेबुद्धिंयोदद्यात्कुरुतेस्वयम्॥सर्वपापाविनिर्मुक्तोविष्णुलोकमवाप्नुयात्॥६२॥अत्राप्युदाहरन्तीममितिहासंपुरातनम् ॥ यस्यश्रवणमात्रेण
मुच्यतेसर्वकिल्बिषैः ॥ ६३ ॥ सरस्वत्यास्तटेरम्येसिद्धाश्रमइतिश्रुतः ॥ तत्रोवासद्विजःपूर्वंकपिलोनामवेदवित् ॥ ६४ ॥ व्रतोपवासनिरतोदरिद्रः
श्रोत्रियस्तथा ॥ भिक्षावृत्त्याचकुरुतेकुटुम्बपरिपालनम् ॥ ६५ ॥ व्रतोपवासनियमैर्विष्णुमाराधयत्यसौ ॥ विष्णुंसंपूज्यविधिवद्दीपंबोधयतेसदा
॥६६॥ समादायचतत्तैलंस्वगृहेपूज्यकेशवम् ॥ दीपंभक्त्याचपरयाबोधयेद्धरितुष्टये ॥६७॥ एवंप्रवर्त्तमानस्यकपिलस्यमहात्मनः ॥ मार्जारस्तीक्ष्ण
दंष्ट्रस्तुमूषकान्भक्षयेत्सदा ॥ ६८ ॥ तत्रागच्छतिभक्ष्यार्थंमूषकानामहर्निशम् ॥ कृत्वाध्यानंसभक्ष्यार्थंनित्यंनारायणाग्रतः ॥ ६९ ॥ भक्षिता

बहवस्तेनमूषका द्विजवेश्मनि ॥ येयेतैलार्थमायान्तिवर्त्यपाहरणायच ॥७०॥ तांस्तांस्तुभक्षयत्येवमूषकान्ध्यानतत्परः ॥ एवंप्रवर्तमानस्यकदाचि
त्कालपर्ययात् ॥ ७१ ॥ एकादश्यांसकपिलोब्राह्मणःस्वगृहेशुचिः ॥ सोपवासःसपत्नीकःपूजयामासचाच्युतम् ॥ ७२ ॥ ततोजागरणंचक्रेस्तुतिनृत्य
परायणः ॥ अर्धरात्रेतुसंप्राप्तेनिद्रयामोहितोद्विजः ॥७३॥ मार्जारश्चागतस्तत्रतीक्ष्णदंष्ट्रोलघुक्रमः ॥ भक्षयामासनैवेद्यंगृहकोणेस्थितःसदा ॥ ७४ ॥
अद्राक्षीन्मूषिकांक्षुद्रांतैलपानार्थमागताम् ॥ मन्दतेजसिदीपेतुवर्त्यपाहरणोचिताम् ॥७५॥समुत्पत्यपदाक्रम्यतदासाबिलमाविशत ॥ तस्याःपादेन
वैवर्त्यादीपःसंबोधितोभृशम् ॥ ७६ ॥ तैलपात्रंचनमितंसुप्रकाशोऽभवत्तदा ॥ ब्राह्मणोऽपिजजागारत्यक्त्वानिद्रांविमोहिनीम् ॥ ७७ ॥ मार्जारो
ऽपिचतांरात्रीमजाग्रच्चाखुभक्षकः ॥ ततःप्रभातेविमलेकृत्वानित्यक्रियांद्विजः ॥ ७८ ॥ ततश्चपारणंचक्रेविप्रोबन्धुजनैःसह ॥ एवंप्रवर्तमानस्य
कपिलस्यमहात्मनः ॥ ७९ ॥ बभूवुःपुत्रपौत्राश्चधनधान्यमनुत्तमम् ॥ आरोग्यंपरमामृद्धिमवापमहतींश्रियम् ॥ ८० ॥ दीपव्रतप्रभा
वेणकपिलोमोक्षमागतः ॥ संभेद्यमण्डलंपुण्यंसवितुःशशिनस्तथा ॥ ८१ ॥ दीपज्योतिःस्वरूपेणपरमात्मनियुक्तवान् ॥ मूषिकापिचकालेनम
मारबिलमध्यतः ॥ ८२ ॥ विमानवरमासाद्यविष्णुलोकंजगामसा ॥ मार्जारोऽपिचकालान्तेमृतःस्वर्गंजगामसः ॥ ८३ ॥ विमानवर
मारुह्यदेवगन्धर्वसेवितम् ॥ अप्सरोभिःपरिवृतोविद्याधरगणैर्युतः ॥ ८४ ॥ स्तूयमानोमहातेजाजयशब्दादिमङ्गलैः ॥ स्तूयमानःसर्वेनागै
र्विष्णुलोकंजगामसः ॥ ८५ ॥ कल्पकोटिसहस्राणिकल्पकोटिशतानिच ॥ भुक्त्वाचविपुलान्भोगांस्ततोराजाभवद्भुवि ॥ ८६ ॥ सुधर्मा
नामधर्मात्मादेवब्राह्मणपूजकः ॥ रूपवान्सुभगश्चैवमहाबलपराक्रमः ॥ ८७ ॥ तस्यप्रियतमाभार्यासर्वलक्षणसंयुता ॥ भर्तृभक्तातथाशीला
नाम्नासारूपसुन्दरी ॥ ८८ ॥ सर्वासांचैवनारीणांमध्येसासुभगाभवत् ॥ पुत्राश्चबहवोजातास्तथादुहितरोघनाः ॥ ८९ ॥ एवंविहरतोस्तद्द
म्पत्योःप्रीतिपूर्वकम् ॥ आगतःकार्त्तिकोमासोहरिनेत्रावबोधकृत् ॥९०॥ तस्मिन्दीपाःप्रबोध्यन्तेनारायणपरायणैः ॥ कृच्छ्रचान्द्रायणादीनिव्रतानि
नियमास्तथा ॥ ९१॥ क्रियन्तेविष्णुभक्तैश्चसंसारभयभीरुभिः ॥ अथप्रबोधिनींप्राप्यराजाराज्ञीमथाब्रवीत् ॥९२॥ भद्रेप्रबोधिनीपुण्याविष्णोर्नाभि
सरोरुहे ॥ करिष्याम्यद्यपूजांचसोपवासोजितेन्द्रियः ॥९३॥स्नात्वाचपुष्करेतीर्थेपुण्डरीकाक्षमच्युतम् ॥पूजयिष्यामिदेवेशंलक्ष्म्यासहजनार्दनम् ॥९४॥
इतिसावाञ्छितंश्रुत्वाभर्तुःप्रियहितेरता ॥ उवाचवचनंगुह्यंभर्त्तारंचारुहासिनी ॥ ९५ ॥ रूपसुन्दर्युवाच ॥ ममापिहृदयेकामःसमुत्पन्नोनराधिप ॥
रूपसौन्दर्यवाञ्छाचहृदयेममवर्त्तते ॥९६॥पुष्करंप्रथमंतीर्थंगन्तुमिच्छेत्वयासह॥ततोराजातयासार्द्धमागतःपुष्करंतदा॥९७॥हस्त्यश्वरथवृन्दैश्चसमा

गत्यपुरोहितैः ॥ ततःस्नात्वातथाध्यायंस्तर्पयन्पितृदेवताः ॥९८॥ पूजयामासदेवेशंपुण्डरीकाक्षमच्युतम् ॥ दीपमालाकुलंतत्रसर्वतःसुमनोहरम् ॥९९॥
ददर्शलिखितंतत्रमार्जारंदेवतालये ॥ तंदृष्ट्वाप्राक्तनंकर्मजन्मस्मृत्वानृपस्तदा ॥ मुखपङ्कजमालोक्यप्रियायाःप्रजहासच ॥ १०० ॥ रूपसुन्दर्युवाच ॥
ममसन्मुखमालोक्यभर्तःकिंस्मितकारणम् ॥ कथयामासहृष्टात्माप्राक्तनंकर्मणःफलम् ॥ १ ॥ राजोवाच ॥ अहमासंपुरादेविमार्जारोब्राह्मणालये ॥
भक्षितामूषकास्तत्रमयाशतसहस्रशः ॥२॥ ततोनारायणस्याग्रेदीपःसंरक्षितोयतः ॥ व्याजेनापिमयादेविप्राप्तंतत्कर्मणःफलम् ॥ विष्णुलोकमनुप्राप्य
राज्यंप्राप्तंमयाधुना ॥ ३ ॥ रूपसुन्दर्युवाच ॥ ममापिस्मरणंजातंप्राक्तनस्यचजन्मनः ॥ मूषिकाचाहमप्यासंक्षुद्राब्राह्मणवेश्मनि ॥ ४ ॥ का
र्त्तिकेचप्रबोधिन्यांमन्दीभूतेचदीपके ॥ वर्त्यग्राहरणार्थायनिर्गताहंतदाबिलात् ॥५॥ दृष्ट्वानारायणंदेवंपूजितंकुसुमैस्तथा ॥ निद्राभिभूतंविप्रंचवर्त्तिः
कृष्टामयातदा ॥ ६ ॥ उत्थितस्त्वंयदातत्रमांग्रहीतुंकृतक्षणः ॥ दृष्ट्वात्वांचप्रनष्टाहंप्रविष्टाबिलमध्यतः ॥७॥ विशन्त्याममपादेनदीपवर्त्तिर्विजृम्भिता॥
तैलपात्रेचनर्मितंतेनाहंसुखभागिनी॥८॥तन्मयाराजराजेन्द्रदीपंचैवप्रकाशितम् ॥ इदानींचमयाप्राप्तंरूपलावण्यमुत्तमम्॥९॥त्वंचभर्त्तातथाराज्यंपुत्रा
श्चैवंविधंसुखम् ॥ दीपप्रबोधनाज्जातंज्ञानमत्यन्तदुर्लभम्॥११०॥तस्मात्सर्वप्रयत्नेनदीपव्रतमनुत्तमम् ॥आवांहिपरयाभक्त्याकुर्वश्चैवविशेषतः॥११॥त
देतत्कर्मणःप्राप्तंफलंराज्यादिसम्पदः ॥ पूर्वजन्मस्मृतंचापिसर्वपापक्षयस्तथा ॥ १२ ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनविधिमन्त्रादिपूर्वकम् ॥ दीपव्रतंकृतं
पुम्भिःपुण्यमाचन्द्रतारकम् ॥ १३ ॥ इतिश्रुत्वावचोराजाचक्रेदीपव्रतंतदा ॥ प्रिययासहदेवर्षेसम्यक्छ्रद्धासमन्वितः ॥ १४ ॥ तस्मिंस्तुपुष्करे
तीर्थेकृत्वादीपव्रतंतुतौ ॥ अवापतुःपरांमुक्तिंदेवदानवदुर्लभाम् ॥ १५ ॥ एतद्दीपस्यमाहात्म्यंयेश्शृण्वन्तिनराभुवि ॥ सर्वपापविनिर्मुक्ताःप्रयान्ति
हरिमन्दिरम् ॥ १६ ॥ येचकुर्वन्तिपुरुषाःस्त्रियोवाभक्तितत्पराः ॥ तेसर्वेपापनिर्मुक्तायान्तिब्रह्मसनातनम् ॥ १७ ॥ दीपव्रतमिदंविद्वन्कथितं
तेविमुक्तिदम् ॥ सर्वसौख्यप्रदंधन्यंमहाव्रतमिदंतव ॥ १८ ॥ नेत्ररोगाविनश्यन्तियथापापप्रभावजाः ॥ आधयोव्याधयःसर्वेनश्यन्तेहिकृते
क्षणात् ॥ १९ ॥ नदारिद्र्यंनशोकंचनमोहोनचविभ्रमः ॥ गृहेलक्ष्मीःसमायातिजन्मजन्मनिवाडव ॥ १२० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्च
पञ्चा० उत्त० उमापतिनारदसंवादेदीपव्रतमाहात्म्यंनामैकत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३१ ॥ नारदउवाच ॥ देवदेवजगन्नाथभक्तानामभयप्रद ॥ व्रतंब्रूहि
महादेवकृपांकृत्वाममोपरि ॥ १ ॥ श्रीमहादेवउवाच ॥ सार्वभौमःपुराह्यासीद्धरिश्चन्द्रोमहीपतिः ॥ तस्यतुष्टोऽददाद्ब्रह्मापुरींकामदुघांशुभाम्
॥ २ ॥ सर्वरत्नमयींदिव्यांबालार्कसदृशप्रभाम् ॥ तत्रस्थितोमहीपालोसप्तद्वीपांवसुन्धराम् ॥ ३ ॥ पालयामासधर्मेणपितापुत्रमिवौरसम् ॥

प्रभूतधनधान्यस्तुपुत्रदौहित्रवान्नृपः ॥ ४ ॥ सपालयञ्छुभंराज्यंपरंविस्मयमागतः ॥ नताहृशमभूत्पूर्वंराज्यंकस्यचिहिकर्हिचित् ॥ ५ ॥ नचे
हृशंनरैरन्यैर्विमानमधिरोहितम् ॥ कस्येहकर्मणोव्युष्टिर्येनाहंसुरराडिव ॥ ६ ॥ इतिचिन्तापरोभूत्वाविमानवरमास्थितः ॥ ददर्शपार्थिववरोमेरुं
शिखरिणांवरम् ॥ ७ ॥ तत्रास्तेचमहात्मासौद्वितीयइवभास्करः ॥ आसीनंपर्वतवरेशैलपट्टेहिरण्मये ॥ ८ ॥ सनत्कुमारंब्रह्मर्षिंज्ञानयोगपरा
यणम् ॥ दृष्ट्वाह्यवातरद्राजाप्रष्टुकामोऽथविस्मयम् ॥ ९ ॥ ववन्देचरणौहृष्टस्तेनापिसचनन्दितः ॥ सुखोपविष्टस्तुनृपःपप्रच्छमुनिपुङ्गवम् ॥
॥ १०. ॥ भगवन्दुर्लभालोकेसम्पच्चेयंयथामम ॥ कर्मणाकेनलभ्येतकश्चाहंपूर्वजन्मनि ॥ तत्त्वंकथयमेसर्वमनुग्राह्योऽस्मितेयदि ॥ ११ ॥
सनत्कुमारउवाच ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिपूर्ववृत्तस्यकारणम् ॥ येनकृत्वाविशेषेणतवचानुग्रहोऽभवत् ॥ १२ ॥ त्वमासीःपूर्वजनुषिसुवैश्यःस
त्यवाक्छुचिः ॥ स्वंकर्मतेपरित्यक्तंततस्त्यक्तस्तुबान्धवैः ॥ १३ ॥ सत्वंवृत्तिपरिक्षीणोभार्ययानुगतस्तथा ॥ निर्गतःस्वजनांस्त्यक्त्वापरप्रेष
णलिप्सया ॥ १४ ॥ नचप्रेषणदोह्यासीत्कालेदुर्भिक्षपीडितः ॥ ततःकदाचिद्ददृशेसरश्चोत्फुल्लपङ्कजम् ॥ १५ ॥ दृष्ट्वातत्रकृतोभावोगृह्णीवःपङ्क
जानिवै ॥ एतावदुक्त्वापुष्पाणितान्यादायपदेपदे ॥ १६ ॥ आस्थितौनगरींपुण्यांनाम्नावाराणसींशुभाम् ॥ ततोविक्रीणतःकश्चिन्नैवगृह्णाति
पङ्कजम् ॥ १७ ॥ तन्मठान्निर्गतःकश्चित्तत्रैवप्राङ्गणेस्थितः ॥ तत्रस्थानेप्रविशताश्रुतोवादित्रनिस्वनः ॥ १८ ॥ कस्मिंश्चश्रूयतेह्येषवादित्रस्यचनिस्वनः ॥
इतिपृष्टेतदातूर्येतेनोक्तेप्रस्थितोऽन्तरम् ॥ १९ ॥ काशिराजस्तुविख्यातइन्द्रद्युम्नस्तुपार्थिवः ॥ तस्यास्तिदुहिताख्यातानाम्नाचन्द्रावतीसती ॥ २० ॥
उपोषितामहाभागाजयन्तीमष्टमींशुभाम् ॥ तत्रागतोऽसौवैश्यस्तुयत्रतिष्ठतिसाशुभा ॥ २१ ॥ संतुष्टचित्तःसतदाहर्षस्तत्रागतोमहान् ॥ तत्रस्थाने
त्वयादृष्टोदेववैतानिकोविधिः ॥ २२ ॥ आदित्यसहितोयत्रपूज्यतेभगवान्हरिः ॥ तद्भक्तयाचत्वयापत्न्यासहपुष्पार्चनंकृतम् ॥ २३ ॥ शेषैस्तु
प्रकरस्तत्रकृतःपुष्पमयस्तथा ॥ तंदृष्ट्वाविस्मितासाहकेनेहाभ्यर्चनंकृतम् ॥ २४ ॥ ज्ञात्वाततकर्मतत्सर्वंकृतंसंरक्षणंतथा ॥ ततस्तुष्टातुसातुभ्यंददौवि
त्तंबहुस्वयम् ॥ २५ ॥ त्वयावित्तंनोगृहीतंभोजनायानुमन्त्रितः ॥ नगृहीतंभोजनंचनचवित्तंत्वयातदा ॥ २६ ॥ आदित्योविष्णुसंयुक्तःपूजितोऽसौ
यथाविधि ॥ ततःप्रभातसमयेरक्षमाणस्तयासदा ॥ २७ ॥ विश्रम्भयित्वातान्सर्वान्निर्गतोऽसियथेच्छया ॥ तदेतदन्यजनुषिसुकृतंचार्जितंत्वया ॥
॥ २८ ॥ पश्चत्वंचत्वयाप्राप्तंस्वीयकर्मानुयोगतः ॥ तेनपुण्येनमहताविमानमागमत्तदा ॥ २९ ॥ तत्फलंभुज्यतेभूपपूर्वजन्मकृतंचयत् ॥ ३० ॥
हरिश्चन्द्रउवाच ॥ केनैवचविधानेनकस्मिन्मासेचसातिथिः ॥ कर्त्तव्यातन्ममाचक्ष्वअनुग्राह्योऽस्मितेयदि ॥ ३१ ॥ सनत्कुमारउवाच ॥ शृणुष्वाव

हितोराजन्कथ्यमानंमयातव ॥ श्रावणस्यतुमासस्यकृष्णाष्टम्यांनराधिप ॥ ३२ ॥ रोहिणीयदिलभ्येतजयन्तीनामसातिथिः ॥ भूयोभूयोमहाराज
भवेज्जन्मनिकारणम् ॥३३॥ विधानमस्यावक्ष्यामियथोक्तंब्रह्मणामम ॥ यत्कृत्वामुक्तपापस्तुविष्णुलोकंप्रगच्छति ॥ ३४ ॥ उपोषितस्ततःकृत्वा
स्नानंकृष्णतिलैःसह॥स्थापयेदव्रणंकुम्भंपञ्चरत्नसमन्वितम् ॥३५॥ वज्रमौक्तिकवैडूर्यपुष्परागेन्द्रनीलकम्॥पञ्चरत्नंप्रशस्तंतुइतिकात्यायनोऽब्रवीत्॥
॥ ३६ ॥ तस्योपरिन्यसेत्पात्रंसौवर्णलक्षणान्वितम् ॥ सौवर्णांविन्यसेत्तत्रयशोदांनन्दगेहिनीम् ॥ ३७ ॥ प्रददानांदुपुत्रस्यस्तनंवैविस्मिताननाम् ॥
पिबमानंस्तनंमातुरपरंपाणिनास्पृशत् ॥ ३८ ॥ आलोक्यमातरंप्रेम्णासुखयन्तंमुहुर्मुहुः ॥ सौवर्णंकारयेद्देवंयावच्छक्तिश्चविद्यते ॥ ३९ ॥ द्विनिष्क
मात्रंकर्तव्यंयदिशक्तिश्चविद्यते ॥ त्रिलोहेनैवकर्तव्यंसौवर्णेनाथवापुनः ॥४०॥ तद्वच्चरोहिणींकुर्यात्सौवर्णिराजतःशशी ॥ अङ्गुष्ठमात्रस्तुशशीरोहिणी
चतुरङ्गुला ॥ ४१ ॥ कर्णयोःकुण्डलेदद्यात्कण्ठाभरणकंगले ॥ एवंकृत्वातुगोविन्दंमात्रासार्धंजगत्पतिम् ॥ ४२ ॥ क्षीरादिस्नपनंकृत्वाचन्दनेनानु
लेपयेत ॥ श्वेतवस्त्रयुगच्छन्नंपुष्पमालोपशोभितम् ॥ ४३ ॥ नैवेद्यैर्विविधैर्भक्षैःफलैर्नानाविधैरपि ॥ दीपंचकारयेत्तत्रपुष्पमण्डपशोभितम् ॥ ४४ ॥
गीतंनृत्यंचवाद्यंचकारयेद्भक्तिमान्बुधैः ॥ एवंकृत्वाविधानंतुयथाविभवसारतः ॥ गुरुंसंपूजयेत्पश्चात्पूजांतत्रसमापयेत् ॥४५॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणे
पञ्चप०उत्त०उमापतिनारदसंवादेजन्माष्टमीव्रतंनामद्वात्रिंशोऽध्यायः ॥३२॥ महादेवउवाच ॥ दृष्ट्वाशतक्रतुसिद्धंसमाप्तवरदक्षिणम् ॥ मघवाजातसं
कल्पःपर्यपृच्छद्बृहस्पतिम् ॥ १ ॥ भगवन्केनदानेनसर्वतःसुखमेधते ॥ यदक्षयंमहार्घंचतन्मेब्रूहिमहातपः ॥ २॥ एवमिन्द्रेणचोक्तोऽसौदेवदेवःपुरो
हितः ॥ प्रहस्यतंमहाप्राज्ञोबृहस्पतिमुवाचह ॥ ३ ॥ हिरण्यदानंगोदानंभूमिदानंचवासव ॥ एतत्प्रयच्छमानस्तुसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥४॥ सुवर्णरज
तंवस्त्रंमणिरत्नंचवासव ॥ सर्वमेवभवेद्दत्तंवसुधांयःप्रयच्छति ॥ ५॥ फालकृष्टांमहींदत्त्वासबीजांसस्यमालिनीम् ॥ यावत्सूर्यःकृतालोकस्तावत्स्वर्गे
महीयते ॥ ६.॥ यत्किंचित्कुरुतेपापंपुरुषोवृत्तिकर्शितः ॥ अपिगोचर्ममात्रेणभूमिदानेनशुध्यति ॥ ७ ॥ दशहस्तेनदण्डोऽत्रत्रिंशद्दण्डानिवर्तनम् ॥
दशतान्येवगोचर्मब्रह्मगोचर्मलक्षणम् ॥ ८ ॥ सवृषंगोसहस्रंतुयत्रतिष्ठत्ययन्त्रितम् ॥ बालवत्सप्रसूतानांतद्गोचर्मइतिस्मृतम् ॥ ९ ॥ विप्रायदद्या
च्चगुणान्वितायतपोयुतायप्रजितेन्द्रियाय ॥ यावन्महीतिष्ठतिसागरान्तातावत्फलंतस्यभवेदनन्तम् ॥ १० ॥ यथाप्सुपतितःशक्रतैलबिन्दुःप्रस
र्पति ॥ एवंकृतंभूमिदानंसस्येसस्येप्रसर्पति ॥ ११ ॥ यथाबीजानिरोहन्तिप्रकीर्णानिमहीतले ॥ एवंकामान्प्ररोहन्तिभूमिदानसमन्विताः ॥१२॥
अन्नदाःसुखिनोनित्यंवस्त्रदोरूपवान्भवेत् ॥ सनरःसर्वदोभूयोयोददातिवसुन्धराम् ॥ १३ ॥ यथागौर्भरतेवत्संक्षीरमुत्सृज्यक्षीरिणी ॥ एवंदत्ता

सहस्राक्षभूमिर्भरतिभूमिदम् ॥ १४ ॥ शङ्खोभद्रासनंछत्रंवराश्ववरवारणाः ॥ भूमिदानस्यपुण्यस्यफलंस्वर्गःपुरन्दर ॥ १५ ॥ आदित्योवरुणोवह्नि
र्ब्रह्मासोमोहुताशनः ॥ शूलपाणिश्चभगवानभिनन्दन्तिभूमिदम् ॥ १६ ॥ आस्फोटयन्तिपितरोवर्णयन्तिपितामहाः ॥ भूमिदाताकुलेजातः
सनस्त्राताभविष्यति ॥ १७ ॥ त्रीण्याहुरतिदानानिगावःपृथ्वीसरस्वती ॥ नरकादुद्धरन्त्येतेजपवापनदोहनात् ॥ १८ ॥ दुर्गतिंतारयन्त्येते
विद्वद्भिर्विप्रधारणैः ॥ प्रावृतावस्त्रदायान्तिनग्नायान्तित्ववस्त्रदाः ॥ १९ ॥ तृप्तायान्त्यन्नदातारःक्षुधितायान्त्यनन्नदाः ॥ काङ्क्षन्तिपितरः
सर्वेनरकाद्भयभीरवः ॥ २० ॥ गयांयास्यतियःपुत्रःसनस्त्राताभविष्यति ॥ एष्टव्याबहवःपुत्रायद्येकोऽपिगयांव्रजेत् ॥ २१ ॥ यजेतवाश्व
मेधेननीलंवावृषमुत्सृजेत् ॥ लोहितोयस्तुवर्णेनपुच्छाग्रेयस्तुपाण्डुरः ॥ २२ ॥ श्वेतःखुरविषाणाभ्यांसनीलोवृषउच्यते ॥ नीलपाण्डुरलाङ्गू
लस्तोयमुद्धरतेतुयः ॥ २३ ॥ षष्टिंवर्षसहस्राणिपितरस्तेनतर्पिताः ॥ यच्चशृङ्गगतंपङ्कंकुलंतिष्ठतिचोद्धृतम् ॥ २४ ॥ पितरस्तस्यचाश्नन्तिसो
मलोकंमहाद्युतिम् ॥ आसीद्राज्ञोर्दिलीपस्यनृगस्यनहुषस्यच ॥ २५ ॥ अन्येषांतुनरेन्द्राणांपुनरन्योनगच्छति ॥ बहुभिर्वसुधादत्ताराजभिः
सगरादिभिः ॥ २६ ॥ यस्ययस्ययदाभूमिस्तस्यतस्यतदाफलम् ॥ ब्रह्मघ्नोवाथस्त्रीहन्तावालघ्नःपतितोऽथवा ॥ २७ ॥ गवांशतसहस्राणिहन्तात
त्तस्यदुष्कृतम् ॥ स्वदत्तांपरदत्तांवायोहरेत्तुवसुन्धराम् ॥२८॥ सचविष्ठाकृमिर्भूत्वपितृभिःसहपच्यते ॥ षष्टिवर्षसहस्राणिस्वर्गेतिष्ठतिभूमिदः॥२९॥
प्रहर्ताचानुमन्ताचतावद्वैनरकंव्रजेत् ॥ भूमिदाद्भूमिहर्तुश्चनापरःपुण्यपापवान् ॥ ३० ॥ ऊर्ध्वाधस्तौचतिष्ठतेयावदाभूतसंप्लवम् ॥ ३१ ॥ अग्ने
रपत्यंप्रथमंसुवर्णंभूर्वैष्णवीसूर्यसुतास्तुगावः ॥ तेषामनन्तंफलमश्नुवीतयःकाञ्चनंगांचमहींचदद्यात् ॥३२॥ भूमिंयःप्रतिगृह्णातियश्चभूमिंप्रयच्छति ॥
उभौतौपुण्यकर्माणौनियतौस्वर्गगामिनौ ॥ ३३ ॥ अन्यायेनहृताभूमिर्यैर्नरैरपहारिता ॥ हरन्तोहारयन्तश्चहन्युस्तेसप्तमंकुलम् ॥ ३४ ॥ हरे
द्धारयतेयस्तुमन्दबुद्धिस्तमोवृतः ॥ सबद्धोवारुणैःपाशैस्तिर्यग्योनिषुजायते ॥ ३५ ॥ अश्रुभिःपतितैस्तेषांदानानामवकीर्तनम् ॥ ब्राह्मणस्यहृतेक्षेत्रे
हृतंत्रिपुरुषंकुलम् ॥ ३६ ॥ वापीकूपसहस्रेणअश्वमेधशतेनच ॥ गवांकोटिप्रदानेनभूमिहर्तानशुध्यति ॥ ३७ ॥ कृतंदत्तंतपोऽधीतंय
त्किंचिद्धर्मसंस्थितम् ॥ अर्धाङ्गुलस्यसीमायाहरणेनप्रणश्यति॥३८॥गोतीथग्रामरथ्यांचश्मशानग्राममेवच ॥ संपीड्यनरकंयातियावदाभूतसंप्लवम्॥
॥ ३९ ॥ पञ्चकन्यानृतेहन्तिदशहन्तिगवानृते ॥ शतमश्वानृतेहन्तिसहस्रंपुरुषानृते ॥ ४० ॥ हन्तिजातानजातांश्चहिरण्यार्थेऽनृतंवदन् ॥
सर्वंभूम्यनृतेहन्तिमास्मभूम्यनृतंवद ॥ ४१ ॥ ब्रह्मस्वेनोरतिंकुर्यात्प्राणैःकण्ठगतैरपि ॥ अग्निदग्धाःप्ररोहन्तिब्रह्मदग्धोनरोहति ॥ ४२ ॥ अग्निद

॥ ३३ ॥

ग्धाः प्ररोहन्तिसूर्यदग्धास्तथैवच ॥ राजदण्डहताश्चैवब्रह्मशापहताहताः ॥४३॥ ब्रह्मस्वेनचपुष्टानिअङ्गानिचमुहुर्मुहुः ॥ कार्यकालेविशीर्यन्तेसिकता
भित्तयोयथा ॥ ४४ ॥ ब्रह्मस्वहरणंकुर्वन्नरोयातिहरौरवम् ॥ नविषंविषमित्याहुर्ब्रह्मस्वंविषमुच्यते ॥ ४५ ॥ विषमेकाकिनंहन्तिब्रह्मस्वंपुत्रपौत्रकम् ॥
लोहचूर्णंचाश्मचूर्णंविषंसंजरयेन्नरः ॥४६॥ ब्रह्मस्वंत्रिषुलोकेषुकःपुमाञ्जरयिष्यति ॥ ब्रह्मस्वेनतुयत्सौख्यंदेवस्वेनतुयारतिः ॥४७॥ तद्धनंकुलनाशाय
भवत्यात्मविनाशनम् ॥ ब्रह्मस्वब्रह्महत्याचदरिद्रस्यतुयद्धनम् ॥४८॥गुरुमित्रहिरण्यंचस्वर्गस्थमपिपीडयेत् ॥ श्रोत्रियायकुलीनायदरिद्रायचवासव ॥
॥ ४९ ॥ संतुष्टायविनीतायसर्वस्वसहितायच ॥ वेदाभ्यासतपोज्ञानेन्द्रियसंयमशालिने ॥ ५० ॥ ईदृशायसुरश्रेष्ठयदत्तंहितदक्षयम् ॥ आमपात्रे
यथान्यस्तंक्षीरंदधिघृतंमधु ॥ ५१ ॥ भिनत्तिपात्रंदौर्बल्यान्नचपात्रंविनश्यति ॥ एवंगांचहिरण्यंचवस्त्रमन्नंमहींतिलान् ॥ ५२ ॥अविद्वान्प्रतिगृह्णाति
भस्मीभवतिकाष्ठवत् ॥ यस्तडागंनवंकुर्यात्पुराणंवापिखानयेत् ॥५३॥सर्वंकुलंसमुद्धृत्यस्वर्गलोकेमहीयते ॥ वापिकूपतडागानिउद्यानप्रभवाणिच ॥
॥५४॥ पुनर्नीतानिसंस्कारंददतेमौक्तिकंफलम् ॥ निदाघकालेपानीयंयस्यतिष्ठतिवासव ॥५५॥सदुर्गंविषमंकृच्छ्रंनकदाचिदवाप्नुयात् ॥ एकाहंतुस्थि
तंतोयंपृथिव्यांदेवसत्तम ॥५६॥कुलानितारयेत्तस्यसप्तपूर्वापराण्यपि ॥दीपालोकप्रदानेनवपुष्मान्सभवेन्नरः ॥ ५७ ॥ दक्षिणायाःप्रदानेनस्मृतिंमेधांच
विन्दति ॥कृत्वापिपातकंकर्मयोदद्यादनुसन्धिने ॥५८॥ब्राह्मणायविशेषेणनसपापैर्हिलिप्यते ॥भूमिर्गावस्तथादासःप्रसह्यप्रहृतायदा ॥५९॥ननिवेदयतेय
स्तुतमाहुर्ब्रह्मघातकम् ॥उपस्थितेविवाहेचयज्ञेदानेचवासव ॥६०॥मोहाच्चरतिविघ्नंयःसमृतोजायतेकृमिः ॥धनंफलतिदानेनजीवितंजीवरक्षणात् ॥६१॥
रूपमैश्वर्यमारोग्यमहिंसाफलमश्नुते ॥ फलमूलाशनात्पूजांस्वर्गःसत्येनलभ्यते ॥६२॥ प्रायोपवेशनाद्राज्यंसर्वत्रसुखमश्नुते ॥ सुखाढ्यःशक्रदीक्षायां
सुगामीचतृणाशनः ॥ ६३ ॥ रूपीत्रिषवणस्नायीवायुंपीत्वाक्रतुंलभेत् ॥ नित्यस्नायीभवेद्दक्षःसन्ध्यावेदजपान्वितः ॥ ६४ ॥ अहिंस्रोयातिवै
राज्यंनाकपृष्ठमनाशकम् ॥ अग्निप्रवेशीनियतंब्रह्मलोकेमहीयते ॥ ६५ ॥ रसानांप्रतिसंहारेपशून्पुत्रांश्चविन्दति ॥ नाकेचिरंसवसतिउपवासी
चयोभवेत् ॥ ६६ ॥ सततंभूमिशायीयःसलभेदीप्सितांगतिम् ॥ वीरासनंवीरशय्यंवीरस्थानमुपासतः ॥ ६७ ॥ अक्षयास्तस्यलोकाःस्युः
सर्वकामगमास्तथा ॥ उपवासंचदीक्षांचअभिषेकंचवासव ॥ ६८ ॥ कृत्वाद्वादशवर्षाणिवीरस्थानाद्विशिष्यते ॥ पावनंचरतधर्मंस्वर्गलोकेमही
यते ॥ ६९ ॥ बृहस्पतिमतंपुण्यंयेपठन्तिद्विजोत्तमाः ॥ तेषांचत्वारिवर्धन्तेआयुर्विद्यायशोबलम् ॥ ७० ॥ नारदउवाच ॥ इतीन्द्रायबृहस्पति
प्रणीतंधर्मशास्त्रकम् ॥ मह्यंभक्तायसंप्रोक्तंमहेशेनाखिलंनृप ॥ ७१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्त०उमापतिनारदसंवादेधर्मकथने

त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३३ ॥ नारदउवाच ॥ शनिपीडाकथंयातितन्मेवदसुरोत्तम ॥त्वन्मुखाच्छ्रूयतेयद्वैतेनजन्तुःप्रमुच्यते ॥ १ ॥ महादेवउवाच ॥
देवर्षेशृणुवृत्तान्तंयेनमुच्येतबन्धनात ॥ ग्रहाणांग्रहराजोऽयंसौरिःसर्वमहेश्वरः ॥ २ ॥ अयंतुदेवोविख्यातःकालरूपीमहाग्रहः ॥ जटिलोवज्ररोमाच
दानवानांभयङ्करः ॥ ३ ॥ तस्याख्यानंचलोकेऽस्मिन्प्रथितंनास्तिवैप्रभो ॥ मयागुप्तंविशेषेणनोक्तंहिकस्यचित्कदा ॥ ४ ॥ रघुवंशेऽतिविख्यातो
राजादशरथःपुरा ॥ चक्रवर्तीमहावीरःसप्तद्वीपाधिपोऽभवत् ॥ ५ ॥ कृत्तिकान्तेशनिंज्ञात्वादैवज्ञैर्ज्ञापितोहिसः ॥ रोहिणींभेदयित्वाचशनिर्यास्यति
साम्प्रतम् ॥ ६ ॥ शाकटंभेदमत्युग्रंसुरासुरभयङ्करम् ॥ द्वादशाब्दंतुदुर्भिक्षंभविष्यतिसुदारुणम् ॥ ७ ॥ एतच्छ्रुत्वाततोवाक्यंमन्त्रिभिःसह
पार्थिवः ॥ मन्त्रयामासकिमिदंभयङ्करमुपस्थितम् ॥ ८ ॥ आकुलंचजगद्दृष्ट्वापौरजानपदादिकम् ॥ ब्रुवन्तिसर्वतोलोकाःक्षयएषसमागतः ॥ ९ ॥
देशाःसनगराग्रामाभयभीताःसमन्ततः ॥ पप्रच्छप्रयतोराजावसिष्ठप्रमुखान्द्विजान् ॥ १० ॥ संविधानंकिमत्रास्तिब्रूतमांहिद्विजोत्तमाः ॥ ११ ॥
वसिष्ठउवाच ॥ प्राजापत्यमृक्षमिदंतस्मिन्भिन्नेकुतःप्रजाः ॥ अयंयोगोह्यसाध्यस्तुब्रह्मशक्रादिभिस्तथा ॥ १२ ॥ इतिसंचिन्त्यमनसासाहसंपरमं
महत् ॥ समादायधनुर्दिव्यंदिव्यायुधसमन्वितम् ॥ १३ ॥ रथमारुह्यवेगेनगतोनक्षत्रमण्डलम् ॥ सपादंयोजनंलक्षंसूर्यस्योपरिसंस्थितम् ॥ १४ ॥
रोहिणीपृष्ठमास्थायराजादशरथःपुरा ॥ रथेतुकाञ्चनेदिव्येमणिरत्नविभूषिते ॥ १५ ॥ हंसवर्णहयैर्युक्तेमहाकेतुसमुच्छ्रये ॥ दीप्यमानोमहारत्नैः
किरीटमुकुटोज्ज्वलः ॥ १६ ॥ बभ्राजसतदाकाशेद्वितीयइवभास्करः ॥ आकर्णपूर्णचापेतुसंहारास्त्रंन्ययोजयत् ॥ १७ ॥ संहारास्त्रंशनिर्दृष्ट्वासुरा
सुरभयङ्करम् ॥ हसित्वातद्भयात्सौरिरिदंवचनमब्रवीत् ॥ १८ ॥ शनिरुवाच ॥ पौरुषंतवराजेन्द्रपररिपुभयङ्करम् ॥ देवासुरमनुष्याश्चसिद्धविद्या
धरोरगाः ॥ १९ ॥ मयाविलोकिताराजन्भस्मसाच्चभवन्तिते ॥ तुष्टोऽहंतवराजेन्द्रतपसापौरुषेणच ॥ वरंब्रूहिप्रदास्यामिमनसायत्किमिच्छसि ॥
॥ २० ॥ दशरथउवाच ॥ रोहिणींभेदयित्वातुनगन्तव्यंकदाचन ॥ सरितःसागरायांवद्यावच्चन्द्रार्कमेदिनी ॥ २१ ॥ याचितंतुमयासौरेनान्य
मिच्छामितेवरम् ॥ एवमस्तुशनिःप्राहवरंदत्त्वातुशाश्वतम् ॥ २२ ॥ पुनरेवाब्रवीत्तुष्टोवरंवरयसुव्रत ॥ प्रार्थयामासहृष्टात्मावरमन्यंशनेस्तदा ॥२३ ॥
नभेत्तव्यंहिशकटंत्वयाभास्करनन्दन ॥ द्वादशाब्दंतुदुर्भिक्षंनकर्तव्यंकदाचन ॥२४ ॥ शनिरुवाच ॥ द्वादशाब्दंतुदुर्भिक्षंनकदाचिद्भविष्यति ॥ कीर्ति
रेषात्वदीयाचत्रैलोक्येविचरिष्यति ॥ २५ ॥ वरद्वयंतुसंप्राप्यहृष्टरोमाचपार्थिवः ॥ रथोपरिधनुर्मुक्त्वाभूत्वाचैवकृताञ्जलिः ॥ २६ ॥ ध्यात्वासर
स्वतींदेवींगणनाथंविनायकम् ॥ राजादशरथःस्तोत्रंसौरेरिदमथाब्रवीत् ॥ २७ ॥ दशरथउवाच ॥ नमःकृष्णायनीलायशितिकण्ठनिभायच ॥

नमः कालाग्निरूपायकृतान्तायचवैनमः ॥ २८ ॥ नमोनिर्मांसदेहायदीर्घश्मश्रुजटायच ॥ नमोविशालनेत्रायशुष्कोदरभयाकृते ॥ २९ ॥ नमः
पुष्कलगात्रायस्थूलरोम्णेऽथवैनमः ॥ नमोदीर्घायशुष्कायकालदंष्ट्रनमोऽस्तुते ॥ ३० ॥ नमस्तेकोटराक्षायदुर्निरीक्ष्यायवैनमः ॥ नमोघोरायरौद्राय
भीषणायकपालिने ॥ ३१ ॥ नमस्तेसर्वभक्षायवलीमुखनमोऽस्तुते ॥ सूर्यपुत्रनमस्तेऽस्तुभास्करेभयदायच ॥ ३२ ॥ अधोदृष्टेनमस्तेऽस्तुसंवर्तक
नमोऽस्तुते ॥ नमोमन्दगतेतुभ्यंनिस्त्रिंशायनमोऽस्तुते ॥ ३३ ॥ तपसादग्धदेहायनित्यंयोगरतायच ॥ नमोनित्यंक्षुधार्तायअतृप्तायचवैनमः ॥ ३४ ॥
ज्ञानचक्षुर्नमस्तेऽस्तुकश्यपात्मजसूनवे ॥ तुष्टोददासिवैराज्यंरुष्टोहरसितत्क्षणात् ॥ ३५ ॥ देवासुरमनुष्याश्चसिद्धविद्याधरोरगाः ॥ त्वयाविलोकिताः
सर्वेनाशंयान्तिसमूलतः ॥ ३६ ॥ प्रसादंकुरुमेदेववरार्होऽहमुपागतः ॥ एवंस्तुतस्तदासौरिर्ग्रहराजोमहाबलः ॥ ३७ ॥ अब्रवीच्चपुनर्वाक्यंहृष्टरोमातु
भास्करिः ॥ तुष्टोऽहंतवराजेन्द्रस्तवेनानेनसुव्रत ॥ वरंब्रूहिप्रदास्यामिस्वेच्छयारघुनन्दन ॥ ३८ ॥ दशरथउवाच ॥ अद्यप्रभृतितेसौरेपीडाकार्यान
कस्यचित् ॥ देवासुरमनुष्याणांपशुपक्षिसरीसृपाम् ॥ ३९ ॥ शनिरुवाच ॥ गृह्णन्तीतिग्रहाः सर्वेग्रहाः पीडाकराः स्मृताः ॥ अदेयंयाचितंराज
न्किंचिद्युक्तंवदाम्यहम् ॥ ४० ॥ त्वयाप्रोक्तमिदंस्तोत्रंयः पठिष्यतिमानवः ॥ एककालंद्विकालंवापीडामुक्तोभवेत्क्षणात् ॥ ४१ ॥ देवासुरमनु
ष्याणांसिद्धविद्याधरक्षसाम् ॥ मृत्युंमृत्युगतोदद्यांजन्मन्यन्तेचतुर्थके ॥ ४२ ॥ यः पुनः श्रद्धयायुक्तः शुचिर्भूत्वासमाहितः ॥ शमीपत्रैः समभ्यर्च्य
प्रतिमांलोहजांमम ॥ ४३ ॥ माषौदनतिलैर्मिश्रंदद्याल्लोहंचदक्षिणाम् ॥ कृष्णांगांवृषभंवापियोवैदद्याद्द्विजातये ॥ ४४ ॥ मद्दिनेतुविशेषेणस्तोत्रेणाने
नपूजयेत् ॥ पूजयित्वाजपेत्स्तोत्रंभूत्वाचैवकृताञ्जलिः ॥ ४५ ॥ तस्यपीडांनचैवाहंकरिष्यामिकदाचन ॥ गोचरेजन्मलग्नेवादशास्वन्तर्दशासुच ॥
॥ ४६ ॥ रक्षामिसततंतस्यपीडांचापिग्रहस्यच ॥ अनेनैवविधानेनपीडामुक्तंजगद्भवेत् ॥ ४७ ॥ एवंयुक्त्यामयादत्तोवरस्तेरघुनन्दन ॥ वरत्रयंतु
संप्राप्यराजादशरथस्तदा ॥ ४८ ॥ मेनेकृतार्थमात्मानंनमस्कृत्यशनैश्चरम् ॥ शनिनाचाभ्यनुज्ञातोरथमारुह्यवेगवान् ॥ ४९ ॥ स्वस्थानंगतवान्राजा
प्राप्तश्रेयोऽभवत्तदा ॥ यइदंप्रातरुत्थायशनिवारेस्तवंपठेत् ॥ ५० ॥ पठ्यमानमिदंस्तोत्रंश्रद्धयायः शृणोतिच ॥ नरः समुच्यतेपापात्स्वर्गलोके
महीयते ॥ ५१ ॥ राज्ञादशरथेनोक्तंशनेः स्तोत्रंचशारदम् ॥ परमायुष्करंबल्यंसर्वपीडाविनाशनम् ॥ ५२ ॥ कान्तिदंपुत्रदंचैवग्रहशान्तिकरंपरम् ॥
ईदृशंनास्तिलोकेऽस्मिन्पावनंभुविदुर्लभम् ॥ ५३ ॥ वृद्धाख्येनगरेरम्येतत्रतीर्थंह्यनुत्तमम् ॥ श्रावणेमासिगन्तव्यंतस्मिंस्तीर्थेह्यनुत्तमे ॥ ५४ ॥
वसन्तिब्राह्मणायत्रवृद्धाख्यंचपुरंमहत् ॥ शनेः सरोवरंपुण्यंपवित्रंपापनाशनम् ॥ ५५ ॥ तत्रगत्वानरश्रेष्ठस्नानंचैवसमाचरेत् ॥ ग्रहपीडाविनश्यन्ति

इत्येवंब्रह्मणोवचः ॥ ५६ ॥ चतुरशीतिसहस्राणितीर्थानितत्रवाऋषे ॥ नगरंवृद्धसंज्ञंतुकथितंब्रह्ममूनवे ॥ ५७॥ महेशेनैवरचितंतत्रतीर्थंतुवर्तते ॥५८॥
इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्त०उमापतिनारदसंवादेदशरथकृतशनिस्तोत्रंनामचतुस्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३४ ॥ नारदउवाच ॥ त्रिस्पृशाख्यंव्रतं
ब्रूहिसर्वेश्वरविशेषतः ॥ यच्छ्रुत्वामुच्यतेलोकःकर्मबन्धनतःक्षणात् ॥ १ ॥ महादेवउवाच ॥ सर्वपापौघशमनंमहादुःखविनाशनम् ॥ शृणुकृष्णा
वतारंत्वंत्रिस्पृशाख्यंमहाव्रतम् ॥ २ ॥ कामदंसस्पृहाणांतुनिस्पृहाणांतुमोक्षदम् ॥ त्रिस्पृशाख्यंव्रतंविप्रशृणुष्वगदतोमम ॥ ३ ॥ प्रत्यक्षमर्चितस्तेन
कलिकालेचकेशवः ॥ त्रिस्पृशांकीर्तनंनित्यंयःकरोतिमहामुने ॥ ४ ॥ नपुरश्चरणेचीर्णेसर्वपापक्षयोभवेत् ॥ त्रिस्पृशानाममात्रेणक्षीयतेनात्रसंशयः ॥
॥ ५ ॥ नागमैर्नपुराणाद्यैर्नमखैस्तीर्थकोटिभिः ॥ बहुभिर्व्रतसङ्घैश्चपूजितैस्त्रिदशैरपि ॥ ६ ॥ मोक्षोभवतिविप्रेन्द्रत्रिस्पृशानकृतायदि ॥ मोक्षार्थे
देवदेवेनदृष्ट्वावैवैष्णवीतिथिः ॥ ७ ॥ द्विजानांदुर्विदंसाङ्ख्यंकलिकालेविशेषतः ॥ अनिग्रहश्चेन्द्रियाणांस्थिरत्वंमनसोनहि ॥ ८ ॥ विषयैर्विप्र
युक्तानांध्यानधारणवर्जिनाम् ॥ कामंभोगप्रसक्तानांत्रिस्पृशामोक्षदायिनी ॥९ ॥ मह्यंचैवपुराप्रोक्ताचतुर्वक्त्रस्यसागरे ॥ क्षीरोदेप्रणतानांतुमथ्यमानेतु
चक्रिणा ॥ १० ॥ त्रिस्पृशांयेकरिष्यन्तिविषयैरपिसंयुताः ॥ तेषामपिमयादत्तोमोक्षःसाङ्ख्यविवर्जिनाम् ॥ ११ ॥ कामभोगप्रसक्तानांत्रिस्पृशा
मोक्षदायिनी ॥ बहुभिर्मुनिसङ्घैश्चकृतेयंचमहामुने ॥ १२ ॥ कार्त्तिकेशुक्लपक्षेतुत्रिस्पृशाजायतेयदि ॥ सोमेनसोमजेनापिपापकोटिविनाशिनी ॥
॥ १३ ॥ यस्याउपोषणकृतोहत्यायुक्तमहेशितुः ॥ हस्ताद्ब्रह्मकपालंतुतत्क्षणात्पतितंभुवि ॥ १४ ॥ कलिकल्मषकोट्योघैर्मुक्तादेवीत्रिमार्गगा ॥ उप
देशान्माधवस्यत्रिस्पृशासमुपोषणात् ॥ १५ ॥ हत्याष्टौवाहुवीर्यस्यपूर्वजातामहामुने ॥ गताभृगूपदेशेनत्रिस्पृशासमुपोषणात् ॥ १६ ॥ शता
युधेनविप्रेन्द्रनिहतोब्राह्मणोवने ॥ ब्रह्महत्याविनिर्मुक्तस्त्रिस्पृशासमुपोषणात् ॥ १७ ॥ जीवोपदेशाच्छक्रस्यहत्यानमुचिसंभवा ॥ विनष्टामुनि
मुख्येन्द्रत्रिस्पृशासमुपोषणात् ॥ १८ ॥ ब्रह्महत्यादिपापानित्रिस्पृशासमुपोषणात् ॥ विलयंयान्तिविप्रेन्द्रपापेष्वन्येषुकाकथा ॥ १९ ॥ नप्रयागे
नकाश्यांतुगोमत्यांकृष्णसन्निधौ ॥ मोक्षोभवतिविप्रेन्द्रत्रिस्पृशायदिनोकृता ॥२०॥ मरणाच्चप्रयागेतुगोमत्यांकृष्णसन्निधौ ॥ स्नानमात्रेणगोमत्यां ॥ ३९ ॥
मुक्तिर्भवतिशाश्वती ॥ २१ ॥ गृहेऽपिजायतेमुक्तिस्त्रिस्पृशासमुपोषणात् ॥ विषयेवर्त्तमानस्यकामभोगान्वितस्यच ॥ २२ ॥ निवृत्तविषयस्यापि
मुक्तिःसाङ्ख्येनदुर्लभा ॥ तस्मात्कुरुष्वविप्रेन्द्रत्रिस्पृशांमोक्षदायिनीम् ॥ २३ ॥ नारदउवाच ॥ कीदृशंतत्सुरश्रेष्ठत्रिस्पृशाख्यंमहाव्रतम् ॥
मुक्तिदंयद्द्विजातीनांत्वयाप्रोक्तंममाधुना ॥२४॥ महादेवउवाच ॥ जाह्नव्यैसापुराविप्रत्रिस्पृशामाधवेनतु ॥ प्राचींसरस्वतीतीरेकथितात्वनुकम्पया ॥

॥ २५ ॥ जाह्नव्युवाच ॥ कलिकल्मषकोटयोघैर्ब्रह्महत्यादिकैर्युताः ॥ कलिकालेहृषीकेशस्नानंकुर्वन्तिमज्जले ॥ २६ ॥ तेषांपापशतैर्दोषैर्देहोमे
कलुषीकृतः ॥ कथंयास्यतिमेदेवपातकंगरुडध्वज ॥ २७ ॥ प्राचीमाधवउवाच ॥ कथयामिनसंदेहःपुत्रिमारोदनंकुरु ॥ श्यामोवटस्तुमेस्थानंप्राची
देवीममाग्रतः ॥ २८ ॥ वहतेब्रह्मतनयादृष्ट्वाग्रेचसुरेश्वरीम् ॥ स्नानंकुरुष्वनित्यंत्वंत्वत्रपूताभविष्यसि ॥ २९ ॥ यत्रब्रह्मसुताप्राचीतत्राहमत्रसंशयः ॥
तीर्थकोटिशतैर्युक्तःसुरैःसहवसाम्यहम् ॥३०॥ पवित्रंमत्प्रियंस्थानंहत्याकोटिविनाशनम् ॥ संतुष्टेनमयादत्तंयस्मात्प्राणाधिकासिमे ॥३१॥ तीर्थकोटि
सहस्राणिनित्यंतिष्ठन्तिजाह्नवि ॥ प्राचीसरस्वतीतोयेसर्वदैवममाज्ञया ॥३२॥ ब्रह्मवधात्सुरापानाद्गोवधाद्वृषलीवधात् ॥ ब्रह्मदेवस्वहरणान्मातापित्रो
स्त्वपूजनात् ॥३३॥ चक्रियानाद्गुरुद्रोहादभक्ष्यस्यचभक्षणात ॥ सर्वपापस्यकरणात्प्राचीब्रह्मसुतासुते ॥ ३४ ॥ व्यपोहयतिपापानिसकृत्स्नानेनमे
ऽग्रतः॥कुरुस्नानंसरिच्छ्रेष्ठेविपापात्वंभविष्यसि ॥३५॥जाह्नव्युवाच॥ नाहंशक्तोमिदेवेशआगन्तुंनित्यमेवहि ॥ अतिदूरेचतत्तीर्थंतत्रगन्तुंनपार्यते॥कथं
नश्यन्तिपापानिकथयस्वेहमाधव ॥३६॥ प्राचीमाधवउवाच॥ नशक्नोपियदागन्तुंनित्यमेवहिजाह्नवि॥ तदान्यत्संप्रवक्ष्यामियस्मान्मत्पादसंभवा॥
॥ ३७ ॥ सरस्वत्यधिकायाचतीर्थकोटिशताधिका ॥ मखकोट्यधिकावापिव्रतदानाधिकाचया ॥ ३८॥ जपहोमाधिकायाचचतुर्वर्गफलप्रदा ॥
साङ्ख्ययोगाधिकायाचत्रिस्पृशाक्रियतांशुभा ॥३९॥ यस्मिन्मासेसमायातिसिताचयदिवासिता ॥ कर्तव्यासासरिच्छ्रेष्ठेकृतेपापात्प्रमुच्यते ॥४० ॥
जाह्नव्युवाच ॥ कीदृशीत्रिस्पृशादेवममाख्याहिसुमाधव ॥ ईदृशोमहिमायस्यास्त्वयाप्रोक्तोममाधुना ॥ ४१ ॥ दशम्येकादशीभद्रादिनेकस्मिन्यदा
भवेत ॥ त्रिस्पृशासाभवेदेववान्यथावदमेप्रभो ॥४२॥ कृष्णउवाच ॥ आसुरीत्रिस्पृशादेवीयात्वयापरिकीर्तिता ॥ वर्जनीयाप्रयत्नेनवृत्तिहीनोयथा
पतिः ॥४३॥ असुराणांतुसाप्रोक्ताआयुर्बलविनाशिनी ॥वर्जनीयाप्रयत्नेनयथानारीरजस्वला ॥४४॥ स्वजातिंचपरित्यज्यागताधमजातिषु॥सेवत्या
ज्यंविशेषेणदशमीयुक्तंहिमदिनम् ॥४५॥ यथारजस्वलासङ्गाद्दूष्यन्तेज्ञानवर्जिताः ॥ तथैवदशमीयुक्तंमदिनंदूषितंनृणाम् ॥४६॥ हत्यायुतशतंहन्ति
त्रिस्पृशासमुपोषिता ॥ एकादशीद्वादशीचरात्रिशेषेत्रयोदशी ॥४७॥ त्रिस्पृशासातुविज्ञेयादशमीसहितानहि॥कृत्वापराधंमुच्येतप्रायश्चित्तेकृतेनरः॥
॥ ४८ ॥ दशमीवेधजंदोषंनक्षमामिसुरापगे ॥ भुक्तंहालाहलंतेनविषस्यभक्षणंकृतम् ॥ ४९ ॥ दशमीमिश्रितंयेनकृतमेकादशीव्रतम् ॥ इतिमत्वा
नकर्त्तव्यंमदिनंदशमीयुतम् ॥५० ॥ जन्मकोटिकृतंपुण्यसन्तानंयातिसंक्षयम् ॥ पातयेत्स्वकुलंस्वर्गान्नयतेरौरवादिकम् ॥ ५१ ॥ स्वदेहंशोधयित्वा
तुकर्त्तव्योममवासरः ॥ वृद्धौत्याज्याविनावेधाच्छ्रवणादिषुसंयुता ॥ ५२ ॥ जन्मपुण्यंक्षयंयातिएकादश्युपवासिनाम् ॥ संवृद्धौतुविशेषेणसंदेहेसमु

पस्थिते ॥ ५३ ॥ ममाज्ञयाचकर्त्तव्याद्वादशीवल्लभामम ॥ ५४ ॥ जाह्नव्युवाच ॥ करिष्येऽहंजगन्नाथत्रिस्पृशांवचनात्तव ॥ सर्वपापविनिर्मुक्ताभवि
ष्यामितवाज्ञया ॥ ५५ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ स्वस्थानंगच्छभद्रंतेनभीःकार्याकदाचन ॥ तवदेविसरिच्छ्रेष्ठेनपापंसंक्रमिष्यति ॥ ५६ ॥ स्नात्वा
सरस्वतीतोयेयेऽर्चयित्वाचमाधवम् ॥ प्रणमन्तिजगन्नाथंतेयान्तिपरमांगतिम् ॥ ५७ ॥ जाह्नव्युवाच ॥ विधानंब्रूहिमेब्रह्मन्सर्वस्वेनकरोम्यहम् ॥
प्रसादयामिदेवेशंदामोदरमनामयम् ॥ ५८ ॥ प्राचीमाधवउवाच ॥ शृणुदेविप्रवक्ष्यामित्रिस्पृशायाविधानकम् ॥ यंश्रुत्वापिसरिच्छ्रेष्ठेमुच्यते
पातकैर्नरः ॥ ५९ ॥ पलेनचपलार्धेनतदर्द्धेनापिवापगे ॥ प्रतिमाममसौवर्णाकार्याविभवसारतः ॥ ६० ॥ पात्रंताम्रमयंकार्यंतिलैस्तुपरिपूरि
तम् ॥ सजलंतुघटंशुभ्रंपञ्चरत्नसमन्वितम् ॥ ६१ ॥ वेष्टितंपुष्पमालाभिःकर्पूरागुरुवासितम् ॥ न्यसेद्दामोदरंपश्चात्स्नापयित्वाविलिप्यच ॥ ६२ ॥
परिधानंततःकार्यंवस्त्रयुग्मेनचान्वितम् ॥ मन्त्रैस्तुपूजनंकार्यंपुराणैःसमुदीरितैः ॥ ६३ ॥ पुष्पैःकालोद्भवैःशुभ्रैःकोमलैस्तुलसीदलैः ॥ छत्रंतुविष्णवे
दद्यात्पादुकाभ्यांसुसंयुतम् ॥६४॥ निवेद्यानिमनोज्ञानिफलानिसुबहून्यापि॥उपवीतंतुदातव्यंसोत्तरीयंनवंदृढम् ॥६५॥ वैणवंदापयेद्दण्डंसुरूपंसोन्नतंदृ
ढम्॥ दामोदरायवैपादौजानुनीमाधवायच॥६६॥गुह्यंकामप्रदायेतिकटिंवामनमूर्तये ॥ पद्मनाभायनाभिंतुजठरंविश्वयोनये॥६७॥हृदयंज्ञानगम्याय
कण्ठंवैकुण्ठवासिने ॥ सहस्रबाहवेबाहूचक्षुषीयोगरूपिणे ॥ सहस्रशीर्षाशिरसिसर्वाङ्गंमाधवायच ॥६८॥ संपूज्यविधिवद्भक्त्यादद्यादर्घंविधानतः ॥
॥ ६९ ॥ शुभ्रेणनालिकेरेणशङ्खोपरिस्थितेनहि ॥ सूत्रैरावेष्टितेनैवहस्तयोरुभयोरपि ॥ ७० ॥ स्मृतौहरसिपापानियदिनित्यंजनार्दन ॥
दुःस्वप्नंदुर्निमित्तानिमनसादुर्विचिन्तितम् ॥ ७१ ॥ नारकंतुभयंदेवभयंदुर्गतिसम्भवम् ॥ यन्ममस्यान्महादेवऐहिकंपारलौकिकम् ॥ ७२ ॥ तेन
देवेशमांरक्षगृहाणार्घंनमोऽस्तुते ॥ कृपादृष्टिःसदैवास्तुदामोदरममोपरि ॥ ७३ ॥ धूपंदीपंचनैवेद्यंकुर्यान्नीराजनंततः ॥ शीर्षोपरिसरिच्छ्रेष्ठेभ्रामये
द्वारिजंहरेः ॥७४॥ कृत्वाविधानमेतद्धिपूजयेत्स्वगुरुंततः ॥दद्यात्सुवर्णवस्त्राणिसोष्णीषंचैवकञ्चुकम् ॥७५॥ उपानहौतुछत्रंचमुद्रिकांचकमण्डलुम्॥
भोजनंचैवताम्बूलंसप्तधान्यंचदक्षिणाम् ॥ ७६ ॥ गुरुंसंपूज्यदेवेशंकुर्याज्जागरणंहरेः ॥ गीतनृत्यसमायुक्तमुपचारसमन्वितम् ॥ ७७ ॥
निशान्तेचैवदेवायदत्त्वाचार्घंविधानतः ॥ स्नानादिकांक्रियांकृत्वाभुञ्जीयाद्बाडवैःसह ॥७८॥शिवउवाच ॥ द्विजैतत्रिस्पृशाख्यानमद्भुतंरोमहर्षणम् ॥
श्रुत्वातुलभतेपुण्यंगङ्गास्नानसमुद्भवम् ॥ ७९॥ अश्वमेधसहस्राणिवाजपेयशतानिच ॥ तत्फलंसमवाप्नोतित्रिस्पृशासमुपोषणात् ॥८०॥ पितृपक्षो
मातृपक्षस्तथाचैवात्मपक्षकः ॥ तैःसर्वैःसहसंमुक्तोविष्णुलोकेमहीयते ॥ ८१ ॥ तीर्थकोटिषुयत्पुण्यंक्षेत्रकोटिषुयत्फलम् ॥ तत्फलंसमवाप्नोति

त्रिस्पृशासमुपोषणात् ॥ ८२ ॥ ब्राह्मणायेऽपिकुर्वन्तिक्षत्रियाःकृष्णमानसाः ॥ वैश्यावाशूद्रजन्मानोयेतथाचान्यजातयः ॥ ८३ ॥ तेसर्वेमुक्ति
मायान्तिध्रुवंत्यक्त्वाद्विजोत्तम ॥ मन्त्राणांमन्त्रराजोऽथयथास्याद्द्वादशाक्षरः ॥ ८४ ॥ व्रतानांचतथाचैषायेनवैत्रिस्पृशाकृता ॥ ब्रह्मणा
चकृतापूर्वंपश्चाद्राजर्षिभिःकृता ॥ ८५ ॥ अन्येषांकाकथावत्सत्रिस्पृशामुक्तिदायिनी ॥ अनेनविधिनाब्रह्मंस्त्रिस्पृशासंभवंव्रतम् ॥ ८६ ॥
यःकरोतिनरोभक्त्याशृणुवक्ष्यामितत्फलम् ॥ गङ्गावगाहनेब्रह्मन्वाराणस्यांतुयत्फलम् ॥ ८७ ॥ मन्वन्तरसहस्रैस्तुत्रिस्पृशाकारकोहितत् ॥
प्राच्यांचयमुनास्नानेवर्षैर्यत्कोटिभिःफलम् ॥ ८८ ॥ तत्फलंसमवाप्नोतित्रिस्पृशाव्रतकृन्नरः ॥ यत्फलंतुकुरुक्षेत्रेसूर्यग्रहणकोटिभिः ॥ ८९ ॥
हेमभारशतैर्दानैस्त्रिस्पृशाकरणेनतत् ॥ पापकोटिसहस्राणिहत्याकोटिशतानिच ॥ ९० ॥ एकेनैवोपवासेनक्रियतेभस्मसाद्ध्रुतम् ॥ त्रिस्पृशाया
व्रतंयत्तुअगतिनांगतीप्रदम् ॥ ९१ ॥ गतिमिच्छन्तिविप्रर्षेमहापापशतानिच ॥ स्वयंकृष्णेनकथितंपाराशर्यस्यचाग्रतः ॥ ९२ ॥ प्रकाशयवि
यश्चेदंलिखित्वावैष्णवंद्विजे ॥ पापौघैर्ग्रथितस्यापितस्यमुक्तिर्भविष्यति ॥ ९३ ॥ पुण्यैरवाप्यतेविद्वन्मन्वन्तरशतैरपि ॥ त्रिस्पृशादुर्लभालोके
प्राप्यतेनैवमानवैः ॥९४॥ कलौयेत्रिस्पृशांलब्ध्वानकुर्वन्तिनराधमाः ॥ तेषांजन्मफलंचैवजीवितंविफलंभवेत् ॥९५॥ प्रेतत्वंतैःसमुत्तीर्णंविनाश्राद्धे
र्विनासुतैः ॥कृतायैस्त्रिस्पृशाविद्वन्सकृत्प्राप्यकलौयुगे ॥९६॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेत्रिस्पृशाख्यानंनामपञ्चत्रिंशो
ऽध्यायः ॥ ३५ ॥ महादेवउवाच ॥ अतस्त्वांसंप्रवक्ष्यामिउन्मीलनीमनुत्तमाम् ॥ यस्याःश्रवणमात्रेणजन्मसंसारबन्धनात् ॥१॥ पापात्मामुच्यते
पापैःस्वर्गलोकेमहीयते॥देवताःपितरश्चैवतस्यागतिमवाप्नुयुः॥२॥ विद्यार्थीलभतेविद्यांसर्वकामानवाप्नुयात् ॥ तस्यात्रतान्नसंदेहःस्वर्गलोकेमहीयते ॥
॥ ३ ॥स्वस्थानंतत्रवैप्राप्तःशिवलोकेमहीयते ॥ अतस्त्वंकुरुभोराजन्वैष्णवानांतुपूजनम् ॥४॥ वैष्णवानांतुयेराजन्सेवांकुर्वन्तिनित्यशः ॥ तेषांदण्डं
चकुरुषेनोवातेषांनराधिप ॥५॥ भोजनानन्तरंतेषांभोजनंकुरुतेनृप ॥ तैरेवपूजितोविष्णुर्यैर्भक्त्यातुप्रपूजितः॥ ६ ॥ शालग्रामशिलाभूतांदत्त्वामूर्द्ध
निप्रत्यहम् ॥ त्वंधारयसिभूपालकण्ठेनित्यंसुभक्तितः ॥ ७ ॥ धूपशेषंतुवैविष्णोर्भक्त्याभजसिभूपते ॥ आरार्तिकंसदाकृत्वाभक्तानांविदयेनृप ॥८॥
शङ्खोदकंहरेर्मूर्ध्निभ्रामयित्वातुभक्तितः ॥ नित्यंबिभर्षिशिरसिशेषंयच्छसिवैष्णवान् ॥ ९ ॥ नैवेद्यंप्रत्यहंकृत्वासर्वोपस्करसंयुतम् ॥ विष्वक्सेनाय
दत्त्वावैस्वयंभुनक्षिवाडव ॥१०॥ विष्णोर्निवेदितंचान्नंवैष्णवैःसहभुज्यते ॥ नित्यंनामसहस्रेणभक्त्यास्तौषिजनार्दनम् ॥११॥ दीपार्पदानंपैविष्णोः
कुरुषेगीतनर्तनम् ॥ श्यामाङ्कुरैःपूजयसेपूज्यन्तेनृपसत्तम ॥ १२ ॥ श्यामाङ्कुरैःसदावत्सपूजनंचातिदुर्लभम् ॥ पृथ्वीदानसमंपुण्यंदूर्वयापूजने

कृते ॥ १३ ॥ अतोवैनास्तिलोकेऽस्मिन्दूर्वायाःसदृशंभुवि ॥ तयावैपूजनंकार्यंविष्णुसायुज्यमिच्छता ॥ १४ ॥ अतस्त्वंकुरुषेनित्यंपूजनंदूर्वया
सह ॥ यवाक्षतैर्विशेषणपूजनंकुरुषेनवा ॥ १५ ॥ पक्षेपक्षेनृपश्रेष्ठविधिवद्द्वादशीव्रतम् ॥ यत्कृतंतुमहाराजमहापापप्रणाशनम् ॥ १६ ॥ मोक्षदंसुखदं
चैवतथायुष्यप्रदंसदा ॥ एतद्विष्णुव्रतंप्रोक्तंवैष्णवानांतुमोक्षदम् ॥ १७ ॥ गृहस्थानांतुसुखदंयतीनांमुक्तिदायकम् ॥ सर्वरोगादिशमनंपवित्रंकाय
शोधनम् ॥१८॥ व्रतमेतच्चकुरुषेनोवाचैवनराधिप ॥ दशमीवेधरहितंकुरुषेजागरान्वितम् ॥१९॥ तुलसीपत्रनिकरैर्नित्यंपूजयसेहरिम् ॥ गोपीचन्द
नजंपुण्ड्रंभालेवानृपसत्तम ॥ २० ॥ धारितंसर्वलोकानांपवित्रीकरणंनृप ॥ अतस्त्वंचधारयसेगोपीचन्दनसंभवम् ॥ २१ ॥ ब्रह्महाहेमहारीचमद्य
पानीतथैवच ॥ अगम्यगोमहापापीतथाह्यनृतभाषितः ॥ २२ ॥ तेसर्वेमुक्तिमायान्तितिलकधारणाद्दताः ॥ बिभर्षिकण्ठेनित्यंत्वंधात्रीफलसमुद्भ
वाम् ॥ २३ ॥ मालांमुख्यायुतसमांतुलसीपत्रसंभवाम् ॥ शालग्रामशिलायुक्तांद्वारकायांसमुद्भवाम् ॥२४॥ नित्यंपूजयसेभूपभुक्तिमुक्तिफलप्रदाम् ॥
पद्मसंज्ञंपुराणंवैपठसेपुरतोहरेः ॥ २५ ॥ चरितंदैत्यराज्यस्यप्रह्लादस्यचभूपतेः ॥ वासरंवासुदेवस्यसवेधंकुर्वतोनरान् ॥ २६ ॥ निवारयसिभूपाल
शास्त्रंदृष्ट्वाप्रयत्नतः ॥ सवेधंवासरंविष्णोर्यस्मिन्राष्ट्रेप्रवर्तते ॥ २७ ॥ लिप्यतेतेनपापेनराजाभवतिनारकी ॥ वेधंचतुर्विधंत्यक्त्वासमुपोष्यहरे
र्दिनम् ॥ कुलकोटिंसमुद्धृत्यविष्णुलोकेमहीयते ॥ २८ ॥ भूमिपालेनसम्पृष्टोवसुनाथेनगौतमः ॥ यथोवाचतुमाहात्म्यंतन्मेनिगदतःशृणु ॥ २९ ॥
गौतमउवाच ॥ शृणुभूपालवक्ष्यामिवैष्णवाख्यंमहाव्रतम् ॥ यंश्रुत्वापापिनःसर्वेमुक्तिमायान्तितत्क्षणात् ॥ ३० ॥ द्वादशीसंभवंपुण्यंमयाख्यातं
नकस्यचित् ॥ वैष्णवोऽसिमहाराजभक्तोभागवतोनृणाम् ॥ ३१ ॥ वैष्णवंतुमहागुह्यंतद्व्रतंत्वंनिशामय ॥ उन्मीलनीनामपुराभक्त्यामेमाधवेनतु ॥
॥ ३२ ॥ कथितासुप्रसन्नेनतांतेभूपवदाम्यहम् ॥ एकादशीअहोरात्रंप्रभातेघटिकाभवेत् ॥ ३३ ॥ उन्मीलनीतुसाज्ञेयाविशेषणहरिप्रिया ॥ त्रैलोक्ये
यानितीर्थानिपुण्यान्यायतनानिच ॥ ३४ ॥ कोटचंशेनैवतुल्यानिमखावेदास्तपांसिच ॥ उन्मीलनीसमंकिंचिन्नभूतंनभविष्यति ॥ ३५ ॥ प्रयागोन
कुरुक्षेत्रंनकाशीनचपुष्करः ॥ शैलोहिमाचलोनैवनमेरुर्गन्धमादनः ॥३६॥ शलोननीलनिषधोनविन्ध्योनैवनैमिषम् ॥गोदावरीनकावेरीचन्द्रभागान
वेदिका॥ ३७॥ नतापीनपयोष्णीचनक्षिप्रानैवचन्दना ॥ चर्मण्वतीचसरयूश्चन्द्रभागानगण्डिका ॥३८ ॥ गोमतीचविपाशाचशोणाख्यश्चमहानदः ॥
किमत्रबहुनोक्तेनभूयोभूयोनराधिप ॥ ३९ ॥ उन्मीलनीसमंकिंचिन्नदेवःकेशवात्परः ॥ उन्मीलनीमनुप्राप्ययैःकृतंकेशवार्चनम् ॥ ४० ॥ पापचक्र
समूहस्यराशयःपतिताःक्षणात् ॥ यस्मिन्मासेमहीपालतिथिरुन्मीलनीभवेत् ॥४१॥ तन्मासनाम्नागोविन्दःपूजनीयःप्रयत्नतः ॥जातरूपमयःकार्यो

मासनाम्नातुमाधवः ॥ ४२ ॥ स्वशक्त्याविश्वरूपस्तुश्रद्धाभक्तिसमन्वितः ॥ पवित्रोदकसंयुक्तंपञ्चरत्नसमन्वितम् ॥ ४३ ॥ गन्धपुष्पाक्षतैर्युक्तंकुम्भं स्रग्दामभूषितम् ॥ पात्रंचसोदकंकार्यंगोधूमैश्चापिपूरितम् ॥४४॥ नानारत्नैश्चसंयुक्तंनानागन्धैःप्रपूजितम् ॥ मल्लिकामोदसंयुक्तंजातीपुष्पैःप्रपूजितम् ॥ ॥ ४५ ॥ श्वेताख्यैस्तण्डुलैश्चैवपूरणीयःप्रयत्नतः ॥ प्रदद्याद्वस्त्रयुग्मंतुउपवीतंतुसोत्तरम् ॥ ४६ ॥ उपानहौतुराजर्षेश्वेतंछत्रंचसुन्दरम् ॥ भोजनं जलपात्रंचसप्तधान्यंतिलैःसह ॥ ४७ ॥ रूप्यंचैवतुकार्पासंपायसंमुद्रिकाहरेः ॥ धेनुर्वात्रतुदातव्यावत्सालङ्कारसंयुता ॥ ४८ ॥ सुवर्णशृङ्गीं रौप्यखुरींताम्रपृष्ठींतथैवच ॥ कांस्यदोहांरत्नपुच्छींदद्याद्वैगुरवेतदा ॥ ४९ ॥ शय्यांसोपस्करांदद्यात्साधवेभक्तिपूर्वकम् ॥ धूपंदीपंतुनैवेद्यं फलपत्रंनिवेदयेत् ॥ ५० ॥ पूजनीयोमहाभक्तैर्मन्त्रैरेभिस्तुकेशवः ॥ तुलसीपत्रसंयुक्तैःपुष्पैःकालोद्भवैस्तथा ॥ ५१ ॥ मासनाम्नैवचरणौ जानुनीविष्णुरूपिणे ॥ गुह्यंतुगुह्यपतयेकटींवैपीतवाससे ॥ ५२ ॥ ब्रह्ममूर्तिभृतेनाभावुदरेविश्वयोनये ॥ हृदयेज्ञानगम्यायकण्ठेवैकुण्ठमूर्तये ॥ ॥ ५३ ॥ ऊर्ध्वगायललाटेतुबाहौदक्षान्तकारिणे ॥ उत्तमाङ्गेसुरेशायसर्वाङ्गेसर्वमूर्तये ॥ ५४ ॥ स्वनाम्नाचायुधादीनिपूजनीयानिभक्तितः ॥ अर्घदानंप्रकर्तव्यंनालिकेरादिभिःसमम् ॥ ५५ ॥ शङ्खोपरिजलंकृत्वागन्धपुष्पाक्षतान्वितम् ॥ सूत्रेणावेष्टितंकृत्वादद्यादर्घविधानतः ॥ ५६ ॥ देवदेवमहादेवश्रीकेशवजनार्दन ॥ सुब्रह्मण्यनमस्तेऽस्तुपुण्यराशिविवर्धन ॥५७॥ शोकमोहमहापापान्मामुद्धरभवार्णवात् ॥ सुकृतंनकृतंकिंचिज्जन्म कोटिशतैरपि ॥ ५८ ॥ तथापिमांमहास्वामिन्समुद्धरभवार्णवात् ॥ व्रतेनानेनदेवेशयेचान्येममपूर्वजाः ॥ ५९ ॥ वियोनिंचगताश्चान्येपापमृत्यु वशंगताः ॥ येभविष्यन्तियेऽतीताःप्रेतलोकात्समुद्धर ॥६०॥ आर्तस्यममदीनस्यभक्तिरव्यभिचारिणी ॥ दत्तमर्घंमयातुभ्यंभक्त्यागृह्णीष्वमाधव ॥६१॥ दत्त्वार्घंधूपदीपाद्यैर्नैवेद्यैर्विष्णुसंभवैः ॥ स्तोत्रैर्नीराजनैर्गीतैर्भृत्यैःसंतोषयेद्धरिम् ॥ ६२ ॥ वस्त्रैर्दानैश्चगोदानैर्भोजनैस्तोषयेद्गुरुम् ॥ तथातथाविधातव्यं गुरुर्वैप्रीतिमाप्नुयात् ॥ ६३ ॥ लोकानांतारणार्थायधात्रासृष्टोगुरुर्यतः ॥ अतोवैगुरुपूजाचकर्त्तव्यावैप्रयत्नतः ॥ ६४ ॥ अहितंयोनाशयतिस्वहितं दर्शयेत्सदा ॥ सगुरुःसचविज्ञेयःसर्वधर्मार्थकोविदः ॥६५॥ अकुर्वन्वित्तशाठ्यंतुगुरवेतंनिवेदयेत् ॥ गुरोर्निवेदितेभूपरिपूर्णंभवेद्व्रतम् ॥६६॥ कृत्वादि वातनंकर्मभोजनंब्राह्मणैःसह ॥ कर्त्तव्यंनृपशार्दूलदिनंनेयंकथानकैः ॥६७॥ अनेनविधिनायस्तुकुर्यादुन्मीलनीव्रतम् ॥ कल्पकोटिसहस्राणिवसतेवि ष्णुसन्निधौ ॥ ६८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपद्मप० उत्तर० उमापतिनारदसंवादेउन्मीलनीव्रतंनामषट्त्रिंशोऽध्यायः ॥ ३६ ॥ नारदउवाच ॥ कीदृशीस्यान्महादेवपक्षवर्धिनिसंज्ञिका ॥ ययावैकृतयाजन्तुर्महापापात्प्रमुच्यते ॥ १ ॥ श्रीमहादेवउवाच ॥ अमावायदिवापूर्णासंपूर्णाजायते

यदा ॥ भूत्वावैनाडिकाषष्टिर्वर्ततेप्रतिपद्दिने ॥ अश्वमेधायुतैस्तुल्यासाभवेत्पक्षवर्द्धिनी ॥ २ ॥ नारदउवाच ॥ पूजाविधिंतुपृच्छामिसाम्प्रतंदेव
सत्तम ॥ यत्कृतेतुमहादेवमहाफलमवाप्नुयात् ॥ ३ ॥ महादेवउवाच ॥ पूजाविधिंप्रवक्ष्यामिसाम्प्रतंद्विजनन्दन ॥ पूजितेचार्चितेविष्णौफलं
प्राप्नोत्यसंशयम् ॥ ४ ॥ येनपूजाविधानेनतुष्टिंप्राप्नोतिमाधवः ॥ अव्रणंजलपूर्णंचकुम्भंचन्दनचर्चितम् ॥ ५ ॥ पञ्चरत्नसमायुक्तंपुष्पमालाभिवे
ष्टितम् ॥ स्थाप्यंताम्रमयंपात्रंसगोधूमंघटोपरि ॥ ६ ॥ सौवर्णंकारयेद्देवंमासंसंज्ञाभिनामकम् ॥ पञ्चामृतेनविधिनास्नपनंसुमनोरमम् ॥ ७ ॥
कारयेद्देवदेवेशंजगन्नाथंजगत्पतिम् ॥ विलेपनंतुकर्त्तव्यंकुङ्कुमागरुचन्दनैः॥८ ॥वस्त्रयुग्मंचदातव्यंछत्रोपानह्संयुतम् ॥ पूजयेद्देवताधीशंकुम्भपात्रो
परिस्थितम् ॥ ९ ॥ पद्मनाभायवैपादौजानुनीविश्वमूर्त्तये ॥ ऊरूवैज्ञानगम्यायकटींज्ञानप्रदायच ॥ १० ॥ उदरंविश्वनाथायहृदयंश्रीधरायच ॥
कण्ठंकौस्तुभकण्ठायबाहूक्षत्रान्तकारिणे ॥ ११ ॥ ललाटंव्योममूर्ध्नेतुशिरोवैसर्वरूपिणे ॥ स्वनाम्नाचैवकमलांसर्वाङ्गींदिव्यरूपिणीम् ॥ १२ ॥
एवंविधिवत्संपूज्यततोऽर्घंदापयेत्सुधीः ॥ नालिकेरेणशुभ्रेणदेवदेवस्यचक्रिणः ॥ १३ ॥ अनेनैवार्घदानेनसंपूर्णंजायतेव्रतम्॥संसारार्णवमग्नंमांसमुद्धर
जगत्पते ॥ १४ ॥ त्वमीशःसर्वलोकानांत्वंसाक्षाच्चजगत्पतिः ॥ गृहाणार्घंमयादत्तंपद्मनाभनमोऽस्तुते ॥ १५ ॥ नैवेद्यानिसुहृद्यानिषड्रसानिविशे
षतः ॥ देयमनितुविशेषेणकेशवायसुभक्तितः ॥ १६ ॥ नागपत्रंसकर्पूरंदद्याद्देवस्यभक्तितः ॥ घृतेनदीपकंकुर्यात्तिलतैलेनवापुनः ॥१७॥ कृत्वासम्य
ग्विधानेनगुरोःपूजांप्रकारयेत् ॥ वस्त्राणिचैवचोष्णीषंकञ्चुकंचप्रदापयेत् ॥ १८ ॥ दक्षिणांचयथाशक्त्यागुरुवेसंप्रदापयेत् ॥ भोजनंचैवताम्बूलं
दत्त्वाचार्घंप्रदापयेत् ॥ १९ ॥ स्ववित्तस्यानुसारेणयथाशक्त्यातुनिर्द्धनैः ॥ कार्यासम्यक्प्रयत्नेनद्वादशीपक्षवर्द्धिनी ॥२०॥ ततोजागरणंकुर्याद्गीत
नृत्यसमन्वितम् ॥ पुराणपाठसहितंहास्याह्लादसमन्वितम् ॥ २१ ॥ स्तुवन्तिचप्रशंसन्तिजागरंचक्रधारिणः ॥ नित्योत्सवोभवेत्तेषांगृहेवैदशजन्मसु
॥ २२ ॥ अतोधन्यतमाचेयंकर्त्तव्यापक्षवर्धिनी ॥ कृत्वातुसकलंपुण्यंफलंप्राप्नोत्यसंशयम् ॥२३॥ पक्षवर्धिनीमाहात्म्यंयेशृण्वन्तिमनीषिणः ॥
तैःकृतंसत्कृतंसर्वंयावदाभूतसंप्लवम् ॥ २४ ॥ पञ्चाग्निसाधनेपुण्यंयच्चस्यात्तीर्थसाधने ॥ तत्पुण्यंसमवाप्नोतिविष्णोर्जागरकारणात् ॥ २५ ॥
पक्षवर्धिनिकापुण्यापवित्रापापनाशिनी ॥ उपवासकृतांविप्रहत्याकोटिविनाशिनी ॥ २६ ॥ वसिष्ठेनकृतापूर्वंभारद्वाजेनवैमुने ॥ ध्रुवेणचाम्बरीषेण ॥ ३८ ॥
कृतेयंविष्णुवल्लभा ॥ २७ ॥ इयंकाशीसमापुण्याइयंवैद्वारकासमा ॥ उपोषिताचभक्तेनवाञ्छितंचददात्यसौ ॥ २८ ॥ इयंधन्याधन्यतमाहत्या
युतविनाशिनी ॥ कर्त्तव्यातुविशेषेणवैष्णवैर्ज्ञानतत्परैः ॥ २९ ॥ अहोसर्वेश्वरोदेवःसंसेव्योव्रततत्परैः ॥ किमन्यद्बहुनोक्तेनकर्तव्यंव्रतमुत्तमम्॥३०॥

यथाचवर्धतेचन्द्रः सितेपक्षेविशेषतः॥तथावैवर्धतेभक्तकारणात्पक्षवार्धिनी ॥२१॥सूर्योदयेयथाध्वान्तंनश्यतेतत्क्षणादपि॥पक्षवार्धिन्यनुष्ठानात्तथाघंना
शमाप्नुयात्॥ ३२॥इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमापतिनारदसंवादेपक्षवार्धिन्येकादशीमाहात्म्यंनामसप्तत्रिंशोऽध्यायः ॥३७॥महादेवउवाच॥
शृणुनारदवक्ष्यामिमाहात्म्यंजागरस्यच ॥ यच्छुत्वामुक्तिमाप्नोतिमहापापीनसंशयः ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ अहोविश्वेश्वरोविष्णुः
पवित्रीकरणःसदा ॥ तस्योपवासमाहात्म्यंश्रुतंहित्वन्मुखाच्छिव ॥ २ ॥ तथापिश्रोतुमिच्छामिमाहात्म्यंजागरस्यतु ॥ कीदृग्जागरमाहात्म्यंरात्रौ
भक्तिस्तुकीदृशी ॥३॥ प्रहरेषुचयापूजावदविश्वेश्वरप्रभो ॥ त्वंलोकेषुसदापूज्यस्त्वंहिदेवोजनार्दनः ॥ ४ ॥ त्वंहिविश्वेश्वरोदेवोयतोभक्तिर्जनार्दने ॥
सर्वेषांचैवभक्तानांत्वंचश्रेष्ठउमापतिः ॥ ५ ॥ लोकेऽस्मिन्सर्वदाभक्त्यातवाख्यावर्त्ततेसदा ॥ अतोयेनप्रकारेणलोकानांमुक्तिरेवच ॥
विश्वेश्वरवदत्वंतुमाहात्म्यंजागरस्यतु ॥ ६ ॥ महादेवउवाच ॥ एकादश्यांजनोविष्णुंरात्रौसंपूज्यभक्तितः ॥ कुर्याज्जागरणंविष्णोः
पुरतोवैष्णवैःसह ॥ ७ ॥ गीतंवाद्यंतथानृत्यंपुराणपठनंतथा ॥ धूपंदीपंचनैवेद्यंपुष्पंगन्धानुलेपनम् ॥ ८ ॥ फलमर्घंतथाश्रद्धादानमिन्द्रियसंयमम् ॥
सत्यान्वितंचविप्रेन्द्रवचोयुक्तंक्रियान्वितम् ॥ ९ ॥ विनिद्रंचमुदायुक्तोयःकरोतिनरःसदा ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोजायतेविष्णुवल्लभः
॥१०॥रात्रौजागरणेप्राप्तेनिद्रांकुर्वन्तिवैष्णवाः ॥ हारितंचोपवासंतैर्व्रतंवैविष्णुसंज्ञकम् ॥ ११ ॥ येकुर्वन्तिनराःप्राज्ञजागरेविष्णुसंज्ञके ॥ जागरंकृष्ण
भावेनंनस्वपन्तिकदाचन ॥१२॥ कृष्णस्यनाममनसावदन्तिचपुनःपुनः ॥तेतुधन्यतमाज्ञेयाअस्यांरात्रौविशेषतः ॥१३॥ क्षणेक्षणेतुगोदानंघट्यांचैव
चतुर्गुणम् ॥ प्रहरेकोटिगुणितंचतुर्यामेष्वसङ्ख्यकम् ॥१४॥जागरेनिमिषार्धेतुकेशवाग्रेविशेषतः ॥ तत्फलंकोटिगुणितंतस्यसङ्ख्यानविद्यते ॥१५॥
नर्तनंकुरुतेयस्तुकेशवाग्रेनरोत्तमः॥नफलंहीयतेतस्यआजन्ममरणान्तिकम् ॥१६॥साश्चर्यंचैवसोत्साहंपापालापादिवर्जितम् ॥ प्रदक्षिणसमायुक्तंनम
स्कारपुरःसरम्॥१७॥नीराजनसमायुक्तमनिर्विण्णेनचेतसा ॥यामेयामेमहाभागकुर्यादारार्तिकंहरेः॥१८॥षड्विंशगुणसंयुक्तमेकादश्यांचजागरम्॥यःक
रोतिनरोभक्त्यानपुनर्जायतेभुवि॥१९॥ यएवंकुरुतेभक्त्यावित्तशाठ्यविवर्जितः ॥जागरंवासरेविष्णोर्लीयतेपरमात्मनि॥२०॥धनवान्वित्तशाठ्येनयः
करोतिप्रजागरम्॥तेनात्माहारितोनूनंकितवेनदुरात्मना ॥२१॥विष्णुजागरणंप्राप्तउपहासंकरोतियः॥षष्टिवर्षसहस्राणिविष्ठायांजायतेकृमिः ॥ २२ ॥
वेदविद्ब्राह्मणोयस्तुनर्त्तनेनविशेषतः ॥ उपहासपरःप्राप्तःसुवैचाण्डालउच्यते ॥२३॥ निमिषंनिमिषार्धंवायःकरोतिप्रजागरम् ॥ धर्मार्थकाममोक्षाणां
प्राप्नोतिपदमव्ययम् ॥ २४ ॥ वेदशास्त्ररतोनित्यंनित्यंवैयज्ञयाजकः ॥ रात्रौजागरणेप्राप्तेनिन्दांकुर्वन्व्रजत्यधः ॥ २५ ॥ ममपूजांप्रकुर्वाणोविष्णु

निन्दासुतत्परः ॥ एकविंशत्कुलेनैवनरकंप्रतिपद्यते ॥ २६ ॥ विष्णुःशिवःशिवोविष्णुरेकमूर्तिर्द्विधास्थितः ॥ तस्मात्सर्वप्रकारेणनैवनिन्दां
प्रकारयेत् ॥ २७ ॥ दष्टाःकलिभुजङ्गेनस्वपन्तिमधुहाहनि ॥ कुर्वन्तिजागरंनैवमाययातेचमोहिताः ॥ २८ ॥ प्राप्ताह्येकादशीयेषांकलौजाग
रणंविना ॥ तेविनष्टानसंदेहोयस्माज्जीवितमध्रुवम् ॥ २९ ॥ उद्धृतंनेत्रयुग्मंतुदत्त्वावैवैष्णवंपदम् ॥ कृतंयेनैवपश्यन्तिपापिनोहरिजागरम् ॥ ३० ॥
अभावेवाचकस्याथगीतंनृत्यंतुकारयेत् ॥ वाचकेसतिदेवर्षेपुराणंप्रथमंपठेत् ॥ ३१ ॥ अश्वमेधसहस्रस्यवाजपेयायुतस्यच ॥ पुण्यंकोटि
गुणंवत्सविष्णोर्जागरणेकृते ॥ ३२ ॥ पितृपक्षेमातृपक्षेभार्यापक्षेतुवाडव ॥ कुलान्युद्धरतेचैतान्कृत्वाजागरणंहरेः ॥ ३३ ॥ उपोषणदिने
विद्धेजागरंपूजनंहरेः ॥ वृथादानादिकंसर्वंकृतघ्नेषुकृतंयथा ॥ ३४ ॥ उपोषणदिनेविद्धेप्रारब्धेजागरेस्थितिम् ॥ विहायस्थानंतद्विष्णुःशापं
दत्त्वाप्रगच्छति ॥ ३५ ॥ अविद्धेवासरेविष्णोर्येकुर्वन्तिप्रजागरम् ॥ तेषांमध्येतुतुष्टःसन्नृत्यंतुकुरुतेहरिः ॥ ३६ ॥ यावद्दिनानिकुरुतेजागरं
केशवाग्रतः ॥ युगानितानितावन्तिविष्णुलोकेमहीयते ॥ ३७ ॥ यावद्दिनानिवसतेविनाजागरणंहरेः ॥ तावद्वर्षसहस्राणिरौरवान्ननिवर्तते
॥ ३८ ॥ एकादश्यांशयानस्तुविनाजागरणंहरेः ॥ मूकवत्तिष्ठतेयोवैगानंपाठंनवाचरेत् ॥ ३९ ॥ सप्तजन्मनिमूकत्वंजायतेजागरेहरेः ॥
योननृत्यतिमूढात्मापुरतोजागरेहरेः ॥ ४० ॥ पङ्गुत्वंतस्यजानीयात्सप्तजन्मनिवाडव ॥ यःपुनःकुरुतेगीतंनृत्यंजागरणंहरेः ॥ ४१ ॥ ब्राह्मं
पदंमदीयंचसत्यंवैतस्यवैष्णवम् ॥ यःप्रबोधयतेलोकान्विष्णोर्जागरणेरतः ॥ ४२ ॥ वसेच्चिरंतुवैकुण्ठेपितृभिःसहवैष्णवः ॥ मतिंप्रयच्छतेयस्तुहरे
र्जागरणंप्रति ॥ ४३ ॥ षष्टिवर्षसहस्राणिश्वेतद्वीपेवसेन्नरः ॥ यत्किंचित्क्रियतेपापंकोटिजन्मनिमानवैः ॥ ४४ ॥ श्रीकृष्णजागरेसर्वंरात्रौ
नश्यतिवाडव ॥ शालग्रामशिलाग्रेयेप्रकुर्वन्तिप्रजागरम् ॥ ४५ ॥ यामेयामेफलंप्रोक्तंकोटचैन्दवसमुद्भवम् ॥ संप्राप्तेवासरेविष्णोर्येनकुर्वन्ति
जागरम् ॥ ४६ ॥ वृथास्यात्तत्कृतंतेषांवैष्णवानांचनिन्दया ॥ कामार्थौसंपदःपुत्राःकीर्तिर्लोकाश्चशाश्वताः ॥ ४७ ॥ यज्ञायुतैर्नलभ्यन्ते
द्वादशीजागरंविना ॥ मतिर्नजायतेयस्यद्वादश्यांजागरंप्रति ॥ ४८ ॥ नहितस्याधिकारोऽस्तिपूजनेकेशवस्यहि ॥ यावत्पदानिचलतिकेशवा
यतनंप्रति ॥ ४९ ॥ अश्वमेधसमानिस्युर्जागरार्थंप्रगच्छतः ॥ पादयोःपतितंयावद्धरण्यांपांसुगच्छताम् ॥ ५० ॥ तावद्वर्षसहस्राणि ॥ ३९ ॥
जागरीवसतेदिवि ॥ तस्माद्गृहात्प्रगन्तव्यंजागरेकेशवालये ॥ ५१ ॥ कलौमलविनाशायद्वादशीद्वादशीषुच ॥ परापवादसंयुक्तंमनः
प्रासादवर्जितम् ॥ ५२ ॥ शास्त्रहीनमगान्धर्वंतथादीपविवर्जितम् ॥ शक्त्योपचाररहितमुदासीनंसनिन्दनम् ॥ ५३ ॥ कलियुक्तंविशेषेण

जागरंनवधामतम् ॥ सशास्त्रंजागरंयच्चनृत्यगान्धर्वसंयुतम् ॥ ५४ ॥ सवाद्यंतालसंयुक्तंसदीपमधुभिर्युतम् ॥ उच्चारैस्तुसमायुक्तंयथोक्तैर्भक्ति
भावितैः ॥ ५५ ॥ प्रसन्नंतुष्टिजननंसंमूढलोकरञ्जनम् ॥ गुणैर्द्वादशभिर्युक्तंजागरंमाधवप्रियम् ॥ ५६ ॥ कर्त्तव्यंतत्प्रयत्नेनपक्षयोःशुक्लकृष्णयोः
किंव्रतैर्बहुभिश्चीर्णैस्तीर्थवासेनतस्यकिम् ॥ ५७ ॥ द्वादशीवासरेप्राप्तेनकुर्याज्जागरंहरेः ॥ प्रवासेनत्यजेद्यस्तुपथिस्विन्नोऽपिवाडव ॥५८॥ जागरंवासु
देवस्यद्वादश्यांतुसमेप्रियः ॥ मद्भक्तोनहरेःकुर्याज्जागरंपापमोहितः ॥ ५९ ॥ व्यर्थंमत्पूजनंतस्यमत्पूज्यंयोनपूजयेत् ॥ नशैवोनचसौरो
ऽसौनशाक्तोगणसेवकः ॥६०॥ योभुङ्क्तेवासरेविष्णोर्ज्ञेयःपश्वधिकोहिसः ॥ विप्रियंचकृतंतेनदुष्टेनैवचपापिना ॥ ६१ ॥ मद्भक्तिबलमाश्रित्ययोभुङ्क्ते
वैहरेर्दिने ॥ सबाह्याभ्यन्तरंदेहंवेष्टितंपापकोटिभिः ॥ ६२ ॥ मुच्यन्तेवासरेविष्णोर्येकुर्वन्तिप्रजागरम् ॥ कृपरंयमदूतानांदत्तंतेनयमस्यच ॥
॥ ६३ ॥ कृत्वाजागरणंविष्णोरविद्धंद्वादशीव्रतम् ॥ स्वर्गापेक्षामुनिश्रेष्ठमुक्तातेनैवसंशयः ॥ ६४ ॥ वाञ्छितंनारकंसौख्यंविद्धंकृत्वाहरेर्दिनम् ॥
निहताःपितरस्तेनदेवानांवैवधःकृतः ॥ ६५ ॥ दत्तंराज्यंतुदैत्यानांकृत्वाविद्धंहरेर्दिनम् ॥ योनृत्यतिप्रहृष्टात्माकृत्वावैकरताडनम् ॥ ६६ ॥ गीतं
कुर्वन्मुखेनापिदर्शयन्कौतुकान्बहून् ॥ पुरतोवासुदेवस्यरात्रौजागरणेस्थितः ॥ ६७ ॥ पठन्कृष्णचरित्राणिरञ्जयन्वैष्णवान्गणान् ॥ मुखेनकुरुते
वाद्यंसंप्रहृष्टतनूरुहः ॥ ६८ ॥ दर्शयन्विविधान्भृत्यान्स्वेच्छालापान्प्रकारयन् ॥ भावैरंतैर्नरोयस्तुकुरुतेजागरंहरेः ॥ ६९ ॥ निमिषेनिमिषेपुण्यं
तीर्थकोटिफलंस्मृतम् ॥ अनुद्विग्नमनायस्तुधूपंनीराजनंहरेः ॥ ७० ॥ कुरुतेजागरेरात्रौसस्तद्वीपाधिपोभवेत् ॥ यानिकानिचपापानिब्रह्महत्या
समानिच ॥ ७१ ॥ कृष्णाहजागरंगत्तानिविलयंयान्तिखण्डशः ॥ एकतःक्रतवःसर्वेसमाप्तवरदक्षिणाः ॥ ७२ ॥ एकतोदेवदेवस्यजागरःकृष्ण
वल्लभः ॥ तत्रकाशीपुष्करंचप्रयागंनैमिषंगया ॥ ७३ ॥ शालग्राममहाक्षेत्रमर्बुदारण्यमेवच ॥ पौष्करंमथुरातत्रसर्वतीर्थानिचैवहि ॥ ७४ ॥
यज्ञावेदाश्चचत्वारोव्रजन्तिहरिजागरम् ॥ गङ्गासरस्वतीतापीयमुनाचशतद्रुका ॥ ७५ ॥ चन्द्रभागावितस्ताचनद्यःसर्वास्तुतत्रवै ॥ सरांसिच
ह्रदाःसर्वेसमुद्राःसर्वएवहि ॥ ७६ ॥ एकादश्यांद्विजश्रेष्ठगच्छन्तिकृष्णजागरम् ॥ स्पृहणीयाहिदेवानांयेनराःकृष्णजागरे ॥ ७७ ॥ नृत्यन्तिगीतं
कुर्वन्तिवीणावाद्यप्रहर्षिताः ॥ एवंजागरणंकृत्वासंपूज्यचमहाहरिम् ॥ ७८ ॥ द्वादश्यांपारणंकार्यंस्वशक्त्यावैष्णवैःसह ॥ शृणुब्रह्मन्प्रवक्ष्यामि
द्वादशीमाहात्म्यमुत्तमम् ॥ ७९ ॥ द्वादशीतुसदाज्ञेयापुत्रदामोक्षदायिनी ॥ प्रातःस्नात्वाहरिंपूज्यउपवासंसमर्पयेत् ॥ ८० ॥ अज्ञानतिमि
रान्धस्यव्रतेनानेनकेशव ॥ प्रसीदसुमुखोभूत्वाज्ञानदृष्टिप्रदोभव ॥ ८१ ॥ पारणंचततःकुर्याद्यथासंभवमग्रतः ॥ अतऊर्ध्वंयथेष्टंतुकारयेच्चयथा

विधि ॥ ८२ ॥ यदातुद्वादशीस्वल्पापारणेनभवेद्द्विज ॥ तदारात्रौतुकर्त्तव्यंपारणंमुक्तिमिच्छता ॥ ८३ ॥ तदानरात्रिदोषःस्यान्नि
षिद्धंनभवेत्क्वचित्॥ यदुक्तंनिशिनस्नायान्महानिशिनभोजयेत् ॥८४॥ तत्पूर्वपरयामाभ्यांदिनवत्कर्मकारयेत् ॥ यदाभवतिस्वल्पातुद्वादशीपारणे
दिने ॥ ८५ ॥ उषःकालेद्वयंकुर्यात्प्रातर्माध्याह्निकंतथा ॥ द्वादशीसाधितायेननरेणभुविसर्वदा ॥ ८६ ॥ तस्यपुण्यमहंवक्तुंनसमर्थोविशेषतः ॥
साधयित्वाखिलान्कामान्प्राप्नुयुश्चमहाजनाः ॥८७॥अम्बरीषादयःसर्वेयेभक्ताभुविविश्रुताः ॥ द्वादशींसाधयित्वातुतेगताविष्णुसद्मनि ॥८८॥ सत्यं
सत्यंपुनःसत्यंयदुक्तंतुमयातव ॥ नास्तिविष्णुसमोदेवोनतिथिर्द्वादशीसमा ॥८९॥ अत्रदत्तंचभुक्तंचतथापूजादिकंचयत् ॥ तत्सर्वंपूर्णतांयातिपूजिते
माधवेसति ॥ ९० ॥ किंपुनर्बहुनोक्तेनभक्तानांवल्लभोहरिः ॥ प्रददात्यखिलान्कामान्यावदाभूतसंप्लवम् ॥ ९१ ॥ द्वादश्यांचैवयद्दत्तंतत्सर्वंसफलं
भवेत् ॥ कुरुक्षेत्रेषुयद्दत्तंनिष्फलंनैवजायते ॥ तद्वच्चद्वादशीदत्तंभवेद्देवार्षिसत्तम ॥ ९२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमापतिनारदसंवादे
द्वादश्येकादशीजागरणमहिम्नानामाष्टात्रिंशोध्यायः ॥ ३८ ॥ महादेवउवाच ॥ एकस्मिन्समयेपुत्रगतोऽहंविष्णुसन्निधौ ॥ तत्रपृष्टंमयापूर्वं
माहात्म्यंद्वादशीभवम् ॥ यच्छ्रुत्वामुनयःसर्वेभुक्त्वाभोगान्दिवंययुः ॥१॥ नारदउवाच ॥ कीदृशीस्यान्महादेवमहाद्वादशिकापरा ॥ तस्याव्रतेफलं
कीदृग्वदसर्वेश्वरप्रभो ॥ २ ॥ शिवउवाच ॥ इयमेकादशीब्रह्मन्महापुण्यफलप्रदा ॥ ऋक्षयोगश्चसंयुक्ताकर्त्तव्यामुनिसत्तमैः ॥ ३ ॥ जयाच
विजयाचैवजयन्तीपापनाशिनी ॥ सर्वपापहराश्चैताःकर्त्तव्याःफलकाङ्क्षिभिः ॥ ४ ॥ एकादश्यांयदाऋक्षंशुक्लपक्षेपुनर्वसुः ॥ नाम्नासाचजया
ख्यातातिथीनामुत्तमातिथिः ॥ ५ ॥ तामुपोष्यनरःपापान्मुच्यतेनात्रसंशयः ॥ यदाचशुक्लद्वादश्यांनक्षत्रंश्रवणंभवेत् ॥ ६ ॥ विजयासासमा
ख्यातातिथीनामुत्तमातिथिः ॥ सहस्रगुणितंदानंयस्यांवैविप्रभोजनम् ॥ ७ ॥ होमस्तथोपवासश्चसहस्राधिफलप्रदः ॥ यदाचशुक्लद्वादश्यां
प्राजापत्यंहिजायते ॥८॥ जयन्तीनामसाप्रोक्तासर्वपापहरातिथिः ॥ सप्तजन्मकृतंपापंस्वल्पंवायदिवाबहु ॥ ९ ॥ प्रक्षालयतिगोविन्दस्तस्यामभ्य
र्चितोध्रुवम् ॥ यदावैशुक्लद्वादश्यांपुष्यंभवतिकर्हिचित् ॥ १० ॥ तदातुसामहापुण्याभवितापापनाशिनी ॥ योददातितिलप्रस्थंनित्यसंवत्सरंप्रति॥
॥११॥ उपवासंचयस्तस्यांकरोत्येतत्समंस्मृतम् ॥ तस्यांजगत्पतिर्देवस्तुष्टःसर्वेश्वरोहरिः॥१२॥प्रत्यक्षतांप्रयात्येवतत्रानन्तफलंस्मृतम् ॥ सगरेणक
कुत्स्थेननहुषेणचसाधितः ॥१३ ॥ तस्यामाराधितःकृष्णोदत्तवानखिलंभुवि ॥ वाचिकान्मानसाद्वापिकायजाच्चविशेषतः ॥ १४ ॥ सप्तजन्मकृता
त्पापान्मुच्यतेनात्रसंशयः ॥ तामेकांसमुपोष्याथपुण्यनक्षत्रसंयुताम्॥१५॥एकादशीसहस्रस्यफलंप्राप्नोतिमानवः ॥ स्नानंदानंजपोहोमःस्वाध्यायो

देवतार्चनम् ॥ १६ ॥ यत्तस्यां क्रियते किंचित्तदक्षयफलंस्मृतम् ॥ तस्मादेषाप्रकर्तव्यायत्नेनफलकाङ्क्षिभिः ॥ १७ ॥ पञ्चमेनाश्वमेधेनयदास्नातोयुधिष्ठिरः ॥ पर्यपृच्छतधर्मात्माकृष्णंयदुकुलोद्वहम् ॥ १८ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ उपवासस्यनक्तस्यत्वेकभुक्तस्यमेप्रभो ॥ किंपुण्यंकिंफलंतस्यब्रूहिसर्वंजनार्दन ॥ १९ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ हेमन्तेचैवसंप्राप्तेमासेमार्गेचशोभने ॥ कृष्णपक्षेचयापार्थद्वादशीतामुपोषयेत् ॥ २० ॥ दशम्यांचैकभक्तश्चशुद्धचित्तोदृढव्रतः ॥ नक्तंचैवतथाज्ञात्वादशम्यांनियतःसदा ॥ २१ ॥ दिवसस्याष्टमेभागेमन्दीभूतेदिवाकरे ॥ नक्तंचतद्विजानीयान्ननक्तंनिशिभोजनम् ॥ २२ ॥ नक्षत्रदर्शनान्नक्तंगृहस्थस्यविधीयते ॥ यतेर्दिनाष्टमेभागेरात्रौतस्यनिषेधनम् ॥२३॥ ततःप्रभातसमयेकृत्वाचनियमंव्रती ॥ मध्याह्नेचतथापार्थस्नानंशुचिःसमाचरेत् ॥ २४ ॥ अधमंकूपकेस्नानंवाप्यांस्नानंचमध्यमम् ॥ तडागेचोत्तमंस्नानंनद्यांस्नानंततःपरम् ॥ २५ ॥ पीडयन्तेजन्तवोयत्रजलमध्येव्यवस्थिते ॥ तत्रस्नानेकृतेपार्थपापंपुण्यंसमंभवेत् ॥ २६ ॥ गृहेचैवोत्तमंस्नानंजलंचैवविशोधयेत् ॥ तस्मात्तुपाण्डवश्रेष्ठगृहेस्नानंसमाचरेत् ॥२७॥ अश्वक्रान्तेरथक्रान्तेविष्णुक्रान्तेवसुन्धरे ॥ मृत्तिकेहरमेपापंयन्मयापूर्वसंचितम् ॥२८॥ क्रोधलोभौपरित्यज्यचैकचित्तोदृढव्रतः ॥ नालपेतान्त्यजंचैवतथापाखण्डिनोनरान् ॥ २९ ॥ मिथ्यावादरतांश्चैवतथाब्राह्मणनिन्दकान् ॥ अन्यांश्चैवदुराचारानगम्यागमनेरतान् ॥ ३० ॥ परद्रव्यापहारांश्चपरदाराभिगामिनः ॥ केशवंपूजयित्वातुनैवेद्यंतत्रकारयेत् ॥ ३१ ॥ दीपंदद्याद्गृहेतत्रभक्तियुक्तेनचेतसा तद्दिनेवर्जयेत्पार्थनिद्रांचैवतुमैथुनम् ॥३२॥ धर्मशास्त्रविनोदेनदिनंसर्वंनिवारयेत् ॥ रात्रौजागरणंकृत्वाभक्तियुक्तोनृपोत्तम ॥३३ ॥ विप्रेभ्योदक्षिणांदद्यात्प्रणिपत्यक्षमापयेत् ॥ यथाकृष्णातथाशुक्लाविधिनैवंप्रकारयेत् ॥ ३४ ॥ एकादशींद्विजःपार्थविभेदंनैवकारयेत् ॥ एवंहिकुरुतेयस्तुशृणुतस्यहियत्फलम् ॥३५॥ शङ्खोद्धारेनरःस्नात्वादृष्ट्वादेवंगदाधरम् ॥ एकादश्युपवासस्यकलांनार्हतिषोडशीम् ॥३६॥ संक्रान्तिषुचतुर्लक्षंयोददातिनृपोत्तम ॥ एकादश्युपवासस्यकलांनार्हतिषोडशीम् ॥ ३७ ॥ प्रभासक्षेत्रेयत्पुण्यंग्रहणेचन्द्रसूर्ययोः ॥ तत्फलंजायतेनूनमेकादश्युपवासिनः ॥३८ ॥ केदारेचोदकंपीत्वापुनर्जन्मनविद्यते ॥ तथाचैकादशीपार्थगर्भवासक्षयङ्करी ॥ ३९ ॥ अश्वमेधस्ययज्ञस्यपृथिव्यांयत्फलंलभेत् ॥ तस्माच्छतगुणंपुण्यमेकादश्युपवासिनः ॥ ४० ॥ तपस्विनोगृहेयस्यभुञ्जतेचद्विजोत्तमाः ॥ तत्फलंजायतेनूनमेकादश्युपवासिनः ॥ ४१ ॥ गोसहस्रेणयत्पुण्यंदत्त्वावेदान्तपारगे ॥ तस्माच्छतगुणंपुण्यमेकादश्युपवासिनः ॥४२॥ येषांदेहेत्रयोदेवाब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ॥ वसन्तितेषांतेतुल्याएकादश्युपवासिनः ॥ ४३ ॥ तेनराःपुण्यकर्माणोयेभक्ताहरिपूजकाः ॥ एकादशीव्रतस्यापिपुण्यसङ्ख्यानविद्यते ॥ ४४ ॥ एतत्पुण्यंभवेत्तस्ययत्सुरैरपिदुर्लभम् ॥

॥ ४१ ॥ एतस्मादर्धपुण्यंतुप्राप्यतेनक्तभोजनात् ॥ ४५ ॥ नक्तस्यार्धंभवेत्पुण्यमेकभक्तेनदेहिनाम् ॥ तावद्गर्जन्तितीर्थानिदानानिनियमानिच ॥ ४६ ॥
यावन्नोपोषयेज्जन्तुर्वासरंविष्णुवल्लभम् ॥ तस्मात्त्वंपाण्डवश्रेष्ठव्रतमेतत्समाचर ॥ ४७ ॥ पुण्यसङ्ख्यांनजानामियत्त्वंपृच्छसिपाण्डव ॥ एतद्धि
कथितंपार्थयद्रोप्यंव्रतमुत्तमम् ॥ एकादशीसमंनास्तिकृतंयज्ञसहस्रकम् ॥ ४८ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ उत्पन्नासाकथंदेवपुण्याचैकादशीतिथिः ॥
कथंपवित्राविश्वेऽस्मिन्कथंवैदेवताप्रिया ॥ ४९ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ पुराकृतयुगेपार्थमुरनामातुदानवः ॥ अत्यद्भुतोमहारौद्रः सर्वदेवभयङ्करः॥
॥ ५० ॥ इन्द्रोऽपिनिर्जितस्तेनसर्वदेवास्तथानृप ॥ महासुरेणतेनैवमृत्युनाचदुरात्मना ॥ ५१ ॥ स्वर्गान्निराकृतास्तेनंविचरन्तिमहीतले ॥
सशङ्काभयभीताश्चसर्वेगत्वामहेश्वरम् ॥ ५२ ॥ इन्द्रेणकथितंसर्वमीश्वरस्यापिचाग्रतः ॥ स्वर्गलोकपरिभ्रष्टाविचरन्तिमहीतले ॥ ५३ ॥
मर्त्येषुसंस्थितादेवानशोभन्तेमहेश्वर ॥ उपायंब्रूहिमेदेवह्यमरायान्तिकांगतिम् ॥ ५४ ॥ महादेवउवाच ॥ देवराजसुरश्रेष्ठयत्रास्तेगरुडध्वजः ॥
शरण्यश्चजगन्नाथःपरित्रातापरायणः ॥ ५५ ॥ तत्रगच्छसुरश्रेष्ठसवोरक्षांविधास्यति ॥ ईश्वरस्यवचःश्रुत्वादेवराजोमहामतिः ॥ ५६ ॥
त्रिदशैःसहितोयत्रगतस्तत्रयुधिष्ठिर ॥ जलमध्येप्रसुप्तंतंदृष्ट्वादेवंगदाधरम् ॥ कृताञ्जलिपुटोभूत्वाइन्द्रःस्तोत्रमुदैरयत् ॥ ५७ ॥ इन्द्रउवाच ॥
ॐनमोदेवदेवेशदेवदानववन्दित ॥ दैत्यारेपुण्डरीकाक्षत्राहिनोमधुसूदन ॥ ५८ ॥ सुराःसर्वेसमायाताभयभीताश्चदानवात् ॥ शरणंत्वांजग
न्नाथत्राहिमांभक्तवत्सल ॥ ५९ ॥ त्राहिनोदेवदेवेशत्राहित्राहिजनार्दन ॥ त्राहिवैपुण्डरीकाक्षदानवानांविनाशक ॥ ६० ॥ त्वत्समीपंगताः
सर्वेत्वमेवशरणंप्रभो ॥ शरणागतानांदेवानांसहायंकुरुवैप्रभो ॥ ६१ ॥ त्वंपतिस्त्वंमतिर्देवत्वंकर्तात्वंचकारणम् ॥ त्वंमातासर्वलोकानांत्वमेव
जगतःपिता ॥ ६२ ॥ भगवन्देवदेवेशशरणागतवत्सल ॥ शरणंतवचायाताभयभीताश्चदेवताः ॥ ६३ ॥ देवतानिर्जिताःसर्वाःस्वर्गभ्रष्टाः
कृताःप्रभो ॥ अत्युग्रेणहिदैत्येनमुरनाम्नामहौजसा ॥ ६४ ॥ महादेवउवाच ॥ इन्द्रस्यवचनंश्रुत्वाविष्णुर्वचनमब्रवीत् ॥ ६५ ॥ श्रीभग
वानुवाच ॥ कीदृशोदानवःशक्रकिंरूपंकीदृशंबलम् ॥ क्वस्थानंतस्यदुष्टस्यकिंवीर्यंकःपराक्रमः ॥ किंवरंतस्यदुष्टस्यममाख्याहिमहामते ॥ ॥ ४१ ॥
॥ ६६ ॥ इन्द्रउवाच ॥ पूर्वंबभूवदेवेशब्रह्मवंशसमुद्भवः ॥ तालजङ्घस्तुनाम्नाचअत्युग्रोऽपिमहासुरः ॥ ६७ ॥ तस्यपुत्रोहिविख्यातोमुरनामेति
दानवः ॥ अत्युत्कटोमहावीर्योदेवतानांभयङ्करः ॥ ६८ ॥ पुरीचन्द्रावतीनाम्नातत्रस्थानेवसत्यसौ ॥ निर्जितादेवताःसर्वाःस्वर्गात्तेन
विवासिताः ॥ ६९ ॥ इन्द्रोऽन्योरोपितस्तेनवातश्चैवहुताशनः ॥ चन्द्रसूर्यौकृतौचान्यौवायुर्वरुणएवच ॥ ७० ॥ सर्वमात्मकृतंतेनसत्यं

सत्यंजनार्दन ॥ देवलोकः कृतस्तेनसर्वस्थानविवर्जितः ॥ ७१ ॥ तस्यतद्वचनंश्रुत्वाकोपमाप्तोजनार्दनः ॥ हनिष्येदानवंदुष्टंदेवतानांभयङ्करम् ॥
॥ ७२ ॥ त्रिदशैःसहितोदेवोगतश्चन्द्रावतींपुरीम् ॥ दृष्टोदेवैस्तुदैत्येन्द्रोगर्जमानःपुनःपुनः ॥ ७३ ॥ तेनसर्वेजितादेवागताश्चैवदिशोदश ॥
हरिंनिरीक्ष्यप्रोवाचतिष्ठतिष्ठेतिदानवः ॥ भगवानब्रवीत्तंचक्रोधसंरक्तलोचनः ॥ ७४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ रेदानवदुराचारममबाहुंनिरीक्षय ॥
ततस्तेसम्मुखाःसर्वेविष्णुनादुष्टदानवाः ॥ ७५ ॥ हतावाणैःपुनर्दिव्यैर्जाताश्चभयविह्वलाः ॥ चक्रंमुक्तंचकृष्णेनदैत्यसैन्येषुपाण्डव ॥ ७६ ॥
तेनच्छिन्नास्तुशतशोबहवोनिधनंगताः ॥ एकोऽपिदानवस्तत्रयुध्यमानोमुहुर्मुहुः ॥ ७७ ॥ नष्टाःसर्वेसुरास्तेननिर्जितोमधुसूदनः ॥ निर्जितं
तेनदैत्येनबाहुयुद्धमजायत ॥ ७८ ॥ बाहुयुद्धंकृतंतेनदिव्यंवर्षसहस्रकम् ॥ विष्णुश्चिन्तांप्रपन्नश्चनष्टाःसर्वाश्चदेवताः ॥ ७९ ॥ विष्णुश्च
निर्जितस्तेनगतोबदरिकाश्रमम् ॥ गुहासिंहावतीनामतत्रसुप्तोजनार्दनः ॥ ८० ॥ योजनद्वादशवतीएकद्वाराचपाण्डव ॥ तस्यांविष्णुंप्रसुप्तं
चदानवोहन्तुमुद्यतः ॥ ८१ ॥ महायुद्धेनतेनैवश्रान्तोऽसौयोगमायया ॥ दानवःपृष्ठतोलग्नःप्रविष्टःसतदागुहाम् ॥ ८२ ॥ प्रसुप्तंतत्रतंदृष्ट्वा
दानवोहर्षमागतः ॥ इत्थंमांनिर्जितंमत्वाप्रविष्टंशङ्कयाहरिम् ॥ ८३ ॥ निःसंदेहंहनिष्यामिदानवानांभयङ्करम् ॥ निर्गताकन्यकातत्रविष्णु
देहाद्युधिष्ठिर ॥ ८४ ॥ रूपवतीसुसौभाग्यादिव्यप्रहरणायुधा ॥ तस्यतेजोंऽशसंभूतामहाबलपराक्रमा ॥ ८५ ॥ दृष्टासादानवेन्द्रेणमुरनाम्नाधन
ञ्जय ॥ युद्धंसमाहितंतेनस्त्रियाचैवप्रयाचितम् ॥ ८६ ॥ कन्यकायुध्यतेतत्रसर्वयुद्धविशारदा ॥ हुङ्कारैर्भस्मसाज्जातोमुरनामामहासुरः ॥
॥ ८७ ॥ निहतेदानवेतस्मिंस्तत्रदेवस्त्वबुध्यत ॥ पतितंदानवंदृष्ट्वाततोविस्मयमागतः ॥ ८८ ॥ विष्णुरुवाच ॥ केनायंचहतोरौद्रोह्यत्युग्रो
ममशात्रवः ॥ अत्युग्रंचकृतंकर्ममकारुण्यतःकृतम् ॥ ८९ ॥ कन्योवाच ॥ तेनदेवाश्चगन्धर्वास्सयक्षोरगराक्षसाः ॥ इन्द्राद्याःसकलाजित्वा
स्वर्गाच्चैवनिराकृताः ॥ ९० ॥ हरिःसुप्तोमयादृष्टोमुरःपृष्ठेसमागतः ॥ संहरिष्यतित्रैलोक्यंसुप्तेचैवजनार्दने ॥ ९१ ॥ तस्यास्तद्वचनंश्रुत्वाविष्णु
र्वचनमब्रवीत् ॥ अहंचनिर्जितोयेनकथंसोऽपित्वयाजितः ॥ ९२ ॥ एकादश्युवाच ॥ त्वत्प्रसादाच्चभोःस्वामिन्महादैत्योमयाहतः ॥ ९३ ॥
श्रीभगवानुवाच ॥ आनन्दंत्रिषुलोकेषुमुनयोदेवतागताः ॥ ब्रूहिभद्रेऽद्यमह्यंत्वंयत्तेमनसिरोचते ॥ ददामिचनसंदेहोयत्सुरैरपिदुर्लभम् ॥ ९४ ॥
एकादश्युवाच ॥ यदितुष्टोऽसिमेदेवसत्यमुक्तंजनार्दन ॥ वरमेकंतुवाञ्छामिहृदयेचजगत्पते ॥ ९५ ॥ प्रार्थयामिचदेवेशईप्सितंचमया
प्रभो ॥ यदिसत्यंजगन्नाथतिस्रोवाचोददासिमे ॥ ९६ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ सत्यंसत्यंमयाप्रोक्तंअवश्यंतवसुव्रते ॥ तिस्रोवाचोमयादत्ता

नचावाक्यंभवेदिह ॥ ९७ ॥ एकादश्युवाच ॥ त्रिभुवनेषुचदेवेशचतुर्युगेषुसाम्प्रतम् ॥ त्रिषुलोकेषुसर्वत्रतादृशंकुरुमेप्रभो ॥ ९८ ॥
सर्वतीर्थप्रधानाहिसर्वविघ्नविनाशिनी ॥ सर्वसिद्धिकरीदेवीत्वत्प्रसादाद्भवाम्यहम् ॥ ९९ ॥ मामुपोष्यन्तियेभक्त्यातवभक्त्याजनार्दन ॥
सर्वसिद्धिर्भवेत्तेषांयदितुष्टोऽसिमेप्रभो ॥ १०० ॥ उपवासंचनक्तंचएकभक्तंकरोतिच ॥ तस्यवित्तंचधर्मंचमोक्षंवैदेहिमाधव ॥ १ ॥
विष्णुरुवाच ॥ यत्त्वंवदसिकल्याणितत्सर्वंचभविष्यति ॥ सर्वान्मनोरथान्भद्रेदास्यसित्वंचनान्यथा ॥ २ ॥ ममभक्ताश्चयेलोकेयेचभक्तास्तु
कार्त्तिके ॥ चतुर्युगेषुविख्यातात्रिषुलोकेषुवैतथा ॥ ३ ॥ त्वांचशक्तिमहंमन्यएकादशीव्रतस्थिताः ॥ ममपूजांकरिष्यन्तिमोक्षगास्तेनसंशयः
॥ ४ ॥ तृतीयाचाष्टमीचैवनवमीचचतुर्दशी ॥ एकादशीविशेषेणतिथिरेषाहरिप्रिया ॥ सर्वतीर्थाधिकंपुण्यंसत्यंसत्यंनसंशयः ॥ ५ ॥ महादेव
उवाच ॥ इदंदत्त्वावरंतस्यैतिरोवाचोनसंशयः ॥ हृष्टापुष्टाचसंजाताएकादशीमहाव्रता ॥ ६ ॥ शत्रुंहंसिपरांतस्यददासिपरमांगतिम् ॥ त्वंहंसिसर्व
विघ्नानिसर्वसिद्धिवरप्रदा ॥ ७ ॥ उभयोःपक्षयोःपार्थतुल्यैवैकादशीशुभा ॥ नशुक्लानैवकृष्णाचविभेदंनैवकारयेत् ॥ ८ ॥ विभेदोनैवकर्त्तव्यः
समस्तव्रतकारिभिः ॥ दिवावायदिवारात्रौश्रृणोतिभक्तितत्परः ॥ ९ ॥ तिथिरेकाभवेत्सर्वापक्षयोरुभयोरपि ॥ उदयैकादशीस्वल्पाह्यन्तेचैवत्रयो
दशी ॥ ११० ॥ मध्येतुद्वादशीपूर्णात्रिस्पृशासाहरिप्रिया ॥ एकामुपोषयेत्तांवैसहस्रैकादशीफलम् ॥ ११ ॥ सहस्रगुणितंह्येवंद्वादश्यांपारणेकृते ॥
अष्टम्येकादशीषष्ठीतृतीयाचचतुर्दशी ॥ १२ ॥ पूर्वविद्धानकर्त्तव्यापरविद्धामुपोषयेत् ॥ एकादशीह्यहोरात्रंप्रभातेघटिकाभवेत् ॥ १३ ॥ सातिथिःपरिहर्तव्याउपोष्याद्वादशीयुता ॥ एवंविधामयाप्रोक्तापक्षयोरुभयोरपि ॥१४॥एकादश्यांप्रकुर्वीतह्युपवासंनरास्तुये ॥ तेयान्तिवैष्णवंस्थानंयत्रा
स्तेगरुडध्वजः ॥ १५ ॥ धन्यास्तेमानवालोकेविष्णुभक्तिपरायणाः ॥ एकादश्याश्चमाहात्म्यंसर्वकालेषुयःपठेत् ॥ १६ ॥ गोसहस्रफलंसोऽपिपुण्यं
प्राप्नोतिमानवः ॥ दिवावायदिवारात्रौयेवैश्रृण्वन्तिभक्तितः ॥ १७ ॥ ब्रह्महत्यादिपापेभ्योमुच्यन्तेनात्रसंशयः ॥ विष्णुधर्मसमंनास्तिगीतार्थं
चनृपोत्तम ॥ एकादशीसमंनास्तिव्रतंपापप्रणाशनम् ॥११८॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमामहेश्वरसंवादेएकादश्युत्पत्तिमुरवधोनामैकोन
चत्वारिंशोऽध्यायः॥३९॥युधिष्ठिरउवाच ॥ वन्देविष्णुंविभुंसाक्षाल्लोकत्रयसुखावहम्॥विश्वेशंविश्वकर्तारंपुराणंपुरुषोत्तमम्॥१॥ पृच्छामिदेवदेवेशसंश
योऽस्तिमहान्मम ॥ लोकानांचहितार्थायपापानांक्षयहेतवे ॥ २ ॥ मार्गशीर्षेऽसितेपक्षेभवेदेकादशीतुया ॥ किंनामकोविधिस्तस्याःकोदेवस्तत्र
पूज्यते ॥ एतदाचक्ष्वमेस्वामिन्विस्तरेणयथातथम् ॥ ३ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ साधुपृष्टंत्वयाराजन्साधुतेविमलंयशः ॥ कथयिष्यामिराजे

न्द्धरिवासरमुत्तमम् ॥ ४ ॥ उत्पन्नाचासितेपक्षेद्वादशीममवल्लभा ॥ मार्गशीर्षोत्पत्तिरितिममदेहसमुद्भवा ॥ ५ ॥ सुरासुरवधार्थायह्युत्पन्नाभरत
र्षभ ॥ कथिताचमयासावेतवाग्रेराजसत्तम ॥ ६ ॥ पूर्वाचैकादशीराजंस्त्रैलोक्येसचराचरे ॥ मार्गशीर्षेऽसितेपक्षेह्युत्पत्तिरितिनामतः ॥ ७ ॥ अतः
परंप्रवक्ष्यामिमार्गशीर्षेसितातुया ॥ यस्याःश्रवणमात्रेणवाजपेयफलंलभेत् ॥८॥ मोक्षानामेतिसाप्रोक्तासर्वपापहरापरा ॥ देवंदामोदरंराजन्पूजयेच्च
प्रयत्नतः ॥ ९ ॥ तुलस्यामञ्जरीभिश्चधूपैर्दीपैःप्रयत्नतः ॥ पूर्वेणविधिनाचैवदशम्यैकादशीतथा ॥१०॥ मोक्षाचैकादशीनाम्नामहापातकनाशिनी ॥
रात्रौजागरणंकार्यंनृत्यगीतस्तवैर्मम ॥ ११ ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिदिव्यांपौराणिकींकथाम् ॥ यस्याःश्रवणमात्रेणसर्वपापक्षयोभवेत् ॥ १२ ॥
अधोयोनिगताश्चैवपितरोयस्यशापतः ॥ अस्याश्चपुण्यदानेनमोक्षंयान्तिनसंशयः ॥ १३ ॥ चम्पकेनगरेरम्येवैष्णवैश्चविभूषिते ॥ वैखानसो
नामनृपःपुत्रवत्पालयेत्प्रजाः ॥ १४ ॥ वसन्तिबहवोविप्रावेदवेदाङ्गपारगाः ॥ ऋद्धिमत्यःप्रजास्तस्यराज्ञोवैखानसस्यहि ॥ १५ ॥ एवंराज्यं
प्रकुर्वाणोरात्रौस्वप्नस्यमध्यतः ॥ पितॄन्स्वकीयान्सोऽपश्यदधोयोनिगतान्नृप ॥ १६ ॥ एवंदृष्ट्वाचतान्सर्वान्विस्मयाविष्टमानसः ॥ १७ ॥
॥ राजोवाच ॥ मयास्वपितरोदृष्टानरकोपगताद्विजाः ॥ तारयेतितनूजत्वमस्मान्निरयसागरात् ॥ १८ ॥ एवंब्रुवाणास्तेनूनंरोदमानामुहुर्मुहुः ॥
मयादृष्टाद्विजश्रेष्ठाएतस्माचनमेसुखम् ॥१९॥एतद्राज्यंममहत्सुखदायिनविद्यते॥अश्वागजास्तथासर्वेरोचन्तेमेनभोद्विजाः॥२०॥नदारानसुतामह्यंरो
चन्तेद्विजसत्तमाः ॥ किंकरोमिक्वगच्छामिहृदयंमेऽवरुध्यते ॥२१॥ तद्व्रतंतंतपोयोगंयनैवममपूर्वजाः ॥ मोक्षंप्रयान्तिसंद्योवैकथ्यतांचद्विजोत्तमाः ॥
॥ २२ ॥ पुत्रेतुजीवितप्रायेबलीयसिमहात्मनि ॥ पितास्तिनरकेघोरेतस्यपुत्रस्यकिंफलम् ॥ २३ ॥ ब्राह्मणाउचुः ॥ पर्वतस्यमुनेराजन्निकटेचा
श्रमोमहान् ॥ गम्यतांराजशार्दूलभूतंभव्यंविजानतः ॥ २४ ॥ तेषांश्रुत्वाततोवाक्यंराजावैखानसोमहान् ॥ जगामचाशुतत्रैवचाश्रमंपर्वतस्य
च ॥ २५ ॥ ब्राह्मणैर्वेष्टितोराजाराजभिश्चसमन्वितः ॥ आश्रमंविपुलंतस्यसंप्राप्तोराजसत्तमः ॥२६॥ तत्रर्ग्वेदयजुर्वेदसामाध्ययनकोविदैः ॥ वेष्टितं
मुनिभिश्चैवद्वितीयमिववेधसम् ॥ २७ ॥ दृष्ट्वातंमुनिशार्दूलंराजावैखानसस्तथा ॥ दण्डवत्प्रणतिंकृत्वापस्पर्शचरणौमुनेः ॥ २८ ॥ पप्रच्छकुशलं
तस्यसप्तस्वङ्गेष्वसौमुनिः ॥ राज्येनिष्कण्टकत्वंचराज्ञःसौख्यसमन्वितम् ॥ २९ ॥ राजोवाच ॥ तवप्रसादाद्भोस्वामिन्कुशलंमेऽङ्गसप्तके ॥
भक्तायेविष्णुविप्रेषुकथंतेषांसविघ्नता ॥ ३० ॥ मयास्वपितरोदृष्टाःस्वप्नेचनरकेस्थिताः ॥ कस्यपुण्यस्यसामर्थ्यान्मोक्षंयान्तिद्विजोत्तम
॥ ३१ ॥ अयंमेसंशयःस्वामिन्प्रष्टुंतंत्वामुपागतः ॥ उपायःकश्चिदेवात्रकर्तव्योमुनिसत्तम ॥ ३२ ॥ एतद्वाक्यंततःश्रुत्वापर्वतोमुनि

नचावाक्यंभवेदिह ॥ ९७ ॥ एकादश्युवाच ॥ त्रिभुवनेषुचदेवेशचतुर्युगेषुसाम्प्रतम् ॥ त्रिषुलोकेषुसर्वत्रतादृशंकुरुमेप्रभो ॥ ९८ ॥
सर्वतीर्थप्रधानाहिसर्वविघ्नविनाशिनी ॥ सर्वसिद्धिकरीदेवीत्वत्प्रसादाद्भवाम्यहम् ॥ ९९ ॥ मामुपोष्यन्तियेभक्त्यातवभक्त्याजनार्दन ॥
सर्वसिद्धिर्भवेत्तेषांयदितुष्टोऽसिमेप्रभो ॥ १०० ॥ उपवासंचनक्तंचएकभक्तंकरोतिच ॥ तस्यवित्तंचधर्मंचमोक्षंवैदेहिमाधव ॥ १ ॥
विष्णुरुवाच ॥ यत्त्वंवदसिकल्याणितत्सर्वंचभविष्यति ॥ सर्वान्मनोरथान्भद्रेदास्यसित्वंचनान्यथा ॥ २ ॥ ममभक्ताश्चयेलोकेयेचभक्तास्तु
कार्त्तिके ॥ चतुर्युगेषुविख्यातास्त्रिषुलोकेषुवैतथा ॥ ३ ॥ त्वांचशक्तिंमहंमन्यएकादशीव्रतस्थिताः ॥ ममपूजांकरिष्यन्तिमोक्षगास्तेनसंशयः
॥ ४ ॥ तृतीयाचाष्टमीचैवनवमीचचतुर्दशी ॥ एकादशीविशेषेणतिथिरेषाहरिप्रिया ॥ सर्वतीर्थाधिकंपुण्यंसत्यंसत्यंनसंशयः ॥ ५ ॥ महादेव
उवाच ॥ इदंदत्त्वावरंतस्यैतिरोवाचोनसंशयः ॥ हृष्टापुष्टाचसंजाताएकादशीमहाव्रता ॥ ६ ॥ शत्रुंहंसिपरांतस्यददासिपरमांगतिम् ॥ त्वंहंसिसर्व
विघ्नानिसर्वसिद्धिवरप्रदा ॥ ७ ॥ उभयोःपक्षयोःपार्थतुल्यैवैकादशीशुभा ॥ नशुक्लानैवकृष्णाचविभेदंनैवकारयेत् ॥ ८ ॥ विभेदोनैवकर्त्तव्यः
समस्तव्रतकारिभिः ॥ दिवावायदिवारात्रौश्रृणोतिभक्तितत्परः ॥ ९ ॥ तिथिरेकाभवेत्सर्वापक्षयोरुभयोरपि ॥ उदयैकादशीस्वल्पाह्यन्तेचैवत्रयो
दशी ॥ ११० ॥ मध्येतुद्वादशीपूर्णात्रिस्पृशासाहरिप्रिया ॥ एकामुपोषयेत्तांवैसहस्रैकादशीफलम् ॥ ११ ॥ सहस्रगुणितंह्येवंद्वादश्यांपारणेकृते ॥
अष्टम्येकादशीषष्ठीतृतीयाचचतुर्दशी ॥ १२ ॥ पूर्वविद्धानकर्त्तव्यापरविद्धामुपोषयेत् ॥ एकादशीह्यहोरात्रंप्रभातेघटिकाभवेत् ॥ १३ ॥ साति
थिःपरिहर्तव्याउपोष्याद्वादशीयुता ॥ एवंविधामयाप्रोक्तापक्षयोरुभयोरपि ॥१४॥एकादश्यांप्रकुर्वीतह्युपवासंनरास्तुये ॥ तेयान्तिवैष्णवंस्थानंयत्रा
स्तेगरुडध्वजः ॥ १५ ॥ धन्यास्तेमानवालोकेविष्णुभक्तिपरायणाः ॥ एकादश्याश्चमाहात्म्यंसर्वकालेषुयःपठेत् ॥ १६ ॥ गोसहस्रफलंसोऽपिपुण्यं
प्राप्नोतिमानवः ॥ दिवावायदिवारात्रौयेवैश्रृण्वन्तिभक्तितः ॥ १७ ॥ ब्रह्महत्यादिपापेभ्योमुच्यन्तेनात्रसंशयः ॥ विष्णुधर्मसमंनास्तिगीतार्थं
चनृपोत्तम ॥ एकादशीसमंनास्तिव्रतंपापप्रणाशनम् ॥११८॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेएकादश्युत्पत्तिमुरवधोनामैकोन
चत्वारिंशोऽध्यायः॥३९॥युधिष्ठिरउवाच ॥ वन्देविष्णुंविभुंसाक्षाल्लोकत्रयसुखावहम्॥विश्वेशंविश्वकर्तारंपुराणंपुरुषोत्तमम्॥१॥ पृच्छामिदेवदेवेशसंश
योऽस्तिमहान्मम ॥ लोकानांचहितार्थायपापानांक्षयहेतवे ॥ २ ॥ मार्गशीर्षेऽसितपक्षेभवेदेकादशीतुया ॥ किंनामकोविधिस्तस्याःकोदेवस्तत्र
पूज्यते ॥ एतदाचक्ष्वमेस्वामिन्विस्तरेणयथातथम् ॥ ३ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ साधुपृष्टंत्वयाराजन्साधुतेविमलंयशः ॥ कथयिष्यामिराजे

न्द्रहरिवासरमुत्तमम् ॥ ४ ॥ उत्पन्नाचासितेपक्षेद्वादशीममवल्लभा ॥ मार्गशीर्षोत्पत्तिरितिममदेहसमुद्भवा ॥ ५ ॥ सुरासुरवधार्थायह्युत्पन्नाभरत
र्षभ ॥ कथिताचमयासावैतवाग्रेराजसत्तम ॥ ६ ॥ पूर्वाचैकादशीराजंस्त्रैलोक्येसचराचरे ॥ मार्गशीर्षेऽसितपक्षेह्युत्पत्तिरितिनामतः ॥ ७ ॥ अतः
परंप्रवक्ष्यामिमार्गशीर्षेसितातुया ॥ यस्याःश्रवणमात्रेणवाजपेयफलंलभेत् ॥८॥ मोक्षानामेतिसाप्रोक्तासर्वपापहरापरा ॥ देवंदामोदरंराजन्पूजयेच्च
प्रयत्नतः ॥ ९ ॥ तुलस्यामञ्जरीभिश्चधूपैर्दीपैःप्रयत्नतः ॥ पूर्वेणविधिनाचैवदशम्यैकादशीतथा ॥१०॥ मोक्षाचैकादशीनाम्नामहापातकनाशिनी ॥
रात्रौजागरणंकार्यंनृत्यगीतस्तवैर्मम ॥ ११ ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिदिव्यांपौराणिकींकथाम् ॥ यस्याःश्रवणमात्रेणसर्वपापक्षयोभवेत् ॥ १२ ॥
अधोयोनिगताश्चैवपितरोयस्यपापतः ॥ अस्याश्चपुण्यदानेनमोक्षंयान्तिनसंशयः ॥ १३ ॥ चम्पकेनगरेरम्येवैष्णवैश्चविभूषिते ॥ वैखानसो
नामनृपःपुत्रवत्पालयेत्प्रजाः ॥ १४ ॥ वसन्तिबहवोविप्रावेदवेदाङ्गपारगाः ॥ ऋद्धिमत्यःप्रजास्तस्यराज्ञोवैखानसस्यहि ॥ १५ ॥ एवंराज्यं
प्रकुर्वाणोरात्रौस्वप्नस्यमध्यतः ॥ पितॄन्स्वकीयान्सोऽपश्यदधोयोनिगतान्नृप ॥ १६ ॥ एवंदृष्ट्वाचतान्सर्वान्विस्मयाविष्टमानसः ॥ १७ ॥
॥ राजोवाच ॥ मयास्वपितरोदृष्टानरकोपगताद्विजाः ॥ तारयेतितनूजत्वमस्मान्निरयसागरात् ॥ १८ ॥ एवंब्रुवाणास्तेनूनंरोदमानामुहुर्मुहुः ॥
मयादृष्टाद्विजश्रेष्ठाएतस्माच्चनमेसुखम्॥१९॥एतद्राज्यंममममहत्सुखदायिनविद्यते॥अश्वागजास्तथासर्वेरोचन्तेमेनभोद्विजाः॥२०॥नदारानसुतामह्यंरो
चन्तेद्विजसत्तमाः ॥ किंकरोमिक्वगच्छामिहृदयंमेऽवरुध्यते ॥२१॥ तद्व्रतंतंतपोयोगंयनैवममपूर्वजाः ॥ मोक्षंप्रयान्तिसंद्योवैकथ्यतांचद्विजोत्तमाः ॥
॥ २२ ॥ पुत्रेतुजीवितप्रायेबलीयसिमहात्मनि ॥ पितास्तिनरकेघोरेतस्यपुत्रस्यकिंफलम् ॥ २३ ॥ ब्राह्मणाउचुः ॥ पर्वतस्यमुनेराजन्निकटेचा
श्रमोमहान् ॥ गम्यतांराजशार्दूलभूतंभव्यंविजानतः ॥ २४ ॥ तेषांश्रुत्वाततोवाक्यंराजावैखानसोमहान् ॥ जगामचाशुतत्रैवचाश्रमंपर्वतस्य
च ॥ २५ ॥ ब्राह्मणैर्वेष्टितोराजाराजभिश्चसमन्वितः ॥ आश्रमंविपुलंतस्यसंप्राप्तोराजसत्तमः ॥२६॥ तत्रग्वेदयजुर्वेदसामाध्ययनकोविदैः ॥ वेष्टितं
मुनिभिश्चैवद्वितीयमिववेधसम् ॥ २७ ॥ दृष्ट्वातंमुनिशार्दूलंराजावैखानसस्तथा ॥ दण्डवत्प्रणतिंकृत्वापस्पर्शचरणौमुनेः ॥ २८ ॥ पप्रच्छकुशलं
तस्यसप्तस्वङ्गेष्ववसौमुनिः ॥ राज्येनिष्कण्टकत्वंचराज्ञःसौख्यसमन्वितम् ॥ २९ ॥ राजोवाच ॥ तवप्रसादाद्ब्रह्मन्स्वामिन्कुशलंमेऽङ्गसप्तके ॥
भक्तायेविष्णुविप्रेषुकथंतेषांसविघ्नता ॥ ३० ॥ मयास्वपितरोदृष्टाःस्वप्नेचनरकेस्थिताः ॥ कस्यपुण्यस्यसामर्थ्यान्मोक्षंयान्तिद्विजोत्तम
॥ ३१ ॥ अयंमेसंशयःस्वामिन्प्रष्टुंतंत्वामुपागतः ॥ उपायःकश्चिदेवात्रकर्तव्योमुनिसत्तम ॥ ३२ ॥ एतद्वाक्यंततःश्रुत्वापर्वतोमुनि

सत्तमः ॥ ध्यानस्तिमितमेत्रोऽभूत्तपस्वीब्रह्मसंनिभः ॥ ३३ ॥ मुहूर्तमेकंध्यानस्थोभूपतिंप्रत्युवाचह ॥ ज्ञातंहितवराजेन्द्रपितॄणांपूर्वचेष्टितम् ॥
॥ ३४ ॥ पूर्वजन्मनितातस्तेक्षत्रियोराज्यगर्वितः ॥ सपत्न्याऋतुकालेतुराजधर्मप्रवर्तितः ॥ ३५ ॥ गतोग्रामेतुतांत्यक्त्वाकार्यार्थी
निजयोषितम् ॥ तवपित्रातुतस्याश्चनदत्तमृतुदानकम् ॥ ३६ ॥ तेनपापप्रभावेणनरकेपितृभिःसह ॥ पतितोराजशार्दूलतववतातःसुदारुणे ॥ ३७ ॥
ततःपुनरुवाचेदंराजावैखानसोमुनिम् ॥ केनव्रतप्रभावेणमोक्षस्तेषांभवेन्मुने ॥ ३८ ॥ मुनिरुवाच ॥ मार्गशीर्षेऽसितेपक्षेमोक्षानामेति
नामतः ॥ सर्वैश्चैतद्व्रतंकार्यंपित्रेपुण्यंप्रदीयताम् ॥ ३९ ॥ तेनपुण्यप्रभावेणमोक्षस्तेषांभविष्यति ॥ सत्यमेतन्महाभागब्रह्मणोवचनंयथा ॥ ४० ॥
मुनेर्वाक्यंततःश्रुत्वास्वगृहंपुनरागतः ॥ मार्गशीर्षस्तथामासःप्राप्तःकष्टेनतेनवै ॥ ४१ ॥ मुनेर्वाक्येनतत्कृत्वाव्रतंवैखानसोनृपः ॥ अददात्पुण्य
मखिलैःसार्धंपित्रेसभूमिपः ॥ ४२ ॥ दत्तेपुण्येक्षणेनैवपुष्पवृष्टिरभूद्दिवः ॥ वैखानसस्यतातोवैपितृभिर्मोक्षमाविशत् ॥ ४३ ॥ राजानंचा
न्तरिक्षेसगिरंपुण्यामुवाचह ॥ स्वस्तिस्वस्तीतितेपुत्रप्रोच्यचैवंदिवंगतः ॥ ४४ ॥ एवंयःकुरुतेराजन्मोक्षामेकादशींशुभाम् ॥ तस्यपापानि
नश्यन्तिमृतोमोक्षमवाप्नुयात् ॥ ४५ ॥ नातःपरतराकाचिन्मोक्षदैकादशीभवेत् ॥ पुण्यसङ्ख्यांनजानामिराजन्मेप्रियकृद्व्रतम् ॥ ४६ ॥ चिन्ता
मणिसमाह्येषानृणांमोक्षप्रदायिनी ॥ पठनाच्छ्रवणादस्यावाजपेयफलंलभेत् ॥ ४७ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्त०उमापतिनारद
संवादेमार्गशीर्षशुक्लमोक्षदैकादशीनामचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४० ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ पौषस्यकृष्णपक्षेतुकिंनामैकादशीभवेत ॥ किंनाम
कोविधिस्तस्याएतद्विस्तरतोवद ॥ एतदाख्याहिभोस्वामिन्कोदेवस्तत्रपूज्यते ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ कथयिष्यामिराजेन्द्रभवतःस्नेहबन्ध
नात् ॥ तुष्टिर्मेनतथाराजन्यज्ञैर्बहुलदक्षिणैः ॥ २ ॥ यथामेतुष्टिरायातिह्येकादशीव्रतेनवै ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकर्त्तव्योहरिवासरः ॥ ३ ॥ सत्यमेत
न्नवैमिथ्याधर्मिष्ठानांविशारद ॥ पौषस्यकृष्णपक्षेयासफलानामनामतः ॥ ४ ॥ तस्यांनारायणंदेवंपूजयेच्चयथाविधि ॥ पूर्वेणैवविधानेनकर्त्त
व्यैकादशीशुभा ॥ ५ ॥ नागानांचयथाशेषःपक्षिणांपन्नगाशनः ॥ देवानांचयथाविष्णुर्द्विपदानांयथाद्विजः ॥ ६ ॥ व्रतानांचतथाराजञ्छ्रेष्ठा
चैकादशीतिथिः ॥ तेजनाश्चैवभोराजन्पूज्यावैसर्वदामम ॥ ७ ॥ हरिवासरसंलीनाःकुर्वन्त्येकादशीव्रतम् ॥ इहैवधनसंयुक्तामृतामोक्षंलभन्ति
ते ॥ ८ ॥ सफलायांफलैराजन्पूजयेन्नामतोहरिम् ॥ नारिकेलफलैश्चैवक्रमुकैर्बीजपूरकैः ॥ ९ ॥ जम्बीरैर्दाडिमैश्चैवतथाधात्रीफलैःशुभैः ॥ लवङ्गै
र्बदरीभिश्चतथाम्रैश्चविशेषतः ॥ १० ॥ पूजयेद्देवदेवेशंधूपदीपैस्तथैवच ॥ सफलायांविशेषेणदीपदानंतुकारयेत ॥ ११ ॥ रात्रौजागरणंचैवकर्त्तव्यं

सहवैष्णवैः ॥ यावन्निमेषोनेत्रस्यतावज्जागर्तियोनिशि ॥ १२ ॥ एकाग्रमनसोराजंस्तस्यपुण्यंशृणुष्वहि ॥ तत्समोनास्तियज्ञोवैतीर्थंवातत्समंनहि ॥
॥ १३ ॥ सर्वव्रतानिराजेन्द्रकलांनार्हन्तिषोडशीम् ॥ एवंवर्षसहस्त्राणितपसानैवयत्फलम् ॥१४॥ तत्फलंसमवाप्नोतियःकरोतिद्विजागरम् ॥ श्रूयतां
राजशार्दूलसफलायाःकथाशुभा ॥ १५ ॥ चम्पावतीतिविख्यातापुरीमाहिष्मतस्यच ॥ बभूवुस्तस्यराजर्षेःपुत्राःपञ्चकुमारकाः ॥ १६ ॥ तेषांमध्ये
तुज्येष्ठोवैमहापापरतःसदा ॥ परदाराभिचारीचवेश्याशक्तश्चमद्यपः ॥ १७ ॥ पितुर्द्रव्यंतुतेनैवगमितंपापकर्मणा ॥ असद्वृत्तिरतोनित्यंभूसुराणांतु
निन्दकः ॥१८॥ वैष्णवानाञ्चदेवानांनित्यंनिन्दांकरोतिसः ॥ ईदृशंतुततोदृष्ट्वापुत्रंमाहिष्मतोनृपः ॥ १९ ॥ नाम्नातुलुम्पकइतिराजपुत्रेषुचापठत् ॥
राज्यान्निष्कासितस्तेनपित्राचैवतुबन्धुभिः ॥ २० ॥ सचैवंपरिवारैस्तुत्यक्तश्चपरिपन्थिवत् ॥ लुम्पकोऽपितथात्यक्तश्चिन्तयामासवैतदा ॥ २१ ॥
त्यक्तोऽहंबान्धवैःपित्राराज्यान्निष्कासितःकिल॥ इतिचिन्तयमानोऽसौमतिंपापेतदाकरोत् ॥२२॥ मयागन्तव्यमेवास्तुदारुणेगहनेवने ॥ तस्माच्चैव
पुरंसर्वंलुम्पयिष्याभिवैपितुः ॥ २३ ॥ इत्येवंसमतिंकृत्वालुम्पकोदैवयोगतः ॥ निर्जगामपुरात्तस्माद्गतोऽसौगहनेवने ॥ २४ ॥ जीवघातरतोनित्यं
स्तेयद्यूतकलानिधिः ॥ सर्वंचनगरंतेनमुषितंपापकर्मणा ॥२५॥ स्तेयाभिगामीनगरेगृहीतःसनिशाचरैः ॥ उवाचतान्सुतोऽहंवैराज्ञोमाहिष्मतस्यच॥
॥ २६ ॥ सतैर्मुक्तःपापकर्माचागतोविपिनंपुनः ॥ आमिषाभिरतोनित्यंतरोर्वैफलभक्षणे ॥ २७ ॥ आश्रमस्तस्यदुष्टस्ययत्राभूद्विपिनेघने ॥ अश्वत्थो
वर्त्तेनेतत्रजीर्णश्चबहुवार्षिकः ॥ २८ ॥ देवत्वंतस्यवृक्षस्यविपिनेवर्ततेमहत् ॥ तत्रैवनिवसंश्चैवलुम्पकःपापबुद्धिमान् ॥ २९ ॥ गतेबहुतिथेकालेकदा
चित्पुण्यसंचयात् ॥ पौषस्यकृष्णपक्षेतुदशम्यांदिवसेतथा ॥ ३० ॥ फलानिभुक्त्वावृक्षाणांरात्रौशीतेनपीडितः ॥ लुम्पकोनामपापिष्ठोवस्त्रहीनो
गतेक्षणः ॥ ३१ ॥ पीड्यमानोऽतिशीतेनहरिवृक्षसमीपतः ॥ ननिद्रानसुखंतस्यगतप्राणइवाभवत् ॥ ३२ ॥ आच्छाद्यदशनैरास्यमेवंनीतानिशा
खिला ॥ भानूदयेऽपिपापिष्ठोनलेभेचेतनांतदा ॥ ३३ ॥ लुम्पकोगतसंज्ञस्तुसफलायादिनेतथा ॥ रवौमध्यंगतेचैवसंज्ञांलेभेसलुम्पकः ॥ ३४ ॥
इतस्ततोविलोक्याथव्यथितश्चतदासनात् ॥ स्खलत्पद्भ्यांप्रचलितःखञ्जन्निवमुहुर्मुहुः ॥ ३५ ॥ वनमध्येगतस्तत्रक्षुत्क्षामःपीडितोऽभवत् ॥
नशक्तिर्जीवघातेतुलुम्पकस्यदुरात्मनः ॥ ३६ ॥ फलानिचतदाराजन्नाजहारसलुम्पकः ॥ यावत्समागतस्तत्रतावदस्तंगतोरविः ॥ ३७ ॥ किंभवि
ष्यतिताततेतिसविलापंचकारह ॥ फलानितत्रभूरीणिवृक्षमूलेन्यवेशयत् ॥ ३८ ॥ इत्युवाचफलैरेभिःश्रीपतिस्तुष्यतांहरिः ॥ इत्युक्त्वालुम्पकश्चैव
निद्रांलेभेनवैनिशि ॥ ३९ ॥ रात्रौजागरणंमेनेविष्णुस्तस्यदुरात्मनः ॥ फलैस्तुपूजनंमेनेसफलायास्तथानघ ॥ ४० ॥ अकस्माद्व्रतमेवैतत्कृतवान्वै

दिवितत्कालमुत्पन्नावागुवाचाशरीरिणी॥४२॥
सलुम्पकः ॥ तेनपुण्यप्रभावेणप्राप्तंराज्यमकण्टकम् ॥ ४१ ॥ सूर्यस्योदयनंयावत्तावद्विष्णुर्जगामह ॥ दिव्याभरण
राज्यंप्राप्स्यसिपुत्रत्वंसफलायाःप्रसादतः ॥ तथेत्युक्तेतुवचसिदिव्यरूपधरोऽभवत ॥ ४३ ॥ मतिरासीत्ततस्तस्यपरमावैष्णवीनृप ॥ ४५ ॥
शोभाढ्योलेभेराज्यमकण्टकम् ॥ ४४ ॥ कृतंराज्यंतुतेनैवंवर्षाणिदशपञ्चच ॥ मनोज्ञास्तस्यपुत्रास्तुदाराःकृष्णप्रसादतः ॥ इहलोके
आशुराज्यंपरित्यज्यपुत्रेचैवसमर्प्यच ॥ गतःकृष्णस्यसांनिध्यंयत्रगत्वानशोचति ॥ ४६ ॥ एवंयंःकुरुतेसजन्सफलाव्रतमुत्तमम् ॥ पठना
सुखंप्राप्यमृतोमोक्षमवाप्नुयात् ॥ ४७ ॥ धन्यास्तेमानवालोकेसफलायांचयेरताः ॥ तेषांचसफलंजन्मनात्रकार्याविचारणा ॥ ४८ ॥ पठना
च्छ्रवणाच्चैवकरणाच्चविशांपते ॥ राजसूयस्ययज्ञस्यफलमाप्नोतिमानवः ॥ ४९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेपौष
कृष्णासफलैकादशीनामैकचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४१ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ कथितावैत्वयाकृष्णसफलैकादशीशुभा ॥ कथयस्वप्रसादेन
शुक्लपक्षस्ययाभवेत् ॥ १ ॥ किन्नामकोविधिस्तस्याःकोदेवस्तत्रपूज्यते ॥ कस्मैतुष्टोहृषीकेशस्त्वमेवपुरुषोत्तमः ॥ २ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥
शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिशुक्लापौषस्ययाभवेत् ॥ कथयामिमहाराजलोकानांहितकाम्यया ॥ ३ ॥ पूर्वेणविधिनाराजन्कर्त्तव्यैषाप्रयत्नतः ॥ पुत्रदा
नामनाम्नासासर्वपापहरापरा ॥ ४ ॥ नारायणोऽधिदेवोऽस्याःकामदःसिद्धिदायकः ॥ नातःपरतराकाचित्त्रैलोक्येसचराचरे ॥ ५ ॥ विद्या
वन्तंयशस्वन्तंकरोतिचनरंहरिः ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिकथांपापहरांपराम् ॥ ६ ॥ भद्रावत्यांपुराह्यासीत्पुर्यांराजासुकेतुमान् ॥ तस्यराज्ञ
स्तथाराज्ञीचम्पकानामवर्त्तते ॥ ७ ॥ पुत्रहीनेनराज्ञाचकालोनीतोमनोरथैः ॥ नैवात्मजंनृपोलेभेवंशकर्त्तारमेवच ॥ ८ ॥ तेनैवराज्ञ
धर्मेणचिन्तितंबहुकालतः ॥ किंकरोमिक्वगच्छामिसुतप्राप्तिःकथंभवेत् ॥ ९ ॥ नराष्ट्रेनपुरेसौख्यंलेभेराजासुकेतुमान् ॥ साध्व्यास्वकान्तया
सार्धंप्रत्यहंदुःखितोऽभवत् ॥ १० ॥ तावुभौदम्पतीनित्यंचिन्ताशोकपरायणौ ॥ पितरोऽस्यजलंदत्तंकवोष्णमुपभुञ्जते ॥ ११ ॥ राज्ञाः
पश्चान्नपश्यामोयोऽस्मान्संतर्पयिष्यति ॥ इत्येवंसंस्मरन्तोऽस्यदुःखिताःपितरोऽभवन् ॥ १२ ॥ नबान्धवानमित्राणिनामात्याःसुहृद ॥ ४४ ॥
स्तथा ॥ रोचयन्त्यस्यभूपस्यनगजाश्वाःपदातयः ॥ १३ ॥ नैराश्यंभूपतेस्तस्यनित्यंमनसिवर्त्तते ॥ नरस्यपुत्रहीनस्यनास्तिवैजन्मनःफलम्
॥ १४ ॥ अपुत्रस्यगृहंशून्यंहृदयंदुःखितंसदा ॥ पितृदेवमनुष्याणांनानृणत्वंसुतंविना ॥ १५ ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसुतमुत्पादयेन्नरः ॥
इहलोकेयशस्तेषांपरलोकेशुभागतिः ॥ १६ ॥ येषांतुपुण्यकर्तॄणांपुत्रजन्मगृहेभवेत् ॥ आयुरारोग्यसंपत्तिस्तेषांगेहेप्रवर्तते ॥ १७ ॥ पुत्र

जन्मगृहेयेषांलोकानांपुण्यकारिणाम् ॥ पुण्यंविनानचप्राप्तिर्विष्णुभक्तिविनानृप ॥ १८ ॥ पुत्राश्चसंपदोवापिनिश्चयादितिमेमतिः ॥ एवं
चिन्तयमानोऽसौनशर्मलभतेनृपः ॥ १९ ॥ प्रत्यूषेऽचिन्तयद्राजानिशीथेऽचिन्तयत्ततः ॥ स्वयमात्मविनाशंचचिन्तयामासकेतुमान् ॥
॥ २० ॥ आत्मघातेदुर्गतिंचचिन्तयित्वातदानृपः ॥ दृष्ट्वात्मदेहंपतितमपुत्रत्वंतथैवच ॥ २१ ॥ पुनर्विचार्यात्मबुद्ध्याआत्मनोहित
कारणम् ॥ अश्वारूढस्ततोराजाजगामगहनंवनम् ॥ २२ ॥ पुरोहितादयःसर्वेनजानन्तिगतंनृपम् ॥ गम्भीरेविपिनेराजामृगपक्षि
निषविते ॥ २३ ॥ विचचारतदाराजावनवृक्षान्विलोकयन् ॥ वटानश्वत्थबिल्वांश्चखर्जूरान्पनसांस्तथा ॥ २४ ॥ बकुलान्सप्तपर्णांश्चतिन्दुकां
स्तिलकानपि ॥ शालांस्तालांस्तमालांश्चददर्शसरलान्नृपः ॥ २५ ॥ इङ्गुदीककुभांश्चैवश्लेष्मातकनगांस्तथा ॥ शल्लकान्करमर्दांश्चपाट
लान्बदरानपि ॥ २६ ॥ अशोकांश्चपलाशांश्चशृगालाञ्शशकानपि ॥ वनमार्जारमहिषाञ्छल्लकांश्चमरानपि ॥ २७ ॥ ददर्शभुजगान्राजा
वल्मीकादर्धनिःसृतान् ॥ तथावनगजान्मत्तान्कलभैःसहसंगतान् ॥ २८ ॥ यूथपांश्चचतुर्दन्तान्करिणीयूथमध्यगान् ॥ तान्दृष्ट्वाचिन्त
यामासआत्मनःसगजान्नृपः ॥ २९ ॥ तेषांसबिचरन्मध्येराजाशोभामवापह ॥ महदाश्चर्यसंयुक्तंददर्शविपिनंनृपः ॥ ३० ॥ मार्गेशिवा
रुताञ्छृण्वन्नुलूकविरुतंतथा ॥ तांस्तानृक्षमृगान्पश्यन्बभ्रामवनमध्यतः ॥ ३१ ॥ एवंददर्शगहनंनृपोमध्यगतेरवौ ॥ क्षुत्तृड्भ्यांपीडितो
राजाइतश्चेतश्चधावति ॥ ३२ ॥ नृपतिश्चिन्तयामाससंशुष्कगलकन्धरः ॥ मयातुकिंकृतंकर्मप्राप्तंदुःखंयदीदृशम् ॥ ३३ ॥ मयावैतोषिता
देवायज्ञैःपूजाभिरेवच ॥ तथवब्राह्मणादानैस्तोषितामिष्टभोजनैः ॥ ३४ ॥ प्रजाश्चैवसदाकालंपुत्रवत्पालिताभृशम् ॥ कस्माद्दुःखंमयाप्राप्त
मीदृशंदारुणंमहत् ॥ ३५ ॥ इतिचिन्तापरोराजाजगामैवाग्रतोवनम् ॥ सुकृतस्यप्रभावेणसरोदृष्टमनुत्तमम् ॥ ३६ ॥ मीनसंस्पृश्यमानंच
पद्मैश्चपरिशोभितम् ॥ कारण्डैश्चक्रवाकैश्चराजहंसैश्चशोभितम् ॥ ३७ ॥ मकरैर्बहुभिर्मत्स्यैरन्यैर्जलचरैर्युतम् ॥ समीपेसरसस्तस्यमुनीनामा
श्रमान्बहून् ॥ ३८ ॥ ददर्शराजालक्ष्मीवाञ्छकुनैःशुभशंसिभिः ॥ दक्षिणंप्रास्फुरन्नेत्रमथसव्येतरःकरः ॥ ३९ ॥ प्रास्फुरन्नृपतेस्तस्य
कथयञ्शोभनंफलम् ॥ तस्यतीरेमुनीन्दृष्ट्वाकुर्वाणान्निगमंजपम् ॥ ४० ॥ हर्षेणमहताविष्टोबभूवनृपसत्तमः ॥ अवतीर्यहयात्तस्मान्मुनीना
मग्रतःस्थितः ॥ ४१ ॥ पृथक्पृथग्ववन्देऽसौमुनींस्ताञ्शंसितव्रतान् ॥ कृताञ्जलिपुटोभूत्वादण्डवच्चपुनःपुनः ॥ प्रत्यूचुस्तेऽपिमुनयः
प्रसन्नानृपतेवयम् ॥ ४२ ॥ राजोवाच ॥ केभवन्तोऽत्रकथ्यन्तांकाचाख्याभवतामपि ॥ किमर्थंसंगतायूयंसत्यंवदतमेऽग्रतः ॥ ४३ ॥ मुनय

ऊचुः ॥ विश्वेदेवावयंराजन्स्नानार्थमिहचागताः ॥ माघोनिकटमायातएतस्मात्पञ्चमेऽहनि ॥ ४४ ॥ अद्यचैकादशीराजन्पुत्रदानामनामतः ॥
पुत्रंददात्यसौतस्मात्पुत्रदाकारिणांनृणाम् ॥ ४५ ॥ राजोवाच ॥ एषवैसंशयोमह्यंपुत्रस्योत्पादनेमहान् ॥ यदितुष्टाभवन्तोवैपुत्रो
मेदीयतांतदा ॥ ४६ ॥ मुनयऊचुः ॥ अद्यैवदिवसेराजन्पुत्रदानामवर्तते ॥ एकादशीतिविख्यातंक्रियतांव्रतमुत्तमम् ॥ ४७ ॥ अभिषेका
त्ततोऽस्माकंकेशवस्यप्रसादतः ॥ अवश्यंतवराजेन्द्रपुत्रप्राप्तिर्भविष्यति ॥ ४८ ॥ इत्येवंवचनात्तेषांकृतंराज्ञाव्रतोत्तमम् ॥ मुनीनामुपदेशेन
पुत्रदायाविधानतः ॥ ४९ ॥ द्वादश्यांपारणंकृत्वामुनीन्नत्वापुनःपुनः ॥ आजगामगृहंराजाराज्ञीगर्भमथादधौ ॥ ५० ॥ पुत्रोजातःसूतिकाले
तेजस्वीपुण्यकर्मणा ॥ पितरंतोषयामासप्रजापालोबभूवसः ॥ ५१ ॥ तस्माद्राजन्प्रकर्त्तव्यंपुत्रदाव्रतमुत्तमम् ॥ लोकानांतुहितार्थायतवाग्रे
कथितंमया ॥ ५२ ॥ एकचित्तास्तुयेमर्त्याःकुर्वन्तिपुत्रदाव्रतम् ॥ पुत्रान्प्राप्येहलोकेतुमृतास्तेस्वर्गगामिनः ॥ पठनाच्छ्रवणाद्राजन्नग्निष्टोमफलं
लभेत् ॥ ५३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर० उमापतिनारदसंवादेपौषशुक्लपुत्रदैकादशीनामद्विचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४२ ॥ युधिष्ठिर
उवाच ॥ साधुकृष्णजगन्नाथआदिदेवजगत्पते ॥ कथयस्वप्रसादेनकृपांकुरुममोपरि ॥ १ ॥ माघस्यकृष्णपक्षेतुकावाचैकादशीभवेत् ॥ किं
नामकोविधिस्तस्याएतद्विस्तरतोवद ॥ २ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ शृणुत्वंनृपशार्दूलकृष्णामाघस्ययाभवेत् ॥ षट्तिलानामविख्यातासर्वपाप
प्रणाशिनी ॥ ३ ॥ षट्तिलायाःशृणुष्वत्वंकथांपापहरांशुभाम् ॥ यांपुलस्त्योमुनिश्रेष्ठोदाल्भ्यंप्रतिसमुक्तवान् ॥ ४ ॥ दाल्भ्यउवाच ॥
मर्त्यलोकमनुप्राप्ताःपापंकुर्वन्तिजन्तवः ॥ ब्रह्महत्यादिपापैश्चयुक्तायेगोवधादिभिः ॥ ५ ॥ परद्रव्यापहाराश्चपरव्यसनमोहिताः ॥ कथंनयान्ति
नरकंब्रह्मंस्तद्ब्रूहितत्त्वतः ॥ ६ ॥ अनायासेनभगवन्दानेनाल्पेनकेनचित् ॥ पापंप्रशमनंयातिएतन्मेवक्तुमर्हसि ॥ ७ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥
साधुसाधुमहाभागगुह्यमेतत्सुदुर्लभम् ॥ यन्नकस्यचिदाख्यातंविष्णुब्रह्मेन्द्रदैवतैः ॥ ८ ॥ तदहंकथयिष्यामित्वयापृष्टोद्विजोत्तम ॥ माघमासे
तुसंप्राप्तेशुचिःस्नातोजितेन्द्रियः ॥ ९ ॥ कामक्रोधाभिमानेर्ष्यालोभपैशुन्यवर्जितः ॥ देवदेवंचसंस्मृत्यपादौप्रक्षाल्यवारिभिः ॥ १० ॥ भूमा ॥ ४५ ॥
वपतितंगृह्यगोमयंतत्रमानवः ॥ तिलान्प्रक्षिप्यकार्पासंपिण्डिकाश्चैवकारयेत् ॥ ११ ॥ अष्टोत्तरशतंचैवनात्रकार्याविचारणा ॥ ततोमाघेचसं
प्राप्तेह्याषाढर्क्षंभवेद्यदि ॥ १२ ॥ मूलंवाकृष्णपक्षस्यैकादशीनियमांस्ततः ॥ गृह्णीयात्पुण्यकालेचविधानंतत्रमेशृणु ॥ १३ ॥ देवदेवंसमभ्यर्च्य

१ 'आदौ चैव' इ० पा०।

सुस्नातः प्रयतः शुचिः ॥ कृष्णनामानिसंकीर्त्यपुनःप्रस्खलितादिषु ॥ १४ ॥ रात्रौजागरणंकुर्यादादौहोमंचकारयेत् ॥ अर्चयेद्देवदेवेशं
द्वितीयेऽह्निपुनर्हरिम् ॥ १५ ॥ चन्दनागुरुकर्पूरैर्नैवेद्यंकृसरंतथा ॥ संस्मृत्यनाम्नाचततःकृष्णाख्येनपुनःपुनः ॥ १६ ॥ कूष्माण्डैर्नारिकेलैश्च
ह्यथवाबीजपूरकैः ॥ सर्वाभावेऽपिविप्रेन्द्रशस्तपूगफलैर्वृतम् ॥ अर्घंदद्याद्विधानेनपूजयित्वाजनार्दनम् ॥ १७ ॥ कृष्णकृष्णकृपालुस्त्व
मगतीनांगतिर्भव ॥ संसारार्णवमग्नानांप्रसीदपुरुषोत्तम ॥ १८ ॥ नमस्तेपुण्डरीकाक्षनमस्तेविश्वभावन ॥ सुब्रह्मण्यनमस्तेऽस्तुमहा
पुरुषपूर्वज ॥ गृहाणार्घ्यंमयादत्तंलक्ष्म्यासहजगत्पते ॥ १९ ॥ इत्यर्घमन्त्रः ॥ ततस्तुपूजयेद्विप्रमुदकुम्भंप्रदापयेत् ॥ छत्रोपानहवस्त्रैश्चकृष्णो
मेप्रीयतामिति ॥ २० ॥ कृष्णाधेनुःप्रदातव्यायथाशक्तिद्विजोत्तमे ॥ तिलपात्रंद्विजश्रेष्ठदद्यात्पात्रविचक्षणः ॥ २१ ॥ स्नानेप्राशनकेशस्ता
स्तथाकृष्णतिलामुने ॥ तान्प्रदद्यात्प्रयत्नेनयथाशक्तिद्विजोत्तमे ॥ २२ ॥ तिलप्ररोहजाःक्षेत्रेयावत्सङ्ख्यास्तिलाद्विज ॥ तावद्वर्षसहस्राणि
स्वर्गलोकेमहीयते ॥ २३ ॥ तिलस्नायीतिलोद्वर्तीतिलहोमीतिलोदकी ॥ तिलदाताचभोक्ताचषट्तिलाःपापनाशनाः ॥ २४ ॥ युधिष्ठिरउवाच॥
कृष्णकृष्णंमहाबाहोनमस्तेविश्वभावन ॥ षट्तिलैकादशीभूतंकीदृशंफलमस्तिवै ॥ सोपाख्यानंममब्रूहियदितुष्टोऽसियादव ॥२५॥ श्रीकृष्णउवाच॥
शृणुराजन्यथावृत्तंदृष्टंतत्कथयामिते ॥ मर्त्यलोकेपुराह्यासीद्ब्राह्मण्येकाचनारद ॥ २६ ॥ व्रतचर्यारतानित्यंदेवपूजारतासदा[1] ॥ मासोपवास
निरतांममभक्ताचसर्वदा ॥ २७ ॥ कृष्णोपवाससंयुक्तामम पूजापरायणा ॥ शरीरंक्लेशितंचैवउपवासैर्द्विजोत्तम ॥ २८॥ देवानांब्राह्मणानांचकुमारीणां
चभक्तितः ॥ गृहादिकंप्रयच्छन्तीसर्वकालंमहासती ॥ २९ ॥ अतिकृच्छ्ररतासातुसर्वकालंतुवद्विज ॥ नदत्ताभिक्षुकेभिक्षाब्राह्मणानचतर्पिताः ॥३०॥
ततःकालेनमहतामयावैचिन्तितंद्विज ॥ शुद्धमस्याःशरीरंहिव्रतैःकृच्छ्रैर्नसंशयः ॥ ३१ ॥ अर्चितोवैष्णवोलोकःकायक्लेशेनवैतया ॥ नदत्तमन्नदानंहि
येनतृप्तिःपराभवेत् ॥ ३२ ॥ एवंज्ञात्वाअहंपार्थमर्त्यलोकमुपागतः ॥ कपालंरूपमास्थायभिक्षापात्रेचयाचिता ॥ ३३ ॥ कस्मात्त्वमागतोब्रह्म
न्कयासिवदमेऽग्रतः ॥ पुनरेवमयाप्रोक्तंदेहिभिक्षांचसुन्दरि ॥ ३४ ॥ तयाकोपेनमहतामृत्पिण्डस्ताम्रभाजने ॥ क्षिप्तोयावदहंब्रह्मन्पुनःस्वर्गंगत
स्ततः ॥ ३५ ॥ ततःकालेनमहतातापसीसुमहाव्रता ॥ सदेहास्वर्गमायाताव्रतचर्याप्रभावतः ॥ ३६ ॥ मृत्पिण्डिकाप्रदानेनगृहंप्राप्तंमनोरमम् ॥
संजातंचैवराजर्षेधान्यराशिविवर्जितम् ॥ ३७ ॥ गृहंयावन्निरीक्षेतनकिंचित्तत्रपश्यति ॥ तावद्गृहाद्विनिष्क्रान्तामामान्तेचागतानृप ॥ ३८ ॥ क्रोधेन

१ 'एकादश्यामुपोषितः' इ० पा०।

महताविष्टमिदंवचनमब्रवीत् ॥ मयाव्रतैश्चकृच्छ्रैश्चउपवासैरनेकशः ॥ ३९ ॥ पूजयाराधितोदेवःसर्वलोकस्यपालकः ॥ नतत्रदृश्यतेकिंचिद्गृहेमम
जनार्दन ॥४०॥ ततश्चोक्तंमयातस्यैगृहंगच्छमहाव्रते ॥ आगमिष्यन्तिसुतरांकौतूहलसमन्विताः ॥४१॥ देवपत्न्योहिद्रष्टुंत्वांविस्मयाभिसमन्विताः॥
द्वारंनोद्घाटयविनाषट्तिलापुण्यवाचनात् ॥ ४२ ॥एवमुक्तामयासातुगतावैमानुषीतदा ॥अत्रान्तरेसमायातादेवपत्न्यश्चपाण्डव॥४३॥ताभिश्चकथितं
तत्रत्वांद्रष्टुंहिसमागताः ॥ द्वारमुद्घाटयस्वाद्यत्वांप्रपश्यामशोभने ॥ ४४ ॥ मानुष्युवाच ॥ यदिमद्दर्शनंकार्यंसत्यंवाच्यंविशेषतः ॥ दत्तमे
षट्तिलापुण्यंद्वारोद्घाटनकारणात् ॥ ४५ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ एकापिमावदत्तत्रषट्तिलैकादशीव्रतम् ॥ अन्ययाकथितंतत्रद्रष्टव्यामानुषी
मया ॥ ४६ ॥ ततोद्वारंसमुद्घाटयदृष्टाताभिश्चमानुषी ॥ नदेवीनचगन्धर्वीनासुरीनचपन्नगी ॥ ४७ ॥ दृष्टापूर्वंतथानारीयादृशीयंनृपर्षभ ॥
देवीनामुपदेशेनषट्तिलायाव्रतंकृतम् ॥ ४८ ॥ मानुष्यासत्यव्रतयाभुक्तिमुक्तिफलप्रदम् ॥ रूपकान्तिसमायुक्ताक्षणेनसमवापसा ॥ ४९ ॥
धनंधान्यंचवस्त्रादिसुवर्णरौप्यमेवच ॥ भवनंसर्वसंपन्नंषट्तिलायाःप्रभावतः ॥ ५० ॥ रूपकान्तिसमायुक्ताक्षणेनसमपद्यत ॥ अतितृष्णानकर्तव्या
वित्तशाठ्यंविवर्जयेत् ॥ ५१ ॥ आत्मवित्तानुसारेणतिलान्वस्त्राणिदापयेत् ॥ लभतेचैवमारोग्यंनरोजन्मनिजन्मनि ॥ ५२ ॥ नदारिद्र्यं
नकष्टत्वंनचदौर्भाग्यमेवच ॥ संभवेद्वैनृपश्रेष्ठषट्तिलासमुपोषणात् ॥ ५३ ॥ अनेनविधिनाभूपतिलदातानसंशयः ॥ मुच्यतेपातकैःसर्वैरनाया
सेनमानवः ॥ ५४ ॥ दानंचविधिवत्पात्रेसर्वपातकनाशनम् ॥ नानर्थःकश्चिन्नायासःशरीरेनृपसत्तम ॥ ५५ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणे
पञ्चप० उत्तर० उमापतिनारदसंवादेमाघकृष्णाषट्तिलैकादशीनामत्रिचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४३ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ साधुकृष्णत्वयाप्रोक्तमादि
देवोभवान्प्रभो ॥ स्वेदजाअण्डजाश्चैवउद्भिज्जाश्चजरायुजाः॥१॥तेषांकर्ताविकर्तात्वंपालकःक्षयकारकः ॥ माघस्यकृष्णपक्षेतुषट्तिलाकथितात्वया॥
॥ २ ॥ शुक्लेचकाभवेद्देवकथयस्वप्रसादतः ॥ किंनामकोविधिस्तस्याःकोदेवस्तत्रपूज्यते ॥ ३ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ कथयिष्यामिराजेन्द्रशुक्ले
माघस्ययाभवेत ॥ जयानामेतिविख्यातासर्वपापहरापरा ॥ ४ ॥ पवित्रापापहर्त्रीचकामदामोक्षदानृणाम् ॥ ब्रह्महत्यापहन्त्रीचपिशाचत्व
विनाशिनी ॥ ५ ॥ नैवतस्याव्रतेचीर्णेप्रेतत्वंजायतेनृणाम् ॥ नातःपरतराकाचित्पापघ्नीमोक्षदायिनी ॥ ६ ॥ एतस्मात्कारणाद्राजन्कर्तव्यासा
प्रयत्नतः ॥ श्रूयतांराजशार्दूलकथापौराणिकीशुभा ॥ ७ ॥ पद्मेचपुराणेऽस्यामहिमाकथितोमया ॥ एकदानाकलोकेवाइन्द्रोराज्यंचकारह
॥ ८ ॥ देवास्तत्रसुखेनैवनिवसन्तिमनोरमे ॥ पीयूषपाननिरताअप्सरोगणसेविताः ॥ ९ ॥ नन्दनंतुवनंतत्रपारिजातोपसेवितम् ॥ रमयन्ति

रमन्तेऽत्रअप्सरोभिर्दिवौकसः ॥ १० ॥ एकदारममाणोऽसौदेवेन्द्रःस्वेच्छयानृप ॥ नर्त्तयामासवैहर्षात्पञ्चाशत्कोटिनायकः ॥ ११ ॥ गन्धर्वास्तत्रगायन्तिगन्धर्वःपुष्पदन्तकः॥ चित्रसेनस्तुतत्रैवचित्रसेनसुतातथा ॥१२॥ मालिनीतिचनाम्नातुचित्रसेनस्ययोषिता ॥ मालिन्यास्तुसमुत्पन्ना पुष्पवन्तीचनामतः ॥ १३ ॥ पुष्पदन्तस्यपुत्रोऽसौमाल्यवान्नामनामतः ॥ पुष्पवन्त्याश्चरूपेणमाल्यवानतिमोहितः ॥ १४ ॥ तयाह्येवंकटाक्षैश्चमाल्यवांश्चवशीकृतः ॥ लावण्यरूपसंपन्नंतस्याहूर्पंनिशानय ॥ १५ ॥ बाहूतस्याश्चकामेनकण्ठपाशौकृताविव ॥ कर्णान्तेतुनयनेरक्तान्ते घूर्णितेतथा ॥ १६ ॥ कर्णौतुशोभनौतस्याःकुण्डलाभ्यांनृपोतम ॥ कम्बुग्रीवायुतासैवदिव्यमभरणभूषिता ॥ १७ ॥ पीनोन्नतौकुचौतस्यास्तौ हेमकलशाविव ॥ मध्यंक्षामंचचावङ्कचामुष्टिग्राह्यमनुत्तमम् ॥ १८ ॥ नितम्बौविस्तृतौचास्याविस्तीर्णाजघनस्थली ॥ चरणौशोभमानौचरक्तोत्पलसमद्युती ॥ १९ ॥ ईदृश्यापुष्पवन्त्यासमाल्यवानतिमोहितः ॥ शक्रस्यपरितोषायनृत्यार्थंतौसमागतौ ॥ २० ॥ गायमानौतुतौतत्र अप्सरोगणसेवितौ ॥ मदनाधिपरीताङ्गौपुष्पवन्तीचमाल्यवान् ॥ २१ ॥ परस्परानुरागेणव्यामोहवशमागतौ ॥ नशुद्धंगानंगायेतांचित्तभ्रमसमन्वितौ ॥ २२ ॥ बद्धदृष्टीतथान्योन्यंकामबाणवशंगतौ ॥ ज्ञात्वालेखर्षभस्तत्रसंगतंमानसंतयोः ॥ २३ ॥ तालक्रियामानलोपात्तथागीतविसर्जनात्॥ चिन्तयित्वातुमघवाह्यवमानंतथात्मनः ॥२४॥कुपितश्चतयोरर्थेशापंदास्यन्निदंजगौ॥ धिग्धिग्वांपतितौमूढावाज्ञाभङ्गकृतौमम ॥२५॥ युवांपिशाचौभवतांदम्पतीभावधारिणौ ॥ मत्यलोकमनुप्राप्तौभुञ्जानौकर्मणःफलम् ॥ २६ ॥ एवंमघवताशप्तावुभौदुःखितमानसौ ॥ हिमवन्तंगिरिंप्राप्ताविन्द्रशापाद्विमोहितौ ॥ २७ ॥ उभौपिशाचतांप्राप्तौदारुणंदुःखमेवच ॥ संतप्तमानसौतत्रहिमकृच्छ्रगतावुभौ ॥ २८ ॥ गन्धर्वत्वमप्सरस्त्वंनजानीतोविमोहितौ ॥ पीडयमानोनिदाघेनदेहपातकजेनच ॥ २९ ॥ ननिशायांसुखंशान्तिलभेतेकर्मपीडितौ ॥ परस्परंवदमानौचरेतुर्गिरिगह्वरे॥ ॥ ३० ॥ पीड्यमानौतुशीतेनतुषारप्रभवेणतौ ॥ दन्तघर्षंप्रकुर्वाणौरोमाञ्चितवपुर्धरौ ॥ ३१ ॥ ऊचेपिशाचःसतदातांपत्नींस्वांपिशाचिकाम् ॥ किमनल्पंकृतंपापंदारुणंरोमहर्षणम्॥३२॥ येनप्राप्तंपिशाचत्वंस्वेनदुष्कृतकर्मणा ॥ नरकंदारुणंमत्वापिशाचत्वंचदुःखदम् ॥३३॥तस्मात्सर्वप्रयत्नेन नपातकंनसमाचरेत् ॥ इतिचिन्तापरौतत्रतावास्तांदुःखकर्शितौ ॥ ३४ ॥ दैवयोगात्तयोःप्राप्तामाघस्यैकादशीतिथिः ॥ जयानामेतिविख्याता तिथीनामुत्तमातिथिः ॥ ३५ ॥ तस्मिन्दिनेतुसंप्राप्तेतावाहारविवर्जितौ ॥ आसातेतत्रनृपतेजलपानविवर्जितौ ॥ ३६ ॥ नक्तोजीवघातश्चन पत्रफलभक्षणम् ॥ अश्वत्थस्यसमीपेतौसर्वदादुःखसंयुतौ ॥ ३७ ॥ रविरस्तंगतोराजंस्तथैवस्थितयोस्तयोः ॥ प्राप्ताचैवनिशाघोरादारुणा

प्राणहारिणी ॥ ३८ ॥ वेपमानौततस्तौतुततःसुषुपतुःक्षितौ ॥ परस्परेणसंलग्नौगात्रयोर्भुजयोरपि ॥ ३९ ॥ ननिद्रांनरतंतत्रनतौसौख्यमविंद
ताम् ॥ एवंतौराजशार्दूलशापेनेन्द्रस्यपीडितौ ॥ ४० ॥ इत्थंतयोर्दुःखितयोर्निर्जगामनिशीथिनी ॥ मार्तण्डउदयंप्राप्तोद्वादशीदिवसागमे ॥
॥ ४१ ॥ मयातुगजशार्दूलतयोर्मुक्तिर्धृताहृदि ॥ जयायाःसुव्रतंचीर्णंरात्रौजागरणंकृतम् ॥ ४२ ॥ तस्माद्व्रतप्रभावाच्चयथाजातंतथाशृणु ॥ द्वादशी
दिवसेप्राप्तेतथाचीर्णंजयाव्रते ॥४३॥ विष्णोःप्रभावान्नृपतेपिशाचत्वंतयोर्गतम्॥पुष्पवन्तीमाल्यवन्तौपूर्वरूपौबभूवतुः॥४४॥पुरातनस्नेहयुतौपूर्वाल
ङ्कारधारिणौ॥विमानमधिरूढौतौगतौनाकेमनोरमे ॥४५॥देवेन्द्रस्याग्रतोगत्वाप्रणामंचक्रतुर्मुदा॥ तथाविधौतुतौदृष्ट्वामघवाविस्मितोऽब्रवीत्॥४६॥
इन्द्रउवाच ॥ वदतंकेनपुण्येनपिशाचत्वंहिवांगतम् ॥ ममशापंचसंप्राप्तौकेनदेवेनमोचितौ ॥ ४७ ॥ माल्यवानुवाच ॥ वासुदेवप्रसादेन
जयायास्तुव्रतेनच ॥ पिशाचत्वंगतंस्वामिंस्तवभक्तिप्रभावतः ॥ ४८ ॥ इतिश्रुत्वातुमघवाप्रत्युवाचपुनस्तथा ॥ पवित्रौपावनौजातौवन्द
नीयौममापिच ॥ ४९ ॥ हरिवासरकर्तारौविष्णुभक्तिपरायणौ ॥ हरिवासरसंलीनायेचकृष्णपरायणाः ॥ ५० ॥ अस्माकमपिमर्त्यास्ते
पूज्याश्चैवनसंशयः ॥ विहरस्वयथासौख्यंपुष्पवन्त्यासुरालये ॥ ५१ ॥ कृष्णउवाच ॥ एतस्मात्कारणाद्राजन्कर्त्तव्योहरिवासरः ॥ जया
तुराजशार्दूलब्रह्महत्यापहारिणी ॥ ५२ ॥ सर्वदानानितेनैवसर्वयज्ञाअशेषतः ॥ दत्तानिकारिताश्चैवजयायास्तुव्रतंकृतम् ॥ ५३ ॥
कल्पकोटिर्भवेत्तावद्वैकुण्ठेमोदतेध्रुवम् ॥ पठनाच्छ्रवणाद्राजन्नग्निष्टोमफलंलभेत् ॥ ५४ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमापति
नारदसंवादेमाघशुक्लजयैकादशीमाहात्म्यंनामचतुश्चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४४ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ फाल्गुनस्यासितेपक्षेकिंनामैकादशीभवेत् ॥
कथयस्वप्रसादेनवासुदेवममाग्रतः ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ नारदःपरिपप्रच्छब्रह्माणंकमलासनम् ॥ फाल्गुनस्यासितेपक्षेविजयानामनामतः ॥
तस्याःपुण्यंद्विजश्रेष्ठकथयस्वप्रसादतः ॥ २ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ शृणुनारदवक्ष्यामिकथांपापहरांपराम् ॥ यन्नकस्यचिदाख्यातंमयैतद्विजयाव्रतम् ॥
॥ ३ ॥ पुरातनंव्रतंह्येतत्पवित्रंपापनाशनम् ॥ जयंददातिविजयानृपाणांवैनसंशयः ॥ ४ ॥ पुरारामोवनंयातोवर्षाण्येवचतुर्दश ॥ न्यव
सत्पञ्चवट्यांतुसहसीतःसलक्ष्मणः ॥ ५ ॥ तत्रैववसतस्तस्यरामस्यविजयात्मनः ॥ रावणेनहृतालौल्याद्भार्यासीतायशस्विनी ॥ ६ ॥ तेनदुःखेन
नरामोऽपिमोहमभ्यागतस्तदा ॥ भ्रमञ्जटायुषमथोददर्शविगतायुषम् ॥ ७ ॥ कबन्धोनिहतःपश्चाद्भ्रमतारण्यमध्यतः ॥ सुग्रीवेणसमंतस्यसखि
त्वंसमपद्यत ॥ ८ ॥ वानराणामनीकानिरामार्थंसंगतानिच ॥ ततोहनुमताद्दृष्टालङ्कोद्यानेतुजानकी ॥ ९ ॥ रामसंज्ञापनंतस्यैदत्तंकर्ममहत्कृ

तम् ॥ पुनःसमेत्यरामेणसर्वंतत्रनिवेदितम् ॥ १० ॥ अथश्रुत्वारामचन्द्रोवाक्यंचैवहनूमतः ॥ सुग्रीवानुमतेनैवप्रस्थानंसमरोचयत् ॥ ११ ॥
सौमित्रेकेनपुण्येनतीर्यतेवरुणालयः ॥ अगाधोनितरामेषयादोभिश्चसमाकुलः ॥ उपायंनैवपश्यामियेनासौसुतरोभवेत् ॥ १२ ॥ लक्ष्मण
उवाच ॥ आदिदेवस्त्वमेवासिपुराणपुरुषोत्तमः ॥ बकदाल्भ्योमुनिश्चात्रवर्ततेद्वीपमध्यतः ॥ १३ ॥ अस्मात्स्थानाद्योजनार्धेमाश्रमस्तस्य
राघव ॥ अन्येचब्राह्मणास्तत्रबहवोरघुनन्दन ॥ १४ ॥ तंपृच्छगत्वाराजेन्द्रपुराणमृषिपुंगवम् ॥ इतिवाक्यंततःश्रुत्वालक्ष्मणस्यातिशोभनम् ॥
॥१५॥ जगामराघवोद्रष्टुंबकदाल्भ्यंमहामुनिम् ॥ प्रणनाममुनिंमूर्ध्नारामोविष्णुमिवामरः ॥ १६ ॥ ज्ञात्वामुनिस्ततोरामंपुराणंपुरुषोत्तमम् ॥ केनापि
कारणेनैवप्रविष्टोमानुषींतनुम् ॥ १७ ॥ उवाचसऋषिस्तुष्टःकुतोरामतवागमः ॥ १८ ॥ रामउवाच ॥ त्वत्प्रसादादहंविप्रतीरंनदनदीपतेः ॥
आगतोऽस्मिससैन्योऽत्रलङ्कांजेतुंसराक्षसाम् ॥ १९ ॥ भवतश्चानुकूलत्वात्तीर्यतेऽब्धिर्यथामया ॥ तमुपायंवदमुनेप्रसादंकुरुसाम्प्रतम् ॥ २० ॥
एतस्मात्कारणादेवद्रष्टुंत्वाहमिहागतः ॥ रामस्यवचनंश्रुत्वाबकदाल्भ्योमहामुनिः ॥ २१ ॥ उवाचसुप्रसन्नात्मारामंराजीवलोचनम् ॥ कर्तव्यमद्यते
रामव्रतानांव्रतमुत्तमम् ॥ २२ ॥ कृतेनयेनसहसाविजयस्तेभविष्यति ॥ लङ्कांजित्वाराक्षसांश्चस्वच्छांकीर्तिमवाप्स्यसि ॥ २३ ॥ एकाग्रमानसो
भूत्वाव्रतमेतत्समाचर ॥ फाल्गुनस्यासितेपक्षेविजयैकादशीभवेत् ॥ २४ ॥ तस्याव्रतेनहेरामविजयस्तेभविष्यति ॥ निःसंशयंसमुद्रंत्वंतरिष्यसि
सवानरः ॥ २५ ॥ विधिस्तुश्रूयतांराजन्व्रतस्यास्यफलप्रदः ॥ दशम्यान्दिवसेप्राप्तेकुम्भमेकंतुकारयेत् ॥ २६ ॥ हैमंवाराजतंवापिताम्रंवाप्यथ
मृण्मयम् ॥ स्थापयेच्छोभितंचवजलपूर्णंसपल्लवम् ॥ २७ ॥ सप्तधान्यान्यधस्तस्ययवानुपरिविन्यसेत् ॥ तस्योपरिन्यसेद्देवंहैमंनारायणं
प्रभुम् ॥ २८ ॥ एकादशीदिनेप्राप्तेप्रातःस्नानंसमाचरेत् ॥ निश्चलंस्थापयेत्कुम्भंकण्ठमाल्यानुलेपनैः ॥ २९ ॥ पूगीफलैर्नालिकेरैःपूजयेच्च
विशेषतः ॥ गन्धैर्धूपैश्चदीपैश्चनैवेद्यैर्विविधैरपि ॥ ३० ॥ कुंभाग्रेतद्दिनंरामनीयतेसत्कथादिभिः ॥ रात्रौजागरणंचैवतस्याग्रेकारयेद्बुधः ॥ ३१ ॥
प्रकाशयेद्घृतदीपमखण्डव्रतहेतवे ॥ द्वादशीदिवसेप्राप्तेमार्तण्डस्योदयेसति ॥ ३२ ॥ नीत्वाकुम्भंजलोद्देशेनद्याःप्रस्रवणेतथा ॥ तडागेस्थापयित्वातं
पूजयित्वायथाविधि ॥ ३३ ॥ दद्यात्सदेवंतंकुम्भंब्राह्मणेवेदपारगे ॥ कुम्भेनसहराजेन्द्रमहादानानिदापयेत् ॥ ३४ ॥ अनेनविधिनारामयूथ
पैःसहसंगतः ॥ कुरुव्रतंप्रयत्नेनविजयस्तेभविष्यति ॥ ३५ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इतिश्रुत्वाततोरामोयथोक्तमकरोत्तदा ॥ कृतेव्रतेसविजयीबभूव
रघुनन्दनः ॥ ३६ ॥ प्राप्तासीताजितालङ्कापौलस्त्योनिहतोरणे ॥ अनेनविधिनापुत्रयेकुर्वन्तिनराव्रतम् ॥ ३७ ॥ इहलोकेजयप्राप्तिःपरलोकस्त

थाक्षयः ॥ एतस्मात्कारणात्पुत्रकर्तव्यंविजयाव्रतम् ॥ ३८ ॥ विजयायाश्चमाहात्म्यंसर्वकिल्बिषनाशनम् ॥ पठनाच्छ्रवणाच्चैववाजपेयफलंलभेत् ॥ ३९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० फाल्गुनकृष्णविजयामाहात्म्यंनामपञ्चचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४५ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ माहात्म्यंविजयायाश्चश्रुतंकृष्णमहाफलम् ॥ फाल्गुनस्यार्जुनेपक्षेयन्नाम्नीतांवदाधुना ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ धर्मपुत्रमहाभागशृणुवक्ष्यामितेऽधुना ॥ योक्तापृष्टेनमान्धात्रावसिष्ठेनमहात्मना ॥ २ ॥ फाल्गुनस्यविशेषेणविशेषःकथितोनृप ॥ आमलकीव्रतंपुण्यंविष्णुलोकफलप्रदम् ॥ ३ ॥ आमलक्यास्तलेगत्वाजागरंतत्रकारयेत् ॥ कृत्वाजागरणंरात्रौगोसहस्रफलंलभेत् ॥ ४ ॥ मान्धातोवाच ॥ आमलकीकदाह्येषाउत्पन्नाद्विजसत्तम ॥ एतत्सर्वंममाचक्ष्वपरंकौतूहलंहिमे ॥५॥ कस्मादियंपवित्राचकस्मात्पापप्रणाशिनी ॥ कस्माज्जागरणंकृत्वागोसहस्रफलंलभेत् ॥६॥ वसिष्ठउवाच॥कथयामिमहाभागयथेयमभवत्क्षितौ ॥ आमलकीमहावृक्षःसर्वपापप्रणाशनः ॥७॥ एकार्णवेपुराजातेनष्टेस्थावरजङ्गमे ॥ नष्टेदेवासुरगणेप्रनष्टोरगराक्षसे ॥ ८ ॥ तत्रदेवादिदेवेशःपरमात्मासनातनः ॥ जगामब्रह्मपरममात्मनःपदमव्ययम् ॥ ९ ॥ ततोऽस्यजाग्रतोब्रह्ममुखाच्छशिसमप्रभः ॥ ष्ठीवनाद्बिन्दुरुत्पन्नःसभूमौनिपपातह ॥ १० ॥ तस्माद्बिन्दोःसमुत्पन्नःस्वयंधात्रीन्नगोमहान् ॥ शाखाप्रशाखाबहुलःफलभारेणनामितः ॥ ११ ॥ सर्वेषांचैववृक्षाणामादिरोहःप्रकीर्तितः ॥ ब्रह्मणाथततःपश्चात्संसृष्टाश्चइमाःप्रजाः ॥१२॥ देवदानवगन्धर्वयक्षराक्षसपन्नगान् ॥ असृजद्भगवान्देवोमहर्षींश्चतथामलान् ॥ १३ ॥ आजग्मुस्तत्रदेवास्तेयत्रधात्रीहरिप्रिया ॥ तांदृष्ट्वातेमहाभागपरंविस्मयमागताः ॥ १४ ॥ नजानीमइमंवृक्षंचिन्तयन्तोऽभिसंस्थिताः ॥ एवंचिन्तयतांतेषांवागुवाचाशरीरिणी ॥१५॥ आमलकीनगोह्येषप्रवरोवैष्णवोमतः ॥ अस्यसंस्मरणादेवलभेद्गोदानजंफलम् ॥१६॥ स्पर्शनाद्द्विगुणंपुण्यंत्रिगुणंभक्षणात्तथा ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसेव्याआमलकीसदा ॥१७॥ सर्वपापहराप्रोक्तावैष्णवीपापनाशिनी ॥ तस्यामूलेस्थितोविष्णुस्तदूर्ध्वेचपितामहः ॥ १८ ॥ स्कन्धेचभगवान्रुद्रःसंस्थितःपरमेश्वरः ॥ शाखासुमुनयःसर्वेप्रशाखासुचदेवताः ॥ १९ ॥ पर्णेषुचासतेदेवाःपुष्पेषुमरुतस्तथा ॥ प्रजानांपतयःसर्वेफलेष्वेवव्यवस्थिताः ॥ २० ॥ सर्वदेवमयीह्येषाधात्रीचकथितामया ॥ तस्मात्पूज्यतमाह्येषाविष्णुभक्तिपरायणैः ॥ २१ ॥ ऋषयऊचुः ॥ कोभवान्नहिजानीमःकस्मात्कारणतांगतः ॥ देवोवायदिवाचान्यःकथयस्वयथातथम् ॥ २२ ॥ वागुवाच ॥ यःकर्तासर्वभूतानांभुवनानांचसर्वशः ॥ विदुषामपिदुष्प्रेक्ष्यस्सोऽहंविष्णुःसनातनः ॥२३॥ तच्छ्रुत्वादेवदेवस्यभाषितंब्रह्मणःसुताः ॥ अनादिनिधनंदेवंस्तोतुंतत्रप्रचक्रमुः ॥ २४॥ नमोभूतात्मभूतायआत्मनेपरमात्मने ॥ अच्युतायनमोनित्यमनन्तायनमोनमः ॥ २५ ॥ दामोदरायकवयेयज्ञेशायनमोनमः ॥

एवंस्तुतस्तुऋषिभिस्तुतोषभगवान्हरिः ॥ प्रत्युवाचमहर्षींस्तानभीष्टंकिंददामिवः ॥ २६ ॥ ऋषयऊचुः ॥ यदितुष्टोसिभगवन्नस्माकंहितकाम्यया ॥
व्रतंकिंचित्समाख्याहिस्वर्गमोक्षफलप्रदम् ॥२७॥ धनधान्यप्रदंपुण्यमात्मनस्तुष्टिकारकम् ॥ अल्पायासंबहुफलंव्रतानामुत्तमंव्रतम् ॥ २८ ॥ कृतेन
येनदेवेशविष्णुलोकेमहीयते ॥२९॥ विष्णुरुवाच ॥ फाल्गुनेशुक्लपक्षेतुपुष्येणद्वादशीयदि ॥ भवेत्साचमहापुण्यामहापातकनाशिनी ॥३०॥ विशेष
स्तत्रकर्त्तव्यः शृणुध्वंद्विजसत्तमाः ॥ आमलकींचसंप्राप्यजागरंतत्रकारयेत् ॥३१॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोगोसहस्रफलंलभेत् ॥ एतद्वःकथितंविप्राव्रतानां
व्रतमुत्तमम् ॥ अर्चयित्वाच्युतंतस्यांविष्णुलोकान्नमुच्यते॥३२॥ऋषयऊचुः॥व्रतस्यास्यविधिंब्रूहिपरिपूर्णंकथंभवेत् ॥ केमन्त्राःकेनमस्कारादेवताका
प्रकीर्तिता॥३३॥कथंदानंकथंस्नानंकश्चपूजाविधिःस्मृतः॥अर्घार्चनस्यमन्त्रंतुकथयस्वयथातथम्॥३४॥विष्णुरुवाच ॥ श्रूयतांयोविधिःसम्यग्व्रतस्या
स्यद्विजर्षभाः ॥ एकादश्यांनिराहारःस्थित्वाचैवपरेऽहनि॥३५॥भोक्ष्येऽहंपुण्डरीकाक्षशरणंमेभवाच्युत॥इतिकृत्वातुनियमंदन्तधावनपूर्वकम्॥३६॥
नालपेत्पतितांश्चौरांस्तथापाषण्डिनोनरान् ॥ दुर्वृत्तान्भिन्नमर्यादान्गुरुदारप्रधर्षकान् ॥ ३७ ॥ अपराह्णेततःस्नानंविधिनाकारयेद्बुधः ॥ नद्यांतडागे
कूपेवागृहेवानियतात्मवान् ॥ ३८ ॥ मृत्तिकालम्भनंपूर्वंततःस्नानंचकारयेत् ॥ अश्वक्रान्तेरथक्रान्तेविष्णुक्रान्तेवसुन्धरे ॥ ३९॥ मृत्तिकेहरमेपापं
यन्मयादुष्कृतंकृतम् ॥ ४० ॥ इतिमृत्तिकामन्त्रः ॥ त्वमम्बुसर्वभूतानांजीवनंतनुरक्षकम् ॥ स्वेदजोद्भिज्जजातीनांरसानांपतयेनमः ॥ ४१ ॥ स्नातो
ऽहंसर्वतीर्थेषुह्रदप्रस्रवणेषुच ॥ नदीषुदेवखातेषुइदंस्नानंतुमेभवेत् ॥ ४२ ॥ इतिस्नानमन्त्रः॥ जामदग्न्यंमुनिंचैवकारयित्वाहिरण्मयम् ॥ नाष
कस्यसुवर्णस्यतदर्धार्धेनवापुनः ॥ ४३ ॥ गृहमागत्यपूजायाःपूजांहोमंतुकारयेत् ॥ ततश्चामलकींगच्छेत्सर्वोपस्करसंयुतः ॥ ४४ ॥ आमलकींततो
गत्वापरिशोध्यसमन्ततः ॥ स्थापयेत्सततंकुम्भमव्रणंमन्त्रपूर्वकम् ॥ ४५ ॥ पञ्चरत्नसमोपेतंदिव्यगन्धाधिवासितम् ॥ छत्रोपानद्युगोपेतंसितचन्दन
चर्चितम्॥४६॥स्रग्दामलम्बितग्रीवंसर्वधूपविधूपितम् ॥ दीपमालाकुलंकुर्यात्सर्वतःसुमनोहरम्॥४७॥तस्योपरिन्यसेत्पात्रंदिव्यलाजैःप्रपूरितम् ॥ पा
त्रोपरिन्यसेद्देवंजामदग्न्यंमहाप्रभम् ॥ ४८ ॥ विशोकायनमःपादौजानुनीविश्वरूपिणे ॥ उग्रायचततोऽप्यूरूकटींदामोदरायच॥४९॥उदरंपद्मनाभाय
उरःश्रीवत्सधारिणे ॥ चक्रिणेवामबाहुंचदक्षिणंगदिनेनमः॥५०॥वैकुण्ठायनमःकण्ठमास्यंयज्ञमुखायवै ॥ नासांविशोकनिधयेवासुदेवायचाक्षिणी ॥
॥ ५१ ॥ ललाटंवामनायेतिगमायेतिभ्रुवौनमः ॥ सर्वात्मनेतुतच्छीर्षंनमइत्यभिपूजयेत् ॥ ५२ ॥ इतिपूजामन्त्रः ॥ ततोदेवाधिदेवायअर्घंचैवप्रदा
पयेत् ॥ फलेनचैवशुभ्रेणभक्तियुक्तेनचेतसा ॥ ५३ ॥ नमस्तेदेवदेवेशजामदग्न्यनमोऽस्तुते ॥ गृहाणार्घ्यमिमंदत्तमामलक्यायुतोहरे ॥ ५४ ॥ अर्घ्य

मन्त्रः॥ततोजागरणंकुर्याद्भक्तियुक्तेनचेतसा ॥नृत्यैर्गीतैश्चवादित्रैर्धर्माख्यानैःस्तवैरपि ॥५५॥वैष्णवैश्चतथाख्यानैःक्षपयेत्सर्वशर्वरीम् ॥ प्रदक्षिणांततः
कुर्याद्धात्र्यावैविष्णुनामभिः ॥ ५६ ॥ अष्टाधिकंशतंचैवअष्टाविंशतिरेववा ॥ ततःप्रभातेसमयेकृत्वानीराजनंहरेः ॥ ५७ ॥ ब्राह्मणंपूजयित्वातुसर्वं
तस्मैनिवेदयेत् ॥ जामदग्न्यघटेतत्रवस्त्रयुग्ममुपानहौ ॥५८॥ जामदग्न्यस्वरूपेणप्रीयतांममकेशवः ॥ ततश्चामलकींस्पृष्ट्वाकृत्वाचैवप्रदक्षिणाम्॥५९॥
स्नानंकृत्वाविधानेनब्राह्मणान्भोजयेत्ततः ॥ ततश्चस्वयमश्नीयात्कुटुम्बेनसमावृतः ॥ ६० ॥ एवंकृतेनयत्पुण्यंतत्सर्वंकथयामिते ॥ सर्वतीर्थेषुयत्पुण्यं
सर्वदानेषुयत्फलम् ॥ ६१ ॥ सर्वयज्ञाधिकंचैवलभतेनात्रसंशयः ॥ एतद्वःसर्वमाख्यातंव्रतानामुत्तमंव्रतम् ॥ ६२ ॥ एतावदुक्त्वादेवेशस्तत्रैवान्तर
धीयत ॥ तेचापिऋषयःसर्वेचक्रुःसर्वमशेषतः ॥ ६३ ॥ तथात्वमपिराजेन्द्रकर्तुमर्हसिसत्तम ॥ व्रतमेतद्दुराधर्षंसर्वपापप्रमोचनम् ॥ ६४ ॥ इति
श्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेफाल्गुनशुक्लामलक्येकादशीनामषट्चत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४६ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ फाल्गुनस्य
सितेपक्षेश्रुताचामलकीतथा ॥ चैत्रस्यकृष्णपक्षेतुकिंनामैकादशीभवेत् ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ शृणुराजेन्द्रवक्ष्यामिआख्यानंपापनाशनम् ॥
यल्लोमशोऽब्रवीत्पृष्टोमान्धात्राचक्रवर्तिना ॥ २ ॥ मान्धातोवाच ॥ भगवञ्छ्रोतुमिच्छामिलोकानांहितकाम्यया ॥ चैत्रस्यप्रथमेपक्षेकानामैकादशी
भवेत् ॥ कोविधिःकिंफलंतस्याःकथयस्वप्रसादतः ॥३॥ लोमशउवाच ॥ चैत्रमास्यसितेपक्षेनाम्नावैपापमोचिनी ॥ एकादशीसमाख्यातापिशाचत्व
विनाशिनी ॥ ४ ॥ शृणुतस्याःप्रवक्ष्यामिकामदांसिद्धिदांनृप ॥ कथांविचित्रांशुभदांपापघ्नींधर्मदायिनीम् ॥ ५ ॥ पुराचैत्ररथोद्देशेह्यप्सरोगण
सेविते ॥ वसन्तसमयेप्राप्तेषट्पदाकुलितेवने ॥६॥ गन्धर्वकन्यावादित्रैरमन्तेसहकिन्नरैः ॥ पाकशासनमुख्याश्चक्रीडन्तित्रिदिवौकसः ॥ ७ ॥ नापरं
सुखदंकिंचिद्विनाचैत्ररथाद्वनम् ॥ तस्मिन्वनेतुमुनयस्तपन्तिबहुलंतपः ॥ ८ ॥ मेधाविनामानमृषिंतत्रस्थंब्रह्मचारिणम् ॥ अप्सरास्तंमुनिवरंमोहना
योपचक्रमे ॥ ९ ॥ मञ्जुघोषेतिविख्याताभावंतस्यवितन्वती ॥ क्रोशमात्रेस्थितातस्यभयादाश्रमसन्निधौ ॥ १० ॥ गायन्तीमधुरंसाधुपीडयन्ती
विपञ्चिकाम् ॥ गायन्तींतामथालोक्यपुष्पचन्दनसेविताम् ॥११॥ कामोऽपिविजयाकाङ्क्षीशिवभक्तान्मुनीश्वरान् ॥ तस्याःशरीरेसंवासमकरोन्मनसः
सुतः ॥ १२ ॥ कृत्वाभ्रुवौधनुष्कोटिंगुणंकृत्वाकटाक्षकम् ॥ मार्गणौनयनेकृत्वापक्ष्मयुक्तेयथाक्रमम् ॥१३॥ कुचौकृत्वापटकुटींविजयायोपचक्रमे ॥
मञ्जुघोषाभवत्तस्यकामस्यैववरूथिनी ॥ १४ ॥ मेधाविनंमुनिंदृष्ट्वासापिकामेनपीडिता ॥ यौवनोद्भिन्नदेहोऽसौमेधाव्यपिविराजते ॥ १५ ॥ सितो
पवीतसहितोदृष्टःस्मरइवापरः ॥ मेधावीवसतेचासौच्यवनस्याश्रमेशुभे ॥ १६ ॥ मञ्जुघोषास्थितंतत्रदृष्ट्वासामुनिपुङ्गवम् ॥ मदनस्यवशंप्राप्तामन्द

म्मन्दमगायत ॥ १७ ॥ रणद्वलयसंयुक्तांशिञ्जन्नूपुरमेखलाम् ॥ गायन्तींतांतथाभूतांविलोक्यमुनिपुङ्गवः ॥ १८ ॥ मदनेनससैन्येननीतोमोहवशं
बलात् ॥ मञ्जुघोषासमागम्यमुनिंदृष्ट्वातथाविधम् ॥ १९ ॥ हावभावकटाक्षैस्तंमोहयामासचाङ्गना ॥ अधःसंस्थाप्यवीणांसासस्वजेतंमुनीश्वरम् ॥
॥ २० ॥ वलितेबलतावृक्षंवातवेगेनकम्पितम् ॥ सोऽपिरेमेतयासार्धंमेधावीमुनिपुङ्गवः ॥ २१ ॥ तस्मिन्नेववतेतोदृष्ट्वातस्यास्तंदेहमुत्तमम् ॥ शिवतत्त्वं
गतंतस्यकामतत्त्ववशंगतः ॥ २२ ॥ ननिशांनदिनंसोऽपिरमञ्जानातिकामुकः ॥ बहुवर्षोगतःकालोमुनेराचारलोपतः ॥ २३ ॥ मञ्जुघोषादेवलोक
गमनायोपचक्रमे ॥ गच्छन्तीतंप्रत्युवाचरमन्तंमुनिसत्तमम् ॥ आदेशोदीयतांब्रह्मन्स्वदेशगमनंमयमे ॥ २४ ॥ मेधाव्युवाच ॥ अद्यैवत्वंसमायाता
प्रदोषादौवरानने ॥ यावत्प्रभातसन्ध्यास्यात्तावत्तिष्ठममान्तिके ॥ २५ ॥ इतिश्रुत्वामुनेर्वाक्यंभयभीताबभूवसा ॥ पुनर्वैरमयामासतमृषिंनृपसत्तम॥
॥ २६ ॥ मुनेःशापभयाद्भीताबहुलान्परिवत्सरान् ॥ वर्षाणांपञ्चपञ्चाशन्नवमासान्दिनत्रयम् ॥ २७ ॥ सारेमेमुनिनातस्यनिशार्धमिवचाभवत् ॥
सातंपुनरुवाचाथतस्मिन्कालेगतेमुनिम् ॥ आदेशोदीयतांब्रह्मन्गन्तव्यंस्वगृहेमया ॥ २८ ॥ मेधाव्युवाच ॥ प्रभातमधुनाचास्तेश्रूयतांवचनंमम ॥
सन्ध्यांयावत्करुवेऽहंतावत्त्वंवैस्थिराभव ॥ २९ ॥ इतिवाक्यंमुनेःश्रुत्वाजातानन्दसमाकुला ॥ स्मितंकृत्वातुसाकिंचित्प्रत्युवाचशुचिस्मिता ॥
॥ ३० ॥ अप्सराउवाच ॥ कियत्प्रमाणाविप्रेन्द्रतवसन्ध्यागतानघ ॥ मयिप्रसादंकृत्वातुगतःकालोविचार्यताम् ॥३१॥ इतितस्यावचःश्रुत्वाविस्मयो
त्फुल्ललोचनः ॥ गतकालस्यंविप्रेन्द्रःप्रमाणमकरोत्तदा ॥ ३२ ॥ समाश्वसत्तपश्चाशद्वतास्तस्यतयासह ॥ चुक्रोधसततस्तस्यैज्वालामालीबभूवह ॥
॥ ३३ ॥ नेत्राभ्यांविस्फुलिङ्गान्समुंञ्चमानोऽतिकोपनः ॥ कालरूपांतुतांदृष्ट्वातपसःक्षयकारिणीम् ॥ ३४ ॥ दुःखार्जितंक्षयंनीतंतपोदृष्ट्वातयासह ॥
सकम्पोष्ठोमुनिस्तत्रप्रत्युवाचाकुलेन्द्रियः ॥ ३५ ॥ तांशशापाथमेधावीत्वंपिशाचीभवेतिच ॥ धिक्त्वांपापेदुराचारेकुलटेपातकप्रिये ॥ ३६ ॥
तस्यशापेनसादग्धाविनयानतास्थिता ॥ उवाचवचनंसुभ्रूःप्रसादंवाञ्छतीमुनिम् ॥३७॥ प्रसादंकुरुविप्रेन्द्रशापस्यानुग्रहंकुरु ॥ सतांसंगोहिभवति
वचोभिःसप्तभिःपदैः ॥ ३८ ॥ त्वयासहममब्रह्मन्नीतावैबहुवत्सराः ॥ एतस्मात्कारणात्स्वामिन्प्रसादंकुरुसुव्रत ॥ ३९ ॥ मुनिरुवाच ॥ शृणुमेवचनं
भद्रेशापानुग्रहकारकम् ॥ किंकरोमित्वयापापेक्षयंनीतंमहत्तपः ॥ ४० ॥ चैत्रस्यकृष्णपक्षेतुभवेदेकादशीशुभा ॥ पापमोचिनिकानामसर्वपापक्षय
ङ्करी ॥ ४१ ॥ तस्याव्रतेकृतेशुभ्रेपिशाचत्वंप्रयास्यति ॥ इत्युक्त्वासोऽपिमेधावीजगामपितुराश्रमम् ॥ ४२ ॥ तमागतंसमालोक्यच्यवनःप्रत्युवाच
तम्॥ किमेतद्विहितंपुत्रत्वयापुण्यक्षयःकृतः ॥४३॥ मेधाव्युवाच॥पातकंवैकृतंतातरमिताचाप्सरामया ॥प्रायश्चित्तंब्रूहितातयेनपापक्षयोभवेत् ॥४४॥

च्यवनउवाच ॥ चैत्रस्यचासितेपक्षेनाम्नावैपापमोचिनी ॥ अस्याव्रतेकृतेपुत्रपापराशिःक्षयंव्रजेत् ॥ ४५ ॥ इतिश्रुत्वापितुर्वाक्यंकृतंतेन
व्रतोत्तमम् ॥ गतंपापंक्षयंतस्यतपोयुक्तोबभूवसः ॥ ४६ ॥ साप्येवंमञ्जुघोषाचकृत्वैतद्व्रतमुत्तमम् ॥ पिशाचत्वाद्विनिर्मुक्तापाप
मोचिनिकाव्रतात् ॥ दिव्यरूपधरासावैगतानाकेवराप्सराः ॥ ४७ ॥ कृष्णउवाच ॥ पापमोचिनिकांराजन्येकुर्वन्तिनरोत्तमाः ॥
तेषांपापंचयत्किंचित्तत्सर्वंचक्षयंव्रजेत् ॥ ४८ ॥ पठनाच्छ्रवणाद्राजन्गोसहस्रफलंलभेत् ॥ ब्रह्महाहेमहारीचसुरापोगुरुतल्पगः ॥ ४९ ॥
व्रतस्यचास्यकरणात्पापमुक्ताभवन्तिते ॥ बहुपुण्यप्रदंह्येतत्करणाद्व्रतमुत्तमम् ॥ ५० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेचैत्र
कृष्णैकादशीपापमोचिनीनामसप्तचत्वारिंशोऽध्यायः ॥ ४७ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ वासुदेवनमस्तुभ्यंकथयस्वममाग्रतः ॥ चैत्रस्यशुक्लपक्षेतुकिं
नामैकादशीभवेत् ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ शृणुष्वैकमनाराजन्कथांपुण्यांपुरातनीम् ॥ वसिष्ठोयामंकथयत्प्राग्दिलीपायपृच्छते ॥ २ ॥ दिलीप
उवाच ॥ भगवञ्छ्रोतुमिच्छामिकथयस्वप्रसादतः ॥ चैत्रमासिसितेपक्षेकिंनामैकादशीभवेत् ॥ ३ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ साधुपृष्टंत्वयाराजन्कथ
यामितवाग्रतः ॥ चैत्रस्यशुक्लपक्षेतुकामदानामनामतः ॥ ४ ॥ एकादशीपुण्यतमापापेन्धनदवानलः ॥ शृणुराजन्कथामेतांपापघ्नींपुण्य
दायिनीम् ॥ ५ ॥ पुरानागपुरेरम्येहेमरत्नविभूषिते ॥ पुण्डरीकमुखानागानिवसन्तिमहोत्कटाः ॥ ६ ॥ तस्मिन्पुरेपुण्डरीकोराजाराज्यंचकारसः ॥
गन्धर्वैःकिन्नरैश्चैवअप्सरोभिश्चसेव्यते ॥ ७ ॥ वराप्सरास्तुललितागन्धर्वोललितस्तथा ॥ उभौरागेणसंरक्तौदम्पतीकामपीडितौ ॥ ८ ॥ रेमाते
स्वगृहेरम्येधनधान्ययुतेतदा ॥ ललितायाश्चहृदयेपतिर्वसतिसर्वदा ॥ ९ ॥ हृदयेतस्यललितानित्यंवसतिभामिनी ॥ एकदापुण्डरीकोऽथक्रीडते
सदसिस्थितः ॥ १० ॥ गीतंगानंप्रकुरुतेललितोदयितांविना ॥ पदबन्धस्खलज्जिह्वोबभूवललितांस्मरन् ॥ ११ ॥ मनोभावंविदित्वास्यकर्कटो
नागसत्तमः ॥ पदबन्धच्युतिंतस्यपुण्डरीकेन्यवेदयत् ॥ १२ ॥ श्रुत्वाकर्कोटकवचःपुण्डरीकेभुजङ्गराट् ॥ क्रोधसंरक्तनयनोबभूवातिभयङ्करः ॥ १३ ॥
शशापललितंतत्रगायन्तंमदनातुरम् ॥ राक्षसोभवदुर्बुद्धेक्रव्यादःपुरुषादकः ॥ १४ ॥ यतःपत्नीवशोपेतोगायमानोममाग्रतः ॥ वचनात्तस्यराजेन्द्र ॥ ९० ॥
रक्षोरूपोबभूवसः ॥ १५ ॥ रौद्राननोविरूपाक्षोदृष्टमात्रोभयङ्करः ॥ बाहूयोजनविस्तीर्णौमुखंकन्दरसन्निभम् ॥ १६ ॥ चन्द्रसूर्यनिभेनेत्रेग्रीवा
पर्वतसन्निभा ॥ नासारन्ध्रेतुविवरेअधरौयोजनायतौ ॥ १७ ॥ शरीरंतस्यराजेन्द्रउत्थितंयोजनाष्टकम् ॥ ईदृशोराक्षसोभूत्वाभुञ्जानःकर्मणःफलम् ॥ १८ ॥
ललितातुतथालोक्यस्वपतिंविकृताकृतिम् ॥ चिन्तयामासमनसादुःखेनमहतार्दिता ॥ १९ ॥ किंकरोमिक्वगच्छामिपतिःशापेनपीडितः ॥ इति

संस्मृत्यसंस्मृत्यमनसाशर्मनालभत् ॥ २० ॥ चचारपतिनासार्धंललितागहनेवने ॥ बभ्रामविपिनेदुर्गेकामरूपीसराक्षसः ॥ २१ ॥ निर्घृणःपाप
निरतोविरूपःपुरुषादकः ॥ नसुखंलभतेरात्रौनदिवापापपीडितः ॥२२॥ललितादुःखितातीव्रपतिंदृष्ट्वातथाविधम् ॥ बभ्रामतेनसार्धंसारुदतीगहनेवने
॥ २३ ॥ दृष्ट्वाश्रमपदंरम्यंमुनिंसंशान्तविग्रहम् ॥ शीघ्रंजगामललितानमस्कृत्याग्रतःस्थिता ॥ २४ ॥ तांदृष्ट्वासमुनिःप्राहदुःखितांहिदयापरः ॥
कात्वंकस्मादिहायातासत्यंवदममाग्रतः ॥ २५ ॥ ललितोवाच ॥ वीरधन्वेतिगन्धर्वःसुतातस्यमहात्मनः ॥ ललितांनाममांविद्धिपत्यर्थमिहचा
गताम् ॥ २६ ॥ भर्तामेपापदोषेणराक्षसोऽभून्महामुने ॥ रौद्ररूपोदुराचारस्तंदृष्ट्वानास्तिमेसुखम् ॥ २७ ॥ साम्प्रतंशाधिमांब्रह्मन्यत्कृत्यंतद्वद
प्रभो ॥ येनपुण्येनविप्रेन्द्रराक्षसत्वाद्विमुच्यते ॥ २८ ॥ ऋषिरुवाच ॥ चैत्रमासस्यरम्भोरुशुक्लपक्षोऽस्तिसाम्प्रतम् ॥ कामदैकादशीनामपापघ्नी
ललितेपरा ॥ २९ ॥ कुरुष्वतद्व्रतंभद्रेविधिपूर्वंमयोदितम् ॥ अस्यव्रतस्ययत्पुण्यंतत्स्वभर्त्रेप्रदीयताम् ॥ ३० ॥ दत्तेपुण्येक्षणात्तस्यशापदोषःप्रया
स्यति ॥ इतिश्रुत्वामुनेर्वाक्यंललिताहर्षिताभवत् ॥ ३१ ॥ उपोष्यैकादशींराजन्द्वादशीदिवसेतथा ॥ विप्रस्यैवसमीपेतद्वासुदेवस्यचाग्रतः ॥ ३२ ॥
वाक्यमुवाचललितास्वपत्युस्तारणायवै ॥ मयातुतद्व्रतंचीर्णंकामदायाउपोषणम् ॥ ३३ ॥ तस्यपुण्यप्रभावेणगच्छत्वस्यपिशाचता ॥ ललितावच
नादेववर्त्तमानोऽपितत्क्षणे ॥३४॥ गतपापःसललितोदिव्यदेहोबभूवह ॥ राक्षसत्वंगतंतस्यप्राप्तागन्धर्वतापुनः ॥३५॥ हेमरत्नसमाकीर्णोरेमेललितया
सह ॥ विमानवरमारूढौपूर्वरूपाधिकौचतौ ॥ ३६ ॥ दम्पतीअत्यशोभेतांकामदायाःप्रभावतः ॥ इतिज्ञात्वानृपश्रेष्ठकर्तव्यैषाप्रयत्नतः ॥ ३७ ॥
लोकानांतुहितार्थायतवाग्रेकथितामया ॥ ३८ ॥ कृष्णउवाच ॥ ब्रह्महत्यादिपापघ्नीपिशाचत्वविनाशिनी ॥ नातःपरतराकाचित्त्रैलोक्येसचराचरे ॥
पठनाच्छ्रवणाद्राजन्वाजपेयफलंलभेत ॥३९॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमापतिनारदसंवादेचैत्रशुक्लकामदानामाष्टाचत्वारिंशोऽध्यायः
॥ ४८ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ वैशाखस्यासितेपक्षेकिंनामकादशीभवेत् ॥ महिमानंकथयमेवासुदेवनमोऽस्तुते ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ सौभाग्य
दायिनीराजन्निहलोकेपरत्रच ॥ वैशाखकृष्णपक्षेतुनाम्नाचैववरूथिनी ॥ २ ॥ वरूथिन्याव्रतेनैवसौख्यंभवतिसर्वदा ॥ पापहानिश्चभवतिसौभाग्य
प्राप्तिरेवच ॥३॥ दुर्भगायाकरोत्येनांसास्त्रीसौभाग्यमाप्नुयात् ॥ लोकानांचैवसर्वेषांभुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ॥४॥ सर्वपापहरानृणांगर्भवासनिकृन्तनी ॥
वरूथिन्याव्रतेनैवमान्धातास्वर्गतिंगतः ॥ ५ ॥ धुन्धुमारादयश्चान्येराजानोबहवस्तथा ॥ ब्रह्मकपालनिर्मुक्तोबभूवभगवान्भवः ॥६॥ दशवर्षसहस्राणि
तपस्तप्यतियोनरः ॥ रविग्रहेकुरुक्षेत्रेस्वर्णभारंददातियः ॥ ७ ॥ तत्तुल्यंफलमाप्नोतिवरूथिन्याव्रतंचरन् ॥ श्रद्धावान्यस्तुकुरुतेवरूथिन्याव्रतंनरः ॥

॥ ८ ॥ वाञ्छितंलभतेसोऽपिइहलोकेपरत्रच ॥ पवित्रापावनीह्येषामहापातकनाशिनी ॥ ९ ॥ भुक्तिमुक्तिप्रदाचैवकर्तॄणांनृपसत्तम ॥ अश्वदानान्नृप श्रेष्ठगजदानंविशिष्यते ॥ १० ॥ गजदानाद्भूमिदानंतिलदानंततोऽधिकम् ॥ तस्माच्चस्वर्णदानंवाअन्नदानंततोऽधिकम् ॥ ११ ॥ अन्नदानात्परंदानं नभूतंनभविष्यति ॥ पितृदेवमनुष्याणांतृप्तिरन्नेनजायते ॥ १२ ॥ तत्समंकविभिःप्रोक्तंकन्यादानंनृपोत्तम ॥ धेनुदानंचतत्तुल्यमित्याहभगवा न्स्वयम् ॥ १३॥ प्रोक्तेभ्यःसर्वदानेभ्योविद्यादानंविशिष्यते ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिनरःकृत्वावरूथिनीम् ॥ १४ ॥ कन्यावित्तेनजीवन्तियेनराःपाप मोहिताः ॥ पुण्यक्षयात्तेगच्छन्तिनिरयंयातनामयम् ॥१५॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेननग्राह्यंकन्यकाधनम् ॥ यश्चगृह्णातिलोभेनकन्यांक्रीत्वाचतद्धनम् ॥ ॥ १६॥ सोऽन्यजन्मनिराजेन्द्रओतुर्भवतिनिश्चितम् ॥ कन्यांपुण्येनयोदद्याद्यथाशक्तिस्वलङ्कृताम् ॥ १७ ॥ तत्पुण्यसङ्ख्यांगदितुंचित्रगुप्तोनशक्नु यात् ॥ तत्तुल्यंफलमाप्नोतिनरःकृत्वावरूथिनीम् ॥ १८ ॥ कांस्यंमांसंमसूरांश्चचणकान्कोद्रवांस्तथा ॥ शाकंमधुपरान्नंचपुनर्भोजनमैथुने ॥ १९ ॥ वैष्णवोव्रतकर्ताचदशम्यांदशवर्जयेत् ॥ द्यूतंक्रीडांचनिद्रांचताम्बूलंदन्तधावनम् ॥२०॥ परापवादंपैशुन्यंस्तेयंहिंसांतथारतिम् ॥ क्रोधंचैवानृतंवाक्य मेकादश्यांविवर्जयेत् ॥ २१ ॥ कांस्यंमांसंसुरांक्षौद्रंतैलंपतितभाषणम् ॥ व्यायामंचप्रवासंचपुनर्भोजनमैथुनम् ॥ २२ ॥ वृषपृष्ठंमसूरान्नंद्वादश्यां परिवर्जयेत् ॥ अनेनविधिनाराजन्विहितायैर्वरूथिनी ॥ २३ ॥ सर्वपापक्षयंकृत्वादद्यात्प्रान्तेऽक्षयांगतिम् ॥ रात्रौजागरणंकृत्वापूजितोमधु सूदनः ॥ २४ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तास्तेयान्तिपरमांगतिम् ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकर्तव्यापापभीरुभिः ॥ २५ ॥ क्षपारितनयाद्भीतोनरःकुर्याद्वरूथि नीम् ॥ पठनाच्छ्रवणाद्राजन्गोसहस्रफलंलभेत् ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकेमहीयते ॥२६॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमापतिनारद संवादेवैशाखकृष्णवरूथिनीएकादशीनामैकोनपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ४९ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ वैशाखशुक्लपक्षेतुकिन्नामैकादशीभवेत् ॥ किंफलं कोविधिस्तत्रकथयस्वजनार्दन ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ इदमेवपुरापृष्टंरामचन्द्रेणधीमता ॥ वसिष्ठंप्रतिराजेन्द्रयत्त्वंमामनुपृच्छसि ॥ २ ॥ राम उवाच ॥ भगवञ्छ्रोतुमिच्छामिव्रतानामुत्तमंव्रतम् ॥ सर्वपापक्षयकरंसर्वदुःखनिकृन्तनम् ॥३॥ मयादुःखानिभुक्तानिसीताविरहजानितु ॥ ततोऽहं भयभीतोऽस्मिपृच्छामित्वांमहामुने ॥४॥ वसिष्ठउवाच ॥ साधुपृष्टंत्वयारामतवैषानैष्ठिकीमतिः ॥ त्वन्नामग्रहणेनैवपूतोभवतिमानवः ॥५॥ तथापि कथयिष्यामिलोकानांहितकाम्यया ॥ पवित्रंपावनानांचव्रतानामुत्तमंव्रतम् ॥ ६ ॥ वैशाखस्यसितपक्षेरामचैकादशीभवेत् ॥ मोहिनीनामसा प्रोक्तासर्वपापहरापरा ॥७॥ मोहजालात्प्रमुच्यन्तेपातकानांसमूहतः ॥ अस्याव्रतप्रभावेणसत्यंसत्यंवदाम्यहम् ॥८॥ अतःकारणतोरामकर्तव्यैषा

भवादृशैः ॥ पातकानांक्षयकरीमहादुःखविनाशिनी ॥ ९ ॥ शृणुष्वैकमनारामकथांपापहरांपराम् ॥ यस्याःश्रवणमात्रेणमहापापंप्रणश्यति ॥१० ॥ सरस्वत्यास्तटेरम्येपुरीभद्रावतीशुभा ॥ द्युतिमान्नामनृपतिस्तत्रराज्यंकरोतिवै ॥ ११ ॥ चन्द्रवंशोद्भवोनाम्नाधृतिमान्सत्यसङ्गरः ॥ तत्रवैश्योनिवसतिधनधान्यसमृद्धिमान् ॥ १२ ॥ धनपालइतिख्यातःपुण्यकर्मप्रवर्त्तकः ॥ प्रपाकूपमठारामतडागगृहकारकः ॥ १३ ॥ विष्णुभक्तिरतःशान्तस्तस्यासन्पञ्चपुत्रकाः ॥ सुमनाद्युतिमांश्चैवमेधावीसुकृतस्तथा ॥ १४ ॥ पञ्चमोधृष्टबुद्धिश्चमहापापरतःसदा ॥ परस्त्रीसङ्गनिरतोविटगोष्ठीविशारदः ॥ १५ ॥ द्यूतादिव्यसनासक्तःपरस्त्रीरतिलालसः ॥ नचदेवार्चनेबुद्धिर्नपितॄन्नंद्विजान्प्रति ॥ १६ ॥ अन्यायवर्तीदुष्टात्मापितुर्द्रव्यक्षयङ्करः ॥ अभक्ष्यभक्षकःपापीसुरापानेरतःसदा ॥ १७ ॥ वेश्याकंण्ठेक्षितवाहुर्भ्रमन्दुष्टश्चतुष्पथे ॥ पित्रानिष्कासितोगेहात्परित्यक्तश्चवान्धवैः ॥ १८ ॥ स्वदेहभूषणान्येवक्षयंनीतानितेनवै ॥ गणिकाभिःपरित्यक्तोनिन्दितश्चधनक्षयात् ॥ १९ ॥ ततश्चिन्तापरोजातोवस्त्रहीनःक्षुधार्दितः ॥ किंकरोमिक्वगच्छामिकेनोपायेनजीव्यते ॥ २० ॥ तस्करत्वंसमारब्धंतत्रैवनगरेपितुः ॥ गृहीतोराजपुरुषैर्मुक्तश्चपितृगौरवात ॥ ॥ २१ ॥ पुनर्बद्धःपुनस्त्यक्तःपुनर्बद्धःसवैभटैः ॥ धृष्टबुद्धिदुराचारोनिबध्यनिगडैर्दृढैः ॥ २२ ॥ कशाघातैस्ताडितश्चपीडितश्चपुनःपुनः ॥ नस्थातव्यंहिमन्दात्मंस्त्वयामद्देशगोचरे ॥ २३ ॥ एवमुक्त्वाततोराज्ञामोचितोदृढबन्धनात् ॥ निर्जगामभयात्तस्यगतोऽसौगहनंवनम् ॥२४॥ क्षुत्तृषापीडितश्चायमितश्चेतश्चधावति ॥ सिंहवन्निजघानासौमृगशूकरचित्रलान् ॥ २५ ॥ आमिषाहारनिरतोवनेतिष्ठतिसर्वदा ॥ करेशरासनंकृत्वानिषङ्गंपृष्ठसंगतम् ॥ २६ ॥ अरण्यचारिणोहन्तिपक्षिणश्चचतुष्पदान् ॥ चकोरांश्चमयूरांश्चकङ्कतित्तिरिमूषकान् ॥ २७ ॥ एतानन्यान्हिनस्त्यन्धोधृष्टबुद्धिस्तुनिर्घृणः ॥ पूर्वजन्मकृतैःपापैर्निमग्नःपापकर्दमे ॥ २८ ॥ दुःखशोकसमाविष्टःपीड्यमानोदिवानिशम् ॥ कौण्डिन्यस्याश्रमपदंप्राप्तःपुण्यागमात्कचित् ॥ २९ ॥ माधवेमासिजाह्नव्यांकृतस्नानंतपोधनम् ॥ आससादधृष्टबुद्धिःशोकभारेणपीडितः ॥ ३० ॥ तद्वस्त्रबिन्दुस्पर्शेनगतपापोहताशुभः ॥ कौण्डिन्यस्याग्रतःस्थित्वाप्रत्युवाचकृताञ्जलिः ॥ ३१ ॥ धृष्टबुद्धिरुवाच ॥ भोभोब्रह्मन्द्विजश्रेष्ठदयांकृत्वाममोपरि ॥ येनपुण्यप्रभावेणमुक्तिर्भवतितद्वद ॥ ३२ ॥ कौण्डिन्यउवाच ॥ शृणुष्वैकमनाभूत्वायेनपापक्षयस्तव ॥ वैशाखस्यसितपक्षेमोहिनीनामविश्रुता ॥ ३३ ॥ एकादशीव्रतंतस्याःकुरुमद्वाक्यनोदितः ॥ मेरुतुल्यानिपापानिक्षयंनयतिदेहिनाम् ॥ ३४ ॥ बहुजन्मार्जितान्येषामोहिनीसमुपोषिता ॥ इतिवाक्यंमुनेःश्रुत्वाधृष्टबुद्धिःप्रसन्नधीः ॥ ३५ ॥ व्रतंचकारविधिवत्कौण्डिन्यस्योपदेशतः ॥ कृतव्रतेनृप

श्रेष्ठगतपापोवभूवसः ॥ ३६ ॥ दिव्यदेहस्ततोभूत्वागरुडोपरिसंस्थितः ॥ जगामवैष्णवंलोकंसर्वोपद्रववर्जितम् ॥ ३७ ॥ इतीदृशंरामचन्द्रउत्तमं
मोहिनीव्रतम् ॥ नातःपरतरंकिंचित्त्रैलोक्येचसराचरे ॥ ३८ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ यज्ञादितीर्थदानानिकलांनार्हन्तिषोडशीम् ॥ पठनाच्छ्रवणाद्रा
जन्गोसहस्रफलंलभेत् ॥ ३९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उमापतिनारदसंवादेवैशाखशुक्लेमोहिन्येकादशीनामपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥
॥ ५० ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ज्येष्ठस्यकृष्णपक्षेतुकिंनामैकादशीभवेत् ॥ श्रोतुमिच्छामिमाहात्म्यंतद्वदस्वजनार्दन ॥ १ श्रीकृष्णउवाच ॥
साधुपृष्टंत्वयाराजन्लोकानांहितकाम्यया ॥ बहुपुण्यप्रदाह्येषामहापातकनाशिनी ॥ २ ॥ [1]अपरानामराजेन्द्रअपरापुत्रदायिनी ॥ लोकेप्रसिद्धतां
यातिअपरांयस्तुसेवते ॥ ३ ॥ ब्रह्महत्याभिभूतोऽपिगोत्रहाभ्रूणहातथा ॥ परापवादवादीचपरस्त्रीरसिकोऽपिच ॥ ४ ॥ अपरासेवनाद्राज
न्विपाप्माभवतिध्रुवम् ॥ कूटसाक्ष्यंकूटमानंतुलाकूटंकरोतियः ॥ ५ ॥ कूटवेदंपठेद्यस्तुकूटशास्त्रंतथैवच ॥ ज्योतिषांगणकःकूटःकूटायुर्वेदि
कोभिषक् ॥ ६ ॥ कूटसाक्ष्यसमायुक्तोविज्ञेयानरकौकसः ॥ अपरासेवनाद्राजन्पापैर्मुक्ताभवन्तिते ॥ ७ ॥ क्षत्रियःक्षात्रधर्मंयस्त्यक्त्वा
युद्धात्पलायते ॥ सयातिनरकंघोरंस्वीयधर्मबहिष्कृतः ॥ ८ ॥ अपरासेवनात्सोऽपिपापंत्यक्त्वादिवंव्रजेत् ॥ विद्यावान्यःस्वयंशिष्योगुरु
निन्दांकरोतिच ॥ ९ ॥ समहापातकैर्युक्तोनिरयंयातिदारुणम् ॥ अपरासेवनात्सोऽपिसद्गतिंप्राप्नुयान्नरः ॥ १० ॥ महिमानमपरायाःशृणु
राजन्वदाम्यहम् ॥ मकरस्थेरवौमाघेप्रयागेयत्फलंनृणाम् ॥ ११ ॥ काश्यांयत्प्राप्यतेपुण्यमुपरागेनिमज्जनात् ॥ गयायांपिण्डदानेन
पितृणांतृप्तिदोयथा ॥ १२ ॥ सिंहस्थितेदेवगुरौगौतम्यांस्नातकोनरः ॥ कन्यागतेगुरौराजन्कृष्णवेणीनिमज्जनात् ॥ १३ ॥ यत्फलंसम
वाप्नोतिकुम्भकेदारदर्शनात् ॥ बदर्याश्रमयात्रायांतत्तीर्थसेवनादपि ॥ १४ ॥ यत्फलंसमवाप्नोतिकुरुक्षेत्रेरविग्रहे ॥ गजाश्वहेमदानेनयज्ञंकृत्वा
सदक्षिणम् ॥ १५ ॥ नादृशंफलमाप्नोतिअपराव्रतसेवनात् ॥ प्रसद्यःसूतांगांदत्त्वासुवर्णंवसुधांतथा ॥ १६ ॥ नरोयत्फलमाप्नोतिअपरा
याव्रतेनतत् ॥ पापद्रुमकुठारीयंपापेन्धनदवानलः ॥ १७ ॥ पापान्धकारतरणिःपापसारङ्गकेसरी ॥ बुद्बुदाइवतोयेषुपुत्तिकाइवजन्तुषु ॥
॥ १८ ॥ जायन्तेमरणायैवएकादश्याव्रतंविना ॥ अपरांसमुपोष्यैवपूजयित्वात्रिविक्रमम् ॥ १९ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकेमहीयते ॥
लोकानांचहितार्थायतवाग्रेकथितंमया ॥ पठनाच्छ्रवणाद्राजन्गोसहस्रफलंलभेत् ॥ २० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०उमापतिनारद

१ 'अपारफलदायिनी' इ० पा० ।

संवादेज्येष्ठकृष्णापरैकादशीनामैकपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५१ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ अपरायाश्चमाहात्म्यंश्रुतंसर्वंजनार्दन ॥ ज्येष्ठस्यशुक्ल
पक्षेतुस्याद्यातांवदमानद ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ एनांवक्ष्यतिधर्मात्माव्यासःसत्यवतीसुतः ॥ सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञोवेदवदाङ्गपारगः ॥
॥ २ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ श्रुतांमेमानवाधर्मावासिष्ठाश्चश्रुतामया ॥ द्वैपायनयथावत्त्वंवैष्णवान्वक्तुमहसि ॥ ३ ॥ श्रीवेदव्यासउवाच ॥
श्रुतास्तुमानवाधर्मावैदिकाश्चश्रुतास्त्वया ॥ कलौयुगेनशक्यन्तेतेवैकर्तुंनराधिप ॥ ४ ॥ सुखोपायमल्पधनमल्पक्लेशंमहाफलम् ॥ पुराणानांच
सर्वेषांसारभूतंमहामते ॥ ५ ॥ एकादश्यांनभुञ्जीतपक्षयोरुभयोरपि ॥ द्वादश्यांतुशुचिर्भूत्वापुष्पैःसंपूज्यकेशवम् ॥ ६ ॥ अन्नंभुञ्जीतसत्कृत्यपश्चा
द्विप्रपुरःसरम् ॥ सूतकेऽपिनभोक्तव्यंनाशौचेचजनाधिप ॥ ७ ॥ यावज्जीवंव्रतमिदंकर्तव्यंपुरुषर्षभ ॥ स्वर्गतिंप्राप्तुमिच्छद्भिरत्रनैवास्ति
संशयः ॥ ८ ॥ अपिपापादुराचाराःपापिष्ठाधर्मवर्जिताः ॥ एकादश्यांनभुञ्जानानतेयान्तियमान्तिकम् ॥ ९ ॥ इतितद्वचनंश्रुत्वा
कम्पितोऽश्वत्थपत्रवत् ॥ भीमसेनोमहाबाहुर्नत्वोवाचगुरुंप्रति ॥ १० ॥ भीमसेनउवाच ॥ पितामहमहाबुद्धेशृणुमेपरमंवचः ॥ युधिष्ठिरश्च
कुन्तीचतथाद्रुपदनन्दिनी ॥ ११ ॥ अर्जुनोनकुलश्चैवसहदेवस्तथैवच ॥ एकादश्यांनभुञ्जन्तिकदाचिदपिसुव्रताः ॥ १२ ॥ तेमांब्रुवन्तिवैनित्यं
माभुङ्क्ष्वत्वंवृकोदर ॥ अहंतानब्रवंतातबुभुक्षादुःसहामम ॥ १३ ॥ दानंदास्यामिविधिवत्पूजयिष्यामिकेशवम् ॥ भीमसेनवचःश्रुत्वाव्यासोवचन
मब्रवीत् ॥ १४ ॥ व्यासउवाच ॥ यदिस्वर्गमभीष्टंतेनरकंदुष्टमेवच ॥ एकादश्यांनभोक्तव्यंपक्षयोरुभयोरपि ॥ १५ ॥ भीमसेनउवाच ॥ पितामह
महाबुद्धेकथयामितवाग्रतः ॥ एकभक्तेनशक्नोमिउपवासेकुतःप्रभो ॥ १६ ॥ वृकोहिनामयोवह्निःससदाजठरेमम ॥ अतिवेलंयदाश्नामितदासमुपशा
म्यति ॥ १७ ॥ नैकंशक्नोम्यहंकर्तुमुपवासंमहामुने ॥ येनैवप्राप्यतेस्वर्गस्तत्कर्तास्मियथातथम् ॥ तदेकंवदनिश्चित्ययेनश्रेयोऽहमाप्नुयाम् ॥ १८ ॥
व्यासउवाच ॥ वृषस्थेमिथुनस्थेवायदाचैकादशीभवेत् ॥ ज्येष्ठमासेप्रयत्नेनसोपोष्योदकवर्जिता ॥ १९ ॥ गण्डूषाचमनंवारिवर्जयित्वोदकंबुधः ॥
उपभुञ्जीतनैवेहव्रतभङ्गोऽन्यथाभवेत् ॥ २० ॥ उदयादुदयंयावद्वर्जयित्वोदकंनरः ॥ श्रूयतांसंमवाप्नोतिद्वादशद्वादशीफलम् ॥ २१ ॥ ततःप्रभाते
विमलेद्वादश्यांस्नानमाचरेत् ॥ जलंसुवर्णंदत्त्वाचद्विजातिभ्योयथाविधि ॥ २२ ॥ भुञ्जीतकृतकृत्यस्तुब्राह्मणैःसहितोवशी ॥ एवंकृतेचयत्पुण्यंभीम
सेनशृणुष्वतत् ॥ २३ ॥ संवत्सरेतुयाश्चैवएकादश्योभवन्तिहि ॥ तासांफलमवाप्नोतिह्यत्रमेनास्तिसंशयः ॥ २४॥ इतिमांकेशवःप्राहशङ्खचक्रगदा
धरः ॥ सर्वान्परित्यज्यपुमान्मामेकंशरणंव्रजेत् ॥ २५ ॥ एकादश्यांनिराहारस्ततःपापात्प्रमुच्यते॥द्रव्यशुद्धिःकलौनास्तिसंस्कारःस्मार्त्तएवच॥२६॥

वैदिकस्तुकुतश्चापिप्रातेदुष्टेकलौयुगे ॥ किंनुतेबहुनोक्तेनवायुपुत्रपुनःपुनः ॥२७॥ एकादश्यांनभुञ्जीतपक्षयोरुभयोरपि ॥ एकादश्यांसितेपक्षेज्येष्ठेमा
स्युदकंविना ॥ २८ ॥ पुण्यंफलमवाप्नोतितच्छृणुष्ववृकोदर ॥ संवत्सरेतुयाप्रोक्ताःशुक्लाःकृष्णावृकोदर ॥ २९ ॥ उपोषिताहिसर्वाःस्युरेकादश्यो
नसंशयः ॥ धनधान्यप्रदापुण्यापुत्रारोग्यशुभप्रदा ॥ ३० ॥ उपोषितानरव्याघ्रइतिसत्यंब्रवीमिते ॥ यमदूतामहाकायाःकरालाःकृष्णरूपिणः॥
॥ ३१ ॥ दण्डपाशधरारौद्रानोपसर्पन्तितंनरम् ॥ पीताम्बरधराःसौम्याश्चक्रहस्तामनोजवाः ॥ ३२ ॥ अन्तकालेनयन्त्येतेवैष्णवान्वैष्णवीं
पुरीम् ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनउपोष्योदकवर्जिता ॥ ३३ ॥ जलधेनुंतदादत्त्वासर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ ततस्त्वमस्यांकौन्तेयसोपवासोऽर्चनंहरेः ॥
॥ ३४ ॥ कुरुसर्वप्रयत्नेनसर्वपापप्रशान्तये ॥ स्वप्नेनमेऽपराधोऽस्तिदन्तरागतयापिवा ॥ ३५ ॥ भोक्ष्येऽपरेऽह्निदेवेशह्यशनंवासराद्धरेः ॥ इत्यु
च्चार्यततोमन्त्रमुपवासपरोभवेत् ॥ ३६ ॥ सर्वपापविनाशायश्रद्धादमसमन्वितः ॥ मेरुमन्दरमात्राघंस्त्रियापुंसावयत्कृतम् ॥ ३७ ॥ सर्वंतद्भस्मतां
यातिएकादश्याःप्रभावतः ॥ नशक्नुवन्तियेदातुंजलधेनुंनराधिप ॥ ३८ ॥ सकाञ्चनःप्रदातव्योघटकोवस्त्रसंयुतः ॥ तोयस्यनियमंयोऽस्यांकुरुते
वैसपुण्यभाक् ॥ ३९ ॥ फलंकोटिसुवर्णस्ययामेयामेश्रुतंफलम् ॥ स्नानंदानंजपंहोमंयदस्यांकुरुतेनरः ॥ ४० ॥ तत्सर्वंचाक्षयंप्राप्तमेतत्कृष्ण
प्रभाषितम् ॥ किंवापरेणधर्मेणनिजलैकादशींविना ॥ ४१ ॥ उपोष्यसम्यग्विधिवद्वैष्णवंपदमाप्नुयात् ॥ सुवर्णमन्नंवासोवायदस्यांसंप्रदीयते
॥ ४२ ॥ तदस्यकुरुशार्दूलसर्वंचाप्यक्षयंभवेत् ॥ एकादश्यांदिनेयोऽन्नंभुङ्क्तेपापंभुनक्तिसः ॥ ४३ ॥ इहलोकेसचाण्डालोमृतःप्राप्नोतिदुर्गतिम् ॥
येचदास्यन्तिदानानिद्वादश्यांसमुपोषिताः ॥ ४४ ॥ ज्येष्ठमासेसितपक्षेप्राप्स्यन्तिपरमंपदम् ॥ ब्रह्महामद्यपःस्तेनोगुरुद्वेषीसदानृती ॥ ४५ ॥
मुच्यन्तेपातकैःसर्वैर्निर्जलायैरुपोषिता ॥ विशेषंशृणुकौन्तेयनिर्जलैकादशीदिने ॥ ४६ ॥ यत्कर्तव्यंनरैःस्त्रीभिर्दानंश्रद्धासमन्वितैः ॥ जलशायी
चसंपूज्योदेयाधेनुस्तथाम्मयी ॥ ४७ ॥ प्रत्यक्षावानृपश्रेष्ठघृतधेनुरथापिवा ॥ दक्षिणाभिःसुपुष्टाभिर्मिष्टान्नैश्चपृथग्विधैः ॥ ४८ ॥ तोषणीयाः
प्रयत्नेनद्विजाधर्मभृतांवर ॥ तुष्टाभवन्तिवैविप्रास्तैस्तुष्टैर्मोक्षदोहरिः ॥ ४९ ॥ आत्मद्रोहःकृतस्तैर्हियैरेषानह्युपोषिता ॥ पापात्मानोदुरा
चारादुष्टास्तेनात्रसंशयः ॥ ५० ॥ कुलानांशतमागामिअतीतानांतथाशतम् ॥ आत्मनासहतैर्नीतंवासुदेवस्यमन्दिरम् ॥ ५१ ॥ शान्तैर्दान्तैर्दान
परैरर्चयद्भिस्तथाहरिम् ॥ कुर्वद्भिर्जागरंरात्रौयैरेषासमुपोषिता ॥ ५२ ॥ अन्नंवस्त्रंतथागावोजलंशय्यासनंशुभम् ॥ कमण्डलुस्तथाछत्रंदातव्यं
निर्जलादिने ॥५३॥ उपानहौयोददातिपात्रभूतेद्विजोत्तमे ॥ ससौवर्णेनयानेनस्वर्गलोकेमहीयते ॥५४ ॥ यश्चेमांशृणुयाद्भक्त्यायश्चापिपरिकीर्तयेत् ॥

तावुभावाप्नुतःस्वर्गंनात्रकार्याविचारणा ॥ ५५ ॥ यत्फलंसंनिहत्यायांगहुग्रस्तेदिवाकरे ॥ कृत्वाश्राद्धंलभेन्मर्त्यस्तदस्याःश्रवणादपि ॥ ५६ ॥
नियमश्चप्रकर्त्तव्योदन्तधावनपूर्वकम् ॥ एकादश्यांनिराहारोवर्जयिष्यामिवैजलम् ॥ ५७ ॥ केशवप्रीणनार्थायअन्यदाचमनादृते ॥ द्वादश्यांदेव
देवेशःपूजनीयस्त्रिविक्रमः ॥ ५८ ॥ गन्धैर्धूपैस्तथापुष्पैर्वासोभिःप्रियदर्शनैः ॥ पूजयित्वाविधानेनमन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ ५९ ॥ देवदेवहृषीकेश
संसारार्णवतारक ॥ उदकुम्भप्रदानेननयमांपरमांगतिम् ॥ ६० ॥ ज्येष्ठेमासितुवैभीमयाशुक्लैकादशीशुभा ॥ निर्जलासमुपोष्यात्रजलकुम्भा
न्सशर्करान् ॥ ६१ ॥ प्रदायविप्रमुख्येभ्योमोदतेविष्णुसन्निधौ ॥ ततःकुम्भाःप्रदातव्याब्राह्मणानांचभक्तितः ॥ ६२ ॥ भोजयित्वाततोविप्रान्स्वयं
भुञ्जीततत्परः ॥ एवंयःकुरुतेपूर्णांद्वादशींपापनाशिनीम् ॥ ६३ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तःपदंगच्छत्यनामयम् ॥ ततःप्रभृतिभीमेनकृताह्येकादशी
शुभा ॥ पाण्डवद्वादशीनाम्नालोकेख्यातावभूवह ॥ ६४ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणपञ्चपञ्चा०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेज्येष्ठशुक्लनिर्जलैका
दशीनामद्विपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५२ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ आषाढकृष्णपक्षेतुकिंनामैकादशीभवेत् ॥ कथयस्वप्रसादेनवासुदेवममाग्रतः ॥ १ ॥
श्रीकृष्णउवाच ॥ व्रतानामुत्तमंराजन्कथयामितवाग्रतः ॥ सर्वपापक्षयकरंसर्वमुक्तिप्रदायकम् ॥ २ ॥ आषाढस्यासितेपक्षेयोगिनीनामना
मतः ॥ एकादशीनृपश्रेष्ठमहापातकनाशिनी ॥ ३ ॥ संसारार्णवमग्नानांपोतभूतासनातनी ॥ जगत्त्रयेसारभूतायोगिनीव्रतकारिणाम् ॥ ४ ॥
कथयामितवाग्रेऽहंकथांपौराणिकींशुभाम् ॥ अलकायांराजराजःशिवभक्तिपरायणः ॥ ५ ॥ तस्यासीत्पुष्पबटुकोहेममालीतिनामतः ॥ तस्य
पत्नीसुरूपाचविशालाक्षीतिनामतः ॥ ६ ॥ सतस्यांचासक्तमनाःकामपाशवशंगतः ॥ मानसात्पुष्पनिचयमानीयस्वगृहेस्थितः ॥ ७ ॥ पत्नी
प्रेमरसासक्तोनकुबेरालयंगतः ॥ कुबेरोदेवसदनेकरोतिशिवपूजनम् ॥८॥ मध्याह्नसमयेराजन्पुष्पागमसमीक्षकः ॥ हेममालीस्वभवनेरमतेकान्तया
सह ॥ ९ ॥ यक्षराट्प्रत्युवाचाथकालातिक्रमकोपितः ॥ कस्मान्नायातिभोयक्षाहेममालीदुरात्मवान् ॥ निश्चयःक्रियतामस्यइत्युवाचपुनःपुनः ॥
॥ १० ॥ यक्षाऊचुः ॥ वनिताकामुकोगेहेरमतेस्वेच्छयानृप ॥ तेषांवाक्यंसमाकर्ण्यकुबेरःकोपपूरितः ॥ ११ ॥ आह्वयामासतंतूर्णंबटुकं
हेममालिनम् ॥ ज्ञात्वाकालात्ययंसोऽपिभयव्याकुललोचनः ॥ १२ ॥ अस्नातएवआगत्यकुबेरस्याग्रतःस्थितः ॥ तंदृष्ट्वाधनदःक्रुद्धःक्रोधसंरक्त
लोचनः ॥ प्रत्युवाचरुषाविष्टःकोपप्रस्फुरिताधरः ॥ १३ ॥ धनदउवाच ॥ आःपापदुष्टदुर्वृत्तकृतवान्देवहेलनम् ॥ अष्टादशकुष्ठचितो

१ 'सन्निहत्यायां कुरुक्षेत्रे' इ० पा०। २ 'आजगाम नमस्कृत्य' इ० पा०। ३ 'अतो भवा श्वित्रयुक्तो' इ० पा०।

वियुक्तःकान्तयातया ॥१४॥ अस्मात्स्थानादपध्वस्तोगच्छस्वप्रमथाधम ॥ इत्युक्तेवचनेतस्यतस्मात्स्थानात्पपातसः ॥ १५ ॥ महादुःखाभिभूतश्च
कुष्ठैःपीडितविग्रहः ॥ नसुखंदिवसेतस्यननिद्रांलभतेनिशि ॥ १६ ॥ छायायांपीडिततनुर्निदाघेऽत्यन्तपीडितः ॥ शिवपूजाप्रभावेणस्मृतिस्तस्य
नलुप्यते ॥ १७ ॥ पातकेनाभिभूतोऽपिपूर्वंकर्मस्मरत्यसौ ॥ भ्रममाणस्ततोगच्छन्हिमाद्रिपर्वतोत्तमम् ॥ १८ ॥ तत्रापश्यन्मुनिवरंमार्कण्डेयतपो
निधिम् ॥ यस्यायुर्विद्यतेराजन्ब्रह्मणोवयसासमम् ॥ १९ ॥ ववन्देचरणौतस्यदूरतःपापकर्मकृत् ॥ मार्कण्डेयोमुनिवरोदृष्ट्वातंकम्पितंतथा ॥ २० ॥
परोपकरणार्थायसमाहूयेदमब्रवीत् ॥२१॥ मार्कण्डेयउवाच॥कस्मात्कुष्ठाभिभूतस्त्वंकुतोनिन्द्यतरोह्यसि ॥ इत्युक्तःसप्रत्युवाचमार्कण्डेयंमहामुनिम्॥
॥ २२ ॥ हेममाल्युवाच ॥ राजराजस्यानुचरोहेममालीतिनामतः ॥ मानसात्पद्मनिचयमानीयप्रत्यहंमुने ॥ २३ ॥ शिवपूजनवेलायांकुबेराय
समर्पये ॥ एकस्मिन्दिवसेचैवकालश्चाविदितोमया ॥ २४ ॥ पत्नीसौख्यप्रसक्तेनशोकव्याकुलचेतसा ॥ ततःक्रुद्धेनशप्तोऽस्मिराजराजेनवैमुने ॥
॥ २५ ॥ कुष्ठाभिभूतःसंजातोवियुक्तःकान्तयातया ॥ अधुनातवसान्निध्यंप्राप्तोऽस्मिशुभकर्मणा ॥ २६ ॥ सतांस्वभावतश्चित्तंपरोपकरणे
क्षमम् ॥ इतिज्ञात्वामुनिश्रेष्ठमांप्रशाधिकृतागसम् ॥ २७ ॥ मार्कण्डेयउवाच ॥ त्वयासत्यमिहप्रोक्तंनासत्यंभाषितंयतः ॥ अतोव्र
तोपदेशंतेकथयामिशुभप्रदम् ॥ २८ ॥ आषाढेकृष्णपक्षेतुयोगिनीव्रतमाचर ॥ अस्यव्रतस्यपुण्येनकुष्ठंयास्यतिवैध्रुवम् ॥ २९ ॥ इति
वाक्यमृषेःश्रुत्वादण्डवत्पतितोभुवि ॥ उत्थापितःसमुनिनाबभूवातीवहर्षितः ॥ ३० ॥ मार्कण्डेयोपदेशेनव्रतंतेनकृतंयथा ॥ अष्टादशैवंकुष्ठा
निगतानितस्यसर्वशः ॥ ३१ ॥ मुनेर्वाचाततःसम्यग्व्रतेचीर्णेऽभवत्सुखी ॥ ईदृग्विधंनृपश्रेष्ठकथितंयोगिनीव्रतम् ॥ ३२ ॥ अष्टाशीति
सहस्राणिद्विजान्भोजयतेतुयः ॥ तत्समंफलमाप्नोतियोगिनीव्रतकृन्नरः ॥ ३३ ॥ महापापप्रशमनंमहापुण्यफलप्रदम् ॥ पठनाच्छ्रवणान्मर्त्यःसर्व
पापैःप्रमुच्यते ॥ ३४ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमापतिनारदसंवादआषाढकृष्णयोगिन्येकादशीमाहात्म्यंनामत्रिपञ्चाशत्तमो
ऽध्यायः ॥ ५३ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ आषाढस्यसितपक्षेकाचैवैकादशीभवेत् ॥ किंनामकोविधिस्तस्याएतद्विस्तरतोवद ॥ १ ॥
श्रीकृष्णउवाच ॥ कथयामिमहापुण्यांस्वर्गमोक्षप्रदायिनीम् ॥ शयनींनामनामेतिसर्वपापहरांपराम् ॥ २ ॥ यस्याःश्रवणमात्रेणवाजपेयफलं
लभेत् ॥ सत्यंसत्यंमयाप्रोक्तंनातःपरतरंनृणाम् ॥३॥ पापिनांपापनाशायसृष्टाधात्रामहोत्तमा ॥ अतःपरानराजेन्द्रवर्त्ततेमोक्षदायिनी॥ ४ ॥ एतस्मा
त्कारणाद्राजञ्छूयतांगतिरुत्तमा ॥ भवेन्नराणांश्रोतॄणांकथायाःश्रवणादपि ॥ ५ ॥ तेसदावैष्णवाराजन्ममभक्तिपरायणाः ॥ आषाढेवामनश्चैव

पूज्यतेपरमेश्वरः ॥६॥ वामनःपूजितोयेनकमलैःकमलेक्षणः ॥ आषाढस्यसितेपक्षेशयन्याश्वदिनेतथा ॥७॥ तेनार्चितंजगत्सर्वंत्रयोदेवाःसनातनाः॥
कृताचैकादशीयेनहरिवासरमुत्तमम् ॥ ८ ॥ युधिष्ठिरउवाच॥संशयोऽस्तिमहान्मेऽत्रश्रूयतांपुरुषोत्तम ॥ कथंसुप्तोऽसिदेवेशकथंचबलिमाश्रितः॥९ ॥
कथंचभूमौसंवेशःकिंकुर्वन्तिजनाःपरे ॥ एतद्वदमहाप्राज्ञसंशयोऽस्तिमहान्मम ॥ १० ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ श्रूयतांराजशार्दूलकथापापहरा
परा ॥ यस्याःश्रवणमात्रेणसर्वपापक्षयोभवेत् ॥ ११ ॥ बलिनामापूर्वमासीद्दैत्यस्त्रेतायुगेनृप ॥ पूजयंश्चैवमांनित्यंमद्भक्तोमत्परायणः ॥१२॥यज्ञैस्तु
विधिवद्दैत्योयजतेमांसनातनम् ॥ भक्त्याचपरयाराजन्यज्ञकृद्व्रतकृत्तथा ॥ १३ ॥ परंविचार्यबहुधामघोनाचैवसूक्तिभिः ॥ गुरुणादेवतैःसार्धंबहुधा
पूजितोऽप्यहम् ॥१४॥ततोवामनरूपेणअवतारेचपञ्चमे ॥अत्युग्ररूपेणतदासर्वब्रह्माण्डरूपिणा॥१५॥ वाक्छलेनजितादैत्याःसत्यमाश्रित्यसंस्थितः॥
शुक्रस्तंवारयामासयन्नारायणइत्ययम् ॥ १६ ॥ याचितावसुधाराजन्सार्धत्रयपदीमया ॥ संकल्पोदकमात्रेतुकरेतेनैवचार्पिते ॥ १७ ॥ रूपमी
दृग्विधंराजंस्तदाशृणुमयाकृतम् ॥ भूलोकेचरणौन्यस्यभुवर्लोकेतुजानुनी ॥ १८ ॥ स्वर्लोकेचकटिंन्यस्यमहर्लोकेतथोदरम् ॥ जनलोकेचहृदयं
तपोलोकेतुकण्ठकम् ॥ १९ ॥ सत्यलोकेमुखंस्थाप्यमस्तकंचतदूर्ध्वकम् ॥ चन्द्रसूर्यग्रहाश्चैवनक्षत्राणितथैवच ॥ २० ॥ देवाःसेन्द्राश्चनागाश्चयक्ष
गन्धर्वकिन्नराः ॥ स्तुवन्तोवेदसंभूतैःसूक्तैश्चविविधैस्तथा ॥२१ ॥ करेगृहीत्वाचबलिंत्रिपदैःपूरितामही ॥ अर्धंचतस्यपृष्ठेचपदंन्यस्तंमयातदा॥२२॥
गतोरसातलंराजन्दानवोममपूजकः ॥ क्षिप्तोऽधोदानवश्चैवकिमकुर्वततःपरम् ॥ २३ ॥ विनयेनानतोऽसौवैसुप्रसन्नोजनार्दनः ॥ आषाढ
शुक्लपक्षेतुशयनीहरिवासरः ॥ २४ ॥ तस्यामेकाचमूर्तिर्मेबलिमाश्रित्यतिष्ठति ॥ द्वितीयाशेषपृष्ठेवैक्षीरसागरमध्यतः ॥ २५ ॥ स्वपित्येवमहा
राजयावदागामिकार्तिकीम् ॥ तावद्भवेत्सुधर्मात्मासर्वधर्मोत्तमोत्तमः ॥२६ ॥ व्रतंचकुरुतेमर्त्यःसयातिपरमांगतिम् ॥ एतस्मात्कारणाद्राजन्कर्तव्या
चप्रयत्नतः॥२७॥नातःपरतराकाचित्पवित्रापापनाशिनी ॥ यस्यांस्वपितिदेवेशःशङ्खचक्रगदाधरः॥२८॥तस्यांचपूजयेद्देवंशङ्खचक्रगदाधरम् ॥
रात्रौजागरणंकृत्वाभक्त्याचैवविशेषतः ॥ २९ ॥ नास्याःपुण्यस्यसङ्ख्यानंकर्तुंशक्तश्चतुर्मुखः ॥ एवंयःकुरुतेराजन्नेकादश्याव्रतोत्तमम् ॥ ३० ॥ स
र्वपापहरंचैवभुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥ सचलोकेममसदाश्वपचोऽपिप्रियङ्करः ॥ ३१ ॥ दीपदानेनपालाशपत्रेभुक्त्याव्रतेनच ॥ चातुर्मास्यंनयन्तीह
तेनराममवल्लभाः ॥ ३२ ॥ चातुर्मास्येहरौसुप्तेभूमिशायीभवेन्नरः ॥ श्रावणेवर्जयेच्छाकंदधिभाद्रपदेतथा ॥ ३३ ॥ दुग्धमाश्वयुजित्याज्यं
कार्त्तिकेद्विदलंत्यजेत् ॥ अथवाब्रह्मचर्यस्थःसयातिपरमांगतिम् ॥ ३४ ॥ एकादश्याव्रतेनैवपुमान्पापैर्विमुच्यते ॥ कर्तव्यासर्वदाराजन्वि

स्मर्तव्यानकर्हिचित् ॥ ३५ ॥ शयनीबोधिनीमध्येयाकृष्णैकादशीभवेत् ॥ सैवोपोष्यागृहस्थस्यनान्याकृष्णाकदाचन ॥ ३६ ॥ शृणुयाच्चैव
योगजन्कथांपापहरांपराम् ॥ अश्वमेधस्ययज्ञस्यफलंप्राप्नोतिमानवः॥ ३७ ॥इतिश्रीपाद्ममहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमामहेश्वरसंवादेदेवशयन्येकादशी
नामचतुष्पञ्चाशत्तमोऽध्यायः॥५४॥युधिष्ठिरउवाच ॥ श्रावणस्यासितेपक्षेकिंनामैकादशीभवेत्॥तन्नःकथयगोविन्दवासुदेवनमोऽस्तुते॥ १॥श्रीकृष्ण
उवाच ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिआख्यानंपापनाशनम् ॥ यत्प्रोक्तंब्रह्मणापूर्वंपृच्छतेनारदायवै ॥ २ ॥ नारदउवाच ॥ भगवञ्छ्रोतुमिच्छामित्वत्तोऽहं
कमलासन ॥ श्रावणस्यासितेपक्षेकिंनामैकादशीभवेत् ॥ ३ ॥ कोदेवःकोविधिस्तस्याःकिंपुण्यंकथयप्रभो ॥ इतितस्यवचःश्रुत्वाब्रह्मावचनमब्रवीत ॥
॥ ४ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ शृणुनारदतेवच्मिलोकानांहितकाम्यया ॥ श्रावणैकादशीकृष्णाकामिकानामनामतः ॥ ५ ॥ अस्याःश्रवणमात्रेणवाजपेयफलं
लभेत् ॥ अस्यांयजतिदेवेशंशङ्खचक्रगदाधरम् ॥ ६ ॥ श्रीधराख्यंहरिंविष्णुंमाधवंमधुसूदनम् ॥ पूजयेद्ध्यायतेयोवैतस्यपुण्यफलंशृणु ॥ ७ ॥
नगङ्गायांनकाश्यांचनैमिषेनचपुष्करे ॥ तत्फलंसमवाप्नोतियत्फलंकृष्णपूजनात् ॥८॥ गोदावर्यांगुरौसिंहेव्यतीपातेचदण्डके ॥ यत्फलंसमवाप्नोति
तत्फलंकृष्णपूजनात् ॥ ९ ॥ ससागरवनोपेतांयोददातिवसुन्धराम् ॥ कामिकाव्रतकारीचद्वुभौसमफलौस्मृतौ ॥ १०॥ प्रसूयमानांयोधेनुंदद्यात्सोप
स्करांनरः ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिकामिकाव्रतकारकः ॥ ११ ॥ श्रावणेश्रीधरंदेवंपूजयेद्योनरोत्तमः ॥ तेनैवपूजितादेवागन्धर्वोरगपन्नगाः ॥ १२ ॥
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकामिकादिवसेहरिः ॥ पूजनीयोयथाशक्तिमानुषैःपापभीरुभिः ॥ १३ ॥ येसंसारार्णवेमग्नाःपापपङ्कसमाकुले ॥ तेषामुद्धरणार्था
यकामिकाव्रतमुत्तमम् ॥ १४ ॥ नातःपरतराकाचित्पवित्रापापहारिणी ॥ एवंनारदजानीहिस्वयमाहपरोहरिः ॥ १५ ॥ अध्यात्मविद्यानिरतैर्यत्फलं
प्राप्यतेनरैः ॥ ततोबहुतरंविद्धिकामिकाव्रतसेविनाम् ॥ १६ ॥ रात्रौजागरणंकृत्वाकामिकाव्रतकृन्नरः ॥ नपश्यतियमंरौद्रंनैवगच्छतिदुर्गतिम् ॥
॥ १७ ॥ नपश्यतिकुयोनिंचकामिकाव्रतसेवनात् ॥ कामिकायाव्रतेचीर्णेकैवल्यंयोगिनोगताः ॥१८॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकर्तव्यानियतात्मभिः ॥
तुलसीप्रभवैःपत्रैर्योनरःपूजयेद्धरिम् ॥ १९ ॥ नलिप्यतेसपापेनपद्मपत्रमिवाम्भसा ॥ सुवर्णभारमेकंतुरजतंचचतुर्गुणम् ॥ २० ॥ तत्फलंसमवा
प्नोतितुलसीदलपूजनात् ॥ रत्नमौक्तिकवैडूर्यप्रवालादिभिरर्चितः ॥ २१ ॥ नतुष्यतितथाविष्णुस्तुलसीदलतोयथा ॥ तुलसीमञ्जरीभिश्च
पूजितोयेनकेशवः ॥ आजन्मपातकंतस्यनिश्चयंयातिसंक्षयम् ॥ २२ ॥ यादृष्टानिखिलाघसङ्घशमनीस्पृष्टावपुःपावनीरोगाणामभिवन्दितानिर
सिनीसिक्तान्तकत्रासिनी ॥ प्रत्यासत्तिविधायिनीभगवतःकृष्णस्यसंरोपितान्यस्तातच्चरणेविमुक्तिफलदातस्यैतुलस्यैनमः ॥ २३ ॥ दीपंददाति

योमर्त्योदिवारात्रंहरेर्दिने ॥ तस्यपुण्यस्यसङ्ख्यातुंचित्रगुप्तोनवेत्त्यलम् ॥ २४ ॥ कृष्णाग्रेदीपकोयस्यज्वलत्येकादशीदिने ॥ पितरस्तस्य
तृप्यन्तिअमृतेनदिविस्थिताः ॥ २५ ॥ घृतेनदीपंप्रज्वाल्यतिलतैलेनवापुनः ॥ प्रयातिसूर्यलोकंचदीपकोटिशतार्चितः ॥ २६ ॥ अयंत
वाग्रेकथितःकामिकामहिमामया ॥ अतोनरैःप्रकर्त्तव्यासर्वपातकहारिणी ॥ २७ ॥ ब्रह्महत्यापहरणीभ्रूणहत्याविनाशिनी ॥ वैष्णवस्थान
दात्रीचमहापुण्यफलप्रदा ॥ २८ ॥ श्रुत्वामाहात्म्यमेतस्यानरःश्रद्धासमन्वितः ॥ विष्णुलोकमवाप्नोतिसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ २९ ॥ इतिश्रीपाद्मे
महापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमापतिनारदसंवादेश्रावणकृष्णैकादशीनामपञ्चपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५५ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ श्रावणस्यसितेपक्षेकिं
नामैकादशीभवेत् ॥ कथयस्वप्रसादेनममाग्रेमधुसूदन ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ शृणुष्वावहितोराजन्कथांपापहरांपराम् ॥ यस्याःश्रवणमात्रेण
वाजपेयफलंभवेत् ॥ २ ॥ द्वापरस्ययुगस्यादौपुरामाहिष्मतीपुरे ॥ राजामहीजिदाख्यातोराज्यंपालयतिस्वकम् ॥ ३ ॥ पुत्रहीनस्यतस्यैवन
तद्राज्यंसुखप्रदम् ॥ अपुत्रस्यसुखंनास्तिइहलोकेपरत्रच ॥ ४ ॥ चिन्तमानस्यतस्यैवंकालोवहुतरोगतः ॥ नप्रातश्चसुतोराज्ञासर्वसौख्यप्रदोनृणाम्॥
॥ ५ ॥ दृष्ट्वात्मानंप्रवयसंराजाचिन्तापरोऽभवत् ॥ सदोगतःप्रजामध्यइदंवचनमब्रवीत् ॥६॥ इहजन्मनिभोलोकानमयापातकंकृतम् ॥ अन्यायो
पार्जितंवित्तंक्षिप्तंकोशेमयानहि ॥ ७ ॥ ब्रह्मस्वंदेवद्रविणंनगृहीतंमयाक्वचित् ॥ न्यासापहारोनकृतःपरस्यवहुपापदः ॥ ८ ॥ पुत्रवत्पालितोलोको
धर्मेणविजितामही ॥ दुष्टेषुपातितोदण्डोवन्धुपुत्रोपमेष्वपि ॥ ९ ॥ शिष्टास्तुपूजितानित्यंनद्वेष्याश्चमयाजनाः ॥ इत्येवंब्रुवतोमार्गंधर्मयुक्तंद्विजो
त्तमाः ॥ १० ॥ कस्मान्ममगृहेपुत्रोनजातस्तद्विमृश्यताम् ॥ इतिवाक्यंद्विजाःश्रुत्वासप्रजाःसपुरोहिताः ॥ ११ ॥ मन्त्रयित्वानृपहितंजग्मुस्तेगहनं
वनम् ॥ इतस्ततश्चपश्यन्तआश्रमानृषिसेवितान् ॥ १२ ॥ नृपतेर्हितमिच्छन्तोददृशुर्मुनिसत्तमम् ॥ तप्यमानंतपोघोरंनिरालम्बंनिरामयम् ॥ १३॥
निराहारंजितात्मानंजितक्रोधंसनातनम् ॥ लोमशंधर्मतत्त्वज्ञंसर्वशास्त्रविशारदम् ॥ १४ ॥ दीर्घायुषंमहात्मानंसकेशंब्रह्मसंमितम् ॥ कल्पेकल्पेगते
तस्यएकलोमविशीर्यते ॥ १५ ॥ अतोलोमशनामायंत्रिकालज्ञोमहामुनिः ॥ तंदृष्ट्वाहर्षिताःसर्वेआजग्मुस्तस्यसन्निधिम् ॥ १६ ॥ यथान्यायंयथा
र्हंतेनमश्चक्रुर्यथोदितम् ॥ विनयावनताःसर्वऊचुस्तेचपरस्परम्॥ १७ ॥ अस्मद्भाग्यवशादेवप्राप्तोऽयंमुनिसत्तमः ॥ तांस्तथासप्रजान्वीक्ष्यउवाचऋषि
सत्तमः ॥ १८ ॥ लोमशउवाच ॥ किमर्थमिहसंप्राप्ताःकथयध्वंसकारणम् ॥ दर्शनाद्धृष्टमनसःस्तुवन्तश्चैवमांकिमु ॥ १९ ॥ असंशयंकरिष्यामि
भवतांयद्धितंभवेत् ॥ परोपकृतयेजन्ममादृशानांनसंशयः ॥ २० ॥ जनाऊचुः ॥ श्रूयतामभिधास्यामोवयंस्वागमकारणम् ॥ संशयच्छेदनार्थाय

तवसान्निध्यमागताः ॥ २१ ॥ पद्मयोनेःपरतरस्त्वत्तःश्रेष्ठोनविद्यते ॥ अतःकार्यवंशात्प्राप्ताःसमीपभवतोवयम् ॥ २२ ॥ महीजिन्नामराजासौपुत्र
हीनोऽस्तिसांप्रतम् ॥ वयंतस्यप्रजाब्रह्मन्पुत्रवत्तेनपालिताः ॥ २३ ॥ तंपुत्ररहितंदृष्ट्वातस्यदुःखेनदुःखिताः ॥ तपःकर्तुमिहायातामतिंकृत्वातुनै
ष्ठिकीम् ॥ २४ ॥ तस्यभाग्येनदृष्टोऽसिह्यस्माभिस्त्वंद्विजोत्तम ॥ महतांदर्शनेनैवकार्यसिद्धिर्भवेन्नृणाम् ॥ २५ ॥ उपदेशंवदमुनेराज्ञःपुत्रोयथाभवेत्
इतितेषांवचःश्रुत्वामुहूर्तंध्यानमास्थितः ॥ प्रत्युवाचमुनिर्ज्ञात्वातस्यजन्मपुरातनम् ॥ २६ ॥ लोमशउवाच ॥ पुराजन्मनिवैश्योऽयंधनहीनो
नृशोषकृत् ॥ वाणिज्यकर्मनिरतोग्रामाद्ग्रामान्तरंभ्रमन् ॥२७॥ ज्येष्ठेमासिसितपक्षेदशमीदिवसेतथा ॥ मध्यगेद्युमणौप्राप्तेग्रामसीम्नितृषाकुलः ॥२८॥
रम्यंजलाशयंदृष्ट्वाजलपानेमनोदधे॥ सद्यस्ततःसवत्साचधेनुस्तत्रसमागता॥२९॥ तृष्णातुरानिदाघार्तातस्यामम्बुपपौतुसा ॥पिबन्तींवारयित्वाताम
सौतोयंपपौस्वयम् ॥३०॥कर्मणातेनपापेनपुत्रहीनोनृपोऽभवत् ॥ कस्यापिजन्मनःपुण्यात्प्राप्तंराज्यमकण्टकम् ॥३१॥ लोकाऊचुः॥ पुण्यात्पापंक्षयं
यातिपुराणेश्रूयतेमुने ॥ पुण्योपदेशंकथययेनपापक्षयोभवेत् ॥ यंथाभवत्प्रसादेनपुत्रोभवतिभूपतेः ॥ ३२ ॥ लोमशउवाच ॥ श्रावणेशुक्लपक्षेतु
पुत्रदानामविश्रुता ॥ एकादशीवाञ्छितदाकुरुध्वंतद्व्रतंजनाः ॥ ३३ ॥ इतिश्रुत्वानमस्कृत्यमुनिमेत्यपुरंव्रतम् ॥ यथाविधियथान्यायंकृतंतैर्जागरा
न्वितम् ॥ ३४ ॥ तस्यपुण्यंसुविमलंदत्तंनृपतयेजनैः ॥ दत्तेपुण्येऽथसाराज्ञीगर्भमाधत्तशोभनम् ॥ ३५ ॥ प्राप्तेप्रसवकालेसासुषुवेपुत्रमूर्जितम् ॥
श्रावणस्यसितेपक्षेकर्कटस्थेदिवाकरे ॥ ३६ ॥ द्वादश्यांवासुदेवायपवित्रारोपणंस्मृतम् ॥ हेमरौप्यताम्रक्षौमैःसूत्रैःकौशेयपद्मजैः ॥ ३७ ॥ कुशैःकाशै
श्चकार्पासैर्ब्राह्मण्याकर्तितैःशुभैः ॥स्नात्वात्रिगुणितंसूत्रंत्रिगुणीकृत्यशोधयेत् ॥३८॥ गोदोहान्तरितेकालेपूर्वेद्युरधिवासनम् ॥ब्राह्मणेभ्योनमस्कृत्यगुरु
पादौप्रणम्यच ॥ ३९ ॥ गीतमङ्गलनिर्घोषैःकुर्याज्जागरणंततः ॥ ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्याभिह्लाःशूद्रास्तथैवच ॥ ४० ॥ स्वधर्मावस्थिताःसर्वेभक्त्या
कुर्युःपवित्रकम् ॥ ततःपवित्रंगुरवेदद्याद्देवविधिपूर्वकम् ॥४१॥ब्राह्मणान्वैष्णवांश्चैवगन्धपुष्पादिनार्चयेत् ॥ अतोदेवेतिमन्त्रेणद्विजोविष्णौनिवेदयेत् ॥
॥ ४२ ॥ शूद्रस्तुमूलमन्त्रेणयथाविष्णौतथाशिवे ॥ वर्षेवर्षेप्रकर्तव्यंपवित्रारोपणंनरैः ॥४३ ॥ भुक्तिमुक्तिंचवाञ्छद्भिःसंसारेशोकसागरे ॥ नकरोति
विधानेनपवित्रारोपणंतुयः ॥ ४४ ॥ तस्यसांवत्सरीपूजानिष्फलावैष्णवस्यतु ॥ श्रुत्वामाहात्म्यमेतस्यानरःपापात्प्रमुच्यते ॥ इहपुत्रसुखंप्राप्य
परत्रस्वर्गतिंलभेत् ॥ ४५ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेश्रावणशुक्लपवित्रारोपणीपुत्रदैकादशीनामषट्पञ्चाशत्तमो
ऽध्यायः ॥ ५६ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ भाद्रस्यकृष्णपक्षेतुकिंनामैकादशीभवेत् ॥ एतदिच्छाम्यहंश्रोतुंकथयस्वजनार्दन ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥

शृणुष्वैकमनाराजन्कथयिष्यामिविस्तरात ॥ अजेतिनामतःप्रोक्तासर्वपापप्रणाशिनी ॥ २ ॥ पूजयित्वाहृषीकेशंव्रतमस्यांकरोतियः ॥
पापानितस्यनश्यन्तिव्रतस्यश्रवणादपि ॥ ३ ॥ नातःपरतराराजल्लोकद्वयहितायवै ॥ सत्यमुक्तंमयाह्येतन्नासत्यंममभाषितम् ॥ ४ ॥ हरिश्चन्द्र
इतिख्यातोबभूवनृपतिःपुरा ॥ चक्रवर्तीसत्यसन्धःसमस्तायाभुवःपतिः ॥ ५ ॥ कस्यापिकर्मणःप्राप्तोराज्यभ्रष्टोबभूवसः ॥ विक्रीतोवनितापुत्रौस
चकारात्मविक्रयम् ॥ ६ ॥ पुल्कसस्यचदासत्वंगतोराजासपुण्यकृत् ॥ सत्यमालम्ब्यराजेन्द्रमृतचैलापहारकः ॥ ७ ॥ सोऽभवन्नृपतिश्रेष्ठोनसत्या
च्चलितस्तथा ॥ एवंचतस्यनृपतेर्बहवोवत्सरागताः ॥ ८ ॥ ततश्चिन्तापरोराजासबभूवातिदुःखितः ॥ किंकरोमिक्वगच्छामिनिष्कृतिर्मेकथंभवेत्
॥ ९ ॥ इतिचिन्तयतस्तस्यमग्नस्यवृजिनार्णवे ॥ आजगाममुनिःकश्चिज्ज्ञात्वाराजानमातुरम् ॥ १० ॥ परोपकरणार्थायनिर्मिताब्रह्मणा
द्विजाः ॥ सतंदृष्ट्वाद्विजवरंननामनृपसत्तमः ॥ ११ ॥ कृताञ्जलिपुटोभूत्वागौतमस्याग्रतःस्थितः ॥ कथयामासवृत्तान्तमात्मनोदुःखसंयुतम्
॥ १२ ॥ श्रुत्वानृपतिवाक्यानिगौतमोविस्मयान्वितः ॥ उपदेशंनृपतयेव्रतस्यास्यददौमुनिः ॥ १३॥ मासिभाद्रपदेराजन्कृष्णपक्षेऽतिशोभना ॥
एकादशीसमायाताअजानामेतिपुण्यदा॥ १४ ॥ अस्याःकुरुव्रतंराजन्पापस्यान्तोभविष्यति ॥ तवभाग्यवशादेषासप्तमेऽह्निसमागता ॥ १५ ॥ उप
वासपरोभूत्वारात्रौजागरणंकुरु ॥ एवमस्याव्रतेचीर्णेतवपापक्षयोध्रुवम् ॥ १६ ॥ तवपुण्यप्रभावेणचागतोऽहंनृपोत्तम ॥ इत्येवंकथयित्वाचमुनिरन्तर
धीयत॥१७॥मुनिवाक्यंनृपःश्रुत्वाचकारव्रतमुत्तमम् ॥कृतेतस्मिन्व्रतेराज्ञापापस्यान्तोऽभवत्क्षणात् ॥१८॥ श्रूयतांराजशार्दूलप्रभावोऽस्यव्रतस्यच ॥
यद्दुःखबहुभिर्वर्षैर्भोक्तव्यंतत्क्षयोभवेत् ॥ १९ ॥ निस्तीर्णदुःखोराजासीद्व्रतस्यास्यप्रभावतः ॥ पत्न्यासहसमायोगंपुत्रजीवनमापसः ॥ २०॥ दिवि
दुन्दुभयोनेदुःपुष्पवर्षमभूद्दिवः ॥ एकादश्याःप्रभावेणप्राप्यराज्यमकण्टकम् ॥ २१ ॥ स्वर्गलेभेहरिश्चन्द्रःसपौरःसपरिच्छदः ॥ ईदृग्विधंव्रतंराजन्ये
कुर्वन्तिचमानवाः ॥ २२ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तास्त्रिदिवंयान्तितेनृप ॥ पठनाच्छ्रवणाद्वापिअश्वमेधफलंलभेत् ॥ २३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०
उत्तर०उमापतिनारदसंवादेभाद्रपदकृष्णाजैकादशीनामसप्तपञ्चाशत्तमोध्यायः ॥५७॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ नभस्यस्यसितेपक्षेकिंनामैकादशीभवेत् ॥
कोदेवःकोविधिस्तस्यएतदाख्याहिकेशव ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ कथयामिमहीपालकथामाश्चर्यकारिणीम् ॥ कथयामासयांब्रह्मानारदायमहा
त्मने ॥२॥ नारदउवाच ॥ कथयस्वप्रसादेनचतुर्मुखनमोऽस्तुते ॥ नभस्यशुक्लपक्षेतुकिंनामैकादशीभवेत् ॥ एतदिच्छाम्यहंश्रोतुंविष्णोराराधना
यवै ॥ ३ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ वैष्णवोऽसिमुनिश्रेष्ठसाधुपृष्टंकिलत्वया ॥ नातःपरतरालोकेपवित्राहरिवासरात् ॥ ४ ॥ पद्मानामेतिविख्यातानभस्ये

कादशीसिता ॥ हृषीकेशः पूज्यतेऽस्यांकर्त्तव्यंव्रतमुत्तमम् ॥ ५ ॥ कथयामितवाग्रेऽहंकथांपौराणिकींशुभाम् ॥ यस्याः श्रवणमात्रेणमहापापंप्रणश्य
ति ॥ ६ ॥ मान्धातानामराजर्षिर्विवस्वद्वंशसंभवः ॥ बभूवचक्रवर्तीससत्यसन्धः प्रतापवान् ॥ ७ ॥ धर्मतःपालयामासप्रजाःपुत्रानिवौरसान् ॥
नतस्यराज्येदुर्भिक्षंनाधयोव्याधयस्तथा ॥ ८ ॥ निरातङ्काःप्रजास्तस्यधनधान्यसमेधिताः ॥ न्यायेनोपार्जितंवित्तंतस्यकोशेमहीपतेः ॥ ९ ॥ स्व
स्वधर्मेप्रवर्त्तन्तेसर्वेवर्णाश्रमास्तथा ॥ कामधेनुसमाभूमिस्तस्यराज्येमहीपतेः ॥ १० ॥ तस्यैवंकुर्वतोराज्यंबहुवर्षगणागताः ॥ अथैकस्मिंश्चसंप्राप्ते
विपाकः कर्मणःखलु ॥ ११ ॥ वर्षत्रयंतद्विषयेनववर्षबलाहकः ॥ तेनभग्नाःप्रजास्तस्यबभूवुःक्षुधयार्दिताः ॥ १२ ॥ स्वाहास्वधावषट्कारवेदाध्ययन
वर्जिताः ॥ बभूवविषयस्तस्याभाग्येनदैवपीडितः ॥ अथप्रजाःसमागम्यराजानमिदमब्रुवन् ॥ १३ ॥ प्रजाऊचुः ॥ श्रोतव्यंनृपशार्दूलप्रजानांवचनं
त्वया ॥ आपोनाराइतिप्रोक्ताःपुराणेषुमनीषिभिः ॥ १४ ॥ अयनंताभगवतस्तस्मान्नारायणःस्मृतः ॥ पर्जन्यरूपोभगवान्विष्णुःसर्वगतःस्थितः ॥
॥ १५ ॥ सएवंकुरुतेवृष्टिंवृष्टेरन्नंततःप्रजाः ॥ तदभावेनृपश्रेष्ठक्षयंगच्छन्तिवैप्रजाः ॥ तथाकुरुनृपश्रेष्ठयोगःक्षेमोयथाभवेत् ॥ १६ ॥ राजोवाच ॥
सत्यमुक्तंभवद्भिश्चनमिथ्याभिहितंक्वचित् ॥ अन्नंब्रह्मयतःप्रोक्तमन्नेसर्वंप्रतिष्ठितम् ॥ १७ ॥ अन्नाद्भवन्तिभूतानिजगदन्नेनवर्तते ॥ इत्येवंश्रूयतेलोके
पुराणेबहुविस्तरे ॥ १८ ॥ नृपाणामपचारेणप्रजानांपीडनंभवेत् ॥ नाहंपश्याम्यात्मकृतमेवंबुद्ध्याविचारयन् ॥ १९ ॥ तथापिप्रयतिष्येऽहंप्रजानां
हितकाम्यया ॥ इतिकृत्वामतिंराजापरिमेयपरिच्छदः ॥२०॥ नमस्कृत्यविधातारंजगामगहनंवनम् ॥ चचारमुनिमुख्यैश्चाप्याश्रमांस्तापसैःश्रितान् ॥
॥ २१ ॥ ददर्शाथब्रह्मसुतमृषिमाङ्गिरसंनृपः ॥ तेजसाद्योतितदिशंद्वितीयमिवपद्मजम् ॥२२॥ तंदृष्ट्वाहर्षितोराजाअवतीर्यस्ववाहनात् ॥ नमश्चक्रेऽस्य
चरणौकृताञ्जलिपुटोवशी ॥ २३ ॥ मुनिस्तमभिनन्द्याथस्वस्तिवाचनपूर्वकम् ॥ पप्रच्छकुशलंराज्येसप्तस्वङ्गेषुभूपतेः ॥ २४ ॥ निवेदयित्वाकुश
लंपप्रच्छानामयंनृपः ॥ दत्तासनोगृहीतार्घ्यउपविष्टोऽस्यसंनिधौ ॥ २५ ॥ प्रत्युवाचमुनिंराजापृष्टोह्यागमकारणम् ॥ २६ ॥ राजोवाच ॥ भगव
न्धर्मविधिनाममपालयतोमहीम् ॥ अनावृष्टिश्चसंवृत्तानाहंवेद्म्यत्रकारणम् ॥ २७ ॥ संशयच्छेदनायात्रआगतोऽहंतवान्तिके ॥ योगक्षेमविधानेन
प्रजानांकुरुनिर्वृतिम् ॥ २८ ॥ ऋषिरुवाच ॥ एतत्कृतयुगंराजन्युगानामुत्तमंमतम् ॥ अत्रब्रह्मपरालोकाधर्मश्चात्रचतुष्पदः ॥ २९ ॥ अस्मिन्युगे
तपोयुक्ताब्राह्मणानेतरेजनाः ॥ विषयेतवराजेन्द्रवृषलोऽयंतपस्यति ॥ ३० ॥ एतस्मात्कारणाच्चैवनवर्षतिबलाहकः ॥ कुरुतस्यवधेयत्नंयेनदोषः
प्रशाम्यति ॥ ३१ ॥ राजोवाच ॥ नाहमेनंहनिष्यामितपस्यन्तमनागसम् ॥ धर्मोपदेशंकथयउपसर्गविनाशनम् ॥ ३२ ॥ ऋषिरुवाच॥

यद्येवंतर्हिनृपतेकुरुष्वैकादशीव्रतम् ॥ नभस्यस्यसितेपक्षेपद्मानामेतिविश्रुता ॥ २३ ॥ तस्याव्रतप्रभावेणसुवृष्टिर्भविताध्रुवम् ॥ सर्वसिद्धिप्रदा
ह्येषासर्वोपद्रवनाशिनी ॥ २४ ॥ अस्याव्रतंकुरुनृपसप्रजःसपरिच्छदः ॥ इतिवाक्यमृषेःश्रुत्वाराजास्वगृहमागतः ॥ २५ ॥ भाद्रमासेसि
तेपक्षेपद्माव्रतमथाकरोत् ॥ प्रजाभिःसहसर्वाभिश्चातुर्वर्ण्यसमन्वितः ॥ २६ ॥ एवंव्रतेकृतेराजन्प्रववर्षवलाहकः ॥ जलेनप्लाविताभूमिरभव
त्सस्यशालिनी ॥ २७ ॥ ऋषीश्वरप्रभावेणलोकाःसौख्यंप्रपेदिरे ॥ एतस्मात्कारणादेवंकर्त्तव्यंव्रतमुत्तमम् ॥ २८ ॥ दध्योदनयुतंतस्यां
जलपूर्णंघटंद्विजे ॥ वस्त्रसंवेष्टितंदत्त्वाछत्रोपानहमेवच ॥ २९ ॥ नमोनमस्तेगोविन्दबुधश्रवणसंज्ञक ॥ अघौघसंक्षयंकृत्वासर्वसौख्यप्रदोभव ॥
॥ ४० ॥ भुक्तिमुक्तिप्रदश्चैवलोकानांसुखदायकः ॥ पठनाच्छ्रवणाद्राजन्सर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ ४१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०
उत्तर०उमापतिनारदसंवादेभाद्रपदशुक्लपद्मैकादशीनामाष्टापञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५८ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ कथयस्वप्रसादेनममाग्रेमधुसू
दन ॥ इषस्यकृष्णपक्षेतुकिंनामैकादशीभवेत् ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ आश्विनेकृष्णपक्षेतुइन्दिरानामनामतः ॥ तस्याव्रतप्रभावेण
महापापंप्रणश्यति ॥ २ ॥ अधोयोनिगतानांचपितॄणांगतिदायिनी ॥ शृणुष्वावहितोराजन्कथांपापहरांपराम् ॥ ३ ॥ यस्याःश्रवण
मात्रेणवाजपेयफलंलभेत् ॥ पुराकृतयुगेराजन्बभूवनृपनन्दनः ॥ ४ ॥ इन्द्रसेनइतिख्यातःपुरामाहिष्मतीपतिः ॥ सराजापालयामासधर्मेण
यशसान्वितः ॥ ५ ॥ पुत्रपौत्रसमायुक्तोधनधान्यसमन्वितः ॥ माहिष्मत्यधिपोराजाविष्णुभक्तिपरायणः ॥ ६ ॥ जपन्गोविन्दनामानि
मुक्तिदानिनराधिपः ॥ कालंनयतिविधिवदध्यात्मध्यानचिन्तकः ॥ ७ ॥ एकस्मिन्दिवसेराज्ञिसुखासीनेसदोगते ॥ अवतीर्यागमत्तत्राद्य
म्बरान्नारदोमुनिः ॥ ८ ॥ तमागतमभिप्रेक्ष्यप्रत्युत्थायकृताञ्जलिः ॥ पूजयित्वाथविधिनाचासनेसंन्यवेशयत् ॥ सुखोपविष्टःसमुनिः
प्रत्युवाचनृपोत्तमम् ॥ ९ ॥ मुनिरुवाच ॥ कुशलंतवराजेन्द्रसप्तस्वङ्गेषुवर्त्तते ॥ धर्मेमतिर्वर्ततेतेविष्णुभक्तिरनिस्तथा ॥ इतिवाक्यंतुदेवर्षेः
श्रुत्वाराजातमब्रवीत् ॥ १० ॥ राजोवाच ॥ त्वत्प्रसादान्मुनिश्रेष्ठसर्वंचकुशलंमम ॥ 'अद्यकतुक्रियाःसर्वाःसफलास्तवदर्शनात् ॥ प्रसादं
कुरुदेवर्षेब्रूह्यागमनकारणम् ॥ ११ ॥ नारदउवाच ॥ श्रूयतांनृपशार्दूलमद्वचोविस्मयप्रदम् ॥ ब्रह्मलोकादहंप्राप्तोयमलोकंनृपोत्तम ॥ १२ ॥
शमनेनार्चितोभक्त्याउपविष्टोवरासने ॥ धर्मशीलाःसत्यवन्तोभास्करिंसमुपासते ॥ १३ ॥ बहुपुण्यप्रकर्त्ताचव्रतवैकल्यदोषतः ॥
सभायांश्राद्धदेवस्यमयादृष्टःपितातव ॥ १४ ॥ कथितस्तेनसंदेशस्तंनिबोधजनेश्वर ॥ इन्द्रसेनइतिख्यातोराजामाहिष्मतीपतिः ॥ १५ ॥

तस्याग्रेकथयब्रह्मन्स्थितंमांयमसंनिधौ ॥ केनापिचान्तरायेणपूर्वजन्मोद्भवेनच ॥ १६ ॥ स्वर्गंप्रेषयमांपुत्रइन्दिरापुण्यदानतः ॥ इत्यु
क्तोऽहंसमायातःसमीपंतवपार्थिव ॥ १७ ॥ पितुःस्वर्गकृतेराजन्निन्दिराव्रतमाचर ॥ तेनव्रतप्रभावेणस्वर्गंयास्यतितेपिता ॥ १८ ॥ राजो
वाच ॥ कथयस्वप्रसादेनभगवन्निन्दिराव्रतम् ॥ विधिनाकेनकर्त्तव्यंकस्मिन्पक्षेतिथौतथा ॥ १९ ॥ नारदउवाच ॥ शृणुराजेन्द्रतेवच्मिव्रतस्या
स्यविधिंशुभम् ॥ आश्विनस्यासितेपक्षेदशमीदिवसेशुभे ॥ २० ॥ प्रातःस्नानंप्रकुर्वीतश्रद्धायुक्तेनचेतसा ॥ ततोमध्याह्नसमयेस्नानंकृत्वासमाहि
तः ॥ २१ ॥ पितृणांप्रीतयेश्राद्धंकुर्याच्छ्रद्धासमन्वितः ॥ एकभक्तंततःकृत्वारात्रौभूमौशयीतच ॥ २२ ॥ प्रभातेविमलेजातेप्राप्तेचैकादशी
दिने ॥ मुखप्रक्षालनंकुर्याद्दन्तधावनवर्जितम् ॥ २३ ॥ उपवासस्यनियमंगृह्णीयाद्भक्तिभावतः ॥ अद्यस्थित्वानिराहारःसर्वभोगविवर्जितः ॥
॥ २४ ॥ श्वोभोक्ष्येपुण्डरीकाक्षशरणंमेभवाच्युत ॥ इत्येवंनियमंकृत्वामध्याह्नसमयेतथा ॥ २५ ॥ शालग्रामशिलाग्रेतुस्नानंकुर्याद्यथाविधि
पूजयित्वाहृषीकेशंधूपगन्धादिभिस्तथा ॥ २६ ॥ रात्रौजागरणंकुर्यात्केशवस्यसमीपतः ॥ ततःप्रभातसमयेप्राप्तेवैद्वादशीदिने ॥ २७ ॥
अर्चयित्वाहरिंभक्त्याश्राद्धंकुर्याद्यथाविधि ॥ पितृणांप्रीतयेश्राद्धंकुर्याच्छ्रद्धासमन्वितः ॥ २८ ॥ गोधूमचूर्णैर्यच्छ्राद्धंकृतंमेध्यंकृतंभवेत् ॥ यवैर्व्रीहि
तिलैर्माषैर्गोधूमैश्चणकैस्तथा ॥ २९ ॥ ब्राह्मणान्भोजयेद्राजन्दक्षिणाभिःप्रपूजितान् ॥ बन्धुदौहित्रपुत्राद्यैःस्वयंभुञ्जीतवाग्यतः ॥ ३० ॥
अनेनविधिनाराजन्कुरुव्रतमतन्द्रितः ॥ विष्णुलोकंप्रयास्यन्तिपितरस्तवभूपते ॥ ३१ ॥ इत्युक्त्वानृपतिंराजन्मुनिरन्तरधीयत ॥ यथोक्त
विधिनाराजाचकारव्रतमुत्तमम् ॥ ३२ ॥ अन्तःपुरेणसहितःपुत्रभृत्यसमन्वितः ॥ कृतेव्रतेतुकौन्तेयपुष्पवृष्टिरभूद्दिवः ॥ ३३ ॥ तत्पितागरुडा
रूढोजगामहरिमन्दिरम् ॥ इन्द्रसेनोऽपिराजर्षिःकृत्वाराज्यमकण्टकम् ॥ ३४ ॥ राज्येनिवेश्यतनयंजगामत्रिदिवंस्वयम् ॥ इन्दिराव्रत
माहात्म्यंतवाग्रेकथितंमया ॥ ३५ ॥ पठनाच्छ्रवणाद्राजन्सर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ भुक्त्वेहनिखिलान्भोगान्विष्णुलोकेवसेच्चिरम् ॥ ३६ ॥ इतिश्री
पाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०उमापतिनारदसंवादआश्विनकृष्णेन्दिरैकादशीनामैकोनषष्टितमोऽध्यायः ॥ ५९ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ कथय ॥ ५८ ॥
स्वप्रसादेनममाग्रेमधुसूदन ॥ इषस्यशुक्लपक्षेतुकिंनामैकादशीभवेत ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ शृणुराजेन्द्रवक्ष्यामिमाहात्म्यंपापनाशनम् ॥
शुक्लपक्षेचाश्विनस्यभवेदेकादशीतुया ॥ २ ॥ पाशाङ्कुशेतिविख्यातासर्वपापहरापरा ॥ पद्मनाभाभिधानंमांपूजयेत्तत्रमानवः ॥ ३ ॥ सर्वा
भीष्टफलप्राप्त्यैस्वर्गमोक्षप्रदंनृणाम् ॥ तपस्तप्त्वापुनस्तीव्रंचिरंसुनियतेन्द्रियः ॥ ४ ॥ यत्फलंसमवाप्नोतितन्नत्वागरुडध्वजम् ॥ कृत्वापिबहुशः

पापंनरोमोहसमन्वितः ॥ ५ ॥ नयातिनरकंनत्वासर्वपापहरंहरिम् ॥ पृथिव्यांयानितीर्थानिपुण्यान्यायतनानिच ॥ ६ ॥
तानिसर्वाण्यवाप्नोतिविष्णोर्नामानुकीर्त्तनात् ॥ देवंशार्ङ्गधरंविष्णुंयेप्रपन्नाजनार्दनम् ॥ ७ ॥ नतेषांयमलोकस्ययातनाजायतेक्वचित् ॥ उपो
ष्यैकादशीमेकांप्रसङ्गेनापिमानवः ॥ ८ ॥ नयातियातनांयामींपापंकृत्वापिदारुणम् ॥ वैष्णवःपुरुषोभूत्वाशिवनिन्दांकरोतियः ॥ ९ ॥ न
विन्देद्वैष्णवंलोकंसयातिनरकंध्रुवम् ॥ शैवःपाशुपतोभूत्वाविष्णुनिन्दांकरोतिचेत् ॥ १० ॥ रौरवेपच्यतेघोरेयावदिन्द्राश्चतुर्दश ॥ नेदृशंपावनंकिंचि
त्रिषुलोकेषुविद्यते ॥११॥ यादृशंपद्मनाभस्यव्रतंपातकनाशनम् ॥ तावत्पापानिदेहेऽस्मिंस्तिष्ठन्तिमनुजाधिप ॥१२॥ यावन्नोपवसेज्जन्तुःपद्मनाभ
दिनंशुभम् ॥ अश्वमेधसहस्राणिराजसूयशतानिच ॥ १३॥ एकादश्युपवासस्यंकलांनार्हन्तिषोडशीम् ॥ एकादशीसमंकिंचिद्व्रतलोकेनविद्यते॥१४॥
व्याजेनापिकृतायैश्चनतंयान्तिहिभास्करिम् ॥ स्वर्गमोक्षप्रदाह्येषाशरीरारोग्यदायिनी ॥ १५ ॥ कलत्रसुतदाह्येषाधनमित्रप्रदायिनी ॥ नगङ्गान
गयाराजन्नचकाशीचपुष्करम् ॥ १६ ॥ नचापिकौरवंक्षेत्रंपुण्यंभूपहरेर्दिनात् ॥ रात्रौजागरणंकृत्वासमुपोष्यहरेर्दिनम् ॥ १७ ॥ अनायासेनभूपाल
प्राप्यतेवैष्णवंपदम् ॥ दशैवमातृकेपक्षेराजेन्द्रदशपैतृके ॥१८॥ प्रियायादशपक्षेतुपुरुषानुद्धरेन्नरः ॥ चतुर्भुजादिव्यरूपानागारिकृतकेतनाः ॥१९ ॥
स्रग्विणःपीतवस्त्राश्चप्रयान्तिहरिमन्दिरम् ॥ बालत्वेयौवनेचैववृद्धत्वेचनृपोत्तम ॥ २० ॥ उपोष्यैकादशींनूनंनैवप्राप्नोतिदुर्गतिम् ॥ पाशाङ्कुशा
मुपोष्यैवआश्विनस्यसितेनरः ॥ २१ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोहरिलोकंसगच्छति ॥ दत्त्वाहेमतिलान्भूमिंगामन्नमुदकंतथा ॥ २२ ॥ उपानच्छत्रवस्त्रा
दीन्नपश्यतियमंनरः ॥ यस्यपुण्यविहीनानिदिनान्यायान्तियान्तिच ॥ २३ ॥ सलोहकारभस्त्रेवश्वसन्नपिनजीवति ॥ अवन्ध्यंदिवसंकुर्याद्दरिद्रो
ऽपिनृपोत्तम ॥ २४ ॥ सदाचरन्यथाशक्तिस्नानदानादिकाःक्रियाः ॥ होमस्नानजपध्यानसत्रादिपुण्यकर्मणाम् ॥ २५ ॥ कर्त्तारोनैवपश्यन्ति
घोरांतांयमयातनाम् ॥ दीर्घायुषोधनाढ्यश्चकुलीनारोगवर्जिताः ॥ २६ ॥ दृश्यन्तेमानवालोकेपुण्यकर्त्तारईदृशाः ॥ किमत्रबहुनोक्तेनयान्त्यधर्मे
णदुर्गतिम् ॥ २७ ॥ आरोहन्तिदिवंधर्मैर्नात्रकार्याविचारणा ॥ इतितेकथितंराजन्यत्पृष्टोऽहंत्वयानघ ॥ पाशाङ्कुशायामाहात्म्यंकिमन्यच्छ्रोतु
मिच्छसि ॥ २८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेआश्विनशुक्लपाशाङ्कुशैकादशीमाहात्म्यंनामषष्टितमोऽध्यायः ॥
॥ ६० ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ कथयस्वप्रसादेनमयिस्नेहाज्जनार्दन ॥ कार्तिकस्यासितेपक्षेकिंनामैकादशीभवेत् ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच
श्रूयतांराजशार्दूलकथयामितवाग्रतः ॥ कार्त्तिकेकृष्णपक्षेतुरमानामसुशोभना ॥ २ ॥ एकादशीसमाख्यातामहापापहरापरा ॥ अस्याःप्रस ॥

ङ्गतोराजन्माहात्म्यंप्रवदामिते ॥ ३ ॥ मुचुकुन्दइतिख्यातोबभूवनृपतिःपुरा ॥ देवेन्द्रेणसमंतस्यमित्रत्वमभवन्नृप ॥ ४ ॥ यमेनवरुणे
नैवकुबेरेणापिसर्वथा ॥ विभीषणेनयस्यैवसखित्वमभवन्नृप ॥ ५ ॥ विष्णुभक्तःसत्यसन्धोबभूवनृपतिःपरः ॥ तस्यैवंशासतोराजन्राज्यंनिहतकण्ट
कम् ॥ ६ ॥ बभूवदुहितागेहेचन्द्रभागासरिद्वरा ॥ शोभनायचसादत्ताचन्द्रसेनसुतायवै ॥ ७ ॥ सकदाचित्समायातःश्वशुरस्यगृहेनृप ॥ एकादशी
व्रतदिनंसमायातंसुपुण्यदम् ॥ ८ ॥ समागतेव्रतदिनेचन्द्रभागात्वचिन्तयत् ॥ किंभविष्यतिदेवेशममभर्त्तातिदुर्बलः ॥ ९ ॥ क्षुधांनक्षमतेसोढुंपिता
चैवोग्रशासनः ॥ पटहस्ताड्यतेयस्यसंप्राप्तेदशमीदिने ॥१०॥ नभोक्तव्यंनभोक्तव्यंनभोक्तव्यंहरेर्दिने ॥ श्रुत्वापटहनिर्घोषंशोभनस्त्वब्रवीत्प्रियाम् ॥
॥ ११ ॥ किंकर्त्तव्यंमयाकान्तेब्रूह्युपायंसुशोभने ॥ कृतेनयेनमेसम्यग्जीवितंनैवनश्यति ॥ १२ ॥ चन्द्रभागोवाच ॥ मत्पितुर्वेश्मनिप्रभोभोक्तव्यं
नाद्यकेनचित् ॥ गजैरश्वैश्चकलभैरन्यैःपशुभिरेवच ॥ १३ ॥ तृणमन्नंतथावारिनभोक्तव्यंहरेर्दिने ॥ मानवैश्चकुतःकान्तभुज्यतेहरिवासरे ॥ १४ ॥
यदित्वंभोक्ष्यसेकान्तततोगर्हांप्रयास्यसि ॥ एवंविचार्यमनसासुदृढंमानसंकुरु ॥ १५ ॥ शोभनउवाच ॥ सत्यमेतत्प्रियेवाक्यंकरिष्येऽहमुपो
षणम् ॥ दैवेनविहितंयद्धितत्तथैवभविष्यति ॥ १६ ॥ इतिदृढांमतिंकृत्वाचकारनियमंव्रते ॥ क्षुधयापीडिततनुःसबभूवातिदुःखितः ॥ १७ ॥ इति
चिन्तयतस्तस्यआदित्योऽस्तमगाद्गिरिम् ॥ वैष्णवानांनराणांसानिशाहर्षविवर्धनी ॥१८॥ हरिपूजारतानांचजागरासक्तचेतसाम् ॥ बभूवनृपशार्दूल
शोभनस्यातिदुःखदा ॥ १९ ॥ रवेरुदयवेलायांशोभनःपञ्चतांगतः ॥ दाहयामासराजातंराजयोग्यैश्चदारुभिः ॥ २० ॥ चन्द्रभागानात्मदेहंददाह
पतिनासह ॥ कृत्वौर्ध्वदैहिकंतस्यतस्थौजनकवेश्मनि ॥ २१ ॥ शोभनश्चनृपश्रेष्ठरमाव्रतप्रभावतः ॥ प्राप्तोदेवपुरंरम्यंमन्दराचलसानुनि ॥ २२ ॥
अनुत्तममनाधृष्यमसङ्ख्येयगुणान्वितम् ॥ हेमस्तम्भमयैःसौधैरत्नवैडूर्यमण्डितैः ॥ २३ ॥ स्फाटिकैर्विविधाकारैर्विचित्रैरुपशोभितैः ॥ सिंहासन
समारूढःसुश्वेतच्छत्रचामरः ॥ २४ ॥ किरीटकुण्डलयुतोहारकेयूरभूषितः ॥ स्तूयमानश्चगन्धर्वैरप्सरोगणसेवितः ॥ २५ ॥ शोभनःशोभतेयत्रराज
राजोऽपरोयथा ॥ सोमशर्मेतिविख्यातोमुचुकुन्दपुरेऽभवत्॥२६॥ तीर्थयात्राप्रसङ्गेनभ्रमन्विप्रोददर्शतम् ॥ नृपजामातरंज्ञात्वातत्समीपंजगामसः ॥ ॥ ५९ ॥
॥ २७ ॥ शोभनोऽपितदाज्ञात्वासोमशर्माणमागतम् ॥ आसनादुत्थितःशीघ्रंनमश्चक्रेद्विजोत्तमम् ॥ २८ ॥ चकारकुशलप्रश्नंश्वशुरस्यनृपस्यच ॥
कान्तायाश्चन्द्रभागायास्तथैवनगरस्यच ॥ २९ ॥ सोमशर्मोवाच ॥ कुशलंवर्त्ततेराजञ्छ्वशुरस्यगृहेतव ॥ चन्द्रभागाकुशलिनीसर्वतःकुशलंपुरे ॥
॥ ३० ॥ स्ववृत्तंकथ्यतांराजन्नाश्चर्यंविद्यतेऽद्भुतम् ॥ पुरंविचित्ररुचिरंनदृष्टंकेनचित्क्वचित् ॥ एतदाचक्ष्वनृपतेकुतःप्राप्तमिदंत्वया ॥ ३१ ॥

शोभनउवाच ॥ कार्त्तिकस्यासितेपक्षेयानामैकादशीरमा ॥ तामुपोष्यमयाप्राप्तंद्विजेन्द्रपुरमध्रुवम् ॥ ध्रुवंभवतियेनैवतत्कुरुष्वद्विजोत्तम ॥
॥ ३२ ॥ द्विजउवाच ॥ कथमध्रुवमेतद्धिकथंहिभवतिध्रुवम् ॥ तत्त्वंकथयराजेन्द्रतत्करिष्यामिनान्यथा ॥ ३३ ॥ शोभनउवाच ॥ मयैत
द्विहितंविप्रश्रद्धाहीनंव्रतोत्तमम् ॥ तेनाहमध्रुवंमन्येध्रुवंभवतितच्छृणु ॥ ३४ ॥ मुचुकुन्दस्यदुहिताचन्द्रभागासुशोभना ॥ तस्यैकथयवृत्तान्तंध्रुवमेत
द्भविष्यति ॥ ३५ ॥ कृष्णउवाच ॥ सश्रुत्वावचनंतस्यमुचुकुन्दपुरंगतः ॥ उवाचसर्ववृत्तान्तंचन्द्रभागाग्रतोद्विजः ॥ ३६ ॥ सोमशर्मोवाच ॥
प्रत्यक्षंदयितःकान्तस्तवदृष्टोमयाशुभे ॥ स्वर्गतुल्यमनाधृष्यंदृष्टंतस्यपुरंमया ॥ अध्रुवंतेनतत्प्रोक्तंध्रुवंभवतितत्कुरु ॥ ३७ ॥ चन्द्रभागोवाच ॥ तत्र
मांनयविप्रर्षेपतिदर्शनलालसाम् ॥ आत्मनोव्रतपुण्येनकरिष्यामिपुरंध्रुवम् ॥ ३८ ॥ आवयोर्द्विजसंयोगोयथाभवतितत्कुरु ॥ प्राप्यतेहिमहत्पुण्यं
कृत्वायोगंवियुक्तयोः ॥ ३९॥ इतिश्रुत्वासहतयासोमशर्माजगामह ॥ आश्रमंवामदेवस्यमन्दराचलसन्निधौ॥४०॥वामदेवोऽशृणोत्सर्ववृत्तान्तंकथितं
तयोः ॥ अभ्यषिञ्चच्चन्द्रभागांवेदमन्त्रैरथोज्ज्वलाम् ॥ ४१ ॥ ऋषिमन्त्रप्रभावेणविष्णुवासरसेवनात् ॥ दिव्यदेहाबभूवासौदिव्यांगतिमवापह ॥
॥ ४२ ॥ पत्युःसमीपमगमत्प्रहर्षोत्फुल्ललोचना ॥ जहर्षशोभनोऽतीवदृष्ट्वाकान्तांसमागताम् ॥ ४३ ॥ समाहूयस्वकेवामेपार्श्वेतांसंन्यवेशयत् ॥
अथोवाचप्रियंहर्षाच्चन्द्रभागाप्रियंवचः ॥ ४४ ॥ शृणुकान्तहितंवाक्यंयत्पुण्यंविद्यतेमयि ॥ अष्टवर्षाधिकाजातायदाहंपितृवेश्मनि ॥ ४५ ॥ ततः
प्रभृतियच्चीर्णंमयाचैकादशीव्रतम् ॥ यथोक्तविधिसंयुक्तंश्रद्धायुक्तेनचेतसा ॥ ४६ ॥ तेनपुण्यप्रभावेणभविष्यतिपुरंध्रुवम् ॥ सर्वकामसमृद्धंचयावदा
भूतसंप्लवम् ॥ ४७ ॥ एवंसानृपशार्दूलरमतेपतिनासह ॥ दिव्यभोगादिव्यरूपादिव्याभरणभूषिता ॥ ४८ ॥ शोभनोऽपितयासार्द्धंरमते
दिव्यविग्रहः ॥ रमाव्रतप्रभावेणमन्दराचलसानुनि ॥ ४९ ॥ चिन्तामणिसमाह्येषाकामधेनुसमाथवा ॥ रमाभिधानानृपतेतवाग्रेकथिता
मया ॥ ५० ॥ तस्यामाहात्म्यमनघश्रुतंसर्वंत्वयानृप ॥ मयातवाग्रेकथितंमाहात्म्यंपापनाशनम् ॥ ५१ ॥ एकादशीव्रतानांचपक्षयोरुभयो
रपि ॥ यथाकृष्णातथाशुक्लाविभेदंनैवकारयेत् ॥ ५२ ॥ सेवितैकादशीनृणांभुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ॥ धेनुःश्वेतायथाकृष्णाउभयोःसदृशंपयः ॥
॥ ५३ ॥ तथैवतुल्यफलदंस्मृतमेकादशीद्वयम् ॥ एकादशीव्रतानांयोमाहात्म्यंशृणुतेनरः ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकेमहीयते ॥ ५४ ॥
इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेकार्त्तिककृष्णरमैकादशीनामैकषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६१ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥
श्रुतंरमायामाहात्म्यंत्वत्तःकृष्णयथातथम् ॥ . कार्त्तिकेशुक्लपक्षेयातांमेकथयमानद ॥ १ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ शृणुराजन्प्रव

क्ष्यामिशुक्लेचोर्जदलेतुया ॥ सायथानारदायोक्ताब्रह्मणालोककारिणा ॥ २ ॥ नारदउवाच ॥ प्रबोधिन्याश्चमाहात्म्यंवदविस्तरतोमम ॥
यस्यांजागर्तिगोविन्दोधर्मकर्मप्रवर्त्तकः ॥ ३ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ प्रबोधिन्याश्चमाहात्म्यंपापघ्नंपुण्यवर्धनम् ॥ मुक्तिप्रदंसुबुद्धीनांशृणुष्वमुनिसत्तम ॥
॥ ४ ॥ तावद्गर्जन्तितीर्थानिआसमुद्रसरांसिच ॥ यावत्प्रबोधिनीविष्णोस्तिथिर्नायातिकार्तिके ॥ ५ ॥ तावद्गर्जन्तिविप्रेन्द्रगङ्गाभागीरथीक्षितौ ॥
यावन्नायातिपापघ्नीकार्त्तिकेहरिबोधिनी ॥६॥ अश्वमेधसहस्राणिराजसूयशतानिच ॥ एकेनैवोपवासेनप्रबोधिन्यालभेन्नरः ॥ ७ ॥ यद्दुर्लभंयदप्राप्यं
त्रैलोक्यस्यनगोचरम् ॥ तदप्यप्रार्थितंपुत्रददातिहरिबोधिनी ॥८॥ ऐश्वर्यंसंपदंप्रज्ञांराज्यंचसुखसंपदः ॥ ददात्युपोषिताभक्त्याजनेभ्योहरिबोधिनी ॥
॥ ९॥ मेरुमन्दरमात्राणिपापान्युक्तानियानिच ॥ एकेनैवोपवासेनदहतेपापनाशिनी ॥१०॥ पूर्वजन्मसहस्रेषुयत्पापंसमुपार्जितम् ॥ निशिजागरणं
चास्यादहतेतूलराशिवत् ॥ ११ ॥ उपवासंप्रबोधिन्यांयःकरोतिस्वभावतः ॥ विधिवन्मुनिशार्दूलयथोक्तंलभतेफलम् ॥ १२ ॥ यथोक्तंकुरुते
यस्तुविधिवत्सुकृतंनरः ॥ स्वल्पंमुनिवरश्रेष्ठमेरुतुल्यंभवेत्फलम् ॥ १३ ॥ विधिहीनंतुयःकुर्यात्सुकृतंमेरुमात्रकम् ॥ अणुमात्रंतदाप्नोतिफलंधर्मस्य
नारद ॥ १४ ॥ येध्यायन्तिमनोवृत्त्यायेकरिष्यन्तिबोधिनीम् ॥ वसन्तिपितरोहृष्टाविष्णुलोकेचतस्यवै ॥ १५ ॥ विमुक्तानारकैर्दुःखैर्यान्ति
विष्णोःपरंपदम् ॥ कृत्वातुपातकंघोरंब्रह्महत्यादिकंनरः ॥ १६ ॥ कृत्वातुजागरंविष्णोर्द्धौतपापोभवेन्नरः ॥ दुष्प्राप्यंयत्फलंविप्रअश्वमेधादिके
मखैः ॥ १७ ॥ प्राप्यतेतत्सुखेनैवप्रबोधिन्यास्तुजागरे ॥ आप्लुत्यसर्वतीर्थेषुप्रदायकाञ्चनंमहीम् ॥१८॥ यत्फलंसमवाप्नोतितत्कृत्वाजागरंहरेः ॥
जातःसएवसुकृतीकुलंतेनैवपावितम् ॥ १९ ॥ कार्त्तिकेमुनिशार्दूलकृतायेनप्रबोधिनी ॥ यथाध्रुवंनृणांमृत्युर्धनंगात्रंतथाध्रुवम् ॥ २० ॥ इतिज्ञात्वा
मुनिश्रेष्ठकर्त्तव्यंवैष्णवंदिनम् ॥ यानिकानिचतीर्थानित्रैलोक्येसंभवन्तिच ॥ २१ ॥ तानितस्यगृहेसम्यग्यःकरोतिप्रबोधिनीम् ॥ किंतस्यबहुभिः
पुण्यैःकृतायेनप्रबोधिनी ॥ २२ ॥ पुत्रपौत्रप्रदाह्येषाकार्त्तिकेहरिबोधिनी ॥ सज्ज्ञानीचसयोगीचसतपस्वीजितेन्द्रियः ॥ २३ ॥ भोगोमोक्षश्चतस्यास्ति
यउपास्तेप्रबोधिनीम् ॥ विष्णोःप्रियतराह्येषाधर्मसारसहायिनी ॥ २४ ॥ यःकरोतिनरोभक्त्यामुक्तिभाक्सभवेन्नरः ॥ प्रबोधिनीमुपोषित्वागर्भेन
विशतेनरः ॥२५॥ सर्वधर्मान्परित्यज्यतस्मात्कुर्वीतनारद ॥ कर्मणामनसावाचापापंयत्समुपार्जितम् ॥ २६ ॥ तत्क्षालयतिगोविन्दःप्रबोधिन्यांतु
जागरे॥ स्नानंदानंजपंपूजांसमुद्दिश्यजनार्दनम्॥२७॥नरोयत्कुरुतेवत्सप्रबोधिन्यांतदक्षयम्॥येऽर्चयन्तिनरास्तस्यांभक्त्यादेवंचमाधवम् ॥२८॥समु
पोष्यप्रमुच्यन्तेपापैस्तैःशतजन्मजैः॥ महाव्रतमिदंपुत्रमहापापौघनाशनम् ॥२९॥प्रबोधवासरंविष्णोर्विधिवत्समुपोषयेत् ॥ व्रतेनानेनदेवेशंपरितोष्य

जनार्दनम् ॥२०॥ विराजयन्दिशः सर्वाः प्रयाति हरिमन्दिरम् ॥ कर्त्तव्यैषा प्रयत्नेन नरैः कान्तिधनार्थिभिः ॥२१॥ बाल्ये यत्संचितं पापं यौवने वार्द्धके तथा ॥
शतजन्मकृतं पापं स्वल्पं वा यदि वा बहु ॥२२॥ तत्क्षालयति गोविन्दश्चास्यामभ्यर्चितो नृणाम् ॥ धनधान्यवहा पुण्या सर्वपापहरा परा ॥२३॥ तामुपोष्य
हरेर्भक्त्या दुर्लभं न भवेत्कचित् ॥ चन्द्रसूर्योपरागे च यत्फलं परिकीर्तितम् ॥ २४ ॥ तत्सहस्रगुणं प्रोक्तं प्रबोधिन्यां प्रजागरे ॥ स्नानं दानं जपो होमः
स्वाध्यायोऽभ्यर्चनं हरेः ॥ २५ ॥ तत्सर्वं कोटिगुणितं प्रबोधिन्यां कृतं तु यत् ॥ जन्मप्रभृति यत्पुण्यं नरेणोपार्जितं भवेत् ॥ २६ ॥ वृथा भवति
तत्सर्वमकृत्वा कार्तिके व्रतम् ॥ अकृत्वा नियमं विष्णोः कार्तिकं यः क्षिपेन्नरः ॥ २७ ॥ न जन्मार्जितपुण्यस्य फलं प्राप्नोति नारद ॥ तस्मा
त्सर्वप्रयत्नेन देवदेवं जनार्दनम् ॥ २८ ॥ उपसेवेत विप्रेन्द्र सर्वकामफलप्रदम् ॥ परान्नं वर्जयेद्यस्तु कार्तिके विष्णुतत्परः ॥ २९ ॥ परान्नवर्जना
द्वत्स चान्द्रायणफलं लभेत् ॥ नित्यं शास्त्रविनोदेन कार्तिकं यः क्षिपेन्नरः ॥ ४० ॥ स दहेत्सर्वपापानि यज्ञायुतफलं लभेत् ॥ न तथा तुष्यते यज्ञैर्न दानै
र्वा जपादिभिः ॥ ४१ ॥ यथा शास्त्रकथालापैः कार्त्तिके मधुसूदनः ॥ ये कुर्वन्ति कथां विष्णोर्ये शृण्वन्ति शुभान्विताः ॥ ४२ ॥ श्लोकार्धं श्लोकपादं वा
कार्त्तिके गोशतं फलम् ॥ सर्वधर्मान्परित्यज्य कार्त्तिके केशवाग्रतः ॥ ४३॥ शास्त्रावधारणं कार्यं श्रोतव्यं च महामुने ॥ श्रेयसा लोभबुद्ध्या च यः करोति हरेः
कथाम् ॥४४॥ कार्त्तिके मुनिशार्दूल कुलानां तारयेच्छतम् ॥ नियमेन नरो यस्तु शृणुते वैष्णवीं कथाम् ॥४५॥ कार्त्तिके तु विशेषण गोसहस्रफलं लभेत् ॥ प्रबोध
धवासरे विष्णोः शृणुते यो हरेः कथाम् ॥४६॥ सप्तद्वीपवतीदाने यत्फलं तल्लभेन्मुने ॥ श्रुत्वा विष्णुकथां दिव्यां येऽर्चयन्ति कथाविदम् ॥४७॥ स्वशक्त्या मुनि
शार्दूल तेषां लोकोऽक्षयः स्मृतः ॥ गीतशास्त्रविनोदेन कार्त्तिकं यो नयेन्नरः ॥४८॥ न तस्य पुनरावृत्तिर्मया दृष्टा कलिप्रिय ॥ गीतं नृत्यं च वाद्यं च भव्यां विष्णु
कथां मुने ॥ ४९ ॥ यः करोति स पुण्यात्मा त्रैलोक्योपरि संस्थितः ॥ बहुपुष्पैर्बहुफलैः कर्पूरागुरुकुङ्कुमैः ॥५०॥ हरेः पूजा विधातव्या कार्त्तिके बोधवासरे ॥
यस्मात्पुण्यमसङ्ख्यातं प्राप्यते मुनिसत्तम ॥ ५१ ॥ फलैर्नानाविधैर्द्रव्यैः प्रबोधिन्यां तु जागरे ॥ शङ्खतोयं समादाय अर्घो देयो जनार्दने ॥५२॥ यत्फलं
सर्वतीर्थेषु सर्वदानेषु यत्फलम् ॥ तत्फलं कोटिगुणितं दत्त्वार्घं बोधवासरे ॥ ५३ ॥ गुरुपूजा ततः कार्या भोजनाच्छदनादिभिः ॥ दक्षिणाभिश्च
देवर्षे तुष्ट्यर्थं चक्रपाणिनः ॥५४॥ भागवतं शृणुते यस्तु पुराणं च पठेन्नरः ॥ प्रत्यक्षरं भवेत्तस्य कपिलादानजं फलम् ॥५५॥ कार्त्तिके मुनिशार्दूल स्वशक्त्या
वैष्णवं व्रतम् ॥ यः करोति यथोक्तं तु मुक्तिस्तस्य सुनिश्चला ॥५६॥ केतक्या एकपत्रेण पूजितो गरुडध्वजः ॥ समाः सहस्रं सुप्रीतो भवति मधुसूदनः ॥५७॥
अगस्तिकुसुमैर्देवं पूजयेद्यो जनार्दनम् ॥ दर्शनात्तस्य देवर्षे नरकाग्निः प्रणश्यति ॥ ५८ ॥ मुनिपुष्पार्चितो विष्णुः कार्त्तिके पुरुषोत्तमः ॥ ददात्य

भिमतान्कामान्छशिसूर्यग्रहेयथा ॥ ५९ ॥ विहायसर्वपुष्पाणिमुनिपुष्पेणकेशवम् ॥ कार्तिकेयोऽर्चयेद्भक्त्यावाजिमेधफलंलभेत् ॥ ६० ॥ तुलसी
दलानिपुष्पाणियेयच्छन्तिजनार्दने ॥ कार्त्तिकेसकलंपापंवत्सजन्मायुतंदहेत्॥६१ ॥दृष्टास्पृष्टाथवाध्यातार्कीर्तितानामतःस्तुता॥रोपितासेचितानित्यं
पूजितातुलसीशुभा ॥६२॥ नवधातुलसीभक्तियेकुर्वन्तिदिनेदिने ॥ युगकोटिसहस्राणितन्वन्तिसुकृतंमुने ॥६३॥ यावच्छाखाप्रशाखाभिर्बीजपुष्प
दलैर्मुने ॥ रोपितातुलसीपुम्भिर्वर्धतेवसुधातले ॥ ६४ ॥ तेषांवंशेतुयेजातायेभविष्यन्तियेगताः ॥ आकल्पवर्षसाहस्रंतेषांवासोहरेर्गृहे ॥ ६५ ॥
यत्फलंसर्वपुष्पेषुसर्वपत्रेषुनारद ॥ तुलसीदलेनचैकेनकार्त्तिकेप्राप्यतेतुतत् ॥ ६६ ॥ सम्प्राप्तंकार्त्तिकंदृष्ट्वानियमेनजनार्दनः ॥ पूजनीयोमहाविष्णुः
कोमलैस्तुलसीदलैः ॥६७॥ इष्ट्वाक्रतुशतैर्देवान्दत्त्वादानान्यनेकशः ॥ तुलसीदलैस्तुतत्पुण्यंकार्त्तिकेकेशवार्चने ॥ ६८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्च
प०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेकार्त्तिकेशुक्लैकादशीमाहात्म्यंनामद्विषष्टितमोऽध्यायः ॥६२ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ भगवञ्छ्रोतुमिच्छामिव्रतानामुत्तमं
व्रतम् ॥ सर्वपापहरंविष्णोःफलदंव्रतिनांचयत् ॥ १ ॥ पुरुषोत्तममासस्यकथंब्रूहिजनार्दन ॥ कोविधिःकिंफलंतस्यकोदेवस्तत्रपूज्यते ॥ २ ॥
अधिमासेचसंप्राप्तेव्रतंब्रूहिजनार्दन ॥ कस्यदानस्यकिंपुण्यंकिंकर्त्तव्यंनृभिःप्रभो ॥ ३ ॥ कथंस्नानंचकिंजाप्यंकथंपूजाविधिःस्मृतः ॥ किंभोज्यमुत्तमं
चान्नंमासेऽस्मिन्पुरुषोत्तमे ॥ ४ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ कथयिष्यामिराजेन्द्रभवतःस्नेहकारणात् ॥ पुरुषोत्तममासस्यमाहात्म्यंपापनाशनम् ॥
॥ ५ ॥ अधिमासेतुसंप्राप्तेभवेदेकादशीतुया ॥ कमलानामसानाम्नातिथीनामुत्तमातिथिः ॥ ६ ॥ तस्याव्रतप्रभावेणकमलाभिमुखीभवेत् ॥
ब्राह्ममुहूर्तेचोत्थायसंस्मृत्यपुरुषोत्तमम् ॥ ७ ॥ स्नात्वाचैवविधानेननियमंकारयेद्व्रती ॥ गृहेत्वेकगुणंजाप्यंनाद्यांतुद्विगुणंस्मृतम् ॥ ८ ॥
गवांगोष्ठेसहस्रोर्ध्वमग्न्यगारेशतान्वितम् ॥ शिवक्षेत्रेषुतीर्थेषुदेवतानांचसन्निधौ ॥९॥ लक्षंतुलस्याःसांनिध्येह्यनन्तंविष्णुसन्निधौ ॥ अवन्त्यामभवत्क
श्चिच्छिवशर्माद्विजोत्तमः ॥ १० ॥ तस्यात्मजास्तुपञ्चासन्कनिष्ठोदोषवानभूत् ॥ तदापित्रापरित्यक्तस्त्यक्तःस्वजनबान्धवैः ॥ ११ ॥
कुकर्मणःप्रभावेणगतोदूरतरंवनम् ॥ एकदादैवयोगेनतीर्थराजंसमागतः ॥ १२ ॥ क्षुत्क्षामोदीनवदनस्त्रिवेण्यांस्नानमाचरत् ॥ मुनीनामाश्रमांस्तत्र
विचिन्वन्क्षुधयार्दितः॥१३॥ हरिमित्रमुनेस्तत्रददर्शाश्रममुत्तमम्॥पुरुषोत्तममासेवैजनानांचसमागमे॥१४॥ तत्राश्रमेकथयतांकथांकल्मषनाशिनीम्॥
ब्राह्मणानांमुखात्तेनश्रद्धयाकमलाश्रुता ॥ १५ ॥ एकादशीपुण्यतमाभुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ॥ जयशर्माविधानेनश्रुत्वेमांकमलातिथिम् ॥ १६ ॥
एकादशीपुण्यतमाभुक्तिमुक्तिप्रदायिनी॥ व्रतंकृतंचतैःसार्द्धंस्थित्वाशून्यालयेतदा ॥१७॥ निशीथेसमनुप्राप्तेलक्ष्मीस्तत्रसमागता ॥ वरंददामिभोविप्र

कमलायाःप्रभावतः ॥ १८ ॥ जयशर्मोवाच ॥ कात्वंकस्यासिरम्भोरुप्रसन्नाचकथंमम ॥ इन्द्राणीसुरनाथस्यभवानाशङ्करस्यवा ॥ १९ ॥ गन्धर्वी किन्नरीवाथवधूर्वाचन्द्रसूर्ययोः ॥ त्वत्सदृक्षानदृष्टाचनश्रुताचशुभानने ॥ २० ॥ लक्ष्मीरुवाच ॥ प्रसन्नासाम्प्रतंजातावैकुण्ठादहमागता ॥ प्रेरितादेव देवेनकमलायाःप्रभावतः ॥ २१ ॥ पुरुषोत्तममासस्ययापक्षेप्रथमेभवेत् ॥ तस्याव्रतंत्वयाचीर्णंप्रयागेमुनिसंनिधौ ॥ २२ ॥ व्रतस्यास्यप्रभा वेणवशगाहंनसंशयः ॥ तववंशेभविष्यन्तिमानवाद्विजसत्तम ॥ मत्प्रसादादवाप्स्यन्तिसत्यंतेव्याहृतंमया ॥ २३ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ प्रसन्नायदिमेपद्मेव्रतंविस्तरतोवद ॥ यत्कथासुप्रवर्तन्तेसाधवोयेजनाद्विजाः ॥ २४ ॥ लक्ष्मीरुवाच ॥ श्रोतॄणांपरमंश्राव्यंपवित्राणामनुत्तमम् ॥ दुःस्वप्ननाशनंपुण्यंश्रोतव्यंयत्नतस्ततः ॥ २५ ॥ उत्तमःश्रद्धयायुक्तःश्लोकंश्लोकार्धमेववा ॥ पठित्वामुच्यतेसद्योमहापातककोटिभिः ॥ ॥ २६ ॥ मासानांपरमोमासःपक्षिणांगरुडोयथा ॥ नदीनांचयथागङ्गातिथीनांद्वादशीतिथिः ॥ २७ ॥ अद्यापिनिर्जराःसर्वेभारतेजन्म लिप्सवः ॥ तमर्चयन्तिविविधानारायणमनामयम् ॥ २८ ॥ येयजन्तिसदाभक्त्यादेवंनारायणंप्रभुम् ॥ तानर्चयन्तिसततंब्रह्माद्यादेवतागणाः ॥ ॥ २९ ॥ येऽपिनामपरायेचहरिकीर्तनतत्पराः ॥ हरिपूजापरायेचतेकृतार्थाःकलौयुगे ॥ ३० ॥ शुक्लेवायदिवाकृष्णेभवेदेकादशीद्वयम् ॥ गृह स्थानांभवेत्पूर्वायतीनामुत्तरास्मृता ॥ ३१ ॥ एकादशीद्वादशीचरात्रिशेषेत्रयोदशी ॥ तत्रक्रतुशतंपुण्यंत्रयोदश्यांतुपारणे ॥ ३२ ॥ एका दश्यांनिराहारःस्थित्वाहमपरेऽहनि ॥ भोक्ष्यामिपुण्डरीकाक्षशरणंमेभवाच्युत ॥३३॥ अमुंमन्त्रंसमुच्चार्यदेवदेवस्यचक्रिणः ॥ भक्तिभावेनतुष्टात्मा उपवासंसमाचरेत् ॥३४॥ कुर्याद्देवस्यपुरतोजागरंनियतोव्रती ॥ गीतैर्वाद्यैश्चनृत्यैश्चपुराणपठनादिभिः॥३५॥ततःप्रातःसमुत्थायद्वादशीदिवसेव्रती ॥ स्नात्वाविष्णुंसमभ्यर्च्यविधिवत्प्रयतेन्द्रियः॥३६॥पञ्चामृतेनसंस्नाप्यएकादश्यांजनार्दनम् ॥ द्वादश्यांचपयःस्नानाद्धरेःसारूप्यमश्नुते॥३७॥अज्ञान तिमिरान्धस्यव्रतेनानेनकेशव ॥ प्रसीदसुमुखोभूत्वाज्ञानदृष्टिप्रदोभव॥३८॥एवंविज्ञाप्यदेवेशंदेवदेवंगदाधरम् ॥ ब्राह्मणान्भोजयेद्भक्त्यातेभ्योदद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ३९ ॥ ततःस्वबन्धुभिःसार्धंनारायणपरायणः ॥ कृत्वापञ्चमहायज्ञान्स्वयंभुञ्जीतवाग्यतः ॥ ४० ॥ एवंयःप्रयतःकुर्यात्पुण्यमेकादशी व्रतम् ॥ सयातिविष्णुभवनंपुनरावृत्तिदुर्लभम् ॥ ४१ ॥ इत्युक्त्वाकमलातस्मैवरंदत्त्वातिरोदधे ॥ सोऽपिविप्रोधनीभूत्वापितुर्गेहंसमागतः ॥ ॥ ४२ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ एवंयःकुरुतेराजन्कमलाव्रतमुत्तमम् ॥ शृणुयाद्वासरेविष्णोःसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ ४३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहा पुराणेपञ्चप० उत्तर० उमापतिनारदसंवादेपुरुषोत्तममासस्यकृष्णाकमलानामैकादशीनामत्रिषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६३ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥

श्रुतानिबहुधर्माणिव्रतानिचजगत्प्रभो ॥ एकादशीसमंकिंचिच्छ्रुतंनैवजनार्दन ॥ १ ॥ पुनस्त्वेकादशींब्रूहिपापघ्नींपुण्यदायिनीम् ॥ यांकृत्वा
मनुजोलोकेप्राप्नुयात्परमंपदम् ॥ २ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ शुक्लेवायदिवाकृष्णेयदाचैकादशीभवेत् ॥ नत्याज्याजगतीपालमोक्षसौख्य
विवर्धनी ॥ ३ ॥ एकादशीकलौराजन्भवबन्धविमोचिनी ॥ कामदासर्वकामानांपापानांपापहाभुवि ॥ ४ ॥ रविवारेऽथमाङ्गल्येसंक्रमेवा
नृपोत्तम ॥ एकादशीसदोपोष्यापुत्रपौत्रविवर्धनी ॥ ५ ॥ एकादशीव्रतंक्वापिनत्याज्यंविष्णुवल्लभैः ॥ आयुःकीर्तिप्रदंनित्यंसन्तानारोग्यवित्त
दम् ॥ ६ ॥ मोक्षदंरूपदंराजन्नित्यमेकादशीव्रतम् ॥ येकुर्वन्तिमहीपालश्रद्धयापरयायुताः ॥ ७ ॥ यथोक्तविधिनालोकेतेनराविष्णु
रूपिणः ॥ जीवन्मुक्तास्तुभूपालदृश्यन्तेनात्रसंशयः ॥ ८ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ जीवन्मुक्ताःकथंकृष्णविष्णुरूपाःकथंपुनः ॥ पापरूपाश्चदृश्यन्ते
परंकौतूहलंहिमे ॥ ९ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ येचराजन्कलौभक्त्यानिर्जलंव्रतमुत्तमम् ॥ एकादश्याःप्रकुर्वन्तिविधिदृष्टेनकर्मणा ॥ १० ॥
नकथंविष्णुरूपास्तेजीवन्मुक्ताःकथंनहि ॥ सर्वपापहरंपुण्यंव्रतमेकादशीसमम् ॥ ११ ॥ नकिंचिद्विद्यतेराजन्सर्वकामप्रदंनृणाम् ॥ एकाशनं
दशम्यांचनन्दायांनिर्जलंव्रतम् ॥ १२ ॥ पारणंचैवभद्रायांकृत्वाविष्णुसमानराः ॥ श्रद्धावान्यस्तुकुरुतेकामदायाव्रतंशुभम् ॥ १३ ॥ वाञ्छितं
लभतेसोऽपिइहलोकेपरत्रच ॥ पवित्रापावनीह्येषामहापातकनाशिनी ॥ १४ ॥ भुक्तिमुक्तिप्रदाचैवकर्तॄणांनृपसत्तम ॥ कामदायांविधानेनपूजयेत्पुरु
षोत्तमम् ॥ १५ ॥ पुष्पधूपादिभिश्चैवनैवेद्यैर्विविधैस्तथा ॥ कांस्यमांसमसूरांश्चचणकान्कोद्रवांस्तथा ॥ १६ ॥ शाकंमधुपरान्नंचपुनर्भोजनंमैथु
नम् ॥ वैष्णवोव्रतकर्त्ताचदशम्यांदशवर्जयेत् ॥ १७ ॥ द्यूतंक्रीडांतथानिद्रांताम्बूलंदन्तधावनम् ॥ परापवादंपैशुन्यंस्तेयंहिंसांतथारतिम् ॥ १८ ॥
क्रोधंचवितथंवाक्यमेकादश्यांविवर्जयेत् ॥ कांस्यंमांसंमसूरांश्चतैलंवितथभाषणम् ॥ १९ ॥ व्यायामंचप्रवासंचपुनर्भोजनमैथुनम् ॥ वृषपृष्ठंपरान्नंच
शाकंचद्वादशीदिने ॥ २० ॥ अनेनविधिनाराजन्विहितायैश्चकामदा ॥ रात्रौजागरणंकृत्वापूजितःपुरुषोत्तमः ॥ २१ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्ता
स्तेयान्तिपरमांगतिम् ॥ पठनाच्छ्रवणाद्राजन्गोसहस्रफलंलभेत् ॥ २२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमाप०ना०संवादेपुरुषोत्तम
मासस्यशुक्लाकामदानामैकादशीनामचतुःषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६४ ॥ नारदउवाच ॥ चातुर्मास्येतुनियमायेकेचिद्विविधाःश्रुताः ॥ ता
नहंश्रोतुमिच्छामिकथयस्वमहेश्वर ॥ १ ॥ चातुर्मास्येहरौसुप्तेकर्तव्यंकिंजनार्दने ॥ षड्रसानांपरित्यागेनखकेशविधारणे ॥ अन्यैश्चनियमैः
स्वामिन्यत्फलंतद्वदाधुना ॥ २ ॥ सूतउवाच ॥ एतच्छ्रुत्वात्वसौदेवःप्रहस्योत्फुल्ललोचनः ॥ प्रोवाचतंद्विजवरंनारदंतपसांनिधिम् ॥ ३ ॥

महादेवउवाच ॥ शृणुत्वमिहदेवर्षेकथयामिसविस्तरम् ॥ आषाढस्यसितेपक्षेएकादश्यामुपोषितः ॥ ४ ॥ चातुर्मास्यव्रतानीहगृह्णीयाद्भक्ति
पूर्वकम् ॥ भूमिशय्यासमारूढोयोगनिद्रांगतेहरौ ॥ ५ ॥ नयेतचतुरोमासान्यावद्भवतिकार्त्तिकी ॥ प्रतिष्ठानप्रवर्त्तन्तेतथायज्ञादिकाःक्रियाः
॥ ६ ॥ विवाहव्रतसम्बन्धाअन्यंन्माङ्गल्यकर्मच ॥ भूपयानंतथायात्राअन्याश्चविविधाःक्रियाः ॥ ७ ॥ प्रसुप्तेचजगन्नाथेत्वच्युतंगरुडध्वजे॥
व्रतक्रियांचरेद्यस्तुतस्यव्रतफलंशृणु ॥ ८ ॥ अश्वमेधसहस्रैस्तुयत्फलंप्राप्नुयान्नरः ॥ चातुर्मास्यव्रतैश्चीर्णैस्तत्फलंसमवाप्नुयात ॥ ९ ॥ मिथु
नस्थेसहस्रांशौस्वापयेन्मधुसूदनम् ॥ तुलाराशौगतेसूर्येपुनरुत्थापयेद्धरिम् ॥ १० ॥ अधिमासेतुपतितेतदाचैपविधिक्रमः ॥ स्थापयेत्प्रतिमां
विष्णोःशङ्खचक्रगदाधराम् ॥ ११ ॥ पीताम्बरधरांसौम्यांपर्यङ्केस्थापयेच्छुचौ ॥ श्वेतवस्त्रसमाच्छन्नेसोपधानेतुनारद ॥ १२ ॥ इतिहासपुरा
णज्ञोविष्णुभक्तोऽथवापुनः ॥ स्नापयित्वादधिक्षीरमधुलाजघृतैस्तथा ॥१३॥ समालभ्यशुभैर्गंधैर्धूपैःपुष्पैर्मनोरमैः ॥ पूजितांकुसुमैःशुभ्रैर्मन्त्रेणानेन
नववाडव ॥ १४ ॥ सुप्तेत्वयिजगन्नाथेजगत्सुप्तंभवेदिदम् ॥ विबुद्धेत्वयिबुध्येतजगत्सर्वंचराचरम् ॥१५॥ एवंतांप्रतिमांविष्णोःस्थापयित्वातुनारद ॥
तस्यैवाग्रेस्वयंवाचागृह्णीयान्नियमंततः ॥ १६ ॥ स्त्रीवानरोवातद्भक्तोधर्माधर्मविभागतः ॥ चतुरोवार्षिकान्मासान्देवस्योत्थापनावधि ॥ १७ ॥
गृह्णीयान्नियमानेतान्दन्तधावनपूर्वकम् ॥ उपवासंततःकृत्वाप्रभातेविमलेसति ॥ १८ ॥ नित्यंकर्मचरित्वातुविष्णोरग्रेजितात्मवान् ॥ तेषां
फलानिवक्ष्यामितत्कर्तॄणांपृथक्पृथक् ॥ १९ ॥ मधुरस्वंलभेद्विद्वान्पुरुषोगुडवर्जनात् ॥ तथैवसन्ततिर्दीर्घांतैलस्यवर्जनाद्यतः ॥ २० ॥ घृतस्य
वर्जनाद्विप्रसुन्दराङ्गःप्रजायते ॥ कटुतैलपरित्यागीशत्रुनाशमवाप्नुयात् ॥ २१ ॥ सुगन्धतैलत्यागेनसौभाग्यमतुलंलभेत् ॥ पुष्पभोगपरि
त्यागीस्वर्गेविद्याधरोभवेत् ॥ २२ ॥ योगाभ्यासीनरोयस्तुसब्रह्मपदमाप्नुयात् ॥ कट्वम्लमधुरक्षारतीक्ष्णकाषायषड्रसान् ॥ २३ ॥ वर्जये
द्यस्तुवैरूप्यंदौर्गन्ध्यंनाप्नुयान्नरः ॥ ताम्बूलवर्जनाद्भोगीरक्तकण्ठस्तुजायते ॥ २४ ॥ घृतत्यागाच्चलावण्यंसदास्निग्धतनुर्भवेत् ॥ फलत्यागा
च्चविप्रेन्द्रवहुपुत्रश्चजायते ॥ २५॥ पलाशपत्राशनकृद्रूपवान्भोगवान्भवेत् ॥ दीप्तिमान्दीप्तिकरेणःसाक्षाद्द्रव्यपतिर्भवेत् ॥ २६ ॥ दधिदुग्धपरित्यागी
गोलोकंलभतेनरः ॥ मौनव्रतीभवेद्यस्तुतस्याज्ञाऽस्खलिताभवेत् ॥ २७॥ इन्द्रासनमवाप्नोतिस्थालीपाकस्यवर्जनात ॥ एवमादिपरित्यागाद्धर्मस्थो
धर्मनन्दनः ॥ २८ ॥ नमोनारायणायेतिजप्त्वाशतगुणंफलम् ॥ एकएवसवैस्वर्गेविद्याधरपतिर्भवत् ॥ २९ ॥ पुष्करस्नानमात्रेणगङ्गायाःस्नानजं
फलम् ॥ भूमौभुङ्क्तेसदायस्तुसपृथिव्यधिपोभवेत्॥३०॥ विष्णोश्चैवगृहेकुर्यादुपलेपनमार्जनम् ॥ कल्पस्थायीभवेद्विद्वन्वैकुण्ठेनात्रसंशयः ॥३१॥ प्रद

क्षिणंचयःकुर्याच्छतमष्टोत्तरंनरः ॥ हंसयुक्तविमानेनदिव्येनस्वर्गंगच्छति ॥ ३२ ॥ गीतवाद्यकरोविष्णोर्गांन्धर्वंलोकमाप्नुयात् ॥ पञ्चगव्याशनोविंद्ं
श्चान्द्रायणफलंलभेत् ॥३३॥ नित्यंशास्त्रविनोदेनलोकान्यस्तुप्रबोधयेत ॥ सव्यासरूपीविष्णवग्रेततोविष्णुपदंलभेत् ॥३४॥ तुलसीदलपूजांतुकृत्वा
विष्णुपुरंव्रजेत् ॥ कृत्वाप्रोक्षणकंदिव्यंस्थानमप्सरसांलभेत् ॥ ३५॥ शीताम्बुनागृहेस्नानान्निर्मलंदेहमाप्नुयात् ॥ उष्णोदकंपरित्यज्यस्नानंवैपौष्करं
लभेत् ॥ ३६ ॥ पत्रेषुयोनरोभुङ्क्तेकुरुक्षेत्रफलंलभेत् ॥ भुङ्क्तेशिलायांयोनित्यंतस्यपुण्यंप्रयागजम् ॥ ३७ ॥ दिनत्रयजलत्यागीनरोगैःपरिभूयते॥
ताम्रपात्रेषुभुञ्जानोनैमिषंफलमाप्नुयात् ॥ ३८ ॥ कांस्यपात्रंपरित्यज्यशेषपात्रमुपाचरेत ॥ अलाभेसर्वपात्राणांमृण्मयंपात्रमुत्तमम् ॥ ३९ ॥ स्व
गृहीतैःकृतैर्वापिपात्रैःपालाशसंभवैः ॥ यस्तुसंवत्सरंपूर्णमग्निहोत्रंकरोतिवै ॥ ४० ॥ पात्रैर्वाभोजनंविद्वान्सेवतेतत्समंस्मृतम् ॥ चान्द्रायण
समंप्रोक्तंब्रह्मपात्रेषुभोजने ॥ ४१ ॥ एकैकंभोजनंविद्वन्ब्रह्मपत्रेषुभुञ्जतः ॥ त्रिरात्रेणसमंप्रोक्तंमहापातकनाशनम् ॥ ४२ ॥ एकादश्युपवासेनयत्पुण्यं
परिकीर्तितम् ॥ सर्वदानफलंचैवसर्वतीर्थफलंलभेत् ॥ ४३ ॥ नचापिनरकंपश्येत्पद्मपत्रेषुभोजनात ॥ ब्राह्मणोयातिवैकुण्ठेऽन्योजनःस्वर्गमाप्नु
यात् ॥ ४४ ॥ एषब्रह्ममहावृक्षःपापहासर्वकामदः ॥ मध्यमंवर्जितंपत्रंशूद्रजातेर्नृपोत्तम ॥ ४५ ॥ भुञ्जन्नरकमाप्नोतियावदिन्द्राश्चतुर्दश ॥ वर्ज
येन्मध्यमंपत्रंशेषपत्रेषुभोजनम् ॥ ४६ ॥ मध्यपत्रेचयःशूद्रोभोजनंकुरुतेद्विज ॥ कपिलांब्रह्मणेदत्त्वाशुद्धिर्भवतिनान्यथा ॥ ४७ ॥ कपिलांदोह
येद्यस्तुशूद्रोभुङ्क्तेनिजेगृहे ॥ दशवर्षसहस्राणिविष्ठायांजायतेकृमिः ॥ ४८ ॥ कृमियोनिविनिर्मुक्तःपशुयोनिमवाप्नुयात् ॥ कपिलंयोह्यनड्वाहं
शूद्रोभूत्वात्रवाहयेत् ॥ ४९ ॥ यावन्तितस्यरोमाणितावद्वर्षाणिनारद ॥ कुम्भीपाकेषुपच्येतसनरोनात्रसंशयः ॥ ५० ॥ अजाचैवगृहेतस्य
शूद्रस्यचविशेषतः ॥ तस्यावैदुग्धपानेनशूद्रोयातीहरौरवम् ॥ ५१ ॥ ब्राह्मणैःसहव्यापारोयस्यशूद्रस्यदृश्यते ॥ सविप्रोवेदबाह्यःस्याच्छूद्रः
कौलिकउच्यते ॥ ५२ ॥ व्यापारेप्रेरितोविप्रःशूद्राज्ञांचकरोतियः ॥ यावत्पदानिचलतेतावद्भवतिनारकी ॥ ५३ ॥ उदकार्थंतुयोविप्रःशूद्रेण
प्रेषितोगृहे ॥ तदुदकंमद्यतुल्यंपीत्वावैनरकंव्रजेत् ॥ ५४ ॥ शूद्रेणसर्वदानित्यंदानंदेयंद्विजन्मने ॥ तेषांचैवतुवैभक्तिःकर्त्तव्याचविशेषतः ॥ ५५ ॥
इहलोकेसुखंभुक्त्वापरलोकंचगच्छति ॥ पाञ्चभौतिकमेतद्धिअनर्थकमुदाहृतम् ॥ ५६ ॥ अतोदेयंहिगुरवेयत्तोऽनन्तफलंलभेत् ॥ अस्मिन्कलि
युगेघोरेपापाचारेदुरात्मनः ॥ ५७ ॥ निन्दांकुर्वन्तिविप्रेन्द्रजनानांपुण्यकर्मणाम् ॥ निन्दयालभतेदुःखंयावदाभूतसंप्लवम् ॥ ५८ ॥ नाना
धर्माःप्रवर्त्तन्तेकलौचैवमहामते ॥ धर्मोऽयंदुर्लभोलोकेधर्मकामार्थमोक्षदः ॥ ५९ ॥ भूमिशायीभवेद्यस्तुनरःकोऽपिमहीतले ॥ दशवर्षसहस्राणि

नरोगैःपरिपीड्यते ॥ ६० ॥ बहुपुत्रोधनैर्युक्तोह्यकुष्ठीजायतेनरः ॥ नक्तभोजीनरोयस्तुतीर्थयात्राफलंलभेत् ॥ ६१ ॥ अयाचितेनचाप्नोतिवापी
कूपक्रियाफलम् ॥ वर्जयेद्यस्तुवैद्रोहंप्राणहिंसापराङ्मुखः ॥ ६२ ॥ अहिंसापरमोधर्मइतिवेदेषुगीयते ॥ दानंदयादमइतिसर्वत्रहिश्रुतंमया ॥ ६३ ॥
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकार्यंवैमहतामपि ॥ गुरवेयेप्रयच्छन्तिशरीरंपुत्रपौत्रकम् ॥ ६४ ॥ तत्रदानप्रभावेणविष्णोर्वल्लभतामियात् ॥ शूद्रेणदीक्षितोयस्तु
शूद्रःशूद्रेणदीक्षितः ॥ ६५ ॥ उभौतौपापिनौप्रोक्तौयावदाभूतसंप्लवम् ॥ हिंसामतिंयदादत्तेशूद्रोवैपापसत्तमः ॥ ६६ ॥ एकविंशतिकुलंतेन
नरकंप्रतिपात्यते ॥ कलौपाखण्डिनःशूद्राद्दृश्यन्तेबहवोभुवि ॥ ६७ ॥ तेषांसंभाषणादेवनरकोभवतिद्विज ॥ ब्रह्मज्ञानरतायेचगायत्रीजापिनोद्विज ॥
॥ ६८ ॥ तेषांदर्शनमात्रेणब्रह्महत्यादिनेदिने ॥ शङ्खचक्रधराविप्राविष्णुधर्मेषुसंमताः ॥ ६९ ॥ वेदधर्मरतानित्यंपङ्क्तिपावनपावनाः ॥ चातुर्मा
स्यमिदंकर्मकर्तव्यंतैःसदानरैः ॥ ७० ॥ किमन्यद्बहुनोक्तेनभूयोभूयश्चवाडव ॥ तेधन्याःपृथिवीमध्येनरायेवैष्णवाभुवि ॥ ७१ ॥ तेषांकुलंधन्य
तमंजातिर्धन्यतमास्मृता ॥ मधुभक्षयतेयस्तुसुप्तेदेवेजनार्दने ॥७२॥ महत्पापंभवेत्तस्यवर्जनेयच्छृणुष्वतत् ॥ सर्वेयज्ञैश्चविविधैर्यत्फलंतदवाप्नुयात्॥
॥ ७३ ॥ दाडिमंमातुलिङ्गंचनालिकेरंचवर्जयेत् ॥ देवोवमानिकोभूत्वाह्यन्तेविष्णुपदंव्रजेत् ॥ ७४ ॥ वित्तवान्सुभगश्चैवकुलेश्रीमतिजायते ॥
यःक्षिपेदेकभक्तेननरोमासचतुष्टयम् ॥ ७५ ॥ यावन्तिचमुहूर्तानिउदितोदितभास्करे ॥ तावद्वर्षसहस्राणिविष्णुलोकेमहीयते ॥ ७६ ॥ व्रीहींश्च
यवगोधूमान्वर्जयेद्यस्तुमानवः ॥ अश्वमेधादिकेकृतेविधिवद्वैसदक्षिणे ॥ ७७ ॥ यत्फलंमुनिभिःप्रोक्तंतत्फलंलभतेनरः ॥ धनधान्यसमायुक्तो
बहुपुत्रश्चजायते ॥ ७८ ॥ तुलसीतिलदर्भैश्चयेकुर्वन्तिचतर्पणम् ॥ तत्फलंकोटिगुणितंचातुर्मास्येविशेषतः ॥ ७९ ॥ यदासुप्तेहृषीकेशेकुर्या
च्चैतत्रयान्वितम् ॥ तेऽपियुगसहस्राणिमोदन्तेविष्णुसंनिधौ ॥ ८० ॥ पदंवापदमर्धंवाऋचांचार्धऋचांतथा ॥ विष्णवग्रेयेप्रगायन्तिमुक्तास्ते
वैनसंशयः ॥ ८१ ॥ मैथुनंवर्जयेद्यस्तुसुप्तेदेवेजनार्दने ॥ एकमन्वन्तरंसोऽपिविष्णुलोकेमहीयते ॥ ८२ ॥ दधिदुग्धंतथातक्रंगुडंशाकंतथै
व च ॥ वर्जनादेवभोविप्रमुक्तिभागीनसंशयः ॥ ८३ ॥ स्नानमामलकैर्नैवयेकुर्वन्तिचमानवाः ॥ दिनेदिनेमहत्पुण्यंप्राप्नुवन्तिचतेमुने ॥ ८४ ॥
धात्रीफलंपापहरंप्रवदन्तिमनीषिणः ॥ त्रैलोक्यतारणार्थायनिर्मिताब्रह्मणापुरा ॥ ८५ ॥ सन्ध्यामौनंचरेद्यस्तुभुङ्क्तेमासचतुष्टयम् ॥ मन्वन्तराणि
चत्वारिवैकुण्ठेमोदतेपुनः ॥ ८६ ॥ स्वयंपाकीनरोयस्तुभुङ्क्तेमासचतुष्टयम् ॥ दशवर्षसहस्राणिइन्द्रलोकेमहीयते ॥ ८७ ॥ चतुरोवा
र्षिकान्मासान्मौनंचैवसमाचरेत् ॥ सचविष्णुपुरंगच्छेद्ब्राह्मंचतदनन्तरम् ॥ ८८ ॥ मौनभोजीनरोयस्तुकदाचिन्नावसीदति ॥ मौनेनभुञ्जमाना

स्तुराक्षसास्त्रिदिवंगताः ॥ ८९ ॥ कृमिकीटसंमायुक्तंपक्वान्नमशुचीभवेत् ॥ गवांमांससमंज्ञेयमन्नंचापिद्विजोत्तम ॥ ९० ॥ तदन्नमशुचिज्ञेयं
ग्रसतेमानुषोयदि ॥ एतद्वैभोजनंप्रोक्तंराक्षसानांप्रियंसदा ॥ ९१ ॥ तोषितोहिपुराब्रह्मातेनदत्तंमहात्मना ॥ मौनेनभोजयित्वातुस्वर्गंप्राप्तानसंशयः ॥
॥ ९२ ॥ संजल्पन्भुञ्जतेयस्तुतेनान्नमशुचीभवेत् ॥ पापंसकेवलंभुङ्क्तेतस्मान्मौनंसमाचरेत् ॥ ९३ ॥ उपवाससमंभोज्यंज्ञेयंमौनेननारद ॥ पञ्चप्राणा
हुतीर्यस्तुमौनभोजीनरोत्तमः ॥ ९४ ॥ पञ्चवैपातकान्यस्यनश्यन्तिनात्रसंशयः ॥ नकुर्यात्संहितंवस्त्रंपितृकर्मणिवाडव ॥ ९५ ॥ अशुच्यङ्गेस्थितं
चैववस्त्रंतदशुचीभवेत् ॥ कटिपृष्ठस्थितेवस्त्रेपुरीषंकुरुतेतुयः ॥ ९६ ॥ मूत्रंवामैथुनंवापितद्वस्त्रंपरिवर्जयेत् ॥ पितृकर्मविशेषेणवर्जनीयंचवाडव ॥
॥ ९७ ॥ सर्वदाचमुनेप्राज्ञैर्देवार्चाचक्रपाणिनः ॥ कर्त्तव्याचविशेषेणशुचिभिर्विजितेन्द्रियैः ॥ ९८ ॥ संप्रसुप्तेहृषीकेशेतृणशाककुसुम्भिकाः ॥ संहि
तानिचवस्त्राणिवर्जितानिप्रयत्नतः ॥ ९९ ॥ चातुर्मास्येहरौसुप्तेयस्तुएतानिवर्जयेत् ॥ नरकंनतुसंगच्छेद्यावदाभूतसंप्लवम् ॥ १०० ॥ मद्यंमांसंन
भक्षेतशाशकंसौकरंतथा ॥ चातुर्मास्येविशेषेणसुप्तेदेवेजनार्दने ॥ १ ॥ सोऽपिदेवत्वमाप्नोतिअहिंसानिरतोनरः ॥ मिथ्याक्रोधंतथारौक्ष्यंतथापर्वसु
मैथुनम्॥२॥वर्जितंयेनविप्रेन्द्रसोऽश्वमेधफलंलभेत् ॥ ब्रह्मचर्येप्रजावृद्धिरायुर्वृद्धिस्तथैवच॥३॥पुष्पंपत्रंफलंशय्याअभ्यङ्गंचविलेपनम् ॥ वृथादुग्धानि
मांसंचमद्यंचपरिवर्जयेत् ॥ ४ ॥ चातुर्मास्यहरौसुप्तेनियतंयद्विवर्जितम् ॥ प्रथमंतत्तुदातव्यंब्राह्मणायनसंशयः ॥ ५ ॥ तद्धनंचाक्षयंविद्धन्प्रदत्तं
यद्द्विजातये ॥ कोटिकोटिगुणंविप्रलभतेनात्रसंशयः ॥ ६ ॥ येनकेनापिविप्रेन्द्रनियमेनार्चितोहरिः ॥ ददातिविष्णुभवनंनात्रकार्याविचारणा ॥
॥ ७ ॥ चातुर्मास्येहरौसुप्तेनियमंयोनकारयेत् ॥ सोऽपिनरकमाप्नोतितस्यजन्मवृथागतम् ॥ ८ ॥ यःपुमान्कारयेन्नित्यंद्विजोक्तंविधिमुत्तमम्॥
तथोक्तान्नियमांश्चैवसयातिपरमंपदम् ॥ ९ ॥ त्रिवर्गरहितंदानंदत्तंभवतिनिष्फलम् ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनदेवदेवंजनार्दनम् ॥ ११० ॥ तोषयेन्नियमै
र्दानैर्यथाशक्त्यानरोत्तमः ॥ अकृतस्नानदानंचब्राह्मणानांचपूजनम् ॥ ११ ॥ वृथागतंतुतत्सर्वंयावदिन्द्राश्चतुर्दश ॥ १२ ॥ नारदउवाच ॥ कीदृशं
ब्रह्मचर्यंचवदविश्वेश्वरप्रभो ॥ येनचीर्णेनगोविन्दःपरितुष्टोभवेन्नृणाम् ॥ १३ ॥ महादेवउवाच ॥ स्वदारनिरतश्चैवब्रह्मचारीस्मृतोबुधैः ॥ चाण्डाला ॥ ६४ ॥
दधिकोविद्वन्यःस्वभार्यांपरित्यजेत् ॥ १४ ॥ ऋतावभिगमंकृत्वाब्रह्मचर्यंविधीयते ॥ परित्यजतियोभार्यांभक्तांदोषविवर्जिताम् ॥ १५ ॥ पाप
कर्मानरोलोकेभ्रूणहत्यामवाप्नुयात् ॥ स्नानंदानंजपोहोमःस्वाध्यायंदेवतार्चनम् ॥ १६ ॥ चातुर्मास्यकृतंयच्चसर्वंहिचाक्षयंभवेत् ॥ एककालंद्विकालं
वापुराणंशृणुतेतुयः ॥ १७ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकंसगच्छति ॥ हरौसुप्तेविशेषेणहरेर्नामपठञ्जपन् ॥ १८ ॥ तत्फलंकोटिगुणितंलभतेद्विज

सत्तम ॥ वैष्णवोब्राह्मणोयस्तुविष्णुपूजांकरोतिहि ॥ ११९ ॥ सएवसर्वधर्मात्मापूज्यएवनसंशयः ॥ चातुर्मास्यमिदंपुण्यंपवित्रंपापनाशनम् ॥
श्रुत्वातुलभतेपुण्यंगङ्गास्नानभवंमुने ॥ १२० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेचातुर्मास्यमहिमानामपञ्चषष्टितमोऽध्यायः
॥ ६५ ॥ नारदउवाच ॥ चातुर्मास्यंव्रतानांचप्रब्रूह्युद्यापनंविभो ॥ उद्यापनेकृतेसर्वंसंपूर्णंभवतिध्रुवम् ॥ १ ॥ महादेवउवाच ॥ व्रतंकृत्वामहाभाग
यदिनोद्यापनंचरेत् ॥ यस्तुकर्ताकर्मणांसनसम्यक्फलभाग्भवेत् ॥ २ ॥ व्रतवैकल्यमासाद्यकुष्ठीचान्धःप्रजायते ॥ एतस्मात्कारणाच्चैवकुर्यादुद्यापनं
द्विज ॥ ३ ॥ गृहीत्वानियमानेतान्पालयित्वायथाविधि ॥ सुतोत्थितेजगन्नाथेगत्वाब्राह्मणसंनिधौ ॥ ४ ॥ क्षमापयेद्देवदेवंयथाविधिचविस्तरात्॥
तैलत्यागेघृतंदद्याद्घृतत्यागेपयःस्मृतम् ॥ ५ ॥ मौनेपिण्डास्तिलादेयाःसहिरण्याद्विजातये ॥ भोजनेभोजनंदद्याद्दध्योदनसमन्वितम् ॥ ६ ॥
अन्नंदद्याद्विशेषेणहिरण्येनसमन्वितम् ॥ अन्नदानान्मुनिश्रेष्ठविष्णुलोकेमहीयते ॥ ७ ॥ पालाशपत्रेयोभुङ्क्तेनरोमासचतुष्टयम् ॥ भाजनंघृतपूर्णं[1]
तुदद्यादुद्यापनेद्विज ॥ ८ ॥ षड्रसंभोजनंदद्याद्ब्राह्मणेनक्तभोजने ॥ अयाचितेह्यनड्वाहंसहिरण्यंप्रदापयेत् ॥ ९ ॥ माषंत्यजन्मुनिश्रेष्ठगांचदद्या
त्सवत्सिकाम् ॥ धात्रीस्नानेनरोदद्यात्स्वर्णमाषिकमेवच ॥ १० ॥ फलानांनियमेचैवफलानिचप्रदापयेत् ॥ धान्यानांनियमेधान्यमथवा
शालयःस्मृताः ॥ ११ ॥ तद्वद्भूशयनेशय्यांसतूलांगेन्दुकान्विताम् ॥ ब्रह्मचर्यंकृतंयेनचातुर्मास्येद्विजोत्तम ॥ १२ ॥ दम्पत्योर्भोजनं
देयमुभयोर्भक्तिपूर्वकम् ॥ संभोगंदक्षिणोपेतंसशाकंलवणंतथा ॥ १३ ॥ नित्यस्नानेनरोदद्यान्निस्नेहेसर्पिसक्तवः ॥ नखकेशव्रतेचैवह्यादर्शं
परिकल्पयेत् ॥ १४ ॥ उपानहौप्रदातव्यावुपानहविवर्जनात् ॥ आमिषस्यपरित्यागात्सवत्साकपिलास्मृता ॥ १५ ॥ नित्यंदीपप्रदोयस्तु
सौवर्णंदीपमावहेत् ॥ तंदीपंघृतसंयुक्तंदद्याच्चैवद्विजन्मने ॥ १६ ॥ विष्णुभक्तायविप्रायपरिपूर्णव्रतेप्सया ॥ शाकस्यनियमेशाकंमाषे
सौवर्णमाषकम् ॥ १७ ॥ मैथुनानांतुनियमेरौप्यंदद्याद्द्विजातये ॥ नागवल्ल्यास्तुनियमेकर्पूरंसहिरण्यकम् ॥ १८ ॥ कालेकालेद्विज
श्रेष्ठयत्कृतंनियमेनतु ॥ तत्तद्देयंविशेषेणपरलोकगतीप्सया ॥ १९ ॥ आदौस्नानादिकंकृत्वाविष्णोरग्रेप्रकारयेत् ॥ अनादिनिधनोदेवःश
ङ्खचक्रगदाधरः ॥ तस्याग्रेकेनकुर्वन्तियतोविष्णुस्तुपापहा ॥ २० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेचातुर्मास्यो
द्यापनंनामषट्षष्टितमोऽध्यायः ॥ ६६ ॥ नारदउवाच ॥ यमस्याराधनंब्रूहिमद्धितार्थंसुरोत्तम ॥ कथंनगम्यतेदेवनरेणनरकान्तरम् ॥ १ ॥

---

१ 'भोजनं घृतपूर्णं च' इति पाठः प्रायो दाक्षिणात्यपुस्तकेषु ।

श्रूयतेयमलोकेतुसदावैतरणीनदी ॥ अनाधृष्यात्वपाराचदुस्तराबहुशोणिता ॥ २ ॥ दुस्तरासर्वभूतानांसाकथंसुतराभवेत् ॥ भयमेतन्महादेव
यमलोकंप्रतिप्रभो ॥ ३ ॥ तस्यनिर्मोचनार्थायब्रूहिकृत्यमशेषतः ॥ भगवन्देवदेवेशकृपांकृत्वाममोपरि ॥ ४ ॥ महादेवउवाच ॥ द्वार
वत्यांपुराविप्रस्नातोऽहंलवणाम्भसि ॥ ददृशेमुनिमायान्तंमुद्गलंनामवाडव ॥ ५ ॥ ज्वलन्तमिवचादित्यंतपसाद्योतिताङ्गकम् ॥ मांप्रणम्य
मुनिःप्राहमुद्गलोविस्मयान्वितः ॥ ६ ॥ मुद्गलउवाच ॥ अकस्मान्मूर्च्छितोदेवपतितोऽस्मिधरातले ॥ प्रज्वलन्तिममाङ्गानिगृहीतोयमकि
ङ्करैः ॥ ७ ॥ बलादाकृष्यमाणोऽहंपुरुषोङ्गुष्ठमात्रकः ॥ बद्धोयमभटैर्गाढंनीतोऽस्मिशमनान्तिकम् ॥ ८ ॥ क्षणात्सभायांपश्यामियमं
पिङ्गललोचनम् ॥ कृष्णमुखंमहारौद्रंमृत्युव्याधिशतान्वितम् ॥ ९ ॥ वातपित्तश्लेष्मदोषैर्मूर्तिमद्भिस्तुसेवितम् ॥ कासशोषज्वरातङ्कस्फोटिका
लूतकादिभिः ॥ १० ॥ ज्वालाङ्गमर्दशीर्षार्तिभगन्दरबलक्षयैः ॥ कण्ठमालाक्षिशिरोरोगैश्चमूत्रकृच्छ्रज्वरव्रणैः ॥ ११ ॥ विमूर्च्छिकागलग्राहहृ
द्रोगैर्भूततस्करैः ॥ इत्थंबहुविधैरौद्रैर्नानारूपैर्भयङ्करैः ॥ १२ ॥ कपालशिरोहस्तैश्चसङ्ग्रामेनरकेतथा ॥ राक्षसैर्दानवैर्घोरैरुपविष्टैःपुरःस्थितैः ॥
॥ १३ ॥ धर्माधिकारिभिश्चात्रचित्रगुप्तादिलेखकैः ॥ व्याघ्रसिंहवराहैश्चशिवासर्पैःसुदुर्धरैः ॥ १४ ॥ वृश्चिकैर्दष्ट्रिभिर्भूतैःकीटकैर्मत्कुणादिभिः ॥
वृकचित्रादिशुनकैःकङ्कगृध्रैश्चजम्बुकैः ॥ १५ ॥ तस्करैर्भूतदारिद्रैर्मारिभिर्डाकिनीग्रहैः ॥ मुक्तकेशैःश्वासकासैर्भ्रुकुटीकुटिलाननैः ॥ १६ ॥
बृहत्प्रतापैर्नोभीतैःशासकैःपापकर्मणाम् ॥ यमःसभायांशुशुभेसेव्यमानःपरिग्रहैः ॥ १७ ॥ भीमाटविकजीवैश्चयथाव्यालाञ्जनोगिरिः ॥
ततोविश्वेश्वरःप्राहसयमःकिङ्करान्प्रति ॥ १८ ॥ नामभ्रान्तैर्भवद्भिश्चसमानीतःकथंमुनिः ॥ भीमकस्यात्मजोग्रामेकौण्डिन्येमुद्गलाभिधः ॥
॥ १९ ॥ क्षीणायुःक्षत्रियःसोऽस्तिआनेयोमुच्यतामसौ ॥ श्रुत्वैतत्तेगतास्तस्मादायाताःपुनरेवते ॥ २० ॥ धर्मराजंपुनःप्राहुःसर्वेतेयम
किङ्कराः ॥ तत्रास्माभिर्गतैर्देहीक्षीणायुर्नोपलक्षितः ॥ भानुसूनोनजानीमःकथंचिद्भ्रान्तचेतसः ॥ २१ ॥ यमउवाच ॥ किङ्कराणामदृश्यास्ते
प्रायेणभवतांनराः ॥ सुकृताद्वादशीयैस्तुख्यातावैतरणीतिया ॥ २२ ॥ उज्जयिन्यांप्रयागेवायमुनायांचयेमृताः ॥ तिलहस्तिहिरण्यादिदत्तं
यैस्तुगवादिकम् ॥ २३ ॥ दूताऊचुः ॥ तद्व्रतंकीदृशंस्वामिन्ब्रूहिसर्वमशेषतः ॥ किंतत्रदेवकर्त्तव्यंपुरुषैस्तवतोषदम् ॥ २४ ॥ येनकृतानर
श्रेष्ठद्वादशीकृष्णपक्षजा ॥ उपवासेचतेनैवकथंपापात्प्रमुच्यते ॥ २५ ॥ तद्व्रतंकेनविधिनाकर्त्तव्यंचयथावद ॥ सुप्रसन्नेनवक्तव्यंदयांकृत्वा
दयानिधे ॥ २६ ॥ श्रीमुद्गलउवाच ॥ दूतानांवचनंश्रुत्वाउवाचमधुरंतदा ॥ सर्ववदामिभोदूतायथादृष्टंयथाश्रुतम् ॥ २७ ॥ यमउवाच ॥

मार्गशीर्षादिमासेतुयाइमाःकृष्णपक्षजाः ॥ तासुसर्वासुविधिवद्दूतावैतरणीव्रतम् ॥ २८ ॥ प्रतिमासंचकर्तव्यंयावद्वर्षंभवेद्ध्रुवम् ॥ यत्तुकृत्वा
तुभोदूतामुच्यतेनात्रसंशयः ॥ २९ ॥ उपवासस्यनियमःकर्तव्योविष्णुतुष्टिदः ॥ अद्यमेदेवदेवेशउपवासोभविष्यति ॥ ३० ॥ द्वादश्यां
पूज्यगोविन्दंभक्तिभावसमन्वितम् ॥ स्वप्नइन्द्रियवैकल्याद्भोजनंयच्चमैथुनम् ॥ ३१ ॥ तत्सर्वक्षममेदेवकृपांकृत्वाममोपरि ॥ एवंवैनियमं
कृत्वामध्याह्नेतीर्थमाव्रजेत् ॥ ३२ ॥ मृद्गोमयतिलान्नीत्वागन्तव्यंविधिपूर्वकम् ॥ स्नानंतत्रप्रकर्तव्यंव्रतसंपूर्तिहेतवे ॥ ३३ ॥ अश्वक्रान्तेति
मात्रेणस्नानंकुर्याद्विशेषतः ॥ अश्वक्रान्तेरथक्रान्तेविष्णुक्रान्तेवसुन्धरे ॥ ३४ ॥ मृत्तिकेहरमेपापंयन्मयापूर्वसंचितम् ॥ तयाहतेनपापेनसर्व
पापैःप्रमुच्यते ॥ ३५ ॥ काश्यांचैवतुसंभूतास्तिलावैविष्णुरूपिणः ॥ तिलस्नानेनगोविन्दःसर्वपापंव्यपोहति ॥ ३६ ॥ विष्णुदेहोद्भवे
देविमहापापापहारिणि ॥ सर्वपापंहरत्वंवैसर्वौषधिनमोऽस्तुते ॥ ३७ ॥ तुलसीपत्रकंधृत्वानामोच्चारणपूर्वकम् ॥ स्नानंसुकृतिभिः
प्रोक्तंकर्तव्यंविधिपूर्वकम् ॥ ३८ ॥ एवंस्नात्वासमुत्तीर्यपरिधायसुवाससी ॥ तर्पयित्वापितॄन्देवांस्ततोविष्णोस्तुपूजनम् ॥ ३९ ॥ संस्थाप्य
चाव्रणंकुम्भंपञ्चपल्लवसंयुतम् ॥ पञ्चरत्नसमोपेतंदिव्यस्रग्गन्धवासितम् ॥ ४० ॥ सद्द्रव्यंजलपूर्णंचताम्रपत्रसमन्वितम् ॥ तत्रस्थंश्रीधरं
देवंदेवदेवंतपोनिधिम् ॥ ४१ ॥ पूर्णेनविधिनाराजन्कुर्यात्पूजांगरीयसीम् ॥ मृद्गोमयादिरचितंमण्डलंकारयेच्छुभम् ॥ ४२ ॥ तण्डुलैः
शुक्लधौतैश्चाप्यम्बुपिष्टैश्चकारयेत् ॥ धर्मराजःप्रकर्तव्योहस्ताद्यवयवान्वितः ॥ ४३ ॥ नदींवैतरणींताम्रांस्थापयित्वातदग्रतः ॥ पूज
येच्चपृथक्सम्यक्समावाहनपूर्वकम् ॥ ४४ ॥ आवाहयामिदेवेशंयमंवैविश्वरूपिणम् ॥ इहाभ्येहिमहाभागसान्निध्यंकुरुकेशव ॥ ४५ ॥
इदंपाद्यंश्रियःकान्तसोपविष्टंहरेप्रभो ॥ विश्वोद्यानरतोनित्यंकृपांकुरुममोपरि ॥ ४६ ॥ भूतिदायनमःपादावशोकायचजानुनी ॥ ऊरूनमः
शिवायेतिविश्वमूर्तेनमःकटिम् ॥ ४७ ॥ कन्दर्पायनमोमेढ्रमादित्यायफलंतथा ॥ दामोदरायजठरंवासुदेवायवैस्तनौ ॥ ४८ ॥ श्रीधरायमुखं
केशान्केशवायेतिवैनमः ॥ पृष्ठंशार्ङ्गधरायेतिचरणौवरदायच ॥ ४९ ॥ स्वनाम्नाशङ्खचक्रासिगदापरशुपाणये ॥ सर्वात्मनेनमस्तुभ्यंशिर
इत्यभिधीयते॥५०॥मत्स्यंकूर्मंचवाराहंनारसिंहंचवामनम् ॥ रामंरामंचकृष्णंचबुद्धंकल्किनमोऽस्तुते॥५१॥सर्वपापौघनाशार्थंपूजयामिनमोनमः॥
एभिश्चसर्वशोमन्त्रैर्विष्णुंध्यात्वाप्रपूजयेत्॥५२॥धर्मराजनमस्तेऽस्तुधर्मराजनमोऽस्तुते ॥ दक्षिणाशापतेतुभ्यंनमोमहिषवाहन ॥ ५३ ॥ चित्रगुप्त
नमस्तुभ्यंविचित्रायनमोनमः ॥ नरकार्तिप्रशान्त्यर्थंकामान्यच्छममेप्सितान् ॥५४॥ यमायधर्मराजायमृत्यवेचान्तकायच ॥ वैवस्वताय

कालायसर्वभूतक्षयायच ॥ ५५ ॥ वृकोदरायचित्रायचित्रगुप्तायवैनमः ॥ नीलायचैवदध्नायनित्यंकुर्यान्नमोनमः ॥ ५६ ॥ एवंद्वादशभिःपूज्यो
नामभिर्धर्मराट्प्रभुः ॥ वैतरणिसुदुष्पारेपापघ्निसर्वकामदे ॥ ५७ ॥ इहाभ्येहिमहाभागेगृहाणार्घ्यंमयाकृतम् ॥ यमद्वारपथेघोरेख्यातावैतरणी
नदी ॥५८॥तस्याउद्धरणार्थायजन्ममृत्युजरातिगा ॥ यादुस्तरादुष्कृतिभिःसर्वप्राणिभयापहा ॥५९॥यस्यांभयभ्रमज्जन्तिप्राणिनोयातनापराः ॥
तर्तुकामस्तुतांघोरांजयादेविनमोनमः ॥ ६० ॥ तस्यांदेवहितिष्ठन्तियासावैतरणीनदी ॥ साचापिपूजिताभक्त्याप्रीत्यर्थंकेशवस्यच ॥ ६१ ॥
यस्यास्तटेप्रतिष्ठन्तिऋषयःपितरस्तथा ॥ साचापिसिन्धुरूपेणपूजितापापहारिका ॥६२॥ तरीतुंतांप्रदास्यामिसर्वपापविमुक्तये॥ पुण्यार्थंसंप्रवक्ष्या
मितुभ्यंवैतरणीनदीम् ॥ ६३ ॥ मयासिपूजिताभक्त्याप्रीत्यर्थंकेशवस्यच ॥ कृष्णकृष्णजगन्नाथसंसाराद्दुद्धरस्वमाम् ॥ ६४ ॥ नामग्रहणमात्रेणसर्वं
पापंहरस्वमे ॥ यज्ञोपवीतंपरमंकारितंनवतन्तुभिः ॥६५॥ प्रतिगृह्णीष्वदेवेशप्रीतोयच्छममेप्सितम् ॥ इदंतवचताम्बूलंयथाशक्त्यासुशोभनम्॥६६॥
प्रतिगृह्णीष्वदेवेशमामुद्धरभवार्णवात् ॥ पञ्चवर्तीप्रदीपोऽयंदेवेशारार्तिकंतव॥६७॥मोहान्धकारद्युमणेभक्तियुक्तोभवार्तिहृत् ॥ परमान्नंसुपक्वान्नंसमस्त
रससंयुतम् ॥ ६८ ॥ निवेदितंमयाभक्त्याभगवन्प्रतिगृह्यताम् ॥ द्वादशाक्षरमन्त्रेणयथासङ्ख्यजपेनच ॥ ६९ ॥ प्रीयतांमेश्रियःकान्तःप्रीतोयच्छतु
वाञ्छितम् ॥ पञ्चगावःसमुत्पन्नामथ्यमानेमहोदधौ॥७०॥तासांमध्येतुयानन्दातस्यैधेन्वैनमोनमः ॥ गांसंपूज्यविधानेनअर्घ्यंदद्यात्समाहितः॥७१॥
सर्वकामदुघेदेविसर्वान्तकनिवारिणि ॥ आरोग्यंसन्ततिंदीर्घांदेहिनन्दिनिमेसदा ॥ ७२ ॥ पूजिताचवसिष्ठेनविश्वामित्रेणधीमता ॥ कपिलेहरमेपापं
यन्मयापूर्वसंचितम्॥७३॥गावोममाग्रतःसन्तुगावोमेसन्तुपृष्ठतः ॥ नाकेमामुपतिष्ठन्तुहेमशृङ्ग्यःपयोमुचः॥७४॥सुरभ्यःसौरभेयाश्चसरितःसागरा
यथा ॥ सर्वदेवमयेदेविसुभद्रेभक्तवत्सले ॥७५॥ एवंसंपूज्यविधिवद्दद्याद्गोषुगवाह्निकम् ॥ सौरभेय्यःसर्वहिताःपवित्राःपापनाशनाः ॥७६ ॥ प्रतिगृ
ह्णन्तुमेग्रासंगावस्त्रैलोक्यमातरः ॥ गंगदायैनमोभूत्यैसर्वपापप्रहाणये॥७७॥अनेनैवतुमन्त्रेणगदांवैधारयेद्बुधः ॥ पंनमःपद्मनाभायपद्मंवैधारयेत्सुधीः
॥ ७८॥ चंचक्ररूपिणेविष्णोधारणंचक्रजंस्मृतम्॥ शंशङ्खरूपिणंतुभ्यंनमोऽस्तुसुखकारिणे ॥७९॥ मन्त्रेणानेनवैदूताधारणंशङ्खजंस्मृतम्॥चतुर्णा
मायुधानांतुधारणंमुनिभिःस्मृतम् ॥८० ॥ अग्निहोत्रंयथानित्यंवेदस्याध्ययनंतथा ॥ ब्राह्मणस्यतथैवेदंततमुद्रादिधारणम् ॥८१॥ चन्दनेनसुगन्धेन
गोपिकाचन्दनेनतु ॥ धारणंचविशेषेणब्राह्मणैर्वेदपारगैः॥८२॥चाण्डालोऽपिभवेच्छुद्धोधारणाच्चनसंशयः ॥ ऊर्ध्वपुण्ड्रमृजुंसौम्यंसचिह्नंधारयेद्यदि॥
॥८३॥ सचाण्डालोऽपिशुद्धात्मापूज्यएवसदाद्विजैः ॥ चाण्डालानांगृहेदूतास्तुलसीयत्रदृश्यते ॥८४॥ तत्रत्यातुलसीग्राह्याभक्तिभावेनचेतसा॥८५॥

महेश्वरउवाच ॥ इतिश्रुतंधर्ममुखान्मुद्गलोद्विजसत्तमः ॥ कथयित्वाममाग्रेवैगतोयादृच्छिकोमुने ॥ ८६ ॥ गोपिकाचन्दनंयत्रतिष्ठतेवैद्विजोत्तम ॥
तद्गृहंतीर्थरूपंचविष्णुनाभाषितंकिल ॥ ८७ ॥ शोकमोहौनतत्रस्तोनभवत्यशुभंक्वचित् ॥ गोपिकाचन्दनंयस्यतिष्ठतिद्विजसद्मनि ॥ ८८ ॥
सुखिनःपूर्वजास्तेषांसन्ततिर्वर्धतेसदा ॥ गोपिकाचन्दनंयस्यवर्ततेऽहर्निशंगृहे ॥ ८९ ॥ गोपीपुष्करजामृत्स्नापवित्राकायशोधिनी ॥ उद्वर्तनाद्विन
श्यन्तिव्याधयोह्याधयश्चये ॥९०॥ अतोदेहेधृतंपुम्भिर्मुक्तिदंसर्वकामिकम् ॥ तावद्गर्जन्तितीर्थानितावत्क्षेत्राणिसर्वदा ॥ ९१ ॥ गोपिकाचन्दनंयाव
न्नदृष्टंनश्रुतंद्विज ॥ इदंध्येयमिदंपूज्यंमलदोषविनाशनम् ॥९२॥ यस्यसंस्पर्शनादेवपूतोभवतिमानवः॥अन्तकालेतुमर्त्यानांमुक्तिदंपावनंपरम्॥९३॥
किंवदामिद्विजश्रेष्ठमुक्तिदंगोपिचन्दनम् ॥ विष्णोस्तुतुलसीकाष्ठंतथावैमूलमृत्तिका ॥ ९४ ॥ गोपिकाचन्दनंचैवतथावैहरिचन्दनम् ॥ चत्वार्येता
निसमेल्यअङ्गमुद्वर्तयेत्सुधीः ॥ ९५ ॥ तेनतीर्थंकृतंसर्वंजम्बूद्वीपेपुसर्वदा ॥ तिलकंकुरुतेयस्तुगोपिकाचन्दनद्रवैः ॥ ९६ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोयाति
विष्णोःपरंपदम् ॥ पितुःश्राद्धादिकंतेनगयांगत्वातुवैकृतम् ॥ ९७ ॥ येनवापुरुषेणापिविधृतंगोपिचन्दनम् ॥ मद्यपोब्रह्महाचैवगोघ्नोवाबालहातथा ॥
मुच्यतेतत्क्षणादेवगोपीचन्दनधारणात् ॥९८॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उमापतिनारदसंवादेगोपीचन्दनमाहात्म्येसप्तषष्टितमोऽध्यायः ॥६७॥
महेश्वरउवाच ॥ शृणुनारदवक्ष्यामिवैष्णवानांचलक्षणम् ॥ यच्छ्रुत्वामुच्यतेलोकोब्रह्महत्यादिपातकात् ॥ १ ॥ तेषांवैलक्षणंयादृक्स्वरूपंयादृशं
भवेत ॥ तादृशंमुनिशार्दूलशृणुत्वंवच्मिसांप्रतम् ॥ २ ॥ विष्णोरयंयतोह्यासीत्तस्माद्वैष्णवउच्यत ॥ सर्वेषांचैववर्णानांवैष्णवःश्रेष्ठउच्यते
॥ ३ ॥ येषांपुण्यतमाहारास्तेषांवंशेतुवैष्णवः ॥ क्षमादयातपःसत्यंयेषांवैतिष्ठतिद्विज ॥ ४ ॥ तेषांदर्शनमात्रेणपापंनश्यतितूलवत् ॥ हिंसा
धर्माद्विनिर्मुक्तायस्यविष्णौस्थितामतिः ॥ ५ ॥ शङ्खचक्रगदापद्मंनित्यंवैधारयेत्तुयः ॥ तुलसीकाष्ठजांमालांकण्ठेवैधारयेद्यनः ॥ ६ ॥ तिलकानि
द्वादशधानित्यंवैधारयेद्बुधः ॥ धर्माधर्मंतुजानातियःसवैष्णवउच्यते ॥ ७ ॥ वेदशास्त्ररतोनित्यंनित्यंवैयज्ञयाजकः ॥ उत्सवाश्चचतुर्विंशत्कुर्वन्तिच
पुनःपुनः ॥ ८ ॥ तेषांकुलंधन्यतमंतेषांवैयशउच्यते ॥ तेवैलोकेधन्यतमाजाताभागवतानराः ॥ ९ ॥ एकएवकुलेयस्यजातोभागवतोनरः
तत्कुलंतारितंतेनभूयोभूयश्चवाडव ॥ १० ॥ उद्भिज्जाअण्डजाश्चैवयेजरायुजयोनयः ॥ तेतुसर्वेऽपिविज्ञेयाःशङ्खचक्रगदाधराः ॥ ११ ॥
येषांदर्शनमात्रेणब्रह्महाशुध्यतेसदा ॥ किंतुवक्ष्यामिदेवर्षेतेभ्योधन्यतमाभुवि ॥ १२ ॥ वैष्णवायेतुदृश्यन्तेभुवनेऽस्मिन्महामुने ॥ तेवैविष्णुसमा
श्चैवज्ञातव्यास्तत्त्वकोविदैः ॥ १३ ॥ कलौधन्यतमालोकेश्रुतामेनात्रसंशयः ॥ विष्णोःपूजाकृतातेनसर्वेषांपूजनंकृतम् ॥ १४ ॥ महादानंकृतं

तेनपूजितायेनवैष्णवाः ॥ फलंपत्रंतथाशाकमन्नंवापानमेवच ॥ १५ ॥ वैष्णवेभ्यःप्रयच्छन्तितेधन्याभुविसर्वदा ॥ अर्चितोवैष्णवोयैस्तुसर्वेषां
चैवपूजनम् ॥ १६ ॥ कृतंयैरार्चितोविष्णुस्तेवैधन्यतमामताः ॥ तेषांदर्शनमात्रेणशुध्यतेपातकान्नरः ॥ १७ ॥ किमन्यद्बहुनोक्तेनभूयोभूयश्चवाडव
अतोवैदर्शनंतेषांस्पर्शनेसुखदायकम् ॥ १८ ॥ यथाविष्णुस्तथाचायंनान्तरंवर्ततेक्वचित् ॥ इतिज्ञात्वातुभो॰वत्ससर्वदापूजयेद्बुधः ॥ १९ ॥ एकएव
तुर्येविप्रोवैष्णवोभुविभोज्यते ॥ सहस्रंभोजितंतेनद्विजानांनात्रसंशयः ॥ २० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप॰उत्तर॰उमापतिनारसंवादेवैष्णवमाहा
त्म्यंनामाष्टषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६८ ॥ नारदउवाच ॥ उपवाससमर्थानांसदैवामरसत्तम ॥ एकायाद्वादशीपुण्यातांवदस्वममानघ ॥ १ ॥
शिवउवाच ॥ मासिभाद्रपदेशुक्लेद्वादशीश्रवणान्विता ॥ सार्वैसर्वप्रदापुण्याह्युपवासेमहाफला ॥ २ ॥ संगमेसरितांस्नात्वाद्वादशींतामुपोषितः ॥
अयत्नात्समवाप्नोतिद्वादशद्वादशीफलम् ॥ ३ ॥ बुधश्रवणसंयुक्तायाचवैद्वादशीभवेत् ॥ अतीवमहतीतस्यांकृतंसर्वमथाक्षयम् ॥ ४ ॥ द्वादशी
श्रवणोपेतायदाभवतिनारद ॥ संगमेसरितांस्नात्वालभेद्गोदानजंफलम् ॥ ५ ॥ जलपूर्णंतदाकुम्भंस्थापयित्वाविचक्षणः ॥ तस्योपरिन्यसे
त्पात्रंस्थापयित्वाजनार्दनम् ॥ ६ ॥ ततस्तस्याग्रतोदेयंनैवेद्यंघृतपाचितम् ॥ नवकुम्भान्सोदकांश्चदद्याच्छक्त्याविचक्षणः ॥ ७ ॥ एवंसं
पूज्यगोविन्दंजागरंतत्रकारयेत् ॥ प्रभातेविमलेस्नात्वासंपूज्यगरुडध्वजम् ॥ ८ ॥ पुष्पधूपादिनैवेद्यैःफलैर्वस्त्रैःसुशोभनैः ॥ पुष्पाञ्जलिंततोद
द्यान्मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ ९ ॥ नमोनमस्तेगोविन्दबुधश्रवणसंयुत ॥ अघौघसंक्षयंकृत्वासर्वसौख्यप्रदोभव ॥ १० ॥ अन्नंतुब्राह्मणेपूतंवेदवेदा
ङ्गपारगे ॥ पुराणज्ञेविशेषेणविधिवत्संप्रदापयेत ॥ ११ ॥ अनेनविधिनाचैवनद्यास्तीरेनरोत्तमः ॥ सर्वंनिवर्त्तयेत्सम्यगेकचित्तरतो
ऽपिसन् ॥ १२ ॥ अत्राप्युदाहरन्तीममितिहासंपुरातनम् ॥ महत्यरण्येयद्वृत्तंभूमिदेवशृणुष्वतत् ॥ १३ ॥ यंश्रुत्वामानवोलोकेमहाद्दुः
खात्प्रमुच्यते ॥ देशोदासरकोनामतस्यभागेचपश्चिमे ॥ १४ ॥ तत्रविद्वन्मरुर्देशःसर्वसत्त्वभयंकरः ॥ सुतप्तसिकताभूमिर्यत्रदुष्टामहोरगाः ॥ १५ ॥
अल्पच्छायाद्रुमाकीर्णामृतप्राणिसमाकुला ॥ शमीखदिरपालाशकरीरैःपीलुभिःसह ॥ १६ ॥ तत्रभीमाद्रुमगणाःकण्टकैराचिताद्दृढैः ॥
दग्धप्राणजनाकीर्णायत्रभूर्दृश्यतेक्वचित् ॥ १७ ॥ तथापिजीवाजीवन्तिसर्वेकर्मनिबन्धनात् ॥ नोदकंनोदकाधाराविद्वंस्तत्रबलाहकाः ॥
॥ १८ ॥ पक्षान्तरगतैःकैश्चिच्छिशुभिस्तृषितैःसमम् ॥ उत्क्रान्तजीवनाविप्रदृश्यन्तेनुखगोत्तमाः ॥ १९ ॥ तस्मिंस्तथाविधेदेशेकश्चिद्दैव
वशाद्वणिक् ॥ निजसार्थपरिभ्रष्टःप्रविष्टोमरुजाङ्गले ॥ २० ॥ बभ्रामोद्भ्रान्तहृदयःक्षुत्तृड्भ्यांश्रमपीडितः ॥ क्वग्रामःक्वजलंक्वाहंयास्यामिन

बुबोधह ॥ २१ ॥ अथप्रेतान्ददर्शासौक्षुत्तृषाव्याकुलेन्द्रियान् ॥ उत्कटान्खलिनोभीमान्निर्मांसान्रौद्रदर्शनान् ॥ २२ ॥ प्रेतस्कन्ध
समारूढमेकंविकृतदर्शनम ॥ ददर्शबहुभिःप्रेतैःसमन्तात्परिवारितम् ॥ २३ ॥ आगच्छमानमत्युग्रंप्रेतशब्दपुरःसरम् ॥ प्रेतोऽपिदृष्ट्वातांघोरा
मटवीमागतंनरम् ॥ २४ ॥ प्रेतस्कन्धान्महींगत्वातस्यान्तिकमुपागमत् ॥ प्रणिपत्यवणिक्छ्रेष्ठमिदंवचनमब्रवीत् ॥ २५.॥ अस्मिन्घोरतरे
देशेप्रवेशोभवतःकथम् ॥ तमुवाचवणिग्धीमान्सार्थभ्रष्टस्यमेवने ॥ २६ ॥ प्रवेशोदैवयोगेनपूर्वकर्मकृतेनच ॥ तृषामेबाधतेऽत्यर्थंक्षुधाचैवभृशं
तथा ॥ २७ ॥ प्राणान्तिकमनुप्राप्तंशरीरंश्रमतीवमे ॥ अत्रोपायंनपश्यामिजीवेयंयेनकेनचित् ॥ २८ ॥ इत्येवमुक्तेप्रेतस्तंवणिजंवाक्यमब्रवीत ॥
फुल्लांशमींसमाश्रित्यप्रतीक्षस्वमुहूर्त्तकम् ॥ २९ ॥कृतातिथ्योमयापश्चाद्गमिष्यसियथासुखम् ॥ एवमुक्तस्तथाचक्रेसवणिक्तृष्णयार्दितः ॥ ३० ॥
मध्याह्नसमयेप्राप्तेप्रेतस्तंदेशमागतः ॥ फुल्लांसवृक्षांशीतोदांवारिधानींमनोरमाम् ॥ ३१ ॥ दध्योदनसमायुक्तांवर्धमानेनसंयुताम् ॥ अवतार्यततः
स्वन्नंप्रादादतिथयेतदा ॥ ३२ ॥ सतत्राशनमात्रेणपरांतृप्तिमुपागतः ॥ वितृष्णोविज्वरश्चैवक्षणेनसमपद्यत ॥ ३३ ॥ ततःप्रेताश्चसंप्राप्ताःसोऽस्मा
द्भागंक्रमाद्ददौ ॥ दध्योदनात्सपानीयात्प्रेतास्तृप्तिंपरांगताः ॥ ३४ ॥ अतिथिंतर्पयित्वातुप्रेतलोकंचसर्वतः ॥ ततःस्वयंसबुभुजेभुक्तशेषंयथासुखम्॥
॥ ३५ ॥ तस्यभुक्तवतःस्वन्नंपानीयंचक्षयंययौ ॥ प्रेताधिपंततस्तंवैवणिग्वचनमब्रवीत् ॥३६॥ आश्चर्यमेतत्परमंवनेऽस्मिन्प्रतिभातिमे ॥ अन्नंपानंच
परमंसंप्राप्तंचकुतस्तव ॥३७॥ स्वल्पेनैवतथान्ननत्वमेतांस्तुबहूनपि ॥अतर्पयःकथंत्वेतेनिर्मांसाभिन्नकुक्षयः ॥३८॥ कथमस्यांसुघोरायामटव्यांचकृता
लयाः ॥ तदेतत्संशयंछिन्धिपरंकौतूहलंमम ॥ ३९ ॥ एवमुक्तःसवणिजाप्रेतोवचनमब्रवीत् ॥ वाणिज्यसक्तस्यपुराजन्मातीतंममानघ ॥ ४० ॥
सकलेनगरेनास्तिममान्योहिदुरात्मकः॥धनलोभान्नकस्यापिदत्ताभिक्षामयातदा ॥४१ ॥ सखाचैवततश्चासीद्ब्राह्मणोगुणवान्मम ॥ श्रवणद्वादशीयोगे
मासिभाद्रपदेततः ॥ ४२ ॥ सकदाचिन्मयासार्धंतापींनामनदींययौ ॥ तस्याश्चसंगमःपुण्योयत्रासीच्चन्द्रभागया ॥ ४३ ॥ चन्द्रभागाचन्द्रसुतातापी
चैवार्कनन्दिनी ॥ तयोःशीतोष्णसलिलेप्रविवेशसहद्विजः ॥ ४४ ॥ श्रवणद्वादशीयोगेनराश्चसमुपोषिताः ॥ चन्द्रभागासुतोयेनवारिधानींददुर्द्विजे
॥४५॥दध्योदनयुतांसार्धंसंपूर्णैर्वर्धमानकैः॥छत्रोपानद्युगंवस्त्रंप्रतिमांचतथाहरेः ॥४६॥ प्रददौविप्रमुख्येभ्योहरस्याग्रेमहामते॥वित्तसंरक्षणार्थायतस्या
स्तीरेव्रतंमया ॥ ४७ ॥ सोपवासेनदत्तैकावारिधानीमनोरमा ॥ तत्कृत्वाहंगृहंप्राप्तःततःकालेनकेनचित् ॥४८॥ पञ्चत्वमहमासाद्यनास्तिक्यात्प्रेततां
गतः ॥ अस्यामटव्यांघोरायांयथाद्यब्रहिकुलंतथा ॥ ४९ ॥ श्रवणद्वादशीयोगेवारिधान्यर्पितामया ॥ सेयंमध्याह्नसमयेलभ्यतेचदिनेदिने ॥ ५० ॥

ब्रह्मस्वहारिणःसर्वेपापाःप्रेतत्वमागताः ॥ परदारगताःकेचित्स्वामिद्रोहरताश्चये॥५१॥भूतप्रेतजरूपेणतेनाताह्यत्रमानवाः ॥ देशेमरुस्थलेत्वस्मिन्मै
मैतेमित्रतांगताः ॥ ५२ ॥ अक्षयोभगवान्विष्णुःपरमात्मासनातनः ॥ दीयतेयत्समुद्दिश्यह्यक्षयंतत्प्रकीर्तितम् ॥ ५३ ॥ अक्षयेनापिचान्नेनतृप्ताएते
पुनःपुनः ॥ प्रेतस्वभावंदौर्बल्यंनविमुञ्चन्तिकर्हिचित् ॥ ५४ ॥ पूजयित्वाहमन्नैस्त्वामतिथिंसमुपस्थितम् ॥ प्रेतभावाद्विनिर्मुक्तोयास्यामिपरमांग
तिम् ॥५५॥ मयाविहीनाःकिंत्वेतेवनेऽस्मिन्भृशदारुणे ॥ पीडामनुभविष्यन्तिदारुणांकर्मयोनिजाम् ॥५६॥ एतेषांतुमहाभागममानुग्रहकाम्यया ॥
प्रत्येकंनामगोत्राणिगृह्णीष्वलिखितानिच ॥५७॥ अस्तिकक्षागताचैवतवसम्पुटिकाशुभा ॥ हिमवन्तमथासाद्यतत्रत्वंलप्स्यसेनिधिम् ॥५८॥ गयाशी
र्षंततोगत्वाश्राद्धंकुरुमहामते ॥ इत्याज्ञाप्यसवैप्रेतोवणिजंचयथासुखम् ॥ ५९॥ विसर्जयामासतदासवैप्रायात्समुत्सुकः ॥ समासाद्यगृहंतत्रपश्चात्प्रा
याद्धिमालयम् ॥ ६० ॥ ततोदृष्टंनिधिंतत्रगृहीत्वाससमागतः ॥ षष्ठांशंप्रतिगृह्याथगयाशीर्षंततोऽभ्यगात् ॥ ६१ ॥ तत्रगत्वागयायांसश्राद्धंकृत्वा
महामतिः ॥ प्रेतानांतुयथोद्दिष्टंश्राद्धंसम्यग्विधानतः ॥ ६२ ॥ प्रत्येकंनामगोत्राणिगृहीत्वापिण्डमत्यजत् ॥ यस्ययस्यभवेच्छ्राद्धंसकरोतिदिनेव
णिक् ॥ ६३ ॥ ससतस्यतदास्वप्नेदर्शयत्यात्मनस्तनुम् ॥ ब्रवीतिचमहाभागप्रसादाद्भवतोऽनघ ॥ ६४ ॥ प्रेतभावंमयात्यक्तंप्राप्तोऽस्मिपरमांग
तिम् ॥ एवंकृत्वाविधानेनगयाशीर्षंमहामनाः ॥ ६५ ॥ पश्चाज्जगामस्वगृहंविष्णुंध्यायन्पुनःपुनः ॥ मासिभाद्रपदेप्राप्तेशुक्लपक्षेतथासुधीः ॥ ६६ ॥
श्रवणद्वादशीयोगेसंगमेसरितांपुनः ॥ जगामसमहाबुद्धिःसर्वोपस्करसंयुतः ॥ ६७॥ संगमेसरितांस्नात्वाद्वादशींतामुपोषितः ॥ तत्रस्नात्वापिदत्त्वातु
पूजयित्वाजनार्दनम् ॥ ६८ ॥अनन्तरंब्राह्मणस्यह्युपहारांस्तदाददौ ॥ शास्त्रोक्तेनापिविधिनाह्येकचित्तरतोऽपिसः ॥६९ ॥ निवर्त्तयामासतदावणिजो
बुद्धिमान्सवै ॥ वर्षेवर्षेतुसंप्राप्तेमासिभाद्रपदेतथा ॥७०॥ श्रवणद्वादशीयोगेसंगमेसरितांपुनः ॥ एवंवैकृतवान्सर्वंविष्णुमुद्दिश्यसत्वरम् ॥७१॥ कालेन
चातिमहतापञ्चत्वंसमुपागतः ॥ अवापपरमंस्थानंदुर्लभंसर्वमानवैः॥७२॥क्रीडतेऽद्यापिवैकुण्ठेविष्णुदूतैःससेवितः ॥ एवंकुरुत्वंभोब्रह्मञ्छ्रवणद्वादशी
व्रतम् ॥ ७३ ॥ सर्वसौभाग्यदंचैवइहलोकेपरत्रच ॥ सुबुद्धिजननंचैवसर्वपापहरंपरम् ॥७४॥ श्रवणद्वादशीयोगेयःकुर्याद्व्रतमीदृशम् ॥ व्रतस्यास्य
प्रभावेणविष्णुलोकंचगच्छति ॥ ७५॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेश्रवणद्वादशीव्रतंनामैकोनसप्ततितमोऽध्यायः॥६९॥
नारदउवाच ॥ देवदेवजगन्नाथभुक्तिमुक्तिप्रदायक ॥ कथयस्वसुरश्रेष्ठयेनदुःखंनपश्यति॥१॥महेशउवाच ॥ शृणुवाडववक्ष्यामित्रिरात्रंसरितःशुभम्॥
येनचीर्णेननरकोमानवानांनजायते ॥ २ ॥ आयुरारोग्यमतुलंसौभाग्यंसुखसंपदम् ॥ सन्तानंचाक्षयंप्राप्यस्वर्गलोकेमहीयते ॥ ३ ॥ आषाढ

मासिसंप्राप्तेनदीपूरेणसंयुता ॥ सततंतोयसंस्थानेपुराणेसाचविश्रुता ॥ ४ ॥ वर्षंतोंघनसंपूर्णेकर्तव्यासाव्रतेनवा ॥ तोयौघैःपरिपूर्णासासकलैःस्यान्नदी
यदा ॥ ५ ॥ व्रतंत्रिरात्रमुद्दिश्यतदाकायंप्रयत्नतः ॥ कृतंप्रतिपदाच्छन्दोदर्शनंतुदिनत्रयम् ॥ ६ ॥ यथाप्राप्तंनदीपूरंस्त्रीभिस्तीरजलस्यतु ॥ अथवात
जलंकुम्भेकृष्णेकृत्वागृहंनयेत ॥ ७ ॥ प्रातःस्नायीतथानद्यांगत्वाह्यभ्यर्चयेत्सुधीः ॥ त्रिरात्रस्योपवासस्ययथाशक्तोभवेद्द्विज ॥ ८ ॥ अशक्तश्चैकभ
क्तेनकुर्याच्चैवाप्युपोषणम् ॥ दीपंदद्यादविच्छिन्नंप्रातःसायंचपूजनम् ॥ ९ ॥ महानदींसमुच्चार्यनाम्नाचवरुणंतथा ॥ जलमूलेतुसंस्थाप्यकेशवंजलशा
यिनम् ॥ १० ॥ नमोदेव्यैचगङ्गेतिगोतमीतिनर्दीतिच ॥ सिन्धोचैवचकावेरिसरस्वतिनमोऽस्तुते ॥ ११ ॥ तापीपयोष्णीपूर्णेतिमहेन्द्रसुखदेतिच॥
काश्यपीगण्डकीचैवसिन्धुनद्यैनमोनमः ॥ १२ ॥ वरुणायनमस्तेऽस्तुजलवासहरिप्रिय ॥ यादोनाथरसेशानकल्याणंदेहिमेसदा ॥ १३ ॥ गृहाणार्घं
मयादत्तंदेहिमेवाञ्छितंफलम् ॥ कूष्माण्डैर्नालिकेरैश्चफलैःकालोद्भवैःशुभैः ॥ १४ ॥ नैवेद्यंघृतपक्वंतुसरितःसंप्रकल्पयेत् ॥ नमस्तेकेशवानन्तजलशा
यिन्नमोऽस्तुते ॥ १५ ॥ परिपालयमामीशगोविन्दवरदोभव ॥ एवंपूजाप्रकतव्यायथाकालंक्रमेणतु ॥ १६ ॥ प्रार्थनाचोपचारैस्तुत्रिरात्रनियमः
शुचिः ॥ पारणेनतुसंपूज्यजलपात्रंसमाचरेत् ॥ १७ ॥ फलपुष्पस्तथाविद्वन्स्त्रीभिर्बालैर्नरैरपि ॥ गीतवादित्रसहितैर्नदीकुम्भपरिप्लुतैः ॥
॥ १८ ॥ जलेजलेसमास्थाप्यफलपुष्पैःप्रपूजयेत् ॥ धान्यैर्नानाविधैश्चैवजलप्रक्षेपणैरपि ॥ १९ ॥ हास्यैर्गीतैश्चनृत्यैश्चगृहमागत्ययत्नतः ॥
सप्तधान्यैःपूरितानिवंशपात्राणिपूजयेत् ॥ २० ॥ सप्तवापश्चवात्रीणियथाशक्त्याप्रपूरयेत् ॥ त्रिरात्रंचनदीतोयंनपिवेद्धितमुच्छसन् ॥ २१ ॥
पारणेतुहविष्यान्नंहुतंवाह्यन्यथाभवेत् ॥ कृतेस्नानार्चनेचैवनोपयोज्यंनदीजलम् ॥ २२ ॥ शुच्यन्नानिचभोज्यानिदापयेत्त्रितयंतथा ॥ सप्तैव
वंशपात्राणिसप्तैवमणिकास्तथा ॥ २३ ॥ हविष्यान्नंचभुञ्जीतकद्वम्लमधुवर्जितम् ॥ माषान्नंचशिलापिष्टयत्नेनपरिवर्जयेत् ॥ २४ ॥ एवंवर्षत्रयं
कुर्याद्व्रतमेतद्द्विजोत्तम ॥ वर्षत्रयेसमाप्यैवंतस्योद्यापनमाचरेत् ॥ २५ ॥ कृष्णांगांकृष्णवस्त्रांचतिलान्दद्याच्चनारद ॥ दम्पतीपरिदाप्यैवंसुवर्णंचापि
शक्तितः ॥ २६ ॥ हैमंचवरुणंकुर्यान्नदीरूपेणनारद ॥ मण्डलंवारुणचवसंर्वतोभद्रमेवच ॥ २७ ॥ कुम्भंतत्रप्रतिष्ठाप्यसोपहारंप्रतिष्ठितम् ॥ संपूज्य
विधिवद्भक्त्याततोविप्रायदापयेत ॥ २८ ॥ ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्यायथावित्तानुसारतः ॥ गुरवेऽर्चितशीलायसर्वशास्त्ररतायच ॥ २९ ॥ एवं
कृतेतदांविद्वन्परिपूर्णंव्रतंभवेत् ॥ सौभाग्यसुखसंपत्तिःसन्ततिश्चयाभवेत॥३०॥ नदुर्गतिमवाप्नोतिचिरंस्वर्गेमहीयते ॥ देवपत्नीभिराचीर्णमृषिपत्नी

१ 'प्रति यदा'-इ० पा० । २ 'पूतम्' इ० पा० । ३ 'स्वीदै' इ० पा० । ४ 'स्नानम्' इ० पा० । ५ 'कृत्वा' इ० पा० ।

भिरेवच ॥ २१ ॥ नागसिद्धाङ्गनाभिश्चव्रतमेतत्पुराकृतम् ॥ नदीत्रिरात्रमतुलंकिमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ सौभाग्यंसन्ततिंचवनिश्चयंप्राप्नुते
मदा ॥ २२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेनदीत्रिरात्रव्रतंनामसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७० ॥ ऋषयऊचुः ॥ सूतजीव
चिरंसाधोत्वयातिकरुणात्मना ॥ संवादोह्यद्भुतःप्रोक्तोयश्चासीन्नारदेशयोः ॥ १ ॥ भगवन्नाममहिमानारदेनमहात्मना ॥ कीदृक्छ्रुतःसमा
ख्याहिश्रद्धयाशृण्वतांगुरो ॥ २ ॥ सूतउवाच ॥ शृणुध्वंमुनयःसर्वेपुरावृत्तंवदाम्यहम् ॥ यस्मिञ्छ्रुतेद्विजश्रेष्ठाःकृष्णेभक्तिर्विवर्धते ॥ ३ ॥
एकदानारदोद्रष्टुंपितरंसुसमाहितः ॥ जगाममेरुशिखरंसिद्धचारणसेवितम् ॥ ४ ॥ तत्रदेवंसमासीनंब्रह्माणंजगतांपतिम् ॥ नमस्कृत्याब्रवीद्विप्रा
नारदोमुनिसत्तमः ॥ ५ ॥ नारदउवाच ॥ नाम्नोऽस्ययावतीशक्तिर्वदविश्वेश्वरप्रभो ॥ कीदृक्तुनाममहिमाअव्ययस्यमहात्मनः ॥
॥ ६ ॥ योऽयंविश्वेश्वरःसाक्षादयंनारायणोहरिः ॥ परमात्माहृषीकेशःसर्वजीवेषुसंगतः ॥ ७ ॥ मायाविमोहिताःसर्वेभगवन्तमधोक्षजम्
॥ नैवजानन्त्यसारेऽस्मिन्नरामूढाःकलौयुगे ॥ ८ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ अस्मिन्कलौविशेषेणनामोच्चारणपूर्वकम् ॥ भक्तिःकार्यायथावत्सतथात्वं
श्रोतुमर्हसि ॥ ९ ॥ दृष्टपरेषांपापानामनुक्तानांविशोधनम् ॥ विष्णोर्जिष्णोःप्रयत्नेनस्मरणंपापनाशनम् ॥ १० ॥ मिथ्याज्ञात्वाततः
सर्वंहरेर्नामपठञ्जपन् ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोयातिविष्णोःपरंपदम् ॥ ११ ॥ येवदन्तिनरानित्यंहरिरित्यक्षरद्वयम् ॥ तस्योच्चारणमात्रेणविमुक्ता
स्तेनसंशयः ॥ १२ ॥ प्रायश्चित्तानिसर्वाणितपःकर्म्मात्मकानिवै ॥ यानितेषामशेषाणांकृष्णानुस्मरणंपरम् ॥ १३ ॥ प्रातर्निशितथासायंमध्याह्ना
दिषुसंस्मरन् ॥ नारायणमवाप्नोतिसद्यःपापक्षयंनरः ॥ १४ ॥ विष्णुसंस्मरणादेवसमस्तक्लेशसंक्षये ॥ मुक्तिंप्रयातिस्वर्गाप्तिस्तस्यविष्णोस्तुकीर्त्त
नात् ॥ १५ ॥ वासुदेवेमनोयस्यजपहोमार्चनादिषु ॥ तदक्षयंविजानीयाद्यावदिन्द्राश्चतुर्दश ॥ १६ ॥ क्वनाकपृष्ठगमनंपुनरावृत्तिलक्षणम् ॥
क्वजपोवासुदेवस्यमुक्तिबीजमनुत्तमम् ॥ १७॥ तन्मुखंपरमंतीर्थंयत्रावर्त्तंवितन्वती ॥ नमोनारायणायेतिभातिप्राचीसरस्वती ॥ १८ ॥
तस्मादहर्निशंविष्णुस्मरणात्पुरुषोत्तमः ॥ नयातिनरकंपुत्रसंक्षीणकलिकल्मषः ॥ १९ ॥ सत्यंसत्यंपुनःसत्यंभाषितंममसुव्रत ॥ नामोच्चा
रणमात्रेणमहापापात्प्रमुच्यते ॥ २० ॥ रामरामेतिरामेतिरामेतिचपुनर्जपन् ॥ सचाण्डालोऽपिपूतात्माजायतेनात्रसंशयः ॥ २१ ॥ कुरु
क्षेत्रंतथाकाशीगयावैद्वारिकातथा ॥ सर्वतीर्थंकृतंतेननामोच्चारणमात्रतः ॥ २२ ॥ कृष्णकृष्णेतिकृष्णेतिइतिवायोजपन्पठन् ॥ इहलोकंपरि
त्यज्यमोदतेविष्णुसंनिधौ ॥ २३ ॥ नृसिंहेतिमुदाविप्रसततंप्रजपन्पठन् ॥ महापापात्प्रमुच्येतकलौभागवतोनरः ॥ २४ ॥ ध्यायन्कृते

यजन्यज्ञैस्त्रेतायांद्वापरेऽर्चयन् ॥ यदाप्नोतितदाप्नोतिकलौसंकीर्त्यकेशवम् ॥ २५ ॥ एतज्ज्ञात्वानिमग्नाश्चजगदात्मनिकेशवे ॥
सर्वपापपरिक्षीणायान्तिविष्णोःपरंपदम् ॥ २६ ॥ मत्स्यःकूर्मोवराहश्चनृसिंहोवामनस्तथा ॥ रामोरामश्चकृष्णश्चबुद्धःकल्कीततःस्मृतः ॥ २७ ॥
एतेदशावताराश्चपृथिव्यांपरिकीर्तिताः ॥ एतेषांनाममात्रेणब्रह्महाशुध्यतेसदा ॥ २८ ॥ प्रातःपठञ्जपन्ध्यायन्विष्णोर्नामयथातथा ॥ मुच्यते
नात्रसंदेहःसर्वेनारायणोभवेत् ॥ २९ ॥ सूतउवाच ॥ श्रुत्वावैनारदोह्येतद्विस्मयंपरमंगतः ॥ उवाचपितरंतत्रकिमुक्तंदेवसत्तम ॥ ३० ॥
देवाःसहस्रशःसन्तिरुद्राःसन्तिसहस्रशः ॥ पितरःसन्तिशतशोयक्षाश्चकिन्नरास्तथा ॥ ३१ ॥ भूताःप्रेताःपिशाचाश्चयेकेचिद्देवयोनयः ॥ तेषां
नाम्नांचमाहात्म्यंश्रुतंदृष्टंतथानच ॥ ३२ ॥ श्रीविष्णोर्नाममाहात्म्यंयादृशंचश्रुतंमया ॥ यस्यवैनाममात्रेणमुच्यतेनात्रसंशयः ॥ ३३ ॥ किंवै
तीर्थकृतेदेवपृथिव्यामटनेकृते ॥ यस्यवैनाममहिमाश्रुत्वामोक्षमवाप्नुयात् ॥ ३४ ॥ तन्मुखंतुमहत्तीर्थंतन्मुखंक्षेत्रमेवच ॥ यन्मुखेरामरामेति
तन्मुखंसर्वकामिकम् ॥ ३५ ॥ कानिवैतस्यनामानिकीर्तनीयानिसुव्रत ॥ तत्सर्वंचविशेषेणममब्रूहिपितामह ॥ ३६ ॥ ब्रह्मोवाच ॥
व्यापकोऽयंसदाविष्णुःपरमात्मासनातनः ॥ अनादिनिधनःश्रीमान्भूतात्माभूतभावनः ॥ ३७ ॥ यस्मादहंहिसंजाताःसोऽयंविष्णुःसदावतु ॥
सोऽयंकालस्यकालोवैसोऽयंममतुपूर्वजः ॥ ३८ ॥ अक्षयःपुण्डरीकाक्षोमतिमानव्ययःपुमान् ॥ शेषशायीसदाविष्णुःसहस्रशीर्षामहाप्रभुः ॥
॥ ३९ ॥ सर्वभूतमयःसाक्षाद्विश्वरूपोजनार्दनः ॥ कैटभारिरयंविष्णुर्धातादेवोजगत्पतिः ॥ ४० ॥ तस्याहंनामगोत्रंचनवेद्मिपुरुषर्षभ ॥
वेदवाद्यप्यहंतातनाहंज्ञाताकदाचन ॥ ४१ ॥ अतस्त्वंगच्छदेवर्षेयत्रास्तिकिलविश्वराट् ॥ सचतत्त्वंमुनिश्रेष्ठसर्वंतेकथयिष्यति ॥ ४२ ॥ सएवपुरुषः
श्रीमान्कैलासाधिपतिःसदा ॥ सर्वेषांविष्णुभक्तानामयंश्रेष्ठःपरात्परः ॥ ४३ ॥ पञ्चवक्त्रोह्युमाकान्तःसर्वदुःखनिबर्हणः ॥ विश्वेश्वरोविश्वनाथः
सर्वदाभक्तवत्सलः ॥ ४४ ॥ तत्रगच्छसुरश्रेष्ठतत्सर्वंकथयिष्यति ॥पितुर्वचनमाकर्ण्यतत्रगन्तुंप्रचक्रमे ॥ ४५ ॥ विज्ञातुंनाममाहात्म्यंकैलासभवनं
प्रति ॥ यत्रविश्वेश्वरोदेवोनित्यंतिष्ठतिभूतिदः ॥ ४६ ॥ ददर्शनारदस्तत्रदेवंतंसुरपूजितम् ॥ कैलासशिखरासीनंदेवदेवंजगद्गुरुम् ॥ ४७ ॥ पञ्च
वक्त्रंदशभुजंत्रिनेत्रंशूलपाणिनम् ॥ कपालिनंसखट्वाङ्गंतीक्ष्णशूलासिधारिणम् ॥ ४८ ॥ पिनाकधारिणंभीमंवरदंवृषवाहनम् ॥ भस्माङ्गंव्याल
शोभाढ्यंशशाङ्ककृतशेखरम् ॥ ४९ ॥ नीलजीमूतसङ्काशंसूर्यकोटिसमप्रभम् ॥ क्रीडन्तंतत्रदेवेशंगणैश्चपरिवारितम् ॥ ५० ॥ तंददर्शसुर
श्रेष्ठंनारदश्चर्षिसत्तमः ॥ नमश्चक्रेतदातत्रसाष्टाङ्गंदण्डवत्पुनः ॥ ५१ ॥ तंदृष्ट्वातुमहादेवोविस्मयोत्फुल्ललोचनः ॥ वैष्णवानांपरःश्रेष्ठःप्राहवाऽव

सत्तमम् ॥ कस्मादिहसमायातोवददेवर्षिसत्तम ॥ ५२ ॥ नारदउवाच ॥ एकस्मिन्नेवकालेतुगतोऽहंब्रह्मणोऽन्तिकम् ॥ श्रुतंतत्रमयादेवविष्णो
माहात्म्यमुत्तमम् ॥ ५३ ॥ ब्रह्मणाकथितंतत्रममाग्रेदेवसत्तम ॥ नाम्नोऽस्ययावतीशक्तिःसाश्रुताब्रह्मणोमुखात् ॥ ५४ ॥ तत्रपृष्टंमयापूर्वंविष्णो
र्नामसहस्रकम् ॥ तदाहंब्रह्मणाचोक्तोनाहंजानामिनारद ॥ ५५ ॥ जानात्ययंमहारुद्रस्तत्सर्वंकथयिष्यति ॥ महाश्चर्यंतुसंप्राप्यह्यागतस्तव
सन्निधौ ॥ ५६ ॥ अस्मिन्कलियुगेघोरेऽल्पायुषश्चैवमानवाः ॥ विधर्मेषुरतानित्यंनामनिष्ठानवैपुनः ॥ ५७ ॥ पाखण्डिनस्तथाविप्राधर्मेषु
विरताःसदा ॥ सन्ध्याहीनाव्रतभ्रष्टादुष्टामलिनरूपिणः ॥ ५८ ॥ यथाविप्रास्तथाक्षत्रावैश्याश्चैवपुनःपुनः ॥ एवंशूद्रास्तथान्येचनवैभागवता
नराः ॥ ५९ ॥ शूद्राद्विजातिबाह्याश्चकलौविश्वेश्वरप्रभो ॥ धर्माधर्मौनजानन्तिहितंवाऽहितमेववा ॥ ६० ॥ एवंज्ञात्वाह्यहंस्वामिन्नागतःसंनिधौ
तव ॥ पुनश्चनाममाहात्म्यंश्रुतंत्रब्रह्मणोमुखात् ॥ ६१ ॥ त्वंदेवःसर्वदेवानांत्वंनाथोममसर्वदा ॥ त्रिपुरारिश्चविश्वात्माधातात्वंचपुनःपुनः
॥ ६२ ॥ कथयस्वप्रसादेनविष्णोर्नामसहस्रकम् ॥ सौभाग्यजननंपुंसांपरंभक्तिकरंसदा ॥ ६३ ॥ ब्राह्मणानांब्रह्मदंचक्षत्रियाणांजयप्रदम् ॥
वैश्यानांधनदंनित्यंशूद्राणांसुखदायकम् ॥ ६४ ॥ तदहंश्रोतुमिच्छामित्वत्सकाशान्महेश्वर ॥ त्वंसमर्थोऽसिभक्तानांसर्वदाकेशवंप्रति ॥ ६५ ॥
कथयस्वप्रसादेनयदिगोप्यंनसुव्रत ॥ इदंपवित्रंपरमंसर्वतीर्थमयंसदा ॥ ६६ ॥ अतोवैश्रोतुमिच्छामिवदविश्वेश्वरप्रभो ॥ श्रुत्वानारदवाक्यानिवि
स्मयोत्फुल्ललोचनः ॥ रोमाञ्चितस्ततोजातोविष्णोर्नामानिसंस्मरन् ॥ ६७ ॥ ईश्वरउवाच ॥ एतद्गोप्यंपरंब्रह्मन्विष्णोर्नामसहस्रकम् ॥ एतच्छ्रुत्वा
नरोवत्सनलभेद्दुर्गतिंक्वचित् ॥ कदाचिच्चगतकालेपार्वतीमामुवाचह ॥ ६८ ॥ पार्वत्युवाच ॥ कैलासाधिपतेमह्यंकथयस्वयथातथम् ॥ त्वंकिं
जपसिदेवेशपरैश्वर्यसमन्वितः ॥ ६९ ॥ तदात्वंभस्मलिप्ताङ्गःकृत्तिवासाःसदाकथम् ॥ जटाधरःकथंजातोवदविश्वेश्वरप्रभो ॥ ७० ॥ त्वंदेवःसर्व
देवानांत्वंगुरुःसर्वकर्मणाम् ॥ त्वंपतिर्ममविश्वेशविश्वनाथजगत्प्रभो ॥ ७१ ॥ महादेवउवाच ॥ इतिपृष्टंममब्रह्मन्पार्वत्याचपुनःपुनः ॥ तदा
सर्वंमयाख्यातंतस्याश्चाग्रेविशेषतः ॥ ७२ ॥ शृणुनारदवक्ष्यामियदुक्तंपार्वतींप्रति ॥ येनप्रसन्नोभगवान्मुक्तिदातानसंशयः ॥ ७३ ॥ ममा
यंतुपितासाक्षाद्बन्धुश्चैवतुसर्वदा ॥ तस्याहंसर्वदाभक्तोह्ययंममपतिःसदा ॥ तदहंसंप्रवक्ष्यामिशृणुष्वगदतोमम ॥ ७४ ॥ सूतउवाच ॥ एवमुक्त्वा
नारदायकथयामासवैद्विजाः ॥ उमायैयत्पुराप्रोक्तंविष्णोर्नामसहस्रकम् ॥ ७५ ॥ महेशाच्चैवतत्प्राप्तंकैलासेनारदेनवै ॥ कदाचिद्दैवयोगेन
कैलासात्ससमागतः ॥ ७६ ॥ नैमिषारण्यसंज्ञंतुतीर्थंवैपरमाद्भुतम् ॥ तत्रस्थाऋषयःसर्वेदृष्ट्वातंऋषिसत्तमम् ॥ ७७ ॥ पूजांचक्रुर्विशेषेण

नारदायमहात्मने ॥ आगतंनारदंज्ञात्वाविस्मयोत्फुल्ललोचनाः ॥ ७८ ॥ पुष्पवृष्टिंप्रचक्रुस्तेवैष्णवाद्विजसत्तमाः ॥ पाद्यमर्घ्यंततःकृत्वा
कृत्वाचारार्तिकंततः ॥ ७९ ॥ निवेद्यफलमूलानिदण्डवत्पतिताभुवि ॥ ऊचुश्चकृतकृत्याःस्मदेशेऽस्मिन्महामुने ॥ ८० ॥ भवतोदर्शनं
जातंपवित्रंपापनाशनम् ॥ त्वत्प्रसादाच्चदेवर्षेपुराणानिश्रुतानिच ॥ ८१ ॥ ब्रह्मन्केनप्रकारेणसर्वपापक्षयोभवेत् ॥ विनादानेनतपसाविना
तीर्थतपोमखैः ॥ ८२ ॥ विनादानैर्विनाध्यानैर्विनाचेन्द्रियनिग्रहैः ॥ विनाशास्त्रसमूहैश्चकथंमुक्तिरवाप्यते ॥ ८३ ॥ नारदउवाच ॥ कैलास
शिखरासीनंदेवदेवंजगद्गुरुम् ॥ प्रणिपत्यमहादेवंपर्यपृच्छदुमाप्रियम् ॥ ८४ ॥ पार्वत्युवाच ॥ भगवंस्त्वंपरोदेवःसर्वज्ञःसर्वपूजितः ॥
सत्वमभ्यर्च्यतेदेवैरिन्द्रसूर्यादिकैरपि ॥ ८५ ॥ लभन्तेऽभिमतांसिद्धिंसर्वेऽभ्यर्च्यवरप्रदम् ॥ त्वंजन्ममृत्युरहितःस्वयम्भूःसर्वशक्तिमान् ॥८६ ॥
सदाध्यायसिकिंस्वामिन्दिग्वासामदनान्तकः ॥ तपश्चरसिकस्मात्त्वंजटिलोभस्मधूसरः ॥ ८७॥ किंवाजपसिदेवेशपरंकौतूहलंहिमे ॥ अनुग्राह्या
यदातेऽस्मितत्त्वंकथयसुव्रतम् ॥ ८८ ॥ महादेवउवाच ॥ नेदंकस्यापिकथितंगोपनीयमिदंमम ॥ किंतुवक्ष्यामितेभद्रेत्वंभक्तासिप्रियासिमे ॥
॥ ८९ ॥ पुरासत्ययुगेदेविविशुद्धमतयोऽखिलाः ॥ यजन्तिविष्णुमेवैकंज्ञात्वासर्वेश्वरेश्वरम् ॥ ९० ॥ प्रयान्तिपरमामृद्धिमैहिकामुष्मिकीं
प्रिये ॥ यांनप्राप्ताःसुराःसर्वऋषयःक्लेशसंयुताः ॥ ९१ ॥ तेतांगतिंप्रपद्यन्तेयेनामकृतनिश्चयाः ॥ मन्मुखादपिसंश्रुत्यदेवाविष्णुबहिर्मुखाः॥९२॥
वेदैःपुराणैःसिद्धान्तैर्भिन्नैर्विभ्रान्तचेतसः॥ निश्चयंनाधिगच्छन्तिकिंतत्त्वंकिंपरंपदम्॥९३॥ तुलापुरुषदानाद्यैरश्वमेधादिभिर्मुखैः॥वाराणसीप्रयागादि
तीर्थस्नानादिभिःप्रिये ॥ ९४ ॥ गयाश्राद्धादिभिःपित्र्यैर्वेदपाठादिभिर्जपैः ॥ तपोभिरुग्रैर्नियमैर्यमैर्भूतदयादिभिः ॥ ९५ ॥ गुरुशुश्रूषणैःसत्यैर्धर्मै
र्वर्णाश्रमान्वितैः ॥ ज्ञानध्यानादिभिःसम्यक्चरितैर्जन्मकोटिभिः ॥ ९६ ॥ नयान्तितत्परंश्रेयोविष्णुंसर्वेश्वरेश्वरम् ॥ सर्वभावैःसमाश्रित्यपुराण
पुरुषोत्तमम् ॥ ९७ ॥ अनन्यगतयोमर्त्याभोगिनोऽपिपरन्तपे ॥ ज्ञानवैराग्यरहिताब्रह्मचर्यादिवर्जिताः ॥ ९८ ॥ सर्वधर्मोज्झिताविष्णोर्नाममात्रै
कजल्पिनः ॥ सुखेनयांगतिंयान्तिनतांसर्वेऽपिधार्मिकाः ॥ ९९ ॥ स्मर्त्तव्यःसततंविष्णुर्विस्मर्तव्योनजातुचित् ॥ सर्वेविधिनिषेधाःस्युरेतस्यैव
विधिङ्कराः ॥ १०० ॥ किंतुब्रह्मादयोदेवाऋषयश्चनिरंहसः ॥ निर्भयंविष्णुनाम्नैवयथेष्टंपदमागताः ॥ १ ॥ अलब्ध्वाचात्मनःपूजांसम्यगारा
धितोहरिः ॥ मयास्मादपिचश्रेष्ठंवाञ्छिताहंकृतात्मना ॥ २ ॥ ततःसाक्षाज्जगन्नाथःप्रसन्नोभक्तवत्सलः ॥ अंशांशेनात्मनैवैतान्पूजयामासकेशवः
॥ ३ ॥ देवान्पितॄन्द्विजान्हव्यकव्याद्यैःकरुणामयः ॥ ततःप्रभृतिपूज्यन्तेत्रैलोक्येसचराचरे ॥ ४ ॥ ब्रह्मादयःसुराःसर्वेप्रसादाच्छार्ङ्गधन्वनः ॥ मांचो

वाचयथामत्तःपूज्यःश्रेष्ठोभविष्यसि ॥ ५ ॥ त्वामाराध्यतथाशम्भोग्रहीष्यामिवरंसदा ॥ द्वापरादौयुगेभूत्वाकलयामानुषादिषु ॥ ६ ॥ स्वागमैः कल्पितैस्त्वंचजनान्मद्विमुखान्कुरु ॥ मांचगोपययेनस्यात्सृष्टिरेषोत्तरोत्तरा ॥ ७ ॥ एषमोहंसृजाम्याशुयोजनान्मोहयिष्यति ॥ त्वंचरुद्रम हावाहोमोहशास्त्राणिकारय ॥ ८ ॥ अतथ्यानिवितथ्यानिदर्शयस्वमहाभुज ॥ प्रकाशंकुरुचात्मानमप्रकाशंचमांकुरु ॥ ९ ॥ ततस्तंप्रणिपत्याह मवोचंपरमेश्वरम् ॥ ब्रह्महत्यासहस्रस्यपापंशाम्येत्कथंचन ॥ १० ॥ नपुनस्त्वदविज्ञानंकल्पकोटिशतैरपि ॥ तस्मान्मयाकृतास्पर्धापवित्रःस्यांकथं हरे ॥ ११ ॥ तन्मेकथयगोविन्दप्रायश्चित्तंयदिच्छसि ॥ ततःप्रसन्नोभगवानवोचत्तत्त्वमात्मनः ॥ १२ ॥ येनाहमधिकस्तस्मादभवंनगनन्दिनि ॥ तमेवतपसानित्यंभजामिस्तौमिचिन्तये ॥ १३ ॥ परमोविष्णुरेवैकस्तज्ज्ञानंमुक्तिसाधनम् ॥ शास्त्राणांनिर्णयस्त्वेषतदन्यन्मोहनायच ॥ १४ ॥ ज्ञानंविनाचयामुक्तिःसाम्यंचममविष्णुना ॥ तीर्थादिमात्रतोज्ञानंममाधिक्यंचविष्णुतः ॥ १५ ॥ अभेदश्चास्मदादीनांमुक्तानांहरिणातथा ॥ इत्यादिसर्वंमोहायकथ्यतेसतिनान्यथा ॥ तेनाद्वितीयमहिमोजगत्पूज्योऽस्मिपार्वति ॥ १६ ॥ पार्वत्युवाच ॥ तन्मेकथयदेवेशयथाहमपिशङ्कर ॥ सर्वेश्वरीनिरुपमातवस्यांसदृशीप्रभो ॥ १७ ॥ महादेवउवाच ॥ साधुसाधुत्वयापृष्टंविष्णोर्भगवतःप्रिये ॥ नाम्नांसहस्रंवक्ष्यामिमुख्यंत्रैलोक्यमुक्तिदम् ॥ १८ ॥ अस्यश्रीविष्णोर्नामसहस्रस्तोत्रस्यश्रीमहादेवऋषिरनुष्टुप्छन्दःपरमात्मादेवता ॥ ह्रींबीजंश्रींशक्तिःक्लींकीलकंचतुर्वर्गधर्मकामार्थमोक्षार्थे जपेविनियोगः ॥ ॐवासुदेवायविद्महेमहाहंसायधीमहि ॥ तन्नोविष्णुःप्रचोदयात् ॥ अङ्गन्यासकरन्यासौविधिपूर्वंयदापठेत ॥ तत्फलंकोटिगुणितं भवत्येवनसंशयः ॥ १९ ॥ श्रीवासुदेवःपरंब्रह्मइतिहृदये ॥ मूलप्रकृतिरितिशिरसि ॥ महावराहइतिशिखायाम ॥ सूर्यवंशध्वजइतिकवचम् ॥ ब्रह्मादिकाम्य ललितजगदाश्चर्यशैशवइतिनेत्रयोः ॥ यथार्थखण्डिताशेषइत्यस्त्रम् ॥ नमोनारायणायेतिन्यासंसर्वत्रकारयेत् ॥ ओंनमोनारायणायपुरुषायमहात्मने ॥ विशुद्धसत्त्वधिष्ण्यायमहाहंसायधीमहि ॥ तन्नोदेवःप्रचोदयात् ॥ ॐह्रांह्रींह्रूंह्रैंह्रौंह्रः ॥ क्लींकृष्णायविद्महेह्रींरामायधीमहितन्नोदेवःप्रचोदयात् ॥ क्ष्रौंनृसिंहायविद्महेश्रींश्रीकण्ठायधीमहि ॥ तन्नोविष्णुःप्रचोदयात् ॥ ओंवासुदेवायविद्महेदेवकीसुतायधीमहि ॥ तन्नःकृष्णःप्रचोदयात् ॥ ॐह्रां ह्रींह्रूंह्रैंह्रौंह्रः ॥ क्लींकृष्णायगोविन्दायगोपीजनवल्लभायनमःस्वाहा ॥ इतिमन्त्रंसमुच्चार्यजपेद्वाविष्णुमव्ययम् ॥ श्रीनिवासंजगन्नाथंतस्यस्तोत्रंपठे त्सुधीः ॥ १२० ॥ ॐवासुदेवःपरंब्रह्मपरमात्मापरात्परः ॥ परंधामपरंज्योतिःपरंतत्त्वंपरंपदम् ॥ २१ ॥ परःशिवःपरोध्येयःपरंज्ञानंपरागतिः ॥ परमार्थःपरंश्रेयःपरानन्दःपरोदयः ॥ २२ ॥ परोव्यक्तात्परंव्योमपरमर्द्धिःपरेश्वरः ॥ निरामयोनिर्विकारोनिर्विकल्पोनिराश्रयः ॥ २३ ॥

निरञ्जनोनिरातङ्कोनिर्लेपोनिरवग्रहः ॥ निर्गुणोनिष्कलोऽनन्तोऽभयोचिन्त्योऽचलोऽञ्चितः ॥२४॥ अतीन्द्रियोऽमितोऽपारोऽनीशोऽनीहोऽव्ययोऽक्षयः ॥ सर्वज्ञःसर्वगःसर्वःसर्वदःसर्वभावनः ॥ २५ ॥ सर्वशास्तासर्वसाक्षीपूज्यःसर्वस्यसर्वदृक् ॥ सर्वशक्तिःसर्वसारःसर्वात्मासर्वतोमुखः ॥ २६ ॥ सर्वावासःसर्वरूपःसर्वादिःसर्वदुःखहा ॥ सर्वार्थःसर्वतोभद्रःसर्वकारणकारणम् ॥ २७ ॥ सर्वातिशयितःसर्वाध्यक्षःसर्वसुरेश्वरः ॥ षड्विंशकोमहाविष्णुर्महागुह्योमहाविभुः ॥ २८ ॥ नित्योदितोनित्ययुक्तोनित्यानन्दःसनातनः ॥ मायापतिर्योगपतिःकैवल्यपतिरात्मभूः ॥ २९ ॥ जन्ममृत्युजरातीतःकालातीतोभवातिगः ॥ पूर्णःसत्यःशुद्धबुद्धस्वरूपोनित्यचिन्मयः ॥ १३० ॥ योगप्रियोयोगगम्योभवबन्धैकमोचकः ॥ पुराणपुरुषःप्रत्यक्चैतन्यःपुरुषोत्तमः ॥ ३१ ॥ वेदान्तवेद्योदुर्ज्ञेयस्तापत्रयविवर्जितः ॥ ब्रह्मविद्याश्रयोनाद्यःस्वप्रकाशःस्वयंप्रभुः ॥ ३२ ॥ सर्वोपेयउदासीनःप्रणवःसर्वतःसमः ॥ सर्वानवद्योदुष्प्राप्यस्तुरीयस्तमसःपरः ॥ ३३ ॥ कूटस्थःसर्वसंश्लिष्टोवाङ्मनोगोचरातिगः ॥ सङ्कर्षणःसर्वहरःकालःसर्वभयङ्करः ॥ ३४ ॥ अनुल्लङ्घ्यश्चित्रगतिर्महारुद्रोदुरासदः ॥ मूलप्रकृतिरानन्दःप्रद्युम्नोविश्वमोहनः ॥ ३५ ॥ महामायोविश्वबीजंपरशक्तिःसुखैकभूः ॥ सर्वकाम्योऽनन्तलीलःसर्वभूतवशङ्करः ॥ ३६ ॥ अनिरुद्धःसर्वजीवोहृषीकेशोमनःपतिः ॥ निरुपाधिप्रियोहंसोऽक्षरःसर्वनियोजकः ॥ ३७ ॥ ब्रह्मप्राणेश्वरःसर्वभूतभृद्देहनायकः ॥ क्षेत्रज्ञःप्रकृतिःस्वामीपुरुषोविश्वसूत्रधृत् ॥ ३८ ॥ अन्तर्यामीत्रिधामान्तःसाक्षीत्रिगुणईश्वरः ॥ योगिगम्यःपद्मनाभःशेषशायीश्रियःपतिः ॥ ३९ ॥ श्रीसदोपास्यपादाब्जोनित्यश्रीःश्रीनिकेतनः ॥ नित्यंवक्षस्थलस्थश्रीःश्रीनिधिःश्रीधरोहरिः ॥ १४० ॥ वश्यश्रीर्निश्चलःश्रीदोविष्णुक्षीराब्धिमन्दिरः ॥ कौस्तुभोद्भासितोरस्कोमाधवोजगदार्तिहा ॥ ४१ ॥ श्रीवत्सवक्षानिःसीमकल्याणगुणभाजनम् ॥ पीताम्बरोजगन्नाथोजगत्त्राताजगत्पिता ॥ ४२ ॥ जगद्बन्धुर्जगत्स्रष्टाजगद्धाताजगन्निधिः ॥ जगदेकस्फुरद्वीर्योऽनहंवादीजगन्मयः ॥ ४३ ॥ सर्वाश्चर्यमयःसर्वसिद्धार्थःसर्वरञ्जितः ॥ सर्वामोघोद्यमोब्रह्मरुद्राद्युत्कृष्टचेतनः ॥ ४४ ॥ शम्भोःपितामहोब्रह्मपिताशक्राद्यधीश्वरः ॥ सर्वदेवप्रियःसर्वदेवमूर्तिरनुत्तमः ॥ ४५ ॥ सर्वदेवैकशरणंसर्वदेवैकदैवतम् ॥ यज्ञभुग्यज्ञफलदोयज्ञेशोयज्ञभावनः ॥४६॥ यज्ञत्रातायज्ञपुमान्वनमालीद्विजप्रियः ॥ द्विजैकमानदोविप्रकुलदेवोऽसुरान्तकः ॥ ४७ ॥ सर्वदुष्टान्तकृत्सर्वसज्जनानन्यपालकः ॥ सप्तलोकैकजठरःसप्तलोकैकमण्डनः ॥ ४८ ॥ सृष्टिस्थित्यन्तकृच्चक्रीशार्ङ्गधन्वागदाधरः ॥ शङ्खभृन्नन्दकीपद्मपाणिर्गरुडवाहनः ॥ ४९ ॥ अनिर्देश्यवपुःसर्व

---

१ निरालम्ब इ० पा० २ 'सर्वेश्वरेश्वरः' इ० पा० । ३ 'चैतन्यम्' इ० पा० । ४ 'ऽमृतः पतिः' इ० पा० ।

पूज्यस्त्रैलोक्यपावनः ॥ अनन्तकीर्तिर्निःसीमपौरुषः सर्वमङ्गलः ॥ १५० ॥ सूर्यकोटिप्रतीकाशोयमकोटिदुरासदः ॥ मयकोटिजगत्स्रष्टावायुकोटि
महाबलः ॥ ५१ ॥ कोटीन्दुजगदानन्दीशम्भुकोटिमहेश्वरः ॥ कन्दर्पकोटिलावण्योदुर्गाकोट्यरिमर्दनः ॥ ५२ ॥ समुद्रकोटिगम्भीरस्तीर्थकोटि
समाह्वयः ॥ कुबेरकोटिलक्ष्मीवाञ्छक्रकोटिविलासवान् ॥५३॥हिमवत्कोटिनिष्कम्पःकोटिब्रह्माण्डविग्रहः ॥ कोट्यश्वमेधपापघ्नोयज्ञकोटिसमार्चनः
॥५४॥सुधाकोटिस्वास्थ्यहेतुःकामधुक्कोटिकामदः ॥ ब्रह्मविद्याकोटिरूपःशिपिविष्टःशुचिश्रवाः ॥ ५५ ॥विश्वम्भरस्तीर्थपादःपुण्यश्रवणकीर्तनः ॥
आदिदेवोजगज्जैत्रोमुकुन्दःकालनेमिहा ॥ ५६ ॥ वैकुण्ठोऽनन्तमाहात्म्योमहायोगेश्वरोत्सवः ॥ नित्यतृप्तोलसद्भावोनिःशङ्कोनरकान्तकः ॥ ५७ ॥
दीनानाथैकशरणंविश्वैकव्यसनापहः ॥ जगत्कृपाक्षमोनित्यंकृपालुःसज्जनाश्रयः ॥ ५८ ॥ योगेश्वरःसदोदीर्णोवृद्धिक्षयविवर्जितः ॥
अधोक्षजोविश्वरेताःप्रजापतिशताधिपः ॥ ५९ ॥ शक्रब्रह्मार्चितपदःशम्भुब्रह्मोर्ध्वधामगः ॥ सूर्यसोमेक्षणोविश्वभोक्तासर्वस्यपारगः ॥ १६० ॥
जगत्सेतुर्धर्मसेतुधरोविश्वधुरन्धरः ॥ निर्ममोऽखिललोकेशोनिःसङ्गोऽद्भुतभोगवान् ॥६१॥ वश्यमायोवश्यविश्वोविष्वक्सेनःसुरोत्तमः ॥ सर्वश्रेयः
पतिर्दिव्यानर्घ्यभूषणभूषितः ॥ ६२ ॥ सर्वलक्षणलक्षण्यःसर्वदैत्येन्द्रदर्पहा ॥ समस्तदैवसर्वस्वंसर्वदैवतनायकः ॥ ६३ ॥ समस्तदेवकवचंसर्व
देवशिरोमणिः ॥ समस्तदेवतादुर्गःप्रपन्नाशनिपञ्जरः ॥ ६४ ॥ समस्तभयहृन्नामाभगवान्विष्टरश्रवाः ॥ विभुःसर्वहितोदर्कोहतारिःस्वर्गतिप्रदः ॥
॥ ६५ ॥ सर्वदैवतजीवेशोब्राह्मणादिनियोजकः ॥ ब्रह्मशम्भुपरार्धायुर्ब्रह्मज्येष्ठःशिशुःस्वराट् ॥ ६६ ॥ विराड्भक्तपराधीनःस्तुत्यःस्तोत्रार्थ
साधक ॥ परार्थकर्ताकृत्यज्ञःस्वार्थकृत्यसदोज्झितः ॥ ६७ ॥ सदानन्दःसदाभद्रःसदाक्षान्तःसदाशिवः ॥ सदाप्रियःसदातुष्टःसदापुष्टःसदा
र्चितः ॥ ६८ ॥ सदापूतःपावनाग्र्योवेदगुह्योवृषाकपिः ॥ सहस्रनामात्रियुगश्चतुर्मूर्तिश्चतुर्भुजः ॥ ६९ ॥ भूतभव्यभवन्नाथोमहापुरुषपूर्वजः ॥ नारा
यणोमुञ्जकेशःसर्वयोगविनिःसृतः ॥ १७० ॥ वेदसारोयज्ञसारःसामसारस्तपोनिधिः ॥ साध्यःश्रेष्ठःपुराणर्षिर्निष्ठाशान्तिःपरायणम् ॥ ७१ ॥
शिवत्रिशूलविध्वंसीश्रीकण्ठैकवरप्रदः ॥ नरःकृष्णोहरिर्धर्मनन्दनोधर्मजीवनः ॥ ७२ ॥ आदिकर्तासर्वसत्यःसर्वस्त्रीरत्नदर्पहा ॥ त्रिकालजित
कन्दर्पउर्वशीसृण्मुनीश्वरः ॥ ७३ ॥ आद्यःकविर्हयग्रीवःसर्ववागीश्वरेश्वरः ॥ सर्वदेवमयोब्रह्मागुरुर्वागीश्वरीपतिः ॥ ७४ ॥ अनन्तविद्याप्रभवो ॥ ७१ ॥
मूलाविद्याविनाशकः ॥ सर्वज्ञदोजगज्जाड्यनाशकोमधुसूदनः ॥ ७५ ॥ अनेकमन्त्रकोटीशःशब्दब्रह्मैकपारगः ॥ आदिविद्वान्वेदकर्ता

---

१ 'शङ्करः' इ० पा० ।

वेदात्माश्रुतिसागरः ॥ ७६ ॥ ब्रह्मार्थवेदहरणःसर्वविज्ञानजन्मभूः ॥ विद्याराजोज्ञानमूर्त्तिर्ज्ञानसिन्धुरखण्डधीः ॥ ७७ ॥ मत्स्यदेवोमहा शृङ्गोजगद्बीजवहित्रदृक् ॥ लीलाव्याप्ताखिलाम्भोधिश्चतुर्वेदप्रवर्त्तकः ॥ ७८ ॥ आदिकूर्मोऽखिलाधारस्तृणीकृतजगद्भरः ॥ अमरीकृतदेवौघः पीयूषोत्पत्तिकारणम् ॥ ७९ ॥ आत्माधारोधराधारोयज्ञाङ्गोधरणीधरः ॥ हिरण्याक्षहरःपृथ्वीपतिःश्राद्धादिकल्पकः ॥ १८० ॥ समस्त पितृभीतिघ्नःसमस्तपितृजीवनम् ॥ हव्यकव्यैकभुग्हव्यकव्यैकफलदायकः ॥ ८१ ॥ रोमान्तर्लीनजलधिःक्षोभिताशेषसागरः ॥ महावरा होयज्ञघ्नध्वंसकोयाज्ञिकाश्रयः ॥ ८२ ॥ श्रीनृसिंहोदिव्यसिंहःसर्वानिष्टार्थदुःखहा ॥ एकवीरोऽद्भुतबलोयन्त्रमन्त्रैकभञ्जनः ॥ ८३ ॥ ब्रह्मा दिदुःसहज्योतिर्युगान्ताग्न्यतिभीषणः ॥ कोटिवज्राधिकनखोजगद्दुष्प्रेक्ष्यमूर्तिधृत् ॥ ८४ ॥ मातृचक्रप्रमथनोमहामातृगणेश्वरः ॥ अचिन्त्या मोघवीर्याढ्यःसमस्तासुरघस्मरः ॥ ८५ ॥ हिरण्यकशिपुच्छेदीकालःसङ्कर्षणीपतिः ॥ कृतान्तवाहनस्सद्यस्समस्तभयनाशनः ॥ ८६ ॥ सर्वविघ्नान्तकःसर्वसिद्धिदःसर्वपूरकः ॥ समस्तपातकध्वंसीसिद्धमन्त्राधिकाह्वयः॥८७॥ भैरवेशोहरार्तिघ्नःकालकोटिदुरासदः ॥ दैत्यगर्भस्स्रविनामा स्फुटद्ब्रह्माण्डगर्जितः ॥८८॥ स्मृतमात्राखिलत्राताऽद्भुतरूपोमहाहरिः ॥ ब्रह्मचर्यशिरःपिण्डीदिक्पालोऽर्धाङ्गभूषणः ॥८९ ॥ द्वादशार्कशिरोदामारुद्र शीर्षैकनूपुरः ॥ योगिनीग्रस्तगिरिजात्राताभैरवतर्जकः ॥ १९० ॥ वीरचक्रेश्वरोऽत्युग्रोयमारिःकालशम्बरः ॥ क्रोधेश्वरोरुद्रचण्डीपरिवारादिदुष्टभुक् ॥९१॥ सर्वाक्षोभ्योमृत्युमृत्युःकालमृत्युनिवर्त्तकः ॥ असाध्यसर्वरोगघ्नःसर्वदुर्ग्रहसौम्यकृत् ॥९२॥ गणेशकोटिदर्पघ्नोदुःसहाशेषगोत्रहा ॥ देवदानवदु र्दर्शोजगद्भयदभीषणः ॥९३॥ समस्तदुर्गतित्राताजगद्भक्षकभक्षकः ॥ उग्रेशोऽम्बरमार्जारःकालमूषकभक्षकः॥९४॥अनन्तायुधदोर्दण्डीनृसिंहोवीरभद्र जित्॥ योगिनीचक्रगुह्येशःशक्रारिपशुमांसभुक् ॥९५॥रुद्रोनारायणोमेषरूपशङ्करवाहनः ॥मेषरूपशिवत्राताटुष्टशक्तिसहस्रभुक् ॥९६॥तुलसीवल्लभो वीरोवामाचारोऽखिलेष्टदः ॥ महाशिवःशिवारूढोभैरवैककपालधृत् ॥९७॥ किल्लीचक्रेश्वरःशक्रदिव्यमोहनरूपदः ॥ गौरीसौभाग्यदोमायानिधिर्मा याभयापहः॥ ९८ ॥ब्रह्मतेजोमयोब्रह्मश्रीमयश्चत्रयीमयः ॥ सुब्रह्मण्योबलिध्वंसीवामनोदितिदुःखहा ॥ ९९ ॥ उपेन्द्रोनृपतिर्विष्णुःकश्यपान्वयमण्ड नः ॥ बलिस्वराज्यदःसर्वदेवविप्रान्नदोऽच्युतः ॥ २०० ॥ उरुक्रमस्तीर्थपादस्त्रिपदस्थस्त्रिविक्रमः ॥ व्योमपादःस्वपादाम्भःपवित्रितजग त्रयः ॥ १ ॥ ब्रह्मेशाद्यभिवन्द्याङ्घ्रिर्द्रुतधर्माङ्घ्रिधावनः ॥ अचिन्त्याद्भुतविस्तारोविश्ववृक्षोमहाबलः ॥२॥ राहुमूर्धापराङ्गच्छिद्भृगुपत्नीशिरोहरः ॥

१ 'हिल्ली चक्रेश्वरः' इ० पा०

पापत्रस्तः सदापुण्योदैत्याशानित्यखण्डनः ॥ ३ ॥ पूरिताखिलदेवाशोविश्वार्थैकावतारकृत् ॥ स्वमायानित्यगुप्तात्माभक्तचिन्तामणिःसदा ॥ ४ ॥
वरदःकार्त्तवीर्यादिराजराज्यप्रदोऽनघः ॥ विश्वश्लाघ्यामिताचारोदत्तात्रेयोमुनीश्वरः ॥५ ॥ पराशक्तिसदाश्लिष्टोयोगानन्दःसदोन्मदः ॥ समस्तेन्द्रा
रितेजोहृत्परमामृतपद्मपः ॥ ६ ॥ अनसूयागर्भरत्नंभोगमोक्षसुखप्रदः ॥ जमदग्निकुलादित्योरेणुकाद्भुतशक्तिकृत् ॥ ७ ॥ मातृहत्यादिनिर्लेपःस्कन्द
जिद्विप्रराज्यदः ॥ सर्वक्षत्रान्तकृद्वीरदर्पहाकार्त्तवीर्यजित् ॥ ८ ॥ सप्तद्वीपवतीदाताशिवार्चकयशःप्रदः ॥ भीमःपरशुरामश्चशिवाचार्यैकवि
श्वभुक् ॥ ९ ॥ शिवाखिलज्ञानकोशोभीष्माचार्योऽग्निदैवतः ॥ द्रोणाचार्यगुरुर्विश्वजैत्रधन्वाकृतान्तजित् ॥ २१० ॥ अद्वितीयतपोमूर्त्तिर्ब्रह्मचर्यैक
दक्षिणः ॥ मनुःश्रेष्ठःसतांसेतुर्महीयान्वृषभोविराट् ॥ ११ ॥ आदिराजःक्षितिपितासर्वरत्नैकदोहकृत् ॥ पृथुर्जन्माद्यैकदक्षोगीःश्रीकीर्तिस्वयं
वृतः ॥ १२ ॥ जगद्वृत्तिप्रदश्चक्रवर्त्तिश्रेष्ठोऽद्वयास्त्रधृत् ॥ सनकादिमुनिप्राप्यभगवद्भक्तिवर्धनः ॥ १३ ॥ वर्णाश्रमादिधर्माणांकर्त्तावक्ताप्रवर्त्तकः ॥
सूर्यवंशध्वजोरामोराघवःसद्गुणार्णवः ॥ १४ ॥ काकुत्स्थोवीरराड्राजाराजधर्मधुरन्धरः ॥ नित्यस्वस्थाश्रयःसर्वभद्रग्राहीशुभैकदृक् ॥ १५ ॥ नररत्नं
रत्नगर्भोधर्माध्यक्षोमहानिधिः ॥ सर्वश्रेष्ठाश्रयःसर्वशास्त्रार्थग्रामवीर्यवान् ॥ १६ ॥ जगद्वशोदाशरथिःसर्वरत्नाश्रयोनृपः ॥ समस्तधर्मसूःसर्व
धर्मद्रष्टाऽखिलाघहा ॥१७॥ अतीन्द्रोज्ञानविज्ञानपारदश्चक्षमाम्बुधिः ॥ सर्वप्रकृष्टशिष्टेष्टोहर्षशोकाद्यनाकुलः ॥१८ ॥ पित्राज्ञात्यक्तसाम्राज्यःसम्प
न्नोदयनिर्भयः ॥ गुहादेशार्पितैश्वर्यःशिवस्पर्धाजटाधरः ॥ १९ ॥ चित्रकूटाप्तरत्नाद्रिर्जगदीशोवनेचरः ॥ यथेष्टामोघसर्वास्त्रोदेवेन्द्रतनयाक्षिहा ॥
॥ २२० ॥ ब्रह्मेन्द्रादिनतैषीकोमारीचघ्नोविराधहा ॥ ब्रह्मशापहताशेषदण्डकारण्यपावनः ॥ २१ ॥ चतुर्दशसहस्रोग्ररक्षोघ्नैकशरैकधृत् ॥ खरारिस्त्रि
शिरोहन्तादूषणघ्नोजनार्दनः ॥ २२ ॥ जटायुषोऽग्निगतिदोऽगस्त्यसर्वस्वमन्त्रराट् ॥ लीलाधनुःकोट्यपास्तदुन्दुभ्यस्थिमहाचयः ॥ २३ ॥ सप्त
तालव्यधाकृष्टध्वस्तपातालदानवः ॥ सुग्रीवराज्यदोहीनमनसैवाऽभयप्रदः ॥ २४ ॥ हनुमद्रुद्रमुख्येशसमस्तकपिदेहभृत् ॥ सनागदैत्यबाणैक
व्याकुलीकृतसागरः ॥ २५ ॥ सम्लेच्छकोटिबाणैकशुष्कनिर्दग्धसागरः ॥ समुद्राद्भुतपूर्वैकबद्धसेतुर्यशोनिधिः ॥ २६ ॥ असाध्यसाधकोलङ्का
समूलोत्कर्षदक्षिणः ॥ वरदृप्तजगच्छल्यपौलस्त्यकुलकृन्तनः ॥ २७ ॥ रावणिघ्नःप्रहस्तच्छित्कुम्भकर्णभिदुग्रहा ॥ रावणैकशिरश्छेत्तानिःशङ्केन्द्रै
कराज्यदः ॥ २८ ॥ स्वर्गास्वर्गत्वविच्छेदीदेवेन्द्रानिन्द्रताहरः ॥ रक्षोदेवत्वहृद्धर्माधर्मत्वघ्नःपुरुष्टुतः ॥ २९ ॥ नतिमात्रदशास्यारिर्दत्तराज्यविभी

---

१ 'वीरराडार्यराजा' इ० पा० । २ 'खिलार्तिहा' इ० पा० । ३ 'पारद्रष्टा' इति पाठोऽन्येषु पुस्तकेषु ।

पगः ॥ सुधावृष्टिमृताशेषस्वसैन्योर्ज्जीवनैककृत् ॥ २३० ॥ देवब्राह्मणनामैकधातासर्वामरार्चितः ॥ ब्रह्मसूर्येन्द्ररुद्रादिवृन्दार्पितसतीप्रियः ॥ ३१ ॥ अयोध्याखिलराजाग्र्यःसर्वभूतमनोहरः ॥ स्वामितुल्यकृपादण्डोहीनोत्कृष्टैकसत्प्रियः ॥ ३२ ॥ स्वपक्षादिन्यायदर्शीहीनार्थाधिकसाधकः ॥ व्याधव्याजानुचितकृत्तारकोऽखिलतुल्यकृत् ॥ ३३ ॥ पार्वत्याधिक्यमुक्तात्माप्रियात्यक्तःस्मरारिजित् ॥ साक्षात्कुशलवच्छद्मेन्द्रादितातोऽपराजितः ॥ ३४ ॥ कोसलेन्द्रोवीरबाहुःसत्यार्थत्यक्तसोदरः ॥ शरसंधाननिर्धूतधरणीमण्डलोदयः ॥ ३५ ॥ ब्रह्मादिकाम्यसांनिध्यसनाथीकृतदैवतः ॥ ब्रह्मलोकाप्तचाण्डालाद्यशेषप्राणिसार्थकः ॥ ३६ ॥ स्वनीतगर्दभाश्वादिश्चिरायोध्यावनैककृत् ॥ रामद्वितीयःसौमित्रिर्लक्ष्मणःप्रहतेन्द्रजित् ॥ ३७ ॥ विष्णुभक्ताप्तरामाङ्घ्रिपादुकाराज्यनिर्वृतः ॥ भरतोऽसह्यगन्धर्वकोटिघ्नोलवणांन्तकः ॥ ३८ ॥ शत्रुघ्नोवैद्यराजायुर्वेदगर्भौषधीपतिः ॥ नित्यामृतकरोधन्वन्तरिर्यज्ञोजगद्धरः ॥३९॥ सूर्यारिघ्नःसुराजीवोदक्षिणेशोद्विजप्रियः ॥ छिन्नमूर्धापदेशार्कःशेषाङ्गस्थापितामरः ॥ २४० ॥ विश्वार्थाशेषकृद्राहुशिरश्छेत्ताक्षताकृतिः ॥ वाजपेयादिनामाग्निर्वेदधर्मपरायणः ॥ ४१ ॥ श्वेतद्वीपपतिःसाङ्ख्यप्रणेतासर्वसिद्धिराट् ॥ विश्वप्रकाशितज्ञानयोगमोहतमिस्रहा ॥४२॥ देवहूत्यात्मजःसिद्धःकपिलःकर्दमात्मजः ॥ योगस्वामीध्यानभङ्गसगरात्मजभस्मकृत्॥४३॥धर्मोवृषेन्द्रःसुरभीपतिःशुद्धात्मभावितः॥ शम्भुस्त्रिपुरदाहैकस्थैर्यविश्वरथोद्वहः ॥ ४४ ॥ भक्तशम्भुजितोदैत्यामृतवापीसमस्तपः ॥ महाप्रलयविश्वैकद्वितीयाखिलनागराट् ॥ ४५ ॥ शेषदेवःसहस्राक्षःसहस्रास्यशिरोभुजः ॥ फणामणिकणाकारयोजिताब्ध्यम्बुदक्षितिः ॥४६॥ कालाग्निरुद्रजनकोमुसलास्त्रोहलायुधः॥नीलाम्बरोवारुणीशोमनोवाक्कायदोषहा ॥ ४७ ॥ असन्तोषोदृष्टिमात्रपातितैकदशाननः ॥ वलिसंयमनोघोरोरौहिणेयःप्रलम्बहा ॥ ४७ ॥ मुष्टिकघ्नोद्विविदहाकालिन्दीकर्षणोबलः॥रेवतीरमणःपूर्वभक्तिखेदाच्युताग्रजः ॥४९॥ देवकीवसुदेवाह्वकश्यपादितिनन्दनः ॥ वार्ष्णेयःसात्वतांश्रेष्ठःशौरिर्यदुकुलोद्वहः ॥ २५० ॥ नराकृतिःपरंब्रह्मसव्यसाचीवरप्रदः ॥ ब्रह्मादिकाम्यलालित्यजगदाश्चर्यशैशवः ॥ ५१ ॥ पूतनाघ्नःशकटभिद्यमलार्जुनभञ्जनः ॥ वातासुरारिःकेशिघ्नोधेनुकारिर्गवीश्वरः ॥५२॥ दामोदरोगोपदेवोयशोदानन्ददायकः ॥ कालीयमर्दनःसर्वगोपगोपीजनप्रियः ॥५३॥ लीलागोवर्धनधरोगोविन्दोगोकुलोत्सवः ॥ अरिष्टमथनःकामोन्मत्तगोपीविमुक्तिदः ॥ ५४ ॥ सद्यःकुवलयापीडघातीचाणूरमर्दनः ॥ कंसारिरुग्रसेनादिराज्यव्यापारितापरः ॥ ५५ ॥ सुधर्माङ्कितभूलोकोजरासन्धबलान्तकः ॥ त्यक्तभग्नजरासन्धोभीमसेनयशःप्रदः ॥ ५६ ॥ सान्दीपनमृतापत्यदाताकालान्तकादि

१'वध' इ० पा० । २'पार्वत्यधिक' इ० पा० । ३'च्छाम्बुद' इ० पा० । ४'ऽमरः' इ० पा० ।

जित् ॥ समस्तनारकित्रातप्रसर्वभूपतिकोटिजित् ॥ ५७ ॥ रुक्मिणीरमणोरुक्मिशासनोनरकान्तकः ॥ समस्तसुन्दरीकान्तोमुरारिर्गरुडध्वजः ॥
॥ ५८ ॥ एकाकीजितरुद्रार्कमरुदाद्यखिलेश्वरः ॥ देवेन्द्रदर्पहाकल्पद्रुमालङ्कृतभूतलः ॥ ५९ ॥ बाणबाहुसहस्रच्छिन्नद्याादिगणकोटिजित् ॥ लीला
जितमहादेवोमहादेवैकपूजितः ॥ २६० ॥ इन्द्रार्थार्जुननिर्भङ्गजयदःपाण्डवैकधृत ॥ काशिराजशिरश्छेत्तारुद्रशक्त्यैकमर्दनः ॥ ६१ ॥ विश्वेश्वर
प्रसादाक्षःकाशीराजसुतार्दनः ॥ शम्भुप्रतिज्ञाविध्वंसीकाशीनिर्दग्धनायकः ॥ ६२ ॥ काशीशगणकोटिघ्नोलोकशिक्षाद्विजार्चकः ॥ शिवतीव्रतपो
वश्यःपुराशिववरप्रदः ॥ ६३ ॥ शङ्करैकप्रतिष्ठाधृत्स्वांशशङ्करपूजकः ॥ शिवकन्याव्रतपतिःकृष्णरूपशिवारिहा ॥ ६४ ॥ महालक्ष्मीवपुर्गौरीत्राता
वैदलवृत्रहा ॥ स्वधाममुचुकुन्दैकनिष्कालयवनेष्टकृत् ॥ ६५ ॥ यमुनापतिरानीतपरिलीनद्विजात्मजः ॥ श्रीदामरङ्कभक्तार्थभूम्यानीतेन्द्रवैभवः ॥
॥ ६६ ॥ दुर्वृत्तशिशुपालैकमुक्तिदोद्वारकेश्वरः ॥ आचाण्डालादिकप्राप्यद्वारकानिधिकोटिकृत् ॥ ६७ ॥ अक्रूरोद्धवमुख्यैकभक्तस्वच्छन्दमुक्तिदः॥
सबालस्त्रीजलक्रीडामृतवापीकृतार्णवः ॥ ६८ ॥ ब्रह्मास्त्रदग्धगर्भस्थपरीक्षिज्जीवनैककृत् ॥ परिलीनद्विजसुतानेताऽर्जुनमदापहः ॥ ६९ ॥ गूढमुद्रा
कृतिग्रस्तभीष्माद्यखिलकौरवः ॥ यथार्थखण्डिताशेषदिव्यास्त्रपार्थमोहहृत् ॥ २७० ॥ गर्भशापच्छलध्वस्तयादवोर्वीभयापहः ॥ जराव्याधारि
गतिदःस्मृतिमात्राखिलेष्टदः ॥ ७१ ॥ कामदेवोरतिपतिर्मन्मथःशम्बरान्तकः ॥ अनङ्गोजितगौरीशोरतिकान्तःसदेप्सतः ॥ ७२ ॥ पुष्पेषुर्विश्व
विजयीस्मरःकामेश्वरीप्रियः ॥ उषापतिर्विश्वकेतुर्विश्वदृप्तोऽधिपूरुषः ॥ ७३ ॥ चतुरात्माचतुर्व्यूहश्चतुर्युगविधायकः ॥ चतुर्वेदैकविश्वात्मासर्वोत्कृष्टां
शकोटिसूः ॥ ७४ ॥ आश्रमात्मापुराणर्षिर्व्यासःशाखासहस्रकृत् ॥ महाभारतनिर्माताकवीन्द्रोबादरायणः ॥ ७५ ॥ कृष्णद्वैपायनःसर्वपुरुषार्थैक
बोधकः ॥ वेदान्तकर्ताब्रह्मैकव्यञ्जकःपुरुवंशकृत ॥ ७६ ॥ बुद्धोध्यानजिताशेषदेवदेवोजगत्प्रियः ॥ निरायुधोजगज्जैत्रःश्रीधरोदुष्टमोहनः ॥ ७७ ॥
दैत्यवेदबहिष्कर्त्तावेदार्थश्रुतिगोपकः ॥ शौद्धोदनिर्दृष्टदिष्टःसुखदःसदसस्पतिः ॥ ७८ ॥ यथायोग्याखिलकृपःसर्वशून्योऽखिलेष्टदः ॥ चतुष्कोटि
पृथक्तत्त्वंप्रज्ञापारमितेश्वरः ॥ ७९ ॥ पाखण्डवेदमार्गेशःपाखण्डश्रुतिगोपकः ॥ कल्कीविष्णुयंशःपुत्रःकलिकालविलोपकः ॥ २८० ॥ समस्तम्लेच्छ
दुष्टघ्नःसर्वशिष्टद्विजातिकृत् ॥ सत्यप्रवर्त्तकोदेवद्विजदीर्घक्षुधापहः ॥ ८१ ॥ अश्ववारादिरेवन्तःपृथ्वीदुर्गतिनाशनः ॥ सद्यःक्ष्माऽनन्तलक्ष्मीकृन्नष्टनिः
शेषधर्मधृत् ॥ ८२ ॥ अनन्तस्वर्णयोगैकहेमपूर्णाखिलद्विजः ॥ असाध्यैकजगच्छास्ताविश्वबन्ध्योजयध्वजः ॥ ८३ ॥ आत्मतत्त्वाधिपःकर्तृश्रेष्ठोविधि

१ ' दृष्टदृष्ट इ० पा० ।

रुमापतिः ॥ भर्तृश्रेष्ठःप्रजेशाग्र्योमरीचिर्जनकाग्रणीः ॥८४॥ कश्यपोदेवराजेन्द्रःप्रह्लादोदैत्यराट्छशी ॥ नक्षत्रेशोरविस्तेजःश्रेष्ठःशुक्रःकवीश्वरः॥८५॥
महर्षिराड्भृगुर्विष्णुरादित्येशोबलिःस्वराट् ॥ वायुर्वह्निःशुचिःश्रेष्ठःशङ्करोरुद्रराड्गुरुः ॥ ८६ ॥ विद्वत्तमश्चित्ररथोगन्धर्वाग्र्योऽक्षरोत्तमः ॥ वर्णा
दिरग्र्यस्त्रीगौरीशक्त्यग्र्याश्रीश्चनारदः ॥ ८७ ॥ देवर्षिराट्पाण्डवाग्र्योऽर्जुनोवादःप्रवादराट् ॥ पवनःपवनेशानोवरुणोयादसांपतिः ॥८८॥ गङ्गातीर्
थोत्तमोद्यूतंछलकाग्र्यंवरौषधम् ॥ अन्नंसुदर्शनोऽस्त्राग्र्यंवज्रंप्रहरणोत्तमम् ॥ ८९ ॥ उच्चैःश्रवावाजिराजऐरावतइभेश्वरः ॥ अरुन्धत्येकपत्नीशोह्य
श्वत्थोऽशेषवृक्षराट् ॥२९०॥ अध्यात्मविद्याविद्याग्र्यःप्रणवश्छन्दसांवरः ॥ मेरुर्गिरिपतिर्मार्गोमासाग्र्यःकालसत्तमः ॥९१॥ दिनाद्यात्मापूर्वसिद्धः
कपिलःसामवेदराट् ॥ तार्क्ष्यःखगेन्द्रऋत्वग्र्योवसन्तःकल्पपादपः ॥ ९२ ॥ दातृश्रेष्ठःकामधेनुरार्तिघ्नाग्र्यःसुहृत्तमः ॥ चिन्तामणिर्गुरुश्रेष्ठोमाता
हिततमःपिता ॥९३॥ सिंहोमृगेन्द्रोनागेन्द्रोवासुकिर्नृवरोनृपः॥वर्णेशोब्राह्मणश्चेतःकरणाग्र्यंनमोनमः ॥९४॥ इत्येतद्वासुदेवस्यविष्णोर्नामसहस्रकम्॥
सर्वापराधशमनंपरंभक्तिविवर्धनम् ॥ ९५ ॥ अक्षयंब्रह्मलोकादिसर्वस्वर्गैकसाधनम् ॥ विष्णुलोकैकसोपानंसर्वदुःखविनाशनम् ॥ ९६ ॥ समस्त
सुखदंसद्यःपरनिर्वाणदायकम् ॥ कामक्रोधादिनिःशेषमनोमलविशोधनम् ॥ ९७ ॥ शान्तिदंपावनंनॄणांमहापातकिनामपि ॥ सर्वेषांप्राणिना
माशुसर्वाभीष्टफलप्रदम् ॥ ९८ ॥ समस्तविघ्नशमनंसर्वारिष्टविनाशनम् ॥ घोरदुःखप्रशमनंतीव्रदारिद्र्यनाशनम् ॥ ९९ ॥ ऋणत्रयापहं
गुह्यंधनधान्ययशस्करम् ॥ सर्वैश्वर्यप्रदंसर्वसिद्धिदंसर्वधर्मदम् . ॥ ३०० ॥ तीर्थयज्ञतपोदानव्रतकोटिफलप्रदम् ॥ जगज्जाड्यप्रशमनं
सर्वविद्याप्रवर्त्तकम् ॥ १ ॥ राज्यदंभ्रष्टराज्यानांरोगिणांसर्वरोगहृत् ॥ वन्ध्यानांसुतदंचायुःक्षीणानांजीवितप्रदम् ॥ २ ॥ भूतग्रहविषध्वंसि
ग्रहपीडाविनाशनम् ॥ माङ्गल्यंपुण्यमायुष्यंश्रवणात्पठनाज्जपात् ॥ ३ ॥ सकृदस्याखिलावेदाःसाङ्गामन्त्राश्चकोटिशः ॥ पुराणशास्त्रस्मृतयःश्रुताः
स्युःपठितास्तथा ॥ ४ ॥ जप्त्वाचैकाक्षरंश्लोकंपादंवापठतिप्रिये ॥ नित्यंसिध्यतिसर्वेष्टमचिरात्किमुताखिलम् ॥ ५ ॥ नानेनसदृशंसद्यःप्रत्ययंसर्व
कर्मसु ॥ इदंभद्रेत्वयागोप्यंपाठचंस्वार्थैकसिद्धये ॥ ६ ॥ नावैष्णवायदातव्यंविकल्पोपहतात्मने ॥ भक्तिश्रद्धाविहीनायविष्णुसामा
न्यदर्शिने ॥ ७ ॥ देयंपुत्रायशिष्यायसुहृदेहितकाम्यया ॥ मत्प्रसादादृतेनेदंग्रहीष्यन्त्यल्पमेधसः ॥ ८ ॥ कलौसद्यःफलंकल्पग्रामंनेष्यति
नारदः ॥ लोकानांभाग्यहीनानांयेनदुःखंविनश्यति ॥ ९ ॥ द्विजेषुवैष्णवेष्वेतदार्यावर्तेभविष्यति ॥ नास्तिविष्णोःपरंधामनास्तिविष्णोःपरंतपः

॥ ३।० ॥ नास्तिविष्णोःपरोधर्मोनास्तिमन्त्रोह्यवैष्णवः ॥ नास्तिविष्णोःपरंसत्यंनास्तिविष्णोःपरोमखः ॥ ११ ॥ नास्तिविष्णोःपरंध्यानं
नास्तिविष्णोःपरागतिः ॥ किंतस्यबहुभिर्मन्त्रैःशास्त्रैर्वाबहुविस्तरैः ॥ १२ ॥ वाजपेयसहस्रैर्वाभक्तिर्यस्यजनार्दने ॥ सर्वतीर्थमयोविष्णुः
सर्वशास्त्रमयःप्रभुः ॥ १३ ॥ सर्वक्रतुमयोविष्णुःसत्यंसत्यंवदाम्यहम् ॥ आब्रह्मसारसर्वस्वंसर्वमेतंन्मयोदितम् ॥१४॥ पार्वत्युवाच ॥ धन्या
स्म्यनुगृहीतास्मिकृतार्थास्मिजगत्पते ॥ यन्मयेदंश्रुतंस्तोत्रंत्वद्रहस्यंसुदुर्लभम् ॥ १५ ॥ अहोबतमहत्कष्टंसमस्तदुःखदेहरौ ॥ विद्यमानेऽपि
देवेशेमूढाःक्लिश्यन्तिसंसृतौ ॥ १६ ॥ यमुद्दिश्यसदानाथमहेशोऽपिदिगम्बरः ॥ जटिलोभस्मलिप्ताङ्गोतपस्वीवीक्ष्यतेजनैः ॥ १७ ॥
ततोऽधिकोऽस्तिदेवःकोलक्ष्मीकान्तान्मधुद्विषः ॥ यत्तत्त्वंचिन्त्यतेनित्यंत्वयायोगेश्वरेणहि ॥ १८ ॥ ततःपरंकिमधिकंपदंश्रीपुरुषोत्तमात्॥
तमविज्ञायकंमूढायजन्तेज्ञानिमानिनः ॥ १९ ॥ मुषितास्मित्वयानाथचिरंयदयमीश्वरः ॥ प्रकाशितोनमेयस्मात्त्वदाद्यादिव्यशक्तयः ॥
॥ २० ॥ अहोसर्वेश्वरोविष्णुःसर्वदेवोत्तमोत्तमः ॥ भवदादिगुरुर्मूढैःसामान्यइववीक्ष्यते ॥ २१ ॥ महीयसांहिमाहात्म्यंभजमानान्भजन्तिते॥
द्विषतोऽपिवृथापापानुपेक्षन्तेक्षमान्विताः ॥ २२ ॥ मयापिबाल्येस्वपितुःप्रजादृष्टाबुभुक्षिताः ॥ दुःखादशक्तयापोष्टुंश्रियमाराध्य
वैभृताः ॥ २३ ॥ तयासंनिहिताभ्यश्चप्रजाभ्योभवदादयः ॥ विलसन्तिसशक्राद्याःससुहृन्मित्रबान्धवाः ॥ २४ ॥ तयाविनाकदेवत्वंकै
श्वर्यंकपरिग्रहः ॥ सर्वेभवन्तिजीवन्तोयातनास्वेवसंस्थिताः ॥ २५ ॥ तामृतेनैवधर्मोऽर्थःकामोमोक्षोऽपिदूरतः ॥ क्षुधितानांदुर्गतानांकुतो
योगसमाधयः ॥ २६ ॥ सचसंसारसारैकःसर्वलोकैकनायकः ॥ वशगाकमलायस्यत्यक्त्वात्वामपिशङ्कर ॥ २७ ॥ अनौद्धत्येनशौचे
नरूपेणार्जवसंपदा ॥ सर्वातिशयवीर्येणसंपूर्णस्यमहात्मनः ॥ २८ ॥ कस्तेनतुल्यतामेतिदेवदेवेनविष्णुना ॥ यस्यांशांशावतारेणविनासर्वं
विलीयते ॥ २९ ॥ जगदेतत्तथाप्याहुर्दोपायैतद्विमोहिताः ॥ नास्यजन्मनवामृत्युर्नाप्राप्यंस्वार्थमेवच ॥ ३० ॥ कामाद्यासक्तचित्तत्वा
त्किंतुसर्वेश्वरप्रभो ॥ त्वन्मयत्वात्प्रमादाद्वाशक्नोमिपठितुंनचेत् ॥ ३१ ॥ विष्णोःसहस्रनामैतत्प्रत्यहंवृषभध्वज ॥ नाम्नैकेनतुयेनस्यात्त
त्फलंब्रूहिमेप्रभो ॥ ३२ ॥ महादेवउवाच ॥ रामरामेतिरामेतिरमेरामेमनोरमे ॥ सहस्रनामतत्तुल्यंरामनामवरानने ॥ ३३ ॥ इतिश्री ॥ ७५ ॥
पाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर० उमापतिनारदसंवादेविष्णोर्नामसहस्रनामैकसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७१ ॥ श्रीमहादेवउवाच ॥ ब्राह्मणावाक्षत्रियावा

१ 'परो जपः' इ० पा०।

वैश्यावागिरिकन्यके ॥ शूद्रावाथविशेषेणपठन्त्यनुदिनंयदि ॥ १ ॥ धनधान्यसमायुक्तायान्तिविष्णोःपरंपदम् ॥ श्लोकंवाश्लोकमर्धंवापादं
पादार्धमेववा ॥ २ ॥ पठनान्मोक्षमाप्नोतियावदाभूतसंप्लवम् ॥ विन्यासेनयुतंदेविविष्णोर्नामसहस्रकम् ॥ ३ ॥ येपठन्तिनरश्रेष्ठास्ते
यान्तिपदमव्ययम् ॥ एककालंद्विकालंवात्रिकालंवाथयःपठेत् ॥ ४ ॥ धनायुर्वर्धतेतस्ययावदिन्द्राश्चतुर्दश ॥ पुत्रपौत्रांस्तथालक्ष्मींसंपदंविपुलां
लभेत् ॥ ५ ॥ किमन्यद्बहुनोक्तेनभूयोभूयोवरानने ॥ विष्णोर्नामसहस्रंतुपरंनिर्वाणदायकम् ॥ ६ ॥ पूजनंप्रथमंतस्यकृतंयेननरेणतु ॥
संपूर्णपूजितेविष्णौतस्यपूजाचवार्षिकी ॥ ७ ॥ व्यग्रत्वंचनकर्तव्यंपठनेतुविशेषतः ॥ यदिचेत्क्रियतेपाठेह्यायुर्वित्तंचनश्यति ॥ ८ ॥ यावन्ति
भुवितीर्थानिजम्बूद्वीपेषुसर्वदा ॥ तानितीर्थानितत्रैवविष्णोर्नामसहस्रकम् ॥ ९ ॥ तत्रैवगङ्गायमुनाचवेणीगोदावरीतत्रसरस्वतीच ॥ सर्वाणि
तीर्थानिवसन्तिततत्रयत्रस्थितंनामसहस्रकंतत ॥ १० ॥ इदंपवित्रंपरमंभक्तानांवल्लभंसदा ॥ ध्येयंहृदासभावेनभक्तिभावेनचेतसा ॥ ११ ॥
परंसहस्रनामाख्यंयेपठन्तिमनीषणः ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तास्तेयान्तिहरिसंनिधौ ॥ १२ ॥ अरुणोदयकालेतुयेपठन्तिजपन्तिच ॥ आयुर्बलं
चतेषांश्रीर्वर्धतेचदिनेदिने ॥ १३ ॥ रात्रौजागरणेप्राप्तेकलौभागवतोनरः ॥ पठनान्मुक्तिमाप्नोतियावदिन्द्राश्चतुर्दश ॥ १४ ॥ एकैकेनतु
नाम्नावैहरांतुलसिकारणात् ॥ पूजासाचैवविज्ञेयाकोटियज्ञफलाधिका ॥ १५ ॥ मार्गेचगच्छमानास्तुयेपठन्तिद्विजातयः ॥ नदोषामार्गजास्तेषां
भवन्तिकिलपार्वति ॥ १६ ॥ शृणुदेविप्रवक्ष्यामिमाहात्म्यंकेशवस्यतु ॥ येशृण्वन्तिनरश्रेष्ठास्तेपुण्याःपुण्यरूपिणः ॥ १७ ॥ इतिश्रीपाद्मे
महापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेसहस्रनाममहिमानामद्विसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७२ ॥ महादेवउवाच ॥ ॐ रामरक्षास्तोत्रस्य
श्रीमद्बुधकौशिकऋषिः? ॥ श्रीरामोदेवता ॥ अनुष्टुप्छन्दः ॥ विष्णुप्रीत्यर्थेजपेविनियोगः ॥ अतसीपुष्पसङ्काशंपीतवाससमच्युतम् ॥
ध्यात्वावैपुण्डरीकाक्षंश्रीरामंविष्णुमव्ययम् ॥ १ ॥ पातुमेहृदयंरामःश्रीकण्ठःकण्ठमेवच ॥ नाभिंपातुमखत्राताकटिंमेविश्वरक्षकः ॥ २ ॥
करौपातुदाशरथिःपादौमेविश्वरूपधृत् ॥ चक्षुषीपातुवैदेवस्सीतापतिरनुत्तमः ॥ ३ ॥ शिखांमेपातुविश्वात्माकर्णौमेपातुकामदः ॥ पार्श्वयो
स्तुसुरत्राताकालकोटिदुरासदः ॥ ४ ॥ अनन्तःसर्वदापातुशरीरंविश्वनायकः ॥ जिह्वांमेपातुपापघ्नोलोकशिक्षाप्रवर्तकः ॥ ५ ॥ राघवःपातुमेदन्तान्के
शान्रक्षतुकेशवः ॥ सक्थिनीपातुमेदत्तविजयोनामविश्वसृक् ॥ ६ ॥ एतांरामबलोपेतांरक्षांयोवैपुमान्पठेत् ॥ सचिरायुःसुखीविद्वान्लभतेदिव्यसंपदम् ॥ ७ ॥
रक्षांकरोतिभूतेभ्यःसदारक्षातुवैष्णवी ॥ रामेतिरामभद्रेतिरामचन्द्रेतियःस्मरेत् ॥ ८ ॥ विमुक्तःसनरःपापान्मुक्तिंप्राप्नोतिशाश्वतीम् ॥ वसिष्ठेनत्विदं

प्रोक्तंगुरवेविष्णुरूपिणे ॥'९ ॥ ततोमेब्रह्मणःप्राप्तंमयोक्तंनारदंप्रति ॥ नारदेनतुभूलोकेप्रापितंसुजनेष्विह ॥ १० ॥ सुस्त्वावाथगृहेवापिमार्गेगच्छन्त
एववा ॥ येपठन्तिनरश्रेष्ठास्तेनराःपुण्यभागिनः ॥११ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणपञ्चप०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेरामरक्षास्तोत्रंनामत्रिसप्ततितमोऽ
ध्यायः ॥ ७३ ॥ महादेवउवाच ॥ शृणुदेविप्रवक्ष्यामिधर्ममाहात्म्यमुत्तमम् ॥ यच्छ्रुत्वानपुनर्जन्मजायतेभुविकर्हिचित् ॥ १ ॥ धर्मादर्थंचकामंच
मोक्षंचैवत्रयंलभेत् ॥ तस्माद्धर्मंसमीहेतविद्वान्यःसबुधःस्मृतः ॥ २ ॥ तपसाचैवदानेनव्रतेननियमेनच ॥ तपसाप्राप्यतेस्वर्गःसात्त्विकेनतथैवच ॥
॥ ३ ॥ इहायातोलभेद्राज्यंक्रोधलोभविवर्जितः ॥ जन्मान्तरेणमुक्तिःस्यात्पदंविन्दतिवैष्णवम् ॥ ४ ॥ तपसाराजसेनेहराजसश्चैवजायते ॥ तस्वा
तामसभावेनक्रूरकर्माहिनिष्ठुरः ॥५ ॥ तपस्तद्रक्षसांचोक्तंभुक्तिदंतामसात्मनाम् ॥ यत्तत्तंसात्त्विकंचैवतत्तपोभवतिध्रुवम् ॥ ६ ॥ रजस्तमोभ्यांनियतं
तपस्यतांवनेसतांवायुभुजांसुनिर्जने ॥ तपस्विनांचैवधनादिवाञ्छतांवनेऽपिदोषाःप्रभवन्तिरागिणाम् ॥ ७ ॥ गृहेऽपिपञ्चेन्द्रियनिग्रहस्तपस्त्वकुत्सिते
कर्मणियःप्रवर्त्तते ॥ निवृत्तरागस्यतपोवनंगृहंगृहाश्रमोऽतोगदितःस्वधर्मः ॥ ८ ॥ सुदुस्तरःसत्त्वजितेन्द्रियाणांसंहन्यतेश्रेष्ठतमःशुभाश्रमः ॥ गृहस्तु
धर्मःप्रवरोमनीषिणाब्रह्मादिभिश्चाभिहितोनगात्मजे ॥ ९ ॥ तस्वातपस्वीविपिनेक्षुधार्तोगृहंसमायातिसदान्नदातुः ॥ भक्त्यासचान्नंप्रददातितस्मैतपो
विभागंभजतेहितस्य ॥ १० ॥ गृहाश्रमंज्येष्ठमिहाश्रमाणांसम्यक्चयःपालयतेमनुष्यः ॥ इहैवभुञ्जन्समनुष्यभोगान्स्वर्गंप्रयातीतिनसंशयोऽत्र ॥ गृहं
सदापालयतांनराणांपापंसमायातिकथंहिदेवि ॥११॥ गृहाश्रमःपुण्यतमःसर्वदातीर्थवद्गृहम् ॥ अस्मिन्गृहाश्रमेपुण्येदानंदेयंविशेषतः ॥ १२॥ देवानां
पूजनंयत्रअतिथीनांचभोजनम् ॥ पथिकानांचशरणमतोधन्यतमोमतः ॥ १३ ॥ तद्गृहंतुसमाश्रित्ययेऽर्चयन्तिद्विजान्नराः ॥ आयुर्लक्ष्मीस्तथापुत्रा
नहीयन्तेकदाचन ॥ १४ ॥ शृणुसुन्दरिवक्ष्यामिमहापापविशोधनम् ॥ सर्वसंपत्करंदानमिहामुत्रफलप्रदम् ॥ १५ ॥ शुभेकालेसमायातेसमभ्यर्च्य
स्वदेवतम् ॥ नित्यंनैमित्तिकंकृत्वादद्याद्दानंस्वशक्तितः ॥१६॥ गृहीत्वापरद्रव्यंचद्विजदेवेभ्यएवहि ॥ दद्यात्सनिरयंदृष्ट्वापश्चाद्यातिपरांगतिम् ॥ १७॥
शतानीकोयथादानात्सपुत्रश्चैवतारितः ॥ दत्त्वान्येचद्विजेभ्यश्चसगन्ताधर्मतोदिवम् ॥ १८ ॥ धर्मस्थानेषुयैर्दत्तंतेषांधर्ममुदाहृतम् ॥ शृणुदेविप्रव
क्ष्यामिवित्तदानंसमासतः ॥ १९ ॥ देहशुद्धिकरंदानंनभूतंनभविष्यति ॥ पापहीनोयेनपुमाञ्जायतेनात्रसंशयः ॥ २० ॥ भोगान्भुक्त्वाततश्चायं
यातिविष्णुंसनातनम् ॥ पुरावैब्रह्मणाप्रोक्तंभार्गवायमहात्मने ॥२१॥ पापयुक्तायरामायतुलावृषभमेवच ॥ पापकर्मरतश्चैववधबन्धक्रियोनृपः ॥२२॥

१'पर्णाशिनाम्' इ० पा०।

अभक्ष्यभक्षणरतोभ्रूणहागुरुतल्पगः ॥ एतेऽप्यनृतवादीचप्रसूयन्तेवियोनिषु ॥ २३ ॥ अयाज्ययाजनंकृत्वायाजयित्वातुनिन्दितान् ॥ सदाकोप
समायुक्ताःसाधूनांपीडनेरताः ॥२४॥ विश्वासोपहताश्चैषामसुभिर्धर्मनिन्दकाः ॥ पापैरेभिःसमायुक्ताज्ञात्वात्मानंगतायुषम्॥२५॥इतिज्ञात्वातुतैर्देवि
दानंदेयंविशेषतः ॥ बहवोधर्मकर्त्तारोवैष्णवाभुविविश्रुताः ॥ २६ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेदानधर्मोनामचतुःस
प्ततितमोऽध्यायः ॥ ७४ ॥ महादेवउवाच ॥ गण्डिकायास्तुमाहात्म्यंवक्ष्येदेवविधानतः ॥ यथागङ्गातथासाचकथितानगनन्दिनि ॥ १ ॥
शालग्रामशिलायत्रजायतेबहुधातथा ॥ माहात्म्यंचैवतस्याश्चकथितंमुनिसत्तमैः ॥ २ ॥ उद्भिज्जाअण्डजायत्रस्वेदजाश्चजरायुजाः ॥ यस्या
दर्शनमात्रेणपुण्यरूपास्तुपार्वति ॥ ३ ॥ उत्तरेसातुसंभूतागण्डिकातुमहानदी ॥ संस्मृतासंस्मृतानूनंपापंहन्त्यगनन्दिनि ॥ ४ ॥ यत्र
नारायणोदेवोनित्यंतिष्ठतिभूतिदः ॥ शङ्खचक्रधरास्तस्यसमीपेनिवसन्तिये ॥५॥ तेमृत्युंसमनुप्राप्यदिव्यरूपाश्चतुर्भुजाः ॥ ऋषयस्तत्रतिष्ठन्तिदेवा
श्चैवंविशेषतः ॥ ६ ॥ रुद्रानागास्तथायक्षानात्रकार्याविचारणा ॥ तस्याःसमीपेह्येकोऽयंस्थलोवैविष्णुरूपधृत् ॥ ७ ॥ स्थलेऽस्मिन्वर्त्ततेमूर्तिर्बहुरू
पाचमुक्तिदा ॥ चतुर्विंशतिभूतानांजातयःसन्तितत्रवै ॥ ८ ॥ एकावैमत्स्यरूपाचकूर्मरूपातथैवच ॥ वाराहीनारसिंहीचवामनीचशुभप्रदा ॥ ९ ॥
रामाख्यापरशुरामाचकृष्णरूपातिमुक्तिदा ॥अन्याचयाबुधैःप्रोक्तास्थलेवैविष्णुसंज्ञके॥१०॥कल्किनाम्नीतथापुण्याकपिलायामयोदिता ॥अन्यास्तु
विविधप्रकाराद्दृश्यन्तेबहुधाअपि ॥ ११ ॥ तिष्ठन्तिमूर्त्तयःसर्वानानारूपाह्यनेकशः ॥ सागङ्गामहतीपुण्याधर्मकामार्थमुक्तिदा ॥ १२ ॥ यस्यां
भूमौहृषीकेशोनियमेनसमन्वितः ॥ वर्त्ततेऽद्यापितत्रैवमयासहनसंशयः ॥ १३ ॥ भ्रूणहत्याबालहत्यागोहत्याचविशेषतः ॥ यस्याःस्पर्शनमात्रेण
मुच्यतेसर्वकिल्बिषात् ॥ १४ ॥ ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्याःशूद्राश्चैवान्यजातयः ॥ सर्वेतेवैविमुच्यन्तेदर्शनाद्गण्डिकाम्बुना ॥ १५ ॥ इयंवर्णीसमा
पुण्यापापिनांतुविशेषतः ॥ मुच्यतेब्रह्महायत्रइतरेषांतुकाकथा ॥ १६ ॥ सर्वदासर्वकालेतुअहंगच्छामिपार्वति ॥ तीर्थानांतीर्थराजोऽयंब्रह्मणाभाषितः
किल ॥१७॥ तंत्रस्नानंचदानंचमुनिभिःपरिकल्पितम् ॥ आषाढेपुण्यकालेतुतंत्रगच्छामिसुन्दरि ॥१८॥ मासैकंविधिनाचैवस्नानंतत्रकरोम्यहम्॥तारकं
तत्रविशदंजपामितुनिरन्तरम् ॥ १९ ॥ अतोऽहंवैष्णवोजातोविष्णुक्षेत्रंयतोगतः ॥ विष्णुनानिर्मितंपूर्वंक्षेत्रंतत्तुमहत्तरम् ॥ २० ॥ वैष्णवानां
चगतिदंपावनंपरमंस्मृतम् ॥ भवेऽस्मिन्मानुषंजन्मदुर्लभंदेविसर्वदा ॥ २१ ॥ दुर्लभंगण्डिकातीर्थंविष्णुक्षेत्रंतुदुर्लभम् ॥ अतोह्याषाढमासेतु
गन्तव्यंद्विजसत्तमैः ॥ २२ ॥ तत्रगत्वाविशेषेणशङ्खचक्रादिधारणम्॥ कर्त्तव्यंतुद्विजश्रेष्ठैःपवित्रंपरमंस्मृतम् ॥२३ ॥ शङ्खतीर्थंतुवामेवैदक्षिणेचक्रचि

न्हितम् ॥ द्विजानांमुक्तिदंप्रोक्तंधारितव्यंप्रयत्नतः[1] ॥ २४ ॥ ब्राह्मणैश्चविशेषेणशङ्खचक्रादिधारणे॥कृतेसतिमहादेविवैष्णवास्तेहिमानवाः ॥२५॥
नगण्डिकासमंतीर्थंनव्रतंद्वादशीसमम् ॥ नदेवःकेशवादन्योभूयोभूयोवरानने ॥ २६ ॥ गण्डिकायास्तुमाहात्म्यंयेशृण्वन्तिनरोत्तमाः ॥ इहलोकेसु
खंभुक्त्वाविष्णुलोकंहियान्तिते ॥२७॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेगण्डिकातीर्थमाहात्म्यंनामपञ्चसप्ततितमोऽध्यायः
॥ ७५ ॥ महादेवउवाच ॥ शृणुसुन्दरिवक्ष्यामिस्तोत्रंचाभ्युदयंततः ॥ यच्छ्रुत्वामुच्यतेपापीब्रह्महानात्रसंशयः ॥ १ ॥ धातावैनारदंप्रा
हतदहंतुब्रवीमिते ॥ तमुवाचततोदेवःस्वयम्भूरमितद्युतिः ॥ २ ॥ प्रगृह्यरुचिरंबाहुंस्मारयेच्चौर्ध्वदेहिकम् ॥ भवान्नारायणःश्रीमान्देवश्चक्रायुधोहरिः
॥ ३ ॥ शाङ्गधारीहृषीकेशःपुराणपुरुषोत्तमः ॥ अजितःखड्गभृज्जिष्णुःकृष्णश्चैवसनातनः ॥ ४ ॥ एकशृङ्गोवराहस्त्वंभूतभव्यभवात्मकः॥
अक्षरंब्रह्मसत्यंतुआदौचान्तेचराघव. ॥ ५ ॥ लोकानांतुपरोधर्मोविष्वक्सेनश्चतुर्भुजः ॥ सेनानीरक्षणस्त्वंचवैकुण्ठस्त्वंजगत्प्रभुः ॥ ६ ॥
प्रभवश्चाव्ययस्त्वंचउपेन्द्रोमधुसूदनः ॥ पृश्निगर्भोधृतार्चिस्त्वं पद्मनाभोरणान्तकृत् ॥ ७ ॥ शरण्यंशरणंचत्वामाहुःसेन्द्रमहर्षयः ॥ ऋक्साम
श्रेष्ठोवेदात्माशतजिह्वोमहर्षयः ॥ ८ ॥ त्वंयज्ञस्त्वंवषट्कारस्त्वमोङ्कारःपरन्तपः ॥ शतधन्वावसुःपूर्वंवसूनांत्वंप्रजापतिः ॥ ९ ॥ त्रयाणामपिलो
कानामादिकर्तास्वयंप्रभुः ॥ रुद्राणामष्टमोरुद्रःसाध्यानामपिपञ्चमः ॥ १०॥ आश्विनौचापिकर्णातेसूर्यचन्द्रौचचक्षुषी ॥ अन्तेचादौचमध्येचदृश्य
सेत्वंपरन्तपः ॥ ११ ॥ प्रभवोनिधनंचास्यनविदुःकोभवानिति ॥ दृश्यसेसर्वलोकेषुगोषुचब्राह्मणेषुच ॥ १२ ॥ दिक्षुसर्वासुगगनेपर्वतेषुगुहासु
च ॥ सहस्रनयनःश्रीमाञ्छतशीर्षःसहस्रपात् ॥ १३ ॥ त्वंधारयसिभूतानिवसुधांचसपर्वताम् ॥ अन्तःपृथिव्यांसलिलेसर्वसत्त्वमहोरगः[1] ॥ १४ ॥
त्रींल्लोकान्धारयन्नासेदेवगन्धर्वदानवान् ॥ अहंतेहृदयंरामजिह्वादेवीसरस्वती ॥ १५ ॥ देवारोमाणिगात्रेषुनिर्मितास्तेस्वमायया ॥ निमिषस्तेस्मृ
तारात्रिरुन्मेषोदिवसस्तथा ॥ १६ ॥ संस्कारस्ते[2]भवेद्देहोनतदस्तिविनात्वया ॥ जगत्सर्वंशरीरंतत्स्थैर्यंचवसुधातलम् ॥ १७ ॥ अग्निःकोपः
प्रसादस्तेशेषःश्रीमांश्चलक्ष्मणः ॥ त्वयालोकास्त्रयःक्रान्ताःपुराणैर्विक्रमैस्त्रिभिः ॥ १८ ॥ त्वयेन्द्रश्चकृतोराजाबलिर्बद्धोमहासुरः ॥ लोकान्संहृत्य
कालस्त्वंनिवेश्यात्मनिकेवलम् ॥ १९ ॥ करोष्येकार्णवंघोरंदृश्यादृश्येचनान्यथा ॥ त्वयासिंहवपुःकृत्वापरमंदिव्यमुत्तमम् ॥ २० ॥ भयदःस
र्वभूतानांहिरण्यकशिपुर्हतः ॥ त्वमश्ववदनोभूत्वापातलतलमाश्रितः ॥ २१ ॥ संहृतंपरमंहव्यंरहस्यंवैपुनःपुनः ॥ यत्परंश्रूयतेज्योतिर्यत्परंश्रू

१ 'क्षेत्रसे त्वं महोरगः' इ० पा० । २ 'संस्कारास्ते' इ० पा० ।

यतेपरः ॥ २२ ॥ यत्परंपरतश्चैवपरमात्मेतिकथ्यते ॥ परोमन्त्रःपरंतेजस्त्वमेवाहिनिगद्यसे ॥ २३ ॥ हव्यंकव्यं[illegible]स्वर्गापवर्गयोः ॥
स्थित्युत्पत्तिविनाशांस्तेत्वामाहुःप्रकृतेःपरम् ॥ २४ ॥ यज्ञश्चयजमानश्चहोताचाध्वर्युरेवच ॥ भोक्तायज्ञफलानांचत्वंवैवेदैश्चगीयसे ॥ २५ ॥ सी
तालक्ष्मीर्भवान्विष्णुर्देवःकृष्णःप्रजापतिः ॥ वधार्थंरावणस्यत्वंप्रविष्टोमानुषींतनुम् ॥ २६ ॥ तदिदंचत्वयाकार्यंकृतंधर्मभृतांवर ॥ निहतोरावणो
रामप्रहृष्टादेवताःकृताः ॥ २७ ॥ अमोघंदेववीर्यंतनतेमोघःपराक्रमः ॥ अमोघदर्शनंरामनचमोघस्तवस्तवः ॥ २८ ॥ अमोघास्तेभविष्यन्तिभ
क्तिमन्तोनराभुवि ॥ येचत्वांदेवसंभक्ताःपुराणंपुरुषोत्तमम् ॥ २९ ॥ इममार्षस्तवंपुण्यमितिहासंपुरातनम् ॥ येनराःकीर्तयिष्यन्तिनास्तितेषांपराभ
वः ॥ ३० ॥ कथमिहहिपराभवंव्रजेयुःपुरुषवराःपुरुषोत्तमेहिभक्ताः ॥ नहिजगतिचतुर्भुजप्रियाणांत्रिदशइहास्तिवरप्रदोविशिष्टः ॥ ३१ ॥
स्तोत्राणांप्रवरंस्तोत्रंराघवस्यमहात्मनः ॥ त्रिकालेतुपठन्मुक्तोमहापातकवानपि ॥ ३२ ॥ सन्ध्याकालेद्विजश्रेष्ठैःश्राद्धकालेविशेषतः ॥ पठ
नीयंप्रयत्नेनभक्तिभावेनचेतसा ॥ ३३ ॥ इदंगोप्यंहिपरमंनाख्येयंकर्हिचित्क्वचित् ॥ पठनान्मुक्तिमाप्नोतिसास्वतःसभवेद्ध्रुवम् ॥ ३४ ॥
प्रथमंपिण्डपूजातेब्राह्मणैर्द्विजसत्तमैः ॥ पठितव्यमिदंस्तोत्रंश्राद्धमक्षयमाप्नुयात् ॥ ३५ ॥ इदंपवित्रंपरमंजनानांमुक्तिदायकम् ॥ लिखित्वावैगृहेयस्तु
धारयेत्सुसमाधिना ॥३६॥ आयुःश्रीश्चबलंतस्यवृद्धिंयातिदिनेदिने ॥ लिखित्वाब्राह्मणेदद्याद्धीमान्योवैकदाचन ॥३७॥ विमुक्ताःपूर्वजास्तस्ययान्ति
विष्णोःपरंपदम्॥ चतुर्णांचैववेदानांपाठेचैवतुयत्फलम् ॥३८॥ समवाप्नोतिजापेननरःस्तोत्रंपठञ्जपन् ॥धृत्वावैशङ्खचक्रादिब्राह्मणैर्वेदतत्परैः ॥३९ ॥
श्राद्धकालेमहादेविअक्षयंतद्भवेद्ध्रुवम् ॥ कण्ठेपद्माक्षमालांचशङ्खचक्रादिधारणम्॥४०॥ततःश्राद्धंप्रकुर्वीतइदंस्तोत्रंपठञ्जपन् ॥ विधिनाभक्तिभावेनपूर्णं
भवतिनान्यथा ॥ ४१ ॥ अतोभक्तिमतापुंसापठनीयंप्रयत्नतः ॥ पठनात्सर्वमाप्नोतिसनरःसुखमेधते ॥ ४२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०
उत्तर०उमामहेश्वरसंवादआभ्युदयिकमौर्ध्वदैहिकस्तोत्रंनामपट्सप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७६ ॥ महादेवउवाच ॥ पप्रच्छाहंजगन्नाथव्रतानामुत्तमंव्र
तम् ॥ पुत्रपौत्रविवृद्ध्यर्थंसुखसौभाग्यदायकम् ॥ १ ॥ तवाग्रेसंप्रवक्ष्यामिशृणुसुन्दरिसाम्प्रतम् ॥ इदंकथानकंदिव्यमृषीणांव्रतमुत्तमम् ॥ २ ॥
रजस्वलातुयानारीसहसापापरूपिणी ॥ कृतेनचव्रतेनैवमहापापैःप्रमुच्यते ॥ पितॄणामक्षयंदेयंधर्मकामार्थसाधनम् ॥ ३ ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥
पूर्वमासीन्महाबाहुर्ब्राह्मणोवेदपारगः ॥ सदाध्ययनशीलस्तुदेवशर्माइतिद्विजः ॥४॥ अग्निहोत्रक्रियायुक्तःषट्कर्मनिरतःसदा ॥ सर्ववर्णेषुसंपूज्यःसपु
त्रपशुबान्धवः ॥ ५॥ तस्यब्राह्मणमुख्यस्यभग्राचगृहवाहिनी ॥ प्राप्तेभाद्रपदेमासेशुक्लपक्षेतुपञ्चमी ॥ ६॥ पितुःक्षयाहंकुरुतेयतात्माचजितेन्द्रियः ॥

रात्रौनिमन्त्रयेद्विप्रान्सुखसौभाग्यदायकान् ॥ ७ ॥ प्रभातेविमलेप्राप्तेभाण्डान्यन्यानिकारयेत् ॥ पाकंसर्वेषुपात्रेषुसकारयतिजायया ॥
॥ ८ ॥ अष्टादशरसोपेतंपितृणांप्रीतिदायकम् ॥ आकारणंततोदत्त्वाविप्राणांचपृथक्पृथक् ॥ ९ ॥ सर्वेविप्रास्तुसंप्राप्तामध्याह्नेवेदपाठकाः ॥ अर्घ
पाद्यादिविधिवत्कृतवान्द्विजसत्तमः ॥ १० ॥ रजसादूपिताःश्राद्धेप्रक्षाल्यविधिवत्तदा ॥ गृहमध्येगताःसर्वेआसनेतेनिरूपिताः ॥ ११ ॥ प्रदत्तं
भोजनंतेनमिष्टान्नेनविशेषतः॥ विधिनाचकृतंश्राद्धंपिण्डदानप्रपूर्वकम्॥१२॥ ताम्बूलंदक्षिणांचैववस्त्राणिविविधानिच ॥ सर्वंददौद्विजेभ्योवैपितृध्या
नपरायणः ॥ १३ ॥ विप्राविसर्जिताःसर्वेआशीर्वादपरायणाः ॥ गोत्रिणांबान्धवानांचअन्येषांचबुभुक्षताम् ॥१४ ॥ दत्तमन्नंतदातेनभोजनेविधिपूर्व
कम् ॥ निशायांतुकुटीद्वारउपविष्टोयदातदा ॥ १५ ॥ ब्राह्मण्यावारिसंगृह्यपादप्रक्षालनंकृतम् ॥ तदाशुनीबलीवर्दौपरस्परमभाषताम् ॥ १६ ॥ शृणु
कान्तवचोमह्यंयादृक्कृतवतीवधूः ॥ तादृशंसंप्रवक्ष्यामिनान्यथाप्रब्रवीम्यहम्॥१७॥कदाचिद्दैवयोगेनगताहंपुत्रसद्मनि ॥ तत्रस्थितंपयःपीतंवध्वादृष्टं
नतत्पुनः ॥१८॥ पीतंपयस्तुसर्पेणतद्दृष्टंतुययापुनः ॥ पश्चात्पीतंमयासम्यक्दृष्टंवध्वातदापुनः॥१९॥तेनसंपर्कदोषेणकटिर्भग्नाचमेसदा ॥ तेनदुःखेन
भोस्वामिञ्जाताहंदुःखभागिनी ॥ भग्नाकटिश्चसंजाताह्याहारोनैवरोचते ॥ २० ॥ बलीवर्दउवाच ॥ शृणुत्वंशुनिवक्ष्यामिममदुःखस्यकारणम् ॥
अस्मिन्वैदिवसेप्राप्तेब्राह्मणानांतुभोजनम् ॥ २१॥ कारितंममपुत्रेणममचिन्तातुनोकृता ॥ नोदकंनतृणंचैवनदत्तंकेनचित्क्वचित् ॥ २२॥ अनाह्यरो
ह्यहंपापीबद्धोऽस्मिन्पापभावितः ॥ पूर्वपापविशेषणजातंशुनिनसंशयः ॥ २३ ॥ तद्वाक्यंतुतदादेविश्रुतंपुत्रेणधीमता ॥ ममायंतुपितासाक्षाज्जातोमम
गृहेपशुः ॥ २४ ॥ इयंतुजननीसाक्षान्ममचैवनसंशयः ॥ दैवयोगाच्छुनीजाताकिंकरोमिसुनिश्चयम् ॥ २५ ॥ एवंविचार्यासौविप्रोनैवनिद्रामवाप
सः ॥ रात्रौचिन्तापरोभूत्वास्मरन्विश्वेश्वरंपरम् ॥ २६ ॥ नानाधर्मपरोऽहंचममैवंचकथंशुभम् ॥ विचारयित्वाचततोरात्रौसुप्तस्तदापुनः॥२७॥प्रभाते
विमलेप्राप्तऋषीणांपुरतोगतः ॥ तेषांमध्येवसिष्ठनतस्यसुस्वागतंकृतम् ॥२८॥ ब्रूहित्वंब्राह्मणश्रेष्ठतवागमनकारणम् ॥ इतिपृष्टस्तदाविप्रःप्रणाममकरो
त्तदा ॥२९॥ अद्यमेसफलंजन्मअद्यमेसफलाक्रिया ॥ अद्यमेपितरस्तृप्तादुर्लभात्तवदर्शनात् ॥३०॥ यथोक्तंचकृतंश्राद्धंद्विजाश्चैवसुभोजिताः॥कुटुम्बि
नांतुसर्वेषांभोजनंकारितंतथा ॥३१॥ भोजनानन्तरंप्राप्ताशुनीतत्रउवाचह ॥ अस्माकंतुगृहेह्येकोबलीवर्दस्तुवर्त्तते ॥३२॥ तंपतिंप्रतिवाक्यंयद्विजमत्तः
शृणुष्वतत् ॥ गृहेस्थितंदुग्धभाण्डमहिनादूषितंमया ॥ ३३ ॥ दृष्टंमेमहतीचिन्तातदाजातानसंशयः ॥३४॥ तदात्रसर्वेविप्राश्चम्रियन्तेभोजनात्ततः ॥
एवंविचार्यतत्स्वामिन्दुग्धंपीतंतदामया ॥ ३५ ॥ तदादृष्टंतुवध्वावैतयामेताडनंकृतम् ॥ चरामितेनसंभग्नाकिंकरोमिसुदुःखिता ॥ ३६ ॥ तस्या

दुःखंतुसंस्मृत्यवृषःप्राहशुनींप्रति ॥ शृणुशुनिप्रवक्ष्यामिममदुःखस्यकारणम् ॥३७॥ अस्याहंतुपितासाक्षात्पूर्वजन्मनिवैशुनि ॥ अद्यवैभोजिताविप्रा
दत्तमन्नंतुभूरिशः ॥ ३८ ॥ नतृणंनोदकंचैवममाग्रेसंनिवेदितम् ॥ तेनदुःखेनमेदुःखंजातंबहुतरंतदा ॥ ३९ ॥ एतत्कथानकंश्रुत्वारात्रौनिद्रामवापन ॥
ममचिन्तातुतत्रैवजातावाऋषिसत्तम ॥४०॥ वेदाध्ययनशीलोऽहंकुशलोवेदकर्मणि ॥ अनयोश्चमहद्दुःखंकिंकरोमीतिचिन्तयन् ॥ आगतस्त्वत्समीपे
तुममकष्टंनिवारय ॥ ४१ ॥ ऋषिरुवाच ॥ उग्रजन्मञ्छृणुष्वत्वंपूर्वजन्मनियत्कृतम् ॥ अयंवैतुद्विजश्रेष्ठ कुण्डिनेनगरेशुभे ॥ ४२ ॥ मासेभाद्रपदेचैव
पञ्चमीयासमागता ॥ तद्व्रतंतेननाज्ञातंपितुःश्राद्धादिकारणात् ॥४३॥ स्त्रीधर्मेणतुसंप्राप्ताक्षयाहेतुतदानघ ॥ तयाचैवकृतंसर्वंब्राह्मणानांचभोजनम् ॥
॥ ४४ ॥ नज्ञातंचकृतंतेनपापिष्ठनदुरात्मना ॥ प्रथमेऽहनिचाण्डालीद्वितीयेब्रह्मघातिनी ॥४५॥ तृतीयेरजकीप्रोक्ताचतुर्थेऽहनिशुध्यति ॥ तेनपापेन
साजाताशुनीस्वगृहचारिणी ॥ बलीवर्दस्त्वयंजातःकर्मणानेनसुव्रत ॥ ४६ ॥ उग्रजन्मोवाच ॥ व्रतंदानंतथायज्ञंतीर्थंवाममसुव्रत ॥ ब्रूहियेनविशेषेण
मुक्तिःपित्रोर्भवेन्मम ॥ ४७ ॥ ऋषिरुवाच ॥ मासेभाद्रपदेशुक्लेजायतेऋषिपञ्चमी ॥ रजसाविकृतंपापंनश्यतेकरणाद्यतः ॥ ४८ ॥ पुत्रपौत्रप्रदात्री
चपितृणांमुक्तिदायिनी ॥ नद्यांकूपेतडागेवाब्राह्मणस्यगृहेतथा ॥ ४९ ॥ गोमयंमण्डलंकुर्यात्कुम्भंतत्रैवविन्यसेत् ॥ तस्योपरिन्यसेत्पात्रमृषिधान्ये
नपूरितम् ॥५०॥ यज्ञोपवीतसूत्रंचसहिरण्यंफलंतथा ॥ स्थाप्याश्चऋषयःसप्तसुखसौभाग्यदायकाः ॥५१॥ आवाहयित्वातेसर्वेपूजनीयाव्रतस्थितैः॥
नैवेद्यमृषिधान्यंचऋषिधान्यंतुभोजनम् ॥ ५२ ॥ एकभक्तेनकर्तव्यमृषीणामर्चनंतदा ॥ पूजयेत्परयाभक्त्यामन्त्रेणविधिपूर्वकम् ॥ ५३ ॥
निर्वापंसघृतंदेयंदक्षिणासंयुतंतदा॥ देयंविप्रायविधिवदृषीणांप्रीयतामिति॥५४॥ कथांश्रुत्वाविधानेनकृत्वाचैवप्रदक्षिणाम्॥धूपंदीपंचनैवेद्यमर्घ्यंदद्या
त्पृथक्पृथक्॥५५॥ऋषयःसन्तुमेनित्यंव्रतसंपूर्तिकारिणः ॥ पूजांगृह्णन्तुमद्दत्तामृषिभ्योऽस्तुनमोनमः ॥५६॥ पुलस्त्यःपुलहश्चैवक्रतुःप्राचेतसस्तथा॥
वसिष्ठमारिचात्रेयाअर्घंगृह्णन्तुवोनमः ॥५७॥ एवंपूजाप्रकर्तव्याधूपैर्दीपैर्मनोरमैः ॥ पितृणांजायतेमुक्तिःकृतस्यास्यप्रभावतः ॥५८॥ पूर्वकर्मविपाकेन
रजसादोषभावतः ॥ कृतंह्येवंतुभोवत्समुक्तिस्तस्यनसंशयः ॥५९॥ तद्व्रतंचकृतंतेनमुक्त्यर्थंपितृहेतवे ॥ तेगतामुक्तिमार्गेणआशीर्वादपरायणाः॥६०॥
ऋषिपञ्चमीव्रतंपुण्यंविप्रायपरिकीर्तितम् ॥ येकुर्वन्तिनरःश्रेष्ठास्तेज्ञेयाःपुण्यभागिनः ॥ ६१ ॥ येकुर्वन्तिनरश्रेष्ठाऋषिव्रतमनुत्तमम्॥भुक्त्वात्रभोगा
न्विपुलान्यान्तिविष्णोःपदंतुते ॥ ६२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमापतिनारदसंवादेऋषिपञ्चमीव्रतंनामसप्तसप्ततितमोऽध्यायः ॥७७॥
महादेवउवाच ॥ अथातःसंप्रवक्ष्यामिअपामार्जनमुत्तमम् ॥ पुलस्त्येनयथोक्तंतुदाल्भ्यायमहात्मने ॥ १ ॥ सर्वेषांरोगदोषाणांनाशनंमङ्गलप्रदम् ॥

तत्तेऽहंतुप्रवक्ष्यामिशृणुत्वंजगनन्दिनि ॥ २ ॥ श्रीदालभ्यउवाच ॥ भगवन्प्राणिनःसर्वेविषरोगाद्युपद्रवैः ॥ कुष्ठग्रहाभिभूताश्चसर्वकालेह्युपद्रुताः ॥
॥ ३ ॥ आभिचारिककृत्याद्याबहुरोगाश्चदारुणाः ॥ नभवन्तिमुनिश्रेष्ठतन्मेत्वंवक्तुमर्हसि ॥ ४ ॥ पुलस्त्यउवाच ॥ व्रतोपवासनियमैर्विष्णु
र्वैतोषितस्तुयैः ॥ तेनरानैवरोगार्त्ताजायन्तेमुनिसत्तम ॥ ५ ॥ यैर्नकृतंव्रतंपुण्यंनदानंनतपस्तदा ॥ नतीर्थंदेवपूजाचनान्नंदत्तंतुभूरिशः ॥ ६ ॥
तेवैलोकास्तथाज्ञेयारोगदोषैःप्रपीडिताः ॥ आरोग्यंपरमामृद्धिंमनसायद्यदिच्छति ॥ ७ ॥ तत्तदाप्नोत्यसन्दिग्धंविष्णोःसेवाविशेषतः ॥ नाधिं
प्राप्नोतिनव्याधिंनविषग्रहबन्धनम् ॥ ८ ॥ कृत्यास्पर्शभयंनापितोषितेमधुसूदने ॥ समस्तदोषनाशश्चसर्वदाचशुभाग्रहाः ॥ ९ ॥ देवानामप्य
धृष्योऽसौतोषितेचजनार्दने ॥ यःसर्वेषुचभूतेषुयथात्मनितथापरे ॥ १० ॥ उपवासादिनातेनतोषितोमधुसूदनः ॥ तोषितेतत्रजायन्तेनराःपूर्णमनो
रथाः ॥ ११ ॥ अरोगाःसुखिनोभोगभोक्तारोमुनिसत्तम ॥ तेषांचशत्रवोनैवनचरोगाभिचारिकम् ॥ १२ ॥ ग्रहरोगादिकंचैवपापकार्यंनजायते ॥
अव्याहतानिकृष्णस्यचक्रादीन्यायुधानिवै ॥ रक्षन्तिसकलापद्भ्योयेनविष्णुरुपासितः ॥१३॥ श्रीदालभ्यउवाच ॥ अनाराधितगोविन्दायेनरादुःख
भागिनः ॥ तेषांदुःखाभिभूतानांयत्कर्त्तव्यंदयालुभिः ॥ १४ ॥ पश्यद्भिःसर्वभूतस्थंवासुदेवंसनातनम् ॥ समदृष्टिभिरप्यत्रतन्मेब्रूहिविशेषतः ॥१५॥
श्रीपुलस्त्यउवाच ॥ तद्वक्ष्यामिमुनिश्रेष्ठसमाहितमनाःशृणु ॥ रोगदोषाशुभहरंविज्वरादिविनाशनम् ॥ १६ ॥ शिखायांश्रीधरंन्यस्यशिखाधः
श्रीकरंतथा ॥ हृषीकेशंतुकेशेषुमूर्ध्निनारायणंपरम् ॥ १७ ॥ ऊर्ध्वश्रोत्रेन्यसेद्विष्णुंललाटेजलशायिनम् ॥ विष्णुंवैभ्रूयुगेन्यस्यभ्रूमध्येहरिमेवच ॥
॥ १८ ॥ नरसिंहंनासिकाग्रेकर्णयोरर्णवेशयम् ॥ चक्षुषोःपुण्डरीकाक्षंतदधोभूधरंन्यसेत् ॥ १९ ॥ कपोलयोःकल्किनाथंवामनंकर्णमूलयोः ॥ शङ्खिनं
शङ्खयोर्न्यस्यगोविन्दंवदनेतथा ॥ २० ॥ मुकुन्दंदन्तपङ्क्तौतुजिह्वायांवाक्पतिंतथा ॥ रामंहनौतुविन्यस्यकण्ठेवैकुण्ठमेवच ॥ २१ ॥ बलघ्नंबाहु
मूलाधश्चांसयोःकंसघातिनम् ॥ अजंभुजद्वयेन्यस्यशार्ङ्गपाणिंकरद्वये ॥ २२ ॥ सङ्कर्षणंकराङ्गुष्ठेगोपमङ्गुलिपङ्क्तिषु ॥ वक्षस्यधोक्षजंन्यस्यश्रीवत्सं
तस्यमध्यतः ॥ २३ ॥ स्तनयोस्त्वनिरुद्धंचदामोदरमथोदरे ॥ पद्मनाभंतथानाभौनाभ्यधश्चापिकेशवम् ॥२४॥ मेढ्रेधराधरंदेवंगुदेचैवगदाग्रजम् ॥
पीताम्बरधरंकट्यामूरुयुग्मेमधोर्द्विषम् ॥ २५ ॥ मुरद्विषंपिण्डकयोर्जानुयुग्मेजनार्दनम् ॥ फणीशंगुल्फयोर्न्यस्यक्रमयोश्चत्रिविक्रमम् ॥ २६ ॥ पादा ॥ ७९ ॥
ङ्गुष्ठेश्रीपतिंचपादाधोधरणीधरम् ॥ रोमकूपेषुसर्वेषुविष्वक्सेनंन्यसेद्बुधः ॥२७॥ मत्स्यंमांसेतुविन्यस्यकूर्मंमेदसिविन्यसेत् ॥ वाराहंतुवसामध्येसर्वा
स्थिषुतथाच्युतम् ॥ २८॥ द्विजप्रियंतुमज्जायांशुक्रेश्वेतपतिंतथा ॥ सर्वाङ्गेयज्ञपुरुषंपरमात्मानमात्मनि ॥२९॥ एवंन्यासविधिंकृत्वासाक्षान्नारायणो

भवेत् ॥ यावन्नव्याहरेत्किंचित्तावद्विष्णुमयःस्थितः ॥ ३० ॥ गृहीत्वातुसमूलाग्रान्कुशाञ्छुद्धान्समाहितः ॥ मार्जयेत्सर्वगात्राणिकुशाग्रैरिहशान्तिकृत् ॥ ३१ ॥ विष्णुभक्तोविशेषेणरोगग्रहविषार्दिते ॥ विषार्त्तानांरोगिणांचकुर्याच्छान्तिमिमांशुभाम् ॥३२॥ जायतेतेनभोविप्रसर्वरोगप्रणाशनम् ॥ ॐनमःश्रीपरमार्थायपुरुषायमहात्मने ॥ ३३ ॥ अरूपबहुरूपायव्यापिनेपरमात्मने ॥ वाराहंनारसिंहंचवामनंचसुखप्रदम् ॥३४॥ ध्यात्वाकृत्वानमोविष्णोर्नामान्यङ्गेषुविन्यसेत् ॥ निष्कल्मषायशुद्धायव्याधिपापहरायवै ॥ ३५ ॥ गोविन्दपद्मनाभायवासुदेवायभूभृते ॥ नमस्कृत्यप्रवक्ष्यामियत्तत्सिध्यतुमेवचः ॥३६॥ त्रिविक्रमायरामायवैकुण्ठायनरायच ॥ श्रीवाराहनृसिंहायवामनायमहात्मने ॥३७॥ हयग्रीवायशुभ्रायहृषीकेशहराशुभम् ॥ परोपतापमहितंप्रयुक्तंचाभिचारिकम् ॥३८॥ गरस्पर्शमहारोगप्रयोगंजरयाजर ॥ नमोऽस्तुवासुदेवायनमःकृष्णायखड्गिने ॥३९ ॥ नमःपुष्करनेत्रायकेशवायादिचक्रिणे ॥ नमःकिंजल्कवर्णाग्र्यपीतनिर्मलवाससे ॥४०॥ महादेववपुःस्कन्धधृतचक्रायचक्रिणे ॥ दंष्ट्रोद्धृतक्षितितलत्रिमूर्तिपतयेनमः॥ ॥४१॥ महायज्ञवराहायश्रीवल्लभनमोऽस्तुते ॥ तप्तहाटककेशान्तज्वलत्पावकलोचन ॥४२॥ वज्राधिकनखस्पर्शदिव्यसिंहनमोऽस्तुते ॥ कश्यपायातिह्रस्वायऋग्यजुःसामलक्षण ॥४३॥ तुभ्यंवामनरूपायक्रमतेगांनमोनमः ॥ वाराहाशेषदुःखानिसर्वपापफलानिच ॥४४॥ मर्दमर्दमहादंष्ट्रमर्दमर्दचतत्फलम् ॥ नरसिंहकरालास्यदन्तप्रान्तनखोज्ज्वल॥४५॥भञ्ज्वभञ्ज्वनिनादेनदुःखान्यस्यार्तिनाशन॥ऋग्यजुःसामभिर्वाग्भिःकामरूपधरादिधृत॥४६॥ प्रशमंसर्वदुःखानिनयत्वस्यजनार्दन ॥ ऐकाहिकंद्व्याहिकंचतथात्रिदिवसज्वरम् ॥४७॥ चातुर्थिकंतथात्युग्रंतथावैसततज्वरम् ॥ दोषोत्थंसन्निपातोत्थंतथैवागन्तुकज्वरम् ॥४८॥ शमंनयतुगोविन्दोभित्त्वाच्छित्त्वास्यवेदनाम् ॥ नेत्रदुःखंशिरोदुःखंदुःखंतूदरसंभवम् ॥४९॥ अनुच्छ्वासंमहाश्वासंपरितापंसवेपथुम् ॥ गुदघ्राणाङ्घ्रिरोगांश्चकुष्ठरोगंतथाक्षयम् ॥५०॥ कामलादींस्तथारोगान्प्रमेहादींश्चदारुणान् ॥ येवातप्रभवारोगालूताविस्फोटकादयः ॥ ५१ ॥ तेसर्वेविलयंयान्तुवासुदेवापमार्जिताः ॥ विलयंयान्तुतेसर्वेविष्णोरुच्चारणेनवा ॥ ५२ ॥ क्षयंगच्छन्तुचाशेषास्तेचक्राभिहताहरेः ॥ अच्युतानन्तगोविन्दनामोच्चारणभेषजात् ॥ ५३ ॥ नश्यन्तिसकलारोगाःसत्यंसत्यंवदाम्यहम् ॥ स्थावरंजङ्गमंयच्चकृत्रिमंचापियद्विषम् ॥ ५४ ॥ दन्तोद्भवंनखोद्भूतमाकाशप्रभवंचयत् ॥ भूतादिप्रभवंयच्चविषमत्यन्तदुःसहम् ॥ ५५ ॥ शमंनयतुतत्सर्वंकीर्तितोऽस्यजनार्दनः ॥ ग्रहान्प्रेतग्रहांश्चैवतथान्याञ्छाकिनीग्रहान् ॥ ५६ ॥ मुखमण्डलिकान्क्रूरान्रेवतींवृद्धिरेवतीम् ॥ वृद्धिकाख्यान्ग्रहांश्चोग्रांस्तथामातृग्रहानपि ॥ ५७ ॥ बालस्यविष्णोश्चरितंहन्तुबालग्रहानपि ॥ वृद्धानांयेग्रहाःकेचिद्बालानांचापियेग्रहाः ॥ ५८ ॥ नृसिंहदर्शनादेवनश्यन्ते

नत्क्षणादपि ॥ दंष्ट्राकरालवदनोनृसिंहोदैत्यभीषणः॥५९॥ तंदृष्ट्वातेग्रहाःसर्वेदूरंयान्तिविशेषतः ॥ श्रीनृसिंहमहासिंहज्वालामालोज्ज्वलानन ॥६०॥
ग्रहानशेषान्सर्वेशनुदस्वास्यविलोचन ॥ येरोगायेमहोत्पातायेद्विषोयेमहाग्रहाः ॥ ६१ ॥ यानिचक्रूरभूतानिग्रहपीडाश्चदारुणाः ॥ शस्त्रक्षतेषुये
रोगाज्वालगर्दभिकादयः ॥ ६२ ॥ विस्फोटकादयोयेचग्रहागात्रेषुसंस्थिताः ॥ त्रैलोक्यरक्षाकर्तस्त्वंदुष्टदानववारण ॥ ६३ ॥ सुदर्शनमहा
तेजश्छिन्धिछिन्धिमहाज्वरम् ॥ छिन्धिवातंचलूतांचच्छिन्धिघोरंमहाविषम् ॥ ६४ ॥ उद्दण्डामरशूलंचविषज्वालासगर्दभम् ॥ ॐह्रांह्रांहूं
हूंप्रधारेणकुठारेणजहिद्विषः ॥ ६५ ॥ ॐनमोभगवतेसुदर्शनायदुःखदारणविग्रह ॥ यानिचान्यानिदुष्टानिप्राणिपीडाकराणिवै ॥ ६६ ॥ तानि
सर्वाणिसर्वात्मापरमात्माजनार्दनः ॥ किंचिद्रूपंसमास्थायवासुदेवनमोऽस्तुते ॥ ६७ ॥ क्षिप्त्वासुदर्शनंचक्रंज्वालामालाविभीषणम् ॥
सर्वदुष्टोपशमनंकुरुदेववराच्युत ॥ ६८ ॥ सुदर्शनमहाचक्रगोविन्दस्यवरायुध ॥ तीक्ष्णधारमहावेगसूर्यकोटिसमद्युते ॥ ६९ ॥ सुदर्शन
महाज्वालच्छिन्धिच्छिन्धिमहारवं ॥ सर्वदुःखानिरक्षांसिपापानिचविभीषण ॥ ७० ॥ . दुरितंजहिचारोग्यंकुरुत्वंभोसुदर्शन ॥ प्राच्यांचैव
प्रतीच्यांचदक्षिणोत्तरतस्तथा ॥ ७१ ॥ रक्षांकरोतुविश्वात्मानरसिंहःस्वगर्जितैः ॥ भुव्यन्तरिक्षेचतथापृष्ठतःपार्श्वतोऽग्रतः ॥ ७२ ॥ रक्षांकरो
तुभगवान्बहुरूपीजनार्दनः ॥ यथाविष्णुमयंसर्वंसदेवासुरमानुषम् ॥ ७३ ॥ तेनसत्येनसकलंदुःखमस्यप्रणश्यतु ॥ यथायोगेश्वरोविष्णुःसर्व
देवपुगीयते ॥ ७४ ॥ तेनसत्येनसकलंदुःखमस्यप्रणश्यतु ॥ परमात्मायथाविष्णुर्वेदाङ्गेषुचगीयते ॥ ७५ ॥ तेनसत्येनविश्वात्मासुखदो
ऽस्त्वस्यकेशवः ॥ शान्तिरस्तुशिवंचास्तुप्रणाशंयातुचासुखम् ॥७६॥ वासुदेवशरीरोत्थैःकुशैःसंमार्जितंमया ॥ अपामार्जितगोविन्दनेमोनारायस्त
स्तथा ॥ ७७ ॥ तथापिसर्वदुःखानांप्रशमोवचनाद्धरेः ॥ शान्ताःसमस्तदोषास्तेग्रहाःसर्वेविषाणिच ॥ भूतानिचप्रशाम्यन्तिसंस्मृतेमधुसू
दने ॥ ७८ ॥ एतेकुशाविष्णुशरीरसंभवाजनार्दनोऽहंस्वयमेवचाग्रतः ॥ हतंमयादुःखमशेषमस्यवैस्वस्थोभवत्वेषवचोयथाहरेः ॥ ७९ ॥ शान्ति
रस्तुशिवंचास्तुप्रणश्यत्वसुखंचयत् ॥ यदस्यदुरितंकिंचित्क्षिप्तंतल्लवणाम्भसि ॥ ८० ॥ स्वास्थ्यमस्यसदैवास्तुहृषीकेशस्यकीर्तनात् ॥ यद्य
तोऽत्रागतंपापंतत्तुतत्रप्रगच्छतु ॥ ८१ ॥ एतद्रोगेषुपीडासुजन्तूनांहितमिच्छुभिः ॥ विष्णुभक्तैश्चकर्तव्यमपामार्जनकंपरम् ॥ ८२ ॥ अनेनसर्व
दुःखानिविलयंयान्त्यशेषतः ॥ सर्वपापविशुद्ध्यर्थंविष्णोश्चैवापमार्जनम् ॥ ८३ ॥ आर्द्रंशुष्कंलघुस्थूलंब्रह्महत्यादिकंतुयत् ॥ तत्सर्वंनश्यते
तूर्णंतमोवद्रविदर्शनात ॥ ८४ ॥ नश्यन्तिरोगादोषाश्चसिंहात्क्षुद्रमृगायथा ॥ ग्रहभूतपिशाचादिश्रवणादेवनश्यति ॥ ८५ ॥ द्रव्यार्थंलोभ

१ 'नर' इ० पा०।

परमैर्नकर्त्तव्यंकदाचन ॥ कृतेऽपामार्जनेकिंचिन्नग्राह्यंहितकाम्यया ॥ ८६ ॥ निरपेक्षैःप्रकर्तव्यमादिमध्यान्तबोधकैः ॥ विष्णुभक्तैःसदाशान्तै
रन्यथाऽसिद्धिदंभवेत् ॥८७॥ अतुलेयंनृणांसिद्धिरियंरक्षापरानृणाम् ॥ भेषजंपरमंह्येतद्विष्णोर्यदपमार्जनम् ॥ ८८ ॥ महादेवउवाच ॥ उक्तंहिब्रह्मणा
पूर्वंपुलस्त्यायसुतायवै ॥ एतत्पुलस्त्यमुनिनादालभ्यायोदितंस्वयम् ॥ ८९ ॥ सर्वभूतहितार्थायदालभ्येनप्रकाशितम् ॥ त्रैलोक्यतदिदंविष्णोः
समाप्तंचापमार्जनम् ॥ ९० ॥ तवाग्रेकथितंदेवियतोभक्तासिमेसदा ॥ श्रुत्वातुसर्वंभक्त्याचरोगान्दोषान्व्यपोहति ॥ ९१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणे
पञ्चपञ्चा० उत्तर० उमापतिनारदसंवादेऽपामार्जनस्तोत्रंनामाष्टसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७८ ॥ महादेवउवाच ॥ अपामार्जनकंदिव्यंपरमाद्भुतमेवच ॥
पठितव्यंविशेषेणपुत्रकामार्थसिद्धये ॥१॥ एतत्स्तोत्रंपठेत्प्राज्ञःसर्वकामार्थसिद्धये ॥ एककालंद्विकालंवायपठन्तिद्विजातयः ॥२॥ आयुश्चश्रीर्बलंतेषां
वृद्धियान्तिदिनेदिने ॥ ब्राह्मणोलभतेविद्यांक्षत्रियोराज्यमेववा ॥ ३ ॥ वैश्योधनसमृद्धिंचशूद्रोभक्तिंचविन्दति ॥ अन्यश्चलभतेभक्तिंपठनाच्छ्रवणा
ज्जपात् ॥ ४ ॥ सामवेदफलंतस्यजायतेनगनन्दिनि ॥ अखिलंपापसङ्घातंतत्क्षणादेवनश्यति ॥५॥ इतिज्ञात्वातुभोदेविपठितव्यंसमाहितैः ॥ पुत्रा
श्चैवतथालक्ष्मीःसंपूर्णाभवतिध्रुवम् ॥ ६ ॥ लिखित्वाभूर्जपत्रेतुयोधारयतिवैष्णवः ॥ इहलोकेसुखंभुक्त्वायातिविष्णोःपरंपदम् ॥ ७ ॥ पठित्वाश्लोक
मेकंतुतुलसींयःसमर्पयेत् ॥ सर्वतीर्थंकृतंतेनतुलस्याःपूजनेकृते ॥ ८ ॥ एतत्स्तोत्रंतुपरमंवैष्णवंमुक्तिदायकम् ॥ पृथ्वीदानसमंपाठाद्विष्णुलोकंतु
गच्छति ॥ ९ ॥ जपेत्स्तोत्रंविशेषेणविष्णुलोकस्यवाञ्छया ॥ बालानांजीवनार्थायपठितव्यंसमाहितैः ॥ १० ॥ रोगग्रहाभिभूतानांबालानांशान्ति
कारकम् ॥ भूतग्रहविषंचैवपठनादेवनश्यति ॥ ११॥ कण्ठेतुलसिजांमालांधृत्वाविप्रोहियःपठेत् ॥ सचवैवैष्णवोज्ञेयोविष्णुलोकंसगच्छति ॥ १२ ॥
कण्ठेमालाधृतायेनशङ्खचक्रादिचिह्नितः ॥ वैष्णवःप्रोच्यतेविप्रःस्तोत्रंचैतत्पठन्सदा ॥ १३ ॥ इहलोकंपरित्यज्यविष्णुलोकंसगच्छति ॥ मोहमायाप
रित्यक्तोदम्भतृष्णाविवर्जितः ॥ १४ ॥ एतत्स्तोत्रंपठेद्दिव्यंपरंनिर्वाणमाप्नुयात् ॥ तेधन्याःसन्तिभूलोकेयेविप्रावैष्णवाःस्मृताः ॥ १५ ॥ स्वात्मावे
तारितस्तैस्तुसंकुलंनात्रसंशयः ॥ तेवैधन्यतमालोकेनारायणपरायणाः ॥ तैर्भक्तिश्चसदाकार्यातेवैभागवतानराः ॥ १६ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्च
प० उत्तर० उमापतिनारदसंवादेऽपामार्जनमहिमानामैकोनाशीतितमोऽध्यायः ॥७९॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥ अहोविष्णोश्चमाहात्म्यंवदविश्वेश्वरप्रभो॥
यन्माहात्म्यंपुनःश्रुत्वानभवेजायतेक्वचित् ॥ १ ॥ महादेवउवाच ॥ शृणुसुन्दरिवक्ष्यामिविष्णोर्माहात्म्यमुत्तमम् ॥ श्रुत्वातुलभतेपुण्यंह्यन्ते
मोक्षमवाप्नुयात् ॥ २ ॥ देवव्रतंमहाप्राज्ञंध्यानयोगपरायणम् ॥ आश्रयंसर्वशास्त्राणांयतेन्द्रियमकल्मषम् ॥ ३ ॥ अप्रधृष्यंमहाभागं

देवैरपिसवासवैः ॥ सत्यसन्धंजितक्रोधंसमत्वेपरिनिष्ठितम् ॥४॥ नारायणेजगन्नाथेशरण्येभक्तवत्सले ॥ परांनिष्ठामनुप्राप्तंवाङ्मनःकायकर्मभिः ॥
॥ ५ ॥ गुणानामाश्रयंशान्तंभीष्मंकुरुपितामहम् ॥ प्रणम्यशिरसाभूमौपप्रच्छेदंयुधिष्ठिरः ॥ ६ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ केचिदाहुःपरंधर्मंकेचिदाहुः
परंधनम् ॥ केचिद्दानंप्रशंसन्तिसमुदायंतथापरे ॥ ७ ॥ साङ्ख्यंकेचित्प्रशंसन्तियोगमन्येतथापरम् ॥ केचिज्ज्ञानंप्रशंसन्तिकेचिदाहुःपरंश्रुतम्॥
॥ ८ ॥ सम्यग्ध्यानंपरंकेचित्केचिद्वैराग्यमुत्तमम् ॥ अग्निष्टोमादिकंकर्मतथाकेचित्परंविदुः ॥ ९ ॥ आत्मज्ञानंपरंकेचित्समलोष्टाश्मकाञ्चनाः ॥
यमांश्चनियमांश्चैवकेचित्प्रोचुर्मनीषिणः ॥१०॥ कारुण्यंचपरंकेचिदहिंसांचतपस्विनः ॥ शौचंकेचित्परंप्राहुःकेचिद्देवार्चनंनराः ॥११॥व्यामोहंचात्र
गच्छन्तिव्यामुग्धाःपापकर्मभिः ॥ यदेतेषुपरंकृत्यमनुष्ठेयंमहात्मभिः ॥ वक्तुमर्हसिधर्मज्ञसर्वशास्त्रभृतांवर॥१२॥महादेवउवाच॥भूलोकेयाकथाजाता
भीष्मीयौधिष्ठिरीसति॥तामहंसंप्रवक्ष्यामिलोकानांचहितायवै॥ एतान्प्रश्नांस्तदाश्रुत्वाप्राहभीष्मोयुधिष्ठिरम्॥१३॥भीष्मउवाच॥श्रूयतामिदमत्यन्तं
गूढंसंसारमोचनम्॥श्रोतव्यंयत्त्वयासम्यग्ज्ञातव्यंधर्मनन्दन ॥१४॥ अत्रैवोदाहरन्तीमंपुण्यंचैवंपुरातनम्॥ पुण्डरीकस्यसंवादंमहर्षेर्नारदस्यच॥१५॥
ब्राह्मणःश्रुतिसंपन्नःपुण्डरीकोमहामतिः ॥ आश्रमेप्रथमेतिष्ठन्गुरूणांवशगःसदा॥१६॥जितेन्द्रियोजितक्रोधःसन्ध्योपासनतत्परः ॥ वेदवेदाङ्गनिपुणः
शास्त्रेषुचविचक्षणः॥१७॥समिद्भिःसाधुहव्येनसायंप्रातर्हुतानलः ॥ ध्यात्वाजगत्पतिंविष्णुंसम्यगाराधयद्विभुम्॥१८॥तपःस्वाध्यायनिरतःसाक्षाद्ब्रह्म
सुतोयथा ॥ उदकेन्धनपुष्पाद्यैरसकृत्पूजयन्गुरुम् ॥१९॥ मातापित्रोश्चशुश्रूषुर्भिक्षाहारीविमत्सरः ॥ ब्रह्मविद्यामधीयानःप्राणायामपरायणः ॥२०॥
तस्यसर्वात्मभूतस्यसंसारेनिःस्पृहस्यच ॥ सद्भूतमनोबुद्धिरासीत्संसारार्णवतारिणी ॥ २१ ॥ मातरंपितरंचैवभ्रातॄनथसुहृज्जनान् ॥ मित्राणिमातुलां
श्चैवसर्वान्सम्बन्धिबान्धवान् ॥२२॥धनधान्यसमृद्धंचग्रहंवंशक्रमागतम् ॥ क्षेत्राणिसुमहार्हाणिसर्वसस्योद्भवानिच॥२३॥परित्यज्यमहासत्त्वस्तृणा
नीवमहासुखी ॥ विचचारमहींरम्यांशाकमूलफलाशनः ॥ २४ ॥ गङ्गांचयमुनांचैवगोमतीमथगण्डिकाम् ॥ शतद्रुंचपयोष्णींचसरयूंचसरस्व
तीम् ॥२५॥ प्रयागंनर्मदांचैवशोणंचैवमहानदम् ॥ प्रभासंविन्ध्यतीर्थानिहिमवत्प्रभवाणिच ॥२६॥ आश्रमेषुचयानिस्युर्नैमिषपुष्करादिषु ॥ कुरु
क्षेत्रेमथयानिस्युस्तथागोवर्धनादिषु ॥ २७ ॥ अन्यानिसुमहातेजास्तीर्थानिसुसमाहितः ॥ विचचारमहायोगीयथाकालेयथाविधि ॥ २८ ॥
कदाचिदात्मवान्धीरःशालग्रामंतपोधनः ॥ पुण्डरीकोमहाभागःपूर्वकर्मवशानुगः ॥ २९ ॥ संसेव्यमानंमुनिभिस्तत्त्वविद्भिस्तपोधनैः ॥ मुनीनामा
स्पदंरम्यंपुराणेष्वपिविश्रुतम् ॥ ३० ॥ भूषितंचैव चक्राद्यैश्चक्राङ्कितशिलातलम् ॥ रम्यंविविक्तविस्तीर्णंसदाविष्णुप्रसादकम् ॥ ३१ ॥ किंचचक्राङ्कि

तास्तत्रप्राणिनःपुण्यदर्शनाः ॥ विचरन्तियथाकामंपुण्यतीर्थप्रदर्शिनः ॥ ३२ ॥ तस्मिन्क्षेत्रेमहापुण्येशालग्रामेमहामतिः ॥ स्नात्वादेवह्रदेतीर्थेसर
स्वत्यांचसुव्रतः ॥ ३३ ॥ जातिस्मर्यांचक्रकुण्डेचक्रनद्याश्रितेषुच ॥ तथान्यान्यपितीर्थानितस्मिन्नेवचचारसः ॥ ३४ ॥ ततःक्षेत्रप्रभावेणतीर्थानां
चैवतेजसा॥ मनःप्रसादमभजत्तस्मिन्नेवमहामनाः ॥३५॥ सोऽपितीर्थविशुद्धात्मापुण्डरीकस्तपोधनः ॥ तत्रैववसतिंचक्रेध्यानयोगपरायणः ॥३६॥
तत्रैवसिद्धिमाकाङ्क्षन्नाराध्यगरुडध्वजम् ॥ शास्त्रोक्तेनविधानेनभक्त्यापरमयापुनः॥३७॥ उवासचिरमेकाकीनिर्द्वन्द्वःसजितेन्द्रियः ॥ शाकमूलफल
हारःसंतुष्टःसमदर्शनः ॥३८॥ यमैश्चनियमैश्चैवतथैवासनवन्धनैः ॥ प्राणायामैश्चतीर्थैश्चप्रत्याहारैश्चसन्ततैः ॥३९॥ धारणाभिस्तथाध्यानैःसमाधि
भिरतन्द्रितः ॥ योगाभ्याससंसदासम्यक्चक्रेविगतकिल्विपः ॥ ४० ॥ वैदिकैश्चाङ्गिकैश्चैवतथापौराणिकैरपि ॥ आराधयतिसर्वेशंततःशुद्धिमवापसः॥
॥ ४१ ॥ रागद्वेषविनिर्मुक्तःस्वधर्मइवरूपवान् ॥ आराधयामासदेवंतद्गतेनान्तरात्मना ॥ ४२ ॥ तुतोषभगवान्विष्णुःपुण्डरीकायतेक्षणः ॥
ततःकदाचित्तंदेशंनारदःपरमार्थवित ॥ ४३ ॥ जगामसुमहातेजाःसाक्षादादित्यसन्निभः ॥ तंद्रष्टुकामोभगवान्पुण्डरीकंतपोनिधिम् ॥ ४४ ॥
विष्णुभक्तिपरीतात्मावैष्णवानांहितिरतः ॥ सदृष्ट्वानारदंप्राप्तंतेजोमण्डलमण्डितम् ॥ ४५ ॥ महामतिर्महोदारःसर्ववेदैकभाजनम् ॥
प्राञ्जलिःप्रणतोभूत्वाप्रहृष्टेनान्तरात्मना ॥ ४६ ॥ अर्घंदत्त्वाविधानेनप्रणाममकरोत्पुनः ॥ कोऽयमत्यद्भुताकारस्तेजस्वीहृद्यवेषधृत् ॥ ४७ ॥
आतोद्यहस्तःसुमुखोजयमण्डलमण्डितः ॥ विवस्वानथवावह्निरिन्द्रोवरुणएववा ॥ ४८ ॥ इतिसंचिन्तयन्स्थित्वाजगादपरमद्युतिम् ॥
॥ ४९ ॥ पुण्डरीकउवाच ॥ कोभवानिहसंप्राप्तःकुतोवापरमद्युतिः ॥ त्वद्दर्शनंहिभगवन्प्रायेणभुविदुर्लभम् ॥ ५० ॥ नैवदृष्टः
पुमान्कोऽपिमयातवसमःप्रभो ॥ वक्तुमर्हस्यशेषेणयत्प्रदिष्टंमयानघ ॥ ५१ ॥ नारदउवाच ॥ नारदोऽहमनुप्राप्तस्त्वद्दर्शनकुतूहलात् ॥ दुर्दर्शोभगव
द्भक्तस्त्वादृशःसततंद्विज ॥५२॥ स्मृतःसंतोपितोवापिपूजितोवाद्विजोत्तम ॥ पुनातिभगवद्भक्तश्चाण्डालोऽपियदृच्छया ॥५३॥ दासोऽहंवासुदेवस्य
देवदेवस्यशार्ङ्गिणः ॥ शङ्खचक्रगदापाणेस्त्रैलोक्यस्यैकचक्षुषः॥५४॥इत्युक्तोनारदेनासौभक्तिपर्याकुलात्मना ॥ प्रोवाचमधुरंविप्रंतद्दर्शनसुविस्मितः ॥
॥५५॥ पुण्डरीकउवाच ॥ धन्योऽहंदेहिनांमध्येसुपूज्योऽहंसुरैरपि ॥ कृतार्थाःपितरोमेऽद्यसम्प्राप्तंजन्मनःफलम् ॥ ५६ ॥ अनुगृह्णीष्वदेवर्षेत्वद्भक्तस्य
विशेषतः ॥ तंकरिष्याम्यहंविद्वन्भ्राम्यमाणःस्वकर्मभिः ॥५७॥ कर्तव्यंपरमंगुह्यमुपदेष्टुंत्वमर्हसि ॥ त्वंगतिःसर्वभूतानांवैष्णवानांविशेषतः ॥ ५८ ॥
नारदउवाच ॥ अनेकानीदृशास्त्राणिकर्माणिचतथाद्विज ॥ धर्मवृन्दंबहुविधंतथैवभुविमानव ॥ ५९ ॥ वैलक्षण्यंचजगतस्तस्मादेवद्विजोत्तम ॥

अन्यथासर्वंसत्त्वानांसुखंषादुःखमेवच ॥ ६० ॥ विज्ञानमात्रंक्षणिकंनिरात्मकमिदंजगत् ॥ इतिकैश्चित्परिज्ञातंबाह्यार्थनिरपेक्षकम् ॥६१॥ अव्यक्ता
ज्जायतेनित्यंनित्यान्नित्यमिदंजगत् ॥ इत्येवंप्राहुरपरेतत्रैवलयमेतिच ॥ ६२ ॥ आत्मानोबहवःप्रोक्तानित्याःसर्वगतास्तथा ॥ अन्यमतिमतांश्रेष्ठा
स्तत्त्वालोकनतत्पराः ॥ ६३ ॥ यावच्छरीरमात्मानंप्रतिपन्नास्तथापरे ॥ हस्तिकीटादिदेहेऽपिमहान्तमण्डमेवच ॥ ६४ ॥ यथाऽद्यजगतोवृत्तिस्तथा
कालान्तरेष्वपि ॥ प्रवाहोनित्यमेवैषकःकर्त्तेतिचकेचन ॥ ६५ ॥ यद्यत्प्रत्यक्षविषयंतस्मादन्यन्नविद्यते ॥ कुतःस्वर्गादयःसन्तीत्यन्यंवि
जितमानसाः ॥ ६६ ॥ निरीश्वरमिदंप्राहुःसेश्वरंचतथापरे ॥ अत्यन्तभिन्नमतयःपरमार्थपराङ्मुखाः ॥ ६७ ॥ एवमन्येऽपिकुहकायथा
मतियथाश्रुतम् ॥ वदन्तिविविधैर्भेदैःस्वयुक्तिस्थितिकारकाः ॥ ६८ ॥ तर्केष्ववहितोभूत्वाकथयामितपोधन ॥ परमार्थमिमंपुण्यंघोरं
संसारनाशनम् ॥ ६९ ॥ तन्मूलमनुजानन्तिततोदेवादयोनराः ॥ प्रमाणेनोपलभ्यन्तेनप्रमाणंविमोहितैः ॥ ७० ॥ अनागतमतीतंचविप्र
कृष्टमतीवयत् ॥ नगृहीतंयथाशक्त्यावर्त्तमानार्थनिष्ठितम् ॥ ७१ ॥ आगमोमुनिभिःप्रोक्तःपूर्वरूपक्रमागतः ॥ प्रमाणंसतुविज्ञेयःपरमार्थ
प्रसाधकः ॥ ७२ ॥ यदभ्यासबलाज्ज्ञानंरागद्वेषमलापहम् ॥ उत्पद्यतेद्विजश्रेष्ठसोऽयमागमसंज्ञकः ॥ ७३ ॥ फलंकर्मचयत्तत्त्वंविज्ञानंदर्शनं
विभुम् ॥ जात्यादिकल्पनाहीनंद्वितीयागमलक्षणम् ॥ ७४ ॥ आत्मसंवेदनंनित्यंसनातनमतीन्द्रियम् ॥ चिन्मात्रममृतंज्ञेयमनन्तमजमव्य
यम् ॥ ७५ ॥ व्यक्ताव्यक्तस्वरूपेणव्यक्तस्थितमनञ्जनम् ॥ व्याप्ताविष्णुरितिख्यातंख्यातभिन्नमवस्थितम् ॥ ७६ ॥ योगिध्येयमवि
ज्ञेयंपरमार्थपराङ्मुखैः ॥ लक्ष्यतेबुद्धिभिर्भिन्नमपिभिन्नंनचात्मनि ॥ ७७ ॥ शृणुष्वावहितस्तातकथयामितवानघ ॥ यत्प्रोक्तंब्रह्मणापूर्वं
पृच्छतोममसुव्रत ॥ ७८ ॥ कदाचिद्ब्रह्मलोकस्थंब्रह्माणंचपितामहम् ॥ प्रणिपत्ययथान्यायमपृच्छमजमव्ययम् ॥ ७९ ॥ किमुज्ञानंपरं
प्रोक्तंकश्चयोगःपरोमतः ॥ एतन्मेतत्त्वतोब्रह्मन्समाचक्ष्वपितामह ॥ ८० ॥ ब्रह्मोवाच ॥ शृणुष्वावहितस्तातज्ञानयोगमनुत्तमम् ॥ अल्प
ग्रन्थंप्रभूतार्थमदुःखोपासनक्रियम् ॥ ८१ ॥ यःपरम्परयाप्रोक्तःपुरुषःपञ्चविंशकः ॥ सएवसर्वभूतात्मातेनइत्यभिधीयते ॥ ८२ ॥ नारायणो
जगद्धामपरमात्मासनातनः ॥ जगतःसृष्टिसंहारपरिपालनतत्परः ॥ ८३ ॥ त्रयाणामात्मनांचैकोदेवदेवःसनातनः ॥ आराध्यःसर्वदाब्रह्मन्पुरुषेण
हितैषिणा ॥ ८४ ॥ निस्स्पृहानित्यसन्तुष्टाज्ञानिनस्तेजितेन्द्रियाः ॥ निर्ममानिरहङ्कारारागद्वेषविवर्जिताः ॥ ८५ ॥ अक्षयंयान्तितेशान्तास्स
र्वसङ्गविवर्जिताः ॥ ध्यानयोगपराब्रह्मंस्तेपश्यन्तिजगत्पतिम् ॥ ८६ ॥ यथाजगदवस्थानंयथाकालान्तरेपुनः ॥ भूतंभव्यंभविष्यंचविप्रकृष्टं

॥ ८२ ॥

तथैवच ॥ ८७ ॥ स्थूलंसूक्ष्मंतथाचान्यत्पश्यन्तिज्ञानचक्षुषा ॥ तच्चित्तास्तद्गतप्राणानारायणपरायणाः ॥८८॥ अन्यथामन्दबुद्धीनांप्रतिभातिदुरा त्मनाम् ॥ कुतर्कज्ञानदुष्टानांविभक्तेन्द्रियवादिनाम् ॥ ८९ ॥ नारदउवाच ॥ श्रूयतामन्यदपिवैकथ्यमानंमयानघ ॥ ब्रह्मणैवपुराप्रोक्तंजगतः कारणात्मना ॥ ९० ॥ देवानामिन्द्रमुख्यानामृषीणांचैवसुव्रत ॥ हितानिकथयामासपृच्छतांकमलासनः ॥ ९१ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ नारायण परोधर्मस्तथालोकाश्चशाश्वताः ॥ नारायणपरायज्ञाःशास्त्राणिविविधानिच ॥ ९२ ॥ वेदाःसाङ्गास्तथाचान्येविष्णुर्विश्वेश्वरोहरिः ॥ पृथि व्यादीनिविबुधाःपञ्चभूतानिसोऽव्ययः ॥ ९३ ॥ सर्वंविष्णुमयंज्ञेयंविबुधैःसकलंजगत् ॥ तथापिमानुषाःपापानजानन्तिविमोहिताः ॥ ९४ ॥ तस्यैवमाययाव्याप्तंचराचरमिदंजगत् ॥ तन्मनास्तद्गतप्राणोजानातिपरमार्थवित् ॥ ९५ ॥ ईश्वरःसर्वभूतानांविष्णुस्त्रैलोक्यपालकः ॥ तस्मिन्नेतज्जगत्सर्वंतिष्ठतिप्रभवत्यपि ॥ ९६ ॥ जगत्संहरतेरुद्रःपालनेविष्णुरुच्यते ॥ उत्पत्तौचाहमेवात्रतथान्येलोकपालकाः ॥ ९७ ॥ सर्वाधारोनिराधारःसकलोनिष्कलस्तथा ॥ अणुर्महांस्तथाप्यन्यत्तस्माच्चपरतःपरः ॥ ९८ ॥ तमेवशरणंयातसर्वसंहारकारकम् ॥ सपिता जनितास्माकंकीर्तितोमधुसूदनः ॥ ९९ ॥ एवमुक्ताःसुराःसर्वेब्रह्मणापद्मयोनिना ॥ प्रणेमुःसर्वलोकेशंदेवंविष्णुंजनार्दनम् ॥ १०० ॥ तस्मा त्त्वमपिविप्रर्षेनारायणपरोभव ॥ तदन्यःकोमहोदारःप्रार्थितंदातुमर्हति ॥ १ ॥ पितरंमातरंचैवतमेवपुरुषोत्तमम् ॥ परिगृह्णीष्वलोकेशंदेवदेवंजग त्पतिम् ॥ २ ॥ अग्निकार्येणभैक्षेणतपसाध्ययनेनवै ॥ तोषयेद्देवदेवेशंगुरुंनित्यमतन्द्रितः ॥ ३ ॥ स्वर्गेऽक्षयंतथाभोगमनुष्ठेयंतथैवच ॥ परिगृह्णीष्व विप्रर्षेतमेवपुरुषोत्तमम् ॥४॥ किंतैस्तुमन्त्रैर्बहुभिःकिंतैस्तुबहुभिर्व्रतैः ॥ ॐनमोनारायणायेतिमंन्त्रःसर्वार्थसाधकः ॥ ५ ॥ चीरवासाजटीविप्रदण्डीमु ण्डितएववा ॥ विभूषितोवाविप्रेन्द्रनलिङ्गंधर्मकारणम् ॥६॥ येनृशंसादुरात्मानःपापाचारपराःसदा ॥ तेऽपियान्तिपरंस्थानंनारायणपरायणाः ॥७॥ लिप्यन्तेनचपापौघैर्वैष्णवावीतकिल्बिषाः ॥ पुनन्तिसकलंलोकमहिंसाजितमानसाः ॥ ८ ॥ क्षत्रबन्धुरितिख्यातोराजाप्राणिविहिंसकः ॥ प्राप्तवान्परमंधामवैष्णवंकेशवाश्रयात् ॥ ९ ॥ अम्बरीषोमहासत्त्वोराजापरमतत्त्ववित् ॥ हृषीकेशंसमाराध्यवैष्णवंपदमाप्तवान् ॥ ११० ॥ अन्येब्रह्मर्षयःशान्ताबहवःसंशितव्रताः ॥ ध्यात्वाचपरमात्मानंसंसिद्धिंपरमांगताः ॥ ११ ॥ प्रह्लादःपरमाह्लादःपुरानारायणं हरिम् ॥ सेविताऽभ्यर्चिताध्यातातेनैवपरिरक्षितः ॥ १२ ॥ भरतोनामतेजस्वीराजापरमधार्मिकः ॥ उपास्यैनंचिरंकालंपरांमुक्तिमवा प्तवान् ॥ १३ ॥ ब्रह्मचारीगृहस्थोवावानप्रस्थोऽथभिक्षुकः ॥ केशवाराधनंहित्वानैवयातिपरांगतिम् ॥ १४ ॥ जन्मान्तरसहस्रेषुयस्यस्या

न्मतिरीदृशी ॥ दासोऽहंविष्णुभक्तानामितिसर्वार्थसाधकः ॥ १५ ॥ सयातिविष्णुसालोक्यंपुरुषोनात्रसंशयः ॥ किंपुनस्तद्गतप्राणाःपुरुषाःसंशित
व्रताः ॥ १६ ॥ अनन्यमानसैर्नित्यंध्यातव्यस्तत्त्वचिन्तकैः ॥ नारायणोजगद्व्यापीपरमात्मासनातनः ॥ १७ ॥ भीष्मउवाच ॥ इत्येवमुक्त्वा
देवर्षिस्तत्रैवान्तरधीयत ॥ परोपकारनिरतोनारदःपरमार्थवित् ॥ १८ ॥ पुण्डरीकोऽपिधर्मात्मानारायणपरायणः ॥ ॐनमोनारायणायेति
मन्त्रमष्टाक्षरंजपन् ॥ १९ ॥ प्रसीदममविश्वात्मन्नितिवाचंवदन्सदा ॥ हृत्पुण्डरीकेगोविंदंप्रतिष्ठाप्यामृतात्मकम् ॥ १२० ॥ तपस्वीविमले
सौम्येशालग्रामेतपोधनः ॥ उवासचिरमेकाकीनिर्द्वन्द्वोनिष्परिग्रहः ॥ २१ ॥ स्वप्नेऽपिकेशवान्नान्यत्पश्यतीतिमहामतिः ॥ निद्रापिनैव
तस्यासीत्पुरुषार्थविरोधिनी ॥ २२ ॥ तपसाब्रह्मचर्येणशौचेनचविशेषतः ॥ जन्मजन्मान्तरारूढेसंस्कारेचयथातथा ॥ २३ ॥
प्रसादाद्देवदेवस्यसर्वलोकस्यसाक्षिणः ॥ अवापपरमांसिद्धिंवैष्णवींवीतकिल्बिषः ॥ २४ ॥ शङ्खचक्रगदापाणिंपीतवाससमच्युतम् ॥
श्यामलंपुण्डरीकाक्षंसददर्शसदाकृतिम् ॥ २५ ॥ सिंहाव्याघ्रास्तथाचान्येमृगाःप्राणिविहिंसकाः ॥ विरोधंसहजंहित्वासमेतास्तस्यसंनिधौ ॥
॥ २६ ॥ विचरन्तियथाकामंप्रसन्नेन्द्रियवृत्तयः ॥ परस्परहितंरम्यंसंप्राप्तंपाण्डुनन्दन ॥ २७ ॥ तथाप्रसन्नंलिलंसरसांसरितामपि ॥
ऋतवःसुप्रसन्नाश्चविमलेन्द्रियसंयुताः ॥ २८ ॥ मारुताश्चसुखस्पर्शावृक्षाःपुष्पफलान्विताः ॥ आनुकूल्यंययुःसर्वेपदार्थास्तस्यधीमतः ॥ २९ ॥
प्रसन्नमभवत्तस्मैप्रसन्नंसचराचरम् ॥ प्रसन्नेदेवदेवेशेगोविन्देभक्तवत्सले ॥ १३० ॥ ततःकदाचिद्भगवान्पुण्डरीकस्यधीमतः ॥ आवि
रासीज्जगन्नाथःपुण्डरीकायतेक्षणः ॥ ३१ ॥ शङ्खचक्रगदापाणिःपीतवासाःसमुज्ज्वलः ॥ पुण्डरीकविशालाक्षश्चन्द्रबिम्बनिभाननः ॥३२॥
कङ्कणीकुण्डलीहारीकेयूरीकटिसूत्रवान् ॥ श्रीवत्साङ्कःपीतवासाःकौस्तुभेनविभूषितः ॥ ३३ ॥ वनमालापरीताङ्गःस्फुरन्मुकुटकुण्डलः ॥
स्फुरताब्रह्मसूत्रेणमुक्तादामविलम्बिना॥३४॥विराजमानोदेवेशश्चामरव्यजनादिभिः ॥ देवैःसिद्धैःसदेवेन्द्रैर्गन्धर्वैर्मुनिभिर्वरैः ॥३५॥ यक्षैर्नागवरैश्चैव
सेव्यमानोऽप्सरोगणैः ॥ तंदृष्ट्वादेवदेवेशंपुण्डरीकोऽनघःस्वयम् ॥ ३६ ॥ ततोबुद्ध्वामहात्मानंतुष्टावचजनार्दनम् ॥ प्राञ्जलिःप्रणतोभूत्वाप्रहृष्टेना
न्तरात्मना ॥ ३७ ॥ पुण्डरीकउवाच ॥ नमोऽस्तुविष्णवेतुभ्यंसर्वलोकैकचक्षुषे ॥ निरञ्जनायनित्यायनिर्गुणायमहात्मने ॥ ३८ ॥ त्वमीशः
सर्वभूतानांतथैवचनिरीश्वरः ॥ तथाभयार्तिनाशायगोविन्दगरुडध्वज ॥ ३९ ॥ अनुग्रहेणभूतानामनेकाकारधारिणे ॥ त्वयिसर्वमिदं
प्राद्रुस्त्वन्मयंचैवकेवलम् ॥ १४० ॥ त्वमस्माज्जगतोऽभिन्नोनिर्मितंचजगत्त्वया ॥ नमोऽस्तुनाभिप्रसवनलिनायनमोनमः ॥४१ ॥ नमःसमस्तवेदा

न्तविश्रुतात्मविभूतये ॥ त्वमेवसर्वदेवेशकारणंकैटभार्दन ॥४२॥ प्रसीदहृदयावासशङ्खचक्रगदाधर ॥ नमःसमस्तभूतानामादिभूतायभूभृते ॥४३॥
अनेकरूपरूपायविष्णवेप्रभविष्णवे ॥ यस्यब्रह्मादयोदेवानविदन्तिसुरेश्वराः ॥४४॥ महिमानंतपोमेयंतस्मैतुभ्यंनमाम्यहम् ॥ वाचामगोचरोयस्य
महिमातवनाप्यते ॥ ४५ ॥ जात्यादिभिरसंस्पृष्टःसदाध्येयोऽसितत्त्वतः ॥ तथाविभेदरूपेणभक्तानामनुकम्पया ॥ मत्स्यकूर्मादिरूपेणदृश्यसे
पुरुषोत्तम ॥ ४६ ॥ भीष्मउवाच ॥ पुण्डरीकोजगन्नाथंस्तुत्वैवंपुरुषोत्तमम् ॥ तमेवालोकयद्धीरचिरप्रार्थितदर्शनम् ॥ ४७ ॥ तमाहभगवान्विष्णुः
पद्मनाभस्त्रिविक्रमः ॥ पुण्डरीकंमहाभागंतथागम्भीरयागिरा ॥ ४८ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ प्रीतोऽस्मिवत्सभद्रंतपुण्डरीकमहामते ॥ वरंवृणीष्व
दास्यामियत्तेमनसिवर्त्तते ॥ ४९ ॥ एतच्छ्रुत्वातुवचनंदेवदेवस्यभाषितम् ॥ एवंविज्ञापयामासपुण्डरीकोमहामतिः ॥ १५० ॥ पुण्डरीकउवाच॥
क्वाहमत्यन्तदुर्बुद्धिःक्वभवन्तोहितैषिणः ॥ यद्धितंममदेवेशतदाज्ञापयमाधव॥५१॥एवमुक्तःसभगवान्सुप्रीतश्चततोऽब्रवीत् ॥ पुण्डरीकंमहाभागंकृता
ञ्जलिमुपस्थितम् ॥ ५२ ॥ आगच्छकुशलंतेऽस्तुमयैवसहसुव्रत ॥ उपकारीचनित्यात्मामयात्वंसर्वदासह ॥ ५३ ॥ भीष्मउवाच ॥ एवमुक्तव
तिप्रीत्याश्रीधरेभक्तवत्सले ॥ दिविदुन्दुभयोनेदुःपुष्पवर्षंपपातह॥५४॥ब्रह्मादयस्तथादेवाःसाधुसाध्वितिचाब्रुवन् ॥ जगुःसिद्धाश्चगन्धर्वाःकिन्नराश्च
विशेषतः ॥ ५५ ॥ तत्रैवतमुपादायदेवदेवोजगत्पतिः ॥ जगामगरुडारूढःसर्वलोकनमस्कृतः ॥५६॥ तस्मात्त्वमपिराजेन्द्रविष्णुभक्तिसमन्वितः ॥
तच्चित्तस्तद्गतप्राणस्तद्भक्तानांहितेरतः ॥ ५७ ॥ अर्चयित्वायथायोग्यंभजस्वपुरुषोत्तमम् ॥ शृणुष्वतत्कथांपुण्यांसर्वपापप्रणाशिनीम् ॥
॥ ५८ ॥ येनोपायेनराजेन्द्रविष्णुभक्तिसमन्वितः ॥ प्रीतोभवतिविश्वात्मातत्कुरुष्वसुविस्तरम् ॥ ५९॥ अश्वमेधशतैरिष्ट्वावाजपेयशतैरपि ॥ प्राप्नुव
न्तिनरानैवनारायणपराङ्मुखाः ॥१६०॥ सकृदुच्चरितंयेनहरिरित्यक्षरद्वयम्॥बद्धःपरिकरस्तेनमोक्षायगमनंप्रति ॥६१॥लाभस्तेषांजयस्तेषांकुतस्तेषां
पराजयः ॥ येषामिन्दीवरश्यामोहृदयस्थोजनार्दनः ॥६२॥ यइदंशृणुयान्नित्यंपठेद्वापिसमाहितः॥सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकंसगच्छति ॥६३ ॥
ईश्वरउवाच ॥ एतद्वैनाममाहात्म्यंश्रुत्वावैनगनन्दिनि ॥ धर्मार्थकाममोक्षास्तुभवन्तिचनसंशयः ॥ ६४ ॥ शुक्लेकुलेऽवतीर्णोयोब्राह्मणोवेदत
त्परः॥वैष्णवोविष्णुरूपोऽसौनान्योविप्रस्तुकर्हिचित्॥६५॥मुखेनामोच्चरन्विष्णोर्हृदयेध्यानतत्परः॥शङ्खचक्रधरोविद्वान्मालांतुलसिजांदधत्॥६६॥
जीवन्मुक्तःसविज्ञेयोभुक्त्वाभोगांस्त्वनेकशः॥ एकविंशतिकुलैःसार्धंविष्णुलोकेसमोदते ॥ ६७ ॥ पुण्डरीकोयथाशक्त्यामुक्तोह्यत्रनसंशयः॥भक्ति
भावेनगोविन्दस्तुष्टिंप्राप्नोतिशाश्वतीम् ॥६८॥कलौवैहरिगीतंतुस्वगृहेवाविशेषतः ॥ सामगानसमंप्रोक्तंदेवार्चनसमाधिषु ॥१६९॥ इतिश्रीपाद्मेमहा

पुराणेपश्चपश्चा०उत्तर ० उमामहेश्वरसंवादेविष्णुमहिमानामाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८० ॥ पार्वत्युवाच ॥ गङ्गायाश्चैवमाहात्म्यंपुनर्वदमहामते ॥
यच्छ्रुत्वामुनयःसर्वेवीतरागाःपुनःपुनः ॥ १ ॥ माहात्म्यंकीदृशंचैवतस्याःसर्वेश्वरप्रभो ॥ उत्पत्तिश्चश्रुतापूर्वंमहिमानश्रुतोमया ॥ त्वमाद्यःसर्व
भूतानांत्वंदेवश्चसनातनः ॥ २ ॥ महादेवउवाच ॥ बृहस्पतिसमंबुद्ध्याशक्रतुल्यपराक्रमम् ॥ शरतल्पगतंभीष्ममृषयोद्रष्टुमाययुः ॥ ३ ॥ अत्रिर्व
सिष्ठश्चभृगुःपुलस्त्यःपुलहःक्रतुः ॥ अङ्गिरागोतमोऽगस्त्यःसुमतिस्त्वायुरात्मवान् ॥ ४ ॥ विश्वामित्रःस्थूलशिराःसर्वज्ञःप्रमथाधिपः ॥ रैभ्योबृहस्प
तिर्व्यासःपावनःकश्यपोध्रुवः ॥ ५ ॥ दुर्वासाजमदग्निश्चमार्कण्डेयोऽथगालवः ॥ उशनाश्चभरद्वाजःक्रतुरास्तीकएवच ॥ ६ ॥ स्थूलाक्षःसर्व
लोकाक्षःकण्वोमेधातिथिःकुशः ॥ नारदःपर्वतश्चैवसुधन्वाच्यवनोद्विजः ॥ ७ ॥ मतिभूर्भुवनोधौम्यःशतानन्दोऽकृतव्रणः ॥ जामदग्न्योऽथरामश्च
ऋचीकश्चैवमादयः ॥ ८ ॥ तान्प्रणम्ययथान्यायंधर्मपुत्रःसहानुजः ॥ पूजयामासविधिवज्जगत्पूज्यान्सुतेजसः ॥ ९ ॥ तेपूजितामहात्मानःसुखासीना
स्तपोधनाः ॥ भीष्माश्रिताःकथाश्चक्रुर्दिव्यधर्माश्रितास्तथा ॥ १० ॥ कथान्तेतुततस्तेषामृषीणांभावितात्मनाम् ॥ प्रणम्यशिरसाभीष्मंपप्रच्छेदं
युधिष्ठिरः ॥११॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ केदेशास्तुमहापुण्याःकेशैलाःकेऽपिचाश्रमाः ॥ सेव्याधर्मार्थिभिर्नित्यंतन्मेब्रूहिपितामह॥१२॥भीष्मउवाच ॥
अत्रैवोदाहरन्तीममितिहासंनरोत्तम ॥ शिलोञ्छवृत्तेःसंवादंसिद्धस्यचयुधिष्ठिर॥१३॥कश्चित्सिद्धःपरिक्रम्यसमस्तांपृथिवीमिमाम्॥उञ्छवृत्तेःशिबेराज
न्गृहंप्राप्तोमहात्मनः ॥ १४ ॥ आत्मविद्यासुतत्त्वज्ञःसर्वदासजितेन्द्रियः ॥ रागद्वेषपरित्यक्तःकुशलोज्ञानकर्मसु ॥ १५ ॥ वैष्णवेषुसदाश्रेष्ठोविष्णुधर्म
परायणः ॥ अनिन्दकोवैष्णवानांसदाधर्मपरायणः ॥ १६ ॥ योगाभ्यासरतोनित्यंशङ्खचक्रविधारकः ॥ त्रिकालपूजातत्त्वज्ञःश्रीकण्ठेऽनुरतः
सदा ॥१७॥ वेदविद्यासुनिपुणोधर्माधर्मविचारकः॥वेदपाठव्रतोनित्यंनित्यंचातिथिपूजकः ॥१८॥ सतीर्थमतियुक्तस्तुशिलोञ्छेषुस्थितःसदा ॥ चतु
र्वेदेषुयद्ध्यानंगीतंयद्यत्स्वयम्भुवा ॥१९॥ तत्सर्वंसचजानातिद्विजोविष्णुस्वरूपधृत् ॥ नानाधर्मार्थविशदोह्यव्ययेष्टमतिःसदा ॥ २० ॥ एकस्मिन्नेव
कालेतुगतोऽसौवैशिबेर्गृहम्॥ तंदृष्ट्वाविधिवच्चैवकृत्वातिथ्यंमहामनाः ॥२१॥ शिबिःपप्रच्छतंसिद्धंदेशानांहितकारणम् ॥२२ ॥ उञ्छवृत्तिरुवाच ॥
केदेशाःकेजनपदाःकेशैलाःकेऽपिचाश्रमाः ॥ पुण्याद्विजवरप्रीत्यामह्यंनिर्देष्टुमर्हसि ॥ २३ ॥ सिद्धउवाच ॥ तेदेशास्तेजनपदास्तेशैलास्तेऽपि
चाश्रमाः ॥ पुण्यास्त्रिपथगायेषांमध्येनित्यंसरिद्वरा ॥ २४ ॥ तपसाब्रह्मचर्येणयज्ञैस्त्यागेनवापुनः ॥ गतिंतांनलभेज्जन्तुर्गङ्गासंसेव्ययांलभेत् ॥
॥ २५ ॥ स्नातानांतत्रपयसिगाङ्गेयेनियतात्मनाम् ॥ तुष्टिर्भवतियापुंसांनसाक्रतुशतैरपि ॥२६॥ अपत्हृत्यतमस्तीव्रंयथाभात्युदयेरविः ॥ तथा

पहत्यपाप्मानंभातिगङ्गाजलाप्लुतः ॥ २७ ॥ अग्निंप्राप्ययथाविप्रतूलराशिर्विनश्यति ॥ तथागङ्गावगाहश्चसर्वंपापंव्यपोहति ॥ २८॥ यस्तुसूर्यांशुसंतप्तंगाङ्गेयंसलिलंपिबेत् ॥ सद्योनीहारनिर्मुक्तःपावकाद्धिविशिष्यते ॥ २९ ॥ चान्द्रायणसहस्रंतुचरेद्योनियतःपुमान् ॥ संप्लुतश्चापिगङ्गायांयोनरःसविशिष्यते ॥ ३० ॥ लम्बेताधःशिरायस्तुवर्षाणामयुतंनरः ॥ मासमेकंतुगङ्गाम्भःसेवतेयोनरोत्तमः ॥ ३१ ॥ ब्रह्महत्याविनिर्मुक्तोयातिविष्णोरनामयम् ॥ इयंवेणीसमापुण्यापवित्रापापनाशिनी ॥ ३२ ॥ यस्याःस्मरणमात्रेणबालहामुच्यतेक्षणात् ॥ सप्रयागस्तीर्थराजोवैष्णवानांहिदुर्लभः ॥ ३३ ॥ स्नात्वायत्रनरश्रेष्ठवैकुण्ठंसत्वरंव्रजेत् ॥ प्रियाप्रियेनजानातिधर्माधर्मौनविन्दति ॥ ३४ ॥ स्नात्वाचैवतुगङ्गायांमहापापात्प्रमुच्यते ॥ ३५ ॥ गङ्गागङ्गेतियोब्रूयाद्योजनानांशतैरपि ॥ मुच्यतेसर्वपापेभ्योविष्णुलोकंसगच्छति ॥ ३६ ॥ ब्रह्महाचैवगोघ्नोवासुरापीबालघातकः ॥ मुच्यतेसर्वपापेभ्योदिवंयातिचसत्वरम् ॥३७॥ दर्शनंमाधवस्याथवटस्यदर्शनंतथा ॥ वेण्यांस्नानंप्रकुर्वाणोवैकुण्ठंप्रतिगच्छति ॥३८॥ उदितेचयथासूर्येविलयंयातिवैतमः ॥ तथैवतस्यांपापानिनश्यन्तिस्नानमात्रतः ॥३९॥ गङ्गाद्वारेकुशावर्तेगंङ्घिकेनीलपर्वते ॥ स्नात्वाकनखलेतीर्थेपुनर्जन्मनविद्यते ॥ ४० ॥ एवंज्ञात्वानरश्रेष्ठोगङ्गास्नायीपुनःपुनः ॥ स्नानमात्रेणभोराजन्मुच्यतेकिल्बिषादतः ॥ ४१ ॥ देवानांप्रवरोविष्णुर्यज्ञानांचाश्वमेधकः ॥ अश्वत्थःसर्ववृक्षाणांनदीभागीरथीसदा ॥ ४२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमापतिनारदसंवादेगङ्गामाहात्म्यंनामैकाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८१ ॥ पार्वत्युवाच ॥ वैष्णवानांलक्षणंचकीदृशंप्रतिपादितम् ॥ महिमाकीदृशश्चैववदविश्वेश्वरप्रभो ॥ १ ॥ महादेवउवाच ॥ विष्णोरयंयतःप्रोक्तोह्यतोवैवैष्णवोमतः ॥ सर्वस्यादिस्तुविज्ञेयोब्रह्मरूपधरस्ततः ॥ २ ॥ यतःसकाशात्संजाताब्राह्मणावेदपारगाः ॥ तेवैष्णवास्तुविज्ञेयानैवान्येतुकदाचन ॥३॥ शौचसत्यक्षान्तियुक्तोरागद्वेषविवर्जितः ॥ वेदविद्याविचारज्ञोयःसवैष्णवउच्यते ॥ ४ ॥ अग्निहोत्ररतोनित्यंनित्यंचातिथिपूजकः ॥ पितृभक्तोमातृभक्तःसवैवैष्णवउच्यते ॥५॥ दयाधर्मेणसंयुक्तस्तथापापपराङ्मुखः ॥ शङ्खचक्राङ्कितोयोवैसवैवैष्णवउच्यते ॥६॥ कण्ठेमालाधरोयस्तुमुखेरामंसदोच्चरेत् ॥ गानंकुर्यात्सदाभक्त्यासनरोवैष्णवःस्मृतः ॥७॥ पुराणेषुरतानित्यंयज्ञेषुचरताःसदा ॥ तेनरावैष्णवाज्ञेयाःसर्वधर्मेषुसंमताः ॥८॥ तेषांनिन्दांप्रकुर्वन्तियेनराःपापकारिणः ॥ तेमृतास्तुकुयोनिंवैगच्छन्तिचपुनःपुनः ॥९॥ गोपालनाम्नींमूर्तिंचयेऽर्चयन्तिद्विजाःसदा ॥ धातुमात्रमयींकृत्वाचतुर्हस्तांसुशोभिताम् ॥१०॥ पूजांकुर्वन्तियेविप्रास्तेज्ञेयाःपुण्यभागिनः ॥ कृत्वापाषाणजांमूर्तिंकृष्णाख्यांरूप

१ 'बिल्वके' इ० पा०

सुन्दरीम्॥ ११॥ पूजांकुर्वन्तियेविप्रास्तेज्ञेयाःपुण्यमूर्त्तयः ॥ शालग्रामशिलायत्रयत्रद्वारवतीशिला ॥१२॥ उभयोःसंगमोयत्रमुक्तिस्तत्रनसंशयः ॥
मूर्तिमन्त्रेणसंस्थाप्यपूजनंक्रियतेयदि ॥१३॥ तदर्चनंकोटिगुणंधर्मकामार्थमोक्षदम् ॥ नवधातत्रवैभक्तिःकर्तव्याचजनार्दने ॥ १४ ॥ अतःपाषाणजा
मूर्तिस्तथाधातुमयीत्वया ॥ तस्यांभक्तैःप्रकर्त्तव्यंध्यानंपूजनमेवच ॥ १५॥ राजोपचारिकींपूजांमूर्तौतत्रप्रकल्पयेत् ॥ सर्वात्मानंस्मरेन्नित्यंभगवन्त
मधोक्षजम् ॥ १६ ॥ दीनानाथैकशरणंलोकानांवृत्तिकारणम् ॥ मूर्त्तौतत्रस्मरेन्नित्यंमहापातकनाशनम् ॥ १७॥ गोपालोऽयंतथाकृष्णोरामोऽयमिति
चब्रुवन् ॥ पूजांकरोतियःसम्यक्सवैभागवतोनरः ॥ १८ ॥ गोकुलेतुयथारूपंधृतंवैकेशवेनतु ॥ तादृग्रूपंप्रकर्त्तव्यंवैष्णवैर्नरसत्तमैः ॥ १९ ॥ आत्म
सतोषणार्थायस्वरूपंकारयेद्बुधः ॥ यतोभक्तिस्तुबहुलाजायतेनात्रसंशयः ॥२०॥ शङ्खचक्रगदादीनिविष्णोश्चैवायुधानिच ॥ तस्यांमूर्तौविशेषेण
कर्त्तव्यानिप्रमाणतः ॥ २१ ॥ चतुर्भुजांद्विनेत्रांचशङ्खचक्रगदाधराम् ॥ पीतवासःपरीधानांशोभमानांगरीयसीम् ॥ २२ ॥ वनमालांदधानां
तांलसद्दिव्यकुण्डलाम् ॥ मुकुटेनसमायुक्तांकौस्तुभोद्भासितांसदा ॥ २३ ॥ सौवर्णिंचाथरौप्यांवाताम्रजांचाथपैत्तलीम् ॥ कारयेत्परयाभक्त्यावैष्णवै
द्विजसत्तमैः ॥२४॥ आगमोक्तैर्वेदमन्त्रैःप्रतिष्ठाप्यविशेषतः ॥पश्चाद्वाअर्चनंकार्यंयथाशास्त्रानुसारतः ॥२५॥ षोडशोपचारैर्मन्त्रैःपूजनंविधिपूर्वकम्॥
विजितेतुजगन्नाथेसर्वेदेवाश्चपूजिताः ॥ २६ ॥ अतोऽनेनप्रकारेणपूजनीयोमहाप्रभुः ॥ अनादिनिधनोदेवःशङ्खचक्रगदाधरः ॥ सर्वं
ददातिसर्वेशोवैष्णवान्पुण्यरूपिणः ॥ २७ ॥ पार्वत्युवाच ॥ केदासावैष्णवाःकेतुकेभक्ताभुविकीर्तिताः ॥ तेषांवैलक्षणंब्रूहियथार्थंवैमहेश्वर ॥ २८ ॥
महादेवउवाच ॥ शूद्राभवन्तिवैदासावैष्णवानारदादयः ॥ प्रह्लादश्चाम्बरीषाद्याभक्तास्तेनगनन्दिनि ॥२९॥ ब्रह्मक्रियारतोनित्यंवेदवेदाङ्गपाठकः ॥
शङ्खचक्राङ्कितोयस्तुसवैवैष्णवउच्यते ॥ ३० ॥ द्विजसेवारतोनित्यंनित्यंविष्णुप्रपूजकः ॥ शृणोतिबहुधाचैवपुराणंवेदसम्मितम् ॥३१॥ सशूद्रोहरि
दासस्तुइत्युक्तोनगनन्दिनि ॥ पञ्चवर्षत्वमाश्रित्यकृताभक्तिरनेकधा ॥३२ ॥ सर्वेभक्तइतिप्रोक्तःसर्वसाधुषुसंमतः ॥ ध्रुवादयस्तेविज्ञेयाअम्बरीषादय
श्चये ॥ ३३ ॥ भक्ताश्चमुनिभिःप्रोक्ताःसर्वकालेषुभामिनि ॥ कलौधन्यतमाःशूद्राविष्णुध्यानपरायणाः ॥ ३४ ॥ इहलोकेसुखंभुक्त्वायान्तिविष्णुं
सनातनम् ॥ शङ्खचक्राङ्कितोयस्तुविष्णुभक्तिप्रकारकः ॥३५॥ चतुर्विधमहोत्साहकर्त्ताचैवविशेषतः ॥ सशूद्रोविष्णुदासस्तुयथादृष्टंयथाश्रुतम् ॥
॥ ३६ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेदासवैष्णवानांमहिमानामद्व्यशीतितमोऽध्यायः ॥ ८२ ॥ पार्वत्युवाच ॥ सर्वेषांचैव
मासानांविधिंब्रूहिमहेश्वर ॥ महोत्सवःप्रकर्त्तव्यःकोविधिस्तत्रसंमतः ॥ १ ॥ कोदेवःपूजनंकस्यमहिमाकीदृशोभवेत् ॥ कस्यांतिथौप्रकर्त्तव्यंतन्मेवद

सुरेश्वर ॥ २ ॥ मासंप्रतिकिमुक्तंचवैष्णवान्पुण्यकर्मणः ॥ धन्याहंकृतकृत्याहंसुभगाहंधरातले ॥ विष्णोःकथांशृणोमीतिदर्शनात्स्पर्शनात्तव ॥ ३ ॥ शिवउवाच ॥ उत्सवानांविधिंब्रूमोमासंप्रतितवानघ ॥ यानाकर्ण्यपुनर्देविगीतवादित्रहर्षिता ॥४॥ तत्रादौचसितपक्षेचैत्रमासेसुशोभने ॥ एकादश्यां विशेषेणदोलारूढंप्रपूजयेत्॥५॥कुर्याद्भक्त्यासदादेविचोत्सवंविधिपूर्वकम् ॥ दोलारुढंप्रपश्यन्तिकृष्णंकलिमलापहम्॥ ६॥अपराधसहस्रैस्तुमुक्तास्ते नगनन्दिनि ॥ तावत्तिष्ठन्तिपापानिकोटिजन्मकृतान्यपि ॥७॥ यावन्नान्दोलयेद्देवंविश्वेशंविश्वनायकम् ॥ कलौवैयेप्रपश्यन्तिदोलारूढंजनार्दनम्॥ ॥८॥ गोघ्नादिकाःप्रमुच्यन्तेकाकथात्वितरेष्वपि ॥ दोलोत्सवंप्रहृष्टास्तुरुद्रेणसहिताःसुराः ॥९॥ कुर्वन्तिप्राङ्गणेनृत्यंगीतवाद्यंचहर्षिताः ॥ ऋषयो गणगन्धर्वारम्भाद्यप्सरसांगणाः ॥ १० ॥ वासुकिप्रमुखानागास्तथादेवाःसुरेश्वराः ॥ दोलायांचसमायान्तिविष्णुदर्शनलालसाः ॥ ॥ ११ ॥ दोलायात्रानिमित्तंतुदोलाह्नेमधुमाधवे ॥ भूतानिसन्तिभूपृष्ठेयेकेचिदेवयोनयः ॥ १२ ॥ समायान्तिमहादेविकृष्णेदोलास्थिते ध्रुवम् ॥ विष्णुंदोलास्थितंदृष्ट्वात्रैलोक्यस्योत्सवोभवेत् ॥ १३ ॥ तस्मात्कार्यशतंत्यक्त्वादोलाहेचोत्सवंकुरु ॥ प्रह्लादस्तुसमायातिविष्णुंदो लाधिरोहणम् ॥ १४ ॥ कुरुतेचमहादेविवरदंतमनुस्मरन् ॥ दोलास्थितस्यकृष्णस्ययेकुर्वन्तिप्रजागरम् ॥ १५ ॥ सर्वपुण्य फलप्राप्तिर्निमेषैकेनजायते ॥ दोलायांसंस्थितंविष्णुंपश्यन्तिमधुमाधवे ॥ १६ ॥ क्रीडन्तिविष्णुनासार्धंदेवदेवेनवन्दिताः ॥ दक्षि णाभिमुखंदेवंदोलारूढंसुरेश्वरि ॥ सकृद्दृष्ट्वातुगोविन्दंमुच्यतेब्रह्महत्यया ॥ १७ ॥ ॐदोलारूढायविद्महेमाधवायचधीमहि ॥ तन्नोदेवः प्रचोदयात् ॥ १८ ॥ इदंगायत्र्यापूजनम् ॥ माधवायगोविन्दायश्रीकण्ठायनमोनमः ॥ पूजनंमन्त्रपूर्वंचकर्तव्यंविधिपूर्वकम् ॥ १९ ॥ गुरवे दक्षिणांदद्याद्यथाशक्त्यासमाहितः ॥ गायन्विष्णोःसदाभक्त्यापरिपूर्णंततोभवेत् ॥ २० ॥ किमन्यद्बहुनोक्तेनंभूयोभूयोवरानने ॥ दोलायां संस्थितोविष्णुःसर्वपापापहारकः ॥ २१ ॥ पूजितोयैर्नरैःसम्यक्सदासर्वंददातिच ॥ यत्रदेवाःसगन्धर्वाःकिन्नराऋषयस्तथा ॥ २२ ॥ आयान्ति बहुधातत्रदोलारूढेनसंशयः ॥ २३ ॥ ॐनमोभगवतेवासुदेवायेतिमन्त्रेणंपूजनंतत्रकारयेत् ॥ षोडशोपचारैःपूजाकर्तव्याविधिपूर्वकम् ॥ धर्मार्थमु ख्यायेकामास्तान्सर्वान्प्राप्नुयुर्ध्रुवम् ॥ २४ ॥ अङ्गन्यासंकरन्यासंन्यासंशारीरकंचयत् ॥ तत्सर्वंतुप्रकर्त्तव्यंमन्त्रेणानेनसुव्रत ॥ २५ ॥ आगमो क्तेनमन्त्रेणकर्त्तव्योहिमहोत्सवः ॥ श्रीलक्ष्म्यासहितंदेवंदोलायांचप्रकल्पयेत् ॥२६॥ देवाग्रेवैष्णवाःस्थाप्यानारदाद्याःसुरर्षयः ॥ विष्वक्सेनादिका भक्ताःस्थाप्यास्तेह्यग्रतःसदा ॥ २७ ॥ पञ्चवाद्वित्रनिर्घोषैःकुर्यादारार्तिकंबुधः ॥ यामेयामेतथादेविपूजनीयःप्रयत्नतः ॥ २८ ॥ नालिकेरैस्तथा

शुभ्रैःकदलैर्वातथापुनः ॥ अर्घंदद्यात्ततोदेविपूजनीयःप्रयत्नतः ॥ २९ ॥ देवदेवजगन्नाथशङ्खचक्रगदाधर ॥ अर्घंगृहाणमेदेवकृपांकुरुममोपरि ॥
॥ ३० ॥ तच्छेषंवैष्णवानांतुदद्यात्प्रासादिकंपुनः ॥ वादनंनर्त्तनंतत्रकर्त्तव्यंवैष्णवैर्नरैः ॥३१॥ आन्दोलनंततःसर्वैःकर्त्तव्यंचविशेषतः ॥ पृथिव्यां
यानितीर्थानिक्षेत्राणिचसुरेश्वरि ॥ ३२ ॥ सर्वाण्येतानिवैतत्रद्रष्टुमायान्तितद्दिने ॥ एवंज्ञात्वासदादेविकर्त्तव्यःसोत्सवोमहान् ॥ ३३ ॥ ब्राह्मणाः
क्षत्रियावैश्याःशूद्रायाश्चान्यजातयः ॥ शङ्खचक्रगदाधाराज्ञातव्यानगनन्दिनि ॥ ३४ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उमामहेश्वरसंवादेदोला
महोत्सवोनामत्र्यशीतितमोऽध्यायः ॥ ८३ ॥ महादेवउवाच ॥ अस्मिन्वैचैत्रमासेतुकार्योदमनकोत्सवः ॥ द्वादश्यांतुतथासम्यग्विधिःकार्यो
विशेषतः ॥ १ ॥ वैष्णवैःश्रद्धयापुण्योजनतानन्दवर्धनः ॥ देवानन्दसमुद्भूतादिव्यादमनमञ्जरी ॥ २ ॥ निवेद्यावैष्णवैर्भक्तैःसर्वपूजाफलेप्सुभिः॥
चैत्रेतुशुक्लपक्षेतुद्वादश्यांनगनन्दिनि ॥३॥ कारयेत्परयाभक्त्यामहोत्सवमनास्तथा ॥ तत्रादौचस्वयंगत्वाआरामंप्रतिचानघे॥४॥कर्तव्यंरतियुक्तस्य
कामदेवस्यपूजनम् ॥ कामदेवनमस्तेऽस्तुविश्वमोहनकारक ॥ ५ ॥ विष्णोरर्थेविचेष्यामिकृपांकुरुममोपरि ॥ गीतवादित्रनिर्घोषैरानेतव्यो
गृहंप्रति ॥ ६ ॥ एकादश्यांसुरश्रेष्ठह्यधिवासनपूर्वकम् ॥ कर्तव्यंपूजनंतत्ररात्रौभक्त्यातुवैष्णवैः ॥ ७ ॥ कर्त्तव्यमग्रतस्तस्यसर्वतोभद्रमण्डलम् ॥
स्थापयित्वातुदेवेशंरत्यायुक्तंचतत्रवै ॥ ८ ॥ आच्छाद्यश्वेतवस्त्रेणदमनंस्थापयेद्बुधः ॥ तत्रवैपूजनंकार्यंवैष्णवैर्द्विजसत्तमैः ॥ ९ ॥ क्लींकामदेवाय
नमोह्रींरत्यैचतथानमः ॥ ऐन्द्यादिदिशिसंस्थाप्यकन्दर्पपूजयेद्बुधः ॥ १० ॥ गन्धंपुष्पंतथाधूपंदीपमारार्तिकंतथा ॥ रात्रौभक्त्याप्रकर्त्तव्यंविधि
नात्रसुरेश्वरि ॥ ११ ॥ मदनायनमइतिप्राच्याम् ॥ मन्मथायनमइतिआग्नेय्याम् ॥ कन्दर्पायनमइतियाम्ये ॥ अनङ्गायनमइतिरक्षोदिशि ॥
भस्मशरीरायनमइतिवारुण्याम् ॥ स्मरायनमइतिवायव्याम् ॥ ईश्वरायनमइतिकौबेर्याम् ॥ पुष्पबाणायनमइतीशान्याम् ॥ चतुर्दिक्षुच
सर्वासुपूजनंतत्रकारयेत् ॥ पूजितेकेशवेचात्रसर्वेदेवाःसुपूजिताः ॥ १२ ॥ अक्षतंगन्धधूपदीपैर्नैवेद्यैस्ताम्बूलैश्चदमनकंपूजयित्वातु ॥ "तत्पुरुषा
यविद्महेकामदेवायधीमहि ॥ तन्नोऽनङ्गःप्रचोदयात्" ॥ १३ ॥ इतिवैकामगायत्र्याअष्टोत्तरशतवारंतंदमनकमभिमन्त्र्यनमस्कुर्यात् ॥ नमोऽस्तु
पुष्पबाणायजगदाह्लादकारिणे ॥ मन्मथायजगन्नेत्ररतिप्रीतिकरायच ॥ १४ ॥ देवदेवनमस्तेऽस्तुश्रीविश्वेशनमोऽस्तुते ॥ रतिपतेनमस्तेऽस्तुनम
स्तेविश्वमण्डन ॥ १५ ॥ नमस्तेऽस्तुजगन्नाथसर्वबीजनमोऽस्तुते ॥ एतैर्नानाविधैर्मन्त्रैरागमोक्तैर्विशेषतः ॥ १६ ॥ पूजनीयःप्रयत्नेनरत्यासह
जनार्दनः ॥ ततोनिवेद्यतत्कर्मजागरंकारयेद्बुधः ॥१७॥ देवदेवजगन्नाथवाञ्छितार्थप्रदायक ॥ हृत्स्थान्पूरयमेविष्णोकामान्कामेश्वरीप्रिय ॥१८॥

इत्येतैर्बहुभिर्मन्त्रैः पूजनीयः प्रयत्नतः ॥ श्रीनिवासो जगन्नाथो भक्तानां शुभकामुकः ॥१९॥ ततो दमनकमुष्टिं गृहीत्वा तत्र मूलमन्त्रेण ॥ श्रीश्रीविष्ण्वादि देवेभ्यो दमनकं निवेदयेत् ॥ ततो गन्धादिभिर्महती पूजा गीतवाद्यनृत्यैश्च महोत्सवः कार्यः ॥ देवाग्रे स्थापितकलशोदकं देवस्य पादयोर्निक्षिप्य जलक्रीडा तस्मिन्दिने कर्त्तव्या ॥ ततः स्वगुरुं वस्त्रालङ्कारद्रविणैः श्रद्धया प्रपूजयेत् ॥ ततः स्वयं वैष्णवैर्बन्धुभिः सहाश्नीयात् ॥ ततो दमनमञ्जर्या यो वै विष्णुं प्रपूजयेत् ॥ पूजिते वै जगन्नाथे ह्यहं वै पूजितः सदा ॥ २० ॥ ब्रह्महा हेमहारी च मद्यपो मांसभक्षकः ॥ मुच्यते पातकादेवं विद्वान्दामनकोत्सवम् ॥ २१ ॥ एवं दमनको देवि पूजितो यैः सुवैष्णवैः ॥ सर्वं तीर्थं कृतं तैस्तु मञ्जर्या पूजनं कृतम् ॥ २२ ॥ वेदाध्यायः कृतस्तेन शास्त्राध्ययनमेव च ॥ अग्निहोत्रं कृतं तेन मञ्जर्या पूजितो हरिः ॥ २३ ॥ तत्कुलं तु महज्ज्ञेयं ब्राह्मं वा चाथ क्षात्रियम् ॥ शौद्रं वैश्यं च यच्चान्यद्धन्यं धन्यतरं स्मृतम् ॥ ॥ २४ ॥ यस्मिन्कुलेऽवतीर्याथोत्सवो दमनकः कृतः ॥ स च धन्यस्तु धन्यो वै येन विष्णुः प्रपूजितः ॥ २५ ॥ दमनकेन तु तथा संप्राप्ते मधुमाधवे ॥ संपूज्य गोसहस्रस्य देवि संलभते फलम् ॥ २६ ॥ मल्लिकाकुसुमैर्देवं वसन्ते गरुडध्वजम् ॥ योऽर्चयेत्परया भक्त्या मुक्तिभागी भवेत्तु सः ॥ २७ ॥ मरुको दमनश्चैव सद्यस्तुष्टिकरो हरेः ॥ अतः पूजा प्रकर्त्तव्या वैष्णवैर्नरसत्तमैः ॥ २८ ॥ गोसहस्रं कृतं तेन कन्यादानं तथैव च ॥ पृथ्वीदानं कृतं तेन विष्णोर्वै पूजने कृते ॥ २९ ॥ एकामेकां गृहीत्वा तु मञ्जरीं दमनस्य तु ॥ यः पूजयति देवेशं संप्राप्ते मधुमाधवे ॥ ३० ॥ पुण्यसङ्ख्यां न जाने वै तस्याहं नगनन्दिनि ॥ सर्वे चतुर्भुजो भूत्वा इहलोके परत्र च ॥ धर्मानर्थांश्च कामांश्च प्रभुङ्क्ते वैष्णवं पदम् ॥ ३१ ॥ इति श्रीपाद्मे महापुराणे पञ्च प० उत्तर० दमनकमहोत्सवो नाम चतुरशीतितमोऽध्यायः ॥ ८४ ॥ महादेव उवाच ॥ वैशाख्यां पौर्णमास्यां वै जलस्थं जगदीश्वरम् ॥ पूजयेद्वैष्णवो भक्त्या कृतोत्साहो मुदान्वितः ॥ १ ॥ गीतं वाद्यं तथा नृत्यं कृत्वा पुण्यं महोत्सवम् ॥ एकादश्यां सुरश्रेष्ठं पश्येद्राथ प्रहर्षितः ॥ २ ॥ गीतं गायन्हरेर्भक्त्या कर्त्तव्यश्चोत्सवः शुभः ॥ शयनं कुरु देवेश जलेऽस्मिन्वै सुरेश्वर ॥ ३ ॥ त्वयि सुप्ते जगत्सुप्तं भवत्येव न संशयः ॥ घनागमे प्रकुर्वन्ति जलस्थं वै जनार्दनम् ॥ ॥ ४ ॥ ये नरास्तु सुरश्रेष्ठे न दाहो न नरके भवेत् ॥ स्वर्णपात्रे तथा रौप्ये ताम्रे वा च सुरेश्वरि ॥ ५ ॥ मृण्मये वाथ कर्त्तव्यं शयनं विष्णुसंज्ञकम् ॥ तत्र तोयं च संस्थाप्य शीतलं गन्धवासितम् ॥ ६ ॥ तस्मिंस्तोये ततो विष्णोः स्थापनं कारयेद्बुधः ॥ गोपालनाम्नीं मूर्त्तिं श्रीरामनाम्नीं तथापि वा ॥ ७ ॥ शालग्रामशिलां वापि स्थापनीया विशेषतः ॥ प्रतिमां वा महाभागे तस्य पुण्यमनन्तकम् ॥ ८ ॥ यावद्धराधरा लोका यावच्चन्द्रदिवाकरौ ॥ तावत्तस्य कुले कश्चिन्न भवेद्देवि नारकी ॥ ९ ॥ तस्माज्ज्येष्ठे महादेवि तोयस्थं पूजयेद्धरिम् ॥ वीततापो नरस्तिष्ठेद्यावदाभूतसंप्लवम् ॥ १० ॥ सुशीतले तथा तोये

तुलसीदलवासितम् ॥ शुचिशुक्रगतेकालेपूजयेद्धरणीधरम् ॥ ११ ॥ शुचिशुक्रगतेकालेयेऽर्चयिष्यन्तिकेशवम् ॥ जलस्थंविविधैःपुष्पैर्मुच्यन्ते
यमपीडनात् ॥ १२ ॥ जलप्रेष्ठोयतोविष्णुर्जलशायीजलप्रियः ॥ तस्माद्ग्रीष्मेविशेषेणजलस्थंपूजयेद्धरिम् ॥ १३ ॥ नीरमध्येस्थितंकृत्वा
शालग्रामसमुद्भवम् ॥ येनार्चितोमहाभक्त्यासभवेत्कुलपावनः ॥ १४ ॥ कर्कराशिगतेसूर्येमिथुनस्थेविशेषतः ॥ येनार्चितोहरिर्भक्त्याजलमध्ये
तुसुन्दरि ॥ १५ ॥ द्वादश्यांतुविशेषेणजलस्थजलशायिनः ॥ येनार्चनंकृतंतेनकोटियज्ञशतंकृतम् ॥ १६ ॥ निक्षिप्यजलपात्रेतुमासेमाधवसंज्ञके ॥
माधवंयेऽर्चयिष्यन्तिदेवास्तेतुनराभुवि ॥ १७ ॥ पात्रेगन्धोदकंकृत्वायःक्षिपेद्गरुडध्वजम् ॥ द्वादश्यांपूजयेद्रात्रौमुक्तिभागीभवेत्तुसः ॥ १८ ॥ अश्रद्द
धानःपापात्मानास्तिकोऽच्छिन्नसंशयः ॥ हेतुनिष्ठश्चपञ्चैतेनपूजाफलभागिनः ॥ १९ ॥ तथामहादेविप्रभुंजलस्थंजगदीश्वरम् ॥ पूजयेद्योनरोनित्यं
महापापैःप्रमुच्यते ॥ २० ॥ 'ॐह्रांह्रींरामायनमः' इतिमन्त्रेणदेवेशिपूजनंतत्रवैस्मृतम् ॥ 'ॐक्लींकृष्णायगोविन्दायगोपीजनवल्लभायनमः' ॥ इति
मन्त्रेणगिरिजेउदकंचाभिमन्त्रयेत् ॥ २१ ॥ देवदेवमहाभागश्रीवत्सकृतलाञ्छन ॥ महादेवनमस्तेऽस्तुनमस्तेविश्वभावन ॥ अर्घंगृहाणभोदेवमुक्तिं
मेदेहिसर्वदा ॥ २२ ॥ नानाविधैःसुपुष्पैश्चपूजयेद्गरुडासनम् ॥ सर्वबाधाविनिर्मुक्तोविष्णोःसायुज्यमाप्नुयात् ॥ २३ ॥ रात्रौजागरणंतत्रद्वादश्यां
सुसमाहितः ॥ भक्तिपूर्वंभजेद्देवंविष्णुमव्ययमक्षयम् ॥२४॥ एवंवैशाखसंबन्धीभक्तिभावेनतत्परैः ॥ उत्सवोविष्णुसंज्ञस्तुकर्त्तव्योभक्तिमिच्छुभिः॥
॥ २५ ॥ आगमोक्तेनमन्त्रेणविधिंतत्रप्रकारयेत् ॥ कृतेसतिमहादेविकोटियज्ञसमंफलम् ॥ २६ ॥ रागद्वेषविनिर्मुक्तोमहामोहनिवर्त्तकः ॥ इहलोके
सुखंभुक्त्वायातिविष्णोःसनातनम् ॥ २७ ॥ ब्राह्मणोभक्तिभावेनयःकरोत्युत्सवंभुवि ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोवैकुण्ठंगच्छतिध्रुवम् ॥ २८ ॥ वेदाध्ययन
हीनोऽपिशास्त्राध्ययनवर्जितः ॥ हरिभक्तिंतुसंप्राप्यलभतेवैष्णवंपदम् ॥ २९ ॥ आत्मारामःसदामुक्तोविजितात्माभवेत्तुसः ॥ सर्वैविष्णुपदंयातियाव
च्चन्द्रदिवाकरौ ॥ ३० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेशयनमहोत्सवोनामपञ्चाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८५ ॥ महादेवउवाच॥
श्रावणेमासिसंप्राप्तेपवित्रारोपणोविधिः ॥ यस्मिन्कृतेतुदेवेशिदिव्यभक्तिःप्रजायते ॥ १ ॥ पवित्रारोपणंविष्णोःकर्तव्यंश्रद्धयाबुधैः ॥ संपूर्णाजायते
तस्यपूजापार्वतिवार्षिकी ॥२॥ पवित्रारोपणंविष्णोर्जायतेसुखमात्मनः ॥ संपूजितेसदाविष्णौनानासुखमवाप्नुयात् ॥३॥ सूत्रग्रामंसमानीयब्राह्मण्या
कर्तितंतथा ॥ स्वेनैवकर्तितंसूत्रंतेनैवचप्रकारयेत् ॥ ४ ॥ सच्छूद्राकर्तितंसूत्रंतद्ग्राह्यंवातथैवच ॥ अन्यथाविक्रयेणापिग्राह्यंचापियथातथम् ॥ ५ ॥
क्षौमेनैवप्रकर्तव्यःपवित्रारोपणोविधिः ॥ रौप्येणवातथाकार्यंपवित्रंविष्णुदैवतम् ॥ ६ ॥ सौवर्णेनापिदेवेशिकर्तव्यंविधिपूर्वकम् ॥ अभावेसर्वधातूनां

ग्राह्यंसूत्रंतथाबुधैः ॥ ७ ॥ कृत्वातुत्रिवृतंसूत्रंप्रक्षाल्यमुदकेनतु ॥ लिङ्गलिङ्गप्रमाणंचप्रतिमायांयथाविधि ॥ ८ ॥ पादौवैजानुपर्यन्तंतथानाभिसमं स्मृतम् ॥ ज्येष्ठंमध्यंकनिष्ठंचपवित्रंकारयेद्बुधः ॥ ९ ॥ संवत्सरदिनैस्तद्वत्तदर्धार्धेनसङ्ख्यया ॥ सूत्रेणैवप्रकर्त्तव्यंग्रन्थिनाष्टोत्तरंशतम् ॥ १० ॥ तदर्धं सङ्ख्यकेनापियुक्तंवातत्रपार्वति ॥ लिङ्गेवैलिङ्गसंज्ञंतुगङ्गानागेश्वसंयुतम् ॥ ११ ॥ प्रतिमायांतथादेविपवित्रंवनमालकम् ॥ यथाशोभातथाकार्यंयेन विष्णुःप्रसीदति ॥१२॥ एकंवैसुपवित्रंतुगन्धाख्यंकारयेत्सदा ॥ तन्तुनायच्चसंयुक्तंकर्त्तव्यंवैष्णवैर्नरैः ॥१३॥ देवानांचतथाप्रोक्तंपवित्रंविष्णुदैवतम् ॥ अम्बरीषाद्याभक्ताश्चअन्येऽपिचध्रुवादयः ॥१४॥ पवित्राणिततःपश्चाद्दातव्यानीहपार्वति ॥ प्रतिपद्धनदस्योक्तापवित्रारोपणेतिथिः ॥१५ ॥ लक्ष्म्या देव्याद्वितीयातुतिथीनामुत्तमातिथिः ॥ तृतीयातुतवप्रोक्ताचतुर्थीगणपस्यच ॥ १६ ॥ पञ्चमीचन्द्रमसश्चैवषष्ठीवैकार्तिकस्यच ॥ सप्तमीचरवेःप्रोक्ता दुर्गायाश्चाष्टमीस्मृता॥१७॥ नवमींचैवमातृणांयमस्यदशमीतथा ॥ एकादशीतुसर्वेषांद्वादशीमाधवस्यच ॥१८ ॥ त्रयोदशीतुकामस्यशर्वस्योक्ताचतु र्दशी ॥ तद्वत्पञ्चदशीख्याताधातुर्वैह्यर्चनेपुनः ॥१९॥ एतावैतिथयःप्रोक्ताःपवित्रारोपणोचिताः ॥ कनिष्ठेद्वादशप्रोक्तामध्यमेद्विगुणाःस्मृताः॥२० ॥ त्रिगुणाश्चोत्तमेचैवग्रन्थयश्चपवित्रके ॥ कर्पूरकेसराभ्यांवाचन्दनेनहरिद्रया ॥ २१ ॥ रञ्जयित्वातुतत्सर्वंस्थाप्यंनवकरण्डके ॥ देवस्ययजनंयत्र स्थाप्यानिदेववत्तदा ॥ २२ ॥ आदौदेवार्चनंकृत्वावासनंसपवित्रकम् ॥ अधिवासितेपवित्रंतुततोवैपूजनंस्मृतम् ॥ २३ ॥ पवित्रेषुचयदेवास्तेषां निकटमाचरेत् ॥ ब्रह्माविष्णुस्तथारुद्रस्त्रयोवैसूत्रदेवताः ॥ २४ ॥ क्रियाचपौरुषीवीराचतुर्थीचापराजिता ॥ जयाचविजयाचैवमुक्तिदाचसदाशिव ॥ २५ ॥ मनोन्मनीतुनवमीदशमीसर्वतोमुखी ॥ ग्रन्थीनांदेवताश्चैवसूत्रेषुविनिवेशयेत् ॥ २६ ॥ आवाहनमुद्रयावैशास्त्रोक्तविधिनाततः ॥ आवाह्य तत्रताःसम्यक्संनिधीकरणंस्मृतम् ॥ २७ ॥ संनिधीकरणमुद्रयासंनिधीकरणम् ॥ रक्षामुद्रयासंरक्ष्यधेनुमुद्रयाअमृतीकृत्यआनीयदेवस्याग्रेकलशो दकंगृहीत्वाआगमोक्तेनमन्त्रेणप्रोक्षणंविधायक्लींकृष्णायइतिमन्त्रेणप्रोक्षणंगन्धधूपदीपनैवेद्यादिकंदत्त्वाताम्बूलादिकंदत्त्वाषोडशोपचारादिनापवित्रंद वताअभ्यर्च्यगंन्धपवित्रंधूपितंकृत्वादेवाभिमुखःसन्नमस्कारमुद्रयादेवमभिमन्त्रयेत ॥आमन्त्रितोमहादेवसार्धंदेव्यागणादिभिः ॥ मन्त्रैर्वालोकपालै श्चसहितःपरिवारकैः ॥२८॥ आगच्छभगवन्विष्णोविधिसंपूर्णहेतवे ॥ प्रातस्त्वत्पूजनंकुर्मःसान्निध्यंनियतंकुरु ॥२९॥ तद्वन्धंचपवित्रंचदेवस्यराघव स्यचश्रीविष्णोश्चरणेतन्निक्षिप्यप्रातःस्वक्रियांविधायपुण्याहस्वस्तिवाचनजयजयशब्दैर्घण्टादिवादित्रनिर्घोषतूर्यादिशब्दैःपवित्रैःपूजांकुर्यात् ॥ ततः प्रथमंज्येष्ठंततोमध्यमंकनिष्ठंच ॥ एभिःसर्वैर्यथाक्रमेणपूजांकुर्यात् ॥ ॐवासुदेवायविद्महेविष्णुदेवायधीमहि ॥ तन्नोदेवःप्रचोदयात् ॥ ३० ॥ इति

पवित्रदानमथवास्वमन्त्रैः ॥ ततोवैमहतींपूजांविष्णोःकुर्यात्प्रसादिनीम् ॥ययावैकृतयादेविविष्णुरात्माप्रसीदति॥३१॥समन्ताद्दीपमालाचकर्त्तव्याच
विधानतः ॥ चतुर्विधंतथाचान्ननैवेद्यंकारयेद्बुधः ॥ ३२ ॥ पवित्राणिततोदद्यात्पूजितानितुशोभने ॥ भक्त्याचैवविशेषेणश्रीगुरुंपूजयेत्ततः ॥ ३३ ॥
वस्त्रालङ्कारविधिनापूजनीयोगुरुर्महान् ॥ पूजयित्वागुरुंतत्रपवित्रंधारयेत्ततः ॥ ३४ ॥ अथयेवैष्णवाःसन्तितेभ्यस्ताम्बूलादिकंदत्त्वा
पूर्णाहुतिमग्नयेदत्त्वाश्रीनिवासायश्रीकृष्णायकर्मनिवेदयेत ॥ मन्त्रहीनंक्रियाहीनंभक्तिहीनंतुकेशव ॥ यत्पूजितोमयासम्यक्सम्पूर्णंयातुमेध्रुवम् ॥
॥ ३५ ॥ ततउद्वास्यइष्टबन्धुभिस्तथावैष्णवैर्विप्रैर्वासहितःसन्मृष्टमन्नंस्वयंभुञ्जीत ॥ एतत्पूजनकंदिव्यंयेशृण्वन्तिद्विजोत्तमाः ॥ सर्वपापविनि
र्मुक्तायान्तिविष्णोःपरंपदम् ॥ ३६ ॥ यावत्तपतिवैचन्द्रोयावत्तपतिवैरविः ॥ पवित्रारोपकस्तद्वत्तप्यतेनात्रसंशयः॥३७॥पृथिव्यांयानिदानानिनिय
माश्चतथापुनः ॥ सर्वेवैपूर्णतांयान्तिपवित्रारोपणेकृते ॥ ३८ ॥ उत्सवानांचराजायंपवित्रारोपणोविधिः ॥ ब्रह्महाशुध्यतेतत्रनात्रकार्याविचारणा ॥
॥ ३९ ॥ सत्यंसत्यंपुनःसत्यंयदुक्तंनगनन्दिनि ॥ पवित्रारोपणेपुण्यंदर्शनेतुतथास्मृतम् ॥ ४० ॥ शूद्रैर्वाथमहाभागेपवित्रारोपणोविधिः ॥
कृतोयभक्तिभावेनतेवैधन्यतमाःस्मृताः ॥ ४१ ॥ धन्योऽहंकृतकृत्योऽहंसौभाग्योधरणीतले ॥ मयातुयाकृताभक्तिर्वैष्णवीमुक्तिदायिनी ॥ ४२ ॥
इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेपवित्रारोपणंनामषडशीतितमोऽध्यायः॥८६॥पार्वत्युवाच ॥ कानिकानिचपुष्पाणिकस्मिन्मासे
प्रकल्पयेत् ॥ तन्मेवदसुरेशत्वंविस्तराज्जगतःप्रभो ॥ १ ॥ महेश्वरउवाच ॥ चैत्रेतुचम्पकेनैवजातीपुष्पेणवापुनः ॥ पूजनीयःप्रयत्नेनकेशवः
क्लेशनाशनः ॥ २ ॥ दमनकैर्मरुकैश्चैवबिल्वपुष्पैरथापिवा ॥ पूजयेज्जगतामीशंविष्णुंसर्वेश्वरेश्वरम् ॥ ३ ॥ शतपत्रैस्तथादिव्यैरक्तैर्वासुसमाहिताः॥
पूजयन्तिनराविष्णुंचैत्रमासेसुरेश्वरि ॥ ४ ॥ वैशाखेतुसदादेविह्यर्चनीयोमहाप्रभुः ॥ केतकीपत्रमादायवृषस्थेचदिवाकरे ॥ ५ ॥ येनार्चितोहरि
भक्त्याप्रीतोमन्वन्तरंशतम् ॥ ज्येष्ठेमासेतुसंप्राप्तेनानापुष्पैःप्रपूजयेत्॥६॥पूजितेदेवदेवेशेसर्वेदेवाःसुपूजिताः ॥ कृत्वापापसहस्राणिमहापापशतानिच
॥ ७ ॥ तेऽपियास्यन्तिभोदेवियत्रविष्णुःश्रियासह ॥ आषाढेमासिसंप्राप्तेपूजांकुर्याद्विशेषतः॥८॥ करवीरैरक्तपुष्पैस्तथाब्जैर्वासदानराः ॥ पूजांकुर्व
न्तियेविष्णोस्तेज्ञेयाःपुण्यभागिनः ॥ ९ ॥ जातरूपनिभैर्विष्णुंकदम्बकुसुमैस्तथा ॥ येऽर्चयिष्यन्तिगोविन्दंनतेषांसौरिजंभयम् ॥ १० ॥ घना
गमेघनश्यामःकदम्बकुसुमार्चितः ॥ ददातिवाञ्छितान्कामान्यावदिन्द्रादिश्चतुर्दश ॥११॥ यथापद्मालयांप्राप्यप्रीतोभवतिमाधवः ॥ कदम्बकुसुमं
लब्ध्वाप्रीतोभवतिलोककृत् ॥ १२ ॥ तुलसीकृष्णतुलसीवञ्जुलैर्वासुरेश्वरि ॥ सर्वदापूजितोविष्णुःकष्टंहरतिनित्यशः ॥ १३ ॥ श्रावणेमासि

संप्राप्तेयेऽर्चयन्तिजनार्दनम् ॥ अतसीपुष्पमादायतथादूर्वादलेनतु ॥१४॥ नानापुष्पैर्विशेषेणपूजनीयःप्रयत्नतः ॥ ददातिविपुलान्कामान्यावदाभूत
संप्लवम् ॥ १५ ॥ भाद्रमासेतुसंप्राप्तेशृणुत्वंनगनन्दिनि ॥ चम्पकैर्वाश्वेतपुष्पैरक्तसिन्दूरकैस्तथा ॥ १६ ॥ कह्लारैर्वामहादेविसर्वकामफलंलभेत् ॥
आश्विनेवैशुभेमासेकर्त्तव्यंविष्णुपूजनम् ॥ १७ ॥ यूथिकानवजाताभिस्तथानानाविधैःशुभैः ॥ पूजनीयःप्रयत्नेनभक्तिपूर्वंसदाजनैः ॥ १८॥ पद्मा
न्येवसमानीययेऽर्चयन्तिजनार्दनम् ॥धर्मार्थकाममोक्षांस्तेलभन्तेमानवाभुवि ॥१९॥कार्त्तिकेमासिसंप्राप्तेपूजनीयोमहेश्वरः ॥ यावन्तिऋतुपुष्पाणिदे
यानिमाधवस्यच॥२०॥तिलानितिलपुष्पाणितैर्वाह्यर्चनकंचरेत् ॥पूजितेसतिदेवेशिअनन्तफलमश्नुते ॥२१॥बकुलपुष्पैःपुन्नागैश्चम्पकैर्वाजनार्दनम्॥
कार्त्तिकेपूजयिष्यन्तितेदेवानहिमानवाः॥२२॥मार्गशीर्षेप्रयत्नेनपूजनीयःसदाप्रभुः ॥नानापुष्पैःसनैवेद्यैर्धूपनीराजनैस्तथा ॥२३॥मार्गशीर्षेविशेषेण
दिव्यैःपुष्पैःप्रपूजयेत् ॥ पौषमासेमहादेविस्वर्चनंशुभदंस्मृतम् ॥ २४ ॥ नानातुलसिपत्रैश्चमृगनाभिजलैस्तथा ॥ माघमासेतुसंप्राप्तेनानापुष्पैः
प्रपूजयेत् ॥२५॥पूजितेदेवदेवेशेवाञ्छितंलभतेध्रुवम्॥कर्पूरजातथापूजानानानैवेद्यमोदकैः॥२६॥फाल्गुनेचैवसंप्राप्तेह्यर्चनंमाधवस्यच॥कृत्वावासन्ति
कींपूजांपुष्पाण्यादायसर्वशः ॥ २७ ॥ नवीनैर्वाथदेवेशिसर्वैर्वापूजयेत्ततः ॥ पूजितेतुजगन्नाथेवैकुण्ठपदमव्ययम् ॥ प्राप्नोतिपुरुषोनित्यंश्रीविष्णोश्च
प्रसादतः ॥ २८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेमासिकपुष्पोनामसप्ताशीतितमोऽध्यायः ॥ ८७ ॥ सूतउवाच ॥
एकदाद्वारकामागादृषिःकृष्णदिदृक्षया ॥ पुष्पाण्यादायदिव्यानिकल्पवृक्षोत्थितानिच ॥१॥ नारदंस्वागतेनासौकृष्णःसत्कारमाचरत् ॥ इदमर्घ्य
मिदपाद्यमित्युवाचासनंददत् ॥ २ ॥ नारदस्तानिपुष्पाणिकृष्णायोपाजहारच ॥ कृष्णःषोडशसाहस्रस्त्रीभ्यस्तानिव्यबीभजत् ॥ ३ ॥ विस्मृ
त्यसत्यभामांतुसर्वाभ्यस्तान्यदात्प्रभुः ॥ सत्यभामाततःक्रुद्धाक्रोधागारंसमाविशत् ॥ ४ ॥ समाज्ञायततःकृष्णस्तत्रगत्वासमाहितः ॥ सत्यभामां
मानयित्वागरुडंमनसाऽस्मरत् ॥५॥ स्मृतमात्रस्तुगरुडस्तदागत्याग्रतःस्थितः ॥ आरुह्यवेगात्पत्रंतमित्युवाचप्रियांप्रभुः ॥६॥ सत्येत्वंमाकृथाः
क्रोधंत्वत्कृतेदैवतैःसह ॥ विरुध्यदेवराजंचरोपयिष्येतवाङ्गणे ॥ ७ ॥ कल्पद्रुमंमहाभागेऽपराधंमेक्षमांकुरु ॥ इतिकृत्वाप्रतिज्ञांतुकृष्णःससत्य
भामया ॥ ८॥ देवलोकमगात्तूर्णंयत्रदेवःसवृत्रहा ॥ याचितःकल्पवृक्षार्थमुत्तरंदत्तवान्प्रभुम् ॥ ९ ॥ नायंदेवद्रुमोभूम्यांनेतुंयोग्यस्त्वयाप्रभो ॥ तदा
क्रुद्धोमहाबाहुर्वृक्षमुत्पाट्यमूलतः ॥ १० ॥ वाहमारोपयामासवेगेनबलवत्तरः ॥ तदावज्रधरोवेगाद्वज्रमुद्यम्यवीर्यवान् ॥ ११ ॥ गरुडंताडयामासकल्प
वृक्षंत्यजेरिति ॥ तदापत्ररथःपत्रंकुलिशस्यापिगौरवात् ॥ १२ ॥ एकंविसर्जयामासत्वरयाप्रजगामच ॥ तेनवज्रप्रहारेणत्रयोऽभूवन्पतत्त्रिणः ॥१३॥

मयूरोमकुलश्चाप:कृष्णोद्वारावतीमगात् ॥ आगत्यसत्यभामायागृहेचैनमरोपयत् ॥ तदैवनारदोऽभ्यागात्सत्यययामानितोबहु ॥ १४ ॥ सत्यभामो
वाच ॥ ईदृशःकल्पवृक्षोऽयंपतिरेतादृशःप्रभुः ॥ भवंभवेकथंप्राप्यस्तदाख्यातुभवान्मम ॥ १५ ॥ इतिपृष्टस्तदाप्राहनारदोमुनिसत्तमः ॥
प्राप्यतेसत्यभामेयंतुलापुरुषदानतः ॥ १६ ॥ सत्यभामातदाकृष्णंकल्पवृक्षसमन्वितम् ॥ नारदायैवसाप्रादात्तोलयित्वाविधानतः ॥ सर्वोपस्करमा
कृष्यनारदस्त्रिदिवंययौ ॥ १७ ॥ सूतउवाच ॥ श्रियःपतिमथामन्त्र्यगतेदेवर्षिसत्तमे ॥ हर्षोत्फुल्लाननासत्यावासुदेवमथाब्रवीत् ॥ १८ ॥
सत्यभामोवाच ॥ धन्यास्मिकृतकृत्यास्मिसफलंजीवितंचमे ॥ मज्जन्मनिनिदानेचधन्यौतौपितरौमम ॥ १९ ॥ यौमांत्रैलोक्यसुभगांजनयामासतु
र्ध्रुवम् ॥ षोडशस्त्रीसहस्राणांवल्लभाहंयतस्तव ॥ २० ॥ यस्मान्मयादिपुरुषःकल्पवृक्षसमन्वितः ॥ यथोक्तविधिनासम्यङ्नारदायसमार्पितः
॥ २१ ॥ यद्वार्तामपिजानन्तिभूमिसंस्थानजन्तवः ॥ सोऽयंकल्पद्रुमोगेहेममतिष्ठतिसाम्प्रतम् ॥ २२ ॥ त्रैलोक्याधिपतेश्चाहंश्रीपतेरति
वल्लभा ॥अतोऽहंप्रष्टुमिच्छामिकिंचित्त्वांमधुसूदन ॥२३॥ यदित्वंमत्प्रियकरःकथयस्वात्रविस्तरात् ॥ श्रुत्वातच्चपुनश्चाहंकरोमिहितमात्मनः॥२४॥
यथाकल्पंत्वयादेववियुक्तास्यांनकर्हिचित् ॥ २५ ॥ सूतउवाच ॥ इतिप्रियावचःश्रुत्वास्मेरास्योऽयंगदाग्रजः ॥ सत्याकरेकरंकृत्वागमत्कल्पत
रोस्तलम् ॥ २६ ॥ निषिध्यानुचरंलोकंसविलासंप्रियान्वितः ॥ प्रहस्यसत्यामामन्त्र्यप्रोवाचजगतांपतिः ॥ तत्प्रीतिपरितोषार्थंलसत्पुलकिता
ङ्गजः ॥ २७ ॥ कृष्णउवाच ॥ नमेत्वत्तःप्रियतमाकाचिदन्यानितम्बिनी ॥ षोडशस्त्रीसहस्राणांप्रियेप्राणसमाह्यसि ॥ २८ ॥ त्वदर्थंदेवराजेन
विरोधोदैवतैःसह ॥ त्वयायत्प्रार्थितंकान्तेशृणुयच्चमहाद्भुतम् ॥ २९ ॥ अदेयमथवाकार्यमकथ्यमपियत्पुनः ॥ त्वत्कृतंतुकथंप्रश्नंकथयामिनतु
प्रिय ॥ पृच्छस्वसर्वंकथयेयत्तेमनसिवर्तते ॥ ३० ॥ सत्योवाच ॥ दानंव्रतंतपोवापिकिंतुपूर्वंमयाकृतम् ॥ येनाहंमर्त्यजामर्त्यभावातीताऽभवंकिल
॥ ३१ ॥ तवाङ्गार्धहरानित्यंगरुडोपरिगामिनी ॥ इन्द्रादिदेवतावासमगमंचत्वयासह ॥ ३२ ॥ अतस्त्वांप्रष्टुमिच्छामिकिंकृतंतुमयाशुभम् ॥
जन्मान्तरेचकिंशीलाकाचाहंकस्यकन्यका ॥ ३३ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ शृणुष्वैकमनाःकान्तेयत्त्वंवैपूर्वजन्मनि ॥ पुण्यंव्रतंकृतवतीतत्सर्वंकथ
यामिते ॥ ३४ ॥ आसीत्कृतयुगस्यान्तेमायापुर्यांद्विजोत्तमः ॥ आत्रेयोदेवशर्मेतिवेदवेदाङ्गपारगः ॥ ३५ ॥ आतिथेयोऽग्निशुश्रूषुःसौरव्रत
परायणः ॥ सूर्यमाराधयन्नित्यंसाक्षात्सूर्यइवापरः ॥ ३६ ॥ तस्यातिवयसश्चासीन्नाम्नागुणवतीसुता ॥ अपुत्रःसस्वशिष्यायचन्द्रनाम्नेददौ
सुताम् ॥ ३७ ॥ तमेवपुत्रवन्मेनेसचतंपितृवद्वशी ॥ तौकदाचिद्वनंयातौकुशेध्महरणार्थिनौ ॥ ३८ ॥ हिमाद्रिपादजवनेचेरतुस्तौयतस्ततः॥

तौततोराक्षसंघोरमायान्तंसमपश्यताम् ॥ ३९ ॥ भयविह्वलसर्वाङ्गावसमर्थौपलायितुम् ॥ निहतौरक्षसातेनकृतान्तसमरूपिणा ॥ ४० ॥
तौतुक्षेत्रप्रभावेणधर्मशीलतयापुनः ॥ वैकुण्ठभवनंनीतौमद्गणैर्मत्समीपगैः ॥ ४१ ॥ यावज्जीवंतुयत्ताभ्यांसूर्यपूजादिकंकृतम् ॥ तेनैवेकर्मणा
ताभ्यांसुप्रीतोऽहंकिलाभवम् ॥ ४२ ॥ शैवाःसौराश्चगाणेशावैष्णवाःशक्तिपूजकाः ॥ मामेवप्राप्नुवन्तीहवर्षापःसागरंयथा ॥ ४३ ॥
एकोऽहंपञ्चधाजातःक्रीडयन्नामभिःकिल ॥ देवदत्तोयथाकश्चित्पुत्राद्याह्वाननामभिः ॥४४॥ ततश्चतौमद्भवनाधिवासिनौविमानयानौरविवर्चसावुभौ
॥ मत्तुल्यरूपौममसन्निधानगौदिव्याङ्गनाचन्दनभोगभोगिनौ ॥ ४५ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० श्रीकृष्णसत्यभामासंवादेऽष्टाशीति
तमोऽध्यायः ॥ ८८ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ततोगुणवतीश्रुत्वारक्षसानिहतावुभौ ॥ पितृभर्तृजदुःखार्ताकरुणंपर्यदेवयत् ॥ १ ॥ गुणवत्युवाच ॥
हानाथहापितस्त्यक्त्वागच्छतंक्वमयाविना ॥ बालाहंकिंकरोम्यद्यह्यनाथाभवताविना ॥ २ ॥ कोनुमामास्थितांगेहेभोजनाच्छादनादिभिः ॥अकिंचि
त्कुशलांस्नेहात्पालयिष्यतिदुःखिताम् ॥ ३ ॥ हतभाग्याहतसुखाहतेशाहतजीविता ॥ शरणंकंव्रजाम्यद्यत्वन्नाथावतक्वलिशा ॥४॥ श्रीकृष्णउवाच॥
एवंबहुविलप्याथकुररीवभृशातुरा ॥ पपातभूमौविकलारम्भावातहतायथा ॥ ५ ॥ चिरादाश्वस्यसाभूमौविलप्यकरुणंबहु ॥ निमग्नादुःखजलधौ
शोकर्तासमवर्तत ॥ ६ ॥ सागृहोपस्करान्सर्वान्विक्रीयशुभकर्मकृत् ॥ तयोश्चक्रेयथाशक्तिपारलौकिकसत्क्रियाम् ॥७॥ तस्मिन्नेवपुरेवासंचक्रेप्रभृति
जीविनी ॥ विष्णुभक्तिपराशान्तासत्यशौचाजितेन्द्रिया॥८॥ व्रतद्वयंतयासम्यगाजन्ममरणात्कृतम् ॥ एकादशीव्रतंसम्यक्सेवनंकार्त्तिकस्यच ॥९॥
एतद्व्रतद्वयंकान्तेममातीवप्रियङ्करम् ॥ भुक्तिमुक्तिकरंसम्यक्पुत्रसंपत्तिकारकम् ॥ १० ॥ कार्तिकेमासियेनित्यंतुलासंस्थेदिवाकरे ॥ प्रातःस्नास्यन्ति
तेमुक्तामहापातकिनोऽपिच ॥ ११ ॥संमार्जनंगृहेविष्णोःस्वस्तिकादिनिवेदनम् ॥ विष्णुपूजांप्रकुर्वन्तिजीवन्मुक्ताश्चतेनराः ॥ १२ ॥ स्नानंजागरणं
दीपंतुलसीवनसेवनम् ॥ कार्त्तिकेयेप्रकुर्वन्तितेनराविष्णुमूर्तयः ॥१३॥इत्थंदिनत्रयमपिकार्त्तिकेयेप्रकुर्वते ॥ देवानामपितेवन्द्याःकिंयैराजन्मतःकृतम्
॥१४॥इत्थंगुणवतीसम्यक्प्रत्यब्दंप्रतिनीयते॥नित्यंविष्णोःपरिकरेभक्तातत्परमानसा ॥१५॥ कदाचिज्जरसासाथकृशाङ्गीज्वरपीडिता ॥ स्नातुंगङ्गा
गताकान्तेकथंचिच्छनकैस्तथा ॥१६॥ यावज्जलान्तरगताकम्पिताशीतपीडिता ॥ तावत्साविह्वलापश्यद्विमानंप्राप्तमम्बरात ॥ १७ ॥ शङ्खचक्रगदा
पद्महस्तैरासन्नमम्बरात् ॥ विष्णुरूपधरैःसम्यग्वैनतेयध्वजाङ्कितैः ॥ १८ ॥ आरोहयन्विमानंतमप्सरोगणसेवितम् ॥ चामरैर्वीज्यमानांतांवैकुण्ठ
मनयन्गणाः ॥ १९ ॥ अथसातद्विमानस्थाज्वलदग्निशिखोपमा ॥ कार्त्तिकव्रतपुण्येनमत्सान्निध्यगताभवत् ॥ २० ॥ अथब्रह्मादिदेवानां

यथाप्रार्थनयाभुवम् ॥ आगच्छन्तागणाः सर्वेयातास्तेऽपिमयासह॥ २१॥ एतेऽपियादवाः सर्वेमद्गणाएवभामिनि ॥ पितातेदेवशर्माभूत्सत्राजिदधिपो
ह्ययम् ॥ २२ ॥ यश्चन्द्रशर्मासोऽक्रूरस्त्वंसागुणवतीशुभे ॥ कार्त्तिकव्रतपुण्येनबहुमतप्रीतिवर्धनी ॥ २३ ॥ ममद्वारेत्वयापूर्वंतुलसीवाटिकाकृता ॥
तस्मादयंकल्पवृक्षस्तवाङ्गणगतःशुभे ॥२४॥ कार्त्तिकेदीपदानंचयत्त्वयातुकृतंपुरा ॥ त्वद्देहगेहसंस्थेयंतस्माल्लक्ष्मीःस्थिराभवत् ॥ २५ ॥ यच्चव्रतादि
कंसर्वंविष्णवेभर्तृरूपिणे ॥ निवेदितवतीतस्मान्ममभार्यात्वमागता ॥ २६ ॥ आजन्ममरणात्पूर्वंकार्त्तिकेयद्व्रतंकृतम् ॥ कदाचिदपितेनैवमद्वि
योगंनपश्यसि ॥ २७॥ एवंयेकार्त्तिकेमासिनराव्रतपरायणाः ॥ मत्सान्निध्यंगतास्तेऽपिप्रीतिदात्वंयथामम ॥२८॥ यज्ञदानव्रततपःकारिणोमानवाः
खलु ॥ कार्त्तिकव्रतपुण्यस्यनाप्नुवन्तिकलामपि ॥ २९ ॥ इत्थंनिशम्यभुवनाधिपतेस्तदानींप्राक्पुण्यजन्मभववैभवजातहर्षा ॥ विश्वेश्वरंत्रिभु
वनैकनिदानभूतंकृष्णंप्रणम्यवचनंनिजगादसत्या ॥ ३० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेसत्यापूर्व
जन्मवर्णनंनामैकोननवतितमोऽध्यायः ॥ ८९ ॥ सत्योवाच ॥ सर्वेऽपिकालावयवास्तवकालस्वरूपिणः ॥ समानास्तुकथंनाथमासानांकार्त्तिकोवरः
॥ १ ॥ एकादशीतिथीनांचमासानांकार्त्तिकःप्रियः ॥ कथंतेदेवदेवेशकारणंकिंचकथ्यताम् ॥ २ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ साधुपृष्टंत्वयासत्येशृणुष्वै
काग्रमानसा ॥ पृथोर्वैन्यस्यसंवादंदेवर्षेर्नारदस्यच ॥ ३ ॥ एवमेवपुरापृष्टोनारदःपृथुनाप्रिये ॥ उवाचकार्त्तिकाधिक्येकारणंसर्वविन्मुनिः ॥ ४ ॥
नारदउवाच ॥ शङ्खनामाभवत्पूर्वमसुरःसागरात्मजः ॥ त्रिलोकीमथनेशक्तोमहाबलपराक्रमः ॥ ५ ॥ जित्वादेवान्निराकृत्यस्वर्गलोकान्महा
सुरः ॥ इन्द्रादिलोकपालानामधिकारांस्तथाहरत् ॥ ६ ॥ तद्भयादथतेदेवाःसुवर्णाद्रिगुहांगताः ॥ न्यवसन्बहुवर्षाणिसावरोधाःसवासवाः ॥७॥
सुवर्णाद्रिगुहादुर्गसंस्थितास्त्रिदशायदा ॥ तद्वश्यानबभूवुस्तेतदादैत्योऽव्यचारयत् ॥ ८ ॥ हृताधिकारास्त्रिदशामयायद्यपिनिर्जिताः ॥ भवन्तिबल
युक्तास्तेकरणीयंममात्रकिम् ॥ ९ ॥ अद्यज्ञातंमयादेवावेदमन्त्रबलान्विताः ॥ तान्हरिष्येततःसर्वेबलहीनाभवन्तिहि ॥ १० ॥ इतिमत्वाततोदैत्यो
विष्णुमालक्ष्यनिद्रितम् ॥ सत्यलोकाज्जहाराशुवेदानांचगणंप्रभुः ॥ ११ ॥ नीतास्तुतेनतेवेदास्तद्भयात्तेनिराक्रमन् ॥ तोयेनिविविशुस्तेऽत्र
यज्ञमन्त्रसमन्विताः ॥ १२ ॥ तान्मार्गमाणःशङ्खोऽपिसमुद्रान्तर्गतोभ्रमन् ॥ नददर्शततोदैत्यःक्वचिदेकत्रसंस्थितान् ॥ १३ ॥ अथब्रह्मासुरैः ॥ ९० ॥
सार्धंविष्णुंशरणमन्वयात् ॥ पूजोपकरणंगृह्यवैकुण्ठभवनंगतः ॥ १४ ॥ तत्रतस्यप्रबोधायगीतवाद्यादिकाःक्रियाः ॥ चक्रुर्देवागन्धपुष्पधूप
दीपान्मुहुर्मुहुः ॥ १५ ॥ अथप्रबुद्धोभगवांस्तद्भक्तिपरितोषितः ॥ ददर्शतैःसुरैस्तत्रसहस्रार्कसमद्युतिः ॥ १६ ॥ उपचारैःषोडशभिःसंपूज्य

त्रिदशास्तदा ॥ दण्डवत्पतिताभूमौतानुवाचाथकेशवः ॥ १७ ॥ विष्णुरुवाच ॥ वरदोऽहंसुरगणागीतवाद्यादिमङ्गलैः ॥ मनोऽभिलषितान्कामा
न्सर्वानेवददामिवः ॥ १८ ॥ इषस्यशुक्लैकादश्यायावद्बोधिनीभवेत् ॥ निशातुर्यांशशेषेणगीतवाद्यादिमङ्गलैः ॥ १९ ॥ कुर्वन्ति
मनुजानित्यंभवद्भिर्यद्यथाकृतम् ॥ तेमत्प्रियकरानित्यंमत्सांनिध्यंव्रजन्तिहि ॥ २० ॥ पाद्यार्घाचमनीयाद्यैर्भवद्भिर्यद्यथाकृतम् ॥
तदद्भुतगुणंयस्माज्जातंवःसुखकारणम् ॥ २१ ॥ वेदाःशङ्खहृताःसर्वेतिष्ठन्त्युदकसंस्थिताः ॥ तानानयाम्यहंदेवाहत्वासागरनन्द
नम् ॥ २२ ॥ अद्यप्रभृतिवेदास्तुमन्त्रबीजमखान्विताः ॥ प्रत्यब्दंकार्तिकेमासिविश्राम्यंत्वप्सुसर्वदा ॥ २३ ॥ अद्यप्रभृत्यहमपिभवामि
जलमध्यगः ॥ भवन्तोऽपिमयासार्द्धमायान्तुसमुनीश्वराः ॥ २४ ॥ कालेऽस्मिन्नेवकुर्वन्तिप्रातःस्नानंद्विजोत्तमाः ॥ तेसर्वयज्ञावभृथैःसुस्ना
ताःस्युर्नसंशयः ॥ २५ ॥ येकार्तिकेव्रतंसम्यङ्नित्यंकुर्वन्तिमानवाः ॥ तेदेहान्तेत्वयाशक्रप्राप्यामद्भवनंसदा ॥ २६ ॥ विघ्नेभ्योरक्षणंतेषां
त्वयाकार्यममाज्ञया ॥ देयात्वयाचवरुणपुत्रपौत्रादिसंततिः ॥ २७ ॥ धनवृद्धिर्धनाध्यक्षत्वयाकार्याममाज्ञया ॥ ममरूपधराःसाक्षाज्जीव
न्मुक्ताश्चतेनराः ॥ २८ ॥ आजन्ममरणाद्यैश्चकृतमेतद्व्रतोत्तमम् ॥ यथोक्तविधिनासम्यक्तेमान्याभवतामपि ॥ २९ ॥ एकादश्यांयतश्चा
हंभवद्भिःप्रतिबोधितः ॥ अतश्चैषातिथिर्मान्यासदैवप्रीतिदामम ॥ ३० ॥ व्रतद्वयंसम्यगिदंनरैःकृतंकृष्णस्यसान्निध्यदमस्तिनान्यत् ॥ दाना
नितीर्थानितपांसियज्ञाःस्वर्लोकदानेनसदासुरोत्तमाः ॥ ३१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चाशत्सहस्रसंहितायांकार्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णस
त्यभामासंवादेशङ्खासुरवधोद्यमोनामनवतितमोऽध्यायः ॥ ९० ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाभगवान्विष्णुःशफरीतुल्यरूपधृत् ॥ सपपाता
ञ्जलौविन्ध्यनिवासेकश्यपस्यच ॥ १ ॥ सतंकमण्डलौक्षिप्रंकृपयाक्षिप्तवान्मुनिः ॥ तावत्सनममौतत्रततःकूपेन्यवशयत् ॥ २ ॥ तत्रा
पिनममौतावत्कासारेप्राक्षिपत्सताम् ॥ एवंससागरेक्षिप्तस्तत्रसोऽप्यन्ववर्द्धत ॥ ३ ॥ ततोऽवधीत्सतंशङ्खंविष्णुर्वैमत्स्यरूपधृत् ॥ अथतंस्वक
रेधृत्वाबदरीवनमागतः ॥ ४ ॥ तत्राहूयऋषीन्सर्वानिदमाज्ञापयद्विभुः ॥ ५ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ जलान्तरेविशीर्णांस्तुयूयंवेदान्प्रमा
र्जथ ॥ आनयध्वंचत्वरिताःसरहस्यंजलान्तरात् ॥ तावत्प्रयागेतिष्ठामिदेवतागणसंयुतः ॥ ६ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ ततस्तैःसर्वमुनिभि
स्तपोबलसमन्वितैः ॥ उद्धारिताःषडङ्गास्तेवेदायज्ञसमन्विताः ॥ ७ ॥ तेषुयावन्मितंयेनलब्धंतावन्मितस्यहि ॥ ससएवऋषिर्जातस्तदाप्र
भृतिपार्थिव ॥ ८ ॥ अथसर्वेऽपिसंगम्यप्रयागंमुनयोययुः ॥ विष्णवेसविधात्रेतेलब्धान्वेदान्यवेदयन् ॥ ९ ॥ लब्ध्वावेदान्सयज्ञांस्तुब्र

ह्माहर्षसमन्वितः ॥ अयजच्चाश्वमेधेनदेवार्षिगणसंवृतः ॥ १० ॥ यज्ञातेदेवदेवेशसिद्धपन्नगगुह्यकाः ॥ निपत्यदण्डवद्भूमौविज्ञप्तिंतत्रचक्रिरे ॥
॥ ११ ॥ देवाऊचुः ॥ देवदेवजगन्नाथविज्ञप्तिंशृणुनःप्रभो ॥ हर्षकालोऽयमस्माकंतस्मात्त्वंवरदोभव ॥ १२ ॥ स्थानेऽस्मिन्नृषयोवेदान्नष्टान्प्रा
पुः[१]पुनःस्वयम् ॥ यज्ञभागान्वयंप्राप्तास्त्वत्प्रसादाद्रमापते ॥ १३ ॥ स्थानमेतदपिश्रेष्ठंपृथिव्यांपुण्यवर्द्धनम् ॥ भुक्तिमुक्तिप्रदंचास्तुप्रसादा
द्भवतःसदा ॥ १४ ॥ कालोऽप्ययंमहापुण्योब्रह्मघ्नादिविशुद्धिकृत् ॥ दत्ताक्षयकरश्चास्तुवरमेतद्ददस्वनः ॥ १५ ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ ममाप्येतन्मतं
देवायद्भवद्भिरुदाहृतम् ॥ तत्तथास्तुलभत्वेतद्ब्रह्मक्षेत्रमितिप्रथाम् ॥ १६ ॥ सूर्यवंशोद्भवोराजागङ्गामत्रानयिष्यति ॥ सासूर्यकन्ययाचात्रकालिन्द्या
सङ्गमिष्यते ॥ १७ ॥ यूयंचसर्वेब्रह्माद्यानिवसध्वंमयासह ॥ तीर्थराजेतिविख्याततीर्थमेतद्भविष्यति ॥ १८ ॥ दानंतपोव्रतंहोमोजपपूजादिकाः
क्रियाः ॥ अनन्तफलदाःसन्तुमत्सान्निध्यप्रदाःसदा ॥ १९ ॥ ब्रह्महत्यादिपापानिबहुजन्मकृतान्यपि ॥ दर्शनादस्यतीर्थस्यविनाशंयान्तुतत्क्ष
णात् ॥ २० ॥ देहत्यागंतथाधीराःकुर्वन्तिममसन्निधौ ॥ मत्तनुंप्रविशन्त्येवपुनर्जन्मनिनोनराः ॥२१॥ पितॄन्निर्दिश्ययेश्राद्धंकुर्वन्त्यत्रसमागताः ॥
तेषांपितृगणाःसर्वेयान्तुतेमत्सलोकताम् ॥ २२ ॥ कालोऽप्येषमहापुण्यफलदोऽस्तुसदानृणाम् ॥ सूर्येमकरगेप्रातःस्नायिनांपापनाशनम् ॥ २३ ॥
मकरस्थरवौमाघेप्रातःस्नानंप्रकुर्वताम् ॥ दर्शनादेवपापानियान्तिसूर्याद्यथातमः ॥ २४ ॥ सलोकत्वंसरूपत्वंसमीपत्वंत्रयंक्रमात् ॥ नृणांददाम्यहं
स्नानान्माघेमकरगेरवौ ॥ २५ ॥ यूयंमुनीश्वराःसर्वेशृणुध्वंवरदोऽस्मिवः ॥ बदरीवनमध्येऽहंसदातिष्ठामिसर्वगः ॥ २६ ॥ अन्यत्रदशभिर्वर्षै
स्तपसावाप्यतेफलम् ॥ तदत्रदिवसैकेनभवद्भिःप्राप्यतेसदा ॥ २७ ॥ स्थानस्यदर्शनंतस्ययेकुर्वन्तिनरोत्तमाः ॥ जीवन्मुक्तास्तदातेषु
पापंनैवावतिष्ठते ॥ २८ ॥ सूतउवाच ॥ एवंदेवान्देवदेवस्तदुक्त्वातत्रैवान्तर्धानमागात्सवेधाः ॥ देवाःसर्वेऽप्यंशकैस्तत्रतस्थुश्चान्तर्धानं
प्रापुरिन्द्रादयस्ते ॥ २९ ॥ इमांचगाथांशृणुयान्नरोत्तमोयःश्रावयेद्वापिविशुद्धचित्तः ॥ सतीर्थराजंबदरीवनंयत्कृत्वाफलंमांसमवाप्नुयाच्च ॥
॥ ३० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कार्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेशङ्खासुरवधोवेदागमेप्रयागमाहात्म्यंनामैकनवति
तमोऽध्यायः ॥ ९१ ॥ पृथुरुवाच ॥ महाफलंत्वयाप्रोक्तंमुनेकार्तिकमाघयोः ॥ तयोःस्नानविधिंसम्यङ्नियमानपिनारद ॥ उद्यापनविधिंचैव ॥ ९१ ॥
यथावद्वक्तुमर्हसि ॥१॥ नारदउवाच ॥त्वंविष्णोरंशसंजातोनाज्ञातंविद्यतेतव ॥ तथापिवदतःसम्यङ्माहात्म्यंशृणुवेनज ॥२॥ आश्विनस्यतुमासस्य

१ 'प्रापुःपुनः पुनः' इ० पा० ।

याशुक्लैकादशीभवेत् ॥ कार्त्तिकव्रतनियमंतस्यांकुर्यादतन्द्रितः ॥ ३ ॥ रात्र्यांतुर्यांशशेषायांमुदोत्तिष्ठेत्सदाव्रती ॥ नैर्ऋत्यांसंव्रजेद्ग्रामाद्बहिःसोदक
भाजनः॥४॥दिवासन्ध्यासुकर्णस्थब्रह्मसूत्रउदङ्मुखः ॥ अन्तर्धायतृणंभूमौशिरःप्रावृत्यवाससा॥५॥वक्त्रंनियम्ययत्नेनष्ठीवनश्वासवर्जितः॥कुर्यान्मूत्र
पुरीषेचरात्रौचेद्दक्षिणामुखः॥६॥गृहीतशिश्नश्चोत्थायगृहीत्वाशुचिमृत्तिकाम् ॥ गन्धलेपक्षयकरंशौचंकुर्यादतन्द्रितः॥७॥एकालिङ्गेगुदेपञ्चतथावामकरे
दश॥उभयोःसप्तदातव्यास्तथातिस्रस्तुपादयोः॥८॥एतद्द्वित्रिगुणंप्रोक्तंब्रह्मचारिवनस्थयोः॥यतेश्चतुर्गुणंरात्रौतदर्धंशौचमाचरेत्॥९॥ तदर्धमपिमार्गस्थ
स्त्रीशूद्राणांतदर्धकम्॥शौचकर्मविहीनस्यसकलानिष्फलाःक्रियाः ॥ १० ॥ मुखशुद्धिविहीनस्यनोमन्त्राःफलदाःस्मृताः॥दन्तजिह्वाविशुद्धिंचततः
कुर्यात्प्रयत्नतः॥११॥ आयुर्बलंयशोवर्चःप्रजाःपशुवसूनिच ॥ ब्रह्मप्रज्ञांचमेधांचत्वन्नोदेहिवनस्पते ॥ १२ ॥ इतिमन्त्रंसमुच्चार्यद्वादशाङ्गुलकंसदा ॥
समिधाक्षीरवृक्षस्यक्षयाहोपोषणंविना॥१३॥प्रतिपद्दर्शनवमीषष्ठीश्चार्कदिनंविना ॥ चन्द्रसूर्योपरागेचनकुर्याद्दन्तधावनम् ॥१४॥ कण्टकीवृक्षकार्पास
निर्गुण्डीब्रह्मवृक्षजम् ॥ विल्वैरण्डविगन्धाढ्यंवर्जयेद्दन्तधावनम् ॥१५॥ ततोविष्णोःशिवस्यापिगृहंगच्छेत्प्रसन्नधीः ॥ गन्धपुष्पसुताम्बूलान्गृहीत्वा
भक्तितत्परः ॥ १६ ॥ तत्रदेवस्यपाद्यार्घाद्युपचारान्पृथक्पृथक् ॥ कृत्वास्तुत्वापुनर्नत्वाकुर्याद्गीतादिमङ्गलम् ॥ १७ ॥ तालवेणुमृदङ्गादिध्वनियुक्ता
न्सनृत्तकाम् ॥ पुष्पैर्गन्धैःसताम्बूलैर्गायनानपिचार्चयेत् ॥ १८ ॥ देवालयेगानपरायतस्तेविष्णुमूर्त्तयः ॥ तपांसियज्ञदानानिकृतानिचजगद्गुरोः॥
॥ १९ ॥ तुष्टिदानिकलौनित्यंभक्त्यादेवस्यसत्पतेः ॥ क्वत्वंवससिदेवेशमयापृष्टस्तुपार्थिव ॥ २० ॥ विष्णुरेवंतदाप्राहमद्भक्तिपरितोषितः ॥२१॥
विष्णुरुवाच ॥ नाहंवसामिवैकुण्ठेयोगिनांहृदयेनच ॥ मद्भक्तायत्रगायन्तितत्रतिष्ठामिनारद ॥ २२ ॥ सत्पुराणकथांश्रुत्वामद्भक्तानांचगायनम् ॥ ने
च्छन्तियेनरामूढामद्द्वेष्यास्तेभवन्तिहि ॥ २३ ॥ तेषांपूजादिकंगन्धपुष्पादिक्रियतेनरैः ॥ तेनप्रीतिंतथायामिनतथामत्प्रपूजनात् ॥ २४ ॥ नारद
उवाच ॥ शिरीषोन्मत्तगिरिजामल्लिकाशालमलीभवैः ॥ अर्कजैःकर्णिकारैश्चविष्णुर्नार्च्यस्तथाक्षतैः॥२५॥जपाकुन्दशिरीषैश्चयूथिकामालतीभवैः ॥
केतकीभवपुष्पैश्चनैवार्च्यःशङ्करस्तथा ॥२६॥ गणेशंतुलसीपत्रैर्दुर्गांनैवचदूर्वया ॥ मुनिपुष्पैस्तथासूर्यंलक्ष्मीकामोनचार्चयेत् ॥ २७ ॥ सुगन्धीनि
प्रशस्तानिपूजायांसर्वदैवतु ॥ एवंपूजाविधिंकृत्वादेवदेवंक्षमापयेत् ॥ २८ ॥ मन्त्रहीनंक्रियाहीनंभक्तिहीनंसुरेश्वर ॥ यत्पूजितंमयादेवपरिपूर्णं
तदस्तुमे ॥ २९ ॥ ततःप्रदक्षिणंकृत्वादण्डवत्प्रणिपत्यच ॥ पुनःक्षमापयेद्देवंगायनाद्यंक्षमापयेत् ॥ ३० ॥ विष्णोःशिवस्यापिचपूजनादिकंकुर्वन्ति

१ 'नैर्ऋत्याशां व्रजेद्ग्रामात' इ० पा०।

सम्यङ्निशिकार्त्तिकेये ॥ निर्धूतपापाःसहपूर्वजैस्तेप्रयान्तिविष्णोर्भवनंमनुष्याः ॥ २१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपंचप० उत्तर० कार्त्तिकमाहात्म्येश्री
कृष्णसत्यभामासंवादेनियमवर्णनंनामद्विनवतितमोऽध्यायः ॥ ९२ ॥ नारदउवाच ॥ नाडीद्वयावशिष्टायांरात्रौगच्छेज्जलाशयम् ॥ तिलगन्धाक्षतैः
पुष्पैर्दीपाद्यैःसहितःशुचिः ॥१॥ मानुषेदेवखातेचनद्यांनद्योश्चसंगमे ॥ क्रमाद्दशगुणंस्नानंतीर्थेऽनन्तफलंस्मृतत् ॥२॥ विष्णुंस्मृत्वाततःकुर्यात्सङ्कल्पं
स्वनस्यतु ॥ तीर्थादिदेवतादिभ्यःक्रमादर्घादिदापयेत् ॥ ३ ॥ ॐनमःकमलनाभायनमस्तेजलशायिने ॥ नमस्तेऽस्तुहृषीकेशगृहाणार्घंनमोऽस्तुते
॥ ४ ॥ वैकुण्ठंचप्रयागेचतथाबदरिकाश्रमे ॥ यतोविष्णुर्विचक्रमेत्रेधासनिदधेपदम् ॥ ५ ॥ अतोदेवामामवन्तुयतोविष्णुर्विचक्रमे ॥ तैरेवसहितैः
सर्वैर्मुनिदेवसमन्वितैः॥६॥कार्त्तिकेऽहंकरिष्यामिप्रातःस्नानंसुरोत्तम ॥ प्रीत्यर्थंदेवदेवेशदामोदरमयासह ॥७॥ ध्यात्वाहंत्वांचदेवेशजलेऽस्मिन्स्नातु
मुद्यतः ॥ तवप्रसादात्पापंमेदामोदरविनश्यतु ॥ ८ ॥ अर्घ्यमन्त्रौ ॥ नित्येनैमित्तिकेकृष्णेकार्तिकेपापनाशने ॥ गृहाणार्घ्यंमयादत्तंराधया
सहितोहरे ॥ ९ ॥ व्रतिनःकार्त्तिकेमासिस्नातस्यविधिवन्मम ॥ गृहाणार्घ्यंमयादत्तंराधयासहितोहरे ॥ १० ॥ स्मृत्वाभागीरथींविष्णुंशिवं
सूर्यंजलेविशेत ॥ नाभिमात्रजलेतिष्ठन्व्रतीस्नायाद्यथाविधि ॥ ११ ॥ तिलामलकचूर्णेनगृहीस्नानंसमाचरेत् ॥ वनस्थानांयतीनांचतुलसीमूल
मृत्तिका ॥१२॥ सप्तमीदर्शनवमीद्वितीयादशमीषुच ॥ त्रयोदश्यांचनस्नायाद्धात्रीफलतिलैःसह ॥१३॥ आदौकुर्यान्मलस्नानंमन्त्रस्नानंततःपरम् ॥
स्त्रीशूद्राणांनवेदोक्तैर्मन्त्रैस्तेषांपुराणजैः ॥१४॥ स्नानमन्त्राः ॥ त्रिधाभूदेवकार्याययःपुराभक्तिभावतः ॥ सविष्णुःसर्वपापघ्नःपुनातुकृपयात्रमाम्॥
॥ १५ ॥ विष्णोराज्ञामनुप्राप्यकार्त्तिकव्रतकारणात् ॥ रक्षन्तुदेवास्तेसर्वेमांपुनन्तुसदैवते ॥ १६ ॥ वेदमन्त्राःसबीजास्तुसरहस्याःसवीर्यकाः॥
कश्यपाद्याश्चमुनयोमांपुनन्तुसदैवतं ॥ १७ ॥ गङ्गाद्याःसरितःसर्वास्तीर्थानिजलदानदाः ॥ ससप्तसागराःसर्वेमांपुनन्तुजलाशयाः ॥
॥ १८ ॥ पतिव्रतास्त्वदित्याद्यायक्षाःसिद्धाःसपन्नगाः ॥ ओषध्यःपर्वताश्चाशुमांपुनन्तुत्रिलोकजाः ॥ १९ ॥ एभिःस्नात्वाव्रतीमन्त्रै
र्हस्तन्यस्तपवित्रकः ॥ देवर्षीन्मानवान्पितॄंस्तर्पयेच्चयथाविधि ॥ २० ॥ यावन्तःकार्त्तिकेमासिवर्तन्तेपितृतर्पणे ॥ तिलास्ततसङ्ख्यकाब्दानिपितरः
स्वर्गवासिनः ॥ २१ ॥ ततोजलाद्विनिष्क्रम्यशुचिवस्त्रावृतोव्रती ॥ प्रातःकालोदितंकर्मसमाप्यार्चेद्धरिंपुनः ॥ २२ ॥ तीर्थादिदेवान्संस्मृत्यपुन
रर्चांप्रदापयेत् ॥ गन्धपुष्पफलैर्युक्तोभक्तितत्परमानसः॥२३॥अर्घमन्त्रः ॥ व्रतिनःकार्त्तिकेमासिस्नातस्यविधिवन्मम ॥ गृहाणार्घ्यंमयादत्तंदनुजेन्द्र

१ 'स्नपनस्य' इ०, 'स्वबनस्य' इ० च पा०। २ 'भावनः' इ० पा०।

निषूदन ॥२४॥ ततश्चब्राह्मणान्भक्त्याभोजयेद्वेदपारगान् ॥ गन्धपुष्पैःसताम्बूलैःप्रणमेच्चपुनःपुनः ॥२५॥तीर्थानिदक्षिणेपादेवेदाश्चमुखमाश्रिताः ॥ सर्वाङ्गेसंस्थितादेवाःपूजिताःस्युर्द्विजार्चनात ॥ २६ ॥ अव्यक्तरूपिणोविष्णोःस्वरूपंब्राह्मणाभुवि ॥ नावमान्यानोविरोध्याःकदाचिच्छुभमिच्छता ॥ २७ ॥ तांवैहरिप्रियांदेवितुलसीमर्चयेद्व्रती ॥ प्रयागस्नानयुक्तानांकाश्यांप्राणविमोक्षणे॥२८॥यत्फलंविहितंवेदैस्तुलसीपूजनेनतत् ॥ युक्तोयदिस दापापैःसुकृतंनार्जितंक्वचित् ॥२९॥ तथापिगीयतेमोक्षस्तुलसीपूजितायदि ॥ प्रदक्षिणनमस्कारान्कुर्यादेकाग्रमानसः॥३०॥देवैस्त्वंनिर्मितापूर्वमर्चि तासिमुनीश्वरैः॥नमोनमस्तेतुलसिपापंहरहरिप्रिये॥३१॥ततोविष्णुकथांश्रुत्वापौराणींस्निग्धमानसः ॥ तंब्राह्मणंमुनिर्विप्रपूजयेद्भक्तिमान्व्रती ॥३२॥ एवंपूर्णविधिसम्यक्पूर्वोक्तंभक्तिमान्नरः ॥ करोतियःसलभतेनारायणसलोकताम्॥३३॥ रोगापहंपापविनाशकृत्परंसद्बुद्धिदंपुत्रधनादिसाधनम् ॥ मुक्ते र्निदानंनहिकार्त्तिकव्रताद्विष्णुप्रियादन्यदिहास्तिभूतले ॥३४॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेस्नान विधिवर्णनंनामत्रिनवतितमोऽध्यायः ॥ ९३ ॥ नारदउवाच ॥ कार्त्तिकव्रतिनांपुंसांनियमायेप्रकीर्तिताः ॥ तान्छृणुष्वमयाराजन्कथ्यमाना न्समन्ततः ॥१॥ अन्नदानंगवांग्रासोवैष्णवैःसहसंकथा ॥ बोधनात्परदीपस्यधर्ममाहुर्मनीषिणः ॥ २ ॥ परान्नंपरशय्यांचपरवादंपराङ्गनाम् ॥ सदाचवर्जयेत्प्राज्ञोविशेषेणतुकार्त्तिके ॥ ३ ॥ सर्वामिषाणिमांसानिक्षौद्रंसौवीरकंतथा ॥ राजमाषादिकंचापिनैवाद्यात्कार्त्तिकव्रती ॥ ४ ॥ द्विदलं तिलतैलंचतथान्नमश्रुदूषितम् ॥ भावदुष्टंशब्ददुष्टंवर्जयेत्कार्त्तिकव्रती॥५॥परान्नंचपरद्रोहंपरदारागमंतथा॥तीर्थेप्रतिग्रहंनापिगृह्णीयात्कार्त्तिकव्रती॥६॥ देवदेवद्विजानांचगुरोश्चव्रतिनस्तथा ॥ स्त्रीराजमहतांनिन्दांवर्जयेत्कार्त्तिकव्रती ॥ ७ ॥ प्राण्यङ्गमामिषंचूर्णंफलेजम्बीरमामिषम् ॥ धान्येमसूरिकाप्रो क्ताचान्नंपर्युषितंतथा ॥ ८ ॥अजागोमहिषीक्षीरादन्यदुग्धादिचामिषम् ॥ द्विजक्रीतारसाःसर्वेलवणंभूमिजंतथा ॥९॥ ताम्रपात्रस्थितंगव्यंजलंपल्वल संस्थितम् ॥ आत्मार्थंपाचितंचान्नमामिषंतत्स्मृतंबुधैः ॥ १० ॥ ब्रह्मचर्यमधःसुप्तिःपत्रावल्यांचभोजनम् ॥ चतुर्थकालेभुञ्जीतकुर्यादेवंसदाव्रती ॥ ॥११॥नरकस्यंचतुर्दश्यांतैलाभ्यङ्गंचकारयेत् ॥ अन्यत्रकार्त्तिकस्नायीतैलाभ्यङ्गंनकारयेत् ॥१२॥पलाण्डुंलशुनंशिग्रुंछत्राकंगृञ्जनंतथा ॥ नालिकां मूलकंहिङ्गुंवर्जयेत्कार्त्तिकव्रती॥१३॥अलाबुंचापिवृन्ताकंकूष्माण्डंबृहतीफलम् ॥श्लेष्मातकंकपित्थंचवर्जयेत्कार्त्तिकव्रती॥१४॥रजस्वलान्त्यजम्ले च्छपतितव्रात्यकैःसह॥द्विजातिवेदबाह्यैश्चनवदेत्कार्त्तिकव्रती ॥१५॥ श्वभिर्दृष्टंचकाकैश्चसूतकान्नंचवर्जयेत्॥ द्विष्पाचितंचदग्धान्नंवर्जयेत्कार्त्तिकव्रती

---

१ 'पुनस्तं ब्राह्मणं चैव जयेत्' इ० पा० । २ 'द्विजद्विड्वेदबाह्यैश्च' इ० पा० ।

॥१६॥तैलाभ्यङ्गंतथाशय्यांपरान्नंकांस्यभोजनम् ॥ कार्तिकेवर्जयेद्यस्तुपरिपूर्णव्रतीभवेत् ॥१७॥ एतानिवर्जयेन्नित्यंव्रतीसर्वव्रतेष्वपि॥कृच्छ्राद्यंचापि
कुर्वीतस्वशक्त्याविष्णुतुष्टये॥१८॥क्रमात्कूष्माण्डवृन्ताकबृहतीमूलकंतथा॥श्रीफलंचकलिङ्गंचफलंधात्रीभवंतथा॥१९॥ नारिकेरंमहालाबुंपटोलंबदरी
फलम् ॥ चर्मवैकतकंचापिबिसंवैकटूफलंतथा ॥ २० ॥ शाकान्येतानिवर्ज्यानिक्रमात्प्रतिपदादिषु॥धात्रीफलंरवौतद्वद्वर्जयेत्सर्वदागृही॥२१॥एभ्यो
ऽपिवर्जयेत्किंचिद्यद्विष्णुप्रीतयेनरः ॥ तत्पुनर्ब्राह्मणेदत्त्वाभक्षयेत्सर्वदैवहि॥२२॥ एवमेवहिमाघेऽपिकुर्याद्वैनियमान्व्रती ॥ हरिजागरणंतत्रविधिप्रोक्तं
चकारयेत् ॥२३॥ यथोक्तकारिणंदृष्ट्वाकार्त्तिकव्रतिनंनरम् ॥ यमदूताःपलायन्तेगजाःसिंहार्दितायथा ॥२४॥ वरंविष्णुव्रतंह्येतदथयज्ञशताधिकम् ॥
यज्ञकृत्प्राप्नुयात्स्वर्गंवैकुण्ठंकार्त्तिकव्रती ॥२५॥ भुक्तिमुक्तिप्रदानीहयानिक्षेत्राणिभूतले ॥ वसन्तितानितद्गेहेकार्त्तिकव्रतकारिणः॥२६॥दुःस्वप्नंदुष्कृतं
किंचिन्मनोवाक्कायकर्मजम् ॥ कार्त्तिकव्रतिनंदृष्ट्वाविलयंयान्तितत्क्षणात् ॥२७॥ कार्त्तिकव्रतिनःपुंसोविष्णुवाक्यप्रणोदिताः ॥ रक्षांकुर्वन्तिशक्राद्या
राज्ञोवैकिङ्करायथा ॥ २८ ॥ विष्णुव्रतकरानित्यंयत्रतिष्ठन्तिपूजिताः ॥ ग्रहभूतपिशाचाद्यानैवतिष्ठन्तितत्रवै ॥ २९ ॥ कार्त्तिकव्रतिनःपुण्यंयथोक्तव्रत
कारिणः ॥ नसमर्थोभवेद्वक्तुंब्रह्मापीहचतुर्मुखः॥३०॥विष्णुप्रियंसकलकल्मषनाशनंचसर्वत्रपुत्रधनधान्यसमृद्धिकारि॥ ऊर्जेव्रतंसनियमंकुरुतेमनुष्यः
किंतस्यतीर्थपरिशीलनसेवयाच ॥ ३१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेनियमवर्णनंनामचतुर्नवति
तमोऽध्यायः ॥९४॥ नारदउवाच ॥ अथोर्जव्रतिनःसम्यगुद्यापनविधिंनृप ॥ तच्छृणुष्वमयाख्यातंकिंविधानंसमासतः ॥ १ ॥ ऊर्जशुक्लचतुर्दश्यां
कुर्यादुद्यापनंव्रती ॥ व्रतसंपूर्णताथायविष्णुप्रीत्यर्थमेवच ॥ २ ॥ तुलस्याउपरिष्टात्तुकुर्यान्मण्डपिकांशुभाम् ॥ सुतोरणांचतुर्द्वारांपुष्पचामर
शोभिताम् ॥३॥ द्वारेषुद्वारपालांश्चपूजयेन्मृन्मयान्पृथक् ॥ पुण्यशीलंसुशीलंचजयंविजयमेवच ॥ ४ ॥ तुलसीमूलदेशेचसर्वतोभद्रमालिखेत् ॥
चतुर्भिर्वर्णकैःसम्यक्छोभाढ्यंसमलङ्कृतम् ॥५॥ तस्योपरिष्टात्सपिधानंपञ्चरत्नसमन्वितम् ॥ महाफलेनसंयुक्तंकुम्भंतत्रनिधायच ॥ ६ ॥ पूजयेत्तत्र
देवंशंशङ्खचक्रगदाधरम् ॥ कौशेयपीतवसनंयुक्तंजलधिकन्यया॥७॥इन्द्रादिलोकपालांश्चपूजयेन्मण्डलेव्रती ॥ द्वादश्यांप्रतिबुद्धःसत्रयोदश्यांयतः
सुरैः॥८॥दृष्टोऽर्चितश्चतुर्दश्यांतस्मात्पूज्यस्तथाधिकम् ॥ तस्यामुपवसेद्भक्त्याशान्तःप्रयतमानसः॥९॥पूजयेद्देवदेवेशंसौवर्णंगुर्वनुज्ञया ॥ उपचारैः
षोडशभिर्नानाभक्ष्यसमन्वितैः ॥१० ॥ रात्रौजागरणंकुर्याद्गीतवाद्यादिमङ्गलैः ॥ गीतंकुर्वन्तियेभक्त्याजागरेचक्रपाणिनः ॥११॥ जन्मान्तरशतो

१'चर्मवृन्ताकरुचकीशाकं तुलसिजं तथा'। इ०,चर्मवृन्ताकचवलीशाकं तुलसिजं तथा' ॥ इ० च पा०। २ 'स्तिथाविह' इ० पा०।

द्रूतैस्तेमुक्ताःपापसंचयः ॥ जागरेवासरेविष्णोर्गीतंनृत्यंचकुर्वताम् ॥१२॥ गोसहस्रंचददतांतत्फलंसमुदाहृतम् ॥गीतनृत्यादिकंकुर्वन्दर्शयेत्कौतुकानि च ॥ १३ ॥ पुरतोवासुदेवस्यरात्रौयोहरिजागरे ॥ पठन्विष्णुचरित्राणियोरञ्जयतिवैष्णवान् ॥ १४ ॥ मुखेनकुरुतेवाद्यंस्वेच्छालापांश्चदर्शयन् ॥ भावैरेतैर्नरोयस्तुकुरुतेहरिजागरम् ॥१५॥दिनेदिनेतस्यपुण्यंतीर्थकोटिसमंस्मृतम् ॥ततस्तुपौर्णमास्यांवैसपत्नीकान्द्विजोत्तमान् ॥१६ ॥त्रिंशन्मितानेकान्वास्वशक्त्यावानिमन्त्रयेत् ॥ वरान्दत्त्वायतोविष्णुमत्स्यरूप्यभवत्तदा ॥ १७ ॥ तस्यांदत्तंहुतंजप्तंतदक्षयफलंस्मृतम् ॥ अतस्तान्भोजयद्विप्रान्पायसान्नादिनाव्रती ॥ १८ ॥अतोदेवाइ[illegible]द्राभ्यांजुहुयात्तिलपायसम् ॥ प्रीत्यर्थंदेवदेवस्यदेवानांचपृथक्पृथक् ॥ १९ ॥ दक्षिणांचयथाशक्तिप्रदद्यात्प्रणमेच्चतान् ॥ पुनर्देवंसमभ्यर्च्यदेवांश्चतुलसींतथा ॥२०॥ ततोगांकपिलांतत्रपूजयद्विधिवद्व्रती ॥गुरुंव्रतोपदेष्टारंवस्त्रालङ्कारणादिभिः ॥२१॥ सपत्नीकंसमभ्यर्च्यगांचतस्मैप्रदापयेत् ॥ युष्मत्प्रसादाद्देवेशःप्रसन्नोमेभवेत्तदा ॥२२॥ व्रतादस्माच्चयत्पापंसप्तजन्मकृतंमया ॥ तत्सवनाशमायातुस्थिरामेचास्तुसन्ततिः ॥ २३ ॥ मनोरथाश्चसफलाःसन्तुनित्यंममार्चनात् ॥ देहान्तेवैष्णवंस्थानंप्राप्नुयामतिदुर्लभम् ॥ २४ ॥ इतिक्षमाप्यतान्विप्रान्प्रसाद्यचविसर्जयेत् ॥ तामर्चांगुरवेदद्याद्रत्नयुक्तांतदाव्रती ॥ २५ ॥ तदासुहृद्गुरुयुतःस्वयंभुञ्जीतभक्तिमान् ॥ कार्त्तिकेवाथतपसिव्रिविधिरेवंविधःस्मृतः ॥ २६ ॥ एवंयःकुरुतेसम्यक्कार्त्तिकस्यव्रतंनरः ॥ विपाप्मासविनिर्मुक्तोविष्णुसान्निध्यगोभवेत् ॥ २७ ॥ सर्वव्रतैःसर्वतीर्थैःसर्वदानैश्चयत्फलम् ॥ तत्कोटिगुणितंज्ञेयंसम्यगस्यविधानतः ॥ २८ ॥ तधन्यास्तेमहापुण्यास्तेषांसर्वफलोदयः ॥ विष्णुभक्तिरतायेस्युःकार्त्तिकेव्रतकारिणः ॥ ॥२९॥ देहस्थितानिपापानिवितर्कयान्तितद्भयात् ॥ क्वयास्यामोवदन्त्येवंयद्ययंव्रतकृन्नरः ॥३०॥ इत्यूर्जव्रतनियमाञ्छृणोतिभक्त्यायोवैतत्कथयतिवैष्णवाग्रतोयः ॥ तौसम्यग्व्रतकरणात्फलंलभेतांदृष्ट्वातौकलुषविनाशनंलभन्ते ॥३१॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेउद्यापनवर्णनंनामपञ्चनवतितमोऽध्यायः ॥९५॥ पृथुरुवाच ॥ यत्त्वयाकथितंब्रह्मन्व्रतमूर्जस्यविस्तरात् ॥ तत्रयातुलसीमूलेविष्णोःपूजात्वयोदिता ॥१॥ तेनाहंप्रष्टुमिच्छामिमाहात्म्यंतुलसीभवम् ॥ कथंसांतिप्रियाविष्णोर्देवदेवस्यशार्ङ्गिणः ॥२॥ कथमेषासमुत्पन्नाकस्मिन्स्थानेचनारद ॥ एतद्ब्रूहिसमासेनसर्वज्ञोऽसिमतोहिमे ॥ ३ ॥ नारदउवाच ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिमाहात्म्यंतुलसीभवम् ॥ सेतिहासंपुरावृत्तंतत्सर्वंकथयामिते ॥ ४ ॥ पुराशक्रःशिवंद्रष्टुमगात्कैलासपर्वतम् ॥ सर्वदेवैःपरिवृतस्त्वप्सरोगणसेवितः ॥ ५ ॥ यावद्गतःशिवगृहंतावत्तत्राशुदृष्टवान् ॥

१ 'राधादामोदरप्रीत्यै' इ० पा० । २ 'द्रुवा' इ० पा० ।

१० पु० पुरुषंभीमकर्माणंदंष्ट्रानयनभीषणम् ॥ ६ ॥ संपृष्टस्तेनकस्त्वंभोःक्कगतोजगदीश्वरः ॥ एवंपुनःपुनःपृष्टःसयदानोचिवान्नृप ॥ ७ ॥ ततः उ.खं.स.
॥ ९४ ॥ क्रुद्धोवज्रपाणिस्तंनिर्भर्त्स्यवचोऽब्रवीत् ॥ ८ ॥ शक्रउवाच ॥ रेमयापृच्छ्यमानोऽपिनोत्तरंदत्तवानसि ॥ अतस्त्वांहन्मिवज्रेणकस्तेत्राताास्ति
दुर्मते ॥ ९ ॥ इत्युदीर्यततोवज्रीवज्रेणाहंश्चतंदृढम् ॥ तेनास्यकण्ठोनीलत्वमगाद्वज्रंचभस्मताम् ॥ १० ॥ ततोरुद्रःप्रजज्वालतेजसाप्रदहन्निव ॥ अ० ९६
दृष्ट्वाबृहस्पतिस्तूर्णंकृताञ्जलिपुटोऽभवत् ॥ इन्द्रश्चदण्डवद्भूमौकृत्वास्तोतुंप्रचक्रमे ॥ ११ ॥ बृहस्पतिरुवाच ॥ नमोदेवाधिदेवायत्र्यम्बकायकपर्दिने
त्रिपुरघ्नायशर्वायनमोऽन्धकनिपूदिने ॥ १२ ॥ विरूपायातिरूपायवहुरूपायशम्भवे ॥ यज्ञविध्वंसकर्त्रेचयज्ञानांफलदायिने ॥१३ ॥ कालान्तकाय
कालायकालभोगधरायच ॥ नमोब्रह्मशिरोहन्त्रेब्राह्मणायनमोनमः ॥१४॥ नारदउवाच ॥ एवंस्तुतस्तदाशम्भुर्द्विजर्षभंजगादह ॥ संहरन्नयनज्वालां
त्रिलोकीदहनक्षमाम् ॥ १५ ॥ ईश्वरउवाच ॥ वरंवरयभोब्रह्मन्प्रीतःस्तुत्यानयातव ॥ इन्द्रस्यजीवदानेनजीवतित्वंप्रथांव्रज ॥ १६ ॥ बृहस्पति
रुवाच ॥ यदितुष्टोऽसिदेवत्वंपाहीन्द्रंशरणागतम् ॥ अग्निरेपशमंयातुभालनेत्रसमुद्भवः ॥ १७ ॥ ईश्वरउवाच ॥ पुनःप्रवेशमायातिभालनेत्रे
कथंत्वयम् ॥ एनंत्यक्ष्याम्यहंदूरेयथेन्द्रंनैवपीडयेत् ॥ १८ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वातंकरेधृत्वाप्राक्षिपल्लवणाम्भसि ॥ सोऽपतत्सिन्धुगङ्गायाः
सागरस्यचसंगमे ॥ १९ ॥ तदासबालरूपत्वमगात्तत्ररुरोदच ॥ रुदतस्तस्यशब्देनप्राकम्पतमहीमुहुः ॥ २० ॥ स्वर्गश्चसत्यलोकश्च
तत्स्वनाद्बधिरीकृतौ ॥ श्रुत्वाब्रह्माययौतत्रकिमेतदितिविस्मितः ॥ २१ ॥ तावत्समुद्रस्योत्सङ्गेतंबालंसददर्शह ॥ दृष्ट्वाब्राह्मणमायान्तंसमुद्रोऽपि
कृताञ्जलिः ॥ २२ ॥ प्रणम्यशिरसाबालंतस्योत्सङ्गेन्यवेशयत् ॥ ततोब्रह्माब्रवीद्वाक्यंकस्यायंशिशुरद्भुतः ॥ २३ ॥ सरित्पतेकुतोलब्धो
बालोह्येषमहाबलः ॥ यस्यनादेनसंत्रस्तादेवासुरमहोरगाः ॥२४॥नारदउवाच ॥ निशम्यतिवचोधातुर्वाक्यंतुसागरोऽब्रवीत् ॥ २५ ॥ समुद्रउवाच॥
भोब्रह्मन्सिधुगङ्गायांजातोऽयंममपुत्रकः ॥ जातकर्मादिसंस्कारान्कुरुष्वास्यजगद्गुरो ॥ २६ ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंवदतिपाथोधौसबालः
सागरात्मजः ॥ ब्रह्माणमग्रहीत्कूर्चेविधुन्वंस्तंमुहुर्मुहुः ॥ २७ ॥ धुन्वतस्तस्यकूर्चंतुनेत्राभ्यामागमज्जलम् ॥ कथंचिन्मुक्तकूर्चोऽथब्रह्माप्रोवाच
सागरम् ॥ २८ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ नेत्राभ्यांविधृतंयस्मादनेनैतज्जलंमम ॥ तस्माज्जलन्धरइतिख्यातोनाम्नाभवत्वसौ ॥ २९ ॥ अधुनैवैषतरुणः ॥ ९४ ॥
सर्वशास्त्रास्त्रपारगः ॥ अवध्यःसर्वभूतानांविनारुद्रंभविष्यति ॥ यातियत्रसमुद्भूतस्तत्रेदानींगमिष्यति ॥ ३० ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वा
शुक्रमाहूयराज्येतंचाभ्यषेचयत् ॥ आमन्त्र्यसरितांनाथंब्रह्मान्तर्धानमन्वगात् ॥ ३१ ॥ अथतद्दर्शनोत्फुल्लनयनःसागरस्तदा ॥ कालनेमिसुतां

वृन्दांतद्भार्यार्थमयाचत ॥ ३२ ॥ तेकालनेमिप्रमुखास्ततोऽसुरास्तस्मैसुतांतांप्रददुःप्रहर्षिताः ॥ सचापितान्प्राप्यसुहृद्वरान्वशीशशासगांशुक्रसहा
यवान्बली ॥३३॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कार्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेजालन्धरोत्पत्तिवर्णनंनामषण्णवतितमोऽध्यायः॥
॥ ९६ ॥ नारदउवाच ॥ येदेवैर्निर्जिताःपूर्वंदैत्याःपातालसंस्थिताः ॥ तेहिभूमण्डलेजातानिर्भयास्तमुपासितुम् ॥ १ ॥ कदाचिच्छिन्नशिर
संराहुंदृष्ट्वासदैत्यराट् ॥ पप्रच्छभार्गवंविप्रंकेनेदंविहितंप्रभो ॥ २ ॥ भार्गवस्तस्यशिरसश्छेदंराहोःशशंसह ॥ अमृतार्थंसमुद्रस्यमथनं
देवकारितम् ॥ ३ ॥ रत्नापहरणंचैवदैत्यानांचपराभवम् ॥ तच्छ्रुत्वाक्रोधरक्ताक्षःस्वपितुर्मथनंतदा ॥ ४ ॥ सदूतंप्रेषयामासघ
स्मरंशक्रसंनिधौ ॥ दूतस्त्रिविष्टपंगत्वासुधर्मांप्राप्यसत्वरम् ॥ गर्वादखर्वमौलिस्तुदेवेन्द्रंवाक्यमब्रवीत् ॥ ५ ॥ दूतउवाच ॥ जलन्धरो
ऽब्धितनयःसर्वदैत्यजनेश्वरः ॥ दूतोऽहंप्रेषितस्तेनसयदाहशृणुष्वतत् ॥ ६ ॥ कस्मात्त्वयाममपितामथितःसागरोऽद्रिणा ॥ नीतानिसर्व
रत्नानितानिशीघ्रंप्रयच्छमे ॥७॥ नारदउवाच ॥ इतिदूतवचःश्रुत्वाविस्मितस्त्रिदशाधिपः ॥ उवाचघस्मरंघोरंभयरोषसमन्वितः ॥८॥ इन्द्रउवाच ॥
शृणुदूतमयापूर्वंमथितःसागरोयथा ॥ अद्रयोमद्भयाद्भीताःस्वकुक्षिस्थास्तथाकृताः ॥९ ॥ अन्येऽपिमद्विषस्तेनरक्षितादितिजास्तथा ॥ तस्मात्तद्रत्न
जातंतुमयाप्यपहृतंकिल ॥ १० ॥ शङ्खोऽप्येवंपुरादेवानद्विषत्सागरात्मजः ॥ ममानुजेननिहतःप्रविष्टःसागरोदरम् ॥ ११ ॥ तद्गच्छकथय
स्वास्यसर्वंमथनकारणम् ॥ १२ ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंविसर्जितोदूतस्तदेन्द्रेणागमद्गृहम् ॥ तदिन्द्रवचनंदैत्यराजायाकथयत्तदा ॥ १३ ॥
तन्निशम्यतदादैत्योरोषात्प्रस्फुरिताधरः ॥ उद्योगमकरोत्तूर्णंसर्वदेवजिगीषया ॥१४॥ तदोद्योगेसुरेन्द्रस्यदिग्भ्यःपातालतस्तथा ॥ दितिजाःप्रत्यप
द्यन्तशतशःकोटिशस्तथा॥१५॥अथशुम्भनिशुम्भाद्यैर्बलाधिपतिकोटिभिः॥गत्वात्रिविष्टपंदैत्योयुद्धायाधिष्ठितोऽभवत् ॥१६॥ निर्ययुस्त्वमरावत्या
देवायुद्धायदंशिताः ॥ पुरमावृत्यतिष्ठन्तिदृष्ट्वादैत्यबलंमहत् ॥ १७ ॥ ततःसमभवद्युद्धंदेवदानवसेनयोः ॥ मुसलैःपरिघैर्बाणैर्गदापरशुशक्तिभिः ॥
॥ १८ ॥ अन्योन्यंसमधावेतांजघ्नतुश्चपरस्परम् ॥ क्षणेनाभवतांसेनेरुधिरौघपरिप्लुते ॥१९॥ पतितैःपात्यमानैश्चगजाश्वरथपत्तिभिः ॥ व्यराजत
रणेभूमिःसन्ध्याभ्रपटलैरिव ॥ २० ॥ तत्रयुद्धेहतान्दैत्यान्भार्गवस्तूदतिष्ठिपत् ॥ विद्ययामृतजीविन्यामन्त्रितैस्तोयबिन्दुभिः ॥ २१ ॥ देवांस्तत्र[2]
तथायुद्धेजीवयेदङ्गिरस्सुतः ॥ दिव्यौषधीःसमानीयद्रोणं[3]देश्याःपुनःपुनः ॥ २२ ॥ दृष्ट्वादेवांस्तथायुद्धेपुनरेवसमुत्थितान् ॥ जलन्धरःक्रोधवशो

१ 'स्तमुपाश्रिताः' इ० पा० । २ 'देवानपि तथा युद्धे तत्राजीवयदङ्गिराः' इ० पा० । ३ 'द्रोणाद्रेः' ख' इ० पा० ।

भार्गववाक्यमब्रवीत् ॥२३॥ जलन्धरउवाच ॥ मयादेवाहतायुद्धेउत्तिष्ठन्तिकथंपुनः ॥ तवसंजीवनीविद्यानैवान्यत्रैतिविश्रुतम् ॥२४॥ भृगुरुवाच ॥
दिव्यौषधीःसमानीयद्रोणाद्रेरङ्गिराःसुरान् ॥ जीवयत्येषवैशीघ्रंद्रोणाद्रिंसमपाहर ॥२५॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तःसतुदैत्येन्द्रोनीत्वाद्रोणाचलंतदा ॥
प्राक्षिपत्सागरेतूर्णंपुनरागान्महाहवम् ॥ २६ ॥ अथदेवान्हतान्दृष्ट्वाद्रोणाद्रिमगमद्गुरुः ॥ तावत्तत्रगिरीन्द्रंतंनददर्शसुरार्चितः ॥ २७ ॥ ज्ञात्वादैत्य
हृतंद्रोणंविषण्णोभयविह्वलः ॥ आगत्यदूराद्व्याजह्रेश्वासाकुलितविग्रहः ॥२८॥ पलायध्वंपलायध्वंनायंजतुंहिशक्यते॥रुद्रांशसंभवोह्येषस्मरध्वंशक्र
चेष्टितम् ॥ २९ ॥ नारदउवाच ॥ श्रुत्वातद्वचनंदेवाभयविह्वलितास्तदा ॥ दैत्यैस्तैर्वध्यमानास्तेऽपलायन्तदिशोदश ॥ ३० ॥ देवान्विदारितान्दृष्ट्वा
दैत्यःसागरनन्दनः ॥ शङ्खभेरीजयरवैःप्रविवेशामरावतीम् ॥३१॥ प्रविष्टेनगरंदैत्येदेवाःशक्रपुरोगमाः ॥ सुवर्णाद्रिगुहांप्राप्यन्यवसन्दैत्यतापिताः
॥३२॥ ततश्चसर्वेष्वसुरोऽधिकारेष्विन्द्रादिकानांविनिवेशयंस्तदा ॥ शुम्भादिकान्दैत्यवरान्पृथक्पृथक्स्वयंसुवर्णाद्रिगुहामगात्पुनः ॥३३॥ इतिश्री
पाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० कार्त्तिकमाहात्म्येऽमरावतीविजयोनामसप्तनवतितमोऽध्यायः ॥ ९७ ॥ नारदउवाच ॥ पुनर्दैत्यंसमायान्तंदृष्ट्वा
देवाःसवासवाः ॥ भयप्रकम्पिताःसर्वेविष्णुंस्तोतुंप्रचक्रमुः ॥ १ ॥ देवाऊचुः ॥ नमोमत्स्यकूर्मादिनानास्वरूपैःसदाभक्तकार्योद्यतायार्तिहन्त्रे ॥
विधात्रादिसर्गस्थितिध्वंसकर्त्रेगदाशङ्खपद्मारिहस्तायतेऽस्तु ॥ २ ॥ रमावल्लभायासुराणांनिहन्त्रेभुजङ्गारियानायपीताम्बराय ॥ मखादिक्रिया
पाककर्त्रेविकर्त्रेशरण्यायतस्मैनताःस्मोनताःस्मः ॥ ३ ॥ नमोदैत्यसंतापितामर्त्यदुःखाचलध्वंसदम्भोलयेविष्णवेते ॥ भुजङ्गेशतल्पेशयायार्क
चन्द्रद्विनेत्रायतस्मैनताःस्मोनताःस्मः ॥४॥ नारदउवाच ॥ सङ्कष्टनाशनंस्तोत्रंनित्यंयस्तुपठेन्नरः ॥ सकदाचिन्नसङ्कष्टैःपीड्यतेकृपयाहरेः ॥५॥ इति
देवाःस्तुतिंयावत्कुर्वन्तिदनुजद्विषः ॥ तावत्सुराणामापत्तिर्विज्ञाताविष्णुनातदा ॥६॥ सहसोत्थायदैत्यारिःकृपयाखिन्नमानसः ॥ आरुह्यगरुडंवेगा
ल्लक्ष्मींवचनमब्रवीत् ॥७॥ विष्णुरुवाच ॥ जलन्धरेणतेभ्रात्रादेवानांकदनंकृतम् ॥ तैराहूतोगमिष्यामियुद्धायाद्यत्वरान्वितः ॥ ८ ॥ लक्ष्मीरुवाच ॥
अहंतेवल्लभानाथभक्ताचयदिसर्वदा ॥ तत्कथंतेममभ्रातायुद्धेवध्यःकृपानिधे ॥ ९ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ रुद्रांशसंभवत्वाच्चब्रह्मणोवच
नादपि ॥ प्रीत्याचतवनैवायंममवध्योजलन्धरः ॥ १० ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वागरुडारूढःशङ्खचक्रगदासिभृत् ॥ विष्णुर्वेगाद्ययौयोद्धुंयत्रदेवाः
स्तुवन्तिते ॥ ११ ॥ अथारुणानुजात्युग्रपक्षवातप्रपीडिताः ॥ वात्याविवर्तितादैत्याबभ्रमुःखेयथाघनाः ॥ १२ ॥ ततोजलन्धरोदृष्ट्वादैत्यान्वा
त्याप्रपीडितान् ॥ नोवाचवचनंक्रोधात्ततोविष्णुंसमभ्ययात् ॥ १३ ॥ ततःसमभवद्युद्धंविष्णुदैत्येन्द्रयोर्महत् ॥ आकाशंकुर्वतोर्बाणैरन्तेनिरवकाश

वत् ॥ १४ ॥ विष्णुर्दैत्यस्यवाणौघैर्ध्वजंछत्रंधनुर्हयान् ॥ चिच्छेदतंचहृदयेबाणेनैकेनताडयन् ॥१५॥ ततोदैत्यःसमुत्पत्यगदापाणिस्त्वरान्वितः ॥
आहत्यगरुडंमूर्ध्निपातयामासभूतले ॥ १६ ॥ विष्णुर्गदांचखड्गेनचिच्छेदप्रहसन्निव ॥ तावत्सहृदयेविष्णुंजघानदृढमुष्टिना ॥ १७ ॥ तत
स्तौबाहुयुद्धेनयुयुधातेमहाबलौ ॥ वाहुभिर्मुष्टिभिश्चैवजानुभिर्नादयन्महीम् ॥१८॥ एवंसुरुचिरंयुद्धंकृत्वाविष्णुःप्रतापवान् ॥ उवाचदैत्यराजंतंमेघ
गम्भीरयागिरा ॥ १९ ॥ विष्णुरुवाच ॥ वरंवरयदैत्येन्द्रप्रीतोऽस्मितवविक्रमात् ॥ अदेयमपितेदास्येयत्तेमनसिवर्तते ॥ २० ॥ जलन्धरउवाच ॥
यदिभावुकतुष्टोऽसिवरमेतंददस्वमे ॥ मद्भगिन्यासहतयामद्गृहेसगणोवस ॥ २१ ॥ नारदउवाच ॥ तथेत्युक्त्वासभगवान्सर्वदेवगणैःसह ॥
जैलन्धरंनामपुरमगमद्रमयासह ॥ २२ ॥ जलन्धरश्चदेवानामधिकारेषुदानवान् ॥ स्थापयित्वासहर्षःसन्पुनरागान्महीतले ॥ २३ ॥ देवगन्धर्व
सिद्धेषुयत्किंचिद्रत्नसंज्ञितम् ॥ तदात्मवशगंकृत्वातिष्ठत्सागरनन्दनः ॥ २४ ॥ पातालभवनेदैत्यंनिशुम्भंचमहाबलम् ॥ स्थापयित्वासशेषादीननय
द्भूतलंबली॥२५॥ देवगन्धर्वसिद्धौघान्यक्षराक्षसमानुषान् ॥ स्वपुरेनागरान्कृत्वाशशासभुवनत्रयम् ॥२६॥ एवंजलन्धरःकृत्वादेवाश्चवशवर्त्तिनः ॥
धर्मेणपालयामासप्रजाःपुत्रानिवौरसान्॥२७॥नकश्चिद्व्याधितोनैवदुःखितोनकृशस्तथा ॥ नदीनोदृश्यतेतस्मिन्धर्माद्राज्यंप्रशासति ॥२८॥ एवंमहीं
शासतिदानवेन्द्रेधर्मेणसम्यक्चयदृच्छयाहम् ॥ कदाचिदागामथतस्यलक्ष्मींविलोकितुंश्रीरमणंचसेवितुम् ॥ २९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०
उत्तर०कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेजलन्धरप्रवेशोनामाष्टनवतितमोऽध्यायः ॥ ९८ ॥ नारदउवाच॥समांसंपूज्यविधिवद्दानवेन्द्रोऽति
भक्तितः॥ संप्रहस्यतदावाक्यंजगादनृपसत्तम ॥१॥ जलन्धरउवाच ॥ कुतस्त्वागम्यतेब्रह्मन्किंचदृष्टंत्वयाक्वचित् ॥ यदर्थमिहचायातस्तदाज्ञापयमां
मुने ॥२॥ नारदउवाच ॥ गतःकैलासशिखरंदैत्येन्द्राहंयदृच्छया ॥ तत्रोमयासहासीनंदृष्टवानस्मिशङ्करम् ॥ ३ ॥ योजनायुतविस्तीर्णेकल्पद्रुममहा
वने ॥ कामधेनुशताकीर्णेचिन्तामणिसुदीपिते ॥४॥ तंदृष्ट्वामहदाश्चर्यंवितर्कोमेऽभवत्तदा ॥ क्वापीदृशीभवेदृद्धिस्त्रिलोक्यांवानवेतिच॥ ५ ॥ तावत्तवा
पिदैत्येन्द्रसमृद्धिःसम्भृतामया ॥ तद्विलोकनकामोऽहंत्वत्सान्निध्यमिहागतः ॥६॥ त्वत्समृद्धिमिमांपश्यन्स्त्रीरत्नरहिताध्रुवम् ॥ तर्कयामिशिवादन्य
स्त्रिलोक्यांनसमृद्धिमान् ॥ ७ ॥ अप्सरोनागकन्याश्चयद्यपित्वद्वशेस्थिताः ॥ तथापितानपार्वत्यारूपेणसदृशाध्रुवम् ॥ ८ ॥ यस्यालावण्यजलधौ
निमग्नश्चतुराननः ॥ स्वधैर्यममुचत्पूर्वंतयाकान्योपमीयते ॥ ९ ॥ वीतरागोऽपिहिययामदनारिःस्वलीलया ॥ विश्वतन्त्रोऽपितपसासचात्मवशगः

१ 'तदा जलन्धरपुरम्' इ० पा० ।

कृतः ॥१०॥सौन्दर्यगहनेभ्राम्यञ्छबरीरूपयापुरा ॥ निष्कामःकामयुक्तोऽपिस्ववशोऽपिवशःकृतः ॥११॥ यस्याःपुनःपुनःपश्यन्रूपधाताविसर्जने ॥
ससर्जाप्सरसस्तास्तास्तत्समैकापिनाभवत् ॥ १२ ॥ अतःस्त्रीरत्नसंभोक्तुःसमृद्धिस्तस्यसावरा ॥ तथानतवदैत्येन्द्रसर्वरत्नाधिपस्यच ॥ १३ ॥
एवमुक्त्वातमामन्त्र्यगतेमयिसदैत्यराट् ॥ तद्रूपश्रवणादासीदनङ्गज्वरपीडितः ॥१४ ॥ अथसंप्रेषयामासदूतंचसिंहिकासुतम् ॥ त्र्यम्बकायतदाकिंचि
द्विष्णुमायाविमोहितः ॥ १५ ॥ कैलासमगमद्राहुःसर्वशुक्लेन्दुवर्चसम् ॥ कार्त्स्न्येनकृष्णपक्षेन्दुवर्चसंस्वाङ्गजेनतु ॥ १६ ॥ निवेदितस्तदादेशा
न्नन्दिनांचप्रवेशितः ॥ त्र्यम्बकभ्रूलतासंज्ञाप्रेरितोवाक्यमब्रवीत् ॥ १७ ॥ राहुरुवाच ॥ देवपन्नगसेव्यस्यत्रैलोक्याधिपतेःप्रभोः ॥ सर्वरत्नेश्वरस्य
त्वमाज्ञांशृणुवृषध्वज ॥ १८ ॥ श्मशानवासिनोनित्यंमुण्डमालाधरस्यच ॥ दिगम्बरस्यतेभार्याकथंहैमवतीशुभा ॥ १९ ॥ अहंरत्नाधिनाथोऽस्मि
साचस्त्रीरत्नसंज्ञिका ॥ तस्मान्ममैवसायोग्यानैवभिक्षाशिनस्तव ॥ २० ॥ नारदउवाच ॥ वदत्येवंतदाराहौभ्रूमध्याच्छूलपाणिनः ॥ अभवत्पुरुषो
रौद्रस्तीव्राशनिसमस्वनः ॥ २१ ॥ सिंहास्यःप्रचलज्जिह्वःसज्वलन्नयनोमहान् ॥ ऊर्ध्वकेशःशुष्कतनुर्नृसिंहइवचापरः ॥ २२ ॥ सतंखादितुमारेभेदृष्ट्वा
राहुर्भयातुरः ॥ अधावदतिवेगेनवहिःसचदधारतम् ॥ २३ ॥ सचराहुर्महाबाहुर्मेघगंम्भीरयागिरा ॥ उवाचदेवदेवेशंपाहिमांशरणागतम् ॥२४॥
ब्राह्मणंमांमहादेवखादितुंसमुपागतः ॥ एतस्माद्रक्षदेवेशशरणागतवत्सल ॥ २५ ॥ रक्षरक्षमहादेवत्वामहंशरणंगतः ॥ महादेवोवचःश्रुत्वाब्राह्मणस्य
तदाब्रवीत् ॥ २६ ॥ नैवासौवध्यतामेतिदूतोऽयंपरवान्यतः ॥ मुञ्चेतिपुरुषःश्रुत्वाराहुंतत्याजसोऽम्बरे ॥ राहुंत्यक्त्वासपुरुषोमहादेवंव्यजिज्ञपत् ॥
॥ २७ ॥ पुरुषउवाच ॥ क्षुधामांबाधतेस्वामिन्क्षुत्क्षामश्चास्मिसर्वथा ॥ किंभक्ष्यंममदेवेशतदाज्ञापयमांप्रभो ॥ २८ ॥ ईश्वरउवाच ॥
संभक्षयात्मनःशीघ्रंमांसंत्वंहस्तपादयोः ॥ २९ ॥ नारदउवाच ॥ सशिवेनैवमाज्ञप्तश्चखादपुरुषःस्वयम् ॥ हस्तपादोद्भवंमांसंशिरःशेषोयदा
भवत् ॥ ३० ॥ दृष्ट्वाशिरोऽवशेषंतुसुप्रसन्नःसदाशिवः ॥ पुरुषभीमकर्माणंतमुवाचसविस्मयः ॥ ३१ ॥ ईश्वरउवाच ॥ त्वंकीर्तिमुख
संज्ञोहिभवमद्वारगःसदा ॥ त्वदर्चायेनकुर्वन्तिनैवतेमत्प्रियङ्कराः ॥ ३२ ॥ नारदउवाच ॥ तदाप्रभृतिदेवस्यद्वारेकीर्तिमुखःस्थितः ॥
नार्चयन्तीहयेपूर्वंतेषामर्चावृथाभवेत् ॥ ३३ ॥ राहुर्विमुक्तोयस्तेनसोऽपतद्बर्बरस्थले ॥ अतःसबर्बरोद्भूतइतिभूमौप्रथांगतः ॥ ३४ ॥ ततश्च
राहुःपुनरेवजातमात्मानमस्मिन्नितिमन्यमानः ॥ समेत्यसर्वंकथयांबभूवजलन्धरायेशविचेष्टितंतत् ॥ ३५ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०

१ 'बाहो मेघ' इ० पा०।

कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेदूतसंवादोनामैकोनशततमोऽध्यायः ॥ ९९ ॥ नारदउवाच ॥ जलंधरस्तुतच्छ्रुत्वाकोपाकुलितविग्रहः ॥
निर्जगामाशुदैत्यानांकोटिभिःपरिवारितः ॥ १ ॥ गतस्तस्याग्रतःशुक्रोराहुर्दृष्टिस्थितोऽभवत् ॥ मुकुटश्चापतद्भूमौवेगात्प्रस्खलितस्तदा ॥
॥ २ ॥ दैत्यसैन्यावृतैस्तत्रविमानानांशतैस्तदा ॥ व्यराजतनभःपूर्णंप्रावृषीवबलाहकैः ॥ ३ ॥ तस्योद्योगंतदादृष्ट्वादेवाःशक्रपुरोगमाः ॥
अलक्षितत्वराजग्मुःशूलिनंतेव्यजिज्ञपन् ॥ ४ ॥ देवाऊचुः ॥ नजानासिकथंस्वामिन्देवाविज्ञापयन्तिभोः ॥ तदस्मद्रक्षणार्थायजहिसागरनन्द
नम् ॥ ५ ॥ नारदउवाच ॥ इतिदेववचःश्रुत्वाप्रहस्यवृषभध्वजः ॥ महाविष्णुंसमाहूयवचनंचेदमब्रवीत् ॥ ६ ॥ ईश्वरउवाच ॥ जलन्धरःकथंविष्णो
नहतःसङ्गरेत्वया ॥ तद्भयाच्चापयातोऽसित्यक्त्वावैकुण्ठमात्मनः ॥ ७ ॥ भगवानुवाच ॥ तवांशसंभवत्वाच्चभ्रातृत्वाच्चतथाश्रियः ॥ नम
यानिहतःसङ्ख्येत्वमेनंजहिदानवम् ॥८॥ ईश्वरउवाच ॥ नायमेभिर्महातेजाःशस्त्रास्त्रैर्वध्यतेमया ॥ देवैःसर्वैःस्वतेजोंऽशःशस्त्रार्थेदीयतांमम ॥ ९ ॥
॥ नारदउवाच ॥ अथविष्णुमुखादेवाःस्वतेजांसिददुस्तदा ॥ तान्येकत्वंगतानीशोदृष्ट्वातेजोमहत्तदा ॥ १० ॥ तेनाकरोन्महादेवोमहसाशस्त्रमु
त्तमम् ॥ चक्रंसुदर्शनंनामज्वालामालातिभीषणम् ॥ ११ ॥ तेजःशेषेणचतदावज्रंचकृतवान्हरः ॥ तावज्जलन्धरोदृष्टःकैलासतलभूमिषु ॥ १२ ॥
हस्त्यश्वरथपत्तीनांकोटीभिःपरिवारितः ॥ तंदृष्ट्वाहर्षिताःसर्वेदेवाजग्मुर्यथागतम् ॥ १३ ॥ गणाश्चसमनह्यन्तयुद्धायातित्वरान्विताः ॥ नन्दीभवक्रसेनानी
मुखाःसर्वेशिवाज्ञया ॥ १४ ॥ अवतेरुर्गणाःसर्वेकैलासाद्युद्धदुर्मदाः ॥ ततःसमभवद्युद्धंकैलासोपत्यकाभुवि ॥ १५ ॥ प्रमथाधिपदैत्यानांघोरं
शस्त्रास्त्रसङ्कुलम् ॥ भेरीमृदङ्गशङ्खौघनिःस्वनैर्वीरहर्षणैः ॥ १६ ॥ गजाश्वरथशब्दैश्चनादिताभूर्व्यकम्पत ॥ शक्तितोमरबाणौघैर्मुशलप्रासपट्टिशैः ॥ १७ ॥
व्यराजतनभःपूर्णमुल्काभिरिवसंवृतम् ॥ निहतैरथनागाश्वैःसर्वाभूमिर्व्यराजत ॥ १८ ॥ वज्राहताचलशिरःशकलैरिवसंवृता ॥ प्रमथाहतदैत्यौघैर्दैत्या
हतगणैस्तथा ॥ १९ ॥ वसासृङ्मांसपङ्काढ्यैर्भूरगम्याभवत्तदा ॥ प्रमथाहतदैत्यौघान्भार्गवःसमजीवयत् ॥ २० ॥ युद्धेपुनःपुनश्चैवमृतसंजीवनीबलात् ॥
तंदृष्ट्वाव्याकुलीभूत्वागणाःसर्वेभयार्दिताः ॥ २१ ॥ शशंसुर्देवदेवेशंतत्सर्वंशुक्रचेष्टितम् ॥ अथरुद्रमुखात्कृत्याबभूवातीवभीषणा ॥ २२ ॥ तालजङ्घा
दरीवक्त्रास्तनापीडितभूरुहा ॥ सायुद्धभूमिमासाद्यभक्षयन्तीमहासुरान् ॥ २३ ॥ भार्गवंस्वेभगेकृत्वाजगामान्तर्हितानभः ॥ विधृतंभार्गवंदृष्ट्वादैत्यसैन्यंग
णास्तदा ॥ २४ ॥ अम्लानवदनादर्पान्निजघ्नुर्युद्धदुर्मदाः ॥ अथाभज्यतदैत्यानांसेनागणभयार्दिता ॥ २५ ॥ वायुवेगहतायद्वत्प्रकीर्णातृणसंहतिः ॥

१'भातिभिर्भूर्व्यराजत' इति पाठः । २'स्वकरे' इति पाठान्तरम् ।

भग्नांगणभयात्सेनांदृष्ट्वाहर्षंगणाययुः ॥२६॥ निशुम्भशुम्भसेनान्यौकालनेमिश्चवीर्यवान् ॥ त्रयस्तेवारयामासुर्गणसेनांमहाबलाः ॥२७॥ मुञ्चन्तः
शरवर्षाणिप्रावृषीवबलाहकाः[1] ॥ ततोदैत्यशरौघास्तेशलभानामिवव्रजाः ॥२८॥ रुरुधुःखंदिशःसर्वागणसेनामकम्पयन् ॥ गणाःशरशतैर्भिन्नारुधि
राऽसारवर्षिणः ॥ २९ ॥ वसन्तेकिंशुकाभासानप्राज्ञायतकिंचन ॥ पतिताःपात्यमानाश्चछिन्नाभिन्नास्तदागणाः ॥३०॥ त्यक्त्वासङ्ग्रामभूमिंतेसर्वे
ऽपिविमुखाभवन्॥३१॥ततःप्रभंग्नस्वबलंविलोक्यगजास्यनन्दीश्वरकार्त्तिकेयाः ॥ चिरान्वितादैत्यवरान्प्रसह्यनिवारयामासुरमर्षणास्ते॥३२॥इतिश्री
पाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कार्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेदैत्यसेनावधोनामशततमोऽध्यायः ॥ १०० ॥ नारदउवाच ॥ तेगणाधि
पतीन्दृष्ट्वानन्दीभमुखषण्मुखान् ॥ अमर्षादभ्यधावन्तद्वन्द्वयुद्धायदानवाः॥१॥नन्दिनंकालनेमिश्चशुम्भोलम्बोदरंतथा ॥ निशुम्भःषण्मुखंवेगादभ्य
धावतदंशितः ॥२॥ निशुम्भःकार्त्तिकेयस्यमयूरंपञ्चभिःशरैः ॥ हृदिविव्याधवेगेनमूर्छितःसपपातच॥३॥ ततःशक्तिधरःशक्तियावज्रग्राहरोषितः ॥
तावन्निशुम्भोवेगेनस्वशक्त्यातमपातयत् ॥ ४ ॥ ततोनन्दीश्वरोबाणैःकालनेमिमविध्यत ॥ सप्तभिश्चहयान्केतूंस्त्रिभिःसारथिमच्छिनत् ॥ ५ ॥
कालनेमिस्तुसंक्रुद्धोधनुश्चिच्छेदनन्दिनः ॥ तदपास्यसशूलेनतंवक्षस्यहनद्दृढम् ॥ ६ ॥ सशूलभिन्नहृदयोहताश्वोहतसारथिः ॥ अद्रेःशिखर
मामुच्यशैलादिंसोऽप्यपातयत् ॥ ७ ॥ अथशुम्भोगणेशश्चरथमूषकवाहनौ ॥ युध्यमानौशरव्रातैःपरस्परमविध्यताम् ॥ ८ ॥ अथशुम्भंगणाध्यक्षो
हृदिविव्याधपत्रिणा ॥ सारथिंपञ्चभिर्बाणैःपातयामासभूतले ॥९॥ ततःशुम्भोऽतिक्रुद्धोऽपिबाणपट्टचागणाधिपम ॥ मूषकंचत्रिभिर्विद्धाननादजल
दस्वनः ॥ १० ॥ मूषकःशरभिन्नाङ्गश्चचालकृतवेदनः ॥ लम्बोदरःसमुत्तीर्यपदातिरभवन्नृप ॥११॥ ततोलम्बोदरःशुम्भंहत्वापरशुनाहृदि ॥ अपात
तयत्तदाभूमौमूषकंचारुहत्पुनः ॥ १२ ॥ कालनेमिर्निशुम्भश्चउभौलम्बोदरंशरैः ॥ युगपज्जघ्नतुःकोपात्तोत्त्रैर्णवमहाद्विपम् ॥ १३ ॥ तंपीड्यमानमा
लोक्यवीरभद्रोमहाबलः ॥ अभ्यधावतवेगेनभूतकोटियुतस्तदा ॥ १४ ॥ कूष्माण्डाभैरवाश्चापिवेतालायोगिनीगणाः ॥ पिशाचायोगिनी
सङ्घागणाश्चापितमन्वयुः ॥ १५ ॥ ततःकिलकिलाशब्दैःसिंहनादैःसघुर्घुरैः ॥ विनांदिताडमरुकैःपृथिवीसमकम्पत ॥ १६ ॥ ततोभूतान्य
धावन्तभक्षयन्तिस्मदानवान् ॥ उत्पतन्तिपतन्तिस्मननृतुश्चरणाङ्गणे ॥ १७ ॥ नन्दीचकार्तिकेयश्चसमायातौत्वरान्वितौ ॥ निजघ्नतू
रणेदैत्यान्निरन्तरशरव्रजैः[3] ॥ १८ ॥ छिन्नभिन्नाहतैर्दैत्यैःपातितैर्भर्त्सितैस्तथा ॥ व्याकुलासाभवत्सेनाविषण्णवदनातदा ॥ १९ ॥ प्रविध्वस्तां

१'भेरीवालमृदङ्गैश्च' इ० पा० । २'समाश्वास्य' इ० पा० । ३'शरावृते' इ० पा० ।

ततःसेनांदृष्ट्वासागरनन्दनः ॥ रथेनातिपताकेनगणानभिययौबली ॥ २० ॥ हस्त्यश्वरथसंह्रादःशङ्खभेरीरवस्तदा ॥ अभवत्सिंहनादश्चसेनयो
रुभयोस्तदा ॥ २१ ॥ जलन्धरशरव्रातैर्नीहारपटलैरिव ॥ द्यावापृथिव्योराच्छन्नमन्तरंसमपद्यत ॥ २२ ॥ गणेशंपञ्चभिर्विद्ध्वाशैलांद्रिदमपि[1]
पञ्चभिः ॥ वीरभद्रंचविंशत्याननादजलदस्वनः ॥ २३ ॥ कार्तिकेयस्ततोदैत्यंशक्त्याविव्याधसत्वरः ॥ व्याघूर्णःशक्तिनिर्भिन्नःकिंचिद्व्याकुल
मानसः ॥ २४ ॥ ततःक्रोधपरीताक्षःकार्त्तिकेयंजलन्धरः ॥ गदयाताडयामाससचभूमितलेऽपतत् ॥ २५ ॥ तथैवनन्दिनंवेगादपातयतभूतले ॥
ततोगणेश्वरःक्रुद्धोगदांपरशुनाच्छिनत् ॥ २६ ॥ वीरभद्रस्त्रिभिर्बाणैर्हृदिविव्याधदानवम् ॥ सप्तभिश्चहयान्केतूंधनुश्छत्रंचचिच्छिदे ॥ २७ ॥
ततोऽतिक्रुद्धोदैत्येन्द्रःशक्तिमुद्यम्यदारुणाम् ॥ गणेशंपातयामासरथमन्यंसमारुहत् ॥ २८ ॥ अभ्ययादथवेगेनवीरभद्रंरुषान्वितः ॥ ततस्तौ
सूर्यसङ्काशौयुयुधातेपरस्परम् ॥ २९ ॥ वीरभद्रस्तस्यहयांस्तथाबाणैरपातयत् ॥ धनुश्चिच्छेददैत्येन्द्रोयुयुधेपरिघायुधः ॥ ३० ॥ सवीरभद्रं
त्वरयाभिगम्यजघानदैत्यःपरिघेणमूर्ध्नि ॥ सचापिदैत्यःप्रविभिन्नमूर्द्धापपातभूमौरुधिरंसमुद्गिरन् ॥ ३१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०
उत्तर० कार्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेदैत्यसेनापराभवोनामैकाधिकशततमोऽध्यायः ॥ १०१ ॥ नारदउवाच ॥ पतितंवीरभद्रं
तुदृष्ट्वारुद्रगणाभयात् ॥ आगतास्तेरणंहित्वाक्रोशमानामहेश्वरम् ॥ १ ॥ अथकोलाहलंश्रुत्वागणानांचन्द्रशेखरः ॥ अभ्ययाद्वृषभारूढः
सङ्ग्रामंप्रहसन्निव ॥ २ ॥ रुद्रमायान्तमालोक्यसिंहनादैर्गणाःपुनः ॥ निवृत्ताःसङ्गरेदैत्यान्निजघ्नुःशरवृष्टिभिः ॥ ३ ॥ दैत्याश्चभीषणंरुद्रं
दृष्ट्वासर्वेविदुद्रुवुः ॥ कार्त्तिकव्रतिनंदृष्ट्वापातकानीवतद्भयात् ॥ ४ ॥ अथजालन्धरोदैत्यान्विद्रुतान्प्रेक्ष्यसङ्गरे ॥ रोषादधावच्चण्डीशंमुञ्चन्बाणा
न्सहस्रशः ॥ ५ ॥ शुम्भोनिशुम्भोऽश्वमुखःकालनेमिर्बलाहकः ॥ खड्गरोमाप्रचण्डश्चघस्मरश्चशिवंययुः ॥ ६ ॥ बाणान्धकारसंछन्नंदृष्ट्वागणबलंशिवः ॥
तद्बाणजालंविच्छिद्यस्वबाणैरावृणोन्नभः ॥ ७ ॥ दैत्यांश्चबाणवात्याभिःपीडितानकरोत्तदा ॥ प्रचण्डजालबाणौघैरपातयतभूतले[2] ॥ ८ ॥ खड्गरोम्णः
शिरःकोपात्[3]तथापरशुनाच्छिनत् ॥ बलाहकस्यचशिरःखट्वाङ्गेनाकरोद्द्विधा ॥ ९ ॥ बद्ध्वाचघस्मरंदैत्यंपाशेनाभ्याहनद्भुवि ॥ वृषभेणहताःकेचि
त्केचिद्बाणैर्निराकृताः ॥ १० ॥ नशेकुरसुराःस्थातुंगजाःसिंहार्दितायथा ॥ ततःकोपपरीतात्मावेगाद्रुद्रंजलन्धरः ॥ ११ ॥ आह्वयामाससमरेतीव्रा
शनिसमस्वनः ॥ १२ ॥ जलन्धरउवाच ॥ युध्यस्वाद्यमयासार्धंकिमेभिर्निहतैस्तव ॥ यच्चकिंचिद्बलंतेऽस्तितद्दर्शयजटाधर ॥ १३ ॥ नारदउवाच ॥

---

१ 'शैलाद्रिं नवभिः शरैः' इ० पा० । २ 'बाणजालौघैः' इ० पा० । ३ 'कायात्' इ० पा० ।

इत्युक्त्वाबाणसतत्याजघानवृषभध्वजम् ॥ तानप्राप्तान्छितैर्बाणैश्चिच्छेदप्रहसन्निव ॥ १४ ॥ ततोहयान्ध्वजंछत्रंधनुश्चिच्छेदसप्तभिः ॥ सच्छिन्नधन्वा
विरथोगदामादायवीर्यवान् ॥ १५ ॥ अभ्यधावच्छिवस्तावद्गदाबाणैर्द्विधाकरोत ॥ तथापिमुष्टिमुद्यम्यययौरुद्रजिघांसया ॥ १६ ॥ ताव
च्छिवेनबाणौघैःक्रोशमात्रमपाकृतः ॥ ततोजलन्धरोदैत्योमत्वारुद्रंबलाधिकम् ॥ १७ ॥ ससर्जमायांगान्धर्वीमद्भुतांरुद्रमोहिनीम् ॥ ततोजगुश्चन
नृतुर्गन्धर्वाप्सरसांगणाः ॥ १८॥ तालवेणुमृदङ्गांश्चवादयन्तःपरस्परम् ॥ तद्दृष्ट्वामहदाश्चर्यंरुद्रोनादविमोहितः ॥१९॥ पतितान्यपिशस्त्राणिकरेभ्यो
नविवेदसः ॥ एकाग्रभूतमालोक्यरुद्रंदैत्योजलन्धरः ॥ २० ॥ कामार्त्तःसंजगामाशुयत्रगौरीस्थिताभवत् ॥ युद्धेशुम्भनिशुम्भाख्यौस्थापयित्वा
महाबलौ ॥ २१ ॥ दशदोर्दण्डपञ्चास्यस्त्रिनेत्रश्चजटाधरः ॥ महावृषभमारूढःसबभूवजलन्धरः ॥ २२ ॥ अथरुद्रंसमायान्तमालो
क्यभववल्लभा ॥ अभ्याययौसखीमध्यात्तद्दर्शनपथेऽभवत ॥ २३ ॥ यावद्ददर्शचार्वङ्गींपार्वतींदनुजेश्वरः ॥ तावत्सवीर्यंमुमुचेजडाङ्गश्चाभव
त्तदा ॥ २४ ॥ अथज्ञात्वातदागौरीदानवंभयविह्वला ॥ जगामान्तर्हितातावत्सातदोत्तरमानसम् ॥२५॥ तामदृष्ट्वातदादैत्यःक्षणाद्विद्युल्लतामिव॥
जवेनायात्पुनर्युद्धंयत्रदेवोवृषध्वजः ॥ २६ ॥ पार्वत्यपिमहाविष्णुंसस्मारमनसातदा ॥ तावद्ददर्शतंदेवीसोपविष्टंसमीपगम् ॥ २७ ॥
पार्वत्युवाच ॥ विष्णोजलन्धरोदैत्यःकृतवान्परमाद्भुतम् ॥ तत्किंनविदितंतेऽस्तिचेष्टितंतस्यदुर्मतेः ॥ २८ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ तेनैव
दर्शितःपन्थावयमप्यन्वयामहे ॥ नान्यथासभवेद्वध्यःपातिव्रत्यात्सुरक्षितः ॥ २९ ॥ नारदउवाच ॥ जगामविष्णुरित्युक्त्वापुनर्जालन्धरंपुरम् ॥
अथरुद्रश्चगान्धर्वाद्विमुक्तःसङ्गरेस्थितः ॥ ३० ॥ अन्तर्धानगतांमायांदृष्ट्वातुंबुबुधेतदा ॥ ३१ ॥ ततःशिवोविस्मितमानसःपुनर्जगामयुद्धायजल
न्धरंरुषा॥ सचापिदैत्यःपुनरागतंशिवंदृष्ट्वाशरौघैःसमवाकिरद्रणे ॥३२॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा० उत्तर० कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामा
संवादेदैत्यकपटवर्णनंनामद्व्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १०२ ॥ नारदउवाच ॥ विष्णुर्जालन्धरंगत्वातद्दैत्यपुटभेदनम् ॥ पातिव्रत्यस्यभङ्गाय
वृन्दायाश्चाकरोन्मतिम् ॥ १ ॥ अथवृन्दारकादेवीस्वप्नमध्येददर्शह ॥ भर्त्तारंमहिषारूढंतैलाभ्यक्तंदिगम्बरम् ॥ २ ॥ कृष्णप्रसूनभूषाढ्यं
क्रव्यादगणसेवितम् ॥ दक्षिणाशांगतंमुण्डंतमसाव्यावृतंतदा ॥ ३ ॥ स्वपुरंसागरेमग्नंसहसैवात्मनासह ॥ ततःप्रबुद्धासाबालास्वंस्वप्नंप्र
विचिन्वती ॥ ४ ॥ ददर्शोदितमादित्यंसच्छिद्रंनिश्चलंमुहुः ॥ तदनिष्टमितिज्ञात्वारुदतीभयविह्वला ॥ ५ ॥ कुत्रचिन्नालभच्छर्मगोपुराट्टा

१'स बुबुध' इ० पा०। २'त स्वप्नं प्रविचिन्वती' इ०, स्वस्वप्नं स विचिन्वती' इ० च पा०।

लभूमिषु ॥ ततःसखीद्वययुतानगरोद्यानमागमत् ॥ ६ ॥ तत्रापिसागताबालानालभत्कुत्रचित्सुखम् ॥ वनाद्वनान्तरंयातानैववेदात्मनस्तदा ॥
॥ ७ ॥ ततोभ्रमन्तीसाबालाददर्शातिविभीषणौ ॥ राक्षसौसिंहवदनौदंष्ट्रानयनभीषणौ ॥ ८ ॥ तौदृष्ट्वाविह्वलातीवपलायनपरातदा ॥
ददर्शतापसंशान्तंसशिष्यंमौनमास्थितम् ॥ ९ ॥ ततस्तत्कण्ठआसज्यनिजांबाहुलतांभयात ॥ मुनेमांरक्षशरणमागतामित्यभाषत ॥ १० ॥
मुनिस्तांविह्वलांदृष्ट्वाराक्षसानुगतांतदा ॥ हुङ्कारेणैवतौघोरौचकारविमुखौरुषा ॥ ११ ॥ तद्धुङ्कारभयत्रस्तौदृष्ट्वातौगगनंगतौ ॥ प्रणम्यदण्डवद्भूमौ
वृन्दावचनमब्रवीत् ॥ १२ ॥ वृन्दोवाच ॥ रक्षिताहंत्वयाघोराद्भयात्तस्मात्कृपानिधे ॥ किंचिद्विज्ञप्तुमिच्छामिकृपयातन्निशामय ॥ १३ ॥
जलन्धरोहिमेभर्त्तारुद्रंयोद्धुंगतःप्रभो ॥ सतत्रास्तिकथंयुद्धेतन्मेकथयसुव्रत ॥ १४ ॥ नारदउवाच ॥ मुनिस्तद्वाक्यमाकर्ण्यकृपयोर्ध्वमवै
क्षत ॥ तावत्कपीशावायातौतंप्रणम्याग्रतःस्थितौ ॥ १५ ॥ ततस्तद्भ्रूलतासंज्ञानियुक्तौगगनंगतौ ॥ गत्वाक्षणार्धादागत्यवानरावग्रतः
स्थितौ ॥ १६ ॥ शिरःकबन्धहस्तौतौदृष्ट्वाब्धितनयस्यसा ॥ पपातमूर्छिताभूमौभर्तृव्यसनदुःखिता ॥ १७ ॥ कमण्डलुजलैःसिक्ता
मुनिनाश्वासितातदा ॥ स्वभर्तृभालेसाभालंकृत्वाखिन्नारुरोदह ॥ १८ ॥ वृन्दोवाच ॥ यःपुरासुखसंवादैर्विनोदयसिमांविभो ॥ सकथंनवदस्यद्य
वल्लभांमामनागसम् ॥ १९ ॥ येनदेवाःसगन्धर्वानिर्जिताहरिणासह ॥ सकथंतापसेनत्वंत्रैलोक्यविजयीहतः ॥ २० ॥ नारदउवाच ॥ रुदित्वेति
तदावृन्दातंमुनिंवाक्यमब्रवीत् ॥२१॥ वृन्दोवाच ॥ कृपानिधेमुनिश्रेष्ठजीवनंमेऽस्यसुप्रियम् ॥ त्वमेवास्यपुनःशक्तोजीवनायमतोमम ॥२२॥ अथत
द्वाक्यमाकर्ण्यप्रहस्यमुनिरब्रवीत् ॥२३॥ मुनिरुवाच ॥ नायंजीवयितुंशक्योरुद्रेणनिहतोयुधि ॥ तथापित्वत्कृपाविष्टएनंसंजीवयाम्यहम् ॥ २४ ॥
नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वान्तर्दधेयावत्तावत्सागरनन्दनः॥वृन्दामालिङ्ग्यतद्वक्त्रंचुचुम्बेप्रीतिमानसः ॥२५॥ अथवृन्दापिभर्त्तारंदृष्ट्वाहर्षितमानसा ॥
रेमेतद्वनमध्यस्थातद्युक्ताबहुवासरम् ॥२६॥कदाचित्सुरतस्यान्तेदृष्ट्वाविष्णुंतमेवहि ॥ निर्भर्त्स्यक्रोधसंयुक्तावृन्दावचनमब्रवीत् ॥२७॥ वृन्दोवाच ॥
धिक्तवेदंहरेर्शीलंपरदाराभिगामिनः ॥ज्ञातोऽसित्वंमयासम्यङ्मायाप्रत्यक्षतापसः॥२८॥यौत्वयामाययाद्वाःस्थौस्वकीयौदर्शितौमम॥तावेवराक्षसौ
भूत्वाभार्यांतवहरिष्यतः ॥ २९ ॥ त्वंचापिभार्यादुःखार्तोवनेकपिसहायवान् ॥ भ्रमसर्पेश्वरेणायंयस्तेशिष्यत्वमागतः ॥ ३० ॥ इत्युक्त्वासातदा
वृन्दाप्राविशद्धव्यवाहनम् ॥ विष्णुनावार्यमाणापितस्मिन्नासक्तमानसा ॥ ३१ ॥ ततोहरिस्तामनुसंस्मरन्मुहुर्वृन्दाचिताभस्मरजोऽवगुण्ठितः ॥

१ हरिणा इन्द्रेण। २ 'त्वदंधे विप्र' इ० पा०।

तत्रैवतेस्थौमुनिसिद्धसङ्घैःप्रवोध्यमानोऽपिययौनंशान्तिम् ॥ ३२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामा
संवादेवृन्दाचिताग्निप्रवेशोनामत्र्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १०३ ॥ नारदउवाच ॥ ततोजलन्धरोदृष्ट्वारुद्रमद्भुतविक्रमम् ॥ चकारमाययागौरीं
त्र्यम्बकंमोहयंस्तदा ॥ १ ॥ रथोपरिगतांदृष्ट्वारुदतींचतदाशिवः ॥ शुम्भनिशुम्भदैत्यैश्चवध्यमानांददर्शसः ॥ २ ॥ गौरींतथाविधांदृष्ट्वाशिवोऽप्यु
द्विग्नमानसः ॥ अवाङ्मुखःस्थितस्तूष्णींविस्मृत्यस्वपराक्रमम् ॥३॥ ततोजलन्धरोवेगात्त्रिभिर्विव्याधसायकैः ॥ आपुङ्खमग्नैस्तंरुद्रंशिरस्युरसि
चोदरे ॥ ४ ॥ ततोजज्ञसतांमायांविष्णुनासंप्रवोधितः ॥ रौद्ररूपधरोजातोज्वालामालातिभीषणः ॥ ५ ॥ तस्यातीवमहारौद्रंरूपंदृष्ट्वामहासुराः ॥
नशेकुःप्रमुखेस्थातुंभेजिरेचदिशोदश ॥ ६ ॥ ततःशापंददौदेवस्तयोःशुम्भनिशुम्भयोः ॥ ममयुद्धादपक्रान्तौगौर्यावध्यौभविष्यथः ॥ ७ ॥ पुनर्जल
न्धरोवेगाद्ववर्षनिशितैःशरैः ॥ वाणान्धकारसंछन्नंयथाभूमितलंमहत् ॥८॥ यावद्रुद्रःप्रचिच्छेदतस्यवाणांस्त्वरान्वितः ॥ तावत्सपरिघेणाशुजघान
वृषभंवली ॥ ९ ॥ वृषस्तेनप्रहारेणपरावृत्तोरणाङ्गणात् ॥ रुद्रेणाकृष्यमाणोऽपिनतस्थौरणभूमिषु ॥ १० ॥ ततःपरमसंक्रुद्धोरुद्रोरौद्रवपुर्धरः ॥ चक्रं
सुदर्शनंवेगाच्चिक्षेपादित्यवर्चसम् ॥ ११ ॥ प्रदहद्रोदसीवेगात्तदासाद्यजलन्धरम् ॥ जहारतच्छिरःकायान्महदायतलोचनम् ॥ १२ ॥ रथात्कायः
पपातोर्व्यांनादयन्वसुधातलम् ॥ तेजश्चनिर्गतंदेहात्तद्रुद्रेलयमागमत् ॥१३॥ दृष्ट्वादेहोद्भवंतेजस्तद्गौरीशेलयंगतम् ॥ अथचन्द्रादयोदेवाहर्षादुत्फुल्ल
लोचनाः॥प्रणम्यशिरसारुद्रंशशंसुर्विष्णुचेष्टितम्॥१४॥ देवाऊचुः ॥ महादेवत्वयादेवारक्षिताःशत्रुजाद्भयात् ॥ किंचिदन्यत्समुद्भूतंतत्रकिंकरवामहे॥
॥ १५ ॥ वृन्दालावण्यसंभ्रान्तोविष्णुस्तिष्ठतिमोहितः ॥ १६ ॥ ईश्वरउवाच ॥ गच्छध्वंशरणंदेवाविष्णोर्मोहापनुत्तये ॥ शरण्यांमोहिनींमायां
सावःकार्यंकरिष्यति ॥ १७ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वान्तर्दधेदेवःसहभूतगणैस्तथा ॥ देवाश्चतुष्टुवुर्मूलप्रकृतिंभक्तवत्सलाम् ॥ १८ ॥
देवाऊचुः ॥ यदुद्भवाःसत्त्वरजस्तमोगुणाःसर्गस्थितिध्वंसनिदानकारणम् ॥ यदिच्छयाविश्वमिदंभवाभवौतनोतिशुद्धांप्रकृतिंनताःस्मताम् ॥
॥ १९ ॥ याह्नित्रयोविंशतिभेदसंज्ञिताजगत्यशेषेसमधिष्ठितापुरा ॥ यद्रूपकर्माणिजडास्त्रयोऽपितेदेवाविदुर्नप्रकृतिंनताःस्मताम् ॥ २० ॥ यद्भक्ति
युक्ताःपुरुषास्तुनित्यंदारिद्र्यव्यामोहपराभवादिकम् ॥ नप्राप्नुवन्त्येवहिभक्तवत्सलांसदैवविष्णोःप्रकृतिंनताःस्मताम् ॥ २१ ॥ नारदउवाच ॥
स्तोत्रमेतत्त्रिसन्ध्यंयःपठेदेकाग्रमानसः ॥ दारिद्र्यमोहदुःखानिनकदाचित्स्पृशन्तितम् ॥ २२ ॥ इतिस्तुवन्तस्तेदेवास्तेजोमण्डलमास्थिताम् ॥

१ 'वाणगणं जवात्' इ०पा०। २ 'रपात वसुधातले'। ३ 'शिशुजाद्भयात्' इ० पा०।

दद्दशुर्गगनेतत्रज्वालाव्याप्तदिगन्तराम् ॥ २३ ॥ तन्मध्याद्भारतींसर्वेदद्दशुर्व्योमचारिणीम् ॥ अहमेवत्रिधाभिन्नातिष्ठामित्रिविधैर्गुणैः ॥ २४ ॥ गौरी
लक्ष्मीःस्वराचतिरजःसत्त्वतमोगुणैः ॥ तत्रगच्छततत्कार्यंविधास्यन्तिचवःसुराः ॥ २५ ॥ नारदउवाच ॥ शृण्वतामितिदेवानामन्तर्धानमगान्महः ॥
देवानांविस्मयोत्फुल्लनेत्राणांतत्तदानृप ॥ २६ ॥ ततःसर्वेऽपितेदेवागत्वातद्वाक्यनोदिताः ॥ गौरींलक्ष्मींस्वरांचैवप्रणेमुर्भक्तितत्पगः ॥ २७ ॥
ततस्तास्तान्सुरान्दृष्ट्वाप्रणतान्भक्तवत्सलाः ॥ बीजानिप्रददुस्तेभ्योवाक्यान्यूचुश्चभूमिप॥२८॥देव्यऊचुः ॥ इमानिक्षत्रबीजानिविष्णुर्यत्रावतिष्ठते ॥
निर्वपध्वंततःकार्यंभवतांसिद्धिमेष्यति ॥२९॥ ततस्तुहृष्टाःसुरसिद्धसङ्घाःप्रगृह्यवीजानिविनिक्षिपुस्ते ॥ वृन्दान्वितोभूमितलेसयत्रविष्णुःसदातिष्ठति
सौख्यहीनः ॥ ३० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेजालन्धरवधोनामचतुरधिकशततमोऽध्यायः
॥१०४॥नारदउवाच ॥ क्षितेभ्यस्तत्रवीजेभ्योवनस्पत्यस्त्रयोऽभवन् ॥ धात्रीचमालतीचैवतुलसीचनृपोत्तम॥१॥धात्र्युद्भवास्मृताधात्रीमाभवामालती
स्मृता ॥ गौरीभवाचतुलसीतमःसत्त्वरजोगुणाः ॥२॥ स्त्रीरूपिण्योवनस्पत्योदृष्ट्वाविष्णुस्तदानृप ॥ उत्तस्थौसंभ्रमाद्वृन्दारूपातिशयमोहितः ॥ ३ ॥
ददर्शतास्तदामोहात्कामासक्तेनचेतसा ॥ तंचापितुलसीधात्रीरागेणैवव्यलोकयत् ॥ ४ ॥ यच्चलक्ष्म्यापुरावीजंमाययैवसमर्पितम ॥ तस्मात्तदुद्भवा
नारीतस्मिन्नीर्ष्यायुताभवत्॥५॥अतःसावर्बरीत्याख्यामाधवस्यातिगर्हिता ॥ धात्रीतुलस्यैतद्रागात्तस्यप्रीतिप्रदेसदा॥६॥ततोविस्मृतदुःखोऽसौविष्णु
स्ताभ्यांसहैवतु ॥ वैकुण्ठमगमद्धृष्टःसर्वदेवनमस्कृतः ॥ ७॥ कार्त्तिकोद्यापनेविष्णोस्तस्मात्पूजाविधीयते॥तुलसीमूलदेशेतुप्रीतिदासायतःस्मृता॥८॥
तुलसीकाननंराजन्गृहेयस्यावतिष्ठते ॥ तद्गृहंतीर्थरूपंतुनायान्तियमकिङ्कराः ॥ ९ ॥ सर्वपापहरंपुण्यंकामदंतुलसीवनम् ॥ रोपयन्तिनरश्रेष्ठा
नतेपश्यन्तिभास्करिम् ॥ १० ॥ दर्शनंनर्मदायास्तुगङ्गास्नानंतथैवच ॥ तुलसीवनसंसर्गःसममेतत्त्रयंस्मृतम् ॥ ११ ॥ रोपणात्पालनात्सेका
द्दर्शनात्स्पर्शनान्नृणाम् ॥ तुलसीदहतेपापंवाङ्मनःकायसंचितम् ॥ १२ ॥ तुलसीमञ्जरीभिर्यःकुर्याद्धरिहरार्चनम् ॥ नसगर्भगृहंयाति
मुक्तिभागीनसंशयः ॥ १३ ॥ पुष्करादीनितीर्थानिगङ्गाद्याःसरितस्तथा ॥ वासुदेवादयोदेवास्तिष्ठन्तितुलसीदले ॥ १४ ॥ तुलसीमञ्जरीयुक्तो
यदिप्राणान्विमुञ्चति ॥ विष्णोःसायुज्यमाप्नोतिसत्यंसत्यंनृपोत्तम ॥ १५ ॥ तुलसीमृत्तिकालिप्तोयस्तुप्राणान्विमुञ्चति ॥ यमोऽपिनेक्षितुंशक्तो
युक्तंपापशतैरपि ॥ १६ ॥ तुलसीकाष्ठजंयस्तुचन्दनंधारयेन्नरः ॥ तद्देहंनस्पृशेत्पापंक्रियमाणमपीहयत[1] ॥ १७ ॥ तुलसीविपिनच्छायायत्रयत्र

[1] 'सुरा च' इ०पा०।

भवेन्नृप ॥ तत्रश्राद्धंप्रकर्तव्यंपितॄणांदत्तमक्षयम् ॥ १८ ॥ धात्रीछायासुयःकुर्यात्पिण्डदानंनृपोत्तम ॥ तृप्तिंचयान्तिपितरस्तस्ययेनरकेस्थिताः ॥ ॥ १९ ॥ मूर्ध्निपाणौमुखेचैवदेहेचनृपसत्तम ॥ धत्तेधात्रीफलंयस्तुसविज्ञेयोहरिःस्वयम् ॥ २० ॥ धात्रीफलंचतुलसीमृत्तिकाद्वारकोद्भवा ॥ यस्यदेहेस्थितानित्यंसजीवन्मुक्तउच्यते ॥ २१ ॥ धात्रीफलविमिश्रैस्तुतुलसीदलमिश्रितैः ॥ जलैःस्नातिनरस्तस्यगङ्गास्नानफलंस्मृतम् ॥ ॥ २२ ॥ देवार्चनंनरःकुर्याद्धात्रीपत्रैःफलैरपि ॥ सुवर्णपुष्पैर्विविधैरर्चनस्याप्नुयात्फलम् ॥ २३ ॥ तीर्थानिमुनयोदेवायज्ञाःसर्वेऽपिकार्त्तिके॥ नित्यंधात्रींसमाश्रित्यतिष्ठन्त्यर्केतुलाश्रिते ॥ २४ ॥ द्वादश्यांतुलसीपत्रंधात्रीपत्रंतुकार्त्तिके ॥ लुनातिसनरोगच्छेन्निरयानतिगर्हितान् ॥ ॥ २५ ॥ धात्रीच्छायांसमाश्रित्यकार्त्तिकेऽन्नंभुनक्तियः ॥ अन्नसंसर्गजंपापमावर्षंतस्यनश्यति ॥ २६ ॥ धात्रीमूलेतुयोविष्णुंकार्त्तिकेऽर्चयते नरः ॥ विष्णुक्षेत्रेषुसर्वेषुपूजितस्तेनसर्वदा ॥ २७ ॥ धात्रीतुलस्योर्माहात्म्यमपिदेवश्चतुर्मुखः ॥ नसमर्थोभवेद्वक्तुंयथादेवस्यशार्ङ्गिणः ॥२८॥ धात्रीतुलस्युद्भवकारणंयःशृणोतियःश्रावयतेचभक्त्या ॥ विधूतपाप्मासहपूर्वजैश्चस्वर्गंव्रजत्यग्र्यविमानसंस्थः ॥ २९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणे पञ्चपञ्चा०उत्तर०कार्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेधात्रीतुलस्योर्माहात्म्यंनामपञ्चाधिकशततमोऽध्यायः ॥ १०५ ॥ पृथुरुवाच ॥ सेतिहासमिदंब्रह्मन्माहात्म्यंकथितंत्वया ॥ अत्याश्चर्यकरंसम्यक्तुलस्यास्तुश्रुतंमहत ॥ १ ॥ यदूर्जव्रतिनःपुंसःफलंमहदुदाहृतम् ॥ तत्पुनर्ब्रूहि माहात्म्यंकेनचीर्णमिदंकथम् ॥ २ ॥ नारदउवाच ॥ आसीत्सह्याद्रिविषयेकरवीरपुरेपुरा ॥ ब्राह्मणोधर्मवित्कश्चिद्धर्मदत्तेतिविश्रुतः ॥ ३ ॥ विष्णुव्रतकरःशश्वद्विष्णुपूजारतःसदा ॥ द्वादशाक्षरविद्यायांजपनिष्ठोऽतिथिप्रियः ॥ ४ ॥ कदाचित्कार्तिकेमासिहरिजागरणाययः ॥ रात्र्यांतुर्यांशशेषायांजगामहरिमन्दिरम् ॥ ५ ॥ हरिपूजोपकरणान्प्रगृह्यव्रजतातदा ॥ तेनदृष्टासमायाताराक्षसीभीमनिःस्वना ॥ ६ ॥ वक्रदंष्ट्राललज्जिह्वा निमग्नारक्तलोचना ॥ दिगम्बराशुष्कमांसालम्बोष्ठीघर्घरस्वना ॥ ७ ॥ तांदृष्ट्वाभयवित्रस्तःकम्पितावयवस्तदा ॥ पूजोपकरणैर्वेगात्पयोभिश्चाहनद्रुयात् ॥ ८ ॥ संस्मृत्यचहरेर्नामतुलसीयुतवारिणा ॥ साहतापातकंतस्मात्तस्याःसर्वमगात्क्षयम् ॥ ९ ॥ अथसंस्मृत्यसापूर्वजन्म कर्मविपाकजाम् ॥ स्वांदशामब्रवीत्सर्वांदण्डवत्तंप्रणम्यसा ॥ १० ॥ कलहोवाच ॥ पूर्वकर्मविपाकेनदशामेतांगताह्यहम् ॥ तत्कथंतुपुनर्विप्रयाम्युत्तमगतिंशुभाम् ॥ ११ ॥ नारदउवाच ॥ तांदृष्ट्वाप्रणतामग्रेवदमानांस्वकर्मतत् ॥ अतीवविस्मितोविप्रस्तदावचनमब्रवीत् ॥ ॥ १२ ॥ धर्मदत्तउवाच ॥ केनकर्मविपाकेनत्वंदशामीदृशींगता ॥ कुतस्त्वंकाचकिंशीलातत्सर्वंकथयस्वमे ॥ १३ ॥ कलहोवाच ॥

सौराष्ट्रनगरेब्रह्मन्भिक्षुनामाभवद्विजः ॥ तस्याहंगृहिणीपूर्वंकलहाख्यातिनिष्ठुरा ॥ १४ ॥ नकदाचिन्मयाभर्तुर्वचसापिशुभंकृतम् ॥ नार्पितं
तस्यमिष्टान्नंभर्तुर्वचनभङ्गया ॥ १५ ॥ कलहप्रिययानित्यंभयोद्विग्नस्तदाद्विजः ॥ परिणेतुंतदान्यांसमतिंचक्रेपतिर्मम ॥ १६ ॥ ततोगरं
समादायप्राणास्त्यक्तामयाद्विज ॥ अथबद्ध्वाबध्यमानांमांविनिन्युर्यमानुगाः ॥ यमश्चमांतदादृष्ट्वाचित्रगुप्तमपृच्छत ॥ १७ ॥ यमउवाच ॥
अनयाकिंकृतंकर्मचित्रगुप्तविलोकय ॥ प्राप्नोत्वेषाकर्मफलंशुभंवाशुभमेवच॥१८॥कलहोवाच॥चित्रगुप्तस्ततोवाक्यंभर्त्सयन्मामुवाचह ॥१९॥ चित्र
गुप्तउवाच ॥ अनयातुशुभंकर्मकृतंकिंचिन्नविद्यते ॥ मिष्टान्नंभुक्तमनयानभर्तरितद्दर्पितम् ॥ २० ॥ अतश्चवल्गुलीयोन्यांस्वविष्ठादावतिष्ठताम्॥
भर्तुर्द्वेषकरीत्वेषानित्यंकलहकारिणी ॥ २१ ॥ विष्ठादाशूकरीयोन्यांततस्तिष्ठत्वियंहरे ॥ पाकभाण्डेसदाभुक्तंनित्यंचैवानयायतः ॥२२॥ तस्मा
द्दोषाद्विडालीतुस्वजातापत्यभक्षिणी ॥ भर्तारमनयोद्दिश्यह्यात्मघातःकृतोयतः ॥ २३ ॥ तस्मात्प्रेतपिशाचेषुतिष्ठत्वेषातिनिन्दिता ॥ ततश्चैवमरुं
देशंप्रापितव्याभटैःसह ॥ २४ ॥ तत्रप्रेतशरीरस्थाचिरंतिष्ठत्वियंततः ॥ इत्थंयोनित्रयंत्वेषाभुनक्त्वशुभकारिणी ॥ २५ ॥ कलहोवाच ॥ साहंप
ञ्चशताब्दानिप्रेतदेहेस्थिताकिल ॥ क्षुत्तृड्भ्यांपीडितानित्यंदुःखितास्वेनकर्मणा ॥ २६ ॥ ततःक्षुत्पीडिताविश्यशरीरंवणिजस्त्वहम् ॥ आया
तादक्षिणंदेशंकृष्णावेण्यास्तुसंगमे ॥ २७ ॥ तत्तीरसंश्रितायावत्तावत्तस्यशरीरतः ॥ शिवविष्णुगणैर्दूरमपाकृष्टाबलादहम् ॥ २८ ॥ ततःक्षुत्क्षामया
दृष्टोभ्रमन्त्यात्वंमयाद्विज ॥ प्रक्षिप्ततुलसीवारिसंसर्गगतपापया ॥ २९ ॥ तत्कृपांकुरुविप्रेन्द्रकथंमुक्तिमवाप्नुयाम् ॥ योनित्रयाद्तिभयादस्माच्च
प्रेतदेहतः ॥ ३० ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंनिशम्यकलहावचनंद्विजश्चतत्कर्मपाकभवविस्मयदुःखयुक्तः ॥ तद्ग्लानिदर्शनकृपाचल
चित्तवृत्तिर्ध्यात्वाचिरंसवचनंनिजगाददुःखात् ॥ ३१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०कार्तिकमाहात्म्येकलहोपाख्याननामषडधिकशत
तमोऽध्यायः ॥ १०६ ॥ धर्मदत्तउवाच ॥ विलयंयान्तिपापानितीर्थदानव्रतादिभिः ॥ प्रेतदेहस्थितायास्तेतेषुनैवाधिकारिता॥ १ ॥
त्वद्ग्लानिदर्शनादस्मात्खिन्नंचमममानसम् ॥ नैवनिर्वृतिमायातित्वामनुद्धृत्यदुःखिताम् ॥ २ ॥ पातकंचतवात्युग्रंयोनित्रयविपाकदम् ॥
नैवान्यैःक्षीयतेपुण्यैःप्रेतत्वंचातिगर्हितम् ॥ ३ ॥ तस्माद्‌ाजन्मजनितंयन्मयाकार्त्तिकव्रतम् ॥ तत्पुण्यस्यार्धभागेनसद्गतिंत्वमवाप्नुहि ॥ ४ ॥
कार्त्तिकव्रतपुण्येननसाम्यंयान्तिसर्वथा ॥ यज्ञदानानितीर्थानिव्रतान्यपियतोध्रुवम् ॥५॥नारदउवाच॥ इत्युक्त्वाधर्मदत्तोऽसौयावत्तामभ्यषेचयत् ॥
तुलसीमिश्रतोयेनश्रावयन्द्वादशाक्षरम् ॥ ६ ॥ तावत्प्रेतत्वनिर्मुक्ताज्वलदग्निशिखोपमा ॥ दिव्यंवपुर्धराजातालावण्याद्भासितादिशः ॥ ७ ॥ ततः

सादण्डवद्भूमौप्रणनामाथतंद्विजम् ॥ उवाचचतदावाक्यंहर्षगद्गदभाषिणी ॥ ८ ॥ कलहोवाच ॥ त्वत्प्रसादाद्विजश्रेष्ठविमुक्तानिरयादहम् ॥ पापा
ब्धौमज्जमानायास्त्वंनोभूतोऽसिमेध्रुवम् ॥९॥ नारदउवाच ॥ इत्थंसावदतीविप्रंददर्शायातमम्बरात् ॥ विमानंभास्वरंयुक्तंविष्णुरूपधरैर्गणैः ॥१०॥
अथसातद्विमानाग्र्यंद्वाःस्थाभ्यामधिरोहिता ॥ पुण्यशीलसुशीलाभ्यामप्सरोगणसेवितम् ॥ ११ ॥ तद्विमानंतदापश्यद्धर्मदत्तःसविस्मयः ॥
पपातदण्डवद्भूमौदृष्ट्वातौपुण्यरूपिणौ ॥ १२ ॥ पुण्यशीलसुशीलौतमुत्थाप्यप्रणतंद्विजम् ॥ अभ्यनन्दयतांवाक्यमूचतुर्धर्मशीलिनौ ॥ १३ ॥ गणा
वूचतुः ॥ साधुसाधुद्विजश्रेष्ठयस्त्वंविष्णुरतःसदा ॥ दीनानुकम्पीधर्मज्ञोविष्णुव्रतपरायणः ॥ १४ ॥ आजन्मसच्छुभंह्येतद्यत्त्वयाकार्तिकव्रतम् ॥
कृतंतस्यार्धदानेनयदस्याःपूर्वसंचितम् ॥ १५ ॥ जन्मान्तरशतोद्भूतंपापंतद्विलयंगतम् ॥ हरिजागरणाद्यैश्चविमानमिदमास्थिता ॥ १६ ॥ वैकुण्ठं
नीयतेसाधोनानाभोगयुतास्त्वियम् ॥ दीपदानभवैःपुण्यैस्तैजसंरूपमास्थिता ॥ १७ ॥ तुलसीपूजनाद्यैस्तुकार्तिकव्रतकैःशुभैः ॥ विष्णुसान्निध्यगा
जातात्वयादत्तैःकृपालुना ॥ १८ ॥ त्वमप्यस्यभवस्यान्तेभार्याभ्यांसहयास्यसि ॥ वैकुण्ठभवनंविष्णोःसान्निध्यंचस्वरूपता ॥ १९ ॥ तेधन्याः
कृतकृत्यास्तेतेषांचसफलोभवः ॥ यैर्भक्त्याराधितोविष्णुर्धर्मदत्तत्वयायथा ॥२०॥ सम्यगाराधितोविष्णुःकिंनयच्छतिदेहिनाम् ॥ २१ ॥ औत्तान
चरणिर्येनध्रुवत्वेस्थापितःपुरा ॥ यन्नामस्मरणादेवदेहिनोयान्तिसद्गतिम् ॥ २२ ॥ ग्राहगृहीतोनागेन्द्रोयन्नामस्मरणात्पुरा ॥ विमुक्तःसन्निधिंप्राप्तो
जातोयोजयसंज्ञकः ॥ २३ ॥ अतस्त्वयार्चितोविष्णुःस्वसांनिध्यंप्रदास्यति ॥ बहून्यब्दसहस्राणिभार्याद्वययुतस्यते ॥ २४ ॥ ततःपुण्यक्षये
जातेयदायास्यसिभूतले ॥ सूर्यवंशोद्भवोराजाविख्यातस्त्वंभविष्यसि ॥२५॥ नाम्नादशरथस्तत्रभार्याद्वययुतःपुनः ॥ तृतीययानयाचापियातेपुण्या
र्धभागिनी ॥ २६ ॥ तत्रापितवसान्निध्यंविष्णुर्यास्यतिभूतले ॥ आत्मानंतवपुत्रत्वेप्रकल्प्यामरकार्यकृत् ॥ २७ ॥ तवाजन्मव्रतादस्माद्विष्णुसंतुष्टि
कारकात् ॥ नयज्ञानचदानानिनतीर्थान्यधिकानिते॥२८॥ धन्योऽसिविप्रप्रयंतस्त्वयैतद्व्रतंकृतंतुष्टिकरंजगद्गुरोः॥यदर्धभागाच्चफलान्मुरारेःप्रणीयते
ऽस्माभिरियंसलोकताम् ॥ २९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर०कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेकलहोपाख्यानंनामसप्ताधिकशत
तमोऽध्यायः ॥ १०७ ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंतद्वचनंश्रुत्वाधर्मदत्तःसविस्मयः ॥ प्रणम्यदण्डवद्भूमौवाक्यमेतदुवाचह ॥ १ ॥ धर्मदत्तउवाच ॥
आराधयन्तिसर्वेऽपिविष्णुंभक्तार्त्तिनाशिनम् ॥ यज्ञैर्दानैर्व्रतैस्तीर्थैस्तपोभिश्चयथाविधि ॥ २ ॥ विष्णुप्रीतिकरंतेषांविष्णुसान्निध्यकारकम् ॥
यत्कृत्वातानिचीर्णानिसर्वाण्यपिभवन्तिहि ॥ ३ ॥ गणावूचतुः ॥ साधुपृष्टंत्वयाविप्रशृणुष्वैकाग्रमानसः ॥ सेतिहासांकथांविप्रकथ्यमानांपुरा

भवाम् ॥ ४ ॥ कान्तिपुर्यांपुराचोलश्चक्रवर्त्तीनृपोऽभवत् ॥ यस्यनाम्नाचतेदेशाश्चोलाख्याअभवन्किल ॥ ५ ॥ यस्मिञ्छासतिभूचक्रंदरिद्रोनैव
दुःखितः ॥ पापबुद्धिःसरुग्वापिनैवकश्चिदभून्नरः ॥ ६ ॥ यस्याप्यत्यन्तंयज्ञस्यताम्रपर्णीतटावुभौ ॥ सुवर्णयूपैःशोभाढ्यावास्तांचैत्ररथोपमौ ॥
॥ ७ ॥ सकदाचिदगाद्राजाह्यनन्तशयनंद्विज ॥ यत्रासौजगतांनाथोयोगनिद्रामुपाश्रितः ॥८॥ तत्रश्रीरमणंदेवंसंपूज्यविधिवन्नृपः ॥ मणिमुक्ताफलै
र्दिव्यैःस्वर्णपुष्पैश्चशोभनैः ॥ ९ ॥ प्रणम्यदण्डवद्यावदुपविष्टःसतत्रवै ॥ तावद्ब्राह्मणमायान्तमपश्यद्देवसन्निधौ ॥ १० ॥ देवार्चनार्थमायान्तंतुल
स्युदकपाणिकम् ॥ स्वपुरीवासिनंतत्रविष्णुदासाह्वयंद्विजम् ॥११॥ तत्राभ्येत्यसविप्रर्षिर्देवदेवमपूजयत् ॥ विष्णुसूक्तेनसंस्नाप्यतुलसीमञ्जरीदलैः॥
॥ १२ ॥ तुलसीपूजयातस्यरत्नपूजांतथाकृताम् ॥ आच्छादितांसमालोक्यसराजांक्रुद्धोऽब्रवीद्वचः ॥ १३ ॥ राजोवाच ॥ माणिक्यस्वर्णपूजात्रशो
भाढ्यायामयाकृता ॥ विष्णुदासकथंसेयमाच्छन्नातुलसीदलैः ॥ १४ ॥ विष्णुभक्तिंनजानासिवराकोऽसिमतोमम ॥ यस्त्विमामतिशोभाढ्यांपूजा
माच्छादयस्यहो ॥ १५ ॥ गणावूचतुः ॥ इतितद्वचनंश्रुत्वासक्रोधःसद्विजोत्तमः ॥ राज्ञोगौरवमुल्लङ्घ्यजगादवचनंतदा ॥ १६ ॥ विष्णुदास
उवाच ॥ राजन्मुक्तिंनजानासिगार्वितोऽसिनृपश्रिया ॥ किंस्विद्विष्णुव्रतंपूर्वंत्वयाचीर्णंवदस्वतत् ॥ १७ ॥ गणावूचतुः ॥ तद्ब्राह्मणवचःश्रुत्वाप्रहस्य
सनृपोत्तमः॥विष्णुदासंतदागर्वादुवाचवचनंद्विज॥१८॥ राजोवाच॥ इत्थंब्रवीषिचेद्विप्रविष्णुभक्त्यातिगार्वितः॥भक्तिस्तेकियतीविष्णोर्दरिद्रस्याधन
स्यच॥१९॥यज्ञदानादिकंनैवविष्णुतुष्टिकरंकृतम् ॥ नापिदेवालयंपूर्वंत्वयाविप्रक्वचित्कृतम्॥२०॥ईदृशस्यापितेगर्वएषतिष्ठतिभक्तितः ॥ तच्छृण्वन्तु
वचोमेऽद्यसर्वेऽप्येतेद्विजोत्तमाः ॥२१॥ साक्षात्कारमहंविष्णोरेषवादोगमिष्यति ॥ यथातुसर्वेऽपितत्तोभक्तिंज्ञास्यथचावयोः ॥ २२ ॥ गणावूचतुः॥
इत्युक्त्वासनृपोऽगच्छन्निजंराजगृहंद्विजः ॥ आरेभेवैष्णवंसत्रंकृत्वाचार्यंतुमुद्गलम् ॥ २३ ॥ ऋषिसङ्घसमाजुष्टंबभूवबहुदक्षिणम् ॥ यद्वद्ब्रह्मकृतंपूर्वं
गयाक्षेत्रेसमृद्धिमत्॥२४॥विष्णुदासोऽपितत्रैवतस्थौदेवालयेव्रती ॥ पञ्चैतान्नियमान्कृत्वाविष्णुतुष्टिकरान्सदा॥२५॥माघोर्जयोर्व्रतंसम्यक्तुलसीवन
पालनम् ॥ एकादशीव्रतंजाप्यंद्वादशाक्षरविद्यया ॥ २६ ॥ उपचारैःषोडशभिर्गीतनृत्यादिमङ्गलैः ॥ नित्यंविष्णोस्तथापूजांव्रतान्येतानिसो
ऽकरोत्॥२७॥नित्यंसंस्मरणंविष्णोर्गच्छन्भुञ्जन्स्वपन्नपि ॥ सर्वभूतस्थितंविष्णुमपश्यत्समदर्शनः ॥२८॥ माघकार्तिकयोर्नित्यंविशेषनियमानपि॥
अकरोद्विष्णुतुष्ट्यर्थंसोद्यापनविधिंतथा ॥२९॥ एवंसमाराधयतोःश्रियःपतिंतयोस्तुचोलेश्वरविष्णुदासयोः ॥ अगादनेहाबहुतद्व्रतस्थयोस्तन्निष्ठसर्वे
न्द्रियकर्मणोस्तयोः ॥३०॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० कार्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेकलहोपाख्यानेअष्टाधिकशततमोऽध्यायः

॥१०८॥गणावूचतुः॥ कदाचिद्विष्णुदासोऽथकृत्वांनित्यविधिंद्विजः ॥ पाककर्मकरोद्यावदहरत्कोऽप्यलक्षितः ॥ १ ॥तमदृष्ट्वाप्यसौपाकंपुनर्नैवाकरो
तदा ॥ सायंकालार्चनस्यासौव्रतभङ्गभयाद्विजः॥२॥द्वितीयेऽह्नितत‌ःपाकंकृत्वायावत्सविष्णवे ॥ उपहारार्पणंकर्तुंगतःकोऽप्यहरत्पुनः ॥३॥ एवंसप्त
दिनंतस्यपाकंकोऽप्यहरद्विज ॥ जातःसविस्मयःसोऽथमनस्येवंव्यचारयत् ॥ ४ ॥ अहोनित्यंसमभ्येत्यकःपाकंहरतेमम ॥ क्षेत्रसंन्यासिनांस्थान
मत्याज्यंसर्वथामया॥५॥ पुनःपाकंविधायात्रभुज्यतेयदिचेन्मया॥ सायंकालार्चनंचैतत्परित्याज्यंकथंमया॥६॥ किंचित्पाकंविधायैतद्भोक्तव्यंतुमया
नहि ॥ अनिवेद्यहरौसर्वंवैष्णवैर्नैवभुज्यते ॥ ७ ॥ उपोषितोऽहंचकथंतिष्ठाम्यत्रव्रतस्थितः ॥ अद्यसंरक्षणंसम्यक्पाकस्यात्रकरोम्यहम्॥८॥इतिपाकं
विधायासौतत्रैवालक्षितःस्थितः ॥ तावद्ददर्शचाण्डालंपाकान्नहरणेस्थितम्॥९॥क्षुत्क्षामंदीनदनमस्थिचर्मावशेषितम् ॥ तमालोक्यद्विजाग्र्योऽभूत्कृ
पयाखिन्नमानसः॥१०॥विलोक्यान्नहरंविप्रस्तिष्ठतिष्ठेत्यभाषत ॥ कथमत्तिभवान्रूक्षंघृतमेतद्गृहाणभोः॥११॥इत्थंब्रुवन्तंविप्राग्र्यमायान्तंचविलोक्य
सः॥वेगादधावत्तद्भीत्यामूर्च्छितश्चपपातह ॥१२॥ भीतंतंमूर्च्छितंदृष्ट्वाचाण्डालंसद्विजोत्तमः॥वेगादभ्येत्यकृपयास्ववस्त्रान्तैरवीजयत्॥१३॥अथोत्थि
तंतमेवासौविष्णुदासोव्यलोकयत् ॥ साक्षान्नारायणंदेवंशङ्खचक्रगदाधरम्॥॥१४॥पीताम्बरंचतुर्बाहुंश्रीवत्साङ्कंकिरीटिनम् ॥ अतसीपुष्पसङ्काशंकौ
स्तुभोरःस्थलंविभुम्॥॥१५॥तंदृष्ट्वासात्त्विकैर्भावैरावृतोद्विजसत्तमः ॥ स्तोतुंचापिनमस्कर्तुंतदानालंबभूवसः ॥१६॥ अथशक्रादयोदेवास्तत्रैवाभ्याय
युस्तदा ॥ गन्धर्वाप्सरसश्चापिजगुश्चननृतुर्मुदा॥१७॥विमानशतसंकीर्णंदेवर्षिगणसङ्कुलम् ॥ गीतवादित्रनिर्घोषंस्थानंतदभवत्तदा॥१८॥ततोविष्णुः
समालिङ्ग्यस्वभक्तंसात्त्विकंतथा॥सायुज्यमात्मनोदत्त्वाऽनयद्वैकुण्ठमन्दिरम् ॥ १९ ॥ विमानवरसंस्थानमास्थितंविष्णुसन्निधौ॥दीक्षितश्चोलनृपति
र्विष्णुदासंददर्शह॥२०॥वैकुण्ठभवनंयान्तंविष्णुदासंविलोक्यसः॥स्वगुरुंमुद्गलंवेगादाहूयेत्थंवचोऽब्रवीत्॥२१॥चोलउवाच ॥यत्स्पर्धयामयाचैतद्यज्ञ
दानादिकंकृतम् ॥ सविष्णुरूपधृग्विप्रोयातिवैकुण्ठमन्दिरम्॥२२॥दीक्षितेनमयासम्यक्सत्रेऽस्मिन्विष्णवेत्वया ॥ हुतमग्नौकृताविप्रादानाद्यैःपूर्णमान
साः॥२३॥नवाद्यापिसमेदेवःप्रसन्नोजायतेध्रुवम् ॥भक्त्यैवतस्यविप्रस्यसाक्षात्कारंददौहरिः॥२४॥ तस्माद्दानैश्चयज्ञैश्चनैवविष्णुःप्रसीदति ॥ भक्तिरेव
परंतस्यनिदानंदर्शनेविभोः ॥ २५ ॥ गणावूचतुः ॥ इत्युक्त्वाभागिनेयंस्वमभिषिच्यनृपासने ॥ आबाल्याद्दीक्षितोयज्ञेसोऽपुत्रत्वमगाद्यतः ॥ २६ ॥
तस्मादद्यापितद्देशेसदाराज्यांशभागिनः ॥ स्वस्रेयाएवजायन्तेतत्कृताचारवर्तिनः ॥ २७ ॥ यज्ञवाटंततोऽभ्येत्यवह्निकुण्डाग्रतःस्थितः ॥

१ 'कृपयान्वितमानसः' इ०पा०। २ 'सारूप्यम्' इ०पा०।

त्रिरुच्चैर्व्याजहाराशुविष्णुंसंबोधयंस्तदा ॥ २८ ॥ विष्णोर्भक्तिंस्थिरांदेहिमनोवाक्कायकर्मभिः ॥ इत्युक्त्वासोऽपतद्वह्नौसर्वेषामेवपश्यताम् ॥
॥२९॥मुद्गलस्तुतदाक्रोधात्स्वशिखामुदपाटयत् ॥ ततस्तद्वंशजाविप्राः मुद्गलाविशिखाभवन् ॥३०॥ तावदाविरभूद्विष्णुःकुण्डाग्नौभक्तवत्सलः ॥ तमा
लिङ्ग्यविमानाग्र्यंसमारोहयदच्युतः ॥ ३१ ॥ तमालिङ्ग्यात्मसारूप्यंदत्त्वावैकुण्ठमन्दिरम् ॥ तेनैवसहदेवेशोजगामत्रिदशैर्वृतः ॥ ३२ ॥
नारदउवाच ॥ योविष्णुदासःसतुपुण्यशीलोयश्चोलभूपःससुशीलनामा ॥ एतावुभौतत्समरूपभाजौद्वाःस्थौकृतौतेनरमाप्रियेण ॥३३॥ इतिश्रीपाद्मे
महापुराणेपञ्चप०उत्तर०कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेकलहोपाख्यानंनामनवाधिकशततमोऽध्यायः ॥ १०९ ॥ धर्मदत्तउवाच ॥
जयश्चविजयश्चैवविष्णोर्द्वाःस्थौमयाश्रुतौ॥ किंतुताभ्यांपुराचीर्णंयस्मात्तद्रूपधारिणौ ॥१॥ गणावूचतुः ॥ तृणबिन्दोस्तुकन्यायांदेवहूत्यांपुराद्विज॥
कर्दमस्यतुदृष्टयैवपुत्रौद्वौसंबभूवतुः ॥२॥ ज्येष्ठोजयःकनिष्ठोऽभूद्विजयश्चेतिनामतः ॥अन्यस्यामभवत्पश्चात्कपिलोयोगधर्मवित् ॥३॥ जयश्चविजय
श्चैवविष्णुभक्तिरतौसदा ॥ संनियम्येन्द्रियग्रामंधर्मशीलौबभूवतुः ॥ ४ ॥ नित्यमष्टाक्षरीजाप्यौविष्णुव्रतकरावुभौ ॥ साक्षात्कारंददौ
विष्णुस्तयोर्नित्यार्चनेसदा ॥ ५ ॥ मरुत्तेनकदाचित्तावाहूतौयज्ञकर्मणि ॥ जग्मतुर्यज्ञकुशलौदेवर्षिगणसेवितौ ॥ ६ ॥ जयस्तत्राभवद्ब्रह्मायाजको
विजयोऽभवत् ॥ ततोयज्ञविधिंकृत्स्नंपरिपूर्णंचचक्रतुः ॥ ७ ॥ मरुत्तोऽवभृतस्नातस्ताभ्यांवित्तंददौबहु ॥ तत्समादायतौवित्तंजग्मतुःस्वाश्रमंप्रति ॥
॥८॥ यजनायतदाविष्णोस्तुष्टयर्थंतौतदामुने॥तद्धनविभजन्तौवैपस्पर्धातेपरस्परम् ॥९॥ जयोऽब्रवीत्समोभागःक्रियतामितितत्रसः ॥विजयश्चाब्रवी
त्तत्रयल्लब्धंयेनतस्यतत् ॥ १० ॥ ततोजयोऽशपत्क्रोधाद्विजयंक्षुब्धमानसः ॥ गृहीत्वानददास्येतत्तस्माद्ग्राहोभवेतितम् ॥ ११ ॥ विजयस्तस्यतं
शापंश्रुत्वासोऽप्यशपच्चतम् ॥ मदभ्रान्तोऽशपोयस्मात्तस्मान्मातङ्गतांव्रज ॥ १२ ॥ तौतंथाचख्यतुर्विष्णुंदृष्ट्वानित्यार्चनेविभुम् ॥ शापयोस्तु
निवृत्तिंतौययाचातेरमापतिम् ॥ १३ ॥ भक्तावावांकथंदेवग्राहमातङ्गयोनिगौ ॥ भविष्यावःकृपासिन्धोतच्छापौविनिवर्त्यताम् ॥
॥ १४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ मद्भक्तयोर्वचोऽसत्यंनकदाचिद्भविष्यति ॥ मयापिनान्यथाकर्तुंशक्यंतेततकदाचन ॥ १५ ॥ प्रह्लादवच
नात्स्तम्भेऽप्याविर्भूतोह्यहंपुरा ॥ तथाम्बरीषवाक्येनजातोमार्गेस्वयंकिल ॥ १६ ॥ तस्माद्भुवमिमौशापावनुभूयस्वयंकृतौ ॥ लभेथांमत्पदंनित्य
मित्युक्त्वान्तर्दधेहरिः ॥ १७ ॥ गणावूचतुः ॥ ततस्तौग्राहमातङ्गावभूतांगण्डकीतटे ॥ जातिस्मरौचतद्योन्यामपिविष्णुव्रतेस्थितौ ॥ १८ ॥

१ 'अस्यामेवा' इ०पा० । २ 'तत्तदा' इ० पा० । ३ 'गर्भे' ई० पा० ।

कदाचित्सगजःस्नातुंकार्त्तिकेगण्डकींगतः ॥ तावज्जग्राहचग्राहःसस्मरञ्छापकारणम् ॥ १९ ॥ ग्राहगृहीतोऽसौनागःसस्मारश्रीपतिंतदा ॥ ताव
दाविरभूद्विष्णुःशङ्खचक्रगदाधरः ॥ २० ॥ ततस्तौग्राहमातङ्गौचक्रंक्षिप्त्वासमुद्धृतौ ॥ दत्त्वाचनिजसारूप्यंवैकुण्ठमनयद्विभुः ॥ २१ ॥
तदाप्रभृतितत्स्थानंहरिक्षेत्रमितिश्रुतम् ॥ चक्रसङ्घर्षणाद्यस्मिन्पाषाणोऽपिहिलाञ्छितः ॥ २२ ॥ ताविमौविश्रुतौलोकेजयश्चविजयश्चह ॥
नित्यंविष्णुप्रियौद्वाःस्थौपृष्टौयौहित्वयाद्विज ॥ २३ ॥ अतस्त्वमपिधर्मज्ञनित्यंविष्णुव्रतेस्थितः ॥ त्यक्तमात्सर्यदम्भोहिभवस्वसमदर्शनः
॥ २४ ॥ तुलामकरमेषेषुप्रातःस्नायीसदाभव ॥ एकादशीव्रतेतिष्ठतुलसीवनपालकः ॥ २५ ॥ ब्राह्मणानपिगाश्चापिवैष्णवांश्चसदाभज ॥
मसूराश्चारनालाश्चवृन्ताकानपिखादमा ॥ २६ ॥ एवंत्वमपिदेहान्तेतद्विष्णोःपरमंपदम् ॥ प्राप्नोषिधर्मदत्तत्वंतद्भक्त्यैवयथावयम् ॥ २७ ॥
तवाजन्मव्रतात्तस्माद्विष्णुसंतुष्टिकारकात् ॥ नयज्ञानचदानानिनतीर्थान्यधिकानिवै ॥ २८ ॥ धन्योऽसिविप्राग्र्ययतस्त्वयैतद्व्रतंकृतंतुष्टिकरंजग
द्गुरोः ॥ यत्पुण्यभागात्तफलंमुरारेःप्रणीयतेऽस्माभिरियंसलोकताम् ॥ २९ ॥ नारदउवाच ॥ इत्थंतौधर्मदत्तंतमुपदिश्यविमानगौ ॥ तयाकल
हयासार्धंवैकुण्ठभवनंगतौ ॥ ३० ॥ धर्मदत्तोऽप्यसौजातप्रत्ययस्तद्व्रतेस्थितः ॥ देहान्तेतद्विभोःस्थानंभार्याभ्यामन्वितोऽभ्यगात् ॥ ३१ ॥
इतिहासमिमंपुराभवंशृणुतेयश्चपुमान्यथाविधि ॥ हरिसंनिधिकारिणींमतिंलभतेऽसौकृपयाजगद्गुरोः ॥ ३२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर०
कार्तिकमहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेकलहोपाख्यानेगणपूर्वपुण्यवर्णनंनामदशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११० ॥ पृथुरुवाच ॥ कृष्णा
वेण्यातटाद्यस्माच्छिवविष्णुगणैःपुरा ॥ वणिक्छरीरात्कलहानिर्गताकथितात्वया ॥ १ ॥ प्रभावोऽयंतयोर्नद्योःकिंवाक्षेत्रस्यतस्यवा ॥ तन्मे
कथयधर्मज्ञविस्मयोऽत्रमहान्मम ॥ २ ॥ नारदउवाच ॥ कृष्णाकृष्णतनुःसाक्षाद्वेण्यादेवोमहेश्वरः ॥ तत्संगमप्रभावंतुनालंवक्तुंचतुर्मुखः ॥ ३ ॥
तथापितत्समुत्पत्तिंकीर्तयिष्यामितच्छृणु ॥ चाक्षुषस्यान्तरेपूर्वंमनोर्देवःपितामहः ॥ ४ ॥ सह्याद्रिशिखरेरम्येयजनायोद्यतोऽभवत् ॥ सकृत्वा
यज्ञसंभारान्सर्वदेवगणैर्वृतः ॥ ५ ॥ युक्तोहरिहराभ्यांचतद्गिरेःशिखरं ययौ ॥ भृग्वादयोमुनिगणामुहूर्तेब्राह्मदैवते ॥ ६ ॥ तस्यदीक्षाविधानाय
समाजंतत्रचक्रिरे ॥ अथज्येष्ठांस्वरांपत्नींविष्णुराह्वयतद्विजैः ॥ साशनैरायर्यौतावद्भृगुर्विष्णुमुवाचह ॥ ७ ॥ भृगुरुवाच ॥ विष्णोस्वरात्वयाहूता
आयातिनहिसत्वरा ॥ मुहूर्तातिक्रमश्चायंकार्योदीक्षाविधिःकथम् ॥ ८ ॥ विष्णुरुवाच ॥ नायातिचेत्स्वराशीघ्रंगायत्र्यत्रविधीयताम् ॥

१ 'यदर्धभागात्त' इ० पा० । २ 'श्रावय तेच यः पुमान्' इ० पा० ।

एषापिनभवत्यस्यभार्याकिंपुण्यकर्मणि ॥ ९ ॥ नारदउवाच ॥ एवमेवहिरुद्रोऽपिविष्णोर्वाक्यममोदत ॥ तच्छ्रुत्वासभृगुर्वाक्यंगायत्रींब्रह्मणस्तदा
॥ १० ॥ निवेश्यदक्षिणेभागेदीक्षाविधिमथाकरोत ॥ यावद्दीक्षाविधिंतस्यविधेश्चक्रुर्विधानतः ॥ ११ ॥ तावदभ्यााययौतत्रस्वरायज्ञस्थले
नृप ॥ ततस्तांदीक्षितांदृष्ट्वागायत्रींब्रह्मणासह ॥ १२ ॥ सपत्नीर्पापराक्रोधात्स्वरावचनमब्रवीत् ॥ १३ ॥ स्वरोवाच ॥ अपूज्यायत्रपूज्यन्ते
पूज्यानांचव्यतिक्रमः ॥ त्रीणितत्रभविष्यन्तिदुर्भिक्षंमरणंभयम् ॥ १४ ॥ ममासनेकनिष्ठेयंभवद्भिःसन्निवेशिता ॥ तस्मात्सर्वेजडीभूतानानारूपा[1]
भविष्यथ ॥ १५ ॥ इयंचदक्षिणेभागेह्युपविष्टामदासने ॥ तस्माल्लोकैःसदाऽदृश्यातनुर्वहतुनिम्नगा ॥ १६ ॥ नारदउवाच ॥ ततस्तच्छापमाकर्ण्य
गायत्रीकम्पितातदा ॥ समुत्थायाशपद्देवैर्वार्यमाणापितांस्वराम् ॥ १७ ॥ तवभर्तायथाब्रह्माममाप्येपतथाखलु ॥ वृथाशपस्त्वंयस्मान्मांभवत्व
मपिनिम्नगा ॥ १८ ॥ नारदउवाच ॥ ततोहाहाकृताःसर्वेशिवविष्णुमुखाःसुराः ॥ प्रणम्यदण्डवद्भूमौस्वरांतत्रव्यजिज्ञपन् ॥ १९ ॥ देवाऊचुः ॥
देविसर्वेवयंशप्ताब्रह्माद्यायात्त्वयाधुना ॥ यदिसर्वेजडीभूताभविष्यामोऽत्रनिम्नगाः ॥ २० ॥ तदालोकत्रयंह्येतद्विनाशंयास्यतिध्रुवम् ॥ अविवेकःकृत
स्तस्माच्छापोऽयंविनिवर्त्यताम् ॥२१ ॥ स्वरोवाच ॥ नार्चितोहिगणाध्यक्षोयज्ञादौयत्सुरोत्तमाः ॥ तस्माद्विघ्नंसमुत्पन्नंमत्क्रोधजमिदंखलु ॥२२ ॥
नापिमद्वचनंह्येतदसत्यंजायतेखलु ॥ तस्मात्स्वांशैर्जडीभूतायूयंभवतनिम्नगाः ॥ २३ ॥ आवामपिसपत्न्यौचस्वांशाभ्यामपिनिम्नगे ॥ भविष्यावो
ऽत्रवैदेवाःपश्चिमाभिमुखावहे ॥ २४ ॥ नारदउवाच ॥ इतितद्वचनंश्रुत्वाब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ॥ जडीभूताभवन्नद्यःस्वांशैरेवतदानृप ॥ २५ ॥ तत्रविष्णु
रभूत्कृष्णावेण्यादेवोमहेश्वरः ॥ ब्रह्माककुद्मतीगङ्गापृथगेवाभवत्तदा ॥ २६ ॥ देवाःस्वानपितानंशाञ्जडीकृत्यविचिक्षिपुः ॥ सह्याद्रिशिखरेभ्यस्ताः
पृथगासन्सुनिम्नगाः ॥ २७ ॥ देवांशैःपूर्ववाहिन्योबभूवुःपश्चिमावहाः ॥ तत्पत्न्यंशैःपृथक्तत्रशतशोऽथसहस्रशः ॥ २८ ॥ गायत्रीचस्वराचैवपश्चि
माभिमुखेनदा ॥ योगेनाभवतांनद्यौसावित्रीतिप्रथांगते ॥ २९ ॥ ब्रह्मणास्थापितौतत्रयज्ञेहरिहरावुभौ ॥ महाबलातिबलिनौनाम्ना
देवौबभूवतुः ॥ ३० ॥ तयोर्वद्योस्तुमाहात्म्यंनाहंवक्तुंक्षमोनृप ॥ ययुर्ब्रह्मादयोदेवाःस्वांशैस्तिष्ठन्तिचापगाः ॥ ३१ ॥ कृष्णोद्भवंपापहरंपरंयः
शृणोतियःश्रावयतेचभक्त्या ॥ स्यात्तस्यपुंसःसकलंफलंयत्तद्दर्शनस्नानसमुद्भवंफलम् ॥ ३२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० कार्ति
कमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेकृष्णावेण्यामाहात्म्यवर्णनंनामैकादशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ १११ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ इतितद्वचनं

[1] 'नदीरूपा' इ० पा०

श्रुत्वापृथुर्विस्मितमानसः ॥ संपूज्यनारदंभक्त्याविससर्जतदाप्रिये ॥ १ ॥ तस्माद्व्रतत्रयंह्येतन्ममातीवप्रियङ्करम् ॥ माघकार्त्तिकयोर्यद्वत्तथै
वैकादशीव्रतम् ॥ २ ॥ वनस्पतीनांतुलसीमासानांकार्तिकःप्रियः ॥ एकादशीतिथीनांचक्षेत्राणांद्वारकामम ॥ ३ ॥ एतेपांसेवनंयस्तु
करोतिचजितेन्द्रियः ॥ समेवल्लभतांयातिनतथायजनादिभिः ॥ ४ ॥ पापेभ्योनभयंतेनकर्तव्यंनियमादपि ॥ एतेषांसेवनंकान्तेकुर्वता
मत्प्रसादतः ॥ ५ ॥ सत्यभामोवाच ॥ विस्मापनीयंतन्नाथयत्त्वयाकथितंमम ॥ परदत्तेनपुण्येनकलहामुक्तिमागता ॥ ६ ॥ इत्थंप्रभावो
मासोऽयंकार्तिकस्तेप्रियङ्करः ॥ स्वामिद्रोहादिपापानिस्नानदानैर्गतानियत ॥ ७ ॥ दत्तंचलभतेपुण्यंयत्परेणकृतंविभो ॥ अदत्तंकेन
मार्गेणलभतेचापिमानवः ॥ ८ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ अदत्तान्यपिपुण्यानिपापानिचयथानरैः ॥ प्राप्यन्तेकर्मणायेनतद्यथावन्निशामय ॥ ९ ॥
देशग्रामकुलानिस्युर्भोगभाञ्जिकृतादिषु ॥ कलौतुकेवलंकर्ताफलभुक्पुण्यपापयोः ॥ १० ॥ अकृतेऽपिहिसंसर्गेव्यवस्थेयमुदाहृता ॥ संसर्गात्पुण्य
पापानियथायान्तितन्निबोधतत् ॥ ११ ॥ एकत्रमैथुनाद्यानादेकपात्रस्थभोजनात ॥ फलार्धंप्राप्नुयान्मर्त्योयथावत्पुण्यपापयोः ॥ १२ ॥ अध्यापनाद्या
जनाद्वाप्येकपङ्क्त्यशनादपि ॥ तुर्यांशंपुण्यपापानांनित्यंप्राप्नोतिमानवः ॥ १३ ॥ एकासनादेकयानान्निःश्वासस्याङ्गसंगतः ॥ षडंशफलभागीस्यान्नि
यतंपुण्यपापयोः ॥ १४ ॥ स्पर्शनाद्भाषणाद्वापिपरस्यस्तवनादपि ॥ दशांशंपुण्यपापानांनित्यंप्राप्नोतिमानवः ॥ १५ ॥ दर्शनश्रवणाभ्यांचमनोध्या
नात्तथैवच ॥ परस्यपुण्यपापानांशतांशंप्राप्नुयान्नरः ॥ १६ ॥ परस्यनिन्दांपैशुन्यंधिक्कारंचकरोतियः ॥ तत्कृतंपातकंप्राप्यस्वपुण्यंप्रददातिसः ॥ १७ ॥
कुर्वतःपुण्यकर्माणिसेवांयःकुरुतेनरः ॥ पत्नीभृतकशिष्येभ्योयदन्यःकोऽपिमानवः ॥ १८ ॥ तस्यसेवानुरूपेणद्रव्यंकिंचिन्नदीयते ॥ सोऽपिसेवानुरूपेण
तत्पुण्यफलभाग्भवेत् ॥ १९ ॥ एकपङ्क्त्यश्नतांयस्तुलङ्घयेत्परिवेषणम् ॥ तस्यपापषडंशंतुलभेद्वैपरिवेषकः ॥ २० ॥ स्नानसन्ध्यादिकंकुर्वन्यःस्पृशेद्वाप्रभा
षते ॥ सपुण्यकर्मषष्ठांशंदद्यात्तस्मैसुनिश्चितम् ॥ २१ ॥ धर्मोद्देशेनयोद्रव्यमपरंयाचतेनरः ॥ तत्पुण्यकर्मजंतस्यधनदस्त्वाप्नुयात्फलम् ॥ २२ ॥
अपहृत्यपरद्रव्यंपुण्यकर्मकरोतियः ॥ कर्मकृत्पापभाक्तत्रधनिनस्तद्भवंफलम् ॥ २३ ॥ नापनुद्यऋणंयस्तुपरस्यम्रियतेनरः ॥ धनीतत्पुण्यमाधत्तेस्व
धनस्यानुरूपतः ॥ २४ ॥ बुद्धिदस्त्वनुमन्ताचयश्चोपकरणप्रदः ॥ बलकृच्चापिषष्ठांशंप्राप्नुयात्पुण्यपापयोः ॥ २५ ॥ प्रजाभ्यःपुण्यपापानांराजाषष्ठांश
मुद्धरेत् ॥ शिष्याद्गुरुःस्त्रियोभर्तापितापुत्रात्तथैवच ॥ २६ ॥ स्वपतेरपिपुण्यस्ययोषिदर्धमवाप्नुयात् ॥ चित्तस्यानुव्रताशश्वद्वर्ततेतुष्टिकारिणी ॥

॥ २७ ॥ परहस्तेनदानादिकुर्वतःपुण्यकर्मणि ॥ विनाभृतकपुत्राभ्यांकर्त्तापष्ठांशमुद्धरेत् ॥ २८ ॥ वृत्तिदोवृत्तिसंभोक्तुःपुण्यमष्टांशमुद्धरेत् ॥ आत्म
नोवापरस्यापियदिसेवांनकारयेत् ॥ २९ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ इत्थंह्यदत्तान्यपिपुण्यपापान्यायान्तिनित्यंपरसंचितानि ॥ कलौत्वयंवैनियमोन
कार्यःकर्तैवभोक्ताखलुपुण्यपापयोः ॥ शृणुष्वचेमंइतिहासमग्र्यंपुराभवंपुण्यमतिप्रदंच ॥३०॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कार्त्तिकमाहात्म्ये
श्रीकृष्णसत्यभामासंवादेपुण्यपापांशकथनंनामद्वादशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११२ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ पुरावन्तीपुरेवासीविप्रआसीद्धने
श्वरः ॥ ब्रह्मकर्मपरिभ्रष्टःपापनिष्ठःसुदुर्मतिः ॥ १ ॥ रसकम्वलचर्मादिविक्रयानृतवर्त्तनः ॥ स्तेयवेश्यासुरापानद्यूतसंसक्तमानसः ॥ २ ॥ देशाद्देशा
न्तरंगच्छन्क्रयविक्रयकारणात् ॥ माहिष्मतींपुरींयातःकदाचित्सधनेश्वरः ॥ ३ ॥ महिषेणकृतापूर्वंतस्मान्माहिष्मतीस्मृता ॥ यस्यांवप्रतटा
भातिनर्मदापापनाशिनी ॥ ४ ॥ कार्त्तिकव्रतिनस्तत्रनानाग्रामागतान्नरान् ॥ सद्दृष्ट्वाविक्रयंकुर्वन्मासमेकमुवासह ॥ ५ ॥ सनित्यंनर्मदातीरे
भ्रमन्विक्रयकारणात् ॥ ददर्शब्राह्मणान्स्नाताञ्जपदेवार्चनेरतान् ॥ ६ ॥ कांश्चित्पुराणंपठतःकांश्चित्तच्छ्रवणेरतान् ॥ नृत्यगायनवादित्र
विष्णुस्तवनतत्परान् ॥ ॥ ७ ॥ विष्णुमुद्राङ्कितान्कांश्चिन्मालातुलसिधारिणः ॥ ददर्शकौतुकाविष्टस्तत्रतत्रधनेश्वरः ॥ ८ ॥ नित्यंपरिभ्रमं
स्तत्रदर्शनस्पर्शभाषणात् ॥ वैष्णवानांतथाविष्णोर्नामसंश्रावितोऽभवत् ॥ ९ ॥ एवंमासंस्थितःसोऽथकार्त्तिकोद्यापनेविधौ ॥ क्रियमाणेददर्शा
सौभक्तैर्जागरणंहरेः ॥ १० ॥ पौर्णमास्यांततोऽपश्यद्विविधंपूजनादिकम् ॥ दक्षिणाभोजनाद्यंचदीपदानंव्रतस्थितैः ॥ ११ ॥ ततोऽ
कार्त्तमयेचैवंदीपोत्सवविधिंतदा ॥ क्रियमाणंददर्शासौप्रीत्यर्थंत्रिपुरद्विषः ॥ १२ ॥ त्रिपुराणांकृतोदाहोयतस्तस्यांशिवेनतु ॥ अतस्तुक्रियते
तस्यांतिथौभक्तैर्महोत्सवः ॥ १३ ॥ ममरुद्रस्ययःकश्चिदन्तरंपरिकल्पयेत् ॥ तस्यपुण्यक्रियाःसर्वानिष्फलाःस्युर्नसंशयः ॥ १४ ॥ तत्रनृत्या
दिकंपश्यन्वभ्रामसधनेश्वरः ॥ तावत्कृष्णाहिनादष्टोविकलःसपपातह ॥ १५ ॥ जनास्तंपतितंवीक्ष्यपरिवव्रुःकृपान्विताः ॥ तुलसीमिश्रितैस्तो
यैस्तन्मुखंसिषिचुस्तदा ॥ १६ ॥ अथदेहेपरित्यक्तेतंवद्ध्वायमकिङ्कराः ॥ बाध्यमानंकशाघातैर्निन्युःसंयमिनींरुषा ॥ १७ ॥ चित्रगुप्त
स्तुतंदृष्ट्वानिर्भर्त्स्यावेदयत्तदा ॥ यमायतेनबाल्यात्तुकर्मयद्दुष्कृतंकृतम् ॥ १८ ॥ चित्रगुप्तउवाच ॥ नैवास्यदृश्यतेकिंचिदाबाल्यात्सुकृतं
क्वचित् ॥ दुष्कृतंशक्यतेवक्तुंशतवर्षैर्नभास्करे ॥ १९ ॥ पापमूर्तिरयंदुष्टःकेवलंदृश्यतेविभो ॥ तस्मादाकल्पमर्यादंनिरयेपरिपच्यताम्॥

१'षष्ठांशं समुद्धरेत्' इ०पा०। २ 'द्विमगोपूजनादिकम्' इ० पा०।

॥ २० ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ निशम्येत्थंवचःक्रोधाद्यमःप्राहस्वकिङ्करान् ॥ दर्शयन्नात्मनोरूपंकालाग्निसदृशप्रभम् ॥ २१ ॥ यमउवाच ॥ भोःप्रेतपनयस्वैनंविध्यमानंस्वमुद्गरैः ॥ कुम्भीपाकेक्षिपस्वाशुदुष्टंकल्मषदर्शनम् ॥ २२ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ततोमुद्गरनिर्भिन्नमूर्धानंप्रेतपोऽनयत् ॥ कुम्भीपाकेऽक्षिपच्चाशुतैलक्कथनशब्दिते[1] ॥ २३ ॥ यावत्क्षिप्तस्तुतत्रासौतावच्छीतलतांययौ ॥ कुम्भीपाकेयथावह्निःप्रह्लादक्षेपणात्पुरा ॥२४ ॥ तद्दृष्ट्वामहदाश्चर्यंप्रेतपोविस्मयान्वितः ॥ वेगादागत्यतत्सर्वंयमायाकथयत्तदा ॥ २५ ॥ यमस्तुकौतुकंश्रुत्वाप्रेतपेननिवेदितम् ॥ आःकिमेतदितिप्रोच्यसम्यगेतद्व्यचारयत् ॥ २६ ॥ तावदभ्यागतस्तत्रनारदःप्रहसंस्त्वरन् ॥ यमेनपूजितःसम्यक्तंदृष्ट्वावाक्यमब्रवीत् ॥ २७ ॥ नारदउवाच ॥ नैवायंनिरयान्भोक्तुंक्षमःसवितृनन्दन ॥ यस्मादेतस्यसंजातंकर्मयन्निरयापहम् ॥ २८ ॥ यःपुण्यकर्मणांकुर्याद्दर्शनस्पर्शभाषणम् ॥ तत्षडंशमवाप्नोतिपुण्यस्यनियतंनरः ॥ २९ ॥ असङ्ख्यातैस्तुसंसर्गैःकृतवानेषयद्धरेः ॥ कार्त्तिकव्रतिभिर्मासंतस्मात्पुण्यांशभागयम् ॥ ३० ॥ परिचर्याकरस्तेषांसंपूर्णव्रतपुण्यभाक् ॥ अतोऽस्योर्जव्रतोद्भूतपुण्यसङ्ख्यानविद्यते ॥ ३१ ॥ कार्त्तिकव्रतिनांपुंसांपातकानिमहान्त्यपि ॥ नाशयत्येवसर्वाणिविष्णुःसद्भक्तवत्सलः ॥ ३२ ॥ अन्तेचनार्मदैस्तोयैस्तुलसीमिश्रितैस्त्वयम् ॥ वैष्णवैःस्नापितोविष्णोर्नामसंश्रावितोऽपिच ॥ ३३ ॥ तस्मान्निहतपापोऽयंसद्गतिंप्राप्तुमर्हति ॥ वैष्णवानुग्रहीयस्मान्नरकेनैवपच्यते ॥ ३४ ॥ आर्द्रैःशुष्कैर्यथापापैर्निरयेभोगसंनिधिः ॥ ३५ ॥ प्राप्यतेसुकृतैस्तद्वत्स्वर्गभोगस्यसंनिधिः ॥ तस्मादकामपुण्योहियक्षयोनिस्थितस्त्वसौ ॥ विलोक्यनरकान्सर्वान्पापभोगमवाप्नुयात् ॥ ३६ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ इत्युक्त्वागतवतिनारदेऽथसौरिस्तद्वाक्यश्रवणविबुद्धतत्सुकर्मा ॥ विप्रंतंपुनरनयत्स्वकिङ्करेणतान्सर्वान्निरयगणान्प्रदर्शयिष्यन् ॥ ३७ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेधनेश्वरोपाख्यानेत्रयोदशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११३ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ ततोधनेश्वरंनीत्वानिरयान्प्रेतपोऽब्रवीत् ॥ प्रदर्शयिष्यंस्तान्सर्वान्यमस्यानुचरस्तदा ॥ १ ॥ प्रेतपउवाच ॥ पश्येमान्निरयान्घोरान्धनेश्वरमहाभयान् ॥ येषुपापकरानित्यंपच्यन्तेयमकिङ्करैः ॥ २ ॥ तप्तवालुकनामायंनिरयोघोरदर्शनः ॥ यस्मिन्नेतेदग्धदेहाःक्रन्दन्तेपापकारिणः ॥ ३ ॥ अतिथीन्वैश्वदेवान्तेक्षुत्क्षामानागतान्गृहे ॥ येनार्चन्तिनरास्तेहिपच्यन्तेस्वेनकर्मणा[2] ॥ ४ ॥ गुर्वग्निब्राह्मणान्देवांस्तथामूर्धाभिषिक्तकान् ॥ ताडयन्तिपदायेवैतेनिर्दग्धाङ्घ्रयस्त्विमे ॥ ५ ॥ षड्भेदस्त्वेषनिरयोनानापापैःप्रप

१ 'क्काथेन शब्दिते' इ० पा० । २ 'पूजयन्ति न ये ते हि' इ० पा० ।

द्यते ॥ तथैवचान्धतामिस्रोद्वितीयोनिरयोमहान् ॥ ६ ॥ पश्यमूर्चीमुखैर्देहोभिद्यतेपापकर्मणा ॥ क्रिमिभिर्घोरवक्त्रैश्चतत्संपर्कागमोद्विज
॥ ७ ॥ असावपिस्थितःषोढाश्वकाकमृगपक्षिभिः ॥ परमर्मभिदोमर्त्याःपच्यन्तेतेषुपापिनः ॥ ८ ॥ तृतीयःक्रकचोह्येषनिरयोघोरदर्शनः ॥
यत्रेमेक्रकचैर्मर्त्याःपाट्यन्तेपापकारिणः ॥ ९ ॥ असिपत्रवनाद्यैस्तुषट्प्रकारोऽव्यवस्थितः ॥ पत्नीपुत्रादिभिर्येवैवियोगंकारयन्तिहि ॥ १० ॥
इष्टैरन्यैरपिपरान्पच्यन्तेतइमेनराः ॥ असिपत्रैश्छिद्यमानाश्छेदभीत्यापलायिताः ॥ ११ ॥ पच्यन्तेपापिनःपश्यक्रन्दमानाइतस्ततः ॥ अर्ग
लाख्योमहाघोरश्चतुर्थोनिरयोह्ययम् ॥ १२ ॥ पश्यनानाविधैःपाशैराबध्ययमकिङ्करैः ॥ मुद्गराद्यैर्वध्यमानाःक्रन्दन्तेतेचपापिनः ॥ १३ ॥ सज्जना
न्ब्राह्मणाद्यांश्चविरुन्धन्तीहयेनराः ॥ कण्ठग्रहाद्यैस्तेपापाःपच्यन्तेयमकिङ्करैः ॥ १४ ॥ असावपिहिषड्भेदोवधभेदादिभिःस्थितः ॥ कूटशाल्मलि
नामानंनिरयंपश्यपञ्चमम् ॥ १५ ॥ यत्राङ्गारनिभाएतेशाल्मल्याद्याःस्थिताद्विज ॥ यत्रषोढाविपच्यन्तेयातनाभिरिमेनराः ॥ १६ ॥ परदारपरद्रव्य
परद्रोहरताःसदा ॥ रक्तपूयमिमंपश्यषष्ठंनिरयमद्भुतम् ॥ १७ ॥ अधोमुखाविपच्यन्तेयत्रपापकृतोनराः ॥ अभक्ष्यभक्षकानिन्दापैशुन्यादिरता
इमे ॥ १८ ॥ भज्यमानावध्यमानाःक्रन्दन्तेभैरवान्स्वरान् ॥ षट्प्रकारैर्विगन्धाद्यैरसावपिचसंस्थितः ॥ १९ ॥ कुम्भीपाकःसप्तमोऽयंनिरयो
घोरदर्शनः ॥ षोढातैलादिभिर्द्रव्यैर्धनेश्वरविलोकय ॥ २० ॥ महापातकिनोयत्रक्वथ्यन्तेयमकिङ्करैः ॥ बहून्यब्दसहस्राणिसोन्मज्जननिमज्जनैः ॥
॥ २१ ॥ चत्वारिंशन्मितानेतान्व्यधिकान्पश्यरौरवान् ॥ अकामात्पातकंशुष्कंकामादार्द्रमुदाहृतम् ॥ २२ ॥ आर्द्रशुष्कादिभिःपापैर्द्विप्रकारानव
स्थितान् ॥ चतुरशीतिसङ्ख्याकैःपृथग्भेदैरवस्थितान् ॥ २३ ॥ यत्प्रकीर्णमपाङ्क्त्येयंमलिनीकरणंतथा ॥ ज्ञातिभ्रंशकरंतद्वदुपपातकसंज्ञकम् ॥ २४ ॥
अतिपापंमहापापंसप्तधापातकंस्मृतम् ॥ एभिःसप्तसुपच्यन्तेनिरयेषुयथाक्रमम् ॥ २५ ॥ कार्त्तिकव्रतिभिर्यस्मात्संसर्गोऽभवत्तव ॥ तत्पुण्योपचया
देतेनिर्हतानिरयाःखलु ॥ २६ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ दर्शयित्वेतिनिरयान्प्रेतपस्तमथाहरत् ॥ धनेश्वरंयक्षलोकंपश्चादासीत्सतत्रहि ॥ २७ ॥ धन
दस्यानुगःसोऽयंधनयक्षतिसस्मृतः ॥ यदाख्ययाकरोत्तीर्थमयोध्यायांतुंगाधिजः ॥ २८ ॥ एवंप्रभावःखलुकार्त्तिकोऽयंमुक्तिप्रदोमुक्तिकरश्च
यस्मात् ॥ प्रयात्यनेकार्जितपातकोऽपिव्रतस्थसंदर्शनतोऽपिमुक्तिम् ॥ २९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा० उत्तर० कार्त्तिकमाहात्म्येधनेश्व
रोपाख्यानेचतुर्दशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११४ ॥ सूतउवाच ॥ इत्युक्त्वावासुदेवोऽसौसत्यभामामतिप्रियाम् ॥ सायंसन्ध्यादिकंकर्तुं

१ 'बद्धवध्यादि' इ० पा०

जगामजननीगृहम् ॥ १ ॥ एवंप्रभावःप्रोक्तोऽयंकार्त्तिकःपापनाशनः ॥ विष्णुप्रियकरोनित्यंभुक्तिमुक्तिप्रदःसदा ॥ २ ॥ हरिजागरणंप्रातः
स्नानंतुलसिसेवनम् ॥ उद्यापनंदीपदानंव्रतान्येतानिकार्त्तिके॥३॥पञ्चकैर्व्रतकैरेभिःसंपूर्णकार्त्तिकव्रतम्॥फलंप्राप्नोतिततप्रोक्तंभुक्तिमुक्तिफलप्रदम्॥४॥
ऋषयऊचुः ॥ विष्णोःप्रियोऽतिफलदःप्रोक्तोऽयंरोमहर्षणे ॥ कार्त्तिकस्यविधिःसम्यक्पावनःपापनाशनः ॥ ५ ॥ अवश्यमेवकर्त्तव्यःप्राप्यदुः
खनिवारणः ॥ मोक्षार्थिभिर्नरैःसम्यग्भोगकामैस्तथापिवा ॥ ६ ॥ एवंस्थितेयथाकश्चिद्व्रतस्थःसङ्कटेस्थितः ॥ दुर्गारण्यस्थितोवापिव्याधिभिःपरिपी
डितः ॥ कथंतेनप्रकर्तव्यंकार्तिकव्रतकंशुभम् ॥७॥ सूतउवाच ॥ यस्मादत्यन्तफलदंकर्तव्यंतुयथानरैः ॥ तत्सर्वंकथयिष्येऽहंशृणुध्वंमुनिपुङ्गवाः ॥
॥ ८ ॥ विष्णोःशिवस्यवाकुर्यादालयेहरिजागरम् ॥ शिवविष्णुग्रहाभावेसर्वदेवालयेष्वपि ॥ ९ ॥ दुर्गारण्यस्थितोयश्चयदिवायद्गतोभवेत् ॥ कुर्या
त्तदाश्वत्थमूलेतुलसीनांवनेष्वपि ॥ १० ॥ विष्णुनामप्रधानानांगायनाद्विष्णुसन्निधौ ॥ गोसहस्रप्रदानस्यफलंप्राप्नोतिमानवः ॥ ११ ॥ वाद्यकृत्पुरु
षश्चापिवाजपेयफलंलभेत् ॥ सर्वतीर्थावगाहोत्थंनर्तकःफलमाप्नुयात्॥१२॥सर्वमेतल्लभेत्पुण्यंतेषांतुद्रव्यदःपुमान् ॥ प्रशंसादर्शनाभ्यांहिततषडंशमवा
प्नुयात्॥१३॥आपद्गतोयदाप्यम्भोनलभेत्स्नपनायसः ॥ व्याधितोवापुनःकुर्याद्विष्णोर्नामापमार्जनम्॥१४॥उद्यापनविधिंकर्तुंनशक्तोयोव्रतेस्थितः ॥
ब्राह्मणान्भोजयेच्छक्त्याव्रतसंपूर्तिहेतवे ॥ १५ ॥ यस्मादत्यन्तफलदोनत्याज्यःसर्वदानरैः ॥ अव्यक्तरूपिणोविष्णोःस्वरूपंब्राह्मणाभुवि ॥ १६ ॥
तत्संतुष्ट्यासुसंतुष्टःसर्वदास्यांनसंशयः ॥ अशक्तोदीपदानेतुपरदीपंप्रबोधयेत् ॥ १७ ॥ तषांवारक्षणंकुर्याद्वातादिभ्यःप्रयत्नतः ॥ अभावेतुलसीनांतु
पूजयेद्वैष्णवंद्विजम् ॥ १८ ॥ यस्मात्संनिहितोविष्णुःस्वभक्तेष्वेवसर्वदा ॥ सर्वाभावेव्रतीकुर्याद्ब्राह्मणानांगवामपि ॥१९॥ सेवांवाश्वत्थवटयोर्व्रतसंपू
र्तिहेतवे ॥ २० ॥ ऋषयऊचुः ॥ कथंत्वयाश्वत्थवटौगोब्राह्मणसमौकृतौ. ॥ सर्वेभ्योऽपितरुभ्यस्तौकस्मात्पूज्यतरौकृतौ ॥ २१ ॥ सूत
उवाच ॥ अश्वत्थरूपीभगवान्विष्णुरेवनसंशयः ॥ रुद्ररूपीवटस्तद्वत्पालाशोब्रह्मरूपधृत् ॥ २२ ॥ दर्शनंपूजनंसेवातेषांपापहरास्मृता ॥ दुःखापद्व्या
धिदुष्टानांविनाशेकरणंध्रुवम् ॥ २३ ॥ ऋषयऊचुः ॥ कथंवृक्षत्वमापन्नाब्रह्मविष्णुमहेश्वराः ॥ एतत्कथयसर्वज्ञसंशयोऽत्रमहान्हिनः ॥ २४ ॥ सूत
उवाच ॥ पार्वतीशिवयोर्देवैःसुरतंकुर्वतोःकिल ॥ अग्निर्ब्राह्मणरूपेणप्रेषितोविघ्नकृत्पुरा ॥ २५ ॥ ततःसापार्वतीक्रुद्धाशशापत्रिदिवौकसः ॥
रतोत्सवसुखभ्रंशात्कम्पमानारुषातदा ॥ २६ ॥ पार्वत्युवाच ॥ कृमिकीटादयोऽप्येतेजानन्तिसुरतंसुखम् ॥ तद्विघ्नकरणादेवाह्युद्भिज्जत्वमवा

१'प्रबन्धानाम्' इ० पा० ।

प्स्यथ ॥ २७ ॥ सूतउवाच ॥ एवंसापार्वतीदेवानशपत्क्रुद्धमानसा ॥ तस्माद्वृक्षत्वमापन्नाःसर्वेदेवगणाःकिल ॥ २८ ॥ तस्मादिमौविष्णु
महेश्वराबुभौबभूवतुर्बोधिवटौमुनीश्वराः ॥ बोधिस्त्वगादार्किदिनेऽस्पृशत्वमस्पृश्यतामर्कजविष्टियोगात्[1] ॥ २९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०
उत्तर०कार्त्तिकमाहात्म्येऽश्वत्थवटप्रशंसनंनामपञ्चदशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११५ ॥ ऋषयऊचुः ॥ अस्पृश्यत्वंकथंयातःसूतबोधितरुस्त्व
यम् ॥ स्पृश्यत्वंचकथंप्राप्तस्तथाचशनिवासरे ॥ एतद्विस्तरतःसर्ववक्तुमर्हतिनोभवान् ॥ १ ॥ सूतउवाच ॥ समुद्रमथनाद्यानिरत्नान्यापुः
सुरेश्वराः ॥ श्रियंचकौस्तुभंतेषांविष्णवेप्रददुःसुराः ॥ २ ॥ यावदङ्गीचकारासौलक्ष्मींभार्यार्थमात्मनः ॥ तावद्विज्ञापयामासलक्ष्मीस्तं
चक्रपाणिकम् ॥ ३ ॥ लक्ष्मीरुवाच ॥ असंस्कृत्यकथंज्येष्ठांत्वंकनिष्ठांप्रणीयसे ॥ तस्मान्ममाग्रजामेतामलक्ष्मींमधुसूदन ॥ ४ ॥ विवाह्य
नयमांपश्चादेषधर्मःसनातनः ॥ ५ ॥ सूतउवाच ॥ इतितद्वचनंश्रुत्वासविष्णुर्लोकभावनः ॥ उद्दालकायमुनयेसुदीर्घतपसेतदा ॥ ६ ॥
आत्मवाक्यानुरोधेनतामलक्ष्मींददौकिल ॥ स्थूलास्यांशुभ्रदशनांराजतींबिभ्रतींतनुम् ॥ ७ ॥ विततांरक्तनयनांरूक्षपिङ्गशिरोरुहाम् ॥ समु
निर्विष्णुवाक्यात्तामङ्गीकृत्यस्वमाश्रमम् ॥ ८ ॥ वेदध्वनिसमायुक्तमानिनायचधर्मवित् ॥ होमधूमसुगन्धाढ्यंविद्याघोषविनादितम्[2] ॥ आश्रमं
तंसमालोक्यव्यथितासाब्रवीदिदम् ॥ ९ ॥ ज्येष्ठोवाच ॥ नह्विवासोऽनुरूपोऽयंवेदध्वनियुतोमम ॥ नात्रागमिष्येभोब्रह्मन्नयस्वान्यत्रमा
चिरम् ॥ १० ॥ उद्दालकउवाच ॥ कथंनायासिकिंवात्रवर्त्ततेऽसंमतंतव ॥ तवयोग्याचवसतिःकाभवेच्चवदस्वतत् ॥ ११ ॥ ज्येष्ठोवाच ॥
वेदध्वनिर्भवेद्यस्मिन्नतिथीनांचपूजनम् ॥ यज्ञदानादिकंवापिनैवतत्रवसाम्यहम् ॥ १२ ॥ परस्परानुरागेणादाम्पत्यंयत्रवर्तते ॥ पितृदेवार्चनं
यत्रनैवतत्रवसाम्यहम् ॥ १३ ॥ दुरोदररतायत्रपरद्रव्यापहारिणः ॥ परदाररताश्चापितत्रस्थानेरतिर्मम ॥ १४ ॥ गोवधोमद्यपानंचयत्रसंजा
यतेऽनिशम् ॥ ब्रह्महत्यादिपापानितस्मिन्स्थानेरतिर्मम ॥ १५ ॥ वृद्धसज्जनविप्राणांयत्रस्यादपमाननम् ॥ निष्ठुरंभाषणंयत्रतत्रनित्यंवसाम्य
हम् ॥ १६ ॥ सूतउवाच ॥ इतितद्वचनंश्रुत्वाविषण्णवदनोऽभवत् ॥ उद्दालकमुनिर्विष्णोर्वाक्यंस्मृत्वानचोचिवान् ॥ १७ ॥ सोऽगच्छद्यत्रतत्रास्य
पूजामालोक्यसाब्रवीत् ॥ नायामीतिततःसोऽपिभ्रमादत्यातुरोऽभवत् ॥ उद्दालकस्ततोवाक्यंतामलक्ष्मीमुवाचह ॥ १८ ॥ उद्दालकउवाच ॥ अश्वत्थ
वृक्षमूलेऽस्मिन्नलक्ष्मीःस्थीयतांक्षणम् ॥ आवासस्थानमालोक्ययावदायाम्यहंपुनः ॥ १९ ॥ सूतउवाच ॥ इतितांतत्रसंस्थाप्यजगामोद्दालकस्तदा ॥

---

१ 'विष्णुयोगात्' इ० पा० । २ 'वेदघोषनिनादितम्' इ० पा० ।

प्रतीक्षन्त्याचिरंतत्रयदातंनददर्शसा ॥२० ॥ तदारुरोदकरुणंभर्तृत्यागेनदुःखिता ॥ तत्रस्थांरुदतींलक्ष्मीर्वैकुण्ठभुवनेऽशृणोत् ॥ २१ ॥ तदाविज्ञापया
मासविष्णुमुद्विग्नमानसा ॥ २२ ॥ लक्ष्मीरुवाच ॥ स्वामिन्मद्भगिनीज्येष्ठाभर्तृत्यागेनदुःखिता ॥ तामाश्वासयितुंयाहिकृपालोयद्यहंप्रिया ॥ २३ ॥
सूतउवाच ॥ लक्ष्म्यासहततोविष्णुस्तत्रागच्छत्कृपान्वितः ॥ आश्वासयदलक्ष्मींतामिदंवचनमब्रवीत् ॥ २४ ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ अश्व
त्थवृक्षमासाद्यसदाऽलक्ष्मीःस्थिराभव ॥ ममांशसंभवोह्येषआवासस्तेशर्निविना ॥ २५ ॥ शनौतेभगिनीज्येष्ठेलक्ष्मीरत्रागमिष्यति ॥ तस्मा
दश्वत्थवृक्षोऽसौशनौपूज्योविशेषतः ॥ २६ ॥ प्रत्यहंयेऽर्चयिष्यन्तित्वांज्येष्ठांगृहधर्मिणः ॥ तेष्वियंश्रीःकनिष्ठातेभगिनीनिश्चलास्तुवै ॥
॥ २७ ॥ सूतउवाच ॥ इत्यूर्जस्यचमाहात्म्यंयेशृण्वन्तिपठन्तिच ॥ तेषांविष्णुपुरेवासोभवेदाभूतसंप्लवम् ॥ २८ ॥ रोगापहंपातक
नाशकृत्परंसुबुद्धिदंपुत्रधनादिसाधनम् ॥ मुक्तेर्निदानंनहिकार्त्तिकव्रताद्विष्णुप्रियादन्यदिहास्तिभूतले ॥ २९ ॥ विष्णुप्रियंसकलकल्मषनाशनंचस
त्पुत्रपौत्रधनधान्यसमृद्धिकारि ॥ ऊर्जव्रतंसनियमंकुरुतेमनुष्यःकिंतस्यतीर्थपरिशीलनसेवयाच ॥३० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कार्त्ति
कमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेऽलक्ष्म्युपाख्याननामषोडशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११६ ॥ सूतउवाच ॥ इतिसर्वंसमाकर्ण्यसत्राजितसुता
तदा ॥ हरेर्वाक्यंमहाभागासत्यावचनमब्रवीत् ॥ १ ॥ सत्योवाच ॥ कार्त्तिकस्यचमाहात्म्यंनश्रुतंविस्तरात्प्रभो ॥ सर्वेषामेवमासानांकार्त्तिक
प्रवरःकथम् ॥ २ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ साधुपृष्टंत्वयासत्येकार्त्तिकव्रतमादरात् ॥ शौनकायपुराप्रोक्तंसूतेनसुमहात्मना ॥ ३ ॥ सूतउवाच ॥
श्रूयतांतत्प्रवक्ष्यामिएतत्प्रश्नोत्तरंशुभम् ॥ ईश्वरेणपुराप्रोक्तंपृच्छतेषण्मुखायवै॥४॥ कार्त्तिकेयउवाच ॥ बहूनिपद्मनाभस्यरहस्यानिश्रुतानिच ॥ यथा
हिप्रोच्यमानानिवैष्णवेनत्वयाप्रभो ॥ ५ ॥ संसारसागरेप्राप्तादुःखोरुलहरीवृते[2] ॥ तेषामुत्तारणार्थायकथयस्वप्रयत्नतः ॥६॥ कार्त्तिकस्यविधिश्चैव
स्नानस्यवदतांवर ॥ यंनदुःखाम्बुधितातसंतरिष्यन्तिमानवाः॥७॥फलंवैष्णवधर्मस्यकथयस्वसुविस्तरम् ॥ येनधर्मप्रभावेणपदंगच्छन्तिवैष्णवम् ॥
॥ ८ ॥ दीपदानस्यमाहात्म्यंमुनिपुष्पस्यसुव्रत ॥ गोपीचन्दनमाहात्म्यंतुलस्यास्तुतथाविभो ॥ ९ ॥ मालतीपुष्पमाहात्म्यंवारिजानांतथावद ॥
धात्रीफलानांमाहात्म्यंतथादमनकस्यच ॥१०॥ केतकीपुष्पमाहात्म्यंनैवेद्यस्यपरन्तप ॥ तीर्थोदकस्यमाहात्म्यंमाघस्नानफलंविभो ॥ ११ ॥ फलंब्रू

१अयंश्लोकः प्रायः पुस्तकेषु न। परन्तु मुद्रितकार्त्तिकमाहात्म्य एकस्मिन्महाराष्ट्रीयपुस्तके च। तदभावे कार्त्तिकस्येति प्रश्नस्तु ऋषीणां साध्वितिवाक्यं सूतस्य। शौनकायेत्यर्धमपि तत्र न।
२'लहरीं च ये' इ० पा०।

हिसुरश्रेष्ठब्रह्मपत्रेषुभोजनात् ॥ नीराजनफलंस्थाणोपरदीपप्रबोधनात्॥१२॥पुष्करक्षेत्रमाहात्म्यंशूकरस्यतथाविभो ॥ शालग्रामस्यमाहात्म्यंस्वस्ति
कस्यविधानकम् ॥ १३ ॥ दानानांचफलंब्रूहिपरान्नस्यचवर्जनात् ॥ मासोपवासस्यफलंखट्वायामोक्षणांद्विभो ॥१४॥ दीपावल्याश्चमाहात्म्यंप्रबो
धिन्याश्चसुव्रत ॥ पञ्चभीष्मस्यमाहात्म्यंकथयस्वसुविस्तरात्॥१५॥ईश्वरउवाच ॥ साधुपृष्टंत्वयावत्सलोकोद्धरणहेतवे ॥ कथयामिनसंदेहस्त्वत्समो
नास्तिवैष्णवः॥१६॥सत्पुत्रेणत्वयावत्सतारितोऽहंनसंशयः ॥ निश्चलाकेशवेभक्तिस्त्वयितिष्ठतिसर्वदा॥१७॥नरेभ्योवैष्णवंधर्मंयोददातिद्विजोत्तमः॥
ससागरमहीदानेतत्पुण्यंलभतेहिसः ॥ १८॥ कार्त्तिकस्यचमासस्यकोटयंशनापिनार्हति ॥ एकतःसर्वतीर्थानिसर्वदानानिचैकतः ॥१९ ॥ एकतोगो
प्रदानानिसर्वेयज्ञाःसदक्षिणाः ॥ एकतःपुष्करेवासःकुरुक्षेत्रेहिमालये ॥२०॥ एकतोमथुरातीर्थेवाराणस्यांचशूकरे ॥ एकतःकार्त्तिकोवत्ससर्वदाकेशव
प्रियः ॥ २१ ॥ सूतउवाच ॥ इत्युक्त्वामुनिशार्दूलपुनर्वाक्यंजगौहरः ॥ कार्त्तिकस्नानमाहात्म्यंकथयिष्येसुविस्तरात् ॥ २२ ॥ ईश्वरउवाच ॥ ब्रा
ह्मंकृतयुगंप्रोक्तंत्रेतातुक्षात्रियंयुगम् ॥ द्वापरंवैश्यमित्याहुःशूद्रंकलियुगंस्मृतम् ॥ २३ ॥ कलौवत्समनुष्याणांशैथिल्यंस्नानकर्मणि ॥ तथापिकथयि
ष्यामिस्नानंकार्त्तिकमाघयोः ॥२४॥ यस्यहस्तौचपादौचवाङ्मनश्चसुसंयतम् ॥ विद्यातपश्चकीर्त्तिश्चसतीर्थफलभाङ्नरः ॥ २५ ॥ अश्रद्दधानः
पापात्मानास्तिकश्छिन्नमानसः ॥ हेतुवादीचपञ्चैतेनतीर्थफलभागिनः ॥ २६ ॥ प्रातरुत्थाययोविप्रस्तीर्थस्नायीसदाभवेत् ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तःपरं
ब्रह्माधिगच्छति ॥२७॥ स्नानंचतुर्विधंप्रोक्तंस्नानविद्भिःषडानन ॥ वायव्यंवारुणंदिव्यंब्राह्मंचेतितथास्मृतम् ॥ २८ ॥ वायव्यंगोरजःस्नानंवारुणंसा
गरादिषु ॥ ब्राह्मंब्राह्मणमन्त्रोक्तंदिव्यंमेघाम्बुभास्करम् ॥ २९ ॥ स्नानानांचवसर्वेषांविशिष्टंतत्रवारुणम् ॥ ब्राह्मणःक्षत्रियोवैश्योमन्त्रवत्स्नानमाच
रेत् ॥ ३० ॥ तूष्णीमेवहिशूद्रस्यस्त्रीणांचैवषडानन ॥ बालाचतरुणीवृद्धानरनारीनपुंसकाः ॥ ३१॥ पापैःसर्वैःप्रमुच्यन्तेस्नानात्कार्त्तिकमाघयोः॥
स्नातावैकार्त्तिकेलोकाःप्राप्नुवन्तीप्सितंफलम् ॥ ३२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीशिवषडाननसंवादेसप्तदशाधिक
शततमोऽध्यायः ॥ ११७ ॥ सूतउवाच ॥ पुनःप्रोवाचभगवान्महादेवोवृषध्वजः ॥ श्रोतारमुपसंगम्यभक्तियुक्तंषडाननम् ॥ १ ॥ ईश्वरउवाच ॥
कार्त्तिकोवैष्णवोमासःसर्वमासेषुचोत्तमः ॥ अस्मिन्मासेत्रयस्त्रिंशद्देवाःसंनिहिताःकलौ ॥ २ ॥ ऊर्जेमासिमहाभागभोजनानिद्विजातये ॥

१'मोक्षणं विभो' इ० पा० । २ सूत उवाचेत्यारभ्य ईश्वर उवाचेत्यन्तमेकः श्लोक उवाचान्तद्वयं च न केषुचित्पुस्तकेषु । ३ अत्रेदमाधिक्यम्(सत्योवाच । स्नानानां तु चतुर्णां तु लक्षणं वद मे प्रभो॥ येषां विज्ञानमात्रेण स्वस्था स्थास्यामि ते गृहे ॥ कृष्णउवाच॥)इति ।

तिलधेनुंहिरण्यंचरजतंभूमिवाससी ॥ ३ ॥ गोप्रदानानिदास्यन्तिसर्वभावेनसुव्रत ॥ सर्वेषामेवदानानांकन्यादानंविशिष्यते ॥ ४ ॥ ब्राह्मणायात्रये
कन्यांदास्यन्तिविधिवन्नराः ॥ वैकुण्ठेवसन्तिस्तेषांयावदिन्द्राश्चतुर्दश ॥ ५ ॥ रोमकालेतुसंप्राप्तेसोमोभुङ्क्तेतुकन्यकाम् ॥ ऋतुकालेतुगन्धर्वावह्निस्तु
कुचदर्शने ॥६ ॥ तावद्विवाहयेत्कन्यांयावन्नर्तुमतीभवेत् ॥ विवाहस्त्वष्टवर्षायाःकन्यायाःशस्यतेबुधैः ॥ ७ ॥ दातव्याश्रोत्रियायैवब्राह्मणायतपस्वि
ने ॥ साक्षदधीतवेदायविधिनाब्रह्मचारिणे ॥ ८ ॥ कन्यावरप्रदानस्यएषएवविधिःस्मृतः ॥ यावन्तिचैवरोमाणिकन्यायाश्चतनौसुत ॥ ९ ॥
तावद्वर्षसहस्राणिरुद्रलोकेमहीयते ॥ सहस्रमेवधेनूनांशतंचानुडुहांसमम् ॥ १० ॥ दशानुडुत्समंयानंदशयानसमोहयः ॥ हयदानसहस्रेभ्योगजदानं
विशिष्यते ॥ ११ ॥ गजदानसहस्राणांस्वर्णदानंचतत्समम् ॥ स्वर्णभारसहस्राणांविद्यादानंचतत्समम् ॥१२ ॥ विद्यादानात्कोटिगुणंभूमिदानंविशि
ष्यते ॥ भूमिदानसहस्रेभ्योगोप्रदानंविशिष्यते ॥ १३ ॥ गोप्रदानसहस्रेभ्योह्यन्नदानंविशिष्यते ॥ अन्नाधारमिदंसर्वंजगत्स्थावरजङ्गमम् ॥ १४ ॥
तस्माद्देयंप्रयत्नेनकार्त्तिकेशिखिवाहन ॥ त्रीणितुल्यप्रदानानित्रीणितुल्यफलानिच ॥ सर्वकामदुघाधेनुःपृथ्वीचैवसरस्वती॥१५॥कार्त्तिकेयउवाच॥
अन्यानपिमहादेवधर्मान्मेवक्तुमर्हसि ॥ यान्कृत्वासर्वपापानिप्रक्षाल्यत्रिदशोभवेत् ॥१६॥ सूतउवाच॥ इतिपृष्टस्तदाशंभुःपुनर्वक्तुंप्रचक्रमे ॥ पार्वतिं
बहुधास्तुत्वातच्छृणुध्वंतपोधनाः ॥ १७ ॥ ईश्वरउवाच ॥ परान्नंवर्जयेद्यस्तुकार्त्तिकेनियमेकृते ॥ परान्नवर्जनादेवलभेच्चान्द्रायणंफलम् ॥
॥ १८ ॥ तंप्राप्तंकार्त्तिकंदृष्ट्वापरान्नंयस्तुवर्जयेत् ॥ दिनेदिनेतुकृच्छ्रस्यफलंप्राप्नोतिमानवः ॥ १९ ॥ कार्तिकेवर्जयेत्तैलंकार्तिकेवर्जयेन्मधु ॥
कार्तिकेवर्जयेत्कांस्यंसङ्धान्नंचविशेषतः ॥२०॥ राक्षसींयोनिमाप्नोतिसकृन्मांसस्यभक्षणात्॥ षष्टिवर्षसहस्राणिविष्ठायांपरिपच्यते ॥२१॥तन्मुक्तो
जायतेपापोविष्ठाशीग्रामसूकरः ॥ प्रवृत्तानांतुभक्षाणांकार्तिकेनियमेकृते ॥ २२ ॥ अवश्यंविष्णुरूपत्वंप्राप्यतेमोक्षदंपदम् ॥ नकार्तिकसमो
मासोनदेवंकेशवात्परम्॥२३॥ नवेदसदृशंशास्त्रंनतीर्थंगङ्गयासमम् ॥ नसत्येनसमंवृत्तंनकृतेनसमंयुगम्॥२४॥नतृप्तीरसनातुल्यानदानसदृशंसुखम्॥
नधर्मसदृशंमित्रंनज्योतिश्चक्षुषासमम् ॥ २५ ॥ अव्रतेनक्षिपेद्यस्तुमासंदामोदरप्रियम् ॥ कर्मभ्रष्टःसविज्ञेयोहीनयोनिषुजायते ॥ २६ ॥
कार्तिकःप्रवरोमासोवैष्णवानांसदाप्रियः ॥ समुद्रगानदीपुण्यादुर्लभास्नानशालिना॥२७॥कुलशीलवतीकन्यादुर्लभादम्पतीनृणाम् ॥ दुर्लभाजननी
लोकेपिताचैवविशेषतः ॥ २८ ॥ दुर्लभंसाधुसम्मानंदुर्लभोधार्मिकःसुतः ॥ दुर्लभोद्वारिकावासोदुर्लभंकृष्णदर्शनम् ॥ २९ ॥ दुर्लभंगोमतीस्नानं
दुर्लभंकार्तिकव्रतम् ॥ ब्राह्मणेभ्योमहींदत्त्वाग्रहणेचन्द्रसूर्ययोः ॥ ३० ॥ यत्फलंलभतेवत्सतत्फलंभूमिशायिनः ॥ भोजनंद्विजदम्पत्योःपूजये

द्यविलेपनैः ॥३१॥ कम्बलानिचरत्नानिवासांसिविविधानिच ॥ तूलकाश्चप्रदातव्याःप्रच्छादनपटैःसह ॥३२॥ उपानद्धावातपत्रंकार्त्तिकेदेहिपावके॥
यःकरोतिनरोनित्यंकार्त्तिकेपत्रभोजनम् ॥ ३३ ॥ नदुर्गतिमवाप्नोतियावदिन्द्राश्चतुर्दश ॥ सर्वकामफलंतस्यसर्वतीर्थफलंलभेत् ॥ ३४ ॥ नचापि
नरकंपश्येद्ब्रह्मपत्रेषुभोजनात्॥ब्रह्माएषस्मृतःसाक्षात्पालाशःसर्वकामदः ॥३५॥मध्यमंवर्जयेत्पत्रंकार्तिकेशिखिवाहन॥ब्रह्माविष्णुश्चरुद्रश्चत्रयोदेवास्त्रि
पत्रके ॥ ३६ ॥ ऐश्वरंवर्जयेत्पत्रंब्रह्मविष्ण्वोरनुत्तमम् ॥ सर्वपुण्यमवाप्नोतिशेषपत्रेषुभोजनात् ॥ ३७ ॥ भोजनान्मध्यपत्रेतुकपिलापयसस्तथा ॥
प्राशनान्मुनिशार्दूलनरोनरकमाप्नुयात् ॥ ३८ ॥ अज्ञानाद्भुञ्जेयस्तुशूद्रोवाकपिलापयः ॥ कपिलांब्राह्मणेदत्त्वाशुद्धोभवतिकार्त्तिक ॥ ३९ ॥
तिलदानंनदीस्नानंसर्वदासाधुदर्शनम् ॥ भोजनंब्रह्मपत्रेषुकार्त्तिकेमुक्तिदायकम् ॥ ४० ॥ मौनीपालाशभोजीचजलस्नायीसदाक्षमी ॥ कार्त्तिकेक्षिति
शायीचहन्यात्पापंयुगार्जितम् ॥४१॥ जागरंकार्तिकेमासियःकरोत्यरुणोदये ॥ दामोदराग्रेसेनानीर्गोसहस्रफलंलभेत् ॥४२॥पितृपक्षेऽन्नदानेनज्येष्ठा
षाढेचवारिणा ॥ कार्त्तिकेतत्फलंपुंसांपरदीपप्रबोधनात् ॥४३॥ बोधनात्परदीपस्यवैष्णवानांचसेवनात् ॥ कार्त्तिकेफलमाप्नोतिराजसूयाश्वमेधयोः
॥ ४४ ॥ नदीस्नानंकथाविष्णोर्वैष्णवानांचदर्शनम् ॥ नभवेत्कार्त्तिकेयस्यहरेत्पुण्यंदशाब्दिकम् ॥ ४५ ॥ पुष्करंयःस्मरेत्प्राज्ञःकर्मणामनसा
गिरा ॥ कार्त्तिकेमुनिशार्दूललक्षकोटिगणंभवेत् ॥४६॥ प्रयागोमाघमासेतुपुष्करंकार्तिकेतथा ॥ अवन्तीमाधवेमासिहन्यात्पापंयुगार्जितम् ॥४७ ॥
धन्यास्तेमानवालोकेकलिकालेविशेषतः ॥ कुर्वन्तिस्कन्दनित्यंयेसर्वथाहरिसेवनम् ॥ ४८ ॥ किंदत्तैर्बहुभिःपिण्डैर्गयाश्राद्धादिभिःसुत ॥
तारितास्तेनपितरोनरकाच्चनसंशयः ॥ ४९ ॥ क्षीरादिस्नपनंविष्णोःक्रियतेपितृकारणात् ॥ कल्पकोटिंदिवंप्राप्यवसन्तित्रिदशैःसह ॥ ५० ॥
कार्त्तिकेनार्चितोयैस्तुकृष्णस्तुकमलेक्षणः ॥ जन्मकोटिषुविप्रेन्द्रनतेषांकमलागृहे ॥ ५१ ॥ दृष्टामुष्टाविनष्टास्तेपतिताःकलिकन्दरे ॥ यैर्नार्चितोहरि
र्भक्त्याकमलैरसितैःसितैः॥ ॥ ५२ ॥ पद्मेनैकेनदेवेशंयोऽर्चयेत्कमलापतिम् ॥ वर्षायुतसहस्रस्यपापस्यकुरुतेक्षयम् ॥ ५३ ॥ अपराधसहस्राणि
तथासप्तशतानिच ॥ पद्मेनैकेनदेवेशःक्षमेतप्रणतोऽर्चितः ॥ ५४ ॥ तुलसीपत्रलक्षेणकार्तिकेयोऽर्चयेद्धरिम् ॥ पत्रेपत्रेमुनिश्रेष्ठमौक्तिकंलभतेफलम् ॥
॥ ५५ ॥ तुलसीगन्धमिश्रंतुर्यत्किंचित्क्रियतेसुत ॥ कल्पकोटिसहस्राणिप्रीतोभवतिकेशवः ॥ ५६ ॥ मुखेशिरसिदेहेतुकृष्णोत्तीर्णांतुयो
वहेत् ॥ तुलसींषण्मुखप्रीत्यानतस्यस्पृशतेकलिः ॥५७॥ कृष्णोत्तीर्णैस्तुनिर्माल्यैर्योगात्रंपरिमार्जयेत् ॥'सर्वरोगैस्तथापापैर्मुक्तोभवतिषण्मुख॥५८॥

१'अहो दुष्टा विनष्टास्ते' इ० पा० ।

विष्णोरङ्गारशेषेणयस्याङ्गंस्पृशतेसुत ॥ दुरितानिविनश्यन्तिव्याधयोयान्तिसंक्षयम् ॥ ५९ ॥ शङ्खोदकंहरेर्भक्तिर्निर्माल्यंपादयोर्जलम् ॥
चन्दनंधूपशेषंतुब्रह्महत्यापहारकम् ॥ ६० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीशिवकार्तिकेयसंवादेप्रश्नोत्तरोनामाष्टा
दशाधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११८ ॥ ईश्वरउवाच ॥ माघस्नानस्यमाहात्म्यंशृणुभागवतोत्तम ॥ त्वत्समोनास्तिलोकेऽस्मिन्विष्णुभक्तोमहा
मते ॥ १ ॥ चक्रतीर्थेहरिंदृष्ट्वामथुरायांचकेशवम् ॥ यत्फलंलभतेमर्त्योमाघस्नानेनतत्फलम् ॥ २ ॥ जितेन्द्रियःशान्तमनाःसदाचारेण
संयुतः ॥ स्नानंकरोतियोमाघेसंसारीनभवेत्पुनः ॥ ३ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ शूकरस्यचमाहात्म्यंकथयिष्येतवाग्रतः ॥ यस्यविज्ञानमात्रेण
सान्निध्यंममसर्वदा ॥ ४ ॥ सूतउवाच ॥ इत्युक्त्वाभगवान्कृष्णःसत्यायैबहुधाजगौ ॥ तदहंसंप्रवक्ष्यामितच्छृणुध्वंतपोधनाः ॥ ५ ॥
श्रीकृष्णउवाच ॥ पञ्चयोजनविस्तीर्णेशूकरेहरिमन्दिरे ॥ यस्मिन्वसतियोजीवोगर्दभोऽपिचतुर्भुजः ॥ ६ ॥ त्रीणिहस्तसहस्राणि
त्रीणिहस्तशतानिच ॥ त्रयोहस्ताःशूकरस्यपरिमाणंविधीयते ॥ ७ ॥ षष्टिवर्षसहस्राणियोऽन्यत्रकुरुतेतपः ॥ तत्फलंलभतेदेविप्रहरार्धेनशूकरे ॥
॥ ८ ॥ सन्निहत्यांकुरुक्षेत्रेराहुग्रस्तेदिवाकरे ॥ तुलापुरुषदानेनतत्फलंपरिकीर्तितम् ॥ ९ ॥ काश्यांदशगुणंप्रोक्तंवेण्यांशतगुणंभवेत् ॥ सहस्र
गुणितंप्रोक्तंगङ्गासागरसंगमे ॥ १० ॥ अनन्तंचववविज्ञेयंशूकरेहरिमन्दिरे ॥ अन्यत्रददतेलक्षंसंविधानेनभामिनि ॥ ११ ॥ इहैवैकेनदत्तेन
शूकरेतत्समंभवेत् ॥ शूकरेचतथावेण्यांगङ्गासागरसंगमे ॥ १२ ॥ सकृदेवनरःस्नात्वाब्रह्महत्यांव्यपोहति ॥ अलर्केणपुराप्राप्तासप्तद्वीपावसुन्धरा ॥
शूकरक्षेत्रमाहात्म्यंश्रुत्वाचगजगामिनि॥१३॥कार्त्तिकेयउवाच ॥ भगवञ्छ्रोतुमिच्छामिव्रतानामुत्तमंव्रतम् ॥ विधिंमासोपवासस्यफलंचास्ययथो
दितम् ॥ १४ ॥ यथाविधिनरैःकार्याव्रतचर्यायथाभवेत् ॥ आरभ्यतेयथापूर्वंसमाप्यंहियथाविधि ॥ १५ ॥ यावत्सङ्ख्यंचतुकर्त्तव्यंतत्प्र
ब्रूहिमहेश्वर ॥ व्रतमेतत्सुखश्रीदंविस्तरेणममानघ ॥ १६ ॥ श्रीरुद्रउवाच ॥ पावकेसाधुसर्वंतेयत्पृष्टंप्रब्रुवेऽनघ ॥ भक्त्यामतिमतांश्रेष्ठशृणुष्वगदतो
मम ॥ १७ ॥ सुराणांचयथाविष्णुस्तपतांचयथारविः ॥ मेरुःशिखरिणांयद्वद्वैनतेयश्चपक्षिणाम् ॥ १८ ॥ तीर्थानांतुयथागङ्गाप्रजानांतु
यथावणिक् ॥ श्रेष्ठंसर्वव्रतानांतुतद्वन्मासोपवासनम् ॥ १९ ॥ सर्वव्रतेषुयत्पुण्यंसर्वतीर्थेषुचैवहि ॥ सर्वादानोद्भवंचैवलभेन्मासोपवासकृत्
॥ २० ॥ अग्निष्टोमादिभिर्यज्ञैर्विविधैर्भूरिदक्षिणैः ॥ नतत्पुण्यमवाप्नोतियन्मासपरिलङ्घनात् ॥ २१ ॥ तेनजप्तंहुतंदत्तंतपस्तप्तंकृतं
स्वधा ॥ यःकरोतिविधानेननरोमासमुपोषणम् ॥ २२ ॥ उद्दिश्यवैष्णवंयज्ञंसमभ्यर्च्यजनार्दनम् ॥ गुरोराज्ञांततोलब्ध्वाकुर्यान्मासोपवास

नम् ॥ २३ ॥ वैष्णवानियथोक्तानिकृत्वासर्वव्रतानितु ॥ द्वादश्यादीनिपुण्यानिततोमासमुपावसेत् ॥ २४ ॥ अतिकृच्छ्रंचपाराकंकृत्वाचान्द्रा
यणंततः ॥ मासोपवासंकुर्वीतगुरोर्विप्राज्ञयाततः ॥ २५ ॥ आश्विनस्यामलेपक्षएकादश्यामुपोषितः ॥ व्रतमेतत्तुगृह्णीयाद्यावत्रिंशद्दिनानितु ॥२६॥
वासुदेवंसमभ्यर्च्यकार्तिकंसकलंनरः ॥ मासंचोपवसेद्यस्तुसमुक्तिफलभाग्भवेत् ॥ २७ ॥ अच्युतस्यालयेभक्त्यात्रिकालंकुमुदैःशुभैः ॥ मालती
न्दीवरैर्बुभ्रैःकमलैश्चसुगन्धिभिः ॥ २८ ॥ कुसुमोशीरकर्पूरैर्विलिप्यवरचन्दनैः ॥ नैवेद्यापूपदीपाद्यैरर्चयेच्चजनार्दनम् ॥ २९ ॥ मनसा
कर्मणावाचापूजयेद्गरुडध्वजम् ॥ कुर्वन्नरःस्त्रीविधवाबृहद्भक्तिर्जितेन्द्रियः ॥ ३० ॥ नाम्नामेवतथालापंविष्णोःकुर्यादहर्निशम् ॥ भक्त्या
विष्णोःस्तुतिर्वाच्यामिथ्यालापविवर्जिता ॥ ३१ ॥ सर्वसत्त्वदयायुक्तःशान्तवृत्तिरहिंसकः ॥ सुप्तोवाह्यासनस्थोवावासुदेवंप्रकीर्तयेत् ॥ ३२ ॥
स्मृत्यालोकनगन्धादिस्वादनंपरिकीर्त्तनम् ॥ अन्नस्यवर्जयेद्ग्रासंग्रासानांसंप्रमोक्षणम् ॥ ३३ ॥ गात्राभ्यङ्गंशिरोऽभ्यङ्गंताम्बूलंचविलेपनम् ॥
व्रतस्थोवर्जयेत्सर्वंयच्चान्यच्चनिराकृतम् ॥ ३४ ॥ नव्रतस्थःस्पृशेत्किंचिद्विकर्मस्थंनचालपेत् ॥ देवतायतनेतिष्ठन्नगृहस्थश्चरेद्व्रतम् ॥ ३५ ॥
कृत्वामासोपवासंतुयथोक्तविधिनानरः ॥ नारीवाविधवासाध्वीवासुदेवंसमर्चयेत् ॥ ३६ ॥ अन्यूनाधिकमेवंतुव्रतंत्रिंशद्दिनैरिदम् ॥ कृत्वा
मासोपवासंतुसंयतात्माजितेन्द्रियः ॥ ३७ ॥ ततोऽर्चयेद्देवपुण्यंद्वादश्यांगरुडध्वजम् ॥ पूजयेत्पुष्पमालाभिर्गन्धधूपविलेपनैः ॥ ३८ ॥
वस्त्रालङ्कारवाद्यैश्चतोषयेदच्युतंनरः ॥ संस्नापयेद्धरिंभक्त्यातीर्थचन्दनवारिभिः ॥ ३९ ॥ चन्दनेनानुलिप्ताङ्गंगन्धपुष्पैरलंकृतम् ॥ वस्त्र
दानादिभिश्चैवभोजयित्वाद्विजोत्तमान् ॥ ४० ॥ दद्याच्चदक्षिणांतेभ्यःप्रणिपत्यक्षमापयेत् ॥ एवंमासोपवासाद्धिकृत्वाऽभ्यर्च्यजनार्दनम् ॥ ४१ ॥
भोजयित्वाद्विजांश्चैवविष्णुलोकेमहीयते ॥ एवंमासोपवासान्तेकृत्वाविप्रांस्त्रयोदश ॥ ४२ ॥ निर्यापयेत्ततस्तान्वैविधिनायेनतच्छृणु ॥ कार
येद्वैष्णवंयज्ञमेकादश्यामुपोषितः ॥ ४३ ॥ पूजयित्वातुदेवेशमाचार्यानुज्ञयाहरिम् ॥ अर्चयित्वायथाशक्त्याह्यभिवाद्यगुरुंतथा ॥ ४४ ॥
ततोऽनुभोजयेद्विप्रान्नमस्कारपुरःसरम् ॥ विशुद्धकुलचारित्रान्विष्णुपूजनतत्परान्॥४५॥पूजयित्वातथासर्वान्भोजयित्वात्रयोदश॥ताम्बूलवस्त्रयुग्मा
निभोजनाच्छादनानिच॥४६॥योगपट्टानिसूत्राणिब्रह्मसूत्राणिचैवहि॥दद्याच्चैवद्विजाग्र्येभ्यःपूजयित्वाप्रणम्यच॥४७॥ततोऽनुपूजयेच्छत्त्याशय्यांस्त
रणसंस्कृताम्॥साच्छादनांशुभांश्रेष्ठांसोपधानामलङ्कृताम् ॥४८॥ कारयित्वात्मनोमूर्तिंकाञ्चनींतुस्वशक्तितः ॥ न्यस्येत्तस्यांतुशय्यायामर्चयित्वा

---

१ 'शुभ्रैः' इति पाठे स एवार्थः ।

स्रगादिभिः ॥४९॥ आसनंपादुकांछत्रंवस्त्रयुग्ममुपानहौ॥ पवित्राणिचपुष्पाणिशय्यायामुपकल्पयेत् ॥५० ॥एवंशय्यांतुसंकल्प्यप्रणिपत्यचतान्द्वि
जान् ॥ प्रार्थयेच्चानुमोदार्थंविष्णुलोकंव्रजाम्यहम् ॥ ५१ ॥ ततोव्रजेन्नरश्रेष्ठोविष्णोःस्थानमनामयम् ॥ मण्डपस्थांस्तुतान्विप्रानितिवाच्यंमुहुर्मु
हुः ॥ ५२ ॥ मन्त्रहीनंक्रियाहीनंसर्वहीनंद्विजोत्तमाः ॥ सर्वंसंपूर्णतांयातुभवद्वाक्यप्रसादतः ॥ विधिर्मासोपवासस्ययथावत्परिकीर्त्तितः ॥ ५३ ॥
इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेमासोपवासकथनंनामैकोनविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ ११९ ॥
सूतउवाच ॥ इतिवाक्यंसमाकर्ण्यपुनःपप्रच्छपावकिः ॥ शालग्रामार्चनंभूयस्तच्छृणुध्वंतपोधनाः ॥१ ॥ कार्त्तिकेयउवाच ॥ भगवन्योगिनांश्रेष्ठसर्वे
धर्माःश्रुतामया॥ शालग्रामार्चनंब्रूहिविस्तरेणममप्रभो॥२॥ईश्वरउवाच ॥साधुसाधुमहाप्राज्ञयन्मांहिपरिपृच्छसि॥ तदहंसंप्रवक्ष्यामिश्रूयतांममवत्सल
॥ ३ ॥ शालग्रामशिलायांतुत्रैलोक्यंसचराचरम् ॥ महाशयमहासेननित्यंतिष्ठतिसंहितम् ॥ ४ ॥ दृष्टंप्रणमितंयेनस्नापितंपूजितंतथा ॥
यज्ञकोटिगुणंपुण्यंगवांकोटिफलंलभेत् ॥५॥ छिन्नस्तेनतथावत्सगर्भवासःसुदारुणः ॥ पीतंयेनसदाविष्णोःशालग्रामशिलाजलम् ॥६ ॥ कामासक्तो
ऽपियोनित्यंभक्तिभावविवर्जितः ॥ शालग्रामशिलांपुत्रपूजयित्वाच्युतोभवेत् ॥ ७ ॥ शालग्रामशिलाबिम्बंहत्वाकोटिविनाशनम् ॥ स्मृतं
संकीर्तितंध्यातंपूजितंचनमस्कृतम् ॥ ८ ॥ शालग्रामशिलांदृष्ट्वायान्तिपापान्यनेकशः ॥ सिंहंदृष्ट्वायथायान्तिवनेमृगगणाभयात् ॥ ९ ॥ नमस्कारं
तुमनुजःशालग्रामशिलार्चने ॥ भक्त्यावायदिवाऽभक्त्याकृत्वामुक्तिमवाप्नुयात् ॥१०॥ वैवस्वतभयंनास्तितथामरणजन्मनोः ॥यःकरोतिनरोनित्यं
शालग्रामशिलार्चनम् ॥ ११ ॥ गन्धपाद्यार्थनैवेद्यैर्दीपैर्धूपैर्विलेपनैः ॥ गीतैर्वाद्यैस्तथास्तोत्रैःशालग्रामशिलार्चनम् ॥ १२ ॥ कुरुतेमानवोयस्तुकलौ
भक्तिपरायणः ॥ कल्पकोटिसहस्राणिरमतेविष्णुसद्मनि ॥ १३ ॥ शालग्रामनमस्कारोभावेनापिनरैःकृतः ॥ मानुषत्वंकथंतेषांमद्भक्तायेनराभुवि॥
॥ १४॥ मद्भक्तास्तीव्रपापिष्ठामत्प्रभुंननमन्तिये ॥ वासुदेवंनतेज्ञेयामद्भक्ताःपापमोहिताः ॥१५ ॥ मद्भक्तोऽपिचयोभूत्वाभुङ्क्तेचैकादशीदिने ॥ सयाति
ह्यन्धतामिस्रंनिरयंममघातकः ॥ १६ ॥ मच्छिङ्गस्पर्शनंकार्यंनान्याशुद्धिर्विधीयते ॥ यातिथिर्दयिताविष्णोःसातिथिर्ममवल्लभा ॥ १७ ॥ यस्तांनो
पवसेन्मर्त्यःसपापीश्वपचाधिकः ॥ शालग्रामशिलायांतुसदापुत्रवसाम्यहम् ॥१८ ॥ दत्तंदेवेनतुष्टेनस्वस्थानंममभक्तितः ॥ पद्मकोटिसहस्रैस्तुपूजिते
मयियत्फलम्॥१९॥तत्फलंकोटिगुणितंशालग्रामशिलार्चनात् ॥पूजितोऽहंनतैर्मर्त्यैर्नमितोऽहंनतैर्नरैः॥२०॥नकृतंमर्त्यलोकेयैःशालग्रामशिलार्चनम॥
शालग्रामशिलाग्रेतुयःकरोतिममार्चनम् ॥ २१ ॥ तेनार्चितोऽहंसेनानीर्युगानामेकविंशतिम् ॥ किमर्चितैर्लिङ्गशतैर्विष्णुभक्तिविवर्जितैः ॥ २२ ॥

शालग्रामशिलाबिम्बंनार्चितंयदिपुत्रक ॥ अनर्हंममनैवेद्यंपत्रंपुष्पंफलंजलम् ॥ २३ ॥ शालग्रामशिलाग्रेतुसर्वंयातिपवित्रताम् ॥ भुक्त्वान्यदेव नैवेद्यंद्विजश्चान्द्रायणंचरेत् ॥ २४ ॥ भुक्त्वाकेशवनैवेद्यंयज्ञकोटिफलंलभेत् ॥ पादोदकेनदेवस्यहत्याकोटिसमन्विताः ॥ २५ ॥ शुध्यन्ति नात्रसंदेहस्तथाशङ्खोदकेनहि ॥ योहिमाहेश्वरोभूत्वावैष्णवंचनपूजयेत् ॥ २६ ॥ द्वेष्टाचयातिनरकंयावदिन्द्राश्चतुर्दश ॥ ज्येष्ठाश्रमीगृहेयस्य मुहूर्त्तमपिविश्रमेत् ॥ २७ ॥ पितामहायुगान्यष्टौभवन्त्यमृतभोजिनः ॥ संसारेदुःखकान्तारेनिमज्जन्तिनराधमाः ॥ २८ ॥ वर्षकोटिसहस्रा णिकृष्णाराधनवर्जिताः ॥ [1]स्नेहादभ्यर्चितैर्लिङ्गैःशालग्रामसमुद्भवैः ॥ २९ ॥ मुक्तिंप्रयान्तिमनुजायोगसाङ्ख्येनवर्जिताः ॥ मल्लिङ्गकोटिभिर्दृष्टै र्यत्फलंपूजितैस्तुतैः ॥ ३० ॥ शालग्रामशिलायांतुएकस्यामिहतद्भवेत् ॥ द्वादशैवशिलायोवैशालग्रामसमुद्भवाः ॥ ३१ ॥ अर्चयेद्वैष्णवोनि त्यंतस्यपुण्यंनिबोधमे ॥ कोटिलिङ्गसहस्रैस्तुपूजितैर्जाह्नवीतटे ॥ ३२ ॥ काशीवासेयुगान्यष्टौदिनेनैकेनतद्भवेत् ॥ किंपुनर्बहुनायस्तुपूजयेद्वैष्ण वोनरः ॥ ३३ ॥ नाहंब्रह्मादयोदेवाःसङ्ख्यांकर्तुंसमीशते ॥ तस्माद्भक्त्याचमद्भक्तैःप्रीत्यर्थंममपुत्रक ॥ ३४ ॥ कर्त्तव्यंममतद्भक्त्याशालग्रामशिला र्चनम् ॥ शालग्रामशिलारूपीयत्रतिष्ठतिकेशवः ॥ ३५ ॥ तत्रदेवासुरायक्षाभुवनानिचतुर्दश ॥ सुराणांकीर्तनैःसर्वैःकोटिभिश्चफलंलभेत् ॥ ॥ ३६ ॥ तत्फलंकीर्त्तनादेवकेशवेसुकृतंकलौ ॥ शालग्रामशिलाग्रेतुसकृत्पिण्डेनतर्पिताः ॥ ३७ ॥ वसन्तिपितरस्तस्यनसङ्ख्यातत्रविद्यते ॥ येपिबन्तिनराभक्त्याशालग्रामशिलाजलम् ॥ ३८ ॥ पञ्चगव्यसहस्रैस्तुप्राशितैःकिंप्रयोजनम् ॥ प्रायश्चित्तेसमुत्पन्नेकिंदानैःकिमुपोषणैः ॥ ३९ ॥ चान्द्रायणैःसुचीर्णैश्चपीत्वापादोदकंहरेः ॥ यःकरोतितडागेतुप्रतिमांजलशायिनीम् ॥ ४० ॥ कोटिभिश्चापिकिंकार्यमन्यदेवैश्चपूजितैः ॥ विष्णु मुख्यास्तुवैदेवास्तत्रजलपन्तिवैगुह ॥४१॥ प्रमाणमस्तिसर्वस्यसुकृतस्यहिपुत्रक ॥ फलप्रमाणंनैवास्तिशालग्रामशिलार्चने ॥ ४२ ॥ योददातिशि लांविष्णोःशालग्रामसमुद्भवाम् ॥ विप्रायविष्णुभक्तायतेनेष्टंक्रतुभिःशतैः ॥४३॥ गृहेऽपिवसतस्तस्यगङ्गास्नानंदिनेदिने ॥ सस्नातःसर्वतीर्थेषुसर्वयज्ञे षुदीक्षितः ॥ ४४ ॥ शालग्रामशिलातोयैरभिषेकंयआचरेत् ॥ स्वर्गेमर्त्येचपातालेपाषाणाःसन्तिवैगुह ॥ ४५ ॥ शालग्रामशिलाग्राव्णानास्तिना स्तिसमापुनः ॥ मानुषेदुर्लभेलोकेसफलंतस्यजीवितम् ॥४६॥ तिलप्रस्थशतंभक्त्यायोददातिदिनेदिने ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिशालग्रामशिलार्चनात ॥ ॥ ४७ ॥ पत्रंपुष्पंफलंतोयंमूलंदूर्वादलंतथा ॥ जायतेमेरुणातुल्यंशालग्रामेसमर्पितम् ॥ ४८ ॥ विधिहीनोऽपियःकश्चित्क्रियामन्त्रविवर्जितः ॥

१ 'सकृदभ्यर्चितैर्लिङ्गैः' इ०पा० ।

चक्राङ्कभुजआप्नोतिसम्यक्छास्त्रोदितंफलम् ॥४९॥ यत्तुपूर्वंमयादृष्टंकेशवेक्लेशनाशनम् ॥ तत्सर्वंकथयिष्यामितवस्नेहेनपुत्रक ॥ ५० ॥ क्कत्वंवस
सिहेविष्णोकिमाधारःकिमाश्रयः ॥ कथंवाप्रीयसेदेवतत्सर्वंकथयस्वमे ॥ ५१ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ निवसामिसदाशम्भोशालग्रामोद्भवेऽश्मनि ॥
तत्रैवरथचक्राङ्क्यानिनामानिमेशृणु ॥ ५२ ॥ द्वारदेशेसमेचक्रेदृश्यतेनान्तरंयदि ॥ वासुदेवःसविज्ञेयःशुक्लश्चैवातिशोभनः ॥ ५३ ॥ प्रद्युम्नःसूर्यवक्र
स्तुनीलदीप्तिस्तथैवच ॥ सुषिरंछिद्रबहुलंदीर्घाकारंतुतद्भवेत् ॥ ५४ ॥ अनिरुद्धस्तुपीताभोवर्त्तुलश्चातिशोभनः ॥ रेखात्रयाङ्कितोद्वारि[१]पृष्टपद्मेन
चिह्नवत् ॥५५॥ श्यामोनारायणोदेवोनाभिचक्रेतथोन्नते ॥ दीर्घरेखासमोपेनोदक्षिणेसुषिरान्वितः ॥५६॥ ऊर्ध्वमुखंचजानीयात्सुन्दरंहरिरूपिणम् ॥
कामदंमोक्षदंचैवअर्थदंचविशेषतः ॥५७॥ परमेष्ठीचशुक्लाभःपद्मचक्रसमन्वितः ॥ बिम्बाकृतिस्तथापृष्ठेसुषिरंचातिपुष्कलम् ॥५८॥ कृष्णवर्णस्तथा
विष्णुर्मूलेचक्रेसुशोभने ॥ द्वारोपरितथारेखालक्ष्यतेमध्यदेशतः ॥ ५९॥ कपिलोनरसिंहश्चपृथुचक्रःसुशोभितः ॥ ब्रह्मचर्येणपूज्योऽसावन्यथाविघ्नदो
भवेत् ॥६०॥ वाराहःशक्तिलिङ्गस्तुचक्रेचविषमेस्मृते ॥ इन्द्रनीलनिभःस्थूलस्त्रिरेखोनाभितःशुभः॥६१॥ दीर्घाकाञ्चनवर्णायाबिन्दुत्रयविभूषिता ॥
मत्स्याख्यासाशिलाज्ञेयाभुक्तिमुक्तिफलप्रदा ॥६२॥ कूर्मस्तथोन्नतःपृष्ठेवर्तुलश्चक्रपूरितः ॥ हरितंवर्णमाधत्तेकौस्तुभेनतुचिह्नितः ॥६३॥हयग्रीवोहया
कारोरेखापञ्चकभूषितः ॥ बहुबिन्दुसमाकीर्णःपृष्ठेनीलंचरूपकम् ॥ ६४ ॥ वैकुण्ठमविभिन्नाङ्गंचक्रमेकंतथाध्वजम् ॥ द्वारोपरितथारेखागुञ्जाकारासु
शोभना ॥ ६५ ॥ श्रीधरस्तुतथादेवश्चिह्नितोवनमालया ॥ कदम्बकुसुमाकारोरेखापञ्चकभूषितः ॥ ६६ ॥ वर्तुलश्चापिह्रस्वश्चवामनःपरिकीर्तितः ॥
अतसीकुसुमप्रख्योबिन्दुनापरिशोभितः ॥ ६७ ॥ सुदर्शनस्ततोदेवःश्यामवर्णोमहाद्युतिः ॥ वामपार्श्वेगदाचक्रेरेखाचैवतुदक्षिणे ॥ ६८ ॥ दामो
दरस्तथास्थूलोमध्येचक्रंप्रतिष्ठितम् ॥ दूर्वाभंद्वारसंकीर्णंपीतरेखंतथैवच ॥ ६९ ॥ नानावर्णोह्यनन्तस्तुनानाभोगेनचिह्नितः ॥ अनेकमूर्ति[२]कोभिन्नः
सर्वकामफलप्रदः ॥ ७० ॥ विदिक्षुदिक्षुसर्वासुयस्योर्ध्वंदृश्यतेमुखम् ॥ पुरुषोत्तमःसविज्ञेयोभुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥ ७१ ॥ दृश्यतेशिखरेलिङ्गंशाल
ग्रामशिलोद्भवम् ॥ यस्ययोगेश्वरोदेवोब्रह्महत्यांव्यपोहति ॥ ७२ ॥ आरक्तःपद्मनाभस्तुपङ्कजंवक्त्रसंयुतम् ॥ तस्याभ्यर्चनतोनित्यंदरिद्रस्त्वीश्वरो
भवेत् ॥ ७३ ॥ चक्राङ्कितंहिरण्याङ्गंरश्मिजालंविनिर्दिशेत् ॥ सुवर्णरेखाबहुलंस्फटिकद्युतिशोभितम् ॥ ७४ ॥ अतिस्निग्धासिद्धिकरीकृष्णा
कीर्तिंददातिच ॥ पाण्डुरापापदहनीपीतापुत्रफलप्रदा॥७५॥नीलाप्रयच्छतीलक्ष्मींरक्तारोगप्रदायिनी ॥ रूक्षाउद्वेगजननीवक्रादारिद्र्यभागिनी॥७६॥

१ 'चिन्हितः' इ० पा० । २ 'मूर्तिसन्निभः' इ०पा० ।

एकंसुदर्शनंज्ञेयंलक्ष्मीनारायणंद्वयम् ॥ तृतीयंचाच्युतंविद्याच्चतुर्थंतुजनार्दनम् ॥ ७७ ॥ पञ्चमंवासुदेवंचषष्ठंप्रद्युम्नमेवच ॥ सङ्कर्षणंसप्तमंचअष्टमंपुरु
षोत्तमम् ॥७८॥ नवमंचनवव्यूहंदशमंतुतदात्मकम् ॥ एकादशंचानिरुद्धंद्वादशंद्वादशात्मकम् ॥७९॥ अतऊर्ध्वंतुचक्राणिदृश्यन्तेऽनन्तसंज्ञके ॥ खण्डिते
त्रुटितेभग्नेशालग्रामेनदोषभाक् ॥ ८० ॥ इष्टाचयस्ययामूर्तिःसतांयत्नेनपूजयेत् ॥ स्कन्धेकृत्वातुयोऽध्वानंवहतेशैलनायकम् ॥ ८१ ॥ तस्यवश्यं
भवेत्सर्वंत्रैलोक्यंसचराचरम् ॥ शालग्रामशिलायत्रतत्रसंनिहितोहरिः ॥८२॥ तत्रदानंजपःस्नानंवाराणस्याःशताधिकम् ॥ कुरुक्षेत्रेप्रयागेचनैमिषेपुष्करे
तथा ॥८३॥ तत्रकोटिगुणंपुण्यंवाराणस्यांमहाफलम् ॥ ब्रह्महत्यादिकंपापंयत्किंचित्कुरुतेनरः ॥ ८४ ॥ तत्सर्वंनिर्दहत्याशुशालग्रामशिलार्चनम् ॥
शालग्रामोद्भवोदेवोयत्रद्वारवतीभवः ॥ ८५ ॥ उभयोःसंगमोयत्रमुक्तिस्तत्रनसंशयः ॥ ब्रह्मचारिगृहस्थैश्चवानप्रस्थैश्चभिक्षुभिः ॥८६॥ भोक्तव्यंविष्णु
नैवेद्यंनात्रकार्याविचारणा ॥ तत्पूजनेनमन्त्राश्चनजपोनचभावना ॥८७॥ नस्तुतिर्नापिचाचारःशालग्रामशिलार्चने ॥ शालग्रामशिलाग्रेतुकृत्वास्वस्तिक
मादरात् ॥८८॥ कार्त्तिकेतुविशेषेणपुनात्यासप्तमंकुलम् ॥ अणुमात्रंतुयःकुर्यान्मण्डलंकेशवाग्रतः ॥८९ ॥ मृदाधातुविकारैश्चकल्पकोटिंवसेद्दिवि ॥
येतुसंवत्सरंपूर्णमग्निहोत्रमुपासते ॥ ९० ॥ कार्त्तिकेस्वस्तिकंकृत्वासममेतन्नसंशयः ॥ अगम्यागमनेचैवह्यभक्ष्यस्यतुभक्षणे ॥ ९१ ॥ तत्पापं
नाशमायातिमण्डयित्वाहरेर्गृहम् ॥ मण्डलंकुरुतेनित्यंयानारीकेशवाग्रतः ॥ सप्तजन्मानिवैधव्यंनप्राप्नोतिकदाचन ॥९२॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्च
प० उत्तर० कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेशालग्राममाहात्म्यंनामविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२० ॥ ईश्वरउवाच ॥ धात्रीच्छायां
समाश्रित्यकुर्यात्पिण्डंतुयोगृहे ॥ मुक्तिंप्रयान्तिपितरःप्रसादान्माधवस्यतु ॥१॥ मूर्ध्निपाणौमुखेचैवदेहेचैवतुयोनरः ॥ धत्तेधात्रीफलंवत्सधात्रीफल
विभूषितः ॥ २ ॥ धात्रीफलकृताहारोनरोनारायणोभवेत् ॥ यःकश्चिद्वैष्णवोलोकेधत्तेधात्रीफलंगृहे ॥३॥ प्रियोभवतिदेवानांमनुष्याणांचकाकथा ॥
नजह्यात्तुलसीमालांधात्रीमालांविशेषतः ॥ ४ ॥ यावत्तिष्ठतिकण्ठस्थाधात्रीमालानरस्यहि ॥ तावत्तस्यशरीरेतुप्रतिष्ठतिचकेशवः ॥ ५ ॥
धात्रीफलंतुतुलसीमृत्तिकाद्वारकोद्भवा ॥ सफलंजीवितंतस्यत्रितयंयस्यवेश्मनि ॥६॥ यावद्दिनानिवहतेधात्रीमालांकलौनरः ॥ तावद्युगसहस्राणिवैकुण्ठे
वसतिर्भवेत् ॥७॥ मालायुग्मंवहेद्यस्तुधात्रीतुलसिसंभवम् ॥ वहतेकण्ठदेशेतुकल्पकोटिंवसेद्दिवि ॥८॥ संनियम्येन्द्रियग्रामंशालग्रामशिलार्चनम् ॥
यःकुर्यान्मानवोभक्त्यापुष्पेपुष्पेऽश्वमेधजम् ॥९॥ सुराणांचयथाविष्णुःपुष्पाणांतुलसीतथा ॥ तुलस्यानुदिनंदेवंयोऽर्चयद्गरुडध्वजम् ॥१०॥ जन्मदुःख

जरारोगैर्मुक्तोऽसौमुक्तिमाप्नुयात् ॥ तुलसीमालयाविष्णुःपूजितोयेनकार्तिके ॥ ११ ॥ यमोक्षरकृतांमालांस्फुटंशौरिःप्रमार्ष्टिहि ॥ श्रीचन्दनंसकर्पूर
मगुरुंचसकुङ्कुमम् ॥१२॥ केतकीदीपदानंचसर्वदाकेशवप्रियम् ॥कार्तिकेकेतकीपुष्पंदत्तंयेनकलौयुगे ॥१३॥ दीपदानंमहासेनकुलानांतारयेच्छतम् ॥
सरोरुहाणितुलसीकेतकींमुनिपुष्पकम् ॥ १४ ॥ कार्त्तिकेचदिनान्येवदीपदानंतुपञ्चमम् ॥ केतकीमालयायेनकार्त्तिकेपुष्पमण्डपम् ॥१५॥ केशवस्य
कृतंवत्सवसतिर्दिवितस्यच ॥ केतकीपुष्पकेनैवपूजितोगरुडध्वजः ॥ १६ ॥ समाःसहस्रंसुप्रीतोजायतेमधुसूदनः ॥ अर्चयित्वाहृषीकेशंकुसुमैः
केतकीभवैः ॥ १७ ॥ पुण्यंतद्भवनंयातिकेशवस्यशिवंगुह ॥ दमनकेनापिदेवेशंसंप्राप्तेमधुमाधवे ॥ १८ ॥ गोशतस्यमुनिश्रेष्ठह्यर्चनाल्लभतेफलम् ॥
अगस्तिकुसुमैर्देवंयोऽर्चयेतजनार्दनम् ॥१९॥ दर्शनात्तस्यभोविप्रनरकाग्निःप्रणश्यति ॥ नतत्करोतिविप्रर्षेतपसातोषितोहरिः ॥ २० ॥ यत्करोति
महासेनमुनिपुष्पैरलङ्कृतः ॥ विहायसर्वपुष्पाणिमुनिपुष्पेणकेशवम् ॥ २१ ॥ कार्त्तिकेयोऽर्चयेद्भक्त्यावाजिमेधफलंलभेत ॥ मुनिपुष्पकृतांमालां
योददातिजनार्दने ॥ २२ ॥ देवेन्द्रोऽपिमुनिश्रेष्ठकुरुतेतस्यसत्कथाम् ॥ गवामयुतदानेनयत्फलंप्राप्यतेगुह ॥ २३ ॥ मुनिपुष्पेणचैकेनकार्त्तिके
लभतेफलम् ॥ कौस्तुभेनयथाप्रीतोयथाचवनमालया ॥ तुलसीदलेनसंप्रीतःकार्त्तिकेचतथाहरिः ॥ २४ ॥ (सूतउवाच ॥ प्रश्रयावनतंदृष्ट्वाकुमारं
भक्तितत्परम् ॥ पुनःप्रोवाचभगवान्महादेवोवृषध्वजः ॥ २५ ॥ ईश्वरउवाच ॥) शृणुदीपस्यमाहात्म्यंकार्त्तिकेशिखिवाहन ॥ पितरश्चैववाञ्छन्ति
सदापितृगणैर्वृताः ॥ २६ ॥ भविष्यतिकुलेऽस्माकंपितृभक्तःसुपुत्रकः ॥ कार्त्तिकेदीपदानेनयस्तोषयतिकेशवम् ॥ २७ ॥ घृतेनदीपकोयस्य
तिलतैलेनवापुनः ॥ ज्वलतेयस्यसेनानीरश्वमेधेनतस्यकिम् ॥ २८ ॥ तेनेष्टंक्रतुभिःसर्वैःकृततीर्थावगाहनम् ॥ दीपदानंकृतंयेनकार्त्तिकेकेशवाग्रतः ॥
॥ २९ ॥ कृष्णपक्षेविशेषेणपुत्रपञ्चदिनानिच ॥ पुण्यानितेषुयोदत्तेदीपंसोऽक्षयमाप्नुयात् ॥ ३० ॥ एकादश्यांपरैर्दत्तंदीपंप्रज्वाल्यमूषिका ॥
मानुष्यंदुर्लभंप्राप्यपरांगतिमवापसा ॥ ३१ ॥ लुब्धकोऽपिचतुर्दश्यांपूजयित्वामहेश्वरम् ॥ निर्भक्षःपरमंप्राप्यविष्णुलोकंजगामसः ॥ ३२ ॥
श्वपाकीस्वाश्रयाद्वेश्यादीपंकृत्वापरैःकृतम् ॥ शुद्धालीलावतीभूत्वाजगामस्वर्गमक्षयम् ॥ ३३ ॥ गोपःकश्चिदमायांतुपूजांदृष्ट्वातुशार्ङ्गिणः ॥ मुहुर्मुहु ॥ ११२ ॥
र्जयेत्युक्त्वाराजराजेश्वरोऽभवत् ॥ ३४ ॥ तस्माद्दीपाःप्रदातव्यारात्रावस्तमितेरवौ ॥ गृहेषुसर्वगोष्ठेषुसर्वेष्वायतनेषुच ॥३५॥ देवालयेषुदेवानां
श्मशानेषुसरस्सुच ॥ घृतादिनाशुभार्थाययावत्पञ्चदिनानिच ॥३६॥ पापिनःपितरोयेचलुप्तपिण्डोदकक्रियाः ॥ तेऽपियान्तिपरांमुक्तिंदीपदानस्य

---

१ 'पापाक्षर' इ० पा० । २'कार्त्तिके यदि तान्येव' इ०, 'कार्त्तिके यदिनान्येव' इ० च पा० । ३ ( ) इति चिन्हस्थं भोरपुस्तके मुद्रितमाहात्म्ये च ।

पुण्यतः ॥ ३७ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कार्त्तिकमाहात्म्येदीपगन्धधात्रीमाहात्म्यवर्णनंनामैकविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥१२१ ॥
कार्त्तिकेयउवाच ॥ दीपावलिफलंनाथविशेषाद्ब्रूहिसाम्प्रतम् ॥ किमर्थंक्रियतेसातुतस्याःकादेवताभवेत् ॥ १ ॥ किंचतत्रभवेद्देयंकिंनदेयंवदप्रभो ॥
प्रहर्षःकोऽत्रनिर्दिष्टःक्रीडाकात्रप्रकीर्तिता ॥ २ ॥ सूतउवाच ॥ इतिस्कन्दवचःश्रुत्वाभगवान्कामशोषणः ॥ साधूक्त्वाकार्त्तिकंविप्राःप्रहसन्निदमब्र
वीत् ॥ ३ ॥ श्रीशिवउवाच ॥ कार्त्तिकस्यासितेपक्षेत्रयोदश्यांतुपावके ॥ यमदीपंबहिर्दद्यादपमृत्युर्विनश्यति ॥ ४ ॥ मृत्युनापाशहस्तेनकाले
नभार्ययासह ॥ त्रयोदश्यांदीपदानात्सूर्यजःप्रीयतामिति ॥ ५ ॥ कार्त्तिकेकृष्णपक्षेचचतुर्दश्यांविधूदये ॥ अवश्यमेवकर्त्तव्यंस्नानंचपापभीरुभिः
॥ ६ ॥ पूर्वविद्धाचतुर्दश्याःकार्त्तिकस्यसितेतरे ॥ पक्षेप्रत्यूषसमयेस्नानंकुर्यादतन्द्रितः ॥ ७ ॥ तैलेलक्ष्मीर्जलेगङ्गादीपावल्यांचतुर्दशीम् ॥ प्रा
तःस्नानंहियःकुर्याद्यमलोकंनपश्यति ॥ ८ ॥ अपामार्गस्तथातुम्बीप्रपुन्नाटंचवाह्वलम्[1] ॥ भ्रामयेत्स्नानमध्येतुनरकस्यक्षयायवै ॥ ९ ॥ सीता
लोष्टसमायुक्तसकण्टकदलान्वित ॥ हरपापमपामार्गभ्राम्यमाणःपुनःपुनः ॥ १० ॥ अपामार्गंप्रपुन्नाटंभ्रामयेच्छिरसोपरि ॥ ततश्चतर्पणंकार्यंयम
राजस्यनामभिः ॥ ११ ॥ यमायधर्मराजायमृत्यवेचान्तकायच ॥ वैवस्वतायकालायसर्वभूतक्षयायच ॥ १२ ॥ औदुम्बरायदध्नायनीलाय
परमेष्ठिने ॥ वृकोदरायचित्रायचित्रगुप्तायवैनमः ॥ १३ ॥ नरकायप्रदातव्योदीपःसंपूज्यदेवताः ॥ ततःप्रदोषसमयेदीपान्दद्यान्मनोहरान् ॥ १४ ॥
ब्रह्मविष्णुशिवादीनांभवनेषुविशेषतः ॥ कूटागारेषुचैत्येषुसभासुचनदीषुच ॥ १५ ॥ प्राकारोद्यानवापीषुप्रतोलीनिष्कुटेषुच ॥ मन्दुरासुविविक्तासु
हस्तिशालासुचवहि ॥ १६ ॥ एवंप्रभातसमयेह्यमावास्यांतुपावके ॥ स्नात्वादेवान्पितन्भक्त्यासंपूज्याथप्रणम्यच ॥ १७ ॥ कृत्वातु
पार्वणंश्राद्धंदधिक्षीरघृतादिभिः ॥ भोज्यैर्नानाविधैर्विप्रान्भोजयित्वाक्षमापयेत् ॥ १८ ॥ ततोऽपराह्णसमयेपोपयेन्नागरान्प्रिय[2] ॥ तेषांगोष्ठींच
मानंचकृत्वासंभाषणंनृपः ॥ १९ ॥ वत्कृणांवत्सरंयावत्प्रीतिरुत्पद्यतेगुह ॥ अप्रबुद्धेहरौपूर्वंस्त्रीभिर्लक्ष्मीःप्रबोधयेत् ॥ २० ॥ प्रबोधसमये
लक्ष्मींबोधयित्वातुसुस्त्रिया ॥ पुमान्वैवत्सरंयावल्लक्ष्मीस्तंनैवमुञ्चति ॥ २१ ॥ अभयंप्राप्यविप्रेभ्योविष्णुभीताःसुरद्विषः ॥ सुप्तंक्षीरोदधौ
ज्ञात्वालक्ष्मींपद्माश्रितांतथा ॥२२॥ त्वंज्योतिःश्रीरविश्चन्द्रोविद्युत्सौवर्णतारकः ॥सर्वेषांज्योतिषां[3]ज्योतिर्दीपज्योतिःस्थितातुया ॥२३ ॥ यालक्ष्मी
र्दिवसेपुण्येदीपावल्यांचभूतले ॥ गवांगोष्ठेतुकार्त्तिक्यांसालक्ष्मीर्वरदामम ॥ २४ ॥ शङ्करश्चभवानीचक्रीडयाद्यूतमास्थितौ ॥ भवान्याभ्यर्चिता

१ 'प्रपुन्नाडं च कट्फलम्' इ०, प्रपुन्नाटस्तथा पुरा' इ० च पा० । २ 'तोषयेन्नागरान्प्रियैः' इ० पा० । ३ 'तारानाम्' इ० पा० ।

लक्ष्मीर्धेनुरूपेणसंस्थिता ॥ २५ ॥ गौर्याजित्वा पुराशम्भुर्नग्नोद्यूतेविसर्जितः ॥ अतोऽयंश ोदुःखीगौरीनित्यंसुखेस्थिता ॥ २६ ॥ प्रथमंविजयो
यस्यास्तस्यसंवत्सरंसुखम् ॥ एवंगतेनिशीथेतुजनेनिद्रार्धलोचने ॥२७॥ तावन्नगरनारीभिस्तूर्यडिण्डिमवादनैः॥निष्कास्यतेप्रहृष्टाभिरलक्ष्मीश्चगृहा
ङ्गणात् ॥ २८ ॥ पराजयेविरुद्धंस्यात्प्रतिपद्युदितेरवौ ॥ प्रातर्गोवर्धनःपूज्योद्यूतंरात्रौसमाचरेत् ॥ २९ ॥ भूषणीयास्तथागावोवर्ज्यावहन
दोहनात् ॥ गोवर्धनधराधारगोकुलत्राणकारक ॥ ३०॥ विष्णुबाहुकृतोच्छ्रायगवांकोटिप्रदोभव ॥ यालक्ष्मीर्लोकपालानांधेनुरूपेणसंस्थिता ॥३१ ॥
घृतंवहतियज्ञार्थेममपापंव्यपोहतु ॥ अग्रतःसन्तुमेगावोगावोमेसन्तुपृष्ठतः ॥ गावोमेहृदयेसन्तुगवांमध्येवसाम्यहम् ॥ ३२ ॥ इतिगोवर्धनपूजा ॥
सद्भावेनैवसंतोष्यदेवान्सत्पुरुषान्नरान् ॥ इतरेषामन्नपानैर्वाक्यदानेनपण्डितान् ॥३३॥ वस्त्रैस्ताम्बूलदीपैश्चपुष्पकर्पूरकुङ्कुमैः ॥ भक्ष्यरुच्चावचैर्भोज्यै
रन्तःपुरनिवासिनः॥ ३४ ॥ वृषभान्ग्रासदानैश्चसामन्तान्नृपतिर्धनैः ॥ पदातिजनसङ्घांश्चग्रैवेयःकटकैःशुभैः ॥ ३५ ॥ स्वानमात्यांश्चतान्राजा
तोषयेत्स्वजनान्पृथक् ॥ यथाथतोपयित्वातुततोमल्लान्नटांस्तथा ॥ ३६ ॥ वृषभांश्चमहोक्षांश्चयुध्यमानान्परैःसह ॥ राजन्यांश्चापियोधांश्चपदाती
न्समलङ्कृतान् ॥ ३७ ॥ मञ्चारूढःस्वयंपश्येन्नटनर्तकचारणान् ॥ योधयेद्वासयेच्चैवगोमहिष्यादिकंचयत् ॥ ३८ ॥ वत्सानाकर्षयेद्गोभि
रुक्तिप्रत्युक्तिवादनात् ॥ ततोऽपराह्णसमयेपूर्वस्यांदिशिपावके ॥ ३९ ॥ मार्गपालींप्रबध्नीयाद्दुर्गेस्तम्भेऽथपादपे ॥ कुशकाशमयींदिव्यांलम्बकै
र्बहुभिर्गुह ॥ ४० ॥ वीक्षयित्वागजानश्वान्मार्गपाल्यास्तलेनयेत् ॥ गावैवृषांश्चमहिषान्महिषीर्घण्टिकोत्कटाः ॥ ४१ ॥ कृतहोमैर्द्विजेन्द्रै
स्तुबध्नीयान्मार्गपालिकाम् ॥ नमस्कारंततःकुर्यान्मन्त्रेणानेनसुव्रतः ॥ ४२ ॥ मार्गपालिनमस्तुभ्यंसर्वलोकसुखप्रदे ॥ मार्गपालीतलेस्कन्दयान्ति
गावोमहावृषाः ॥४३॥ राजानोराजपुत्राश्चब्राह्मणाश्चविशेषतः ॥ मार्गपालींसमुल्लङ्घ्यनीरुजःसुखिनोहिते॥४४॥ कृत्वैतत्सर्वमेवहरात्रौदैत्यपतेर्बलेः ॥
पूजांकुर्यात्ततःसाक्षाद्भूमौमण्डलकेकृते ॥ ४५ ॥ बलिमालिख्यदैत्येन्द्रंवर्णकैःपञ्चरङ्गकैः॥ सर्वाभरणसंपूर्णविन्ध्यावलिसमन्वितम् ॥४६ ॥ कूष्माण्ड
मयजम्भोरुमधुदानवसंवृतम् ॥ संपूर्णंहृष्टवदनंकिरीटोत्कटकुण्डलम्॥४७॥द्विभुजंदैत्यराजंचकारयित्वास्वकेपुनः ॥ गृहस्यमध्येशालायांविशालायां
ततोऽर्चयेत् ॥ ४८ ॥ मातृभ्रातृजनैःसार्धंसन्तुष्टोबन्धुभिःसह ॥ कमलैःकुमुदैःपुष्पैःकह्लारैरक्तकोत्पलैः ॥ ४९ ॥ गन्धपुष्पान्ननैवेद्यैःसक्षीरैर्गुड
पायसैः ॥ मद्यमांससुरालेह्यचोष्यभक्ष्योपहारकैः॥५०॥मन्त्रेणानेनराजेन्द्रःसमन्त्रीसपुरोहितः॥पूजांकरिष्यतेयोवैसौख्यंस्यात्तस्यवत्सरम् ॥ ५१ ॥

१ 'वृषभान्महिषांश्चैव' इ० पा०।

बलिराजनमस्तुभ्यंविरोचनसुतप्रभो ॥ भविष्येन्द्रसुरारातेपूजेयंप्रतिगृह्यताम् ॥ ५२ ॥ एवंपूजाविधिंकृत्वारात्रौजागरणंततः ॥ कारयेद्वैक्षणंरात्रौनट
नर्तकगायकैः॥५३॥॥लोकैश्चापिगृहस्यान्तेसपर्याशुक्लतण्डुलैः॥ संस्थाप्यबलिराजंतुफलैःपुष्पैश्चपूजयेत् ॥५४॥ बलिमुद्दिश्यवैतत्रकार्यंसर्वंचपावके॥
यानियान्यक्षयाण्याहुर्मुनयस्तत्त्वदर्शिनः ॥ ५५ ॥ यदत्रदीयतेदानंस्वल्पंवायदिवाबहु ॥ तदक्षयंभवेत्सर्वंविष्णोःप्रीतिकरंशुभम् ॥ ५६ ॥ रात्रौयेन
करिष्यन्तितवपूजांबलेनराः ॥ तेषामश्रोत्रियंधर्मंसर्वंत्वामुपतिष्ठतु॥५७॥विष्णुनाचस्वयंवत्सतुष्टेनबलयेपुनः ॥ उपकारकरंदत्तमसुराणांमहोत्सवम्
॥५८॥ तदाप्रभृतिसेनानीःप्रवृत्ताकौमुदीसदा ॥ सर्वोपद्रवविद्रावासर्वविघ्नविनाशिनी ॥५९॥ लोकशोकहराकाम्याधनपुष्टिसुखावहा ॥ कुशब्देनमही
ज्ञेयामुदहर्षेततोद्वयम् ॥ ६० ॥ धातुत्वेनिगमैश्चैवतेनैषाकौमुदीस्मृता ॥ कौमोदन्तेजनायस्मान्नानाभावैःपरस्परम् ॥ ६१ ॥ हृष्टतुष्टाःसुखापन्ना
स्तेनैषाकौमुदीस्मृता ॥ कुमुदानिबलेर्यस्यांदीयन्तेतेनषण्मुख ॥ ६२ ॥ अर्घार्थंपार्थिवैःपुत्रतेनैषाकौमुदीस्मृता ॥ एकमेवमहोरात्रंवर्षेवर्षेचका
र्तिके ॥ ६३ ॥ दत्तंदानवराजस्य आदर्शमिवभूतल ॥ यःकरोतिनृपोराज्येतस्यव्याधिभयंकुतः ॥ ६४ ॥ सुभिक्षंक्षेममारोग्यंतस्यसंपदनु
त्तमा ॥ नीरुजश्चजनाःसर्वेसर्वोपद्रववर्जिताः ॥ ६५ ॥ कौमुदीक्रियतेतस्माद्भावंकर्तुंमहीतले ॥ योयादृशेनभावेनतिष्ठत्यस्यांचषण्मुख ॥
॥ ६६ ॥ हर्षदुःखादिभावेनतस्यवर्षंप्रयातिहि ॥ रुदितेरोदतेवर्षंहृष्टेवर्षंप्रहर्षितम् . ॥ ६७ ॥ भुक्तेभोक्ताभवेद्वर्षंस्वस्थेस्वस्थंभविष्यति ॥
तस्मात्प्रहृष्टैःकर्त्तव्याकौमुदीचशुभैर्नरैः ॥ ६८ ॥ वैष्णवीदानवीचेयंतिथिःप्रोक्ताचकार्तिके ॥ ६९ ॥ दीपोत्सवंजनितसर्वजनप्रसादंकुर्व
न्तियेशुभतयाबलिराजपूजाम् ॥ · दानोपभोगसुखवुद्धिमतांकुलानांहर्षंप्रयातिसकलंप्रमुदंचवर्षम् ॥ ७० ॥ स्कन्दैतास्तिथयोनूनंद्वितीयाद्याश्च
विश्रुताः ॥ मासैश्चतुर्भिश्चततःप्रावृट्कालेशुभावहाः ॥ ७१ ॥ प्रथमाश्रावणेमासितथाभाद्रपदेपरा ॥ तृतीयाश्वयुजेमासिचतुर्थीकार्तिकेभवेत्॥ ७२ ॥
कलुषाश्रावणेमासितथाभाद्रपदेऽमला ॥ आश्विनेप्रेतसंचाराकार्तिकेयाम्यकामता ॥ ७३ ॥ गुहउवाच ॥ कस्मात्साकलुषाप्रोक्ताकस्मा
त्सानिर्मलामता ॥ कस्मात्साप्रेतसंचाराकस्माद्याम्याप्रकीर्तिता ॥ ७४ ॥ सूतउवाच ॥ इतिस्कन्दवचःश्रुत्वाभगवान्भूतभावनः ॥ उवाच
वचनंश्लक्ष्णंप्रहसन्वृषभध्वजः ॥ ७५ ॥ महेशउवाच ॥ पुरावृत्रवधेवृत्तेप्राप्तेराज्यंपुरन्दरे ॥ ब्रह्महत्यापनोदार्थमश्वमेधःप्रवर्तितः ॥ ७६ ॥
क्रोधादिन्द्रेणवज्रेणब्रह्महत्यानिपूदिता ॥ षड्विधासाक्षितौक्षिप्तावृक्षतोयमहीतले ॥ ७७ ॥ नार्यांवह्नौभ्रूणहनिसंविभज्ययथाक्रमम् ॥ तत्पापश्रवणा

१ 'भ्रूणहरे' इ० पा० ।

त्पूर्वंद्वितीयायादिनेनच ॥ ७८ ॥ नारीवृक्षनदीभूमिवह्निभ्रूणहनस्तथा ॥ कलुषीभवनंजातोह्यतोऽथकलुषास्मृता ॥ ७९ ॥ मधुकैटभयोरक्तेपुरामग्ना
नुमेदिनी ॥ अष्टाङ्गुलापवित्रासानारीणांतुरजोमलम् ॥८०॥नद्यःप्रावृण्मलाःसर्वावह्नेरूर्ध्वमषीमलः ॥ निर्यासमलिनावृक्षाःसङ्गाद्भ्रूणहनोमलाः॥८१॥
कलुषाविचरन्त्यस्यांतेनैषाकलुषामता ॥ देवार्षिपितृधर्माणांनिन्दकानास्तिकाःशठाः ॥ ८२ ॥ तेषांसावाङ्मलात्पूताद्वितीयातेननिर्मला ॥ अन
ध्यायेषुशास्त्राणिपाठयन्तिपठन्तिच ॥ ८३ ॥ साङ्ख्यकास्तार्किकाःश्रौतास्तेषांशब्दापशब्दजात् ॥ मलात्पूताद्वितीयायांततोऽर्थेनिर्मलाचसा॥
॥८४॥ कृष्णस्यजन्मनावत्सत्रैलोक्यंपावितंभवेत् ॥ नभस्येतेविनिर्दिष्टानिर्मलासातिथिर्बुधैः ॥८५॥ अग्निष्वात्ताबर्हिषदआज्यपाःसोमपास्तथा ॥
पितृन्पितामहान्प्रेतसंचारात्प्रेतसंचरा ॥ ८६ ॥ प्रतास्तुपितरःप्रोक्तास्तेषांतस्यांतुसंचरः ॥ पुत्रपौत्रैस्तुदौहित्रैःस्वधामन्त्रैस्तुपूजिताः ॥ ८७ ॥
श्राद्धदानमखैस्तृप्तायान्त्यतःप्रेतसंचरा ॥ महालयंतुप्रेतानांसंचारोभुविदृश्यते॥८८॥तेनैषाप्रेतसंचाराकीर्तिताशिखिवाहन ॥ यमस्यक्रियतेपूजायतो
ऽस्यांपावकेनरैः ॥ ८९ ॥ तेनैषायाम्यकाप्रोक्तासत्यंसत्यंमयोदितम् ॥ एतत्कार्त्तिकमाहात्म्यंयेशृण्वन्तिनरोत्तमाः ॥ ९० ॥ कार्त्तिकस्नानजंपुण्यं
तेषांभवतिनिश्चितम् ॥ कार्त्तिकेचद्वितीयायांपूर्वाह्णेयममर्चयेत् ॥९१॥ भानुजायांनरःस्नात्वायमलोकंनपश्यति ॥ कार्त्तिकेशुक्लपक्षेतुद्वितीयायांतु
शौनक ॥ ९२ ॥ यमोयमुनयापूर्वंभोजितःस्वगृहेऽर्चिता ॥ द्वितीयायांमहोत्सर्गोनारकीयाश्वतर्पिताः ॥ ९३ ॥ पापेभ्योविप्रयुक्तास्तेमुक्ताःसर्व
निबन्धनात् ॥ आशंसिताश्चसंतुष्टाःस्थिताःसर्वेयदृच्छया॥९४॥तेषांमहोत्सवोवृत्तोयमराष्ट्रसुखावहः ॥ अतोयमद्वितीयेयंत्रिषुलोकेषुविश्रुता॥९५॥
तस्मान्निजगृहेविप्रनभोक्तव्यंततोबुधैः ॥ स्नेहेनभगिनीहस्ताद्भोक्तव्यंपुष्टिवर्द्धनम्॥९६॥दानानिचप्रदेयानिभगिनीभ्योविधानतः॥स्वर्णालङ्कारवस्त्राणि
पूजासत्कारसंयुतम् ॥ ९७ ॥ भोक्तव्यंसहजायाश्चभगिन्याहस्ततःपरम् ॥ सर्वासुभगिनीहस्ताद्भोक्तव्यंबलवर्धनम्॥९८॥ऊर्जेशुक्लद्वितीयायांपूजित
स्तर्पितोयमः ॥ महिषासनमारूढोदण्डमुद्गरभृत्प्रभुः ॥९९॥ वेष्टितःकिङ्करैर्हृष्टैस्तस्मैयाम्यात्मनेनमः ॥ यैर्भगिन्यःसुवासिन्योवस्त्रदानादितोषिताः॥
॥ १०० ॥ नतेषांवत्सरंयावत्कलहोनरिपोर्भयम् ॥ धन्यंयशस्यमायुष्यंधर्मकामार्थसाधनम् ॥ १ ॥ व्याख्यातंसकलंपुत्रसरहस्यंमयानघ ॥
॥ २ ॥ यस्यांतिथौयमुनयायमराजदेवःसंभोजितःप्रतितिथौस्वसृसौहृदेन ॥ तस्मात्स्वसुःकरतलादिहयोहिभुङ्क्तेप्राप्नोतिवित्तशुभसंपद ॥ ११४ ॥
मुत्तमांसः ॥ १०३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कार्त्तिकमाहात्म्येद्वाविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२२ ॥ ईश्वरउवाच ॥
प्रबोधिन्याश्चमाहात्म्यंपापघ्नंपुण्यवर्धनम् ॥ मुक्तिदंतत्त्वबुद्धीनांशृणुष्वसुरसत्तम ॥ १ ॥ तावद्गर्जतिसेनानीर्गङ्गाभागीरथीक्षितौ ॥ यावन्ना

यातिपापघ्नीकार्त्तिकेहरिबोधिनी ॥ २ ॥ तावद्गच्छन्तितीर्थानिआसमुद्रसरांसिच ॥ यावत्प्रबोधिनीविष्णोस्तिथिर्नायातिकार्त्तिके ॥ ३ ॥
अश्वमेधसहस्राणिराजसूयशतानिच ॥ एकेनैवोपवासेनप्रबोधिन्यांयथाभवत् ॥ ४ ॥ दुर्लभंचैवदुष्प्राप्यंत्रैलोक्येसचराचरे ॥ तदपिप्रार्थितंविप्र
ददातिप्रतिबोधिनी ॥ ५ ॥ ऐश्वर्यंसंमृतिंज्ञानंराज्यंचसुखसंपदम् ॥ ददात्युपोषिताविप्रहेलयाहरिबोधिनी ॥ ६ ॥ मेरुमन्दरतुल्यानिपापान्युपा
र्जितानिच ॥ एकेनैवोपवासेनदहतेहरिबोधिनी ॥ ७ ॥ उपवासंप्रबोधिन्यांयःकरोतिस्वभावतः ॥ विधिनानरशार्दूलयथोक्तंलभतेफलम् ॥ ८ ॥
पूर्वजन्मसहस्रेषुपापंयत्समुपार्जितम् ॥ जागरेणप्रबोधिन्यांदह्यतेतूलराशिवत् ॥ ९ ॥ शृणुषण्मुखवक्ष्यामिजागरस्यचलक्षणम् ॥ यस्यविज्ञान
मात्रेणदुर्लभोनजनार्दनः ॥ १० ॥ गीतंवाद्यंचनृत्यंचपुराणपठनंतथा ॥ धूपंदीपंचनैवेद्यंपुष्पंगन्धानुलेपनम् ॥ ११ ॥ फलमर्घ्यंचश्रद्धाचदान
मिन्द्रियसंयमः ॥ सत्यान्वितंविनिद्रंचमुदायुक्तंक्रियान्वितम् ॥ १२ ॥ साश्चर्यंचैवसोत्साहमालस्यादिविवर्जितम् ॥ प्रदक्षिणादिसंयुक्तंनमस्कार
पुरःसरम् ॥ १३ ॥ नीराजनसमायुक्तमनिर्विण्णेनचेतसा ॥ यामेयामेमहाभागकुर्वन्नीराजनंहरेः ॥ १४ ॥ एतैर्गुणैःसमायुक्तंकुर्याज्जागरणं
विभोः ॥ एकाग्रमानसोयस्तुनपुनर्जायतेभुवि ॥ १५ ॥ यएवंकुरुतेभक्त्यावित्तशाठ्यविवर्जितः ॥ जागरंवासरेविष्णोर्नीयतेपरमांगतिम् ॥
॥ १६ ॥ पुरुषसूक्तेनयोनित्यंकार्त्तिकेत्वर्चयेद्धरिम् ॥ वर्षकोटिसहस्राणिपूजितस्तेनकेशवः ॥ १७ ॥ यथोक्तेनविधानेनपञ्चरात्रोदितेनवै ॥
कार्त्तिकेत्वर्चयेन्नित्यंमुक्तिभागीभवेन्नरः ॥ १८ ॥ नमोनारायणायेतिकार्त्तिकेयोऽर्चयेद्धरिम् ॥ समुक्तोनारकैर्दुःखैःपदंगच्छत्यनामयम् ॥ १९ ॥
हरेर्नामसहस्रंचगजराजस्यमोक्षणम् ॥ कार्तिकेपठतेयस्तुपुनर्जन्मनविन्दति ॥ २० ॥ युगकोटिसहस्राणिमन्वन्तरशतानिच ॥ द्वादश्यांकार्त्तिके
मासिजागरीवसतेदिवि ॥ २१ ॥ कुलेतस्यचसंजाताःशतशोऽथसहस्रशः ॥ प्राप्नुवन्तिपदंविष्णोस्तस्मात्कुर्वीतजागरम् ॥ २२ ॥ कार्त्तिके
पश्चिमेयामेस्तवंगानंकरोतियः ॥ श्वेतद्वीपेतुवसतेपितृभिःसहभामिनि ॥ २३ ॥ नैवेद्यदानंहरयेकार्त्तिकेदिनसंक्षये ॥ युगानिवसतेस्वर्गे
तावन्तिमुनिसत्तमाः ॥ २४ ॥ अक्षयंमुनिशार्दूलमालतीकमलार्चनम् ॥ अर्चयेद्देवदेवेशंसयातिपरमंपदम् ॥ २५ ॥ कार्त्तिकेशुक्लपक्षेतुकृत्वा
ह्येकादशींनरः ॥ प्रातर्दत्त्वाशुभान्कुम्भान्सयातिमममन्दिरम् ॥ २६ ॥ कार्त्तिकेयउवाच ॥ भगवन्नुच्यतांपुण्यंव्रतानांपरमंव्रतम् ॥ कर्तव्यं
कार्त्तिकेमासिभवताभीष्मपञ्चकम् ॥ २७ ॥ विधानंतस्यचफलंतथैवसुरसत्तम ॥ कथयस्वप्रसादान्मेमुनीनांचपितामह ॥ २८ ॥ ईश्वर
उवाच ॥ प्रवक्ष्यामिमहापुण्यंव्रतंविधिमतांवर ॥ भीष्मेणैतद्यतःप्राप्तंव्रतंपञ्चदिनात्मकम् ॥ २९ ॥ सकाशाद्वासुदेवस्यतेनोक्तंभीष्मपञ्चकम् ॥

व्रतस्यास्यगुणान्वक्तुंकःशक्तःकेशवादृते ॥ ३० ॥ कार्त्तिकेशुक्लपक्षेतुशृणुधर्मंपुरातनम् ॥ वसिष्ठभृगुगर्गाद्यैश्चीर्णंकृतयुगादिषु ॥ ३१ ॥ अम्ब
रीषेणभोगाद्यैश्चीर्णंत्रेतायुगादिषु ॥ ब्राह्मणैर्ब्रह्मचर्येणजपहोमक्रियादिभिः ॥ ३२ ॥ क्षत्रियैश्चतथावैश्यैःसत्यशौचपरायणैः ॥ दुष्करंसत्य
हीनानामशक्यंबालचेतसाम् ॥ ३३ ॥ दुष्करंभीष्ममित्याहुर्नशक्यंप्राकृतैर्नरैः ॥ यस्तत्करोतिविप्रेन्द्रतेनसर्वंकृतंभवेत् ॥ ३४ ॥ व्रतं
चैतन्महापुण्यंमहापातकनाशनम् ॥ अतोनरैःप्रयत्नेनकर्त्तव्यंभीष्मपञ्चकम् ॥ ३५ ॥ कार्त्तिकस्यामलेपक्षेस्नात्वासम्यग्विधानतः ॥ एका
दश्यांतुगृह्णीयाद्व्रतंपञ्चदिनात्मकम् ॥ ३६ ॥ प्रातःस्नात्वाविशेषेणमध्याह्नेचतथाव्रती ॥ नद्यांनिर्झरगर्तेवासमालभ्यचगोमयम् ॥ ३७ ॥ यव
व्रीहितिलैःसम्यक्पितॄन्संतर्पयेत्क्रमात् ॥ स्नात्वामौनंनरःकृत्वाधौतवासादृढव्रतः ॥ ३८ ॥ भीष्मायोदकदानंचअर्घ्यंचैवप्रयत्नतः ॥ पूजा
भीष्मस्यकर्त्तव्यादानंदद्यात्प्रयत्नतः॥३९॥पञ्चरत्नंविशेषेणदत्त्वाविप्राययत्नतः॥ वासुदेवोऽपिसंपूज्योलक्ष्मीयुक्तःसदाप्रभुः॥४०॥पञ्चकेपूजयित्वा
तुकोटिकल्पानितुष्यति ॥ यत्किंचित्क्रियतेसर्वंपञ्चधातुप्रकल्पयेत् ॥ ४१ ॥ संवत्सरव्रतानांचलभतेसकलंफलम् ॥ कृत्वातूदकदानंतुतथार्घ्यस्यच
दापनम् ॥ ४२ ॥ मन्त्रेणानेनयःकुर्यान्मुक्तिभागीभवेन्नरः ॥४३॥ वैयाघ्रपादगोत्रायसाङ्कृतेप्रवरायच ॥ अपुत्रायददाम्येतदुदकंभीष्मवर्मणे॥४४॥
वसूनामवतारायशन्तनोरात्मजायच॥ अर्घ्यंददामिभीष्मायह्याजन्मब्रह्मचारिणे॥४५॥इत्यर्घ्यमन्त्रः॥अनेनविधिनायस्तुपञ्चकंतुसमापयेत् ॥ अश्व
मेधसमंपुण्यंप्राप्नोत्यत्रनसंशयः ॥ ४६ ॥ पञ्चाहमपिकर्तव्यंनियमंचप्रयत्नतः ॥ नियमेनविनापुत्रनभाव्यंव्रतकर्मणा॥४७॥उत्तरायणहीनायभीष्मा
यप्रददौहरिः ॥ उत्तरायणहीनोऽपिशुद्धिलग्नंविनाशुभाः ॥ ४८ ॥ ततःसंपूजयेद्देवंसर्वपापहरंहरिम् ॥ अनन्तरंप्रयत्नेनकर्तव्यंभीष्मपञ्चकम्॥४९॥
स्नापयेतजलैर्भक्त्यामधुक्षीरघृतेनच ॥ तथैवपञ्चगव्येनगन्धचन्दनवारिणा ॥ ५० ॥ चन्दनेनसुगन्धेनकुङ्कुमेनाथकेशवम् ॥ कर्पूरोशी
रमिश्रेणलेपयेद्गरुडध्वजम् ॥ ५१ ॥ अर्चयेद्रुचिरैःपुष्पैर्गन्धधूपसमन्वितैः ॥ गुग्गुलुंघृतसंयुक्तंदहेत्कृष्णायभक्तिमान् ॥ ५२ ॥ दीपकंतु
दिवारात्रौदद्यात्पञ्चदिनादिषु ॥ नैवेद्यंदेवदेवस्यपरमान्नंनिवेदयेत् ॥ ५३ ॥ एवमभ्यर्चयेद्देवंसंस्मृत्यचप्रणम्यच ॥ ॐनमोवासुदेवायजपे
दष्टोत्तरंशतम् ॥५४॥ जुहुयाच्चघृताभ्यक्तैस्तिलव्रीहियवादिभिः ॥ षडक्षरेणमन्त्रेणस्वाहाकारान्वितेनच ॥५५॥ उपास्यपश्चिमांसन्ध्यांप्रणम्यगरुड
ध्वजम् ॥ जपित्वापूर्ववन्मन्त्रंक्षितिशायीभवेद्व्रती ॥ ५६ ॥ सर्वमेतद्विधानंतुकार्यंपञ्चदिनानितु ॥ विशेषोऽत्रव्रतेह्यस्मिन्यदन्यूनंशृणुष्व
तत् ॥ ५७ ॥ प्रथमेऽह्निहरेःपादौपूजयेत्कमलैर्व्रती ॥ द्वितीयेबिल्वपत्रेणजानुदेशंसमर्चयेत् ॥ ५८ ॥ ततोऽनुपूजयेच्छीर्षंमालतीकुसुमैर्हरेः ॥

कार्त्तिक्यांदेवदेवस्यभक्त्यातद्गतमानसः ॥ ५९ ॥ अर्चित्वातंहृषीकेशमेकादश्यांसमासतः ॥ निष्प्राश्यगोमयंसम्यगेकादश्यामुपावसेत् ॥ ६० ॥ गोमूत्रंमन्त्रवद्भूमौद्वादश्यांप्राशयेद्व्रती ॥ क्षीरंचैवत्रयोदश्यांचतुर्दश्यांतथादधि ॥ ६१ ॥ संप्राश्यकायशुद्ध्यर्थलङ्घःस्थित्वाचतुर्दिनम् ॥ पञ्चमेदिवसे स्नात्वाविधिवत्पूज्यकेशवम् ॥ ६२ ॥ भोजयेद्ब्राह्मणान्भक्त्यातेभ्योदद्याच्चदक्षिणाम् ॥ पापबुद्धिंपरित्यज्यब्रह्मचर्येणधीमता ॥ ६३ ॥ मद्यंमांसंपरित्यज्यमैथुनंपापकारिणः ॥ शाकाहारेणमुन्यन्नैःकृष्णार्चनपरोनरः ॥ ६४ ॥ ततोनक्तंसमश्नीयात्पञ्चगव्यपुरःसरम् ॥ एवंसम्यक्समाप्तस्ययथोक्तंफलमाप्नुयात् ॥ ६५ ॥ मद्यपोयत्पिबेन्मद्यंजन्मनोमरणान्तिकम् ॥ एतद्भीष्मव्रतंकृत्वाप्राप्नोतिपरमंपदम् ॥ ६६ ॥ स्त्रीभिर्ब्राह्मणवाक्येनकर्तव्यंधर्मवर्धनम् ॥ विधवाभिश्चकर्तव्यंमोक्षसौख्याभिवृद्धये ॥ ६७ ॥ सर्वकामसमृद्ध्यर्थंपुण्यार्थमपिपावके ॥ नित्यस्नाने तथादानेयेकार्त्तिकमुपासते ॥ ६८ ॥ वैश्वदेवश्चकर्तव्योविष्णुध्यानपरायणैः ॥ आरोग्यपुत्रदोवत्समहापातकनाशनः ॥ ६९ ॥ तीर्थेषु कार्त्तिकंकुर्यात्सर्वयत्नेनषण्मुख ॥ संवत्सरव्रतानांतुसमाप्तिःकार्त्तिकेमता ॥ ७० ॥ पापस्यप्रतिमाकार्यारौद्रवस्त्रातिभीषणा ॥ खड्गहस्ता विनिष्क्रान्तालोहदंष्ट्राकरालिनी ॥ ७१ ॥ तिलप्रस्थोपरिस्थाप्याकृष्णवस्त्राभिवेष्टिता ॥ रक्तपुष्पकृतापीडाज्वलत्काञ्चनकुण्डला ॥ ७२ ॥ संपूज्यपरयाभक्त्याधर्मराजस्यनामभिः ॥ इममुच्चारयेन्मन्त्रंगृहीतकुसुमाञ्जलिः ॥ ७३ ॥ यदन्यजन्मनिकृतमिहजन्मनिवापुनः ॥ पापं प्रशममायातुतवपादप्रसादतः ॥ ७४ ॥ एवंसंपूज्यविधिवत्प्रतिमांतांचकाञ्चनीम् ॥ कृत्वापूजांयथाशक्तिविप्राणांवेदवादिनाम् ॥ ७५ ॥ प्रीतयेदेवदेवस्यकृष्णस्याक्लिष्टकर्मणः ॥ ब्राह्मणायप्रदातव्यंधर्मोमेप्रीयतामिति ॥ ७६ ॥ वाचकायप्रदातव्यायथाशक्तिचदक्षिणा ॥ दद्याद्धिरण्यंगाश्चैवकृष्णोमेप्रीयतामिति ॥ ७७ ॥ कृतकृत्यःस्थितोभूत्वाविरक्तःसंयतोभवेत् ॥ अन्येषामपिदातव्यंस्वशक्त्यादानमुत्तमम् ॥ ७८ ॥ शान्तचित्तोनिराबाधःपरंपदमवाप्नुयात् ॥ नीलोत्पलदलश्यामश्चतुर्दंष्ट्रश्चतुर्भुजः ॥ ७९ ॥ अष्टपादैकनयनःशङ्कुकर्णःखरस्वनः ॥ जटी द्विजिह्वस्ताम्राक्षोमृगराजतनुच्छदः ॥ ८० ॥ चिन्तनीयोमहादेवोयस्यंरूपंनविद्यते ॥ इदंभीष्मेणकथितंशरतल्पगतेनमे ॥ ८१ ॥ तदेतत्ते मयाख्यातंदुष्करंभीष्मपञ्चकम् ॥ धन्यंपुण्यंपापहरंयुधिष्ठिरमहाव्रतम् ॥ यत्कृत्वाब्रह्महागोघ्नःसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ ८२ ॥ यद्भीष्मपञ्चकमितिप्रथितंपृथिव्यामेकादशीप्रभृतिपञ्चदशीनिरुद्धम् ॥ उक्तंनभोजनपरस्यतदानिषेधस्तस्मिन्व्रतेशुभफलंप्रददातिविष्णुः ॥ ८३ ॥ सूतउवाच ॥

१ 'स्त्रीभिर्वा भर्तृवाक्येन' इ० पा० ।

एतत्सर्वाधिकंपुण्यंदुर्लभंभुवनेकृतम् ॥ इदंगुह्यंमयाख्यातंशास्त्रसारसमुच्चयम् ॥ ८४ ॥ सुराणांगोपितंसर्वमतिगुह्यंचमोक्षदम् ॥ श्रुत्वा चैकपदेदेविअगम्यागमनेरताः ॥ ८५ ॥ कन्याविक्रीःस्वसाविक्रीह्युभयंतुविमोचयेत ॥ मोक्षदंचइदंशास्त्रंप्रकाश्यंनेतरेजने ॥ ८६ ॥ श्रुत्वाचैकपदेयस्तुमोक्षंगच्छतिमानवः ॥ गोपनीयंप्रयत्नेनयेचापित्यागिनोनराः ॥ ८७ ॥ नतेषांकथ्यतेपुण्यंसत्यंसत्यंचषण्मुख ॥ इत्येतत्सर्वमाख्यातंकार्त्तिकस्यतुयत्फलम् ॥ ८८ ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ कथितंदेवदेवेनपुत्रायहितकाम्यया ॥ पितुस्तद्वाक्यमाकर्ण्यषण्मुखोहर्षनिर्भरः ॥ ॥ ८९ ॥ ऊचुःप्राञ्जलयःसर्वेतंदेवंजगदायुषम् ॥ कृतकृत्यावयंजाताःश्रुत्वाकार्त्तिकजंफलम् ॥ ९० ॥ अपरंनास्तिश्रोतव्यंनःप्राप्तंजन्मनःफलम् ॥ माहात्म्यमेतदाकर्ण्यपूजयेद्यस्तुपाठकम् ॥ ९१ ॥ गोभूहिरण्यवस्त्रैश्चविष्णुतुल्योयतोहिसः ॥ वाचकेपूजितेयस्माद्विष्णुर्भवतिपूजितः ॥ ९२ ॥ तथातंपूजयेन्नित्यंयदीच्छेत्सफलंशुभम् ॥ धर्मशास्त्रंपुराणंचवेदविद्यादिकंचयत् ॥ ९३ ॥ पुस्तकंवाचकायैवदातव्यंधर्ममिच्छता ॥ पुराणविद्यादातारोह्यनन्तफलभोजिनः ॥ ९४ ॥ यःपठेतइदंभक्त्याश्रुत्वाचैवावधारयेत् ॥ मुच्यतेसर्वपापेभ्योविष्णुलोकंसगच्छति ॥ ९५ ॥ धनंधान्यंयशःपुत्रानायुरारोग्यमेवच ॥ माहात्म्यश्रवणादेवलभ्यतेचनसंशयः ॥ ९६ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा० उत्तर० कार्त्तिकमाहात्म्येश्रीकृष्णसत्यभामासंवादेत्रयोविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२३ ॥ ऋषयऊचुः ॥ सूतसूतमहाभागत्वयालोकहितैषिणा ॥ कथितंकार्त्तिकाख्यानंभुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥ १ ॥ अधुनामाघमाहात्म्यंवदनोलोमहर्षणे ॥ श्रुतेनयेनलोकानांसंशयःक्षीयतेमहान् ॥ २ ॥ पुराकेनमहाभागलोकेऽस्मिन्संप्रकाशितम् ॥ माघस्नानस्यमाहात्म्यंसेतिहासंतदादिश ॥ ३ ॥ सूतउवाच ॥ साधुसाधुमुनिश्रेष्ठायूयंकृष्णपरायणाः ॥ यत्पृच्छथमुदायुक्ताभक्त्याकृष्णकथामुहुः ॥ ४ ॥ कथयिष्यामिमाघस्यमाहात्म्यंपुण्यवर्धनम् ॥ पापघ्नंशृण्वतांपुंसांस्नातानांचारुणोदये ॥ ५ ॥ एकदापार्वतीविप्राःशङ्करंलोकशङ्करम् ॥ पप्रच्छविनयोपेतास्पृष्ट्वातच्चरणाम्बुजम् ॥ ६ ॥ पार्वत्युवाच ॥ देवदेवमहादेवभक्तानामभयप्रद ॥ प्रसीदनाथविश्वेशयत्पृच्छेतद्वदाधुना ॥ ७ ॥ श्रुतानानाविधाधर्मास्त्वत्तःपूर्वमयाविभो ॥ अधुनाश्रोतुमिच्छामिमाहात्म्यंमाघजंवद ॥ ८ ॥ तत्तुकेनपुराचीर्णंकोविधिःकाचदेवता ॥ तत्सर्वंविस्तराद्ब्रूहियतस्त्वंभक्तवत्सलः ॥ ९ ॥ महेशउवाच ॥ अध्वराऽवभृथस्नातऋषिभिःकृतमङ्गलः ॥ पूजितोनागरैःसर्वैःस्वपुरान्निर्गतोबहिः ॥ १० ॥ दिलीपोभूभृतांश्रेष्ठोमृगयारसिकोनृपः ॥ कौतूहलसमाविष्टआखेटव्यूहसंवृतः ॥ ११ ॥ उपानद्गूढपादस्तुनीलोष्णीषउरच्छदी ॥ बद्धगोधाङ्गुलित्राणोधनुष्पाणिःसरीसृपः ॥ १२ ॥ बद्धक्षुद्रासि

धानुष्कैस्तथाभूतैश्चपत्तिभिः ॥ गां[1]न्धारेषुसुरम्येषुवनेषुविपुलेषुच ॥१३॥ उल्लङ्घितमहास्रोतायुवापश्चास्यविक्रमः ॥ मुदाक्रीडतितैःसार्धंकुञ्जेषुमृगय
न्मृगान् ॥१४॥ हन्यतांहन्यतामेषमृगोवैषपलायते ॥ इतिजल्पन्स्वभृत्येषुस्वयमुत्पत्यहन्तिच ॥१५॥ इतस्ततःपुनर्यातिक्वचित्पश्यन्वनस्थलीम् ॥
विटपोड्डीनसंत्रस्तलीनकेकिकुलाकुलाम् ॥ १६ ॥ हरिणीगणवित्रस्तांधां[2]वच्छावकदिङ्मुखाम् ॥ क्वचित्फेरवफेत्कारताराराववीभीषणाम् ॥ १७ ॥
खड्गयूथैःक्वचिल्लक्ष्मींदधानामिवदन्तिनाम् ॥ क्वचित्कोटरै[3]संदष्टोलूकनादविनादिनीम् ॥१८॥मृगारीपदमुद्राभिर्मुद्रितांचक्वचित्क्वचित् ॥ शार्दूलनख
निर्भिन्नरोहिद्रक्तारुणांक्वचित ॥१९॥५पीवरस्तनभारार्तसुस्निग्धमहिषीगणैः ॥ अवरोधाजिरक्षोणींसूचयन्तींमनःक्वचित् ॥२०॥क्वचिद्वृक्षघनच्छन्नांव
न्यपुष्पसुगन्धिनीम् ॥[4]क्वचिल्लतागृहद्वारांभृङ्गशब्दसुशोभनाम् ॥२१॥ अर्धनिःसृतनिर्मोकनागभीमबृहद्बिलाम् ॥ बिलेषुलीनाजगरैर्भीमांनिर्मोकसर्पिणी
म् ॥२२॥ क्वचिद्दावानलज्वालांशिलाज्योतिःसुशोभनाम् ॥ फूत्कारशब्दसंपूर्णमृगव्याघ्रसमाकुलाम् ॥२३॥ प्रविमुञ्चन्छुनांयूथंशशकेषुक्वचित्क्वचित् ॥
पल्वलेषुचविश्रम्यपुनर्योतिवनान्तरम् ॥२४॥ एवंव्रजतिराजेन्द्रेव्याधवर्गेचवल्गति ॥ कुर्वन्कोलाहलंतत्रसारङ्गोनिर्गतोवनात् ॥२५॥ स्फोलवेगक्रमा
क्रान्तदुर्गमार्गमहीतलः ॥ कदाचिद्गगनारूढःकदाचिद्भूमिगोचरः ॥२६॥ वक्रस्रोतोऽतिगम्भीरंकण्टकद्रुमसङ्कुलम् ॥ प्रविष्टोविषमारण्यंराजासौतत्पदा
नुगः ॥२७॥ दूराद्दूरंतरंगत्वादेशाद्देशंचनिर्जनम् ॥ मृगादर्शनसंरम्भसंशुष्कगलकन्धरः ॥२८॥ताम्रतालुमुखःस्विन्नःश्रान्तपत्तिःस्खलद्ध्वनिः ॥ अती
त्यदीर्घमार्गान्सतृषार्तोमध्यगेरवौ ॥२९॥ ददर्शाग्रेतुकासारंस्पर्धयन्तमपांपतिम् ॥ घनपादपतीरस्थंसुतीर्थंविमलंशुभम् ॥३०॥ विशालंविकचाम्भोजंमधु
मत्तमधुव्रतम् ॥ पद्मिनीपत्रपालाशंच्छन्नंमरकतैरिव ॥३१॥ स्वच्छन्दमुच्चलन्मत्स्यंस्वच्छंसाधुमनोयथा ॥ चलज्जलचरैर्मिश्रंवीचिराजिविराजितम् ॥
॥३२॥ अन्तर्ग्राहगणक्रूरंखलानामिवमानसम् ॥ क्वचिच्छैवालदुर्गम्यंकृपणस्येवमन्दिरम् ॥३३॥ नानाविहङ्गसर्वार्तिंशमयन्तंदिवानिशम् ॥ दातारमिव
सर्वस्वैरापन्नार्तिप्रणाशनम् ॥३४॥ तर्पयन्तंनिजाम्भोभिःश्वापदान्स्वपितॄनिव ॥ हरन्तंसर्वसंतापंहिमांशुमिव चाह्निकम् ॥ ३५ ॥ तंदृष्ट्वाभूद्गतग्लानि
श्चातकोजलदंयथा ॥ तत्रपीतजलोराजाकृतमाध्याह्निकक्रियः ॥ ३६ ॥ भुक्त्वा[6]खेटंकमांसानिसहायैःसहितोनृपः ॥ उवाससरसस्तीरेसुरम्यांकथय
न्कथाम् ॥३७॥ ततःशरासनेबाणंकृत्वारात्रौस्थितंस्तरौ ॥ व्याधाःसंधानमास्थायरुरुधुःककुभांपथः ॥३८॥ एवंस्थितेषुवीरेषुवनेविस्तार्यवागुराम् ॥

---

१ 'कान्तारेषु' इ०पा० । २ 'धावच्छावपददिङ्मुखाम्' इ०पा० ।३'संलीनोलूकीनाद' इ० पा० ।४'क्वचिल्लतागृहद्वारं भृङ्गधोरणतोरणम्' इ०पा० । ५'फालवेग' इ०पा० । ६'खेटकंसपन्नम्' इ०पा० ।
७ 'स्थितस्तटे' इ० पा० ।

निशार्धेनिर्गतंयूथंसूकराणांतटेतटे ॥ ३९ ॥ चरित्वासरसीकन्दान्पपातव्याधसङ्कुले ॥ राज्ञाविद्धाश्वतेक्रोडाव्याधैश्चबहवोहताः ॥ ४० ॥ क्षणे
नैववराहास्तेविद्धाःपेतुर्महीतले ॥ तान्दृष्ट्वातुमुलंनादंव्याधाश्चक्रुःसुदर्पिताः ॥ ४१ ॥ धावन्तःप्रमुदायुक्तामिलितायत्रभूपतिः ॥ तानादाय
भटैर्भूयोनिःसृतःसरसीतटात् ॥ ४२ ॥ स्वपुरंगन्तुकामोऽसौदृष्टवान्पथितापसम् ॥ ब्राह्मणंवृद्धहारीतंशङ्खचक्रसुशोभितम् ॥४३ ॥ नियमैर्दुष्करैरुग्रैः
परिक्षीणकलेवरम् ॥ अस्थिशेषंमहादान्तंविस्फुरत्कर्कशत्वचम्॥४४॥दधानंहारिणंचर्मवसानंमृदुवल्कलम् ॥ कुर्वाणंनैगमंजाप्यंनखलोमजटाधरम्॥
॥ ४५ ॥ तंवनाश्रमिणंदृष्ट्वामार्गंदत्त्वाससंभ्रमः ॥ प्रणम्यशिरसाराजाकृतपद्माञ्जलिःस्थितः ॥ ४६ ॥ अथचैनमलङ्कारैर्द्विजोनिश्चित्यभूमिपम् ॥
उवाचश्रेयसेहेतोःपरोपकृतिवाञ्छया ॥४७॥ किमर्थंगम्यतेराजन्कालेपुण्यतमेशुभे ॥ माघमा[3]सेविहायैवप्रातःस्नानंसरोवरे॥४८॥ प्रत्युवाचततोराजा
नाहंजानेद्विजोत्तम ॥ माघस्नानफलंकीदृक्तन्मेकथयविस्तरात् ॥ ४९ ॥ इतिभूपवचःश्रुत्वाप्राहवैखानसोमुनिः ॥ भगवान्द्युमणिःशीघ्रमभ्यु
देतितमोऽपहा ॥ ५० ॥ स्नानकालोऽयमस्माकंनकथावसरोनृप ॥ स्नात्वागच्छवसिष्ठंतंपृच्छस्वस्वकुलप्रभुम् ॥ ५१ ॥ इत्युक्त्वातापसोमौनीप्रातः
स्नानायनिर्गतः ॥ प्रत्यावृत्यदिलीपोऽपितत्रस्नात्वाययथाविधि ॥ ५२ ॥ पुनःस्वनगरींवीरोगतोऽसौहर्षपूरितः ॥ अन्तःपुरेनिवेद्याथ
वानप्रस्थकथांपुनः ॥ ५३ ॥ श्वेताश्वरथमारुह्यसुश्वेतच्छत्रचामरः ॥ सालङ्कारःसुवासाश्चसंवृतोमन्त्रिभिःसह ॥ ५४ ॥ जयशब्दान्पुनःशृण्व
न्स्तुतोमामधवन्दिभिः ॥ वसिष्ठस्याश्रमंयातऋषिवाक्यमनुस्मरन् ॥ ५५ ॥ तत्रैवनत्वाब्रह्मर्षिंविनयाचारपूर्वकम् ॥ दत्तासनोगृहीतार्घ्यआशीर्भिः
समलङ्कृतः ॥ ५६ ॥ सानन्दंमुनिनापृष्टःकुशलंभूपतिर्यदा ॥ तदाब्रवीद्वचोराजाहर्षयन्मुनिमानसम् ॥ सोऽपिवैखानसेनोक्तंपप्रच्छमधुराकृतिः॥५७॥
दिलीपउवाच ॥ भगवंस्त्वत्प्रसादेनश्रुताविस्तरतोमया ॥ आचारोदण्डनीतिश्चराजधर्माश्चयेपरे ॥ ५८ ॥ चतुर्णामपिवर्णानामाश्रमाणांच
याःक्रियाः ॥ दानानितद्विधानानियज्ञाश्चविधयस्तथा ॥ ५९ ॥ [4]व्रतानितत्प्रदिष्टानिविष्णोराराधनंतथा ॥ अधुनाश्रोतुमिच्छामिमाघस्नानेच
यत्फलम् ॥ विधेयंयद्विधानेनतन्मेब्रह्मन्मुनेवद ॥ ६० ॥ वसिष्ठउवाच ॥ सम्यगुक्तंपरंश्रेयोलोकत्रयहितावहम् ॥ [5]निर्मलीकरणं
तेनमुनिनावनवासिना ॥ ६१ ॥ कटाक्षैःकामिनीनांतेप्रत्यासन्नमखण्डिताः ॥ कामयन्तेमृगाक्षैतेस्रोतसिस्नातुमेवच ॥ ६२ ॥ विनावह्नि

१ 'वैखानसमतेस्थितम्'इ०पा०। २ 'तपसा कृशदेहं तं विस्फुरत्' इ० पा०। ३ ' विधायैव'। ४ 'व्रतानि तत्प्रतिष्ठाश्च' इ० पा०। ५ 'निर्मलीकरण लोकेमुनीनां वनवासिनाम्' इ० पा०।

विनायज्ञमिष्टापूर्तंविनाप्रिये ॥ वाञ्छन्तिसद्गतिंस्नातुंप्रातर्माघेबहिर्जले ॥ ६३ ॥ गोभूहिरण्यमाणिक्यस्वर्णधेन्वादिकानिये ॥ अदत्त्वेच्छन्ति
चैकार्णेमाघंस्नातानराधिप ॥ ६४ ॥ त्रिःसप्ताहव्रतैःकृच्छ्रैःपराकैश्वनिजांतनुम् ॥ अशोष्येच्छन्तियेस्वर्गंतपसिस्नान्तुतेसदा ॥ ६५ ॥ हरेःपूजा
चवैशाखेतपःपूजाचकार्त्तिके ॥ तपोहोमस्तथादानंत्रयंमाघेविशिष्यते ॥ ६६ ॥ सानुबन्धोऽतिपर्यासोधराधीशोभवेद्धुवम् ॥ कैवल्योत्पादका
बुद्धिर्ययावानभवेत्पुनः ॥ ६७ ॥ पदध्यावरिवस्यासाविहितादिव्यलोचनैः ॥ तदनन्तंतपोदानंमाघेमासिनृपोत्तम ॥ ६८ ॥ सकामोवाप्रजायेवाहरये
तद्विनापिवा ॥ कायशुद्धिव्रतीभूत्वाचतुर्धास्नानजंफलम् ॥ ६९ ॥ निरन्नाअदितिःसस्नौमाघेद्वादशवत्सरे ॥ पुत्रांश्वद्वादशादित्याँल्लेभेत्रैलोक्य
दीपकान् ॥ ७० ॥ सुभगारोहिणीमाघादानशीलात्वरुन्धती ॥ शर्चीचरूपसंपन्नांप्रासादेसप्तभूमिके ॥७१॥ विमलीकृतशोभाढ्येनर्तकीललिताजिरे
द्वीपवर्णसमुच्छिन्नेरूपवत्स्त्रीजनाकुले ॥७२ ॥ गीतवादित्रनिर्घोषेमङ्गलाचारशोभिते ॥ वेदध्वनिपवित्रेचविद्वद्भिप्रैरलङ्कृते ॥ ७३ ॥ सुरार्चनरतेरम्ये
सदातिथिनिषेविते ॥ मुदितास्तेवसन्तीहयैःस्नातंमकरेरवौ ॥ ७४ ॥ यैर्दत्तंबहुमाघेचमुरारिश्चार्चितःस्तुतः ॥ इष्टवस्तुपरित्यागान्नियमस्यतुपाल
नात् ॥७५॥ धर्मसूतिःसदामाघःपापमूलंनिकृन्तति ॥ काममूलःफलद्वारानिष्कामोज्ञानदःसदा ॥७६ ॥ येलोकाज्ञानशीलानांयेलोकाविपिनौकसा
म् ॥ येलोकाविष्णुभक्तानांतेमाघस्नायिनांसदा ॥ ७७ ॥ देवलोकान्निवर्तन्तेपुण्यैरन्यैःपरन्तप ॥ कदाचिन्ननिवर्तन्तेमाघस्नानरतानराः ॥ ७८ ॥
माघेस्नात्वातुयोधेनुंदद्यान्मर्त्यःपयस्विनीम् ॥ तस्यायावन्तिरोमाणिसर्वाङ्गेचनृपोत्तम ॥ ७९ ॥ तावद्वर्षसहस्राणिस्वर्गलोकेमहीयते ॥ माघ
स्नानंप्रकुर्वाणोयोदद्यात्सगुडांस्तिलान् ॥८०॥ पातकंतस्यप्रक्षाल्यनिर्मलोभातिवैनरः ॥ सर्वेषांधान्यराशीनांतिलाःपापप्रणाशनाः ॥ ८१ ॥ तस्मा
न्माघेप्रयत्नेनतिलादेयानृपोत्तम ॥ माघस्नानंप्रकुर्वाणोदद्याद्ब्राह्मणभोजनम् ॥८२ ॥ पितॄन्संतर्प्यशुद्धात्मायातिविष्णोःपरंपदम् ॥ तस्मात्सर्वप्रय
त्नेनमाघेदानेननीयते ॥८३॥ अदानंनक्षिपेन्माघंसर्वदानृपसत्तम ॥ वित्तानुसारंज्ञात्वावैमाघेदानंसदाददेत्॥८४॥माघस्नानंतुयःकुर्यादुपानत्ककम
ण्डलून् ॥ ददातिब्राह्मणेभ्यश्चसस्वर्गेतिष्ठतिध्रुवम् ॥ ८५ ॥ माघस्नानमयंराजन्कुर्वाणस्तपउत्तमम् ॥दानंविनाक्षिपेन्नैवदानात्स्वर्गमवाप्यते ॥८६॥
दानेनप्राप्यतेस्वर्गोदानेनप्राप्यतेसुखम् ॥ दानेनहीयतेपापंमहापातकजंनृप ॥८७॥ अदानंनतपोभातिह्यसूर्यंगगनंयथा ॥ असन्ततिकुलंयद्वदाचारेण
विनागृहम् ॥ ८८ ॥ नातःपरतरंकिंचित्पवित्रंपापनाशनम् ॥ विद्याधरायसगीतंभृगुणामणिपर्वते ॥ ८९ ॥ राजोवाच ॥ ब्रह्मन्कदाभृगु

---

१ 'गोभूमितिलवासांसि स्वर्णधान्यानि कानि च ॥ अदत्त्वेच्छन्ति ये नाकं ते माघे स्नातुमुद्यताः ॥' इ०पा० ।

विंप्रोनिजगादमहीधरे ॥ तस्मैधर्मोपदेशंचकथ्यतांमेकुतूहलात् ॥ ९० ॥ वसिष्ठउवाच ॥ द्वादशाब्दंपुराराजन्नवर्षर्षबलाहकः ॥ तेनोद्विग्नाःप्रजाः
क्षीणागताःसर्वादिशोदश ॥ ९१ ॥ खिलीभूतेतदामध्येहिमवद्विन्ध्ययोर्नृप ॥ स्वाहास्वधावषट्कारवेदाध्ययनवर्जिते ॥ ९२ ॥ सोपप्लुवेतदालोके
लुप्तधर्मेचनिष्प्रभे ॥ फलमूलान्नपानीयशून्येवैभूमिमण्डले ॥ ९३ ॥ विन्ध्यपादतरुच्छन्नरम्यरेवातटाश्रमात् ॥ सहशिष्यैश्चनिर्गम्यहिमाद्रिंसगतो
भृगुः ॥९४॥ तत्रतिष्ठतिकैलासगिरेःपश्चिमतोगिरिः ॥ मणिकूटइतिख्यातोहेमरत्नशिलोच्चयः ॥९५॥ अधोधःस्फटिकश्वेतोमध्येनीलशिलोगिरिः ॥
भूतिभिःसर्वतःशुक्लोनीलकण्ठइवाबभौ ॥ ९६ ॥ [1]सर्वत्रासौनीलशिलोहेमरेखान्तरान्तरः ॥ स्फुरद्विद्युल्लतःकृष्णोजीमूतइवराजते ॥९७॥ मूर्ध्निनील
शिलःशैलस्त्वधःकाञ्चनमेखलः ॥ नारायणइवाभातिपरिवीतइवाम्बरः॥९८॥अमेखलासुनीलाभोमध्येमध्येसितोपलः ॥ सतारकमिवव्योमशुशुभेस
महीधरः ॥९९॥लब्ध्वात्मनस्तनुंशुभ्रांदीप्तदिव्यौषधीधरः॥[2]बहुद्योतकरोभातिद्वितीयइवचन्द्रमाः ॥१००॥अधित्यकासुसंगीतैःकिन्नरीणांसकीचकैः॥
रम्भापत्रपताकाभिःशोभतेससदाऽचलः॥१॥हरितोपलवैदूर्यपद्मरागशिताश्मनाम् ॥ रुग्रश्मिमण्डलैःसोऽगइन्द्रचापैरिवावृतः ॥२॥सर्वधातुमयैर्हैमैर्ना
नारत्नैःप्रशोभितः॥[3]सोऽग्निज्वालैरिवात्युच्चैःशृङ्गैःसर्वत्रवेष्टितः ॥३॥तस्यागत्यनितम्बेषुसतृणासुशिलासुच॥[4]विद्याधर्यःप्रसेवन्तेस्वपतीन्कामविक्लवाः
॥४॥निरुद्धान्तर्मरुन्मागाजितक्लेशाविरागिणः॥ध्यायन्त्यहर्निशंब्रह्मरम्यसानुगुहासुच ॥५॥साक्षसूत्रकराःसिद्धाअर्धोन्मीलितलोचनः॥आराधयन्ति
भूतेशंसुन्दरीषुदरीषुच ॥६॥ मन्दारकुसुमामोदसुरभीकृतदिङ्मुखः॥एषनिर्झरिणीवारिझंकारमुखरःसदा॥७॥उपत्यकासुखेलद्भिर्वनस्थैःकलभैर्गजैः॥
कस्तूरीमृगयूथैश्चचारुचित्रमृगस्तथा ॥८ ॥ विलसच्चमरीवृन्दैर्विचित्रैःश्वापदैस्तथा ॥ नदत्पारावतैश्चैवचकोरैश्चापिकोकिलैः ॥९॥ राजहंसैर्मयूरैश्चस
दारम्यःसपर्वतः ॥ सेव्यमानःसदादेवैर्गुह्यकैरप्सरोगणैः॥११०॥राजोवाच॥बह्वाश्चर्यमयःशैलःसर्वसिद्धिसमाश्रयः॥भगवन्कियदुच्छ्रायःकियदायाम
विस्तरः ॥ ११ ॥ ऋषिरुवाच ॥ षट्त्रिंशद्योजनोच्छ्रायोमस्तकेदशयोजनः॥आयामविस्तराभ्यांसमूलेषोडशयोजनः ॥१२॥ हरिचन्दनमन्दारचूत
राजिविराजितः ॥ देवदारुद्रुमाकीर्णःसरलार्जुनशोभितः ॥१३॥ कालागरुलवङ्गैश्चनिकुञ्जैश्चलतागृहैः ॥ विराजतेगिरिश्रेष्ठःसदापुष्पफलप्रदः॥१४॥
तंदृष्ट्वापर्वतंरम्यंतदादुर्भिक्षपीडितः ॥ भृगुश्चकारतत्रैववसतिंहृष्टमानसः ॥ १५ ॥ (तस्मिन्मनोहरेशैलेकन्दरेषुवनेषुच) ॥ चिरकालंतपस्तेपेतपःसुनि
रतोभृगुः॥एवंतिष्ठतिराजेन्द्रद्विजेस्वाश्रमवासिनि ॥१६॥ अवतीर्यागतौशैलाद्द्वौविद्याधरदम्पती ॥ समागम्यमुनिंनत्वास्थितौतावतिदुःखितौ॥१७॥

१'सर्वनीलशिलाढ्यश्च' इ० पा०। २'बहुदीप्तिवृतोद्द्योतविवस्वानिव भाति सः' इ० पा०। ३ 'साग्निज्वालैरिवोच्चैः स' इ० पा०। ४ 'विद्याधरा हि सेवन्ते स्वपत्नीः कामविह्वलाः॥' इ० पा०।

तथाविधौचतौदृष्ट्वामञ्जुवाक्यंद्विजोऽब्रवीत् ॥वदविधाधरप्रीत्यायुवांकिमतिदुःखितौ॥१८॥श्रुत्वातस्यमुनेर्वाक्यंप्राहविद्याधरोद्विजम् ॥श्रूयतांतापस
श्रेष्ठममदुःखस्यकारणम्॥ १९॥सुकृतस्यफलंप्राप्यप्राप्तोऽस्मित्रिदशालयम् ॥लब्ध्वाऽपिदेवतादेहंमुखंव्याघ्रस्यमेऽभवत्॥ १२० ॥नजानेकर्मणःकस्य
विपाकोऽयमुपस्थितः ॥ इतिसंस्मृत्यसंस्मृत्यनलेभेशर्ममेमनः ॥ २१ ॥ अन्यच्चश्रूयतांविप्रयेनमेह्याकुलंमनः ॥ जायेयंममकल्याणीमधुवाणी
सुरूपिणी ॥२२॥ नृत्यगीतकलाभिज्ञासर्वसद्गुणशालिनी ॥ यस्मिन्कालेकुमारीयंतदाचाऽमलयानया ॥ २३ ॥ विपञ्चीपरिवादिन्यातन्त्रीभिःसप्त
भिर्भृशम् ॥ वीणावादरसाभिज्ञस्तोषितोनारदोमुनिः ॥२४॥ मुग्धभावेऽपिगायन्त्यात्वनयारक्तकण्ठया ॥ विचित्रस्वरनादज्ञोदेवराजोऽपितोषितः॥
॥२५॥ अस्याःकौतुकभिन्नाङ्ग्यावादयन्त्याविपञ्चिकाम् ॥ नानावक्रगतिस्निग्धंश्रुत्वातंपञ्चमध्वनिम् ॥ २६ ॥ तुतोषोद्भिन्नरोमाञ्चोधुन्वन्मौलिं
महेश्वरः ॥ शीलौदार्यगुणग्रामरूपयौवनसंपदा ॥२७॥ नानयासदृशीनाकेकाचिदस्तिनितम्बिनी ॥ क्वेयंदेवमुखीरामाक्वाहंव्याघ्रमुखःपुमान् ॥२८॥
इतिब्रह्मन्सदाचिन्त्यदह्यामिहृदिसर्वदा ॥ इतिविद्याधरप्रोक्तंश्रुत्वाचेक्ष्वाकुनन्दन ॥ २९ ॥ त्रिकालज्ञोभृगुःप्राहप्रहसन्दिव्यलोचनः ॥ शृणुविद्याधर
श्रेष्ठविचित्रंकर्मणांफलम् ॥१३०॥प्राप्यप्राज्ञानमुह्यन्तिमुह्यन्त्यज्ञानचेतसः ॥ मक्षिकापदमात्रंतुयथाहिविषमंविषम् ॥३१ ॥क्रियात्वविहिताल्पापिवि
पाकेदारुणातथा ॥ उपोष्यैकादशींमाघेतैलाभ्यङ्गःकृतस्त्वया ॥ ३२ ॥ द्वादश्यांप्राग्भवेदेहेतेनव्याघ्रमुखोभवान् ॥ उपोष्यैकादशींपुण्यांद्वादश्यां
तैलसेवनात् ॥ ३३ ॥ कुरूपंप्राप्तवान्देहंपुराह्येवंपुरूरवाः ॥ दृष्ट्वात्मनःकुकायंसतेनदुःखेनदुःखितः ॥ ३४ ॥ गिरिराजंसमागम्यदेवतासरसस्तटे ॥
स्थित्वाचपरमप्रीत्याशुचिःस्नातःकुशासने ॥ ३५ ॥ नवनीलघनश्यामंनलिनायतलोचनम् ॥ शङ्खचक्रगदापद्मधरंपीताम्बरावृतम् ॥ ३६ ॥
कौस्तुभेनविराजन्तंवनमालाधरंहरिम् ॥ चिन्तयन्हृदयेराजानिगृहीताखिलेन्द्रियः ॥ ३७ ॥ मासत्रयंनिराहारस्तपस्तेपेसुदारुणम् ॥ अल्पेन
तपसातुष्टःसप्तजन्मकृतार्चनः ॥ ३८ ॥ संस्मरंस्तस्यभूपस्यतदाप्रादुरभूत्स्वयम् ॥ माघस्यशुक्लपक्षेतुद्वादश्यांमकरेरवौ ॥ ३९ ॥ शङ्खा
द्भिरभिषिच्याशुमुदातंचक्रवर्तिनम् ॥ वासुदेवोददौतस्मैस्मारयंस्तैलचेष्टितम् ॥ १४० ॥ अतीवसुन्दरंरूपंकमनीयंमनोहरम् ॥ येनतंचकमेदेवी
उर्वशीदेवनायिका ॥ ४१ ॥ इत्थंलब्धवरोराजाकृतकृत्यःपुरंगतः ॥ इतिकर्मगतिंज्ञात्वाकिंविद्याधरखिद्यते ॥ ४२ ॥ भवान्परिजिहीर्षुश्चेद्दानवस्यविरूपताम् ॥ शीघ्रंमद्वचनादेवप्राचीनाघविनाशनम् ॥ ४३ ॥ माघमासेकुरुस्नानंमणिकूटनदीजले ॥ मुनिसिद्धसुरैर्जुष्ट

१ 'गुणारामा' इ० पा०।

कथयिष्यामितद्विधिम ॥ ४४ ॥ तवभाग्यवशान्माघोनिकटःपञ्चमेऽहनि ॥ पौषस्यैकादशींशुक्लामारभ्यस्थण्डिलेशयः ॥ ४५ ॥ मासमेकं निराहारस्त्रिकालंस्नानमाचर ॥ त्रिकालमर्चयन्विष्णुंत्यक्तभोगोजितेन्द्रियः ॥ ४६ ॥ माघस्यैकादशीशुक्लायावद्विद्याधरोत्तम ॥ ततोनिर्दग्ध पापंत्वांद्वादश्यांपुण्यवासरे ॥ ४७ ॥ अभिषिच्यशिवैस्तोयैर्मन्त्रपूतैरहंसुर ॥ कामवक्त्रोपमंवक्त्रंकरिष्यामितवानघ ॥ ४८ ॥ देवता वदनोभूत्वात्वंविद्याधरसत्तम ॥ अनयावरवर्णिन्यासाधक्रीडयथासुखम् ॥ ४९ ॥ ज्ञातमाघप्रभावस्त्वंमाघस्नानंसदाकुरु ॥ यथामनोरथा वाप्तिर्जायतेतवसर्वदा ॥ १५० ॥ इत्युक्तंभृगुणातस्मैसर्वज्ञेनमहात्मना ॥ विद्याधरायराजेन्द्रपुनर्गाथाउदाहृता ॥ ५१ ॥ माघस्नानैर्विपन्नाशो माघस्नानैरघक्षयः ॥ सर्वयज्ञाधिकोमाघःसर्वदानफलप्रदः ॥ ५२ ॥ माघोगर्जतियज्ञेभ्योमाघोयोगाच्चगर्जति ॥ तीव्राच्चतपसोमाघोभोविद्याधर गर्जति ॥५३॥ पुष्करेचकुरुक्षेत्रेब्रह्मावर्तेपृथूदके ॥ अविमुक्तेप्रयागेचगङ्गासागरसंगमे ॥५४॥ यत्फलंदशभिर्वर्षैःप्राप्यतेनियमैर्नरैः ॥ तत्फलंप्राप्यते माघेत्र्यहस्नानान्नसंशयः ॥ ५५ ॥ स्वर्गलोकेचिरंरागोयेषांमनसिवर्तते ॥ यत्रक्वापिजलेतैस्तुस्नातव्यंमकरेरवौ ॥ ५६ ॥ आयुरारोग्यसंपत्तिरूप सौभाग्यतागुणाः ॥ येषांमनोरथास्तैस्तुनत्याज्यंमाघमज्जनम् ॥ ५७ ॥ येचबिभ्यतिनरंकाद्येदारिद्र्याच्चसंचितात् ॥ सर्वथातैःप्रयत्नेनमाघेकार्यंनिम ज्जनम् ॥ ५८ ॥ दारिद्र्यपापदौर्भाग्यपङ्कप्रक्षालनायच ॥ माघस्नानान्नचान्योऽस्तिउपायोराजसत्तम ॥ ५९ ॥ श्रद्धाहीनानिकर्माणितथात्यल्प फलानिवै ॥ फलंददातिसंपूर्णंमाघस्नानंयथातथा ॥ १६० ॥ अकामोवासकामोवायत्रक्वापिबहिर्जले ॥ इहामुत्रचदुःखानिमाघस्नायीनविन्दति ॥ ६१ ॥ पक्षद्वयेयथाचन्द्रोवर्धतेक्षीयतेतथा ॥ पातकंक्षीयतेमाघेपुण्यराशिश्चवर्धते ॥ ६२ ॥ यथाचखन्याजायन्तेरत्नानिविविधानिच ॥ स्नानात्पुण्यानिजायन्तेनराणांमाघतस्तथा ॥६३॥ आयुर्वित्तंकलत्रादिसंपदःप्रभवन्तिच ॥ कामधेनुर्यथाकामंचिन्तामणिस्तुचिन्तितम् ॥६४॥ माघस्नानंददातीहतद्वत्सर्वान्मनोरथान् ॥ कृतेतपःपरंज्ञानंत्रेतायांयजनंतथा ॥ ६५ ॥ द्वापरेतुकलौज्ञानंमाघःसर्वयुगेषुच ॥ सर्वेषामेववर्णानामाश्र माणांचभूपते ॥ माघस्नानंतुधर्मस्यधाराभिरभिवर्षति ॥६६॥ वसिष्ठउवाच ॥ इतिवाक्यंभृगोःश्रुत्वातस्मिन्नेवाश्रमेसुरः ॥ सदैवभृगुणामाघेगिरौ निर्झरिणीतटे ॥ ६७ ॥ यथोक्तविधिनास्नानमकरोद्भार्ययासह ॥ भृगोरनुग्रहात्सोऽथसंप्राप्यमनसेप्सितम् ॥ ६८ ॥ देवतावदनोभूत्वासुमुदेमणि पर्वते ॥ अजगामभृगुर्विन्ध्यंतमनुग्राह्यहर्षितः ॥६९॥ मणिमयगिरिराजेस्नानमात्रेणमाघेमदनवदनरूपस्तत्रविद्याधरोऽभूत् ॥ क्षपितनियमदेहोविन्ध्य प्रादावतीर्णोभृगुरपिसहशिष्यैराजगामाथरेवाम् ॥१७०॥ अखिलभुवनसारंमाघमाहात्म्यमेतद्द्विजवरभृगुणोक्तंभूपविद्याधराय ॥ विविधफलविचित्रं

यः शृणोतीहनित्यंरुचिरसकलकामान्देववत्प्राप्नुयात्सः ॥ १७१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० माघमाहात्म्येवसिष्ठदिलीपसंवादेचतुर्विंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥२४॥ वसिष्ठउवाच ॥ अधुनामाघमाहात्म्यंप्रवक्ष्यामिनृपोत्तम ॥ पप्रच्छतेकार्तवीर्यायदत्तात्रेयेणभाषितम् ॥१॥ दत्तात्रेयंहरिंसाक्षाद्वसन्तंसह्यपर्वते ॥ पप्रच्छतंद्विजंगत्वाराजामाहिष्मतीपतिः ॥२॥ सहस्रार्जुनउवाच॥ भगवन्योगिनांश्रेष्ठसर्वेधर्माःश्रुतामया ॥ माघस्नानफलंब्रूहिकृपयाममसुव्रत ॥३॥ दत्तात्रेयउवाच ॥ श्रूयतांनपशार्दूलएतत्प्रश्नोत्तरंशुभम् ॥ ब्रह्मणोक्तंपुराह्येतन्नारदायमहात्मने ॥४॥ तत्सर्वंकथयिष्यामिमाघस्नानफलंमहत् ॥ यथादेशंयथातीर्थंयथाविधियथाक्रियम् ॥ ५ ॥ अस्मिन्वैभारतेवर्षेकर्मभूमौविशेषतः ॥ अमाघस्नायिनांनृणांनिष्फलंजन्मकीर्तितम् ॥६॥ असूर्यंगगनंयद्वद्चन्द्रमुडुमण्डलम् ॥ तद्वन्नाभातिसत्कर्ममाघस्नानंविनानृप ॥७॥ व्रतैर्दानैस्तपोभिश्चनतथाप्रीयतेहरिः ॥ माघमज्जनमात्रेणयथाप्रीणातिकेशवः ॥८॥ नसमंविद्यतेकिंचित्तेजःसौरेणतेजसा ॥ तद्वत्स्नानेनमाघस्यनसमाःक्रतुजाःक्रियाः॥९॥ प्रीतयेवासुदेवस्यसर्वपापानुत्तये॥माघस्नानंप्रकुर्वीतस्वर्गलाभायमानवः॥१०॥ किंरक्षितेनदेहेनसुपुष्टेनबलीयसा ॥अध्रुवेणाप्यशुचिनामाघस्नानंविनाभवेत्॥११॥ अस्थिस्तम्भंस्नायुबद्धंमांसक्षतजलेपनम् ॥चर्मावनद्धंदुर्गन्धंपात्रंमूत्रपुरीषयोः॥१२॥ जराशोकविपद्व्याप्तंरोगमन्दिरमातुरम्॥रजस्वलमनित्यंचसर्वदोषसमाश्रयम् ॥ १३ ॥ परोपतापितापार्तंपरद्रोहिपरंविषम् ॥ लोलुपंपिशुनंक्रूरंकृतघ्नंक्षणिकंतथा ॥ १४ ॥ दुष्पूरंदुर्धरंदुष्टंदोषत्रयसमन्वितम् ॥ अशुचिस्राविसच्छिद्रंतापत्रयविमोहितम् ॥१५॥ निसर्गतोऽधर्मरतंतृष्णाशतसमाकुलम् ॥ कामक्रोधमहालोभनरकद्वारसंस्थितम् ॥१६॥ क्रिमिविड्भस्मभवतिपरिणामेशुनांहविः ॥ ईदृक्छरीरंव्यर्थंहिमाघस्नानविवर्जितम्॥१७॥ बुद्बुदाइवतोयेषुपूतिकाइवजन्तुषु ॥ जायन्तेमरणायैवमाघस्नानविवर्जिताः ॥ १८ ॥ अवैष्णवोहतोविप्रोहतंश्राद्धमयोगिच ॥ अब्रह्मण्यंहतंक्षेत्रमनाचारंहतंकुलम् ॥१९॥ सदम्भश्चहतोधर्मःक्रोधेनैवहतंतपः ॥ अदृढंचहतंज्ञानंप्रमादेनहतंश्रुतम् ॥ २० ॥ गुर्वभक्ताहतानारीब्रह्मचारीतयाहतः ॥ अदीप्तोऽग्नोहतोहोमोहताभुक्तिरसाक्षिका ॥ २१ ॥ उपजीव्याहताकन्यास्वार्थेपाकक्रियाहता ॥ शूद्रभिक्षोहतोयागःकृपणस्यहतंधनम् ॥ २२ ॥ अनभ्यासाहताविद्याहतोराजाविरोधकृत् ॥ जीवनार्थंहतंतीर्थंजीवनार्थंहतंव्रतम् ॥ २३ ॥ असत्याचहतावाणीतथापैशुन्यवादिनी ॥ संदिग्धश्चहतोमन्त्रोव्यग्रचित्तोहतोजपः ॥ २४ ॥ हतमश्रोत्रियेदानंहतोलोकश्चनास्तिकः ॥ अश्रद्धयाहतंसर्वंकृतंयत्पारलौकिकम् ॥ २५ ॥ इहलोकोहतोनृणांदरिद्राणांयथानृप ॥ मनुष्याणांतथाजन्ममाघस्नानंविनाहतम्॥

१ 'कृमिवर्चस्कभस्मास्थिपरिपाके समाकुलम् ॥ इ० पा० । २ 'दुर्भगा च' इ० पा० । ३ 'हताशक्तिरसात्त्विकी' इ० पा० ।

॥ २६ ॥ मकरस्थेरवौयोहिनस्नात्यनुदितेरवौ ॥ कथंपापैःप्रमुच्येतकथंसत्रिदिवंव्रजेत् ॥ २७ ॥ ब्रह्महाहेमहारीचसुरापोगुरुतल्पगः ॥ माघ
स्नायीविपापःस्यात्तत्संसर्गीचपञ्चमः ॥ २८ ॥ माघमासेरटन्त्यापःकिंचिदभ्युदितेरवौ ॥ ब्रह्मघ्नंवासुरापंवाकंपतन्तंपुनीमहे ॥ २९ ॥ उपपा
पानिसर्वाणिपातकानिमहान्त्यपि ॥ भस्मीभवन्तिसर्वाणिमाघस्नायिनिमानवे ॥ ३० ॥ कम्पन्तेसर्वपापानिमाघस्नानसमागमे ॥ नाशकालोऽ
यमस्माकंयदिस्नास्यतिवारिणि ॥३१ ॥ एवंक्रोशन्तिपापानिदृष्ट्वास्नानोद्यतंनरम् ॥ पावकाइवदीप्यन्तेमाघस्नानैर्नरोत्तमाः ॥ ३२ ॥ विमुक्ताः
सर्वपापेभ्योमेघेभ्यइवचन्द्रमाः ॥ आर्द्रशुष्कंलघुस्थूलंवाङ्मनःकर्मभिःकृतम् ॥३३॥ माघस्नानंदहेत्पापंपावकःसमिधोयथा ॥ प्रामादिकंचयत्पापं
ज्ञानाज्ञानकृतंचयत् ॥ ३४॥ स्नानमात्रेणतन्नश्येन्मकरस्थेदिवाकरे ॥ निष्पापास्त्रिदिवंयान्तिपापिष्ठायान्तिशुद्धताम् ॥ ३५ ॥ संदेहोनात्रकर्तव्यो
माघस्नानेनराधिप ॥सर्वेऽधिकारिणोमाघेविष्णुभक्तौयथानृप ॥३६॥ सर्वेषांस्वर्गदोमाघःसर्वेषांपापनाशनः ॥एषएवपरोमन्त्रोह्येतदेवपरंतपः॥३७॥
प्रायश्चित्तंपरंचैतन्माघस्नानमनुत्तमम् ॥ नृणांजन्मान्तराभ्यासान्माघस्नानेमतिर्भवेत् ॥ ३८ ॥ अध्यात्मज्ञानकौशल्यंजन्माभ्यासाद्यथानृप ॥
संसारकर्दमालेपप्रक्षालनविशारदम् ॥३९॥ पावनंपावनानांचमाघस्नानंपरंनृप ॥ स्नान्तिमाघेनयेराजन्सर्वकामफलप्रदे ॥४०॥ कथंतेभुञ्जतेभोगां
श्चन्द्रसूर्यग्रहोपमान् ॥ शृणुराजन्महाश्चर्यंमाघस्नानप्रभावजम् ॥४१ ॥ कुब्जिकानामकल्याणीब्राह्मणीभृगुवंशजा ॥बालवैधव्यदुःखार्तातपस्तेपेसुदु
स्तरम् ॥ ४२ ॥ विन्ध्यपादेमहांक्षेत्रेरेवाकपिलसंगमे ॥ तत्रसाव्रतिनीभूत्वानारायणपरायणा ॥ ४३ ॥ सदाचारवतीनित्यंनित्यंसङ्गविवर्जिता ॥
जितेन्द्रियाजितक्रोधासत्यवागल्पभाषिणी ॥ ४४ ॥ सुशीलादानशीलाचदेहशोषणशालिनी ॥ पितृदेवद्विजेभ्यश्चदत्त्वाहुत्वातथानले ॥ ४५ ॥
षष्ठेकालेचसाभुङ्क्तेह्युञ्छवृत्तिःसदानृप ॥ कृच्छ्रातिकृच्छ्रपाराकतप्तकृच्छ्रादिभिर्व्रतैः ॥ ४६ ॥ पुण्यान्नयतिसामासान्नर्मदायाश्चरोधसि ॥ एवं
तयातपस्विन्यावल्कलिन्यासुशीलया ॥ ४७ ॥ सुमहासत्त्वशालिन्याधृतिसंतोषयुक्तया ॥ षष्टिर्माघास्तयास्नातारेवाकपिलसंगमे ॥ ४८ ॥
ततःसातपसाक्षीणातस्मिंस्तीर्थेमृतानृप ॥ माघस्नानजपुण्येनतेनसावैष्णवेपुरे ॥ ४९ ॥ उवासप्रमुदायुक्ताचतुर्युगसहस्रकम् ॥ सुन्दोपसुन्द
नाशायपश्चात्पद्मभवात्पुनः ॥ ५० ॥ तिलोत्तमेतिनाम्नासाब्रह्मलोकेऽवतारिता ॥ तेनपुण्यस्यशेषेणरूपस्यैकायनंययौ ॥ ५१ ॥ अयो
निजाबलारत्नंदेवानामपिमोहिनी ॥ लावण्यह्लादिनीतन्वीसाभूदप्सरसांवरा ॥ ५२ ॥ निपुणस्यविधेःस्रष्टुर्नूनमाश्चर्यकारिणी ॥ तामुत्पाद्य

१'कुक्षौ' इ० पा०।

विधातावैतुष्टोऽनुज्ञांतदाददौ ॥ ५३ ॥ एणशावाक्षिगच्छत्वंदैत्यनाशायसत्वरम् ॥ ततःसाब्रह्मणोलोकाद्वीणामादायभामिनी ॥ ५४ ॥ गता पुष्करमार्गेणयत्रतौदेववैरिणौ ॥ तत्रस्नात्वातुरेवायाःपवित्रेनिर्मलेजले ॥ ५५ ॥ परिधायाम्बरंरक्तंबन्धूककुसुमप्रभम् ॥ रणद्वलयिनीचारुशिञ्जन्मेखलनूपुरा ॥ ५६ ॥ लोलमुक्तावलीकण्ठीचलत्कुण्डलशोभना ॥ माधवीकुसुमापीडाकङ्केलीविटपेस्थिता ॥ ५७ ॥ गायन्तीसुस्वरंसापिपीडयन्तीतुवल्लकीम् ॥ स्वरपङ्क्तिमूर्च्छयन्तीसुस्निग्धंकोमलंकलम् ॥ ५८ ॥ इत्थंतिलोत्तमाबालातिष्ठन्त्यशोककानने ॥ दृष्टादैत्यभटैरिन्दोःकलेवसुखदाहृदि ॥ ५९ ॥ तांदृष्ट्वाविस्मितैराजन्सानन्दैःसैनिकैर्भृशम् ॥ त्वरमाणैरदृष्ट्वैवगत्वासुन्दोपसुन्दयोः ॥ ६० ॥ कथितासंभ्रमेणैववर्णयित्वापुनःपुनः ॥ हेदैत्यौनविजानीमोदेवीवादानवीनुकिम् ॥ ६१ ॥ नागाङ्गनाथवायक्षीस्त्रीरत्नंसर्वथातुसा ॥ युवांरत्नभुजौलोकेरत्नभूताहिसाऽबला ॥ ६२ ॥ वर्ततेनातिदूरेऽग्रेह्यशोकेशोकहारिणी ॥ गत्वातांपश्यतंशीघ्रंमन्मथस्यापिमोहिनीम् ॥ ६३ ॥ इतिसेनापतीनांतौश्रुत्वावाचंमनोहराम् ॥ चषकंसीधुनस्त्यक्त्वाविहायजलसेचनम् ॥ ६४ ॥ उत्तमस्त्रीसहस्राणित्यक्त्वातस्माज्जलाशयात् ॥ शतभारायसींक्रूरांकालदण्डोपमांगदाम् ॥ ६५ ॥ भिन्नाभिन्नांगृहीत्वातुजवेनाभिप्लुतंगतौ ॥ यत्रशृङ्गाररसज्ञासाहन्तुंचण्डीवसंस्थिता ॥ ६६ ॥ राजन्संधुक्षयन्तीवदैत्ययोर्मन्मथानलम् ॥ स्थित्वातस्याःपुरोजाल्मौतद्रूपेणविमोहितौ ॥ ६७ ॥ विशेषान्मधुनामत्तावूचतुस्तौपरस्परम् ॥ भ्रातर्विरमभार्येयंममास्तुवरवर्णिनी ॥ ६८ ॥ त्वमेवार्यत्यजैतांमेभार्यांतुमदिरेक्षणाम् ॥ इत्याग्रहेणसंरब्धौमातङ्गाविवसोन्मदौ ॥ ६९ ॥ अन्योन्यंकालनिर्दिष्टौगदयाजघ्नतुस्तदा ॥ परस्परप्रहारेणगतासूपतितौभुवि ॥ ७० ॥ तौमृतौसैनिकैर्दृष्ट्वाकृतःकोलाहलोमहान् ॥ कालरात्रिसमाकेयंहाकिमेतदुपस्थितम् ॥ ७१ ॥ एवंवदत्सुसैन्येषुदैत्यौसुन्दोपसुन्दकौ ॥ पातयित्वागिरेःशृङ्गेह्लादिनीवतिलोत्तमा ॥ ७२ ॥ प्रस्थितागगनंशीघ्रंद्योतयन्तीदिशोदश ॥ देवकार्यंततःकृत्वाआगताब्रह्मणःपुरः ॥ ७३ ॥ ततस्तुष्टेनदेवेनविधिनासानुमोदिता ॥ स्थानंसूर्यरथेदत्तंतवचन्द्राननेमया ॥ ७४ ॥ भुङ्क्ष्वभोगाननेकांस्त्वंयावत्सूर्योऽम्बरेस्थितः ॥ इत्थंसाब्राह्मणीराजन्भूत्वाचाप्सरसांवरा ॥ ७५ ॥ भुङ्क्तेऽद्यापिरवेर्लोकेमाघस्नानफलंमहत् ॥ तस्मात्प्रयत्नतोराजञ्छ्रद्दधानैःसदानरैः ॥ ७६ ॥ स्नातव्यंमकरादित्यंवाञ्छद्भिःपरमांगतिम् ॥ नानवाप्तोऽत्रतस्यास्तिपुरुषार्थोहिकश्चन ॥ ७७ ॥ नाक्षीणंपातकंकिंचिन्माघेमज्जतियोनरः ॥ तुलयन्तिनतेनात्रयज्ञाःसर्वेसदक्षिणाः ॥ ७८ ॥ माघस्नानेनराजेन्द्र

१ 'मालती' इति पा० । २ कङ्केली अशोकवृक्षः । ३ 'शीघ्रत' इ० पा० । ४ 'स्थित्वा दैत्यौ पुरस्तस्या' इ० पा० । ५ 'स्नातोवाह्नमात्रतस्यास्ति' इ० पा० ।

तीर्थेचैवविशेषतः ॥ नचान्यत्स्वर्गदंकर्मनचान्यत्पापनाशनम् ॥ ७९ ॥ नचान्यन्मोक्षदंयस्मान्माघस्नानसमंभुवि ॥ ८० ॥ इतिश्री
पाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०माघमाहात्म्येवसिष्ठदिलीपसंवादेमाघस्नानप्रशंसायांसुन्दोपसुन्ददैत्यवधोनामपञ्चविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥
॥ १२५ ॥ कार्तवीर्यउवाच ॥ हेतुनाकेनविप्रर्षेमाघस्नानेमहाद्भुतः ॥ प्रभावोवर्ण्यतेनूनंतन्मेकथयसुव्रत ॥ १ ॥ गतपापोयदेकेनद्वितीये
नदिवंगतः ॥ वैश्योऽसौमाघपुण्येनब्रूहिमेतत्कुतूहलम् ॥ २ ॥ दत्तात्रेयउवाच ॥ निसर्गात्सलिलंमेध्यंनिर्मलंशुचिपाण्डुरम् ॥ मलघ्नं
पुरुषव्याघ्रद्रावकंदाहनाशनम् ॥ ३ ॥ तारकंसर्वभूतानांपोषणंजीवनंचयत् ॥ आपोनारायणोदेवःसर्ववेदेषुपठ्यते ॥ ४ ॥ ग्रहाणांचयथा
सूर्योनक्षत्राणांयथाशशी ॥ मासानांचतथामाघःश्रेष्ठःसर्वेषुकर्मसु ॥ ५ ॥ मकरस्थेरवौमाघेप्रातःकालेतथाऽमले ॥ गोष्पदेऽपिजलेस्नानं
स्वर्गदंपापिनामपि ॥ ६ ॥ योगोऽयंदुर्लभोराजंस्त्रैलोक्येसचराचरे ॥ अस्मिन्योगेत्वशक्तोऽपिस्नायाद्यदिदिनत्रयम् ॥ ७ ॥ दद्यात्किंचिदशक्तो
ऽपिदारिद्र्याभाववाञ्छया ॥ त्रिस्नानेनापिमाघस्यधनिनोदीर्घजीविनः ॥ ८ ॥ पञ्चवासप्तवाहानिचन्द्रवद्वर्धतेफलम् ॥ संप्राप्तेमकरादित्ये
पुण्येपुण्यप्रदेनृणाम् ॥ ९ ॥ सत्कार्यास्तिथयःसर्वाःस्नानदानादिकर्मसु ॥ कर्तास्यापयन्तीह्यक्षयंशाश्वतंपदम् ॥ १० ॥ तस्मान्माघे
बहिःस्नायादात्मनोहितकाम्यया ॥ अथातःसंप्रवक्ष्यामिमाघस्नानविधिंपरम् ॥ ११ ॥ कर्तव्योनियमःकश्चिद्व्रतरूपीनरोत्तमैः ॥ फलाति
शयहेतोर्वैकिंचिद्भोज्यंत्यजेद्बुधः ॥ १२ ॥ भूमौशयीतहोतव्यमाज्यंतिलविमिश्रितम् ॥ त्रिकालंचार्चयेद्विष्णुंवासुदेवंसनातनम् ॥ १३ ॥ दातव्यो
दीपकोऽखण्डोदेवमुद्दिश्यमाधवम् ॥ इन्धनंकम्बलंवस्त्रमुपानत्कुङ्कुमंघृतम् ॥१४॥ तैलंकार्पासकोष्ठंचतूलींतूलवटींपटीम्॥अन्नंचैवयथाशक्तिदेयंमाघे
नराधिप ॥ १५ ॥ सुवर्णंरक्तिकामात्रंदद्याद्वेदविदेतथा ॥ तद्दानमक्षयंराजन्समुद्रइवसर्वदा ॥ १६ ॥ परस्याग्निंनसेवेतत्यजेच्चैवप्रतिग्रहम् ॥
माघान्तेभोजयेद्विप्रान्यथाशक्तिनराधिप ॥ १७ ॥ देयाचदक्षिणातेभ्यआत्मनःश्रेयइच्छता ॥ एकादशीविधानेनमाघस्योद्यापनंतथा ॥१८ ॥
कर्तव्यंश्रद्दधानेनह्यक्षय्यस्वर्गवाञ्छया ॥ अनन्तपुण्यावाप्त्यर्थंविष्णुसंप्रीतिहेतवे ॥ १९ ॥ मकरस्थेरवौमाघेगोविन्दाच्युतमाधव ॥ स्नानेनानेन
भोदेवयथोक्तफलदोभव ॥ २० ॥ इतिमन्त्रंसमुच्चार्यस्नायान्मौनीसमाहितः ॥ वासुदेवंहरिंकृष्णंमाधवंचस्मरेत्पुनः ॥ २१ ॥ गृहेऽपिसजलं
कुम्भंवायुनानिशिपीडितम् ॥ तत्स्नानंतीर्थसदृशंसर्वकामफलप्रदम् ॥ २२ ॥ तत्रव्रतेनदातव्यंसान्नंचोपस्करान्वितम् ॥ तत्स्नानस्यप्रभावेणनरो

१ 'परान्नानि न सेवेत' इ० पा० ।

ननिरयंव्रजेत् ॥ २३ ॥ तत्तेनवारिणास्नानंयद्गृहेक्रियतेनरैः ॥ षडब्दफलदंतद्धिमकरस्थेदिवाकरे ॥ २४ ॥ बहिःस्नानंतुवाप्यादौद्वादशाब्द फलंस्मृतम् ॥ तडागेद्विगुणंराजन्नद्यांचैवचतुर्गुणम् ॥ २५ ॥ शतधादेवखातेषुशतधातुमहानदे ॥ शतंचतुर्गुणंराजन्महानद्योश्चसंगमे ॥२६॥ सहस्र गुणितंसर्वंतत्फलंमकरेरवौ ॥ गङ्गायांस्नानमात्रेणलभतेमानवोनृप ॥ २७ ॥ गङ्गायांयेऽवगाहन्तेमाघमासेनृपोत्तम ॥ चतुर्युगसहस्रंतुनपतन्ति सुरालयात् ॥ २८ ॥ दिनेदिनेसहस्रंतुसुवर्णानांविशांपते ॥ तेनदत्तंतुगङ्गायांयोमाघेस्नातिमानवः ॥ २९ ॥ शतेनगुणितंमाघेसहस्रंराजसत्तम ॥ निर्दिष्टमृषिभिःस्नानंगङ्गायामुनसंगमे ॥ ३० ॥ पापौघभूरिभारस्यदाहार्थेचप्रजापतिः ॥ प्रयागंविदधेभूपप्रजानांचहितेस्थितः ॥३१॥ शृणुस्थान मिदंसम्यक्सितासितजलंकिल ॥ पापरूपपशूनांचब्रह्मणाविहितंपुरा ॥ ३२ ॥ [1]सितासितजलेमज्जेदपिपापशतान्वितः ॥ मकरस्थेरवौमाघेनैवगर्भेषु मज्जति ॥ ३३ ॥ सुनारतोऽपियोमर्त्यःप्रयागेस्नानमाचरेत् ॥ माघमासिनरव्याघ्रसयातिपरमंपदम् ॥ ३४ ॥ सितासितातुयाधारासरस्वत्याविग भिता ॥ तन्मार्गंविष्णुलोकस्यसृष्टिकर्तासर्सजवै ॥ ३५ ॥ दुस्तरावैष्णवीमायादेवैरपिसुदुर्जया ॥ प्रयागेदह्यतेसातुमाघमासिनराधिप ॥ ३६ ॥ तेजोमयेषुलोकेषुभुक्त्वाभोगाननेकशः ॥ पश्चाच्चक्रिणिलीयन्तेप्रयागेमाघमज्जनात् ॥ ३७ ॥ उपस्पृशतियोमाघेमकरार्केसितासिते ॥ नतेत्पुण्यंच सङ्ख्यातुंचित्रगुप्तोऽपिवेत्यलम् ॥ ३८ ॥ सन्निमज्जतियोमाघेमकरस्थेसितासिते ॥ तस्यपुण्यस्यमाहात्म्यंवक्तुंब्रह्मापिनक्षमः ॥ ३९ ॥ संवत्सरशतं साग्रंनिराहारस्ययत्फलम् ॥ प्रयागेमाघमासेतुत्र्यहस्नानस्यतत्फलम् ॥४०॥ स्वर्णभारसहस्रेणकुरुक्षेत्रेरविग्रहे ॥ यत्फलंलभतेमाघेवेण्याःस्नानाद्दिने दिने ॥ ४१ ॥ राजसूयसहस्रस्यराजन्नविकलंफलम् ॥ सितासितेतुमाघेचस्नानानांभवतिध्रुवम् ॥४२॥ पृथिव्यांयानितीर्थानिपुर्यःसप्तचयाःपुनः ॥ वेण्यांस्नातुंसमायान्तिमाघेमासिनृपोत्तम ॥ ४३ ॥ सर्वतीर्थानिकृष्णानिपापिनांसङ्गदोषतः ॥ भवन्तिशुक्लवर्णानिप्रयागेमाघमज्जनात् ॥ ४४ ॥ आकल्पसंचितंपापंजन्मभिर्यन्नरैर्नृप ॥ तद्भवेद्भस्मसान्माघेस्नातानांचसितासिते ॥ ४५ ॥ वाङ्मनःकायजंपापंनरस्यविलयंव्रजेत् ॥ प्रयागेमाघ मासेतुत्र्यहस्नातस्यनिश्चितम् ॥ ४६ ॥ प्रयागेमाघमासेयस्त्र्यहंस्नातिचमानवः ॥ पापंत्यक्त्वादिवंयातिजीर्णात्वचमिवोरग ॥ ४७ ॥ कुरुक्षेत्रसमा गङ्गायत्रकुत्रावगाहिता ॥ तस्माद्दशगुणापुण्यायत्रविन्ध्येनसङ्गता ॥४८॥ तस्माच्छतगुणागङ्गाकाश्यामुत्तरवाहिनी ॥ काश्याःशतगुणाप्रोक्तागङ्गा यामुनसंगमे ॥ ४९ ॥ सासहस्रगुणातासांभवेत्पश्चिमवाहिनी ॥ याराजन्दर्शनादेवब्रह्महत्यापहारिणी ॥ ५० ॥'यापश्चाद्वाहिनीगङ्गाकालिन्द्यासह

---

१ 'तस्य पुण्यमसङ्ख्यातं चित्रगुप्तो लिखेत्फलम्' इ०पा०।

संगता ॥ हन्तिकोटिकृतंपापंसामाघेनृपदुर्लभा ॥ ५१ ॥ यत्कथ्यतेऽमृतंराजन्सावेणीभुविकीर्तिता ॥ तस्यांमाघेमुहूर्ततुदेवानामपिदुर्लभम् ॥५२॥ ब्रह्माविष्णुर्महादेवोरुद्रादित्यमरुद्गणाः ॥ गन्धर्वालोकपालाश्चयक्षकिन्नरपन्नगाः ॥ ५३ ॥ अणिमादिगुणैःसिद्धायेचान्येतत्त्ववादिनः ॥ब्रह्माणीपार्वतीलक्ष्मीःशचीमेनादितिर्दितिः ॥ ५४ ॥ सर्वास्तादेवपत्न्यश्चतथानागाङ्गनानृप ॥ घृताचीमेनकारम्भाउर्वशीचतिलोत्तमा ॥६५॥ गणाह्यप्सरसांसर्वेपितृणांचगणास्तथा ॥ स्नातुमायान्तितेसर्वेमाघेवेण्यांनराधिप ॥ ५६ ॥ कृतेयुगेस्वरूपेणकलौप्रच्छन्नरूपिणः ॥ प्रयागेमाघमासेतुत्र्यहस्नानस्ययत्फलम् ॥ ५७ ॥ नाश्वमेधसहस्रेणतत्फलंलभतेभुवि ॥ त्र्यहस्नानफलंमाघेपुराकाञ्चनमालिनी ॥ राक्षसायददौभूपतेनमुक्तःसपापकृत ॥ ५८ ॥ कार्तवीर्यउवाच ॥ भगवन्राक्षसःकोऽसौसाकाकाञ्चनमालिनी ॥ कथंदत्तवतीधर्मंकथंवातस्यसद्गतिः ॥ ५९ ॥ एतत्कथययोगीन्द्रअत्रिसन्तानभास्कर ॥ यदित्वंमन्यसेश्राव्यंपरंकौतूहलंहिमे ॥ ६० ॥ दत्तात्रेयउवाच ॥ शृणुराजन्विचित्रंत्वमितिहासंपुरातनम् ॥ यस्यस्मरणमात्रेणवाजपेयफलंलभेत् ॥ ६१ ॥ अप्सरारूपसंपन्नानाम्नाकाञ्चनमालिनी ॥ प्रयागेमाघमासेसास्नात्वायातिहरालयम् ॥ ६२ ॥ निकुञ्जेगिरिराजस्यतिष्ठतागिरिरूपिणा ॥ दृष्टागगनमारूढातेनवृद्धेनरक्षसा ॥ ६३ ॥ तेजस्विनीसुहेमाभासुश्रोणीदीर्घलोचना ॥ चन्द्राननासुकेशीचपीनोन्नतपयोधरा ॥ ६४ ॥ तांदृष्ट्वारूपसंपन्नामुवाचराक्षसस्तदा ॥ कात्वंकमलपत्राक्षिकुतआगम्यतेत्वया ॥ ६५ ॥ आर्द्रंचवसनंकस्मात्सार्द्रतिकबरीकुतः ॥ कुतआगम्यतेभीरुकुतस्तेखेचरीगतिः ॥ ६६ ॥ केनपुण्येनवाभद्रेतवतेजोमयंवपुः ॥ अतीवरूपसंपन्नंसंभूतंचमनोहरम् ॥ ६७ ॥ त्वद्वस्त्रबिन्दुपातेनममसूर्ध्निसुलोचने ॥ क्षणेनह्यगमच्छान्तिंक्रूरंमेमानसंसदा ॥ ६८ ॥ नीरस्यमहिमाकोऽयमेतद्व्याख्यातुमर्हसि ॥ त्वंमेशीलवतीभासिनाकृतिर्निर्गुणाभवेत् ॥ ६९ ॥ अप्सराउवाच ॥ श्रूयतामप्सराश्चाहंभोरक्षःकामरूपिणी ॥ प्रयागतश्चागताहंनाम्नाकाञ्चनमालिनी ॥ ७० ॥ आर्द्रःपरिकरोमेऽतःसुस्नाताहंसितासिते ॥ गन्तव्यंतुमयारक्षःकैलासेतुनगोत्तमे ॥७१॥ तत्रास्तेपार्वतीनाथःसुरासुरसुपूजितः ॥ वेणीवारिप्रभावेणरक्षस्तेक्रूरतागता ॥ ७२ ॥ जाताहंयेनपुण्येनगन्धर्वस्यसुमेधसः ॥ कन्यकादिव्यरूपातुतत्सर्वंकथयामिते ॥ ७३ ॥ कलिङ्गाधिपतेराज्ञस्त्वहमासंचवेश्यका ॥ रूपलावण्यसंपन्नासौभाग्यमदगर्विता ॥ ७४ ॥ अन्यासांयुवतीनांचतत्पुरेऽहंशिरोमणिः ॥ तज्जन्मनिमयारक्षोभुक्ताभोगान्यथेच्छया ॥ ७५ ॥ मोहितंतत्पुरंसर्वंमयायौवनसंपदा ॥ रत्नानिचविचित्राणिभूषणानिधनानिच ॥ ७६ ॥ वासांसिचित्र

१. 'तथा रतिः' इ० पा० ।

रूपाणिकर्पूरागुरुचन्दनम् ॥ एतच्चोपार्जितंसर्वंमयामोहनरूपया ॥ ७७ ॥ नाहंजानामिहेब्रह्मन्नोऽन्तंस्वनिवासेनिशाचर ॥ संसेवन्तेयुवानोमे
चरणौकाममपीडिताः ॥ ७८ ॥ मयातेवञ्चिताःसर्वेसर्वस्वेनतुमायया ॥ अन्योन्यस्पर्धाभावेनमृताःकेचित्तुकामिनः ॥ ७९ ॥ इत्थंतन्नगरे
रम्येसकलेमेगतिस्तदा ॥ प्राप्तेतुवार्द्धकेकालेशुशोचहृदयंमम ॥ नदत्तंनहुतंजप्तंनव्रतंचरितंमया ॥ ८० ॥ नाराधितोमयादेवश्चतुर्वर्गफलप्रदः ॥
नमयापूजितादेवीदुर्गादुर्गतिनाशिनी ॥ ८१ ॥ सर्वपापहरोविष्णुर्नस्मृतोभोगलुब्धया ॥ नचसंतर्पिताविप्रानकृतंप्राणिनांहितम् ॥ अणुमात्र
मिदंपुण्यंनकृतंचप्रमादतः ॥ ८२ ॥ पातकंतुकृतंभद्रतेनमेदह्यतेमनः ॥ बहुधैवंविलप्याहंब्राह्मणंशरणंगता ॥ ८३ ॥ ब्रह्मण्यंवेदविद्वांसं
तस्यराज्ञःपुरोहितम् ॥ सहिपृष्टोमयारक्षःकथंमेनिष्कृतिर्भवेत् ॥ ८४ ॥ पापस्यास्यद्विजश्रेष्ठकथंयास्यामिसद्गतिम् ॥ स्वेनैवकर्मणातप्तांवरा
कींदीनमानसाम् ॥ ८५ ॥ पापपङ्कनिमग्नांत्वंमामुद्धरकचग्रहैः ॥ मयिकारुण्यजंवारिवर्षहर्षदृशाद्विज ॥ ८६ ॥ सज्जनेसाधवःसर्वेसाधुः
साधुरसज्जने ॥ इत्यसौमद्वचःश्रुत्वाचकारानुग्रहंमयि ॥ ऊचेप्रीतिकरंवाक्यंसर्वधर्ममयंद्विजः ॥ ८७ ॥ द्विजउवाच ॥ निषिद्धाचरणंजाने
सर्वंतेऽहंवरानने ॥ कुरुमेसत्वरंवाक्यंयाहिक्षेत्रंप्रजापतेः ॥ ८८ ॥ तत्रगत्वाकुरुस्नानंतेनपापक्षयस्तव ॥ सर्वंमनोगतंभद्रेत्वदीयंशोचितं
मया ॥ ८९ ॥ नाहमन्यत्प्रपश्यामियत्तेपापप्रणाशनम् ॥ प्रायश्चित्तंपरंतीर्थेस्नानंचऋषिभिःस्मृतम् ॥ ९० ॥ किंतुतीर्थेत्यजेद्भीरुमनसा
प्यशुभंकृतम् ॥ प्रयागस्नानशुद्धात्वंस्वर्गंयास्यसिनिश्चितम् ॥ ९१ ॥ प्रयागस्नानमात्रेणनृणांस्वर्गोनसंशयः ॥ अन्यदेशकृतंपापंतत्क्षणा
देवभामिनि ॥ ९२ ॥ प्रयागेविलयंयातिपापंतीर्थकृतंविना ॥ शृणुभीरुपुराशक्रोगौतमस्यमुनेर्वधूम् ॥ ९३ ॥ दृष्ट्वाकामवशंप्राप्तस्तांगतो
गुप्तकामुकः ॥ उग्रेणतेनपापेनतदैवजनितंफलम् ॥ ९४ ॥ ऋषिस्त्रीगन्तुरिन्द्रस्यतस्याश्वपुरतस्तदा ॥ कुत्सितंगर्हितंजातमितिलज्जाकरंवपुः ॥
॥ ९५ ॥ तद्भर्तुःशापमाहात्म्यात्सहस्रभगचिह्नितम् ॥ अधोमुखस्ततोभूत्वादेवराजोविनिर्गतः ॥ ९६ ॥ निनिन्दस्वकृतंकर्मसोऽभिभूतःसलज्जितः ॥
मेरोःशिरसितोयाढ्येशतयोजनविस्तृते ॥ ९७ ॥ तत्रगत्वाप्रविष्टस्तुहेमाम्भोरुहकोरके ॥ तत्रस्थोगर्हयन्नित्यमात्मानंमन्मथंतथा ॥ ९८ ॥ धिक्तांका
मात्मतांलोकेसद्यःपातकदायिनीम् ॥ ययाहिनरकंयातिसर्वलोकविगर्हितः ॥ ९९ ॥ आयुःकीर्तियशोधर्मधैर्यध्वंसकरीतथा ॥ धिङ्मन्मथंदुराचार

१ 'धर्मं वै स्वनिवासे स्थिता सती' इ० पा० । २ 'पापपङ्केनिमग्नां च मां समुद्धर कोविद' इ० पा० । ३ 'कुरु कारुण्यजं वारिदृग्याहंकिं निरीक्षसे' इ० पा० । ४ 'कोटरे' इ० पा० । ५ 'दुराचारंनिर्लज्जपा
पदायिनम्' इ०पा० ।

मापदांनियतंपदम् ॥ १०० ॥ देहस्थंदुर्दमंशत्रुमसंतुष्टंसदावशम् ॥ इत्थंवादिनिप्रच्छन्नेवासवेपद्मसद्मनि ॥ १ ॥ आखण्डलंविना
भीरुदेवलोकोनशोभते ॥ ततोदेवाःसगन्धर्वालोकपालाःसकिन्नराः ॥ २ ॥ शच्यासहसमागम्यपप्रच्छुस्तेबृहस्पतिम् ॥ भगवन्बल
भिदंवनैवजानीमहेवयम् ॥ ३ ॥ क्वतिष्ठतिगतःकुत्रकुत्रवामृगयामहे ॥ ननाकःशोभतेतेनविनादेवगणैःसह ॥ ४ ॥ सुपुत्रेणविनायद्वत्कु
लंश्रीमद्गुणान्वितम् ॥ उपायश्चिन्त्यतांसद्यःस्वर्लोकोयेनशोभते ॥ ५ ॥ सनाथःसुश्रियायुक्तोनविलम्बोऽत्रयुज्यते ॥ इतितेषांवचःश्रुत्वागुरु
र्वचनमब्रवीत् ॥ ६ ॥ जानेऽहंस्वापराधेनलज्जयायत्रतिष्ठति ॥ रभसालब्धकार्यस्यभुङ्क्तेसमघवाफलम् ॥ ७ ॥ नृणांनीतिपरित्यागाद्विपाकाः
स्युर्भयङ्कराः ॥ अहोराज्यमदैर्मत्तःकृत्याकृत्यमचिन्तयन् ॥ ८ ॥ कृतवान्निन्द्यमानंहिदृष्टादृष्टक्षयङ्करम् ॥ कुर्वन्तिबालिशायत्रदै
वोपहतबुद्धयः ॥ ९ ॥ ॥ अपराधाद्यथाजन्मस्यादिहामुत्रनिष्फलम् ॥ अधुनातत्रगच्छामोयत्रशक्रःसतिष्ठति ॥ ११० ॥ इत्युक्त्वा
निर्गताःसर्वेबृहस्पतिपुरोगमाः ॥ दृष्ट्वासरसिविस्तीर्णेस्वर्णपङ्कजकाननम् ॥ ११ ॥ तुष्टुवुर्देवराजंतेप्रबोधोयेनजायते ॥ ततोगुरोः
प्रबोधेननिर्गतःपद्मकुड्मलात् ॥ १२ ॥ दीनाननोविरूपस्तुव्रीडाकुञ्चितलोचनः ॥ जग्राहचरणाविन्द्रोगुरोस्तस्याग्रजन्मनः ॥
॥ १३ ॥ त्राहिमांनिष्कृतिंब्रूहिपापस्यास्यबृहस्पते ॥ देवराजवचःश्रुत्वाजगौविप्रोबृहस्पतिः ॥ १४ ॥ शृणुदेवेन्द्रवक्ष्येऽहमुपायंपाप
नाशनम् ॥ प्रयागस्नानमात्रेणतत्क्षणादेवपातकात् ॥ १५ ॥ मुच्यसेदेवराजत्वंतत्रयामःसहैवते ॥ अथपुरोधसासार्धमागत्यबलमर्दनः ॥
॥ १६ ॥ सस्नौसितासितेतीर्थेसद्योमुक्तोह्यघैस्ततः ॥ अथदेवगुरुस्तस्मैप्रसन्नस्तुवरंददौ ॥ १७ ॥ प्रयागस्नानमात्रेणक्षीणंपापंतवानघ ॥
क्षीणपापस्यतेशक्रमत्प्रसादेनसत्वरम् ॥ १८ ॥ सहस्रमेतद्योनीनांसहस्रंस्याद्दृशांतव ॥ तदैवद्विजवाक्येनशुशुभेचशचीपतिः ॥ १९ ॥ लोचना
नांसहस्रेणपङ्कजैरिवमानसम् ॥ अथवृन्दारकैःसर्वैर्ऋषिभिश्चाभिपूजितः ॥ १२० ॥ गन्धर्वैःस्तूयमानस्तुगतःशक्रोऽमरावतीम् ॥ इत्थंसद्योविपापोऽ
भूत्प्रयागेपाकशासनः ॥ २१ ॥ याहित्वमपिकल्याणिप्रयागंदेवसेवितम् ॥ सद्यःपापविनाशायतथास्वर्गतयेदृढम् ॥ २२ ॥ इतितस्यवचः
श्रुत्वासेतिहासंसमङ्गलम् ॥ तदैवसंभ्रमापन्नानत्वापादौद्विजस्यतु ॥ २३ ॥ त्यक्त्वाबन्धुजनंसर्वंदासदासीगृहंतथा ॥ सकलान्विषयान्रक्षोविषग्रासानिव
स्फुटम् ॥ २४ ॥ वपुश्चक्षणविध्वंसिपश्यन्तीनिर्गताह्यहम् ॥ नरकार्णवसंपातदारुणान्तरवह्निना ॥ २५ ॥ हृदयेकुणपव्याप्तदातत्तप्यमानया ॥ मयागत्वा

१ 'लक्ष्म्या विना गुणा' इ० पा० । २ 'मुक्ता भवामो ह्यधुना वयम्' इ० पा० ।

कृतंस्नानंमाघेमासिसितासिते ॥ २६ ॥ तस्यस्नानस्यमाहात्म्यंशृणुवृद्धनिशाचर ॥ त्र्यहात्पापक्षयोजातःसप्तविंशतिभिर्दिनैः ॥ २७ ॥ शेषमेयदभू
त्पुण्यंतेनदेवत्वमागता ॥ रममाणातुकैलासेगिरिजायाःप्रियासखी ॥ २८ ॥ जातिस्मरातथाजाताप्रयागस्यप्रभावतः ॥ स्मृत्वाप्रयागमाहात्म्यं
माघेमाघेव्रजाम्यहम् ॥ २९ ॥ इतिराक्षसयत्पृष्टंत्वयाविस्मितचेतसा ॥ तन्मयाकथितंसर्वंचरित्रंप्रीतयेतव ॥ ३० ॥ मत्प्रीतयेचरितंस्वंत्वंब्रूहिमम
राक्षस ॥ कर्मणाकेनजातोऽसिविरूपोऽतिभयङ्करः ॥ ३१ ॥ श्मश्रुलोदीर्घदंष्ट्रश्चक्रव्यादोगिरिगह्वरे ॥ ३२ ॥ राक्षसउवाच ॥ इष्टंददातिगृह्णातिगुह्यं
वदतिपृच्छति ॥ प्रीत्याहिसज्जनोभद्रेतच्चसर्वंत्वयिस्थितम् ॥ ३३ ॥ त्वयासंभावितोनूनंमन्येऽहंवामलोचने ॥ भाविनीनिष्कृतिःसद्यस्त्वयास्यक्रूर
कर्मणः ॥ ३४ ॥ अतोवक्ष्यामितेभद्रेदुष्कृतंयत्स्वयंकृतम् ॥ निवेद्यसज्जनेदुःखंततःसर्वसुखीभवेत् ॥ ३५ ॥ शृणुसुश्रोण्यहंकाश्यांबह्वृचोवेदपारगः
जातःपुराद्विजःश्रेष्ठःकुलेमहतिनिर्मले ॥३६॥राज्ञांदुष्कृतिनांभीरुशूद्राणांचतथाविशाम्॥वाराणस्यांकृतोघोरोमयादुष्टप्रतिग्रहः ॥३७॥ बहुधाबहुधा
वारंनिषिद्धःकुत्सितोबहु ॥ चाण्डालस्यापिनत्यक्तोमयादुष्टप्रतिग्रहः ॥ ३८ ॥ अन्यच्चपातकंतत्रममाभून्मूढचेतसः ॥ तन्नास्तिदुष्कृतंकर्ममयायत्रन
यत्कृतम् ॥ ३९ ॥ अन्यच्चश्रूयतांदोषःक्षेत्रस्यवरवर्णिनि ॥ अविमुक्तेऽणुमात्रंयत्तदघंमेरुतांव्रजेत् ॥१४०॥ नधर्मस्तुमयाकश्चित्संचितस्तत्रजन्मनि॥
॥ ४१ ॥ ततोबहुतिथेकालेमृतस्तत्रैवशोभने ॥ अविमुक्तप्रभावेणनचाहंनरकंगतः ॥ ४२ ॥ अविमुक्तेमृतःकश्चिन्नरकंनेतिकिल्बिषी ॥ अविमुक्ते
कृतंकिंचित्पापंवज्रीभवेद्दृढम् ॥४३ ॥ वज्रलेपेनपापेनतेनमेजन्मराक्षसम् ॥ रौद्रंक्रूरतरंपापंसंभूतंहिमपर्वते ॥४४॥ द्विर्जातोगृध्रयोनौप्राक्त्रिर्व्याघ्रोद्विः
सरीसृपः ॥ एकवारमुलूकस्तुविड्वराहस्ततःपरम् ॥ ४५ ॥ इदंतुदशमंजन्मराक्षसंममभामिनि ॥ अतीतानिसहस्राणिवर्षाणिममजन्मनः ॥ ४६ ॥
नास्तिमेनिष्कृतिर्भद्रेएतस्माद्दुःखसागरात् ॥ अत्रत्रियोजनंसुभ्रूर्निर्जन्तुहिमयाकृतम् ॥ ४७ ॥ अनामसांचभूतानांबहूनांचकृतःक्षयः ॥ कर्मणातेन
मेसुभ्रूर्दह्यतेसततंमनः ॥ ४८ ॥ त्वद्दर्शनसुधासिक्तंगतंशैत्यंमनोमम ॥ तीर्थंफलतिकालेनसद्यःसाधुसमागमः ॥४९॥ अतःसत्संगतिंसुभ्रूःप्रशंसन्ति
मनीषिणः ॥ एतत्तेकथितंसर्वंस्वदुःखंहृद्गतंमया ॥१५०॥ विरलःसज्जनःसुभ्रूःस्वात्मायस्यनखिद्यते ॥ जानास्यत्रोचितंत्वंहिकिंचिन्नोवच्म्यतःपरम्॥
॥ ५१ ॥ अस्यदुःखोदधेःपारंकथंयामीतिचिन्तयन् ॥ सज्जनानांसमाभूतिःसर्वेषामुपजीवनम् ॥ ५२ ॥ क्षीरार्णवःपयोदत्तेहंसायनबकायकिम् ॥
॥ ५३ ॥ दत्तात्रेयउवाच ॥ इतितस्यवचःश्रुत्वादयार्द्रीकृतमानसा ॥ धर्मदानेमतिंकृत्वाजगौकाञ्चनमालिनी ॥ ५४ ॥ करिष्येनिष्कृतिंरक्ष

१ 'वर्षाणां पञ्चसप्ततिः' इ० पा०। २ 'यामि सुलोचने' इ० पा०।

इदानींखलुमाशुचः ॥ प्रतिज्ञांतुदृढांकृत्वायतिष्येतवमुक्तये॥५५॥बहवोहिकृतामाघावर्षेवर्षेयथाविधि ॥ श्रद्धापूर्वंमयाभद्रब्रह्मक्षेत्रेसितासित ॥५६॥
तांवदामितुसङ्ख्यातिंतस्यधर्मस्यराक्षस ॥ गूढोधर्मोहिकर्त्तव्यइत्यूचुर्विबुधाजनाः ॥ ५७ ॥ आर्तेदानंप्रशंसन्तिमुनयोवेदवादिनः ॥ सागरेवर्ष
तोभद्रकिंमेघस्यफलंभवेत् ॥ ५८ ॥ अनुभूतंमयारक्षःस्वयंतत्पुण्यजंफलम् ॥ तत्तुदास्यामितेमित्रसद्यःपापविनाशनम् ॥ ५९ ॥ निष्पीड्याथततो
वस्त्रंजलंकृत्वाकराम्बुजे ॥ ददौसामाघजंपुण्यंतस्मैवृद्धायरक्षसे ॥१६०॥ शृणुराजन्विचित्रंहिप्रभावंमाघधर्मजम् ॥ तदैवंप्राप्यतत्पुण्यंविमुक्ताराक्षसी
तनुः ॥ ६१ ॥ संभूतोदेवताकारस्तेजोभास्करविग्रहः ॥ देवयानंसमारूढःसहर्षोत्फुल्ललोचनः ॥ ६२ ॥ द्योतमानस्तदाव्योम्निभासयन्प्रभया
दिशः ॥ दिव्यरूपधरोरेजेद्वितीयइवभास्करः ॥ ६३ ॥ ततोऽभिनन्दयामाससतांकाञ्चनमालिनीम् ॥ भद्रवेत्तीश्वरोदेवःकर्मणांयःफलप्रदः ॥६४॥
तत्त्वयोपकृतंसर्वंयत्रमेनास्तिनिष्कृतिः ॥ इदानीमपिकारुण्यात्प्रसीदानुग्रहंकुरु ॥ ६५ ॥ शिक्षांविधेहिमेदेविसर्वंनीतिमयींशुभाम् ॥ सर्वधर्म
करींनूनंनकुर्वेपातकंयथा॥६६॥तांश्रुत्वात्वदनुज्ञातःपश्चाद्यामिसुरालयम्॥६७॥दत्तात्रेयउवाच ॥ एतन्निशम्यतेनोक्तंप्रियंधर्ममयंवचः ॥ अतिप्रीत्या
ब्रवीद्धर्मंराजन्काञ्चनमालिनी॥६८॥धर्मंभजस्वसततंत्यजभूतहिंसांसेवस्वसाधुपुरुषाञ्जहिकामशत्रुम् ॥ अन्यस्यदोषगुणकीर्तनमाशुहित्वासत्यंवदार्च
यहरिंव्रजदेवलोकम्॥६९॥देहेऽस्थिमांसरुधिरेस्वमतिंत्यजत्वंजायासुतादिषुसदाममतांविमुञ्च॥पश्यानिशंजगदिदंक्षणभङ्गुरंहिवैराग्यभावरसिकोभव
योगनिष्ठः॥१७०॥प्रीत्यामयानिगदितंतवधर्ममार्गंचित्तेनिधेहिसकलंभवशीलयुक्तः ॥ संत्यज्यराक्षसतनुंधृतदेवदेहोज्योतिर्मयोव्रजयथासुखमाशुना
कम् ॥ ७१ ॥ श्रुत्वाधर्मंततोहृष्टःसंतुष्टोराक्षसोऽब्रवीत् ॥ भवप्रमुदितानित्यंसर्वदाशिवमस्तुते ॥७२॥ आचन्द्रार्कंरमस्वत्वंकैलासेशिवसन्निधौ ॥
उमयाऽखण्डितंप्रेमतवास्तुवरवर्णिनि॥७३॥धर्मनिष्ठातपोनिष्ठामातस्त्वंभवसर्वदा ॥ मास्तुलोभःशरीरेतआपन्नार्तिसदाहर॥७४॥इत्युक्तातुप्रणम्याथ
सतांकाञ्चनमालिनीम् ॥ जगामराक्षसःस्वर्गंगन्धर्वैर्बहुभिःस्तुतः ॥ ७५ ॥ देवकन्यास्तदागत्यववर्षुःपुष्पवृष्टिभिः ॥ तस्याःकाञ्चनमालिन्यामूर्ध्नि
हर्षसमाकुलाः ॥ ७६ ॥ तामालिङ्ग्यततःप्रोचुःकन्यकास्तुप्रियंवचः ॥ कृतंभद्रेत्वयाचित्रंराक्षसस्यविमोक्षणम् ॥ ७७॥ दुष्टस्यास्यभयात्कश्चिद्विश
त्यस्मिन्नकानने ॥ अधुनानिर्भयाह्यत्रविचरामोयथासुखम् ॥ ७८ ॥ श्रुत्वातद्वचनंराजंस्तासांकाञ्चनमालिनी ॥ हृष्टातेनैवदानेनकृतकृत्यातदा
सती ॥ ७९ ॥ तंराक्षसंकाञ्चनमालिनीवरागन्धर्वकन्यापरिमोच्यसत्वरम् ॥ क्रीडन्त्यमूभिःप्रययौहरालयंप्रीत्यासपूर्णाचपरोपकारया ॥ १८० ॥

॥ १२४ ॥

१ 'नानुवक्तुं समर्थाहं संख्यां' इ० पा० ।

संवादमेनंवरकन्यकेरितंभक्त्यापरंयःशृणुयाच्चमानवः ॥ नबाध्यतेजातुसदासराक्षसैर्धर्मेमतिस्तस्यभृशंहिजायते ॥ १८१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणे पश्चप०उत्तर०माघमासमाहात्म्येदिलीपवसिष्ठसंवादेराक्षसमोक्षोनामषड्विंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२६ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ कथितंमाघ माहात्म्यंदत्तात्रेयेणभाषितम् ॥ आधुनाहंप्रवक्ष्यामिमाघस्नानस्ययत्फलम्॥१॥सर्वक्रतुवरिष्ठंतुसर्वदानफलप्रदम् ॥ सर्वव्रततपस्तुल्यंमाघस्नानंपर न्तप ॥ २ ॥ स्नानेनमाघस्यविशुद्धमानसाःपितॄन्दिविस्थाप्यकुलद्वयस्यवै ॥ स्वर्गंप्रयान्तिस्वयमुज्ज्वलाननावरैर्विमानैरुचिरैश्चकामगैः ॥ ३ ॥ येमानवाःपापकृतोऽपिसर्वदासदादुराचाररताविमार्गगाः ॥ स्नात्वाहिमाघेहरिमर्चयन्तियेमुञ्चन्तितेऽपीहमहाघसंचयम् ॥ ४ ॥ सत्येनहीनाः पितृमादुःखदाह्यनाश्रमस्थाःकुलधर्मवर्जिताः ॥ येदाम्भिकास्तेऽपिनराःसतांगतिंस्नानैःप्रयान्त्यत्रहिमाघसंभवैः ॥ ५ ॥ पुण्येषुतीर्थेषुचमाघ मासेस्नानंनराणामतिदुर्लभंभुवि ॥ तस्माद्यतोब्रह्मविदांपदंनरैःसंप्राप्यतेनात्रविचारणामम ॥ ६ ॥ माघेतपोदानजपप्रसेवनंस्थानंहरेःपूजन मक्षयंनृप ॥ तस्माद्यथाशक्तिनरैःप्रयत्नतःस्नात्वाप्रदेयंवमनोन्नकाञ्चनम् ॥ ७ ॥ माघेऽन्नदाताऽमृतपःसुरालयेहेम्नश्चदाताबलभित्समी पगः ॥ दीपाग्निवासांसिददन्नरःसदासूर्यस्यलोकेवसतिप्रभामयः ॥ ८ ॥ यज्ञैःसुदानैःसुतपोभिरुज्ज्वलैःसुब्रह्मचर्यार्चनयोगसेवया ॥ शुद्धाभवन्तीहतथानपापिनःस्नानैर्यथापुण्यभवैस्तुमाघजैः ॥ ९ ॥ दुःखौघसंततिमसह्ययातनांयाम्यांनतेयान्त्यपिपापकारिणः ॥ येमाघ मासेवरतीर्थमज्जनंकुर्वन्तिचार्धोदितसूर्यमण्डले ॥ १० ॥ स्नात्वाचमाघेहरिमर्चयन्तियेस्वच्युताभूपतयोभवन्ति ॥ भव्याःसुरूपाःसुभगाः प्रियंवदाधर्मान्विताभूरिधनाःशतायुषः ॥ ११ ॥ दीप्तानलेकाष्ठचयोयथाहुतोभस्मावशेषोभवतीहतत्क्षणात् ॥ स्नानेनमाघस्यतथाविली यतेक्षुद्रोऽपिपापौघमहाघसंचयः ॥ १२ ॥ कायेनवाचामनसापिपातकंज्ञातंयदज्ञातमलङ्कृतंनरैः ॥ स्नानंचमाघेवरतीर्थसंभवंसर्वंदहेद्विष्णुरिवा शुद्धृतः ॥ १३ ॥ संभुज्यमानाघफलंहिपार्थिवप्रमादतोऽपीहनृणांकदाचन ॥ स्नानंहिमाघस्ययतःप्रसज्यतेतदैवतत्संक्षयमेतिनिश्चितम् ॥ १४ ॥ गन्धर्वकन्यापृथिवीशशापजंसंभुज्यमानाघफलंदुरत्ययम् ॥ स्नानाद्विमुक्ताःखलुमाघमासजाद्वाक्यात्पुरालोमशजातमद्भुतम् ॥ १५ ॥ सूतउवाच ॥ श्रुत्वैतत्पार्थिवःप्रीत्यानत्वातत्पादपङ्कजम् ॥ श्रद्धयापरयानम्रस्तंपप्रच्छपुरोधसम् ॥ १६ ॥ भगवन्ब्रूहिकन्याभिःशापोह्यभिगतः कुतः ॥ कस्यापत्यानितास्तासांनामकिंकीदृशंवयः ॥ १७ ॥ कथंलोमशवाक्येनविपाकाच्छापसंभवात् ॥ विमुक्ताःकुत्रताःसस्नुर्मासंताः

---

१ 'दिनानि सप्तापि च पञ्चमानवाः' इ० पा० । २ 'वस्त्राग्निकाञ्चनम्' इ० पा० । ३ 'शीतमयेश्च माघके:' इ० पा० ।

कतिसङ्ख्यया ॥१८॥ वसिष्ठउवाच ॥ श्रूयतांराजशार्दूलधर्मगर्भाकथापरा ॥ यथारणिर्वह्निगर्भाधर्मसूर्वह्निसूरिव ॥ १९ ॥ गन्धर्वःसुखसंगीतिस्त स्यकन्याप्रमोदिनी ॥ सुशीलस्यसुशीलाचसुस्वरास्वरवेदिनः ॥ २० ॥ सुताराचन्द्रकान्तस्यचन्द्रिकासुप्रभस्यच ॥ इमानिवरनामानितासामप्स रसांनृप ॥ २१ ॥ कुमार्यःपञ्चसर्वास्तावयसासुसमाःपुनः ॥ चन्द्रादिवविनिष्कान्ताश्चन्द्रिकेवसमुज्ज्वलाः ॥ २२ ॥ चन्द्राननाःसुकेशिन्यश्चन्द्रा मृतरसाधराः ॥ नेत्रेष्वानन्दकारिण्यःकौमुदीकुमुदेष्विव ॥ २३ ॥ लावण्यपिण्डसंभूताश्चारुरूपामनोहराः ॥ उद्भिन्नकुचकुम्भिन्यःपद्मिन्यइवमाधवे ॥ २४ ॥ उन्मील्ययौवनंकान्तंवल्लीवनवपल्लवैः ॥ हेमगौराश्चहेमाभाहेमालङ्कारभूषिताः ॥ २५ ॥ हेमचम्पकमालिन्योहेमच्छविसुवाससः ॥ स्वरग्रामावलीहासुविविधामूर्छनासुच ॥ २६ ॥ तालदानविनोदेषुवेणुवीणाप्रवादने ॥ मृदङ्गनादसंभिन्नंलास्यमार्गलवेषुच ॥ २७ ॥ चित्रादिषुविनो देषुकलासुचविशारदाः ॥ एवंभूतास्तुताःकन्यामुमुहुःक्रीडनेवने ॥२८॥ पितृभिर्लालिताःसत्यश्चेरुश्चधनदालये ॥ कौतुकादेकदापञ्चमिलित्वामासि माधवे ॥ कन्यामन्दारपुष्पाणिविचिन्वन्त्योवनाद्वनम् ॥ २९॥ गौरींसमाराधयितुंवराङ्गनाःकदाचिदच्छोदसरोवरंययुः ॥ हेमाम्बुजानिप्रवराणिताः पुनस्तस्मादुपादायवरोत्पलैःसह ॥ ३० ॥ वैडूर्यशुद्धस्फटिकाच्छविद्रुमेस्नात्वातडागेपरिधायचाम्बरम् ॥ मौनेनचस्थण्डिलपिण्डिकामयींस्वर्णस्य सिक्ताभिरुमांविनिर्ममुः ॥ ३१ ॥ समार्चितांचन्दनचन्द्रकुङ्कुमैरभ्यर्च्यगौरींवरपङ्कजादिभिः ॥ नानोपचरैश्चसुभक्तिभावितास्तालप्रयोगैर्ननृतुः कुमारिकाः ॥ ३२ ॥ गान्धारमाश्रित्यवरंस्वरंततोगेयंसुतारध्वनिभिःसुमूर्छितम् ॥ एणीदृशस्ताःप्रजगुःकलाक्षरंचारुप्रबन्धंगतिभिस्तुसुस्वरम् ॥ ३३ ॥ तस्मिन्सुनादेरसवर्षहर्षदेकन्यास्वलंनिर्भरनृत्यवृत्तिषु ॥ अच्छोदतीर्थप्रवरेतदागतःस्नातुंमुनेर्वेदनिधेःसुताग्रिपः ॥ ३४ ॥ रूपेणनिःसीम तरोवराननःसरोजपत्रायतलोचनोयुवा ॥ विशालवक्षाःसुभुजोऽतिसुन्दरःश्यामच्छविःकामइवापरोहिसः ॥ ३५ ॥ सब्रह्मचारीसशिखोविराज तेदण्डेनयुक्तोधनुषेवमन्मथः ॥ एणाजिनप्रावरणःसुसूत्रधृद्धेमाभमौञ्जीकटिसूत्रमेखलः ॥ ३६ ॥ तंदृष्ट्वाब्राह्मणंबालास्तास्तत्रसरसस्तटे ॥ जहृषुःकौतुकाविष्टाःकोऽयंनोनयनातिथिः ॥ ३७ ॥ सन्त्यक्तनत्यगीतास्तास्तस्यालोकनतत्पराः ॥ हरिण्योलुब्धकेनेवविद्धाःकामेनसाय कैः ॥ ३८ ॥ पश्यपश्येतिजल्पन्त्योमुग्धाःपञ्चससंभ्रमम् ॥ तस्मिन्विप्रवरेयूनिकामदेवभ्रमंययुः ॥ ३९ ॥ पुनःपुनस्तमभ्यर्च्य नयनैःपङ्कजैरिव ॥ पश्चाद्विचारयामासुस्ताश्चकन्याःपरस्परम् ॥ ४० ॥ यद्ययंकामदेवोहिरतिहीनःकथंव्रजेत् ॥ अथायमश्विनौदेवौतौ नूनंयुग्मचारिणौ ॥ ४१ ॥ गन्धर्वःकिन्नरोवाथसिद्धोवाकामरूपधृत् ॥ ऋषिपुत्रोऽथवाकश्चित्कश्चिद्वामानुषोत्तमः ॥ ४२ ॥

अस्तुवाकश्चिदेवायंधात्रासृष्टोऽहिनःकृते ॥ यथाभाग्यवतामर्थेनिधानंपूर्वकर्मभिः ॥४३॥ तथास्माकंकुमारीणांगौर्यानीतोवरोत्तमः ॥ करुणाजलकल्लो
लप्लुवार्द्रीकृतचित्तया ॥ ४४ ॥ मयावृतस्त्वयाचायंत्वयावृतस्तथामया ॥ एवंपञ्चसुकन्यासुवदन्तीषुनृपोत्तम ॥ ४५ ॥ श्रुत्वातद्वचनंतत्र
कृत्वामाध्याह्निकीःक्रियाः॥आलोच्यहृदयेसोऽपिविघ्नमेतदुपस्थितम्॥४६॥ब्रह्मविष्णुगिरिशादयःसुरायेचसिद्धमुनयःपुरातनाः॥ तेऽपियोगबलिनो
विमोहितालीलयातदबलाभिरद्भुतम्॥४७॥योषितांनयनतीक्ष्णसायकैर्भ्रूलतासुदृढचापनिर्गतैः॥धन्विनामकरकेतुनाहतःकस्यनोपततिहामनोमृगः ॥
॥४८॥तावदेवनयधीर्विराजतेतावदेवजनताभयंभजेत्॥तावदेवदृढचित्तताभृशंतावदेवगणनाकुलस्यच ॥४९॥ तावदेवतपसःप्रगल्भतातावदेवयमधार
णंनृणाम् ॥ यावदेववनितेक्षणबाणैर्मोहयन्त्युरुमदैर्नमानुषाः॥५०॥मोहयन्तुमदयन्तुरागिणोयोषितःसुललितैर्मनोहरैः ॥ मोहयन्तिमदयन्तिमामिमं
धर्मरक्षणपरंहिकैर्गुणैः॥ ५१ ॥ मांसशुक्रमलमूत्रनिर्मितेयोषितांवपुषिनिर्घृणेशुचौ ॥ कामिनश्चपरिकल्प्यचारुतांमारमन्तुसुविमूढचेतसः ॥ ५२ ॥
दारुणोहिपरिकीर्तितोऽङ्गनासन्निधिर्विमलबुद्धिभिर्बुधैः ॥ यावदत्रनसमीपगाइमास्तावदेवहिगृहंव्रजाम्यहम् ॥५३॥ समीपंतस्ययावद्धिनागच्छन्ति
वराङ्गनाः ॥ वैष्णवेनप्रभावेणतावदन्तर्दधेद्विजः ॥ ५४ ॥ तस्ययोगबलाद्रूपगतस्यादर्शनंतदा ॥ दृष्ट्वातदद्भुतंकर्मऋषिपुत्रस्यधीमतः ॥ ५५ ॥
वित्रस्तनयनाबालाःकुरङ्ग्यइवकातराः ॥ संभ्रान्तनयनाःशून्यादहशुस्तादिशोदश॥५६॥इन्द्रजालंस्फुटंवेत्तिमायांजानातिवापुनः॥दृष्टोऽप्ययंदृष्टरूपो
ऽभूदित्यूचुश्चपरस्परम्॥५७॥व्याप्तंतुहृदयंतासांसदैवविरहाग्निना ॥ ज्वलद्दावानलेनेवसुस्निग्धंसान्द्रकाननम् ॥५८॥ त्यक्त्वैन्द्रजालिकींविद्यांकान्त
दर्शयसत्वरम् ॥ स्वात्मानंनोमनोयुक्तंप्राग्ग्रासेमक्षिकोपमम् ॥ ५९ ॥ हाकष्टंदर्शितःकस्माद्धात्रात्वंघटितःपुनः ॥ ज्ञातंमहानुसंतापहेतोर्नस्त्वंविनि
र्मितः॥६०॥कच्चित्तेनिर्दयंचेतःकच्चिदस्मासुनोमनः॥कच्चिद्धूर्तोऽसिहेकान्तकच्चिन्मुष्णासिनोमनः ॥६१॥ कच्चिन्नप्रत्ययोऽस्मासुकच्चिदस्मान्परीक्षसे॥
कच्चिन्नर्मकलाशीलःकच्चिन्मायाविशारदः॥६२॥कच्चिच्चित्तेप्रवेष्टुंचवेत्सिविज्ञानलाघवम्॥कच्चिन्निष्क्रमणोपायंनजानासिकुतःपुनः ॥६३॥ कच्चिद्विना
पराधंतुत्वमस्मासुप्रकुप्यसे॥कच्चिद्दुःखंविजानासिपरेषांविप्रलम्भजम् ॥६४॥त्वद्दर्शनंविनानूनंहृदयेश्वरसाम्प्रतम्॥नजीवामोऽथजीवामःपुनस्त्वद्दर्श
नाशया॥६५॥अस्मांश्चनयतत्रत्वंयत्रशीघ्रंगतोभवान्॥त्वद्दर्शनहरोधाताव्यदधादङ्कुरच्छिदम्॥६६॥सर्वथादर्शनंदेहिकारुण्यंभजसर्वथा ॥ पर्यंतंनप्रप
श्यन्तिसर्वथासज्जनाजनाः॥६७॥इत्थंविलप्यताःकन्याःप्रतीक्ष्यचबहुक्षणम्॥पितुर्भियागृहंगन्तुशीघ्रमारेभिरेगतिम् ॥६८॥ तत्प्रेमनिगडैर्बद्धाभृशंवि
रहविक्लवाः ॥ कथंचिद्धैर्यमालम्ब्यताःस्वंस्वंगृहमागताः ॥६९॥ आगत्यपतिताःसर्वाजलयन्त्रसमीपतः ॥ किमेतन्मातृभिःपृष्टाःकुतःकालात्ययोऽ

भवत् ॥ ७० ॥ कन्याऊचुः ॥ क्रीडन्त्यःकिन्नरीभिस्तुसार्धंसङ्गीतकंमुदा ॥ संस्थितास्तेननज्ञातंदिवसादिसरोवरे ॥ ७१ ॥ पथिश्रान्तावयंमातः
संतापस्तेननस्तनौ ॥ मोहेनमहतावक्तुंनकेनाप्युत्सहामहे ॥ ७२ ॥ इत्युक्त्वालुलुठुस्तत्रमणिभूमौकुमारिकाः ॥ आकारंगोपयन्त्यस्तासुग्धाजल्पन्ति
मातृभिः ॥ ७३॥ काचिन्नर्तयतिक्रीडामयूरंनमुदातदा ॥ नपाठयतितंकीरंपञ्जरेऽन्याकुतूहलात् ॥७४ ॥ लालयेन्नकुलंनान्यानोल्लासयतिसारिकाम् ॥
अपरातीवसंमुग्धानैवक्रीडतिसारसैः ॥ ७५ ॥ भेजिरेनविनोदांस्तारेमिरेनैवमन्दिरे ॥ ऊचिरेबान्धवैर्नालंवीणावाद्यंनचक्रिरे ॥ ७६ ॥ कल्प
द्रुमप्रसूनंयद्रसवत्तुसुधोपमम् ॥ मन्दारकुसुमामोदिनपपुर्मधुरंमधु ॥ ७७ ॥ योगिन्यइवताःकन्यानासाग्रन्यस्तलोचनाः ॥ अलक्ष्यध्यान
सन्तानाःपुरुषोत्तममानसाः ॥ ७८ ॥ चन्द्रकान्तमणिच्छन्नेस्रवद्वारिकणद्रवे ॥ क्षणंवातायनेस्थित्वाजलयन्त्रेक्षणंक्षणात् ॥ ७९ ॥ रचयन्ति
क्षणंशय्यांदीर्घिकाम्भोजिनीदलैः ॥ वीज्यमानाःसखीभिस्ताःशीतलैःकदलीदलैः ॥ ८० ॥ इत्थंयुगसमांरात्रिमन्वानास्तावरस्त्रियः ॥ कथंचि
द्धीरतांकृत्वाविह्वलाःसज्वराइव ॥ ८१ ॥ प्रातर्व्योममणिंदृष्ट्वामन्यमानाःस्वजीवितम् ॥ विज्ञाप्यमातरंस्वांस्वांगौरींपूजयितुंगताः ॥ ८२ ॥
स्नात्वातेनविधानेनपुष्पैर्धूपैर्यथातथा ॥ विधायपूजनंदेव्यागायन्त्यस्तत्रताःस्थिताः ॥ ८३ ॥ एतस्मिन्नन्तरेविप्रःस्नातुंसोऽपिसमागतः ॥
पित्राश्रमपदात्तस्मादच्छोदेचसरोवरे ॥ ८४ ॥ मित्रंदृष्ट्वेवरात्र्यन्तेनलिन्यइवकन्यकाः ॥ उत्फुल्लनयनाजातास्तंदृष्ट्वाब्रह्मचारिणम् ॥ ८५ ॥
गत्वातदैवताःकन्याःसमीपंब्रह्मचारिणः ॥ सव्यापसव्यबन्धेनभुजपाशंचचक्रिरे ॥ ८६ ॥ गतोऽसिधूर्तपूर्वेद्युर्गन्तुमद्यनशक्यते ॥ वृतस्त्वं
नूनमस्माभिर्नात्रतेऽस्तुविचारणा ॥ ८७ ॥ इत्युक्तोब्राह्मणःप्राहप्रहसन्बाहुपाशगः ॥ युष्माभिरुच्यतेभद्रमनुकूलंप्रियंवचः ॥ ८८ ॥
प्रथमाश्रमनिष्ठस्यकिंतुनाद्यापिमेव्रतम् ॥ वेदाभ्यसनशीलस्यपारंयातिगुरोःकुले ॥ ८९ ॥ आश्रमेयत्रयोधर्मोरक्षणीयःसपण्डितैः ॥ विवाहो
ऽयमतोमन्येनधर्मइतिकन्यकाः ॥ ९० ॥ आकर्ण्यतस्यवाक्यानितमूचुस्तावचस्ततः ॥ सकलध्वनिसोत्कण्ठाःकोकिलाइवमाधवे ॥ ९१ ॥
धर्मादर्थोऽर्थतःकामःकामाद्धर्मफलोदयः ॥ इत्येवनिश्चितंशास्त्रंवर्णयन्तिविपश्चितः ॥ ९२ ॥ सकामोधर्मबाहुल्यात्पुरस्तेसमुपागतः ॥ सेव्यतां
विविधैर्भोगैःस्वर्गभूमिरियंततः ॥ ९३ ॥ श्रुत्वातद्वचनंतासांप्राहगम्भीरयागिरा ॥ तथ्यंवोवचनंकिंतुसमाप्येहस्वकंव्रतम् ॥ ९४ ॥
प्राप्यानुज्ञांगुरोःसर्वंवैवाहंकर्मनान्यथा ॥ इत्युक्ताःपुनरूचुस्ताःस्फुटंमूढोऽसिसुन्दर ॥ ९५ ॥ दिव्यौषधंब्रह्मरसायनंचसिद्धिर्निधेःसाधुकला
वराङ्गनाः ॥ मन्त्रस्तथासिद्धिरसश्चधर्मतोनेमानिषेध्याःसुधियासमागताः ॥ ९६ ॥ कार्यंहिदैवाद्यदिसिद्धमागतंतस्मिन्नुपेक्षांनचयातिनीतिगः

यस्माद्दुपेक्षानपुनःफलप्रदातस्मान्नदीर्घीकरणंप्रशस्यते ॥ ९७ ॥ सान्द्रानुरागाःकुलजन्मनिर्मलाःस्नेहार्द्रचित्ताःसुगिरःस्वयंवराः ॥ कन्याः सुरूपाःखलुचारुयौवनाधन्यालभन्तेऽत्रनरास्तुनेतरे ॥ ९८ ॥ क्वस्वयंवरसुन्दर्यःक्वचायंतापसोबटुः ॥ दुर्घटस्यविधानेहिमन्येधातातिपण्डितः॥९९॥ तस्मादस्मानिदानींतुस्वीकुर्यान्मङ्गलंभवान् ॥ गान्धर्वेणविवाहेनह्यन्यथानोनजीवितम् ॥ १०० ॥ श्रुतवाक्यस्ततःप्राहब्राह्मणोधर्मवित्तमः ॥ भोमृगाक्ष्यःकथंत्याज्योधर्मोधर्मधनैर्नरैः ॥ १ ॥ धर्मश्चार्थश्चकामश्चमोक्षश्चैतच्चतुष्टयम् ॥ यथोक्तंसफलंज्ञेयंविपरीतंतुनिष्फलम् ॥ २ ॥ नाकालेऽहंव्रतीकुर्यामतोदारपरिग्रहम् ॥ नक्रियाफलमाप्नोतिक्रियाकालंनवेत्तियः ॥ ३ ॥ यतोधर्मविचारेऽस्मिन्प्रसक्तंमममानसम् ॥ तस्मा च्छृणुतहेकन्यानसमीहेस्वयंवरम् ॥ ४ ॥ एवंज्ञात्वाशयंतस्यसमीक्ष्यैताःपरस्परम् ॥ करात्करंविमुच्याथजग्राहाङ्घ्रीप्रमोदिनी ॥ ५ ॥ भुजौजगृहतुस्तस्यसुशीलासुस्वरातथा ॥ आलिलिङ्गसुताराचचुचुम्बेचन्द्रिकामुखम् ॥ ६ ॥ तथापिनिर्विकारोऽसौप्रलयानलसन्निभः ॥ शशापब्रह्मचारीताःक्रोधेनात्यन्तमूर्छितः ॥ ७ ॥ पिशाच्यइवमांलग्नास्तत्पिशाच्योभविष्यथ ॥ एवंतेनाशुशप्तास्तास्तंसंत्यज्यपुरःस्थिताः ॥ ८ ॥ किमेतच्चेष्टितंपापह्यनागसिजनेत्वया ॥ प्रियेकृत्येऽप्रियंकृत्वाधिक्तांधर्मज्ञतांतव ॥९॥ अनुरक्तेषुभक्तेषुमित्रेषुद्रोहकारिणः ॥ पुंसोलोकद्वयेसौख्यंनाशं यातीतिनःश्रुतम् ॥ ११० ॥ तस्मात्त्वमपिनःशापात्पिशाचोभवसत्वरम् ॥ इत्युक्त्वोपरताबालानिःश्वसन्त्यःक्षुधाकुलाः ॥ ११ ॥ तदाचान्योन्य संरम्भात्तस्मिन्सरसिपार्थिव ॥ ताःकन्याब्रह्मचारीससर्वेपैशाचमागताः ॥ १२ ॥ पिशाच्यःसपिशाचश्चक्रन्दमानाःसुदारुणम् ॥ क्षपयन्ति विपाकंतंपूर्वोपात्तस्यकर्मणः ॥ १३ ॥ स्वकालेतुफलत्येवपूर्वोपात्तंशुभाशुभम् ॥ स्वच्छायावच्चदुर्वारंदेवानामपिपार्थिव ॥ १४ ॥ क्रन्दन्ति पितरस्तासांमातरस्तत्रतस्यच ॥ अप्रमादश्चबालानांदवहिदुरतिक्रमम् ॥ १५ ॥ ततऊर्ध्वपिशाचास्तेआहारार्थेसुदुःखिताः ॥ इतस्ततश्चधावन्तो वसन्तिसरसस्तटे ॥ १६ ॥ एवंबहुतिथेकालेलोमशोमुनिसत्तमः ॥ पौषेमासिचतुर्दश्यामच्छोदेस्नातुमागतः ॥ १७ ॥ दृष्ट्वातंब्राह्मणंसर्वे पिशाचाःक्षुत्समाकुलाः ॥ धावन्तोहन्तुकामास्तेमिलित्वायूथवर्तिनः ॥ १८ ॥ दह्यमानाःसुतीव्रेणतेजसालोमशस्यच ॥ असमर्थाःपुरः स्थातुंसर्वेतेदूरतःस्थिताः ॥ १९ ॥ तत्रवेदनिधिर्विप्रस्तदैवहिसमागतः ॥ समीक्ष्यलोमशंराजन्साष्टाङ्गंप्रणिपत्यसः ॥ १२० ॥ उवाचसूनृतां वाचंबद्ध्वाशिरसिचाञ्जलिम् ॥ महाभाग्योदयेविप्रसाधूनांसंगतिर्भवेत् ॥ २१ ॥ गङ्गादिसर्वतीर्थेषुयोनरःस्नातिसर्वदा ॥ यःकरोतिसतांसङ्गं तयोःसत्संगतिर्वरा ॥ २२ ॥ गुरूणांसंगमोविप्रदृष्टादृष्टफलोभुवि ॥ स्वर्गदोरोगहारीचाकिंतुसोपवर्गदोमतः ॥ २३ ॥ इत्युक्त्वाकथयामास

पूर्ववृत्तान्तमद्भुतम् ॥ इमागन्धर्वकन्यास्ताबटुःसोऽयंममात्मजः ॥ २४ ॥ सर्वेपिशाचरूपेणमिथःशापविमोहिताः ॥ दीनाननास्तुतिष्ठन्तित
वाग्रेमुनिसत्तम ॥ २५ ॥ त्वद्दर्शनेनबालानांनिस्तारोऽद्यभविष्यति ॥ सूर्योदयेतमःस्तोमःकिंनलीयेतगह्वरे ॥ २६ ॥ श्रुत्वातल्लोमशोराज
न्कृपार्द्रीकृतमानसः ॥ प्रत्युवाचमहातेजास्तंमुनिंपुत्रदुःखितम् ॥ २७ ॥ मत्प्रसादाच्चबालानांस्मृतिःसपदिजायताम् ॥ धर्मंचवच्मितंयेनमिथः
शापोलयंव्रजेत् ॥२८॥ वेदनिधिरुवाच ॥ महर्षेकथ्यतांधर्मोमुच्यन्तेयेनबालकाः॥नायंकालोविलम्बस्यशापाग्निर्दारुणोयतः ॥२९॥ लोमशउवाच॥
मयासार्धंप्रकुर्वन्तुमाघस्नानंविधानतः ॥ शापान्मुञ्चन्तिमाघान्तेनान्यथानिष्कृतिर्भवेत् ॥ १३० ॥ शापःपापफलंविप्रपापनाशोभवेन्नृणाम् ॥ माघ
स्नानेनतीर्थेचइतिमेनिश्चितामतिः ॥ ३१ ॥ सप्तजन्मकृतंपापंवर्तमानंचपातकम् ॥ माघस्नानंदहेत्सर्वंपुण्यतीर्थेविशेषतः॥३२॥प्रायश्चित्तंनपश्यन्ति
यस्मिन्पापेमुनीश्वराः ॥ पातकंपुण्यतीर्थेषुनश्येत्तदपिमाघतः ॥ ३३ ॥ ज्ञानकृन्मानसेमाघस्तस्मान्मोक्षफलप्रदः ॥ हिमवत्पृष्ठतीर्थेषुसर्वपापप्रणा
शनः ॥ ३४ ॥ इन्द्रलोकप्रदोऽच्छोदेनिर्दिष्टोवेदवादिभिः ॥ सर्वपापहरोमाघोमोक्षदोबदरीवने ॥ ३५ ॥ पापहादुःखहारीचसर्वकामफलप्रदः ॥ रुद्र
लोकप्रदोमाघोनार्मदेपापनाशनः ॥ ३६ ॥ यामुनःसूर्यलोकायभवेत्कल्मषनाशनः ॥ सारस्वतोऽघविध्वंसीब्रह्मलोकफलप्रदः ॥३७॥ विशालफलदो
माघोविशालायांद्विजोत्तम ॥ पातकेन्धनदावाग्निर्गर्भहेतुक्रियापहः ॥ ३८ ॥ विष्णुलोकायमोक्षायजाह्नवःपरिकीर्तितः ॥ सरयूगण्डकीसिन्धुश्चन्द्र
भागाचकौशिकी ॥ ३९ ॥ तापीगोदावरीभीमापयोष्णीकृष्णवेणिका ॥ कावेरीतुङ्गभद्राचअन्यायाश्चसमुद्रगाः ॥१४०॥आशुमाघीनरोयातिस्वर्ग
लोकंविकल्मषः ॥ नैमिषेविष्णुसायुज्यंपुष्करेब्रह्मणोऽन्तिकम् ॥ ४१ ॥ आखण्डलस्यलोकोहिकुरुक्षेत्रेतुमाघतः ॥ माघोदेवह्रदेविप्रयोगसिद्धिफल
प्रदः ॥ ४२ ॥ प्रभासेमकरादित्येस्नानाद्रुद्रगणोभवेत् ॥ देवक्यांदेवतादेहोनरोभवतिमाघतः ॥ ४३ ॥ माघस्नानेनभोविप्रगोमत्यांनपुनर्भवः ॥ हेम
कूटेमहाकालओङ्कारेचामरेश्वरे ॥ ४४ ॥ नीलकण्ठेऽर्बुदेमाघाद्रुद्रलोकेमहीयते ॥ सर्वासांसरितांविप्रसंगमेमकरेरवौ ॥ ४५ ॥ स्नानेनसर्वकामाना
मवाप्तिर्जायतेनृणाम् ॥ माघस्तुप्राप्यतेधन्यैःप्रयागेद्विजसत्तम ॥ अपुनर्भवदंतत्रसितासितजलंयतः ॥ ४६ ॥गायन्तिदेवाःसततंदिविष्ठामाघःप्रयागे
किलनोभविष्यति ॥ स्नानान्नरायत्रनगर्भवेदनांपश्यन्तितिष्ठन्तिचविष्णुसन्निधौ॥ ४७ ॥मज्जन्तियेऽपित्र्यहमत्रमानवास्तीर्थेप्रयागेबहुपापकञ्चुकाः॥
व्रजन्तितेनोनिरयेषुधर्मिणःस्वर्गेशुभेचारुचरन्तिदेववत् ॥ ४८ ॥ तीर्थैर्व्रतैर्दानतपोभिरध्वरैःसार्धंविधात्रातुलयाधृतंपुरः ॥ माघेप्रयागस्य

तयोर्द्वयोरभून्माघोगरीयानतएवसोऽधिकः ॥ ४९ ॥ वाताम्बुपर्णाशनदेहशोषणैस्तपोभिरुग्रैश्चिरकालसंचितैः ॥ योगैश्चसंयान्तिनरानतांगतिंस्नानेन माघस्यहियान्तियांगतिम् ॥१५०॥ स्नाताश्चयेमकरभास्करोदयेतीर्थेप्रयागेसुरसिन्धुसंगमे ॥ तेषांगृहद्वारमलङ्करोतिकिंभृङ्गावलिःकुञ्जरकर्णताडिता ॥५१॥योराजसूयाद्धयमेधयज्ञतःस्नानात्फलंसंप्रददातिचाधिकम् ॥ पापानिसर्वाणिविलोप्यलीलयानूनंप्रयागःसकथंनसेव्यते॥५२॥अवन्तिविषये राजावीरसेनोऽभवत्पुरा ॥ नर्मदातीरमागत्यराजसूयंचकारसः ॥ ५३ ॥ षोडशैरश्वमेधैश्चस्वर्णवाटविराजितैः ॥ स्वर्णभूषणयूपाढ्यैरीजेसोऽपियथा विधि ॥ ५४ ॥ प्रददौधान्यराशींश्चद्विजेभ्यःपर्वतोपमान् ॥ वदान्योदेवताभक्तोगोप्रदःससुवर्णदः ॥ ५५ ॥ ब्राह्मणोभद्रकोनाममूर्खोहिनकुलस्तथा ॥ कृषीवलोदुराचारःसर्वधर्मबहिष्कृतः ॥ ५६ ॥ कृषिकर्मसमुद्विग्नोबन्धुभिश्चार्ष्यसंस्कृतः ॥ इतस्ततःपरिभ्रम्यनिर्गतःक्षुत्प्रपीडितः ॥ ५७ ॥ दैवतःसार्थमाविश्यप्रयागंससमागतः ॥ महामाघींपुरस्कृत्यसस्नौतत्रदिनत्रयम् ॥ ५८ ॥ अनघःस्नानमात्रेणभूत्वेहसद्विजोत्तमः ॥ प्रयागाच्चलित स्तत्रपुनर्यस्मात्समागतः ॥ ५९ ॥ सराजासोऽपिविप्रश्चविपन्नावेकदातदा ॥ तयोर्गतिःसमादृष्टामयाशक्रस्यसन्निधौ ॥ ६० ॥ तेजोरूपंबलंत्रैणंदे वयानंविभूषणम् ॥ पारिजातमयीमालानृत्यंगीतंतयोःसमम् ॥ ६१ ॥ इतिदृष्टंहिमाहात्म्यंक्षेत्रस्यकथमुच्यते ॥ माघःसितासितेविप्रराजसूयैःसमो मतः ॥ ६२॥ धनुस्त्रिशतविस्तीर्णेसितनीलाम्बुसंगमे ॥ अपुनरावृत्तिर्माघीराजसूयीपुनर्भवेत् ॥ ६३ ॥ माघमासिकवातोऽपिसितासितजलंस्पृशेत्॥ अधर्म्यंनस्पृशेन्नूनंमहापातकहाहिसः ॥ ६४ ॥ किमत्रबहुनोक्तेनश्रूयतांनिश्चितंद्विज ॥ समुद्धृतफलंपापंतीर्थेमाघःप्रणाशयेत् ॥ ६५ ॥ अत्रते कथयिष्यामिसावधानमतिःशृणु ॥ (पिशाचमोचनंनामइतिहासंपुरातनम् ॥शृण्वन्त्वप्सरसोबालाःशृणोतुत्वत्सुतस्तथा ॥ मत्प्रसादात्स्मृतिंलब्ध्वा पैशाच्यान्मुक्तिकामिनः ॥ १ ॥) पुरादेवद्युतिर्विप्रोवैष्णवोवेदपारगः ॥६६ ॥ पिशाचान्मोचयामासकरुणाप्लुतमानसः ॥ ६७ ॥ दिलीपउवाच॥ कुत्रस्थितःकस्यपुत्रोनियमःकोऽस्यवाजपः ॥ केनवावैष्णवोवृत्तःकेपिशाचाश्चमोचिताः ॥ ६८ ॥ एतद्विस्तरतःसर्वंकीर्तयस्वमहामुने ॥ कौतूहलं महापुण्यंशृणुमस्त्वत्प्रसादतः ॥ ६९ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ प्लक्षप्रस्रवणेपुण्येसरस्वत्यास्तटेशुभे ॥ तत्राश्रमपदंतस्यशैलमाश्रित्यशोभनम् ॥ ॥ १७० ॥ शालैस्तालैस्तमालैश्चबिल्वैर्बकुलपाटलैः ॥ तिन्तिडीचिरिबिल्वैश्चचूतचम्पककाञ्चनैः ॥ ७१ ॥ करञ्जैःकोविदारैश्चकेसरैःकुञ्जराशनैः ॥ नतिलकैःकर्णिकारैश्चकुम्भैःखादिरतिन्दुकैः ॥ ७२ ॥ वासीरैःसाल्वजम्बीरैःपीलूदुम्बरवेतसैः ॥ शाकोटैरटरूषैश्चकरहाटैर्वटद्रुमैः ॥ ७३ ॥घोण्टाकुट

१ 'स्नानात्प्रयागस्य हि यान्ति यां गतिम्'इ० पा० । २ 'स्नाता नरा ये भृगुभास्करोदये' इ० पा० । ३ 'स्वराडिव विराजते' इ० पा० । ४ 'बहुद्विर' इ० पा० ।

जपालाशैरशोकैःशोकहारिभिः ॥ जम्बूनिम्बकदम्बैश्चक्षीरिकाकरमर्दकैः ॥७४॥ बीजपूरैःसनारिङ्गैरम्भाराजिविराजितैः॥ पनसैरसवद्भिश्चनारिकेलैः
सदाफलैः ॥ ७५ ॥ सप्तच्छदैस्त्रिपत्रैश्चशिरीषामलकैःशुभैः ॥ कर्कन्धूलकुचैरक्षैःपारिभद्रैर्वचादिभिः ॥७६॥ केतकैःसिन्दुवारैश्चतगरैःकुन्दमल्लिकैः ॥
पद्मेन्दीवरकह्लारमालतीयूथिकादिभिः ॥ ७७ ॥ मालतीमोगरैश्चैवजातीफलविराजितैः ॥ पुन्नागैःकिंशुकैश्चैवबर्बरीतुलसीद्रुमैः ॥ ७८ ॥
आश्रमोरमणीयःसद्रुमैर्नानाविधैर्नृप ॥ वनमध्येनदीयातिपुण्यतोयासरस्वती ॥७९॥ कूजन्तिसारसास्तत्रमदस्निग्धकलंसदा ॥ नदन्तिकोकिलाः
शब्दंगुञ्जन्तिचमधुव्रताः ॥ १८० ॥ बहुकोलाहलंभूपतद्वनंशुकसारिभिः ॥ चरन्तिश्वापदास्तत्रविविधाःकाननोत्तमे ॥८१॥ सदाफलंसदापुष्पंपराग
कणधूसरम् ॥ आच्छन्नंकाननंसर्वंमधुवृक्षैःसमन्ततः ॥ ८२ ॥ नवपल्लवसंजातमञ्जरीभरवल्लिभिः ॥ आश्लिष्टमभितोरम्यंप्रियाभिरिववल्लभः ॥
॥ ८३ ॥ तस्यशापभयात्त्रस्तोवातोवातिसमन्ततः ॥ नवर्षन्त्यश्मभिर्मेघानशोषयतिभास्करः ॥ ८४ ॥ वनंनोपद्रवंतद्धिसदासिद्धनिषेवितम् ॥
आह्लादजनकंनित्यंवनंचैत्ररथंयथा ॥ ८५ ॥ तस्मिन्वसतिधर्मात्मादेवद्युतिर्द्विजोत्तमः ॥ पुत्रःसुमित्रोविप्रस्यलब्धोलक्ष्मीपतेर्वरात् ॥८६॥ नियमः
श्रूयतांतस्यसर्वदानियतात्मनः ॥ ग्रीष्मेपञ्चतपानित्यंसूर्यन्यस्तविलोचनः ॥८७॥ वर्षत्कादम्बिनीयावद्वर्षास्वभ्रावकाशगः ॥ वातेप्रवातेनिष्कम्पो
दुःसहोहिमवानिव ॥ ८८ ॥ वसत्यप्सुसहेमन्तेह्रदेसारस्वतेद्विज ॥ उपस्पृशतिकालेसत्रिवारंवारिनिर्मलम् ॥ ८९ ॥ पितॄन्देवानृषीन्नित्यंसं
तर्पयतिश्रद्धया ॥ ब्रह्मयज्ञपरोनित्यंसत्यवादीजितेन्द्रियः ॥ १९० ॥ भूमौविश्रम्यविश्रान्तःप्रदध्यौप्रार्थयन्हरिम् ॥ वन्यैर्जुहोत्यग्निहोत्रंश्रद्धया
तिथिपूजकः ॥ ९१ ॥ चान्द्रायणविधानेनकालंनयतिसर्वदा ॥ स्वयंविगलितैःपत्रैःफलैर्वृत्तिसमीहते ॥ ९२ ॥ अनुद्विग्नस्तपोनिष्ठोवेद
वेदाङ्गपारगः ॥ धमनीविकरालोऽसावस्थिमात्रकलेवरः ॥ ९३ ॥ इत्थंजगामवर्षाणांसहस्रंतस्यकानने ॥ तदाजज्वालशैलोऽसौतपसस्तस्य
तेजसा ॥ ९४ ॥ सोढुंनशक्यतेभूतैस्तेजस्तस्यमहात्मनः ॥ वैश्वानरइवाभातिप्रज्वलंस्तपसाद्विज ॥ ९५ ॥ गतवैराणिभूतानिसमजायन्त
तद्वने ॥ मृगव्याघ्राखुमार्जारामिथःक्रीडन्तिनिर्भयाः ॥ ९६ ॥ अन्योऽपिनियमस्तस्यश्रूयतामतिदुर्लभः ॥ नारायणंत्रिकालंससंपू
जयतिनित्यशः ॥ ९७ ॥ पुष्पाणांतुसहस्रेणविकचेनसुगन्धिना ॥ वेदसूक्तविधानेनविष्णुध्यानपरायणः ॥ ९८ ॥ विष्णोतःसम्प्री
येविप्रःकुरुतेकर्मचाखिलम् ॥ दधीचेर्वरदानात्ससंजातोवरवैष्णवः ॥ ९९ ॥ एकदामासिवैशाखएकादश्यांमहामुनिः ॥ पूजांकृत्वाहरेरम्यां

१ 'त्रस्ता गङ्गावाताः प्रवान्ति न' इ० पा० ।

विचित्रामकरोत्स्तुतिम् ॥ २०० ॥ तदैवखगमारुह्यदेवदेवोहरिःस्वयम् ॥ आजगामपुरस्तस्यतयास्तुत्यातिहर्षितः ॥ १ ॥ तंदृष्ट्वागरुडा रूढंप्रत्यक्षंजलदच्छविम् ॥ चतुर्बाहुंविशालाक्षंसर्वालङ्कारभूषितम् ॥ २ ॥ उद्भूतपुलकोविप्रःसानन्दजललोचनः ॥ जगामशिरसाभूमौकृतकृत्यमना स्तदा ॥ ३ ॥ नममौतेनहर्षेणसब्रह्माण्डोदरेऽपिहि ॥ नसस्मारनिजंदेहंब्रह्मभूतइवाभवत् ॥ ४ ॥ ततःसंभाषितःप्रीत्याहरिणावैष्णवोमुनिः ॥ देवद्युतेविजानामिमद्भक्तस्त्वंमदाश्रयः ॥५॥ संन्यस्ताखिलकर्मासिमद्भावोमन्मनाःसदा ॥ वरंब्रूहिप्रसन्नोऽस्मिस्तोत्रेणानेनचानघ ॥६॥ इतिश्रुत्वा हरेर्वाक्यंप्रत्युवाचसतापसः ॥ देवदेवारविन्दाक्षस्वमायाधृतविग्रह॥७॥त्वद्दर्शनात्सदादेवदुर्लभोनापरोवरः ॥ब्रह्मादयःसुराःसर्वेयोगिनःसनकादयः॥ ॥ ८॥ त्वांसाक्षात्कर्तुमिच्छन्तिसिद्धाश्चकपिलादयः ॥ अहंममेतिपाशायेमोहलोभाःशुभाशुभाः॥९॥सहेतुकाश्चदह्यन्तेदृष्टेत्वयिपरावरे ॥ जन्मनः कर्मणोवुद्धेराविर्भूतंफलंमम ॥ २१० ॥ यद्दृष्टोऽसिजगन्नाथप्रार्थयेकिमतःपरम् ॥ नवरार्थंहिदेवेशत्वत्पादपङ्कजंहृदि ॥ ११ ॥ चिन्तयामि सदाभक्त्यात्वद्गतेनान्तरात्मना ॥ इममेववरंयाचेत्वद्भक्तिरचलामम ॥१२॥ अस्तुवैकमलानाथप्रार्थयेनापरंवरम् ॥ इतिश्रुत्वावचस्तस्यप्रसन्नवदनो हरिः ॥१३ ॥ प्रत्युवाचप्रसन्नात्माएवमस्तुद्विजोत्तम ॥ अन्यस्तेतपसःकश्चित्प्रत्यूहोनभविष्यति ॥ १४॥ एतच्चत्वत्कृतंस्तोत्रंयेपठिष्यन्तिमानवाः॥ तेषांमद्विषयाभक्तिर्निश्चलाचभविष्यति ॥ १५ ॥ धर्मकार्यंचयत्किंचित्साङ्गंसर्वंभविष्यति ॥ ज्ञानेचपरमानिष्ठातेषांस्थास्यति निश्चला ॥ १६ ॥ इत्युक्त्वान्तर्हितस्तत्रदेवदेवोजनार्दनः ॥ देवद्युतिस्तदारभ्यनारायणपरोऽभवत् ॥ १७ ॥ दिलीपउवाच ॥ महर्षेऽनुगृहीतोऽस्मि कथयापावनीकृतः ॥ अनयाविष्णुसंगत्यागङ्गयेवाहमद्यवै॥१८॥किंतुस्तोत्रंसमाख्याहिप्रसन्नोयेनमाधवः ॥ तस्यानघस्यविप्रस्यमहत्कौतूहलंमम॥ ॥ १९॥त्वत्प्रसादादहंविप्रमन्येप्राप्तंमनोरथम् ॥ महतांसंगतिःकस्यमहत्त्वायनकल्पते॥२२०॥कथयस्वप्रसादेनविष्णोःस्तोत्रमनुत्तमम् ॥ येनतुष्टःस भगवान्ददौतस्यचदर्शनम् ॥ २१ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ कथयामिरहस्यंतेयज्जतंस्तोत्रमुत्तमम् ॥ प्राग्गृहीतंसुपर्णेनगरुडान्मयिचागतम् ॥ २२ ॥ अध्यात्मगर्भसारंतन्महोदयकरंशुभम् ॥ सर्वपापहरंभूपस्वात्मज्ञानकरंपरम् ॥ २३ ॥ ओंनमोवासुदेवायनमोविश्वायचक्रिणे ॥ भक्त प्रियायकृष्णायजगन्नाथायशार्ङ्गिणे ॥ २४ ॥ स्तोतास्तुत्यःस्तुतिःसर्वंजगद्विष्णुमयंयदा ॥ तदासंस्तूयतेकेनभक्तिर्मोदकरीनृणाम् ॥ २५ ॥ यस्यदेवस्यनिःश्वासोवेदाःसाङ्गाःससूत्रकाः ॥ कास्तुतिःप्रमुदेतस्यभक्त्याहंमुखरोऽभवम् ॥ २६ ॥ चक्रवद्भ्रमतेसर्वंत्रैलोक्यंसचराचरम् ॥ अतस्त्वं

१ 'देहस्य मोहमूलाः शुभाशुभाः' इ० पा०।

गीयतेदेवचक्रपाणिवरायुध ॥ २७॥ वेदोनवक्तियंसाक्षान्नचवाग्वेत्तिनोमनः ॥ मद्विधस्तंकथंस्तौतिभक्तिमान्वाकथंभवेत् ॥ २८॥ ब्रह्मादिब्रह्मविष्णुस्त्वंत्वमेवसकलाश्रयः ॥ स्रष्टाब्रह्मनिदानंचशुद्धंब्रह्मत्वमेवच ॥२९॥ (कोऽयंकायस्तवविभोभित्त्वास्पृशतिकायिनम् ॥ कायदोषैर्नचाघ्रातोनमस्तस्मैतुयोगिने ॥ १ ॥) देवभावेनजागर्तिनननिद्रातिनिजात्मनि ॥ सुखसंदोहबुद्धिर्यासात्वंविष्णोनसंशयः ॥ २३० ॥ महदादयोमहाभावास्तथावैकारिकागुणाः ॥ त्वमेवनाथतत्सर्वंनानात्वंमूढकल्पना ॥३१॥ केशकेशवरूपाभिःकल्पनातिसृभिस्तथा ॥ त्वमेवकल्पसेब्रह्मपुमानिवसुतादिभिः॥ ॥ ३२ ॥ विदोषंविगुणंचैकंचिन्मूर्तिरखिलंजगत् ॥ कवीनांभातियत्तत्त्वंतंविष्णुंनौमिनिर्मलम् ॥ ३३ ॥ यस्यज्ञानेनकुर्वन्तिकर्मापिश्रुतिभाषितम् ॥ निरीषणाजगन्मित्राःशुद्धंब्रह्मनमामितंव ॥ ३४ ॥ ध्वंस्तेतरच्चसन्मात्रंयत्प्रबोधादुपासते ॥ योगिनःसर्वभूतेषुसद्रूपंनौमितंहरिम् ॥ ३५ ॥ ब्रह्माहमितिगायन्तियंज्ञात्वैकंवराद्विजाः ॥ पश्यन्तोहित्वयातुल्यंदेवंतंनौमिमाधवम् ॥ ३६ ॥ माययामोहवैचित्र्यंतथाहंममतांनृणाम् ॥ योनाशयतिपापौघान्नमस्तस्मैचिदात्मने ॥ ३७ ॥ प्रयाणेवाप्रयाणेचयन्नामस्मरतांनृणाम् ॥ सद्योनश्यन्तिपापौघानमस्तस्मैचिदात्मने ॥ ३८ ॥ मोहानललसज्ज्वालाज्वलल्लोकेषुसर्वदा ॥ यत्पादाम्भोरुहच्छायांप्रविष्टश्चनदह्यते॥३९॥यस्यस्मरणमात्रेणनमोहोनैवदुर्गतिः॥नरोगानैवदुःखानितमनन्तंनमाम्यहम् ॥ २४० ॥ कामयन्तेप्रजानैवधिषणाभ्यःसमुत्थिताः ॥ लोकमात्मैवपश्यन्तियंबुद्धैकचराजनाः ॥ ४१ ॥ शब्दार्थःसंविदर्थश्चविष्णोर्नामपरोयदि ॥ सत्येनतेनसंसारोमासंस्पृशतुमाधव ॥ ४२ ॥ नारायणोजगद्व्यापीयदिवेदादिसंमतः ॥ सत्यनतेननिर्विघ्नाविष्णुभक्तिर्ममास्तुवै॥ ॥ ४३ ॥ योनबीजंविनाबीजंबीजेयोबीजभावितः ॥ सविष्णुर्भवबीजंमेसितविद्यासिनार्वतु ॥ ४४ ॥ त्रितनुर्नटवद्यस्तुसृष्टिस्थितिलयेषुच ॥ गुणैर्भवतिकार्येषुसप्रसीदतुमेहरिः ॥ ४५ ॥ दशधेहावतीर्णोयोधर्मत्राणायकेवलम् ॥ अभ्यर्थितःसुरैःसर्वैःसप्रसीदतुमेहरिः ॥ ४६ ॥ ब्रह्मादिस्तम्बपर्यन्तंप्राणिहृन्मन्दिरेऽमलः ॥ एकोवसतियोदेवःसप्रसीदतुमेहरिः ॥ ४७ ॥ इच्छांचक्रेसदेवाग्रएकश्चैवबहुस्तथा ॥ प्रविष्टोदेवताःस्रष्टासप्रसीदतुमेहरिः ॥ ४८ ॥ हृत्खगःखसमःखादिःखातीतःखक्रियःखगः ॥ खंब्रह्माखादिभुक्चान्तेखमूर्तिस्त्वंमखाशनः ॥ ४९ ॥ यद्वासायन्मुदायस्यंमाययासृज्यतेजगत् ॥ जाडचंदुःखमसत्यंचसभवानेवतन्मयः ॥२५०॥ त्वत्सृष्टंमोदतेविश्वंत्वत्त्यक्तमशुचिर्भवेत ॥ दत्सङ्गतोऽप्यसङ्गस्त्वंविकारस्तेनतेनहि ॥५१॥भूतयोगजचैतन्यंचार्वाकायमुपासते ॥ सौगताब्रुवतेतर्कैस्त्वांबुद्धिक्षणभङ्गुराम् ॥५२ ॥ शरीरपरिमाणंत्वांमन्यन्तेजिनदेवताः॥ध्यायन्तिपुरुषं

१ 'महदादिद्विधा भावाः' इ०पा०। २ 'निरीक्षणे जगन्मित्रम्' इ०पा०। ३ 'सं (स्वं) स्वचरन्तं' इ०पा०। ४ 'दो अत्रखण्डन' लोऽयनु नाशरत्रित्यर्थः। ५ 'वनया सन्ततंजगत्' इ०पा०।

साङ्ख्यास्त्वामेवप्रकृतेःपरम् ॥ ५३ ॥ जन्मादिरहितः[1]पूर्वंयःस्यादानन्दलक्षणम् ॥ त्वामेवोपनिषद्ब्रह्मचिन्तयन्तिपरस्परम् ॥५४॥ खादिभूतानिदेह
श्चमनोबुद्धीन्द्रियाणिच ॥ विद्याविद्येत्वमेवात्रनान्यत्त्वत्तोऽस्तिकिंचन ॥ ५५ ॥ त्वंधातासर्वभूतानांत्वमेवशरणंमम ॥ त्वमग्निस्त्वंहविःशक्रोहोता
मन्त्रःक्रियाफलम् ॥५६॥ त्वमस्तिनास्तिवैकुण्ठत्वामहंशरणंगतः॥ त्वंकर्मफलदाताचदीक्षितानांक्रियाफलम् ॥ ५७॥ त्वंहेतुःसर्वभूतानांत्वमेवशरणं
मम॥युवतीनांयथायूनियूनांचयुवतौयथा॥५८॥मनोऽभिरमतेतद्वत्प्रीतिर्मेरमतांत्वयि ॥ अपिपापंदुराचारंनरंत्वत्प्रणतंहरे॥५९॥नेक्षन्तेकिङ्करायाम्या
उलूकास्तपनंयथा ॥ तापत्रयमघौघश्चतावत्पीडयतेजनम् ॥ २६० ॥ यावत्स्मरतिनोनाथभक्त्यात्वत्पादपङ्कजम् ॥६१॥ यंनस्पृशन्तिगुणजातिश
रीरधर्मायंनस्पृशन्तिगतयस्त्वखिलेन्द्रियाणाम् ॥ यंचस्पृशन्तिमुनयोगतसङ्गमोहास्तस्मैनमोभगवतेहरयेकरोमि ॥ ६२ ॥ स्थूलंविलाप्यक
रणेकरणंनिदानेतत्कारणंकरणकारणवर्जितेच ॥ इत्थंविलाप्यमुनयःप्रविशन्तितत्रतस्मैनमोऽस्तुहरयेमुनिसेविताय ॥ ६३ ॥ यद्ध्यानसंवहनघूर्णवशी
कृतान्तामैश्वर्यचारुगुणिनींसुखमोक्षलक्ष्मीम् ॥ आलिङ्ग्यशेरतइहात्मसुखैकभाजस्तस्मैनमोऽस्तुहरयेमुनिसेविताय ॥ ६४ ॥ जन्मादिभावविकृ
तेर्विरहस्वभावेयस्मिन्नयंपरिधुनोतिषडूर्मिवर्गः॥ यंतापयन्तिनसदामदनादिदोषास्तंवासुदेवममलंप्रणतोऽस्मिहार्दम्॥६५॥यद्ध्यानसङ्गतमलंविजहा
त्यविद्यांयद्ध्यानवह्निपतितंजगदेतिनाशम् ॥ यज्ज्ञानमुल्लसदसिद्यतिसंशयारिंतंत्वांहरिंविशदबोधघनंनमामि ॥ ६६ ॥ चराचराणिभूतानिसर्वा
णिचहरेर्वश ॥ यथात्रतेनसत्येनपुरस्तिष्ठतुमेहरिः ॥ ६७ ॥ यथानारायणःसर्वंजगत्स्थावरजङ्गमम् ॥ तेनसत्येनमेरूपंप्रदर्शयतुकेशवः॥६८॥
भक्तिर्यथाहरौमेऽस्तितद्वरिष्ठागुरौयदि ॥ ममास्तितेनसत्येनस्त्वंदर्शयतुकेशवः ॥ ६९ ॥ तस्यैवंशपथैःसत्यैर्भक्तितस्यानुचिन्तयन् ॥ दर्शया
मासचात्मानंसप्रीतःपुरुषोत्तमः ॥ २७० ॥ ततोदत्त्वावरंतस्यपूरयित्वामनोरथम् ॥ जगामकमलाकान्तःस्तुत्याविप्रेणतोषितः ॥ ७१ ॥ कृत
कृत्योद्विजःसोऽपिवासुदेवपरायणः ॥ शिष्यैःसार्धंजपन्स्तोत्रंनस्मिन्नास्तेतपोवने ॥ ७२ ॥ कीर्तयेद्यइदंस्तोत्रंशृणुयाद्योऽपिमानवः ॥ अश्वमे
धस्ययज्ञस्यप्राप्नोतिविपुलंफलम् ॥ ७३ ॥ आत्मविद्याप्रबोधंचलभतेब्राह्मणःसदा ॥ नपापेजायतेबुद्धिर्नैवपश्यत्यमङ्गलम् ॥ ७४ ॥ बुद्धिस्वा
स्थ्यंमनःस्वास्थ्यंस्वास्थ्यमैन्द्रियकंतथा ॥ नृणांभवतिसर्वेषामस्यस्तोत्रस्यकीर्तनात् ॥ ७५ ॥ विचार्यार्थंजपेद्यस्तुश्रद्धयातत्परोनरः ॥ स
विधूयेहपापानिलभतेवैष्णवंपदम् ॥ ७६ ॥ लभतेवाञ्छितान्कामान्पुत्रपौत्रान्पशूंस्तथा ॥ दीर्घमायुर्बलंवीर्यंलभतेससदापठन् ॥ ७७ ॥

---

१ 'पूर्णं चित्सदानन्दलक्षणम्' इ० पा० ।

तिलपात्रसहस्रेणगोसहस्रेणयत्फलम् ॥ तत्फलंसमवाप्नोतियइमांकीर्तयेत्स्तुतिम् ॥ ७८ ॥ धर्मार्थकाममोक्षणांयंयंकामयतेसदा ॥ अचिरा
त्तमवाप्नोतिस्तोत्रेणानेनमानवः ॥ ७९ ॥ आचारेविनयेधर्मेज्ञानेतपसिसन्नये ॥ नृणांभवतिनित्यंधीरिमांसंशृण्वतांस्तुतिम् ॥ २८० ॥ महा
पातकयुक्तोवायुक्तोवाह्युपपातकैः ॥ सद्योभवतिशुद्धात्मास्तोत्रस्यपठनात्सकृत् ॥ ८१ ॥ प्रज्ञालक्ष्मीयशःकीर्तिज्ञानधर्मविवर्धनम् ॥ दुष्ट
ग्रहोपशमनंसर्वाशुभविनाशनम् ॥ ८२ ॥ सर्वव्याधिहरंपथ्यंसर्वारिष्टनिषूदनम् ॥ दुर्गतेस्तरणंस्तोत्रंपठितव्यंद्विजातिभिः ॥ ८३ ॥ नक्ष
त्रग्रहपीडासुराजचोरभयेषुच ॥ अग्निचोरनिपातेषुसद्यःसंकीर्तयेदिदम् ॥ ८४ ॥ सिंहव्याघ्रभयंनास्तिनाभिचारभयंतथा ॥ भूत
प्रेतपिशाचेभ्योराक्षसेभ्यस्तथैवच ॥ ८५ ॥ पूतनाजृम्भकेभ्यश्चविघ्नेभ्यश्चैवसर्वदा ॥ नृणांक्वचिद्भयंनास्तिस्तवेह्यस्मिन्प्रकीर्तिते ॥ ८६ ॥
वासुदेवस्यपूजांयःकृत्वास्तोत्रमुदीरयेत् ॥ लिप्यतेपातकैर्नासौपद्मपत्रमिवाम्भसा ॥ ८७ ॥ गङ्गादिपुण्यतीर्थेषुयास्नानैर्नाप्यतेगतिः ॥
तांगतिंसमवाप्नोतिपठन्पुण्यामिमांस्तुतिम् ॥ ८८ ॥ एककालंद्विकालंवात्रिकालंवापियःपठेत् ॥ सर्वदासर्वकालेषुसोऽक्षयंसुखमश्नुते ॥
॥ ८९ ॥ चतुर्णामपिवेदानांत्रिरावृत्त्याचयत्फलम् ॥ तत्फलंलभतेस्तोत्रमधीयानःसकृन्नरः ॥ २९० ॥ अक्षय्यंधनमाप्नोतिस्त्रीणांभव
तिवल्लभः ॥ पूजांविन्दतिलोकेऽस्मिञ्छ्रद्धयासंस्मरन्हरिम् ॥ ९१ ॥ सर्वदासंपदायुक्तोविपदंनैवगच्छति ॥ गोभिर्नह्रियतेस्तोत्रंनित्यंयःकीर्तये
द्द्रियत् ॥ ९२ ॥ अलक्ष्मीःकालकर्णीचदुःस्वप्नंदुर्विचिन्तितम् ॥ सद्योनश्यन्तिभक्तानामेतंसंशृण्वतांस्तवम् ॥ ९३ ॥ प्रातरुत्थाययोऽधीते
शुचिर्विष्णुपरायणः ॥ अक्षय्यंलभतेसौख्यमिहलोकेपरत्रच ॥ ९४ ॥ देवद्युतिप्रणीतंवैविष्णुप्रीतिकरंशुभम् ॥ विष्णुप्रसादजननं
विष्णुदर्शनकारकम् ॥ ९५ ॥ योगसारमिदंनामस्तोत्रंपरमपावनम् ॥ यःपठेत्सततंभक्त्याविष्णुलोकंसगच्छति ॥ ९६ ॥ इतितेकथितं
स्तोत्रंगुह्यंपापप्रणाशनम् ॥ अतऊर्ध्वंप्रवक्ष्यामिपिशाचस्यविमोचनम् ॥ २९७ ॥ इतिश्रीपाद्ममहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०माघमाहात्म्ये
वसिष्ठदिलीपसंवादेयोगसारस्तोत्रकथनंनामसप्तविंशत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२७ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ श्रूयतांयेपिशाचाश्चमोचितास्तेन ॥ १२० ॥
तद्वने ॥ आसीद्राजाचित्रनामाद्राविडविषयेपुरा ॥ १ ॥ सोमान्वयेमहावीरःशूरःशस्त्रास्त्रपारगः ॥ गजवाजिरथौघैश्चसंपन्नोविक्रमीस
दा ॥ २ ॥ स्वर्णैर्नानाविधैरत्नैःपूर्णकोशोमहाधनः ॥ मध्येनारीसहस्रस्यसदाक्रीडतितत्परः ॥ ३ ॥ स्त्रैणःकामीसदालुब्धश्चण्डकोपः
सपार्थिवः ॥ नकरोतिवचोधर्म्यंसचिवैःसमुदीरितम् ॥ ४ ॥ विष्णुंनिन्दतिसोऽत्यर्थंवैष्णवान्द्वेष्टिसर्वदा ॥ कोऽसौविष्णुःक्वदृष्टोऽसौक्वचास्ते

केनकीर्त्यते ॥ ५ ॥ इत्थंनसहतेविष्णुंसराजादैवमोहितः ॥ नारायणंभजन्तेयेतान्पीडयतिकोपितः ॥ ६ ॥ नब्राह्मणान्नवेदांश्चवैदिकंकर्मनव
तम् ॥ नदानंमन्यतेदातुंपाखण्डस्थितिसंस्थितः ॥ ७ ॥ अनीत्याचण्डदण्डैश्चप्रजापीडांकरोतिसः ॥ निष्ठुरोनिर्दयःक्रूरःपुण्यकार्यपराङ्मु
खः ॥ ८ ॥ च्युताचारोऽच्युतद्वेष्टाच्युताग्निश्चच्युतक्रियः ॥ सोऽनुशास्तिजनंभूपःकालरूपइवापरः ॥ ९ ॥ ततोबहुतिथेकालेसराजापञ्चतां
गतः ॥ वैदिकेनविधानेनलेभेनैवौर्ध्वदैहिकम् ॥ १० ॥ अथकिङ्करयूथेनपीड्यमानोभृशंतदा ॥ अयःकीलमयेमार्गेतप्तसिक्ताप्रपूरिते ॥११॥ चण्डा
र्करश्मिसंतप्तेवृक्षच्छायाविवर्जिते ॥ तप्ताङ्गारप्रकीर्णेचवह्निज्वालासमाकुले ॥ १२ ॥ लोहतुण्डैश्चकाकोलैर्हन्यमानःसुदारुणैः ॥ वृकैर्दंष्ट्राकरालैश्चश्व
भिर्घोरैश्चभक्षितः ॥ १३ ॥ शृण्वन्क्रन्दितमन्येषांनृणांकिल्बिषकारिणाम् ॥ जमामंपार्थिवोलोकमन्तकस्यभयावहम् ॥१४॥ शृणुभूपगतिंतस्यतस्मिँ
ल्लोकेसुदुःसहाम् ॥ निरयान्निरयंयातःपर्यायेणसभूपतिः ॥१५॥ आदौप्रयातस्तामिस्रेदारुणेभूरिदुःखदे ॥ पुनश्चैवान्धतामिस्रेयत्रदुःखंनिरन्तरम् ॥
॥ १६॥ गतोऽनन्तरमत्युग्रंमहारौरवरौरवम् ॥ नरकंकालसूत्रंचमहानरकमेवच ॥ १७ ॥ पश्चान्मग्नःसभूपालोदुस्तरेदुःखमूर्छितः॥ संजीवनेमहावीचौ
तापनेसंप्रतापने ॥ १८ ॥ प्रतापनरकंगजादुःखाग्निप्लुष्टमानसः ॥ संघातंचसकाकोलंकुड्मलंपूतिमृत्तिकम् ॥ १९ ॥ लोहशङ्कुमृगीयन्त्रंपन्थानं
शाल्मलिंनदीम् ॥ प्रविष्टोऽथमहाभीमंदुर्दर्शंदुर्गमंपुनः ॥ २० ॥ असिपत्रवनंचैवलोहचारकमेवच ॥ एवमेतेषुसर्वेषुपतित्वापापकृन्नृपः ॥ २१ ॥
अविन्दन्नरकेघोरेसंतापंयातनामयम् ॥ विष्णुप्रद्वेषदोषेणयुगानामेकविंशतिः ॥२२॥ भुक्त्वाचयातनांयाम्यांनिस्तीर्णनरकोनृपः ॥ ममयाद्रिगिराजे
तुपिशाचोऽभूत्तदामहान् ॥ २३ ॥ सभ्राम्यतिदिशःसर्वावनेतस्मिन्बुभुक्षितः ॥ नपश्यत्यशनंनोयंमेरावपिसदागिरौ ॥२४ ॥ कदाचित्पर्यटन्सोऽथ
पिशाचःशोकपीडितः ॥ प्लक्षप्रस्रवणारण्यंप्रविष्टोभाविसत्फलम् ॥२५॥ विश्रान्तकनरुच्छायांसमाश्रित्यसुदुःखितः ॥हाहतोऽस्मीतिचाक्रन्दद्घोरमुच्चैः
पुनःपुनः ॥ २६ ॥ क्षुत्तृड्भ्यांसुभृशंमेऽस्यसर्वभूतसुहोमम॥ जन्मनोऽस्यदुरन्तस्यकथमन्तोभविष्यति ॥ २७ ॥ आदौपापसमुद्रेऽस्मिन्दुःखकल्लोल
मालिनि ॥ करावलम्बनंकोऽद्यनिमग्नस्यप्रदास्यति ॥२८॥ इत्थंतस्यपिशाचस्यगेदनंदीनचेतसः ॥ देवद्युतिर्ध्यायानःशुश्रावकरुणामयम ॥ २९ ॥
समागम्यततस्तत्रतंपिशाचंददर्शसः ॥ विकरालमुखंभीमंपिशङ्गनयनंकृशम् ॥ ३० ॥ ऊर्ध्वकेशंजकुप्पाङ्गंयमदूतमिवापरम् ॥ लम्बजिह्वंचलम्बोष्ठं
दीर्घजङ्घंशिराकुलम् ॥३१॥ दीर्घाङ्घ्रिंशुष्कतुण्डंचगर्ताक्षंशुष्कपञ्जरम् ॥ अथायंकौतुकाविष्टःपप्रच्छमुनिपुङ्गवः ॥३२॥ देवद्युतिरुवाच ॥ कोऽसि
त्वंभीषणाकारःकुतोरोदिषिदारुणम्॥ अवस्थेयंकुतोत्रहिकिंचाहंकरवाणिते ॥३३॥ ममाश्रमप्रविष्टाहिदुःखयाजोनजन्तवः॥ मोदन्तेकेवलंसर्वेवैष्णवे

भवनेयथा ॥२४॥ वदत्वंमत्वरंभद्रदुःखस्यैतस्यकारणम् ॥ कालक्षेपंनकुर्वन्तिप्राप्तेऽर्थेहिमनीषिणः ॥२५॥ वसिष्ठउवाच ॥श्रुत्वैतद्वचनंप्रीतःपिशाच
स्त्यक्तरोदनः ॥ उवाचदीनयावाचाप्रश्रयावनतस्तदा ॥२६॥ पिशाचउवाच ॥ सर्वाङ्गव्यापिसंतापंजहारत्वद्वचोमयि ॥ ग्रीष्मेदावानलोद्भूतंवर्षन्मेघ
इवाचले ॥२७॥ यन्मेऽस्तिसुकृतंकिंचित्तेनदृष्टोऽसिमेद्विज ॥नह्यसंचितपुण्यानांसद्भिरेकत्रसंगमः ॥२८॥इत्युक्त्वाकथयामासपूर्ववृत्तान्तमात्मनः ॥
विष्णुद्वेषप्रदोषेणदशामेतामहंगतः ॥ ३९ ॥ यन्नामप्राणान्मुक्तोहिस्मृत्वाविष्णुपदंव्रजेत ॥ पापिष्ठोहिहरौतस्मिन्ममद्वेषोऽभवद्द्विज ॥ ४० ॥
यःपालयंतिभूतानिधर्मंयात्रिजगत्त्रये॥ योऽन्तरात्माचभूतानांतस्मिन्द्वेषोममाभवत् ॥४१॥कर्मणांफलदोयोऽत्रसर्ववेदेपुगीयते ॥तपोभिरिज्यतेविप्रैः
समद्वेषवशंगतः ॥ ४२ ॥ त्यक्तक्रियैःप्रियारण्यैर्निःसङ्गैकचरैश्चयः ॥ वेदान्तेयतिभिश्चिन्त्यःसमेद्वेषीहरिर्द्विज ॥ ४३ ॥ ब्रह्मादयःसुराःसर्वेयोगिनः
सनकादयः ॥ मुक्त्यर्थमर्चयन्तीहसविष्णुर्द्वेपितोमया ॥४४॥ आदौमध्यऽवसानेयोविश्वधातासनातनः ॥ यस्यनैवादिमध्यान्ताःसमेद्वेषपदंययौ ॥
॥ ४५ ॥ यन्मयासुकृतंकर्मकृतंप्राक्तनजन्मनि ॥ विष्णुद्वेषाग्निनादग्धंतत्सर्वंभस्मसादभूत् ॥ ४६ ॥ कथंचिदस्यपापस्यसीमांद्रक्ष्यामिचेदहम् ॥
मुक्त्वानारायणंनान्यमर्चयिष्यामिदेवताम् ॥ ४७ ॥ विष्णुद्वेषाच्चिरंभुक्तामयानरकयातना ॥ निरयान्निसृतःसोऽहंपैशाचींयोनिमागतः ॥ ४८ ॥
अधुनाकर्ममन्त्रैःकैरथानीतस्त्वदाश्रमम्॥यत्रत्वद्दर्शनार्कान्मेनष्टंदुःखमयंतमः॥४९॥प्राप्यतेमरणंयत्रबन्धनंश्रीःसुखंवधूः॥सतत्रनीयतेस्वेनकर्मणागल
हस्तिना ॥५०॥ इदानीमुचितंकर्मब्रूहिपैशाच्यनाशनम् ॥ परोपकारकार्येहिनधन्यामन्दगामिनः ॥५१॥देवद्युतिरुवाच ॥ अहोमुष्णातिमायेयंदेवा
सुरनृणांस्मृतिम् ॥ ययादेवेष्वपिद्वेषोजायतेधर्मनाशनः ॥ ५२ ॥ स्रष्टापालयिताहन्ताजगतांयोमहेश्वरः ॥ आत्माचसर्वभूतानांतंमूढोद्वेष्टि
कःकथम् ॥ ५३ ॥ भवन्तिसर्वकर्माणिसफलानियदर्पणात् ॥ तद्भक्तिविमुखोमर्त्यःकोनयातीहदुर्गतिम् ॥ ५४ ॥ श्रुतिस्मृतिसदाचारविहितं
कर्मकेवलम् ॥ सेवितव्यंचतुर्वर्णैर्भजेन्नारायणंसदा ॥५५॥ अन्यथानिरयंयान्तिविनाह्यागमसेवनात्॥अतोवेदविरुद्धार्थशास्त्रोक्तंकर्मसंत्यजेत्॥५६॥
स्वबुद्धिरचितैःशास्त्रैःप्रतार्येहतुबालिशान्॥विघ्नन्तिश्रेयसोमार्गंलोकनाशायकेवलम्॥५७॥विष्णुंनिन्दन्तिवेदांश्चतपोनिन्दन्तिसद्द्विजान् ॥तेनतेनरकं
यान्तिह्यसच्छास्त्रनिषेवणात् ॥ ५८ ॥ अयमेवयथाराजाद्रविडोनिरयंगतः ॥ द्विषन्नारायणंदेवंदेवदेवंजगत्प्रभुम् ॥ ५९ ॥ तस्माद्द्वेषंहिदेवेषुब्राह्मणेषु
विशेषतः ॥ संत्यजेत्पुण्यकामोऽत्रवेदबाह्यांक्रियांत्यजेत् ॥ ६० ॥ इत्युक्त्वाकथयामासपिशाचायहितंमुनिः ॥ प्रयागंगच्छभोभद्रमाघमासंविचारय
॥६१॥ यत्रतेनिश्चितामुक्तिःपैशाच्यान्नात्रसंशयः ॥ तत्राप्लुतादिवंयान्तिश्रुतिरेषासनातनी ॥ ६२ ॥ विजहातिनरस्तत्रप्राक्तनंकर्मदुष्कृतम्॥ प्रयाग

स्नानतोनास्तिक्काप्यन्यदधिकंपरम् ॥ ६३ ॥ प्रायश्चित्तंतपोरूपंदानरूपंक्रियात्मकम् ॥ यागयोगाधिकंविद्धिप्रयागंपापिनामपि ॥६४॥ स्वर्गापव
र्गयोर्द्वारंतत्पृथिव्यामपावृतम् ॥ सितासितोदवेणीयातांहित्वाभुविनापरा ॥६५॥ पापनैगडबद्धस्यच्छेदनैककुठारिका ॥ क्वविष्णुःसूर्यतंजोऽग्निर्गङ्गा
यामुनसंगमः ॥ ६६ ॥ क्वराकीनृणांतुच्छापापराशितृणाहुतिः ॥ मलीमसघनध्वंसेयथाशरदिचन्द्रमाः ॥ ६७ ॥ भातिपापक्षयादूध्वनरोवेणीजल
प्लुतः ॥ सितासितस्यमाहात्म्यमहंवक्तुंनतेक्षमः ॥६८॥ यत्तोयकणसंस्पृष्टोमुक्तःकेरलकोद्विजः ॥ इतिवाक्यमृपेःश्रुत्वापिशाचस्तुष्टमानसः॥६९ ॥
मुक्तदुःखइवप्रीतःपप्रच्छप्रणयान्मुनिम् ॥ कथंकेरलदेशीयोद्विजोमुक्तोमहामुने ॥७०॥ एतंकथयवृत्तान्तंसंश्रित्यकरुणामयि ॥७१॥ देवद्युतिरुवाच॥
पिशाचश्रृणुपुण्यांमेकथांकथयतःशुभाम् ॥ केरलेवसुनामात्रब्राह्मणोवेदपारगः ॥७२॥ दायादैर्हृतवित्तस्तुनिर्धनोबन्धुवर्जितः॥जन्मभूमिंपरित्यज्य
महादुःखेनदुःखितः ॥७३॥ देशाद्देशंपरिभ्रम्यकालेनमहतापुनः ॥ प्रविश्यसमहारण्यमीपद्व्याधिप्रपीडितः ॥७४॥ गच्छंस्तीर्थान्तरंश्रान्तःक्षुत्क्षामो
विन्ध्यपर्वते ॥ दुर्भिक्षेणमृतिंलेभेनदाहंचौर्ध्वदेहिकम्॥७५॥तेनकर्मविपाकेनतत्रैवगिरिगह्वरे॥प्रेतीभूतश्चिरंकालमुवासनिर्जनेवने ॥७६॥ शीतातपपरि
क्लिष्टोनिराहारोनिरूदकः॥दिगम्बरोव्युपानत्कोगिराहाहेतिनिःश्वसन्॥७७॥इतस्ततःपरिभ्रम्यवायुभूतःसकेरलः॥द्विजोनशरणंलेभेनसुखंकुत्रचित्तदा॥
॥७८॥संशोचतिस्मदुःखार्तोनवपश्यतिसद्गतिम् ॥ सर्वदादत्तदानंसभुङ्क्तेस्वंकर्मणःफलम् ॥७९॥ हविर्जुह्वतिनाग्नौयेगोविन्दंनार्चयन्तिये ॥ भजन्ते
नात्मविद्यांयेसुतीर्थविमुखाश्चये ॥ ८० ॥ सुवर्णवस्त्रताम्बूलंमणिमन्नंफलंजलम् ॥ आर्तेभ्योनप्रयच्छन्तिसर्वेतेकृतहीनकाः ॥ ८१ ॥ ब्रह्मस्वंचपर
स्वंचमन्नीधनानिहरन्तिये ॥ बलेनच्छद्मनावापिधूर्ताश्चपरवञ्चकाः ॥ ८२ ॥ दाम्भिकाःकुहकाश्चौगयेचपातकवृत्तयः ॥ बालवृद्धातुरस्त्रीषुनिर्दयाः
सत्यवर्जिताः ॥८३॥ अग्निदागरदायेचयेचान्येकूटसाक्षिणः ॥ अगम्यागामिनःसर्वेयचान्यग्रामयाजिनः ॥८४॥ पितृमातृसुपापत्यस्वदारत्यागि
नश्चये ॥ येकदर्याश्चलुब्धाश्चनास्तिकाधर्मदूपकाः॥८५॥त्यजन्तिस्वामिनंयुद्धेत्यजन्तिशरणागतम् ॥ गवांभूमेश्चहन्तारोयेचान्येरत्नदूपकाः॥८६॥
परापवादिनःपापादेवतागुरुनिन्दकाः ॥ महाक्षेत्रेषुसर्वेषुप्रतिग्रहरताश्चये ॥८७॥ परद्रोहरतायेचतथाचप्राणिहिंसकाः ॥ कुप्रतिग्राहिणःसर्वेतेभवन्ति
पुनःपुनः ॥ ८८ ॥ प्रेतराक्षसपैशाचतिर्यग्वृक्षकुयोनिषु ॥ नतेषांसुखलेशोऽस्तिइहलोकेपरत्रच ॥ ८९ ॥ तस्मात्त्यक्त्वानिषिद्धार्थंविहितंकर्म
चाचरेत् ॥ यज्ञंदानंतपस्तीर्थंमन्त्रंदेवंगुरुंभजेत् ॥ ९० ॥ विपाकंकर्मणांदृष्ट्वायोनिकोटिपुदुस्तरम् ॥ चतुर्भिरपिवर्णैश्चसेव्योधर्मोनिरन्तरम् ॥९१॥
इतिप्रेतगतिंदृष्ट्वापापबीजोंऽथतांहिंसः ॥ कृत्वाधर्मोपदेशंचपुनस्तस्मैद्विजोऽब्रवीत ॥ ९२ ॥ इत्थंसकेरलःप्रेतोवर्तमानोगिरौतदा ॥ अतिवाह्यचिरं

कालमपश्यत्पथिकंपथि ॥९३॥ वहन्तंद्वौकरण्डौचवेणीजलयुतौतथा ॥ गायन्तंप्रमुखादेवंपुण्यश्लोकंजनादनम् ॥ ९४ ॥ तंदृष्ट्वासहसाप्रेतोमार्गरोधं
चकारसः ॥ दर्शयामासचात्मानंमाभैषीरित्युवाचसः ॥ ९५ ॥ पानीयंपातुमिच्छामित्वत्तःकार्पटिकोत्तम ॥ नदास्यसिजलंचेन्मेप्राणायास्यन्ति
मेदृढम् ॥ ९६ ॥ इतिप्रेतवचःश्रुत्वापान्थःप्रत्याहकौतुकात् ॥९७॥ कार्पटिकउवाच ॥ कस्त्वंदुःखाभिभूतस्तुकृशोम्लानोदिगम्बरः ॥ जीवशेषोमु
मूर्षुश्चविकृतोभयवर्धनः॥९८॥नवधूम्रमयाकारश्चण्डश्चञ्चललोचनः॥पद्भ्यामस्पृष्टभूमिस्त्वंनिर्मांसोदरबाहुकः॥इतितद्वचनंश्रुत्वाप्रेतोवाक्यमथाब्रवीत
॥९९॥प्रेतउवाच ॥ शृणुधर्मिष्ठतेवच्मियेनाहमीदृशोऽभवम् ॥ ब्राह्मणोऽदत्तदानोऽहंलोभीचमलिनक्रियः ॥ १०० ॥ परान्नंचसदाभुक्तमेकाकीमिष्ट
भोजनः ॥ मयादत्तानभिक्षापिहन्तकारोनपुष्कलः ॥ १ ॥ नकृतोवैश्वदेवस्तुप्रक्षिप्तोनबहिर्बलिः ॥ भूतानांतुतृषार्तानांनहतापयसाचतृट् ॥ २ ॥
कदाचित्पितरोनैवतर्पिताअटतामहीम् ॥ नचश्राद्धंकृतंक्कापिपूजितानैवदेवताः ॥ ३ ॥ वर्षातपपरित्राणंनदत्तंपादरक्षणम् ॥ जलपात्रमदत्तंच
ताम्बूलंनौषधंमया ॥ ४ ॥ नगृहेवसतिर्दत्तानातिथ्यंकस्यचित्कृतम् ॥ अन्धवृद्धाधनानाथदीनाःपानान्नतोषिताः ॥ ५ ॥ गवांग्रासोनदत्तो
वैनरोगीपरिमोचितः ॥ नदत्तानहुताविप्रपवित्राश्चतिलामया ॥ ६ ॥ पृथिव्यांतिलदातारोनभवन्तितुमद्विधाः ॥ व्यतीपातेनदत्तंहि
किंचित्स्वर्णंमहाफलम् ॥ ७ ॥ संक्रान्तावुपरागेचनदत्तंसूर्यचन्द्रयोः ॥ पर्वाण्यन्यानिसर्वाणिजग्मुःशून्यानिमेद्विज ॥ ८ ॥ तिथयः
कार्तिकेमुख्याजातावन्ध्याःसदामम ॥ पितृभ्योनैवदत्तंवाह्यष्टकासुमघासुच ॥ ९ ॥ द्विजानांनकृताप्रीतिर्मन्वादिषुयुगादिषु ॥ नदत्त
स्तिलतैलेनप्रदीपःकार्तिकेमया ॥ ११० ॥ नस्नातोमाघमासेऽहंरूपसौभाग्यकामदे ॥ द्विजायवेदविदुषेगौतम्यांसिंहगेगुरौ ॥ ११ ॥
मयासंकल्पितंद्रव्यंनदत्तंपूर्वजन्मनि॥ नस्नातोऽहंकृष्णवेण्यांतथाकन्यागतेगुरौ ॥ १२ ॥ अग्निंप्रज्वाल्यकाष्ठौघैःस्नातानांपौषमाघयोः ॥ शीतार्ता
नांचविप्रणांनकृतोजाड्यनिग्रहः ॥ १३ ॥ माधवादिषुमासेषुनदत्तंशीतलंजलम् ॥ मयानारोपितोऽश्वत्थोन्यग्रोधोनैववर्धितः ॥ १४ ॥
बन्दीगेहान्मयामुक्तिर्नकृताप्राणिनांक्कचित् ॥ नप्राणिभयसंत्रस्तोरक्षितःशरणागतः ॥ १५ ॥ नोपोष्यात्रत्रिरात्राणितोषितोमधुसूदनः ॥
कृच्छ्रातिकृच्छ्रपाराकंतथाचान्द्रायणंद्विज ॥ १६ ॥ अथान्यत्तप्तकृच्छ्रंचतथासांतपनानिच ॥ व्रतान्येतानिपुण्यानिजुष्टानीन्द्रादिभिः
सुरैः ॥ १७ ॥ चरित्वानमयातानिदेहःसंशोषितःपुरा ॥ इत्थंपूर्वभवोवन्ध्योममजातोद्विजोत्तम ॥ १८ ॥ पश्यद्विजमहाक्रूरा
मद्भुतामत्रजन्मनि ॥ गतिंदूरप्रबोधांतुममपूर्वस्यकर्मणः ॥ १९ ॥ मन्तिमांसानिमार्गेषुवृकव्याघ्रहतानिवै ॥ फलान्यन्यानिशैलेऽस्मि

न्छुकैस्त्यक्तानिसर्वतः ॥ १२० ॥ पुण्यानिचसुगन्धीनिफलानिस्रवन्तिच ॥ मूलानितुसुभक्ष्याणिमृदूनिमधुराणिच ॥ २१ ॥ नानाविधानि
तिष्ठन्तिमधूनिसुबहून्यपि ॥ स्रोतसांनिर्झराणांचसन्तिवारीणिसर्वशः ॥ २२ ॥ सुलभेषुपदार्थेषुसर्वेष्वतेपुपर्वते ॥ नेक्षेऽहमशनंक्वापिदैवेनापिहतं
सदा ॥ २३ ॥ वाताहारेणजीवामियथाजीवन्तिपन्नगाः ॥ पुनर्जीवामिभोविप्रदेवयोनिप्रभावतः ॥ २४ ॥ बलेनप्रज्ञयानित्यंमन्त्रपौरुषविक्रमैः
सहायैश्चैवमित्रैश्चनालभ्यंलभतेनरः ॥ २५ ॥ लाभालाभसुखेदुःखेविवाहेमृत्युजीवने ॥ भोगेरोगेवियोगेचदैवमेवहिकारणम् ॥ २६ ॥ कुरूपाः
कुकुलामूर्खाःकुत्सिताचारनिन्दिताः ॥ शौर्यविक्रमहीनाश्चदैवाद्राज्यानिभुञ्जते ॥ २७ ॥ काणाःखञ्जाअभव्याश्चनीतिहीनाश्चदुर्गुणाः ॥ नपुंसका
श्चदृश्यन्तेदैवाद्राज्येप्रतिष्ठिताः ॥ २८ ॥ यैर्दत्ताश्चतिलागावोहिरण्यंवसनानिच ॥ गौरीकन्याचयैर्दत्तायैर्दत्ताचवसुन्धरा ॥ २९ ॥ शय्यासनानि
ताम्बूलंमन्दिराणिधनानिच ॥ भक्ष्यभोज्यानिदत्तानिचन्दनान्यगरूणिच॥१३०॥अटव्यांपर्वताग्रेचग्रामेवानगरेऽपिवा ॥ पुरःपुरश्चतिष्ठन्तितेषांभो
गाःप्रयत्नतः ॥ ३१ ॥ सन्त्यत्रपर्वतेऽन्येऽपिराक्षसाबलवत्तराः ॥ राक्षसाश्चपिशाचाश्चपिशाच्यश्चातिदारुणाः ॥ ३२ ॥ कदाचिच्चकथंचिच्चक्कापि
यत्रस्वकर्मणा ॥ लभन्तेचान्नपानानिपर्यटन्तोवनेवने ॥ ३३ ॥ इतिश्रुत्वात्रतेभ्यश्चमाभयंभवतांभवेत ॥ शुचिंगोविन्दभक्तंत्वांनतेद्रष्टुमपिक्षमाः
॥ ३४ ॥ विष्णुभक्तितनुत्राणंनारायणपरायणम् ॥ नस्पृशन्तिनपश्यन्तिराक्षसाःप्रेतपूतनाः ॥ ३५ ॥ भूतवेतालगन्धर्वाःशाकिन्यश्चार्यकाग्रहाः ॥
रेवत्योवृद्धरेवत्योमुखमण्डचस्तथाग्रहाः ॥ ३६ ॥ यक्षाबालग्रहाःक्रूरादुष्टावृद्धग्रहाश्चये ॥ तथामातृग्रहाभीमाग्रहाश्चान्येविनायकाः ॥ ३७ ॥
कृत्याःसर्पाश्चकूष्माण्डायेचान्येदुष्टजन्तवः ॥ नपश्यन्तिपरंविप्रवैष्णवंब्राह्मणंशुचिम् ॥ ३८ ॥ शुचिरक्षन्तिभूतानिधर्मिष्ठंपीडयन्तिन ॥
रक्षन्तिचशुचिंनित्यंग्रहनक्षत्रदेवताः ॥ ३९ ॥ गोविन्दनामाजिह्वाग्रेहृदिवेदस्तुसंस्थितः ॥ शुचिश्चदानशीलश्चत्वंसर्वत्राकुतोभयः ॥ १४० ॥
एवंब्राह्मणतिष्ठामिभुञ्जानःकर्मणःफलम् ॥ नशोचामीतिमत्वाहंविमृश्यचपुनःपुनः ॥ ४१ ॥ नदुनोमितथानावद्यावज्जम्बालिनीतटे ॥ सारसोदीरितं
वाक्यंश्रुतंपर्यटतामया ॥ ४२ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ सारसोदीरितंवाक्यंकीदृशंहिश्रुतंत्वया ॥ तदहंश्रोतुमिच्छामिब्रूहित्वंप्रेतसत्तम ॥ ४३ ॥
प्रेतउवाच ॥ ब्रवीमिसारसंवाक्यंशृणुकार्पटिकोत्तम ॥ धूम्रसरानामकक्षेऽस्मिन्नदीगिरिसमुद्भवा ॥ ४४ ॥ सदाजलाशयोत्तालामत्तदन्तिकुलाकुला ॥
महाककुभशोभाढ्यास्निग्धजम्बूमनोहरा ॥४५॥ तस्यास्तीरमहंप्राप्तोगाहमानोवनंघनम् ॥ मयितिष्ठतिवैतत्रफलभोजनकाम्यया ॥ ४६ ॥ वनान्त
रात्समुड्डीयसारसोलक्ष्मणायुतः ॥ आगत्यपुलिनंनद्याःसेवितुंबहुपक्षिभिः ॥ ४७ ॥ पीत्वातत्रैवपानीयंरमित्वाभार्ययासह ॥ सुप्तःपक्षपुटेवामे

प्रवेश्यचशिरोमुखम् ॥ ४८ ॥ एतस्मिन्नन्तरेदृष्टःपादपादवतीर्यच ॥ रक्ताननःसुरक्ताक्षोदण्डीदृढनखावलिः ॥ ४९ ॥ लोमशोदीर्घलाङ्गूलश्चल
चेष्टोहिवानरः ॥ यत्रासौसारसःसुप्तस्तत्रवेगेनचागतः ॥१५०॥ समागत्यचजग्राहसारसंचरणेदृढम् ॥ कराभ्यांक्रियावुद्धचापश्यतांबहुपक्षिणाम् ॥
॥ ५१ ॥ उड्डीयोड्डीयतेसर्वेगताश्चान्यत्रखेचराः ॥ सारसीभीतभीताचविरावान्कुर्वतीस्थिता ॥५२ ॥ सारसोभग्ननिद्रस्तुत्रासाच्चलितलोचनः ॥
अवलोकितवाञ्छीघ्रंतदोत्ताम्यशिरोधराम् ॥ ५३ ॥ विलोक्यवानरंदुष्टंहन्तुकामंसुदारुणम् ॥ तदासंभाषयामासगिरामधुरयाखगः ॥ ५४ ॥
अपराधंविनामांत्वंकिंशाखामृगबाधसे ॥ सापराधाजनालोकेवध्यन्तेभूमिपैरपि ॥ ५५ ॥ नपीडयितुमर्हन्तेत्वादृशाउत्तमाजनाः ॥ अस्मान्नहिंस
कान्साधून्परवृत्तिपराङ्मुखान् ॥ ५६ ॥ जलशैवालभक्षांश्चखेचरान्वनवासिनः ॥ स्वदाररतिशीलांश्चपरदाराभिवर्जितान् ॥ ५७ ॥ नपीडयितु
मर्हन्तित्वद्विधावानरोत्तम ॥ परापवादपैशुन्यान्द्विजान्परमसेवकान् ॥ ५८ ॥ शाखामृगविमुञ्चाशुसर्वथामामनागसम् ॥ जानामितवजन्माहंनत्वं
वेत्सितुमामकम् ॥ ५९ ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यमुमोचसारसंतदा ॥ चपलोवानरःशीघ्रमाहदूरेव्यवस्थितः ॥ १६० ॥ वानरउवाच ॥ ब्रूहिरेत्वंकथ
वेत्सिममजन्मपुरातनम् ॥ त्वंपक्षीज्ञानहीनश्चतिर्यक्चाहंवनेचरः ॥ ६१ ॥ सारसउवाच ॥ जानेऽहंतावकंजन्मजातिस्मरमितिस्फुटम् ॥ त्वंहिविन्ध्या
धिपोराजाप्राग्भवेपर्वतेश्वरः ॥ ६२ ॥ अहंपूज्यतमोविप्रस्तववंशेपुरोहितः ॥ तेनप्रत्यभिजानामित्वांसम्यग्वानरोत्तम ॥ ६३ ॥ इमांपालयताभूमिं
प्रजाःसर्वाःप्रपीडिताः ॥ त्वयाविवेकहीनेनभृशंसंचिन्वताधनम् ॥ ६४ ॥ प्रजापीडनतापोत्थवह्निज्वालैस्तुवानर ॥ प्राक्त्वंदग्धःपुनःकुम्भीपाके
ऽतिदारुणे॥ ६५ ॥पुनःपुनश्चदग्धेनजातेनचपुनःपुनः ॥ नारकेणशरीरेणसमास्त्रिशद्गतंत्वया ॥ ६६ ॥ कुर्वतादारुणाञ्छब्दान्रुदताचपुनःपुनः ॥
कुम्भिपाकानलेतीव्राह्यनुभूताश्चयातनाः ॥ ६७ ॥ निस्तीर्णनरकोभूयःपापशेषेणसाम्प्रतम् ॥ प्राप्तोऽसिवानरंजन्मयेनमांहन्तुमिच्छसि ॥ ६८ ॥ विप्र
स्योपवनात्पूर्वंकरम्भापलानिवै॥अननुज्ञाप्यभुक्तानित्वयापहृत्यपौरुषात् ॥६९॥ विपाकःकर्मणस्तस्यफलतेपश्यदारुणः॥वानरस्त्वंवनेवासोह्यधुना
तेनवर्तसे॥१७०॥अशुभस्यशुभस्यापिपुराविहितकर्मणः ॥ भोगःक्रीडतिभूतेपुनोल्लङ्घ्यस्त्रिदशैरपि ॥७१॥ इत्थंत्वज्जन्मजानामियथावत्तुसहेतुकम् ॥
प्राप्तःसारसदेहोऽपिज्ञानेनापरिमोहितः ॥ ७२ ॥ प्रेतउवाच ॥ इतिश्रुत्वाकथांविप्रवानरोऽप्याहसारसम् ॥ सम्यग्वेत्तिभवान्नूनंकथंत्वंपक्षितांगतः ॥
॥७३॥सारसउवाच ॥ कथयिष्यामितत्कर्मयेनाहंदुर्गतिंगतः ॥ पक्षियोनिंगतोयेनतत्सर्वंश्रोतुमर्हसि ॥ ७४ ॥ धान्यंखारिशतंसाग्रमुत्सृष्टंहित्वया
पुरा ॥ बहुभ्योब्राह्मणेभ्यश्चनर्मदायांरविग्रहे ॥ ७५ ॥ पौरोहित्यमदाल्लोभाद्वञ्चयित्वाद्विजांस्तथा ॥ किंचिद्दत्त्वातुतेभ्यश्चगृहीतमखिलंमया ॥ ७६ ॥

विप्रसाधारणद्रव्यग्रहणोत्पन्नपातकात् ॥ पतितःकालसूत्रेऽहंनरकेरक्तकर्दमे ॥ ७७ ॥ चलत्क्रिमिसुसंपूर्णेदुर्गन्धेपूयफेनिले ॥ आनाभेस्तत्रमग्नोऽस्मि लिहन्पूयमधोमुखः ॥ ७८ ॥ तथोपरिमहागृध्रैर्भक्ष्यमाणस्तुवायसैः ॥ क्रिमिभिस्तुद्यमानस्तुममदेहोनिरन्तरम् ॥ ७९ ॥ तस्मिञ्छोणितपङ्केऽहं निरुच्छ्वासोऽभवंतदा ॥ मुहूर्तोऽपिमहाकल्पसमोजातोममात्रवै ॥ १८० ॥ यातनाश्चानुभूताश्चसमास्त्रियुतंमया ॥ वक्तुंचतन्नशक्नोमिदुःखंवानर नारकम् ॥ ८१ ॥ पौरोहित्यंमहाघोरंपापदंचस्वभावतः ॥ देवोपजीवनंयत्रब्राह्मणस्योपजीवनम् ॥ ८२ ॥ राज्ञःप्रतिग्रहोघोरस्तेनदग्धाद्विजातयः ॥ तेषामपिहरेद्द्रव्यंपुरोधास्तेननारकी ॥ ८३ ॥ राजायत्कुरुतेपापंपुरादेहेनधीयते ॥ तस्यतेनपुरोधाश्चगीयतेतत्त्वदर्शिभिः ॥ ८४ ॥ दैवात्कथमपिप्राप्तउत्तारोनरकाम्बुधेः ॥ मयादौदैवयोगेनशकुनित्वमुपस्थितम् ॥ ८५ ॥ अपहृत्यपुराकांस्यभाजनंभगिनीगृहात् ॥ आक्षिकायमया दत्तंतेनमेसारसीगतिः ॥ ८६ ॥ इयंचब्राह्मणीपूर्वंकांस्यचोरीसुदारुणा ॥ तेनेयंसारसीजाताममभार्यासधर्मिणी ॥ ८७ ॥ इत्थंवानरते सर्वंकथितंकर्मणःफलम् ॥ वृत्तंचवर्तमानंचभविष्यंशृणुसाम्प्रतम् ॥ ८८ ॥ अहंहंसोभविष्यामित्वंचहंसोभविष्यसि ॥ हंसीयमपिमद्भार्यासारसीच भविष्यति ॥ ८९ ॥ देशेचकामरूपेवैस्थास्यामोवैयथासुखम् ॥ योगिनींभाविकल्याणींयास्यामस्तदनन्तरम् ॥ १९० ॥ ततश्चमानुपंजन्म प्राप्स्यामोदुर्लभंपुनः ॥ श्रेयस्तद्विपरीतंचप्राणिभिर्यत्रसाध्यते ॥ ९१ ॥ एवंसर्वाञ्छिवोजन्तूंन्मोहयित्वास्वमायया ॥ सुखैर्भुनक्तिदुःखैश्च नास्मानेवतुकेवलम् ॥ ९२ ॥ अयंलोकेप्रवृत्तश्चमार्गोविविधनिर्मितः ॥ धर्माधर्ममयोऽत्यर्थंसुखदुःखफलात्मकः ॥ ९३ ॥ सेवितःप्राणिभिःसर्वैः सर्वदावापुनःपुनः ॥ देवासुरनरव्याघ्रक्रिमिकीटजलेचरैः ॥९४॥ नातिक्रान्तोहिकेनापिपन्थाऽयंदुःखकण्टकः ॥ विरक्तान्योगिनोध्यायंविनावेदान्त पारगान् ॥ ९५ ॥ अणोर्वापिगुरोर्वापिपुण्यापुण्यस्यकर्मणः ॥ ददातीहफलंज्ञात्वादेशंकालंमहेश्वरः ॥९६॥ इत्थंविधिविधानज्ञांमायांज्ञात्वेश्वरस्य च ॥ नशोचन्तिनतप्यन्तिनव्यथन्तिमहाधियः ॥ ९७ ॥ नान्यथाशक्यतेकर्तुंविपाकःपूर्वकर्मणाम् ॥ उपायैःप्रज्ञयावापिशाखामृगसुरैरपि ॥ ॥ ९८ ॥ पुरात्वंभूपतिर्जातःपश्चाज्जातोऽसिनारकी ॥ अधुनावानरोभूयोजन्मप्राप्स्यसिताद्दशम् ॥ ९९ ॥ इतिमत्वाविशोकस्त्वंशाखामृगयथासु खम् ॥ प्रतीक्षांकुरुकालस्यरममाणोऽत्रकानने ॥ २०० ॥ अहमप्येवमीशानमायाबद्धोवनेवने ॥ क्षपयिष्यामिवैजन्मधैर्यमास्थायसारसम् ॥ १ ॥ वानरउवाच ॥ मयात्वंपूजितःपूर्वंनौमित्वामधुनाप्यहम् ॥ जातिस्मरोऽसिजानामिसर्वंमत्पौर्वदैहिकम् ॥ २ ॥ तिष्ठसारससारस्याशिवमस्तुमदा

१'कलेवरः' इ० पा० ।

तव ॥ त्वद्वाक्याद्गतमोहोऽहंविचरिष्यामिसर्वदा ॥ ३ ॥ प्रेतउवाच ॥ इमंरम्यंविचित्रंचपावनंपरमंद्विज '॥ पक्षिवानरसंवादंश्रुतंयावन्नदी
तटे ॥ ४ ॥ तावन्ममापिबोधोऽभूत्तेनशोकःक्षयंगतः ॥ इदानींजाह्नवीतोयमाहात्म्यंपरमाद्भुतम् ॥ ५ ॥ ' दृष्ट्वात्रब्राह्मणश्रेष्ठत्वांयाचेजाह्नवी
जलम् ॥ प्रेतत्वात्तर्तुकामोऽहंतीव्रतृष्णाप्रपीडितः ॥ ६ ॥ अस्मिन्नेवाचलेदृष्टंमयाश्चर्यंचवैद्विज ॥ गङ्गातोयस्यतावद्धिपातुमिच्छामितज्जलम् ॥७॥
पारियात्रोद्भवःकोऽपिब्राह्मणोग्रामयाजकः ॥ अयाज्ययाजनाद्विन्ध्येसंभूतोब्रह्मराक्षसः ॥८॥ अस्मत्सङ्गस्यलोभेनस्थितोऽसौहायनाष्टकम् ॥ तस्या
स्थीनिसुपुत्रेणसंचितानिद्विजोत्तम ॥ ९ ॥ क्षिप्तान्यानीयगङ्गायांतीर्थेकनखलेऽमले ॥ तत्क्षणादेवमुक्तोऽसौराक्षसत्वात्सुदारुणात् ॥२१०॥ इतिगङ्गा
जलस्नानमहिमामहदद्भुतम् ॥ साक्षाद्दृष्टोमयातेनगाङ्गेयंप्रार्थितंजलम् ॥ ११ ॥ पुरस्ताद्यत्कृतस्तीर्थेमयाभूरिपरिग्रहः ॥ नकृतस्तुप्रतीकारस्तस्य
जाप्यादिलक्षणः ॥१२॥ तेनमेप्रेतरूपस्यदुर्लभोदकभोजनम् ॥ सहस्रंयत्रवर्षाणामतीतंविन्ध्यपर्वते ॥१३॥ इतितेकथितंसर्वंहित्वालज्जांगरीयसीम् ॥
इदानींधार्मिकश्रेष्ठजलदानेनसत्वरम् ॥१४॥संतर्पयममप्राणान्कण्ठमात्रावलम्बितान् ॥ दुर्लभंप्रेतभावेऽपिजीवितंप्राणिनामिह ॥१५॥शरीरंरक्षणीयंहि
सर्वथासर्वदानरैः ॥ नहीच्छन्तितनुत्यागमपिकुष्ठादिरोगिणः ॥ १६ ॥ देवद्युतिरुवाच ॥ इतितद्वचनंश्रुत्वाविस्मयंपरमंगतः ॥ पथिकश्चिन्तयामास
कृपांप्रेतेसमुद्वहन् ॥१७॥ पापपुण्यफलंलोकेप्रत्यक्षंदृश्यतेखलु ॥ देवदानवमानुष्यंतिर्यक्त्वंक्रिमिकीटकम् ॥१८॥ नानायोनिषुजन्मानिनानाव्याधि
प्रपीडनम् ॥ मरणंबालवृद्धानामन्धत्वंकुब्जतातथा ॥१९॥ ऐश्वर्यंचदरिद्रत्वंपाण्डित्यंमूर्खतातथा ॥ एताश्चरचनालोकेभवन्तिकथमन्यथा ॥२२०॥
तेधन्याःकर्मभूमौयेन्यायमार्गार्जितंधनम् ॥ सत्पात्रेभ्यःप्रयच्छन्तिकुर्वन्तिचात्मनोहितम् ॥ २१ ॥ भूमिरत्नहिरण्यानिगावोधान्यंगृहंगजाः ॥ रथा
श्ववसनग्रामाःसिद्धमन्नंफलंजलम् ॥ २२ ॥ कन्यादिव्यौषधान्नानिच्छत्रोपानद्वरासनम् ॥ शय्याताम्बूलमाल्यानितालवृन्तंमरासनम् ॥ २३ ॥ सर्वमे
तत्प्रदातव्यंलोकत्रयजिगीषुभिः ॥ दत्तंहिप्राप्यतेस्वर्गेदत्तमेवहिभुज्यते ॥ २४ ॥ छत्रचामरयानानिवराश्ववरवारणाः ॥ हर्म्याणिवरशय्याश्चगोमहि
ष्योवरस्त्रियः ॥ २५ ॥ रत्नभूषणमुक्ताश्चपुत्रादास्योमहाकुलम् ॥ आयुरारोग्यमैश्वर्यंकलाविद्यासुकौशलम् ॥ २६ ॥ दानस्यैवफलंसर्वंप्राप्यतेभुवि
मानवैः ॥ तस्माद्देयंप्रयत्नेननादत्तमुपतिष्ठति ॥ २७ ॥ धर्मिष्ठेनतुपान्थेनगाथेयंसमगायत ॥ इतिश्रुत्वापुनःप्रेतःप्रोवाचह्यार्तमानसः ॥ २८ ॥ मन्ये
धर्मज्ञकल्पोऽसिपान्थत्वंनात्रसंशयः ॥ देहिमेजीवनंवारिचातकायघनोयथा ॥२९॥ एतस्मिन्प्राणदानेहिमाविलम्बंकृथाबहु ॥ ततःप्रत्याहपान्थस्तु
वचनंन्यायगर्भितम् ॥२३०॥ भृगुक्षेत्रेशृणुप्रेतपितरौममतिष्ठतः ॥ तदर्थंतीर्थराजस्यमयावारिसमाहृतम् ॥ ३१ ॥ तत्सितासितपानीयंमध्येचप्रार्थितं

॥ १२४ ॥

त्वया ॥ नजानेधर्मसंदेहःकिमत्रममयुज्यते ॥ ३२ ॥ बलाबलंविचारार्थंकरिष्येप्रबलंविधिम् ॥ वेदेभ्योधर्मशास्त्रेभ्योनाहंमानेनकेवलम् ॥ ३३ ॥
हयमेधादियज्ञेभ्यःसर्वेभ्योऽप्यधिकंमतम् ॥ ऋषिभिर्देवताभिश्चप्राणिनांप्राणरक्षणम् ॥३४॥ इतिदत्त्वावरंवारिक्तत्वाप्रेतस्यरक्षणम् ॥ पित्रर्थंपुनरा
दायजलंनेष्यामिपावनम् ॥ ३५ ॥ एषमेप्रबलोभातिशुद्धधर्मप्रदोविधिः ॥ परोपकरणादन्यत्सर्वमल्पंस्मृतंबुधैः ॥ ३६ ॥ परोपकारिभिर्दत्ताअपि
प्राणानृभिर्मुदा ॥ अद्भिःपरोपकारःस्यात्किंनलब्धंमयापुनः ॥ ३७ ॥ दधीचिनापुरागीतःश्लोकोऽयंश्रूयतेभुवि ॥ सर्वधर्ममयःसारःसर्वधर्मज्ञसंमतः
॥ ३८॥ परोपकारःकर्तव्यःप्राणैरपिधनैरपि ॥ परोपकारजंपुण्यंतुल्यंक्रतुशतैरपि॥३९॥इत्युक्त्वाप्रददौतोयंगङ्गायामुनसंभवम् ॥ प्रेतायप्राणरक्षार्थं
सधर्मिष्ठोवरोद्विजः ॥ २४० ॥ प्रेतःप्रीतोजलंपीत्वाह्यभिषिच्यशिरस्तथा ॥ प्रजहौप्रेतदेहंतंदिव्यदेहोऽभवत्क्षणात् ॥ ४१ ॥ तदाश्चर्यंमहद्दृष्ट्वानिज
गादसकेरलः ॥ अहोविमुक्तःप्रेतत्वाद्वेणीपानीयबिन्दुभिः ॥ ४२ ॥ ब्रह्मापिनैवशक्नोतिमन्येवक्तुमपांगुणम् ॥ गङ्गातोयंमहादेवोधत्तेकेकथमन्य
था ॥ ४३ ॥ अचिन्त्यशक्तिगङ्गाम्भस्तिलमात्रंतुयःपिबेत् ॥ देवोभवेत्ससिद्धोवागर्भेनैवचसंविशेत् ॥ ४४ ॥ नगङ्गासदृशीसिद्धिर्नगङ्गा
सदृशीमतिः ॥ नगङ्गासदृशीमुक्तिर्गङ्गासर्वाधिकायतः ॥ ४५ ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनमहाभक्त्याचधार्मिक ॥ करस्थंतस्यकैवल्यंयोगङ्गां
सेवतेसदा ॥ ४६ ॥ आयुष्मान्भवपान्थत्वंमाधर्मविरतोभव ॥ त्वयाहंतारितःसद्योगङ्गाम्बुकणदानतः ॥४७॥ इत्युक्त्वाप्रस्थितोनाकंपिशाचस्तु
सकेरलः ॥ आशीर्भिरभिनन्द्याथपान्थंबन्धुवरंनरम् ॥४८॥ प्रेतंविमोक्ष्यपान्थोऽपिपुनरादायतज्जलम् ॥ गतस्तेनैवमार्गेणस्मरंस्तीर्थोदकौतुकम् ॥
॥ ४९ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ इत्थंप्रयागमाहात्म्यंश्रुत्वानत्वाचतंमुनिम् ॥ प्रयागंसहसामाघेपिशाचःसत्वरंगतः ॥ २५० ॥ स्नात्वासितासितेसोऽपि
माघमासेद्विजोत्तम ॥ पिशाचःक्षीणपापस्तुपैशाचींविजहौतनुम् ॥ ५१ ॥ दिव्यदेहस्ततोभूत्वाद्राविडोभूपतिस्तदा ॥ स्तुवन्नारायणंदेवंभक्त्यादोष
विवर्जितः ॥ ५२ ॥ गन्धर्वैःस्तूयमानस्तुनाकनारीसुपूजितः ॥ उत्तमेनविमानेनपुरन्दरपुरंययौ ॥ ५३ ॥ इतितेकथितंविप्रपूर्ववृत्तंसकौतुकम् ॥
इतिहासंद्विजश्रेष्ठसद्यःपातकनाशनम् ॥ ५४ ॥ ज्ञानदंमोक्षदंविप्रश्रुतंदुर्गतिनाशनम् ॥ इतितेकथितंसर्वंपुरावृत्तंसकौतुकम् ॥ ५५ ॥ इतिहासं
द्विजश्रेष्ठश्रुतंदुर्गतिनाशनम् ॥ अधुनातुमयासार्धमिमाःकन्याःसुतश्चते ॥५६॥ त्वंचायाहिप्रयागंवैसर्वेसद्गतिमीप्सवः ॥ माघस्नानंप्रकुर्मोऽत्रदेवाना
मपिदुर्लभम् ॥ ५७ ॥ तत्रमोक्ष्यन्तिपैशाच्यंसद्यःपापसमुद्भवम् ॥ ५८ ॥ महेशउवाच ॥ एवंवसिष्ठवक्त्राब्जकथामधुरसंमुदा ॥ पीत्वा
प्रमुदिताःसर्वेनिस्तीर्णानरकार्णवात् ॥ ५९ ॥ प्रस्थितास्तेनसार्धंतेसत्वरंव्योम्निहर्षिताः ॥ दिलीपशृणुतत्सर्वंतत्तीर्थंतुसितासितम् ॥२६०॥ सत्वरं

व्योममार्गेणकाममासाद्यदुःसहाः ॥ समागम्यतदातत्रसंहृष्टहृदयाश्चते ॥ ६१ ॥ अथोचेलोमशस्तत्रसदयंगगनाङ्गणे ॥ पश्यन्तुश्रद्धयासर्वेतीर्थ
राजमिमंभुवि ॥ ६२ ॥ विनाज्ञानंप्रयागेऽस्मिन्मुच्यन्तेसर्वजन्तवः ॥ इष्ट्वात्रैवमहायज्ञंस्रष्टुकामःप्रजापतिः ॥ ६३ ॥ अवापसृष्टिसामर्थ्यंततः
सृष्टिंचकारसः ॥ अत्रनारायणःसस्नौपत्नीकामःसितासिते ॥ ६४ ॥ अतःसलब्धवाँल्लक्ष्मींभार्याममृतमन्थने ॥ उषित्वाचात्रषण्मासंस्नात्वावेण्यां
यथेच्छया ॥ ६५ ॥ त्रिपुरंघातयामासत्रित्राणेनत्रिशूलभृत् ॥ इमानित्रीणिकुण्डानिदीतान्यजस्रवह्निभिः ॥ ६६ ॥ एषतृप्तिंगतोवह्निर्यः
केनापिचैपुष्यति ॥ अत्रदेवास्त्रयस्त्रिंशत्तृतामुमुदिरेभृशम् ॥ ६७ ॥ आविर्भूतोमहेशोऽत्रनीलकण्ठःकपालभृत् ॥ अनिशंससुरैःसेव्यआयातो
ऽञ्जलयेवटुः ॥ ६८ ॥ मृकण्डसूनुनाकल्पेप्रविश्ययन्मुखेस्थितम् ॥ लोकेज्वालाकुलेसोऽयंयोगरूपीजनार्दनः ॥ ६९ ॥ सेयंभागीरथी
शम्भोःसर्वदुःखापहारिणी ॥ सिद्ध्यर्थंसेव्यतेसिद्धैर्भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ॥ २७० ॥ अनिशंभूतिदायाचस्वर्गमार्गेह्यनुत्तमा ॥ स्वर्गहेतुश्चयादेवी
सेयंभागीरथीनदी ॥ ७१ ॥ यदम्भःस्नानमात्रेणविकर्तनसलोकताम् ॥ लभन्तेप्राणिनःसर्वेनदीसायमुनास्वयम् ॥ ७२ ॥ अनयोःपुण्यनद्योश्च
संगमःसुखदोमुने ॥ अत्रस्नातानपच्यन्तेनरकेज्ञानभाविताः ॥ ७३ ॥ विनाज्ञानंप्रयागेऽस्मिन्मुच्यन्तेसर्वजन्तवः ॥ अन्यच्चश्रूयतांविप्रइति
हासंपुरातनम् ॥ ७४ ॥ शृण्वतांसर्वपापघ्नंसर्वरोगविनाशनम् ॥ ऋचीकेनपुराशप्तोगन्धर्वोवायसोऽभवत् ॥ ७५ ॥ शापंमुमोचसोऽत्रैवस्नातःसद्यः
सितासिते ॥ वासवस्यतुशापेनस्वर्गाद्भ्रष्टाप्सरोर्वशी ॥ ७६ ॥ स्वर्गकामाचसासस्नौलेभेस्वर्गंततोऽचिरात् ॥ पुत्रंचशङ्करंलेभेययातिर्नाहुषोमुने ॥
॥ ७७ ॥ पुत्रकामःप्रयागेहिस्नात्वापुण्येसितासिते ॥ धनकामःपुराशक्रःसुस्नातोऽत्रद्विजोत्तम ॥ ७८ ॥ धनदस्यनिधीन्सर्वाञ्जहारसच
मायया ॥ कश्यपोऽत्रतपस्तेपेशिवाराधनतत्परः ॥ ७९ ॥ अस्मिंस्तीर्थेभरद्वाजोयोगसिद्धिमवाप्तवान् ॥ अस्मिंस्तीर्थेपुराविप्रयोगेशाःशान्त
मानसाः ॥ २८० ॥ योगस्यफलभूमिंतुलेभिरेसनकादयः ॥ अस्मिन्माघेतुयेस्नातागङ्गायामुनसंगमे ॥ ८१ ॥ तारारूपाश्चतेसर्वेतैर्व्याप्तं
सकलंजगत् ॥ विन्दन्तिकामिनःकामान्मुक्तिंयान्तिमुमुक्षवः ॥ ८२ ॥ विन्दन्तिसाधकाःसिद्धिंप्रयागेहिद्विजोत्तम ॥ साम्प्रतंमुक्तिकामास्तु
कन्याश्चापिसुतश्चते ॥ ८३ ॥ मद्वाक्यादत्रमज्जन्तुसर्वेत्वंचसितासिते ॥ प्राक्कालिकाघविध्वंसिवेणीजलबलेनतु ॥ ८४ ॥ लभन्तामखिलां
लक्ष्मींप्राप्तशापमहाफलाम् ॥ एवमार्षवचःसत्यमतीन्द्रियमलङ्घनम् ॥ ८५ ॥ श्रुत्वाचोत्कण्ठचित्तास्तेसर्वेस्नानायचोद्यताः ॥ प्रयागं
प्राप्यदुष्प्राप्यंपैशाच्यंविजहुःक्षणात् ॥ ८६ ॥ विमुक्ताःशापदुःखेनतनुंस्वांस्वांचलेभिरे ॥ दृष्ट्वावेदनिधिःपुत्रंताःकन्यादिव्यरूपिणीः ॥ तुष्टाव

लोमशंप्रीत्याप्रसन्नेनान्तरात्मना ॥ ८७ ॥ त्वदनुग्रहमात्रेणोत्तीर्णःपापमहार्णवः ॥ इदानीमुचितंब्रूहिबालानामृपिसत्तम ॥ ८८ ॥ लोमशउवाच ॥
कुमारोऽधीतवेदोऽयंसमाप्तनियमोयुवा ॥ आसांतुसानुरागाणांगृह्णातुकरपङ्कजम् ॥ ८९ ॥ ततोलोमशवाक्येनस्वपितुर्वचनात्तदा ॥ विवाहविधिना
चाशुब्रह्मचारीसधार्मिकः ॥ २९० ॥ शुभद्रव्यैश्चमन्त्रैश्चमुनिभिःकृतमङ्गलः ॥ पञ्चानामपिकन्यानांपाणिंजग्राहधर्मतः ॥ ९१ ॥ आनन्दिन्य
स्तदासर्वाःकन्याःपूर्णमनोरथाः ॥ बभूवुःसकुमारश्चसंतुष्टश्चबभूवह ॥ ९२ ॥ दत्त्वानुज्ञांमुनिःसोऽथलोमशस्तैर्नमस्कृतः ॥ जगामस्वाश्रमंमेरुंपर्वतं
सुरसेवितम् ॥ ९३ ॥ ततोवेदनिधीराजन्स्नुपाःपञ्चसुतंतथा ॥ पुरस्कृत्यमुदायुक्तोधनदस्यपुरंययौ ॥ ९४ ॥ इतिनृपवरमाघेस्नानसंजात
पुण्यामुनिवरवचसाद्राक्तीर्थराजेप्रयागे ॥ सकलकलुषमुक्ताःपञ्चगन्धर्वकन्याअलमभिमतलाभात्प्राप्यहर्षंचजग्मुः ॥ ९५ ॥ परमिममितिहासं
पावनंतीर्थभूतंवृजिनविलयहेतुंयःशृणोतीहनित्यम् ॥ सभवतिखलुपूर्णःसर्वकामैरभीष्टैर्व्रजतिचसुरलोकंदुर्लभंधर्मयुक्तः ॥ ९६ ॥ इतिहास
मिमंश्रुत्वापूजयेद्यस्तुपाठकम् ॥ गोभिर्हिरण्यवस्त्रैश्चब्रह्मतुल्योयतोहिसः ॥ ९७ ॥ वाचकेपूजितेयस्माद्विष्णुर्भवतिपूजितः ॥ तस्मात्सम्पूजयेन्नित्यं
यदीच्छेत्सफलंभवम् ॥ २९८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०माघमाहात्म्येवसिष्ठदिलीपसंवादेगन्धर्वकन्यापरिणयोनामाष्टाविं
शत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२८ ॥ पार्वत्युवाच ॥ श्रुतंकार्त्तिकमाहात्म्यंमाघस्यचमयाविभो ॥ अधुनाश्रोतुमिच्छा
मिमुक्तिदंकर्मचोत्तमम ॥ १ ॥ श्रेष्ठाभक्तिस्तुकाप्रोक्तावदविश्वेश्वरप्रभो ॥ येनविज्ञानमात्रेणनरामुखमवाप्नुयुः ॥ २ ॥ महादेवउवाच
॥ तल्लीनचित्तःसपुमान्साभक्तिःपरमामता ॥ दयाधर्मपरोनित्यंविष्णुधर्मेषुतत्परः ॥ ३ ॥ फलमूलजलाहारीशङ्खचक्रप्रधारकः ॥ त्रिकालं
पूजयेद्विष्णुंसाभक्तिःसात्त्विकीमता ॥ ४ ॥ उत्तमासात्त्विकीप्रोक्ताराजसीचैवमध्यमा ॥ कनिष्ठातामसीचैवत्रिविधाभक्तिरुच्यते ॥ ५ ॥ श्रीधरे
तुप्रकर्त्तव्यामुक्तिकामफलेप्सुभिः ॥ अहङ्कारेणरूपेणदम्भमात्सर्यमायया ॥ ६ ॥ येकुर्वन्तिजनाभक्तिंतामसीसाउदाहृता ॥ परस्योत्सादनार्थंवादम्भ
मुद्दिश्यवाथवा ॥ ७ ॥ याभक्तिःक्रियतेदेवेतामसीसाप्रकीर्तिता ॥ विषयान्प्रतिसंधाययशऐश्वर्यमेववा ॥ ८ ॥ अर्चादावर्चयेद्योमांपृथग्भावःसराजसः ॥
कर्मक्षयार्थंकर्तव्याब्राह्मणैर्ज्ञानतत्परैः ॥ ९ ॥ विष्णौह्यात्मार्पणींबुद्धिंसाभक्तिःसात्त्विकीमता ॥ अतोवैसर्वथादेविसंसेव्यःसर्वदाहरिः ॥ १० ॥ तामसेन
तुभावेनतामसत्वंहिलभ्यते ॥ राजसोराजसेनैवसात्त्विकेनतुसात्त्विकः ॥ ११ ॥ वेदाध्यायरतःश्रीमान्रागद्वेषविवर्जितः ॥ शङ्खचक्रधरोविप्रःसर्वदाशु
चिरुच्यते ॥ १२ ॥ कर्मकाण्डेप्रवृत्तोयःसर्वदाविष्णुनिन्दकः ॥ निन्दकस्तज्जनानांचमहाचाण्डालउच्यते ॥ १३ ॥ वेदाध्यायरतानित्यंनित्यंवैयज्ञ

याजकाः ॥ अग्निहोत्रप्रनानित्यंविष्णुधर्मपराङ्मुखाः ॥ निन्दन्तिविष्णुधर्मांश्चवेदबाह्याःसुरेश्वरि॥१४॥कुर्वन्तिशान्तिंविबुधाःप्रहृष्टाःक्षेमंप्रकुर्वन्ति
पितामहाद्याः ॥ स्वस्तिप्रयच्छन्तिमुनीन्द्रमुख्यागोविन्दभक्तिंवहतांनराणाम् ॥१५॥ शुभाग्रहाभूतपिशाचयुक्ताब्रह्मादयोदेवागणाःप्रसन्नाः ॥ लक्ष्मी
स्थिरातिष्ठतिमन्दिरेचगोविन्दभक्तिंवहतांनराणाम्॥१६॥गङ्गागयानैमिषपुष्कराणिकाशीप्रयागःकुरुजाङ्गलानि ॥ तिष्ठन्तिदेहेकृतभक्तिपूर्वंगोविन्द
भक्तिंवहतांनराणाम् ॥ १७ ॥ एवमाराधयेद्विद्वान्भगवन्तंश्रियासह ॥ कृतकृत्योभवेन्नित्यंसविप्रोनात्रसंशयः ॥१८ ॥ क्षत्रियोवाथवैश्योवाशूद्रोवा
सुरसत्तमे ॥ भक्तिंकुर्वन्विशेषेणमुक्तियातिसवैनरः ॥१९॥ इतिश्रीपाद्ममहापुराणेपञ्चप० उत्तर० विष्णुमहिमवर्णननामैकोनत्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः
॥ १२९ ॥ पार्वत्युवाच॥शालग्रामशिलाशुद्धामूर्तयस्सन्तिभूतले ॥ तासांचैवतुमूर्तीनांपूजनंकतिधास्मृतम् ॥ १ ॥ ब्राह्मणैःकतिपूज्यास्ताःक्षत्रियैर्वा
सुरेश्वर ॥ वैश्यैर्वापिकथंशूद्रैःस्त्रीभिर्वापिसमादिश ॥ २ ॥ महादेवउवाच ॥ शालग्रामशिलापुण्यापवित्राधर्मकारिणी ॥ यस्यादर्शनमात्रेण
ब्रह्महाशुध्यतेनरः ॥ ३ ॥ तदहंसर्वतीर्थानांप्रवरंश्रुतिनोदितम् ॥ यत्रेयंसर्वदामूर्तिःशालग्रामशिलाशुभा ॥ ४ ॥ ब्राह्मणैःपञ्चपूज्यास्तु
चतस्रःक्षत्रियैस्तथा ॥ वैश्यैस्तिस्रस्तथापूज्याएकापूज्याप्रयत्नतः ॥ ५ ॥ तस्यादर्शनमात्रेणशूद्रोमुक्तिमवाप्नुयात ॥ अनेनविधिनादेवियेनराःपूजय
न्तिवै ॥ ६ ॥ भोगान्सर्वांस्तत्रभुक्त्वायान्तिविष्णोःपरंपदम् ॥ इयंसामहतीमूर्तिःसर्वदापापहारिणी ॥ ७ ॥ कैलासाद्यंफलंदेविजायतेपूजनाद्यतः ॥
तत्रगङ्गाचयमुनागोदावरीसरस्वती ॥ ८ ॥ तिष्ठतेचशिलायत्रसर्वंतत्रनसंशयः ॥ किमत्रबहुनोक्तेनभूयोभूयोवरानने ॥ ९ ॥ पूजनंमनुजैःसम्य
क्कर्तव्यंमुक्तिमिच्छुभिः ॥ भक्तिभावेनदेवेशियेऽर्चयन्तिजनार्दनम् ॥ १० ॥ तेषांदर्शनमात्रेणब्रह्महाशुध्यतेजनः ॥ दासभावेनयेशूद्राःस्वर्चनंकुर्वते
सदा ॥ ११ ॥ तेषांपुण्यंनजानन्तिब्रह्माद्याश्चसुरेश्वरि ॥ भक्तिभावेनयेविप्राहरिमभ्यर्चयन्तिवै ॥ १२ ॥ एकविंशतिकुलैस्तैस्तुतारितंतेषुजन्मसु ॥
शङ्खचक्राङ्कितोयस्तुविप्रःपूजनमाचरेत् ॥ १३ ॥ पूजितंतुजगत्सर्वंतेनविष्णुप्रपूजनात् ॥ पितरःसंवदन्त्यस्मत्कुलेजाताश्चवैष्णवाः ॥१४॥ तत्कुलं
तारितंतैस्तुयावदाभूतसंप्लवम् ॥ तेतुचास्मान्समुद्धृत्यनयन्तेविष्णुमन्दिरम् ॥१५॥ सएवदिवसोधन्योधन्यामाताथबान्धवाः॥पितातस्यचवैधन्यो
धन्यावैसुहृदस्तथा ॥ १६ ॥ सर्वेधन्यतमाज्ञेयाविष्णुभक्तिपरायणाः ॥ तेषांदर्शनमात्रेणमहापापात्प्रमुच्यते ॥१७॥ उपपातकानिसर्वाणिमहान्ति
पातकानिच ॥ तानिसर्वाणिनश्यन्तिवैष्णवानांचदर्शनात् ॥१८॥ पावकाइवदीप्यन्तेयेनरावैष्णवाभुवि ॥ विमुक्ताःसर्वपापेभ्योमेघेभ्यइवचन्द्रमाः

१'इत्थं सा महती पुण्या' इ० पा० ।

॥१९॥आर्द्रंशुष्कंलघुस्थूलंवाङ्मनःकर्मभिःकृतम् ॥ तत्सर्वंनाशमायातिवैष्णवानांचदर्शनात्॥२०॥हिंसादिकंचयत्पापंज्ञानाज्ञानकृतंचयत्॥तत्सर्वं
नाशमायातिदर्शनाद्वैष्णवस्यच॥२१॥निष्पापास्त्रिदिवंयान्तिपापिष्ठायान्तिशुद्धताम्॥दर्शनादेवसाधूनांसत्यंतुभ्यंमयोदितम्॥२२॥संसारकर्दमालेप
प्रक्षालनविशारदः ॥ पावनःपावनानांचविष्णुभक्तोनसंशयः॥२३॥प्रत्यहंविष्णुभक्तायेस्मरन्तिमधुसूदनम् ॥ तेतुविष्णुमयाज्ञेयाविष्णुस्तत्रनसंशयः
॥ २४ ॥ नवनीलघनश्यामंनलिनायतलोचनम् ॥ शङ्खचक्रगदापद्मधरंपीताम्बरावृतम् ॥ २५ ॥ कौस्तुभेनविराजन्तंवनमालाधरंहरिम् ॥ उल्लस
त्कुण्डलज्योतिःकपोलवदनश्रिया ॥ २६ ॥ विराजितंकिरीटेनवलयाङ्गदनूपुरैः॥प्रसन्नवदनाम्भोजंचतुर्बाहुंश्रियान्वितम् ॥ २७ ॥ एवंध्यायन्तिये
विप्राविष्णुंचैवतुपार्वति ॥ तेविप्राविष्णुरूपाश्चवैष्णवास्तेनसंशयः॥२८॥तेषांदर्शनमात्रेणभक्त्यावाभोजनेनवा ॥ पूजनेनचदेवेशिवैकुण्ठंलभतेध्रुवम्
॥२९॥इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०शालग्रामशिलापूजनमाहात्म्यंनामत्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः॥१३०॥पार्वत्युवाच ॥ अनन्तंवासुदेवस्य
कीदृशंस्मरणंस्मृतम् ॥ यच्छ्रुत्वानपुनर्मोहोमानुषाणांप्रजायते ॥ १ ॥ महादेवउवाच ॥ दृष्ट्वातत्त्वेनदेवेशिस्मराम्यनंतंतुनित्यशः ॥ तृषातुरो
यथावारितद्वद्विष्णुंस्मराम्यहम् ॥ २ ॥ हिमेनाकुलितंविश्वंस्मरत्यग्निंयथातथा ॥ तद्वद्देवतुवैविष्णुंस्मरन्तिविबुधादयः ॥३॥ पतिव्रतायथानारीपतिं
स्मरतिनित्यशः ॥ तथास्मरामिलोकेशंविष्णुंविश्वेश्वरेश्वरम् ॥ ४ ॥ भयार्त्तःशरणंयद्वद्यथलोभीयथाधनम् ॥ पुत्रकामोयथापुत्रंतथाविष्णुं
स्मराम्यहम् ॥ ५ ॥ दूरस्थोऽपियथागेहंचातकोमाधवंयथा ॥ ब्रह्मविद्यांब्रह्मविदस्तथाविष्णुंस्मराम्यहम् ॥ ६ ॥ हंसामानसमिच्छन्तिमुनयःस्मरणं
हरेः ॥ भक्ताश्चभक्तिमिच्छन्तितथाविष्णुंस्मराम्यहम् ॥ ७ ॥ प्राणिनांवल्लभोदेहोयत्रआत्मावतिष्ठते ॥ आयुर्वाञ्छन्तियेजीवास्तथाविष्णुंस्मरा
म्यहम् ॥ ८ ॥ भ्रमराश्चयथापुष्पंचक्रवाकादिवाकरम् ॥ यथात्मवल्लभाभक्तितथाविष्णुंस्मराम्यहम् ॥९ ॥ अन्धेनाकुलितालोकादीपंवाञ्छन्तिवै
यथा ॥ तथावैपुरुषालोकेस्मरणंकेशवस्यच ॥ १० ॥ यथाश्रमार्त्ताविश्रामंनिद्रांव्यसनिनोयथा ॥ गतालस्यायथाविद्यांतथाविष्णुंस्मराम्यहम् ॥
॥ ११ ॥ मातङ्गाःपार्वतींभूमिंसिंहावनगजादिकम् ॥ तथैवस्मरणंविष्णोःकर्तव्यंपापभीरुभिः ॥ १२ ॥ सूर्यकान्तरवेर्योगाद्वह्निस्तत्रप्रजायते ॥
एवंवैसाधुसंयोगाद्धरौभक्तिःप्रजायते ॥ १३ ॥ शीतरश्मेर्यथाकान्तश्चन्द्रयोगादपःश्रयेत ॥ एवंवैष्णवसंयोगान्मुक्तिर्भवतिशाश्वती ॥ १४ ॥ कुमु
द्वतीयथासोमंदृष्ट्वापुष्पंविकासते ॥ तद्वद्देवकृताभक्तिर्मुक्तिदासर्वदानृणाम् ॥१५॥ यथानलायासंत्रस्ताभ्रमरीस्मरणंचरेत् ॥ तेनस्मरणयोगेननलासा

१ 'शमादिकं च यत्पापम्' इ० पा०। २ 'वैष्णवैः सह भाषणात्' इ० पा०।

रूप्यतामियात् ॥१६॥ गोपीभिर्जारबुद्ध्याच विष्णोश्चस्मरणंकृतम् ॥ ताश्चसायुज्यतांनीतास्तथाविष्णुंस्मराम्यहम् ॥१७॥ केऽपिवैदुष्टभावेनच्छद्म
भावेनकेचन ॥ केचापिलोभभावेननिःस्पृहाश्चैवकेचन ॥ १८ ॥ भक्त्यावास्नेहभावेनद्वेषभावेनवापुनः ॥ केऽपिस्वामित्वभावेनबुद्ध्यावाबुद्धिपूर्व
कम् ॥ १९ ॥ येनकेनापिभावेनचिन्तयन्तिजनार्दनम् ॥ इहलोकेसुखंभुक्त्वायान्तिविष्णोःपरंपदम् ॥ २० ॥ अहोविष्णोश्चमाहात्म्यमद्भुतंलोम
हर्षणम् ॥ यदृच्छयापिस्मरणंत्रिधामुक्तिप्रदायकम् ॥ २१ ॥ नधनेनसमृद्धेनविपुलाविद्ययातथा ॥ एकेनभक्तियोगेनसमीपेदृश्यतेक्षणात् ॥२२ ॥
सांनिध्येऽपिस्थितोदूरेनेत्रयोरञ्जनंयथा ॥ भक्तियोगेनदृश्येतभक्तैश्चैवसनातनः ॥ २३ ॥ इदंतत्त्वमिदंतत्त्वंमोहितोदेवमायया ॥ भक्तितत्त्वंयदाप्राप्तं
तदाविष्णुमयंजगत् ॥ २४ ॥ इन्द्राद्यैरमृतंप्राप्तंसुखार्थंशृणुसुन्दरि ॥ तथापिदुःखितास्तेवैभक्त्याविष्णोर्यथाविना ॥ २५ ॥ भक्तिमेवामृतंप्राप्य
पुनर्दुःखंनजायते ॥ वैकुण्ठाख्यंपदंप्राप्यमोदतेविष्णुसन्निधौ ॥२६॥ वारित्यक्त्वायथाहंसःपयःपिबतिनित्यशः ॥ एवंधर्मान्परित्यज्यविष्णोर्भक्तिं
समाश्रयेत् ॥ २७ ॥ अन्यभक्तिंपरित्यज्यविष्णुभक्तिंसमाश्रयेत् ॥ तोयंबद्धातुवस्त्रेणकृतंकार्यंकथंभवेत् ॥ २८ ॥ प्राप्यदेहंविनाभक्तिंक्रियतेसवृथा
श्रमः ॥ विष्णुभक्तिंविनाधर्मानुपदिशन्तियेजनाः ॥ तेपतन्तिसदाघोरेनरकेनात्रसंशयः ॥ २९ ॥ बाहुभ्यांसागरंतर्तुंयद्वन्मूर्खोऽभिवाञ्छति ॥
संसारसागरंतद्वद्विष्णुभक्तिंविनानरः ॥ ३० ॥ विष्णुभक्तिंचरक्षन्तिकर्मणापात्यतेयदि ॥ अकिंचनःस्पृहायुक्तोमेरौधत्तेयथास्पृहाम् ॥ ३१ ॥
तवभक्तौतथादेवमयाहिक्रियतेस्पृहा ॥ जन्मान्तरेहिसाभक्तिर्मामकीयत्करोतिहि ॥ ३२ ॥ वह्निर्यथेहस्वल्पोऽपिदहतेविविधंवनम् ॥ तद्वद्देवतुसा
भक्तिरणुमात्राकृतामया ॥ ३३ ॥ शतैश्चश्रूयतेभक्तिःसहस्रैरपिबुध्यते ॥ तेषांमध्येतुदेवेशिभक्तोह्येकःप्रजायते ॥ ३४ ॥ बुद्धिंपरेषांदास्यन्तिलोके
बहुविधाजनाः ॥ स्वयमाचरतेसोऽपिनरःकोटिषुदृश्यते ॥ ३५ ॥ पूजयाहस्यतेभक्तिर्जपेनपरिहस्यते ॥ एवंभावोहिदेवेशेभक्तिस्तेनैवगृह्यते ॥३६॥
सागरेचयथापोतःकूपेद्रोणोपवेशनम् ॥ यस्यभावोहितद्वच्चभक्तिःसातेनगृह्यते ॥ ३७ ॥ मूलेसिक्तस्यवृक्षस्यपत्रंशाखासुदृश्यते ॥ भजनादेवभोदेवि
फलमग्रेप्रतिष्ठितम् ॥ ३८ ॥ पानीयहारिणायद्वद्घटेचित्तंप्रधीयते ॥ तद्वद्देवेहरौचित्तंधृत्वामोक्षमवाप्नुयात् ॥ ३९ ॥ शैशवेचयथामातागुडंस्तोकं
ददातिवै ॥ पुनर्याचतिवैबालोगुडंवैलोभकारणात् ॥ ४० ॥ नीरेनीरंयथाक्षिप्तंदुग्धेदुग्धंघृतेघृतम् ॥ तद्वद्भेदंनपश्यन्तिविष्णुभक्तिप्रसादतः ॥ ४१ ॥
भानुःसर्वगतोयद्वद्वह्निःसर्वगतोयथा ॥ भक्तिःस्थितस्तथाभक्तःकर्मभिर्नैवबाध्यते ॥ ४२ ॥ अजामिलःस्वधर्मंचत्यक्त्वापापंसमाचरन् ॥ पुत्रंनारा
यणंस्मृत्वामुक्तिंवैप्राप्तवान्ध्रुवम् ॥ ४३ ॥ दिवारात्रौचयेभक्तानाममात्रोपजीविनः ॥ वैकुण्ठवासिनस्तेवैतत्रवेदाहिसाक्षिणः ॥ ४४ ॥ अश्वमेधादि

यज्ञानांफलंस्वर्गेऽपिदृश्यते ॥ तत्फलंतुसमग्रंवैभुक्त्वावैसंपतन्तिच ॥ ४५ ॥विष्णुभक्तास्तथादेविभुक्त्वाभोगाननेकशः ॥ वैकुण्ठंप्राप्यवातेषांपुन
रागमनंकदा ॥ ४६ ॥ विष्णुभक्तिःकृतायेनविष्णुलोकेवसत्यसौ ॥ दृष्टान्तंपश्यदेवेशिविष्णुभक्तिप्रसादतः ॥ ४७ ॥ ग्रावाणोजलमध्यस्थाःशतश
स्तेनतारिताः ॥ विनाजलंसोमकान्तोविष्णुभक्तस्यमानसम् ॥ ४८ ॥ दर्दुरोवसतेनीरेषट्पदोहिवनान्तरे ॥ गन्धंवेत्तिकुमुद्वत्याभक्तोभक्तौतथाहरेः ॥
॥ ४९ ॥ गङ्गातटेवसन्त्येकएकेवैशतयोजनम् ॥ कश्चिद्गङ्गाफलंवेत्तिविष्णुभक्तिपरस्तथा ॥ ५० ॥ कर्पूरागुरुभारंहिउष्ट्रोवहतिनित्यशः ॥ मध्यगन्धं
नजानातितथाविष्णुंबहिर्मुखाः ॥५१॥ मृगाःशालंहिजिघ्रन्तिकस्तूरीगन्धमिच्छवः ॥ स्वनाभिस्थंनजानन्तितथाविष्णुंबहिर्मुखाः ॥५२॥ उपदेशो
हिमूर्खाणांवृथावैनगनन्दिनि ॥ तथैवविष्णुभक्तेर्हिउपदेशोबहिर्मुखे ॥५३॥ अहिनाचपयःपीतंतत्पयोहिविषायते ॥ तथावैचान्यभक्तानांविष्णुभक्ति
र्विषायते ॥५४॥ चक्षुर्विनायथादीपंदृष्ट्वादर्पणमेवच ॥ समीपस्थानपश्यन्तितथाविष्णुंबहिर्मुखाः ॥ ५५ ॥ पावकोहियथाधूमैरादर्शोऽपिमलेनच ॥
यथोल्बेनावृतोगर्भोदेहेकृष्णस्तथावृतः ॥५६॥ दुग्धेसर्पिःस्थितंयद्वत्तिलेतैलंतुसर्वदा ॥ चराचरेतथाविष्णुर्दृश्यतेनगनन्दिनि॥५७॥एकसूत्रेमणिगणा
धार्यन्तेबहवोयथा॥एवंब्रह्मादिभिर्विश्वंसंप्रोतंब्रह्मचिन्मये॥५८॥ यथाकाष्ठेस्थितोवह्निर्मथनादेवदृश्यते ॥ एवंसर्वगतोविष्णुर्ध्यानादेवप्रदृश्यते ॥५९॥
आदिरेकोभवेद्दीपस्तस्माज्जाताःसहस्रशः ॥एवमेकःस्थितोविष्णुःसर्वंव्याप्यप्रतिष्ठते ॥६०॥ यथासूर्योदयेज्योतिःपुष्करेतिष्ठतेसदा॥दृश्यतेबहुधानीरे
लोकेविष्णुस्तथाहिसः॥६१॥मारुतःप्रकृतिस्थोऽपिनानागन्धवहःसदा ॥ ईश्वरःसर्वजीवस्थोभुङ्क्तेप्रकृतिजान्गुणान् ॥६२॥ शर्कराविषसंयोगान्नीरंभव
तियादृशम् ॥ सभूत्वातादृशोह्यात्माकर्मणःफलमश्नुते ॥ ६३ ॥ उर्वीचर्नागसंयोगान्नानावृक्षाप्रजायते ॥ प्रकृतेर्गुणसंयोगान्नानायोनिषु
जायते ॥ ६४ ॥ गजेवैमशकेचैवदेवेवामानुषेऽपिवा ॥ नाधिकोनचन्यूनोवैनिष्ठोदेहेसनिश्चलः ॥ ६५ ॥ ब्रह्मादिस्तम्बपर्यन्तायेचात्रभुविमा
नवाः ॥ देवायक्षास्तथानागागन्धर्वाःकिन्नरादयः ॥ ६६ ॥ तेषुसर्वेषुदृश्यन्तेजलेचन्द्रमसोयथा ॥ समश्चिदानन्दशिवःसमदेशोहिदृश्यते॥
॥ ६७ ॥ सवैविष्णुस्तथाप्रोक्तःसोऽयंसर्वगतोहरिः ॥ वेदान्तवेद्यःसर्वेशःकालातीतोह्यनामयः ॥ ६८ ॥ एवंतंवेत्तियोदेविसभक्तोनात्रसंशयः॥
एकोहिबहुधाज्ञेयोबहुधाप्येकएवसः ॥ ६९ ॥ नामरूपविभेदेनजल्प्यतेबहुधाभुवि ॥ चक्षुषानरवेज्योतिर्भानुनाचक्षुरेधते ॥ ७० ॥ परमात्मा
तथाचात्माप्रतिदेहेतुसर्वदा ॥ घटेघटेयथाकाशस्तस्मिन्भग्नेयथास्थितः ॥७१॥ रूपेरूपेतथात्वंहिभग्नेतस्मिन्सुनिश्चलः ॥ यथाकाष्ठमयंरूपंपततेप्रभु

णाविना ॥ ७२ ॥ क्रिमिमेदोमयोदेहः पतंतंचात्मनाविना ॥ हेम्नोभवन्तिवर्णाश्चवह्निनायान्तिपूर्ववत् ॥ ७३ ॥ तद्वज्जीवाःप्रपद्यन्तेभक्तावैपूर्व
रूपताम् ॥ स्वघनेनावृतंसूर्यंमूढाःपश्यन्तिनिष्प्रभम् ॥ ७४ ॥ तथाऽज्ञानधियोमूढानजानन्तितमीश्वरम् ॥ निर्विकल्पंनिराकारंवेदान्तैःपरि
पठ्यते ॥ ७५ ॥ निराकारश्चसाकारःस्वेच्छयाचप्रकाशते ॥ तस्मात्संजातमाकाशंनिःशब्दंगुणवर्जितम् ॥ ७६ ॥ आकाशान्मारुतोजातः
सशब्दंचतदाभवत् ॥ वातादजायतज्योतिर्ज्योतिपश्चाभवज्जलम् ॥ ७७ ॥ तज्जलेरुक्मगर्भश्चविराड्विश्वरूपधृत् ॥ तस्यनाभिसरोजेचब्रह्माण्डानां
चकोटयः ॥ ७८ ॥ प्रकृतिःपुरुषस्तस्मान्निर्मितंतुत्रिधाजगत् ॥ तयोर्द्वयोश्चसंयोगात्तत्त्वयोगोऽभ्यजायत ॥ ७९ ॥ सात्त्विकींविष्णुसंभूति
र्ब्रह्मावैराजसःस्मृतः ॥ शिवस्तुतामसःप्रोक्तएभिःसर्वंप्रवर्त्तितम् ॥ ८० ॥ एकात्राह्मीस्थितिर्लोकेकर्मबीजानुसारतः ॥ तयासंहरतेविष्णुःसर्वलोका
नुशेषतः ॥ ८१ ॥ तिष्ठत्यसौतदातत्रभगवान्विष्णुरव्ययः ॥ एवंसर्वगतोविष्णुरादिमध्यान्तएवच ॥ ८२ ॥ अविद्ययानजानन्तिलोकावैकर्म
निश्चिताः ॥ वर्णोचितानिकर्माणियःकालेषुप्रकारयेम् ॥ ८३ ॥ यत्कर्मविष्णुदैवत्यंनहिगर्भस्यकारणम् ॥ वेदान्तशास्त्रमुनिभिःसर्वदैवविचार्यते॥
॥ ८४ ॥ ब्रह्मज्ञानमिदंदेहेतदहंपरिकीर्त्तये ॥ शुभाशुभस्यकार्यंचकारणंमनएवहि ॥ ८५ ॥ मनसाशुध्यतेसर्वंतद्ब्रह्मसनातनम् ॥ मनएवसदाबन्धु
मनएवसदारिपुः ॥ ८६ ॥ मनसातारिताःकेचिन्मनसापातिताश्चके ॥ मध्येसर्वपरित्यागोबाह्यकर्मतथाचरन् ॥ ८७ ॥ एवमेवकृतंकर्मकुर्वन्नपिन
लिप्यते ॥ पद्मपत्रंयथानीरलेशैरपिनलिप्यते ॥ ८८॥ अग्निरग्नौयथाक्षिप्तोभक्त्याचकिंप्रयोजनम् ॥ यदाभक्तिरसोज्ञातोनमुक्तीरोचतेतदा ॥ ८९॥
योगैरष्टविधैर्विष्णुर्नप्राप्यश्चेहजन्मनि ॥ भक्त्यावाप्राप्यतेविष्णुःसर्वदासुलभोभवेत् ॥९०॥ वेदान्तैःप्राप्यतेज्ञानंज्ञानेनज्ञेयमेवच ॥ तत्तुज्ञेयंयदाप्राप्तं
तदाशून्यमिदंजगत् ॥ ९१ ॥बलेनप्राप्यतेविष्णुर्योगैरष्टविधैश्चकिम् ॥ सर्वेषामेवभावानांभावशुद्धिःप्रशस्यते ॥ ९२ ॥ आलिङ्ग्यतेयथाकान्ता
यथाभावस्तथाफलम् ॥ उपानद्युक्तपादोहिवेत्तिचर्ममयींमहीम् ॥ ९२ ॥ बुद्धिर्यथाविधायस्यतद्वत्समन्यतेजगत् ॥ दुग्धेनसिक्तोनिम्बोऽपिकटू
भावंनतुत्यजेत् ॥ ९४ ॥ प्रकृतिंयान्तिभूतानिउपदेशोनिरर्थकः ॥ छित्त्वावैसहकारंचफलंपत्रंकथंलभेत् ॥ ९५ ॥ इन्द्रियाणांसुखार्थेनवृथाजन्म
कथंनयेत् ॥ स्थाल्यांवैडूर्यमय्यांहिपच्यतेचौपधंयथा ॥ ९६ ॥दह्यतेचागदस्तद्वद्वृथाजन्मकथंभवेत् ॥ निधानंचगृहेक्षिप्त्वाशुभःसेवांकथंचरेत्॥
॥ ९७ ॥ त्यक्त्वावैकुण्ठनाथंतमन्यमार्गेकथंरमेत् ॥ भक्तिहीनैश्चतुर्वेदैःपठितैःकिंप्रयोजनम् ॥ ९८ ॥ श्वपचोभक्तियुक्तस्तुत्रिदशैरपिपूज्यते ॥
स्वकरेकङ्कणंवद्धादर्पणैःकिंप्रयोजनम् ॥ ९९ ॥ ब्रह्मरुद्रादिभिर्देवैर्दत्तैश्वर्याश्चसेवकाः ॥ अर्पितंनैवगृह्णन्तिप्रभोश्चैवतुकिंचन ॥ १०० ॥ अकिं

१ 'भ्रश्यते च त्वया विना' इ० पा० ।

चनायभक्तायदातुंनालंगतोवरम् ॥ निःशरीरस्यकृष्णस्यतत्रध्यानंकथभवेत् ॥ १ ॥ साकारंबहवोदृष्ट्वागताभक्त्याचतत्पदम् ॥ पूजाभक्तिः कथंशून्येसाकारेकथ्यतेबुधैः ॥ २ ॥ शून्यमार्गेकथंयातिआधारेणविनानरः ॥ साकारोयःस्वयंस्वामीनिराकारःसवैप्रभुः ॥ ३ ॥ साकारोहिसुखेनैव निराकारोनदृश्यते ॥ सेवारसश्चसाकारेनिराकारेणवैरसः ॥ ४ ॥ साकारेणनिराकारोज्ञायतेस्वयमेवहि ॥ हरिस्मृतिप्रसादेनरोमाञ्चिततनुर्यदा ॥ ॥ ५ ॥ नयनानन्दसलिलंमुक्तिर्दासीभवेत्तदा ॥ बाल्येचयत्कृतंपापंतत्कथंनविनश्यति ॥ ६ ॥ पूजादानव्रतैस्तीर्थैर्जपहोमैस्त्वदर्पितैः ॥ निजधर्मं परित्यज्यतपोघोरंकथंचरेत् ॥ ७ ॥ स्वधर्मेनिधनंश्रेयःपरधर्मोभयावहः ॥ विधिंसंत्यज्यशास्त्रीयंतपोघोरंकथंचरेत ॥ ८ ॥ आश्रमेणविनामूढोनैव सिद्धिमवाप्नुयात्[2] ॥ ब्रह्मणानिर्मितावर्णाः[1]स्वेस्वेधर्मेनियोजिताः ॥९॥ स्वधर्मेणागतंद्रव्यंशुक्लद्रव्यंतदुच्यते॥ शुक्लद्रव्येणयद्दानंदीयतेश्रद्धयान्वितम्॥ ॥ ११० ॥ स्वल्पेनापिमहापुण्यंतस्यसङ्ख्यानविद्यते ॥ नीचसङ्गेनयद्द्रव्यमानीतंगृहकर्मसु ॥ ११ ॥ तेनद्रव्येणयद्दानंकृतंवैमनुजादिभिः ॥ तत्फलंनभवेत्तेवैनैवतत्फलभागिनः ॥ १२ ॥ यादृशंकुरुतेकर्मइन्द्रियाणांसुखेच्छया ॥ तादृशींयोनिमाप्नोतिमूढोहिज्ञानदुर्बलः ॥ १३ ॥ इहयत्कुरुतेकर्म तत्परत्रोपभुज्यते ॥ पुण्यमाचरतःपुंसोयदिदुःखंप्रजायते ॥ १४ ॥ तदातापोनकर्त्तव्यस्तत्कर्मपूर्वदेहजम् ॥ पापमाचरतःपुंसोजायतेसुख मेवच ॥ १५ ॥ नकर्त्तव्यस्तदाहर्षःसुखेतत्रसुरेश्वरि ॥ रज्जुबद्धाश्चपशवःप्रभुणास्वेच्छयायथा ॥ १६ ॥ नीयन्तेकर्मबन्धेनमनुजाअपिभूतले ॥ शाखामृगोवनचरोनृत्यतेचगृहेगृहे ॥ १७ ॥ एवंचकर्मणाजीवानीयन्तेसर्वयोनिषु ॥ क्रीडताकन्दुकोयद्वत्प्रेर्यतेप्रभुणेच्छया ॥ १८ ॥ कर्मणा वातथाजन्तुर्नीयतेसुखदुःखयोः ॥ प्राणीस्वकर्मभिर्बद्धोनशक्तोबन्धनिग्रहे ॥ १९ ॥ देवावैकर्मभिर्बद्धाऋषयश्चतथापरे ॥ कैलासेरुद्रदेहस्था भुजगाविषभोजिनः ॥ १२० ॥ असमर्थाःसुधांभोक्तुंकर्मयोनिर्बलीयसी ॥ नीरोगदेहदातायोबुधःसूर्योहिकथ्यते ॥ २१ ॥ तद्रथेसारथिः पङ्गुःकर्मयोनिर्बलीयसी ॥ इन्द्रद्युम्नोहिराजर्षिर्गजत्वंकर्मणागतः ॥ २२ ॥ समर्थस्वामिनातस्मिन्कर्मयोनिर्वृथाकृता ॥ रुद्रब्रह्मादयोदेवामा नवाश्चासुराश्चये ॥ २३ ॥ तेसर्वेकर्मबद्धाश्चविचरन्तिमहीतले ॥ कर्माधीनंजगत्सर्वंविष्णुनानिर्मितंपुरा ॥ २४ ॥ तत्कर्मकेशवाधीनंनरा मनाम्नाविनश्यति ॥ सर्वत्रापिस्थितंतोयंमुक्तिदंतुसितासिते ॥ २५ ॥ एवमाचरतांकर्ममुक्तिदंकेशवार्चनम् ॥ इन्द्रियाणांसुखार्थाययःकर्म मनसाचरेत् ॥ २६ ॥ अहंकृतेनमन्येतकेवलंदेहमेवहि ॥ मनसासंस्मरञ्जन्तुःप्रायश्चित्तंसमाचरेत् ॥ २७ ॥ सपूर्वकर्मभोक्ताचअग्रेक

१ 'वाण्या' इ० पा० । २ 'मवाप्स्यति' इ० पा० ।

र्मनवर्धते ॥ प्रशंसन्तिग्रहान्केचित्केचित्प्रेतपिशाचकान् ॥ २८ ॥ केचिद्देवान्प्रशंसन्तिह्योषधीःकेचिदूचिरे ॥ केचिन्मन्त्रंचसिद्धिंचकेचि
द्बुद्धिपराक्रमम् ॥ २९ ॥ उद्यमंसाहसंधैर्यंकेचिन्नीतिंबलंतथा ॥ अहंकर्मप्रशंसामिसर्वेकर्मानुवर्तिनः ॥ १३० ॥ इतिमेनिश्चितावुद्धिःकथ्य
तेपूर्वसूरिभिः ॥ यदापुण्यमयोजन्तुःपापंकिंचिन्नविद्यते ॥ ३१ ॥ ज्ञानंहिद्विविधंचैवतदापुण्यंसुखंभवेत् ॥ पापंपुण्यंसमंयस्यतदाकर्मसु
विद्यते ॥ ३२ ॥ समंयोगंयदाद्वन्द्वंतदानन्दपदंव्रजेत् ॥ बाह्यंसर्वपरित्यागीमनसासंस्पृहीभवेत् ॥ ३३ ॥ तद्वृथाचरितंतस्यतेनतत्पापभो
गिनः ॥ बाह्यंकरोतिकर्माणिमनसानिःस्पृहोभवेत् ॥ ३४ ॥ त्यागोऽसौमध्यमोज्ञेयोनतुपूर्णफलंलभेत् ॥ बाह्यमध्येपरित्यज्यबुद्ध्याशून्यावलम्ब
नम् ॥ ३५ ॥ त्यागःसउत्तमोज्ञेयोयोगिनामपिदुर्लभः ॥ क्रोधात्सर्वंत्यजन्त्येकेकेचिद्वादप्रभावतः ॥ ३६ ॥ कष्टात्सर्वंत्यजन्त्येकेत्यागाःसर्वेतुमध्य
माः ॥ सुबुद्ध्याश्रद्धयायुक्तोनक्रोधादिवशंगतः ॥ ३७ ॥ कर्मणाह्यवलिप्तोऽपिसुगतिंयातिमानवः ॥ शुचीनांश्रीमतांगेहेधीमतांयोगिनामपि
॥ ३८ ॥ योगाद्भ्रष्टस्तुजायतेकुलेवैद्विजपूर्वके ॥ स्वल्पेनैवतुकालेनपूर्णयोगंचविन्दति ॥ ३९ ॥ चिदानन्दपदंगच्छेद्योगभक्तिप्रसादतः ॥
पङ्केनैवयथापङ्कंरुधिरंरुधिरेणवै ॥ १४० ॥ हिंसयाकर्मणाकर्मकथंक्षालयितुंक्षमः ॥ हिंसाकर्ममयोयज्ञःकथंकर्मक्षयेक्षमः ॥ ४१ ॥ स्वर्ग
कामकृतांयज्ञाःस्वर्गेतेचाल्पसौख्यदाः ॥ अनित्यानितुसौख्यानिभवन्तिचबहून्यपि ॥ ४२ ॥ नित्यंसौख्यंनतेष्वस्तिविनाभक्त्याहरेःक्वचित्॥
सार्वभौमसुखंराज्यंस्वर्गेचापितथासुखम् ॥ ४३ ॥ अन्यत्किंचिन्नवाञ्छामिगर्भवासाद्विभेम्यहम् ॥ ग्रावावैभिद्यतेलोहैर्माणिक्यंनैवभिद्यते
॥ ४४ ॥ नानाकाममयीबुद्ध्याविष्णुभक्तिर्नभिद्यते ॥ वकोजलचरान्भुङ्क्तेमण्डूकादींश्चवर्जयेत् ॥ ४५ ॥ तथायमःसर्वहन्तावर्जयेत्कृष्णसेव
कान् ॥ योरक्षतिसहर्ताचसवैपालकउच्यते ॥ ४६ ॥ अपराधशतैर्युक्तंस्वस्थानेनयमाश्रितः ॥ यथाकृतापराधस्यकृष्णस्तस्यकृपाकरः ॥
॥ ४७ ॥ फलंचलभतेवांग्यरक्षकःकिंकरोतिचेत् ॥ एवमात्माचदेहेऽस्मिन्परवश्यकृपाकरः ॥ ४८ ॥ प्राप्तोनपारःशनकैर्मल्लैर्युक्तानवापिता ॥
व्याधस्यमुक्तिदाताचकुब्जकातारितास्वयम् ॥ ४९ ॥ ब्रह्माद्यैर्दुर्लभःस्वप्नेसुलभोगोपमन्दिरे ॥ गोपोच्छिष्टंयदाभुक्तंतदातेतारितास्वयम् ॥
॥ १५० ॥ योगिभिर्गीयतेनित्यंपरमात्माजनार्दनः ॥ अव्ययःपुरुषःश्रीमान्दृष्टांतैर्देविविस्मये ॥ ५१ ॥ एतत्स्मरणकंदिव्यंयेपठन्ति

१ 'खंनिश्चिता' इ० पा० । २ 'प्राप्तं' इ० पा० । ३ 'स्वर्गवासम्' इ० पा० । ४ 'नानाकाममयो भिद्याद्धि' इ०, 'नानाकामनया बुद्ध्या विष्णुभक्तिर्न विद्यते' इ० ख पा० । ५ 'बाह्य' इ० पा० ।
६ 'दृष्टान्तैः' इ०पा० ।

॥ १२९ ॥

दिनेदिने ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तायान्तिविष्णोःपरंपदम् ॥ ९२ ॥ अनयाभावबुद्ध्याचपठनंविष्णुसन्निधौ ॥ इहलोकेसुखंभुक्त्वापरंपदमवाप्नुयात् ॥ १९३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा० उत्तर० विष्णुस्मरणंनामैकत्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १३१ ॥ पार्वत्युवाच ॥ द्वीपेऽस्मिन्यानितीर्थानितानिमेवदसुव्रत ॥ द्वीपानांद्वीपराजोऽयंसर्वदाभुविनिर्मितः ॥ सङ्क्षयात्वंवदस्वामिन्कृपांकृत्वाममोपरि ॥ १ ॥ महादेवउवाच ॥ सर्वगःसर्वभूतेषुद्रष्टव्यःसर्वतोभुवि ॥ सप्तलोकेषुयत्किंचिद्दृश्यतेसचराचरम् ॥२॥ तत्त्वेतनविनादेविनदृष्टंनश्रुतंमया ॥ अतोविष्णुर्महादेवःकेशवःक्लेशनाशनः ॥ ३ ॥ तीर्थरूपेणवर्तेतद्वीपेह्यस्मिन्सुरेश्वरि ॥ तानितीर्थानिवक्ष्यामिसाम्प्रतंनात्रसंशयः ॥ ४ ॥ प्रथमंपुष्करंक्षेत्रंतीर्थानांप्रवरंशुभम् ॥ वाराणसीद्वितीयंतुक्षेत्रंमुक्तिप्रदायकम् ॥ ५ ॥ तृतीयंनैमिषंक्षेत्रमृषीणांपावनंस्मृतम् ॥ प्रयागंवैचतुर्थंतुतीर्थानामुत्तमंस्मृतम् ॥६॥ कार्मुकंपञ्चमंप्रोक्तमुत्पन्नंगन्धमादने॥ षष्ठंवैमानसंतीर्थंदेवानांरम्यमेवच ॥७॥ सप्तमंविश्वकायंतुह्यवरेपर्वतेशुभे ॥अष्टमंगौतमाख्यंचमन्दरेनिर्मितंपुरा ॥ ८ ॥ मदोत्कटंतुनवमंदशमंरथचैत्रकम् ॥ एकादशंकान्यकुब्जंयत्रतिष्ठतिवामनः ॥ ९ ॥ द्वादशंमलयंचैवकुब्जाम्रकमतःपरम् ॥ विश्वेश्वरंगिरिकर्णकेदारंगतिदायकम् ॥ १० ॥ वाह्यंहिमवतःपृष्ठेगोकर्णेगोपकंतथा ॥ स्थानेश्वरंहिमाद्रौचविल्वकेविल्वपत्रिकम् ॥ ११ ॥ श्रीशैलेमाधवंतीर्थंभद्रंभद्रेश्वरेतथा ॥ वाराहेविजयंप्रोक्तंवैष्णवंवैष्णवेगिरौ ॥ १२ ॥ रौद्रंतुरुद्रकोटेतुपैत्र्यंकालञ्जरेगिरौ ॥ कम्पिलेकाम्पिलंतीर्थंमुकुटेकर्कोटकंतथा ॥ १३ ॥ शालग्रामोद्भवंतीर्थंगंह्लिकायांसुरेश्वरि[1] ॥ नर्मदायांशिवाख्यंतुमायायांविश्वरूपकम् ॥ १४ ॥ उत्पलाक्षसहस्राक्षंजातंवैरैवतेगिरौ ॥ गङ्गायांपितृतीर्थंचविष्णुपादोद्भवंतथा ॥ १५ ॥ विपाशायांविपापाचपाटलेपुण्ड्रवर्धनम् ॥ नारायणंसुपार्श्वेतुत्रिकूटेविष्णुमन्दिरम् ॥ १६ ॥ विपुलेविपुलंनामकल्याणंमलयाचले ॥ कौरवंकोटितीर्थेचसुगन्धंगन्धमादने ॥ १७ ॥ कुब्जाम्रकेत्रिसन्ध्यंतुगङ्गाद्वारेहरिप्रियम् ॥ शैलंविन्ध्यप्रदेशेतुवदर्यांसारस्वतंस्मृतम् ॥ १८ ॥ कालिन्द्यांकालरूपंचसह्येवैसायकंस्मृतम् ॥ चान्द्रंचन्द्रप्रदेशेतुरमणंतीर्थनायकम् ॥ १९ ॥ यमुनायांमृगाख्यंतुकरवीरेकुरूद्भवम् ॥ विनायकेपर्वतेवैह्युमाख्यंतीर्थमेवच ॥ २० ॥ आरोग्यंभास्करेदेशेमहाकालेमहेश्वरम् ॥ तीर्थमभयदंनामामृताख्यंविन्ध्यकन्धरे ॥ २१ ॥ मण्डपेविश्वरूपंचस्वाहाख्यंचेश्वरेपुरे ॥ वैगलेयंप्रचण्डायांचाण्डिकंमरकण्टके ॥ २२ ॥ सोमेश्वरंतथातीर्थेप्रभासेपुष्करंतथा ॥ देवमातृसरस्वत्यांपारावततटे

[1] 'गण्डिकायाम्' इ० पा० ।

स्थितम् ॥ २३ ॥ महालयंमहापद्मेपयोष्ण्यांपिङ्गलेश्वरम् ॥ सिंहिकायांतथातीर्थंसौरवेरविसंज्ञकम् ॥ २४ ॥ कार्त्तिकंकृत्तिकाक्षेत्रेशाङ्करंशङ्करे
गिरौ ॥ उत्पलाख्यंततोदिव्यंसुभद्रासिन्धुसंगमे ॥ २५ ॥ गाणपत्यंततश्चैवपर्वतेविष्णुसंज्ञके ॥ जालन्धरेततःप्रोक्तंतीर्थंविष्णुमुखंचयत् ॥
॥ २६ ॥ तारेवैतारकंप्रोक्तंपर्वतेविष्णुसंज्ञके ॥ देवदारुवनेपौण्ड्रंपौष्कंकाश्मीरमण्डले ॥ २७ ॥ भौमंहिमंहिमाद्रौचतुष्टिकंपौष्टिकंपुनः ॥ कपा
लमोचनंतीर्थंजातंमायापुरेतथा ॥ २८ ॥ शङ्खोद्धारंततश्चैवदैवंवैशङ्खधारकम् ॥ पिण्डेवैपिण्डनंनामसिद्धेवैखानसंभवेत् ॥ २९ ॥ अच्छोदेवि
ष्णुकामंतुधर्मकामार्थमोक्षदम् ॥ औषध्यंचोत्तरेकूलेकुशद्वीपेकुशोदकम् ॥३०॥ मन्मथंहेमकूटेतुकुमुदेसत्यवादनम् ॥ वन्दन्त्यामाश्वकंतीर्थंविन्ध्ये
वैमातृकंस्मृतम् ॥ ३१ ॥ चित्रेब्रह्ममयंतीर्थंतीर्थानांपावनंस्मृतम् ॥ एतेषांसर्वतीर्थानामुत्तमंशृणुसुन्दरि ॥ ३२ ॥ विष्णोर्नामसमंतीर्थंनभूतंनभवि
ष्यति ॥ ब्रह्महाहेमहारीवाबालहागोघ्नएवच ॥ ३३ ॥ मुच्यंतेनाममात्रेणप्रसादात्केशवस्यतु ॥ कलौद्वारवतीरम्याधन्योदेवोजनार्दनः ॥ ३४ ॥ यं
पश्यन्तिनरादेवंमुक्तिस्तेषांसुनिश्चला ॥ एवंधन्यतमंदेवंविष्णुंसर्वेश्वरंप्रभुम् ॥ ३५ ॥ चिन्तयामिमहादेविविद्धत्संस्थोजनार्दनम् ॥ अष्टोत्तरंतुतीर्थानां
शतमेतदुदाहृतम् ॥ ३६ ॥ योजपेच्छृणुयाद्वापिसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ एषुतीर्थेषुयःस्नात्वापश्येन्नारायणंहरिम् ॥ ३७ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोयाति
विष्णोःपरंपदम् ॥ जगन्नाथंमहातीर्थंलोकानांपावनंस्मृतम् ॥ ३८ ॥ येगच्छन्तिनरश्रेष्ठास्तेऽपियान्तिपरांगतिम् ॥ अष्टोतरशतंपुण्यंश्रावयेत्पितृ
कर्मणि ॥ ३९ ॥ इहलोकेसुखंभुक्त्वायातिविष्णोःपरंपदम् ॥ गोदानेश्राद्धदानेवाअहन्यहनिवापुनः ॥ देवार्चनविधौविद्वान्परंब्रह्माधिगच्छति ॥
॥ ४० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०जम्बूद्वीपतीर्थवर्णनंनामद्वात्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १३२ ॥ महादेवउवाच ॥
वेत्रवत्यास्तुमाहात्म्यंवक्ष्यामिशृणुसुन्दरि ॥ यत्रस्नात्वाविमुच्यन्तेयावदाभूतसंप्लवम् ॥ १ ॥ वृत्रेणचकृतःकूपोमहागम्भीरसंज्ञकः ॥ कूपात्सा
निःसृतादेवीमहापापौघनाशिनी ॥ २ ॥ यथागङ्गातथेयंचसरिच्छ्रेष्ठासुरोत्तमे ॥ अस्यादर्शनमात्रेणपापौघायान्तिचक्षयम् ॥ ३ ॥ शृणुदेवि
प्रवक्ष्यामिइतिहासंपुरातनम् ॥ यच्छ्रुत्वापापिनोदोषैर्विमुक्ताःकर्मबन्धनात् ॥४॥ चम्पकेनगरेचैवराजाराज्यंकरोतिसः ॥ सदादुष्टोदुष्टरूपोजनानांस
प्रपीडकः ॥ ५ ॥ अधमोऽधर्मरूपश्चविष्णुनिन्दापरायणः ॥ देवद्विजनिहन्ताचआश्रमाणांविदूषकः ॥ ६ ॥ वेदनिन्दापरःश्रीमान्मूर्खोवानिर्घृणः
शठः ॥ असच्छास्त्रेषुनिरतःपरदाराभिमर्शकः ॥ ७ ॥ विदारुणेतिनामाचसंजातोमूर्खएवच ॥ कदाचिद्दैवयोगेनआगतस्तांनदींप्रति ॥ ८ ॥आखे
टकसमायुक्तःस्वयंकुष्ठीसुरेश्वरि ॥ महापापादयंजातोब्राह्मणानांचनिन्दनात् ॥ ९ ॥ वृथावादीदुरात्माचशठोवैनिर्घृणःपशुः ॥ वेदनिन्दारतोनित्यं

गोशास्त्राणांप्रदूषकः ॥ १० ॥ एवंविधोवनेभ्राम्यंस्तृषार्तःसमुद्धृतः ॥ अश्वादुत्तीर्यराजासौजलंपीत्वागृहंगतः ॥ ११ ॥ तेनैवोदकपानेनगतंकुष्ठं
नसंशयः ॥ बुद्धिस्तुनिर्मलाजातातस्यराज्ञोविशेषतः ॥ १२ ॥ विष्णौभक्तिःसमुत्पन्नातदातस्यसुरेश्वरि ॥ ततःप्रभृतिकालेनस्नानंवैकृतवा
न्सदा ॥ १३ ॥ निर्मलोबहुरूपाढ्योजातस्तत्रसुरेश्वरि ॥ इहलोकेसुखंभुक्त्वाकृत्वायज्ञाननेकशः ॥ १४ ॥ विप्रेभ्योदक्षिणांदत्त्वासगतोवैष्णवं
पदम् ॥ इतिज्ञात्वातुभोदेविवेत्रवत्यांविशेषतः ॥ १५ ॥ स्नानंकुर्वन्तियेविप्रास्तेमुक्तानगनन्दिनि ॥ राजन्योवाथवैश्योवाशूद्रोवासुरसत्तमे ॥
॥ १६ ॥ येऽत्रस्नानंप्रकुर्वन्तितेमुक्ताःपापबन्धनात् ॥ कार्त्तिकेवाथमाघेवाब्राह्मोवावेदनिन्दकः ॥ १७ ॥ सरितांसंगमेस्नात्वामुच्यतेदेविकिल्बि
षात् ॥ साभ्रमत्याःसमंयत्रतस्याःसङ्गःप्रदृश्यते ॥१८॥ तत्रस्नात्वाविशेषेणमुच्यतेब्रह्महासदा ॥ खेटकंनगरंदिव्यंस्वर्गरूपंतुवानघे ॥ १९ ॥ ब्रह्मणा
तत्रैवदेवियोगाश्चबहवःकृताः ॥ तत्रस्नात्वाचभुक्त्वाचपुनर्जन्मनविद्यते ॥ २० ॥ साद्वितीयास्मृतागङ्गाकलौदेविविशेषतः ॥ येनराःसुखमिच्छन्ति
धनमिच्छन्तियेनराः ॥ २१ ॥ स्वर्गमिच्छन्तियेलोकास्तेवैस्नात्वापुनःपुनः ॥ इहलोकेसुखंभुक्त्वायान्तिविष्णोःपरंपदम् ॥ २२ ॥ सूर्यवंशेचये
जाताःसोमवंशेतथैवच ॥ आगतावेत्रवत्यांतुस्नात्वानिर्वृतिमागताः ॥ २३ ॥ दर्शनाद्धरतेदुःखंस्पर्शनान्मानसंह्यघम् ॥ स्नात्वाभुक्त्वातथादेविमुक्ति
भागीनसंशयः ॥ २४ ॥ स्नानाज्जपात्तथाहोमादनन्तंफलमश्नुते ॥ गत्वावाराणसीतीर्थंभक्त्याचान्द्रायणंचरेत् ॥ २५ ॥ तत्रगत्वांमहत्पुण्यं
तत्पुण्यंसुरसत्तमे ॥ वेत्रवत्यांविशेषेणपश्चत्वंयदिगच्छति॥२६॥ सर्वेचतुर्भुजोभूत्वायातिविष्णोःपरंपदम् ॥ पृथिव्यांयानितीर्थानियेदेवाःपितरस्तथा
॥ २७ ॥ तेसर्वेचवसन्तीहवेत्रवत्यांसुरेश्वरि ॥ किमन्यद्बहुनोक्तेनभूयोभूयोवरानने ॥ २८ ॥ वेत्रवत्याःसमंतीर्थंपृथिव्यांनसनातनि ॥ अहंविष्णु
स्तथाब्रह्मादेवाश्चपरमर्षयः ॥ २९ ॥ तिष्ठन्तिदेवताःसर्वावेत्रवत्यांमहेश्वरि ॥ एककालंद्विकालंवात्रिकालंचविशेषतः ॥ ३० ॥ स्नानंकुर्वन्ति
येतत्रतेवैमुक्तानसंशयः ॥ ३१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०वेत्रवतीमाहात्म्येत्रयस्त्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १३३ ॥
श्रीमहादेवउवाच ॥ साभ्रमत्यास्तुमाहात्म्यंवक्ष्येदेवियथातथम् ॥ कश्यपोवैमुनिश्रेष्ठस्तपोवैततवान्महत् ॥ १ ॥ अनेकवर्षपर्यन्तंतेनततं
महत्तपः ॥ अर्बुदेपर्वतेरम्येनानाद्रुमसमाकुले ॥ २ ॥ तत्रगत्वातपस्तप्तमृषिणाकश्यपेनवै ॥ सरस्वतीयत्ररम्यापवित्रापापनाशिनी ॥ ३ ॥
एकस्मिन्दिवसेदेविगतोऽसौनैमिषंप्रति ॥ तदातत्रऋषयःसर्वेकथांचक्रुरनेकशः ॥ ४ ॥ तदातैस्तुद्विजैःसम्यक्पृष्टोऽसौकश्यपोमुनिः ॥ अहोकश्यपनः
प्रीत्यैगङ्गेहानीयतांप्रभो ॥ ५ ॥ भवन्नाम्नातुसागङ्गाभविष्यतिसरिद्वरा ॥ तेषांवाक्यमुपाकर्ण्यनमस्कृत्यद्विजांश्चतान् ॥ ६ ॥ आगतोऽर्बु

दण्डारण्येसरस्वत्याश्चसंनिधौ ॥ तत्रतप्तंतदातेनतपःपरमदुष्करम् ॥ ७ ॥ आराधितोह्यहंतेनकश्यपेनद्विजेनवै ॥ प्रत्यक्षोऽहंतदाजातस्तस्यद्विजवर
ऽयच ॥ ८ ॥ वरंवरयभद्रंतेयत्तेमनसिवर्तते ॥ ९ ॥ कश्यपउवाच ॥ वरंदातुंसमर्थोऽसिदेवदेवजगत्पते ॥ शिरःस्थितायागङ्गेयंपवित्रापापहारिणी
॥ १० ॥ ममदेयाविशेषेणमहादेवनमोऽस्तुते ॥ तदादेविमयोक्तंचगृह्णीष्वत्वंद्विजोत्तम ॥ ११ ॥ जटामेकांपरित्यज्यदत्तागङ्गातदामया ॥
तांगृहीत्वाद्विजश्रेष्ठःस्वस्थानंहर्षतोययौ ॥ १२ ॥ केशरन्ध्रंनामतीर्थंवासोवैकश्यपस्यच ॥ गतस्तत्रतुदेवेशिमुनिभिःपरिवारितः ॥ १३ ॥
कश्यपेनसमानीताकाश्यपीसासरिद्वरा ॥ यस्यादर्शनमात्रेणब्रह्महामुच्यतेकिल ॥ १४ ॥ पार्वत्युवाच ॥ स्नानमात्रेणकिंपुण्यंतत्रतीर्थेवदस्वमे ॥
विश्वनाथकृपालुस्त्वंदयांकुरुममोपरि ॥ १५ ॥ दर्शनेकिंभवेत्पुण्यंस्नानेकिंवददेवराट् ॥ महिमाकीदृशोब्रह्मन्सर्वंत्वंवक्तुमर्हसि ॥ १६ ॥ महादेवउ
वाच ॥मयाश्रुतान्यनेकानितीर्थान्यायतनानिच ॥ श्रीविष्णोश्चप्रसादाच्चनद्यःसागरगाःप्रभोः ॥१७॥ गङ्गाचयमुनारेवातापीचैवमहानदी ॥ गोदाव
रीतुङ्गभद्राकौशिकीगंङिकातथा[1] ॥ १८ ॥ कावेरीवैदिकाभद्रासरयूःपापहारिणी ॥ अन्याश्चविविधानद्यःसर्वपापहराभुवि[2] ॥ १९ ॥ प्रयागस्तीर्थराजश्च
काशीपुष्करएवच॥नैमिषारण्यसंज्ञंतुतीर्थंचामरकण्टकम्॥२०॥उत्तमंद्वारकाक्षेत्रमर्बुदारण्यमुत्तमम्॥एवंविधानिदिव्यानिक्षेत्राणिविविधानिच ॥२१॥
श्रुतानितत्रदेवेशिमयाविष्णोःप्रसादतः ॥ पूर्वंभगीरथेनैवयाचितोऽहंतुपार्वति ॥२२ ॥ तदादत्ताइयंगङ्गाविष्णोर्लोकमभीप्सुना ॥ कश्यपायपुनर्दत्ता
ऋषीणांवचनान्मया ॥ २३ ॥ इयंवैकाश्यपीगङ्गारोगदोषहरासदा ॥ इयंयाकथ्यतेलोकेयुगेयुगेवैनामपूर्वकम् ॥ २४ ॥ तदहंकथयिष्यामिशृणुसुन्दरि
तत्त्वतः ॥ कृतेकृतवतीनामत्रेतायांगिरिकर्णिका ॥२५॥ द्वापरेचन्दनानामकलौसाभ्रमतीस्मृता ॥ दिनेदिनेविशेषेणस्नान्तितस्यांनराश्चये ॥ २६ ॥
सर्वपापविनिर्मुक्तायान्तिविष्णोःपरंपदम् ॥ प्लक्षावतरणेतीर्थेसरस्वत्यांतथेश्वरि ॥२७॥ केदारेचकुरुक्षेत्रेयत्फलंस्नानतोभवेत्॥तत्फलंतुनृणांनूनंसा
भ्रमत्यादिनेदिने ॥२८॥ भवतीतिनसंदेहोव्यासस्यवचनंयथा ॥ नभस्येऽपरपक्षेतुप्रत्यहंवासुरेश्वरि ॥२९ ॥ अमवास्यादिनेसम्यक्छ्राद्धदानेचयत्फ
लम् ॥ नरस्तत्फलमाप्नोतिसाभ्रमत्यवगाहनात् ॥३०॥ कार्त्तिक्यांकृत्तिकायोगेश्रीस्थलेमाधवाग्रतः ॥ तत्फलंलभतेमर्त्योसाभ्रमत्यवगाहनात् ॥३१॥
एषाश्रेष्ठतमादेविसर्वलोकेषुपावनी ॥ इयंधन्यतमादेविपवित्राह्यघनाशिनी ॥३२॥ यस्यांवैसाभ्रमत्यांचएतेतिष्ठन्तिनित्यशः ॥ पूर्वसम्बन्धिनोयेच
उत्तरेयेतथापुनः ॥३३॥ पाश्चात्यादाक्षिणात्याश्चसर्वेयान्तिचनित्यशः ॥ तीर्थयात्रामिषेणैवखेटकेब्रह्मसन्निधौ ॥ ३४ ॥ आयान्तिसर्वदादेविकार्त्ति

१ 'गण्डिका तथा' इ०पा० । २ 'कृष्णावेण्यादयो भुवि' इ० पा० ।

क्यांचनसंशयः ॥ तत्रश्राद्धंप्रकुर्वन्तितथावैविप्रभोजनम् ॥३५॥ नानाधर्मान्प्रकुर्वन्तिनानायज्ञांश्चनित्यशः ॥ विविधानिचदानानिप्रकुर्वन्तिजनाः
सदा ॥ ३६ ॥ चतुर्युगेषुसर्वेषुनात्रकार्याविचारणा ॥ यवक्रीतोऽथरैभ्यश्चकक्षीवानुशिजस्तथा ॥ ३७ ॥ भृग्वङ्गिरास्तथाकण्वोमेधावीचपुनर्वसुः ॥
बन्दीचगुणसंपन्नःप्राच्यांदिशिउपश्रिताः ॥ ३८ ॥ उदीच्यांयेमहाभागामधुमत्प्रमुखास्तथा ॥ सुबन्धुश्चमहाभागोदत्तात्रेयश्चवीर्यवान् ॥ ३९ ॥
शिखिदीर्घतमाश्चैवगौतमःकश्यपस्तथा ॥श्वेतकेतुःकहोडश्चपुलहोदेवलस्तथा ॥ ४० ॥ विश्वामित्रभरद्वाजौजमदग्निश्चवीर्यवान् ॥ ऋचीकपुत्रोगर्गश्च
ऋषिरुद्दालकस्तथा ॥४१॥ देवशर्माथधौम्यश्चआस्तीकःकश्यपस्तथा ॥ लोमशोनाभिकेतुश्चलोमहर्षणएवच ॥४२ ॥ ऋषिरुग्रश्रवाश्चैवभार्गवश्च्यव
नस्तथा ॥वालखिल्यादयोयेचसर्वेगच्छन्तितत्रवै ॥४३॥ कृतस्नानानिराहाराःसदाविष्णुपरायणाः ॥शङ्खचक्रधरास्सर्वेतटेतिष्ठन्तिनित्यशः ॥४४॥
पितृतीर्थंगयानामसर्वतीर्थवरंशुभम् ॥यत्रास्तेदेवदेवेशःस्वयमेवपितामहः॥४५॥गीतायापितृभिर्गाथाश्राद्धभागमभीप्सुभिः ॥ एष्टव्याबहवःपुत्रायद्ये
कोऽपिगयांव्रजेत् ॥ ४६ ॥ यजेतवाश्वमेधेननीलंवावृषमुत्सृजेत् ॥ तथावाराणसीपुण्यापितॄणांवल्लभासदा ॥ ४७ ॥ याचैवममसांनिध्याद्भुक्तिमुक्ति
फलप्रदा ॥ ममाज्ञयातुदेवेशोबिन्दुमाधवसंज्ञकः ॥ ४८ ॥ नित्यंतिष्ठतिदेवेशिवाराणस्यांविशेषतः ॥ अतोधन्यतमाश्रेष्ठापुरीयंममसर्वदा ॥ ४९ ॥
पितॄणांवल्लभंतीर्थंपुण्यंवैविमलेश्वरम् ॥ पितृतीर्थंप्रयागंचसर्वतीर्थसमन्वितम् ॥ ५० ॥ साभ्रमत्युदकेदेविआयान्तिवचनान्मम ॥ वटेश्वरश्चभग
वान्माधवेनसमन्वितः ॥ ५१ ॥ दशाश्वमेधकंपुण्यंगङ्गाद्वारंतथैवच ॥ मन्नियोगाच्चदेवेशिसाभ्रमत्यांवसन्तिहि ॥ ५२ ॥ नदाथललितादेवीतीर्थंय
त्सप्तधारकम् ॥ तथामित्रपदंनामकेदारंशङ्करालयम् ॥५३ ॥ गङ्गासागरमित्याहुःसर्वतीर्थमयंशुभम् ॥ तीर्थंब्रह्मसरस्तद्वच्छतद्रुसलिलेह्रदे ॥ ५४ ॥
तीर्थंतुनैमिषंनामआज्ञयाममसर्वदा ॥ साभ्रमत्युदकेदेविनिवसन्तिनसंशयः ॥५५॥ श्वेतावल्कलिनीपुण्याततःश्वेताहिरण्मयी ॥ हस्तिमत्यथवार्त्तघ्नी
नदीसागरगामिनी ॥५६॥पितॄणांवल्लभाह्येताःश्राद्धकोटिफलप्रदः॥ तत्रश्राद्धानिदेयानिपुत्रैःपितृहितायवै॥५७॥पाटलंवाडवाख्यंचनगरंतत्रसुन्दरि ॥
साभ्रमत्यांसदाएताःप्राप्तानद्योविशेषतः ॥ ५८ ॥ तत्रस्नानंचदानंचयेकुर्वन्तिनराभुवि ॥ इहलोकेसुखंभुक्त्वायान्तिविष्णोःपरंपदम् ॥ ५९ ॥
जम्बूद्वीपंमहापुण्यंयत्रपुण्यंविवर्धते ॥ तत्रार्याख्यंमहापुण्यंसर्वकामफलप्रदम् ॥ ६० ॥ नीलकण्ठमितिख्यातंतीर्थंनन्दह्रदस्तथा ॥ तथा
रुद्रह्रदस्तीर्थंपुण्यंरुद्रमहालयम् ॥६१॥ मन्दाकिनीमहापुण्यातथाच्छोदामहानदी ॥ साभ्रमत्यांवहन्त्येताःस्वात्मनादर्शनंगताः ॥ ६२ ॥ धूम्रामि
त्रपदंतद्वद्द्विजनाथंदपद्वरम् ॥ क्षिप्रानदीमहाकालंतथाकालञ्जरोगिरिः ॥ ६३ ॥ गङ्गोद्भूतंहगेन्द्रदंनर्मदोंकारमेवच ॥ गङ्गापिण्डप्रदानेनस

मान्याहुर्मनीषिणः ॥ ६४ ॥ एतानिब्रह्मतीर्थानिसाभ्रमत्युत्तरेतटे ॥ गुप्तीकृतानिदेवेशिदेवैर्ब्रह्मपुरोगमैः ॥ ६५ ॥ स्मरणादपिलोकानांपापघ्नानिमहेश्व
रि ॥ किंपुनःश्राद्धदातॄणांमानवानांसुरेश्वरि ॥ ६६ ॥ ॐकारंपितृतीर्थंचकावेरीकपिलोदकम् ॥ संभेदश्चण्डवेगायास्तथैवामरकण्टकम् ॥ ६७ ॥ कुरु
क्षेत्राच्छतगुणमस्मिन्स्नानादिकंभवेत् ॥ वार्तघ्नीसंगमेदेविगणेश्वरपुरःसरैः ॥६८॥ साभ्रमत्यांपुरानीतंगणैस्तीर्थकदम्बकम् ॥ एषतूद्देशतःप्रोक्तस्तीर्था
नांसंगमोमया॥६९॥वागीशोऽपिनशक्नोतितीर्थानांतत्त्वविस्तरम् ॥ सत्यंतीर्थंदयातीर्थंतीर्थमिन्द्रियनिग्रहः ॥७०॥ तस्मात्तीर्थेप्रयत्नेनस्नानंकुर्यान्न
संशयः॥प्रातःकालोमुहूर्तांस्त्रीन्सङ्गवस्तावदेवतु॥७१॥तदास्नानादि [illegible]र्थेदेवानांप्रीतिदायकम्॥मध्याह्नस्त्रिमुहूर्तःस्यादपराह्णस्ततःपरम् ॥७२॥ पितॄ
णांप्रीतिजननंस्नानपिण्डादितर्पणम्॥सायाह्नस्त्रिमुहूर्तःस्याच्छ्राद्धंतत्रनकारयेत्॥७३॥राक्षसीनामसावेलागर्हितासर्वकर्मसु॥ अह्नोमुहूर्ताविख्यतादश
पञ्चचसर्वदा ॥७४॥ तत्राष्टमोमुहूर्तोयःसकालःकुतुपःस्मृतः ॥ मध्याह्नेसर्वदायस्मान्मन्दीभवतिभास्करः ॥ ७५ ॥ तस्मादनन्तफलदःपितॄणांपिण्ड
दानतः ॥ मध्याह्नःखड्गपात्रंचतथानेपालकम्बलः ॥ ७६ ॥ रूप्यंदर्भास्तथागावोदौहित्रंकुतुपास्तिलाः ॥ पापंकुत्सितमित्याहुस्तस्यसंतापकारकाः॥
॥७७॥अष्टावेतेयतस्तस्मात्कुतपाइतिविश्रुताः ॥ ऊर्ध्वंमुहूर्तात्कुतुपाद्यन्मुहूर्तचतुष्टयम्॥७८॥मुहूर्तपञ्चकंचैतत्छ्राद्धकालेसमिष्यते॥विष्णोर्देहात्समु
द्भूताःकुशाःकृष्णतिलाःस्मृताः ॥७९॥ श्राद्धस्यरक्षणार्थायएवमाहुर्दिवौकसः ॥ तिलोदकाञ्जलिर्देयोजलस्थैस्तीर्थवासिभिः ॥८०॥ सदर्भहस्तैरेकेन
श्राद्धमेवंनहिंस्यते ॥ साभ्रमत्यांनामधेयैरितितीर्थप्रवेशनम् ॥८१॥ कारयित्वामयादेविदत्तावैकश्यपायच ॥ ममभक्तःकश्यपोऽसौवल्लभोममसर्वदा
॥ ८२ ॥ दत्तातस्मादियंगङ्गापवित्रापापनाशिनी ॥ साभ्रमत्यांमहाभागेतीर्थेवैब्रह्मचारिके ॥ ८३ ॥ आत्मानंचप्रतिष्ठाप्यतन्नाम्नाशङ्करोह्यहम् ॥
स्थितोलोकहितार्थायब्रह्मचारीशसंज्ञकः ॥ ८४ ॥ साभ्रमत्याउपकण्ठेब्रह्मचारीशसंज्ञके ॥ कलौभक्तोविशेषेणपूजनंकुरुतेयदा ॥ ८५ ॥ इहलोके
सुखंभुक्त्वायातिशैवंपदंमहत् ॥ महद्भिर्व्याधिभिश्चैवपीडितोयदिगच्छति ॥ ८६ ॥ यस्याशुनश्यतिव्याधिर्दर्शनाच्चमहेश्वरि ॥ गत्वावैतस्यसं
स्थानउपवासीजितेन्द्रियः ॥ ८७ ॥ पूजनंकुरुतेभक्त्यारात्रौतिष्ठन्सुनिश्चलः ॥ तदाहंयोगिरूपेणदर्शनंतस्ययामिहि ॥ ८८ ॥ ददामिवाञ्छितान्का
मान्सत्यंसत्यंवरानने ॥ ममस्थानेविशेषेणसमायान्तिचयेजनाः ॥ ८९ ॥ तेषांव्याधिप्रशमनंकरोमिसुचिरादहम् ॥ चतुरशीतिसंज्ञेयोव्याधिःसं
कथितोमया ॥ ९० ॥ ससव्याधिर्विनश्येतदर्शनादेवसुन्दरि ॥ नलिङ्गंवर्ततेतत्रमामकंनगनन्दिनि ॥ ९१ ॥ स्थानमात्रंतुतत्रैवमामकंनात्रसंश
यः ॥ एकस्मिन्नेवकालेतुअस्यांभूमौमहातपाः ॥ ९२ ॥ राजावैसूर्यवंशीयोब्रह्मदत्तस्तुवीर्यवान् ॥ तेनराज्ञातपस्तप्तंबहुकालंसुरेश्वरि ॥ ९३ ॥

पञ्चाग्निसाधनंतंनकृतंचबहुधाततः ॥ मासोपवासकादीनितपस्तप्तान्यनेकशः ॥ ९४ ॥ एवंबहुतरंकालंराज्ञातप्तंतपोमहत् ॥ प्रत्यक्षोऽहंतदाजातो वरार्थंवरवर्णिनि ॥ ९५ ॥ ब्रह्मदत्तशृणुष्वत्वंमहद्वाक्यंनरेश्वर ॥ यंयंवाञ्छयसेनित्यंतंददामिनसंशयः ॥ ९६ ॥ तेनोक्तंममदेदेवेशवाञ्छितंयदिदी यते ॥ एकएववरोदेवदीयतांममसर्वदा ॥ ९७॥ ममनाम्नाहिदेवेशईश्वरोभुविजायताम् ॥ तेनवाक्येनसंतुष्टोवरोदत्तोमयानघे ॥ ९८ ॥तदाहंतेनवैसार्धं निवसामिसुरेश्वरि ॥ अत्रस्थित्वानिराहारोभक्तिंकुर्यादशेषतः ॥९९ ॥ ददामिवाञ्छितान्कामान्यावदिन्द्राश्चतुर्दश ॥ अत्रागत्यंतुयेविप्रारुद्रजाप्या दिकंचयत ॥ १००॥ प्रकुर्वन्तिविशेषेणतेपांदद्मिशृणुष्वतत् ॥ स्त्रीसौख्यंपुत्रसौख्यंचलक्ष्मीवृद्धिकरंपुनः ॥ १ ॥ यशऐश्वर्यमेवापितथारोगादिनाशन म् ॥ तत्सर्वंप्राप्यतेक्षिप्रंवाञ्छितंवैकलौयुगे ॥ २॥ अस्मिन्कलौयुगेघोरेमद्भक्ताभुविपार्वति ॥ अत्रागत्यप्रकुर्वन्तिस्नानदानादिकाःक्रियाः ॥ ३॥दद मिवाञ्छितानर्थान्सत्यंसत्यंसुरेश्वरि ॥ ब्रह्मदत्तंतुतन्नाम्नाद्वितीयंब्रह्मचारिणम् ॥ ४ ॥ गङ्गाधरंप्रतिष्ठाप्यउषित्वादिनपञ्चकम् ॥ सराजागतवांस्त त्रस्वकेराज्येततःपुनः ॥ ५॥ ब्रह्मदत्तस्तुविख्यातोलोकेवैपरमोमहान् ॥ राज्यंचकारधर्मज्ञोह्ययुतंवर्षसंज्ञकम् ॥ ६ ॥ ततःकतिपयेकालेराज्यंभुक्त्वास वैनृपः ॥ गतवाञ्शिवलोकंतंब्रह्माख्यंपदमुत्तमम् ॥ ७ ॥ देवौद्वौतत्रवर्तेतेममनामाभिधायकौ ॥ एकोवैब्रह्मचारीशोह्यन्योगङ्गाधरःस्मृतः ॥ ८ ॥ ममस्थानेविशेषेणपूजांकुर्वन्तियेजनाः ॥ तेषांसर्वंददामीहवाञ्छितंनात्रसंशयः ॥९ ॥ स्थानमेवसदालिङ्गंगन्तव्यंचनृभिःसदा ॥ तत्रपुष्पंचधूपंचनैवे द्यंविविधंतथा ॥ ११० ॥ यःकरोतिनरःप्राज्ञःससर्वंलभतेध्रुवम् ॥ विल्वपत्रैश्चपुष्पैश्चतथावाचन्दनादिभिः ॥ ११ ॥ पूजांकुर्वन्तिमत्स्थानेतेषांसर्वं ददाम्यहम् ॥ यइदंशृणुयान्नित्यंब्रह्मचारिकथानकम् ॥ १२॥ इहलोकेसुखंप्राप्यव्रजतेशिवसंनिधौ ॥ यत्रगङ्गाधरोदेवोनित्यंतिष्ठतिसर्वदः ॥ १३ ॥ ब्रह्मचारीशसंज्ञस्तुद्वितीयोवर्ततेसदा॥ ताभ्यांध्यानसमायोगाच्छिवत्वमश्नुतेध्रुवम् ॥१४॥दर्शनान्नश्यतेरोगःपूजनादायुराप्नुयात् ॥स्नानात्तत्रतुदेवेशि मुक्तिभागीनसंशयः ॥१५॥ शृणुसुन्दरिवक्ष्यामितीर्थंपरममद्भुतम् ॥ राजखड्गइतिख्यातंसाभ्रमत्यांविशेषतः ॥ १६ ॥ सूर्यवंशसमुत्पन्नोराजावैकर्त्त नस्तथा ॥ दुराचारीतुपापात्माब्राह्मणानांचनिन्दकः ॥ १७ ॥ गुरुद्रोहीसदारुष्टोनिन्दकःसर्वकर्मणाम् ॥ परदाररतोनित्यंनित्यंविष्णुप्रदूषकः॥१८॥ प्रजापीडनकंनित्यंकरोतिबहुधाततः ॥ एवंविधःसदुष्टात्मापृथिव्यांवर्ततेसदा ॥ १९ ॥ कियत्यवंगतेकालेशृणुसुन्दरितत्त्वतः ॥ पापेनदैवयोगाच्चकु ष्ठित्वंसमजायत ॥ १२० ॥ निरीक्ष्यस्वंशरीरंतुविचार्यचपुनःपुनः ॥ किंकर्तव्यमितिध्यायन्नितिचिन्तापरोऽभवत् ॥ २१ ॥ कदाचिद्दैवयोगाच्च क्रीडार्थंगतवान्वने ॥ तत्रसाभ्रमतीतीरंसमासाद्यसतिष्ठति ॥ २२ ॥ तत्रस्नानंकृतंतेनपीतंपानीयमुत्तमम् ॥ तत्रस्नानेनसपदिशरीरंदिव्यसंज्ञकम् ॥

॥ २३ ॥ यथास्वर्णमयीमूर्त्तिर्दृश्यतेनगनन्दिनि ॥ तद्वद्देवतुसंजातःसराजानात्रसंशयः ॥ २४ ॥ दिव्यरूपमनुप्राप्यकियत्कालंततोनृपः ॥
राज्यंभुक्त्वातुदेवशिगतोवैपरमंपदम् ॥ २५ ॥ तदातीर्थमिदंजातंराजखड्गेतिसंज्ञकम् ॥ अत्रस्नानंप्रकुरुतेदानंयोवैददातिच ॥ २६ ॥ इह
लोकेसुखंभुक्त्वायातिविष्णोःपरंपदम् ॥ नरोगोवर्त्ततेतेषांनशोकश्चकदाचन ॥ २७ ॥ प्रत्यहंकुरुतेस्नानंखड्गेऽस्मिन्राजसंज्ञके ॥ योनरः
प्राप्नुयात्स्वर्गंब्रह्माद्यैःसचपूज्यते ॥ २८ ॥ कृतेसत्येश्वरोनामत्रेतायांभुवनेश्वरः ॥ राजेश्वरसमाख्यातोद्वापरेनगनन्दिनि ॥ २९ ॥ अस्मिन्कलि
युगेघोरेगुप्तीभूतोऽथविश्वराट् ॥ अतोवैतीर्थसंभूतंराजखड्गेतिसंज्ञकम् ॥ १३० ॥ पितॄणांतर्पणंचात्रश्रद्धयायेप्रकुर्वते ॥ तेनराःपुण्यकर्माणः
पृथिव्यांपरिकीर्तिताः ॥ ३१ ॥ ब्रह्मघ्नाबालहन्तारःस्नानंयेऽत्रप्रकुर्वते ॥ तैर्दोषैरहितास्तेचगच्छन्तिशिवसन्निधौ ॥ ३२ ॥ नीलोत्सर्गंकरि
ष्यन्तिसाभ्रमत्यांनराश्चये ॥ तेषांवैपितरस्तृप्तायावदाभूतसंप्लवम् ॥ ३३ ॥ इदमाख्यानकंदिव्यंराजखड्गेतिसंज्ञकम् ॥ येशृण्वन्तिनरादेविन
तेषांविद्यतेभयम् ॥ ३४ ॥ रोगादोषाविनश्यन्तिश्रवणात्पठनात्ततः ॥ १३५ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादे
साभ्रमतीमाहात्म्यंनामचतुस्त्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १३४ ॥ पार्वत्युवाच ॥ साभ्रमत्यपियान्देशान्नन्दिकुण्डाद्विनिःसृता ॥ गच्छन्ती
पावयामासकान्कान्देशान्वदस्वमे ॥ चकारकानितीर्थानिविलङ्घ्यार्बुदपर्वतम् ॥ १ ॥ सूतउवाच ॥ इतितत्रोदितेदेव्यामहादेवःसविश्वराट् ॥
उवाचवचनंतांवैपार्वतींविश्वमोहिनीम् ॥ २ ॥ महादेवउवाच ॥ नन्दिकुण्डात्प्रथमतस्तीर्थात्परमपावनात् ॥ कपालमोचनंतीर्थंमुनिभिः
संप्रकारितम् ॥ ३ ॥ सर्वतेजोऽधिकंतीर्थंपावनात्पावनंपरम् ॥ अत्रमयापरित्यक्तंकपालंब्रह्मसंज्ञकम् ॥ ४ ॥ कपालमोचनंतीर्थमतोजातंहि
पार्वति ॥ पावनंसर्वभूतानांप्रकटंलोकविश्रुतम् ॥ ५ ॥ कपालकुण्डमाख्यातंतत्तीर्थंतीर्थराजकम् ॥ यत्रदेवास्तथानागागन्धर्वाःकिन्नरादयः॥
॥ ६ ॥ निवसन्तिमहात्मानस्तीर्थेवैनिर्मलेशुभे ॥ त्रैलोक्येविश्रुतंतीर्थंज्ञानदंमुक्तिदायकम् ॥ ७ ॥ तत्रस्नात्वाशुचिर्भूत्वाकपालेशंप्रपूज
येत् ॥ उपोष्यरजनीमेकांकृत्वाब्राह्मणभोजनम् ॥ ८ ॥ तत्रापिवस्त्रदानेनअग्निहोत्रफलंलभेत् ॥ तस्मिंस्तीर्थेतुयःकश्चिद्दर्शनव्रतमास्थितः ॥
॥ ९ ॥ संत्यज्यदेहमात्मानंशिवलोकंव्रजेद्ध्रुवम् ॥ अस्मिंस्तीर्थेपुरास्नानात्सौदासोब्रह्महत्यया ॥ १० ॥ मोचितोविमलंज्ञानंप्राप्तवान्वै ॥ १४३ ॥
सुरेश्वरि ॥ भगीरथान्वयेजातःसुदासाख्योमहाबली ॥ ११ ॥ तस्यपुत्रोऽमित्रसहःसौदासेतिचविश्रुतः ॥ वसिष्ठशापतःप्राप्तःसौदासो
राक्षसींतनुम् ॥ १२ ॥ साभ्रमत्यांकृतस्नानोविमुक्तःशापजादघात् ॥ अत्रगङ्गाचयमुनागोदावरीसरस्वती ॥ १३ ॥ नन्दितीर्थेवसन्त्येताःपवित्राः

पुण्यदाःसदा ॥ गोदानंभूमिदानंचशय्यादानंतथैवच ॥ १४ ॥ कन्यादानंविशेषेणकर्तव्यंज्ञानिभिर्नरैः ॥ एतद्दानसमंप्रोक्तंसाभ्रमत्यवगाह
नम् ॥ १५ ॥ यत्रवैसकलान्येवपतितानीहभूतले ॥ वारिणास्पर्शमात्रेणशुद्धत्वंयान्तितान्यपि ॥ १६ ॥ अत्रश्राद्धंप्रकुर्वाणोनरोवैभक्ति
तत्परः ॥ पितरस्तस्यसंतुष्टागच्छन्तिपरमंपदम् ॥ १७ ॥ एतदाख्यानकंदिव्यंयेशृण्वन्तिनराःसदा ॥ सर्वपापविनिर्मुक्ताविष्णोःसायुज्यमाप्नुयुः ॥
॥ १८ ॥ कर्मणामनसावाचायेस्तुवन्तिमहेश्वरम् ॥ नतेषांविद्यतेदुःखंयावदाभूतसंप्लवम् ॥ १९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०
उमामहेश्वरसंवादेनन्दितीर्थमहिमानामपञ्चत्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२५ ॥ महादेवउवाच ॥ अथनन्दिप्रदेशात्तुयथासाभ्रमतीनदी ॥
समायाताविकीर्णंचवनंविप्रर्षिसेवितम् ॥ १ ॥ बहुधाजलवेगेनपर्वतानांचरोधंसः ॥ सप्तधाप्रविभक्ताचदक्षिणोदधिगामिनी ॥ २ ॥
आद्यासाभ्रमतीपुण्याद्वितीयासेटिकातथा ॥ तृतीयावलिकिनीपुण्याचतुर्थीचहिरण्मयी ॥ ३ ॥ सर्वपापहराप्रोक्ताहस्तिमत्यथपञ्चमी ॥
वेत्रवतीसाचषष्ठीवृत्रेणनिर्मितापुरा ॥ ४ ॥ इयंसापरमादेवीवृत्रकूपाद्विनिःसृता ॥ वेत्रवतीततोजातामहापापप्रणाशिनी ॥ ५ ॥ भद्रामुखी
शुभप्रायासप्तमीलोकपावनी ॥ एतैस्तुसप्तभिर्देवितांस्ताञ्जनपदांस्तथा ॥ ६ ॥ पवित्रीकृत्यचैकेनसप्तस्रोताःप्रतिष्ठिता ॥ विकीर्णतीर्थेयःश्राद्धं
पितॄनुद्दिश्यदास्यति ॥ ७ ॥ गयापिण्डप्रदानस्यफलंयत्तद्भविष्यति ॥ अवकीर्णाच्युतायेचलुप्तपिण्डोदकक्रियाः ॥ ८ ॥ तेविकीर्णेप्रमुच्यन्ते
दत्तपिण्डोदकक्रियाः ॥ तत्रश्राद्धंतुयःकुर्याद्व्राणपत्यंभवेद्ध्रुवम् ॥ ९ ॥ तस्मात्त्र्यर्यविधानेनश्रद्धयाश्राद्धमाचरेत् ॥ अस्मिंस्तीर्थेविशेषेणसप्त
नद्युदयेद्विजाः ॥ १० ॥ स्नानंकुरुतविप्रेन्द्राऋषिलोकमभीप्सवः ॥ इत्युक्तंकश्यपेनाथद्विजान्प्रतिविशेषतः ॥ ११ ॥ यदिचेत्क्रियते
स्नानंसर्वदुःखापहंसदा ॥ तीर्थानांप्रवरंतीर्थंक्षेत्राणामुत्तमोत्तमम् ॥ १२ ॥ तीर्थमेतद्विकीर्णंचशुभदंरोगदोषहृत् ॥ कुर्वन्त्यत्रविशेषेणयेस्नानं
सर्वदाकलौ ॥ १३ ॥ तेनराःपुण्यभाजोहिजायन्तेनात्रसंशयः ॥ गयातीर्थसमंतीर्थंविकीर्णपावनंपरम् ॥ पितॄणांपुण्यदंनित्यंलोकानांदुःख
नाशनम् ॥ १४ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेविकीर्णतीर्थमहिमानामषट्त्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १२६ ॥
तीर्थादस्मात्परंतीर्थंश्वेतोद्भवमनुत्तमम् ॥ यत्रश्वेतानदीजातामत्पृष्ठोदरभस्मना ॥ १ ॥ विश्रुतात्रिषुलोकेषुसर्वपापप्रणाशिनी ॥ द्वराङ्गभस्म
संयोगाज्जातादेवैस्तुमानिता ॥ २ ॥ तस्यांस्नातःशुचिर्दान्तस्त्रिरात्रमुषितःपुमान् ॥ महाकालेश्वरंदृष्ट्वारुद्रलोकेमहीयते ॥ ३ ॥ पिण्डं
पितृभ्योयोदद्यात्तस्यास्तीरेकुशैस्तिलैः ॥ सुतृप्ताःपितरस्तस्यभवन्तीतिनसंशयः ॥ ४ ॥ श्वेतगङ्गामहापुण्यादुःखदारिद्र्यमोचनी ॥ यत्र

स्नानेनभोदेविपरंसुखमवाप्यते ॥ ५ ॥ तस्यावैसंगमेपुण्येनित्यंतिष्ठामिपार्वति ॥ येऽत्रदानंप्रकुर्वन्तिस्नानंचतत्रसुन्दरि ॥ ६ ॥ तदनन्तफलंतस्यभवे
द्रेनात्रसंशयः ॥ तत्रभूतेश्वरोदेवःसंगमेवसतेध्रुवम् ॥ ७ ॥ तत्रधूपंचदीपंचपुष्पमारार्तिकंतथा ॥ येकुर्वन्तिनरश्रेष्ठास्तेनराःपुण्यरूपिणः ॥८ ॥ बिल्व
दलंसमादाययोददातिशिवोपरि ॥वाञ्छितंलभतेनित्यंश्वेतायांशिवसंनिधौ ॥९॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेश्वेतातीर्थंनाम
सप्तत्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १३७ ॥ महादेवउवाच ॥ गणतीर्थंततोगच्छेत्तीर्थयात्रापरायणः ॥ त्रिविष्टपमितिप्रोक्तंगणैस्तुचन्दनातटे
॥ १ ॥ त्रिविष्टपेनरःस्नात्वापौर्णमास्यांसमाहितः ॥ संशयोनात्रकर्त्तव्योमुच्यतेब्रह्महत्यया ॥ २ ॥ चतुरोवार्षिकान्मासान्स्थितोयस्तुत्रिविष्टपे ॥
सोऽपिपुण्योमहाभागेरुद्रलोकेमहीयते ॥ ३ ॥ गणतीर्थेनरःस्नात्वाकृष्णाष्टम्यामुपोषितः ॥ बकुलासंगमेस्नात्वास्वर्गंगच्छतिमानवः ॥ ४ ॥ तस्मि
स्तीर्थेनरःस्नात्वाबकुलेशंविलोक्यच ॥ गणेश्वरप्रसादेनगाणपत्यमवाप्नुयात् ॥ ५ ॥ इदंपवित्रंपरमंपुण्यायुष्यविवर्धनम् ॥ श्रुत्वातुलभतेपुण्यं
गङ्गास्नानसमंनरः ॥ ६ ॥ अत्रस्थित्वानिराहारोजितेन्द्रियःसमाहितः ॥ जपत्येवंपरंदेवंगणेश्वरंमनोरमम् ॥ ७ ॥ संप्राप्नोत्यखिलान्भोगान्सत्यंसत्यं
वरानने ॥ अत्रराजासोमवंश्योविश्वदत्तःसवीर्यवान् ॥ ८ ॥ तेनतपोमहत्तप्तंबहुकालंसुरेश्वरि ॥ गाणपत्यंतदाप्राप्तंश्रीगणेशप्रसादतः ॥ ९ ॥
वसिष्ठोवामदेवश्चकहोडःकौशीतकोमुनिः ॥ भरद्वाजोऽङ्गिराश्चैवविश्वामित्रोऽथवामनः ॥ १० ॥ एतेवैमुनयःसर्वेपुण्यरूपामहेश्वरि ॥ नित्यंसेवांप्र
कुर्वन्तिश्रीगणेशप्रसादतः ॥ ११ ॥ अपुत्रोलभतेपुत्रान्निर्धनोलभतेधनम् ॥ अविद्योलभतेविद्यांमोक्षार्थीमोक्षमाप्नुयात् ॥ १२ ॥ किमन्यद्बहुनोक्तेन
भूयोभूयोवरानने ॥ योऽत्रस्नानंप्रकुर्वीतपूजनंवाकरोतिच ॥ १३ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोयातिविष्णोःपरंपदम् ॥ शिवायविष्णुरूपायविष्णवे
शिवरूपिणे ॥ १४ ॥ नान्तरंदेविपश्यामिश्रीविष्णोश्चप्रसादतः ॥ १५ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेगणती
र्थंनामाष्टत्रिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥१३८॥ महादेवउवाच ॥ साभ्रमत्युत्तरेकूलेत्वग्नितीर्थमितिश्रुतम् ॥ तस्याश्चोत्तरपूर्वेणनातिदूरेकृतास्पदम् ॥
॥ १॥ तीर्थपालेश्वरंनामचण्डीयत्रप्रतिष्ठिता ॥ पीठंतद्योगमातॄणांसर्वसिद्धिविधायकम् ॥२ ॥ यत्रताःसर्वदेवानांकार्यार्थेमातरःस्थिताः ॥ परमंयत्नमा
स्थायलोकानुग्रहाकरणात् ॥ ३ ॥ त्रिरात्रमुपितोभूत्वातस्मिंस्तीर्थेदृढव्रतः ॥ अभिगच्छेत्तमीशानंदेवंशंचण्डिकेश्वरम् ॥ ४ ॥ साभ्रमत्यांकृतस्नानो
मातृतीर्थस्यसंनिधौ ॥समाधिविधिनायुक्तोगच्छेद्वैमातृमण्डलम् ॥५॥ गोसहस्रप्रदानस्यफलंप्राप्नोतिमानवः ॥ अग्नितीर्थेनरःस्नात्वाचामुण्डादर्शने
कृते ॥ ६ ॥ नभयंजायतेतस्यरक्षोभूतपिशाचजम् ॥ गोखुराचनदीयत्रसाभ्रमत्यांतुसंगता ॥ ७ ॥ तत्रतीर्थसहस्राणितिष्ठन्तीतिसुरेश्वरि ॥ श्राद्धंतत्र

प्रकर्तव्यंतिलचूर्णेनपार्वति ॥८॥ पिण्डान्दत्त्वाद्विजान्भोज्यअक्षय्यंपदमाप्नुयात् ॥ यत्रकुकर्दमोराजापापिष्ठोदुर्धरःखलः ॥ ९ ॥ मूढोऽहङ्कारसंयुक्तो
द्विजानांपरिनिन्दकः ॥ गोघ्नोऽपिबालहाचैवपापिष्ठोदुर्दमःसदा ॥ १० ॥ राज्यंचकुर्वतस्तस्यपुरेपिण्डारसंज्ञके ॥ तदामृतिःसमापन्नाधर्मेयोगेसुरे
श्वरि ॥ ११ ॥ मृतोऽसौतत्रसंजातःप्रेतरूपोमहेश्वरि ॥ पीतास्यःशुष्कतुण्डश्चपीतरोमाथकर्कशः ॥ १२ ॥ उच्चैस्तरोबहुरोमाक्षुत्पिपासाप्रपीडितः॥
वायुभक्षंप्रकुर्वाणःप्रगच्छतिइतस्ततः ॥ १३ ॥ बहुप्रेतैःसमायुक्तोहाहेतिकरुणंरुदन् ॥ किंकर्तव्यमितिप्राहुःप्रेतास्तेवैसमीपगाः ॥ १४ ॥ तेऽपितदा
रोदमानाःक्षुत्पिपासादिपीडिताः ॥ अन्येप्रेतादुरात्मानोगङ्गःसंगतिमाययुः ॥ १५ ॥ राज्ञासार्द्धंचगच्छन्तिलोकान्विजनकान्बहून् ॥ नोदकमथवा
चान्नंनमार्गेदृश्यतेकदा ॥ १६ ॥ तेप्रेतादुष्टरूपाश्चविचरन्तिमहीतले ॥ भक्षन्तिशवमांसानिपिबन्तिरुधिरंसदा ॥ १७ ॥ एवंकुकर्दमोराजासदातैःपरि
वारितः ॥ कदाचिद्दैवयोगेनगुरोगश्रममन्वगात् ॥ १८ ॥ पूर्वजन्मकृतंपुण्यंतेनयोगेनसंगतः ॥ १९ ॥ पार्वत्युवाच ॥ किंकृतंतेनवैपुण्यंवदविश्वेश्वर
प्रभो ॥ अयंपापीदुरात्माचब्राह्मणानांचदुःखदः ॥ सत्संगतिःकथंजातातन्मेदुस्तरतोवद ॥ २० ॥ महादेवउवाच ॥ एतेननरदेवेनपूर्वजन्मनि
यत्कृतम् ॥ तत्सर्वंकथयिष्यामिशृणुत्वंनगनन्दिनि ॥ २१ ॥ पूर्वजन्मन्ययंदेविब्राह्मणोवेदपाठकः ॥ संपूज्यचमहादेवंकृत्वाचातिथिपूजनम् ॥
॥ २२ ॥ भोजनंकुरुतेनित्यमसौवाडवसत्तमः ॥ तनपुण्यप्रभावेणपुरेपिण्डारसंज्ञके ॥ २३॥ राजावैतत्रसंजातःकुकर्दमइतिश्रुतः ॥ कर्मणामनसाचैव
नकृतंपुण्यमेवच ॥ २४ ॥ तेनदैवाभियोगेनमृतोवैप्रेतराडभूत् ॥ पूर्वजन्मकृतंपुण्यंननश्यतिसुरेश्वरि ॥ २५ ॥ तेनपुण्याभियोगेनसंगतोगुरुणाश्रमे
कहोडोवर्ततेतत्रतेनदृष्टोऽथप्रेतराट् ॥ २६ ॥ शुष्कास्यःशुष्करूपश्चपीतवर्णःकरालकः ॥ गम्भीराक्षोमहापापीदुष्टैःप्रेतैश्चसंयुतः ॥ २७ ॥ ऊर्ध्व
रोमाजटायुक्तःकालरूपोभयङ्करः ॥ एवंदृष्ट्वातदादेविविह्वलोवाडवोऽभवत् ॥ २८ ॥ कहोडउवाच ॥ अस्मिन्मनोरमेचाहंस्थानेवैपरमाद्भुते ॥ अग्नि
पालेश्वरेतीर्थेनित्यंतिष्ठामिभूमिप ॥ २९ ॥ यजमानस्त्वमस्माकंकथंजातोऽसिप्रेतराट् ॥ दुरात्मादुष्टरूपश्चकालरूपोभयङ्करः ॥ ३० ॥ केन कर्म
विपाकेनजातोवैभूतलेशुभे ॥ ३१ ॥ प्रेतउवाच ॥ शृणुवाडवमेपापंपूर्वजन्मनियत्कृतम् ॥ अहंकुकर्दमोराजापुरेपिण्डारसंज्ञके ॥ ३२ ॥ तत्रस्थेनम
यादेवयत्कृतंतच्छृणुष्वहि ॥ ब्रह्मणांहिंसनंचैवपुराऽसत्यादिभाषणम् ॥ ३३ ॥ प्रजानांपीडनंचैवजीवानांहिंसनंसदा ॥ गवांवैदुःखकर्ताहंब्राह्मणव्रत
लोपनः ॥ ३४ ॥ अस्नातःसर्वदाविप्रसज्जनानांविदूषक ॥ विष्णुनिन्दापरोनित्यंवैष्णवानांचनिन्दकः ॥ ३५ ॥ दुराचारोदुरात्माचवृष
लीसंयुतःसदा ॥ तत्रतत्रप्रभुञ्जानोनाहंशौचपरायणः ॥ ३६ ॥ तेनकर्माभियोगेनमृतोवैद्विजराट्ततः ॥ प्रेतयोनिंप्रपन्नोऽस्मिदुःखीजातोह्यने

कथा ॥ ३७ ॥ यस्यमातापितानास्तियस्यस्वजनबान्धवाः ॥ तस्यबन्धुर्गुरुर्मातापितापिगुरुरेवच ॥ ३८ ॥ इतिज्ञात्वातुभोब्रह्मन्मुक्तिं
दातुंत्वमर्हसि ॥ ३९ ॥ कहोडउवाच ॥ शृणुत्वंनृपतिश्रेष्ठकरिष्येवचनंतव ॥ मुक्तियास्यतिवैसद्योभवांस्त्विहनसंशयः ॥ ४० ॥ एकाद
शपुरोगाश्चप्रेतायेतवसंगताः ॥ तेचापिमुक्तिमायान्तिसुतीर्थेऽस्मिन्विशेषतः ॥ ४१ ॥ तदावैतेनविप्रेणतीर्थेगत्वासुरेश्वरि ॥ सर्वैश्चकारयामा
सतिलपिण्डोदकक्रियाः ॥ ४२ ॥ नमासोनतिथिर्देवीतीर्थेगत्वापुनःपुनः ॥ कर्तव्यंश्राद्धकर्मादिब्रह्मणोक्तंपुरामम ॥ ४३ ॥ कृतेकर्मणि
देवेशिमुक्तास्तेतीर्थराजके ॥ विमानवरमारूढास्तेगतामामकींपुरीम् ॥ ४४ ॥ संगतागोखुरायत्रसाभ्रमत्यासुरेश्वरि ॥ तत्रस्नानंचदानंचकोटि
यज्ञफलंलभेत् ॥ ४५ ॥ यत्राग्नितीर्थंवर्तेतकपालेश्वरसंज्ञकम् ॥ तत्रमुक्तिस्तुसंप्रोक्तासत्यंसत्यंभवेद्ध्रुवम् ॥ ४६ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणे
पञ्चपञ्चा०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेऽग्निपालेश्वरमहिमानामैकोनचत्वारिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १३९ ॥ श्रीमहादेवउवाच ॥ भोदेव्यन्य
त्प्रवक्ष्यामिहिरण्यासंगमंमहत् ॥ यदासाभ्रमतीगङ्गासतस्रोताःपुराभवत् ॥ १ ॥ तदासाब्रह्मतनयासतस्रोताःप्रकीर्तिता ॥ सप्तमंतद्धिरण्याख्यं
स्रोतइत्यभिधीयते ॥ २ ॥ तस्मिंस्तीर्थेनरःस्नात्वापापीसद्गतिमाप्नुयात् ॥ ऋक्षुमञ्जुमयोर्मध्येसत्यवान्नामपर्वतः ॥ ३ ॥ तस्यप्राक्सुमहत्तीर्थं
हिरण्यासंगमंशुभम् ॥ तत्रस्नात्वाचपीत्वाचशुभांगतिमवाप्नुयात् ॥ ४ ॥ वनस्थल्यांततोगच्छेद्दृष्ट्वानारायणंहरिम् ॥ तीर्थमप्सरसांपुण्यंहिर
ण्यासंगमेश्वरम् ॥ ५ ॥ यत्रोर्वशीपुराजातासमस्ताप्सरसांशुभा ॥ नरनारायणौतत्रतपस्तेपतुरुत्तमम् ॥ ६ ॥ हिरण्यासंगमेरम्येमहापापहरे
शुभे ॥ यत्रवैऋषयःसर्वेमज्जन्तिवीतकल्मषाः ॥ ७ ॥ वसिष्ठाद्याश्चयेविप्रावालखिल्यादयश्चये ॥ यत्रमज्जन्तिदेवेशिहिरण्यासहसंगमे ॥
॥ ८ ॥ यत्रहिरण्मयंरूपंस्नानाद्भवतिध्रुवम् ॥ कपिलागोसहस्रस्यदानेनैवतुयत्फलम् ॥ ९ ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिहिरण्यासंगमेसदा ॥ दशाश्व
मेधेयत्पुण्यंग्रहणेचन्द्रसूर्ययोः ॥ १० ॥ तदनन्तगुणंप्रोक्तंहिरण्यासंगमेपुनः ॥ तुलापुरुषदानेचयत्फलंसमवाप्नुयात् ॥ ११ ॥ तत्फलं
लभतेमर्त्योहिरण्यासंगमेसदा ॥ हिरण्याक्षोमहादैत्यस्तेनतप्तंमहत्तपः ॥ १२ ॥ हिरण्यसदृशंतत्रशरीरमभवत्पुरा ॥ जनमेजयेतथाराज्ञियत्र
स्नानंप्रकुर्वति ॥ १३ ॥ ब्रह्महत्यागतादेविहिरण्यासंगमेतदा ॥ विश्वामित्रोऽथराजर्षिःस्नानार्थंवैसमागतः ॥ १४ ॥ स्नानंकृत्वाविशेषेणगतोऽसौ
मामकींपुरीम् ॥ १५ ॥ ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्याःशूद्राश्चाथसुरेश्वरि ॥ स्नानंयेऽत्रप्रकुर्वन्तितेगच्छन्तिशिवालयम् ॥ १६ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणे
पञ्चपञ्चा०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेहिरण्यासंगमतीर्थनामचत्वारिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १४० ॥ महादेवउवाच ॥ ततोदेविप्रवक्ष्यामिहिण्यासंग

मादनु ॥ धर्मावतीनदीयत्रसंगतासहगङ्गया ॥ १ ॥ तत्रस्नात्वानरोधन्यस्त्रिदिवंयात्यसंशयम् ॥ यत्रधर्मंकृतंतीर्थंयःपश्यतिसपुण्यभाक् ॥ २ ॥ श्राद्धंतत्रैवयेकुर्युर्मुच्यन्तेपितृजादृणात् ॥ ततश्चमधुरातीर्थंसर्वपापप्रणाशनम् ॥ ३ ॥ स्नातव्यंमधुरातीर्थेद्रष्टव्योमधुहाहरिः ॥ यत्र विश्रान्तवान्कृष्णोजरासन्धभयाकुलः ॥ ४ ॥ कंसासुरवधेवृत्तेगन्तुकामःकुशस्थलीम् ॥ उषित्वासप्तरात्रंतुसदेवश्चन्दनातटे ॥ ५ ॥ भोज वृष्ण्यन्धककृतोवीरैर्यादवपुङ्गवैः ॥ मधुरातीर्थमासाद्यस्नानंकृत्वाविधानतः ॥ ६ ॥ मधुरादित्यनामानंयत्रस्थापितवान्हरिः ॥ अष्टादश सहस्राणिविप्राणांयज्ञशालिनाम् ॥ ७ ॥ स्थापयित्वाययौदत्त्वादानानिविविधानिच ॥ तत्रतीर्थसहस्राणितिष्ठन्तिचसुरेश्वरि ॥ ८ ॥ श्राद्धं तत्रप्रकर्तव्यंपितृणांहितकाम्यया ॥ नभेतव्यंजरासन्धान्मत्तीर्थेवसतांसदा ॥ ९ ॥ इत्युक्त्वातान्द्विजान्कृष्णःप्रययौद्वारकांप्रति ॥ तस्मिंस्तीर्थे नरःस्नात्वामधुरार्कंप्रपूजयेत ॥ १० ॥ माघस्यशुक्लसप्तम्यांकपिलागोप्रदानतः ॥ चिरंसौख्यानिभुक्त्वेहपदमादित्यमाव्रजेत् ॥ ११ ॥ शृणु सुन्दरिवक्ष्यामिइतिहासंपुरातनम् ॥ यंश्रुत्वामुच्यतेलोकोब्रह्महत्यादिपातकात् ॥ १२ ॥ एकस्मिन्समयेदेविमाण्डव्यऋषिसत्तमः ॥ गङ्गाद्वारे महापुण्यंतप्तवांस्तुमहत्तपः ॥ १३ ॥ पत्राशीचफलाशीचवायुभक्षकरःसदा ॥ अहोरात्रंसदादेविविष्णुध्यानपरायणः ॥ १४ ॥ योगाभ्यास रतोनित्यंनित्यंधर्मपरायणः ॥ तस्मिन्देशेतुवैदेविराजावैविश्वमोहनः ॥ १५ ॥ गजाश्वरथपत्तीनांसंपदोवहुलाभुवि ॥ सोमचन्द्रेतिविख्यातः पुत्रस्तस्यसुलक्षणः ॥ १६ ॥ एकदातुतदादेविगतोह्याखेटकेवने ॥ तत्रगत्वांतदातेनकृत्वाह्याखेटकक्रियाः ॥ १७ ॥ स्वात्मानंरम यामासस्वलोकैःपरिवारितः ॥ क्रीडागतेतदाराज्ञिरात्रिर्जातासुरेश्वरि ॥ १८ ॥ तस्यांरात्रौतदाराजाह्युवासाखेटकेवने ॥ तस्यांरात्र्यां व्यतीतायांमुहूर्तेब्रह्मसंज्ञके ॥ १९ ॥ हृतोऽश्वोऽथविशेषेणचौरेणात्रदुरात्मना ॥ तदाहाहेतिशब्दोऽभूत्कगतःक्कगतोहरिः ॥ २० ॥ तदा राज्ञोभयात्सर्वेगन्तुकामाःसमुत्सुकाः ॥ चौरेणापहृतश्चाश्वइत्येवंसंवदन्तिहि ॥ २१ ॥ निरीक्षमाणास्तेसर्वेहरिद्वारंसमागताः ॥ ऋषिस्तत्र तुमाण्डव्यस्तपस्तपतिनित्यशः ॥ २२ ॥ ध्यानेनचसमायुक्तोदृष्टोऽसौतैर्भटैस्तदा ॥ अयंचौरःसदापापीध्यानंकृत्वाप्रतिष्ठते ॥ २३ ॥ बद्ध्वाश्वंतुसमायातोज्ञात्वाराजभटैस्तदा ॥ एवंविचार्यतेसर्वेगृहीत्वातंमहामुनिम् ॥ २४ ॥ राज्ञेनिवेदयामासुस्तंचौरंमुनिसत्तमम् ॥ अश्वा पहारीह्यानीतश्चौरोऽयंनृपसर्वदा ॥ २५ ॥ आज्ञादत्तातदातेनशूलिकारोपणेपुनः ॥ तदातैस्तुभटैःसर्वैर्मिलित्वाबन्धनंकृतम् ॥ २६ ॥ पश्चाद्वैशूलि काप्रोतस्तत्क्षणात्तुकृतस्तदा ॥ नज्ञातंतेनतत्कर्मशूलिकायाःप्रतोदनम् ॥ २७ ॥ यतोयोगसमारूढोविष्णुध्यानपरायणः ॥ शूलिकाप्रोतनंज्ञातंकति

चित्कालयोगतः ॥ २८ ॥ माण्डव्योऽहमृषिश्रेष्ठः केनकर्मत्विदंकृतम् ॥ त्रिकालज्ञानीसर्वज्ञोभगवांस्तद्व्यचिन्तयत् ॥ २९ ॥ धर्मस्यचइदंकर्मन
चान्यस्यकदाचन ॥ योगारूढःसधर्मात्मागतोऽसौधर्मसंनिधौ ॥ ३० ॥ तत्रगत्वाह्युवाचेदंशृणुत्वंधर्मसाम्प्रतम् ॥ त्वंवैधर्मइतिख्यातोलोकेवेदे
चसर्वदा ॥ ३१ ॥ शूलिकाप्रोतनंकर्मकथंचैवत्वयाकृतम् ॥ तत्सर्वंश्रोतुमिच्छामित्वत्तोदेवनसंशयः ॥ ३२ ॥ धर्मउवाच ॥ शृणुष्वत्वंद्विजश्रे
ष्ठपूर्वजन्मनिपातकम् ॥ तदहंकथयिष्यामिकृपांकुरुममोपरि ॥ ३३ ॥ बालत्वेतुइदंकर्मपूर्वजन्मजपातकम् ॥ तच्छृणुष्वमहाप्राज्ञभवेऽस्मिन्पातकं
कृतम् ॥ ३४ ॥ एकस्मिन्समयेविप्रत्वंगतोविजनेवने ॥ तत्रगत्वात्वयाविप्रजीवःशलभसंज्ञकः ॥ ३५ ॥ आरोपितःसवैशूल्यांकर्मणातेनदुःखितः ॥
राज्ञाशूलेऽर्पितस्त्वंवैकर्मणानेनसुव्रत ॥ ३६ ॥ सर्वथैवप्रभोक्तव्यंकृतंकर्मशुभाशुभम् ॥ अल्पमात्रमिदंकर्मत्वयाभुक्तंनसंशयः ॥ ३७ ॥
सुखीभवतुविप्रेन्द्रगच्छत्वंहियथेच्छया ॥ एतद्वाक्यंततःश्रुत्वामाण्डव्योद्विजसत्तमः ॥ ३८ ॥ उवाचवचनंतत्रसकोपादरुणेक्षणः ॥३९॥ माण्डव्य
उवाच ॥ रेपापिष्टदुराचारकिंकृतंबहुपातकम् ॥ येनकृत्वाइदंकर्मशूलिकायाःप्रतोदनम् ॥ ४० ॥ ममवाक्यप्रकोपेणशूद्रस्त्वंभवसर्वथा ॥ कि
यताकालयोगेनवंशेवैचन्द्रसंज्ञके ॥ ४१ ॥ जातोविदुरनामाख्योविष्णुभक्तिपरायणः ॥ तीर्थयात्रामिषेणैवगतःसाभ्रमतींनदीम् ॥ ४२ ॥ यत्रधर्मा
वर्तीसङ्गोवर्त्ततेचसुरेश्वरि ॥ तत्रवैकृतवान्स्नानंविदुरोधर्मरूपवान् ॥ ४३ ॥ त्यक्तंतत्रहिशूद्रत्वंधर्मावर्त्यांनसंशयः ॥ एतस्मात्कारणाद्देवियेऽत्र
स्नानंप्रकुर्वते ॥ ४४ ॥ तेनराःपुण्यकर्माणोगच्छन्तिपरमंपदम् ॥ अत्रश्राद्धंचदानंचयेकुर्वन्तिनराभुवि ॥ इहलोकेपरामृद्धिंप्राप्यतैर्दिविमुद्यते॥४५॥
इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेसाभ्रमतीमाहात्म्येमधुरादितीर्थमाहात्म्यंनामैकचत्वारिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १४१ ॥
श्रीमहादेवउवाच ॥ कम्बुतीर्थेनरःस्नात्वाकृत्वावापितृतर्पणम् ॥ अर्चयेद्देवदेवेशंनारायणमनामयम् ॥ १ ॥ दत्त्वादानानिविधिवद्ब्राह्मणेभ्यो
विधानतः ॥ विष्णुलोकमवाप्नोतितीर्थस्यास्यप्रभावतः ॥ २ ॥ अत्रराजर्षिणापूर्वंविश्वामित्रेणधीमता ॥ तपस्तप्तंविशेषेणप्रजाकामेनसुन्दरि ॥ ३ ॥
वायुभक्षोनिराहारोयत्रासीदनिलाशनः ॥ विष्णुपूजापरोनित्यंविष्णुध्यानपरायणः ॥ ४ ॥ तापसोनेनसंजातःप्रजाकाममवाप्तवान् ॥ प्रजा
कामोनरोयश्चकम्बुतीर्थंहिगच्छति ॥ ५ ॥ सप्रजांलभतेनित्यंसत्यंसत्यंवरानने ॥ ६ ॥ इतिकम्बुतीर्थमाहात्म्यम् ॥ ततोगच्छेत्सुरश्रेष्ठ
तीर्थंनामकपीश्वरम् ॥ संनिधौरक्तसिंहस्यमहापातकनाशनम् ॥७॥ बध्यमानेपुरासेतौरामरावणविग्रहे ॥ गृहीत्वापर्वतश्रेष्ठंविशेषात्कपिभिःकृतम् ॥
॥ ८ ॥ नाम्नाकपीश्वरादित्यंचक्रुस्तीर्थमनुत्तमम् ॥ यत्रतीर्थेनरःस्नात्वाकृत्वावापितृतर्पणम् ॥ ९ ॥ दृष्ट्वाकपीश्वरादित्यंमुच्यतेब्रह्महत्यया ॥

तत्रस्नानंप्रकर्तव्यंचैत्राष्टम्यांविशेषतः ॥ १० ॥ हनुमत्प्रमुखैस्तत्रस्नातंयत्रदिनत्रयम् ॥ कपितीर्थप्रभावोऽयंभवत्यैसमुदीरितः ॥ ११ ॥ अस्मिंस्तीर्थे नरःस्नात्वापूजयित्वाकपीश्वरम् ॥ रूपवान्बहुभोगश्चजायतेनात्रसंशयः ॥१२॥ बलंवाञ्छतियोलोकोधर्मंवापुत्रमेवच ॥ सर्वंसतुलभेन्नित्यंकपितीर्थ प्रभावतः ॥ १३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेकपितीर्थमाहात्म्यंनामद्विचत्वारिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १४२ ॥ एकधारंततोगच्छेत्तीर्थंपरमपावनम् ॥ एकधारेनरःस्नात्वाएकरात्रमुपोषितः ॥ १ ॥ अर्चयन्स्वामिदेवेशंकुलानांतारयेच्छतम् ॥ स्वामि तीर्थसमंज्ञेयंयत्रतीर्थेऽवगाहनम्॥२॥ रुद्रलोकंनरोगच्छेत्तीर्थस्यास्यप्रभावतः ॥ यत्रस्नात्वाचपीत्वाचब्रह्मलोकंचगच्छति ॥३॥ तेलोकाःपुण्यकर्माण स्तटेऽस्मिन्संवसन्तिये ॥ नभयंविद्यतेतेषांखड्गधारादिकंचयत् ॥४॥ तत्सर्वंमाशुनश्येततीर्थेह्येकप्रधारके ॥५॥ इत्येकधारतीर्थवर्णनम्॥ सप्तधारंत तोगच्छेत्तीर्थानांतीर्थमुत्तमम्॥सप्तसारस्वतंनामयत्कृतंमुनिभिःकृतम्॥६॥ त्रेतायुगेमङ्किनीर्थंकृतंमङ्किमहर्षिणा॥द्वापरेपाण्डुपुत्रैस्तुसप्तधारंप्रवर्तितम् ॥ ७ ॥ सप्तधारकृतांप्राप्तंतीर्थंहरजटाच्युतम् ॥ सप्तरूपाणिगङ्गायायानिलोकेषुसप्तसु ॥ ८ ॥ वहन्तितानिपुण्यानितीर्थेऽस्मिन्सप्तधारके ॥ सप्त धारेकृतंश्राद्धंपितॄणांतृप्तिदायकम् ॥ ९ ॥ शृणुदेविप्रवक्ष्यामिइतिहासंपुरातनम् ॥ यच्छ्रुत्वादेवदेवेशिब्रह्मलोकंव्रजेद्ध्रुवम् ॥ १० ॥ कौषीतकस्य पुत्रोवैमङ्किनामातिविश्रुतः ॥ विष्णुध्यानरतोनित्यंविष्णुलोकप्रपूजकः ॥ ११ ॥ वेदाध्ययनकर्ताचअग्निहोत्रपरायणः ॥ सुरूपाविश्वरूपेतिस्त्रियौद्वे स्तस्तुतद्गृहे ॥ १२ ॥ ताभ्यांपुत्रविहीनाभ्यांदृष्ट्वादेविविशङ्कितः ॥किंकर्तव्यमितिध्यायन्नतिचिन्तापरोऽभवत् ॥ १३ ॥ स्थिरोवंशस्तुपुत्रेणह्यन्यथा नरकंव्रजेत् ॥ एवंचिन्तांप्रकुर्वाणोनसुखंलभतेक्वचित् ॥ १४ ॥ तदास्वगृहमुत्सृज्यगतोवैगुरुसन्निधौ ॥ नमोवैगुरवेतुभ्यंदेवानामुपकारिणे ॥ १५ ॥ त्वंनाथःसर्वलोकानांब्राह्मणानांचरक्षकः ॥ यज्ञानांत्वंप्रकर्ताचद्विजराजनमोऽस्तुते॥१६॥अपुत्रोऽहंतुविप्रर्षेकिंकर्तव्यंमयाप्रभो॥ वदत्वंतुयथासर्वंपुत्रो भवतिनिश्चितम् ॥ १७॥ अपुत्रस्यगतिर्नास्तिस्वर्गोनैवचनैवच ॥ येनकेनाप्युपायेनपुत्रस्यजननंचरेत् ॥ १८ ॥ इतिवाक्यंतुसंस्मृत्यह्यागतस्तव सन्निधौ ॥ १९ ॥ गुरुरुवाच ॥ गच्छत्वंमुनिशार्दूलयत्रसाभ्रमतीनदी ॥ तत्रगत्वामुनिश्रेष्ठपुत्रान्वैप्राप्स्यसेध्रुवम् ॥ २० ॥ तद्वाक्यंतुसमाकर्ण्यनम स्कृत्यतुदण्डवत् ॥ सगतोविप्रराजस्तुनदींसाभ्रमतींप्रति ॥ २१ ॥ मङ्किनामातुविप्रर्षिस्तत्रगत्वातपोमहत् ॥ अतप्यततदादेवियावद्वर्षचतुष्ट यम् ॥ २२ ॥ तत्रतीर्थंकृतंतेनमङ्किनाब्रह्मवादिना ॥ त्रेतायुगेतदादेवितदातीर्थंमहाद्भुतम् ॥ २३ ॥ जातंतत्रनसंदेहःपुत्रदंसार्वकामिकम् ॥ अद्यापि मङ्कितीर्थाभंनभूतंनभविष्यति ॥ २४ ॥ सर्वैर्द्विजवरोमङ्किःपुत्रान्प्राप्ययथासुखम् ॥ भोगान्नानाविधान्भुक्त्वासगतोमन्दिरंमम ॥ २५ ॥

एतदाख्यानकंदिव्यंपवित्रंपरमंमहत् ॥ पुत्रसौख्यादिकंसर्वंलभतेश्रवणादतः ॥ २६ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमामहेश्वरसंवादे सप्तधरतीर्थमहिमानामत्रिचत्वारिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १४३ ॥ महादेवउवाच ॥ ब्रह्मवल्लीमहत्तीर्थंततोगच्छेत्सुरेश्वरि ॥ तस्यतीर्थस्यस्वरूपंसाक्षाच्छृणुसुरोत्तमे ॥ १ ॥ यत्रसाभ्रमतीतोयंब्रह्मवल्ल्यम्भसासह ॥ युज्यतेब्रह्मतीर्थंतत्प्रयागेनसमंस्मृतम् ॥ २ ॥ तत्र पिण्डप्रदानेनतृप्तिर्द्वादशवार्षिकी ॥ पितृणांजायतेनूनंब्रह्मणोवचनंयथा ॥ ३ ॥ गयाश्राद्धसमंपुण्यंब्रह्मवल्ल्यांविशेषतः ॥ यत्रज्ञात्वाप्रकुर्वन्ति पितरस्तृप्तिमाप्नुयुः ॥ ४ ॥ गोदानंभूमिदानंचअन्नदानंतथैवच ॥ एतद्दानसमंपुण्यंब्रह्मवल्ल्यांविशेषतः ॥ ५ ॥ अत्रैवसनकाद्यास्तुस्नात्वाच विधिपूर्वकम् ॥ परंब्रह्मपदध्यानाद्विष्णुलोकमवाप्नुयुः ॥ ६ ॥ पुष्करेचैवगङ्गायांक्षेत्रेचामरकण्टके ॥ तत्रगत्वातुदेवेशियत्फलंलभतेनरः ॥ ७ ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिब्रह्मवल्ल्यांविशेषतः ॥ चन्द्रसूर्योपरागेचदानंयेददतेनराः ॥ ८ ॥ तत्फलंसमवाप्नोतिब्रह्मवल्ल्यांसुरेश्वरि ॥ भूताःप्रेताः पिशाचाश्चयेकेचिद्दुष्टयोनयः ॥ ९ ॥ दिव्यरूपधरास्तेचशङ्खचक्रगदाधराः ॥ तेऽपिस्वर्गेहिगच्छन्तिस्नानंकृत्वासुरेश्वरि ॥ १० ॥ धृत्वा तुलसिजांमालांनारायणमनुस्मरन् ॥ वैकुण्ठंदिव्यमानन्दंयातिवैपदमव्ययम् ॥ ११ ॥ इतिब्रह्मवल्लीतीर्थमाहात्म्यम् ॥ वृषतीर्थंततोगच्छेत्खण्ड तीर्थेतिविश्रुतम् ॥ तत्रस्नात्वादिवंगावोगोलोकंचपुराश्रिताः ॥ १२ ॥ खण्डरूपेणधर्मेणयागावोलोकमातरः ॥ शापात्प्रच्यावितास्तेनखण्ड तीर्थमथोच्यते ॥ १३ ॥ पार्वत्युवाच ॥ शापोहिलोकमातृणांगवांकस्यपुराभवत् ॥ कथंलोकात्परिभ्रष्टाःकथंधर्मेणरक्षिताः ॥ १४ ॥ महा देवउवाच ॥ पुरावृषेणगोलोकेक्रीडतासहमातृभिः ॥ मुक्तंतथाशकृन्मूत्रंपतितंहरमूर्धनि ॥ १५ ॥ ततस्तासांददौशापंतेनदोषेणवैहरः ॥ नष्ट संज्ञाःस्वलोकाच्चगावोयास्यथमेदिनीम् ॥ १६ ॥ गावःशप्ताभगवतासंप्रसाद्यपुनर्हरम ॥ प्राप्स्यामहेपुनर्लोकमितिदेवंययाचिरे ॥ १७ ॥ हर उवाच ॥ यदासाभ्रमतीतीर्थेब्रह्मवल्लीसमीपतः ॥ खण्डसंज्ञह्रदेस्नात्वास्वर्गंवैप्राप्स्यथध्रुवम् ॥ १८ ॥ ततस्तस्मिन्ह्रदेस्नात्वागावोगोपतिनासह ॥ स्वर्गंगताःशुद्धतमामहादेवसमीपतः ॥ १९ ॥ गोह्रदेतुनरःस्नात्वाकृत्वावैपितृतर्पणम् ॥ गवांलोकमवाप्नोतिदाहप्रलयवर्जितम् ॥ २० ॥ तत्रस्थित्वानिराहारोगोपिण्डंचददातिवै ॥ सनरःसुखमेधतयावदिन्द्राश्चतुर्दश ॥ २१ ॥ गवांकोटिप्रदानेनयत्फलंप्राप्यतेध्रुवम् ॥ तत्फलंसम वाप्नोतिखण्डतीर्थेनसंशयः ॥ २२ ॥ गृहीत्वावृषमूत्रंचतीर्थेयःपिबतेनरः ॥ तत्क्षणादेवशुद्धिःस्यात्खण्डतीर्थेनसंशयः ॥ २३ ॥ खण्डतीर्थात्परं तीर्थंनभूतंनभविष्यति ॥ येगच्छन्तिसुरश्रेष्ठतेनराःपुण्यभागिनः ॥ २४ ॥ तत्रगत्वासुरश्रेष्ठगवांपूजनमाचरेत् ॥ वृषभंचततःपूज्यस्नानंकृत्वा

समाहितः ॥ २५ ॥ पूजनाद्वै नसंदेहोगोलोकेतुवसेच्चिरम् ॥ तत्रगत्वाविशेषेणस्वर्णगांवितरन्तिये ॥ २६ ॥ तेनराभुञ्जतेसौख्यंयावदिन्द्रा
श्चतुर्दश ॥ दशधेनुंततःकृत्वायोददातिद्विजातये ॥ २७ ॥ खण्डतीर्थेसुरश्रेष्ठेतदनन्तफलंस्मृतम् ॥ तत्रगत्वातुकर्त्तव्यंपिप्पलारोपणंबुधैः ॥ २८॥
तत्कृतेसतिदेवेशिपितृलोकंसगच्छति ॥ पञ्चवामलकीर्दिव्यायेकुर्वन्तिप्ररोपणम् ॥ २९ ॥ इहलोकेसुखंभुक्त्वाहरिलोकंव्रजन्तिते ॥ ३० ॥ इति
श्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेखण्डतीर्थंनामचतुश्चत्वारिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १४४ ॥ श्रीमहादेवउवाच ॥ ततो
गच्छेन्महत्तीर्थंसंगमेश्वरमुत्तमम् ॥ यत्रहस्तिमतीपुण्यासाभ्रमत्याहिसंगता ॥ १ ॥ शापंकौडिन्यमुनितःप्राप्यशुष्काभवन्नदी ॥ बहिश्चर्येति
नाम्नावैलोकेख्यातिमुपागता ॥ २ ॥ तत्तीर्थंसंप्रवक्ष्यामिपुण्यंत्रैलोक्यविश्रुतम् ॥ सर्वपापहरंपुण्यंत्रैलोक्येचापिविश्रुतम् ॥ ३ ॥ यत्रतीर्थेनरः
स्नात्वादृष्ट्वादेवंमहेश्वरम् ॥ मुच्यतेसर्वपापेभ्योरुद्रलोकंप्रगच्छति ॥ ४ ॥शृणुदेविप्रवक्ष्यामिएतच्छापस्यकारणम् ॥ यथेहशुष्करूपाहिजाताशापस्य
कारणात् ॥ ५ ॥ यत्रसाभ्रमतीपुण्यागङ्गानाममहानदी ॥ तत्रहस्तिमतीनामगङ्गयासहसंगता ॥ ६ ॥ तत्रारब्धंचमुनिनातपोवैपरमंमहत् ॥
एवंबहुगतेकालऋषिणापरमात्मना ॥ ७ ॥ आराधितोहृषीकेशोनारायणनिरञ्जनः ॥ तस्यास्तटेतुदेवेशिवर्षाणिचबहून्यपि ॥ ८ ॥ गतानि
चविशेषेणमुनेस्तस्यतुपार्वति ॥ कदाचिद्दैवयोगाच्चवर्षाकालःसमागतः ॥ ९ ॥ नदीतत्रतुसंपूर्णाकालयोगेनसुव्रते ॥ तत्कौण्डिन्येनऋषिणा
स्थानंत्यक्तंतदानिशि ॥ १० ॥ रात्रौदुःखंमहज्जातंहाहेतिकरुणंरुदन् ॥ किंकर्तव्यंमितिध्यायन्नतिचिन्तापरोऽभवत् ॥ ११ ॥ आश्रमोहिमहा
दिव्यऋषिणैवसमायुतः ॥ सगतोवारियोगेनहस्तिमत्यांसुरोत्तमे ॥ १२ ॥ फलानिचैवमूलानिपुस्तकानिबहून्यपि ॥ तानितस्यांगतान्येव
वारियोगेनसुन्दरि ॥ १३ ॥ सकौण्डिन्यऋषिश्रेष्ठःशशापतांनदींकिल ॥ उदकेनविनात्वंचभविष्यसिकलौयुगे ॥ १४ ॥ एवंस
दत्त्वावैशापंहस्तिमत्यैमहेश्वरि ॥ गतोऽसौविप्रप्रवरोविष्णुलोकंसनातनम् ॥ १५ ॥ अद्यापिवर्ततेतीर्थंसंगमेश्वरसंज्ञकम् ॥ यद्दृष्ट्वा
मुच्यतेपापीब्रह्महत्यादिपातकात् ॥ १६ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेसोमेश्वरतीर्थमहिमानामपञ्चचत्वारिंशद
धिकशततमोऽध्यायः ॥ १४५ ॥ महादेवउवाच ॥ ततोगच्छेतदेवेशितीर्थंरुद्रमहालयम् ॥ केदारानुपमंसाक्षाद्रुद्रेणपरिनिर्मितम् ॥ १ ॥
श्राद्धंतत्रैवकर्तव्यंपितृणांतृप्तिकारणम् ॥ तत्रश्राद्धप्रदानेनपितरःसपितामहाः ॥ २ ॥ तृप्ताःसमभिगच्छन्तिरुद्रस्यपरमंपदम् ॥ वृषमुत्सृ
जतेयस्तुतत्ररुद्रमहालये ॥ ३ ॥ कार्त्तिक्यामथवैशाख्यांरुद्रेणसहमोदते ॥ केदारउदकंपीत्वापुनर्जन्मनविद्यते ॥ ४ ॥ अत्रतुस्नानमात्रे

णमुक्तिभागीनसंशयः ॥ एकस्मिन्समयेदेवित्यक्त्वाकैलासमागतः ॥ ५ ॥ साभ्रमतींमहागङ्गांज्ञात्वालोकहितायवै ॥ तत्रस्नात्वाचपीत्वा चकृत्वातीर्थमनुत्तमम् ॥ ६ ॥ ततोऽहंचस्वकंस्थानंकैलासंप्रतिभामिनि ॥ तदन्तरंमहापुण्यंतीर्थंजातंमहालयम् ॥ ७ ॥ रुद्रमहालय मितिलोकेख्यातिंगमिष्यति ॥ कार्त्तिक्यामथवैशाख्यांयेगच्छन्तिसुरोत्तमे ॥ नतेषांविद्यतेदुःखंसर्वसंसारजंपुनः ॥ ८ ॥ इतिश्रीपाद्मे महापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेरुद्रमहातीर्थनामषट्चत्वारिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १४६ ॥ महादेवउवाच ॥ देविवै श्रूयतांतीर्थंदेवानामपिदुर्लभम् ॥ खड्गतीर्थमितिख्यातंसर्वपापप्रणाशनम् ॥ १ ॥ खड्गतीर्थेनरःस्नात्वादृष्ट्वाखड्गेश्वरंशिवम् ॥ ननरो दुर्गतिंगच्छेत्स्वर्गलोकंप्रगच्छति ॥ २ ॥ खड्गधारेश्वरंदेवंयःपश्यतिसुरोत्तमे ॥ कार्त्तिक्यांतुविशेषेणपूजनंतत्रकारयेत ॥ ३ ॥ अयंविश्वेश्वरोदेवःसर्वदाभुविवल्लभे ॥ सर्वंददातिसर्वेशोवाञ्छितार्थप्रदायकः ॥ ४ ॥ वैशाखेराज्यकामार्थीयःपश्यतितमीश्वरम् ॥ तमर्थंलभतेक्षिप्रं विश्वनाथप्रसादतः ॥ ५ ॥ पुष्पैर्धूपैश्चनैवेद्यैर्दीपैर्वानगनन्दिनि ॥ फलप्रदानैर्बिल्वैश्चविश्वेशंपूजयेत्ततः ॥६॥ धनधान्यप्रदंचाशुपुत्रपौत्रादिसंपदः॥ प्राप्यन्तेनात्रसंदेहःश्रीविश्वेश्वरपूजनात् ॥ ७ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेखड्गतीर्थनामसप्तचत्वारिंशदधिकशततमो ऽध्यायः ॥ १४७ ॥ महादेवउवाच ॥ साभ्रमत्यास्तटेतीर्थंगयातीर्थादनुत्तमम् ॥ चित्राङ्गवदनंनाममालार्काधिष्ठितंशुभम् ॥ १ ॥ कल्पपादपसन्ता नैर्मन्दारैश्चोपशोभितम् ॥ चूतनिम्बकदम्बैश्चकाश्मर्यश्वत्थतिन्दुकैः ॥ २ ॥ तस्मादपहरेत्कुष्ठंयोजनस्मृतिविभ्रमात् ॥ यस्यसंजायतेकुष्ठंतस्यमाला र्कोहरेत् ॥ ३॥ यातुवेदोक्तविधिनानारीतत्राभिषिञ्चति ॥मृतवत्साथवावन्ध्यापुत्रंप्राप्नोतिसाऽचिरात ॥४ ॥ सन्ध्यास्नानंजपोहोमःस्वाध्यायोदेव तार्चनम् ॥ कृतंभास्करभक्तेनमालार्केह्यक्षयंभवेत् ॥ ५ ॥ अत्रगत्वातुदेवेशिश्रीरवेर्व्रतमाचरेत् ॥ इहलोकेसुखंभुक्त्वारवेर्लोकंहियातिवै ॥ ६ ॥ मृत वत्सोहिराजर्षिस्तत्रगत्वाकरोत्तपः ॥ सराजाप्राप्तवान्पुत्रंश्रीमालार्कप्रसादतः ॥ ७ ॥ अत्रगत्वाविशेषेणउपवासीजितेन्द्रियः ॥ मालार्कंपूजयेद्योवै मुक्तिभागीभवेद्ध्रुवम् ॥ ८ ॥ वसिष्ठप्रमुखाविप्रादेवाइन्द्रादयःसदा ॥ निवसन्तिसुरश्रेष्ठेमालार्केरविसन्निधौ ॥ ९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेमालार्कतीर्थनामाष्टचत्वारिंशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १४८ ॥ महादेवउवाच ॥ तीर्थादस्मात्परंतीर्थंमालार्कान्तरतः स्थितम् ॥ चन्दनेश्वरमागच्छेदामोदस्थानमुत्तमम् ॥ १ ॥ दुःशासनस्यरुधिरंपीत्वाभीमोमहाबलः ॥ प्रतिज्ञामात्मनःसर्वांपूरयित्वासुदारुणाम् ॥ ॥ २ ॥ कराभ्यांरुधिराक्ताभ्यांद्रौपद्याःकेशबन्धनम् ॥ कृत्वादत्त्वाद्विजातिभ्यस्तीर्थयात्रांततोऽगमत् ॥३॥ साभ्रमत्यास्तटेरम्येगतोवैभ्रातृभिःसह ॥

आनीतःसाभ्रमत्यांयःस्वर्गाच्चन्दनपादपः ॥ ४ ॥ सतुलिङ्गतयाजातःपुण्यतीर्थप्रभावतः ॥ तत्रस्नात्वाचपीत्वाचकृत्वावैपितृतर्पणम् ॥ ५ ॥ ननरो
निरयंगच्छेद्रुद्रलोकमवाप्नुयात् ॥ चन्दनेशंततोदृष्ट्वाविश्वेशंलोकशङ्करम् ॥६॥ पूजयेच्चयथाशक्त्यायत्रगत्वानशोचति ॥ यत्रकैवर्तकोराजापूजांकृत्वा
ह्यनेकशः ॥ ७ ॥ सगतःशिवलोकंतंयत्रगत्वानशोचति ॥ मज्जन्तिऋषयोयत्रयत्रदेवःसनातनः ॥ ८ ॥ साक्षाद्विष्णुःपरमात्मानित्यंतिष्ठतिभूतिदः ॥
इयंसाभ्रमतीधन्याधन्योविश्वेश्वरःप्रभुः ॥ ९ ॥ यत्रतीर्थान्यनेकानिजातानिभुविपार्वति ॥ अत्रचामर्दकीपुण्यैःफलैर्नानाविधैःशुभैः ॥ १० ॥
कर्त्तव्यमर्घदानंचविधिनातत्रसुन्दरि ॥ ११ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमामहेश्वरसंवादेचन्दनेश्वरमाहात्म्यंनामैकोनपञ्चाशदधिकशत
तमोऽध्यायः ॥ १४९ ॥ महादेवउवाच ॥ जम्बूतीर्थंततोगच्छेत्स्नानार्थंपापनाशनम् ॥ कलिकालेचयत्पुंसांस्वर्गसोपानवत्स्थितम् ॥ १ ॥ यत्र
जाम्बवतापूर्वंदशाङ्गपर्वतोत्तमे ॥ स्थापितंचर्क्षराजेनलिङ्गंसुरगणार्चितम् ॥ २ ॥ रामेणहियदापूर्वंहतोवैरावणोऽसुरः ॥ तदाजाम्बवतादिक्षुभेरीघोषैः
प्रघोषितम् ॥ ३ ॥ जितंवैरामचन्द्रेणरावणोनिहतोरणे ॥ लब्ध्वासीतेतिसंघुष्यस्नातंतीर्थवरेशुभे ॥ ४ ॥ स्थापितंतत्रलिङ्गंतुस्वनाम्नातुसुरेश्वरि ॥
तत्रस्नात्वानरःसद्यःस्मृत्वारामंसहानुजम् ॥ ५ ॥ जाम्बवन्तेश्वरंस्नात्वारुद्रलोकेमहीयते ॥ यत्रयत्रहिभोदेविश्रीरामस्मरणंकृतम् ॥ ६ ॥ भवबन्ध
विमोक्षोहिदृश्यतेसचराचरे ॥ अहंरामस्तुविज्ञेयोरामोवैरुद्रएवच ॥ ७ ॥ एवंज्ञात्वातुतेदेविनभेदोवर्ततेक्वचित् ॥ रामरामेतिरामेतिमनसायेजपन्तिच
॥ ८ ॥ तेषांसर्वार्थसिद्धिश्चभविष्यतियुगेयुगे ॥ अहंहिसर्वदादेविश्रीरामस्मरणंचरे ॥ ९ ॥ यंश्रुत्वातुपुनर्देविनभवोजायतेक्वचित् ॥ काश्यांहिनिव
सन्नित्यंश्रीरामंकमलेक्षणम् ॥ १० ॥ स्मरामिसततंदेविभक्त्याचविधिपूर्वकम् ॥ जाम्बवतातदापूर्वंस्मृत्वारामंसुशोभनम् ॥ ११ ॥ जाम्बवन्तमिति
ख्यातंप्रस्थाप्यजगतांगुरुम् ॥ तत्रस्नात्वाचभुक्त्वाचकृत्वादेवस्यपूजनम् ॥ १२ ॥ शिवलोकमवाप्नोतियावदिन्द्राश्चतुर्दश ॥ अत्रहिस्नानमात्रेण
यथाजाम्बवतोबलम् ॥ १३ ॥ तथावैबलमाप्नोतिश्रीविश्वेशप्रसादतः ॥ अत्रगत्वातुभूदानंपुमान्यश्चकरोतिवै ॥ फलंसहस्रगुणितंजाम्बवन्तेशदर्श
नात् ॥ १४ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमामहेश्वरसंवादेजाम्बवन्ततीर्थमाहात्म्यंनामपञ्चाशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १५० ॥ महादेव
उवाच ॥ अस्मात्तीर्थात्परंतीर्थमिन्द्रग्राममितिस्मृतम् ॥ यत्रस्नात्वापुराशक्रोविमुक्तोघोरकिल्बिषात् ॥ १ ॥ पार्वत्युवाच ॥ केनेहकर्मणाशक्रःप्राप्त
वान्घोरकिल्बिषम् ॥ विपाप्माचकथंसोऽभूदितिविस्तरतोवद ॥२॥ महादेवउवाच ॥ इन्द्रःसुरेश्वरःपूर्वंनमुचिश्चासुरेश्वरः ॥ अशस्त्रवधमन्योन्यंसमयं
तौप्रचक्रतुः ॥ ३ ॥ अथेन्द्रस्तुनभोवाणीनिर्देशान्नमुर्चितदा ॥ जघानफेनमादायब्रह्महत्यातदाभवत् ॥४॥ पप्रच्छचगुरुंशक्रःपापनिर्णाशकारणम् ॥

बृहस्पतेरथादेशात्साभ्रमत्युत्तरेतटे ॥ ५ ॥ अस्मिन्स्थानेसमागत्यस्थानंचक्रेसुरेश्वरः ॥ तस्येहस्नानमात्रेणगतपापस्यतत्क्षणात् ॥६॥ पूर्णेन्दुधवला
कान्तिःशरीरेसमजायत ॥ धवलेश्वरमीशानंस्थापयामासवृत्रहा ॥ ७ ॥ इन्द्रनाम्नाचतल्लिङ्गंविश्रुतंपृथिवीतले ॥ पूर्णिमायांतथादर्शेसंक्रान्तौग्रहणे
तथा ॥ ८ ॥ श्राद्धेकृतेपितॄणांतुतृप्तिर्द्वादशवार्षिकी ॥ धवलेश्वरमासाद्ययःकुर्याद्विप्रभोजनम् ॥ ९ ॥ एकस्मिन्भोजितेविप्रेसहस्रंभोजितंभवेत् ॥
हिरण्यभूमिवासांसिदातव्यानिस्वशक्तितः ॥१०॥ शुक्लागौर्ब्राह्मणेदेयासवत्साचपयस्विनी ॥ अत्रागत्यतुयोविप्रोरुद्रजाप्यादिकंचरेत् ॥११॥ तत्कृतं
कोटिगुणितंश्रीमहेशप्रसादतः ॥ अत्रतीर्थेनरोयस्तुउपवासादिकंचरेत् ॥ १२ ॥ सएवसर्वकामाढ्योभवत्येवनसंशयः ॥ बिल्वपत्रंसमानीययःपूजयति
तंप्रभुम् ॥ १३ ॥ धर्ममर्थंचकामंचलभतेमानवोभुवि ॥ सोमवारेविशेषेणयेगच्छन्तिनरोत्तमाः ॥१४॥ तेषांरोगंतथादोषंशमयेद्धवलेश्वरः ॥ रवौवाथ
विशेषेणह्यर्चनंकुरुतेयदा ॥ १५ ॥ तेषांमहिमातुभोदेविनज्ञातःकर्हिचिन्मया ॥ दूर्वयाचार्कपुष्पैर्वाकह्लारैःकमलैर्दलैः ॥१६॥ पूजनंकुर्वतेयेऽत्रतेनराः
पुण्यभागिनः ॥ श्वेतार्कपुष्पमानीयधवलेशंप्रपूज्यतु ॥ १७ ॥ वाञ्छितंलभतेनित्यंधवलेशप्रसादतः ॥ कृतेवैनीलकण्ठस्तुसर्वेषांशङ्करःसदा ॥१८॥
त्रेतायुगेसविख्यातोहरोवैभगवान्प्रभुः ॥ द्वापरेशर्वसंज्ञस्तुकलौवैधवलेश्वरः ॥ १९ ॥ अत्रार्थेयत्पुरावृत्तंतच्छृणुष्वसुरेश्वरि ॥ नन्दिनामापुरावैश्य
इन्द्रग्रामेसमावसत् ॥ २० ॥ शिवध्यानपरोभूत्वाशिवपूजांचकारसः ॥ नित्यंतपोवनस्थंहिलिङ्गंधवलसंज्ञकम् ॥ २१ ॥ उषस्युषसिचोत्थायप्रत्यहं
शिववल्लभः ॥ नन्दीलिङ्गार्चनरतोबभूवातिशयेनहि ॥ २२ ॥ यथाशास्त्रेणाविधिनापुष्पार्चनपरोऽभवत् ॥ एकदामृगयालुब्धःकिरातोभूतहिंसकः ॥
॥ २३ ॥ पापीपापसमाचारश्चरन्साभ्रमतीतटे ॥ अनेकश्वापदाकीर्णेहन्यमानोमृगान्शरैः ॥२४॥ एवंविचरमाणोऽसौकिरातोभूतहिंसकः ॥ यदृच्छ
यागतस्तत्रयत्रलिङ्गंसुपूजितम् ॥२५॥ धवलेश्वरविख्यातमनेकाश्चर्यमण्डितम् ॥ दृष्टंसुपूजितंलिङ्गंनानापुष्पैःफलैस्तथा ॥२६॥ एवंलिङ्गंसमालिङ्गच
गतःसाभ्रमतीतटे ॥ तत्रपीत्वापयःसोऽथमुखंगण्डूषपूरितम् ॥ २७ ॥ कृत्वाचैकेनहस्तेनमृगमांसंसमुद्वहन् ॥ करेणैकेनपूजार्थंबिल्वपत्राणिवैदधत् ॥
॥२८॥ शीघ्रमागत्यलिङ्गान्तेतदापूजांसमाहरत् ॥ पुष्पाणितानिसर्वाणिविधूतानिइतस्ततः ॥२९॥ स्नापनंतस्यलिंगस्यकृतंगण्डूषवारिणा ॥ करेणैकेन
पूजार्थंबिल्वपत्राणिसोऽर्पयत् ॥३०॥ द्वितीयेनकरेणैवमृगमांसंसमार्पयत ॥ दण्डप्रणामसंयुक्तःसंकल्पंमनसाकरोत् ॥३१॥ अद्यप्रभृतिपूजांवैकरिष्या
मिप्रयत्नतः ॥ त्वंमेस्वामीचभक्तोऽहमद्यप्रभृतिशङ्कर ॥३२॥ एवंनियमवान्भूत्वाकिरातोगृहमागमत् ॥ तथाप्रभातसमयेदेवायतनमागतः ॥३३॥ नन्दीददर्श
तत्सर्वंकिरातेनचयत्कृतम् ॥ अव्यवस्थंचतद्दृष्ट्वाअमेध्यंशिवसन्निधौ ॥३४॥ विधूतानिचसर्वाणिहिंसकेनदुरात्मना ॥ चिन्तायुक्तोऽभवन्नन्दीजातंकिंचित्र

मद्यमे ॥ ३५ ॥ कथितानिचविघ्नानिशिवपूजारतस्यहि ॥उपस्थितानितान्येवममभाग्यविपर्ययात्॥३६॥ एवंविमृश्यसुचिरंप्रक्षाल्यशिवमन्दिरम्॥
यथागतेनमार्गेणनन्दीस्वगृहमागमत् ॥ ३७ ॥ ततोनन्दिनमालक्ष्यपुरोधागतमानसम् ॥ अब्रवीद्वचनंतंतुकस्मात्त्वंगतमानसः ॥३८॥ पुरोहितंप्रति
तदानन्दीवचनमब्रवीत् ॥ अद्यदृष्टंमयाविप्रअमेध्यंशिवसन्निधौ ॥ ३९ ॥ केनेदंकारितंत्रनजानामीहकिंचन ॥ ततःपुरोधाव्रचनंनन्दिनंचाब्रवी
त्तथा ॥ ४० ॥ येनविस्खलितंतत्रपुष्पादीनांप्रपूजनम् ॥ सोऽपिमूढोनसंदेहःकार्याकार्येषुमन्दधीः॥४१॥ तस्माच्चिन्तानकर्तव्यात्वयापुनरपिप्रभो॥
प्रभातेचमयासार्धंगम्यतांतच्छिवालयम् ॥४२॥ निरीक्षणार्थंदुष्टस्यतस्यदण्डंकरोम्यहम् ॥ एतच्छ्रुत्वातुवचनंनन्दीतस्यपुरोधसः॥४३॥आस्थितः
स्वगृहेनक्तंदूयमानेनचेतसा ॥ तस्यांरात्र्यांव्यतीतायामाहूयचपुरोधसम् ॥४४॥ गतःशिवालयंनन्दीसमंतेनमहात्मना ॥ प्रक्षाल्यपूजनंकृत्वानाना
रत्नपरिच्छदम् ॥ ४५ ॥ पञ्चोपचारसंयुक्तंकृत्वावैब्राह्मणैःसह ॥ एवंयामद्वयंजातंस्तुवानस्यतुनन्दिनः॥४६॥ आयातोऽसौमहाकालस्तथारूपोमहा
बलः ॥ कालरूपोमहारौद्रोधनुष्पाणिःप्रतापवान् ॥ ४७ ॥ तंदृष्ट्वाभयसंत्रस्तोनन्दीतत्रन्यलीयत ॥ पुरोधाश्चैवसहसाभयभीतस्तदाभवत् ॥ ४८ ॥
किरातेनकृतंतत्रयथापूर्वमपिस्खलन् ॥ तांपूजांसपदाहृत्यबिल्वपत्रंसमार्पयत् ॥ ४९ ॥ नैवेद्येनपलेनैवकिरातःशिवमार्चयत् ॥ दण्डवत्पतितोभूमा
वुत्थायस्वगृहंगतः ॥ ५० ॥ तंदृष्ट्वामहदाश्चर्यंचिन्तयामासवैचिरम् ॥ पुरोधसातदानन्दीसहव्याकुलचेतसा ॥५१॥ तेनाहूतास्तदाविप्रावहवोवेदवा
दिनः ॥ निवेदितंचतत्सर्वंकिरातेनचयत्कृतम् ॥ ५२ ॥ किंकार्यमद्यभोविप्राःकथ्यतांचयथातथम् ॥ संप्रधार्यततःसर्वेमिलित्वाधर्मशास्त्रतः ॥५३॥
ऊचुःसर्वेतदाविप्रानन्दिनंजातशङ्कितम् ॥ ईशविघ्नंसमुत्पन्नंदुर्निवार्यंसुरैरपि ॥५४॥ तस्मादानयलिङ्गंत्वंस्वगृहेवैश्यसत्तम॥ तथेतिमत्वासौनन्दीशिव
स्योत्पाटनंमहत्॥५५॥कृत्वास्वगृहमानीयप्रतिष्ठाप्ययथाविधि॥ सुवर्णपीठिकांकृत्वानवरम्भासुशोभिताम्॥५६॥उपाहारैरनेकैश्चपूजयामासवैतदा॥
अथापरेद्युरायातःकिरातःशिवमन्दिरम्॥५७॥यावद्विलोकयामासलिङ्गमैशंनदृष्टवान् ॥ मौनंविहायसहसासक्रोशमिदमब्रवीत्॥५८॥हेशम्भोक्वगतोऽ
सित्वंदर्शयात्मानमद्यवै॥यदिनोदर्शनंहेयंत्यक्ष्याम्यद्यकलेवरम्॥५९॥हेशम्भोहेजगन्नाथत्रिपुरान्तकशङ्कर॥हेरुद्रहेमहादेवदर्शयात्मानमात्मना॥६०॥
एवंसाक्षेपमधुरैर्वाक्यैःक्षिप्त्वासदाशिवम् ॥ किरातोऽसौक्षुरिकयाधीरोवैजठरंस्वकम् ॥ ६१ ॥ विभिद्याशुततोबाहुमास्फाल्योच्चैरुपाब्रवीत् ॥ हेशम्भो
दर्शयात्मानंकुतोमांत्यज्ययास्यसि ॥६२॥ इतिक्षिप्त्वाततोऽन्त्राणिमांसमुद्धृत्यसर्वतः ॥ तस्मिन्गर्तेकरेणैवकिरातःसहसाक्षिपत् ॥ ६३ ॥ स्वच्छंच

हृदयंकृत्वासाश्रमत्यांनिमज्जतु ॥ तथैवजलमानीयबिल्वपत्रंत्वरान्वितः ॥ ६४ ॥ पूजयित्वायथान्यायंदण्डवत्पतितोभुवि ॥ यदाध्यानस्थितस्तत्र
किरातःशिवसन्निधौ ॥ ६५ ॥ प्रादुर्भूतस्तदारुद्रःप्रमथैःपरिवारितः ॥ कर्पूरगौरोद्युतिमान्कपर्दीचन्द्रशेखरः ॥ ६६ ॥ तंगृहीत्वाकरेरुद्रउवाचपरिसा
न्त्वयन् ॥ भोभोवीरमहाप्राज्ञमद्भक्तोऽसिमहामते ॥ ६७ ॥ वरंवृणीष्वभोभक्तयत्तेमनसिवर्त्तते ॥ एवमुक्तःसरुद्रेणमहाकालोमुदान्वितः॥६८॥
पपातदण्डवद्भूमौभक्त्यापरमयायुतः ॥ ततोरुद्रमुवाचेदंनवरंप्रार्थयाम्यहम् ॥ ६९ ॥ अहंदासोऽस्मितेरुद्रत्वंमेस्वामीनसंशयः ॥ एतच्छ्लाघ्यतमं
लोकेदेहिजन्मनिजन्मनि ॥७०॥ त्वंमातापिताचत्वंचत्वंबन्धुश्चसखाचमे ॥ त्वंगुरुस्त्वंमहामन्त्रोमन्त्रैर्वेद्योऽसिसर्वदा॥७१॥ निष्कामंवाक्यमाकर्ण्य
किरातस्यतदाभवः ॥ ददौपार्षदमुख्यत्वंद्वारपालत्वमेवच ॥ ७२॥ तदाडमरुनादेननादितंभुवनत्रयम् ॥ भेरीझङ्कारशब्देनशङ्खानांनिनदेनच ॥७३॥
तदादुन्दुभयोनेदुःपटहाश्चसहस्रशः ॥ नन्दीतंनादमाकर्ण्यविस्मयात्त्वरितोययौ ॥७४॥ तपोवनंयत्रशिवःस्थितःप्रमथसंवृतः ॥ किरातोहितथादृष्टोन
न्दिनाचतदाभृशम् ॥७५॥ उवाचप्रसृतोवाक्यंसनन्दीविस्मयान्वितः ॥ किरातंस्तोतुकामोऽसौपरमेणसमाधिना॥७६ ॥ इहानीतस्त्वयाशम्भुस्त्वं
भक्तोऽसिपरन्तप ॥ त्वद्भक्तोऽहमिहप्राप्तोमांनिवेदयशङ्करे ॥७७॥ तच्छ्रुत्वावचनंतस्यकिरातस्त्वरयान्वितः ॥ नन्दिनंचकरेगृह्यशङ्करंसमुपागतः ॥
॥७८॥प्रहस्यभगवान्रुद्रःकिरातंवाक्यमब्रवीत्॥ब्रूहिकोऽसौत्वयानीतोगणानामिहसन्निधौ॥७९॥किरातउवाच ॥ त्वद्भक्तोऽसौतदादेवतवपूजारतोह्यसौ
प्रत्यहंरत्नमाणिक्यपुष्पैश्चोच्चावचैरिह ॥ ८० ॥ जीवितेनधनेनापिपूजितोऽसिनसंशयः ॥ तस्माज्जानीहिभोस्वामिन्नन्दिनंभक्तवत्सल ॥ ८१ ॥ महा
देवउवाच ॥ जानाम्यहंमहाभागनन्दिनंवैश्यवर्तनम् ॥ त्वंमेभक्तःसखाचेतिमहाकालमहामते ॥ ८२ ॥ उपाधिरहितायेचयेनिष्कपटमानसाः ॥
तेप्रियास्तेचमेभक्तास्तेविशिष्टानरोत्तमाः ॥ तावुभौस्वीकृतौतेनपार्षदत्वेनशम्भुना ॥ ८३ ॥ ततोविमानानिबहूनितत्रसमागतान्येवमहाप्रभाणि ॥
किरातवर्येणसवैश्यवर्यउद्धारितस्तेनमहाप्रभेण ॥ ८४ ॥ कैलासलोकमापन्नौविमानैर्वेगवत्तरैः ॥ सारूप्यमेवसंप्राप्तावीश्वरस्यमहात्मनः ॥ ८५ ॥
नीराजितौगिरिजयापुत्रवत्तौगणावुभौ ॥ उवाचेदंततोदेवीप्रहस्यगजगामिनी ॥ ८६ ॥ यथात्वंहिमहादेवतथाचैतौनसंशयः ॥ सारूप्येणचगत्या
चहास्यभावैःसुपूजितैः॥८७॥देव्यास्तद्वचनंश्रुत्वाकिरातोवैश्यएवच॥सद्यःपराङ्मुखौभूत्वाशंकरस्यचपश्यतः॥८८॥ऊचतुस्त्वरयायुक्तौगणौरुद्रस्यप
श्यतः ॥ उभावप्यनुकम्प्यौचभवताहित्रिलोचन ॥ ८९ ॥ तवद्वारिस्थितौनित्यंभवावस्तेनमोनमः ॥ तयोर्भावंसभगवान्विदित्वाप्रहसन्भवः॥९०॥
उवाचपरयाभक्त्याभवतोरस्तुवाञ्छितम् ॥ ततःप्रभृतिद्वावेतौद्वारपालौबभूवतुः ॥ ९१ ॥ शिवद्वारिस्थितौदेविमध्याह्नेशिवदर्शिनौ ॥ एकोनन्दी

महाकालोद्भावेनौशिववल्लभौ॥९२॥येपापिनोऽप्यधार्मिष्ठाअन्धामूकाश्चपङ्गवः ॥ कुलहीनादुरात्मानःश्वपचाद्याहिमानवाः ॥९३॥यादृशास्तादृशाश्चा
न्यआराध्यधवलेश्वरम् ॥ गतास्तेऽपिगमिष्यन्तिनात्रकार्याविचारणा ॥ ९४॥ अत्रस्नानंचदानंचसांनिध्यंशंकरस्यच ॥साभ्रमत्यांकृतस्नानाधवले
श्वरपूजकाः॥९५॥तेरुद्रलोकंगच्छन्तिनात्रकार्याविचारणा॥अत्रस्नानंचदानंचयेकुर्वन्तिनरोत्तमाः॥९६॥धर्मार्थकामभोगांश्चभुक्त्वायान्तिहरालयम्॥
चन्द्रसूर्योपरागेचपितुःसांवत्सरेदिने ॥ ९७ ॥ यत्फलंलभतेमर्त्यस्तत्फलंप्राप्नुयाद्ध्रुवम् ॥ स्वर्गात्कामदुघादेविनित्यमायातिसर्वथा ॥९८॥ आगत्य
तंशिवंदेवंसमभ्यर्च्ययथातथा ॥ सागच्छतिसुरश्रेष्ठैस्स्वर्गंप्रतिनसंशयः ॥ ९९ ॥. तेनदुग्धाभियोगेननलिङ्गंतद्धवलीकृतम् ॥ धवलेश्वरंनामततः
संजातंभुविसर्वदा ॥१००॥ जन्तवोऽत्रसदादेविम्रियन्तेकालनोदिताः ॥ ततेशिवपदंयान्तियावच्चन्द्रदिवाकरौ ॥१०१॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप
ञ्चा०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेधवलेश्वरमाहात्म्यंनामैकपञ्चादशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १५१ ॥ महादेवउवाच ॥ तीर्थानांप्रवरंतीर्थं
साभ्रमत्यास्तटेस्थितम् ॥ बालापइतिविख्यातंभुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥ १ ॥ तपस्विधारितंतीर्थंविबुधानांसमाश्रयम ॥ तत्रकन्यातपस्तेपेपरमंसुदृढ
व्रता ॥ २ ॥ कन्याकण्वमुनेःसाध्वीरूपेणाप्रतिमाभुवि ॥ बालाबालावतीनामकुमारीब्रह्मचारिणी ॥ ३ ॥ व्रतंचचारसावित्र्यानियमैर्बहुभिर्युता ॥
भर्तामेभास्करोभूयादितिनिश्चित्यभामिनि ॥ ४ ॥ समास्तस्याःसमाक्रान्तादशसाभ्रमतीतटे ॥ चरन्त्यानियमांस्तांस्तान्भक्त्यापरमदुश्चरान् ॥५॥
तस्यास्तुतेनवृत्तेनतपसाव्रतचर्यया ॥ भक्त्याचभगवान्प्रीतःपरयाभक्तिसंपदा ॥ ६ ॥ आजगामाश्रमपदंदेवदेवोदिवाकरः ॥ आस्थायरूपंविप्रर्षेः
प्रविष्टस्तुमहामनाः ॥ ७ ॥ सातंदृष्ट्वोग्रतपसावरिष्ठंब्रह्मवित्तमम् ॥ वानप्रस्थविधानेनपूजयामासतंद्विजम् ॥८॥ उवाचरविभक्तासाकल्याणीतंतपोध
नम् ॥ भगवन्मुनिशार्दूलकिमाज्ञापयसिप्रभो ॥ ९ ॥ सर्वंतुभ्यंयथाशक्तिदास्यामिस्वतनुंविना ॥ सूर्यभक्तास्मितेपाणिंदास्यामिनकथंचन ॥१० ॥
व्रतैश्चनियमैश्चापितपोभिश्चतपोधन ॥ सूर्यस्तोषयितव्योमेदेवस्त्रिभुवनेश्वरः ॥ ११ ॥ इत्युक्तवत्यांतस्यांतुस्मयन्निवनिरीक्ष्यताम् ॥ उवाचनियम
स्थांतांसान्त्वयन्निवभास्करः ॥१२॥ उग्रंचरसिकल्याणितपःपरमदुष्करम् ॥ यदर्थंचसमारम्भस्तवबालेतथैवतत् ॥१३॥ तपसालभ्यतेसर्वंसर्वंतपसि
तिष्ठति ॥ देवत्वंप्राप्यतेभद्रेतपसामोक्षएवच ॥ १४ ॥ इमानिपञ्चसुभगेबदराणिप्रतीच्छमे ॥ दत्त्वासबदराण्यस्यैपञ्चेत्युक्त्वारविर्ययौ॥१५॥अपृष्ट्वा
तांतुकल्याणींब्रह्मरूपीविहायताम् ॥ स्थितोऽसौनातिदूरेणइन्द्रग्रामेमहायशाः ॥ १६ ॥ स्थित्वाजिज्ञासयाभावंतस्याश्चब्राह्मणोरविः ॥ बदराणा
मुपवनंकारयामासभास्करः॥१७॥ततःसाप्रयताबालाप्राञ्जलिर्विगतश्रमा ॥ पाकायबदराणांसापावकंसमशिश्रयत्॥१८॥ अपचत्परमादेविबदराणि

महाप्रभा ॥तस्याःपचन्त्याःसुमहान्कालोऽगाच्चसुरेश्वरि ॥१९॥ भस्मपुञ्जोमहाञ्जातोदिनंचक्षयमन्वगात् ॥ हुताशनेनदग्धस्तुमहान्वैकाष्ठसंचयः॥
॥ २०॥ पादौप्रक्षाल्यसापश्चात्पावकेचारुदर्शने ॥ ददाहवदरार्थंचब्राह्मणप्रियकाम्यया ॥ २१ ॥ दग्ध्वादग्ध्वापुनःपादावुपर्याधार्यतेऽनघे ॥ अथा
स्याःकर्मतद्दृष्ट्वाप्रीतोदेवोदिवाकरः ॥ २२ ॥ ततःसंदर्शयामासकन्यायैरूपमात्मनः ॥ उवाचपरमप्रीतस्तांकन्यांसुदृढव्रताम् ॥ २३ ॥ सूर्यउवाच ॥
प्रीतोऽस्मिवालेभक्त्यातेतपसाब्रह्मचर्यया ॥ यस्मादभिमतःकामोवालेसंपद्यतांतव ॥ २४ ॥ अस्मिंस्तीर्थेतपोयुक्तामद्गेहेत्वंनिवत्स्यसि ॥ इदंच
तीर्थप्रवरंतवनाम्नाचलक्षितम् ॥२५॥ बालापइतिविख्यातसाश्रमत्यास्तटेस्थितम् ॥ विख्यातंत्रिषुलोकेषुब्रह्मर्षिभिस्स्तुतंपुरा ॥२६॥ बालातीर्थेनरः
स्नात्वात्रिरात्रमुषितःशुचिः ॥ रक्तादित्यमुखंदृष्ट्वासूर्यस्योदयनंप्रति ॥२७॥ सूर्यलोकमवाप्नोतिनात्रकार्याविचारणा ॥ सूर्यवारेऽथसंक्रान्तौसप्तम्यां
तुविशेषतः ॥ २८॥ विषुवत्ययनेचापिचन्द्रसूर्यग्रहेऽपिच ॥ स्नात्वासंतर्पयेद्देवान्पितॄनथपितामहान् ॥२९ ॥ गुडधेनुंततोदद्याद्ब्राह्मणेभ्योगुडौदन
म् ॥ करवीरैर्जपापुष्पैरक्तादित्यप्रपूजनम् ॥ ३० ॥ येकुर्वन्तिनरास्तेवैसूर्यलोकेवसन्तिवै ॥ रक्तांधेनुंनरोदद्यादेकंचैवधुरन्धरम् ॥ ३१ ॥ सयज्ञफल
माप्नोतिननरोनिरयंव्रजेत् ॥ व्याधितोमुच्यतेरोगाद्बद्धोमुच्येतबन्धनात् ॥ तीर्थेऽस्मिन्पिण्डदानेनतृप्तिंयान्तिपितामहाः ॥३२॥ महादेवउवाच ॥
तथान्यदपिमाहात्म्यंतीर्थस्यास्यतपोधने ॥ श्रूयतांयत्पुरावृत्तंव्यासेनकथितंमहत् ॥ ३३ ॥ पुरात्रमहिषोवृद्धोजरयाजर्जरीकृतः ॥ अशक्तो
भारमुद्वोढुंसार्थवाहस्तमत्यजत् ॥३४॥ सनिदाघेजलंपातुंजगामचमहानदीम् ॥ दैवात्पङ्केनिमग्नोऽसौततोमृत्युवशंगतः॥३५॥प्लावितास्थिर्जलेपुण्ये
तीर्थस्यास्यप्रभावतः ॥ कान्यकुब्जेश्वरसुतोराजाजातिस्मरोऽभवत् ॥ ३६ ॥ संस्मृत्यचस्ववृत्तान्तंप्रभावंतीर्थजंमहत ॥ आगत्यतज्जले
स्नात्वाददौदानान्यनेकशः ॥ ३७ ॥ सतत्रस्थापयामासदेवदेवंमहेश्वरम् ॥ अत्रतीर्थेनरःस्नात्वासंपूज्यमहिषेश्वरम् ॥ ३८ ॥ रक्तादित्यमुखंदृष्ट्वा
सर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ साभ्रमत्युदकंयत्रपूर्वतःपश्चिमंव्रजेत् ॥ ३९ ॥ प्रयागादपितत्पुण्यंसर्वकामप्रदंमहत् ॥ ४० ॥ दत्तंद्विजेन्द्रेषुहुतंयदग्नौश्राद्धंकृतं
जाप्यमिहाक्षयंस्यात् ॥ गोभूतिलाःकाञ्चनवस्त्रधान्यंशय्यासनंवाहनछत्रदानम् ॥४१॥ यंयंवाञ्छयतेकामंतंतंप्राप्नोतिमानवः ॥ श्रीमहेशप्रसादाच्च
तीर्थस्यास्यप्रभावतः ॥ ४२ ॥ बालापेन्द्रमिदंतीर्थंपुण्यंपापहरंसदा ॥ यंदृष्ट्वामुनयःसर्वेवीतरागाःसदैवतु ॥ ४३ ॥ यत्रमाहिषनामेतिश्वेताख्यं
पुण्यदंमहत् ॥ यत्रस्नात्वातुदेवेशिपुनर्जन्मनविद्यते ॥ ४४ ॥ गोदावर्यांकृतेस्नानेयत्फलंलभतेनरः ॥ तत्फलंलभतेदेविअत्रतीर्थेनसंशयः ॥
॥ ४५ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० बालापेन्द्रतीर्थंनामद्विपञ्चाशदधिकशततमोऽध्यायः ॥१५२॥ महादेवउवाच ॥ अन्यत्तीर्थंप्रवक्ष्यामि

दुर्धर्षेश्वरमुत्तमम् ॥ यस्यस्मरणमात्रेणपापोऽपिपुण्यवान्भवेत् ॥ १ ॥ वृत्तेदैवासुरेयुद्धेदैत्येचनिधनंगते ॥ दुर्धर्षंचव्रतंकृत्वायत्रभार्गवनन्दनः॥
॥ २ ॥ समाराध्यमहादेवंदुर्धर्षंलोककारणम् ॥ मृतसंजीवनीमापयत्रविद्यांहित्र्यम्बकात् ॥ ३ ॥ दैत्यार्थमुशनस्तीर्थंविख्यातंजगतीतले ॥
काव्यतीर्थेकृतस्नानःपूज्यदेवंमहेश्वरम् ॥ ४ ॥ दुर्धर्षेश्वरसंज्ञंवैसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ अत्रवृत्तंतुश्रोतव्यंत्वयाचनगनन्दिनि ॥ ५ ॥ पुरायदा
भवद्युद्धंवृत्रवासवयोरिह ॥ तदासुरैर्जितादेवामघवान्वैसुरेश्वरः ॥ किंकर्त्तव्यमितिध्यात्वागतोऽसौतंगुरुंप्रति ॥ ६ ॥ इन्द्रउवाच ॥ अस्माकं
त्वंगुरुःसाक्षाद्देवानांपालकःसदा ॥ ऋषीणांत्वंवरःश्रीमान्कृपांकुरुदयानिधे ॥ ७ ॥ वृत्रेणनिर्जितोऽहंचक्वगच्छामिचसुव्रत ॥ ८ ॥ बृहस्पति
रुवाच ॥ शृणुदेवेन्द्रवक्ष्यामियेनत्वंहिसदासुखी ॥ ममवाक्यंकुरुष्वैवयदीच्छस्यात्मनःशुभम् ॥ ९ ॥ साभ्रमत्यांतदागच्छतत्रगत्वासुखीभव ॥
दुर्धराख्योयत्रदेवोनित्यंतिष्ठतिभूतिदः ॥ १० ॥ ददातिवाञ्छितान्कामान्सत्यंसत्यंसुरेश्वर ॥ गुरोर्वचनमाकर्ण्यसगतस्तांनदींप्रति ॥ ११ ॥
तत्रस्नात्वातुदेवेशोमहेशंतमपूजयत् ॥ स्नानाच्चपूजनाद्देवसंतुष्टःश्रीमहेश्वरः ॥ १२ ॥ महादेवउवाच ॥ यंयंप्रार्थयसेनित्यंतत्सर्वंहिददाम्यहम् ॥
श्रुत्वावाक्यंतुदेवेशोह्युवाचपरमंवचः ॥ १३ ॥ इन्द्रउवाच ॥ त्वंनाथःसर्वलोकानांत्वमेवकारणंपरम् ॥ त्वंहिविश्वेश्वरोदेवःसर्वदालक्ष्यसेमया ॥
॥१४॥ यदित्वंमेप्रसन्नोऽसिविश्वेश्वरसुरेश्वर ॥ वृत्रंजहिमहादेवएषकामोमहान्मम ॥१५॥ महादेवउवाच ॥ तववाक्यात्तुदेवेशवृत्रोऽसौनिहतोमया॥
मयायद्दीयतेशस्त्रंतद्गृहीत्वसुरेश्वर ॥ १६ ॥ तेनैवचास्त्रयोगेणहनिष्यसिनसंशयः ॥ १७ ॥ इन्द्रउवाच ॥ किमस्त्रंवदविश्वेशयेनवृत्रंहिहन्म्य
हम् ॥ वज्रादप्यधिकंकिंतन्निर्मितंतुत्वयाकदा ॥१८॥ महादेवउवाच ॥ इदंपाशुपतंह्यस्त्रंनिर्मितंतुमयापुरा ॥ नदत्तंकस्यचिच्छक्रतवार्थेरक्षितंमया ॥
॥ १९ ॥ अत्रस्नातंत्वयादेवपूजनंवैत्वयाकृतम् ॥ अतोगृह्णीष्वमेशस्त्रंयेनवृत्रंहनिष्यसि ॥२०॥ श्रीमहेशप्रसादाच्चप्राप्तंमघवतातत ॥ तेनपाशुपता
स्त्रेणहतोवृत्रोमहाबलः ॥२१॥ तत्सर्वमत्रसंजातंदुर्धर्षेशप्रसादतः ॥ स्नानमात्रात्तुदेवेशिपूजनाद्देवसाम्प्रतम् ॥२२॥ तीर्थप्रभावात्संप्राप्तंसत्यंसत्यंवरा
नने ॥ एवंज्ञात्वातुदेवेशितत्रवैस्नानमाचरेत् ॥ दर्शनंतुमहेशस्यसर्वपापप्रणाशनम् ॥ २३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० दुर्धर्षेश्वरमाहात्म्यं
नामत्रिपञ्चाशदधिकशततमोऽध्यायः ॥१५३॥ साभ्रमत्यास्तटेगुप्तंतीर्थंपरमपावनम् ॥ खड्गधारमितिख्यातंकलौगुप्तंभविष्यति ॥ १ ॥ यत्रप्रसङ्गतः
स्नात्वापीत्वावापोयदृच्छया ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोरुद्रलोकेमहीयते ॥ २ ॥ यत्रसाभ्रमतीपुण्याकश्यपानुगतासती ॥ रुद्रेणहिजटाजूटेधृतापाताल
गामिनी ॥ ३ ॥ खड्गधारेतिवैनाम्नारुद्रस्तत्रैवसंस्थितः ॥ यत्रस्नात्वादिवंयाताःपापिनोऽपिसुरेश्वरि ॥४॥ अत्रैवोदाहरन्तीममितिहासंपुरातनम् ॥

किरातेनकृतंयच्चव्रतंपरमदुष्करम् ॥ ५ ॥ पार्वत्युवाच ॥ किंनामात्रैकिरातोऽभूत्किंतेनव्रतमाहितम् ॥ तत्सर्वंश्रोतुमिच्छामियाथातथ्येनकथ्य
ताम् ॥ ६ ॥ नह्यन्योविद्यतेलोकेत्वांविनावदतांवरः ॥ तस्मात्कथयभोदेवसर्वंशुश्रूषवेहितम् ॥ ७ ॥ महादेवउवाच ॥ आसीत्पुरामहारौद्रश्चण्डो
नामदुरात्मवान् ॥ क्रूरःशठोनैष्कृतिकोभूतानांचभयावहः ॥ ८ ॥ जालेनमत्स्यान्दुष्टात्माघातयत्यनिशंततः ॥ भल्लैर्मृगान्छ्वापदांश्चकृष्णसारान्स
शल्लकान् ॥ ९ ॥ खगान्नानाविधांश्चैवविद्धाकांश्चित्प्रपातयेत् ॥ पक्षिणोघातयन्क्रुद्धोबर्हिणश्चविशेषतः ॥ १० ॥ लुब्धकोहिमहापापोदुष्टो
दुष्टजनप्रियः ॥ भार्यातथाविधातस्यपुंश्चलीचमहाभया ॥ ११ ॥ एवंविहरतस्तस्यबहुकालोव्यवर्त्तत ॥ एकदानिशिपापीयाञ्छ्रीवृक्षोपरि
संस्थितः ॥ १२ ॥ कोलंहन्तुंधनुष्पाणिःशरंसंयोज्यकार्मुके ॥ एवंनिशागतातस्यजाग्रतोनिमिषस्यहि ॥ माघमासेसितायांवैचतुर्दश्यांनगा
त्मजे ॥१३॥ श्रीवृक्षपत्राणिबहूनितत्रसंछेदयामासरुपान्वितोऽपि ॥ श्रीवृक्षमूलेपरिवर्त्तमानंलिङ्गंचतस्योपरितानिपेतुः ॥ १४ ॥ श्रीवृक्षपर्णानिचदैव
योगाज्जातंचसर्वंशिवपूजनंतत् ॥ १५ ॥ गण्डूषकारिणातेनस्नापनंचमहत्कृतम् ॥ अज्ञानिनाचतेनैवपुष्कसेनदुरात्मना ॥ १६ ॥ माघमासे
ऽसितेपक्षेचतुर्दश्यांविधूदये ॥ पुष्कसोहिदुराचारोनिष्पन्नोगतकल्मषः ॥ १७ ॥ तस्यभार्याप्रचण्डाचआगतातस्यसन्निधौ ॥ निराशाच
निराहारायत्रासौपुष्कसःस्थितः ॥ १८ ॥ नप्राप्तःशूकरस्तेनमृगोऽपिमहिषोऽपिवा ॥ अशनार्थंचतस्यैवअन्नमादायभामिनी ॥ १९ ॥ तेन
दृष्टाप्रचण्डासाआयान्तीक्रूरलोचना ॥ सातस्यभार्यानद्यांवैजलमध्येपपातह ॥ २० ॥ तावत्तयोक्तश्चण्डात्माएहिशीघ्रंचभक्षय ॥ समानीतं
त्वदर्थंचमत्स्यमांसंमयाधुना ॥ २१ ॥ कृतंकिमूढपूर्वेद्युर्मांसंपार्श्वेनदृश्यते ॥ नाशितंचत्वयामूढकुटुम्बंलङ्घितेतव ॥ २२ ॥ एतच्छ्रुत्वातुवचनंचण्डा
याश्चण्डरूपवान् ॥ शिवरात्र्युपवासेनरात्रौजागरणेनच ॥ २३ ॥ शुद्धान्तःकरणोजातःस्नातुंनद्यांशुचिव्रतः ॥ यावत्स्नातिसदुष्टात्मातावं
च्छ्वातत्रचागतः ॥ २४ ॥ शुनातदाभक्षितंचसर्वंमांसंसुरेश्वरि ॥ चण्डाप्रकुपितातंचश्वानंहन्तुमुपस्थिता ॥ ५ ॥ निवारिताहिचण्डेनंचण्डा
प्रकुपितातदा ॥ नहन्तव्यस्त्वयाचैषकिमनेनाशुभंकृतम् ॥ २६ ॥ तयोक्तंभक्षितंचान्नमनेनैवदुरात्मना ॥ किंत्वंभक्षयितामूढभवितावबुभु
क्षितः ॥ २७ ॥ पुष्कसउवाच ॥ यच्छुनाभक्षितंचान्नंतेनाहंपरितोषितः ॥ किमनेनशरीरेणनश्वरेणगतायुषा ॥ २८ ॥ येपुष्यन्ति
शरीरंवैसर्वभावेनभामिनि ॥ मूढास्तेपापिनोज्ञेयालोकद्वयबहिष्कृताः ॥ २९ ॥ तस्मान्मानंपरित्यज्यकामंचापिदुरत्ययताम् ॥ स्वस्थाभाव
विमर्शेनतत्त्वबुद्ध्यास्थिराभव ॥ ३० ॥ अहमेतच्छरीरंवैखड्गधारव्रतेनच ॥ त्यक्ष्याम्यद्यवरारोहे॥ चिरंजीवनेनमे ॥ ३१ ॥ महादेवउवाच ।

इत्युक्त्वाखड्गमाकृष्ययावद्भिनत्तिकंस्वकम् ॥ आगताश्चगणास्तावद्बहवःशिवनोदिताः ॥ ३२ ॥ विमानानिबहून्यत्रआगतानितदन्तिके ॥ दृष्ट्वा
सचैवतान्येवंविमानानिगणांस्तथा ॥ उवाचपरयाभक्त्यापुष्कसोऽपिचतान्प्रति ॥ ३३ ॥ पुष्कसउवाच ॥ कस्मात्समागतायूयंसर्वैरुद्राक्ष
धारिणः ॥ सर्वेस्फटिकसङ्काशाःसर्वेचन्द्रार्धशेखराः ॥ ३४ ॥ कपर्दिनश्चर्मपरीतवाससोभुजङ्गभोगैःकृतहारभूषणाः ॥ श्रियान्वितारुद्र
समानवीर्यायथातथंभोवदतोचितंमम ॥३५॥ पुष्कसेनतदापृष्टाऊचुस्तेरुद्रपार्षदाः ॥ ३६ ॥ गणाऊचुः ॥ प्रेषिताःस्मोवयंचण्डशिवेनपरमेष्ठिना ॥
आगच्छत्वरितोभूत्वासस्त्रीकोयानमारुह ॥३७॥ लिङ्गार्चनंकृतंयच्चत्वयारात्रौशिवस्यच ॥ तेनकर्मविपाकेनप्राप्तोऽसिपरमांगतिम् ॥३८॥ तथोक्तो
वीरभद्रेणउवाचप्रहसन्निव ॥ किंमयासुकृतंचीर्णपापिनापुष्कसेनहि ॥ ३९ ॥ मृगयारसिकेनैवमूढेनचदुरात्मना ॥ पापाचारोह्यहंनित्यं
कथंस्वर्गेवसाम्यहम् ॥ ४० ॥ कथंलिङ्गार्चनंचाद्यकृतमस्तितदुच्यताम् ॥ परंकौतुकमापन्नःपृच्छामिकृपयावद ॥ ४१ ॥ वीरभद्रउवाच ॥
देवदेवोमहादेवोयोगङ्गाधरसंज्ञकः ॥ परितुष्टोऽद्यतेचण्डसभार्यस्यउमापतिः ॥ ४२ ॥ प्रासङ्गिकंत्वयाचाद्यकृतमर्चनमेवच ॥ कोलंनिरीक्ष
माणेनबिल्वपत्राणिचैवहि ॥ ४३ ॥ छेदितानित्वयाचण्डपतितानितदैवहि ॥ लिङ्गस्यमस्तकेतानितेनत्वंसुकृतीप्रभो ॥ ४४ ॥ तवैवं
जागरोजातोमहावृक्षोपरिध्रुवम् ॥ तेनैवजागरेणैवतुतोपजगदीश्वरः ॥ ४५ ॥ छलेनैवमहाभागकोलसंदर्शनेनहि ॥ शिवरात्रिदिनंव्याधप्रसङ्गे
नाप्युपोषितम् ॥ ४६ ॥ तेनोपवासेनचजागरेणतुष्टोह्यसौदेववरोमहात्मा ॥ तवप्रसादायमहानुभावोददातिसर्वान्वरदोवरांश्च ॥ ४७ ॥ एव
मुक्तस्तदातेनवीरभद्रेणधीमता ॥ पुष्कसोऽपिविमानाग्र्यमारुरोहचपश्यताम् ॥ ४८ ॥ गणानांदेवतानांचसर्वेषांप्राणिनामपि ॥ तदादुन्दु
भयोनेदुर्भेरीतूर्याण्यनेकशः ॥ ४९ ॥ वीणावेणुमृदङ्गानिलास्यनाट्ययुतानिच ॥ जगुर्गन्धर्वपतयोननृतुश्चाप्सरोगणाः ॥ ५० ॥ चामरैर्वीज्य
मानोहिच्छत्रैश्वविविधैरपि ॥ महोत्सवेनमहताह्यानीतःशिवसन्निधौ ॥ ५१ ॥ पुष्कसोऽपितदाप्राप्तस्तीर्थस्नानशिवार्चनात् ॥ किंपुनःश्रद्धया
भक्त्याशिवायपरमात्मने ॥ ५२ ॥ पुष्पादिकंफलंगन्धंताम्बूलाक्षतमेवच ॥ येप्रयच्छन्तिलोकेऽस्मिंस्तेरुद्रानात्रसंशयः ॥ ५३ ॥ महादेव
उवाच ॥ तदाप्रभृतितत्तीर्थंखड्गधारेतिविश्रुतम् ॥ एतत्तीर्थंकलौगुप्तंभविष्यतिसुरेश्वरि ॥ ५४ ॥ माघमासेऽथवैशाखेकार्त्तिक्यांचविशेषतः ॥
स्नानंयेचप्रकुर्वन्तिमुक्तास्तेनगनन्दिनि ॥ ५५ ॥ वसिष्ठोवामदेवश्चभरद्वाजोऽथगौतमः ॥ स्नानार्थेवैसमायान्तिदेवंद्रष्टुंपिनाकिनम् ॥ ५६ ॥
त्रियुगेवर्त्ततेलिङ्गंकलौनैवतुपार्वति ॥ विश्वामित्रेणऋषिणादत्तशापोह्यहंतदा ॥ ५७ ॥ पार्वत्युवाच ॥ कथंशापस्तुऋषिणादत्तश्चैवसुरेश्वर ॥

तदहंश्रोतुमिच्छामित्वत्तोदेवनसंशयः ॥ ५८ ॥ महादेवउवाच ॥ एकस्मिन्समयेदेविविश्वामित्रोमहातपाः ॥ आगतःखड्गधारेऽस्मिंस्तीर्थेवै परमाद्भुते ॥ ५९ ॥ साभ्रमत्यांकृतस्नानोदर्शनंकृतवान्मम ॥ तत्रतिष्ठतिनित्यंवैपूजांकुर्वन्ननेकधा ॥ ६० ॥ तत्रकोऽपिमहादुष्टःकौलिकःपापरूपधृत् ॥ मांसंदत्तंतदातेनशिवस्योपरिभामिनि ॥ ६१ ॥ दृष्ट्वातदपिमांसंचविश्वामित्रोऽथवैपुनः ॥ अब्रवीच्चतदातत्रदुष्कृतंपापिनाकृतम्॥ ६२ ॥ नदत्तस्तस्यदण्डोहिशर्वेणपरमात्मना ॥ तस्मादहंहिनिश्चित्यशापंदास्येनसंशयः ॥ ६३ ॥ विचार्यैवंतदातेनशप्तोऽहंदेविवैतदा ॥ अस्मिन्कलियुगेघोरेगुप्तस्त्वंभवसर्वथा ॥ ६४ ॥ इतिदत्त्वाथवैशापंगतवान्मुनिसत्तमः ॥ तदाप्रभृतिभोदेविगुप्तोऽहमृषिशापतः ॥ ६५ ॥ ममस्थानेविशेषेणपूजनंकुरुतेयदि ॥ तेषांहिदुरितंयच्चनश्यतेतत्क्षणादपि ॥ ६६ ॥ मृन्मयींमामकींमूर्तिंकृत्वायेपूजयन्तिवै ॥ अत्रस्थानेविशेषणमासकेतुवसन्तिहि ॥ ६७ ॥ खड्गधारेश्वरइतिनाम्नाख्यातःकलौयुगे ॥ कृतेवैमन्दिरंनामत्रेतायांगौरवःस्मृतः ॥ ६८ ॥ द्वापरेविश्वविख्यातःकलौखड्गेश्वरःस्मृतः ॥ ॥ दक्षिणंभागमाश्रित्यममस्थानंसुरेश्वरि ॥ ६९ ॥ इतिज्ञात्वातुतत्रैवकृत्वामूर्तिंसदाबुधः ॥ पूजनंकुरुतेनित्यंवाञ्छितंफलमाप्नुयात्॥७०॥धर्मार्थकाममोक्षांश्चलभतेमानवोभुवि॥धूपंदीपंचनैवेद्यंतथावैचन्दनादिकम् ॥ ७१ ॥ येऽर्पयन्तिहिदेवेशिलोकनाथेमहेश्वरि ॥ नदुःखंतुभवत्तेषांसत्यंसत्यंवरानने ॥७२॥इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०खड्गधारेश्वरमाहात्म्यंनामचतुष्पञ्चाशदधिकशततमोध्यायः॥ ॥ १५४ ॥ महादेवउवाच ॥ खड्गधाराद्दक्षिणतस्तीर्थंपरमपावनम् ॥ दुग्धेश्वरमितिप्रोक्तंसर्वपापप्रणाशनम् ॥ १ ॥ यस्मिंस्तीर्थेनरःस्नात्वादृष्ट्वादुग्धेश्वरंहरम्॥पुमान्सद्योविमुच्येतदुःखात्पापसमुद्भवात्॥२॥दधीचिनातपस्तप्तंसाभ्रमत्यास्तटेशुभे ॥ चन्द्रभागामहापुण्यागङ्गयासंगतायतः॥ ॥ ३ ॥ तत्रस्नानंचदानंचजपःपूजातपस्तथा ॥ सर्वमक्षयतांयातिदुग्धतीर्थप्रभावतः ॥ ४ ॥ पार्वत्युवाच ॥ दुग्धेश्वरसमुत्पत्तिंश्रोतुमिच्छामिवैप्रभो ॥ महिमादुग्धतीर्थस्यकथ्यतांचसुरेश्वर ॥ ५ ॥ महादेवउवाच ॥ पुरादेवासुरेयुद्धेदैत्यैर्देवाःपराजिताः ॥ पलायनपराभूत्वादधीचाश्रममागताः ॥ ६ ॥ मुक्त्वातत्रायुधान्येवगतादेवादिशोदश ॥ पश्चात्कोलाहलंश्रुत्वादधीचोदैत्यसंभवम् ॥ ७ ॥ पीतवांस्तानिशस्त्राणिजलेनाप्लाव्यभार्गवः ॥ कालेनतेसुराःसर्वअस्त्राण्यादातुमुत्सुकाः ॥८॥ गुरुणासहिताःसर्वेपरस्परमुदान्विताः ॥ नकुलैःसहसर्पाश्चक्रीडन्तेतेपरस्परम् ॥ ९ ॥ एवंविधान्यनेकानिसाश्चर्याणितदाश्रमे ॥ पश्यन्तोविबुधाःसर्वेविस्मयंपरमंगताः ॥ १० ॥ ददृशुस्तेमुनिवरमासनोपरिसंस्थितम् ॥ यत्रसाभ्रमतीपुण्यामिलिताचन्द्रभागया ॥ ११ ॥ वर्चसापरमेणैवभ्राजमानंयथारविम् ॥ विभावसुद्वितीयंचसुवर्चोभार्ययासह ॥

॥ १२ ॥ यथाब्रह्माहिसाविख्यातथासौमुनिसत्तमः ॥ दृष्टःसुरवरैःसर्वैःप्रणिपातपुरःसरम् ॥ १३ ॥ ऊचिरेतंतदादेवाबृहस्पतिपुरोगमाः ॥
त्वंदातात्रिषुलोकेषुविदितःपूर्वमेवच ॥ १४ ॥ याच्त्रार्थंचवयंसर्वेत्वत्सकाशंसमागताः ॥ भयभीतावयंसर्वेऽस्त्राणिनोदातुमर्हसि ॥ १५ ॥
इत्युक्तोमुनिवर्योऽसौदेवानाहमहामतिः ॥ पीतानितानिभोदेवाजलेनाप्लाव्यमन्त्रतः ॥ १६ ॥ ततोदेवाब्रुवन्विप्रंदैत्यानांनिधनायच ॥ देह्यस्थीनि
त्वराविप्रदत्तानीतिद्विजोऽवदत्॥१७॥इत्युक्त्वातान्स्वपत्नींसंप्रेषयामासचाश्रमम्॥तदोवाचद्विजोहृष्टोदेवान्स्मित्वामहामतिः॥१८॥पीतानितानिभो
देवागृह्णीध्वंचयथातथम् ॥ इत्युक्त्वाचद्विजोदेवियोगमास्थाययोगवित्॥१९॥ततोऽब्रुवन्सुराविप्रंस्मयन्तंछलयागिरा ॥ त्वयिजीवतिभोब्रह्मन्कुतो
ऽस्थीनिलभामहे ॥ २० ॥ प्रहस्योवाचविप्रर्षिस्तिष्ठध्वंक्षणमेकतः ॥ स्वयमेवचभोदेवास्त्यक्ष्याम्यद्यकलेवरम् ॥ २१ ॥ इत्युक्त्वासद्विजोदेवियोग
मास्थाययोगवित् ॥ ब्रह्मलोकंगतःसद्योयतोनावर्त्ततेपुनः ॥ २२॥ ततःसर्वेसुरास्तत्रदृष्ट्वातंविलयंगतम्॥चिन्तयन्तःसुरगणाःकथंचविशसामहे॥२३॥
सुरभिंचाह्वयामासतामुवाचशचीपतिः ॥ कलेवरंद्विजेन्द्रस्यलीढ्वत्वंवचसामम ॥ २४ ॥ तथेतिचवचोमत्वातत्क्षणादेवलिह्यतत् ॥ निर्मांसंचकृतं
सद्यस्तयाधेन्वाकलेवरम् ॥ २५ ॥ जगृहुस्तानिचास्थीनिचक्रुःशस्त्राणिवैसुराः ॥ तस्यवंशोद्भवंतत्रवज्रमासीद्ब्रह्मशिरस्तथा ॥ २६ ॥ शस्त्राण्यस्त्राणि
कृत्वातेमहाबलपराक्रमाः ॥ययुर्देवास्त्वरायुक्तावृत्रघातनतत्पराः ॥ २७ ॥ ततःसुवर्चास्तुदधीचपत्नीसंप्रेषितायासुरकार्यसिद्ध्यै ॥ विलोकयामास
समेत्यतत्रमृतंपतिंदेहमथोविशस्तम् ॥ २८ ॥ ज्ञात्वातुतत्सर्वमथोसुराणांकृत्यंतदानींचचुकोपसाध्वी ॥ ददौतदाशापमतीवरुष्टातदासुवर्चाऋषि
वर्यपत्नी ॥ २९ ॥ अहोसुरादुष्टतराश्चसर्वेह्यनेकशताश्वतथैवलुब्धाः ॥ तस्मात्तुसर्वेह्यप्रजाभवन्तुसेन्द्राःसुराद्यप्रभृतीत्युवाच॥३०॥ एवंशापंददौतेषां
सुराणांसातपस्विनी ॥ उपविश्याश्वत्थमूलेसाश्रमत्यास्तटेस्थिता ॥ ३१ ॥ सगर्भासस्तीसाध्वीस्वोदरंविददारह ॥ निर्गतोजठराद्गर्भोदधीचस्य
महात्मनः ॥३२॥ साक्षाद्रुद्रावतारोऽसौपिप्पलादोमहाप्रभुः ॥ प्रहस्यजननीगर्भमुवाचवचनंमहत् ॥३३॥ सुवर्चास्तंपिप्पलादंचिरंतिष्ठास्यसन्निधौ॥
अश्वत्थस्यमहाभागसर्वेषांशुभदोभव ॥ ३४ ॥ तथैवभाषमाणासासुवर्चास्तनयंप्रति ॥ पतिंप्रत्यागमत्साध्वीपरमेणसमाधिना ॥ ३५ ॥ एवंदधीच
पत्नीसापतिनास्वर्गमास्थिता ॥ तेदेवाःकृतशस्त्रास्त्रादैत्यान्प्रतिसमुत्सुकाः ॥ ३६ ॥ आजग्मुश्चेन्द्रमुख्याश्चमहाबलपराक्रमाः ॥ कामधेनुःप्रसुस्राव
ययौयत्रद्विजक्षयः॥३७॥मुनेःप्रभावतोदुग्धंलिङ्गरूपंव्यजायत ॥ दुग्धेश्वरमितिख्यातंदेविसाभ्रमतीतटे ॥३८॥ तदाप्रभृतितीर्थंहितन्नाम्नाप्रथितंभुवि
अतुलंयस्यमाहात्म्यंश्रवणात्पातकापहम् ॥ ३९ ॥ येशृण्वन्तिनराभक्त्यादुग्धेश्वरसमुद्भवम् ॥ तेऽपिपापविनिर्मुक्तायान्तिरुद्रपदंमहत् ॥ ४० ॥

इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०दुग्धेश्वरमाहात्म्यंनामपञ्चपञ्चाशदधिकशततमोऽध्यायः॥१५५॥ महादेवउवाच ॥ दुग्धेश्वरस्यपूर्वेतुतीर्थंपरम
पावनम् ॥ चन्द्रभागेतिवैनाम्नानदीयत्रतुसंगता ॥ १ ॥ तत्रचन्द्रेश्वरोदेवोनित्यंतिष्ठतिपुण्यदः ॥ योहरःसर्वदाव्यापीलोकानांसुखदो
महान् ॥ २ ॥ अत्रस्नानंप्रकुर्वन्तिध्यानंकुर्वन्तिनित्यशः ॥ तत्फलंप्राप्नुयुस्तेवैसाभ्रमत्यांशिवार्चनात् ॥ ३ ॥ सामेनात्रतपस्तप्तंकालंबहुतरंकिल ॥
तस्माच्चन्द्रेश्वरोनामस्थापितोवैमहेश्वरः ॥ ४ ॥ शुक्रेणापितपस्तप्तंचन्द्रभागासमीपतः ॥ अतस्तीर्थाधिकंतीर्थंपावनंसर्वदाभुवि ॥ ५ ॥ कलौ
गुप्तंतुऋषिणाकारितंवैसुरेश्वरि ॥ यत्रहेममयंलिङ्गंदृश्यतेनात्रसंशयः ॥ ६ ॥ अत्रस्नात्वाचपीत्वाचकृत्वावैशिवपूजनम् ॥ येनराःसंगमिष्यन्तिधर्मा
र्थंल्लभन्तिते ॥७॥ वृषोत्सर्गादिकंकर्मयेकुर्वन्तिविशेषतः ॥ भुक्त्वास्वर्गपदंतेवैपश्चाद्यान्तिहरालयम् ॥ ८ ॥ स्नानार्थेप्रत्यहंदेविचन्द्रभाग
समीपतः ॥ आगमिष्यन्तियेलोकास्तेज्ञेयाःपुण्यभागिनः ॥ ९ ॥ गत्वापरतटेयेवैह्यर्चयन्तिचतंशिवम् ॥ चन्द्रेश्वरेतिनामानंश्रीहरंपापकृन्तनम् ॥
॥ १० ॥ अत्रगत्वाविशेषेणरुद्रजाप्यादिकंतथा ॥ येकुर्वन्तिनरश्रेष्ठास्तेज्ञेयाःशिवरूपिणः ॥ ११ ॥ सर्वदातुसुरश्रेष्ठेयेऽत्रस्नानंप्रकुर्वते ॥ ते
नराविष्णुरूपाहिविज्ञेयानात्रसंशयः ॥ १२ ॥ येऽत्रश्राद्धंप्रकुर्वन्तितिलपिण्डेनवापुनः ॥ तेऽपिविष्णुपदंयान्तिपिण्डदानप्रभावतः ॥१३॥ अत्रदानं
प्रकर्त्तव्यंस्नानंवैविधिपूर्वकम् ॥ यत्रस्नात्वातुमुच्यन्तेब्रह्महत्यादिकिल्बिषात ॥ १४ ॥ तटेऽस्मिन्येविशेषेणवटंचारोपयन्तिते ॥ मृताःशिवपदं
यान्तियावच्चन्द्रदिवाकरौ ॥ १५ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमा०चन्द्रेश्वरचन्द्रभागामहिमानामषट्पञ्चाशदधिकशततमोऽध्यायः
॥ १५६ ॥ महादेवउवाच ॥ दुग्धेश्वरसमीपेतुतीर्थंचातीवपावनम् ॥ रम्यंतत्पिप्पलादस्यनाम्नावैप्रथितंभुवि ॥ १ ॥ यत्रकृत्वातपःपूर्वंमातुर्वचनतो
मुनिः ॥ उत्पादयामासकृत्यांवडवानलसम्मिताम् ॥ २ ॥ पितुरानृण्यमन्विच्छन्दधीचस्यमहात्मनः ॥ तत्रस्नात्वाचपीत्वाचब्रह्महत्यांव्यपोहति
॥३॥साभ्रमत्यास्तटेगुप्तंपिप्पलादंसुरेश्वरम् ॥ तत्रस्नात्वातुभोदेविमुक्तिभागीभवेन्नरः ॥४॥ आरोपणंपिप्पलानांकर्त्तव्यंविधिपूर्वकम् ॥ कृतेसतिमहा
देविमुच्यतेकर्मबन्धनात् ॥ ५ ॥ पार्वत्युवाच ॥ किमर्थंसातुकृत्यावैचोत्पन्नातांनिबोधय ॥ तयावैकृत्ययापूर्वंकिंकृतंवदमेप्रभो ॥ ६ ॥ येनपुत्रेण
सानीतापितुरानृण्यकारणात् ॥ ७ ॥ महादेवउवाच ॥ दधीचऋषिवर्योऽसौह्यागतस्तपःकारणात् ॥ अत्रतेनमहत्तप्तमृषिणापरमात्मना ॥ ८ ॥ तत्र
कोलासुरोनामविघ्नार्थंवैसमागतः ॥ तेनविघ्नंबहुतरंकृतंवैनात्रसंशयः ॥९॥ तद्दृष्ट्वातुसुपुत्रेणकहोडेनचधीमता ॥ कृत्याह्युत्पादितातत्रहननार्थंसुरेश्वरि ॥
॥ १० ॥ तयावैनिहतोदैत्यःकोलोनाममहासुरः ॥ तस्मात्तीर्थंमहज्जातंकलौगुप्तंतुपार्वति ॥ ११ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमा०पिप्प

लादतीर्थंनामसप्तपञ्चाशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १५७॥ महादेवउवाच ॥ पिप्पलादात्ततस्तीर्थात्पिचुमन्दार्कमुत्तमम् ॥ तीर्थंसाभ्रमतीतीरेव्याधि दौर्गन्ध्यनाशनम् ॥ १ ॥ पुराकोलाहलेयुद्धेदानवैर्निर्जिताःसुराः ॥ वृक्षेषुविविशुस्तत्रसूक्ष्माःप्राणपरीप्सया ॥ २ ॥ तत्रबिल्वेस्थितःशम्भुरश्वत्थे हरिरव्ययः ॥ शिरीषेऽभूत्सहस्राक्षोनिम्बेदेवःप्रभाकरः ॥ ३ ॥ एवमादियथायोग्यंवृक्षेषुविबुधास्तथा ॥ यावत्कोलाहलोदैत्योविष्णुनाप्रभविष्णुना॥ ॥ ४ ॥ हतोमहाहवेतावत्स्थितास्तेवृक्षमाश्रिताः ॥ येनयेनहियोवृक्षोविबुधेनसमाश्रितः ॥ ५ ॥ सतुतन्मयतांयातस्तस्मात्तंनविनाशयेत् ॥ इति सूर्यस्यविश्रामात्पिचुमन्दार्कमुत्तमम् ॥ ६ ॥ तीर्थंरोगहरंस्नानात्साभ्रमत्यास्तटेऽभवत् ॥ अत्रगत्वाविशेषेणतंरविंयदिपूजयेत् ॥७॥ पूजयित्वासुर श्रेष्ठंलभतेवाञ्छितंफलम् ॥ अत्रद्वादशनामानिगत्वायेवैपठन्तिच ॥८॥ तेनराःपुण्यकर्माणोयावज्जीवंनसंशयः ॥ आदित्यंभास्करंभानुंरविंविश्वप्रका शकम् ॥ ९ ॥ तीक्ष्णांशुंचैवमार्तण्डंसूर्यंचैवप्रभाकरम् ॥ विभावसुंसहस्राक्षंतथापूषणमेवच ॥ १० ॥ एवंद्वादशनामानियःपठेत्प्रयतःसुधीः ॥ धनं वैपुत्रपौत्रांश्चलभतेनगनन्दिनि ॥ ११ ॥ एकैकंनामआश्रित्ययोऽर्चयेतनरोभुवि ॥ सप्तजन्मभवेद्विप्रोधनाढ्योवेदपारगः ॥ १२॥ क्षत्रियोलभतेराज्यं वैश्योधनमवाप्नुयात् ॥ शूद्रोवैलभतेभक्तिंतस्मात्सूक्तंपरंजपेत ॥ १३ ॥ निम्बार्कतःपरंतीर्थंनभूतंनभविष्यति ॥ अत्रस्नात्वाचपीत्वाचमुक्तिभागी भवेद्ध्रुवम् ॥ १४ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमा०निम्बार्कदेवतीर्थंनामाष्टपञ्चाशदधिकशततमोऽध्यायः ॥ १५८ ॥ महादेवउवाच ॥ तस्माद्दूरतरेदेविसिद्धक्षेत्रमनुत्तमम् ॥ अनिरुद्धोवृतःपूर्वमुपार्थेचित्रलेखया ॥ १ ॥ नीतोबाणासुरपुरंतिष्ठतिस्मगृहेपुरा ॥ पाशैर्बाणैश्चसंरुद्धःकोट राक्षीमथास्मरत् ॥ २ ॥ साक्षाद्यावैष्णवीशक्तिःसदारक्षणतत्परा ॥ सेयंदेवीनदीतीरेकृष्णेनात्रप्रतिष्ठिता ॥ ३ ॥ जित्वाबाणासुरंसङ्ख्येद्वारकांप्रति गच्छता ॥ अनिरुद्धस्यस्तोत्रेणसाक्षात्सांनिध्यमागता ॥ ४ ॥ तत्रतीर्थेनरःस्नात्वावर्षमेकंप्रयत्नतः ॥ कोटराक्षीमुखंदृष्ट्वालक्ष्मीमाप्नोतिपुष्कलाम्॥ ॥ ५ ॥ सिद्धतीर्थेनरःस्नात्वादृष्ट्वाकोटरवासिनीम् ॥ सिंहयुक्तेनयानेनरुद्रलोकेमहीयते ॥ ६ ॥ यस्यांवैस्मरणादेवमुक्तःसोऽपिवरानने ॥ अतोयेऽत्र प्रगच्छन्तितेनरामुक्तिभागिनः ॥ ७ ॥ तत्रगत्वाविशेषेणस्नानंकृत्वातुपार्वति ॥ कोटराक्ष्यास्ततःस्तोत्रंपठेद्वैबुद्धिपूर्वकम् ॥ ८ ॥ कोटराक्षीविश्वरूपा महामायाबलाधिका ॥ त्रिपुरात्रिपुरघ्नीचशिवावैशिवरूपिणी ॥ ९ ॥ कन्यासारस्वतीप्रोक्तादुर्गादुर्गतिहारिणी ॥ भैरवीभैरवाक्षीचलक्ष्मीर्देवीजन प्रिया ॥ १० ॥ एतानिबहुधोक्तानिनामानिचसुरेश्वरि ॥ येपठन्तिनरश्रेष्ठास्तेयान्तिशिवसन्निधौ ॥११॥ अनिरुद्धकृतंस्तोत्रंयेजपन्तिमनीषिणः ॥ मुच्यन्तेकष्टबन्धात्तेसत्यंसत्यंवरानने ॥१२॥ तीर्थानांपरमंतीर्थंकोटरानिर्मितंभुवि ॥ दर्शनादेवनश्यन्तिपापानांराशयस्तथा॥१३॥इतिश्रीपाद्मेमहा

पुराणेपञ्चप०उत्तर०कोटरातीर्थंनामैकोनषष्टयधिकशततमोऽध्यायः ॥ १५९॥ महादेवउवाच ॥ अस्मात्तीर्थात्परंतीर्थतीर्थराजेतिविश्रुतम् ॥ सप्तनद्यो
वहन्त्यत्रचन्दनोदकमिश्रिताः ॥१॥ अन्यतीर्थाच्छतगुणंस्नानंचात्रविशिष्यते ॥ देवानांप्रवरोदेवोयत्रास्तेवामनःस्वयम् ॥२॥ द्वादश्यांमाघमासस्य
दद्याद्यस्तिलधेनुकाम् ॥ विमुक्तःसर्वपापेभ्यःकुलानांतारयेच्छतम् ॥३॥ पानीयमप्यत्रतिलैर्विमिश्रंदद्यात्पितृभ्यःप्रयतोमनुष्यः ॥ श्राद्धंकृतंतेनसमाः
सहस्रंरहस्यमेतत्पितरोवदन्ति॥४॥ तीर्थेऽस्मिन्भोजयेद्योवैब्राह्मणान्गुडपायसैः ॥एकस्मिन्भोजितेविप्रेसहस्रंभोजितंभवेत॥५॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणे
पञ्चप०उत्तर०वामनतीर्थंनामषष्टयधिकशततमोऽध्यायः ॥१६०॥महादेवउवाच॥सोमतीर्थंततोगच्छेद्रुतंसाभ्रमतीतटे॥ पातालात्तत्रनिर्गत्यकालाग्निर
भवद्भवः॥१॥सोमतीर्थेनरःस्नात्वादृष्ट्वासोमेश्वरंशिवम् ॥सोमपानफलंसाक्षाद्भवतीतिनसंशयः ॥२॥रूपवान्सुभगोभोगीसर्वशास्त्रविशारदः॥नरोभवति
लोकेऽस्मिन्परत्रचशिवंव्रजेत् ॥३॥अत्रेतिहासंवक्ष्यामिशृणुसुन्दरितत्त्वतः ॥यंश्रुत्वामुच्यतेचात्रब्रह्महत्यादिपातकात॥४॥कौषीतकेनऋषिणातपस्तप्तं
विशेषतः ॥ निराहारःसर्वेजातःपर्णाशनरतःपरम् ॥ ५ ॥ वायुभक्षस्तपःकुर्वन्नात्मध्यानपरायणः ॥ एवंबहुयुगंतत्रतप्तंतेनमहत्तपः ॥ ६ ॥
कदाचिद्दैवयोगेनसुप्रसन्नोमहेश्वरः ॥ यद्यत्प्रार्थयसेविप्रतत्सर्वंप्रददाम्यहम् ॥ ७ ॥ कौषीतकउवाच ॥ तवप्रसादाद्देवेशअत्रलिङ्गंप्रजायताम् ॥
अत्रसोमेश्वरइतिख्यातोदेवोभवेद्ध्रुवम् ॥ ८ ॥ यत्रस्नात्वाचभुक्त्वाचवाञ्छितंफलमाप्नुयात् ॥ अत्रस्थानेविशेषेणरुद्रजाप्यादिकंयदि ॥ ९ ॥
कुर्वन्तियेनरश्रेष्ठाधर्मानर्थांश्चलभन्तिते ॥ अपुत्रोलभतेपुत्रंनिधनोलभतेधनम् ॥ १० ॥ राज्यकामीतुतद्राज्यंलभतेनात्रसंशयः ॥ यदिचेत्त्वंप्रस
न्नोऽसितत्सर्वंदेहिमेप्रभो ॥ ११ ॥ महादेवउवाच ॥ तदाचैवसुरेशेनसर्वंदत्तंद्विजन्मने ॥ तदाप्रभृतितत्तीर्थंसोमलिङ्गेतिविश्रुतम् ॥ १२ ॥ चन्दनै
र्वाबिल्वपत्रैर्येऽर्चयन्तिसदाशिवम् ॥ लभन्तेमानुषेदेहेसौख्यंपुत्रादिसंभवम् ॥ १३ ॥ सोमवारेतथाप्राप्तेयोगच्छतिहरालयम् ॥ वाञ्छितंलभते
नित्यंसोमलिङ्गप्रसादतः ॥ १४ ॥ अत्रगत्वातुयोदेवियद्ददातिफलादिकम् ॥ यस्यकामनयाचैवसतंप्राप्नोतिनिश्चितम् ॥ १५ ॥ श्वेतैर्वाकर
वीरैश्चपारिजातैस्तथापुनः ॥ येऽर्चयन्तिचतंदेवंश्रीमहेशंपिनाकिनम् ॥ १६ ॥ तेलभन्तेसुरश्रेष्ठशैवंपदमनुत्तमम् ॥ १७ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहा
पुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०सोमतीर्थवर्णनंनामैकषष्टयधिकशततमोऽध्यायः ॥ १६१ ॥ महादेवउवाच ॥ ततोगच्छेत्तथादेवितीर्थंकापोतिकंपुनः ॥
यत्रसाभ्रमतीतोयंप्राचीनंसंप्रवर्त्तते ॥ १ ॥ पिण्डंददातियस्तत्रपितृतर्पणपूर्वकम् ॥ वन्यैःफलैस्तथापुष्पैःसदापर्वणिपर्वणि ॥ २ ॥ काका
दिभ्यश्चश्वादिभ्योबलिंसन्ददतेतुयः ॥ यमस्यपन्थानंसोऽपिसमखंनिस्तरेन्नरः ॥ ३ ॥ तत्रतीर्थेनरःस्नात्वावैशाख्यांगौरसर्षपैः ॥ पूजयेद्देवमीशानं

॥ १६९ ॥

प्राचीनेश्वरमुत्तमम् ॥ ४ ॥ आत्मानंतारयेत्सोऽथपितॄनथपितामहान् ॥ कपोतोयत्रचात्मानंदत्त्वाचातिथयेमुदा ॥ ५ ॥ स्तुतोदेवगणैः
सर्वैर्विमानेनदिवंगतः ॥ तदाप्रभृतितत्तीर्थंकापोतमितिविश्रुतम् ॥ तत्रस्नात्वानरःपीत्वाब्रह्महत्यांव्यपोहति ॥ ६ ॥ पार्वत्युवाच ॥ कपोतेन
कथंदत्तंशरीरंचवदप्रभो ॥ निमित्तांकिंतथादेवनाहंवेद्मिसुरेश्वर ॥ ७ ॥ महादेवउवाच ॥ अत्रतीर्थेऽतिदेवेशिवटोवैपरमोमहान् ॥ तस्य
शाखाह्यनन्ताश्चदृश्यन्तेविपुलाभुवि ॥ ८ ॥ तत्रजीवावसन्तीहपक्षिणोबहवस्तथा ॥ कपोतेनगृहंतत्रकारितंतुसुरेश्वरि ॥ ९ ॥ तत्रतिष्ठतिपक्षीशो
नित्यंविष्णुपरायणः ॥ कुटुम्बेनसमायुक्तोशाखायांवसतिध्रुवम् ॥ १० ॥ एकस्मिन्वासरेदेविद्वादश्यांविष्णुवासरे ॥ श्येनस्तत्रसमायातो
ह्यतिथित्वेनभामिनि ॥ ११ ॥ कपोतभोदेहिमांसंतवशारीरकंमम ॥ नोचेच्छापंप्रदास्यामिइत्युक्तंनगनन्दिनि ॥ १२ ॥ अद्यवैवासरे
विष्णोःक्षुधार्तोऽहंसमागतः ॥ तस्माद्देयंहिमांसंमेक्षुधार्तायत्वयाप्रभो ॥ १३ ॥ श्येनोक्तंतत्तुवैश्रुत्वाकपोतोवैष्णवोमहान् ॥ तेनदत्तंतदादेविश
रीरंनात्रसंशयः ॥ १४ ॥ तेनदानप्रभावेणतीर्थंजातंसुरोत्तमे ॥ कापोतकंमहत्तीर्थंपावनानांचपावनम् ॥ १५ ॥ अत्रतीर्थेनरःस्नात्वाकृत्वावैशिवपूज
नम् ॥ ददातिचातिथिभ्यश्चमिष्टमन्नंसुरोत्तमे ॥ १६ ॥ इहलोकेसुखंभुक्त्वायातिविष्णोःपरंपदम् ॥ दत्त्वावैस्वशरीरंतुकपोतोऽथमहात्मने ॥
॥ १७ ॥ सगतोवैष्णवंतत्रयावच्चन्द्रदिवाकरौ ॥ अतोगत्वातुभोदेविअतिथिंपूजयेत्सदा ॥ पूजितेचातिथौतत्रसर्वंचलभतेध्रुवम् ॥ १८ ॥
इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०कापोततीर्थंनामद्विषष्ट्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १६२ ॥ महादेवउवाच ॥ तीर्थानांप्रवरंतीर्थंमहा
पातकनाशनम् ॥ गोतीर्थमितिविख्यातंकाश्यपह्रदसमीपतः ॥ १ ॥ यानिकानिचपापानिब्रह्महत्यासमानिच ॥ गोतीर्थेतुततःस्नात्वाप्रणश्यन्ते
नात्रसंशयः ॥ २ ॥ गावःकृष्णांतनुंप्राप्यपूर्वपातकयोगतः ॥ यत्रतीर्थेततःस्नात्वाशुक्लत्वंपुनरागताः ॥ ३ ॥ तत्रतीर्थेनरःस्नात्वा
दत्त्वागोभ्योगवाह्निकम् ॥ गोमातॄणांप्रसादेनमातॄणामनृणीभवेत् ॥ ४ ॥ गोतीर्थेतुनरोगत्वास्नात्वागांतुपयस्विनीम् ॥ ददातिविप्रमुख्येभ्यः
सयातिब्रह्मणःपदम् ॥ ५ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०साभ्रमतीमाहात्म्येगोतीर्थंनामत्रिषष्ट्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १६३ ॥
महादेवउवाच ॥ अत्रतीर्थंमहच्चान्यत्कश्यपाख्यंसुरेश्वरि ॥ यत्रह्रदोमहानासीन्नगदेवविनिर्मितः ॥ १ ॥ तत्रकुशेश्वरोनामदेवोयत्रविरा
जते ॥ यत्रकुण्डंतथारम्यंकश्यपेनविनिर्मितम् ॥ २ ॥ तत्रस्नात्वातुभोदेविननरोनिरयंव्रजेत् ॥ अग्निहोत्रकराविप्रानित्यंवेदपरायणाः ॥
॥ ३ ॥ निवसन्तिमहादेविकाश्यपायांबहुश्रुताः ॥ यथाकाशीतथाचेयंनगरीऋषिनिर्मिता ॥ ४ ॥ काश्यपेनयतश्चात्रततंबहुतरं

तपः ॥ गङ्गावैतपसायेनआनीताशजटोद्भवा ॥ ५ ॥ सागङ्गाकाश्यपीदेविमहापातकनाशिनी ॥ यस्यादर्शनमात्रेणमुच्यन्तेदुष्ट
किल्बिपात् ॥ ६ ॥ गोदानंचप्रशंसन्तिस्थदानंतथैवच ॥ श्राद्धंकृत्वातुतत्रैवदानंदेयंप्रयत्नतः ॥ ७ ॥ कलौयुगेतथाघोरेमहापातकना
शनम् ॥ कश्यपाख्यंसमंतीर्थंनभूतंनभविष्यति ॥ ८ ॥ यत्रवैदेवताःसर्वाऋषयोवीतकल्मषाः ॥ नित्यंतिष्ठन्तिदेवेशितीर्थराजप्रसादतः ॥
॥ ९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०साभ्रमतीमाहात्म्येह्रदमाहात्म्यंनामचतुःषष्ट्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १६४ ॥ महादेव
उवाच ॥ भूतालयंततोगच्छेत्तीर्थंपापहरंपरम् ॥ भूतालयोवटोयत्रयत्रप्राचीतुचन्दना ॥ १ ॥ भूतालयेनरःस्नात्वाकृष्णाष्टम्यामुपोषितः ॥
यस्तुकृष्णतिलान्दद्यान्नसप्रेतोऽभिजायते ॥ २ ॥ पितॄनुद्दिश्ययोदद्यादुदकुम्भंतिलैःसह ॥ पूर्वजान्प्रेतभावात्समोचयेन्नात्रसंशयः ॥
॥ ३ ॥ यस्यनाम्नानरःस्नातिप्रेतत्वात्सविमुच्यते ॥ चतुर्दश्यामथाष्टम्यांप्रभातेविमलोदके ॥ ४ ॥ तीर्थेभूतालयेस्नात्वादृष्ट्वाभूतालयं
वटम् ॥ भूतेश्वरप्रसादेनभूतेभ्योनलभेद्भयम् ॥ ५ ॥ इतिश्रीभूतेश्वरतीर्थम् ॥ अतस्तीर्थात्परंतीर्थंघटेश्वरमितिस्मृतम् ॥ यत्रस्नात्वातु
तंदृष्ट्वामुक्तिभागीभवेद्ध्रुवम् ॥ ६ ॥ यत्रसाभ्रमतीतीर्थंघटोवैपरमोमहान् ॥ दृष्ट्वाचैवमहादेवंमुच्यतेनात्रसंशयः ॥ ७ ॥ तत्रगत्वा
विशेषेणप्लक्षपूजांकरोतियः ॥ मनसाभीप्सितान्कामाँल्लभतेमानवोभुवि ॥ ८ ॥ इतिवटेश्वरतीर्थम् ॥ ततोगच्छेन्नरोभक्त्यावैद्यनाथेतिविश्रुतम् ॥
तत्रस्नात्वानरस्तीर्थेशिवपूजनतत्परः॥९॥पितॄन्संतर्प्यविधिनासर्वयज्ञफलंलभेत् ॥ विजयोदेवसंभूतःसर्वपापक्षयङ्करः ॥ यंदृष्ट्वाविविधान्कामान्प्राप्नु
युस्तेनराःसदा ॥१०॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०वैद्यनाथतीर्थमाहात्म्यंनामपञ्चषष्ट्यधिकशततमोऽध्यायः ॥१६५॥ महादेवउवाच ॥
वैद्यनाथात्परंतीर्थंसर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥ तीर्थानामुत्तमंतीर्थंदेवतीर्थमनुश्रुतम् ॥ १ ॥ विभीषणाद्राक्षसेन्द्राद्गृहीत्वाकरमोजसा ॥ प्रारब्धो
धर्मपुत्रेणराजसूयोमहाक्रतुः ॥ २ ॥ दिग्जयेदक्षिणेजातेनकुलेनहिपाण्डुना ॥ साभ्रमत्यास्तटेदेविपाण्डुरार्येतिविश्रुता ॥ ३ ॥ स्थापिता
परयाभक्त्याभुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ॥ स्नातःसाभ्रमतीतोयेपाण्डुरार्यांनमस्यच॥४॥अणिमाद्याःसिद्धयोऽष्टौनथामेधांमहीयसीम् ॥ नरःप्राप्नोतिवैनूनं
नात्रकार्याविचारणा ॥५॥ पाण्डुरार्यांनमस्कृत्यशुद्धभावेनमानवः ॥ संवत्सरकृतापूजाज्ञातव्यातत्त्वबुद्धिभिः ॥६॥ तत्रतीर्थेतनुंत्यक्त्वापाण्डुरार्या
समीपतः ॥ कैलासशिखरंप्राप्यचण्डेश्वरगणोभवेत्॥७॥पुराहनूमतातत्रतपस्तप्तंसुदुष्करम् ॥ समुद्रप्लवनेशक्तिर्जातातीर्थप्रभावतः ॥८॥ इतिश्रीपाद्मे
महापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०पाण्डुरार्यातीर्थंनामषट्षष्ट्यधिकशततमोऽध्यायः ॥१६६॥ अत्रतीर्थात्परंतीर्थंचण्डेशइतिविश्रुतम् ॥ यत्रचण्डेश्वरोदेवो

नित्यंतिष्ठतिभूतिदः॥१॥यंदृष्ट्वामुच्यतेपापादज्ञानादथवाकृतात्॥ सर्वाभिर्देवताभिश्चमिलित्वानगरंकृतम् ॥चण्डेशइतिविख्यातंनाम्नाचैवमहेश्वरि ॥
॥ २ ॥ इतिचण्डेशतीर्थम् ॥ अत्रतीर्थात्परंतीर्थंगाणपत्यंततोभुवि ॥ साभ्रमत्यांसमीपेतुविख्यातंदेविनिर्मितम् ॥ ३ ॥ तत्रस्नात्वानरोदेविमुच्यते
नात्रसंशयः ॥ मन्येसाभ्रमतीतीरेजनानांहितकाम्यया ॥४॥ पृथिव्यांयानितीर्थानिसागरान्तानियानिच ॥ तानिसर्वाणिसंत्यज्यतीर्थेवैपरमाद्भुते ॥
॥५॥ श्राद्धंकरोतियस्तत्ररुद्रभक्त्याजितेन्द्रियः ॥ फलंप्राप्नोतिशुद्धात्मासर्वयज्ञसमुद्भवम्॥६॥पितृनुद्दिश्ययत्किंचिद्गणतीर्थेप्रदीयते ॥ तत्सर्वंजायते
क्षिप्रंगणनाथप्रसादतः ॥ ७ ॥ तस्मिंस्तीर्थेनरःस्नात्वावृषंविप्रायदापयेत् ॥ सर्वलोकानतिक्रम्यसगच्छेत्परमांगतिम् ॥ ८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणे
पञ्चपञ्चा०उत्तर०गणतीर्थनामसप्तषष्ट्यधिकशततमोऽध्यायः॥१६७॥श्रीमहादेवउवाच ॥ ततोगच्छेन्महादेविवार्त्रघ्न्यागिरिकन्यया॥शक्रश्चैवतयासा
र्घ्यासंगमंयत्रलब्धवान् ॥१॥ तत्रस्नानंप्रकुर्वन्तिनरानियतमानसाः ॥ दशानामश्वमेधानांयत्फलंस्नानकृल्लभेत् ॥२॥ तत्रयःकुरुतेश्राद्धंपिण्डान्वै
तिलचूर्णजान् ॥ पुनातिपुरुषोवंशान्सप्तसप्तपरावरान् ॥३॥ संपूज्यविधिवत्स्नात्वासंगमेगणनायकम् ॥ नविघ्नैरभिभूयेतलक्ष्म्यानैवविहीयते ॥४॥
पार्वत्युवाच ॥ कस्मिन्कार्येसमारम्भेसज्ञायातःपुरन्दरः ॥ स्वर्गलोकादिमंलोकमेतदाख्यातुमर्हसि ॥ ५ ॥ वार्त्रघ्नीचनदीकेननिरुक्तेननिग
द्यते ॥ पुरन्दरपुरंदेवब्रह्मघोषनिनादितम् ॥ संभावयानियोऽजस्रंममतत्संगमंवद ॥ ६ ॥ महादेवउवाच ॥ अस्मिंश्चैवतुभूलोकेप्रश्नोऽयं
समभूत्पुरा ॥ युधिष्ठिरेतिविख्यातोराजावैधार्मिकोमहान् ॥७॥ पृष्टवान्सतुभीष्मायधर्मिणेज्ञानरूपिणे ॥ तेनोक्तंयत्तुनदेविप्रवक्ष्यामितवाग्रतः॥८॥
दशवर्षसहस्राणिदशवर्षशतानिच॥वृत्रवासवयोर्युद्धमभवल्लोमहर्षणम् ॥९॥ ततःपराजितःशक्रःकृत्वावृत्रेणसंविधम् ॥ अद्रोहेसगणंत्यक्त्वाजगाम
शरणंमम ॥१०॥ वार्त्रघ्न्यासंगमेपुण्येतोषयामासशङ्करम् ॥ अथान्तरिक्षेऽहंदेविदर्शनंदत्तवांस्तदा ॥११॥ ममगात्रात्तुयद्भस्मपतितंकाश्यपीतटे ॥
भस्मगात्रेतितत्पुण्यंलिङ्गंदेविविनिर्मितम् ॥ १२ ॥ भूतेश्वरंभस्मगात्रंब्रह्मणासंप्रतिष्ठितम् ॥ तस्यवैदर्शनादेवब्रह्महत्यालयंव्रजेत् ॥ १३ ॥
योमुच्यतेसर्वपापेभ्यःश्राद्धंकृत्वायुगादिषु ॥ तदहंसुप्रसन्नोऽभूदिन्द्रायसुमहात्मने ॥ १४ ॥ यद्यत्त्वंवाञ्छसेदेवतत्सर्वंहिददामिते ॥ अनेनवज्र
योगेनशीघ्रंवृत्रंहनिष्यसि ॥ १५ ॥ शक्रउवाच ॥ भगवंस्त्वत्प्रसादेनदितिजंचदुरासदम् ॥ वज्रेणनिहनिष्यामिपश्यतस्तेसुरोत्तम ॥ १६ ॥
महादेवउवाच ॥ एवमुक्त्वातदाइन्द्रोगतवांश्चासुरंप्रति ॥ तदादुन्दुभयोनेदुर्देवसैन्येविशेषतः ॥ १७ ॥ मृदङ्गडिण्डिमाश्चैवभेरीतूर्याण्य
नेकशः ॥ असुराणांचसर्वेषांवृत्तिलोभोमहानभूत् ॥ १८ ॥ बलवान्मघवाचैवक्षणेनसमजायत ॥ तमाविष्टंततोज्ञात्वाऋषयःपन्नगास्तथा ॥

॥ १९ ॥ स्तुवन्तिशक्रमीशानंस्तुत्वाजयजयेतिच ॥ गच्छतस्तस्यशक्रस्ययुद्धकामस्यसन्निधौ ॥ २० ॥ ऋपिभिःस्तूयमानस्यरूपमासी
त्सुदुर्भरम् ॥ वृत्रस्यसहसादेवितदासङ्ग्राममूर्धनि ॥ २१ ॥ अभवन्यानिलिङ्गानिशरीरेतानिमेशृणु ॥ ज्वलदास्योऽभवद्घोरोवैवर्ण्यमभव
त्परम् ॥ २२ ॥ गात्रकम्पश्चसुमहाञ्छ्वासःसोष्माव्यजायत ॥ रोमहर्षश्चतीव्रोऽभूच्छ्वासश्चैवमहानभूत् ॥ २३ ॥ निष्पपातमहा
घोराउल्काःपार्श्वंप्रपेदिरे ॥ गृध्रावटाश्येनकङ्कावाचोमुञ्चन्सुदारुणाः ॥ २४ ॥ वृत्रस्योपरितेसर्वेचक्रवत्परिबभ्रमुः ॥ ततःसगजमास्था
यइन्द्रस्तत्रसमागतः ॥ २५ ॥ वज्रोद्योतकरस्तत्रशक्रस्तंदैत्यमासदत् ॥ अमानुषमथोनादंसमुमोचसुरेश्वरः ॥ २६ ॥ वृत्रासुरस्यततःशक्रो
वज्रमपातयत् ॥ सवज्रःसुमहातेजाःकालाग्निसदृशोमहान् ॥ समुद्रस्यतटेवृत्रंशक्रोदैत्यमपातयत् ॥ २७ ॥ ततोनादःसमभवत्पुनरेवसमन्ततः
॥ २८ ॥ वृत्रंविनिहतंदृष्ट्वासर्वदेवभयङ्करम् ॥ पुष्पवृष्टिस्तुमहतीइन्द्रमूर्ध्निपपातह ॥ २९ ॥ वृत्रंहत्वासमघवान्दानवेशंभयङ्करम् ॥ स्तूयमानोऽ
मरैःसार्द्धंदेवदानींतमाविशत् ॥३०॥ अथवृत्रशरीरात्तुनिर्गततेजउत्तमम् ॥ ब्रह्महत्यामहाघोरारौद्रालोकभयङ्करी ॥ ३१ ॥ करालवदनासाचविकृता
कृष्णपिङ्गला ॥ कपालमालिनीचैवसुकृशानगनन्दिनि॥३२॥रुधिराक्ताचपापिष्ठामीनगन्धातिभीषणा ॥ सानिष्क्रम्यमहादेवितादृग्रूपाभयावहा॥
॥ ३३ ॥ इन्द्रमन्वेषयामासतदावैसुरसत्तमे ॥ निर्धावतीततःसातुदृष्ट्वाशक्रंमहौजसम् ॥३४॥ कण्ठेजग्राहदेवेन्द्रंसुलग्नासाभवत्तदा ॥ सचतस्मि
न्समुद्भ्रान्तोब्रह्महत्याकृतेभये॥३५॥ निलीयबिसमध्येऽसौस्थितोवर्षगणान्बहून् ॥ तयागृहीतोभोदेविनिश्चेष्टःसमपद्यत॥३६॥तस्याव्यपोहनेशक्रःप्र
यत्नंचचकारह ॥ नशक्तोऽभून्महादेविब्रह्महत्यांव्यपोहितुम् ॥ ३७ ॥ तयागृहीतमात्रस्तुदेवेन्द्रोमेषरूपधृत् ॥ पितामहमुपागम्यशिरसा
प्रत्यपूजयत् ॥३८॥ ज्ञात्वागृहीतंशक्रंतुद्विजप्रवरहत्यया ॥ ब्रह्मासंचिन्तयामासतदावैसुरसत्तमे ॥३९॥ साचिन्त्यमानाब्रह्माणमुपगम्याब्रवीद्वचः ॥
प्राप्तास्मिभगवन्देवत्वत्सकाशंहिमानद ॥ ४० ॥ यत्कर्त्तव्यंमयादेवतद्भवान्वक्तुमर्हति ॥ तामुवाचमहाभागेब्रह्महत्यांपितामहः ॥ ४१ ॥ स्वरेणमधुरे
णाथसंक्षेपेणयथातथम् ॥ मुच्यतांदेवराजोऽयंमत्प्रियंकुरुभामिनि ॥ ब्रूहिकिंतेकरोम्यद्यकामंत्वंकिमिहेच्छसि ॥ ४२ ॥ हत्योवाच ॥ शक्रादपग
मिष्यामिवचनात्तेसुरोत्तम ॥ देवदेवनमस्तेऽस्तुनिवासंचददस्वमे ॥ त्वयाकृतेयंमर्यादालोकसंरक्षणार्थिना ॥ ४३ ॥ महादेवउवाच ॥ तथेति
तांप्रतिज्ञायहत्यांचापिपितामहः ॥ उपायमथशक्रस्यब्रह्महत्यापनोदने ॥ ४४ ॥ ततोवह्निसमाहूयब्रह्मावचनमब्रवीत् ॥ शक्रहत्याचतुर्थांशं
जातवेदोगृहाणभोः ॥ ४५ ॥ अग्निरुवाच ॥ ममभोक्षस्यकोहेतुर्ब्रह्महत्याकृतेप्रभो ॥ एतदिच्छामिविज्ञातुंतत्त्वतोलोकपूजित ॥ ४६ ॥

ब्रह्मोवाच ॥ यस्त्वांज्वलन्तमासाद्यनहोष्यतिनरःक्वचित् ॥ बीजौषधितिलानन्नेफलमूलसमित्कुशान् ॥४७॥ तदैवत्यक्ष्यतित्वांचतत्रैवचनिवत्स्यति
ब्रह्महत्याहव्यवाहव्येतुतेमनसोज्वरः ॥ ४८ ॥ ततःसपरिजग्राहतद्वचोहव्यकव्यभुक् ॥ पितामहश्चभगवांस्तथातदलभत्प्रियम् ॥ ४९ ॥
ततोवृक्षौषधितृणान्याहूयसपितामहः ॥ इममर्थमहाभागेवक्तुंसमुपचक्रमे ॥ ५० ॥ ततोवृक्षौषधितृणैस्तथैवोक्तंयथातथम् ॥ व्यथितान्यग्निव
देविब्रह्माणंवाक्यमब्रुवन् ॥५१॥अस्माकंब्रह्महत्यायाःकथयान्तंपितामह ॥स्वभावनिहितातस्मान्नपुनर्हन्तुमर्हसि ॥५२॥ वयमग्नितथाशीतंवर्षंचपवने
रितम् ॥ सहामःसततंदेवतथाच्छेदनभेदनम् ॥५३॥ ब्रह्मोवाच ॥ अकारणंनरोयस्तुयुष्मच्छेदनभेदनम् ॥ करिष्यतिमहामोहात्तमेषानुप्रयास्यति ॥
॥ ५४ ॥ महादेवउवाच ॥ ततोमहौषधितृणैरेमित्युक्तंमहात्मभिः ॥ ब्रह्माणमपिसंपूज्यजग्मुश्चाथयथागतम् ॥ ५५ ॥ आहूयाप्सरसोदेवस्ततो
लोकपितामहः ॥ वाचामधुरयाप्राहसान्त्वयन्निवसत्तमे ॥ ५६ ॥ इयंवृत्रादनुप्राप्ताब्रह्महत्यावराङ्गनाः ॥ चतुर्थमस्याभागंचमयोक्तंसंप्रती
च्छथ ॥ ५७ ॥ अप्सरसऊचुः ॥ ग्रहणेकृतबुद्धीनांदेवेशतववशासनात् ॥ संमोक्षसमयोऽस्माकंचिन्तनीयःपितामह ॥ ५८ ॥ पितामह
उवाच ॥ रजस्वलासुनारीषुयोवैमैथुनमाचरेत् ॥ तमेषायास्यतिक्षिप्रंव्येतुवोमनसोज्वरः ॥ ५९ ॥ महादेवउवाच ॥ तथेतिहृष्टमनसःप्रत्युक्ता
ह्यप्सरोगणाः ॥ स्वानिस्थानानिसंप्राप्यरेमिरेशैलजेतदा ॥ ६० ॥ ततश्चलोककृद्देवःपुनरेवपितामहः ॥ अपःसंचिन्तयामासततस्ताश्चसमागमन् ॥
॥ ६१ ॥ ताश्चसर्वाःसमागम्यब्रह्माणममितौजसम् ॥ इदमूचुर्वचोदेविप्रणिपत्यपितामहम् ॥ ६२ ॥ इमाःस्मदेवसंप्राप्तास्त्वत्सकाशमरिन्दम ॥
शास्नात्तवदेवेशसमाज्ञापयतत्प्रभो ॥६३॥ ब्रह्मोवाच ॥ इयंवृत्रादनुप्राप्तापुरुहूतंभयानका ॥ ब्रह्महत्याचतुर्थांशंयूयमस्याःप्रतीच्छथ ॥६४ ॥ आप
ऊचुः ॥ एवंभवतुलोकेशयत्त्वंवदसिनःप्रभो ॥ मोक्षस्यसमयंनस्त्वंसंचिन्तयितुमर्हसि ॥ ६५ ॥ त्वंहिदेवेन्द्रसर्वस्यजगतःपरमागतिः ॥
कोऽन्येभ्योहिप्रसादोऽपियःकृच्छ्रान्नःसमुद्धरेत् ॥ ६६ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ अल्पामेवमतिंकृत्वायोनरोबुद्धिमोहितः ॥ श्लेष्ममूत्रपुरीषाणियुष्मासु
प्रतिमोक्षति ॥ ६७ ॥ तमेषयास्यतिक्षिप्रंतत्रैवचनिवत्स्यति ॥ ततोवैभवितामोक्षइतिसत्यंब्रवीमिवः ॥ ६८ ॥ महादेवउवाच ॥ ततो
विमुच्यदेवेन्द्रंब्रह्महत्यासुरेश्वरि ॥ गतातिहृष्टोदेवेशोह्यभवद्देवशासनात् ॥ ६९ ॥ एवंशक्रेणसंप्राप्ताब्रह्महत्यापुरायुगे ॥ अस्मिंस्तीर्थेतपस्तस्वा
शुद्धात्मात्रिदिवंययौ ॥ ७० ॥ अश्वमेधंततःकृत्वाविपाप्मासमपद्यत ॥ इतिसाभ्रमतीतीर्थेवार्त्रघ्नीयंनगात्मजे ॥ ७१ ॥ इतिश्रीपाद्मे
महापुराणेपद्मप०उत्तर०वार्त्रघ्नीमाहात्म्यंनामाष्टषष्ट्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १६८ ॥ महेशउवाच ॥ ततःपरंदेवनदीवार्त्रघ्नीसंगमात्किल ॥

प्रविष्टाभद्रयासार्धंसागरंवरुणालयम् ॥ १ ॥ समुद्रोऽपितयातावदागम्यप्रियकाम्यया ॥ साभ्रमत्यानुरागेणकृतवान्प्रियमेलनम् ॥ २ ॥
भद्रावापिसुभद्रायावयस्यासानदीपुरा ॥ सहायमकरोन्मार्गेसाक्षाच्छ्रीरूपधारिणी ॥ ३ ॥ तयोस्तुसंगमःपुण्यःसागरस्योत्तरेतटे ॥ तत्रतीर्थे
नरःस्नात्वामृष्टंवारिददातियः ॥ ४ ॥ नमस्कृत्यवराहायवारुणंस्थानमाप्नुयात् ॥ प्रविश्यभगवान्विष्णुस्तेनमार्गेणसागरम् ॥ ५ ॥
जित्वावैदानवान्सर्वान्देवानांपरिपन्थिनः ॥ देवोयज्ञवराहश्चसंक्षोभ्यमकरालयम् ॥ क्रीडित्वासुचिरंकालंकर्दमालेननिर्ययौ ॥ ६ ॥ पार्वत्युवाच ॥
देवयज्ञवराहस्यसाभ्रमत्यांप्रवेशनम् ॥ निर्गमंकर्दमालेनब्रूहित्वंममविस्तरात ॥ ७ ॥ महादेवउवाच ॥ अन्तर्भूक्रीडितमिदंवराहस्यहरेःपुरा ॥
तत्सर्वंकथयिष्यामिशृणुत्वंनगनन्दिनि ॥ ८ ॥ योऽयंवैभगवान्साक्षाद्धृतवान्सौकरंवपुः ॥ देवानांकार्यसिद्ध्यर्थंरूपंधृत्वासुरेश्वरः ॥ ९ ॥ धृत्वावै
पृथिवींदेवींनिर्गतःकर्दमालयम् ॥ तत्रतीर्थंमहज्जातंवराहाख्यंतुसुन्दरि ॥ १० ॥ तत्रस्नातिनरोयस्तुमुक्तिभाक्सनसंशयः ॥ अत्रश्राद्धंप्रकुर्वीतपितॄणां
मुक्तिहेतवे ॥ विमुक्तस्तैःसमंलोकंप्रयातिसुखदंमहत् ॥ ११॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०वाराहतीर्थंनामैकोनसप्तत्यधिकशततमोऽध्यायः॥
॥ १६९ ॥ महादेवउवाच ॥ अत्रतीर्थात्परंतीर्थंसङ्गमाख्यमितिश्रुतम् ॥ यत्रसाभ्रमतीगङ्गामिलितासागरेणतु ॥ १ ॥ तत्रस्नानंचदानंचकर्तव्यंविधि
पूर्वकम् ॥ यत्रस्नात्वातुमुच्यन्तेमहापातकिनोऽपिये ॥ २ ॥ तत्रश्राद्धंप्रकर्तव्यंस्वानांचहितमिच्छता ॥ यत्रैवतुकृतेश्राद्धेपितृलोकेवसेद्ध्रुवम् ॥ ३ ॥
यत्रवैसागरोदेवोनित्यंमिलतिगङ्गया॥ब्रह्महातत्रमुच्येतकिमन्यैरितरैरघैः ॥४॥यत्रतीर्थंनजानन्तिलोकावैमन्दबुद्धयः ॥तदावैममनाम्नाचकर्तव्यंतीर्थमु
त्तमम् ॥ ५ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०सङ्गमतीर्थंनामसप्तत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १७० ॥ महादेवउवाच ॥ संगमस्यसमीपेतु
सत्तीर्थंलोकविश्रुतम् ॥ आदित्याख्यंपरंतस्मान्नभूतंनभविष्यति ॥ १ ॥ यस्यवैदर्शनंकार्यंस्नानंवैपुष्करेणतु ॥ पूजनंचार्कपुष्पेणकरवीरैस्तथा
पुनः ॥ २ ॥ तत्रश्राद्धंचदानंचकुर्युर्वैमानवाःसदा ॥ इदमादित्यकंतीर्थंपवित्रंपापनाशनम् ॥ ३ ॥ दर्शनात्पुण्यदंतीर्थंमहापातकिनामपि ॥ ४ ॥
इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०आदित्यतीर्थमाहात्म्यंनामैकसप्तत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १७१ ॥ महादेवउवाच ॥ तस्मात्तीर्थात्परंतीर्थं
नीलकण्ठेतिविश्रुतम् ॥ तस्यवैदर्शनंकार्यंमुक्तिंचैवेच्छतासदा ॥ १ ॥ बिल्वपत्रैस्तथाधूपैर्दीपैर्वाथसुरेश्वरि ॥ वाञ्छितंलभतेमर्त्योनीलकण्ठस्य ॥ १५८
दर्शनात् ॥ २ ॥ उपवासपरोदेविनिर्जनेऽसौस्थितःसदा ॥ यद्यद्वाञ्छन्तियेलोकास्तेषांतत्तद्ददातिच ॥ ३ ॥ कलौसातुमहादेविविख्याता
काश्यपीतिवै ॥ ४ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०नीलकण्ठमाहात्म्यंनामद्विसप्तत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १७२ ॥ महादेवउवाच ॥

दुर्गयासंगतायत्रदेविसाभ्रमतीनदी ॥ संगमःसागरेणाथस्नानंतत्रसमाचरेत् ॥ १ ॥ वीतदोषाभविष्यन्तिकलौवैनात्रसंशयः ॥ तत्रश्राद्धंप्रकर्त्तव्यं
दुर्गयासंगमेतथा ॥ २ ॥ तत्रगत्वाविशेषेणब्राह्मणानांचभोजनम् ॥ दानंगोमहिषीणांचकर्तव्यंविधिपूर्वकम् ॥ ३ ॥ इयंधन्याधन्यतमा
पवित्रापापनाशिनी ॥ यांदृष्ट्वाचापिभोदेविमुच्यतेपातकैर्नरः ॥ ४ ॥ यथागङ्गातथाचेयंज्ञेयासाभ्रमतीनदी ॥ कलौदेविविशेषेणबहुकालफल
प्रदा ॥ ५ ॥ यदिवच्छतशोजिह्वामुखेवैमामकेसति ॥ तस्याअपिनशक्नोमिगुणान्वक्तुंकदाचन ॥ ६ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०
उमामहेश्वरसंवादेसाभ्रमतीमाहात्म्यंनामत्रिसप्तत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १७३ ॥ महादेवउवाच ॥ शृणुदेविप्रवक्ष्यामिव्रतंत्रैलोक्यदुर्लभम् ॥
यच्छ्रुत्वामुच्यतेलोकोब्रह्महत्यादिपातकात् ॥ १ ॥ उत्पत्तिःस्वप्रकाशस्यभक्तानांसुखहेतवे ॥ तिथिर्वापिसमासोवैसंजातःपुण्यकारकः ॥२ ॥
यस्यनामगृणन्देविमुक्तिमाप्नोतिशाश्वतीम् ॥ सएवपरमात्माचकारणानांचकारणम् ॥ ३ ॥ विश्वात्माविश्वरूपीचसर्वेषांभगवान्प्रभुः ॥
द्वादशार्काधृतायेननृसिंहेनमहात्मना ॥ सएवप्रकटीजातोभक्तानांशमभीप्सया ॥ ४ ॥ पार्वत्युवाच ॥ अवताराह्यसङ्ख्याताःकथिताःसुरसत्तम॥
नृसिंहाख्यंपरंधामवदविश्वेश्वरप्रभो ॥ येनविज्ञानमात्रेणसुखलोकमवाप्नुयात् ॥ ५ ॥ महादेवउवाच ॥ हिरण्यकशिपुंहत्वादेवदेवंजगद्गुरुम् ॥
सुखासीनंतदुत्सङ्गेस्थितोवचनमब्रवीत् ॥ ६ ॥ प्रह्लादोज्ञानिनांश्रेष्ठोहन्तृहन्तारमुत्तमम् ॥ ७ ॥ प्रह्लादउवाच ॥ नमस्तेभगवन्विष्णोनृसिंहाद्भुत
रूपिणे ॥ त्वद्भक्तोऽहंसुरश्रेष्ठत्वांपृच्छामिचतत्त्वतः॥८॥स्वामिंस्त्वयिममाभिन्नाभक्तिर्जाताह्यनेकधा ॥ कथंतेऽहंप्रियोजातःकारणंवदमेप्रभो ॥ ९ ॥
नृसिंहउवाच ॥ कथयामिमहाप्राज्ञशृणुष्वैकाग्रमानसः ॥ भक्तेर्यत्कारणंवत्सप्रियत्वस्यचयत्पुनः ॥ १० ॥ पुराकस्यद्विजस्यापिजातस्त्वंनाप्यधीत
वान् ॥ नाम्नातुवसुदेवोहिवेश्यायामतिलम्पटः ॥ ११ ॥ तस्मिञ्जन्मनिनैवचचकारसुकृतंकियत् ॥ भुक्त्वामधुघृतंचैववेश्यासंगमलालसः ॥ १२ ॥
मद्व्रतस्यप्रभावेणभक्तिर्जातातवानघ ॥१३॥ प्रह्लादउवाच ॥ विस्तराद्वददेवेशकस्यपुत्रस्यकिंव्रतम् ॥ वेश्यायांवर्तमानेनकथंचिद्धिकृतंमया ॥ ममो
परिकृपांकृत्वासर्वंकथयसाम्प्रतम्॥१४॥नृसिंहउवाच ॥ सृष्ट्यर्थंतुपुराब्रह्माचक्रेह्येतदनुत्तमम् ॥ तद्व्रतस्यप्रभावेणनिर्मितंसचराचरम् ॥१५॥ ईश्वरेण
व्रतंचीर्णंवधार्थंत्रिपुरस्यच ॥ व्रतस्यास्यप्रभावेणत्रिपुरस्तुनिपातितः ॥१६ ॥ अन्यैश्चबहुभिर्देवैर्ऋषिभिश्चपुरातनैः ॥ राजभिश्चमहाप्राज्ञैर्विहितंव्रतमु
त्तमम् ॥ १७ ॥ व्रतस्यास्यप्रभावेणसर्वेसिद्धिमवाप्नुयुः ॥ ममतेवैप्रियाजातादिविभोगाननेकशः ॥ १८ ॥ भुक्त्वामयिविलीनास्तुप्रह्लाद त्वंविशस्व
माम् ॥ कार्यार्थमवतारस्तेमच्छरीरात्पृथग्गतः ॥१९॥ नतेषांपुनरावृत्तिर्महाकल्पशतैरपि ॥ दरिद्रोलभतेलक्ष्मींधनदस्यचयादृशी ॥२०॥ ततःकामी

लभेत्कामंराज्यार्थीराज्यमुत्तमम् ॥ आयुष्कामोलभेदायुर्यादृशंचशिवस्यहि ॥२१॥ अवैधव्यकरंस्त्रीणांपुत्रदंभाग्यदंतथा ॥ धनधान्यकरंचैवतथा शोकविनाशनम् ॥२२॥ स्त्रियोवापुरुषावापिकुर्वन्तिव्रतमुत्तमम् ॥ तेभ्योददाम्यहंसौख्यंभुक्तिमुक्तिफलंतथा ॥ २३॥ बहुनोक्तेनकिंवत्सव्रतस्यास्य फलस्यहि ॥मद्व्रतस्यफलंवक्तुंनाहंशक्तोनशङ्करः ॥२४॥ प्रह्लादउवाच ॥ भगवंस्त्वत्प्रसादेनश्रुतंव्रतमनुत्तमम् ॥ व्रतस्यास्यफलंश्रोतुंत्वयिमेभक्तिकार णम् ॥२५॥ अधुनाश्रोतुमिच्छामिव्रतस्यास्यविधिंपरम् ॥ कस्मिन्मासेभवेदेवकस्मिंश्चिद्वासरेप्रभो ॥ २६ ॥ एतद्विस्तरतोदेववक्तुमर्हसिसाम्प्रतम् ॥ विधिनायेनवैस्वामिन्समग्रफलभाग्भवेत्॥२७॥ नृसिंहउवाच॥ प्रह्लादवत्सभद्रंतेशृणुष्वैकमनाव्रतम् ॥ वैशाखेऽसितपक्षेतुचतुर्दश्यांसमाचरेत्॥ २८॥ ममाविर्भावसंयुक्तंममसंतुष्टिकारणम्॥ शृणुपुत्रममोत्पत्तिंभक्तानांसुखहेतवे ॥२९॥ पश्चिमायांदिशायांचसंजातंकारणान्तरात् ॥ मौलिस्तानमिदंक्षेत्रं पवित्रंपापनाशनम् ॥ ३०॥ तस्मिन्क्षेत्रेतुविख्यातोब्राह्मणोवेदपारगः ॥ हारीतइतिनाम्नाचज्ञानध्यानपरायणः ॥३१॥ तस्यस्त्रीतुमहापुण्यासतीरूपा सदाप्रभो ॥ लीलावतीतुनाम्नाचभर्तुर्वशपरासदा॥ ३२ ॥ ताभ्यांतपोमहत्तप्तंकालंबहुतरंसुत ॥ एकविंशयुगाश्चैवयातास्तत्रनसंशयः ॥ तस्मिन्क्षेत्रेतुवै ताभ्यांप्रत्यक्षोवाभवत्तदा ॥३३॥ नृसिंहउवाच॥ यंयंवाञ्छयसेब्रह्मंस्तंददामिनसंशयः ॥ ताभ्यामुक्तंतदातस्मैदीयतेचेद्वरोमम ॥३४॥ त्वादृशोममपु त्रस्तुह्यधुनैवभवत्विति॥ मयोक्तंतुतदावत्सपुत्रोऽहंतेनसंशयः ॥३५ ॥ विश्वकर्माह्यहंसाक्षात्परमात्मापरात्परः॥ उदरेऽहंनवत्स्यामियतोऽहंवैसनातनः ॥ ३६॥ हारीतेनतदाचोक्तंभवत्वेवंनसंशयः ॥ तदाप्रभृतिवैक्षेत्रेस्थितोऽहंभक्तकारणात् ॥३७॥ अत्रागत्यप्रकुर्वीतदर्शनंभक्तसत्तमः ॥ तस्याहंसकलां बाधांनाशयामिनिरन्तरम् ॥३८ ॥ एतस्मात्कारणाच्चैवव्रतंवैविधिपूर्वकम् ॥ येकुर्वन्तिनरश्रेष्ठानतेषांविद्यतेभयम् ॥३९॥ बालरूपमयंध्यात्वाताभ्यां सहविशेषतः ॥ पूजनंकुरुतेरात्रौसर्वैनारायणोभवेत् ॥ ४० ॥ चतुर्भुजंमहादंष्ट्रंकालरूपंदुरासदम् ॥ सूर्यकोटिप्रतीकाशंयमकोटिदुरासदम् ॥ ॥ ४१ ॥ सिंहवक्त्रमुखंयस्यनरवच्चाङ्गसंयुतम् ॥ श्रीनृसिंहंदिव्यसिंहंकालरूपंभजेत्सदा ॥ ४२ ॥ एवंज्ञात्वाविशेषेणयःस्थानंमामकंव्रजेत्॥ ॥ व्रतंपवित्रंपरमंश्रीकदम्बप्रदंमहत् ॥ ४३ ॥ अन्तेमुक्तिप्रदंचैवभक्तानांचनसंशयः ॥ येनवैक्रियमाणेनसहस्रद्वादशीफलम् ॥ ४४ ॥ स्वातीनक्षत्रसंयोगेशनिवारेतुमद्व्रतम् ॥ सिद्धियोगस्यसंयोगेवणिजेकरणेतथा ॥ ४५ ॥ योगैःसर्वैश्चसंयोगंहत्याकोटिविनाशनम् ॥ एतदन्य तरेयोगेमद्दिनंपापनाशनम् ॥ ४६ ॥ विज्ञायमद्दिनंयस्तुलङ्घयेत्सतुपापकृत् ॥ अकर्त्तानरकंयातियावच्चन्द्रदिवाकरौ ॥ ४७ ॥ प्राप्तेमम

१ 'संजातो भक्तकारणात्' इत्पा०। २ मुलतान इति प्रसिद्धंभाषायाम्।

दिनेवत्सदन्तधावनपूर्वकम् ॥ ममाग्रेव्रतसंकल्पमद्भक्तोविजितेन्द्रियः ॥ ४८ ॥ अद्याहंतेविधास्यामिव्रतंनिर्विघ्नतांनय ॥ व्रतस्थेननकर्त्तव्यं
दुष्टसंभाषणादिकम् ॥ ४९ ॥ ततोमध्याह्नसमयेनद्यादौविमलेजले ॥ गृहेवादेवखातेवातडागेवाथशोभने ॥ ५० ॥ वैदिकेनतुमन्त्रेणस्नानं
कुर्याद्विचक्षणः ॥ मृत्तिकागोमयेनैवतथाधात्रीफलेनच ॥ ५१ ॥ तिलैश्चविधिवत्स्नायात्सर्वपापौघशान्तये ॥ परिधायशुभंवस्त्रंनित्यकर्म
समारभेत् ॥ ५२ ॥ ततोगृहंविलिप्याथकुर्यादष्टदलंशुभम् ॥ कलशंतत्रसंस्थाप्यताम्रंरत्नसमन्वितम् ॥ ५३ ॥ तस्योपरिन्यसेत्पात्रंतण्डुलैः
परिपूरितम् ॥ हैमींचतत्रमन्मूर्तिंस्थाप्यलक्ष्म्यासमन्विताम् ॥ ५४ ॥ निर्माय्यशक्त्यास्वर्णेनस्नाप्यपञ्चामृतैस्ततः ॥ ततोब्राह्मणमाहूय
आचार्यंनातिलोलुपम् ॥ ५५ ॥ शास्त्रज्ञमग्रतःकृत्वाततोदेवंसमर्चयेत् ॥ मण्डपंकारयेत्तत्रपुष्पस्तबकशोभितम् ॥ ५६ ॥ ऋतुकालोद्भवैःपुष्पैः
पूज्योऽहंचयथाविधि ॥ उपचारैःषोडशभिर्मन्मन्त्रैर्नियमैश्चयः ॥ ५७ ॥ ततःपौराणिकैर्मन्त्रैःपूजनीयोविशेषतः ॥ चन्दनंचसकर्पूरंघनकुङ्कुम
मिश्रितम् ॥ ५८ ॥ कालोद्भवानिपुष्पाणितथातुलसीदलानिच ॥ श्रीनृसिंहाययोदद्यात्समुक्तोनात्रसंशयः ॥ ५९ ॥ कृष्णागुरुमयंधूपंसर्वदा
हरिवल्लभम् ॥ हरयेगुरवेदद्यात्सर्वकामार्थसिद्धये ॥ ६० ॥ महादीपःप्रकर्त्तव्योह्यज्ञानध्वान्तनाशनः ॥ महानीराजनंकुर्याद्घण्टानादपुरः
सरम् ॥ ६१ ॥ नैवेद्यंशर्करांचापिभक्ष्यभोज्यसमन्वितम् ॥ ददामितेरमाकान्तसर्वपापक्षयंकुरु ॥ ६२ ॥ इतिनैवेद्यमन्त्रः ॥ नृसिंहाच्युत
देवेशतवजन्मदिनेशुभे ॥ उपवासंकरिष्यामिसर्वभोगविवर्जितः ॥ ६३ ॥ तेनप्रीतोभवस्वामिन्पापंजन्मनिराकुरु ॥ रात्रौजागरणंकार्यंगीत
वादित्रनिःस्वनैः ॥ ६४ ॥ पुराणपठनंनित्यंश्रीनृसिंहकथाश्रयम् ॥ ततःप्रभातसमयेस्नानंकृत्वाह्यनन्तरम् ॥ ६५ ॥ पूर्वोक्तेनविधानेन
पूजयेन्मांप्रतर्पयन् ॥ वैष्णवंकारयेच्छ्राद्धंमदग्रेस्वस्थमानसः ॥ ६६ ॥ ततोदानानिदेयानिवक्ष्यमाणानियान्युत ॥ पात्रेभ्यःसद्द्विजेभ्योहि
लोकद्वयजिगीषया ॥ ६७ ॥ सहस्वर्णमयोदेवोममसंतोषकारकः ॥ गोभूतिलहिरण्यादिप्रददातिद्विजातये ॥ ६८ ॥ शय्यासतूलिकादेया
सप्तधान्यसमन्विता ॥ अन्यानिचयथाशक्त्यादेयानिनिजशक्तितः ॥ ६९ ॥ वित्तशाठ्यंनकुर्वीतयथोक्तफलकाङ्क्षया ॥ ब्राह्मणान्भोजयेत्पश्चा
त्तेभ्योदद्यात्सुदक्षिणाम् ॥ ७० ॥ निर्धनैरपिकर्त्तव्यंदेयंशक्त्यनुसारतः ॥ सर्वेषामेववर्णानामधिकारोऽस्तिमद्व्रते ॥ मद्भक्तैस्तुविशेषेणकर्त्तव्यं
मत्परायणैः ॥ ७१ ॥ ततःप्रार्थनामन्त्रः ॥ मद्वंशेयेनराजातायेभविष्यन्तिमानवाः ॥ तानुद्धरस्वदेवेशदुःखदाद्भवसागरात् ॥ ७२ ॥ पात
कार्णवमग्नस्यव्याधिभिश्चाम्बुचारिभिः ॥ जीवैस्तुपरिभूतस्यमहादुःखगतस्यमे ॥ ७३ ॥ करावलम्बनंदेहिशेषशायिञ्जगत्पते ॥ व्रतेनानेन

देवेशभुक्तिमुक्तिप्रदोभव ॥ ७४ ॥ एवंप्रार्थ्यततोदेवंविसृज्यचयथाविधि ॥ उपहारादिकंसर्वमाचार्यायनिवेदयेत् ॥ ७५ ॥ दक्षिणाभिश्चसंतोष्या ब्राह्मणांश्वविसर्जयेत् ॥ ममध्यानसमायुक्तोभुञ्जीतसहबन्धुभिः ॥ ७६ ॥ अकिंचनेननियतमुपोष्याचचतुर्दशी ॥ सप्तजन्मकृतात्पापान्मुच्यते नात्रसंशयः ॥ ७७ ॥ यइदंशृणुयाद्भक्त्याव्रतंपापप्रणाशनम् ॥ तस्यश्रवणमात्रेणब्रह्महत्यांव्यपोहति ॥ ७८ ॥ पवित्रंपरमंगुह्यंकीर्तयेद्यस्तु मानवः ॥ सर्वकामानवाप्नोतिव्रतस्यास्यफलंसदा ॥ ७९ ॥ यइदंकुरुतेशक्त्याकालेमध्याह्नसंज्ञके ॥ लीलावत्यासहऋषिश्रीनृसिंहंतथैवच॥ ॥ ८० ॥ पूजयेत्परयाभक्त्यामुक्तिंप्राप्नोतिशाश्वतीम् ॥ तस्मिन्क्षेत्रेतुयोगत्वाश्रीनृसिंहंप्रपूजयेत् ॥ ८१ ॥ वाञ्छितंलभतेनित्यंश्रीनृसिंहप्रसा दतः ॥ श्रीनृसिंहमहद्रूपकालकोटिदुरासद ॥ ८२ ॥ भैरवेशहरार्तिघ्नबालरूपनमोऽस्तुते ॥श्रीनृसिंहायरूपायबालायबालरूपिणे ॥ ८३ ॥ व्याप कायसुनन्दायस्वात्मप्रकटरूपिणे ॥ सर्वजीवात्मकायैवविश्वेशायस्वरात्मने ॥ ८४ ॥ मार्तण्डमण्डलस्थायदयासिन्धोनमोऽस्तुते ॥ चतुर्विंश स्वरूपायकालरुद्राग्निरूपिणे ॥ ८५ ॥ जगदेकस्वरूपायनृसिंहायनमोऽस्तुते ॥ भालेदधारयोदेवोनृसिंहोवीरभद्रजित ॥ ८६ ॥ द्वादशादित्य बिम्बानिसुतप्तानिप्रमाणतः ॥ तत्रसिन्धुर्महापुण्यांनदीरम्याविशेषतः ॥८७॥ तस्याःसमीपेनगरंवर्त्ततेऽद्यापिसुन्दरि ॥ मौलिस्तानेतिविख्यातंसर्वदा देवनिर्मितम् ॥ ८८ ॥ वसतिर्वर्त्ततेतत्रहारीतस्यमहात्मनः ॥ लीलावतीतुतत्रैवतिष्ठतेनात्रसंशयः ॥ ८९ ॥ प्रतिशब्दोभवेत्तत्रसिन्धुनद्याःसमीपतः ॥ कलौयुगेतुसंप्राप्तेम्लेच्छावैपापचारिणः ॥ ९० ॥ निवसन्तितुतत्रैवबहवोनात्रसंशयः ॥ नृसिंहजन्मनियथाशब्दोऽभूदद्भुतःपरः ॥ ९१ ॥ नृसिंहेति नृसिंहेतियउच्चैर्नदतेनरः ॥ तादृशःप्रतिशब्दोवैजायतेनगनन्दिनि ॥ ९२ ॥ ब्रह्महाहेमहारीवासुरापोगुरुतल्पगः ॥ सिन्धौगत्वाविशेषेणस्नानं कुर्वीतयोजनः ॥९३॥ मुच्यतेनात्रसंदेहःश्रीनृसिंहप्रसादतः ॥ दशरात्रिप्रमाणेनमानवायेवसन्तिहि ॥९४॥ तेज्ञयाःपुण्यकर्माणोनासत्यंमामकंवचः॥ निवसन्तिकलौतत्रवर्णायेद्विजपूर्वकाः ॥९५॥ म्लेच्छवत्तेऽपिविज्ञेयावेदबाह्याःसुरोत्तमः ॥ मांसखादन्तितेतत्रमद्यपानंपपुःसदा॥९६॥अतोह्यधर्मरू पास्तेपापिष्ठानात्रसंशयः ॥ सन्ध्याहीनायथाविप्रावेदबाह्यास्तथैवच ॥९७॥ निवसन्तिपुरेतस्मिन्पश्चिमायांसुरेश्वरि ॥ एकमेवपरंतीर्थंनृसिंहाख्यं सुविस्तरम् ॥ यच्छ्रुत्वामुच्येतपापान्नरःसद्योनसंशयः ॥ ९८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० नृसिंहोत्पत्तिर्नामचतुःसप्तत्यधिकशततमो ऽध्यायः ॥१७४॥ पार्वत्युवाच ॥ भगवन्सर्वतत्त्वज्ञश्रीविष्णोस्त्वत्प्रसादतः ॥ श्रुतानानाविधाधर्मालोकनिस्तारहेतवः ॥ १ ॥ अधुनाश्रोतु मिच्छामिगीतामाहात्म्यमप्यहम् ॥ श्रुतेनयेनदेवेशहरौभक्तिर्विवर्धते ॥ तद्वदस्वाधुनादेवयद्यहंतववल्लभा ॥ २ ॥ ईश्वरउवाच ॥ अतसीपुष्प

सङ्काशंखगेन्द्रासनमच्युतम् ॥ शयानंशेषशय्यायांमहाविष्णुमुपास्महे ॥ ३ ॥ कदाचिदासनेरम्येसुखासीनंमुरद्विषम् ॥ आनन्दयित्री
लोकानांलक्ष्मीःपप्रच्छसादरात् ॥४॥श्रीरुवाच॥ शयालुरसिदुग्धाब्धौभगवन्केनहेतुना ॥ उदासीनइवैश्वर्यंजगन्तिस्थापयन्निव ॥५॥ ईश्वरउवाच॥
इतिदेव्यावचःश्रुत्वामुरभिज्ज्ञानगर्भितम् ॥ उवाचश्लक्ष्णयावाचाविस्मयस्मेरलोचनः ॥ ६ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ नाहंसुमुक्षिनिद्रालुर्निजंमाहे
श्वरंवपुः ॥ दृशातत्त्वानुवर्त्तिन्यापश्याम्यन्तर्निमग्नया ॥ ७ ॥ कुशाग्रयाधियादेवियदन्तर्योगिनोहृदि ॥ पश्यन्तियच्चवेदानांसारंमीमांसतेभृशम्॥
॥ ८ ॥ तदेवमक्षरंज्योतिरात्मरूपमनामयम् ॥ अखण्डानन्दसंदोहनिस्पन्दिद्वैतवार्जितम् ॥ ९ ॥ यदाश्रयाजगद्वृत्तिर्यन्मयाचानुभूयते ॥ नयेन
रहितंकिंचिज्जगत्तत्त्वंचराचरम् ॥ १० ॥ निर्मथ्यबहुधालोक्यवेदशास्त्राम्बुधिंसुधीः ॥ द्वैपायनोयदासाद्यगीताशास्त्रंनिसृष्टवान् ॥ ११ ॥
यदास्थायमहानन्दमानन्दीकृतमानसः ॥निद्रालुरिवदेवेशिदुग्धाब्धौप्रतिभामिवै ॥१२॥इतितस्यमुरारातेर्मितमानन्दवद्वचः ॥साहर्षोत्फुल्ललोलाक्षी
लक्ष्मीःश्रुत्वाविसिस्मिये ॥ १३ ॥ श्रीरुवाच ॥ भवानेवहृषीकेशध्येयोऽस्तियमिनांसदा ॥ तस्मात्त्वत्तःपरंयत्तच्छ्रोतुंकौतूहलंहिमे ॥ १४ ॥
चराचराणांलोकानांकर्त्ताहर्त्तास्वयंप्रभुः ॥ यथास्थितस्ततोऽन्यस्त्वंयदिमांबोधयाच्युत ॥ १५ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ मायामयमिदंदेवि
वपुर्मेनतुतात्त्विकम् ॥ सृष्टिस्थित्युपसंहारक्रियाजालोपबृंहितम्॥१६॥अतोऽन्यदात्मनोरूपंद्वैताद्वैतविवर्जितम् ॥ भावाभावविनिर्मुक्तमाद्यन्तरहितं
प्रियं ॥ १७ ॥ शुद्धसंवित्प्रभलाभंपरानन्दैकसुन्दरम् ॥ रूपमैश्वरमात्मैक्यगम्यंगीतासुकीर्तितम् ॥ १८ ॥ इत्याकर्ण्यवचोदेविदेवस्यामित
तेजसः ॥ शङ्कमानाहवाक्येषुपरस्परविरोधिषु ॥१९॥ स्वयंचेत्परमानन्दमवाङ्मनसगोचरम् ॥ कथंगीताबोधयतिइतिमेच्छिन्धिसंशयम् ॥२०॥
ईश्वरउवाच ॥ श्रियःश्रुत्वावचोयुक्तमितिहासपुरःसरम् ॥ आत्मानुगामिनींदृष्टिंगीतांबोधितवान्प्रभुः ॥ २१ ॥ अहमात्मापरेशानिपरापरविभे
दतः ॥ द्विधाततःपरःसाक्षीनिर्गुणोनिष्कलःशिवः ॥ २२ ॥ अपरःपञ्चवक्त्रोऽहंद्विधातस्यापिसंस्थितिः ॥ शब्दार्थभेदतोवाच्योयथात्माहंमहेश्वरः॥
॥ २३ ॥ गीतानांवाक्यरूपेणयन्निरुच्छिद्यतेदृढः ॥ मदीयपाशबन्धोऽयंसंसारविषयात्मकः ॥ २४ ॥ यदाभ्यासपराधीनोपञ्चवक्त्रमहेश्वरौ ॥
इतितस्यवचःश्रुत्वागीतासारमहोदधेः॥ २५ ॥ इदंपरविभेदेनबुध्यतेभवभीरुभिः ॥ तमपृच्छदिदंलक्ष्मीरङ्गप्रत्यङ्गसंस्थितम् ॥ माहात्म्यंसेतिहासंच
सर्वंतस्यैन्यवेदयत् ॥ २६॥ श्रीभगवानुवाच॥शृणुसुश्रोणिवक्ष्यामिगीतासुस्थितिमात्मनः ॥ वक्त्राणिपञ्चजानीहिपञ्चाध्यायाननुक्रमात्॥२७॥ दशा
ध्यायाभुजाश्चैकउदरंद्वौपदाम्बुजे ॥ एवमष्टादशाध्यायावाङ्मयीमूर्तिरैश्वरी ॥२८॥ विज्ञेयाज्ञानमात्रेणमहापातकनाशिनी ॥ अतोऽध्यायंतदर्धंवा

श्लोकमर्धंतदर्धकम् ॥ अभ्यस्यतिसुमेधायःसुशर्मैवसमुच्यते ॥ २९ ॥ श्रीरुवाच ॥ सुशर्मानामकोदेवकिंजातीयःकिमात्मकः ॥ कुत्रत्यस्तस्यवै
मुक्तिःकेनाजायतहेतुना ॥ ३० ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ सुशर्मानामदुर्मेधाःसीमापापात्मनामभूत् ॥ जातोऽनात्मविदांवंशेविप्राणांक्रूरकर्मणाम् ॥३१॥
नध्यानंनजपोहोमोनचैवातिथिपूजनम् ॥ केवलंविषयेष्वेवबलाद्येनाभिवर्त्तते ॥ ३२ ॥ कृषिकर्मरतोनित्यंपर्णजीवीसुराप्रियः ॥ मांसो
पहारीसुचिरंकालमेवंनिनायसः ॥ ३३ ॥ आनेतुकामःपर्णानिपर्यटन्नृषिवाटिकाम् ॥ ततःसतत्रदष्टोऽभूत्कालसर्पेणमूढधीः ॥ ३४ ॥ काल
धर्मंसमासाद्यगत्वाचनिरयान्बहून् ॥ पुनरागत्यमर्त्येषुबलीवर्दत्वमीयिवान् ॥ ३५ ॥ पङ्गुनाकेनविक्रीतःसस्वजीवनहेतवे ॥ नयन्पृष्ठेन
शरदःसप्ताष्टौकष्टतोऽनयत् ॥ ३६ ॥ कदाचित्पङ्गुनासोऽपिचिरमावर्तितोजवात् ॥ पपाततरसाभूमौमूर्च्छांचप्रतिपेदिवान् ॥ ३७ ॥ विक
लाङ्गोविवृत्ताक्षःफेनसन्ततिमुद्गिरन् ॥ नजीवतिनमृत्युंवाप्रतिपेदेस्वकर्मणा ॥ ३८ ॥ कौतुकाकृष्टलोकेऽस्मिंस्तस्मिञ्जनसमागमे ॥ श्रेयसे
तस्यसुकृतीकश्चित्पुण्यंवितीर्णवान् ॥ ३९ ॥ कर्माणिस्वान्यनुस्मृत्यददुरन्येचकेचन ॥ गणिकाकापितत्रस्थालोकयात्रानुवर्तिनी ॥ ४० ॥
अज्ञातनिजपुण्यासाकिंचिदुत्सृष्टवत्यभूत् ॥ परेतनगरीमादौसनीतःकालकिङ्करैः ॥ ४१ ॥ गणिकादत्तपुण्येनपुण्यवानितिमोचितः ॥ पुनरागत्य
भूलोकंकुलशीलवतांगृहे ॥ ४२ ॥ द्विजन्मनामसौजज्ञेजातिंस्वामनुसंस्मरन् ॥ कालेमहतिजिज्ञासुःश्रेयःस्वाज्ञाननोदनम् ॥ ४३ ॥ उपेत्यगणि
कांदत्तंख्यापयित्वासपृष्टवान् ॥ आचष्टमांशुकोनित्यंपञ्जरस्थःपठत्यसौ ॥ ४४ ॥ तेनपूतान्तरात्माहंतत्पुण्यंपर्यकल्पयम् ॥ ताभ्यांशुक
स्तुपृष्टोऽसौव्याख्यातुमुपचक्रमे॥४५॥आख्यायिकांपुरावृत्तांस्मृत्वाजातिंनिजामपि ॥४६॥ शुकउवाच ॥ पुराविद्वानहंभूत्वावैदुष्यस्मयमोहितः ॥
रागद्वेषणविद्वत्सुगुणवत्स्वपिमत्सरी ॥ ४७ ॥ कालेनाहंततःप्रेत्यप्राप्यलोकाञ्जुगुप्सितान्॥ सोऽहंकरिकुलेऽभूवंसद्गुरावतिनिन्दकः॥४८॥कालेधर्म
णिदुष्कर्मापितृभ्यांचवियोजितः ॥ निदाघेऽध्वनिसंतप्तेह्यानीतोमुनिपुङ्गवैः ॥ ४९ ॥ पालितःपञ्जरस्थोऽहमाश्रमेमहदाश्रये ॥ आवर्तयद्योगीताना
माद्यमध्यायमादरात ॥ ५० ॥ श्रुत्वाऋषिकुमारेभ्यःपाठंचाकरवंमुहुः ॥ एतस्मिन्नन्तरेकश्चिद्व्याधुरिश्चौरकर्मकृत् ॥ मामाहृत्यतदाक्रीणादिति
वृत्तमुदाहृतम् ॥ ५१ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ अध्यायोऽयंपुराम्नातोयेनपापमनोदयम् ॥ पूतान्तरात्मायेनासौमोचितश्चद्विजोत्तमः ॥५२॥ एवमन्यो
न्यमाभाष्यतन्माहात्म्यंप्रशस्यच ॥ तेजपन्तोऽनिशंधीरामुक्तिंगेहेप्रपेदिरे ॥ ५३ ॥ तस्मादध्यायमाद्यंयःपठतेशृणुतेस्मरेत् ॥ अभ्यसेत्तस्यनभवे
द्भवाम्भोधिर्दुरुत्तरः ॥ ५४ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०सतीश्वरसंवादेगीतामाहात्म्येपञ्चसप्तत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १७५ ॥ श्रीभग

वानुवाच ॥ आदिमस्यैवमाख्यानमुदीरितमनुत्तमम् ॥ शृणुमाहात्म्यमन्येषामध्यायानामपीन्दिरे ॥ १ ॥ दक्षिणस्यांदिशिश्रीमानासीदाम्नायवादि नाम् ॥ पुरेपुरन्दराह्वानेदेवशर्मेति विश्रुतः ॥२॥ अर्चितातिथिराम्नातोवेदशास्त्रविशारदः ॥ आहर्ताक्रतुसङ्घानांतापसानांप्रियःसदा ॥३॥ देवान्संत र्पयामासहव्यैर्हुतवहंचिरम् ॥ नचोपलेभेधर्मात्माशान्तिमैकान्तिकींततः ॥ ४ ॥ निःश्रेयसंसजिज्ञासुस्तापसाननुवासरम् ॥ सिषेवेसत्यसंकल्पान नल्पैरेवकल्पकैः ॥ ५ ॥ एवमाचरतस्तस्यकालेमहतिगच्छति ॥ मुक्तकर्माततःकश्चित्प्रादुरासीत्पुराभुवि ॥ ६ ॥ अनुभूतनिरांकाङ्क्षीनासाग्रन्यस्त लोचनः ॥ शान्तचेताःपरंब्रह्मध्यायन्नानन्दनिर्भरः ॥ ७ ॥ पादौतस्योपसंगृह्यप्रणतेनान्तरात्मना ॥ चकारविधिवत्तस्मैविद्वानतिथिसत्क्रियाम् ॥८॥ तंचशुद्धेनभावेनपरितुष्टंतपस्विनम् ॥ प्रणतःपरिपप्रच्छनिर्वाणस्थितिमात्मनः ॥९॥ सतस्मैकथयामासपुरेऽसौपुरनामनि ॥ मित्रवन्तमजापालमुपदे ष्टारमात्मवित् ॥ १० ॥ सचाभिवन्द्यतत्पादावेत्यसौपुरमूर्जितम् ॥ तस्योत्तरदिशोभागेददर्शविपुलंवनम् ॥ ११ ॥ मारुतान्दोलितानेककुसुमामोद सुन्दरम् ॥ उन्मत्तभ्रमरोद्गीतनादापूरितदिङ्मुखम् ॥१२॥ तस्मिन्वनेसरित्तीरेनिषीदन्तंशिलातले ॥ मित्रवन्तंददर्शाथसानन्दस्तिमितेक्षणम् ॥१३॥ अपिस्वाभाविकंवैरंहित्वान्योन्यंविरोधिभिः ॥ सत्वैरावृतमुद्यानेमन्दस्यन्दनभास्वति ॥ १४ ॥ शान्तेषुमृगयूथेषुदशानन्दमनोज्ञया ॥ कृपानु विद्धयाभूमिंनिषिञ्चन्तमिवामृतम् ॥ १५ ॥ उपेत्यविनयेनामुमुन्मनाःप्रीतमानसः ॥ किंचिदानम्रशिरसातेनापिसतुसत्कृतः ॥ १६ ॥ उपतस्थेततो विद्वान्मित्रवन्तमनन्यधीः ॥ समाप्तध्यानकालंसपर्यपृच्छत्समाहितः ॥ १७ ॥ देवशर्मोवाच ॥ आत्मानंवक्तुमिच्छामितदमुष्मिन्मनोरथे ॥ लब्धसिद्धिमुपायंमामुपदेष्टुंत्वमर्हसि ॥ १८ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ परामृश्यक्षणंसोऽपिमित्रवानिदमब्रवीत् ॥ १९ ॥ मित्रवानुवाच ॥ विद्वन्विद्धि पुरावृत्तमुच्यमानमिदंमया ॥ अस्तिगोदावरीतीरेप्रतिष्ठानाभिधंपुरम् ॥ तत्रदुर्दमनामासीदन्वयेचमनीषिणाम् ॥ २० ॥ तत्रास्तिविक्रमोनाम सेव्यमानोमहीपतिः ॥ दानानिप्रत्यहंगृह्णन्वर्त्ततेउदरम्भरिः ॥ २१ ॥ कालेनकालपाशेनबद्धानीतोयमालयम् ॥ निरयेषुसमग्रेषुयातनाअनुभूयच ॥ ॥ २२ ॥ कस्मिंश्चित्सकुलेजातोदुर्वृत्तानांद्विजन्मनाम् ॥ भवान्तरानुवर्तिन्याविद्ययासपुरस्कृतः ॥२३॥ उपयेमेदुराधर्षांकन्यकामधमेकुले ॥ काले नसावयोहित्वाशैशवंयौवनंययौ ॥२४॥पीनस्तनीचसुश्रोणीमदविह्वललोचना ॥ पतिंनसेहेदुर्वृत्तंचकमेस्वपर्तान्परान् ॥ २५ ॥ वृत्तिमाहर्तुकामेऽस्मि न्निर्गतासापुराद्बहिः ॥ संगताकामुकेनासौचिरंचाण्डालजन्मना ॥ २६ ॥ दधेगर्भमसौतस्मात्साचकन्योपपद्यते ॥ सैवभार्यापितस्यासीत्पूर्वपाप

१ 'नित्यम्' इ० पा०।

प्रसङ्गतः ॥ २७ ॥ सैववृद्धाततःकालेडाकिनीसमजायत ॥ कुसङ्गात्कुमतिर्जातादुष्टनारीप्रसङ्गतः ॥ २८ ॥ चखादव्याधितंव्याधमसृगास्वाद
लालसा॥ भ्रमन्तीविपिनेवोरेजनैर्दृष्ट्वाबहिष्कृता ॥ २९ ॥ परेतलोकमासाद्यव्याधौव्याघ्रोऽभ्यवर्त्तत ॥ नरकान्दारुणान्भुक्त्वाजीवहिंसाप्रभावतः ॥
॥ ३०॥ सापिकालेनदुष्टात्मामृत्युवेगमुपागता ॥ निरयानेत्यदुर्धर्षानजाऽजायतमद्गृहे ॥ ३१ ॥ तामन्याअप्यहंविद्वन्पालयन्काननान्तरे ॥ अपश्य
न्द्वीपिनंघोरंजिघांसन्तमिवाखिलम् ॥ ३२ ॥ समालोक्यतमायान्तंभयेनप्रपलायितम् ॥ अजायूथंपरित्यज्यमयामरणभीरुणा ॥ ३३ ॥ उपदुद्राव
सद्वीपीपूर्ववैरमनुस्मरन् ॥ अजातुतत्समीपेऽगात्सत्वरंसीरदन्तिके ॥ ३४ ॥ तत्रसाभयमुत्सृज्यहित्वावैरमनर्गला ॥ अवतस्थेसचद्वीपीतूष्णीमासीद
मत्सरः ॥ ३५ ॥ तंतथाविधमालोक्यसावक्तुमुपचक्रमे ॥ द्वीपिन्नभीप्सितंभुङ्क्ष्वमांसमुद्धृत्यसादरः ॥ ३६ ॥ नेयंभवतितेबुद्धिःकथंवैरमतित्यजः ॥
इत्याकर्ण्यतदावाक्यंप्राहद्वीपीविमत्सरः॥३७॥ स्थानेऽस्मिन्मेगतोद्वेषःक्षुत्पिपासाचनिययौ ॥ नप्रार्थयामितेनत्वांसमीपेसमुपस्थिताम् ॥३८॥ सैव
मुक्तापुनःप्राहजाताहंनिर्भयाकथम् ॥किमत्रकारणंवेत्सियदिमेवक्तुमर्हसि ॥३९॥एवमुक्तःपुनर्द्वीपीतामाहाजांनवेद्म्यहम् ॥पुरोगतमिमंप्रष्टुंमहान्तमिति
निर्गतौ॥४०॥ ताभ्यामुभाभ्यामागत्यपृष्टोऽहंवहुविस्मयः ॥ अहंचसहितस्ताभ्यामपृच्छंवानरेश्वरम्॥४१॥ मयापृष्टःसविप्रेन्द्रमब्रवीत्सादरंकपिः ॥
शृणुवक्ष्याम्यजापालवृत्तमत्रपुरातनम् ॥४२॥ इदमायतनंपश्यपुरोवनगतंमहत ॥ अत्रत्र्यम्बकलिङ्गंहिद्रुहिणेनप्रतिष्ठितम् ॥४३॥ सुकर्मानाममेधावी
पर्युपास्तेतपश्चरन् ॥ वनपुष्पाण्यपाहृत्यसुरपूज्यंपुरोभवम् ॥४४॥ संप्राप्यसरिदम्भोभिःकेवलंकर्मणावसन् ॥ कालेमहतितस्यागादतिथिःकश्चिदं
न्तिकम् ॥ ४५ ॥ उपाहृत्यफलाहारंसतस्मैपर्यकल्पयत् ॥ तेनातिथ्येनसंप्रीतःसुकर्माणमभाषत ॥ ४६ ॥ किमिदंकर्मणोमूलंफलंभुक्त्वातुतिष्ठसि ॥
गतानुगतयावृत्त्याकिंवाकेवलमीहसे ॥ ४७ ॥ सएवमुक्तःप्रायेणप्रीतेनात्मविदातदा ॥ प्रत्युवाचवचःस्पष्टमात्मनोहितमुत्तमम् ॥ ४८ ॥ विद्वन्न
वेद्मितत्त्वेनफलमेतस्यकर्मणः ॥ बुभुत्सयापरःशम्भुःसेव्यतेकेवलंयया ॥ ४९ ॥ फलमेतस्यसेवायाःपरिपाकंकपर्दिनः ॥ यन्मांसमनुगृह्णासि
संस्पृश्यात्ममनोरथम् ॥ ५० ॥ तस्यैवंसूनृतंवाक्यंश्रुत्वाप्रीतस्तपोधनः ॥ द्वितीयमालिलेखासौगीताध्यायंशिलातले ॥ ५१ ॥ आदि
देशाशुतंविप्रंपठनाभ्यसनायच ॥ फलिष्यत्यात्मनःस्वैरंपरितस्तेमनोरथः ॥ ५२ ॥ इत्युक्त्वान्तर्दधेधीमान्पुरतस्तस्यपश्यतः ॥ विस्मि
तस्तस्यचादेशात्सोऽन्वतिष्ठदनारतम् ॥ ५३ ॥ ततःकालेनमहताभावितात्माप्रसन्नधीः ॥ यत्रयत्रचचारासौशान्तंतत्तत्तपोवनम् ॥ ५४ ॥
नद्वन्द्वबाधानैवक्षुत्पिपासानचवाभयम् ॥ तपसातस्यजानीहिद्वितीयाध्यायजापिनः ॥ ५५ ॥ मित्रवानुवाच ॥ एवमुक्तश्चतेनाहंख्यापयित्वा

परांकथाम् ॥ अनुज्ञातःप्रसन्नेनच्छागीव्याघ्रयुतोऽगमम् ॥ ५६ ॥ गत्वाशिलातलेऽपश्यमध्यायंलिखितंपठेत् ॥ तस्यैवावर्त्तनादात्ततपसः
पारमुत्तमम् ॥ ५७ ॥ तेनत्वमपिकल्याणनित्यमाहर्तुमर्हसि ॥ अध्यायंतेनतेमुक्तिरदूरस्थाभविष्यति ॥ ५८ ॥ देवशर्मासमादिष्टस्तेनमित्र
वतास्वयम् ॥ अभ्यर्च्यप्रणतोभूत्वापुरन्दरपुरंययौ ॥ ५९ ॥ तत्रात्मविदमासाद्यदेवतायतनेक्वचित् ॥ वृत्तमेतन्निवेद्यादावध्यायमपठत्ततः ॥
॥ ६० ॥ शिक्षितस्तेनपूतात्मापठन्नध्यायमादरात् ॥ द्वितीयमाससादोर्चैर्निरवद्यंपरंपदम् ॥ ६१ ॥ द्वितीयस्येदमाख्यानंकथितंशृणुसाम्प्र
तम् ॥ तृतीयस्याथवक्ष्यामिमाहात्म्यमपिचेन्दिरे ॥ ६२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०गीतामाहात्म्येसतीश्वरसंवादेषट्सप्तत्यधिक
शततमोऽध्यायः ॥ १७६ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ जनस्थानेजडोनामद्विजन्माकौशिकान्वयी ॥ हित्वाजात्युचितंधर्मंवणिग्वृत्त्यांमनोदधे ॥
॥ १ ॥ व्यसनीपरदारेषुदीव्यन्नक्षैःपिबन्मधु ॥ मृगयानिरतोनित्यंकालमेवंनिनायसः ॥ २ ॥ क्षीणवित्तेततोरात्रौचौर्यमारब्धवांस्ततः ॥
प्रतिपेदेधनंतेनयज्वनांयष्टुमर्थिनाम् ॥ ३ ॥ सदूरमगमत्तेनवाणिज्यायोत्तरांदिशम् ॥ कस्तूरिमगुरुंकृष्णंचामरांश्चन्द्रिकोज्ज्वलान् ॥ ४ ॥
गृहीत्वावृत्यचानिन्येपञ्चपादध्वयोजनात् ॥ अथापरस्मिन्नहनिप्रियादर्शनदोहनि ॥ ५ ॥ दूरमध्वानमुल्लङ्घ्यरवावस्तमितेसति ॥ ध्वान्ते
प्रसर्पतिस्वैरंदिशोदशतरोस्तले ॥ ६ ॥ गतोवशंसदस्यूनांनिजघ्नेतैश्चसत्वरम् ॥ धर्मलोपादसौजज्ञेघोरश्चोग्रतरोग्रहः ॥ ७ ॥ पिपासितो
बुभुक्षार्तोलेलिहानश्चसृक्विणी. ॥ ऊर्ध्वकेशोऽतिजङ्घालःपृष्ठलम्बोदरोमहत् ॥ ८ ॥ अस्थिमात्रशरीरोऽभूद्वृत्तनयनोभृशम् ॥ अत्रान्तरेसुतस्तस्य
धर्मात्मावेदकोविदः ॥ ९ ॥ पर्यपालयदत्यर्थंदिदृक्षुस्तंतदागमत् ॥ नित्यमन्वेषयन्वार्त्तांपान्थेभ्योनोपलब्धवान् ॥ १० ॥ ततःकदाचि
दायातेसहायिनिचमानवे ॥ तस्माद्विदितवृत्तान्तःशुशोचपितरंबहु ॥ ११ ॥ ततोविमृश्यमेधावीचिकीर्षुःपारलौकिकम् ॥ वाराणसींससंभारः
सगन्तुमुपचक्रमे ॥ १२ ॥ मार्गेनिवासान्सप्ताष्टौनीत्वातस्यतरोस्तले ॥ संध्यांप्रचक्रमेकर्तुंयत्रास्यनिहतःपिता ॥ १३ ॥ तत्राध्यायंसगीतानां
तृतीयंसंजजापह ॥ ततोघोरस्वरस्तत्रव्योममध्येपरामृशत् ॥ १४ ॥ ददर्शघोरमाकाशात्पतन्तंपितरंततः ॥ विस्मयेनभयेनापिविकलीकृत
चेतनः ॥ १५ ॥ तेजसाभूयसाव्याप्तमालुलोकेपुरोऽम्बरे ॥ किङ्किणीकोटिसंकीर्णंतेजसाव्याप्तदिङ्मुखम् ॥ १६ ॥ विमानमग्रतोऽपश्यद्दिव्य
मव्यग्रचेतनः ॥ तत्रापश्यत्समारूढंदिव्याभिःस्त्रीभिरावृतम् ॥ १७ ॥ संस्तूयमानंमुनिभिःपितरंपीतवाससम् ॥ प्रणतस्तंसमालोक्ययुयुजे
तेनचाशिषा ॥ १८ ॥ ततोऽपृच्छदिदंवृत्तंसचतस्मैन्यवेदयत् ॥ दुस्त्यजात्कर्मणोवत्सवपुषोऽपुण्यकारणात् ॥ १९ ॥ मोचितोऽस्मित्वया

देवादध्यायंजपतान्तिके ॥ तन्निवर्त्तस्वजपतःसाम्प्रतंत्वामुपस्थितम् ॥ २० ॥ वाराणसींयदर्थंयत्तदनुष्ठितमात्मनः ॥ २१ ॥ श्रीभगवानुवा
च ॥ एवमुक्तःसचप्राहपितरंदीप्ततेजसम् ॥ २२ ॥ सुतउवाच ॥ हितंममानुशाधित्वंकार्यमन्यन्मयानुकिम् ॥ २३ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥
ततःप्राहपितापुत्रंकार्यमेतत्त्वयानघ ॥ २४ ॥ यन्मयाचरितंकर्मभ्रात्राममतुतत्कृतम् ॥ सयातोनरकंघोरंतंमोचयितुमर्हसि ॥ २५ ॥ अन्येमद
न्वयेयेवैनिरयंप्रतिपेदिरे ॥ तेचमोचयितव्यास्तेइतिमेऽस्तिमनोरथः ॥ २६ ॥ इत्येवमुक्तःपुत्रस्तंपुनःप्राहकृताञ्जलिः ॥ कर्मणाकेनतान्सर्वान्मोच
यामितदादिश ॥ एवंनिवेदितोवाक्यंपितासुतमुवाचह ॥ २७ ॥ पितोवाच ॥ येनाहंमोचितोवत्सतदनुष्ठातुमर्हसि ॥ २८ ॥ अनुष्ठायतदुत्पन्नं
तेभ्यःपुण्यंसमुत्सृज ॥ ततोऽहमिवतेसर्वेपूर्वंसंत्यज्ययातनाम् ॥ २९ ॥ गमिष्यन्त्यचिरेणैवतद्विष्णोःपरमंपदम् ॥ ससंदिष्टोऽवदत्पुत्रोयद्येवं
तातनारकान् ॥ ३० ॥ सर्वानपिविमोक्ष्यामियदितेरोचतेवचः ॥ एवमस्तुशिवंभूयादुपपन्नंमहत्प्रियम् ॥ ३१ ॥ ॥ इत्यादिश्यपितापुत्रंययौ
विष्णोःपरंपदम् ॥ सोऽपितस्मात्परावृत्यजनस्थानंप्रपद्यच ॥ ३२ ॥ सुन्दरस्यपुरःशौरेश्चालयेकालमभ्यगात् ॥ सकुर्वाणःसमादीनिपित्राच
यदुदीरितम् ॥ ३३ ॥ उत्ससर्जकृतंपुण्यंमोचयिष्यन्सनारकान् ॥ अत्रान्तरेपदेविष्णोर्यातनापदमीयुषः ॥ ३४ ॥ नारकान्मोचयिष्यन्तः
किङ्करायममभ्ययुः ॥ तेनतेपूजिताःसर्वेसत्क्रियाभिरनेकधा ॥ ३५ ॥ कुशलंपरिपृष्टास्तेसर्वतःसुखमूचिरे ॥ यमंसत्कृत्यमेधावीपितृलोकमहे
श्वरः ॥ ३६ ॥ हेतुमागमनेऽपृच्छत्तेचतस्मैन्यवेदयन् ॥ विद्धिर्कीनाशनाथत्वंशेषपर्यङ्कशायिना ॥ ३७ ॥ शौरिणाप्रहितानस्मान्समादेष्टुंत्वदन्तिके ॥
अस्मन्मुखेनदेवस्त्वांकुशलंपरिपृच्छति ॥ ३८ ॥ नारकान्प्राणिनःसर्वान्विमोक्तुंचनियच्छति ॥ इत्याकर्ण्यसमादिष्टंविष्णोरमिततेजसः ॥ ३९ ॥
नतेनमूर्ध्नासंभाव्यदध्यौकिंचनचेतसा ॥ विमुक्तान्निरयात्सर्वांस्तान्विलोक्यमदोत्कटा ॥ ४० ॥ सतैरनुगतःसर्वैर्विष्णोरायतनंततः ॥ ययौसवर
यानेनयत्रास्तेदुग्धवारिधिः ॥ ४१ ॥ तदन्तरुदितानेकसूर्यकोटिसमप्रभम् ॥ इन्दीवरदलश्याममालुलोकेजगद्गुरुम् ॥ ४२ ॥ शय्याफणिफणारत्न
मरीच्यामिश्रतेजसम् ॥ विलोक्यमानमानन्दनिर्भरंप्रीतमानसम् ॥ ४३ ॥ भावानुगैर्दृगालोकैःश्रियाप्रेम्णेक्षितंमुहुः ॥ योगिभिःपरितोजुष्टंध्याननिष्पन्द
तारकैः ॥ ४४ ॥ स्तूयमानंमहेन्द्रेणपराजेतुंविरोधिनः ॥ आम्नायवचसामन्तेब्रह्मणोनिःसृतैर्मुखात् ॥ ४५ ॥ मूर्तिमद्भिर्वचोभिश्चगीयमानंगुणोत्करम् ॥
संप्रीतंचाप्युदासीनमपिसर्वासुयोनिषु ॥ ४६ ॥ योगसञ्चितपुण्यानांयौगपद्येनजन्तुषु ॥ विलोकमानमात्मानमखिलंसचराचरम् ॥ ४७ ॥ आमो

१ 'दानवान्' इ०रा० ।

दयन्तमालोकैरात्मानंदीप्तिपूरितैः ॥ आविश्राणंवपुर्व्यापिद्योतितंभोगिनस्त्विषा ॥ ४८ ॥ इन्दीवरदलश्यामंज्योत्स्नयेवनभस्तलम् ॥ विलोक्यतंस
तुष्टावधियाबहुलयानतः ॥ ४९ ॥ यमउवाच ॥ नमःसमस्तनिर्माणनिर्मलीभूतचेतसे ॥ वदनोद्गीर्णवेदायविश्वरूपायवेधसे ॥ ५० ॥ बलवेगसुदुर्ध
पदानवेन्द्रमदद्रुहे ॥ नमःस्थितौचसत्त्वायविश्वाधारायविष्णवे ॥ ५१ ॥ नमःपातकसङ्घातजिष्णवेऽखिलदेहिनाम् ॥ ईषदुन्मीलद्वलाटनेत्राग्नि
प्रभवार्चिषे ॥ ५२ ॥ त्वंहिसर्वस्यलोकस्यगुरुरात्मामहेश्वरः ॥ विसृज्यवैष्णवान्सर्वानतस्त्वमनुकम्पसे ॥ ५३ ॥ व्यापयन्नखिलंलोकंमाययापरि
बृंहितम् ॥ नतयापरिभूतोऽसिनचतत्प्रभवैर्गुणैः ॥५४॥ अन्तरावर्तमानोऽपिनताभ्यामभिभूयसे ॥ दृशाविषयवर्तिन्यानिगृहीतमनाअपि ॥ ५५ ॥
तयाफलाभिगामिन्याआत्मन्येवाऽभिलीयसे ॥ नतवास्तिमहिम्नोऽन्तोयथानिरवधिःस्वयम् ॥ ५६ ॥ मौनमेवात्रयुक्तंमेविषयोऽसिकथंगिराम् ॥
इतिस्तुत्वाततोवाक्यमिदमाहकृताञ्जलिः ॥ ५७ ॥ विनियोगादमीयुक्तादेहिनोनिर्गुणामया ॥ समादिशयदन्यन्मेकार्यमस्तिजगद्गुरो ॥ ५८ ॥
इतिविज्ञापितस्तेनतमाहमधुमूदनः ॥ मेघगम्भीरयावाचासिञ्चन्निवसुधारसैः ॥ ५९ ॥ पापादुद्धार्यतंलोकोमयासमयवर्तिना ॥ त्वयि
विन्यस्तभारोऽहंनानुशोचामिदेहिनः ॥६० ॥ तदाचरनिजंकर्मप्रयाहिस्वंनिकेतनम् ॥६१॥ श्रीभगवानुवाच ॥ इत्युक्त्वान्तर्दधेदेवःसोऽपिस्वपुरमा
ययौ ॥ ६२ ॥ सोऽपिस्वजातिजान्सर्वान्निरयस्थाननेकशः ॥ उद्धृत्यवरयानेनविष्णुलोकंययौस्वयम् ॥६३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०
गीतामाहात्म्येसप्तसप्तत्यधिकशततमोध्यायः ॥ १७७ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ चतुर्थस्यापिमाहात्म्यमाख्यास्याम्यधुनाशृणु ॥ बदरीत्वंसमुत्सृज्य
येनकन्येदिवंगते ॥१॥ श्रीरुवाच ॥ कथंकन्येदिवंयातेबदरीत्वंविसृज्यवै ॥ तेकेचास्तांपुरादेवकथंप्राप्तेतुमुख्यताम् ॥ २ ॥ एतद्वेदितुमिच्छामिनाथ
वक्तुंत्वमर्हसि ॥ नतृप्यामिशृण्वन्तीपरमांचकथामिमाम् ॥३ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ अस्तिभागीरथीतीरेनाम्नावाराणसीपुरी ॥ भरतोनामयुक्तात्मा
तत्रविश्वेश्वरालये ॥ ४ ॥ नित्यमात्मरतस्तुर्यंजपत्यध्यायमादरात् ॥ तदभ्यासादढुष्टात्मानद्वन्द्वैरभिभूयते ॥ ५ ॥ कालेकदाचनक्रीडन्ययौसनगरा
द्वहिः ॥ उपान्त्यवर्तिनोदेवान्दिदृक्षुःसतपोधनः॥६॥ विशश्रामतयोर्मूलेबदर्योर्न्यपतत्फले ॥ उपधायतयोरेकामन्यामालम्ब्यचाङ्घ्रिणा ॥ ७ ॥
तपस्विनिततोयातेबदर्योश्चतयोर्द्वयम् ॥शुष्कंनिष्पत्रशाखंचदिवसैःपञ्चषैरभूत् ॥८॥ गृहेक्वचनविप्राणांजज्ञातेकन्यकेततः ॥वर्धमानंतयोर्युग्मंसप्तभिः
परिवत्सरैः ॥ ९ ॥ विहृत्यदूरदेशेभ्योयतिमायान्तमैक्षत ॥ गृहीत्वाचरणौतस्यवचःसूनृतमब्रवीत ॥ १० ॥ त्वत्प्रसादादेवमुनेमोचितंद्वन्द्व
मावयोः ॥ उत्सृज्यबदरीभावंमानुष्यंप्रतिपद्यते ॥ ११ ॥ एवमुक्तोमुनिस्ताभ्यांविस्मृतःप्रत्युवाचसः ॥ कदावत्सेयुवांकेनहेतुनामोचिते

मया ॥ १२ ॥ युवयोर्वदरीत्वेचहेतुंव्रतंनवेद्म्यहम् ॥ ऊचतुःकन्यकेतस्मैवादर्येहेतुमात्मनः ॥ १३ ॥ आदौविमोचनेतस्माद्दुस्त्यजादपि
कारणम् ॥ अस्तिगोदावरीतीरेतीर्थंपुण्यप्रदंनृणाम् ॥ १४ ॥ छिन्नपापमितिख्यातंपरांकोटिमवापयत् ॥ तत्रसत्यतपानामतपस्तेपेसु
दारुणम् ॥ १५ ॥ ग्रीष्मेमहतिदीप्तानांमध्यगोजातवेदसाम् ॥ वर्षासुजलधाराभिर्नित्यमासिक्तमूर्द्धजः ॥ १६ ॥ शिशिरेचवसन्नप्सु
बिभ्रत्कण्टकितांतनुम् ॥ विशुद्धःसततंकालेतपस्तप्त्वाससंयमी ॥ १७ ॥ आत्मन्येवमतिंचक्रेपरांप्राप्यसुनिर्वृतिम् ॥ सदाफलानिबिभ्रत्सु
सान्द्रच्छायेषुशाखिषु ॥ १८ ॥ निर्मत्सरेषुसत्त्वेषुबद्धाप्रीतिंपरामपि ॥ तपःफलानुसंधानेवैदुष्येनोपपादितम् ॥ १९ ॥ ब्रह्माप्येनंस्वयंपृच्छन्नुप
तस्थेतमन्वहम् ॥ तेनसंकोचहीनत्वाद्ब्रह्मण्यनुगतेऽन्वहम् ॥ २० ॥ तद्ध्यानानुगतव्यक्तिर्ववृधेतस्यतत्तपः ॥ विमुक्तकल्पंमन्वानःसमृद्धा
दात्मनःपदात् ॥ २१ ॥ अन्तरायशतंचक्रेततोभीतःपुरन्दरः ॥ आहूयाप्सरसांमध्यादावांतुल्यंसमादिशत् ॥ २२ ॥ कुरुतंतत्तपोविघ्नमनेनाच
रितंयुवाम् ॥ योमांपदादवष्टभ्यस्वराज्यंभोक्तुमिच्छति ॥ २३ ॥ इनिसंदेशमापन्नपुरस्ताच्चबिडौजसः ॥ गोदावरीमगच्छावसमुनिर्यत्रवर्तते ॥
॥ २४ ॥ मृदङ्गैर्मन्दगम्भीरैर्वेणुभिःकलवादिभिः ॥ कलंगीतंसमारब्धंतन्वङ्गीभिःसमन्वितम् ॥ २५ ॥ उद्वहन्त्यौपृथुश्रोणींघनपीनपयोधरे ॥
स्मयस्मेरमुखाम्भोजेकिंचिदाकुञ्चितालके ॥ २६ ॥ मणिकुण्डलघृष्टांसेपुण्डरीकोज्ज्वलेक्षणे ॥ तनुमध्येसुवृत्तोरुवहन्त्यौचसमेपदे॥२७॥आनर्तायो
वनस्यार्थेस्वरताललयानुगाम् ॥ दर्शयन्त्यौस्वतःकृत्स्नांगतिभावानुगामिनीम् ॥२८॥ मृदूपक्रममुत्पन्नमन्दम्मन्दंविवर्द्धनम् ॥ गर्जयामासदिक्चक्रं
ततयोर्नृत्यमानयोः ॥ २९ ॥ ततोऽङ्गहारवेगेनवायुर्वासःसुशीतलः ॥ ईषदुच्छ्वसितचैलेदर्शयन्त्यौपयोधरौ ॥ ३० ॥ उद्धर्षयन्तीकन्दर्पमुल्बणा
गतिरावयोः ॥ कोपमुत्पादयामासमुनेरविकृतात्मनः ॥ ३१ ॥ ततःशापंददौकोपाज्जलमुत्सृज्यपाणिना ॥ बदरीत्वंप्रपद्येथांजाह्नवीरोधसीतिनौ
॥ ३२ ॥ आवाभ्यांपारतन्त्र्येणयद्दुश्चरितमास्थितम् ॥ तत्क्षमस्वविनम्राभ्यांमुनिःपश्चात्प्रसादितः ॥ ३३ ॥ ततःशापविमोक्षंनौकल्पयामास
पुण्यधीः ॥ भरतागमनान्तोऽयमितिसत्यतयामुनिः ॥ ३४ ॥ मर्त्येषुजन्मलाभश्चस्मृतिश्चातीतजन्मनाम् ॥ आवयोरन्तिकंगत्वाबदरीभूतयोस्त
तः ॥ ३५ ॥ स्मरतातुर्यमध्यायंभवतानिष्कृतिःकृता ॥ तत्तावत्प्रणमावस्त्वांशापादेवनकेवलात् ॥ ३६ ॥ घोरादेवतुसंसारात्त्वयैतेनविमोचिते ॥
श्रीभगवानुवाच ॥ एवमुक्तोमुनिस्ताभ्यामतिप्रीतमनास्ततः ॥ ३७ ॥ पूजितस्तेसमामन्त्र्ययथागतमसौययौ ॥ कन्येचतुर्थमध्यायंजपेतांनित्यमा

१'ब्रह्मण्युपगते'इ०पा०। २'आनर्ता' इ०'आनर्त्य' इ० च पा०।

दरात ॥ ३८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० गीतामाहात्म्येऽष्टसप्तत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १७८ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ पञ्चमस्याधुना
देविमाहात्म्यंलोकपूजितम्॥ कथयामिसमासेनसावधानाशृणुप्रिये ॥ १ ॥ पिङ्गलोनामभद्रेषुपुरुकुत्सपुरेद्विजः ॥ अवदातेकुलेजातोविश्रुतेवेदवादि
नाम् ॥ २ ॥ कुलोचितानिशास्त्राणितथावेदान्विसृज्यसः ॥ तौर्यत्रिकेमतिंचक्रेवादयन्मुरजादिकम् ॥ ३ ॥ कृतश्रमस्ततस्तत्रगीतेनृत्येचवादने ॥
परांप्रसिद्धिमासाद्यनृपसद्मविवेशसः ॥ ४ ॥ समातस्थेसतेनासौपुराभूमिभुजासह ॥ परदारानुपाहृत्यबुभुजेताननन्यधीः ॥ ५ ॥ ततउत्सिक्तगर्वो
ऽयंसूचमानोनिरङ्कुशः ॥ परच्छिद्राणिचामुष्मैविविक्तेसनिरन्तरम् ॥ ६ ॥ तस्यासीदरुणानामभार्याहीनकुलोद्भवा ॥ भ्रमत्यन्वेपयन्तीसा
कामुकेनविहारिणी ॥७॥ तमन्तरायंमन्वानानिशीथिन्यांनिजालये ॥ निजघानशिरश्छित्त्वानिचखानमहीतले ॥८॥ वियोजितस्ततःप्राणैरुपेत्ययम
सादनम् ॥ दुर्जयान्नरकान्भुक्त्वागृध्रोऽभूद्विजनेवने ॥ ९ ॥ भगन्दरेणरोगेणसापिहित्वावरांतनुम् ॥ उपेत्यनरकान्घोराञ्जज्ञेतत्रवनेशुकी ॥ १० ॥
कणानादातुकामांतांसंचरन्तीमितस्ततः ॥ विददारनखैस्तीक्ष्णैर्गृध्रोवैरमनुस्मरन् ॥ ११ ॥ नृकपालेपयःपूर्णेनिपतन्तींततःशुकीम् ॥ अभिदुद्राव
गृध्रोऽपिनिजघ्नेसचजालिकैः ॥ १२ ॥ पत्नीवियोजिताप्राणैर्नृकपालंजलेततः ॥ तत्रैवनिममज्जासावेत्यक्रूरतरःखगः ॥ १३ ॥ पितृलोकंप्रपेदाते
नीतौतौयमकिङ्करैः ॥प्राक्कृतंदुष्कृतंकर्मस्मरन्तौभयभागिनौ ॥ १४ ॥ ततोयमःसमालोक्यतयोःकर्मजुगुप्सितम् ॥अकस्मादेवतत्स्नानान्मरणेसुकृतं
महत् ॥१५ ॥ अनुजज्ञेततोलोकमीप्सितंगन्तुमेतयोः ॥ महापातकसङ्घातैरपिदुर्धर्षमानसौ ॥ १६ ॥ ततोविस्मयमापन्नौस्मृत्वातौदुष्कृतंनिजम् ॥
उपेत्यप्रणतौभूत्वावैवस्वतमपृच्छताम् ॥१७॥ गृध्रशुक्यावूचतुः ॥ संचितंदुष्कृतंपूर्वमावाभ्यामपिगर्हितम् ॥ लोकानामीप्सतानांतुकोहेतुस्तद्वदस्व
नौ ॥ १८ ॥ एवमुक्तस्ततस्ताभ्यामाहवैवस्वतोवचः ॥१९ ॥ यमउवाच ॥ आसीद्गङ्गातटेनाम्नावटुर्ब्रह्मविदुत्तमः ॥ एकाकीन्दिर्ममःशान्तोवीतरागो
विमत्सरः ॥ २० ॥ गीतानांपञ्चमाध्यायमावर्त्तयतिसर्वदा ॥ तेनपुण्येनपूतात्मावुद्ध्वाब्रह्मसनातनम् ॥ २१ ॥ पापीयानपियंश्रुत्वातनुमुत्सृष्टवान
सौ ॥ निर्मलीकृतदेहस्यगीताभिर्भावितात्मनः ॥ २२ ॥ तत्कपालजलंप्राप्ययुवांयातौपवित्रताम् ॥ तद्गच्छतंयुवांलोकान्मनोरथपथिस्थितान् ॥
गीतानांपञ्चमाध्यायमाहात्म्येनपवित्रितौ ॥२३॥ श्रीभगवानुवाच ॥ एवंतौवोधितौतेनमुदितौसमवर्तिना ॥ व्योमयानंसमारुह्यजग्मतुर्वैष्णवंपदम्॥
॥२४॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० गीतामाहात्म्यएकोनाशीत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥१७९॥ श्रीभगवानुवाच ॥ षष्ठाध्यायस्यमाहात्म्यं

१ 'दुष्कृतं गतम्' इ० पा०।

प्रवक्ष्यामिवरानने ॥ यदाकर्णयतांनृणांमुक्तिःकरतलेस्थिता ॥ १ ॥ अस्तिगोदावरीतीरेप्रतिष्ठानंपुरंमहत् ॥ पिप्पलेशाभिधानोऽहंयत्रास्मिस्मेर
लोचने ॥२॥ यत्रगोदावरीवारिशीकरैरेवशीतलैः ॥ हंसाःपक्षपुटैःकीर्णैर्हरन्तियमिनांश्रमम् ॥ ३ ॥ स्फुरत्पद्मावलीकोशपरागसुरभीकृतम् ॥ श्लाघ्यं
गोदावरीतोयंयेनतेनिर्जरानराः ॥ ४ ॥ धिक्सुधामोषधीशस्यविकृतक्षयविधायिनीम् ॥ महाराष्ट्रवधूकानांमज्जन्तीनांमुनीश्वराः ॥ ५ ॥ स्पृशन्ति
यत्रवक्त्राणिफुल्लपङ्कजशङ्कया ॥ यत्रखेलन्महाराष्ट्राःक्वणत्कङ्कणसुन्दराः ॥ ६ ॥ हरन्तिध्वनयोऽलीनांमनांस्यपितपस्विनाम् ॥ अत्युच्चसौधशिखर
विहारिवनितामुखम् ॥ ७ ॥ पश्यन्ननुदिनंयत्रक्षीयतेमृगलाञ्छनः ॥ अत्युच्चसौधवलभीमहामणिमरीचिभिः ॥८॥ चुम्ब्यन्तेमुनिगन्धर्वैर्दूर्वाचन्दन
चञ्चलैः ॥ यस्मिन्नाधूयमानानांपताकानांसमीरणैः ॥ ९ ॥ गतश्रमारवेर्यानेभवन्तिरथवाजिनः ॥ राशीकृतैर्मलयजैरसङ्ख्यातैर्वणिग्गणैः ॥ १० ॥
यस्मिन्नृपलशेपोऽसौलक्ष्यतेमलयाचलः ॥ पुञ्जीकृतानिदृश्यन्तेयत्रमुक्ताफलान्यपि ॥ ११ ॥ नगरीदेवताहास्यस्तवकाइवसर्वतः ॥ तत्रज्ञान
श्रुतिर्नाम्नामेदिनीवल्लभोऽभवत् ॥ १२ ॥ यस्मिन्नुद्धरतिक्षोणींशेपोऽयंमणिसंनिभाम् ॥ अपिप्रतापमार्तण्डमण्डलीतीव्रतेजसि ॥१३ ॥ नित्यमध्वर
धूमेनश्यामलाःकल्पशाखिनः ॥ असाधारणदातृत्वंपश्यन्तइवलज्जया ॥ १४ ॥ यदध्वरपुरोडाशचर्वणास्वादलम्पटाः ॥ नतत्यजुःसुपर्वाणःप्रतिष्ठा
नपुरंमनाक् ॥ १५ ॥ यस्यदानाम्बुधाराभिःप्रतापज्योत्स्नयानिशम् ॥ मखधूमैश्वसंपुष्टाववृषुःसमयेघनाः ॥ १६ ॥ स्वल्पमात्रमपिक्वापिनपदंप्रापु
रीतयः ॥ नीतयःप्रसरन्तिस्मयस्मिञ्छासतिमेदिनीम् ॥ १७ ॥ वापीकूपतडागानांछद्मनायोऽनुवासरम् ॥ हृदयस्थानिमेदिन्यानिधानानिव्यलोक
यत्॥१८॥पाण्डुराभिःपताकाभिःप्रासादोयस्यराजते ॥ वियद्गङ्गातरङ्गौघैर्हिमाद्रिरिवसानुमान्॥१९॥दानैस्तपोभिर्यज्ञैश्चप्रजानांपालनेनच ॥ तुष्टाः
स्वर्गौकसस्तस्मैवरंदातुंसमागमन् ॥ २० ॥ ततोऽन्तरिक्षमार्गेणधुन्वानाःपक्षसंहतीः ॥ मृणालधवलादेविदेवहंसाविनिर्गताः ॥२१॥ त्वरयागच्छतां
तेपामन्योन्यंतत्रभापिणाम् ॥ भद्राश्वप्रमुखाद्वित्राःपुरस्तान्निर्ययुर्जवात् ॥ २२ ॥ पाश्चात्यहंसाऊचुस्तान्पुरस्ताद्गच्छतोजवात् ॥ २३ ॥ पाश्चात्य
हंसाऊचुः॥कथंवेगेननिर्याताभवन्तःपुरतःस्थिताः॥सर्वैर्मिलित्वागन्तव्यमस्मिन्नध्वनिदुर्गमे ॥ २४ ॥ प्रकाशमानंपुरतस्तेजःपुञ्जंनपश्यथ ॥ ज्ञान
श्रुतेर्महीभर्तुःपुण्यमूर्त्तेरतिस्फुटम्॥२५॥श्रीशिवउवाच॥निशम्येतिवचःसम्यक्पाश्चात्यानांपुरःस्थिताः ॥ हंसाहसित्वासावज्ञमूचुर्वचनमुच्चकैः॥२६॥
पुरःस्थितहंसाऊचुः ॥ रैक्याभिधस्यदुर्धर्पतेजसोब्रह्मवादिनः ॥ किंनुज्ञानश्रुतेरस्यराज्ञस्तीव्रतरंमहः ॥२७॥ श्रीशिवउवाच॥ इतिशुश्रावहंसानांगिरो

१'हंसपक्षपुटोद्गीर्णैः' इ० पा० ।

ज्ञानश्रुतिर्नृपः ॥ अत्युच्चसौधभवनमारुह्यचसुखंस्थितः ॥ २८ ॥ ततःसारथिमाहूयभूपालोविस्मयान्वितः ॥ संदिदेशमहात्मासौरैक्यआनीयता
मिति ॥ २९ ॥ ततोऽवधार्यभूपालवचःपीयूषगर्भितम् ॥ निर्जगाममहोनाम्नासारथिःप्रथयन्मुदम् ॥ ३० ॥ यत्रवाराणसीनामनगरीमुक्तिदायिनी ॥
यत्रविश्वेश्वरोनामह्युपदेष्टाजगत्पतिः ॥ ३१ ॥ ततोगयाभिधेक्षेत्रेयत्रदेवोगदाधरः ॥ उद्धर्तुमखिलाँल्लोकान्वसत्युत्फुल्ललोचनः ॥ ३२ ॥ ततोगौ
रीगुरोःपार्श्वेसर्वैस्तीर्थैरनेकधा ॥ पर्यटन्गतवान्यत्रकेदारःपापदारणः ॥ ३३ ॥ यमालोक्यसकृन्मर्त्यामुक्ताःस्युर्नात्रसंशयः ॥ महापापविनिर्मुक्ता
भुक्त्वाभोगान्यथेप्सितान् ॥ ३४ ॥ ततोगौडेषुनिर्यातोयत्रास्तेपुरुषोत्तमः ॥ यस्यावलोकनादेवनराःस्वर्लोकगामिनः ॥ ३५॥ ततोद्वारावतींप्रागा
न्नगरींमुक्तिदायिनीम् ॥ यत्रास्तेगोमतीतीरेरुक्मिणीवल्लभोहरिः ॥ ३६ ॥ स्नात्वाचगोमतीतीर्थेपञ्चकृष्णान्विलोक्यच ॥ मर्त्योमुक्तिमवाप्नोति
भुक्त्वाभोगान्यथेप्सितान् ॥ ३७ ॥ ततःसमुद्रमासाद्यसोमनाथंविलोक्यच ॥ भुक्तिमुक्तिप्रदंदेवंततोनिरगमत्सुधीः ॥ ३८ ॥ अवन्तिकांपुरींप्राप्तो
भुक्तिमुक्तिप्रदायिनीम् ॥ यत्रोमयासुखंक्रीडन्महाकालोऽस्तिशङ्करः ॥ ३९ ॥ अथोङ्कारंसमासाद्यशर्मदंनर्मदातटे ॥ भुक्तिमुक्तिप्रदातारंत्वरयानिर्ग
तस्ततः ॥ ४० ॥ अश्वमेधकरंनाम्नानगरंपर्यटंस्ततः ॥ यत्रशार्ङ्गधरःसाक्षादास्तेलक्ष्मीपतिःस्वयम् ॥ ४१ ॥ ततोविष्णुगयाप्राप्तःकुण्डलोणार
संज्ञितम् ॥ यत्रस्नात्वाचपीत्वाचमुच्यतेबन्धनान्नरः ॥ ४२ ॥ ततःकोल्हापुरंनामगतोरुद्रगयांप्रति ॥ आस्तेभगवतीयत्रलक्ष्मीर्भक्तिप्रदायिनी
॥ ४३ ॥ पञ्चनद्यांनरःस्नात्वामहालक्ष्मींविलोक्यच ॥ भुक्त्वाभोगान्यथाकामंभक्तिंचप्रतिपद्यते ॥ ४४ ॥ ततोऽमलगिरिंनामनगरींप्रति
पद्यच ॥ नन्दिकेश्वरमारुह्यसोमनाथोऽस्तियत्रतु ॥ ४५ ॥ दृष्ट्वाचतुर्भुजंदेवंवरदानोद्यतंशिवम् ॥ सोमनाथंनृणांमुक्तिर्भवत्येवनसंशयः
॥ ४६ ॥ तुङ्गभद्रानदीतीरेदृष्ट्वाहरिहरंततः ॥ युगेयुगेभुंजायस्यपतन्त्यवनिमण्डले ॥ ४७ ॥ यद्विलोक्यनराःसर्वेरम्यंहरिहरंवपुः ॥ भुक्त्वाभो
गान्यथाकामंमुच्यन्तेबन्धनान्नराः ॥ ४८ ॥ स्वर्गेकल्पशतंस्थित्वामुक्तसंसारबन्धनाः ॥ ततःस्वामिनमालोक्यलोकानांस्वामिनंविभुम् ॥ ४९ ॥
यमालोक्यनपश्यन्तिनिरयंजातुचिन्नराः ॥ स्वर्गेकल्पशतंस्थित्वामुक्तसंसारवासनाः ॥५०॥ मुक्तिंचप्रतिपद्यन्तेनात्रकार्याविचारणा ॥ततःश्रीशैलमा
साद्यसिद्धगन्धर्वसेवितम् ॥ ५१ ॥ गिरिजावल्लभोयत्रमल्लिनाथोऽभिधानतः ॥ उद्धर्तुमखिलाँल्लोकान्संसाराम्भोधिमध्यतः ॥ ५२ ॥ स्वर्गेकल्पशतं
स्थित्वामुक्तसंसारबन्धनाः ॥मुक्तिंचप्रतिपद्यन्तेनात्रकार्याविचारणा ॥५३॥ ततःश्रीशैलमासाद्यसिद्धगन्धर्वसेवितम्॥ गिरिजावल्लभोयत्रमल्लिनाथोऽ
भिधानतः ॥ ५४ ॥ उद्धर्तुमखिलाँल्लोकान्संसाराम्बुधिमध्यतः ॥ कालेकालेपरंज्योतिर्यःसंदर्शयतेस्वयम ॥ ५५ ॥ अवलोकयतांनॄणांयम

नुस्मरतामपि ॥ दूरेतिष्ठन्तिसंत्रस्तादूरंनिरययातनाः ॥ ५६ ॥ स्वर्गेलोकेसुखंभुक्त्वाभुक्तसंसारबन्धनाः ॥ मुक्तिंचप्रतिपद्यन्तेमानवानात्रसंशयः ॥
॥ ५७ ॥ रामोऽस्तिसानुजःसार्धंजानक्यापितितोगतः ॥ तत्रस्नात्वाचपीत्वाचमुच्यतेनरकाद्धुवम् ॥५८॥ कल्पकोटिशतंभुक्त्वास्वर्गलोकसुखंनराः॥
मुक्तसंसारवर्त्मानोमुक्तियान्तिनसंशयः ॥ ५९ ॥ ततोनिवृत्यआयातःपश्यन्भीमरथीतटे ॥ द्विभुजंविठ्ठलंदेवंभुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥ ६० ॥ यत्र
गोदावरीजन्मस्थानंब्रह्मगिरिर्महान् ॥ गौतमालयमासाद्ययत्रास्तेत्र्यम्बकोहरः॥६१॥अरुणावरुणयोर्मध्येयत्रगोदावरीनदी॥तत्रस्नात्वाचपीत्वाचब्रह्म
हत्याविलीयते॥६२॥असङ्ख्यतीर्थसंपन्नंदृष्ट्वाब्रह्मगिरिंनराः॥ मुक्तिमेवप्रपद्यन्तेमुक्ताःसंसारदुःखतः ॥६३॥ गौतम्युभयतीरस्थतीर्थान्वेषणकौतुकी॥
ततोजगामसूतस्तुमथुरांपापनाशिनीम्॥६४॥यत्रस्वायम्भुवंदेवंभजन्तिसुरमानवाः ॥ आद्यंभगवतःस्थानंमहन्मुक्तिप्रदायकम्॥६५॥त्रैलोक्येशजनि
स्थानंविख्यातंवेदशास्त्रयोः ॥ नानादेवगणैर्जुष्टंद्विजर्षिगणसेवितम् ॥६६॥ कालिन्दीकूलसंशोभिह्यर्धंचन्द्रप्रभाकृति ॥ सर्वतीर्थनिवासैकपूर्णमानन्द
सुन्दरम् ॥ ६७ ॥ गोवर्धनगिरिप्रख्यंपुण्यद्रुमलतावृतम् ॥ द्विषड्वनंमहापुण्यंविश्रान्तिश्रुतिसारभृत् ॥ ६८ ॥ ततःकाश्मीरनगरमपश्यत्प्रत्यगुत्तरम् ॥
दृष्ट्वाधर्मधुरंक्षेत्रंकुरुक्षेत्रंसमन्ततः॥६९॥यत्राभ्रंलिहगेहानांपङ्क्तयःशङ्खपाण्डुराः ॥ ताजाताधूर्जटेःस्पष्टअट्टहाससदृशाइव॥७०॥ भक्तिप्रसादमालानां
सुवर्णकलशैर्वृतम् ॥ स्वःसिन्धःपतितानीवहेमपद्मानिमारुतैः ॥ ७१ ॥ यत्रप्रासादशिखरेनीलपट्टपताकिकाः ॥ शैवालवलयाभान्तिस्वःसिन्धो
र्लतिकाइव ॥ ७२ ॥ यत्रकाश्मीरमाश्रित्यनित्यंवसतिभारती ॥ नोचेद्युगपदेवेदंकथंलिखतिवाङ्मयम् ॥ ७३ ॥ विश्रामन्त्याःसरस्वत्याश्चिरंयत्र
मदालसाः ॥ मृणालचञ्चवोहंसावाहनानिचरन्त्यमी ॥७४ ॥ कलाविशेषंप्रहितायत्रबोद्धुंविरिञ्चिना ॥ ताराइवविराजन्तेहंसायाताःसमन्ततः ॥७५॥
स्थलपद्मानिदृश्यन्तेकरस्पर्शसुखानिच ॥ शयनायनितम्बिन्यायस्मिन्दानववैरिणा ॥ ७६ ॥ उपन्यासैर्द्विजातीनांयत्रनश्रूयतेस्फुटम् ॥ मूकोऽपि
निर्जरौवाचापदकल्लोलडम्बरः ॥७७॥ यस्मिन्नध्वरधूमेनव्याप्तंगगनमण्डलम्॥अपिचक्षालितंमेघैःकालिमानंनमुञ्चति ॥७८॥गलितायाःसुधायास्तुय
त्राध्वरमहार्घिषा ॥ लाञ्छितंछद्मनास्थानंदृश्यतेतुहिनत्विषि ॥ ७९ ॥ जन्माभ्यासवशादेवपठन्तिबटवःस्वयम् ॥ यत्रोपाध्यायसान्निध्यमाश्रित्य
सकलाःकलाः॥८०॥यत्रब्राह्मणपत्नीनांकङ्कणध्वनिहुङ्कृतिः ॥ लुंपत्यनुदिनंभ्राम्यद्भ्रमराणांचगर्जितम् ॥८१॥ यत्रब्राह्मणपत्नीनांकपोलफलकंमुहुः ॥
स्पृशन्समीरणोमन्दंवातिशापभयादिव ॥ ८२ ॥ माणिक्येश्वरनामासौयत्रशीतांशुशेखरः ॥ वसत्यनुदिनंदेवोवरदानायदेहिनाम् ॥

॥ ८३ ॥ अर्वितोभूपतीञ्जित्वामंणिकेशेनचाहृतः ॥ माणिक्येश्वरइत्याख्यांतदाप्रभृतियोदधौ ॥ ८४ ॥ राज्ञाकाश्मीरदेवेशदिग्जयोत्सवकारिणा ॥ असौसुपूजितोयस्मान्माणिक्यैर्भूरिभूतिभिः ॥ ८५ ॥ संसेवमानंतद्वारिच्छायांशकटिकोपरि ॥ कण्डूयमानमङ्गानियन्तारैक्यमपश्यत ॥ ८६ ॥ राज्ञापिकथितैस्तैस्तैश्चिह्नैःपरिचितंजवात् ॥ प्रणतःसारथीरैक्यंप्रणम्यतमभाषत ॥ ८७ ॥ सारथिरुवाच ॥ कस्मिन्ब्रह्मन्किन्नामासिस्वच्छन्दोऽसिनिरन्तरम् ॥ किमर्थमत्रविश्रान्तःकिंचकर्तुंचिकीर्षसि ॥ ८८ ॥ श्रीशिवउवाच ॥ इत्याकर्ण्यचतद्वाक्यंपरमानन्दनिर्भरः ॥ स्मृत्वासारथिमित्यूचेवयंपूर्णमनोरथाः ॥ ८९ ॥ परंकेनापिबहुनापरिचर्याविधायिना ॥ भवितव्यंमनोवृत्तिजानतास्माकमेवहि ॥ ९० ॥ हृदयस्थितमादायरैक्याभिप्रायमादरात् ॥ शनैर्निरगमद्यन्तायत्रास्तेवसुधाधिपः ॥ ९१ ॥ ततःप्रणम्यभूपालंयथावृत्तंन्यवेदयत् ॥ बद्धाञ्जलिपुटोहृष्टःसारथिःस्वामिदर्शनात् ॥ ९२ ॥ ततोनिशम्यतद्वाक्यंविस्मयस्मेरलोचनः ॥ श्रद्धालुरभवद्भूपोरैक्यसंभावनाविधौ ॥ ९३ ॥ आदायाश्वतरीयुग्मयुक्तांशकटिकामगात् ॥ मुक्ताहारदुकूलानिसहस्रंचगवांनृपः ॥ ९४ ॥ गतोऽसौतत्रयत्रास्तेयोगीकाश्मीरमण्डले ॥ तन्निवेद्यपुरोराजादण्डवत्पतितोभुवि ॥ ९५ ॥ आनम्यपरयाभक्त्यारैक्योराज्ञचुकोपह ॥ रेशूद्रमामकंवृत्तंनजानासिदुरीश्वर ॥ ९६ ॥ गृहाणशकटीमेतामुत्थाप्याश्वतरीयुताम् ॥ वस्त्राणिमुक्ताहारांश्चगाश्चदोग्ध्रीरपिस्वयम् ॥ ९७ ॥ इत्थमाज्ञप्तवान्भूपोरैक्यस्यभयमादधे ॥ ततःशापभयाद्राजातत्पदाम्भोरुहद्वयम् ॥ ९८ ॥ गृह्णन्भक्त्याप्रसीदेतिब्रह्मन्नित्यूचिवान्स्वयम् ॥ ९९ ॥ राजोवाच ॥ भगवंस्तवमाहात्म्यमेतदत्यद्भुतंकुतः ॥ प्रसन्नोभूयभगवन्नाख्याहिममतत्त्वतः ॥ १०० ॥ रैक्यउवाच ॥ गीतानांषष्ठमध्यायंजपामिप्रत्यहंनृप ॥ तेनैवतेजोराशिर्मेसुरणामपिदुःसहः ॥ १ ॥ श्रीशिवउवाच ॥ गीतानांषष्ठमध्यायंरैक्यादभ्यस्ययत्नतः ॥ ज्ञानश्रुतिर्महीपालोमुक्तिमापततःसुधीः ॥ २ ॥ रैक्योऽपिसुखमालेभेमाणिक्येश्वरसन्निधौ ॥ गीतानांषष्ठमध्यायंजपन्मोक्षप्रदायकम् ॥ ३ ॥ मरालवेषमास्थायवरदानार्थमागताः ॥ दिवौकसोऽपिनिर्जग्मुःस्वैरंविस्मयकारिताः ॥ ४ ॥ इममध्यायमप्येकंयोजपेत्सततंनरः ॥ सोऽपितत्पदवीमेतिविष्णोरेवनसंशयः ॥ १०५ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा० उत्तर० गीतामाहात्म्येऽशीत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १८० ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ अथतेवर्णयिष्यामिसप्तमाध्यायगौरवम् ॥ यदाकर्ण्यसुधापूरपूर्तिर्भवतिकर्णयोः ॥ १ ॥ अस्तिपाटलिपुत्राख्यंदुर्गमुत्तुङ्गगोपुरम् ॥ तत्राभूद्ब्राह्मणोनामशङ्कुकर्णोदयार्णवः ॥ २ ॥ वैश्यवृत्तिसमासाद्यधनमर्जितवान्बहु ॥ पितॄन्नतर्पयामासपूजयामासनोसुरान्

१'मणिकेश उदाहृतः' इ०पा०।

॥३॥ पार्थिवान्पूजयांचक्रेधनार्जनपरायणः॥ तुरीयपाणिग्रहणमङ्गलार्थंगृहान्तरे ॥४॥ तनुजैर्बन्धुभिःसार्धंसंप्रतस्थेकदाचन ॥ रजन्यांधर्मकल्पायां
निद्रालोस्तस्यदोस्तले ॥ ५ ॥ दशतिस्मसमागत्यदन्दशूकःकुतश्चन ॥ सदष्टमात्रोऽसाध्यात्मामणिमन्त्रौषधादिभिः ॥ ६॥ क्षणैःकतिपयैरेवगतासु
रभवत्ततः ॥ पिचुमन्ददलैर्नालैरवकुण्ठितविग्रहम् ॥ ७ ॥ तमारोप्यतरुस्कन्धेसूनवोगृहमाययुः ॥ ततःकालेनबहुनाततोजातःसरीसृपः ॥ ८ ॥
तद्वासनानिबद्धात्माजन्मपूर्वमनुस्मरन् ॥ वञ्चयित्वासुतानेतान्पूरयामिगृहाद्बहिः ॥ ९ ॥ आत्मनःकोटिसङ्ख्याकंयत्रास्तेस्थापितंवसु ॥ ततो
नारायणबलिंश्रद्धयापरयान्विताः ॥ १० ॥ कृतवन्तःपरेतस्यसूनवोहिद्विजन्मनः ॥ एकदास्वप्नमागत्यपीडितःसर्पजन्मना ॥ ११ ॥ अभाष
यन्मनोवृत्तंपुत्राणामग्रतःपिता ॥ ततस्तेप्रातरुत्थायपरंविस्मयमोहिताः ॥ १२ ॥ इतरेतरमाख्यायपश्यन्तस्तेनिरङ्कुशाः ॥ एकस्तत्रपितृस्नेहादुद्धर्तु
मपिवाञ्छति ॥ १३ ॥ अन्योद्रविणलोभेननिहन्तुंसर्पमीहते ॥ इतरस्तुपितृस्नेहरसमोहितमानसः ॥ १४ ॥ किंवाअहिमयोनस्याच्छोचन्रोदिति
केवलम् ॥ मध्यमस्तुततःपुत्रोवञ्चयित्वासहोदरौ ॥ १५ ॥ केनापिच्छद्मनोत्थायजगामनिजमालयम् ॥ ततःशनैःसमाहूयगृहिणींगुणशालिनीम् ॥
॥ १६ ॥ कुद्दालहस्तोनिरगाद्यत्रास्तेपन्नगःपिता ॥ तेनाविदितवित्तेनचिह्नैर्निश्चित्यतत्त्वतः ॥ १७ ॥ स्थानमागत्यतंहन्तुंवल्मीकंलोभबुद्धितः ॥
भार्ययोत्सार्यतंमृत्स्नास्वयंतेनचखन्यते ॥ १८ ॥ निखन्यमानादत्युग्रोवल्मीकादहिरुत्थितः ॥ ततोगरलगण्डूषैर्निर्गतैरतिदुःसहैः ॥ १९ ॥ गिरः
सकथयांचक्रेफणीफूत्कारमारुतैः ॥ २० ॥ अहिरुवाच ॥ कस्त्वंकिमर्थमायातःकथंवाखन्यतेबिलम् ॥ केनवाप्रहितोमूढतदाख्याहिममाग्रतः ॥२१॥
पुत्रउवाच ॥ पुत्रस्तेऽहंशिवोनामहेमग्रहणकौतुकी ॥ आगतोरात्रिलब्धस्यस्वप्नस्यतुसुविस्मितः ॥२२॥ शिवउवाच ॥ इत्थमाकर्ण्यपुत्रस्यगिरंलोक
विगर्हिताम् ॥ वक्तुमारभतस्पष्टंहसन्नुच्चैःफणीतदा ॥ २३ ॥ सर्पउवाच ॥ यदिपुत्रोऽसिमेतूर्णंमामुन्मोचयबन्धनात ॥ निक्षेपार्थायसंजातंपन्नगं
पूर्वजन्मनः ॥ २४ ॥ पुत्रउवाच ॥ पितःकथंतमुक्तिःस्यादित्याचक्ष्वममाग्रतः ॥ परित्यज्याखिलंलोकमागतोऽस्मियथानिशि ॥ २५ ॥ पितो
वाच ॥ नतीर्थानिनदानानिनतपांसिनचाध्वराः ॥ मामुन्मोचयितुंपुत्रप्रभवन्तिचसर्वथा ॥ २६ ॥ गीतानांसप्तमाध्यायमन्तरेणसुधामयम् ॥ जन्तो
र्जरामृत्युदुःखनिराकरणकारणम् ॥ २७ ॥ सप्तमाध्यायिनंविप्रंमदीयश्राद्धवासरे ॥ भोजयश्रद्धयापुत्रतंनमुक्तिर्नसंशयः ॥ २८ ॥ अन्यानपिद्विजा
न्वत्सवेदविद्याविशारदान् ॥ संभोजययथाशक्तिपरमश्रद्धयान्वितः ॥ २९ ॥ इत्याकर्ण्यपितुर्वाक्यमुरगत्वमुपेयुषः ॥ तेसर्वेसूनवोऽकुर्वन्यथादिष्टं
ततोऽधिकम् ॥ ३० ॥ शङ्कुकर्णस्ततःश्रीमानुत्सृज्यतनुमौरगीम् ॥ कृत्वाविभागंपुत्राणांदिव्यंदेहमुपाददे ॥ ३१ ॥ विभज्यदत्तंपित्रायद्द्रव्यंतत्कोटि

सङ्कुचया ॥ तेनतेमूनवःसर्वेमुमुदुःसाधुवृत्तयः ॥ ३२ ॥ वापीकूपसरोयज्ञदेवप्रासादहेतवे ॥ अन्नशालांततोऽकुर्वन्पुत्रास्तेधर्मबुद्धयः ॥ ३३ ॥ सप्तमा
ध्यायजपतोमुक्तिभाजोऽभवंस्ततः ॥ षंष्टमिष्टतमंज्ञात्वानिर्वाणार्पितदृष्टयः ॥ ३४ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणपञ्चपञ्चा०उत्तर०गीतामाहात्म्यएकाशी
त्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १८१ ॥ शिवउवाच ॥ अष्टमाध्यायमाहात्म्यंशृणुवक्ष्यामिपार्वति ॥ यस्यश्रवणमात्रेणपरांमुदमवाप्स्यसि ॥ १ ॥
आमर्दकंपुरंनाम्नाविश्रुतंदक्षिणापथि ॥ द्विजन्माभावशर्मेतितत्रासीद्गणिकापतिः ॥ २ ॥ खादन्मांसंपिबन्मद्यंचोरयन्साधुसंपदः ॥ रममाणःपरस्त्री
भिराखेटककुतूहली॥ ३॥ अत्यवाहयदत्युग्रोगरीयांसंमनोरथम् ॥ सुहृदांविटगोष्ठ्यांचतालीफलसुधारसम् ॥ ४ ॥ निपीयकण्ठपर्यन्तमजीर्णेनाति
पीडितः ॥ मृतःकालेनपापात्माजातस्तालीतरुर्महान् ॥ ५ ॥ तस्यच्छायामुपाश्रित्यनिविडामतिशीतलाम् ॥ अभूतांदम्पतीकौचिद्ब्रह्मराक्ष
सतांगतौ ॥ ६ ॥ देव्युवाच ॥ किंजातीयौकिमात्मानौकिंवृत्तावित्युदीरय ॥ कर्मणाकेनवादेवब्रह्मराक्षसतातयोः ॥ ७ ॥ शिवउवाच ॥ वेद
वेदाङ्गतत्त्वज्ञःसर्वशास्त्रार्थकोविदः ॥ सदाचारोऽभवत्कश्चिद्द्विजोनामकुशीवलः ॥८॥ जायाचतस्यकुमतिनामधेयादुराशया ॥ ससभार्योमहादाना
न्याददानोऽतिलोभवान् ॥ ९ ॥ महिषींकालपुरुषंहयादीननुवासरम् ॥ अप्रयच्छन्द्विजातिभ्योदानलब्धांवराटिकाम् ॥ १० ॥ कालेन
दम्पतीप्रेतौब्रह्मराक्षसरूपिणौ ॥ पर्यटन्तौमहीमेतांक्षुत्तृषाकुलविग्रहौ ॥ ११ ॥ विशश्रमतुरागत्यमूलंतालीतरोस्ततः ॥ कथमेतन्महादुःखमावयोरप
गच्छति ॥ १२ ॥ कथंवाजायतेमुक्तिर्ब्रह्मराक्षसयोनितः ॥ इतिपृष्टोगृहिण्यासौब्राह्मणःसमभाषत ॥१३॥ ब्रह्मविद्योपदेशेनविनाध्यात्मविचारणात् ॥
विनाकर्मविधिज्ञानात्कथंमुच्येतसङ्कटात् ॥ १४ ॥ भार्योवाच ॥ किंतद्ब्रह्मकिमध्यात्मंकिंकर्मपुरुषोत्तम ॥ एतावदुक्तेतत्पत्न्यायदाश्चर्यमभूच्छृणु ॥
॥ १५ ॥ अष्टमाध्यायश्लोकार्धश्रवणात्सतरुस्तदा ॥ विहायतालीरूपंतद्बभूवद्विजसत्तमः ॥ १६ ॥ सद्योज्ञानविधूतात्माविमुक्तःपापकञ्चुकात् ॥
तन्माहात्म्याद्विनिर्मुक्तौदम्पतीतौबभूवतुः ॥ १७ ॥ एतावदेवमुक्तंचदैवान्निर्गत्यतन्मुखात् ॥ ततोऽन्तरिक्षादायातंक्वणत्किंकिणिकंशुभम् ॥ १८ ॥
दिविदिव्याङ्गनावक्त्रचन्द्रमण्डलमण्डितम् ॥ अप्सरोवदनाम्भोजभ्राम्यद्भ्रमरसंकुलम् ॥ १९ ॥निर्मथ्यमानदुग्धाब्धिवेलाडिण्डिरपाण्डुरैः ॥ गङ्गा
तरङ्गसुभगैश्चामरैरुपशोभितम् ॥ २० ॥ गायद्गन्धर्वसुभगंनृत्यत्सुरवधूशतम् ॥ दिव्यंविमानमारूढौदम्पतीजग्मतुर्दिवम् ॥ २१ ॥ अत्रत्यंवृत्तम
खिलमेतद्विस्मयकारकम् ॥ ततोलिलेखमेधावीश्लोकार्धमिदमादरात् ॥ २२ ॥ ययौवाराणसींनामनगरींमुक्तिदायिनीम् ॥ आराधयितुमन्विच्छ

१ 'अष्टमिष्टतमं' इ० 'मष्टमष्टतमं' च इ० पा०।

न्देवदेवंजनार्दनम् ॥ २३ ॥ सतत्रकर्तुमारेभेतपःपरमुदारधीः ॥ अत्रान्तरेजगन्नाथोदेवदेवोजनार्दनः ॥ २४ ॥ पृष्टोदुग्धाब्धिसुतयासंयोज्यकर
सम्पुटम् ॥ निद्रापथंविहायैवस्थीयतेकथ्यतामिति ॥ २५॥ श्रीभगवानुवाच ॥ काश्यांभागीरथीतीरेतपस्यतितरांद्विजः ॥ भावशर्मातिमेधावीमद्भ
क्तिरसपूरितः ॥ २६ ॥ जपन्गीताष्टमाध्यायश्लोकार्धंनियतेन्द्रियः ॥ संतुष्टवानहंदेवितदीयतपसाभृशम् ॥ २७ ॥ चिरंविचारयन्नेवतत्तपःसदृशं
फलम् ॥ दातुमुत्कण्ठितमनावर्तेयंसाम्प्रतंप्रिये ॥ २८ ॥ पार्वत्युवाच ॥ हरिःप्रसन्नभूतोऽपिचिन्तांप्रापयदिप्रभो ॥ भावशर्माहरेर्भक्तःप्राप्तःकिंतत्फलं
पुनः ॥ २९ ॥ श्रीमहादेवउवाच ॥ ततःप्रसादमासाद्यप्रसन्नस्यमुरद्विषः ॥ सुखमात्यान्तिकंप्रापभावशर्माद्विजोत्तमः ॥ ३० ॥ लेभिरेपदवींसर्वे
तदीयाअपिवंशजाः ॥ तत्कर्मवशतोयेवैसंप्राप्तायातनांपुरा ॥ ३१ ॥ एतदेवाष्टमाध्यायमाहात्म्यंकिंचिदेवते ॥ कथितंमृगशावाक्षिद्रष्टव्यंतु
सदैवच ॥ ३२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०गीतामाहात्म्येद्व्यशीत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १८२ ॥ श्रीमहादेवउवाच ॥ अतःपरंप्रव
क्ष्यामिनवमाध्यायमादरात् ॥ संशृणुष्वस्थिरीभूयतुहिनाचलकन्यके ॥ १ ॥ अस्तिमाहिष्मतीनामनगरीनर्मदातटे ॥ तत्रासीन्माधवोनामद्विजन्मा
सशिवोद्विजः ॥२॥ वेदवेदाङ्गतत्त्वज्ञःकालेकालेऽतिथिप्रियः ॥ अर्जयित्वाबहुधनंविद्ययैवविशुद्धधीः ॥ ३ ॥ महान्तमध्वरंकर्तुंसमारेभेकदाचन ॥
आलम्भनार्थमानीतश्छागःपूजितविग्रहः ॥ ४ ॥ वाचमूचेहसन्नुच्चैर्जगद्विस्मयकारकः ॥ किमेतैर्बहुभिर्यागैर्विधिवद्विहितैरपि ॥ ५ ॥ विन
श्वरफलैर्जन्मजरामरणहेतुभिः ॥ एतावत्यपिमेविप्रदशेयंदृश्यतामिति ॥ ६ ॥ छागस्यैवंवचोऽतीवकुतूहलपरंजनाः ॥ निशम्यविस्मयंयाताःकृत
मण्डपवासिनः ॥ ७ ॥ ततोबद्धाञ्जलिपुटोद्विजातिस्तिमितेक्षणः ॥ प्रणम्यश्रद्धानस्तमपृच्छच्छागमादरात् ॥ ८ ॥ द्विजउवाच ॥ किंजातीयःकि
मात्मात्वांकिंवृत्तमितिमेवद ॥ केनवाकर्मणावाप्तंछागत्वमितिकारणम् ॥ ९ ॥ छागउवाच ॥ आसंपुराद्विजातीनामन्वयेचातिनिर्मले ॥ आह
र्ताक्रतुसंघानांवेदविद्याविशारदः ॥ १० ॥ एकदाममगेहिन्यापुत्ररोगप्रशान्तये ॥ छागःप्रयाचितोमत्तश्चण्डिकाभक्तिनम्रया ॥ ११ ॥ ततोनिह
न्यमानस्यचण्डिकामण्डपस्थले ॥ छागस्यजननीमांतुशशापब्रह्मवादिनी ॥ १२ ॥ अशास्त्रीयाध्वनापापमत्सुतंयज्जिघांससि ॥ द्विजात्यधमतेन
त्वमजायोनिमवाप्स्यसि ॥ १३ ॥ ततोऽहंप्रेत्यकालेनछागोऽभूवंद्विजोत्तम ॥ निस्तीर्यचानेकविधायोनिसंतापयातनाः ॥ जातिस्मरत्वमप्यस्ति
पशुयोनिमुपेयुषः ॥ १४ ॥ विप्रउवाच ॥ त्वदीयजन्मशुश्रूषाकुतूहलरसोन्मुखम् ॥ मनःसर्वान्द्विजानेतानपितत्कथयाखिलम् ॥ १५ ॥
छागउवाच ॥ कदाचिन्मर्कटोऽभूवमाहितुण्डिकशिक्षया ॥ १६ ॥ क्रीडद्भिर्वीक्षितोडिम्भैर्नृत्यन्प्रतिगृहांगणे ॥ उदारानात्मनोदारान्विलोक्यतन

यानपि ॥ १७ ॥ क्रियापराङ्मुखोजातस्त्यक्तनर्तनसंभ्रमः ॥ ततोवर्तुलदण्डैश्चदुःसहैराहितुण्डिकः ॥ १८ ॥ मामुच्चैस्ताडयाञ्चक्रे रुषालोहितलोचनः ॥ ततोऽहंमूर्च्छितोऽभूवंक्षरत्क्षतजसंततिः ॥ १९ ॥ आजिघ्रन्नन्नमुदकमगमंकालधर्मताम् ॥ ततोऽहमासीच्छुनकः परिभ्राम्यन्गृहेगृहे ॥ २० ॥ कुक्षिंभरिरहंमार्गेत्यक्तोच्छिष्टान्नभक्षकः ॥ कदाचिदाविशंश्वासन्नात्मवेश्ममहानसम् ॥ २१ ॥ बुभुक्षितो भक्षयितुंस्थालींस्थापितमोदनम् ॥ जिघ्रन्भूमितलंपश्यन्दिशोदशशनैर्भयात् ॥ २२ ॥ शंकमानोजनरवात्पार्श्वेचविलिहन्निव ॥ ततःकदा चिदागत्यवीक्षितस्तनुजैर्निजैः ॥ २३ ॥ जाययाचजरत्याहंताडितोलगुडादिभिः ॥ ततोभग्नकटिर्यातोबहुशोणितमुद्वहन् ॥ २४ ॥ निर्जगामबहिर्गेहात्कथंचिन्मूर्च्छयाकुलः ॥ अङ्गेषुपूतिगन्धेषुक्रिमिगर्भेषुकालतः ॥ २५ ॥ ततःकदश्वतांप्राप्तःशौण्डिकस्यचवेश्मनि ॥अश्वोऽभवम हंविद्वन्मृतःकालक्रमादिह ॥ २६ ॥ कदाचिच्चत्वरेतेनसमानीतोजनाकुले ॥ विक्रयायजरालीढपतयालुरदावलिः ॥ २७ ॥ जाययाद्वारकायात्रां कर्तुमुद्यतयासकृत् ॥ मौल्येनाल्पीयसाक्रेतुंतुरङ्गंचेष्टमानया॥२८॥ जगृहेऽहंतयादाम्नाह्यल्पेनवसुनाजरन् ॥ गन्तुंचारभ्यतद्वित्रैःपुत्रैरारुह्यमांसमम् ॥ ॥ २९ ॥ शनैःशनैःसरस्तीरेमग्नोऽहंगाढकर्दमे ॥ तत्राहंकुटिलग्रीवश्चापातंकर्दमान्तरे ॥ ३० ॥ ताड्यमानोमुहुःपुत्रैर्लगुडोपलपाणिभिः ॥ उत्थाप्य मानोबहुधाप्राणान्मोचितवानहम् ॥ ३१ ॥ ततोनिश्चित्यमांतत्रमृतंभग्नोद्यमाःसुताः ॥ आक्रुश्यमातरंदीनांप्रावृत्यनिर्ययुर्गृहम् ॥ ३२ ॥ ततःसंप्रेत्य बहुनाकालेनच्छागतांगतः ॥ निस्तीर्णानेकहीनोच्चयोनिसंतापयातनः ॥ ३३ ॥ द्विजउवाच ॥ किमनेनमहाछागदुःखजातेननित्यशः ॥ यथावद स्मामद्यसुखमात्यन्तिकंभवेत् ॥ ३४ ॥ छागउवाच ॥आश्चर्यंकथयिष्यामिपुनरन्यदपिद्विज ॥ स्वस्थमापृच्छमानस्यतवास्तियदिकौतुकम्॥३५॥ अस्तिनाम्नाकुरुक्षेत्रंनगरंमोक्षदायकम् ॥ सूर्यवंशोऽभवत्तत्रचन्द्रशर्मामहीपतिः ॥ ३६ ॥ सूर्योपरागसमयेश्रद्धयापरयान्वितः ॥ दानंसकालपुरुषं दातुंसमुपचक्रमे॥३७॥ समाहूयद्विजन्मानंवेदवेदाङ्गपारगम् ॥स्नातुंपुण्योदकैःपुण्यैर्ययौसार्द्धंपुरोधसा ॥अथोच्चैःकालपुरुषोवाचमूचेहसन्निव ॥३८॥ कालपुरुषउवाच ॥ अन्येनैवप्रगृह्णन्तिक्षेत्रेचाण्वपिकिंचन ॥ सूर्योपरागसमयेकुरुक्षेत्राभिधेस्थले ॥ ३९ ॥ दानंचकालपुरुषंजिघृक्षसिकथंद्विज ॥ ज्ञात्वापिनिश्चितंसर्वमेतत्पातककारकम् ॥४०॥प्रवर्तसेकथंकर्तुंधनलोभान्धयाधिया ॥४१॥छागउवाच ॥ इत्थमाकर्ण्यतद्वाक्यंजगद्विस्मयकारकम्॥ किमनेनमहादानभयेनेत्यवदद्द्विजः ॥ ४२ ॥ एवंविधमहादानपातकागाधवारिधिम् ॥ जानामितरितुंसम्यगुपायमहमेवहि ॥ ४३ ॥ ततःस्नात्वामहीपालःपरिधायचवाससी ॥ शुचिःप्रसन्नहृदयःसितमाल्यानुलेपनः ॥ ४४ ॥ अवलम्ब्यकरांभोजंपार्श्ववर्तिपुरोधसः ॥ समाय

यौसेव्यमानःसतत्कालोचितैर्जनैः ॥ ४५ ॥ समागत्यचभूपालःसप्रादात्कालपूरुषम् ॥ यथोचितेनविधिनातस्मैभक्त्याद्विजन्मने ॥ ४६ ॥
निर्भिद्यकालपुरुषहृदयंनिर्दयोदयः ॥ पापात्मानिर्ययौकश्चिच्चाण्डालोरक्तलोचनः ॥ ४७ ॥ किंचप्रापितकालस्यपरनिन्दारसोत्सवे ॥ निन्दा
चाण्डालिकादेहपार्श्वमागाद्द्विजन्मनः ॥ ४८ ॥ एतच्चाण्डालयुगलंनिर्गत्यारुणलोचनम् ॥ ततःसंचरितुंचक्रेप्रसह्याङ्गेद्विजन्मनः ॥ ४९ ॥
गीतानांनवमाध्यायंजपन्नेवहृदिस्थितः ॥ कम्पमानंद्विजंकिंचित्तूष्णींपश्यतिभूपतौ ॥ ५० ॥ अन्तर्निद्राणगोविन्दंकम्पमानमिवाम्बुधिम् ॥ मरुदा
न्दोलनैर्विद्वान्द्विजन्मापापसंश्रयम् ॥५१॥ ततोगीताक्षरोद्भूतैर्वैष्णवैःपरिपीडितम् ॥ पलायमानंचाण्डालयुगलंनिष्फलोद्यमम् ॥५२॥ तंनिश्चक्राम
वेगेनद्विजातेःपार्श्ववर्तियत ॥ शरीरेवर्त्तमानंचपरनिन्दारसोत्सवे ॥५३॥ इत्थंकलितवृत्तान्तःप्रत्यक्षंक्षितिवल्लभः ॥ पर्यपृच्छद्द्विजन्मानंविस्मयस्मेर
लोचनः ॥ ५४ ॥ राजोवाच ॥ कथमापदियंघोरानिस्तीर्णामहतीत्वया ॥ कंमंत्रंजपताविप्रकंवासंस्मरतासुरम् ॥ ५५ ॥ कःपुमान्काचसायो
षित्कथमेतावुपस्थितौ ॥ कथंचशान्तिमापन्नावित्युदीरयमेद्विज ॥ ५६॥ द्विजउवाच ॥ चाण्डालमूर्तिमासाद्यमूर्तंकिल्बिषमुल्बणम् ॥ योषिन्मूर्त्ति
मयीनिन्दाद्वयमेतदवैम्यहम् ॥ ५७ ॥ गीतायानवमाध्यायमन्त्रमालामयास्मृता ॥ तन्माहात्म्यमिदंसर्वंत्वमेवहिमहीपते ॥ ५८ ॥ छागउवाच ॥
गीतायानवमाध्यायंजपामिप्रत्यहंनृप ॥ निस्तीर्णाश्चापदस्तेनकुप्रतिग्रहसंभवाः ॥ ५९ ॥ अभ्यस्यनवमाध्यायंराजातस्माद्द्विजन्मनः ॥ तावु
भावपिलेभातेपरांनिर्वृतिमुत्तमाम् ॥ ६० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०गीतामाहात्म्येत्र्यशीत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १८३ ॥
देव्युवाच ॥ सर्वज्ञसर्वचैतन्यसर्वेश्वरगिरांगुरो ॥ धन्यास्मिशिवमान्येनदृश्यमानेनयत्त्वया ॥ १ ॥ निरूपितमिदंपुण्यंनवमाध्यायवैभवम् ॥
अनेकविस्मयस्वादुकथानकमयंमधु ॥ २ ॥ शृण्वन्त्याममदेवशनतृप्तिर्जातुजायते ॥ अकुण्ठाश्रवणोत्कण्ठावर्द्धतेवृषभध्वज ॥ ३ ॥ असीमा
महिमाम्भोधेर्गीतानांश्रुतिजीवितम् ॥ तत्रापिदशमाध्यायंप्रधानंमुनयोजगुः ॥ तमुद्दिश्यमहाध्यायमभिधेहिकथानकम् ॥४॥ शिवउवाच ॥ शृणुसु
श्रोणिनिश्रेणींस्वर्गदुर्गस्यदुर्लभाम् ॥ ५ ॥ सीमामिवप्रभावाणांपावनींपरमांकथाम् ॥ असीत्काशीपुरेविप्रःपुण्यकीर्त्तिपरायणः ॥ ६ ॥ प्रशान्तचेता
निर्मुक्तहिंसाकार्कश्यसाहसः ॥ निवृत्तिनिरतोनित्यंजितेन्द्रियतयातथा ॥ ७ ॥ धीरधीरितिविख्यातोनन्दीवमयिभक्तिमान् ॥ निस्तीर्णनिग
माम्भोधिःसर्वशास्त्रार्थकोविदः ॥ ८॥ तस्यध्यानपराधीनचेतसःप्रतिगच्छतः ॥ अन्तारत्मनिनिर्मग्नमनसस्तत्त्वचक्षुषः ॥ ९ ॥ करावलम्बनंतस्यधा
वन्प्रीत्याददाम्यहम् ॥ कदाचनचमत्कारकारकंविमनामुनिः ॥ १० ॥ आचान्तःकिंचिन्नासाग्रेपरमानन्दमेदुराम् ॥ दृशमासाद्यनिद्राणकरणोऽयमि

वास्थितः ॥ ११ ॥ उपधायविशालाक्षिविशालांद्वारदेहलीम् ॥ अशेतनिशिनिःशङ्कंतावल्लम्बेक्षणःक्षणम् ॥ १२ ॥ मामपृच्छद्भृङ्गिरिटिःप्रणम्यपा
दपङ्कजम् ॥ अनेनविधिनाकेनविहितंतवदर्शनम् ॥ १३ ॥ तपस्तप्तंहुतंजप्तंकिमनेनमहात्मना ॥ दत्तंप्रतिपदंदेवोयस्यहस्तावलम्बनम्॥ १४ ॥ अयंन
लभतगन्तुंकस्मादस्मात्पुराद्बहिः ॥ यदृच्छयायदाकाशीसीमामुल्लंघ्यगच्छति ॥ १५ ॥ नपश्यतितदासर्वान्पार्श्वस्थानपिदेहिनः ॥ अत्रहेतुमहंज्ञातु
मिच्छामिस्वामिभाषितम् ॥१६॥ अनुग्राह्योऽस्मिचेद्वक्तुंयुक्तंचेत्तदुदीरय ॥ इमंभृङ्गिरिटेप्रश्नंसमाकर्ण्याहमूचिवान् ॥ १७ ॥ कदाचिदासंकैलासेपार्श्वे
पुन्नागकानने ॥ रणत्खेचरसुश्रोणिपूर्णस्तबककानने ॥ १८ ॥ कलकण्ठकुलालापकल्लोलितदिगन्तरे ॥ गरुत्मदादिदात्यूहसमूहस्वरसंकुले ॥ १९ ॥
श्रमहारुघटीयन्त्रप्रोल्लसद्विदुदन्तुरे ॥ प्रबुद्धसारणिप्रान्तकदलीकन्दलालये ॥२०॥ कस्तूरीहरिणोपेतकिंनरस्वरमोहिते ॥ रोमन्थमन्थरापाङ्गैर्मृगैः
क्वापिनिषेविते ॥ २१ ॥ हंसैःकीरेषुपाण्डित्यकुर्वाणैःसंकुलेशुकैः ॥ निर्ह्रादिकिंकिणीनीरन्ध्रसमीरणविलोडिते ॥ २२ ॥ माधवीपुष्पनिर्यासशीधुक्षी
बमधुव्रते ॥ उन्मीलन्त्रिवलीपुष्पगुच्छसौरभनिर्भरे ॥ २३ ॥ प्रोत्फुल्लबकुलामोदमदमन्थरषट्पदे ॥ सोमादुद्धूतपीयूषक्षालितक्षितिमण्डले ॥ २४ ॥
अध्यास्यवेदिकामेकामहंक्षणमवस्थितः॥उद्दण्डशाखिसङ्घट्टस्फुटन्मन्थामुखोत्करैः॥२५॥प्रकम्पितात्तलच्छायोववौचण्डसमीरणः ॥ पश्चादभून्महा
घोषोनिर्घोषितदरीतटः ॥ २६ ॥ अवातरत्ततःकश्चित्पक्षीगगनगह्वरात् ॥ शारदानीरदच्छायःकज्जलानामिवोच्चयः ॥ २७ ॥ तमसामिवसङ्घातः
पक्षच्छेदीवपर्वतः ॥ अवष्टभ्यक्षितिंपद्भ्यांपक्षीमांप्रणनामसः ॥ २८ ॥ आनीयपद्ममम्लानमसौमत्पादयोर्व्यधात् ॥ अथासौस्पष्टयावाचापक्षी
स्तोत्रमुदीरयत् ॥२९॥ पक्ष्युवाच ॥ जयदेवचिदानन्दसुधाम्बिधोजगत्पते ॥ सदासद्भावनासङ्गकल्लोलानन्तविग्रह॥३०॥अद्वैतवासनामत्यामलत्रय
विवर्जित ॥ जितेन्द्रियपराधीनसमाधिप्राप्यविग्रह ॥ ३१ ॥ निरुपाधेविनिर्मुक्तनिराकारनिरामय ॥ निःसीमनिरहंकारनिरावरणनिर्गुण ॥
॥ ३२ ॥ शरणागतसन्त्राणप्रवीणचरणाम्बुज ॥ भीममालमहाव्यालज्वालादग्धमनोभव ॥ ३३ ॥ कुठारभिन्नदैत्येन्द्रगण्डदूषितमहाविभो ॥
त्रिपुरप्रमदाभालसिन्दूरोद्धूलिमार्जन ॥ ३४ ॥ कात्यायनीकुचाम्भोजवरकुङ्कुमचर्चित ॥ नमःप्रमाणदूरायनमःप्रमतिरूपिणे ॥ ३५ ॥
नमश्चैतन्यनाथायनमस्त्रैलोक्यरूपिणे ॥ वन्देतवपदाम्भोजंयोगिप्रवरचुम्बितम् ॥ ३६ ॥ अपारभवपाथोधिपारावतरणाद्भुतम् ॥ वाचस्पतिरपि
स्तोत्रेभवतोनप्रगल्भते॥३७॥सहस्रवदनस्यापिफणीन्द्रस्यनचातुरी॥त्वद्वर्णनेमहादेवकोऽहमल्पमतिःखगः॥३८॥श्रीशिवउवाच॥स्तोत्रमेतत्समाकर्ण्य
कृतंतेनपतत्रिणा ॥ तमवोचमहंकोऽसिकुतस्त्योऽसिविहङ्गम ॥३९॥ हंसेनसदृशःकायोवर्णःकाकेनसन्निभः ॥ प्रयोजनंकमुद्दिश्यप्राप्तोऽसीहतदुच्य

ताम् ॥ ४० ॥ इतिपक्षीमयापृष्टःप्रश्रयानतकन्धरः ॥ जगादश्लक्ष्णयावाचापक्षीवाक्यविदांवरः ॥ ४१ ॥ देवेशधूर्जटेविद्धिमांमरालंस्वयंभुवः ॥ कर्मणायेनमेकार्ष्ण्यंजातमाधुनिकंविभो ॥ ४२ ॥ तदाकर्णयसर्वज्ञपृष्टंयदितदुच्यते ॥ मानसात्सरसःपृथ्वींयातःप्राप्तोऽस्मिसङ्कटम् ॥ ४३ ॥ सौराष्ट्रनगरादारात्सरसिस्फुटदम्बुजे ॥ बालेन्दुःखंडधवलान्मृणालकवलानहम् ॥ ४४ ॥ आदायबलमाश्रित्यनिरगांगगनंद्रुतम् ॥ विहाय सस्ततस्तस्मादकस्मादपतंभुवि ॥ ४५ ॥ अथमोहपरीतात्मासर्वथाविकलेन्द्रियः ॥ वेपमानवपुर्मोहात्स्पृष्टःशीतैःसमीरणैः ॥ ४६ ॥ प्रबुद्धःपतनेहेतुमपश्यन्नात्मनस्तदा ॥ अहोकिमेतदापन्नमद्यपातःकथंमम ॥ ४७ ॥ कालिमायेनकायेऽस्मिन्पक्वकर्पूरपाण्डुरे ॥ इत्यहं विस्मयाविष्टोयावत्कुर्वेविचारणम् ॥ ४८ ॥ तावदम्बुरुहाद्वाणीमश्रौषमहमीदृशीम् ॥ उत्तिष्ठहंसवक्ष्यामिकारणंपातकार्ष्ण्ययोः ॥ ४९ ॥ अथोत्थायसमागत्यमयामध्येसरोवरं ॥ दृष्टाराजीविनीरम्याराजीवैःपञ्चभिर्युता ॥ ५० ॥ कारणंप्रष्टुमारेभेकार्ष्ण्यस्यपतनस्यच ॥ अथतत्र घनश्यामान्स्वर्णवर्णाम्बरावृतान् ॥ ५१ ॥ चतुर्भुजान्गदाशङ्खचक्रपङ्केरुहायुधान् ॥ किरीटहारकेयूरकुण्डलद्युतिचित्रितान् ॥ ५२ ॥ अद्राक्षम न्तरिक्षस्थान्पुरुषानयुतानिषट् ॥ नत्वाप्रदक्षिणीकृत्यपञ्चपद्मांसरोजिनीम् ॥ ५३ ॥ आत्मीयंपातमारभ्यपृष्टंतदखिलंमया ॥ पद्मिन्युवाच ॥ कलहं सगतोऽसित्वंमांविलंघ्यविहायसा ॥ ५४ ॥ तेनपातकयोगेनपतितोऽसिमहीतले ॥ तेनैवकालिमाकायेपक्षिसत्तमलक्ष्यते ॥५५॥ भवन्तंपतितंवीक्ष्य कृपापूर्णेनचेतसा ॥ मध्यमेनामुनाब्जेनवदताजातसौरभम् ॥ ५६ ॥ आघ्रायषट्पदाःषष्टिसहस्राणिदिवंययुः ॥ एतेयेभवतादृष्टानीलोत्पलसम त्विषः ॥ ५७ ॥ सर्वेतेसप्तमेऽतीतजन्मन्यासन्मुनेःसुताः ॥ अस्यैवसरसस्तीरेतेपुस्तेपरमंतपः ॥ ५८ ॥ कदाचित्कामिनीकाचिच्चम्पकस्तबकस्तनी॥ चलापाङ्गकलाकान्ततरङ्गितरसालिनी ॥ ५९ ॥ नासामुक्ताफलज्योत्स्नाचुम्बितस्मितदीधितिः ॥ वीणांविन्यस्यकुचयोर्वनेऽस्मिन्मधुरंजगौ ॥ ॥ ६० ॥ गायन्त्यास्वरमाकर्ण्यब्राह्मणाहरिणाइव ॥ तांसमागत्यतेसर्वेसममेवव्यलोकयन् ॥ ६१ ॥ मयादृष्टाममैवेयमित्यूचुस्तेपरस्परम् ॥ मुष्टा मुष्टितत्स्तेषांभ्रातॄणामभवद्रणः ॥ ६२ ॥ अन्योन्यमुष्टिनिष्पिष्टवक्षसस्त्यक्तजीविताः ॥ तेभुक्त्वानिरयान्घोरान्बभूवुःसारसाभुवि ॥ ६३ ॥ तदा तेश्वापदाअघ्नुर्दग्धावन्येनवह्निना ॥ ततोमातङ्गतामेत्यपथिपान्थानघातयन् ॥ ६४ ॥ वनेविषोदकंपीत्वातेययुर्यममन्दिरम् ॥ खरोष्ट्रकपिमार्जार जन्मान्यासाद्यचक्रमात् ॥ ६५ ॥ ततोमधुव्रताजातावर्तन्तेऽत्रसरोवरे ॥ अद्यमेगन्धमाघ्रायप्रापुस्तेवैष्णवंपदम् ॥ ६६ ॥ शृणुपक्षीन्द्रवक्ष्यामियेन

१ 'बालेन्दुशङ्खधवलान्' इत्यपि पा० । २ 'रसालसा' इ० पा० ।

मय्यस्तिवैभवम् ॥ एतस्माज्जन्मनःपूर्वेतृतीयेजन्मनिक्षितौ ॥ ६७ ॥ सरोजवदनानामद्विजातःकन्यकाभवम् ॥ पातिव्रत्यैकनिरतागुरुशुश्रूषणेरता॥
॥ ६८ ॥ कदाचित्सारिकामेकांपाठयन्त्यविलम्बितम् ॥ सारिकाभवपापेत्वंपत्याशप्तास्मिकुप्यता ॥ ६९ ॥ प्रेत्यसारित्वमासाद्यपातिव्रत्यप्रसा
दतः ॥ मुनीनामेवसदनेकन्याकाचित्पुपोषमाम् ॥ ७० ॥ गीतानांदशमाध्यायंविभूतिरितिविश्रुतम् ॥ प्रातःपठतिविप्रोऽसावश्रौषंतमघा
पहम् ॥ ७१ ॥ कालेनसारिकादेहमहंहित्वाविहंगम ॥ दशमाध्यायमाहात्म्यादप्सराश्चाभवन्दिवि ॥ ७२ ॥ पद्मावतीतिविख्यातापद्मा
यादयितासखी ॥ कदाचनमयायान्त्याविमानेनविहायसा ॥ ७३ ॥ एतत्सरोवरंरम्यंविलोक्यविमलाम्बुजम् ॥ अवतीर्यजलक्रीडायावदार
भ्यतेमया ॥ ७४ ॥ दुर्वासास्तावदायातोविवस्त्रातेनवीक्षिता ॥ तद्भयात्पद्मिनीरूपंधृतमेतन्मयास्वयम् ॥ ७५ ॥ पद्द्वयंपद्मद्वयंचैवद्वयं
हस्तद्वयेनच ॥ मुखेनपञ्चमाम्भोजमितिपञ्चाम्बुजास्म्यहम् ॥ ७६ ॥ दृष्टातेनमुनीन्द्रेणकोपज्वलितचक्षुषा ॥ अनेनैवस्वरूपेणतिष्ठ
पापेशतंसमाः ॥ ७७ ॥ इतिशापंसमुत्सृज्यसचैवान्तर्दधेक्षणात् ॥ विभूत्यध्यायमाहात्म्याद्वाणीमेनविलीयते ॥ ७८ ॥ मद्विलङ्घन
मात्रेणपतितोऽसिमहीतले ॥ अद्यशापनिवृत्तिर्मेतिष्ठतस्तेखगोत्तम ॥ ७९ ॥ निशामयमयागीयमानमध्यायमुत्तमम् ॥ यस्याकर्णनमात्रेण
त्वमद्यैवविमोक्ष्यसे ॥८०॥ पक्ष्युवाच ॥ इत्यसौदशमाध्यायंपपाठश्लक्ष्णयागिरा ॥ तमाकर्ण्यतयादत्तमादायचसरोरुहम् ॥८१ ॥ मयासंमर्पितंतुभ्यं
पद्मिन्यापद्ममुत्तमम् ॥ इत्युक्त्वासजहौदेहंतदद्भुतमिवाभवत् ॥ ८२ ॥ भृङ्गिरिटिरुवाचं ॥ पुरातनेभवेकोऽयंब्रह्महंसोऽभवत्कथम् ॥ तवाग्रतःकुतोहे
तोरुत्ससर्जकलेवरम् ॥ ८३ ॥ श्रीशिवउवाच ॥ इतिभृङ्गिरिटेर्वाक्यमाकर्ण्याहतदाब्रवम् ॥ द्विजवेश्मनिपूर्वस्मिञ्जन्मन्ययमजायत ॥ ८४ ॥ सुतपा
इतिविख्यातोब्रह्मचारीजितेन्द्रियः ॥ वसन्गुरुकुलेकुर्वन्वेदाध्ययनमन्वहम् ॥ ८५ ॥ गुरुशुश्रूषणंसम्यग्विदधातिचभक्तितः ॥ शयानस्यगुरोः
शय्यांनिद्रितःसपदास्पृशत् ॥ ८६ ॥ तेनपापेनतिर्यक्त्वमयंस्वर्गेऽपिलब्धवान् ॥ पद्मयोनिमरालानांमध्येजातस्ततोद्विजः ॥८७॥ अस्मिञ्जन्मन्यमु
ष्येहपुरास्मल्लोकनावधि ॥ गीतानांदशमाध्यायंनलिन्याकथितंततः ॥ ८८ ॥ आकर्ण्यविहगोलेभेब्रह्मज्ञानमनुत्तमम् ॥ सोऽयंविप्रकुलेजातोदशमा
ध्यायवैभवात् ॥ ८९ ॥ जन्माभ्यासवशादस्यशिशोरपिमुखाम्बुजात् ॥ गीतानांदशमाध्यायःसमुल्लसतिसर्वदा ॥ ९० ॥ तदर्थपरिणामेनसर्वभूते
ष्ववस्थितम् ॥ शङ्खचक्रधरंदेवमयंपश्यतिसर्वदा ॥ ९१ ॥ यस्मिन्यस्मिन्यदेवास्यदृष्टिःस्निग्धाशरीरिणि ॥ ससमुक्तोभवेत्सर्वःसुरापोब्रह्महापिवा॥
॥ ९२ ॥ तद्विज्ञायमयाविप्रःपरमात्मस्वरूपिणा ॥ इदंनगरमानीतोमुक्तिक्षेत्रंस्वभावतः ॥ ९३ ॥ अत्रत्यानांमनुष्याणांमुक्तिःकरतलेस्थिता ॥ ते

ताम् ॥ ४० ॥ इतिपक्षीमयापृष्टःप्रश्रयानतकन्धरः ॥ जगादश्लक्ष्णयावाचापक्षीवाक्यविदांवरः ॥ ४१ ॥ देवेशधूर्जटेविद्धिमांमरालंस्वयंभुवः ॥ कर्मणायेनमेकार्ष्ण्यंजातमाधुनिकंविभो ॥ ४२ ॥ तदाकर्णयसर्वज्ञपृष्टंयदितदुच्यते ॥ मानसात्सरसःपृथ्वींयातःप्राप्तोऽस्मिसङ्कटम् ॥ ४३ ॥ सौराष्ट्रनगरादारात्सरसिस्फुटदम्बुजे ॥ बालेन्दुःखंडधवलान्मृणालकवलानहम् ॥ ४४ ॥ आदायबलमाश्रित्यनिरगांगगनंद्रुतम् ॥ विहाय सस्ततस्तस्मादकस्मादपतंभुवि ॥ ४५ ॥ अथमोहपरीतात्मासर्वथाविकलेन्द्रियः ॥ वेपमानवपुर्मोहात्स्पृष्टःशीतैःसमीरणैः ॥ ४६ ॥ प्रबुद्धःपतनेहेतुमपश्यन्नात्मनस्तदा ॥ अहोकिमेतदापन्नमद्यपातःकथंमम ॥ ४७ ॥ कालिमायेनकायेऽस्मिन्पक्वकर्पूरपाण्डुरे ॥ इत्यहं त्विस्मयाविष्टोयावत्कुर्वेविचारणम् ॥ ४८ ॥ तावदम्बुरुहाद्वाणीमश्रौषमहमीदृशीम् ॥ उत्तिष्ठहंसवक्ष्यामिकारणंपातकार्ष्ण्ययोः ॥ ४९ ॥ अथोत्थायसमागत्यमयामध्येसरोवरं ॥ दृष्टाराजीविनीरम्याराजीवैःपञ्चभिर्युता ॥ ५० ॥ कारणंप्रष्टुमारेभेकार्ष्ण्यस्यपतनस्यच ॥ अथतत्र घनश्यामान्स्वर्णवर्णाम्बरावृतान् ॥ ५१ ॥ चतुर्भुजान्गदाशङ्खचक्रपङ्करुहायुधान् ॥ किरीटहारकेयूरकुण्डलद्युतिचित्रितान् ॥ ५२ ॥ अद्राक्षम न्तरिक्षस्थान्पुरुषानयुतानिषट् ॥ नत्वाप्रदक्षिणीकृत्यपञ्चपद्मांसरोजिनीम् ॥ ५३ ॥ आत्मीयंपातमारभ्यपृष्टंतदखिलंमया ॥ पद्मिन्युवाच ॥ कलहं सगतोऽसित्वंमांविलंघ्यविहायसा ॥ ५४ ॥ तेनपातकयोगेनपतितोऽसिमहीतले ॥ तेनैवकालिमाकायेपक्षिसत्तमलक्ष्यते ॥५५॥ भवन्तंपतितंवीक्ष्य कृपापूर्णेनचेतसा ॥ मध्यमेनामुनाब्जेनवदताजातसौरभम् ॥ ५६ ॥ आघ्रायषट्पदाःषष्टिसहस्राणिदिवंययुः ॥ एतेयेभवतादृष्टानीलोत्पलसम त्विषः ॥ ५७ ॥ सर्वेतेसप्तमेऽतीतजन्मन्यासन्मुनेःसुताः ॥ अस्यैवसरसस्तीरेतेपुस्तेपरमंतपः ॥ ५८ ॥ कदाचित्कामिनीकाचिच्चम्पकस्तवकस्तनी॥ चलापाङ्गकलाकान्ततरङ्गितरसालिनी ॥ ५९ ॥ नासामुक्ताफलज्योत्स्नाचुम्बितस्मितदीधितिः ॥ वीणांविन्यस्यकुचयोर्वनेऽस्मिन्मधुरंजगौ ॥ ॥ ६० ॥ गायन्त्यास्वरमाकर्ण्यब्राह्मणाहरिणाइव ॥ तांसमागत्यतेसर्वेसममेवव्यलोकयन् ॥ ६१ ॥ मयादृष्टाममैवेयमित्यूचुस्तेपरस्परम् ॥ मुष्टा मुष्टिततस्तेषांभ्रातॄणामभवद्रणः ॥ ६२ ॥ अन्योन्यमुष्टिनिष्पिष्टवक्षसस्त्यक्तजीविताः ॥ तंभुक्त्वानिरयान्घोरान्बभूवुःसारसाभुवि ॥ ६३ ॥ तदा तेश्वापदाञ्घ्नुर्दग्धावन्येनवह्निना ॥ ततोमातङ्गतामेत्यपथिपान्थानघातयन् ॥ ६४ ॥ वनेविषोदकंपीत्वातेययुर्यममन्दिरम् ॥ खरोष्ट्रकपिमार्जार जन्मान्यासाद्यचक्रमात् ॥ ६५ ॥ ततोमधुव्रताजातावर्तन्तेऽत्रसरोवरे ॥ अद्यमेगन्धमाघ्रायप्रापुस्तेवैष्णवंपदम् ॥ ६६ ॥ शृणुपक्षीन्द्रवक्ष्यामियेन

१ 'बालेन्दुशङ्खधवलान्' इत्यपि पा० । २ 'रसालसा' इ० पा० ।

मय्यस्तिवैभवम् ॥ एतस्माज्जन्मनः पूर्वेतृतीयेजन्मनिक्षितौ ॥ ६७ ॥ सरोजवदनानामद्विजातःकन्यकाभवम् ॥ पातिव्रत्यैकनिरतागुरुशुश्रूषणेरता॥
॥ ६८ ॥ कदाचित्सारिकामेकांपाठयन्त्यविलम्बितम् ॥ सारिकाभवपापेत्वंपत्याशप्तास्मिकुप्यता ॥ ६९ ॥ प्रेत्यसारित्वमासाद्यपातिव्रत्यप्रसा
दतः ॥ मुनीनामेवसदनेकन्याकाचित्पुपोषमाम् ॥ ७० ॥ गीतानांदशमाध्यायंविभूतिरितिविश्रुतम् ॥ प्रातःपठतिविप्रोऽसावश्रौषंतमघा
पहम् ॥ ७१ ॥ कालेनसारिकादेहमहंहित्वाविहंगम ॥ दशमाध्यायमाहात्म्यादप्सराश्चाभवन्दिवि ॥ ७२ ॥ पद्मावतीतिविख्यातापद्मा
यादयितासखी ॥ कदाचनमयायान्त्याविमानेनविहायसा ॥ ७३ ॥ एतत्सरोवरंरम्यंविलोक्यविमलाम्बुजम् ॥ अवतीर्यजलक्रीडायावदार
भ्यतेमया ॥ ७४ ॥ दुर्वासास्तावदायातोविवस्त्रातेनवीक्षिता ॥ तद्भयात्पद्मिनीरूपंधृतमेतन्मयास्वयम् ॥ ७५ ॥ पद्मचांपद्मद्वयंचैवद्वयं
हस्तद्वयेनच ॥ मुखेनपञ्चमाम्भोजमितिपञ्चाम्बुजास्म्यहम् ॥ ७६ ॥ दृष्टातेनमुनीन्द्रेणकोपज्वलितचक्षुषा ॥ अनेनैवस्वरूपेणतिष्ठ
पापेशतंसमाः ॥ ७७ ॥ इतिशापंसमुत्सृज्यसचैवान्तर्दधेक्षणात् ॥ विभूत्यध्यायमाहात्म्याद्वाणीमेनविलीयते ॥ ७८ ॥ मद्विलङ्घन
मात्रेणपतितोऽसिमहीतले ॥ अद्यशापनिवृत्तिर्मेतिष्ठतस्तेखगोत्तम ॥ ७९ ॥ निशामयमयागीयमानमध्यायमुत्तमम् ॥ यस्याकर्णनमात्रेण
त्वमद्यैवविमोक्ष्यसे ॥८०॥ पक्ष्युवाच ॥ इत्यसौदशमाध्यायंपपाठश्लक्ष्णयागिरा ॥ तमाकर्ण्यतयादत्तमादायचसरोरुहम् ॥८१॥ मयासंमर्पितंतुभ्यं
पद्मिन्यापद्ममुत्तमम् ॥ इत्युक्त्वासजहौदेहंतदद्भुतमिवाभवत् ॥ ८२ ॥ भृङ्गिरिटिरुवाचं ॥ पुरातनेभवेकोऽयंब्रह्महंसोऽभवत्कथम् ॥ तवाग्रतःकुतोहे
तोरुत्ससर्जकलेवरम् ॥ ८३ ॥ श्रीशिवउवाच ॥ इतिभृङ्गिरिटेर्वाक्यमाकर्ण्याहतदाव्रवम् ॥ द्विजवेश्मनिपूर्वस्मिञ्जन्मन्ययमजायत ॥ ८४ ॥ सुतपा
इतिविख्यातोब्रह्मचारीजितेन्द्रियः ॥ वसन्गुरुकुलेकुर्वन्वेदाध्ययनमन्वहम् ॥ ८५ ॥ गुरुशुश्रूषणंसम्यग्विदधातिचभक्तितः ॥ शयानस्यगुरोः
शय्यांनिद्रितःसपदास्पृशत् ॥ ८६ ॥ तेनपापेनतिर्यक्त्वमयंस्वर्गेऽपिलब्धवान् ॥ पद्मयोनिमरालानांमध्येजातस्ततोद्विजः ॥८७॥ अस्मिञ्जन्मन्ययमु
ष्येहपुरास्मल्लोकनावधि ॥ गीतानांदशमाध्यायंनलिन्याकथितंततः ॥ ८८ ॥ आकर्ण्यविहगोलेभेब्रह्मज्ञानमनुत्तमम् ॥ सोऽयंविप्रकुलेजातोदशमा
ध्यायवैभवात् ॥ ८९ ॥ जन्माभ्यासवशादस्यशिशोरपिमुखाम्बुजात् ॥ गीतानांदशमाध्यायःसमुल्लसतिसर्वदा ॥ ९० ॥ तदर्थपरिणामेनसर्वभूते
ष्ववस्थितम् ॥ शङ्खचक्रधरंदेवमयंपश्यतिसर्वदा ॥ ९१ ॥ यस्मिन्यस्मिन्यदैवास्यदृष्टिःस्निग्धाशरीरिणि ॥ ससमुक्तोभवेत्सर्वःसुरापोब्रह्महापिवा॥
॥ ९२ ॥ तद्विज्ञायमयाविप्रःपरमात्मस्वरूपिणा ॥ इदंनगरमानीतोमुक्तिक्षेत्रंस्वभावतः ॥ ९३ ॥ अत्रत्यानांमनुष्याणांमुक्तिःकरतलेस्थिता ॥ ते

नास्यदृष्टिपातेनविशेषोऽन्योनजायते ॥९४॥नददामिबहिर्गन्तुमहमस्यपुराकृतम् ॥ दशमाध्यायमाहात्म्यात्तत्वज्ञानंसुदुर्लभम् ॥९५॥ लब्धमेतेन मुनिनाजीवन्मुक्तिरियंतथा ॥ तेनास्यचलतोहस्तंददामिपथिगच्छतः ॥९६॥ दशमाध्यायमहिमाभृङ्गिरिटेमहानयम् ॥ इतिभृङ्गिरिटेरग्रेकथितंयत्क कथानकम्॥९७॥तवेदमत्रकथितंसर्वपापप्रणाशनम् ॥ नरोवाप्यथवानारीयोऽपिकोऽपिचवापुनः ॥९८॥अस्यश्रवणमात्रेणसर्वाश्रमफलंलभेत्॥९९॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा० उत्तर० गीतामाहात्म्येचतुरशीत्यधिकशततमोध्यायः ॥ १८४ ॥ देव्युवाच ॥ इतिहासोऽयमीशानेश्रेयसांसाधनं परम् ॥ आकर्ण्यकरुणापूर्णममकाङ्क्षाप्रवर्त्तते ॥ १ ॥ एकादशस्यमाहात्म्यमध्यायस्यकथाश्रयम् ॥ व्यावर्णयविरूपाक्षवक्तृणांप्रथमंप्रभो ॥२॥ ईश्वर उवाच ॥ आकर्णयकथांकान्तगीतावर्णनसंश्रयाम् ॥ विश्वरूपाभिधानस्यमाहात्म्यमपिपावनम् ॥ ३॥ अध्यायस्यविशालाक्षिवक्तुंतावन्नशक्यते ॥ सहस्राणिकथाःसन्तितत्रैकाकथ्यतेमया ॥ ४ ॥ प्रणीतायास्तटेनद्यामेघंकरमितिश्रुतम् ॥ नगरंगरिमाधारंतुङ्गप्राकारगोपुरम् ॥ ५ ॥ विशालाश्रम शालासुस्वर्णस्तम्भविभूषितम् ॥ श्रीमद्भिःसुखिभिःशान्तैःसदाचारैर्जितेन्द्रियैः॥६॥अधिष्ठितंजवैश्वारुशृङ्गाटकमनोहरम् ॥ मणिस्तम्भस्फुरत्स्वर्णा पर्णचत्वरशोभितम्॥७॥पताकाकिङ्किणीक्वाणकदम्बककलस्वरम् ॥ वेदाध्ययननिर्घोषवाचालितदिगन्तरम् ॥८॥ तूर्यसङ्घोषणाकीर्णविशालव्योम मण्डलम् ॥ पताकापल्लवोद्भूतवातनिर्जितविग्रहम् ॥९॥ राजमार्गवरद्वारनारीमञ्जीरशिञ्जितैः ॥ वल्लकीवेणुकैर्गीतैर्भातिवाजीन्द्रहेषितैः ॥ १० ॥ प्रेक्ष माणमिवाभीक्ष्णंदिक्पालानांपुरैःसमम् ॥ आस्तेजगत्पतिर्यत्रशार्ङ्गपाणिर्विराजितः॥११॥मूर्तिमत्परमंब्रह्मजगल्लोचनजीवितम् ॥ लक्ष्मीनयनराजी वपूजिताकारगौरवः ॥ १२ ॥ त्रिविक्रमवपुर्मेघश्यामलःकोमलद्युतिः ॥ श्रीवत्सवक्षाराजीववनमालाविभूषितः ॥ १३ ॥ अनेकभूषणोपेतःसरत्न इववारिधिः ॥ चलत्सौदामिनीदामसान्द्रमेघसमद्युतिः ॥१४॥ तस्यास्तेमुकुटेसाक्षाच्छार्ङ्गपाणिःपरःपुमान् ॥ तंदृष्ट्वामुच्यतेजन्तुर्जन्मसंसारबन्ध नात् ॥ १५ ॥ यस्मिन्पुरेमहातीर्थंविद्यतेमेखलाभिधम् ॥ यत्रस्नात्वानरैर्नित्यंप्राप्यंतेवैष्णवंपदम् ॥१६॥ तत्रवीक्ष्यजगन्नाथंनरसिंहंकृपार्णवम् ॥ सप्तजन्मार्जिताद्घोरान्मुच्यतेदुष्कृतान्नरः ॥ १७ ॥ मेखलायांगणाधीशंविलोकयतियोनरः ॥ सनिस्तरतिविघ्नानिदुस्तराण्यपिसर्वदा ॥ ब्रह्म चर्यपरोदान्तोनिर्ममोनिरहङ्कृतिः ॥ १८ ॥ तस्मिन्मेघंकरेकश्चिदभूद्ब्राह्मणसत्तमः ॥ सुनन्दइतिविख्यातोवेदशास्त्रविशारदः ॥ १९ ॥ वशीकृते न्द्रियग्रामोवासुदेवपरायणः ॥ देवस्यशार्ङ्गिणःपार्श्वेगीताध्यायमिमंप्रिये॥२०॥एकादशंपठत्येषविश्वरूपप्रदर्शनम् ॥ अध्यायस्यप्रभावेणब्रह्मज्ञान मवापसः ॥ २१ ॥ परमानंदसंदोहश्लाघ्यसंवित्समाधिना ॥ प्रत्यङ्मुन्द्रियतयानिश्चलांस्थितिमीयुषा ॥ २२ ॥ सततंस्थीयतेतेनजीवन्मुक्तेनयो

गिना ॥ एकदासमहायोगीसिंहराशिस्थितेगुरौ ॥ २३ ॥ गोदावरीतीर्थयात्रांविधातुमुपचक्रमे ॥ प्रथमेऽह्निसमागत्यविरजंतीर्थमुत्तमम् ॥ २४ ॥
नाभिमारभ्यतीर्थेषुसप्तसम्भ्यर्च्यदेवताम् ॥ मज्जन्मज्जन्जगद्धात्रींकमलांसव्यलोकयत् ॥ २५ ॥ तांसंपूज्यमहामायांसर्वकामफलप्रदाम् ॥ ताराती
र्थेततःस्नात्वाकपिलासंगमेततः ॥ २६ ॥ अष्टतीर्थमसौचक्रेविधायपितृतर्पणम् ॥ कुमारीशंशिवंनत्वाकपिलाद्वारमाययौ ॥ २७ ॥ तत्रनि
मज्ज्यनिर्धूतप्राग्जन्मान्तरदुष्कृतः ॥ संपूज्यनत्वाश्रुत्वाचदेवंवैमधुसूदनम् ॥ २८ ॥ उषित्वातत्रतांरात्रिंप्रागात्प्रातःसहद्विजैः ॥ नरसिंहवने
तत्रतीर्थेरामस्यदीर्घिका ॥ प्रह्लादपूजितःसाक्षादास्तेयत्रनृकेसरी ॥ २९ ॥ तंदृष्ट्वादेवदेवेशंपूजयित्वातुभक्तितः ॥ तत्रतंदिवसंनीत्वासययाव
म्बिकापुरम् ॥ ३० ॥ अनुग्रहेणभक्तानामम्बिकातत्रतिष्ठति ॥ पूरयन्तिमनुष्याणांवाञ्छितान्यखिलान्यपि ॥ ३१ ॥ पूजयित्वाम्बिकांभक्त्यापुष्प
गन्धानुलेपनैः ॥ उपहारैश्चविविधैःस्तोत्रैःप्रणमनैरपि ॥ ३२ ॥ विप्रस्तस्मात्पुराप्रातःकण्ठस्थानाभिधंपुरम् ॥ यत्रास्तेपरमाशक्तिर्महालक्ष्मी
र्महाद्युतिः ॥ ३३ ॥ तामवेक्ष्यसुधाभानुभास्करद्युतिमण्डलाम् ॥ संसारतापविच्छेदपद्मपीयूषवाहिनीम् ॥ ३४ ॥ योगिराजहृदम्भोजराज
हंसनिषेविताम् ॥ अनाहतमहानादमयीमद्वयरूपिणीम् ॥ ३५ ॥ महालक्ष्मींभगवतींवाञ्छितार्थप्रदायिनीम् ॥ आराध्यभक्तिभावेनचेतसास
मुनीश्वरः ॥ ३६ ॥ विवाहमण्डपंप्रापपुरंविप्रैःसमन्वितः ॥ पुरेतत्रप्रतिगृहंवासस्थानमयाचत ॥ ३७ ॥ नलेभेवसतिंस्थातुंगेहेकस्मिन्नपिद्विजः ॥
दर्शितंग्रामपालेनविशालंवासमन्दिरम् ॥ ३८ ॥ प्रविश्यवसतिंचक्रेब्राह्मणःसङ्गिभिःसह ॥ ततःप्रभातेविमलेसुनन्दोऽसौद्विजोत्तमः ॥ ३९ ॥
वहिरालोकयाञ्चक्रेवासगेहान्निजंवपुः ॥ अध्वन्यानखिलान्यत्रजातान्कापियदृच्छया ॥ ४० ॥ गम्यमानःसमायान्तंग्रामपालोददर्शसः ॥ तं
बभाषेग्रामपालआयुष्मानसिसर्वशः ॥ ४१ ॥ भागधेयवतांपुंसांपुण्यःपुण्यवतामसि ॥ प्रभावोविद्यतेवत्सकोऽपिलोकोत्तरस्त्वयि ॥ ४२ ॥ क्व
प्रयाताःसहायास्तेकथंतत्सदनाद्बहिः ॥ तत्पश्यमुनिशार्दूलकथयामितवाग्रतः ॥ ४३ ॥ किंतुनान्यंत्वयातुल्यंपश्यामीहतपस्विनम् ॥ किंजानासिमहा
मन्त्रंकांविद्यामवलम्बसे ॥ ४४ ॥ कस्यदेवस्यकारुण्याच्छक्तिर्लोकोत्तरात्वयि ॥ तत्कारुण्यवशात्तिष्ठग्रामेऽस्मिन्ब्राह्मणोत्तम ॥ ४५ ॥
शुश्रूषामखिलामेवभगवंस्तेकरोम्यहम् ॥ इतिसंवासयामासतस्मिन्ग्रामेमुनीश्वरम् ॥ ४६ ॥ परिचर्यांचतस्यासौभक्त्याचक्रेदिवानिशम् ॥ दिवसेषु
प्रयातेषुसप्ताष्टसुसमेयिवान् ॥ ४७ ॥ प्रातरागत्यतस्याग्रेरुरोदभृशदुःखितः ॥ अद्यमेभाग्यहीनस्यगुणवान्भक्तिमान्सुतः ॥ ४८ ॥ जाज्वल्य
मानदंष्ट्रेणभक्षितोनिशिरक्षसा ॥ इत्येवंरक्षकेणोक्तंतंपप्रच्छससंयमी ॥ क्वास्तेसराक्षसःपुत्रोभक्षितस्तेकथंवद ॥ ४९ ॥ ग्रामपालउवाच ॥ वर्तते

नगरेघोरःपुरुषादोनिशाचरः ॥ ५० ॥ सखादतिनरानेत्यनित्यंनगरगोचरान् ॥ ससर्वैर्नागरैरत्रप्रार्थितःपुरुषैःपुरा ॥ रक्षराक्षसनःसर्वान्ग्रास
तंकल्पयामहे ॥५१॥ पथिकानिशिनिद्रन्तियेचतान्भुङ्क्ष्वराक्षस ॥ एतस्मिन्सदनेपान्थान्ग्रामपालप्रवेशितान् ॥५२॥ आहारंकल्पयाञ्चक्रुरात्मीय
प्राणगुप्तये ॥ भवान्सुतोगृहेऽमुष्मिन्नधन्यैःसंयुतःपरैः ॥ ५३ ॥ तेग्रस्ताःकिलचानेनत्वंमुक्तोऽसिद्विजोत्तम ॥ प्रभावंभवतोवेत्तिभवाने
वद्विजोत्तम ॥५४॥ मदीयतनयस्याद्यमित्रमेकमुपागतम् ॥ अजानतामयासोऽपितनयस्यप्रियःसखा ॥ ५५ ॥ अन्यैःपान्थजनैःसार्द्धंतस्मिन्गेहेप्रवे
शितः ॥ श्रुत्वातत्रप्रविष्टंतंनिशीथेतनयोमम ॥ ५६ ॥ तमानेतुंगतःसोऽपिभक्षितस्तेनरक्षसा ॥ दुःखितेनमयाप्रोक्तःप्रातःसपिशिताशनः ॥ ५७ ॥
ममापिपुत्रोदुष्टात्मन्भवतानिशिभक्षितः ॥ भवज्जठरनिर्मग्नःसुतोऽसौयेनजीवति ॥ ५८ ॥ अस्तिचैवमुपायस्तेब्रूहिमेत्वंनिशाचर ॥ ५९ ॥
राक्षसउवाच ॥ अन्तःप्रविष्टंत्वत्पुत्रमज्ञात्वाहमभक्षयम् ॥ अजानन्भक्षितःपान्थैःसहितोऽसौसुतस्तव ॥ ६० ॥ यथाजीवतिमेकुक्षौयथाभवति
रक्षितः ॥ तथाविहितमप्यस्तिदैवेनपरमेष्ठिना ॥ ६१ ॥ गीतैकादशमध्यायंयःपठत्यनिशंद्विजः ॥ तत्प्रभावेणमेमुक्तिर्मृतानांपुनरुद्भवः ॥ ६२ ॥
ग्रामपालउवाच ॥ कथमेकादशाध्यायसामर्थ्यमिदमद्भुतम् ॥ इतिपृष्टोमयाविप्रसन्नभाषेनिशाचरः ॥ ६३ ॥ राक्षसउवाच ॥ पुरागृध्रेणकेनापिनभो
मार्गेणगच्छता ॥ अस्थिखण्डंस्वतुण्डाग्रात्पातितंक्वापिवारिणि ॥ ६४ ॥ तंजलाशयमागत्यकोऽपिज्ञानीश्वरस्तदा ॥ महातीर्थमितिज्ञात्वाविदधेपितृ
तर्पणम् ॥ ६५ ॥ तमूचिरेजनाःसर्वेतीर्थमेतत्कथंवद ॥ ६६ ॥ मुनिरुवाच ॥ जपत्येकादशाध्यायंत्रिसन्ध्यंनियतेन्द्रियः ॥ कृतमौनस्तुविप्रोऽसौचौरै
र्व्यापादितःपथि ॥ तस्यास्थिशकलंगृध्रवदनात्पतितंजले ॥ ६७ ॥ तेनतीर्थमिदंदिव्यंजातंपातकनाशनम् ॥ ६८ ॥ राक्षसउवाच ॥ ततस्तेमानवाः
सर्वेसस्नुस्तत्रजलाशये ॥ निष्कल्मषतयाचैवंप्रापुस्तेपरमंपदम् ॥ ६९ ॥ एकादशस्यसामर्थ्यादध्यायस्यभविष्यति ॥ ममापिमुक्तिःपान्थानांपुनरु
त्थानमेवच ॥ ७० ॥ योमयाकश्चिदुद्गीर्णोब्राह्मणोऽत्रैवतिष्ठति ॥ सचएकादशाध्यायंजपतिस्मनिरन्तरम् ॥ ७१ ॥ सतेनाध्यायमन्त्रेणसप्तवाराभिमन्त्रि
तम् ॥ विधायवारिविप्रेन्द्रःक्षिपेद्यदिममोपरि ॥ ७२ ॥ ततोमेशापनिर्मुक्तिर्भविष्यतिनसंशयः ॥ ७३ ॥ ग्रामपालउवाच ॥ इतितेनास्मिसंदिष्टः
समायातस्त्वदन्तिकम् ॥ ७४ ॥ विप्रउवाच ॥ राक्षसःकेनपापेनजातोऽसौवदरक्षक ॥ यत्क्षपायांगृहेतस्मिन्नरान्खादतिनिद्रितान् ॥ ७५ ॥
ग्रामपालउवाच ॥ अस्मिन्ग्रामेपुराकश्चिदासीद्विप्रःकृपीवलः ॥ एकदाशालिकेदाररक्षणेव्याकुलोद्विजः ॥ ७६ ॥ नातिदूरेमहागृध्रःपान्थमे

१ 'वित्तबा नति' इ० पा० ।

कमभक्षयत् ॥ तंविमोचयितुंदूराद्दयाश्चक्रेऽपितापसः ॥ ७७ ॥ भुक्त्वापान्थंखगस्तावन्निरगादम्बराध्वना ॥ ततःसतापसःकोपात्तंबभाषेक्ष्
षीवलम् ॥ ७८ ॥ तापसउवाच ॥ धिक्त्वांहालिकदुर्बुद्धेकठोरमतिनिर्घृण ॥ कुक्षिम्भरंपरत्राणविमुखंहतजीवितम् ॥ ७९ ॥ चोरैश्चदं
ष्ट्रिभिःसर्प्पैररिवह्निविषाम्बुभिः ॥ गृध्रराक्षसभूतैश्चवेतालादिभिराहतान् ॥ ८० ॥ जनानुपेक्षतेशक्तःसतद्वधफलंलभेत् ॥ नमोचयतियोविप्रं
प्रभुश्चोरादिभिर्धृतम् ॥ ८१ ॥ सयातिनरकंघोरंसपुनर्जायतेवृकः ॥ निहन्यमानंविपिनेगृध्रव्याघ्रेणपीडितम् ॥ ८२ ॥ मुञ्चमुञ्चेतियोवक्ति
सयातिपरमांगतिम् ॥ गवामर्थेहताव्याघ्रैर्व्याधैर्दुष्टैश्चराजभिः ॥ ८३ ॥ तेऽपियान्तिपदंविष्णोर्दुष्प्राप्यंयोगिनामपि ॥ अश्वमेधसहस्राणि
वाजपेयशतानिच ॥ ८४ ॥ शरणागतसंत्राणकलांनार्हन्तिषोडशीम् ॥ दीनस्योपेक्षणंकृत्वाभीतस्यचशरीरिणः ॥ ८५ ॥ पुण्यवानपिकाले
नकुम्भीपाकेसपच्यते ॥ पश्यन्नपिभवान्पान्थंदुष्टगृध्रेणभक्षितम् ॥ ८६ ॥ निवारणसमर्थोऽपिनचक्रेयन्निवारणम् ॥ निष्कृपोऽसियतस्तस्मा
द्भविष्यसिनिशाचरः ॥ ८७ ॥ ग्रामपालउवाच ॥ इमंशापंमुनेःश्रुत्वाकम्पमानकलेवरः ॥ प्रणम्यहालिकोविप्रंवभाषेकरुणंवचः ॥ ८८ ॥
हालिकउवाच ॥ अत्राहंक्षेत्ररक्षायांचिरंक्षिप्तेनचक्षुषा ॥ नवेद्मिनिकटेगृध्रहन्यमानमिमंनरम् ॥ ८९ ॥ तन्मेऽनुग्रहंकर्तुंकृपणस्यत्वमर्हसि ॥ ९० ॥
विप्रउवाच ॥ योवेत्त्येकादशाध्यायंजपत्यनुदिनंचयः ॥ तेनाभिमन्त्रितंवारियदाशिरसितावके ॥ ९१ ॥ पतिष्यतितदाशापात्तवमुक्तिर्भवि
ष्यति ॥ ९२ ॥ ग्रामपालउवाच ॥ इत्युक्त्वातापसोयातोहालिकोराक्षसोऽभवत् ॥ इतितद्राक्षसवचोनिशम्याशुप्रधावतः ॥ ९३ ॥ उभयं
कार्यमेवाद्यसंसिद्धंकुरुतापस ॥ तदागच्छद्विजश्रेष्ठतेनाध्यायेनमन्त्रय ॥ तीर्थोदकंस्वहस्तेनतस्यमूर्द्धनिनिक्षिप ॥ ९४ ॥ महादेवउवाच ॥
इतितत्प्रार्थितंतस्यश्रुत्वाचकरुणाप्लुतः ॥ तथेतिसहपालेनमुनीरक्षोऽन्तिकंययौ ॥ ९५ ॥ एकादशेनतेनाम्बुविश्वरूपेणमन्त्रितम् ॥ निक्षिप्तं
तस्यशिरसितेनविप्रेणयोगिना ॥ ९६ ॥ गीताध्यायप्रभावेणशापमोक्षमवापसः ॥ विहायराक्षसंदेहंचतुर्बाहुस्ततोऽभवत् ॥ ९७ ॥ निर्गी
र्णाश्चजनास्तेनपान्थाआसन्सहस्रशः ॥ चतुर्भुजावभूवुस्तेशङ्खचक्रगदाधराः ॥ ९८ ॥ तेविमानान्यारुरुहुस्तावदूचेसराक्षसम् ॥ ग्रामपाल
उवाच ॥ मदीयस्तनयःकस्तंदर्शयस्वनिशाचर ॥९९॥ महादेवउवाच॥इत्युक्तेग्रामपालेनदिव्यधीराहराक्षसः॥१००॥राक्षसउवाच ॥ एवंचतुर्भुजंविद्धि
तमालश्यामलद्युतिम् ॥ १ ॥ माणिक्यमुकुटंदिव्यमणिकुण्डलमण्डितम् ॥ हारहारिमहास्कन्धंस्वर्णकेयूरभूषितम् ॥२ ॥ राजीवलोचनंस्निग्धंहस्ते

१ 'बाहवक्रकरोरुहम्' इ० पा० ।

 कृतसरोरुहम् ॥ दिव्यंविमानमारूढंदेवत्वंप्राप्तमात्मजम् ॥ ३ ॥ महादेवउवाच ॥ इतितस्यवचःश्रुत्वासुतंदृष्ट्वाचतादृशम् ॥ स्वगेहंनेतुमारेभे
 तंजहाससुतस्ततः ॥ ४ ॥ सुतउवाच ॥ कतिवाराणिजातोऽसित्वंपुत्रोऽस्मरक्षक ॥ पूर्वंपुत्रस्त्वदीयोऽस्मिह्यधुनाविबुधोऽस्म्यहम् ॥ ५ ॥ यास्यां
मिवैष्णवंधामब्राह्मणस्यप्रसादतः ॥ निशाचरोऽपिप्राप्तोऽयंपश्यदेहंचतुर्भुजम् ॥ ६ ॥ एकादशस्यमाहात्म्याद्यातिस्वर्गंसमंजनैः ॥ विप्राद
स्मात्तमध्यायमधीष्वत्वंजपानिशम् ॥ ७ ॥ भविष्यतिनसंदेहस्तवापिगतिरीदृशी ॥ तातस्मात्सतांसङ्गोदुर्लभःसर्वथाजनैः ॥ ८ ॥ सोऽप्यद्य
तेसमुत्पन्नोह्यात्मनःसाधयेप्सितम् ॥ किंधनैर्भोगदानैर्वाकिंयज्ञैस्तपसानुकिम् ॥ ९ ॥ किंपूर्तैर्वापरंश्रेयोविश्वरूपस्यपाठतः ॥ तद्विष्णोःपरमंरूपं
तत्त्वंध्यायस्वविश्रुतम् ॥ ११० ॥ यत्पूर्णानन्दसंदोहकृष्णब्रह्मास्यनिर्गतम् ॥ कुरुक्षेत्रेऽर्जुनेमित्रेतत्कैवल्यरसायनम् ॥ ११ ॥ नृणांचभवभीतानामा
धिव्याधिभयापहम् ॥ अनेकजन्मदुःखघ्नंनान्यत्पश्यामितत्स्मर ॥ १२ ॥ शिवउवाच ॥ इत्युक्त्वासहतैःसर्वैर्ययौविष्णोःपरंपदम् ॥ तम
ध्यायंततोविप्राद्ग्रामपालःपपाठसः ॥१३॥ तावुभौतस्यमाहात्म्याज्जग्मतुर्वैष्णवंपदम् ॥ इत्येकादशमाहात्म्यकथातुभ्यंनिरूपिता ॥ १४ ॥ यस्याः
श्रवणमात्रेणमहापातकसंक्षयः ॥ ११५ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०गीतामाहात्म्येसतीश्वरसंवादेपञ्चाशीत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥
॥१८५॥महादेवउवाच ॥ अस्तिकोल्हापुरंनामनगरंदक्षिणापथे ॥ सुखानांसदनंसाध्विसाधूनांसिद्धिसंभवम् ॥१॥परशक्तेःपरंपीठंसर्वदेवनिषेवितम् ॥
पुराणेषुप्रसिद्धंयद्भुक्तिमुक्तिफलप्रदम् ॥२॥ कोटिशस्तत्रतीर्थानिशिवलिङ्गानिकोटिशः ॥ आस्तेरुद्रगयायत्रविशालंलोकविश्रुतम् ॥ ३ ॥ तुङ्गाचल
महावप्रगोपुरोल्लासितोरणम् ॥ प्रासादशिखरेयत्रतुङ्गंचकनकध्वजम् ॥ ४ ॥ सोमकान्तिमहासौधवलभीपङ्क्तिशोभितम् ॥ जालरन्ध्रोद्गिरद्धूप
धूमाऽमोदितदिक्तटम् ॥ ५ ॥ चलत्पताकविस्तीर्णच्छायंदेवालयान्वितम् ॥ चतुरैःसुन्दरैःस्निग्धैःश्रीमद्भिःशुचिमानसैः ॥ ६ ॥ अधिष्ठितं
सदाचारैःपुरुषैर्भूरिभूषणैः ॥ कुरङ्गनयनाश्चन्द्रवदनाःकुटिलालकाः ॥७॥ उत्फुल्लचम्पकच्छायाःपीनतुङ्गपयोधराः ॥ कृशमध्यानिम्ननाभिवलित्रय
विराजिताः ॥ ८ ॥ विशालजघनाश्चारुजङ्घायुग्मावराङ्घ्रयः ॥ वाचालमेखलादामनिक्वणन्मणिनूपुराः ॥ ९ ॥ रणत्कङ्कणहस्ताब्ज
स्फुरत्करजरश्मयः ॥ वसन्तिप्रमदायत्रमादयन्त्योमुनीनपि ॥ १० ॥ समस्तवस्तुसंयुक्तंसर्वभोगसमन्वितम् ॥ मङ्गलैःसकलैर्युक्तंमहा
लक्ष्मीसमन्वितम् ॥ ११ ॥ तत्रागच्छत्पुमान्कश्चिद्युवागौरःसुलोचनः ॥ कम्बुकण्ठःपृथुस्कन्धोमहावक्षामहाभुजः ॥ १२ ॥ समस्तलक्षणो

पेतोगोचरासक्तमानसः ॥ प्रविश्यनगरंपश्यशोभांसौधेषुसर्वतः ॥ १३ ॥ उत्कण्ठितमनाद्रष्टुंमहालक्ष्मींसुरेश्वरीम् ॥ मणिकुण्डेकृतस्नानःसंपन्न
पितृतर्पणः ॥ महालक्ष्मींमहामायांनत्वातुष्टावभक्तितः ॥ १४ ॥ राजपुत्रउवाच ॥ जयत्यपारकरुणाशरण्याजगदम्बिका ॥ कुर्वाणाजगतो
जन्मपालनंक्षपणंदृशा ॥ १५॥ ययाशक्त्याकृतादिष्टःपरमेष्टीसृजत्यसौ ॥ अवष्टभ्यचतांशक्तिंपालयत्यच्युतोजगत् ॥ १६ ॥ ययाशक्त्याकृतावेशः
संहरत्यखिलंहरः ॥ तांभजेपरमांशक्तिंसर्गस्थितिलयोर्जिताम् ॥ १७ ॥ योगिध्येयाङ्घ्रिकमलेकमलेकमलालय ॥ स्वभावानखिलान्नस्त्वंगृह्णा
सीन्द्रियगोचरान् ॥ १८ ॥ त्वमेवकल्पनाजालंतत्कल्पंकुरुषेमनः ॥ इच्छाज्ञानक्रियारूपापरसंवित्स्वरूपिणी ॥ १९ ॥ निष्फलानिर्मलानित्यानिरा
कारानिरञ्जना ॥ निरन्तरानिरातङ्कानिरालम्बानिरालया ॥ २० ॥ तवैवंमहिमानंहिकेवर्णयितुमीशते ॥ वन्देनिर्भिन्नषट्चक्रद्वादशान्तार्विहारिणीम्
॥ २१ ॥ अनाहतध्वनिमयींविन्दुनादकलात्मिकाम् ॥ मातस्त्वंपूर्णशीतांशुगलत्पीयूषवाहिनी ॥ २२ ॥ पुष्णासिवत्सलेबालान्सनकादीन्दिगम्ब
रान् ॥ अनुस्यूताशिवासंविज्जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तिषु ॥ २३ ॥ तुरीयायांवर्त्तमानादयासूनृतसन्धिषु ॥ ददासिप्राणिनांसर्वाःसततंब्रह्मसंपदः ॥ २४ ॥
संहृत्यतत्त्वसंघातंतुरीयातीतयात्वया ॥ योगिनांविम्बतादात्म्यंदीयतेनिर्विकल्पया ॥ २५ ॥ परांनमामिपश्यन्तींमध्यमांवैखरीमपि ॥ रूपाणिदेवि
गृह्णासिजगत्संत्राणहेतवे ॥ २६ ॥ त्वंब्राह्मीवैष्णवीचत्वंमाहेशीचत्वमम्बिके ॥ वाराहित्वंमहालक्ष्मीनारसिंहीत्वमैन्द्रिका ॥ २७ ॥ त्वंकौमारीचण्डि
कात्वंलक्ष्मीस्त्वंविश्वपावनी ॥ सावित्रीत्वंजगन्माताशशिनीत्वंचरोहिणी ॥ २८ ॥ त्वंस्वाहात्वंस्वधात्वंहित्वंसुधापरमेश्वरी ॥ चण्डमुण्डभुजादण्ड
खण्डनोर्दण्डमण्डिते ॥ २९ ॥ रक्तबीजगलद्रक्तपानघूर्णितलोचने ॥ उन्मत्तमहिषग्रीवोन्मूलनप्रौढदोर्युगे ॥ ३० ॥ शुम्भासुरमहादैत्यदारणायात्त
विक्रमे ॥ अनंतचरितेतुभ्यंनमस्त्रैलोक्यमातृके ॥ ३१ ॥ भक्तकल्पलतेमह्यंप्रसीदपरमेश्वरि ॥ ३२॥ शिवउवाच ॥ इतितेनस्तुतादेवीमहालक्ष्मीस्ततः
स्वयम् ॥ निजरूपंसमास्थायपुरुषंप्रत्युवाचतम् ॥३३॥ श्रीलक्ष्मीरुवाच ॥ राजपुत्रप्रसन्नाहंवृणीष्ववरमुत्तमम् ॥३४॥ राजपुत्रउवाच ॥ पितामेधरणी
पालोवाजिमेधंमहाक्रतुम् ॥ कुर्वाणोदैवयोगेनरोगाक्रान्तोदिवंययौ ॥ तद्वपुस्तप्ततैलेनशोषयित्वामयाततः ॥ ३५ ॥ स्थापितस्तत्रयागेऽसौयथा
पूर्वमवर्तत ॥३६॥अथक्रान्तेमहीचक्रोयूपेयागतुरङ्गमः॥ निशीथेबन्धनंछित्त्वानीतःकेनापिकुत्रचित्॥ ३७ ॥ अदृष्ट्वातद्गतंक्वापिनिवृत्तेषुजनेष्वहम् ॥
आमन्त्र्यऋत्विजःसर्वाञ्छरणंत्वामुपागतः ॥ ३८ ॥ प्रसन्नायदिदेवित्वंतन्मेयागतुरंगमः ॥ दृष्टोभवतुयागोऽसौसंपूर्णोजायतेयथा ॥ ३९ ॥

१'गौरः सर्वाङ्गसुन्दरः'इ०पा०

आनृण्यंममतातस्यतेनगङ्गीभविष्यति ॥ तथाकुरुजगद्धात्रिशरणागतवत्सले ॥ ४० ॥ देव्युवाच ॥ ममद्वारेद्विजःसिद्धसमाधिरितिविश्रुतः ॥
ममाज्ञयासतेसर्वंकार्यंनिष्पादयिष्यति ॥ ४१ ॥ शिवउवाच ॥ इत्युक्तःश्रीमहालक्ष्म्याततोराजकुमारकः ॥ आजगाममुनिःसिद्धसमाधिर्यत्र
तिष्ठति ॥ ४२ ॥ प्रणम्यतस्यपादाब्जंकृताञ्जलिरवस्थितः ॥ तमुवाचततोविप्रःप्रहितोऽसित्वमम्बया ॥ त्वदीप्सितमिदंसर्वंसाधयामिविलो
कय ॥ ४३ ॥ शिवउवाच ॥ इत्युक्त्वात्रिदशान्सर्वानाचकर्षसमान्त्रिकः ॥ ऐक्षतक्षितिपालस्यतनयोऽसौतदासुरान् ॥ ४४ ॥ कृताञ्जलिपुटान्देवा
न्वेपमानकलेवरान् ॥ अथतानमरान्सर्वान्सम्बभाषेद्विजोत्तमः ॥ ४५ ॥ सिद्धसमाधिरुवाच ॥ अमुष्यराजपुत्रस्यवाजीयज्ञायकल्पितः ॥
नीतोऽस्तिदेवराजेनक्षपायामपहृत्यसः ॥ ४६ ॥ गीर्वाणाअश्वमेवास्यसमानयतमाचिरम् ॥ अथतस्यमुनेर्वाक्याद्देवैर्यज्ञतुरंगमः ॥ ४७ ॥
समर्पितस्ततस्तेनतेऽनुज्ञातादिवौकसः ॥ आकृष्टानमरान्दृष्ट्वागतंलब्ध्वातुरंगमम् ॥ ४८ ॥ महीपतिसुतोनत्वातंमुनिंवाक्यमब्रवीत् ॥ ४९ ॥ राज
पुत्रउवाच ॥ आश्चर्यमिदमेतत्तेसामर्थ्यंमृपिसत्तम ॥ कृतमेतत्त्वयाविप्रत्रिदशाकर्षणंक्षणात् ॥ ५० ॥ हस्तादाकृष्यदत्तोमेयज्ञीयोऽयंतुरंगमः ॥
नकिंचिदपरंयावद्दुष्करंयत्सुरैरपि ॥ प्रभविष्यतितत्कर्तुंभवानेवनचापरः ॥ ५१ ॥ शृणुविप्रमहीपालःपितासीन्मेबृहद्रथः ॥ प्रारब्धहयमेधोऽसौदै
वेननिधनंगतः ॥ ५२ ॥ अद्यापितस्यदेहोऽस्तितप्ततैलेनशोषितः ॥ तस्यसंजीवनंभूयःकर्त्तुमसिसत्तम ॥ ५३ ॥ श्रीशिवउवाच ॥ इत्याकर्ण्य
स्मितंकृत्वासजगादमहामुनिः ॥ यामस्तत्रपितायत्रतावकोयागमण्डपः ॥ ५४ ॥ अथागत्यसमंतेनतत्रसिद्धसमाधिना ॥ पयोऽभिमन्त्र्यविदधेतस्य
प्रेतस्यमूर्द्धनि ॥ ५५ ॥ ततःप्रापनृपःसंज्ञामुत्तस्थेवैददर्शच ॥ सतंपप्रच्छविप्रेन्द्रंकोऽसिधर्मेतिभूपतिः ॥५६॥ततोराजसुतःसर्वंभूपालायन्यवेदयत् ॥
सनत्वाब्राह्मणंराजातंपुनर्दत्तजीवितम् ॥ ५७ ॥ बभाषेकेनपुण्येनत्वयिशक्तिरलौकिकी ॥ यथामेर्जीवितंदत्तमाकृष्टाश्चदिवौकसः ॥ यागश्चोद्धरितो
विप्रयेनमेतन्निरूपय ॥५८॥ श्रीशिवउवाच ॥ इत्युक्तस्तेनविप्रोऽसौजगादश्लक्ष्णयागिरा॥५९॥सिद्धसमाधिरुवाच ॥ गीतानांद्वादशाध्यायंजपाम्य
हमतन्द्रितः॥तेनशक्तिरियंराजन्ययाप्रातोऽसिर्जीवितम्॥६०॥श्रीशिवउवाच ॥ एतदाकर्ण्यराजासौद्वादशाध्यायमुत्तमम् ॥ पपाठतस्माद्विप्रर्षेःसका
शाद्ब्राह्मणान्वितः॥६१॥तस्याध्यायस्यमाहात्म्यात्तेसर्वेसद्गतिंययुः॥अन्येपठित्वाजीवाश्चमुक्तिमापुरहोपराम्॥६२॥इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्त
र०गीतामाहात्म्येपडशीत्यधिकशततमोऽध्यायः॥१८६॥छ॥देव्युवाच॥द्वादशाध्यायमाहात्म्यंभवताकथितंम ॥ब्रूहित्रयोदशाध्यायमाहात्म्यमतिसु
न्दरम्॥१॥ईश्वरउवाच॥शृणुत्रयोदशाध्यायमहिमाम्भोनिधिशिवे॥यदाकर्णनमात्रेणपरांमुदमवाप्स्यसि॥२॥अस्तिदक्षिणदिग्भागेतुङ्गभद्रामहानदी॥

तत्तटेनगरंरम्यंनाम्नाहरिहरंपुरम् ॥३॥ यत्रास्तेभगवान्देवदेवोहरिहरःस्वयम् ॥ यस्यदर्शनमात्रेणपरंकल्याणमाप्यते ॥४॥ तस्मिन्पुरेद्विजन्मासीद्धरिदीक्षितसंज्ञिकः ॥ तपःस्वाध्यायनिरतोश्रोत्रियोवेदपारगः ॥५॥ दुराचारेतितस्यासीद्भार्यानाम्नाचकर्मणा ॥ नसुष्वापसमंपत्यादुरालापाकदाचन ॥ ६ ॥ क्षणमप्यात्मसदनेनचास्तेस्वैरचारिणी ॥ कण्ठदघ्नंद्विजद्वारेधयन्तीवारुणीरसम् ॥ ७ ॥ पतिसम्बन्धिनःसर्वांस्तर्जयन्तीपुनःपुनः ॥ विटैःसहसदोन्मत्तारममाणानिरन्तरम् ॥ ८ ॥ कदाचिद्व्याकुलंदृष्ट्वापुरंपौरैरितस्ततः ॥ सङ्केतगेहमकरोत्कान्तारेनिर्जनेस्वयम् ॥ ९ ॥ अथतत्रैवसाधूर्तारममाणाविटैःसह ॥ निनायसाबहून्कालान्निजयौवनगर्विता ॥ १० ॥ अथतस्मिन्पुरेरम्येनिवसन्त्यानिरङ्कुशम् ॥ वसन्तकालःसमभूत्परश्चित्तभुवःसखा ॥ ११ ॥ आमूलपल्लवाकीर्णःसहकारविकारिणा ॥ पिकानांपञ्चमालापैःपुनःसंजीवितःस्मरः ॥ १२ ॥ स्फुरच्चम्पकसौरभ्यहारकैर्मलयानिलैः ॥ मन्दंमन्दंप्रसर्पद्भिरान्दोलितवनद्रुमः ॥१३॥ उत्फुल्लमल्लिकमोदेमदिरापारणावताम् ॥ अलीनांकलटङ्कारैःसमन्ताद्भावशोभितः ॥ १४ ॥ प्रसन्नचारुभिःस्मेरःसरोवरसुगन्धिभिः ॥ मीलन्मरालनिवहैःसरोभिःप्रकटीकृतः ॥१५॥ घनच्छायासुखासीनहरिणार्भकधारिभिः ॥ नीरन्ध्रपल्लवैर्नानाशाखिभिःशोभितावनिः ॥ १६ ॥ तस्मिन्वसन्तसमयेमुदितासाभिसारिका ॥ अपश्यज्जगदानन्ददायिनींचन्द्रिकांनिशि ॥१७॥ चञ्चच्चकोरचञ्च्वग्रगलत्पीयूषसीकराम् ॥ द्रवदिन्दुशिलानिर्यत्सुधानिर्झरनिर्भराम् ॥१८॥ विकासिकुसुमक्रोडसान्द्रीभूतकरोत्करम् ॥ उल्लासितपयोराशिकल्लोलालिङ्गिताम्बराम् ॥१९॥ मनोभवमहासिंहकुलटाकण्ठकर्तरीम् ॥ घनान्धकारसंदोहविदारणपटीयसीम् ॥ २० ॥ श्वेतीकृतसतीकारपरार्थहिमगर्भिणीम् ॥ म्लानपङ्कजसंकोचाद्यूनामानन्ददायिनीम् ॥ २१ ॥ चक्रवाकवधूवक्त्रकरुणाक्रोशसाक्षिणीम् ॥ मुक्ताश्रेणीविशुद्धांशुप्रभासितदिगन्तराम् ॥२२॥ अथतस्यांप्रभूतायांपूरयन्त्यांदिशोदश ॥ कामान्धाःकामिनोजाताःपथिसौधविहारिणीः ॥२३॥ अपश्यन्तीविटान्रात्रौनिभिद्यभवनार्गलम् ॥ ययौसंकेतभवनंनिर्गत्यनगराद्बहिः ॥२४॥ तत्रप्रियतमंकञ्चित्काममोहितमानसा ॥ अन्वेषयन्तीनाद्राक्षीत्कुञ्जेकुञ्जेतरौतरौ ॥२५॥ आकर्णयन्तीकान्तस्यमन्दालापान्पदेपदे ॥ अभियातिततःक्रीडन्यत्रसंहारिनिस्वनः ॥२६॥ चक्रवाकरवाञ्छ्रुत्वाकान्तालापभ्रमादसौ ॥ सरोवराणिसर्वाणिपर्यटन्तीमुहुर्मुहुः ॥ २७ ॥ कान्तभ्रान्त्यातरुतलेप्रसुप्तान्हरिणोत्करान् ॥ प्रबोधयन्तीसोच्छ्वासमागतास्मीतिभाषिणी ॥ २८ ॥ आलिङ्गन्तीवनस्थाणुंजीवनेश्वरशङ्कया ॥ तदाननभ्रमाद्भूयश्चुम्बन्तीविकचाम्बुजम् ॥ २९ ॥ तत्रतत्रकृतव्यर्थश्रमाऽदृष्टप्रियास्वयम् ॥ विललापवनेत

१ 'मोदमादिनां चरणावताम्' इ० पा० । २ 'कुलटाकुलकर्तरीम्' इ० पा० ।

स्मिन्मूर्च्छंती विविधोक्तिभिः॥हाकान्तहागुणाक्रांतमचैतन्यस्यनायक॥३०॥हेमनोहरसौभाग्यभाग्यलावण्यशेवधे॥हापूर्णचन्द्रवदनहासरोजायतेक्षण
॥३१॥हाकान्ततत्त्वसाहित्यविश्रामार्यसुरद्रुम॥अहोकान्तनवाकीर्णकर्णकुण्डलदीधितिः॥३२॥नयनानन्दनिष्यन्दीकुत्रतेमुखचन्द्रमाः॥ यदिकोपेन
कुत्रापिगुह्यवेषोऽत्रतिष्ठसि॥३३॥प्रसादयामित्वांकान्तदत्त्वाप्राणान्प्रियानपि॥इत्युच्चैःसर्वतोदिक्षुविलपन्त्याावियोगतः ॥३४॥ तस्याःश्रुत्वावचःकोऽ
पिसुप्तोव्याघ्रःप्रबुद्धवान्॥कुर्वन्घुरघुरध्वानंपश्यन्प्रतिदिशंरुषा॥३५॥आस्फालयन्नखैर्भूमिंगर्जन्नाकाशगह्वरम्॥पृष्ठनिर्भग्नलाङ्गूलंद्रुतमुत्थायचाकरोत
॥३६॥गतोव्याघ्रःसमुत्पत्ययत्रास्तेसाभिसारिका॥अथसापितमायान्तमालोक्यपतिशङ्कया॥३७॥निर्जगामपुरःस्थातुंप्रेमनिर्भरमानसा॥ततस्तस्यन
खक्रीडाक्रूरतान्धीकृतासती॥३८॥जहौप्रियवपुःशङ्कांश्रुत्वागर्जितमूर्जितम्॥व्याघ्रोऽपिपातयामासततोनखशिलीमुखैः॥३९॥तमुवाचाथक्रोशन्तीवीत
सौहृदयागिरा॥तथाविधापिसानारीभ्रान्तिमुत्सृज्यसत्वरम्॥४०॥व्याघ्रत्वंतुकुतोहेतोर्मांनिहन्तुमिहागतः ॥ इदंसर्वंसमाख्याहियतस्त्वंहन्तुमिच्छसि
॥ ४१ ॥ इतितस्यावचःश्रुत्वाशार्दूलश्चण्डविक्रमः ॥ क्षणंविहायतद्ग्रासमुवाचप्रहसन्निव ॥ ४२ ॥ मलापहानदीनाम्नादेशेतिष्ठतिदक्षिणे ॥ नगरी
मुनिपर्णेतितस्यारोधसिवर्तते ॥ ४३ ॥ तत्रास्तेभगवान्साक्षात्पञ्चलिङ्गोमहेश्वरः ॥ तस्यांपुर्यामहंविप्रपुत्रोभूत्वास्थितस्ततः ॥ ४४ ॥ अयाज्यान्या
जयन्नश्नन्नेकोदिष्टेनदीतटे ॥ वेदपाठफलंशश्वद्विक्रीणन्धनकाङ्क्षया ॥ ४५ ॥ भिक्षुकानपराँल्लोभात्तिरस्कुर्वन्दुरुक्तिभिः ॥ अदेयद्रविणंगृह्णन्नदत्तमनि
शंदिनम् ॥ ४६ ॥ छलयन्सकलाँल्लोकान्क्षणग्रहणकौतुकात् ॥ ततःकतिपयेकालेजरठत्वमुपाततः॥४७॥वलीपलितवानन्धःप्रपतन्प्रस्खलद्गतिः ॥
पतद्दन्तोऽभवंभूयःप्रतिग्रहपरायणः ॥ ४८ ॥ हस्तेगृहीतदर्भोऽहमगमंतीर्थसन्निधिम् ॥ धनग्रहणलोभेनभ्रमन्पर्वसुपर्वसु ॥ ४९ ॥ ततोऽहंशिथिलाङ्गः
सन्कंचिद्गूनिर्जरालयम् ॥ गतवान्याचितंभोक्तुंदष्टोमध्येपदेशुना ॥५०॥ अपतंमूर्छितोभूत्वाततःक्षितितलेक्षणात् ॥ ततोऽहंगलितप्राणोव्याघ्रयोनि
मुपागतः ॥ ५१ ॥ अत्रतिष्ठामिकान्तारेपूर्वपापमनुस्मरन् ॥ नभक्षयामिधर्मिष्ठान्मुनीन्साधुजनान्सतीः ॥५२॥ किंतुपापान्दुराचारानसतीर्भक्षया
म्यहम् ॥ अतोऽसतित्वंतत्त्वेनममैवकवलायसे ॥ ५३ ॥ इत्युक्त्वास्वैर्नखैःक्रूरैस्तांविभज्याङ्गखण्डशः ॥ अथतांभक्षितांतेनपापदेहमुपाश्रिताम् ॥
॥ ५४ ॥ यमस्यकिङ्करानिन्युःसद्यःसंयमनींपुरीम् ॥ यमादेशेनतत्रापिपातयामासुराशुताम् ॥ ५५ ॥ विण्मूत्ररक्तपूर्णेषुघोरकुण्डेष्वनेकधा ॥ कल्प
कोटिषुजातासुतस्मादादायतांमुहुः ॥५६॥ रौरवेस्थापयामासुर्मन्वन्तरशतावधि ॥ ततोऽप्याकृष्यतांदीनांरुदतींसर्वतोमुखीम् ॥५७॥ मुक्तकेशींभग्न
गात्रांचिक्षिपुर्दहनानने ॥ एवंपापपराघोराभुक्त्वानरकयातनाम् ॥ ५८ ॥ इहजातामहापापात्पुनःश्वपचयोनिषु ॥ ततःश्वपचगेहेऽपिवर्द्धमानादिने

दिने ॥ ५९ ॥ पूर्वजन्मवशेनैवतथैवासीद्यथापुरा ॥ ततःकतिपयेकालेपुनःस्वंभवनंययौ ॥ ६० ॥ यत्रास्तेजृम्भकादेवीशिवस्यान्तःपुरेश्वरी ॥ तत्रा
पश्यद्द्विजन्मानंवासुदेवाभिधंशुचिम् ॥ ६१ ॥ गीतात्रयोदशाध्यायमुद्गिरन्तमनारतम् ॥ ततस्तच्छ्रवणादेवमुक्ताश्वपचविग्रहात् ॥ ६२ ॥ दिव्यंदेहं
समासाद्यजगामत्रिदशालयम् ॥ ६३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०गीतामाहात्म्येसप्ताशीत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥१८७॥ ईश्वरउवाच ॥
अतःपरंप्रवक्ष्यामिभवानिभवमुक्तये ॥ गीताचतुर्दशाध्यायमवधारयसुस्मिते ॥ १ ॥ मेदिन्यांयत्किलस्थूलमस्तिकाश्मीरमण्डलम् ॥ राज
धानीसरस्वत्याआस्तेचैवमनोहरा ॥ २ ॥ यामधिष्ठायवाग्देवीब्रह्मलोकंप्रयच्छति ॥ हंसैस्समुह्यमानापिसावित्रीप्रहतैरपि ॥३॥ सरस्वतीपदाम्भोज
सेवामाश्रित्यकुङ्कुमैः ॥ यत्रगौरवयन्त्याशाहंसाःपक्षपुटोद्भवैः ॥४॥ निरन्तरंतत्र्याचैवनृणांसंस्कृतभाषिणाम् ॥ सुपर्वाणमयीभाषानिमेषेणोपलभ्यते
॥ ५ ॥ प्रातर्गृहाङ्गणोद्धूतैर्यत्रकुङ्कुमपांसुलैः ॥ सर्वतोऽरुणितच्छायंशशाङ्करविमण्डलम् ॥ ६ ॥ तत्रासीत्तेजसांराशिःशौर्यवर्मानरेश्वरः ॥ उद्यदुज्ज्व
लद्वाणौघखण्डितारातिमण्डलः ॥ ७ ॥ अभूच्चसिंहलद्वीपेराजासिंहपराक्रमः ॥ नाम्नाविक्रमवेतालःकलानामपिशेवधिः ॥ ८ ॥ उभौपरस्परंमै
त्रींवर्द्धयांचक्रतुःक्रमात् ॥ तत्तद्देशसमुत्पन्नैरपूर्वैःप्रचुरोत्करैः ॥९॥ एकदाप्रहितंप्रेम्णाप्रभूतंशौर्यवर्मणा ॥ राजाविक्रमवेतालोविलोक्यशुनकीद्वयम्॥
॥ १० ॥ मत्तमातङ्गतुरगमणिभूषणचामरम् ॥ प्रेषयामासमित्रायप्रभूतंशौर्यवर्मणे ॥ ११ ॥ एकदाशिबिकारूढश्चारुचामरवीजितः ॥ सुवर्णशृङ्ग
लारूढंवाद्यडिण्डिमडम्बरम् ॥ १२ ॥ शुनीयुगलमादायमृगयाकौतुकोत्सुकः ॥ राजाजंगामवाह्यालींसमंराजकुमारकैः ॥ १३ ॥ पणबन्धविधानेन
समुपेतंशशामिषम् ॥ तत्रराजकुमाराणांमहान्कोलाहलोऽभवत् ॥ १४ ॥ ततःसमानवयसाकेनचिद्राजसूनुना ॥ बहुमूल्यंपणंकृत्वाराजाचिक्रीडकौ
तुकी ॥ १५ ॥ ततोऽवतार्यदोलायाविरुदावलिगर्विताम् ॥ धावतःशशकस्योच्चैःपृष्ठेमुञ्चन्नृपःशुनीम् ॥१६॥ मुमोचराजपुत्रोऽपिप्रेमपात्रंमहाभुजः ॥
विरगमञ्छुनीमुच्चैःसंकीर्त्यविरुदावलीम् ॥ १७ ॥ अलक्ष्यमाणवेगेऽस्मिञ्छुनीयुगलकेभृशम् ॥ धावत्युत्थितमेवासीत्पश्यतांसर्वभूभृताम् ॥ १८ ॥
पपातगर्तेमहतिशशकोऽतिश्रमादसौ ॥ पतितोऽपिशुनीवश्योनाभवच्छशशावकः ॥ १९ ॥ ततःशनैःसमुत्थायधावन्नाक्रम्यरोपतः ॥ जगृहे
राजशुन्यासौशशकःफेनमुद्वमन् ॥ २० ॥ ततःकथंचिदुत्प्लुत्यगच्छन्विस्खलयञ्छशः ॥ राजपुत्रशुनक्यासौगृहीतःकन्धरातटे ॥ २१ ॥
जितमस्माभिरत्यर्थमितिसंजल्पतांनृणाम् ॥ कोलाहलेशङ्कितायाःशुन्याःनिर्गतवान्मुखात् ॥ २२ ॥ ततोदंष्ट्राव्रणश्रेणीक्षरद्रुधिरधारकः ॥ क्वापि
मर्मरभूभागेनिलीयस्थितवाञ्छशः ॥ २३ ॥ जिघ्रन्त्याराजशुन्यासौभूभागंघनरोषया ॥ दृष्टमात्रःपरित्रस्तोहस्तमात्रंततोऽगमत् ॥ २४ ॥

यत्रकर्पूरकदलीक्रोडव्याघ्रदरीतलः ॥ चोलीकपोलफलकांश्चुम्बन्वातिसमीरणः ॥ २५ ॥ उद्भिन्नकेतकीकोशरजोमुकुलितेक्षणः ॥ विस्रब्धा
हरिणायत्रच्छायांतांपरितन्वतः ॥ २६ ॥ नारिकेलफलैर्यत्रस्वयंनिपतितैरधः ॥ अपितृप्तफलैस्तृप्ताःपक्वैःशाखामृगाअपि ॥२७॥ अपिकेसरिणोयत्र
खेलन्तिकलभैःसमम् ॥ फणिनःकेकिबर्हेषुनिर्विशङ्कंविशन्तिच ॥२८ ॥ यत्राश्रमान्तरेविप्रोवत्सनामाजितेन्द्रियः ॥ शान्तश्चतुर्दशाध्यायंजपन्नास्ते
निरन्तरम् ॥ २९ ॥ तत्रतच्छिष्यपादाब्जप्रक्षालनजलैःकृते ॥ कर्दमेन्यपतद्गत्वार्जीवशेषोमुहुःश्वसन् ॥ ३० ॥ ततःकर्दमसंस्पर्शमात्रनिस्तीर्ण
संसृतिः ॥ दिव्यंविमानमारुह्यनिर्ययौशशकोदिवम् ॥ ३१ ॥ ततःशुन्यपिलिप्ताङ्गीस्तोकैःकर्दमबिन्दुभिः ॥ क्षुत्पिपासार्तिरहिताशुनीरूपंविहाय
सा ॥ ३२ ॥ ततोदिव्याङ्गनारम्यंगन्धर्वैरुपशोभितम् ॥ दिव्यंविमानमारुह्यशुन्यपित्रिदिवंययौ ॥ ३३ ॥ ततोजहासमेधावीशिष्योनाम्नास्वक
न्धरः ॥ विचार्यविस्मितःपूर्वजन्मवैरस्यकारणम् ॥३४॥ राजापिपर्यपृच्छत्तंविस्मयस्मेरलोचनः ॥ प्रणम्यपरयाभक्त्याविनयैकपयोनिधिः ॥३५ ॥
कथंकथयमेविप्रहीनयोनिनिपेवितौ ॥ अज्ञौयौजग्मतुःस्वर्गेशुनीशशकशावकौ ॥ ३६ ॥ शिष्यउवाच ॥ वत्सनामाद्विजन्मास्तेवनेऽमुष्मिञ्जिते
न्द्रियः ॥ चतुर्दशंतुह्यध्यायंगीतानांसर्वदाजपन् ॥ ३७ ॥ शिष्योऽहंतस्यभूपालब्रह्मविद्याविशारदः ॥ गीताचतुर्दशाध्यायंजपामिप्रत्यहंनृप ॥३८॥
मदीयचरणाम्भोजप्रक्षालनजलेलुठन् ॥ शशस्त्रिदिवमापन्नःशुनक्यासहभूपते ॥ ३९ ॥ राजोवाच ॥ हेतुनाकेनकथयहसितंचद्विजोत्तम ॥ अतः
किमपिसाकूतंमन्यमानेनसादरम् ॥ ४० ॥ शिष्यउवाच ॥ महाराष्ट्रेतिनगरंनाम्नाप्रत्युदकंमहत् ॥ तत्रासीद्ब्राह्मणोनाम्नाकेशवःकितवाग्रणीः ॥
॥ ४१ ॥ विलोभनाभवत्तस्यजायास्वैरविहारिणी ॥ तेनसाहन्यतेक्रोधाद्वैरंसंचिन्त्यजन्मनः ॥ ४२ ॥ ततःस्त्रीवधपापेनशशकोजायतेद्विजः ॥
किल्बिषाच्छुनकीसापिजातावञ्चनजन्मनः ॥ ४३ ॥ पूर्वेणजन्मनाभ्यस्तंवैरंविस्मरंतोनहि ॥ आसेदिवद्ध्यांवहुधायोन्यन्तरमपिकंचित् ॥ ४४ ॥
इत्याकलय्यसकलंभूपालःश्रद्धयान्वितः ॥ गीतामभ्यस्यसकलामवापपरमांगतिम् ॥ ४५ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप ०उत्तर० गीतामाहात्म्ये
ऽष्टाशीत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १८८ ॥ ईश्वरउवाच ॥ प्रवक्ष्यामिविशालाक्षितुहिनाचलकन्यके ॥ गीतापञ्चदशाध्यायमाहात्म्यमवधारय ॥
॥ १ ॥ कृपालुर्नरसिंहोऽभून्नाम्नागौडेषुभूपतिः ॥ यस्यासिधारयासङ्ख्येदेवसङ्घाश्चधिक्कृताः ॥२ ॥ यदीयमत्तमातङ्गदानधाराजलैरिला ॥ निदाघ

'१ चोलीकपालफलकाच्चुचुम्बातिसमीरणः' इ० पा०।

ऽपिचसेहेतांरविसंतापवेदनाम् ॥ ३ ॥ संक्रन्दनपरित्रस्तायदीयशरणंगताः ॥ रेजिरेकरिणोमत्ताश्चलन्तःपर्वताइव ॥ ४ ॥ मत्तमातङ्गचीत्कारप्रति
स्वनमिवादरात् ॥ यस्यगोपायतःशैलाव्याहरन्तिक्षपावतः ॥ ५ ॥ यदीयधावत्तुरगक्षुरसङ्घातजर्जरम् ॥ नाभूच्चित्रंकथंकारंगतखण्डंधरातलम् ॥
॥ ६ ॥ यस्मिन्वृत्रहणोमित्रेसमुद्धरतिमेदिनीम् ॥ पुनरुज्ज्वलयांचक्रेमहाभाष्यंफणीश्वरः ॥ ७ ॥ तस्यासीत्सैनिकोधीमाञ्छस्त्रशास्त्रकलानिधिः ॥
नाम्नासरभभेरुण्डःप्रचण्डभुजमण्डलः ॥ ८ ॥ भाण्डारेणतुरङ्गैश्चभटैर्वीररसोद्भवैः ॥ समानएवभूपालदुर्गैरत्यन्तदुर्गमैः ॥ ९ ॥ सकदाचित्स्वयं
राज्यंकर्तुंपापोदधेमनः ॥ निहत्यवसुधापालंबलात्साकंकुमारकैः ॥ १० ॥ कर्तुव्यवस्यदिवसैःस्वल्पैरित्थंचिकीर्षया ॥ विषूचिकामयादाशुपरासुः
समजायत ॥ ११ ॥ कालेनाल्पीयसाप्रेत्यपापात्मातेनकर्मणा ॥ तेजस्वीतुरगोजातःसिन्धुदेशेकृशोदरि ॥ १२ ॥ मूलेनबहुनाक्रीत्वाहयतत्त्वविदा
ततः ॥ बहुयत्नवतानीतःकेनचिद्वैश्यसूनुना ॥ १३ ॥ राजापिपौत्रनत्त्राद्यैस्तस्यैवमरणात्पदम् ॥ कालेनवृद्धतांप्राप्तःस्वराज्यंचापिपालयन् ॥१४॥
सवैश्यसूनुस्तंचाश्वंराज्ञेदातुंसमागतः ॥ राज्ञोद्वारिस्थितस्तत्रप्रतीक्षंस्तत्समागमम् ॥ १५ ॥ ज्ञातपूर्वोऽपिवैश्योऽसौप्रतीहारेणदर्शितः ॥ किमर्थंब्रूहि
राज्ञेतिपृष्टःस्पष्टमभाषत ॥ १६ ॥ देवत्रिजगतीरत्नमितिमत्वातुरङ्गमः ॥ मयानीयतमूल्येनक्रीतोऽसौसाधुलक्षणः ॥ १७ ॥ ततोऽवलोक्यवक्त्राणि
भूपालःपार्श्ववर्तिनाम् ॥ समादिदेशवणिजमश्वोऽत्रानीयतामिति ॥ १८ ॥ शिरांसिधूनयन्नृणामश्वलक्षणवेदिनाम् ॥ शूराणामपिचेतांसिमुहुरुत्साह
यन्महान् ॥ १९ ॥ अखण्डमेदिनीवेगबहुसंक्रमणार्जितम् ॥ लालाफेनच्छलेनासौवमञ्छुभ्रतरंयशः ॥ २० ॥ उच्चैःश्रवस्तुलांभेजेगुणसाम्येन
तत्त्वनः ॥ विवृण्वन्नतितेजस्वीह्रियेवनतकन्धरः ॥ २१ ॥ चामरैरिन्दुधवलैर्वीज्यमानोनिरन्तरम् ॥ दुग्धाम्भोनिधिलोलैस्तैःश्वासैरुच्चैःश्रवाइव ॥
॥ २२ ॥ नीलातपत्रयुगलंघनच्छायतुलश्रिया ॥ बिभ्राणोवारिदालीढहिमाद्रिशिखरश्रियम् ॥ २३ ॥ मेदिनीमण्डलस्पर्शसंक्रान्तमिवपावकम् ॥
मुहुरुद्धारयन्धुन्वन्बन्धुरंकन्धरातटम् ॥२४॥ दारयन्वैरिणःसर्वान्व्याहरंश्चजयश्रियम् ॥ हेषारवेणगुरुणादिक्षुप्रख्यापयन्यशः ॥२५॥सत्त्वस्यराशि
रत्युच्चैर्गतीनामिवशेवधिः ॥ रूपस्यनिलयंसाक्षाल्लक्षणानांपयोनिधिः ॥ २६ ॥ आनीतोवणिजावाजीराज्ञाचसमदृश्यत ॥ बहुधावर्णितोऽमात्यैरश्व
लक्षणवेदिभिः ॥ २७ ॥ यथेच्छंवणिजोदीर्णंस्वर्णंदत्त्वामहीपतिः ॥ जग्राहतुरगंवेगादसीमानन्दनिर्भरः ॥२८॥ ततोऽश्वपालमाहूययत्नतस्तंनिरूप्य
च ॥ विसर्जितसभालोकोगृहान्तरमगान्नृपः ॥ २९ ॥ अनेकधासमापृष्टोमहीपालंरणाङ्गणे ॥ शस्त्रव्रणकिणश्रेणीभूषणंसत्त्वसन्निभम् ॥
॥ ३० ॥ एकदामृगयांखेलन्कुतूहलरसात्मना ॥ तमारुह्यमहीपालोवनंप्रतिविवेशह ॥ ३१ ॥ विसृज्यसैनिकान्पृष्ठेधावतःपरितोऽखिलान् ॥

आकृष्यमाणोहरिणैःपिपासाकुलितोऽभवत् ॥ ३२ ॥ ततउत्तीर्यतुरगाज्जलमन्वेषयन्नृपः ॥ बद्ध्वाश्वंतरुशाखायामारुरोहशिलांनृपः ॥ ३३ ॥
गीतापञ्चदशाध्यायश्लोकार्द्धंलिखितंततः ॥ पातितंमरुतातत्रयत्रखण्डव्यलोकयत् ॥ ३४ ॥ पत्रंवाचयतोराज्ञःश्रुत्वागीताक्षरावलीम् ॥ ततो
मुक्तिपदंलेभेतुरगस्त्वरयाऽपतत् ॥ ३५ ॥ ततोग्रन्थिसमाच्छिद्यपल्याणमवतार्यच ॥ उत्थाप्यमानस्तुरगोराज्ञानोत्थितवान्मृतः ॥ ३६ ॥
ततःसरभभेरुण्डोनृपमाभाष्यसुस्वरम् ॥ दिव्यंविमानमारुह्यजगामत्रिदशालयम् ॥ ३७ ॥ ततोगिरिंसमारुह्यददर्शाश्रममुत्तमम् ॥
पुन्नागकदलीचूतनालिकेरसमन्वितम् ॥ ३८ ॥ द्राक्षेक्षुवाटिकापूगनागकेसरचम्पकम् ॥ खेलत्करभसारङ्गंनृत्यत्केकिकुलंनृपः ॥ ३९ ॥ प्रणिपत्य
द्विजन्मानमुटजाभ्यन्तरस्थितम् ॥ पप्रच्छपरयाभक्त्यामुक्तसंसारवासनात् ॥ ४० ॥ तुरगोनिरगात्स्वर्गंहेतुनाकेनमेवद ॥ इत्याकर्ण्यवचोराज्ञो
द्विजन्मावाचमूचिवान् ॥ ४१ ॥ त्रिकालदर्शीमन्त्रज्ञोविष्णुशर्मामहत्तरः ॥ ४२ ॥ द्विजन्मोवाच ॥ आसीत्सेनापतिःपूर्वंभेरुण्डस्तवभूपते ॥
त्वांनिहत्यसमंपुत्रैःकर्तुंराज्यंसमुद्यतः ॥ ४३ ॥ तावद्विषूचिकारोगात्कालधर्ममवाप्तवान् ॥ कालेनबहुनाप्रेत्यतत्त्वाजुपारगोऽभवत् ॥ ४४ ॥ अथ
पञ्चदशाध्यायश्लोकार्द्धंलिखितंक्वचित् ॥ ततोवाचयतःश्रुत्वानिरगात्तुरगोदिवम् ॥ ४५ ॥ ततःसमागतैस्तत्रपरिवारजनैर्वृतः ॥ प्रणिपत्यद्विजन्मानं
हृष्टरोमाविनिर्गतः ॥४६॥पत्रंतदेवलिखितंगीतापञ्चदशाक्षरम्॥वाचयन्समहीपालोहर्षसंफुल्ललोचनः॥४७॥ अभिषिच्यनिजंपुत्रंमन्त्रविन्मन्त्रिभिःस
मम्॥सिंहासनेसिंहबलंमुक्तिमापविशुद्धधीः ॥४८॥इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०गीतामाहात्म्यएकोननवत्यधिकशततमोऽध्यायः॥१८९॥
ईश्वरउवाच ॥ अतःपरंप्रवक्ष्यामिषोडशाध्यायगौरवम् ॥ आकर्णयकुरङ्गाक्षिहर्षोत्कण्ठप्रवर्षिणि ॥१॥ अस्तिसौराष्ट्रिकंनाम्नापुरंगुर्जरमण्डले ॥ तत्रा
सीत्खङ्गबाहुश्वराजाचन्द्रइवापरः ॥ २ ॥ यदीयकुसुमामोदमालासुरभितोदरे ॥ वारांनिधौहरिःस्वास्थ्यादशेतसहपद्मया ॥ ३ ॥ यदीयकीर्तिकर्पूर
कणाभान्तिनभोऽङ्गणे ॥ कीर्णावैरिकृतश्वाससमारुतैस्तारकाछलात् ॥ ४॥ यस्यासिधारातीर्थेषुस्नातावैरिपुभूभुजः ॥ व्यावर्त्तन्तेदिवोऽद्यापिस्वर्गस्त्री
वाग्विमोहिताः ॥ ५ ॥ तस्यारिमर्दनोनाममदहस्तीमदोद्धुरः ॥ मदाम्बुधारासलिलेगुञ्जद्भ्रमरमण्डलः ॥६॥ कपोलफलकोत्तीर्णमदधाराजलाविलः ॥
बभौयोनिर्झरोद्गारैरञ्जनाद्रिरिवोच्चकैः ॥ ७ ॥ यस्याङ्गेषुव्यराजन्तचामराश्चन्द्रिकोज्ज्वलाः ॥ किरणाइवशीतांशोःपतिताःकाननोदरे ॥ ८ ॥
सिन्दूरपांसुपटलीराजत्कुम्भस्थलोबभौ ॥ यःसन्ध्यावारिदव्याप्तंवियत्खण्डमिवस्थितम् ॥ ९ ॥ सकदाचिन्मोचयित्वाशृङ्खलान्निगडानपि ॥
भङ्क्त्वालौहंदृढंस्तंभंप्रसह्यनिशिनिर्गतः ॥ १० ॥ आधोरणगणान्सर्वान्पार्ष्णिविस्फूर्जदङ्कुशान् ॥ क्रोधादवगणय्यैवनिजशालांबभञ्जसः॥११॥

तीक्ष्णाङ्कुशमुखैर्विध्वग्घन्यमानोऽपिवैणवैः ॥ दण्डैस्तुत्रासयामासुःसादिनोनमनागपि ॥ १२ ॥ ततोराजासमागत्यनिशम्येदंकुतूहलम् ॥ तत्रहस्ति
कलाभिज्ञैःसमंराजकुमारकैः ॥१३॥ अदृश्यतसमागत्यगजश्चदन्तावलोबली ॥ मोहयन्नुद्भटाटोपोद्दताट्टालिकमालिकः ॥ १४ ॥ ददृशुस्तंमहाभीमं
पौरादूरतरंस्थिताः ॥ गोपायन्तःशिशून्भीत्यानिवृत्तान्यकुतूहलाः ॥ १५ ॥ रुद्धेपुतत्रमार्गेषुपलायनपरैर्जनैः ॥ वासितेषुतदीयोग्रदानधाराम्बु
सीकरैः ॥१६॥स्नात्वातेनाध्वनायातःसरसःकश्चनद्विजः ॥ गीतानांषोडशाध्यायश्लोकान्कतिपयाञ्जपन् ॥१७॥निषिद्धयमानोबहुधापौरैराधोरणैरपि॥
अमन्यमानःकरिणोभीतांश्चलितवांस्ततः ॥ १८ ॥ फूत्कारेणसआवृण्वञ्जनान्विपरिमर्दयन् ॥ स्पृशन्दानाम्बुजंतस्यस्वस्तिमान्निर्गतोद्विजः ॥१९॥
ततोमहानभूत्तत्रविस्मयोवागगोचरः ॥ मानसेभूमिपालस्यपौराणामपिपश्यताम् ॥ २० ॥ समाहूयततोराजाफुल्लराजीवलोचनः ॥ तमपृच्छद्द्विजं
वाहादवतीर्यप्रणम्यच ॥२१॥ राजोवाच॥अलौकिकमिदंविप्रत्वयाद्याचरितंमहत् ॥ कृतान्तकल्पादेतस्मात्कथंनिर्यातवान्गजात् ॥२२॥ कमर्चयसि
गीर्वाणंकंमन्त्रंजपसिप्रभो ॥ काचसिद्धिस्तवास्तीतिद्विजन्मन्समुदीरय ॥ २३ ॥ द्विजउवाच ॥ गीतायाःषोडशाध्यायश्लोकान्कतिपयानहम् ॥
जपामिप्रत्यहंभूपतेनैताःसर्वसिद्धयः ॥ २४ ॥ ततोविहायद्विरदंकौतूहलरसंनृपः ॥ आजगामद्विजन्मानमादायनिजमन्दिरम् ॥ २५ ॥ शुभंमुहूर्त
मन्वीक्ष्यतोषयित्वाद्विजोत्तमम् ॥ सुवर्णैर्लक्षसङ्ख्याकैर्गीतामन्त्रमुपाददे ॥ २६ ॥ गीतायाःषोडशाध्यायश्लोकान्कतिपयानपि ॥ समभ्यस्यततो
राजासत्कारेणसकौतुकः ॥ २७ ॥ अथैकदाविनिर्गत्यबाह्यालींसहसैनिकैः ॥ तमेवामोचयद्राजामत्तमाधोरणाद्गजम् ॥२८॥ विस्पष्टमितिवाक्यानि
राज्यमौख्यममानयन् ॥ तृणवज्जीवितंराजागजस्याग्रेऽविशत्ततः ॥ २९ ॥ आदायगण्डफलकंमदपङ्क्तिनिरङ्कुशम् ॥ आययौमन्त्रिविश्वासान्नृपः
साहसिकाग्रणीः ॥३०॥ राहोरिवमुखादिन्दुःकालास्यादिवधार्मिकः ॥ साधुःखलस्यवदनान्नृपोनिरगमद्गजात् ॥३१॥आगत्यनगरंराजात्वभिषिच्य
कुमारकम्॥गीतायाःषोडशाध्यायादवापपरमांगतिम् ॥३२॥इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०गीतामाहात्म्येनवत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥१९०॥
ईश्वरउवाच ॥ षोडशाध्यायसामर्थ्यंकथितंशृणुसाम्प्रतम् ॥ स्पष्टंसप्तदशाध्यायमहिमाम्भोनिधिंशिवे ॥ १ ॥ खड्गबाहोःसुतस्यैवभृत्योदुःशासनोऽभ
वत् ॥ तंगजंधर्तुमागत्यगजात्प्राप्तोयमक्षयम् ॥ २ ॥ तद्वासनानिबद्धात्मागजयोनिमवाप्यच ॥ गीतासप्तदशाध्यायंश्रुत्वाप्राप्तःपरंपदम् ॥ ३ ॥
देव्युवाच ॥ दुःशासनोगजत्वंचप्राप्यमुक्तइतिश्रुतम् ॥ तदेववदकल्याणविस्तरेणममप्रभो ॥ ४ ॥ ईश्वरउवाच ॥ स्थितःकश्चनदुर्मेधामण्ड
लीककुमारकैः ॥ बहुमूल्यंपणंकृत्वागजमारूढवांस्ततः ॥५॥ गत्वाकतिपयान्येवपदानिजनवारितः ॥ नाम्नादुःशासनोमूढःप्रौढवाक्यमुदीरयन् ॥

॥ ६ ॥ ततोनिशम्यतद्वाक्यंक्रोधान्धःसिन्धुरोऽभवत ॥ न्यपतच्चस्खलत्पादःकम्पमानकुमारकैः ॥ ७ ॥ ततोनिपतितंकिंचिदुच्छ्वसन्तंगजोरुषा ॥
ऊर्द्ध्वमुन्मूलयांचक्रेकृतान्तकनिरङ्कुशः ॥ ८ ॥ गतासोरपिरोषेणतस्यास्थ्नांचगणंगजः ॥ विकीर्णवान्पृथक्कृत्वामत्तोदन्तावलस्ततः ॥९॥ ततःकाले
नसंप्रेत्य गजयोनिमवापसः ॥ महान्तंकालमनयत्सिंहलद्वीपभूपतेः ॥१०॥ मैत्रीगरीयसीसार्द्धंखङ्गबाहुमहीभुजा ॥ ततोऽयंजलमार्गेणप्रापितोवारुणो
मतः ॥ ११ ॥ जयदेवेनखङ्गबाहोःप्रीत्यानीतोमहीभुजा ॥ जातिंस्मरन्स्वकीयांसपश्यन्बन्धून्सहोदरान् ॥ १२ ॥ दुःखेनमहतास्तोकान्दिवसानत्य
वाहयत् ॥ उवासखङ्गबाहोश्वगृहेतूष्णीमनिर्दिशन् ॥ १३ ॥ सकदाचित्तुसंतुष्टःसमस्याश्लोकपूरणे ॥ कस्मैचित्कवयेप्रादात्तमुपायनहस्तिनम् ॥१४ ॥
तेनतेनकविनारोगोपद्रवभीरुणा ॥ मालवक्षोणिपालस्यविक्रीतश्वेत्यकुञ्जरः ॥ १५ ॥ कियत्यपिगतेकालेपाल्यमानोऽपियत्नतः ॥ मुमूर्षुर
भवत्तत्रकुञ्जरोदुर्जरज्वरः ॥ १६ ॥ नजिघ्रतिपयःशीतंनादत्तेकवलंगजः ॥ स्वपित्यपिनसौख्येनमुञ्चत्यश्रूणिकेवलम् ॥ १७ ॥ ततोहस्ति
पकाख्यातंवृत्तान्तमवनीपतिः॥आकर्ण्यससमायातोयत्रास्तेज्वरितोगजः ॥ १८ ॥ सचावलोक्यभूपालंजगद्विस्मयकारिणीम् ॥ वाचमूचेगजःसम्य
ग्विसृष्टज्वरवेदनः ॥ १९ ॥ राजन्नशेपशास्त्रज्ञराजनीतिपयोनिधे ॥ निर्जितारातिसङ्घातमुरारिचरणप्रिय ॥ २० ॥ किमौषधैरलंवैद्यैःकिंधानैःकिंनु
जापकैः ॥ गीतासप्तदशाध्यायजापकंद्विजमानय ॥ २१ ॥ तेनायंमामकोरोगःशाम्यत्यत्रनसंशयः ॥ यथादिष्टंगजेनासौतथाचक्रेनराधिपः
॥ २२ ॥ ततोगजत्वमुत्सृज्यमुक्तोदुःशासनोऽभवत् ॥ तेनविप्रेणाभिमन्त्र्यजलेक्षिप्ततदुत्तमे ॥ २३ ॥ अथदिव्यंसमारूढंविमानमवनीपतिः ॥
तंदुःशासनमद्राक्षीत्पाकशासनतेजसम् ॥ २४ ॥ राजोवाच ॥ किंजातीयःकिमात्मात्वंकिंवृत्तइतिमेवद ॥ केनवाकर्मणाजातोगजःकथमिहागतः
॥ २५ ॥ पृष्टोराज्ञाविमुक्तोऽसौविमानस्थःस्थिराक्षरम् ॥ वृत्तंयथायदाचख्यौनिजंदुःशासनःक्रमात् ॥२६॥ गीतासप्तदशाध्यायंजपन्मालवभूपतिः॥
नरवर्माभवन्मुक्तःकालेनाल्पीयसाततः ॥ २७ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०गीतामाहात्म्यएकनवत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १९१ ॥
पार्वत्युवाच ॥ उक्तसप्तादशाध्यायगौरवंभवताशिव ॥ सत्वमष्टादशाध्यायमहिमानमुदीरय ॥ १ ॥ ईश्वरउवाच ॥ आकर्णयचिदानन्दनिष्पादिनि
गमोत्तरम् ॥ पुण्यमष्टादशाध्यायमाहात्म्यंगिरिनन्दिनि ॥२॥ समस्तशास्त्रसर्वस्वंश्रोत्रप्रातंरसायनम् ॥ संसारयातनाजालविदारणपरायणम् ॥३॥
परंरहस्यंसिद्धानामविद्योन्मूलनक्षमम् ॥ चैतन्यंकैटभारातेरग्रगण्यंपरंपदम्॥४॥ विवेकवल्लरीमूलंकामक्रोधमलापहम्॥ पुरन्दरादिगीर्वाणचित्तविश्राम
कारकम् ॥५॥ सनकादिमहायोगिमनोरञ्जनकारणम् ॥ पाठमात्रपराभूतकालकिङ्करगर्जितम् ॥६॥ अष्टोत्तरशतव्याधिमूलोन्मूलनकारकम् ॥ नातः

परतरंकिंचिद्रहस्यंहंसगामिनि ॥ ७ ॥ उपतापत्रयहरंमहापातकनाशनम् ॥ यथाकालेष्वहंनित्योयथापशुषुकामधुक् ॥ ८ ॥ यथाव्यासोमुनीन्द्रेषु व्यासेषुब्रह्मवित्तमः ॥ यथादिवौकसांशक्रोगुरुःशक्राद्यथावरः ॥ ९॥ यथारसानांपीयूषमुत्तमंविश्वविश्रुतम् ॥ यथागिरीणांकैलासोयथाचेन्द्रोदिवौकसाम् ॥ १० ॥ तीर्थानांपुष्करंतीर्थंयथापुष्पेषुपङ्कजम् ॥ पतिव्रतासुनारीषुयथालोकेष्वरुन्धती ॥ ११ ॥ यथामखेष्वश्वमेधोयथोद्यानेषुनन्दनम् ॥ यथारुद्रेषुसर्वेषुवीरभद्रोममानुगः ॥ १२ ॥ यथादानेषुभूदानंयथासिन्धुषुगौतमी ॥ यथालोकेहरिक्षेत्रंप्रशस्तंधर्मकर्मसु ॥ १३ ॥ तथैवाष्टादशाध्यायमाहात्म्यंभुवनोत्तरम् ॥ तत्राख्यानमिदंपुण्यंभक्त्याकर्णयपार्वति ॥ १४ ॥ यदाकर्णनमात्रेणजन्तुःपापैःप्रमुच्यते ॥ अस्तिमेरुगिरेःशृङ्गेपुरीरम्यामरावती ॥ १५ ॥ पुराममविनोदायनिर्मिताविश्वकर्मणा ॥ निरन्तरंगुणयुताकोटिगीर्वाणसेविता ॥ १६ ॥ तेजःपुञ्जवतीसाक्षाद्ब्रह्मविद्येवविश्रुता ॥ चिन्तामणिशिलाबद्धाःप्रासादायत्रकामदाः ॥ १७ ॥ जयन्तिमेरुशिखरेचतुर्मुखपुरावधि ॥ यत्रकल्पद्रुमच्छायासुखासीनापुलोमजा ॥ १८ ॥ शृणोतिश्यामलागीर्भिर्गीतंगन्धर्वयोषिताम् ॥ यत्रास्तेसबलारातिर्दैवैश्चदलितायुषाम् ॥ १९ ॥ दैत्यानांरक्तकल्लोलैःस्वर्धुनीशोणतांगता ॥ पुरातनसुधास्वादुस्मारंस्मारंदिवौकसः ॥ २० ॥ धयन्तियत्रक्षुत्क्षामाःकलांप्रत्यहमैन्दवीम् ॥ तस्यांकैवल्यकल्पायामासीत्पूर्वंशतक्रतुः ॥ २१ ॥ शचीसमन्वितःश्रीमान्सर्वगीर्वाणसेवितः ॥ सकदाचित्सुखासीनोविष्णुदूतैरधिश्रितम् ॥ २२ ॥ सहस्रनेत्रमायान्तमपश्यत्पुरुषंपरम् ॥ ततस्तदीयतेजोभिरभिभूतःपुरन्दरः ॥ २३ ॥ मणिसिंहासनात्तूर्णंपतितःस्थानमंण्डपे ॥ सिंहासनात्प्रयातस्यततस्तस्यहरेर्भटाः ॥ २४ ॥ गीर्वाणगणसाम्राज्यपट्टबन्धंवितेनिरे ॥ अथतस्याभिषिक्तस्यमहेन्द्रस्यपुलोमजा ॥ २५॥ वामाङ्कमारुरोहाशुदिव्यदुन्दुभिनिःस्वनैः ॥ अथत्रिदिवसंगीतगीर्वाणाःप्रमदान्विताः ॥ २६ ॥ सुरानीराजयामासुर्दिव्यरत्नैःसुरस्त्रियः ॥ ततोवैऋषयोवेदैराशीर्वादांस्तदाददुः ॥२७॥ रम्भाद्याननृतुस्तस्यपुरस्तादप्सरोगणाः ॥ गन्धर्वाललितालापाञ्जगुर्मङ्गलकौतुकम् ॥ २८ ॥ एवंनूतनमिन्द्रंतुजुष्टंबहुभिरुत्सवैः ॥ विनाशतक्रतुंदृष्ट्वाशक्रोविस्मयमायर्यौ ॥ २९ ॥ नमयाविहितामार्गेतडागानविनिर्मिताः ॥ नरोपितामहावृक्षाःपान्थविश्रान्तिकारकाः ॥ ३० ॥ नकदाचिदहोदृष्टोदेवस्त्रिपुरभैरवः ॥ निधिवासेस्थितादेवीपूजितानमदालसा ॥ ३१ ॥ मेघंकरस्थितःशार्ङ्गधरोनैवनिरीक्षितः ॥ नकृतंविरजेस्नानंनैवकाशींपुरींगतः ॥ ३२ ॥ नदेववाटिकावासीदृष्टोनरहरिःस्वयम् ॥ एरण्डविष्णुर्हेरम्बोनजातुपरिशीलितः ॥ ३३ ॥ रेणुकानेक्षिताजातुमातापुरनिवासिनी ॥ नभक्त्यापूजितादेवीदानापुरनिवासिनी ॥ ३४ ॥ नभक्त्यात्रिपुरेदृष्टस्त्रिलिङ्गत्र्यम्बकःस्वयम् ॥ नशार्दूलतडागस्थोर्वीक्षितःसोमनाथकः ॥ ३५ ॥

रेवापुरस्थितोदेवोमृगेशोनवीक्षितः ॥ नागदन्तपुरेख्यातोनागनाथोनवीक्षितः ॥ ३६ ॥ पर्णग्रामस्थितोदृष्टोनमहानमृतेश्वरः ॥ नतुङ्गभद्र
तीरस्थोदृष्टोहरिहरःस्वयम् ॥ ३७ ॥ नवेङ्कटाद्रिनिलयःश्रीनिवासःसुलक्षितः ॥ कावेरीकर्णिकातीरेश्रीरङ्गोनैववीक्षितः ॥ ३८ ॥ दीनास्त्व
नाथाःकोशन्तःकारागारान्नमोचिताः ॥ अन्नदानेनदौर्भिक्षेप्राणिनोनैवपूजिताः ॥ ३९ ॥ रात्रौरात्रौकृताक्वापिनिर्जलेनोदकप्रपा ॥ नगौ
तम्यांकृतस्नानंनदृष्टोहरिणेश्वरः ॥ ४० ॥ कृष्णवेण्यांचनकृतंस्नानंकन्यागतेगुरौ ॥ दत्तंनोभूखण्डमपिकवयोनैवपूजिताः ॥ ४१ ॥
नतीर्थेपुष्कृतंसत्रंनग्रामेपुष्कृतामखाः ॥ ४२ ॥ पुष्करिण्योनविहितामध्येमार्गंवहूदकाः ॥ नप्रासादाःकृताःक्वापिब्रह्मविष्णुपिनाकिनाम् ॥४३ ॥
नजातुचिद्दयाक्रान्तारक्षिताःशरणागताः ॥ कथमेकेनपुण्येनदेवदत्तमिहार्जितम् ॥ ४४ ॥ इतिचिन्ताकुलोभूत्वाहरिंप्रष्टुंपुरन्दरः ॥ ययौसर
भसंखिन्नःक्षीराकूपारगह्वरम् ॥ ४५ ॥ तत्रप्रविश्यगोविन्दंकृतनिद्रंनवैःस्तवैः ॥ अकस्मान्निजसाम्राज्यभ्रंशदुःखमुवाचह ॥ ४६ ॥ इन्द्रउवाच ॥
रमाकान्तभवत्प्रीत्यैकृतंक्रतुशतंपुरा ॥ तेनपुण्येनसंप्राप्तंमयापौरन्दरंपदम् ॥ ४७ ॥ इदानींनूतनःकोऽपिजातोदिविपुरन्दरः ॥ नतेनधर्मो
विहितोनतेनक्रतवःकृताः ॥ ४८ ॥ममसिंहासनंदिव्यंकथमाक्रान्तमच्युत ॥ ४९ ॥ महादेवउवाच ॥ इत्येवंवदतस्तस्यश्रुत्वावाचंरमापतिः॥
उन्मीलितस्मिताक्षोऽसावुवाचमधुरंवचः ॥ ५० ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ किंदानैरल्पफलदैःकिंतपोभिःकिमध्वरैः ॥ वर्त्तमानःक्षितितलेसमाप्रीणित
वान्पुरा ॥ ५१ ॥ इन्द्रउवाच ॥ भगवन्कर्मणाकेनसत्वांप्रीणितवान्द्विजः ॥ यत्प्रीत्याभगवान्प्रादात्तस्मैपौरन्दरंपदम् ॥ ५२ ॥ श्रीभगवानु
वाच ॥ जपत्यष्टादशाध्यायेगीतानांश्लोकपञ्चकम् ॥ यत्पुण्येनचसंप्राप्तंतवसाम्राज्यमुत्तमम् ॥ ५३ ॥ सर्वपुण्यशिरोरत्नभूतंनत्वंस्थिरोभव ॥
इतिविष्णोर्वचःश्रुत्वाज्ञात्वोपायंपुरन्दरः ॥ ५४ ॥ विप्रवेषधरोभूत्वागतोगोदावरीतटम् ॥ तत्रापश्यत्पुरंपुण्यंकालिकाग्राममुत्तमम् ॥ ५५ ॥
यत्रकालेश्वरोदेवोवर्त्ततेकालमर्दनः ॥ तत्रगोदावरीतीरेस्थितंपरमधार्मिकम् ॥ ५६ ॥ अपश्यत्करुणावन्तंब्राह्मणंवेदपारगम् ॥ नित्यमष्टादशा
ध्यायंजपन्तंदान्तचेतसम् ॥ ५७ ॥ ततस्तच्चरणद्वन्द्वेलुठित्वापरयामुदा ॥ सत्वमष्टादशाध्यायमपठत्तेनशिक्षितम् ॥ .५८ ॥ अथपुण्येन
तेनासौविष्णोःसायुज्यमाययौ ॥ हित्वापुरन्दरादीनांदेवानांपदमल्पकम् ॥ ५९ ॥ ज्ञात्वातीवमुदायुक्तोवैकुण्ठमगमत्पुरम् ॥ अतएवपरंतत्त्वं
मुनीनामिदमुत्तमम् ॥ ६० ॥ दिव्यमष्टादशाध्यायमाहात्म्यंकथितंमया ॥ यस्यश्रवणमात्रेणसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ ६१ ॥ इत्येवंगीता
माहात्म्यंकथितंपापनाशनम् ॥ पुण्यंपवित्रमायुष्यंस्वर्ग्यंस्वस्त्ययनंमहत् ॥ ६२ ॥ यःशृणोतिमहाभागेश्रद्धयासंयुतःपुमान् ॥ सर्वयज्ञफलं

प्राप्यविष्णोःसायुज्यमाप्नुयात ॥ ६३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा॰उत्तर॰सतीश्वरसंवादेगीतामाहात्म्येद्विनवत्यधिकशततमोध्यायः ॥ १९२ ॥ पार्वत्युवाच ॥ देवदेवमहादेवसर्वज्ञसकलार्थद ॥ कृपांमयिपरांकृत्वायत्पृच्छेतद्वदस्वमे ॥ १ ॥ श्रुतंचगीतामाहात्म्यंबह्वाश्चर्यकथायुतम् ॥ तेनमेभक्तिरुत्पन्नाश्रोतुंकृष्णकथांपराम् ॥ २ ॥ पुराणेषुतुसर्वेषुश्रीमद्भागवतंपरम् ॥ यत्रप्रतिपदंकृष्णोगीयतेबहुधर्षिभिः ॥ ३ ॥ तन्माहात्म्यंयथातत्त्वंसेतिहासंवदाधुना ॥ ४ ॥ ईश्वरउवाच ॥ नैमिषेसूतमासीनमभिवाद्यमहामतिम् ॥ कथामृतरसास्वादकुशलःशौनकोऽब्रवीत् ॥ ५ ॥ शौनकउवाच ॥ अज्ञानध्वान्तविध्वंसिकोटिजन्माघनाशनम् ॥ श्रीमद्भागवताख्यानंसूताख्याहिरसायनम् ॥ ६ ॥ भक्तिज्ञानविरागाढयोविवेकोवर्द्धतेकथम् ॥ मायामोहनिरासश्चवैष्णवैःक्रियतेकथम् ॥ ७ ॥ इहघोरेकलौप्रायोजीवश्चासुरतांगतः ॥ क्लेशाक्रान्तस्यतस्याथशोधनेकिंरसायनम् ॥ ८ ॥ श्रेयसांयद्भवेच्छ्रेयःपावनानांचपावनम् ॥ कृष्णप्रीतिकरंयच्चसाधनंतद्वदाधुना ॥ ९ ॥ चिन्तामणिलोकसुखंसुरेन्द्रास्पदसंपदम् ॥ प्रयच्छतिगुरुःप्रीतोवैकुण्ठंचातिदुर्लभम् ॥ १० ॥ सूतउवाच ॥ प्रीतोऽहंतद्विजश्रेष्ठकथयिष्येयथाश्रुतम् ॥ सारात्सारतरंयच्चसंसारभयनाशनम् ॥ ११ ॥ भक्तिप्रवर्द्धकंयच्चकृष्णसंतुष्टिहेतुकम् ॥ तन्मेकथयतःसाधोसावधानतयाशृणु ॥ १२ ॥ कालव्यालमुखग्रासत्रासनिर्णाशहेतवे ॥ कालव्यालमुखालीढजगत्त्राणविधायकम् ॥ श्रीमद्भागवतंशास्त्रंकलौकृष्णेनभाषितम् ॥ १३ ॥ एतस्मादपरंकिंचिन्मनःशुद्धिकरंनहि ॥ जन्मान्तरकृतैःपुण्यैर्लभ्यतेसाधुभिस्तुतत् ॥ १४ ॥ राज्ञःपरीक्षितोमोक्षंज्ञात्वाकमलसंभवः ॥ तोलयामासशास्त्राणिपुराणानिमहान्तिच ॥ १५ ॥ श्रीमद्भागवतंतत्रगरीयोभुविसंगतम् ॥ श्रीमद्भागवतीवार्तासुराणामपिदुर्लभा ॥ १६ ॥ इतिसंचिन्त्यबहुशोमुनयःसाधवोऽमलाः ॥ मेनिरेभगवद्रूपंश्रीमद्भागवतंक्षितौ ॥ १७ ॥ पठनाच्छ्रवणाद्यस्यनरोयातिहरेःपदम् ॥ वर्षेणश्रवणंतस्यबहुसौख्यप्रदायकम् ॥ १८ ॥ मासेनभक्तिराभास्यंलभतेद्विजसत्तम ॥ सप्ताहेनश्रुतंचतत्सर्वथामुक्तिदायकम् ॥ १९ ॥ किंबहूक्तेनवैसाधोश्रीमद्भागवतामृतम् ॥ नित्यंसद्भिःप्रपातव्यंकृष्णलीलाप्रकाशकम् ॥ २० ॥ सनकाद्यैःपुराप्रोक्तंनारदायदयापरैः ॥ ब्रह्मणःश्रुतपूर्वायसप्ताहश्रवणेविधिः ॥ २१ ॥ शौनकउवाच ॥ पितुर्लब्ध्वावरंज्ञानंश्रीमद्भागवताभिधम् ॥ नारदोलोकतत्त्वज्ञःसर्वदाह्यटतेमहीम् ॥ २२ ॥ कुत्रतैःसंगमोजातोनारदस्यमहात्मभिः ॥ श्रुतोदेवर्षिणायत्रसप्ताहश्रवणेविधिः ॥ २३ ॥ सूतउवाच ॥ अत्रतेवर्णयिष्यामिभक्तियुक्तंकथानकम् ॥ यत्पुराब्रह्मरातेनमह्यंप्रोक्तंदयालुना ॥ २४ ॥

१ 'कृष्णप्राप्तिकरम्' इ०पा० । २ 'चिन्तामणिर्लोकसुखं सुरद्रुः । स्वर्गसंपदम्' इ०पा० । ३ 'कीरेण भाषितम्' इ०पा० ।

एकदातुविशालायामुपविष्टमधोमुखम् ॥ नारदंसनकाद्यास्तेददृशुर्दीनमानसम् ॥ २५ ॥ तंदृष्ट्वाचिन्तयानंतुदेवर्षिंभ्रातरंस्वकम् ॥ पप्रच्छु
र्विस्मयाविष्टामुनयस्तत्त्वचिन्तकाः ॥ २६ ॥ कुमाराऊचुः ॥ किंत्वंचिन्तयसेब्रह्मन्नतिदीनइवातुरः ॥ तवेत्थंमुक्तसंगस्यनोचितंवदकारणम् ॥
॥ २७ ॥ नारदउवाच ॥ अहंपृथ्व्यांसमायातोज्ञात्वासर्वोत्तमोत्तमाम् ॥ तीर्थैर्नानाविधैर्युक्तांपुण्यदैःपुण्यरूपिणीम् ॥ २८ ॥ पुष्करेचप्रयागे
चकाश्यांगोदावरीतटे ॥ हरिक्षेत्रेकुरुक्षेत्रेश्रीरङ्गेसेतुबन्धने ॥ २९ ॥ एतेष्वन्येषुतीर्थेषुभ्रममाणइतस्ततः ॥ नापश्यंकुत्रचिच्छर्ममनःसंतोषकारकम्
॥३०॥ कलिनाधर्ममित्रेणधरेयंबाधिताधुना ॥ सत्यंशौचंदयादानंनास्तिकुत्रापिभूतले ॥३१ ॥ उदरम्भरयोलोकावराकाःकूटसाक्षिणः ॥ मन्दाःसुम
न्दमतयोमहापाखण्डसंश्रयाः ॥ ३२ ॥ स्त्रीप्रधानागृहस्थाश्चवर्णिनोव्रतवर्जिताः ॥ वानप्रस्थाःपुरावासान्यासिनोभोगतत्पराः ॥ ३३ ॥ कन्यावि
क्रयिणोलोभात्कृषिकर्मपरायणाः ॥ भ्रष्टाचारदम्भिनश्चस्वेच्छाचारनिदर्शिनः ॥ ३४ ॥ आश्रमायवनैरुद्धास्तीर्थानिसरितोह्रदाः ॥ देवतायतनान्य
त्रदुष्टैरुच्छेदितानिच ॥३५॥ योगीसिद्धोऽथवाज्ञानीसत्क्रियोऽत्रनदृश्यते ॥ कलिदावानलेनाद्यसाधनंभस्मतांगतम् ॥३६ ॥ अट्टशूलाजनपदाःशिव
शूलाद्विजातयः ॥ कामिन्यःकेशशूलिन्योदृश्यन्तेभुविसर्वतः ॥३७ ॥एकदाहमनुप्राप्तोयमुनायास्तटंशुभम्॥दृष्टंवृन्दावनंतत्रयत्रलीलाहरेरभूत्॥३८॥
तत्रयच्चाद्भुतंदृष्टंश्रूयतांतन्मुनीश्वराः ॥ एकातुतरुणीतत्रनिषण्णाखिन्नमानसा ॥ ३९ ॥ द्वौवृद्धौपतितौपार्श्वेनिश्वसन्तावचेतनौ ॥ शुश्रूषन्तीप्रबोधन्ती
रुदतीचतयोःपुरः ॥ ४० ॥ दशदिक्षुनिरीक्षन्तीरक्षितारमिवात्मनः ॥ वीज्यमानाबहुस्त्रीभिर्बोध्यमानामुहुर्मुहुः ॥ ४१ ॥ दृष्ट्वादूराद्गतश्चाहंकौतु
केनतदन्तिकम् ॥ मांदृष्ट्वोत्थायसाबालावचनंचेदमब्रवीत् ॥ ४२ ॥ बालोवाच ॥ भोःसाधोऽत्रक्षणंतिष्ठमसचिन्तामपाकुरु ॥ पुंसांचदर्शनं
भद्रसर्वाघौघनिवारणम् ॥४३॥पुण्येनप्राक्तनेनैवदर्शनंतवजायते॥ अतोमेमानसंदुःखंछेत्तुमर्हसिमानद॥४४॥नारदउवाच ॥ एवमुक्तस्तयाचाहंकृपया
स्निग्धमानसः ॥ अपृच्छंतांवरारोहांकौतुकेनसमाकुलः ॥ ४५ ॥ कात्वमेतौचकौभद्रेकाश्चेमाःपद्मलोचनाः ॥ आख्याहिमत्पुरःसर्वंतवदुःख
स्यकारणम् ॥ ४६ ॥ इतिपृष्टामयासातुबालादुःखितमानसा ॥ प्रोवाचनिखिलंदुःखतमनोदुःमाखकारणम् ॥ ४७ ॥ बालोवाच ॥ अहंभक्ति
रितिख्याताएतौमेतनयौवरौ ॥ ज्ञानवैराग्यनामानौकालयोगेनजर्जरौ ॥ ४८ ॥ गङ्गाद्याःसरितश्चेमाममसेवार्थमागताः ॥ एताभिःसेवितानित्यंस
त्कारेणापिनारद ॥ ४९ ॥ नचश्रेयोलभेत्किंचित्क्षीणाहंसर्वतोमुने ॥ ममपूर्वंतुवृत्तान्तंशृणुब्राह्मणसत्तम ॥ ५० ॥ येनाहंदुःखिताजातानलभेश
र्मकुत्रचित् ॥ उत्पन्नाद्रविडेचाहंकर्णाटेवृद्धिमागता ॥ ५१ ॥ स्थिताकिंचिन्महाराष्ट्रेगुर्जरेजीर्णतांगता ॥ तत्रघोरकलेर्योगात्पाखण्डैःखण्डिताङ्गका

॥५२॥दुर्बलाहंचिरंजातापुत्राभ्यांसहसङ्गता॥वृन्दावनमिदंप्राप्तादैवयोगेननारद ॥५३॥ जाताहंतुपुनर्बालानवीनेवसुरूपिणी ॥ इमौतुशयितावत्रसुतौ
मेक्लिष्टमानसौ ॥ ५४ ॥ अतिवृद्धौपरित्यज्यगन्तुंनाहंक्षमाधुना ॥ अहंबालाकथंजातासुतौमेजरठौकुतः ॥ ५५ ॥ त्रयाणामेकभावानांवैपरीत्यंकुतो
ऽभवत् ॥ घटतेजरठामाताबालकौतनयाविति ॥ ५६ ॥ अतःशोचामिचात्मानंविस्मयाविष्टमानसा ॥ यदित्वंवेत्सिधर्मज्ञकृपालोदीनपालक॥ ५७ ॥
वदसर्वंयथातत्त्वंकारणंचात्रयद्भवेत् ॥ एवंपृष्टस्तयाचाहंक्षणंचैवविमृश्यतु ॥ ५८ ॥ अवोचंभक्तिमाभाष्यक्लिष्टांकालेनभूयसा ॥ ज्ञानेनाहंप्रपश्यामि
वृत्तांसर्वंतवानघे॥५९॥माविषादंकुरुप्राज्ञेहरिःशंतेकरिष्यति॥ सर्वसत्त्वहरोबालेयुगोऽयंदारुणःकलिः ॥६०॥लुप्तोऽनेनसदाचारोयोगमार्गस्तपांसिच ॥
जनाश्चाद्यासुरायन्तेशाठ्यदुष्कृतकारिणः ॥६१॥सन्तोह्यस्मिन्सुदुःखार्ताअसन्तोहृष्टमानसाः ॥ दृश्यतेधीरचित्तस्तुपण्डितोऽपिनकोऽपिच ॥६२ ॥
अस्पृश्यानवलोक्येयंदुष्टभाराकुलाधरा ॥ अन्वब्दंक्रमतोजातोमङ्गलंहीयतेऽन्वहम् ॥ ६३ ॥ नत्वांतवसुतौचेमौकोऽपिपश्यतिभामिनि ॥
यूयंतुरागबहुलैस्त्यक्ताजर्जरतांगताः ॥ ६४ ॥ वृन्दावनस्यसंयोगाद्बालात्वमभवःपुनः ॥ धन्यंवृन्दावनंचेदंभक्तिर्यत्राभवन्नवा ॥ ६५ ॥ अत्रेमौ
ग्राहकाभावान्नवीनत्वंनचागतौ ॥ किंचिदात्मसुखेनेहप्रसुप्तावितिलक्ष्यते ॥ ६६ ॥ भक्तिरुवाच ॥ कथंपरीक्षिताराज्ञास्थापितोऽद्यशुचिःकलिः ॥
दयापरेणहरिणःह्यधर्मःकिमुपेक्षिता ॥ ६७ ॥ एनंमेसंशयंछिन्धित्वद्वाचासुखितास्म्यहम् ॥ तस्यावचःसमाकर्ण्यभूयोऽहमवदंद्विजाः ॥ ६८ ॥
यदिपृष्टंत्वयाबालेप्रेमतःश्रवणंकुरु ॥ यदामुकुन्दोभगवान्क्ष्मांत्यक्त्वास्वपदंगतः ॥ ६९ ॥ कलिस्तद्दिनमारभ्यप्रवृत्तःसत्यबाधकः ॥ दृष्टोदिग्वि
जयेराज्ञादीनवच्छरणंगतः ॥ ७० ॥ नहतोऽस्यगुणद्रष्टासर्वसाधारणंत्विदम् ॥ यत्फलंतपसानैतिनयोगेनसमाधिना ॥ ७१ ॥ तत्फलंलभते
धीमान्कलौकेशवकीर्तनात् ॥ एतादृशंकलिंदृष्ट्वासारात्सारफलप्रदम् ॥ ७२ ॥ विष्णुरातःस्थापितवान्कालिजानांहितायच ॥ कुकर्माचरणा
त्सारःसर्वतोनिर्गतोऽधुना ॥ ७३ ॥ पदार्थाःसंस्थिताभूमौबीजहीनास्तुषायथा ॥ विप्रैर्भागवतीवार्त्तागेहेगेहेजनेजने ॥ ७४ ॥ कारिताधनलोभे
नकथासारस्ततोगतः ॥ अत्युग्रभूरिकर्माणोनास्तिकादाम्भिकाजनाः ॥ ७५ ॥ तिष्ठन्तिसर्वतीर्थेषुतीर्थसारस्ततोगतः ॥ कामक्रोधमहालोभतृष्णा
व्याकुलचेतसः ॥ ७६ ॥ समारभन्तेकर्माणिकर्मसारस्ततोगतः ॥ मनसश्चाजयाल्लोभाद्दम्भात्पाखण्डसंश्रायत् ॥ ७७ ॥ शास्त्रानभ्यसनाच्चैव
ध्यानयोगफलंगतम् ॥ पण्डितास्तेकलत्रेषुरमन्तेमहिषाइव ॥ ७८ ॥ पुत्रोत्पादनदक्षाश्चनदक्षामुक्तिसाधने ॥ नहिवैष्णवताकुत्रसंप्रदायपुरःसरा
॥ ७९ ॥ देवनिन्दापराःसर्वेसाधुनिन्दापरायणाः ॥अयंतुयुगधर्मोऽस्तिदीयतेकस्यदूषणम् ॥८०॥ अतस्त्वंपुण्डरीकाक्षंस्मृत्वासौख्यमवाप्स्यसि ॥

एवंमयोक्तंवचनंश्रुत्वासाविस्मयंगता ॥ उवाचवचनंभूयोमांप्रशस्यद्विजोत्तमाः ॥ ८१ ॥ भक्तिरुवाच ॥ देवर्षेत्वंतुधन्योऽसिमद्भाग्येनसमागतः ॥
साधूनांदर्शनंलोकेसर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥ ८२ ॥ सुखोपायोयथामेस्यात्तथादिशमुनेऽधुना ॥ सर्वज्ञस्यतवब्रह्मन्नासाध्यंकिमपीहवै ॥ ८३ ॥ अज
यदजितमायांयस्यमायाधवस्तेवचनरचनमेकंकेवलंचाकलय्य ॥ ध्रुवपदमुपयातोयत्कृपातोध्रुवोवैतमहमरणभूतंब्रह्मपुत्रंनतास्मि ॥ ८४ ॥ इतिश्री
पाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०भागवतमाहात्म्येत्रिनवत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥१९३॥ सूतउवाच॥एवंसंप्रार्थितोविप्रास्तयाभक्त्यातिदीनया ॥ पुन
श्चाकथयद्यद्वैतच्छृणुध्वंदयालवः ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ माखिदस्त्वंवृथाबालेसमाधायमनोहृदि ॥ श्रीकृष्णचरणाम्भोजंस्मरसौख्यंल
भिष्यसे ॥ २ ॥ द्रौपदीचपरित्रातायेनकौरवकश्मलात् ॥ पालितागोपसुन्दर्यःसकृष्णःक्वापिनोगतः ॥ ३ ॥ त्वंतुभक्तिःप्रियातस्यसत
तंप्राणतोऽधिका ॥ त्वयाहूतस्तुभगवान्यातिनीचगृहेष्वपि ॥ ४ ॥ सत्यादित्रियुगेबोधोविरागोमुक्तिसाधकौ ॥ कलौतुकेवलाभक्तिर्ब्रह्मसायुज्यका
रिणी ॥ ५ ॥ इतिनिश्चित्यचिद्रूपीस्वकाङ्गात्त्वांससर्जह ॥ परमानन्दचिन्मूर्तिःस्वप्रियांप्रीतमानसः ॥६॥ बध्वाञ्जलिंत्वयापृष्टःकिंकरोमीतिवैहरिः ॥
त्वांतदाज्ञापयत्कृष्णोमद्भक्तान्पोषयेतिच ॥ ७ ॥ अङ्गीकृतंत्वयातद्वैप्रसन्नोऽभूद्धरिस्तदा ॥ मुक्तिंदासींददौतुभ्यंज्ञानवैराग्यकौसुतौ ॥ ८ ॥ भक्तानां
पोषणंनित्यंवैकुण्ठस्थाकरोषिच ॥ भूमौचभक्तपोषायच्छायारूपंसमाश्रिता ॥ ९ ॥ विमुक्तिज्ञानवैराग्यैःसहचैवागतात्रहि ॥ कृतादिद्वापरान्तेहिका
लेमुक्तिर्मुदास्थिता॥१०॥कलौतुसंक्षयंप्राप्तापापण्डामयपीडिता ॥ त्वदाज्ञयागताशीघ्रंवैकुण्ठेपुनरेवसा ॥ ११ ॥ स्मृतमात्रात्वयाद्यापिमुक्तिरायाति
सत्वरम्॥ पुत्रीकृत्यत्वयेमौचस्वपार्श्वेपरिरक्षितौ॥१२॥उपेक्षातःकलौमन्दवृद्धौजातौसुतौतव॥ तथापिचिन्तांमुञ्चत्वमुपायंचिन्तयाम्यहम्॥१३॥कलि
नासदृशःकोऽपियुगोनास्तिवरानने॥तस्मिंस्त्वांख्यापयिष्यामिगेहेगेहेजनेजने ॥१४॥अन्यधर्मांस्तिरस्कृत्यपुरस्कृत्यमहोत्सवान्॥यदिप्रवर्त्तयेनत्वां
तदादासोहरेर्नहि॥१५॥ त्वदन्विताश्चयेजीवाभविष्यन्तिकलाविह॥पापिनोऽपिगमिष्यन्तिनिर्भयाहरिमन्दिरम्॥१६॥येषांचित्तेभवेद्भक्तिःसर्वदाप्रेम
रूपिणी ॥ नतेपश्यन्तिकीनाशंस्वप्नेऽप्यमलमूर्त्तयः॥ १७॥ नप्रेतोनपिशाचोवाराक्षसोवासुरोऽपिच ॥ भक्तियुक्तमनस्कानांस्पर्शनेदर्शनेप्रभुः॥१८॥
नतपोभिर्नवेदैश्चनज्ञानेनापिकर्मणा ॥ हरिर्हिसाध्यतेभक्त्याप्रमाणंतत्रगोपिकाः ॥ १९ ॥ नृणांजन्मसहस्रेणभक्तिःसुकृतिनांभवेत् ॥ कलौभक्तिःक
लौभक्तिर्भक्त्याकृष्णःपुरःस्थितः ॥ २० ॥ भक्तिद्रोहकरायेचतेसीदन्तिजगत्त्रये ॥ दुर्वासादुःखमापन्नःपुराभक्तिविनिन्दकः ॥ २१ ॥ अलंव्रतैरलं
तीर्थैरलंयोगैरलंमखैः ॥ अलंज्ञानकथालापैर्भक्तिरेकैवमुक्तिदा ॥२२॥ एवंमुक्तंमयासातुस्वमाहात्म्यंनिशम्यवै ॥ सर्वाङ्गहर्षसंयुक्तामांपुनर्वाक्यमब्र

वीत् ॥ २३ ॥ अहोनारदधन्योऽसिप्रीतिस्तेमयिनिश्चला ॥ नकदाचिद्विमुञ्चामिचित्तंतेमयिसंगतम ॥ २४ ॥ कृपालुनात्वयासाधोमद्बाधाध्वंसि
ताक्षणात् ॥ पुत्रयोश्चेतनानास्तिममेमौप्रतिबोधय ॥ २५ ॥ तस्यास्तद्वचनंश्रुत्वाकारुण्येनान्वितोह्यहम् ॥ तयोःप्रबोधनंकर्तुंप्रवृत्तःपाणिनास्पृशन् ॥
॥२६॥मुखंसंसृज्यकर्णान्तेशब्दमुच्चैःसमुच्चरन् ॥ ज्ञानप्रबुध्यतांशीघ्रंवैराग्यप्रतिबुध्यताम् ॥ २७ ॥ वेदवेदान्तघोषैश्चगीतापाठैर्मुहुर्मुहुः ॥ बोध्य
मानौतदातेनकथंचिद्बोधमागतौ ॥ २८ ॥ नेत्रैरनवलोकन्तौजृम्भन्तौसालसावुभौ ॥ बकवत्पलितौप्रायःशुष्ककाष्ठःसमाङ्गकौ ॥ २९ ॥ क्षुत्क्षामौ
तौनिरीक्ष्यैवपुनःस्वापमुपागतौ ॥ तदाचिन्तापरोऽभूवंकिंविधेयंमयेतिच ॥ ३० ॥ अहोनिद्राकथंयातिवृद्धत्वंचानयोःपरम् ॥ चिन्तयन्निति
गोविन्दंस्मरन्नासंद्विजोत्तमाः ॥ ३१ ॥ व्योमवाणीतदैवाभून्माऋषेखिद्यतामिति ॥ उद्यमःसफलस्तेतुभविष्यतिनसंशयः ॥ ३२ ॥ एतदर्थंतुसत्कर्मसु
रर्षेत्वंसमाचार ॥ तत्कर्मतेऽभिधास्यन्तिसाधवःसाधुभूषणाः ॥ ३३ ॥ सत्कर्मणिकृतेतस्मिन्स्वपनंवृद्धतानयोः ॥ गमिष्यतिक्षणाद्भक्तिःसर्वतःप्रस
रिष्यति॥३४॥इत्याकाशवचःस्पष्टंनिशम्यापिमयाद्विजाः ॥ नज्ञातंयन्नभोवाण्यागोप्यत्वेननिरूपितम्॥३५॥ किंतत्कर्मचयेनैतौभवतोज्ञानसंयुतौ॥
कभविष्यन्तितेसन्तःकथंवक्ष्यन्तिकर्मसत्॥ ३६ ॥मयात्रकिंप्रकर्तव्यंयदुक्तंव्योमभाषया ॥ अथतौतत्रसंस्थाप्यनिर्गतोऽहंबहिर्द्विजाः ॥ ३७ ॥ वृन्दा
रण्यादपृच्छंचयंत्रतत्रद्विजोत्तमान् ॥ वृत्तान्तंसर्वएवाधश्रुत्वाविस्मितमानसाः ॥ ३८ ॥ नवोत्तरंप्रयच्छन्तिह्यनभिज्ञानभोगिरः ॥ असाध्यंकेचन
प्रोचुरविज्ञेयमथापरे ॥ ३९ ॥ मूकीबभूवुरन्येतुचिन्तमानाःपुनःपुनः ॥ वेदवेदान्तघोषैश्चगीतापाठैर्मुहुर्मुहुः ॥ ४० ॥ बोध्यमानंत्रिकंतत्तुनोदतिष्ठ
दहोविधिः ॥ योगिनानारदेनापिस्वयंनज्ञायतेतुयत् ॥ ४१ ॥ तत्कथंशक्यतेकर्तुमितरैरिहमानुषैः ॥ ततश्चिन्तातुरश्चाहंबदरीवनमागतः॥ ४२ ॥
तपश्चरामिचात्रैवतदर्थंकृतनिश्चयः ॥ तावद्ददर्शपुरतःसनकाद्यान्मुनीश्वरान् ॥ ४३ ॥ कोटिसूर्यसमाभासानुवाचमुनिसत्तमान् ॥ इदानींभूरिभाग्ये
णभवतांदर्शनंह्यभूत ॥ ४४ ॥ तदुपायंमहाभागावदन्तुप्रीतमानसाः ॥ भवन्तोयोगिनांश्रेष्ठाबुद्धिमन्तोबहुश्रुताः ॥ ४५॥ कुमाराएवपञ्चाब्दाःपूर्वेषा
मपिपूर्वजाः ॥ सदावैकुण्ठनिलयाहरिकीर्तननतत्पराः ॥४६॥ लीलामृतकथोन्मत्ताहरिस्मरणतत्पराः॥ अतःकालसमादिष्टाजरायुष्मान्नबाधते ॥४७॥
येषांभ्रूभङ्गमात्रेणद्वारपालौहरेःपुरा ॥ दैत्यौभूत्वात्रिजन्मानिपुनस्तत्स्थानमास्थितौ॥४८॥अशरीरगिरोक्तंयत्किंतत्साधनमुच्यताम् ॥ अनुष्ठेयंयथा
यत्रप्रब्रुवन्तुकृपालवः ॥ ४९ ॥ भक्तिज्ञानविरागाणांसुखमुत्पद्यतेयथा ॥ ख्यातिर्वःसर्वलोकेषुतथासाधूच्यतांबुधाः ॥ ५० ॥ कुमाराऊचुः ॥
माचिन्तांकुरुदेवर्षेस्वचित्तेहर्षमावह ॥ उपायःसुखसाध्योऽत्रविद्यतेविश्वसौख्यदः ॥ ५१ ॥ अहोनारदधन्योऽसिविरक्तानांशिरोमणिः ॥ श्रीकृष्ण

प्रेमपात्राणामग्रणीर्वदतांवरः ॥ ५२ ॥ त्वयिचित्रंनदेवर्षेभक्तिसाधनतत्परे ॥ उचितंकृष्णदासानांभक्तेःसंचारणंभुवि ॥ ५३ ॥ ऋषिभिर्बहुधालोक
उपायाःसिद्धयेकृताः ॥ श्रमसाध्याश्चतेसर्वेप्रायःस्वर्गफलप्रदाः ॥ ५४ ॥ वैकुण्ठसाधकःपन्थागुप्तोलोकेषुवर्त्तते ॥ तस्योपदेशकःसाधुःप्रायो
भाग्येनलभ्यते ॥ ५५ ॥ यत्तेसत्कर्मनिर्दिष्टंव्योमवाचामुनीश्वर ॥ तज्ज्ञेयमिहसर्वज्ञैर्ज्ञानयज्ञःपुरातनैः ॥ ५६ ॥ श्रीमद्भागवतालापोज्ञानयज्ञः
शुकोदितः ॥ भक्तिज्ञानविरागाणांसुखदःप्रतिभातिनः ॥ ५७ ॥ कलिदोषाइमेसर्वेश्रीमद्भागवतध्वनेः ॥ प्रभीताःप्रपलायन्तेसिंहशब्दाद्वृकाइव
॥ ५८ ॥ ज्ञानवैराग्यसंयुक्ताभक्तिःप्रेमरसापहा ॥ प्रतिगेहंप्रतिजनंसुखक्रीडांकरिष्यति ॥ ५९ ॥ सूतउवाच ॥ कुमारोक्तंसमाकर्ण्यनारदःप्रीत
मानसः ॥ पुनःप्रोवाचभगवांस्तदुत्कर्षंविभावयन् ॥ ६० ॥ नारदउवाच ॥ वेदवेदान्तघोषैश्चगीतापाठैःप्रबोधितम् ॥ नोदतिष्ठत्त्रिकंतत्तुकलिदोष
तिरस्कृतम् ॥ ६१ ॥ कथंभागवतालापात्तद्विबोधमिहैष्यति ॥ छिन्दन्तुसंशयंह्येनंभवन्तोऽमोघदर्शनाः ॥ ६२ ॥ विलम्बोनात्रकर्त्तव्यःशरणागतव
त्सलाः ॥ ततस्तेसनकाद्यास्तुविरक्ताह्यूर्द्धरेतसः ॥ सिद्धाःसनातनाविप्रानारदंप्रोचुरादरात् ॥ ६३ ॥ कुमाराऊचुः ॥ वेदोपनिषदांसाराज्जाताभाग
वतीकथा ॥ अत्युत्तमाततोभातिपृग्भूताफलोन्नतिः ॥ ६४ ॥ आमूलाग्ररसोऽस्त्येवरसालस्ययथाफले ॥ पृथग्भूतस्तुपानेनयथाविश्वमनोहरः ॥
॥ ६५ ॥ यथादुग्धेस्थितंसर्पिर्नचस्वादूपकल्प्यते ॥ पृथग्भूतंतुतद्दिव्यंदेवानांप्रीतिवर्द्धनम् ॥ ६६ ॥ इक्षुष्विवादिमध्यान्तंशर्कराव्याप्यतिष्ठति ॥
पृथग्भूतातुसामिष्टातथाभागवतीकथा ॥ ६७ ॥ श्रीमद्भागवतंनामपुराणंरसमेवहि ॥ भक्तिज्ञानविरागाणांसौख्यायैवप्रकाशितम् ॥ ६८ ॥ कृष्णेन
ब्रह्मणेनाभिकञ्जस्थायहृदैवहि ॥ तच्चतुःश्लोकमखिलंब्रह्मैवप्रतिभासते ॥ ६९ ॥ तुभ्यंचब्रह्मणाप्रोक्तंतच्चरित्रनिदर्शनम् ॥ त्वयापिव्यासदेवायप्रोक्तंत
त्तापहानये ॥ ७० ॥ यदीयस्मरणात्सद्योनिर्विण्णोबादरायणः ॥ चकारमहदाख्यातुमात्मागममनोहरम् ॥ ७१ ॥ अत्रेतविस्मयःकेनयेनपृच्छेःपुनः
पुनः ॥ श्रीमद्भागवतंशास्त्रंक्षमंकृष्णानुकर्षणे ॥ ७२ ॥ सूतउवाच ॥ एतन्निशम्यवचनंसमुदाहृतंतुयोगीश्वरैःसनकमुख्यतमैरभीष्टम् ॥ भक्त्याविधृत्य
चरणंचप्रणम्यमूर्ध्नाहृष्टोजगादजगदाधिनिवर्त्तकांस्तान् ॥ ७३ ॥ नारदउवाच ॥ संदर्शनंचभवतांविनिहन्त्यघौघंश्रेयस्तनोतिभवदुःखदवार्दिता
नाम् ॥ निःशेषशेषमुखगीतकथैकपानात्प्रेमप्रकाशनकृतेशरणंगतोवः ॥ ७४ ॥ पुण्योदयेनबहुजन्मसमार्जितेनसत्संगमोयदिभवेत्कृतिनोजनस्य ॥
अज्ञानहेतुकृतमोहमहान्धकारोनश्येत्तदाह्युदयमेतिमहान्विवेकः ॥७५ ॥ इतिश्रीपाद्ममहापुराणेपञ्चप०उत्तर०श्रीभागवतमाहात्म्येचतुर्नवत्यधिकशत
तमोऽध्यायः ॥ १९४ ॥ सूतउवाच ॥ अथदेवऋषिस्तत्रकुमारानतुमान्यच ॥ उवाचप्रणतोवाक्यंज्ञानयज्ञकृतादरः ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ ज्ञानयज्ञं

करिष्यामिशुकशास्त्रकथोज्ज्वलम् ॥ भक्तिज्ञानविरागाणांस्थापनार्थेप्रयत्नतः ॥ २ ॥ यत्रकार्योमयायज्ञःस्थानंतत्कथ्यतांद्विजाः ॥ चत्वारोयज्ञ
वाहाश्चयूयमेववृतामया ॥२ ॥ कियद्भिर्दिवसैःश्राव्याश्रीमद्भागवतीकथा ॥ कोविधिस्तत्रकर्तव्योज्ञानयज्ञविशारदाः ॥४॥ कुमाराऊचुः ॥ शृणुनारद
वक्ष्यामस्तुभ्यंयत्रकथानृणाम् ॥ शृण्वतांपापराशिघ्नीभवेत्पुण्यविवर्द्धिनी ॥ ५ ॥ गङ्गाद्वारसमीपेतुकामदाख्यंपुरंमहत् ॥ स्वर्णद्याश्चोत्तरेपुण्येतट
मानन्दनामकम् ॥ ६ ॥ नानाऋषिगणैर्जुष्टंदेवसिद्धनिषेवितम् ॥ नानातरुलताकीर्णंस्वच्छकोमलवालुकम् ॥ ७ ॥ रम्यमेकान्तदेशस्थंस्वर्णपङ्कज
शोभितम् ॥ यत्समीपस्थजीवानांक्षेत्रस्यैवप्रभावतः ॥ ८ ॥ मिथःसंस्निग्धचित्तानांवैरंचेतसिनस्थितम् ॥ ज्ञानयज्ञस्त्वयातत्रकर्तव्योहिप्रय
त्नतः ॥ ९ ॥ अपूर्वरसदात्रीचकथातत्रभविष्यति ॥ वृन्दावनप्रतोलिस्थंजराजीर्णकलेवरम् ॥ १० ॥ सुतद्वयंपुरस्कृत्यभक्तिस्तत्रागमिष्यति ॥ यत्र
भागवतीवार्ताभक्तिस्तत्रसहात्मजा ॥ ११ ॥ कृष्णकीर्तिसुधांपीत्वातरुणीवभविष्यति ॥१२॥ सूतउवाच ॥ एवमुक्त्वाकुमारास्तेनारदेनसमन्ततः॥
गङ्गाद्वारेसमाजग्मुर्ज्ञानयज्ञायसत्वराः ॥ १३ ॥ यदाप्राप्तास्ततंतेतुगङ्गायाभार्गवर्षभ ॥ तदाकोलाहलश्चासीद्भूर्लोकादिकसप्तसु ॥ १४ ॥ श्रीमद्भागव
तास्वादलम्पटास्सात्पलौकिकाः ॥ धावंधावंसमाजग्मुःप्राचीनावैष्णवाश्चये ॥ १५ ॥ भृगुर्वसिष्ठःश्च्यवनश्चगौतमोमेधातिथिर्देवलदेवरातौ ॥ राम
स्तथागाधिजशाकलौचमृकण्डपुत्रात्रिजपिप्पलादाः ॥ १६ ॥ योगेश्वरौव्यासपराशरौचशुकादयोभागवतप्रधानाः ॥ शिष्यैरुपेताबहुशास्त्रविज्ञाः
कृष्णामृतास्वादकृतैकतानाः ॥ सर्वेऽप्यमीमुनिगणास्सहपुत्रमित्रस्वस्त्रीभिरिययुरतिप्रणयेनयुक्ताः ॥ १७ ॥ वेदान्तानिचवेदाश्चमन्त्रास्तन्त्राणि
संहिताः ॥ दशसप्तपुराणानिषट्छास्त्राणितथाययुः ॥ १८ ॥ गङ्गाद्याःसरितस्तत्रपुष्करादिसरांसिच ॥ क्षेत्राणिचदिशःसर्वादण्डकादिवनानिच
॥ १९ ॥ हिमादयोनगास्तत्रदेवगन्धर्वकिन्नराः ॥ द्वीपाःसमुद्रादिक्पालाःपातालस्थास्तथाययुः ॥ २० ॥ दीक्षायांनारदेनाथदत्तमासनमुत्तमम् ॥
कुमारावन्दिताःसर्वेनिषेदुःकृष्णतत्पराः ॥ २१ ॥ वैष्णवाःसुविरक्ताश्चन्यासिनोब्रह्मचारिणः ॥ मुख्याह्यग्रेस्थितास्तेषांपुरतोनारदःस्थितः ॥ २२ ॥
वामभागेमुनिगणादक्षिणेचदिवौकसः ॥ वेदोपनिषदोऽन्यत्रतीर्थानिचभृगूद्वह ॥ २३ ॥ जयशब्दोनमःशब्दःशङ्खशब्दस्तथैवच ॥ बभूवाकाश
संस्पर्शीघोषयन्विदिशोदश ॥ २४ ॥ विमानानिसमारुह्यप्रहृष्टानाकवासिनः ॥ कल्पवृक्षप्रसूनैश्चतांसभांसमवाकिरन् ॥२५॥ सूतउवाच ॥ एवंतेषुनि
विष्टेषुभृग्वादिषुयथार्हतः ॥ श्रीभागवतमाहात्म्यमूचिरेनारदायते ॥ २६ ॥ कुमाराऊचुः ॥ शृणुनारदवक्ष्यामिमहिमानंमहाद्भुतम् ॥ श्रीमद्भागवता
ख्यस्यशास्त्रस्यविधिपूर्वकम् ॥ २७ ॥ सदानरैःसुकृतिभिःसेव्याभागवतीकथा ॥ यस्याःश्रवणमात्रेणकृतार्थत्वंप्रयान्तिते ॥२८॥ ग्रन्थोऽष्टादशसाह

सोद्वादशस्कन्धसंयुतः ॥परीक्षिच्छुकसंवादःश्रीमद्भागवताभिधः॥२९॥तावत्संसारचक्रेऽस्मिन्भ्रमत्यज्ञानमोहितः ॥ यावत्कर्णगतंनोस्याच्छुकशास्त्रं
जनस्यच ॥ ३० ॥ किंश्रुतैर्बहुभिःशास्त्रैःपुराणैःसंहितागमैः ॥ यदिभागवतंपुम्भिर्नश्रुतंभक्तिभावनैः ॥ ३१॥ कथाभागवतस्यापिनित्यंभवतियद्गृहे॥
तद्गृहंतीर्थरूपंहिनृणांपापविनाशनम् ॥ ३२ ॥ अश्वमेधसहस्राणिराजसूयशतानिच ॥ भागवत्याःकथायाश्चकलांनार्हन्तिषोडशीम् ॥ ३३ ॥ तावत्पा
पानितिष्ठन्तिदेहेऽस्मिन्मुनिपुङ्गव ॥ यावन्नश्रूयतेसम्यक्छ्रीमद्भागवतंनरैः ॥ ३४ ॥ नगङ्गानगयाकाशीप्रतिष्ठानंनपुष्करः ॥ कथायाभागवत्याश्च
समापुण्यफलेनच ॥३५ ॥ श्लोकार्द्धंश्लोकपादंवानित्यंभागवतोद्भवम् ॥ पठस्वस्वमुखेनापियदीच्छसिभवक्षयम् ॥३६॥ वेदादिर्वेदमाताचपौरुषंसूक्त
मेवच ॥ त्रयीभागवतंचैवद्वादशाष्टाक्षरौमनू ॥ ३७ ॥ द्वादशात्माप्रयागश्चकालःसंवत्सरात्मकः ॥ ब्राह्मणाश्चाग्निहोत्रंचसुरभिर्द्वादशीतिथिः ॥ ३८ ॥
तुलसीचवसन्तर्तुःपुरुषोत्तमएवच ॥ एतेषांवस्तुतोनास्तिपृथग्भावोमुनीश्वर ॥ ३९ ॥ यश्चभागवतंशास्त्रंव्याकुर्यादन्वहंद्विज ॥ जन्मकोटिकृतंपापं
तस्यनश्यतिनारद ॥४०॥ श्रुतंचपठितंध्यातंश्रीमद्भागवतंनृभिः ॥ ददातिमुक्तिंभक्तिंवातुलस्यम्योश्चसेवनम् ॥४१॥ अन्तकालेतुसंप्राप्तेभयंत्यक्त्वा
सुदूरतः ॥ श्रीमद्भागतंभक्त्याशृणुयाद्यःसमुक्तिभाक् ॥ ४२ ॥ प्रौष्ठपद्यांचराकायांहेमसिंहसमन्वितम् ॥ अलंकृत्यद्विजाग्र्यायश्रीमद्भागवतंददेत् ॥
॥ ४३ ॥ भक्तियुक्तोविमानश्चमिताशीचजितेन्द्रियः ॥ श्रुत्वादितःसकृष्णस्यसायुज्यंलोकमाप्नुयात् ॥ ४४ ॥ आजन्ममात्रमपियेनशठेनचित्तंसम्य
ङ्नियम्यभुविकृष्णकथानपीता ॥ चाण्डालवच्चपशुवद्धततेननीतंमिथ्यास्वजन्मजननीभृशमार्दिताच ॥ ४५ ॥ यैर्नश्रुतंभागवतंपुराणमाराधितोनो
पुरुषःपुराणः ॥ मुखेहुतंनैवधरामराणांतेषांवृथाजन्मगतंनराणाम् ॥ ४६ ॥ चित्तंनयस्यतुनरस्यहरेःकथासांसंप्रीयतेदुरितदुष्टमसत्प्रसङ्गात् ॥ धिक्तं
नरंपशुसमंभुविभारभूतमेवंवदन्तिमुनयःकिलपूर्वसिद्धाः ॥ ४७ ॥ दुर्लभैवकथालोकेश्रीमद्भागवतोद्भवा ॥ कोटिजन्मसमुत्थेनपुण्येनैवतुलभ्यते ॥
॥ ४८ ॥ तनयोगनिधेसाधोश्रोतव्यासात्त्वतीकथा ॥ प्रत्यहंनियमोनास्तिदिनानांवस्तुतोद्विज ॥४९ ॥ सत्येनब्रह्मचर्येणयतोऽस्यश्रवणंमतम् ॥ ततः
कलौविशेषोहिविधिःसप्तदिनात्मकः ॥ ५० ॥ मनसश्चाजयाद्रोगात्पुंसांचैवायुषःक्षयात् ॥ कलेर्दोषबहुत्वाच्चसप्ताहश्रवणंमतम् ॥ ५१ ॥
मनसोनिग्रहश्चैवनियमाचरणंतथा ॥ कर्तुंसप्तदिनंशक्यंततोनियमकल्पना ॥ ५२ ॥ श्रद्धयाश्रवणेनित्यमाद्यन्तावधियत्फलम् ॥ तत्फलंशुक
देवेनसप्ताहश्रवणेकृतम् ॥ ५३ ॥ यत्फलंनास्तितपसानयोगेनसमाधिना ॥ अनायासेनतत्सर्वंसप्ताहश्रवणाल्लभेत् ॥५४ ॥ यज्ञाद्व्रताच्चतपसोध्याना
ज्ज्ञानाच्चतीर्थतः ॥ श्रीभागवतसप्ताहनियमोह्युत्तमोमतः ॥ ५५ ॥ यदाकृष्णोभुवंत्यक्त्वास्वपदंगन्तुमुद्यतः ॥ तदाज्ञायोद्धवोधीमान्गोविन्दंवाक्य

मब्रवीत् ॥ ५६ ॥ उद्धवउवाच ॥ भगवन्भवतासर्वंदेवकार्यंप्रसाधितम् ॥ अधुनागन्तुमिच्छुस्त्वंस्वंपदंतमसःपरम् ॥ ५७ ॥ अतश्चिन्ताममोत्पन्ना
त्वद्वियोगभियाविभो ॥ तामपाकुरुदेवेशत्वामहंशरणंगतः ॥ ५८ ॥ आगतोऽयंकलिर्घोरस्सर्वेऽप्यत्रजनाःखलाः ॥ भविष्यन्तिततोनाथकिंविधेयं
तदादिश ॥ ५९ ॥ इयंभारवतीभूमिःशरणंकंप्रयास्यति ॥ त्वदन्योदृश्यतेनात्रत्रातास्यायदुनन्दन ॥ ६० ॥ अतोऽस्मासुदयांकृत्वातिष्ठात्रैवदया
निधे ॥ साधूनांरक्षणायैवत्वमाविरभवःप्रभो ॥ ६१ ॥ निर्गुणोऽपिनिराकारःसच्चिदानन्दविग्रहः ॥ त्वद्वियोगेनतेभक्ताःकथंस्थास्यन्तिभूतले ॥
निर्गुणोपासनेकष्टमतोऽस्मद्धितमाचर ॥ ६२ ॥ सूतउवाच ॥ इत्युद्धववचःश्रुत्वाचिन्तयित्वाक्षणंहरिः ॥ ददौभागवतंतस्मैकृपयापरयायुतः ॥
॥ ६३ ॥ निजंतेजःसमाधायश्रीमद्भागवतेद्विज ॥ दत्त्वोद्धवायभगवान्स्वकीयंपदमाविशत् ॥ ६४ ॥ तेनेयंवाङ्मयीमूर्त्तिर्वर्त्ततेश्रीहरेरिह ॥ सेव
नात्सततंचास्याःपापंनश्येन्नृणांक्षणात् ॥ ६५ ॥ सप्ताहश्रवणंतेनकथितंसर्वतोऽधिकम् ॥ श्रोतावक्ताप्रच्छकश्चयान्तितन्मयतांद्विज ॥६६ ॥ दुःख
दारिद्र्यदौर्भाग्यपापप्रक्षालनायच ॥ कामक्रोधजयार्थंचकलौभागवतंक्षमम् ॥ ६७ ॥ अन्यथावैष्णवीमायादेवानामपिदुर्जया ॥ कथंनिवर्ततेपुंसां
श्रीमद्भागवतंविना ॥ ६८ ॥ सूतउवाच ॥ इत्येवमुक्त्वामाहात्म्यंश्रीमद्भागवतस्यते ॥ कथांभागवतींदिव्यांप्रवक्तुमुपचक्रमुः ॥६९ ॥ वेदोपनिषदां
सारेश्रीमद्भागवतेद्विजैः ॥ आरभ्यमाणेतत्रैवभक्तिराविरभूत्क्षणात् ॥७०॥ प्रेमान्विताचारुतनुर्मुदान्वितौसुतौगृहीत्वातरुणौस्वदोर्भ्याम् ॥ श्रीकृष्ण
गोविन्दहरेमुरारेनाथेतिनामानिमुहुर्वदन्ती ॥ ७१ ॥ तामागतांभागवतार्थभूषांसुचारुवेषांददृशुःसदस्याः ॥ व्यतर्कयंश्चापिकथंकुतोऽसौकास्तीति
सर्वेऽपिसुविस्मिताक्षाः ॥७२ ॥ ततःकुमाराजगदुःकृतार्थाकथार्थतोनिष्पतिताधुनेयम् ॥ एवंगिरःसाससुतानिशम्यजगादनम्राब्जभुवःकुमारान् ॥
॥ ७३ ॥ भक्तिरुवाच ॥ भवद्भिरद्यैवकृतास्मिपुष्टाकलौप्रनष्टापिकथारसेन ॥ तिष्ठामिकुत्राहमभीष्टमाभ्यांसहास्पदंमह्यमुपादिशध्वम् ॥ ७४ ॥
सूतउवाच ॥ तद्वाक्यमाकर्ण्यविधेःकुमाराविचार्यसम्यक्प्रणिधायचित्ते ॥ ऊचुश्चभक्तिंभवरोगहर्त्रींप्रेमैकदात्रींहरिभक्तिभाजाम् ॥ ७५ ॥ कुमारा
ऊचुः ॥ भक्तेषुगोविन्दपरायणेषुसाधुष्वथोदीनदयापरेषु ॥ मनोनियम्योत्पथसंप्रवृत्तंकृत्वैकतानंहरिपादपद्मे ॥७६॥ ततोहिदोषाःकलिजाइमेत्वां
द्रष्टुंनशक्ताःप्रभवोऽपिलोके ॥ कलौत्वमेकैवजगद्धितायभविष्यसेनारदसंप्रणीता ॥७७॥ सकलभुवनमध्येनिर्धनाश्चातिधन्यानिवसतिहृदियेषांश्री
हरेर्भक्तिरेका ॥ हरिरपिनिजलोकंसत्वरंसंविहायप्रविशतिहृदियेषांप्रेमसूत्रापिनद्धः ॥७८॥ इतिश्रीपाद्ममहापुराणेपञ्चप०उत्तर०श्रीभागवतमाहात्म्ये
पञ्चनवत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १९५ ॥ सूतउवाच ॥ अथवैष्णवचित्तेषुदृष्ट्वाभक्तिमलौकिकीम् ॥ निजलोकंपरित्यज्यभुवमभ्यगमद्धरिः ॥१॥

वनमालीघनश्यामःपीतवासाःकिरीटधृत् ॥ काञ्चीकलापपर्यस्तोलसन्मकरकुण्डलः ॥ २ ॥ त्रिभङ्गललितश्चारुकौस्तुभेनविराजितः ॥ कोटिमन्मथ
लावण्योहरिचन्दनचर्चितः ॥ ३ ॥ परमानन्दचिन्मूर्तिर्मधुरोमुरलीधरः ॥ आविवेशस्वभक्तानांहृदयान्यमलानिच ॥ ४ ॥ वैकुण्ठवासिनोयेच
वैष्णवाःशान्तमानसाः ॥ गूढरूपाःसमायाताःश्रोतुकामाहरेःकथाः ॥ ५ ॥ तदाजयजयेत्युच्चैःशब्दोऽभूत्कम्बुशब्दयुक् ॥ येनामङ्गलमत्युग्रंकलिजं
प्रलयंगतम् ॥ ६ ॥ तत्रस्थानांजनानांचदृष्ट्वागेहात्मविस्मृतिम् ॥ नारदोऽध्यात्मतत्त्वज्ञःकुमारान्प्रत्युवाचह ॥ ७ ॥ नारदउवाच ॥ अलौकिकोऽयं
महिमामुनीश्वराःसप्ताहजन्योऽद्यविलोकितोमया ॥८॥ मूढाःशठायेपशुपक्षिणोऽपितेऽपिप्रयान्त्येवगतिंपराख्याम् ॥ अतोनृलोकेनतुशास्त्रमन्यच्चित्त
स्यशुध्यैविहितंपवित्रम् ॥९ ॥ अघौघविध्वंसिकृतार्थतावहंकलौयुगेदोषनिधौकुमाराः ॥ केकेनशुध्यन्तिवदन्तुमह्यंसप्ताहयज्ञनकथामयेन ॥ १० ॥
कृपालुभिर्लोकहितोभवद्भिःप्रकाशितःकोऽपिनवीनमार्गः ॥ ११ ॥ कुमाराऊचुः ॥ येमानवाःपापकृतःसुदुष्टाःसदादुराचाररताःसमत्सराः ॥ क्रो
धाग्निदग्धाःकुटिलाश्चकामिनःसप्ताहयज्ञेनहरिंव्रजन्तिते ॥ १२ ॥ सत्येनहीनाःपितृमातृदूषकास्तृष्णाकुलाश्चाश्रमवर्णबाह्याः ॥ येदाम्भिकाजीव
विहिंसकाश्चसप्ताहयज्ञेनहरिंव्रजन्तिते ॥ १३ ॥ पञ्चोग्रपापाश्छलकारिणश्चक्रूराःपिशाचाइवनिर्दयाश्च ॥ ब्रह्मस्वपुष्टाव्यभिचारिणश्चसप्ताहयज्ञेनह
रिंव्रजन्तिते ॥ १४ ॥ कायेनवाचामनसापिपातकंनित्यंप्रकुर्वन्तिशठाहठेनये ॥ नीचाःकृतघ्नामलिनादुराशयाःसप्ताहयज्ञेनहरिंव्रजन्तिते ॥ १५ ॥
सूतउवाच ॥ अथैवंतुष्टचित्तेऽथनारदेदेवपूजिते ॥ प्रसन्नास्तेकुमाराश्चपुनरूचुश्चनारदम् ॥ १६ ॥ कुमाराऊचुः ॥ अत्रतेकीर्तयिष्यामइतिहासंपुरात
नम् ॥ यस्यश्रवणमात्रेणपापहानिःप्रजायते ॥ १७ ॥ तुङ्गभद्रातटेपूर्वंपत्तनेकोहलाभिधे ॥ वर्णाश्रमाचारयुतेधनधान्यसमाकुले ॥ १८ ॥ आत्मदे
वइतिख्यातस्तत्रासीद्द्विजसत्तमः ॥ वेदविद्याविधिप्राज्ञोनित्यकर्मपरायणः ॥ १९ ॥ तत्प्रियाधुन्धुलीनामनित्यंस्वीयहितेरता ॥ स्ववाक्यस्थापना
चापिसुन्दरीसुकुलोद्भवा ॥ २० ॥ पूर्वकर्मविपाकेनप्रायशोवहुजल्पिनी ॥ शूराचगृहकृत्येषुक्रूराचकलहप्रिया ॥२१ ॥ एवंनिवसतोस्तत्रदम्पत्यो
निरपत्ययोः ॥ व्यतिक्रान्तंवयश्चापिपञ्चाशद्वर्षसंमितम् ॥ २२ ॥ अथतौदुःखितौजातौनिरपत्यौगृहेस्थितौ ॥ सन्तानोत्पत्तयेताभ्यांदत्तंचापिधना
दिकम् ॥ २३ ॥ गोभूहिरण्यवासांसिदत्तान्यपिबहूनिच ॥ नपुत्रोनापिदुहिताजायतेपूर्वकर्मणा॥ २४ ॥ सचैकदातुनिर्विण्णआत्मदेवोद्विजोत्तमः ॥
गृहंत्यक्त्वागतोऽरण्यमानपत्येनदुःखितः ॥ २५ ॥ यत्रतत्रभ्रमन्भ्रान्तोदुःखाकुलितमानसः ॥ क्षुत्क्षामस्तृट्परीतश्चदैवात्प्राप्तोजलाशयम् ॥ २६ ॥
जलंपीत्वाततस्तस्मिंस्तडागेसद्विजोत्तमः ॥ वृक्षच्छायांसमाश्रित्यनिषण्णस्तत्रनारद ॥ २७ ॥ अथतत्रतदैवागात्कश्चित्सिद्धोभ्रमन्महीम् ॥ जलंपी

॥ १८४ ॥

त्वातडागेतुसोऽपितत्रैवचागतः ॥ २८ ॥ तंदृष्ट्वान्यासिनंशान्तमात्मदेवउदारधीः ॥ सत्कृत्योत्थायतत्पादौजग्राहस्वगुरोरिव ॥ २९ ॥ उपविष्टौत
तस्तौद्वौकृतप्रश्नौपरस्परम् ॥ सुस्निग्धमानसौभूत्वागुरुशिष्याविवाश्रमे ॥ ३० ॥ अथतंसयतिर्दृष्ट्वाश्वसन्तंदुःखितान्तरम् ॥ पप्रच्छकरुणासिन्धुरा
त्मदेवंपुरःस्थितम् ॥३१॥ सिद्धउवाच ॥ कातेचिन्ताद्विजश्रेष्ठदुःखायद्दिवर्तते ॥ तांसमाचक्ष्वधर्मज्ञपरितापप्रदायिनीम् ॥ ३२ ॥ तच्छ्रुत्वावचनं
तस्यसिद्धस्यसुमहात्मनः ॥ आत्मदेवउवाचाथस्वस्यदुःखस्यकारणम् ॥ ३३ ॥ आत्मदेवउवाच ॥ किंब्रवीमिमुनेदुःखंसंचितंपूर्वकर्मणा ॥ मदी
याःपूर्वजास्तोयंकवोष्णमुपभुञ्जते ॥ ३४ ॥ मद्दत्तंनैवगृह्णन्तिपितरोदेवताबलिम् ॥ तेनदुःखेननिर्विण्णःप्राणांस्त्यक्तुमिहागतः ॥ ३५ ॥ धिग्जीवितं
प्रजाहीनंगृहंचैवधनंकुलम् ॥ पाल्यतेयामयाधेनुःसावन्ध्यात्वमेतिह ॥ ३६ ॥ योमयारोपितोवृक्षःसोऽपिवन्ध्यत्वमागतः ॥ निर्भाग्यस्यानपत्यस्य
किमतोजीवितेनमे ॥ ३७ ॥ कुमाराऊचुः ॥ इत्युक्त्वासरुरोदोच्चैस्तत्पुरोदुःखपीडितः ॥ यदातदायतेश्चित्तेकरुणाभूद्गरीयसी ॥ ३८ ॥ ललाटाक्षरमा
लांचदृष्ट्वाज्ञात्वासयोगवान् ॥ आत्मदेवंद्विजंप्राज्ञःपुनरूचेसविस्तरम् ॥ ३९ ॥ सिद्धउवाच ॥ शृणुविप्रमयातेऽद्यप्रारब्धमवलोकितम् ॥ सप्तजन्मा
वधिप्राप्तिःपुत्रस्यनचदृश्यते ॥ ४० ॥ मुञ्चाग्रहंप्रजाहेतोर्बलिष्ठाकर्मणोगतिः ॥ विवेकंतुसमासाद्यसुखीभवमहामते ॥ ४१ ॥ एवमुक्तंसमाकर्ण्यसिद्ध
स्यद्विजसत्तमः ॥ प्रजाशाबद्धचित्तस्तुसिद्धंप्राहातिदुःखितः ॥ ४२ ॥ विप्रउवाच ॥ विवेकेनभवेत्किंमेपुत्रंदेहिबलादपि ॥ नोचेत्त्यजाम्यहंप्राणांस्त्व
दग्रेशोकमूर्च्छितः ॥ ४३ ॥ इतिविप्राग्रहंदृष्ट्वाप्राब्रवीत्सतपोधनः ॥ सन्ततेःसगरोदुःखमवापाङ्गःप्रजापतिः ॥ ४४ ॥ चित्रकेतुर्गतःकष्टंविधिलेख
विमार्जनात् ॥ अतस्त्वमपिधर्मज्ञयदिपुत्रंलभेरपि ॥ ४५ ॥ सुतेननसुखीभूयादेवंहिबलवत्तरम् ॥ इत्युक्त्वाद्विजवर्यायससिद्धःसाधुसंमतः ॥ ४६ ॥
ददावेकंफलंतस्मैप्राग्रहेणसुतार्थिने ॥ इदंफलंमयातुभ्यंदत्तंपुत्राप्तयेद्विज ॥ ४७ ॥ भार्यायैदेहिपुत्रस्तेभंविष्यतिनसंशयः ॥ सत्यंशौचंदयादानमेकभ
क्तंतुभोजनम् ॥ ४८ ॥ वर्षावधिस्त्रियाकार्यंतेनशुद्धोभवेत्सुतः ॥ एवमुक्त्वाययौयोगीविप्रःस्वगृहमागतः ॥ ४९ ॥ दत्त्वापत्न्यैफलंतत्तुसिद्धोक्तम
वदच्चह ॥ अथसाधुन्धुलीक्रूरास्ववाक्यस्थापनोत्सुका ॥ ५० ॥ स्वसख्यैप्राहतत्सर्वंपत्योक्तंसिद्धभाषितम् ॥ यद्यहंभक्षयेचेदंफलंसिद्धंनचार्पितम्
॥ ५१ ॥ गर्भोममभवेत्तर्हिकथंचाहंसहाम्यहम् ॥ स्वल्पंभक्ष्यमशक्तिश्चगमनेगृहकर्मणि ॥ ५२ ॥ तिर्यक्चेदागतोगर्भोतदामेमरणंभवेत् ॥ प्रसूतौदा
रुणंदुःखंसुकुमारीकथंसहे ॥ ५३ ॥ मन्दायांमयिसर्वस्वंननान्दासंहरेत्सदा ॥ चिन्तामेसमनुप्राप्ताकिंकरोमिशुचिस्मिते ॥ ५४ ॥ सांतद्वचनमाकर्ण्य
स्नेहभङ्गभयाद्विज ॥ एवमेवेतितांप्राहप्रीत्याप्रहसितानना ॥५५ ॥ एवंकुतर्कयोगेनतत्फलंनैवभक्षितम् ॥ पत्यापृष्टेफलंभुक्तंभुक्तंचेतितयेरितम् ॥५६ ॥

एक [illegible] भगिनीतस्याःस्वेच्छयातद्गृहंगता ॥ तदग्रेकथितंसर्वंचिन्तयंमहतीहिमे ॥ ५७ ॥ दुर्बलातेनदुःखेनह्यनुजेकरवाणिकिम् ॥ साब्रवी न्ममगर्भोऽस्तितुभ्यंदास्येप्रसूतितः ॥ ५८ ॥ तावत्कालंसगर्भेवगुप्तातिष्ठगृहेसुखम् ॥ तंबालंपोषयिष्यामित्वद्गृहेचैवनित्यशः ॥ ५९ ॥ फलंधेनोःप्रयच्छाद्यपरीक्षार्थंशुभानने ॥ इत्युक्त्वासायथौगेहमात्मनोहृष्टमानसा ॥ ६० ॥ धुन्धुल्यापियथोदिष्टंतद्भगिन्यातथाकृतम् ॥ अथ प्रसूयसाबालंधुन्धुल्यैचार्पयद्द्रुतम् ॥ ६१ ॥ तयाचकथितंभर्त्रेप्रसूतःसुखमर्भकः ॥ लोकस्यसुखमुत्पन्नमात्मदेवप्रजोदयात् ॥ ६२ ॥ दत्त्वादानंद्विजाग्रेभ्योजातकर्मचकारच ॥ गीतवादित्रनिर्घोषोगृहेतस्यातिमङ्गलम् ॥ ६३ ॥ बभूवहर्षमापन्नआत्मदेवोमहामतिः ॥ अथसाप्राहभर्त्तारं दुग्धंमेस्तनयोर्नहि ॥ ६४ ॥ पालयिष्येकथंबालंसद्यःसूतंप्रभोऽधुना ॥ मत्स्वसुश्चप्रसूतायामृतोबालःपुराभवत् ॥ ६५ ॥ तामानीयगृहेरक्षसार्भकंपोषयिष्यति ॥ इतिश्रुत्वावचस्तस्याधुन्धुल्याद्विजसत्तमः ॥ ६६ ॥ तथैवकृतवान्श्रान्तस्त्वात्मदेवोमुदान्वितः ॥ धुन्धुकारीतिनामास्यकृतंमात्रायथार्थतः ॥ ६७ ॥ स्तन्येनपोषमाप्नोतिनित्यंमातृष्वसुःसुतः ॥ त्रिमासेनिर्गतेचाथसाधेनुःसुषुवेऽर्भकम् ॥ ६८ ॥ सर्वाङ्गसुन्दरंदिव्यंनिर्मलंकनकप्रभम् ॥ दृष्ट्वाप्रसन्नस्तंविप्रःसंस्कारान्स्वयमादधे ॥ ६९ ॥ तंदिदृक्षवआयाताजनाःसर्वेऽतिविस्मिताः ॥ आत्मदेवस्यविप्रस्यमहाभाग्योदयेनच ॥ ७० ॥ धेन्वाबालःप्रसूतश्चदेवरूपोऽतिकौतुकम् ॥ नज्ञातंतद्रहस्यंतुकेनापिविधियोगतः ॥ ७१ ॥ गोकर्णंतंसुतंदृष्ट्वागोकर्णेत्येवचाभ्यधात् ॥ कियत्कालेनसंप्राप्तौतारुण्यंतावुभावपि ॥ ७२ ॥ गोकर्णःपण्डितोज्ञानीधुन्धुकारीमहाखलः ॥ स्नानशौचक्रियाहीनोऽभक्ष्यभक्षीक्रुधाप्लुतः ॥ ७३ ॥ चौरःसर्वजनद्वेषीदुष्टचाण्डालसंगतः ॥ क्रीडतोह्यर्भकान्धृत्वाबलात्कूपेनिपातयेत् ॥ ७४ ॥ एवंवेश्याप्रसङ्गेनानयद्द्रव्यंक्षयंपितुः ॥ पिताकृपणवत्तस्यशुचानिःस्वोरुरोदह ॥ ७५ ॥ अनपत्यसुखीनित्यंकुपुत्रोदुःखदायकः ॥ सिद्धेनोक्तंवचःसत्यमनुभूतंमयाधुना ॥ ७६ ॥ क्वगच्छामिक्वतिष्ठामिकोमेदुःखंनिवारयेत् ॥ प्राणांस्त्यक्ष्येजलेवह्नौभृगोर्वापिपतेह्यहम् ॥ ७७ ॥ इत्येवंचिन्तयानंतमधोमुखमुपागतः ॥ गोकर्णोजनकंज्ञानीबोधयामासतत्त्वतः ॥७८॥ गोकर्णउवाच ॥ असारस्तातसंसारोदुःखमोहप्रदोनृणाम् ॥ कःसुतःकिंधनंकस्यकाजायाकःपतिःपितः ॥ ७९ ॥ मोहेनबद्धोदीनात्मालोकःक्लिश्यतिनान्यथा ॥ नचेन्द्रस्यसुखंकिंचिन्नसुखंचक्रवर्तिनः ॥ ॥ ८० ॥ विरक्तस्यसुखंतातमुनेरेकान्तशीलिनः ॥ मुञ्चाज्ञानंप्रजारूपंमोहंनरककारणम् ॥ ८१ ॥ निर्द्वन्द्वोनिरभीमानोव्रजत्यक्त्वाखिलंवनम् ॥ ततस्तद्वाक्यमाकर्ण्यगोकर्णंसद्विजोऽब्रवीत् ॥ ८२ ॥ द्विजउवाच ॥ यत्कर्त्तव्यंवनेसाधोतन्ममाचक्ष्वविस्तरात् ॥ मोहपाशनिबद्धंहिशठंकृपणमान

सम् ॥ ८३ ॥ संसारगर्तेपतितंमामुद्धरदयानिधे ॥ पितुरित्थंवचःश्रुत्वागोकर्णोज्ञानपण्डितः ॥ उवाचदीनंनिर्विण्णंपितरंहृष्टमानसः ॥ ८४ ॥
गोकर्णउवाच ॥ मांसास्थिरक्तनिकरेस्वशरीरकेऽस्मिन्स्वत्वंत्यजाशुममतांवनितासुतादौ ॥ पश्यानिशंजगदिदंक्षणभङ्गनिष्ठंज्ञानीविरागरसिकोभ
वभक्तिनिष्ठः ॥ ८५ ॥ धर्मंभजस्वसततंत्यजलोकधर्मान्संसेव्यसाधुपुरुषाञ्जहिकामतृष्णाम् ॥ अन्यस्यदोषगुणचिन्तनमाशुमुक्त्वाविष्णोःक
थारसमथोनितरांपिबत्वम् ॥ ८६ ॥ कुमाराऊचुः ॥ एवंसुतोक्तविदितानुभवोनिरीहस्त्यक्त्वागृहंस्थिरमतिर्गतषष्टिवर्षः ॥ नित्यंहरिप्रियजनानुग
तोमहात्मादुष्प्रापमापचपदंसहरेर्वनस्थः ॥ ८७ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा० उत्तर० श्रीभागवतमाहात्म्येपण्णवत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥
॥ १९६ ॥कुमाराऊचुः ॥ पितर्येवंवनंप्राप्तेपश्चादागत्यनारद ॥ जननींतर्जयामासधुन्धुकारीमहाखलः ॥ १ ॥ क्ववित्तंतिष्ठतिब्रूहिमारंप्रतिनारद॥
सर्वथात्वांहनिष्यामिनचेद्ब्रूयानिधानकम् ॥ २ ॥ सातस्यवचनात्त्रस्तारात्रौदुःखितमानसा ॥ निपत्यकूपेतुमृतालोकैर्ज्ञात्वाबहिष्कृता ॥ ३ ॥
गोकर्णस्तांतुनिर्हृत्यद्विजैस्तज्ज्ञातिबान्धवैः ॥ तीर्थयात्रांययौप्राज्ञःसमदुःखसुखोमुने ॥ ४ ॥ धुन्धुकारीगृहेतिष्ठन्स्वकेपण्यवधूवृतः ॥ अत्युग्रकर्मा
चारेणतत्पोषणविमूढधीः ॥ ५ ॥ भूषणान्यभिलिप्सन्त्यस्तमूचुर्वारयोषितः ॥ भोभोःप्रियवयंसर्वास्त्वयानाथेनसंगताः ॥ ६ ॥ स्थितानैवात्रकोऽ
प्यन्योधनदोऽभ्येतिमानद ॥ तस्मात्सूक्ष्माणिवस्त्राणिभूषणानिद्युमन्तिच ॥ ७ ॥ देहिनोचेद्व्रजिष्यामस्त्वत्सकाशान्नरान्तरम् ॥ इतिश्रुत्वाव
चस्तासांचिन्तयित्वाक्षणंसच ॥ ८ ॥ निर्गतःस्वगृहाद्रात्रौकामान्धोमृत्युमस्मरन् ॥ मुषित्वाकस्यचिद्गेहाद्वस्त्राण्याभरणानिच ॥ ९ ॥ ददौता
भ्योमुदायुक्तःप्रीत्यैतासांसनारद ॥ तानिदृष्ट्वाह्यमूल्यानिवस्त्राण्याभरणानिच ॥ १० ॥ ताःस्त्रियश्चिन्तयामासुश्चौर्येणतानिचामुना ॥ आहृता
नीतिनिश्चित्यपरस्परममन्त्रयन् ॥ ११ ॥ चौर्यंकरोत्यसौनित्यमेनंराजाग्रहीष्यति ॥ वित्तंहृत्वापुनश्चैवमारयिष्यतिनिश्चितम् ॥ १२ ॥ अतो
रहसिचास्माभिर्हत्वामचौर्यकारिणम् ॥ वित्तंचबहुसंगृह्यकिमन्यत्रनगम्यते ॥ १३ ॥ इतिताःक्रूरहृदयाःसुप्तंकण्ठग्रहंतदा ॥ पाशैःसुतीक्ष्णैर्बद्ध्वा
चव्यापादयितुमुद्यताः ॥ १४ ॥ यदानमृतश्वासौभृशंकण्ठग्रहेणवै ॥ तदाङ्गारगणिबहुशोमुखेचास्यविचिक्षिपुः ॥ १५ ॥ अग्निज्वालातिदुःखे
नव्याकुलोनिधनंगतः ॥ तद्देहंचिक्षिपुर्गर्तेप्रायःसाहसिकाःस्त्रियः ॥ १६ ॥ नज्ञातंतच्चरित्रंतुकेनापिमुनिसत्तम ॥ लोकैःपृष्टावदन्तिस्मदूरेयातः
पतिर्हिनः ॥ १७ ॥ आगमिष्यतिदीर्घेणकालेनधनकर्षितः ॥ अतःस्त्रीणांनविश्वासःकर्तव्योविदुषांवरैः ॥ १८ ॥ विश्वस्तंसर्वथाघ्नन्तिप्रार्थ
यन्त्योनवंनवम् ॥ सुधामयंवचोयासांकामिनांरसवर्द्धनम् ॥ १९ ॥ हृदयंक्षुरधाराभंप्रियःकोनामयोषिताम् ॥ अथताबहुलंवित्तंगृहीत्वावारयो

पितः ॥ २० ॥ ग्रामान्तरंययुःशीघ्रंभयाद्राज्ञोऽतिविह्वलाः ॥ धुन्धुकारीवभूवाथमहाप्रेतःकुकर्मकृत् ॥ २१ ॥ वात्यारूपधरोनित्यंधावन्दु
मृत्युतोदिशः ॥ शीतातपपरिक्लिष्टोनिराहारःपिपासितः ॥२२॥ नचलेभेसुखंक्वापिहाहेतिप्रवदन्मुहुः ॥ कियत्कालान्तरेत्वेनंमृतंचैवाववुध्यच॥२३॥
गोकर्णस्तीर्थयात्रायांगयाश्राद्धमथाकरोत् ॥ समाप्यतीर्थयात्रांतुस्वंपुरंसमुपेयिवान् ॥ २४ ॥ सभाजितःसपौरैस्तुप्रीत्यास्वजनबान्धवैः ॥ उवा
सस्वगृहेचैवदिनानिकतिचिद्द्विजः ॥ २५ ॥ रात्रौप्रसुप्तंगोकर्णंज्ञात्वावेश्माङ्गणेसतु ॥ धुन्धुकारीमहादुष्टोरौद्ररूपंव्यदर्शयत् ॥ २६ ॥ क्षणंनागःक्षणं
चोष्ट्रःक्षणंसमहिषोऽभवत ॥ क्षणमग्निःक्षणंसर्पःक्षणेनपुरुषोऽभवत् ॥ २७ ॥ वैपरीत्यमिदंदृष्ट्वागोकर्णोधैर्यसंयुतः ॥ चिन्तयामासमेधावीकिमेतदिति
विस्मितः ॥ २८ ॥ अयंदुर्गतिमापन्नःकोऽप्यस्तिपुरुषाधमः ॥ इतिनिश्चित्यमनसातमुवाचदयान्वितः ॥ २९ ॥ गोकर्णउवाच ॥ कस्त्वमुग्रतरोरा
त्रौभीषयन्मामुपागतः ॥ प्रेतोवाथपिशाचोवाकुतःप्राप्तोदशामिमाम् ॥ ३० ॥ तद्ब्रूहित्वंमहाभागकिंकार्यंतमयाधुना ॥ घोररूपोयतोरात्रौमत्समी
पमुपागतः ॥ ३१ ॥ इतिश्रुत्वावचोभ्रातुर्धुन्धुकारीमहाखलः ॥ प्रेतभावमनुप्राप्तोरुरोदभृशमातुरः ॥ ३२ ॥ वक्तुंनैवक्षमोवाचप्रेतत्वेनविमोहितः ॥
संज्ञयानिर्दिदेशाथजलंपातुंपिपासितः ॥ ३३ ॥ अथासौसुमहाभागोगोकर्णःसाधुसंमतः ॥ स्वकाञ्जलौजलंकृत्वाप्राक्षिपत्तमुदीरयन् ॥ ३४ ॥
तत्क्षिप्तंतज्जलंभ्रात्रागोकर्णेनमहात्मना ॥ उपस्थितंचतृप्त्यर्थंप्रेतस्यधुन्धुकारिणः ॥३५॥ अथोवाचागतज्ञानःप्रदत्तेनाम्बुनामुना ॥ पुण्यात्मनात्मनो
भ्रात्रागोकर्णेनचनारद॥३६॥प्रेतउवाच॥अहंभ्रातात्वदीयोऽस्मिधुन्धुकारीतिनामतः ॥आत्मनःकर्मदोषेणप्रेतत्वंसमुपागतः॥३७॥ममभातामृतादुःखा
द्बहुशस्तार्जितामया ॥ द्रव्यहेतोस्ततःपश्चाद्वारस्त्रीपोषणोत्सुकः ॥३८ ॥ निषिद्धंकृतवान्कर्मचौर्यादिधनलोभतः॥एकदाप्रार्थितस्ताभिर्भूषणान्यम्बरा
ण्यहम् ॥ ३९॥ धनिकस्यगृहाद्रात्रौमुषित्वातान्युपानयम् ॥ ततस्ताधनलोभेनपाशैर्बद्ध्वागलेबलात् ॥४०॥ मांतुव्यापादयामासुर्वह्निक्षेपेणमानद॥
गृहीत्वामद्धनंभूरिताःसर्वाभूपतेर्भयात् ॥ ४१ ॥पलायिताःपुरादस्मात्स्वार्थोन्मूलितसौहृदाः ॥ अतःप्रेतत्वमापन्नोभ्रातरद्यत्वयाम्बुना ॥ ४२॥ सिक्तः
संज्ञामहंप्रातःपुण्येनातिकृपालुना ॥ वाताहारंणजीवामिदैवादिष्टफलोदयः ॥४३॥अपश्यंत्वामहंसुतभ्रातरंस्वगृहाङ्गणे ॥ ततस्तेह्यनभिज्ञस्यधर्षणा
यकृतोद्यमः॥४४॥अभवंसहसासाधोज्ञातश्चाहंत्वयाधुना॥ दीनबन्धोदयासिन्धोभ्रातर्मांमाशुमोचय॥४५॥प्रेतभावादमुष्मात्त्वंकृतार्थोऽसिनसंशयः॥
इतिश्रुत्वावचोभ्रातुर्गोकर्णोज्ञानवान्सुधीः ॥४६ ॥ भ्रातरंप्राहखिन्नात्मादुःखितंधुन्धुकारिणम् ॥४७॥ गोकर्णउवाच॥तुभ्यंदत्तोमयापिण्डोगयायांत्वा
महंमृतम्॥श्रुत्वालोकमुखाद्भ्रातस्त्वंकथंप्रेततांगतः ॥४८॥ गयापिण्डप्रदानेनदुर्गतोऽपिशुभांगतिम् ॥ प्राप्नोतिनात्रसंदेहस्त्वंकथंनदिवंगतः ॥ ४९ ॥

भ्रातुरित्थंवचःश्रुत्वागोकर्णस्यमहात्मनः॥धुन्धुकारीदुःखितात्माप्रोवाचपुरतःस्थितः ॥५०॥ गयाश्राद्धशतेनापिनमेमुक्तिर्भविष्यति ॥ उपायोऽन्य
श्चिन्तनीयोममोद्धारायवैत्वया ॥५१॥ इतितद्वाक्यमाकर्ण्यगोकर्णोविस्मयंगतः॥प्राहश्राद्धैर्नमुक्तिश्चेत्तदसाध्यागतिस्तव॥ ५२॥इदानींत्वंनिजस्थान
मातिष्ठप्रेतनिर्भयः ॥ विचार्याहंकरिष्यामिमुक्त्युपायंपरंतव॥५३॥इतिवाक्यंसमाकर्ण्यधुन्धुकारीततोगतः॥निजंस्थानंश्मशानस्थंकलिद्रुममतःपरम्
॥५४ ॥ शेषांरात्रिंसगोकर्णश्चिन्तयन्नैवनारद ॥ तस्यमुक्तिस्थितस्तत्रनतदुपायंनचाध्यगात् ॥ ५५ ॥ प्रातस्ततःसगोकर्णःस्वज्ञातिकुलबान्धवान् ॥
धर्मशास्त्रविदोविप्रांस्तत्रवृत्तंन्यवेदयत् ॥ ५६ ॥ तेविचार्यचतद्वृत्तंशास्त्रेषुबहुशोद्विजाः ॥ यदानज्ञातवन्तस्तद्वृत्तंसूर्यंतदास्तुवन् ॥ ५७ ॥
द्विजाऊचुः ॥नमस्तेभास्करादित्यतमोहन्तर्गभस्तिमन् ॥ लोकसाक्षिञ्जगद्धामसुरासुरनमस्कृत ॥ ५८ ॥ द्वादशात्मन्हरिहयभास्वँल्लोकप्रबोधक॥
त्वंगतिःसर्वलोकानांसततंधर्मशालिनाम् ॥ ५९ ॥ त्वंब्रह्मात्वंहरिःशूलीसृष्टिस्थितिविनाशकृत ॥ त्वामृतेनास्तिलोकेऽस्मिञ्छरणंप्राणिनांविभो ॥
॥ ६० ॥ शर्वस्त्वंक्षितिरूपोऽसिभवोऽसिजलरूपधृत ॥ त्वमग्निरूपोरुद्रोऽसिवायुरस्युग्ररूपधृत ॥ ६१ ॥ भीमोऽस्याकाशदेहस्त्वंयज्वापशुपतिः
स्वयम् ॥ महादेवःसोममूर्तिरीशानःसूर्यएवहि ॥ ६२ ॥ तवाष्टौमूर्तयोदिव्याइज्यन्तेवेदवादिभिः ॥ सर्वकामसमृद्ध्यर्थंव्याप्तलोकत्रयस्यच ॥६३॥
मत्स्यस्त्वंवेदधृक्चासिकूर्मश्चाद्रिधरेवरः ॥ धराधरोवराहोऽसिलोकधृत्त्वंत्रिविक्रमः ॥ ६४ ॥ ब्रह्मध्रुग्घ्नोभार्गवस्त्वंलोकध्रुग्घ्नोऽसिराघवः ॥ भूभार
हन्ताकृष्णोऽसिबुद्धोऽस्यसुरमोहकृत ॥ ६५ ॥ कल्क्यसिम्लेच्छहन्तात्वंधर्मग्लानौयुगेयुगे ॥ देवासुरमनुष्याणांपशुपक्ष्यम्बुचारिणाम् ॥ ६६ ॥
नानाविधानांजीवानांत्वंस्रष्टाब्रह्मरूपधृत ॥ इन्द्रोऽसिधर्मराजोऽसिवरुणस्त्वंधनेश्वरः ॥ ६७ ॥ लोकपालस्वरूपेणवर्त्तसेगोगणेश्वर ॥ त्रयीमूर्तिस्त्रि
कालेज्यस्त्रिधामात्रिगुणात्मकः ॥ ६८ ॥ त्वमेवपूज्यसेलोकेत्रिधाभिन्नोदिवाकरः ॥ पद्मप्रबोधनकरस्त्वमेवासिजगत्पते ॥ ६९ ॥ इत्युदीर्यद्विजश्रे
ष्ठायावत्तस्थुर्मुनीश्वर ॥ तावदाकाशगःप्राहस्फुटंतेषांतुशृण्वताम् ॥ ७० ॥ श्रीसूर्यउवाच ॥ श्रूयतांभोद्विजश्रेष्ठायदर्थंवर्णितोऽस्म्यहम् ॥ भवद्भिर्धु
न्धुलीसूनोर्महापातकशान्तये ॥ ७१ ॥ आत्मदेवस्यपुण्येनगोकर्णोगेहिणोह्ययम् ॥ श्रीभागवतसप्ताहंकृत्वोद्धर्ताभविष्यति ॥ ७२ ॥ यद्भवद्भिः
कृतंस्तोत्रंममवैभववर्णनम् ॥ तेनस्तुत्वानरोविप्रादेवयानंलभिष्यते ॥ ७३ ॥ पुत्रार्थीचधनार्थीचधर्मार्थीमोक्षकामुकः ॥ वाञ्छाचि
न्तामणिस्तोत्रंपठित्वात्यन्तमाप्नुयाम् ॥ ७४ ॥ इत्युक्त्वाभास्करोदेवोविररामदिविस्थितः ॥ तेद्विजाःसाध्वितिप्रोचुर्गोकर्णंहृष्टमानसाः ॥७५ ॥
ततःसमाजेविप्राणांतुङ्गभद्रातटेशुभे ॥ कौतुकंसुमहद्द्रष्टुंतत्रागान्नागरीप्रजा ॥ ७६ ॥ गोकर्णोज्ञाततत्त्वार्थोवक्ताध्यासनमास्थितः ॥ नारायणादिका

न्नत्वासप्ताहंसमवर्त्तयत् ॥ ७७ ॥ श्रीहरेस्तुवचःशास्त्रंतीर्थंपादाब्जसंभवम् ॥ यदिसत्यंतदाप्नोतुधुन्धुलीतनयोगतिम् ॥ ७८ ॥ इतिसंकल्प्यमनसाश्री
मद्भागवताभिधम् ॥ जन्माद्यस्ययतश्चेतिधीमद्यन्तमुपावदत् ॥ ७९ ॥ ॥ तत्रप्रेतःसमागत्यस्थानंपश्यन्नितस्ततः ॥ सप्तग्रन्थियुतंवंशंप्रविष्टोवातरूप
धृत् ॥८०॥ शृण्वत्सुवैष्णवाग्र्येषुब्राह्मणेष्वथनारद ॥ शुश्रावधुन्धुलीपुत्रोग्रन्थिच्छिद्रस्थितोऽन्वहम् ॥८१ ॥यदाकथाविरामोऽभूत्प्रथमेऽहनिनार॥
तदेकाकीचकग्रन्थिःपुस्फोटात्यद्भुतंह्यभूत्॥८२॥द्वितीयादिष्वहःस्वेवमेकैकग्रन्थिभेदनम् ॥ बभूवसप्तमेभिन्नेससद्यःप्रेततांजहौ ॥ ८३ ॥ दिव्यरूपधरो
भूत्वातुलसीदाममण्डितः॥पीतवासाघनश्यामःप्रवभौभूषणान्वितः ॥८४॥ गोकर्णंभ्रातरंनत्वाप्रोवाचाखिलतत्त्वदृक्॥ त्वयाहंमोचितोबन्धोकृपयाप्रेत
कश्मलात् ॥८५॥ धन्याभागवतीवार्ताप्रेतत्वोन्मूलिनीश्रुता ॥ सप्ताहोऽपितथाधन्योविष्णुलोकगतिप्रदः ॥८६॥यत्प्रभावाद्विमुक्तोऽहंप्रेतभावाद्भृशा
तुरः ॥ आर्द्रंशुष्कंलघुस्थूलंवाङ्मनःकर्मभिःकृतम् ॥८७॥पातकंभस्मसात्कुर्यात्सप्ताहोऽग्निरिवेन्धनम्॥ अस्मिन्वैभारतेवर्षेदेवानामप्यभीप्सिते ॥८८॥
शृण्वतांभगवच्छास्त्रंगतिरत्युत्तमाभवेत् ॥ स्नाय्वस्थिमज्जामांसासृक्सङ्घातंदेहमुच्यते ॥ ८९ ॥ शुचिभागवतास्वादादशुचित्वन्यथामतम् ॥ कर्मक
श्मलसंदुष्टोदेहोनरकभाजनम् ॥ ९० ॥ अतोदोषनिवृत्त्यर्थमेतदेवहिसाधनम् ॥ बुद्बुदाइवतोयेषुमशकाइवजन्तुषु ॥ ९१ ॥ जायन्तेमरणायैव
भगवच्छास्त्रवर्जिताः ॥ भिद्यतेहृदयग्रन्थिश्छिद्यन्तेसर्वसंशयाः ॥ ९२ ॥ क्षीयन्तेचास्यकर्माणिश्रुतेभागवतेद्विजाः ॥ एवंब्रुवतिवैतस्मिन्विमान
वरमागतम् ॥ ९३ ॥ वैकुण्ठात्तदधिष्ठायगतोऽसौविष्णुमन्दिरम् ॥ विष्णुलोकंगतेतस्मिन्सर्वेविस्मितमानसाः ॥ बभूवुश्चापिपप्रच्छुर्गोकर्णंतेद्विजो
त्तमाः ॥ ९४ ॥ द्विजाऊचुः ॥ श्रुतंभागवतंसर्वैरस्माभिरिहसंगतैः ॥ किंकारणंमहाभागत्वद्भ्रातैकोगतोहरिम् ॥ ९५ ॥ गोकर्णउवाच ॥
श्रूयतामभिधास्यामिकारणंभ्रातृसद्गतौ ॥ यच्छ्रुत्वायूयमेवापिगोलोकंचगमिष्यथ ॥ ९६ ॥ सप्ताहश्रावणंकार्यमुपवासपरायणैः ॥ कृष्णैकतानमति
भिर्गोलोकगतिदायकम् ॥ ९७ ॥ पुनःशृणुध्वंसप्ताहश्रीमद्भागवतंद्विजाः ॥ एकाग्रचित्ताःसततंकृष्णप्रेमामृतप्रदम् ॥ ९८ ॥ इतिश्रुत्वावचस्तस्य
गोकर्णस्यद्विजोत्तमाः ॥ पुनःश्रोतुंभागवतंसप्ताहंसमुपावसन् ॥९९॥ कृष्णैकतानमतयोनियमेनचनारद ॥ पुनस्तेशुश्रुवुःसर्वेश्रीमद्भागवतंद्विजाः ॥
॥ १०० ॥कथावसानेभगवान्कृष्णःकमललोचनः ॥ आविरासीन्मुनिश्रेष्ठशङ्खचक्रगदाब्जधृत् ॥ १ ॥ किरीटकुण्डलधरोवनमालाविभूषितः ॥ पीत
वासाघनश्यामःकटकाङ्गदभूषितः ॥ २ ॥ तंदृष्ट्वातेद्विजाःसर्वेविष्वक्सेनादिभिर्युतम् ॥ पार्षदप्रवरैर्हृष्टाःप्रणेमुर्भुविसंगताः ॥३ ॥ जयशब्दोनमःशब्द
स्तदासीत्सर्वतोमुने ॥ अथशङ्खध्वनिंचक्रेहरिःसंहर्षयन्द्विजान् ॥४ ॥ तदानेकेविमानास्तुवैकुण्ठात्समुपागताः ॥ द्विजानांपश्यतांतत्रपार्षदप्रवरैर्युताः

॥ ५ ॥ गोकर्णंतुसमालिङ्ग्यददौसारूप्यमात्मनः ॥ श्रोतॄनन्यान्घनश्यामान्पीतकौशेयवाससः ॥ ६ ॥ किरीटिनःकुण्डलिनोहारिणोवनमालिनः॥
चकारतत्क्षणात्तत्रमहदाश्चर्यमप्यभूत् ॥ ७ ॥ तस्मिन्ग्रामेस्थितायेतुआचाण्डालजनामुने ॥ समारुह्यविमानांस्तान्ययुःकृष्णाज्ञयादिवम् ॥ ८ ॥
गोकर्णसहितःकृष्णोगोपगोपीजनप्रियः ॥ गोलोकंसमनुप्राप्तःसर्वलोकोपरिस्थितम् ॥ यत्रवृन्दावनंरम्यंशतशृङ्गसमावृतम् ॥ ९॥ तद्वाह्येपरितोवृतं
विजययाह्यत्यद्भुतंराजतेऽण्यंयत्रतुमण्डपानिसुबहून्यच्छोदवाप्योह्रदाः ॥ गावःकामदुघाःसुरद्रुमततिच्छायाश्रितागोपकैःक्रीडाततपरमानसैःपरि
वृतोनन्दात्मजःक्रीडति॥ ११० ॥ मध्येत्वस्यसुकाननस्यरचितोवृन्दावनेशेच्छयारम्यंरत्नसमूहभर्मखचितंप्राकारमुद्भासयन् ॥ न्यग्रोधःसुमहांस्ततः
प्रतिदिशंगोपीजनाध्यासितंवत्सालंकृतमद्भुताकृतिमहच्छ्रीगोकुलंराजते ॥ ११॥ तन्मध्येभवनंहरेरधिकृतंप्रोद्भासतेभास्वरंयस्मिन्नन्दगृहेश्वरीसमुदिता
स्तेराधयाराधिताः ॥ यद्भाग्यंमहदप्युमापतिमुखैश्चिन्त्यंसदाभ्यन्तरैस्तत्सूनोर्मधुराकृतेरधिचकास्त्यण्डौघभास्यांशुभिः ॥१२ ॥ वाताम्बुपर्णाशन
देहशोषणैस्तपोभिरुग्रैर्जपयज्ञकर्मभिः ॥ योगैश्चसंयान्तिनरानतांगतिंसप्ताहगाथाश्रवणेनयान्तियाम्॥१३॥ इतिहासमिमंपुण्यंयःपठेच्छृणुयादपि ॥
सोऽपिगोलोकमभ्येतिकिंश्रीभागवतंपुनः॥१४॥इतिहासमिमंपुण्यंशाण्डिल्योऽपिमुनीश्वरः ॥ पठतेचित्रकूटस्थोब्रह्मानन्दपरिप्लुतः॥१५॥ आख्यान
मेतत्परमंपवित्रंश्रुतंसकृद्वैविदहेदघौघम्॥श्राद्धेप्रयुक्तंपितृतृप्तिमावहेन्नित्यंसुपाठादपुनर्भवंच॥११६॥ इतिश्रीपाद्मेमहा० पञ्चप० उत्तर० भागवतमाहात्म्ये
सप्तनवत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १९७ ॥ कुमाराऊचुः ॥अथतेसंप्रवक्ष्यामःसप्ताहश्रवणेविधिम्॥यंनभागवतंसिद्ध्येत्पुंसांकृष्णार्पितात्मनाम्॥१॥
दैवज्ञंशास्त्रकुशलंसमाहूयधनांशुकैः ॥ समभ्यर्च्यमुहूर्तंतुप्राक्पृच्छेद्भक्तिमान्नरः ॥२॥सवदेयंमुहूर्तंतुतत्रारम्भःप्रशस्यते॥नभोनभस्यंपोर्जाश्वसहःशुचि
समन्विताः ॥ ३ ॥ मासाःश्रेष्ठाःकथारम्भेपूर्णाचापितिथिःशुभा ॥ भौमार्किवर्जितावाराभानिध्रुवमृदूनिच ॥ ४ ॥शुभेयोगेशुभेलग्नेप्रारम्भःशस्यते
सदा ॥ नित्यायांचकथायांतुपुराणानांमुनीश्वर ॥ ५ ॥ द्वादशींवर्जयेत्प्राज्ञःसूतसूतकसंभवात् ॥ श्रीमद्भागवतस्यापिसप्ताहेनैत्यकेऽपिच ॥ ६ ॥ न
निषधोऽस्तिदेवर्षेप्राहुरेवंपुराविदः ॥ श्रीभागवतसंताहोमहायज्ञःस्मृतोवुधैः॥७॥ अतोनिमन्त्रणंकार्यंवैष्णवानांसमन्ततः॥सतांसमाजोभवितासप्ताहं
वैष्णवोत्तमाः ॥८॥ आगन्तव्यमतश्चात्रवैष्णवैःश्रवणार्थिभिः ॥ समागतानांतेषांतुनिवासंपरिकल्पयेत्॥९॥ तीर्थेवापिवनेवापिग्रामेवापिप्रयत्नतः॥
संशोधितायांभूम्यांतुमण्डपंपरिकल्पयेत् ॥ १० ॥ कदलीस्तम्भसंयुक्तंचतुर्दिक्षुध्वजान्वितम् ॥ उच्चमासनप्युक्तंवक्तुस्तस्याग्रतोमुने ॥ ११ ॥
आपार्श्वद्वयमुक्तानिश्रोतॄणामासनानिच ॥ उदङ्मुखोभवेद्वक्तासमाजेऽस्मिन्विदांवरः ॥ १२ ॥ वेदशास्त्रार्थतत्त्वज्ञोवैष्णवोब्राह्मणोत्तमः ॥

दृष्टान्तकुशलोधीरोवक्ताकार्योऽतिनिस्पृहः ॥ १३ ॥ सर्वसंदेहहर्त्तापिकार्योवक्तासदैवहि ॥ वक्तःपार्श्वेसहायार्थंस्थाप्योऽन्यःपण्डितःसुधीः
॥ १४ ॥ श्रोतॄणांसंशयच्छेत्तालोकबोधविधायकः ॥ कथाविघ्नविघातार्थंगणेशंप्राक्प्रपूजयत ॥ १५ ॥ ततोदुर्गांहरंविष्णुंब्रह्माणंभास्करंद्वि
जान् ॥ संपूज्यविधिवद्भक्त्यातर्पयेद्देवताःपितॄन् ॥१६ ॥ मुख्यःश्रोताततःपश्चात्पूजयेत्पुस्तकेहरिम् ॥ ततःप्रदक्षिणीकृत्यद्रव्यवस्त्रफलानिच॥१७॥
धृत्वाञ्जलौपुस्तकस्थंहरिंसंप्रार्थयेन्मुने ॥ त्वंभागवतलोकेऽस्मिन्स्वयंकृष्णोव्यवस्थितः ॥१८॥ समाश्रितोमयानाथमुक्त्यर्थंभवसागरे ॥ मनोरथो
मदीयोऽयंसर्वथासफलस्त्वया ॥ १९ ॥ निर्विघ्नेनप्रकर्तव्योदासोऽहंतवकेशव॥इत्युच्चार्यमुनेद्रव्यंपुस्तकाग्रेसमर्प्यतु ॥ २० ॥ वक्तारंप्रार्थयेच्चापिनम
स्कुर्वन्कृताञ्जलिः ॥ शुकरूपद्विजश्रेष्ठसर्वशास्त्रविशारद ॥ २१ ॥ श्रीभागवतव्याख्यानादज्ञानंमेविनाशय ॥ इतिसंप्रार्थ्यवक्तारंवरयेत्पञ्चवाडवान्
॥ २२ ॥ द्वादशाक्षरमन्त्रस्यजपार्थंमुनिसत्तम ॥ गीतवाद्यविधिज्ञांश्चसंपूज्यार्थांशुकादिभिः ॥ २३ ॥ स्थापयेत्कीर्तनार्थंतुकथान्तेविधिवन्मुने ॥
यस्तुजायाधनागारपुत्रचिन्तांव्युदस्यच ॥ २४ ॥ शृणुयादेकचित्तस्तुससमग्रंफलंलभेत् ॥ सूर्योदयंसमारभ्यसार्द्धत्रिप्रहरान्तकम् ॥ २५ ॥ पठि
त्वार्थःप्रकर्त्तव्योवाक्यमध्यायमेववा ॥ मध्याह्नघटिकायुग्मंविरमेदपिनारद ॥ २६ ॥ कथावसानेकर्त्तव्यंकीर्तनंकेशवस्यच ॥ उपवासः
प्रकर्तव्यःश्रोतृभिस्तत्फलेप्सुभिः ॥ २७ ॥ तदशक्तोहविष्यान्नंसकृत्स्वल्पंसमाहरेत् ॥ जलेनापिफलेनापिदुग्धेनचघृतेनवा ॥ २८ ॥
केवलेनैवकर्त्तव्यंनिर्विघ्नंधारणंतनोः ॥ सप्ताहव्रतिनांपुंसांनियमाञ्छृणुनारद ॥ २९ ॥ विष्णुदीक्षाविहीनानांनाधिकारोऽत्रकीर्तितः ॥ ३० ॥ ब्रह्मचर्य
मधःसुप्तिःपत्रावल्यांचभोजनम् ॥ समाचरेन्नित्यमेवसप्ताहेमुनिसत्तम ॥ ३१ ॥ द्विदलंमधुतैलंचपरान्नंचेक्षुजंरसम् ॥ भावदुष्टंक्रियादुष्टंजह्यात्पर्युषितं
व्रती ॥ ३२ ॥ पलाण्डुंलशुनंहिङ्गुंमूलकंगृञ्जनंतथा ॥ नालिकांचैवकूष्माण्डंनरोनाद्यात्कथाव्रती ॥ ३३ ॥ कामंक्रोधंमदंलोभंदम्भंमात्सर्यमेवच॥
मोहंद्वेषंतथाहिंसांनैवकुर्यात्कथाव्रती ॥ ३४ ॥ वेदवैष्णवविप्राणांगुरुगोव्रतिनांतथा ॥ स्त्रीराजमहतांचापिनिन्दांजह्यात्कथाव्रती ॥ ३५ ॥ सत्यं
शौचंदयांमौनमार्जवंविनयंतथा ॥ मनःप्रसन्नतांचापिविबुधःकुर्यात्कथाव्रती ॥ ३६ ॥ श्रीकामस्तनयार्थीचजयकामश्चमोक्षधीः ॥ शृणुयाद्वैभागवतं
निष्कामःश्रीहरिंलभेत् ॥ ३७ ॥ सप्तमेदिवसेकुर्याह्लङ्घनंतत्समापिके ॥ वक्तुश्चपूजाकर्त्तव्यागोभूस्वर्णाम्बरादिभिः ॥ ३८ ॥ प्रसादतुलसींमालां
श्रोतृभ्यःप्रतिदापयेत् ॥ उत्सवश्चतथाकार्योगीतवाद्यविशारदैः ॥ ३९ ॥ गीतार्थंशृणुयाच्चापिपरेऽहनिविचक्षणः ॥ प्रतिश्लोकंचजुहुयाद्गायत्र्यावा
यथाविधि ॥ ४० ॥ पायसंमधुसर्पिश्चतिलांस्तण्डुलकान्यवान् ॥ शर्करांचप्रियालंचद्राक्षांवातामखर्जुरौ ॥ ४१॥ अम्भोजानिचकर्पूरंचन्दनागुरुणी

पुरम् ॥ लवङ्गंबिल्वपत्राणिसहस्रंचपृथक्पृथक् ॥ ४२ ॥ विघ्नस्यचविघातार्थंन्यूनाधिक्यनिवृत्तये ॥ आत्मनःपूततार्थंचपठेन्नामसहस्रकम् ॥ ४३ ॥
द्वादशाष्टादशाथापिश्रद्धयाह्यधिकांस्तथा ॥ पायसेनाशयेद्विप्रान्स्वर्णधेनुश्चदक्षिणा ॥ ४४ ॥ व्रतसिद्धयर्थमप्यत्रप्रौष्ठपद्यामथापिवा ॥ स्वर्णसिंहंवि
निर्मायतस्यपृष्ठेनिधायच ॥ ४५ ॥ श्रीमद्भागवतंवक्रेलेखयित्वासमर्पयेत् ॥ एवंकृतेविधानेतुसर्वपापनिवारणम् ॥४६॥ भवेच्छ्रोतुःसुफलदंश्रीमद्भा
गवतंश्रुतम् ॥ धर्मकामार्थमोक्षाणांसाधनंभक्तिदायकम् ॥ ४७ ॥ नकार्यंविद्यतेलोकेयदनेननसिध्यति ॥ ततोभागवतंलोकेपुराणेभ्योऽधिकंमतम् ॥
॥ ४८ ॥ दोषाष्टादशनिर्मुक्तोवाचकःपरिकीर्तितः ॥ द्वात्रिंशदपराधैर्हिमुक्तःश्रोतामतोबुधैः ॥ ४९ ॥ श्रीमद्भागवतंनामपुराणंकामदंनृणाम् ॥ तथापि
श्रवणंचास्यनिष्कामस्यैवभक्तिदम् ॥५० ॥ श्रीमद्भागवताभिधःसुरतरुस्ताराङ्कुरःसज्जनिःस्कन्धैर्द्वादशभिस्ततःप्रविलसद्भक्त्यालवालोदयः ॥ द्वात्रिं
शत्त्रिशतंचयस्यविलसच्छाखाःसहस्राण्यलंपर्णान्यष्टदशेष्टदोऽतिसुलभोवर्वर्तिसर्वोपरि ॥ ५१ ॥ इतितेकथितंसर्वंकृतंचापितवेप्सितम् ॥ ज्ञानवैराग्य
भक्तीनांतारुण्यंलोकमोक्षदम् ॥ ५२ ॥ सूतउवाच ॥ इत्युक्त्वातेकुमारास्तुकृष्णाङ्घ्रिसुधयाप्लुताः ॥ विरेमुर्भगवद्भक्तादीनोद्धरणतत्पराः ॥ ५३ ॥
तद्वाक्यंतुसमाकर्ण्यनारदोभगवत्प्रियः ॥ प्रेमगद्गदयावाचातानुवाचकृताञ्जलिः ॥५४॥नारदउवाच ॥ धन्योऽस्म्यनुगृहीतोऽस्मिभवद्भिःकरुणापरैः॥
यद्भागवतसप्ताहान्निकटेदर्शितोहरिः ॥ ५५ ॥ श्रवणंसर्वधर्मेभ्योवरंमन्येतपोधनाः ॥ वैकुण्ठस्थोयतःकृष्णःश्रवणाद्यस्यलभ्यते ॥ ५६ ॥ सूत
उवाच॥ एवंब्रुवतिवैतस्मिन्नारदेवैष्णवोत्तमे॥ पर्यटंस्तंसमायातस्तत्रयोगेश्वरःशुकः॥ ५७॥द्विरष्टवर्षाकृतिरम्बुजाक्षोव्यासात्मजोज्ञानपयोधिचन्द्रः ॥
कथावसानेनिजलाभतुष्टोह्यदानिशंभागवतंपठंश्च ॥ ५८ ॥ दृष्ट्वासदस्यास्तमथोरुतेजसंसद्यःसमुत्थायवरासनंददुः ॥ सचोपविष्टःसुखमासनेयदा
तदाविरासीद्धरिरब्जलोचनः ॥ ५९ ॥ भवोभवान्याकमलासनःसुतैस्तत्रागतःकीर्तनदर्शनायच ॥ सुरेशमुख्यास्त्रिदशाविमानकैःसमागतास्तैरभव
द्भृतंनभः ॥ ६० ॥ प्रह्लादस्तालधारीतरलगतितयाह्युद्धवःकांस्यधारीवीणाधारीसुरर्षिःस्वरकुशलतयारागकर्तार्जुनोऽभूत् ॥ इन्द्रोमार्दङ्गिकोऽभूज्जय
जयसुवचःप्रावदंस्तेकुमाराःसद्भावस्यप्रवक्तानिरतिशयगुणोव्यासपुत्रोबभूव॥६१ ॥ ननर्तमध्येत्रिकमेवतत्रज्ञानादिकानांनवरूपयुक्तम् ॥ अलौकिकं
कीर्तनकंसमीक्ष्यप्रसन्नचेताहरिरित्युवाच ॥ ६२ ॥ मत्तोवरंभागवतावृणीध्वंप्रीतात्कथाकीर्तनतोभृशंवः ॥ श्रुत्वाथतद्वाक्यमतिप्रसन्नाःप्रेमार्द्रचित्ता
हरिमूचिरेते ॥ ६३ ॥ कुमाराऊचुः ॥ सप्ताहयज्ञेनभक्त्याकृतेनसद्यःप्रसन्नोभवितामुरारे ॥ कलौयुगेघोरतरेनराणांस्वल्पायुषांविघ्नशताकुलानाम् ॥
॥ ६४ ॥ एवंवरंविश्वविधानपालनप्रणाशहेतोर्भवतोऽखिलात्मनः ॥ वृणीमहेऽन्योनमनोरथोविभोभवत्पदाम्भोजनिषेविणांहिनः ॥ ६५ ॥ एव

मस्त्विवतिचैवोक्त्वातत्रैवान्तर्दधेहरिः ॥ नारदःसुप्रसन्नात्माकुमारानभ्यवादयत ॥६६॥ ततस्तेसनकाद्याश्चभृग्वाद्याश्चशुकादयः ॥ प्रययुःस्वाश्रमा
न्हृष्टाःपीत्वातच्चकथामृतम ॥ ६७ ॥ भक्तिःसुताभ्यांसहितानारदेनप्रवर्तिता ॥ भूमण्डलेसमस्तेऽस्मिंस्तदाप्रभृतिशौनक ॥ ६८ ॥ शिवउवाच ॥
आख्यानंमहदाकर्ण्यप्रीतात्माशौनकःप्रिये॥पर्यपृच्छत्पुनःसूतंसर्वसंदेहभञ्जनम्॥६९॥ शौनकउवाच ॥ शुकेनोक्तंकदाराज्ञेगोकर्णेनकदापुनः॥ सुरर्षये
कदाब्राह्मेरेतदाख्याहिमानद ॥ ७० ॥ सूतउवाच ॥ श्रीकृष्णनिर्गमात्त्रिंशद्वर्षावधिगतेकलौ ॥ भाद्रशुक्लनवम्यांवैकथारम्भंशुकोऽकरोत् ॥७१॥
परीक्षिच्छ्रवणान्तेतुगतेवर्षशतद्वये ॥ शुचिशुक्लनवम्यांतुगोकर्णोऽकथयत्कथाम् ॥ ७२ ॥ तस्मादपिकलौयातेत्रिंशतेसषडब्दके ॥ ऊचुरूर्जेसिते
पक्षेनवम्यांब्रह्मणस्सुताः ॥ ७३ ॥ कलौसहस्रमब्दानामधुनाप्रगतंद्विज ॥ परीक्षितोजन्मकालात्समाप्तिंनीयतांमखः ॥ ७४ ॥ ईश्वरउवाच ॥ इति
श्रुत्वावचस्तस्यशौनकोमुनिसत्तमः ॥ पूर्णंचकारतंयज्ञंसहस्रपरिवत्सरम् ॥ ७५ ॥ ब्राह्मंपाद्मंवैष्णवंचकौर्म्मंमात्स्यंचवामनम् ॥ वाराहंब्रह्मवै
वर्त्तंनारदीयंभविष्यकम् ॥ ७६ ॥ आग्नेयमर्द्धंवैसूताच्छुश्रुवुर्लोमहर्षणात् ॥ एतानितुपुराणानिद्वापरान्तेश्रुतानिहि ॥ ७७ ॥ शौनकाद्यैर्मुनिवरैर्य
ज्ञारम्भात्पुरैवहि ॥ यदातुतीर्थयात्रायांबलदेवःसमागतः ॥ ७८ ॥ नैमिषंमिश्रिकंनामसमाहूतोमुनीश्वरैः ॥ तत्रसूतंसमासीनंदृष्ट्वात्वध्यासनो
परि ॥ ७९ ॥ चुक्षुभेभगवान्रामःपर्वणीवमहोदधिः ॥ आषाढशुक्लद्वादश्यांपारणाहनिपार्वति ॥ ८० ॥ पूर्वार्द्धयामवेलायांभावित्वात्कृष्णमा
यया ॥ मुग्धोदर्भकरोरामःप्राहरल्लोमहर्षणम् ॥ ८१ ॥ ततोमुनिगणाःसर्वेहाहाकारपरायणाः ॥ बभूवुर्नगजेऽत्यर्थंशोकदुःखाकुलान्तराः ॥ ऊचुश्च
रामंलोकेशंविनयेनक्षमापराः ॥ ८२ ॥ ऋषयऊचुः ॥ रामरामममहाबाहोभवतालोककारिणा ॥ अजानतेवाचरिताहिंसाब्रह्मवधाधिका ॥ ८३ ॥
व्यासशिष्योह्ययंसाक्षात्पुराणर्षिर्महातपाः ॥ अस्मैह्यध्यासनंदत्तमस्माभिर्यज्ञकर्मणि ॥ ८४ ॥ अष्टादशपुराणानांवाचकायकृतक्षणैः ॥ कथायांजग

---

१ 'इत आरभ्याध्यायसमाप्तिपर्यन्तं श्लोकाः पुण्यपत्तनपुस्तके न सन्ति । एतत्स्थानेऽधोलिखिताः श्लोकास्सन्ति ।
(इत्येतत्ते समाख्यातं यत्पृष्टोऽहं त्वयानघ ॥ कलौ भागवती वार्ता भवरोगविनाशिनी ॥ १ ॥ कृष्णप्रियं सकलकल्मषनाशनं च मुक्त्येकहेतुमिह भक्तिविलासकारि ॥ सन्तः कथानकमिदं पिबतादरेण लोके हितार्थपरिशीलनसेवया किम् ॥ २ ॥ स्वपुरुषमभिवीक्ष्य पाशहस्तं वदति यमः किल तस्य कर्णमूले ॥ परिहर भगवत्कथासुमत्तान्प्रभुरहमन्यनृणां न वैष्णवानाम् ॥ ३ ॥ असारे संसारे विषयविषसंगाकुलधियः क्षणार्धं मोक्षार्थं पिबत शुकगाथातुलसुधाम् ॥ किमर्थं व्यर्थं भो व्रजत कुपथे कुत्सितपथे परीक्षित्साक्षी यच्छ्रवणगतमुक्त्युक्तिकथने ॥ ४ ॥ रसप्रवाहसंस्थेन श्रीशुकेनेरिता कथा ॥ कण्ठे सम्बध्यते येन स वैकुण्ठप्रभुर्भवेत् ॥ ५ ॥ इति च परमगुह्यं सर्वसिद्धान्तसिद्धं सपदि निगदितं ते शास्त्रपुञ्जं विलोक्य ॥ जगति शुककथातो निर्मलं नास्ति किंचित्पिब परसुखहेतोर्द्वादशस्कन्धसारम् ॥ ६ ॥ एतां यो नियततया शृणोति भक्त्या यश्चैनां कथयति शुद्धवैष्णवाग्रे ॥ तौ सम्यग्विधकरणात्फलं लभेते याथार्थ्यान्नहि भुवने किमप्यसाध्यम् ॥ ७ ॥

दीशस्यदीर्घमायुश्चमानद ॥ ८५ ॥ तद्भवाँल्लोकरक्षार्थधर्मसेतुप्रवर्तकः ॥ आविर्भूतोजगन्नाथोनिग्रहानुग्रहक्षमः ॥ ८६ ॥ इत्युक्त्वामुनयस्तेतुबल
देवाग्रतःप्रिये ॥ तूष्णींबभूवुःसहसास्मरन्तोनियतेर्बलम् ॥ ८७॥ ततःप्रोवाचभगवान्रामःशत्रुनिषूदनः ॥ विप्रान्संप्रीणयंस्तांस्तुलोकवेदपथानुगः॥
॥ ८८ ॥ श्रीरामउवाच ॥ विप्राःशृणुतभद्रंवःकोपंत्यक्त्वासुदूरतः ॥ यदहंवच्मिभवतामभीष्टंकार्यसिद्धिदम् ॥ ८९ ॥ अस्यपुत्रोमहाज्ञानीभविष्यति
वरान्मम ॥ भवतामीप्सितंसर्वंशास्त्रंवैकथयिष्यति ॥ यदर्थमहमाहूतस्तच्चकार्य्यंसमुच्यताम् ॥ ९० ॥ ईश्वरउवाच ॥ इतिश्रुत्वावचस्तेतुरामस्यसुम
हात्मनः ॥ बल्वलस्यवधार्थायप्रेरयामासुरीश्वरम् ॥ ९१ ॥ ततःसबल्वलंहत्वाप्रसाद्यमुनिपुङ्गवान् ॥ प्रणिपत्याभ्यनुज्ञातस्तीर्थयात्रामुपागमत् ॥
॥ ९२ ॥ तीर्थयात्रांगतेरामेशौनकाद्यामुनीश्वराः ॥ लोमहर्षणिमाहूयसत्कृत्यनगनन्दिनि ॥ ९३ ॥ तत्पदेस्थापयामासुःशेषसंकीर्तनायवै ॥ आग्ने
योत्तरमाहात्म्यश्रीमद्भागवतान्तकम् ॥९४॥ पुराणंसप्तकंसार्द्धंशुश्रुवुर्हृष्टमानसाः॥ दशसप्तपुराणानिकृत्वासत्यवतीसुतः ॥९५॥ नाप्तवान्मनसस्तोषं
भारतेनापिभामिनि ॥ ज्ञात्वास्यहृदयंखिन्नंनारदोदेवदर्शनः ॥ ९६ ॥ समाजगामभगवान्व्यासस्याश्रममुत्तमम् ॥ तंदृष्ट्वावासवीसूनुःसत्कृत्यासन
पूर्वकम् ॥ ९७ ॥ नारदंपूजयामासविधिदृष्टेनकर्मणा ॥ अथतंनारदःप्राहकिंभवान्क्लिष्टमानसः ॥ ९८ ॥ ध्यायतेतत्समाचक्ष्वसर्वसंदेहकारणम् ॥
इतिपृष्टःसमुनिनापराशरसुतोऽब्रवीत् ॥ ९९ ॥ ब्रह्मन्किंकारणंचेतोमोहेजानेनतत्त्वहम् ॥ भवान्विज्ञानकुशलोज्ञात्वातत्प्रब्रवीतुमे ॥१००॥ एवंविज्ञा
पितस्तेननारदोऽध्यात्मकोविदः ॥ उवाचपरमंतत्त्वंयदुक्तंविधिनात्मने ॥ १ ॥ नारदउवाच ॥ शृणुपाराशरेमत्तःकारणंयेनवैतव ॥ असंपन्नं
मनोभातिशास्त्रयोनेरपिप्रभोः ॥ २ ॥ त्वयावतीर्यलोकेऽस्मिन्वेदाव्यस्ताविभागशः ॥ कृतानिचपुराणानिसेतिहासानिचानघ ॥ ३ ॥ यत्रसर्वस्त्रयी
धर्मोवर्णाश्रमनिवासिनाम् ॥ निर्दिष्टोवीक्ष्यकालेननृणामल्पायुषांकलौ ॥४ ॥ यत्राधिकारःसर्वेषांदृश्यतेश्रवणादिषु ॥ स्त्रीशूद्रद्विजबन्धूनांसाधुसंगम
शालिना ॥ ५ ॥ धर्मादयोयथाशश्वद्वर्णितास्तेषुवैत्वया ॥ प्राधान्येनतथानैववर्णितोमहिमाहरेः ॥ ६ ॥ सर्वधर्मक्रियाशून्येकलौदोषनिधौमुने ॥
नगतिःपापकर्तॄणांविनाकृष्णकथामृतम् ॥ ७ ॥ एषएवगुणोह्यस्मिन्घोरेकलियुगेनराः ॥ यत्कृष्णकीर्तनेनैवमुच्यन्तेकर्मबन्धनात् ॥ ८ ॥ यज्ञो
दानंतपःकर्मज्ञानंध्यानंकृतादिषु ॥ सिद्धिदंचतथाब्रह्मन्नामकीर्त्तनकंकलौ ॥ ९ ॥ अतोवैकलिजातानामुद्धारार्थंनृणांभवान् ॥ श्रीमद्भागवतंनाम
पुराणंवर्णयत्वलम् ॥ ११० ॥ येनप्रवर्तितेनाङ्गभवतोमानसंध्रुवम् ॥ तोषमेष्यतिलोकाश्चप्राप्स्यन्तिकृतकृत्यताम् ॥ ११ ॥ ईश्वरउवाच ॥ एवम
दिश्यसमुनिर्व्यासायामिततेजसे ॥ ययौयादृच्छिकःशश्वद्गायन्हरिगुणान्प्रिये ॥ १२ ॥ नारदेतुगतेपश्चाद्व्यासःसर्वार्थदर्शनः ॥ चकारसंहितामेत

श्रीमद्भागवतींपराम् ॥ १३ ॥ पैलादींश्चतुरोवेदानध्याप्यविधिपूर्वकम् ॥ पुराणसंहिताःसर्वाःसूतायप्रत्यपादयत ॥१४॥ श्रीमद्भागवतंनामपुराणंब्रह्म
संमितम् ॥ शुकमध्यापयामासविरतंलोकवेदतः ॥ १५ ॥ सासंहिताभागवतीलोमहर्षणसूनुना ॥ श्रुताकथयतोराज्ञेऔत्तरेयायवैशुकात् ॥ १६ ॥
शौनकादिऋषिभ्यस्तुतेनप्रोक्तायथार्थतः ॥ वरीवार्त्तिपुराणानामुपरीयंनगात्मजे ॥ १७ ॥ अस्यांसंलग्नचित्तानांनृणामन्यत्रनोरतिः ॥ जायतेमानसे
कृष्णोनन्दसूनुश्चकास्तिच ॥ १८ ॥ यत्तुपृष्टंत्वयाभद्रेलोकनिस्तारहेतवे ॥ श्रीभागवतमाहात्म्यंमह्यसंकीर्त्तयेतिह ॥ १९ ॥ तत्सर्वंचमयातुभ्यं
निर्दिष्टंगणपाम्बिके ॥ नानेतिहाससहितंभक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥ २० ॥ यःशृणोतिनरोभक्त्यामाहात्म्यंपठतेऽपिच ॥ अनुमोदनेनवासोऽपिलभते
परमांगतिम् ॥ २१ ॥ द्विजोऽधीत्याप्नुयाद्वेदान्क्षत्रियस्तुलभेज्जयम् ॥ धनंवैश्यस्तथाशूद्रःश्रुत्वैवलभतेगतिम् ॥ १२२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणे
पञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेश्रीमद्भागवतमाहात्म्येऽष्टनवत्यधिकशततमोऽध्यायः ॥ १९८ ॥ ऋषयऊचुः ॥ कालिन्द्याश्चैवमाहात्म्यंवदसूतस
विस्तरम् ॥ यस्मैप्रकाशितंयेनतदाख्यानसमन्वितम् ॥ १ ॥ सूतउवाच ॥ एकदापाण्डुतनयःशुश्रुपुःसौभरेःशुभम् ॥ ज्ञानंतत्स्थानमभ्ये
त्यनत्वातमितिपृष्टवान् ॥ २ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ ब्रह्मन्मार्तण्डतनयातीरतीर्थेपुयच्छुभम् ॥ तीर्थंतद्वदवैकुण्ठजन्मभूमिपुरात्परम् ॥ ३ ॥
सौभरिरुवाच ॥ एकदातुमुनिश्रेष्ठौदिविनारदपर्वतौ ॥ गच्छन्तौखाण्डववनंपश्यतःसुमनोहरम् ॥ ४ ॥ तत्रावतीर्णौनभसउपविष्टौतटेशुभे ॥
कालिन्द्याःक्षणविश्रान्तौस्नातुंविविशतुर्जले ॥ ५ ॥ शिविरौशीनरोराजामृगयांतौचरन्वने ॥ दृष्ट्वातन्निर्गमापेक्षीनिषसादसरित्तटे ॥ ६ ॥ तौमुनीवि
धिवत्स्नात्वापरिधायाम्बराणिच ॥ वन्दितौशिरसाराज्ञातेनोपविशतांतटे॥७॥तत्रालोक्यसुवर्णस्यशिबिर्यूपान्सहस्रशः ॥ नारदंगर्वरहितःपर्वतंचज
गादसः ॥ ८ ॥ शिबिरुवाच ॥ कथ्यतांमुनिशार्दूलौकस्यैमायागयष्टयः ॥ केनात्रविहितोयज्ञःसुरेणाथनरेणवा ॥ ९ ॥ मुक्ताकाश्या
दितीर्थानियज्ञैरीजेऽत्रकःपुमान् ॥ कोविशेषोऽत्रतीर्थेभ्यस्तेभ्योविज्ञानसन्निधिः ॥ १० ॥ नारदउवाच ॥ पुराहिरण्यकशिपुर्जित्वाशक्रादिदेवताः ॥
त्रैलोक्यराज्यमासाद्यसोऽखर्वंगर्वमाददे ॥ ११ ॥ प्रह्लादस्तस्यतनयोनारायणपरायणः ॥ तस्मैसोऽद्रुह्यताभीक्ष्णंपापात्मानष्टमङ्गलः
॥ १२ ॥ तद्द्रोहाद्विष्णुनासद्योनृसिंहतनुधारिणा ॥ हत्वादैत्यपतिंस्वर्गराज्यंस्वःपतयेऽर्पितम् ॥ १३ ॥ स्वपदंप्राप्यदेवेशोबृहस्पतिम
थावदत् ॥ मूर्ध्नाभिवन्द्यतत्पादौनारायणगुणान्स्मरन् ॥ १४ ॥ इन्द्रउवाच ॥ गुरोनृसिंहरूपेणहरिणालोकधारिणा ॥ दत्तंमेदेवताराज्यंयष्टु
मिच्छामितंमखैः ॥ १५ ॥ स्थानंपवित्रंकथयब्राह्मणांश्चैवमेगुरो ॥ नविधेयोविलम्बोऽत्रत्वयानोहितकारिणा ॥ १६ ॥ बृहस्पतिरुवाच ॥ अस्ति

तेखाण्डववनंरम्यंपरमपावनम् ॥ केतक्यशोकबकुलमधुमत्तमधुव्रतम् ॥ १७ ॥ तत्रास्तियमुनापुण्याधन्यात्रैलोक्यपावनी ॥ ददातिस्मरणेस्वर्गंमर
णेब्रह्मणःपदम् ॥ १८ ॥ तत्तीरेयजदेवेशकेशवंबहुभिर्मखैः ॥ यदीच्छसिस्वकीयानांकल्याणंत्वंनिरन्तरम् ॥ १९ ॥ नारदउवाच ॥ गुरोर्वचन
माकर्ण्यतूर्णमारुह्यवाहनम् ॥ शिवप्रदमिमंशक्रःस्वकीयवनमागतम् ॥ २० ॥ गुरुणासहदेवैश्चयज्ञोपकरणैस्तथा ॥ अत्रागत्यविलोक्यैतद्वनंलेभेमुदं
पराम् ॥ २१ ॥ गुरुणानोदितःशक्रोसप्तर्षीन्ब्रह्मणःसुतान् ॥ वसिष्ठादीन्द्विजान्वृत्वायजतिस्मजगत्पतिम् ॥२२॥ तस्यप्रसन्नोभगवान्ब्रह्मेशाभ्यांसहा
गतः ॥ क्रतौशतक्रतोर्यत्रमहानभवदुत्सवः ॥ २३ ॥ देवत्रयींसतांवीक्ष्यशक्रोवक्रमतिस्तदा ॥ उत्थायासनतस्तूर्णंववन्देमुनिभिःसह ॥ २४ ॥ वाह
नेभ्योऽवरुह्याशुतदन्तेपूपविश्यते ॥ आसनेषुसुहैमेषुबभुर्वेदीष्विवाग्नयः ॥ २५ ॥ सितरक्ताङ्गयोःशम्भुब्रह्मणोर्हरिराबभौ ॥ नीलच्छविःपीतवासास्त
डित्वानिवशृङ्गयोः ॥ २६ ॥ शक्रःप्रक्षाल्यतत्पादान्मूर्ध्नातज्जलमादधे ॥ अब्रवीच्चमुदायुक्तोवचनंमधुराक्षरम् ॥ २७ ॥ इन्द्रउवाच ॥ विहितोऽयं
मयादेवयज्ञोऽद्यसफलोऽभवत् ॥ यदिमेदर्शनंप्राप्तादुर्लक्ष्याअपियोगिभिः ॥ २८ ॥ एकेनैवत्वयाविष्णोकृतामूर्तिस्त्रयीमयी ॥ गुणैस्तथापिनानात्वं
स्फटिकस्येवतेमृषा ॥२९॥ यथादारुषुगूढोऽग्निर्घर्षणेनविनाविभो ॥नाविर्भवतिभूतानांहृत्सुभक्त्यातथाभवान् ॥३०॥एकस्यत्वयिभक्तिःस्यात्सर्वभूतो
पकारिणी ॥ बभूवुःसुखिनोदेवाःप्रह्लादकृतयातया ॥ ३१ ॥ वयंविषयिणोदेवत्वन्मायावृतचेतसः ॥ नजानीमःस्वरूपंतेयथावत्पादसेवकाः ॥३२ ॥
भोब्रह्मन्भोमहादेवयुवामपिजगद्गुरू ॥ एतस्यैवगुरुत्वेनयतोनातःपृथग्युवाम् ॥ ३३ ॥ यत्किंचिदुच्यतेवाचामनसाचविचिन्त्यते ॥ अस्यैवमाया
तत्सर्वंतद्द्वयीदूरवर्त्तिनः ॥ ३४ ॥ प्रपञ्चजातंयदिदंविलोक्यतेनसत्यमित्येवविचिन्त्ययेनराः ॥ भजन्तिविष्णोश्चरणंतरन्तितेयदम्बुमूर्ध्नाहरधार्यते
त्वया ॥३५॥ विधेऽस्यभूयादनुजन्मपादयोरतिर्मदीयाकमलाभयोर्भृशम् ॥ यदीक्षणक्षोभितयातयाजगत्समस्तमेतन्महदादिजायते ॥ ३६ ॥ भवादृशो
नास्तिकृपापरोऽपरोविपक्षपक्षेवितनोषियत्सुखम् ॥ स्वलोकशोकार्पनयेकृपालुतायदुच्यतेतेनृहरेतदज्ञता ॥ ३७ ॥ नारदउवाच ॥ इत्यभिष्टूय
देवेशंकेशवंप्रणतोऽग्रतः ॥ तस्थौतद्वाक्यशुश्रूषादत्तचित्तोमहीपते ॥ ३८ ॥ एवमाकर्ण्यमुनयस्तुतिंतस्यरमापतेः ॥ कृतामिन्द्रेणसदसिसाधुसाध्विति
चाब्रुवन् ॥ ३९ ॥ शतमन्योवर्षशतंयेकुर्वन्तिमहत्तपः ॥ नतेषामीदृशीभक्तिर्यादृशीतवमाधवे ॥४० ॥ नयोगःसुलभोऽष्टाङ्गःख्यातिर्येनाधिगम्यते॥
समत्वेनचतत्त्यागस्तद्भक्तिःशरणंनृणाम् ॥ ४१ ॥ स्वधर्मार्जितवित्तैर्यद्यथाविधिविधीयते ॥ कर्मतस्यार्पणंविष्णोभक्तिरेषाशिवप्रदा ॥ ४२ ॥
ननिन्देद्देवतामन्यांविष्णुबुद्ध्याचयोनमेत् ॥ नत्यजेद्वेदवाक्यानिसभक्तोऽस्यहरेःप्रियः ॥ ४३ ॥ येशृण्वन्तिहरेर्गुणानहरहःकुर्वन्तियेकीर्तनंयेचास्य

स्मरणंपदोश्चभजनयऽमुंयजन्ततथा ॥ यदास्यननमन्तिचैनममुनाकुर्वन्तियेमित्रतांयेचस्वचनिर्वदयन्तिनहितेवाञ्छन्तिमुक्त्यादिकम् ॥४४ ॥ इन्द्र
भक्त्यात्वमप्येनमाराधयजगद्गुरुम् ॥ नकामयकिमप्यस्मत्कृतकृत्योभविष्यसि ॥ ४५॥ नारदउवाच ॥ इतिमुनिभिरुदीरितांतुवाचंत्रिभुवनपारपद
प्रदांनिशम्य ॥ हरिरखिलगुरुःकृतस्वभक्तिमधुरमुवाचवचोहरिंसमाजे ॥४६॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कालिन्दीमाहात्म्यइन्द्रयागविधि
नामैकोनद्विशततमोऽध्यायः ॥१९९॥ श्रीभगवानुवाच ॥ नतच्चित्रंसुराधीशमुनयोज्ञानवत्तराः ॥ मदीयांयदिवैभक्तिंगुर्वींकुर्वन्तिसत्कृताम् ॥१॥ एते
ज्ञानोपदेष्टारस्त्रिलोकतलवासिनाम् ॥ प्रवर्तयन्त्यमीनष्टंवेदमार्गंयतःसदा ॥२॥ भक्त्याभवानपिस्वर्गभोगासक्तोऽपिमांयतः ॥ प्रपन्नोऽसिकिमाश्चर्यं
यतस्तवगुरुर्गुरुः ॥ ३॥ यजस्वसुरशार्दूलमखैर्मांबहुदक्षिणः ॥ निष्कामस्त्वंसमीपस्थंतूर्णंप्राप्स्यसिमत्पदम् ॥४॥ प्रतियागंप्रयच्छत्वंरत्नप्रस्थान्य
नेकशः ॥ आख्ययास्थानमेतत्तइन्द्रप्रस्थंभविष्यति ॥ ५ ॥ विधत्वमत्ररचयप्रयागंतीर्थपुङ्गवम् ॥ सरस्वतींसमानीयगङ्गांचजनपाविनीम् ॥ ६ ॥
काशींचशिवकाञ्चींचत्वमत्रस्थापयश्वर ॥ गोकर्णचसमंगौर्यानिवासंकुरुसर्वदा ॥ ७ ॥ भोभोब्रह्मसुतायूयज्ञानविज्ञानकोविदाः ॥ निजयोगबलेनात्र
कुरुध्वंतीर्थसप्तकम् ॥ ८ ॥ निगमोद्बोधकंतीर्थंत्वगुरोप्रतिपादय ॥ विनाध्ययनमप्यत्रस्नानाद्बोधोऽस्तुछन्दसाम् ॥ ९ ॥ स्मृतिश्चजायतांपूर्वजन्म
नस्तुपरात्मनः ॥ अहमारोपयाम्यत्रद्वारकांसुमनोहराम् ॥१०॥ समुद्रेणसमंयत्रगोमत्यासंगमोऽभवत् ॥ कोशलंचकरोम्यत्रमध्वरण्यंचवासव ॥११॥
ययोरवतरिष्यामिवपुभ्यांरामकृष्णयोः ॥ बदर्याश्रममप्यत्रनरनारायणास्पदम् ॥ १२ ॥ विदधामिसदायत्रवसामिसुरनायक ॥ हरिद्वारंपुष्करंच
तीर्थद्वयमनुत्तमम् ॥ १३ ॥ तदपिस्थापयाम्यत्रतवैवहितकाम्यया ॥ नमिषेयानितीर्थानियानिकालञ्जरेगिरौ ॥ १४ ॥ सरस्वतीतटेयानिस्थाप
याम्यहमत्रवै ॥१५॥ नारदउवाच ॥ शिवशिवतरंवाक्यंहरेःश्रुत्वाकृतंचतत् ॥ दृष्ट्वातदुक्तमपितेचक्रुर्ब्रह्मशिवादयः ॥ १६ ॥ सर्वतीर्थमयेऽमुष्मिन्स्थाने
सत्रिदशाधिपः ॥ स्वर्णयूपैर्बहुमखैरीजेभूयोरमापतिम् ॥ १७ ॥ रत्नप्रस्थानिविप्रेभ्यःकृष्णस्यपुरतोददौ ॥ १७ ॥ नारायणःसमस्तात्मा
ममायमितितुष्यतु ॥१८॥ इन्द्रप्रस्थमिदंतीर्थंततःप्रभृतिकथ्यते ॥ सवतीर्थमयेयत्रमृतोभूयोनजायते ॥ १९ ॥ इन्द्रदत्तानितेलब्ध्वारत्नप्रस्थानि
भूसुराः ॥ तस्मैददुरवितथामाशिषंतत्रसंसदि ॥ २० ॥ इन्द्रायतवगोविन्दोदानेनानेनतुष्यतु ॥ तावकीभक्तिरप्यस्मिन्भूयादव्यभिचारिणी ॥ २१ ॥
कर्मभूमाविहविभोपुरायज्ञशतंकृतम् ॥ तनपुण्येनलब्धंतेसकामेनसुरास्पदम् ॥ २२ ॥ अधुनापूजितोविष्णुर्निष्कामेनत्वयामखैः ॥ स्वपदाद्वि
च्युतोभूमौभविष्यसिद्विजाग्रणीः ॥ २३ ॥ तत्रापिनिजधर्मेणविष्णुमाराधयन्भवान् ॥ स्मरिष्यतिनिजंकर्मकृतमत्रमखादिकम् ॥ २४ ॥

तत्स्मृतेर्गृहमुत्सृज्य भवांस्तीर्थानिपर्यटन् ॥ जनकेनसमंशक्रतीर्थेऽस्मिन्संप्रपत्स्यते ॥ २५ ॥ चतुर्थाश्रममादायत्यक्ष्यत्यत्रकलेवरम् ॥ ततोविमानमारुह्यगणानीतंरविप्रभम् ॥ भवान्दिव्याङ्गवान्भूत्वाप्राप्स्यतिश्रीहरेःपदम् ॥ २६ ॥ नारदउवाच ॥ एवमाकर्ण्यविप्राणामाशिषंत्रिदशाधिपः ॥ भविष्यपिशुनांचोक्तिंशिवेमुदमगात्तराम् ॥ २७ ॥ समाप्यविधिवद्यज्ञानत्रसौवर्णयष्टिकान् ॥ माधवप्रमुखान्देवान्पूजितान्सव्यसजेयत ॥ २८ ॥ ऋत्विजोब्रह्मणःपुत्रानभ्यर्च्यचधनादिभिः ॥ बृहस्पतिंपुरस्कृत्यययौशक्रस्त्रिविष्टपम् ॥ २९ ॥ तत्रराज्यंविधायेन्द्रोहरिभक्तियुतःशिवे ॥ अवातरद्भुविक्षीणेपुण्येहास्तिनपत्तने ॥ ३० ॥ शिवशर्माद्विजःकश्चिद्वेदवेदाङ्गपारगः ॥ तस्यभार्यागुणवतीनाम्नान्वर्थवतीभृशम् ॥ ३१ ॥ तस्यांजातःसुवेलायामिन्द्रःश्रीपतिसेवकः ॥ ज्योतिर्विदःसमाहूताल्लग्नंदृष्ट्वाबभाषिरे ॥ ३२ ॥ ज्योतिर्विदऊचुः ॥ शिवशर्मन्नयंबालस्तवभावीहरिप्रियः ॥ उद्धरिष्यतितेवंशंब्रूमःसत्यंनवैमृषा ॥ ३३ ॥ त्रयोदशाब्ददेहोयःसाङ्गंवेदचतुष्टयम् ॥ अधीत्यज्ञानसंपन्नोविवाहंतुकरिष्यति ॥ ३४ ॥ पुनरुत्पाद्यसत्पुत्रंवानप्रस्थोभविष्यति ॥ तीर्थेषुपर्यटन्धीरःसंन्यासंधारयिष्यति ॥ ३५ ॥ इन्द्रस्यखाण्डववनेयमुनास्तिसरिद्वरा ॥ तत्तीरेऽस्तिहरिप्रस्थंमरणंतत्रयास्यति ॥ ३६ ॥ नारदउवाच ॥ गणकोदितमाकर्ण्यशिवशर्माशिवंवचः ॥ चकारविष्णुशर्माणंनाम्नानिजसुतंतदा ॥ ३७ ॥ तान्विसृज्यचवित्तेनचिन्तयामासबुद्धिमान् ॥ धन्योऽहंयस्यमेपुत्रोविष्णुभक्तोभविष्यति ॥ ३८ ॥ साधयिष्यतिपुत्रोऽयमाश्रमांश्चतुरोमम ॥ मरिष्यतिचसत्तीर्थेमदन्यःकोऽस्तिभाग्यवान् ॥ ३९ ॥ एवंविचिन्त्यमनसाजातकर्माद्यकारयत् ॥ शिशोर्द्विजातिप्रवरैःशिवशर्माशुभेऽहनि ॥ ४० ॥ अथसप्तस्वतीतेषुवर्षेषुद्विजसत्तमः ॥ सुतोपनयनंचक्रेचैत्रमास्यष्टमेऽब्दके ॥ ४१ ॥ आद्वादशाब्दादध्याप्यवेदानन्वगतःसुतम् ॥ शिवशर्माशिवेराजन्युयोजसहभार्यया ॥ ४२ ॥ विष्णुशर्मास्वभार्यायांपुत्रमुत्पाद्यबुद्धिमान् ॥ चकारतीर्थयात्रायांमनोनिर्विषयंस्वकम् ॥ ४३ ॥ अभ्येत्यपितरंप्राहनत्वातच्चरणद्वयम् ॥ विष्णुशर्मामहाप्राज्ञोमुनिवाक्यमनुस्मरन् ॥ ४४ ॥ विष्णुशर्मोवाच ॥ अनुजानीहिमांतातविष्णुमाराधयाम्यमम् ॥ तृतीयाश्रममासाद्यसत्संगतिविधायकम् ॥ ४५ ॥ दारागारधनापत्यसुहृदःक्षणभङ्गुराः ॥ बुद्बुदाइवतोयेषुसुधीस्तेषुनसज्जते ॥ ४६ ॥ स्वाध्यायेनचसन्तत्यामयातीर्णमृणद्वयम् ॥ तीर्थेषुकामरहितोयष्टुमिच्छामिकेशवम् ॥ ४७ ॥ संन्यस्तगुणगणोऽहंपश्चात्तीर्थोत्तमेक्वचित् ॥ स्थातुमिच्छाम्यहंतावद्यावत्प्रारब्धमस्तिमे ॥ ४८ ॥ इत्युक्तस्तेनपुत्रेणसपितावुद्धिमत्तरः ॥ स्मृत्वाज्योतिर्विदांवाक्यमाहसंसारनिस्पृहः ॥ ४९ ॥ शिवशर्मोवाच ॥ चतुर्थाश्रमकालोऽयंममापिनिरहङ्कृतेः ॥ विषयान्विषवत्त्यक्त्वासेविष्येकेशवामृतम् ॥ ५० ॥ गृहेम

ममनःपुत्ररमतेनाद्यवार्द्धके ॥ आनीतस्यवनाद्वद्धागजस्यैवनृपालये ॥ ५१ ॥ तवानुजःसुशर्मायंकुटुम्बंधारयिष्यति ॥ आवाभ्यामुज्झितंवि
द्याश्रीकुलाभ्यांयथानरम् ॥ ५२ ॥ प्रव्रजन्तंतुमामेवनवमानापतिव्रता ॥ अनुयास्यतिमार्तण्डंयथाकान्तिर्दिनात्यये ॥ ५३ ॥ तस्मादावामवि
ज्ञातौनयातातत्वाम्बया ॥ गच्छावश्चिन्तयन्तौश्रीहरेःपादमगोरुहम् ॥ ५४ ॥ नारदउवाच ॥ इत्यालोच्यमुमुक्षूतौनिशीथेतमसावृते ॥ सुतंकुटुम्ब
मुत्सृज्यगृहान्निर्यातजग्मतुः ॥ ५५ ॥ मत्रैवत्वरितौ तौ युतीर्थेनिग्रहक्षती ॥ शिवेऽत्रशिवदेतीर्थेशक्रप्रस्थेसमीयतुः ॥ ५६ ॥ अत्रागतःस्ववि
हितान्पूर्वजन्मनियूपकान् ॥ विष्णुशर्मासमालोक्यसस्माग्हरिमंगमम् ॥ ५७ ॥ ऊचेचपितरंधीमाञ्छक्रआसमहंपुरा ॥ मयात्रविहितायज्ञा
माधवप्रीणनेच्छया ॥ ५८ ॥ अत्रैवमेप्रसन्नोऽभूत्केशवोभक्तवत्सलः ॥ संतोषितामणिप्रस्थैर्द्विजाःसप्तर्षयश्चमे ॥ ५९ ॥ तैरेववैष्णवीभक्ति
र्दत्तामोक्षोभवेऽत्रच ॥ विष्ण्वादिभिःसमस्तैस्तुतीर्थान्यत्रकृतानिवै ॥ ६० ॥ सर्वतीर्थमयंतीर्थमिन्द्रप्रस्थमिदंकृतम् ॥ अत्रैवमेमृतिश्चोक्तातैरेव
मुनिपुङ्गवैः ॥ ६१ ॥ ततोहरिपदप्राप्तिरेतत्सर्वंस्मराम्यहम् ॥ इमेगङ्गासरस्वत्यौनिजलोकाद्विरिञ्चिना ॥ ६२ ॥ समानीतेययोर्योगेप्रयागो
ऽयंनिगद्यते ॥ एषाकाशीशिवपुरीप्रयागात्पूर्वदेशके ॥ ६३॥ द्विपञ्चाशद्धनुर्मात्रेमृतोयस्यांनजायते ॥ काश्याःपश्चिमकेभागेधनुषामेकविंशतिः ॥
॥ ६४ ॥ शिवकाञ्चीशिवेनैषास्थापितामृतमुक्तिदा ॥ गोकर्णाख्यमिदंक्षेत्रंशम्भोःपरमवल्लभम् ॥ ६५ ॥ धनुर्द्वयप्रमाणेतुभूमिभागेव्यवस्थित
म् ॥ इयंद्वारवतीपुण्यातीर्थराजस्यपश्चिमे ॥ ६६ ॥ धनुषांसप्ततिर्यत्रमृतोभावीचतुर्भुजः ॥ अतोऽसौपूर्वदिग्भागेकोशलाजनवत्सला ॥ ६७ ॥
अष्टादशधनुर्मात्रेदृश्यतेपुण्यदर्शना ॥ एतन्मधुवनंतातस्थापितंविष्णुनास्वयम् ॥ ६८ ॥ कोशलापश्चिमेभागेदशचापप्रमाणतः ॥ अतउत्तरत
स्तातनरनारायणास्पदम् ॥ ६९ ॥ एतदेकादशधनुर्भूमिदेशेचतिष्ठति ॥ एतत्तीर्थंहरिद्वारमतोदक्षिणतःस्थितम् ॥ ७० ॥ त्रिंशद्धनुर्महीदे
शेदृश्यतेदेवदुर्लभम् ॥ एतत्तुपुष्करंनामतीर्थतीर्थशिरोमणिः ॥ ७१ ॥ द्वादशेष्वासमात्रेभूभागेभास्वानतिष्ठति ॥ प्रयागादिकगव्यूतिःसप्त
र्षीणांमहात्मनाम् ॥ ७२ ॥ पूर्वस्यांदिशितीर्थानिसप्ततत्तीर्थसप्तकम् ॥ तीर्थसप्तककाश्योऽस्तुसन्तितीर्थान्यनेकशः ॥ ७३ ॥ पदेपदेयेषुमृ
तोजायतेसचतुर्भुजः ॥ प्रयागादेकगव्यूतिमात्रेपश्चिमभूतले ॥ ७४ ॥ निगमोद्बोधकंनामतीर्थंगुरुकृतंपुरा ॥ तीर्थसप्तकनिगमोद्बोधयोरन्तरंमहत
॥ ७५ ॥ इन्द्रप्रस्थमिदंक्षेत्रंस्थापितंदेवतैःपुरा ॥ पूर्वपश्चिमयोस्तातएकयोजनविस्तृतम् ॥ ७६ ॥ कालिन्द्यादक्षिणेयावद्योजानानांचतुष्टयम् ॥ इन्द्र
प्रस्थस्यमर्यादाकथितैषामहर्षिभिः ॥ ७७॥ देवत्रय्यांचयोद्यत्रत्यजत्यङ्गंभवत्यजः ॥७८॥ नारदउवाच ॥ पुत्रस्यैतद्वचःश्रुत्वाशिवशर्माशिवद्विजः॥

प्रत्याहसंदिहानस्त्वंस्वपुत्रंसत्यवादिनम् ॥ ७९ ॥ शिवशर्मोवाच ॥ कथमेतद्विजानीयांत्वंपुरासीःसुरेश्वरः ॥ त्वमत्रकृतवान्यज्ञान्मणिभिस्तो
षिताद्विजाः ॥ ८० ॥ त्वदुक्तज्ञानवान्पुत्रयथाहंस्यांतथाकुरु ॥ इन्द्रप्रस्थस्यमर्यादाकुतएपात्वयाश्रुता ॥ ८१ ॥ यतःप्रभृतितेजातामतिस्त्वं
नात्यजोगृहम् ॥ मत्तएवत्वयाधीतंसाङ्गंवेदचतुष्टयम् ॥ पूर्वजन्मकृतेकृत्येज्ञानमासीत्कुतस्तव ॥ ८२ ॥ विष्णुशर्मोवाच ॥ ऋषिभिर्मेवरो
दत्तःपूर्वजन्मस्मृतिप्रदः ॥ तेभ्यएवास्यतीर्थस्यश्रुतात्र्योपास्मृतिर्मया ॥ ८३ ॥ निगमोद्बोधकेतीर्थेस्नानमत्रपितःकुरु ॥ दुर्लभंप्राप्स्यसेज्ञानं
पूर्वजन्मस्मृतिप्रदम् ॥ ८४ ॥ ममापिपूर्वजनुषःप्रवृत्तिंत्वंस्मरिष्यसि ॥ एतत्तीर्थजलस्पर्शात्तातसत्यंवदामिते ॥ ८५ ॥ नारदउवाच ॥ शिवशर्म
णिविप्रेन्द्रेश्रुत्वैनत्स्नातुमुद्यते ॥ निगमोद्बोधकेतीर्थेस्मृतयेपूर्वजन्मनः ॥८६॥ सिंहेनानुगतःकश्चिद्भिल्लोधावन्समागतः ॥ अतित्रासपरीताङ्गोनिःश्व
सन्भ्रमविह्वलः ॥ ८७ ॥ हिंसात्मकोवर्त्मघातीवणिजांलुण्ठनःसदा ॥ कृष्णाङ्गःपिङ्गकेशश्चखर्वोमार्जारलोचनः ॥ ८८ ॥ कुन्तहस्तोभीममूर्ति
र्देहीपाप्मेवभूपते ॥ ततःपश्चात्कियद्दूरेसिंहमालोक्यतावुभौ ॥ ८९ ॥ पितापुत्रौसमीपस्थंद्रुममारुह्यतस्थतुः ॥ वदन्ताविति हाकृष्णमोचयातोऽप
मृत्युतः ॥ ९० ॥ सकिरातस्तुराजेन्द्रग्रहीतुंवेगवत्तरम् ॥ वीक्ष्यसिंहंद्रुमंभीतःसमारोढुंप्रचक्रमे ॥ ९१ ॥ आरोहणंप्रकुर्वन्तंसिंहोजग्राहवेगवान् ॥
पादयोरथभूपृष्ठेपातयित्वारुरोहनम् ॥ ९२ ॥ अधःस्थितकिरातोऽपिकुन्तेनोदरमस्यवै ॥ ददाररुधिरौघाक्तनिसृतान्त्रकदम्बकम् ॥ ९३ ॥ जात
व्यथोविधायाथनादंपरमदारुणम् ॥ सिंहःपिपेषभिल्लस्यशिरःसद्योममारच ॥९४॥ तयोःपञ्चत्वमापन्नेभूतसङ्घेऽत्रभूपते ॥ विमानद्वयमुत्तीर्णंगगणाभ्यां
सहसत्पदात् ॥ ९५ ॥ नवीनघनवर्णाभ्यांस्फटिकोपलनिर्मितम् ॥ चारुकुण्डलकर्णाभ्यांमणिप्रकरमण्डितम् ॥ ९६ ॥ शङ्खचक्रगदापद्म
हस्ताभ्यांचारुचित्रभृत् ॥ दधद्भ्यांपीतवस्त्राणिहेमभित्तिविभूषितम् ॥ ९७ ॥ प्रफुल्लाम्बुजनेत्राभ्यांपद्मरागगवाक्षभृत् ॥ धीरनिर्ह्रादमञ्जीरप
द्भ्यांरणितकिङ्किणि ॥ ९८ ॥ प्रकोष्ठवलयश्रेणींबिभ्रद्भ्यांचारुवेदिकम् ॥ मुक्ताहारैर्मनोहारिवक्षोभ्यांसवितानवत् ॥ ९९ ॥ कुटिलालकवक्त्राभ्या
मुन्नतध्वजराजितम् ॥ भ्रूयुगाक्षिप्तपञ्चेषुधनुर्भ्यामुन्नतोरणम् ॥ १०० ॥ नामालञ्जितकीराभ्यांनिर्व्यूहशतशोभितम् ॥ नवविद्रुमसच्छायतलाभ्यां
दर्पणामलम् ॥ १ ॥ दिव्याङ्गौभिल्लपञ्चास्यौत्यक्त्वाङ्गंप्राक्तनंस्थितौ ॥ पुरैवप्रागनिर्याणेतीर्थस्यास्यप्रभावतः ॥ २ ॥ तयोःसमीपमानीयविमा
नेतौहरेर्गणौ ॥ ऊचतुस्तौवयोरूपवेषाकृतिधरौनतः ॥ ३ ॥ भोःकिरातनरश्रेष्ठभोःपञ्चास्यमृगाधिप ॥ आवांजानीतमायातौवैकुण्ठाच्छ्रीहरेर्गणौ॥
॥ ४ ॥ नेष्यामस्तत्पदंसत्यंयुवांतत्रनचोर्मयः ॥ स्वंस्वंविमानमारुह्यगम्यतामाशुमाचिरम् ॥ ५ ॥ स्वंस्वंविमानमारूढौनौकिरातमृगाधिपौ ॥ ऊच

तुर्विस्मयाविष्टौलक्ष्मीपतिगणौप्रति ॥ ६ ॥ भोभोस्त्रिदशशार्दूलौश्रूयतांवाक्यमावयोः ॥ युवयोर्दर्शनाज्जातंज्ञाननौपारमार्थिकम् ॥ ७ ॥ अत्रज
न्मनिनावाभ्यांकृतंसुकृतमल्पकम् ॥ स्मृतिर्नोजायतेपूर्वकर्मणांवांप्रसादतः ॥ ८ ॥ मांसाहारौप्राणिहिंसारतौक्रूरान्तरेन्द्रियौ ॥ पापाचारकुलेजातौद
र्शनेनभयप्रदौ ॥ ९ ॥ आवामेतादृशेलोकेह्यभूतामितिपापिनौ ॥ केनपुण्येनयुवयोर्जातंदर्शनमावयोः ॥ सारूप्यंचकुतःपुण्याद्यायावःश्रीहरेः
पदम् ॥ १० ॥ गणावूचतुः ॥ तीर्थेऽत्रमरणान्नूनंसुराचार्यकृतेपुरा ॥ युवयोर्दर्शनंजातंनौचसारूप्यमद्भुतम् ॥ ११ ॥ लक्ष्मीपतिपदप्राप्तिर्भविष्यति
चवांचिरम् ॥ तावत्पापानिगर्जन्तिब्रह्महत्यादिकानिवै ॥ १२ ॥ जातंनदर्शनंयावत्तीर्थस्यास्यबृहस्पतेः ॥ यथातमांसिनश्यन्तिभास्करस्योदयादिह ॥ १३ ॥
तथापापानिनिगमोद्बोधकस्यविलोकनात् ॥ इन्द्रप्रस्थाख्यमेतद्धिक्षेत्रमिन्द्रस्यपावनम् ॥ १४ ॥ तेनात्रपूजितोविष्णुःक्रतुभिर्बहुदक्षिणैः ॥ तुष्टेनविष्णुना
तस्मैवरोदत्तोनिशम्यताम् ॥ १५ ॥ भोशक्रतावकेक्षेत्रेसर्वतीर्थमयेजनाः ॥ तनुंत्यक्ष्यन्तियेतेवैमत्तुल्याहिंसकाअपि ॥ १६ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वातौ
गणश्रेष्ठौनीत्वातौजग्मतुःपदम् ॥ हरेर्यत्रगतोभूयोविश्वान्धोननिमज्जति ॥ १७ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा० उत्तर० कालिन्दीमाहात्म्येभिल्लसिं
हवैकुण्ठारोहणंनामद्विशततमोऽध्यायः ॥ २०० ॥ नारदउवाच ॥ अथावरुह्यतौवृक्षात्पितापुत्रौसुविस्मितौ ॥ दृष्ट्वाहरिपदप्राप्तिमभूतांपापिनोऽपि ॥ १ ॥
शिवशर्माथविप्रेन्द्रःश्रुत्वातीर्थस्तुतिंतदा ॥ गणोक्तांविष्णुशर्माणमुवाचसुतमात्मनः ॥ २ ॥ शिवशर्मोवाच ॥ यत्पदंनसुलभंद्विजन्मनांसाधितेनतपसा
पिलीलया ॥ प्रापतुःशबरदंष्ट्रिणौचतत्तीर्थराजमहिमाविलोक्यताम् ॥ ३ ॥ जन्मनःप्रभृतितावदामृतेःपापिनावपिचयत्प्रभावतः ॥ जग्मतुःसुतहरेः
सरूपतामस्यतीर्थवृषभस्यकास्तुतिः ॥ ४ ॥ शुद्धसत्त्वमपिरूपमैश्वरंकाम्बुजन्मजनिदेवदुर्लभम् ॥ ताम्रसौक्रमृगनाथभिल्लकौकिंतुर्तार्थमिदमद्भुत
क्रियम् ॥ ५ ॥ तातभोःपततिवेधसःपदाज्जन्तुरन्तमधिगम्यकर्मणाम् ॥ अत्रदेवगुरुनिर्मितेमृतिंप्राप्यमाधवपदान्नविच्युतिः ॥ ६ ॥ नारदउवाच ॥
एवंप्रत्यक्षमालोक्यमाहात्म्यंसद्विजोत्तमः ॥ तीर्थस्यास्यगुरोराजन्स्नातुंतत्रप्रचक्रमे ॥ ७ ॥ मुखदन्तपदानांसकृत्वाशुद्धिंचचेतसः ॥ पञ्चक
च्छःशिखाबन्धोपग्रहीमाधवंस्मरन् ॥ ८ ॥ अश्वक्रान्तेतिश्लोकस्यपाठेनतटमृत्तिकाम् ॥ स्पृशंस्तयैवविदधत्तिलकंजलमाविशत् ॥ ९ ॥ तत्रप्रवा
हाभिमुखोनिमज्जन्पुनरुत्थितः ॥ पुनर्मग्नोहरिंस्मृत्वागङ्गांचजनपावनीम् ॥ १० ॥ अयोध्याद्याःपुरीःसप्तपुनरुत्थायसंस्मरन् ॥ पुनर्ममज्जसलिले
गोविन्दार्पितमानसः ॥ ११ ॥ कृत्वाथयथाविधिस्नानंधौतवस्त्रेचपर्यधात् ॥ बहिरागत्यतिलकंचक्रेचद्विजसत्तमः ॥ १२ ॥ करपादशिखासूत्रैर्दर्भां
श्चविदधद्वशी ॥ सन्ध्यांचकारविधिवत्तर्पणंत्रिविधंतथा ॥ १३ ॥ सूर्यायकुसुमैर्दत्त्वासजलैरर्घमादृतः ॥ शिरोबद्धाञ्जलिपुटोनमश्चक्रेद्विजोत्तमः ॥ १४ ॥

आवाहनादिनैवेद्यपर्यन्तमथविप्रराट् ॥ जगत्पूज्यपदाब्जस्यविष्णोःपूजामचीकरत् ॥ १५ ॥ कृताकृत्यःसूपाविष्टस्तादृशसुतमात्मनः ॥ जगादसत्वं
रन्पूर्वजन्मकर्माणिकृत्स्नशः ॥ १६ ॥ शिवशर्मोवाच ॥ विष्णुशर्मन्नतेमिथ्यावाक्यंतातयतःस्मृतिः ॥ अत्रस्नानेनमेजातापूर्वेषांजन्मकर्मणाम् ॥ १७ ॥
आकर्णयमहाभागकथयामितवाग्रतः ॥पुराहमन्वयेजातोविशांधनिकधर्मिणाम् ॥ १८ ॥पितामेशरभोनाम्नाकान्यकुब्जेपुरेवसन् ॥वाणिज्येनार्जयन्वित्तं
भूरिधर्मधनाश्रितः ॥१९ ॥ व्यतीतस्तुमहान्कालस्तस्यनाभवदात्मजः ॥ जरागृहीतदेहस्यतच्चिन्तातुरचेतसः ॥२० ॥ अचिन्तयदहोरात्रमितिवैश्य
वरस्तदा ॥ विनासुतेनमेव्यर्थंधनंभूर्यपिसंचितम् ॥२१॥ ऋतेसुतमृणीलोकेपितॄणांधनवानपि ॥ सजलोऽपिविनावर्षंचातकानांयथाघनः ॥२२॥पुमा
ञ्जयतिसन्तत्याविश्वंधर्मधुरीणया ॥ शक्त्यात्रिविधयाराजाविपक्षमिवदुर्जयम् ॥२३॥ प्रीणातिसन्ततिःशुद्धासुमनःपितृमानवान् ॥ मित्रप्रत्यर्थ्युदासी
नान्सूनृतावाग्यथेरिता ॥२४॥ उदयस्थेनपुत्रेणवर्द्धतेस्वयशःपितुः ॥ निर्मलद्विजराजेननीरंनीरनिधेरिव ॥२५॥तस्माद्यतेत्सुतोत्पत्त्यैशरीरेणधनेनवा ॥
तमृतेहिद्वयंव्यर्थंजनानांतडिदायुषाम् ॥ २६ ॥ एवंचिन्तयतस्तस्यगृहेमुनिवरस्तदा ॥ देवलोऽतीन्द्रियज्ञानोवरंदातुंसमाययौ ॥ २७ ॥ आगतंतं
समालोक्यप्रत्युत्थायासनात्पिता ॥ दत्त्वार्घमथपाद्यंचववन्देशिरसामुनिम् ॥ २८ ॥ उपवेश्यासनेदत्तेस्वहस्तेनपितामम ॥ पप्रच्छचमुनिश्रेष्ठंदेवलं
देवदर्शनम् ॥ २९ ॥ स्वागतंतुमुनिश्रेष्ठशमस्तिभवतांकुले ॥ तपःस्वाध्यायनियमानिष्प्रत्यूहाभवन्तिच ॥ ३० ॥ कालेचातिथयःकच्चिदायान्ति
भवदाश्रमे ॥ कच्चिदाश्रमवृक्षावःफलन्तिमनसेप्सितम् ॥ ३१ ॥ व्याघ्रादयोनकुर्वन्तिकच्चिद्वैरंमृगादिभिः ॥ त्वदीयाश्रममभ्येत्यभ्रातरोभ्रातृभि
र्यथा ॥३२ ॥ तवाटनंभुविमुदेगृहिणामन्यथाकथम् ॥ तेषांगृहाधिमग्नानांदर्शनंकभवादृशः ॥३३॥ हरिपादरजोवृद्धेःकामंकामोनकुत्रचित् ॥ मुनेत
वतथाप्याशुहेतुमागमनेवद ॥ ३४ ॥ शिवशर्मोवाच ॥ इत्युक्तस्तेनसमुनिर्देवलोदेवपूजितः ॥ अब्रवीत्तन्मनोभावंज्ञातुकामोविशांपतिम् ॥ ३५ ॥
देवलउवाच ॥ वैश्यवर्यत्वयाभूरिधनंधर्मेणसंचितम् ॥ करोषियेनधर्मज्ञनित्यनैमित्तिकीःक्रियाः ॥३६॥ आदरंराजसदसिधनेनलभतेनरः ॥ सुभ
टःशत्रुसंग्रामेविक्रमेणयथाजयम् ॥ ३७ ॥ गृहस्थस्तुधनंप्राप्यपरांपुष्टिंव्रजत्यलम् ॥ शरत्परिणतंसस्यमनड्वानिवविट्पते ॥ ३८ ॥ धनिनंनविमु
ञ्चन्तिबन्धवोऽन्येचयेजनाः ॥ मधुमत्सुमनोयुक्तंपादपंमधुपाइव ॥ ३९ ॥ धनाभावेनगृहिणांकृशत्वमुपजायते ॥ सर्वतोग्रीष्मसमयेत्वम्भसांसरसा
मिव ॥ ४० ॥ तद्धनंवर्ततेभूरिगृहेतवविशांपते ॥ कुतःकृशत्वमङ्गानांगोप्यंचेन्नवदाद्यमे ॥ ४१ ॥ वैश्यउवाच ॥ हितोपदेशानिरताभवन्तःपितरो
यथा ॥ गोपनीयंभवद्भ्यःकिंमादृशैःपुत्रतांगतैः ॥ ४२ ॥ त्वत्प्रसादान्मुनिश्रेष्ठसर्वतोऽस्तिशिवंमम ॥ वार्द्धकेऽपिसुताभावोदुःखमेकमिदंमम ॥

॥ ४३ ॥ तस्मात्कुशत्वमज्ञानांविद्धिमेमुनिपुङ्गव ॥ विभेम्यहंपितृऋणाद्यनोऽधःपतनंनृणाम् ॥ ४४ ॥ तमुपायंकुरुमुनेयेनस्यांसुतवानहम्
॥ किंचित्कर्तुमशक्यंनभूतलेऽत्रभवादृशैः ॥ ४५ ॥ शिवशर्मोवाच ॥ इत्थाकर्ण्यवचस्तस्यवैश्यवर्यस्यदेवलः ॥ मनःक्षणंस्थिरंकृत्वाद्ध्यौ
मीलितलोचनः ॥ ४६ ॥ सन्ततेर्मतिपितुर्दृष्ट्वाप्रतिबन्धस्यकारणम् ॥ देवलोऽतीन्द्रियज्ञानी।भाषेकारयन्स्मृतिम् ॥ ४७ ॥ देवलउवाच ॥
एकादातुपुरावैश्यतवेयंधर्मचारिणी ॥ यंचकारस्वचित्तेतंकथयामिमनोरथम् ॥ ४८ ॥ गुर्विणीयद्यहंगौरिभवेयंशम्भुवल्लभे ॥ तदात्वांतोपयि
ष्यामिषड्रसान्वितभोजनैः ॥ ४९ ॥ धूपदीपकमालाभिस्ताम्बूलैर्नृत्यवाद्यकैः ॥ तन्त्रीमुखोद्गतैर्गीतैर्नानाविधविलेपनैः ॥ ५० ॥ एवंप्र
तिश्रुत्यपुरःसखीनांदयितातव ॥ प्रतीक्षमाणातंकालंतस्थौतद्भक्तिसंयुता ॥ ५१ ॥ तस्मिन्नेवाभवद्गर्भोमासेऽस्यायोषितस्तव ॥ ऊचुरेनांततः
सख्यःसर्वाःसस्नेहचेतसः ॥ ५२॥ यस्त्वयावाञ्छितोगर्भोगौर्यासम्प्रतिपादितः ॥ अतःप्रतिश्रुतंदेव्याःपूजनंसुभगेकुरु ॥ ५३ ॥ नोचेद्विकाराद्भवति
विघ्नंतुतदनुष्ठिताद ॥ तोषिताश्शेषिताश्चात्रदेव्योहिवरशापदाः ॥ ५४ ॥ सखीभिरितिनिभार्याकथितेयंमुदान्विता ॥ त्वामुवाचमहाभागाविन
येनपतिव्रता ॥५५॥ नाथपूजयितुंगौरींवाञ्छाम्यखिलकामदाम् ॥ यत्प्रसादादहंजातावाञ्छितार्थवतीप्रभो ॥५६ ॥ वैश्यवर्यत्वमेवैतच्छ्रुत्वास्याव
चनंशुभम् ॥ अमन्यथगर्भवतीमेनांनिजगृहेश्वरीम् ॥५७॥ मोदमानश्चनितरांतेनसद्यो भवानपि॥ भृत्यानाज्ञापयामासपूजावस्तूपपादने ॥५८॥ तैरा
नाय्यसमस्तानिवस्तूनिभवताततः ॥ अस्यैदत्तानिमध्वन्नद्राक्षागन्धादिकान्यपि ॥५९ ॥ ततोद्विजसखीःसर्वाआहूयेयमिदंजगौ ॥ सख्यःसमस्ता
ननिर्यातिगृहाद्बहिः ॥ अतोऽहंनागमिष्यामियूयंयाततदर्चने ॥ ६२ ॥ इत्याज्ञप्तास्तुताःसख्योनीत्वोपकरणंययुः ॥ अम्बिकालयमुन्मत्तभ्रमद्भ्रमरके
सामग्रीसमानीताम्बिकार्चने ॥ ६० ॥ नीत्वापूजोपकरणंयूयंयाताम्बिकालयम् ॥ संतोपयततांदेवींपूजयाविधिदृष्टया ॥६१॥ गुर्विणीतिकुलेऽस्माकं
तनम् ॥ ६३ ॥ कोकिलाकुलसंकेलिसहकारकुलाकुलम् ॥ हंससारसचक्राह्वमण्डितस्वच्छसारसम् ॥ ६४ ॥ महादेवगुणालापिशुकसारि
समावृतम् ॥ हारयोग्यलतासेकेनत्परोमासखीधरम् ॥ ६५ ॥ उमापतेरुमापादन्यासपूतमहीतलम् ॥ स्फटिकोपलसंबद्धजलाधार
सुरद्रुमम् ॥ ६६ ॥ पार्वतीपतिसंनाद्यगायद्गन्धर्वनादितम् ॥ मन्दानिलमनाग्धूतचूतचम्पककोरकम् ॥ ६७ ॥ नृत्यन्मयूरनिर्ह्रा
दप्रतिनादितलतागृहम् ॥ तद्वीलाचलविद्योतमानंरत्नलसत्प्रभम् ॥ ६८ ॥ तत्रगत्वागिरिसुतांप्रणेमुस्ताःसभर्तृकाम् ॥ प्रदक्षिणीकृत्यत
तोभक्त्यातांचवभाषिरे ॥ ६९ ॥ जगदम्बनमस्तुभ्यंशन्नोदेहिशिवप्रिये ॥ त्वत्पूजार्थेसमानीतोवलिरेषप्रगृह्यताम् ॥ ७० ॥ वैश्य

स्तुशरभोनाम्नातस्यास्तिललिताङ्गना ॥ तयाभिलषितोगर्भस्तत्प्राप्तौनवपूजनम् ॥ ७१ ॥ त्वत्प्रसादादभूत्तस्याःसगर्भःशम्भुवल्लभे ॥
त्वत्पूजनायप्रहितोबलिरस्माभिरेषकः ॥ ७२ ॥ तस्याःकुलेगर्भवतीनानिरेतिबहिर्गृहात् ॥ अतःसानागतादेविप्रसीदेनंगृहाणवै ॥ ७३ ॥
इत्युक्त्वातांतदावैश्यत्वत्स्त्रीसख्यस्तुतंबलिम् ॥ समर्पयित्वाविधिवद्दानचुवन्दनादिभिः ॥ ७४ ॥ प्रतिवाक्यमलब्ध्वातागौर्याःप्रत्याययु
र्गृहम् ॥ निजसख्यैसमाचख्युर्विषण्णांतांशिवप्रियाम् ॥ ७५ ॥ तामामाकण्र्यवचनमितिवैश्यतवाबला ॥ उन्मनाश्चिन्तयामासकुतोगौरीनपि
प्रिये ॥ ७६ ॥ साजानातियथाभक्तिस्तत्पूजायाकृतामया ॥ तादृशीनांकिमज्ञातंबाह्यंवाभ्यन्तरंनृणाम् ॥ ७७ ॥ नगताहंयतस्तत्रतज्जानात्यम्बिकाग
णम् ॥ मयादत्तेनबलिनाकुतःसानतुतोषवै ॥ ७८ ॥ नाहमन्यत्प्रजानामिनदत्तोषंहिकारणम् ॥ ऋतेमदगतेस्तत्रनूनंरम्यतदालये ॥ ७९ ॥ यदती
तंनतच्छक्यमन्यथाकर्तुमद्यवै ॥ गर्भान्मुक्तागमिष्यामितत्पूजायैतदालये ॥ ८० ॥ नमस्तस्यैमहादेवभार्यायैसाकरोतुशम् ॥ इत्युक्त्वादधतीगर्भं
तस्थौवैश्यतवाङ्गना॥८१॥शिवशर्मोवाच ॥ विष्णुशर्मन्निदंपूर्ववृत्तमाज्ञायमत्पिता॥पप्रच्छमुनिशार्दूलंदेवलंज्ञानवत्तरम्॥८२॥ वैश्यउवाच॥मुनेयथा
प्रतिश्रुतापूजातेस्नुषयानया ॥ तथैवाकारिपार्वत्याविषादेकारणंवद ॥ ८३ ॥ यतोऽसौनगतातत्रतज्जानातिशिवास्वतः ॥ सखीभ्यश्चोक्तमस्या
स्तद्विषण्णासाकुतोऽभवत् ॥ ८४॥ देवलउवाच ॥ वैश्यवर्यशृणुष्वेदंकारणंकथयामिते ॥ यतस्तस्याविषादोऽभूत्पार्वत्यागर्भनाशकः ॥ ८५ ॥ नि
तासुसखीष्वस्याःसंपूज्यस्कन्दमातरम् ॥ विजयापार्वतींप्राहकौतूहलसमन्विता ॥ ८६ ॥ विजयोवाच ॥ गिरिजेश्रद्धयातुभ्यंदत्तोऽमूभिरयंबलिः॥
मानुषीभिःकुतःप्रीतानाभवस्त्वंवरानने॥८७॥ धूपदीपकनैवेद्यैःपूजितातोषहेतवे॥प्रत्युताकारणंदेवित्वंविषादंकुतोगता॥८८॥ देवलउवाच ॥इत्याकर्ण्य
वचःसख्यादेवीदेववरार्चिता ॥ अब्रवीद्विजयांवैश्यविषादेकारणंसखीम्॥८९॥ पार्वत्युवाच॥विजयेसखिजानामिवैश्यभार्यागृहाद्बहिः॥निर्गन्तुमक्षमां
गर्भधारणमस्त्वविवेकतः ॥ ९० ॥ समागतास्तुतत्सख्योमत्पूजायैतदीरिताः ॥ मादृशोनचगृह्णन्तिपरहस्तकृतंबलिम् ॥ ९१ ॥ तत्पतिश्चेत्समायाम्य
द्भविष्यत्तदाशिवम् ॥ तस्यास्तुमदवज्ञातोगर्भपातोभविष्यति॥९२॥यद्व्रतंपूजनंयच्चकर्तुंनक्षमतेऽङ्गना ॥ तत्कारयतिनाथंननभङ्गःस्यात्तयोःसखि
॥ ९३ ॥ अथवाविप्रमुख्यनपृष्ट्वापतिमनन्यधीः ॥ यतःस्वयमनागत्यतत्कृतंमेनयार्चनम् ॥ ९४ ॥ नकारितंचभर्त्रानोभविताद्दोहदोऽ
फलः ॥ यद्युभौतौसमागत्यदम्पतीश्रद्धयापुनः ॥ मांपूजयिष्यतःपुत्रोभविष्यतिनिदानयोः ॥ ९५ ॥ देवलउवाच ॥ सशापानत्वयावैश्यन
चैवतवभार्यया ॥ श्रुतःसखीभिरस्यांनोप्रसादश्चतयार्पितः ॥ ९६ ॥ तयोरज्ञानतोवैश्यपुत्रयोर्नाभवत्सुतः ॥ अजानतोःप्रतिविधिपत्रात्रसुख

प्रदम् ॥ ९७ ॥ एतत्तेकथितंवैश्यसन्तानाभावकारणम् ॥ वसिष्ठेनयथापूर्वंदिलीपस्यमहीपतेः ॥ ९८ ॥ तच्छ्रुत्वासयथाराजानन्दिनींसमतोषयत्॥
सस्त्रीकस्त्वंतथावैश्यगौरींतोषयकामदाम् ॥ ९९ ॥ सायथाराधितारा॒ज्ञेदिलीपायददौसुतम् ॥ आगधयंतथागौरींत्वंसातुभ्यंचदास्यति ॥ १०० ॥
वैश्यउवाच ॥ दिलीपइतिभूपःकःकाचसानन्दिनीमुने ॥ यामाराध्यसुतंलेभेसभूयोभूपसत्तमः ॥ १ ॥ महेशादिसुरान्मुक्त्वात्रिवर्गफलदायिनः ॥
आराधिताकुतःसैवसुतार्थंतेनभूभुजा ॥ २ ॥एतत्सर्वंसमाख्याहिमुनेयत्पृष्टवानहम् ॥ श्रुत्वाततोगिरिसुतांसेविष्येसहभार्यया ॥३॥ शिवशर्मोवाच॥
गदितमितिनिशम्यविष्णुशर्मन्विनययुतेनविशामदीयपित्रा ॥ मुनिरितिगदितुंदिलीपवृत्तंजगतिपवित्रतरंविचक्रमेसः ॥ १०४ ॥ इतिश्रीपाद्ममहा
पुराणेपञ्चप०उत्तर०कालिन्दीमाहात्म्यएकाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २०१ ॥ देवलउवाच ॥ शृणुष्वभोमहाप्राज्ञदिलीपस्यमहीपतेः ॥ कथां
दिव्यांविचित्रांचशृण्वतांपापनाशिनीम् ॥ १ ॥ वैवस्वतमनोर्वंशेदिलीपोभूभुजांवरः ॥ आसीत्प्राचीनबर्हिस्तुस्वायम्भुवमनोरिव ॥ २ ॥ सतुधर्म
भृतांश्रेष्ठोधर्मेणप्रतिपालयन् ॥ महींमहीपतिर्लोकान्गुणैराह्लैररञ्जयत् ॥३॥ मगधाधिपतेःपुत्रीमहिषीतस्यभूपतेः ॥ सुदक्षिणाख्ययाख्याताशचीवासी
द्दिवस्पतेः ॥ ४ ॥ गतेमहतिकालेतुमहिष्यांनाभवत्सुतः ॥ दध्यावितिनिजस्वान्तेससम्राट्कोशलाधिपः ॥ ५ ॥ रत्नाकरसुमेर्वादिनगरत्नैर्विराजि
तम् ॥ धृतंभूवलयंदोषोर्भूषायैनाप्रजस्यमे ॥ ६ ॥ वर्गत्रयीयथाकालंसेवितानविरोधिता ॥ तथापिमेऽनपत्यस्यनसौख्यंविद्यतेहृदि ॥ ७ ॥
यज्ञैराराधितोविष्णुरिन्द्राद्याश्चसुरोत्तमाः ॥ दीर्घिकारामकूपाश्चकारिताःसर्वतोभुवि ॥ ८ ॥ गोभूहिरण्यवासोभिःषड्रसान्वितभोजनैः ॥ विप्रा
अतिथयश्चैवभक्त्यासंतोषितामया ॥ ९ ॥ वृत्त्यर्थंपृथिवीपालानुद्धृत्ययुधिधर्मतः ॥ धनेनमहताकोशोमयाहिबहुलीकृतः ॥ १० ॥ उन्मार्ग
गामिनोमत्तानिजधर्मविलङ्घिनः ॥ विमुखाःपितृदेवेभ्योदण्ड्यास्तदण्डितामया ॥ ११ ॥ पञ्चपर्वसुवैष्णव्यांरवौपित्र्येचकर्मणि ॥ दशम्ये
कादशीतिथ्योर्नस्त्रीसेवाकृतामया ॥ १२ ॥ ऋतुकालावधौस्नातांस्वस्त्रियंनाहमत्यजम् ॥ अनृतावपितद्योग्यकालेचेत्प्रार्थितस्तया ॥ १३ ॥
तदातस्यांसकामिन्यांसकामंरमितंमया ॥ एवंधर्मार्थकामामेयथाकालंनिषेविताः ॥ १४ ॥ महिष्यांकेनदोषेणजायतेमेनसंततिः ॥ अतीता
नागतज्ञानोवसिष्ठोगुरुरेवनः ॥ कथयिष्यतितंदोषंयन्मेपुत्रोनजायते ॥ १५ ॥ देवलउवाच ॥ इत्यालोच्यसभूपालोगमिष्यन्नाश्रमंगुरोः ॥
मन्त्रिष्वारोपयामासकोशलामृद्धिकोशलाम् ॥ १६ ॥ अथप्रजासृजंदेवंपूजयित्वाश्रमंगुरोः ॥ प्रतस्थातेपुत्रकामौदम्पतीतौशुभेऽहनि ॥
॥ १७ ॥ कतिचिद्वासरैर्मार्गमुल्लङ्घ्यैकरथेस्थितौ ॥ तौदम्पतीगुरोःसायमाश्रमंप्रापतुःशुभम् ॥ १८ ॥ वैश्वदेवान्तसंप्राप्तातिथिस

त्कारकृन्मुनिम् ॥ हुताशनहुतद्रव्यप्रसरद्धूममालया ॥१९॥ पवित्रयन्तमात्मस्थान्मुनीनागन्तुकानपि ॥ मृगैर्दूर्वाप्रतानौघग्रदपूर्णोरमन्थरम्॥२० ॥
अभ्यागच्छद्भिरभितोमण्डपंसमृगीगणैः ॥ वासवृक्षमिलत्पक्षिकुलकोलाहलाकुलम् ॥ २१ ॥ परस्परविनिर्मुक्तवैरव्याघ्रमृगादिकम् ॥ जपध्यानपर
र्षीणांक्षणश्रान्तश्रुतिध्वनिम् ॥ २२ ॥ अनध्ययनकालोत्थक्रीडासक्तकुमारकम् ॥ तस्मिन्वसिष्ठमद्राष्टांदम्पतीतौकृतक्रियम् ॥ २३ ॥ बृस्यांनिषण्ण
मव्यग्रमरुन्धत्योपसेवितम् ॥ सववन्देगुरोःपादौमहिषीसाचतत्स्त्रियः ॥२४॥ आशिषागुरुरप्येनंयुयोजारुन्धतीचताम् ॥ अतिथिंतमथाभ्यर्च्यमधु
पर्कादिभिर्गुरुः ॥ अर्हणैरर्हतांश्रेष्ठोवसिष्ठइतिपृष्टवान् ॥ २५ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ भोभोभूमिभृतांश्रेष्ठराज्येकुशलमस्तिते ॥ कुलेचकच्चिल्लोकेचनिज
धर्मानुवर्त्तिनि ॥ २६ ॥ धर्मेणपालिताकच्चित्त्वयावीरवसुन्धरा ॥ संवर्द्धयतितेकोशंधर्मधीरिवसात्त्विकी ॥ २७ ॥ तवजानपदाराजन्पौराश्चस्थिति
मात्मनः ॥ सारवन्तोविमुञ्चन्तिकच्चिन्नाम्बुधयोयथा॥ २८ ॥ स्नेहेनसाहचर्येणसहवासतयाप्रभो ॥ लक्ष्मीनारायणायेतेकच्चिचत्तपुरदम्पती ॥ २९ ॥
काम्यव्रतानिराजेन्द्रप्रजानांनगरेतव ॥ फलन्तिवाञ्छितंकच्चिद्धरिचन्दनवद्दिवि ॥ ३० ॥ देवलउवाच ॥ पृष्टेवंसमुनिश्रेष्ठोवसिष्ठोमुनिपुङ्गवः ॥
योगप्रभावोपनतैर्नृपंभोज्यैरभोजयत् ॥ ३१ ॥ अरुन्धतीचतांराज्ञींवह्वादरसमन्विता ॥ नानाव्यञ्जनपक्वान्नैरभोजयदुदारधीः ॥ ३२ ॥ कृतभोजन
मासीनंस्वस्थःस्वस्थंमुनिर्नृपम् ॥ पुनःपप्रच्छसंगृह्यपाणिनापाणिमानतम् ॥ ३३॥ वसिष्ठउवाच ॥ सप्ताङ्गसंयुतंराज्यंनिजधर्मरतप्रजम् ॥ प्रीतबन्धु
जनामात्यंशस्त्रास्त्रविधिवद्दृढम् ॥३४॥ वश्यमित्रंहतामित्रंकृष्णार्चापरमानसम् ॥ यस्यास्तिनृपतेराज्यंस्वर्गराज्येनतस्यकिम् ॥ ३५ ॥ इक्ष्वाकुवंश
राजानःपुत्रानुत्पाद्यधार्मिकाः ॥ राज्यंचतेषुविन्यस्यप्रपन्नास्तपसिप्रभो ॥ ३६ ॥ त्वंयवादृष्टपुत्रास्योनाधिकारीतपोविधौ ॥किमर्थमागतोह्यत्रराज्यं
त्यक्त्वातथाविधम् ॥३७॥राजोवाच ॥ ब्रह्मन्नाहंतपःकर्तुमागतस्तावकाश्रमे ॥ स्वर्गकामनयात्यक्त्वाराज्यमत्रतथाविधम् ॥ ३८ ॥ ब्रह्मन्सत्यमिदं
वोक्तंभवतायत्तपोवनम्॥राज्यमारोप्यपुत्रेषुप्राप्ताइक्ष्वाकुवंशजाः ॥३९॥ नतैस्त्यक्तंमहीराज्यमिदंस्वर्गगतैरपि॥ तन्मूर्तिरस्यांविमनास्तिष्ठतिह्यवसन्त
तिः॥॥४०॥ यथाबाल्यंगतंतातयौवनंचसमागतम् ॥ यास्यत्यदोऽपिचतथाजराप्येष्यतिनिश्चितम् ॥ ४१॥ जरसोऽनन्तरंमृत्युःपुरुषस्यनसंशयः ॥
मृत्युंगतेमयिब्रह्मन्विनातनयसंभवम् ॥४२ ॥ कस्येदंजगतीराज्यंभविष्यतिगुरोवद ॥ तस्मादपत्यहीनस्यराज्येऽपिममतिष्ठतः ॥ ४३॥ ममत्वंविद्यते
नात्रपुरस्तात्तदभावतः ॥ वर्गत्रयस्यवैसम्यक्संवेत्तात्वंगुरोमम ॥ ४४ ॥केनदोषेणमेपुत्रोजायतेनतपोनिधे ॥ ध्यानेनदोषमालोक्यतंगुरोकथयाशुमे ॥
तस्यप्रतिक्रियांकुर्यांश्रुत्वासन्तानलब्धये॥४५॥देवलउवाच॥इत्याकर्ण्यवसिष्ठस्तुवचस्तस्यमहीपतेः॥उवाचसन्ततिस्तम्भहेतुंवीक्ष्यसमाधिना॥४६॥

वसिष्ठउवाच ॥ त्वंपुराराजशार्दूलसंसेव्यसुरनायकम् ॥ स्नातामिमांवधूंस्मृत्वाचलितोनिजमन्दिरम् ॥ ४७ ॥ गच्छतस्त्वरयातातसन्तानोत्कण्ठितस्यते ॥ आसीत्सुरतरोर्मूलेकामधेनुःस्थितापथि ॥ ४८ ॥ उत्पादितात्वयातस्याःपूज्याङ्घ्रिरजसोऽतिरुट् ॥ प्रदक्षिणनमस्कारसदाचारमकुर्वता ॥ ४९ ॥ साशपत्त्वामतिक्रोधात्पुत्रोनोत्पत्स्यतेतव ॥ ममसन्तानशुश्रूषांयावत्त्वंनकरिष्यसि ॥ ५० ॥ गच्छंस्त्वमृतुदानायत्वरयासुतकामुकः ॥ उन्मनानाशृणोःशापंनयन्ताक्षनिनादतः ॥ ५१ ॥ तस्याःसुतासुतांधेनुंनन्दिनींसुतांमम ॥ आराधयानयावध्वासार्द्धंसादास्यतेसुतम् ॥ ५२ ॥ देवलउवाच ॥ इत्युक्तवतितत्रर्षौवसिष्ठेसातुनन्दिनी ॥ तपोवनात्समायातावत्सस्नेहस्नुतस्तनी ॥ ५३ ॥ तांदृष्ट्वाहृष्टहृदयोवसिष्ठोमुनिपुङ्गवः ॥ उवाचभूपतिंभूयोदर्शयित्वाचनन्दिनीम् ॥ ५४ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ राजन्समागताह्येषास्मृतमात्रशुभाह्वया ॥ अतोविद्धिसमीपस्थांकार्यसिद्धिमिहात्मनः ॥ ५५ ॥ आराधितानुगत्येयंत्वयारण्येतथाश्रमे ॥ वध्वाप्रसादात्तेपुत्रंदास्यतेनात्रसंशयः ॥ ५६ ॥ यथानाभिभवेदेनांजन्तुःकश्चिद्वनोद्भवः ॥ तथाचारयराजेन्द्रवनेर्हिंस्रोधनुर्द्धरः ॥ ५७ ॥ देवलउवाच ॥ तथेतिलघुवादिनेनृपतयेस्नुपायैचसक्षपाशयनहेतवेसदुटजंददौतापसः ॥ सतत्रसहभार्ययासमधिशय्यदर्भास्तृतांमहीमगमयन्निशांनियतमानसोविट्पते ॥ ५८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापु० पञ्चप० उत्तर० कालिन्दीमाहात्म्येद्व्यधिकद्विशततमोध्यायः ॥ २०२ ॥ देवलउवाच ॥ अथोषसिनराधीशःपूजितांकुसुमादिभिः ॥ महिष्यानन्दिनींधेनुंनीत्वारण्यंजगामसः ॥ १ ॥ गच्छन्तीमनुतांदेवींछायेवनृपतिर्ययौ ॥ खादन्तीमनुशष्पादिसोऽपिमूलाद्यभक्षयत् ॥ २ ॥ तरुच्छायामुपासीनामनुसोऽप्युपविष्टवान् ॥ पिबन्तीमनुपानीयंराजापिसलिलंपपौ ॥ ३ ॥ सचराजामृदुग्रासैर्दंशापनयनेनच ॥ कण्डूयनैःकामधेनुंगुरोरेवमसेवत ॥ ४ ॥ अथप्रत्याश्रमंसाग्रेन्यवर्त्ततमहीपतेः ॥ अङ्गंपवित्रयन्तीसाखुरोद्धूतैरजःकणैः ॥ ५ ॥ ऊधोभारेणगुरुणागच्छन्तीमन्थरंनभौ ॥ महीपालमहाकार्यभाराक्रान्तेवनन्दिनी ॥ ६ ॥ तांमुनेराश्रमाभ्याशेराज्ञीप्रत्युजगामह ॥ चन्दनाक्षतनैवेद्यधूपादीनुपनीयच ॥ ७ ॥ तांपूजयित्वाविधिवत्प्रणम्यचपुनःपुनः ॥ कृत्वाप्रदक्षिणंराज्ञीनस्थौप्राञ्जलिरग्रतः ॥ ८ ॥ साग्रहीत्वाचतांपूजांविहितांश्रद्धयातया ॥ राज्ञानिश्चलमास्थाययौताभ्यांसहाश्रमम् ॥ ९ ॥ आराधयतितामेवंदिलीपेतुदृढव्रते ॥ एकाधिकाव्यतीयायदिनानांवैश्यविंशतिः ॥ १० ॥ अथभूमिपतेस्तस्यभावजिज्ञासयातुसा ॥ निर्भयस्वान्तासशष्पांहिमवद्गुहाम् ॥ ११ ॥ पश्यतामिमवत्सानुशोभामथमहीभृता ॥ अलक्षितागमःसिंहोवलाज्जग्राहनन्दिनीम् ॥ १२ ॥ साचक्रन्दभृशंधेनुर्दुःखितेवदयास्वना ॥ चितेधनुर्भृतस्तस्यजनयन्तीदयोदयम् ॥ १३ ॥ तदाक्रन्दितमाकर्ण्यतस्याःसजगतीपतिः ॥ हिमवत्सानुसंलग्नांनिजदृष्टिंन्यवर्तयत् ॥ १४ ॥ उपर्युपरितांधेनुंस्रवदश्रुमुखींनृपः ॥

तीक्ष्णदंष्ट्रनखंसिंहंदृष्ट्वासव्यथितोऽभवत् ॥ १५ ॥ गृहीतांतेनर्सिहेनतामालक्ष्यधनुर्द्धरः ॥ निषङ्गाद्वाणमुद्धर्तुंप्राहिणोद्दक्षिणंभुजम् ॥ १६ ॥ बाणमु
द्धृत्यतूणीरान्निहन्तुंतंमृगाधिपम् ॥ गुणेनापूर्णमायोज्यचकर्षवसुधाधिपः ॥ १७ ॥ जडीभूतसमस्ताङ्गस्तत्सिंहालोकनेनसः ॥ नाशकद्बाणमुत्स्र
ष्टुंराजासीद्विस्मितस्ततः ॥ १८ ॥ तादृशंनृपमालक्ष्यजगादसमृगाधिपः ॥ नरवाचाभृशंभूयोविस्मयंप्रापयन्निदम् ॥ १९ ॥ सिंहउवाच ॥
दिलीपंत्वामहंराजञ्जानामिरविवंशजम् ॥ त्वंचजानीहिमांशम्भोर्गणंकुम्भोदराभिधम् ॥ २० ॥ देवदारुरयंयस्तेवर्त्ततेदृष्टिगोचरे ॥ पार्वत्यापुत्रवद्वीर
पालितःस्निग्धचित्तया ॥२१ ॥ एकदामुष्यवन्येनगजेनाघर्षताकटम् ॥ उदपाटिमहाराजवल्कलंमृदुलंभृशम् ॥ २२ ॥ एनंतादृशमालक्ष्यमृडानीक
रुषान्विता ॥ मामत्रस्थापयामाससिंहंकृत्वास्यरक्षणे ॥ २३ ॥ मामाहचेतिसादेवीकुम्भोदरनिशम्यताम् ॥ योऽत्रजन्तुःसमागच्छेत्तंखादेस्त्वंवस
न्निह ॥२४ ॥ ततःप्रभृतिराजेन्द्रतदाज्ञांपालयन्नहम् ॥ पालितांत्रिदशैःसर्वैःकन्दरेऽत्रवसाम्यहम् ॥२५॥ जडीभावेस्वदेहस्यत्वयाकार्योनविस्मयः ॥
महतीशाम्भवीमायावर्त्ततेऽत्रहिमाचले ॥२६॥ अन्यस्मिन्निवर्सिहेत्वंप्रहर्तुंनमयिक्षमः ॥ यतोमत्पृष्ठमारुह्यवृषमारोहतिप्रभुः ॥ २७ ॥ निवर्त्तस्वनिजं
देहंरक्षसर्वार्थसाधनम् ॥ दैवेनासादितावीरगौरियंभक्षणायमे ॥ २८ ॥ देवलउवाच ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यवीरसंबोधनान्वितम् ॥ प्रत्युवाच
दिलीपस्तंसजडीभूतविग्रहः ॥ २९ ॥ राजोवाच ॥ सर्गस्थितिविसर्गाणांकारणंजगतःशिवम् ॥ अम्बिकांजगदम्बांचनमामिमृगराजतौ ॥३०॥ त्वंच
तत्सेवकत्वेनमान्योममममृगाधिप ॥ ब्रवीमियदहंवाक्यंश्रुत्वाशाधिकरोमिकिम् ॥ ३१ ॥ वसिष्ठोब्रह्मणःपुत्रोगुरुर्नोविदितस्तव ॥ तस्येयंनन्दिनीनाम
धेनुःसर्वार्थसाधिका ॥ ३२ ॥ सन्तानोत्पत्तयेतेनदत्ताराधयितुंमम ॥ येयमाराधितासम्यग्दिनानिकतिचिन्मया ॥ ३३ ॥ लघुतर्णकमातेयंधृताते
गिरिकन्दरे ॥ शम्भुभृत्याद्बलात्त्वत्तोशक्तामोचयितुंमयां ॥ ३४ ॥ अहंतस्यमुनेरग्रेगच्छाम्येनामृतेकथम् ॥ कामधेनोस्तुदौहित्रिजगत्सेव्यायश
स्विनी ॥ ३५ ॥ अनयासदृशीनान्यागौर्ययातोपयामितम् ॥ तस्माद्विमुच्यगामेनाम्मयाकुरुनिजाशनम् ॥ ३६ ॥ ददामिदेहमात्मीयमपकी
र्तिमलीमसम् ॥ एवंनधर्महानिःस्याद्दृषेस्तवतुभोजनम् ॥ गवार्थेत्यजतःप्राणान्ममापिगतिरुत्तमा ॥ ३७ ॥ देवलउवाच ॥ एवमा
कर्ण्यसिंहेनकृतेमौनेविशांपते ॥ तदग्रेऽवाङ्मुखोराजान्यपतद्धर्मकोविदः ॥ ३८ ॥ तस्यप्रतीक्षमाणस्यसिंहपातंसुदुःसहम् ॥ पपातोपरिपुष्पाणांवृष्टि
र्मुक्तासुरेश्वरैः ॥ ३९ ॥ पुत्रोत्तिष्ठेतिवचनंश्रुत्वाराजासउत्थितः ॥ जननीमिवतांधेनुंददर्शनमृगाधिपम् ॥ ४० ॥ तंविस्मितमुवाचेदंनन्दिनीनृप
सत्तमम् ॥ ४१ ॥ नन्दिन्युवाच ॥ माययासिंहरूपिण्यात्वंमयासिपरीक्षितः ॥ मुनिप्रभावान्मांराजन्ग्रहीतुंनक्षमोऽन्तकः ॥ ४२ ॥ मनसापिकुतोऽ

न्येषांमद्रहेशक्तिरङ्गिनाम् ॥ स्वशरीरस्यदानेनत्वंमांरक्षितुमुद्यतः ॥ अतस्तेऽहंप्रसन्नास्मिवृणीष्ववरमीप्सितम् ॥ ४३ ॥ राजोवाच ॥ नगुप्तंदेहिनामन्तर्वार्तिवृत्तंभवादृशाम् ॥ अतोजननिजानामिवाञ्छितंममदेहितत् ॥ ४४ ॥ मगधेशसुतायांमेवंशकर्तारमात्मजम् ॥ अयच्छ किंचित्स्वच्छानांनासाध्यंहिभवादृशाम् ॥ ४५ ॥ इत्युक्त्वाञ्जलिमाधायतत्पुरस्तस्थिवान्नृपः ॥ तूष्णींतदुत्तरापेक्षीतत्पुरोबद्धलोचनः ॥ ४६ ॥ देवलउवाच ॥ निशम्येतिवचस्तस्यभूपतेरिदमब्रवीत् ॥ नन्दिनीपितृदेवर्षिनरभूतार्थसाधिका ॥ ४७ ॥ नन्दिन्युवाच ॥ पुत्रपत्रपुटे दुग्ध्वापयोममपिबेप्सितम् ॥ आश्रमेगुरुणाज्ञतःपुनःपास्यसिशेषितम् ॥ भवितावंशकर्तातसुतःशस्त्रास्त्रतत्त्ववित् ॥ ४८ ॥ देवलउवाच॥ इत्युक्तःसौरभेय्यातामुवाचविनयेनसः ॥ ४९ ॥ दिलीपउवाच ॥ मातस्तवैवपास्यामिशेषंसर्वक्रियाविधेः ॥ तृप्तोऽहंमातरासाद्यमिष्टं तेवचनामृतम् ॥ ५० ॥ नान्यदिच्छामिसारङ्गःकादम्बिन्यायथाजलम् ॥ तवशुश्रूषणान्मातरभवंसकलोद्भवः ॥ ५१ ॥ समस्तजनपूज्या याविद्यायाइवमूढधीः ॥ तवमातामहीदत्तःशापोऽप्यासीद्वरोमम ॥ ५२ ॥ तमृतेपुत्रलाभोमेकुतस्तवचदर्शनम् ॥ वरायैवतथाप्यम्बसमाराध्या भवादृशः ॥ नहिकश्चिद्विषाकाङ्क्षीमहादेवात्त्रिवर्गदात् ॥ ५३ ॥ देवलउवाच ॥ श्रुत्वेतितद्वचःसागौःप्रसन्नासाधुसाध्विति ॥ आभाष्यहिमवद्गर्भा द्ययौतेनसहाश्रमम् ॥ ५४ ॥ पूर्वेद्युरिवतत्रापिपूजिताराजभार्यया ॥ प्रसन्नासावभौधेनुःकार्यसिद्धिरिवाङ्गभाक् ॥ ५५ ॥ मुखंप्रसन्नमालक्ष्यमृगा क्षीसाक्षितीशितुः॥अज्ञासीत्तंनिजंकार्यंसिद्धंयत्नस्तुयत्कृते ॥५६॥अथतौदम्पतीधन्वाविधिवद्विहितार्चया ॥ तयासहगुरोरग्रेकृतकृत्यस्यजग्मतुः ॥ ॥ ५७ ॥ निरीक्ष्यतौमुनिवरःप्रसन्नमुखपङ्कजौ ॥ अतीन्द्रियज्ञाननिधिःप्रोवाचेदंप्रहर्षयन् ॥ ५८ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ राजञ्ज्ञानामिगौरेषाप्रस न्नावामभूत्किल॥ अपूर्वायुवयोरद्यमुखकान्तिर्हिलक्ष्यते ॥५९॥ सुरभिःसुरशाखीचविश्रुतौकामपूरिणौ॥ तदपत्यंसमाराध्यसिद्धोऽर्थःस्यात्किमद्भुतम् ॥६०॥ योददातिनिखिलंमनोरथंकीर्तितेयमनघापिदूरतः ॥श्रद्धयानिकटएवसेविताकिंपुनःसुरतरङ्गिणीवसा ॥६१॥ ज्ञानतोविदितमद्भुतंमयात्वत्कृ तंयदनयापरीक्षणम् ॥ भूपतेत्वमपिधर्ममात्मनोरक्षसिस्मचयथातथाचतत् ॥६२॥ त्वय्यसौमममनोऽनुकूलताभावमात्मनिविबुध्यतेतथा ॥ तुष्यति स्मकमलायथाहरेःपार्वतीवगिरिशस्यसज्जने ॥ ६३ ॥ रात्रिरत्रसहभार्ययानयाधेनुपूजनपरेणनीयताम् ॥ भूपभव्यभवतागमिष्यतेश्वःसमाप्तविधिना निजांपुरीम् ॥ ६४ ॥ देवलउवाच ॥ वैश्यैवंधेनुमाराध्यसभार्यःप्राप्तवाञ्छितः ॥ प्रातर्युक्तरथःप्राप्यगुरोराज्ञामगाद्गृहम् ॥ ६५ ॥ कतिचिद्वासरैस्त स्यदिलीपस्याभवद्रघुः ॥ यस्यनाम्नारवेर्वंशःपृथिव्यांविश्रुतोऽभवत् ॥ ६६ ॥ यःपठिष्यतिभूपस्यदिलीपस्यकथामिमाम् ॥ धनंधान्यंसुतंवैश्य

लप्स्यतेसपुमानिह ॥ ६७ ॥ शरभवरसुतात्तयेस्वबुद्ध्यासममनयापरितोषयाशुगौरीम् ॥ त्वमपिकुलधरंगुणान्वितंसासुतमनघंखलुदास्यतेचतुभ्यम् ॥ ६८॥ शिवशर्मोवाच॥ मुनिरितिचरितंदिलीपराज्ञोललिततरंशरभायपुण्यमुक्त्वा ॥ अभिमतगतिमात्मनःप्रपेदेविधिमुपदिश्यचपूजनेऽम्बिकायाः ॥ ६९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०कालिन्दीमाहात्म्येत्र्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २०३ ॥ शिवशर्मोवाच ॥ विष्णुशर्मंस्ततोवैश्यः शरभःसहभार्यया ॥ नीत्वापूजोपकरणंययौश्रीचण्डिकालयम् ॥ १ ॥ तत्रतौविधिवत्स्नात्वासुमनोधूपदीपकैः ॥ आनर्चतुर्भक्तियुक्तौच ण्डिकांपुत्रकाम्यया ॥ २ ॥ श्रद्धयापूजिताताभ्यांदिनैःसप्तभिरम्बिका ॥ उवाचवाचाप्रत्यक्षंभूत्वाविशदमानसा ॥ ३ ॥ पार्वत्युवाच ॥ भोभोवैश्यप्रसन्नास्मिभक्त्यासुदृढयातव ॥ ददामिपुत्रंतेसाधोयदर्थेयत्नवानसि ॥ ४ ॥ गच्छत्वंमाविलम्बस्ववनमैन्द्रंचखाण्डवम् ॥ तत्रतीर्थं महापुण्यमिन्द्रप्रस्थाख्यमुत्तमम् ॥ ५॥ निगमोद्बोधकंतत्रतीर्थंनिखिलकामदम्॥ बृहस्पतिकृतंतत्रस्नाहित्वंसुतवाञ्छया ॥ ६ ॥ भविष्यतिसुतस्ता ततवस्नानेनतत्रहि ॥ तत्रस्नात्वामयाप्यङ्गलब्धःस्कन्दःसुगरिहा ॥ ७ ॥ शिवशर्मोवाच ॥ इत्याकर्ण्यवचोदेव्याःपितामममसहस्त्रिया ॥ अत्राजगाम सत्तीर्थेसस्नौचसुतवाञ्छया ॥ ८ ॥ उपस्करवतीर्धेनूर्द्विजेभ्यःप्रददौशतम् ॥ देवान्पितॄंश्चसंतर्प्ययथाविध्यत्रबुद्धिमान् ॥ ९ ॥ सप्तरात्रमुषित्वातुद म्पतीयतमानसौ॥ जग्मतुःस्वगृहानिष्टलाभोत्फुल्लमुखाम्बुजौ ॥ १० ॥ तस्मिन्नेवाभवद्गर्भोमासिमातुर्ममान्वहम् ॥ व्यतीतेनवमेमासिजातोऽहं दशमेशुभे ॥ ११ ॥ विष्णुशर्मन्यदुक्तंतेपुरावृत्तमिदंमया ॥ दशाब्दद्वयमेवैतच्छ्रुतंसर्वंपितुर्मुखात् ॥१२ ॥ एकदाक्षममालोक्यगृहकर्मणिमांपिता ॥ गृहंसमर्पयामासविश्वाद्वैराग्यमाप्नुवन्॥१३॥मांचोवाचसधर्मात्मागोविन्दासक्तमानसः ॥विनिन्दन्विषयासक्तिंविष्णुभक्तिंस्तुवन्मुहुः॥ १४ ॥ पितो वाच॥सुमतेवार्द्धकंप्राप्तंपलिताश्चिकुरामम॥गोविन्दचरणाम्भोजंसेविष्येसाधुसेवितम् ॥१५॥तत्सेवयाभवेत्स्वच्छंमनोयस्यचसुस्थिरम्॥सपुमानात्म संतुष्टोनकिंचिदभिवाञ्छति ॥१६॥निष्कामःसुखदुःखाभ्यांभुञ्जन्सुकृतदुष्कृते ॥प्राकृतेतत्समाप्तौचत्यजन्देहंभवत्यजः ॥१७॥ तावद्द्रव्यगुणसुखंया वत्प्राप्तंनचित्सुखम् ॥ तत्प्राप्तौतद्भवेत्तुच्छंसुधायाइवतक्रकम् ॥ १८ ॥ हरेर्मायाबलवतीयामोहयतिदेहिनम् ॥ हिताहितंनजानातिसयथामदिरामदः ॥ १९॥ प्रवृत्तिंचनिवृत्तिंचविद्ययाविद्ययाचसः ॥ करोतिस्वेच्छयाकालेबाललीलोहिसप्रभुः॥२०॥वेदोदितंयदाकर्मक्रियतेफलमिच्छता ॥ प्रवृत्तिःसा परातातंतषामर्पणमीश्वरे ॥ २१ ॥ यथानिर्दग्धबीजानिनप्ररोहन्तियत्नतः ॥ तथाकर्माणिविश्वेशेनिष्कामेनार्पितानितु ॥ २२ ॥ कर्मणांचलयोमो क्षःसुखदुःखप्रदायिनाम् ॥ तदुत्पत्तिस्तुबन्धःस्यादित्यसौशास्त्रनिर्णयः ॥ २३ ॥ अतोऽहंकर्मवेदोक्तंकुर्वन्नाभिलषन्फलम् ॥ पर्यटिष्यामितीर्थेषु

हृदिभक्तिंदधद्धरेः ॥ २४॥ एवंप्रारब्धकर्माणिभुञ्जन्नन्यान्यनजयन्॥हनिष्यामिजगद्रोगंपीत्वासत्सङ्गमौषधम् ॥२५॥ शिवशर्मोवाच ॥ एवमाकर्ण्य
वचनंतस्याहंपितुरात्मनः॥अवदंविष्णुशर्मंस्त्वंतन्निशामयतत्त्वतः ॥२६ ॥अयंजनोदुराराध्यःकथयिष्यतिनोयशः ॥ दुष्टःकुटुम्बाद्दुद्विज्य निःसृत्य
गतइत्ययम् ॥२७॥ इयंविष्णुपदीतातभुवनत्रयपावनी ॥ स्मृताहरत्यघंदूरात्कस्मादेनांविमुञ्चसि ॥ २८ ॥ पापकारीजनस्तातम्रियतेमगधेतुयः ॥
सोऽप्यस्थिपाताद्गङ्गायांस्वर्यातित्यजमाशुभम् ॥ २९ ॥ पुत्राःषष्टिसहस्राणिसगरस्यमहात्मनः ॥ कपिलक्रोधनिर्दग्धागतायत्स्पर्शनाद्दिवम्॥३० ॥
तामिमांत्रिदिवश्रेणींमुक्तेरपिविधायिनीम् ॥ मुमुक्षुसेवितांतातमुक्त्वामान्यत्रगम्यताम् ॥ ३१ ॥ मावजानीहिसामीप्येगङ्गांत्रिदशमानिताम् ॥
यदिच्छसिमहाभागसेवितैषाप्रदास्यति ॥ ३२ ॥ तिर्यञ्चोऽपिविनाज्ञानाज्जलेचेत्स्युर्गतासवः ॥ भवेयुस्तर्हितेब्रह्मसाकथंत्यज्यतेत्वया ॥ ३३ ॥शि
वशर्मोवाच ॥ निशम्यैतद्वचस्तातस्ततोममकृतप्रियः ॥ उवाससदनेसर्वविषयेभ्यःपराङ्मुखः ॥ ३४ ॥ त्रिषुकालेषुगङ्गायांप्रत्यहंस्नानमाचरन् ॥
पुराणंस्याद्गृहेयत्रतत्रयातिसनित्यशः ॥३५॥ एकदाकर्णयन्धीरोयमुनातीथगौरवम् ॥ तत्रशुश्रावमाहात्म्यमस्यतीर्थस्यपुत्रसः ॥ ३६ ॥ अविमुक्तह
रिद्वारप्रयागेभ्यश्चपुष्करात् ॥ अयोध्याद्वारिकाकाञ्चीमथुराभ्यस्तथान्यतः ॥ ३७ ॥ सर्वतीर्थमयस्यास्यपुण्यंशतगुणाधिकम् ॥ कथितंतेनविदु
षासुतेनाकर्ण्यमत्पिता ॥ ३८॥ त्यक्त्वागृहमगादत्रतीर्थेसर्वैरलक्षितः ॥ आवामिवमहाभागोगोविन्दपदसेवकः ॥ ३९ ॥ अत्रागत्यमहाभागोमत्पि
तामोक्षवाञ्छया ॥ निगमोद्बोधकेतीर्थेत्रिकालंस्नानमाचरन् ॥ ४० ॥ उवासकतिचिन्मासानत्रतीर्थोत्तमेहिसः ॥ कुर्वन्निजक्रियांधी
मान्निःस्पृहोऽप्यजवेश्मनि ॥४१॥ एकादासहसातस्यज्वरोऽभूद्गतिदारुणः ॥ महत्यापीडयातस्यमुमोहगतचेतनः ॥ ४२ ॥ मुहूर्तंसपिता
मुह्यंस्तदवस्थोऽव्यतिष्ठत ॥ पश्चात्समागतप्राणोऽव्यचिन्तयदिदंतदा ॥ ४३ ॥ अहोमेकष्टमापन्नंदूरेपुत्रःसधार्मिकः ॥ योमांज्वरवितप्ताङ्गमाश्वास
यतिबुद्धिमान् ॥ ४४ ॥ अगम्यागमनंपापंकृतंयन्मेसुदारुणम् ॥ प्रायश्चित्तंनतस्यापिकृतंकामेगतिर्भवेत् ॥ ४५ ॥ आगमिष्यतिपुत्रोमेतस्मै
दास्यामिवस्त्विति ॥ यन्मयागोपितंगेहेनदृष्टंचमयापितत् ॥ ४६ ॥ शिवशर्मोवाच ॥ इतिचिन्तयतस्तस्यपान्थोवर्षेणपीडितः ॥ शीतार्तःक
म्पितवपुरुटजंप्राविशत्तदा ॥ ४७ ॥ सतंसंविष्टमालोक्यभूयोगत्वातदन्तिके ॥ मुनिरेषइतिज्ञात्वाववन्देशिरसाध्वगः ॥ ४८ ॥ ऊचेचकस्मा ॥ १९८ ॥
त्सुप्तोऽसिमुनेसन्ध्यासमागता ॥ रविरस्तंप्रयात्येषनसुप्तेःकालएषते ॥ ४९ ॥ इत्युक्तमात्रेवचसिपथिकेनपितामम ॥ शरभोज्वरतप्ताङ्गस्तमा
हकथमप्यहो ॥ ५० ॥ शरभउवाच ॥ श्रूयतांवचनंपान्थयद्वदामिपुरस्तव ॥ श्रुत्वामद्भाग्ययातेनत्वयासाधोविधीयताम् ॥ ५१ ॥ वैश्योऽ

हंशरभोनाम्ना कान्यकुब्जेगृहंमम ॥ अत्रागतोनिषिद्धोऽपिजायामित्रसुतैरहम् ॥ ५२ ॥ अस्यतीर्थस्यमाहात्म्यंश्रुत्वासूनुमुखेरितम् ॥ मासास्तुक
तिचित्साधोव्यतीतामयिचागते ॥ ५३ ॥ दिनत्रयमतिक्रान्तंज्वरितस्यममाधुना ॥ प्राणामेविगताआसन्नद्यभूयःसमागताः ॥ ५४ ॥ कियान
प्यायुषःशेषःसाधोमेखलुतिष्ठति ॥ शमनस्यगृहंदृष्ट्वायदहंपुनरागतः ॥ ५५ ॥ भाग्योदयेनकेनापिममात्रत्वंसमागतः ॥ नयमांमद्गृहंमित्रद्रव्यं
बहुददामिते ॥ ५६ ॥ दास्याम्यपिगृहंगत्वाकृपांकुरुकृपानिधे ॥ इहभूभागउत्खायगृह्यतांमामकंधनम् ॥ ५७ शिवशर्मोवाच ॥ इत्याक
र्ण्यसदुर्बुद्धिर्ग्राम्योविषयलम्पटः ॥ उवाचधनलुब्धस्तंत्वदुक्तंसाधयाम्यहम् ॥ ५८ ॥ इत्युक्त्वाधनमुत्खायतस्माद्भूभागतस्तदा ॥ अग्रतःस्था
पयामासशरभस्याहचाध्वगः ॥ ५९ ॥ अध्वगउवाच ॥ धनमेतद्विशांनाथतवभूभागतोमया ॥ निष्कासितंप्रयच्छाशुशिबिकानयनायमे ॥
॥ ६० ॥ यामारोप्यज्वरार्तंत्वांनयामितवकेतनम् ॥ ६१ ॥ शिवशर्मोवाच ॥ इत्युक्तस्तेनसतदाददौस्वर्णपलत्रयम् ॥ सोऽपिनीत्वापितुर्द्र
व्यंययौलवणपत्तनम् ॥ ६२ ॥ उषित्वारात्रिमेकांतुशिबिकांसपरिच्छदाम् ॥ सवाहामानयत्पुत्रदत्त्वास्वर्णपलद्वयम् ॥ ६३ ॥ पलद्वयंगृहीतं
तत्तेनैवाधर्मबुद्धिना ॥ आरोप्यशिबिकांततुशरभंवैश्यसत्तमम् ॥ ६४ ॥ पान्थःसचलितोवाहांस्त्वरयन्कान्यकुब्जकम् ॥ अस्यतीर्थवरस्याथ
कमण्डलुजलंधृतम् ॥ ६५ ॥ पाययन्नल्पमल्पंतंतृषार्तंसोऽध्वगोययौ ॥ अथतेसरसस्तीरउत्तीर्णाभोक्तुमध्वनि ॥ ६६ ॥ स्नात्वाभुक्त्वापुनस्त
स्मात्स्थानाच्चेलुस्त्वरान्विताः ॥ कियन्तींभूमिमुल्लङ्घ्यतृषार्तास्तेकमण्डलोः ॥ ६७ ॥ जलंपीत्वातृषार्तंतंशरभंचाप्यपाययत् ॥ अथकश्चिन्म
हाभीमोविकटोनामराक्षसः ॥ ६८ ॥ विचरन्निर्जनेऽरण्येगच्छतस्तानवैक्षत ॥ तान्दृष्ट्वासक्षुधाक्रान्तोवेगवान्विवृताननः ॥ ६९ ॥ अभिदुद्राव
चरणाघातेनाकम्पयन्महीम् ॥ आगत्यतरसापार्श्वेतान्वाहान्पथिकंचतम् ॥७०॥ सकेशेषुसमादायभ्रामयामासखेचरः ॥ गताग्रून्भ्रामणेनैवभूतलेतान
पोथयत् ॥ ७१ ॥ चखादपिशितंतेषांपपौकोशाच्चशोणितम् ॥ कुत्रयास्यतिरोगार्तोनरोऽयंपुरतोमम ॥ ७२ ॥ एनंतुभक्षयिष्यामिपश्चादम्बुपि
बाम्यहम् ॥ इतिकृत्वामतिंवारितीर्थस्यास्यकमण्डलोः ॥ ७३ ॥ मुखेचिक्षेपसतदारजनीचरपुङ्गवः ॥ क्षिप्तमात्रेजलेतस्यपूर्वजन्मभवास्मृतिः ॥
॥ ७४ ॥ जातासतुवधात्तस्यशरभस्यन्यवर्तत ॥ पूर्वजन्मकृतंपापंतदपिस्मृतिमागमत् ॥ ७५ ॥ येनराक्षसभावस्तुभूतोविप्रोद्भवादपि ॥ स्मृ
त्वापादमुपेत्याशुसमीपेशरभस्यतु ॥ उवाचज्ञानमापन्नोराक्षसःपितरंमम ॥ ७६ ॥ राक्षसउवाच ॥ भोभोमनुष्यशार्दूलकस्त्वंकेचजनाअमी ॥
भक्षितायेमयाघोररूपेणाधमरक्षसा ॥ ७७ ॥ कस्यतीर्थवरस्येदंजलंयस्यप्रभावतः ॥ पापिनोऽपिस्मृतिर्जातापूर्वजन्मभवाभम ॥ ७८ ॥ वैश्य

उवाच ॥ वैश्योऽहंराक्षसश्रेष्ठकान्यकुब्जेगृहंमम ॥ तीर्थानिपर्यटन्निन्द्रप्रस्थेऽहंसमुपागतः ॥ ७९ ॥ तत्राहमभवंदुःखीज्वरेणविधियोगतः ॥
ततोमेबुद्धिरुत्पन्नागन्तुंगृहमसत्पथ ॥ ८० ॥ तत्रकश्चित्समायातःपान्थोवर्षेणपीडितः ॥ प्रार्थितःसमयानीयशिबिकांमांगृहंनय ॥ ८१ ॥ स
चायंशिबिकांपन्थःसमुपानीयसत्वरः ॥ मामारोप्यचतांधीरश्चलितोमद्गृहंप्रति ॥ ८२ ॥ सपान्थस्तेचशिबिकावाहाःसम्प्रतिभक्षिताः ॥ त्व
याजलमिदंयस्यतीर्थस्यापिचतच्छृणु ॥ ८३ ॥ इन्द्रस्यखाण्डववनेयमुनास्तिसरिद्वरा ॥ तत्तीरेऽस्तिहरिप्रस्थंतीर्थंतीर्थोत्तमोत्तमम् ॥ ८४ ॥
सुराचार्यस्यतत्रास्तितीर्थंसर्वार्थसाधकम् ॥ निगमोद्बोधकंजातास्मृतिस्तेयज्जलाशनात् ॥ ८५ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंयत्पृष्टोऽहमिहत्वया ॥
पृच्छामित्वामहंकिंचित्तद्वदाशुनिशाचर ॥ ८६ ॥ पूर्वजन्मकृतंकर्मस्मरसित्वमिहाधुना ॥ वदकिंतेकृतंपापंयेनजातोऽसिराक्षसः ॥ ८७ ॥
राक्षसउवाच ॥ पुराहमभवंविप्रःपुण्यवेदविदांकुले ॥ दुराचारोह्यधर्मात्माशृणुसर्वंवदामिते ॥ ८८ ॥ क्रीडताहिमयानित्यंद्यूतेनसहतद्विदैः॥ हा
रितंद्रविणंभूरिस्वकीयंपितुरेवच ॥ ८९ ॥ पित्रानिवेद्यभूपायमामकंकर्मतज्जनैः ॥ पुरान्निःसारितोनिःस्वोगतोऽहंग्राममन्तिके ॥९०॥तत्रासीन्मेसखा
नामदेवकोब्राह्मणोत्तमः॥तेनाहंरक्षितोगेहेकुर्वताचिरमादरम् ॥९१॥ वस्तुंतत्रसुखेनाहंतद्भार्यांरूपशालिनीम् ॥ कामातुरोऽहमभजंबलान्मित्रेगतेक्वचित
॥९२॥सामृतातत्क्षणात्साध्वीभक्षयित्वामहाविषम्॥तांदृष्ट्वातमसायुक्तेनिशीथेऽहंपलायितः॥९३॥पलायमानस्तरसाधृतोऽहंराजकिङ्करैः ॥चौरोऽयमि
तिखड्गेनचिच्छिदुस्तेशिरोमम॥९४॥मृतंमांयातनादेहमावेश्ययमकिङ्कराः॥रौरवेनिरयेघोरेचिक्षिपुर्यमशासनात्॥९५ ॥षष्टिवर्षसहस्राणितत्राहंतीव्रया
तनाम्॥भुक्त्वातेनैवपापेनराक्षसत्वमुपागतः॥९६॥शतवर्षाण्यतीतानिराक्षसत्वेविशांपते॥वदामितमुपायंमेयेनास्मान्मुक्तिमाप्नुयाम्॥९७ ॥पुण्यंतदा
र्पितेसाधोवदामिशृणुसादरम् ॥ येनतीर्थवरस्येदंजलंममसुखेगतम् ॥ ९८ ॥ तत्रैवजन्मनिमयाकृत्वाहरिदिनेव्रतम् ॥ संसर्गान्नेच्छयावैश्यरात्रौजा
गरणंकृतम् ॥ ९९ ॥ द्वादश्यामथसंस्नात्वाभोक्तुंमयिसमुद्यते ॥ मद्गृहेकश्चिदायातोवैष्णवोविष्णुरूपधृत् ॥ १०० ॥ कुपितोऽहंतमालो
क्यदुर्वचोऽवदमग्रतः ॥ क्वगच्छसिदुराचारदाम्भिकस्त्रीजनान्तरे ॥ १ ॥ इत्युक्तःसमयाधीरस्तुल्योमानापमानयोः ॥. तूष्णीमेवनिकेतान्मे
निर्गत्यचलितोयदा ॥ २ ॥ तदाभिमुखमायान्तीपत्नीममपतिव्रता ॥ पतित्वापादयोस्तस्यतंसाधुंगृहमानयत् ॥ ३ ॥ मयापमानितस्या
पिनक्रोधोऽभून्महात्मनः ॥ तयाहृतस्याप्यानन्दोयतःसोऽरिसुहृत्समः ॥ ४ ॥ तमर्चयित्वाविधिवद्विष्टरेचोपवेश्यसा ॥ भोज्यंभोजयजीवेशजय
ताद्भुवनत्रयम् ॥ ५ ॥ इत्युक्तोऽहंतयासाध्व्यान्यगदंतंमहाशयम् ॥ म्लानवक्त्रःप्रसन्नास्यमुत्तिष्ठशमयक्षुधाम् ॥ ६ ॥ इत्युक्त्वातस्यचरणौनो

दितस्तनुमध्यया ॥ प्राक्षाल्यंपुनस्त्वंतुनिवेश्यासनउत्तमे ॥ ७ ॥ अददांपात्रमन्नेनपूर्णंतस्मैविवेकिने ॥ जलंचतत्करेसाध्व्याप्रेरितोऽहंतयामुहुः ॥ ८ ॥ उपभुज्यसधर्मात्मास्वैरंविगतविक्रियः ॥ हरेरामहरेकृष्णजपन्नितिजगामह ॥ ९ ॥ कृतंपुण्यमिदंवैश्यनोदितेनमयास्त्रिया ॥ पूर्वं जन्मनियेनेदंप्रापितंतीर्थवारिमे ॥ ११० ॥ शिवशर्मोवाच ॥ विष्णुशर्मन्निदंवाक्यमुक्त्वातिष्ठतिराक्षसे ॥ पथिकःसचतेवाहाःप्रादुःखेदिव्यदे हिनः ॥ ११ ॥ पथिकवाहाऊचुः ॥ भोभोविशांपतेसाधोप्राप्ताअप्यपमृत्युताम् ॥ त्वत्प्रसादादिदंवारिपीत्वादेवत्वमागताः ॥ १२ ॥ त्वत्सङ्गेधन लोभेनविट्पतेचलितायतः ॥ विगतानधनाकाङ्क्षामरणावसरेऽप्यतः ॥ १३ ॥ तीर्थराजजलस्यास्यतिष्ठतोजठरेहिनः ॥ मरणेह्यनुभावात्तुमैत्रीप्राप्ताध नेशितुः ॥ १४ ॥ नमामस्त्वांवयंयामोधनेशनगरींप्रभो ॥ विमानैस्तद्गणानीतैर्नानामणिविभूषितैः ॥१५ ॥ प्रयाहिमाविलम्बस्त्वतीर्थेनिगमबोधके ॥ त्वमनेनसमंसाधोतारयैनमपिद्रुतम् ॥ १६ ॥ शिवशर्मोवाच ॥ इत्युक्त्वातेगतास्तातदिश्युदीच्यांसमंततः ॥ विमानाकिङ्कणीनादैर्नादयन्तोऽथरो दसी ॥ १७॥अथवैश्योममपितातमाहरजनीचरम् ॥१८॥ शरभउवाच॥ उत्तिष्ठनयमामाशुतीर्थेनिगमबोधके ॥ ज्वरार्त्तेनमयापद्भ्यांतत्रगन्तुंनशक्य ते ॥ योमांनयतितत्तीर्थत्वदन्योनास्तिकश्चन ॥ १९ ॥ शिवशर्मोवाच ॥ तथेतितमथाश्वास्यवैश्यंसरजनीचरः ॥ स्कन्धमारोप्यवेगेनतत्तीर्थंपावनं ययौ ॥ १२० ॥ ऊषतुस्तावुभौतत्रविट्पतिःसचराक्षसः ॥ कुर्वन्तौस्नानमात्रंतुसर्वतीर्थोत्तमोत्तमे ॥ २१ ॥ अथाहंपितुराकर्ण्यमहतींगुरुवेदनाम् ॥ तंप्रतिप्रेरितोमात्राचलितोनिजसद्मतः ॥२२॥ अत्रागत्यमयादृष्टःममहाज्वरपीडितः ॥ मूर्ध्नाचवन्दितस्तेनदत्ताशीरभ्यभाषिच ॥ २३ ॥ शरभउवाच किमर्थमिहभोस्तातदूरमार्गेसमागतः ॥ दिनानिकतिचित्तिष्ठन्कुर्वन्नत्र निजक्रियाम् ॥ २४ ॥ विकटोनाममेमित्रंराक्षसःसमुपैतिवै ॥ उत्तिष्ठवपुषा मुष्यदण्डवत्पतपादयोः ॥ २५ ॥ नभेतव्यंत्वयामुष्मात्त्यक्तहिंसादिकर्मणः ॥ अधुनातीर्थमासाद्यसंन्निधौममतिष्ठति ॥२६॥ शिवशर्मोवाच ॥ इत्यु क्तोऽहंतदापित्राशरभेणमहात्मना ॥ उत्थायपतितस्तस्यपादयोर्दण्डवद्भुवि ॥ २७ ॥ दोर्भ्यामुत्थाप्यमांसोऽथगाढमालिङ्ग्यराक्षसः ॥ स्वाग तंमित्रपुत्रेतिजगादाशिषमीरयन् ॥ २८ ॥ राक्षसउवाच ॥ भाग्यवानसिभोस्तातयत्त्वमत्रसमागतः ॥ पितुर्धर्मात्मनःश्रुत्वाज्वरपीडांसुदारु णाम् ॥ २९ ॥ पितुरानृण्यमाप्नोषितीर्थेकृत्वातिलोदकम् ॥ स्नात्वाकुरुक्रियाःस्वीयाःपूर्वजन्मस्मरिष्यसि ॥ १३० ॥ शिवशर्मोवाच ॥ एव मुक्तस्तदातेनस्नात्वातुतीर्थेवराम्भसि ॥ प्रविष्टोऽहंस्मरंस्तातपूर्वजन्मशुभाशुभम् ॥ ३१ ॥ स्नात्वाविधिवदत्रैवपितुरन्तिकमागतः ॥ अपृच्छंराक्षसो वृत्तंकुतोऽयंधर्मधीरिति ॥ ३२ ॥ पित्रोक्तंरक्षसोवृत्तंवाहानांपथिकस्यच ॥ श्रुत्वाहंतीर्थराजस्यस्तुतिमस्यचकारवै ॥ ३३ ॥ पितामेरोगनिर्मु

क्तोभविष्यतियदातदा ॥ यास्यामिगृहमित्यत्रदशोपितमहानिमे ॥ ३४ ॥ दशाहाभ्यन्तरेताततातस्यमरणंमम ॥ अभूदर्धजलेह्यस्यतीर्थराजस्यपश्य
तः ॥ ३५ ॥ अथोगरुडमारुह्यवक्षसाधारयञ्छ्रियम् ॥ आजगामस्वयंविष्णुर्नवीनघनविग्रहः ॥ ३६ ॥ पीतवासाश्चतुर्बाहुःपङ्कजारुणलोचनः ॥
ब्रह्मेन्द्रादिभिरादित्यैःसनाथैरन्धकारिणा ॥ ३७ ॥ सेव्यमानोगुणग्रामान्गायद्भिःकिन्नरैःसह ॥ हाहाहूहूप्रभृतिभिःस्तूयमानश्चसर्वतः ॥ ३८ ॥ दत्त्वा
स्वकीयसारूप्यमारोप्यगरुडंतदा ॥ पितरंममब्रह्माद्यैर्वृतोवैकुण्ठमारुहत् ॥ ३९ ॥ पितुःसारूप्यमालोक्यविष्णोरहमचिन्तयम् ॥ इतिचित्तेतदालो
क्यजाततत्त्वोदयेतदा ॥ १४० ॥ नहिवर्णयितुंशक्योह्यस्यतीर्थशिरोमणेः ॥ महिमायज्जलार्द्रस्यान्मृतोजन्तुश्चतुर्भुजः ॥ ४१ ॥ नमयासर्वथात्याज्यं
तीर्थराजमिदंननु ॥ अज्ञसादृढमाहात्म्यंधनरोगादितृष्णया ॥ ४२ ॥ पितुरत्रौटजेतावत्स्थातव्यंहिमयाममम ॥ यावत्तुकर्मणांभुक्तिःप्रारब्धानांमही
तले ॥ ४३ ॥ एवंतुचिन्तयित्वाचपितुःकृत्वातुसत्क्रियाम् ॥ रक्षसातेनसहितःस्थितोऽहंमोक्षवाञ्छया ॥ १४४ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणे
पञ्चप० उत्तर० कालिन्दीमाहात्म्येचतुरधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २०४ ॥ शिवशर्मोवाच ॥ एकदात्रमहातीर्थेपङ्केमग्नांपयस्विनीम् ॥ दृष्ट्वासराक्ष
श्रेष्ठस्तामुद्धर्तुंविवेशह ॥ १ ॥ गोरक्षणेमहान्धर्मोरक्षितुःस्वर्गतिर्भवेत् ॥ चिन्तयन्नितिमध्येतुसगृहीतोऽम्बुहस्तिना ॥ २ ॥ नीतस्तुवारिणोऽधस्ताज्जल
पूर्णोदरस्तदा ॥ तत्याजजीवितंसद्यस्तेनपीडितविग्रहः ॥ ३ ॥ दिव्यरूपंसमास्थायविमानमधिढौकितम् ॥ गणेनप्रहितेनाथदेवैरिन्द्रपुरोगमैः ॥ ४ ॥
गच्छन्नितिमयापृष्टःसनिशाचरपुङ्गवः ॥ मुक्तिदेऽत्रमहातीर्थेमृत्युंप्राप्यसुदुर्लभे ॥ ५ ॥ कथंदेवपदप्राप्तिर्जातातवमहामते ॥ इत्युक्तोमामुवाचेदंवाञ्छा
सोदत्रमेऽनघ ॥ ६ ॥ तस्मिन्गतेपुण्यजनेस्वर्गंपुण्यवतांपदम् ॥ एकाकिनामयाविष्णुःसद्गतिःप्रार्थितस्तदा ॥ ७ ॥ गच्छंस्तिष्ठन्स्वपञ्जाग्रत्स्ना
नंकुर्वंश्चनित्यशः ॥ तमेवपुण्डरीकाक्षमहंदध्यावनन्यधीः ॥ ८ ॥ हरेतवपदाम्भोजमहंशरणमागतः ॥ ब्रह्मत्वेचमहेशत्वेनेन्द्रत्वेमममानसम् ॥ ९ ॥
प्रार्थयन्नित्यहंताततमेवपुरुषोत्तमम् ॥ उषितोऽत्रमहातीर्थेकृत्वानिर्विषयंमनः ॥ १० ॥ विष्णुशर्मोवाच ॥ वसतोऽत्रमहातीर्थेमरणंचेत्तवाभवत् ॥
कथंजन्मपुनःप्राप्तंत्वयेतिममसंशयः ॥ ११ ॥ मर्यादांयस्यतीर्थस्यत्यक्त्वापिधनलोभतः ॥ राक्षसान्मरणंप्राप्ताःपथिकस्तेचवाहकाः ॥ १२ ॥ यस्य
तीर्थवरस्यास्यजलपानाद्दिवंगताः ॥ तथैवराक्षसोऽप्यस्मिन्नपमृत्युमवाप्यसः ॥ १३ ॥ नक्रतःस्वेच्छयास्वर्गंजगामतवपश्यतः ॥ ननूनंतत्रमरणंजातं ॥ २०५ ॥
यज्जन्मदृश्यते ॥ १४ ॥ नारदउवाच ॥ शिवेनिशम्यपुत्रस्यशिवशर्माशुभंवचः ॥ उवाचपूर्ववृत्तान्तंकारणंनिजजन्मनः ॥ १५ ॥ शिवशर्मोवाच ॥
विष्णुशर्मञ्छृणुष्वेदंकारणंममजन्मनः ॥ कथयामितवाग्रेऽहंश्रुत्वानिःसंशयोभव ॥ १६ ॥ एकदाविष्णुपूजायांमयिध्यानंसमास्थिते ॥ दुर्वासाः

प्रकृतिक्रोधीममाश्रममुपागतः ॥ १७ ॥ तमागतमविज्ञाय विष्णुध्यानपरायणः ॥ तस्थिवांस्तदवस्थोऽहंचिरंतन्नामसंस्मरन् ॥ १८ ॥ समुहूर्तंमुनिः
स्थित्वाममाग्रेक्रोधमूर्छितः ॥ आत्मनात्मानमाहेदमुच्चैरारक्तलोचनः ॥ १९ ॥ दुर्वासाउवाच ॥ अहोअत्रेरहंपुत्रोऽनसूयागर्भसंभवः ॥ शिवांशो
मानुषेणालमवज्ञातोऽमुनाभवम् ॥२०॥ त्रिलोकीराज्यतःशक्रोमयायेनप्रपातितः ॥ तंमामपिमनुष्योऽयमवजानातिदुर्मतिः॥२१॥ योबिभेतिनकः
सोऽस्तिमत्तःकालानलादिव ॥ मुक्त्वादेवत्रयींलोकेयतःसाहंत्तमामम ॥ २२ ॥ यामसौध्यायतेमूढोदेवतांध्यानमास्थितः ॥ नकथंबोधयत्येनंसेति
मूर्ध्निस्थितोमम ॥ २३ ॥ नूनंनारायणंदेवंध्यायत्येषजगद्गुरुम् ॥ यद्ध्यानामृततृप्तोहिनबाह्यज्ञानवानयम् ॥ २४ ॥ हरिंवाब्रह्मवाशम्भुमन्यंवाध्याय
तामयम् ॥ मयायंसर्वथादण्डयोमदवज्ञाकरोह्ययम् ॥ २५ ॥ शिवशर्मोवाच ॥ एवंविचिन्त्यसमुनिःसुमतिंमामबोधयत् ॥ शंशापचविबुद्धंमामिति
क्रोधारुणेक्षणः ॥ २६ ॥ मामवज्ञाययश्चित्तेध्यानकालेमनोरथः ॥ कुतस्तेनभवेद्यस्मिन्भविष्यतिहिसर्वथा ॥ २७ ॥ इत्युक्त्वासयदातातचलितो
मुनिरत्रिजः॥तदामयाचरणयोर्गृहीतोभयभीरुणा॥२८॥ इत्युक्तश्चमुनिश्रेष्ठक्षम्यतांरुङ्विमुच्यताम् ॥ मादृशानविजानन्तिसम्यक्कर्मभवादृशाम्॥२९॥
शापंत्वंदत्तवान्घोरंसाम्प्रतंमेनिरेनसः ॥ प्रसीदममनम्रस्यशापान्तेकुर्वनुग्रहम् ॥३०॥ इत्युक्तःकोपमुत्सृज्यदुर्वासाःशीतलोऽभवत् ॥ किमेतन्नोचितं
तातसयतश्चन्द्रशेखरः ॥ ३१ ॥ उवाचेतिसमांधीमांस्तंभूत्वाब्राह्मणोत्तमः ॥ अत्रैवमरणंप्राप्यनभूयोजन्मलप्स्यसे ॥३२॥ इतिमामनुगृह्याथंसजगाम
दिगम्बरः ॥ उषित्वातद्दिनंतातमयासत्कारपूजितः ॥ ३३ ॥ नमुनेर्भाषितंमिथ्याचिन्तयित्वाहमित्यपि ॥ जगामस्वगृहंचित्तेपश्चात्तापंवहन्निति ॥
॥ ३४ ॥ अहोमेध्यायतोनित्यंसतीर्थाश्रमिणस्तथा ॥ दर्शनंदुर्लभंजातंश्रीपतेरिहजन्मनि ॥ ३५ ॥ चातकस्येवमेघस्यशुचौसंतापकारिणि ॥ कुतो
ऽयमागतोमह्यंवैकुण्ठगतिरोधकः ॥ ३६ ॥ जनस्यप्रस्थितस्येवजलदोऽकालवारिमुक् ॥ नदोषोऽस्तिमुनेर्नूनंतस्यैवेच्छाहरेःखलु ॥ ३७ ॥ सुदर्शनं
हिदत्त्वापिममजन्मान्तरंकृतम् ॥ मयासंसारभीतेनग्राह्यंपादाम्बुजंहरेः ॥ ३८ ॥ निदाघातपतप्तेनपथिकेनेवपादपः ॥ किंधनापत्ययोषिद्भिरनित्यै
श्चान्यबन्धुभिः ॥ ३९ ॥ गोविन्दपरमानन्दरामेतिममजल्पतः ॥ उदासीनवदासीनःकुटुम्बेषुहरिंभजन् ॥ ४० ॥ प्रारब्धमेवभोक्ष्यामिकर्माण्यन्या
न्यतर्जयन् ॥ चिन्तयन्नित्यहंतातकियद्भिर्वासरैरहम् ॥ ४१ ॥ प्राप्तवान्स्वगृहंस्नात्वाहरिपादोदकान्तरे ॥ पितुर्मरणमाख्यातंमात्रबन्धुभ्यएवच ॥
॥ ४२ ॥ श्रुत्वातेऽपिशुचंचक्रुर्नाविन्दन्निममस्थिरम् ॥ सत्यलोकादिलोकेषुनिःस्पृहोऽहंगृहेवसन् ॥ ४३ ॥ मरणंप्राप्तवान्कूलेगङ्गायामुनिसेविते ॥
मुनेर्दुर्वाससःशापाज्जातोऽहंवैष्णवेकुले ॥ ४४ ॥ मरणंचात्रसत्तीर्थेलब्ध्वाप्राप्स्येहरेःपदम् ॥ ४५ ॥ नारदउवाच ॥ एवंसुराचार्यविनिर्मितेतदातीर्थे

महाभागपुराकृतानितौ ॥ द्विजोत्तमोप्रोच्यमिथःसुतस्थतुर्विचिन्तयन्तौहरिपादपल्लवम् ॥ ४६ ॥ विचिन्तयन्तौहरिमञ्जलोचनंचतुर्भुजंनीरदनील
विग्रहम् ॥ निजायुधालङ्करणावभासितंस्मृत्वात्रसारूप्यमवापतुर्हरेः ॥ ४७ ॥ यस्यक्षेत्रमिदंपुण्यमिन्द्रप्रस्थाख्यमुत्तमम् ॥ तस्योपाख्यानमाख्यातं
फलमस्यशिबेशृणु ॥ ४८ ॥ गङ्गास्नानेनयत्पुण्यंकन्यादानोद्भवंचयत ॥ श्रवणादस्यतत्पुण्यंश्रद्धयालभतेनरः ॥ ४९ ॥ पुत्रेजातेतुगोदानात्सिंहगे
चबृहस्पतौ ॥ गोदावरीजलेस्नानाद्यत्फलंभुविजायते ॥ ५० ॥ तत्फलंश्रवणादस्यजायतेनात्रसंशयः ॥ अतस्तीर्थोत्तमादन्यत्तीर्थंनास्त्यखिला
र्थदम् ॥ यस्मिन्मरणतोनूनंतिर्यञ्चोऽपिचतुर्भुजाः ॥ ५१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कालिन्दीमाहात्म्येनिगमबोधोपाख्यानंनाम
पञ्चाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २०५ ॥ सौभरिरुवाच ॥ धर्मराजशिबिःश्रीमानाकर्ण्यतद्वचोमुनेः ॥ नारदस्याब्रवीत्प्रीतमनाइतितमुत्तमम् ॥
॥ १ ॥ शिबिरुवाच ॥ मुनेतीर्थवरस्यास्यनिगमोद्बोधकस्यते ॥ माहात्म्यंवर्णितंसम्यक्छ्रुतंपापहरंमया ॥ २ ॥ इन्द्रप्रस्थेऽत्रशतशःसन्तितीर्था
निवैमुने ॥ अन्यस्यापिसमाचक्ष्वमाहात्म्यंयदिविद्यते ॥ ३ ॥ नारदउवाच ॥ इन्द्रप्रस्थान्तरावर्तिन्येषायाद्वारकानृप ॥ अस्यांपुराहियद्वृत्तंतत्ते
वच्मिशृणुष्वमे॥४॥ काम्पिल्येऽथद्विजःकश्चित्पुष्पेषुर्मूर्तिमानिव॥सर्वासांयोषितांचित्तहारीहास्यादिविभ्रमैः ॥५॥सङ्गीतविद्याकुशलःकोकिलामधुर
ध्वनिः ॥ एकदासकरेवीणांधारयन्वादयन्मुहुः ॥ ६ ॥ कण्ठेनकोकिलालापमधुरेणनराधिप ॥ गायन्बभ्रामनगरेप्रतिरथ्यंमहामतिः ॥७॥ तस्यगीत
ध्वनिंश्रुत्वामूर्छनातानसंयुतम् ॥ त्यक्त्वास्वगृहकार्याणितमीयुःपौरयोषितः ॥८॥मोहितास्तस्यरूपेणकामवेगंनसेहिरे ॥ जातास्खलितवीर्यास्तागीतं
श्रुत्वासमक्षतः ॥९॥ ब्रह्मणोमानसंयेनलोभितंभारतींप्रति ॥ शिवस्यार्द्धशरीरंचपार्वत्यैयेनदापितम् ॥१०॥ ताभ्यामन्योजनोलोकेवशीवाज्ञानवान
पि ॥ यःस्मरंतंक्षमोजेतुंस्त्रियःप्रकृतिचञ्चलाः ॥११॥ ताःस्मरावेशमासोढुंनसाध्व्योऽपिविषेहिरे ॥वक्तव्यमितिकिंराजँल्लोकेकामोहिदुर्जयः ॥ १२ ॥
अथतास्तत्रतत्रेयुर्यत्रयत्रव्रजत्यसौ ॥ प्रगायन्कण्ठवीणाभ्यांप्रगायन्स्वरमोहितः ॥ १३ ॥ तासांपतिसुतभ्रातृपितरोऽथनराधिप ॥ आगत्यभर्त्स
यित्वातानिन्युःस्वान्स्वान्गृहान्प्रति ॥ १४ ॥ तमन्विष्यपुनस्तास्तुजग्मुःसर्वास्तदन्तिके ॥ यदातदापौरजनावृत्तंतत्प्राहुरीश्वरे ॥ १५ ॥ राजा
पितंसमाहूयपप्रच्छरहसिद्विजम् ॥ केनमन्त्रेणभोविप्रमोहितास्ताःपुरस्त्रियः ॥ १६ ॥ तन्ममाचक्ष्वविप्रेन्द्रदास्यामिबहुतेधनम् ॥ नोचेन्निष्का ॥ २०१ ॥
सयामित्वांनिजराज्यान्नसंशयः ॥ १७ ॥ नारदउवाच ॥ श्रुत्वेतिनृपतेर्वाक्यंनृपतिंसद्विजोत्तमः ॥ उवाचसत्यंतस्याग्रेवचोरूपगुणार्णवः ॥
॥ १८ ॥ द्विजउवाच ॥ नमन्त्रोनौषधंराजन्विद्यतेमयिभिक्षुके ॥ किंतुतेनगरेसर्वायोषितोह्यजितेन्द्रियाः ॥ १९ ॥ रूपंममसमालोक्यश्रुत्वा

गीतध्वनितथा ॥ स्मरवेगंसहन्तेनराजंस्तवपुरेस्त्रियः ॥ २० ॥ किंकरोमिमहाराजकोऽपराधोऽस्तिमेविभो ॥ पुराकृतमिवोल्लङ्घ्यशासनंनमहीपते
॥ २१ ॥ नारदउवाच ॥ उशीनरशिवेराजन्नेवंकथयतिद्विजे ॥ सर्वेपौराःसमेत्याथप्रावदन्नितिभूपतिम् ॥ २२ ॥ पौराऊचुः ॥ राजन्ननेन
विप्रेणमोहिताःपौरयोषितः ॥ गृहेषुनहितिष्ठन्तिह्यस्माभिरपवारिताः ॥ २३ ॥ यद्ययंमोहनःस्त्रीणांनगरेवत्स्यतिप्रभो ॥ तदादेशान्तराण्येव
यास्यामोवयमद्यवै ॥ गतोऽस्माकंवृषोदेवोहव्यकव्यक्रियात्मकः ॥ २४ ॥ तमनुप्रस्थितात्क्षेत्राद्धौरियंपापिनामिव ॥ विनातंशरणंयातंत्यक्त
श्रीभिर्नरेश्वर ॥ २५ ॥ अथैनमनुयास्यन्तिवासिताभिर्वृषंयथा ॥ शून्यालयेकथंलक्ष्मीर्यत्नतोऽप्यवतिष्ठति ॥ २६ ॥ धर्मोऽर्थश्चगृहंचैतत्त्रयं
स्त्रीवशगंयतः ॥ कान्ताधर्मधनाधीनातयोर्नाशेनतिष्ठति ॥२७॥ नारदउवाच ॥ एवंवदत्सुपौरेषुस्त्रियस्तेषांसमागताः ॥ राजान्तिकउपाविष्टाइत्यू
चुस्ताःपरस्परम् ॥ २८ ॥ पौरस्त्रियऊचुः ॥ कामंवामाकृतिंविप्रमेनंप्राप्यमनांसिनः ॥ उल्लसन्तिदिवाधीशंकमलानीववारिणि ॥ २९ ॥
सकुचन्तिविनातेनकुमुदानियथेन्दुना ॥ आगच्छन्तमिलित्वैनंधारयामोनृपाग्रतः ॥ अवध्योऽयंवयंचास्यकिंकरिष्यतिभूपतिः ॥ ३० ॥ नारद
उवाच ॥ इत्युक्त्वातास्त्वरावत्योजगृहुस्तंद्विजोत्तमम् ॥ पश्यतांनिजभर्तॄणांगङ्गश्चैवपुरस्तदा ॥ ३१ ॥ ऊचुश्चैनंमनोनाथगृहानागच्छहृच्छ
यम् ॥ शमयाशुविनाद्यत्वांस्थातुंनैवचशक्नुमः ॥ ३२ ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तासांसविप्रःप्रत्युवाचह ॥ ३३ ॥ विप्रउवाच ॥ भवतीनामहंपुत्रोभव
त्योमातरोमम ॥ गृहान्किमर्थमुत्सृज्यभवत्यःपर्यटन्तिहि ॥ ३४ ॥ आराधयतनाथान्स्वान्यतोलोकद्वयंध्रुवम् ॥ आराधितेषुपतिषुवि
ष्णुःसर्वसुरेश्वरः ॥ ३५ ॥ प्रसन्नोभवतित्वत्रप्रसन्नेकिमुदुर्लभम् ॥ यास्त्रीस्वपतिमुत्सृज्यसेवतेऽन्यंसुखेच्छया ॥ ३६ ॥ सापवादमवाप्नोतियाति
घोरांचदुर्गतिम् ॥ उषित्वातत्रकल्पान्तेयावत्सापतिवञ्चना ॥ ३७ ॥ पुनस्तस्माद्विनिर्गत्यस्थावरत्वंप्रपद्यते ॥ तस्मादपिपशुत्वंसालभतेबहु
जन्मसु ॥ ३८ ॥ ततोमुक्तामनुष्यत्वेव्यङ्गाभवतितत्रसा ॥ एवंपापगतिंज्ञात्वानिवर्तध्वमतोजनात् ॥३९॥ नोवायास्यथदेहान्तेनरकंभृशदारुणम्
॥ यदिच्छन्तिभवन्त्योमेसुखंतन्नेहलप्स्यथ ॥ पापमेवहियुष्माकंयतोऽधःपतनंनृणाम् ॥ ४० ॥ नारदउवाच ॥ श्रुत्वैवंवचनंतस्यदृष्ट्वाभर्तृमुखा
निच ॥ लज्जयानम्रमुख्यस्तालतावातहताइव ॥ ४१ ॥ तासांतुपुरनारीणांस्मराग्निर्भृशदारुणः ॥ शशामतस्यशीतेनवटोर्वचनवारिणा ॥
॥ ४२ ॥ उत्थायचलुःसर्वास्ताविनिन्दन्त्यइतिस्मरम् ॥ ब्रह्मशक्रादिदेवानामपिमोहकरंनृप ॥ ४३ ॥ स्त्रियऊचुः ॥ धिगिमंपापकर्माणं
शीलदारुकुठारकम् ॥ कामंवामदृशांप्रीत्यैधन्योयेनहतःस्मरः ॥ ४४ ॥ किंवदेमजगत्पूज्यांरुक्मिणींजठरेयया ॥ धृतःप्रद्युम्ननामासौराद्धुःस्त्री

शीलचन्द्रभुक् ॥ ४५ ॥ सदेवाधमआयातियदिनोदृष्टिगोचरम् ॥ भूयोध्यानकृतेशानदृगग्नौतंक्षिपामहे ॥ ४६ ॥ येनायंजनितःपापोह्या
त्मारामेणविष्णुना ॥ कृतःषोडशसाहस्रस्त्रीप्रियःकाहिनःकथा ॥ ४७ ॥ एवंविनिन्द्यतंकामंतुष्टुवुस्तंद्विजोत्तमम् ॥ शीलंस्वस्यचतासांचरक्षितं
येनभूपते ॥ ४८ ॥ धन्यासामुष्यजननीययायंब्राह्मणोत्तमः ॥ स्मरजिन्निर्मितोलोकेपरधर्मस्यरक्षकः ॥ ४९ ॥ धिगस्तुनोराजलोकेर्हसिताः
स्मरनिर्जिताः ॥ याभिर्वाक्यमनोभ्यांचजनितंपापमुल्वणम् ॥ ५० ॥ नारदउवाच ॥ एवंविचिन्तयन्त्यस्ताएकमत्ययुताःस्त्रियः ॥
जग्मुःस्वंस्वंगृहंसर्वाद्विजवाक्येनबोधिताः ॥ ५१ ॥ अथराजापिकाम्पिल्यस्तंद्विजंवस्त्रभूषणैः ॥ संपूज्यप्रेषयामाससद्धहेसंयतेन्द्रियम् ॥
॥५२॥अथागच्छतिकालेतुकारूषाधिपतिर्बली ॥ काम्पिल्याधिपतिंसैन्यैर्नगरंरुरुधेतदा ॥ ५३ ॥ तयोर्युद्धमभूद्धोरंतेनयुद्धेसघातितः ॥ नगरं
लुठितंसर्वंहताःशूराश्चसर्वशः ॥ ५४ ॥ ताःस्त्रियःकालकूटंतुखादित्वामरणंगताः ॥ प्रायश्चित्तंतुनकृतंताभिःपापस्यतस्यतु ॥ ५५ ॥ येन
पापेनताःसर्वाभीषणाख्यस्यरक्षसः ॥ राक्षस्योनगरेजाताःमहाकायाभयानकाः ॥ ५६ ॥ तत्रतानिहिताःसर्वाःपुरनार्योहनूमता ॥ यज्ञांश्चरिष्य
तोजिष्णोस्तिष्ठतारथकेतने ॥ ५७ ॥ पुनस्ताएवराक्षस्योबभूवुर्मारवेऽध्वनि ॥ क्षुधार्ताश्चतृषार्ताश्चदर्शनेनभयप्रदाः ॥ ५८ ॥ एवं
तेनतुपापेनवाङ्मनोविहितेनतु ॥ ताभिर्जन्मद्वयंप्राप्तंराक्षसीयोनिमिश्रितम् ॥ ५९ ॥ पापेननाशितंतासांसनृपंनगरद्वयम् ॥ अतएवन
कर्त्तव्यंपरकान्तनिषेवणम् ॥ ६० ॥ नारीभिःपापभीताभिर्वाङ्मनोभ्यामपिप्रभो ॥ रोगीजडोदरिद्रोवामित्राभ्यांवर्जितोऽपिवा ॥ नत्याज्यःस्वप
तिःस्त्रीभिरिच्छन्तीभिस्तुसद्गतिम् ॥ ६१ ॥ कथितमिदंमयामनोवचोभ्यांजनितमघंचयदन्यकान्तभक्त्या ॥ फलमपिचयदेवलब्धमाभि
स्तदपिशिबेबहुविस्तरेणतुभ्यम् ॥ ६२ ॥ इन्द्रप्रस्थगताहिचेयमनघायाद्वारकादृश्यतेतास्तस्याजलबिन्दुदेहपतनात्पौरस्त्रियोरेमिरे ॥ स्व
र्गेचित्तवचोऽन्यकान्तभजनाज्जातंविमुच्योल्बणंक्रव्यादत्वमवाप्यदेववनिताभावंसुराह्लाददम् ॥ ६३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० कालिन्दी
माहात्म्येद्वारकावर्णनंनामषडधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २०६ ॥ सौभरिरुवाच ॥ धर्मात्मजनिशम्यैतद्वचस्तस्यमहात्मनः ॥ नारदस्यशिबी
राजाप्रोवाचेदंविनीतवत् ॥ १ ॥ शिबिरुवाच ॥ तिष्ठन्त्योमरुमार्गेताराक्षस्योमुनिपुङ्गव ॥ एतस्याद्वारिकायास्तुलेभिरेसलिलंकुतः ॥ २ ॥
नारदउवाच ॥शृणुराजन्कथांदिव्यांपूतांपापप्रणाशिनीम् ॥ विमलाख्यस्यविप्रस्यहिमवद्द्रोणिवासिनः ॥३॥ एकस्तुहिमवद्द्रोण्यांविमलोनामभूसुरः॥
देवर्षिपितृवह्नीनांपूजकोऽतिथिपूजकः ॥ ४ ॥ हरिपादार्चनरतोवेदवेदाङ्गधर्मवित् ॥ वासुदेवगुणग्रामपुराणश्रुतिमानसः ॥ ५ ॥ वार्द्धकेतस्य

पुत्रोऽभूत्प्रसादाच्चक्रपाणिनः ॥ चकारहरिदत्तेतिनामतंजनकस्तदा ॥६॥ विधिवद्विदधेचास्यक्षौरकर्मादिकंचतत् ॥ गुरोःसकाशाज्जग्राहच्छन्दांसि
हरिदत्तकः ॥ ७ ॥ अधीत्यविधिवद्वेदान्दत्त्वाचगुरुदक्षिणाम् ॥ प्रवव्राजविरक्तःसन्समूलंचाश्रमद्वयम ॥ ८ ॥ ज्ञात्वातत्कर्मतन्माताव्यलपत्पुत्र
वत्सला ॥ स्नापयन्तीकुचद्वन्द्वंपुत्रविश्लेषजाश्रुभिः ॥९॥ मातोवाच ॥ मामनाथांपरित्यज्यतातयातोऽसिकुत्रवै ॥ पितरंचजराग्रस्तंपङ्‌गुपदोवल्वजा
विव ॥ १० ॥ वार्द्धकेत्वंमयाप्राप्तःश्रीपतेःपादसेवया ॥ तांविहायाभजस्त्वंवैचरणंतस्यमुक्तये ॥ ११ ॥ अहंमूढाध्रुवंतातध्रुवमाराध्ययद्धरिम् ॥
ऽध्रुवंवाञ्छितवतीभवन्तंसुखलब्धये ॥ १२ ॥ त्वंतुधीवत्तत्त्वार्थंयद्विष्णुंभजसेस्वयम् ॥ अध्रुवंजगदेतद्वैमत्वामांस्त्वमपिध्रुवम ॥१३॥ किंकरोमि
क्वगच्छामिमायाज्ञानंछिनत्तिमे ॥ सुफलोत्पादकंशश्वद्रम्भामूलमिवोल्वणा ॥ १४ ॥ धन्योदशरथोराजायोमृतोगमशोकतः ॥ धिङ्मांपुत्रस्य
विश्लेषाद्धारयन्तींस्वजीवितम् ॥१५॥ आगच्छदर्शनंदेहितातमांपरितापय ॥ वदवेदमयींवाणींपितुरग्रेगुणार्णव ॥१६॥ नारदउवाच ॥ एवंविलप्य
तन्मातागजन्सापतिताभुवि ॥ दलनाद्राहुदन्तानांलखाचान्द्रमसीयथा ॥ १७ ॥ अथाजगामविप्रर्षिर्विमलोनृपसत्तमः ॥ दृष्ट्वातांपतितांभूमौकिंकि
मित्यभ्यभाषत ॥ १८ ॥ कस्मादियंकीर्णकेशाव्यस्तवस्त्रविभूषणा ॥ पतिताभुविकल्याणंहरिदत्तस्यविद्यते ॥ तस्यावयस्यास्ताःसर्वाःप्रोचु
स्तंविमलंनृप ॥ १९ ॥ वयस्याऊचुः ॥ अधीत्यवेदांस्तेपुत्रोदत्त्वाचगुरुदक्षिणाम् ॥ नारायणपरोभूत्वाप्राव्रजद्धरिदत्तकः ॥२०॥ तस्यविश्लेषशोकेन
पतितेयंधरातले ॥ २१ ॥ नारदउवाच ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तासांविमलोबुद्धिमत्तरः ॥ प्राबोधयन्निजांभार्यामितिवाग्मृतेनसः ॥ २२ ॥ विमल
उवाच ॥ उत्तिष्ठजायेशृणुवाक्यमीरितंमयाकिमर्थंपतितासिविषादसि ॥ धन्यःसुतस्तेयइमंविनश्वरंविज्ञायभेजेहरिपादपल्लवम् ॥ २३ ॥ धन्यात्वम
प्यस्यजनिप्रदायिनीयस्याःसुतस्तेहरिपादभागभूत् ॥ संतारयिष्यत्यपिमामसंशयंकुलंकुलोत्थानपिपूरुषाञ्छुभे ॥ २४ ॥ क्वविश्वमेतच्चपल
ञ्चचञ्चलंक्वसेवनंशाश्वतलोकदंहरेः ॥ मत्वेतिभिक्षुर्भगवत्पदयोर्नृपायथाहरिंसाध्विनथैवतेसुतः ॥२५॥ दाराधनागारशरीरबान्धवाएतेभवन्तिप्रतिजन्म
दुःखदाः ॥ तावन्नयावद्धरिपादपल्लवंभजेतधीरोऽखिलकालवर्जितः ॥२६॥नारदउवाच ॥ एवंप्रबोधितातेनधीरेणधरणीतलात् ॥ उत्थायनिजभर्तार
मब्रवीद्दीनयागिरा ॥ २७ ॥ भार्योवाच ॥ सर्वंजानाम्यहंकान्तयत्त्वयासाधुभाषितम् ॥ कुलधुर्यंनपश्यामियतस्तप्यामिवैभृशम् ॥ २८ ॥
पुत्रेसतिमहत्तीर्थेकिंवाकेशवसेवया ॥ गृहएवावयोर्मृत्युश्चेत्स्याल्लोकद्वयंतदा ॥ २९ ॥ सत्पुत्रोत्पादनेयत्नःकर्त्तव्यःखलुमानवैः ॥ तारयन्तिपितॄन्पुत्रा
यतःसंसारवारिधेः ॥३०॥ स्रष्टारंसर्वजन्तूनांधातारंपुत्रकाम्यया ॥ भजवाञ्छसिचेत्पुत्रंकुलधुर्यंमहामते ॥ ३१ ॥ नारदउवाच ॥ इत्याकर्ण्यवच

स्तस्याःप्रत्याहविमलोद्विजः ॥ ब्रह्मक्षेत्रंप्रयागंहियाम्यहंपुत्रकाम्यया ॥३२॥ इत्युक्त्वाचलितःसोऽथहरिद्वारमगाद्विजः ॥ स्नात्वातत्रापिविधिवदिन्द्र
प्रस्थमथागमत् ॥ ३३ ॥ कतिभिर्वासरैर्वीरसायंकालेऽखिलार्थदे ॥ स्नात्वाभुक्त्वानिशायांससुष्वापयमुनातटे ॥ ३४ ॥ निशीथेस्वपतस्तस्यवि
मलस्यान्तिकेविधिः ॥ हंसमारुह्यदेवेशस्तीर्थैःसर्वैरनुद्रुतः ॥ ३५॥ आगत्योत्थापयामासविमलंपुत्रवाञ्छकम् ॥ उवाचचसुरश्रेष्ठोवचनंमधुराक्षरम
॥ ३६ ॥ब्रह्मोवाच ॥ जानेसमीहितंविप्रत्वदीयेमनसिस्थितम् ॥ नतत्पूरयितुंकल्पोयतस्तत्कारणंशृणु ॥३७॥ एकदामेरुशिखरेमिलिताःसर्वदेवताः॥
तुष्टुवुर्मद्भवमुखामाधवंकार्यसिद्धये ॥ ३८ ॥ स्तुतोऽस्मदादिविबुधैःकृपयाभगवान्हरिः ॥ प्रसन्नोऽभूत्तदाविष्णुर्वृणुध्वमितिचाब्रवीत् ॥ ३९ ॥
इत्युक्तास्तेनतेदेवायथाभिलषितंवरम् ॥ श्रीपतेःप्राप्यतेजग्मुःसर्वेस्वंस्वंनिकेतनम् ॥ ४० ॥ मयोक्तमितिदेवेशदेहिमेवरमुत्तमम् ॥
प्रयागंनाममेक्षेत्रंभवत्वखिलकामदम् ॥ ४१ ॥ ततःशतगुणंभूयाद्द्वितीयंक्षेत्रकंमम ॥ इन्द्रप्रस्थगतंसम्यग्वृत्तंत्वत्तोमयानघ ॥ ४२ ॥ इत्याकर्ण्यवचो
मह्यंभगवानाहमांतदा ॥ तथास्त्वितिपुनर्वाचमुवाचश्रूयतांवचः ॥ ४३ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ इन्द्रस्यखाण्डवारण्यइन्द्रप्रस्थाभिधंशुभम् ॥ क्षेत्रं
कलिन्दजातीरेमत्तुल्यास्तत्रयेमृताः ॥ ४४ ॥ विरिञ्चेरचितानत्रस्वकीयाद्वारकापुरी ॥ मयाशतगुणाम्भोधिर्नीरस्थायाःपुरागुणैः ॥४५॥ तामुल्लङ्घ्य
नरोयस्तुतीर्थमन्यन्निषेवते ॥ नतीर्थफलमाप्नोतिसपुमान्नमृषोदितम् ॥ ४६ ॥ सर्वतीर्थोदितंपुण्यंशक्रतीर्थेलभेन्नरः ॥ द्वारकाचपुरीमायातीर्थमन्यच्च
रक्षति ॥ ४७ ॥ योनिमज्ज्यान्यतीर्थेषुकृत्वाचविविधांक्रियाम् ॥ अत्रैष्यतिफलंतेभ्यःफलंप्राप्स्यतिसध्रुवम् ॥ ४८ ॥ इत्युक्त्वान्तर्दधेविष्णुरहम
प्यगमंस्वकम्॥लोकंद्विजेन्द्रवैकुण्ठादधोभागेव्यवस्थितम् ॥ ४९ ॥ प्रयागान्मामकात्क्षेत्रात्काशीशतगुणास्मृता ॥ काश्याःशतगुणेतीर्थेनिगमोद्बोध
कंतथा ॥ ५० ॥ तीर्थसप्तकमेतत्तुत्रयंतुल्यफलंस्मृतम् ॥ एतत्त्रयमनुल्लङ्घ्ययोगच्छतिसितासितम् ॥ ५१ ॥ तस्याहंवाञ्छितंविप्रददामिखलु
नान्यथा ॥ केचिदाहुःसप्तपुरीसमपुण्यामहर्षयः ॥ ५२ ॥ अयोध्याद्याःशतंताभ्यइन्द्रप्रस्थंप्रचक्षते ॥ त्वमत्रागत्यविप्रेन्द्रसर्वकामफलप्रदे ॥५३ ॥
तीर्थेश्रीद्वारकाख्येहिकुरुस्नानंसुतेच्छया ॥ यावन्तिसर्वतीर्थानिब्रह्माण्डकलशोदरे ॥ ५४ ॥ तेभ्योऽपरिमितंपुण्यंशतनामनिकीर्तिते ॥ सुतंतेकुलधौ
रेयंतीर्थमेतत्प्रदास्यति ॥ स्नानाच्चतवगोविन्दःप्रसन्नात्माभविष्यति ॥५५॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वादेवदेवेशोब्रह्मातत्रतिरोदधे ॥ विमलोऽपितदा
स्नात्वादेवादीनप्यतर्पयत् ॥ ५६ ॥ इत्युवाचसधर्मात्माद्वारकेकृष्णवल्लभे ॥ सुतंवंशकरंदेहिमह्यंभक्तायतेनमः ॥ ५७ ॥ इत्युक्तेतेनविप्रेणदेववागभ
वत्तदा ॥ ५८ ॥ देववागुवाच ॥ पुत्रस्तेधर्मतत्त्वज्ञोवंशकर्त्ताभविष्यति ॥ प्रसादादस्यतीर्थस्यसर्वतीर्थशिरोमणेः ॥ यःहिगेहंविलम्बोमासुकृतंतन

मज्जनम् ॥ ५९ ॥ नारदउवाच ॥ इत्याकर्ण्यसतांवाणींविश्वस्तःपुत्रजन्मनि ॥ चचालजलमादायद्वारकायाःकमण्डलौ ॥ ६० ॥ मार्गेतस्यसखा विप्रोमलयाचलकेतनः ॥ मिलितश्चलितोगेहंकृत्वातीर्थानिमर्वतः ॥ ६१ ॥ तस्मैस्ववृत्तमाख्यानंब्रह्मसंवादकात्मकम् ॥ यद्भूतंद्वारकातीर्थेश्रुत्वासोऽपिविसिस्मये ॥ ६२॥ उवाचसचधर्मात्मासखेममवचःशृणु ॥ यावन्तिभारतेक्षेत्रेतीर्थानिविहितानिमे ॥६३ ॥ तावन्तिकर्तुमिच्छामित्वदुक्तंतीर्थमुत्तमम् ॥ नीत्वामांदर्शयसखेतत्तीर्थंसर्वकामदम् ॥ ६४ ॥ सखायस्तेवराभूमावुपकुर्वन्तियेसखीन् ॥ नतैर्ननुसमोलोकेपितामाताथवासुतः ॥ ६५ ॥ निर्द्धनंपुरुषंलोकेसर्वेमुञ्चन्तिबान्धवाः ॥नमुञ्चन्तिसखायस्तुतस्यदुःखेनदुःखिताः ॥६६॥ संसारार्णवनिर्मग्नान्सखीनुद्धरतेसखा ॥ उपदिश्यहरेर्भक्तिमार्गंजन्मेन्धनानलम् ॥ ६७ ॥ अतस्त्वंमेसखाश्रेष्ठउपकारंविधेहिमे ॥ दर्शयैतद्वरश्रेष्ठंतीर्थाख्यंद्वारकांद्विज ॥ ६८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणे पञ्चप० उत्तर० कालिन्दीमाहात्म्येसप्ताधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २०७ ॥ नारदउवाच ॥ विमलस्तंद्विजंनीत्वाद्वारकायामिहागतः ॥ पुनस्तौसस्नतुर्धीरौश्रीपतेर्भक्तिकाम्यया ॥ भूयःखेमेवगम्भीरावागासीदितिभूपते ॥१॥ आकाशवागुवाच ॥ शृणुतंद्विजशार्दूलौहरेस्तीर्थमिदंशुभम् ॥ एतत्तीर्थप्रसादाद्वांविष्णुभक्तिर्भविष्यति ॥ ययाजहातिलोकोऽयमविद्यामोहमुल्बणम् ॥२ ॥ नारदउवाच ॥ निशम्येतिद्विजश्रेष्ठौतांवाचमशरीरिणीम् ॥ प्रसादोऽयंहरेरासीदित्यूचातेपरस्परम् ॥ ३ ॥ स्नात्वातौविधिवत्तत्रलब्ध्वाभक्तिंहरेःपराम् ॥ चेलतुःप्रणिपत्येदंभाषमाणौमिथस्तदा ॥ ४ ॥ द्विजावूचतुः ॥ यथावयोर्हिसंयोगःपथिजातोऽविचारितः ॥ यथागृहकलत्रादिसंयोगोभुविजायते ॥ ५॥ साम्प्रतंविरहोभावीयथानौमार्गवर्तिनोः ॥ तथादारसुतादीनांकालव्यालास्यवर्तिनाम् ॥ ६ ॥ धन्यःसपुरुषोलोकेयोदारसुतसंगमम् ॥ विज्ञायक्षणिकंनित्यंसंश्रयेच्छ्रीपतिंभजेत् ॥ ७ ॥ नारदउवाच ॥ स्मरणंकरणीयंमेदासोऽहंत्वत्पदाश्रयः ॥ संदेशःप्रेषणीयोमामित्युक्त्वास्वगृहंगतौ ॥ ८ ॥ शृणुराजन्यथातेनमित्रेणविमलस्यतु ॥ मोक्षणंराक्षसीनांतुविहितंपथिगच्छता ॥९॥ व्रजन्सब्राह्मणःप्राप्तस्तंदेशंजलवर्जितम् ॥ यत्रताःपापविप्लुष्टाराक्षस्यःक्षुत्तृषाकुलाः ॥ १० ॥ अथताःपथिगच्छन्तंदूराद्दृष्ट्वाद्विजोत्तमम् ॥ सुजलामत्रहस्तंतंमिथस्त्वितिबभाषिरे ॥ ११ ॥ राक्षस्यऊचुः ॥ आयातिपथिकःकश्चिज्जलपात्रंकरेदधत् ॥ अस्माकंक्षुत्तृषोःशान्तिर्मनागपिभविष्यति ॥ १२ ॥ एनंसंभक्षयिष्यामःपास्यामोऽस्यकरेस्थितम् ॥ पात्रंजलंवयंतृष्णाक्षुधार्ताःशतवर्षतः ॥१३ ॥ नारदउवाच ॥ काचिदाहेत्यहंपूर्वमस्योष्णंकालखण्डकम् ॥ भक्षयित्वाततोरक्तंपीत्वायास्यामिजीवितम् ॥ १४ ॥ अन्याप्राहकियद्द्रव्यंविद्यतेऽस्यगजानने ॥ ममव्याघ्राननायास्तुपानायापिनदृश्यते ॥ १५ ॥ अन्यावैरथचक्राख्याश्रयतांवचनंमम ॥ करिष्येकुण्डलमहंकेनान्त्रैरस्यमेखलाम् ॥ १६ ॥

अन्यावददहंदन्तैरेकतःश्यामलीकृतैः ॥ रमेषोडशभिर्यूनशालायांतद्विशारद ॥ १७ ॥ इत्युक्त्वाताःमिथःसर्वास्तंद्विजंप्रतिदुद्रुवुः ॥ विवृतास्यालल
जिह्वाःप्रद्योतैकमहाभुजाः ॥१८॥ आयान्तीस्ताःसमालोक्यब्राह्मणोभयविह्वलः ॥ आत्मानमभितश्चक्रेरक्षांवेदोदितांनृप ॥१९॥ ताआगत्यस्थिता
दूरंराक्षस्योभीमविक्रमाः ॥ तेजसातस्यमन्त्रैश्चप्रत्यादिष्टानराधिप ॥ २० ॥ ऊचुश्चकोभवानत्रकुतःप्राप्तोऽसितद्वद ॥ त्वद्दर्शनान्मनोऽस्माकंप्रसाद
मधिगच्छति॥२१॥त्वत्पादस्पर्शनात्किंनोनविप्रभवितापफलम् ॥ अतोमूर्द्धसुनोदेहिस्वकीयंपादपङ्कजम्॥२२॥नारदउवाच ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तासांज
गादहरिदत्तजः॥२३॥द्विजउवाच ॥ कृत्वापवित्रतीर्थानिब्राह्मणोऽहंसमागतः॥साम्प्रतंपुष्करंयामिभवतीभिःकिमिष्यते ॥ यतस्तत्प्रार्थ्यतांदातुंशक्तो
दास्यामिचेत्तदा॥२४॥राक्षस्यऊचुः॥येपुतीर्थेषुविप्रेन्द्रत्वयास्नातंवदस्वनः ॥तानिसर्वाणिपुण्यानिमोचयातःकुजन्मनः ॥अस्मानतितरांतृष्णाक्षुद्भ्यां
दारुणदुःखितान्॥२५॥ब्राह्मणउवाच॥ अवन्तीमाश्रमात्पूर्वमहंहरिपुरीमितः॥गतोऽहंद्वारकांतस्मात्स्नात्वासोमोद्भवाजले॥२६॥ ततःप्राप्तःप्रभासाख्यं
तीर्थंनीरधितीरगम्॥तस्मात्सेतुनिबन्धेऽहंस्नातःपरमपावने ॥२७॥ तस्मादहंमहापुण्यांकिष्किन्धांसमुपागतः॥हतोयत्रतुरामेणवालीकपिगणेश्वरः ॥
॥२८॥ तस्मान्मठंसरस्वत्यानर्मदातीरसंस्थितम् ॥ समागतोऽहंयत्रास्तिभार्गवीसर्वसेविता ॥ २९ ॥ ततोऽहमविशंवेणींतांनत्वादक्षिणापथे ॥ शिव
काञ्चीविष्णुकाञ्च्यौदृष्टेतत्रमयापुरौ ॥ ३० ॥ ययोर्मरणतोजन्तुःशिवोविष्णुश्चजायते ॥ ततोऽहमुत्कलंप्राप्तोयत्रास्तिहरिरीश्वरः ॥३१॥ चतुर्वर्गप्रदः
साक्षाद्भक्तानामपिकाङ्क्षितम् ॥ तमर्चयित्वाविधिवद्भक्षयित्वानिवेदितम् ॥ ३२ ॥ प्रसादभूतंतस्यैवगङ्गासागरसंगमम् ॥ तत्रदेवानृषीन्पितॄंस्तर्प
यित्वायथाविधि ॥ ३३ ॥ यत्रगङ्गाशतमुखीजातातत्राहमागमम् ॥ ततोगयामुपागत्यपिण्डान्दत्त्वायथाविधि ॥ ३४ ॥ पितृभ्यस्तुलसीपुष्पच
न्दनोदकपूजितान् ॥ कोशलांशरयूंवारिकर्णधारनभस्वता ॥ ३५ ॥ पवित्रिताखिलजनांस्पर्शनेनाहमागमम् ॥ तत्रास्तिगोप्रताराख्यंतीर्थं
त्रिदशदुर्लभम् ॥ ३६ ॥ तत्रस्नानादिकंकर्मनिशाचर्यःकृतंमया ॥ ततःकाशीमहंप्राप्तोराजधानीमुमापतेः ॥ ३७ ॥ नत्वाविश्वेश्वरंदेवंबिन्दुमाधव
मेवच ॥ स्नातंमणिकर्णिकायांज्ञानवाप्यांचभक्तितः ॥ ३८ ॥ त्रिरात्रमुषितस्तत्रप्रयागंपुनरागमम् ॥ पौषशुक्लचतुर्दश्यांसाक्षाद्यत्रप्रजापतिः ॥३९ ॥
एकस्मिन्माघमासेतुस्नानंकृत्वारुणोदये ॥ पुनस्तस्मात्समायातोनैमिषंगोमतीतटे ॥ ४० ॥ यत्रतीर्थानिसर्वाणिवसन्तिचस्वमायया ॥ ततोऽहंमथु
रांप्राप्तोयत्रविश्रान्तिसंज्ञकम् ॥ ४१ ॥ तीर्थंतत्सन्निधौपुण्यमसिकुण्डाख्यमुत्तमम् ॥ कृष्णगङ्गाध्रुवाक्रूरकेशिकालीयतीर्थभृत् ॥ ४२ ॥ यमुनास्ति ||२०४||
महापुण्यायत्रसर्वार्थदायिनी ॥ उभयोःकूलयोस्तस्याःवनानिद्वादशश्रिया ॥ ४३ ॥ राजमानानिखेचर्यःसमस्तार्थकराणिच ॥ सन्तिनेपुनरःस्नात्वा

पीत्वाभूयोनजायते ॥४४॥ ततोऽहमागमंपुण्यंहस्तिनापुरमुत्तमम् ॥ यत्रश्रीपतिपादाब्जजानागङ्गासरिद्वरा ॥४५॥ ततोनारायणस्थानंहिमवद्भूमि
सस्थितम् ॥ आगत्यमाधवंदृष्ट्वाकेदारमहमागमम् ॥ ४६ ॥ तत्रसंपूज्यविश्वेशंपीत्वाहंसोदकंपुनः ॥ हरिद्वारंमहापुण्यमागमंजाह्नवीतटे ॥ ४७ ॥
तत्रस्नात्वापितॄन्देवानृषीन्संतर्प्यचाप्यहम् ॥ समागतःकुरुक्षेत्रेयत्रप्राचीसरस्वती ॥ ४८ ॥ तत्राप्यहंक्रियाःसर्वाःकृतवान्नियतेन्द्रियः ॥ अर्चयित्वाच
पादाब्जंश्रीपतेःपुष्करंप्रति ॥४९॥ चलितोमार्गमध्येतुविमलोनाममेसखा ॥ मिलितोमांत्रजन्गेहमिन्द्रप्रस्थात्सुतीर्थतः ॥५०॥ नीतोऽहंतेनराक्षस्यः
पुनस्तत्रद्विजन्मना ॥ तीर्थोत्तमेपरावृत्यशक्रप्रस्थेऽखिलार्थदे ॥ ५१ ॥ तत्रास्तिद्वारकापुण्यानिर्मिताविष्णुनास्वयम् ॥ तत्रावलोकितःसाक्षाद्वि
ष्णुर्वाक्यान्नृपतेः ॥ ५२ ॥ तत्राहंसचसंस्नातौविष्णुभक्तिप्रलब्धये ॥ दत्तामाविष्णुनामह्यंतस्मैचकृष्णमूर्तिना ॥५३॥ श्रुत्वातत्रहरेर्वाणीनरूपंवे
विलोकितम् ॥ भक्तिर्लब्धाततःस्थानाद्यमहंपुष्करंप्रति ॥ ५४ ॥ तस्यतीर्थाधिपस्येदंद्वारकाख्यस्यवैजलम् ॥ कमण्डलुगतंपुण्यंनिशाचर्योवदाम्य
हम् ॥ ५५ ॥ भवतीभिरहंपृष्टोयत्तदाख्यातमेवमे ॥ दृष्ट्वावोदुर्दशामेनांकृपामेजायतेहृदि ॥ ५६ ॥ उच्यतांकिंकरोम्यद्यभवतीनांवशोह्यहम् ॥ ज्ञानं
भवतुयुष्माकमितिताःसिषिचेऽम्भसा ॥५७॥ तास्तज्जलाभिमर्शात्तुसर्वेषांजन्मकर्मणाम् ॥ संस्मृत्यतत्यजुश्चैवराक्षसंदेहमुल्बणम् ॥ ५८ ॥ आसात्र
देवतादेहंविमानंशतमागतम् ॥ आरुह्याप्परमोभूत्वाताःप्रणेमुर्द्विजन्मने ॥ ५९ ॥ ऊचुश्चभोद्विजश्रेष्ठद्वारकाजलसंगमात् ॥ राक्षसत्वाद्वयंमुक्ता
गच्छामस्त्रिदशालयम् ॥ ६० ॥ इन्द्रप्रस्थान्तरावर्तिन्यपाद्वारकाद्विज ॥ नातःपरतरंलोकेऽन्यत्तीर्थमखिलार्थदम् ॥६१॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वा
ताःसमारूढाविमानेषुमहीपते ॥ जग्मुःप्राचींदिशंतनदत्ताज्ञावैद्विजन्मना ॥ ६२ ॥ यमुनातीरवर्तिन्याद्वारकायामहीपते ॥ शृण्वन्माहात्म्यमेतस्या
नरःपापैःप्रमुच्यते ॥ ६३ ॥ वेदज्ञानांब्राह्मणानांशतस्येच्छासुभोजनात् ॥ यत्फलंश्रवणादेतन्महिम्नस्तत्प्रजायते ॥ ६४ ॥ गोविन्दाराधनेसम्यग्यथा
वैसौख्यमिन्द्रिये ॥ माहात्म्यश्रवणादस्याद्वारकायास्तथानृप ॥६५॥ सूर्येन्दुग्रहणेदानात्सुवर्णपलविंशतेः ॥ यत्फलंशृण्वतैतस्यमाहात्म्यंतदवाप्यते
॥ ६६ ॥ विमलस्यसुतप्राप्तिंश्रुत्वासुतइहाप्यते ॥ तत्सख्युर्भक्तिलाभंचलभ्यतेभक्तिरुत्तमा ॥ ६७ ॥ राक्षसीनांविमोक्षंयःशृणोतिश्रद्धयान्वितः ॥
सयातिताइवश्रेष्ठंविमानेनसुरालयम् ॥ ६८ ॥ नृपवरमहिमानेवर्णितोद्वारकायास्त्रिभुवनजनसेव्येशक्रतीर्थेस्थितायाः ॥ किमपरमतिपुण्यंवर्णयामि
त्वदग्रेकथयनहिविधेयःश्रेयसिस्त्वेविलम्बः ॥६९॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा० उत्तर० कालिन्दीमाहात्म्येद्वारकाख्यानंनामाष्टाधिकद्विशततमोऽ
ध्यायः ॥ २०८ ॥ युधिष्ठिरउवाच ॥ सौभरेकस्यतीर्थस्यमाहात्म्यंनारदोमुनिः ॥ वर्णयामासशिवयेशक्रतीर्थगतस्यच ॥ १ ॥ अतस्तुममशुश्रूषा

जायतेमुनिपुङ्गव ॥ शिबिनारदसंवादंब्रूहिपुण्यंनतायमे ॥ २ ॥ सौभरिरुवाच ॥ धर्मराजशिर्वीराजाश्रुत्वानारदवार्णतम् ॥ द्वारकायास्तुमाहात्म्यं
तमेवापृच्छदादरात् ॥ ३ ॥ शिंबिरुवाच ॥ ब्रह्माङ्गजसुरश्रेष्ठश्रुतंमाहात्म्यमुत्तमम् ॥ इन्द्रप्रस्थतटस्थायाद्वारकायामयाद्भुतम् ॥ ४ ॥ अयो
ध्यायांयदिमुनेकिंचिदस्तिपवित्रकम् ॥ चरितंममतद्ब्रूहिपिपासोस्त्वद्वचोऽमृतम् ॥ ५ ॥ नारदउवाच ॥ अस्त्यत्रचरितंपुण्यंमहापातकनाशनम् ॥
नापितस्याघयुक्तस्यमुकुन्दस्यद्विजस्यच ॥ ६ ॥ ब्रह्महानापितोराजन्नपमृत्युंगतोद्विजः ॥ प्रसादात्कोशलायास्तुद्वावपिस्वर्गतिंगतौ ॥ ७ ॥ चन्द्र
भागानदीतीरेपुरीसाचनिवेशिता ॥ तत्रास्तिनापितःपापश्चण्डकोनामगर्हितः ॥ ८ ॥ चौर्येणपरवित्तानामपहर्तासपापकृत् ॥ घातकःशस्त्रपाशाद्यैः
पान्थानामवलुण्ठकः ॥ ९॥ द्यूतमद्यरतोनित्यंपरस्त्रीलम्पटेन्द्रियः ॥ भित्त्वादेवालयेभित्तिमिष्टिकाग्रावविक्रयी ॥१०॥ सतस्योद्वसिताभ्यासेब्राह्मणो
वसतिश्रिया ॥ संयुक्तोब्रह्मकर्मज्ञोमुकुन्दोनामतोनृप ॥ ११ ॥ सएकदासमालिङ्ग्यतरुणीमात्मयोषितम् ॥सुष्वापसुरतायासश्लथाङ्गोनिशिनिर्भयम्॥
॥ १२ ॥ सचण्डकोनिशीथेऽथप्रविवेशतदालयम् ॥ मुकुन्दस्यसमाहर्तुंहर्म्येभूपादिवस्तुयत् ॥ १३ ॥ उपकार्याबहिःस्थंयत्तद्गृहीत्वागमद्गृहम् ॥
स्वकीयंचपुनस्तस्यब्राह्मणस्याविशद्गृहम् ॥ १४ ॥ कपाटोत्पाटनार्थीतुयत्नेनमहताभवत् ॥ लोहयन्त्रावरुद्धश्चसनोद्घाटयितुंक्षमः ॥१५॥ आरुरोहत
दातस्यब्राह्मणस्याविशद्गृहम् ॥ प्रविश्यतद्गृहंक्रूरःकृपाणंपाणिनादधत् ॥१६॥अट्टालिकांसपापिष्ठोनापितस्तस्करक्रियः ॥ तत्रापश्यत्प्रसुप्तौतौदम्पती
रतिविह्वलौ ॥ १७ ॥ जगामचतयोःपार्श्वेहेमभूषाजिघृक्षया ॥ शय्यायाएकदेशस्थंगृहीत्वाभूषणंबहु ॥ १८ ॥ हर्तुंतदङ्गतोहस्तंप्रससारसनापि
तः ॥ तस्करस्पर्शतोविप्रोजजागारभयातुरः ॥ १९ ॥ नकिंचिदूचेसंमील्यनेत्रेतत्रैवसंस्थितः ॥ यदाप्तस्करःपापोगृहीत्वादेहभूषणम् ॥ २० ॥
चलितःसतदातेनदोर्भ्यामात्तोद्विजेनहि ॥ पश्चादागत्यवित्तस्यसहमानेनसंक्षयम् ॥ २१ ॥ तेनापिनृपचौरेणकृपाणेनहतोद्विजः ॥ विदीर्णोदरमध्य
स्तुतातमातरितीरयन् ॥ २२ ॥ वदन्तःकिंकिमित्येतत्पार्श्वंतस्याययुर्जनाः ॥ ददृशुस्तंनिःसृतान्त्रंरुधिरालिप्तविग्रहम् ॥ २३ ॥ पप्रच्छुश्चमुकुन्दे
दंकर्मकेनेदृशंकृतम् ॥ सोऽपिकृच्छ्रेणमहताप्रोवाचेदंस्वबान्धवान् ॥ २४ ॥ मुकुन्दउवाच ॥ ममैवपरिपाकोऽयंपूर्वोपार्जितकर्मणाम् ॥ नकश्चित्सुख
दुःखस्यदाताकस्यापिदेहिनः ॥ धर्मोऽधर्मश्चतावेवतेषांमूलंपुराकृतौ॥२५॥नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वासतुभूयस्यापीडयागाढपीडितः ॥ तत्याजभूपते
प्राणान्पश्यतांसुहृदांतदा॥२६॥ विललापतदातस्यमाताद्विजसतीनृप॥ निधायतच्छिरःस्वाङ्ककुण्डलाभ्यामलङ्कृतम् ॥२७॥ मातोवाच॥हाहतास्मि
त्वयावत्सदशामन्त्यांचगच्छता॥दिनश्रीरिवसूर्येणपश्चिमाचललम्बिना ॥ २८ ॥ यदङ्गंचन्दनालेपयोग्यंतवमहामते॥ मांमज्जयार्तिशोकाब्धौतदिदं

॥ २०६ ॥

धूलिधूसरम् ॥ २९ ॥ ताम्बूलचर्वणेऽभ्यासोयस्त्वयाविहितस्त्वसौ ॥ सएवरुधिरोद्गारमिश्रेणक्रियतेध्रुवम् ॥ ३० ॥ तवयेलोचनेपूर्वंजिग्यतुः कमलश्रियम् ॥ तेएवसांप्रतंजातेतिमिरौघावृनेइव॥३१॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठवत्सत्वंशिष्यानध्यपयात्मनः ॥ यथावद्वैश्वदेवान्तेपूजयातिथिमागतम् ॥३२॥ द्वारिस्थितावयस्यास्तेत्वाह्वयन्तिप्रयाहितान् ॥ दातव्यंयद्ददस्वैभ्योग्रहीतव्यंगृहाणतत् ॥ ३३ ॥ हाहादेहिप्रतिवचःपतामितवपादयोः॥नोचदहंविमोक्ष्यामिप्राणांस्तवसमीपतः ॥ ३४ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वामूर्छितातस्यमुकुन्दस्यप्रसूस्तदा ॥ भार्यातस्यशिरःस्वाङ्केविधायव्यलपच्चसा ॥ ३५ ॥ भार्योवाच ॥ नाथभोगुणपाथोधेमदीयंवचनंशृणु ॥ रुष्टोऽसिचेत्सममात्राकुतोवदममाग्रतः ॥ ३६ ॥ नकदाचित्त्वयासाधोमौनमीदृक्कृतंपुरा ॥ केनापिलघुनाभ्रात्राह्यपमानःकृतस्तव॥३७॥शुकोऽयंपञ्जरस्थस्तेनान्नमत्तित्वयाविना ॥ भोजयैनंसुसिद्धान्नेकलवाचंचसारिकाम् ॥ ॥ ३८॥ रामरामहरेकृष्णविष्णोनामावलीमिति ॥ पाठयोत्तिष्ठनिपुणौद्वावेतौसारिकाशुकौ ॥३९॥ अपराद्धंमयाकिंतयत्त्वंमांनाभिभाषसे ॥ यत्त्वयामेधनंदत्तंतन्मयासाधुरक्षितम् ॥ ४० ॥ अर्पितंयत्त्वयानाथनिजतेजोममोदरे ॥ सूतिकालमहंतस्यनापेक्षेत्वामनुव्रजे ॥ ४१ ॥ नारदउवाच ॥ एवंविलप्यसातस्यमुकुन्दस्यप्रियातदा ॥ नरुरोदस्वभर्तारमनुगन्तुमनाःसती॥४२॥ अथतस्यमुकुन्दस्यगुरुर्वेदायनाभिधः॥ संन्यासीपर्यटन्पृथ्वींतस्यवेश्मययौनृप ॥४३॥ मुकुन्दःक्वगतोमाताभार्यातस्यचधीमतः॥ नदृश्यतेतदातेनपृष्टेत्याचष्टचेटिका॥४४॥चेटिकोवाच॥मस्वामिन्केनापिचौरेणममस्वामीहतोनिशि ॥ स्नुषायाभूषणंनीतंदुकूलानिचसर्वशः ॥ ४५ ॥ समृतःपतितोभूमौहर्म्यस्योपरितिष्ठति ॥ तस्यमातावधूश्चैवभ्रातरश्चतदन्तिके ॥ विलपन्तिमहाशोकसागरेपतितागुरो ॥ ४६ ॥ नारदउवाच ॥ इत्याकर्ण्यपरिव्राट्सवचनंचेटिकोदितम् ॥ आरुह्यहर्म्यमद्राक्षीदात्मान्तेवासिनंमृतम् ॥ ४७ ॥ तदन्तिकेसमालोक्यबन्धूनाक्रन्दतोभृशम् ॥ उद्धरिष्यन्निदंधीरःशोकान्धस्तानुवाचह ॥४८॥ वेदायनउवाच ॥ देहमुद्दिश्यवात्मानंशोकोऽयंक्रियतेत्वया ॥ मातःकथयसत्यंमेनोभयोर्युज्यतेहिसः ॥ ४९ ॥ देहोऽयंभूतसंघातःप्रारब्धैःसमुपार्जितः ॥ तेषुक्षीणेषुभूतानांपृथक्त्वमुपजायते ॥ ५० ॥ यदेकीभवनंतेषांकर्मभिर्जन्मतन्नृणाम् ॥ तन्नाशेतत्पृथक्त्वंचतदेवमरणंस्मृतम् ॥५१॥ ऐक्यंपृथक्त्वंभूतानांकर्माधीनेयतोबुधैः ॥ अतोदेहेनकर्तव्यःशोकःपरवशंजडे ॥ ५२ ॥ अनाद्यविद्ययाजीवेदृष्टेमरणजन्मनी ॥ देहस्यात्मन्यहंबुद्ध्यामन्यतेनहितत्रते ॥ ५३ ॥ तन्निवृत्तौसतद्ब्रह्मयच्छुद्धंरूपवर्जितम् ॥ स्वप्रकाशंजगद्धेतुहेत्वतीतंगुणोज्झितम् ॥५४॥ नित्यंविज्ञानमानन्दस्वभासाभासयज्जगत् ॥ नजिह्वालेढिनचक्षुर्नपश्यतिशृणोतिन ॥ ॥ ५५ ॥ श्रुतिर्जिघ्रतिनघ्राणंनत्वक्स्पृशतिकर्हिचित् ॥ अतीतमिन्द्रियेभ्यस्तत्स्वप्रकाशकमात्मदृक् ॥ ५६ ॥ अविषयंमनोदूरंबुद्धेरपिन

गोचरम् ॥ तस्यावताररूपाणिशुद्धसत्त्वानिदेवताः ॥ ५७ ॥ सेवन्तेतन्नजानन्तिरूपंयत्सदसत्परम् ॥ एवंस्वरूपमात्मायस्तंसमुद्दिश्यकःकुधीः ॥
॥ ५८ ॥ क्रोधंकुर्याद्यतस्तस्यनोत्पत्तिर्नैवसंक्षयः ॥ ५९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कालिन्दीमाहात्म्येनवाधिकद्विशततमो
ऽध्यायः ॥ २०९ ॥ नारदउवाच ॥ एवंप्रबोध्यतान्सर्वान्वचोभिःपारमार्थिकैः ॥ सहंसःकारयामासक्रियास्तस्यात्मसंभवाः ॥ १ ॥
अन्तर्वत्नीमुकुन्दस्यनिर्बन्धंकुर्वतीवधूः ॥ अनुगन्तुंस्वभर्तारंविदुषातेनवारिता ॥ २ ॥ तस्यास्थीनिसमादायतेनसंन्यासिनासमम् ॥ तद्भ्राता
प्रययौगङ्गाजलेपातयितुंनृप ॥ ३ ॥ विप्रसंन्यासिनौतौहिकतिभिर्वासरैर्नृप ॥ सार्थलोकवशात्प्राप्ताविन्द्रप्रस्थेऽत्रसत्पदे ॥ ४ ॥ इन्द्रप्रस्था
न्तरावर्तिन्येषायाकोशलानृप ॥ अत्रसुप्तौनिशायांतौयमुनातीरभूतले ॥ ५ ॥ आत्मनोरुभयोर्मध्येन्यस्यास्थिपटसम्पुटम् ॥ मार्गखेदपरिक्रान्तौ
दशांसौषुप्तिकींगतौ ॥ ६ ॥ निशीथेऽथप्रसुप्तेषुसार्थलोकेषुकश्चन ॥ एकःश्वातत्रसंप्राप्तःपक्वान्नादिजिहीर्षया ॥ ७ ॥ बभ्रामसर्वशिबिरेजिघ्रन्पाक
स्थलीर्मुहुः ॥ भाजनानिलिहन्मूर्ध्निकचदण्डाहतिंसहन् ॥८॥ केनचित्ताडितोमूर्ध्निनिःशब्दंविद्रुतस्ततः ॥ प्रतिकर्तुमशक्तस्तुस्त्रीजितःस्वस्त्रियायथा ॥
॥ ९ ॥ यत्रावकुण्डितःसश्वादण्डग्रावेष्टकादिभिः ॥ पुनर्विवेशतत्रैवसोऽन्नपात्रलिलिप्सया ॥१०॥ भोगेच्छयायथावेश्याःस्नेहवान्निर्धनोजनः ॥ भ्रम
न्नेवंसचात्रापियत्रसुप्तौहितावुभौ ॥ ११ ॥ सारमेयस्तयोर्मध्याज्जह्रेसपटसम्पुटम् ॥ नीत्वासकियतींभूमिंदन्तैस्तत्पटसम्पुटम् ॥ १२॥ विदार्यास्थीनि
तत्स्थानिनिर्मांसान्यवलोक्यसः ॥ एतस्याःकोशलायास्तुजलमध्येसमाक्षिपत् ॥१३॥क्षिप्तमात्रेषुतेनास्थिष्वेतदम्बुनिभूपते ॥दिव्यंविमानमास्थाय
मुकुन्दोऽत्रसमागतः ॥ १४ ॥ दृष्ट्वागुर्वनुजौसुप्तौशनैःप्राबोधयत्तदा ॥ उवाचचनमस्कृत्यगुरुंदिव्याकृतिर्नृप ॥ १५ ॥ मुकुन्दउवाच ॥ वेदाय
नगुरोतुभ्यंनमआशीस्तवानुज ॥ प्रसादाद्वांममास्थीनितीर्थेऽत्रपतितानिवै ॥ १६ ॥ अपमृत्युमहंगत्वानिरयंप्राप्यतत्फलम् ॥ एतत्तीर्थप्रसादेन
दैवीलब्धामयागतिः ॥ १७ ॥ त्वांगुरुंतीर्थभूतंतुनमस्कर्तुमिहागतः ॥ अहंगच्छन्विमानेनदिव्येनत्रिदशालयम् ॥ १८ ॥ नमस्कृतोभवानेत
त्तीर्थंचायंमहोदरः ॥ दृष्टोमामनुजानीहियामिस्वर्गंसुखोदयम् ॥१९॥ नारदउवाच ॥ श्रुत्वैवंवचनंतस्यमुकुन्दस्यगुरुस्तदा ॥ वेदायनोविमानस्थं
नमृचगतविस्मयः ॥ २० ॥ वेदायनउवाच ॥ मुकुन्दाख्याहिमेसत्यंलब्ध्वायन्मरणंभवान् ॥ कस्मिँल्लोकेगतस्तातयतोयात्यधुनादिवम् ॥ २१ ॥
किंवृत्तंतत्रतेताततस्यलोकस्यकोऽधिपः ॥ कीदृशीचप्रजाकीदृग्धर्मस्तत्राखिलंवद ॥ २२ ॥ मुकुन्दउवाच ॥ कथयामिगुरोतुभ्यंयद्वृत्तंमरणादनु ॥
तीर्थस्यास्यप्रसादेनस्मृतिर्मेजायतेऽधुना ॥ २३ ॥ यदाहंतेननिहतश्चण्डकेनदुरात्मना ॥ नापितेनतदाजगमर्यमभत्याःमहारूणाः ॥२४॥ पिकाक्षा

गक्तकेशाश्वश्यामदेहनखाधराः ॥ वामनादीर्वचरणाह्रस्वनासाश्वदन्तुराः ॥ २५ ॥ नीयतांनीयतामेषधर्मराजस्यशासनात् ॥ पुरींसंयमनीमेव
मूचिरेतेपरस्परम् ॥ २६ ॥ इत्युक्त्वायातनादेहेमांनिवेश्यमहारुषा ॥ निबध्यदारुणैःपाशैर्जघ्नुर्लोहस्यमुद्गरैः ॥ २७ ॥ तैरहंनीयमानस्तुमार्गेह्यु
त्तप्तवालुके ॥ अरुदंभृशदुःखार्तस्ताडितोऽहंपुनश्चतैः ॥ प्रोचुश्चतंध्रुवंकृत्वानिर्भर्त्स्यैतिचमांबहु ॥ २८ ॥ यमदूताऊचुः ॥ त्वयालुतोगुरुर्यस्मा
द्ददताब्रह्मनिश्चलम् ॥ किंकरोषियमस्याग्रेद्रष्टव्यंदारुणंमुखम् ॥ २९ ॥ तस्यपापस्यभोक्तव्यंदारुणस्यफलंत्वया ॥ तेनैवपाप्मनापापिन्नपमृत्युंगतो
भवान् ॥ ३० ॥ इत्युक्त्वामांमुहूर्तेनबहुयोजनसंस्थिताम् ॥ पुरींसंयमनींनिन्युर्यत्रराजास्वयंयमः ॥ ३१ ॥ प्रणम्यधर्मराजंतेस्थापयित्वातुमांपुरः ॥
आनीतोऽयंद्विजःपापइतिमांतन्यवेदयन् ॥ ३२ ॥ दृष्ट्वामांधर्मराजोऽथप्रोवाचस्वसभासदः ॥ ३३ ॥ यमउवाच ॥ भोःसभ्यामामकीं
वाचंशृण्वन्तुसुसमाहिताः ॥ यदाहंब्रह्मणाह्यस्मिन्नधिकारेनिवेशितः ॥ तदामामित्युवाचासौब्रह्मालोकपितामहः ॥ ३४ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ अधर्मिणां
नराणांत्वंशास्तासंयमनीपतिः ॥ यथापराधमाधत्स्वदण्डंचण्डकरात्मज ॥ ३५ ॥ पित्रोरपोपकोयस्तुसमर्थोगुरुधुक्तुयः ॥ एतौमहापातकिनौ
निपात्यौनिरयेषुते ॥ ३६ ॥ सर्वेषुयावद्वर्षाणांप्रत्येकमयुतंभवेत् ॥ एतयोर्नत्वयाकार्यादयाजातुककुप्पते ॥ ३७ ॥ यमउवाच ॥ इत्यहंब्रह्मणो
वाक्यात्स्वगुरुद्रुद्दिमानवं ॥ नकरोमिक्रियांसभ्यास्तथापित्रोरपोपके ॥ ३८ ॥ ब्राह्मणोऽयंगुरुद्रोहीतद्द्रोहादपमृत्युताम् ॥ प्राप्तोमच्छासनना
द्भृत्यैरानीतोदर्शनाक्षमः ॥ ३९ ॥ भोभृत्याःप्रथमंघोरेरौरवेवत्सरायुते ॥ पात्यतांचपुनस्तस्मान्निःसार्यान्यत्रपात्यताम् ॥ ४० ॥ तावन्तमेव
कालंसपापोऽयंगुरुलोपकः ॥ नरकेष्वितिसर्वेषुयथाकालंस्थितंद्रुतम् ॥ ४१ ॥ मुकुन्दउवाच ॥ वेदायनगुरोस्वामिन्भृत्यास्तेयमशासनात् ॥
नीत्वामांरौरवेघोरेपाशैर्बद्ध्वान्यपातयन् ॥ ४२ ॥ तत्राहंतांव्यथांगुर्वीलब्धवाननिदारुणाम् ॥ यथैकोऽपिक्षणस्तातनीतोमेयुगवत्तदा ॥ ४३ ॥
त्रिंशद्दिनानितत्रैतंदुःखंमेतत्रतिष्ठता ॥ एकत्रिंशत्तमेह्यस्मिन्दिनेऽहंनिर्गतस्तदा ॥४४॥ पतितेष्वस्थिखण्डेषुतीर्थेऽस्मिन्नुत्तमोत्तमे॥ गुरुलोपोद्भवंपापं
सद्योनष्टंममाभवत् ॥ ४५ ॥ तीर्थस्यास्यप्रसादेनलब्धाचस्वर्गतिर्मया ॥ सुखंस्वर्गेनिवत्स्यामियावदिन्द्राश्चतुर्दश ॥ ४६ ॥ यमस्यनगरेतस्मिन्याः
प्रजानिवसन्तिवै ॥ पापिनांभयदायिन्योधर्मिणांतामनोहराः ॥ ४७ ॥ सिंहास्यागजकोलास्यामहादंष्ट्रोन्नतोदरीः ॥ विडालास्याःपिङ्गकेश्यो
भामिन्योदीर्घपत्कराः ॥ ४८ ॥ तीर्थस्यास्यप्रसादेननिष्पापोऽहंयदाभवम् ॥ तदामयाप्रजादृष्टादिव्यरूपायमालये ॥ ४९ ॥ सर्वास्ताःसत्यवा
दिन्योविनयाचारसंचिताः ॥ दिव्यांभरणधारिण्योदिव्याम्बरविभूषिताः ॥५०॥ इत्येतत्कथितंतातयत्पृष्टोऽहंत्वयानघ ॥ अनुजानीहिमांगन्तुमम

रेशपुरींप्रति ॥ ५१ ॥ नारदउवाच ॥ इत्याकर्ण्यससंन्यासीस्वशिष्योक्तंवचस्तदा ॥ भूयःपप्रच्छधर्मात्मामुकुन्दंतंद्विजंनृप ॥५२॥ वेदायनउवाच॥ बाल्यावधिगुरुस्तेहंमत्तोऽधीतंत्वयाखिलम् ॥ शब्दशास्त्रसमेतश्चवेदस्तुसपदक्रमः ॥ ५३ ॥ विहितामममशुश्रूषाभावेनभवतोत्तमा ॥ त्वयिसन्तिसतां साधोगुणाःशमदमादयः ॥ ५४ ॥ गुरुलोपकृतंपापंकथंतेसमजायत ॥ एतदाख्याहिमेतातयथाजानामितत्त्वतः ॥ ५५ ॥ मुकुन्दउवाच ॥ जन्मोपवीतकन्यानांदातारोनिगमस्यच ॥ यज्ञोपवीतदातुश्चनाज्ञाभङ्गःकृतोमया ॥ ५६ ॥ श्वश्रूश्वशुरयोःसेवाभृत्येनेवकृतामया ॥ तवापिशास्त्रदातुश्च नाज्ञाभङ्गःकृतोमया ॥ ५७ ॥ पुरोधायःकुलाचार्योवेदवेदाङ्गपारगः ॥ तस्यापराद्धंकिञ्चिन्मेतत्रत्वंश्रोतुमर्हसि ॥ ५८ ॥ यद्यस्माकंकुलेपुत्रोजायते धर्मकोविद ॥ तदापुरोधसेधेनुमेकांवातस्यदक्षिणाम् ॥ ५९ ॥ दत्त्वासंछिद्यतेनालमितिवंशस्थनःस्थितिः ॥ पुराममैवपुत्रेतुजातमात्रेशुभेऽहनि ॥ ६० ॥ कुलक्रियामयातातनकृतामूढबुद्धिना ॥ तस्याश्चाकरणेनैवगुरुलोपकरोऽभवम् ॥६१ ॥ निवेदितमिदंसर्वंगुरुलोपाद्यथामम ॥ पापमासीदनुज्ञांमेदेहियामिसुरालयम्॥६२॥वेदायनउवाच ॥ इन्द्रप्रस्थान्तरावर्तिन्येपायाकोशलाशुभा॥स्मृतिरस्याःप्रसादेनदृश्यतेपूर्वजन्मनः॥ ६३॥ केनपुण्येनतीर्थेऽस्मिन्नस्थीनिपतितानिते॥ मुकुन्दाख्याहिचैतस्यस्मृतिरस्तितवानघ ॥ ६४ ॥ मुकुन्दउवाच ॥ एकस्तुब्राह्मणःकश्चित्सायंमद्गृहमागतः ॥ तस्मैस्थानंमयादत्तंभोजनंचयथाविधि॥६५॥सोऽपिभुक्त्वायथाकामंसुष्वापशयनेशुभे ॥निशीथेतस्यसर्वाङ्गेज्वरोऽभूदतिदारुणः ॥६६॥ तेनपीडितसर्वाङ्गोनिद्रांलेभेनसद्द्विजः ॥ प्रभातएवतत्याजप्राणान्मृत्यावुपस्थिते ॥ ६७ ॥ तस्यदाहादिकर्माणिविहितानिमयागुरो ॥ तदस्थीनिच गङ्गायांपातितानिविधानतः ॥ ६८ ॥ तेनपुण्येनमेऽस्थीनिपतितानिशिवप्रदे ॥ तीर्थेऽस्मिन्कोशलेनाम्निब्रह्मदेवविनिर्मिते ॥ ६९ ॥ नारदउवाच ॥ स्वचरितमितिराजन्सद्द्विजःप्रोच्यसद्यःसुरसुभगशरीरोद्यांययौयानगत्या ॥ इदमकथिमयातेतस्करात्प्राप्यमृत्युंव्यलभतदिवमेतत्तीर्थराजप्रसादात् ॥ ॥ ७० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० कालिन्दीमाहात्म्येमुकुन्दोपाख्यानेदशाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २१० ॥ नारदउवाच ॥ शिवेतव पुरःसर्वंमुकुन्दाख्यानमुत्तमम् ॥ कथितंचण्डकस्यापिनापितस्यशृणुष्वमे ॥ १ ॥ यस्मिन्दिनेमुकुन्दस्तुब्राह्मणस्तेनघातितः ॥ चण्डकेनतदाराजंस्तं वृत्तंनागरैःश्रुतम् ॥ २ ॥ श्रुत्वातैस्तन्नृपस्याग्रेनिवेदितमितिस्फुटम् ॥ ३ ॥ नागराऊचुः ॥ चण्डकेनहतोराजन्मुकुन्दोब्राह्मणोत्तमः ॥ नीतंचतद्धनं भूरियद्युक्तंतद्विधीयताम् ॥ त्वमस्माकंप्रजानांहिरक्षकःशासकोऽसताम् ॥ ४ ॥ नारदउवाच ॥ इत्याकर्ण्यसभूपालोमन्त्रिणंपार्श्ववर्तिनम् ॥ उवाच कोपरक्ताक्षःकिमेभिःकथ्यतेशृणु ॥ ५ ॥ शीघ्रमानयतंपापंनोचेत्त्वांघातयाम्यहम् ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठपापिष्ठसाधूनांशंविधीयताम् ॥ ६ ॥ पीड्यन्ते

विपर्ययस्यप्रजादस्युभिरुल्बणैः ॥ सनृपोनरकंयानितेभ्यस्ताश्चेन्नरक्षति ॥ ७ ॥ नारदउवाच ॥ निशम्येतिवचोराज्ञःसचिवःसशिवेनृप ॥ वेगेनहय
मारुह्यपदातिशतसंयुतः ॥ ८ ॥ ययौगृहेमुकुन्दस्यतस्यबन्धूनपृच्छत ॥ मुकुन्दःकेननिहतःसत्यंब्रूतममाग्रतः ॥ तंपापंनिहनिष्यामिशासनाद्भूपते
रहम् ॥ ९ ॥ नारदउवाच ॥ श्रुत्वेतिमन्त्रिणोवाक्यंप्रत्यूचुर्विप्रबान्धवाः ॥१०॥ विप्रबान्धवाऊचुः ॥ चण्डकेनहतोमन्त्रिन्मुकुन्दोनापितेनहि ॥ इदं
पलायमानस्यतस्योष्णीषंपपातवै ॥ ११ ॥ दृष्टःस्वचक्षुषाबध्यामुकुन्दस्यैवमोऽघकृत् ॥ किंकुर्मस्तेनपापेनमज्जिताःशोकसागरे ॥ १२ ॥ नारद
उवाच ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तेषांबन्धूनांब्राह्मणस्यहि ॥ समन्त्रीनस्यपापस्यनापितस्यगृहंययौ ॥ १३ ॥ अश्वादुत्तीर्यतरसातद्गृहंस्वयमाविशत् ॥
कतिभिःपत्तिभिःसार्द्धंशयानंचददर्शह ॥ १४ ॥ पत्तयस्तुनदाज्ञप्ताःकेशेष्वाकृष्यतत्क्षणात् ॥ तल्पादुत्थापयामासुस्तंपापंनापिताधमम् ॥ १५ ॥
किंकिमित्येवमंजल्पन्नेत्रेउन्मीलयत्यसौ ॥ यावत्सनापितःपापस्तावत्तंददृशेपुरः ॥ १६ ॥ संस्मरन्तंनिजंकर्मराज्ञोयत्कृतवानघम् ॥ अधोमुखःक्षणं
तस्थौपश्यन्मूर्ध्निस्थितंयमम् ॥ १७ ॥ ग्राहयित्वाचसचिवस्तंपापंचस्वपत्तिभिः ॥ निनायनृपतेःपार्श्वमितिचोवाचभूपतिम् ॥१८॥ आनीतोब्रह्महा
राजन्नयंचण्डकनापितः ॥ यदाज्ञापयसिस्वामिंस्तस्मात्करोम्यहम् ॥ १९ ॥ राजोवाच ॥ धर्मज्ञसचिवश्रेष्ठशृणुत्वंवचनंमम ॥ इयंसरिद्वरापुण्या
श्चन्द्रभागात्रनिर्मला ॥ २० ॥ त्यजन्तियेऽत्रवैप्राणाँल्लभन्तेतेसुरास्पदम् ॥ अनएषनहन्तव्यःपापात्माह्यत्रनापितः ॥ २१ ॥ पञ्चकोशान्तरेह्यस्या
मर्यादायाबहिर्जहि ॥ नरकान्दारुणान्ह्येषब्रह्महायातुमाचिरम् ॥ २२ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तस्तेनवैराज्ञासराजन्मन्त्रिसत्तमः ॥ श्वपचान्प्रेरया
मासहन्तुंतंभूपशासनात् ॥ २३ ॥ श्वपचास्तेतमुन्नीयचन्द्रभागापरेतटे ॥ योजनद्वयभूभागंचिच्छिदुस्तस्यमस्तकम् ॥ २४ ॥ सपापोमारवेदेशेसर्पो
ऽभूत्कालविग्रहः ॥ धवकोटरमध्यस्थोविषज्वालाकराननः ॥२५ ॥ सशुष्कोधववृक्षस्तुतस्यफूत्कारवह्निना ॥ तथातपनतापेनसरसोऽपियथाह्रदः॥
॥ २६ ॥ गमनात्तस्यपापस्यसर्वतोवृक्षमूषरम् ॥ उच्छिद्यतृणजातादिजातंपश्वहितंतदा ॥ २७ ॥ तत्रजातुसमायातःसार्थोदक्षिणदेशतः ॥ नारा
यणाश्रमंगच्छन्बदर्याख्यंशिबेनृप ॥ २८ ॥ तत्रैकोब्राह्मणःकश्चित्सार्थेसंमीलितःपथि ॥ निश्छिद्रांकाष्ठमञ्जूषांपितृमात्रस्थिसंयुताम् ॥ २९ ॥
स्कन्धेनधारयन्यातितानिपातयितुंनृप ॥ गङ्गाम्भसिमहाभागपापिनामपिकामदे ॥३०॥ सोऽप्यागतस्तत्रवनेयत्रास्तिसभुजङ्गमः ॥ विविक्तेक्षिप्य
मञ्जूषांशलाकालोहनिर्मिताम् ॥३१॥ अथागत्यभुजङ्गोऽसौशलाकांफणयाघट्टत॥ किंचिदुद्घाटितायांसमञ्जूषायांसमाविशत् ॥३२॥ पुनःशलाका
स्वंस्थानमागताथसकुण्डली ॥ तत्रैवतस्थौनिश्चेष्टोमञ्जूषायांविषोल्बणः ॥ ३३ ॥ अथप्रभातेसर्वेतेचेलुःस्थानात्ततोनृप ॥ ब्राह्मणःसोऽपिमञ्जूषां

कम्बलेनसमावृताम् ॥ ३४ ॥ कृत्वाशिरसिराजेन्द्रचचालप्रतिजाह्नवीम् ॥ कतिभिर्वासरैःसार्थःसंप्राप्तस्तीर्थगामिनाम् ॥ ३५ ॥ इ[illegible]कोशला[illegible]
पुनीतायांमहीपते ॥ अथशीतातुगेविप्रःकम्बलंचोदघाटयत् ॥ ३६ ॥ मञ्जूषावर्णराजंस्तत्रायोध्यातटेशुभे ॥ सोऽपिसर्पोनिराहारोलब्ध्वाम[illegible]
भोजनम् ॥ ३७ ॥ निश्चक्रामवहिस्तस्मादुत्क्षेप्यसुशलाकिकाम् ॥ तंनिःसृतंसमालोक्यसर्पःसर्पइतिक्रुधा ॥ ३८ ॥ व्याहरन्[illegible]जनाःसर्वेलो[illegible]
ममभ्ययुः ॥ यावत्पलायतेसर्पस्तावदेकेनघातितः ॥ ३९ ॥ तत्याजसतदाप्राणान्पश्यतांतीर्थगामिनाम् ॥ त्यक्त्वाभुजगदेहंसदेवत्वंप्रापदुर्लभम् ॥
दिव्यंविमानमारुह्यप्रोवाचेदंजनानिह ॥ ४० ॥ सर्पउवाच ॥ भोदाक्षिणात्याःशृणुतब्राह्मणावचनंमम ॥ पुराचण्डकनामाहंनापितोब्रह्महाधमः ॥
॥ ४१ ॥ ब्रह्महत्याप्रदोषेणसर्पआसंमरुस्थले ॥ भुक्त्वानरकदुःखानिवर्षाणांलक्षपञ्चकम् ॥ ४२ ॥ अतीतंसर्पयोनौमेवर्षाणामयुतद्वयम् ॥
तीर्थस्यास्यप्रसादेनप्राप्तंदेवत्वमुत्तमम् ॥ ४३ ॥ तस्मादिदंनवैत्याज्यंतीर्थंवैकोशलाभिधम् ॥ सर्वार्थदंयतोनाकःप्राप्तःपापीयसामया ॥ ४४ ॥
नारदउवाच ॥ एवंसनापितःपापोयोनिंप्राप्यविनिन्दिताम् ॥ जगामद्यांविमानस्थस्ती[illegible]स्यप्रमादतः ॥ ४५ ॥ तेदाक्षिणात्यायतयोभूत्वातत्रैव
तीर्थके ॥ ऊषुर्गोविन्दपादाब्जमानसाहृष्टवैभवे ॥ ४६ ॥ माहात्म्यमस्यतीर्थस्यदृष्ट्वासब्राह्मणोत्तमः ॥ तीर्थेऽत्रजातविश्रद्धःपित्रोरस्थीनिसो
ऽक्षिपत् ॥ ४७ ॥ पतितेष्वस्थिखण्डेषुपितरौतस्यतत्क्षणात् ॥ विमानवरमारूढौदिव्यौतत्रसमागतौ ॥ ४८ ॥ ऊचतुश्चस्वतनयंशृण्वानेषुजनेषुवै ॥
वत्सजीवचिरंलोकेधनधान्यसुखीभव ॥ ४९ ॥ आवयोर्मुक्तिदानाच्चमुक्तियास्यसिनोभृश ॥ गङ्गायांपिण्डदानेनयत्फलंस्यात्सुतस्यवै ॥ पितृणां
यागतिश्चात्रद्वयंस्यादस्थिपाततः ॥ ५० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपद्मप० उत्तर० कालिन्दीमाहात्म्येमुकुन्दोपाख्यानंनामैकादशाधिकद्विशत
तमोऽध्यायः॥ २११ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वातस्यविप्रस्यपितरौदिव्यरूपिणौ ॥ विमानवरमारुह्यगतौहरिपुरंप्रति ॥ १ ॥ तयोःपु
त्रस्तुतत्रैवकोशलायांदिनत्रयम् ॥ उषित्वास्वगृहंप्रायाच्चिन्तयंस्तीर्थवैभवम् ॥ २ ॥ विबुधैःकोशलाराजन्नियमेवतुकथ्यते ॥ कथयिष्यामितत्ते
ऽहंश्रवणोत्सुकचेतसे ॥ ३ ॥ तेदाक्षिणात्यावटवस्तस्यामूषुर्मुमूर्षवः ॥ समर्थार्थप्रदायिन्यांकोशलायांविपश्चताम् ॥ ४ ॥ कश्चिदेकस्तदातेषु
तामनादृत्यकोशलाम् ॥ गच्छन्नारायणस्थानंविष्णुनावारितःपथि ॥ वृद्धब्राह्मणरूपेणप्रोक्तंचेतिद्विजंप्रति ॥ ५ ॥ वृद्धब्राह्मणउवाच ॥ क्वयासि
ब्राह्मणश्रेष्ठत्यक्त्वेमांकोशलांशुभाम् ॥ इन्द्रप्रस्थमिदंतीर्थंसर्वतीर्थोत्तमंद्विज ॥ ६ ॥ कोशलाह्यत्रपुत्रेयंमुक्तिदाविष्णुवल्लभा ॥ यत्रयासिविहायै
तांनिष्कामपददायिनीम् ॥ ७ ॥ नसिद्धिर्भवितातत्रविष्णुस्तेचपराङ्मुखः ॥ मुक्तिंचेदिच्छसेविप्रतीर्थेन्यासंप्रगृह्यच ॥ ८ ॥ यस्ययस्ये

च्छयास्नासितंतंवर्गंप्रदास्यति ॥ तवदृष्टिपथेविप्रसर्पोऽपिसुरतामगात् ॥ ९ ॥ अस्याःप्रसादतोमुक्तौस्वर्गस्थौविप्रदम्पती ॥ संजातप्रत्ययोऽपित्वमेत
न्माहात्म्यदर्शनात् ॥ १० ॥ लब्ध्वाभाग्योदयेनापिकथमेनांविमुञ्चसि ॥ यथाकश्चित्तृषार्तोऽपिलब्ध्वाप्यमृतवारिधिम् ॥ ११ ॥ तंत्यक्त्वा
यातिपङ्काम्भस्तद्वत्त्वंमूढदृश्यसे ॥ यथाचिन्तामणिंकश्चित्कूपेक्षिपतिमोहितः ॥ १२ ॥ हस्तस्थंयागतिस्तस्यदृश्यतेसागतिस्तव ॥ आराध्य
विष्णुंविश्वेशंयथाकश्चित्पुमान्कुधीः ॥ १३ ॥ सुखमैन्द्रियकंतुच्छंयाचतेसागतिस्तव ॥ नयाहिकोशलामेनांत्यक्त्वासर्वार्थदायिनीम् ॥ १४ ॥
स्नातस्यात्रदिवःप्राप्तिर्मृतस्यामृतसंस्थितिः ॥ १५ ॥ नारदउवाच ॥ राजन्नाकर्ण्यविप्रोऽसौद्विजरूपभृतोहरेः ॥ वाक्यंप्रोवाचविप्रायश्रेष्ठंबदरिका
श्रमम् ॥ १६ ॥ विप्रउवाच ॥ भोभोविप्रवरश्रद्धातववाक्येनजायते ॥ ममश्रुतवतःपूर्वमल्पग्रामस्यवैभवम् ॥ १७ ॥ इन्द्रप्रस्थमिदंतीर्थं
नकदाचिन्मयाश्रुतम् ॥ कुतस्तुकोशलावृद्धएतदन्तरवार्तिनी ॥ १८ ॥ यत्रनारायणःसाक्षान्मुक्तायत्रचयोगिनः ॥ मुक्त्वातमाश्रमंपुण्यं
तिष्ठाम्यऽत्रकथंद्विज ॥ १९ ॥ यथागत्यस्वयंविष्णुरित्युक्त्वामांनिवारयेत् ॥ बदर्याश्चाधिकंक्षेत्रमिन्द्रप्रस्थमिदंद्विज ॥ २० ॥ तदाहंनप्रति
ष्ठामिचालितोऽपितमाश्रयम् ॥ मुक्तिकामःस्वसदनान्नान्यथास्थितिरत्रमे ॥ २१ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तेतेनविप्रेणप्रादुरासीच्चतुर्भुजः ॥
विहायप्राकृतंरूपंदिव्यरूपधरोहरिः॥ उवाचचमहाभागंतंद्विजंमोक्षकामुकम् ॥२२॥ विष्णुरुवाच ॥ इन्द्रप्रस्थमिदंविप्रसर्वतीर्थोत्तमोत्तमम् ॥ ब्रह्मज्ञे
ष्विवसर्वेषुशम्भुर्गङ्गानदीष्विव ॥ २३ ॥ हिमवानिवशैलेषुपक्षिराडिवपक्षिषु ॥ त्रिदशेषुयथाशक्रोवैष्णवेष्विवनारदः ॥ २४ ॥ तेजस्विषुयथा
सूर्यःक्षीराब्धिरिवचाब्धिषु ॥ यथावर्णेषुभूदेवःसृष्टिष्विवपितामहः ॥ २५ ॥ विष्णोर्यथावतारेषुकौशल्याजनितोवरः ॥ तथासमस्ततीर्थेषु
शक्रप्रस्थमिदंवरम् ॥ २६ ॥ निष्कामोवासकामोवायातितीर्थेक्वचिन्नरः ॥ तत्रतत्रसमस्तात्मफलदाताहमेववै ॥ २७ ॥ इन्द्रप्रस्था
न्तरगतांत्यक्त्वायोयातिकोशलाम् ॥ सनोफलमवाप्नोतिभक्तोवरदवृन्दपात् ॥ २८ ॥ नारदउवाच ॥ एवंनिशम्यतद्वाक्यंदृष्ट्वातद्रूपमुत्तमम् ॥
प्रणिपत्यरमाकान्तंतस्यामेवागमद्द्विजः ॥ २९ ॥ भगवानपिविश्वात्मासपश्यन्तर्दधेविभुः ॥ तत्त्वमुद्दिश्यतंविप्रंतेनभावेनपूजितः ॥ ३० ॥
तत्रागत्यसविप्रोऽसौकोशलायांनराधिप ॥ कथयामासतद्वृत्तंसर्वंसर्वान्स्वसङ्गिनः ॥ ३१ ॥ तेऽपिश्रुत्वामहाभागादाक्षिणात्याद्विजातयः ॥ तस्या
मनशनंकृत्वातत्यजुःप्राकृतंवपुः ॥ ३२ ॥ तदैवगरुडारूढःश्रीविष्णुःसमुपागतः ॥ विमानैःस्वगणैःसार्द्धंतावद्भिर्दीप्तिभास्वरैः ॥ ३३ ॥ तेतं
दृष्ट्वासमायान्तंविमानगणसंयुतम् ॥ वपुषादिव्यरूपेणदण्डवत्पतिताभुवि ॥ ३४ ॥ तुष्टुवुश्चद्विजाःसर्वेदिव्यज्ञानवपुर्द्धराः ॥ तंदिव्यरूपिणंदेवं

देववन्द्यपदाम्बुजम् ॥३५॥ब्राह्मणा ऊचुः ॥नमस्तेऽतसीपुष्पसङ्काशभासंतनुंबिभ्रतंपीतवासोवृताय ॥ लसत्कुण्डलप्रोतनानोपकायश्रुतौचञ्चलाव्यापि
नीलाम्बुदाय ॥ ३६ ॥ भक्तिस्त्वदीयाकिलकल्पवल्लीसमाश्रितायच्छतिचित्तवाञ्छितम् ॥ यथातथैषातवकोशलाविभोजनैरुभेतेकृपयातवाप्यते॥
॥ ३७ ॥ वन्दामहेतेचरणारविन्दंवृन्दारकैर्वन्दितमीश्वराद्यैः ॥ विचिन्त्यमानंहृदियोगिवृन्दैःकन्दंपरानन्दभुवोविमुक्तेः ॥ ३८ ॥ प्राप्ताःकामंश्रीप
तेत्वत्स्वरूपंश्रीवत्साद्यैर्लक्षितंचारुचिह्नैः ॥ वाञ्छामस्तदासभावंतथापिप्राप्तंसर्वैराद्दतंनारदाद्यैः ॥ ३९ ॥ यत्सौख्यंतेदासभावंगतानांतन्नोलक्ष्म्या
वक्षसोऽन्तर्वसन्त्याः ॥ तज्जानातिश्रीपतेश्रीमहेशोनान्योलोकेयेनतच्चानुभूतम् ॥ ४० ॥ मध्येऽस्माकंश्रीपतेसेवकानांनीरागाणामप्यसौमाननीयः ॥
अस्मात्तंतेनारदाद्यामुनीशास्त्वद्भक्तास्तैर्लोकनाथंभजन्ते ॥४१॥ कामंब्रह्मानन्दमात्तोऽन्तरात्मात्वद्दास्येनोतृप्तिमायातिशम्भुः ॥वारंवारंत्वद्गुणानाग्रही
तुंनृत्यत्युच्चैस्त्वत्परोभावयुक्तः ॥ ४२ ॥ हेतोरस्माद्देहिनःस्वस्यदास्यंयत्प्राप्तानांनोर्मयःसंभवन्ति ॥ त्वच्चिह्नाङ्कौद्वारपालौतदीयौमोहाद्धामप्राप्यतौ
तत्स्वकीयम् ॥ ४३ ॥ लोकादस्मादन्तरेणत्वदिच्छांत्वल्लोकानांनोद्यतेचाशुपातः ॥ कोजानीयात्तावकामत्रमायांदुर्विज्ञेयांब्रह्मशर्वादिदेवैः ॥ ४४ ॥
नारदउवाच॥एवंतैःस्तूयमानःसप्रभुर्निजपदोन्मुखः ॥उवाचतान्दाक्षिणात्यान्मेघगम्भीरयागिरा ॥४५॥श्रीभगवानुवाच॥भोभोद्विजाभवन्तोऽस्याः
कोशलायाःप्रसादतः ॥सारूप्यमपिमेप्राप्तादासभावंचयास्यथ ॥४६॥अद्यप्रभृतिमेविप्रास्तीर्थमेतदनुत्तमम् ॥दक्षिणकोशलेत्युच्चैर्नाम्नाख्यातंभविष्य
ति॥४७॥ यत्रदाशरथीभूत्वानिहनिष्यामिरावणम् ॥साकथ्यतेमुनिवरैःसर्वैरुत्तरकोशला ॥४८॥ विपन्नोज्ञानवान्यस्यांवैकुण्ठमधिरोहति ॥ विनापित
द्वसेद्योऽस्यांसोऽपिस्वर्गंचगच्छति ॥ ४९ ॥ इमांततोदशगुणामाहुर्दक्षिणकोशलाम् ॥ एकादशगुणामेकेसम्यगाहुर्मुनीश्वराः ॥ ५० ॥इयानेवविशेषो
ऽस्तितस्याअस्यामतिर्मम॥ तस्यांमृतंनयन्त्येतेवैकुण्ठंमामकागणाः ॥५१॥ अस्यांमृतंस्वयमहमनन्यपदमानसम् ॥आरोप्यगरुडंदत्त्वासारूप्यंप्राप
यामितत् ॥ ५२ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वातान्द्विजान्विष्णुर्नीत्वावैकुण्ठमभ्यगात ॥ महिमानंस्तुवन्नस्यस्वयंतीर्थस्यभूपते ॥ ५३ ॥ एतत्ते
सर्वमाख्यातंकारणंजगतीपते ॥ येनेयंकथ्यतेविज्ञैरिहदक्षिणकोशला ॥५४॥ कलिमलकुलहन्ताशृण्वतांनानवानांकमलनयनपादप्राप्तयेवाञ्छितश्च ॥
नृपवरमहिमातेवर्णितःकोशलायामधुवनभववृत्तंशृण्वतस्तेवदामि ॥ ५५ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० कालिन्दीमाहात्म्येकोशलामहिम
वर्णनंनामद्वादशाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २१२ ॥ नारदउवाच ॥ एतन्मधुवनंतातशिवेपरमपावनम् ॥ देवराजायतुष्टेनस्थापिताविष्णुनापुरी॥१॥
अत्रविश्रान्तिनामेदंतीर्थंत्रिभुवनोत्तमम् ॥ विविदांमुक्तिदंपुंसांपावनंसाधुसेवितम् ॥ २ ॥ नित्यंवसतिविश्वात्माविष्णुःश्रीकोलरूपधृक् ॥ अत्रतीर्थो

त्तमेपुण्येनृपविश्रान्तिसंज्ञके ॥ ३ ॥ बहुभिर्जन्मभिर्येनविष्णुराराधितःसदा ॥ मरणंतस्यतीर्थेऽस्मिञ्जायतेकिलभूपते ॥ ४ ॥ कालिन्द्याएवकूलेतु द्वितीयंहरिणाकृतम् ॥ तीर्थंविश्रान्तिसंज्ञंतुयत्रकंसोनिपातितः ॥ ५ ॥ एतद्द्वयंममंगजन्मगुणैर्वैकुण्ठदातृभिः ॥ भाग्योदयेनकेनापिलभ्यतेसकलार्थदम् ॥ ६ ॥ अथतीर्थस्यमाहात्म्यंकथयामितवाग्रतः ॥ यच्छ्रुत्वासर्वतीर्थेषुमज्जनाल्लभ्यसेफलम् ॥ ७ ॥ हिमाचलोपत्यकायांकिरातनगरेशुभे ॥ ब्राह्मणोनामकुशलोराजन्नासीद्दरिद्रकः ॥ ८ ॥ तस्यपत्नीदुराचारादुराचारनरेरता ॥ कर्मणामोहयामासपतिंमाबन्धकीवरा ॥९॥ पतिस्तयामोहितस्तुननिवारयितुंक्षमः ॥ तदाज्ञातत्परोदीनःक्रयक्रीतइवाभवत ॥ १० ॥ लोकाउपहसन्तिस्मतंद्विजंकुलटापतिम् ॥ उपहासभयात्सोऽपिनिर्ययौन गृहात्कुधीः ॥ ११ ॥ महार्हाणिदुकूलानिभूषणानिचसादधौ ॥ जारैर्दत्तानिदुष्टात्माहसितापिनलज्जते ॥१२॥ वस्त्रंपुरातनंजीर्णमुत्तीर्णंयच्छरीरतः ॥ अवज्ञापूर्वकंदुष्टास्वभर्त्रेसंप्रयच्छति ॥ १३ ॥ एवंतयाकुलटयासोऽवज्ञातःस्वकःपतिः ॥ नितान्तंदुःखमापन्नोविषंजग्ध्वामृतोनिशि ॥ १४ ॥ साभीताराजतःपापाज्जनयात्स्वैरिणीतदा ॥ अनुयास्यामिभर्तारमित्युवाचमृषावचः ॥ १५ ॥ तयैवशिक्षिताःसख्यःस्वकीयास्तांसमीपगाः ॥ निवारयामासुरितिकथयित्वामहीपतेः ॥ १६ ॥ सख्यऊचुः ॥ भोमृगाक्षिकिमर्थंतेक्रियतेऽनर्थईदृशः ॥ यत्सुवर्णनिभंकायंत्वंनाशयितुमुद्यता ॥ १७ ॥ भवत्याकिंसुखंदृष्टममुष्याव्यवसायिनः ॥ दरिद्रस्यासमर्थस्यसखिस्वोदरपूरिणः ॥ १८ ॥ पालयैनंसुतंबालंत्वदृतेकोऽस्यपालकः॥ मरिष्यामोवयंसर्वामृतायांत्वयिसुन्दरि ॥ १९॥ गृहमेतदवेक्षस्वसमुत्तिष्ठवरानने ॥ जीयादयंतवसुतोयस्तेभाविसुखप्रदः ॥२० ॥ वाञ्छन्तिबान्धवाःसर्वेत्वदीयास्तवजीवितम् ॥ उत्तिष्ठनिजबन्धूनांकुरुचित्तसमीहितम् ॥ २१ ॥ रुदन्तितवगगेणवयस्याःसकलाःसति ॥ निजवाक्यप्रदानेनवारयैताःसुदुःखिताः ॥ २२ ॥ नारदउवाच ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तासांदुष्टासाधर्मविश्रुतम् ॥ उन्नमय्यमुखंप्राहश्रावयन्तीस्वबान्धवान् ॥ २३ ॥ सख्युवाच ॥ युष्माभिर्यद्वचोधर्म्यंप्रोक्तंजानेऽऋतंननु ॥ तथापिस्वपतिःस्त्रीभिर्मान्योलोकद्वयप्रदः ॥ २४ ॥ यदुच्यतेमयावाक्यंधर्मशास्त्रसमन्वितम् ॥ तद्वचःश्रूयतांसख्योयुक्तंचेदनुमोदत ॥ २५ ॥ यास्त्रीनिधनमापन्नंपतिमन्वेतितत्परा ॥ पापापिसहतेनैवस्वर्गेवसतिसाचिरम् ॥ २६ ॥ स्त्रीभिःपतिर्नहातव्योनिर्धनोरोगवानपि ॥ जीवन्मृतोऽनुगन्तव्यःश्रुतिरेषासनातनी ॥ २७ ॥ विचिन्त्येतिस्वमनसिसख्योऽन्वेमिस्वकंपतिम् ॥ वर्तिष्यतेस्वभाग्येनकरिष्येऽहंकिमस्यवै ॥ २८ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तास्तास्तयासख्योदुष्टादुष्टमतिप्रदाः ॥ ऊचुस्तांधर्मवाक्येनसमस्तजनमोहिनीम् ॥ २९ ॥ सख्य ऊचुः ॥ जहिपूर्वंहिनःसुभ्रूःपश्चादन्वेहिवल्लभे ॥ समस्तास्त्वद्वियोगंनवयंसोढुंक्षमामहे ॥ ३० ॥ अस्मांस्तवविनिभ्रान्त्याअनुयान्त्याःस्वकं

पतिम् ॥ धर्मोऽल्पःपापबाहुल्यंस्वर्गप्राप्तिस्तुकीदृशी ॥ ३१ ॥ जीवन्नयंपतिःस्वीयःसाध्वयंप्रतिपालितः ॥ यदुक्तंपतिपत्नीभ्यांतत्त्वयाविहितंसखि
॥ ३२ ॥ यावत्स्वजीवनोपायंविधातुमयमक्षमः ॥ तावत्त्वदीयभाग्येनजीविष्यतिसुतस्तव ॥ ३३ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तासानिववृतेस्वभर्त्तुरनु
यानतः ॥ सुतेनकारयामासतदातद्विरतिक्रियाम् ॥ ३४ ॥ अथकालेनकियतासुतोपनयनेमतिम् ॥ कारयामाससाविप्रैर्दत्त्वाजारार्पितंधनम्
॥ ३५ ॥ कृतोपनयनःकुण्डःसतत्त्वज्ञानवाञ्छिशुः ॥ गृहान्निर्गम्यसपदिनारायणपरोऽभवत् ॥ ३६ ॥ सतांसंगतिमासाद्यत्यक्त्वास्वंप्राकृतं
वपुः ॥ आरुरोहनिजंलोकमप्राप्यंयोगिभिश्चतत् ॥ ३७ ॥ अथसानिर्गतपुत्रेमनोदुःखंचकारवै ॥ तस्मिन्नेवदिनेराजन्भूयोजारैःसहारमत् ॥ ३८ ॥
इतितैरममाणायांतस्यांजारैःसमंनृप ॥ समागताजराकालेलावण्यमदनाशिनी ॥ ३९ ॥ त्यक्तोपपतिभिर्दृष्टासाजराग्रस्तविग्रहा ॥ बभूवदूति
कान्यासांकुलशीलविनाशिनी ॥ ४० ॥ तदाह्येकस्यविप्रस्यसवत्सांगामपाहरत् ॥ विक्रीताकियताराजन्द्रव्येणननुसातया ॥ ४१ ॥
तयेतिगमितःकालोदूतित्वेनकियान्नृप ॥ पश्चाच्छुष्कशरीरोऽस्याविगुणःसमजायत ॥ ४२ ॥ तस्याःकुष्ठसमुत्पन्नेगलितंह्यङ्गपञ्चकम् ॥
हस्तौपादौचनृपतेपञ्चमीनासिकातदा ॥ ४३ ॥ एवंभूतायदाहारंनलभेतकुतश्चन ॥ तदातुतत्रोदितयादास्यासानीयतापणम् ॥ ४४ ॥
तत्रसापतितापापालोकान्संप्रार्थ्यदीनया ॥ गिराघिगिगितिकुर्वाणाचक्रेस्वोदरपूरणम् ॥ ४५ ॥ तदिहाभ्यासवर्त्त्येकोद्विजःसर्वागमार्थवित् ॥
तांविलोक्यमहावाग्मीप्रोवाचेदंवचोनृप ॥ ४६ ॥ जनानांदुःखदंपापमिहलोकेपरत्रच ॥ तस्मात्पापंनकर्त्तव्यंमानवैर्दुःखभीरुभिः
॥ ४७ ॥ पापंकृत्वाजनोयस्तुप्रायश्चित्तंकरोतिवै ॥ नतदाचरितेभूयोनतत्फलमवाप्नुयात् ॥ ४८ ॥ यःकृत्वामुहुरेनांसिप्रायश्चित्तंकरोतिन ॥
तस्यास्याइवपापायागतिरत्रपरत्रच ॥ ४९ ॥ अनयापापसङ्घातोलोकेऽत्रसमुपार्जितः ॥ इहैवतत्फलंभुङ्क्तेभोक्ष्यतेनरकेऽप्यसौ ॥ ५० ॥
सर्वशास्त्रेषुदृष्टंवैसर्वेषांपापकर्मणाम् ॥ प्रायश्चित्तंनचस्त्रीणांविमुखानांस्वकर्मणः ॥५१॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वासद्विजश्रेष्ठोनमस्कृत्यरविंययौ॥
विष्णुंसंस्मृत्यसंस्मृत्यभीतस्तदवलोकनात्॥५२॥ एवंसादुःखमापन्नाभुञ्जानाकर्मणःफलम् ॥ अर्जितस्यस्वयंराजन्मृताकतिपयैर्दिनैः॥५३॥नतस्या
अग्निसंस्कारःसंजातःपापकर्मणः ॥ आकृष्यकेशेसानीताश्वपचैर्नगराद्बहिः ॥ ५४ ॥ मरणावसरेतस्यायमभृत्याःसमागताः ॥ प्रापय्ययातनादेहंतां
निन्युर्भास्करेःपुरीम् ॥ ५५ ॥ सौम्यःसधर्मिणांदेवःसाक्षाद्दुह्यस्तुपापिनाम् ॥ तस्याविलोकानाद्भूयःसोऽप्यभूद्वैपराङ्मुखः ॥ ५६ ॥ भृत्यानाज्ञाप
यामासयमएवपराङ्मुखः ॥ रौरवेनरकेघोरेपात्यतांसामयेरिता ॥ ५७ ॥ इत्युक्तास्तेतदाभृत्यानीत्वातांघोररौरवे ॥

कर्मयत्कृतम् ॥५८॥ एकमन्वन्तरंयावत्सास्थित्वातत्ररौरवे ॥ पश्चाद्गोधासमुत्पन्नाश्मशानेमृतमांसभुक्॥५९॥तत्रापिसावर्षशतंलेभेदुःखंस्वकर्मणः॥ फलंमृतकमांसेनकुर्वत्याहारमुत्कटम् ॥ ६० ॥ एकदासमुनेःपुत्रोयोऽस्याःकुक्षौव्यजायत ॥ विप्रयोनौसमायातःश्मशानेतत्रपर्यटन् ॥ ६१ ॥ मुनिपुत्रस्तुतांवीक्ष्यमृतानांक्रव्यमश्नतीम् ॥ ध्यात्वाक्षणंस्वमनसिबुबुधेतांस्वमातरम् ॥ ६२ ॥ सउवाचात्मनात्मानंबुद्ध्वातांनिजमातरम् ॥ ६३ ॥ मुनिपुत्रउवाच ॥ एतांतुतारयाम्यद्यदुस्तराद्दुःखवारिधेः ॥ अहोनमच्यतेजन्तुर्जातपापेनकर्मणा ॥ ६४ ॥ आत्मनोपार्जितेनैवभोगकालावधिंविना ॥ अस्याःकालोव्यतीयायनिरयेमानवाभिधः ॥ ६५ ॥ साम्प्रतंचजनैस्त्वत्रवत्सराणांशतंगतम् ॥ कियदग्रेचभोक्तव्यमेतयापापमुल्बणम्॥६६॥नारदउवाच ॥ इत्यालोच्यपुनर्दध्यौज्ञानेनामील्यचक्षुषी ॥ दृष्ट्वातस्यागतिंघोरांपापायादिव्यचक्षुषा ॥ पुनरात्मानमाहेदंसद्विजप्रवरोनृप ॥ ६७ ॥ मुनिपुत्रउवाच ॥ अहोकल्पशतेनापिनिस्तारोऽस्यानदृश्यते ॥ विनासत्तीर्थमरणंशरणंवारमापतेः ॥ ६८ ॥ अथवापिण्डदानेनगयायांमत्कृतेन च ॥ विनास्याःसद्गतिर्नैवकल्पकोटिशतैरपि ॥ ६९ ॥ नघटेतद्वयंचास्याअस्यांयोनौकदाचन ॥ सत्तीर्थविषयेमृत्युः सेवायांश्रीपतेरतिः ॥ ७० ॥ अस्याउद्धारहेतुर्वैमग्नायाःपापसागरे ॥ भवितामत्कृतंश्राद्धंगयायांचवहित्रकम् ॥ ७१ ॥ नारदउवाच ॥ इत्यालोच्यसधर्मात्माययौस्वपितुराश्रमम् ॥ आचख्यौपितरंसर्वंस्वमातुर्दुःखकारणम् ॥ ७२ ॥ निशम्यपुत्रवचनंमातृदुःखनिवेदकम् ॥ उवाचसमुनिश्रेष्ठःपुत्रंप्रणतकन्धरम् ॥ ॥ ७३ ॥ मुनिरुवाच ॥ हेतातमातरंस्वीयांशीघ्रमुद्धरदुर्गतेः ॥ नयविद्भूपतिःशत्रोर्यलक्ष्मीमिवाहवे ॥ ७४ ॥ नतारयतियःपुत्रोमातरंपितरंस्वकम्॥ दुःखात्सयातिनरकंयदितारयितुंक्षमः॥७५॥स्वपुत्रात्प्राप्यपानीयंपिण्डाश्चवरतीर्थके॥पितरोनरकात्स्वर्गस्वर्गाद्यान्तिहरेःपदम्॥७६॥तस्मादाशुसमुत्तिष्ठगच्छखाण्डवकानने ॥ तत्रास्तियमुनापुण्याम्मुनिवर्यनिषेविता ॥ ७७ ॥ तत्तीरेऽस्तिहस्त्रिस्थंसर्वतीर्थमयंततः ॥ पुण्यंमधुवनंतत्रविष्णुनास्थापितंस्वयम् ॥ ७८ ॥ तत्रस्नात्वातुविधिवत्कृत्वानित्यक्रियांनिजाम् ॥ तामुद्दिश्यकुरुश्राद्धंस्वप्रसोश्चकुरुक्रियाम् ॥ ७९ ॥ त्वयातत्रकृतेश्राद्धेतस्याःसद्गतिमिच्छता ॥ साप्राप्स्यतिहरेर्लोकंहित्वाघोघाङ्ममुल्बणम् ॥ ८० ॥ गयायांपिण्डदानेनयत्फलंतातजायते ॥ ततःशतगुणंपुण्यंसद्भिर्मधुवनेस्मृतम् ॥ ८१ ॥ इदानींवर्ततेतातकन्याराशिगतोरविः ॥ पुत्रगत्वाकुरुश्राद्धंपूर्वांतुद्दिश्यबान्धवान् ॥ ८२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० कालिन्दीमाहात्म्येत्रयोदशाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २१३ ॥ नारदउवाच ॥ इत्याकर्ण्यपितुर्वाक्यंसजगामत्वरान्वितः ॥ पुण्यंमधुवनंराजन्गयाशतगुणाधिकम् ॥ १ ॥ तत्तीर्थवासिनोविप्रान्सायमामन्त्र्यमन्त्रवित् ॥ कालेपुनःसमाहूयबभाषेस्वागतंवचः ॥ २ ॥

ततःप्रक्षाल्यतत्पादौगन्धाद्यैरभिपूज्यच ॥ पादार्घ्यमददात्प्रीत्याशेषेणस्वयमाचमत् ॥ ३ ॥ ततस्तान्ब्राह्मणान्नीत्वाश्राद्धदेशेन्यवेशयत् ॥
कुशाम्बुतुलसीपुष्पगन्धाक्षततिलैःसह ॥ ४ ॥ पूरयित्वाकर्मपात्रंपुण्डरीकाक्षमस्मरत् ॥ देवताभ्यइतिश्लोकंत्रिःकृत्वासोऽपठद्द्विजः ॥ ५ ॥
सतिलंशोधितकुशैर्वेदधेबन्धनंततः ॥ अग्निष्वात्तेतिमन्त्रेणपूर्वादीनांदिशांक्रमात् ॥ ६ ॥ रक्षोभूतेतिमन्त्रेणनीवीबन्धंव्यधाच्चसः ॥ ततःप्रति
ज्ञामाधायददौद्विजकुशासनम् ॥ ७ ॥ पितॄन्समाह्वयामाससतदाब्राह्मणोत्तमः ॥ दत्त्वाततस्तुहस्तार्घ्यंपात्रंन्युब्जीचकारवै ॥ ८ ॥ कृत्वागन्धा
दिदानंचपुनःसव्येनचाचमत् ॥ सव्यापसव्यंनतदादत्त्वापात्राणिसद्द्विजः ॥ ९ ॥ तैर्ब्राह्मणैरनुज्ञातश्चक्रेग्नौऽकरणंततः ॥ आज्यादिहविषाराजंस्ता
न्यमत्राण्यपूरयत् ॥ १० ॥ अनुत्तानोत्तानपाणिःकुर्वन्पात्रावलम्बनम् ॥ पपाठपाठितोविप्रैःपृथ्वीत्वेतिद्विजन्मनाम् ॥ ११ ॥ असंस्कृतप्रणी
तानामितिमन्त्रेणसद्द्विजः ॥ दर्भेषुदक्षिणाग्रेषुददौचविकिरासनम् ॥ १२ ॥ अग्निदग्धेतिमन्त्रेणघृतमिश्रान्नमक्षिपत् ॥ जलेनसहराजेन्द्रविष्टरे
कुशकल्पिते ॥ १३ ॥ सव्येनपुनराचम्यददौचुलकजीवनम् ॥ तृप्ताःस्थेतिचसंपृच्छ्यतृप्ताःस्मइतिभाषितः ॥ १४ ॥ शेषान्नभोजनेतेषांजग्राहा
ज्ञांद्विजन्मनाम् ॥ पिण्डार्थंवेदिकांकृत्वावितस्तिप्रमितांद्विजः ॥ १५ ॥ रेखांचकारदर्भेणदक्षिणाभिमुखींनृप ॥ येरूपाणीतिमन्त्रेणदधेऽग्निदिशिचो
ल्मुकम् ॥ १६ ॥ पूर्वजन्मनियामातापितायश्चमहीपते ॥ तयोश्चपितरौयौहियौचराजन्पितामहौ ॥ १७ ॥ यःप्रमातामहश्चापिपितरौराजसत्तम ॥
पित्रादीन्षट्सपत्नीकांस्तानुद्दिश्ययथाविधि ॥ १८ ॥ कुशासनानिदत्त्वावेददौपिण्डान्षडेवहि ॥ गन्धादिभिश्चसंपूज्यमध्यपिण्डविसर्जनम् ॥ १९ ॥
कृत्वाघ्रायचवामांसेपिण्डपात्रंन्यवेशयत् ॥ जलपात्रंतदादायवाजेवाजेपठन्निति ॥ २० ॥ पाद्यार्घंचपुनर्दत्त्वादक्षिणाद्यैरतूतुषत् ॥ आद्वारंताननुव्रज्यतेभ्यो
लब्ध्वानुशासनम् ॥ २१ ॥ बुभुजेचस्वयंराजन्बान्धवैःसहसद्द्विजः ॥ एवंसमाप्यराजेन्द्रश्राद्धंसद्द्विजसत्तमः ॥ २२ ॥ पूर्वसंबन्धिनांतत्रतीर्थेमधुवनेशुभे ॥
यदाचचालशान्तात्मापितुराश्रमंप्रति ॥ २३ ॥ तदासंमिलितामार्गेसर्वेतेश्राद्धभोजिनः ॥ विमानषट्कमारूढादिव्याभरणभूषिताः ॥ दिव्याम्बर
धराराजन्नित्यूचुस्तद्द्विजोत्तमम् ॥ २४ ॥ पितरऊचुः ॥ भोवत्सविप्रशार्दूलवृणीष्ववरमुत्तमम् ॥ तीर्थेऽत्रकुर्वताश्राद्धंभवतातारितावयम् ॥ २५ ॥ वयंगण
त्वमापन्नाःश्रीपतेस्त्वत्प्रसादतः ॥ प्रार्थयस्वमहाबुद्धेयदिष्टंतवचेतसि ॥ २६ ॥ मुनिपुत्रउवाच ॥ केयूयंकुतआयातागणत्वंहिकुतोगताः ॥ उपकारंविना
कस्माद्वरंयन्मेप्रयच्छथ ॥ २७ ॥ नारदउवाच ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यपूर्वजन्मसुतस्यवै ॥ पिताप्रोवाचयोदुःखाद्भक्षयित्वाविषंमृतः ॥ २८ ॥
पितोवाच ॥ अहंतवपिताविप्रपूर्वजन्मनिभूसुरः ॥ भार्ययाव्यभिचारिण्यामात्रातेपीडितोभृशम् ॥ २९ ॥ अतीवदुःखमापन्नोभक्षयित्वाविषंनिशि ॥ अप

मृत्युंगतस्तस्मादभवंरजनीचरः ॥३०॥ एवंमन्वन्तरंताततशतंपञ्चदशाधिकम् ॥ वर्षाणांचव्यतीतंतद्राक्षसत्वंगतेमयि ॥३१॥ इदानींषोडशाब्देतुत्वया
श्राद्धेकृतेऽत्रवै ॥ पुण्येमधुवनेतीर्थेदैवत्वंप्राप्तवानहम् ॥३२॥ एतद्विमानमायातंस्वर्गादिन्द्रप्रणोदितम् ॥ सगणंसाप्सरोवृन्दंममारोहणहेतवे ॥३३॥
अत्रतुभ्यंवरंदातुंसगणःसाप्सरोगणः ॥ विमानवरमारुह्यगच्छन्स्वर्गेऽहमागमम् ॥३४॥ वरंवरयभद्रंतेनविलम्बसहावयम् ॥ ऐरावतगजारूढःसुरेशोमा
मवेक्षते ॥ ३५ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वानिजवृत्तान्तंदत्त्वाचनिजसूनवे ॥ तत्प्रार्थितांहरेर्भक्तिंजगामसदिवंनृप ॥ ३६ ॥ अथप्रोवाचतन्माता
पूर्वजन्मसुतंचतम् ॥ ३७ ॥ मातोवाच ॥ त्वत्प्रसादादहंजातादेवीमुक्ताचपापतः ॥ प्राप्तंशच्याःसखीत्वंमेपापयापिद्विजोत्तम ॥ ३८ ॥ त्वयात्र
विहितेश्राद्धेतीर्थेविश्रान्तिसंज्ञके ॥ प्रार्थयस्वमहाभागनिजचित्तसमीहितम् ॥३९॥ददामितेयतोऽस्माकंदेवीनांनवचोमृषा ॥ येनपापेनजाताहंगोधा
चपितृकानने ॥ ४० ॥ नरकेचिरमास्थायतत्त्वंवेत्सिद्विजोत्तम ॥ अनुजानीहिमांपुत्रपुलोमतनयादिवि ॥ मामपेक्षतआकाशेवृतादेवाङ्गनागणैः ॥
॥ ४१ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वांसापितन्मातानिष्कामायस्वसूनवे ॥ ययौत्रिविष्टपंराजञ्छिरसातेनवन्दिता ॥ ४२ ॥ ततःपितामह
स्तस्यस्वपौत्रंतंद्विजोत्तमम् ॥ उवाचवचनंभूपहरेर्बिभ्रत्सरूपताम् ॥ ४३ ॥ पितामहउवाच ॥ वत्सवत्सचिरंजीवलभस्वनिजवाञ्छितम् ॥
त्वत्प्रसादाद्वयंतीर्णादुस्तराद्भवसागरात् ॥४४॥ पितामहोऽहंतेवत्सतवेयंचपितामही ॥ मृतंमानुगतासाध्वीसालोक्यमचिरंगता ॥ ४५॥ अद्यत्वया
त्रविश्रान्तोविहितेश्राद्धकर्मणि ॥ आवयोस्तुहरेर्लोकेलब्धातस्यसरूपता ॥ ४६ ॥ नारदउवाच ॥ एवमुक्त्वातयासार्द्धंस्वस्त्रियाभूपसत्तम ॥
ब्रह्मलोकमतिक्रम्यवैकुण्ठंसययौद्विजः ॥ ४७ ॥ अथप्रोवाचराजेन्द्रवचस्तत्प्रपितामहः ॥ यत्तेतत्कथयाम्यद्यशृणुष्वैकमनाद्विज ॥ ४८ ॥
प्रपितामहउवाच ॥ भोभोवत्समहाभागतवाहंप्रपितामहः ॥ भ्रूणहत्याफलेनाहंशौकरींयोनिमाप्तवान् ॥ ४९ ॥ ततोविनिर्गतस्तातश्वाभवंपाप
पीडितः ॥ ततःस्थावरतांप्राप्तोविन्ध्येपर्वतसत्तमे ॥ ५० ॥ तत्रापिचिरकालेनस्थितःस्थावरतांदधत् ॥ हस्तिनाकेनचित्तातमूलादुत्पाटितो
बलात् ॥ ५१ ॥ तस्मिन्नेवततःकालेत्वयाश्राद्धमकारिवै ॥ अस्मिंस्तीर्थोत्तमेतातमुक्तोऽहंस्थावरात्ततः ॥ ५२ ॥ प्राप्तोऽयंयक्षराजस्यनगर्यांवास
उत्तमः ॥ देह्यनुज्ञांद्विजश्रेष्ठयामितांत्वत्प्रसादतः ॥ ५३ ॥ त्वांदिदृक्षुरिहायातोदृष्टस्त्वंपुण्यदर्शनः ॥ तीर्थंचसर्वतीर्थेषुश्रेष्ठंमधुवनंमया ॥ ५४ ॥
नारदउवाच ॥ इत्युक्तस्तेनराजेन्द्रमुनिपुत्रःसधर्मवित् ॥ पप्रच्छशिरसानम्यतंनिजंप्रपितामहम् ॥ ५५ ॥ ऋषिरुवाच ॥ ब्राह्मणानांकुले
तातजातोऽसित्वंगरीयसि ॥ कथंविहितवान्पापंभ्रूणहत्याभिधंगुरो ॥ ५६ ॥ येननिन्द्यांसमापन्नोभवान्योनिपरम्पराम् ॥ समाचक्ष्वमहाभाग

यदितत्स्मृतिरस्तिते ॥ ५७ ॥ प्रपितामहउवाच ॥ पुराहंद्विजशार्दूलब्राह्मणस्यैवजन्मनि ॥ मन्त्रयन्त्रविधानेनकृतवान्वृत्तिमात्मनः ॥ ५८ ॥
धनलोभेननारीणांगर्भार्थंमहमौषधम् ॥ दत्तवांश्चैवनाशायदैवोपहतचेतनः ॥ ५९ ॥ लोभोहिधनहीनानांजनानांज्ञानमाहरेत् ॥ शुचिकाले
दिनाधीशःकुल्यानामिवजीवनम् ॥ ६० ॥ ज्ञानेनष्टेजनस्तातपापमाचरतेध्रुवम् ॥ पापान्नरकमाप्नोतिततोयातिकुयोनिताम् ॥ ६१ ॥ काचि
देकातदानारीगुर्विणीमामपृच्छत ॥ किंजनिष्याम्यहंविप्रपुत्रंवेत्यथवास्त्रियम् ॥ ६२ ॥ तदाहमुक्तवांस्तांवैतवकन्याभविष्यति ॥ पुत्रोत्पत्ति
कृतेतुभ्यंप्रदास्यामिमहौषधम् ॥ ६३ ॥ इत्युक्ताचमयानारीदुर्बुद्धिस्त्रीशिरोमणिः ॥ जग्राहममपादौतुदत्तहेमपलंचमे ॥ ६४ ॥ इत्युवाचच
साम्नह्यंषट्कन्याजनितामया ॥ सप्तमीयंत्वयाचोक्ताजीनिष्येऽस्यानजन्मनि ॥ ६५ ॥ तथाकुरुमहाबुद्धेयथाहंवैनकन्यकाम् ॥ जनयिष्या
मिविप्रान्यांनिजप्राणविनाशिनीम् ॥ ६६ ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यास्तामहंपुनरुक्तवान् ॥ प्रसूतिकालेदास्यामिपुत्रोत्पाद्यहमौषधम् ॥ ६७ ॥
तथेतिसावचोमह्यंप्रतिश्रुत्यगतागृहम् ॥ अपेक्षमाणातंकालंतस्थौवाक्यप्रतीतिकृत ॥ ६८ ॥ तस्यांगतायांभोतातचिन्तयाभवमातुरः ॥ इत्यहं
द्विजशार्दूलतच्छृणुष्ववदामिते ॥ ६९ ॥ पुत्रोत्पत्तिप्रतीत्येयंमह्यंदत्तवतीपलम् ॥ सुवर्णस्यनजानामिकिमस्याःसंभविष्यति ॥ ७० ॥ किमत्र
करणीयंमेकथमेतत्सुवर्णकम् ॥ पलप्रमाणंतिष्ठेद्वैदरिद्रस्यगृहेमम ॥ ७१ ॥ एवंविमृश्यतद्दास्यास्तस्यैहस्तेनदापितम् ॥ गर्भपातकरंतात
मयादारुणमौषधम् ॥ ७२ ॥ तेनौषधेनतस्यास्तुगर्भस्रावोऽभवत्तदा ॥ मासेतृतीयेनज्ञातंचिह्नंपुरुषकन्ययोः ॥ ७३ ॥ तदासामद्गृहंप्राप्ता
विषण्णागर्भस्रावतः ॥ अथार्थयत्सुवर्णंतन्निराशापुत्रजन्मनि ॥ ७४ ॥ तदाहमिष्टकाचूर्णभस्मनाचसमन्वितम् ॥ हरिद्राचूर्णसंयुक्तंसाम्बुतस्यै
अदर्शयम् ॥ ७५ ॥ एतच्चूर्णकृतंमातस्त्वत्पुत्रोत्पत्तयेमया ॥ त्वद्दानाद्द्विगुणंद्रव्यंलग्नमेतस्यसाधने ॥ ७६ ॥ इत्युक्त्वासामयातातत्यक्त्वा
चूर्णंगृहंययौ ॥ मामुक्त्वेतिग्रहीष्यामिकालेत्वत्तोद्विजोत्तम ॥ ७७ ॥ एवंमयाकृतातातभ्रूणहत्यातिदारुणा ॥ ययातिकुत्सितेयोनित्रितयेभ्रमितं
मया ॥ ७८ ॥ त्वत्प्रसादादहंमुक्तःसाम्प्रतंस्थावरत्वतः ॥ देह्यनुज्ञांमुनिश्रेष्ठयाम्यहंह्यलकांशुभाम् ॥ ७९ ॥ नारदउवाच ॥ एवमुक्त्वातु
राजेन्द्रतस्यतुप्रपितामहः ॥ तेनाभिवन्दितोमूर्ध्नाप्रययौदिशमुत्तराम् ॥ ८० ॥ विमानेनविचित्रेणकिङ्किणीजालमालिना ॥ नृत्यद्गन्धर्वजुष्टेनमणि
प्राकारशोभिना ॥८१॥ अथतस्यमहाराजविप्रस्यप्रपितामही ॥ उवाचस्वप्रपौत्रंतंविमानवरमास्थिता ॥८२॥ प्रपितामह्युवाच॥नान्यत्रकुत्रगन्तासि
पुण्येनानेनसुव्रत ॥ विनापद्मापतेःपादपद्मचिह्नितमन्दिरम् ॥८३॥ अयंममपतिःपापोमुनेत्वत्प्रपितामहः॥ वारितोऽपिमयापापमाचचारसुदुष्टधीः॥

॥ ८४ ॥ सोऽपित्वयातिपापात्मातारितोदुःखसागरात् ॥ शक्यतेकेनवैकर्तुंतावकंगुणवर्णनम् ॥ ८५ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वासापिराजेन्द्रपति
लोकंजगामह ॥ अलकायांचिरंपत्यातेनैवमुमुदेसह ॥ ८६ ॥ अथतेमुनिपुत्रस्यसर्वेमातामहादयः ॥ सपत्नीकाःसमारुह्यविमानेषुययुर्दिवम् ॥८७॥
सोऽपिद्विजवरस्तस्मात्तीर्थात्स्वपितुराश्रमम् ॥ गत्वातंसर्ववृत्तान्तंस्वपित्रेसमवर्णयत् ॥ ८८ ॥ सोऽपितत्रगतःसार्द्धंकुटुम्बेनवनंमधोः ॥
चकारपर्णशालांवैविश्रान्तेस्तुसमीपतः ॥ ८९ ॥ तत्रविश्रान्तितीर्थेतुत्रिकालंस्नानमाचरन् ॥ नाकरोद्विष्णुलोकोऽपिस्पृहांसमुनिसत्तमः ॥
॥ ९० ॥ एकदाजलमध्येसस्नानंकुर्वन्मुनिर्नृप ॥ आचकाङ्क्षचभविताकदामेहरिदर्शनम् ॥ ९१ ॥ एवंकामयमानस्यमुनिवर्यस्यभूपते ॥ आजगाम
त्वरायुक्तःपक्षिराजासनोहरिः ॥ ९२ ॥ लक्ष्म्यावक्षःस्थयासार्द्धंचतुर्बाहुधरोहरिः ॥ नवीनघनवर्णाङ्गोविद्युद्वर्णाम्बरावृतः ॥ ९३ ॥ कौस्तुभोद्भा
सिसद्वक्षाःशङ्खचक्रगदाब्जभृत् ॥ वनमालालसत्कण्ठोमकराकृतिकुण्डलः ॥ ९४ ॥ फुल्लाम्बुजपलाशाक्षःस्वलकालङ्कृताननः ॥ विद्रुमाकारकरजो
ऽरुणहस्तोङ्घ्रिसत्तलः ॥ ९५ ॥ उवाचतंद्विजश्रेष्ठदन्तभासाविभासयन् ॥ शरन्निशापतिस्तोमतिरस्कारकृतादिशः ॥ ९६ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ भो
भोद्विजवरैतन्मेतीर्थंमधुवनंशुभम् ॥ विश्रान्तिसंज्ञकंस्नानसर्वकामोपपादकम् ॥९७॥ अत्रत्वयास्नानकालेवाञ्छितंममदर्शनम् ॥ तुभ्यंहितन्मयादत्तं
ब्रह्मादिसुरदुर्लभम् ॥ ९८ ॥ त्यजदेहमिमंविप्रमानुषंदिव्यमाप्नुहि ॥ आयाहिमद्गृहंसार्द्धंमयारुह्यखगेश्वरम् ॥ ९९ ॥ नारदउवाच ॥ इत्याकर्ण्यवच
स्तस्यश्रीपतेःसमुनीश्वरः ॥ तुष्टावप्रणतोभूत्वाजलएवविशांपते ॥ १०० ॥ मुनिरुवाच ॥ श्रीपतेश्रीमदम्भोजसंमर्दितपदाम्बुजम् ॥ भवतोभवता
पघ्नंवन्देत्रिदशवन्दितम् ॥ १ ॥ त्वदीयमाययानाथमोहितायेऽत्रजन्तवः ॥ तेषांकदाचिन्निस्तारोनकृपामन्तरेणते ॥ २ ॥ सत्तीर्थसेवनादीशतथा
सज्जनसंगमात् ॥ पुंसांभक्तिस्तुयेषांवैजायतेकृपयातव ॥३॥ साधुभिर्बहुभिरीरितंहरेयोनिशम्यगुणकीर्त्तनंतव ॥ कीर्तयत्यखिलपापनाशनंमातृगर्भकु
हरेसनोपवेत् ॥ ४ ॥ श्रीपतेतवजनस्यमानसंदैवतस्तुपतितंमहारणे ॥ गुण्ठितंचरजसाजहातिनोनिर्मलत्वमिवरत्नमुत्तमम् ॥ ५ ॥ यःपुमान्पतति
पदाम्बुजेदण्डवत्पुलकमंगकेदधत् ॥ सोऽन्वयंनयतितावकंपदंस्वंचवाञ्छितमशेषयोगिभिः ॥६॥ जीवएवतवमाययाविभोमोहितोभ्रमतिविश्ववर्त्मसु ॥
त्वत्कृपाललितलोचनाचलैस्तत्क्षणंतरतिविश्ववारिधिम् ॥ ७ ॥ नारदउवाच ॥ इतिसंस्तुत्यगोविन्दंदण्डवत्तस्यपादयोः ॥ पपातसमुनिश्रेष्ठोजयेति
मुहुरीरयन् ॥ ८ ॥ श्रीपतिस्तंमुनिश्रेष्ठंदण्डवत्पतितंभुवि ॥ उत्थाप्यबाहुभिस्तूर्णंसुपर्णेसमरोपयत् ॥ ९ ॥ तत्कुटुम्बंचविश्वात्मावैकुण्ठंचजगामह ॥
इत्येतत्कथितंराजञ्छ्रेष्ठमधुवनस्यवै ॥ ११० ॥ माहात्म्यंसर्वपापघ्नंकिमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ यइदंशृणुयान्मर्त्यःसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥

॥ १११ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा० उत्तर० कालिन्दीमाहात्म्येमधुवनमाहात्म्यंनामचतुर्दशाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २१४ ॥
सौभरिरुवाच ॥ युधिष्ठिरेदमाकर्ण्यनारदस्यवचःशुभम् ॥ शिबिरौशीनरोराजाविनीतस्तमुवाचह ॥ १ ॥ शिबिरुवाच ॥ मुनेमयातुमाहात्म्यं
श्रुतंमधुवनस्यवै ॥ त्वन्मुखात्किंतुसंदेहोह्येकोऽस्तिममसानसे ॥२ ॥ येनधर्मात्मनासर्वेतारितानिजबान्धवाः ॥ जन्मद्वयकृताह्यासीत्सकथंस्वैरिणी
सुतः ॥३॥ एतदाचक्ष्वभगवन्सर्वंस्त्वंवेत्सितत्त्वतः ॥ अतीतंवर्त्तमानंचभविष्यमपिनारद ॥४॥ नारदउवाच ॥ एकदामुनयःसर्वेहरिद्वारेसमागताः॥
दशम्यांज्येष्ठशुक्लस्ययुक्तायांसर्वपर्वभिः ॥ ५ ॥ तत्रतेविधिवत्स्नात्वाकृत्वाचस्वक्रियांशुभाम् ॥ हिमाचलस्यपृष्ठेतुस्वस्थचित्ताउपाविशन् ॥
॥ ६ ॥ तारात्मजोबुधस्तत्रमुनिसङ्घसमागतः ॥ सौन्दर्यभरसंयुक्तःस्मरोमूर्त्तइवापरः ॥ ७ ॥ तंसमागतमालोक्यसमुत्तस्थुर्मुनीश्वराः ॥ तेनाभिवन्दि
तामूर्ध्नापुनस्तेसमुपाविशन् ॥ ८ ॥ बुधस्यादरमालोक्यविहितंमुनिपुङ्गवैः ॥ मुनिपुत्रःसपप्रच्छपितरंस्वमितिप्रभो ॥ ९ ॥ मुनिपुत्र
उवाच ॥ कोऽयंतातसमायातःसौन्दर्येणापरःस्मरः ॥ व्यासादिभिर्मुनिवरैर्भृशंतस्यादरःकृतः ॥ १० ॥ नारदउवाच ॥ इत्याकर्ण्यसधर्मात्मा
स्वस्यपुत्रस्यभाषितम् ॥ बभाषेमुनिशार्दूलःपुत्रंनिर्बन्धसंयुतम् ॥ ११ ॥ पितोवाच ॥ बृहस्पतेःसुरगुरोःसुतस्तारोदरोद्भवः ॥ बुद्धि
मान्बुधनामायंशशिवंशकरःपरः ॥ १२ ॥ पुत्रउवाच ॥ कित्वयाकथितंतातनिःसम्बन्धपरंवचः ॥ बृहस्पतेःसुतोयस्तुसकथंशशिवंशकृत् ॥
॥ १३ ॥ जज्ञेऽनसूययातातविधुरत्रेर्मुनीश्वरात् ॥ तस्यवंशस्यकर्त्तायंकथंसुरगुरोःसुतः ॥ १४ ॥ एषमेमानसेतातसंशयोवर्ततेमहान् ॥
तमपाकुरुविप्रेन्द्रसंदिहानस्यमेशिशोः ॥ १५ ॥ पितोवाच ॥ पुराबृहस्पतेर्भार्यातारानामयशस्विनी ॥ चन्द्रेणापहृतातातबलाद्बलवता
तदा ॥ १६ ॥ अपहृत्यतदानीतास्वगृहंविधिनागुरोः ॥ भार्यासातुतयासार्द्धंरमितंतेनवैचिरम् ॥ १७ ॥ तस्यागर्भोऽभवत्तातकालेन
कियतातदा ॥ ततोबृहस्पतिर्भार्यांनिजांतांसमयाचत ॥ १८ ॥ चन्द्रमाश्चमंदाविष्टोनददौबलदर्पितः ॥ ततोबृहस्पतिस्तातदेवैःशक्रादिभिः
सह ॥ १९ ॥ सन्नद्धोयोद्धुमारेभेसमंबलवदिन्दुना ॥ सहायार्थंविधोःशुक्रःसमंदितिजदानवैः ॥ २० ॥ समागतस्तदातातततस्मिन्रण
समुद्यमे ॥ ततस्तारानिमित्तंवैयुद्धंप्रावर्त्ततोल्बणम् ॥ २१ ॥ करिष्यतेसर्वजनैःप्रधानंतारकामयम् ॥ तस्मिन्युद्धेमहाभीमेहतादेवाश्च
दानवाः ॥ २२ ॥ नकस्यचिज्जयस्तातबभूवनपराजयः ॥ ततःसमागतोब्रह्मासंनिवार्योल्बणंरणम् ॥ २३ ॥ ददौबृहस्पतेस्तारां
बोधयित्वानिशापतिम् ॥ बृहस्पतिस्तुतांवीक्ष्यतारांगर्भवतींतदा ॥ क्रुद्धोविरिञ्चेःप्रत्यक्षंसमाजेदेवदैत्ययोः ॥ २४ ॥ बृहस्पतिरुवाच ॥

शृणुष्वमामकंवाक्यंतारेतरललोचने ॥ कस्यायंध्रियतेगर्भोभवत्येन्दोर्ममाथवा ॥ २५ ॥ पितोवाच ॥ एवंमुहुर्मुहुः पृष्टासाचलज्जावतीशुभा ॥ यदा नकथयामासकिंचित्ताततदग्रतः ॥ २६ ॥ तदायंपश्यतांतेषांदेवानांचसुरद्विषाम् ॥ उत्पन्नस्तामुवाचेदंजननींचरुषान्वितः ॥ २७ ॥ बुधउवाच ॥ कस्मान्नकथ्यतेदुष्टेमदीयोजनकस्त्वया ॥ लज्जांविहायसंपश्यशापस्यममवैभवम् ॥ २८ ॥ पितोवाच ॥ इत्युक्त्वाजलमादाययदाशप्तुंसमुद्यतः ॥ तदासामन्दमाहेदंपितातवसुधाकरः ॥ २९ ॥ इत्युक्तेचतयासाध्व्याचन्द्रःस्वतनयंबुधम् ॥ अमुंगृहीत्वासानन्दंजगामनिजमन्दिरम् ॥ ३० ॥ बृहस्पतिस्तुतांतारांगृहीत्वास्वगृहंययौ ॥ ब्रह्मादेवाश्चदैत्याश्चतेऽपिस्वंस्वंगृहंययुः ॥ ३१ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंयस्त्वंमांपरिपृष्टवान् ॥ बृहस्पतिस्त्रियांजातोयथायंचन्द्रवंशकृत् ॥ ३२ ॥ नारदउवाच ॥ इत्याकर्ण्यपितुर्वाक्यंजहासोच्चैर्मुनेःसुतः ॥ उवाचचस्वपितरंकुण्डोऽयंस्वैरिणीसुतः ॥ ३३ ॥ उवाचचपितापुत्रंह्यापुत्रेदंनभण्यताम् ॥ सर्वसत्त्वान्तरज्ञोऽयंशप्स्यतित्वांत्वदुक्तवित् ॥ ३४ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तेतेनमुनिनाचान्द्रिर्ज्ञात्वातदीरितम् ॥ सर्वेषांशृण्वतांप्राहमुनीनामितिभूपते ॥ ३५ ॥ बुधउवाच ॥ शृण्वन्तुमुनिशार्दूलाभवन्तोममभाषितम् ॥ यदिसाध्वथवासाधुविचारयतमाचिरम् ॥ ३६ ॥ भवतांतत्त्वबुद्धीनांदर्शनार्थमिहागतः ॥ कृतवान्कस्यचिन्नाहमपराधंमनागपि ॥ ३७ ॥ अमूययाकिमर्थंमामवजानन्तिदुर्मदाः ॥ स्वजन्मसफलत्वायभवद्दर्शनलालसः ॥ ३८ ॥ स्वभावएवदुष्टानांसाधून्नपिनिरेनसः ॥ उद्वेजयन्तियत्काषिमिष्टवाचःपिकाइव ॥ ॥ ३९ ॥ दुःस्वभावंनमुञ्चन्तिदुष्टाःसत्संगमादपि ॥ गङ्गाम्बुसंगमेनापिक्षारतामिवनीरधिः ॥ ४० ॥ अहोव्याधस्यदुष्टत्वंमुनिवृत्तीन्यतोमृगान् ॥ वनेमृगचरान्हन्तिनिजगानविदोऽपिसः ॥ ४१ ॥ मत्स्यैःकिमपराद्धंहिधीवराणांदुरात्मनाम् ॥ यज्जलेचरतस्तीर्थेघ्नन्तिनत्प्रकृतिर्हिंसा ॥४२॥ साधवोऽपिनमुञ्चन्तिस्वभावंदुष्टसंगताः ॥ वृताविषाग्नियुक्सर्पैःश्रीखण्डाइवशीतताम् ॥४३॥परोदयेऽपिनृत्यन्तिकिंस्वपक्षस्यसाधवः ॥ यथोन्मनासुनिवरावारिवाहस्यबर्हिणः ॥४४ ॥ धारयन्तिपरार्थेहिनिजान्तमपिसाधवः ॥ पितृदेवमनुष्याणामर्थेमत्पितृवत्कलाः ॥४५॥ निजोदयस्तुसाधूनांस्वच्छस्यानन्दहेतवः ॥ यथाकुमुदपुष्पाणांमत्पितुःशीतलत्विषः ॥४६॥नारदउवाच ॥ इत्युदीर्यवचःक्रोधाद्बुधस्तंमुनिबालकम् ॥ शशापेतित्वमप्याशुकुण्डोभवमहीतले ॥ ४७ ॥ एवमाकर्ण्यतंशापंपितावुधविसार्जितम् ॥ स्वपुत्रंपातयामासतदङ्घ्र्योःक्षम्यतामिति ॥ ४८ ॥ उवाचचनजानातिबालोऽयंतववैभवम्॥नोचितंक्रोधकरणमस्मिन्बालेभवादृशैः॥४९॥कुतश्चित्कारणात्साधोःक्रुद्धस्यप्रकृतिःक्षमा ॥हुताशनप्रतप्तस्यशीतत्वमिवचाम्बुनः ॥ ५० ॥ अतःक्षमांविधायाशुविधेह्यस्मिन्ननुग्रहम् ॥ बालेविवेकरहितेक्षमासाराहिसाधवः ॥ ५१ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तस्तेनमुनिनाशीतां

शुतनयस्तदा ॥ क्रोधंतत्याजशान्तात्माचक्रेतस्मिन्ननुग्रहम् ॥ ५२ ॥बुधउवाच ॥ अथतवमुनेबालःकुण्डत्वंप्राप्यभूतले ॥ दत्तयज्ञोपवीतःसल्लँ
प्स्यतेहिनिजास्पदम् ॥ ५३ ॥ एवंसमुनिपुत्रोवैबुधशापान्नृपोत्तम ॥ कुण्डत्वंमाप्तवान्भूमौपितरोयेनतारिताः ॥ ५४ ॥ इदंपवित्रंमाहात्म्यंश्रुत्वा
मधुवनस्यवै ॥ समस्तमश्वमेधस्यफलंप्राप्नोतिमानवः॥५५॥ येनराधारयन्त्यस्यमाहात्म्यस्यार्थमुत्तमम् ॥ हृदयेयत्रतत्तेषांविषयैर्नाभिभूयते॥५६॥
येपठिष्यन्तिमाहात्म्यंश्रोष्यन्तिचमहाधियः ॥ देहान्तेविष्णुसालोक्यंगमिष्यन्तिनसंशयः ॥५७॥ इदमनिशपवित्रंतुभ्यमावर्णितंमेमधुवनसुचरित्रं
श्रीपतेःप्रीतिकारि॥कलिकलुषकलापच्छेदनेदक्षमक्षोत्पथगमननिरासेकारणंपुण्यमूर्तौ ॥५८॥ इतिश्रीपाद्मेमहा०पञ्चप०उर०कालिन्दीमाहात्म्यमधु
वनवर्णनंनामपञ्चदशाधिकद्विशततमोऽध्यायः॥२१५॥नारदउवाच ॥ अतोमधुवनाद्राजन्नयंवदरिकाश्रमः॥एकादशधनुर्मात्रेभूभागेव्यवतिष्ठति॥१॥
अस्यतीर्थवरस्याहंमहिमानंमहाद्भुतम् ॥ वर्णयामिपुरस्तात्तेयंश्रुत्वामुच्यतेभयात् ॥२॥ एकस्तुमगधेराजन्देवदासोहिनामतः॥ब्राह्मणःसत्यवादान्तः
साक्षाद्धर्मइवापरः ॥ ३ ॥ निष्णातःसर्वविद्यासुबृहस्पतिरिवापरः ॥ हरिसन्तोषकोभक्त्याप्रह्लादइववैदैत्यराट् ॥ ४ ॥ सस्त्रीकोऽपिस्मरंजेता
पार्वत्याइववल्लभः ॥ सदाचारपरोनित्यंविश्वामित्रोमुनिर्यथा ॥ ५ ॥ मगधेशगृहेमान्योद्रोणवत्कुरुवेश्मनि ॥ दानशीलःसुपात्रेषुबलिर्दैत्याधिपो
यथा ॥ ६ ॥ तस्यभार्योत्तमानामलक्ष्मीरिवगुणोत्तमा ॥ पतिशुश्रूषणपरायथाजनकनन्दिनी ॥ ७ ॥ तस्यैकश्चसुतोराजन्नङ्गदोनामबुद्धि
मान् ॥ एकापुत्रीतुवलयानामसल्लक्षणान्विता ॥ ८ ॥ तयोर्ज्यायान्सुतःकन्यातस्माद्रूपकनीयसी ॥ तयोर्यथाक्रमंचक्रेविवाहंसद्विजो
त्तमः ॥ ९ ॥ विवाहितातुसाकन्यायर्यौश्वशुरवेश्मनि ॥ शुभलक्षणसंपन्नाकालेनकियतानृप ॥ १० ॥ अङ्गदस्तुमहाबुद्धिर्गृहभारंबभारह ॥ पितृ
वत्सर्वशास्त्रज्ञोयौवनश्रीविभूषितः ॥ ११ ॥ एकदासतुविप्रेन्द्रःपुत्रंतंगृकर्मणि ॥ क्षमंविज्ञायराजेन्द्रनिजभार्यामुवाचह ॥ १२ ॥ देवदासउवाच ॥
समाकर्णयमेसाध्विकालेऽस्मिन्नुचितंवचः ॥ ततोयदुचितंभद्रेतदह्नायविधीयताम् ॥ १३ ॥ एषजरासमायाताशरीरंपातयिष्यति ॥ अङ्गान्याक
म्पयन्तीववात्यापक्वफलंयथा ॥ १४ ॥ अक्ष्णामपिद्युतिंमन्दांनूनमेषाकरिष्यति ॥ नक्षत्राणांसचन्द्राणांप्रातर्वेलवसुव्रते ॥ १५ ॥ स्खलतोः
पादयोर्मंदांगतिंप्रतिपदक्रमम्॥करिष्यतिजराह्येषायथानिगडशृङ्खला॥१६॥ तस्मादेषाजरायावन्नप्रौढाजायतेशुभे॥आत्मनस्तावदावाभ्यांकरणीयंहि
तंद्रुतम् ॥ १७ ॥ गृहपुत्रसुहृद्भ्रातृपितरोहिविनश्वराः ॥ द्रव्यादिकंचसुभगेतेषुसज्जतनोबुधः ॥ १८ ॥ अतोऽहंसर्वतीर्थेषुपर्यटन्विजितेन्द्रियः ॥
वानप्रस्थेनविधिनावीक्षिष्येहरिमीश्वरम् ॥ १९ ॥ ततःसंन्यासमादायकचित्तीर्थोत्तमेशुभे ॥ प्रारब्धकर्मणामन्तेत्यक्ष्यामिस्वंकलेवरम् ॥२०॥

एवंचेत्प्राणमुक्तःस्यान्मुक्तिःस्यान्नात्रसंशयः ॥ ममश्रीपतिपादाब्जसम्यक्स्थापितचेतसः ॥ २१ ॥ उत्तमोवाच ॥ पुमान्वास्त्रीजनोवापिकोरमे
तविनश्वरे ॥ संसारेमाधवंमुक्त्वानित्याश्रममचतनः ॥ २२ ॥ तस्मान्मामपिजीवेशत्वत्पादाम्बुजसेविनीम् ॥ नीत्वास्वसंगमेतावद्भिश्वाब्धे
राशुतारय ॥ २३ ॥ पुत्रोऽयमङ्गदःश्रीमान्गृहभारस्यधारणे ॥ समर्थोऽभूत्स्नुषाचेयंकल्याणीतत्सहायिनी ॥ २४ ॥ पुत्रेसमर्थेयोमूढःपुरुषः
स्त्रीजनोऽथवा ॥ नविरज्येतयोमूढोवञ्चितःश्रेयसाहिसः ॥ २५ ॥ नारदउवाच ॥ एवमन्योन्यमामन्त्र्यदम्पतीतौगृहस्तदा ॥ पुत्रमाहूयकथयां
चक्रतुस्त्विदमङ्गदम् ॥ २६ ॥ दम्पतीऊचतुः ॥ जरागमश्लथद्गात्रावावांविद्धित्वमङ्गद ॥ स्वश्रेयसेयतिष्यावःकुत्रचित्पुण्यभूतले ॥ २७ ॥
हरेराराधनंभक्त्याश्रेयःपरममुच्यते ॥ तदर्थमेवनिष्कामायतन्तेसाधवोभुवि ॥ २८ ॥ विषयेषुनसंसक्तिःसमत्वंसर्वजन्तुषु ॥ येषांहर्षविवादौ
चनजातुसुखदुःखयोः ॥ २९ ॥ तएवसाधवोलोकेगोविन्दपदसेविनः ॥ तेषांदर्शनमात्रेणकृतार्थोजायतेनरः ॥ ३० ॥ तीर्थानिपर्यटन्धीरस्त
द्दर्शनसमुत्सुकः ॥ भाग्योदयेनकेनापितद्दर्शनमवाप्नुयात् ॥ ३१ ॥ तस्माद्भारंकुटुम्बस्यभुजयोर्युगदीर्घयोः ॥ आरोप्यनौविसर्जस्वतीर्थयात्रा
र्थमङ्गद ॥ ३२ ॥ तीर्थयात्राप्रसङ्गेनकदाचित्साधुदर्शनम् ॥ भवेद्यदितदापुत्रद्वयोर्नौस्यात्कृतार्थता ॥ ३३ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तः
पितृभ्यांपुत्रःसाधुवादमवादयत् ॥ ३४ ॥ अङ्गदउवाच ॥ समस्तकुलनिस्तारोभवद्भ्यामयमीरितः ॥ आशुमामवजानीतंकिंकरीमिभवद्धितम्॥
॥ ३५ ॥ अहमाज्ञाकरोनित्यंयुवयोःपूज्यपादयोः ॥ पुण्यतीर्थेषुदानार्थंगृहीतंधनमुत्तमम् ॥ नयतंमामपिप्रेष्यंसेवायैनिजसंगमम् ॥ ३६ ॥
नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वाधनमादायगत्वाक्रोशद्वयंतयोः ॥ सङ्गेगृहमगात्ताभ्यांकथंचित्संनिवर्तितः ॥ ३७ ॥ तौगृहीत्वाधनंकिंचिद्विष्णुर्नौ
प्रीयतामिति ॥ कन्दमूलफलाहारौतत्रोषित्वादिनत्रयम् ॥ ३८ ॥ यदातस्मात्प्रचलितौदम्पतीजगतीपते ॥ तदामार्गेमहान्कश्चित्सिद्धःसंमि
लितस्तयोः ॥ ३९ ॥ ताभ्यामुभाभ्यांशिरसावन्दितःसउपाविशत् ॥ उपविष्टस्तदाताभ्यामितिपृष्टःससिद्धराट् ॥ कोभवान्कुतआयातोर्किं
चिकीर्षतितद्वद ॥ ४० ॥ सिद्धउवाच ॥ सिद्धोऽहंतापसश्रेष्ठकल्पग्रामेगृहंमम ॥ इन्द्रप्रस्थात्समायातोदृष्टंतत्रमहाद्भुतम् ॥ ४१ ॥ तत्रास्ति
कपिलःसिद्धोनारायणसमोगुणैः ॥ तस्मादहंपठन्साङ्ख्यंनिवसामितदाश्रमे ॥ ४२ ॥ एकदामद्गुरुःश्रीमान्स्वाश्रमात्कपिलोययौ ॥ बदर्यास्त्वं
महापुण्यंस्नातुंसयमुनाजले ॥ ४३ ॥ तत्रैकोऽरण्यमहिषस्तृषार्तोयमुनाजले ॥ प्रविष्टोजलमापीयपूर्वजन्मस्वमस्मरत् ॥ ४४ ॥ स्मृत्वासपूर्वकर्माणि
महिषोऽरण्यसंभवः ॥ जलान्निःसृत्यतरसाववन्देकपिलंगुरुम् ॥ ४५ ॥ उवाचनरवाचाचमयिशृण्वतितापस ॥ यत्तत्तेकथयाम्यद्यशृणुत्वंपरमा

द्भुतम् ॥ ४६ ॥ महिषउवाच ॥ भोभोविष्णुकलाभूतसिद्धानांकपिलेश्वर ॥ किंनामेदंमहातीर्थंनतायकथयस्वमे ॥ ४७ ॥ अस्यतीर्थवरस्याम्बु
स्पर्शाद्वैपूर्वजन्मनि ॥ जातास्मृतिर्महाभागपापस्यापिचकर्मणः ॥ ४८ ॥ सिद्धउवाच ॥ एवमाकर्ण्यतद्वाक्यंमहिषस्यमहामुनिः ॥ जानन्नपि
चतद्वृत्तंविहस्येदमुवाचह ॥ ४९ ॥ कपिलउवाच ॥ भवान्महिषशार्दूलकआसीत्पूर्वजन्मनि ॥ तत्रकिंकृतवान्कर्मयोनिर्येनापमाहिषीम् ॥ ५० ॥
महिषउवाच ॥ शृणुष्वमुनिशार्दूलवृत्तंवैपूर्वजन्मनः ॥ अहमासंपुरराजाकलिङ्गाधिपतिर्बली ॥५१॥ स्वांपरांनैवजानामियोषितंकाममोहितः ॥
वणिजांसाधुवृत्तीनांधनहर्तानिरेनसाम् ॥ ५२ ॥ निशीथेनगरेराजन्गतभीःपर्यटाम्यहम् ॥ सुन्दरीभिःपरस्त्रीभिःक्रीडितुंरतिलीलया ॥
॥ ५३ ॥ यद्गृहेसुन्दरींनारींपश्यामिस्मरमोहितः ॥ वसामिनिशितत्राहंक्षेत्रेमध्येगजोयथा ॥ ५४ ॥ क्रीडित्वातत्रनिःशङ्कंधनंहृत्वाचतद्गृहात् ॥
स्वगृहंपुनरायामिकियद्भिर्वासरैरहम् ॥ ५५ ॥ उपविष्टःसभामध्येदिवाद्वौपुरबालकौ ॥ अनार्यबाहुयुद्धेनयोधयामिनिजाग्रतः ॥ ५६ ॥ नियोज
यतियोबालस्तंमत्वाधनिनंबलात् ॥ गृह्णामितत्पितुर्वित्तंस्वल्पंवाभूरिवामुने ॥ ५७ ॥ यःपराजयतेतत्रकातरत्वान्महामुने ॥ नायमर्हःपुरेस्थातुं
ममेतिविनिहन्मितम् ॥ ५८॥ एवम्मय्यधमाचारेवर्त्तमानेमहीपतौ ॥ पौरानगरमुत्सृज्यप्रययुर्विषयान्तरम् ॥५९॥ एकदामुनिशार्दूलोदुर्वासाःपर्यट
न्महीम् ॥ पुरेममसमायातोदुर्वासारुद्रसंभवः ॥ ६० ॥ मिलित्वानागराःसर्वेतदाजग्मुस्तदन्तिके ॥ प्रणिपत्येदमाहुस्तंस्वदुःखज्ञापकंवचः ॥६१॥
पौराऊचुः ॥ आत्रेयमुनिशार्दूलकृपांकुरुकृपानिधे ॥ अधर्मनिरतंभूपमेनंधर्मेणयोजय ॥ ६२ ॥ भाग्योदयेनकेनापिभवानस्माकमागतः ॥ उद्वेला
द्भूपदुःखाब्धेरस्मांस्तारयपोतवत ॥ ६३ ॥ धनंलोभयतातेनहृतंनोमुनिपुङ्गव ॥ दूषिताश्चस्त्रियःसाध्व्यःस्वकामेननिरेनसाम् ॥६४ ॥ दशवत्सरदेशी
याबहवःशिशवोहताः ॥ अगण्यवैगुण्यनिधिरेषभूपोमहामुने ॥ ६५ ॥ महिषउवाच ॥ एवमाकर्ण्यपौराणांवचःसमुनिरत्रिजः ॥ दण्डयोऽयमिति
संचिन्त्यसभास्थंमामथाययौ ॥ ६६ ॥ दृष्ट्वाहितंसमायान्तमवधूतंदिगम्बरम् ॥ आवारयमहंभृत्यैर्नैत्ययंदर्शनोचितः ॥ ६७ ॥ रेणुनासर्वलिप्ताङ्गो
महिषाकृतिरेववै ॥ वार्यतामितिपार्श्वस्थान्बहुशोऽहंसमादिशम् ॥ ६८ ॥ ततस्तेतरसाभृत्यास्तंवारयितुमभ्ययुः ॥ हुङ्कारेणैवतान्सर्वान्सचक्रे
भस्मसान्मुनिः ॥ ६९ ॥ यज्ञाश्वंरक्षतःस्वस्यपितुस्त्वमिवसागरान् ॥ सर्वशस्तानहंभृत्यान्भस्मीभूतांस्तुतेजसा॥७०॥ आलक्ष्यसहसोत्थायगृहमा
वेष्टुमुद्यतः ॥ रेरेपापेतिसंबोध्यततोमांमुनिसत्तमः॥७१॥शशापेतिमहारण्येमहिषोभवसाम्प्रतम् ॥तेनाहमितिशप्तोवैमुक्त्वाराजतनुंतदा॥७२॥मरुदेशे
महारण्येजातोऽहंमहिषोमुने॥चिरकालमहंतत्रन्यवसंमुनिपुङ्गव॥७३॥ अत्रागतस्तुकेनाहंपुण्येनश्रूयतांमुने॥वापीकूपसरस्यस्तुबहवःकारितामया॥७४॥

सहकारादिवृक्षाणामारोपोविहितःपथि ॥ पुण्येनानेनमेदेवपातोननरकेऽभवत् ॥ ७५ ॥ तीर्थस्यचमयाप्राप्तोह्यमुष्यजलसंगमः ॥ एतत्तेकथित
सर्वंपूर्वजन्मशुभाशुभम् ॥ ७६ ॥ येनतीर्थंमयाप्राप्तमेतद्योनिश्चमाहिषी ॥ अस्यतीर्थवरस्याम्बुस्पर्शाज्जातिस्मरोऽभवम् ॥ कथमस्याअसद्योने
र्मुक्तिःस्यात्तन्मुनेवद ॥ ७७ ॥ कपिलउवाच ॥ एतत्तीर्थंमहापुण्यंबदर्याख्यंरमापतेः ॥ अत्रस्नाहिद्रुतंकामंस्वचित्तस्थंहिलप्स्यसे ॥ ७८ ॥
सिद्धउवाच ॥ एतच्छ्रुत्वावचस्तस्यमहिषस्यमहामुनेः ॥ तत्रतीर्थेवरेस्नातुंप्राविशत्स्वर्गवाञ्छया ॥ ७९ ॥ स्नात्वास्वर्गेच्छयातस्मिञ्जलात्तट
मुपागते ॥ तत्क्षणंगजमारुह्यशक्रःस्वर्गात्समाययौ ॥ ८० ॥ इन्द्रउवाच ॥ हेकलिंगपतेनैजंदेहंजहिहिमाहिषम् ॥ प्रतिलभ्यवपुर्दिव्यंसममा
याहिमेदिवम् ॥ त्वयास्वर्गेच्छयास्नातंप्राप्तंतत्तेसुरास्पदम् ॥ ८१ ॥ सिद्धउवाच ॥ इत्युक्तःसतदातेनत्यक्त्वादेहंतुमाहिषम् ॥ दिव्यंवपुः
समासाद्यगजराजंसमारुहत् ॥ ८२ ॥ गजराजंसमारुह्यस्थित्वाचगगनेक्षणम् ॥ प्रणम्यशिरसादेवंतुष्टावकपिलंमुनिम् ॥ ८३ ॥ कलिङ्गउवाच ॥
नमस्तेपरमेशानकेवलज्ञानहेतवे ॥ सेतवेवेदविद्यानांरिपवेतद्विरोधिनाम् ॥ ८४ ॥ त्वत्तःप्रवृत्तिःसाङ्ख्यस्यजातातत्त्वावबोधिनी ॥ देहिनांमायया
ग्रस्तचेतसामप्रितेविभो ॥ ८५ ॥ येवेदविहितंत्यक्त्वावर्तन्तेस्वेच्छयामुने ॥ तान्दण्डयसिदण्डयांस्त्वंमज्जयंस्तियगादिषु ॥ ८६ ॥ इन्द्रादयोलोक
पालाःसर्वेत्वदधिकारिणः ॥ त्वदिच्छामनुवर्तन्तेभीतादण्डकृतोहिते ॥ ८७ ॥ त्रयीधर्मविरोद्धारःपूर्वदेवायुगेयुगे ॥ अवतीर्यविनाशायकृताः
सर्वात्मनात्वया ॥ ८८ ॥ येयेत्वयाहतानाथचक्रिणात्रिदशारयः ॥ तेतेतमोमयींहित्वातनुंवैकुण्ठमभ्ययुः ॥ ८९ ॥ आज्ञापयजगन्नाथ
गन्तुंमांत्रिदशालयम् ॥ अनुगृह्णीष्वशक्रंचनमन्तंवीक्षणामृतैः ॥ ९० ॥ प्रसादात्तवदेवेशबदर्याख्यस्यचप्रभो ॥ तीर्थस्यस्वतनुंहित्वातामसीं
सात्त्विकींगतः ॥ ९१ ॥ इन्द्रेणसहनागेन्द्रमारुह्यत्रिदशालयम् ॥ गच्छामिस्वेच्छयानाथकृपातस्तेकृपानिधे ॥ ९२ ॥ सिद्धउवाच ॥ इत्य
भिष्टूयदेवेशंकपिलंसकलिङ्गपः ॥ नमस्कृत्यचतत्पादौजगामत्रिदशालयम् ॥ ९३ ॥ एतन्मयाद्भुतंविप्रदृष्टंबदरिकाश्रमे ॥ गुरुंशुश्रूषमाणेन
पापस्यापिविमोक्षणम् ॥ ९४ ॥ नातःपरंत्रिलोक्यांतुतीर्थंसर्वार्थदायकम् ॥ याहितत्रैवसस्त्रीकःपरंश्रेयोयदीच्छसि ॥ ९५ ॥ अहंयामिस
मानेतुंबदर्याख्यंगृहान्द्विज ॥ वृद्धंस्वकीयपितरंनिःस्पृहंमोक्षकामुकम् ॥ ९६ ॥ नारदउवाच ॥ इतितीर्थवरस्यास्यबदर्याख्यस्यभूपते ॥
महिमानंसमुत्कीर्त्यससिद्धःस्वगृहंययौ ॥ ९७ ॥ अथकालेनकियतासद्विजःसहभार्यया ॥ तीर्थानिपर्यटन्धीरइन्द्रप्रस्थेऽभ्यगादिह ॥ ९८ ॥
तेनैववपुषाराजन्नीतवांस्तौनिजालयम् ॥ ससिद्धोऽपिस्वपितरंगृहादानीयसत्वरः ॥ ९९ ॥ तत्रैवस्नापयामासतत्तीर्थेमोक्षकामुकम् ॥

सोऽपिश्रीवासुदेवेनवृद्धःसिद्धपितातदा ॥ततोनीतोनिजगृहंवृन्दारकविवन्दितः ॥१००॥ इन्द्रप्रस्थान्तरगतमिदंसद्धदयाख्यमीशःस्नानाद्द्यादखिल
जनितामानसेष्टपदार्थम् ॥ माहात्म्यंतेनृपनतिमतेवर्णितंतस्यपूतंयच्छ्रुत्वावैपततिनजनोमातृगर्भेकदाचित् ॥१०१॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणपञ्चप०उ
त्तर०कालिन्दीमाहात्म्येबदरिकाश्रमवर्णनंनामषोडशाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २१६ ॥ राजोवाच ॥ वर्णितंमेत्वयासाधोमाहात्म्यंबदरीभवम् ॥
यन्निशम्यमनोयातिममनिर्मलतांमुने ॥१॥ एतदद्भुतमाहात्म्यंशक्रप्रस्थाख्यमुत्तमम् ॥ सकलंमुनिशार्दूलचतुर्वर्गप्रदायकम् ॥२॥ भुविनातःपरंतीर्थं
तिरश्चामपिमुक्तिदम् ॥ श्रेष्ठंसकलपापघ्नंदर्शनादेवनारद ॥ ३ ॥ एतदन्तर्गतस्यास्यहरिद्वारस्यनारद ॥ माहात्म्यंश्रोतुमिच्छामित्वत्तःसंतोषकार
कात् ॥ ४ ॥ मामुद्धरमुनेदीनमविद्याकामकर्मभिः ॥ वर्णनेनास्यतीर्थस्यशक्रप्रस्थगतस्यवै ॥ ५ ॥ नारदउवाच ॥ आकर्णयमहाभागवर्णयामि
तवाग्रतः ॥ हरिद्वारस्यमाहात्म्यमश्वमेधफलप्रदम् ॥ ६ ॥ अत्रैकःश्वपचःपापोयथास्वर्गतिमाप्तवान् ॥ तत्तेऽहंकथयाम्यद्यशृणुष्वैकमनाःप्रभो ॥७॥
धर्मक्षेत्रेकुरुक्षेत्रेकालिङ्गइतिविश्रुतः ॥ श्वपचःपापकर्मावैवसतिस्मपुराद्बहिः ॥ ८ ॥ पञ्चषड्वर्षदेशीयान्बालान्नगरवासिनाम् ॥ प्रसह्यवञ्चयित्वाचव
नेनीत्वाजघानसः ॥ ९ ॥ तेषामलङ्कारमयंरजतंहेमवन्नृप ॥ रत्नादिकंचकायस्थंहत्वातान्जगृहेऽधमः ॥ १० ॥ विवेशसाधुनिलयेरात्रौधनजिहीर्षया
॥ पथिकान्धनमालक्ष्यसजघ्नेनिर्जनेवने ॥ ११ ॥ कुरुक्षेत्रेसमायाताएकदारविपर्वणि ॥ नानादिग्भ्योजनाराजन्नानादानचिकीर्षया ॥ १२ ॥ तस्मि
न्यथाविधिस्नात्वारविपर्वणिभूपते ॥ दानंदत्त्वायथावच्चलोकाःस्वान्स्वान्गृहान्ययुः ॥ १३ ॥ एकःकश्चिद्द्विजश्रेष्ठोधनेनमहतायुतः ॥ पश्चात्सर्वजने
भ्यस्तुचचालस्वगृहंप्रति ॥ १४ ॥ अश्वचारःपदातीनांविंशतिंपुरतोदधत् ॥ कालिङ्गःसमहापापस्तमनुप्रस्थितस्तदा ॥ १५ ॥ कतिचिद्वसतीर्गत्वा
सहतेनविशाधमः ॥ सोऽन्त्यजस्तद्धनंहर्तुंनलेभेसमयंनृप ॥ १६ ॥ बलेनापिग्रहीतुंनक्षमोऽभूत्तस्यसश्रियम् ॥ वैश्यस्तुजनविंशत्यासंयुक्तस्तुस
एककः ॥ १७॥ अत्रागतःसपापात्मावैश्यस्यार्थेनपार्थिव ॥ निशीथेशिबिरंतस्यधनंहर्तुंसमाविशत् ॥ १८॥ एकेनतस्यवैश्यस्यजनेनसतुलक्षितः ॥
प्रविशन्नेवपापात्माददताप्रहरंस्वकम् ॥ १९ ॥ तमालक्ष्यसमीपस्थंसजनःप्रहरप्रदः ॥ उभयोःपादयोराजन्स्वपन्नेवगृहीतवान् ॥ २० ॥ तौगृहीत्वाज
नानन्यान्बोधयन्प्रहरप्रदः ॥ हस्तेनैवतुपापेनचौरेणाघातितोहिसः ॥ २१ ॥ श्रुत्वापलायमानस्तुगृहीतोऽन्यैर्जनैस्तदा ॥ ग्रहीतारंपुनर्हत्वासहसास
पलायितः ॥ २२ ॥ एकेनकेनचिद्राजन्सेवकेनधनुर्भृता ॥ दूरादेवशरेणाशुधावन्सनिहतोऽधमः ॥ २३ ॥ हतमात्रःशरेणाशुतत्याजसचजीवितम्॥
॥ चौरेणनिहतौराजन्वैश्यस्यानुचरावुभौ ॥२४॥ तेत्रयोवरयानानिगणानीतानिभूपते ॥ समारुह्यदिविस्थित्वावैश्यमेतद्बभाषिरे ॥२५॥ कालिङ्गवै

श्यानुचराऊचुः॥भोभोवैश्यपतेसाधोतीर्थमेतदनुत्तमम्॥इन्द्रप्रस्थेहरिद्वारंशिवकृत्पापिनामपि ॥२६॥वयंत्रयःसुतीर्थेऽस्मिन्नपमृत्युगताअपि॥गच्छाम
स्त्रिदिवंवैश्यसाम्प्रतंशिवमस्तुते॥२७॥श्रीनारदउवाच॥इत्युक्त्वातेययुःस्वर्गंशिवेशिवकृतांपदम् ॥यत्रेच्छयाहिलभ्यन्तेभोग्यवस्तून्यनेकशः॥२८॥अ
थरात्रौव्यतीतायांप्रातरत्रविशांवरः॥स्वभृत्यदेहयोःकृत्वादाहमस्थीन्यपातयत्॥२९॥तीर्थेऽत्रपात्यमानेषुभृत्यौतावस्थिषुप्रभो॥स्वर्गात्पुनरिहायातौतं
वैश्यमिदमूचतुः॥३०॥भृत्यावूचतुः॥ भोभोवैश्यपतेसाधोतीर्थेऽत्रमरणाद्भुवि॥पापानामपिजन्तूनांस्वर्गप्राप्तिर्नसंशयः ॥३१॥स्थलेमृतस्यजन्तोश्चेत्प
तन्त्यस्थीनिवारिणि ॥ तीर्थस्यास्यतदावैश्यसत्यलोकेस्थितिर्भवेत्॥३२॥स्थलेमृताभ्यामावाभ्यामस्थिपातेनवारिणि ॥ संप्राप्ताब्रह्मणोलोकेस्थिति
राब्रह्मसंस्थितेः॥३३॥स्थलेमृतस्यचौरस्यपेतुरस्थीनिनाम्बुनि॥यतोऽतःसविशांनाथतस्थौवृन्दारकालये ॥३४॥ तस्यापिदेहमन्विष्यतीर्थेऽस्मिन्नाशु
पातय॥यथासोऽपिसुरश्रेष्ठप्राप्नुयान्नौगतिंपराम् ॥३५ ॥ उपकारःसदाकार्यःपरेषामपिसाधुभिः ॥ अपकारोनमन्तव्यःकृतोभृशमसज्जनैः॥३६॥नारद
उवाच॥इत्युक्त्वातौमहाभागौगतौहरिपुरंप्रति॥हरिद्वारस्यतीर्थस्यसशिलेचास्थिपातनात् ॥ ३७ ॥ सवैश्यस्तुमहाभागतस्यचौरस्यविग्रहम् ॥ दग्धु
मन्वेषयामासनलब्धंतत्तुभूपते ॥ ३८ ॥ पुनरावृत्यतत्रैवसर्वतीर्थशिरोमणौ ॥ हरिद्वारेमहाराजससस्नावितिवाञ्छया ॥ ३९ ॥ अहमुत्पाद्यसत्पुत्रा
न्धर्मार्जितधनेनच ॥ संतोष्यविप्रान्वन्धूंश्चविष्णुमाराध्यसेवया ॥ ४० ॥ त्वय्येवमरणंप्राप्यगच्छामिहरिमन्दिरम्॥ तीर्थराजनमस्तुभ्यमेतत्कर्तव्य
मस्तिने ॥ ४१ ॥ इतिकामनयाराजन्सवैश्यस्तत्रकामदे ॥ तीर्थेस्नात्वागतःसर्वैर्भृत्यैःस्वंसमगाद्गृहम् ॥ ४२ ॥ तत्रगत्वासपत्न्यांतुपुत्रानुत्पाद्यबुद्धि
मान् ॥ धर्मोपार्जितवित्तेनतोषयामासबान्धवान् ॥ ४३ ॥ भक्त्यापरमयाराजन्नाराध्यकमलापतिम्॥ तीर्थेऽस्मिन्मरणंप्राप्तोयतोवैकुण्ठमाप्नुयात्॥
॥ ४४ ॥ इतिवैवर्णितोराजंस्तीर्थस्यमहिमातव ॥ हरिद्वारस्यपुण्यस्यश्रवणेऽस्यफलंशृणु ॥ ४५ ॥ तिलद्रोणस्यदानेनमाघेयत्फलमाप्नुयात् ॥ जन
स्तत्फलमाप्नोतिशृण्वन्माहात्म्यमस्यतु ॥ ४६ ॥ गोपीचन्दनदानेनब्रह्मपत्रेषुभोजनात् ॥ यत्फलंतन्महिम्नोऽस्यश्रवणादेवकार्त्तिके ॥ ४७ ॥ जागरे
चप्रबोधिन्यांप्रहरेपश्चिमेनृप ॥ यत्फलंतन्महिम्नोऽस्यतीर्थस्याकर्णनाद्भवेत् ॥ ४८ ॥ हरिद्वारस्यसदृशंशक्रप्रस्थगतस्यवै॥ नतीर्थंपृथिवीलोकेचतु
र्वर्गफलप्रदम्॥४९॥ इतिश्रीपाद्मेमहापु०पञ्चप०उत्तर०कालिन्दीमाहात्म्येहरिद्वारवर्णनंनामसप्तदशाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥२१७॥ नारदउवाच ॥
भूयःशृणुमहाभागमाहात्म्यंपरमाद्भुतम् ॥ अत्रस्थितस्यतीर्थस्यपुष्करस्यशिवप्रदम् ॥ १ ॥ प्रसादात्तस्यतीर्थस्यविष्णुःसर्वसुरेश्वरः ॥ प्रसन्नःपुण्डरी
कस्यमासमेकंगृहेऽवसत ॥ अत्रमुक्तिंतदनुजोलेभेपापरतोऽपिहि ॥ २ ॥ शिबिरुवाच ॥ कःपुण्डरीकोधर्मात्माकृतंतेनचकर्मकिम् ॥ येन

प्रसन्नोभगवांस्तद्गृहेमासमावसत् ॥३॥ कथंतदनुजःप्रापपापात्माश्रीहरेःपदम् ॥ तीर्थस्यास्यप्रसादेनसर्वमाख्याहिमेमुने ॥४॥ शृण्वतोऽस्यनसंतोषो
माहात्म्यंममजायते ॥ ५ ॥ नारदउवाच ॥ विदर्भनगरेराजन्मालवाख्योमहायशाः ॥ ब्राह्मणोब्रह्मविच्छान्तोविद्वान्विष्णुपरायणः ॥ ६ ॥
देवर्षिपितृभूतानांमानुषाणांचपोषकः ॥ विषयेषुनसंसक्तोलोभमोहादिवर्जितः ॥ ७ ॥ सएकदामहाभागसिंहंप्राप्तेबृहस्पतौ ॥ गोदावरींमहापुण्यां
स्नातुंप्रतिजगामह ॥ ८ ॥ दातुंतत्रसुवर्णस्यगृह्यन्निन्येपलायुतम् ॥ गच्छन्पथिसधर्मात्मामनसैतदचिन्तयत् ॥ ९ ॥ मालवउवाच ॥ गृहाद्दाना
र्थमानीतंमयाहेमपलायुतम् ॥ यस्मैकस्मैनदातव्यंदातव्यंपूज्यसाधवे ॥ १० ॥ निष्किंचनायविप्रायपात्रायानुपकारिण ॥ पूज्यायदेशेकालेचदत्त
मक्षयतांव्रजेत्॥११॥ उञ्छवृत्त्यासमानीतंदत्त्वादुर्वाससेमुनिः॥शिलोञ्छवृत्तिर्धर्मात्मास्वंत्यक्त्वागात्परंपदम्॥१२ ॥दानवेन्द्रोबलीराजापात्रंविज्ञाय
वामनम् ॥ विपक्षायाप्यदात्तस्मैत्रिलोकींस्वभुजार्जिताम् ॥ १३ ॥ तस्मात्पात्रायदातव्यंधनंधर्मार्जितंमया ॥ गोविन्दतुष्टयेसम्यग्वाञ्छनीयंनत
स्फलम् ॥ १४ ॥ पुण्डरीकस्तुधर्मात्माभागिनेयोगजाह्वयात् ॥ आयास्यतिमयाहूतःसर्वपात्रशिरोमणिः ॥ १५ ॥ आनीतस्यधनस्यार्द्धंतस्मैपात्राय
सूनवे ॥ स्वसुर्दास्यामिशेषंतुश्रोत्रियेभ्योयथाविधि ॥ १६ ॥ नारदउवाच ॥ एवंविचिन्त्यधर्मात्मामालवःसद्विजोत्तमः ॥ कतिचिद्वासरैःप्राप्तः
पुण्यांगोदावरींनृप ॥ १७ ॥ मिलितस्तस्यधर्मात्मापुण्डरीकःस्वसुःसुतः ॥ तस्यवैपूर्वमायातोमालवस्यमहीपते ॥ १८ ॥ सतत्रविधिनास्नात्वा
सिंहसंक्रमवासरे ॥ पुण्डरीकायवित्तार्धंददौमेप्रीयतांहरिः ॥ १९ ॥ पुण्डरीकोऽपिधर्मात्मास्नात्वागोदावरीजले ॥ स्ववित्तस्यचतुर्थांशं
श्रोत्रियेभ्योददौमुदा ॥ २० ॥ सतत्रविधिवत्स्नात्वादत्त्वादानंचशक्तितः ॥ गच्छन्तंस्वगृहान्राजन्नित्युवाचस्वसुःसुतम् ॥ २१ ॥ मालवउवाच ॥
गुरून्प्रतिनमस्कारोवाच्यआशीर्लघून्प्रति ॥ यथावयोर्हिसंयोगःक्षणिकोऽयंबभूवह ॥ २२ ॥ एवंहिसर्वजन्तूनांपुत्रदारादिभिःसह ॥ तस्मात्क्ष
णिकसंयोगात्संसाराद्यःसुधीर्नरः ॥ २३ ॥ विरज्येतकृपापात्रंसहरेःस्याद्विनिश्चितम् ॥ कृपातःश्रीहरेःप्राणीसत्संगमरतोभवेत् ॥ २४ ॥ ततस्तस्यहरे
र्लीलाश्रवणेच्छाहिजायते ॥श्रुत्वाचकीर्तितास्सद्भिर्हरिलीलाअपिस्वयम् ॥२५॥सस्पृहंकीर्तयत्येवततःस्मरतिकेवलम् ॥ततस्तस्यभवेत्प्रेमगोविन्दपद
सेवने ॥ २६ ॥ नरस्ततस्तरत्याशुपोतेनेवमहार्णवम् ॥ एतदर्थंहिसाधूनांज्ञानिनांकर्मिणांतथा ॥ यत्नोभवतिधर्मात्मन्नपित्वंयत्नवान्भव ॥ २७ ॥
नारदउवाच ॥ एवमुक्त्वासवैदर्भःसुतंकथमपिस्वसुः ॥ विसृज्याश्रुमुखोबाष्पपर्याकुलदृशंययौ ॥ २८ ॥ पुंडरीकोऽपिधर्मात्माचचालस्वगृहं
प्रति ॥ कतिभिर्वासरैराजन्नागतोऽत्रशुभास्पदे ॥२९॥भरताख्यंकनीयांसंभ्रातरंपतितंभुवि॥ श्वसन्तंक्षतनिर्गच्छद्रुधिराक्तमवैक्षत ॥३०॥पप्रच्छचरुदन्नु

चैर्भ्रातः केनेदृशींदशाम् ॥ गमितोऽसि किमर्थंवागृहादिहसमागतः ॥ ३१ ॥ इतिपृच्छतिराजेन्द्रपुण्डरीकेसपीडया॥महत्याभरतःसद्यःपीडितोऽमुनमु
श्वत ॥ ३२ ॥ अवातरत्तदायानमेकंसगणमद्भुतम् ॥ आकाशात्पश्यतांभूपजनानांतद्वरोऽपि ॥ ३३ ॥ तदारुह्यसदिव्याङ्गभरतःपापकार्यपि ॥
उवाचवचनंज्येष्ठंभ्रातरंविनमन्निदम् ॥ ३४॥भरतउवाच॥ पुण्डरीकमहाबुद्धेतीर्थस्यास्यप्रसादतः॥पुष्करस्यमयाप्राप्तापापिनापिदिविस्थितिः॥३५॥
मदीयंदारुणंकर्मभ्रातर्जानासियद्यपि ॥ तथापिकथयाम्यद्यकिंचिदज्ञातमस्तिते ॥ ३६ ॥ यथामयाप्रभावत्यावेश्ययारमितंसह ॥ तद्गृहव्ययितंभूरि
धनंचमदिराकृते ॥ ३७ ॥ द्यूतेनहारितंयच्चचौरकर्मसमार्जितम् ॥ शिवरात्र्यांमयाशम्भुनिर्माल्यंयच्चभक्षितम् ॥ ३८ ॥ यत्कृतेभवताविप्रोजम्बुको
नामदूषितः ॥ एतन्मयाकृतंकर्मविदितंपुण्डरीकते॥३९॥गोदावरींगतेभ्रातस्त्वय्यित्यक्तवानहम्॥नतत्तेविदितंकर्मकथयामितदप्यहो॥४०॥चलितेत्व
य्यतिक्रान्तोयदापक्षस्तदाह्यहम् ॥ श्रुतवानितिलोकेभ्योवचनंहरिदुःसहम् ॥ ४१ ॥ पुण्डरीकोधनंदातुमाहूतोमातुलेनहि ॥ निजसोदरमाहत्यपुण्ड
रीकंतदाहृतम् ॥ ४२ ॥ ग्रहीष्यामिधनंभूरिमालवेनसमर्पितम् ॥ महतावसुनातेनतोषयामिप्रभावतीम्॥४३॥ दुरोदरेणक्रीडामिस्वेच्छयातद्विदैःसह
॥ इत्यालोच्यत्वदध्वानंनिरुध्याहमिहस्थितः ॥४४ ॥ हत्वात्वांचधनंभूरिग्रहीतुंचमहामते ॥ अतिक्रान्तेजनेभ्रातःकुतश्चित्सार्थआगतः ॥ ४५ ॥
वणिजामत्रसुप्तोऽहंरात्रौतत्रमहामते॥ अथकश्चिन्निशीथेतुतस्करोवणिजांधनम् ॥४६॥ हर्तुंतत्रसमाविष्टःसार्थेजनसमाकुले ॥ नीत्वायदाधनंकिंचित्स
चौरस्तुपलायितः ॥ तमन्वधावन्सहसाक्रोशन्तइवसेवकाः ॥ ४७ ॥ सेवकाऊचुः ॥ गृह्यतांगृह्यतामेषचौरोऽयंयातिसत्वरम् ॥ मध्याद्बहूनामस्माक
मपहृत्यधनंबहु ॥४८॥ भरतउवाच ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तेषांपुरतस्तुतमन्वहम् ॥ अधावंसहसाभ्रातस्तद्ग्रहीतुंजिहीर्षया ॥४९॥ ततस्तेवणिजांभृत्या
ज्ञात्वामांतस्यरक्षकम् ॥ प्रजहुस्तरसासर्वेसखड्गंखड्गपाणयः ॥ ५० ॥ तेषुकश्चिद्द्विजश्रेष्ठोब्राह्मणोऽहमितिब्रुवन् ॥ खड्गेनशितधारेणमयापापीयसा
हतः ॥ ५१ ॥ वणिजांसेवकैस्तैस्तुखड्गधारैरहंहतः ॥ गतास्तेवणिजःप्रातर्निजगन्तव्यनीवृतम् ॥५२॥ ततोभवानिहप्राप्तःश्वसन्तंमांददर्शह ॥ चलद्रु
धिरलिप्ताङ्गंपीडामोहविचेतनम् ॥ ५३॥इत्येतत्कथितंभ्रातर्यदर्थमहमागतः ॥ अपमृत्युंयथाप्राप्तस्तच्चापिकथितंमया ॥५४॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणे
पञ्चप० उत्तर० कालिन्दीमाहात्म्येऽष्टादशाधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २१८ ॥ नारदउवाच ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यपुण्डरीकोमहामनाः॥ उवाचनिज
बन्धुंतंशृण्वतांनिजसंगिनाम् ॥ १ ॥ पुण्डरीकउवाच ॥ केनपुण्येनतीर्थेऽस्मिन्मृत्युर्भरततेऽभवत् ॥ यदिजानासितद्ब्रूहिपापंविख्यातमेवते ॥ २ ॥
भरतउवाच ॥ पुण्डरीकशृणुष्वेदंकथयामितवाग्रतः ॥ एतत्तीर्थप्रदंपुण्यंकृतंयदिहजन्मनि ॥३॥ एकदातुधनंजित्वासमागच्छन्निजंगृहम् ॥ अपश्यंमृत

कंगालंमृतस्यानाथमापणे ॥ ४ ॥ निधायतमहंमूर्ध्निनीत्वागङ्गातटेशुभे ॥ वस्त्रादिभिरलङ्कृत्यचक्रेदाहादिसत्क्रियाम् ॥ ५ ॥ घृतेनोपार्जितंद्रव्यं
तत्सर्वंव्ययितंमया ॥ तेनपुण्येनप्राप्तंमेतीर्थमेतच्छुभावहम् ॥ कुरुत्वंममदेहस्यसंस्कारंदाहपूर्वकम् ॥ ६ ॥ श्रीनारदउवाच ॥ संस्कारेविहितेराज
न्भरतःपापवानपि ॥ तीर्थस्यास्यप्रसादेनपुष्करस्यगतोदिवि ॥ ७ ॥ मासमेकंयथाविष्णुःपुण्डरीकगृहेहरिः ॥ उवासास्यप्रसादेनतीर्थस्यशृणुसाम्प्र
तम् ॥ ८ ॥ अत्रतीर्थेसधर्मात्माभरतस्यापिसद्गतिम् ॥ दृष्ट्वेतिहृदयेमेनेतीर्थमतत्तुकामदम् ॥ ९ ॥ अत्रेतिवाञ्छयासस्नौपुण्डरीकःसपण्डितः ॥ माघ
मासंस्वरूपेणहरिर्वसतुमेगृहे ॥ १० ॥ एवंस्नात्वासकामेनययौनिजगृहंप्रति ॥ तीर्थेऽत्रनृपतिश्रेष्ठपुण्डरीकोऽखिलार्थदे ॥ ११ ॥ बन्धुभ्योमरणंभ्रातु
र्भरतस्यजगादह ॥ तेऽपिश्रुत्वाशुचंचक्रुर्माययावृतबुद्धयः ॥ १२॥ पुण्डरीकस्तदाकुर्वन्गृहेस्वस्मिन्निजक्रियाः ॥ उवासेतिमहानन्दस्तपस्यायास्यते
हरिः ॥ १३ ॥ पूर्णिमायामथोपौष्यांचक्रेसपरमोत्सवम् ॥ मत्वेतिश्वोगृहेमह्यंहरिरायास्यतिध्रुवम् ॥ १४ ॥ श्रीखण्डजलसेकेनगोमयालेपनेनच ॥
मुक्ताचूर्णचतुष्केणसमस्कुरुतकेतनम् ॥ १५ ॥ शतद्वयंब्राह्मणानांनानाभोज्यैरभोजयत् ॥ बह्वीभिर्दक्षिणाभिश्चतानेवसमतोषयत॥१६॥नानावादित्र
कुशलैःकलकण्ठैश्चगायनैः ॥ रजन्यांस्वजनैर्गायंश्चक्रेजागरणंतथा ॥ १७॥ अथप्रभातेतान्सर्वान्गायनादीन्विसृज्यसः ॥ गोविन्दागमनाकाङ्क्षीगृह
मध्यउपाविशत् ॥ १८ ॥ अथतस्यगृहाभ्यासेनिवर्त्यनिजवाहनम् ॥ प्राविशद्गृहमध्येतुकर्तुंस्वजनवाञ्छितम् ॥१९ ॥ सपुण्डरीकस्तंदृष्ट्वामाधवंस
मुपागतम् ॥ उत्थायासनतस्तूर्णंववन्देशिरसानृप ॥ २० ॥ उवाचचसधर्मात्मागोविन्दालोकनिर्वृतः ॥ संपूज्यार्घादिदानेनविष्टरेतंनिवेशितम्
॥ २१ ॥ पुण्डरीकउवाच ॥ भवताभवतापघ्नंसुस्पष्टंतदनुष्ठितम् ॥ तावदत्रत्वयाविष्णोस्थीयतांस्थितिकारिणा ॥ २२ ॥ यावदस्यपुर्नी
तस्यसमाप्तिस्तपसोभवेत् ॥ यत्रत्वंसेवकास्तेचवसन्तिपरिचर्यया ॥ २३ ॥ तत्रैवखलुवैकुण्ठःसर्वदोषविवर्जितः ॥ यद्गृहेतवकर्माणिवर्ण्यन्ते
साधुभिर्विभो ॥ २४ ॥ हरिर्निवसतेतत्रसन्मुखादितिनःश्रुतम् ॥ येषांवचसितेनामहृदिरूपंचसुन्दरम् ॥ २५ ॥ कर्णयोश्चगुणारोपस्त
एवखलुसाधवः ॥ भवतोभवतिस्वान्तंयेषांशुश्रूषणेविभो ॥ २६ ॥ उत्तमाङ्गंचनिर्माल्यंतएवखलुसाधवः ॥ येषांतुबुद्धिःशत्रौचमित्रेचकमला
पते ॥ २७ ॥ चयापचययोश्चैवतएवखलुसाधवः ॥ येषांविकुरुतेचेतोनविकारस्यकारणे ॥ २८ ॥ सतिलक्ष्मीपतेनूनंतएवखलुसाधवः ॥ यत्रत्वं
धवस्तत्रसन्तोयत्रततोभवान् ॥ अतोविज्ञापयामित्वांमाघंममगृहेवस ॥ २९ ॥ नारदउवाच ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यपुण्डरीकस्यमाधवः ॥ उवा
चवचनंभासादन्तानांभासयन्दिशः ॥ ३० ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ साधूनामुत्तमःसाधुस्त्वंपृथिव्यांमहामते ॥ यत्त्वयापुण्यतीर्थेतुस्नातंमत्सङ्ग

वाञ्छया ॥ ३१ ॥ उत्तिष्ठजाह्नवीतोयेमाघस्नानंकुरुद्विज ॥ माघान्तेस्नापयामित्वांपूर्णिमायांतुपुष्करे॥३२॥प्रयागेमाघमासेतुपूर्णंयत्स्नानजंफलम्॥
तत्सर्वंपुष्करेतीर्थेदिनेकस्नानतोभवेत् ॥ ३३॥ नारदउवाच ॥ एवमुक्तःसविप्रेन्द्रःपुण्डरीकोमुरारिणा ॥ किंचिदभ्युदितेसूर्येस्नानंगङ्गाजलेऽकरोत् ॥
॥ ३४ ॥ प्रत्यक्षंपुण्डरीकाक्षंपुण्डरीकःसमार्चयत् ॥ तुलसीविकसत्पुष्पयवकुङ्कमचन्दनैः ॥ ३५॥ धूपैरगरुजैरङ्गवासिताङ्गंरमापतिम् ॥ नीराजयति
कर्पूरदीपकैःपञ्चभिःस्मसः ॥ ३६ ॥ चतुर्विधमयैर्भोज्यैर्भोजयित्वाजगद्गुरुम् ॥ सुतंसमणिपर्यङ्केचामरैस्तमवीजयत् ॥ ३७ ॥ पादसंवाहनंजातु
चक्रेतस्यरमापतेः ॥ जातिकर्पूरसंयुक्तंददौताम्बूलवीटकम् ॥३८॥ उष्णीषंबध्नतस्तस्यश्रीपतेःपुरतस्तदा ॥ तस्थौजातुसविप्रेन्द्रःकरेणानीयदर्पणम् ॥
॥ ३९ ॥ एवंनिजगृहेतस्यवसतःसभवच्छिदः ॥ सपर्यांविदधद्विप्रोमाघंनिन्येसमस्तकम् ॥ ४० ॥ अथमाघावसानेतुपूर्णिमायांरमापतेः ॥ स्मृति
मात्रागतंतार्क्ष्यमपश्यत्पुरतःस्थितम् ॥ तंदृष्ट्वापुण्डरीकाक्षःपुण्डरीकमुवाचह ॥ ४१ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ श्रूयतांभोद्विजश्रेष्ठयद्वचोऽहंवदामिते ॥
इन्द्रप्रस्थगतेतीर्थेपुष्करेतेयदृच्छया ॥ ४२ ॥ स्नानायतेमयादत्तंयन्मासमुषितंमया ॥ अद्यपक्षीन्द्रमारुह्यमयासहमहामते ॥४३॥ व्रजतीर्थशिरोरत्नं
तदेवप्रतिपुष्करे ॥ चतुर्वर्गप्रदेतस्मिन्स्नानंकुर्वन्यदीच्छसि ॥ ४४ ॥ तदहंतेप्रदास्यामियदहंत्वद्वशेद्विज ॥ पापोऽपिभरतस्तेवैभ्रातायत्रमृतोगतः ॥
॥४५॥ स्वर्गंस्वर्गसुखाकाङ्क्षीकिमन्यत्तस्यवर्ण्यते.॥४६॥नारदउवाच ॥ एवमुक्त्वासदेवेन्द्रोब्राह्मणेन्द्रंनरेन्द्रतम् ॥ पतगेन्द्रंसमारोप्यसर्वतीर्थेन्द्रमाग
मत् ॥४७॥ पुण्डरीकस्यदेहात्तुतेनतत्प्राणवायुना ॥ समंज्योतिःसनिर्गत्यगोविन्दपदमाविशत् ॥ ४८ ॥ एवंपुष्करतीर्थेऽस्मिन्निन्द्रप्रस्थगतेनृप ॥
स्नानेनपुण्डरीकस्तुलेभेसायुज्यमीश्वरे ॥ ४९ ॥ एवंतीर्थानुरोधेनगोविन्दोऽपिचतद्गृहे ॥ मासमेकंसुखंराजन्नुवासनिजबन्धुवत् ॥ ५० ॥ केन
वर्णयितुंशक्योमहिमापुष्करस्यवै ॥ शक्रप्रस्थगतस्यास्यकोटयंशोवर्णितोमया .॥ ५१ ॥ माहात्म्यश्रवणादस्यश्रद्धयालभतेनरः ॥ अश्वमेध
क्रतुफलंपठनादपिभूपते ॥ ५२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०कालिन्दीमाहात्म्येपुष्करमहिमवर्णनंनामैकोनविंशत्याधिकद्विशततमो
ऽध्यायः ॥ २१९ ॥ नारदउवाच ॥ शिवस्यतीर्थराजस्यप्रयागस्यतवाग्रतः ॥ महिमानंमहापुण्यंश्रद्धयावर्णयामिते ॥ १ ॥ विश्वावसुर्महीपाल
गन्धर्वोलोकविश्रुतः ॥ एकदासगतोगातुंसुमेरौब्रह्मणःसभाम् ॥ २ ॥ तत्रसर्वैःसुरश्रेष्ठमुपविष्टंसुविष्टरे ॥ जुष्टंसुरगणैर्भूपविश्वावसुरवैक्षत ॥ ३ ॥
ब्रह्मासनसमीपेतुवरासनगतंनृप ॥ द्वितीयमिवलोकेशर्मिन्द्रप्रस्थंसएक्षत ॥ ४ ॥ सुरराजतीर्थराजौब्रह्मेन्द्रप्रस्थयोर्नृप ॥ चामरोद्धूननंमूर्ध्निकुर्व
न्तौसददर्शह ॥ ५ ॥ अन्यानिदेवतीर्थानितयोर्दूरेमहीपते॥स्थितानितेनदृष्टानिबद्धाञ्जलिपुटानितु ॥ ६ ॥ तयोरग्रेजगौराजन्गान्धर्वंरागमुत्तमम् ॥

तीर्थैःसममगात्सत्यलोकंदेवान्विसृज्यहि ॥ ७ ॥ अथविश्वावसुर्द्धीमान्दृष्ट्वातीर्थस्यवैभवम् ॥ इन्द्रप्रस्थस्यराजेन्द्रहाहामेतदुवाचह ॥ ८ ॥
विश्वावसुरुवाच ॥ भोभोगन्धर्वशार्दूलंतीर्थमेतन्महाद्भुतम् ॥ इन्द्रप्रस्थाख्यमेतस्मिन्संसारेतीर्थराशिषु ॥ ९ ॥ चराचरगुरुर्ब्रह्मासुरवन्द्यपदाम्बुजः ॥
तस्यासनसमीपस्थंयदतिष्ठत्समासनम् ॥ १० ॥ तीर्थराजोऽपिपृष्ठस्थश्चामरंयस्यमस्तके ॥ अधुनाभृत्यवज्जातस्तीर्थेष्वन्येषुकाकथा ॥ ११ ॥
पृथिव्यांयानितीर्थानित्रिवर्गफलदानितु ॥ इन्द्रप्रस्थमिदंतीर्थंचतुर्वर्गफलप्रदम् ॥ १२ ॥ अत्रस्थितानितीर्थानितादृशानिगुणैर्ध्रुवैः ॥ शेषेनापिनशक्यन्ते
स्तोतुंतेषांमहागुणाः ॥ १३ ॥ नारदउवाच ॥ एवंविश्वावसुर्धीमान्दृष्ट्वेन्द्रप्रस्थवैभवम् ॥ गत्वातस्यगृहंराजन्पावनंसर्वकामदम् ॥ १४ ॥ यथादेवेषु
सर्वेषुशक्रःश्रेष्ठःशचीपतिः ॥ तस्माद्ब्रह्मा चतीर्थेषुप्रयागोऽयंतथावरः ॥ १५ ॥ तस्मादपिमहाराजशक्रप्रस्थमिदंवरम् ॥ अस्यान्तरगतोयोऽयंप्रयागो
नृपदृश्यते ॥ १६ ॥ कथयाम्यत्रयद्वृत्तंमोहिन्याःपण्ययोषितः ॥ नर्मदासरितस्तीरेपुरीमाहिष्मतीनृप ॥ १७ ॥ मोहिनीनामतत्रासीद्वेश्याबहुधनान्विता ॥
रूपयौवनसंपन्नानिष्णातानृत्यगीतयोः ॥ १८ ॥ तयाबहूनिपापानिकृतानिधनलुब्धया ॥ ब्रह्महत्याःकृताःसप्तदास्यश्चबहवोहताः ॥ १९ ॥
तासांचपातितागर्भाबहुशःपापयातया ॥ एवंतयासुतारुण्यंगमितंपापकर्मभिः ॥ २० ॥ ततोजराकियत्कालेतद्देहेसमपद्यत ॥ जराग्रस्तशरीरासा
निवृत्तविषयस्पृहा ॥ २१ ॥ नचक्रेमानसंयूनांतेचनांप्रतिभूपते ॥ पापार्जितंधनंस्वीयंनविश्वसितिकस्यचित् ॥ २२ ॥ नदत्तेनस्वयंभुङ्क्तेननिक्षिपतिवै
क्वचित् ॥ एकदासानिशीथेतुविबुध्येतिव्यचिन्तयत् ॥ २३ ॥ मृतायांमयिकस्येदंधनंपापैरुपार्जितम् ॥ तंनयिष्यतिमांघोरंनरकंभृशदारुणम् ॥ २४ ॥
दास्यस्तासांचभर्त्तारस्तद्ग्रहीष्यन्तिधनंमम ॥ मयैवसद्गतिस्तस्यकथंनक्रियतेऽधुना ॥ २५ ॥ एवंविचिन्त्यसाधर्मेविधायमतिमुत्तमाम् ॥ चकाराराम
सरसीवापीकूपसुरालयान् ॥ २६ ॥ अभितःपुरमाधत्तप्रपाःपथिकहेतवे ॥ निदाघेचमहाराजतेभ्योऽन्नंप्रददौचसा ॥ २७ ॥ धर्मशालांगृहाभ्याशे
निवासायविदेशिनाम् ॥ विदधेसापुनस्तेभ्योददावाहारमुत्तमम् ॥ २८ ॥ एवंप्रवर्त्तमानाहिधर्मेसाभूपमोहिनी ॥ ज्वरातुराभवत्कालेक्वचिच्चेतिव्य
चिन्तयत् ॥ २९ ॥ धर्मार्थेहिमयावित्तंव्ययितंभूरियद्यपि ॥ तथापिस्वर्णरूप्यादिप्रचुरंवर्त्ततेपरम् ॥ ३० ॥ श्रोत्रियेभ्योददाम्येतज्ज्ञानेनेतिव्य
चिन्तयत् ॥ विचिन्त्येतिसमाहूतामोहिन्यानगरद्विजाः ॥ ३१ ॥ नागतास्तेमहीपालज्ञात्वाघोरंप्रतिग्रहम् ॥ यदातदाविभागं च चक्रेतत्तुधनं ॥ २१९ ॥
स्वकम् ॥ ३२ ॥ एकोभागस्तुदासीनांदत्तोऽन्यश्चविदेशिनाम् ॥ स्वयंतुनिर्द्धनाराजन्नभवत्सातुमोहिनी ॥ ३३ ॥ तथासमागतंमृत्युंविज्ञा
यान्तकमन्तिके ॥ मुक्त्वादास्योधनंनीत्वायथेष्टगतयोऽभवन् ॥ ३४ ॥ इतिमत्वायदाह्येषाज्वरमुक्ताभविष्यति ॥ तदानींयद्धनंदत्तंतन्न

मादास्यतेहितत ॥ ३५ ॥ अथसालङ्घनान्यष्टादशकृत्वामहीपते ॥ निजायुषस्तुशेषेणज्वरमुक्तातदाभवत् ॥ ३६ ॥ एकाजरद्भवानाम
सखीतस्यामहीपते ॥ सातामुपचचाराशुपथ्यादिभिरतन्द्रिता ॥ ३७ ॥ कियद्भिर्वासरैःसातुपूर्णाहाराव्यजायत ॥ तस्याजरद्गवायास्तुगृहे
भुक्तंस्मलज्जया ॥ ३८ ॥ मयास्थितंसुखेनात्रदुःखमद्यसमागतम् ॥ दारिद्र्याचान्नमयास्थेयंसाचिन्त्येतिगतान्यतः ॥ ३९ ॥ गच्छन्तीसावने
राजन्मोहिनीपुरतस्करैः ॥ इतिमत्वाविनिहतागृहीत्वायात्यसौधनम् ॥ ४० ॥ धनमप्राप्यतैस्तस्याःसकाशात्पुरतस्करैः ॥ श्वसन्तीसापरि
त्यक्तातस्मिन्नेववनेनृप ॥ ४१ ॥ अथवैखानसःकश्चित्प्रयागस्यास्यवैजलम् ॥ बिभ्रत्कमण्डलौराजन्नत्रारण्येसमाययौ ॥ ४२ ॥ अथतां
पतितांवीक्ष्यशस्त्रविक्षतविग्रहाम् ॥ याचमानामिदंराजञ्जीवनंहस्तसंज्ञया ॥ ४३ ॥ वैखानसउवाच ॥ कात्वंकेनशितैःशस्त्रैःसक्षतीकृतवि
ग्रहा ॥ एकाकिनीकिमर्थंवानिर्जनारण्यमागता ॥ ४४ ॥ इन्द्रप्रस्थगतस्येदंप्रयागस्यजलेशुभे ॥ भाग्योदयेनकेनापिप्राप्तंप्रियकाम्यया॥
॥ ४५ ॥ इत्युक्तातेनसावक्तुमक्षमाव्याददेमुखम् ॥ पातुंतद्वारिमहिषीभवेयमितिवाञ्छया ॥ ४६ ॥ अथैतस्यप्रयागस्यपातितेऽम्बुनितन्मुखे ॥
तत्याजजीवितंसातुमोहिनीगणिकानृप ॥ ४७ ॥ प्राणप्रयाणकालेतुमहिषीत्वमवाञ्छत ॥ अतःसामहिषीजाताद्राविडवीरवर्मणः ॥ ४८ ॥
संभूयकेरलाधीशगृहेतीर्थाम्बुपानतः ॥ कुलशीलधनैश्वर्यसंयुक्तस्यमहीपतेः ॥ ४९ ॥ हेमगौरंततःसाङ्गंबभारकमलेक्षणा ॥ अतस्तस्यपिता
नामहेमाङ्गीतिचकारह ॥ ५० ॥ एकदासातुहेमाङ्गीहेमाभरणभूषिता ॥ कलायाःस्ववयस्यायामन्त्रिपुत्र्यागृहंययौ ॥ ५१ ॥ तत्रयावक
तैलेनस्नापिताभोजिताचसा ॥ विविधान्नैस्तदाराजन्निविष्टावरविष्टरे ॥ ५२ ॥ पुष्पोद्ग्रथितधम्मिल्लाक्षामक्षौमविभूषिता ॥ कलांप्रोवाचदधती
मुखेताम्बूलवीटिकाम् ॥ ५३ ॥ हेमाङ्ग्युवाच ॥ कलेकलयमेवाक्यंकोकिलाकलभाषिणि ॥ गृहेयदद्भुतंवस्तुतवमामभिदर्शय ॥ ५४ ॥
इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा॰उत्तर॰कालिन्दीमाहात्म्येइन्द्रप्रस्थवर्णनंनामविंशत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २२० ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्ता
साकलाराजंस्तयानृपतिभार्यया ॥ स्वकोशात्स्वर्णमञ्जूषामानाय्यविदधेपुरः ॥ १ ॥ उवाचचमहाराजभार्येऽस्यांमहदद्भुतम् ॥ पुस्तकं
वर्ततेदेवितत्रचित्राणिसन्तिवै ॥ २ ॥ उद्घाटयद्दश्यतांकिंचित्किंकिमस्त्यत्रपुस्तके ॥ रंस्यतेतेमनोनूनंतत्रस्थालेख्यदर्शने ॥ ३ ॥ इत्युक्ता
भूपपत्नीसादास्यातामुदघाटयत् ॥ मञ्जूषांतत्रसंस्थंचपुस्तकंपाणिनाग्रहीत् ॥ ४ ॥ तत्रावलोकयामाससावतारान्समासतः ॥ पूर्वंततस्तु
भूगोलंपञ्चाशत्कोटियोजनम् ॥ ५ ॥ तत्रान्धकारसंयुक्ताभूमिर्दृष्टाथकाञ्चनी ॥ एतयोरन्तरेराजँल्लोकालोकश्चपर्वतः ॥ ६ ॥ सप्तद्वीपास्ततो

दृष्टाःसमुद्रैःसप्तभिर्वृताः ॥ एतेषुनद्यःशैलाश्चखण्डानितुमहामते ॥ ७ ॥ एतद्भारतखण्डंसापश्यन्तीभूपतिप्रिया ॥ यमुनाजाह्नवीमुख्याः
सरितःसमवेक्षत ॥ ८ ॥ यमुनातीरगंराजन्निन्द्रप्रस्थमिदंशुभम् ॥ ददर्शसामहाभागातीर्थव्रजयुतंनृप ॥ ९ ॥ अत्रतीर्थमिदंदृष्ट्वाप्रयागंब्रह्म
निर्मितम् ॥ पूर्वजन्मकृतंकर्मसासस्मारमनस्विनी ॥ १० ॥ ततस्तूष्णींसमुत्थायतूर्णंसास्वगृहंययौ ॥ निश्चित्येतिनभोक्ष्यामिततःप्रस्थाय
तीर्थकम् ॥ ११ ॥ तदैवसानुहेमाङ्गीसहगन्तुमसुप्रियम् ॥ वीरवर्माणमाहेदंतीर्थराजंप्रियासती ॥ १२ ॥ हेमाङ्ग्युवाच ॥ भोभोःप्राणपते
वाक्यंमदीयंशृणुधर्मदम् ॥ विधेहिचमहाभागतूर्णंपूर्णोभविष्यति ॥ १३ ॥ पुराहंमोहिनीनामवेश्याचबहुपापकृत् ॥ यौवनेवार्द्धकेकिंचिद्धर्मे
जातामतिर्मम ॥ १४ ॥ पापेनोपार्जितंवित्तंधर्मेणव्ययितंमया ॥ निर्द्धनाहंयदाराजन्निर्गतानिजपत्तनात् ॥ १५ ॥ तदामांनिर्जनेऽरण्येयान्तीं
जघ्नुस्तुतस्कराः ॥ वृथादारिद्र्यसंतप्तांपापाधनजिघृक्षया ॥ १६ ॥ शितशस्त्रक्षताङ्गींमांश्वसन्तींगतचेतनाम् ॥ विसृज्यतस्करास्तत्रगताहत
मनोरथाः ॥ १७ ॥ ततोवैखानसोह्येकःप्रयागस्यजलंवहन् ॥ इन्द्रप्रस्थगतस्यैववनेतत्रसमागतः ॥ १८ ॥ तत्रमांपतितांदृष्ट्वातदवस्थांस
तापसः ॥ कात्वंकुतःकिमर्थंवाहताकेनेतिपृष्टवान् ॥ १९ ॥ तदाकिमपिनोक्तंमेप्रार्थितंपुण्यमम्बुनत् ॥ तेनतन्मेमुखेक्षिप्तंततोऽहंदेहमत्यजम् ॥२०॥
प्राणप्रयाणकालेतुवारितत्सर्वकामदम् ॥ श्रुत्वेतिवाञ्छितवतीमहिषीस्यामितिप्रभो ॥ २१ ॥ तस्यतीर्थाम्भसोराजन्प्रसादात्तेगृहेश्वरी ॥ जाता
हंसत्कुलाचारशीलाशीलपयोनिधेः ॥ २२ ॥ साम्प्रतंद्रष्टुमिच्छामिशक्रप्रस्थगतंनृप ॥ प्रयागंतीर्थराजंतंभवतासहकामदम् ॥ २३ ॥ प्रस्थास्ये
ऽहंयदाराजन्तीर्थराजंप्रतिप्रभो ॥ तदाहमन्नंभोक्ष्यामिमयेतिविहितःपणः ॥ २४ ॥ राजोवाच ॥ कथमेतद्विजानीयांत्वदुक्तंचललोचने ॥ प्रतीतंकुरु
मेभद्रेत्वदुक्तंकरवाण्यहम् ॥ २५ ॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्तेतेनभूपेनखेवागित्यभवत्तदा ॥ २६ ॥ आकाशवागुवाच ॥ सत्यमुक्तंवचोराजन्ननयातव
भार्यया ॥ इन्द्रप्रस्थेगतेपुण्येप्रयागेतीर्थपुङ्गवे ॥ तत्रगत्वाकुरुस्नानंलप्स्यसेयद्यदिच्छसि ॥ २७ ॥ नारदउवाच ॥ निशम्येतिततोवाणींनृपो
गगनसंभवाम् ॥ दण्डवत्पतितोभूमौतद्वक्तारंनमाम्यहम् ॥ २८ ॥ अथमन्त्रिणमाहूयराज्यमारोप्यतत्रवै ॥ तयासहसमारुह्यरथंतीर्थवरंययौ ॥२९॥
कतिभिर्वासरैरत्रहेमाङ्ग्यासहचाययौ ॥ उपजह्नेतीर्थराजेक्षीरंभार्यायुतोनृपः ॥ ३० ॥ सस्नतुस्तौशिवेतीर्थेदम्पतीतत्रकामदे ॥ प्रयागस्नानपुण्येन
वैकुण्ठप्राप्तिरस्त्विति ॥ ३१ ॥ प्रतीच्छयास्नातमात्रेमिथुनेतत्रभूपते ॥ आगतौसुरशार्दूलौहंसपक्षीन्द्रवाहनौ ॥ ३२ ॥ आगतौतौसमालोक्यवीरव
र्मासभूपतिः ॥ प्रणम्यशिरसादेवौतुष्टावैकाग्रमानसः ॥ ३३ ॥ राजोवाच ॥ नमोवांसुरशार्दूलौबिभ्रद्भ्यामसितारुणे ॥ वपुषीक्षौमवासांसिहेम

सिन्दूरभानिच ॥ २४ ॥ वन्देयुवांसत्त्वरजःप्रधानौचराचरस्यस्थितिसर्गहेतू ॥ वैकुण्ठसत्याद्भुतलोकनाथौचतुर्द्विबाहूखगराजवाहौ ॥ २५ ॥
वैराग्यसंरागवतांजनानांसन्मुक्तिभुक्तिप्रतिपादकौच ॥ वृन्दारकैर्वन्दितपादपद्मौसद्भावनम्रेणनमामिमूर्ध्ना ॥ २६ ॥ गोविन्दवृन्दारकवन्द्यपाद
नकोऽपिजानातितवस्वरूपम् ॥ यतःपरस्त्वंप्रकृतेश्चपुंसोमनोवचोभ्यामपिदूरवर्ती ॥ २७ ॥ धन्यःसलोकेपुरुषःपरात्मन्योविश्वमेतत्क्षणिकं
विचिन्त्य ॥ अनन्यचेताभजतित्वदीयपादारविन्दंमुनिवृन्दवन्द्यम् ॥२८॥त्वत्पादसेवनंनामतीर्थमेतच्चदुर्लभम् ॥ जनानांभजमानानांवाञ्छितार्थफ
लप्रदम् ॥ २९ ॥ तथाप्येतद्द्वयंसेव्यंमुक्तयेनान्यलब्धयं ॥ अन्यकामनयायस्तुसेवतेसतुवञ्चितः ॥ ३० ॥ सन्तोभवन्तमासेव्यतीर्थमेतच्चमुक्ति
दम् ॥ नान्यमिच्छन्त्यतिक्रम्यसर्वलोकाञ्जिगीषवः ॥ ३१ ॥ नारदउवाच ॥ इत्यभिष्टूयदेवेशंलोकेशंसचभूपतिः ॥ तस्थौयदातदाराजन्हेमाङ्गी
साजगादह ॥ ३२ ॥ हेमाङ्ग्युवाच ॥ पद्मापतेपद्मपलाशलोचनब्रह्मन्मरालासनभारतीगुरो ॥ नमोयुवाभ्यांयदिदीनचेतसेप्रसीदतंतारयतं
भवाब्धेः ॥ ३३ ॥ तीर्थस्यास्यप्रसादेनजाताहंमहिषीप्रभो ॥ युवयोर्दर्शनंजातंदेवानामपिदुर्लभम् ॥ ३४ ॥ युवामखिलचित्तज्ञौदत्तंनौमानसेप्सिं
तम् ॥ स्नानकालेयदावाभ्यांविहितंपारमार्थिकम् ॥ ३५ ॥ एवंताभ्यामुभाभ्यांतौसंस्तुतौदेवपुङ्गवौ ॥ प्रसन्नवदनौभूत्वाप्रोचतुर्दम्पतीप्रति ॥३६॥
हरिब्रह्मणावूचतुः ॥ धन्यात्वमसिहेमाङ्गियतोऽयंतारितःपतिः ॥ त्वयाराज्यसुखासक्तचित्तोऽप्येतत्समागमात् ॥ ३७ ॥ राज्ञांविषयसक्तानां
दुर्लभामुक्तिरीदृशी ॥ त्वद्भर्तुर्याहशीजातातीर्थस्यास्यप्रसादतः ॥३८॥ नारदउवाच ॥ इत्युक्त्वातौसमारुह्यगरुडंहंसमेवच ॥ जग्मतुस्तौसुर
श्रेष्ठौसत्यलोकंनरेश्वर ॥ ३९ ॥ तत्रतेब्रह्मणासर्वेपूजिताविधिवन्नृप ॥ तस्यचित्तानुरोधेनतस्थुरेकंमुहूर्तकम् ॥ ५० ॥ अथताभ्यामुभाभ्यांस
दम्पतिभ्यांसमंहरिः ॥ आरुह्यगरुडंश्रीमद्वैकुण्ठमगमन्नृप ॥ ५१ ॥ इत्येतत्कथितंतुभ्यंतीर्थराजस्यवैभवम् ॥ पुण्यंसमस्तपापघ्नंयशस्यंसुतदंनृप
॥ ५२ ॥ यएतच्छृणुयान्नित्यंपठेदपिचमानवः ॥ सगच्छेद्वाञ्छितंस्थानंसत्यमेतन्मयोदितम् ॥ ५३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०
इन्द्रप्रस्थमाहात्म्येप्रयागवर्णनंनामैकविंशत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २२१ ॥ नारदउवाच ॥ आकर्णयशिवेराजन्वर्णयामितवाग्रतः ॥ पुण्यं
यशस्यमायुष्यंकाश्यामाहात्म्यमुत्तमम् ॥ १ ॥ इन्द्रप्रस्थतटस्थायांकश्यामेकस्तुपादपः ॥ शिंशपाख्योभवेद्राजन्पुरापुण्ययुगेकृते ॥ २ ॥
तत्रैकोवायसोह्यासीत्कृतनीडोवनस्पतौ ॥ तस्याधस्तान्महासर्पःकोटरेन्वसतिस्मह ॥ ३ ॥ एकदातस्यकाकस्यभार्याण्डद्वयमालये ॥ प्रतिमुच्य
गताक्वापिननीडस्वेसमागता ॥ ४ ॥ स्वयमेवसकाकस्तुपालयन्नण्डकद्वयम् ॥ तामेवशिंशपामुच्चैरध्यतिष्ठन्महीपते ॥ ५ ॥ अथैकदानिशीथेतु

महावात्यासमागता ॥ अभनक्छिंशपांराजन्मूलादपिदृढामपि ॥ ६ ॥ वात्ययापात्यमानायाशिंशपायास्तदातले ॥ चूर्णितौकाकसर्पौतौगतप्राणौ
बभूवतुः ॥ ७॥ दिव्याङ्गास्तेत्रयोभूत्वाशिंशपावायसादयः ॥ विमानत्रयमारूढाजग्मुःश्रीपतिकेतनम् ॥ ८॥ शिबिरुवाच ॥ देवर्षेकेनपुण्येनप्राप्तातै
मुक्तिदापुरी ॥ आसंस्तेकेत्रयःपूर्वंसर्वंकथयनारद ॥ ९ ॥ नारदउवाच ॥ कुरुजाङ्गलदेशीयोब्राह्मणःश्रवणाभिधः ॥ तस्यभार्याकुण्डानामभ्राता
भूच्चकुरण्टकः ॥ १० ॥ अस्नातभोक्तानित्यंसकेवलोमिष्टभुग्रहः ॥ श्रवणस्तेनदोषेणबभूवग्रामवायसः ॥ ११ ॥ कुरण्टकस्तुतद्भ्रातानास्तिको
ऽभवदुलवगः ॥ श्रुतिस्मृतिपथोच्छेत्तादेवतानांचनिन्दकः ॥ १२ ॥ तेनदोषेणसमृतोह्यभवत्कालकुण्डली ॥ साकुण्डाश्रवणस्यस्त्रीबभूवोभयदोष
भाक् ॥ १३ ॥ अतःसास्थावरत्वंहिलब्ध्वासीदुभयाश्रया ॥ एतत्तेकथितंभूपतद्वृत्तंपूर्वजन्मनि ॥ १४ ॥ अतःपरंप्रवक्ष्यामितेषांपुण्यंयतस्त्रयः ॥
प्रापुस्तेनपुरींरम्यांकाशींविश्वेश्वरींनृप ॥ १५ ॥ ग्रामान्तरादेकदातौप्रत्यायातौनिजालयम् ॥ कस्यचित्पथिकस्याथकूपमग्नांपयस्विनीम् ॥ १६ ॥
अवलोक्यतदुद्धारंचक्रतुस्तेननोदितौ ॥ ताभ्यांगदितमाकर्ण्यकुण्डासाध्वित्यभाषत ॥ १७ ॥ तेत्रयस्तेनपुण्येनमरणंप्राप्यदुर्लभम् ॥ इन्द्रप्रस्थ
तटस्थायांकाश्यांवैकुण्ठमारुहन् ॥ १८ ॥ इयंकाशीमहेशस्यपुरीयद्यपिभूपते ॥ तथाप्यस्यांमृतोजन्तुर्वैकुण्ठेस्यात्सुखीहरेः ॥ १९ ॥ एतत्ते
कथितंराजन्काश्यामाहात्म्यमुत्तमम् ॥ किमन्यच्छ्रोतुमिच्छातेविद्यतेतद्वदस्वमे ॥ २० ॥ शिबिरुवाच ॥ मुनेत्वयामहेशस्यक्षेत्रत्रयमुदीरितम् ॥
काशीचशिवकाञ्चीचगोकर्णंचतथापरम् ॥ २१ ॥ एकस्यामहिमाप्रोक्तस्त्वयाकाश्यामहामुने ॥ गोकर्णशिवकाञ्च्योश्चकथ्यतांयदिविद्यते ॥
॥ २२ ॥ नारदउवाच ॥ गोकर्णकेवलंशैवंक्षेत्रंपरमपावनम् ॥ तस्मिन्मृतोनरोराजञ्छिवःस्यान्नात्रसंशयः ॥ २३ ॥ स्थलेजलेऽन्तरिक्षेच
जन्तुस्तत्रम्रियेतचेत् ॥ तदाकैलासशिखरेशिवःसंभूयदीव्यति ॥ २४ ॥ अत्रगोकर्णतीर्थेस्यान्मृतस्यनपुनर्भवः ॥ शिवेनससमंराजन्मुक्तिया
स्यतिकर्हिचित ॥ २५ ॥ अस्यापितवमाहात्म्यंगोकर्णस्यमहामते ॥ वर्णयामियदाकर्णिमयाब्रह्ममुखात्प्रभो ॥ २६ ॥ प्रयागादेकगव्यूतौ
गुरुतीर्थसमीपगः ॥ मर्यादापर्वतोयोऽयंदृश्यतेपुण्यदर्शनः ॥ २७ ॥ तत्रैकःकर्कटोनामभिल्लआसीत्सुदारुणः ॥ तस्यभार्याजरानामसाजघ्नेपति
पञ्चकम् ॥ २८ ॥ साजगविषसंयुक्तंपष्ठंकर्कटकंतदा ॥ अकरोन्मोदकंहन्तुंतदातेनस्वसुःश्रुतम् ॥ २९ ॥ निजायामुखतोराजन्भिल्लेनचमहा
त्मना ॥ बालांतांहन्तुमारेभेकर्कटोभृशदारुणः ॥३० ॥ खङ्गपाणिर्यदायातितद्वधायसभिल्लपः ॥ यावत्तावत्तसापापाज्ञात्वानिजवधोद्यमम् ॥३१ ॥
वनमभ्यद्रवद्भीतानिजप्राणपरीप्सया॥तामनुद्रवतातेनकर्कटेनमहीपते ॥३२॥ अत्रगोकर्णतीर्थेतुगृहीताखङ्गपाणिना॥शिरश्छित्त्वातुखङ्गेनपातयित्वाज

लेवपुः ॥३३॥ तस्यगोकर्णतीर्थस्यनिजस्थानमगाच्चसः ॥ साजगतत्रगोकर्णेपापापिनिधनंगता ॥३४॥ कैलासशिखरेराजन्पार्वत्याअभवत्सखी ॥
अहंकथितवानेतत्तवगोकर्णवैभवम् ॥३५॥शिवकाञ्च्याश्चमाहात्म्यंपवित्रंवर्णयामिते ॥ इन्द्रप्रस्थतटस्थायांशिवकाञ्च्यामपिप्रभो ॥३६॥ गतिःसा
परमापुंसांगोकर्णेयामयोदिता ॥ अत्रश्रीमन्महादेवोविष्णुंसर्वसुरेश्वरम् ॥ ३७ ॥ आराध्यभक्तराजत्वंलेभेज्ञानंचतात्त्विकम् ॥ अतःसर्वेवयंपुत्रा
ब्रह्मणस्तंमहेश्वरम् ॥ ३८ ॥ आराधयामःसततंसद्भक्तिज्ञानलिप्सया ॥ अत्रबाणासुरोराजन्नाराधमहेश्वरम्॥३९॥निराहारोवर्षशतंतद्गणत्वबुभूषया ॥
तस्मैप्रसन्नोभगवान्गणत्वंदत्तवान्निजम् ॥ ४० ॥ स्वयंचसर्वदातस्यपुरपालोबभूवह ॥ इयंपुरीपुराराजन्नासीद्विष्णोर्महात्मनः ॥ ४१ ॥ दत्ता
शिवायतुष्टेनतपसातस्यविष्णुना ॥ अस्यामेकंपुरावृत्तंमहदाश्चर्यकारकम् ॥ ४२ ॥ विप्रस्यशिवभक्तस्यवैकुण्ठातिर्यथाभवत् ॥ एकस्तुब्राह्मणो
राजन्हेरम्बोनामधार्मिकः ॥४३॥ कायेनमनसावाचाशिवपूजारतःसदा ॥ एकदासमहाभागःशिवतीर्थानिपर्यटन् ॥ ४४॥ शिवभक्तःशिवेराजञ्छिव
काञ्च्यामिहागतः ॥एनांमनोहरांचैवनतत्याजसबुद्धिमान्॥४५॥ पश्चात्तत्रैवतत्याजप्राणानस्याजलान्तरे ॥ तत्रैवश्रीमहादेवगणास्तंब्राह्मणोत्तमम्॥
॥ ४६ ॥ नीत्वाकैलासमचलंचेलुस्तदनुशासनात् ॥ अथमध्येसमायातागणावैकुण्ठतोहरेः ॥ ४७ ॥ तेभ्योबलात्समादातुंतंद्विजश्रेष्ठमुद्यताः ॥
आसीत्तेषांमहद्युद्धंगणानांहरिशवयोः ॥ ४८ ॥ तत्रयुद्धेनवैकेषांविजयोनपराजयः॥ तत्रवैकुण्ठतोविष्णुरगतोगरुडासनः ॥४९॥ कैलासाद्वृषभारूढो
महेशश्चत्रिलोकधृत् ॥ तावन्योन्यंमुखंदृष्ट्वाविहस्यजगदीश्वरौ ॥ ५० ॥ पश्यतःस्ममहद्युद्धंनभस्येवंगणैःकृतम् ॥ अथस्वीयान्गणान्विष्णुःशैवांश्च
दिवियुद्धतः ॥ ५१ ॥ निवार्यतंद्विजंतार्क्ष्यमारोप्यागाच्छिवालयम् ॥ शिवेनतद्गणैश्चापिस्वकीयैरपिमाधवः ॥५२॥ वृतोगच्छन्पथिश्रीमान्स्तुतस्त्रिद
शवन्दितः ॥गत्वाविवेशतंचागंमहादेवपुरःसरः ॥ ५३ ॥ तस्मैद्विजायवैतस्यदर्शयन्रमणीयताम् ॥ अथतस्मात्तुकैलासान्महादेवेनवन्दितः॥५४॥
माधवःपरयाभक्त्यावैकुण्ठमगमत्तदा ॥ द्विजःसोऽपिमहाभागस्तीर्थस्यास्यप्रसादतः ॥ ५५ ॥ गोविन्ददर्शनंप्राप्यमुमुदेहरसन्निधौ ॥एतत्तेकथितं
राजञ्छिवकाञ्च्यास्तुवैभवम् ॥ ५६ ॥ तीर्थसप्तकनाम्नस्तुशृणुष्वसुसमाहितः ॥ तीर्थमेतन्महाराजचतुर्वर्गफलप्रदम् ॥ ५७॥ दर्शनात्स्पर्शनाद्ध्या
नात्स्मरणादपिभूपते ॥ वसिष्ठादिभिरेतस्मिन्महर्षिभिरनुष्ठितम् ॥ ५८ ॥ महत्तपस्तुसृष्ट्यर्थंतत्रासंस्तुक्षमानृप ॥ मरीचिरपिधर्मात्मापुत्रार्थंस्नान
माचरन् ॥ ५९ ॥ अत्रलेभेमहाभागःकश्यपंसुतमुत्तमम् ॥ अत्रिरत्रापितपसातोषयद्देवपुङ्गवान् ॥ ६० ॥ सोमंदुर्वाससंदत्तंतेभ्योलेभेसुतत्रयम् ॥
अङ्गिराअपिधर्मात्मातीर्थस्यास्यप्रसादतः ॥ ६१ ॥ लेभेसुतांस्तुतद्वंश्याजाताआङ्गिरसाद्विजाः ॥ पुलहोऽपिसुतंलेभेदम्भोर्लिगुणवत्तरम् ॥ ६२ ॥

योऽगस्त्योऽभूत्पुराराजंस्तीर्थेऽत्रैव निमज्जनात्॥ पुलस्त्यस्यात्रतीर्थेवैपुत्रोलब्धस्तपस्यतः ॥६३॥ कुबेरोऽभून्महाभागोयःसखासीदुमापतेः ॥ क्रतोरपिसुताजातावालखिल्याःसहस्रशः ॥ ६४ ॥ तीर्थस्यास्यप्रसादेनतेसर्वेह्यूर्ध्वरेतसः ॥ रजआदीन्सुताँल्लेभेवसिष्ठोऽपिमहातपाः ॥ ६५ ॥ सत्येवराजशार्दूलमहिमातस्यवर्णितः ॥ अन्यान्यपिचतीर्थानिसन्त्यनेकानिभूपत ॥ ६६ ॥ कपिलाश्रमकेदारप्रभासादीनिवैप्रभो ॥ नियुतैरपिवर्षाणांतेषांचमहिमानृप ॥ अनन्तेनापिनोवक्तुंशक्यतेकिमुमादृशैः ॥ ६७ ॥ सौभरिरुवाच ॥ एवमुक्त्वामुनिश्रेष्ठोनारदोमुनिपुङ्गवः ॥ शिबिंजगामनभसोनारायणगुणान्गृणन् ॥ ६८ ॥ शिबिरौशीनरोराजाशक्रप्रस्थस्यवैभवम् ॥श्रुत्वामुनिमुखाद्राजन्कृतार्थंस्वममन्यत ॥ ६९ ॥तत्रस्नात्वाहिविधिवदिन्द्रप्रस्थेसभूपतिः ॥ विधायसत्क्रियाःसर्वाजगामनिजपत्तनम् ॥ ७० ॥ इन्द्रप्रस्थस्यमाहात्म्यमेतत्तवमयाविभो ॥ यमुनातीरतीर्थस्यवर्णितंजनपावनम् ॥ ७१ ॥ नास्यादरंकरिष्यन्तिकलौश्रद्धाविवर्जिताः॥ इन्द्रप्रस्थस्यराजेन्द्रसर्वतीर्थशिरोमणेः॥७२॥अष्टादशपुराणानांश्रवणाद्भारतस्यच ॥ यत्फलंतन्महिम्नोऽस्यशक्रप्रस्थस्यजायते ॥ ७३ ॥ अरुणोदयवेलायांमाघलक्षैकमज्जनात् ॥ यत्फलंतन्महिम्नोऽस्यश्रवणाच्छ्रद्धयाभवेत्॥७४॥ श्रद्धयास्यतुमाहात्म्यंयःशृणोतिमहीपते ॥ तर्पितास्तेनपितरोदेवाश्चमुनयस्तथा ॥७५॥ कृच्छ्रातिकृच्छ्रपाराकचान्द्रायणव्रतादिभिः ॥ यत्फलंतन्महिम्नोऽस्यश्रद्धयाश्रवणाद्भवेत ॥ ७६ ॥ अश्वमेधादियज्ञानांसमस्तानांमहीपते ॥ यत्फलंतन्महिम्नोऽस्यश्रद्धयाश्रवणाद्भवेत् ॥ ७७ ॥ सूतउवाच ॥ एवंयुधिष्ठिरोराजाश्रुत्वाशौनकसौभरेः ॥ इन्द्रप्रस्थस्यमाहात्म्यंसययौहस्तिनंपुरम् ॥७८॥ ततोविनीयसद्भ्रातॄन्दुर्योधनपुरःसरान् ॥ इन्द्रप्रस्थमगात्पुण्यंराजसूयचिकीर्षया ॥७९॥द्वारकायाःसमायातंगोविन्दंकुलदैवतम्॥ राजसूयेनयज्ञेनसइयाजमहीपतिः ॥८०॥मुक्तिदंतीर्थमेतत्तुशपतोऽस्याप्यजायत ॥ इतिमत्वाहरिस्तत्रशिशुपालंजघानह ॥८१॥ शिशुपालोऽपितस्यैवतीर्थस्यमरणाद्भुवि ॥सायुज्यमगमत्कृष्णेनिखिलार्थप्रदायके ॥ ८२ ॥ शिशुपालोहतोयत्रविहितोयत्रचक्रतुः ॥ गदयातत्रभीमेनकृतंकुण्डंसुविस्तरम् ॥ ८३ ॥ भीमकुण्डंतुविज्ञातंजातंतद्भुविपावनम् ॥ कालिन्द्यादक्षिणेभागेगव्यूत्यर्धमहीतले ॥ ८४॥ इन्द्रप्रस्थगतायायत्कालिन्द्याःस्नानतःफलम् ॥ तत्फलंतत्रकुण्डेतुजायतेनात्रसंशयः ॥ ८५ ॥ सूतउवाच ॥ यस्मिन्क्षेत्रेस्थितोजन्तुस्तंक्षेत्रमनुवत्सरम् ॥ प्रदक्षिणादिभिर्धर्मैःस्वापराधान्क्षमापयेत् ॥८६॥ प्रतिसंवत्सरंचैवपरिक्रामतियोनरः ॥ क्षेत्रापराधदोषैश्चनसलिप्येत्पातकैः॥८७॥प्रदक्षिणमकुर्वाणःक्षेत्रसिद्धिंनविन्दति॥ तस्मात्प्रदक्षिणातीर्थेदातव्याचफलार्थिभिः॥८८॥ हरेर्नामानिसंजल्पन्यःकरोतिप्रदक्षिणाम्॥पदेपदेसलभतेकपिलादानजंफलम्॥८९॥चैत्रकृष्णचतुर्दश्यांशक्रप्रस्थप्रदक्षिणाम ॥यःकरोतिनरोधन्यःसर्वपापैःप्रमुच्यते॥९०॥इतिश्रीपाद्मे

महापु० पद्मप० उ० कालिन्दीमाहात्म्यइन्द्रप्रस्थगतकाशीगोकणशिवकाञ्चीतीर्थसप्तकभीमकुण्डवर्णनंनामद्वाविंशत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः॥२२२॥
॥शौनकउवाच ॥ सूतसूतमहाभागधन्योऽसित्वंभवाम्बुधौ ॥ यन्नोऽस्त्यर्थंनिमग्नानांपाययस्यमृतोत्करम् ॥ १ ॥ साधोऽत्रभवनिस्तारंवाञ्छतां नःसमादिश ॥ मन्त्ररत्नंभावशुद्धंयन्मयंसचराचरम् ॥ २ ॥ सूतउवाच ॥ शृणुशौनकवक्ष्यामिमन्त्ररत्नंमहाद्भुतम् ॥ यद्दिलीपायगदितंवसिष्ठेनमहात्मना ॥ ३ ॥ एकदातुदिलीपेनपृष्टमेतद्गुरुंप्रति ॥ वसिष्ठंद्विजशार्दूलंप्रणिपत्ययथात्वया ॥ ४ ॥ दिलीपउवाच ॥ भगवन्भवताप्रोक्तास्सर्वेधर्माविशेषतः ॥ वर्णाश्रमयुताधर्मानित्यनैमित्तिकाश्चये ॥ ५ ॥ राजधर्माश्चयज्ञाश्चतीर्थदानव्रतादिकम् ॥ श्रुतामयामुनिश्रेष्ठअक्षय्यस्वर्गभोगदाः ॥ ६ ॥ अधुनाश्रोतुमिच्छामिमोक्षमार्गंसनातनम् ॥ दिष्ट्याहंयेनगच्छामितद्ब्रह्मन्वक्तुमर्हसि ॥ ७ ॥ कोमन्त्रःसर्वमन्त्राणांभवरोगैकभेषजम् ॥ सर्वेषामेवदेवानांकोह्यिमोक्षप्रदःपरः ॥ ८ ॥ तत्समाख्याहितत्त्वेनमयिवात्सल्यगौरवात् ॥ ९ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ साधुपृष्टंत्वयाराजन्सर्वलोकहितैषिणा ॥ वक्ष्यामिपरमंगुह्यमेकंसंसारतारकम् ॥ १० ॥ पुरामहर्षयःसर्वेयज्ञदानपराःशुभाः ॥ पप्रच्छुर्ब्रह्मणःपुत्रंनारदंमुनिसत्तमम् ॥ ११ ॥ महर्षयऊचुः ॥ भगवन्केनमन्त्रेणगच्छामःपरमंपदम् ॥ तन्नोब्रूहिमहाभागप्रसादंकर्तुमर्हसि ॥ १२ ॥ नारदउवाच ॥ पितामहंपुरासर्वेयोगिनःसनकादयः ॥ पप्रच्छुरेकमेकान्तेमोक्षमार्गंसुदुर्लभम् ॥ १३ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ शृणुध्वंयोगिनःसर्वेरहस्यमिदमद्भुतम् ॥ नजानन्तिसुराःसर्वऋषयश्चतपोधनाः ॥१४॥ सर्गादौप्रोक्तवान्देवोमह्यंनारायणोऽव्ययः ॥ ईश्वर्यासहदेव्याचसम्यक्संपूजितोमया ॥१५॥ ततःप्रसन्नोभगवान्ममनारायणोऽव्ययः ॥ प्राजापत्यंददौमह्यंश्रुतिजंसर्ववाङ्मयम् ॥ १६॥ स्वप्रकाशानिमन्त्राणिव्यापकाव्यापकानिच ॥ ततस्तमब्रवंदेवंपुराणपुरुषोत्तमम् ॥ १७ ॥ भगवन्केनमन्त्रेणसंसारोत्तारणंनृणाम् ॥ तन्ममाचक्ष्वतत्त्वेनसर्वलोकहितायवै ॥१८॥ कोमन्त्रःसर्वमन्त्राणांपुरश्चरणवर्जितः ॥ सकृदुच्चारणान्नृणांददातिपरमंपदम् ॥ १९ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ साधुपृष्टंमहाभागसर्वलोकहितैषिणा ॥ तस्माद्वक्ष्यामितेगुह्यंयेनमामाप्नुयुर्नराः ॥ २० ॥ सर्वेषामेवमन्त्राणांमन्त्ररत्नंशुभावहम् ॥ सकृत्स्मरणमात्रेणददातिपरमंपदम् ॥ २१ ॥ मन्त्ररत्नंद्वयंन्यासंप्रपत्तिःशरणागतिः ॥ लक्ष्मीनारायणमितिमन्त्रःसर्वफलप्रदः ॥२२॥ नामानिमन्त्ररत्नस्यपर्यायेणनिबोधमे ॥ तस्योच्चारणमात्रेणपरितुष्टोऽस्मिनित्यशः ॥२३ ॥ कुलजोवातपस्वीवावेदवेदाङ्गपारगः ॥यज्ञदानपरोवापिसर्वतीर्थोपसेवकः॥ २४॥ व्रतीवासत्यवादीवायतिर्वाज्ञानवानपि ॥ मन्त्राधिकारीनभवेत्तंप्रयत्नेनवर्जयेत् ॥२५॥ ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्यास्त्रियःशूद्रास्तथेतरे ॥ तस्याधिकारिणःसर्वेममभक्तास्तुतेयदि ॥ २६ ॥ अनन्यशरणानांचतथैवानन्यसेविनाम् ॥ अनन्यसाधकानांच

वक्तव्योमन्त्रउत्तमः ॥ २७ ॥ आर्तानामाशुफलदस्सकृदेवकृतोह्यसौ ॥ दृप्तानामपिजन्तूनांदेहान्तरनिवारणः ॥ २८ ॥ आर्तोजिज्ञासुरर्थार्थीज्ञानी
वापिप्रजापत ॥ सकृन्मांशरणंयातिततःकामानवाप्नुयात् ॥ २९ ॥ नादीक्षितायवक्तव्यंनाभक्तायचमानिने ॥ नास्तिकायनलुब्धायनश्रद्धा
विमुखायच ॥ ३० ॥ नचाशुश्रूषवेवाच्यंनासंवत्सरवासिने ॥ कामक्रोधविमुक्तस्तुदम्भलोभविवर्जितः ॥ ३१ ॥ मांचयोऽव्यभिचारेण
भक्तियोगेनसेवते ॥ वक्तव्यंतस्यविधिवन्मन्त्ररत्नमनुत्तमम् ॥ ३२ ॥ देशकालादिनियमानारिमित्रादिशोधनम् ॥ न्यासमुद्रादिकंतस्यपुर
श्चरणसंयुतम् ॥ ३३ ॥ मच्चक्राङ्कितदेहत्वंमदीयाराधनंतथा ॥ मयिसंन्यस्तकर्मत्वंमदनन्यशरण्यता ॥ ३४ ॥ मयिसर्वफलन्यासोमहा
विश्वासपूर्वकम् ॥ अनन्यसाधनत्वंचाप्याकिंचन्यंतथात्मनः ॥ ३५ ॥ अवैष्णवानांसंभाषावन्दनादिविवर्जनम् ॥ अनन्यदेवतानांचवन्दनं
पूजनंतथा ॥ ३६ ॥ एवमाद्याश्चनियमाःप्रपन्नस्यप्रकीर्तिताः ॥ इत्यादिगुणयुक्तायवक्तव्यंमन्त्रमुत्तमम् ॥ ३७ ॥ तस्यनारायणश्चाहमृषि
र्विष्णुःसनातनः ॥ देवताचश्रियासार्द्धमहंवात्सल्यसागरः ॥ ३८ ॥ सर्वलोकेश्वरःश्रीमान्सुशीलःसुलभस्तथा ॥ सर्वज्ञःसर्वशक्तिश्चसदापूर्ण
मनोरथः ॥ ३९ ॥ सर्वगःसर्वबन्धुश्चकृपापीयूषसागरः ॥ श्रीमान्नारायणश्चाहंदेवतासमुदाहृतः ॥ ४० ॥ छन्दस्तुदेवीगायत्रीपञ्चविंशाक्षरा
त्मिका ॥ द्विसप्तत्रित्रित्रिपञ्चद्विपडङ्गानियोजयेत् ॥ ४१ ॥ लक्ष्म्यामदनपायिन्यामांध्यायेद्विश्वरूपिणम् ॥ शङ्खचक्रगदापद्मपाणिकंदिव्यभूषणम्
॥ ४२ ॥ वामाङ्कस्थश्रियासार्द्धंपूजयेत्प्रयतःशुचिः ॥ अनेनमन्त्ररत्नेनगन्धपुष्पनिवेदनैः ॥ ४३ ॥ सकृत्संपूज्यमानोऽपिसंतुष्टोऽस्मिप्रजापते ॥ ४४ ॥
ब्रह्मोवाच ॥ सम्यगुक्तंत्वयानाथरहस्यमिदमुत्तमम् ॥ मन्त्ररत्नप्रभावश्चसर्वसिद्धिप्रदोनृणाम् ॥ ४५ ॥ पितात्वंसर्वलोकानांमातात्वंगुरु
रेवच ॥ त्वंचस्वामीसखाभ्रातागतिस्त्वंशरणंसुहृत् ॥ ४६ ॥ अहंतुतवदेवेशदासश्शिष्यस्तथासुतः ॥ तस्मान्ममदयासिन्धोप्रोक्तवानि
दमुत्तमम् ॥ ४७ ॥ अधुनामन्त्ररत्नस्यदीक्षांसम्यग्विधानतः ॥ ब्रूहिसर्वत्रतत्त्वेनलोकानांहितकाम्यया ॥ ४८ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ शृणुवत्स
प्रवक्ष्यामिमन्त्रदीक्षाविधिंपरम् ॥ आचार्यंसंश्रयेत्पूर्वंमदाश्रयणसिद्धये ॥ ४९ ॥ आचार्योवेदसंपन्नोविष्णुभक्तोविमत्सरः ॥ मन्त्रज्ञोमन्त्रभक्तश्चसदा
मन्त्राश्रयःशुचिः ॥ ५० ॥ सत्संप्रदायसंयुक्तोब्रह्मविद्याविशारदः ॥ अनन्यसाधनश्चैवतथानन्यप्रयोजनः ॥ ५१ ॥ ब्राह्मणोवीतरागश्चक्रोधलोभ
विवर्जितः ॥ सद्वृत्तौशासिताचैवमुमुक्षुःपरमार्थवित् ॥ ५२ ॥ एवमादिगुणोपेतआचार्यःसर्वदासुहृत् ॥ आचारान्छासयेद्यस्तुसआचार्यइतीरितः ॥
॥ ५३ ॥ यस्त्वाचार्यपराधीनस्सद्वृत्तौशास्यतेयदि ॥ शासनेस्थिरवृत्तिश्चशिष्यःसद्भिरुदाहृतः ॥ ५४ ॥ एवंलक्षणसंयुक्तंशिष्यंसर्वगुणान्वितम् ॥

अध्यापयेद्विधानेनमन्त्ररत्नमनुत्तमम् ॥ ५५ ॥ द्वादश्यांश्रवणेवापिकर्हिचिद्वैष्णवेदिने ॥ सदाचार्योपसंप्रीतेतत्रदीक्षांसमाचरेत् ॥ ५६ ॥ सुदर्शनं
पाञ्चजन्यंसुवर्णेनप्रकारयेत् ॥ रौप्येणवापिताम्रेणकांस्येनापिप्रकारयेत्॥५७॥स्नाप्यपञ्चामृतैःशुद्धैरर्चयेत्पुरतोमम ॥ तुलसीगन्धपुष्पाद्यैस्तन्मन्त्रेण
विधानतः ॥ ५८ ॥ तत्रसंस्थापयेदग्निंस्वगृह्योक्तविधानतः ॥ आचार्योजुहुयादाज्यंमन्त्रेणाथद्विजोत्तमः ॥ ५९ ॥ अष्टोत्तरसहस्रंवाशतमष्टोत्त
रंतुवा ॥ जुहुयान्मन्त्ररत्नेनतथान्यैर्वैष्णवैःशुभैः ॥ ६० ॥ मन्त्रैःपुरुषसूक्ताद्यैर्जुहुयाद्घृतपायसम् ॥ तस्मिन्नग्नौक्षिपेच्चक्रंशङ्खंचद्विजसत्तमः ॥६१ ॥
षडक्षरेणजुहुयादाज्यंविंशतिसङ्ख्यया॥ प्रतप्तंचक्रमादायमन्त्रेणैवाङ्कयेद्गुरुः ॥६२॥ शङ्खेनचाङ्कनंकुर्याद्बाह्वोर्दक्षिणसव्ययोः॥होमशेषंसमाप्याथपुनः
पूजांसमाचरेत् ॥ ६३ ॥ ततःकलशमादायपवित्रोदकपूरितम् ॥ मन्त्रेणैवाभिमन्त्र्याथतस्यमूर्ध्न्यभिषेचयेत् ॥ ६४ ॥ सितवस्त्रधरंसम्यगाचान्तं
विनयान्वितम् ॥ ऊर्ध्वपुण्ड्रधरंशिष्यंमन्त्रमध्यापयेद्गुरुः ॥ ६५ ॥ मन्त्रार्थश्चप्रवक्तव्योवृत्तिश्चैवविशेषतः ॥ लब्धमन्त्रस्तदाचार्यंपूजयेद्भूषणादिभिः
॥ ६६ ॥ अनेनविधिनामन्त्रयोऽधीतेवैष्णवाद्गुरोः ॥ ततःसवैष्णवंयातिनान्यथासुरसत्तम ॥६७॥ नारदउवच ॥ एवमुक्त्वाविधातारंदेवदेवोहरिः
पिता ॥ स्वचक्रेणाङ्कयित्वातुतस्मैमन्त्रंददौस्वयम् ॥६८॥ सर्वलोकेश्वरोदेवोब्रह्मामम्पिताप्रभुः ॥ ममापिविधिवन्मन्त्रंसददौमुनिसत्तमाः ॥ ६९ ॥
तस्माद्यूयंमुनिश्रेष्ठाधारयित्वासुदर्शनम् ॥ नारायणपदद्वन्द्वंगच्छध्वंशरणंद्विजाः ॥ ७० ॥ वसिष्ठउवाच ॥ इत्युक्तामुनयःसर्वेनारदेनसुरर्षिणा ॥
द्वयाधिकारिणःसर्वेयाताविष्णोःपरंपदम् ॥ ७१ ॥ तस्मात्त्वमपिचद्राजन्विष्णुसायुज्यमिच्छसि ॥ दीक्षामार्गविधानेनधारयित्वासुदर्शनम् ॥ ७२॥
नारायणपदद्वन्द्वंतदेकंशरणंव्रज ॥ सर्वलोकेश्वरःसाक्षाद्ब्रह्मात्रिभुवनेश्वरः ॥ ७३ ॥ ममापिनारदस्यापिप्रोक्तवान्मन्त्रमुत्तमम् ॥ शौनकादिमहर्षीणां
नैमिषारण्यवासिनाम्॥७४॥नारदःप्रददौमन्त्रंप्रपत्तिशरणागतिम् ॥ एतद्द्वयमंराजन्नजानन्तिमहर्षयः ॥ ७५ ॥ देवताश्चनजानन्तिसिद्धाःसाध्याश्च
दानवाः ॥ मयापिप्रापितोमन्त्रंशक्तिपुत्रःपराशरः ॥७६ ॥ इदंरहस्यंपरमंलक्ष्मीनारायणंद्वयम् ॥ राजंस्तवापिवक्ष्यामिप्रपत्तिंशरणागतिम् ॥ ७७ ॥
द्वयात्परतरंमन्त्रंनास्तिसत्यंब्रवीमिते ॥ अस्मात्परतरंधर्मंनास्तिलोकेषुकिंचन ॥ ७८ ॥ सत्यंसत्यंपुनःसत्यंब्रह्मणाकथितंपुरा ॥ नारायणात्परोदेवो
नास्तिमुक्तिप्रदोनृणाम् ॥ ७९ ॥ तत्सेवयाभवेन्मोक्षःसर्वकर्मनिकृन्तनः ॥८० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० वसिष्ठदिलीपसंवादेविद्योपदेशो
नामत्रयोविंशत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २२३ ॥ दिलीपउवाच ॥ भगवन्सर्वमाचक्ष्वहरिभक्तिसुधामयम् ॥ शृण्वतोनैवतृप्तिर्मेविष्णुभक्तिसुखाव
हाम् ॥ १ ॥ तापत्रयमहाज्वालावह्निभिःसततंनृणाम् ॥ संतप्तानांमुनिश्रेष्ठविष्णुभक्तिसुधार्णवम् ॥ २ ॥ विनाकिमन्यच्छरणंभवारण्येभयानके ॥

साधुपृच्छसिराजेन्द्रसंसारोत्तारणंनृणाम्॥
आचक्ष्वविस्तरेणाथभक्तिभेदान्महामुने ॥ उपास्यमानान्सततंमुनिभिःपरमात्मनः ॥३॥ वसिष्ठउवच ॥ साधुपृच्छसिराजेन्द्रसंसारोत्तारणंनृणाम्॥
वैकुण्ठस्यपरेशस्यभक्तिनित्यसुखावहाम् ॥ ४ ॥ इममेवमहाप्रश्नंकैलासशिखरेपुरा ॥ पप्रच्छगिरिजादेवीशङ्करंलोकपूजितम् ॥ ५ ॥
पार्वत्युवाच ॥ देवदेवमहादेवत्रिपुरघ्नसुरेश्वर॥ विष्णुभक्तिममाचक्ष्वमुक्तिदांसर्वदेहिनाम् ॥ ६ ॥ उपास्यभेदान्मन्त्रांश्चतत्तत्पूजाविधींस्तथा ॥ तस्य
विष्णोःस्वरूपंचतद्विभूतिगुणादिकम् ॥७॥तस्यलोकस्वरूपंचयंप्राप्यननिवर्तते ॥सर्गस्थितिलयंयेनकरोतिभगवान्हरिः ॥ ८ ॥ यद्गत्वाननिवर्तन्ते
तद्धामपरमंहरेः ॥ येनकेनचकृत्येनसाधनेनपरंपदम् ॥ ९ ॥ प्राप्नुवन्तिनराःपापाविषयासक्तचेतसः ॥ विस्तरेणमयिप्रीत्याब्रूहिसर्वमशेषतः ॥
॥ १० ॥ वसिष्ठउवाच ॥ इतिपृष्टोमहादेव्याहरस्त्रिपुरहातदा ॥ उवाचपरमप्रीत्यानमस्कृत्यजनार्दनम् ॥ ११ ॥ रुद्रउवाच ॥ साधुसाधुमहादेविसर्व
लोकहितैषिणि ॥ साधुपृच्छसिमांदेविश्रीशमाहात्म्यमुत्तमम् ॥ १२ ॥ धन्यासिकृतपुण्यासिविष्णुभक्तासिपार्वति ॥ परितुष्टोऽस्मितेभद्रेशीलरू
पगुणैःसदा ॥ १३ ॥ अथवक्ष्यामिगिरिजेभगवद्भक्तिमुत्तमाम् ॥ तन्मन्त्राणांविधानंचस्वरूपंतस्यशार्ङ्गिणः ॥ १४ ॥ तत्त्वंनारायणोविष्णुर्वासुदेव
स्सनातनः ॥ परमात्मापरंब्रह्मपरंज्योतिःपरात्परः ॥ १५ ॥ अच्युतःपुरुषःकृष्णःशाश्वतःशिवईश्वरः ॥ नित्यःसर्वगतःस्थाणूरुद्रस्साक्षीप्रजापतिः ॥
॥ १६ ॥ यज्ञोयंज्ञपतिःसाक्षाद्ब्रह्मणःपतिरेवच ॥ हिरण्यगर्भःसवितालोककृल्लोकभृद्विभुः ॥ १७ ॥ अकारवाच्योभगवाञ्छ्रीभूनीलापतिःप्रभुः ॥
उतामृतत्वस्येशानोयदन्नेनातिरोहति ॥ १८ ॥ सहस्रमूर्द्धाविश्वात्मासहस्राक्षःसहस्रपात् ॥ सभूमिंसर्वतःस्पृत्वाह्यत्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम् ॥१९॥ अनन्तः
श्रीपतीरामोगुणभृन्निर्गुणोमहान् ॥ सर्वलोकेश्वरःश्रीमान्सर्वज्ञःसर्वतोमुखः ॥ २० ॥ तस्यलोकप्रधानस्यजगन्नाथस्यपार्वति ॥ माहात्म्यंवासुदेवस्यं
यच्छक्यंतद्ब्रवीमिते ॥ २१ ॥ अशक्यंतन्मयावक्तुंब्रह्मणासहदैवतः ॥ सर्वोपनिषदामर्थंवेदान्तेपरिनिश्चितम् ॥ २२ ॥ तस्योपासनभेदांश्चशृणुवच्मि
पुनःपृथक् ॥ आद्यंतुवैष्णवंप्रोक्तंशङ्खचक्राङ्कनंहरेः ॥ २३ ॥ धारणंचोर्द्ध्वपुण्ड्राणांतन्मन्त्राणांपरिग्रहः ॥ अर्चनंचजपोध्यानंतन्नामस्मरणंतथा ॥२४॥
कीर्तनंश्रवणंचैववन्दनंपादसेवनम् ॥ तत्पादोदकसेवाचतन्निवेदितभोजनम् ॥ २५ ॥ तदीयानांचसेवाचद्वादशीव्रतनिष्ठता ॥ तुलसीरोपणंविष्णोर्देव
देवस्यशार्ङ्गिणः ॥२६ ॥ भक्तिःषोडशधाप्रोक्ताभवबन्धविमुक्तये॥सर्वेषामेवदेवानांममापिपुरुषोत्तमः ॥२७॥ पूजनीयोहरिर्नित्यंब्राह्मणानांविशेषतः॥
तस्मात्तुब्राह्मणोनित्यंविधिवत्पूजयेद्धरिम् ॥ २८ ॥ तच्चिह्नैरङ्कितःश्रीशपदंप्राप्नोत्यसंशयम् ॥ शङ्खचक्राङ्कनंकुर्याद्ब्राह्मणोबाहुमूलयोः ॥ २९ ॥
हुताग्निनैवसंतप्यसर्वपापापनुत्तये ॥ चक्रंवाशङ्खचक्रेवातथापञ्चयुधानिवा ॥ ३० ॥ धारयित्वैवविधिवद्ब्रह्मकर्मसमारभेत् ॥ अग्नितप्तंपवित्रंचधृत्वावै

भुजमूलयोः ॥३१ ॥ त्यक्त्यायमपुरंघोरंयातिविष्णोःपरंपदम् ॥ चक्रचिह्नविहीनस्तुयःपूजयतिकेशवम् ॥३२॥ तत्सर्वंवि फलंयातिपूजामन्त्रजपादि
कम् ॥ अग्नितप्तेनचक्रेणब्राह्मणोबाहुमूलयोः ॥ ३३ ॥ अङ्कयित्वाजपन्मन्त्रंसंसारान्मोक्षमाप्नुयात् ॥ सुदर्शनंधारयित्वाव ह्नितंतंद्विजोत्तमः ॥ ३४ ॥
तपनीयविधानेनपश्चात्कर्मसुयोजयेत् ॥ विष्णुचक्रविहीनंतुयःश्राद्धेभोजयिष्यति ॥ ३५ ॥ व्यर्थंभवतितत्सर्वंनिराशाःपितरोगताः ॥ विष्णु
चक्राङ्कितंविप्रंपूजयेच्छ्राद्धकर्मणि ॥ ३६ ॥ विष्णुचक्रविहीनंतुप्रयत्नेनविवर्जयेत् ॥ दद्यात्रोभूहिरण्यादिचक्राङ्कितभुजायवै ॥ ३७ ॥ यद्दत्तंचक्र
हीनायतत्सर्वमसुरायवै ॥ अग्नितप्तेनचक्रेणबाहुमूलेतुलाञ्छिताः ॥ ३८ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तायान्तिविष्णोःपरंपदम् ॥ हुताग्नितप्तचक्रेणशरीरं
यस्यचिह्नितम् ॥ ३९ ॥ तस्यतीर्थानियज्ञाश्चसंप्राप्तानात्रसंशयः ॥ अधृत्वाविधिनाचक्रंब्राह्मणःप्राकृतोभवेत् ॥ ४० ॥ नतस्यकिंचिदश्नीयादपि
क्रतुसहस्रिणः ॥ अधृत्वाविधिनाचक्रंब्राह्मणोज्ञानदुर्लभः ॥ ४१ ॥ गर्हितस्सर्वलोकेषुब्राह्मण्यात्प्रच्युतोभवेत् ॥ शङ्खचक्रधरोदेवोहरिःपूज्योयथा
त्मभिः ॥ ४२ ॥ तथैवसर्वैस्संपूज्योविप्रश्चक्रादिचिह्नितः ॥ सर्ववेदविदोवापिसर्वशास्त्रविशारदः ॥ ४३ ॥ अधृत्वाविधिनाचक्रंब्राह्मणःपतितो
भवेत् ॥ ऊर्द्ध्वपुण्ड्रविहीनस्तुशङ्खचक्रविवर्जितः ॥ ४४ ॥ तंगर्दभेसमारोप्यबहिःकुर्यात्स्वपत्तनात ॥ प्रकृतिस्पर्शरहितोवासुदेवोजनार्दनः ॥४५॥
तथैवब्राह्मणोदेविविष्णुचक्रेणचिह्नितः ॥ तस्मात्प्रकृतिसंसर्गपापौघदहनंहरेः ॥ ४६ ॥ प्रतप्तंबिभृयाच्चक्रंशङ्खंचभुजमूलयोः ॥ स्त्रीशूद्राणांसदाधार्यं
चन्दनेनसुगन्धिना ॥ ४७ ॥ बाहुमूलेलिखेच्चक्रंतप्तंतुब्राह्मणस्यवै ॥ तप्तेनैवाङ्कनंकुर्याद्ब्राह्मणस्यविधानतः ॥ ४८ ॥ श्रौतस्मार्त्तादिसिद्ध्यर्थं
मन्त्रसिद्ध्यैतथैवच ॥ हरेःपूजाधिकारार्थंचक्रंधार्यंविधानतः ॥ ४९ ॥ वैष्णवत्वस्यसिद्ध्यर्थंज्ञानसिद्ध्यर्थमेवच॥ प्रतपेच्चक्रशङ्खाभ्यांहुत्वाहोमंविधा
नतः ॥ ५० ॥ अन्यैर्नदाहयेद्गात्रंब्राह्मणोहरिलाञ्छनात् ॥ शङ्खचक्रगदाखड्गशार्ङ्गादन्यैर्हरेरपि ॥ ५१ ॥ लक्षणैर्नदहेद्देहंनान्यदग्धोऽर्हतिक्रियाम् ॥
अचक्रधारिणंविप्रंदूरतःपरिवर्जयेत् ॥ ५२ ॥ श्वपाकमिवनेक्षेतलोकेविप्रमवैष्णवम् ॥ वैष्णवोवर्णबाह्योऽपिपुनातिभुवनत्रयम् ॥ ५३ ॥ तस्मात्तु
विधिनाचक्रंधार्यंविप्रैःशुभानने॥ ब्राह्मणामन्त्रसिद्ध्यैचज्ञानसिद्ध्यैचमुक्तये ॥५४ ॥ अप्राकृतामहात्मानोविष्णुचक्रेणलाञ्छिताः ॥ विष्णुचक्रविही
नास्तुब्राह्मणाःप्राकृताःस्मृताः. ॥ ५५ ॥ सर्वाश्रमेषुवसतांब्राह्मणानांविशेषतः ॥ विधिनावैष्णवंचक्रंधार्यंहिश्रुतिनोदनात् ॥ ५६ ॥ दक्षिणेतु
भुजेविप्रोबिभृयाद्वैसुदर्शनम् ॥ सव्येतुशङ्खंबिभृयादितिब्रह्मविदोविदुः ॥ ५७ ॥ एवंमहोपनिषदिप्रोक्तंचक्रादिधारणम् ॥ तथैवसाम्नियजुषि
ऋचिप्रोक्तंशुभानने ॥ ५८ ॥ अतप्ततनूर्नतदामोअश्नुतेशृतासइद्वहन्तस्तत्समाशत ॥ इत्यापस्तम्बशाखायाम्प्रोक्तंचक्रस्यधारणम् ॥ ५९ ॥

प्रतेविष्णोअञ्जचक्रपवित्रजन्माम्भोधिंततंवेचर्षणीन्द्राः ॥ मूलेवाह्वोर्दधतेऽन्येपुराणालिङ्गान्यङ्गतावकान्यर्पयन्ति ॥ ६० ॥ चरणंपवित्र
विततंपुराणंवाङ्मयंशुभम् ॥ तेनचक्रेणसन्ततास्तरेयुःपातकाम्बुधिम् ॥ ६१ ॥ पवित्रंब्राह्मणस्पत्यंजगद्व्याप्तंहरेस्सदा ॥ तेनातप्तातनूर्येपांनते
यान्तिपरंपदम् ॥ ६२ ॥ तेनतप्तातनूर्येपांतेप्रयान्तिपरंपदम् ॥ पवित्रंचरणंनेमिःपविश्चक्रंसुदर्शनम् ॥ ६३ ॥ सहस्रारंप्राकृतघ्नंलोकद्वारंमहोज
सम् ॥ नामानिविष्णुचक्रस्यपर्यायेणनिबोधमे ॥ ६४ ॥ शुद्धंनवह्नितप्तेनब्रह्मतेनपुनीहिनः ॥ यत्तेपवित्रमर्चिष्मदग्नेतेनपुनीहिनः ॥६५ ॥ येनदेवाः
पवित्रेणआत्मानंपुनतेसदा ॥ तेनसहस्रधारेणपावमान्यःपुनन्तुमाम् ॥६६॥प्राजापत्यंपवित्रंतुशतोद्यामंहिरण्मयम्॥ वयंब्रह्मविदस्तेनपूतंब्रह्मपुनीमहे
॥ ६७ ॥सनेमिचक्रमजरंचक्षुरस्यमहात्मनः ॥ अस्मिन्हिविधृतेदेहेमहोन्नतपदंययौ ॥ ६८ ॥ तस्माद्वैविधिवद्धार्याःशङ्खचक्रादिहेतयः॥ ब्राह्मणानां
विशेषेणवैष्णवानांविशेषतः ॥ ६९ ॥ धृतोर्द्ध्वपुण्ड्रःकृतचक्रधारीविष्णुंपरंध्यायतियोमहात्मा ॥ स्वरेणमन्त्रेणसदाहृदिस्थंपरात्परंयातिविशुद्धचेताः
॥ ७० ॥ येकण्ठलग्नतुलसीनलिनाक्षमालायेबाहुमूलपरिचिह्नितशङ्खचक्राः ॥ येवाललाटफलकेलसदूर्ध्वपुण्ड्रास्तेवैष्णवाभुवनमाशुपवित्र
यन्ति ॥७१॥ दिवस्पतेःसुविततंपवित्रंयेतुदक्षिणे ॥ नवहन्तिभुजेसम्यङ्नहिशोचन्तिजन्तवः ॥ ७२ ॥ येवहन्तिभुजेचक्रंशङ्खंचविधिनाद्विजाः ॥
परंव्योम्नितुतेस्थानमधितिष्ठन्तितेजसा ॥७३॥ होमाग्निसंतप्तपवित्रलाञ्छितोमूलेतुबाह्वोःपरमात्मनोहरेः ॥ सतारयित्वाभवसागरंमहच्छुद्धंपरंयाति
परेशलोकम् ॥७४॥ अङ्कयेत्तप्तचक्राद्यैरात्मनोबाहुमूलयोः ॥ कलत्रापत्यभृत्येपुपश्वादिषुसमङ्कयेत् ॥७५॥ इत्येवंश्रुतयःसर्वाःकथयन्तिवरानने ॥
तथैवसेतिहासेषुपुराणेष्वपिकथ्यते ॥ ७६ ॥ द्विविधंवैष्णवंप्रोक्तंबाह्यमाभ्यन्तरंतथा ॥ शङ्खचक्रादिभिर्बाह्यमान्तरंवीतरागता ॥ ७७॥ बाह्या
भ्यन्तरसाम्यंयत्तद्वैष्णवमुदाहृतम् ॥ तस्माच्चक्रादिचिह्नंतुप्रथमंवैष्णवंस्मृतम् ॥ ७८ ॥ आन्तरंस्मरदोषादिविमुक्तंस्वात्मदर्शनम् ॥ सर्वभूतदयाशा
न्तिरिन्द्रियार्थेष्वलोलता॥ ७९ ॥ पुत्रदाराद्यसङ्गत्वंयोगाभ्यासरनिस्तथा ॥ अनन्यंभक्तियोगेनपरेशस्याभिषेवणम् ॥ ८० ॥ तस्माच्चक्रादिहेतीना
मङ्कनंवैष्णवंस्मृतम्॥चक्रादिचिह्नहीनत्वाद्वैष्णवत्वंनलभ्यते ॥ ८१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेसुदर्शनादिमाहात्म्यं
नामचतुर्विंशत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २२४ ॥ शङ्करउवाच ॥ ऊर्द्ध्वपुण्ड्रस्यमाहात्म्यंवक्ष्यामिशुभदर्शने ॥ धारणादेवमुच्येतभवबन्धाद्द्विजो
त्तमः ॥ १ ॥ ऊर्द्ध्वपुण्ड्रस्यमध्येतुविशालेसुमनोहरे ॥ लक्ष्म्यासार्द्धंसमासीनोदेवदेवोजनार्दनः ॥ २ ॥ तस्माद्यस्यशरीरेतुऊर्द्ध्वपुण्ड्रंधृतंभवेत्॥
तस्यदेहंभगवतोविमलंमन्दिरंशुभम् ॥ ३ ॥ सस्नातःसर्वतीर्थेषुसर्वयज्ञेषुदीक्षितः ॥ धारयेदूर्ध्वपुण्ड्रंयामृदाशुभ्रेणवैष्णवः ॥ ४ ॥ ऊर्ध्वपुण्ड्रधरो

विप्रःसर्वलोकेषुपूजितः ॥ विमानवरमारुह्ययातिविष्णोःपरंपदम् ॥ ५ ॥ धारयेदूर्ध्वपुण्ड्रंतुत्रिसन्ध्यंतुद्विजोत्तमः ॥ सर्वपापविशुद्धयर्थमिष्टा
पूर्तफलाप्तये ॥ ६ ॥ ऊर्द्ध्वपुण्ड्रधरंदृष्ट्वासर्वपापैःप्रमुच्यते ॥ नमस्कृत्वाथवाभक्त्यासर्वदानफलंलभेत् ॥ ७ ॥ ऊर्द्ध्वपुण्ड्रधरंविप्रंयः
श्राद्धेभोजयिष्यति ॥ आकल्पकोटिपितरस्तस्यतृप्तानसंशयः ॥ ८ ॥ ऊर्द्ध्वपुण्ड्रधरोयस्तुकुर्याच्छ्राद्धंशुभानने ॥ कल्पकोटिसहस्राणि
गयाश्राद्धफलंलभेत् ॥ ९ ॥ यज्ञदानतपश्चर्याजपहोमादिकंचयत् ॥ ऊर्द्ध्वपुण्ड्रधरःकुर्यात्तस्यपुण्यमनन्तकम् ॥ १० ॥ ऊर्द्ध्वपुण्ड्रविहीनस्तुकिं
चित्कर्मकरोतियः ॥ इष्टापूर्तादिकंसर्वंनिष्फलंस्यान्नसंशयः ॥ ११ ॥ यच्छरीरंमनुष्याणामूर्ध्वपुण्ड्रविवर्जितम् ॥ द्रष्टव्यंनैवतत्किंचिच्छ्मशानसदृशं
भवेत् ॥१२॥ ऊर्ध्वपुण्ड्रविहीनस्तुसन्ध्याकर्मादिकंचरेत् ॥ तत्सर्वंराक्षसैर्नीतंनरकंचाधिगच्छति ॥ १३ ॥ ऊर्ध्वपुण्ड्रधरोविप्रोमृदाशुभ्रेणवैदिकः ॥
नतिर्यग्धारयेद्विद्वानापद्यपिकदाचन ॥ १४ ॥ विप्राणामूर्ध्वपुण्ड्रंस्यात्तिलकंतुमहीभृतः ॥ पट्टाकारंतुवैश्यानांशूद्राणांवैत्रिपुण्ड्रकम् ॥१५ ॥ ऊर्ध्व
पुण्ड्रंमृदाकार्यंकस्तूर्यातिलकंतथा ॥ पट्टाकारंतुगन्धेनभस्मनैवत्रिपुण्ड्रकम् ॥ १६ ॥ ऊर्ध्वपुण्ड्रंतुसर्वेषांननिषिद्धंकदाचन ॥ धारयेत्क्षत्रियाद्यो
ऽपिविष्णुभक्तोभवेद्यदि ॥ १७ ॥ विप्राणांनैवकार्यंस्यात्तिर्यक्पट्टादिधारणम् ॥ नारायणात्परेशानादन्येषामर्चनंनतु ॥ १८ ॥ ब्राह्मणःकुलजोविद्वा
न्भस्मधारीभवेद्यदि ॥ वर्जयेत्तादृशंदेविमद्योच्छिष्टंघटंयथा ॥ १९ ॥ त्रिपुण्ड्रंशूद्रकल्यानांशूद्राणांचविधीयते ॥ त्रिपुण्ड्रधारणाद्विप्रःपतितःस्यान्न
संशयः ॥ २० ॥ एकान्तिनोमहाभागाःसर्वभूतहितरताः ॥ सान्तरालंप्रकुर्वीरन्पुण्ड्रंहरिपदाकृतिम् ॥ २१ ॥ हरेःपादाकृतिंकुर्यादूर्ध्वपुण्ड्रंविधा
नतः ॥ मध्यच्छिद्रेणसंयुक्तंतद्धिवैमन्दिरंहरे ॥ २२ ॥ ऊर्ध्वपुण्ड्रमृजुंसौम्यंसुपार्श्वंसुमनोहरम् ॥ दण्डाकारंसुशोभाढ्यंमध्येच्छिद्रंप्रकल्पयेत् ॥ २३ ॥
तस्माच्छिद्रान्वितंपुण्ड्रंदण्डाकारंसुशोभनम् ॥ विप्राणांसततंकार्यंस्त्रीणांचशुभदर्शने ॥ २४ ॥ ऊर्ध्वपुण्ड्रस्यमध्येतुविशालेसुमनोहरे ॥ सान्तराले
समासीनोहरिरस्तिश्रियासह ॥ २५ ॥ निरन्तरालंयःकुर्यादूर्ध्वपुण्ड्रंद्विजाधमः ॥ सहितत्रस्थितंविष्णुंश्रियंचैवव्यपोहति ॥ २६ ॥ अच्छिद्रमूर्ध्वं
पुण्ड्रंतुयेकुर्वन्तिद्विजाधमाः ॥ तेषांललाटेसततंशुनःपादोनसंशयः ॥ २७ ॥ तस्माच्छिद्रान्वितंपुण्ड्रंसहरिद्रंशुभान्वितम् ॥ धारयेद्ब्राह्मणोनित्यं
हरिसालोक्यसिद्धये ॥ २८ ॥ आदायपरयाभक्त्यावेङ्कटाद्रौह्रदेमृदम् ॥ धारयेदूर्ध्वपुण्ड्राणिहरिसायुज्यसिद्धये ॥ २९ ॥ श्रीकृष्णतुलसीमूलमृद
मादायभक्तिमान् ॥ धारयेदूर्ध्वपुण्ड्राणिहरिस्तत्रप्रसीदति ॥ ३० ॥ द्वारवत्यांशुभेरम्येवासुदेवह्रदेतथा॥तत्रोद्भवांमृदंरम्यामादायद्विजसत्तमः ॥३१॥
धारयेदूर्ध्वपुण्ड्राणिसर्वकामफलाप्तये ॥ आदायपरयाभक्त्यागङ्गातीरोद्भवांमृदम् ॥ ३२ ॥ तयाधृत्वोर्द्ध्वपुण्ड्राणिसर्वयज्ञफलंलभेत् ॥ चन्दनंचहरिद्रा

सैवश्रेयोऽर्थिभिर्ग्राह्या चोर्ध्व
चतथाभस्माग्निहोत्रजम् ॥ ३३ ॥ सर्ववश्यकरंप्रोक्तमूर्ध्वपुण्ड्रस्यधारणात् ॥ यत्रपुण्यंहरिक्षेत्रंतत्रवैमृदमाहरेत् ॥ ३४ ॥ सैवश्रेयोऽर्थिभिर्ग्राह्याचोर्ध्व
पुण्ड्रस्यधारणे ॥ पर्वताग्रेनदीतीरेबिल्वमूलेजलाशये ॥ ३५ ॥ सिन्धुतीरेचवल्मीकेहरिक्षेत्रेविशेषतः ॥ विष्णोःस्नानोदकंयत्रप्रवाहयतिनित्यशः ॥
॥ ३६ ॥ पुण्ड्राणांधारणार्थायगृह्णीयात्तत्रमृत्तिकाम् ॥ श्रीरङ्गेवेङ्कटाद्रौचश्रीकूर्मेद्वारकेशुभे ॥ ३७ ॥ प्रयागेनारसिंहाद्रौवाराहेतुलसीवने ॥ गृहीत्वा
मृत्तिकांभक्त्याविष्णुपादजलैःसह ॥ ३८ ॥ धृत्वापुण्ड्राणिचाङ्गेषुविष्णुसायुज्यमाप्नुयात् ॥ यस्मिन्कस्मिन्महाभागावैष्णवाधारयन्तिवै ॥ ३९ ॥
तस्मिन्वैमृत्तिकाग्राह्याऊर्ध्वपुण्ड्रस्यधारणे ॥ श्यामंशान्तिकरंप्रोक्तंरक्तंवश्यकरंतथा ॥ ४० ॥ श्रीकरंपीतमित्याहुःश्वेतंमोक्षकरंशुभम् ॥ वर्तुलंतिर्यं
गच्छिद्रंह्रस्वंदीर्घंततंतनुम्॥४१॥वक्रंविरूपंबद्धाग्रछिन्नमूलंपदच्युतम्॥ अशुभंरूक्षमासक्तंतथानङ्गुलिकल्पितम्॥४२॥विगन्धमपसव्यंचपुण्ड्रमाहुरनर्थ
कम् ॥ आरभ्यनासिकामूलंललाटान्तंलिखेन्मृदा ॥ ४३ ॥ समारभ्यभ्रुवोर्मध्यमन्तरालंप्रकल्पयेत् ॥ अन्तरालंद्व्यङ्गुलंस्यात्पार्श्वावङ्गुलिमात्रकौ ॥
॥ ४४ ॥ मृदाशुभ्रेणविलिखेत्पुण्ड्रंत्वृजुतरंशुभम् ॥ ललाटेकेशवंध्यायेन्नारायणमथोदरे ॥ ४५ ॥ वक्षःस्थलेमाधवंचगोविन्दंकण्ठकूबरे ॥ विष्णुं
चदक्षिणेकुक्षौबाहौचमधुसूदनम ॥४६॥ त्रिविक्रमंकन्धरेतुवामनंवामपार्श्वके ॥ श्रीध ाडुकेवामेहृषीकेशंतुकन्धरे ॥ ४७ ॥ पृष्ठेवैपद्मनाभंतुत्रि
केदामोदरंन्यसेत् ॥ तत्प्रक्षालनतोयेनवासुदेवंतुमूर्द्धनि ॥ ४८ ॥ ललाटभुजयुग्मेतुपृष्ठ गोःकण्ठकूबरे ॥ धारयेदूर्ध्वपुण्ड्रंतुचतुरङ्गुलमात्रतः ॥४९ ॥
कुक्षौतत्पार्श्वयोःप्रोक्तमायतंतुदशाङ्गुलम् ॥बाह्वोर्वक्षःस्थलेपुण्ड्रमष्टाङ्गुलमुदाहृतम्॥५०॥एवंद्वादशपुण्ड्राणिब्राह्मणःसततंधरेत् तत्तत्पुण्ड्रेतुतन्मूर्तीर्ध्या
त्वामन्त्रेणधारयेत्॥५१॥अन्तरालेषुसर्वेषुहरिद्रांधारयेच्छ्रियम् ॥ चत्वारिभूभृतामाहुःपुण्ड्राणिद्वेविशांस्मृते ॥ ५२॥ एकपुण्ड्रंतुनारीणांशूद्राणांचवि
धीयते ॥ललाटेहृदिबाह्वोश्चचतुष्पुण्ड्राणिधारयेत॥५३॥ ललाटेहृदयेद्वेतुफालेत्वेकंविधीयते॥ऊर्ध्वपुण्ड्रंललाटेतुसर्वेषांप्रथमंस्मृतम्॥५४॥ ललाटादि
क्रमेणैवधारणंतुविधीयते ॥ मूर्तीस्तुवासुदेवाद्याश्चतुष्पुण्ड्रेषुधारयेत् ॥ ५५ ॥ द्वयोर्गोविन्दकृष्णौतुएकंनारायणंधरेत् ॥ एवंपुण्ड्रविधिःप्रोक्तः
सर्वेषांगिरिजेमया ॥ ५६ ॥ अश्वत्थपत्रसंकाशंवेणुपत्राकृतिस्तथा ॥ पद्मकुड्मलसङ्काशोमोहनंत्रितयंस्मृतम्॥५७ ॥महाभागवतःशुद्धःपुण्ड्रंहरिपदा
कृतिम् ॥ दण्डकारंतुवादेविधारयेदूर्ध्वपुण्ड्रकम् ॥५८॥ सुदर्शनेनाङ्कितबाहुमूलास्तथोर्ध्वपुण्ड्राङ्कितसर्वगात्राः ॥ मालारविन्दाक्षधराविशुद्धारक्षन्ति
लोकान्दुरितौघसङ्घात् ॥ ५९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमामहेश्वरसंवादऊर्ध्वपुण्ड्रमाहात्म्यंनामपञ्चविंशत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः
॥ २२५ ॥ शङ्करउवाच ॥ न्यासेवाप्यर्चनेवापिमन्त्रमेकान्तिनःश्रयेत् ॥ अवैष्णवोपदिष्टेनमन्त्रेणनपरागतिः ॥ १ ॥ अवैष्णवोपदिष्टंचेत्पूर्वं

मन्त्रवरंद्वयम् ॥ पुनश्चविधिनासम्यग्वैष्णवाद्ग्राहयेद्गुरोः ॥ २ ॥ सहस्रशाखाध्यायीवासर्वयज्ञेषुदीक्षितः ॥ कुलेमहतिजातोऽपिनगुरुः स्यादवैष्णवः ॥ ३ ॥ यस्तुमन्त्रद्वयंसम्यगध्यापयतिवैष्णवः ॥ सआचार्यस्तुविज्ञेयोभवबन्धविदारकः ॥ ४ ॥ आचार्यसंश्रयित्वाथवत्सरंसेवयेद्विजः ॥ तस्यवृत्तिंपरिज्ञात्वामन्त्रमध्यापयेद्गुरुः ॥ ५ ॥ कृत्वातापादिसंस्कारान्पश्चान्मन्त्रमुदीरयेत् ॥ तापंपुण्ड्रंतथानामकृत्वावैविधिनागुरुः ॥ ६ ॥ पश्चादध्यापयेन्मन्त्रंशिष्यंनिर्मलचेतसम् ॥ चक्रेणविधिनातप्तंतापइत्यभिधीयते ॥ ७ ॥ पुण्ड्रमूर्ध्वंतथाप्रोक्तंनामवैष्णवमुच्यते ॥ ततोमन्त्रविधानेनशिष्यमध्यापयेद्गुरुः ॥ ८ ॥ न्यासमष्टाक्षरंमन्त्रमन्यंवावैष्णवंमनुम् ॥ न्यासमेवात्रपरमंवैष्णवानांशुभानने ॥ ९ ॥ तस्मात्तुन्यासमेवैषामतिरिक्तमिहोच्यते ॥ न्यासविद्यापरोयस्तुब्राह्मणःश्रेष्ठउच्यते ॥ १० ॥ न्यासात्परतरंनास्तिमन्त्रंसत्यंब्रवीमिते ॥ न्यासद्वयंप्रपत्तिःस्यात्पर्यायेणनिबोधमे ॥ ११ ॥ द्वयोपदेशपूर्वंतुसर्वकर्मसमाचरेत् ॥ द्वयाधिकारीनभवेत्सर्वकर्मसुनार्हति ॥ १२ ॥ तस्माद्द्वयमधीत्यैवपश्चान्मन्त्रमनुत्तमम् ॥ श्रीमदष्टाक्षरंसम्यगभ्यसेद्द्विजसत्तमः ॥ १३ ॥ मन्त्रमष्टाक्षरंप्रोक्तंप्रणवस्यैवसंग्रहात् ॥ नैसर्गप्रणवाद्यंतुमन्त्रमित्युच्यतेबुधैः ॥ १४ ॥ नान्यत्रसर्वमन्त्रेषुप्रणवःस्वस्वभावतः ॥ पूर्वंतुसर्वमन्त्राणांयोजयेत्प्रणवंशुभम् ॥१५॥ ॐकारःप्रणवंब्रह्मसर्वमन्त्रेषुनायकः ॥ आदौसर्वत्रयुञ्जीतमन्त्राणांतुशुभानने ॥ १६ ॥ स्वभावात्प्रणवस्तस्मिन्मूलमन्त्रेप्रतिष्ठितः ॥ ओमित्येकाक्षरंपूर्वंद्व्यक्षरंनमइत्यथ ॥ १७ ॥ ततोनारायणायेतिपञ्चार्णानियथाक्रमम् ॥ एवमष्टाक्षरोमन्त्रोज्ञेयःसर्वार्थसाधकः ॥ १८ ॥ सर्वदुःखहरःश्रीमान्सर्वमन्त्रात्मकःशुभः ॥ ऋषिर्नारायणस्तस्यदेवताश्रीशएवच ॥१९॥ छन्दस्तुदेवीगायत्रीप्रणवोबीजमुच्यते ॥ नित्यानपायिनीदेवीशक्तिःश्रीरुच्यतेमनोः ॥ २० ॥ प्रथमंपदमोङ्कारोद्वितीयंनमउच्यते ॥ तृतीयंनारायणायेतिपदत्रयमुदाहृतम् ॥ २१ ॥ अकारश्चाप्युकारश्चमकारश्चततःपरम् ॥ वेदत्रयात्मकंप्रोक्तंप्रणवंब्रह्मणःपदम् ॥ २२ ॥ अकारेणोच्यतेविष्णुःश्रीरुकारेणचोच्यते ॥ मकारस्त्वनयोर्दासःपञ्चविंशःप्रकीर्तितः ॥ २३ ॥ वासुदेवस्वरूपंतदकारेणोच्यतेबुधैः ॥ उकारेणश्रियोदेव्यारूपंमुनिभिरुच्यते ॥ २४ ॥ मकारेणोच्यतेजीवःपञ्चविंशोदितःपुमान् ॥ भूतानिचवर्गेणचवर्गेणेन्द्रियाणिच ॥ २५ ॥ टवर्गेणतवर्गेणज्ञानगन्धादयस्तथा ॥ मनःपकारेणैवोक्तंफकारेणत्वहंकृतिः ॥ २६ ॥ बकारेणभकारेणमहान्प्रकृतिरुच्यते ॥ आत्मातुसमकारेणपञ्चविंशःप्रकीर्तितः ॥ २७ ॥ देहेन्द्रियमनःप्राणधीभ्योऽन्योऽनन्यसाधनः ॥ भगवच्छेषभूतोऽसौमकाराख्यःसचेतनः ॥ २८ ॥ अवधारणवच्चैवमुकारःकैश्चिदुच्यते ॥ श्रीतत्त्वमपितत्पक्षेवकारेणैवचोच्यते ॥ २९ ॥ भास्करस्यप्रभायद्वत्

स्यनित्यानपायिनी ॥ अकारेणोच्यतेविष्णुःकल्याणगुणसागरः ॥ ३० ॥ श्रीशःसर्वात्मनांशेषीजगद्बीजंपरःपुमान् ॥ जगत्कर्त्ताजगद्भर्त्ताईश्वरो
लोकबान्धवः ॥ ३१ ॥ जगतामीश्वरीनित्याविष्णोरनपगामिनी ॥ मातासर्वस्यजगतःपत्नीविष्णोर्मनोरमा ॥ ३२ ॥ जगदाधारभूताश्रीरुकारेणा
त्रचोच्यते ॥ मकारेणतयोर्दासःक्षेत्रज्ञःप्रोच्यतेबुधैः ॥ ३३ ॥ ज्ञानाश्रयोज्ञानगुणश्चेतनःप्रकृतेःपरः ॥ नजडोनिर्विकारश्चएकरूपस्वरूपभाक्
॥ ३४ ॥ अणुर्नित्योव्याप्तिशीलश्चिदानन्दात्मकस्तथा ॥ अहमर्थोऽव्ययःक्षेत्रीभिन्नरूपःसनातनः ॥ ३५ ॥ अदाह्योऽच्छेद्योऽक्लेद्यस्त्व
शोष्योऽक्षरएवच ॥ एवमादिगुणोपेतश्शेषभूतःपरस्यवै ॥ ३६ ॥ मकारेणोच्यतेजीवःक्षेत्रज्ञःपरवान्सदा ॥ दासभूतोहरेरेवनान्यस्यतुकदाचन
॥ ३७ ॥ एवंदासत्वमेवास्यमध्यमेनावधार्यते ॥ इत्येवंप्रणवस्यार्थोज्ञातव्योक्तोमयानघ ॥ ३८ ॥ विवृतिःप्रणवस्यार्थमन्त्रशेषेणवैशुभे ॥ परस्य
दासभूतस्यस्वातन्त्र्यंनेहविद्यते ॥ ३९ ॥ तस्मान्ममत्वाहङ्कारौनमसाविनिवर्त्तयेत् ॥ स्वोपायबुद्ध्यायत्कृत्यंतदपिप्रतिषिध्यते ॥ ४० ॥अहङ्कृति
र्मकारःस्यान्नकारस्तन्निषेधकः ॥ तस्मात्तुनमसैवास्यअहङ्कारविमोचनम्॥४१॥नमसासर्वसिद्धिःस्यादन्यथानाशमाप्नुयात् ॥ नमसाहितंकिंचित्तदह
ङ्कारउच्यते ॥४२॥ अहङ्कारेणयुक्तस्यसुखंकिंचिन्नविद्यते ॥ अहङ्कारविमूढात्माअन्धेतमसिमज्जति ॥४३॥ तस्मात्तुनमसाचात्रस्वातन्त्र्यंप्रतिषिध्यते॥
भगवत्परतन्त्रोऽसौतदायत्तश्चजीवति ॥ ४४ ॥ तस्मात्साधनकर्तृत्वंचेतनस्यनविद्यते ॥ ईश्वरस्यैवसंकल्पाद्वर्त्ततेसचराचरम् ॥ ४५ ॥ तस्मात्स्व
सामर्थ्यविधिंत्यजेत्सर्वमशेषतः ॥ ईश्वरस्यतुसामर्थ्यान्नालभ्यंतस्यविद्यते ॥४६॥ तस्मिन्न्यस्तभरःश्रीशेतत्कर्मैवसमाचरेत् ॥ परमात्माहरिस्स्वामी
स्वमहंतस्यसर्वदा ॥ ४७ ॥ इच्छयाविनियोक्तव्यस्तस्यैवात्मेश्वरस्यहि ॥ इत्येवंनमसाप्रोक्तश्चार्थस्तुममतोर्जितः ॥ ४८ ॥ देहेष्वहंमतिर्मूलं
संसृतौकर्मबन्धने ॥ तस्मान्ममत्वाहङ्कारौनमसावर्जयेद्बुधः ॥४९॥ अथनारायणपदंवक्ष्यामिगिरिजेशुभे॥ नाराइत्यात्मनांसङ्घास्तेषांगतिरसौपुमान्
॥५०॥ तएवचायनंतस्यतस्मान्नारायणःस्मृतः॥सर्वंहिचिदचिद्वस्तुश्रूयतेदृश्यतेजगत् ॥५१॥ योऽसौव्याप्यस्थितोनित्यंसवैनारायणःस्मृतः॥ नारा
श्चेतिसर्वपुंसांसमूहाःपरिकीर्तिताः ॥५२॥ गतिरालम्बनंतेषांतस्मान्नारायणःस्मृतः ॥ नराज्जातानितत्त्वानिनाराणीतिविदुर्बुधाः॥५३॥ तान्येवचायनं
तस्यतेननारायणस्स्मृतः ॥ कल्पान्तेऽपिजगत्कृत्स्नंग्रसित्वायेनधार्यते॥५४॥ पुनःसंसृज्यतेयेनसवैनारायणःस्मृतः ॥ चराचरंजगत्कृत्स्नंनारइत्यभि
धीयते ॥५५॥ तस्यवासद्गतिर्येनतेननारायणःस्मृतः ॥ नारोनराणांसङ्घातस्तस्यासावयनंगतिः ॥ ५६ ॥ तेनासौमुनिभिर्नित्यंनारायणइतीरितः ॥
प्रभवन्तियतोलोकामहाब्धौपृथुफेनवत् ॥५७॥ पुनर्यस्मिन्प्रलीयन्तेतस्मान्नारायणःस्मृतः ॥ योवैनित्यपदेनित्योनित्यमुक्तैकभोगवान् ॥५८॥ईशः

सर्वस्यजगतःसर्वैनारायणःस्मृतः॥नारायणःपरंब्रह्मतत्त्वंनारायणःपरम्॥५९॥यच्चकिंचिज्जगत्यस्मिन्दृश्यतेश्रूयतेऽपिवा ॥ अन्तर्बहिश्चतत्सर्वंव्याप्य
नारायणःस्थितः॥६०॥अपहतपाप्मापुरुषःसर्वभूतान्तरस्थितः॥दिव्यएकस्सदानित्योहरिर्नारायणोऽच्युतः ॥६१॥ यस्तुद्रष्टाचद्रष्टव्यंश्रोताश्रोतव्य
मेवच ॥ स्प्रष्टाचस्पर्शितव्यंचध्याताध्यातव्यमेवच॥६२॥वक्ताचवाच्यंज्ञाताचज्ञातव्यंचिदचिज्जगत् ॥ तच्चसर्वंहरिःश्रीशोनारायणउदाहृतः॥ ६३ ॥
सहस्रशीर्षापुरुषःसहस्राक्षःसहस्रपात् ॥ सलोकान्सर्वतोव्याप्यअत्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम् ॥ ६४ ॥ यद्भूतंयच्चभव्यंतत्सर्वंनारायणोहरिः ॥ उतामृतत्वस्ये
शानोयदन्नेनातिरोहति ॥ ६५ ॥ सएवपुरुषोविष्णुर्वासुदेवोऽच्युतोहरिः ॥ हिरण्मयोऽथभगवानमृतःशाश्वतःशिवः ॥ ६६ ॥ पतिर्विश्वस्यजगतः
सर्वलोकेश्वरःप्रभुः ॥ हिरण्यगर्भःसविताअनन्तोऽसौमहेश्वरः ॥ ६७ ॥ भगवानितिशब्दोऽयंतथापुरुषइत्यपि ॥ वर्त्तन्तेनिरुपाधीचवासुदेवेऽखि
लात्मनि ॥ ६८ ॥ ईश्वरोभगवान्विष्णुःपरमात्माजगत्सुहृत् ॥ शास्ताचराचरस्यैकोयतीनांपरमागतिः ॥६९॥ योवेदादौस्वरःप्रोक्तोवेदान्तेचप्रति
ष्ठितः ॥ तस्यप्रकृतिलीनस्ययःपरःसमहेश्वरः ॥ ७० ॥ योऽसावकारोवैविष्णुर्योऽसौनारायणोहरिः ॥ सएषपुरुषोनित्यःपरमात्मामहेश्वरः ॥
॥ ७१ ॥ तस्यांशभूतमैश्वर्यंयस्मिन्कस्मिंश्चवर्तते ॥ तस्मिन्नीश्वरशब्दोऽपिप्रोच्यतेमुनिभिस्तथा ॥ ७२ ॥ निरुपाधीश्वरत्वंहिवासुदेवेप्रति
ष्ठितम् ॥ आत्मेश्वरइतिप्रोक्तोवेदवादैःसनातनैः ॥ ७३ ॥ तस्मान्महेश्वरत्वंतुवासुदेवेप्रतिष्ठितम् ॥ असौत्रिपाद्विभूतेस्तुलीलायाअपिचेश्वरः॥
॥ ७४ ॥ विभूतिद्वयमैश्वर्यंतस्यैवसकलात्मनः ॥ श्रीभूनीलापतिर्योऽसावीश्वरस्सउदाहृतः ॥ ७५ ॥ तस्मात्सर्वेश्वरत्वंतुवासुदेवेप्रतिष्ठितम् ॥
असौयज्ञेश्वरोयज्ञोयज्ञभुग्यज्ञकृद्विभुः ॥ यज्ञभृद्यज्ञपुरुषःसएवपरमेश्वरः ॥ ७६ ॥ यज्ञेश्वरोहव्यसमस्तकव्यभोक्ताव्ययात्माहरिरीश्वरोऽत्र ॥
तत्संनिधानादपयान्तिसद्योरक्षांस्यशेषाण्यसुराश्चसर्वे ॥ ७७ ॥ योऽसौविराट्त्वमापन्नोहरिर्भूत्याजनार्दनः ॥ संतर्पयतिलोकांस्त्रीन्सएवपरमेश्वरः ॥
॥ ७८ ॥ यत्पुरुषेणहविषादेवायज्ञमतन्वत ॥ तस्माद्यज्ञात्समुत्पन्नायेकेचोभयादतः ॥ ७९ ॥ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतऋचःसामानिजज्ञिरे ॥
तस्मादश्वाअजायन्तगावश्चपुरुषादयः ॥ ८० ॥ पुरुषस्यतनोरस्यसर्वयज्ञमयस्यवै ॥ हरेःसर्वंसमुद्भूतंजगत्स्थावरजङ्गमम् ॥ ८१ ॥ मुख
बाहूरुपादाःस्युस्तस्यवर्णायथाक्रमम् ॥ पद्भ्यांतुपृथिवीतस्यशिरसोद्यौरजायत ॥ ८२ ॥ मनसश्चन्द्रमाजातश्चक्षुषश्चप्रभाकरः ॥ मुखा
दग्निःसहस्राक्षोवायुःप्राणात्सदागतिः ॥ ८३ ॥ नाभेर्वैरिश्चिर्गगनंजगत्सर्वंचराचरम् ॥ यस्मात्सर्वंसमुद्भूतंजगद्विष्णोःसनातनात् ॥
॥ ८४ ॥ तस्मात्सर्वमयोविष्णुर्नारायणइतीरितः ॥ एवंसृष्ट्वाजगत्सर्वंपुनःसंग्रसतेहरिः ॥ ८५ ॥ निजलीलासमुद्भूतंतान्तवचोर्णनाभिवत् ॥

ब्रह्माणमिन्द्रंरुद्रंचयमंवरुणमेवच ॥ ८६ ॥ निगृह्यहरतेयस्मात्तस्माद्धरिरिहोच्यते ॥ असावेकार्णवीभूतेमायावटतलेपुमान् ॥ ८७ ॥ जगत्स्वज
ठरेकृत्वाशेतेतस्मिन्सनातनः ॥ आसीदेकोहिवैचात्रविष्णुर्नारायणोऽच्युतः ॥ ८८ ॥ नब्रह्मानचरुद्रश्चनदेवानमहर्षयः ॥ नेमेद्यावापृथिव्यौचन
सोमोनचभास्करः ॥ ८९ ॥ ननक्षत्राणिलोकाश्चनचाण्डंमहदावृतम् ॥ यस्माज्जगद्भृतंतेनसकलंहरिणाशुभे ॥ ९० ॥ सृष्टंपुनस्तथासर्गेतस्मा
न्नारायणःस्मृतः ॥ तस्यदास्यंचतुर्थ्यातुमन्त्रेप्रोक्तंतुपार्वति ॥ ९१ ॥ दासभूतमिदंतस्यब्रह्माद्यंसकलंजगत् ॥ एवमर्थंविदित्वावैपश्चान्मन्त्रंप्रयोज
येत् ॥ ९२ ॥ अविदित्वातुमन्त्रार्थंसिद्धिंनैवाधिगच्छति ॥ नतुभुक्तिंचभक्तिंचनचमुक्तिंवरानने ॥ ९३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०
उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेमन्त्रार्थोपदेशोनामषड्विंशत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २२६ ॥ पार्वत्युवाच ॥ विस्तरेणममाचक्ष्वमन्त्रार्थपदगौर
वम् ॥ ईश्वरस्यस्वरूपंचतद्विभूतिगुणांस्तथा ॥ १ ॥ तद्विष्णोःपरमंधामव्यूहभेदांस्तथाहरेः ॥ सर्वमाख्याहितत्त्वेनममसर्वसुरेश्वर ॥ २ ॥ ईश्वर
उवाच ॥ शृणुदेविप्रवक्ष्यामिस्वरूपंपरमात्मनः ॥ विभूतिगुणसङ्घातंतदवस्थात्मकंहरेः ॥ ३ ॥ यःपरःपुरुषोविष्णुर्नारायणउदाहृतः ॥ सईश्वरश्च
जगतांपरमात्मासनातनः ॥ ४ ॥ विश्वतःपाणिपादश्चचक्षुष्मान्विश्वतःप्रभुः ॥ विश्वानिभुवनान्यस्मिन्धामानिपरमाणिवै ॥ ५ ॥ धारयन्सो
ऽप्यत्यतिष्ठन्मनांसिचमनीषिणाम् ॥ एवंबृहत्स्वरूपोऽयंश्रीपतिःपुरुषोत्तमः ॥ ईश्वर्यासहभोगार्थंदिव्यमङ्गलरूपवान् ॥ ६ ॥ बृहच्छरीरोऽप्रिस
मानरूपोयुवाकुमारत्वमुपेयिवान्हरिः ॥ रेमेश्रियासौजगतांजनन्यास्वज्योत्स्नयाचन्द्रइवामृतांशुः ॥ ७ ॥ अयंचजगदीश्वर्याकुमारोनित्ययौवनः॥
कन्दर्पकोटिलावण्यःसन्तस्थेपरमेपदे ॥ ८ भोगार्थंपरमंव्योमलीलार्थमखिलंजगत् ॥ भोगेनक्रीडयाविष्णोर्विभूतिद्वयसंस्थितिः ॥ ९ ॥ भोगे
नित्यस्थितिस्तस्यलीलांसंहरतेकदा ॥ भोगोलीलाद्युभौतस्यधार्येतेशक्तिमत्तया ॥ १० ॥ त्रिपाद्व्याप्तिःपरेधाम्निपादोऽस्येहाभवत्पुनः ॥ त्रिपा
द्विभूतिर्नित्यास्यादनित्यंपादमैश्वरम् ॥ ११ ॥ नित्यंतद्रूपमीशस्यपरेधाम्निस्थितंशुभम् ॥ अच्युतंशाश्वतंदिव्यंसदायौवनमाश्रितम् ॥ १२ ॥
नित्यंसंभोगमीश्वर्याश्रियाभूम्याचसंवृतम् ॥ नित्यैवैषाजगन्मातांविष्णोःश्रीरनपायिनी ॥ १३ ॥ यथासर्वगतोविष्णुस्तथालक्ष्मीःशुभानने ॥
ईशानासर्वजगतोविष्णुपत्नीसदाशिवा ॥ १४ सर्वतःपाणिपादान्तासर्वतोऽक्षिशिरोमुखी ॥ नारायणीजगन्मातासमस्तजगदाश्रया ॥ १५ ॥
यदपाङ्गाश्रितंसर्वंजगत्स्थावरजङ्गमम् ॥ जगत्स्थितिलयौयस्याउन्मीलननिमीलनात् ॥ १६ ॥ सर्वस्याद्यामहालक्ष्मीस्त्रिगुणापरमेश्वरी ॥
लक्ष्यालक्ष्यस्वरूपासाव्याप्यकृत्स्नंव्यवस्थिता ॥ १७ ॥ शून्यंतदखिलंविश्वंविलोक्यपरमेश्वरी ॥ शून्यंतदखिलंस्वेनपूरयामासतेजसा ॥

॥ १८ ॥ सालक्ष्मीर्धरणीचैवनीलादेवीतिविश्रुता ॥ आधारभूताजगतःपृथिवीरूपमाश्रिता ॥ १९ ॥ तोयादिरसरूपेणसैवनीलावपुर्भवेत् ॥ लक्ष्मीरूपत्वमापन्नाधनवाग्रूपिणीहिसा ॥ २० ॥ एवंदेवीस्वरूपासाजगतःश्रीःश्रिताहरिम् ॥ समस्तविद्याभेदाःस्युर्लक्ष्मीरूपावरानने ॥२१ ॥ श्रीरूपमखिलंसर्वंतस्याह्विपुरुच्यते ॥ सौन्दर्यशीलवृत्तंचसौभाग्यंस्त्रीषुसंस्थितम् ॥ तस्यारूपंचगिरिजेसर्वासांमूर्ध्नियोषिताम् ॥ २२ ॥ यस्याःकटाक्षायुतभागदृष्ट्याब्रह्माशिवस्स्वर्गपतिर्महेन्द्रः ॥ चन्द्रश्चसूर्योधनदोयमोऽग्निःप्रभूतमैश्वर्यमवाप्नुवन्ति ॥ २३ ॥ लक्ष्मीःश्रीःकमलाविद्यामाताविष्णुप्रियासती ॥ पद्मालयापद्महस्तापद्माक्षीलोकसुन्दरी ॥ २४ ॥ भूतानामीश्वरीनित्यासत्यासर्वगताशुभा ॥ विष्णुपत्नीमहादेवीक्षीरोदतनयारमा ॥ २५ ॥ अनन्तालोकमाताभूर्नीलासर्वसुखप्रदा ॥ रुक्मिणीचतथासीतासर्वावेदवतीशुभा ॥ २६ ॥ सतीसरस्वतीगौरीशान्तिःस्वाहास्वधारतिः ॥ नारायणीवरारोहाविष्णोर्नित्यानपायिनी ॥ २७ ॥ एतानिपुण्यनामानिप्रातरुत्थाययःपठेत् ॥ समहाश्रियमाप्नोतिधनधान्यमकल्मषम् ॥ २८॥ हिरण्यवर्णांहरिणींसुवर्णरजतस्रजाम् ॥ चन्द्रांहिरण्मयींलक्ष्मींविष्णोरनपगामिनीम् ॥२९॥ गन्धद्वारांदुराधर्षांनित्यपुष्टांकरीषिणीम्॥ईश्वरींसर्वभूतानांतामिहोपह्वयेश्रियम्॥३०॥एवमृक्संहितायांतुस्तूयमानामहेश्वरी॥सर्वैश्वर्यसुखंप्रादाच्छिवादीनांदिवौकसाम्॥ ३१ ॥ अस्येशानाहिजगतोविष्णुपत्नीसनातनी ॥ यदपाङ्गाश्रितंसर्वंजगत्स्थावरजङ्गमम्॥३२॥यस्यवक्षसिसादेवीप्रभाभाविवतिष्ठति ॥ सर्वेसर्वेश्वरःसाक्षादक्षरःपुरुषोऽव्ययः ॥३३॥ सर्वेनारायणःश्रीमान्वात्सल्यगुणसागरः ॥ स्वामीसुशीलःसुभगःसर्वज्ञःसर्वशक्तिमान् ॥ ३४ ॥ नित्यंसंपूर्णकामश्चनैसर्गिकसुहृत्सखा ॥ कृपापीयूषजलधिःशरणंसर्वदेहिनाम् ॥ ३५॥ स्वर्गापवर्गसुखदोभक्तानांकरुणाकरः ॥ श्रीमतेविष्णवेतस्मैदास्यंसर्वंकरोम्यहम् ॥ ॥ ३६ ॥ देशकालाद्यवस्थासुसर्वासुकमलापतेः ॥ इतिस्वरूपसंसिद्धःसुखंदास्यमवाप्नुयात्॥३७॥एवंविदित्वामन्त्रार्थंतद्भक्तिंसम्यगाचरेत्॥ दासभूतमिदंतस्यजगत्स्थावरजङ्गमम्॥३८॥श्रीमन्नारायणःस्वामीजगतांप्रभुरीश्वरः ॥ मातापितासुतोबन्धुर्निवासःशरणंगतिः ॥३९॥कल्याणगुणवाञ्छ्रीशःसर्वकामफलप्रदः ॥ योऽसौनिर्गुणइत्युक्तःशास्त्रेषुजगदीश्वरः ॥४० ॥ प्राकृतैर्हेयसंयुक्तैर्गुणैर्हीनत्वमुच्यते ॥ यत्रमिथ्याप्रपञ्चत्वंवाक्यैर्वेदान्तगोचरैः ॥ ॥४१॥ दृश्यमानमिदंसर्वमनित्यमितिचोच्यते ॥ अत्रापिप्राकृतंरूपमण्डस्यैवविनाशनम् ॥४२॥ प्राकृतानांहिरूपाणामनित्यत्वंतथोच्यते॥इदमण्डंमहादेविप्रकृतेरुद्भवंहरेः ॥४३॥ क्रीडार्थंदेवदेवस्यविष्णोर्लीलाधिकारिणः ॥ लोकैश्चतुर्भिर्दशभिःसागरैर्द्वीपसंयुतैः॥४४॥ भूतैश्चतुर्विधैश्चापिभूधरैश्चमहोच्छ्रयैः ॥ परिपूर्णमिदंरम्यमण्डंप्रकृतिसंभवम् ॥४५॥दशोत्तरगुणोपेतसप्तावरणसंवृतम् ॥ कलाकाष्ठादिरूपेणयःकालःपरिवर्त्तते॥४६॥ कालेनैव

ब्रह्माणमिन्द्रंरुद्रंचयमंवरुणमेवच ॥ ८६ ॥ निगृह्यहरतेयस्मात्तस्माद्धरिरिहोच्यते ॥ असावेकार्णवीभूनेमायावटतलेपुमान् ॥ ८७ ॥ जगत्स्वज
ठरेकृत्वाशेतेतस्मिन्सनातनः ॥ आसीदेकोहिवैचात्रविष्णुर्नारायणोऽच्युतः ॥ ८८ ॥ नब्रह्मानचरुद्रश्चनदेवानमहर्षयः ॥ नेमेद्यावापृथिव्यौचन
सोमोनचभास्करः ॥ ८९ ॥ ननक्षत्राणिलोकाश्चनचाण्डंमहदावृतम् ॥ यस्माज्जगद्भूतंतेनसकलंहरिणाशुभे ॥ ९० ॥ सृष्टंपुनस्तथासर्गेतस्मा
न्नारायणःस्मृतः ॥ तस्यदास्यंचतुर्थ्यातुमन्त्रेप्रोक्तंतुपार्वति ॥ ९१ ॥ दासभूतमिदंतस्यब्रह्माद्यंसकलंजगत् ॥ एवमर्थंविदित्वावैपश्चान्मन्त्रंप्रयोज
येत् ॥ ९२ ॥ अविदित्वातुमन्त्रार्थंसिद्धिंनैवाधिगच्छति ॥ नतुभुक्तिंचभक्तिंचनचमुक्तिंवरानने ॥ ९३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०
उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेमन्त्रार्थोपदेशोनामषड्विंशत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २२६ ॥ पार्वत्युवाच ॥ विस्तरेणममाचक्ष्वमन्त्रार्थपदगौर
वम् ॥ ईश्वरस्यस्वरूपंचतद्विभूतिगुणांस्तथा ॥ १ ॥ तद्विष्णोःपरमंधामव्यूहभेदांस्तथाहरेः ॥ सर्वमाख्याहितत्त्वेनममसर्वसुरेश्वर ॥ २ ॥ ईश्वर
उवाच ॥ शृणुदेविप्रवक्ष्यामिस्वरूपंपरमात्मनः ॥ विभूतिगुणसङ्घातंतदवस्थात्मकंहरेः ॥ ३ ॥ यःपरःपुरुषोविष्णुर्नारायणउदाहृतः ॥ सईश्वरश्च
जगतांपरमात्मासनातनः ॥ ४ ॥ विश्वतःपाणिपादश्चचक्षुष्मान्विश्वतःप्रभुः ॥ विश्वानिभुवनान्यस्मिन्धामानिपरमाणिवै ॥ ५ ॥ धारयन्सो
ऽप्यत्यतिष्ठन्मनांसिचमनीषिणाम् ॥ एवंबृहत्स्वरूपोऽयंश्रीपतिःपुरुषोत्तमः ॥ ईश्वर्यासहभोगार्थंदिव्यमङ्गलरूपवान् ॥ ६ ॥ बृहच्छरीरोऽप्रिस
मानरूपोयुवाकुमारत्वमुपेयिवान्हरिः ॥ रेमेश्रियासौजगतांजनन्यास्वज्योत्स्नयाचन्द्रइवामृतांशुः ॥ ७ ॥ अयंचजगदीश्वर्याकुमारोनित्ययौवनः ॥
कन्दर्पकोटिलावण्यःसन्तस्थेपरमेपदे ॥ ८ भोगार्थंपरमंव्योमलीलार्थमखिलंजगत् ॥ भोगेनक्रीडयाविष्णोर्विभूतिद्वयसंस्थितिः ॥ ९ ॥ भोगे
नित्यस्थितिस्तस्यलीलांसंहरतेकदा ॥ भोगोलीलाद्युभौतस्यधार्येतेशक्तिमत्तया ॥ १० ॥ त्रिपाद्व्यातिःपरेधाम्निपादोऽस्येहाभवत्पुनः ॥ त्रिपा
द्विभूतिर्नित्यास्यादनित्यंपादमैश्वरम् ॥ ११ ॥ नित्यंतद्रूपमीशस्यपरेधाम्निस्थितंशुभम् ॥ अच्युतंशाश्वतंदिव्यंसदायौवनमाश्रितम् ॥ १२ ॥
नित्यंसंभोगमीश्वर्याश्रियाभूम्याचसंवृतम् ॥ नित्यैवैषाजगन्माताविष्णोःश्रीरनपायिनी ॥ १३ ॥ यथासर्वगतोविष्णुस्तथालक्ष्मीश्शुभानने ॥
ईशानासर्वजगतोविष्णुपत्नीसदाशिवा ॥ १४ सर्वतःपाणिपादान्तासर्वतोऽक्षिशिरोमुखी ॥ नारायणीजगन्मातासमस्तजगदाश्रया ॥१५ ॥
यदपाङ्गाश्रितंसर्वंजगत्स्थावरजङ्गमम् ॥ जगत्स्थितिलयौयस्याउन्मीलननिमीलनात् ॥ १६ ॥ सर्वस्याद्यामहालक्ष्मीस्त्रिगुणापरमेश्वरी ॥
लक्ष्यालक्ष्यस्वरूपासाव्याप्यकृत्स्नंव्यवस्थिता ॥ १७ ॥ शून्यंतदखिलंविश्वंविलोक्यपरमेश्वरी ॥ शून्यंतदखिलंस्वेनपूरयामासतेजसा ॥

॥ १८ ॥ सालक्ष्मीर्धरणीचैवनीलादेवीतिविश्रुता ॥ आधारभूताजगतःपृथिवीरूपमाश्रिता ॥ १९ ॥ तोयादिरसरूपेणसैवनीलावपुर्भवेत् ॥
लक्ष्मीरूपत्वमापन्नाधनवाग्रूपिणीहिसा ॥ २० ॥ एवंदेवीस्वरूपासाजगतःश्रीःश्रिताहरिम् ॥ समस्तविद्याभेदाःस्युर्लक्ष्मीरूपावरानने ॥२१ ॥
श्रीरूपमखिलंसर्वंतस्याह्यिवपुरुच्यते ॥ सौन्दयशीलवृत्तंचसौभाग्यंस्त्रीषुसंस्थितम् ॥ तस्यारूपंचगिरिजेसर्वासांमूर्ध्नियोषिताम् ॥ २२ ॥ य
स्याःकटाक्षायुतभागदृष्ट्याब्रह्माशिवस्स्वर्गपतिर्महेन्द्रः ॥ चन्द्रश्चसूर्योधनदोयमोऽग्निःप्रभूतमैश्वर्यमवाप्नुवन्ति ॥ २३ ॥ लक्ष्मीःश्रीःकमलावि
द्यामाताविष्णुप्रियासती ॥ पद्मालयापद्महस्तापद्माक्षीलोकसुन्दरी ॥ २४ ॥ भूतानामीश्वरीनित्यासत्यासर्वगताशुभा ॥ विष्णुपत्नीमहादे
वीक्षीरोदतनयारमा ॥ २५ ॥ अनन्तालोकमाताभूर्नीलासर्वसुखप्रदा ॥ रुक्मिणीचतथासीतासर्वावेदवतीशुभा ॥ २६ ॥ सतीसरस्वतीगौरी
शान्तिःस्वाहास्वधारतिः ॥ नारायणीवरारोहाविष्णोर्नित्यानपायिनी ॥ २७ ॥ एतानिपुण्यनामानिप्रातरुत्थाययःपठेत् ॥ समहाश्रियमाप्नोति
धनधान्यमकल्मषम् ॥ २८॥ हिरण्यवर्णांहरिणींसुवर्णरजतस्रजाम् ॥ चन्द्रांहिरण्मयींलक्ष्मींविष्णोरनपगामिनीम् ॥२९॥ गन्धद्वारांदुराधर्षांनित्यपु
ष्टांकरीषिणीम्॥ईश्वरींसर्वभूतानांतामिहोपह्वयेश्रियम्॥३०॥एवमृक्संहितायांतुस्तूयमानामहेश्वरी॥सर्वैश्वर्यसुखंप्रादाच्छिवादीनांदिवौकसाम्॥ ३१ ॥
अस्येशानाहिजगतोविष्णुपत्नीसनातनी ॥ यदपाङ्गाश्रितंसर्वंजगत्स्थावरजङ्गमम्॥३२॥यस्यवक्षसिसादेवीप्रभाभाविवतिष्ठति ॥ सर्वेसर्वेश्वरःसाक्षा
दक्षरःपुरुषोऽव्ययः ॥३३॥ सर्वैर्नारायणःश्रीमान्वात्सल्यगुणसागरः ॥ स्वामीसुशीलःसुभगःसर्वज्ञःसर्वशक्तिमान् ॥ ३४ ॥ नित्यंसंपूर्णकामश्चनैस
र्गिकसुहृत्सखा ॥ कृपापीयूषजलधिःशरणंसर्वदेहिनाम् ॥ ३५॥ स्वर्गापवर्गसुखदोभक्तानांकरुणाकरः ॥ श्रीमतेविष्णवेतस्मैदास्यंसर्वंकरोम्यहम् ॥
॥ ३६ ॥ देशकालाद्यवस्थासुसर्वासुकमलापतेः ॥ इतिस्वरूपसंसिद्धःसुखंदास्यमवाप्नुयात्॥३७॥एवंविदित्वामन्त्रार्थंतद्भक्तिंसम्यगाचरेत्॥ दासभूत
मिदंतस्यजगत्स्थावरजङ्गमम्॥३८॥श्रीमन्नारायणःस्वामीजगतांप्रभुरीश्वरः ॥ मातापितासुतोबन्धुर्निवासःशरणंगतिः ॥३९॥कल्याणगुणवान्छ्रीशः
सर्वकामफलप्रदः ॥ योऽसौनिर्गुणइत्युक्तःशास्त्रेषुजगदीश्वरः ॥४० ॥ प्राकृतैर्हेयसंयुक्तैर्गुणैर्हीनत्वमुच्यते ॥ यत्रमिथ्याप्रपञ्चत्वंवाक्यैर्वेदान्तगोचरैः ॥
॥४१॥ दृश्यमानमिदंसर्वमनित्यमितिचोच्यते ॥ अत्रापिप्राकृतंरूपमण्डस्यैवविनाशनम् ॥४२॥ प्राकृतानांहिरूपाणामनित्यत्वंतथोच्यते॥इदमण्डं
महादेविप्रकृतेरुद्भवंहरेः ॥४३॥ क्रीडार्थंदेवदेवस्यविष्णोर्लीलाधिकारिणः ॥ लोकैश्चतुर्भिर्दशभिःसागरैर्द्वीपसंयुतैः॥४४॥ भूतैश्चतुर्विधैश्चापिभूधरैश्च
महोच्छ्रयैः ॥ परिपूर्णमिदंरम्यमण्डंप्रकृतिसंभवम् ॥४५॥दशोत्तरगुणोपेतसप्तावरणसंवृतम् ॥ कलाकाष्ठादिरूपेणयःकालःपरिवर्तते॥४६॥ कालेनैव

जगत्सर्गस्थितिसंहरणंभवेत् ॥ चतुर्युगसहस्त्रंवैब्रह्मणोदिवसोभवेत् ॥ ४७ ॥ तावन्तिरात्रिवर्षाणिब्रह्मणोऽव्यक्तजन्मनः॥क्षयेतुब्रह्मणःप्राप्तेसर्वसंहरणं
भवेत् ॥४८॥ अण्डमण्डगतालोकादह्यन्तेकालवह्निना ॥ सर्वात्मानस्तथाविष्णोःप्रकृतौविनिवेशिताः॥४९॥ अण्डावरणभूतानिप्रकृतौलयमाप्नुयुः॥
सासर्वजगदाधाराप्रकृतिर्हरिसंश्रिता ॥ ५० ॥ तयाजगत्सर्गलयौकरोतिभगवान्सदा ॥ क्रीडार्थंदेवदेवेनसृष्टामायाजगन्मयी ॥ ५१ ॥ अविद्याप्र
कृतिर्मायागुणत्रयमयीसदा ॥ सर्गस्थितिलयानांसाहेतुभूतासनातनी ॥ ५२ ॥ योगनिद्रामहामायाप्रकृतिस्त्रिगुणान्विता ॥ अव्यक्तंचप्रधानंच
विष्णोर्लीलाविकारिणः ॥५३ ॥ जगत्सर्गलयौस्यातांप्रकृतेरेवसर्वदा॥असङ्ख्यंप्रकृतेःस्थानंनिबिडध्वान्तमव्ययम्॥५४॥ऊर्ध्वंतुसीम्निविरजानिस्सी
माधस्सनातनी ॥ तयावृतंजगत्सर्वंस्थूलसूक्ष्माद्यवस्थया ॥ ५५ ॥ विकाससंकोचावस्थेतस्यांसर्गलयौस्मृतौ॥ एवंसर्वाणिभूतानिप्रकृत्यन्तर्गतानि
वै ॥ ५६ ॥ ततःशून्यमिदंसर्वंप्रकृत्यन्तर्गतंमहत् ॥ एवंप्रकृतिरूपायाविभूतेरूपमुत्तमम् ॥ ५७ ॥ त्रिपाद्विभूतिरूपंतुशृणुभूधरनन्दिनि ॥ प्रधान
परमव्योम्नोरन्तराविरजानदी ॥ ५८ ॥ देवाङ्गस्वेदजनिततोयैःप्रस्राविताशुभा॥तस्याःपारेपरंव्योम्नित्रिपाद्भूतिस्सनातनी॥५९॥ अमृतंशाश्वतंनित्य
मनन्तंपरमंपदम् ॥ शुद्धसत्त्वमयंदिव्यमक्षरंब्रह्मणःपदम्॥६०॥ अनेककोटिसूर्याग्नितुल्यवर्चसमव्ययम् ॥सर्ववेदमयंशुद्धंसर्गप्रलयवर्जितम् ॥ ६१ ॥
क्षुत्पिपासादिरहितंनित्यतृप्तंनिरञ्जनम् ॥ असङ्ख्यमजरंनित्यंजाग्रत्स्वप्नादिवर्जितम् ॥६२॥ हिरण्मयंमोक्षपदंब्रह्मानन्दसुखावहम ॥ समानाधिक्य
रहितमाद्यन्तरहितंशुभम् ॥६३॥ अमत्सरमनालस्यमक्रोधंभयवर्जितम् ॥ तेजसात्यद्भुतंरम्यंनित्यमानन्दसागरम् ॥६४॥ एवमादिगुणोपेतंतद्विष्णोः
परमंपदम् ॥ नतद्भासयतेसूर्योनशशाङ्कोनपावकः॥६५॥यद्गत्वाननिवर्तन्ततद्धामपरमंहरेः॥तद्विष्णोःपरमंधामशाश्वतंनित्यमच्युतम् ॥ नहिवर्णयितुं
शक्यंकल्पकोटिशतैरपि ॥ ६६ ॥ हरेःपदंवर्णयितुंनशक्यंमयाचधात्राचमुनीन्द्रसङ्घैः ॥ यस्मिन्पदेह्यच्युतईश्वरोयःसत्वङ्गवेदयदिवानवेद ॥ ६७ ॥
यदक्षरंवेदगुह्यंयस्मिन्देवाअधिविश्वेनिषेदुः ॥ यस्तन्नवेदकिमृचाकरिष्यतियेतद्विदुस्तइमेसमासते ॥ ६८ ॥ तद्विष्णोःपरमंधामसदापश्यन्ति
सूरयः॥अक्षरंशाश्वतंदिव्यंदिविचक्षुरिवाततम् ॥ ६९॥ तत्प्रवेष्टुमशक्यंचब्रह्मरुद्रादिदैवतैः ॥ ज्ञानेनशास्त्रमार्गेणवीक्ष्यतेयोगिपुङ्गवैः ॥७०॥अहंब्रह्मा
चदेवाश्चनजानन्तिमहर्षयः ॥ सर्वोपनिषदामर्थंदृष्ट्वावक्ष्यामिसुव्रते॥७१॥विष्णोःपदेहिपरमेमध्वउत्सःशुभाश्रयः॥ यत्रगावोभूरिशृङ्गाआसतेसुसुखाः
प्रजाः ॥ ७२ ॥ अत्राहतत्परंधामगायमानस्यशार्ङ्गिणः ॥ तद्भातिपरमंधामगोभिर्गोपैस्सुखाह्वयैः॥७३॥आदित्यवर्णंतमसःपरस्ताज्ज्योतिरच्युतम्॥
अथातोब्रह्मणोलोकश्शुद्धसत्त्वस्सनातनः ॥ ७४ ॥ सामान्याविद्यितेभूमिरतेऽस्मिञ्छाश्वतेपदे ॥ तस्थतुर्जागरूकेऽस्मिन्युवानौश्रीसनातनौ॥७५॥

॥ २२९ ॥

उत्तरस्त्वसारौयुवतीभूनीलेविष्णुवल्लभे ॥ यत्रपूर्वेयेचसाध्याविश्वेदेवास्सनातनाः ॥ ७६ ॥ तेहनाकंमहिमानस्सचन्तेशुभदर्शनाः ॥ तत्रविज्ञानिनो
विप्राजागृवांसस्समिन्धते॥७७॥तत्पदंज्ञानिनोविप्रायान्तिसंवासमिच्छवः ॥ तद्विष्णोःपरमंधाममोक्षइत्यभिधीयते॥ ७८॥तस्मिन्बन्धविनिर्मुक्ताः
प्राप्नुवन्तिसुखंपदम् ॥ तत्प्राप्यननिवर्तन्तेतस्मान्मोक्षउदाहृतः ॥७९॥ मोक्षंपरंपदंदिव्यममृतंविष्णुमन्दिरम् ॥ अक्षरंपरमंधामवैकुण्ठंशाश्वतंपदम्॥
॥ ८० ॥ नित्यंचपरमंव्योमसर्वोत्कृष्टंसनातनम् ॥ पर्यायवाचकान्यस्यपरधाम्नोऽच्युतस्यच ॥ तस्यत्रिपाद्विभूतेस्तुरूपंवक्ष्यामिविस्तरात् ॥
॥ ८१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमामहेश्वरसंवादेत्रिपाद्विभूतिकथनंनामसप्तविंशत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २२७ ॥ श्रीमहा
देवउवाच ॥ त्रिपाद्विभूतेर्लोकास्तुअसङ्ख्याताःप्रकीर्तिताः ॥ शुद्धसत्त्वमयाःसर्वेब्रह्मानन्दसुखाह्वयाः॥१॥सर्वेनित्यानिर्विकाराहेयरागादिवर्जिताः॥
सर्वेहिरण्मयाश्शुद्धाःकोटिसूर्यसमप्रभाः ॥२॥सर्वेवेदमयादिव्याःकामक्रोधविवर्जिताः ॥ नारायणपदाम्भोजभक्त्येकरससेविताः ॥३॥ निरन्तरंसाम
गानपरिपूर्णसुखाश्रिताः॥सर्वेपञ्चोपनिषदस्वरूपावेदवर्चसः ॥४॥सर्वेवेदमयैर्दिव्यैःपुरुषैःस्त्रीभिरावृताः॥ वेदैकरसतोयाढ्यैस्सरोभिरुपशोभिताः॥५॥
श्रुतिस्मृतिपुराणादिरूपस्थावरसंयुताः ॥ सर्ववर्णयितुंशक्यंनमयालोकविस्तृतम् ॥६॥ विरजापरमव्योम्नोरन्तराकेवलंस्मृतम् ॥तत्स्थानमुपभोक्तव्य
मव्यक्तब्रह्मसेविनाम् ॥ ७॥ स्वात्मानुभवजानन्दसुखदंकेवलंपदम् ॥ निःश्रेयसंचनिर्वाणंकैवल्यंमोक्षउच्यते ॥ ८ ॥ श्रीशार्ङ्गिभक्तिसेवैकरसभोग
विवर्जिताः ॥ तदिच्छन्त्यल्पमंतयोमोक्षंसुखविवर्जितम्॥९॥महात्मानोमहाभागाभगवत्पादसेवकाः॥तद्विष्णोःपरमंधामयान्तिब्रह्मसुखप्रदम्॥१०॥
नानाजनपदाकीर्णंवैकुण्ठंतद्धरेःपदम् ॥ प्राकारैश्चविमानैश्चसौधैरत्नमयैर्वृतम्॥११॥ तन्मध्येनगरीदिव्यासाऽयोध्येतिप्रकीर्तिता ॥ मणिकाञ्चनचित्रा
ढ्यप्राकारैस्तोरणैर्वृता ॥ १२ ॥ चतुर्द्वारसमायुक्तारत्नगोपुरसंवृता ॥ चण्डादिद्वारपालैश्चकुमुदाद्यैश्चरक्षिता ॥ १३ ॥ चण्डप्रचण्डौप्राग्द्वारे
याम्येभद्रसुभद्रकौ ॥ वारुण्यांजयविजयौसौम्येधातृविधातरौ ॥ १४ ॥ कुमुदःकुमुदाक्षश्चपुण्डरीकोऽथवामनः ॥ शङ्कुकर्णःसर्वनेत्रःसुमुखः
सुप्रतिष्ठितः ॥ १५ ॥ एतेदिक्पतयःप्रोक्ताःपुर्यामत्रशुभानने ॥ कोटिवैश्वानरप्रख्यगृहपङ्क्तिभिरावृता ॥ १६ ॥ आरूढयौवनैर्नित्यैर्दिव्यनारी
नरैर्युता ॥ अन्तःपुरंतुदेवस्यमध्येपुर्यामनोहरम् ॥ १७ ॥ मणिप्राकारसंयुक्तंरत्नतोरणशोभितम् ॥ विमानैर्गृहमुख्यैश्चप्रासादैर्बहुभिर्युतम्॥
॥ १८ ॥ दिव्याप्सरोगणैःस्त्रीभिस्सर्वतस्समलङ्कृतम् ॥ मध्येतुमण्डपंदिव्यंराजस्थानंमहोच्छ्रयम् ॥१९॥ माणिक्यस्तम्भसाहस्रजुष्टंरत्नमयंशुभम् ॥
दिव्यैर्मुक्तैःसमाकीर्णंसामगानोपशोभितम् ॥२०॥ मध्येसिंहासनंरम्यंसर्ववेदमयंशुभम् ॥ धर्मादिदेवतैर्नित्यैर्वृतंपादमयात्मकैः ॥२१॥ धर्मज्ञानमहै

श्वर्यवैराग्यैःपादविग्रहैः॥ऋग्यजुःसामाथर्वाख्यरूपैर्नित्यवृतंक्रमात् ॥२२॥ शक्तिराधारशक्तिश्चचिच्छक्तिश्चसदाशिवा॥धर्मादिदेवतानांचशक्तयःपरि
कीर्तिताः ॥ २३ ॥ वसन्तिमध्यमेतत्रवह्निसूर्यसुधांशवः॥ कूर्मश्चनागराजश्चवैनतेयस्त्रयीश्वरः॥२४॥छन्दांसिसर्वमन्त्राश्चपीठरूपत्वमास्थिताः॥सर्वा
क्षरमयंदिव्यंयोगपीठमितिस्मृतम् ॥२५॥ तन्मध्येऽष्टदलंपद्ममुदयार्कसमप्रभम् ॥ तन्मध्येकर्णिकायांतुसावित्र्यांशुभदर्शने ॥२६ ॥ ईश्वर्यासहदेवेश
स्तत्रासीनःपरःपुमान् ॥ इन्दीवरदलश्यामःकोटिसूर्यप्रकाशवान् ॥ २७ ॥ युवाकुमारःस्निग्धश्चकोमलावयवैर्वृतः ॥ फुल्लरक्ताम्बुजनिभःकोमला
ङ्घ्रिसरोजवान् ॥ २८ ॥ प्रबुद्धपुण्डरीकाक्षःसुभ्रूलतायुगाङ्कितः ॥ सुनासस्सुकपोलाढ्यस्सुश्रोत्रमुखपङ्कजः ॥२९॥ मुक्ताफलाभदन्ताढ्यःसस्मितो
धरविद्रुमः॥परिपूर्णेन्दुसङ्काशसुस्मिताननपङ्कजः॥३०॥तरुणादित्यवर्णाभ्यांकुण्डलाभ्यांविराजितः॥सुस्निग्धनीलकुटिलकुन्तलैरुपशोभितः॥३१॥
मन्दारपारिजाताढ्यकबरीकृतकेशवान् ॥ प्रातरुद्यत्सहस्रांशुनिभकौस्तुभशोभितः॥३२॥ हारस्वर्णस्रगासक्तकम्बुग्रीवाविराजितः ॥ सिंहस्कन्धनिभैः
प्रोच्चैःपीनैरंसैर्विराजितः ॥ ३३ ॥ पीनवृत्तायतभुजैश्चतुर्भिरुपशोभितः ॥ अङ्गुलीयैश्चकटकैःकेयूरैःपरिमण्डितः ॥३४॥ बालार्ककोटिसङ्काशैःकौस्तु
भाद्यैःसुभूषणैः ॥ विराजितमहावक्षोवनमालाविभूषितः ॥३५॥ विधातृजननस्थाननाभिपङ्कजशोभितः ॥ बालातपनिभश्लक्ष्णपीतवस्त्रसमन्वितः॥
॥३६॥नानारत्नविचित्राङ्घ्रिःकटकाभ्यांविराजितः॥ सज्योत्स्नचन्द्रप्रतिमनखपङ्क्तिसमन्वितः॥३७॥कोटिकन्दर्पलावण्यसौन्दर्यनिधिरच्युतः॥दिव्य
चन्दनलिप्ताङ्गोदिव्यमालाविभूषितः ॥ ३८ ॥ गृहीतशङ्खचक्राभ्यामुद्बाहुभ्यांविराजितः॥ वरदाभयहस्ताभ्यामितराभ्यांतथैवच॥ ३९ ॥वामाङ्के
संस्थितादेवीमहालक्ष्मीर्महेश्वरी ॥ हिरण्यवर्णाहरिणीसुवर्णरजतस्रजा ॥ ४० ॥ सर्वलक्षणसंपन्नायौवनारम्भविग्रहा ॥ रत्नकुण्डलसंयुक्तानीलकुञ्चित
शीर्षजा ॥४१॥ दिव्यचन्दनलिप्ताङ्गीदिव्यपुष्पोपशोभिता॥मन्दारकेतकीजातीपुष्पाञ्चितसुकुन्तला ॥४२॥सुभ्रूस्सुनासासुश्रोणीपीनोन्नतपयोधरा॥
परिपूर्णेन्दुसङ्काशसुस्मिताननपङ्कजा॥ ४३ ॥ तरुणादित्यवर्णाभ्यांकुण्डलाभ्यांविराजिता ॥तप्तकाञ्चनवर्णाभातप्तकाञ्चनभूषणा॥४४॥ हस्तैश्चतुर्भिः
संयुक्ताकनकाम्बुजभूषिता ॥ नानाविचित्ररत्नाढ्याकनकाम्बुजमालया ॥ ४५ ॥ हारकेयूरकटकैरङ्गुलीयैश्चशोभिता ॥ भुजद्वयधृतोदग्रपद्मयुग्मोप
शोभिता॥४६॥गृहीतमातुलुङ्गाख्यजाम्बूनदकराञ्चिता ॥ एवंनित्यानपायिन्यामहालक्ष्म्यामहेश्वरः ॥ ४७ ॥ मोदतेपरमेव्योम्निशाश्वतेसर्वदाप्रभुः ॥
पार्श्वयोर्धरणीनीलेसमासीनेशुभासने ॥४८॥ अष्टदिक्षुदलाग्रेषुविमलाद्याश्चशक्तयः ॥ विमलोत्कर्षिणीज्ञानाक्रियायोगातथैवच ॥ ४९॥ प्रह्वासत्या
तथेशानाशक्तयःपरमात्मनः ॥ गृहीत्वाचामरान्दिव्यान्सुधाकरसमप्रभान् ॥ ५० ॥ सर्वलक्षणसंपन्नाःसेवन्तेपतिमच्युतम् ॥ दिव्याप्सरोगणाः

पञ्चशतसङ्ख्याश्चयोषितः ॥ ५१ ॥ अन्तःपुरनिवासिन्यःसर्वाभरणभूषिताः ॥ पद्महस्ताश्चताःसर्वाःकोटिवैश्वानरप्रभाः ॥५२ ॥ सर्वलक्षणसंपन्ना
शीतांशुसदृशाननाः ॥ ताभिःपरिवृतोराजाशुशुभेपरमःपुमान् ॥ ५३ ॥ अनन्तविहगाधीशसेनान्याद्यैस्सुरेश्वरैः ॥ अन्यैःपरिजनैर्नित्यै
र्मुक्तैश्चपरिसंवृतः ॥ ५४॥ मोदतेरमयासार्द्धंभोगैश्वर्यरतःपुमान् ॥ एवंवैकुण्ठनाथोऽसौराजतेपरमेपदे ॥ ५५ ॥ तद्व्यूहभेदाँल्लोकांश्चवक्ष्यामिगिरिजे
शुभे ॥ प्राच्यांवैकुण्ठलोकस्यवासुदेवस्यमन्दिरम् ॥ ५६ ॥ आग्नेय्यांलक्ष्म्यालोकस्तुयाम्यांसंकर्षणालयः ॥ सारस्वतस्तुनैर्ऋत्यांप्राद्युम्नःपश्चिमे
तथा ॥ ५७ ॥ रतिलोकस्तुवायव्यामुदीच्यामनिरुद्धभूः ॥ ऐशान्यांशान्तिलोकःस्यात्प्रथमावरणंस्मृतम् ॥ ५८ ॥ केशवादिचतुर्विंशत्यमीलो
कास्ततःक्रमात् ॥ द्वितीयावरणंप्रोक्तंवैकुण्ठस्यशुभाह्वयम् ॥ ५९ ॥ मत्स्यकूर्मादिलोकास्तुतृतीयावरणंशुभम् ॥ सत्याच्युतानन्तदुर्गाविष्वक्सेन
गजाननाः ॥६० ॥ शङ्खपद्मनिधीलोकाश्चतुर्थावरणंशुभम् ॥ ऋग्यजुःसामाथर्वाणोलोकादिक्षुमहत्सुच ॥ ६१ ॥ सावित्र्याविहगेशस्यधर्मस्यचम
खस्यच ॥ पञ्चमावरणंप्रोक्तमक्षयंसर्ववाङ्मयम् ॥६२॥ शङ्खचक्रगदापद्मखड्गशार्ङ्गहलंतथा ॥ मौशलंचैतथालोकाःसर्वशस्त्रास्त्रसंयुताः ॥ ६३ ॥
षष्ठमावरणंप्रोक्तंमन्त्रास्त्रमयमक्षरम् ॥ ऐन्द्रपावकयाम्यानिनैर्ऋतंवारुणंतथा ॥ ६४ ॥ वायव्यंसौम्यमैशानंसप्तमंमुनिभिःस्मृतम् ॥ साध्या
मरुद्गणाश्चैवविश्वेदेवास्तथैवच ॥ ६५ ॥ नित्याःसर्वेपरेधाम्नियेचान्येचदिवौकसः ॥ तेवैप्राकृतलोकेऽस्मिन्ननित्यास्त्रिदशेश्वराः ॥ ६६ ॥
तेहनाकंमहिमानःसचन्तइतिवैश्रुतिः ॥ एवंपरंपदंनित्यैर्मुक्तैर्भोगपरायणैः ॥ ६७ ॥ दिव्याभिर्महिषीभिश्चराजतेविभुरीश्वरः ॥ नतद्भासयतेसूर्यो
नशशाङ्कोनपावकः ॥६८॥ यद्गत्वाननिवर्त्तन्तेयोगिनःसंशितव्रताः ॥ द्वयैकमन्त्रनिष्ठायेतेवैयान्तितदव्ययम् ॥६९॥ नवेदयज्ञाध्ययनैर्नदानैर्नव्रतैःशुभैः ॥
नतपोभिर्निराहारैर्नचसाधनकर्मभिः ॥७०॥ एकेनद्वयमन्त्रेणतथाभक्त्यात्वनन्यया ॥ तद्रम्यंशाश्वतंस्थानंप्रपत्त्यावैसनातनम् ॥७१॥ पार्वत्युवाच ॥ सा
धूक्तंपरमंस्वर्गस्वरूपंभवताप्रभो ॥ परव्योम्निस्थितोनित्यंकथंप्रकृतिमण्डले ॥ ७२ ॥ स्थितवान्किन्निमित्तेनलीलयाकिंप्रयोजनम् ॥ शुद्धसत्त्वमये
लोकेसंस्थितःपरमेश्वरः ॥ कथंरजस्तमोमिश्रविभूत्यांस्थितवान्प्रभुः ॥ ७३ ॥ रुद्रउवाच ॥ त्रिपाद्विभूतौभगवानीश्वर्यापरमेश्वरः ॥ नित्यमुक्त्यैक
भोग्योऽसौमोदतेसततंविभुः ॥७४॥ तमीश्वरंमहामायाप्रकृतिर्जगदाश्रया ॥ कृताञ्जलिपुटाभूत्वातुष्टावपरमेश्वरम् ॥७५॥ महामायोवाच ॥ नमस्ते
त्रिजगद्धाम्नेनमस्तेविश्वरूपिणे ॥ पुराणायनमस्तुभ्यंजगदुत्पत्तिहेतवे ॥७६॥ श्रीभूलीलाधिपतयेनमोनारायणायच ॥ नमोभगवतेतुभ्यंवासुदेवाय
शार्ङ्गिणे ॥७७॥ सर्वदेवस्वरूपायविष्णवेजिष्णवेनमः ॥ सहस्रमूर्तयेतुभ्यमनन्तायनमोऽस्तुते ॥ ७८ ॥ अच्युतायाविकारायशुद्धसत्त्वस्वरूपिणे ॥

आदिमध्यान्तरहितस्वरूपायनमोनमः॥७९॥नमोहिरण्यगर्भायज्ञानायपरमात्मने ॥ सर्वभूतात्मनेतुभ्यंसर्वभूताश्रयायच॥८०॥ ब्रह्मणेज्योतिषेतुभ्यं
नमस्तेविश्वरूपिणे ॥ नमःशुचिषदेतुभ्यंहंसायपरमायच॥८१॥संकर्षणायरुद्रायसर्वभूतधरायच ॥ हयग्रीवायदीप्तायकालायहरयेनमः॥८२॥नमस्ते
यज्ञपुरुषहव्यकव्यस्वरूपिणे ॥ नमःप्रजापतेतुभ्यंसूर्यायशुभवर्चसे ॥८३ ॥ अग्नयेहव्यभोक्त्रेचतस्मैयज्ञात्मनेनमः ॥ सवित्रेप्रसवित्रेचसर्गस्थित्यन्त
हेतवे॥८४॥नमोवेदान्तवेद्यायचतुरात्मस्वरूपिणे ॥ ब्रह्मणेविष्णवेतुभ्यंनमस्तेशङ्करायच॥८५ ॥त्रिगुणायनमस्तुभ्यंसर्गस्थित्यन्तहेतवे ॥ निर्गुणाय
नमस्तुभ्यंसर्वात्मान्तरवर्तिने ॥ ८६ ॥ अव्यक्तायनमस्तस्मैविष्णवेलोकसाक्षिणे ॥ नारायणायश्रीशायपूर्णषाड्गुण्यमूर्त्तये॥८७ ॥अनन्तगुणपूर्णाय
नमःसर्वार्थदायिने ॥ नमस्तेवासुदेवायपञ्चावस्थस्वरूपिणे॥८८॥ नमःपञ्चनवव्यूहभेदरूपायतेनमः ॥ नमोयज्ञवराहायगोविन्दायनमोनमः॥८९॥
अविकारायशुद्धायहेयप्रतिभटायच ॥ नमोरामायकृष्णायनरसिंहायतेनमः ॥ ९० ॥ केशवायनमस्तुभ्यंजगतांक्लेशहारिणे॥त्वमेवसर्वलोकानामा
श्रयःपुरुषोत्तमः ॥ ९१ ॥ प्रसीददेवदेवेशसर्वलोकहितायवै ॥ मत्संस्थाश्चेतनास्सर्वेनिराधारानिराश्रयाः ॥ ९२ ॥ हीनदेहानिराकाराःसर्वेन्द्रिय
विवर्जिताः ॥ सर्वानुष्ठानरहिताःसततंदुःखभोगिनः ॥ ९३ ॥ तेषांलोकांश्चदेहांश्चदातुमर्हसिकेशव ॥ लीलाविभूतिसर्वज्ञयथापूर्वंप्रकल्पय ॥ ९४ ॥
चेतनाचेतनंकृत्स्नंजगत्स्थावरजङ्गमम् ॥ मयासंमोहितंपश्यलीलार्थंपरमेश्वर ॥ ९५ ॥ प्राकृताण्डंमयासार्धंसृजस्वपुरुषोत्तम ॥ धर्माधर्मौसुखंदुःखं
तस्मिन्निक्षिप्यसंसृतौ ॥ मामधिष्ठायलीलांवैकर्तुमर्हसिमाचिरम्॥९६॥श्रीमहादेवउवाच॥एवमुक्तस्तयादेव्यामाययापरमेश्वरः॥तस्यांनिवेश्यमायायां
जगत्स्रष्टुंप्रचक्रमे ॥ ९७ ॥ योऽसौप्रकृतिपुरुषःप्रोच्यतेसइहाच्युतः ॥ सएवभगवान्विष्णुःप्रकृत्यांप्रविवेशह ॥ ९८ ॥ असृजत्प्रकृतौब्रह्म
भूतादिमहदाह्वयम् ॥ महतःपुरुषादस्मादहङ्कारोऽभ्यजायत ॥ ९९ ॥ अहङ्कारात्तुवैतस्माद्गुणत्रयमजायत ॥ त्रिभ्योगुणेभ्यस्तन्मात्रामसृज
द्विश्वभावनः ॥ १०० ॥ तन्मात्रेभ्योऽभ्यजायन्तमहाभूतानितत्क्षणात् ॥ आकाशःप्रथमंजातोब्रह्मणस्त्रिगुणात्मनः ॥ १ ॥ आकाशादभवद्वायुर्वा
योरग्निरजायत ॥ अग्नेरापःसमुद्भूताअद्भ्यश्चपृथिवीमता ॥ २ ॥ आकाशादीनिभूतानिसृष्टान्येकोत्तराणिवै ॥ शब्दःस्पर्शश्चरूपंचरसोगन्धश्च
तद्गुणाः ॥ ३ ॥ एकोत्तरगुणान्सृष्ट्वातानादायमहाप्रभुः ॥ तेषांविमिश्रणंकृत्वाजगदण्डंमहत्तरम् ॥ ४ ॥ असृजत्तत्रलोकान्वैसङ्ख्ययायेचतुर्दश ॥
ब्रह्मादित्रिदशांस्तस्मिन्नसृजत्पुरुषोत्तमः ॥ ५ ॥ दैवंतिर्यक्तथामर्त्यस्थावरंचचतुर्विधम् ॥ तथासृष्टोमहासर्गस्तेनवैजलजेक्षणे ॥ ६ ॥ तत्रकर्मानु
रूपेणत्रिदशादिषुयोनिषु ॥ संस्थिताःप्रकृतौपूर्वआत्मनःप्रभवन्तिहि ॥ १०७ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०परमव्योमादिवर्णनं

नामाष्टाविंशत्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २२८ ॥ पार्वत्युवाच ॥ विस्तरेणममाख्याहिदेवसर्गमनुत्तमम् ॥ ब्रह्मादित्रिदिवश्रेष्ठाःकथंजाताःसना
तनाः ॥ ईश्वरस्यावतारांश्चविस्तरेणवदस्वमे ॥१॥ रुद्रउवाच ॥ आकाशानिलतेजोम्बुभुवःसृष्ट्वायथाक्रमम् ॥ तासांमध्येऽसृजद्ब्रह्माअगाधजलमर्णवम्
॥ २॥ अस्मिन्नेकार्णवीभूतेजलेमायावटच्छदे ॥ आदायसर्वभूतानियोगनिद्रांययौहरिः ॥३॥ सजगत्स्रष्टुकामस्तुयोगनिद्रामुपेयिवान् ॥तयारेमेचिरं
कालंमाययामधुसूदनः ॥ ४ ॥ तस्यांतुजनयामासकालात्मानमनुत्तमम् ॥ कलाकाष्ठादिभूतायेपक्षमासादिरूपिणः ॥ ५ ॥ तस्मिन्कालेहरेर्नाभि
पङ्कजंमुकुलाकृति ॥ विकसत्सर्वजगतोबीजभूतंसुवर्चसम् ॥ ६॥ उदस्थादुद्भूतत्रब्रह्माचसुमहामतिः॥ सजगत्स्रष्टुकामस्तुरजोगुणविचोदितः ॥ तुष्टा
वयोगनिद्रायांशयानंपरमेश्वरम्॥७॥ब्रह्मोवाच ॥ नमोऽस्तुविष्णवेतुभ्यंसर्गस्थित्यन्तहेतवे ॥ जगद्भूषणभूतायश्रीमतेविश्वरूपिणे ॥८॥ नमोब्रह्मण्य
देवायगोब्राह्मणहितायच ॥ जगद्धितायकृष्णायगोविन्दायनमोनमः॥९॥प्रधानकालरूपायपुरुषायेश्वरायच ॥ नमःप्रपञ्चरूपायनिष्प्रपञ्चस्वरूपिणे
॥ १० ॥ नारायणायविश्वायविश्वेशायनमोनमः ॥ श्रीभूनीलाधिपतयेब्रह्मणेपरमात्मने ॥ ११ ॥ नमोऽस्तुवासुदेवायविश्वरूपायशार्ङ्गिणे ॥ त्रयी
नाथायहरयेविश्वनाथस्वरूपिणे ॥१२॥ अनन्तकल्याणगुणपरिपूर्णायतेनमः ॥ जगच्चसर्वंस्वपितित्वयिसुप्तेजगन्मये॥१३॥ वृतंसर्वंजगन्नाथप्रपञ्चेस
चराचरम् ॥ त्वमेवकारणंकर्त्ताकार्यंचत्रिगुणोद्भवम्॥१४॥स्रष्टाध्याताविधाताचत्वमेवपरमेश्वरः ॥ जागर्षिशुद्धसत्त्वस्थस्तवनिद्राकुतःप्रभो॥देवत्वयि
स्थितालोकाःसमाधिष्ठाःसनातनाः ॥ १५ ॥ शिवउवाच ॥ एवमुक्तोहृषीकेशोब्रह्मणापरमेश्वरः ॥ उत्तस्थौशयनात्तस्माद्विमुक्तोयोगनिद्र
या ॥१६ ॥ नियम्ययोगनिद्रांतांजगत्स्रष्टुंप्रचक्रमे ॥ अचिन्तयत्तत्क्षणाद्देवोजगतांप्रभुरच्युतः ॥ १७ ॥ चिन्तयित्वाजगत्सर्वमसृजत्सपुमांस्ततः ॥
लोकान्सर्वांस्तदाह्यष्टसुगतमण्डंहिरण्मयम् ॥ १८ ॥ सप्तद्वीपान्समुद्रान्तान्मेदिनीभूधरैर्युतान् ॥ सहैकाण्डकटाहेननाभिपद्मेऽसृजत्प्रभुः ॥ १९॥ तद
ण्डमध्येचास्थानमीश्वरःकृतवान्हरिः ॥ अथनारायणंकस्तुदध्यावध्यात्मचेतसा ॥ २० ॥ ध्यानान्तेतस्यभालात्तुस्वेदबिन्दुरजायत ॥ सबिन्दुर्बुद्बु
दाकारःपृथिव्यामपतत्क्षणात् ॥ २१ ॥ तस्मात्तुबुद्बुदात्सोऽहमुत्पन्नोऽस्मिवरानने ॥ त्र्यक्षस्त्रिशूलहस्तोऽहंजटामुकुटमण्डितः ॥२२ ॥ किंकरोमीति
देवेशमवोचंविनयान्वितः ॥ ततोनारायणोदेवोमामित्याहमुदान्वितः ॥ २३ ॥ कर्त्तासिजगतोरुद्रसंहारंभीमदर्शनम् ॥ साक्षात्संकर्षणांशेनसंहारार्थे
वरानने॥ २४ ॥ तस्मान्नारायणाद्देवाद्युत्पन्नोऽस्मिभयङ्करः ॥ नियोज्यमांतुसंहारेपुनरेवजनार्दनः ॥ २५ ॥ नेत्राभ्यामसृजच्चन्द्रसूर्यौध्वान्तापहारि
णौ ॥ वायुंदिशश्चश्रोत्राभ्यामिन्द्राग्नीमुखतोऽसृजत् ॥ २६ ॥ नासाभ्यांवरुणंमित्रमसृजत्पङ्कजेक्षणः ॥ बाहुभ्यामखिलान्देवान्ससाध्यान्समरुद्गणा

न् ॥ २७ ॥ समस्तरोमकूपेभ्योरत्नान्योषधयस्तथा ॥ त्वचिशैलान्समुद्रांश्चगवाद्याःपशवस्तथा ॥ २८ ॥ मुखतोब्राह्मणःसृष्टोबाहुभ्यांक्षत्रियस्तथा
॥ ऊर्वोर्वैश्यस्ततःपद्भ्यांशूद्रश्चैवमजायत ॥ २९ ॥ एवंसृष्ट्वाजगत्सर्वमचेतनमवस्थितम् ॥ विश्वरूपेणदेवेशोयस्यान्तरमधिष्ठितः ॥ ३० ॥ शक्त्या
विनाहरेस्तस्यनोन्मेषोविद्यतेयतः ॥ तस्मात्सर्वंजगत्प्राणोविष्णुरेवसनातनः ॥ ३१ ॥ सएवाव्यक्तरूपःसन्परमात्माव्यवस्थितः ॥ सर्गस्थितिलयं
ब्रह्मास्वयमेवप्रवर्त्तते॥ ३२ ॥ षाड्गुण्यपरिपूर्णोऽसौवासुदेवःसनातनः ॥ त्रिगुणादात्मनोरूपंचतुर्द्धाकुरुतेजगत् ॥ ३३ ॥ प्रद्युम्नमूर्तिर्भगवान्सर्वैश्वर्य
समन्वितः ॥ विधेःप्रजापतीनांचकालस्यचजनस्यच ॥ ३४ ॥ अन्तर्यामित्वमापन्नःसर्गंसम्यक्करोतिहि ॥ सेतिहासांस्ततोवेदान्ददौतस्मैम
हात्मने ॥ ३५ ॥ प्रद्युम्नस्यांशभागोऽसौब्रह्मालोकपितामहः ॥ जगत्सर्गस्थितिंसर्वंप्रकरोत्यंशसंभवः ॥ ३६ ॥ अनिरुद्धश्चभगवाञ्छक्तितेजः
समन्वितः ॥ मनूनांपार्थिवानांचकालस्यचजनस्यच ॥ ३७ ॥ स्थितिंकरोतिभगवानन्तर्यामित्वमास्थितः ॥ संकर्षणोमहाविष्णुर्विद्याब
लसमन्वितः ॥ ३८ ॥ कालस्यसर्वभूतानांरुद्रस्यचयमस्यच ॥ अन्तर्यामित्वमास्थायजगत्संहरतेप्रभुः ॥ ३९ ॥ इत्यन्तर्याम्यवस्थाया
मन्तर्यामित्वमात्मनः ॥ मत्स्यःकूर्मोवराहश्चनरसिंहोऽथवामनः ॥ ४० ॥ रामोरामश्चरामश्चकृष्णःकल्कीचतेदश ॥ एतेतुविभवावस्था
ब्रह्मणःपरमात्मनः ॥ ४१ ॥ नृसिंहरामकृष्णेषुषाड्गुण्यंपरिकीर्तितम् ॥ परावस्थातुदेवस्यदीपादुत्पन्नदीपवत् ॥ ४२ ॥ व्यूहावस्थांहरेरस्य
शृणुष्वगिरिजेशुभे ॥ वैकुण्ठंपरमंलोकंविष्णुलोकमनुत्तमम् ॥ ४३ ॥ श्वेतद्वीपस्वरूपंतुक्षीरसागरमुत्तमम् ॥ एवंचतुर्द्धाव्यूहंतुसम्यगुक्तंमहर्षि
भिः ॥ ४४ ॥ जलावरणमध्येतुवैकुण्ठंकारणंशुभम् ॥ कोटिवैश्वानरप्रख्यंसर्वधर्मवदव्ययम् ॥ ४५ ॥ आमोदसान्तानिकादिलोकैर्बहु
भिरावृतम्॥ नानामणिमयंदिव्यंविमानकोटिभिर्युतम् ॥४६॥ यदुक्तंपरमंधामतादृग्लक्षणसंस्थितम् ॥ तस्मिन्वैकुण्ठनगरेनानारत्नसमुज्ज्वले॥४७॥
मध्येवेदवतीनामपुरंरम्यमनुत्तमम् ॥ चतुर्द्वारसमायुक्तंहेमप्राकारतोरणम् ॥ ४८ ॥ चण्डादिद्वारपालाद्यैःकुमुदाद्यैश्चरक्षितम् ॥ नानामणिमयैर्दिव्यैर्गृ
हपङ्क्तिभिरावृतम् ॥ ४९॥ विततंपञ्चपञ्चाशद्योजनैश्चसमन्ततः ॥ सहस्रयोजनोत्तुङ्गैःप्रासादैःकोटिभिर्वृतम् ॥५०॥ आरूढयौवनैर्दिव्यैःपुम्भिःस्त्रीभि
श्चशोभितम् ॥ स्त्रियश्चपुरुषांश्चास्मिन्सर्वलक्षणशोभिताः ॥ ५१ ॥ समरूपाश्चश्रीविष्णोःसर्वालङ्कारभूषिताः ॥ दिव्यस्रग्वस्त्रसंछन्नादिव्यचन्दनभू
षिताः ॥ ५२ ॥ मोदन्तेतत्रदेवेशभक्त्यातत्रातममनोरमे ॥ मन्त्राष्टाक्षरसंसिद्धाभक्त्याषोडशरूपया ॥ ५३ ॥ वृतास्तत्पदमाविश्यमोदन्तेमनसीप्सि
तम् ॥ गत्वास्मिन्ननिवर्तन्तेविष्णुनासहसंस्थिताः॥ ५४॥ अविच्छिन्नात्मनानेवैविष्णुनासंगताःशुभाः ॥ तत्समानसुखंनित्यंप्राप्नुवन्तिमनीषिणः॥

॥२३२॥

॥ ५५ ॥ यत्रतत्रहरेर्लोकानाविश्यशुभचेतसः ॥ नाप्नुवन्तिपुनःस्वर्गंस्वर्गस्थाइवजन्तवः ॥ ५६ ॥ यथासौमित्रिभरतौयथासंकर्षणादयः ॥
तथातेऽपिचजायन्तेसत्यलोकेयथेच्छया ॥ ५७ ॥ पुनस्तेनैवयास्यन्तितत्पदंशाश्वतंपरम् ॥ नकर्मबन्धनंजन्मवैष्णवानांचविद्यते ॥ ५८ ॥
विष्णोरनुचरत्वंहिमोक्षमाहुर्मनीषिणः ॥ नदास्यमपरेशस्यबन्धनंपरिकीर्तितम् ॥ ५९ ॥ सर्वबन्धनिर्मुक्ताहरिदासानिरामयाः ॥ आब्रह्म
भुवनाल्लोकाःपुनरावृत्तिलक्षणाः ॥ ६० ॥ कर्मबन्धमयादुःखमिश्रासंख्यभयप्रदाः ॥ बह्वायासफलादेविजनिनाशकहेतवः ॥ ६१ ॥ स्वर्गेऽपि
भोगस्तुनृणांविषमिश्राशनंयथा ॥ स्वर्गसंस्थान्नरान्दृष्ट्वाक्षीणेकर्मणिदेवताः ॥ ६२ ॥ कुपिताःपातयन्त्येवसंसृतौकर्मबन्धने ॥ तस्मात्स्वर्गसुखंदेवि
बहुधायाससाधनम् ॥ ६३ ॥ अनित्यंकुटिलंदुःखमिश्रंयोगीपरित्यजेत् ॥ यज्ञदानतपःकर्मबहुक्लेशमयंत्यजेत ॥ ६४ ॥ सततंसंस्मरेद्विष्णुं
सर्वदुःखौघनाशनम् ॥ नामोच्चारणमात्रेणप्राप्नुवन्तिपरंपदम् ॥ ६५ ॥ तस्मात्तुवैष्णवंलोकंगौरिसंप्रार्थयेत्सुधीः ॥ भक्त्यात्वनन्ययादेवंभजेतकरु
णाम्बुधिम् ॥ ६६ ॥ ससर्वज्ञानगुणवान्रक्षत्येवनसंशयः ॥ तस्मादष्टाक्षरंमन्त्रंजस्वासुखतरंशुभम् ॥ ६७ ॥ संप्राप्नोतिपरंलोकंवैष्णवंसर्वकामदम् ॥
तस्मिन्मणिमयेतल्पेसहस्रसूर्यरश्मिनि ॥ ६८ ॥ विमानेशुशुभेदिव्येसंस्थितोभगवान्हरिः ॥ तत्राचाधारशक्त्यादिधृतपीठेहिरण्मये ॥ ६९ ॥ नाना
रत्नमयेदिव्येनानावर्णसमन्विते॥तस्मिन्नष्टदलेपद्मेमन्त्राक्षरपदेशुभे॥७०॥कर्णिकायांसुरम्यायांलक्ष्मीबीजशुभाक्षरे॥तस्मिन्बालार्कसाहस्रकोटितुल्य
प्रभान्वितः ॥ ७१ ॥ दिव्येनारायणःश्रीमानासीनःपङ्कजासने ॥ तस्यदक्षिणकेपार्श्वेजगन्माताहिरण्मयी ॥ ७२ ॥ गृहीत्वाचामरान्दिव्यान्दिव्य
माल्यविभूषणा ॥ सर्वलक्षणसम्पन्नादिव्याकल्पविभूषिता ॥ ७३ ॥ वसुपात्रंमातुलुङ्गंस्वर्णपद्मंधृतंकरैः ॥ वामतःपृथिवीदेवीनीलोत्पलदलद्युतिः ॥
॥ ७४ ॥ नानाभरणसंयुक्ताविचित्राम्बरभूषिता ॥ साधृत्वाचोर्ध्वबाहुभ्यांरम्यंरक्तोत्पलद्वयम् ॥ ७५ ॥ इतराभ्यांधृतंदेव्याधान्यपात्रंशुकं
तथा ॥ गृहीत्वाचामरान्दिव्यान्छक्तयोविमलादिकाः ॥ ७६ ॥ दलाग्रेषुसमासीनाःसर्वलक्षणशोभिताः ॥ तासांमध्येसमासीनोभगवानच्युतो
हरिः ॥ ७७ ॥ शङ्खचक्रगदापद्मपाणिभिर्दिव्यभूषणैः ॥ केयूराङ्गदहाराद्यैर्भूषणैरुपशोभितः ॥ ७८ ॥ प्रातरुद्यत्सहस्रांशुकुण्डलाभ्यांविरा
जितः ॥ पूर्वोक्तैस्त्रिदशैर्नित्यैःसेवितःपरमेश्वरः ॥ ७९ ॥ आस्तेवैकुण्ठनगरेनित्येसत्येचभोगवान् ॥ श्रीमदष्टाक्षरंमन्त्रंसिद्धानांवैमनीषिणाम्॥
॥ ८० ॥ गम्यंतद्वैष्णवंलोकंनेतरेषांकथंचन ॥ इत्येवंप्रथमंव्यूहंकथितंतेवरानने ॥ ८१ ॥ द्वितीयंवैष्णवंलोकंशृणुवक्ष्यामिसुव्रते ॥ योऽयं
सत्यइतिख्यातोलोकाग्र्योवैष्णवःस्मृतः ॥ ८२ ॥ तंलोकंविपुलंपुण्यंशुद्धंसत्त्वमयंशुभम् ॥ मध्याह्नसूर्यसाहस्रयुगपद्भासितंतदा ॥ ८३ ॥

कल्पान्तेऽपिनलीयेततत्त्वलोकंमहत्तरम् ॥ ममब्रह्मादिदेवानांनद्रष्टुमपिशक्यते ॥ ८४ ॥ स्वर्णकल्पद्रुमवनैःपरिपूर्णंसमन्ततः ॥ सुधाम्बुपरिपूर्णाभि
र्दीर्घिकाभिःसमन्वितम् ॥ ८५ ॥ स्वर्णरत्नमयैर्दिव्यैःपङ्कजैरुपशोभितम् ॥ ज्वलदग्निनिभैर्दिव्यैर्भूषणैःकोटिभिर्वृतम् ॥ ८६ ॥ निरन्तरं
सामभिश्चकूजितैःकोकिलादिभिः ॥ ऊह्यमानैर्गन्धवृक्षैःपुष्पकैरपिशोभितम् ॥ ८७ ॥ ऊनषोडशवर्षाब्दैर्दिव्यनारीनरैर्वृतम् ॥ सर्वलक्षणशोभाढ्यै
र्दिव्यकल्पविभूषणैः ॥ ८८ ॥ तत्रप्रदेशेरम्येषुदेशेषुकमलापतिम् ॥ मुदितैःपतिभिःसार्द्धमर्चयन्तिस्मयोषितः ॥ ८९ ॥ तत्प्रसादोपलभ्यंवै
सुखमश्नन्तिसर्वदा ॥ गायन्तिपरमानन्दंकृष्णस्यचरितंमहत् ॥ ९० ॥ पद्मेक्षणाःपद्महस्ताःपद्मयासदृशःशुभाः ॥ दिव्यस्रग्वसनोपेताःक्रीडन्ति
स्मसुयोषितः ॥ ९१ ॥ शङ्खचक्रगदापद्मधराभूषणभूषिताः ॥ स्रग्विणःपीतवसनाःपुरुषास्तत्रसंस्थिताः ॥ ९२ ॥ अन्योन्यस्पर्शनात्तत्रस्त्रीपुंसोः
क्रीडमानयोः ॥ भवत्यनुदिनंवृद्धंहरिभक्तिसुधारसम् ॥ ९३ ॥ तन्मध्येऽन्तःपुरंरम्यंवासुदेवस्यशोभितम् ॥ चन्दनागुरुकर्पूरकुङ्कुमोदकसंयुतम् ॥
॥ ९४ ॥ नानापुष्पविमानाद्यैःसर्वतःसमलङ्कृतम् ॥ तन्मध्येकल्पवृक्षस्यच्छायायांकमलासने ॥ ९५ ॥ विचित्रश्लक्ष्णपर्यङ्केशुभास्तरणसंवृते ॥
दिव्यगन्धसुशोभाढ्यैर्नानापुष्पपरिच्छदैः ॥ ९६ ॥ तस्मिन्मनोरमेदिव्येसमासीनःश्रियासह ॥ ईश्वर्यासहदेवेशोवासुदेवःसनातनः ॥ ९७ ॥
सुधांशुकोटिसङ्काशोदिव्याभरणभूषितः ॥ सुवर्णशुभ्रयुगलश्लक्ष्णनासाञ्चिताननः ॥ ९८ ॥ स्निग्धायतसुलावण्यकपोलाभ्यांविराजितः ॥
नीलकुञ्चितकेशाढ्योरक्ताब्जदललोचनः ॥ ९९ ॥ मन्दारकेतकीजातीकबरीकृतशेखरः ॥ स्निग्धबिम्बफलाभोष्ठःसुस्मिताननपङ्कजः ॥ १०० ॥
अनर्घ्यमौक्तिकाभासदन्तावलिविराजितः ॥ हरिचन्दनलिप्ताङ्गःकस्तूरीतिलकाङ्कितः ॥ १ ॥ उन्नतांसभुजैर्दीर्घैश्चतुर्भिरुपशोभितः ॥ जपा
कुसुमसङ्काशकरपल्लवशोभितः ॥ २ ॥ श्रीवत्सकौस्तुभाभ्यांचशोभितःपृथुवक्षसा ॥ मुक्तामयैःसुशोभाढ्यैर्दिव्यस्रग्भिरलङ्कृतः ॥ ३ ॥ स्फुरत्केयूर
कटकैरङ्गुलीयैश्चशोभितः ॥ बालार्कसदृशज्योत्स्नापीतवस्त्रेणवेष्टितः ॥ ४ ॥ माणिक्यनूपुरोपेतपद्मपत्रविराजितः ॥ अकलङ्कित
चन्द्राभनखपङ्क्तिविराजितः ॥ ५ ॥ रक्तोत्पलनिभश्लक्ष्णशुभ्राङ्घ्रिकरपङ्कजः ॥ पाञ्चजन्यरथाङ्गाढ्यबाहुयुग्मविराजितः ॥ ६ ॥ इतराभ्यां
श्रियोगात्रमाश्लिष्यन्निजवक्षसि ॥ श्लिष्यद्विद्युल्लतोद्दीथशिताभ्रइवराजते ॥ ७ ॥ तप्तजाम्बूनदश्लक्ष्णशुभाङ्घ्रियुगपङ्कजः ॥ अत्रक्रीडतिदेवेशो
वासुदेवःसनातनः ॥ ८ ॥ तप्तकाञ्चनसङ्काशासर्वाभरणभूषिता ॥ पद्मेक्षणापद्महस्तापद्ममालाविभूषिता ॥ ९ ॥ दिव्यचन्दनलिप्ताङ्गीस्वर्णा
भरणभूषिता ॥ सुस्निग्धनीलकुटिलकचभारविराजिता ॥ ११० ॥ मन्दारपारिजातादिदिव्यपुष्पविराजिता ॥ मणिरत्नसुसीमन्तकस्तूरीतिलका

श्रिता ॥ ११ ॥ कर्णावतंसशोभाढ्याचिकुरान्तालिसन्निभा ॥ पीनोन्नतस्तनाभ्यांचपीडन्तीहरिवक्षसि ॥ १२ ॥ केयूराङ्गदहाराद्यैर्भूषणैरुप
शोभिता ॥ आरूढयौवनानित्यंसर्वलोकेशसुन्दरी ॥ १३ ॥ तत्रक्रीडतिलोकेशीपत्यासहनिरन्तरम् ॥ सएववासुदेवोऽत्रसर्वभूतमनोहरः ॥ १४ ॥
क्रीडतेसर्वलोकेऽस्मिन्सर्वकामप्रदोनृणाम् ॥ अत्राष्टशक्तयोलक्ष्म्यास्तनवःपरितःस्थिताः ॥ १५ ॥ रमाचरुक्मिणीसीतापद्मापद्मालयाशिवा ॥ सुल
क्षणासुशीलाचरतिकामप्रदाश्वताः ॥ १६ ॥ शङ्खचक्रगदापद्मशार्ङ्गाद्यैर्हेतिभिस्तथा ॥ परितःपुष्कराकारैस्तंलोकंपरिरक्षते ॥ १७ ॥ एवंद्वितीयो
व्यूहश्चसम्यक्तेशुभदर्शने ॥ संक्षेपतोमयाप्रोक्तोनशक्यंविस्तरेणहि ॥ १८ ॥ द्वादशाक्षरमन्त्रंवैयेजपन्तिसुखाह्वयम् ॥ तेप्राप्नुवन्तिसततंशाश्वतं
शुभमक्षयम् ॥ १९ ॥ नवेदाध्ययनैर्यज्ञैर्नव्रतैर्नोपवासतः ॥ नप्राप्यंवैष्णवंलोकंविनादास्येनकुत्रचित् ॥ १२० ॥ तस्माद्दास्येंहरेर्भक्तिभजे
तानन्यमानसः ॥ प्राप्नोतिपरमांसिद्धिंकर्मबन्धविमोचनीम् ॥ २१ ॥ एवंसंप्रोच्यतेदेविद्वितीयंव्यूहमव्ययम् ॥ तृतीयंतुपरंव्यूहंशृणुवक्ष्यामिपार्वति
॥ २२ ॥ तोयाब्धेरुत्तरंकूलंश्वेतद्वीपमिहोच्यते ॥ संदर्शनाययोगीन्द्रसनकादिमहात्मनाम् ॥ २३ ॥सनकश्चसनन्दश्चतृतीयश्चसनातनः ॥ सनत्कु
मारोजातश्चवोढुःपञ्चशिखस्तथा ॥ २४ ॥ सप्तैतेब्रह्मणःपुत्रायोगिनःसुमहौजसः ॥ विरक्ताः सर्वभोगेषुशुद्धास्सत्त्वगुणाःसदा ॥ २५ ॥ भगवद्दर्शनो
द्भूतसुखैकरससेविनः ॥ नरनारायणाद्याश्चश्वेतद्वीपेवसन्तिये ॥२६॥ तेषांसंदर्शनार्थायतत्रसंनिहितोहरिः ॥ शुभ्रांशुकोटिसङ्काशेनानारत्नमयोज्ज्वले
॥२७॥ श्वेतद्वीपेमहायोगिसेवितेहेयवर्जिते ॥ तत्रोद्यानानिरम्याणिपारिजातमयानिवै ॥ २८ ॥ सन्तानकलताकीर्णंचन्दनद्रुममण्डितम् ॥ फुल्ल
पद्मोत्पलोपेतंनानातोयालयैर्युतम्॥२९॥तन्मध्येनगरीरम्यानाम्नाश्वेतवतीशुभा ॥ नानारत्नमयाकीर्णाहेमप्राकारतोरणा॥नानारत्नमयैर्दिव्यैर्विमानै
रुपशोभिता॥१३०॥ दिव्यस्त्रीपुम्भिराक्रान्ताबहुप्रासादसङ्कुला ॥ तन्मध्येऽन्तःपुरंरम्यंरत्नद्रुमसमाकुलम् ॥३१॥ बालसूर्यनिभैस्तुङ्गैःप्रासादैर्बहुभि
र्वृतम् ॥ तन्मध्येमण्डपंदिव्यंमणिकाञ्चनशोभितम् ॥ ३२ ॥ चन्दनागुरुकर्पूरकुङ्कुमामोदवासितम् ॥ नानाकुसुममालाढ्यैर्वितानैःसमलङ्कृतम्
॥ ३३ ॥ दिव्याप्सरःसमाकीर्णंसामगानोपशोभितम् ॥ मध्येसिंहासनंतत्रसूर्यवैश्वानरप्रभम् ॥ ३४ ॥ तन्मध्येऽष्टदलंपद्मंचन्द्रबिम्बमिवापरम् ॥
तन्मध्येकर्णिकायांतुसमासीनोजनार्दनः ॥ ३५ ॥ शुद्धजाम्बूनदप्रख्योमुक्ताहारविभूषितः ॥ शङ्खचक्रगदापद्मयुक्तहस्तचतुष्टयः ॥ ३६ ॥
केयूरहारकटकैरङ्गुलीयैश्चशोभितः ॥ सुवर्णपङ्कजप्रख्यपदयुग्मविराजितः ॥ ३७ ॥ सुधाकरनिभश्लक्ष्णनखपङ्क्तिविराजितः ॥ षोडशाब्द
इवारूढयौवनेनविराजितः ॥ ३८ ॥ विशालभालदेशेतुकुङ्कुमेनसुगन्धिना ॥ रचितेनोर्ध्वपुण्ड्रेणसीमन्तेनोपशोभितः ॥ ३९ ॥ मथितामृत

फेनाभशुक्लवस्त्रसुवेष्टितः ॥ मुक्तामयाभ्यांशुभ्राभ्यांकुण्डलाभ्यांविराजितः ॥१४०॥ माणिक्यमुकुटोपेतनीलकुन्तलशोभितः ॥ दिव्यचन्दनलिप्ताङ्गो
दिव्यपुष्पविराजितः ॥ ४१ ॥ श्लक्ष्णोन्नतसुनासाढ्यसुस्मिताधरविद्रुमः ॥ पुण्डरीकदलप्रख्यसितरक्तान्तलोचनः ॥ ४२ ॥ नीलशुक्लौघताम्राभ्यां
लोचनाभ्यां विराजितः ॥सुनीलघनवक्राढ्यःसुपक्षाभिविराजितः ॥४३॥ पद्मासनसमासीनोजगन्मोहनविग्रहः॥वामाङ्कसंस्थितादेवीतस्यदिव्यस्वरू
पिणी॥ ४४ ॥ तस्यैवसदृशीलक्ष्मीःशीलरूपगुणादिभिः ॥ पद्मकिञ्जल्कसङ्काशायौवनारम्भशोभिता ॥४५ ॥ सर्वलक्षणसंपन्नातप्तकाञ्चनभूषणा ॥
दिव्यस्रग्वसनोपेतानीलकुञ्चितमूर्धजा ॥ ४६ ॥ चतुर्भुजैर्विराजन्तीकेयूराङ्गदभूषिता ॥ मुक्ताहारैर्विराजन्तीमन्दाराञ्चितशीर्षजा ॥ ४७ ॥
श्लक्ष्णनासापुटयुतालसद्दन्तविराजिता ॥ कस्तूरीतिलकोपेतानासाग्राञ्चितमौक्तिका ॥ ४८ ॥ सुवर्णकलशप्रख्यपीनोन्नतपयोधरा ॥ दिव्यकुङ्कुम
लिप्ताङ्गीपद्ममालोपशोभिता ॥ ४९ ॥ वसुपात्रंमातुलिङ्गंदर्पणंहेमपङ्कजम् ॥ करपद्मैर्धारयन्तीचेतनाभीष्टदायिनी ॥ १५० ॥ तस्यैताःसदृशा
स्तत्रशक्तयःपरितोहरेः ॥ ईशावास्यामहादेवीजाह्नवीकमलालया ॥ ५१ ॥ सावित्रीसर्वगापद्माशक्तयःपरिकीर्तिताः ॥ श्रद्धामेधाधृतिःप्रज्ञाधारणा
शान्तिरेवच ॥ ५२ ॥ श्रुतिःस्मृतिर्मतिर्वन्यावृद्धिर्बुद्धिर्मनीषिणी ॥ दास्यस्त्वेताःश्रियःप्रोक्ताःसर्वकैङ्कर्यकारिकाः ॥ ५३ ॥ अनन्तवैनतेयादिदेवता
नित्यकिङ्कराः ॥ साध्यामरुद्गणाश्चैवसेवन्तेनित्यदेवताः ॥ ५४ ॥ प्रासादेषुविमानेषुवनेषुनगरेषुच ॥ तत्प्रसादोपलब्धेषुभोगेष्वत्रानुरञ्जिताः
॥ ५५ ॥ क्रीडन्तिसततंनित्याहेयनिष्यन्दवर्जिताः ॥ येविष्णुमन्त्रजप्तारःसततंश्रद्धयान्विताः ॥ ५६ ॥ यद्वादशीव्रतेयुक्तास्तत्पदं
यान्तितेऽव्ययम् ॥ नवेदैर्नचदानैश्चनयज्ञैर्नव्रतैरपि ॥ ५७ ॥ प्राप्तुंचशक्योगिरिजेविष्णुलोकःसनातनः ॥ भक्त्याचानन्ययाप्राप्तुंशक्यंविष्णुपदं
नृणाम् ॥ ५८ ॥ तस्मात्संपूजयेन्नित्यंभक्त्यादेवंजनार्दनम् ॥ कीर्तयेन्नामसाहस्रंध्यायन्मन्त्रंजपेत्सदा ॥ ५९ ॥ जुहुयात्तर्पयेद्भक्त्यासर्वगंसर्व
कामदम् ॥ एवमुक्तंतृतीयस्यव्यूहस्यपरमात्मनः ॥ १६० ॥ स्वरूपंतवसुश्रोणियथाप्रोक्तंपुरातनैः ॥ अतःपरंप्रवक्ष्यामिचतुर्थव्यूहमुत्तमम् ॥
॥६१॥ दिवौकसांदर्शनार्थंदुग्धाब्धौपरमेश्वरः ॥ सुधांशुकोटिसङ्काशेसहस्रफणशोभिते ॥ ६२॥ फणारत्नमयूखैस्तुच्छादितेदुग्धवारिधौ ॥ तस्मि
न्ननन्तपर्यङ्केविमलेविस्तृतेशुभे ॥ ६३ ॥ देव्यासहसमासीनःपद्मनाभोऽच्युतोहरिः ॥ नीलजीमूतसङ्काशःपद्मपत्रायतेक्षणः ॥ ६४ ॥ विवस्वत्कोटि
सङ्काशकिरीटेनविराजितः ॥ नानारत्नोज्ज्वलद्दिव्यकुण्डलाभ्यांविराजितः ॥६५॥ बालार्कसदृशज्योत्स्नापीतवस्त्रेणवेष्टितः ॥ स्फुरद्रक्तारविन्दाभ
हस्ताङ्घ्रितलशोभितः ॥६६॥ हारकेयूरकटकैरङ्गुलीयैर्विराजितः ॥ शङ्खचक्रगदाशार्ङ्गखड्गहस्तैर्विभूषितः॥६७॥ सुपुष्पफलशाखाढ्यकल्पशाखीव

राजितः ॥ श्रीवत्सकौस्तुभोपेतवनमालाविराजितः ॥ ६८ ॥ बालार्कसदृशज्योत्स्नापीतवस्त्रेणवेष्टितः ॥ विश्वसृड्जन्मशरणनाभीपङ्कजशोभितः ॥
॥ ६९ ॥ हरिचन्दनलिप्ताङ्गःसर्वाभरणभूषितः ॥ मन्दारपरिजातादिदिव्यपुष्पैर्मनोरमैः ॥ १७० ॥ सुस्निग्धनीलकुटिलकबरीकृतकेशवान् ॥
श्लक्ष्णोन्नतसुनासांसजानुयुग्मविराजितः ॥ ७१ ॥ मणिविद्रुमशाखाढ्यनूपुराङ्घ्रिविराजितः ॥ अकलङ्कितचन्द्राभनखपङ्क्तिविराजितः ॥
॥ ७२ ॥ अशोकपुष्पसङ्काशरक्तोष्ठमुखपङ्कजः ॥ अनर्घ्यमौक्तिकाभासदन्तपङ्क्तिविराजितः ॥ ७३ ॥ संपूर्णचन्द्रप्रतिमस्मितवक्त्रसुशोभितः ॥
आरूढयौवनःश्रीमान्कोमलावयवोज्ज्वलः ॥ ७४ ॥ शरण्यःसर्वलोकानांसर्वकामफलप्रदः ॥ सदृशीतस्यदेवीतुरूपशीलगुणादिभिः ॥ ७५ ॥
तप्तकाञ्चनसङ्काशातप्तकाञ्चनभूषणा ॥ तरुणीरूपलावण्यकान्तिशीलगुणान्विता ॥ ७६ ॥ दुग्धाब्धिफेनसङ्काशशुभवस्त्रेणवेष्टिता ॥ मन्दारकेतकी
जातीपुष्पाञ्चितशिरोरुहा ॥ ७७ ॥ कस्तूरीतिलकोपेतारत्नसीमन्तशोभिता ॥ नानावर्णसुशोभाढ्यकर्णभूषणभूषिता ॥ ७८ ॥ प्रवालसदृश
ज्योत्स्नारक्ताधरशुचिस्मिता ॥ मत्तभृङ्गोपमैःस्निग्धैरलकैःसुविराजिता ॥ ७९ ॥ तनुमध्याविशालाक्षीपीनोन्नतपयोधरा ॥ चतुर्हस्तैर्विराजन्तीसर्वा
र्वाभरणभूषिता ॥ १८० ॥ उद्धाहुभ्यांधारयन्तीहेमपद्मयुगंशुभम् ॥ इतराभ्यांसमाश्लिष्यभर्तारंनिबिडंस्थिता ॥ ८१ ॥ आलोकयन्तीसततंत्रिदशांश्च
कटाक्षकैः ॥ निरीक्षितास्तयादेव्याधन्यास्तेसततंशिवे ॥ ८२ ॥ तत्रदेवाविमानस्थाःसिद्धचारणकिन्नराः ॥ गायन्तिसततंदेवीमानन्दाश्रुपरिप्लुताः
॥ ८३ ॥ दैतेयैर्बाध्यमानैस्तुब्रह्मरुद्रादिभिःसुरैः ॥ संस्तूयमानस्तत्रेशोदेवानामभयंददौ ॥८४॥ देवानामभयंदत्त्वासर्वदेवेश्वरोहरिः ॥ राक्षसान्हन्तु
मारेभेजगत्संरक्षणायवै ॥ ८५ ॥ एवंचतुर्थव्यूहंतुहरेःप्रोक्तंतवानघे ॥ किमन्यच्छ्रोतुकामासितद्ब्रवीमिवरानने ॥ १८६ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणे
पञ्चप० उत्तर० विष्णुव्यूहभेदवर्णनंनामैकोनत्रिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २२९ ॥ पार्वत्युवाच ॥ भगवान्यत्रदेवेशोराक्षसान्मधुसूदनः ॥
जघानकेनरूपेणयथावद्वक्तुमर्हसि ॥ १ ॥ वैभवावस्थमीशस्यमत्स्यकूर्मादिरूपकम् ॥ विस्तरेणसमाख्याहिममप्रीत्यामहेश्वर ॥ २ ॥ महादेव
उवाच ॥ शृणुदेविप्रवक्ष्यामिवैभवंस्वस्थमानसा ॥ मत्स्यकूर्मादियद्रूपमवतारात्मकंहरेः ॥३॥ दीपादुत्पादितोदीपोयथातद्वद्भविष्यति ॥ परावस्था
परेशस्यसव्यूहाविभवादयः ॥ ४ ॥ शक्त्यावेशावतारास्तुविष्णोस्तात्कालिकास्स्मृताः ॥ अर्चावतारादेवस्यवैभवाःपरमात्मनः ॥५ ॥ परवद्व्यूह
सामर्थ्यगुणसम्भूतिदर्शनाः ॥ वैभवानांतुसर्वेषाम्मत्स्यःपूर्वमुदाहृतः ॥ ६॥ प्रजापतिःपुराब्रह्मासमर्जसुमहात्मवान् ॥ भृगुंमरीचिरत्रिश्चदक्षःकर्दम
एवच ॥ ७ ॥ पुलस्त्यःपुलहश्चैवअङ्गिराश्चतथाक्रतुः ॥ नवप्रजानांपतयइमेप्रोक्तायथाक्रमम् ॥ ८ ॥ मरीचिर्भगवांस्तत्रजनयामासकश्यपम् ॥

कश्यपस्याभवञ्जायाश्चतस्रः शुभदर्शने ॥ ९ ॥ अदितिश्चदितिश्चैवकद्रूश्चविनतातथा ॥ अदितिर्जनयामासदेवांस्तुशुभदर्शनान् ॥ १० ॥
दितिश्चराक्षसान्पुत्रांस्तामसान्सुमहासुरान् ॥ शम्बुकस्तुहयग्रीवोहिरण्याक्षोमहाबलः ॥ ११ ॥ हिरण्यकशिपुर्जम्भोमयाद्याःसुमहातपाः ॥
मकरस्तुमहावीर्योब्रह्मलोकमुपागतः ॥१२॥ ब्रह्माणंमोहयित्वासौवेदाञ्जग्राहवीर्यवान्॥ ग्रसित्वाचश्रुतीःसोऽथप्रविवेशमहार्णवम्॥१३॥ततःसर्वंजग
च्छून्यमभवद्धर्मसंकरः ॥ नाधीतंनवषट्कारंवर्णाश्रमविवर्जितम् ॥ १४ ॥ ततःप्रजापतिर्देवःसर्वदेवगणैर्वृतः ॥ गत्वादुग्धाम्बुधिंदेवंतुष्टावशरणंगतः
॥ १५ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ प्रसीददेवमेनाथनागपर्यङ्कसंस्थित ॥ सर्वेशसर्वदेवात्मन्सर्वदेवमयाच्युत ॥ १६ ॥ आद्यंजगत्तरोर्बीजंमध्येत्वं
सर्वतोऽधिकः ॥ अन्तेचपशुनाथस्त्वंस्वेच्छाचारस्त्वमेवच ॥ १७ ॥ त्वमेवचिदचिद्रूपंजगत्सर्वंसनातनम् ॥ त्वमव्यक्तोहिभूतादिःप्रधानपुरुषो
ऽव्ययः ॥ १८ ॥ त्वमादिमध्यान्तवपुर्जगतःपरमेश्वरः ॥ त्वमेवसर्वलोकानामाश्रयःपुरुषोत्तमः ॥ १९ ॥ भूतादिस्त्वंमहद्भूतंभूतसङ्घस्यकार
णम् ॥ त्वमहङ्कारमाश्रित्यगुणत्रैविध्यमात्तवान् ॥ २० ॥ त्वमादिभूतश्चाकाशंत्वंवायुःसर्वगोमहान् ॥ त्वमादिस्त्वमनादिश्चत्वमग्निस्तेजसां
निधिः ॥ २१ ॥ त्वमापःसर्वजगतांजीवनःपरमेश्वरः ॥ त्वंभूमिर्जगदाधारोभूधरस्त्वंमहामते ॥ २२ ॥ सरितःसागरस्त्वंवैसर्वस्यादिस्त्वमेवच ॥
देवर्षिःसर्वभूतानित्वमेवपुरुषोत्तम ॥ २३ ॥ त्वयैवप्रेरितालोकाश्चेष्टन्तेसाध्वसाधुषु ॥ दैतेयेनाहृतावेदाःप्रविष्टाश्चमहार्णवम् ॥ २४ ॥ वेदा
धारमिदंसर्वंजगत्स्थावरजङ्गमम् ॥ वेदाश्चैवहिसर्वेषांधर्माणांपरितःस्थितिः ॥ २५ ॥ वेदैश्चसर्वदेवानांनित्यंतृप्तिर्भविष्यति ॥ तस्माद्वेदान्स
मानेतुंत्वमेवार्हसिकेशव ॥ २६ ॥ श्रीमहादेवउवाच ॥ एवमुक्तोहृषीकेशोब्रह्मणापरमेश्वरः ॥ मात्स्यंरूपंसमास्थायप्रविवेशमहोदधिम् ॥ २७ ॥
तंदैत्यंसुमहाघोरंमाकररूपमास्थितम् ॥ तुण्डाग्रेणविदार्याथजघानामरपूजितः ॥ २८ ॥ तंहत्वासर्ववेदांश्चसाङ्गोपाङ्गसमन्वितान् ॥
गृहीत्वाप्रददौतस्मैब्रह्मणेसमहाद्युतिः ॥ २९ ॥ अन्योन्यमिश्रितावेदाग्रसितास्तेनरक्षसा ॥ व्यस्ताभगवतातेनव्यासरूपेणविष्णुना ॥ ३० ॥
पृथक्कृतास्तथावेदाव्यासेनैवमहात्मना ॥ एवंमत्स्यावतारेणरक्षिताःसर्वदेवताः॥३१॥श्रुतिप्रदानेनजगत्त्रयंतदाकृत्वानिरातङ्कमहोरमाधवः॥ संस्तूय
मानःसुरसिद्धसङ्घैरन्तर्दधेयोगिभिरर्चिताङ्घ्रिः ॥ ३२ ॥ वासुदेवोहिभगवान्सर्वदेवमयोहरिः ॥ ३३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमा
महेश्वरसंवादेमत्स्यावतारवर्णनंनामत्रिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २३० ॥ श्रीरुद्रउवाच ॥ यत्कौर्मंवैभवंविष्णोःसर्वलोकनमस्कृतम् ॥ तद्व
क्ष्यामिप्रियेसम्यक्छृणुष्वैकाग्रचेतसा ॥ १ ॥ अत्रिपुत्रोमहातेजादुर्वासाइतिविश्रुतः ॥ प्रचण्डःसर्वलोकानांक्षोभकारीमहातपाः ॥ २ ॥ सययौहिम

वत्पृष्ठंब्रह्मर्षिस्तपसोनिधिः ॥ ममांशभूतोब्रह्मर्षिःसर्वेषांभयदस्सदा ॥ ३ ॥ सकदाचिन्महामेरोःपार्श्वेकिन्नरसेविते ॥ संप्राप्यदेवतास्तत्रपूजयामास
नित्यशः ॥ ४ ॥ उषितस्तत्रवर्षंतुकिन्नरीभिःसपूजितः ॥ महेन्द्रंद्रष्टुकामोऽसौस्वर्लोकंप्रययौमुनिः ॥ ५ ॥ तस्मिन्कालेमहातेजागजारूढंमहेश्वरम् ॥
ददर्शसर्वदेवैस्तंपूज्यमानंशचीपतिम् ॥ ६ ॥ तंचदृष्ट्वासहृष्टात्मादुर्वासाःसुमहातपाः ॥ पारिजातस्रजंतस्मैप्रददौविनयान्वितः ॥ ७ ॥ आदायदेवता
धीशस्तांस्रजंगजमूर्द्धनि ॥ विन्यस्यतत्रदेवेशःप्रययौनन्दनंप्रति ॥ ८ ॥ करेणादायतांमालांमदोद्रिक्तस्ततोगजः ॥ पीडयित्वाथचिक्षेपसञ्छिन्नां
धरणीतले ॥ ९ ॥ ततःक्रुद्धोमहातेजादुर्वासारक्तलोचनः ॥ प्रशप्तवान्महेन्द्रंतंसंततक्रोधवह्निना ॥ १० ॥ दुर्वासाउवाच ॥ त्रैलोक्यैकश्रियायुक्तो
यस्मान्मामवमन्यसे ॥तस्मात्त्रैलोक्यश्रीर्नष्टाभवत्वेवनसंशयः ॥११॥ रुद्रउवाच ॥ इतिशप्तस्ततःशक्रोजगामस्वपुरंपुनः ॥ ततःश्रीर्जगतांधात्रीक्षणा
दन्तर्दधेस्वयम् ॥ १२ ॥ अन्तर्द्धानंगताऌक्ष्मीस्तदानष्टंजगत्त्रयम् ॥ यदपाङ्गाश्रितंसर्वंजगत्स्थावरजङ्गमम् ॥ १३ ॥ तस्यामन्तर्द्धानवत्यांसर्वंनष्ट
तरंभवेत् ॥ ब्रह्मादित्रिदशाःसर्वेगन्धर्वायक्षकिन्नराः ॥ १४ ॥ दैत्याश्चदानवानागामनुष्याराक्षसास्तथा ॥ पशवःपक्षिणःकीटाःसर्वेस्थावरजङ्गमाः
॥ १५ ॥ तयालक्ष्म्याजगन्मात्रातेसर्वेनावलोकिताः ॥ दारिद्र्येणैवविहतास्तेसर्वेदुःखभागिनः ॥ १६ ॥ क्षुत्पिपासार्दितास्सर्वेचुक्रुशुर्गतचेतसः ॥
नववृषुर्जलधराःसर्वेशुष्काजलाशयाः ॥ १७ ॥ सर्वेतेपादपाःशुष्काःफलपुष्पविवर्जिताः ॥ एतत्सर्वंजगच्छून्यंलक्ष्मीवीक्षणवर्जितम् ॥ १८ ॥
निस्सत्त्वाश्चाभवन्देवायज्ञभागविवर्जिताः ॥ तदादेवाःसगन्धर्वादैत्यदानवगक्षसाः ॥ १९ ॥क्षुत्पिपासार्दिताजग्मुर्ब्रह्माणममितौजसम् ॥ ऊचु
स्तंदवदेवशमब्जयोनिंपितामहम् ॥ २० ॥ देवाऊचुः ॥ भगवन्क्षुत्पिपासाभ्यांपीडितंहिजगत्त्रयम् ॥ नहुतंनवषट्कारःसर्वधर्मविर्जितम॥२१॥क्षुत्पि
पासार्दिताःसर्वेदेवदानवमानवाः ॥त्रातारंसर्वलोकेशंभवन्तंशरणंगताः॥२२॥त्रातुमर्हसिदेवेशक्षुत्पिपासार्दिताञ्जनान् ॥२३॥ रुद्रउवाच ॥ इतितेपां
वचःश्रुत्वासर्वलोकपितामहः ॥ उवाचपरमप्रीतस्तान्सर्वान्प्रतिमानदः ॥ २४ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ शृणुध्वंदवताःसर्वेदैत्यगन्धर्वमानवाः ॥ महे
न्द्रस्यापचारेणसर्वमेतदुपस्थितम् ॥ २५ ॥ समुद्भूतमिदंघोरंजगत्संवर्त्तकंमहत् ॥ दुर्वासाःसुमहात्मातुयतःक्रोधमवाप्तवान् ॥ २६ ॥ तस्मात्क्रोधेन
तेनेदंनष्टंलोकत्रयंसुराः ॥ असौरोषपरीतात्माक्रोधेनकलुषीकृतः ॥ २७ ॥ जगत्त्रयंचश्रीनष्टंभवत्वित्याहदुर्मतिः ॥ तच्छापाज्जगतांधात्री
लक्ष्मीर्न्नारायणप्रिया ॥२८॥ अन्तर्द्धानंगतादेवीजगन्मातामहेश्वरी ॥ यदपाङ्गेक्षितालोकाभवन्तिसुखितास्सदा ॥ २९ ॥ नालोकिताजगन्मात्रादुःख
भागिनएवहि ॥ तस्मात्सर्वेवयंगत्वादुग्धाब्धौस्थितमुत्तमम् ॥ ३० ॥ तत्रनारायणंदेवमर्चयामःसनातनम् ॥ तस्मिन्प्रसन्नेदेवेशेशिवमेतद्भवेज्जगत

॥२१॥ महादेवउवाच॥इतिनिश्चित्यमनसाब्रह्मादेवगणैर्युतः ॥ भृग्वादिमुनिभिःसार्द्धंप्रययौक्षीरसागरम् ॥२२॥ क्षीराब्धेरुत्तरतटेब्रह्मरुद्रादिदेवताः ॥
विष्णुंसमर्चयामासुःपौरुषेणविधानतः ॥२३॥ जपन्तोऽष्टाक्षरंमन्त्रंपौरुषंसूक्तमेवच ॥ ध्यायन्तोऽनन्यमनसोजुहुवुःपरमेश्वरम् ॥२४॥ तुष्टुवुःस्तवनैर्दि
व्यैर्नमश्चक्रुर्विधानतः ॥ ततःप्रसन्नोभगवान्सर्वेषांचदिवौकसाम् ॥ २५ ॥ तेषांसंदर्शनेतस्थौस्तूयमानोमहर्षिभिः ॥ वैनतेयंसमारुह्यसर्वदेवमयंविभुम्
॥ २६ ॥ तंदृष्ट्वाजगतामीशंशङ्खचक्रगदाधरम् ॥ पीतवस्त्रंचतुर्बाहुंपुण्डरीकनिभेक्षणम् ॥ २७ ॥ श्रीवत्सकौस्तुभोरस्कंवनमालाविभूषितम् ॥
किरीटहारकेयूरनूपुरैरुपशोभितम् ॥ २८॥ तंदृष्ट्वाजगतामीशमानन्दाश्रुपरिप्लुताः ॥ तुष्टुवुर्जयशब्देननमश्चक्रुर्निरन्तरम् ॥ २९ ॥ ततःप्रोवाचभगवा
न्कृपयासर्वदेवताः ॥ वरदोऽस्मिवरंदेवावृणीध्वमितिचाब्रवीत् ॥ ४० ॥ इतिश्रुत्वातदासर्वेदेवाब्रह्मपुरोगमाः ॥ ऊचुःप्राञ्जलयोदेवमिदंवचन
मीश्वरम् ॥ ४१ ॥ देवाऊचुः ॥ भगवन्मुनिशापेनसंप्रतीदंजगत्त्रयम् ॥ क्षुत्पिपासार्दितंसर्वंसदेवासुरमानुषम् ॥ ४२ ॥ तस्माद्भवन्तंशरणं
याताःस्मःपुरुषोत्तम ॥ त्राहिसर्वमिमंलोकंनान्यस्त्राताभवेत्क्वचित् ॥ ४३ ॥ रुद्रउवाच ॥ इत्युक्तोदैवतैःसर्वैरच्युतःपरमेश्वरः ॥ विचार्यैतदुवाचैता
न्देवान्ब्रह्मपुरोगमान् ॥ ४४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ अत्रिसूनोर्मुनेःशापादन्तर्द्धानंगतारमा ॥ कटाक्षदर्शनात्तस्याजगदैश्वर्यसंयुतम् ॥ ४५ ॥
तस्माद्यूयंसुराःसर्वेशिवब्रह्मपुरोगमाः ॥ उत्पाट्यमन्दरंशैलंनिधायक्षीरसागरे ॥ ४६ ॥ मन्दरंघर्घरंकृत्वासर्पराजेनवेष्टितम् ॥ कुरुध्वंमथनंदेवा
दैत्यगन्धर्वदानवैः ॥ ४७ ॥ उत्पद्यतेचसालक्ष्मीर्जगत्संरक्षणायवै ॥ तयादृष्टामहाभागाभविष्यथनसंशयः ॥ ४८ ॥ धारयाम्यहमेवाद्रिंकूर्मरूपेण
संवृतः ॥ ममशक्त्यासुराःसर्वेभवन्तिचबलीयसः ॥ ४९ ॥ रुद्रउवाच ॥ इत्युक्तादेवताःसर्वाहरिणाकमलेक्षणे ॥ साधुसाध्वितिदेवेशमूचुर्ब्रह्म
पुरोगमाः ॥ ५० ॥ संस्तूयमानोभगवानच्युतःसुरसत्तमैः ॥ अन्तर्दधेततःश्रीमान्सर्वलोकनमस्कृतः ॥ सर्वाधारःसर्वदेवःसर्वत्रसमदर्शनः ॥ ५१ ॥
इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमामहेश्वरसंवादेदुर्वासःशापकथनंनामैकत्रिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २३१ ॥ शङ्करउवाच ॥ ततःसुर
गणाःसर्वेदानवाद्यामहाबलाः ॥ उत्पाट्यमन्दरंशैलंचिक्षिपुःपयसांनिधौ॥१॥ततोनारायणःश्रीमान्भगवान्भूतभावनः ॥ कूर्मरूपेणतंशैलंदधारामित
विक्रमः ॥२॥ अनादिमध्यान्तवपुर्विश्वरूपःसनातनः ॥ अधारयद्गिरिवरंस्वपृष्ठेजगदीश्वरः ॥ ३ ॥तथैकेनभुजेनैवशिखरंसर्वगोऽव्ययः ॥ ततोदेवासुराः
सर्वेममन्थुःक्षीरसागरम् ॥ ४ ॥ सर्पराजेनसंवेष्ट्यघर्घरंमन्दराचलम् ॥ मथ्यमानेऽथदुग्धाब्धौदैवतैःसुमहाबलैः ॥ ५ ॥ उत्पादनार्थंलक्ष्म्याश्चसर्व
एवमहर्षयः॥ उपोष्यनियमंकृत्वाजेपुःश्रीसूक्तमेवच ॥ ६ ॥ सहस्रनामपठनंचक्रुर्देव्याद्विजोत्तमाः ॥एकादश्यांतुशुद्धायांमथ्यमानेमहाम्बुधौ ॥ ७॥ ॥ २२६ ॥

उपोष्यऋषयःसर्वेजेपुःश्रीमन्त्रमुत्तमम् ॥ काङ्क्षमाणाःश्रियोजन्मलक्ष्मीनारायणंहरिम् ॥ ८॥ ध्यात्वासमर्चयामासुर्द्विजाग्र्यामुनिसत्तमाः॥ ततस्त
स्मिन्मुहूर्तेतुमथ्यमानेमहाम्बुधौ ॥ ९ ॥ समभूत्तत्रप्रथमंकालकूटंमहाविषम् ॥ महापीडंमहाघोरंसंवर्ताग्निसमप्रभम् ॥ १० ॥ दृष्ट्वाप्रदुद्रुवुःसर्वे
भयार्तादेवदानवाः॥ ततस्तान्विद्रुतान्दृष्ट्वाभयार्त्तान्सुरसत्तमान्॥ ११ ॥ तान्निवार्याब्रवंवाक्यमहंतत्रशुभेक्षणे ॥ भोभोदेवगणाःसर्वेनभेतव्यंविषंप्रति
॥ १२ ॥ अहमाहारयिष्यामिकालकूटंमहाविषम् ॥ इत्युक्तास्तेमयासर्वेदेवाइन्द्रपुरोगमाः॥ १३ ॥ साधुसाध्वितिवाक्यैमांतुष्टुवुःप्रणताभृशम् ॥
तद्दृष्ट्वामेघसङ्काशंप्रादुर्भूतंमहाविषम् ॥ १४॥ ध्यात्वानारायणंदेवंहृदयेगरुडध्वजम् ॥उदयादित्यसङ्काशंशङ्खचक्रगदाधरम् ॥ १५॥ श्रीभूमिसहितं
देवंतप्तकाञ्चनकुण्डलम्॥ एकाग्रमनसाध्यात्वासर्वदुःखहरंप्रभुम् ॥ १६ ॥ नामत्रयंमहामन्त्रंजप्त्वाभक्त्यासमन्वितः ॥ तद्विषंपीतवान्घोरमाद्यंसर्व
भयङ्करम्॥१७॥ नामत्रयप्रभावाच्चविष्णोःसर्वगतस्यवै॥ विषंतदभवज्जीर्णंलोकसंहारकारकम्॥१८॥ अच्युतानन्तगोविन्दइतिनामत्रयंहरेः॥योजपेत्प्र
यतोभक्त्याप्रणवाद्यंनमोऽन्तकम् ॥ १९॥ तस्यमृत्युभयंनास्तिविषरोगाग्निजंमहत् ॥नामत्रयंमहामन्त्रंजपेद्यःप्रयतात्मवान्॥ २० ॥ कालमृत्युभयं
चापितस्यनास्तिकिमन्यतः॥ इतिनामत्रयेणैवपीतंदेविमयाविषम् ॥२१॥ततःप्रहृष्टास्त्रिदशास्तुष्टुवुर्मांसुविस्मिताः ॥ मांप्रणम्यपुनर्देवाममन्थुः
क्षीरसागरम् ॥ २२ ॥ तस्मिन्प्रमथ्यमानेतुमयादेवैश्वभामिनि ॥ ज्येष्ठादेवीसमुत्पन्नारत्नस्रग्वाससावृता ॥ २३ ॥ उत्पन्नासाब्रवीद्देवान्कि
कर्त्तव्यंमयेतिवै ॥ तामब्रुवंस्तुतेदेवींसर्वदेवगणाभृशम् ॥ २४ ॥ देवाऊचुः ॥येषांगृहान्तरेनित्यंकलहःसंप्रवर्तते ॥ तत्तेस्थानंप्रयच्छामोवसतत्राशु
भान्विता ॥२५॥ परुषंभाषणंनित्यंवदन्त्यनृतवादिनः ॥ सन्ध्याकालेतुयेपापाःस्वपन्तिमलचेतसः ॥ २६ ॥ तेषांवेश्मनिसंतिष्ठदुःखदारिद्र्यदायि
नी॥ कपालकेशभस्मास्थितुषाङ्गाराणियत्रतु ॥ २७ ॥ तत्रतेसततंस्थानंभविष्यतिनसंशयः ॥ यस्यवेश्मकपालास्थिभस्मकेशादिचिह्नितम्॥२८॥
तद्भजस्वाशुभेनित्यंकलिनासहनित्यशः ॥ अकृत्वापादयोःशौचंयस्त्वाचामतिदुर्मतिः ॥ २९ ॥ तंभजस्वमहादेविकलुषेणभृशंवृतम् ॥ तुषाङ्गार
कपालाश्मवालुकावस्त्रचर्मभिः॥३०॥ दन्तधावनकर्तारोभविष्यन्तिनराधमाः॥रमस्वकलिनादेवितेषांवेश्मसुनित्यशः॥३१॥तिलपिष्टंकलञ्जंचकलिङ्गं
शिग्रुगृञ्जनम् ॥ छत्राकंविड्वराहंचबिल्वंकोशातकीफलम् ॥ ३२ ॥ अलाबुंचपलाण्डुंचयेखादन्तिनराधमाः ॥ तेषांगेहेतवस्थानंदेविदारिद्र्यदेसदा
॥ ३३ ॥ रुद्रउवाच ॥ इत्यादिश्यसुराःसर्वेज्येष्ठांचकलिवल्लभाम् ॥ पुनश्चमथनंचक्रुःक्षीराब्धेःसुसमाहिताः ॥ ३४ ॥ ततश्चवारुणीदेवीसमु
त्पन्नाशुभानने ॥ अनन्तोनागराजोऽथतांजग्राहसुलोचनाम् ॥ ३५ ॥ ततस्तत्रसमुत्पन्नासर्वाभरणभूषिता ॥ वैनतेयस्यभार्याभूत्सर्वलक्षणशोभिता

॥ ३६ ॥ ततोऽप्सरोगणादिव्यागन्धर्वाश्चमहौजसः ॥ जज्ञिरेरूपसंपन्नामधुगायनतत्पराः ॥३७॥ ऐरावतस्ततोजज्ञेतथैवोच्चैःश्रवाहयः॥धन्वन्तरिः
पारिजातःसुरभिःसर्वकामधुक् ॥ ३८ ॥ एतान्सर्वान्सहस्राक्षोजग्राहप्रीतमानसः ॥ ततःप्रभातसमयेद्वादश्यामुदितेरवौ ॥ ३९ ॥ मथ्यमानेपुनस्त
स्मिन्देवैरिन्द्रपुरोगमैः ॥ततःप्रहृष्टवदनैःस्तूयमानामहर्षिभिः ॥ ४० ॥ उत्पन्नाश्रीमहालक्ष्मीःसर्वलोकेश्वरीशुभा ॥ बालार्ककोटिसङ्काशाकनकाङ्गद
भूषिता ॥ ४१ ॥ हेमाम्बुजसमासीनासर्वलक्षणशोभिता ॥ पद्मपत्रविशालाक्षीनीलकुञ्चितमूर्द्धजा ॥ ४२ ॥ दिव्यचन्दनलिप्ताङ्गीदिव्यपुष्पैरल
ङ्कृता ॥ नानारत्नमयैर्दिव्यैःसर्वैराभरणैर्युता ॥ ४३ ॥ तनुमध्याजगद्धात्रीपीनोन्नतपयोधरा ॥ चतुर्हस्ताविशालाक्षीपूर्णेन्दुसदृशानना ॥ ४४ ॥
वसुपात्रंमातुलुङ्गंस्वर्णपद्मयुगंशुभम् ॥ बिभ्राणाहस्तकमलैःसर्वाभरणभूषितैः ॥ ४५ ॥ अम्लानपङ्कजांमालांधारयन्तीह्युरःस्थले ॥ ददृशुस्तांमहा
देवींसर्वलोकहितैषिणीम् ॥ ४६ ॥ ईश्वरींसर्वभूतनांमातरंपद्ममालिनीम् ॥ नागयर्णांजगद्धात्रींनारायणहृदालयाम् ॥ ४७ ॥ तांविलोक्यमहा
लक्ष्मींप्रहृष्टाःसर्वदेवताः ॥ अवादयन्तपटहान्दिविदेवगणाभृशम् ॥ ४८ ॥ ववृषुःपुष्पवर्षाणिवनदेव्योनिरन्तरम् ॥ जगुर्गन्धर्वपतयोननृतुश्चाप्सरो
गणाः ॥ ४९ ॥ ववुःपुण्यास्तथावाताःसुप्रभोऽभूद्दिवाकरः ॥ जज्वलुश्चाग्नयःशान्ताःप्रसन्नाश्चदिशोदश ॥ ५० ॥ रजताद्रिनिभैर्दिव्यैश्चतुर्दन्तैर्महा
गजैः ॥ सुधापूर्णैरत्नकुम्भैस्सिच्यमानांस्वमूर्धनि ॥५१॥ तांदृष्ट्वामुनयस्सर्वेजयशब्दैर्निरन्तरम् ॥ स्तुतिभिःपुष्कलाभिश्चनमश्चक्रुस्समन्ततः॥५२॥
अनन्तरंशीतरश्मिरुदगात्क्षीरसागरे ॥ सुधामयूखवान्सोमोमातुर्भ्रातासुखावहः ॥५३॥ नक्षत्राधिपतिश्चाभूच्चन्द्रोवैलोकमातुलः ॥ ततःप्रियाहरेः
पुण्यातुलसीलोकपावनी ॥ ५४ ॥ समुत्पन्नाजगद्धात्रीपूजार्थंशार्ङ्गिणोहरेः ॥ ततःप्रहृष्टमनसःसर्वेदेवादिवौकसः ॥ ५५ ॥ तंशलपूर्ववत्स्थाप्य
परिपूर्णमनोरथाः ॥ समेत्यमातरंसर्वेशिवब्रह्मपुरोगमाः ॥ ५६ ॥ स्तुत्वानामसहस्रेणजपुःश्रीसूक्तसंहिताम् ॥ ततःप्रसन्नासादेवीसर्वान्देवा
नुवाचह ॥ ५७ ॥ श्रीरुवाच ॥ वरंवृणीध्वंभद्रंवोवरदाहंसुरोत्तमाः ॥५८॥ रुद्रउवाच ॥ ततःप्रहृष्टवदनास्सर्वएवदिवौकसः ॥ ऊचुःप्राञ्जलयोदेवाः
श्रियंनम्रात्ममूर्तयः॥५९॥देवाऊचुः॥प्रसीदकमलेदेविसर्वलोकेश्वरप्रिये॥विष्णोर्वक्षःस्थलेदेविभवनित्यानपायनी ॥६०॥ त्रैलोक्यंनत्वयादेवित्याज्यं
हिपरमोवरः ॥ यदपाङ्गाश्रितंसर्वंजगत्स्थावरजङ्गमम् ॥६१॥ त्वयाविलोकिताःसर्वेप्रभवन्तिदिवौकसः ॥ मातारुद्रादिदेवानामैश्वर्यंत्वत्कटाक्षतः ॥
एतदिच्छामहेदेविजगन्मातनमोऽस्तुते ॥६२॥रुद्रउवाच ॥ इत्युक्तादैवतैःसर्वैर्लोकमातामहेश्वरी ॥ एवमस्त्वितितान्देवान्प्राहनारायणप्रिया ॥६३॥
ततोनारायणःश्रीशःशङ्खचक्रगदाधरः॥ तथैवाविरभूद्ब्रह्मापूर्ववत्क्षीरसागरे ॥६४॥ ततःप्रतुष्टुवुर्देवानमस्कृत्यजनार्दनम् ॥ ऊचुःप्राञ्जलयःसर्वेप्रहृष्ट

वदनाःशुभाः ॥ ६५॥ देवाऊचुः ॥ गृहाणदेवींसर्वेशमहिषींतववल्लभाम् ॥ जगत्संरक्षणार्थायलक्ष्मीमनपगामिनीम् ॥ ६६ ॥ रुद्रउवाच ॥
इत्युक्त्वामुनयःसर्वेदेवाब्रह्मपुरोगमाः ॥नानारत्नमयेदिव्येपीठेबालार्कसंनिभे ॥६७॥ निवेश्यदेवींदेवंचआनन्दाश्रुपरिप्लुताः ॥ नानारत्नमयैःशुभ्रैः
स्वर्णकुम्भैर्मनोरमैः ॥६८॥ सुधामृतजलैःपूर्णैःश्रीमन्मन्त्राभिमन्त्रितैः॥अत्राभिषेचनंचक्रुस्तयोर्मूर्ध्नोःसुधाजलैः॥६९॥वैष्णवैश्चानुवाकैश्चश्रीसूक्तेन
महर्षयः॥ दिव्याम्बरैर्दिव्यमाल्यैर्नानारत्नविभूषितैः ॥७०॥ लक्ष्म्यासहसमासीनमर्चयामासुरच्युतम् ॥ गन्धैर्धूपैश्चदीपैश्चनैवेद्यैश्चसुधामयैः॥७१॥
अप्राकृतैःफलैर्दिव्यैरर्चयामासुरीश्वरम् ॥ अमृतादुत्थितादेवीतुलसीकोमलाशुभा॥ ७२ ॥ तयाश्रीपादयुगलमर्चयामासुरञ्जसा ॥ प्रदक्षिणमनु
व्रज्यनमस्कृत्यमुहुर्मुहुः ॥७३॥ तष्टुवुःस्तुतिभिर्देवाहर्षपूर्णाश्रुविक्लवाः ॥ ततःप्रसन्नोभगवान्सर्वदेवेश्वरोहरिः ॥ अभीष्टान्प्रददौतेभ्योवरान्देव्यासह
प्रभुः॥ ७४ ॥ ततःसुहृष्टाःसुरमानुषाद्यालक्ष्मीकटाक्षार्पितदृष्टिपूताः ॥ प्रभूतधान्यार्थयुतानिरन्तरंसुखंपरंप्रापुरनामयाभृशम् ॥७५॥ इतिश्रीपाद्मे
महा०पञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेलक्ष्म्युत्पत्तिर्नामद्वात्रिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥२३२॥ शङ्करउवाच॥ततःप्रोवाचभगवान्सुरांश्चैवमहामु
नीन् ॥देव्यासहप्रहृष्टात्मासर्वलोकहितायवै॥ १॥श्रीभगवानुवाच॥शृणुध्वंमुनयःसर्वेदेवताश्चमहाबलाः॥एकादशीमहापुण्यासर्वोपद्रवनाशिनी ॥२॥
लक्ष्मीसंदर्शनार्थायभवद्भिःसमुपोषिता ॥ अद्यप्रभृतिलोकानामुपोष्यासाभविष्यति ॥३॥ पूजितोऽस्मिश्रियासार्धंभवद्भिर्मुनिसत्तमाः ॥ द्वादश्यां
तुविशेषेणतुलस्याचतथाश्रिया॥ ४ ॥ यस्मात्तुपूजितोऽस्म्यत्रभवद्भिर्मुनिसत्तमाः ॥ तस्मात्तुसर्वदापुण्याद्वादशीममवल्लभा ॥ ५ ॥ अद्यप्रभृतिये
लोकाउषिताःपूर्ववासरे ॥ द्वादश्यामुदितेभानौश्रद्धयापरयायुताः ॥ ६ ॥ येपूजयन्तिमांभक्तास्तुलस्याचश्रियासह ॥ सर्वेतेबन्धनिर्मुक्ताःप्राप्नु
वन्तिपदंमम ॥ ७ ॥ नार्चयन्तिचयेवैमांद्वादश्यांपुरुषोत्तमम् ॥ तेनराःपापकर्माणोममायाविमोहिताः ॥ ८ ॥ येनार्चयन्तिपापिष्ठानरानरक
गामिनः ॥ तान्पापान्विषयैर्बद्धान्ममपूजापराङ्मुखान् ॥ क्षिपत्यजस्रंसंसारेमायाममदुरत्यया ॥ ९ ॥ रुद्रउवाच ॥
अद्यप्रभृतियेलोकाएकादश्यांसुरोत्तमाः ॥ भुञ्जन्तेतेऽपिनिरयंप्राप्नुवन्तिनसंशयः ॥ १० ॥ एवमुक्त्वातुभगवान्परमात्मासनातनः ॥ संस्तू
यमानोमुनिभिःप्रययौस्वकमालयम् ॥ ११ ॥ क्षीराब्धौशेषपर्यङ्केविमानेसूर्यसन्निभे ॥ देव्यासहविशालाक्ष्यारमयापरमेश्वरः ॥ १२ ॥ दर्शनार्थं
सुराणांचतत्रसन्निहितोऽभवत् ॥ ततःसुरगणाःसर्वेकूर्मरूपंसनातनम् ॥ १३ ॥ भक्त्यासंपूजयित्वाथतुष्टुवुर्हृष्टमानसाः॥ ततःप्रसन्नोभगवान्कूर्म
रूपीजनार्दनः ॥ १४ ॥ भगवानुवाच ॥ वरंवृणीध्वंदेवेशायद्वोमनसिवर्तते ॥ १५ ॥ रुद्रउवाच ॥ ततोदेवगणाःसर्वेकूर्मरूपंजनार्दनम् ॥ ऊचुः

प्राञ्जलयः सर्वेहर्षनिर्भरमानसाः ॥ १६ ॥ देवाऊचुः ॥ शेषस्यदिग्गजानांचसहायार्थंमहाबल ॥ धर्तुमर्हसिदेवेशसप्तद्वीपवतींमहीम् ॥ १७॥ रुद्र
उवाच ॥ एवमस्त्वितिहृष्टात्माभगवाँल्लोकभावनः ॥ धारयामासधरणींसप्तद्वीपसमावृताम् ॥ १८ ॥ ततोदेवाःसगन्धर्वादैत्यदानवमानुषाः ॥ मह
र्षिभिरनुज्ञाताःस्वलोकान्प्रतिपेदिरे ॥ १९ ॥ तदाप्रभृतितेसर्वेदेवाब्रह्मपुरोगमाः ॥ सिद्धायेमानुषाश्चैवयोगिनोमुनिसत्तमाः ॥२०॥ विष्णोराज्ञांपुर
स्कृत्यभक्त्यापरमयायुताः ॥ एकादश्यामुपोष्याथभक्त्याचैवजनार्दनम् ॥ २१ ॥ द्वादश्यामर्चनंचक्रुर्विधिनावरवर्णिनि ॥ एतत्तुसर्वमाख्यातंदेव्या
जन्मवरानने ॥ कौर्मंचवैभवंविष्णोःकिमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ २२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमामहेश्वरसंवादेएकादश्युपवासकथनं
नामत्रयस्त्रिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २३३ ॥ पार्वत्युवाच ॥ भगवञ्छ्रोतुमिच्छामिद्वादश्याश्चविधानकम् ॥ विष्णोःपूजाविधानंचकर्त्तव्यंतत्र
वैप्रभो ॥ १ ॥ एकादश्याःप्रभावंचसर्वपापहरंनृणाम् ॥ आचक्ष्वविस्तरेणैवमयिप्रीत्यामहेश्वर ॥ २॥ महादेवउवाच ॥ शृणुदेविप्रवक्ष्यामिद्वादश्या
श्चविधानकम् ॥ तस्याःस्मरणमात्रेणसंतुष्टःस्याज्जनार्दनः ॥ ३ ॥ एकादश्यांतुप्राप्तायांसमुपोष्येहमानवाः ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तायान्तिविष्णोःपरं
पदम् ॥ ४ ॥ सप्तजन्मार्जितंपापंज्ञानतोऽज्ञानतःकृतम् ॥ क्षणादेवलयंयातिद्वादश्यांहरिपूजनात् ॥ ५॥ अश्वमेधसहस्राणिवाजपेयशतानिच ॥ एका
दश्युपवासस्यकलांनार्हन्तिषोडशीम् ॥ ६ ॥ धर्मदाह्यर्थदाचैवकामदामोक्षदाकिल ॥ सर्वकामदुघानृणांद्वादशीवरवर्णिनि ॥ ७ ॥ एकादशीसमंकिं
चित्पापत्राणंनविद्यते ॥ एकादशीसमंकिंचिद्व्रतंनास्तिशुभेक्षणे ॥ ८ ॥ एकादशींपरित्यज्ययोह्यन्यद्व्रतमाचरेत् ॥ सकरस्थंमहद्राज्यंत्यक्त्वाभैक्ष्यं
तुयाचते ॥ ९ ॥ एकादशेन्द्रियःपापंयत्कृतंभवतिप्रिये ॥ एकादश्युपवासेनतत्सर्वंविलयंव्रजेत् ॥ १० ॥ रटन्तीहपुराणानिभूयोभूयोवरानने ॥ न
भोक्तव्यंनभोक्तव्यंसंप्राप्तेहरिवासरे ॥११॥ अभक्ष्यंसर्वदाप्रोक्तंकिंपुनःशुक्लकृष्णयोः ॥ सब्रह्महासुरापीचस्तेयीचगुरुतल्पगः ॥१२॥ मोहाद्दश्नातियो
मर्त्यस्सम्प्राप्तेहरिवासरे॥अतिक्रामतियोमोहाद्द्वादशींतुवरानने॥१३॥उपवासेनमूढात्माविष्णुलोकंनपश्याति ॥ भुङ्क्ष्वभुङ्क्ष्वेतियोब्रूयात्सम्प्राप्तेहरि
वासरे॥ १४ ॥ योब्राह्मणंस्त्रियंगांचजहीतिचवदेत्कचित् ॥ मद्यंपिबेतियोब्रूयात्तेषामपितथागतिः ॥१५॥ पुरोडाशोऽपिवामोरुसम्प्राप्तेहरिवासरे ॥
अभक्ष्यस्सर्वदाप्रोक्तःकिंपुनश्चान्नसंस्क्रिया ॥ १६ ॥ वर्णानामाश्रमाणांचसर्वेषांवरवर्णिनि ॥ एकादश्युपवासस्तुकर्त्तव्योनात्रसंशयः ॥ १७ ॥
एकादश्यांचप्राप्तायांमातापित्रोर्मृतेऽहनि॥द्वादश्यांतुप्रदातव्यंनोपवासदिनेक्वचित्॥१८॥गर्हितान्नंनवाश्नन्तिपितरश्चदिवौकसः॥ एकादश्यांनभोक्तव्यं
सुरांवानपिबेत्कचित् ॥ १९ ॥ ब्राह्मणंनैवहन्याच्चइत्येषावैदिकीश्रुतिः ॥ तस्मादेकादशींशुद्धामुपवासंसमाचरेत् ॥ २० ॥ दशमीमिश्रितांतांतु

प्रयत्नेनविवर्जयेत् ॥ अरुणोदयवेलायांदशमीमिश्रिनाभवेत् ॥ २१ ॥ तांत्यक्त्वाद्वादशींशुद्धामुपोषदविचारयन् ॥ कलायांविद्यमानायांसूर्यस्योदयनंप्रति ॥ २२ ॥ त्रयोदश्यांतथादेविद्वादशीपरिविद्यते ॥ तथाचद्वादशीशुद्धाह्युपवासेविधीयते ॥ २३ ॥ अरुणोदयवेलायांकृत्यंसर्वंसमाचरेत् ॥ कलायामपिद्वादश्यांपारणंतत्रचोदितम् ॥ २४ ॥शुद्धामेकादशींचापित्यजेदत्रनसंशयः ॥ कलाप्येकादशीयत्रद्वादश्यामुदितेरवौ ॥ २५ ॥ सर्वामेकादशींत्यक्त्वातत्रैवोपवसेद्द्विजः ॥ एवंविधिंविनिश्चित्यसमुपोष्यहरेर्दिनम् ॥ २६ ॥ सायमाद्यन्तयोरह्नोःसायंप्रातस्तुमध्यमे ॥ तत्रोपवासंकुर्वीतत्यक्त्वाभुक्तिचतुष्टयम् ॥ २७ ॥ दशम्यामेकभक्तस्तुनारीसंगमवर्जितः ॥ अवनीतलपशायीचपरेऽहनिवसेच्छुचिः ॥ २८ ॥ धात्रीफलानुलिप्ताङ्गःस्नानंनद्यांसमाचरेत् ॥ उपवासपरोभूत्वारात्रौसंपूजयेद्धरिम् ॥२९॥पाखण्डिनंविकर्मस्थंपतितंश्वपचंतथा॥नावलोकेन्नसंभाषेन्नस्पृशेत्तत्रवैष्णवः॥३०॥ अवैष्णवस्तुयोविप्रःसपाषण्डःप्रकीर्तितः ॥ शिखोपवीतत्यागीचविकर्मस्थइतीरितः ॥ ३१ ॥ महापापोपपापाभ्यांयुक्तःपतितउच्यते ॥ अन्त्यजःश्वपचःप्रोक्तोवेदैस्तत्रसुनिर्णयः॥३२॥रात्रौसंपूज्यदेवेशंजागरंचसमाचरेत् ॥ गन्धैःपुष्पैस्तथादीपैर्वस्त्रैराभरणैःशुभैः ॥ ३३ ॥ जपैःस्तोत्रैर्नमस्कारैःपूजयेन्निशिभक्तितः ॥ ततःप्रभातसमयेतुलसीमिश्रितैर्जलैः ॥ ३४ ॥ स्नात्वासम्यग्विधानेनसंतर्प्यपितृदेवताः ॥ पूजयेज्जगतामीशंलक्ष्म्यासहजनार्दनम् ॥ ३५ ॥ कोमलैस्तुलसीपत्रैःपुष्पैश्चैवसुगन्धिभिः ॥ दीपान्नीराजयेत्तत्रवारमष्टोत्तरंशतम् ॥ ३६ ॥ शतपत्रकृतांमालांताभ्यांसम्यङ्निवेदयेत् ॥ धूपंदीपंचनैवेद्यंताम्बूलंचसमर्पयेत् ॥ ३७ ॥ शर्करासहितंदिव्यंपायसान्नंसमर्पयेत् ॥ कर्पूरेणचसंयुक्तंताम्बूलंचनिवेदयेत् ॥ ३८ ॥ प्रदक्षिणनमस्कारंकृत्वाभक्त्यासमन्वितः ॥ आज्यंनजुहुयाद्वह्नौशतमष्टोत्तरंतथा ॥ ३९ ॥ प्रत्यृचंपुरुषसूक्तेनलक्ष्मीसूक्तेनपायसम् ॥ ब्राह्मणान्भोजयेद्भक्त्यास्वयंभुञ्जीतवाग्यतः ॥ ४० ॥ पुराणादिप्रपाठेनक्षपयेत्तद्दिनंमहत् ॥ क्षितिशायीब्रह्मचारीतस्यामेवनिशिस्वपेत् ॥ ४१ ॥ एवंसंपूज्यमानःसद्वादश्यांकमलापतिः ॥ क्षणात्प्रसन्नोभगवान्सर्वाभीष्टप्रदोध्रुवम् ॥ ४२ ॥ इत्येतत्कथितंदेविद्वादशीव्रतमुत्तमम् ॥ किमन्यच्छ्रोतुकामासितद्वक्तव्यंब्रवीम्यहम् ॥ ४३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेद्वादशीमाहात्म्यंनामचतुस्त्रिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २३४ ॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥ पाषण्डानांचसंवादंवर्जयेदितियत्त्वया ॥ उक्तंममेहभगवञ्छ्वपचादपिगर्हितम् ॥ १ ॥ तेकीदृशाःसमाख्याताःकैर्लिङ्गैश्चिह्निताभुवि ॥ २ ॥ रुद्रउवाच ॥ येऽन्यंदेवंपरत्वेनवदन्त्यज्ञानमोहिताः ॥ नारायणाज्जगन्नाथात्तेवैपाषण्डिनःस्मृताः ॥ ३ ॥ द्वेष्टारोविष्णुभक्तानांयेचावैष्णवसंश्रयाः ॥ पाषण्डिमिश्रसंयुक्तास्तेवैपाषण्डिनस्स्मृताः ॥ ४ ॥ कपालभस्मास्थिधरायेह्यवै

दिकलिङ्गिनः ॥ ऋतेवनस्थाश्रमाच्चजटावल्कलधारिणः ॥ ५ ॥ अवैदिकक्रियोपेतास्तेवैपाषण्डिनस्तथा ॥ शङ्खचक्रोर्ध्वपुण्ड्रादिचिह्नैःप्रियतमैर्हरेः
॥ ६ ॥ रहितायेद्विजादेवितेवैपाषण्डिनःस्मृताः ॥ श्रुतिस्मृत्युदिताचारंयस्तुनाचरतिद्विजः ॥ ७ ॥ सपाषण्डीतिविज्ञेयःसर्वलोकेषुगर्हितः ॥
समस्तयज्ञभोक्तारमविदित्वाच्युतंहरिम् ॥ ८ ॥ उद्दिश्यदेवताएवजुहोतिचददातिच ॥ सपाषण्डीतिविज्ञेयःस्वतन्त्रःसर्वकर्मसु ॥ ९ ॥ स्वातन्त्र्या
त्कुरुतेयस्तुकर्मवेदोदितंमहत् ॥ विनावैभगवत्प्रीतिंसपाषण्डीतिवैस्मृतः ॥ १० ॥ यस्तुनारायणंदेवंब्रह्मरुद्रादिदैवतैः ॥ समत्वेनैववीक्षेतसपाषण्डी
भवेत्सदा ॥ ११ ॥ अवस्थात्रितयेयस्तुमनोवाक्कायकर्मभिः ॥ वासुदेवंनजानातिसपाषण्डीभवेद्द्विजः ॥ १२ ॥ किमत्रबहुनोक्तेनब्राह्मणायेऽप्य
वैष्णवाः ॥ नस्प्रष्टव्यानवक्तव्यानद्रष्टव्याःकदाचन ॥ १३ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ एवंश्रुत्वाचसादेवीशङ्करेणाभिभाषितम् ॥ विस्मयंपरमंगत्वापुनः
प्रोवाचभामिनी ॥ १४ ॥ पार्वत्युवाच ॥ भगवन्परमंगुह्यंपृच्छामिसुरसत्तम ॥ मयिप्रीत्यासमाचक्ष्वसंशयोवर्त्ततेभृशम् ॥ १५ ॥ कपालभस्म
चर्मास्थिधारणंश्रुतिगर्हितम् ॥ तत्त्वयाधार्यतेदेवगर्हितंकेनहेतुना ॥ १६ ॥ स्त्रीचापल्येनदेवेशपृच्छामित्वांमहामते ॥ महानुभावकथितंनकर्त्त
व्यंमहेश्वर ॥ १७ ॥ त्वयाचरितमित्येतद्वक्तव्यंनक्वचित्प्रभो ॥ अकर्त्तव्यमपिप्रश्नंक्षन्तुमर्हसिमेप्रभो ॥ १८ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ इतिदेव्या
हरःपृष्टोरहस्येजनवर्जिते ॥ उवाचपरमंगुह्यंयद्यदाचरितंस्वकम् ॥ १९ ॥ शिवउवाच ॥ शृणुदेविप्रवक्ष्यामियद्गुह्यंपरमाद्भुतम् ॥ नवक्तव्यंत्वयादे
विजनेषुकथितंमया ॥ २० ॥ अपृथक्त्वाच्छरीरस्यवक्ष्यामितवसुव्रते ॥ नमुच्याद्यामहादैत्याःपुरास्वायंभुवेऽन्तरे ॥ २१ ॥ महाबलामहावीर्याम
हावीरामहौजसः ॥ सर्वेविष्णुरताःशुद्धाःसर्वपापविवर्जिताः ॥ २२ ॥ त्रयीधर्मवृताःसर्वेभगवद्भक्तिसंयुताः ॥ निर्जित्यसकलान्देवानव्याहतप
राक्रमाः ॥ २३ ॥ पदानितेषांजगृहुर्बलवीर्यसमन्विताः ॥ ततोदेवगणास्सर्वेभग्नाइन्द्रपुरोगमाः ॥ विष्णोःसमीपमागम्यभयार्त्ताःशरणंगताः
॥ २४ ॥ देवाऊचुः॥ देवदेवमहादैत्यैर्जम्भासुरपुरोगमैः ॥ स्वात्स्वात्स्थानाच्च्यावितास्तुभवन्तंशरणंगताः ॥ २५ ॥ अजेयान्सर्वदेवानांतपोनि
र्धूतकल्मषान् ॥ त्वमेवैतान्महादैत्याञ्जेतुमर्हसिकेशव ॥ २६ ॥ महादेवउवाच ॥ इत्याकर्ण्यहरिर्वाक्यंदेवानांचभयानकम् ॥ तान्समाश्वास्यदि
क्पालान्मामाहपुरुषोत्तमः ॥ २७ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ त्वंहिरुद्रमहाबाहोमोहनार्थेसुरद्विषाम् ॥ पाषण्डाचरणंधर्मंकुरुष्वसुरसत्तम ॥ २८ ॥
तामसानिपुराणानिकथयस्वचतान्प्रति ॥ मोहनानिचशास्त्राणिकुरुष्वचमहामते ॥ २९ ॥ मय्यभक्ताश्चविप्राश्चभविष्यन्तिमहर्षयः ॥ त्वच्छ
क्त्यातान्समाविश्यकथयस्वचतामसान् ॥ ३० ॥ काणादंगौतमंशक्तिमुपमन्युंचजैमिनिम् ॥ कपिलंचैवदुर्वासोमृकण्डुंचबृहस्पतिम् ॥ ३१ ॥

भागवंजामदाग्न्यंचदर्शैतांस्तामसानृषीन् ॥ तवशक्त्यासमाविश्यकुरुष्वजगतोऽहितम् ॥ ३२ ॥ त्वच्छक्त्याचनिविष्टास्तेतमसोद्रिक्तयाभृशम् ॥
तामसास्तेभविष्यन्तिक्षणादेवनसंशयः ॥ ३३ ॥ कथयिष्यन्तितेविप्रास्तामसानिजगत्रये ॥ पुराणानिचशास्त्राणित्वत्परत्वपराणिच ॥ ३४ ॥
कपालचर्मभस्मास्थिचिह्नान्यमरसर्वशः ॥ त्वमेवधृत्वातॉंल्लोकान्मोहयस्वजगत्रये ॥ ३५ ॥ तथापाशुपतंशास्त्रंत्वमेवकुरुसत्कृतः ॥ कङ्कालशैव
पाषण्डमहाशैवादिभेदतः ॥ ३६ ॥ अलक्ष्यंचमतंसम्यग्वेदबाह्यनराधमाः ॥ भस्मास्थिधारिणःसर्वेभविष्यन्तिह्यचेतसः ॥ ३७ ॥ त्वांपरत्वेन
वक्ष्यन्तिसर्वशास्त्रेषुतामसाः ॥ तेषांमतमधिष्ठायसर्वेदैत्याःसदानवाः ॥ ३८ ॥ भवेयुस्तेमद्विमुखाःक्षणादेवनसंशयः ॥ अहमप्यवतारेषुत्वांचरुद्रमहा
बल ॥ ३९ ॥ तामसानांमोहनार्थंपूजयामियुगेयुगे ॥ मतमेतदवष्टभ्यपतन्त्येवनसंशयः ॥ ४० ॥ महादेवउवाच ॥ तच्छ्रुत्वाहंयथोक्तंतुवासुदेवेन
भामिनि ॥ समुद्विग्नमनादीनोबभूवात्रवरानने ॥ ४१ ॥ नमस्कृत्याथतंदेवमब्रवंपरमेश्वरम् ॥ त्वयोदितमिदंदेवकरोमियदिभूतले ॥ ४२ ॥
तस्मान्नाशोहिमेनाथभविष्यतिनसंशयः ॥ तत्रशक्यंमयाकर्तुमेतत्कृत्यंहरेऽधुना ॥ ४३ ॥ त्वदाज्ञापिचनोल्लङ्घ्याएतद्दुःखतरंमहत् ॥ एवमुक्तेततो
देविसमाश्वास्यचमांपुनः ॥ ४४ ॥ आत्मनाशायतेनात्रभवत्वित्याहमांहरिः ॥ देवतानांहितार्थायकुरुष्ववचनंमम ॥ ४५ ॥ तवापिजीवनोपायं
कथयामिसुरोत्तम ॥ दत्तवान्कृपयामह्यमात्मनामसहस्रकम् ॥४६॥ हृदयेमांसमाधायजपमन्त्रममाव्ययम् ॥ षडक्षरंमहामन्त्रंतारकब्रह्मसंज्ञितम् ॥
॥४७ ॥ येभजन्तिहिमांभक्त्यातेषांमुक्तिर्नसंशयः ॥ इन्दीवरदलश्यामंपद्मपत्रविलोचनम् ॥४८॥ शङ्खारशार्ङ्गेषुधरंसर्वाभरणभूषितम् ॥ पीतवस्त्रंचतु
र्बाहुंजानकीप्रियवल्लभम् ॥ ४९ ॥श्रीरामायनमइत्येवमुच्चार्यमन्त्रमुत्तमम्॥सर्वदुःखहरंचैतत्पापिनामपिमुक्तिदम् ॥५०॥ इमंमन्त्रंजपन्नित्यममलस्त्वं
भविष्यसि ॥ भस्मास्थिधारणाद्यत्तुसंभूतंकिल्बिषंत्वयि ॥ ५१ ॥ मङ्गलतदभूत्सर्वमन्मन्त्रोच्चारणाच्छुभात् ॥ तर्पितोनाशयिष्यामिपापंसर्वं
सुरोत्तम ॥ ५२ ॥ मदन्यदेवताभक्तिर्जायतेनतुसुव्रत ॥ मनसैवार्चयद्धृदिमांनाथंपुरुषोत्तमम् ॥ ५३ ॥ मदाज्ञांकुरुमत्प्रीत्यासर्वमेतच्छुभंतव ॥
इतिसंदिश्यमांदेविविससर्जमरुद्गणान् ॥ ५४ ॥ विसृष्टास्तेततोदेवानिवृत्ताःस्वाश्रमंययुः ॥ ततोमांप्रार्थयामासुर्देवाइन्द्रपुरोगमाः ॥ ५५ ॥ इन्द्रादय
ऊचुः ॥ शीघ्रंकुरुहितंदेवयथोक्तंहरिणाधुना ॥ ५६ ॥ महादेवउवाच ॥ देवतानांहितार्थायवृत्तिपाखण्डिनांशुभे ॥ कपालचर्मभस्मास्थिधारणं
तत्कृतंमया ॥ ५७ ॥ तामसानिपुराणानियथोक्तंविष्णुनाशुभे ॥ पाषण्डशैवशास्त्राणियथोक्तंकृतवानहम् ॥ ५८ ॥ मच्छक्त्यापिसमाविश्यगौत
मादिद्विजानपि ॥ वेदबाह्यानिशास्त्राणिसम्यगुक्तंमयानघे ॥ ५९ ॥ इमंमतमवष्टभ्यदुष्टाःसर्वेचराक्षसाः ॥ भगवद्विमुखाःसर्वेबभूवुस्तमसावृताः

॥ ६० ॥ भस्मादिधारणंकृत्वामहोग्रतमसावृताः ॥ मामेवपूजयांचक्रुर्मांसासृक्चन्दनादिभिः ॥ ६१ ॥ मत्तोवरप्रदानानिलब्ध्वा
मदबलोद्धताः ॥ अत्यन्तविषयासक्ताःकामक्रोधसमन्विताः ॥ ६२ ॥ सत्त्वहीनास्तुनिर्वीर्याजितादेवगणैस्तदा ॥ सर्वधर्मपरिभ्रष्टाः
कालेयान्त्यधमांगतिम् ॥ ६३ ॥ येमेमतमवष्टभ्यचरन्तिपृथिवीतले ॥ सर्वधर्मैश्चरहिताःपश्यन्तिनिरयंसदा ॥ ६४ ॥ एवंदेवहितार्थाय
वृत्तिर्मेदेविगर्हिता ॥ विष्णोराज्ञांपुरस्कृत्यकृतंभस्मास्थिधारणम् ॥ ६५ ॥ बाह्यचिह्नमिदंदेविमोहनार्थायविद्विषाम् ॥ अथान्तर्हृदयेनित्यंध्यात्वा
देवंजनार्दनम् ॥ ६६ ॥ जपन्नेवचतन्मन्त्रंतारकंब्रह्मवाचकम् ॥ सहस्रनामसदृशंविष्णोर्नारायणस्यतु ॥ ६७ ॥ षडक्षरंमहामन्त्रंरघूणां
कुलवर्द्धनम् ॥ जपन्वैसततंदेविसदानन्दसुधाप्लुतम् ॥ सुखमात्यन्तिकंब्राह्मंमश्रामिसततंशुभे ॥ ६८ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंत्वयापृष्टंशुभानने ॥
किमन्यच्छ्रोतुकामासिप्रीत्यातत्परिपृच्छमाम् ॥ ६९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० पाषण्डोत्पत्तिवर्णनंनामपञ्चत्रिंशदधिकद्विशततमो
ऽध्यायः ॥२३५॥पार्वत्युवाच॥ तामसानिचशास्त्राणिसमाचक्ष्वममानघ ॥ संप्रोक्तानिचयैर्विप्रैर्भगवद्भक्तिवर्जितैः ॥ तेषांनामानिक्रमशःसमाचक्ष्व
सुरेश्वर ॥ १ ॥ रुद्रउवाच ॥ शृणुदेविप्रवक्ष्यामितामसानियथाक्रमम् ॥ येषांस्मरणमात्रेणमोहःस्याज्ज्ञानिनामपि ॥ २ ॥ प्रथमंहिमयैवोक्तं
शैवंपाशुपतादिकम् ॥ मच्छक्त्यावेशितैर्विप्रैःप्रोक्तानिचततःशृणु ॥ ३ ॥ कणादेनतुसंप्रोक्तंशास्त्रंवैशेषिकंमहत् ॥ गौतमेनतथान्यायंसाङ्ख्यं
तुकपिलेनवै ॥ ४ ॥ धिषणेनतथाप्रोक्तंचार्वाकमतिगर्हितम् ॥ दैत्यानांनाशनार्थायविष्णुनाबुद्धरूपिणा ॥ ५ ॥ बौद्धशास्त्रंमहत्प्रोक्तंनग्ननीलपटादि
कम् ॥ मायावादमसच्छास्त्रंप्रच्छन्नंबौद्धमुच्यते ॥ ६ ॥ मयैवकथ्यतेदेविकलौब्राह्मणरूपिणा ॥ अपार्थंश्रुतिवाक्यानांदर्शयँल्लोकगर्हितम् ॥ ७ ॥
कर्मस्वरूपंत्याज्यत्वंयत्रवैप्रतिपाद्यते॥सर्वकर्मपरिभ्रष्टोविकर्मस्थःसउच्यते ॥८॥परेशजीवयोरैक्यंमयात्रप्रतिपाद्यते ॥ ब्रह्मणोऽस्यपरंरूपंनिर्गुणंवक्ष्यते
मया ॥ ९ ॥ सर्वस्यजगतोऽप्यत्रमोहनार्थंकलौयुगे ॥ वेदार्थवन्महाशास्त्रंमायावादमवैदिकम् ॥ १० ॥ मयैववक्ष्यतेदेविजगतांनाशकारणात् ॥
द्विजन्मनाजैमिनिनापूर्वंवेदमपार्थकम् ॥ ११ ॥ निरीश्वरेणवादेनकृतंशास्त्रंमहत्तरम् ॥ शास्त्राणिचैवगिरिजेतामसानिनिबोधमे ॥ १२ ॥ पुराणानि
चवक्ष्यामितामसानियथाक्रमात् ॥ ब्राह्मंपाद्मंवैष्णवंचशैवंभागवतंतथा ॥ १३ ॥ तथैवनारदीयंतुमार्कण्डेयंतुसप्तमम् ॥ आग्नेयमष्टमंप्रोक्तंभविष्यं
नवमंतथा ॥ १४ ॥ दशमंब्रह्मवैवर्तंलैङ्गमेकादशंस्मृतम् ॥ द्वादशंचवराहंचवामनंचत्रयोदशम् ॥ १५ ॥ कौर्मंचतुर्दशंप्रोक्तंमात्स्यंपञ्चदशंस्मृतम् ॥
षोडशंगारुडंप्रोक्तंस्कान्दंसप्तदशंस्मृतम् ॥ १६ ॥ अष्टादशंतुब्रह्माण्डंपुराणानियथाक्रमम् ॥ मात्स्यंकौर्मंतथालैङ्गंशैवंस्कान्दंतथैवच ॥१७॥ आग्नेयं

चषडेतानितामसानिनिबोधमे ॥ वैष्णवंनारदीयंचतथाभागवतंशुभम् ॥ १८ ॥ गारुडंचतथापाद्मंवाराहंशुभदर्शने ॥ सात्त्विकानिपुराणानि
विज्ञेयानिशुभानिवै॥ १९ ॥ब्रह्माण्डंब्रह्मवैवर्त्तमार्कण्डेयंतथैवच ॥ भविष्यंवामनंब्राह्मंराजसानिनिबोधमे ॥ २०॥ सात्त्विकामोक्षदाःप्रोक्ताराजसाः
स्वर्गदाःशुभाः ॥ तथैवतामसादेविनिरयप्राप्तिहेतवः ॥ २१ ॥ तथैवस्मृतयःप्रोक्ताऋषिभिस्त्रिगुणान्विताः ॥ सात्त्विकाराजसाश्चैवतामसाः
शुभदर्शने ॥ २२ ॥ वासिष्ठंचैवहारीतंव्यासंपाराशरंतथा ॥ भारद्वाजंकाश्यपंचसात्त्विकामुक्तिदाःशुभाः ॥ २३ ॥ मानवंयाज्ञवल्क्यंचाप्यात्रेयं
दाक्षमेवच ॥ कात्यायनंवैष्णवंचराजसाःस्वर्गदाःशुभाः ॥ २४ ॥ गौतमंबार्हस्पत्यंचसांवर्तंचयमंस्मृतम् ॥ शाङ्खंचौशनसंचेतितामसानिरयप्रदाः॥
॥ २५ ॥ किमत्रबहुनोक्तेनपुराणेषुस्मृतिष्वपि ॥ तामसानरकायैववर्जयेत्तान्विचक्षणः ॥ २६ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंप्रसङ्गाच्छुभदर्शने ॥
शेषंचवैभवावस्थांहरेर्वक्ष्यामितेशृणु ॥२७॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०तामसशास्त्रकथनंनामषट्त्रिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः॥ २३६ ॥
श्रीरुद्रउवाच ॥ हिरण्यकहिरण्याक्षौकाश्यपेयौमहाबलौ ॥ दितिपुत्रौमहावीर्यौसर्वदैत्यपर्ताउभौ ॥ १ ॥ वैकुण्ठनगरस्यास्तांपश्चिमद्वारपालकौ ॥
नाम्नातौजयविजयौश्वेतद्वीपेहरिंगतौ ॥ २ ॥ तस्मिन्प्रविष्टान्योगीन्द्रान्सनकादीन्महाबलौ ॥ वारयामासतुर्देविहरिंसंदर्शनोत्सुकान् ॥
तैःप्रशप्तौमहावीर्यौद्वारपालौसुगेत्तमौ ॥ ३ ॥ सनकादयऊचुः॥ उत्पत्स्यतःपृथिव्यांतुद्वाःस्थौदेवस्यकिङ्करौ ॥ ४ ॥ रुद्रउवाच ॥ इतिशापंतयो
र्दत्त्वातत्रतस्थुर्मुनीश्वराः ॥ देवस्तमर्थंज्ञात्वाचतानाहूयचतावपि ॥ तौद्वाःस्थावब्रवीत्तत्रभगवान्भूतभावनः ॥५॥ भगवानुवाच ॥ कृतवन्तौमहावीर्या
वपराधंमहात्मनाम् ॥ नातिक्रमणीयमिदंभवद्भ्यांद्वारपालकौ ॥ ६ ॥ दासत्वंसप्तजन्मानियुवांभक्तौममानघौ ॥ अमित्रतांतथात्रीणि
जन्मानिभजतोऽपिवा ॥७॥ रुद्रउवाच ॥ इत्युक्तौतौमहावीर्यावब्रूतांपरमेश्वरम् ॥ ८ ॥ जयविजयावूचतुः ॥ चिरकालमर्हांगन्तुंनसमर्थौस्वमानद॥
तस्मात्त्रीण्येवजन्मानिविद्विट्त्वंचभजावहे ॥ देवत्वयैवनिहतौप्राप्स्यावोभवदन्तिकम् ॥ ९ ॥ रुद्रउवाच ॥ इत्युक्त्वाद्वारपालौतौपूर्वंजातौ
महाबलौ ॥ कश्यपस्यमहावीर्यौदितिगर्भेमहासुरौ ॥ १० ॥ हिरण्यकशिपुर्ज्येष्ठोहिरण्याक्षःकनिष्ठकः ॥ उभौतौलोकविख्यातौमहावीर्यबलोद्धतौ ॥
॥ ११ ॥ अप्रमाणशरीरःसहिरण्याक्षोमहोद्धतः ॥ उत्पाट्यबाहुसाहस्रैःपृथिवींसमहीधराम् ॥ १२ ॥ ससागरांद्वीपयुतांसर्वप्राणिसमन्वि
ताम् ॥ उत्पाट्यशिरसाधृत्वाप्रविवेशरसातलम् ॥ १३ ॥ ततोदेवगणाःसर्वेचुक्रुशुर्भयपीडिताः ॥ शरणंप्रययुर्देवंनारायणमनामयम् ॥ १४ ॥
ततस्तदद्भुतंज्ञात्वाशङ्खचक्रगदाधरः ॥ वाराहंरूपमास्थायविश्वरूपंजनार्दनः ॥ १५ ॥अनादिमध्यान्तवपुःसर्वदेवमयोविभुः ॥ विश्वतःपाणिपच्चक्षुः

महादंष्ट्रोमहाभुजः ॥१६॥ एकयादंष्ट्र्यादैत्यंजघानपरमेश्वरः ॥ संचूर्णितमहागात्रोममारदितिजाधमः ॥१७॥ पतितांधरणींदृष्ट्वादंष्ट्र्योद्धृत्यपूर्ववत् ॥
संस्थाप्यधारयामासशेषकूर्मवपुस्तदा ॥१८॥तंदृष्ट्वादेवताःसर्वाःक्रोडरूपंमहाहरिम् ॥ तुष्टुवुर्मुनयश्चैवभक्तिनम्रात्ममूर्त्तयः ॥ १९ ॥ देवाऊचुः ॥ नमो
यज्ञवराहायकृष्णायशतबाहवे॥नमस्तेवेदवेदाङ्गतनवेविश्वरूपिणे ॥२०॥ सर्गस्थितिस्वरूपायसर्वयज्ञस्वरूपिणे ॥ कलाकाष्ठानिमेषादिकालरूपायते
नमः ॥२१॥ भूतात्मनेनमस्तुभ्यमृग्वेदवपुषेतथा ॥ सुरात्मनेनमस्तुभ्यंसामवेदायतेनमः ॥ २२ ॥ ॐकारायनमस्तुभ्यंयजुर्वेदस्वरूपिणे ॥ आथर्वण
स्वरूपायचतुर्वेदमयायच ॥२३॥ नमस्तेवेदवेदाङ्गसाङ्गोपाङ्गायतेनमः ॥ नमोभगवतेतुभ्यंवरायवपुषेसदा ॥ २४ ॥ नमोभूर्भुवस्स्वःपतयेमहईशायते
नमः ॥ जनस्तपस्सत्यपतयेसर्वलोकेश्वरायच ॥ २५ ॥ वषट्कारात्मनेतुभ्यंयज्ञरूपायतेनमः ॥ गोविन्दायनमस्तुभ्यमनादिनिधनायच ॥ २६ ॥
नमस्तेचिदचिद्वस्तुविशिष्टैकस्वरूपिणे ॥ श्रीभूनीलाधिपतयेजगत्पित्रेनमोनमः ॥ २७ ॥ रुद्रउवाच ॥ इत्यादिस्तुतिभिःस्तुत्वादेवंवाराहरूपि
णम् ॥ अर्चयामासुरात्मेशंगन्धपुष्पादिभिर्हरिम् ॥ २८ ॥ समर्च्यमानस्तैर्देवैस्तेषामिष्टंवरंददौ ॥ गन्धर्वैरप्सरोभिश्चगीयमानोमुदाहरिः ॥ २९ ॥
महर्षिभिःस्तूयमानस्तत्रैवान्तरधीयत ॥ एभिःस्तुत्वानरोभक्त्याप्रातरुत्थायभक्तिमान् ॥ ३० ॥ ईप्सितांलभतेभूमिंचिरंसस्यफलान्विताम् ॥
एतत्तेसर्वमाख्यातंवाराहंवैभवंहरेः ॥ नारसिंहंतथावक्ष्येशृणुदेविवरानने॥३१॥इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा०उत्तर०वराहावतारकथनंनामसप्तत्रिंशद
धिकद्विशततमोऽध्यायः॥२३७॥रुद्रउवाच॥भ्रातरंनिहतंज्ञात्वाहिरण्यकशिपुस्ततः॥तपस्तेपेमहादैत्योमेरोःपार्श्वेचमांप्रति॥१॥दिव्यवर्षसहस्राणिवायु
भक्षोमहाबलः॥जपन्पञ्चाक्षरंमन्त्रंपूजयामासमांशुभे ॥२॥ ततःप्रहृष्टमनसातमवोचंमहासुरम् ॥ वरंवृणीष्वदैतेययत्तेमनसिवर्त्तते ॥ ततःप्रोवाचदैतेयो
मांप्रसन्नंशुभानने॥३॥ हिरण्यकशिपुरुवाच ॥ देवासुरमनुष्याणांगन्धर्वोरगरक्षसाम्॥पशुपक्षिमृगाणांचसिद्धानांवैमहात्मनाम्॥४॥यक्षविद्याधराणांच
किन्नराणांतथैवच ॥ सर्वेषामेवरोगाणामायुधानांतथैवच ॥ सर्वेषामृषिमुख्यानामवध्यत्वंप्रयच्छमे ॥ ५ ॥ रुद्रउवाच ॥ एवमस्त्वितितद्दक्षस्त्व
त्वंप्रियदर्शने ॥ मत्तोमहद्वरंप्राप्यसदैतेयोमहाबलः ॥ ६ ॥ जित्वामहेन्द्रंदेवांश्चसत्रैलोक्येश्वरोऽभवत ॥ सर्वांश्चयज्ञभागांश्चस्वयमेवाग्रहीद्बलात् ॥
॥ ७ ॥ त्रातारंनाधिगच्छन्तिदेवतास्तेननिर्जिताः ॥ तस्यैवकिङ्कराःसर्वेगन्धर्वादेवदानवाः ॥ ८ ॥ यक्षाश्चनागाःसिद्धाश्चसाध्याश्चवशवर्तिनः ॥
॥ उत्तानपादस्यसुतांकल्याणीं(१)नामकन्यकाम्॥९॥उपयेमेविधानेनदैत्यराजोमहाबलः ॥ तस्यांजातोमहातेजाःप्रह्लादोदैत्यराट्छुभे ॥१०॥ अनुरक्तो

(१) शापानाम-इति पाठान्तरम् ।

हृषीकेशेगर्भवासेऽपियोहरौ ॥ सर्वावस्थासुकृत्येषुमनोवाक्कायकर्मभिः ॥११॥ नान्यंजानातिदेवेशात्प्रसन्नात्मासनातनात् ॥ सकालेनोपनीतःसन्गुरु
गेहेऽवसत्सुधीः ॥१२॥ अधीत्यसर्ववेदांश्चशास्त्राणिविविधानिच ॥ कस्यचित्त्वथकालस्यगुरुणासहदैत्यजः ॥१३॥ पितुःसमीपमागत्यववन्देविनया
न्वितः॥तंपरिष्वज्यबाहुभ्यांतनयंशुभलक्षणम्॥अङ्केनिधायदैत्येन्द्रःप्रोवाचेदंसुविस्मितम्॥१४॥हिरण्यकशिपुरुवाच॥ प्रह्लादचिरकालंत्वंगुरुगेहेनिव
शितः ॥ यदुक्तागुरुणाविद्यातन्ममाचक्ष्वसुव्रत ॥१५॥ रुद्रउवाच॥इतिपृष्टःस्वपित्रावैप्रह्लादोजन्मवैष्णवः ॥ प्राहदैत्येश्वरंप्रीत्यावचनंकलुषापहम् ॥
॥ १६ ॥ प्रह्लादउवाच ॥ योवैसर्वोपनिषदामर्थःपुरुषईश्वरः ॥ तंवैसर्वगतंविष्णुंनमस्कृत्यब्रवीमिते ॥ १७ ॥ रुद्रउवाच ॥ इतिविष्णुस्तुतिंश्रुत्वा
दैत्यराड्विस्मयान्वितः ॥ उवाचतंगुरुंरोषात्किंत्वयोक्तंममात्मजे ॥ १८ ॥ ममात्मजस्यदुर्बुद्धेहरिसंस्तवमीदृशम् ॥ किमर्थमुक्तवाञ्जाड्यमकार्यं
ब्राह्मणोचितम् ॥ १९ ॥ अथाव्ययंमदमिवस्यस्तवमेतंममाग्रतः ॥ बालेनापिकृतंत्वेतत्त्वत्प्रसादाद्द्विजाधमं ॥ २० ॥ इत्युक्त्वापरितोवीक्ष्यदैत्यराट्
क्रोधमूर्छितः ॥ उवाचदैत्यमेकंतुबन्धयैनंद्विजाधमम् ॥ २१ ॥ इतिराजवचःश्रुत्वासबबन्धभृगोःसुतम् ॥ बध्यमानंगुरुंदृष्ट्वाप्रह्लादोब्राह्मणप्रियः ॥
॥ २२ ॥ उवाचपितरंतातइदंमेनोक्तवान्गुरुः ॥ कृपयादेवदेवस्यशिक्षितोऽस्मिहरेःप्रभो ॥ २३ ॥ नान्योगुरुर्मेभवतिसएवप्रेरकोहरिः ॥ श्रोतामन्ता
तथावक्ताद्रष्टासर्वगईश्वरः ॥ २४ ॥ हरिरेवाक्षयःकर्त्तानियन्तासर्वदेहिनाम् ॥ तदनागाह्यसौविप्रोमोक्तव्योऽयंगुरुःप्रभो ॥ २५ ॥ रुद्रउवाच ॥
इतिपुत्रवचःश्रुत्वाहिरण्यकशिपुंस्ततः ॥ तंब्राह्मणंमोचयित्वास्वसुतंप्राहविस्मयात् ॥२६॥ किंवत्सत्वंभ्रमस्येवंमिथ्यावाक्यैर्द्विजन्मनः ॥ कोविष्णुः
किंतुतद्रूपंकुत्रासौसंस्थितोहरिः ॥ २७ ॥ अहमेवेश्वरोलोकेत्रैलोक्याधिपतिर्मतः ॥ मामेवार्चयगोविन्दंत्यजशत्रुंदुरासदम् ॥ २८ ॥ अथवाशङ्करं
देवंरुद्रंलोकगुरुंप्रभुम् ॥ अर्चयस्वसुराध्यक्षंसर्वैश्वर्यप्रदंशिवम् ॥ २९ ॥ त्रिपुण्ड्रधारणंकृत्वाभस्मनादैत्यपूजितम् ॥ पूजयस्वमहादेवंपाशुपत्योक्त
मार्गतः ॥ ३० ॥ रुद्रउवाच ॥ इतिदैत्यपतेर्वाक्यंश्रुत्वोचुस्तत्पुरोहिताः ॥ ३१ ॥ पुरोहिताऊचुः ॥ एवमेवमहाभागकुरुष्ववचनंपितुः ॥ त्यज
शत्रुंकैटभारिंपूजयस्वत्रिलोचनम् ॥ ३२ ॥ रुद्रात्परतरोदेवोनास्तिसर्वप्रदोनृणाम् ॥ पितातवापितस्यैवप्रसादादीश्वरोऽभवत् ॥ ३३ ॥ रुद्रउवाच॥
इतितेषांवचःश्रुत्वाप्रह्लादःप्राहवैष्णवः ॥ ३४ ॥ प्रह्लादउवाच ॥ अहोभगवतःश्रैष्ठ्यंयन्मायामोहितंजगत् ॥ अहोवेदान्तविद्वांसःसर्वलोकेषुपूजिताः
॥ ३५ ॥ ब्राह्मणाअपिचापल्याद्वदन्त्येवंमदान्विताः ॥ नारायणःपरंब्रह्मतत्त्वंनारायणःपरम् ॥ ३६ ॥ नारायणःपरोध्याताध्यानंनारायणःपरम् ॥

---

१ शौर्यम्-इति पा० ।

पतितांधरणींदृष्ट्वादंष्ट्रयोद्धृत्यपूर्ववत् ॥ संचूर्णितमहागात्रोममारदितिजाधमः ॥१७॥ पतितांधरणींदृष्ट्वादंष्ट्रयोद्धृत्यपूर्ववत् ॥
महादंष्ट्रोमहाभुजः ॥१६॥ एकयादंष्ट्रयादैत्यंजघानपरमेश्वरः ॥ संचूर्णितमहागात्रोममारदितिजाधमः ॥१७॥ पतितांधरणींदृष्ट्वादंष्ट्रयोद्धृत्यपूर्ववत् ॥
संस्थाप्यधारयामासशेषकूर्मवपुस्तदा ॥१८॥तंदृष्ट्वादेवताःसर्वाःक्रोडरूपंमहाहरिम् ॥ तुष्टुवुर्मुनयश्चैवभक्तिनम्रात्ममूर्त्तयः ॥ १९ ॥ देवाऊचुः ॥ नमो
यज्ञवराहायकृष्णायशतबाहवे॥नमस्तेवेदवेदाङ्गतनवेविश्वरूपिणे ॥२०॥ सर्गस्थितिस्वरूपायसर्वयज्ञस्वरूपिणे ॥ कलाकाष्ठानिमेषादिकालरूपायते
नमः ॥२१॥ भूतात्मनेनमस्तुभ्यमृग्वेदवपुषेतथा ॥ सुरात्मनेनमस्तुभ्यंसामवेदायतेनमः ॥ २२ ॥ ॐकारायनमस्तुभ्यंयजुर्वेदस्वरूपिणे ॥ आथर्वण
स्वरूपायचतुर्वेदमयायच ॥२३॥ नमस्तेवेदवेदाङ्गसाङ्गोपाङ्गायतेनमः ॥ नमोभगवतेतुभ्यंवरायवपुषेसदा ॥ २४ ॥ नमोभूर्भुवस्स्वःपतयेमहईशायते
नमः ॥ जनस्तपस्सत्यपतयेसर्वलोकेश्वरायच ॥ २५ ॥ वषट्कारात्मनेतुभ्यंयज्ञरूपायतेनमः ॥ गोविन्दायनमस्तुभ्यमनादिनिधनायच ॥ २६ ॥
नमस्तेचिदचिद्वस्तुविशिष्टैकस्वरूपिणे ॥ श्रीभूनीलाधिपतयेजगत्पित्रेनमोनमः ॥ २७ ॥ रुद्रउवाच ॥ इत्यादिस्तुतिभिःस्तुत्वादेववाराहरूपि
णम् ॥ अर्चयामासुरात्मेशंगन्धपुष्पादिभिर्हरिम् ॥ २८ ॥ समर्च्यमानस्तैर्देवैस्तेषामिष्टंवरंददौ ॥ गन्धर्वैरप्सरोभिश्चगीयमानोमुदाहरिः ॥ २९ ॥
महर्षिभिःस्तूयमानस्तत्रैवान्तरधीयत ॥ एभिःस्तुत्वानरोभक्त्याप्रातरुत्थायभक्तिमान् ॥ ३० ॥ ईप्सितांलभतेभूमिंचिरंसस्यफलान्विताम् ॥
एतत्तेसर्वमाख्यातंवाराहंवैभवंहरेः ॥ नारसिंहंतथावक्ष्येशृणुदेविवरानने॥३१॥इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्च०उत्तर०वराहावतारकथनंनामसप्तत्रिंशद
धिकद्विशततमोऽध्यायः॥२३७॥रुद्रउवाच॥भ्रातरंनिहतंज्ञात्वाहिरण्यकशिपुस्ततः॥तपस्तेपेमहादैत्योमेरोःपार्श्वेचमांप्रति॥१॥दिव्यवर्षसहस्राणिवायु
भक्षोमहाबलः॥जपन्पञ्चाक्षरंमन्त्रंपूजयामासमांशुभे॥२॥ ततःप्रहृष्टमनसातमवोचंमहासुरम् ॥ वरंवृणीष्वदैतेययत्तेमनसिवर्त्तते ॥ ततःप्रोवाचदैतेयो
मांप्रसन्नंशुभानने॥३॥ हिरण्यकशिपुरुवाच ॥ देवासुरमनुष्याणांगन्धर्वोरगरक्षसाम्॥पशुपक्षिमृगाणांचसिद्धानांवैमहात्मनाम्॥४॥यक्षविद्याधराणांच
किन्नराणांतथैवच ॥ सर्वेषामेवरोगाणामायुधानांतथैवच ॥ सर्वेषामृषिमुख्यानामवध्यत्वंप्रयच्छमे ॥ ५ ॥ रुद्रउवाच ॥ एवमस्त्वितितद्दक्षस्त्व
ग्रवंप्रियदर्शने ॥ मत्तोमहद्वरंप्राप्यसदैतेयोमहाबलः ॥ ६ ॥ जित्वामहेन्द्रंदेवांश्चसत्रैलोक्येश्वरोऽभवत ॥ सर्वांश्चयज्ञभागांश्चस्वयमेवाग्रहीद्बलात् ॥
॥ ७ ॥ त्रातारंनाधिगच्छन्तिदेवतास्तेननिर्जिताः ॥ तस्यैवकिङ्कराःसर्वेगन्धर्वादेवदानवाः ॥ ८ ॥ यक्षाश्चनागाःसिद्धाश्चसाध्याश्चवशवर्तिनः ॥
॥ उत्तानपादस्यसुतांकल्याणींनामकन्यकाम्॥९॥उपयेमेविधानेनदैत्यराजोमहाबलः ॥ तस्यांजातोमहातेजाःप्रह्लादोदैत्यराट्छुभे ॥१०॥ अनुरक्तो

(१) शापानाम-इति पाठान्तरम् ।

हृषीकेशेगर्भवासेऽपियोहरौ ॥ सर्वावस्थासुकृत्येषुमनोवाक्कायकर्मभिः ॥११॥ नान्यंजानातिदेवेशात्प्रसन्नात्मासनातनात् ॥ सकालेनोपनीतःसन्गुरु
गेहेऽवसत्सुधीः ॥१२॥ अधीत्यसर्ववेदांश्चशास्त्राणिविविधानिच ॥ कस्यचित्त्वथकालस्यगुरुणासहदैत्यजः ॥१३॥ पितुःसमीपमागत्यववन्देविनया
न्वितः॥तंपरिष्वज्यबाहुभ्यांतनयंशुभलक्षणम्॥अङ्केनिधायदैत्येन्द्रःप्रोवाचेदंसुविस्मितम्॥१४॥हिरण्यकशिपुरुवाच॥ प्रह्लादचिरकालंत्वंगुरुगेहेनिव
शितः ॥ यदुक्तागुरुणाविद्यातन्ममाचक्ष्वसुव्रत ॥१५॥ रुद्रउवाच॥इतिपृष्टःस्वपित्रावैप्रह्लादोजन्मवैष्णवः ॥ प्राहदैत्येश्वरंप्रीत्यावचनंकलुषापहम् ॥
॥ १६ ॥ प्रह्लादउवाच ॥ योवैसर्वोपनिषदामर्थःपुरुषईश्वरः ॥ तंवैसर्वगतंविष्णुंनमस्कृत्यब्रवीमिते ॥ १७ ॥ रुद्रउवाच ॥ इतिविष्णुस्तुतिंश्रुत्वा
दैत्यराड्विस्मयान्वितः ॥ उवाचतंगुरुंरोषात्किंत्वयोक्तंममात्मजे ॥ १८ ॥ ममात्मजस्यदुर्बुद्धेहरिसंस्तवमीदृशम् ॥ किमर्थमुक्तवाञ्जाड्यमकार्यं
ब्राह्मणोचितम् ॥ १९ ॥ अश्राव्यंमदमित्रस्यस्तवमेतंममाग्रतः ॥ बालेनापिकृतंत्वेतत्त्वत्प्रसादाद्द्विजाधमं ॥ २० ॥ इत्युक्त्वापरितोवीक्ष्यदैत्यराट्
क्रोधमूर्छितः ॥ उवाचदैत्यमेकंतुबन्धयैनंद्विजाधमम् ॥ २१ ॥ इतिराजवचःश्रुत्वासबबन्धभृगोःसुतम् ॥ बध्यमानंगुरुंदृष्ट्वाप्रह्लादोब्राह्मणप्रियः ॥
॥ २२ ॥ उवाचपितरंतातइदंमेनोक्तवान्गुरुः ॥ कृपयादेवदेवस्यशिक्षितोऽस्मिहरेःप्रभो ॥ २३ ॥ नान्योगुरुर्मेभवतिसएवप्रेरकोहरिः ॥ श्रोतामन्ता
तथावक्ताद्रष्टासर्वगईश्वरः ॥ २४ ॥ हरिरेवाक्षयःकर्त्तानियन्तासर्वदेहिनाम् ॥ तदनागाह्यसौविप्रोमोक्तव्योऽयंगुरुःप्रभो ॥ २५ ॥ रुद्रउवाच ॥
इतिपुत्रवचःश्रुत्वाहिरण्यकशिपुंस्ततः ॥ तंब्राह्मणंमोचयित्वास्वसुतंप्राहविस्मयात् ॥२६॥ किंवत्सत्वंभ्रमस्येवंमिथ्यावाक्यैर्द्विजन्मनः॥ कोविष्णुः
किंतुतद्रूपंकुत्रासौसंस्थितोहरिः ॥ २७ ॥ अहमेवेश्वरोलोकेत्रैलोक्याधिपतिर्मतः ॥ मामेवार्चयगोविन्दंत्यजशत्रुंदुरासदम् ॥ २८ ॥ अथवाशङ्करं
देवंरुद्रंलोकगुरुंप्रभुम् ॥ अर्चयस्वसुराध्यक्षंसर्वैश्वर्यप्रदंशिवम् ॥ २९ ॥ त्रिपुण्ड्रधारणंकृत्वाभस्मनादैत्यपूजितम् ॥ पूजयस्वमहादेवंपाशुपत्योक्त
मार्गतः ॥ ३० ॥ रुद्रउवाच ॥ इतिदैत्यपतेर्वाक्यंश्रुत्वोचुस्तत्पुरोहिताः ॥ ३१ ॥ पुरोहिताऊचुः ॥ एवमेवमहाभागकुरुष्ववचनंपितुः ॥ त्यज
शत्रुंकैटभारिंपूजयस्वत्रिलोचनम् ॥ ३२ ॥ रुद्रात्परतरोदेवोनास्तिसर्वप्रदोनृणाम् ॥ पितातवापितस्यैवप्रसादादीश्वरोऽभवत् ॥ ३३ ॥ रुद्रउवाच॥
इतितेषांवचःश्रुत्वाप्रह्लादःप्राहवैष्णवः ॥ ३४ ॥ प्रह्लादउवाच ॥ अहोभगवतःश्रैष्ठ्यंयन्मायामोहितंजगत ॥ अहोवेदान्तविद्वांसःसर्वलोकेषुपूजिताः
॥ ३५ ॥ ब्राह्मणाअपिचापल्याद्वदन्त्येवंमदान्विताः ॥ नारायणःपरंब्रह्मतत्त्वंनारायणःपरम् ॥ ३६ ॥ नारायणःपरोध्यातातध्यानंनारायणःपरम् ॥

---

१ शौर्यम्-इति पा०।

गतिर्विश्वस्यजगतःशाश्वतंशिवमच्युतः ॥ ३७ ॥ धाताविधाताजगतोवासुदेवःसनातनः ॥ विश्वमेवेदंपुरुषस्तद्विश्वमुपजीवति ॥ ३८ ॥
हिरण्मयवपुर्नित्यःपुण्डरीकनिभेक्षणः ॥ श्रीभूनीलापतिःसौम्योनिर्मलःशुभविग्रहः ॥ ३९ ॥ तेनैवसृष्टौब्रह्मेशौसर्गसंहारकारकौ ॥
तस्यैवाज्ञांपुरस्कृत्यवर्त्तेतेब्रह्मशङ्करौ ॥ ४० ॥ भीषास्माद्वातिपवनोभीषोदेतिदिवाकरः ॥ भीषास्मादग्निश्चेन्द्रोऽथमृत्युर्धावति
पञ्चमः ॥ ४१ ॥ आसीदेकोहरिर्दिव्योदेवोनारायणःपरः ॥ ब्रह्मानेन्द्रोनचेशानोनचचन्द्रदिवाकरौ ॥ ४२ नवा
द्यावापृथिव्यौचनक्षत्राणिदिवौकसः ॥ तस्यविष्णोःपरंधामसदापश्यन्तिसूरयः ॥ ४३ एवंसर्वोपनिषदामर्थंहित्वाद्विजोत्तमाः ॥ रागा
ल्लोभाद्भयाद्वापिकिंवाव्रथममाग्रतः ॥ ४४ ॥ तंसर्वरक्षकंदेवंत्यक्त्वासर्वेश्वरंहरिम् ॥ कथंपाषण्डमाश्रित्यपूजयामिचशङ्करम् ॥ ४५ ॥ लक्ष्मीपतिंदेव
देवमनन्तंपुरुषोत्तमम् ॥ इन्दीवरदलश्यामंपद्मपत्रायतेक्षणम् ॥ ४६ ॥ श्रीवत्सलक्षितोरस्कंसर्वाभरणभूषितम् ॥ सदाकुमारंसर्वेशंनित्यानन्दसुख
प्रदम् ॥४७॥ कृष्णंदध्युर्महात्मानोयोगिनःसनकादयः ॥ यमर्चयन्तिब्रह्मेशशक्राद्यादेवतागणाः ॥४८॥ यस्यपत्न्याःकटाक्षार्द्धदृष्ट्याहृष्टादिवौकसः ॥
ब्रह्मेन्द्ररुद्रवरुणयमसोमधनाधिपाः ॥४९॥ यन्नामस्मरणादेवपापिनामपिसत्वरम् ॥ मुक्तिर्भवतिजन्तूनांब्रह्मादीनांसुदुर्लभा ॥५०॥ सएवरक्षकःश्रीशो
देवानामपिसर्वदा ॥ तमेवपूजयिष्यामिलक्ष्म्यासंयुतमच्युतम् ॥ प्राप्स्यामिसुसुखेनैवतद्विष्णोःपरमंपदम् ॥ ५१ ॥ रुद्रउवाच ॥ इतितंस्यवचः
श्रुत्वाहिरण्यकशिपुस्ततः ॥ क्रोधेनमहताविष्टोजज्वालाग्निरिवापरः ॥ परितोवीक्ष्यदैतेयानित्याहक्रोधमूर्छितः ॥ ५२ ॥ हिरण्यकशिपुरुवाच ॥
भीषणैःशस्त्रसङ्घातैःप्रह्लादंपापकारिणम् ॥ ममाज्ञयाघातयध्वंशत्रुपूजनतत्परम् ॥५३॥ रक्षिताहरिरेवेतिप्रोच्यवैतंनवाक्छलात् ॥ अद्यैवसफलंतस्यपश्येयं
हरिरक्षणम् ॥ ५४ ॥ रुद्रउवाच ॥ तदोद्यतास्त्रादैतेयाहन्तुंदैत्येश्वरात्मजम् ॥ परिवार्यमहात्मानंतस्थुर्दैत्येश्वराज्ञया ॥ ५५ ॥ प्रह्लादोऽपितदा
विष्णुंध्यात्वाहृदयपङ्कजे ॥ जपन्नष्टाक्षरंमन्त्रंतस्थौगिरिरिवापरः ॥ ५६ ॥ तंजघ्नुःपरितोवीराःशूलतोमरशक्तिभिः ॥ प्रह्लादस्यवपुस्तत्रहरिसंस्मर
णाच्छुभे ॥ ५७ ॥ विष्णोःप्रभावाद्दुर्द्धर्षंवज्रभूतमभूद्दृशम् ॥ ततःसंप्राप्यतद्गात्रंमहास्त्राणिसुरद्विषाम् ॥ ५८ ॥ नीलोत्पलदलानीवपेतुश्छिन्नाःक्षितौ
शुभे ॥ अल्पमप्यस्यतद्गात्रंभेत्तुंदैत्यानचक्षमाः ॥ ५९ ॥ विस्मितावाङ्मुखास्तस्थुर्दैत्यराजान्तिकेभटाः ॥ तादृग्विधंमहात्मानंदृष्ट्वापुत्रंमहाबलम् ॥
॥ ६० ॥ विस्मयंपरमंगत्वादैत्यराट्क्रोधमूर्छितः ॥ आदिदेशततःसर्वान्दन्दशूकान्महाविषान् ॥ ६१ ॥ वासुकिप्रभृतीन्भीमान्खादयध्वमिति
क्रुधा ॥ आदिष्टास्तेनराज्ञाथतेनागाःसुमहाबलाः ॥ ६२ ॥ ज्वलितास्यामहाभोमास्तंचखादुर्महाबलम् ॥ गरुडध्वजभक्तंनंविदश्यगरलायुधाः ॥

॥ ६३ ॥ निर्विषाश्छिन्नदशनाबभूवुरनिलाशनाः ॥ वैनतेयसहस्रेणच्छिन्नगात्राःसुविह्वलाः ॥ ६४ ॥ प्रदुद्रुवुर्दिशःसर्वावमन्तोरुधिरंभृशम् ॥ ताह
ग्विधान्महासर्पान्दृष्ट्वादैत्यपतिस्तदा ॥६५॥ आदिदेशततःक्रुद्धोदिग्गजान्सुमदान्वितान् ॥ निर्दिष्टास्तेनराज्ञाथदिग्गजाश्चमदोद्धताः ॥६६॥ परि
वार्याथतंजघ्नुर्दन्तैःपृथुतरैर्भृशम्॥ अथदिग्गजदन्ताश्चच्छिन्नमूलास्ततोऽपतन् ॥६७॥दन्तैर्विनाकृतानागाभयातावैप्रदुद्रुवुः॥ तान्दृष्ट्वाथमहानागान्दै
त्येन्द्रःकुपितोबली ॥ ६८ ॥ प्रज्वाल्यचमहावह्निंचिक्षेपसुतमात्मनः ॥ जलशायिप्रियंदृष्ट्वाप्रह्लादंहव्यवाहनः ॥ ६९ ॥ नददाहचतंवीरंसुशीतःसम
भूच्छिखी ॥ अदह्यमानंतंबालंदृष्ट्वाराजासुविस्मितः ॥ ७० ॥ प्रादात्तस्मैविषंघोरंसर्वभूताहितंतदा ॥ तस्यविष्णोःप्रभावाच्चविषमस्यामृतंभवेत्॥
॥ ७१ ॥ अर्पणात्तस्यदेवस्यविषंचामृतमश्नुते ॥ एवमाद्यैर्वधोपायैर्घोररूपैःसुदारुणैः ॥ ७२ ॥ बाधयित्वात्मजंराजातस्यावध्यत्वमीक्ष्यच ॥ ततः
साम्नासुतंप्राहदैत्यगइविस्मयाकुलः ॥ ७३॥हिरण्यकशिपुरुवाच ॥ त्वयाविष्णोःपरत्वंचसम्यगुक्तंममाग्रतः ॥ व्यापित्वात्सर्वभूतानांविष्णुरित्यभि
धीयते ॥ ७४ ॥ योऽसौसर्वगतोदेवःसएवपरमेश्वरः ॥ तस्यसर्वगतत्वंवैप्रत्यक्षंदर्शयस्वमे ॥ ७५ ॥ ऐश्वर्यशक्तितेजांसिज्ञानवीर्यबलानिच ॥ पश्येयं
तस्यपरमंरूपंगुणविभूतयः ॥७६॥ सम्यग्दृष्ट्वाप्रयत्नेनविष्णुंमन्येदिवौकसम् ॥ ममप्रतिबलोलोकेनास्तिदेवेषुकश्चन ॥ ७७ ॥ ईशानवरदानेनसर्व
भूतेष्ववध्यताम् ॥ प्राप्तवान्सर्वभूतानांदुर्जयत्वंचमानद ॥ ईश्वरत्वंलभेद्विष्णुर्मांजित्वाबलवीर्यतः ॥७८॥ रुद्रउवाच॥ इतितस्यवचःश्रुत्वाप्रह्लादःप्राह
विस्मितः ॥ हरेःप्रभावंदैत्यस्यकथयामाससुव्रतः ॥ ७९ ॥ प्रह्लादउवाच ॥ योऽसौनारायणःश्रीमान्परमात्मासनातनः ॥ वसनात्सर्वभूतेषुवासुदेवः
सउच्यते ॥ ८० ॥ सर्वव्यापीजगद्धाताविष्णुरित्यभिधीयते ॥ नकिंचिदस्मादन्यत्तुजगत्स्थावरजङ्गमम् ॥ ८१ ॥ सर्वत्रचिदचिद्वस्तुरूपंतस्यैवना
न्यथा॥ त्रिपाद्व्याप्तिःपरंव्योम्निपादव्याप्तिरिहाद्भुता॥८२॥योऽसौचक्रगदापाणिःपीतवासाजनार्दनः॥ योगिभिर्दृश्यतेभक्त्यानाभक्त्यादृश्यतेक्वचित्॥
॥ ८३ ॥ द्रष्टुंनशक्योरोषाच्चमत्सराद्वाजनार्दनः ॥ देवतिर्यङ्मनुष्येषुस्थावरेष्वपिजन्तुषु ॥ व्याप्यतिष्ठतिसर्वेषुक्षुद्रेष्वपिमहत्सुच ॥ ८४ ॥
रुद्रउवाच ॥ इतिप्रह्लादवचनंश्रुत्वादैत्यवरस्तदा ॥ उवाचरोषताम्राक्षोभर्त्सयंश्चसुतंमुहुः ॥ ८५ ॥ हिरण्यकशिपुरुवाच ॥ असौसर्वगतोविष्णुरपि
चेत्परमःपुमान् ॥ प्रत्यक्षंदर्शयस्वाद्यबहुभिःकिंप्रलापितैः ॥८६॥ महादेवउवाच ॥ इत्युक्त्वासहसादैत्यःप्रासादस्तम्भमात्मनः॥ ताडयामासहस्तेन
प्रह्लादमिदमब्रवीत् ॥ ८७ ॥ हिरण्यकशिपुरुवाच ॥ अस्मिन्दर्शयतंविष्णुंयदिसर्वगतोभवेत् ॥ अन्यथात्वांहनिष्यामिमिथ्यावाक्यप्रलापिनम् ॥
॥ ८८ ॥ रुद्रउवाच ॥ इत्युक्त्वासहसाखड्गमाकृष्यदितिजेश्वरः ॥ प्रह्लादोगमिचिक्षेपहन्तुंखड्गेनतंरुषा ॥ ८९ ॥ तस्मिन्क्षणेमहाशब्दःस्तम्भे

संश्रूयतेभृशम् ॥ संवर्ताशनिसंरावैःखम्रिवस्फुटितान्तरम् ॥ ९० ॥ तेनशब्देनमहतादैत्यश्रोत्रविघातिना ॥ सर्वेनिपातिताभूमौछिन्नमूलाइवद्रुमाः
॥ ९१ ॥ बिभ्यतिसंप्लुतंदैत्यामेनिरेवैजगत्त्रयम् ॥ तांस्थूणांतुद्विधाभित्त्वानिष्क्रान्तोवैमहाहरिः ॥ ९२ ॥ चकारसमहाघोरंजगत्क्षयनिभस्वनम् ॥
तेननादेनमहतातारकाःपतिताभुवि ॥ ९३ ॥ नृसिंहवपुरास्थायतत्रैवाविरभूद्धरिः ॥ अनेककोटिसूर्याग्नितेजसाससमावृतः ॥ ९४ ॥ मुखेपञ्चाननन
प्रख्यःशरीरेमानुषाकृतिः ॥ दंष्ट्राकगलवदनत्र्यक्षश्चत्रिसटोद्धतः ॥९५॥ ज्वालावलितकेशान्तस्सस्फुलिंगेक्षणोविभुः ॥ सहस्रबाहुभिर्दीर्घैःसर्वायुध
समन्वितैः ॥९६॥ वृतोमेरुरिवाभातिबहुशाखानगान्वितः ॥ दिव्यमाल्याम्वरधरोदिव्यगन्धानुलेपनः ॥९७॥ श्रीवत्सकौस्तुभोरस्कोदिव्याभरण
भूषितः॥तस्थौनृकेसरीतत्रसंहर्त्तुंसर्वदानवान् ॥९८॥ तंदृष्ट्वाघोरसङ्काशंनरसिंहंमहाबलम् ॥ दग्धाक्षिपक्ष्मादैत्येन्द्रोविह्वलाङ्गःपपातह ॥९९॥ प्रह्लादो
ऽपितदादृष्ट्वानारसिंहोपमंहरिम् ॥ जयशब्देनदेवेशंनमश्चक्रेजनार्दनम् ॥ १०० ॥ ददर्शतस्यगात्रेषुनृसिंहस्यमहात्मनः ॥ लोकान्समुद्रान्सद्वीपान्सुर
गन्धर्वमानुषान् ॥ १ ॥ अजाण्डानांसहस्रंतुसटाग्रतस्यदृश्यते ॥ दृश्यन्तेतस्यनेत्रेषुसोमसूर्यादयस्तथा ॥ २ ॥ कर्णयोरश्विनौदेवौदिशश्चविदिश
स्तथा ॥ ललाटेब्रह्मरुद्रौचनभोवायुश्चनासिके ॥ ३ ॥ इन्द्राग्नीतस्यवक्त्रान्तेजिह्वायांतुसरस्वती ॥ दंष्ट्रासुसिंहशार्दूलाःशरभाश्चमहोरगाः ॥ ४ ॥
कण्ठेचदृश्यतेमेरुःस्कन्धेऽपिचमहाद्रयः ॥ देवतिर्यङ्मनुष्याश्चबाहुष्वपिमहात्मनः ॥ ५ ॥ नाभौचास्यान्तरिक्षंचपादयोःपृथिवीतथा ॥ मेर्वादयः
पर्वतश्चदृश्यन्तेऽङ्गुलिपङ्क्तिषु ॥ ६ ॥ रोमस्वोषधयःसर्वाःपादपानखपङ्क्तिषु ॥ निःश्वासेषुचवेदाश्चसाङ्गोपाङ्गसमन्विताः ॥ ७ ॥ आदित्यावस
वोरुद्राविश्वेदेवामरुद्गणाः ॥ सर्वाङ्गेषुप्रदृश्यन्तेगन्धर्वाप्सरसश्चये ॥ ८ ॥ इत्थंविभूतयस्तस्यदृश्यन्तेपरमात्मनः ॥ श्रीवत्सकौस्तुभोरस्कंवन
मालाविभूषितम् ॥ ९ ॥ शङ्खचक्रगदाखड्गशार्ङ्गाद्यैर्हेतिभिर्युतम् ॥ सर्वोपनिषदामथदृष्ट्वादैत्येश्वरात्मजः ॥ ११० ॥ हर्षाश्रुजलसिक्ताङ्गःप्रणनाम
मुहुर्मुहुः ॥ दैत्येन्द्रस्तुहरिंदृष्ट्वाक्रोधान्मृत्युवशेस्थितः ॥ ११ ॥ योद्धुंखड्गंसमुद्यम्यनृसिंहंतमभिद्रवत् ॥ अथदैत्यगणाःसर्वेलब्धसंज्ञामहाबलाः
॥ १२ ॥ स्वान्यायुधानिचादायहरिंजघ्नुस्त्वरान्विताः ॥ पलालकाण्डानियथावह्नौक्षिप्तान्यनेकशः ॥ १३ ॥ तथैवभस्मतांयान्तिमहास्त्राणिहरे
स्तनौ ॥ तान्यनीकानिदैत्यानांदृष्ट्वानरहरिस्तदा ॥ १४ ॥ सटैर्ददाहचज्वालामालाविरचितस्फुटैः ॥ नृकेसरिसटोद्भूतवह्निनादानवाभृशम्
॥ १५ ॥ निहतास्तत्क्षणात्सर्वेनिःशेषंतदभूद्बलम् ॥ प्रह्लादंसानुगंहित्वाभस्मितेवीक्ष्यतद्बले ॥ १६ ॥ क्रोधाद्दैत्यपतिःखड्गमाकृष्याभिप्रपद्यत ॥
खड्गहस्तंतुदैत्येन्द्रंजग्राहैकेनबाहुना ॥ १७ ॥ पातयामासदेवेशोयथाशाखांमहानिलः ॥ गृहीत्वापतितंभूमौमहाकायंनृकेसरी ॥ १८ ॥ स्वोत्सङ्गे

स्थापायामासददर्शासौमुखंहरेः ॥ विष्णुनिन्दाकृतंपापंद्रोहवैष्णवजंतथा ॥ १९ ॥ नृसिंहस्पर्शनादेवनिर्भस्मितमभूत्तदा ॥ अथदैत्येश्वरस्याथ महद्गात्रंनृकेसरी ॥ १२० ॥ नखैर्विदारयामासतीक्ष्णैर्वज्रनिभैर्नखैः ॥ सनिर्मलात्मादैत्येन्द्रःपश्यन्साक्षान्मुखंहरेः ॥ २१ ॥ नखनिर्भिन्नहृदयः कृतार्थोविजहावसून् ॥ तद्गात्रंशतधाभित्त्वानखैस्तीक्ष्णैर्महाहरिः ॥ २२ ॥ आकृष्यान्त्राणिदीर्घाणिकण्ठेसंसक्तवान्प्रियान् ॥ अथदेवगणास्सर्वे दृष्ट्वातत्रनृकेसरिम् ॥ २३ ॥ प्रदहन्तंजगद्दीपंकालाग्निमिवमेनिरे ॥ अथदेवगणाःसर्वेमुनयश्चतपोधनाः ॥ २४ ॥ ब्रह्मरुद्रौपुरस्कृत्यशनैःस्तोतुं समाययुः ॥ तेप्रसादयितुंभीताज्वलन्तंविश्वतोमुखम् ॥ २५ ॥ मातरंजगतांधात्रींचिन्तयामासुरीश्वरीम् ॥ हिरण्यवर्णांहरिणींसर्वोपद्रवनाशिनीम् ॥ २६ ॥ विष्णोर्नित्यानवद्याङ्गींध्यात्वानारायणींशुभाम् ॥ देवीसूक्तजपैर्भक्त्यानमश्चक्रुःसनातनीम् ॥ २७ ॥ तैश्चिन्त्यमानासादेवीतत्रैवावि रभूत्तदा ॥ चतुर्भुजाविशालाक्षीसर्वाभरणभूषिता ॥ २८ ॥ दुकूलवस्त्रसहितांदिव्यमालानुलेपनाम् ॥ तांदृष्ट्वादेवदेवस्यप्रियांसर्वेदिवौकसः ॥ २९ ॥ ऊचुःप्राञ्जलयोदेवींप्रसन्नंकुरुतेप्रियम् ॥ त्रैलोक्यस्याभयंस्वामीयथादद्यात्तथाकुरु ॥ १३० ॥ रुद्रउवाच ॥ इत्युक्तासहसादेवीप्रियंप्राप्यजना र्दनम् ॥ प्रणिपत्यनमस्कृत्यसाप्रसीदेत्युवाचतम् ॥ ३१ ॥ तांदृष्ट्वामहिषींस्वस्यप्रियांसर्वेश्वरोहरिः ॥ रक्षःशरीरजंक्रोधंतत्याजप्रीतवत्क्षणात् ॥ ३२ ॥ अङ्कमादायतांदेवींसमाश्लिष्यदयानिधिः ॥ कृपासुधार्द्रदृष्ट्यावैनिरैक्षतसुरान्हरिः ॥ ३३ ॥ ततोजयजयेत्युच्चैःस्तुवतांनमतांतदा ॥ तद्दयादृष्टि दृष्टानांसानन्दःसंभ्रमोऽभवत् ॥ ३४ ॥ ततोदेवगणाःसर्वेहर्षनिर्भरमानसाः ॥ ऊचुःप्राञ्जलयोदेवंनमस्कृत्यजगत्पतिम् ॥ ३५ ॥ देवगणाऊचुः ॥ द्रष्टुमत्यद्भुतंतेजोनशक्तास्तेजगत्पते ॥ अत्यद्भुतमिदंरूपंबहुबाहुपदाङ्कितम् ॥ ३६ ॥ जगत्त्रयसमाक्रान्तंतेजस्तीक्ष्णतरंतव ॥ द्रष्टुंस्थातुंनशक्ताःस्मः सर्वएवदिवौकसः ॥ ३७ ॥ महादेवउवाच ॥ इत्यर्थितस्तुविबुधैस्तेजस्तदतिभीषणम् ॥ उपसंहृत्यदेवेशोबभूवसुखदर्शनः ॥ ३८ ॥ शरत्कोटी न्दुसङ्काशःपुण्डरीकनिभेक्षणः ॥ सुधामयसटापुञ्जविद्युत्कोटिनिभःशुभः ॥ ३९ ॥ नानारत्नमयैर्दिव्यःकेयूरःकटकान्वितैः ॥ बाहुभिःकल्पवृक्षस्य शाखौघैरिवसत्फलैः ॥ १४० ॥ चतुर्भिःकोमलैर्दिव्यैरन्वितःपरमेश्वरः ॥ जपाकुसुमसङ्काशैःशोभितःकरपङ्कजैः ॥ ४१ ॥ शङ्खचक्रगृहीता भ्यामुद्बाहुभ्यांविराजितः ॥ वरदाभयहस्ताभ्यामितराभ्यांनृकेसरी ॥ ४२ ॥ श्रीवत्सकौस्तुभोरस्कोवनमालाविभूषितः ॥ उद्यद्दिनकराभ्यांच कुण्डलाभ्यांविराजितः ॥ ४३ ॥ हारकेयूरकटकैर्भूषणैःसमलङ्कृतः ॥ सव्याङ्गस्थश्रियायुक्तोराजतेनरकेसरी ॥ ४४ ॥ लक्ष्मीनृसिंहंतंदृष्ट्वादेवताः समहर्षयः ॥ आनन्दाश्रुजलैःसिक्ताहर्षनिर्भरचेतसः ॥ ४५ ॥ आनन्दसिन्धुमग्नास्तेनमश्चक्रुर्निरन्तरम् ॥ अर्चयामासुरात्मेशंदिव्यपुष्पसमर्पणैः ॥

॥ ४६ ॥ रत्नकुम्भैःसुधापूर्णैरभिषिच्यसनातनम् ॥ वस्त्रैराभरणैर्गन्धैःपुष्पैर्धूपैर्मनोरमैः ॥ ४७ ॥ दिव्यैर्निवेदितैर्दीपैरर्चयित्वानृकेसरिम् ॥ तुष्टुवुः
स्तवनैर्दिव्यैर्नमश्चक्रुर्मुहुर्मुहुः ॥ ४८ ॥ ततःप्रसन्नोलक्ष्मीशस्तेषामिष्टान्वरान्ददौ ॥ ततोदेवगणैःसार्धंसर्वेशोभक्तवत्सलः ॥ ४९ ॥ प्रह्लादंसर्वदैत्यानां
चक्रेराजानमव्ययम् ॥ आश्वास्यभक्तंप्रह्लादमभिषिच्यसुरोत्तमैः ॥ १५० ॥ ददौतस्मैवरानिष्टान्भक्तिंचाव्यभिचारिणीम् ॥ ततोदेवगणैःसर्वैः
स्तूयमानोनृकेसरी ॥ ५१ ॥ विकीर्णपुष्पवर्षैश्चतत्रैवान्तरधीयत ॥ ततःसुरगणाःसर्वेस्वंस्वंस्थानंप्रपेदिरे ॥ ५२ ॥ पुनश्चयज्ञभागान्स्वान्बुभुजुः
प्रीतमानसाः ॥ ततोदेवाःसगन्धर्वानिरातङ्कास्तदाभवन् ॥५३॥ तस्मिन्हतेमहादैत्येसर्वएवप्रहर्षिताः ॥ प्रह्लादस्तुतदाचक्रेराज्यंधर्मेणवैष्णवः ॥ ५४ ॥
हरेःप्रसादाल्लब्धंतुराज्यंवैष्णवसत्तमः ॥ बहुभिर्यज्ञदानाद्यैरर्चयित्वानृकेसरिम् ॥ ५५ ॥ कालेहरिपदंप्रापयोगिगम्यंसनातनम् ॥ एतत्प्रह्लादचरितं
येतुशृण्वन्तिनित्यशः ॥ ५६ ॥ तसर्वेपापनिर्मुक्तायास्यन्तिपरमांगतिम् ॥ एतत्तेकथितंदेविनृसिंहंवैभवंहरेः ॥ शेषांचवैभवावस्थांशृणुदेवि
यथाक्रमम् ॥ १५७ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमामहेश्वरसंवादेनृसिंहप्रादुर्भावोनामाष्टात्रिंदशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २३८ ॥
रुद्रउवाच ॥ प्रह्लादस्यसुतोजज्ञेविरोचनइतीरितः ॥ तस्यपुत्रोमहाबाहुर्बलिर्वैश्वानरःप्रभुः ॥ १ ॥ सतुधर्मविदांश्रेष्ठःसत्यसन्धोजितेन्द्रियः ॥
हरेःप्रियतमोभक्तोनित्यंधर्मरतःशुचिः ॥ २ ॥ सजित्वासकलान्देवान्सेन्द्रांश्चसमरुद्गणान् ॥ त्रीँल्लोकान्स्ववशेस्थाप्यराज्यंचक्रेमहाबलः ॥ ३ ॥
अकृष्टपच्यापृथिवीवहुसस्यफलप्रदा ॥ गावःपूर्णदुघाःसर्वाःपादपाःफलपुष्पिताः ॥ ४ ॥ स्वधर्मनिरताःसर्वेनराःपापविवर्जिताः ॥ अर्चयन्ति
हृषीकेशंसततंविगतज्वराः ॥ ५ ॥ एवंचकारधर्मेणराज्यंदैत्यपतिर्बली ॥ इन्द्रादित्रिदशास्तस्यकिङ्कराःसमुपस्थिताः ॥ ६ ॥ ऐश्वर्यंत्रिषुलोकेषु
बुभुजेवलदर्पहृत् ॥ भ्रष्टराज्यंसुतंदृष्ट्वातस्यापिहितकाम्यया ॥७॥ कश्यपोभार्ययासार्द्धंतपस्तेपेहरिंप्रति ॥ अदित्यासहधर्मात्मापयोव्रतसमन्वितः॥
॥ ८ ॥ अर्चयामासदेवेशंपद्मनाभंजनार्दनम् ॥ ततोवर्षसहस्राणितेनसंपूजितोहरिः ॥ ९ ॥ तत्रैवाविरभूत्तस्यदेव्यासहसनातनः ॥ तंदृष्ट्वापुण्डरीकाक्षं
शङ्खचक्रगदाधरम् ॥ १० ॥इन्द्रनीलमणिश्यामंसर्वाभरणभूषितम् ॥ स्फुरत्किरीटकेयूरहारकुण्डलशोभितम् ॥ ११ ॥ कौस्तुभोद्भासितोरस्कंपीत
वस्त्रेणवेष्टितम् ॥ श्रियासहसमासीनंमण्डजेन्द्रेमहात्मनि ॥१२॥ तंदृष्ट्वाजगतामीशंहर्षनिर्भरचेतसा ॥ पत्न्यासहनमस्कृत्यतुष्टावद्विजसत्तमः ॥ १३ ॥
कश्यपउवाच ॥ नमोनमस्तेलक्ष्मीशसर्वज्ञजगदीश्वर ॥ सर्वात्मन्सर्वदेवेशसृष्टिसंहारकारक ॥ १४ ॥ अनादिनिधनानन्तवपुषेविश्वधारिणे ॥ नमस्ते
वेदवेदाङ्गवपुषेसर्वचक्षुषे ॥ १५ ॥ सर्वात्मनेनमस्तुभ्यंनमःसूक्ष्मतरायच ॥ कल्याणगुणपूर्णाययोगिध्येयात्मनेनमः ॥ १६ ॥ नमोनित्यकुमाराय

श्रीभूनीलाधिपायच ॥ नित्यमुक्तैकभोगायपरधाम्निस्थितायच ॥ १७ ॥ चतुरात्मन्नमस्तुभ्यंचतुर्व्यूहनमोऽस्तुते ॥ पञ्चावस्थायवैतुभ्यंनमस्तेपाञ्च कालिक ॥ १८ ॥ पाञ्चकालिकनिष्ठैस्तुयोगिभिःपूज्यसेसदा ॥ पञ्चार्थतत्त्वविदुषांपञ्चसंस्कारशालिनाम् ॥१९॥ पञ्चावस्थंस्वरूपंतेविज्ञेयसततंहरे ॥ चतुर्धापरिपूर्णात्मन्नियतंकवयोविदुः ॥ २० ॥ त्वत्प्रसूतिंजगत्सर्वंपुनन्तितवकिङ्कराः ॥ त्रयीमयाःकर्मनिष्ठायेद्विजाभक्तवत्सलाः ॥ २१ ॥ तेषां दयेक्षणादेवभवबन्धविमुक्तये ॥ नमोऽस्तुत्रिजगद्धात्रेस्वयंधात्रेऽखिलात्मने ॥ २२ ॥ धात्रेविधात्रेविश्वायविश्वरूपायतेनमः ॥ नारायणायकृष्णाय वासुदेवायशार्ङ्गिणे ॥ विष्णवेजिष्णवेतुभ्यंशुद्धसत्त्वायतेनमः ॥ २३ ॥ महादेवउवाच ॥ इत्यादिस्तुतिभिःसम्यक्स्तूयमानोमहर्षिणा ॥ प्राह गम्भीरयावाचापरितुष्टोजनार्दनः ॥२४॥ श्रीभगवानुवाच ॥ संतुष्टोऽहंद्विजश्रेष्ठत्वयाभक्त्यासमर्चितः॥वरंवृणीष्वभद्रंतेकरोमितववाञ्छितम् ॥२५॥ महादेवउवाच ॥ ततःप्राहहृषीकेशंभार्ययासहकश्यपः ॥ २६ ॥ कश्यपउवाच ॥ पुत्रत्वंममदेवेशसंप्राप्यस्वर्गिणांहितम् ॥ कुरुष्वबलिनादेवत्रैलो क्यंनिर्जितंबलात् ॥ २७ ॥ इन्द्रस्यावरजोभूत्वाउपेन्द्रइतिविश्रुतः ॥ येनकेनचमार्गेणबलिंनिर्जित्यमायया ॥ त्रैलोक्यंममपुत्रायदेहिशक्राय शाश्वतम् ॥२८॥ महादेवउवाच ॥ इत्युक्तस्तेनविप्रेणतथेत्याहजनार्दनः ॥ संस्तूयमानस्त्रिदशैस्तत्रैवान्तरधीयत ॥ २९ ॥ एतस्मिन्नेवकालेतुकश्य पस्यमहात्मनः ॥ अदित्यागर्भमागच्छद्भगवान्भूतभावनः ॥ ३० ॥ तस्मिन्कालेबलिर्यागंदीर्घसत्रंमहातपाः ॥ यष्टुंमहर्षिभिःसार्द्धमारेभेतद्विधानतः ॥ ३१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेवामनप्रादुर्भावोनामैकोनचत्वारिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २३९ ॥

श्रीमहादेवउवाच ॥ अथवर्षसहस्रान्तेसर्वलोकमहेश्वरम् ॥ अदितिर्जनयामासवामनंविष्णुमच्युतम् ॥ १ ॥ श्रीवत्सकौस्तुभोरस्कंपूर्णेन्दुसदृश द्युतिम् ॥ सुन्दरंपुण्डरीकाक्षमतिखर्वतनुंहरिम् ॥ २ ॥ बटुवेषधरंदेवंसर्ववेदाङ्गगोचरम् ॥ मेखलाजिनदण्डादिचिह्नैरङ्कितमीश्वरम् ॥ ३ ॥ तंदृष्ट्वा देवताःसर्वेशतक्रतुपुरोगमाः ॥ स्तुत्वामहर्षिभिःसार्द्धंनमश्चक्रुर्महौजसम् ॥ ततःप्रसन्नोभगवान्प्रोवाचसुरसत्तमान् ॥ ४ ॥ वामनउवाच ॥ किंकर्तव्यंमयाचाद्यतद्ब्रूतसुरसत्तमाः ॥ ५ ॥ श्रीशङ्करउवाच ॥ ततःप्रहृष्टास्त्रिदशास्तमूचुःपरमेश्वरम् ॥ ६ ॥ देवाऊचुः ॥ अस्मिन्काल बलेर्यज्ञोवर्त्ततेमधुसूदन ॥ अप्रत्याख्यानकालोऽयंतस्यदैत्यपतेःप्रभो ॥ याचित्वात्रिदिवंलोकंतन्नस्त्वंदातुमर्हसि ॥ ७ ॥ शङ्करउवाच ॥ इत्युक्तस्त्रिदशैस्सर्वैराजगामबलिंहरिः ॥ यागदेशेसमासीनमृषिभिस्सार्द्धमष्टभिः ॥ ८ ॥ अभ्यागतंतुतंदृष्ट्वासहसोत्थायदैत्यराट् ॥ अभ्या

१ 'पञ्चप्रस्थस्वरूपम्' इ० पा० ।

गतःस्वयंविष्णुरितिहाससमन्वितः ॥ ९ ॥ पूजयामासविधिनानिवेश्यकुसुमासने ॥ प्रणिपत्यनमस्कृत्यप्राहगद्गदयागिरा ॥ १० ॥
बलिरुवाच ॥ धन्योऽस्मिकृतकृत्योऽस्मिसफलंममजीवितम् ॥ त्वामर्चयित्वाविप्रेन्द्रकिंकरोमितवप्रियम् ॥ ११ ॥ आगतोऽसियदर्थंत्वंमा
मुदिश्यद्विजोत्तम ॥ तत्प्रयच्छामितेशीघ्रंब्रूहिवेदविदांवर ॥ १२ ॥ शङ्करउवाच ॥ ततःप्रहृष्टमनसातमुवाचमहीपतिम् ॥ १३ ॥ वामन
उवाच ॥ शृणुराजेन्द्रवक्ष्यामिममागमनकारणम् ॥ अग्निकुण्डस्यपृथिवींदेहिदैत्यपतेमम ॥ १४ ॥ ममत्रिविक्रममितांनान्यदिच्छामिमानद ॥
सर्वेषामेवदानानांभूमिदानमनुत्तमम् ॥ १५ ॥ योददातिमहींराजाविप्रायाकिंचनायवै ॥ अङ्गुष्ठमात्रामपिवासभवेत्पृथिवीपतिः ॥ १६ ॥
नभूमिदानसदृशंपवित्रमिहविद्यते ॥ भूमिंयःप्रतिगृह्णातिभूमिंयश्चप्रयच्छति ॥ १७ ॥ उभौतौपुण्यकर्माणौनिधनेस्वर्गगामिनौ ॥ तस्माद्भूमिं
महाराजप्रयच्छत्रिपदींमम ॥ १८ ॥ एतदल्पांमहींदातुंमाविशङ्कमहीपते ॥ जगत्त्रयप्रदानंतन्नामभूपभविष्यति ॥ १९ ॥ शङ्करउवाच ॥ ततःप्रहृष्ट
वदनस्तथेत्याहमहीपतिः ॥ तस्मैमहीप्रदानंतुकर्तुंमेनेविधानतः॥२०॥ तंदृष्ट्वादैत्यराजंततदातस्यपुरोहितः ॥ उशनाह्यब्रवीद्वाक्यंमाराजन्दीयतांमही
॥ २१॥ शुक्रउवाच ॥ एषविष्णुःपरेशोऽथदेवैःसंप्रार्थितोनृप ॥ वञ्चयित्वामहींसर्वांत्वत्तःप्राप्तुमिहागतः॥२२॥ तस्मान्महीनदातव्यातस्मैराजन्महा
त्मने ॥ अन्यमर्थंप्रयच्छस्ववचनान्ममभूपते ॥ २३ ॥ श्रीशङ्करउवाच ॥ ततःप्रहस्यराजासौतंगुरुंप्राहधैर्यतः ॥ २४ ॥ बलिरुवाच ॥ प्रीतये
वासुदेवस्यसर्वंपुण्यंकृतंमया ॥ अद्यधन्योऽस्म्यहंविष्णुःस्वयमेवागतोयदि ॥ २५ ॥ तस्यप्रदेयमेवाद्यजीवितंचमहत्सुखम् ॥ तस्मादस्मैप्रयच्छामि
त्रिलोकीमपिमाचिरम्॥२६ ॥ श्रीशङ्करउवाच ॥ इत्युक्त्वाभूपतिस्तस्यपादौप्रक्षाल्यभक्तितः ॥ वाञ्छितांप्रददौभूमिंवारिपूर्वंविधानतः॥२७॥परिणीय
नमस्कृत्यदत्त्वावैदक्षिणांवसु ॥ प्रोवाचतंबटुंविप्रंप्रहृष्टेनान्तरात्मना ॥२८॥ बालिरुवाच ॥ धन्योऽस्मिकृतकृत्योऽस्मितवदत्त्वामहींद्विज ॥ यत्रेष्टंतव
विप्रेन्द्रतद्गृहाणमहीमिमाम् ॥ २९ ॥ श्रीशङ्करउवाच ॥ तमुवाचनृपंविष्णूराजंस्तवसमीपतः ॥ मापयामिपदेनाद्यपृथिवींतवपश्यतः ॥३०॥ इत्यु
क्त्वाखर्वरूपंतद्विहायपरमेश्वरः ॥ त्रिविक्रमवपुर्भूत्वाजग्राहपृथिवीमिमाम् ॥ ३१ ॥ पञ्चाशत्कोटिविस्तीर्णांससमुद्रमहीधराम् ॥ ससागरांचसद्वी
पांसदेवासुरमानुषाम् ॥ ३२ ॥ पादेनैकेनवपुषोविक्रम्यमधुसूदनः ॥ उवाचदैत्यराजेन्द्रंकिंकरोमीतिशाश्वतः ॥ ३३ ॥ तद्वैत्रैविक्रमंरूपमीश्वरस्यमहौ
जसम् ॥ हितार्थमपिदेवानामृषीणांचमहात्मनाम्॥३४॥नद्रष्टुमपिशक्यंस्याद्ब्रह्मणःशङ्करस्यच ॥ तत्पदंपृथिवींसर्वामाक्रम्यगिरिजेशुभे ॥३५॥ अति

१ 'साम्प्रतम्' इ० पा०।

रिक्तंसमभवच्छतयोजनमायतम् ॥ दिव्यंचक्षुर्ददौतस्मैदैत्यराजेसनातनः॥३६॥तस्मैसंदर्शयामासस्वकंरूपंजनार्दनः॥तद्विश्वरूपंदेवस्यदृष्ट्वादैत्येश्वरो बलिः॥३७॥प्रहर्षमतुलंलेभेसानन्दाश्रुपरिप्लुतः॥दृष्ट्वादेवंनमस्कृत्यस्तुत्वास्तुतिभिरेवच॥प्राहगद्गदयावाचाप्रहृष्टेनान्तरात्मना ॥३८ ॥बलिरुवाच॥ धन्योऽस्मिकृतकृत्योऽस्मित्वांदृष्ट्वापरमेश्वरम् ॥लोकत्रयंत्वमेवैतद्ब्रह्माणपरमेश्वर ॥ ३९ ॥ श्रीशङ्करउवाच ॥अथसर्वेश्वरोविष्णुर्द्वितीयंपदमव्ययम् ॥ ऊर्ध्वंप्रसारयामासब्रह्मलोकान्तमच्युतः ॥४०॥ सनक्षत्रग्रहोपेतंसर्वदेवसमावृतम् ॥ पदेनपरिपूर्णोऽभूदच्युतस्यशुभानने ॥ ४१ ॥ ततःपितामहोब्रह्मा चक्रपद्मादिचिह्नितम् ॥पादंतदेवदेवस्यहर्षसङ्कुलचेतसा ॥४२॥ धन्योऽस्मीतिवदन्ब्रह्मागृहीत्वास्वकमण्डलुम् ॥ भक्त्याप्रक्षालयामासतत्रसंस्थित वारिणा ॥ ४३ ॥ अक्षय्यमभवत्तोयंतस्यविष्णोःप्रभावतः ॥ तत्तीर्थंमेरुशिखरेषपातविमलंजलम् ॥४४ ॥ जगतःपावनार्थंवैचतुर्दिक्षुप्रवाहितम् ॥ सिताचालकनन्दाचचक्षुर्भद्रायथाक्रमम् ॥ ४५ ॥ ततश्चालकनन्दाचमेरोर्दक्षिणतःस्मृता ॥ त्रिधानाम्नात्रिपथगात्रिस्रोतालोकपावनी ॥ ४६ ॥ स्वर्गेमन्दाकिनीप्रोक्तात्वधोभोगवतीतथा ॥ मध्येवेगवतीगङ्गापावनार्थंनृणांशिवा ॥ ४७ ॥ तांदृष्ट्वामेरुमध्येतुप्रस्रवन्तींशुभानने ॥ आत्मनःपाव नार्थायशिरसाहमधारयम् ॥ ४८ ॥ दिव्यंवर्षसहस्रंतुधृत्वागङ्गाजलंशुभम् ॥ शिवत्वमगमंदेविसर्वलोकेषुपूजितः ॥ ४९ ॥ योवहेच्छिरसागङ्गा तोयंविष्णुपदोद्भवम् ॥ प्राशयेद्वाजगत्पूज्योभविष्यतिनसंशयः ॥ ५०॥ गङ्गागङ्गेतियोब्रूयाद्योजनानांशतैरपि ॥ मुच्यतेसर्वपापेभ्योविष्णुलोकंस गच्छति ॥ ५१ ॥ ततोभगीरथोराजागौतमश्चमहातपाः ॥ तपसापूजयित्वामांगङ्गार्थंसमयाचत ॥ ५२ ॥ सर्वलोकहितार्थायतांगङ्गांवैष्णवीं शिवाम् ॥ तयोरहंतामददांप्रीत्यादेविसरिद्वराम् ॥ ५३ ॥ गौतमेनसमानीतागौतमीतिनकीर्तिता ॥ भागीरथीतिविख्यातातेनराज्ञावृतायतः ॥ ५४ ॥ प्रसङ्गात्तेसमाख्यातंगङ्गाजन्मात्यनुत्तमम् ॥ ततोनारायणःश्रीमान्बलेर्दैत्यपतेःप्रभुः ॥५५॥ रसातलंशुभंलोकंप्रददौभक्तवत्सलः ॥ सर्वेषांदानवानां तुनागानांयादसामपि ॥ ५६ ॥ राजानंतुबलिंचक्रेयावदाभूतसंप्लवम् ॥ प्रतिगृह्यबलेर्लोकान्बटुवेषेणदैत्यहा ॥ ५७ ॥ महेन्द्रायददौप्रीत्याकाश्यपो विष्णुरव्ययः ॥ ततोदेवाःसगन्धर्वाऋषयश्चमहौजसः ॥ ५८ ॥ तुष्टुवुःस्तवनैर्दिव्यैःपूजयामासुरच्युतम् ॥ संक्षिप्यतन्महद्रूपंतेषांसंदर्शनायवै ॥५९॥ संपूज्यमानस्त्रिदशैरन्तर्द्धानंययौहरिः ॥इत्थंसुरक्षितःशक्रोविष्णुनाप्रभविष्णुना ॥ ६० ॥ त्रैलोक्यंमहदैश्वर्यमवापत्रिदिवेश्वरः ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातं वामनंवैभवंशुभम् ॥ शेषंयद्वैभवंदेवितद्वक्ष्यामियथाक्रमात् ॥ ६१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमामहेश्वरसंवादेवामनप्रादुर्भावोनाम चत्वारिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २४० ॥ ईश्वरउवाच ॥ भृगुपुत्रोमहानासीज्जमदग्निर्द्विजोत्तमः ॥ समस्तवेदवेदाङ्गपारगश्चमहातपाः ॥१॥

तपस्तेपेसधर्मात्मामहेन्द्रंप्रतिभामिनि॥सहस्रवर्षपर्यन्तंगङ्गायाःपुलिनेशुभे॥ततःप्रसन्नःप्राहेदंभगवान्पाकशासनः ॥२॥ इन्द्रउवाच ॥ वरंवृणीष्वविप्रे
न्द्रयत्तेमनसिवर्त्तते॥३॥ईश्वरउवाच॥ततःप्रोवाचविप्रर्षिःपरितुष्टंशतक्रतुम् ॥४॥ जमदग्निरुवाच॥सुरभिंदेहिमेदेवसर्वकामदुघांसदा॥५॥ईश्वरउवाच ॥
ततःप्रसन्नोदेवेशस्तस्मैविप्रायगोत्रभित्॥प्रददौसुरभिंदेवींसर्वकामदुघांतदा ॥६॥ सलब्ध्वासुरभिंदेवींजमदग्निर्महातपाः॥उवासमहदैश्वर्यःशतक्रतुरिवा
परः॥७॥रेणुकस्यसुतांरम्यांरेणुकांनामनामतः॥उपयेमेविधानेनजमदग्निर्महातपाः॥८॥ तयासहसधर्मात्मारेमेवर्षाण्यनेकशः॥पौलोम्याशुभयादेव्या
यथासंक्रन्दनोविभुः ॥९॥ ततःसपुत्रकामत्वादिष्टिंचक्रेसुधार्मिकः ॥ इष्ट्यासंतोषयामासपाकशासनमीश्वरम् ॥१०॥ परितुष्टःशचीभर्त्ताददौपुत्रंमहा
बलम् ॥ महौजसंमहाबाहुंसर्वशत्रुप्रतापनम् ॥ ११ ॥ अथकालेनविप्रेन्द्रोरेणुकायांशुचिस्मिते ॥ पुत्रमुत्पादयामासमहावीर्यंबलान्वितम् ॥ १२ ॥
विष्णोरंशांशभागेनसर्वलक्षणलक्षितम् ॥ तस्मिन्सुतेमहावीर्येभृगुस्तस्यपितामहः ॥ १३ ॥ नामचास्मैददौहर्षाद्विष्णोरंशोपलक्षितम् ॥ चक्रे
ऽथनामधेयंतुरामइत्यस्यशोभनम् ॥ १४ ॥ जमदग्नेःसमुत्पन्नोजामदग्न्यइतीरितः ॥ तद्भार्गवान्वयःसोऽपिववृधेद्विजपुङ्गवः ॥ १५ ॥ उपनीतस्तदा
कालेसर्वविद्याविशारदः ॥ तपस्तप्तुंजगामाथशालिग्रामाचलंप्रति ॥ १६ ॥ ददर्शकश्यपंतत्रब्रह्मर्षिममितौजसम् ॥ दृष्ट्वाप्रणम्यहर्षेणपूजयामास
भार्गवः ॥ १७ ॥ तेनसम्पूजितस्सम्यङ्मरीचितनयोद्विजः ॥ विधिनाप्रददौतस्मैमन्त्रंवैष्णवमव्ययम् ॥ १८ ॥ लब्धमन्त्रस्तदारामः
कश्यपात्तुमहात्मनः ॥ पूजयामासविधिनासतदाकमलापतिम् ॥ १९ ॥ षडक्षरंमहामन्त्रंजपन्नेवद्दिवानिशम् ॥ ध्यायन्कमलपत्राक्षंविष्णुं
सर्वगतंहरिम् ॥२०॥ तपस्तेपेसधर्मात्माबहुवर्षाणिभार्गवः ॥ जितेन्द्रियस्तुयतवाक्तदातस्थौमहातपाः ॥ २१ ॥ जमदग्निस्तुविप्रर्षिःस्थितोगङ्गातटे
शुभे ॥ चकारविधिवद्धर्मंयज्ञदानादिकंमहत् ॥ २२ ॥ धेन्वाःप्रसादादिंद्रस्यसंपूर्णास्तस्यसम्पदः ॥ कस्यचित्त्वथकालस्यहैहयाधिपतिःप्रभुः
॥ २३ ॥विजित्वासर्वाराष्ट्राणिसर्वसैन्यसमावृतः ॥ भार्गवस्याश्रमंप्राप्यजमदग्नेर्महीपतिः ॥ २४ ॥ समीक्ष्यतंमहाभागंववन्देमुनिसत्तमम् ॥
पृष्ट्वातुकुशलंतस्यमहर्षेर्भावितात्मनः ॥ २५ ॥ प्रददौनृपतिस्तस्मैवस्त्राण्याभरणानिच ॥ सचसंपूजयामासराजानंगृहमागतम् ॥ २६ ॥ मधुपर्केण
विधिनापूजयित्वानृपोत्तमम् ॥ ससैन्यायनृपेन्द्रायभोजनंप्रददौमुनिः ॥२७॥ प्रार्थितासुरभिस्तेनभार्गवेणसुधीमता ॥ संपूर्णमन्नपानादिससर्जशबला
तदा ॥ २८ ॥ अक्षय्यमन्नपानादितयासृष्टंमहातपाः ॥ ससैन्यायनृपेन्द्रायप्रददौमुनिसत्तमः ॥२९॥ तांदृष्ट्वाशबलांराजाकुतूहलसमन्वितः ॥ स्पृहां
चाप्यकरोद्राजातस्यांगविसुदुर्मतिः ॥ अयाचत्सुरभिंतत्रजमदग्निंनृपोत्तमः॥३०॥ कार्त्तवीर्यउवाच ॥ शबलांदेहिमेविप्रकपिलांसर्वकामदाम् ॥ अन्य

धेनुसहस्राणिदास्यामितवसुव्रत ॥ २१ ॥ ईश्वरउवाच ॥इत्युक्तस्तेनराज्ञाहजमदग्निर्महातपाः ॥ २२ ॥ जमदग्निरुवाच ॥ नदेयाशबलाराजन्मयातव
महीपते ॥ इयंचदेवदेवेनशक्रेणपरिपालिता ॥ देवतानांधनंराजन्दातव्यंस्यात्कथंमया ॥ २३ ॥ ईश्वरउवाच ॥ इत्युक्तःसतदाराजाक्रोधेन
कलुषीकृतः ॥ बलाज्जग्राहशबलांसर्वसैन्यसमावृतः ॥ २४ ॥ ततःक्रुद्धामहाभागाशबलावरवर्णिनि ॥ जघानतस्यसैन्यानिशृङ्गैःखुरतलैरपि
॥ २५ ॥ घातयित्वामुहूर्त्तेनतत्सैन्यंशबलाबलात् ॥ अन्तर्द्धानंगतादेवीययौशक्रान्तिकंक्षणात् ॥ २६ ॥ स्वसैन्यंनिहतंदृष्ट्वासोऽर्जुनःक्रोध
मूर्छितः ॥ मुष्टिनाताडयामासभार्गवंद्विजसत्तमम् ॥ २७ ॥ ताडितस्तेनबहुशोविकलाङ्गःप्रकल्पितः ॥ पपातसहसाभूमौममारद्विजसत्तमः
॥ २८ ॥ हत्वामुनिवरंतत्रपापात्माहैहयाधिपः ॥ महासैन्यपरीवारोविवेशनगरंस्वकम् ॥ २९ ॥ रामस्तुदेवदेवेशंपूजयामासभार्गवः ॥
तेनसंपूजितोदेवःप्रसन्नःप्राहकेशवः ॥ ४० ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ प्रीतोऽस्मितपसावत्सभवतोनियतात्मनः ॥ संप्रदास्यामितेविप्रमच्छक्तिंपरमां
शुभाम् ॥ ४१ ॥ आवेशितोऽथमच्छक्त्याजहिदुष्टान्नृपोत्तमान् ॥ भूभारकविनाशायदेवतानांहितायवै ॥ ४२॥ ईश्वरउवाच ॥ इत्युक्त्वाप्रददौदेवः
परशुंशत्रुधर्षणम् ॥ वैष्णवंचमहच्चापंदिव्याण्यस्त्राण्यनेकशः ॥ दत्त्वाप्रोवाचभगवाञ्जामदग्न्यंजनार्दनः ॥ ४३ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ मदोत्कटा
न्नृपान्हत्वाबहुशःपरवीरहा ॥ गृहाणपृथिवींसर्वांस्सागरान्तांद्विजोत्तम ॥ ४४ ॥ पालयस्वचधर्मेणवीर्येणमहतावृतः ॥ कालेनमत्पदंचापिमत्प्रसादा
द्गमिष्यसि ॥ ४५ ॥ ईश्वरउवाच ॥ इत्युक्त्वान्तर्हितोदेवोवरंदत्त्वाद्विजन्मने ॥ रामोऽपिचाथसहसाप्रययौपितुराश्रमम् ॥ ४६ ॥ पितरंनिहतंदृष्ट्वा
भार्गवःक्रोधमूर्च्छितः ॥ निष्क्षत्रांकर्तुमन्विच्छन्महींनृपसमाकुलाम् ॥ ४७ ॥ जगामहैहयपतेर्नगरंनृपसंवृतम् ॥ क्रोधावेशज्वलद्गात्रोद्धार्यतिष्ठदु
दायुधः ॥ ४८ ॥ तंदृष्ट्वातत्पुरजनाजामदग्न्यंमहौजसम् ॥ जाज्वल्यमानंवपुषाकालाग्निमिवमेनिरे ॥ ४९ ॥ भयाताविद्रुताःसर्वेराजानंहैहयाधि
पम् ॥ शशंसुस्तंमहासत्त्वंसर्वायुधसमन्वितम् ॥ श्रुत्वासराजातद्वाक्यंप्राहविस्मितचेतसा ॥ ५०॥ हैहयाधिपउवाच ॥ कोऽसौममपुरद्वारिसायुधः
संस्थितोबलात् ॥ महेन्द्रोवायमोवापिरुद्रोवाधनदोऽपिवा ॥ ५१ ॥सायुधोमत्पुरद्वारिस्थातुंशक्तोनकर्हिचित् ॥ ५२ ॥ महादेवउवाच ॥इत्यु
क्त्वापार्थिवेन्द्रोऽसौकिङ्करान्सुमहाबलान् ॥ प्रेरयामासतंदुष्टंगृह्णीतेत्याहदुर्मतिः ॥५३॥ तेगत्वाददृशुर्वीरंपुरद्वारिमहाबलम् ॥ ज्वलन्तमिवकालाग्निं
दुर्निरीक्ष्यंस्वतेजसा ॥ ५४ ॥ तस्यसंदर्शनेऽप्यत्रनशक्तास्तेमहाबलाः ॥ ग्रहीतुकामास्तंवीरंसमन्तात्प्रययुर्भृशम् ॥ ५५ ॥ तान्दृष्ट्वासायुधा
न्सर्वान्पार्थिवेन्द्रस्यकिंकरान्॥प्रहसन्प्राहविप्रेन्द्रोजामदग्न्योमहाबलः ॥५६॥ परशुरामउवाच॥भार्गवस्यसुतोरामःसंप्राप्तोऽहंनराधमाः ॥ स्वपितुर्नि

धनात्सर्वान्हनिष्यामिनृपोत्तमान् ॥ ५७ ॥ कार्तवीर्यस्यरुधिरंमत्पित्रेतिलसंयुतम् ॥ दास्यामिपिण्डदानंचतच्छिरःकबलेनवै ॥ ५८ ॥ महादेव
उवाच ॥ इत्युक्तास्तेमहावीर्याःकिङ्करास्तस्यभूपतेः ॥ शरैस्तंताडयामासुःपललैरिवपावकम् ॥ ५९ ॥ ततःक्रुद्धोमहावीर्योरामस्सत्य
पराक्रमः ॥ वैष्णवंचापमाकृष्यज्यानिनादमथाकरोत् ॥ ६० ॥ तेननादेनमहतापूरितंभुवनत्रयम् ॥ देवानामपिसंत्रासोबभूवमहदद्भुतम् ॥
॥६१॥ततःपावकसङ्काशैराशुगैःसुमहाबलः ॥ ताडयामासतान्वीरान्किङ्करान्वैमहाबलान् ॥६२॥ हत्वातुकिङ्करांस्तस्यपार्थिवस्यमहात्मनः॥ काला
ग्निरिवसंतस्थौसर्वभूतभयङ्करः॥६३॥ श्रुत्वातुकिङ्करान्स्वस्यहतान्रामेणधीमता॥हैहयाधिपतिर्वीरःक्रोधसंरक्तलोचनः ॥६४॥निर्ययौसहसैन्येनयत्रा
स्तेभार्गवोऽव्ययः ॥ तंदृष्ट्वाघोरसङ्काशंज्वलन्तंस्वेनतेजसा ॥ ६५ ॥ त्रस्ताःसर्वेजनास्तत्रशङ्कमानाजनक्षयम् ॥ ततोयुद्धंमहाघोरंरामस्यनृपते
स्तदा ॥ ६६ ॥ शस्त्रास्त्रपातनैर्भीमैर्मेघयोरिववर्षतोः ॥ ततोरामोमहातेजास्तत्सैन्यंनृपतेस्तदा ॥ ६७ ॥ निर्ददाहक्षणात्सर्वंवैष्णवास्त्रेणलीलया ॥
ततःपरशुनारामस्तीक्ष्णेनामितविक्रमः ॥ ६८ ॥ चिच्छेदबाहुसाहस्रंकार्तवीर्यस्यदुर्मतेः ॥ नशशाकमहावीर्योयोद्धुंरामेणभूपतिः ॥ ६९ ॥ नष्टवीर्यो
बभूवात्रपापेनस्वेनदुर्मतिः ॥ चिच्छेदतच्छिरःक्रुद्धोरेणुकातनयोबली ॥ ७० ॥ महाद्रिशृङ्गंवज्रेणयथादेवपतिर्बली ॥हत्वासहस्रबाहुंतंजामदग्न्यःप्रता
पवान् ॥ ७१ ॥ जघानपार्थिवान्सर्वान्क्रुद्धःपरशुनामृधे ॥ रामंदृष्ट्वामहारौद्रंपार्थिवाःपृथिवीतले ॥ ७२॥ भयार्त्ताविद्रुताःसर्वेनागाःकेसरिणंयथा॥
विद्रुतानपिभूपालान्पितुर्निधनमन्युना ॥७३॥ जघानभार्गवःक्रुद्धोनागानिवखगेश्वरः ॥ निःक्षत्रंकृतवान्सर्वंजामदग्न्यःप्रतापवान् ॥७४॥ ररक्षभग
वानेकमिक्ष्वाकोःसुमहत्कुलम् ॥ मातामहस्यान्वयत्वाद्रेणुकावचनादथ ॥ ७५ ॥ तान्भ्रष्टराज्यान्कृत्वावैमातामहकुलोद्भवान्॥ नहत्वामनुवंशांस्ता
न्रामोनृपकुलान्तकः ॥ ७६ ॥ सर्वंतुभूभृतांवंशंनाशयामासवीर्यवान् ॥ कृत्वाचोर्वींतुनिःक्षत्रांजमदग्निसुतोबली ॥ ७७ ॥ अश्वमेधंमहायज्ञंचकार
विधिवद्द्विजः ॥ प्रददौविप्रमुख्येभ्यःसप्तद्वीपवतींमहीम् ॥ ७८॥ दत्त्वामहींसविप्रेभ्योजामदग्न्यःप्रतापवान् ॥ तपस्तप्तुंययौसोऽथनरनारायणाश्रमम्
॥ ७९ ॥ एतत्तेकथितंदेविजामदग्न्यमहात्मनः ॥ शक्त्यावेशावतारस्यचरितंशार्ङ्गिणःप्रभोः ॥८०॥ नोपास्यंहिभवेत्तस्यशक्त्यावेशान्महात्मनः ॥
उपास्यौभगवद्भक्तौर्विप्रमुख्यैर्महात्मभिः ॥ ८१ ॥ रामकृष्णावतारौतुपरिपूर्णौहिसद्गुणैः ॥ उपास्यमानावृषिभिरपवर्गप्रदौनृणाम् ॥ ८२ ॥ इति
श्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेपरशुरामचरितंनामैकचत्वारिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २४१ ॥ रुद्रउवाच ॥ स्वाय
म्भुवोमनुःपूर्वंद्वादशार्णमहामनुम् ॥ जजापगोमतीतीरेनैमिषेविमलेशुभे ॥ १ ॥ तेनवर्षसहस्रेणपूजितःकमलापतिः ॥ मत्तोवरंवृणीष्वेतितंप्राह

भगवान्हरिः ॥ ततःप्रोवाचहर्षेणमनुःस्वायम्भुवोहरिम् ॥ २ ॥ मनुरुवाच ॥ पुत्रत्वंभजदेवेशत्रीणिजन्मानिवाच्युत ॥ त्वांपुत्रलालसत्वेनभजामि
पुरुषोत्तमम् ॥ ३ ॥ रुद्रउवाच ॥ इत्युक्तस्तेनलक्ष्मीशःप्रोवाचसुमहागिरा ॥ ४ ॥ विष्णुरुवाच ॥ भविष्यतिनृपश्रेष्ठयत्तेमनसिकाङ्क्षितम् ॥ ममैव
चमहाप्रीतिस्तवपुत्रत्वहेतवे ॥ ५ ॥ स्थितिप्रयोजनेकालेतत्रतत्रनृपोत्तम ॥ त्वयिजातेत्वहमपिजातोऽस्मितवसुव्रत ॥ ६ ॥ परित्राणायसाधूनां
विनाशायचदुष्कृताम् ॥ धर्म्मसंस्थापनार्थायसंभवामितवानघ ॥७॥ रुद्रउवाच॥ एवंदत्त्वावरंतस्मैतत्रैवान्तर्दधेहरिः ॥ अस्यांभूतप्रथमंजन्ममनोः
स्वायम्भुवस्यच ॥ ८ ॥ रघूणामन्वयेपूर्वंराजादशरथोह्यभूत् ॥ द्वितीयोवसुदेवोऽभूद्वृष्णीनामन्वयेविभुः ॥ ९ ॥ कलेर्दिव्यसहस्राब्दप्रमाणस्या
न्त्यपादयोः ॥ शम्भलग्रामकेमुख्येब्राह्मणःसंजनिष्यते ॥ १० ॥ ततोमुक्तिर्भवेत्तस्यमनोर्जन्मत्रयान्तरे ॥ राघवःप्रथमंजज्ञेकृष्णस्तुतदनन्तरम् ॥
॥ ११ ॥ कल्किरूपीहरिःपश्चाद्ब्राह्मणस्यजनिष्यति ॥ तस्यपत्नीमहाभागासुशीलानामभामिनी ॥ १२ ॥ कौसल्यासमभूत्पत्नीराज्ञोदश
रथस्यहि ॥ यदुवंश्यस्यसैवाथदेवकीनामविश्रुता ॥ १३ ॥ हरिव्रतस्यविप्रस्यभार्यादेवप्रभापुनः ॥ एवंमातृत्वमापन्नात्रीणिजन्मानि
शार्ङ्गिणः ॥ १४ ॥ पूर्वंरामस्यचरितंवक्ष्यामितवसुव्रते ॥ यस्यस्मरणमात्रेणविमुक्तिःपापिनामपि ॥ १५ ॥ हिरण्यकहिरण्याक्षौद्वितीयंजन्म
संश्रितौ ॥ कुम्भकर्णदशग्रीवावजायेतांमहाबलौ ॥ १६ ॥ पुलस्त्यस्यसुतोविप्रोविश्रवानामधार्मिकः ॥ तस्यपत्नीविशालाक्षीराक्षसेन्द्रसुतानघे
॥ १७ ॥ सुकेशितनयासास्यात्सुमालेर्दानवस्यच ॥ केकसीनामकन्यासीत्तस्यभार्यादृढव्रता ॥ १८ ॥ कामोद्रिक्तातुसादेवीसन्ध्याकालेमहामु
निम् ॥ रमयामासतन्वङ्गीयथेष्टंशुभदर्शना ॥ १९ ॥ तत्कालसम्भवौगर्भौतस्यांजातौमहाबलौ ॥ रावणःकुम्भकर्णश्चराक्षसौलोकविश्रुतौ ॥ २० ॥
कन्याशूर्पणखानामजातातिविकृतानना ॥ कस्यचित्त्वथकालस्यतस्यांजातोविभीषणः ॥२१॥ सुशीलोभगवद्भक्तःसत्यवाग्धर्मवाञ्शुचिः ॥ रावणः
कुम्भकर्णश्चहिमवत्पर्वतोत्तमे ॥ २२ ॥ महोग्रतपसामांवैपूजयामासतुर्भृशम् ॥ रावणस्त्वथदुष्टात्मास्वशिरःकमलैःशुभैः ॥ २३ ॥ पूजयामासमां
देविदारुणेनैवकर्मणा ॥ ततस्त्वमब्रवंसुभ्रुःप्रहृष्टेनान्तरात्मना ॥ २४ ॥ वरंवृणीष्वमेवत्सयत्तेमनसिवर्त्तते ॥ ततःप्रोवाचदुष्टात्मादेवदानवरक्षसाम्
॥ २५ ॥ अवध्यत्वंप्रदेहीतिसर्वलोकजिगीषया ॥ ततोऽहंदत्तवांस्तस्मैराक्षसायदुरात्मने ॥ २६ ॥ देवदानवयक्षाणामवध्यत्वंवरानने ॥ राक्षसो
ऽसौमहावीर्योवरदानात्तुगर्वितः ॥ २७ ॥ त्रीँल्लोकान्पीडयामासदेवदानवमानुषान् ॥ तेनसंबाध्यमानाश्चदेवाब्रह्मपुरोगमाः ॥ २८ ॥ भयार्त्ताःशरणं
जग्मुरीश्वरंकमलापतिम् ॥ ज्ञात्वाथवेदनांतेषामभयायसनातनः ॥ उवाचत्रिदशान्सर्वान्ब्रह्मरुद्रपुरोगमान् ॥ २९ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ राज्ञोदशरथ

स्याहमुत्पत्स्यामिरघोःकुले ॥ हनिष्यामिदुरात्मानंरावणंसहबान्धवम् ॥३०॥ मानुषंवपुरास्थायहन्मिदैवतकण्टकम् ॥ नन्दिशापाद्भवन्तोऽपिवान
रत्वमुपागताः ॥ कुरुध्वंममसाहाय्यंगन्धर्वाप्सरसोत्तमाः ॥ ३१ ॥ रुद्रउवाच ॥इत्युक्तादेवतास्सर्वादेवदेवेनविष्णुना ॥ वानरत्वमुपागम्यजज्ञिरेपृथि
वीतले ॥ ३२ ॥ भार्गवेणप्रदत्तातुमहीसागरमेखला ॥ दत्तामहर्षिभिःपूर्वंरघूणांसुमहात्मनाम् ॥ ३३ ॥ वैवस्वतमनोःपुत्रोराज्ञांश्रेष्ठोमहाबलः ॥ इक्ष्वा
कुरितिविख्यातस्सर्वधर्मविदांवरः ॥३४॥ तदन्वयेमहातेजाराजादशरथोबली॥अजस्यनृपतेःपुत्रःसत्यवाञ्छीलवाञ्छुचिः ॥३५॥ सराजापृथिवींसर्वां
पालयामासवीर्यतः ॥ राज्येपुस्थापयामाससर्वान्पार्थिवसत्तमान् ॥ ३६ ॥ कोसलस्यनृपस्याथपुत्रीसर्वाङ्गशोभना ॥ कौसल्यानामतांकन्यामुप
येमेसपार्थिवः ॥ ३७ ॥ मागधस्यनृपस्याथतनयाचशुचिस्मिता ॥ सुमित्रानामनाम्नाचद्वितीयातस्यभामिनी ॥ ३८ ॥ तृतीयाकेकयस्याथनृपतेर्दुहि
तातथा ॥ भार्याभूत्पद्मपत्राक्षीकैकेयीनामनामतः ॥३९॥ ताभिःस्मराजाभार्याभिस्तिसृभिर्धर्मसंयुतः ॥ रमयामासकाकुत्स्थःपृथिवींचानुपालयन् ॥
॥ ४० ॥ अयोध्यानामनगरीसरयूतीरसंस्थिता ॥ सर्वरत्नसुसंपूर्णाधनधान्यसमाकुला ॥ ४१ ॥ प्राकारगोपुरैर्जुष्टाहेमप्राकारसङ्कुला ॥ उत्तमैर्गाग
तुरगैर्महेन्द्रस्ययथापुरी ॥ ४२ ॥ तस्यांराजासधर्मात्माउवासमुनिसत्तमैः ॥ पुरोहितेनविप्रेणवसिष्ठेनमहात्मना ॥ ४३ ॥ राज्यंचकारयामाससर्वं
निहतकण्टकम् ॥ यस्मादुत्पत्स्यतेतस्यांभगवान्पुरुषोत्तमः ॥४४॥ तस्मात्तुनगरीपुण्यासाप्ययोध्येतिकीर्तिता ॥ नगरस्यपरंधाम्नोनामतस्याप्य
भूच्छुभे ॥ ४५ ॥ यत्रास्तेभगवान्विष्णुस्तदेवपरमंपदम् ॥ तत्रसद्योभवेन्मोक्षःसर्वकर्मनिकृन्तनः ॥ ४६ ॥ जातेतत्रमहाविष्णौनराःसर्वेमुदंययुः ॥
सराजापृथिवींसर्वांपालयित्वाशुभानने ॥ ४७ ॥ अयजद्वैष्णवंयज्ञंपुत्रार्थीहरिमच्युतम् ॥ तेनसंपूजितःश्रीशोराज्ञासर्वगतोहरिः ॥ ४८ ॥
वैष्णवंतुयज्ञेनवरदःप्राहकेशवः ॥ तस्मिन्नाविरभूदग्नौयज्ञरूपोहरिस्तदा ॥ ४९॥ शुद्धजाम्बूनदप्रख्यःशङ्खचक्रगदाधरः ॥ शुक्लाम्बरधरःश्रीमान्सर्व
भूषणभूषितः ॥ ५० ॥ श्रीवत्सकौस्तुभोरस्कोवनमालाविभूषितः ॥ पद्मपत्रविशालाक्षश्चतुर्बाहुरुदारधीः ॥५१॥ सख्याङ्कस्थश्रियासार्द्धमाविरासी
द्रमेश्वरः ॥ वरदोऽस्मीतितंप्राहराजानंभक्तवत्सलः ॥ ५२ ॥ तंदृष्ट्वासर्वलोकेशंराजाहर्षसमाकुलः ॥ ववन्देभार्ययासार्द्धंप्रहृष्टेनान्तरात्मना
॥५३॥प्राञ्जलिःप्रणतोभूत्वाहर्षगद्गदयागिरा॥पुत्रत्वंमेमजेत्याहदेवदेवंजनार्दनम्॥ततःप्रसन्नोभगवान्प्राहराजानमच्युतः ॥ ५४ ॥ विष्णुरुवाच॥उत्प
त्स्येऽहंनृपश्रेष्ठदेवलोकहितायवै ॥ परित्राणायसाधूनांराक्षसानांवधायच ॥ मुक्तिप्रदातुंलोकानांधर्मसंस्थापनायच ॥ ५५ ॥ महादेवउवाच ॥ इत्यु
क्त्वापायसंदिव्यंहेमपात्रस्थितंशृतम्॥लक्ष्म्याहस्तस्थितंशुभ्रंपार्थिवायददौहरिः ॥५६ ॥ विष्णुरुवाच ॥ इदंवैपायसंराजन्पत्नीभ्यस्तवसुव्रत ॥ देहि

तेतनयास्तासुउत्पत्स्यन्तेमदंशजाः ॥ ५७ ॥ महादेवउवाच ॥ इत्युक्त्वामुनिभिःसर्वैःस्तूयमानोजनार्दनः ॥ स्वात्मानंदर्शयित्वाथतथैवान्त
रधीयत ॥५८॥ सगजातत्रदृष्ट्वा चपत्नींज्येष्ठांकनीयसीम् ॥ विभज्यपायसंदिव्यंप्रददौसुसमाहितः ॥५९॥ एतस्मिन्नन्तरेपत्नीसुमित्रातस्यमध्यमा ॥
तत्समीपंप्रयातासापुत्रकामासुलोचना ॥ ६० ॥ तांदृष्ट्वातत्रकौसल्याकैकेयीचसुमध्यमा ॥ अर्द्धमर्द्धंप्रददतुस्तेतस्यैपायसंस्वकम् ॥ ६१ ॥ तत्प्राश्य
पायसंदिव्यंराजपत्न्यःसुमध्यमाः ॥ संपन्नगर्भाःसर्वास्ताविरेजुःशुभ्रवर्चसः ॥ ६२ ॥ तासांस्वप्नेषुदेवेशःपीतवासाजनार्दनः ॥ शङ्खचक्रगदापाणि
राविर्भूतस्तदाहरिः ॥६३ ॥ अथकालेमनोरम्येमधुमासिशुचिस्मिते ॥ शुक्लेनवम्यांविमलेनक्षत्रेऽदितिदैवते ॥ ६४ ॥ मध्याह्नसमयेलग्नेसर्वग्रह
शुभान्विते ॥ कौसल्याजनयामासपुत्रंलोकेश्वरंहरिम् ॥ ६५ ॥ इन्दीवरदलश्यामंकोटिकन्दर्पसन्निभम् ॥ पद्मपत्रविशालाक्षंसर्वाभरणशोभितम् ॥
॥ ६६ ॥ श्रीवत्सकौस्तुभोरस्कंसर्वाभरणभूषितम् ॥ उद्यद्दिनकरप्रख्यकुण्डलाभ्यांविराजितम् ॥ ६७ ॥ अनेकसूर्यसङ्काशंतेजसामहतावृतम् ॥ परे
शस्यतनोरम्यंदीपादुत्पन्नदीपवत् ॥ ६८ ॥ ईशानंसर्वलोकानांयोगिध्येयंसनातनम् ॥ सर्वोपनिषदामर्थममन्तंपरमेश्वरम् ॥६९॥ जगत्सर्गस्थितिल
येहेतुभूतमनामयम् ॥ शरण्यंसर्वभूतानांसर्वभूतमयंविभुम् ॥ ७० ॥ समुत्पन्नेजगन्नाथेदेवदुन्दुभयोदिवि ॥ विनेदुःपुष्पवर्षाणिववृषुःसुरसत्तमाः ॥
॥ ७१ ॥ प्रजापतिमुखादेवाविमानस्थानभस्तले ॥ तुष्टुवुर्मुनिभिःसार्द्धंहर्षपूर्णाङ्गविह्वलाः ॥ ७२ ॥ जगुर्गन्धर्वपतयोननृतुश्चाप्सरोगणाः ॥ ववुः
पुण्यशिवावाताःसुप्रभोऽभूद्दिवाकरः ॥ ७३ ॥ जज्वलुश्चाग्नयःशान्ताविमलाश्चदिशोदश ॥ ततस्सराजाहर्षेणपुत्रंदृष्ट्वासनातनम् ॥ ७४ ॥ पुरोधसा
वसिष्ठेनजातकर्मतदाकरोत् ॥ नामचास्मैददौरम्यंवसिष्ठोभगवांस्तदा ॥ ७५ ॥ श्रियःकमलवासिन्यारमणोऽयंमहान्प्रभुः ॥ तस्माच्छ्रीरामइत्यस्य
नामसिद्धंपुरातनम् ॥ ७६ ॥ सहस्रनाम्नांश्रीशस्यतुल्यंमुक्तिप्रदंनृणाम् ॥ विष्णुमासेसमुत्पन्नोविष्णुरित्यभिधीयते ॥ ७७ ॥ एवंनामास्यदत्त्वाथ
वसिष्ठोभगवानृषिः ॥ परिणीयनमस्कृत्यस्तुत्वास्तुतिभिरेवच ॥७८॥ संकीर्त्यनामसाहस्रंमङ्गलार्थंमहात्मनः ॥ विनिर्ययौमहातेजास्तस्मात्पुण्य
तमाद्गृहात् ॥ ७९ ॥गजाश्वविप्रमुख्येभ्योददौबहुधनंमुदा ॥ गवामयुतदानंचकारयामासधर्मतः ॥८०॥ ग्रामाणांशतसाहस्रंददौरघुकुलोत्तमः ॥
वस्त्रैराभरणैर्दिव्यैरसङ्ख्येयैर्धनैरपि ॥ ८१ ॥ विष्णोस्संतुष्टयेतत्रतर्पयामासभूसुरान् ॥ कौसल्याचसुतंदृष्ट्वारामंराजीवलोचनम् ॥ ८२ ॥ फुल्लहस्तार
विन्दाभंपद्महस्ताम्बुजान्वितम् ॥ तस्यश्रीपादकमलेपद्माब्जेचवरानने ॥ ८३ ॥ शङ्खचक्रगदापद्मध्वजवज्रादिचिह्नितं ॥ दृष्ट्वावक्षसिश्रीवत्संकौस्तुभं
वनमालया ॥ ८४॥ तस्याङ्गेसाजगत्सर्वंसदेवासुरमानुषम् ॥ स्मितवक्त्रेविशालाक्षीभुवनानिचतुर्दश ॥ ८५ ॥ निःश्वासेतस्यवेदांश्चसेतिहासान्म

हात्मनः ॥ द्वीपानर्व्वीन्गिरींस्तस्यजघनेवरवर्णिनि ॥ ८६ ॥ नाभ्यांब्रह्मशिवौतस्यकर्णयोश्चदिशःशुभाः ॥ नेत्रयोर्वह्निसूर्यौचघ्राणेवायुंमहाजवम् ॥८७॥ सर्वोपनिषदामर्थंदृष्ट्वातस्यविभूतयः ॥ कृत्स्नाभीतावरारोहाप्रणम्यचपुनपुनः ॥ हर्षाश्रुपूर्णनयनाप्राञ्जलिर्वाक्यमब्रवीत् ॥ ८८ ॥ कौसल्योवाच ॥ धन्यास्मिदेवदेवेशलब्ध्वात्वांतनयंप्रभो ॥ प्रसीदमेजगन्नाथपुत्रस्नेहंप्रदर्शय ॥ ८९ ॥ ईश्वरउवाच ॥ एवमुक्तोहृषीकेशोमात्रासर्वगतोहरिः ॥ मायामानुषतांप्राप्यशिशुभावाद्रुरोदसः ॥ ९० ॥ अथप्रमुदितादेवीकौसल्याशुभलक्षणम् ॥ पुत्रमालिङ्ग्यहर्षेणस्तन्यंप्रादात्सुमध्यमा ॥ ९१ ॥ तस्याःस्तन्यंपपौदेवोबालभावात्सनातनः ॥ उवासमातुरुत्सङ्गेजगद्भर्तामहाविभुः ॥९२॥तस्मिन्दिनेशुभेरम्येसर्वकामप्रदेनृणाम्॥उत्सवंचक्रिरेपौराहृष्टाजानपदानराः ॥९३॥ कैकेय्यांभरतोजज्ञेपाञ्चजन्यांशसम्भवः॥सुमित्राजनयामासलक्ष्मणंशुभलक्षणम् ॥९४॥ शत्रुघ्नंचमहाभागादेवशत्रुप्रतापनम् ॥ अनन्तांशेनसंभूतोलक्ष्मणःपरवीरहा ॥ ९५ ॥ सुदर्शनांशाच्छत्रुघ्नःसंजज्ञेऽमितविक्रमः ॥ तेसर्वेववृधुस्तत्रवैवस्वतमनोःकुले ॥९६॥ संस्कृतास्तेसुताःसम्यग्वसिष्ठेनमहौजसा ॥ अधीतवेदास्तेसर्वेश्रुतवन्तस्तथानृपाः ॥ ९७ ॥ सर्वशास्त्रार्थतत्त्वज्ञाधनुर्वेदेचनिष्ठिताः ॥ बभूवुःपरमोदारालोकानांहर्षवर्द्धनाः ॥ ९८ ॥ युग्मंबभूवतुस्तत्रराजानौरामलक्ष्मणौ ॥ तथाभरतशत्रुघ्नौपायसांशवशात्स्वतः ॥ ९९ ॥ अथलोकेश्वरीलक्ष्मीर्जनकस्यनिवेशने ॥ शुभक्षेत्रेहलोत्खातेसुनासासुशुभक्षेणा ॥ १०० ॥ बालार्ककोटिसङ्काशारक्तोत्पलकराम्बुजा ॥ सर्वलक्षणसंपन्नासर्वाभरणभूषिता ॥ १ ॥ धृत्वावक्षसिचार्वङ्गीमालामम्लानपङ्कजाम् ॥ सीतामुखेसमुत्पन्नाबालभावेनसुन्दरी ॥ २ ॥ तांदृष्ट्वाजनकोराजाकन्यांवेदमयींशुभाम् ॥ उद्धृत्यापत्यभावेनपुपोषमिथिलापतिः ॥ ३ ॥जनकस्यगृहेरम्येसर्वलोकेश्वरप्रिया ॥ ववृधेसर्वलोकस्यरक्षणार्थंसुरेश्वरी ॥४ ॥ एतस्मिन्नन्तरेदेविकौशिकोलोकविश्रुतः ॥ सिद्धाश्रमेमहापुण्येभागीरथ्यास्तटेशुभे ॥ ५ ॥क्रतुप्रवरमारेभेयष्टुंतत्रमहामुनिः ॥ वर्त्तमानस्यतस्यास्ययज्ञस्याथद्विजन्मनः ॥ ६ ॥ क्रतुविध्वंसिनोऽभूवन्रावणस्यनिशाचराः ॥ कौशिकश्चिन्तयित्वाथरघुवंशोद्भवंहरिम् ॥ ७ ॥ आनेतुमैच्छद्धर्मात्मालोकानांहितकाम्यया ॥ सगत्वानगरींरम्यामयोध्यांरघुपालिताम् ॥ ८ ॥ नृपश्रेष्ठंदशरथंददर्शमुनिसत्तमः ॥ राजापिकौशिकंदृष्ट्वाप्रत्युत्थायकृताञ्जलिः ॥ ९ ॥ पुत्रैःसहमहातेजाववन्देमुनिसत्तमम् ॥ धन्योऽहमस्मीतिवदन्हर्षेणरघुनन्दनः ॥ ११० ॥ अर्चयामासविधिनानिवेश्यपरमासने ॥ परिणीयनमस्कृत्यकिंकरोमीत्युवाचतम् ॥ ११ ॥ ततःप्रोवाचहृष्टात्माविश्वामित्रोमहातपाः ॥ १२ ॥ विश्वामित्रउवाच ॥ देहिमेराघवंराजन्रक्षणार्थंक्रतोर्मम ॥ साफल्यमस्तुमेयज्ञेराघवस्यसमीपतः ॥ तस्माद्रामंरक्षणार्थंदातुमर्हसिभूपते ॥ १३ ॥ ईश्वरउवाच ॥ तच्छ्रुत्वामुनिवर्यस्यवाक्यंसर्वविदांवरः ॥ प्रददौमुनिवर्याय

राघवंसहलक्ष्मणम् ॥ १४ ॥ आदायराघवौतत्रविश्वामित्रोमहातपाः ॥ स्वमाश्रममतिप्रीतःप्रययौद्विजसत्तमः ॥ १५ ॥ ततःप्रहृष्टास्त्रिदशाः प्रयातेरघुसत्तमे ॥ ववृषुःपुष्पवर्षाणितुष्टुवुश्चमहौजसः ॥ १६ ॥ अथाजगामहृष्टात्मावैनतेयोमहाबलः ॥ अदृश्यस्सर्वभूतानांसंप्राप्यरघुसत्तमौ ॥१७॥ ताभ्यांदिव्येचधनुषीतूणौचाक्षयसायकौ ॥ दिव्यान्यस्त्राणिशस्त्राणिदत्त्वाचप्रययौद्विजः ॥१८॥ तौरामलक्ष्मणौवीरौकौशिकेनसहाध्वनि ॥ गच्छन्तौविपिनेघोरेराक्षसींघोरदर्शनाम् ॥ १९ ॥ नाम्नातुताटकांदेविभार्यांसुन्दस्यरक्षसः ॥ जघ्नतुस्तौमहावीरौबाणैर्दिव्यधनुश्च्युतैः ॥ १२० ॥ निहताराघवेणाथराक्षसीघोरदर्शना ॥ त्यक्त्वातनुंघोररूपांदिव्यरूपाबभूवसा ॥.२१ ॥ जाज्वल्यमानावपुषासर्वाभरणभूषिता ॥ प्रययौवैष्णवं लोकंप्रणम्यचरघूत्तमौ ॥ २२ ॥ तांहत्वाराघवःश्रीमान्कौशिकस्याश्रमंशुभम् ॥ प्रविवेशमहातेजालक्ष्मणेनमहात्मना ॥ २३ ॥ ततःप्रहृष्टामुन यःप्रत्युद्गम्यरघूत्तमम् ॥ निवेश्यपूजयामासुरर्घाद्यैःपरमासने ॥ २४ ॥ कौशिकःकृतदीक्षस्तुयष्टुंयज्ञमनुत्तमम् ॥ आरेभेमुनिभिःसार्द्धंविधिनामुनि सत्तमः ॥ २५ ॥ वर्त्तमानेमहायज्ञेमारीचोनामराक्षसः ॥ भ्रात्रासुबाहुनातत्रविघ्नंकर्तुमवस्थितः ॥ २६॥ दृष्ट्वातौराक्षसौघोरौराघवःपरवीरहा ॥ जघा नैकेनबाणेनसुबाहुंराक्षसेश्वरम् ॥ २७ ॥ पवनास्त्रेणमहतामारीचंतुनिशाचरम् ॥ सागरेपातयामासशुष्कपर्णमिवानिलः ॥ २८ ॥ सरामस्यमहा वीर्यंदृष्ट्वाराक्षससत्तमः ॥ न्यस्तशस्त्रस्तपस्तप्तुंप्रययौमहदाश्रमम् ॥ २९ ॥ विश्वामित्रोमहातेजाःसमातेमहतिक्रतौ ॥ प्रहृष्टमनसातत्रपूजयामास राघवम् ॥ १३० ॥ समाश्लिष्यमहात्मानंकाकपक्षधरंहरिम् ॥ नीलोत्पलदलश्यामंपद्मपत्रायतेक्षणम् ॥ ३१ ॥उपाघ्रायतदामूर्ध्नितुष्टावमुनिसत्तमः ॥ एतस्मिन्नन्तरेराजामिथिलायाअधीश्वरः ॥ ३२ ॥ वाजपेयंक्रतुंयष्टुमारेभेमुनिसत्तमैः ॥ तंद्रष्टुंप्रययुस्सर्वेविश्वामित्रपुरोगमाः ॥ ३३ ॥ मुनयो रघुशार्दूलसहिताःपुण्यचेतसः ॥ गच्छतस्तस्यरामस्यपादाब्जेनमहात्मनः ॥ ३४ ॥ अभूत्सुरूपावनितास्समाक्रान्तामहाशिला ॥ सापिशप्तापुरा भर्त्रागौतमेनद्विजन्मना॥३५॥अहल्यारघुनाथस्यपादस्पर्शाच्छुभाभवत्॥अथसंप्राप्यनगरींमिथिलांमुनिसत्तमाः॥ ३६ ॥राघवाभ्यांतुसहितात्रभूवुः प्रीतमानसाः ॥ समागतान्महाभागान्दृष्ट्वाराजामहाबलः ॥ ३७ ॥ प्रत्युद्गम्यप्रणम्याथपूजयामासमैथिलः ॥ रामंपद्मविशालाक्षमिन्दीवरदलप्रभम ॥ ३८ ॥ पीताम्बरधरंश्लक्ष्णंकोमलावयवोज्ज्वलम् ॥ अवधीरितकन्दर्पकोटिलावण्यमुत्तमम् ॥ ३९ ॥ सर्वलक्षणसम्पन्नंसर्वाभरणभूषितम् ॥ स्वस्य हृत्पङ्कजेध्येयंपरेशस्यतनोर्हरेः ॥१४० ॥ उत्पन्नंदीपवद्दीपात्सौशील्यगुणसागरम् ॥ तंदृष्ट्वारघुनाथंसजनकोहृष्टमानसः ॥ ४१ ॥. परेशमेवतंमेने रामंदशरथात्मजम् ॥ पूजयामासकाकुत्स्थंधन्योऽस्मीतिब्रुवन्नृपः ॥४२॥ प्रसादंवासुदेवस्यविष्णोर्मेनेनरेश्वरः ॥ प्रदातुंदुहितांतस्मैमनसाचिन्तय

न्प्रभुः ॥ ४३॥ आत्मजौरघुवंशस्यज्ञात्वातत्रनृपोत्तमः॥पूजयामासधर्मेणवस्त्राभरणैःशुभैः॥४४॥ ऋषीन्समर्चयामासमधुपर्कादिपूजनैः॥ततोऽवसा
नेयज्ञस्यरामोराजीवलोचनः॥४५॥भंक्त्वाशैवंधनुर्दिव्यंजितवाञ्जनकात्मजाम्॥अथासौवीर्यशुल्केनमहतापरितोषितः॥४६॥ मुदाधरणिजांतस्मै
प्रददौमिथिलाधिपः॥केशवायश्रियमिवयथापूर्वंमहार्णवः॥ ४७॥सदूतंप्रेषयामासराघवंमिथिलाधिपः ॥ पुत्राभ्यांसहधर्मात्मामिथिलायांविवेशह
॥४८॥वसिष्ठवामदेवाद्यैःप्रीतैःसहमहीपतिः ॥ उवासनगरेरम्येजनकस्यरघूत्तमः॥४९॥तस्मिन्नेवशुभेकालेरामस्यधरणीसुताम् ॥ विवाहमकरोद्राजा
मैथिलेनसमर्चितः ॥ १५० ॥ लक्ष्मणस्योर्मिलांनामकन्यांजनकसंभवाम् ॥ जनकस्यानुजस्याथतनयंशुभवर्चसौ ॥ ५१ ॥ माण्डवीश्रुतकीर्तिश्च
सर्वलक्षणलक्षिते ॥ भरतस्यचसौमित्रेर्विवाहमकरोन्नृपः ॥५२ ॥ निर्वर्त्यौद्वाहिकंतत्रराजादशरथोबली ॥अयोध्यांप्रस्थितःश्रीमान्पौरैर्जानपदैर्वृतः
॥ ५३ ॥ पारिवर्हंसमादायमैथिलेनचपूजितः ॥ ससुतःसस्नुषःसाश्वःसगजःसबलानुगः ॥ ५४ ॥ तदध्वनिमहावीर्योजामदग्न्यःप्रतापवान् ॥
गृहीत्वापरशुंचापंसंक्रुद्धइवकेसरी ॥ ५५ ॥ अभ्यधावच्चकाकुत्स्थंयोद्धुकामोनृपान्तकः ॥ संप्राप्यराघवंदृष्ट्वावचनंप्राहभार्गवः ॥ ५६ ॥ परशुराम
उवाच ॥ रामराममहावाहोशृणुष्ववचनंमम ॥ वहुशःपार्थिवान्हत्वासंयुगेभूरिविक्रमान् ॥ ५७ ॥ ब्राह्मणेभ्योमहींदत्त्वातपस्तप्तुमहंगतः ॥ तववीर्यवलं
श्रुत्वात्वयायोद्धुमिहागतः॥५८॥इक्ष्वाकवोनवध्यामेमातामहकुलोद्भवाः॥वीर्यंक्षत्रबलंश्रुत्वानशक्यंसहितुंमम॥५९॥ रौद्रंचापंदुराधर्षंभज्यंमानंत्वया
नृप ॥ तस्माद्ददान्ययुद्धंमेदीयतांरघुसत्तम ॥१६०॥ इदंतुवैष्णवंचापंतेनतुल्यमरिन्दम ॥ आरोपयस्ववीर्येणनिर्जितोऽस्मित्वयैवहि ॥६१॥ अथवा
त्यजशस्त्राणिपुरस्ताद्बलिनोमम ॥ शरणंभजकाकुत्स्थकातरोऽस्यपिचेदिह ॥ ६२ ॥ ईश्वरउवाच ॥ एवमुक्तस्तुकाकुत्स्थोभार्गवेणप्रतापवान् ॥
तच्चापंतस्यजग्राहतच्छक्तिंवैष्णवीमपि ॥६३॥ शक्त्यावियुक्तस्सतदाजामदग्न्यःप्रतापवान्॥निर्वीर्योनष्टतेजाश्चकर्महीनोयथाद्विजः ॥६४॥ विनष्टतेज
संदृष्ट्वाभार्गवंनृपसत्तमाः ॥ साधुसाध्वितिकाकुत्स्थंप्रशशंसुर्मुहुर्मुहुः ॥ ६५ ॥ काकुत्स्थस्तन्महच्चापंगृहीत्वारोप्यलीलया ॥ संधायबाणंतच्चापेभा
र्गवंप्राहविस्मितम् ॥ ६६ ॥ रामउवाच ॥ अनेनशरमुख्येणकिंकर्त्तव्यंमयाद्विज ॥ छेद्मिलोकद्वयंचापिस्वर्गंवाहन्मितेद्विज ॥ ६७ ॥ ईश्वर
उवाच ॥ तंदृष्ट्वाघोरसङ्काशंबाणंरामस्यभार्गवः ॥ ज्ञात्वातंपरमात्मानंप्रहृष्टोराममब्रवीत् ॥ ६८ ॥ परशुरामउवाच ॥ राममममहा
बाहोनवेद्मित्वांसनातनम् ॥ जानाम्यद्यैवकाकुत्स्थतववीर्यगुणादिभिः ॥ ६९ ॥ त्वमादिपुरुषःसाक्षात्परंब्रह्मपरोऽव्ययः ॥ त्वमनन्तोमहाविष्णु
र्वासुदेवःपरात्परः ॥१७०॥ नारायणस्त्वंश्रीशस्त्वमीश्वरस्त्वंत्रयीमयः ॥ त्वंकालस्त्वंजगत्सर्वमकाराख्यस्त्वमेवच ॥ ७१ ॥ स्रष्टाधाताचसंहर्त्तात्वमेव

परमेश्वरः ॥ त्वमचिन्त्योमहद्भूतंविश्वरूपस्त्वणुर्महान् ॥७२॥ चतुःषट्पञ्चगुणवांस्त्वमेवपुरुषोत्तमः ॥ त्वंयज्ञस्त्वंवषट्कारस्त्वमोङ्कारस्त्रयीमयः
॥ ७३ ॥ व्यक्ताव्यक्तस्वरूपस्त्वंगुणभृन्निर्गुणःपरः ॥ स्तोतुंत्वाहमशक्तश्चवेदानामप्यगोचरम् ॥ ७४ ॥ यच्चापमानंकृतवांस्त्वांयुयुत्सु
तयाप्रभो ॥ तत्क्षन्तव्यंत्वयानाथकृपयाकेवलेनतु ॥ ७५ ॥ तवशक्त्यानृपान्सर्वाञ्जित्वादत्त्वामहींद्विजान् ॥ त्वत्प्रसादवशादेवशान्तिमाप्नोमि
नैष्ठिकीम् ॥ ७६ ॥ ईश्वरउवाच ॥ एवमुक्त्वातुकाकुत्स्थंजामदग्न्योमहातपाः ॥ परिणीयनमस्कृत्याराघवंलोकरक्षकम् ॥ ७७ ॥ शतक्रतु
कृतंस्वर्गंतदस्त्रायान्यवेदयत् ॥ राघवोऽथमहातेजाववन्देतंमहामुनिम् ॥ ७८ ॥ विधिवत्पूजयामासपाद्यार्घ्याचमनादिभिः ॥ तेनसंपूजित
स्तत्रजामदग्न्योमहातपाः ॥ ७९ ॥ तपस्तप्तुंययौरम्यंनरनारायणाश्रमम् ॥ राजादशरथःसोऽथपुत्रैर्दारसमन्वितैः ॥ १८० ॥ स्वांपुरीं
सुमुहूर्तेनप्रविवेशमहाबलः ॥ राघवोलक्ष्मणश्चैवशत्रुघ्नोभरतस्तथा ॥ ८१ ॥ स्वान्स्वान्दारानुपागम्यरेमिरेहृष्टमानसाः ॥ तत्रद्वादशवर्षाणि
सीतयासहराघवः ॥८२॥ रमयामासधर्मात्मानारायणइवश्रिया ॥ तस्मिन्नेवतुराजाथकालेदशरथःसुतम् ॥८३॥ ज्येष्ठंराज्येनसंयोक्तुमैच्छत्प्रीत्यामही
पतिः ॥ तस्यभार्याथकैकेयीपुरादत्तवराप्रिया ॥ ८४ ॥ अयाचतनृपश्रेष्ठंभरतस्याभिषेचनम् ॥ विवासनंचरामस्यवत्सराणिचतुर्दश ॥ ८५ ॥
सराजासत्यवचनाद्रामंराज्यादहोसुतम् ॥ विवासयामासतदादुःखेनहतचेतनः ॥८६॥ शक्तोऽपिराघवस्तस्मिन्राज्यंसंत्यज्यधर्मतः ॥ दशग्रीववधार्थाय
पितुर्वचनहेतुना ॥ ८७ ॥ वनंजगामकाकुत्स्थोलक्ष्मणेनचसीतया ॥ राजापुत्रवियोगार्त्तःशोकेनचममारसः ॥ ८८ ॥ नियुज्यमानोभरतस्तस्मिन्रा
ज्येसमन्त्रिभिः ॥ नैच्छद्राज्यंसधर्मात्मासौभ्रात्रमनुदर्शयन् ॥ ८९ ॥ वनमागम्यकाकुत्स्थमयाचद्भ्रातरंततः ॥ रामस्तुपितुरादेशान्नैच्छद्राज्यमरि
न्दमः ॥ १९० ॥ स्वपादुकेददौतस्मैभक्त्यासोऽप्यग्रहीत्तथा ॥ रामस्यपादुकेराज्यमवाप्यभरतःशुभे ॥ ९१ ॥ प्रत्यहंगन्धपुष्पैश्चपूजयन्कैकयीसुतः ॥
तपश्चरणयुक्तेनतस्मिंस्तस्थौनृपोत्तमः ॥ ९२ ॥ यावदागमनंतस्यराघवस्यमहात्मनः ॥ तावद्व्रतपराःसर्वेवभूवुःपुरवासिनः ॥ ९३ ॥ राघवश्चित्रकूटा
द्रौभरद्वाजाश्रमेशुभे ॥ रमयामासवैदेहीमन्दाकिन्याजलेशुभे ॥ ९४ ॥ कदाचिदङ्केवैदेह्याःशेतेरामोमहामनाः ॥ ऐन्द्रिःकाकस्समागम्यतस्मिन्नेव
चचारह ॥ ९५ ॥ सदृष्ट्वाजानकींतत्रकन्दर्पशरपीडितः ॥ विददारनखैस्तीक्ष्णैःपीनोन्नतपयोधरम् ॥ ९६ ॥ तंदृष्ट्वावायसंरामःकुशंजग्राहपाणिना ॥
ब्रह्मणोऽस्त्रेणसंयोज्यचिक्षेपधरणीधरः ॥ ९७ ॥ तत्तृणंघोरसङ्काशंज्वालारचितविग्रहम् ॥ दृष्ट्वाकाकःप्रदुद्रावविमुञ्चन्कातरंस्वरम् ॥ ९८ ॥ तंकाकं
प्रत्यनुययौरामस्यास्त्रंसुदारुणम् ॥ वायसस्त्रिषुलोकेपुनश्चाभयपीडितः ॥९९॥ यत्रयत्रययौकाकःशरणार्थीसवायसः ॥ तत्रतत्रतदस्त्रंतुप्रविवेशभयाव

हम् ॥ २०० ॥ ब्रह्माणमिन्द्रंरुद्रंचयमंवरुणमेवच ॥ शरणार्थीजगामाशुवायसःशस्त्रपीडितः ॥ १॥ तंदृष्ट्वावायसंसर्वेरुद्राद्यादेवदानवाः ॥ नशक्ताः
स्मोवयंत्रातुमितिप्राहुर्मनीषिणः ॥ अथेप्रोवाचभगवान्ब्रह्मात्रिभुवनेश्वरः ॥ २ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ भोभोबलिभुजांश्रेष्ठतमेवशरणंव्रज ॥ सएवरक्षकः
श्रीमान्सर्वेषांकरुणानिधिः ॥ ३ ॥ रक्षत्येवक्षमासारोवत्सलश्शरणागतान् ॥ ईश्वरःसर्वभूतानांसौशील्यादिगुणान्वितः ॥ ४ ॥ रक्षिताजीवलोकस्य
पितामातासखासुहृत् ॥ शरणंव्रजदेवेशंनान्यत्रशरणंद्विज ॥ ५ ॥ महादेवउवाच ॥ इत्युक्तस्तेनबलिभुग्ब्रह्मणारघुनन्दनम् ॥ उपेत्यसहसाभूमौनिप
पातभयातुरः ॥ ६ ॥ प्राणसंशयमापन्नंदृष्ट्वासीताथवायसम् ॥ त्राहित्राहीतिभर्तारमुवाचविनयाद्विभुम् ॥ ७ ॥ पुरतःपतितंदेवीधरण्यांवायसंतदा॥
तच्छिरःपादयोस्तस्ययोजयामासजानकी ॥ ८ ॥ समुत्थाप्यकरेणाथकृपापीयूषसागरः ॥ ररक्षरामोगुणवान्वायसंदययार्दितः ॥ ९ ॥ तमा
हवायसंरामोमाभैरितिदयानिधिः ॥ अभयंतेप्रदास्यामिगच्छगच्छयथासुखम् ॥ २१० ॥ प्रणम्यराघवायाथसीतायैचमुहुर्मुहुः ॥ स्वर्लोकंप्रययौ
वाशुराघवेणचरक्षितः ॥ ११ ॥ ततोरामस्तुवैदेह्यालक्ष्मणेनचधीमता ॥ उवासचित्रकूटाद्रौस्तूयमानोमहर्षिभिः ॥ १२ ॥ तस्मिन्संपूज्यमानस्तुभर
द्वाजेनराघवः ॥ जगमात्रेस्सुविपुलमाश्रमंरघुसत्तमः ॥ १३ ॥ समागतंरघुवरंदृष्ट्वामुनिवरोत्तमः ॥ भार्ययासहधर्मात्माप्रत्युद्गम्यमुदायुतः ॥ १४ ॥
आसनेसुशुभेमुख्येनिवेश्यसहसीतया ॥ अर्घ्यंपाद्यंतथाचामंवस्त्राणिविविधानिच ॥ १५ ॥ मधुपर्कंददौप्रीत्याभूषणंचानुलेपनम् ॥ तस्यपत्न्य
नसूयातुदिव्यांम्बरमनुत्तमम् ॥ १६ ॥ सीतायैप्रददौप्रीत्याभूषणानिद्युमन्तिच ॥ दिव्यान्नपानभक्ष्याद्यैर्भोजयामासराघवम् ॥ १७ ॥ तेनसंपूजित
स्तत्रभक्त्यापरमयानृपः ॥ उवासदिवसंतत्रप्रीत्यारामस्सलक्ष्मणः ॥ १८ ॥ प्रभातविमलेरामःसमुत्थायमहामुनिम् ॥ परिणीयप्रणम्याथगमना
योपचक्रमे ॥ १९ ॥ अनुज्ञातस्ततस्तेनगमोराजीवलोचनः ॥ प्रययौदण्डकारण्यंमहर्षिकुलसङ्कुलम् ॥ २२० ॥ तत्रातिभीषणंघोरंविराधंनाम
राक्षसम् ॥ हत्वाथशरभङ्गस्यप्रविवेशाश्रमंशुभम् ॥ २१ ॥ सतुदृष्ट्वाथकाकुत्स्थंसद्यःसंक्षीणकल्मषः ॥ प्रययौब्रह्मलोकंतुगन्धर्वाप्सरसान्वितम्
॥ २२ ॥ सुतीक्ष्णस्याप्यगस्त्यस्यह्यगस्त्यभ्रातुरेवच ॥ क्रमेणप्रययौरामस्तैश्चसंपूजितस्तथा ॥ २३ ॥पञ्चवटयांततोरामोगोदावर्यास्तटेशुभे ॥उवास
सुचिरंकालंसुखेनपरमेणच ॥ २४ ॥ तत्रगत्वामुनिश्रेष्ठास्तापसाधर्मचारिणः ॥ पूजयामासुरात्मेशंरामंराजीवलोचनम् ॥ २५ ॥ भयंविज्ञापया
मासुस्तस्यरक्षोगणोत्थितम् ॥ तानाश्वास्यतुकाकुत्स्थोददौचाभयदक्षिणाम् ॥ २६ ॥ तेतुसंपूजितास्तेनस्वाश्रमान्संप्रपेदिरे ॥ तस्मिंस्त्रयोदशाब्दा
निरामस्यपरिनिर्ययुः ॥ २७ ॥ गोदावर्यास्तटेरम्येपञ्चवटयांमनोरमे ॥ कस्यचित्त्वथकालस्यराक्षसीघोररूपिणी ॥ २८॥रावणस्यस्वसातत्रप्रविवेश

दुरासदा ॥ सातुदृष्ट्वारघुवरंकोटिकन्दर्पसन्निभम् ॥ २९ ॥ इन्दीवरदलश्यामंपद्मपत्रायतेक्षणम् ॥ प्रोन्नतांसंमहाबाहुंकम्बुग्रीवंमहाहनुम् ॥ २३० ॥
संपूर्णचन्द्रसदृशसस्मिताननपङ्कजम् ॥ भृङ्गावलिनिभैःस्निग्धैःकुटिलैःशीर्षजैर्वृतम् ॥ ३१ ॥ रक्तारविन्दसदृशपद्महस्ततलाङ्कितम् ॥ निष्कलङ्केन्दु
सदृशनखपङ्क्तिविराजितम् ॥ ३२ ॥ स्निग्धकोमलदूर्वाभंसौकुमार्यनिधिंशुभम् ॥ पीतकौशेयवसनंसर्वाभरणभूषितम् ॥ ३३ ॥ युवाकुमारवयसं
जगन्मोहनविग्रहम्॥दृष्ट्वातंराक्षसीरामंकन्दर्पशरपीडिता ॥ अब्रवीत्समुपेत्याथरामंकमललोचनम् ॥ ३४ ॥ राक्षस्युवाच ॥ कस्त्वंतापसवेषेणवर्त्तसे
दण्डकावने ॥ आगतोऽसिकिमर्थंचराक्षसानांदुरासदं ॥ शीघ्रमाचक्ष्वतत्त्वेननानृतंवक्तुमर्हसि ॥३५॥ महेश्वरउवाच॥ इत्युक्तःसतदारामःसंप्रहस्या
ब्रवीद्वचः ॥ ३६ ॥ रामउवाच ॥ राज्ञोदशरथस्याहंपुत्रोरामइतीरितः ॥ असौमभ्रातानुजोधन्वीलक्ष्मणोनामचानघः ॥ ३७ ॥ पत्नीचेयंचमेसीता
जनकस्यात्मजाप्रिया ॥ पितुर्वचननिर्देशाद्दहंवनमिहागतः ॥ ३८ ॥ विचरामोमहारण्यमृषीणांहितकाम्यया ॥ आगतासिकिमर्थंत्वमाश्रमंमम
सुन्दरि ॥ कात्वंकस्यकुलेजातासर्वंसत्यंवदस्वमे ॥ ३९ ॥ महेश्वरउवाच ॥ इत्युक्तासातुरामंप्राहवाक्यमशङ्किता ॥ २४० ॥ राक्षस्युवाच ॥
अहंविश्रवसःपुत्रीरावणस्यस्वसानृप ॥ नाम्नाशूर्पणखानामत्रिपुलोकेपुविश्रुता ॥ ४१ ॥ इदंचदण्डकारण्यंभ्रात्रादत्तंममप्रभो ॥ भक्षयन्त्यृषिसङ्घा
न्वैविचरामिमहांवने ॥ ४२ ॥ त्वांतुदृष्ट्वामुनिवरंकन्दर्पशरपीडिता ॥ रन्तुकामात्वयासार्धमागतास्मिसुनिर्भया ॥ ४३ ॥ ममत्वंनृपशार्दूलभर्ता
भवितुमर्हसि ॥ इमांतवसतींसीतांभक्षयिष्यामिपार्थिव॥४४॥वनेषुगिरिमुख्येषुविचारामित्वयासह ॥ ४५॥ महेश्वरउवाच ॥ इत्युक्त्वाराक्षसीसीतां
ग्रसितुंवीक्ष्यचोद्यताम् ॥ श्रीरामःखड्गमुद्यम्यनासाकर्णौप्रचिच्छिदे ॥ ४६ ॥ रुदन्तीसभयंशीघ्रंराक्षसीविकृतानना ॥ खरालयंप्रविश्याहतस्य
रामस्यचेष्टितम् ॥ ४७ ॥ सतुराक्षससाहस्रैर्दूषणत्रिशिरोवृतः ॥ आजगामभृशंयोद्धुंराघवंशत्रुसूदनम् ॥ ४८॥ तान्रामःकाननेघोरैर्बाणैःकालान्त
कोपमैः ॥ निजघानमहाकायान्राक्षसांस्तत्रलीलया ॥ ४९ ॥ खरंत्रिशिरसंचैवदूषणंतुमहाबलम् ॥ रणेनिपातयामासबाणैराशीविषोपमैः॥
॥ २५० ॥ निहत्यराक्षसान्सर्वान्दण्डकारण्यवासिनः ॥ पूजितःसुरसङ्घैश्चस्तूयमानोमहर्षिभिः॥ ५१ ॥ उवासदण्डकारण्येसीतयालक्ष्मणेनच ॥
राक्षसानांवधंश्रुत्वारावणःक्रोधमूर्च्छितः ॥ ५२ ॥ आजगामजनस्थानंमारीचेनदुरात्मना ॥ संप्राप्यपञ्चवटींतांतुदशग्रीवःस्वमक्षसः ॥
॥ ५३ ॥ मायाविनामारीचेनमृगरूपेणराक्षसः ॥ अपहृत्याश्रमाद्दूरेतौतुदशरथात्मजौ ॥ ५४ ॥ जहारसीतांरामस्यभार्यांस्ववधका
ङ्क्षया ॥ ह्रियमाणांतुतांदृष्ट्वाजटायुर्गृध्रराड्बली ॥५५॥ रामस्यसौहृदात्तत्रयुयुधेतेनरक्षसा ॥ तंहत्वाबाहुवीर्येणरावणःशत्रुवारणः ॥५६ ॥ प्रविवेश

पुरींलङ्कांराक्षसैर्बहुभिर्वृताम् ॥ अशोकवनिकामध्येनिक्षिप्यजनकात्मजाम् ॥ ५७ ॥ निधनंरामबाणेनकाङ्क्षन्स्वगृहमाविशत ॥ रामस्तुराक्षसंहत्वा
मारीचंमृगरूपिणम् ॥५८॥ पुनराविश्यचात्राथभ्रात्रासौमित्रिणाततः ॥ राक्षसापहृतांभार्याज्ञात्वादशरथात्मजः ॥ ५९ ॥ प्रभूतशोकसंतप्तोविललापमहा
मतिः ॥ मार्गमाणोवनेसीतांपथिगृध्रंमहाबलम् ॥२६०॥ विच्छिन्नपादपक्षंचपतितंधरणीतले ॥ रुधिरापूर्णसर्वाङ्गंदृष्ट्वाविस्मयमागतः ॥६१॥ पप्रच्छ
राघवःश्रीमान्केनकिंत्वंजिघांसितः ॥ गृध्रस्तुराघवंदृष्ट्वामन्दम्मन्दमुवाचह ॥ ६२ ॥ गृध्रउवाच ॥ रावणेनहृतारामतवभार्याबलीयसा ॥ तेनराक्षसमु
ख्येनसङ्ग्रामेनिहतोऽस्म्यहम् ॥६३॥ महेश्वरउवाच ॥ इत्युक्काराघवस्याग्रेसोऽभवत्त्यक्तजीवितः ॥ संस्कारमकरोद्रामस्तस्यब्रह्मविधानतः ॥६४॥ स्व
पदंचददौतस्मैयोगिगम्यंसनातनम् ॥ राघवस्यप्रसादेनसगृध्रःपरमंपदम् ॥ ६५ ॥ हरेःसामान्यरूपेणमुक्तिंप्रापखगोत्तमः ॥ माल्यवन्तंततोगत्वामत
ङ्गस्याश्रमेशुभे ॥ ६६ ॥ अभ्यगच्छन्महाभागांशबरींधर्मचारिणीम् ॥ सातुभागवतश्रेष्ठादृष्ट्वातौरामलक्ष्मणौ ॥ ६७ ॥ प्रत्युद्गम्यनमस्कृत्यनिवेश्य
कुशविष्टरे ॥ पादप्रक्षालनंकृत्वावन्यैःपुष्पैःसुगन्धिभिः ॥६८॥ अर्चयामासभक्त्यावैहर्षनिर्भरमानसा ॥ फलानिचसुगन्धीनिमूलानिमधुराणिच ॥
॥६९॥ निवेदयामासतदाराघवाभ्यांदृढव्रता ॥ फलान्यास्वाद्यकाकुत्स्थस्तस्यैमुक्तिंददौपराम् ॥ २७० ॥ ततःक्रौञ्चवटींगत्वाराघवःशत्रुसूदनः ॥
जघानराक्षसंतत्रकबन्धंघोररूपिणम् ॥ ७१ ॥ तंनिहत्यमहावीर्योददाहस्वर्गतश्चसः ॥ ततोगोदावरींगत्वारामोराजीवलोचनः ॥७२॥ पप्रच्छसीतां
गङ्गेत्वंकिंतांजानासिमेप्रियाम् ॥ नशशंसतदातस्मैसागङ्गातमसावृता ॥ ७३ ॥ शशापराघवःक्रोधाद्रक्ततोयाभवेतिताम् ॥ ततोभयात्समुद्विग्ना
पुरस्कृत्यमहामुनीन् ॥ ७४ ॥ कृताञ्जलिपुटादीनाराघवंशरणंगता ॥ ततोमहर्षयस्सर्वेरामंप्राहुस्सनातनम् ॥ ७५ ॥ ऋषयऊचुः ॥ त्वत्पादकमलो
द्भूतागङ्गात्रैलोक्यपावनी ॥ त्वमेवहिजगन्नाथतांशापान्मोक्तुमर्हसि ॥ ७६ ॥ महेश्वरउवाच ॥ ततःप्रोवाचधर्मात्मारामःशरणवत्सलः ॥ ७७ ॥
रामउवाच ॥ शबर्याःस्नानमात्रेणसंगताशुभवारिणा ॥ मुक्ताभवतुमच्छापाद्गङ्गेयंपापनाशिनी ॥ ७८ ॥ एवमुक्त्वातुकाकुत्स्थःशबरीतीर्थमुत्त
मम् ॥ गङ्गयासङ्गतंचक्रेशार्ङ्गकोद्यामहाबलः ॥ ७९ ॥ महाभागवतानांचतीर्थंयस्योदरेऽभवत् ॥ तच्छरीरंजगद्वन्द्यंभविष्यतिनसंशयः ॥ २८० ॥
एवमुक्त्वातुकाकुत्स्थऋष्यमूकंगिरिंययौ ॥ ततःपम्पासरस्तीरेवानरेणहनूमता ॥ ८१ ॥ संगतस्तस्यवचनात्सुग्रीवेणसमागतः ॥ सुग्रीववचनाद्ध
त्वावालिनंवानरेश्वरम् ॥ ८२ ॥ सुग्रीवमेवतद्राज्येरामोऽसावभ्यषेचयत् ॥ सतुसंप्रेषयामासदिदृक्षुर्जनकात्मजाम् ॥ ८३ ॥ हनुमत्प्रमुखान्वीरान्वा
नरान्वानराधिपः ॥ सलङ्घयित्वाजलधिंहनूमान्मारुतात्मजः ॥ ८४ ॥ प्रविश्यनगरींलङ्कांदृष्ट्वासीतांदृढव्रताम् ॥ उपवासकृशांदीनांभृशंशोकपरा

यणाम् ॥ ८५ ॥ मलपङ्केनदिग्धाङ्गीमलिनाम्बरधारिणीम् ॥ निवेदयित्वाभिज्ञानंप्रवृत्तिंचनिवेद्यताम् ॥ ८६ ॥ सप्तमन्त्रिसुतांस्तत्ररावणस्यसुतं
तथा ॥ तोरणस्तम्भमुत्पाट्यनिजघानस्वयंकपिः ॥ ८७ ॥ समाश्वास्यचवैदेहींबभञ्जोपवनंतदा ॥ वनपालान्किङ्करांश्चपञ्चसेनाग्रनायकान् ॥
॥८८॥ रावणस्यसुतेनाथनिगृहीतोयदृच्छया ॥ दृष्ट्वाचराक्षसेन्द्रंतुसंभाष्यतुतथैवच ॥ ८९ ॥ ददाहनगरींलङ्कांस्वलाङ्गूलाग्निनाकपिः ॥ तयादत्तम
भिज्ञानंगृहीत्वापुनरागमत् ॥९०॥ सोऽभिगम्यमहातेजारामंकमललोचनम् ॥ न्यवेदयद्वानरेन्द्रोदृष्टासीतेतितत्त्वतः ॥९१॥ सुग्रीवसहितोरामोवानरै
र्बहुभिर्वृतः ॥ महोदधेस्तटंगत्वातत्रानीकंन्यवेशयत् ॥ ९२ ॥ रावणस्यानुजोभ्राताविभीषणइतीरितः ॥ धर्मात्मासत्यसन्धश्चमहाभागवतोत्तमः ॥
॥ ९३ ॥ ज्ञात्वासमागतंरामंपरित्यज्यस्वपूर्वजम् ॥ राज्यंसुतांश्चदारांश्चराघवंशरणंययौ ॥ ९४ ॥ परिगृह्यचतंरामोमारुतेर्वचनात्प्रभुः ॥ तस्मै
दत्त्वाऽभयंसौम्यंरक्षोराज्येऽभ्यषेचयत् ॥ ९५ ॥ ततस्समुद्रंकाकुत्स्थस्तर्तुकामःप्रपद्यवै ॥ सुप्रसन्नजलंतंतुदृष्ट्वारामोमहाबलः ॥ ९६ ॥ शार्ङ्गमादाय
बाणौघैःशोषयामासवारिधिम् ॥ ततस्तुसरितामीशःकाकुत्स्थंकरुणानिधिम् ॥ ९७ ॥ प्रपद्यशरणंदेवमर्चयामासवारिधिः ॥ पुनरपूर्यजलधिंवरु
णास्त्रेणराघवः ॥ ९८ ॥ उदधेर्वचनात्सेतुंसागरेमकरालये ॥ गिरिभिर्वानरानीतैर्नलंसेतुमकारयत् ॥ ९९ ॥ ततोगत्वापुरींलङ्कांसन्निवेश्यमहाबलम् ॥
सम्यगायोधनंचक्रेवानराणांचरक्षसाम् ॥ ३०० ॥ ततोदशास्यतनयःशक्रजिद्राक्षसोबली ॥ बबन्धनागपाशैश्चतावुभौरामलक्ष्मणौ ॥ १ ॥ वैन
तेयःसमागत्यतान्यस्त्राणिप्रमोचयत् ॥ राक्षसानिहतास्सर्वेवानरैश्चमहाबलैः ॥ २ ॥ रावणस्यानुजंवीरंकुम्भकर्णंमहाबलम् ॥ निजघानरणेरामो
बाणैरग्निशिखोपमैः ॥ ३ ॥ ब्रह्मास्त्रेणेन्द्रजित्कुद्धःपातयामासवानरान् ॥ हनूमतासमानीतोमहौषधिमहीधरः ॥ ४ ॥ तस्यानीतस्यचस्पर्शात्सर्वएव
समुत्थिताः ॥ ततोरामानुजोवीरःशक्रजेतारमाहवे ॥ ५ ॥ निपातयामासशरैर्वृत्रंवज्रधरोयथा ॥ निर्ययावथपौलस्त्योयोद्धुंरामेणसंयुगे ॥ ६ ॥
चतुरङ्गबलैःसार्धंमन्त्रिभिश्चमहाबलः ॥ समन्ततोऽभवद्युद्धंवानराणांचरक्षसाम् ॥ ७॥ रामरावणयोश्चैवतथासौमित्रिणासह ॥ शक्त्यानिपातयामा
सलक्ष्मणंराक्षसेश्वरः ॥ ८ ॥ ततःक्रुद्धोमहातेजाराघवोराक्षसान्तकः ॥ जघानराक्षसान्वीरान्शरैःकालान्तकोपमैः ॥ ९ ॥ प्रदीप्तैर्बाणसाहस्रैःकाल
दण्डोपमैर्भृशम् ॥ छादयामासकाकुत्स्थोदशग्रीवंचराक्षसम् ॥३१०॥ सतुनिर्भिन्नसर्वाङ्गोराघवास्त्रैर्निशाचरः ॥ भयात्प्रदुद्रावरणाल्लङ्कांप्रतिनिशा
चरः ॥ ११ ॥ जगंद्रामममयंपश्यन्निर्वेदाद्गृहमाविशत् ॥ ततोहनूमतानीतोमहौषधिमहागिरिः ॥ १२ ॥ तेनरामानुजस्तूर्णंलब्धसंज्ञोऽभव
त्तदा ॥ दशग्रीवस्ततोहोममारेभेजयकाङ्क्षया ॥ १३ ॥ ध्वंसितंवानरेन्द्रैस्तदभिचारात्मकंरिपोः ॥ पुनर्युद्धायपौलस्त्योरामेणसह

निर्ययौ ॥ १४ ॥ दिव्यंस्यन्दनमारुह्यराक्षसैर्बहुभिर्युतः ॥ ततःशतमखोदिव्यंरथंहयश्वसंयुतम् ॥ १५ ॥ राघवायससूतंहिप्रेषयामासबुद्धिमान् ॥
रथंमातलिनानीतंसमारुह्यरघूत्तमः ॥ १६ ॥ स्तूयमानःसुरगणैर्युयुधेतेनरक्षसा ॥ ततोयुद्धमभूद्घोरंरामरावणयोर्महत् ॥ १७ ॥ सप्ताहिकमहोरात्रं
शस्त्रास्त्रैरतिभीषणम् ॥ विमानस्थाःसुरास्सर्वेददृशुस्तत्रसंयुगम् ॥ १८ ॥ दशग्रीवस्यचिच्छेदशिरांसिरघुसत्तमः ॥ समुत्थितानिबहुशोवरदानात्क
पर्दिनः ॥ १९ ॥ ब्राह्ममस्त्रंमहारौद्रंवधायास्यदुरात्मनः ॥ ससर्जराघवस्तूर्णंकालाग्निसदृशप्रभम् ॥ ३२० ॥ तदस्त्रंराघवोत्सृष्टंरावणस्यस्तनान्तरम् ॥
विदार्यधरणींभित्त्वारसातलतलेगतम् ॥ २१ ॥ संपूज्यमानंभुजगैराघवस्यकरंययौ ॥ सगतासुर्महादैत्यःपपातचममारच ॥ २२ ॥ ततो
देवगणास्सर्वेहर्षनिर्भरमानसाः ॥ ववृषुःपुष्पवर्षाणिमहात्मनिजगद्गुरौ ॥ २३ ॥ जगुर्गन्धर्वपतयोननृतुश्चाप्सरोगणाः ॥ ववुःपुण्यास्तथा
वाताःसुप्रभोऽभूद्दिवाकरः ॥ २४ ॥ तुष्टुवुर्मुनयःसिद्धादेवगन्धर्वकिन्नराः ॥ लङ्कायांराक्षसश्रेष्ठमभिषिच्यविभीषणम् ॥ २५ ॥ कृतकृत्यमि
वात्मानंमेनेरघुकुलोत्तमः ॥ रामस्तत्राब्रवीद्वाक्यमभिषिच्यविभीषणम् ॥२६॥रामउवाच॥ यावच्चन्द्रश्चसूर्यश्चयावत्तिष्ठतिमेदिनी॥यावन्ममकथालोके
तावद्राज्यंविभीषणे ॥ २७ ॥ गत्वाममपदंदिव्यंयोगिगम्यंसनातनम् ॥ सपुत्रपौत्रःसगणःसंप्राप्नुहिमहाबल ॥ २८ ॥ ईश्वरउवाच ॥ एवंदत्त्वावरं
तस्मैराक्षसायमहाबलः ॥ संप्राप्यमैथिलींतत्रपरुषंजनसंसदि ॥ २९ ॥ उवाचराघवःसीतांगर्हितंवचनंबहु ॥ सातेनगर्हितासाध्वीविवेशचानलंमहद्व
॥ ३३० ॥ ततोदेवगणास्सर्वेशिवब्रह्मपुरोगमाः ॥ दृष्ट्वातुमातरंवह्नौप्रविशन्तींभयातुराः ॥ समागम्यरघुश्रेष्ठंसर्वेप्राञ्जलयोऽब्रुवन् ॥ ३१ ॥ देवाऊ
चुः ॥ रामराममहाबाहोशृणुत्वंचातिविक्रम ॥ सीतातिविमलासाध्वीतवनित्यानपायिनी ॥३२॥ अनन्याहित्वयासातुभास्करेणप्रभायथा ॥ सेयं
लोकहितार्थायसमुत्पन्नामहीतले ॥ ३३ ॥ मातासर्वस्यजगतःसमस्तजगदाश्रया ॥ रावणःकुम्भकर्णश्चभृत्यौपूर्वपरायणौ ॥ ३४ ॥ शापात्तौसनका
दीनांसमुत्पन्नौमहीतले ॥ तयोर्विमुक्त्यर्थेवैदेहीगृहीतादण्डकेवने ॥ ३५ ॥ तावुभौवैवधंप्राप्तौत्वयाराक्षसपुङ्गवौ ॥ तौविमुक्तौदिवंयातौपुत्रपौत्रसहा
नुगौ ॥ ३६ ॥ त्वंविष्णुस्त्वंपरंब्रह्मयोगिध्येयःसनातनः ॥ त्वमेवसर्वदेवानामनादिनिधनोऽव्ययः ॥ ३७ ॥ त्वंहिनारायणःश्रीमान्सीतालक्ष्मीः
सनातनी ॥ मातासासर्वलोकानांपितात्वंपरमेश्वर ॥ ३८ ॥ नित्यैवैषाजगन्मातातवनित्यानपायिनी ॥ यथासर्वगतस्त्वंहितथाचेयंरघूत्तम ॥ ३९ ॥
तस्माच्छुद्धसमाचारांसीतांसाध्वींदृढव्रताम् ॥ गृहाणसौम्यकाकुत्स्थक्षीराब्धेरिवमाचिरम् ॥ ३४० ॥ ईश्वरउवाच ॥ एतस्मिन्नन्तरेतत्रलोकसाक्षीसपा
वकः ॥ आदायसीतांरामायप्रददौसुरसन्निधौ ॥ अब्रवीत्तत्रकाकुत्स्थंवह्निःसर्वशरीरगः ॥ ४१ ॥ वह्निरुवाच ॥ इयंशुद्धसमाचारासीतानिष्कलमषा

विभो ॥ गृहाणमाचिरंगमसत्यंसत्यंतवाब्रवम् ॥ ४२ ॥ ईश्वरउवाच ॥ ततोऽग्निवचनात्सीतांपरिगृह्यरघूद्वहः ॥ बभूवरामःसंहृष्टःपूज्यमानःसुरोत्तमैः
॥४३॥ राक्षसैर्निहतायेतुसङ्ग्रामेवानरोत्तमाः ॥ पितामहवरात्तूर्णंजीवमानाःसमुत्थिताः ॥ ४४ ॥ ततस्तुपुष्पकंनामविमानंसूर्यसन्निभम् ॥ भ्रात्रागृहीतंसङ्ग्रामेकौवेरंराक्षसेश्वरः ॥ ४५ ॥ तद्राघवायप्रददौवस्त्राण्याभरणानिच ॥ तेनसंपूजितःश्रीमान्रामचन्द्रःप्रतापवान् ॥ ४६ ॥ आरुरोहविमानाग्र्यंवैदेह्याभार्ययासह ॥ लक्ष्मणेनचशूरेणभ्रात्रादशरथात्मजः ॥ ४७ ॥ ऋक्षवानरसङ्घातैःसुग्रीवेणमहात्मना ॥ विभीषणेनशूरेणराक्षसैश्चमहाबलैः
॥ ४८ ॥ यथाविमानेवैकुण्ठेनित्यमुक्तैर्महात्मभिः ॥ तथासर्वैःसमारुह्यऋक्षवानरराक्षसैः ॥ ४९ ॥ अयोध्यांप्रस्थितोरामःस्तूयमानःसुरोत्तमैः ॥ भरद्वाजाश्रमंगत्वारामःसत्यपराक्रमः ॥ ३५० ॥ भरतस्यान्तिकेतत्रहनूमन्तंव्यसर्जयत् ॥ सनिषादालयंगत्वागुहंदृष्ट्वाथवैष्णवम् ॥ ५१ ॥ राघवागमनं
तस्मैप्राहवानरपुङ्गवः ॥ नन्दिग्रामंततोगत्वादृष्ट्वातंराघवानुजम् ॥ ५२ ॥ न्यवेदयत्तथातस्मैरामस्यागमनोत्सवम् ॥ भरतश्चागतंश्रुत्वावानरेणरघूत्तमम् ॥५३॥ प्रहर्षमतुलंलेभेसानुजःससुहृज्जनः ॥ पुनरागत्यकाकुत्स्थंहनूमान्मारुतात्मजः ॥५४॥ सर्वंशशंसरामायभरतस्यचवर्तनम् ॥ राघवस्तु
विमानाग्र्यादवरुह्यसहानुजः ॥ ५५ ॥ ववन्देभार्ययासार्द्धंभरद्वाजंतपोनिधिम् ॥ सतुसंपूजयामासकाकुत्स्थंसानुजंमुनिः ॥ ५६ ॥ पक्वान्नैःफलमूलाद्यैर्वस्त्रैराभरणैरपि ॥ तेनसंपूजितस्तत्रप्रणम्यमुनिसत्तमम् ॥ ५७ ॥ अनुज्ञातःसमारुह्यपुष्पकंसानुगस्तदा ॥ नन्दिग्रामंययौरामःपुष्पकेणसुहृद्वृतः
॥५८॥ मन्त्रिभिःपौरमुख्यैश्चसानुजःकेकयीसुतः ॥ प्रत्युद्ययौनृपवरैःसवलैःपूर्वजंमुदा ॥५९॥ संप्राप्यरघुशार्दूलंववन्देसोऽनुगैर्वृतः ॥ पुष्पकादवरुह्याथराघवःशत्रुतापनः ॥ ३६० ॥ भरतंचैवशत्रुघ्नमुपसंपरिषस्वजे ॥ पुरोहितंवसिष्ठंचमातृवृद्धांश्चबान्धवान् ॥ ६१ ॥ प्रणनाममहातेजाःसीतया
लक्ष्मणेनच ॥ विभीषणंचसुग्रीवंजाम्बवन्तंतथाङ्गदम् ॥ ६२ ॥ हनुमन्तंसुषेणंचभरतःपरिषस्वजे ॥ भ्रातृभिःसानुगैस्तत्रमङ्गलस्नानपूर्वकम् ॥
॥ ६३ ॥ दिव्यमाल्याम्बरधरोदिव्यगन्धानुलेपनः ॥ आरुरोहरथंदिव्यंसुमन्त्राधिष्ठितंशुभम् ॥६४॥ संस्तूयमानस्त्रिदशैर्वैदेह्यालक्ष्मणेनच ॥ भरतश्चैवसुग्रीवःशत्रुघ्नश्चविभीषणः ॥ ६५ ॥ अङ्गदश्चसुषेणश्चजाम्बवान्मारुतात्मजः ॥ नीलोनलश्चसुभगःशरभोगन्धमादनः ॥ ६६ ॥
अन्येचकपयःशूरानिषादाधिपतिर्गुहः ॥ गजस्थाश्चमहावीर्याःपार्थिवेंद्रामहाबलाः ॥ ६७ ॥ गजानश्वान्रथान्सम्यगारुह्यबहुशःशुभान् ॥
नानामङ्गलवादित्रैःस्तुतिभिःपुष्कलैस्तथा ॥ ६८ ॥ ऋक्षवानररक्षोभिर्निषादवरसैनिकैः ॥ प्रविवेशमहातेजाःसाकेतंपुरमव्ययम् ॥
॥ ६९ ॥ आलोक्यराजनगरींपथिराजपुत्रोराजानमेवपितरंपरिचिन्तयानः ॥ सुग्रीवमारुतिविभीषणपुण्यपादसंचारपूतभवनंप्रवि

वेशगामः ॥ २७० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमामहेश्वरसंवादेरामस्यायोध्याप्रवेशोनामद्विचत्वारिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः
॥ २४२ ॥ शङ्करउवाच ॥ अथतस्मिन्दिनेपुण्येशुभलग्नेशुभान्विते ॥ राघवस्याभिषेकार्थंमङ्गलंचक्रिरेजनाः ॥ १ ॥ वसिष्ठोवामदेवश्चजाबालिरथ
कश्यपः ॥ मार्कण्डेयश्चमौद्गल्यःपर्वतोनारदस्तथा ॥ २ ॥ एतेमहर्षयस्तत्रजपहोमपुरस्सरम् ॥ अभिषेकंशुभंचक्रुर्मुनयोराजसत्तमम् ॥ ३ ॥ नाना
रत्नमयेदिव्येहेमपीठेशुभान्विते ॥ निवेश्यसीतयासार्द्धंश्रियाइवजनार्दनम् ॥ ४ ॥ सौवर्णकलशैर्दिव्यैर्नानारत्नमयैःशुभैः ॥ सर्वतीर्थोदकैःपुण्यैर्माङ्ग
ल्यद्रव्यसंयुतैः ॥ ५ ॥ दूर्वाग्रतुलसीपत्रपुष्पगन्धसमन्वितैः ॥ मन्त्रपूतजलैःशुद्धैर्मुनयःसंशितव्रताः ॥ ६ ॥ अजपन्वैष्णवान्सूक्तांश्चतुर्वेदमयाञ्छु
भान् ॥ अभिषेकंशुभंचक्रुःकाकुत्स्थंजगतांपतिम् ॥ ७ ॥ तस्मिञ्छुभतमेलग्नेदेवदुन्दुभयोदिवि ॥ विनेदुःपुष्पवर्षाणिववृषुश्चसमन्ततः ॥ ८ ॥
दिव्याम्बरैर्भूषणैश्चदिव्यगन्धानुलेपनैः ॥ पुष्पैर्नानाविधैर्दिव्यैर्देव्यासहरघूद्वहः ॥ ९ ॥ ॥ अलंकृतश्चशुशुभेमुनिभिर्वेदपारगैः ॥ छत्रंचचामरंदिव्यं
धृतवाँल्लक्ष्मणस्तदा ॥ १० ॥ पार्श्वेभरतशत्रुघ्नौतालवृन्तौविवीजतुः ॥ दर्पणंप्रददौश्रीमान्राक्षसेन्द्रोविभीषणः ॥ ११ ॥ दधारपूर्णकलशंसुग्रीवो
वानरेश्वरः ॥ जाम्बवांश्चमहातेजाःपुष्पमालांमनोहराम् ॥ १२ ॥ वालिपुत्रस्तुताम्बूलंसकर्पूरंददौहरेः ॥ हनुमान्दीपिकांदिव्यांसुषेणश्चध्वजंशुभम्
॥ १३ ॥ परिवार्यमहात्मानंमन्त्रिणःसमुपासत ॥ सृष्टिर्जयन्तोविजयःसौराष्ट्रोराष्ट्रवर्द्धनः ॥ १४ ॥ अकोपोधर्मपालश्चसुमन्त्रोमन्त्रिणःस्मृताः ॥
राजानश्चनरव्याघ्रानानाजनपदेश्वराः ॥ १५ ॥ पौराश्चनैगमावृद्धाराजानंपर्युपासत ॥ ऋक्षैश्चवानरेन्द्रैश्चमन्त्रिभिःपृथिवीश्वरैः ॥ १६॥ राक्षसैर्द्विज
मुख्यैश्चकिङ्करैश्चसमावृतः ॥ परव्योम्नियथालीनोदेवतैःकमलापतिः ॥ १७ ॥ तथानृपवरःश्रीमान्साकेतेशुशुभेतदा ॥ इन्दीवरदलश्यामंपद्मपत्रनिभे
क्षणम् ॥ १८ ॥ आजानुबाहुंकाकुत्स्थंपीतवस्त्रधरंहरिम् ॥ कम्बुग्रीवंमहोरस्कंविचित्राभरणैर्युतम् ॥ १९ ॥ देव्यासहसमासीनमभिषिक्तंरघूत्तमम् ॥
विमानस्थाःसुरगणाहर्षनिर्भरमानसाः ॥ २० ॥ तुष्टुवुर्जयशब्देनगन्धर्वाप्सरसांगणाः ॥ अभिषिक्तस्ततोरामोवसिष्ठाद्यैर्महर्षिभिः ॥ २१ ॥ शुशुभे
सीतयादेव्यानारायणइवश्रिया ॥ अतिमर्त्यंतयारूपमुपमातीतमुल्बणम् ॥ २२ ॥दृष्ट्वातुष्टावहृष्टात्माशङ्करोहृष्टमानसः॥कृताञ्जलिपुटोभूत्वासानन्दो
गद्गदाकुलः ॥ हर्षयन्सकलान्देवान्मुनीनपिचवानरान् ॥ २३ ॥ महादेवउवाच ॥ नमोमूलप्रकृतयेनित्यायपरमात्मने ॥ सच्चिदानन्दरूपायविश्व
रूपायवेधसे ॥ २४ ॥ नमोनिरन्तरानन्दकन्दमूलायविष्णवे ॥ जगत्त्रयकृतानन्दमूर्त्तयेदिव्यमूर्त्तये ॥ २५ ॥ नमोब्रह्मेन्द्रपूज्यायशङ्करा
भयदायच ॥ नमोविष्णुस्वरूपायसर्वरूपनमोनमः ॥ २६ ॥ उत्पत्तिस्थितिसंहारकारिणेत्रिगुणात्मने ॥ नमोऽस्तुनिर्गतोपाधिस्वरूपायमहात्मने

॥ २७ ॥ अनयाविद्ययादेव्यासीतयोपाधिकारिणे ॥ नमःपुंप्रकृतिभ्यांचयुवाभ्यांजगतांकृते ॥ २८ ॥ जगन्मातापितृभ्यांचजनन्यैराघवायच ॥
नमःप्रपञ्चरूपिण्यैनिष्प्रपञ्चस्वरूपिणे ॥ २९ ॥ नमोध्यानस्वरूपिण्यैयोगिध्येयात्ममूर्त्तये ॥ परिणामापरीणामरिक्ताभ्यांचनमोनमः ॥ ३० ॥
कूटस्थबीजरूपिण्यैसीतायैराघवायच ॥ सीतालक्ष्मीभवान्विष्णुःसीतागौरीभवाञ्छिवः ॥ ३१ ॥ सीतास्वयंहिसावित्रीभवान्ब्रह्माचतुर्मुखः ॥
सीताशचीभवाञ्छक्रःसीतास्वाहानलोभवान् ॥ ३२ ॥ सीतासंहारिणीदेवीयमरूपधरोभवान् ॥ सीताहिसर्वसम्पत्तिःकुबेरस्त्वंरघूत्तम ॥ ३३ ॥
सीतादेवीचरुद्राणीभवान्रुद्रोमहाबलः ॥ सीतातुरोहिणीदेवीचन्द्रस्त्वंलोकसौख्यदः ॥ ३४ ॥ सीतासंज्ञाभवान्सूर्यःसीतारात्रिर्दिवाभवान् ॥ सीता
देवीमहाकालीमहाकालोभवान्सदा ॥ ३५ ॥ स्त्रीलिङ्गंतुत्रिलोकेषुयत्तत्सर्वंहिजानकी ॥ पुन्नामलाञ्छितंयत्तुतत्सर्वंहिभवान्प्रभो ॥ ३६ ॥ सर्वत्र
सर्वदेवेशसीतासर्वत्रधारिणी ॥ तदात्वमपिचत्रातुतच्छक्तिर्विश्वधारिणी ॥ ३७ ॥ तस्मात्कोटिगुणंपुण्यंयुवाभ्यांपरिचिह्नितम् ॥ चिह्नितंशिवशक्ति
भ्यांचरितंतवशान्तिदम् ॥ ३८ ॥ आवांरामजगत्पूज्योममपूज्योसदायुवाम् ॥ त्वन्नामजापिनीगौरीत्वंमन्त्रजपवानहम् ॥ ३९ ॥ मुमूर्षोर्मणि
कर्ण्यांतुअर्द्धोदकनिवासिनः ॥ अहंदिशामितेमन्त्रंतारकंब्रह्मदायकम् ॥ ४० ॥ अतस्त्वंजानकीनाथपरंब्रह्मासिनिश्चितम् ॥ त्वन्मायामोहितास्सर्वे
नत्वांजानन्तितत्त्वतः ॥ ४१ ॥ ईश्वरउवाच ॥ इत्युक्तःशम्भुनारामःप्रसादप्रवणोऽभवत् ॥ दिव्यरूपधरःश्रीमानद्भुताद्भुतदर्शनः ॥ ४२ ॥ तंतथारूप
मालोक्यनरवानरदेवताः ॥ नद्रष्टुमपिशक्तास्तेतज्ज्ञामहदद्भुतम् ॥ ४३ ॥ भयाद्वैत्रिदशश्रेष्ठाःप्रणेमुश्चातिभक्तितः ॥ भीताविज्ञायरामोऽपिन
रवानरदेवताः ॥ मायामानुषतांप्राप्यसदेवानब्रवीत्पुनः ॥ ४४ ॥ रामचन्द्रउवाच ॥ शृणुध्वंदेवतायोमांप्रत्यहंस्तोष्यतेबुधः ॥ स्तवेन
शम्भुनोक्तेनदेवतुल्योभवेन्नरः ॥ ४५ ॥ विमुक्तःसर्वपापेभ्योमत्स्वरूपंसमश्नुते ॥ रणेजयमवाप्नोतिनक्वचित्प्रतिहन्यते ॥ ४६ ॥
भूतवेतालकृत्याभिर्ग्रहैश्चापिनबाध्यते ॥ अपुत्रोलभतेपुत्रंपतिंविन्दतिकन्यका ॥ ४७ ॥ दरिद्रःश्रियमाप्नोतिमत्त्ववाञ्छीलवान्भवेत् ॥
आत्मतुल्यबलःश्रीमाञ्जायतेनात्रसंशयः ॥ ४८ ॥ निर्विघ्नंसर्वकार्येषुसर्वारम्भेषुवैनृणाम् ॥ यंयंकामयतेमर्त्यःसुदुर्लभमनोरथम्
॥ ४९ ॥ षण्मासात्सिद्धिमाप्नोतिस्तवस्यास्यप्रसादतः ॥ यत्पुण्यंसर्वतीर्थेषुसर्वयज्ञेषुयत्फलम् ॥ तत्फलंकोटिगुणितंस्त
वेनानेनलभ्यते ॥ ५० ॥ ईश्वरउवाच ॥ इत्युक्त्वारामचन्द्रोऽसौविससर्जमहेश्वरम् ॥ ब्रह्मादित्रिदशान्सर्वान्विससर्जममा
गतान् ॥ ५१ ॥ अर्चितामानवाःसर्वेऋक्षवानरदेवताः ॥ विसृष्टारामचन्द्रेणप्रीत्यापरमयायुताः ॥ ५२ ॥ इत्थंविसृष्टाःखलुतेचसर्वेस्वंस्वंपदंजग्मु

॥ २५५ ॥

रतीवद्दृष्टाः ॥ परंपठन्तःस्तवमीश्वगोक्तंरामंस्मरन्तोवरविश्वरूपम् ॥ ५३ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेविश्वदर्शनंनामत्रिच
त्वारिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥२४३॥ शङ्करउवाच ॥ अथरामस्तुवैदेह्याराज्यभोगान्मनोरमान् ॥ बुभुजेवर्षसाहस्रंपालयन्सर्वतोदिशः ॥ १ ॥
अन्तःपुरजनास्सर्वेराक्षसस्यगृहेस्थिताम् ॥ गर्हयन्तिस्मवैदेहींतथाजानपदाजनाः ॥ २ ॥ लोकापवादभीत्याचरामःशत्रुनिवारकः ॥ दर्शयन्मानुषं
धर्ममन्तर्वत्नींनृपात्मजाम् ॥ ३ ॥ वाल्मीकेराश्रमेपुण्येगङ्गातीरेमहावने ॥ विससर्जमहातेजागर्भिणींमुनिसंसदि ॥ ४ ॥ साभर्तुःपरतन्त्राहिउवास
मुनिवेश्मनि ॥ अर्चितामुनिपत्नीभिर्वाल्मीकमुनिरक्षिता ॥ ५ ॥ तत्रैवासूतयमलौनाम्नाकुशलवौसुतौ ॥ तौचतत्रैवमुनिनाववृधातेसुसंस्कृतौ ॥ ६ ॥
रामोऽपिभ्रातृभिस्सार्द्धंपालयामासमेदिनीम् ॥ यमादिगुणसम्पन्नस्सर्वभोगविवर्जितः ॥ ७ ॥ अर्चयन्सततंविष्णुमनादिनिधनंहरिम् ॥ ब्रह्म
चर्यपरोनित्यंशशासपृथिवींनृपः ॥ ८ ॥ शत्रुघ्नोलवणंहत्वामथुरांदेवनिर्मिताम् ॥ पालयामासधर्मात्मापुत्राभ्यांसहराघवः ॥ ९ ॥ गन्धर्वान्भरतो
हत्वासिन्धोरुभयपार्श्वतः ॥ स्वात्मजौस्थापयामासतस्मिन्देशेमहाबलौ ॥ १० ॥ पश्चिमेमद्रदेशेतुमद्रान्हत्वाचलक्ष्मणः ॥ स्वसुतौचमहावीर्यावभि
षिच्यमहाबलः ॥ ११ ॥ गत्वापुनरयोध्यांतुरामपादावुपास्पृशत ॥ ब्राह्मणस्यमृतंबालंकालधर्ममुपागतम् ॥ १२ ॥ जीवयामासकाकुत्स्थः
शूद्रंहत्वाचतापसम् ॥ ततस्तुगौतमीतीरेनैमिषेजनसंसदि ॥ १३ ॥ इयाजवाजिमेधेनराघवःपरवीरहा ॥ काञ्चनींजानकींकृत्वातयासार्द्धंमहा
बलः ॥ १४ ॥ चकारयज्ञान्बहुशोराघवःपरमार्थवित् ॥ अयुतान्यश्वमेधानिवाजपेयानिचप्रभुः ॥ १५ ॥ अग्निष्टोमंविश्वजितंगोमेधंवैष्णवंक्रतुम् ॥
चकारविविधान्यज्ञान्परिपूर्णान्सदक्षिणान् ॥ १६ ॥ एतस्मिन्नन्तरेतत्रवाल्मीकिःसुमहातपाः ॥ सीतामानीयकाकुत्स्थमिदंवचनमब्रवीत्
॥ १७ ॥ वाल्मीकिरुवाच ॥ अपापांमैथिलींरामत्यक्तुंनार्हसिसुव्रत ॥ इयंतुविरजाःसाध्वीभास्करस्यप्रभायथा ॥ अनन्यातवकाकुत्स्थकस्मात्त्यक्ता
त्वयानघ ॥ १८ ॥ रामउवाच ॥ अपापांमैथिलींब्रह्मञ्जानामिवचनात्तव ॥ रावणेनहृतासाध्वीदण्डकेविजनेपुरा ॥ १९ ॥ तंहत्वासमरेसीतां
शुद्धामग्निमुखागताम् ॥ पुनर्यातोऽस्म्ययोध्यायांसीतामादायधर्मतः ॥ २० ॥ लोकापवादःसुमहानभूत्पौरजनेषुच ॥ त्यक्तामयाशुभाचारा
तद्भयात्तवसन्निधौ ॥ २१ ॥ तस्माल्लोकस्यसंतुष्ट्यैसीताममपरायणा ॥ पार्थिवानांमहर्षीणांप्रत्ययंकर्तुमर्हति ॥ २२ ॥ महेश्वरउवाच ॥ एव
मुक्तातदासीतामुनिपार्थिवसंसदि ॥ चकारप्रत्ययंदेवीलोकाश्चर्यकरंसती ॥ २३ ॥ दर्शयन्त्यस्यलोकस्यरामस्यानन्यतांसती ॥ अब्रवीत्प्राञ्जलिः
सीतासर्वेषांजनसंसदि ॥ २४ ॥ सीतोवाच ॥ यथाहंराघवादन्यंमनसापिनचिन्तये ॥ तथामेधरणीदेवीविवरंदातुमर्हति ॥ २५ ॥ मनसाकर्मणा

वाचायथारामंसमर्चये ॥ तथामेधरणीदेवीविवरंदातुमर्हति ॥ २६ ॥ यथैवसत्यमुक्तंमेवेद्मिरामात्परंनच ॥ तथामेधरणीदेवीविवरंदातुमर्हति ॥ २७ ॥ महेश्वरउवाच ॥ एवंशपन्त्यांवैदेह्यांधरणीसहसाभिनत् ॥ २८ ॥ ततोरत्नमयंपीठंपृष्ठेधृत्वाखगेश्वरः ॥ रसातलादाविरभूद्विस्मयंजनयन्नृणाम् ॥ २९ ॥ ततस्तुधरणीदेवीहस्ताभ्यांगृह्यमैथिलीम् ॥ स्वागतेनाभिनन्द्यैनामासनेसंन्यवेशयत् ॥ ३० ॥ तामासनगतांदृष्ट्वादिविदेवगणाभृशम् ॥ पुष्पवृष्टिमविच्छिन्नांदिव्यांसीतामवाकिरन् ॥ ३१ ॥ सापिदिव्याप्सरोभिस्तुपूज्यमानासनातनी ॥ वैनतेयंसमारुह्यतस्मान्मार्गाद्दिवंययौ ॥ ३२ ॥ दासीगणैःपूर्वभागेसंवृताजगदीश्वरी ॥ संप्रापपरमंधामयोगिगम्यंसनातनम् ॥ ३३ ॥ रसातलप्रविष्टांतुतांदृष्ट्वासर्वमानुषाः ॥ साध्वीसाध्वीतिसीतेयमुच्चैःसर्वेप्रचुक्रुशुः ॥ ३४ ॥ रामःशोकसमाविष्टःसंगृह्यवनयात्मजौ ॥ मुनिभिःपार्थिवेन्द्रैश्चसाकेतंप्रविवेशह ॥ ३५ ॥ अथकालेनमहतामातरःसंशितव्रताः ॥ कालधर्मंसमापन्नाभर्त्रास्वर्गंप्रपेदिरे ॥ ३६ ॥ दशवर्षसहस्राणिदशवर्षशतानिच ॥ चकाराज्यंधर्मेणराघवःसंशितव्रतः ॥ ३७ ॥ कस्यचित्त्वथकालस्यराघवस्यनिवेशनम् ॥ कालस्तापसरूपेणसंप्राप्तोवाक्यमब्रवीत् ॥ ३८ ॥ कालउवाच ॥ रामराममहाबाहोधात्रासंप्रेषितोऽस्म्यहम् ॥ यद्ब्रवीमिरघुश्रेष्ठतच्छृणुष्वमहामते ॥ ३९ ॥ द्वन्द्वमेवहिकार्यंस्यादावयोःपरिभाषितम् ॥ तदन्तरेप्रविष्टोयस्सवध्योहिभविष्यति ॥ ४० ॥ महेश्वरउवाच ॥ तथेतिचप्रतिश्रुत्यरामोराजीवलोचनः ॥ द्वाःस्थंकृत्वातुसौमित्रिंकालेनसमभाषत ॥ वैवस्वतोऽब्रवीद्वाक्यंरामंदशरथात्मजम् ॥ ४१ ॥ कालउवाच ॥ शृणुरामयथावृत्तंममागमनकारणम् ॥ दशवर्षसहस्राणिदशवर्षशतानिच ॥ ४२ ॥ वसास्मिन्मानुषेलोकेहत्वाराक्षसपुङ्गवान् ॥ एवमुक्तःसुरगणैरवतीर्णोऽसिभूतले ॥ ४३ ॥ तदयंसमयःप्राप्तःस्वर्लोकंगमितुंत्वया ॥ सनाथाहिसुराःसर्वेभवन्त्वद्यत्वयानघ ॥ ४४ ॥ महेश्वरउवाच ॥ एवमस्त्वितिकाकुत्स्थोरामःप्राहमहाभुजः ॥ एतस्मिन्नन्तरेतत्रदुर्वासास्तुमहातपाः ॥ राजद्वारमुपागम्यलक्ष्मणंवाक्यमब्रवीत् ॥ ॥ ४५ ॥ दुर्वासाउवाच ॥ मांनिवेदयकाकुत्स्थंशीघ्रंगत्वानृपात्मज ॥ ४६ ॥ महेश्वरउवाच ॥ तमब्रवील्लक्ष्मणस्तुअसांनिध्यमितिद्विज ॥ ततःक्रोधसमाविष्टःप्राहतंमुनिसत्तमः ॥ ४७ ॥ दुर्वासाउवाच ॥ शापंदास्यामिकाकुत्स्थंगमंनयदिदर्शयेः ॥ ४८ ॥ महेश्वरउवाच ॥ तस्माच्छापभयाद्विप्रंराघवायन्यवेदयत् ॥ तत्रैवान्तर्दधेकालःसर्वभूतभयावहः ॥ ४९ ॥ पूजयामासतंप्राप्तमृषिंदुर्वाससंनृपः ॥ अग्रजस्यप्रतिज्ञांतुविज्ञायरघुसत्तमः ॥ ५० ॥ तत्याजमानुषंरूपंलक्ष्मणःसरयूजले ॥ विसृज्यमानुषंरूपंप्रविवेशस्वकांतनुम् ॥ ५१ ॥ फणासहस्रसंयुक्तंकोटीन्दुसमवर्चसम् ॥ दिव्यमाल्याम्बरधरोदिव्यगन्धानुलेपनः ॥ ५२ ॥ नागकन्यासहस्रैस्तुसंवृतःसमलङ्कृतः ॥ विमानंदिव्यमारुह्यप्रययौवैष्णवंपदम् ॥ ५३ ॥ लक्ष्मणस्य

प० पु०
॥२९६॥

गतिंसम्यग्विदित्वारघुसत्तमः ॥ स्वयमप्यथकाकुत्स्थःस्वर्गंगन्तुमभीप्सितः ॥ ५४ ॥ अभिषिच्याथकाकुत्स्थःस्वात्मजौचकुशीलवौ ॥ विभज्यरथ
नागाश्वंसधनंप्रददौतयोः ॥ ५५ ॥ कुशवत्यांकुशंतंचशरवत्यांलवंतथा ॥ स्थापयामासधर्मेणराज्येस्वंरघुसत्तमः ॥ ५६ ॥ अभिप्रायंतुविज्ञाय
रामस्यविदितात्मनः ॥ आजग्मुर्वानराःसर्वेराक्षसाःसुमहाबलाः ॥ ५७ ॥ विभीषणोऽथसुग्रीवोजाम्बवान्मारुतात्मजः ॥ नीलोनलःसुषेणश्चनिषादा
धिपतिर्गुहः ॥ ५८ ॥ अभिषिच्यसुतौवीरौशत्रुघ्नश्चमहामनाः ॥ सर्वएतेसमाजग्मुरयोध्यांरामपालिताम् ॥ ५९ ॥ तेप्रणम्यमहात्मानमूचुःप्राञ्ज
लयस्तथा ॥ ६० ॥ वानरप्रभृतयऊचुः ॥ स्वर्लोकंगन्तुमुद्युक्तंज्ञात्वात्वांरघुसत्तम ॥ आगताःस्मोवयंसर्वेतवानुगमनंप्रति ॥ ६१ ॥ नशक्ताःस्मःक्षणं
रामजीवितुंत्वांविनाप्रभो ॥ तस्मात्त्वयाविशालाक्षगच्छामस्त्रिदशालयम् ॥६२॥ महेश्वरउवाच ॥ तैरेवमुक्तःकाकुत्स्थोबाढमित्यब्रवीत्ततः ॥ अथो
वाचमहातेजाराक्षसेन्द्रंविभीषणम् ॥६३॥ रामउवाच॥राज्यंप्रशाधिधर्मेणमाप्रतिज्ञांवृथाकृथाः॥यावच्चन्द्रश्चसूर्यश्चयात्तिष्ठतिमेदिनी॥तावद्रमस्वसुप्री
तःकालेममपदंव्रज ॥६४॥ महेश्वरउवाच ॥ इत्युक्त्वाथसकाकुत्स्थःस्वार्चाविष्णुंसनातनम् ॥ श्रीरङ्गशायिनंसौम्यमिक्ष्वाकुकुलदैवतम् ॥ ६५ ॥ संप्री
त्याप्रददौतस्मैरामोराजीवलोचनः ॥ हनुमन्तमथोवाचराघवःशत्रुसूदनः ॥६६॥ रामउवाच ॥ मत्कथाःप्रचरिष्यन्तियावल्लोकेहरीश्वर ॥ तावद्रमस्व
मेदिन्यांकालेमांव्रजसुव्रत ॥ ६७ ॥ महेश्वरउवाच ॥ तमेवमुक्त्वाकाकुत्स्थोजाम्बवन्तमथाब्रवीत् ॥ ६८ ॥ रामउवाच ॥ द्वापरेसमनुप्राप्तेयदूना
मन्वयेपुनः ॥ ६९ ॥ भूभारस्यविनाशायसमुत्पत्स्येत्वहंभुवि ॥ करिष्येतत्रसंग्रामंत्वयाभल्लूकसत्तम ॥ ७० ॥ महेश्वरउवाच ॥ तमेवमुक्त्वा
काकुत्स्थःसर्वांस्तानृक्षवानरान् ॥ उवाचवाचागच्छध्वमितिरामोमहाबलः ॥ ७१ ॥ मन्त्रिणोनैगमाश्चैवभरतःकैकयीसुतः ॥ राघवस्या
नुगमनेनिश्चितास्तेसमाययुः ॥ ७२ ॥ ततःशुक्लाम्बरधरोब्रह्मचारीययौपरम् ॥ कुशान्गृहीत्वापाणिभ्यामाचम्यप्रययावथ ॥७३॥ रामस्यदक्षिणेपार्श्वे
पद्महस्तारमागता॥तथैवधरणीदेवीदक्षिणेतरगातथा॥७४॥वेदाःसाङ्गाःपुराणानिसेतिहासानिसर्वतः॥ ॐकारोथवषट्कारःसावित्रीलोकपावनी॥७५॥
अस्त्र[1]शस्त्राणिचतदाधनुर्गद्यानिपार्वति ॥ अनुजग्मुस्तथारामंसर्वेपुरुषविग्रहाः ॥७६॥ भरतश्चैवशत्रुघ्नःसर्वेपुरनिवासिनः ॥ सपुत्रदाराःकाकुत्स्थमनु ॥२९६॥
जग्मुःसहानुगाः ॥ ७७ ॥ मन्त्रिणोभृत्यवर्गाश्चकिङ्करानैगमास्तथा ॥ वानराश्चैवऋक्षाश्चसुग्रीवसहितास्तदा ॥ ७८ ॥ सपुत्रदाराःकाकुत्स्थमन्वगच्छ
न्महामतिम् ॥ पशवःपक्षिणश्चैवसर्वेस्थावरजङ्गमाः ॥७९॥ अनुजग्मुर्महात्मानंसमीपस्थानगोत्तमाः ॥ येचपश्यन्तिकाकुत्स्थंस्वपथानुगतंप्रभुम् ॥

उ.खं.स.
अ० २४४

१ 'इष्टशास्त्राणि' इ०पा०।

॥ ८० ॥ तेतथानुगतारामंनिवर्त्तन्तेभकेचन ॥ अथत्रियोजनंगत्वानदीपश्चान्मुखींस्थिताम् ॥ ८१ ॥ सरयूंपुण्यसलिलांप्रविवेशसहानुगः ॥ ततः
पितामहोब्रह्मासर्वदेवगणावृतः ॥ ८२ ॥ तुष्टावरघुशार्दूलमृषिभिःसार्द्धमक्षरैः ॥ अब्रवीत्तत्रकाकुत्स्थंप्रविष्टंसरयूजले ॥ ८३ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ आगच्छ
विष्णोभद्रंतेदिष्ट्याप्राप्तोऽसिमानद ॥ भ्रातृभिस्सहदेवाभैःप्रविशस्वनिजांतनुम् ॥८४॥ वैष्णवींतांमहातेजांदेवाकारांसनातनीम् ॥ त्वंहिलोकगतिर्देव
नत्वांकेचित्तुजानते ॥ ८५ ॥ त्वामचिन्त्यंमहात्मानमक्षरंसर्वसंग्रहम् ॥ यमिच्छसिमहातेजस्तांतनुंप्रविशस्वभोः ॥ ८६ ॥ महेश्वरउवाच ॥ तस्मि
न्सूर्यकराकीर्णेपुष्पवृष्टिनिपातिते ॥ उत्सृज्यमानुषंरूपंस्वांतनुंप्रविवेशह ॥ ८७ ॥ अंशाभ्यांशङ्खचक्राभ्यांशत्रुघ्नभरतावुभौ ॥ प्रपेदातेमहात्मानौ
दिव्यतेजस्समन्वितौ ॥ ८८ ॥ शङ्खचक्रगदाशार्ङ्गपद्महस्तश्चतुर्भुजः ॥ दिव्याभरणसम्पन्नोदिव्यगन्धानुलेपनः ॥ ८९ ॥ दिव्यपीताम्बरधरः
पद्मपत्रनिभेक्षणः॥युवाकुमारःसौम्याङ्गःकोमलावयवोज्ज्वलः॥९०॥सुस्निग्धनीलकुटिलकुन्तलःशुभलक्षणः ॥ नवदूर्वांकुरश्यामःपूर्णचन्द्रनिभाननः
॥९१॥ देवीभ्यांसहितःश्रीमान्विमानमधिरुह्यच ॥ तस्मिन्सिंहासनेदिव्येमूलेकल्पतरोःप्रभुः ॥९२॥ निषसादमहातेजाःसर्वदेवैरभिष्टुतः ॥ राघवानु
गतायेचऋक्षवानरमानुषाः ॥ ९३ ॥ स्पृष्ट्वैवसरयूतोयंसुखेनत्यक्तजीविताः ॥ रामप्रसादात्तेसर्वेदिव्यरूपधराःशुभाः ॥ ९४ ॥ दिव्यमाल्या
म्बरधरादिव्यमङ्गलवर्चसः ॥ आरुरुहुर्विमानंतदसङ्ख्यास्तत्रदेहिनः ॥९५॥ सर्वैःपरिवृतःश्रीमान्रामोराजीवलोचनः ॥ पूजितःसुरसिद्धौघैर्मुनिभि
स्तुमहात्मभिः ॥ ९६ ॥ आययौशाश्वतंदिव्यमक्षरंस्वपदंविभुः ॥ यःपठेद्रामचरितंश्लोकंश्लोकार्धमेववा ॥ ९७ ॥ शृणुयाद्वातथाभक्त्यास्मरेद्वा
शुभदर्शने ॥ कोटिजन्मार्जितात्पापाज्ज्ञानतोऽज्ञानतःकृतात् ॥९८॥ विमुक्तोवैष्णवंलोकंपुत्रदारैश्चबान्धवैः ॥ समाप्नुयाद्योगगम्यमनायासेनवैनरः ॥
॥ ९९ ॥ एतत्तेकथितंदेविरामस्यचरितंमहत् ॥ धन्योऽस्म्यहंत्वयादेविरामचन्द्रस्यकीर्त्तनात् ॥ किमन्यच्छ्रोतुकामासितद्ब्रवीमिवरानने ॥ १०० ॥
इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर० उमामहेश्वरसंवादेश्रीरामचरितकथनंनामचतुश्चत्वारिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २४४ ॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥
रघुनाथस्यचरितंसाधूक्तंहित्वयाविभो ॥ श्रुत्वाधन्यास्मिदेवेशत्वत्प्रसादान्महेश्वर॥१॥वसुदेवसुतस्यास्यकृष्णस्यचरितंमहत् ॥ श्रोतुमिच्छामिदेवेश
चरितंकल्मषापहम्॥२॥रुद्रउवाच॥शृणुदेविप्रवक्ष्यामिकृष्णस्यास्यमहात्मनः ॥चरितंवासुदेवस्यसर्वेषांफलदंनृणाम्॥३॥यदूनामन्वयेदेविवसुदेवइती
रितः ॥ देवमीढस्यपुत्रोऽभूत्सर्वधर्मविदांवरः ॥ ४ ॥ देवकस्यात्मजांदेविदेवकींदेववर्णिनीम् ॥ उपयेमेविधानेनमथुरायांनृपात्मजः ॥ ५ ॥ उग्रसे
नस्यपुत्रोऽभूत्कंसःशूरोमहाबलः ॥ तयोरथवरंतत्रचोदयामाससारथिः॥६॥समागतेषुतेष्वेवंपथिरम्येशुभावहे ॥ अन्तरिक्षेऽशरीरावाक्प्राहगम्भीरया

गिरा॥ ७ ॥ आकाशवागुवाच ॥ अस्यास्तवाष्टमोगर्भःकंसप्राणान्हरिष्यति ॥ ८ ॥ रुद्रउवाच ॥ तच्छ्रुत्वाहन्तुमारेभेकंसोऽपिभगिनींतदा ॥
तमब्रवीत्सुसंरब्धंवसुदेवःसुबुद्धिमान् ॥ ९॥ वसुदेवउवाच ॥ नहन्तव्यामहाभागभगिनीधर्मतस्त्वया ॥ गर्भानेवसमुत्पन्नाञ्श्रहिराजन्महाबल ॥१०॥
रुद्रउवाच ॥ तथेत्याहतदाकंसोवसुदेवंचदेवकीम् ॥ निबध्यस्वगृहेरम्येसर्वभोगेन्यवेशयत् ॥ ११ ॥ एतस्मिन्नन्तरेदेविभूमिभारप्रपीडिता ॥ जगाम
धरणीदेवीसहसाब्रह्मणोऽन्तिकम् ॥ १२ ॥ समेत्यजगतामीशंब्रह्माणंपरमेष्ठिनम् ॥ प्राहगम्भीरयावाचाधरणीलोकधारिणी ॥ १३ ॥ धरण्युवाच ॥
प्रजापतेनशक्तास्मिधर्तुंलोकानिमान्प्रभो ॥ राक्षसाःपापकर्माणःसंस्थितामयिसुव्रत ॥ १४ ॥ जगतःसकलान्धर्मान्विध्वंसन्तोमहाबलाः ॥ अधर्म
वर्तिनःसर्वेनराःपापविमोहिताः ॥ १५ ॥ स्वल्पमल्पतरंधर्मंलोकेऽस्मिन्नचदृश्यते ॥ धर्मेणैवधृतादेवसत्यशौचयुतेनच ॥ तस्मादधर्मसंभूतंनलोकं
धर्तुमुत्सहे ॥ १६ ॥ रुद्रउवाच ॥ इत्युक्त्वाधरणीदेवीतत्रैवान्तरधीयत ॥ ततःसुरगणाःसर्वेब्रह्मरुद्रपुरोगमाः ॥ १७ ॥ क्षीराब्धेरुत्तरंकूलमधिगम्य
जगत्पतिम् ॥ तुष्टुवुःस्तुतिभिर्दिव्यैर्मुनयश्चमहौजसः ॥ ततःप्रसन्नःप्राहेशःसर्वांस्तान्मुनिसत्तमान्॥१८॥श्रीभगवानुवाच ॥ भोभोदेवगणास्सर्वेकिन्नि
मित्तमिहागताः ॥ १९ ॥ रुद्रउवाच ॥ ततःपितामहःप्राहदेवदेवंजनार्दनम् ॥२०॥ ब्रह्मोवाच ॥ देवदेवजगन्नाथपृथिवीभारपीडिता ॥ राक्षसाबहवो
लोकेसमुत्पन्नादुरासदाः ॥ २१ ॥ जरासन्धश्चकंसश्चप्रलम्बोधेनुकादयः ॥ दुरात्मानःप्रबाधन्तेसर्वलोकान्सनातनान् ॥ भारावतरणं कर्तुंपृथि
व्यास्त्वमिहार्हसि ॥२२॥ रुद्रउवाच ॥ एवमुक्तोहृषीकेशोब्रह्मणापरमेष्ठिना ॥प्राहगम्भीरयावाचाजगतीपतिरव्ययः ॥२३॥श्रीभगवानुवाच॥अवती
र्याथलोकेऽस्मिन्यदूनामन्वयेसुराः ॥ अवनीभारमव्यग्रमपास्यामिमहाबलाः॥२४॥ रुद्रउवाच ॥ एवमुक्ताःसुरास्सर्वेनमस्कृत्यजनार्दनम्॥स्वान्स्वा
न्लोकान्समासाद्यपरेशंतेऽन्वचिन्तयन् ॥ ततोनारायणींमायांपरमेशःसमब्रवीत्॥२५॥श्रीभगवानुवाच ॥ हिरण्याक्षस्यषट्पुत्रान्समानीयावनीतले ॥
वसुदेवस्यपत्न्यांतुदेवक्यांसन्निवेशय ॥ २६ ॥ अनन्तांशःसप्तमोऽत्रसंप्रविष्टस्तुमम्रचिरम् ॥ तस्याःसपत्न्यांरोहिण्यांददस्वशुभदर्शने ॥ २७ ॥ ततो
ऽष्टमेममांशस्तुदेवक्यांसंभविष्यति ॥ नन्दगोपस्यपत्न्यांतुयशोदायांसनातनी ॥ २८ ॥ तेंऽशभतामहानिद्राविन्ध्यंगत्वामहाचलम् ॥ तत्रसंपूज्यमा
नाहिदेवैरिन्द्रपुरोगमैः ॥हन्यादैत्यान्महावीर्याञ्शुम्भासुरपुरोगमान्॥२९॥रुद्रउवाच॥तथेत्युक्त्वामहामायाहिरण्याक्षसुतांस्तदा॥पर्यायेणचदेवक्या ॥ २९७
षड्गर्भान्संन्यवेशयत् ॥ ३० ॥ ताञ्जघानतदाकंसोजातमात्रान्महाबलः ॥ ततस्तुसप्तमोगर्भोह्यनन्तांशेनचोदितः ॥ ३१ ॥ वर्धमानंतुगर्भंतंरोहिण्यां
समुपानयत् ॥ गर्भसंकर्षणात्तस्यांजातःसंकर्षणोऽव्ययः ॥ ३२ ॥ कृष्णाष्टम्यांतुरोहिण्यांप्रौष्ठपद्यांशुभोदये ॥ रोहिणीजनयामासपुत्रंसंकर्षणं

प्रभुम् ॥ ३३ ॥ ततस्तुदेवकीगर्भमाप्देभगवान्हरिः ॥ आपन्नगर्भांतांदृष्ट्वाकंसोभयनिपीडितः॥ ३४ ॥ ततःसुरगणाःसर्वेहर्षनिर्भरमानसाः ॥ तुष्टुवुर्दे वकींतत्रविमानस्थानभस्तले ॥ ३५ ॥ ततस्तुदशमेमासिकृष्णेनभसिपार्वति ॥ अष्टम्यामर्द्धरात्रेचतस्यांजातोजनार्दनः ॥३६॥ इन्दीवरदलश्यामः पद्मपत्रायतेक्षणः ॥ चतुर्भुजःसुन्दरांगोदिव्याभरणभूषितः ॥ ३७ ॥ श्रीवत्सकौस्तुभोरस्कोवनमालाविभूषितः ॥ वसुदेवस्यजातोऽसौवासुदेवःसना तनः॥३८॥तंदृष्ट्वाजगतांनाथंकृष्णमानकदुन्दुभिः ॥ उवाचप्राञ्जलिर्भूत्वानमस्कृत्यजगन्मयम्॥३९॥वसुदेवउवाच ॥ जातोऽसिमेजगन्नाथभक्तकल्प तरोप्रभो ॥ त्वमेवसर्वदेवानामनादिःपुरुषोत्तमः ॥ ४० ॥ त्वमचिन्त्यंमहद्भूतंयोगिध्येयःसनातनः ॥ ममपुत्रत्वमापन्नोधरण्यांधरणीधर ॥४१॥ दृष्ट्वे तदद्भुतंरूपमैश्वरंपुरुषोत्तम ॥ दानवाःपापकर्माणोनसहन्तेमहौजसः ॥ ४२ ॥ रुद्रउवाच ॥ इत्यर्थितःस्तुतस्तेनपद्मनाभःसनातनः ॥ उपसंहृतवा न्रूपंचतुर्भुजसमन्वितम् ॥४३॥ मानुषेणैवभावेनद्विभुजेनव्यरोचत ॥ येचाङ्गरक्षकाःसर्वेदानवास्तत्रसंस्थिताः ॥ ४४ ॥ तेचापिमाययातस्यामोहिता स्तमसावृताः ॥ एतस्मिन्नन्तरेदेवमादायानकदुन्दुभिः ॥४५॥ प्रययौनगरात्तूर्णंसर्वदेवैरभिष्टुतः ॥ पयोधरेवर्षमानेनागराजोमहाबलः ॥ ४६ ॥ फणासहस्रेणाच्छाद्यभक्त्यादेवंसमन्वगात् ॥ तौगोपुरकपाटौतुतत्पादस्पर्शनात्तदा ॥ ४७ ॥ भिद्यमानौसुविवृतौतत्रस्थाश्चविमोहिताः ॥ स्रोतस्विनी सुपूर्णाग्रायमुनापिमहात्मनः ॥ ४८॥ प्रवेशाज्जानुमात्रंतुजलंसाचाप्युपावहत् ॥ उत्तीर्ययमुनांसोऽथाव्रजत्तत्तीरसंस्थितम् ॥४९॥ संस्तूयमानस्त्रिदशैः प्रविवेशयदूत्तमः ॥ तत्रनन्दस्यपत्नीसाप्रसूतागोव्रजेशुभे ॥ ५० ॥ विमोहितामाययैवसुषुप्तातमसावृता ॥ तस्यास्तुशयनेदेवंविनिक्षिप्यसयादवः ॥ ५१ ॥ तांकन्यांसमुपादायप्रययौमथुरांपुनः ॥ पत्न्यैदत्त्वाथतांबालामुवाससुसमाहितः ॥५२॥ रुरोदबालभावात्सादेवकीशयनंगता ॥ अथबाल ध्वनिंश्रुत्वातद्गृहस्याङ्गरक्षकाः ॥ ५३ ॥ कंसायावेदयामासुर्देवकीप्रसवंशुभम् ॥ कंसस्तूर्णमुपेत्यैनांजग्राहबालिकांतदा ॥ ५४ ॥ चिक्षेपचशिलापृष्ठे सापितूर्णंवियत्स्थिता ॥ तस्योत्तमांगेस्वपदंदत्त्वातूर्णंखमास्थिता॥ उवाचाष्टभुजादेवीतदाराक्षसपुङ्गवम् ॥५५॥देव्युवाच॥किंमयाक्षिप्तयामन्दजातो यस्त्वांहनिष्यति॥सर्वस्यजगतःस्रष्टाधर्ताहर्ताचयःप्रभुः॥अस्मिँल्लोकेसमुत्पन्नःसतेप्राणान्हरिष्यति॥ ५६ ॥रुद्रउवाच॥इत्युक्त्वातेजसादेवीसहसापूरयन्न भः॥जगामदेवगन्धर्वैःस्तूयमानाहिमाचलम्॥५७॥कंसस्तदोद्विग्नमनाःसमाहूयस्वदानवान्॥प्रलम्बचाणूरमुखानुवाचभयपीडितः॥५८॥कंसउवाच ॥ अस्माद्भयात्सुरगणाउपेत्यक्षीरसागरम्.॥ आचचक्षुर्हरेःसर्वरक्षोविध्वंसनंप्रति ॥ ५९ ॥ तेषांतुवचनंश्रुत्वाधरण्यांधरणीधरः ॥ मनुषेणैवभावेन समुत्पन्नोहिसोऽव्ययः ॥ ६०॥ तदद्यसर्वेयूयंवैराक्षसाःकामरूपिणः ॥ समुद्रिक्तबलान्बालान्मारयध्वमशङ्किताः॥६१॥ रुद्रउवाच ॥ इत्यादिश्यततः

कंसोवसुदेवंचदेवकीम् ॥ आश्वास्यमोचयित्वाथस्ववेश्मान्तर्विवेशह ॥ ६२ ॥ वसुदेवस्ततोगत्वानन्दव्रजमनुत्तमम् ॥ तेनसंपूजितस्तत्रनिरीक्ष्यतनयं मुदा ॥ उवाचनन्दपत्नींतांयशोदांयदुनन्दनः ॥ ६३ ॥ वसुदेवउवाच ॥ सुभगेमत्सुतमिमंरोहिणीजठरोद्भवम् ॥ स्वपुत्रमिवरक्षस्वभियाकंसादिहा गतम् ॥ ६४ ॥ रुद्रउवाच ॥ तथेत्याहतदातन्वीनन्दपत्नीदृढव्रता ॥ लब्ध्वैवपुत्रयुगलमुत्पुपोषमुदान्विता ॥ ६५ ॥ निक्षिप्यतनयौगेहेनन्दगोपस्य यादवः ॥ विश्रब्धःप्रययौतूर्णंमथुरांकंसपालिताम् ॥ ६६ ॥ ततोगर्गःशुभदिनेवसुदेवेननोदितः ॥ नन्दगोपव्रजंगत्वातत्रस्थैःपूजितोद्विजः ॥ ६७ ॥ विधिनाजातकंकर्मकृत्वादेवस्यगोकुले ॥ नामचात्राकरोद्दिव्यंपुत्रयोर्वासुदेवयोः ॥६८॥ संकर्षणोरौहिणेयोबलभद्रोमहाबलः ॥ रामइत्यादिनामानि पूर्वजस्याकरोद्द्विजः ॥ ६९ ॥ श्रीधरःश्रीकरःश्रीमान्कृष्णोऽनन्तोजगत्पतिः ॥ वासुदेवोहृषीकेशइत्याद्यवरजस्यच ॥ ७० ॥ रामकृष्णाविति ख्यातिमस्मिँल्लोकेगमिष्यतः ॥ एवमुक्त्वाद्विजश्रेष्ठःसंपूज्यपितृदेवताः ॥ ७१ ॥ संपूज्यमानोगोपालैराययौमथुरांपुनः ॥ कंसेनप्रेषितारात्रौपूतना बालघातिनी ॥ ७२ ॥ विषलिप्तंस्तनंप्रादात्कृष्णायामिततेजसे ॥ कृष्णस्तुराक्षसींज्ञात्वापपौगाढंस्तनंभृशम् ॥ ७३ ॥ प्राणैःसहमहातेजाराक्षस्या यदुपुङ्गवः ॥ साविह्वलाङ्गीसहसाविच्छिन्नस्नायुबन्धना ॥ ७४ ॥ पपातवेपमानासाममारचमहास्वना ॥ तस्याःशब्देनमहतापूरितंचनभस्तलम् ॥ ७५ ॥ त्रस्ताःसर्वेततोगोपादृष्ट्वातांपतितांभुवि ॥ कृष्णंचक्रीडमानंतंराक्षस्यास्तुमहोरसि ॥ ७६ ॥ समुद्विग्नास्ततस्तूर्णमादायतनयंतदा ॥ रक्षोभि यातदातस्मिन्गोपुरीषेणमूर्द्धनि ॥ ७७ ॥ संमार्जयामासतदागोवालेनतदाननम् ॥ नन्दगोपःसमभ्येत्यसुतमादायभामिनि ॥ ७८ ॥ भगवन्नामभि स्तस्यसर्वाङ्गेषुप्रमार्जनम् ॥ कृत्वातांतामसींभीमांबहिर्विन्यस्यगोव्रजात् ॥७९॥ ददाहगोपवृन्दैश्चत्रासितैस्तत्रगोव्रजे ॥ कदाचिच्छकटस्याधःशयानो भगवान्हरिः ॥ ८० ॥ प्रसार्यचरणौतत्ररुरोदमधुसूदनः ॥ तस्यपादप्रहारेणशकटंपरिवर्तितम् ॥ ८१ ॥ विध्वस्तकुम्भभाण्डंतद्विपरीतंपपातवै ॥ ततोगोप्यश्चगोपाश्चदृष्ट्वातच्छकटंमहत् ॥ ८२ ॥ विस्मयंपरमंजग्मुःकिमेतदितिशङ्किताः ॥ यशोदाचतदातूर्णंबालंजग्राहविस्मिता ॥ ८३ ॥ अल्पेनैवहिकालेनबालकौतौयदूत्तमौ ॥ वर्द्धमानौयशोदायाःस्तनपानेनपोषितौ ॥ ८४ ॥ जानुभ्यामथहस्ताभ्यांरिङ्गमाणौविरेजतुः ॥ तृणावर्त स्तमादायगोविन्दंवियतिस्थितः ॥ ८५ ॥ तंजघानजगन्नाथस्सपपातमहासुरः ॥ हत्वातंराक्षसंघोरंतत्रैवास्तेजगत्पतिः ॥ ८६ ॥ विचचारततः सर्वंगोव्रजंमधुसूदनः ॥ नवनीतंजहाराशुगोपीनांचगृहेगृहे ॥ ८७ ॥ तदायशोदाकुपितादाम्नामध्येउलूखले ॥ निबध्यकृष्णंप्रययौविक्रेतुंगोरसादिकम् ॥ ८८ ॥ कर्षमाणस्ततःकृष्णोदाम्नाबद्धउलूखले ॥ यमलार्जुनयोर्मध्येजगामधरणीधरः ॥ ८९ ॥ उलूखलेनगोविन्दःपातयामासतौद्रुमौ ॥

भग्नस्कन्धौनिपतितौस्वरेणधरणीतले ॥ ९० ॥ तेनशब्देनमहताजग्मुस्तत्रमहौजसः ॥ गोपवृद्धास्ततोदृष्ट्वाविस्मयंपरमंगताः ॥ ९१ यशोदापि
समुद्विग्नाविमुच्यधरणीधरम् ॥ तंविस्मितंसमादायस्तनंप्रादान्महात्मने ॥ ९२ ॥ यस्मान्निबध्यमानस्तुदाम्नामात्राजगत्पतिः ॥ तस्मा
न्महर्षिभिःसर्वैर्दामोदरइतीरितः ॥ ९३ ॥ तौतुकिंनरतांप्राप्तौविमुक्तौयमलार्जुनौ ॥ गोपवृद्धास्ततःसर्वेनन्दगोपपुरोगमाः ॥ ९४ ॥ महो
त्पातमिमंज्ञात्वास्थानान्तरमुपाययुः ॥ वृन्दावनेमनोरम्येयमुनायास्तटेशुभे ॥ ९५ ॥ निवासंचक्रिरेरम्यंगवांगोपीजनस्यच ॥ तत्रतौराम
कृष्णौतुवर्द्धमानौमहाबलौ ॥ ९६ ॥ वत्सपालयुतौवत्सान्पालयामासतुस्तदा ॥ गोवत्समध्यगंकृष्णंबकोनाममहासुरः ॥ ९७ ॥ बकरूपेण
तंहन्तुमुद्युक्तोऽत्रयदूत्तमम् ॥ तंदृष्ट्वावासुदेवोऽपिलोष्टमुद्यम्यलीलया ॥ ९८ ॥ ताडयामासपक्षान्तेपपातोर्व्यांमहासुरः ॥ ततःकतिपयाहस्सुगोवत्सान्पा
लयन्वने ॥ ९९ ॥ छायायांजम्बुवृक्षस्यप्रसुप्तौपल्लवेमृदौ ॥ एतस्मिन्नन्तरेदेवोब्रह्मादेवगणैर्वृतः ॥ १०० ॥ द्रष्टुंकृष्णंसमागम्यसुप्तौदृष्ट्वायदूत्तमौ ॥ वत्सान्गो
पशिशून्हृत्वाजगामत्रिदिवंपुनः ॥ १ ॥ प्रबुद्धौतौसमालोक्यविनष्टाञ्छिशुवत्सकान् ॥ गोवत्सागोपबालाश्चक्वगताइतिविस्मितौ ॥ २ ॥
ज्ञात्वाकृष्णस्तुतत्कर्मप्रजापतिकृतंतदा ॥ तथैवससृजेबालान्गोवत्सांश्चसनातनः ॥ ३ ॥ यथावर्णंयथारूपंतथैवमधुसूदनः ॥ ससर्जवत्सान्गोपा
लानविताजगतांप्रभुः ॥ ४ ॥ दृष्ट्वासायाह्नसमयेगावस्त्वेषांचमातरः ॥ स्वान्स्वान्वत्सानुपागम्ययथापूर्वंप्रवर्तिताः ॥ ५ ॥ एवंसंवत्सरेकालेगतेतत्र
महात्मनः ॥ प्रजापतिःपुनस्तस्मैददौवत्सान्सबालकान् ॥ ६ ॥ कृताञ्जलिपुटोभूत्वापरिणीयप्रणम्यच ॥ भयादुवाचगोविन्दंब्रह्मात्रिभुवनेश्वरः
॥ ७ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ नमोनमस्तेसर्वात्मंस्तत्त्वज्ञानस्वरूपिणे ॥ नित्यानन्दस्वरूपायप्रयतात्मन्महात्मने ॥ ८ ॥ अणुबृहत्स्थूलतररूपसर्वगताव्यय॥
अनादिमध्यान्तरूपस्वरूपात्मन्नमोऽस्तुते ॥ ९ ॥ नित्यज्ञानबलैश्वर्यवीर्यतेजोमयायच ॥ महाशक्तेनमस्तुभ्यंपूर्णषाड्गुण्यमूर्तये ॥ ११० ॥ त्वंवेद
पुरुषोब्रह्मन्महापुरुषएवच ॥ शारीरपुरुषस्त्वंचछन्दःपुरुषएवच ॥ ११ ॥ चत्वारःपुरुषास्त्वंचपुराणःपुरुषोत्तमः ॥ विभूतयस्तवब्रह्मन्पृथिव्यम्ब्व
निलादयः ॥ १२ ॥ तवंधांवासमुद्भूतौक्ष्मावह्नीजगदीश्वर ॥ अन्तरिक्षंचवायुश्चसृष्टौप्राणेनतेविभो ॥ १३ ॥ चक्षुपातवसंसृष्टौद्यौ
श्चादित्यस्तथाव्यय ॥ दिशश्चचन्द्रमाःसृष्टाःश्रोत्रेणतवचानघ ॥ १४ ॥ अपांस्त्रावश्चवरुणोमनसातेमहेश्वर ॥ उक्तंमहतिमीमांसे
एतंब्रह्मप्रचक्षते ॥ १५ ॥ एतमेवाग्निमध्वर्युरेतमेवमहाव्रते ॥ छन्दोगाएतमप्येतंदिव्येतंवायुरेवतत् ॥ १६ ॥ आकाशएतमप्स्वेतमोषधीष्वेतमेवच ॥
तथावनस्पतिष्वेतंचन्द्रमस्येतमेवच ॥ १७ ॥ नक्षत्रेषुचसर्वेषुग्रहेष्वेतंदिवाकरे ॥ सर्वभूतेष्वेतमेवब्रह्मेत्याख्यातिचश्रुतिः ॥ १८ ॥ तदेवपरमंब्रह्म

प्रज्ञातंपरितोऽमृतम्॥हिरण्मयोऽव्ययोयज्ञःशुचिःशुचिषदित्यपि ॥१९॥ वैदिकान्यभिधेयानितवैवान्यस्यनक्वचित् ॥चक्षुर्मयंश्रोत्रमयंछन्दोमयमनो
मयम्॥१२०॥वाङ्मयंपरमात्मानंपरेशंशंसतिश्रुतिः॥इतिसर्वोपनिषदामर्थस्त्वंकमलेक्षण॥२१॥ स्तोतुंनशक्तोऽहंत्वांतुसर्ववेदान्तपारगम्॥महापराध
मेतत्तेवत्सापहरणंमया ॥कृतंतत्क्षम्यतांनाथशरणागतवत्सल॥२२॥महेश्वरउवाच ॥ एवंस्तुत्वाहरिंवेधाःप्रणम्यचपुनःपुनः ॥ वत्सान्दत्त्वापुनस्त
स्मैप्रययौस्वयमालयम् ॥ २३ ॥ हृदिकृत्वासदादेविबालरूपंहरिंविधिः ॥ उवासत्रिदशैःसार्द्धंहृष्टपुष्टोमहातपाः ॥ २४ ॥ कृष्णेनसृष्टावत्सावैपूर्व
वत्सास्तथार्भकाः ॥ अवापुरेकतांतत्रपश्यतांत्रिदिवौकसाम् ॥ २५ ॥ कृष्णस्तुवत्सपालैर्वैप्रययौनन्दगोकुलम् ॥ ततःकतिपयाहस्सुगोपालै
र्यदुपुङ्गवः ॥ २६ ॥ ह्रदंगत्वाथकालिन्द्यास्तत्रस्थंसुमहाविषम् ॥ सहस्रशीर्षंबलिनंनागराजमथाच्युतः ॥ २७ ॥ निष्पिष्यफण
साहस्रंपादेनैकेनलीलया ॥ प्राणसंशयमापन्नंचकारमधुसूदनः ॥ २८ ॥ सकालियोलब्धसंज्ञस्तमेवशरणंययौ ॥ ररक्षभगवान्कृष्णोनागंत्य
क्तविषंतदा ॥ २९ ॥ वैनतेयभयाद्भीतंस्वपदेनाङ्क्यमूर्द्धसु ॥ ह्रदाद्विवासयामासकालिन्द्यायदुपुङ्गवः ॥ १३० ॥ त्यक्त्वासतंह्रदंतूर्णंपुत्रदार
समन्वितः ॥ नमस्कृत्याथगोविन्दंप्रययौकालियस्तदा ॥ ३१ ॥ विषदग्धास्तुयेपूर्वंतत्तीरस्थाश्चशाखिनः ॥ कृष्णेनवीक्षितास्तूर्णंफलिनःपुष्पि
णोऽभवन् ॥ ३२ ॥ अथकालेनकौमारमवाप्यमधुसूदनः ॥ गोवृन्दंपालयामाससर्वदेवमयःप्रभुः ॥ ३३ ॥ स्वसमानवयोभिस्तुगोपालैस्तुयदू
त्तमः ॥ वृन्दावनेमनोरम्येसरामोविचचारह ॥ ३४ ॥ तत्रहत्वामहाघोरंसर्परूपंमहासुरम्॥ अपहत्यमहाकायंमेरुमन्दरगौरवम् ॥ ३५ ॥ धेनुकस्य
वनंप्राप्यतालहिन्तालगह्वरम् ॥ धेनुकंपर्वताकारंखररूपधरंसदा ॥ ३६ ॥ पादौगृह्यसमुत्क्षिप्यतालेनविजघानह ॥ तत्क्षणादेवतत्पाला
स्तदन्तेरेमिरेतदा ॥ ३७ ॥ निष्क्रम्यतद्वनात्तूर्णंभाण्डीरंवटमागताः ॥ तत्रतेरामकृष्णाभ्यांचिक्रीडुर्बाललीलया ॥ ३८ ॥ गोप
वेषेणतत्रागात्प्रलम्बोनामराक्षसः ॥ रामंस्वपृष्ठमारोप्यययौतूर्णंनभस्तलम् ॥ ३९ ॥ मत्वातंराक्षसंरामोमुष्टिनातस्यमूर्द्धनि ॥ ताडयामास
रोषेणविह्वलाङ्गस्ततोऽपतत् ॥ १४० ॥ राक्षसेनैवरूपेणविनदन्भैरवंस्वनम् ॥ भिन्नशीर्षतनुस्तत्रममाररुधिरोक्षितः ॥ ४१ ॥ ततःप्रदोष
समयेगोव्रजेनन्दनन्दनः ॥ उवासगोपकन्याभिःक्रीडन्कौमोदवर्चसि ॥४२॥अरिष्टनामादैत्येशोगत्वातत्रवृषाकृतिः ॥कृष्णंहन्तुंसमागत्यजगर्जच
महास्वनम् ॥४३॥ तंदृष्ट्वाविद्रुताःसर्वेगोपालाभयपीडिताः॥ कृष्णोऽपिदृष्ट्वातंरौद्रमागतंदनुजाधिपम् ॥४४॥ तालवृक्षंसमुत्पाट्यशृङ्गमध्येव्यपीड
यत ॥ सतुभग्नशिरःशृङ्गोवमन्वैरुधिरंबहु ॥ ४५ ॥पपातभीमवेगेननिददंस्त्यक्तजीवितः ॥ इत्थंहत्वामहाकायमरिष्टंदनुजाधिपम् ॥४६ ॥आहूय

गोपबालांश्चतत्रैवोवासगोव्रजे॥ततःकतिपयाहस्सुकेशीनाममहासुरः ॥४७॥ हयकायेनगोविन्दंहन्तुंव्रजमुपाययौ ॥ सगत्वागौव्रजंरम्यमुच्चैर्हेषाभथाक
रोत् ॥ ४८ ॥ तेनशब्देनमहतापूरितंभुवनत्रयम् ॥ भीताःसर्वेसुरगणाःशंकमानायुगक्षयम् ॥ ४९ ॥ तत्रस्थामोहिताःसर्वेगोपागोप्यश्चविह्वलाः ॥
लब्धसंज्ञास्तुतेसर्वेविद्रुताश्चसमन्ततः ॥ १५० ॥ गोप्यस्तुशरणंजग्मुःकृष्णंत्राहीतिचाब्रुवन् ॥ नभेतव्यंनभेतव्यमित्याहभक्तवत्सलः ॥ ५१ ॥ समा
श्वास्यततस्तूर्णंमुष्टिनावासवानुजः ॥ ताडयामासशिरसितस्यदैत्यस्यलीलया॥५२॥ विभिन्नदन्तनेत्रोऽसौविननादमहास्वनम् ॥ महाशिलांसमुत्क्षि
प्यतस्याङ्गेवैन्यपातयत् ॥ ५३ ॥ सतुचूर्णितसर्वाङ्गोनिनदन्भैरवंस्वनम् ॥ पपांतसहसाभूमौममारचमहासुरः ॥ ५४ ॥ केशिनंनिहतंदृष्ट्वादिविदेव
गणाभृशम् ॥ मुमुचुःपुष्पवर्षाणिसाधुसाध्वितिचाब्रुवन् ॥ ५५ ॥ इत्थंशिशुत्वेवैदैत्यान्हरिर्हत्वाबलोत्कटान् ॥ समुमोदसुखेनैवबलरामसमन्वितः
॥ ५६ ॥ इन्दीवरदलश्यामःपद्मपत्रनिभेक्षणः ॥ पीतांबरधरःस्रग्वीवनमालाविभूषितः ॥ ५७ ॥ कौस्तुभोद्भासितोरस्कश्चित्रमाल्यानुले
पनः ॥ विचित्राभरणैर्युक्तःकुण्डलाभ्यांविराजितः ॥ ५८ ॥ आमुक्ततुलसीमालःकस्तूरीतिलकाञ्चितः ॥ सुस्निग्धनीलकुटिलकबरीकृतकेशवान्
॥ ५९ ॥ बद्धैर्नानाविधैःपुष्पैर्बर्हिबर्हावतंसकः ॥ रक्तारविन्दसदृशहस्तपादतलाधरः ॥ १६० ॥ वक्रमध्यगशीतांशुकलङ्कभ्रूलताननः ॥
हारनूपुरकेयूरैःकटकाभ्यांविराजितः ॥ ६१ ॥ वृन्दावनेमहारम्येफलपुष्पविराजिते ॥ रम्यंनिनादयन्वेणुंतत्रास्तेयदुनन्दनः ॥ ६२ ॥ अवधीरित
कन्दर्पकोटिलावण्यमच्युतम् ॥ सर्वागोपस्त्रियोदृष्ट्वामन्मथास्त्रेणपीडिताः ॥ ६३॥ पुरामहर्षयःसर्वेदण्डकारण्यवासिनः ॥ दृष्ट्वारामंहरिंतत्रभोक्तुमैच्छन्सु
विग्रहम ॥ ६४ ॥ तेसर्वेस्त्रीत्वमापन्नाःसमुद्भूतास्तुगोकुले ॥ हरिंसंप्राप्यकामेनततोमुक्ताभवार्णवात ॥ ६५ ॥ क्रोधेनैवयथादैत्याःसमेत्य
मधुसूदनम् ॥ निधनंप्राप्यसंग्रामेहतामुक्तिमवाप्नुयुः ॥ ६६ ॥ कामक्रोधौनृणांलोकेनिरयस्यैवकारणम् ॥ हरिंसमेत्यभावेनमुक्तागोप्यःसुरद्विषः॥६७॥
कामाद्भयाद्वाद्वेषाद्वायेभजन्तिजनार्दनम् ॥ तेप्राप्नुवन्तिवैकुण्ठंकिंपुनर्भक्तियोगतः ॥६८॥ तस्यवेणुध्वनिंश्रुत्वारजन्यांबल्लवाङ्गनाः॥ शयनादुत्थिताः
सर्वाविकीर्णाम्बरमूर्द्धजाः ॥ ६९ ॥ त्यक्त्वापतींन्सुतान्बन्धूंस्त्यक्त्वालज्जांकुलंस्वकम् ॥ जगत्पतिंसमाजग्मुःकन्दर्पशरपीडिताः ॥ १७० ॥
समेत्यगोप्यःसर्वास्तुभुजैरालिङ्ग्यकेशवम् ॥ बुभुजुश्चाधरंदेव्यःसुधामृतमिवामराः ॥ ७१ ॥ ताभिःसर्वाभिरात्मेशःक्रीडयामासगोव्रजे ॥ तेनापि
ताःस्त्रियःसर्वारेमिरेनिर्भयाव्रजे ॥ ७२ ॥ इत्येवंरमयामासुरहन्यहनिकेशवम् ॥ वृन्दावनेमनोरम्येकालिन्दीपुलिनेतथा ॥ ७३ ॥ पार्वत्युवाच ॥
धर्मसंरक्षणार्थायजगत्यामवतीर्यसः ॥ परदाराभिगमनंकथंकुर्याज्जनार्दनः ॥ ७४ ॥ रुद्रउवाच ॥ स्वशरीरपरिष्वङ्गाद्रतिर्नास्तिशुभानने ॥

सर्वंजगच्चतस्याङ्गंपृथगत्रनविद्यते ॥ ७५ ॥ स्त्रीपुम्भेदोनवैतस्यपुरुषस्यमहात्मनः ॥ निसर्गात्सर्वभर्तृत्वादात्मेशत्वाज्जगत्पतेः ॥ ७६ ॥ तथाप
हृतपाप्मत्वसामर्थ्याद्व्यापिनःप्रभोः ॥ दोषोऽत्रनास्तिसुभगेदेवस्यपरमात्मनः ॥ ७७ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ एवमुक्त्वातुगिरिजांरुद्रःश्रीत्रिपुरान्तकः॥
कृष्णस्यशेषंचरितमाख्यातुंसंप्रचक्रमे ॥ ७८ ॥ रुद्रउवाच ॥ शरत्कालेतुसंप्राप्तेनन्दगोपपुरोगमाः ॥ गोपामहोत्सवंकर्तुमारब्धास्त्रिदशेशितुः ॥
॥ ७९ ॥ तदुत्सवंतुगोविन्दोनिवार्याथशतक्रतोः ॥ गोवर्द्धनाद्रिराजस्यकारयामाससवीर्यवान् ॥ १८० ॥ ततःक्रुद्धःसहस्राक्षोनन्दगोपस्यगोव्रजे ॥
ववर्षचमहावृष्टिंसप्तरात्रंनिरन्तरम् ॥ ८१ ॥ गोवर्द्धनंसमुत्पाट्यमहाशैलंजनार्दनः ॥ तेषांसंरक्षणार्थायधारयामासलीलया ॥ ८२ ॥ तस्यच्छायां
गिरेःप्राप्यगोपागोप्यश्चसुव्रते ॥ अवसंश्चसुखेनैवहर्म्यान्तरगताइव ॥ ८३ ॥ ततःशक्रःसहस्राक्षोभीतःसंभ्रान्तचेतसा ॥ वारयामासतद्वर्षंययौनन्द
स्यतद्व्रजम् ॥ ८४ ॥ कृष्णोऽपितंमहाशैलंयथापूर्वंन्यवेशयत् ॥ गोपवृद्धाश्चतेसर्वेनन्दगोपपुरोगमाः ॥ ८५ ॥ परिपूज्यचगोविन्दंपरंविस्मयमा
ययुः ॥ ततःशतक्रतुर्देवंसमेत्यमधुसूदनम् ॥ तुष्टावप्राञ्जलिर्भूत्वाहर्षगद्गदयागिरा ॥ ८६ ॥ इन्द्रउवाच ॥ नमस्तेपुण्डरीकाक्षसर्वज्ञामितविक्रम ॥
त्रिगुणातीतसर्वेशविश्वस्यात्मन्नमोऽस्तुते ॥ ८७ ॥ त्वंयज्ञस्त्वंवषट्कारस्त्वमोङ्कारःक्रतुर्हविः ॥ त्वमेवसर्वदेवानांपितामाताचकेशव ॥ ८८ ॥ अग्रे
हिरण्यगर्भस्त्वंभूतस्यसमवर्त्तत ॥ त्वमेवैकःपतिरसिपुरुषस्त्वंहिरण्मयः ॥ ८९ ॥ पृथिवींद्यामिमांदेवत्वमेवधृतवानसि ॥ आत्मदःफलदोयश्च
स्यादेवंजगदीश्वर ॥ १९० ॥ अवाप्तंतच्चत्रिदशैःप्रकाशंजगतांपतेः ॥ अमृतंचैवमृत्युश्चच्छायातवसनातन ॥ ९१ ॥ तस्मैदेवायभवतेविधेम
हविषावयम् ॥ हेमवन्तइमेयस्यसमुद्भूताहिरण्मयाः ॥ ९२ ॥ समुद्रारसनायस्यवाहस्तस्यैवकेशव ॥ इमादिशःप्रतिदिशोवायुर्यस्यतवाव्यय
॥ ९३ ॥ तस्मैदेवायभवतेविधेमहविषावयम् ॥ येनत्वयासमारूढापृथिवीवर्द्धितापुनः ॥ ९४ ॥ स्वर्लोकःस्तम्भितोयेनत्वयाब्रह्मन्महेश्वर ॥
त्वमन्तरिक्षेरजसोवसानःसर्वगोऽव्ययः ॥ ९५ ॥ तस्मैदेवायभवतेविधेमहविषावयम् ॥ यंक्रन्दसीराजमानेतत्तभासेगुणान्विते ॥ ९६ ॥ अभ्यैक्षेतां
चमनसाअवश्यंश्रीश्चसर्वदा ॥ यत्रास्तिसूरउदितोविभातिपरमेपदे ॥ ९७ ॥ तस्मैदेवायभवतेविधेमहविषावयम् ॥ यदापोबृहतीर्ब्रह्मविश्वमायं
जनार्दनः ॥ ९८ ॥ गर्भंदधानाःसर्गेऽत्रजनयन्तीरघौघकृत् ॥ समवर्तततदेवानामसुरेकोऽव्ययोविभुः ॥ ९९ ॥ तस्मैदेवायभवतेविधेमहविषा
वयम् ॥ यआपोमहिनादक्षपर्यपश्यत्प्रजापतिम् ॥ २०० ॥ यज्ञंदधानास्तत्रादौजनयन्तीर्हविःपुमान् ॥ योदेवेष्वेकएवासीदधिदेवःपरात्परः
॥ १ ॥ तस्मैदेवायभवतेविधेमहविषावयम् ॥ मानोहिंसीज्जनितायःपृथिव्याअव्ययःपुमान् ॥ २ ॥ योवादिवंसत्यधर्माजजानाव्यय

ईश्वरः ॥ यश्चन्द्रोबृहतीरपोजजानसकलंजगत ॥ ३ ॥ तस्मैदेवायभवतेविधेमहविषावयम् ॥ एतानिविश्वजातानिबभूवपरिताप्रभ ॥ ४ ॥
त्वदुत्पन्नप्रजाध्यक्षभविष्यद्भूतमच्युत ॥ यजामस्त्वांचयत्कामास्तन्नोअस्तुसमासतः ॥ ५ ॥ रयीणांपतयःस्यामतवकारुण्यवीक्षणात् ॥
हिरण्याख्यःपुरुषोहिरण्यश्मश्रुकेशवान् ॥ ६ ॥ आप्रणखात्सर्वंहिरण्यंसवितातुहिरण्यभाक् ॥ असौसर्वगतोब्रह्मायस्त्वादित्येव्यवस्थितः ॥
॥ ७ ॥ यथाकप्यासंपुण्डरीकमक्षिणीतस्यनान्यतः ॥ तद्वैदेवस्यसवितुर्वरेण्यंभर्गउत्तमम् ॥ सदाधीप्रहितरूपंधियोयोनःप्रभातिहि ॥ ८ ॥
नमस्तेपुण्डरीकाक्षश्रीशसर्वेशकेशव ॥ वेदान्तवेद्ययज्ञेशयज्ञरूपनमोऽस्तुते ॥ ९ ॥ नमस्तेवासुदेवायगोप्त्रेपायतेनमः ॥ तत्सर्वध्वंसनादेवअपराधं
मयाकृतम् ॥ २१० ॥ तत्क्षम्यतांजगन्नाथघृणाव्धेपुरुषोत्तम ॥ अल्पेनैवहिकालेनजहिकंसंदुरासदम् ॥ देवानांहिहितंकृत्वासुखेऽस्थापयमेदिनीम् ॥
॥ ११ ॥ महादेवउवाच ॥ इतिसंस्तुत्यगोविन्दंसर्वदेवेश्वरोहरिः ॥ सुधामृतेनाभ्यषिञ्चद्दिव्याम्बरविभूषणैः ॥ १२ ॥ अर्चयित्वातुदेवेशंजगामत्रिदिवं
पुनः ॥ गोपवृद्धाश्चगोप्यश्चदृष्ट्वातत्रशतक्रतुम् ॥ १३ ॥ तेनतेपूजिताश्चैवप्रहर्षमतुलंययुः ॥ रामकृष्णौमहावीर्यौदिव्याभरणभूषितौ ॥ १४ ॥ नन्दस्य
गोव्रजेरम्येसुसुखेनैवतस्थतुः ॥ एतस्मिन्नन्तरेदेविनारदोमुनिसत्तमः ॥ १५ ॥ सहसामधुरांगत्वाकंसस्यान्तिकमाविशत् ॥ राज्ञासंपूजितस्तत्र
समासीनःशुभासने ॥ १६ ॥ सर्वंविज्ञापयामासचेष्टितंशार्ङ्गिणस्तदा ॥ देवतानांसमुद्योगंजन्मवैकेशवस्यच ॥ १७ ॥ तथाचवसुदेवेनपुत्रनिक्षेपणंव्रजे ॥
निधनंराक्षसानांचसर्पराजविवासनम् ॥ १८ ॥ धारणंगिरिवर्यस्यशतक्रतुसमागमम् ॥ निवेदयित्वाकंसस्यसर्वंनिरवशेषतः ॥ १९ ॥ प्रययौब्रह्मभवनं
पूजितस्तेनरक्षसा ॥ कंसःसमुद्विग्नमनामन्त्रिभिःपरिवेष्टितः ॥ २२० ॥ मन्त्रयामासतैःसाकमात्मनोनिधनंप्रति ॥ तत्रबुद्धिमतांश्रेष्ठमक्रूरंधर्मवत्सलम् ॥
उवाचात्महितंकार्यंदानवेन्द्रोमहाबलः ॥ २१ ॥ कंसउवाच ॥ मद्भयात्रिदशाःसर्वेशतक्रतुपुरोगमाः ॥ विष्णोःसमीपमागत्यभयार्त्ताःशरणंगताः ॥ २२ ॥ सतेषाम
भयंदत्त्वाभगवान्भूतभावनः ॥ उत्पन्नोदेवकीगर्भेमांहन्तुंमधुसूदनः ॥ २३ ॥ वसुदेवोपिदुष्टात्मावञ्चयित्वातुमांनिशि ॥ पुत्रंनिक्षिप्तवान्गेहेनन्दस्यसुदुरात्म
नः ॥ २४ ॥ बाल्येनैवदुराधर्षोनिजघानमहासुरम् ॥ मांहन्तुमपिसन्नद्धोभवेदेवनसंशयः ॥ २५ ॥ सतुहन्तुंनवैशक्तःसेन्द्रैरपिसुरासुरैः ॥ उपायेनैव
हन्तव्यःसमानीयमयातदा ॥ २६ ॥ मदोत्कटैस्तुमातङ्गैर्मल्लैश्चवरवाजिभिः ॥ येनकेनाप्युपायेनहन्तुंशक्यमिहैवतु ॥ २७ ॥ तस्मात्त्वंगोव्रजंगत्वा
कृष्णंरामंचयादव ॥ सर्वान्गोपालवृद्धांश्चनन्दगोपपुरोगमान् ॥ उपभोक्तुंधनुर्यागमिहानययदूत्तम ॥ २८ ॥ महादेवउवाच ॥ तथेत्युक्त्वायदुश्रेष्ठो
रथमारुह्यवीर्यवान् ॥ प्रययौगोकुलंरम्यंकृष्णसंदर्शनोत्सुकः ॥ २९ ॥ महाभागवतश्रेष्ठोगवांमध्येव्यवस्थितम् ॥ ददर्शकृष्णमक्लिष्टमक्रूरोविनयान्वितः ॥

प० पु० ॥ २३० ॥ नीलनीरदसंकाशंसर्वाभरणभूषितम् ॥ पद्मपत्रविशालाक्षंदीर्घबाहुमनामयम् ॥ ३१ ॥ पीतवस्त्रेणसंवीतंसर्वावयवसुन्दरम् ॥ कौस्तुभो उ.सं.स.
२६१ ॥ द्भासितोरस्कंरत्नकुण्डलशोभितम् ॥ ३२ ॥ हरिचन्दनलिप्तांगंकस्तूरीतिलकाञ्चितम् ॥ तुलसीवनमालाढ्यंवन्यपुष्पावतंसकम् ॥ ३३ ॥ गोप अ० २४९
कन्यापरिवृतंदृष्ट्वातत्रजनार्दनम् ॥ पुलकाङ्कितसर्वाङ्गोहर्षाश्रुप्लुतलोचनः ॥३४॥ अवरुह्यरथात्तस्मात्प्रणनामयदूद्वहः ॥ हर्षात्समेत्यगोपालंपरिणीय
प्रणम्यच ॥३५॥ रक्तारविन्दसदृशेवज्रचक्राङ्कचिह्निते ॥ स्वमूर्ध्निधृत्वापादाब्जेप्रणनामपुनःपुनः ॥३६॥कैलासशिखराभासंनीलाम्बरधरंप्रभुम् ॥ शर
त्पूर्णेन्दुसदृशंमुक्तादामविभूषितम्॥३७॥बलरामंततोदृष्ट्वाप्रणनामसयादवः॥हर्षेणोत्थाप्यतौवीरौपरिगृह्ययदूत्तमौ ॥३८॥ गृहमाजग्मतुर्वीरौतेनाक्रूरेण
वृष्णिना ॥ नन्दगोपस्तुतंदृष्ट्वायदुश्रेष्ठंसमागतम् ॥ ३९ ॥ अभिगम्यमहातेजानिवेश्यपरमासने ॥ अर्चयामासविधिवदर्घ्यपाद्यादिभिर्मुदा ॥
॥२४०॥वस्त्रैःसमर्हणैर्दिव्यैरर्चयामासभक्तितः॥ अक्रूरोरामकृष्णाभ्यांवस्त्राण्याभरणानिच॥४१॥प्रददौनन्दगोपाययशोदायैचयादवः ॥ पृष्ट्वाकुशल
मव्यग्रमासीनस्तुकुशासने ॥ राजकार्याणिसर्वाणिसंपृष्टःप्राहबुद्धिमान् ॥ ४२ ॥अक्रूरउवाच ॥ एषकृष्णोमहातेजास्साक्षान्नारायणोऽव्ययः ॥ देव
तानांहितार्थायसाधूनांरक्षणायच ॥ ४३ ॥ भूभारकविनाशायधर्मसंस्थापनायच ॥ कंसादीनांतुदैत्यानांसर्वेषांनिधनायच ॥ ४४ ॥ संप्रार्थितःसुर
गणैर्मुनिभिश्चमहात्मभिः ॥ देवकीजठरेजातःप्रावृट्कालेमहानिशि ॥ ४५ ॥ भयात्कंसस्यदेवेशमानीयानकदुन्दुभिः ॥ तवगेहेतदारात्रौपुत्रंनिक्षिप्त
वान्हरिम् ॥ ४६ ॥ तस्मिन्नेवतुकालेऽपियशोदातुयशस्विनी ॥ कन्यांमायांशसंभूतांप्रासूततुशुभाननाम् ॥ ४७ ॥ तयासंमोहितंसर्वमिदंव्रजकुलं
शुभम् ॥ मूर्च्छितायायशोदायाःशयनेयदुपुङ्गवम् ॥ ४८ ॥ कृष्णंनिक्षिप्यतांकन्यामादायस्वगृहंययौ ॥ तांतुनिक्षिप्यदेवक्याःशयनेबहिरागमत्
॥ ४९ ॥ सारुरोदततःक्षिप्रंदेवकीशयनेस्थिता ॥ तच्छ्रुत्वासहसाकंसःकन्यामादायसुव्रत ॥ २५० ॥ भ्रामयित्वाशिलापृष्ठेचिक्षेपो
त्पत्यवीर्यवान् ॥ समुत्थायचसाकन्यासायुधाष्टभुजान्विता ॥ गगनस्थारुषाकंसंप्राहगम्भीरयागिरा ॥ ५१ ॥
कन्योवाच ॥ योऽनन्तःसर्वदेवानामीश्वरःपुरुषोत्तमः ॥ यातस्तववधार्थायगोव्रजेदानवाधम ॥ ५२ ॥ अक्रूरउवाच ॥ इत्युक्त्वासामहा ॥२६१॥
मायाहिमवन्तंसमाययौ ॥ तदाप्रभृतिदुष्टात्माभयादुद्विग्नमानसः ॥ ५३ ॥ दानवान्प्रेषयामासनिधनायमहात्मनः ॥ बालेनैवहताःसर्वेलील
यानेनधीमता ॥ ५४ ॥ अत्यद्भुतानिकर्माणिकृतवान्परमेश्वरः ॥ गोवर्द्धनाद्रिधरणंनागराजविवासनम् ॥ ५५ ॥ समागमंमहेन्द्रस्यनिधनंसर्वरक्ष
साम् ॥ श्रुत्वादेवर्षिणाख्यातमतीवभयपीडितः ॥ ५६ ॥ इतोनीत्वामहाबाहूरामकृष्णौदुरासदौ ॥ मदोत्कटैर्महानागैर्मल्लैर्वाहन्तुमुद्यतः ॥ ५७ ॥

कृष्णस्यानयनार्थायप्रेरयामासमामिह ॥ वसुदेवस्यदुष्टात्मानिग्रहंकृतवानसौ ॥ ५८ ॥ एतत्सर्वंसमाख्यातंचष्टितंमुदुरात्मनः ॥ उपभोक्तुंधनुर्योगं यूयंसर्वेव्रजौकसः ॥५९॥ दध्याज्यादिगृहीत्वावैश्वोभूतेगन्तुमर्हथ ॥ सहितारामकृष्णाभ्यांगोपाःसर्वेतदन्तिकम् ॥२६० ॥ कृष्णेननिहतःकंसोभविष्यतिनसंशयः ॥ परित्यज्यभयंतस्माद्गमिष्यध्वंनृपाज्ञया ॥६१॥ ईश्वरउवाच ॥इत्युक्त्वासतदाक्रूरस्तूष्णीमासीत्सुबुद्धिमान् ॥ तस्यतद्वचनंश्रुत्वा दारुणंरोमहर्षणम् ॥ ६२ ॥ नन्दगोपमुखाःसर्वेगोपवृद्धाभयातुराः ॥ जग्मुस्तेचमहादुःखसागरंशोकमोहिताः ॥ ६३ ॥ तानाश्वास्यहरिस्तत्रदृष्ट्वा कमललोचनः ॥ नभीःकार्येतिसंप्राहराक्षसंप्रतिवीर्यवान् ॥ ६४ ॥ विनाशायप्रयास्यामिकंसस्यास्यदुरात्मनः ॥ मथुरांसहरामेणभवद्भिःसहसंगतः ॥ ६५ ॥ तत्रहत्वादुरात्मानंकंसंदानवपुङ्गवम् ॥ सर्वांश्चराक्षसान्हत्वापालयिष्यामिमेदिनीम् ॥ ६६ ॥ तस्माच्छोकंपरित्यज्यंगच्छध्वंमथुरांपुरीम् ॥ एवमुक्तास्तुहरिणागोपानन्दपुरोगमाः ॥ ६७ ॥ मुहुर्मुहुःपरिष्वज्यमूर्ध्न्याघ्राणंप्रचक्रिरे ॥ अप्रमेयानिकर्माणिविचार्यसुमहात्मनः ॥६८॥ अक्रूरवचनाच्चैवगोपाःसर्वेगतव्यथाः ॥ दुग्धदध्याज्ययुक्तानिशुचीनिविविधानिच ॥ ६९॥ पक्वान्नानिसुहृद्यानिस्वादूनिमधुराणिच ॥ अक्रूरायददौसौम्यंयशोदाभोजनंबहु ॥ २७० ॥ सहितोरामकृष्णाभ्यांनन्दाद्यैर्गोपसत्तमैः ॥ सुहृद्भिर्बालवृद्धैश्चभवनेसमलङ्कृते ॥७१॥ दत्तंयशोदयासौम्यंभोजनंकलुषापहम् ॥ बुभुजेयादवश्रेष्ठोह्यन्नंरोगापहंशुभम् ॥ ७२ ॥ भोजयित्वायथान्यायंदत्त्वाचमनमम्भसा ॥ सकर्पूरंसताम्बूलंददौतस्मैदृढव्रता ॥७३॥ अस्तंयातेदिनकरेसन्ध्यामन्वास्ययादवः ॥ सहितोरामकृष्णाभ्यांभुक्त्वाक्षीरान्नमुत्तमम् ॥ ७४ ॥ ताभ्यामेवतदाक्रूरःशयनंसमुपाविशत ॥ तस्मिंस्तुभवनेश्रेष्ठेरम्येदीपविराजिते ॥ ७५ ॥ श्लक्ष्णेविचित्रपर्यङ्केनानापुष्पविराजिते ॥ तस्मिञ्शेतेहरिःकृष्णःशेषेनारायणोयथा ॥ ७६ ॥ तंदृष्ट्वासहसाक्रूरोहर्षाश्रुपुलकाङ्कितः ॥ विहायतामसींनिद्रांसुश्रेयःसमुदीक्ष्यवै ॥ ७७ ॥ पादसंवाहनंविष्णोश्चक्रेभागवतोत्तमः ॥ एतावतामेसाफल्यंजीवितंचसुजीवितम् ॥ ७८ ॥ इदंत्रैलोक्यमैश्वर्यमिदंवैसुखमुत्तमम् ॥ इदंराज्यमिदंधर्म्यमिदंमोक्षसुखंपरम् ॥ ७९ ॥ नशक्यंमनसास्मर्तुंशिवब्रह्मादिदैवतैः ॥ सनकाद्यैर्मुनीन्द्रैस्तुवसिष्ठाद्यैर्महर्षिभिः ॥ २८० ॥ तच्छ्रीशस्यपदद्वन्द्वंशरदम्बुरुहोज्ज्वलम् ॥ संस्पृष्टमिन्दिराश्लक्ष्णकराभ्यांसुसुखंपरम् ॥ ८१ ॥ दिष्ट्यालब्धंमयाविष्णोःश्रीपादाब्जयुगंशुभम् ॥ इत्येवंवदतस्तस्यहरिपादाब्जसङ्गिनः ॥ ८२ ॥ व्यतीतासाक्षणाद्रात्रिस्तद्ब्रह्मानन्दगौरवात् ॥ ततःप्रभातेविमलेदिविदेवगणोत्तमैः ॥८३॥ संस्तूयमानोबुबुधेतस्मात्तुशयनाद्धरिः ॥ उपस्पृश्ययथान्यायंसहरामेणधीमता ॥ ८४ ॥ पपातपादयोर्मातुःप्रयाणंचाभ्यरोचयत् ॥ समुत्थाप्ययशोदातुदुःखहर्षसमन्विता ॥ ८५ ॥

अश्रुपूर्णमुखीपुत्रौप्रेम्णासंपरिषस्वजे ॥ आशिषंप्रददौदेवीतनयाभ्यांदृढव्रता ॥ ८६ ॥ विससर्जमहावीरौसमालिङ्ग्यमुहुर्मुहुः ॥ अक्रूरोऽपियशोदायै
प्रणम्यप्राहसाञ्जलिः ॥ ८७ ॥ अक्रूरउवाच ॥ प्रयास्यामिमहाभागेप्रसादंकुरुमेऽनघे ॥ एषकृष्णोमहाबाहुःकंसंहत्वामहाबलम् ॥ ८८ ॥ सर्वस्य
जगतोराजाभविष्यतिनसंशयः ॥ तस्माच्छोकंपरित्यज्यसुखीभववरानने ॥ ८९ ॥ ईश्वरउवाच ॥ इत्युक्तयातयाक्रूरोविसृष्टोयदुसत्तमः ॥
सहितोरामकृष्णाभ्यामारुरोहरथोत्तमम् ॥ २९० ॥ प्रययौमथुरांशीघ्रंस्तूयमानोऽप्सरोगणैः ॥ नन्दगोपमुखाःसर्वेगोपवृद्धास्तमन्वयुः ॥ ९१ ॥
पुनर्गृहीत्वादध्याज्यंफलानिविविधानिच ॥ तंप्रयान्तंहरिंदृष्ट्वागोकुलाद्गोपयोषितः ॥ ९२ ॥ अनुजग्मुर्विनिष्क्रान्तंरथस्थंमधुसूदनम् ॥ निवर्त्तया
मासहरिस्ताःसर्वागोपयोषितः ॥ ९३ ॥ शोकसंतप्तहृदयाविलेपुःकमलेक्षणम् ॥ हाकृष्णकृष्णकृष्णेतिगोविन्देत्यरुदन्मुहुः ॥ ९४ ॥ अश्रुपूर्णेक्षणा
दीनारुदन्त्यस्तत्रसंस्थिताः ॥ अथाक्रूरोरथंदिव्यंचोदयामासगोव्रजात् ॥ ९५ ॥ सहितोरामकृष्णाभ्यांमथुरांप्रतियादवः ॥ उत्तीर्ययमुनांशीघ्रंकूले
स्थाप्यरथोत्तमम् ॥ ९६ ॥ अवरुह्यरथात्तस्मात्स्नातुंतत्रोपचक्रमे ॥ तथाचावश्यकंकर्तुंनिमज्ज्याथजलेशुभे ॥ ९७ ॥ तत्राघमर्षणंसम्यग्जपन्भाग
वतोत्तमः ॥ ददर्शतौजलेतत्ररामकृष्णौशुभान्वितौ ॥ ९८ ॥ शरत्कोटीन्दुसङ्काशंनीलाम्बरधरंप्रभुम् ॥ दिव्यचन्दनदिग्धाङ्गंमौक्तिकाभरण
च्छविम् ॥ ९९ ॥ रक्तारविन्दनयनंपुण्डरीकावतंसकम् ॥ रामंददर्शकृष्णंचनीलनीरदसन्निभम् ॥ २०० ॥ दिव्यपीताम्बरधरंपुण्डरीकायतेक्षणम् ॥
हरिचन्दनलिप्ताङ्गंनानारत्नविभूषितम् ॥ १ ॥ दृष्ट्वातत्रयदुश्रेष्ठोविस्मयंपरमंगतः ॥ उत्थायस्यन्दनेतत्रतौददर्शमहाबलौ ॥ २ ॥ पुनर
प्यत्रनिमज्ज्यजपन्मन्त्रद्वयंहरिम् ॥ सुधाब्धौशेषपर्यङ्केरमयासहितंहरिम् ॥ ३ ॥ सनकाद्यैःस्तूयमानंसर्वैर्देवैरुपासितम् ॥ दृष्ट्वातस्मिन्जलेदेवं
विस्मयंपरमंययौ ॥ तुष्टावाथयदुश्रेष्ठोहरिंसर्वगमीश्वरम् ॥ ४ ॥ अक्रूरउवाच ॥ कालात्मनेनमस्तुभ्यमनादिनिधनायच ॥ अव्यक्तायनमस्तुभ्य
मविकारायतेनमः ॥ ५ ॥ भूतभर्त्रेनमस्तुभ्यंभूतव्याप्तायतेनमः ॥ नमस्तेसर्वभूतानांनियन्त्रेपरमात्मने ॥ ६ ॥ विकारायाविकारायप्रत्यक्ष
पुरुषायच ॥ गुणभर्त्रेनमस्तुभ्यंनियमायनमोनमः ॥ ७ ॥ देशकालादिनिर्भेदरहितायपरात्मने ॥ अनन्तायनमस्तुभ्यमच्युतायनमोनमः ॥
॥ ८ ॥ गोविन्दायनमस्तुभ्यंत्रयीनाथायशार्ङ्गिणे ॥ नारायणायविश्वायवासुदेवायतेनमः ॥ ९ ॥ विष्णवेपुरुरूपायशाश्वतायनमोनमः ॥
पद्मनेत्रायनित्यायशङ्खचक्रधरायच ॥ २१० ॥ उद्यत्कोटिरविप्रख्यभूषणाञ्चितवर्चसे ॥ हरयेसर्वलोकानामीश्वरायनमोनमः ॥ ११ ॥ सवित्रे
सर्वजगतांबीजायपरमात्मने ॥ संकर्षणायकृष्णायप्रद्युम्नायनमोनमः ॥१२ ॥ अनिरुद्धायधात्रेचविधात्रेविश्वयोनये॥सहस्रमूर्त्तयेतुभ्यंबहुमूर्द्धाङ्घ्रि

बाहवे ॥ १३ ॥ सहस्रनाम्नेनित्यायपुरुषायनमोनमः ॥ नमस्तेनागपर्यङ्कशायिनेसौम्यरूपिणे ॥ १४ ॥ केशवायनमस्तुभ्यंपीतवस्त्रधरायच ॥
लक्ष्मीघनकुचाश्लेषविमर्दोज्ज्वलवक्षसे ॥ श्रीधरायनमस्तुभ्यंश्रीशायानन्तरूपिणे ॥ १५ ॥ ईश्वरउवाच ॥ स्नानकालेपठेद्यस्तुदेवंध्यायन्सनातनम् ॥
इमंस्तवंनरोभक्त्यामहद्भिर्मुच्यतेह्यघैः ॥ १६ ॥ सर्वतीर्थफलंप्राप्यविष्णुसायुज्यमाप्नुयात् ॥ एवमन्तर्जलेदेवंस्तुत्वाभागवतोत्तमः ॥ १७ ॥
अर्चयामाससजलैःकुसुमैश्चसुगन्धिभिः ॥ कृतकृत्यस्तदाऽक्रूरोनिर्गत्ययमुनाजलात् ॥१८॥ समेत्यरामकृष्णौतुप्रणनामशुभान्वितः ॥ तंदृष्ट्वाप्राह
गोविन्दोविनीतंविस्मितंहरिः ॥ १९ ॥ श्रीकृष्णउवाच ॥ किमाश्चर्यंजलेतस्मिन्दृष्टवानसियादव ॥ ३२० ॥ ईश्वरउवाच ॥ अक्रूरस्तुयदुश्रेष्ठ
प्राहकृष्णंसुतेजसम् ॥ २१ ॥ अक्रूरउवाच ॥ तवसर्वगतस्येशमहिम्नोजगतः प्रभो ॥ किमाश्चर्यंहृषीकेशजगत्सर्वंत्वमेवहि ॥२२॥ त्वमापस्त्वंनभो
वह्निस्त्वंभूमिरनिलस्तथा ॥ चतुर्विधमिदंसर्वंजगत्स्थावरजङ्गमम् ॥ २३ ॥ त्वत्तोनान्यद्वासुदेवजीमूतादमृतंयथा ॥ त्वंयज्ञस्त्वंवषट्कारस्त्व
मोंकारोहविस्तथा ॥ २४ ॥ त्वमेवसर्वदेवानामीश्वरःशाश्वतोऽव्ययः ॥ नाकारणात्कारणाद्वाकारणाकारणात्परः ॥ २५ ॥ धर्मत्राणायदेवेशशरीर
ग्रहणंतव ॥ मत्स्यकूर्मवराहादिवैभवत्वमुपागतः ॥ पासिसर्वमिमंलोकंत्वमेवत्वन्मयंविभो ॥ २६ ॥ ईश्वरउवाच ॥ इतिसंस्तुत्यगोविन्दंप्रणम्य
जगतांप्रतिम् ॥ आरुरोहरथंदिव्यंताभ्यांसहयदूत्तमः ॥ २७ ॥ ततस्तूर्णंसमासाद्यमथुरांदेवनिर्मिताम् ॥ रामकृष्णौपुरद्वारिनिवेश्यान्तःपुरं
ययौ ॥ २८ ॥ तयोरागमनंतस्यनिवेद्यनृपतेस्तदा ॥ राज्ञासंपूजितस्तेनततःस्वगृहमाविशत् ॥ २९ ॥ अथसायाह्नसमयेराम
कृष्णौमहाबलौ ॥ परस्परंकरौगृह्यमथुरायांसमागतौ ॥ ३३० ॥ गच्छन्तौचमहावीर्यौराजमार्गेयदूत्तमौ ॥ ददृशतुर्महात्मानौरजकंवस्त्ररञ्जकम् ॥
॥ ३१ ॥ दिव्यवस्त्रवृतंराजगेहमायान्तमच्युतः ॥ ययाचेतानिवस्त्राणिसहरामेणवीर्यवान् ॥ ३२ ॥ नदत्तवांस्तदातस्मैरुषावैवस्त्ररञ्जकः ॥
बहूनिकटुवाक्यानिप्राहतत्राध्वनिस्थितः ॥ ३३ ॥ ताडयामासतंकृष्णस्तलेनैवमहाबलः ॥ तत्रैवनिहतोमार्गेवमन्वैरुधिरंबहु ॥ ३४ ॥
तानिवस्त्राणिरम्याणिगोपालैःसहबान्धवैः ॥ धारयामासतुर्वीरौयथार्हंरामकेशवौ ॥ ३५ ॥ मालाकारगृहंप्राप्यतेनदृष्टौनमस्कृतौ ॥ सुगन्धि
भिर्दिव्यपुष्पैःपूज्यमानौमुदान्वितौ ॥ ३६ ॥ ददतुस्तौवरंतस्मैवाञ्छितंयदुपुङ्गवौ ॥ समागतौपुनर्वीथ्यामायान्तींचशुभाननाम् ॥ ३७ ॥
कुब्जांस्त्रियंमहाभागांधृतचन्दनभाजनाम् ॥ वक्राङ्गपृष्ठांवनितांदृष्ट्वागन्धमयाचताम् ॥३८॥ प्रहसन्तीतदाताभ्यांददौचन्दनमुत्तमम् ॥ आदायचन्दनं
दिव्यमुपलिप्ययथेच्छया ॥ ३९ ॥ तस्यैकान्ततरंरूपंदत्त्वाऽध्वनिसमागतौ ॥ निरीक्ष्यमाणौयोषिद्भिःसुकुमारौशुभाननौ ॥ ३४० ॥ विविशतु

महात्मानौयज्ञशालांसहानुगैः ॥ दृष्ट्वासमर्चितंदिव्यंकार्मुकंतत्रकेशवः ॥ ४१ ॥ लीलयैवगृहीत्वाथबभञ्जमधुसूदनः ॥ विभज्यमानंतच्चापं
श्रुत्वाकंसःसुविह्वलः ॥ ४२ ॥ आहूयमल्लान्सूतांस्तुप्रमुखान्दैत्यपुङ्गवान् ॥ विमृश्यमन्त्रिभिःप्राहचाणूरंदैत्यपुङ्गवः ॥ ४३ ॥ कंसउवाच ॥ रामकृष्णौ
समायातौसर्वदैत्यविनाशकौ ॥ प्रभातेमल्लयुद्धेनहन्येतामविशङ्कया ॥ ४४ ॥ येनकेनाप्युपायेनहन्तव्यौबलदर्पितौ ॥ मदोत्कटैर्गजैर्वापिमल्लमुख्यैश्च
यत्नतः ॥४५॥ ईश्वरउवाच ॥ इत्यादिश्यततोराजासानुजःसचिवैःसह ॥ आरुरोहभयात्तूर्णंदिव्यप्रासादमूर्द्धनि ॥४६॥ द्वारेषुसर्वमार्गेषुगजान्मत्तान
योजयत् ॥ मल्लान्मदोत्कटान्नागान्स्थापयामाससर्वतः ॥४७॥ ज्ञात्वाकृष्णोऽपितत्सर्वंसहरामेणधीमता ॥ उवासरजनींतत्रयज्ञगेहेसहानुगैः ॥४८॥
ततोरजन्यांव्युष्टायांप्रभातेविमलेसति ॥ शयनादुत्थितौवीरौरामकृष्णौकृतोदकौ ॥ ४९ ॥ स्वलङ्कृतौचतौभुक्त्वासंग्रामाभिमुखोत्सुकौ ॥ विनि
र्गतौगृहात्तस्मात्सिंहाविवगुहामुखात् ॥ ३५० ॥ राजद्वारिस्थितंनागंहिमाद्रिशिखरोपमम् ॥ नाम्नाकुवलयापीडंकंसस्यजयवर्द्धनम् ॥५१॥ देवकु
ञ्जरदर्पघ्नंमहाकायंमदोत्कटम् ॥ दृष्ट्वातंचमहानागंपश्चास्यइवकेशवः ॥ ५२ ॥ करेणैवकरंगृह्यसम्यगुत्प्लुत्यलीलया ॥ भ्रामयित्वाथचिक्षेपधरण्यां
धरणीधरः ॥ ५३ ॥ सतुचूर्णितसर्वाङ्गोनिनदन्भैरवंस्वनम् ॥ पपातसहसाभूमौममारचमहागजः ॥ ५४ ॥ हत्वादन्तौसमुत्पाट्यगृहीत्वारामकेशवौ
मल्लैरायोधनंकर्त्तुरङ्गंविविशतुस्तदा ॥ ५५ ॥ तत्रस्थादानवादृष्ट्वागोविन्दस्यपराक्रमम् ॥ भीताःप्रविद्रुताःसर्वेराज्ञोऽन्तःपुरमाययुः ॥ ५६ ॥
कपाटौसुदृढौबद्धातत्रतस्थुःसहस्रशः ॥ दृढबन्धकपाटांस्तुदृष्ट्वाकृष्णस्तुलीलया ॥ ५७ ॥ ताडयित्वापदेनैवपातयामासवीर्यवान् ॥ तौभग्नौपातितौ
तत्रसेनानीकेव्यवस्थिते ॥५८॥ तत्रस्थानिहताःसर्वेचूर्णिताङ्गशिरोऽधराः ॥ ततः प्रविश्यभवनंकंसस्यास्यमहाबलौ ॥५९॥ भ्रामयन्तौमहानागशृङ्गौ
पीनौरणोत्सुकौ ॥ ददृशातेमहात्मानौमल्लौचाणूरमुष्टिकौ ॥ ३६० ॥ कंसोऽपिदृष्ट्वागोविन्दंरामंचसुमहाबलम् ॥ भयमाविश्यचाणूरंप्राहमल्लवरं
तदा ॥ ६१ ॥ कंसउवाच ॥ अस्मिन्नवसरेमल्लजहिगोपालबालकौ ॥ विभज्यतवराज्यार्द्धमहंदास्याम्ययत्नतः ॥ ६२ ॥ ईश्वरउवाच ॥ तस्मिन्न
वसरेकृष्णोमल्लाभ्यांदृश्यतेमहान् ॥ मध्येवनेचसङ्ग्रामेमहामेरुरिवापरः ॥ ६३ ॥ कंसस्यदृष्टिविषयेसंवर्त्ताग्निरिवाच्युतः ॥ स्त्रीणांचसाक्षान्मदनः
पित्रोःशिशुरिवापरः ॥ ६४ ॥ त्रिदशानांहरिरिवगोपालानांसखायथा ॥ बहुरूपेणददृशुस्तत्रसर्वगतंहरिम् ॥ ६५ ॥ वसुदेवस्तथाक्रूरोनन्दगोपोमहा
मतिः ॥ अन्यंप्रासादमारुह्यददृशुःकृदनंमहत् ॥ ६६ ॥ स्त्रीभिरन्तःपुरस्थाभिर्देवकीतत्रसंस्थिता ॥ मुखंपुत्रस्यददृशेसाश्रुपूर्णेक्षणाशुभा ॥ ६७ ॥
ताभिराश्वासितादेवीभवनान्तरमाविशत् ॥ ततोदेवगणाःसर्वेविमानस्थानभस्तले ॥ ६८ ॥ तुष्टुवुर्जयशब्देनपुण्डरीकाक्षमच्युतम् ॥ जहिकंसमिति

प्रादुरुच्चैर्देवामरुद्गणाः ॥ ६९ ॥ एतस्मिन्तरेतत्रतूर्यघोषनिनादितं ॥ आसेदतुर्महामल्लौयदुसिंहौमहाबलौ ॥ २७० ॥ चाणूरेणतुगोविन्दोमुष्टिकेन हलायुधः ॥ युयुधातेमहात्मानौनीलश्वेताद्रिसन्निभौ ॥ ७१ ॥ मल्लयुद्धविधानेनमुष्टिभिःपादताडनैः ॥ बभूवकदनंघोरंदेवानांचभयावहम् ॥ ॥ ७२ ॥ चाणूरेणचिरंकालंक्रीडित्वाथजनार्दनः ॥ निष्पिष्यगात्रंमल्लस्यपातयामासलीलया ॥७३ ॥सपपातमहीपृष्ठेसंवमन्रुधिरंबहु ॥ ममार चमहामल्लोदेवदानवदुःखदः ॥७४ ॥ मुष्टिकेनतथारामश्चिरकालमयुध्यत ॥ मुष्टिभिस्ताडयामासतस्यवक्षसिवीर्यवान् ॥ ७५ ॥ भिन्नास्थिस्नायुब न्धोऽसौपपातधरणीतले ॥ ततस्तुदुद्रुवुःसर्वेमल्लादृष्ट्वापराक्रमम् ॥ ७६॥ कंसोमहद्भयंतीव्रमाविशद्वेदनातुरः॥एतस्मिन्नन्तरेवीरौरामकृष्णौदुरासदौ ॥ ॥ ७७ ॥ आरुह्यतुमहात्मानौचैत्यप्रासादमूर्जितम् ॥ ताडयित्वातलेनैवकंसंमूर्ध्निजनार्दनः ॥ ७८ ॥ अपातयद्धरापृष्ठेप्रासादशिखराद्धरिः ॥ सतु निर्भिन्नसर्वाङ्गोधरण्यांत्यक्तजीवितः ॥ ७९॥ कृष्णेननिहतेकंसेरामोऽपिसुमहाबलः ॥ तस्यानुजंसुनामानंमुष्टिनैवजघानह ॥ २८० ॥ धरण्यांपात यामाससानुजंधरणीधरः ॥ हत्वाकंसंदुरात्मानंसानुजंरामकेशवौ ॥८१॥ पित्रोःसमीपमागम्यभक्त्याचैवप्रणेमतुः॥देवकीवसुदेवश्चपरिष्वज्यमुहुर्मुहुः ॥ ८२ ॥ स्नेहेनमूर्ध्न्युपाघ्राणंचक्रतुःपुत्रलालसौ ॥ तयोरुपरिदेवक्याःस्तनौक्षीरंववृषतुः ॥ ८३ ॥ ततआश्वास्यपितरौरामकृष्णौबहिर्गतौ ॥ एतस्मिन्नन्तरेदेवविदेवदुन्दुभयोदिवि ॥ ८४ ॥ विनेदुःपुष्पवर्षाणिववृषुस्त्रिदशेश्वराः ॥ स्तुत्वामरुद्गणैर्दिव्यैर्नमस्कृत्यजनार्दनम् ॥ ८५ ॥ परंहर्ष मनुप्राप्यलोकान्स्वान्स्वान्प्रपेदिरे ॥ नन्दगोपंनमस्कृत्यगोपवृद्धांश्चकेशवः ॥ ८६ ॥ रामेणसहधर्मात्मामुदासंपरिषस्वजे ॥ बहुरत्नधनंतस्मै ददौप्रीत्याजनार्दनः ॥ ८७ ॥ सर्वांस्तान्गोपवृद्धांश्चवस्त्राभरणादिभिः ॥ बहुभिर्धनधान्यैश्चपूजयामासकेशवः ॥८८॥ विसृष्टास्तेनकृष्णेननन्दगोप पुरोगमाः॥प्रययुर्गोव्रजंदिव्यंहर्षशोकसमन्विताः॥८९॥मातामहंसमासाद्यरामकृष्णौदुरासदौ॥ बन्धाच्चमोचयित्वाथसमाश्वास्यमुहुर्मुहुः॥२९०॥चक्रे तस्याभिषेकंतुतत्राज्येमधुसूदनः ॥ अकारयद्द्विजश्रेष्ठैःसकंसस्यौर्ध्वदेहिकम् ॥ ९१ ॥ अक्रूरप्रमुखान्राज्येसंस्थाप्ययदुपुङ्गवान् ॥ राजानमुग्र सेनंतुकृत्वाधर्मेणमेदिनीम् ॥ पालयामासधर्मात्मावसुदेवसुतोहरिः ॥ ९२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेश्रीकृष्णचरिते कंसवधोनामपञ्चचत्वारिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥२४५ ॥ श्रीमहेश्वरउवाच ॥ अथोपनयनंनामचकारानकदुन्दुभिः ॥ पुत्रयोर्वेदविधिना तस्मिन्वैरामकृष्णयोः ॥ १ ॥ आचार्येणहिगर्गेणसंस्कृतौरामकेशवौ. ॥ पण्डितैर्वैष्णवैर्दिव्यैःस्नापनैर्विमलैःशुभैः ॥ २ ॥ कृतसंस्कार कर्माणौरामकृष्णौमहाबलौ ॥ सान्दीपनेर्गृहंगत्वानमस्कृत्यमहात्मनः ॥ ३ ॥ अधीत्यवेदशास्त्राणितस्मात्तौद्विजपुङ्गवात ॥ मृतंपुत्रंसमानीय

ददतुस्तस्यदक्षिणाम् ॥ ४ ॥ आशिषोवचनंलब्ध्वागुरोस्तस्मान्महात्मनः ॥ तस्मैप्रणम्यमथुरांजग्मतुर्यदुपुङ्गवौ ॥ ५ ॥ अथकृष्णेननि
हतंश्रुत्वाकंसंदुरासदम् ॥ श्वशुरस्तस्यनृपतेर्जरासन्धोमहाबलः ॥ ६ ॥ अक्षौहिणीसहस्रैस्तुसेनानीकैर्महाबलैः ॥ कृष्णंहन्तुंसमागत्यरुरोधमथुरां
पुरीम् ॥ ७॥ रामकृष्णौमहावीर्यौविनिर्गत्यपुरोत्तमात् ॥ गजवाजिसमाकीर्णंतद्बलौघमपश्यताम्॥८॥सस्मारवासुदेवस्तुपूर्वंरूपंसनातनम् ॥ तस्य
स्मरणमात्रेणदारुकोविष्णुसारथिः ॥ ९ ॥ सुग्रीवपुष्पकंनामसमानीयमहारथम् ॥ वाजिभिर्दिव्यपुष्पाद्यैरुह्यमानंसनातनम् ॥ १० ॥ दिव्यायुधै
रुपेतंतंशङ्खचक्रगदादिभिः ॥ वैनतेयपताकेनशोभितंदेवदुर्जयम् ॥ ११ ॥ अवनींप्राप्यगोविन्दंप्रणम्यहरिसारथिः ॥ प्रददौस्यन्दनंशुभ्रंसायुधा
श्वसमन्वितम् ॥ १२ ॥ दृष्ट्वाहर्षेणकृष्णोऽपिपरिणीयमहारथम् ॥ आरुरोहाग्रजेनैवस्तूयमानोमरुद्गणैः ॥ १३ ॥ चतुर्भुजवपुर्भूत्वाशङ्खचक्र
गदासिभृत् ॥ किरीटीकुण्डलीस्रग्वीसंग्रामाभिमुखंययौ ॥ १४ ॥ बलदेवोऽपिमुशलंलाङ्गलंगृह्यवीर्यवान् ॥ तत्सैन्यंहन्तुमारेभेमहेश्वरइवापरः
॥ १५ ॥ दारुकश्चरथंशीघ्रंनोदयामासतद्रणे ॥ तृणगुल्मलताक्रान्तेकाननेऽग्निमिवानिलः ॥ १६ ॥ ततोगदाभिःपरिघैःशक्तिभिर्मुद्गरैस्तथा ॥
तद्रथंछादयामासुर्जरासन्धस्यसैनिकाः ॥ १७ ॥ चक्रेणैवहरिस्तूर्णंतानिचिच्छेदलीलया ॥बहूनितृणकाष्ठानिमहावह्निरिवार्चिषा॥ १८॥ ततःशार्ङ्गं
समादायसायकैरक्षयैःशितैः॥चिच्छेदतानिसैन्यानिनप्राज्ञायतकिंचन॥ १९॥चक्रच्छिन्नास्यकमलाःकेचित्तत्रमहाबलाः॥ गदयाचूर्णिताःकेचित्केचि
दन्यैर्महारणे ॥ २० ॥ केचिच्चैवासिनाछिन्नास्तथान्येशरताडिताः॥ लाङ्गलाग्रहतग्रीवामुशलाहतमस्तकाः ॥ २१ ॥ क्षणेनतद्बलंसर्वंनिहत्यमधु
सूदनः ॥ शङ्खंदध्मौयदुश्रेष्ठोलयाशनिनिभस्वनम् ॥ २२ ॥ शङ्खरावविनिर्भिन्नहृदयास्तेमहाबलाः ॥ योधाःसाश्वाःसनागाश्चपतितास्त्यक्त
जीविताः ॥२३॥ अक्षौहिणीसहस्रंतुसाश्वंसरथकुञ्जरम् ॥ कृष्णेनैकेननिहतंनिःशेषंतदभूद्बलम् ॥ २४ ॥ निहतंवासुदेवेनप्रहरार्द्धेनशार्ङ्गिणा॥ततोदेव
गणाःसर्वेहर्षनिर्भरचेतसः ॥२५॥ ववृषुःपुष्पवर्षाणिसाधुसाध्वितिचाब्रुवन्॥ सर्वमप्यवनीभारंविमुच्यधरणीधरः ॥ २६ ॥ संस्तूयमानस्त्रिदशैर्बभौ
संग्राममूर्द्धनि ॥ निहतंस्वबलंदृष्ट्वाजरासन्धोऽतिवीर्यवान्॥२७॥योद्धुमभ्याययौतूर्णंबलदेवेनदुर्मतिः ॥ तयोर्युद्धमभूद्घोरंसंग्रामेष्वनिवर्तिनोः॥२८॥
रामोलाङ्गलमादायरथंतस्यससारथिम् ॥ विनिपात्यरणेशूरोगृहीत्वातंमहाबलम् ॥२९॥ उद्यम्यमुशलंतूर्णंतंहन्तुमुपचक्रमे ॥ प्राणसंशयमापन्नंजरा ॥ २६४ ॥
सन्धंनृपोत्तमम् ॥३०॥ कृतंरामेणबलिनासिंहेनेवमहागजम् ॥ दृष्ट्वाकृष्णोऽग्रजंप्राहनहन्तव्यइतिप्रभुः ॥३१॥ मोचयामासधर्मात्माजरासन्धंमहा
मतिः ॥ विमुच्यकृष्णवाक्येनशत्रुंसंकर्षणोऽव्ययः ॥ ३२ ॥ सानुजोरथमारुह्यमथुरांप्रविवेशह ॥ विनिर्जितोमहावीरोरामेणमगधाधिपः ॥३३॥

परां व्रीडामुपागम्य पुरं स्वं न विवेश ह ॥ स कालयवनं प्राप्य महावीर्यबलान्वितम् ॥ ३४ ॥ पुत्रयोर्वसुदेवस्य समाचष्ट पराक्रमम् ॥ दानवानां वधं
चैव कंसस्य निधनं तथा ॥ ३५ ॥ अक्षौहिणीनां च वधं तथा स्वस्य पराजयम् ॥ सर्वं निवेदयामास कृष्णस्य चरितं महत् ॥ ३६ ॥ तच्छ्रुत्वा यवनः
क्रुद्धो महाबलपराक्रमैः ॥ म्लेच्छकोटिसहस्रैस्तु संवृतो मदसंयुतैः ॥ ३७ ॥ मगधाधिपतेस्तस्य सहायार्थं महाबलः ॥ तेनैव सहितस्तूर्णं जगाम मथुरां पुरी
म् ॥ ३८ ॥ बलैराच्छाद्य पृथिवीं नानाजनपदान्विताम् ॥ संनिवेश्य महासैन्यं रुरोध मथुरां पुरीम् ॥ ३९ ॥ कृष्णोऽपि चिन्तयित्वाथ पौराणां कुश
लं तदा ॥ ययाचे सागरं भूमिं निवासार्थं जलस्य च ॥ ४० ॥ त्रिंशद्योजनविस्तीर्णां ददौ कृष्णस्य सागरः ॥ असृजत्पयसां मध्ये तत्र द्वारवतीं पुरीम्
॥ ४१ ॥ बहुप्रासादसंयुक्तां हेमप्राकारतोरणाम् ॥ नानामणिमयैर्दिव्यैर्गृहपङ्क्तिभिरावृताम् ॥ ४२ ॥ उद्यानैश्च तथा रम्यैस्तडागैर्बहुभि
र्युताम् ॥ असृजत्पुण्डरीकाक्षो यथेन्द्रस्यामरावतीम् ॥४३॥ सुषुप्तान्मथुरायां तु पौरांस्तत्र जनार्दनः ॥ उद्धृत्य सहसा रात्रौ द्वारवत्यां न्यवेशयत् ॥४४॥
प्रबुद्धास्ते जनाः सर्वे पुत्रदारसमन्विताः ॥ हेमहर्म्यतले विष्टा विस्मयं परमं ययुः ॥ ४५ ॥ बहुभिर्धनधान्यैश्च दिव्यवस्त्रविभूषणैः ॥ परिपूर्णैर्निरातङ्कैर्गृह
मुख्यैः समावृताः ॥४६॥ तस्मिन्प्रहृष्टाः सन्तस्थुर्दिवि देवगणा इव ॥ यवनेन तदा योद्धुं रामकृष्णौ महाबलौ ॥ ४७ ॥ विनिर्ययतुरात्मेशौ मथुराया बहि
स्तदा ॥ रामो लाङ्गलमादाय मुशलं च महारथः ॥ ४८ ॥ जघान समरे क्रुद्धो यवनानां महद्बलम् ॥ कृष्णस्तु शार्ङ्गमासज्य बाणैरग्निशिखोपमैः ॥ ४९ ॥
निर्ददाह बलं सर्वं म्लेच्छानां देवकीसुतः ॥ निहतं स्वबलं दृष्ट्वा स कालयवनो बली ॥ ५० ॥ युयुधे वासुदेवेन गदया यवनेश्वरः ॥ कृष्णोऽपि कदनं तेन
कृत्वा चिरमनामयः ॥५१॥ विमुखः प्राद्रवत्तस्मात्सङ्ग्रामात्कमलेक्षणः ॥ सोऽनुयातोऽतिवेगेन तिष्ठ तिष्ठेति च ब्रुवन् ॥ ५२ ॥ वेगात्कृष्णो गिरिगुहां
प्रविवेश महामतिः ॥ तत्र प्रसुप्तो राजासौ मुचुकुन्दो महामुनिः ॥ ५३ ॥ अदृश्यस्तस्य नृपतेः संस्थितो भगवान्हरिः ॥ यवनोऽपि महावीरो गदामुद्यम्य
पाणिना ॥ ५४ ॥ कृष्णं हन्तुं समारब्धो गुहां तां प्रविवेश ह ॥ दृष्ट्वा शयानं राजानं मत्वा कृष्णं जनार्दनम् ॥ ५५ ॥ पादेन ताडयामास मुचुकुन्दं
महामुनिम् ॥ ततः प्रबुद्धो भगवान्मुचुकुन्दो महामुनिः ॥ ५६ ॥ क्रोधात्संरक्तनयनो हुङ्कारं कृतवानसौ ॥ तस्य हुङ्कारशब्देन तथा क्रोधनिरीक्षणात् ॥
॥५७॥ निर्दग्धो भस्मतां प्राप यवनस्त्यक्तजीवितः ॥ ततस्तु कृष्णो ददृशे राजर्षेः पुरतः प्रभुः ॥ ५८ ॥ नीलोत्पलदलश्यामः पुण्डरीकनिभेक्षणः ॥ शङ्ख
चक्रगदापाणिः पीतवासा जनार्दनः ॥ ५९ ॥ दृष्ट्वा तं सहसोत्थाय राजर्षिरमितौजसम् ॥ अहोभाग्यमहोभाग्यमित्युवाच महामुनिः ॥ ६० ॥ पुलका
ङ्कितसर्वाङ्गः सानन्दाश्रुजलाकुलः ॥ स्तुवन्वै जयशब्देन प्रणनाम मुहुर्मुहुः ॥ ६१ ॥ मुचुकुन्द उवाच ॥ धन्योऽस्मि कृतकृत्योऽस्मि दर्शनात्परमेश्वर ॥

अद्यमेसफलंजन्मजीवितंसफलंमम ॥ ६२ ॥ नमस्तेवासुदेवायजगन्नाथायशार्ङ्गिणे ॥ दामोदरायदेवायतेजसांनिधयेनमः ॥ ६३ ॥ अधोक्षजाय
हरयेनृसिंहवपुषेनमः ॥ राघवायनमस्तुभ्यंपुण्डरीकेक्षणायच ॥ ६४ ॥ अच्युतायविकारायतथानन्तायतेनमः ॥ गोविन्दायनमस्तुभ्यंविष्णवे
जिष्णवेनमः ॥ ६५ ॥ नारायणायश्रीशायकृष्णायपरमात्मने ॥ मुकुन्दायनमस्तुभ्यंचतुर्व्यूहायतेनमः ॥ ६६ ॥ नमःपरमकल्याणनमस्तेपरमा
त्मने ॥ वासुदेवायशान्ताययदूनांपतयेनमः ॥ ६७ ॥ महेश्वरउवाच ॥ एवंस्तुत्वातुगोविन्दंप्रणनामपुनःपुनः ॥ संतुष्टोभगवान्प्राहमुचुकुन्दंमहा
मुनिम् ॥ ६८ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ वरंवृणीष्वराजर्षेयत्तेमनसिवर्त्तते ॥ ६९ ॥ महेश्वरउवाच ॥ सोऽपिमुक्तिंययाचेऽथपुनरावृत्तिवर्जिताम् ॥ तस्मै
ददौतदाकृष्णोदिव्यंलोकंसनातनम् ॥ ७० ॥ राजातुमानुषंरूपंविहायाथमहामतिः ॥ समानंरूपमास्थायदेवस्यपरमात्मनः ॥ वैनतेयंसमारुह्य
शाश्वतंपदमाविशत् ॥ ७१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेश्रीकृष्णचरितेमुचुकुन्दमोक्षोनामषट्चत्वारिंशदधिकद्विशत
तमोऽध्यायः ॥२४६॥ रुद्रउवाच ॥ हत्वाथयवनंतत्रमुचुकुन्देनधीमता ॥ दत्त्वातस्मैवरंमुक्तिंनिष्क्रान्तोयदुनन्दनः ॥१॥ हतंचयवनंश्रुत्वाजरासन्धः
सुदुर्मतिः ॥ युयुधेरामकृष्णाभ्यांस्वबलेनसमावृतः ॥ २ ॥ कृष्णेननिहतंसैन्यंसर्वंतस्यदुरात्मनः ॥ सोऽपिरामेणसङ्ग्रामेद्वन्द्वयुद्धंचकारह ॥ ३ ॥
मुसलेनाहनद्रामोवक्षस्यस्यदुरात्मनः ॥ सपपातमहीपृष्ठेमूर्च्छितोमगधाधिपः ॥ ४ ॥ चिरेणलब्ध्वासंज्ञांतुविह्वलाङ्गोभयातुरः ॥ नशशाकरणेयोद्धुं
रामेणमगधेश्वरः ॥ ५ ॥ विमुखःप्राद्रवत्तूर्णंहतशेषबलानुगः ॥ अजेयावितितौमत्वारामकृष्णौमहाबलौ ॥ ६ ॥ तयोर्विरोधंत्यक्त्वाथनगरींस्वां
विवेशह ॥ अथतौवसुदेवस्यतनयौसहसेनया ॥ ७ ॥ मथुरांत्यज्यनगरींप्रविष्टौद्वारिकांपुरीम् ॥ इन्द्रेणप्रेषितोवायुःसभांतत्रदिवौकसाम् ॥ ८ ॥
कृष्णायप्रददौप्रीत्यानिर्मितांविश्वकर्मणा ॥ वज्रवैडूर्यरचितांबह्वासनविचित्रिताम् ॥ ९ ॥ नानारत्नमयैर्दिव्यैःस्वर्णच्छत्रैर्विराजिताम् ॥ तांप्राप्य
रम्यांतुसभामुग्रसेनादयोनृपाः ॥ १० ॥ मोदन्तेनैगमैःसार्द्धंदिविदेवगणाइव ॥ इक्ष्वाकुवंशसंभूतोरैवतोनामपार्थिवः ॥ ११ ॥ कन्यांदुहितरंस्वस्यसर्व
लक्षणसंयुताम् ॥ रामायप्रददौप्रीत्यारेवतींनामनामतः ॥ १२ ॥ उपयेमेविधानेनसरामस्तांचरेवतीम् ॥ रमयामासचतयाशच्येवतुसुरेश्वरः ॥१३॥
विदर्भराजोधर्मात्माभीष्मकोनामधार्मिकः ॥ बभूवुस्तस्यपुत्रास्तुरुक्मप्रभृतयःशुभाः ॥ १४ ॥ तेषामवरजाकन्यारुक्मिणीवरवर्णिनी ॥ कमलांशेन
संभूतासर्वलक्षणसंयुता ॥ १५ ॥ राघवत्वेऽभवत्सीतारुक्मिणीकृष्णजन्मनि ॥ अन्येष्वेवावतारेषुविष्णोरेषासहायिनी ॥ १६ ॥ हिरण्यकहिर
ण्याक्षौसंभूतौद्वापरेपुनः ॥ शिशुपालोदन्तवक्रइतिनामसमन्वितौ ॥ १७ ॥ चैद्यान्वयेसमुद्भूतौमहाबलपराक्रमौ ॥ रुक्मिणींशिशुपालायदातुमैच्छत्त

दात्मजः ॥ १८॥ तंतुनैच्छत्पतिंसातुशिशुपालंशुभानना ॥ बाल्यात्प्रभृतिवैविष्णुमनुरक्तादृढव्रता ॥१९ ॥ उद्दिश्यकृष्णंभर्त्तारंसुराणामर्चनंसदा ॥
चकाररुक्मिणीकन्यादानानिविविधानिच ॥ २० ॥ व्रतचर्यापराभूत्वाध्यायन्तीपुरुषोत्तमम् ॥ आत्मेशंस्वस्यभर्तारमुवासपितृमन्दिरे ॥ २१ ॥
कर्त्तुंतांशिशुपालायविवाहंपार्थिवोत्तमः ॥ चकारयत्नंपुत्रेणरुक्मिणासहधीमता ॥ २२ ॥ पुरोहितसुतंविप्रंप्रेषयामासरुक्मिणी ॥ उद्दिश्यकृष्णंभर्तारं
सतूर्णंद्वारकांययौ ॥ २३ ॥ समेत्यकृष्णंरामंचताभ्यांविधिवदर्चितः ॥ एकान्तेसर्वमाचष्टरुक्मिणीभाषितंतयोः ॥ २४ ॥ तच्छ्रुत्वारामकृष्णौतुस
हविप्रेणधीमता ॥ सर्वशस्त्रास्त्रसंपूर्णंरथमाकाशगंप्रभू ॥ २५ ॥ आरुह्यसूतमुख्येनदारुकेणमहात्मना ॥ विदर्भनगरींतूर्णंजग्मतुःपुरुषोत्तमौ ॥ २६॥
राजानःसर्वराष्ट्रेभ्योविवाहंद्रष्टुमागताः ॥ जरासन्धमुखाःसर्वेशिशुपालस्यधीमतः ॥२७॥ तस्मिन्नुद्वाहसमयेरुक्मिणीरुक्मभूषणा ॥ निःसृतार्चयितुं
दुर्गांसखीभिर्नगराद्बहिः ॥ २८ ॥ एतस्मिन्नेवकालेतुसंप्राप्तोदेवकीसुतः ॥ रथस्थांतांवजग्राहबलवान्मधुसूदनः ॥ २९ ॥ सहसारथमारोप्यययौ
तूर्णंस्वमालयम् ॥ ततःक्रोधसमाविष्टाजरासन्धमुखानृपाः ॥ ३० ॥ रुक्मिणाराजपुत्रेणयुद्धायसमुपस्थिताः ॥ अनुयाताहरिंक्रुद्धाश्चतुरङ्गबला
न्विताः ॥३१॥ बलभद्रोमहाबाहुरवरुह्यरथोत्तमात ॥ लाङ्गलंमुशलंगृह्यनिजघानक्षणादरीन् ॥३२॥ रथानश्वान्महानागांस्तथापादचरानपि॥लाङ्गल
मुशलाभ्यांवैनिजघानबलाद्रणे॥३३॥तस्यलाङ्गलपातेनचूर्णितारथपङ्क्तयः ॥ नागाश्वपतिताभूमौवज्रेणेवमहीधराः॥३४॥ निर्भिन्नमस्तकाःसर्वेवमन्तो
रुधिरंबहु ॥ क्षणेनैवहतंसैन्यंबलरामेणवैतदा ॥३५॥ साश्वंसनागंसरथंसपदातिमहारणे ॥ समन्तात्समरेतत्रसुस्रुवुःशोणितापगाः ॥३६॥ प्रभग्नाःपा
र्थिवाःसर्वेदुद्रुवुर्भयपीडिताः॥ कृष्णेनकदनंचक्रेरुक्मीक्रोधवशाद्बली ॥३७॥ धनुरुद्यम्यबाणौघैस्ताडयमासशार्ङ्गिणम् ॥ ततःप्रहस्यगोविन्दःशार्ङ्ग
मादायलीलया ॥ ३८ ॥ जघानैकेनबाणेनरथाश्वांस्तस्यसारथिम् ॥·रथंध्वजंपताकांचचिच्छेदधरणीधरः ॥ ३९ ॥ विरथःखड्गमादायधरण्यांसउप
स्थितः ॥ कृष्णस्तुखड्गंचिच्छेदबाणेनैकेनवीर्यवान् ॥ ४० ॥ ततःसमुष्टिमुद्यम्यकृष्णंवक्षस्यताडयत् ॥ तंजग्राहरणेवीरंनिबध्यनिबिडंहरिः ॥४१॥
तीक्ष्णंक्षुरप्रमादायप्रहसन्मधुसूदनः ॥ शिरसोमुण्डनंकृत्वामुमोचचजनार्दनः॥४२॥सतुशोकसमाविष्टोनिःश्वसन्नुरगोयथा॥आविवेशपुरंस्वीयंसतुतत्रै
वचावसत् ॥ ४३ ॥. इतिश्रीपाद्मे महापुराणे पञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादे श्रीकृष्णचरिते विदर्भसेनाविध्वंसनं नाम सप्तचत्वारिं
शदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २४७॥ रुद्रउवाच ॥ अथकृष्णस्तुरामेणरुक्मिण्यादारुकेणच ॥ दिव्यंस्यन्दनमारुह्यययौतूर्णंस्वमालयम् ॥ १ ॥
ततःप्रविश्यनगरींद्वारकांदेवकीसुतः ॥ शुभेऽह्निशुभलग्नेवैवेदोक्तविधिनाहरिः ॥ २ ॥ उपयेमेनृपसुतांरुक्मिणींरुक्मभूषिताम् ॥ तस्मिन्नुद्वाहसमयेदेव

दुन्दुभयोदिवि ॥ ३ ॥ विनेदुःपुष्पवर्षाणिववृषुःसुरसत्तमाः ॥ वसुदेवोग्रसेनौचतथाक्रूरोयदूत्तमः ॥ ४ ॥ बलभद्रोमहातेजायेचान्येयदुपुङ्गवाः ॥
चक्रुःकृष्णस्यरुक्मिण्याविवाहंसुसुखंयथा ॥ ५ ॥ नन्दगोपोऽथगोपालैर्गोपवृन्दैःसमागतः ॥ स्वलङ्कृताभिर्योषाभिर्यशोदाचसमागता ॥ ६ ॥ वसु
देवस्त्रियःसर्वादेवकीप्रमुखास्तथा ॥ रेवतीरोहिणीदेवीयाश्चान्याःपुरयोषितः ॥ ७ ॥ सर्वाण्युद्वाहकर्माणिचक्रुर्हर्षसमन्विताः ॥ सुराणामर्चनंप्रीत्या
कर्त्तव्यंतत्रदेवकी ॥ ८ ॥ वृद्धाभिर्नृपयोषिद्भिश्चकारविधिनातदा ॥ सर्वमौद्वाहिकंकर्मउत्सवंहिद्विजोत्तमैः ॥ ९ ॥ ब्राह्मणान्भोजयामासवस्त्रैराभरणैः
शुभैः ॥ उग्रसेनादयस्तत्रराजानश्चसुपूजिताः ॥१०॥ नन्दगोपादयोगोपायशोदाद्याश्चयोषितः ॥ बहुभिःस्वर्णरत्नाद्यैर्वासोभिःसविभूषणैः ॥ ११ ॥
पूजिताःसंप्रहृष्टास्तेतद्विवाहमहोत्सवे ॥ तौदम्पतीसमाश्लिष्यप्रणतौजातवेदसम् ॥१२॥ वेदविद्भिर्विप्रमुख्यैराशीर्भिरभिनन्दितौ ॥तस्यांविवाहवेद्यांतु
शुशुभातेवधूवरौ ॥ १३ ॥ ब्राह्मणेभ्योऽथवृद्धेभ्योगजन्यःसहभार्यया ॥ ववन्देदेवकीपुत्रोज्येष्ठस्यभ्रातुरेवच ॥ १४ ॥ एवमौद्वाहिकंसर्वंनिर्वर्त्यमधु
सूदनः ॥ व्यसर्जयन्नृपान्सर्वान्येचतत्रसमागताः ॥ १५ ॥ प्रस्थिताहरिणातत्रपूजितानृपपुङ्गवाः ॥ ब्राह्मणाःसुमहात्मानोनिर्ययुःस्वकमालयम्
॥ १६ ॥ रुक्मिण्यासहधर्मात्मादेवकीनन्दनोऽव्ययः ॥ उवाससुसुखेनैवदिव्यहर्म्यतलेशुभे ॥ १७ ॥ तयावैरमयामासनारायणइवश्रिया ॥ संस्तूय
मानोमुनिभिर्दिविदेवगणैरपि ॥ १८ ॥ अहन्यहनिहृष्टात्मासुखेनैवजनार्दनः ॥ अथोवाससुशोभायांद्वारवत्यांसनातनः ॥ १९ ॥ इतिश्रीपाद्मे
महापुराणेपञ्चप० उत्तरखंडेउमामहेश्वरसंवादेश्रीकृष्णचरितेरुक्मिणीविवाहकथनंनामाष्टाचत्वारिंशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २४८ ॥ श्रीरुद्र
उवाच ॥ सत्राजितस्यतनयानाम्नासत्यायशस्विनी ॥ पृथिव्यंशेनसंभूताभार्याकृष्णस्यचापरा ॥ १ ॥ वैवस्वतीमहाभागाकालिन्दीनाम
नामतः ॥ तृतीयातस्यभार्यासानीलांशेनसमुत्थिता ॥ २ ॥ विन्दानुविन्दस्यसुतांमित्रविन्दांशुचिस्मिताम् ॥ स्वयंवरस्थितांकन्यामुपयेमेजना
र्दनः ॥ ३ ॥ पाशेनैकेनबद्ध्वातान्वृषभान्सप्तदुर्मदान् ॥ तांवीर्यशुल्कांजग्राहपद्मपत्रायतेक्षणः ॥ ४ ॥ सत्राजितोमहारत्नंस्यमन्ताख्यं
महीपतिः ॥ अनुजायददौसोऽयंप्रसेनायमहात्मने ॥ ५ ॥ ययाचेतंमणिवरंकदाचिन्मधुसूदनः ॥ उवाचवासुदेवंतंप्रसेनःप्रसभंतदा ॥ ६ ॥
प्रसेनउवाच ॥ भारानष्टसुवर्णानांनित्यंप्रसवतेमणिः ॥ तस्मात्कस्यनदातव्यंस्यमन्ताख्यमिदंमया ॥ ७ ॥ महादेवउवाच ॥ कृष्णस्तुतद
भिप्रायंज्ञात्वातूष्णीमुवासह ॥ कदाचिन्मृगयांकर्तुंकृष्णःसर्वैर्यदूत्तमैः ॥ ८ ॥ प्रविवेशमहारण्यंप्रसेनाद्यैर्महाबलैः ॥ प्रत्येकंवैमृगान्हन्तुमनुया
ताःसहस्रशः ॥ ९ ॥ एकएवमहारण्येप्रसेनोदूरमागतः ॥ तंसिंहोहतमासाद्यहत्वारत्नंजहारसः ॥ १० ॥ तंसिंहंजाम्बवान्हत्वामणिंगृह्यमहाबलः ॥

प्रविवेशबिलंतूर्णंदिव्यस्त्रीभिर्निषेवितम् ॥ ११ ॥ तस्मिन्नस्तंगतेसूर्येवासुदेवःसहानुगः ॥ चतुर्थ्यामुदितंचन्द्रंदृष्ट्वास्वंपुरमाविशत् ॥ १२ ॥ ततः
सर्वेपुरजनाःकृष्णंप्रोचुःपरस्परम् ॥ हत्वाप्रसेनंगोविन्दोमृगव्याजेनकानने ॥१३॥ स्यमन्तकंमणिवरमग्रहीदविशङ्कया ॥ तदाकर्ण्यहरिस्तस्मिन्द्वा
रकाजनभाषितम् ॥ १४ ॥ अज्ञलोकभयात्सर्वैर्यदुभिर्गहनंययौ ॥ दर्शयामासतान्सर्वान्सिंहेननिहतंवने ॥ १५ ॥ लब्धात्मशुद्धिस्तत्रैवसंस्थाप्य
महतींचुमूम् ॥ एकःशार्ङ्गगदापाणिर्जगामगहनंवनम् ॥१६॥ तस्मिन्गुहामुखेसिंहंहतंजाम्बवतातदा ॥ दृष्ट्वामहाबिलंकृष्णःप्रविवेशाविशङ्कितः ॥
॥ १७ ॥ तत्रनानामणिवरद्योतितेविमलेगृहे ॥ सुतंजाम्बवतोधात्रीदोलामारोप्यलीलया ॥१८॥ दोलामुखेमणिंधृत्वादोलयन्गायतीमुदा ॥ सिंहः
प्रसेनमवधीत्सिंहोजाम्बवताहतः ॥ १९॥ सुकुमारकमारोदीस्तवह्येषस्यमन्तकः ॥ तच्छ्रुत्वावासुदेवोऽथशङ्खंदध्मौप्रतावान् ॥२०॥ तेननादेनमहता
निर्जगामात्रजाम्बवान् ॥ तयोर्युद्धमभूद्घोरंदशरात्रंनिरन्तरम् ॥ २१ ॥ मुष्टिभिर्वज्रकल्पैश्चसर्वभूतभयावहम् ॥ कृष्णस्यबलवृद्धिंचतथात्मबलसंक्ष
यम् ॥ २२ ॥ अवेक्ष्यपूर्ववचनंबुबुधेपरमात्मनः ॥ सोऽयंरामोऽवतीर्णोऽत्रधर्मत्राणायवैपुनः ॥ २३ ॥ सआगतोममस्वामीदातुंममममनोरथम् ॥
एवंज्ञात्वाथऋक्षेशोनिर्वर्त्यरणकर्मतत् ॥ २४ ॥ प्राञ्जलिःप्राहगोविन्दंकोभवानितिविस्मयात् ॥ निवृत्यकदनंशौरिःप्रोचेगम्भीरयागिरा ॥ २५ ॥
श्रीकृष्णउवाच ॥ पुत्रोऽहंवसुदेवस्यवासुदेवइतीरितः॥ममरत्नंस्यमन्ताख्यंहृतवांस्त्वंसुनिर्भयः॥ तदीयतांचशीघ्रंमेअन्यथावधमेष्यसि॥२६॥महादेव
उवाच॥तच्छ्रुत्वाजाम्बवान्हृष्टःप्रणनामाथदण्डवत्॥परिणीयनमस्कृत्यविनयात्प्राहकेशवम् ॥२७ ॥ जाम्बवानुवाच॥धन्योऽस्मिकृतकृत्योऽस्मितव
संदर्शनात्प्रभो॥दासोऽहंपूर्वभावेनतवदेवकिनन्दन॥२८॥दत्तवानसिगोविन्दकदनंपूर्वकाङ्क्षितम् ॥ मयेदंकदनंमोहाद्यत्कृतंस्वामिनात्वया॥तत्क्षम्यतां
जगन्नाथकरुणाकरशाश्वत॥२९॥महादेवउवाच॥इत्युक्त्वाप्रणतोभूत्वानमस्कृत्यपुनःपुनः॥नानारत्नमयेपीठेनिवेश्यविनयात्प्रभुम् ॥३०॥ शारदाब्ज
निभौपादौप्रक्षाल्यशुभवारिणा॥मधुपर्कविधानेनपूजयित्वायदूद्वहम्॥३१॥ वस्त्रैराभरणैर्दिव्यैःपूजयित्वाविधानतः॥पुत्रींजाम्बवतींनामकन्यांलावण्य
संयुताम् ॥ ३२ ॥ कन्यारत्नंददौतस्मैभार्यार्थममितौजसे॥अन्यैश्चमणिमुख्यैश्चस्यमन्ताख्यंददौमणिम्॥३३॥तत्रैवोद्वाह्यतांकन्यांप्रहृष्टःपरवीरहा ॥
ददौतस्मैपरांमुक्तिंप्रीत्याजाम्बवतेहरिः॥३४॥गृहीत्वातनयांतस्यकन्यांजाम्बवतींमुदा॥विनिर्गत्यबिलात्तस्मात्प्रययौद्वारकांपुरीम् ॥ ३५ ॥ सत्राजिते
ददौरत्नंस्यमन्ताख्यंयदूत्तमः ॥ दुहित्रेप्रददौसोऽपिकन्यायैमणिमुत्तमम् ॥ ३६ ॥ मासिभाद्रपदेशुक्लेचतुर्थ्यांचन्द्रदर्शनम् ॥ मिथ्याभिदूषणंप्राहुस्त
स्मात्तत्परिवर्जयेत् ॥३७॥ तत्प्राप्यदर्शनंतत्रचतुर्थ्यांशीतगोर्नरः ॥ स्यमन्तस्यकथांश्रुत्वामिथ्यावादात्प्रमुच्यते ॥ ३८ ॥ सुलक्ष्मणांनाग्नजितीं

शीलाचयशस्विनी ॥ मद्रराजसुतास्तिस्रः कन्यकास्ताः शुभाननाः ॥ ३९ ॥ स्वयंवरस्थास्ताः कृष्णंवरयामासुरुज्ज्वलाः ॥ एकस्मिन्दिवसेतास्तु
उपयेमेयदूद्वहः ॥ ४० ॥ अष्टौमहिष्यस्ताःसर्वारुक्मिण्याद्यामहात्मनः ॥ रुक्मिणीसत्यभामाचकालिन्दीचशुचिस्मिता ॥ ४१ ॥ मित्रविन्दाजा
म्बवतीनाग्नजित्यःसुलक्ष्मणा ॥ सुशीलानामतन्वङ्गीमहिषीचाष्टमीस्मृता ॥ ४२ ॥ भूमिपुत्रोमहावीर्योनरकोनामराक्षसः ॥ जित्वादेवपतिंशक्रंसवा
श्चैवसुरान्रणे ॥ ४३ ॥ अदित्यादेवमातुश्चकुण्डलेचसुवर्चसी ॥ बलाज्जग्राहदेवानांरत्नानिविविधानिच ॥ ४४ ॥ ऐरावतंमहेन्द्रस्यतथैवोच्चैः
श्रवोहयम् ॥ माणिक्यादिधनेशस्यशङ्खपद्मनिधितथा ॥४५॥ स्त्रियश्चाप्सरसश्चैवहृतवान्क्षितिनन्दनः ॥ वज्रादिहेतीस्तेषांचबलाद्धृत्वादिवौकसाम्
॥ ४६ ॥ तैरेवससुरान्हत्वासभांमयविनिर्मिताम् ॥ उवासव्योमगेदिव्येनगरेविमलेऽम्बरे ॥ ४७ ॥ ततोदेवगणाःसर्वेपुरस्कृत्यशचीपतिम् ॥ भ
यार्ताःशरणंजग्मुःकृष्णमक्लिष्टकारिणम् ॥ ४८ ॥ कृष्णोऽपितदुपश्रुत्यसर्वंनरकचेष्टितम् ॥ देवानामभयंदत्त्वावैनतेयंव्यचिन्तयत् ॥ ४९ ॥ तस्मि
न्क्षणेहरेस्तस्यवैनतेयोमहाबलः ॥ प्राञ्जलिःपुरतस्तस्थौसर्वदेवनमस्कृतः ॥ ५० ॥ तमारुह्यद्विजश्रेष्ठंसत्यभामासहकेशवः ॥ संस्तूयमानोमुनिभिःप्रय
यौराक्षसालयम् ॥५१॥ प्रदीप्यमानमाकाशेयथासूर्यस्यमण्डलम् ॥ राक्षसैर्बहुभिर्युक्तंदिव्यैराभरणैर्युतम् ॥५२॥ ददर्शतत्पुरंकृष्णोदुर्भेद्यंत्रिदशैरपि ॥
तदावरणजालानिवीक्ष्यचक्रेणवीर्यवान् ॥ ५३ ॥ चिच्छेदतेजसादीप्यातमांसीवदिवाकरः ॥ ततस्तेराक्षसाःसर्वेशतशोऽथसहस्रशः ॥ ५४ ॥
उद्यम्यशूलानितदायुद्धायाभिमुखंययुः ॥ ततस्तुतोमरैर्दिव्यैर्भिण्डिपालैःसुपट्टिशैः ॥५५॥ केशवंताडयामासुःपलालैरिवपावकम् ॥ ततस्तुशार्ङ्गमा
दायभगवान्गरुडध्वजः ॥५६॥ दिव्यशस्त्राणिचिच्छेदबाणैरग्निशिखोपमैः ॥ तेषांशिरोधरान्नागानश्वांश्चैवतरस्विनः ॥५७॥ चक्रेणैवप्रचिच्छेदवीर्य
वान्पुरुषोत्तमः ॥ केचिच्चक्रेणसंछिन्नास्तथान्येशरताडिताः ॥ ५८ ॥ गदयानिहताःकेचिद्राक्षसास्तद्रणाजिरे ॥ एवंतेराक्षसाःसर्वेपातिताधरणीतले
॥ ५९ ॥ शक्रोत्सृष्टेनवज्रेणनिर्भिन्नाइवभूधराः ॥ निहत्यदानवान्सर्वान्पुण्डरीकायतेक्षणः ॥६०॥ पाञ्चजन्यंमहाशङ्खंप्रदध्मौपुरुषोत्तमः ॥ ततःसनर
कोदैत्योधनुरादायवीर्यवान् ॥ ६१ ॥ दिव्यंस्यन्दनमारुह्यययौयुद्धायकेशवम् ॥ तयोर्युद्धमभूद्घोरंतुमुलंलोमहर्षणम् ॥ ६२ ॥ बहुभिर्बाणसाहस्रैर्मेघ
योरिववर्षतोः ॥ ततोऽर्द्धचन्द्रबाणेनवासुदेवःसनातनः ॥ ६३ ॥ तस्यराक्षसमुख्यस्यधनुश्चिच्छेदवीर्यवान् ॥ ससर्जास्त्रंमहादिव्यंनरकस्यमहोरसि ॥२६७॥
॥ ६४ ॥ सतेनभिन्नहृदयःपपातोर्व्यांमहासुरः ॥ शक्रवज्रेणनिर्भिन्नोमहाचलइवोन्नदन् ॥ ६५ ॥ उपगम्यततःकृष्णःसमीपंतस्यरक्षसः ॥ भूम्यासंप्रार्थि
तःप्राहवरंवृणिवतिराक्षसम् ॥ सचाहराक्षसःकृष्णंगरुडोपरिसंस्थितम् ॥ ६६ ॥ नरकउवाच ॥ नमेकृत्यंवरेणास्तिनरकोऽहंतथापिच ॥ अन्यलोकहि

त्रार्थायवृणेऽहंवरमुत्तमम् ॥ ६७ ॥ मृताहनित्तुमेकृष्णसर्वभूतेश्वरेश्वर ॥ येनरामङ्गलस्नानंकुर्वन्तिमधुसूदन ॥ नतेषांनिरयप्राप्तिर्भवत्वेवंमयापह
॥ ६८ ॥ महादेवउवाच ॥ एवमस्त्वितिगोविन्दोददौतस्मैवरंप्रभुः ॥ ततःपश्यन्हरेःसाक्षाच्छरदम्बुजसन्निभौ ॥६९॥ चरणौवज्रवैडूर्यनूपुराभ्यांवि
राजितौ ॥अर्चितौविविधिरुद्राद्यैस्त्रिदशैर्मुनिभिस्तथा॥७०॥त्यक्त्वाप्राणान्महीपुत्रःसारूप्यमगमद्धरेः॥ततोदेवगणाःसर्वेहर्षनिर्भरमानसाः ॥७१ ॥ ववृ
षुःपुष्पवर्षाणितुष्टुवुश्चमहर्षयः ॥ प्रविश्यनगरंतस्यकृष्णःकमललोचनः ॥ ७२ ॥ बलात्तेनगृहीतानिरत्नानित्रिदिवौकसाम् ॥ कुण्डलेदेवमातुश्चतथै
वोच्चैःश्रवोहयम् ॥ ७३ ॥ ऐरावतंगजश्रेष्ठंप्रदीप्तंमणिपर्वतम् ॥ सर्वमेतद्यदुश्रेष्ठोददौशक्रायवज्रिणे ॥७४॥पार्थिवान्सर्वराष्ट्रेभ्योजित्वासौनरकोबली॥
कन्याषोडशसाहस्रंहृतवान्नरकस्तदा ॥ ७५ ॥ सन्निरुद्धास्तुताःसर्वानरकान्तःपुरेतदा ॥ दृष्ट्वाकृष्णंमहावीर्यंकन्दर्पशतसन्निभम् ॥ ७६ ॥ भर्तारंव
व्रिरेसर्वाःपतिंविश्वस्यसर्वगम् ॥ एतस्मिन्नेवकालेतुगोविन्दोऽनन्तरूपवान् ॥ ७७ ॥ तासांकरग्रहंचक्रेविधिनापुरुषोत्तमः ॥ नरकस्यसुताःसर्वे
पुरस्कृत्यमहींतदा ॥ ७८ ॥ गोविन्दंशरणंजग्मुस्तानरक्षद्घृणानिधिः ॥ तद्राज्येस्थाप्यतान्सर्वान्पृथिव्यावाक्यगौरवात् ॥७९॥ ऐन्द्रंविमानमारोप्य
ताश्चसर्वावरस्त्रियः ॥ देवदूतैर्महाभागैर्द्वारवत्यांन्यवेशयत्॥८०॥ वैनतेयंसमारुह्यसत्ययासहकेशवः॥स्वर्लोकंप्रययौतूर्णंद्रष्टुंतांदेवमातरम् ॥८१॥प्रवि
श्यनगरींतत्रदेवराजोजनार्दनः॥अवरुह्यद्विजश्रेष्ठात्पत्न्यासहमहाबलः ॥८२॥ववन्देमातरंदेवीमदितिंत्रिदिवौकसाम् ॥ संपरिष्वज्यबाहुभ्यामदितिःपु
त्रवत्सला ॥ ८३ ॥ निवेश्यासनमुख्येतुपूजयामासभक्तितः॥ आदित्यावसवोरुद्राःशतक्रतुपुरोगमाः ॥ ८४ ॥ तत्रसंपूजयामासुर्यथार्हंपरमेश्वरम् ॥
शचीगृहंसमागम्यसत्यभामायशस्विनी ॥८५॥तयासमर्चितादेव्यासमासीनासुखासने॥तस्मिन्कालेसुपुष्पाणिपारिजातस्यकिङ्कराः ॥८६ ॥शच्यैदे
व्यैददुःप्रीत्यासहस्राक्षेणचोदिताः॥प्रगृह्यतानिपुष्पाणिशचीदेवीसुमध्यमा॥८७॥नीलनिर्मलकेशेचबबन्धस्वयमूर्धनि ॥अवमान्यशचीतत्रसत्यभामां
यशस्विनीम् ॥८८॥ अनर्हामानुषीचेयंदेवार्हंकुसुमंशुभम्॥इतिकृत्वामतिंतस्यैनददौकुसुमानिसा॥८९॥विनिष्क्रम्यपुरात्तस्मात्सत्याकोपसमन्विता॥
समेत्यकृष्णंभर्त्तारमुवाचकलेक्षणा॥९०॥सत्योवाच ॥एषाशचीयदुश्रेष्ठपारिजातेनगर्विता॥अदत्त्वाममगोविन्दबबन्धस्वस्यमूर्द्धनि ॥९१॥ महादेव
उवाच ॥ सत्यायाभाषितंश्रुत्वावासुदेवोमहाबलः॥उत्पाट्यपारिजातंतुनिवेश्यगरुडोपरि॥९२॥आरुह्यसत्ययातूर्णंवैनतेयंमहाबलम्॥प्रययौद्वारकां
रम्यांनगरींदेवकीसुतः ॥ ९३ ॥ ततःकोपसमाविष्टोदेवराजःशतक्रतुः ॥ रुद्रैर्वसुभिरादित्यैःसाध्यैश्चमरुतांगणैः ॥९४॥ ऐरावतंसमारुह्ययययौयुद्धाय
केशवम् ॥ ततोदेवगणाःसर्वेपरिवार्यजनार्दनम् ॥ ९५ ॥ ववृषुःशस्त्रवर्षाणिमेघाइवमहाचलम् ॥ कृष्णश्चिच्छेदचक्रेणतान्यस्त्राणिदिवौकसाम् ॥

॥९६॥ वैनतेयस्तुसंक्रुद्धःपक्षपातेनवीर्यवान् ॥ पातयामासतान्देवांस्तालानिवमहानिलः ॥९७॥ ततःक्रुद्धःसहस्राक्षोदेवानामीश्वरःप्रभुः ॥ मुमोच
सहसादीप्तंवज्रंकृष्णजिघांसया ॥ ९८॥ जग्राहकृष्णस्तंवज्रंहस्तेनैकेनलीलया ॥ ततोभीतःसहस्राक्षोनागेन्द्रादवरुह्यसः ॥ ९९ ॥ प्राञ्जलिःपुरतः
स्थित्वानमस्कृत्यजनार्दनम् ॥ प्राहगद्गदयावाचास्तुत्वास्तुतिभिरेवच ॥ १००॥ इन्द्रउवाच ॥ देवयोग्यमिदंकृष्णपारिजातंत्वयापुरा ॥ दत्तंमम
सुराणांचकथंस्थास्यतिमानुषे ॥ १ ॥ महादेवउवाच ॥ ततःप्रोवाचभगवान्सहस्राक्षमुपस्थितम् ॥ शच्यावमानितासत्यातवगेहेसुरेश्वर ॥ २ ॥
अदत्त्वापारिजातानिसत्यायैसापुलोमजा ॥ स्वयमेवस्वशिरसिधारयामासतेप्रिया ॥ ३ ॥ अस्यानिमित्तंदेवेन्द्रपारिजातोहृतोमया ॥ अस्यैप्रति
श्रुतंदातुंमयासुरगणेश्वर ॥ ४ ॥ तवगेहेपारिजातंस्थापयामीतिवासव ॥ तस्माद्यनदातव्यःपारिजातःसुरेश्वर ॥ ५ ॥ देवतानांहितार्थायप्राप
यिष्यामिभूतले ॥ तावत्तिष्ठतुदेवेन्द्रपारिजातोममालये ॥ मयिस्वर्गगतेशक्रगृहाणत्वंयथेच्छया ॥ ६॥ महादेवउवाच ॥ एवमुक्त्वायदुश्रेष्ठस्तस्मै
वज्रंददौस्वयम् ॥ एवमस्त्वितिगोविन्दंनमस्कृत्यसवज्रभृत् ॥ ७ ॥ प्रययौस्वपुरंदिव्यंसहदेवगणैर्वृतः ॥ कृष्णोऽपिसत्ययादेव्यागरुडोपरिसंस्थितः॥
॥ ८ ॥ संस्तूयमानोमुनिभिर्द्वारवत्यांविवेशह ॥ सत्यायानिकटेस्थाप्यपारिजातंसुरद्रुमम् ॥ ९ ॥ रमयामासभार्याभिःसर्वाभिःसर्वगोहरिः ॥
निशासुतासांसर्वासांगृहेषुमधुसूदनः ॥ विश्वरूपधरःश्रीमानुवाससमुखप्रदः ॥ ११० ॥इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेश्रीकृष्ण
चरितेश्रीवासुदेवविवाहकथनंनामैकोनपञ्चाशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥२४९॥ श्रीरुद्रउवाच ॥ रुक्मिण्यांकृष्णस्यप्रद्युम्नोमदनांशेनजज्ञे ॥ असौ
मदनसंभूतोमहाबलःशम्बरंजघ्निवान् ॥ तस्यरुक्मिणःसुतायामनिरुद्धोजज्ञे ॥ सोऽपिबाणपुत्रीमुषांनामकन्यामुपयेमे ॥ सातुस्वप्नेनीलोत्पलदल
श्यामंपुण्डरीकनिभेक्षणंमहाबाहुंविचित्राभरणोपेतंषोडशसमवयस्कंरक्तारविन्दवक्त्रंयथावदुपभुज्य प्रबुध्यतंपुरतोनदृष्ट्वा मदनेनपीडिताभ्रान्तचित्ता
मांतुत्यक्त्वाक्कासिकयासीतिबहुधाविललाप ॥ ततस्तस्याःसखीचित्रलेखेतिनामकन्यांतादृशीमवस्थांगतांविलोक्यकिंनिमित्तंविभ्रान्तचित्तासीति
पप्रच्छ ॥ सापिस्वप्नलब्धंपतिंयथावदाचष्ट ॥ सापिसकलदेवमानुषादिश्रेष्ठान्पटेविलिख्यतस्यैदर्शयामास ॥ यदुवंशसंभूतान्कृष्णसंकर्षण ॥२६८॥
प्रद्युम्नानिरुद्धादीनपिसम्यङ्निवेदयामास॥सातेषांकृष्णमनुमान्यप्रद्युम्नानन्तरमनिरुद्धंदृष्ट्वासइत्येषइत्यालिलिङ्ग ॥ अथचित्रलेखाबह्वीभिर्मायावती
भिर्दैत्यस्त्रीभिर्द्वारवतींगत्वारात्रावन्तःपुरेसुप्तमनिरुद्धंदृष्ट्वागृहीत्वामोहयित्वामाहिष्मत्यांबाणस्यान्तः पुरेचैत्यप्रासादादियुक्तेतस्याबाणपुत्र्याःशय्या
यांचिक्षेप ॥ सोऽपिप्रबुद्धोऽतिरम्येश्लक्ष्णेपर्यङ्केसंस्थितामुषांसर्वलक्षणलक्षितांविचित्राभरणवसनगन्धमाल्यालङ्कृतांकाञ्चनवर्णांसुकेशींसुजातस्तनीं

दृष्ट्वागाढमालिङ्ग्यकरिण्यागन्धहस्तीवतयातिप्रीतिसंयुक्तयायथासुखंरमयामास ॥ एवंमासमात्रंनिरन्तरतयानिरुद्धंरममाणंकदाचिदन्तःपुरनिवासिन्योवृद्धादैत्यस्त्रियोज्ञात्वाराज्ञेनिवेदयामासुः ॥ सराजाक्रोधताम्राक्षःपरंविस्मयंगत्वातमिहानयतेतिपुरःकिङ्करान्प्रेषयामास ॥ तेऽपिनृगंनृपप्रासादमारुह्यराजपुत्र्याःशयनेसंस्थितमनिरुद्धंग्रहीतुमाजग्मुः ॥ सतान्समारब्धान्दृष्ट्वाप्रासादस्तम्भमेकंहेलयोत्पाट्यनियुतसङ्ख्याकान्किङ्करान्मुहूर्तमात्रेणैवस्तम्भेनचूर्णितगात्रांश्चकार ॥ अथदैत्यपतिर्निहतान्किङ्करान्दृष्ट्वाकौतूहलंगत्वाअसौश्रीकृष्णपौत्रइतिदेवर्षिणाप्रोक्तोधनुरादायस्वयमेवानिरुद्धंग्रहीतुंतत्समीपमाजगाम ॥ अनिरुद्धोऽपियोद्धुमायान्तंसहस्रबाहुंराजानंदृष्ट्वातत्परिघं भ्रामयित्वाबाणस्योपरिचिक्षेप ॥ सतु स्वचापनिर्मुक्तेनबाणेनतंपरिघंचिच्छेद ॥ अनन्तरमुरगास्त्रेणअनिरुद्धंनिविडंबद्ध्वास्वान्तःपुरेनिवेशयामास ॥ अथकृष्णोऽप्येवंविधमेवदेवर्षिणाज्ञात्वाबलदेवप्रद्युम्नसहितःस्वसेनयाविहङ्गमेन्द्रमारुह्यतस्यबाणस्यभुजवनंछेत्तुमाजगाम ॥ बलिपुत्रेणपुराशङ्करोर्चितःप्रसन्नोवरंवृणीष्वेत्युवाच ॥ तमीश्वरंबाणोममपुरद्वारिरक्षार्थंसर्वदोपविश्यसमागतंपरसैन्यंजहीत्येवंवरमयाचत ॥ तंतथेत्युक्त्वाशङ्करोऽपितस्यपुरद्वारिसायुधःसपुत्रःसगणःसमासीनस्तस्मिन्नेवकालेरुषास्वसेनयासमागतंवासुदेवंदृष्ट्वावृषमारुह्यसर्वायुधोपेतःस्वपुत्रगणसंवृतोयोद्धुंनिश्चक्राम ॥ कृष्णोऽपितंभूतपतिंगजचर्मकपालभस्मधरंज्वलितोरगाकल्पंपिङ्गलंत्रिलोचनंत्रिशूलधरंसर्वभूतगणसंहृतिकर्त्तारंसर्वभूतभयावहं संवर्त्ताग्निप्रभं पुत्रद्वयसमन्वितंसमस्तगणावृतंत्रिपुरान्तकंदृष्ट्वा सेनांसुदूरेपृष्ठतोनिवेश्यबलभद्रप्रद्युम्नसहितस्तेनरुद्रेणसहप्रहसन्निवयोद्धुमारेभे ॥ प्रथमंतदभूद्घोरंकृष्णशङ्करयोस्तयोः ॥ पिनाकशार्ङ्गनिर्मुक्तैर्बाणैःसंवर्त्तकोपमैः ॥ १ ॥ रामोऽपिगजवक्त्रेणप्रद्युम्नःषण्मुखेनच ॥ युयुधातेमहावीर्यौसिंहाविवबलोत्कटौ ॥ २ ॥ ॥ विनायकःस्वदन्ताभ्यांजघानोरसियादवम् ॥ रामोमुशलमादायतस्यदन्तमताडयत ॥ ३ ॥ निर्भिन्नदन्तःसहसाप्रदुद्रावाखुवाहनः ॥ तदाप्रभृतिलोकेऽस्मिन्हतदन्तोगणेश्वरः ॥४॥ देवदानवगन्धर्वैरेकदन्तइतीरितः ॥ प्रद्युम्नेनसमंयुद्धंचकारशिखिवाहनः ॥ ५ ॥ गणान्विद्रावयामासमुशलेनहलायुधः ॥ कृष्णेनसुचिरंकालंयुद्ध्वासौनीललोहितः ॥ ६ ॥ तापज्वरंमहादीप्तमस्मिन्संयोज्यसायके ॥ कोपान्मुमोचतदसौभृशंसंरक्तलोचनः ॥ ७ ॥ तदस्त्रंवारयामासकृष्णःशीतज्वरेणतु ॥ ताभ्यांहरिहराभ्यांतुविसृष्टौताविमौज्वरौ ॥ ८ ॥ विशतुर्मानुषेलोकेतयोरेवाज्ञयाभृशम् ॥ हरिशङ्करयोर्युद्धंयेतुशृण्वन्तिमानवाः ॥ ९ ॥ तेसर्वेज्वरनिर्मुक्ताःप्राप्नुवन्तिनिरामयम् ॥ ततःसतुहृषीकेशोमोहनास्त्रंदुरासदम् ॥१०॥ नियुज्यबाणंभूतेशेमुमोचमधुसूदनः ॥ मुहुर्मुहुर्व्यजृंभद्रैतेनास्त्रेणविमोहितः ॥११॥ पपातमूर्च्छितोभूमौशङ्करस्त्रिदशेश्वरः ॥ पितरंमोहितंदृष्ट्वाशक्तिमुद्यम्यवीर्यवान्

॥१२॥ योद्धुमभ्याययौकृष्णंषण्मुखःशिखिवाहनः॥हुंकारेणैवतंकृष्णश्चकारात्रपराङ्मुखम् ॥१३॥ एवंजित्वायदुश्रेष्ठःशूलपाणिंत्रिलोचनम्॥महास्व
नंपाञ्चजन्यंशङ्खंदध्मौप्रतापवान् ॥ १४ ॥ कृष्णेननिर्जितंश्रुत्वासात्मजशङ्करंतदा ॥ बाणःस्यन्दनमास्थाययौयुद्धायकेशवम् ॥ १५ ॥ सदृष्ट्वासह
साकृष्णंगरुडोपरिसंस्थितम्॥छादयामासगोविन्दंबहुशस्त्रास्त्रवृष्टिभिः॥१६॥गदाभिःपरिघैःशूलैःशक्तिभिस्तोमरैरपि॥ भिण्डिपालैश्चखड्गैश्चचक्रैर्बाणै
र्निरन्तरम्॥१७॥तानिसर्वाणिचिच्छेदचक्रेणैवजनार्दनः॥ससर्जतस्यबाहूनांछेदनार्थंसुदर्शनम् ॥१८॥मुक्तंदनुजराजस्यसहस्रारंसुदर्शनम्॥तद्बाहुकाननं
तूर्णंछिन्नंचक्रेसहस्रधा ॥१९॥ एतस्मिन्नन्तरेदेविपार्वतीसंशितव्रता ॥ हरेःसमीपमागत्यकृताञ्जलिरभाषत ॥२०॥ पार्वत्युवाच॥कृष्णकृष्णजगन्नाथ
नारायणदयानिधे ॥ दास्यस्मितवदेवेशपूर्वंभावेयदुत्तम ॥ २१ ॥त्वयादत्तंवरंमह्यंतदाकौशलपर्वते॥ सौभाग्यंशाश्वतंसौम्यप्रसन्नेनमहात्मना ॥२२॥
तवमुख्यंसहस्रस्यनाम्नामन्यतमंविभो ॥ गौरीसौभाग्यदातेतिमुनिभिःपरिकीर्तितम् ॥ २३ ॥ तत्सत्यंकुरुगोविन्दगरुडारूढशाश्वत ॥ तस्मान्मम
पतिंदेवत्वंजीवयितुमर्हसि ॥ २४ ॥ रुद्रउवाच ॥ एवमुक्तस्ततोदेव्याकृष्णःकमललोचनः ॥ अस्त्रंसंहारयामासयेनासौमोहितःपतिः ॥ २५ ॥
कृष्णास्त्रेणविनिर्मुक्तःसर्वभूतपतिःशिवः ॥ उत्थायप्राञ्जलिर्भूत्वातुष्टावजगतांपतिम् ॥ २६ ॥ शङ्करउवाच ॥ कृष्णकृष्णजगन्नाथजानेत्वांपुरुषोत्त
मम् ॥ परेशंपरमात्मानमनादिनिधनंपरम् ॥२७॥ अवतीर्णंमनुष्येषुशरीरग्रहणात्मिका ॥ लीलेयंसर्वलोकस्यतवचेष्टोपलक्षणा ॥ २८॥ प्रसीदमेनम
स्तुभ्यंप्रसीदममशाश्वत ॥ प्रसीदमेजगत्स्वामिन्प्रसीदाच्युतकेशव॥२९॥ त्वमेवजगतांस्रष्टाधाताहर्त्ताजगद्गुरुः ॥ त्वमेवचिदचिद्वस्तुरूपंब्रह्मसुरेश्वर
॥ ३० ॥ त्वमादिस्त्वमनादिस्त्वमीश्वरःशेषएवच ॥ त्वंमहत्त्वंपरंब्रह्मप्रत्यगात्मात्वमेवहि ॥ ३१ ॥ समस्तामरवर्यस्त्वममर्त्यस्त्वंसुरेश्वर॥त्वं
मर्त्त्येनसमानश्चसौशील्येनतवप्रभो॥३२॥तौशाश्वतौविषूचीनौपरजीवौसनातनौ॥तथापश्चापिभूतानितववात्सल्यगौरवात् ॥३३॥ क्षराक्षरेपरेधाम्निरु
चोनित्यंसुराश्रये ॥ अधिविश्वेनिधेषित्वंदास्यकर्मणिनान्यथा॥३४॥यस्त्वांनवेदलोकेऽस्मिन्समूढःसर्वभावनः॥परावरेश्वरंधामविदुर्दास्येमनीषिणः
॥३५॥तेवैसमासतेयुक्तास्तत्पदेत्रिदशैःसमम् ॥ सामान्योभजतेदूरेनन्तुंनित्यंपदंतव ॥३६॥ तस्थतुजागरूकेऽस्मिन्स्वसारौयुवतीइव ॥ मिथुनानि
तवाध्यक्षब्रुवतेयदुशाश्वत ॥३७॥ तवनामानिकर्माणिगुणानिशाश्वतानिच ॥ ऐश्वर्याणिगुणातीतब्रुवतेचोत्तमेइमे ॥ ३८ ॥कर्मज्ञानमयेरूपेइमेपूर्वोत्तरे ॥ २६९
श्रुते ॥ स्वसारौयुवतीप्रोक्तेस्तोतारौतवकेशव ॥ ३९ ॥ त्वंप्रज्ञानंपरंब्रह्मत्वयाप्राज्ञेनशाश्वत ॥ जीवयैतेनप्राज्ञेनपरेणैवात्मनात्वया ॥ ४० ॥
तस्माच्छरीरादुत्क्रम्यकृपयातवकेवलम् ॥ आमुष्मिकेपरेस्वर्गेत्वयादत्तात्मबोधवान् ॥४१॥ प्रज्ञानंचैवविज्ञानंमेधांदृष्टिंतथाधृतिम्॥ सर्वान्कामानवा

प्रोतिश्चमृतंसंभवेत्तदा ॥४२॥ एतत्संज्ञानमात्मानंयदेतद्धृदियन्मनः ॥ मनीषाचैवयुक्तिश्चस्मृतिःसंकल्पएवच ॥४३॥ तपश्चक्रतवःकामोवशइत्यादिते
प्रभो ॥ भवन्तिनामधेयानिप्रज्ञानस्यघृणानिधे ॥४४॥एषत्वंपरमंब्रह्मएषत्वंवैप्रजापतिः॥एषत्वमिन्द्रोरुद्रश्चएषत्वंसर्वदेवताः ॥४५॥एतानिसर्वभूतानि
त्वमेवपमेश्वर ॥ सुतमित्राणिजीवायुस्तथान्यानिसनातन ॥ ४६ ॥ जरायुजाण्डजातानिस्वेदजान्युद्भिजानिच ॥ अश्वागावश्चपुरुषाहस्तिनश्चेतरा
णिच ॥ ४७ ॥ यत्किंचित्प्राणिजातंचजङ्गमाश्चैवजन्तवः ॥ स्थावरायेचवैनाथसर्वेत्वत्तोभवन्तित्र ॥ ४८॥ त्वांहिसर्वगतंचेत्थंवदन्तिश्रुतयो
हरिम् ॥ त्वयैवप्रेरितालोकाश्चेष्टन्तेसाध्वसाधुषु ॥४९॥ तस्मान्मयाकृतंयच्चअपराधमिदंप्रभो ॥ क्षमस्वकरुणासिन्धोगुणैःशुभतमैस्तव ॥५०॥ नम
स्तेपुण्डरीकाक्षगोविन्दाच्युतमाधव ॥ वासुदेवजगद्वन्द्यनारायणनमोऽस्तुते॥५१॥नमस्यामिजगत्स्वामिन्नृसिंहकरुणाकर ॥ श्रीशसर्वगतश्रीमन्परमा
त्मन्नमोऽस्तुते ॥५२॥ निजावसथवैकुण्ठनित्यमुक्तार्चितप्रभो ॥ त्रयीनाथनमस्तुभ्यंरामराजीवलोचन॥ ५३ ॥ भूभारकविनाशायकृष्णानन्दस्व
रूपिणे ॥ विष्णवेजिष्णवेतुभ्यंनमस्तेयदुनन्दन ॥ ५४ ॥ एवंस्तुत्वाथगोविन्दंप्रणिपत्यउमापतिः ॥ प्राञ्जलिःप्राहभूतेशोवाक्यंगंभीरयागिरा
॥५५॥रुद्रउवाच ॥ मयादत्तवरोह्येषबाणोबलिसुतःप्रभो ॥ अहंचदत्तवांस्तस्मैपुरानेनार्थितोवरम्॥५६॥अमरत्वंयदुश्रेष्ठसर्वंकर्तुंत्वमर्हसि ॥ तस्मादेनं
बलिसुतंत्रातुमर्हसिमेप्रियम्॥५७॥तथेत्युक्त्वाचभगवान्बाणंबलिसुतंतदा ॥ प्राणसंशयमापन्नंच्छिन्नबाहुमसृक्चितम्॥५८॥संहृत्यचक्रंगोविन्दोमुमो
चकरुणानिधिः॥मोचयित्वाबलिसुतंशंकरःसंशितव्रतः॥५९॥वृषभेन्द्रंसमारुह्यपार्वत्यासहितःप्रभुः॥ययौचवसतिस्थानंकैलासंधरणीधरम्॥६०॥सतु
बाणोनमस्कृत्यरामकृष्णौमहाबलौ ॥ ताभ्यांवैनगरींगत्वामुमोचमदनात्मजम् ॥ ६१ ॥ वस्त्राभरणैर्दिव्यैःपूजयित्वायथार्हतः ॥ उषांसंप्रददौ
तस्मैकृष्णपौत्रायशौरये ॥ ६२ ॥ उद्वाह्यरामकृष्णौतमनिरुद्धंयथाविधि ॥ बाणेनपूजितौतत्रप्रद्युम्नसहितौतदा ॥ ६३ ॥ उषयासहितंतत्रानिरुद्धंवै
जनार्दनः॥आरोप्यस्यन्दनेदिव्येययौद्वारवतींतदा॥६४॥रामप्रद्युम्नसहितस्सेनयासहितोहरिः ॥प्रविवेशपुरींरम्यांत्रिदशैर्मघवानिव॥६५॥अनिरुद्धोबा
णपुत्र्यानानारत्नमयेगृहे ॥ अरीरमयामासनानाभोगैर्मुदान्वितः ॥६६ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप० उत्तर० उमामहेश्वरसंवादेबाणासुरसङ्ग्रा
मकथनंनामपञ्चाशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥२५०॥ श्रीरुद्रउवाच ॥ अथपौण्ड्रकवासुदेवःकाशिराजोवाराणस्यांविविक्तेद्वादशवर्षंमहेशमर्चयन्नि
राहारःपञ्चाक्षरंजजाप॥गौरश्वरंणिकान्तंशङ्करंस्वनेत्रकमलेनपूजयामास ॥ ततःशूलपाणिरुमापतिःप्रसन्नोवरंवृणीष्वेतितमाह॥असौपञ्चवक्त्रंसर्वभूतपतिं
शिवंप्रसन्नंवरदममवासुदेवसमानरूपंप्रयच्छेत्युवाच ॥ शिवस्तस्मैशङ्खचक्रगदापद्मयुतचतुर्भुजंपुण्डरीकदलनिभलोचनंवासुदेवसमानकिरीटललितकु

न्तलंपीतवस्त्रंकौस्तुभाभरणादिचिह्नान्यपिमह्यंदेहीतियाचितःशिवःसर्वमपितस्मैप्रददौ ॥सतुवासुदेवोऽहमितिसर्वलोकान्मोहयामास ॥ कदाचित्स्वर्ग
तोमदबलोत्कटंतंकाशिपतिंनारदोऽभ्येत्यवसुदेवसुतंकृष्णमजित्वावासुदेवत्वंनविद्यतइत्युवाच ॥सतुतस्मिन्नेवक्षणेकृष्णंजेतुंगरुडपताकायुतंरथमारुह्य
चतुरङ्गाक्षौहिणीबलेनद्वारकामवाप ॥ तत्रपुरद्वारिस्वर्णयानेसंस्थितोवासुदेवोऽहंयुद्धार्थंसंप्राप्तोऽस्मिमामजित्वातववासुदेवत्वंनास्तीतिदूतंप्रेषयामास॥
विष्णुरपितच्छ्रुत्वावैनतेयमारुह्यपौण्ड्रकेणयोद्धुंपुरद्वाराद्विनिष्क्रम्याक्षौहिणीबलेनस्यन्दनेसमासीनंशङ्खचक्रगदापद्महस्तंपौण्ड्रकंददर्श॥ कृष्णोऽथशा
र्ङ्गमादायसंवर्ताग्निप्रभैर्बाणैस्तस्यरथाश्वगजपदातियुक्तंमहदक्षौहिणीबलंमुहूर्तमात्रेणनिःशेषंददाह ॥ शरेणैकेनतस्यहस्तावसक्तशङ्खचक्रगदादिहेतीर
पिलीलयैवचिच्छेद॥पवित्रेणसुदर्शनेनकिरीटकुण्डलयुतंतस्यशिरःकमलंछित्त्वावाराणस्यामन्तःपुरेनिपातयामास ॥ तद्दृष्ट्वासर्वेकाशीनिवासिनःकिमे
तदित्याशङ्क्यविस्मिताबभूवुः ॥ तस्यपौण्ड्रकस्यसुतोदण्डपाणिरितिवासुदेवेनभगवतानिहतंस्वपितरंश्रुत्वामहतामन्युनासमाविष्टःस्वपुरोहितेनाभियु
क्तोमाहेश्वरेणक्रतुनाशङ्करमियाज ॥सतुप्रसन्नःकृष्णजिघांसायांसमर्थांमाहेश्वरींकृत्यांतस्मैसंप्रीत्याचदत्तवान् ॥ सकाशिराजस्तांमाहेश्वरींज्वालाकुलो
पचितविग्रहांसंदीप्तसटाकलापांपिङ्गलनेत्रांज्वलत्करालवदनांत्रिशूलहस्तांभस्माङ्गरागलिप्तांनरमुण्डमालाविभूषितांसर्वदेवभयङ्करींरुद्रदत्तांनग्नांकृत्यां
समीक्ष्यपुत्रदारबान्धवसहितंकृष्णंजहीतिप्रेरयामास ॥ सातुसर्वलोकभयावहासर्वांपृथ्वींस्वतेजसानिर्दहन्तीप्रलयाशनिनिर्भरस्वनंनदन्तीद्वारकाम
वाप॥तत्रत्याःसर्वेजनास्तांदृष्ट्वामहाप्रलयोऽयमितिमत्वाहाहाकारंकुर्वन्तःकृष्णंनिवेदयामासुः ॥ कृष्णोऽपितान्सर्वान्नभेतव्यमित्युक्त्वाप्राकारतोरणे
स्थितांमहारौद्रांकृत्यांतथाविधांदृष्ट्वासकलशस्त्रास्त्रनिवारणसमर्थंसहस्रारंसुदर्शनंतस्यांकृत्यायांसहसामुमोच ॥ सातुकल्पान्तार्ककोटिसमवर्चसाशत
योजनोद्गतं सकलदीप्तास्त्रयुतंहिरण्मयंप्रभापूर्णंसकलजगत्प्रलयस्थितिसमर्थंसहस्रारंसर्वदेवनमस्कृतंजगच्छरणभूतंमहासुदर्शनंविलोक्यविनष्टतेजाभ
यार्ताक्रोशन्तीवाराणसींप्रतिदुद्राव ॥सुदर्शनोऽपितांकृत्यांभृशमन्वगात ॥ सापिभयार्ताक्रोशन्तीकाशिपतेस्तस्यान्तःपुरंप्रविवेश ॥सुदर्शनोऽपितांवा
राणसींपुरींप्राप्यसभृत्यबलवाहनंपौण्ड्रकसुतंदण्डपाणिनामकाशिराजंबहुप्रासादहर्म्यमालिनींपुरींमाहेश्वरीमपिभस्मावशेषांकृत्वा सकलदेवमहर्षिभिः
पूज्यमानःपुनरेवद्वारवत्यांकृष्णहस्तंसुसौम्यंकल्पमिवआविवेश ॥ अत्रचश्लोकागीयन्ते ॥ शस्त्रास्त्रमोक्षमजरंदग्ध्वातद्बलमोजसा ॥ कृत्यांभस्मा
वशेषांतांततोवाराणसींपुरीम् ॥ १ ॥ प्रभूतरथमातंगांसाश्वांपुंस्त्रीसमन्विताम् ॥ साशेषकोषकोष्ठांतांदुर्निरीक्ष्यांसुरैरपि ॥ २ ॥ द्वारोपलक्षिताशेष
गृहप्राकारचत्वराम् ॥ प्रददाहहरेश्चक्रंसकलामेवतांपुरीम् ॥ ३ ॥ अक्षीणगतिसामर्थ्यमसाध्यकृतसाधनम् ॥ तच्चक्रंप्रस्फुरद्दीप्तंविष्णोरभ्याय

यौकरम् ॥ ४ ॥ इति श्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेश्रीकृष्णचरितेपौण्ड्रकपुत्रकृत्याविध्वंसननामैकपञ्चाशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २५१ ॥ श्रीरुद्रउवाच ॥ अथमगधाधिपःकंसवधानन्तरंद्विषन्नेवयादवान्सदापीडयामास॥तेदुःखिताःकृष्णमूचुः ॥ सच भीमार्जुनावाहूयसंमन्त्रयामास॥कृष्णोऽनेनरुद्रःपूजितस्तत्प्रसादाच्छस्त्रैरवध्यःपरंकेनापिप्रकारेणहन्तव्यइति॥ अथविचार्यभीममाहएनंप्रतिमल्लयुद्धं कुरुतत्तेनप्रतिज्ञातम् ॥ अथसकलचराचरजगद्वन्द्योवासुदेवोभीमार्जुनसहितोजरासन्धस्यपुरींगत्वाविप्रवेषेणतस्यान्तःपुरमवाप ॥ सोऽपिमहावीर्यान्क्षत्रियान्युद्धेनिर्जित्यबलाद्गृहीत्वास्ववेश्मनिनिरुध्यमासिमासिकृष्णचतुर्दश्यामेकैकंहत्वातद्रक्तेनैवबलिंभैरवायाकरोत्॥एवंविधंसकलजनपार्थिववधंकुर्वतोजरासन्धस्यवधेसमुद्यच्छन्भीमार्जुनसहितस्तस्यगृहेविप्रवेषेणैवप्रविवेश॥सतुतान्दृष्ट्वादण्डवत्प्रणतोभूत्वायथोचितासनेषुनिवेश्यमधुपर्कविधानेनसंपूज्यधन्योऽस्मिकृतकृत्योऽस्मिकिमर्थंभवन्तोमेसमीपआगतास्तद्वक्तव्यमहंतत्सर्वंभवद्भ्योदास्यामीत्युवाच ॥ तेषांवासुदेवःप्रहसन्पार्थिवंतमुवाच॥कृष्णभीमार्जुनायुद्धार्थमागताःस्मोऽस्माकमन्यतमंद्वन्द्वयुद्धार्थंवृणीष्वेत्यवदत्॥सोऽपितथेत्यवदत्ततोद्वंद्वयुद्धार्थंमारुतिंवरयामास॥ततोभीमजरासन्धयोरभितोभयङ्करंमल्लयुद्धंनिरन्तरंपञ्चविंशतिवासरमभूत् ॥ ततःकृष्णेनैवसंचोदितोवायुपुत्रस्तस्यशरीरंद्विधाकृत्यभूमौनिपातयामास ॥ एवंजरासन्धंपाण्डुपुत्रेणहत्वाताञ्जरासन्धनिरुद्धान्वासुदेवोऽपिपार्थिवान्मोचयामास ॥ अत्रश्लोकौभवतः॥निहत्यवायुपुत्रेणजरासन्धंयदूद्वहः ॥ तद्गृहेसन्निरुद्धांस्तुमोचयामासपार्थिवान् ॥१॥ तेचतत्रनमस्कृत्यस्तुत्वाचमधुसूदनम् ॥ स्वान्स्वाञ्जनपदान्सर्वेजग्मुःकृष्णेनरक्षिताः ॥ २ ॥ अथताभ्यामिन्द्रप्रस्थंगत्वावासुदेवस्तत्रमहाक्रतुंराजसूयंयुधिष्ठिरंकारयामास ॥ तत्रसमाप्तिक्रतौअग्रपूजांभीष्मानुमतेनकृष्णायदत्तवान् ॥ तत्रशिशुपालःकृष्णंबहून्याक्षेपवाक्यान्युक्तवान् ॥ कृष्णोऽपिसुदर्शनेनतस्यशिरश्चिच्छेद ॥ असौजन्मत्रयावसानेहरेःसारूप्यमगमत ॥ अथशिशुपालंनिहतंश्रुत्वादन्तवक्त्रःकृष्णेनयोद्धुंमथुरामाजगाम ॥ कृष्णस्तुतच्छ्रुत्वारथमारुह्यतेनयोद्धुंमथुरामाययौ ॥ दन्तवक्त्रवासुदेवयोरहोरात्रंमथुरापुरद्वारियमुनातीरेसंग्रामःसमवर्त्तत ॥ कृष्णस्तुगदयातंजघान ॥ सतुचूर्णितसर्वाङ्गोवज्रनिर्भिन्नमहीधरइवगतासुरवनितलेपपात ॥ सोऽपिहरेःसायुज्यंयोगिगम्यंनित्यानन्दसुखंशाश्वतंपरमंपदमवाप ॥ इत्थंजयविजयौसनकादिशापव्याजेनकेवलंभगवतोलीलार्थंसंसृताववतीर्यजन्मत्रयेऽपितेनैवनिहतौजन्मत्रयावसानेमुक्तिमवाप्तौ ॥ कृष्णोऽपितंहत्वायमुनामुत्तीर्यनन्दव्रजंगत्वाप्राक्तनौपितरावभिवाद्यआश्वास्यताभ्यांसाश्रुकण्ठमालिङ्गितःसकलगोपवृद्धान्प्रणम्याश्वास्यरत्नाभरणादिभिस्तत्रस्थान्संतर्पयामास ॥ कालिन्द्याःपुलिनेरम्येपुण्यवृक्षसमावृते ॥ गोपनारीभिरनिशंक्रीडयामासकेशवः

॥३॥रम्यकेलिसुखेनैवगोपवेषधरोहरिः।बद्धप्रेमरसेनात्रमासद्वयमुवासह।४।अथतत्रस्थानन्दगोपादयःसर्वेजनाःपुत्रदारसहिताःपशुपक्षिमृगादयश्चवासु
देवप्रसादेनदिव्यरूपधराविमानमारूढाःपरमंवैकुण्ठलोकमवापुः॥ कृष्णस्तुनन्दगोपव्रजौकसांसर्वेषांपरमंनिरामयंस्वपदंदत्त्वादिविदेवगणैःसंस्तूयमा
नोद्वारवतींश्रीमतींविवेश। तत्रवसुदेवोग्रसेनसंकर्षणप्रद्युम्नानिरुद्धाक्रूरादिभिःप्रत्यहंसंपूजितःषोडशसहस्रभार्याभिरष्टाभिर्दिव्यमहिषीभिश्चविश्वरूपधरो
दिव्यरत्नमयनानागृहान्तरेषुसुरतरुकुसुमाञ्चितश्लक्ष्णतरपर्यङ्केषुरमयामास॥ अथरामकृष्णसतीर्थ्योविप्रोबालसखासदात्यन्तदारिद्र्यपीडितःकुचेलोमु
ष्टिमात्रान्याचनात्तपृथुकाञ्जीर्णवाससिनिबध्यवासुदेवंद्रष्टुंश्रीमतींद्वारकानगरीमाजगाम ॥ सतुरुक्मिण्यन्तःपुरद्वारिक्षणंतूष्णींतस्थौ॥ कृष्णोऽपिसमा
गतंब्राह्मणंज्ञात्वाप्रत्युद्गम्यनमस्कृत्यकरंगृहीत्वागृहान्तरेस्वासनेनिवेश्यभयाद्वेपमानंतंरुक्मिणीहस्तगतसुवर्णकलशजलेनपादौप्रक्षाल्य मधुपर्केणपूज
यामास ॥ सुधामृतोपमैरन्नपानाद्यैस्तर्पयित्वातस्यजीर्णवस्त्रान्तरेयाचनात्तपृथुकान्स्वयमेवहस्तेनगृहीत्वाप्रहसन्नग्रास ॥ कृष्णेनपृथुकेभक्षितेतस्मि
न्नेवक्षणेतस्यबहुधनधान्यवस्त्राभरणसंभृतंमहदैश्वर्यमभूत् ॥ सतुकृष्णेनविसृष्टोममकिंचिद्वस्त्रंवाधनंवाकृष्णेननदत्तमितिमन्यमानःस्वपुरंविवेश॥अथ
बहुधनधान्ययुतंस्वगृहंदृष्ट्वातत्प्रसादादिदंलब्धमितिवदन्प्रहृष्टेनान्तरात्मना।दिव्यवस्त्राभरणादिनाभार्ययासहसर्वान्कामान्भुक्त्वाहरिसंतुष्टयैबहुयज्ञा
निष्ट्वातत्प्रसादेनपरमंनित्यंस्वर्गसुखमवाप॥अथधृतराष्ट्रतनयोदुर्योधनःपाण्डुतनयान्कपटद्यूतव्याजेनराज्यमपहृत्यस्वराष्ट्राद्विवासयामास ॥ तेतुयुधि
ष्ठिरभीमार्जुननकुलसहदेवाःस्वपत्न्याद्रौपद्यासहमहारण्यंगत्वातत्रद्वादशाब्दान्स्थित्वा संवत्सरपर्यन्तमज्ञाताः सर्वेमत्स्यदेशाधिपतेर्विराटस्यनिवेश
नेस्थित्वावासुदेवेनसहायेनधार्तराष्ट्रान्योद्धुमाजग्मुः॥ तेषांधार्तराष्ट्रपाण्डुपुत्राणांनानादेशाधिपनृपैःकुरुक्षेत्रेमहापुण्येदेवानामपिभयङ्करोमहान्सङ्ग्रा
मोऽभवत् ॥ अथश्रीकृष्णोऽप्यर्जुनसारथ्यंकुर्वन्नर्जुनेस्वशक्तिमावेश्यतेनदुर्योधनभीष्मद्रोणप्रमुखान्सर्वान्पार्थिवानेकादशाक्षौहिणीबलसहितान्कुरु
क्षेत्रेहत्वापाण्डवान्राज्येस्थापयित्वानिःशेषेणसर्वभूभारमपास्यस्वांपुरींप्रविवेश ॥ कस्यचित्त्वथकालस्यकतिपयाहनिवैदिकोब्राह्मणोमृतंपञ्चवार्षिकं
बालमादायराजद्वारिनिधायबहुशोविलपन्बहून्याक्रोशवाक्यानिकृष्णंजगाद ॥ कृष्णस्तमाक्रोशंश्रुत्वातूष्णीमुवास ॥ सतुममपञ्चपुत्राःपूर्वंहता
अयंतुषष्ठःएनंकृष्णोनजीवयिष्यतितर्हिराजद्वारिमरिष्यामीत्युवाच ॥ तस्मिन्कालेअर्जुनःकृष्णंद्रष्टुमागतस्तथाविधंतंपुत्रशोकेनविलपन्तं ददर्श॥
अर्जुनोऽपिकालधर्ममुपागतंपञ्चवार्षिकंबालकंदृष्ट्वाकृपयाविष्टस्तवपुत्रमहंजीवयिष्यामीतिब्राह्मणायाभयंदत्त्वाप्रतिश्रुतवान् ॥ ब्राह्मणस्तुतेना
श्वासितोहृष्टवान् ॥ अथैतंब्राह्मणशिशुंबहुभिःसंजीवनास्त्रैरभिमन्त्र्यअलब्धजीवितंदृष्ट्वावृथाप्रतिज्ञामवाप्यबहुशोकसमन्वितस्तेनैवप्राणांस्त्यक्तुमै

च्छत् ॥ कृष्णस्तुतत्सर्वंज्ञात्वान्तःपुराद्विनिष्क्रम्यतंवैदिकंप्राहतवपुत्रान्सर्वानहंदास्यामीत्युक्त्वाश्वास्यवैनतेयमारुह्यार्जुनसहितोवैष्णवंलोकं
माजगाम ॥ तत्रदिव्यमणिमण्डपोद्देशेदेव्यासहसमासीनंनारायणंदृष्ट्वाकृष्णार्जुनौनमश्चक्रतुः ॥ सतौबाहुभ्यांपरिष्वज्यकिमर्थमागतावित्यु
वाच ॥ कृष्णश्चभगवन्वैदिकस्यतनयान्ममदेहीत्युवाच ॥ सतुनारायणस्तादृग्वयसिसंस्थितान्ब्राह्मणपुत्रान्कृष्णायसंददौ ॥ श्रीकृष्णोऽपि
तान्वैनतेयस्कन्धेसमारोप्य हर्षसमन्वितोऽर्जुनसहितःस्वयमप्यारुह्यदिविदेवगणैःसंस्तूयमानोद्वारवतीमाविवेश ॥ तस्मैब्राह्मणायपञ्चव
र्षवयःस्थान्पट्पुत्रान्ददौ ॥ सोऽप्यत्यन्तहर्षसमन्वितःकृष्णंवर्द्धस्वेत्याशिषंप्रायच्छत् ॥ अर्जुनस्तुसफलांप्रतिज्ञामवाप्यकृष्णंनमस्कृत्य
युधिष्ठिरपालितांस्वांपुरीमाजगाम ॥ कृष्णस्यषोडशसहस्रभार्यास्वयुतसाहस्रपुत्राजज्ञिरेतेषांपुत्रपौत्रसङ्ख्यांवक्तुंनशक्यते ॥ अत्रापिश्लोकः ॥
असङ्ख्यैस्तैर्यादवैरियंपृथिवीसंवृताभवत् ॥ पुनर
अष्टौशतानिपुत्राणांसहस्राण्ययुतंतथा ॥ प्रद्युम्नःप्रथमस्तेषांसर्वेषांरुक्मिणीसुतः ॥ ९ ॥
प्यवनीभारशङ्कयाकृष्णस्तुतानृषिशापव्याजेनसंहर्तुमैच्छत् ॥ कदाचित्सर्वेकुमारानर्मदायांविहर्तुमाजग्मुः ॥ तत्रतपन्तंकण्वंमहर्षिंदृष्ट्वाजाम्ब
वत्याःपुत्रंयोषिद्वेषंकृत्वातस्योदरेकार्ष्णायसंमुसलंबद्ध्वाकण्वःसमीपमागत्यसर्वेनमस्कृत्यपत्नीरूपंसाम्बंकुमारंतस्यपुरतोनिधायअस्यागर्भेस्त्रीवापुरु
षोवाभविष्यतीतिब्रूहीत्यूचुः ॥ सतुमनसातद्विज्ञायतानमर्षमाणःसर्वाननेनमुसलेनयूयंसर्वेनिहताभवतेत्युवाच ॥ सर्वेसमुद्विग्नमनसःकृष्णंसमेत्य
महर्षिणोक्तंतत्कर्मनिवेदयामासुः॥ कृष्णोऽपितदायसंमुसलंचूर्णीभूतंह्रदेनिपातयामास ॥ तदयश्चूर्णीभूतबीजसमुद्भूतावज्रसन्निभामहाकाशाःसंबभूवुः
॥तत्रतंमुसलावशिष्टंकनिष्ठाङ्गुलिमात्रंमत्स्योजग्रास॥तंमत्स्यंनिपादोगृहीत्वातदुदरस्थंमुशलखण्डमादायबाणाग्रेफलकमकरोत् ॥ कदाचित्सर्वेयादवा
रामकृष्णप्रद्युम्नादयोमहाबलास्तिस्रःकोट्योमहोत्सवयात्रांकर्तुंतन्महाह्रदसमीपंजग्मुः॥तत्रचबहुमद्यमांसानिभुक्त्वासर्वेमत्ताःक्रीडार्थंतन्महाह्रदसमुद्भू
तान्महाकाशानुत्पाट्यतैर्वज्रधारासन्निभैःपरस्परंजघ्नुः ॥ तेनसर्वेप्रद्युम्नादयोयादवानिश्शेषंत्यक्तजीविताबभूवुः॥तेसर्वेस्वान्स्वांस्त्रिदशान्प्रतिपेदिरे॥
एवंमुशलेनसंहृत्यसर्वंस्वयमेकोदेवोबहुगुल्मसमाकीर्णमहाद्रुमच्छायायांसुप्तश्चतुर्विधव्यूहगतंवासुदेवात्मकमात्मानंचिन्तयञ्जानूपरिपदंनिधायात्मनो
मानुषंवपुस्त्यक्तुमनुनिषसाद ॥एतस्मिन्नन्तरेमृगयाजीविकोहरःसनदाकालप्रभावेनचक्रवज्रध्वजांकुशादिचिह्नितमतिरक्ततमंहरेःपादकमलंदृष्ट्वा तन्मृ
गपोतंमत्वासकलयदुवंशहरमुसलशकलनिर्मितसायकेनजघान ॥तदनन्तरंश्रीकृष्णंज्ञात्वासुमहाभयार्तःप्रवेपमानःकृताञ्जलिंपुटोमहापराधो मयाकृत
इतिवदंस्तंप्रणनाम॥श्रीकृष्णस्तथाभूतंदृष्ट्वासुधामयकराभ्यांतमुत्थाप्यभवतानापराधःकृतइतिवदन्महाभयपीडितमाश्वासयन्नुवाच ॥ ततोयोगिग

म्यमपुनरावृत्तिशाश्वतंसर्वोपनिषन्मयंवैष्णवंलोकंप्रददौ ॥ असौतस्मिन्नेवमुहूर्तेमानुषंरूपंविहायपश्चोपनिषन्मयंसकलपुत्रदारसहितोदीप्तिमयंवैष्णवं
लोकंदिव्यंविमानमास्थायसहस्रार्कद्युतिसदृशंदिव्याप्सरोगणाकीर्णंहिरण्मयंवासुदेवलोकंजगाम॥तस्मिन्कालेदारुकोरथमारुह्यविष्णोःसमीपंविवेश॥
कृष्णोपिमत्स्वरूपमर्जुनंपूर्वमानयस्वतिप्रेषयामास ॥ सतुमनोजवस्यन्दनमारुह्यार्जुनसमीपमाजगाम ॥ एतस्मिन्नन्तरेदेव्यर्जुनस्तदारुह्यपरिणीय
नमस्कृत्यकिंकरोमीतिपुटाञ्जलिरुवाच ॥ कृष्णस्तुतमाहपार्थाहंस्वलोकंयास्यामित्वंतुद्वारवतींगत्वातत्रस्थारुक्मिण्याद्यष्टभार्याआनीयममशरीरे
प्रेषय ॥ सदारुकेणसहितोनगरीमाजगाम ॥ एतस्मिन्नन्तरेदेवाविमानस्थानभसिसंस्थिताःस्वर्लोकंयियासन्तंकृष्णंदृष्ट्वाऋषिभिःसार्द्धंस्तुत्वापुष्प
वर्षाणिववृषुः ॥ कृष्णोऽपिमानुषदेहंसंन्यस्यसकलजगत्स्थितिसंहारहेतुभूतंसकलक्षेत्रज्ञान्तर्यामियोगिध्येयमनामयंवासुदेवात्मकंदेहंधृत्वावैनतेय
मारुह्यमहर्षिभिःस्तूयमानोजगाम ॥ अर्जुनोवसुदेवोग्रसेनाभ्यांरुक्मिण्यादिमहिषीभ्यस्तत्सर्वंकथयामास ॥ तच्छ्रुत्वासर्वेपौरजनाःस्त्रियश्चद्वारवती
मुत्सृज्यान्तःपुराद्बहिर्निष्क्रम्यसर्वास्ताःकृष्णवल्लभावसुदेवोग्रसेनसहिताःशीघ्रमेवहरेःसमीपंजग्मुः ॥ तेसर्वेवसुदेवोग्रसेनाक्रूरादयोयदुवृद्धास्तान्नि
हतात्रामकृष्णप्रद्युम्नानिरुद्धादीन्सर्वान्यादवान्दृष्ट्वामहताशोकेनसन्तप्ताःस्वदारसहितामहान्तमग्निंप्रज्वाल्य तस्मिन्प्रविश्यनिर्दग्धास्त्यक्तजीविता
बभूवुः ॥ ततसुरतरुचन्दनागरुकाष्ठैश्चितिंकारयित्वातस्मिन्वैदिकाग्निंप्रज्वाल्यतस्मिन्कृष्णस्यशरीरंनिक्षिप्यवेदोक्तविधिनासंस्कारमर्जुनश्चकार ॥
कृष्णपत्न्योरुक्मिणीसत्यभामाकालिन्दीमित्रविन्दाजाम्बवतीनाग्नजित्सुशीलासुलक्षणाएताःसर्वामहिष्यस्तमग्निंप्रविश्य चभर्तृशरीरंपरिष्वज्यतेना
ग्निनानिर्दग्धाःस्वान्स्वानंशान्समेत्यदिव्यविमानाधिरूढाःसकलदेवगणसंपूज्यमानादिव्याप्सरोगणसंकुलावासुदेवलोकमाजग्मुः ॥ रेवतीचबलभद्र
शरीरंपरिष्वज्याग्निंप्रविश्यतस्मिन्देहंत्यक्त्वादिव्यंदेहंप्राप्यदिव्यविमानारूढाभर्तुःस्थानंसंकर्षणलोकंदिव्यमवाप ॥ तथैवप्रद्युम्नेनसहरुक्मिपुत्रीतथानि
रुद्धेनोषापि सर्वाश्चयादवस्त्रियःस्वस्वभर्तुःशरीराणिपरिष्वज्याग्निप्रवेशंचक्रुः॥ तेषांसर्वेषामर्जुनऔर्द्ध्वदैहिकंकृतवान्॥तस्मिन्कालेदिव्यवाजिसमायुक्तं
सुग्रीवाख्यकंसर्वरत्नोपेतंदिव्यंस्यन्दनमारुह्यदारुकोऽपिवैष्णवंलोकंजगाम॥पारिजाततरुर्देवसभासुधर्माचत्रिदशेन्द्रलोकमयाताम् ॥ तस्मिन्समयेद्वा
रवतीपुरीमहोदधौनिमग्नाभूत् ॥ ततःसर्वाःषोडशसहस्रस्त्रियःकृष्णभार्याअर्जुनोगृहीत्वास्वांपुरीमगच्छत् ॥ तस्मिन्नध्वन्येकेनार्जुनेनसमानीतंस्त्री ॥ २७२ ॥
धनंदस्यवोदृष्ट्वातदपहर्तुंसत्वरमाययुः॥तान्समारब्धान्म्लेच्छान्दृष्ट्वाऽर्जुनोपितैर्योद्धुंधनुरादायतज्ज्यारोपितुमपिशक्तोनाभूतधनुर्ग्रहणेऽप्यशक्तमर्जुनं
दस्यवोदृष्ट्वासर्वायोषितोजगृहुः ॥ ताःपूर्वंदेवगन्धर्वयोषितोह्यष्टावक्रंमहामुनिंदृष्ट्वाजहसुस्तस्तेनशप्तावश्याभविष्यथेतिततस्ताभिःप्रसादितःपूजित

श्चतत्प्रसादात्सर्वलोकैश्चनमस्कृतंवासुदेवंभर्तारमवाप्यापितेनैवदस्युहस्तंगताअभवन् ॥ अर्जुनोऽपिदस्युभिर्निर्जितःशोकसमाविष्टोममभुजबलंस वीर्यंकृष्णेनैवसहसर्वमैश्वर्यंनिर्यातमितिमत्वा अद्यममभाग्यक्षयइतिवदन्सायंसन्ध्यारविरिवनिःशेषविनष्टतेजाःस्वांपुरींसमाजगाम ॥एवंहितार्थायसर्व देवानांसमस्तभूभारविनाशायचयदुवंशेऽवतीर्यसकलराक्षसविनाशंकृत्वामहान्तमपिचोर्वीभारंनाशयित्वानन्दव्रजद्वारकामथुरानिवासिनः सर्वान्स्था वरजङ्गमान्कालभववन्धैर्मोचयित्वापरमैश्वर्येशाश्वतेयोगिगम्येहिरण्मयेरम्येसात्त्विकेसंस्थाप्यनित्यंदिव्यमहिष्यादिसंसेव्यमानो वासुदेवउवास ॥ अत्रश्लोकाः ॥ अन्येसर्वेऽवतारास्युःकृष्णस्यचरितंमहत् ॥ भूभारकविनाशायप्रादुर्भूतोरमापतिः ॥ ६ ॥ एतत्कृष्णस्यचरितंदुष्टानांनाशहेतवे ॥ श्रीकृष्णःकरुणासिन्धुर्वैकुण्ठेमोदतेसदा ॥ ७ ॥ अत्यद्भुतमिदंदेविकृष्णस्यचरितंशुभम् ॥ संग्रहेणमयैवोक्तंतवसर्वफलप्रदम् ॥ ८ ॥ वासु देवस्यचरितंयःपठेद्धरिसंनिधौ ॥ स्मरेद्वाशृणुयाद्भक्त्यासयातिपरमंपदम् ॥ ९ ॥ महापातकयुक्तोवातंथोपपातकसंयुतः ॥ वालकृष्णस्यचरितंश्रुत्वा पापैःप्रमुच्यते ॥ १० ॥ द्वारवत्यांसमासीनंरुक्मिणीसहितंहरिम् ॥ स्मरन्वैमहदैश्वर्यमनेनाप्नोत्यसंशयम् ॥ ११ ॥ संग्रामेसङ्कटेदुर्गेशत्रुभिःपरि वेष्टिते ॥ नेतारंसर्वदेवानांध्यात्वासुविजयीभवेत् ॥ १२ ॥ यःस्मरेद्गोपकन्याभिःक्रीडन्तंगोव्रजेशुभे ॥ सर्वकामानवाप्नोतिसौभाग्यंचैवविन्दति ॥ १३ ॥ महोपसर्गरोगाद्यैर्युक्तोयस्तुसनातनम् ॥जेतारंचमहारौद्रींकृत्यांकाशीपुरे स्थिताम् ॥१४॥ किमत्रवहुनोक्तेनसर्वकालेषुचाप्युमे ॥ कृष्णायनम इत्येवंमन्त्रमुच्चारयेद्बुधः ॥ १५ ॥ कृष्णायवासुदेवायहरयेपरमात्मने ॥ प्रणतक्लेशनाशायगोविन्दायनमोनमः ॥ १६ ॥ इमंमन्त्रंजपन्देवि भक्त्याप्रतिदिनंनरः ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकमवाप्नुयात् ॥ १७ ॥ सर्वेषामेवदेवानामीश्वरोऽसौजनार्दनः ॥ रक्षणायचलोकानामवस्थान्तर मेतिवै ॥ १८ ॥ त्रिपुरंहन्तुकामेनमयासंपूजितोहरिः ॥ बुद्धरूपधरःश्रीमान्मोहयामासतद्रिपून् ॥१९॥ मोहितास्तेनशास्त्रेणसर्वधर्मविवर्जिताः ॥ नारायणास्त्रेणमयानिहतादेवशत्रवः ॥ २० ॥ अवतीर्यकलावन्तेब्राह्मणस्यनिवेशने ॥ हनिष्यतितथारौद्रान्म्लेच्छान्सर्वाञ्जनार्दनः ॥ २१ ॥ तैस्तैर्भावैर्मयावस्थाःसर्वाःप्रोक्ताजगत्पतेः ॥ किमन्यच्छ्रोतुकामासितद्ब्रवीमिशुभानने ॥ २२ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चा० उत्तर० उमाम हेश्वरसंवादेश्रीकृष्णचरितेश्रीकृष्णस्वधामगमननिरूपणंनामद्विपञ्चाशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २५२ ॥ श्रीपार्वत्युवाच ॥ भगवन्सर्वमाख्यातंवै भवावस्थितंहरेः ॥ एतस्मिन्रामकृष्णाभ्यांचरित्रमतिविस्मितम् ॥ १ ॥ अहोरामस्यचरितंकृष्णस्यचमहात्मनः ॥ शृण्वन्त्यामेमहादेवशकल्पा न्तरशतैरपि ॥२॥ तृप्तिर्नैवेतिभूतेशचेतोहरिकथामृतम् ॥ अधुनाश्रोतुमिच्छामिविष्णोर्माहात्म्यमुत्तमम् ॥तत्पूजनविधिंदेवश्रोतुमिच्छाम्यहंतथा ॥३॥

श्रीरुद्रउवाच ॥ शृणुदेविप्रवक्ष्यामिहरेश्चसुमहात्मनः ॥ स्थापनंचस्वयंव्यक्तंद्विविधंतत्प्रकीर्तितम्॥ ४ ॥ शिलामृद्दारुलोहाद्यैःकृत्वा प्रतिकृतिंहरेः ॥
श्रौतस्मार्तागमप्रोक्तक्रियासंस्थापनंहियत् ॥५॥ तत्स्थापनमितिप्रोक्तंस्वयंव्यक्तंहिमेशृणु ॥ यस्मिन्संनिहितोविष्णुःस्वयमेवनृणांभुवि ॥ ६ ॥
पाषाणदार्वोरात्मेशःस्वयंव्यक्तंहितत्स्मृतम् ॥स्वयंव्यक्तंस्थापितंवापूजयेन्मधुसूदनम्॥७ ॥ देवतानांमहर्षीणामर्चनार्थंसनातनः॥ स्वयमेवजगन्नाथः
सान्निध्यंयातिकेशवः ॥ ८ ॥ यस्ययद्विग्रहेभोग्यंतद्देवाविरभूद्भुवि ॥ तदेवपूजयेन्नित्यंतस्मिन्नेवरमेत्सदा ॥ ९ ॥ श्रीरङ्गशायीदेवेशोविधिनार्च्यः
सुरोत्तमः ॥ सएवेक्ष्वाकुनाथानांतपसाविरभूद्भुवि ॥ १०॥ ममापिकाश्यांसंपूज्योमाधवःकलुषापहः ॥ यत्रयत्रगृहेरम्येस्वयंव्यक्तःसनातनः ॥११॥
तत्रतत्रसमागम्यरमेऽहंसंव्यवस्थितः ॥ नाष्टाङ्गयोगेयज्ञेशस्त्वर्चायांविन्दतेनृणाम् ॥१२ ॥ चक्षुषोर्विषयंप्राप्यददातिवरमीप्सितम् ॥ सर्वावस्थासुसौ
लभ्यमर्चायांलभ्यतेजनैः ॥ १३ ॥ अज्ञानामपिसान्निध्यंसर्वदापृथिवीतले ॥ जम्बूद्वीपेमहापुण्येवर्षेवैभारतेशुभे ॥ १४ ॥ अर्चायांसंनिधौविष्णुर्ने
तरेषुकदाचन ॥ तत्तस्माद्भारतेवर्षेमुनिभिस्त्रिदशैरपि ॥ १५ ॥ सेवितःसततंदेवितपोयज्ञक्रियादिभिः ॥ भारतेऽस्मिन्महावर्षेनित्यंसंनिहितोहरिः॥
॥ १६ ॥ ऐन्द्रद्युम्नेतथाकूर्मेसिंहाद्रौकरवीरके॥ काश्यांप्रयागेसौम्येचशालग्रामाचलेतथा ॥ १७॥ द्वारवत्यांनैमिषेचतथाबदरिकाश्रमे ॥ कृतशौचेहरे
त्पापंपौण्डरीकेचदण्डके ॥१८॥ माथुरेवेङ्कटाद्रौचश्वेताद्रौगरुडाचले ॥ कांच्यामानन्तशयनेश्रीरङ्गेवासवाचले ॥१९॥ नारायणाचलेसौम्येवाराहेवा
मनाश्रमे ॥ एवमाद्याःस्वयंव्यक्ताःसर्वकामफलप्रदाः ॥ २० ॥ स्वयमेवहिसान्निध्यंयस्मिन्यातिजनार्दनः ॥ तस्मिन्नेवस्वयंव्यक्तंवदन्तिमुनयःशुभाः
॥ २१ ॥ महाभागवतश्रेष्ठोविधिनास्थाप्यकेशवम् ॥ मन्त्रेणकुर्यात्सांनिध्यंस्थापनंतद्विशिष्यते ॥ २२ ॥ तस्मिन्संपूजयेद्देवंग्रामेषुचगृहेषुच ॥ शा
लग्रामशिलायांतुगृहार्चासद्भिरिष्यते ॥ २३ ॥ अर्चनंमन्त्रपठनंयागयोगौमहात्मनः ॥ नामसंकीर्तनंसेवातच्चिह्नैरङ्कनंतथा ॥ २४ ॥ तदीयारा
धनंचस्यान्नवधाभिद्यतेशुभे ॥ नवकर्मविधानेज्याविप्रस्यसततंस्मृता ॥ २५ ॥ महाभागवतश्रेष्ठोब्राह्मणोवैगुरुर्नृणाम् ॥ सर्वेषामेवलोकानामसौ
पूज्योयथाहरिः ॥ २६ ॥ तापादिपञ्चसंस्कारीनवेज्याकर्मकारकः ॥ अर्थपञ्चकविद्विप्रोमहाभागवतःस्मृतः ॥ २७ ॥ नवकर्मविधानेज्याक्षत्रियस्य ॥२७३॥
विधीयते ॥ तच्चिह्नैरङ्कनंसेवातदीयानांचपूजनम् ॥ २८ ॥ मन्त्रवर्णस्यजपनंनामसंकीर्तनंहरेः ॥ वन्दनंचविशांप्रोक्तंषट्कर्मेज्याविधानतः ॥
॥ २९ ॥ नामसंकीर्तनंसेवापूजनंवन्दनंतथा ॥ अर्चनंचतदीयानांपञ्चेज्याशूद्रजन्मनः ॥३०॥ साधारणेनसर्वेषांमानसेज्यानृणांप्रिये॥ स्वाधिका
रानुरूपंचकार्याचेज्याजगत्पतेः ॥ ३१ ॥ अनन्यदेवताभक्तैरनन्यफलसाधकैः ॥ वेदविद्ब्रह्मतत्त्वज्ञैर्वीतरागैर्मुमुक्षुभिः ॥ ३२ ॥ गुरुभक्तिसमायु

क्तैः सुप्रसन्नैः सुसाधुभिः ॥ ब्राह्मणैरितरैश्चापि पूजनीयो हरिः सदा ॥ ३३ ॥ यथोचिता च वर्णस्य कार्या इज्या हरेर्नृणाम् ॥ वर्णाश्रमानुरूपं च कर्त्तव्यं
वैष्णवैः शुभैः ॥ ३४ ॥ श्रुतिस्मृत्युदितं सम्यङ्नित्यमत्र समाचरेत् ॥ श्रुतिस्मृत्युक्तकर्माणि नातिक्रामेत बुद्धिमान् ॥ ३५ ॥ श्रुतिस्मृत्युक्तमाचारं
यो न सेवेत वैष्णवः ॥ स च पाखण्डमापन्नो रौरवे नरके वसेत् ॥ ३६ ॥ तस्माद्वर्णानुरूपां वै कुर्यादिज्यां जगत्पतेः ॥ तस्मात्स्मृत्युक्तमाचारं कुर्याद्वै मानवः सदा
॥ ३७ ॥ साधारणं हि सर्वेषां मानसेज्या शुभा नृणाम् ॥ स्वाधिकारं निरीक्ष्यैव कर्म कुर्यादतन्द्रितः ॥ ३८ ॥ शमो दमस्तपः शौचं सत्यमामिषवर्जनम् ॥
अस्तेयमेवाहिंसा च सर्वेषां धर्मसाधनम् ॥ ३९ ॥ तस्माद्वर्णानुरूपेण पूजयेन्मधुसूदनम् ॥ रात्रावन्ते समुत्थाय उपस्पृश्य यथाविधि ॥ ४० ॥ नम
स्कृत्य गुरून्स्वस्य संस्मरेदच्युतं हृदि ॥ सहस्रनामभिर्भक्त्या कीर्तयेद्वाग्यतः शुचिः ॥ ४१ ॥ बहिर्ग्रामात्समुत्सृज्य मलमूत्रं यथाविधि ॥ शौचं कृत्वा
यथान्यायमाचम्य प्रयतः शुचिः ॥ ४२ ॥ दन्तधावनपूर्वं तु स्नानं कुर्याद्यथाविधि ॥ आदाय तुलसीमूलमृदं तत्पत्रसंयुताम् ॥ ४३ ॥ मूलमन्त्रे
णाभिमन्त्र्य गायत्र्या च शुभानने ॥ मन्त्रेणैवानुलिप्ताङ्गः स्नायात्कृत्वाघमर्षणम् ॥ ४४ ॥ हरिपादोद्भवां गङ्गां तत्रावाह्य सुनिर्मले ॥ निमज्ज्या
शु जपेत्सूक्तमघमर्षणमुत्तमम् ॥ ४५ ॥ आचम्य मार्जनं कुर्यात्पौरुषोक्तक्रमादथ ॥ पश्चादप्सु निमज्ज्याथ मूलमन्त्रं जपेद्बुधः ॥ ४६ ॥
अष्टाविंशतिवारं वा शतमष्टोत्तरं च वा ॥ प्रार्थयेदभिमन्त्र्याथ जलं मन्त्रेण वैष्णवः ॥ ४७ ॥ आचम्य तर्पयेद्देवानृषींश्चैव पितॄंस्तथा ॥
निर्पीड्य च वस्त्रमाचम्य धौतवस्त्रेण वेष्टितः ॥ ४८ ॥ विमलां मृत्तिकां रम्यामादाय द्विजसत्तमः ॥ मन्त्रेणैवाभिमन्त्र्याथ ललाटादिषु वैष्णवः ॥ ४९ ॥
धारयेदूर्द्ध्वपुण्ड्राणि यथासंख्यमतन्द्रितः ॥ उपास्य विधिवत्सन्ध्यां सावित्रीं च जपेद्बुधः ॥ ५० ॥ संयतात्मा गृहं गत्वा पादौ प्रक्षाल्य वाग्यतः ॥ आच
म्यैकाग्रमनसा पूजामण्डपमाविशेत् ॥ ५१ ॥ रम्ये शुभ्रतरे पीठे पुष्पोपचयशोभिते ॥ तस्मिन्निवेश्य देवं तं लक्ष्मीनारायणं प्रभुम् ॥ ५२ ॥ पूजयेद्विधि
ना सम्यग्गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥ स्थापने वा स्वयं व्यक्ते गृहार्चायां विधानतः ॥ ५३ ॥ श्रौतस्मार्तागमोक्तानामर्चनं विधिना द्विजः ॥ कुर्याद्भक्त्या
यथार्हं च विष्णोः प्रयतमानसः ॥ ५४ ॥ यथोपदिष्टं गुरुणा तथा कुर्वीत वैष्णवः ॥ श्रौतं वैखानसंप्रोक्तं वासिष्ठं स्मार्तमुच्यते ॥ ५५ ॥ पाञ्चरात्रविधानं च
दिव्यागममितीरितम् ॥ क्रियालुप्तं न कर्त्तव्यं विष्णोराराधनं परम् ॥ ५६ ॥ आवाहनासनार्घ्याद्यैर्गन्धपुष्पाक्षतादिभिः ॥ धूपैर्दीपैश्च नैवेद्यैस्ताम्बूलाद्यैर्न
मस्कृतैः ॥ ५७ ॥ कुर्यादाराधनं विष्णोर्यथाशक्तिमुदान्वितः ॥ प्रत्यृचं पुरुषसूक्तेन मूलमन्त्रेण वैष्णवः ॥ ५८ ॥ मन्त्रद्वयेन कुर्वीत षोडशैरुप
चारकैः ॥ भूयः प्रत्युपचारेषु दद्यात्पुष्पाञ्जलिं ततः ॥ ५९ ॥ आवाहयेज्जगन्नाथं मुद्रया चैव वैष्णवः ॥ आसनं तु यथा दद्यात्पुष्पकेण च मुद्रया

॥ ६० ॥ दीपार्घ्याचमनंस्नानंपात्रस्थैर्विमलैर्जलैः ॥ मङ्गलद्रव्यसंयुक्तस्तुलसीदलमिश्रितैः ॥ ६१ ॥ दद्यात्प्रत्युपचारंतुमूलमन्त्रद्वयेनच ॥ सुवा
सितेनतैलेनकुर्यादभ्यञ्जनंततः ॥ ६२ ॥ कस्तूर्य्याचन्दनेनापिकुर्यादुद्वर्त्तनादिकम् ॥ सुगन्धवासितैस्तोयैःस्नाप्यमन्त्रयुतैःशुभैः ॥ ६३ ॥ वस्त्रैरा
भरणैर्दिव्यैरलङ्कृत्ययथाविधि ॥ मधुपर्कंततोदद्याद्गन्धंदद्यात्सुवासितम् ॥ ६४ ॥ सुरभीणिसुपुष्पाणिभक्त्यासम्यङ्निवदेयेत् ॥ धूपंदशाङ्गमष्टाङ्गं
दीपंचसुमनोहरम् ॥ ६५ ॥ नैवेद्यंविविधंदद्यात्पायसापूपमिश्रितम् ॥ कर्पूरंतुसताम्बूलंभक्त्याचैवनिवेदयेत् ॥ ६६ ॥ दीपैर्नीराजनंकृत्वापुष्प
मालांसमर्पयेत् ॥ परिणीयप्रणम्याथस्तुत्वास्तोत्रैरनुत्तमैः ॥ ६७ ॥ गरुडाङ्केशाययित्वामङ्गलार्घ्यंनिवेदयेत् ॥ संकीर्त्यनामभिःपुण्यैःपश्चाद्धोमं
समाचरेत् ॥ ६८ ॥ हरेर्नैवेद्यशेषेणजुहुयाद्वह्निमण्डले ॥ प्रत्यृचंपौरुषंसूक्तंश्रीसूक्तंमङ्गलाह्वयम् ॥ ६९ ॥ होतव्यमाज्यसंमिश्रंहविषावैदिका
नले ॥ प्रोक्तेनमन्त्ररत्नेनजुहुयाद्भक्तिसंयुतम् ॥ ७० ॥ अष्टोत्तरशतवारमष्टाविंशतिमेवच ॥ यज्ञरूपंमहाविष्णुंध्यायन्वैजुहुयाद्धविः ॥ ७१ ॥
शुद्धजाम्बूनदनिभंशङ्खचक्रगदाधरम् ॥ समस्तवेदवेदान्तसाङ्गोपाङ्गयुतंप्रभुम् ॥ ७२ ॥ देव्याश्रियासमासीनंध्यात्वाहोमंसमाचरेत् ॥ एकैकामाहु
तिंपश्चान्नामभिर्जुहुयाद्धविः ॥ ७३ ॥ नित्यान्भक्तान्समुद्दिश्यमहाभागवतोत्तमः ॥ भूनीलाविमलाद्याश्चशक्तयःप्रथमंक्रमात् ॥ ७४ ॥ अनन्त
विहगेन्द्रादिदेवतास्तदनन्तरम् ॥ वासुदेवादयःपश्चात्तथाशक्त्यादिदेवताः ॥ ७५ ॥ मूर्त्तयःकेशवाद्याश्चतथासंकर्षणादयः ॥ मत्स्यकूर्मादयश्चैवत
थाचक्रादिहेतयः ॥ ७६ ॥ कुमुदादयश्चत्रिदशास्तथाचन्द्रादिदेवताः ॥ इन्द्रादिलोकपालाश्चतथाधर्मादिदेवताः ॥ ७७ ॥ होतव्याःक्रमशस्तस्मि
न्संपूज्याश्चविशेषतः ॥ एतद्वैकु-ठहोमंतुमहाभागवतोत्तमः ॥७८॥ नित्यार्चनविधौनित्यंकुर्वीतसुसमाहितः ॥ गृहार्चनेगृहद्वारिपञ्चयज्ञविधानतः ॥
॥ ७९ ॥ दत्त्वाबलिविधानेनपश्चादाचमनंचरेत् ॥ उपविश्यासनेशुभ्रेकृष्णाजिनकुशोत्तरे ॥ ८० ॥ मन्त्रयोगंप्रकुर्वीतभोगार्थंसुखमात्मनः ॥ सम्य
क्पद्मासनासीनोभूतशुद्धिंसमाचरेत् ॥ ८१ ॥ प्राणायामत्रयंकुर्यान्मन्त्रेणविजितेन्द्रियः ॥ उदङ्मुखंततःकृत्वाहृत्पङ्कजमनुत्तमम् ॥ ८२ ॥ विकासं
तस्यकुर्वीतविज्ञानरविणाहृदि ॥ तत्कर्णिकायांवह्न्यर्कशशिबिम्बान्यनुक्रमात् ॥ ८३ ॥ त्रयंत्रयीमयेतस्मिंश्चिन्तयेद्वैष्णवोत्तमः ॥ नानारत्नमयंपीठं
तेषामुपरिचिन्तयेत् ॥ ८४ ॥ तस्मिन्हृत्पद्ममूलान्तेबालार्कसदृशद्युति ॥ अष्टैश्वर्यदलंपद्मंमन्त्राक्षरमयंचरेत् ॥ ८५ ॥ तस्मिन्देव्यासमासीनंकोटि
शीतांशुसंनिभम् ॥ चतुर्भुजंसुन्दराङ्गंशङ्खचक्रगदाधरम् ॥ ८६ ॥ पद्मपत्रविशालाक्षंसर्वलक्षणलक्षितम् ॥ श्रीवत्सकौस्तुभोरस्कंपीतवस्त्रधरंप्रभुम् ॥
॥ ८७ ॥ विचित्राभरणैर्युक्तंदिव्यमण्डनमण्डितम् ॥ दिव्यचन्दनलिप्ताङ्गंदिव्यपुष्पोपशोभितम् ॥ ८८ ॥ तुलसीकोमलदलवनमालाविभूषितम् ॥

बालार्ककोटिसदृशंकान्त्यादेव्याश्रियासह ॥ ८९ ॥ सर्वलक्षणलक्षण्यासमाश्लिष्टतनुंशिवम् ॥ एवंध्यात्वाजपेन्मन्त्रंसमाहितमनाःशुचिः ॥ ९० ॥
सहस्रंशतवारंवायथाशक्त्यथवापिच ॥ मनसैवार्चनंकृत्वाविरमेत्तत्रभक्तितः ॥ ९१ ॥ तदीयानर्चयेद्भक्त्यातस्मिन्कालेसमागतान् ॥ तर्पयित्वा
न्नपानाद्यैरनुव्रज्यविसर्जयेत् ॥ ९२ ॥अर्चयित्वापितॄन्देवांस्तर्पयेच्चविधानतः ॥ संपूज्यातिथिभृत्यांश्चभुञ्जीयातांचदम्पती ॥ ९३ ॥ यक्षराक्षसभूता
नामर्चनंवर्जयेत्सदा ॥ योमोहात्कुरुतेविप्रःसचाण्डालोभवेद्ध्रुवम् ॥ ९४ ॥ यक्षाणांचपिशाचानांमद्यमांसभुजांतथा ॥ दिवौकसांतुभजनंसुरापान
समंस्मृतम् ॥.९५ ॥ ब्रह्मराक्षसवेतालयक्षभूतार्चनंनृणाम् ॥ कुम्भीपाकमहाघोरनरकप्राप्तिसाधनम् ॥ ९६ ॥ कोटिजन्मकृतंपुण्यंयज्ञदानक्रिया
दिकम् ॥ सद्यःसर्वलयंयातियक्षभूतादिपूजनात् ॥ ९७ ॥ नारीवापुरुषोवापियक्षभूतादिकार्चनात् ॥ कल्पकोटिसहस्राणिकल्पकोटिशता
निच ॥ ९८ ॥ क्रिमिर्भूत्वाथविष्ठायांपितृभिःसहमज्जति ॥ यक्षाणांचपिशाचानांतामसानांदिवौकसाम् ॥ ९९ ॥ निवेदितान्नंयोऽश्नातिपूयशोणित
भुग्भवेत् ॥ यक्षान्भूतगणांश्चान्यान्क्रूरान्वैब्रह्मराक्षसान् ॥ १०० ॥ उद्दिश्यभुङ्क्तेयोविप्रःसद्यश्चाण्डालएवसः ॥ यानारीपूजयेद्यक्षान्पिशाचोरगराक्षसा
न् ॥ १ ॥ सायातिनरकंघोरंकालसूत्रमधोमुखी ॥ पतिनासहकल्पान्तमुषित्वातत्रदारुणे ॥ २ ॥ लिह्यान्मूत्रपुरीषंवैकृच्छ्रात्सूचिमुखैस्तथा ॥ कृमि
भिर्भक्ष्यमाणाङ्गस्यावदाभूतसंप्लवम् ॥ ३ ॥ पश्चाद्भूमौदशाहेषुजायतेशतसंख्यया ॥ तस्माद्यक्षादिकानांचदेवानामर्चनंत्यजेत् ॥ ४ ॥ स्वतन्त्रपूजनं
यत्रवैदिकानामपित्यजेत् ॥ अर्चयित्वाजगद्वन्द्यंदेवंनारायणंहरिम् ॥ ५ ॥ तदावरणसंस्थानंदेवस्यपरितोऽर्चयेत् ॥ हरेर्भुक्तावशेषेणबलिंतेभ्योविनि
क्षिपेत् ॥ ६ ॥ होमंचैवप्रकुर्वीततच्छेषेणैववैष्णवः ॥ हरेर्निवेदितंसम्यग्देवेभ्योजुहुयाद्धविः ॥ ७ ॥ पितृभ्यश्चापितद्दद्यात्सर्वमानन्त्यमाप्नुयात् ॥
प्राणिनांपीडनंयत्तद्विदुषांनिरयायवै ॥ ८ ॥ अदत्तंचैवयत्किञ्चित्परस्वंगृह्यतेनरैः ॥ स्तेयंतद्विद्धिगिरिजेनरकस्यैवकारणम् ॥ ९ ॥ लशुनंमद्यपाना
दिमूलकंगृञ्जनंतथा ॥ तिलपिष्टंशिग्रुबिल्वंतथाकोशातकींतथा ॥ ११० ॥ अलाबुंचैववार्ताकंबीजालींकवचानिच ॥ एवमन्यान्यभक्ष्याणिशास्त्र
दृष्टानिवैनरः ॥ ११ ॥ खादन्नरकमाप्नोतिविचित्रमशिवंतथा ॥.अवैष्णवानांयच्चान्नंपतितानांतथैवच ॥ १२ ॥ अनर्पितंतथाविष्णोःश्वमांससदृशं
भवेत् ॥ यक्षराक्षसभूतान्नंसुरामद्यंचगृञ्जनम् ॥ १३ ॥ योऽश्नातिनिरयंयातिपूयशोणितभोजनम् ॥ एतैःसंस्थापनस्पर्शसहवासादिभिर्नरः ॥
॥ १४ ॥ तेऽपियान्त्येवनिरयंविण्मूत्रकृमिभोजनम् ॥ पतितानांचसंसर्गात्पाखण्डानांतथैवच ॥ १५ ॥ सर्वयज्ञस्यभोक्तारंपुराणंपुरुषोत्तमम् ॥ ज्ञात्वा
सर्वंप्रकुर्वीतनित्यनैमित्तिकाःक्रियाः ॥ १६ ॥ यक्षराक्षसभूताश्चकूष्माण्डगणभैरवाः ॥ नार्चनीयाःसदादेविस्वर्गलोकमभीप्सुभिः ॥ १७ ॥ यक्ष

राक्षसभूतानामर्चनंवर्जयेद्द्विजः ॥ पैशाचत्वमवाप्नोतिकल्पकोटिशतत्रयम्॥ १८॥ तस्माद्राक्षसभूतानामर्चनंप्रतिषिध्यते ॥ कल्पकोटिसहस्राणिकल्प
कोटिशतानिच ॥१९॥ रौरवंनरकंयातियक्षभूतगणार्चमात् ॥ शङ्खचक्रोर्ध्वपुण्ड्रादिचिह्नैःप्रियतमैर्हरेः ॥१२०॥ रहितःसर्वधर्मेभ्यःप्रच्युतोनरकंव्रजेत्॥
अगम्यागमनाद्धिंसापरद्रव्यापहारणात् ॥ २१ ॥ अभक्ष्यभक्षणात्सद्योनरकंसमवाप्नुयात ॥ यस्तुपाणिगृहीतांचहित्वान्यांयोषितंव्रजेत् ॥ २२ ॥
अगम्यागमनंतद्धिसद्योनरककारकम् ॥ पतितानांचसंसर्गात्पाखण्डानांतथैवच ॥ २३ ॥ विकर्मस्थानांचतथायात्येवनिरयंनरः ॥ संसर्गिणांच
संसर्गंतत्संसर्गमपित्यजेत् ॥ २४ ॥ वैष्णवःकुलमेकंतुवर्जयेत्पापसंयुतम् ॥ एकान्तीसंत्यजेद्ग्राममंमहापातकमिश्रितम् ॥ २५ ॥ तथैवपरमे
कान्तीतद्देशमपिवर्जयेत् ॥ स्वकर्मज्ञानभक्त्यादिसाधनंवैष्णवंस्मृतम् ॥ २६ ॥ हरेराज्ञानुरूपेणकर्मज्ञानादियश्चरेत् ॥ सएकान्तीभवेद्विप्रो
वासुदेवपरायणः ॥ २७ ॥ अकृत्यंवैष्णवःपापबुद्ध्यासम्यक्परित्यजेत ॥ एकान्तीसंत्यजेच्छास्त्रंदूषणान्मनसापिच ॥ २८ ॥ तथैवपरमैका
न्तीहेयबुद्ध्यापरित्यजेत् ॥ नित्यंनैमित्तिकंकाम्यंकृत्यंतुत्रिविधंस्मृतम् ॥ २९ ॥ ज्ञानंतथैवलोकेऽस्मिन्मुनिभिःसंप्रकीर्तितम् ॥ कृत्याकृत्यविवे
कंचपरलोकस्यचिन्तनम् ॥ १३० ॥ तत्प्राप्तिसाधनंविष्णोःस्वरूपज्ञानमेवच ॥ भक्तियुक्तोभवेद्भक्तोनवधासाप्रकीर्तिता ॥ ३१ ॥ सुदर्शनोर्द्ध्व
पुण्ड्रादितच्चिह्नैरङ्कनंशुभम् ॥ सद्गुरोर्मन्त्रपठनमर्चनंविधिनाहरेः ॥ ३२ ॥ स्मरणंकीर्तनंविष्णोःसेवाचपरमात्मनः ॥ प्रणामस्तस्यपुरतस्तदी
यानांचपूजनम् ॥ ३३ ॥ प्रसादतीर्थसेवाचभक्तिर्नवविधास्मृता ॥ यस्मात्प्रपद्यतेदेवंशरणंवैष्णवोहरिम् ॥ ३४ ॥ प्रपत्तिःसातुविज्ञेयात्रिवि
धासंप्रकीर्तिता ॥ तामसीराजसीचैवसात्त्विकीत्रिविधास्मृता ॥३५ ॥ सापित्रिधाकृतासिद्धिःसामान्यासर्वदेहिनाम् ॥ एतच्चतुष्टयंदेविहेयंसंत्यज्य
वैष्णवः ॥ ३६ ॥ उपायभूतंब्रह्मैवमवलम्बेतवैष्णवम् ॥ उपायभावात्संत्यज्यकर्मज्ञानादिकंनरः ॥ ३७ ॥ कुर्वीतभगवत्प्रीत्यैमहाभागव
तोत्तमः ॥ त्रिकालमर्चयेद्विष्णुंभक्त्यावैपुरुषोत्तमम् ॥ ३८ ॥ नैमित्तिकेविशेषेणपूजयेद्विधिनाशुभे ॥ प्रत्यहंकार्त्तिकेमासिजातीपुष्पैःसमर्च
येत् ॥ ३९ ॥ दद्यादखण्डदीपंचनियतात्माद्दढव्रतः ॥ ब्राह्मणान्भोजयित्वान्तेहरिसायुज्यमाप्नुयात् ॥ १४० ॥ धनुष्युषसिदेवेशंमास
मेकंनिरन्तरम् ॥ अर्चयेदुत्पलैर्देविकरवीरैःसितासितैः ॥ ४१ ॥ धूपदीपैश्चनैवेद्यैर्यथाशक्त्यानिवेदयेत् ॥ समाप्तौभोजयेद्विप्रान्महाभागवतो
त्तमान् ॥ ४२ ॥ अश्वमेधसहस्रस्यफलमाप्नोत्यसंशयम् ॥ तपोमास्युदितेभानौस्नात्वानद्यांविशेषतः ॥ ४३ ॥ अर्चयेन्माधवंपुष्पै
रुत्पलैश्चशुभानने ॥ पायसंसघृतंदिव्यंभक्त्यातत्रनिवेदयेत् ॥ ४४ ॥ स्नात्वासंपूजयेद्विष्णुंमासमेकंनिरन्तरम् ॥ शर्कराम्बुयुतंनित्यमु

द्यानंविनिवेदयेत् ॥ ४५ ॥ वैष्णवान्पूजयेद्भक्त्यामासान्तेशुभदर्शने ॥ मधुमासितथानित्यंबकुलैश्चम्पकैरपि ॥ ४६॥ पूजयेज्जगतामीशंगुडान्नंच
निवेदयेत् ॥ मासान्तेवैष्णवान्विप्रान्भोजयेत्सुसमाहितः ॥ ४७ ॥ सहस्रवार्षिकींपूजांप्रतिनित्यमवाप्नुयात ॥ माधवेपूजयेद्देवंशतपत्रैर्महोत्पलैः ॥
॥ ४८ ॥ पूजयित्वाविधानेनदध्यन्नंफलसंयुतम् ॥ गुडोदकंचभक्त्यावैतस्मिन्देविनिवेदयेत् ॥ ४९ ॥ लक्ष्म्यायुक्तोजगन्नाथःप्रीतोभवतिपार्वति ॥
शुक्रेतुशुक्लकमलैःपाटलैःकुमुदोत्पलैः ॥ १५० ॥ अर्चयित्वाहृषीकेशमन्नंचूतफलैर्युतम् ॥ निवेदयित्वाभक्त्यावैगवांकोटिप्रदोभवेत् ॥ ५१ ॥ वैष्ण
वान्भोजयित्वाऽथसर्वमानन्त्यमाप्नुयात् ॥ आषाढेदेवदेवेशंलक्ष्मीभर्तारमच्युतम् ॥ ५२ ॥ श्रीपुष्पैरर्चयेन्नित्यंपायसान्नंनिवेदयेत् ॥
मासान्तेभोजयेद्विप्रान्महाभागवतोत्तमान् ॥ ५३ ॥ षष्टिवर्षसहस्रस्यपूजांप्राप्नोत्यसंशयम् ॥ नभोमास्यर्चयेद्विष्णुंपुन्नागैःकेतकीदलैः ॥
॥ ५४ ॥ अर्चयित्वाच्युतंभक्त्यानभूयोजन्मभाग्भवेत् ॥ दद्यादपूपान्भक्त्याथशर्कराघृतमिश्रितान् ॥ ५५ ॥ ब्राह्मणान्भोजयेत्तद्वत्सर्वमान
न्त्यमाप्नुयात् ॥ नभस्येऽप्यर्चयेदीशंकुन्दैःकुरवकैरपि ॥५६॥ क्षीरान्नंगुडसंमिश्रंभक्त्यातत्रनिवेदयेत॥ गवांकोटिप्रदानस्यप्रत्यहंफलमाप्नुयात ॥५७॥
नीलोत्पलैरिषेमासिपूजयेन्मधुसूदनम् ॥ भक्त्यानिवेदयेत्तस्मिन्क्षीरमापूपमिश्रितम् ॥५८ ॥ कल्पकोटिसहस्राणिकल्पकोटिशतानिच ॥ वैष्णवंलो
कमाप्नोतिमुदितःस्वजनैर्वृतः ॥५९ ॥ ऊर्जेमासितथादेविकोमलैस्तुलसीदलैः ॥ पूजयित्वाच्युतंभक्त्यातत्सायुज्यमवाप्नुयात् ॥१६०॥ क्षीराज्यशर्क
रोपेतमन्नंवैपायसंतथा ॥ अपूपंचक्रमेणैवभक्त्यासम्यङ्निवेदयेत् ॥६१ ॥ अमायांमन्दवारेचवैष्णवर्क्षेतथैवच ॥ रविसंक्रमेव्यतीपातेग्रहणेचन्द्रसू
र्ययोः ॥ ६२ ॥ विशेषेणार्चयेद्विष्णुंयथाशक्त्यावरानने ॥ गुरोरुत्क्रान्तिदिवसेजन्मर्क्षेषुतथाहरेः ॥ ६३ ॥ इष्टिंचवैष्णवींकुर्याच्छक्त्यावैद्विजस
त्तमः ॥ दद्यात्पुष्पाञ्जलिंतत्रप्रत्यृचंवेदसंमितम् ॥ ६४ ॥ पारणंचापिकुर्वीतचरुणापायसेनवा ॥ वैष्णवान्भोजयेद्विप्राञ्छक्त्यादद्याच्चदक्षिणाम्
॥ ६५ ॥ कुलकोटिंसमुद्धृत्यवैष्णवंपदमाप्नुयात् ॥ सर्ववेदैरशक्तश्चेद्यष्टुंभागवतोत्तमः ॥ ६६ ॥ वैष्णवैरनुवाकैर्वासप्तरात्रंनिरन्तरम् ॥ पुष्पाञ्ज
लिसहस्रंतुहोमंचप्रत्यहंचरेत् ॥ ६७ ॥ प्रीतयेवाभगवतःप्रतिश्लोकंयजेद्बुधः ॥ अथवामन्त्ररत्नंहिसप्तरात्रंनिरन्तरम् ॥ ६८ ॥ अष्टोत्तरसहस्रंतु
जुहुयाद्धविषायजेत् ॥ विशेषेणार्चयेद्विद्वान्महाभागवतोत्तमान् ॥ ६९ ॥ अन्तेचावभृथंकुर्याद्यथाविभवसारतः ॥ वैष्णवैरनुवाकैश्चकुर्यादवभृथं
द्विजः ॥ १७० ॥ अत्रस्नात्वाविधानेनयथाशक्त्याद्विजोत्तमः ॥ शुभेपात्रान्तरेरम्येपादौप्रक्षाल्यभक्तितः ॥ ७१ ॥ अर्चयेद्गन्धपुष्पाद्यैर्वस्त्रैराभर
णादिभिः ॥ ताम्बूलेनफलैर्वापियथाशक्त्यासमर्चयेत ॥ ७२ ॥ भोजयित्वान्नपानाद्यैःप्रणम्यचपुनःपुनः ॥ आसीमान्तमनुव्रज्यनमस्कृत्यविसार्जे

तम् ॥ ७३ ॥ पुनःप्रणम्यभक्त्याथशनैस्तत्रनिवर्त्तितः ॥ गृहंप्रविश्यदेवेशंपूजयेत्प्रयतात्मवान् ॥ ७४ ॥ एवमभ्यर्चयेद्विष्णुंयावज्जीवमतन्द्रितः ॥
तदीयांश्चविशेषेणपूजयेत्सर्वदाशुभे ॥ ७५ ॥ आराधनानांसर्वेषांविष्णोराराधनंपरम् ॥ तस्मात्परतरंदेवितदीयानांसमर्चनम् ॥ ७६ ॥ अर्चयित्वा
पिगोविन्दंतदीयान्नार्चयेत्पुनः ॥ नसभागवतोज्ञेयःकेवलंदाम्भिकःस्मृतः ॥ ७७ ॥ पुमांस्तस्मात्प्रयत्नेनवैष्णवान्पूजयेत्सदा ॥ सर्वंतरतिदुःखौ
घंमहाभागवतार्चनात् ॥७८॥ एवमुक्तंमयादेविविष्णोराराधनंपरम्॥नित्यनैमित्तिकंचैवतदीयानांचपूजनम्॥७९॥पौरुषंतस्ययाथात्म्यंफलसाधनमे
वच॥तस्यावसथभेदंचकर्माद्यपिचतुष्टयम्॥तवप्रोक्तंमयादेविकिमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥ १८० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वर
संवादेविष्णुपूजाविधानवैष्णवाचारकथनंनामत्रिपञ्चाशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥२५३॥ वसिष्ठउवाच ॥ एवमुक्तातुसादेवीपतिनाशूलपाणिना॥
प्रणिपत्यमहात्मानमुवाचप्राञ्जलिस्तदा ॥ १ ॥ पार्वत्युवाच ॥ साधूक्तंहित्वयानाथवैष्णवंधर्ममुत्तमम् ॥ गुह्याद्गुह्यतमंविष्णोःस्वरूपंपरमात्मनः
॥ २ ॥ धन्यास्मिकृतकृत्यास्मिसर्वदेवनमस्कृत ॥ तवप्रसादाद्देवेशमर्चयामिसनातनम् ॥ ३ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ ततस्तद्वचनंश्रुत्वासभवस्त्रिपुरान्त
कः ॥ समाश्लिष्यावदद्देवींप्रहृष्टेनान्तरात्मना ॥ ४ ॥ रुद्रउवाच ॥ साधुसाधुमहादेविसाधुसाधुवरानने ॥ अर्चयस्वहृषीकेशंलक्ष्मीभर्त्तारमच्युतम्
॥ ५ ॥ कृतकृत्योऽस्म्यहंभद्रेवैष्णव्याभार्ययात्वया ॥ गुरुणातवचार्वङ्गिवामदेवेनधीमता ॥ ६ ॥ अनुज्ञातार्चयस्वेशंपुराणंपुरुषोत्तमम् ॥ गुरूपदेश
मार्गेणपूजयित्वैवकेशवम् ॥ प्राप्नोतिवाञ्छितंसर्वंनान्यथाभूधरात्मजे ॥ ७ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ एवमुक्तातदादेवीवामदेवान्तिकंनृप ॥ जगामसहसाहृ
ष्टाविष्णुपूजनलालसा ॥ ८ ॥ समेत्यतंगुरुंदेवीपूजयित्वाप्रणम्यच ॥ विनीताप्राञ्जलिर्भूत्वाउवाचमुनिसत्तमम् ॥ ९ ॥ पार्वत्युवाच ॥ भगवंस्त्व
त्प्रसादेनसम्यगाराधनंहरेः ॥ करिष्यामिद्विजश्रेष्ठत्वमनुज्ञातुमर्हसि ॥ १० ॥ वसिष्ठउवाच ॥ इत्युक्तस्तुतयादेव्यावामदेवोमहामुनिः ॥ तस्यैमन्त्र
वरंश्रेष्ठंददौसविधिनागुरुः ॥ ११॥ नाम्नांसहस्रंविष्णोश्चप्रोक्तवान्मुनिसत्तमः ॥ निवेदयित्वापूजायाविधानमपिदेशिकः ॥ उवाचपरमप्रीत्यापार्वतीं
संशितव्रताम् ॥ १२ ॥ वामदेवउवाच ॥ अर्चयित्वाहृषीकेशंप्रातर्नित्यंवरानने ॥ सहस्रनामपठनंकुरुष्वतदनन्तरम् ॥१३॥ वसिष्ठउवाच ॥ इत्युक्ता
तेनगुरुणाप्रहृष्टेनान्तरात्मना ॥पूजयित्वानमस्कृत्यपुनरायात्स्वमालयम्॥१४॥शिक्षितागुरुणातेनवामदेवेनपार्वती॥ तथासमर्चयामासनित्यंभक्त्या
सनातनम्॥१५॥जपन्तीनामसाहस्रंप्रतिनित्यमतन्द्रिता॥ उवास सुसुखेनैवपतिनासंशितव्रता॥१६॥ततःकतिपयाहस्सुद्वादश्यांवृषभध्वजः॥ कैलास
शिखरेरम्येविष्णुमाराध्यशङ्करः ॥ उपविष्टस्ततोभोक्तुंपार्वतींशङ्करोऽब्रवीत् ॥ १७ ॥ शङ्करउवाच ॥ पार्वत्येहिमयासार्द्धंभोक्तुंभुवनवन्दिते ॥१८॥

वसिष्ठउवाच ॥ तमाहपार्वतीदेवीजस्वानामसहस्रकम् ॥ ततोभोक्ष्याम्यहंदेवभुज्यतांभवताप्रभो ॥ ततस्तांपार्वतींप्राहप्रहसन्परमेश्वरः ॥ १९ ॥
शङ्करउवाच ॥ धन्यासिकृतकृत्यासिविष्णुभक्तासिपार्वति ॥ दुर्लभावैष्णवीभक्तिर्भागधेयंविनेश्वरि ॥२०॥ रमन्तेयोगिनोऽनन्तेसत्यानन्दचिदा
त्मनि॥तेनरामपदेनासौपरंब्रह्माभिधीयते॥२१॥रामरामेतिरामेतिरमेरामेमनोरमे॥सहस्रनामतत्तुल्यंरामनामवरानने॥२२॥ रकारादीनिनामानिशृण्व
तोममपार्वति ॥ मनःप्रसन्नतांयातिरामनामाभिशङ्कया ॥ रामेत्युक्त्वामहादेविभुंक्ष्वसार्धंमयाधुना ॥ २३॥ वसिष्ठउवाच ॥ ततोरामेतिनामोक्त्वा
सहभुक्त्वाथपार्वती ॥ रामेत्युक्त्वामहादेवीशम्भुनासहसंस्थिता ॥ पप्रच्छशङ्करंदेवंप्रीतिप्रणवमानसा ॥ २४ ॥ पार्वत्युवाच ॥ सहस्रनामभि
स्तुल्यंरामनामत्वयोदितम् ॥ तस्यापराणिनामानिसन्तिचेद्रावणद्विषः ॥ कथ्यन्तांममदेवेशतत्रमेभक्तिरुत्थिता ॥ २५ ॥ श्रीमहादेवउवाच ॥
शृणुनामानिवक्ष्यामिरामचन्द्रस्यपार्वति ॥ लौकिकावैदिकाःशब्दायेकेचित्सन्तिपार्वति ॥ २६ ॥ नामानिरामचन्द्रस्यसहस्रंतेषुचाधिकम् ॥
तेषुचात्यन्तमुख्यंहिनाम्नामष्टोत्तरंशतम् ॥ २७ ॥ विष्णोरेकैकनामैवसर्ववेदाधिकंमतम् ॥ तादृङ्नामसहस्राणिरामनामसमानिच ॥ २८ ॥ यत्फलं
सर्ववेदानांमन्त्राणांजपतःप्रिये ॥ तत्फलंकोटिगुणितंरामनाम्नैवलभ्यते ॥ २९ ॥ नामानिशृणुरामस्यमुख्यानिशुभदर्शने॥ऋषिभिःपरिगीतानि
तानिवक्ष्यामितेप्रिये ॥३०॥ ॐश्रीरामोरामचन्द्रश्चरामभद्रश्चशाश्वतः॥ राजीवलोचनःश्रीमान्राजेन्द्रोरघुपुङ्गवः ॥३१॥ जानकीवल्लभोजैत्रोजितामि
त्रोजनार्दनः ॥ विश्वामित्रप्रियोदान्तःशरणागतवत्सलः ॥ ३२ ॥ वालिप्रमथनोवाग्मीसत्यवाक्सत्यविक्रमः ॥ सत्यव्रतोव्रतफलःसदाहनुमदाश्रयः
॥३३॥ कौशलेयःखरध्वंसीविराधवधपण्डितः ॥ विभीषणपरित्रातादशग्रीवशिरोहरः ॥३४॥ सप्ततालप्रभेत्ताचहरकोदण्डखण्डनः ॥ जामदग्न्यमहा
दर्पदलनस्ताडकान्तकृत् ॥ ३५ ॥ वेदान्तपारोवेदात्माभवबन्धैकभेषजम् ॥ दूषणत्रिशिरोरिश्चत्रिमूर्त्तिस्त्रिगुणात्मकः ॥ ३६ ॥ त्रिविक्रमस्त्रिलो
कात्मापुण्यचारित्रकीर्त्तनः ॥ त्रिलोकरक्षकोधन्वीदण्डकारण्यवासकृत्॥३७॥अहल्यापावनश्चैवपितृभक्तोवरप्रदः ॥ जितेन्द्रियोजितक्रोधोजितलोभो
जगद्गुरुः ॥ ३८ ॥ ऋक्षवानरसङ्घातीचित्रकूटसमाश्रयः ॥ जयन्तत्राणवरदःसुमित्रापुत्रसेवितः ॥ ३९ ॥ सर्वदेवाधिदेवश्चमृतवानरजीवनः ॥ माया
मारीचहन्ताचमहाभागोमहाभुजः ॥ ४० ॥ सर्वदेवस्तुतःसौम्योब्रह्मण्योमुनिसत्तमः ॥ महायोगीमहोदारःसुग्रीवस्थिरराज्यदः ॥ ४१ ॥ सर्वपुण्या
धिकफलःस्मृतःसर्वाघनाशनः ॥ आदिपुरुषोमहापुरुषःपरमःपुरुषस्तथा ॥ ४२ ॥ पुण्योदयोमहासारःपुराणपुरुषोत्तमः ॥ स्मितवक्त्रोमितभा
षीपूर्वभाषीचराघवः ॥ ४३ ॥ अनन्तगुणगम्भीरोधीरोदात्तगुणोत्तरः ॥ मायामानुषचारित्रोमहादेवाधिपूजितः ॥४४॥ सेतुकृज्जितवारीशःसर्वतीर्थ

मयोहरिः॥ श्यामाङ्गःसुन्दरःशूरःपीतवासाधनुर्द्धरः ॥४५॥ सर्वयज्ञाधिपोयज्ञोजरामरणवार्जितः ॥शिवलिङ्गप्रतिष्ठातासर्वाघगणवर्जितः ॥४६॥ पर
मात्मापरब्रह्मसच्चिदानन्दविग्रहः ॥ परंज्योतिःपरंधामपराकाशःपरात्परः ॥ ४७ ॥ परेशःपारगःपारःसर्वभूतात्मकःशिवः ॥ इतिश्रीरा्चन्द्रस्यनाम्ना
मष्टोत्तरंशतम् ॥ ४८ ॥ गुह्याद्गुह्यतरंदेवितवस्नेहात्प्रकीर्तितम् ॥ यःपठेच्छृणुयाद्वापिभक्तियुक्तेनचेतसा ॥ ४९ ॥ सर्वैःप्रमुच्यतेपापैःकल्पकोटिश
तोद्भवैः ॥ जलानिस्थलतांयान्तिशत्रवोयान्तिमित्रताम् ॥५०॥ राजानोदासतांयान्तिवह्नयोयान्तिसौम्यताम् ॥ आनुकूल्यंचभूतानिस्थैर्यंयान्ति
चलाःश्रियः ॥ ५१ ॥ अनुग्रहंग्रहायान्तिशान्तिमायान्त्युपद्रवाः ॥ पठतोभक्तिभावेननरस्यगिरिसंभवे ॥ ५२ ॥ यःपठेत्परयाभक्त्यातस्यवश्यंजग
त्रयम् ॥ यंयंकामंप्रकुरुतेतंतमाप्नोतिकीर्त्तनात् ॥५३॥ कल्पकोटिसहस्राणिकल्पकोटिशतानिच ॥ वैकुण्ठेमोदतेनित्यंदशपूर्वैर्दशापरैः ॥५४॥ रामं
दूर्वादलश्यामंपद्माक्षंपीतवाससम् ॥ स्तुवन्तिनामभिर्दिव्यैर्नतेसंसारिणोजनाः ॥ ५५ ॥ रामायरामभद्रायरामचन्द्रायवेधसे ॥ रघुनाथायनाथाय
सीतायाःपतयेनमः ॥५६॥ इमंमन्त्रंमहादेविजपन्नेवदिवानिशम् ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुसायुज्यमाप्नुयात् ॥ ५७ ॥ इतितेरामचन्द्रस्यमाहात्म्यं
वेदसंमितम् ॥ कथितंवैमयासुभ्रूस्तवप्रीत्याशुभाह्वयम् ॥ ५८ ॥ वसिष्ठउवाच॥ तच्छ्रुत्वाशङ्करेणोक्तंमाहात्म्यंपरमात्मनः ॥ प्रहर्षमतुलंलेभेआनन्दा
श्रुजलाप्लुता ॥ प्रणम्यप्राहदेवेशंभर्तारंवृषभध्वजम् ॥५९॥ पार्वत्युवाच ॥ अहोमाहात्म्यमतुलंरामस्यपरमात्मनः ॥ श्रोत्रतृप्तिर्हिमेनस्यात्कल्पा
युतशतैरपि ॥ ६० ॥ धन्याहंकृतकृत्यास्मिसर्वमुक्तंत्वयानघ ॥ त्वत्प्रसादाद्धरेर्भक्तिर्जन्मजन्मनिचास्तुमे ॥ ६१ ॥ वसिष्ठउवाच ॥एवमुक्त्वास्व
भर्तारंगौरीभागवतोत्तमा ॥६२॥ रामायरामभद्रायराचन्द्रायवेधसे ॥ रघुनाथायनाथायसीतायाःपतयेनमः ॥६३ ॥ जपन्तीमंमन्त्ररत्नंसर्वावस्थासु
पार्वती ॥ उवासचसुखेनैवकैलासेशम्भुनासह॥६४॥एतत्तेसर्वमाख्यातंगुह्याद्गुह्यतमंनृप॥साक्षाद्रुद्रेणकथितंशुद्धसत्त्वतरंमहत्॥६५॥रुद्रप्रोक्तानिशास्त्रा
णितामसान्येवपार्थिव ॥ संमोहनार्थंलोकानांप्रोक्तवान्वृषभध्वजः ॥ ६६ ॥ रहसिप्रोक्तवान्देव्याइदमेकंहरःप्रभुः ॥ यथार्थमर्थंगुह्यंचसारं
मन्त्रस्यभूपते ॥६७॥देव्याःप्रीत्यैमहादेवःकथयामासतत्परः ॥औमामहेश्वरंराजन्संवादमिममद्भुतम् ॥६८॥ यःपठेच्छृणुयाद्वापिभक्तियुक्तेनचेतसा॥
ससर्ववन्द्यःसर्वज्ञोमहाभागवतोभवेत् ॥ ६९ ॥ सर्वधर्मविनिर्मुक्तःप्राप्नोतिपरमंपदम् ॥ धन्यःखलुभवाँल्लोकेपार्थिवेन्द्रमहाबल ॥ ७० ॥ त्वद
न्वयेहरिःश्रीमान्पुराणःपुरुषोत्तमः ॥ उत्पत्स्यतेदाशरथिःसर्वलोकहितायवै ॥ ७१ ॥ तस्मादिक्ष्वाकवःपूज्याःसुराणामपिपार्थिव ॥ येषांजातो
हिभगवान्रामोराजीवलोचनः ॥७२॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चप०उत्तर०उमामहेश्वरसंवादेरामचन्द्राष्टोत्तरशतनामकथनंनामचतुष्पञ्चाशदधिकद्वि

॥ २७७ ॥

शततमोऽध्यायः ॥ २५४ ॥ दिलीपउवाच ॥ कथितंभवताब्रह्मन्सर्वधर्ममशेषतः ॥ सामान्यंचविशिष्टंचस्वरूपंपरजीवयोः ॥ १ ॥ स्वर्गापवर्गौ कथितौ साधनंचतयोरपि ॥ धन्योऽस्म्यहंद्विजश्रेष्ठत्वत्प्रसादात्सदागुरो ॥ २ ॥ एकस्तुसंशयश्चित्तेममास्तिद्विजसत्तम ॥ कथमन्यांद्विजश्रेष्ठपृच्छामित्वांकुतूहलात् ॥३॥ कथयस्वयथातथ्यमपिवात्सल्यगौरवात् ॥ महाभागवतश्रेष्ठोरुद्रस्त्रिपुरघातकः ॥४॥ कस्माद्विगर्हितंरूपंप्राप्तवान्सहभार्यया ॥ योनिलिङ्गस्वरूपंचकथंस्यात्सुमहात्मनः ॥ ५ ॥ पञ्चवक्त्रश्चतुर्बाहुःशूलपाणिस्त्रिलोचनः ॥ कथंविगर्हितंरूपंप्राप्तवान्द्विजपुङ्गव ॥ एतत्सर्वं समाचक्ष्वमित्रावरुणनन्दन ॥ ६ ॥ वसिष्ठउवाच ॥ शृणुराजन्प्रवक्ष्यामियन्मांपृच्छसिगौरवात् ॥ विशुद्धेहृदयेपुंसांबुद्धिःश्रेयसिजायते ॥ ७ ॥ स्वायम्भुवोमनुःपूर्वंमन्दरेपर्वतोत्तमे ॥ जगाममुनिभिःसार्द्धंदीर्घसत्रमनुत्तमम् ॥८॥ तस्मिन्समागताःसर्वेमुनयःसंशितव्रताः ॥ नानाशास्त्रविदःश्रेष्ठा बालसूर्यानलप्रभाः ॥ ९ ॥ सर्ववेदविदोविप्राःसर्वधर्मपरायणाः ॥ वर्तमानेमहासत्रेमुनयःक्षीणकल्मषाः ॥ १० ॥ अन्वेष्टुंदेवतातत्त्वंमिथःप्रोचुस्तपोधनाः ॥ विप्राणांवेदविदुषांकःपूज्योदेवतावरः ॥ ११ ॥ ब्रह्मविष्णुमहेशानांकःस्तुतोमुक्तिदोनृणाम् ॥ कस्यपादोदकंसेव्यंभुक्तोच्छिष्टंचपावनम् ॥ १२ ॥ कोऽव्ययःपरमंधामपरमात्मासनातनः ॥ कस्यप्रसादतींर्थंचपितॄणांतृप्तिदंभवेत् ॥ १३ ॥ तेषांसमुपविष्टानामितिवादोमहानभूत् ॥ रुद्र एक इतिप्रोचुःकेचिदत्रमहर्षयः ॥ १४ ॥ ब्रह्मैवपूज्यइत्यन्येवदन्तिमुनिसत्तमाः ॥ सूर्यएवात्मनांपूज्यइत्यन्येप्राहुरुत्तमाः ॥ १५ ॥ योऽसौसर्वगतः श्रीमाञ्छ्रीपतिः पुरुषोत्तमः ॥ अव्ययः पुण्डरीकाक्षो वासुदेवः परात्परः ॥ १६ ॥ अनादिनिधनो विष्णुः सएवपरमेश्वरः ॥ संपूज्योदेवताश्रेष्ठ इत्यन्येचोचिरेद्विजाः ॥ १७ ॥ तेषांविवदतांतत्रमनुःस्वायम्भुवोऽब्रवीत् ॥ शुद्धसत्त्वमयोयोऽसौ कल्याणगुणवान्प्रभुः ॥ १८॥ पुण्डरीकेक्षणःश्रीमाञ्छ्रीपतिःपुरुषोत्तमः ॥ विप्राणांवेदविदुषामेकएवार्चितःप्रभुः ॥ विप्राणांनेतरेपूज्याराजस्तमोविमिश्रिताः ॥१९॥ वसिष्ठउवाच॥ इतितस्यवचःश्रुत्वासर्वएवमहर्षयः॥भृगुंतपोनिधिंविप्रंप्रोचुःप्राञ्जलयस्तथा ॥२०॥ ऋषयऊचुः॥अस्माकंसंशयंछेत्तुं त्वंसमर्थोऽसिसुव्रत ॥ ब्रह्मविष्णुमहेशानामन्तिकंव्रजसुव्रत ॥ २१ ॥ गत्वातेषांसमीपंतुतथाहृद्वातुविग्रहान् ॥ शुद्धसत्त्वगुणंतेषांयस्मिन्संविद्यतेमुने ॥ २२ ॥ सएवपूज्योविप्राणांनेतरस्तुकदाचन ॥ शुद्धसत्त्वमयःसाक्षाद्ब्रह्मण्यःसभविष्यति ॥ २३ ॥ तीर्थप्रसादवाँल्लोकेविप्राणांसभविष्यति ॥ देवतानांपितॄणांचतस्योच्छिष्टंसुपावनम् ॥ २४ ॥ तस्माद्याहिमुनिश्रेष्ठविबुधानांनिवासनम् ॥ क्षिप्रंकुरुमुनिश्रेष्ठसर्वलोकहितंप्रभो ॥२५॥ वसिष्ठउवाच ॥ एवमुक्तोभृगुस्तूर्णंकैलासंमुनिसत्तमः ॥ जगामवायुमार्गेणयत्रास्तेवृषभध्वजः ॥२६॥ गृहद्वारमुपागम्यशङ्करस्यमहात्मनः ॥

शूलहस्तंमहागेंद्रंनन्दिनंचाब्रवीद्विजः ॥ २७ ॥ संप्रातोऽहंभृगुर्विप्रोहरंद्रष्टुंसुरोत्तमम् ॥ निवेदयस्वमांशीघ्रंशङ्करायमहात्मने ॥ २८ ॥ तस्यतद्व
चनंश्रुत्वानन्दीसर्वगणेश्वरः ॥ उवाचपरुषं वाक्यंमहर्षिममितौजसम् ॥ २९ ॥ असांनिध्यंप्रभोस्तस्यदेव्याक्रीडतिशङ्करः ॥ निवर्तस्वमुनि
श्रेष्ठयदिजीवितुमिच्छसि॥३०॥ वसिष्ठउवाच॥एवंनिराकृतस्तेनतत्रातिष्ठन्महातपाः ॥ बहूनिदिवसान्यस्मिन्गृहद्वारिमहेशितुः ॥ ततःक्रोधसमाविष्टो
भृगुःशापमदान्मुनिः ॥३१॥ भृगुरुवाच॥ निविष्टस्तमसामूढोमांनजानातिशङ्करः ॥नारीसंगममत्तोऽसौयस्मान्मामवमन्यते ॥३२॥योनिलिङ्गस्वरू
पंवैतस्मात्तस्यभविष्यति ॥ ब्राह्मणंमावजानातितमसामुपागतः ॥ ३३ ॥ अब्रह्मण्यत्वमापन्नोह्यपूज्योऽसौद्विजन्मनाम् ॥ तस्मादन्नंजलंपु
ष्पंतस्मैदत्तंहविस्तथा॥निर्माल्यमस्यतत्सर्वंभविष्यतिनसंशयः॥३४॥वसिष्ठउवाच॥एवंशप्त्वामहातेजाःशङ्करंलोकपूजितम् ॥उवाचगणमत्युग्रंनन्दिनं
शूलपाणिकम्॥३५॥भृगुरुवाच॥रुद्रभक्ताश्चयेलोकेभस्मलिङ्गास्थिधारिणः॥तेपाखण्डत्वमापन्नावेदवाह्याभवन्तुवै॥३६॥वसिष्ठउवाच॥इतितस्यवचः
श्रुत्वारुद्रस्त्रिपुरघातकः॥भृगुंहन्तुंसमारेभेमहतातमसावृतः॥३७॥शूलंहस्तेप्रगृह्याथपार्वतीविनयान्विता॥न्यवर्तयन्महादेवंप्रणिपत्यकृताञ्जलिः॥३८॥
ततोललाटनयनंकोटिसूर्याग्निसन्निभम् ॥ भृगुःपश्यन्महातेजाःस्थितोगौर्यानिवारितः ॥३९॥ मुनिस्तुपादेनयनंप्रदर्श्यप्रहसन्ययौ ॥ अमोघोममशा
पस्तुकुरूपीत्वंनसंशयः॥४०॥ततःप्रभृतिविप्राणांतस्यपादोदकादिकम्।अग्राह्यमभवद्राजन्सर्वभूताधिपस्यतु॥४१॥पाषण्डैःपूज्यमानस्तुलिङ्गरूपधरः
शिवः ॥ एवंशप्त्वामुनिस्तत्ररुद्रंत्रिपुरघातकम् ॥४२॥ जगामब्रह्मलोकंवैसर्वलोकनमस्कृतम् ॥ तत्रदेवैःसहासीनंब्रह्माणंपरमेष्ठिनम् ॥ ४३॥दृष्ट्वाप्राञ्ज
लिनादेवंप्रणनाममहामतिः ॥ प्रणम्यपुरतस्तस्यतूष्णीमास्तमहातपाः ॥४४॥ तंदृष्ट्वामुनिशार्दूलंरजोगुणसमावृतः ॥ नार्चयामासधातासौमहर्षिं
समुपागतम्॥४५॥प्रत्युत्थानंप्रियंवाक्यंनकृतंतस्यवेधसा॥ऐश्वर्येणैवमहतातस्थौतत्राम्बुजासनः ॥४६॥ तंदृष्ट्वारजसोद्रिक्तंमहर्षिःपङ्कजासनम् ॥ व्या
जहारमहातेजावाक्यंलोकपितामहम्॥४७॥भृगुरुवाच॥रजसामहतोद्रिक्तोयस्मान्मामवमन्यसे॥तस्मात्त्वंसर्वलोकानामपूज्यत्वंसमाप्नुहि॥४८॥वसिष्ठ
उवाच॥एवंशप्त्वामहात्मानंब्रह्माणंलोकपूजितम् ॥ जगामसहसाविप्रोभगवन्मन्दिरंभृगुः ॥४९॥ तस्माद्देवैर्मनुष्यैश्चराक्षसैर्मुनिसत्तमैः ॥ अपूज्यत्व
मवाप्यैवस्थितवान्सपितामहः॥५०॥प्रविश्यवैष्णवंलोकंक्षीराब्धेरुत्तरेतटे।तत्रस्थितैर्महाभागैःपूज्यमानोयथार्हतः॥५१॥ तत्रानिवार्यमाणस्तुप्रविष्टोन्तः
पुरंद्विजः॥प्रविश्यतस्मिन्विमलेविमानेरविसन्निभे॥५२॥शयानंनागपर्यङ्केददर्शकमलापतिम्॥लक्ष्मीकरसरोजाभ्यांमृज्यमानपदद्वयम्॥५३॥तंदृष्ट्वामु
निशार्दूलोभृगुःकोपसमन्वितः ॥ सव्यंपादंप्रचिक्षेपविष्णोर्वक्षसिशोभने ॥ ५४ ॥ तूर्णमुत्थायभगवान्धन्योऽस्मीतिवदन्मुदा ॥ हस्ताभ्यांचरणं

॥ २७८ ॥

तस्यपीडयामासहर्षितः ॥ ५५ ॥ शनैर्मृदित्वातत्पादंमधुरंवाक्यमब्रवीत् ॥ धन्योऽस्म्यद्यैवविप्रर्षेकृतकृत्योऽस्मिसर्वदा ॥ त्वत्पादस्पर्शनादेहे
मङ्गलंमेभविष्यति ॥५६॥ समस्तसंपत्समवाप्तिहेतवःसमुत्थितापत्कुलधूमकेतवः ॥ अपारसंसारसमुद्रसेतवःपुनन्तुमांब्राह्मणपादपांसवः ॥ ५७ ॥
विप्रपादरजोयस्यदेहेतिष्ठतिसर्वदा ॥ गङ्गादिसर्वतीर्थानितस्यतिष्ठन्त्यसंशयम् ॥ ५८ ॥ इत्युक्त्वासहपोत्थायदेव्यासार्धंजनार्दनः ॥ भक्त्यासमर्च
यामासदिव्यस्रक्चन्दनादिभिः ॥५९॥तंदृष्ट्वामुनिशार्दूलोहर्षपूर्णाश्रुलोचनः ॥उत्थायासनमुख्यात्तंप्रणनामदयानिधिम्॥कृताञ्जलिपुटोभूत्वाहर्षात्प्राह
महातपाः ॥ ६० ॥ श्रीभृगुरुवाच ॥ अहोरूपमहोशान्तिरहोज्ञानमहोदया ॥ अहोसुनिर्मलाशान्तिरहोसत्त्वगुणंहरेः ॥ ६१ ॥ नैसर्गिकं
शुभंसत्त्वंतथैवगुणवारिधेः ॥ नान्येषांविद्यतेकिञ्चित्सर्वेषांत्रिदिवौकसाम् ॥ ६२ ॥ ब्रह्मण्यश्चशरण्यश्चत्वमेवपुरुषोत्तमः ॥ ब्राह्मणानांत्वमेवेशो
नान्यःपूज्यःसुरःक्वचित् ॥६३॥ येऽर्चयन्तिसुरानन्यांस्त्वांविनापुरुषोत्तम ॥ तेपाखण्डत्वमापन्नाःसर्वलोकविगर्हिताः ॥ ६४ ॥ विप्राणांवेदवि
दुषांत्वमेवेज्योजनार्दनः ॥ नान्यःकश्चित्सुराणांतुपूजनीयःकदाचन ॥ ६५ ॥ अनर्च्याब्रह्मरुद्राद्याराजस्तमोविमिश्रिताः ॥ त्वंशुद्धसत्त्वगुणवान्पू
जनीयोऽग्रजन्मनाम् ॥६६॥ त्वत्पादसलिलंसेव्यंपितॄणांचदिवौकसाम् ॥ सर्वेषांभूसुराणांचमुक्तिदंकल्मषापहम् ॥६७॥ त्वद्भुक्तोच्छिष्टशेषंवैपितणां
चदिवौकसाम् ॥ सर्वेषांभूसुराणांचमुक्तिदंकल्मषापहम ॥ भूसुराणांचसेव्यंस्यान्नान्येषांतुकदाचन ॥६८॥ इतरेषांतुदेवानामन्नंपुष्पंजलंतथा ॥ अस्पृ
श्यंतुभवेत्सर्वंनिर्माल्यंसुरयासमम् ॥६९॥ तस्माद्वैब्राह्मणोनित्यंपूजयित्वासनातनम् ॥ त्वत्तीर्थंभुक्तमन्नंचभजेतैवानिशंबुधः ॥७०॥ नान्यंदेवंतुवीक्ष
तब्राह्मणोनचपूजयेत् ॥ नान्यप्रसादंभुञ्जीतनान्यस्यायतनंविशेत् ॥ ७१ ॥ नददातीहयोविप्रःपितॄणांश्राद्धकर्मणि ॥ त्वद्भुक्तमन्नंतीर्थंचततसर्वंनिष्फलं
भवेत् ॥७२॥ कल्पकोटिसहस्राणिकल्पकोटिशतानिच ॥ पतन्तिपितरस्तस्यनरकेपूयशोणिते॥७३॥निवेदितंतवविभोयोजुहोतिददातिवा॥ देवतानां
पितॄणांचतृप्तिरानन्त्यमश्नुते॥७४॥तस्मात्त्वमेवविप्राणांपूज्योनान्योऽस्तिकश्चन॥मोहाद्यःपूजयेदन्यान्सपाखण्डीभविष्यति ॥७५॥ त्वंहिनारायणः
श्रीमान्वासुदेवःसनातनः॥विष्णुःसर्वगतोनित्यःपरमात्मामहेश्वरः॥७६॥त्वमेवसेव्योविप्राणांब्रह्मण्यःशुद्धसत्त्ववान् ॥ पूज्यत्वाद्ब्राह्मणानांवैशुद्धसत्त्व
गुणादपि॥७७॥सर्वेषामेवदेवानांब्राह्मणत्वमवाप्नुहि॥त्वामेवहिसदाविप्राभजन्तिपुरुषोत्तमम्॥७८॥ब्राह्मणास्तेवभूवुस्तुनान्येतत्रनसंशयः॥ब्रह्मण्योदेव
कीपुत्रोब्रह्मण्योमधुसूदनः ॥ ७९ ॥ ब्रह्मण्यःपुण्डरीकाक्षोब्रह्मण्योविष्णुरच्युतः ॥ ब्रह्मण्योभगवान्कृष्णोवासुदेवोऽच्युतोहरिः ॥ ८० ॥ ब्रह्मण्योनार
सिंहःस्यात्तथानारायणोऽव्ययः॥ब्रह्मण्यःश्रीधरःश्रीशोगोविन्दोवामनस्तथा ॥८१॥ ब्रह्मण्योयज्ञवाराहःकेशवःपुरुषोत्तमः॥ब्रह्मण्योराघवःश्रीमान्रामो

राजीवलोचनः ॥ ८२ ॥ ब्रह्मण्यः पद्मनाभः स्यात्तथा दामोदरः प्रभुः ॥ ब्रह्मण्यो माधवो यज्ञस्तथा त्रिविक्रमः प्रभुः ॥ ८३ ॥ ब्रह्मण्यश्च हृषीकेशः पीतवा
साजनार्दनः ॥ नमो ब्रह्मण्यदेवाय वासुदेवाय शार्ङ्गिणे ॥ ८४ ॥ नारायणाय श्रीशाय पुण्डरीकेक्षणाय च ॥ नमो ब्रह्मण्यदेवाय वासुदेवाय विष्णवे ॥ ८५ ॥
कल्याणगुणपूर्णाय नमस्ते परमात्मने। नमो ब्रह्मण्यदेवाय सर्गस्थित्यन्तहेतवे ॥ ८६ ॥ वाराहवपुषे नित्यं त्रयीनाथाय ते नमः ॥ नमो ब्रह्मण्यदेवाय नागपर्यङ्कशा
यिने ॥ ८७ ॥ राजीवदलनेत्राय राघवाय नमो नमः ॥ मायया मोहिताः सर्वे देवाश्च ऋषयस्तव ॥ ८८ ॥ न जानन्ति महात्मानं सर्वलोकेश्वरं प्रभो ॥ त्वां न
जानन्ति भगवन्सर्ववेदविदोऽपि हि ॥ ८९ ॥ नामरूपगुणैः श्रीशचारित्रैरपि दुष्कृतैः ॥ परत्वसूचकं सत्त्वं तव वेदितुमीश्वरः ॥ ९० ॥ महर्षिभिः प्रेषितो
ऽहमागतोऽस्मि तवान्तिकम् ॥ तव शीलगुणाञ्ज्ञातुं चरणं मम केशव ॥ ९१ ॥ दत्तं वक्षसि गोविन्द तत्क्षन्तव्यं कृपानिधे ॥ एवमुक्त्वा भृगुर्देवं प्रणम्य च मुहुर्मु
हुः ॥ ९२ ॥ दिव्यैर्महर्षिभिस्तत्र पूज्यमानो महात्मभिः ॥ पुनर्जगाम हृष्टात्मा यज्ञभूमिं शुभाह्वयाम् ॥ ९३ ॥ समागतं महात्मानं तत्र दृष्ट्वा महर्षयः ॥ प्रत्युत्थाय नम
स्कृत्य पूजां चक्रुर्विधानतः ॥ ९४ ॥ तेषां विज्ञापयामास तत्सर्वं मुनिपुङ्गवः ॥ रजस्तमोगुणोद्रिक्तौ विधीशानौ सुरोत्तमौ ॥ ९५ ॥ शप्तौ मया न पूज्यौ तौ विप्राणा
मृषिसत्तम ॥ अब्रह्मण्यत्वमापन्नो गर्हितं रूपमास्थितः ॥ ९६ ॥ शप्तः कैलासशिखरे शङ्करस्तमसावृतः ॥ शुद्धसत्त्वमयो विष्णुः कल्याणगुणसागरः ॥ ९७ ॥ नारा
यणः परं ब्रह्म विप्राणां दैवतं हरिः ॥ ब्रह्मण्यः श्रीपतिर्विष्णुर्वासुदेवो जनार्दनः ॥ ९८ ॥ ब्रह्मण्यः पुण्डरीकाक्षो गोविन्दो हरिरच्युतः ॥ स एव पूज्यो विप्राणां नेतरः पुरुष
र्षभाः ॥ ९९ ॥ मोहाद्यः पूजयेदन्यं स पाखण्डी भविष्यति ॥ स्मरणादेव कृष्णस्य विमुक्तिः पापिनामपि ॥ १०० ॥ तस्य पादोदकं सेव्यं भुक्तोच्छिष्टं च पावनम् ॥
स्वर्गापवर्गदं नृणां ब्राह्मणानां विशेषतः ॥ १ ॥ विष्णोर्निवेदितं नित्यं देवेभ्यो जुहुयाद्धविः ॥ पितृभ्यश्चैव तद्दद्यात्सर्वमानन्त्यमश्नुते ॥ २ ॥
यो न दद्याद्धरेर्भुक्तं पितॄणां श्राद्धकर्मणि ॥ अश्नन्ति पितरस्तस्य विण्मूत्रं सततं द्विजाः ॥ ३ ॥ तस्माद्विष्णोः प्रसादो वै सेवितव्यो द्विजन्मनाम् ॥ इत
रेषां तु देवानां निर्माल्यं गर्हितं भवेत् ॥ ४ ॥ सकृदेव हि योऽश्नाति ब्राह्मणो ज्ञानदुर्बलः ॥ निर्माल्यं शङ्करादीनां स चाण्डालो भवेद्ध्रुवम् ॥ ५ ॥ कल्पको
टिसहस्राणि पच्यते नरकाग्निना ॥ निर्माल्यं भो द्विजश्रेष्ठा रुद्रादीनां दिवौकसाम् ॥ ६ ॥ रक्षोयक्षपिशाचान्नं मद्यमांससमं स्मृतम् ॥ तद्ब्राह्मणैर्न भोक्तव्यं देवा
नामर्पितं हविः ॥ ७ ॥ तस्मादन्यं परित्यज्य विष्णुमेव सनातनम् ॥ पूजयध्वं द्विजश्रेष्ठा यावज्जीवमतन्द्रिताः ॥ ८ ॥ तद्विष्णोः परमं धाम यास्य
न्त्येव न संशयः ॥ तापादिपञ्चसंस्कारैरन्विष्टाः शुभचेतसः ॥ ९ ॥ अप्राकृतं हरिं सम्यगर्चयध्वं द्विजर्षभाः ॥ चक्राङ्कितभुजा विप्रा भवन्त्यप्राकृताः शुभाः
॥ ११० ॥ चक्रलाञ्छनहीनास्तु प्राकृतास्तामसाः स्मृताः ॥ तस्मात्प्राकृतसंसर्गपापौघदहनं हरेः ॥ ११ ॥ प्रततं बिभृयाच्चक्रं शङ्खं च भुजमूलयोः ॥

ऊर्द्ध्वपुण्ड्राणिचाङ्गेषुधृत्वाशास्त्रोक्तमार्गतः ॥ १२ ॥ अर्चयेन्मन्त्ररत्नेनविधिनापुरुषोत्तमम् ॥ तस्यप्रसादसेवांचकुर्यान्नित्यमतन्द्रितः ॥
॥ १३ ॥ तस्यावरणपूजांयांत्रिदशानर्चयेत्सदा ॥ तमेवसर्वयज्ञानांभोक्तारंपरमेश्वरम् ॥ ज्ञात्वावैजुहुयाद्दद्याज्जपेद्वैसततंद्विजाः ॥ १४ ॥
वसिष्ठउवाच ॥ एवमुक्तास्तुतेसर्वेऋषयःक्षीणकल्मषाः ॥ नमस्कृत्यभृगुंसम्यगूचुःप्राञ्जलयस्तदा ॥ १५ ॥ ऋषयऊचुः ॥ भगवन्संशयच्छेत्ता त्वमेव
द्विजसत्तम॥अन्धेतमसिमज्जन्ति ब्राह्मणास्तमसावृताः॥१६॥त्वत्प्रसादाद्वयंविष्णुं जानीमःपुरुषोत्तमम्॥सर्वेसनाथास्सुखिनोभवेमद्विजसत्तम ॥१७॥
त्वंवैलोकगतिर्ब्रह्मंस्त्वमेवपरमागतिः ॥ त्वमेवपरमोधर्मस्त्वमेवपरमंतपः ॥ त्वत्प्रसादाद्वयंविप्रभविष्यामोहिनान्यथा ॥ १८ ॥ वसिष्ठउवाच ॥
एवंस्तुत्वाभृगुंविप्रंसर्वएवमहर्षयः ॥ तस्मात्संप्राप्तमन्त्रावैपूजयामासुरच्युतम् ॥ १९ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंप्रसङ्गात्पार्थिवोत्तम ॥ भृगुशापा
न्महेशस्य योनिलिङ्गस्वरूपता॥२०॥रामस्यहस्तकमलस्पर्शनाद्वैनृपोत्तम ॥ भविष्यत्यमलंतद्रूपंलोकविगर्हितम्॥राघवः सर्वदेवानांपावनःपुरुषो
त्तमः ॥ २१ ॥ स्पृष्टादृष्टाश्चतेनैवविमलाःशङ्करादयः ॥ सर्वेषामपिदेवानांपितामाताजनार्दनः ॥ २२ ॥ त्राताचसर्वलोकानां वात्सल्यगुणसागरः ॥
तमेवशरणंगच्छयदीच्छसिपरंपदम् ॥ २३ ॥ एतत्तेसर्वमाख्यातंपुराणंवेदसंमितम् ॥ ब्रह्मणाकथितंराजन्मनोःस्वायम्भुवोऽन्तरे ॥ २४ ॥
विष्णुभक्तिविनीतस्यशुद्धसत्त्वस्यनान्यथा ॥ तस्यसंश्रावयेन्नित्यंविमुक्तासाहरेःकथा ॥ २५ ॥ शङ्खचक्रोर्द्ध्वपुण्ड्रादिविहितोवाचकःपुमान् ॥ तन्मुखा
च्छृयतांनित्यंपुत्रीभवसिनान्यथा ॥ २६ ॥ यस्त्विदंश्रावयेन्नित्यंपठेद्वासुसमाहितः ॥ अनन्यभक्तिःश्रीशस्यजायतेतस्यसर्वदाः ॥ २७ ॥
विद्यार्थीलभतेविद्यांधमार्थीधर्ममाप्नुयात् ॥ मोक्षार्थीलभतेमोक्षंकामार्थीलभतेसुखम् ॥ २८ ॥ द्वादश्यांश्रवणार्केचसंक्रान्तौग्रहणेतथा ॥ अमायांपौर्ण
मास्यांचपठेद्भक्तिसमन्वितः ॥२९॥ श्लोकार्द्धंश्लोकपादंवापठेद्यस्तुसमाहितः ॥ अश्वमेधसहस्रस्यफलं प्राप्नोत्यसंशयम् ॥ ३० ॥ इत्येतत्कथितंगुह्यं
पुराणंसंहितात्मकम्॥अर्चयस्वहृषीकेशंयदीच्छसिपरंपदम् ॥३१॥ सूतउवाच ॥ एवमुक्तोवसिष्ठेनगुरुणानृपसत्तमः ॥ प्रणम्यचगुरुंराजा पूजयित्वा
यथार्हतः॥३२॥तस्मात्संप्राप्तमन्त्रोऽसौविधिनाद्विजसत्तमात्॥अर्चयित्वाहृषीकेशंयावज्जीवमतन्द्रितः॥कालेहरिपदं प्रापयोगिगम्यंसनातनम् १३३
इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेपञ्चपञ्चाशत्साहस्र्यांसंहितायांवैयासिक्यामुत्तरखण्डेभृगुपरीक्षाकथनंनामपञ्चपञ्चाशदधिकद्विशततमोऽध्यायः॥२५५॥

[redacted]

समाप्तमिदं षष्ठमुत्तरखण्डम् ।

इदं पाद्मपुराणं क्षेमराज-श्रीकृष्णदासश्रेष्ठिना मुम्बय्यां (खेतवाड़ी ७ वीं गली खम्बाटा लेन)
स्वकीये "श्रीवेङ्कटेश्वर"-(स्टीम्) मुद्रणयन्त्रालये स्वीयार्थं मुद्रयित्वात्रैव प्रकाशितम् ।
संवत् १९८४, शके १८४९, सन् १९२७.

पुस्तक मिलनेका ठिकाना—

खेमराज श्रीकृष्णदास,
"श्रीवेङ्कटेश्वर"-स्टीम्-प्रेस-
बम्बई.

गंगाविष्णु श्रीकृष्णदास,
"लक्ष्मीवेङ्कटेश्वर"-प्रेस-कल्याण-
बम्बई.

folia - 1 - 58.

॥ अथ श्रीपाद्मे महापुराणे सप्तमं क्रियाखण्डं प्रारभ्यते ॥

क्रियाखंडाचीं चित्रें.

सूत
शौनकादि ऋषि

व्यास
जैमिनी

गंगासागरसंगम.

ब्राह्मण
राणी-राजा

तुलसीपूजा
आंबळीपूजा

लोमश.
२ ब्राह्मण.
संवाद

श्रीगणेशायनमः ॥ अथक्रियायोगसारखण्डमारभ्यते ॥ लक्ष्मीनाथपदारविन्दयुगलंब्रह्मेश्वराद्यामरश्रेणीनम्रशिरोलिमालममलंवन्दामहेसन्ततम् ॥
भक्त्यायोगिमनस्तडागसुषमासन्दोहपुष्यत्तमंगङ्गाम्भोमकरन्दविन्दुनिकरंसंसारदुःखापहम् ॥ १ ॥ योमूर्तीर्बहुधाविधायभगवान्रक्षत्यशेषंजगद्य
त्पादार्चनतत्परानहिपुनर्मज्जन्तिविश्वार्णवे ॥ सर्वप्राणिहृदम्बुजेषुवसतिर्यस्यप्रभोःसन्ततंरम्यक्रोडवपुर्धरायहरयेदेवायतस्मैनमः ॥ २ ॥ वेदेभ्य
उद्धृत्यसमस्तधर्मान्योऽयंपुराणेषुजगाददेवः ॥ व्यासस्वरूपेणजगद्धितायवन्देतमेतंकमलासमेतम् ॥ ३ ॥ एकदामुनयःसर्वेसर्वलोकहितैषिणः ॥
सुरम्येनैमिषारण्येगोष्ठींचक्रुर्मनोरमाम् ॥ ४ ॥ तत्रान्तरेमहातेजाव्यासशिष्योमहायशाः ॥ सूतःशिष्यगणैर्युक्तःसमायातोहरिंस्मरन् ॥ ५ ॥
तमायान्तंसमालोक्यसूतंशास्त्रार्थपारगम् ॥ नेमुःसर्वेसमुत्थायशौनकाद्यास्तपोधनाः ॥ ६ ॥ सोऽपितान्सहसाभक्त्यामुनीन्परमवैष्णवान् ॥ ननाम
दण्डवद्भूमौसर्वधर्मविदांवरः॥७॥वरासनेमहाबुद्धिस्तैर्दत्तेमुनिसत्तमैः॥उवासहमुनिर्मध्येसर्वैःशिष्यगणैर्वृतः॥८॥तत्रोपविष्टंतंसूतंशौनकोमुनिसत्तमः ॥
बद्धाञ्जलिरिमांवाचमुवाचविनयान्वितः ॥ ९ ॥ शौनकउवाच ॥ महर्षेसूतसर्वज्ञकलिकालेसमागते ॥ केनोपायेनभगवन्भूरिभक्तिर्भवेन्नृणाम् ॥१०॥
कलौसर्वेभविष्यन्तिपापकर्मरताजनाः ॥ वेदविद्याविहीनाश्चतपांश्रेयःकथंभवेत् ॥ ११ ॥ कलावन्नगताःप्राणालोकाःस्वल्पायुषस्तथा ॥ निर्धना
श्चभविष्यन्तिनानादुःखप्रपीडिताः ॥ १२ ॥ प्रयाससाध्यंसुकृतंशास्त्रेषुक्रियतेद्विज ॥ तस्मात्केऽपिकरिष्यन्तिकलौनसुकृतंजनाः ॥ १३ ॥ सुकृ
तेषुविनष्टेषुप्रवृत्तेपापकर्मणि ॥ स्ववंशाःप्रलयंसर्वेगमिष्यन्तिदुराशयाः ॥ १४ ॥ स्वल्पश्रमैरल्पवित्तैरल्पकालेश्वसत्तम ॥ यथाभवेन्महापुण्यंतद्वै
कथयसूतनः ॥ १५ ॥ यस्योपदेशतःपुण्यंपापंवाकुर्वतेजनाः ॥ सतद्भागीभवेन्मर्त्यइतिशास्त्रेपुनिश्चितम् ॥ १६ ॥ पुण्योपदेशःमदयःकैतवै
श्चविवर्जितः ॥ पापमार्गविरोधीचचत्वारःकेशवोपमाः ॥ १७ ॥ ज्ञानंसम्प्राप्यसंसारेयःपरेभ्योनयच्छति ॥ ज्ञानरूपीहरिस्तस्मैप्रसन्नइव
नेक्षते ॥ १८ ॥ ज्ञानरत्नैश्चरत्नैश्चपरसन्तोषकृन्नरः ॥ सज्ञेयःसुमतिर्नूनंनररूपधरोहरिः ॥ १९ ॥ त्वमेवमुनिशार्दूलवेदवेदाङ्गपारगः ॥
त्वदृतेनहिवक्तान्योयतस्त्वंव्यासशासितः ॥ २० ॥ सूतउवाच ॥ धन्योऽसित्वंमुनिश्रेष्ठत्वमेववैष्णवाग्रणीः ॥ यतःसमस्तलोकानांहितंवाञ्छसि
सर्वदा ॥ २१ ॥ शृणुशौनकवक्ष्यामियत्त्वयाश्रोतुमिच्छितम् ॥ सर्वलोकहितार्थायवैष्णवानांविशेषतः ॥ २२ ॥ पृष्टोजैमिनिनासर्वं
यदुवाचशृणुष्वतत् ॥ महर्षिर्जैमिनिर्नामयोगाभ्यांसरतःसदा ॥ २३ ॥ प्रणम्यशिरसाव्यासंपप्रच्छमुनिसत्तमः ॥ २४ ॥ जैमिनिरुवाच ॥
भगवन्सर्वधर्मज्ञव्याससत्यवतीसुत ॥ कलौकस्माद्भवेन्मोक्षस्तन्ममाचक्ष्वमूलतः ॥ २५ ॥ सूतउवाच ॥ जैमिनेर्वचनंश्रुत्वाव्यासःसन्तुष्ट

मानसः ॥ प्रारंभेमुनिशार्दूलकथांमङ्गलसंयुताम् ॥ २६ ॥ व्यासउवाच ॥ जैमिनेमुनिशार्दूलधन्योऽसित्वंमहामते ॥ नारायणकथांश्रोतुंयतो
वाञ्छसिसर्वदा ॥ २७ ॥ सत्कथाश्रवणेबुद्धिर्यस्ययस्यप्रवर्तते ॥ तस्यतस्यभवेज्ज्ञानंज्ञानंमोक्षप्रदंविदुः ॥ २८ ॥ नवैष्णवकथायस्मैरोचतेपापिने
भुवि ॥ वृथैवसृष्टाविधिनाभूमिर्भारवतीकृता ॥ २९ ॥ कथायैजगतीवकुंश्लाघ्यतेवैष्णवैर्जनैः ॥ तांमिथ्यामिवयोवक्तिसज्ञेयःपापिनांवरः ॥ ३० ॥
यस्मिन्दिनेमुनिश्रेष्ठश्रूयतेनहरेःकथा ॥ तद्दिनंदुर्दिनंमन्येघनच्छन्नंनदुर्दिनम् ॥ ३१ ॥ यत्रयत्रमहीभागेवैष्णवीवर्ततेकथा ॥ सान्निध्यंतत्रभगवान्न
जहातिकदाचन ॥ ३२ ॥ योवैष्णवकथारम्भेविघ्नकृन्मानवोभवेत् ॥ तमेवशप्त्वाभगवान्दैवतैःसहगच्छति ॥३३॥ प्रभावंवासुदेवस्यश्रुत्वाहृष्यन्ति
येजनाः ॥ ज्ञेयास्तएवदेवांशाःपूज्याद्दृश्याश्चसत्तमाः ॥ ३४ ॥ नारायणप्रभावंयेश्रुत्वाचोपहसन्तिवै ॥ तेविज्ञेयादानवांशानरानरकभागिनः॥३५॥
तत्रतीर्थानिसर्वाणिगङ्गादीनिद्विजोत्तम ॥ देवर्षयश्चदेवाश्चमुनयश्चतपोधनाः ॥ ३६ ॥ शृण्वतांलोकसङ्घानांपापव्याधिविनाशनी ॥ नारायणकथा
यत्रवर्ततेप्रतिवासरम् ॥ ३७ ॥ मुनेक्रियायोगसारंबह्वर्थंपापनाशनम् ॥ नारायणकथोपेतंसेतिहासंनिशामय ॥ ३८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रिया
योगसारेजैमिनिव्याससंवादेप्रथमोऽध्यायः ॥ १ ॥ व्यासउवाच ॥ सृष्टेरादौमहाविष्णुःसिसृक्षुःसकलंजगत् ॥ स्रष्टापाताचसंहर्तात्रिमूर्ति
रभवत्स्वयम् ॥ १ ॥ सृष्ट्यर्थमस्यजगतःससर्जब्रह्मसंज्ञकम् ॥ दक्षिणाङ्गतआत्मानमात्मनाश्रेष्ठपूरुषः ॥ २ ॥ ततस्तुपालनार्थायजगतो
जगतीपतिः ॥ विष्णुंससर्जवामांशान्निजांशंकेशवंमुने ॥ ३ ॥ अथसंहरणार्थायजगतोरुद्रमव्ययम् ॥ मुनेससर्जमध्याङ्गात्कृतपद्मालयःप्रभुः ॥ ४ ॥
रजःसत्त्वंतमश्चेतिपुरुषंत्रिगुणात्मकम् ॥ वदन्तिकेचिद्ब्रह्माणंविष्णुंकेचिच्चशङ्करम् ॥५॥ एकोविष्णुस्त्रिधाभूत्वासृजत्यत्तिचपातिच ॥ तस्माद्भेदोन
कर्त्तव्यस्त्रिपुलोकेषुसत्तमैः ॥ ६ ॥ आद्याप्रकृतिरेतस्यमहाविष्णोःपरात्मनः ॥ निदानंभूतविश्वस्यविद्याविद्येतिगीयते ॥ ७ ॥ भावाभाव
स्वरूपासाजगद्धेतुःसनातनी ॥ ब्राह्मीलक्ष्मीरम्बिकेतित्रिमूर्तिःसहसाभवत् ॥ ८ ॥ सृष्टिस्थितिविनाशेषुयांनियोज्यततोमुने ॥ आद्यांचैवाद्य
पुरुषस्तत्रैवान्तरधीयत ॥ ९ ॥ यस्याज्ञयाततोब्रह्मामहाभूतान्ससर्जह ॥ पृथिव्याकाशवाय्वम्बुवह्नीन्पञ्चसमाधिना ॥ १० ॥ भूर्भुवःस्वस्तथा
चैवमहश्चैवजनस्तथा ॥ तपश्चसत्यमित्यादीन्सृष्टवान्कमलासनः ॥ ११ ॥ अतलंसृष्टवान्ब्रह्माततोऽधोवितलंद्विज ॥ ततोऽधःसुतलंचैवततोऽधश्च
तलातलम् ॥१२॥ महातलमधस्तस्मात्ततोऽधश्चरसातलम् ॥ तस्मादधश्चपातालंलोकानेवंयथाक्रमम् ॥ १३ ॥ देवतानांनिवासार्थंरत्नसानुंमहागि
रिम् ॥ सृष्टवान्पृथिवीमध्येजाम्बूनदसमुज्ज्वलम् ॥ १४ ॥ मन्दरंचरमंचैवत्रिकूटमुदयाचलम् ॥ अन्यांश्चपर्वतांश्चैवसृष्टवान्विविधानपि ॥

॥ १५ ॥ लोकालोकस्ततश्चैवतन्मध्येसप्तसागराः ॥ सप्तद्वीपाश्चविप्रेन्द्रपरमेशस्वयम्भुवा ॥ १६ ॥ जम्बूद्वीपोद्विजश्रेष्ठद्वीपश्चप्लक्षसंज्ञितः ॥
विज्ञेयोद्विगुणस्तस्माच्छाल्मलोद्विगुणस्ततः ॥ १७ ॥ तेचप्लक्षादयोद्वीपाःसर्वभागसमन्विताः ॥ समस्तगुणसंयुक्तादेवदेवार्षिभूषिताः ॥ १८ ॥
सप्तद्वीपाइमेविप्रसप्तसागरवेष्टिताः ॥ तेषांनामानिवक्ष्यामिसागराणांनिशामय ॥ १९ ॥ लवणेक्षुसुरासर्पिर्दधिदुग्धजलान्तकाः ॥ एतेसमुद्रा
देवर्षेपूर्वस्माच्चपरःपरः ॥ २० ॥ विज्ञेयाद्विगुणाःसर्वआलोकालोकपर्वतात् ॥ द्वीपेद्वीपेततोब्रह्मावृक्षगुल्मलतादिकान् ॥ २१ ॥ तिर्यग्योनिगता
ञ्जन्तून्सृष्टवान्द्विजसत्तम ॥ अथदेवान्मनुष्यांश्चनागान्विद्याधरांस्तथा ॥ २२ ॥ क्रमात्ससर्जपुत्रांश्चततोदक्षादिकान्मुनीन् ॥ ब्रह्मक्षत्रियविट्छूद्रान
न्यांश्चैवान्त्यजांस्तथा ॥ तेषांचवर्तनादीनिसृष्टवान्सप्रजापतिः ॥ २३ ॥ हिमाद्रिदक्षिणंयद्वैविन्ध्याद्रेरुत्तरंतथा ॥ आहुस्तद्भारतंवर्षंशुभाशुभ
फलप्रदम् ॥ २४ ॥ आसाद्यभारतेवर्षेयेजन्मतुनरोत्तमाः ॥ धर्मकर्माणिकुर्वन्तितेसर्वेकेशवोपमाः ॥ २५ ॥ कर्मभूमौकृतंकर्मशुभंवाशुभ
मेववा ॥ तत्फलंभुञ्जतेलोकाभोगभूमिषुसत्तम ॥ २६ ॥ कर्मभूमिंसमागत्ययोधर्मकर्मसूद्यतः ॥ नचतेनसमःकोऽपित्रिपुलोकेपुविद्यते ॥
॥ २७ ॥ तस्यस्यात्सफलंजन्मजीवितंचसुजीवितम् ॥ श्रीनारायणसेवायांमतिर्यस्यचविद्यते ॥ २८ ॥ जन्मकोट्यर्जितैःपुण्यैःसंसारैकाधि
नायके ॥ नारायणेदेवदेवेभक्तिःस्यात्सुदृढानृणाम् ॥ २९ ॥ समस्तसुखदश्चापिसश्लाघ्योनिर्भयोऽपिच ॥ त्याज्यःसदेशःसहसानतिष्ठेद्यत्र
वैष्णवः ॥ ३० ॥ जन्मान्तरार्जितंपापंस्वल्पंवायदिवाबहु ॥ तत्क्षणात्क्षयमाप्नोतिभगवद्भक्तदर्शनात् ॥ ३१ ॥ वैष्णवाङ्घ्रिजलंयस्तुसमस्त
पातकापहम् ॥ वहेत्स्वशिरसाभक्त्यागङ्गास्नानेनतस्यकिम् ॥ ३२ ॥ मुहूर्तमपियःकुर्यात्सङ्गंभागवतैःसह ॥ समुच्यतेसर्वपापैर्ब्रह्महत्यामुखै
रपि ॥ ३३ ॥ धर्मकर्माणिविप्रेन्द्रक्रियन्तेयानिकानिच ॥ भगवद्भक्तपुरतस्तानिस्युरक्षयाणिच ॥ ३४ ॥ मुहूर्तंवामुहूर्तार्द्धंयत्रतिष्ठन्ति
वैष्णवाः ॥ सत्यंसत्यंपुनःसत्यंतत्तीर्थंतत्तपोवनम् ॥ ३५ ॥ अन्नंवासलिलंवापिफलंवावैष्णवायच ॥ यत्किञ्चिद्दीयतेविप्रतद्दानमक्षयंभवेत् ॥ ३६ ॥
समस्तदेवतारूपोवैष्णवःपरिकीर्तितः ॥ सचेत्सन्तोषितस्तेनतोषिताःसर्वदेवताः ॥ ३७ ॥ संसारेऽस्मिन्महाघोरेनानादुःखसमन्विते ॥ भग
वद्भक्तपुरुषःकदाचिन्नावसीदति ॥ ३८ ॥ तस्मात्त्वमपिविप्रेन्द्रक्रियायोगेनकेशवम् ॥ समाराध्यसदाभक्त्याव्रजविष्णोःपदंपरम् ॥ ३९ ॥
सूतउवाच ॥ तदेतद्वचनंश्रुत्वाकानीनस्यमहात्मनः ॥ शिरस्यञ्जलिमाधायजैमिनिःपर्यपृच्छत ॥ ४० ॥ जैमिनिरुवाच ॥ भगवद्भक्त
माहात्म्यंत्वयाप्रोक्तंपुनःपुनः ॥ गुरोकिंलक्षणंतेषांतत्सर्वंब्रूहिसाम्प्रतम् ॥ ४१ ॥ कथंवावैष्णवालोकाज्ञातव्यामुनिसत्तम ॥ आदितोब्रूहितत्सर्वं

यदितेमय्यनुग्रहः ॥ ४२ ॥ व्यासउवाच ॥ मधुकैटभयोःपूर्वंहतयोर्वेधसास्वयम् ॥ पृष्टोयदाहभगवांस्तन्निशामयवेद्म्यहम् ॥ ४३ ॥
कल्पान्तेरुद्ररूपेणसंहृत्यसकलंजगत् ॥ स्वयमेकश्चभगवान्सुष्वापयोगमायया ॥ ४४ ॥ सुप्तेतस्मिन्भगवतियोगनिद्राविमोहिते ॥ अभ
वत्पृथिवीसर्वासलिलौघपरिप्लुता ॥ ४५ ॥ अतोब्रह्माजगत्स्रष्टातन्नाभिकमलोपरि ॥ तमादिपुरुषंध्यात्वातस्थौतद्गतमानसः ॥ ४६ ॥
तस्मिन्कालेमहाघोरेविष्णोःकर्णमलाद्द्विज ॥ जातौमहासुरौघोरौमधुकैटभसंज्ञितौ ॥ ४७ ॥ अन्तरिक्षेभ्रमन्तौतौदानवावतिदारुणौ ॥ श्रीविष्णो
र्नाभिकमलेब्रह्माणंसमपश्यताम् ॥ ४८ ॥ तंहन्तुमथदैत्यौतौमहाबलपराक्रमौ ॥ उद्यमंचक्रतुर्विप्रक्रोधसंरक्तलोचनौ ॥ ४९ ॥ ततोब्रह्मा
जगत्स्रष्टाविचिन्त्यतद्वधंहृदा ॥ योगनिद्रांभागवतींतुष्टावश्लक्ष्णयागिरा ॥ ५० ॥ तस्यस्तवंसमाकर्ण्यब्रह्मणःपरमेष्ठिनः ॥ उवाचेति
वचःप्रीत्याकिंतेऽभिमतमुच्यताम् ॥ ५१ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ अत्युग्रौदानवावेतौहन्तुंमांकृतनिश्चयौ ॥ माययामोहयक्षिप्रंत्रातारमच्युतंत्यज
॥ ५२ ॥ ततोभागवतीनिद्रामहाविष्णुंतमत्यजत् ॥ दानवाभ्यांततस्ताभ्यामन्तरिक्षेकृपामयः ॥ ५३ ॥ युयुधेबाहुयुद्धेनशरणागतवत्सलः ॥
पञ्चवर्षसहस्राणिकृत्वायुद्धंसुदारुणम् ॥ ५४ ॥ विजयंनागमत्कोऽपिनचकोऽपिपराभवम् ॥ अथतौदानवौतत्रमहामायाविमोहितौ ॥ ५५ ॥
वरंवृणिवतिचास्मत्तोऽगदतांकेशवंप्रति ॥ ततःप्रहस्यदेवेशउवाचेतिवचोद्विज ॥ ५६ ॥ यदितुष्टौयुवांदैत्यौमद्वध्यौभवतंद्रुतम् ॥ ततस्तौ
दानवौघोरौभगवन्तंजनार्दनम् ॥ ५७ ॥ इत्यूचतुर्महामायौमहामायाविमोहितौ ॥ अयमेववरोदत्तोभवतेनात्रसंशयः ॥ ५८ ॥ मारयावांविना
वारिमहीयत्रजनार्दन ॥ महासुरौततस्तौतुआनीयजघनंप्रति ॥ ५९ ॥ निहतौसहसाविप्रचित्रयाचक्रधारया ॥ चक्रिणानिहतौदृष्ट्वादानवौ
मधुकैटभौ ॥ तुष्टावदेवदेवेशंब्रह्माविगतसाध्वसः ॥ ६० ॥ ब्रह्मोवाच ॥ नमोनमस्तेपरमेश्वरायप्रपन्नसर्वार्तिविनाशनाय ॥ नमोनमस्ते
त्रिगुणात्मकायनारायणायामितविक्रमाय ॥ ६१ ॥ त्वत्पादपाथोजयुगंप्रपन्नाजनाःक्वचिन्नोविपदंप्रपन्नाः ॥ एतन्मयाज्ञातमनन्तकीर्तेसद्यो
हृतेयंमहतीममापत् ॥ ६२ ॥ योगेश्वरोऽसिसदयोऽसिजगत्त्रयेशत्वंदेवदेवशरणागतपालकेश ॥ त्वंनिर्दयोऽरिनिकरस्यविनाशनेषुयद्रक्षितो
ऽहमसुरौनिहतौत्वयैतौ ॥ ६३ ॥ यद्यप्यतीवकठिनौमधुकैटभौतौमन्येतथापिस्वजनाविहचेतसाहम् ॥ यस्मात्स्वजीवनविनाशवरप्रदानैःसन्तो
षितोऽखिलशुभप्रदईश्वरस्त्वम् ॥ ६४ ॥ रम्यंजगत्त्रयमिदंपुरुषस्यतस्यनश्यन्तिसर्वरिपवःस्वकुलैःसमेताः ॥ वृद्धिंव्रजन्तिसुहृदोऽखिलबान्धवा
श्चयंपश्यसित्वममरेशदयाभिरत्र ॥ ६५ ॥ लक्ष्मीमुखाम्बुजमधुव्रतदेवदेवसंसारिलोकभयशोकविनाशकारिन् ॥ त्वच्चारुपादकमलद्वयमाश्रयन्तं

मांपाहिनाथकृपयासततंनमस्ते ॥ ६६ ॥ प्रसीदपुण्डरीकाक्षप्रसीदकमलेश्वर ॥ प्रसीदसर्वभूतेशविश्वम्भरनमोऽस्तुते ॥ ६७ ॥ नमस्त भक्ततुष्टायनमस्तेभक्तिदायिने ॥ नमस्तेज्ञानरूपायशरणंमेभवानघ ॥ ६८ ॥ नमस्तुभ्यंनमस्तुभ्यंनमस्तुभ्यंनमोनमः ॥ परित्राहिपरित्राहिपरित्राहि जगन्मय ॥ ६९ ॥ व्यासउवाच ॥ एतैरन्यैरपिस्तोत्रैर्ब्रह्मणालोककारिणा ॥ स्तुतःसदेवोभगवान्परमांप्रीतिमाययौ ॥ ७० ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ स्तोत्रेणानेनतेभक्त्यातुष्टोऽस्मिकमलासन ॥ किमस्त्यभिमतंब्रूहितत्तदास्याम्यहंभुवि ॥ ७१ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ यदितुष्टोऽसिदेवेशकरुणाब्धे जगन्मय ॥ नापदस्तवभक्तानांभवन्त्वितिवरोमम ॥ ७२ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ एवमस्तुसुरश्रेष्ठदत्तोऽयंतेमयावरः ॥ मद्भक्तस्यकदाप्यापन्न भवेत्क्षितिमण्डले ॥ ७३ ॥ वैष्णवानांशरीरेषुसततंनिवसाम्यहम् ॥ लभन्तेनापदस्तस्मात्कदाचिद्वैष्णवानराः ॥ ७४ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ सर्व मेवजगन्नाथत्वयादत्तंनसंशयः ॥ यदेतौचमहादैत्यौसङ्ग्रामेविनिपातितौ ॥ ७५ ॥ कियत्कालंसमासाद्यस्तोत्रेणानेनवप्रभो ॥ स्तौतित्वांपरयाभक्त्या तस्यत्राताभविष्यसि ॥ ७६ ॥ अहोध्यानैरपिध्यातुंदेवैस्त्वंनहिशक्यसे ॥ सत्वंवैष्णवदेहेषुभ्रमसीत्यद्भुतंमहत् ॥ ७७ ॥ क्षणमात्रमपिस्वामिंस्त्वयितुष्टेन किंभवेत् ॥ सत्वंवैष्णवसङ्गेनभ्रमसीत्यद्भुतंमहत् ॥ ७८ ॥ केवैष्णवाःकैटभारेकिंवातेषांचलक्षणम् ॥ कथंज्ञेयास्तुतत्सर्वंतन्मेकथयकेशव ॥ ७९ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ वैष्णवानांलक्षणानिकल्पकोटिशतैरपि ॥ सम्यग्वक्तुंनशक्तोऽस्मिसंक्षेपाच्छृणुसत्तम ॥ ८० ॥ संसारोवैष्णवाधीनोदेवावैष्णव पालिताः ॥ अहंचवैष्णवाधीनस्तस्माच्छ्रेष्ठाश्ववैष्णवाः ॥ ८१ ॥ क्षणमात्रमपिब्रह्मन्विहायवैष्णवंजनम् ॥ तिष्ठामिनाहमन्यत्रवैष्णवाममबान्धवाः ॥ ॥ ८२ ॥ कामक्रोधविहीनायेहिंसादम्भविवाजताः ॥ लोभमोहविहीनाश्चज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ ८३ ॥ अमत्सरादयायुक्ताःसर्वभूताहितैषिणः ॥ सत्योक्तिभाषिणश्चैवविज्ञयास्तेचवैष्णवाः ॥ ८४ ॥ धर्मोपदेशिन वधर्माचारपरास्तथा ॥ गुरुशुश्रूषिणश्चैवविज्ञेयास्तेचवैष्णवाः ॥ ८५ ॥ समानं येचपश्यन्तित्वांचमांचमहेश्वरम् ॥ कुर्वन्तिपूजांमतिथेर्ज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ ८६ ॥ वेदविद्यानिरुक्तायेविप्रभक्तिरताःसदा ॥ नपुंसकाःपरस्त्रीषु ज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ ८७ ॥ एकादशीव्रतंयेचभक्तिभावेनकुर्वते ॥ गायन्तिममनामानिज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ ८८ ॥ देवायतनकर्तारस्तुलसी माल्यधारकाः ॥ पद्माक्षधारिणोयेचज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ ८९ ॥ शङ्खचक्रगदापद्मैरङ्कितानिममायुधैः ॥ ब्रह्मन्येषांशरीराणिज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ ॥ ९० ॥ धात्रीफलस्रजांयेषांगलेषुकमलासन ॥ मांपूजयन्तितत्पत्रैर्ज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ ९१ ॥ तुलसीमूलमृद्भिश्चतिलकानिनयन्तिये ॥ तुलसीकाष्ठपङ्क्तैश्चज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ ९२ ॥ गङ्गास्नानरतायेचगङ्गानामपरायणाः ॥ गङ्गामाहात्म्यवक्तारोज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ ९३ ॥ शालग्राम

शिलायषांगृहेवसतिसर्वदा ॥ शास्त्रंभागवतंचैवज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥९४ ॥ संमार्जयन्तियेनित्यंममस्थानानिसत्तम ॥ दीपंयच्छन्तितत्रैवज्ञेयास्ते
वैष्णवाजनाः ॥९५॥ शीर्णंमन्मन्दिरंयेचकुर्वन्तिनूतनंपुनः ॥तत्रायतनशोभांचज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥९६॥अभयंयेचयच्छन्तिभीरुभ्यश्चतुरानन॥
विद्यादानंचविप्रेभ्योज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ ९७ ॥ मत्पादसलिलैर्येषांसिक्तानिमस्तकानिच ॥ ममनैवेद्यमश्नन्तिज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ ९८ ॥
क्षुत्तृट्प्रपीडितेभ्यश्चयेयच्छन्त्यन्नमम्बुच ॥ कुर्युर्येयोगशुश्रूषांज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ ९९ ॥ आरामकारिणोयेचपिप्पलारोहिणोऽपिच ॥
गोसेवांयेचकुर्वन्तिज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ १०० ॥ अत्यन्तभक्तायेब्रह्मन्पितृयज्ञंप्रकुर्वते ॥ कुर्वन्तिदीनशुश्रूषांज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ १ ॥
तडागग्रामकर्तारःकन्यादानरताश्चये ॥ सेवन्तेपितरौयेचज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ २ ॥ सेवन्तेज्येष्ठभगिनींज्येष्ठभ्रातरमेवच ॥ परनिन्दांनकुर्वन्ति
ज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ ३ ॥ वैष्णवेषुगुणाःसर्वेदोषलेशोनविद्यते ॥ तस्माच्चतुर्मुखत्वंचवैष्णवोभवसाम्प्रतम् ॥ ४ ॥ समाराधयमांनित्यंक्रिया
योगैःप्रजापते ॥ सर्वमेवाशुभद्रंतंभविष्यतिनसंशयः ॥ ५ ॥ देवस्वंब्राह्मणद्रव्यंपरस्वंचचतुर्मुख ॥ पश्यन्तिविषवद्येचज्ञेयास्तेवैष्णवाजनाः ॥ ६ ॥
वहुनात्रकिमुक्तेनभाषितेनपुनःपुनः ॥ममार्चांयेचकुर्वन्तिविज्ञेयास्तेचवैष्णवाः ॥ ७ ॥ भूयःपूर्वस्थितमिवसृज्यतांसकलंजगत् ॥ इत्युक्त्वान्तर्दधे
देवस्तत्रैवपरमेश्वरः ॥ ८ ॥ ततस्तुपूर्ववद्ब्रह्मासृष्टवान्सकलंजगत् ॥ क्रियायोगैर्हरिंचेष्ट्वाजगामपरमंपदम् ॥ ९ ॥ येपठन्तीममध्यायंभक्त्यानारा
यणाग्रतः ॥ सर्वपापविनिर्मुक्ताअन्तेयान्तिहरेर्गृहम् ॥ ११० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारेद्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥ जैमिनिरुवाच ॥
क्रियायोगस्यतत्त्वंमेब्रूहिव्यासमहामते ॥ क्रियायोगमहंज्ञातुमिच्छामिभवतोमुखात् ॥ १ ॥ व्यासउवाच ॥ शरीरंमानुषंविप्रदुर्लभंचात्रभूतले ॥
धीरःशरीरमासाद्यमोक्षार्थंयोगमभ्यसेत् ॥ २ ॥ क्रियायोगध्यानयोगावुभौयोगौप्रकीर्त्तितौ ॥ तयोराद्यःक्रियायोगःकुर्वतांसर्वकामदः ॥ ३ ॥ गङ्गा
श्रीविष्णुपूजाचदानानिद्विजसत्तम ॥ ब्राह्मणानांतथाभक्तिर्भक्तिरेकादशीव्रते ॥ ४ ॥ धात्रीतुलस्योर्भक्तिश्चतथाचातिथिपूजनम् ॥ क्रियायोगाङ्गभूता
निप्रोक्तानीतिसमासतः ॥ ५ ॥ क्रियायोगादृतेविप्रध्यानयोगान्नसिद्ध्यति ॥ क्रियायोगरतोयातितद्विष्णोःपरमंपदम् ॥ ६ ॥ जैमिनिरुवाच ॥
क्रियायोगाङ्गभूतानियानिप्रोक्तानिभोःप्रभो ॥ तन्माहात्म्यानिकथययदिभोमय्यनुग्रहः ॥७॥ गङ्गायाःकेगुणाब्रह्मन्विष्णुपूजाफलंचकिम् ॥ श्रेष्ठानि ॥ २ ॥
कानिदानानिकावाभक्तिर्द्विजन्मनाम् ॥ ८ ॥ एकादश्याःफलंकिंवाधात्रीभक्तिश्चकीदृशी ॥ तुलस्याःकीदृशीभक्तिःकिंवाचातिथिपूजनम् ॥ ९ ॥
एतत्सर्वंमुनेब्रूहिश्रोतुमस्तिममादरः ॥ त्वत्तोऽन्यःकथितुंकोऽपिनशक्नोतिजगत्त्रये ॥ १० ॥ व्यासउवाच ॥ साधुसाधुद्विजश्रेष्ठमनस्तेविमलंध्रुवम् ॥

यतोगुह्यकथामेतांश्रोतुंश्रद्धाचकौतुकम् ॥ ११ ॥ भागीरथ्यागुणंसम्यक्कथितुंनहिशक्यते ॥ तस्मात्समासतोवक्ष्येश्रूयतामेकचेतसा ॥ १२ ॥
गङ्गेत्यक्षरयुग्मंचजपत्यत्यन्तकोमलम् ॥ मन्येव्रजेत्तथाप्यनोमहन्नास्त्यत्रसंशयः ॥ १३ ॥ सर्वत्रसुलभागङ्गात्रिषुस्थानेषुदुर्लभा ॥ गङ्गाद्वारे
प्रयागेचगङ्गासागरसङ्गमे ॥ १४ ॥ सवासवाःसुराःसर्वेगङ्गाद्वारंमनोरमम् ॥ समागत्यप्रकुर्वन्तिस्नानदानादिकंमुने ॥ १५ ॥ दैवयोगान्मुनेतत्रये
त्यजन्तिकलेवरम् ॥ मनुष्यपशुकीटाद्यालभन्तेपरमंपदम् ॥ १६ ॥ अत्रेतिहासंविप्रर्षेकथ्यमानंमयाशृणु ॥ सम्यक्छ्रवणमात्रेणंसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥
॥ १७ ॥ मनोभद्रोनामराजासोमवंशसमुद्भवः ॥ पूर्वमासीज्जगत्यस्मिन्बलवान्सर्वधर्मवित् ॥ १८ ॥ तस्यहेमप्रभानाममहिषीप्रियवादिनी ॥
पतिव्रतामहाभागासर्वलक्षणसंयुता ॥ १९ ॥ सराजासमरेहत्वासकलानेवशात्रवान् ॥ शशासपृथिवींकृत्स्नांसाब्धिद्वीपांमहाबलः ॥ २० ॥ स
एकदामहीपालःसमाहूयस्वमन्त्रिणः ॥ उवाचेदंवचःप्रीत्यासभामध्येमहायशाः ॥२१॥ मनोभद्रउवाच॥ अमात्याःपृथिवीसर्वामयेयंपरिपालिता॥
निहतारिपवःसर्वेसपुत्रबलवाहनाः ॥ २२ ॥ पालितानिस्वगोत्राणिदानैर्विप्राश्चतोषिताः ॥ शिष्टाश्चत्रिदशाःसर्वेसपुत्रबलवाहनाः ॥ २३ ॥ पालि
तानिस्वगोत्राणियज्ञैःसर्वैःसदक्षिणैः॥इदानींजरयासर्वंमहत्यामेबलंहृतम् ॥ २४ ॥ कर्माणिकानिचित्कर्तुंनहिशक्नोमिदुर्बलः ॥ सामर्थ्यहीनेपुरुषे
राजश्रीर्नहिशोभते ॥ २५ ॥ सर्वाभरणसंयुक्ताजराजीर्णेवकामिनी ॥ तावद्बिभ्यतिसर्वेऽपिशत्रवःपृथिवीतले ॥ २६ ॥ यावद्विगतसामर्थ्यंनेच्छन्ति
चारुचक्षुषा ॥ समस्तगुणसम्पन्नमपितद्गतमानसम् ॥ २७ ॥ पृथ्वीत्यजेन्नृपंवृद्धंस्वैरिणीपालितायथा ॥ भक्तिलभ्यागुणाःसर्वेगुणलभ्यंमहद्यशः ॥
॥ २८ ॥ निःश्रेयसंदानलभ्यंबललभ्यातुमेदिनी ॥ सामर्थ्यहीनःकृपणोनिश्चितोरिपुशासने ॥ २९ ॥ मूर्खमात्रवचोग्राहीसनृपःशत्रुनन्दनः ॥ ततो
ऽहंसकलंराज्यंविभज्यवरमन्त्रिणः ॥ दातुमिच्छामिपुत्राभ्यांयुष्माभिर्यदिमन्यते ॥३०॥ मन्त्रिणऊचुः ॥ यदेतद्वचनंप्रोक्तंत्वयानीतिविदानृप ॥ तदे
वमतमस्माकंसन्देहोनात्रविद्यते ॥३१॥ अथायातौनृपादेशात्संसदंप्रतिसत्तमौ॥वीरभद्रयशोभद्रनामानौतनयावुभौ ॥३२॥ तौचसर्वगुणोपेतौकुमारौ
प्रियवादिनौ ॥ पितृभक्तौसदाशान्तौबलिनौधर्मतत्परौ ॥ ३३ ॥ ततःसभूपःसहसाराजनीतिविदांवरः ॥ विभज्यसकलंराज्यंददौताभ्यां
कुतूहलात् ॥ ३४ ॥ अत्रान्तरेगृध्रएकःस्वकीयस्त्रीसमन्वितः ॥ आगत्यतत्सभामध्येउपविष्टोद्विजोत्तमाः ॥ ३५ ॥ तावागतौसमालोक्यपक्षिणा
वतिहर्षितौ ॥ राजाहयुवयोःकस्माच्छुभागमनमुच्यताम् ॥३६॥ गृध्रउवाच ॥ गृध्रोऽहंपृथिवीपालममेयंस्त्रीपरन्तप ॥ आगतोऽस्मिमुदाद्रष्टुंसम्पदं
पुत्रयोस्तव ॥ ३७ ॥ एतयोर्महतीदृष्टाविपत्तिःपूर्वजन्मनि ॥ इहजन्मनिसम्पत्तिंद्रष्टुमावांसमागतौ ॥ ३८ ॥ तस्यैतद्वचनंश्रुत्वागृध्रस्यपरमाद्भुतम् ॥

राजोवाचपुनर्विप्रविस्मयाविष्टमानसः ॥२९॥ गजोवाच ॥ अत्यद्भुतंवचोगृध्रत्वत्तःश्रुतमिदंमया ॥ एतयोःपूर्ववृत्तान्तोभवताज्ञायतेकथम् ॥४०॥
यदिजानासितत्त्वेनपूर्ववृत्तान्तमेतयोः ॥ ब्रूहितर्हिखगश्रेष्ठसर्वमेतदशेषतः ॥४१॥ गृध्रउवाच ॥ नृपतेविपलावेतौयुगेद्वापरसंज्ञके ॥ गरसङ्गरनामानौ
सत्यघोपसुतौस्थितौ ॥ ४२ ॥ एककालेचभूपालमृतौनिजगृहान्तरे ॥ ततोनेतुमिमौभूपदंष्ट्रिणोयमकिङ्कराः ॥ ४३ ॥ पाशहस्ताःसमायाताः
कोटिकोटिसहस्रशः ॥ बबन्धुश्चर्मपाशेनद्रावेतौतुमदोद्धतौ ॥४४॥ निन्युश्चनिलयंमृत्योरतिदुर्गमवर्त्मना ॥ इमौदृष्ट्वाधर्मराजश्चित्रगुप्तमुवाचह॥४५॥
एतयोःसकलंवृत्तंचित्रगुप्तविचार्यताम् ॥४६॥ गृध्रउवाच ॥ तस्याज्ञयाचित्रगुप्तःसर्वंकर्मशुभाशुभम् ॥ मूलाद्विचारयामासततइत्याहचान्तकम्॥४७॥
॥ चित्रगुप्तउवाच ॥ सत्यमेतौमहाबाहोपुण्यव्रतमहाशयौ ॥ अस्तिचेदुप्कृतंकिञ्चित्सर्वंकर्मविलोकितम् ॥ ४८ ॥ स्वयंदानंसमुत्सृज्यनहिदत्तंद्विजा
तये ॥ तेनैवकर्मणाराजन्निमौनरकगामिनौ ॥ ४९ ॥ दातादानंसमुत्सृज्ययोनदद्याद्विजातये ॥ सयातिनरकंघोरंसर्वभूतभयावहम् ॥ ५० ॥
दाताहिनस्मरेद्दानंप्रतिग्राहीनयाचते ॥ उभयोर्नरकेवासोयावच्चन्द्रदिवाकरौ ॥ ५१ ॥ तस्मादिमौमहापापौब्रह्मस्वाहारिणौप्रभो ॥ नयन्तुकिङ्कराः
शीघ्रंनरकंप्रतिदारुणम् ॥ ५२ ॥ यमाज्ञयाततोदूताःसन्दष्टौष्ठपुटाःक्रुधा ॥ चिक्षिपुर्नरकेघोरेतावेतौपृथिवीपते ॥५३॥ तस्मिन्नेवदिनेराजन्ननयाभा
र्ययासह ॥ यमदूतैःसमागत्यनीतोऽहंयममन्दिरम् ॥५४॥ मयापियत्कृतंकर्मतदाकर्णयभूपते ॥ मूलात्सर्वंप्रवक्ष्यामिशृण्वतांविस्मयप्रदम् ॥५५॥
पुरासंसर्वगोनामब्राह्मणोऽहंमहाकुलः॥ सौगष्ट्रदेशवासीचवेदवेदाङ्गपारगः॥५६॥ इयंमञ्जुकपानाममपत्नीयशस्विनी ॥ पतिव्रतामहाभागापवित्र
कुलसम्भवा ॥ ५७ ॥ प्रमत्तोऽहंमहाभागविद्ययावयसाधनैः ॥ अवज्ञांमनसापित्रोश्चकाराहंयुवैकदा ॥ ५८ ॥ अहंभूरिसभाश्लाघ्योवनस्थःसर्व
कर्मकृत् ॥ धनवान्सुन्दरोज्ञर्नीज्ञातिपोपणतत्परः ॥ ५९ ॥ ममैवपुंसःपितरौतौचपापपरायणौ ॥ मुखरौदययाहीनौपाखण्डिसङ्गलोलुपौ ॥ ६० ॥
पौरुपंजीवनंचैवधनंचैवकुलंतथा ॥ विद्याकीर्तिश्चसर्वस्वंपितृभ्यांविफलीकृतम् ॥ ६१ ॥ एतद्विचिन्त्यमनसामयानृपमुहुर्मुहुः ॥ अवज्ञयापरित्यक्ता
पित्रोःसेवाशुभप्रदा ॥६२॥ अनेनकर्मणाराजन्सदारोऽहंयमाज्ञया ॥ विक्षिप्तोनरकेदूतैर्यत्रतौपापिनांवरौ ॥६३॥ एताभ्यांसहपापाभ्यांसदारेणमया
नृप ॥ स्थितंचनरकेघोरेयावत्कालंशृणुष्वतत् ॥ ६४ ॥ युगकोटिसहस्राणियुगकोटिशतानिच ॥ अनुभूतंमहादुःखंनरकस्यनृपोत्तम ॥ ६५ ॥ नर
कान्तेततःसोऽहंकान्ताचममभूपते ॥ गृध्रपक्षिकुलेजातौमृतमांसाशनौतथा ॥ ६६ ॥ एतावपिचतौराजन्नरकान्तगतैषिणौ ॥ जातौशलभयोर्वंशेफलं
भोक्तुंस्वकर्मणः ॥६७॥ यदेताभ्यांकृतंकर्मराजञ्छलभजन्मनि ॥ तदाकर्णयवक्ष्यामिश्रोतॄणांविस्मयप्रदम् ॥ ६८ ॥ एकादासुमहान्वायुःसमायातो

महीपते ॥ उड्डीयपातितौ तेनगङ्गागर्भेसुनिर्मले ॥ ६९ ॥ निपत्यगङ्गासलिलेकोमलाङ्गाविमौतथा ॥ जग्मतुःपञ्चतांसद्यःसमस्तकलुषापहम्॥७०॥
ततोनेतुमिमौदूताआयाताश्चारुचक्षुषः ॥ आयातानिविमानानिसर्वभोगान्वितानिच॥७१॥विमुक्तौसर्वपापेभ्यस्तुलसीमाल्यशोभितौ ॥ दिव्यंविमा
नमारुह्यगतौविष्णुपुरंप्रति ॥ ७२ ॥ तावत्कालंस्थितौराजन्ब्रह्मणोऽव्यक्तजन्मनः ॥ ब्रह्माज्ञयासमायातौततइन्द्रपुरंप्रति ॥ ७३ ॥ भुक्तवन्तौ
सुखंतत्रदुर्लभंयत्सुरैरपि ॥ तावत्कालंस्थितौराजन्भोक्तुंकृच्छ्रांवसुन्धराम् ॥ ७४ ॥ पवित्रेभवतोवंशेजातावेतौमहाशयौ ॥ गङ्गायांत्यजतोदेहं
भूयोजन्मनविद्यते॥७५॥ तथापिवसुधांभोक्तुंजातौपुण्यतमाविमौ ॥ चिरंभुक्त्वामहींकृत्स्नांपुत्रपौत्रसमन्वितौ ॥७६॥गङ्गामरणमासाद्ययोगिनामपि
दुर्लभम् ॥ नारायणस्यसायुज्यमिमौभूपगमिष्यतः ॥ ७७ ॥ एतत्सर्वंमयाप्रोक्तंपूर्ववृत्तान्तमेतयोः ॥ जातिस्मरप्रभावेणनृपवर्गशिरोमणी ॥
॥ ७८ ॥ गङ्गामरणमासाद्यगतावेतौदशामिमाम् ॥ आवयोःकःपरित्राणंकरिष्यतिदुरात्मनोः ॥ ७९ ॥ मित्रावज्ञामनुष्याणांनरकक्लेश
दायिनी ॥ ममैवपृथिवीपालदृष्टाकेवलमेवतत् ॥ ८० ॥ पितृभक्तिर्द्विजश्रेष्ठइहामुत्रचदुःखदा ॥ इहसम्पद्विनाशायपरत्रनरकायच ॥ ८१ ॥ वरं
मन्येमहीपालब्रह्महत्यादिपातकम् ॥ कदाचिन्निष्कृतिस्तस्मादियंभवतिशाश्वती ॥ ८२ ॥ दुःखार्जितंपुण्यवृक्षंसर्वक्लेशविनाशनम् ॥ पित्रवज्ञाकुठा
रेणच्छिंदन्तिभुविमानवाः ॥ ८३ ॥ यत्किञ्चिद्दीयतेराजन्पित्र्येयत्रक्वेपरन्तप ॥ तदश्नातिस्वयंविष्णुःपितृरूपोहरिर्यतः ॥८४॥ प्रत्यक्षदेवौपितरौसे
वन्तेयत्वहर्निशम् ॥ सर्वसिद्धिर्भवेत्तेषांप्रसादाज्जगतीपतेः ॥८५॥ पितृभक्तिविहीनायेदिनंतिष्ठन्तिमानवाः ॥ तावत्कल्पसहस्रंतुतिष्ठन्तिनरकेजनाः
॥८६॥तस्मादिदंमहादुःखंबभूवममसाम्प्रतम्॥मोक्षंकदागमिष्यामिसदागेऽहंनवेद्मितत्॥८७॥व्यासउवाच ॥ एतत्तस्यवचःश्रुत्वाप्रगृह्यद्विजसत्तम ॥
बभूवहर्षितोराजाविस्मितश्चपुनःपुनः ॥ ८८ ॥ राजोवाच ॥ आश्चर्यंहिवचोगृध्रश्रुतमेतन्मुखात्तव ॥ ममचेषांचहृदयप्रतीतिर्नहिजायते ॥ ८९ ॥
अथान्तरिक्षेवागुच्चैरितिजातानृपोत्तम ॥ सत्यंसत्यंसत्यमिदंसन्देहोनात्रविद्यते ॥ ९० ॥ ततःसपक्षीविप्रर्षेसहसाभार्ययासह ॥ गङ्गामाहात्म्य
कथनात्पूर्वस्थितइवाभवत् ॥ ९१ ॥ दिविदुन्दुभयोनेदुर्जगुर्गन्धर्वसत्तमाः ॥ ननृतुश्चाप्सरोवर्गाह्यपतत्पुष्पवर्षणम् ॥ ९२ ॥ विमानमागतंदिव्यंसर्व
भोगसमन्वितम् ॥ समायातादूतगणाःप्रेषिताःकैटभद्विषा ॥ ९३ ॥ अथासौसर्वगोविप्रप्रियपयासहभार्यया ॥ सद्योविमानमारुह्यजगामभवनं
हरेः ॥ ९४ ॥ एतच्छ्रुत्वाद्भुतंकर्मसराजाद्विजसत्तम ॥ सपुत्रदारःसेवायांगङ्गायास्तत्परोऽभवत् ॥ ९५ ॥ भागीरथ्यासमंतीर्थंनास्तित्रैभुवन
त्रये ॥ यन्नामोच्चरणादेवसर्वगोमोक्षमाप्तवान् ॥ ९६ ॥ गङ्गाद्वारस्यमाहात्म्यंकथितंतेद्विजोत्तम ॥ समस्तपापविध्वंसिकिमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि ॥

॥ ९७ ॥ अध्यायमेतत्परमादरेणपठन्तियेदेवगृहेमनुष्याः ॥ शृण्वन्तियेचद्विजवर्गभक्तानश्यन्तितेषांदुरितानिसद्यः ॥ ९८ ॥ इतिश्रीपाद्मे
महापुराणेक्रियायोगसारेतृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥ जैमिनिरुवाच ॥ गङ्गाद्वारस्यमाहात्म्यंत्वत्प्रसादाच्छ्रुतंमया ॥ प्रयागस्यचमाहात्म्यमिदानीं
श्रोतुमिष्यते ॥ १ ॥ गङ्गाब्धिसङ्गमस्यापिमाहात्म्यंकथ्यतांमुने ॥ नसम्यक्कथितुंकोऽपिशक्नोतित्वदृतेक्षितौ ॥ २ ॥ व्यासउवाच ॥
प्रयागस्यफलंवत्सगङ्गाब्धिसङ्गमस्यच ॥ सम्यग्वक्तुंनशक्नोमिसंक्षेपाच्छ्रूयतांद्विज ॥ ३ ॥ कोटिब्रह्माण्डमध्येषुयानितीर्थानिवैमुने ॥ प्रयान्ति
तानिसर्वाणिप्रयागप्रतिमांतुकिम् ॥ ४ ॥ गङ्गायायमुनायाश्चसरस्वत्याश्चसङ्गमम् ॥ प्रशंसन्तिसुराःसर्वेब्रह्मविष्णुशिवादयः ॥ ५ ॥ मकरस्थे
रवौमाघेस्नानंयेतत्रकुर्वते ॥ तेषामागमनंनास्तिविष्णुलोकात्कदाचन ॥ ६ ॥ गवांकोटिसहस्राणिवाजिमेधमुखाध्वराः ॥ मेरुतुल्यसुवर्णानि
दानान्यन्यानिचद्विज ॥ ७ ॥ कुरुक्षेत्रेपुष्करेचप्रभासेचगयासुच ॥ हुत्वादत्त्वाचविप्रेभ्योयत्फलंप्राप्यतेबुधैः ॥ ८ ॥ माघेस्नात्वाप्रयागेतु
तस्मात्कोटिगुणंभवेत् ॥ तस्मात्समस्ततीर्थानांप्रयागःपरमःस्मृतः ॥ ९ ॥ सिंहराशिस्थितेसूर्येगोदावर्यांद्विजोत्तम ॥ चिरमुग्रंतपस्तस्वास्नान
दानव्रतादिभिः ॥ १० ॥ वेदागमपुराणोक्तंयत्पुण्यमक्षयंभवेत् ॥ माघेस्नात्वाप्रयागेतुतत्पुण्यंनात्रसंशयः ॥ ११ ॥ फाल्गुनेकृष्णपक्षेतुचतुर्दश्या
मुपोषितः ॥ काश्यांयत्फलमाप्नोतितन्मेनिगदतःशृणु ॥ १२ ॥ कोटिजन्मार्जितैःपापैर्विमुक्तःसर्वरूपधृत् ॥ उद्धृत्यकोटिपुरुषाञ्छिवेनसहमो
दते ॥ १३ ॥ माघेमासेप्रयागेतुस्नात्वासकृदपिद्विजः ॥ कल्पकोटिशतंविष्णुंसम्पूज्यान्यत्रयत्फलम ॥ १४ ॥ एकाहमपिसम्पूज्यमकरस्थे
दिवाकरे ॥ सत्यंसत्यमहंवच्मिसर्वमेवाक्षयंभवेत् ॥ १५ ॥ यावद्दिनंमाघमासेतत्रतिष्ठतिमानवः ॥ तावत्कल्पशतंविप्रमोदतेविष्णुनासह॥
॥ १६ ॥ गङ्गायमुनयोस्तोयेस्नानंयेनकृतंसकृत् ॥ सद्यस्तद्दर्शनात्पापैर्मुच्यतेसर्वपातकैः ॥ १७ ॥ तत्तुयदीच्छन्तिजनाःसंसाराब्धिसुदु
स्तरम् ॥ गङ्गायमुनयोःस्नात्वाभक्त्यापश्यन्तुमाधवम् ॥ १८ ॥ त्यजन्तिमानवास्तत्रयदिच्छन्तःकलेवरम् ॥ सद्योलभन्तेविप्रर्षेतत्तदेवन
संशयः ॥ १९ ॥ इतिहासमिहैवाहंकथयामिनिशामय ॥ यच्छ्रुत्वासर्वपापेभ्योमुक्तोभवतिमानवः ॥ २० ॥ प्रणिधिर्नामतत्रासीद्वैश्यएको
महाधनी ॥ विप्रभक्त्येकनिरतोदेवतातिथिपूजकः ॥२१॥ तस्यपद्मावतीनामधर्मपत्नीपतिव्रता ॥ चार्वङ्गीशीलयुक्ताचकुलजाप्रियवादिनी ॥२२॥
स्त्रीणांयोग्यागुणायेयेसृष्टाःश्रीपरमेष्ठिना ॥ तच्छरीरेगुणास्तेतेनिवसन्तिद्विजोत्तम ॥ २३ ॥ अथासौप्रणिधिर्वैश्यःसमादायधनंबहु ॥ वाणिज्यार्थे
गतोविप्रशुभेलग्नेशुभेतिथौ ॥२४॥ धनाद्धर्मःप्रभवतिधनाच्चविपुलंयशः ॥ धनात्कुलमवाप्नोतिभवेत्किंवाधनादृते ॥ २५ ॥ धनहीनंजनंदृष्ट्वासखा

पिवापलायते ॥ मेघःशरद्यम्बुहीनः खण्डंखण्डंनयेन्महत् ॥२६॥ खादितुंप्राप्यतेयावत्तावदेवहिबान्धवाः ॥ धनंयस्यकुलंतस्यबुद्धिस्तस्यसपण्डितः ॥ ॥ २७ ॥ अर्थैर्विहीनःपुरुषोजीवन्नपिमृतोपमः ॥ धर्मार्थविद्यार्जनतोमतिर्यस्यनिवर्तते ॥ २८॥ ज्ञेयःसमूर्खःसुतरामधिकस्याधिकंफलम् ॥ कर्त्तव्यः सततंधर्मश्चार्जितव्यंसदाधनम् ॥२९ ॥ शिक्षितव्यासदाविद्यापुम्भिरेवंविचक्षणैः ॥ दानाद्धनंचविद्याचवर्धतेप्रतिवासरम् ॥ ३०॥ धर्मस्तुवर्धतेदाना न्नधनेनविनानृणाम् ॥ काष्ठंतृणंतुषंवापिसम्प्राप्यनपरित्यजेत् ॥ ३१ ॥ पुमान्सञ्चयशीलोहिकदाचिन्नावसीदति ॥ ततोऽसौप्रणिधिर्वैश्यो नियोज्यस्त्रियमालये ॥ ३२ ॥ गृहव्यापारनिष्णातोवाणिज्येनजगामह ॥ अथैकदातस्यपत्नीगृहीत्वोद्वर्तनादिकम् ॥ ३३ ॥ सखीभिःसहविप्रर्षे जगामस्नानहेतवे ॥ ततोधनुर्ध्वजोनामस्वयंचपातकाश्रयः ॥ ३४ ॥ निजेच्छयाप्रकुर्वन्तींस्नानकर्मददर्शताम् ॥ विकसत्स्वर्णपुष्पाढ्यांप्रफुल्लकम लाननाम् ॥ ३५ ॥ मृगशावदृशंचारुपीनोन्नतपयोधराम् ॥ तांवैश्यपत्नीमालोक्यश्वपचोऽसौस्मरातुरः ॥ ३६ ॥ उवाचप्रहसन्वाणींनिजमूर्ति मचिन्तयन् ॥ ३७ ॥ धनुर्ध्वजउवाच ॥ कासिकल्याणिसुश्रोणिचारुहासिनिसुन्दरि ॥ मनोहरसिमेकस्मात्सुयौवनरसैःप्रिये ॥ ३८॥ विशालजघनेतन्विमयागुणवतासह ॥ गुणवत्यात्वयासर्वंसुखमत्यनुभूयताम् ॥ ३९ ॥ धनुर्ध्वजवचःश्रुत्वातस्याःसख्यस्ततोद्विज ॥ ऊचुर्वाक्यं तथाक्रुद्धाःसन्दष्टदशनच्छदाः ॥४०॥ सख्यऊचुः ॥ अरेमूढदुराचारदुराचारकुलोद्भव ॥ पादनिष्प्रेक्षणमपिनैतस्यास्तेप्रदीयते ॥४१॥ इयंपतिव्रता नारीधर्मकर्मपरायणा ॥ आत्मनःसुखमिच्छद्भिःपापदृष्ट्यानदृश्यते ॥ ४२ ॥ परस्त्रीमुखसौन्दर्यंपरद्रव्यंचसर्वदा ॥ दृष्ट्वाकामाग्निसद्भिन्नादह्यन्तेमूढ मानसाः ॥ ४३ ॥ याहिपापमतेदूरंमावदोक्तिसुदुःसहाम् ॥ वयमेवभवन्तंनस्पृशामश्चरणैरपि ॥ ४४ ॥ धनुर्ध्वजउवाच ॥ धिगस्त्वमुंजाति शब्दंसम्पन्नोऽप्यखिलैर्गुणैः ॥ सम्भावितोनयुष्माभिःश्वपचत्वेयतोऽधुना ॥ ४५ ॥ सौवर्णमदिरापूर्णाभ्यन्तरंकलशंस्थितम् ॥ सम्प्राप्यकोन गृह्णातितद्गुणग्रामवित्पुमान् ॥ ४६ ॥ अतोऽहंयुवतीमेनांयथाप्राप्नोमिसाम्प्रतम् ॥ तथाकुरुतहेसख्यःशरणंभोगतोऽस्मियत् ॥ ४७ ॥ इतिब्रुवन्तं तंमूढंभूयोभूयोद्विजोत्तम ॥ ऊचुर्वाक्यमिदंतास्तुजातात्यन्तकुतूहलाः ॥ ४८ ॥ सख्यऊचुः ॥ यद्येतांमरणंनूनमिच्छसित्वंसुदुर्मते ॥ गङ्गायमु नयोःशीघ्रंशरीरंसङ्गमेत्यज ॥ ४९ ॥ मिथःकृतमुखालोकाहसन्त्यस्तास्ततोद्विज ॥ तांसाधुपत्नीमादाययुर्निजगृहान्तरम् ॥५०॥ ततोऽसौश्वपचो मोहाद्ब्रह्महत्यासहस्रकृत् ॥ गङ्गायमुनयोस्तोयेतामिच्छन्पञ्चतांगतः ॥ ५१ ॥ तत्स्वामिसदृशाकारःसमस्तगुणवान्बली ॥ सएवचश्वपाको ऽसौस्ववृत्तान्तंस्मरन्नभूत् ॥ ५२ ॥ ततोऽसौप्रणिधिर्वैश्यस्तस्मिन्नेवदिनेशुभे ॥ कृत्वावाणिज्यमायातःस्वकीयंनिलयंप्रति ॥ ५३ ॥ श्वपाको

ऽपिततोविप्रस्तस्यावासंविवेशह ॥ प्रणिधेःसदृशोरूपैर्वयोभिश्चगुणैरपि ॥ ५४ ॥ एकाकारौसमालोक्यपुरःस्थौतौगुणाकरौ ॥ कस्याहंदयि
नाकोवाममभर्त्तेत्यचिन्तयत् ॥ ५५ ॥ ततःसाविस्मितासाध्वीविलोक्यतत्पतिद्वयम् ॥ तुष्टावमाधवंदेवंवचनैःकोमलाक्षरैः ॥ ५६ ॥ पद्मा
वत्युवाच ॥ नमामिगोविन्दमनन्तमूर्तिशक्रादिदेवार्चितपादपद्मम् ॥ योगेश्वरंयोगविदांशरण्यंयोगप्रदंयोगिभिरर्चनीयम् ॥५७ ॥ नमोऽस्तुतेकैटभ
मर्दनायनमोमधुध्वंसकरायतुभ्यम् ॥ नमोऽस्तुकंसासुरनाशनायनमोऽस्तुचाणूरनिपातनाय ॥ ५८ ॥ नमोऽस्तुवेदोद्धरणायनित्यंनमोऽस्तु
भूम्युद्धरणायतुभ्यम् ॥ नमोऽस्तुपृथ्वीधरणक्षमायनमोऽस्तुदैत्यान्तकरायतुभ्यम् ॥ ५९ ॥ गङ्गाम्बुधौताङ्घ्रियुगायतुभ्यंनमोऽस्तुराजन्यकुलान्त
काय ॥ नमोऽस्तुतेरावणवंशहन्त्रेनमोऽस्तुदैत्यान्तकरायतुभ्यम् ॥ ६० ॥ नमोऽस्तुतेचासुरनाशकायनमोऽस्तुतेम्लेच्छकुलान्तकाय ॥ नमो
ऽस्तुतेहृत्कमलासनायनमोऽस्तुतेसर्परिपुध्वजाय ॥६१॥ प्रसीदगोपीजनवल्लभप्रभोधृतैकहस्ताचलदेवदेव ॥ प्रसीदलक्ष्मीमुखपद्मभृङ्गप्रसीदविष्णो
सततंनमस्ते ॥ ६२ ॥ प्रसीदपद्मेक्षणचक्रपाणेकौमोदकीहस्तगदाधरत्वम् ॥ प्रसीदविष्णोधृतपाञ्चजन्यनमोऽस्तुतेपद्मधरायनित्यम् ॥ ६३ ॥ संसार
कौतूहलमन्दिरेतेमोहान्धकारेचविवेकदीपे ॥ संमोहिताकेशवमाययाहित्वदीययानित्यमहंभ्रमामि ॥ ६४ ॥ विरिञ्चिसेन्द्रार्कमुखाःसुरेन्द्रामायां
नजानन्तितवासुगरे ॥ मानुष्यहंकिंतववेद्मिमायांपुरोभ्रमंमेहरसानुकम्पम् ॥ ६५ ॥ व्यासउवाच ॥ तस्याःस्तवंसमाकर्ण्यभगवान्माधवःप्रभुः ॥
समालोक्यजगन्नाथश्चतुर्वर्गफलप्रदः ॥ ६६ ॥ आविर्बभूवसहसासूर्यकोटिसमप्रभः ॥ सामूर्ध्नाभूमिमालोक्यववन्देतत्पदद्वयम् ॥ ६७ ॥
नमस्तेकमलाकान्तभुक्तिमुक्तिफलप्रद ॥ हरमेज्ञानहीनायाःस्वकीयमतिविभ्रमम् ॥ ६८ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ भ्रमंजहीहिचार्वङ्गिद्वावेतौहिपतीतव॥
एकभावेनसुश्रोणिकुरुसेवांतयोःसदा ॥ ६९ ॥ यश्चतेप्रणिधिःस्वामीमद्भक्तस्तरुणःसुधीः ॥ भोक्तुंसुखफलंसाध्विसोऽभवद्द्विविधःस्वयम् ॥
॥ ७० ॥ अनन्तरूपिणीलक्ष्मीर्यथाक्रीडन्मयासह ॥ तथात्वमपिसुश्रोणिभुङ्क्ष्वताभ्यांसुखंसदा ॥ ७१ ॥ पद्मावत्युवाच ॥ एकस्याद्रौपतीदेव
नप्रशंसन्तिमानवाः ॥ मग्नांलज्जाब्धिकल्लोलेमामुद्धरदयामय ॥ ७२ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ यदापकीर्तितःसाध्विविभेषित्वंध्रुवंभुवि ॥ तदा
मत्पुरमागच्छताभ्यांसहवरानने ॥७३॥विमानमागतंसद्यस्ततोभगवदाज्ञया ॥ तौसमादायवैकुण्ठंसागन्तुमुपचक्रमे ॥ ७४॥अथसापथिगच्छन्तीभर्तृ
भ्यांसहजैमिने ॥ ददर्शैकंमहात्मानंरथस्थंस्त्रीसमन्वितम् ॥ ७५ ॥ धृतंकमलपत्राक्षैरतसीकुसुमप्रभैः ॥ चतुर्भुजैर्दूतगणैरासीनैर्गरुडोपरि ॥ ७६ ॥
विष्णुदूतांस्ततस्तांस्तुविष्णुरूपान्वराङ्गना ॥ कोऽयंरथस्थःपुरुषइतिपप्रच्छसासती ॥ ७७ ॥ केवायूयंमहात्मानःपुण्डरीकनिभेक्षणाः ॥ सर्वे

ऽपिविष्णुसदृशाःशङ्खचक्रादिपाणयः ॥ ७८ ॥ ततस्तेभगवद्दूताविष्णुतुल्यपराक्रमाः ॥ विहस्योचुर्मुहुःसर्वेपरमामोदसंयुताः ॥ ७९ ॥ विष्णुदूताऊचुः ॥ विष्णुदूतावयंसाध्विपुण्यात्स्नानमिमंजनम् ॥ समादायपदंयामउदारंलोकमुत्तमम् ॥ ८० ॥ पद्मावत्युवाच ॥ केनपुण्यप्रभावेणगतोऽयमीदृशींगतिम् ॥ विष्णुदूतामहात्मानःकथ्यतामित्यहोमम ॥ ८१ ॥ विष्णुदूताऊचुः ॥ अयंवृहद्ध्वजोनामराक्षसोलोकशोककृत् ॥ अरण्यादिनिवासीचमहाबलपराक्रमः ॥ ८२ ॥ परदारपरद्रव्यहारकःप्राणिघातुकः ॥ गोमांसाशीनिष्ठुरोक्तिभाषीचदेवनिन्दकः ॥ ८३ ॥ यद्यत्पापरतंकर्मतदनेनकृतंसदा ॥ स्वप्नेऽपितुकृतंकर्मशुभंनचपतिव्रते ॥८४ ॥ अयंरथंसमारुह्यसततंकामपीडितः ॥ परस्त्रीहरणार्थायसुश्रोणिनभसि भ्रमन् ॥ ८५ ॥ यांयांसुयौवनांनारींयत्रयत्रायमीक्षते ॥ बलाच्चालिङ्गितस्तांतुतत्रतत्रस्मरातुरः ॥ ८६ ॥ अथैकदाभीमकेशनाम्नोनरपतेःप्रियाम् ॥ ददर्शक्रीडामध्यस्थांसुन्दरींनवयौवनाम् ॥ ८७ ॥ अथासौतांसमालोक्यसुवर्णकुसुमप्रभाम् ॥ इत्युवाचवचःप्रेम्णाकात्वमत्रकरोषिकिम् ॥ ८८ ॥ साचोवाचततःकान्ताभीमकेशस्यभूपतेः ॥ अहंसुरतशास्त्रज्ञाकेशिनीनामभूपिता ॥ ८९ ॥ अपिसर्वगुणज्ञांमांप्रेमदृष्टांनभूपतिः ॥ स्ववंशजांदोषहीनांपश्यतिक्षणमप्यसौ ॥ ९० ॥ स्थीयतेनित्यमत्रैवभर्त्राखण्डितचर्चया ॥ मयास्वकर्मशोचन्त्याविरहानलतप्तया ॥ ९१ ॥ कस्त्वंकथमिदंप्राप्तमुद्यानंप्रतिसत्तम ॥ समायातोऽसितत्सर्वंप्रसन्नोवक्तुमर्हसि ॥९२॥ अथायमित्याहवचःपूर्णचन्द्रनिभानने ॥ मायावीराक्षसोऽहंत्वामालिङ्गितुमिहागतः ॥ ९३ ॥ जहीहिरुष्टंभर्त्तारंसर्वदादोषदर्शिनम् ॥ तन्विमांभजसर्वंतेदास्यामिसुखमुत्तमम् ॥ ९४ ॥ ततोविहस्यसाध्वीयंराक्षसेन्द्रमिमंमुदा ॥ बबन्धबाहुलतयाविन्यस्यवदनेमुखम् ॥ ९५ ॥ सतामालिङ्ग्ययुवतींविवेकोद्वेगविह्वलाम् ॥ अनयासहसुश्रोणिदिव्यमारूढवान्रथम् ॥ ९६ ॥ दम्पतीभावमाश्रित्यतौजातावतिकौतुकम् ॥ वायुवेगरथारूढौयातौगगनवर्त्मनि ॥ ९७ ॥ अथैनामयमित्याहपश्यतन्विवरानने ॥ त्वद्भर्तृदेशादायातौगङ्गासागरसङ्गमे ॥ ९८ ॥ ततोरथस्थनारीयमब्धिगङ्गाब्धिसङ्गमम् ॥ जगामपञ्चतांसद्यःसन्दृश्यात्यन्तसाध्वसैः ॥ ९९ ॥ विलप्यबहुधासाध्वींतत्रायमपिराक्षसः ॥ गतप्राणांसमालोक्यसद्योमृत्युंजगामह ॥ १०० ॥ वैनतेयध्वजादेशादिमौगलितकल्मषौ ॥ नयामःपुण्यकर्माणौवैकुण्ठंप्रतिसम्प्रति ॥१॥ जलेस्थलेचान्तरिक्षेगङ्गासागरसङ्गमे ॥ देहंसन्त्यज्यगच्छन्तिपापिनोहिपरांगतिम् ॥२ ॥ त्रैलोक्यदुर्लभंतीर्थंगङ्गासागरसङ्गमे ॥ माघेतपसिशुक्लायामेकादश्यामुपोषितः ॥ ३ ॥ तत्रशुद्धिमवाप्नोतिब्रह्महापिनसंशयः ॥ गङ्गाब्धिसङ्गमेस्नात्वाहरिंदृष्ट्वाचमाधवम् ॥ ४ ॥ कार्त्तिकेयमुखंदृष्ट्वापुनर्जन्मनविद्यते ॥ कार्त्तिकेयोहरिःसाक्षादित्यभेदःकृतःसदा ॥५॥ येकार्त्तिकेयंपश्यन्तितेसर्वेमोक्षगामिनः ॥ सर्वतीर्थाधिकंतीर्थंगङ्गाब्धि

सङ्गमंशृणु ॥६॥ जलेस्थलेचान्तरिक्षेमृतोमोक्षमवाप्नुयात् ॥७॥ व्यासउवाच॥ इत्युक्त्वाविष्णुदूतास्तेतौसमादायजैमिने ॥ जग्मुर्विष्णुगृहंसर्वेसहसा
काशवर्त्मनि ॥ ८ ॥ याचपद्मावतीसाध्वीभर्तृद्वयसमन्विता ॥ गतासारूपतांविष्णोश्चतुर्वर्गप्रदायिनः ॥ ९ ॥ तत्रभुक्त्वाखिलान्भोगान्दुर्लभान्द्विज
सत्तम ॥ परमंज्ञानमासाद्यययुःसारूप्यतांहरेः ॥११०॥ सर्वतीर्थमयीगङ्गासर्वतीर्थमयोहरिः ॥ गङ्गायाश्चहरेश्चैवतस्माद्भक्तिर्विधीयते ॥ ११ ॥ गङ्गा
ब्धिसङ्गमेपूर्वंमाधवोनामभूपतिः ॥ तप्त्वातपश्चिरंतत्रसदारोमोक्षमाप्तवान् ॥१२॥ जैमिनिरुवाच ॥ त्वयोक्तोमाधवःकोऽसौकिंकर्मसचकारह ॥ कथं
तेपेतपस्तन्मेसर्वंकथयसत्तम ॥ १३ ॥ व्यासउवाच ॥ चरितंतस्यविप्रर्षेमाधवस्यमहात्मनः ॥ आकर्णयप्रवक्ष्यामिसमासेनमहामते ॥ ११४ ॥
इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारेव्यासजैमिनिसंवादेप्रयागवर्णनंनामचतुर्थोऽध्यायः ॥ ४ ॥ व्यासउवाच ॥ अस्तितालध्वजानामनगरी
त्रिदिवोपमा ॥ सर्वलोकेषुविख्याताप्रकीर्णागुणिनांगणैः ॥ १ ॥ तत्रासीद्विक्रमोनामाराजाशुद्धकुलोद्भवः ॥ धार्मिकःसत्यवादीचप्रजापालन
तत्परः ॥ २ ॥ तस्यहारावतीनामवल्लभाभुविदुर्लभा ॥ आसीत्स्वकीयवदनप्रभाजितशशिप्रभा ॥ ३ ॥ तस्यसैवप्रियाराज्ञःस्त्रीगणेऽपिचतिष्ठति ॥
गङ्गेवसरितांभर्त्तुस्तिष्ठत्यपिसरिद्गणे ॥ ४ ॥ भूदेवदेवकृपयाकालेनकियताद्विज ॥ व्यजायतसुतस्तस्यांसर्वलक्षणसंयुतः ॥ ५ ॥ शास्त्रोक्त
विधिनातस्यसराजासर्वशास्त्रवित् ॥ माधवेतिततोनामचक्रवर्तीचकारह ॥ ६ ॥ ततोऽसौमाधवोविप्रकालेनकियताबली ॥ सर्वविद्यासरित्पारंगतः
सद्गुणसङ्गतः ॥ ७ ॥ अथासौयौवराज्येनराज्येनरपतिःसुतम् ॥ सिक्तवांस्तंमहीदेवसर्वदेवगणार्चकम् ॥ ८ ॥ एकस्मिन्दिवसेविप्रचतुरङ्गबलै
र्वृतः ॥ जगामकौतुकेनासौमृगयायैमहद्वनम् ॥ ९ ॥ तत्रहत्वाबहूञ्जन्तून्मध्याह्नेसमयेततः ॥ कृतवान्नगरंगन्तुमुद्यमंविपिनादसौ ॥ १० ॥
नगरंस्वकमागच्छत्ससैन्योमाधवोमुदा ॥ ददर्शयुवतीमेकांसरसिस्नानतत्पराम् ॥ ११ ॥ स्नानार्हद्रव्यवसनैर्व्यक्तीकृतकलेवराम् ॥ स्वकीयमुख
सौन्दर्यजितपूर्णनिशाकराम् ॥ १२ ॥ सुवर्णकुण्डलद्वन्द्वविभ्राजद्गण्डमण्डलाम् ॥ सुदीर्घकेशकैश्छन्ननितम्बांचारुहासिनीम् ॥ १३ ॥ सुवर्णपद्म
कलिकाचारून्नतपयोधराम् ॥ मृगारिकृशमध्यांचवसन्तेकोकिलस्वराम् ॥१४॥ यूनांमनोहराराज्येकन्दर्पेणमहात्मना ॥ आरोपितापताकेवसुन्दरीसा
व्यराजत ॥ १५ ॥ तादृशींतांसमालोक्यप्रान्तरेसङ्गवर्जिते ॥ कःकामवशगोनस्यात्क्षितौप्राणान्वहन्पुमान् ॥ १६ ॥ अथविक्रमपुत्रोऽसौतामालोक्य
वराननाम् ॥ कन्दर्पबाणव्रणितहृदयश्चेत्यचिन्तयत् ॥ १७ ॥ एतस्याःसदृशीकापिनदृष्टाक्षितिमण्डले ॥ एतामिहसमालिङ्ग्यसफलंजन्मचेष्यते ॥
॥१८॥ श्रेष्ठोऽस्मिसर्वलोकानांवयस्तेजोगुणैरहम् ॥ यद्यपीन्द्राङ्गनेयंस्यान्नेतव्याद्यतथापिच ॥१९॥ परस्त्रीहरणेयोवादोषोभवतिसाम्प्रतम् ॥ कोवा

शक्नोतितद्वक्तुंयतोराजापितामम॥२०॥इतिसञ्चिन्त्यमनसाद्दढंकामवशंगतः॥दूरेसंस्थाप्यसैन्यानियथौसास्नातियत्रह ॥२१॥ ऐश्वर्यंचमदश्चैवकाम श्चैवमहीतले॥त्रयएतेविवेकस्यतेजोघ्नन्तिकिमद्भुतम्॥२२॥पितास्यदुरितध्वंसीधर्मरक्षाकरोनृणाम्॥धिक्स्वयंकामदेवोऽसौमोहयत्यखिलंजगत्॥२३॥ तमायातंसमालोक्यवेगेनमहताततः॥ एकाकिनीसारमतेभृशंचिन्ताकुलाभवत्॥२४॥एकाकिनींसमालोक्यकान्तारस्थांसयौवनाम्॥अयंधावतिवेगेन तन्मेमनसिवर्तते ॥ २५ ॥ जल्पन्तिमुनयःसर्वेधर्मोरक्षतिरक्षितः ॥ नचज्ञातव्यमत्रैवकिमत्रचभविष्यति ॥ २६ ॥ सहायहीनंयत्स्थानंपुरोधावन्ति शत्रवः ॥ श्लाघ्यंपलायनंतत्रनिवासःप्राणनाशकः ॥२७॥ इत्यालोच्यवरारोहासव्यकच्छेघटंततः ॥ कृत्वापलायनेभीत्यामनश्चक्रेसरोवरात् ॥२८॥ ततःसमाधवश्चापिजवेनमहताद्विज ॥ एवंतस्याःपुरोगत्वाप्रसारितकरःस्थितः ॥ २९ ॥ श्रीमाधवउवाच ॥ वराङ्गनेचारुदेहेसुयौवनबलान्मम ॥ पलायसेमनोहृत्वाहतोऽस्म्यहमचेतनः ॥ ३० ॥ किंनामचञ्चलापाङ्गिचार्वङ्गितवकःपतिः ॥ स्वर्गात्किंवागतासित्वंत्वत्तुल्यानास्तिभूतले ॥ ३१ ॥ सुन्दरित्वमिहश्रेष्ठासर्वलक्षणसंयुता ॥ कथंवहसिपानीयंदासीवकमलानने ॥ ३२ ॥ पयोधरौशातकुम्भौसदावहसिवक्षसि ॥ कक्षेणजलकुम्भंव कोमलाङ्गीदमद्भुतम् ॥ ३३ ॥ दिवाकरकरात्यन्तसन्तप्तेपथिलोहिताः ॥ पादाङ्गुल्यन्तराभान्तिजपानांकलिकाइव ॥ ३४ ॥ सुश्रोणिभजमांप्रीत्या त्यजकुम्भंवरानने ॥ तवदुःखावसानोऽभून्ममदर्शनमात्रतः ॥३५॥ श्रीमद्विक्रमभूभर्त्तुःपुत्रोऽहंमाधवाह्वयः ॥ सर्वभावैर्भविष्यामिवराङ्गस्तवसुन्दरि॥ ॥ ३६ ॥ ममस्त्रीगणमध्येतुसुभगात्वंभविष्यसि ॥ सुपुष्पवल्लीमध्येतुद्विरेफस्यैवमालती ॥ ३७ ॥ अथवाममवाक्यंत्वंगर्वाल्लङ्घितुमिच्छसि ॥ नत्यक्ष्यामितथापित्वांयतोऽहंनृपतेःसुतः ॥ ३८ ॥ व्यासउवाच ॥ तनोक्तंवचनंश्रुत्वापन्थानंप्रविहायसा ॥ तस्थावधोमुखीविप्रप्राहेतिचशनैः शनैः ॥ ३९ ॥ कदापिचपरःकोऽपिनशृणोतिवचोमम ॥ तथापिलज्जांसन्त्यज्यवक्ष्याम्येवतवाग्रतः ॥ ४० ॥ तथाप्यहंमहावीरसुबाहुक्षत्रियप्रिया ॥ नयामिदेवपूजार्थंजलंचन्द्रकलाह्यहम् ॥ ४१ ॥ यद्वचोभवताप्रोक्तंनचतत्त्वत्कुलोचितम् ॥ त्वद्वंशप्रभवाःसर्वेपरस्त्रीपुनपुंसकाः ॥ ४२ ॥ अहमेकाकिनीनारीवीराणांप्रभवोभवान् ॥ बलादालिङ्ग्यमामत्रवशःकिंतेभविष्यति ॥ ४३ ॥ परस्त्रियंसमालिङ्ग्यक्षणमात्रसुखंभवेत ॥ इहाप्यकीर्तिः शेषंचदुःखंकल्पशताधिकम् ॥ ४४ ॥ कर्मभूमिरियंशूरपुण्यमत्रविधीयताम् ॥ परस्त्रीहरणेचित्तंकदाचिदपिमाकुरु ॥ ४५ ॥ लोभात्प्रवर्त्तते कामःकामात्पापंप्रवर्त्तते ॥ पापान्मृत्युर्मृतेऽपिस्याद्दुस्तरेनरकेस्थितिः ॥४६॥ सर्वेऽपित्वद्गुणाव्यर्थास्त्वज्जन्मापिचनिष्फलम् ॥ कामस्यवशतांगत्वा रन्तुमिच्छेःपरस्त्रियम् ॥ ४७ ॥ मांसमूत्रपुरीषास्थिनिर्मितंमेकलेवरम् ॥ एतदेवसमालोक्यस्मरस्यवशतांगतः ॥४८॥ भूपालवंशोत्पत्तित्वात्पौरेभ्यो

नबिभेषिकिम् ॥ मस्तकोपरिगर्जन्तंनेक्षसेसमवर्त्तिनम् ॥ ४९ ॥ ग्रसन्तेबडिशंमत्स्यास्तेसर्वेज्ञानवर्जिताः ॥ ज्ञानीचेत्प्राप्यबडिशंभवान्कस्माद्ग्रसि
ष्यसि ॥ ५० ॥ विवेकस्त्रिषुलोकेषुसम्पदांपरमंपदम् ॥ अविवेकोहिलोकानामापदांपरमंपदम् ॥ ५१ ॥ तयोक्तंवचनंश्रुत्वामाधवःकाममोहितः ॥
उवाचजैमिनेवाचंविनयावनतःपुनः ॥ ५२ ॥ तवोद्वीक्षणनाराचधाराजर्जरमानसम् ॥ प्रियेमांत्राहित्राहीतित्वामस्मिशरणंगतः ॥ ५३ ॥ तावत्प्रिय
तमानारीयावत्तिष्ठतियौवनम् ॥ मृणालकोशांनलिनींहेमभृङ्गोनगच्छति ॥ ५४ ॥ प्रसीदहरिणीनेत्ररक्षमांसेवकंस्वकम् ॥ त्वद्वाचंनीरसांश्रुत्वाभिद्यते
हृदयंमम ॥ ५५ ॥ चन्द्रकलोवाच ॥ त्यजदुःखंमहावीरशृणुमद्वचनंशुभम् ॥ प्रवक्ष्यामिमनोदुःखंहन्तुंयद्भवतःक्षमाम् ॥ ५६ ॥ समुद्रपारे
विख्यातापुरन्दरपुरोपमा ॥ प्लक्षद्वीपेऽस्तिदीप्यन्तीविख्यातासंज्ञयापुरी ॥ ५७ ॥ गुणाकराह्वयस्तत्रराजाश्रेष्ठोमहायशाः ॥ आस्तेसर्वगुणैर्युक्तः
प्रतापेऽग्निसमोवली ॥ ५८ ॥ सुशीलानामतद्भार्यासर्वलक्षणसंयुता ॥ सेवावशीकृतस्वामिहृदयासदयाजनैः ॥ ५९ ॥ सुलोचनाख्यातत्कन्यावीर
तत्कुक्षिसम्भवा ॥ सदृहरूपैरजयत्सकलान्सुन्दरीगणान् ॥ ६० ॥ तस्यारूपंगुणौघंचवर्णितुंभुविकःक्षमः ॥ तद्रूपदर्शमालोक्यासृजदन्यांस्वयंविधिः ॥
॥ ६१ ॥ अहमासंमहावीरतस्यादासीनृपात्मज ॥ समागतास्मिदैवेनत्वद्देशंप्रतिसुन्दरी ॥ ६२ ॥ तत्समासुन्दरीनास्तित्वत्समोनास्तिसुन्दरः ॥
गृहाणतांविवाहेनस्वर्गभोगंयदीच्छसि ॥ ६३ ॥ जम्बुकींबलवान्सिंहोविहायाङ्गतामपि ॥ हस्तिनींनहिकिंधत्तेयत्नतःप्रतिपत्तये ॥ ६४ ॥ उद्योगी
पुरुषोलोकेलभतेपरमांश्रियम् ॥ उद्योगेनविनाब्रूहिकिंकार्यंभुविविद्यते ॥ ६५ ॥ व्यासउवाच ॥ तस्यास्तद्वचनंश्रुत्वामाधवोमाधवार्चकः ॥ दूरी
कृत्यस्मरोद्भावंतामित्याहवराननाम् ॥ ६६ ॥ माधवउवाच ॥ केनचिह्नेनतांकन्यांज्ञास्यामिकमलानने ॥ तन्मेकथयसुश्रोणियदितेमय्यनुग्रहः ॥
॥ ६७ ॥ सिन्धुपारप्रतीपाज्ञःकथंयास्यामिमानुषः ॥ भविष्यतितयासार्धंकथंसन्दर्शनंमम ॥ ६८ ॥ चन्द्रकलोवाच ॥ तस्यास्तुवामजघनेतिलकं
तिलसन्निभम् ॥ अस्तितद्दर्शनेनैवज्ञास्यसित्वंसुलोचनाम् ॥ ६९ ॥ उच्चैःश्रवससंज्ञस्यतुरगस्यमहात्मनः ॥ त्वन्मन्दुरायांपुत्रोऽस्तिसर्वगामीहयो
त्तमः ॥ ७० ॥ तमश्वश्रेष्ठमारुह्यजवेनपवनोपमम् ॥ गमिष्यसिसमुद्रान्तंसुखसाध्यामहीयतः ॥ ७१ ॥ ततोभूपालपुत्रोऽसौससैन्योगृहमागतः ॥
सापिचन्द्रकलासाध्वीसुप्रीतास्वगृहंगता ॥ ७२ ॥ विचिन्त्यवचनंतस्यामाधवोऽतित्वरान्वितः ॥ चिन्ताकुलितचित्तोऽसौसहसामन्दुरांययौ ॥
॥ ७३ ॥ तत्रबद्धाञ्जलिर्भूत्वाविक्रमीविक्रमान्वितः ॥ तुरङ्गमानितिप्राहगुणयुक्तान्महाबलान् ॥ ७४ ॥ माधवउवाच ॥ यूयंसर्वेमहात्मानः
सर्वलक्षणसंयुताः ॥ समुद्रपारंमांनेतुंकःशक्नोतितुरङ्गमः ॥ ७५ ॥ अथतेतुरगाःसर्वेश्रुत्वातद्वचनंभिया ॥ परस्परंक्षितिमुखास्तस्थुर्नोनेतुमुद्यताः ॥

॥ ७६ ॥ अथैकस्तुरगस्तत्रसमस्तैर्लक्षणैर्युतः ॥ माधवस्यपुरोगत्वावाचमेतामुवाचह ॥ ७७ ॥ अहंभवन्तंनेष्यामिसिन्धुपाग्नसंशयः ॥
किंत्वाकर्णयदुःखानिमदीयानिनृपात्मज ॥ ७८ ॥ अन्यभुक्तावशिष्टंयत्तत्तृणंममभक्षणम् ॥ ग्रन्थिकोटिप्रयुक्ताभीरज्जुभिर्ममबन्धनम् ॥ ७९ ॥
स्वप्नेऽपित्रीहयोवीरनदृष्टावलिनामया ॥ अन्येषामपिभोगानांकाकथात्रनृपात्मज ॥ ८० ॥ गौरवेणविनावीरनसतांविक्रमोभवेत् ॥
ज्वलिष्यतिकथंवह्निर्विनाकाष्ठघृतादिभिः ॥ ८१ ॥ अहर्मीदृगिमेसर्वेनानाभूषासमन्विताः ॥ नतुसिंहसमाःश्वानःसर्वाभरणभूषिताः ॥ ८२ ॥
प्रदक्षिणाकारतयासशैलद्वीपसागराः ॥ क्षणमात्रेणपृथिवींशक्नोमिभूपतेप्रभो ॥ ८३ ॥ माधवउवाच ॥ क्षमस्वदोषंसकलंमतिपित्राविहितंहय ॥
अद्यप्रभृतिमुख्योऽसिमन्दुराभ्यन्तरेमम ॥ ८४ ॥ परेणदत्तःसन्तापःसदातिष्ठतिनोत्तमे ॥ सलिलंवह्निसन्तप्तंक्षणाच्छीतलतांव्रजेत् ॥ ८५ ॥
स्वमाधुर्यैर्भवेदिक्षुःक्षणमपिहितृप्तये ॥ इत्युक्त्वातंनमस्कृत्यतुरङ्गंनृपनन्दनः ॥ ८६ ॥ ततःशुभेक्षणेतस्यपृष्ठमारुह्यवाजिनः ॥ प्रचेष्टाख्येनभृत्ये
नविलङ्घ्यजलधिंययौ ॥ ८७ ॥ पुरींसर्वगुणैर्युक्तांपुरन्दरपुरोपमाम् ॥ जगाममाधवोभ्राजन्सौधावलिभिरुज्ज्वलाम् ॥ ८८ ॥ तत्रोपस्थांच
युवतींगन्धिनींमाधवोद्विजः ॥ दृष्ट्वास्मितमुखोवाक्यमुवाचेतिचकोमलम् ॥ ८९ ॥ वृद्धमातर्गृहंपान्थोदिनमेकंतवालये ॥ स्थातुमिच्छामिका
ऽऽज्ञातेधनवान्माधवाह्वयः ॥ ९० ॥ आतिथेयींगन्धिनींसातमादायातिथिंततः ॥ हृष्टातुस्वगृहंतत्रजगामात्यन्तभक्तितः ॥ ९१ ॥ यथोक्त
विधिनाविप्रतयातस्यार्हणाकृता ॥ माधवस्तांनिशांनिन्ये चिन्ताव्याकुलमानसः ॥ ९२ ॥ अथप्रभातेविमलेगन्धिन्याःपुरतोद्विज ॥ माधवः
सकलंकार्यंकथयामासभूसुरः ॥ ९३ ॥ देव्यास्सुलोचनायाश्चतस्मिन्नेवदिनेशुभे ॥ गन्धाधिवासनंकर्मरचयामाससाचतत् ॥ ९४ ॥
श्रुत्वाधिवासनंकर्मराजपुत्र्यास्ततोद्विज ॥ शोकसागरकल्लोलनिकरोमाधवोऽभवत् ॥ ९५ ॥ यदर्थंराज्यवसतिर्मयात्यक्तातदिच्छुना ॥ यदर्थं
बान्धवास्त्यक्तालङ्घितश्चमहोदधिः ॥ ९६ ॥ अद्यैवतस्यादेवेनभविष्यत्यधिवासनम् ॥ निष्फलाःसकलाएवयावन्तोविहिताःश्रमाः ॥९७ ॥
किंतुलोकानजल्पन्तिमाध्व्यामुग्धोगतोऽखिलम् ॥कोऽपिभग्नोद्यमोनस्यात्प्रज्ञायकार्यनिश्चयम् ॥९८॥ एतद्विचिन्त्यमनसामाधवोऽसौपुनःपुनः ॥
मालापुष्पादिकेकार्यंलिलेखप्रेमवर्णितम् ॥ ९९ ॥ कन्येमाधवनामाहंकुमारोधरणीपतेः ॥ तालध्वजाधिराजस्यविक्रमस्यमहात्मनः ॥ १०० ॥
त्वच्चेटीतत्रकाप्यस्तिकन्येचन्द्रकलाह्वया ॥ तयातवगुणग्रामःकथितोमेपुराकिल ॥१॥ त्वद्गुणग्रामसंलग्नचित्तोऽहंनिम्नसागरम् ॥विलङ्घ्यतुरगारूढः
समायातःपुरींतव ॥ २ ॥ अधुनामांवरत्वेनवृणुकन्येसुलोचने ॥ यतःसंसारमध्येऽस्मिंस्तवास्मिशरणंगतः ॥ ३ ॥ यथागुणवतींत्वांहिनान्यो

जानातितत्पुमान् ॥ सरोजिनीगुणंवेत्तिभृङ्गएवनदर्दुरः ॥ ४ ॥ शुभ्रस्यजलदस्यापिगगनैकस्यनोदयः ॥ तथापिनभजेदन्यंविनाचन्द्रंकुमुद्वती ॥ ॥ ५ ॥ अथतल्लेखनंवीरोमालाकारप्रियाकरे ॥ स्वर्णाङ्गुलीयसहितंददौसविनयोनृपः ॥ ६ ॥ पुष्पमालान्तरेकृत्वातंलेखंसाङ्गुलीयकम् ॥ राजपुत्रीसमीपेसागन्धिनीतरसाययौ ॥ ७ ॥ पुष्पमालांबलितस्यैदत्त्वासागन्धिनीततः ॥ तस्थौबद्धाञ्जलिर्भूत्वादूरंगत्वाभियाकियत् ॥ ८ ॥ ततःसाराजतनयालिखितंसाङ्गुलीयकम् ॥ विलोक्यसकलंमूलात्पपाठात्यन्तपण्डिता ॥ ९ ॥ सापितत्पृष्ठपत्रेतुतद्योग्यमुत्तरंद्विज ॥ अलिखद्विस्मिताकन्यायद्यच्चसर्वमुच्यते ॥ १० ॥ राजपुत्रमहाबाहोत्वद्वाक्यमखिलंश्रुतम् ॥ शृणुसत्तमवाक्यंमेयथोचितमिदंवचः ॥ ११ ॥ अद्याधिवासनंकर्मश्वोविवाहोममध्रुवम् ॥ पितुर्यत्संमतंकार्यंपृथिव्यांकोऽपिनत्यजेत् ॥ १२ ॥ कार्येतुदुःखसाध्येतुकार्योनातिश्रमोजनैः ॥ कार्येसिद्धेश्रमोनस्यादसिद्धेश्रमएवहि ॥ १३ ॥ तथापिशृणुवक्ष्यामियेनप्राप्नोतिमांभवान् ॥ यदर्थोभवताचैवसमुद्रोऽपिचलङ्घितः ॥ १४ ॥ मयाप्रदक्षिणीकार्योवरोविद्याधरोह्ययम् ॥ तत्पुरोऽहंगमिष्यामिनानाभरणभूषिता ॥ १५ ॥ वामबाहूर्ध्वंकृत्वाचवीरःस्यान्ममसंमुखः ॥ येनमांशक्यतेनेतुंसमेभर्ताभविष्यति ॥ १६ ॥ सत्यंसत्यमिदंसत्यंपत्रेऽस्मिंल्लिखितंमया ॥ अन्यथासुदृढंकार्यंलङ्घितुंनहिशक्यते ॥ १७ ॥ एतद्विलिख्यसाकन्यातस्याएवकरेददौ ॥ सापितत्पत्रमादायगतामाधवसन्निधिम् ॥ १८ ॥ तयायल्लिखितंपत्रेतत्पठित्वातुमाधवः ॥ भूयोऽपिलिखितंविप्रलिलेखात्यन्तकौतुकैः ॥ ॥ १९ ॥ त्वयायदुक्तंहेकन्येधन्येधन्यकुलोद्भवे ॥ तदेवमन्मतंसर्वंकोऽपिनास्त्यत्रसंशयः ॥ २० ॥ ततस्तुगन्धिनीभूयोगत्वातन्निकटेद्विज ॥ ददौसुलोचनायैसालेखनंसुन्दराक्षरम् ॥ २१ ॥ अथतल्लेखनंज्ञात्वाकुमाराङ्गीकृतंद्विज ॥ बभूवात्यन्तसंहृष्टाविस्मिताचपुनःपुनः ॥ २२ ॥ तस्मिन्नसंशयंकार्यंयदासौस्वीकृतंददौ ॥ तदाकिंस्वयमिन्द्रोवायन्मायामाधवःपुमान् ॥ २३ ॥ इहलोकेपरत्रास्तितस्नेहभूमिःपतिःसदा ॥ विनासन्दर्शनेनापिनवरत्वेदृतोमया ॥ २४ ॥ इतिसञ्चिन्त्यसासाध्वीनिःश्वस्यचपुनःपुनः ॥ स्नानव्याजाद्गतावासंगन्धिन्याश्वसहालिभिः ॥ २५ ॥ हस्तेविधृत्यतांकन्यांगन्धिनीसापुरन्ध्रिका ॥ माधवंदर्शयामासशयानंमञ्चकोपरि ॥ २६ ॥ तंसमालोक्यसाकन्याकन्दर्पसदृशंततः ॥ रोमाञ्चितंसमस्ताङ्गमुदात्तंपश्यतिक्रमात् ॥ २७ ॥ तन्नेत्रयुगलंतस्मिन्यत्रयत्रनिमज्जति ॥ कष्टदृष्ट्याचनान्यत्रतस्मान्नामात्रगच्छति ॥ २८ ॥ साक्षादयंवाकन्दर्पोदेवकीनन्दनोऽपिवा ॥ ॥ ९ ॥ शर्वोवाविषयाधीशःसाक्षाद्वापार्वतीपतिः ॥ २९ ॥ रूपैरेतैर्जगन्मध्येमानुषोनहिजायते ॥ अनेनस्वामिनाजन्मसफलंहरिणीदृशः ॥ ३० ॥ यद्भक्तिवशगोभूत्वाविधातात्यन्तयत्नतः ॥ यदाहंकन्यकाजातातदैनंकिंससर्ज ह ॥ ३१ ॥ अद्यप्रभृतिनाथोऽयंस्वयंनास्त्यत्रसंशयः ॥ इत्युक्त्वासामतिं

चक्रेगन्तुंनिजगृहंप्रति ॥ ३२ ॥ गन्धिर्युवाच ॥ कन्येयुक्तिरियंभद्रेत्वयापिहृदिसेव्यताम् ॥ यथासुमूर्तिःपुरुषोनतथाभातिनिन्दया ॥
॥ ३३ ॥ उल्लासोगात्रभङ्गश्चमन्दद्दृष्टिश्चविस्मितम् ॥ सर्वाणिविष्णुचिह्नानिनिद्रायांमृगलोचने ॥ ३४ ॥ सन्दष्टोष्ठपुटाक्षपात्प्रोक्तोनो
त्तिष्ठतिध्रुवम् ॥ शनैःशनैःकरंतस्यस्वकराभ्यामदर्शयत् ॥ ३५ ॥ त्वांद्रष्टुंगजकन्यायाःसन्धृत्यागमनंशृणु ॥ श्रुत्वैतत्सोऽपिचोत्थस्थौ
सम्भ्रमाक्रान्तमानसः ॥ ३६ ॥ विनयावनतोवाक्यंमाधवश्चेत्युवाचताम् ॥ ३७ ॥ माधवउवाच ॥ कन्येमज्जन्मसफलंश्रमश्चसफलोमम ॥
त्वच्चारुवदनाम्भोजंसाक्षादेवमयेक्षितम् ॥ ३८ ॥ सफलंयौवनंकन्येत्वंवरत्वेनमांवृणु ॥ त्वद्योग्योऽस्तिवरोनान्योमांविनाभुविसुन्दरि ॥ ३९ ॥
सुलोचनोवाच ॥ सुमतेत्वंममस्वामीभाग्येनमहताभवेः ॥ मयायद्वचनंप्रोक्तंतदेकसुदृढंखलु ॥ आज्ञांकुरुमहाभागगच्छामिनिजमन्दिरम् ॥ १४० ॥
माधवउवाच ॥ तिष्ठेतियदिवावच्मिकन्येगर्वस्तदाभवेत् ॥ गच्छेतिवचनंवक्तुंनायातिवदनान्मम ॥ ४१ ॥ स्वयंविचार्यचार्वङ्गियद्युक्तंतद्वि
धीयताम् ॥ यदुक्तंवचनंतस्मिन्भविष्यसिसुतत्परा ॥ ४२ ॥ इत्युक्तातेनसाकन्याहार्पितास्वगृहंगता ॥ तत्रैवमाधवस्तस्थौवृतोवहुपरिच्छदैः॥
॥ ४३ ॥ चारुविद्याधरएवंस्थितोविद्याधरोवरः ॥ तत्रस्थाश्चजनाःसर्वेस्रक्चन्दनविभूषिताः ॥ ४४ ॥ दिव्याम्बरपरीधानारेजुर्देवगणाइव ॥
क्वचिद्गीतंक्वचिन्नृत्यंक्वचित्कोलाहलध्वनिः ॥ ४५ ॥ क्वचिच्चापिप्रदीपालिस्तत्पुरेसमवर्तत ॥ हेषितैःसप्तिवृन्दानांहस्तिनांचैवबृंहितैः ॥ ४६ ॥
हृषस्वनेश्चपत्रिणांपूरिताःककुभोदश ॥ नानापताकानिवहैर्धवलैर्नृपसद्मभिः ॥ ४७ ॥ समन्ताद्गगनंसर्वंव्याप्तंतत्रहिजैमिने ॥ केऽपिशङ्खान्स
माद्ध्मुर्ढक्काडिण्डिमझर्झरान् ॥ ४८ ॥ वादयाञ्चक्रिरेकेऽपिसाधुकाहलकादिकम् ॥ ततोयुवतयःसर्वाःसरोजकोरकस्तनाः ॥ ४९ ॥ ललितानिसुगी
तानिजगुश्चन्द्रनिभाननाः ॥ परस्परंयौवनतोघर्षणच्युतमालया ॥ १५० ॥ प्रस्वेदाम्बुगलद्गन्धैर्वभौकन्येवतत्रभूः ॥ गम्भारीकाष्ठरचितंपीठमारुह्य
सुन्दरी ॥ ५१ ॥ ज्ञातिभिर्वेष्टितायातावरस्थानंसुलोचना ॥ ५२ ॥ अत्रान्तरेविक्रमपुत्रएषशय्योपरिष्टात्किललब्धनिद्रः ॥ नवेददैवेनविवाहकार्यंसुलोच
नायाश्चसुलोचनायाः ॥ ५३ ॥ विधातृमायाशतमोहितानांकदापिनैस्याद्भुवनेसुखाप्तिः ॥ ततःस्वसङ्केतविधिंजनोऽयंविस्मृत्यनिद्रामभजत्सुखेन ॥ ५४ ॥
वनंपरित्यज्यकृशानुभीत्याजलंप्रविष्टानलिनीसुखार्थम् ॥ सन्दह्यतेतत्रहिमानलेनयद्यस्यकर्मनतदन्यथास्यात ॥ ५५ ॥ वेदादिशास्त्रमखिलंप्रपठन्तु
लोकाःकुर्वन्तुनामसततंक्षितिपालसेवाम् ॥ उग्रंतपःप्रतिदिनंप्रतिसाधयन्तुनश्रीस्तथापिचभजत्यतिभाग्यहीनम् ॥ ५६ ॥ मस्तकोपरितिष्ठन्तिदुःखानिच
सुखानिच ॥ अन्यकालेसमायान्तिहठादन्यानिसत्तम ॥ ५७ ॥ निद्रावन्तंसमालोक्यमाधवंदुःखभागिनम् ॥ प्रचेष्टश्चिन्तयामासजानन्सङ्केतमेतयोः

॥५८॥धिगस्त्वमुंराजपुत्रंदैवमायाविमोहितः ॥ विस्मृत्यानिजसङ्केतंनिद्रांसम्प्राप्यसेवते ॥५९॥ असौदुःखागताकन्यावरस्यनिकटेऽधुना ॥ किंभवे न्नयनेतादृक्सङ्केतंयातिनिष्फलम् ॥१६०॥तिष्ठत्वंवैपाण्कर्मन्निद्रांसंसेव्यमस्तके ॥ मयाहयंसमारुह्यनेतव्यासावराङ्गना॥६१॥ कन्यारत्नंचरत्नंचमुदा प्राप्नोतिदुर्लभम्॥तदाकिंसेवयाकार्यंमाधवस्यास्यदुर्मतेः ॥६२॥ धनार्थंक्रियतेसेवासर्वभावेनभूभुजाम् ॥ तच्चेन्मुदास्वयंप्राप्तंसेवादुःखेनकिंतदा॥६३॥ प्रचेष्टइतिसश्चिन्त्यसमारुह्यतुरङ्गमम् ॥ साराजकन्यायत्रास्तेययौतत्रनभःपथा ॥६४॥वरंप्रदक्षिणीकृत्यस्मरन्तीसमयंस्वकम् ॥ वामहस्तंसमुद्धृत्य तस्थौविद्याधराग्रतः ॥६५॥हस्तेविधृत्यतांकन्यांप्रचंष्टोऽतिजवेनसः॥पृष्ठेनिमेषयामाससतेस्तस्यमहाबलः॥६६॥तांराजपुत्रीमादायपुरींकाञ्चींजगाम च ॥ तामथासौसमालोक्यप्रचेष्टोऽतित्वरान्वितः ॥ उवाचप्रवहन्पाणिंनष्टमानससाध्वसः ॥ ६७ ॥ प्रचेष्टउवाच ॥ समुद्रान्तरतीरस्थांकाञ्चीं नामपुरीमिमाम् ॥ पश्यसर्वत्रविख्यातांसर्वलोकसुखप्रदाम् ॥ ६८॥ अत्रमाधववीरस्यतस्यविद्याधरस्यवा ॥ कस्यापिचभयंनास्तिपश्यचन्द्रनिभा नने ॥ ६९ ॥ मच्चित्तेन्धनसँदृग्ध्रांकामानलशिखावलिम् ॥ कुचकुम्भकरैःसिद्धंनिर्वाणंदेहिसुन्दरि ॥ १७० ॥ त्वच्चारुमुखपद्मेऽस्मिन्मन्मुखभ्रमरो ऽधुना ॥ इच्छेत्पातुंमधून्यत्रकाऽऽज्ञातेतिष्ठतिप्रिये ॥ ७१ ॥ त्वच्चारुगात्रसंस्पर्शाच्छरैस्तुदतिमांस्मरः ॥ त्राहित्राहिप्रियेत्राहितवास्मिशरणंगतः ॥ ॥ ७२ ॥ इतिब्रुवन्तंतंमूढमभिवीक्ष्यवराङ्गना ॥ शोकाग्नितप्तसर्वाङ्गीचिन्तयामासचेतसा ॥ ७३॥ अयंमूढोदुष्टचेष्टःप्रचेष्टोनामवेधसा ॥ लिखितः किललाटेमेयन्मयाहाहतास्म्यहम् ॥ ७४ ॥ क्वमाताक्वचमेतातःक्वचविद्याधरोवरः ॥ अनेनाहंसमानीताधिगस्तुघटनांविधेः ॥ ७५ ॥अलंलोकाः प्रकुर्वन्तिगर्वंजगतिसर्वदा ॥ वेत्तिच्छेत्तुंगर्ववृक्षंविधाताघटनासिना ॥ ७६ ॥ तथापिविपदेधैर्यंनिर्भयत्वंचतत्परम् ॥ उपायाश्चेतिचत्वारःप्रशस्या दीर्घदर्शिभिः ॥ ७७ ॥ इत्यालोच्यहृदाकन्यावचोभिःकोमलाक्षरैः ॥ प्रचेष्टंप्रत्युवाचासौसर्वकार्यविचक्षणा ॥७८॥ सुलोचनोवाच॥दृढंकुरुमनोवीर कन्याहमविवाहिता ॥ मांसमालिङ्ग्यमोहेनकथंयास्यसिदुर्मते ॥ ७९ ॥ शास्त्रोक्तविधिनावीरविवाहेनगृहाणमाम् ॥ तवसेवांकरिष्यामिदासीवत्को ऽत्रसंशयः ॥१८०॥ त्वंमेप्राणाश्चमित्रंचभूषणंवान्धवस्तथा ॥ अनन्यगतयोनार्योभवान्नीतिमवैतिकिम् ॥८१॥ विवाहयोग्यवस्तूनिविवाहार्थंसमा नय ॥ मत्पाणिग्रहणंशीघ्रंकुरुजाड्यंजहीतिच ॥ ८२ ॥ अन्तर्दृढंवहिःश्लक्ष्णंवदरीफलवद्वचः ॥ आकर्ण्यतस्यामूढोऽसौपरमांप्रीतिमाययौ ॥८३॥ तुरङ्गमंचतांकन्यांसंस्थाप्यैकत्रदुर्मतिः ॥ करकङ्कणमादायतस्यास्तत्पुरमाययौ ॥८४॥ ततःसाचिन्तयामासविधिनूनंप्रशस्यतम् ॥ यतआवांपरि त्यज्यमूढोऽसौहर्षितोययौ ॥८५॥ किंकर्तव्यंक्वगन्तव्यंक्वस्थातव्यंमयाधुना ॥ अतिसङ्कटकार्येऽस्मिन्निस्तारोमेभवेत्कथम्॥८६॥ यदाहमत्रतिष्ठामि

किंवदिष्यन्तितेतदा॥पुण्यतीर्थंसमासाद्यपरत्रजन्मकाम्यया॥८७॥ पञ्चतांप्रतियास्यामिसापिश्रेयस्करीयतः॥माद्वयागादयमूढानविद्याधरमाधव॥
॥ ८८ ॥ जीविष्यन्तित्रयोऽप्येतेक्षणमात्रमपिस्मरन् ॥ मयिस्थितायामेतेषांभवेज्जीवनरक्षणम् ॥८९॥ मृतायामपियास्यन्तित्रयोऽप्येतेतुपञ्चताम् ॥
मामुद्दिश्ययदाप्राणांस्त्यक्ष्यन्तेतेऽत्रमेजनाः॥१९०॥भविष्यामितदानूनमहंतद्वधभागिनी॥इदानींपुण्यतीर्थेषुयष्टव्योभगवान्हरिः॥९१॥तस्मिन्प्रसन्ने
भद्रंमेसर्वमेवभविष्यति ॥ प्राणेषुचविनष्टेषुसर्वमेवविनश्यति ॥९२॥ तेषुस्थितेषुसकलंस्तोकस्तोकेनसिध्यति ॥९३॥ निशावशिष्टानलिनीहिमाकरे
दूरीकृतेचण्डकरेणभास्वता ॥ सुगन्धपुष्पप्रकरोऽतिसुन्दरीनाप्नोतिकिंभृङ्गवरस्यसङ्गमम् ॥ ९४ ॥ हृदाविचिन्त्येतिवराङ्गनासासतिंसमारुह्यमहा
जवंतम् ॥ तप्तुंतपःसागरविष्णुपत्न्योर्जगामविज्ञोत्तमसङ्गमाय ॥ ९५ ॥ तस्मिन्क्षेत्रवरेपुण्येगङ्गासागरसङ्गमे ॥ अभूद्राजासुषेणाख्यःसोम
वंशसमुद्भवः ॥ ९६ ॥ गन्तुंतस्यसभांराज्ञश्चेतसासाव्यचिन्तयत् ॥ मयायुवत्याकर्तव्यंकथंभूपालदर्शनम् ॥ ९७ ॥ अधिवासनसूत्राणिसदूर्वाणि
भुजेमम ॥ कन्याहंतुरगारूढायुवतीसङ्गवर्जिता ॥ ९८ ॥ चारित्रमामकंनूनंमनोविस्मयकारकम् ॥ आत्मानंगोपयित्वाहंयास्यामिनृपतेःसभाम्
॥ ९९ ॥ इन्द्रजालप्रभावेणसाभूत्वापुरुपाकृतिः ॥ प्रविवेशसभांराज्ञःसुधर्मामिवजैमिने ॥ २०० ॥ तंसम्पन्नमिवायान्तंशक्तिहस्तंहयासनम् ॥
स्वयंपप्रच्छभूपालःकस्त्वंकुतइहागतः ॥ १ ॥ तस्यैतद्वचनंश्रुत्वासाकन्यापुरुषाकृतिः ॥ प्रणम्योवाचराजानंसुहृदंसज्जनाश्रयम् ॥ २ ॥ देववीरवरो
नामपुत्रोऽहंपृथिवीपतेः ॥ वर्तनायसमायातस्त्वद्राज्यंप्रतिसम्प्रति ॥ ३ ॥ यद्यत्कार्यमसाध्यंस्यात्तत्देवसाधयाम्यहम् ॥ मयिस्थितेनमद्भर्तुःकुत्रा
पिस्यात्पराजयः ॥ २०४ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारेवीरवरप्रदर्शोनामपञ्चमोऽध्यायः ॥ ५ ॥ राजोवाच ॥ तिष्ठात्रैवमहाबाहोममराज्ये
सुशोभने ॥ कर्तव्यातेमयावृत्तिःसंशयोनात्रविद्यते ॥ १ ॥ ततोवीरवरस्तस्यसन्निधौधरणीपतेः ॥ उवाससततंविप्रतत्सेवागतमानसः ॥ २ ॥ अथैक
दातस्यपुरंजैमिनेसकलाःप्रजाः ॥ भीमनादोनामखड्गःक्षोभयामाससन्ततम् ॥ ३ ॥ तद्वधायततोराजाप्रेषयामासतंरुषा ॥ ततोऽसौगण्डकंहन्तुं
ययौवीरवरोजनैः ॥४ ॥ ददर्शपर्वताकारंसुप्तंतंधरणीतले ॥ दंष्ट्राकरालवदनंखड्गिनंतंसशक्तिधृत् ॥५॥ नभसिभ्रामयन्सतिंस्मचवीरवरोरुषा ॥ खड्गिनं
तमितिप्राहमेघगम्भीरयागिरा ॥ ६ ॥ उपार्जितास्त्वयायेयेदुरात्मन्पापपादपाः ॥ बभूवुःफलिनस्तेतऋतुंप्राप्ययथाद्रुमाः ॥ ७ ॥ खादिताःप्राणिनो
येयेराज्येऽस्मिन्पापिनात्वया ॥ यमालयंसमस्तैस्तैःसङ्गमस्तेभविष्यति ॥ ८ ॥ मुञ्चनिद्रामरेदुष्टमांपश्यान्तकरंस्थितम् ॥ अनयानिद्रयाकिंते
महानिद्राभविष्यति ॥ ९ ॥ ततःसोऽपिसमुत्तस्थौक्रोधसंरक्तलोचनः ॥ धूलिधूसरसर्वाङ्गस्त्यक्तनिद्रोमहाबलः ॥ १० ॥ भीमनादउवाच ॥

गर्वंमाकुरुदुर्बुद्धेतवायुःशेपतांगतम् ॥ मद्दृष्टिपथमायातःपुमान्कोनुविमुच्यते ॥ ११ ॥ ज्वलदग्निशिखाश्रेणींप्रविशेच्छलभोयथा ॥ मत्कोपानल
राशौत्वंतथैवनिपतिष्यसि ॥ १२ ॥ इतिब्रुवन्तंतंशक्त्याजघानशितयातया ॥ सजज्वालमहाकोपात्कृत्वाहुङ्कारनिःस्वनम् ॥ १३ ॥ सपपातमही
पृष्ठेगतायुर्गण्डकस्ततः ॥ चालयन्पृथिवींसर्वांशोणितौघपरिप्लुतः ॥ १४ ॥ खड्गिनंपतितंदृष्ट्वागङ्गाब्धिरोधसिद्विज ॥ समीपंतस्यभूपस्यस्रगन्तु
मुपचक्रमे ॥ १५ ॥ सगच्छन्पथिविप्रर्षेददर्शैकंमहाशयम् ॥ जाज्वल्यमानंतेजोभिर्द्वितीयमिवभास्करम् ॥ १६ ॥ विष्णुदूतगणैर्युक्तंतुलसीमाल्य
भूषितम् ॥ दिव्याम्बरधरंदिव्यंरथारूढंस्मिताननम् ॥ १७ ॥ पप्रच्छेतिततोभक्त्यासचवीरवरश्चतम् ॥ कस्त्वंकुतइहायातःक्वगच्छसिवदस्वनः॥
॥ १८॥ पुरुषउवाच ॥ कन्येविधृतपुंवेषेमद्वृत्तान्तंनिशामय ॥ कथयामिसमासेनश्रोतुमिच्छसिचेन्मुदा ॥ १९ ॥ अहमासंपुराराजाचौरवंशवना
नलः ॥ धर्मबुद्धिरितिख्यातःसर्वधर्मपरायणः ॥ २० ॥ मयायज्ञाःकृताःसर्वेदानानिसकलानिच ॥ चतुर्वर्षसहस्राणिपालिताचवसुन्धरा ॥ २१ ॥
पाखण्डजनवाक्येनमयाभूमिर्द्विजन्मनः ॥ आहृताकोपमासाद्यपुनर्दत्तानकुत्रचित् ॥ २२ ॥ ममतेनापराधेनस्वयमेवविधिस्ततः ॥ जहारतत्क्ष
णादेवसर्वांराजश्रियंरुषा ॥ २३ ॥ अथाहंगतसम्पत्तिःशोकाग्निदग्धमानसः ॥ कियद्भिर्दिवसैःसाध्वियमराजवशंगतः ॥ २४ ॥ मांदृष्ट्वाचित्रगुप्ते
नतत्कर्मप्रकटीकृतम् ॥ उक्तश्चभास्करिर्देवश्चारुहासगतिःप्रभुः ॥ २५ ॥ धर्मबुद्धिरयंराजाकृतपुण्यक्रियःसदा ॥ अस्त्यस्यदुरितंकिञ्चित्तन्निशामय
वच्म्यहम् ॥ २६ ॥ पाखण्डैर्बोधितोऽयंतुद्विजभूमिंजहारवै ॥ तेनैवकर्मणास्थानंनरकेचास्यदुस्तरे ॥ २७ ॥ वृत्तिच्छेदःसूर्यपुत्रयस्ययेन
विधीयते ॥ सतेनवधमाप्नोतिशास्त्रेष्वितिसुनिश्चितम् ॥ २८ ॥ तस्मादयंपापकर्माब्रह्महापृथिवीपतिः ॥ एतस्यनिरयेस्थानंकल्पकोटिशतावधि ॥
॥ २९ ॥ आत्मदत्तांहरेद्यस्तुपरदत्तांचमेदिनीम् ॥ सकोटिकुलसंयुक्तःप्रयातिनरकंविभो ॥ ३० ॥ योहरेच्चमहींतावद्देवस्यब्राह्मणस्यच ॥ नतस्य
निष्कृतिर्दृष्टाकल्पकोटिशतावधि ॥ ३१ ॥ परदत्तांक्षितिंयस्तुधरानाथोऽभिरक्षति ॥ सकोटिगुणमाप्नोतिपुण्यंदातुस्तुयद्भवेत् ॥ ३२ ॥
ततोऽहंशमनादेशाद्भुक्त्वावैपूतिमृत्तिकाम् ॥ अनन्तजन्मसुप्राणिहिंसासदामयाकृता ॥ ३३ ॥ गावश्चब्राह्मणाश्चैवतथैवान्येऽपिजीविनः ॥ मयादुष्टेन
निहताःकोटिकोटिसहस्रशः ॥ ३४ ॥ कालेनचाद्यमांसाध्विसर्वप्राणिविहिंसकम् ॥ खड्गयोनौसमुत्पन्नंभवतीप्रजघानह ॥ ३५ ॥ गङ्गाब्धिसङ्गमं
तीर्थंदुर्लभंदैवतैरपि ॥ स्थलेऽपिमृत्युमासाद्ययत्रेयंममसद्गतिः ॥३६॥ गच्छसुश्रोणिभद्रंतेभविष्यतिनसंशयः ॥ अचिरेणैवचपतिदर्शनंतेभविष्यति॥
॥३७॥ व्यासउवाच ॥ तस्यैतद्वचनंश्रुत्वासाकन्यापरमाद्भुतम् ॥ ववन्देचरणौतस्यधर्मबुद्धिर्महीपतिः ॥३८॥ ततोरथंसमारुह्यसराजात्रिदिवंययौ ॥

सोऽपिवीरवरोविप्रजगामनृपतेःसभाम् ॥३९॥ राजाचतंमृतंश्रुत्वाखड्गिनंभीमविक्रमम् ॥ तस्यैददौविवाहेनजयन्तींनिजकन्यकाम् ॥ ४० ॥ जयन्तीं
तांसमादायसाकन्यापुरुषाकृतिः ॥ तपस्तप्तुंमनश्चक्रेगङ्गासागरसङ्गमे ॥ ४१ ॥ गङ्गाब्धिसङ्गमेस्नात्वाप्रभातेद्विजसत्तम ॥ गीतैर्वाद्यैश्चनृत्यैश्चयजे
न्नारायणंप्रभुम् ॥४२॥ निरामिषंहविष्यंचफलाहारंद्विजोत्तम ॥ कदाचिदुपवासंसाकुरुतेचवराङ्गना॥४३॥एकाकिनींमांदृष्ट्वात्रधर्षयिष्यन्तिदुर्जनाः॥
दुर्बलामितिमत्वासौसमारुह्यचवाजिनम् ॥ ४४ ॥ भूयएवनिजंराज्यंसाजगामवराङ्गना ॥ माधवस्यवियोगेनतस्यविद्याधरस्यवा ॥ ४५ ॥ मृतासा
राजतनयायतोऽन्यंनभजत्यपि ॥ तस्यांमृतायांभृत्योऽसौनिर्जगामयदृच्छया ॥ ४६॥ विलप्यबहुधातत्रप्रचेष्टोऽत्यन्तशोकभाक् ॥ जगाममरणार्था
यगङ्गासागरसङ्गमम् ॥ ४७ ॥ गङ्गाब्धिसङ्गमेस्नात्वातुलसीमृद्भिभूषितः ॥ कृताञ्जलिरितिप्राहप्रचेष्टोभीष्ममातरम् ॥४८॥ पवित्रेत्वज्जलेमातस्त्य
जाम्यत्रकलेवरम् ॥ सुलोचनामेकान्तास्याद्यथानत्त्वंकरिष्यसि ॥ ४९ ॥ भूयोभूयोब्रुवन्तंतमितितस्याश्चकिङ्कराः ॥ बद्ध्वापाशेनतंनिन्युर्निरुक्तां
तत्सभांप्रति ॥ ५० ॥ क्रुद्धावीरवरादेशात्किङ्करास्तेसुदारुणाः ॥ कारायांस्थापयामासुःप्रचेष्टमनुविह्वलम् ॥ ५१ ॥ एतस्मिन्नेवकालेतुदृष्ट्वा
तत्कार्यमद्भुतम् ॥ हाहाकारोमहानासीत्तद्राज्येद्विजसत्तम ॥ ५२ ॥ एतच्छ्रुत्वाद्भुतंकर्मसचराजागुणाकरः ॥ आयातोऽत्यन्तसन्तप्तोवदती
तिद्विजोत्तम ॥ ५३ ॥ निषङ्गिणश्चरथिनश्चर्मिणःखड्गिनस्तथा ॥ धानुष्काश्चकौन्तकाश्चकोटिकोटिसहस्रशः ॥ ५४ ॥ स्थानेस्थानेपुरेतस्मि
न्राजावैशोकविह्वलः ॥ नियोजयामासतदारक्षायैद्विजसत्तम ॥ ५५ ॥ तेनाज्ञप्तास्ततःसर्वेयोद्धारोऽमितविक्रमाः ॥ सत्वराःपतिरक्षासुतस्थुस्त
स्मिन्पुरेनृपा ॥ ५६ ॥ गीतानिगायकैःसर्वैर्नृत्यानिनर्तकैस्तथा ॥ वाद्यानिवादकैश्चैवतत्रत्यक्तानिसाध्वसात् ॥ ५७ ॥ ततःसराजाविप्रर्षेसमा
हूयस्वमन्त्रिणः ॥ किमेतदितिपप्रच्छशोकोपहतमानसः ॥५८॥ मन्त्रिणऊचुः ॥ दैवाद्भुतमिदंकर्मनदृष्टंनश्रुतंक्वचित् ॥ एतावतांनृणांमध्येपश्यतां
क्वजगामसा ॥ ५९ ॥ कोऽपिजल्पतिसालक्ष्मीःशापेनागत्यभूतले ॥ त्वदीयंसौधमतर्हिस्वयमन्तरधीयत ॥ ६० ॥ मायामयीसारमणी
माययात्वद्गृहेस्थिता ॥ दर्शयित्वातुमायांस्वांगतेत्यन्येवदन्तिवै ॥ ६१ ॥ केचिद्वदन्तिरमणीसर्वलक्षणसंयुता ॥ आगमिष्यतिभूयोऽपिभगाङ्को
मघवायतः ॥ ६२ ॥ तन्मुखंचन्द्रवन्मत्वाविचिन्त्यात्मानमात्मना ॥ केचिद्वदन्तिचन्द्रेणनीतासुप्रतिपत्तये ॥ ६३ ॥ वदन्तिकेऽपिसाक
न्यासद्गुणादीर्घनासना ॥ भ्रान्त्याचन्द्रमसाग्रस्तापूर्णचन्द्रनिभानना ॥ ६४ ॥ दिग्गजैर्नलिनीभ्रान्त्याप्रफुल्लकमलानना ॥ विप्रदण्डप्रहस्ता
चनीरजाकलिकाकुचा ॥ ६५ ॥ केचिद्वदन्तिसृष्ट्वातांस्रष्टुमन्यांस्त्रियंनृप ॥ तद्रूपदर्शनार्थायनीताब्रह्मगुणास्थिता ॥ ६६ ॥ केचिद्वदन्तिभूपाल

त्वयासर्वदिशोजिताः ॥ रूपैर्देवाङ्गनाजेतुंगतासात्रिदिवंप्रति ॥ ६७ ॥ अथतेमन्त्रिणोऽन्योन्यमालोक्यविमुखश्रियः ॥ स्तब्धाइवाभवन्सर्वेनिरु
त्साहाःससाध्वसाः ॥ ६८ ॥ भूपःसुलोचनेपुत्रिक्कगतासिविहायमाम् ॥ इत्युक्त्वासमहीपालःपृथिव्यांमूर्च्छितोऽपतत् ॥ ६९ ॥ राजानंपतितं
दृष्ट्वाशोकेनमहताततः ॥ जज्ञेहाहारवस्तस्मिन्नगरेद्विजसत्तम ॥ ७० ॥ तत्क्रन्दनध्वनेस्तत्रदिक्षुजाताप्रतिध्वनिः ॥ उत्प्रेक्षेततत्रलोकःक्रन्दन्ति
ककुभोदश ॥ ७१ ॥ धूलिधूसरिताङ्गंतुनृपतिंमुक्तकेशकम् ॥ विधृत्यमन्त्रिणःसर्वेतरसासौधमाययुः ॥ ७२ ॥ अथविद्याधरस्तत्रश्रीविक्रमतनूद्भवः॥
तस्याःपीठंसमालिङ्ग्यरुरोदकरुणस्वनैः ॥ ७३ ॥ हाप्रियेचञ्चलापाङ्गिसुवर्णकुसुमप्रभे ॥ शोकाब्धौपातयित्वामांक्कगतासिवरानने ॥ ७४ ॥
ममकिंदूषणंदृष्टंत्वयानिर्दोषयाप्रिये ॥ नददासिकथंभद्रेदर्शनंकमलानने ॥ ७५ ॥ नजीविष्याम्यहंभद्रेक्षणमात्रंत्वयाविना ॥ अतोमेदर्शनं
दत्त्वाक्रियतांप्राणरक्षणम् ॥ ७६ ॥ किंधनैःकिंजनैःकिंमेमित्रैःकिंवाधनैर्गृहैः ॥ नाप्नोमियदिभद्रेत्वांप्राणेभ्योऽपिगरीयसीम् ॥ ७७ ॥ एतच्चान्यच्च
विप्रर्पेसकृत्वाकरुणंमहत् ॥ शोकान्मृत्युंविनिश्चिन्त्ययथौगङ्गाब्धिसङ्गमम् ॥ ७८ ॥ तत्रगङ्गाम्भसिस्नात्वासमुद्रजलमिश्रिते ॥ निवेद्यभास्क
रायार्घंगङ्गांनत्वाहमातरम् ॥ ७९ ॥ गङ्गेदेविजगन्मातस्त्वज्जलेविमलेतनुम् ॥ त्यजामितांयथाभूयःप्राप्नोमितत्करिष्यसि ॥ ८० ॥ इति
ब्रुवन्तंतंविप्रतंत्किङ्करवरास्ततः ॥ विधिविनिन्युःसद्दशंकुद्धावीरवरस्यच ॥ ८१ ॥ ततोवीरवरःप्राहकस्त्वंभोःकुतआगतः ॥ कथमत्रतनुत्यागं
कुरुषेतद्वदस्वमे ॥ ८२ ॥ तद्वाक्यमेतदाकर्ण्यततोविद्याधरोऽखिलाम् ॥ तांकथांकथयामासशृण्वतांविस्मयप्रदाम् ॥ ८३ ॥ अथत्वंमूर्ख
लोकानांप्रवरोऽसिनसंशयः ॥ गान्धर्वीराक्षसीवापिपन्नगीवापिकिन्नरी ॥ ८४ ॥ शापागतेवसाकन्यातस्मादन्तर्हितास्वयम् ॥ सादेवरूपिणी
कन्यादेवानांनिलयंगता ॥ ८५ ॥ कथंतयासमंभूयोदर्शनंतेभविष्यति ॥ चकोरपेयंपीयूषंगगनेरोहिणीपतेः ॥ ८६ ॥ किंशक्नुवन्तितं
पापावायसावलिनोऽपिच ॥ यदप्राप्यंनतत्प्राप्यंप्राप्यंयत्तच्चलभ्यते ॥ ८७ ॥ जानन्तितज्जनंकश्चिन्मोहंप्रतिनगच्छति ॥ केनापिदीयते
कन्याकन्याकेनापिगृह्यते ॥ ८८ ॥ पूर्वजन्मनियाकन्यातांकन्यांलभतेपतिः ॥ पुत्रप्रयोजनाभार्यापुत्राःपिण्डप्रयोजनाः ॥ ८९ ॥ कुर्वन्ति
दारग्रहणमतएवमनीषिणः ॥ यथेहदीयतेनार्यातथानारीसमश्नुते ॥ ९० ॥ क्रन्दत्रजन्यामप्येपभृङ्गःकुमुदिनींसहेत् ॥ सद्रूपोऽपिपतिःस्त्रीणांसन्तो
षायभवेन्नहि ॥ ९१ ॥ रवौस्थितेऽपिपद्मिन्यामधूनिभ्रमरःपिबेत् ॥ नारीषुसततंचित्तंविष्णुभक्तावनादरः ॥ ९२ ॥ शोकैःकैश्चित्तनुत्यागस्तिस्रः
पुंसांविडम्बनाः ॥ दाराःपुत्रास्तथाभ्रातादेशाश्चबान्धवास्तथा ॥ ९३ ॥ पुनर्लभ्याइमेसर्वेपुनर्लभ्यानचात्मवः ॥ नमुक्तोविषयोधर्मोनचकर्म

कृतंत्वया ॥ ९४ ॥ वर्तमानेगतेमूढभविष्यंजन्मदुर्लभम् ॥ ममातामपिताभार्याभ्राताधनंमम ॥ ९५ ॥ निष्फलंयातिवैजन्मनृणांमम
तयातया ॥ एवंप्रबोधितःसम्यक्तेनधीरवरेणसः ॥ ९६ ॥ दौर्मनस्यंपरित्यज्यतस्थौतत्रैवजेमिने ॥ ततस्तुगन्धिनीप्रीत्याहसन्तीस्वगृहंगता ॥
गत्वाचमाधवंमञ्चेस्वपन्तंसाददर्शह ॥ ९७ ॥ गन्धिन्युवाच ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठदुर्बुद्धेश्रमस्तेऽविफलोऽभवत् ॥ विवाहकालेसाकन्याबभूवान्त
र्हितास्वयम् ॥ ९८ ॥ एवंतस्यावचःश्रुत्वासमुत्तस्थौसमाधवः ॥ विललापाकुलःशोकैर्महद्भिःक्ष्मानलेलुठन् ॥ ९९ ॥ कन्यायांदूषणंनास्तिनास्ति
विद्याधरस्यवा ॥ ममैवदूषणंसर्वंयतोहीनस्यसङ्गभाक् ॥ १०० ॥ नीचसङ्गेकृतेपुंसासुखंयच्छतिनोविधिः ॥ एतदेवमयाज्ञातंयतोगतिरियंमम ॥
॥ १ ॥ नप्राप्नोतिसुखंकिञ्चिन्नीचसङ्गान्महानपि ॥ प्रेतसङ्गान्महादेवोनग्नोभग्नविभूषणः ॥ २ ॥ प्रविश्यनिलयंनीचःस्त्रीधनादिकमीक्षते ॥
किञ्चित्प्रसङ्गमासाद्यपङ्क्तेःसपडाननः ॥ ३ ॥ सतांश्रुत्वागुणंनीचःसद्यएवविषीदति ॥ दोषंसंश्रोतुमाप्नोतिशतरूपोभवेत्तदा ॥ ४ ॥ शुभमिच्छ
न्निजंप्राज्ञोनीचेभ्योनहिनिश्चयेत् ॥ क्षणमेकमपिप्राज्ञोनीचेभ्योनहिनिश्चयेत् ॥ ५ ॥ पादमेकमपिप्राज्ञोनीचैःसहनगच्छति ॥ विश्वासञ्च
नंनीचःसद्यएवविषीदति ॥ ६ ॥ दोषंसाश्रोतुमाप्नोतिश्रोतुमायातियत्नतः ॥ ततःसमयमासाद्यप्रकाशयतिचोद्धसन् ॥ ७ ॥ मनस्येकंवचस्येकंकर्मण्येकं
यतात्मनाम् ॥ मनस्यन्यद्वचस्यन्यत्कर्मण्यन्यद्दुरात्मनाम् ॥ ८ ॥ यदाकरिष्यत्साकन्याविवाहंसानृपात्मजा ॥ नाभविष्यत्तदाशोकःस्वल्पोऽपि
हृदयेमम ॥ ९ ॥ स्वर्गंगताचेत्साकन्यासर्वलक्षणसंयुता ॥ नीतानीचेनशोकोऽयंहृदयेदुःसहोऽभवत् ॥ ११० ॥ लिखितामिवसर्वत्रतांपश्यामि
वरानननाम् ॥ विस्मर्तुंनहिशक्नोमिजीवितानेनचात्मना ॥ ११ ॥ नीचक्रोडगतासाध्वीनजीविष्यतिसाक्षणम् ॥ विद्याधरोऽपितच्छोकैर्नजी
विष्यतिदारुणैः ॥ १२ ॥ यथामातापितात्यक्तोदेशस्तत्प्रातयेमयां ॥ तथैवसम्प्रतिप्राणास्त्यक्तव्यानात्रसंशयः ॥ १३ ॥ पुनस्तत्प्रातयेप्राणा
न्गङ्गासागरसङ्गमे ॥ त्यक्ष्यामीतिदृढंकृत्यसगन्तुमुपचक्रमे ॥ १४ ॥ एतस्मिन्नेवकालेतुनारदान्मुनिसत्तमात् ॥ पादलेपंमहाबुद्धिरभिगम्यसमा
धवः १५ ॥ यर्योकियद्भिर्दिवसैर्गङ्गासागरसङ्गमम् ॥ गङ्गाब्धितीर्थेस्नात्वाचपूजयामासचाच्युतम् ॥ १६ ॥ तुलसीपत्रमालाभिर्भूषितोमाधवस्तदा ॥
बद्धाञ्जलिरितिप्राहजह्नुकन्यांसरिद्वराम् ॥ १७ ॥ माधवउवाच ॥ देवित्वत्सलिलेदेहंप्राप्तशोकस्त्यजाम्यहम् ॥ भाविजन्मनितांकन्यांमह्यंदास्यसि
शोभनाम् ॥ १८ ॥ इत्युक्त्वातांनमस्कृत्यगङ्गांत्रैलोक्यमातरम् ॥ ततस्तत्सलिलेनिम्नेप्रवेष्टुमुपचक्रमे ॥ १९ ॥ अथवीरवरःपृष्ठेतंविधृत्यनृपा
त्मजम् ॥ तत्सभांप्रतिविप्रर्षेजवेनागत्यतज्जनैः ॥ १२० ॥ ततःसमालोक्यनृपात्मजंतंप्रीर्निसमासाद्यअनिन्द्यशोभाम् ॥ कस्त्वंत्यजस्यत्र

कथंशरीरंब्रूहीतितंवीरवरंजगाद ॥ २१ ॥ माधवउवाच ॥ अहंविक्रमराजस्यपुत्रोमाधवसंज्ञकः ॥ मृगयायैवनंघोरंससैन्योऽगममेकदा ॥ २२ ॥
अस्त्येकानगरोपान्तेसरसीपद्मशोभना ॥ नारीमेकाकिनींरम्यामपश्यंतत्रकामुकः ॥ २३ ॥ साचचन्द्रकलानामभामिनीमांस्मरातुरम् ॥ सुलो
चनायाःप्रस्तावंकथयामासभूतले ॥ २४ ॥ ततस्तुरगमारूढोविलङ्घ्यसरितांपतिम् ॥ प्रचेष्टाख्येनभृत्येनगतस्तस्याःपुरंप्रति ॥ २५ ॥ तस्मि
न्नेवदिनेतस्याअधिवासनमुत्तमम् ॥ तथाकर्ण्यमयातत्रप्रेरितंसाङ्गुलीयकम् ॥ २६ ॥ ममपत्रंसमालोक्यसाङ्गुलीयकमुत्तमम् ॥ साप्रितत्पृष्ठ
पत्रपुयच्छिलेखतदुच्यते ॥ २७ ॥ श्रीत्रिविक्रमदेवस्यपुत्रोविद्याधराह्वयः ॥ पितातस्मैविवाहेनमांप्रदास्यतिसत्तम ॥ २८ अद्याधिवासनं
कर्मश्वोविवाहोममध्रुवम् ॥ तथाप्युपायंवक्ष्यामियेनप्राप्नोतिमांभवान् ॥ २९ ॥ वामवाहुंसमुद्धृत्यस्थिताहंवरसंमुखी ॥ यस्तुशक्नोतिमां
नेतुंसमेभर्तानसंशयः ॥ १३० ॥ विलिख्यपत्रंसाकन्यागन्धिन्यास्तत्करेददौ ॥ गन्धिन्याचतयादत्तंतत्पत्रंमह्यमुत्तमम् ॥ ३१ ॥ तत्सङ्केतं
प्रचेष्टेनसंश्रुत्यममसंमुखे ॥ हयमारुह्यसानीतातत्राहंनिद्रयाजितः ॥ ३२ ॥ अनयाव्यथयातत्रपुनस्तत्प्राप्तिहेतवे ॥ तदाद्यजागरंभद्रशृणु
प्वात्रविधानतः ॥ ३३ ॥ इत्युक्त्वाचास्यरक्षायैनियुज्यपदगान्बहून् ॥ विहस्यान्तःपुरंगत्वासाकन्यापुरुषाकृतिः ॥ ३४ ॥ ततोविधृत्यस्त्री
वेषंनानालङ्कारभूषिता ॥ स्वदासींप्रेषयामासतंमानेतुंनृपात्मजम् ॥ ३५ ॥ तदाज्ञयासमागत्यततोनृपतिनन्दनः ॥ ईक्षांचक्रेचतांसाध्वींलक्ष्मीं
मूर्तिमतीमिव ॥ ३६ ॥ साचकन्यासमुत्थायसुवर्णासनतोद्विज ॥ ववन्देचरणौतस्यपुलकाञ्चितविग्रहा ॥ ३७ ॥ ततोगान्धर्वविधिनास
राजतनयःसुधीः॥अङ्गीचकारतांकन्यांतत्रैवप्राप्तकौतुकः ॥३८॥ तत्प्रेमवारिधाराभिःसंसिक्तोनृपनन्दनः ॥ तत्रैवतांनिशांनिन्येकुर्वन्केलितयासह॥
॥ ३९ ॥ अथप्रभातेविमलेसामृगीलोचनासती ॥ आदितःसर्ववृत्तान्तंकथयामासमाधवम् ॥ १४० ॥ ततःसुलोचनासाध्वीजयन्तींतांनृपा
त्मजाम् ॥ माधवंचसमादायसुषेणस्यसभांययौ ॥ ४१ ॥ तांकन्यांसनृपःश्रुत्वाहर्षितोमाधवायवै ॥ सुलोचनांजयन्तींचविवाहेनददौततः ॥
॥ ४२ ॥ तस्मैतुर्यौतुकत्वेनसराजाधर्मतत्परः ॥ सुप्रीतोनिजराज्यार्धंददौस्वर्णशतानिच ॥ ४३ ॥ ततोविचित्रमावासंनिर्मायसनृपात्मजः ॥
तस्मिन्पुण्यतमेतीर्थेचकारवसतिंद्विज ॥ ४४ ॥ तत्रान्तरेप्रचेष्टंतंकारागारनिवासिनम् ॥ सभांसमानीयततश्चिन्तयामासमाधवः ॥ ४५ ॥
अयंपापमतिःक्रूरःस्वामिविश्वासघातकः ॥ शत्रूणांप्रवरोमूढोरक्षणीयोमयानहि ॥ ४६ ॥ पालितोऽपिमुहुर्नित्यंप्रसादधनभोजनैः ॥

१ इति वीरवरेण पृष्टः माधवः तं वीरवरं जगादेति योजना ।

शत्रुकर्मकरोत्येवसमयंप्राप्यनिर्दयः ॥ ४७ ॥ विपत्त्यांयेनहस्तेननयेत्पादरजःखलु ॥ शिरःकृन्ततितंनैवस्वामिनंप्राप्यसम्पदम् ॥ ४८ ॥
नूनमेवप्रभुंघ्नन्तिवशगानृपराजयः ॥ तप्तमप्युदकंवह्निंसद्योनिर्वाणतांनयेत् ॥ ४९ ॥ इतिसञ्चिन्त्यमनसातेनक्ष्मापतिसूनुना ॥ प्रचेष्टोनष्ट
चेष्टोऽसौनिरस्तोद्विजसत्तम ॥ १५० ॥ ताभ्यांस्त्रीभ्यांतदाविप्रसुखेनसनृपात्मजः ॥ किञ्चित्कालंतत्रतस्थौशोकव्याधिविवर्जितः ॥ ५१ ॥
तस्यांसुलोचनायांतुमाधवस्यमहात्मनः ॥ शतंपुत्राजयन्त्यांचद्वेशतेजज्ञिरेसुताः ॥ ५२ ॥ माधवस्यसुतास्तेऽपिशस्त्रशास्त्रविदुत्तमाः ॥ बभूवुः
सर्वलोकानांप्रीतयेधर्मतत्पराः ॥ ५३ ॥ जन्मान्तरोपार्जितयाविष्णुभक्त्याचसङ्गतः ॥ एकदाचिन्तयामाससमनसासचमाधवः ॥ ५४ ॥
कोऽहंकस्मात्समायातःकस्यवाकेननिर्मितः ॥ भूयःक्वचगमिष्यामिकुत्रवास्थास्यतेमया ॥ ५५ ॥ विषयंभुञ्जतोजन्मविनापुण्येनमेगतम् ॥
तस्माद्विघ्नार्णवेमग्नंकोऽत्रमामुद्धरिष्यति ॥ ५६ ॥ संसारेस्मिञ्जनुःप्राप्ययेननाराधितोहरिः ॥ आत्मघातीसविज्ञेयःसर्वधर्मबहिष्कृतः ॥
॥ ५७ ॥ भूयोभूयोभवेज्जन्मभूयोभूयोऽपिपञ्चता ॥ संसारोऽयमतःसर्वःक्लेशदोभैरवोमहान् ॥ ५८ ॥ विष्णुभक्तिंविनानस्याज्जन्ममृत्युनिवार
णम् ॥ अतोऽद्यसकलंत्यक्त्वाकरिष्याम्यर्चनंहरेः ॥५९॥ एतद्विचिन्त्यमनसाविश्वस्यचमुहुर्मुहुः ॥ विश्वकर्माणमाहूयसवाक्यमिदमब्रवीत् ॥१६०॥
विश्वकर्मन्महाबाहोमह्यंविष्णोःशिलामयीम् ॥ प्रतिमांदेहिनिर्मायसर्वकामफलप्रदाम् ॥ ६१ ॥ तस्यादेशात्ततोविप्रशिल्पिनाविश्वकर्मणा ॥
प्रतिमारचितातेनमहाविष्णोःशिलामयी ॥ ६२ ॥ नवीननीरदश्यामापुण्डरीकनिभेक्षणा ॥ शङ्खचक्रगदापद्मधारिणीचचतुर्भुजा ॥ ६३ ॥
लक्ष्मीसरस्वतीयुक्तावनमालाविभूषिता ॥ समस्तलक्षणैर्युक्ताभूषितासर्वभूषणैः ॥ ६४ ॥ विचित्रमण्डपेतांचसंस्थाप्यप्रतिमांहरेः ॥ सपूजांकर्तु
मारेभेकामदांचक्रपाणिनीम् ॥६५॥ तस्मिन्नेवालयेविप्रघृतदीपंद्विजोत्तम ॥ दीपंप्रतिदिनंयच्छेदविच्छिन्नशिखंसच ॥६६॥ प्रातःस्नायीस्वयंभूत्वा
कुर्यात्संमार्जनादिकम् ॥ मार्गशोभांचविप्रर्षेतत्रोपलेपनंपुनः ॥ ६७ ॥ स्नात्वागङ्गाम्बुसलिलेकृत्वापञ्चमहाध्वरान् ॥ त्रिसन्ध्यंपूजयेद्विष्णुमुपहारै
रनुत्तमैः ॥ ६८ ॥ गन्धैर्धूपैश्चनैवेद्यैस्ताम्बूलैर्धूपदीपकैः ॥ गीतवाद्यैःप्रबन्धैश्चस्तवपाठैःसुशोभनैः ॥ ६९ ॥ प्रदक्षिणैर्नमस्कारैरध्वरैश्चसदक्षिणैः ॥
निरामिषैर्हविष्यैश्चफलाहारैश्चसत्तम ॥१७०॥नमोनारायणायेतिजपेत्प्रणवपूर्वकम् ॥ अष्टाक्षरंमहामन्त्रंसर्वकामफलप्रदम् ॥७१॥ एवमब्दसहस्राणि
महाविष्णोःपरात्मनः ॥ चकारपरयाभक्त्यासपूजांसर्वकामदाम् ॥ ७२ ॥ तस्यभक्त्याततस्तुष्टःसर्वदेवशिरोमणिः ॥ आविर्बभूवभगवांस्तुलसी
कुसुमप्रभः ॥ ७३ ॥ आविर्भूतंहरिंदृष्ट्वासदारोमाधवस्ततः ॥ शिरसाभूमिमालिङ्ग्यववन्देचरणौहरेः ॥ ७४ ॥ माधवउवाच ॥ नमस्तेदेवदेवाय

नमस्तेपरमात्मने ॥ परेशायसुरेशायनमस्तज्ज्ञानदायिने ॥ ७५ ॥ नमस्तेपरमानन्दपुरुषोत्तमकेशव ॥ नमस्तेपद्मनेत्रायकमलापतयेनमः ॥ ७६ ॥
नमस्तेवहुरूपायनीरूपायनमोनमः ॥ विचिन्त्यायाविचिन्त्यायदृश्यादृश्यायवेनमः ॥ ७७ ॥ नमस्त्रैलोक्यनाथायलोकपित्रेनमोनमः ॥
नमस्तेज्ञानगम्यायनमस्तेसर्वशाखिने ॥ ७८ ॥ कंसारयेनमस्तुभ्यंनमस्तेकैटभारये ॥ मधुहर्त्रेनमस्तुभ्यंविधात्रेचनमोनमः ॥ ७९ ॥ येनत्वयोद्धृ
तावेदामीनरूपधरेणवै ॥ गम्भीराम्भोनिधेरम्भोऽभ्यन्तरात्तमहंभजे ॥ १८० ॥ येनत्वयोद्धृतापृथ्वीसशैलवनकानना ॥ कूर्मरूपधरेणेयंतस्मैतुभ्यं
नमोनमः ॥ ८१ ॥ वाराहमूर्तिनायेनधरणीधरणीपते ॥ उद्धृतानिजदन्तेनतस्मैतुभ्यंनमोनमः ॥ ८२ ॥ नृसिंहमूर्तिनायेनत्वयादैत्योविदारितः ॥
हिरण्यकशिपुःक्रुद्धस्तस्मैतुभ्यंनमोनमः ॥ ८३ ॥ बलियज्ञस्तथाध्वस्तोयेनवामनरूपिणा ॥ तस्मैतुभ्यंनमोदेवकाश्यप्यादानकारिणे ॥ ८४ ॥
पितरस्तर्पितायेनत्वयाक्षत्रियशोणितैः ॥ कार्तवीर्योहतोयेनतस्मैरामायतेनमः ॥ ८५ ॥ रावणोनिहतोयेनकौसल्यासूनुनात्वया ॥ मारीचःकुम्भ
कर्णश्चतस्मैरामायतेनमः ॥ ८६ ॥ प्रलम्बोनिहतोयेनरेवतीपतिनात्वया ॥ कालिन्दीभेदिनेतुभ्यंतस्मैरामायतेनमः ॥ ८७ ॥ वेदाविनिन्दितायेन
विलोक्यपशुहिंसनम् ॥ सकृपेनत्वयायेनतस्मैबुद्धायतेनमः ॥ ८८ ॥ म्लेच्छाश्वविहितायेनयुगान्तेकल्किमूर्तिना ॥ सर्वलोकहितार्थायतस्मैतुभ्यं
नमोनमः ॥ ८९ ॥ हरेविष्णोदैत्यजिष्णोनारायणकृपामय ॥ संसारसागरेघोरेपतितंमांसमुद्धर ॥ १९० ॥ ततोहर्षान्माधवोऽसौप्रक्षाल्यचरणौहरेः॥
भूमौनिपात्यसर्वाङ्गंजगादमाधवोहरिम् ॥ ९१ ॥ माधवउवाच ॥ गोविन्दपरमानन्दमुकुन्दमधुसूदन ॥ त्राहिमांपापिनंकृष्णयतस्त्वंसर्वपापहा ॥
॥ ९२ ॥ इतिस्तोत्रंतस्यश्रुत्वाभगवान्भक्तवत्सलः ॥ परमांप्रीतिमासाद्यतमित्याहवचःस्वयम् ॥ ९३ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ वरंवरयभोवत्समाधव
क्षत्रियर्षभ ॥ ब्रह्मत्वंवाशिवत्वंवाशक्रत्वंवाकिमिच्छसि ॥ ९४ ॥ माधवउवाच ॥ सर्वमेवमयाप्राप्तंजगदीशनसंशयः ॥ दैवतैरप्यदृश्यंत्वांपश्यामि
वरदंप्रभुम् ॥ ९५ ॥ भुक्तिमुक्तिधनैश्वर्यदातुंसर्वंभवान्क्षमः ॥ प्रभोनभक्तियोग्योऽस्मिभक्तिमेवप्रयच्छमे ॥ ९६ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ तवभक्त्या
नयावत्सप्रीतोऽहंनात्रसंशयः ॥ किमस्तिवस्तुयद्दत्त्वातवानृण्यंभजाम्यहम् ॥ ९७ ॥ सूतउवाच ॥ इत्युक्त्वापरमप्रीतःप्रसार्य्यचतुरोभुजान् ॥ तमा
लिङ्गितवान्विष्णुःपितापुत्रमिवद्विज ॥ ९८ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ आलिङ्गनप्रभावेणतवानृण्यंगतोऽस्म्यहम् ॥ सर्वमेवशुभंभद्रंभविष्यतिनसंशयः ॥
॥ ९९ ॥ कामिनाप्रतिमावत्सक्रियायोगेनसर्वदा ॥ पूजितामममतेनत्वांनेष्याम्यहंतनुंप्रति ॥ २०० ॥ व्यासउवाच ॥ इतिदत्त्वावरंतस्मैचतुर्भिर्दीर्घ
बाहुभिः ॥ भूयःप्राणैःसमालिङ्ग्यतत्रैवान्तरधीयत ॥ १ ॥ ततस्तांप्रतिमांविष्णोःसदारोमाधवस्तदा ॥ आराधयामासभक्त्याक्रियायोगैरनुत्तमैः ॥ २ ॥

संभुक्त्वासकलान्भोगान्पुत्रपौत्रसमन्वितः ॥ गङ्गायांमृत्युमासाद्यसदारोमोक्षमाप्तवान् ॥ ३ ॥ पठतिहरिचरित्रैर्युक्तमध्यायमेनंसकलदुरित
राशिध्वंसिभिः सर्वभक्त्या ॥ इहजंगतिसंभुक्त्वासर्वभोगांस्ततोऽन्तेव्रजतिभगवतःश्रीवासुदेवस्यधाम ॥ २०४ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रिया
योगसारेगङ्गासागरसङ्गममाहात्म्यवर्णनंनामषष्ठोऽध्यायः ॥ ६ ॥ श्रीव्यासउवाच ॥ भूयएवप्रवक्ष्यामिगङ्गामाहात्म्यमुत्तमम् ॥ यच्छ्रुत्वा
मानवाःसर्वेसर्वान्कामानवाप्नुयुः ॥ १ ॥ येननाचरितंस्नानंगङ्गायांलोकमातरि ॥ आलोक्यतन्मुखंसद्यःकर्त्तव्यंसूर्यदर्शनम् ॥ २ ॥ प्रभातयः
स्मरेद्भक्त्यागङ्गाइत्यक्षरद्वयम् ॥ तस्यनश्यन्तिपापानितमोवदरुणोदये ॥ ३ ॥ नदृष्टायेनसरितांप्रवराजह्नुकन्यका ॥ तस्याग्राह्याणिसर्वाणि
अन्नादिसलिलानिच ॥ ४ ॥ शरीरगाणिपरित्यज्यगङ्गास्नानंप्रकुर्वताम् ॥ गात्राण्यायान्तिपापानिगङ्गास्नानमकुर्वताम् ॥ ५ ॥
अहोचित्रमहोचित्रमहोचित्रमिदंपुनः ॥ पतन्तिनरकेमूढागङ्गानाम्निस्थितेसति ॥ ६ ॥ शिरसायोवहेद्भक्त्यागङ्गाम्भःकणिकामपि ॥
समुच्यतेमहापापैर्ब्रह्महत्यादिभिर्द्विजः ॥ ७ ॥ ललाटेदृश्यतेयस्यगङ्गासैकतमुत्तमम् ॥ सपुण्यात्माजगत्सर्वपुनातिनात्रसंशयः ॥ ८ ॥
गङ्गातीरात्समायान्तंयःपश्येत्परमादरात् ॥ सोऽश्वमेधसहस्रस्यफलंप्राप्नोतिमानवः ॥ ९ ॥ गङ्गातीरमहंयामित्वमागच्छेतिवक्तियः ॥ तस्यविष्णुः
प्रसन्नात्मासर्वान्कामान्प्रयच्छति ॥ १० ॥ गङ्गेतिनामसंस्मृत्ययस्तुकूपजलेऽपिच ॥ करोतिमानवःस्नानंगङ्गास्नानफलंलभेत् ॥ ११ ॥ गङ्गाम्भः
शीकरंयस्तुसंमितंसर्षपस्यच ॥ प्राप्नोतिमृत्युकालेतुसगच्छेत्परमंपदम् ॥ १२ ॥ अत्रैवशृणुविप्रर्षइतिहासंपुरातनम् ॥ यस्यश्रवणमात्रेणगङ्गादेवी
प्रसीदति॥१३॥आसीत्त्रेतायुगेविप्रोधर्मस्वोनामधार्मिकः ॥ शान्तोदान्तोदयायुक्तोवेदवेदाङ्गपारगः॥१४॥सत्यवादीक्रोधहीनोहिंसाहीनोजितेन्द्रियः
॥ सर्वभूतहितैषीचयोगाभ्यासरतःसदा ॥१५॥ संसारसागरंतर्तुंसविप्रोवैष्णवोजनः ॥ पूजयामासदेवेशंक्रियायोगेनकेशवम् ॥१६॥ कदाचित्प्राप्य
पुण्याहंसचविप्रर्षभोद्विज॥जगामजाह्नवीतीरंमुमुक्षुःस्नानहेतवे॥१७॥ तत्रगङ्गाम्भसिस्नात्वाकृत्वाचतर्पणादिकम् ॥ गृहंगन्तुंमनश्चक्रेगङ्गाम्भःकर्करीं
वहन्॥१८॥तस्मिन्कालेततोविप्रवैश्योरत्नकराह्वयः॥कृत्वावाणिज्यमायातिसकलैःकिङ्करैर्वृतः॥१९॥तस्यैकःकिङ्करोविप्रःकालकल्पइतिस्मृतः॥दण्ड
हस्तःसमायातोविहिताखिलपातकः ॥ २०॥ अथवर्त्मश्रमश्रान्तस्तस्यरत्नकरस्यच ॥ सुष्वापैकोवलीवर्दःपथिब्राह्मणसत्तम ॥ २१ ॥ पथिस्वपन्तंतं
दृष्ट्वाकालकल्पोवृषंततः ॥दण्डेनताडयामासबद्धघात्यंन्तनिर्दयः ॥ २२ ॥ तद्दण्डाघातजनितक्रोधेनवृषभेणसः ॥ विषाणाभ्यांसुतीक्ष्णाभ्यांसमुत्थाय
विदारितः ॥२३॥ तच्छृङ्गद्वयनिर्भिन्नवक्षाःसगतलोचनः ॥ तत्सन्निधिदयायुक्तोधर्मस्वस्त्वरितोययौ ॥२४॥ ततःकर्णात्समादायतुलसीपत्रमुत्तमम्॥

गङ्गाम्भःशीकरैर्दिव्यैःसिक्तोऽसौतेनधीमता ॥२५॥ गतप्राणंसमालोक्यसविप्रःपरमार्थवित् ॥ विस्मितःस्वगृहंगन्तुंमनश्चक्रेद्विजोत्तम ॥ २६॥ अथ
गच्छन्पथिप्राज्ञोगङ्गानामानिकीर्तयन् ॥ यमदूतान्ददर्शाग्रेकोटिकोटिसहस्रशः॥२७॥छिन्नैकपादाःकेचिच्चकेचिच्छिन्नैकपाणयः ॥ केऽपिकेऽपिच्छिन्न
कर्णाःकेऽप्येकनयनास्तथा॥२८॥केचिच्चच्छिन्ननासांश्चच्छिन्नजिह्वाश्चकेचन॥भग्नदन्ताःकेऽपिकेऽपिकेऽपिदन्तविवर्जिताः ॥२९॥ केऽपिशोणितधारा
भिर्लिप्तसर्वकलेवराः॥विमुक्तकेशिकाःकेऽपिकेऽपिवक्रविवर्जिताः ॥३०॥केऽपिकेऽपितथानग्नाःकेऽपिनिर्भिन्नवक्षसः॥केऽपिजर्जरिताङ्गाश्चमहातीक्ष्णैः
शिलीमुखैः॥३१॥निबद्धाङ्गुलिहस्तश्चदृढपाशैस्तथापरे॥ क्रन्दन्तोव्यथयाकेऽपिपलायनपरायणाः॥३२॥एवंभूतान्यमप्रेष्यान्सविलोक्यद्विजोत्तमः॥
सकम्पहृदयोभीत्याततःस्तब्धइवाभवत् ॥३३॥ अवलम्ब्यततोधैर्यंसविप्रोहरिभक्तिकृत् ॥ इत्यपृच्छन्मधुरयागिरातान्यमकिङ्करान् ॥३४॥ धर्मस्व
उवाच॥केयूयंविकृताकाराःपाशमुद्गरपाणयः ॥दंष्ट्राकरालवदनाअङ्गारसदृशप्रभाः॥३५॥यूयंसर्वेमहावीराज्ज्वलत्पावकलोचनाः ॥ कृतातथापियुष्मा
कमियंकेनापिदुर्गतिः ॥३६॥ यमदूताऊचुः॥यमदूतावयंसर्वेयमाज्ञाहारिणःसदा ॥ सदण्डोऽयंद्विजास्माकंसुमहान्कदनोदयः ॥३७॥ धर्मस्वउवाच॥
अकस्मादागतायूयंमहाबलपराक्रमाः ॥एतावतइयंकेनकथंवादुर्गतिःकृता ॥३८॥यमदूताऊचुः॥भयंमुञ्चद्विजश्रेष्ठवृत्तान्तंसकलंशृणु ॥यथास्माकमिदं
दुःखबभूवात्यन्तदुःसहम्॥३९॥योऽसौवृषणशृङ्गाभ्यांकालकल्पोविदारितः॥तंनेतुंधर्मराजेनप्रेरिताःकिङ्करावयम् ॥४०॥ तेनाज्ञप्तावयंसर्वेसमस्तायुध
पाणयः॥बद्धातंपापिनांश्रेष्ठंनेतुमत्रसमागताः ॥४१॥ अथासौप्राप्तकालश्चकालकल्पोदुराशयः॥वृषणहेतुभूतेनविषाणाभ्यांविदारितः॥४२॥सदयेनत्व
यातत्रगङ्गापानीयसीकरैः ॥ सिक्तःपातकिनांश्रेष्ठोगङ्गानामानिजल्पता ॥४३॥ गङ्गाम्भःकणिकासेकैर्गतकल्मषमप्यमुम्॥बद्धापाशैर्दृढंनेतुमुद्यताहि
यदावयम् ॥४४॥ नेतुंतमपिदेवेशःशरणागतिपालकः ॥ स्वदूतान्प्रेषयामाससमहाबलपराक्रमान् ॥ ४५ ॥ केऽपिदूताःसमागत्यततोनारायणाज्ञया ॥
सकोपाःप्राहुरित्यस्मान्पथिब्राह्मणसत्तम ॥४६॥ विष्णुदूताऊचुः ॥ केभवन्तोमहात्मानःकथमेनंमहाशयन् ॥ बद्धानयथपाशेनयूयंवाकस्यकिङ्कराः
॥ ४७ ॥ विहायैनंमहात्मानंपलायध्वंयथासुखम् ॥ नचेच्छिरांसियुष्माकंछेत्स्यामश्चक्रधारया ॥ ४८ ॥ तेषामेतानिवाक्यानिगर्वितानिद्विजोत्तम॥
संश्रुत्याच्युतदूतानांतेऽस्माभिरितिजल्पिताः ॥ ४९ ॥ दण्डपाणेर्वयंदूताःसर्वेप्राणाधिपस्यवै ॥ गृहीत्वापापिनांश्रेष्ठंप्रयामःशमनालयम् ॥ ५० ॥ ॥ १९ ॥
यूयंसर्वेमहात्मानस्तुलसीमाल्यभूषिताः ॥ स्फुटपद्मपलाशाक्षावलिनोगरुडध्वजाः ॥ ५१ ॥ दिव्याम्बरधरायूयंमयूरगलसुन्दराः ॥ शङ्खचक्रगदा
पद्मधारिणश्चचतुर्भुजाः ॥ ५२ ॥ केयूयमीदृशाःसर्वेसर्वलक्षणसंयुताः ॥ इमंपातकिनांश्रेष्ठंकथंवानेतुमिच्छथ ॥ ५३ ॥ विष्णुदूताऊचुः ॥ वयंसर्वे

विष्णुदूताः पुण्यात्मानमिमंनरम् ॥ नेतुमत्रसमायातावैकुण्ठंप्रतिसम्प्रति ॥५४॥ इमंश्रीभगवद्भक्तंस्वजनंगतकल्मषम्॥मुञ्चताशुयमप्रेष्यायदिजीवितु
मिच्छथ ॥ ५५ ॥ भूयस्तेषांमिदंवाक्यंश्रुत्वासर्वगतंद्विज ॥ कोपाद्यदुक्तमस्माभिस्तदाकर्णयकथ्यते ॥५६॥ अयंपापीदुराचारोब्रह्महत्यासहस्रकृत्॥
कृतघ्नश्चैवगोघ्नश्चमित्रघ्नश्चदुराशयः ॥५७॥ मेरुप्रमाणहेमानिहृतानिसुबहूनिच ॥ परदाराहृतानित्यमनेनातिदुरात्मना ॥५८॥ कोटिकोटिसहस्राणि
जन्तूनांविष्णुकिङ्कराः ॥ कृताश्चबहुधाहत्याःस्त्रीहत्याचतथैवच ॥५९॥ अयंन्यासापहरणंस्वमातृगमनंतथा ॥ गोमांसभक्षणंचैवचकारप्रतिवासरम्
॥ ६० ॥ परहिंसाकृतानेनदाहश्चपरवेश्मनः ॥ सभायांपरनिन्दांचविधवागर्भपातनम् ॥६१॥ गृहमायान्तमतिथिंधनलोभेनसत्तमाः ॥ अहन्मुनि
शितैःखड्गैर्निशायांयवनोपमः ॥ ६२ ॥ एतान्यन्यानिपापानिमहान्त्यगणितानिच ॥ चकारनीचोमूढोऽसौनाल्पमात्रंशुभावहम् ॥६३॥ तस्मादयं
महापापीनीयतेयातनागृहम् ॥ ज्ञेयाहिपापिनोदण्ड्याधर्मराजस्यसत्तमाः ॥ ६४ ॥ यूयंवैदेवदेवस्यदूताभगवतोयदि ॥ तदाकथमिमंनेतुंपापिनांश्रेष्ठ
मिच्छथ ॥ ६५ ॥ विष्णुदूताऊचुः ॥ भवद्भिःसत्यमेवोक्तंकोऽपिनास्त्यत्रसंशयः ॥ दण्ड्याःपातकिनःसर्वेजीविताधिपतेःसदा ॥ ६६ ॥ अयंपाप
विनिर्मुक्तोगङ्गाशीकरसेचनात् ॥ तस्मादेनंवयंसर्वेनेष्यामोहरिमन्दिरम् ॥६७॥ तावत्तिष्ठन्तिदेहेषुपातकानिशरीरिणाम् ॥ गङ्गाम्भःशीकरायावन्न
स्पृशन्तिसुदुर्लभाः ॥ ६८ ॥ चन्द्रैककलयासर्वंतिमिरंहन्यतेयथा ॥ गङ्गाम्भःशीकरेणापिपातकंहन्यतेतथा ॥ ६९ ॥ गङ्गानामानिसंस्मृत्य
पापीमुच्येतपातकात् ॥ साक्षात्तत्सलिलंस्पृष्ट्वामुच्यतेऽत्रकिमद्भुतम् ॥७०॥ शीतमप्युदकंगाङ्गंवह्निवत्पापकानने ॥ यथाग्निवत्पद्मवनेशीतंतोयंच
दाहकृत् ॥७१॥ तस्मादयंपुण्यकर्माद्वितीयइवकेशवः ॥ गच्छध्वंशमनप्रेष्यायदिकल्याणमिच्छथ ॥७२॥ तेषांकेशवदूतानांश्रुत्वास्माभिरिदंवचः॥
भूयएवनिरुक्तंयद्विहस्योच्चैःशृणुष्वतत् ॥ ७३ ॥ अहोचित्रमहोचित्रमयंकल्मषमन्दिरम् ॥ गङ्गाम्भःसेचनादेवविमुक्तःसर्वपातकैः ॥ ७४ ॥
स्वहस्तोपार्जितंकर्मशुभंवायदिवाशुभम् ॥ नाभुक्त्वामुच्यतेमर्त्यःकल्पकोटिशतैरपि ॥७५॥ यमाज्ञयानेतुमिमंवयंसर्वेसमागताः ॥ कस्यायंवच
सास्माभिस्त्यज्यतेपापिनांवरः ॥ ७६ ॥ विष्णुदूताऊचुः ॥ यूयंपापधियोनूनंविवेकपरिवर्जिताः ॥ युष्माभिर्जह्नुकन्यायानज्ञायन्तेयतोगुणाः ॥
॥ ७७ ॥ कार्यंवेदेनिषिद्धंयत्तत्पातकमितिस्मृतम् ॥ यद्वेदसंमतंकार्यंतदेवधर्म्यमुच्यते ॥ ७८ ॥ देवोनारायणःसाक्षात्स्वयम्भूरितिशुश्रुम ॥ यथा
विष्णुस्तथागङ्गागङ्गैवसर्वपापहा ॥ ७९ ॥ हरौप्रसन्नेपापानिकुत्रतिष्ठन्तिदेहिनाम् ॥ जन्मान्तरार्जितैःपापैर्गतायूयमिमांगतिम् ॥ ८० ॥ अद्यापि
पापकर्माणःकिमर्थंपापमिच्छथ ॥ गङ्गानिन्दाकरायूयंविष्णुनिन्दाकरास्तथा ॥ ८१ ॥ अतोयुष्मान्हनिष्यामःपापिनश्चक्रधारया ॥ इत्युक्त्वा

विष्णुदूतास्तकोपादरुणलोचनाः ॥ ८२ ॥ चक्रिरेसमरारम्भमस्माभिःसहसत्तम ॥ जीवेशदूताहन्यन्तामितिप्रोचुश्चतेरुषा ॥ ८३ ॥ भूयोभूयो
वदन्तोऽस्मान्निजघ्नुश्चक्रधारया ॥ इत्युक्त्वाविष्णुदूतास्तेसङ्ग्रामेऽत्यन्तदारुणाः ॥ ८४ ॥ सर्वेशङ्खान्समादध्मुःसहसाहृष्टमानसाः ॥ ततोऽस्माकं
सिंहनादैःपयोदस्तनितैरिव ॥ ८५ ॥ कोदण्डानांचविस्तारैर्व्याप्तंविप्रजगत्रयम् ॥ अथवृक्षैःशिलाभिश्चतथापर्वतवृष्टिभिः ॥ ८६ ॥ अस्माभिर्वि
ष्णुदूतास्तेबाणैश्चविदलीकृताः ॥ ऋष्टिभिर्भिन्दिपालैश्चबाणैश्चपरिघैस्तथा ॥ ८७ ॥ कुठारैश्छुरिकाभिश्चदण्डैश्चशङ्कुभिस्तथा ॥ खड्गैश्चशक्तिभिश्चैव
निशितैश्चशिलीमुखैः ॥ ८८ ॥ गदाभिश्चक्रधाराभिर्नाराचैश्चसुभीषणैः ॥ एतैरन्यैश्चविषमैरस्त्रैस्तेविष्णुकिङ्कराः ॥ ८९ ॥ निजघ्नुर्बहुधाकोपाद्वज्र
कल्पैर्महार्णवे ॥ तदास्त्रजर्जराःसर्वेवयंभीत्यापलायिताः ॥ ९० ॥ निपेतुःकेऽपिसङ्ग्रामेगतप्राणाःसहस्रशः ॥ ततोऽस्मांस्तेसमालोक्यपलायनपरा
यणान् ॥ ९१ ॥ मुदाकम्बून्समादध्मुर्बलिनोविष्णुकिङ्कराः ॥ अथच्छित्त्वाद्विजश्रेष्ठकालकल्पस्यबन्धनम् ॥ ९२ ॥ विमानेतंसमारोप्य
जग्मुर्भगवतःपुरम् ॥ गङ्गाशीकरसेकस्यप्रभावेणैवसत्तम ॥ ९३ ॥ जगामहरिसालोक्यंकालकल्पोऽतिपातकी ॥ स्थित्वाकल्पशतंतत्रभुक्त्वा
भोगान्मनोहरान् ॥९४॥ ज्ञानमासाद्यतत्रैवपरंमोक्षंगमिष्यति ॥ गङ्गाप्रभावैरस्माकमेतद्दुःखंगतंप्रभो ॥९५॥ गच्छब्राह्मणभद्रंतेसुप्रीतोनिजमन्दिरम्॥
इत्युक्त्वायमदूतास्तेययुर्यमपुरंद्विज ॥ ९६ ॥ भूयएवसधर्मस्वःप्रीतोगङ्गातटंययौ ॥ गङ्गायांस्नानमाचर्यसर्वलोकस्यमातरि ॥ ९७ ॥ बद्धाञ्जलिः
सविप्रस्तांतुष्टावपरमेश्वरीम् ॥ ९८ ॥ धर्मस्वउवाच ॥ गङ्गेसमस्तजगदम्बचलत्तरङ्गेऽनङ्गादिचारुतरमस्तकपुष्पमाले ॥ कंसारिचारुचरणद्वयरेणु
हन्त्रिभक्त्यानमामिदुरितक्षयकारिणींत्वाम् ॥ ९९ ॥ मातःसमस्तसुखदेप्रवरेनदीनांव्यासादिविप्रचयगीतगणेगुणाढ्ये ॥ संसारभैरवमहार्णवमध्य
नौकेवन्देतवाङ्घ्रियुगलंदुरितापहारि ॥ १००॥ यस्यास्तवाम्बुकणिकामपिजह्नुकन्येसौदासनामनृपतिर्द्विजकोटिहन्ता ॥ सम्प्राप्यमुक्तिमगमत्रिसुरै
रलभ्यांतांत्वांनमामिशिरसावरदेप्रसीद ॥ १ ॥ नारायणाच्युतजनार्दनकृष्णरामगङ्गादिनामगदतोममदेविमातः ॥ संसारपातकनिवारिणिदेहपात
स्त्वद्वारिणीहभवतुत्वदनुग्रहेण ॥ २ ॥ किंवातपोभिरखिलैश्चरिकिंजपैर्वादानैश्चकिंतुरगमेधमुखैश्चकिंवा ॥ त्वन्नीरशीकरमवाप्यसुरैरलभ्यांमुक्तिं
व्रजन्तिमनुजाअतिपापिनोऽपि ॥३ ॥ स्वाहात्वमेवपरमेश्वरियास्वधात्वंगीर्वाणवृन्दपितृलोकसुतृप्तिहेतोः ॥ सत्त्वंरजस्तमइतित्रिगुणस्वरूपांसृष्टिस्थि
तिप्रलयकारिणिनौमितांत्वाम् ॥ ४ ॥ धत्तेललाटफलकेतवसैकतंयःपुण्ड्रंचदेवितवतीरमृदासदैव ॥ त्वन्नामसर्वरसधामवदेच्चभक्त्यातत्पादरेणु
रखिलोऽस्तुममैवमूर्ध्नि ॥ ५ ॥ त्वद्रोधसित्रिपथगेवसतिंविधायपीत्वाचवारितवपातकनाशकारि ॥ स्मृत्वाचनामतववीचिरसंचहष्टासंसारबन्धन

हरेममयातुजन्म ॥ ६ ॥ नाकंशुभेसुमहदुह्लसितामनुष्याःकुर्वन्तिभीतिरतिदुर्गमवर्त्ममत्वा ॥ व्यर्थैवसाकिलयतोऽमृतदेत्वदीयंसोपानभूतमुदकं
त्रिदिवप्रयाणे ॥ ७ ॥ पांपानिरोगंनिकराश्चशरीरदेहतिष्ठन्तितावदखिलेश्वरिमुक्तिदात्रि ॥ कुर्वन्तियावदमलेषुतवोदकेषुस्नानंनहित्रिपथगेसरितां
प्रधाने ॥ ८ ॥ यस्यास्तवाच्युतविरिञ्चिशिवादयोऽपिशक्रादिदेवनिकराञ्जितुंमहिम्नाम् ॥ पारंपरेपरममोक्षपदप्रदात्रींतांत्वांवदन्तितटिनीमिति
केऽपिमोहात् ॥ ९ ॥ गङ्गेसमस्तसुखदायिनिकिञ्चिदेवजानातितेपशुपतिभर्गवान्महत्त्वम् ॥ यस्मादसौसुमनसांप्रवरोऽतिभक्त्याधत्तेसदैवशिरसा
जगदीश्वरींत्वाम् ॥११० ॥गङ्गेदेविजगन्मातःप्रसीदपरमेश्वरि ॥परिपाहिनमस्तुभ्यंरक्षमांसेवकंस्वकम् ॥११॥परब्रह्मस्वरूपांत्वांसर्वलोकैकमातरम् ॥
शक्नोमिकिमहंस्तोतुंभ्रान्तचित्तोऽत्रमोक्षदे ॥१२॥ व्यासउवाच ॥ इतिस्तुताजमद्धात्रीतेनविप्रेणधीमता ॥ आविर्बभूवसहसागङ्गामूर्तिमतीद्विज ॥
॥ १३ ॥ ददर्शपुरतोगङ्गांद्विभुजांमकरासनाम् ॥ कुन्देन्दुशङ्खधवलांसर्वालङ्कारभूषिताम् ॥ १४ ॥ तांदृष्ट्वापुरतोगङ्गांगङ्गागङ्गेति
कीर्तयन् ॥ ववन्देचरणौतस्याःशिरसालिङ्गयमेदिनीम् ॥ १५ ॥ मोहयन्तीस्मितालोकैःसुप्रीतापरमेश्वरी ॥ तमुवाचततोविप्रवरंवृण्विति
जैमिने ॥ १६ ॥ धर्मस्वउवाच ॥ मातस्त्वत्सलिलस्पर्शाद्ब्रह्महापिचमोक्षभाक् ॥ मयात्वंदृश्यतेसाक्षात्साध्यंकिमपरंमम ॥ १७ ॥
तथाप्येकंवरंयाचेत्वन्नीरेपरमेश्वरि ॥ मृत्युर्भवतुमेदेवित्वन्नामस्मरतोमम ॥ १८ ॥ मयाकृतेनस्तोत्रेणयस्त्वांस्तौतिसदेश्वरि ॥ सोऽपिभुक्त्वा
खिलान्कामानन्तेयास्यतिसद्गतिम् ॥ १९ ॥ गङ्गोवाच ॥ अनयाभवतोभक्त्यासन्तुष्टास्मिद्विजोत्तम ॥ शीघ्रंतेकुशलंसर्वंभविष्यतिनसंशयः ॥
॥१२०॥ त्वयाकृतमिदंस्तोत्रंत्रिसन्ध्यंयःपठेन्नरः ॥ तस्याहमपिसन्तुष्टादास्यामिमुक्तिमुत्तमाम् ॥२१॥ व्यासउवाच ॥ इतिदत्त्वावरंतस्मैसादेवीभक्त
वत्सला ॥ धर्मस्वनाम्नेविप्रेन्द्रतत्रैवान्तरधीयत ॥ २२ ॥ सचविप्रोवरंप्राप्यकृतकृत्यइवाभवत् ॥ गङ्गारोधसितत्रैवतस्थौविप्रमनोरमे ॥ २३ ॥ ततः
कालेनमहताविमलेजाह्नवीजले ॥ सुखमृत्युंसमासाद्यजगामपदमुत्तमम् ॥ २४ ॥ कालकल्पोऽपिपापात्मासिक्तोगङ्गाम्बुशीकरैः ॥ प्राप्तवा
नुत्तमंमोक्षमन्येषांकाकथाद्विज ॥ २५ ॥ अनिच्छयापिगाङ्गेयंजलंस्पृष्ट्वाफलंभजेत् ॥ स्पृशतांभक्तिभावेनकिंभवेन्नहिवेद्मितत् ॥ २६ ॥ गङ्गा
समंनास्तितीर्थंभूयोभूयोमयोच्यते ॥ यदम्बुकणिकांस्पृष्ट्वापरमंधामलभ्यते ॥ २७ ॥ येभक्तिभावेनसरिद्वरायाःस्पृशन्तिपाथःकणिकामपीह ॥
तेयान्तिनूनपदमच्युतस्यपापैर्विमुक्ताःसकलैर्महोग्रैः ॥ १२८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारेगङ्गाशीकरमाहात्म्येसप्तमोऽध्यायः ॥ ७ ॥
व्यासउवाच ॥ पुनर्वक्ष्यामिविप्रेन्द्रगङ्गामाहात्म्यमुत्तमम् ॥ गङ्गाकथासुधापानंकुरुमुक्तिंयदीच्छसि ॥ १ ॥ दानंदत्तंतेनसर्वंतेनसर्वेमखाःकृताः ॥

तेनप्रपूजितोविष्णुर्यद्भक्तिर्भीष्ममातरि ॥ २ ॥ गङ्गायांधर्मकर्माणिक्रियन्तेयानिकानिच ॥ अक्षयानिभवन्त्यस्यतानिसर्वाणिजैमिने ॥ ३ ॥ वहन्तं
जनमालोक्यगाङ्गेयानिजलानियः ॥भक्त्यागच्छेत्समुत्थायसोऽश्वमेधसहस्रकृत् ॥४॥ गङ्गाजलेष्वागतेषुयोनोत्तिष्ठतिभक्तितः ॥पशुताशाश्वतीतस्य
जन्मजन्मनिजैमिने ॥ ५ ॥ गाङ्गेयंजलमासाद्ययोनगृह्णातिभक्तितः ॥ जन्मकोट्यर्जितंपुण्यंक्षणादेवतुनश्यति ॥६ ॥ गङ्गातीरंजिगमिषुंयस्तुवारयते
द्विज ॥ सकोटिकुलसंयुक्तोरौरवंनरकंव्रजेत् ॥७॥ मूत्रंवाथपुरीषंवागङ्गातीरेकरोतियः ॥ नदृष्टानिष्कृतिस्तस्यकल्पकोटिशतैरपि ॥८॥ श्लेष्माणंवापि
निष्ठीवंदूषिकांवाश्रुवामलम् ॥ गङ्गातीरेत्यजेद्यस्तुसनूनंनारकीभवेत् ॥ ९ ॥ उच्छिष्टंकफकंचैवगङ्गागर्भेचयस्त्यजेत् ॥ सयातिनरकंघोरंब्रह्महत्यां
चविन्दति ॥ १० ॥ गङ्गारोधसियःपापंकुरुतेमूढधीर्नरः ॥ तदक्षयंभवेन्नूनंनान्यतीर्थेषुशाम्यति ॥११॥ अन्यतीर्थेकृतंपापंगङ्गायांचविनश्यति ॥ ग
ङ्गायांयत्कृतंपापंतत्कुत्रापिनशाम्यति ॥ १२ ॥ तस्मात्पापंनकर्तव्यंगङ्गायांशास्त्रकोविदैः ॥ कर्मणामनसावाचाकर्तव्योधर्मसङ्ग्रहः ॥ १३ ॥
नतेदेशानतेशैलानचतानिवनानिच ॥ पापविध्वंसिनीयत्रनतिष्ठेत्सुरनिम्नगा ॥ १४ ॥ गङ्गातीरंपरित्यज्यमुहूर्तमपिजैमिने ॥ नचस्थातव्यमन्यत्र
यदिकार्यशतान्यपि ॥१५॥ भिक्षान्नमपिभुक्त्वाचस्थातव्यंजाह्नवीतटे ॥ नचान्यत्रक्षणमपिप्राप्यभूपालतामपि ॥१६॥ सन्त्यज्यदेहंगङ्गायांब्रह्महापि
विमुच्यते ॥ अन्यत्रमुक्त्येनस्यादश्वमेधसहस्रकृत् ॥ १७ ॥ गङ्गातीरेवसन्यस्तुहरिपूजापरोभवेत् ॥ जन्मजन्मान्तरेयेनकदाचिन्नार्चितो
हरिः ॥ १८ ॥ भक्तिर्भवतिनैतस्यगङ्गायांलोकमातरि ॥ श्रूयतांमानवाःसर्वेभूयोभूयोब्रवीम्यहम् ॥ १९ ॥ स्नानंविधायगङ्गायांगम्यतां
परमंपदम् ॥ मृत्युकालेवदेद्यस्तुगङ्गागङ्गेतिमानवः ॥ २० ॥ विमुक्तःपातकैःसर्वैर्दिविदेवयुगान्वसेत् ॥ यस्यगङ्गाकथारम्भोमृत्युकालेभवेद्द्विज॥
॥ २१ ॥ सगच्छेद्विष्णुभवनंगलिताखिलकल्मषः ॥ यस्तुस्मरतिवैप्राज्ञोमृत्युकालेद्विजोत्तम ॥ २२ ॥ गङ्गेतिमुक्तिदंनामतस्यतुष्टोभवेद्धरिः ॥
मृत्युकालेभवेद्यस्तुगङ्गामृत्पुण्ड्रधारकः ॥ २३ ॥ गङ्गास्नायिनमालोक्यत्यजेद्यस्तुकलेवरम् ॥ श्मशानेऽपिद्विजश्रेष्ठसगङ्गामरणंलभेत् ॥२४ ॥
तिष्ठन्त्यस्थीनिगङ्गायांयावत्कालंशरीरिणः ॥ तावत्कल्पसहस्राणिविष्णुलोकेमहीयते ॥ २५ ॥ यस्यमज्जन्तिगङ्गायांभस्मास्थीनिनखानिच ॥
शिरोरुहाण्यपिप्राज्ञःसविष्णोर्भवनेवसेत् ॥ २६ ॥ स्थितेष्वस्थिषुगङ्गायांयत्फलंलभतेनरः ॥ ब्रवीमितत्फलंसर्वंशृणुनान्यमनाद्विज ॥ २७ ॥ ॥ १७ ॥
एकदाभगवाञ्छक्रोनानालङ्कारभूषितः ॥ क्रीडागृहंययौकामीयुवत्यापद्मगन्धया ॥ २८ ॥ पद्मगन्धारसज्ञासासम्प्राप्तनवयौवना ॥ नानारसप्रदा
नेनचकारसुरसंप्रति ॥ २९ ॥ सपत्न्याःस्वर्णपर्यङ्केतस्याःशिशुमृगीदृशः ॥ प्रीतःपादतलेजिष्णुरुवासस्मरमोहितः ॥ ३० ॥ अथतस्यैस्वयंशक्रो

निर्माय स्वर्णवीटिकाम् ॥ ददातिपरमप्रीतस्तद्गुणाकृष्टमानसः ॥ ३१ ॥ एतस्मिन्नेवकालेतुपौलोमीवरसुन्दरी ॥ भूषणैर्भूषितासर्वैः स्वयंतद्गृहमा
ययौ ॥ ३२ ॥ दृष्ट्वातथाविधंशक्रंसर्वदेवाधिपंप्रभुम् ॥ भृशंचुकोपपौलोमीप्राहेतिचसुलक्षणा ॥ ३३ ॥ शच्युवाच ॥ देवकिंकुरुषेकान्त
त्वंसमस्तसुराधिप ॥ ममदासीस्वरूपायैददासिस्वर्णवीटिकाम् ॥ ३४ ॥ स्पृशन्तित्रिदशाःसर्वेशिरसाचरणौतव ॥ त्वंकथंपद्मगन्धायादास्याः
पादतलेप्रभो ॥ ३५ ॥ सुन्दरीकोटिभर्त्तात्वंसमस्तरसवित्प्रभो ॥ कथमेवंविधंकर्मकरोष्यत्यन्तकुत्सितम् ॥ ३६ ॥ निर्गुणेपद्मगन्धेहे
दासिदूरंपरिव्रज ॥ त्वमीश्वरीचपर्यङ्केशक्रःपादतलेतव ॥ ३७॥ व्यासउवाच ॥ तयानिर्भर्त्सितासाध्वीपौलोम्यावहुधाततः ॥ उवाचपद्मगन्धा
साक्रोधादितिवराङ्गना ॥ ३८ ॥ पद्मगन्धोवाच ॥ गुणंचममदोषंचस्वयंस्वाम्येववेत्तिवै ॥ केनाधिकारेणागत्यत्वंमांनिन्दसिनिर्गुणे ॥ ३९ ॥
अन्येनेत्रद्वयेनापिपश्यन्तिगुणदोषकौ ॥ सहस्रनेत्रेऽप्येषनपश्येत्किंदुराशये ॥ ४० ॥ यथादोषोहिलोकानांप्रचरेन्नगुणंतथा ॥ आदौकलङ्कश्चन्द्रस्य
दृश्यतेगुणवज्जनैः ॥ ४१ ॥ अनर्थभाषिणीक्रूराकुमूर्तिर्गुणवर्जिता ॥ यदाहंनास्मिगुणिनीभजतुत्वांतदापतिः ॥ ४२ ॥ व्यासउवाच ॥ इत्युक्त्वा
पद्मगन्धासाक्रोधात्कोकनदेक्षणा ॥ उत्तस्थौस्वर्णपर्यङ्कात्कुर्वन्तीकरुणंमहत् ॥ ४३ ॥ इन्द्रउवाच ॥ प्रियेप्राणेश्वरिश्रेष्ठेमांविहायक्व
गच्छसि ॥ मयाकिमपराद्धंतेममतद्वदसुन्दरि ॥४४॥ कान्तेदासोऽस्म्यहंनूनंदासकर्मकरोमिते ॥ दासपत्नीभवेद्दासीवाक्यंत्वंनशृणोषिकिम् ॥४५ ॥
समुत्थायततःशक्रस्तन्मोहाकुलमानसः ॥ अङ्केनिवेशयामासभूयस्तांवरसुन्दरीम् ॥ ४६ ॥ शच्युवाच ॥ क्रौञ्चित्वज्जीवनंधन्यंव्यर्थंमज्जीवनं
ध्रुवम् ॥ त्वंस्वामिसुभगानित्यंदुर्भगाहंवराङ्गने ॥ ४७ ॥ यावत्पुण्यक्षयंक्रौञ्चितपुण्यंयास्यतेक्षयम् ॥ क्रौञ्चिवंशसमुत्पन्नादुःखंभूयोऽपि
भोक्ष्यसि ॥ ४८ ॥ देवेन्द्रेणसमंतावत्कुरुकेलिंयथासुखम् ॥ कियद्भिर्दिवसैःक्रौञ्चिनभवेत्तवनिर्गुणे ॥ ४९ ॥ अत्यद्भुतंवचस्तस्याःपद्मग
न्धानिशम्यसा ॥ द्वन्द्वभावंपरित्यज्यप्रणम्योवाचतांसतीम् ॥ ५० ॥ पद्मगन्धोवाच ॥ पुलोमजेवरारोहेचित्रमेतत्त्वयोदितम् ॥ क्रौञ्चीकथ
महंब्रूहिश्रोतुमिच्छामियत्नतः ॥ ५१ ॥ काहंकुत्रस्थिताचापिकथमत्रागतामती ॥ कालैःकियद्भिर्मत्पुण्यंक्षीणत्वंप्रतियास्यति ॥ ५२ ॥
शच्युवाच ॥ पद्मगन्धेपुरात्वंहिक्रौञ्चीपक्षिसमुद्भवा ॥ अमेध्यमामिषंकीटान्भक्षयन्तीक्षितौस्थिता ॥ ५३ ॥ न्यग्रोधतरुरेकोऽस्तिगङ्गातीरेमनो
रमे ॥ तत्रनीडंविनिर्माय्यभवत्यावसतिःकृता ॥ ५४ ॥ एकदाकृष्णसर्पेणतस्मिन्न्यग्रोधपादपे ॥ नीडंप्रविश्यदष्टात्वेसहसापञ्चतांगता ॥ ५५ ॥
अण्ड्याणितवसर्वाणिससर्पोऽभक्षयत्क्षुधा ॥ स्थितानिनत्रवास्थीनिनिर्मांसानिवरानने ॥ ५६ ॥ कदाचित्पवनैर्भद्रेमहद्भिःसचपातितः ॥ भग्नः

पपातगङ्गायांसमूलोऽपिवराङ्गने ॥ ५७ ॥ गङ्गायांपतितेतस्मिन्न्यग्रोधेधरणीरुहे ॥ गङ्गाजलैःप्लावितानितान्यस्थीनितवोत्तमे ॥ ५८ ॥
यावदस्थीनिगङ्गायांतवतिष्ठन्तितानिच ॥ तावत्त्वंस्वामिपुभगाभविष्यसिसदैवहि ॥ ५९ ॥ इतितेकथितंसर्वंपद्मगन्धेमयाधुना ॥ येनपुण्य
प्रभावेणशक्रोऽपिवशगस्तव ॥ ६० ॥ धन्यातुजाह्नवीदेवीकौश्चीयस्याःप्रसादतः ॥ त्वमस्पृश्यापिचाण्डालैरङ्केस्वपिपिवज्रिणः ॥ ६१ ॥ तना
पमानितासाध्वीशक्रेणापिपुलोमजा ॥ परिम्लानमुखाम्भोजासाजगामयथागता ॥ ६२ ॥ शक्राङ्कएवसातस्थौपद्मगन्धावराङ्गना ॥ तद्वाक्यं
हृदयेतस्याजागरूकमिवस्थितम् ॥ ६३ ॥ अथैकदासुराधीशःसुप्रीतस्तद्गुणौर्द्विज ॥ वरंवरयसुश्रोणिस्वयंतामित्युवाचह ॥ ६४ ॥ पद्मगन्धो
वाच ॥ त्वंसर्वदेवताधीशोनारीकोटिपतिस्तथा ॥ तथाप्यसिममाधीनःस्वामिन्किमपरैर्वरैः ॥ ६५ ॥ तथापित्वंवरंदित्सुर्यदानूनंसुरोत्तम ॥
कर्मणामनसावाचाप्रतिज्ञांकुरुमत्पुरः ॥ ६६ ॥ इन्द्रउवाच ॥ जीवितंचधनंचैवराज्यंचैवपरिच्छदम् ॥ आज्ञापयकिमेतद्वैतुभ्यंदास्यामिसुन्दरि ॥
॥ ६७ ॥ सत्यंसत्यंपुनःसत्यंसन्देहोनात्रविद्यते ॥ यदीच्छसिमृगीनेत्रेतत्तेदास्याम्यहंध्रुवम् ॥ ६८ ॥ पद्मगन्धोवाच ॥ नूनमेवप्रसन्नोऽसि
यदित्वंत्रिदशेश्वर ॥ जन्ममेर्हास्तियोनौचभूयोदेहीतिमेवरम् ॥ ६९ ॥ इन्द्रउवाच ॥ कृतप्रतिज्ञःसुश्रोणिवरंतेऽहंददामिवै ॥ किंतुदुःखानि
यातानिबहूनिहृदयेमम ॥ ७० ॥ त्वामदृष्ट्वावरारोहेप्रीतिर्नप्राप्यतेक्षणम् ॥ कथंतेचिरविच्छेदंसोढुंशक्नोमिदुःसहम् ॥ ७१ ॥ यदामय्यनुकम्पास्ति
तवपीनपयोधरे ॥ तदाकियद्दिनंतिष्ठमयासहवराङ्गने ॥ ७२ ॥ ततोदेवाधिराजस्यवदन्तींबहुसम्पदम् ॥ वर्षाणामयुतंतस्थौसादेवनिलयेसती ॥
॥ ७३ ॥ पद्मगन्धोवाच ॥ आज्ञांदेहिसुराधीशसाधितुंसुमनोरथम् ॥ व्रजाम्यहंकर्मभूमिंवन्देपादद्वयंतव ॥ ७४ ॥ इन्द्रउवाच ॥ त्वत्प्रेम
सिन्धुमानेनमयाचन्द्रनिभानने ॥ स्थित्वाकतिदिनंपश्चाद्गमिष्यसियथासुखम् ॥ ७५ ॥ ततस्तुकौतुकागारेतेनसार्धमहर्निशम् ॥ क्रीडन्ती
पद्मगन्धासातस्थौवर्षायुतत्रयम् ॥ ७६ ॥ सुराधीशंततःसेतितदाप्राहमुदान्विता ॥ आदेशंकुरुगच्छामिपृथिवींप्रतिसम्प्रति ॥ ७७ ॥ इन्द्र
उवाच ॥ जाड्यंजहीहिसुश्रोणितिष्ठात्रैवमयासह ॥ त्वांत्यक्तुंनहिशक्नोमिप्राणेभ्योऽपिगरीयसीम् ॥ ७८ ॥ पद्मगन्धोवाच ॥ पुण्यक्षयेसुराधीश
यदायास्याम्यहंभुवम् ॥ तदाचिरंतेविच्छेदोभविष्यतिमयासह ॥ ७९ ॥ इच्छाम्यहंगन्तुमद्यपुण्योपार्जनहेतवे ॥ कर्मभूमिमहंगत्वायेनोपायेन ॥ १८ ॥
वासव ॥ ८० ॥ तत्करिष्यामिविच्छेदःकदाचित्स्यात्त्वयानमे ॥ ८१ ॥ इन्द्रउवाच ॥ भद्रंत्वयायदानूनंकर्मेदंकर्तुमिच्छितम् ॥ तदा
गच्छपुनःशीघ्रमागमिष्यसिसुन्दरि ॥ ८२ ॥ सहस्रनेत्रविगलद्बाष्पसिक्ततनुस्ततः ॥ दोर्भ्यामालिङ्ग्यतांशक्रोगच्छेत्याहप्रियेवदन् ॥ ८३ ॥

तदादेशात्ततःसाध्वीकर्मभूमिंसमागता ॥ जाताचहस्तिनीयोनौभूत्वाजातिस्मराद्विज ॥ ८४ ॥ स्मरन्तीनिजवृत्तान्तंसाकियद्भिर्दिनैस्ततः ॥
जगामजाह्नवीतीरंहस्तियोनिंसुसम्भवां ॥ ८५ ॥ गङ्गायांस्नानमासाद्यगङ्गाकर्दमभूषिता ॥ गङ्गागङ्गेतिजल्पन्तीह्रदंनिम्नंविवेशसा ॥ ८६ ॥ तस्मि
न्गङ्गाह्रदेगत्वाहस्तिनीपर्वताकृतिः ॥ निजांजातिंस्मरन्तीसाजगामपञ्चतांपुनः ॥ ८७ ॥ तस्याःसाहसमालोक्यहस्तिनींसर्वदेवताः ॥ ववर्षुः
पारिजाताद्यैःकुसुमैरुत्तमैर्मुदा ॥ ८८ ॥ तामानेतुंततःशक्रःसर्वदेवगणैर्वृतः ॥ वेगात्तच्चिरविच्छेदात्कृष्णाङ्गीसुमनाययौ ॥ ८९ ॥ पुष्पकेतां
समालोक्यदिव्यदेहांसुराधिपः ॥ कथयन्निजदुःखानिनिजावासंजगामह ॥ ९० ॥ पुलोमजाचरम्भाचप्रम्लोचाचोर्वशीतथा ॥ सुन्दर्योऽन्याश्च
युवतीस्तस्यास्त्यक्त्वामुदागताः ॥ ९१ ॥ शक्रस्यहृदयोत्साहंतन्वन्तीसावराङ्गना ॥ पुरन्दरपुरेतस्थौसुभगाप्रीतिवल्लभा ॥ ९२ ॥ यस्या
स्तिष्ठन्तिगङ्गायांयावदस्थीनिजैमिने ॥ कुलकोटिशतंतावत्तस्यावासस्सुरालये ॥ ९३ ॥ राजानोदिविराज्येपुयेयेभूतास्तपोबलात् ॥ तेषांतेषां
स्नेहभूमिर्भवत्यमरसुन्दरी ॥९४॥ गङ्गास्थिमज्जनादेवजैमिनेफलमीदृशम् ॥ गङ्गायांत्यजतोदेहंफलंवक्तुंनशक्यते ॥९५॥ मृतंशरीरंगङ्गायांयावद
स्थीनिजैमिने ॥कल्पकोटिशतंतावत्तस्यावासःसुरालये ॥९६॥मृतंशरीरंगङ्गायांस्रोतोभिश्चलितंद्विज ॥ दृश्यतेदेहिनस्तस्यतत्फलंशृणुजैमिने ॥९७॥
स्वर्गेदेवाङ्गनात्रस्तचारुचामरवायुभिः॥वीजितःस्वर्णपर्यङ्केसुतस्तिष्ठतिकौतुकी ॥९८॥जाह्नवीसैकतेयस्यशरीरंदृश्यतेमृतम्॥दिवाकरकरैस्तप्तंफलंतस्य
वदाम्यहम् ॥९९॥सुगन्धैश्चन्दनैर्दिव्यैर्लिप्तसर्वकलेवरः ॥दिव्याङ्गनाभिःसहितोदिविक्रीडतिसर्वदा ॥१००॥काकैर्गृध्रैश्चकङ्कैश्चशकुन्तैर्भीष्ममातरि ॥
वपुर्विदलितंयस्यदृश्यतेतत्फलंशृणु ॥ १ ॥ दिविदिव्याङ्गनापीनप्रोत्तुङ्गरुचिरस्तनैः ॥ क्षिप्रवक्षाश्चपर्यङ्केनिद्रातिनित्यमेवसः ॥ २ ॥ पिपीलिका
वेष्टितानिमाक्षिकाभिश्चकीटकैः ॥गङ्गायांयस्यदृश्यन्तेअस्थीनिपतितानिच॥३॥तस्याक्षयंफलंविप्रवंदतोमेनिशामय ॥ प्रणमत्त्रिदशव्यूहशिरोमुकुट
भूषणैः ॥ ४ ॥ हतपादरजाःस्वर्गेसचशक्रायतेचिरम् ॥ अनिच्छयापिगङ्गायांयदेहपतनंभवेत् ॥ ५ ॥ सविमुक्तोऽखिलैःपापैर्नरोनारायणो
भवेत् ॥ यस्याङ्गाराश्चदृश्यन्तेगङ्गायांचलिताजलैः ॥ ६ ॥ अङ्गारसङ्ख्ययास्वर्गेतिष्ठत्कल्पशताधिकम् ॥ सर्वेषामेवपुण्यानांकदाचित्क्षय
ईक्ष्यते ॥ ७ ॥ गङ्गायांपतितेदेहेभवेत्पुण्यक्षयोनहि ॥ बहुनात्रकिमुक्तेननिश्चितंकथ्यतेऽधुना ॥ ८ ॥ गङ्गायांत्यक्तदेहस्यमहिमाज्ञायतेनहि
॥९॥ विषमदुरितराशिनाशिगाङ्गंस्पृशतिनरोभुविभक्तितोजलंयः ॥ जगदुदधिजलंविलङ्घ्यघोरंव्रजतिसपारमपारतुष्टिनावा ॥११०॥ इतिश्रीपाद्मे
महापुराणेक्रियायोगसारेगङ्गामाहात्म्येऽष्टमोऽध्यायः ॥ ८ ॥ जैमिनिरुवाच ॥ भूयएवगुरोब्रूहिगङ्गामाहात्म्यमुत्तमम् ॥ गङ्गाकथामृतंपातुंमाधुर्यां

त्पुनरिप्यते ॥ १ ॥ व्यासउवाच ॥ तदप्यहंब्रवीमित्वांगङ्गाभक्तोयतोभवान् ॥ तौपादौसफलौनृणांजाह्नवीतटगामिनौ ॥ २ ॥ गङ्गाकल्लोल
निनदश्राविणौश्रवणौचतौ ॥ साजिह्वायाचजानातिस्वादुभेदंतदम्भसः ॥ ३ ॥ तेनेत्रेजाह्नवीचारुतरङ्गदर्शनेचये ॥ तल्ललाटमितिप्रोक्तंगङ्गामृत्पुण्ड्र
धारियत् ॥ ४ ॥ तौहस्तौजाह्नवीतीरेहरिपूजापरायणौ ॥ शरीरंसफलंतच्चविमलेजाह्नवीजले ॥ ५ ॥ पतितंयद्विजश्रेष्ठचतुर्वर्गफलप्रदे ॥
स्वर्गस्थाःपितरःसर्वेगच्छन्तोजाह्नवीतटे ॥ ६ ॥ सन्दृश्यहृष्टाःशंसन्तिवदन्तइतिजैमिने ॥ तत्पुण्यंकृतमस्माभिःसद्गतिप्राप्तयेपुरा ॥ ७ ॥
भविष्यत्यक्षयंतच्चयतःपुत्रोऽयमीदृशः ॥ अनेनगाङ्गैःसलिलैर्वयंसम्प्रतितर्पिताः ॥ ८ ॥ यास्यामःपरमंधामदुर्लभंयत्सुरैरपि ॥ गङ्गायांयानि
द्रव्याणिदास्यत्यस्माकमात्मजः ॥ ९ ॥ अस्मभ्यंतानिसर्वाणिभविष्यन्त्यक्षयाणिवै ॥ नरकस्थाश्चपितरःसर्वदुःखसमन्विताः ॥ १० ॥ वदन्तीति
सुतंदृष्ट्वागच्छन्तंजाह्नवीतटम् ॥ कृतानियानिपापानिनरकक्लेशदानिवै ॥ ११ ॥ यास्यन्तिसंक्षयंतानिपुत्रस्यापिप्रसादतः ॥ विमुक्तानरकक्लेशै
वयंसर्वेसुदुःसहैः ॥ १२ ॥ अथपुत्रप्रसादेनयास्यामःपरमांगतिम् ॥ यात्रांविधाययोमर्त्योगृहमोहान्निवर्तते ॥ १३ ॥ निराशाःपितरस्तस्ययान्ति
सर्वेयथागताः ॥ आमिषंमैथुनंचैवदोलामश्वंगजंतथा ॥ १४ ॥ उपानहंचातपत्रंगङ्गायात्रासुवर्जयेत् ॥ अध्वश्रमोद्भवंदुःखंदुष्करंनहिमन्यते ॥
॥ १५ ॥ गृहेपद्मसुखंतत्रगङ्गास्नानेस्मरेन्नच ॥ असत्यभाषणंचैवपाखण्डसङ्गमेवच ॥ १६ ॥ द्विर्भोजनंचकलहंगङ्गायात्रासुवर्जयेत् ॥ परनिन्दां
चलोभंचगर्वंचक्रोधमत्सरौ ॥ १७ ॥ अत्यन्तहास्यंशोकंचगङ्गायात्रासुवर्जयेत ॥ मञ्चसुप्तमिवात्मानंचिन्तयेद्भूमिशायिनम् ॥ १८ ॥ गङ्गा
नामसुनामानिवदेद्गच्छञ्जनःपथि ॥ माहात्म्यंजाह्नवीदेव्याःसर्वपापप्रणाशनम् ॥ १९ ॥ सुखदंमोक्षदंचैवकथयन्पथिगच्छति ॥ गङ्गेदेविजग
न्मातर्देहिसन्दर्शनंमम ॥ २० ॥ वचोभिःकोमलैरेभिःकुर्याच्छ्रमनिवारणम् ॥ हाकथंसदनंत्यक्तमागतंवाकथंमया ॥ २१ ॥ श्रमैरितिवदेद्यस्तु
संपूर्णंतत्फलंनहि ॥ क्वपर्यङ्कःक्वमेपत्नीक्वचमेचसुहृद्गृहम् ॥ २२ ॥ स्वपिमिप्रान्तरेभूमौकथंवाहंसमागतः ॥ धनधान्यादिवस्तूनांकागतिर्वा
गृहेमम ॥ २३ ॥ कियद्भिर्दिवसैर्भूयोगमिष्याम्यहमालयम् ॥ इतिचिन्ताकुलायेचपथिगच्छन्तिमानवाः ॥ २४ ॥ गङ्गास्नानफलंतेषां
सम्पूर्णंनभवेद्द्विज ॥ २५ ॥ गङ्गेगन्तुंप्रतीतीरेयात्रेयंविहितातव ॥ निर्विघ्नांसिद्धिमाप्नोमित्वत्प्रसादात्सरिद्वरे ॥ २६ ॥ इमंमन्त्रंसमुच्चार्य
यात्राकालेविशेषतः ॥ हर्षितोनिलयाद्गच्छेद्वैष्णवैःसहजैमिने ॥ २७ ॥ नातिवेगेनगन्तव्यंनतथाचशनैःशनैः ॥ गङ्गायात्रासुकर्तव्यंनान्यत्कर्म
विचक्षणैः ॥ २८॥ गङ्गातीरेप्रयागेतुवाणिज्यप्रमुखानिच ॥ कार्याणिकुरुतेयस्तुतत्पुण्यार्धंविनश्यति ॥ २९ ॥ जन्मजन्मार्जितंपापंस्वल्पंवायदिवा

बहु ॥ गङ्गादेवीप्रसादेनसर्वंमेयास्यतिक्षयम् ॥३०॥ इत्युक्त्वापरमप्रीतःप्राज्ञोगङ्गातटंव्रजेत् ॥ दृष्ट्वाचमातरंगङ्गामिमंमन्त्रमुदीरयेत्॥३१॥अद्य मेसफलंजन्मजीवितंचसुजीवितम् ॥ साक्षाद्ब्रह्मस्वरूपांत्वामपश्यमितिचक्षुषा ॥ ३२ ॥ देवित्वद्दर्शनादेवमहापातकिनोमम ॥ विनष्टमभवत्पापं जन्मकोटिसमुद्भवम् ॥३३॥इत्युक्त्वासकलंदेहंनिपात्यपृथिवीतले ॥ प्रणमेज्जाह्नवींदेवींभक्तिभावसमन्वितः ॥३४॥ ततःस्रोतःसमीपेचबद्धाञ्जलिरिमं पुनः ॥ पठेन्मन्त्रंभक्तिभावैःसुप्रीतोद्विजसत्तम ॥३५॥ गङ्गेदेविजगद्धात्रिपादाभ्यांसलिलंतव ॥ स्पृशामीत्यपराधंमेप्रसन्नाक्षन्तुमर्हसि ॥३६॥ स्वर्गारोहणसोपानंत्वदीयमुदकंशुभे ॥ अतःस्पृशामिपादाभ्यांगङ्गेदेविनमोनमः॥३७॥ततस्तुमस्तकेधृत्वागाङ्गेयंवारिभक्तितः ॥स्नानार्थंप्रविशेत्स्रोतः प्राज्ञोगङ्गेतिकीर्तयन् ॥ ३८ ॥ त्वत्कर्दमैरतिस्निग्धैःसर्वपापप्रणाशनैः ॥ मयासंलिप्यतेगात्रंमातर्मेहरपातकम् ॥३९॥गङ्गाकर्दमलिप्ताङ्गोगङ्गागङ्गेति कीर्तयन् ॥ सर्वकल्मषनाशिन्यांगङ्गायांस्नानमाचरेत् ॥४०॥ भूयःपूर्वोक्तमन्त्रेणगृहीत्वामृत्तिकांततः ॥ वक्ष्यमाणेनमन्त्रेणगृहीत्वामृत्तिकांपुनः ॥ वक्ष्यमाणेनमन्त्रेणभक्तितःस्नानमाचरेत् ॥ ४१ ॥ ब्रह्मस्वरूपेहेगङ्गेस्नानमाचर्यतेमया ॥ त्वदीयेनिर्मलेतोयेयथोक्तफलदाभव ॥ ४२ ॥ ततो निजेच्छयाविप्रगङ्गायांलोकमातरि ॥ स्नानंसमाचरेत्प्राज्ञोगङ्गांनारायणंस्मरन्॥४३॥एवंस्नात्वातुगङ्गायांगात्रंवस्त्रेणमार्जयेत॥ परिधेयाम्बराम्बूनि गङ्गास्रोतसिनत्यजेत् ॥ ४४ ॥ नदन्तधावनंकुर्याद्गङ्गागर्भेविचक्षणः ॥ कुर्याच्चेन्मोहतःपुण्यंनगङ्गास्नानजंलभेत् ॥ ४५ ॥ प्रभातेऽन्यत्रतांकृत्वा दन्तकाष्ठादिकक्रियाम्॥गत्रिवासंपरित्यज्यगङ्गायांस्नानमाचरेत ॥४६॥ वाह्यभूमिमगत्वायोगङ्गायांस्नानमाचरेत्॥गङ्गास्नानफलंसोऽपिसम्पूर्णंचलभेन्नहि ॥ ४७॥ स्नात्वाचगङ्गामृत्पुण्ड्रंस्थानेस्थानेनयेद्बुधः ॥ ततःस्थिरमनाःकुर्याद्विधिनातर्पणादिकम्॥४८॥गाङ्गेयैरुदकैर्यस्तुकुरुतेपितृतर्पणम् ॥ पितरस्तस्यतृप्यन्तिवर्षकोटिशतावधि ॥ ४९॥ गङ्गायांकुरुतेयस्तुपितृश्राद्धंद्विजोत्तम ॥ पितरस्तस्यतिष्ठन्तिसन्तुष्टास्त्रिदशालये ॥ ५० ॥ समाप्य स्नानकर्माणिगाङ्गायांसमुपोषितः ॥ दानंदेवार्चनंचैवजपोऽन्याश्चक्रियास्तथा ॥ ५१ ॥ कृतास्तुयास्तुगङ्गायांक्षयस्तासांनविद्यते ॥ समाप्यस्नान कर्माणिगङ्गायांसमुपोषितः ॥५२॥कृतपञ्चमहायज्ञोगङ्गापूजांसमाचरेत् ॥ गङ्गायाःप्रतिमांदेव्याःश्रीविष्णोःप्रतिमांतथा॥५३॥नालिकेरोदकैर्दिव्यैः स्नापयेद्भक्तितोबुधः ॥जाह्नवीप्रतिमाभावेनालिकेरोदकानिवै॥५४॥निक्षिपेज्जाह्नवीतोयेजाह्नवींहृदिसंस्मरन्॥ दिव्यैर्गन्धैश्चदीपैश्चघृतपूर्णैःसमुज्ज्वलैः ॥ ५५ ॥ धूपैःसुवासितैश्चैवनानापुष्पैर्मनोहरैः ॥ नानाफलैःसुपक्वैश्चनैवेद्यैरुत्तमैस्तथा ॥ ५६ ॥ पाद्यार्घाचमनीयैश्चताम्बूलैःखादिरान्वितैः ॥ अन्यैरप्युपहारैश्चविशिष्टैर्निजभक्तितः ॥ ५७ ॥ स्तवैर्नानाविधैश्चैवगङ्गांविष्णुंचपूजयेत् ॥ ततःसम्पूजितांदेवींविष्णुंचपरमेश्वरम् ॥ ५८ ॥ अङ्ग

प्रदक्षिणंकुर्याद्भक्त्यावारत्रयंबुधः ॥ अथस्थित्वानिराहारोऽपरेऽहनिसरिद्वरे ॥ ५९ ॥ भोक्ष्यामिजह्नुतनयेशरणंमेभवानघे ॥ एवंसङ्कल्प्यमतिमान्क
र्मणामनसागिरा ॥ ६० ॥ रात्रौजागरणंकुर्याज्जितनिद्रोऽतिहर्षितः ॥ अशक्त्याचद्विजश्रेष्ठफलाहारोभवेद्धः ॥ ६१ ॥ अन्नमात्रंनभुञ्जीतनचकुर्याद्द्वि
भोजनम् ॥ प्रातर्गङ्गांचविष्णुंचपुनरभ्यर्च्यजैमिने ॥ ६२ ॥ विप्रायदक्षिणांदद्याद्विभवस्यानुरूपतः ॥ अर्चनंजागरंचैवसत्कृतंपुरतस्तव ॥ ६३ ॥
अच्छिद्रमस्तुतत्सर्वंत्वत्प्रसादात्सरिद्वरे ॥ इत्युक्त्वातांनमस्कृत्यकृतनित्यक्रियोद्विजः ॥ ६४ ॥ ततःसबन्धुभिःसार्धंपारणंस्वयमाचरेत् ॥
तीर्थोपवासमेवंयःकुरुतेजाह्नवीतटे ॥ ६५ ॥ तस्यपुण्यफलंवत्सवदतोमेनिशामय ॥ जन्मान्तरार्जितैःपापैर्विमुक्तोविष्णुरूपधृत् ॥ ६६ ॥ विष्णोः
पुरंसमासाद्यविष्णुनासहमोदते ॥ कल्पकोटिसहस्राणिकल्पकोटिशतानिच ॥ ६७ ॥ स्थित्वाविष्णुपुरेसर्वंसुखंभुङ्क्तेसुदुर्लभम् ॥ ततोनारायणादे
शाद्ब्रह्मलोकंसगच्छति ॥ ६८ ॥ ब्रह्मलोकेसुखंभुङ्क्तेदुर्लभंयत्सुरैरपि ॥ तावत्कालंब्रह्मलोकेस्थित्वाब्रह्मक्षयात्ततः ॥ ६९ ॥ महादेवंततोगच्छेद्रथ
मारुह्यशोभनम् ॥ सुखंनानाविधंतत्रभुङ्क्तेऽत्यन्तसुदुर्लभम् ॥ ७० ॥ गाणपत्यमवाप्नोतिकिमन्यैर्बहुभाषितैः ॥ तावत्कालंशिवपुरेस्थित्वावैपुण्यवा
न्नरः ॥ ७१ ॥ इन्द्रलोकंततोगच्छेद्द्वितीयइववासवः ॥ तेनपुण्यात्मनासार्धंवसेदेकासनेततः ॥ ७२ ॥ तत्रभुक्त्वाखिलान्कामान्कल्पकोटिशतावधि ॥
सूर्यलोकंततोगच्छेद्द्वितीयइवभास्करः ॥ ७३ ॥ उषित्वातत्रसुचिरंचन्द्रलोकंततोव्रजेत् ॥ तत्रामृतानिभुत्वावैचिरंचन्द्रस्यसन्निधौ ॥ ७४ ॥ पुनरा
गत्यपृथिवींचक्रवर्तीनृपोभवेत् ॥ पालयित्वाचिरंपृथ्वींजित्वावैसकलान्रिपून् ॥ ७५ ॥ आयुषोऽन्तेचगङ्गायांसुखंमृत्युमवाप्नुयात् ॥ भूयःसएवमारुह्य
विमानंसुमहायशाः ॥ ७६ ॥ पुरंभगवतोयातिदैवतैरपिदुर्लभम् ॥ तत्रभुक्त्वाखिलान्भोगान्मन्वन्तरचतुष्टयम् ॥ ७७ ॥ परमंज्ञानमासाद्यदुर्लभं
मोक्षमाप्नुयात् ॥ जाह्नवीतीरयात्रायांदैवाद्यस्यभवेत्पथि ॥ ७८ ॥ पञ्चतासोऽपिपरमंधामगच्छेन्नसंशयः ॥ सत्यधर्मोनामराजाधार्मिकश्चप्रियंवदः ॥
॥ ७९ ॥ त्रेताद्वापरसन्धौचबभूवक्षितिमण्डले ॥ विजयानाममहिषीतस्यभूमिपतेरभूत् ॥ ८० ॥ सुन्दरीशीलयुक्तासापतिसेवापरायणा ॥ सप्तवर्ष
सहस्राणिभुक्त्वावसुमतीमिमाम् ॥ ८१ ॥ कदाचित्प्राप्तकालोऽसौसदारःपञ्चतांगतः ॥ ततोयमभटैर्बद्धौदम्पतीतौभयङ्करैः ॥ ८२ ॥ दुःखप्रदेन
मार्गेणजग्मतुर्यममन्दिरम् ॥ तौदृष्ट्वाधर्मराजोऽपिचित्रगुप्तमुवाचह ॥ ८३ ॥ एतयोःसर्वकर्माणिचित्रगुप्तविचारय ॥ तेनाज्ञप्तश्चित्रगुप्तस्तयोःकर्माणि
जैमिने ॥ मूलाद्विचारयामासप्राहचेतिकृताञ्जलिः ॥ ८४ ॥ चित्रगुप्तउवाच ॥ एतयोःसकलंकर्मशृणुराजन्वदाम्यहम् ॥ शुभंवाप्यशुभंकर्मय
देताभ्यांकृतंभुवि ॥ ८५ ॥ किंचिदस्यानयोपायंवदामितदहंशृणु ॥ एकदात्रासितोव्याघ्रैःकश्चिदेकोमृगःप्रभो ॥ ८६ ॥ वनाज्जीवनरक्षार्थमागतोऽस्य

सभांप्रति ॥ तमायान्तंसमालोक्यभूपोऽयंप्राप्तकौतुकः ॥ ८७ ॥ जघानस्वयमुत्थायखड्गेनतरसामृगम् ॥ जघानहमृगंराजाशरणागतमप्यमुम् ॥
॥ ८८ ॥ तस्मात्सदारोभूपोऽयंदण्डनीयस्त्वयाप्रभो ॥ यावन्तितस्यरोमाणिसंस्थितानिकलेवरे ॥ ८९ ॥ मन्वन्तरसहस्राणिमन्वन्तरशतानिच ॥
कोटिकोटिकुलैर्युक्तोनारकीस्यान्नसंशयः ॥ ९० ॥ शरणागतरक्षांयःप्राणैरपिधनैरपि ॥ कुरुतेयोनरोज्ञानीतस्यपुण्यंनिशामय ॥ ९१ ॥ सर्वपापै
र्विनिर्मुक्तोब्रह्महत्यामुखैरपि ॥ आयुषोऽन्तेव्रजेन्मोक्षंयोगिनामपिदुर्लभम् ॥ ९२ ॥ यमाज्ञयाततोदूतैःसदारोऽसौमहीपतिः ॥ असिपत्रवनेघोरे
स्थापितोऽत्यन्तदुःखदे ॥ ९३ ॥ असितुल्यानिपत्राणियतस्तेषांचशाखिनाम् ॥ असिपत्रवनंप्राहुरतस्तद्वैमनीषिणः ॥ ९४॥ स्थित्वासिपत्रविपिने
युगकोटिशतानिच ॥ सदारोनरकंभेजेव्याघ्रभक्ष्याह्वयंततः ॥ ९५ ॥ निरयंतंप्रविशतिसर्वोपद्रवसंयुतम् ॥ भवेच्चभक्ष्योव्याघ्रेणव्याघ्रभक्ष्यस्ततः
स्मृतः ॥ ९६ ॥ युगकोटिसहस्राणिस्थित्वातत्रसभूपतिः ॥ सदारोऽजनिपापान्तेभेकयोर्निगतःक्षितौ ॥ ९७ ॥ जातिस्मरौततस्तौतु
भेकीभकौसुदुःखितौ ॥ तीरेतस्थतुरेकस्मिन्सततंकीटभोजिनौ ॥ ९८ ॥ अथैकदातेनपथापुण्याहंप्राप्यमानवाः ॥ गच्छन्तिजाह्नवीतीरंतां
स्तौदद्दशतुर्द्विज ॥ ९९ ॥ भेकउवाच ॥ वर्षाभ्विमोहाद्यत्सर्वंपापंकर्मकृतंमया ॥ अद्यापिकर्मणातेनदुःखमावांनमुञ्चति ॥ १०० ॥
त्यक्त्वाशरीरंगङ्गायांमुक्ताःस्युःपापिनोऽपिच ॥ तथाप्येवंविधंदुःखमनुभूयावहेकथम् ॥ १ ॥ गङ्गायांत्यक्तुमिच्छामिसम्प्रत्यंतत्कलेवरम् ॥
कायुक्तिर्ब्रूहितांकान्तेतितीर्षुर्दुःखसागरम् ॥ वर्षाभ्वीतंद्वचःश्रुत्वाप्राहेतिविनयान्विता ॥ २ ॥ वर्षाभ्व्युवाच ॥ दुःखंनशक्यतेसोढुंस्वामिन्नेत
द्धृतंकुरु ॥ ततस्तौदम्पतीविप्रस्मृत्वागङ्गांशुभप्रदाम् ॥ ३ ॥ सहसाचक्रतुर्यात्रांमरणायोपहर्षितौ ॥ अथैतौपथिगच्छन्तौचिरकालं
बुभुक्षितौ ॥ ४ ॥ अपश्यत्पापकृत्क्ष्वेडःकालसर्पोभयङ्करः ॥ ५ ॥ कालसर्पउवाच ॥ दर्दुरौपापिनौचापिप्राप्तकालौयुवांततः ॥
अथनूनंभक्षितव्यौक्षुधितेनमयायुवाम् ॥ ६ ॥ ततस्तावतिसन्त्रस्तौदम्पतीदुःखभागिनौ ॥ इत्यूचतुर्वचोभक्त्याकालसर्पंपुरोगतम् ॥ ७ ॥ नास्ति
मृत्युभयंसर्पस्वल्पमप्यावयोर्हृदि ॥ अहमासंपुराराजासत्यधर्माह्वयःक्षितौ ॥ ८ ॥ इयंचविजयानाममहिषीसंस्थितामम ॥ मयादुरात्मनामोहान्नि
हतःशरणंगतः॥९॥ तेनैवकर्मणाभुक्तंनिरंदुःखंयमालये ॥ भोक्तुंस्वकर्मणःशेषंभेकयोनौस्त्रियासह ॥११०॥ सोऽहंजातोऽस्मिपापेनकृतंकर्मनमुञ्चति॥
सत्यमावांजिगमिषूपरमंधामपन्नग ॥११॥ व्रजावोजाह्नवीतीरंशरीरत्यागहेतवे ॥ त्यजाविवंक्तितांसर्पनरकक्लेशदायिनीम् ॥१२॥ आवांसङ्गाद्यभवतो
भविष्यतिसुखंकियत् ॥ आवयोर्हृदयेविष्णुस्तवापिहृदयेहरिः ॥ १३ ॥ अतएवत्वयासार्द्धंशत्रुताकाभुजङ्गम ॥ प्राणिहिंसानकर्तव्याकदापिच

विचक्षणेः ॥१४॥ क्रियतेऽपिचतद्धिंसांविदधातिस्वयंविधिः ॥ आयुःपुत्राश्चदाराश्चसम्पदश्चयशांसिच ॥१५ ॥ हिंसांदत्त्वामनुष्याणांहरेद्दुष्टोविधिः स्वयम् ॥ किंजपैःकिंतपोभिर्वाकिंदानैःकिमुचाध्वरैः ॥ १६ ॥ हिंसेतिवर्णद्वितयंयस्यास्तिहृदयेसदा ॥ यःप्राणिहिंसकोमर्त्यःसएवहरिर्हिंसकः ॥ ॥ १७ ॥ सर्वप्राणिशरीरस्थोभगवान्कमलापतिः ॥ आत्मानंबहुधासृष्ट्वाभगवान्भूतभावनः ॥ १८ ॥ संसारकौतुकागारेक्रीडेच्छिशुरिवस्वयम् ॥ शरीरिणःशरीरंहिनिलयःपरमात्मनः ॥ १९ ॥ परमात्मास्वयंविष्णुरतोहिंसांविवर्जयेत् ॥ परप्राणविनाशेनचात्मतुष्टिर्विधीयते ॥ १२० ॥ क्षणंस्यादात्मनस्तुष्टिरन्यस्यप्राणसङ्क्षयः ॥ चरित्रमेतल्लोकानामत्यद्भुतमिवक्षितौ ॥ २१ ॥ आत्मतृप्तिंप्रकुर्वन्तिपरंहत्वातियत्नतः ॥ धीमान्नात्मपरिज्ञानंकदाचित्कुरुतेनहि ॥२२॥ अहंविष्णुरसौविष्णुरितिचेतसिभावयेत् ॥ परदुःखेनयोदुःखीसुखीयश्चपरश्रिया ॥२३॥ संसारेऽस्मिन्सविज्ञेयःसाक्षादेवहरिःस्वयम् ॥ धिगस्तुतत्सुखंनृणांमोहवञ्चितचेतसाम् ॥ २४ ॥ परहिंसाविधानेनसुखंयत्स्याद्भुजङ्गम ॥ सुखानिवापि दुःखानिदीयन्तेयानिजन्तवे ॥ २५ ॥ अचिरेणैवतानिस्मलभन्तेभुविमानवाः ॥ तस्माद्धिंसांपरित्यज्यभुजङ्गमसुखीभव ॥ २६ ॥ त्वयि प्रपन्नेगच्छावःपारंदुःखमहोदधेः ॥ २७ ॥ सर्पउवाच ॥ यदिस्यात्परहिंसायांनूनंमेनातिपातकम् ॥ तदाकथमहोसृष्टौवेधसाभक्ष्यभक्षकौ ॥ २८ ॥ परहिंसानकर्तव्यासत्यमेतत्त्वयोदितम् ॥ किंतुसर्वेषुभक्ष्येषुहिंसासम्भाव्यतेनहि ॥ २९ ॥ नारायणोविश्वरूपःसत्यमेतन्नसंशयः ॥ भक्ष्यभक्षकभावेनस्वयमेवससर्जह॥१३०॥ सृजतिस्वयमात्मानमात्मानंरक्षतिस्वयम् ॥ आत्मानंस्वयमेवात्तिसृष्टिरेवंविधाहरेः॥३१॥शक्तोऽहंकिंयुवांहन्तुंकालरूपीस्वयंविधिः ॥ सम्प्रतिप्रेषयामासकार्येऽस्मिन्मांस्वयंहरिः ॥ ३२ ॥ युवांससर्जयोदेवोयश्चरक्षतिवांसदा ॥ कालरूपीसएवाद्यहन्तिहेतुंविधाय माम् ॥ ३३ ॥ व्यासउवाच ॥ ततस्तेनभुजङ्गेनभक्षितौतौचदम्पती ॥ गङ्गागङ्गेतिजल्पन्तौमहत्याक्षुधयापथि ॥ ३४ ॥ जाह्नवीतीरयात्रायांपादेपादेचताविमौ ॥ अश्वमेधाख्ययज्ञानांप्राप्तवन्तौमहाफलम् ॥ ३५ ॥ तस्मादेनौमहात्मानौबह्वश्वमेधधारिणौ ॥ एतयोःसदृशोनास्तिशतक्रतुरहंयतः॥३६॥निजाधिकारेणैवान्यमवलम्ब्यपुरन्दरः॥अर्घ्यहस्तःपादचारीवृतोदेवैःसमाययौ ॥३७॥ अथरम्भोर्वशीचैवसुन्दर्योऽन्याश्चहर्षिताः॥ अन्योन्यंकथयामासुर्नैजयौवनगर्विताः ॥ ३८ ॥ अयंपुण्यात्मनांश्रेष्ठोरसज्ञोऽत्यन्तसुन्दरः ॥ आयातोऽमुंकरिष्यामिस्ववशंसेवितैःस्वकैः ॥३९॥ काचित्कांचिद्वदत्येतज्जानामिसकलांकलाम् ॥ अतएवभविष्यामिकान्ताह्यहमस्यभूपतेः ॥१४०॥ काचित्कांचिदितिब्रूयात्तेशक्रोऽपिवशोमम ॥ किमत्रचित्रंवशगोभूपालोऽयंभविष्यति॥४१॥ भर्त्ताममायंचपतिर्ममायंस्वामीममायंममनाथएषः॥ इतीवसर्वाःपरमप्रमोदैर्वदन्तिनार्योऽखिलसद्गुणज्ञाः

॥ ४२॥ उच्चावचंविप्रनिशम्यतासांजगादकाचिद्गुणिनीरसज्ञा ॥ सौदास्यकान्तांनृपतिःस्वयंयांभजत्ययंकिंकलहेननार्यः ॥४३ ॥ सुन्दर्यस्तास्ततः
सर्वाःसन्त्यज्यकलहंद्विज ॥ आजग्मुर्हृदयोत्साहैःसर्वाभरणभूषिताः ॥ ४४ ॥ अथतंनृपतिश्रेष्ठंसदारंगतकल्मषम् ॥ पाद्याद्यैःपूजयामासुःप्राहेतिच
पुरन्दरः ॥ ४५ ॥ रथेनिवेशयामासपुष्पकेस्त्रीसमन्वितम् ॥ भेरीमृदङ्गधुर्रीडिण्डिमानकनिस्वनैः ॥ ४६ ॥ करकङ्कणनादैश्चकरतालस्वनैस्तथा ॥
जयशब्दैश्चदेवानांनाकःशब्दमयोऽभवत् ॥ ४७ ॥ देवाङ्गनाचारुहस्तश्वेतचामरमारुतैः ॥ विजितःसरथारूढःसदारस्त्रिदिवंययौ ॥ ४८ ॥ ततःशक्रः
स्वयंतस्मैसत्यधर्मायभूभुजे ॥ दत्तवान्निजासनार्धंशुभोवैक्षयशङ्कया ॥ ४९॥ शक्रेणसहभूपोऽसौवसन्नेकासनेसदा ॥ शक्रत्वमकरोत्स्वर्गेकेशवस्यानु
कम्पया ॥१५०॥ युगकोटिसहस्राणिदिविभुक्त्वाखिलंसुखम् ॥ रथमारुह्यवैकुण्ठंययौभगवदाज्ञया ॥५१॥ तत्रमन्वन्तरंभुक्त्वासर्वभोगंमनोरमम्॥
परमंज्ञानमासाद्यसदारोमोक्षमाप्तवान् ॥ ५२ ॥ जाह्नवीतीरयात्रायांशरीरंत्यजतःपथि ॥ फलमेवंविधंविप्रमयासर्वप्रकीर्तितम् ॥ ५३ ॥
जाह्नवीतीरगमनेमुनिभिस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ नकालनियमःप्रोक्तोनारदाद्यैर्महर्षिभिः ॥५४ ॥ यदायदाद्विजश्रेष्ठगङ्गायांस्नानमाचरेत् ॥ तदातदाऽक्षयं
पुण्यंलभतेमानवोध्रुवम् ॥५५॥ गङ्गासर्वाणिपापानिनाशयेदितिनिश्चयः ॥ कुर्यात्पुनःपुनःपापंनचगङ्गापुनातितम्॥५६॥पापबुद्धिंपरित्यज्यगङ्गा
यांलोकमातरि ॥ स्नानंकुरुतहेलोकायदिसद्गतिमिच्छथ ॥५७॥ यत्पुण्यंगङ्गास्नानात्तुमानवानांभवेद्द्विज ॥ तत्पुण्यंप्राप्यतेविप्रकर्मभिःकैःसुदुस्तरैः
॥ ५८॥ आसाराणांभूमिरेणोःसङ्ख्यांकर्तुंतुशक्यते ॥ भागीरथीगुणास्तेनशक्यावक्तुंनचद्विज ॥ ५९ ॥विचार्यसर्वशास्त्राणित्वदीयानिमयोच्यते॥
गङ्गाम्भसिसकृत्स्नात्वामोक्षमाप्नोतिमानवः ॥ १६० ॥ स्नानंकूपजलेऽपियस्तुकुरुतेगङ्गाविचिन्त्यप्रभुंदेवानांसकलार्तिशोकदुरितत्रासौघविध्वं
सिनीम् ॥ मुक्तःसोऽपिसमस्तपातकचयैर्गोविप्रहत्यादिभिर्गच्छेद्विष्णुपुरंसमस्तसुखदंगङ्गाप्रसादाद्द्विज ॥ १६१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोग
सारेगङ्गामाहात्म्येनवमोऽध्यायः॥९॥ जैमिनिरुवाच ॥माहात्म्यमेतद्गङ्गायास्त्वत्प्रसादाच्छ्रुतंमया ॥ इदानींश्रोतुमिच्छामिविष्णुपूजाफलंगुरो ॥१॥
व्यासउवाच ॥ शृणुलक्ष्मीपतेर्वत्ससपर्याफलमुत्तमम् ॥ यच्छ्रुत्वामानवाःसर्वेलभन्तेज्ञानमुत्तमम् ॥ २ ॥ विप्रद्वादशमासेषुमाघादिषुसनातनः ॥
पूजितव्योविधानैर्यैःशृणुतानिवदाम्यहम् ॥ ३॥ माघेमासिसमायातेसर्वमासोत्तमेशुभे ॥ आमिषंमैथुनंचैवसन्त्यजेद्वैष्णवोत्तमः ॥ ४॥ प्रातःस्नार्थी
भवेन्नित्यंतैलान्यपिचवर्जयेत् ॥ द्विर्भोजनंपरान्नंचमाघेमासिपरित्यजेत् ॥ ५ ॥ प्रातःशुक्लाम्बरधरःकृतपञ्चमहाध्वरः ॥ सपर्यामारभेद्विष्णोः
स्थिरचित्तोहिमानवः ॥ ६ ॥ ईषदुष्णजलैःशुद्धैःस्नापयेद्विष्णुमव्ययम् ॥ अतिश्लक्ष्णैश्चन्दनैश्चविष्णोरङ्गानिलेपयेत् ॥ ७ ॥ पूजयेज्जगदीशस्य

देवदेवस्यचक्रिणः ॥ प्रक्षालितानिपात्राणिजलहीनानिकारयेत् ॥ ८ ॥ स्नापयित्वाजगन्नाथमीषदुष्णेनवारिणा ॥ प्रोक्षितव्यंतच्छरीरंदिव्यवस्त्रेण यत्नतः ॥ ९ ॥ सलिलैरीषदुष्णैश्चप्रस्नापयतिकेशवम् ॥ माघेमासिद्विजश्रेष्ठफलंतस्यमयोच्यते ॥ १० ॥ विमुक्तःपातकैःसर्वैर्जन्मजन्मान्तरार्जितैः ॥ इहभुङ्क्तेसुखंसर्वंशेषेयातिहरेर्गृहम् ॥ ११ ॥ यत्नात्प्रक्षाल्यपात्राणिकृत्वाशुद्धानिवारिभिः ॥ यःपूजयेज्जगन्नाथंतस्यपुण्यंनिशामय ॥१२॥ इहभुक्त्वाखिलान्कामान्सर्वव्याधिविवर्जितः ॥ अन्तेयुगसहस्राणितिष्ठेत्केशवमन्दिरे ॥ १३ ॥ प्रभातेविश्वसन्ध्यायांपुरतश्चक्रपाणिनः ॥ ज्वलन्तं स्थापयेद्वह्निंनिर्धूमंवैष्णवोजनः ॥ १४ ॥ शीतस्यवारणार्थायसायंप्रातश्चवैष्णवः ॥ माघेविष्णवग्रतोवह्निज्वालयेत्तत्फलंशृणु ॥ १५ ॥ इह भुक्त्वाखिलान्कामान्पुत्रपौत्रसमन्वितः ॥ अन्तेविष्णुपुरंयातिदैवतैरपिदुर्लभम् ॥ १६ ॥ यथैवात्मातथाविष्णुःसन्देहोनात्रविद्यते ॥ स्वपञ्च देवदेवस्यपर्यङ्केकेशवस्यतु ॥१७॥ यथात्मनस्तथामर्त्यःकुर्याच्छीतनिवारणम् ॥ क्षीरेणस्नापयेद्यस्तुमाघेमासिजनार्दनम् ॥ १८॥ तस्मैदेवोत्तमो विष्णुःसन्तुष्टोनददातिकिम् ॥ तथाशीतक्षयंकुर्याद्दिव्यवस्त्रेणचक्रिणः ॥ १९ ॥ यःपूजयेत्सकृन्माघेस्नापयित्वाचतुर्भुजम् ॥ नालिकेरोदकैर्दुग्धैः फलंतस्यवदाम्यहम् ॥ २० ॥ नरकाब्धौमज्जमानान्दुस्तरेस्वेनकर्मणा ॥ उद्धृत्यकोटिपुरुषान्सयातिचक्रिणःपदम् ॥ २१ ॥ माघेमासेचशुक्लायां पञ्चम्यांद्विजसत्तम ॥ एकादश्यांचसप्तम्यांहरिपूजाविशेषतः ॥ २२ ॥ दातव्योदेवदेवायसपद्मायमुरारये ॥ पायसोधूपसहितोमाघेमासिदिनेदिने॥ ॥ २३ ॥ सधूपपायसंयस्तुमाघेयच्छतिचक्रिणे ॥ तस्यपुण्यफलंवच्मिशृणुवैष्णवजैमिने ॥ २४ ॥ अन्तेविष्णुपुरंगत्वामन्वतरचतुष्टयम् ॥ भुङ्क्ते मनोरमान्भोगान्प्रसादाच्चक्रपाणिनः ॥ २५ ॥ पुनरागत्यधरणींचक्रवर्तीनृपोभवेत् ॥ भुङ्क्तेचभोगंसुचिरंमृतोयातिहरेर्गृहम् ॥ २६ ॥ पञ्चम्यां वापिसप्तम्यामेकादश्यांचजैमिने ॥ अशक्तोवैष्णवोदद्यात्परमान्नंमुरारये ॥ २७॥ कृष्णपक्षाद्द्विजश्रेष्ठशुक्लपक्षेविशेषतः ॥ शुक्लपक्षेतिथिष्वेषु दद्यादन्नंमुरारये ॥ २८ ॥ एकाहमपियोमाघेविष्णवेदैत्यजिष्णवे ॥ सापूपंपायसंदद्यान्नतस्यदुर्लभोहरिः ॥ २९ ॥ यत्किञ्चिद्द्विजतुष्ट्यर्थंमाघे मासिप्रदीयते ॥ तदक्षयंभवेत्पुंसःकोऽपिनास्त्यत्रसंशयः ॥ ३० ॥ माघेमासिकृतंकर्मशुभंवाशुभमेववा ॥ तस्यनास्तिक्षयंविप्रमन्वन्तरशतै रपि ॥३१॥ माघेचम्पकपुष्पेणयोऽर्चयेत्कमलापतिम् ॥ सगच्छेत्परमंधामविमुक्तःसर्वपातकैः ॥३२॥ यावन्तिस्वर्णपुष्पाणिदीयन्तेचक्रपाणये॥ तावद्युगसहस्राणिस्थीयतेविष्णुमन्दिरे ॥ ३३ ॥ मेरुतुल्यसुवर्णानिदत्त्वाभवतियत्फलम् ॥ एकेनस्वर्णपुष्पेणहरिंसंपूज्यतत्फलम् ॥ ३४ ॥ सुवर्ण पुष्पंविप्रेन्द्रसर्वदाकेशवप्रियम् ॥ माघेमासिविशेषेणपवित्रंकेशवप्रियम् ॥ ३५ ॥ सुवर्णकुसुमैर्दिव्यैर्येननाराधितोहरिः ॥ रत्नैर्हीनःसुवर्णाद्यै

सभवेज्जन्मजन्मनि ॥ ३६ ॥ फलंचम्पकपुष्पस्यब्रवीम्यहंविशेषतः ॥ आकर्णयद्विजश्रेष्ठसेतिहासमनुत्तमम् ॥ ३७ ॥ सुवर्णोनामभूपालोबलवान्सर्व
शास्त्रवित् ॥ आर्यावर्तेषुसर्वेषुबभूवविप्रवर्चसा ॥ ३८ ॥ राजश्रियाविद्ययाचवयसाचसभूपतिः ॥ अतिप्रमत्तोविप्रर्षेसदापापरतोऽभवत् ॥
॥ ३९ ॥ पाखण्डमन्त्रिणांवाक्यैर्विनादोषैरपिद्विज ॥ धनलोभात्तेनगज्ञादण्ड्यन्तेसाधवोजनाः ॥ ४० ॥ अन्यायोपार्जितंवित्तंगीतवाद्यादि
भिर्वृतः ॥ समस्तंनाशयामासयज्ञदानविवर्जितः ॥ ४१ ॥ नज्ञातिपोषणंचक्रेनदेवद्विजभोजनम् ॥ नचयाचकसन्तुष्टिंसर्वदापापमोहितः ॥ ४२ ॥
नचकारातिथेःपूजांसदापापपरायणः ॥ यस्यौचमन्दिरान्नित्यंसभूपःपापमन्दिरः ॥ ४३ ॥ कृतानितेनपापानियान्यन्यान्यविवेकिनाम् ॥ अपिवर्ष
शतैःशक्तःसङ्ख्यातुंजनितानिकिम् ॥ ४४ ॥ एकदासमहीपालःकामेनपरिमोहितः ॥ जगामवेश्यानिलयंनिशीथेदुरिताशयः ॥ ४५ ॥ तमायान्तं
ततोदृष्ट्वाभूपालमुज्ज्वलाह्वया ॥ सहसोत्थायपर्यङ्काच्चक्रेतत्पादवन्दनम् ॥ ४६ ॥ प्रक्षाल्यतत्पादयुगंभृङ्गारसलिलैश्वसा ॥ मञ्चेनिवेशयामास
दोर्भ्यामालिङ्ग्यतंनृपम् ॥ ४७ ॥ तत्प्रेमामृतधाराभिःसिक्तोऽसौपृथिवीपतिः ॥ तस्मिन्नुवासपर्यङ्केतयासहकुतूहली ॥ ४८ ॥ ततःसागणिका
प्रीत्याहसन्तीनवयौवना ॥ ददौचम्पकपुष्पाणितस्मैभूमिभुजेस्वयम् ॥ ४९ ॥ पुष्पमालापुष्पमेकंतस्माद्भूपतिहस्ततः ॥ पपातधरणीपृष्ठे
गन्धव्याप्तदिगन्तरम् ॥ ५० ॥ तच्च्युतंकुसुमंदृष्ट्वासराजात्यन्तसम्भ्रमात् ॥ नमोनारायणायेतिजगादोङ्कारपूर्वकम् ॥ ५१ ॥ नारायणायेति
वाक्यात्सर्वाणिपातकानिच ॥ स्वर्णपुष्पप्रदानेनतस्यनष्टानिभूभुजः ॥ ५२ ॥ ग्रामीणाअथसर्वेऽपिसमागत्यातिदुर्जये ॥ तस्यामेवनिशायांतं
जघ्नुर्वेश्यागृहेस्थितम् ॥ ५३ ॥ नेतुंतमथभूपालंसर्वपातकिनांवरम् ॥ किङ्करान्प्रेषयामासक्रुद्धोवैवस्वतोभृशम् ॥ ५४ ॥ तेनाज्ञप्तास्ततोदूता
पाशमुद्गरपाणयः ॥ अतिवेगात्समायाताःक्रोधसंरक्तलोचनाः ॥ ५५ ॥ उद्यमंचक्रिरेनेतुंयमदूताःस्वमालयम् ॥ ततोनारायणप्रेष्याःशङ्ख
चक्रगदाधराः ॥ ५६ ॥ आयातागरुडारूढास्तंनेतुंपृथिवीपतिम् ॥ पाशेनयन्त्रितंदृष्ट्वातंभूपंविष्णुकिङ्कराः ॥ ५७ ॥ जघ्नुश्चक्रैर्गदा
भिश्चयमदूतान्महाबलाः ॥ समारोप्यरथेदिव्येशङ्खान्दध्मुरनुत्तमान् ॥ ५८ ॥ तथाराजारथारूढस्तुलसीमाल्यभूषितः ॥ पीतकौशेयवासाश्चस्वर्णाल
ङ्कारभूषितः ॥ ५९ ॥ स्तूयमानोमुनिगणैर्वेदवेदाङ्गपारगैः ॥ विष्णुदूतैःपरिवृतोहरेःसालोक्यमाययौ ॥ ६० ॥ अथोत्थायस्वयंविष्णुश्चतुर्भिर्दीर्घ
बाहुभिः ॥ तमालिङ्गितवान्भूपंप्रोक्तवांश्चद्विजोत्तम ॥ ६१ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ नृपतेकुशलंब्रूहिसर्वपुण्यात्मनांवर ॥ किमस्तिसाध्यंभवतस्तदाज्ञापय
संप्रति ॥ ६२ ॥ नमोनारायणायेतिवारैकमपियोवदेत् ॥ नित्यंतस्यानुपाल्योऽहंसमेभ्रातासमेपिता ॥ ६३ ॥ नारायणेतिमन्त्रामकदाचिद्यःस्मरेन्नरः ॥

साधयाम्यखिलंतस्यपितुःपुत्रइवेप्सितम् ॥ ६४ ॥ भक्तोऽस्मिनृपतिश्रेष्ठतस्मान्निजमनोरथम् ॥ प्रकाशयाद्भुतंतातकिंतेदास्यामिचाधुना ॥ ६५ ॥
राजोवाच ॥ सर्वमेवदयासिन्धोत्वयादत्तंनसंशयः ॥ पापिनापिमयाप्राप्तंतवस्थानंसुदुर्लभम् ॥ ६६ ॥ तस्यानेनतुवाक्येनप्रसन्नःकमलापतिः ॥
स्नेहान्निवेशयामासभूपालंतन्निशामय ॥६७ ॥ ततःसुवर्णालङ्कारैर्विश्वकर्मविनिर्मितैः ॥ चकारमण्डलंतस्यस्वयमेवदयामयः ॥ ६८ ॥ अथनाना
विधैर्भक्ष्यैर्दिव्यैरपिसुदुर्लभैः ॥ तोषितःसमहीपालोविष्णुनातिसहिष्णुना ॥ ६९ ॥ एवंप्रतिदिनंतस्थौसराजाविष्णुमन्दिरे ॥ मन्वन्तरसहस्राणि
नववर्षशतानिच ॥ ७० ॥ प्रजानांपालनंचक्रेसराजाधर्मतत्परः ॥ पूजयामाससततंभक्त्यापरमयाहरिः ॥ ७१ ॥ चारुचम्पकपुष्पैश्चनैवेद्यैर्विवि
धैश्चसः ॥ आयुःशेषेसभूपालोमरणंजाह्नवीजले ॥ ७२ ॥ समासाद्ययथौमोक्षंप्रसादाच्चक्रपाणिनः ॥ ७३ ॥ व्यासउवाच ॥ विप्रचम्पकपुष्पस्यप्रभा
वोऽयंप्रकीर्तितः ॥ चम्पकैर्हरिमभ्यर्च्यमुक्ताःस्युःपापिनोजनाः ॥ ७४ ॥ स्फुटचम्पकपुष्पेणपूजितोभगवान्हरिः ॥ अचिरेणैवविप्रर्षेददाति
परमंपदम् ॥ ७५ ॥ येयजन्तिपरात्मानमिच्छयावाप्यनिच्छया ॥ तेऽपियान्तिपरंधामविमुक्ताःसर्वपातकैः ॥ ७६ ॥ हरौप्रसन्नेदुरितीनकोऽपि
यतःसराजाकृतपातकोऽपि ॥ जगाममोक्षंकृपयामुरारेर्विश्वार्णवंनिम्नमिमंवितीर्य ॥ ७७ ॥ दिव्यैःसुगन्धैःकनकप्रसूनैर्नारायणंपद्मदलायताक्षम् ॥
भक्त्यायजेद्यःपरमादरेणमर्त्योव्रजेत्तंतुविहायपापम् ॥ ७८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारेचम्पकपुष्पमहिमानामदशमोऽध्यायः ॥ १० ॥
व्यासउवाच ॥ जैमिनेविधिनायेनपूजितव्योहरिःसदा ॥ तमहंवच्मिविप्रर्षेशृणुवत्ससमाहितः ॥ १ ॥ कल्यउत्थायपर्यङ्काद्गृहीत्वापात्रमम्भसाम् ॥
बहिर्देशंव्रजेत्प्राज्ञःशीर्षमाच्छाद्यवाससा ॥ २ ॥ तत्रोदीच्यांदिशिमौनीयज्ञसूत्राणिकर्णयोः ॥ कृत्वोपविष्टःप्राज्ञस्तुमलमूत्रंविसर्जयेत् ॥ ३ ॥ देवता
यतनेमार्गेगोष्ठेषुचत्वरेषुच ॥ रथ्यायांकृष्टभूमौचदर्भमूलेतथाङ्गणे ॥ ४ ॥ तटिनीपुलिनेचैत्यवृक्षमूलेतथावने ॥ तडागवापीगर्भेषुमलंमूत्रंचनत्य
जेत् ॥ ५ ॥ रविंचन्द्रमसंचैवद्विजान्गाश्चदिशोदश ॥ मलंमूत्रंत्यजेद्यावत्तावत्प्राज्ञोनपश्यति ॥ ६ ॥ खनितांमूषिकाद्यैश्चबिलाभ्यन्तरवार्तिनीम् ॥
फालकृष्टांमृदंचैवनगृह्णीयाच्छौचहेतवे ॥ ७ ॥ जलाज्जलंसमानीयशौचंकुर्याद्विचक्षणः ॥ पादंजलेषुवैदत्त्वानशौचंकुरुतेबुधः ॥ ८ ॥ दक्षिणाभिमु
खोरात्रौकुर्यात्प्राज्ञोबहिःक्रियाम् ॥ शिरःप्रावृत्यवस्त्रेणततःशौचंसमाचरेत् ॥९॥मृत्तिकैकाप्रदातव्यालिङ्गेतिस्रस्तुवैगुदे ॥ सप्तसव्येकरेप्राज्ञैर्हस्तयोरु
भयोर्दश ॥ १० ॥ पादयोःषट्प्रदातव्यामृत्तिकाचविचक्षणैः ॥ कृतशौचक्रियःप्राज्ञःकुर्याद्दन्तस्यधावनम् ॥ ११ ॥ जिह्वापामार्जनंचैव
दशनाच्छादनादिभिः ॥ दक्षिणाभिमुखोभूत्वापश्चिमाभिमुखस्तथा ॥ १२ ॥ नदन्तधावनंकुर्यात्कुर्याच्चेन्नारकीभवेत् ॥ मध्यमानामिकाभ्यांचवृद्धा

ङ्गुष्ठेनचद्विज ॥ १३॥ दन्तस्यधावनंकुर्यान्नतर्जन्याकदाचन ॥ अश्वत्थवटवृक्षाणांधात्र्याकैथिकयाबुधः ॥१४॥ नदन्तधावनंकुर्यात्तथेन्द्रस्यसुरस्य
च ॥ नित्यंक्रियाफलंतस्यसर्वमेवविनश्यति ॥ १५ ॥ यःस्नानसमयेकुर्याज्जैमिनेदन्तधावनम् ॥ निराशाःपितरोयान्तितस्यदेवाःसुरर्षयः ॥ १६ ॥
दन्तस्यधावनंकुर्याद्योमध्याह्नापराह्णयोः ॥ तस्यपूजांनगृह्णन्तिदेवताःपितरोजलम् ॥ १७ ॥ स्नानकालेपुष्करिण्यांयःकुर्याद्दन्तधावनम् ॥
ततोऽज्ञयःसचाण्डालोयावद्गङ्गांनपश्यति ॥ १८ ॥ भगवत्युदितेसूर्येयःकुर्याद्दन्तधावनम् ॥ तद्दन्तकाष्ठंपितरोभुक्त्वागच्छन्तिदुःखिनः ॥१९॥
उपवासदिनेविप्रपितृश्राद्धदिनेतथा ॥ नतत्फलमवाप्नोतिदन्तधावनकृन्नरः ॥ २० ॥ प्रभातेमार्जयेद्दन्तान्वाससारसनांतथा ॥ कुर्याद्द्वादश
विप्रेन्द्रकल्लोलानिजलैर्बुधः ॥ २१ ॥ उपवासेपितृश्राद्धेविधिनाऽनेनजैमिने ॥ दन्तधावनकृन्मर्त्यःसंपूर्णंलभतेफलम् ॥ २२ ॥ अनेन
विधिनाकृत्वादीर्घदर्शीनहिष्क्रियाम् ॥ ततोनिजगृहंगत्वारात्रिवस्त्रंपरित्यजेत् ॥ २३ ॥ ततोदेवगृहद्वारेचोपविष्टोबुधःशुचिः ॥ स्मरेन्नारायणं
देवमनन्तंपरमेश्वरम् ॥ २४ ॥ रामश्यामतनोविष्णोनारायणदयामय ॥ जनार्दनजगद्धामपापंमेहरकेशव ॥ २५ ॥ पीताम्बरधरानन्तपद्म
नाभजगन्मय ॥ वामनप्रणतस्येशविभोत्वंशरणंभव ॥ २६ ॥ दामोदरयदुश्रेष्ठश्रीकृष्णकरुणार्णव ॥ कमलेक्षणदेवेन्द्रवासुदेवकृपांकुरु ॥ २७ ॥ गरु
डध्वजगोविन्दविश्वम्भरगदाधर ॥शङ्खपाणेचक्रपाणेपद्महस्तहरापदः ॥२८॥लक्ष्मीविलासवैकुण्ठहृषीकेशसुरोत्तम॥ पुरुषोत्तमकंसारेकैटभारेभयंहर॥
॥ २९ ॥ श्रीपतेश्रीधरविभोश्रीदश्रीकरमाधव ॥ परंब्रह्मपरंधामशरणंमेभवाव्यय ॥ ३० ॥ इत्थंकृत्वाद्विजश्रेष्ठश्रीविष्णुस्मरणंबुधः ॥ बद्धाञ्जलिरिति
व्रतेप्रविश्यनिलयंगतः ॥३१॥ ईश्वरश्रीपतेकृष्णदेवकीनन्दनप्रभो ॥ निद्रांमुञ्चजगन्नाथप्रभातसमयोऽभवत् ॥३२॥ अथोस्थितमिवप्राज्ञःपर्यङ्केदेवकी
सुतम् ॥ निद्रांत्यक्त्वासलक्ष्मीकंचिन्तयेन्निजचेतसा ॥३३॥ ततःकृतच्छदंदिव्यंपात्रंचजलपूरितम् ॥ मुखप्रक्षालनार्थायदद्यात्कृष्णायवैष्णवः॥३४॥
ईश्वरंवर्तनार्थायसेवन्तेसेकायथा ॥ तथैवमतिमन्तोऽपिसेवन्तेपरमेश्वरम् ॥३५ ॥ यस्तुसेवकरूपेणसेवतेजगदीश्वरम् ॥ अचिरेणैवविप्रर्षेतस्यसिध्यति
वाञ्छितम् ॥३६॥ यथेश्वरस्यसभयाःसेवांकुर्वन्तिचेटकाः ॥ प्राज्ञास्तथैवसेवन्तेसर्वदैवहरिंप्रभुम् ॥ ३७ ॥ निजेच्छयानयाविष्णुंनिर्भयःपूजयेन्नरः ॥
कुसेवकःसएवास्तितदानहिभवेद्द्विज ॥ ३८ ॥ अतएवद्विजश्रेष्ठत्वरयाकमलापतेः ॥ कर्त्तव्यासर्वदासेवापुंसाकैवल्यमिच्छता ॥ ३९ ॥ निर्माल्यं
रात्रिवस्त्रंचगन्धंपर्युषितंतथा ॥ हरेरुत्तारयेदज्ञात्प्रभातेवैष्णवोजनः ॥ ४० ॥ ततोदेवालयेतस्मिन्स्वयमेवहिमार्जयेत् ॥ कुर्याच्छनैःशनैःप्राज्ञः
संमार्जन्यापरिष्क्रियाम् ॥ ४१ ॥ यावन्तोनिलयात्तस्माद्गच्छन्तिरेणवोबहिः ॥ तावन्मन्वन्तरशतंतिष्ठेद्विष्णुगृहेनरः ॥ ४२ ॥ यस्तुसंमार्जनं

कुर्याद्ब्रह्महापिहरेर्गृहे ॥ सोऽपियातिपरंधामकिमन्यैर्बहुभाषितैः ॥ ४३॥ तथोपलेपनंकुर्यादूर्णकैर्गोमयैर्द्विज ॥ तस्मिन्विष्णुगृहेप्राज्ञःस्मरेन्नारायणं
प्रभुम् ॥ ४४ ॥ यस्तूपलेपनंकुर्यात्केशवस्यचमन्दिरे ॥ तस्यपुण्यमहंवच्मिसंक्षेपाच्छृणुजैमिने ॥ ४५ ॥ रजांसितत्रयावन्तिविनश्यन्तिद्विजोत्तम ॥
तावत्कल्पसहस्राणितिष्ठेद्विष्णुगृहेसुखी ॥ ४६ ॥ संमार्जनंविष्णुगृहेजनःकृत्वोपलेपनम् ॥ लभतेपरमंधामकिंपूजाफलवित्प्रभोः ॥ ४७ ॥
देशकालविरोधेननशक्नोतियदास्वयम् ॥ तदाविष्णुगृहेचापिधर्मपत्नींनियोजयेत् ॥ ४८ ॥ अथवातनयंभक्तंसुचरित्रंतथात्मनः ॥ भ्रातरंभगिनीं
वापिदेवागारेनियोजयेत् ॥ ४९ ॥ हरेःसपर्यावस्तूनिसततधाशुद्धवारिभिः ॥ प्रक्षालयेत्रिधावापिस्वयमेवातियत्नतः ॥ ५० ॥ अम्लेनताम्रपात्राणि
कांस्यपात्राणिभस्मना ॥ वह्निनालोहपात्राणिशुध्यन्तिनात्रसंशयः॥५१॥धनाढ्योलोहपात्रस्थैर्यःस्नापयतिवारिभिः ॥नारायणंजगन्नाथंतस्यतुष्टोन
केशवः ॥ ५२ ॥ अज्ञानाद्रापिचेत्तादृग्गङ्गास्नानेनशुद्ध्यति ॥ संपदिब्राह्मणश्रेष्ठकर्तव्योनियमःसदा ॥ ५३ ॥ विपत्त्यांनियमोनास्तिशास्त्रेष्विति
विनिश्चयः ॥ यत्नात्प्रक्षालितःशङ्खोयदाभूमिंस्पृशेत्पुनः॥५४॥तदासशङ्खोविप्रेन्द्रशतधौतेनशुध्यति ॥ इत्थंप्रक्षाल्ययत्नेनपूजाद्रव्याणिचक्रिणः
॥ ५५ ॥ गृहीत्वास्नानवस्तूनिस्नानार्थंसरसींव्रजेत् ॥ अकृत्वास्नानकर्माणिगृहमायातियःपुनः ॥ ५६ ॥ तस्मिन्दिनेपितृगणस्तस्यनाप्नोति
तर्पणम् ॥ स्नानार्थंभोजनार्थंवागच्छतोविघ्नकृद्भवेत् ॥ ५७ ॥ यस्तुमोहाद्द्विजश्रेष्ठसनूनंनारकीभवेत् ॥ स्नानार्थंसरसींगत्वामलमूत्रंकरोतियः ॥
॥ ५८ ॥ पितरस्तस्यविण्मूत्रभोजिनःस्युर्नसंशयः ॥ ततःकृत्वाविधानेनस्नानंचतर्पणादिकम् ॥ ५९ ॥ स्वकीयंगृहमागच्छेत्स्मरन्नारायणंबुधः ॥
ततश्चप्राङ्गणेविप्रप्रक्षाल्यचरणद्वयम् ॥ ६० ॥ प्रविशेद्देवतागारंशुचिर्ब्राह्मणसत्तमः ॥ अप्रक्षालितपादोयःप्रविशेन्निलयंजनः ॥ ६१ ॥ संवत्सर
कृतंपुण्यंतस्यनश्यतितत्क्षणात् ॥ स्नानंकृत्वासमागत्यप्राङ्गणेषुविचक्षणः ॥ ६२ ॥ तस्मात्प्रक्षाल्यचरणौप्रविशेद्देवतागृहम् ॥ उपविश्यपादयुग्मं
बुधःसव्येनपाणिना ॥ ६३ ॥ यत्नात्प्रक्षालयेद्विप्रतथापाणिद्वयंपुनः ॥ पादेनपादंविप्रेन्द्रतथादक्षिणपाणिना ॥ ६४ ॥ यश्चप्रक्षालयेन्मूढ
स्तंलक्ष्मीस्त्यजतिध्रुवम् ॥ अथोपविष्टोमतिमान्केशवार्चनमारभेत् ॥ ६५ ॥ अनन्यमानसोभूत्वासर्वकामफलप्रदम् ॥ मृगचर्मासनेशुद्धेव्याघ्र ॥२४॥
चर्मासनेऽपिवा ॥ ६६ ॥ वस्त्रासनेकेवलेचतथाकुशमयासने ॥ पुष्पासनेचोपविष्टःपूजयेत्कमलापतिम् ॥ ६७ ॥ काष्ठासनेद्विजोविद्वान्नकुर्याद्विष्णु
पूजनम् ॥ विष्णुनात्वंधृतापृथ्विसर्वेलोकास्त्वयाधृताः ॥ ६८॥ अतःसर्वंसहेदेहिवस्तुमेस्थानमुत्तमम् ॥ इत्युक्त्वासनमास्तीर्यवसेन्नारायणार्चकः॥
॥ ६९ ॥ दक्षिणाभिमुखोभूत्वानकुर्याद्विष्णुपूजनम् ॥ शङ्खेकृत्वातुपानीयंमन्त्रपूतंसुवासितम् ॥ ७० ॥ स्नापयेत्कमलाकान्तंकमलासहितं

प्रभुम् ॥ शङ्खेमस्नापयेद्यस्तुभगवन्तंजनार्दनम् ॥ ७१ ॥ तत्फलंतस्यवक्ष्यामिशृणुविप्रेन्द्रजैमिने ॥ विप्रगोस्त्रीभ्रूणहत्यासुरापानादिपातकैः ॥ ७२ ॥
विमुक्तोयातिवैकुण्ठंभुङ्क्तेहिसकलंसुखम् ॥ यदिदृष्ट्वाहृषीकेशंपूजयेन्मानवोद्विज ॥ ७३ ॥ लभतेतत्तदेवाशुप्रसादात्कमलापतेः ॥ शङ्खाभावेतुविप्रेन्द्र
सुगन्धितोयकंबुधः ॥ ७४ ॥ कृत्वाचतुलसींपात्रेस्नापयेत्केशवंबुधः ॥ ततोदेवंस्नापयित्वासंस्थाप्यचवरासने ॥ ७५ ॥ सुगन्धैश्चन्दनैस्तस्य
कुर्यात्सर्वाङ्गलेपनम् ॥ तुलसीकाष्ठपङ्केनचक्रिणोदेहलेपनम् ॥ ७६ ॥ यःकरोतिजनस्तस्यप्रसन्नःसततंहरिः ॥ तुलसीपत्रमालेयंनिजगन्धसुख
प्रदा ॥ ७७ ॥ दीयतेतेजगन्नाथसुप्रीतोभवसर्वदा ॥ मन्त्रेणानेनविप्रेन्द्रतुलसीपत्रमालया ॥ ७८ ॥ अलङ्कृतोमहाविष्णुःप्रसन्नोनददातिकिम्॥
ततस्तुवैदिकैर्मन्त्रैःकर्तव्यंस्वस्तिवाचनम् ॥ ७९ ॥ दिग्बन्धनंचकर्तव्यंमन्त्रैःपौराणिकैर्बुधैः ॥ कृष्णोरक्षतुपूर्वस्यामाग्नेय्यांदेवकीसुतः ॥
॥ ८० ॥ याम्यांरक्षतुदैत्यारिर्नैर्ऋत्यांमधुसूदनः ॥ विदिक्षुरक्षतुश्रीमानूर्ध्वंचश्रीधरःप्रभुः ॥ ८१ ॥ अधोरक्षतुविश्वात्माकूर्ममूर्तिःकृपामयः ॥
येविघ्नकारकाःसर्वेपूजाकालेभवन्तिह ॥ ८२ ॥ दूरंगच्छन्तुतेसर्वेहरिनामास्त्रताडिताः ॥ इत्थंदिग्बन्धनंकृत्वाततःप्रह्वःकृताञ्जलिः ॥ ८३ ॥
वक्ष्यमाणेनमन्त्रेणसंकल्पंकुरुतेदृढम् ॥ मयारब्धामिमांपूजांदेवदेवजनार्दन ॥ ८४ ॥ सिद्धिंप्रापयनिर्विघ्नांप्रसीदपरमेश्वर ॥ ततस्तुकृतसंक
ल्पोवैष्णवःसर्वतत्त्ववित् ॥ ८५ ॥ अङ्गन्यासादिकंकृत्वाध्यायेन्नारायणंहृदा ॥ नवीनमेघसङ्काशंपुण्डरीकनिभेक्षणम् ॥ ८६ ॥ पीताम्बर
धरंदेवंस्मितचारुतराननम् ॥ कदम्बपुष्पमालाभिर्भूषितंसुमहाभुजम् ॥ ८७ ॥ बर्हिबर्हश्रेणिबद्धशिखण्डधृतकुण्डलम् ॥ वंशीमधुरनादेन
मोहयन्तंदिशोदश ॥ ८८ ॥ आवृतगोपनारीभिश्चारुवृन्दावनेस्थितम् ॥ एवंसंचिन्त्यदेवेशंगोविन्दंसर्वकामदम् ॥ ८९ ॥ ततश्चावाहनं
कुर्याद्भक्तिभावेनवैष्णवः ॥ आवाहितायकृष्णायचतुर्वर्गप्रदायिने ॥ ९० ॥ पाद्यार्घ्याचमनीयानितत्रदद्याद्विचक्षणः ॥ कोमलैस्तुलसीपत्रै
रम्यैर्वाकुसुमैर्बुधः ॥ ९१ ॥ पूजयेत्सर्वदेवेशंश्रीकृष्णंदेवकीसुतम् ॥ नमोमत्स्यायकूर्मायवराहायनमोनमः ॥ ९२ ॥ नमोऽस्तुहरयेतुभ्यंवामनाय
नमोनमः ॥ नमोरामायरामायरामायबलिनेनमः ॥ ९३ ॥ नमोबुद्धायशुद्धायसकृपायनमोनमः ॥ नमोऽस्तुकल्किनेतुभ्यंनमस्तेबहुमूर्तये ॥
॥९४॥नारायणायकृष्णायगोविन्दायचशार्ङ्गिणे॥दामोदरायदेवायदेवदेवायतेनमः ॥९५॥ हृषीकेशायशान्तायव्योमपादायवैनमः॥ नमोऽस्तुपद्मा
पतयेनमस्तेपद्मचक्षुषे ॥ ९६ ॥ अनन्तायनमस्तुभ्यंगदाहस्तायवैनमः ॥ तार्क्ष्यध्वजायवैतुभ्यंनमस्तेचक्रपाणये ॥ ९७ ॥ पद्महस्तायवैतुभ्यमच्यु
तायनमोनमः ॥ नमोदैत्यारयेतुभ्यंसर्वकामप्रदायिने ॥ ९८ ॥ माधवायसुरेशायविष्णवेपरमात्मने ॥ किरीटिनेकुण्डलिनेनमोऽस्तुहरयेसदा ॥९९॥

नमोभगवतेतुभ्यंवाहनंगरुडाह्वयम् ॥ ॐनमोगरुडायेतिमन्त्रेणैवविचक्षणः ॥ १०० ॥ नमःशङ्खायचक्रायगदायैचनमोनमः ॥ नमःपद्मायखड्गाय
नन्दकायनमोनमः ॥ १ ॥ इतिसंपूज्यदेवेशंसदारंचसवाहनम् ॥ सायुधंचततोमन्त्रंजपेदष्टाक्षरंबुधः ॥ २ ॥ निजभक्त्याततोजप्त्वामन्त्रमष्टाक्षरं
बुधः ॥ गोविन्दायततोदद्यान्नानानैवेद्यमुत्तमम् ॥ ३ ॥ धूपंदीपंचताम्बूलंदेवदेवायविष्णवे ॥ अन्यान्यप्युपहाराणिप्रदद्याद्वैष्णवोजनः ॥ ४ ॥
यस्तुधूपंद्विजश्रेष्ठचन्दनागरुवासितम् ॥ दद्यान्मुरारयेतस्यद्रुतंसिध्यतिवाञ्छितम् ॥ ५ ॥ धूपंयच्छतियोविप्रहरयेघृतवासितम् ॥ सगच्छे
द्विष्णुभवनंविमुक्तःपापकोटिभिः ॥ ६ ॥ नारायणाययोधूपंदद्याद्गुग्गुलुवासितम् ॥ सयातिपरमंधामदुर्लभंयत्सुरैरपि ॥ ७ ॥ घृतेनदीपंयो
दद्यात्तिलतैलेनवापुनः ॥ निमेषात्सकलंतस्यपापंहरतिकेशवः ॥ ८ ॥ कर्पूरवासितंयस्तुताम्बूलंचक्रपाणये ॥ दद्यात्तस्यद्विजश्रेष्ठमुक्तिर्भवति
जैमिने ॥ ९ ॥ यस्तुयच्छतिताम्बूलंखदिरेणसमन्वितम् ॥ इहभुक्त्वाखिलान्भोगानन्तेयातिहरेःपदम् ॥ ११० ॥ षष्ठीमधुरिकायुक्तंतथा
जातिफलादिभिः ॥ ताम्बूलंहरयेदत्त्वास्वर्गमाप्नोतिमानवः ॥११॥ शङ्खेकृत्वातुपानीयंकुर्याद्विष्णुप्रदक्षिणम् ॥ वक्ष्यमाणेनमन्त्रेणजैमिनेवैष्णवो
जनः ॥ १२ ॥ जनार्दनजगद्वन्धोशरणागतपालक ॥ त्वद्दासदासदासत्वंदासस्यदेहिमेप्रभो ॥ १३ ॥ मन्त्रेणानेनयःकुर्यान्नारायणप्रदक्षि
णम् ॥ तस्यपुण्यफलंवच्मिसंक्षेपाच्छृणुजैमिने ॥ १४॥ ब्रह्महत्यादिपापानियानियानिमहान्तिच ॥ तानितानिप्रणश्यन्तिप्रदक्षिणपदेपदे ॥ १५ ॥
यावत्पादंनरोभक्त्यागच्छेद्विष्णुप्रदक्षिणे ॥ तावत्कल्पसहस्राणिविष्णुनासहमोदते ॥ १६ ॥ हरिप्रदक्षिणेयावत्पदंगच्छेच्छनैःशनैः ॥ पदेपदेऽश्वमे
धस्यफलंप्राप्नोतिमानवः ॥१७॥ प्रदक्षिणीकृत्यसर्वंसंसारेयत्फलंभवेत् ॥ हरिंप्रदक्षिणीकृत्यतस्मात्कोटिगुणंफलम् ॥ १८ ॥ अङ्गप्रदक्षिणंकुर्याद्य
स्तुनारायणाग्रतः ॥ सोऽपितत्फलमाप्नोतिकिमन्यैर्बहुभाषितैः ॥१९॥ नलङ्घयेत्सोमसूत्रंधीमाञ्शम्भुप्रदक्षिणे ॥ लङ्घितंयदितद्विप्रसापूजानिष्फला
भवेत् ॥ १२० ॥ प्रदक्षिणाकारतयावारैकंयोहरिंव्रजेत् ॥ जन्मजन्मनिविप्रेन्द्रसार्वभौमोभवेद्ध्रुवम् ॥ २१ ॥ यस्तुवारद्वयंविप्रकुर्याद्विष्णुप्रदक्षि
णम् ॥ ऐन्द्रंपदमवाप्नोतित्रिदिनेनात्रसंशयः ॥ २२ ॥ विष्णुप्रदक्षिणंयस्तुकुर्याद्वारद्वयंजनः ॥ विमुक्तःसकलैःपापैःप्रविशेन्माधवींतनुम् ॥ २३ ॥
भ्रामयेत्सोदकंशङ्खंकेशवोपरिजैमिने ॥ अन्तेदेवालयंगत्वासभवेत्सुरवन्दितः ॥२४॥ प्रणमेद्दण्डवद्भूमौसततधायस्तुकेशवम् ॥ पातकंतच्छरीरस्थं
भस्मीभवतितत्क्षणात् ॥ २५ ॥ शिरस्यञ्जलिमाधायप्रणमेद्योजनार्दनम् ॥ तस्मैलक्ष्मीपतिर्विष्णुर्ददातिपरमंपदम् ॥ २६ ॥ भूमौनिपात्यसर्वाङ्गं
हरिंप्रणमतांनृणाम् ॥ पुण्यप्रभावंविप्रर्षेवदतोमेनिशामय ॥ २७ ॥ यावद्धूरेणुभिर्नृणांभूषितंस्यात्कलेवरम् ॥ तावत्कल्पसहस्राणितिष्ठन्तिह

रिसंन्निधौ ॥ २८ ॥ ततःकेशवनिर्माल्यंवैष्णवेभ्यःप्रदीयते ॥ वैष्णवांस्तान्प्रवक्ष्यामिशृणुसत्तमजैमिने ॥ २९ ॥ शुकःसूतस्तथाव्यासो
नारदःकपिलोमुनिः ॥ प्रह्लादश्चाम्बरीषश्चतथाक्रूरोद्धवावपि ॥ १३० ॥ विभीषणोहनूमांश्चतथैवान्येऽपिवैष्णवाः ॥ निर्माल्यंवासुदेवस्यगृह्णन्तु
सर्वकामदम् ॥३१॥इत्युक्त्वाविष्णुनिर्माल्यंनिक्षिपेद्भुविवैष्णवः ॥ ततस्तुहरिनिर्माल्यंस्वयंगृह्णातिभक्तितः ॥३२॥ मस्तकेदृश्यतेयस्यहरिनिर्माल्य
मुत्तमम् ॥ सविज्ञेयोद्विजश्रेष्ठसाक्षादेवहरिःस्वयम् ॥ ३३ ॥ दुर्लभंविष्णुनैवेद्यंनिर्माल्यंपापनाशनम् ॥ गृह्णन्तित्रिदशाःसर्वेमनुष्याणांचका
कथा ॥ ३४ ॥ जैमिनेतुलसीपत्रंयस्तुजिघ्रतिवैष्णवः ॥ तस्यदेहान्तरस्थंहिसर्वपापंविनश्यति ॥ ३५ ॥ तुलसीपत्रगन्धस्तुप्रविशेद्यस्य
नासिकाम् ॥ आपदस्तच्छरीरस्थाःसद्योगच्छन्तिसंक्षयम् ॥ ३६ ॥ तुलसीदलगन्धंयस्समाघ्रायाभिनन्दति ॥ तस्यालयेभवेन्नित्यमानन्दो
द्विजसत्तम ॥ ३७ ॥ स्तवैःस्तुत्वाजगन्नाथंकमलाप्रियमच्युतम् ॥ कृताञ्जलिस्ततःप्राज्ञइमंमन्त्रमुदीरयेत् ॥ ३८ ॥ नारायणजगद्रूपगच्छ
धामजगत्पते ॥ गच्छदेवनिजस्थानंप्रसन्नोभवसर्वदा ॥ ३९ ॥ येयंस्वशक्त्यादेवन्द्रतवपूजाकृतामया ॥ अच्छिद्रास्तुजगन्नाथत्वत्प्रसादाज्जग
न्मय ॥ १४० ॥ ततःपादोदकंप्राज्ञोमहाविष्णोःपरात्मनः ॥ समस्तपातकध्वंसिगृह्णीयाद्भक्तिभावतः ॥ ४१ ॥ कणमात्रंवहेद्यस्तुविष्णोः
पादोदकंशुभम् ॥ सस्नातःसर्वतीर्थेषुजैमिनेसत्यमुच्यते ॥ ४२ ॥ स्पृशेत्पादोदकंविष्णोर्गङ्गास्नानफलंभवेत् ॥ गाङ्गेयंसलिलंविप्रविष्णुपादोदकं
यतः ॥ ४३ ॥ अकालमरणंनास्तिनास्तिव्याधिभयंतथा ॥ यःस्पृशेत्पादसलिलंकेशवस्यमहात्मनः ॥ ४४ ॥ पापव्याधिविनाशार्थंविष्णु
पादोदकौषधम् ॥ पापिनोऽपिनरास्तेचपिबन्तुप्रतिवासरम् ॥ ४५ ॥ विष्णुपादोदकंविप्रयःपिबेद्वैष्णवोजनः ॥ पातकंतच्छरीरस्थंक्षणादेव
तुनश्यति ॥ ४६ ॥ यथौषधेनरोगास्तुहन्यन्तेदेहिनोभृशम् ॥ तथैवपातकंसर्वंविष्णुपादोदकेनच ॥ ४७ ॥ विष्णुपादोदकंशुद्धंतुलसीपत्र
संयुतम् ॥ योवहेच्छिरसाविप्रतस्यपुण्यंवदाम्यहम् ॥ ४८ ॥ ब्रह्महत्यादिभिःपापैर्विमुक्तोविष्णुरूपधृत् ॥ अन्तेविष्णुपुरंगत्वाविष्णुनासह
मोदते ॥ ४९ ॥ मेरुप्रमाणहेमानिदत्त्वाभवतियत्फलम् ॥ विष्णुपादोदकंस्पृष्ट्वातद्भवेदधिकंफलम् ॥ १५० ॥ अश्वकोटिप्रदानेनतत्फलं
प्राप्यतेजनैः ॥ सप्तद्वीपांमहींदत्त्वाद्विजेभ्योयत्फलंलभेत् ॥ ५१ ॥ तत्फलंलभतेमर्त्योविष्णुपादोदकंस्पृशन् ॥ अश्वमेधसहस्राणिकृत्वाभव
तियत्फलम् ॥ ५२ ॥ विष्णुपादोदकंस्पृष्ट्वातद्भवेदधिकंफलम् ॥ दीर्घिकाशतदानेनयत्पुण्यंपरिकीर्तितम् ॥ ५३ ॥ तस्मादप्यधिकंपुण्यं
लभेत्पादोदकंस्पृशन् ॥ बहुनात्रकिमुक्तेनसंक्षेपादुच्यतेमया ॥ ५४ ॥ विष्णुपादोदकस्पर्शान्मुक्तोभवतिमानवः ॥ भूयोभूयोऽपिविप्रेन्द्रसुदृढंकथ्यते

मया ॥ ५५ ॥ पुनर्नलभतेजन्मस्पृशन्पादोदकंहरेः ॥ विष्णुनैवेद्यशेषंयःसर्वपापविनाशनम् ॥ ५६ ॥ अश्नातिभक्तिभावेनसगच्छेत्परमंपदम् ॥
दुर्लभंविष्णुनैवेद्यंभुञ्जतोद्विजसत्तम ॥ ५७ ॥ देहंत्यजन्तिपापानिब्रह्महत्यामुखान्यपि ॥ भुञ्जतोहरिनैवेद्यंदासीववशगाभवेत् ॥ ५८ ॥ मुक्तिभूमिः
सुरश्रेष्ठदैवतैरपिदुर्लभा ॥ संपूज्यकमलाकान्तयोऽद्यान्नैवेद्यमत्यजन् ॥ ५९ ॥ अचिरेणैवतंविष्णुर्नयतिस्वांतनुंप्रति ॥ नैवेद्यस्यमहाविष्णोर्गुणंकिं
कथयाम्यहम् ॥ १६० ॥ यद्भुञ्जतःकेशवोऽपिस्यादधीनोद्विजप्रभो ॥ यजेदनेनविधिनाप्रतिमासंजनार्दनम् ॥ ६१ ॥ विधिहीनामपिश्रेष्ठांपूजांश्रीक
मलापतेः ॥ यःकुर्याद्भक्तिभावेनसोऽपिस्यात्केशवप्रियः ॥ ६२ ॥ विधिज्ञोविधिनाविष्णुमभ्यर्च्यलभतेफलम् ॥ यथोक्तविधिनाविप्रनैवेद्यैर्बहुभिः
प्रभो ॥ ६३ ॥ पूजितोऽपिनतुष्टःस्याद्यदिभक्तिर्नतिष्ठति ॥ यस्यवैयावतीभक्तिर्देवदेवेजनार्दने ॥ ६४ ॥ तावदेवफलावाप्तिस्तस्यनास्त्यत्रसंशयः ॥
अभक्त्यायाहरेःपूजाक्रियतेभुविमानवैः ॥ ६५ ॥ सापूजाब्राह्मणश्रेष्ठपूजाकालेभवेत्किल ॥ ज्ञानमूलंहरेर्भक्तिर्भक्तिमूलंजगत्पतेः ॥६६ ॥ पूजामोक्ष
द्रुमोत्पत्तौमूलमाराधनंहरेः ॥ अल्पमात्रमपिप्राज्ञंश्रद्धयाकुरुतेहियत् ॥ ६७ ॥ तदक्षयंभवेत्सर्वंश्रद्धायुक्ताखिलाक्रिया ॥ भक्त्यायःपूजयेद्विष्णुमपि
वावारिमात्रतः ॥ ६८ ॥ संस्थानंलभतेविष्णोर्यतोभक्तवशोहरिः ॥ ६९ ॥ असारमेतद्भुवनंसमस्तंसारंहरेःपूजनमेवविप्र ॥ तस्मान्मनुष्योनिज
मङ्गलैषीभक्त्यायजेत्कृष्णमनन्तमूर्तिम् ॥ १७० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारेहरिपूजाविधिर्नामैकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥ व्यास
उवाच ॥ फाल्गुनेब्राह्मणश्रेष्ठश्रीकृष्णंसुरवन्दितम् ॥ पूजयेद्भक्तिभावेनप्रत्यहंवैष्णवोजनः ॥ १ ॥ फाल्गुनेस्नापयेद्यस्तुसर्पिषादेवकीसुतम् ॥ फलं
तस्यप्रवक्ष्यामियतःसम्यङ्निशामय ॥ २ ॥ सर्वयज्ञफलंप्राप्यसर्वदानफलंतथा ॥ अन्तेयातिहरेःस्थानंसर्वपापविवर्जितः ॥ ३ ॥ युगकोटिसहस्राणि
भुक्त्वाभोगंहरेर्गृहे ॥ तत्रैवमोक्षमाप्नोतिसंप्राप्यज्ञानमुत्तमम् ॥ ४ ॥ यस्तुयच्छतिकृष्णायशिशिरेगोपमूर्तये ॥ तिलानांमोदकंदिव्यंसगच्छेद्धरि
मन्दिरम् ॥ ५ ॥ योदुग्धलड्डुकान्दद्यात्केशवायमहात्मने ॥ सपिबेदमृतंस्वर्गेमन्वन्तरशतावधि ॥ ६ ॥ हरयेललितंखण्डंयस्तुयच्छतिजैमिने ॥
तस्यविष्णुःप्रसन्नात्माछिनत्तिभवबन्धनम् ॥ ७ ॥ विचित्रंफलितंदिव्यंदद्याद्भगवतेद्विज ॥ अन्तेशक्रपुरंगत्वासभवेत्सुरवन्दितः ॥ ८ ॥ निर्मलां
शर्करांयच्छेद्यस्तुकृष्णायभक्तिमान् ॥ सकिंनलभतेविप्रवासुदेवप्रसादतः ॥ ९ ॥ सुपक्वंफाल्गुनेमासिमधुरंबदरीफलम् ॥ यस्तुयच्छतिकृष्णायफलं
तस्यनिशामय ॥ १० ॥ इहभुङ्क्तेसुखंसर्वंपुत्रपौत्रसमन्वितः ॥ अन्तेहरेर्गृहंयातिरथमारुह्यशोभनम् ॥ ११ ॥ नदद्याद्गुडसंयुक्तंहरयेबदरीफलम् ॥
अज्ञानाद्ब्राह्मणश्रेष्ठदद्याच्चेन्नारकीभवेत् ॥ १२ ॥ फाल्गुनेमासियोदद्याद्धरयेदाडिमीफलम् ॥ सुपक्वंतत्फलंविप्रवदतोमेनिशामय ॥१३॥ तत्रयावन्ति

बीजानितिष्ठन्तिदाडिमीफले ॥ तावन्मन्वन्तरंविष्णोर्गृहेतिष्ठतिभाग्यवान् ॥ १४ ॥ फाल्गुनेमासियोदद्याद्धरयेगुडपिष्टकम् ॥ सविज्ञेयोद्विजश्रेष्ठवा
जिमेधसहस्रकृत् ॥ १५ ॥ चैत्रेमासिद्विजश्रेष्ठमधुनामधुसूदनम् ॥ स्नापयेल्लभतेमर्त्यस्तद्विष्णोःपरमंपदम् ॥ १६ ॥ मधुनास्नापयेद्यस्तुनारायणम
नामयम् ॥ नचर्चाक्रियतेतस्यकदाचिद्रविसूनुना ॥ १७ ॥ चैत्रेकिंशुकपुष्पेणयोऽर्चयेत्कमलापतिम् ॥ तन्नामचित्रगुप्तेनपञ्जिकायांनलिख्यते ॥
॥ १८ ॥ चैत्रकेजगतामीशंकृष्णंतिलकपुष्पकैः ॥ अर्चतोनास्तिवैजन्मपुनरस्मिन्महीतले ॥ १९ ॥ कृष्णवञ्जुलपुष्पेणसर्वदेवशिरोमणिम् ॥ पूज
यन्मनुजोविप्रलभतेनापदंक्कचित् ॥ २० ॥ वासन्तीभिःसुगन्धीभिर्वसन्तेयस्तुपूजयेत् ॥ भगवन्तंप्रसन्नात्मासदेवैरपिपूज्यते ॥ २१ ॥ तथाकिसलयै
र्दिव्यैरखण्डैर्योऽर्चयेद्धरिम् ॥ तंवन्दतेसमुत्थायस्वयंपीठासनोऽपिच ॥ २२॥ धात्रीपत्रैर्नवैर्यस्तुकोमलैर्हरिमर्चयेत् ॥ अचिरेणैवलभतेसकलंवाञ्छितं
जनः ॥ २३ ॥ शाण्डिल्याखण्डपत्रैश्चधुत्तूरैश्चार्कपुष्पकैः ॥ योऽर्चयेद्विष्णुमीशंचससंसाराब्धिपारगः ॥ २४ ॥ योदद्याद्विष्णवेविप्रकदलीफल
मुत्तमम् ॥ शक्राद्यास्त्रिदशाःसर्वेवन्दन्तेतमहर्निशम् ॥ २५ ॥ योदद्याच्चैत्रकेमासिभक्त्यागोपालरूपिणे ॥ गोधूमपिष्टकंविप्रसर्वपापैःप्रमुच्यते ॥
॥ २६ ॥ आयातेमाधवेमासिपवित्रेमाधवप्रिये ॥ आमिषंमैथुनंतैलंविष्णुभक्तःपरित्यजेत् ॥ २७ ॥ प्रातःसमाचरेत्स्नानंमाधवेमासिवैष्णवः ॥
परित्यजेत्परान्नंचनंकुर्याच्चद्विभोजनम् ॥ २८ ॥ प्रभातेपूजयेद्विष्णुंपूर्वोक्तविधिनाद्विज ॥ वैशाखेस्नापयेद्विष्णुंपुष्पवासितवारिणा ॥ २९ ॥
स्नापयेच्छीततोयेषुसन्ध्यापर्यन्तमच्युतम् ॥ त्रिसन्ध्यंपूजयेद्भक्त्यानैवेद्यैर्विविधैःप्रभुम् ॥ ३० ॥ वैशाखेदमनस्रग्भिर्लक्ष्मीपतिरलङ्कृतः ॥
नकिंददातिविप्रर्षेप्रसन्नःपरमेश्वरः ॥ ३१ ॥ वैशाखेमासियोदद्याद्यवान्नंचक्रपाणये ॥ तस्यपुण्यानिसङ्ख्यातुंकःसमर्थोऽस्तिपण्डितः ॥ ३२ ॥
यत्किंचिन्माधवेमासिमाधवप्रीतिहेतवे ॥ दीयतेमाधवायैवतत्सर्वमक्षयंभवेत् ॥ ३३ ॥ यदन्यत्सुकृतंकर्मक्रियतेमासिमाधवे ॥ माधवप्रीत
येविप्रक्षयस्तस्यनविद्यते ॥ ३४ ॥ वैशाखेमासियःकुर्यात्प्रपांमाधवतुष्टये ॥ दिनेदिनेऽश्वमेधस्यफलमाप्नोतिमानवः ॥ ३५ ॥ वैशाखो
दुर्लभोमासःसर्वकर्मफलप्रदः ॥ पूजितव्योहरिस्तत्रहित्वाकर्मशतान्यपि ॥ ३६ ॥ एकाहमपियःपूजांवैशाखेकुरुतेहरेः ॥ षड्वर्षंहरिंपूजित्वायत्फलं
लभतेसतत् ॥ ३७ ॥ वैशाखेमासियोनित्यंविष्णुमश्वत्थरूपिणम् ॥ चतुर्वर्गफलप्राप्तिहेतवेवैष्णवोजनः ॥ ३८ ॥ गण्डूषमात्र
तोयेनकुर्याद्योऽश्वत्थसेवनम् ॥ सोऽपियातिपरंस्थानंविमुक्तःकोटिपातकैः ॥ ३९ ॥ अश्वत्थमूलंविप्रर्षेयोबध्नातिशिलादिभिः ॥
अश्वत्थरूपीभगवान्किंकिंतस्मैनयच्छति ॥ ४० ॥ अश्वत्थद्रुममालोक्यप्रणामंकुरुतेयदि ॥ सोऽपियातिपरंस्थानमायुर्वृद्धिर्नसंशयः ॥ ४१ ॥

यदश्वत्थतलेविप्रधर्मकर्मकरोतियः ॥ न्यूनातिरिक्तानस्यात्तस्मिन्कर्मणिजैमिने ॥ ४२ ॥ तत्रतीर्थानिसर्वाणित्रिस्रोतःप्रभृतीनिच ॥ यत्राश्वत्थतरु
स्तिष्ठेदेकोऽपिशाखिनांवरः ॥ ४३ ॥ अश्वत्थंपूजयेद्यस्तुसएवविष्णुपूजकः ॥ अश्वत्थमूर्तिर्भगवान्स्वयमेवयतोद्विज ॥ ४४ ॥ अवज्ञानाद्द्विजश्रेष्ठ
योऽश्वत्थंहन्तिमूढधीः ॥ संसारेनास्तितत्कर्मयत्कृत्वासचशुध्यति ॥ ४५ ॥ अश्वत्थोवृक्षराजोऽयंहरिमूर्तिःप्रकीर्तितः ॥ तस्मादश्वत्थहन्तृणां
त्राताकोऽपिनविद्यते ॥४६॥अश्वत्थंपश्यतोविप्रस्पृशतःपरतस्तथा॥ देहस्थंपातकंसर्वहरेत्प्रणमतोहरिः ॥४७॥ विलोक्याश्वत्थहन्तारंयःशक्तोननिवा
रयेत्॥तन्नेत्रयुग्मंबडिशैर्यमेनोत्पाट्यतेस्वयम् ॥ ४८ ॥ अश्वत्थच्छेदनंमूढोमाकुर्वितिवदेन्नयः ॥ तस्यजिह्वांछुरिकयास्वयंकृन्ततिप्रेतराट् ॥ ४९ ॥
अश्वत्थशाखामेकांयःस्वल्पामपिनिहन्तिवै ॥ सकोटिब्रह्महत्यानांफलमाप्नोतिमानवः ॥५०॥ यत्पापंब्रह्महत्यायांगुरुस्त्रीगमनेनच ॥ सुरापानेतथा
स्तेयेन्यासापहरणेऽपिच ॥ ५१ ॥ यत्पापंभ्रूणहत्यायांगोहत्यायांद्विजोत्तम ॥ स्त्रीहत्यायांचयत्पापंपरस्त्रीगमनेतथा ॥ ५२ ॥ शरणागतहत्यायां
हत्यायांसुहृदस्तथा ॥ विश्वासवाक्याकथनेपतिर्हिंसाविधौचयत् ॥ ५३ ॥ यत्पापंपरनिन्दायांहरिवासरभोजने ॥ अश्वत्थच्छेदनाद्घोरंतत्पापं
प्राप्यतेजनैः ॥ ५४ ॥ विष्णुमूर्त्तेर्जनोमोहादश्वत्थस्यनिहन्तियः ॥ तत्तुल्यःपातकीकोऽपिनश्रुतःक्षितिमण्डले ॥ ५५ ॥ वदाम्यश्वत्थमाहा
त्म्यंसर्वपापविनाशनम् ॥ सेतिहासंद्विजश्रेष्ठशृणुवत्ससमाहितः ॥ ५६ ॥ पूर्वंधनञ्जयोनामब्राह्मणोहरिभक्तिकृत ॥ आसीत्त्रेतायुगेविप्रसर्वप्राणिहिते
रतः ॥ ५७ ॥ ज्ञातिपूजारतोनित्यंदीपदानेरतःसदा ॥ सत्यवादीजितक्रोधोर्हिंसादम्भविवर्जितः ॥ ५८ ॥ मुमुक्षुःसद्विजश्रेष्ठसर्वदापरमेश्व
रम् ॥ पूजयामासपरयाभक्त्यानारायणंप्रभुम् ॥ ५९ ॥ तस्यभक्तिततोज्ञात्वामहतींसुदृढांप्रभुः ॥ जहारसकलंवित्तंहेतुमात्रेणकेनचित् ॥ ६० ॥
तथापिसद्विजश्रेष्ठःकेशवस्यमहात्मनः ॥ पूजामनुदिनंचक्रेभक्त्यापरमयासुधीः ॥६१॥ दुःखेनोपार्जितंवित्तंविनष्टंसकलंद्विज॥ दृष्ट्वापितस्यविप्रस्यन
दुःखेनाचलंमनः ॥ ६२ ॥ भुजेस्तुमर्जनंचक्रेसविप्रःपरमार्थवित् ॥ महाविष्णुसपर्यायांदृढंबद्ध्वामनोनिजम् ॥ ६३ ॥ भूयोऽपितस्यविप्रस्य
भक्तिंज्ञात्वाजनार्दनः ॥चकारबन्धुविच्छेदंसुदृढःशमदस्ततः ॥६४॥ बान्धवास्तंस्यविप्रस्यविष्णुमायाविमोहिताः ॥ हिंसामार्गेभिरेकर्तुंसर्वदैवद्विजो
त्तम ॥ ६५ ॥ ततोविप्रोहिनिर्वृत्तोनिर्बन्धैःपुरुषोत्तमम् ॥ पूजयामाससततंप्रीतःप्रचुरभक्तितः ॥ ६६ ॥ परिकल्प्यचभूदेवोधनंकेशवपूजने ॥
माधवंचजगन्नाथंसबन्धुशुचमत्यजत् ॥ ६७ ॥ भूयएवमहाविष्णुःकौतुकीतस्यजैमिने ॥ जहारसानुकम्पोऽपिपुत्रानपिदिनेदिने ॥ ६८ ॥
तथापिसद्विजश्रेष्ठःकेशवंक्लेशनाशनम् ॥ पूर्वद्विगुणयाभक्त्यानित्यंविष्णुमपूजयत् ॥ ६९ ॥ तस्यपत्नीततोविप्रदुःखशोकातिदुःखिता ॥

पितृगेहंगताविष्णोर्मायया परिमोहिता ॥ ७० ॥ अथैकाकीसभूदेवोविष्णुभक्तिपरायणः ॥ विपदंचिन्तयामासनकदापितुचेतसा ॥ ७१ ॥ एकदासद्विजश्रेष्ठविष्णुभक्तिमतांवरः ॥ स्कन्धेपरशुमादायकाष्ठार्थंविपिनंययौ ॥ ७२ ॥ वनात्काष्ठंसमादायनित्यमेवचसद्विजः ॥ हिमागमेवस्त्रहीनःकुरुतेशीतवारणम् ॥ ७३ ॥ कदाचिद्विपिनंगन्तुंनाशक्नोद्द्विजसत्तमः ॥ जघानप्राङ्गणस्थस्यशाखामश्वत्थशाखिनः ॥ ७४ ॥ अत्रान्तरेमहाविष्णुस्तस्मादश्वत्थपादपात् ॥ निश्चक्रामसुरश्रेष्ठोव्यथाव्यथितमानसः ॥ ७५ ॥ ददर्शविष्णुंपुरतःसविप्रश्चतुर्भुजंपद्मदलायताक्षम् ॥ पीताम्बरंकुण्डलिनंसुकेशंदधानमब्जादिनिजायुधानि ॥ ७६ ॥ परिस्रवद्भिस्तररक्तधारांसन्ध्यासुशोणीकृतनव्यमेघम् ॥ विभावसुंचैवसुखंपरेशंसंदृश्य तंदेवगणैरदृश्यम् ॥ हर्षाश्रुधारारुचिराक्षियुग्मंस्तुष्टावविप्रोमृदुलैर्वचोभिः ॥ ७७ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ हरेमुरारेजगदेकनाथगोविन्ददामोदरमाधवेति ॥ लक्ष्मीपतेकेशवकेशिशत्रोनारायणानन्तविभोप्रसीद ॥ ७८ ॥ तवावतारंकिमहंब्रवीमित्वयाविनानास्तिभुवीहकोऽपि ॥ किंवागुणव्याप्तसमस्तलोकंकिंवादयांमित्रपरेकृतुल्याम् ॥ ७९ ॥ दत्त्वास्वीयांकस्यचिदीशविष्णोभक्तिंहरस्यच्युतदेहसंस्थाम् ॥ श्रियंसमादायमुदंप्रदास्येभक्तिःप्रदत्तामहतःसुधन्या ॥ ८० ॥ मन्येमहात्मानमनन्तमूर्तेपापात्मनांश्रेष्ठमिवानिशंयत् ॥ तदर्थमेवाङ्घ्रियुगंत्वदीयंनपातकीपश्यतिदेवचिन्त्यम् ॥ ८१ ॥ यद्यप्यहंदुःखवतांवरिष्ठोमन्येतथापीन्द्रमिवाद्यविष्णो ॥ आत्मानमात्माजगतांभवन्तंसाक्षात्समीक्षेयतईक्षणाभ्याम् ॥ ८२ ॥ पूजांतवाल्पामपिवेद्मिनाहंद्रव्यंकदापिनददामितुभ्यम् ॥ तथापिचाग्रेममभूर्तिमांस्त्वंदृष्टोऽसिमेकेशवएकपूज्यः ॥ ८३ ॥ दत्तस्त्वयायंममभक्तिवृक्षोधर्मार्थकामत्रयएवसोऽयम् ॥ त्वद्दर्शनाम्भोमयवृष्टिसिक्तःप्रभोऽद्यकैवल्यफलंदधार ॥ ८४ ॥ मूर्धामदीयोऽखिललोकमूर्धाश्रेष्ठोभवेत्केशवविश्वमूर्ते ॥ त्वत्पादपाथोजयुगेमनोमेसंयातिर्वैसम्प्रतिदेवदेव ॥ ८५ ॥ व्यासउवाच ॥ इत्थंस्तुत्वाजगन्नाथंनारायणमनामयम् ॥ कृताञ्जलिःपुनःप्राहभक्त्यातमितिसद्विजः ॥ ८६ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ देवदेवजगन्नाथलोकानुग्रहकारक ॥ कशाप्रहरणैरेतद्गात्रंतेरुधिरोक्षितम् ॥ ८७ ॥ सर्वेषामेवदैत्यानांयुधिवंशास्त्वयाहताः ॥ त्वांहन्तुंकःक्षमःपृथ्व्यांप्रभोऽद्भुतमिदंमहत् ॥ ८८ ॥ भगवानुवाच ॥ वत्ससत्यमिदंप्रोक्तंत्वयानास्त्यत्रसंशयः ॥ दानवोराक्षसोवापिमांहन्तुंकोऽपिनक्षमः ॥ ८९ ॥ अश्वत्थमूर्तिरेवाहंकुठारेणहतस्त्वया ॥ अतोऽजनिशरीरेमेरक्तपातोऽधुनाद्विज ॥ ९० ॥ व्यासउवाच ॥ तस्यवाक्यमिदंश्रुत्वासविप्रोभयविह्वलः ॥ निनिन्दस्वयमात्मानमात्मनाबहुधाद्विजः ॥ ९१ ॥ धिगस्तुतत्त्वतोऽभाग्यंसर्वपातकिनांवरम् ॥ त्रैलोक्याधिपतेर्दाताद्धृदयेमहर्तोव्यथाम् ॥ ९२ ॥ सर्वपापहरोविष्णुः

समयाव्यथितःकृतः ॥ एतत्पापंमयापारंकर्तुनैकेनशक्यते ॥ ९३ ॥ यस्मिंस्तुष्टेपापिनोऽपिभवन्तिसुरवन्दिताः ॥ मद्दत्तयासव्यथयाव्यथितो
हाहतोऽस्म्यहम्॥९४॥प्रसादयन्तियंदेवाब्रह्माद्याअतिभक्तितः॥अहोमयापापवतातस्यदत्ताहृदिव्यथा॥९५॥किंतपोभिर्जपैःकिंवाकिंगृहैर्जीवनैश्रमे॥
धर्मार्थकाममोक्षाणांदातैकोऽयंव्यथातुरः॥९६॥ इत्युक्त्वासद्विजश्रेष्ठतमेवपरशुंनिजे ॥ दातुंकण्ठेमनश्चक्रेविष्णुप्रीणनहेतवे ॥ ९७ ॥ तस्यभक्तिंदृढां
ज्ञात्वादयालुःकमलापतिः ॥ तद्धस्तात्तत्परंनिन्येजवेनभक्तवत्सलः ॥ ९८ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ कथंत्वमेवकुरुषेवत्सकर्मातिदारुणम् ॥ आत्महत्या
कृतांपुंसांतुष्टोऽस्मिनकदाप्यहम् ॥ ९९ ॥ तवभक्त्यातितुष्टोऽस्मिभीर्तिमाकुरुसत्तम ॥ वरंवरयविप्रेन्द्रयत्तेमनसिवर्तते ॥ १०० ॥ ब्राह्मणउवाच ॥
मयाव्यथाप्रदत्तेयंमहतीपरमेश्वर ॥ मातिष्ठतुशरीरेतेयाचेवरमिमंप्रभो ॥ १ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ अज्ञानाद्भवतावत्सकर्मेदंविहितंद्विज ॥ अतोऽप
राधोनेतव्योमहानपिनतेयथा ॥ २ ॥ नित्यंतवानुपाल्योऽस्मिभक्तश्रेष्ठोयतोभवान् ॥ भवदीयानहंमन्येदोषान्वत्सदिनेदिने ॥ ३ ॥ तथापिमयि
भक्तिस्तेववृधेमहतीसदा ॥ तस्माद्वत्सतवानृण्यंगन्तुमिच्छामिसम्प्रति ॥ ४॥ विहायसकलांभीर्तिवरंवृणुममाग्रतः ॥५ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ त्वयिसर्व
सुरश्रेष्ठममजन्मनिजन्मनि ॥ तिष्ठतांसुदृढाभक्तिर्हरेकिमपरैर्वरैः ॥६॥ व्यासउवाच ॥ श्रुत्वावाक्यमिदंतस्यकेशवंप्रणयोदितम् ॥ निजकण्ठस्थितां
मालांप्रीतस्तस्मैददौततः ॥ ७ ॥ समालिङ्ग्यततोविप्रंपितापुत्रमिवप्रभुः ॥ चतुर्भिर्बाहुभिर्दीर्घैरुवाचमृदुलंवचः ॥ ८ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ मद्भ
क्तोऽसियदाविप्रतथातेमत्प्रसादतः ॥ अचिरेणैवसकलंभद्रंविप्रभविष्यति ॥ ९ ॥ अश्वत्थरूपंमांनित्यंक्रियायोगेनसत्तम ॥ समाराधयसर्वंतेसाध
यिष्यामिवाञ्छितम् ॥ ११० ॥ इत्युक्त्वातंद्विजश्रेष्ठंभूयोऽप्यालिङ्ग्यकेशवः ॥ अभवत्सहसादृश्यस्तत्रैवकरुणालयः ॥ ११ ॥ विष्णोः
कण्ठस्रजंप्राप्यसविप्रोवैष्णवोत्तमः ॥ कृतकृत्यमिवात्मानंमत्वातस्थौनिजेगृहे ॥ १२ ॥ ततःकुबेरोविप्रर्षेतस्यविप्रस्यसद्मनि ॥ स्वयंववर्षवित्ता
निबहूनिकेशवाज्ञया ॥ १३ ॥ प्रासादोरचितस्तस्यशिल्पिनाविश्वकर्मणा ॥ नारायणाज्ञयातत्रवैजयन्तइवोत्तमः ॥ १४ ॥ दासदासीसमायुक्तोना
नावस्तुविभूषितः ॥ गजाश्वकोटिसंकीर्णंविवभौतस्यमन्दिरम् ॥ १५ ॥ बभूवुःसंगतास्तस्यनष्टाअपिचबान्धवाः ॥ कृतावज्ञाचतत्पत्नीस्वयंतद्गृह
मायया ॥ १६ ॥ मृतपुत्रापितत्पत्नीकेशवस्यानुकम्पया ॥ स्थिरप्रजाभवद्विप्रस्वामिभक्तिपरायणा ॥ १७ ॥ चिरंभुक्त्वाखिलान्भोगान्पुत्रपौत्रसम
न्वितः ॥ आयुषोऽन्तेययौमोक्षंसदारोविप्रसत्तमः ॥ १८ ॥ व्यासउवाच ॥ साक्षादेवस्वयंविष्णुरश्वत्थोवृक्षसत्तमः ॥ तद्भक्तिंकुर्वतांपुंसांविद्यतेनाशुभं
क्वचित् ॥ १९ ॥ अश्वत्थंसेवतेयस्तुविष्णुंध्यात्वानरोत्तमः ॥ तस्यप्रसन्नोभगवान्ददातिपरमंपदम् ॥ १२० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रिया

योगसारेऽश्वत्थमाहात्म्येद्वादशोऽध्यायः ॥ १२ ॥ व्यासउवाच ॥ ज्येष्ठेमासिद्विजश्रेष्ठभगवन्तंजनार्दनम् ॥ पूजयेद्भक्तिभावेनजलैःसंस्नाप्य
शीतलैः ॥ १ ॥ उद्वर्तनंचदातव्यंसुगन्ध्यामलकंतथा ॥ तैलंसुगन्धंहरयेग्रीष्मकालेदिनेदिने ॥ २ ॥ सुवासितेशीतलेचमन्दिरेऽतिमनोरमे ॥
प्रत्यहंकमलाकान्तंस्थापयेज्जनमण्डपे ॥ ३ ॥ नरौद्रदेशेविप्रेन्द्रसधूमेरन्धनालये ॥ नसूतिकागृहेचैवस्थापयेत्कमलापतिम् ॥ ४ ॥ चामरैर्वी
जयेच्छ्वेतैःसुदीर्घैःकमलापतिम् ॥ ज्येष्ठेमासिद्विजश्रेष्ठसुप्रीतःकिंनयच्छति ॥ ५ ॥ मयूरपुच्छव्यजनैर्निदाघेवीजितोहरिः ॥ ददात्यभिमतं
सर्वमचिरेणैवसंत्तम ॥ ६ ॥ तालवृन्तकवातेनपवित्राम्बरवायुना ॥ यैर्ग्रीष्मेवीज्यतेविष्णुस्तेसर्वेस्वर्गगामिनः ॥ ७ ॥ योगात्रलेपनंकुर्या
त्सुगन्धीयैश्चकर्दमैः ॥ ग्रीष्मेहरिंचन्दनैश्चसविशेन्माधवींतनुम् ॥ ८ ॥ उष्मागमेद्विजश्रेष्ठसमुक्तोनात्रसंशयः ॥ प्रफुल्लकुसुमोद्यानेतुलसी
काननेतथा ॥ ९ ॥ सन्ध्यायांस्थापयेद्विष्णुंदेशेधीरसमीरणे ॥ स्रग्भिःपाटलपुष्पाणांयेनविष्णुरलङ्कृतः ॥ १० ॥ ज्येष्ठेमासिसविज्ञेयोह्यश्वमेध
सहस्रकृत् ॥ यस्तुमुक्तावलिंदद्याद्ग्रीष्मेवैश्रीपतेर्जनः ॥ ११ ॥ भूपालत्वंहरिस्तस्मैयच्छेज्जन्मनिजन्मनि ॥ यस्तुमण्डयतिग्रीष्मेश्रीकृष्णंमणि
मालया ॥ १२ ॥ तस्यपुण्यफलंविप्रवदतोमेनिशामय ॥ यावद्ब्रह्मासृजत्येतज्जैमिनेसकलंजगत् ॥ १३ ॥ तिष्ठेद्विष्णुपुरेतावन्मणिमालाविभूषितः ॥
सुवर्णाभरणैर्यस्तुरजताभरणैस्तथा ॥ १४ ॥ कृष्णंमण्डयतिग्रीष्मेसोऽपितत्फलमाप्नुयात् ॥ विचित्रंयस्तुपर्यङ्कंसगण्डूकंप्रयच्छति ॥
॥ १५ ॥ हरयेदेवदेवायनसदुःखीकदाचन ॥ ग्रीष्मकालेनदेयानिगुरूणिवसनानिच ॥ १६ ॥ हरयेब्राह्मणश्रेष्ठदेयंतन्वंशुकंशुचि ॥
यस्त्वच्युतफलैर्दिव्यैःसुगन्धैःपूजयेद्धरिम् ॥ १७ ॥ अन्तेशक्रपुरंगत्वासपिबेदमृतंमुदा ॥ प्रियालानांफलैर्दिव्यैर्योऽर्चयेत्कमलापतिम् ॥ १८ ॥
सोऽपितत्फलमाप्नोतिकिमन्यैर्बहुभाषितैः ॥ निदाघेहरयेयस्तुयवागूमतिशीतलाम् ॥ १९ ॥ नानाव्यञ्जनसंयुक्तामर्पयेद्वैष्णवोजनः ॥
आषाढेमासिविप्रेन्द्रदेवदेवंजगद्गुरुम् ॥ २० ॥ दधिभिःस्नापयित्वाचपूजयेद्भक्तितोबुधः ॥ मातुःपयोधरपयःपुनस्तेननपीयते ॥ २१ ॥ घनागमेघन
श्यामंकदम्बकुसुमैर्हरिम् ॥ आराधयतिविप्रर्षेपरांगतिमवाप्नुयात् ॥ २२ ॥ कदम्बपुष्पमालाभिर्मण्डपंमण्डयेन्नरः ॥ यस्तस्यब्राह्मणश्रेष्ठवाजि
मेधफलंभवेत् ॥ २३ ॥ सुगन्धैःकेतकीपुष्पैःपूजितःकमलापतिः ॥ सर्वदुःखंहरत्येवमानवानांद्विजोत्तम ॥ २४ ॥ पनसानांफलैर्दिव्यैः
सुपक्वैर्घृतमिश्रितैः ॥ पूजितोभगवान्विष्णुर्दद्यादैश्वर्यमुत्तमम् ॥ २५ ॥ आषाढेमासिदध्यन्नंहरयेप्रतिवासरम् ॥ श्रद्धयावैष्णवोदद्यान्मुक्तिमिच्छन्द्वि
जोत्तम ॥ २६ ॥ कृष्णायनवनीतंयोददातिवैष्णवोजनः ॥ विशुद्धःसकलैःपापैर्ब्रह्मलोकंसगच्छति ॥ २७ ॥ शेफालिकाप्रसूनैश्चयूथिकाकुसुमैस्तथा ॥

योऽर्चयेत्परमात्मानंसगच्छेत्परमंपदम् ॥ २८ ॥ प्रफुल्लमालतीपुष्पैःसुगन्धैर्योऽर्चयेद्धरिम् ॥ तत्पुण्येनसमंपुण्यंनकिञ्चिद्भविताद्विज ॥ २९ ॥
कदम्बपुष्पैर्बकुलैर्जगद्वन्द्यंजनार्दनम् ॥ अर्चयन्सकलंकामंप्राप्नोतिभुविमानवः ॥ ३० ॥ महामहाप्रसूनैश्चतथाकुरुबकैर्हरिम् ॥ प्रफुल्लैःपूजयेद्य
स्तुतस्यतुष्टःसदाहरिः ॥ ३१ ॥ सैरीयकैश्चयोविष्णुंप्रसूपुष्पैश्चयोऽर्चयेत् ॥ करवीरप्रसूनैश्चसयातिहरिसन्निधिम् ॥ ३२ ॥ श्रावणेचैवयोदद्याल्लाजा
जान्घृतसमन्वितान् ॥ हरयेतस्यविप्रर्षेगृहेश्रीःसर्वतोमुखी ॥ ३३ ॥ भाद्रेमासिद्विजश्रेष्ठनारायणमनामयम् ॥ श्रद्धयापूजयेत्प्राज्ञश्चतुर्वर्ग
प्रदायकम् ॥ ३४ ॥ निर्मितेनूतनागारेसर्वोपद्रववर्जिते ॥ स्थापयेत्पुण्डरीकाक्षंभगवन्तंजनार्दनम् ॥ ३५ ॥ दंशैश्चमशकैश्चापिप्रकीर्णेमक्षि
कादिभिः ॥ हरिंपुरातनागारेस्थापयेन्नहिमानवः ॥ ३६ ॥ सकर्दमेपतद्वारेगलद्भित्तौगृहेतथा ॥ हरिंनस्थापयेत्प्राज्ञोवर्षासुपरमेश्वरम्
॥ ३७ ॥ विष्ण्वालयेद्विजश्रेष्ठप्रकुर्याद्यस्तुमानवः ॥ चन्द्रातपंविचित्रंचचन्द्रलोकंसगच्छति ॥ ३८ ॥ रात्रौनानाविधैर्धूपैर्मन्दिरेजगतीपतेः ॥
दंशांश्चमशकांश्चैवपूजाकालेनिवारयेत् ॥ ३९ ॥ मसारिकाभिःप्रावृत्यमञ्चशायिनमच्युतम् ॥ प्रावृषिस्थापयेद्विष्णुंनिशायांदिव्यमन्दिरे ॥ ४० ॥
कह्लारपत्रैर्देवेशंसुगन्धैर्नूतनैस्तथा ॥ मुमुक्षुःपूजयेन्मर्त्योभाद्रेमासिदिनेदिने ॥ ४१ ॥ नभाद्रेकेतकीपुष्पैःपूजितव्योजनार्दनः ॥ यतोभाद्रपदेमा
सिकेतकीस्यात्सुरासमा ॥ ४२ ॥ पक्वैस्तालफलैर्दिव्यैर्योऽर्चयेद्यदुनन्दनम् ॥ गर्भवासमहादुःखंसभूयोलभतेनच ॥ ४३ ॥ संयुक्तंघृतदुग्धा
भ्यांपक्वतालंमुरारये ॥ योदद्याच्छ्रद्धयामर्त्यःसगच्छेन्मन्दिरंहरेः ॥ ४४ ॥ भाद्रेमासिद्विजश्रेष्ठहरयेतालपिष्टकम् ॥ सघृतंवैष्णवोदद्यात्कै
वल्यप्राप्तिहेतवे ॥ ४५ ॥ मासिभाद्रपदेविप्रनकुर्याच्छाकभक्षणम् ॥ नरात्रौभोजनंकुर्यान्मुमुक्षुर्वैष्णवोजनः ॥ ४६ ॥ आश्विनेमासिविप्रेन्द्र
केशवंक्लेशनाशनम् ॥ पूजयेन्मधुरैस्तोयैःपवित्रैश्चसुगन्धिभिः ॥ ४७ ॥ यत्तोयंदीयतेविप्रपूर्वाह्णेहरयेजनैः ॥ पीयूषमिवतत्तोयंगृह्णातिकमलापतिः
॥ ४८ ॥ मध्याह्नेदीयतेयच्चतोयंवैचक्रपाणये ॥ तत्तोयमिववेत्तव्यंतद्गृह्णातिद्विजोत्तम ॥ ४९ ॥ अपराह्णेचयत्तोयंगोविन्दायप्रदीयते ॥ तत्तोयंरक्ततुल्यं
स्यान्नगृह्णातिततोहरिः ॥ ५० ॥ अतएवद्विजश्रेष्ठपूर्वाह्णेहरिमर्चयेत् ॥ समस्तंलभतेकामंकेशवस्यानुकम्पया ॥ ५१ ॥ एकवस्त्रेणविप्रेन्द्रनकुर्यात्पूजनं
हरेः ॥ कुर्याद्वापितथापूजांनगृह्णातिचकेशवः ॥ ५२ ॥ अधौतेनचवस्त्रेणयःपूजांकुरुतेहरेः ॥ विफलासाचपूजास्यान्नचविष्णुःप्रसीदति ॥
॥ ५३ ॥ यैस्त्वबद्धशिखैःपूजाक्रियतेचक्रिणोजनैः ॥ पूजाफलंनाप्नुवन्तिबलिग्राह्याचसाभवेत् ॥ ५४ ॥ असंस्कृतगृहेपूजाक्रियतेजगतीपतेः ॥
सापूजाब्राह्मणश्रेष्ठबलिग्राह्याभवेत्खलु ॥ ५५ ॥ स्नानंदेवार्चनंचैवदानंचपितृपूजनम् ॥ तिलकेनविनाविप्रकुरुतेनविचक्षणः ॥ ५६ ॥ तिलका

न्यगृहीत्वायत्पुण्यकर्मविधीयते ॥ भस्मीभवतितत्सर्वंकर्ताचनारकीभवेत् ॥५७॥शङ्खचक्रगदापद्मैरङ्कितंयस्यदृश्यते॥शरीरंब्राह्मणश्रेष्ठविज्ञेयःसोऽच्यु
तःस्वयम् ॥५८॥ योलिखेद्दक्षिणेबाहौशङ्खपद्मेचवैष्णवः ॥ सव्येचक्रंगदांचैवसविष्णुर्नात्रसंशयः ॥ ५९ ॥ पङ्कजंदक्षिणेबाहौशङ्खस्योपरियोलि
खेत्॥पातकंसकलंतस्यक्षणादेवतुनश्यति ॥ ६० ॥ चक्रोपरिगदांयस्तुलिखेत्सव्येभुजेद्विज ॥ तंवन्दन्तेद्विजश्रेष्ठशक्राद्याअपिनिर्जराः ॥ ६१ ॥
मुरारिपादयुग्मंचस्वललाटेलिखेद्बुधः॥पापात्मापिचतंदृष्ट्वामुक्तोभवतिपातकात् ॥६२॥ अष्टाक्षरंमहामन्त्रंमत्स्यंकूर्मंचयोहृदि ॥ लिखेत्सवैष्णवश्रेष्ठः
पुनातिभुवनत्रयम्॥६३॥कृष्णायुधाङ्कितंयस्यशरीरंस्याद्दिनेदिने ॥तस्यकृष्णोजगन्नाथोददातिपरमंपदम्॥६४॥कृष्णायुधाङ्किततनुर्यत्कर्मकुरुतेनरः॥
शुभंवाप्यशुभंवापितत्सर्वमक्षयंभवेत् ॥ ६५ ॥ दानवाराक्षसाश्चैवभूतवेतालकास्तथा ॥ पिशाचाःपन्नगाश्चापियक्षविद्याधरास्तथा ॥ ६६ ॥ किन्नरा
गुह्यकाश्चैवग्रहाबालग्रहास्तथा ॥ कूष्माण्डाश्चैवडाकिन्यस्तथान्येविघ्नकारकाः ॥६७॥ सर्वेभीत्यापलायन्तेदृष्ट्वाकृष्णायुधाङ्कितम् ॥ द्वीपाश्चद्वीपिन
श्चैवतथान्येवनवासिनः ॥६८॥ दृष्ट्वैवप्रपलायन्तेभयात्कृष्णायुधाङ्कितम् ॥ कामलाद्यामहारोगादेहदेहावपातिनः ॥६९॥ कृष्णायुधाङ्किततनुंभक्त्या
पश्यतियोजनः ॥ कृष्णदर्शनतुल्यंतुफलंप्राप्नोतिमानवः ॥७०॥त्रिपदीकृतदूर्वाभिराश्विनेयोऽर्चयेद्धरिम् ॥ दूर्वावत्सन्ततिस्तस्यअविच्छिन्नाप्रवर्तते
॥७१॥आश्विनेमासियोदद्याद्धरयेकर्कटीफलम् ॥ शोकोनजायतेतस्यकदाचिद्धृदयेद्विज ॥७२॥ कार्तिकेचसमायातेसर्वमासोत्तमेशुभे॥दामोदरंदेवदेवं
भक्त्याप्राज्ञःप्रपूजयेत ॥ ७३ ॥ कार्त्तिकेमसिविप्रेन्द्रविष्णुप्रीणनहेतवे ॥ यथोक्तविधिनाप्राज्ञःप्रातःस्नानंसमाचरेत् ॥ ७४ ॥ आमिषंमैथुनंचैवका
र्तिकेमासियस्त्यजेत् ॥ जन्मान्तरार्जितैःपपैर्मुक्तोयातिपरांगतिम् ॥ ७५ ॥ तुलाराशिगतेसूर्येप्रातःस्नानंद्विजोत्तम ॥ हविष्यंब्रह्मचर्यंचमहापात
कनाशनम् ॥ ७६ ॥ आमिषंमैथुनंचैवकार्तिकेमासिसेवते॥ जन्मजन्मनिविप्रेन्द्रसभवेद्ग्रामसूकरः ॥ ७७ ॥ द्विर्भोजनंपरान्नंचतैलंचवैष्णवोजनः ॥
आयातेकार्त्तिकेमासियत्नादपिपरित्यजेत् ॥ ७८ ॥ दामोदरायनभसिदीपंयस्तुप्रयच्छति ॥ फलंतस्यप्रवक्ष्यामिसमासेनशृणुद्विज ॥ ७९ ॥
ब्रह्महत्यादिभिःपापैर्विमुक्तःक्लेशदायकैः ॥ दामोदरपुरंगत्वातिष्ठत्कोटियुगावधि ॥ ८० ॥ दीपंज्वलन्तंनभसित्रिदशावासवादयः ॥
विलोक्यहर्षिताःसर्वेवदन्तीतिपरस्परम् ॥ ८१ ॥ असौपुण्यात्मनांश्रेष्ठःकेशवार्चनतत्परः ॥ प्रदीपंकार्तिकेमासियतोयच्छतिचक्रिणे ॥
॥ ८२ ॥ कार्तिकेमासिविप्रेन्द्रतस्यतुष्टःसदाहरिः ॥ दद्यादक्षयदीपंयःकार्त्तिकेहरिमन्दिरे ॥ ॥ ८३ ॥ दिनेदिनेऽश्वमेधस्यफलंप्राप्नोति
मानवः ॥ तुलसीदललक्षैर्यःकार्त्तिकेपूजयेद्धरिम् ॥ ८४ ॥ लक्षैकवाजिमेधस्यमानवोलभतेफलम् ॥ बिल्वस्यदललक्षेणयोऽर्चये

 द्विष्णुमव्ययम् ॥ ८५ ॥ परमंमोक्षमाप्नोतिप्रसादाज्जगतीपते ॥ यत्किञ्चित्कार्तिकेमासिविष्णुमुद्दिश्यदीयते ॥ ८६ ॥ तदक्षयंभवेत्सर्वंसत्य
 मेतन्मयोच्यते ॥ घृताक्तंसुरपत्रंयःकार्तिकेमासिविष्णवे ॥ ८७ ॥ दद्याद्दिनेदिनेविप्रतस्यविष्णोःपुरेस्थितिः ॥ प्रफुल्लपद्मपत्रेणसितेनाप्यसिते
तेनवा ॥८८॥ योऽर्चयेत्कमलाकान्तंतस्यकिंभुविदुर्लभम् ॥ द्विजाग्र्यःकार्तिकेमासिहरयेयेनपङ्कजम्॥८९॥नदत्तंतेनकिंविप्रविष्णवेदैत्यजिष्णवे ॥
एकमेवाम्बुजंदत्त्वाददातिकैटभारये ॥ ९० ॥ तस्मैकिंभगवान्विष्णुर्नददातिश्रियःपतिः ॥ कमलैःकार्तिकेमासियेननाराधितोहरिः ॥ ९१ ॥ जन्म
जन्मनितद्गृहेकमलानहितिष्ठति ॥ पद्मबीजानियोदद्यात्केशवायमहात्मने ॥ ९२ ॥ सजायतेविप्रकुलेशुद्धेचप्रतिजन्मनि ॥ ब्राह्मणस्यकुलेजातश्चतु
र्वेदसुहृद्भवेत् ॥ ९३ ॥ धनवान्बहुपुत्रश्चकुटुम्बानांचपोषकः ॥ नास्तिपद्मसमंपुष्पंजैमिनेसत्यमुच्यते ॥ ९४ ॥ येनसंपूज्यगोविन्दंपापात्मापि
चमोक्षभाक् ॥ पद्मपुष्पस्यमाहात्म्यंविशेषादुच्यतेमया ॥ ९५ ॥ सेतिहासंद्विजश्रेष्ठसावधानंनिशामय ॥ आसीदेकःप्रजानामब्राह्मणःसर्वशास्त्र
वित् ॥ ९६ ॥ हरिपादाम्बुजेयस्यमनोभृङ्गःसदास्थितिः ॥ देवानांब्राह्मणानांचगुरूणांचैवसर्वदा ॥ ९७ ॥ कृतापूजाद्विजश्रेष्ठत्यक्त्वाकार्यशता
न्यपि ॥ परद्रव्यंविषंतस्यपरस्त्रीचस्वमातृवत् ॥ ९८ ॥ अभूच्चमानसंतस्यसमंमित्रेचशात्रवे ॥ अत्यान्तमतिथिंदृष्ट्वासविप्रःपरमार्थवित् ॥ ९९ ॥
भृशमानन्दमाप्नोतियाचकंचद्विजोत्तमम् ॥ सर्वयज्ञाःकृतास्तेनव्रतानिसकलानिच ॥ १०० ॥ संसारसागरंघोरमपारंचतितीर्षुणा ॥ एकदास
द्विजश्रेष्ठोहरिभक्तिपरायणः ॥ १ ॥ स्वमृत्युंचनिजांजातिंचिन्तयामासचेतसा ॥ अहंपूर्वंस्थितःकोवाकिंवाकर्मकृतंपुरा ॥ २ ॥ कथंवाजन्मसं
प्राप्तंगमिष्यामिक्ववापुनः ॥ इतिसंचिन्त्यविप्रोऽसौनिःश्वस्यचपुनःपुनः ॥ ३ ॥ विज्ञातुंपूर्ववृत्तान्तंशिवक्षेत्रंजगामह ॥ तत्रबद्धाञ्जलिर्विप्रो
भक्त्यापरमयायुतः ॥ तुष्टावशङ्करंदेवंवाचामधुरयाशिवम् ॥ ४ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ नमस्तुभ्यंमहादेवनमस्तेपरमेश्वर ॥ नमस्तेशङ्करेशाननमस्ते
वरदप्रभो ॥ ५ ॥ नमस्तेज्ञानरूपायनमस्तेज्ञानदायिने ॥ नमस्तेसर्वभूतानांहृदम्बुजनिवासिने ॥ ६ ॥ जगत्स्रष्ट्रेनमस्तुभ्यंजगत्पित्रेनमोनमः ॥
नमःसंहारकर्त्रेचपशूनांपतयेनमः ॥ ७ ॥ नमस्तेऽस्तुत्रिनेत्रायनमस्तेवह्निचक्षुषे ॥ नमस्तेचन्द्रनेत्रायसूर्यनेत्रायवैनमः ॥ ८ ॥ नमस्तेभस्म
भूषायनमस्तेकृत्तिवाससे ॥ नमोऽस्थिमालिनेतुभ्यंनीलकण्ठायवैनमः ॥ ९ ॥ नमस्तेपञ्चवक्त्रायनमस्तेशूलपाणये ॥ कन्दर्पदर्पविध्वंसकारिणे
भीममूर्तये ॥ ११० ॥ नमस्तेदेवदेवायनमस्तेत्रिपुरारये ॥ पार्वतीपतयेतुभ्यंनमस्तेभीममूर्तये ॥ ११ ॥ नागभक्त्यातिसंतुष्टमानसायनमो
ऽस्तुते ॥ बहुरूपायवैतुभ्यंविश्वरूपायवैनमः ॥ १२ ॥ गङ्गाधरायवैतुभ्यंदक्षयज्ञविनाशिने ॥ प्रेतानांपतयेतुभ्यंनमस्तुभ्यंपिनाकिने ॥ १३ ॥

ईशानायनमस्तुभ्यंमनीषायनमोनमः ॥ तुभ्यंनमोऽस्तुदृश्यायअदृश्यायनमोनमः ॥ नमश्चिन्त्यायवैतुभ्यमचिन्त्यायनमोनमः ॥ १४ ॥
ब्रह्मात्वमेवत्रिदशैकनाथस्त्वमेवविष्णुस्तपनस्त्वमेव ॥ त्वमेवसोमःसकलार्तिहारीनमोनमस्तेपरमेश्वराय ॥ १५ ॥ तस्यस्तवंसमाकर्ण्यशङ्करो
लोकशङ्करः ॥आविर्बभूवसहसाप्रसन्नःपरमेश्वरः ॥ १६ ॥ आविर्भूतंसमालोक्यसर्वदेवनमस्कृतम् ॥ ववन्देचरणौतस्यसविप्रोऽत्यन्तभक्तिमान् ॥
॥ १७ ॥ भूयोऽपिसद्विजश्रेष्ठोहर्षनिर्भरमानसः ॥ कृताञ्जलिर्महादेवंतुष्टाववरदंप्रभुम् ॥ १८ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ यंनपश्यन्तिदेवेशंदेवाअपिसवा
सवाः ॥ पश्यामितमहंसाक्षान्महाभाग्यमिदंमम ॥ १९ ॥ ध्यानावस्थितचित्तेनयोदृश्यःपरमेश्वरः ॥ पश्यामितमहंसाक्षात्साध्यंकिमपरंमम ॥
॥ १२० ॥ यन्नामस्मरणादेवमहापातकिनोऽपिच ॥ गच्छन्तिपरमंस्थानंसमीक्षेतमहंप्रभुम् ॥ २१ ॥ कृतार्थोऽस्मिकृतार्थोऽस्मिकृतार्थोऽस्मिच
भाग्यवान् ॥ नमस्तुभ्यंनमस्तुभ्यंप्रसीदपरमेश्वर ॥२२ ॥ महादेवउवाच ॥ भवतोऽनेनवाक्येनतुष्टोऽस्मिद्विजसत्तम ॥ वरंवृणुमहाभागवरंदित्सुरहं
खलु ॥ २३ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ भवन्तंपरमात्मानमदृश्यंदैवतैरपि ॥ साक्षात्पश्याम्यहंनाथकिंकार्यमपरैर्वरैः ॥ २४ ॥ तथापित्वंमहादेववरं
दित्सुःकृपामयः ॥ पृच्छामियदहंकिंचित्तद्ब्रूहिपरमेश्वर ॥ २५ ॥ कोऽहंतस्थौपुरादेवकिंवाकार्यंकृतंपुरा ॥ संसारसागरेनाथपतितोऽस्मिकथंप्रभो॥
॥ २६ ॥ कर्मणाप्राप्यतेदेहोदेहीपापेनलिप्यते ॥ पुनःपापप्रभावेणप्राप्यतेविषमागतिः ॥ २७ ॥ प्रभावैःकर्मणांकेषांजन्मप्राप्तमिदंमया ॥
नानादुःखप्रदंनाथप्रसन्नोब्रूहिशङ्कर ॥ २८ ॥ पापमूलमिदंजन्मजन्मदुःखस्यकारणम् ॥ ज्ञातुमिच्छाम्यहंतस्मात्पूर्ववृत्तान्तमात्मनः ॥ २९ ॥
स्थितोऽहंजननीकुक्षौजठरानलतापितः ॥ मूत्रविष्ठाप्रकीर्णेचविपाकेनचकर्मणाम् ॥१३०॥ गर्भवाससमंदुःखंसंसारेनहिमन्यते ॥कथंमयानुभूतंतत्प्रभो
भक्तार्तिनाशन ॥ ३१ ॥ संसारेऽस्मिन्महाघोरेनानादुःखसमन्विते ॥ असारेमाययाविष्णोर्मोहितेपातकाश्रये ॥ ३२ ॥ दुस्तरेबन्धुहीनेच
कामक्रोधादिसंयुते ॥ शोकरोगप्रदेचैवजन्ममृत्युप्रदेतथा ॥ ३३ ॥ अपारेजगतामीशपतितोऽस्मिकथंशिव ॥ एतत्सर्वविभोब्रूहियदितेमय्यनुग्रहः ॥
॥ ३४ ॥ महादेवउवाच ॥ यद्यप्येतद्द्विजश्रेष्ठगुह्याद्गुह्यतरंमहत् ॥ अप्रकाश्यंतथापित्वांभक्तंप्रतिवदाम्यहम् ॥ ३५ ॥ पुरात्वंब्राह्मणश्रेष्ठशबरान्वय
संभवः ॥दण्डपाणिरितिख्यातःस्थितःसँल्लोकदुःखदः॥३६॥परलोकभयंत्यक्त्वाविवेकैःपरिवर्जितः ॥दस्युवृत्तिंप्रपन्नोभूःसर्वेषांक्लेशदायिनीम् ॥३७॥
दस्युवृत्तिगतंदृष्ट्वाभवन्तमतिनिर्दयम् ॥ अपरेभ्रातरःसर्वेबभूवुस्तेचदस्यवः ॥ ३८ ॥ तेषांनामानिविप्रेन्द्रभ्रातॄणांनिगदाम्यहम् ॥ यैःसार्द्धंभवतापूर्वं
भ्रातृभिर्दस्युताकृता ॥३९ ॥ दण्डीदण्डायुधश्चैवदत्तवान्दत्तभृत्तथा ॥ सुदण्डोदण्डकेतुश्चभ्रातरःषट्प्रकीर्तिताः ॥ १४०॥ तैर्भ्रातृभिर्महाघोरैर्दयाभिः

परिवर्जितः ॥ दण्डेनभवतानित्यंसर्वेव्यग्रीकृताजनाः ॥ ४१ ॥ घनलोभेनभवतादुष्टैस्तैर्भ्रातृभिःसह ॥ अरण्यप्रान्तरेविप्रहताःशतसहस्रशः ॥
॥ ४२ ॥ हत्वाचसायकैस्तीक्ष्णैर्वनस्थेनत्वयासदा ॥ गवांक्रव्याणिभुक्त्वाचमदिराभिःसहद्विज ॥ ४३ ॥ ततोयानविधिंसर्वेवणिजस्त्वद्भयात्तथा ॥
तत्यजुर्विपिनेतस्मिन्ननर्थःपतितःसदा ॥४४॥ यस्यवित्तंनतद्वित्तंगृहंयस्यनतद्गृहम् ॥ यस्यभार्यानतद्भार्यात्वयिदस्युत्वमागते ॥४५॥ एवंस्वभ्रातृभि
स्तैस्तुतस्मिन्नेवमहावने ॥ गतोवर्त्मश्रमश्रान्तःस्नानार्थंसरसींप्रति ॥ ४६ ॥ तत्रस्नानंसमाचर्यक्षुधितेनद्विजोत्तम ॥ भक्षितानिमृणालानिभ्रातृभिस्ते
र्जलानिच ॥ ४७ ॥ अथत्वयाद्विजश्रेष्ठकौतुकात्तत्रसत्तम ॥ भुक्तानिपद्मपुष्पाणिप्रफुल्लानिबहूनिच ॥४८॥ तस्मिन्नेवततःकालेब्राह्मणोविपिनेचरः॥
सर्ववेदाइतिख्यातस्तत्रस्नानार्थमागतः ॥ ४९ ॥ तत्रस्नात्वासधर्मात्माभगवन्तंजनार्दनम् ॥ यष्टुंत्वामेकमम्भोजंययाचेविनयान्वितः ॥ १५० ॥
अथत्वयाचविप्रेन्द्रपद्ममेकंसुनिर्मलम् ॥ दत्तंपरंमयाभक्त्यापूजाथकमलापतेः ॥ ५१ ॥ त्वयादत्तेनपद्मेनसचप्रीतोद्विजोत्तमः ॥ पूजयामास
तत्रैवविष्णुंसकलकारकम् ॥ ५२ ॥ विष्णुपूजापरंदृष्ट्वातंविप्रंसर्ववदसम् ॥ त्वमपिप्रहसन्विष्णुंननन्थचसुकामदम् ॥ ५३ ॥ अथाभ्यर्च्यपरात्मानं
चतुर्वर्गफलप्रदम् ॥ यथोक्तविधिनाविप्रसजगामयथागतः ॥ ५४ ॥ तेनाम्बुजप्रदानेनप्रणामेनचसत्तम ॥ विष्णुपूजादर्शनेननष्टंतेसर्वपातकम्॥
॥ ५५ ॥ ततःकियद्भिर्दिवसैस्तस्मिन्नेवमहावने ॥ संप्राप्तकालःपञ्चत्वंगतोऽसित्वंद्विजोत्तम ॥ ५६ ॥ तेनैवकर्मणातुष्टोभगवान्करुणालयः ॥
ददौतुभ्यंपरंस्थानंदेवैरपिसुदुर्लभम् ॥ ५७ ॥ मन्वन्तरसहस्राणिमन्वन्तरशतानिच ॥ भुक्तंनानासुखंतत्रकृपयाकमलापतेः ॥ ५८ ॥ ततःकर्मा
वसानेतुकर्मभूमिमिमांद्विज ॥ आगत्यतःपुण्यफलैर्जातोऽसिद्विजसन्ततौ ॥ ५९ ॥ ब्राह्मणस्यकुलेशुद्धेजन्मसंप्राप्यसत्तम ॥ सर्वगुणाश्रया
लब्धाहरिभक्तिरचञ्चला ॥ १६० ॥ आराधितोमहाविष्णुःक्रियायोगैस्त्वयाप्रभुः ॥ तुभ्यंदास्यतिविज्ञानंज्ञानान्मुक्तोभविष्यसि ॥ ६१ ॥ गच्छ
ब्राह्मणभद्रंतेसुप्रीतोनिजमन्दिरम् ॥ मद्दर्शनंत्वयाप्राप्तंमुक्तोऽसिभवबन्धनात् ॥ ६२ ॥ व्यासउवाच ॥ इत्युक्त्वान्तर्दधेविप्रतत्रैवजगदीश्वरः ॥
कृतार्थोब्राह्मणःसोऽपिजगामभवनंस्वकम् ॥ ६३ ॥ अथसत्रिदिनंविष्णुंपद्मपुष्पैर्मनोरमैः ॥ यत्नादाराधयामासतुष्टयर्थंपरमेश्वरम् ॥ ६४ ॥ विष्णुं
समाराध्यचिरंप्रसुप्तःपद्मप्रसूनैर्विविचित्रैःसुपुष्पैः ॥ ज्ञानंसमासाद्यजगाममोक्षंप्रसादतःश्रीगरुडध्वजस्य ॥ ६५ ॥ अनिच्छयापिकमलंयच्छन्तःफल
मीदृशम् ॥ विष्णवेयच्छतोभक्त्यानजानेकिंभवेदिति ॥ ६६ ॥ सत्यंसत्यंपुनःसत्यंसत्यमेवमयोच्यते ॥ कमलैर्हरिमभ्यर्च्यप्राप्यतेपरमंपदम्
॥ ६७ ॥ एकमेवारविन्दंयःप्रददातिमुरारये ॥ तस्यनास्तिपुनर्जन्मसंसारेतुभयावहे ॥ ६८ ॥ नारायणंयेचप्रफुल्लवारिजैर्दयामयंकामदमर्च

यन्ति ॥ एकाहमप्युत्कटपापयुक्तास्तेयान्तिमुक्तिंह्यतिपापिनोऽपि ॥ १६९ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारेत्रयोदशोऽध्यायः ॥ १३ ॥
व्यासउवाच ॥ मार्गशीर्षेद्विजश्रेष्ठमहांलक्ष्म्यासमन्वितम् ॥ पूजयेदव्ययंविष्णुंभक्तिभावेनवैष्णवः ॥ १ ॥ म्लेच्छदेशेचविप्रेन्द्रतथैवपतितालये ॥
दुर्गन्धैश्चपरिव्याप्तेस्थानेविष्णुंनपूजयेत् ॥ २ ॥ पाखण्डानांसमीपेचमहापातकिनांतथा ॥ असत्यभाषिणांचैवनकुर्याद्विष्णुपूजनम् ॥ ३ ॥
क्रन्दतांसन्निधौचापिकलहानपिकुर्वताम् ॥ तथोपहसतांस्थानेनकुर्यात्पूजनंहरेः ॥ ४ ॥ प्रतिग्रहरतानांचस्थानेविष्णुंनपूजयेत् ॥ कृपणानां
गृहेचैवपरवित्ताभिलाषिणाम् ॥ ५ ॥ तथाकपटवृत्तीनांनकुर्याद्विष्णुपूजनम् ॥ नारायणार्चनेविप्रपरंभक्तिपरायणः ॥ ६ ॥ अन्य
चित्तंपरित्यज्यहरिध्यानपरोभवेत् ॥ हाहाकारंचनिश्वासंविस्मयंचद्विजोत्तम ॥ ७ ॥ पाखण्डजनसंभाषंनकुर्याद्धरिपूजने ॥ अनन्यमानसोभूत्वाभक्त्या
विष्णुंयजेद्बुधः ॥ ८ ॥ भ्रान्तचित्तेनयत्कर्मक्रियतेतच्चनिष्फलम् ॥ सर्वंकर्ममनोऽधीनंमनोऽधीनंजगत्त्रयम् ॥ ९ ॥ तस्मान्मनोदृढीकृत्यपूजयेत्कमला
पतिम् ॥ पूजान्यत्रमनोऽन्यत्रभवेद्यस्यद्विजोत्तम ॥ १० ॥ नचतस्यफलेत्कार्यंकल्पकोटिशतैरपि ॥ यत्नाद्विहितशौचोऽपिविष्णुपूजापरो
ऽपिच ॥ ११ ॥ मनःशुद्धिविहीनश्चेच्चाण्डालइवसस्मृतः ॥ अभक्त्यायत्तपस्तप्तंसुचिरंविधिनाद्विज ॥ १२ ॥ भवेन्निरर्थकंसर्वंकेवलंकायशोधनम् ॥
मेरुप्रमाणकंस्वर्णंब्राह्मणायकुटुम्बिने ॥ १३ ॥ अभक्त्यादत्तमप्यर्थनाशायैवतुकेवलम् ॥ तस्मादेकमनाभूत्वाभक्तिश्रद्धासमन्वितः ॥ १४ ॥
सवास्तुकादिशाकंवादद्यात्सदसिवैष्णवे ॥ नारङ्गस्यफलंदिव्यंसुपक्वंयस्तुयच्छति ॥ १५ ॥ केशवायद्विजश्रेष्ठसोऽस्माभिरभिपूज्यते ॥ यत्नेननूतनं
वस्तुप्रियंभगवतोहरेः ॥ १६ ॥ तदेवाग्रयणमासिभक्त्यादद्यान्मुरारये ॥ पौषमासिसमायातेश्रीकृष्णंवरदंप्रभुम् ॥ १७ ॥ देवमिक्षुरसैर्दिव्यैः
स्नापयेद्वैष्णवोजनः ॥ यःस्नापयतिविप्रेन्द्रविष्णुमिक्षुरसैःप्रभुम् ॥ १८ ॥ इहभुङ्क्तेसुखंसर्वंमृतोयातीक्षुसागरम् ॥ योदद्यादिक्षुनैवेद्यंदेवदेवाय
विष्णवे ॥ १९ ॥ सोऽपितत्फलमाप्नोतिकिमन्यैर्बहुभाषितैः ॥ सुदुग्धपृथुकंपौषेदधिभिर्वासमन्वितम् ॥ २० ॥ दत्त्वामुरारयेमर्त्यःसर्वान्का
मानवाप्नुयात् ॥ सर्वंपुरातनंवस्त्रंदूरीकृत्यमुरारये ॥ २१ ॥ शीतस्यवारणार्थायदद्याद्वस्त्रंचनूतनम् ॥ पौषसंक्रमणेविप्रसलक्ष्मीकायविष्णवे॥
॥ २२ ॥ दद्यान्मुमुक्षुर्मनुजोदशवर्णंचपीठकम् ॥ यस्तुशङ्खध्वनिंकुर्यात्संपूज्यकमलापतिम् ॥ २३ ॥ तस्यपुण्यफलंवच्मिशृणुवत्ससमाहितः ॥
अगम्यागमनाद्यैश्चविमुक्तःसर्वपातकैः ॥ २४ ॥ अन्तेविष्णुपुरंगत्वाविष्णुनासहमोदते ॥ वैनतेयाङ्कितांघण्टांयस्तुवादयतेहरेः ॥ २५ ॥ पूजा
कालेद्विजश्रेष्ठतस्यपुण्यंवदाम्यहम् ॥ अभक्ष्यभक्षणाद्यैश्चविमुक्तःसर्वपातकैः ॥ २६ ॥ प्रयातिमन्दिरंविष्णोरथमारुह्यशोभनम् ॥ तत्रभुक्त्वा

खिलान्कामान्कल्पकोटिशतावधि ॥२७॥ पुनरागत्यधरणींचतुर्वेदीद्विजोत्तमः ॥ तत्रभुक्त्वाखिलान्कामान्कल्पकोटिशतावधि ॥ २८ ॥ पुनर्विष्णु
पुरंगत्वामोक्षंप्राप्नोत्यनुत्तमम् ॥ वीणांवादयतेयस्तुपूजाकालेजगत्पतेः ॥ २९ ॥ पण्डितानामग्रणीःस्यात्समर्त्यःप्रतिजन्मनि ॥ मृदङ्गवाद्यकृद्यस्तु
पूजायांकैटभद्विषः ॥ ३० ॥ तस्यप्रसन्नोभगवान्ददात्यभिमतंफलम् ॥ डमरुंडिण्डिमंचैवझझर्रींमधुरींतथा ॥ ३१ ॥ पटहंदुन्दुभिंचैवकाहलंसिन्धु
वारकम् ॥ कांस्यंचकरतालंचवेणुंवादयतेतुयः ॥ ३२ ॥ पूजाकालेमहाविष्णोस्तस्यपुण्यंनिशामय ॥ स्तेयाद्यैःपातकैर्मुक्तोमन्दिरंयातिचक्रिणः ॥
॥ ३३ ॥ परमंज्ञानमासाद्यतत्रैवपरिमुच्यते ॥ कलशब्दंचयःकुर्यात्पूजाकालेजगद्गुरोः ॥ ३४ ॥ मुखवाद्यंचविप्रेन्द्रतस्यपुण्यंमयोच्यते ॥ कोटि
कोटिकुलैर्युक्तःप्रयातिमन्दिरंहरेः ॥ ३५ ॥ ज्ञानमासाद्यतत्रैवमोक्षमक्षय्यमाप्नुयात् ॥ विष्णोरायतनेयस्तुभक्तियुक्तःप्रनृत्यति ॥ ३६ ॥ सयाति
ब्राह्मणश्रेष्ठतद्विष्णोःपरमंपदम् ॥ यस्तुगायतिगीतानिभक्त्यानारायणाग्रतः ॥ ३७ ॥ सनृपत्वमवाप्नोतिगन्धर्वाणांपुरेषुच ॥ स्तौतिस्तोत्रैर्जगन्नाथं
भक्त्याचवैष्णवोजनः ॥ ३८ ॥ तस्यप्रसन्नोभगवान्सर्वान्कामान्प्रयच्छति ॥ मासेमासेहरिंयस्तुविधिनानेनपूजयेत् ॥ ३९ ॥ अचिरेणैवविप्रर्षेप्रसाद
यतिसोऽच्युतम् ॥ ४० ॥ जगदुदधिमिमंयेतर्तुमिच्छन्तिमर्त्याःप्रचुरतरगभीरंसर्वदुःखप्रदंच ॥ परमपुरुषपादाम्भोजयुग्मंमनोज्ञंत्रिदशनिवहसेव्यंते
चसर्वेयजन्तु ॥ ४१ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारेभगवत्पूजामाहात्म्यंनामचतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥ व्यासउवाच ॥ नारायण
स्यमाहात्म्यंपुनर्वच्मिशृणुद्विज ॥ यच्छ्रुत्वासर्वपापेभ्योमुक्तोभवतिमानवः ॥ १ ॥ विष्णवंशभूतंसकलंजगदेतद्द्विजोत्तम ॥ तस्माद्विष्णुमयंधीराः
पश्यन्तिपरमार्थिनः ॥ २ ॥ ब्रह्मशङ्कररुद्राद्याविष्णवंशाःसकलाःसुराः ॥ तस्मात्समस्तदेवार्चाविष्णुमेकंप्रपद्यते ॥ ३ ॥ स्मरतांविष्णुनामानिसर्व
पापहराणिच ॥ येनकेनाप्युपायेनविद्यतेनाशुभंक्वचित् ॥ ४ ॥ सर्वमेवद्विजश्रेष्ठकर्मपापमयंभवेत् ॥ अनपायित्विदंविष्णोःस्मरणंपापनाशनम् ॥
॥ ५ ॥ स्वपन्भुञ्जन्वदंस्तिष्ठन्नुत्तिष्ठंश्चव्रजंस्तथा ॥ स्मरेदविरतंविष्णुंमुमुक्षुर्वैष्णवोजनः ॥६॥ उत्तुङ्गैर्मुनिभिःसर्वैःस्मरणेकमलापतेः ॥नकालनियमः
प्रोक्तःसर्वदुःखविनाशनः ॥ ७ ॥ नामप्रभावंविप्रर्षेकेशवस्यमहात्मनः ॥ ब्रवीम्यहंसमासेनसेतिहासंनिशामय ॥ ८ ॥ आसीत्सपरशुर्नामपूर्वंकृतयुगे
शुचिः ॥ वैश्योवैश्यकुलश्रेष्ठःसमस्तगुणपारगः ॥ ९ ॥ सवैश्योदैवयोगेनप्रथमेवयसिद्विज ॥ जगामवशतांमृत्योःकासश्वासगदार्दितः ॥ १० ॥
जीवन्तीनामतत्पत्नीसुमध्यानवयौवना ॥ मृतेभर्तरितातस्यजगाममनिलयंततः ॥ ११ ॥ साजीवन्तीद्विजश्रेष्ठनवयौवनगर्विता ॥ गतिंचकारजारेषु
बोध्यमानापिबान्धवैः ॥ १२ ॥ व्रतस्यनियमंवापिगृहव्यापारमेवच ॥ जारानुरक्तचित्तासात्यजनवयौवना ॥ १३ ॥ अन्धीकृतासाकामेनसुश्रोणी

पीवरस्तनी ॥ धर्ममार्गंद्विजश्रेष्ठनकदाचिद्ददर्शह ॥ १४ ॥ दुःशीलांचैवतांदृष्ट्वातत्पिताधर्मतत्परः ॥ अपकीर्तिभयाद्भीरुरित्याहात्यन्तकोपवान् ॥
॥ १५ ॥ दुष्टेपापिनिमद्वंशेसर्वदोषविवर्जिते ॥ आसाद्यजन्मकिमितिक्रियतेपातकंत्वया ॥ १६ ॥ यदितेपातकेचित्तंनेहिभोक्तुंगृहंमम ॥ अभद्रेगच्छ
सदनान्महीहिममन्दिरम् ॥ १७ ॥ तातेनेतिनिरुक्तासाक्रोधारुणितलोचना ॥ पितुर्गेहंपरित्यज्यसाजगामयथासुखम् ॥१८॥ अथसास्वेच्छयानारी
भ्रमन्तीजारकाङ्क्षया ॥ वेश्यावृत्तिंसमाश्रित्यतस्थौलज्जाविवर्जिता ॥ १९ ॥ पुलिन्दःशबरोवापिचाण्डालोवापितद्गृहम् ॥ आयातितस्यास्तेनापि
मुदाक्रीडतिसाऽसती ॥ २० ॥ परलोकभयंविप्रकदाचिदपिचेतसा ॥ नचिन्तयामासचसावारनारीयथाक्रमात् ॥ २१ ॥ कदाचिद्ब्राह्मणश्रेष्ठकश्चि
द्व्याधस्तदालये ॥ शुकशावंसमादायविक्रयार्थंसमाययौ ॥२२॥ सापिवाराङ्गनातंचशुकशावकमुत्तमम् ॥ जगृहेपरमप्रीत्याधनैःसंपूज्यलुब्धकम् ॥
॥ २३ ॥ तद्योग्याहारदानेनवारस्त्रीनित्यमेवसा ॥ शुकस्यपोषणंचक्रेतस्यजातकुतूहला ॥ २४ ॥ वाराङ्गनानपत्यासातमेवशुकशावकम् ॥ मत्वा
पुत्रमिवात्मानंचक्रेतत्प्रतिपालनम् ॥ २५ ॥ सोऽपिपक्षीद्विजश्रेष्ठनित्यमेवतदाज्ञया ॥ ज्ञातिवच्चित्तवात्सल्यव्यवहारंकरोतिच ॥ २६ ॥ ततोऽसौ
लब्धभावश्चशुकोगणिकयातदा ॥ रामेतिसततंनामपाठ्यतेसुन्दराक्षरम् ॥ २७ ॥ रामनामपरंब्रह्मसर्वदेवाधिकंमहत् ॥ समस्तपातकध्वंसिसशुक
स्तुसदापठन् ॥ २८ ॥ रामोच्चारणमात्रेणतयोश्चशुकवेश्ययोः ॥ विनष्टमभवत्पापंसर्वमेवसुदारुणम् ॥२९॥ कदाचिद्वारमुख्यासाशुकोऽपिचद्विजो
त्तमः ॥ उभावपिचपञ्चत्वमेककालेगतौततः ॥ ३० ॥ समानेतुंततस्तौतुविहिताखिलपातकौ ॥ किङ्करान्प्रेषयामासचण्डाद्यान्धर्मराट्ततः ॥
॥ ३१ ॥ ततस्तेकिङ्कराःसर्वेचण्डाद्याअतिवेगिनः ॥ यमाज्ञयासमायाताःपाशमुद्गरपाणयः ॥ ३२ ॥ आनेतुंतौसमायाताःसर्वेविष्णोस्तुकिङ्कराः
पाशबद्धौतुतौदृष्ट्वापतितौविष्णुकिङ्कराः ॥ ३३ ॥ ऊचुर्वाक्यमिदंक्रुद्धायमदूतान्दुरासदान् ॥ ३४ ॥ विष्णुदूताऊचुः ॥ अहोचित्रमिदंवाक्यंयम
दूतमुखाच्छ्रुतम् ॥ भक्तावपिहरेरेतौदण्ड्यौभास्करसूनुना ॥ ३५ ॥ अहोचरित्रंदुष्टानांकदाचिदपिनोत्तमम् ॥ यत्नादपियतोहिंसांकुर्वन्तिसततं
सताम् ॥ ३६ ॥ दुष्टानांकृतपापानांचरित्रमिदमद्भुतम् ॥ निष्पापमपिपश्यन्तिपुण्यात्मानोऽखिलंजगत् ॥३७ ॥ पापिनस्तुप्रपश्यन्तिकृतपापमिवा
खिलम् ॥ श्रुत्वापुण्यात्मनांपुण्यमभितृप्यन्तिधार्मिणः ॥ ३८ ॥ तृप्यन्तिपातकंश्रुत्वापापिनांपापिनोजनाः ॥ पापचर्चांसमाकर्ण्ययथातृप्यन्ति
पापिनः ॥ ३९ ॥ नतृप्यन्तितथाप्राप्यस्वर्णभारशतान्यपि ॥ अहोबलवतीमायामहाविष्णोर्महात्मनः ॥ ४० ॥ आत्मपीडाकरमपिपापंकुर्वन्तिते
द्विज ॥ ४१ ॥ व्यासउवाच ॥ इत्युक्त्वाविष्णुदूतास्तेविष्णुभक्तिपरायणाः ॥ छिन्नवन्तस्तयोर्विप्रबन्धनंचक्रधारया ॥ ४२ ॥ ततस्तु

शमनप्रेष्याःक्रुद्धास्तेवह्निसन्निभाः ॥ ववर्षुःसहसातत्रज्वलदङ्गारसंचयान् ॥ ४३ ॥ दण्डउवाच ॥ विहितंचमयाप्येवंशुकंवेश्यांचपापिनीम् ॥
नेतुंयूयंसमायाताइत्यद्भुतमिवाभवत् ॥ ४४ ॥ नूनमेतौयदानेतुंयूयमिच्छथसत्तमाः ॥ तदाकुरुतसंङ्ग्राममस्माभिःसहसम्प्रति ॥ ४५ ॥
इत्युक्त्वायमदूतास्तेबलिनोविधृतायुधाः ॥ सिंहनादैर्द्दिशःसर्वेपूरयामासुरुद्धताः ॥ ४६ ॥ विष्णुदूतामहात्मानःसुप्रतीकादयस्तथा ॥
शङ्खनादैःसुललितैश्चक्रुःशब्दमयंजगत् ॥ ४७ ॥ याम्यैस्ततोमहादूतैर्धनुर्मुक्तैःशिलीमुखैः ॥ छादिताविष्णुदूतास्तेसङ्ग्रामेऽत्यन्त
दारुणे ॥ ४८ ॥ शूलानिचिक्षिपुःकेचिच्छक्तिंकेचिन्महारणे ॥ केचिच्छरसहस्राणिकेचिच्चक्राणितेरुषा ॥ ४९ ॥ तैर्मुक्तानिमहास्त्राणि
विष्णुदूतामहामराः ॥ बाणान्विचूर्णयामासुर्गदाप्रहरणादिभिः ॥ ५० ॥ ततोभागवतैरेतैर्याम्यानांचक्रधारया ॥ केषांचिच्चरणाश्छिन्नाः
केषांचिद्बाहवस्तथा ॥ ५१ ॥ केचिद्विच्छिन्नशिरसःकेचिन्निर्भिन्नवक्षसः ॥ अत्यद्भुतक्षताःकेचिद्व्यास्याःपेतुर्गतासवः ॥ ५२ ॥ छिन्नै
कचरणाःकेचित्केचिच्छिन्नैकपाणयः ॥ संत्यज्यसहसायाम्याःसङ्ग्रामाच्चप्रदुद्रुवुः ॥ ५३ ॥ तानालोक्यततोदूतान्पलायनपरायणान् ॥ प्रविवे
शरुषाचण्डःसङ्ग्रामंधृतमुद्गरः ॥ ५४ ॥ यमदूतगणश्रेष्ठश्चण्डोऽत्यन्तप्रतापवान् ॥ ताडयामासशतशोमुद्गरैर्विष्णुकिङ्करान् ॥ ५५ ॥ अथभाग
वतादूतानिशितायुधवर्षणैः ॥ ववर्षुस्तरसाक्रुद्धास्तंचण्डंचण्डविक्रमम् ॥ ५६ ॥ मुद्गरेणततश्चण्डोविष्णुदूतान्पृथक्पृथक् ॥ ताडयामासविगलद्रक्त
संसिक्तविग्रहः ॥ ५७ ॥ चण्डेनताडितास्तेनदूताभगवतोयुधि ॥ त्यक्तसत्त्वाःपृष्ठभागंसुप्रकाशस्यवैययुः ॥ ५८ ॥ सुप्रकाशस्ततःक्रुद्धो
जपापुष्पनिभेक्षणः ॥ प्रविवेशरणेयुद्धंगदापाणिर्महाबलः ॥ ५९ ॥ ताडयामाससंक्रुद्धोविष्णुतुल्यपराक्रमः ॥ मुद्गराच्चण्डहस्ताच्चप्रेक्ष्यजनभंय
प्रदात् ॥ ६० ॥ समुत्तस्थौमहानग्निःसधूमःपूतिगन्धवान् ॥ समुद्गरेणचण्डेनताडितस्तेनवेगिना ॥ ६१ ॥ स्फुलिङ्गवर्षणंसद्योमुमोचात्यन्त
भीतिदम् ॥ ततःक्रुद्धेनचण्डोऽसौतेनैवमुद्गरेणच ॥ ६२ ॥ ताडयामासविप्रर्षेसुप्रकाशंमहाबलम् ॥ सुप्रकाशस्ततोविप्रव्यथांविस्मृत्यकोपवान् ॥
॥ ६३ ॥ गदयाताडयामासचण्डंशमनकिङ्करम् ॥ तेनप्रताडितश्चण्डस्तत्ररक्तपरिप्लुतः ॥ ६४ ॥ पपातमूर्च्छितोभूमौबालार्कइवजैमिने ॥ याम्य
दूतास्ततस्तेचचण्डमादायमूर्च्छितम् ॥ ६५ ॥ हाहाकारंप्रकुर्वन्तोयुद्धाद्भीताःप्रदुद्रुवुः ॥ विष्णुदूतास्ततोविप्रसर्वेचातिप्रहर्षिताः ॥ ६६ ॥
अथशङ्खान्समादध्मुर्जैमिनेद्विजसत्तम ॥ यमदूतास्ततस्तेचशोणितौघपरिप्लुताः ॥ ६७ ॥ यमस्यसन्निधिंजग्मुःक्रन्दन्तोभयविह्वलाः ॥ ६८ ॥
यमदूताऊचुः ॥ सूर्यपुत्रमहाबाहोतवाज्ञाकारिणोवयम् ॥ तथापिविष्णुदूतैर्नःकृतादुर्गतिरीदृशी ॥ ६९ ॥ महापातकिनांश्रेष्ठौप्रभोयद्यपितौ

खलु ॥ रामनामप्रभावेणगतौनारायणालयम् ॥ ७० ॥ भवतादण्डनीयायेदुरात्मानःकृतैनसः ॥ तेऽपिविष्णुपुरंयान्तिप्रभुत्वंतवर्कितदा ॥
॥ ७१ ॥ नास्माकंविष्णुदूतैस्तैःकृतःपरिभवस्त्वयम् ॥ तवैवकेवलंनाथयतोवैकिङ्करावयम् ॥ ७२ ॥ यमउवाच ॥ दूताःस्मरन्तौतौरामरामना
माक्षरद्वयम् ॥ तदानमेदण्डनीयौतयोर्नारायणःप्रभुः ॥ ७३ ॥ संसारेनास्तितत्पापंयद्रामस्मरणैरपि ॥ नयातिसंक्षयंसद्योदृढंशृणुतकिङ्कराः ॥
॥ ७४ ॥ येमानवाःप्रतिदिनंमधुसूदनस्यनामानिघोरदुरितौघविनाशनानि ॥ भक्त्यास्मरन्तिविबुधप्रवरार्चितस्यतेपापिनोऽपिहिभटाममनैव
दण्डयाः ॥ ७५ ॥ गोविन्दकेशवहरेजगदीशविष्णोनारायणप्रणतवत्सलमाधवेति ॥ भक्त्यावदन्तिपुरुषाःसततंक्षितौयेदण्ड्यानतेममभटाअति
पापिनोऽपि ॥ ७६ ॥ भक्तार्तिनाशनसुरेश्वरदीनबन्धोलक्ष्मीपतेसकलपापविनाशकारिन् ॥ एतद्वदन्तिसततंभुवियेमनुष्यास्तेपापिनोऽपिन
भटाममदण्डनीयाः ॥ ७७ ॥ दामोदरेश्वरमुखामरवृन्दसेव्यश्रीवासुदेवपुरुषोत्तममाधवेति ॥ येषांभवन्तिवदनेषुसदैवशब्दादूतानमाम्यहमपि
प्रतिवासरंतान् ॥ ७८ ॥ नारायणस्यंजगदेकपतेर्मुरारेश्चर्चासुचित्तमतिहार्दिनृणांचयेषाम् ॥ तेषामहंचसततंसुभटाह्यधीनोयतेप्रफुल्लकमलेक्षण
रूपभाजः ॥ ७९ ॥ येविष्णुपूजनरताहरिभक्तभक्ताएकादशीव्रतरताःकपटैर्विहीनाः ॥ येविष्णुपादसलिलंशिरसावहन्तितेपापिनोऽपिनभटामम
दण्डनीयाः ॥ ८० ॥ येभुञ्जतेभगवतोमधुसूदनस्यनैवेद्यशेषमखिलौघविनाशकारि ॥ येकर्णयोश्चशिरसिच्छदनंतुलस्यानित्यंवहन्तिचभटाः
प्रणमाम्यहंतान् ॥ ८१ ॥ येकृष्णपादकमलार्चनतत्पराश्चयेब्राह्मणार्चनरतागुणसेविनश्च ॥ येदीनलोकहृदयातिसुखप्रदाश्चतेषामहंसततमेवभटा
अधीनः ॥ ८२ ॥ येसत्यवाक्यकथनेषुसदानुरक्तालोकप्रियाश्चशरणागतलोकपालाः ॥ पश्यन्तियेचसततंविषवत्परस्वंतेमानवाममभटानंहिदण्ड
नीयाः ॥ ८३ ॥ येचान्नदाननिरताःसलिलप्रदाश्चभूमिप्रदानिखिललोकहितैषिणश्च ॥ येवृत्तिहीनजनतृप्तिकराःप्रशान्तादूतानतेखलुकदापिच
दण्डनीयाः ॥ ८४ ॥ येज्ञातिपोषणरताःप्रियवादिनश्चयेदम्भकोपमदमत्सरहीनचित्ताः ॥ येपापदृष्टिरहिताविजितेन्द्रियाश्चतेषामहंनविदधामि
कदापिचर्चाम् ॥ ८५ ॥ व्यासउवाच ॥ एवंप्रबोधितास्तेनयमेनयमकिङ्कराः ॥ ज्ञातवन्तोजगद्भर्तुःप्रभावमतुलंहरेः ॥ ८६ ॥ विष्णोर्नामानि
विप्रेन्द्रसर्वदेवाधिकानिवै ॥ तेषांमध्येतुतत्त्वज्ञारामनामवरंस्मृतम् ॥ ८७ ॥ रामेत्यक्षरयुग्मंहिसर्वमन्त्राधिकंद्विज ॥ यदुच्चारणमात्रेणपापीयाति
परांगतिम् ॥ ८८ ॥ रामनामप्रभावंहिसर्वदेवप्रपूजनम् ॥ महेशएवजानातिनान्योजानातिजैमिने ॥ ८९ ॥ विष्णोर्नामसहस्राणांपठनाल्लभतेफलम् ॥
तत्फलंलभतेमर्त्योरामनामस्मरन्नपि ॥ ९० ॥ अहोचित्रंमनुष्याणांचरित्रमिदमुच्यते ॥ रामेतिमुक्तिदंनामनस्मरन्तिदुराशयाः ॥ ९१ ॥

वकुंश्रमोनचाल्पोऽपिश्रोतुमत्यन्तसुन्दरम् ॥ तथापिरामरामेतिनवदन्तिदुराशयाः ॥ ९२ ॥ अत्यन्तदुःखलभ्यापिमुक्तिर्जगतिमानवैः ॥ लभ्यते
रामनाम्नैवकर्मास्तिकिमतःपरम् ॥ ९३ ॥ तावत्तिष्ठन्तिपापानिदेहेषुदेहिनांवर ॥ रामरामेतियावद्वैनस्मरन्तिसुखप्रदम् ॥ ९४ ॥ श्राद्धेच
तर्पणेचैवबलिदानेतथोत्सवे ॥ यज्ञेदानेव्रतेचैवदेवताराधनेऽपिच ॥ ९५ ॥ अन्येष्वपिचकार्येषुवैदिकेषुविचक्षणः ॥ स्मरेद्यस्तत्फलप्रेप्सूरामंरामे
तिभक्तितः ॥ ९६ ॥ नमोरामायेतिविप्रेन्द्रमन्त्रमोङ्कारपूर्वकम् ॥ षडक्षरंजपेद्यस्तुसायुज्यंप्राप्यतेहरेः ॥ ९७ ॥ षडक्षरेणमन्त्रेणहरिपूजनकृन्नरः ॥
सर्वान्कामानवाप्नोतिप्रसादाच्चक्रपाणिनः ॥ ९८ ॥ मृत्युकालेद्विजश्रेष्ठरामरामेतियःस्मरेत् ॥ सपापिष्ठोऽपिपरमंमोक्षमाप्नोतिमानवः ॥
॥ ९९ ॥ रामेतिनामयात्रायांयेस्मरन्तिमनीषिणः ॥ सर्वसिद्धिर्भवेत्तेषांयात्रायांनात्रसंशयः ॥ १०० ॥ अरण्यप्रान्तरेवापिस्मशानेयो
भयानके ॥ रामनामस्मरेत्तस्यविघ्नन्तेनापदोद्विज ॥ १ ॥ राजद्वारेतथादुर्गेविदेशेदस्युसंमुखे ॥ दुःस्वप्नदर्शनेचैवग्रहपीडासुजैमिने ॥ २ ॥
औत्पातिकेभयेचैववातरोगभयेतथा॥रामनामस्मरन्मर्त्योलभतेनाशुभंक्वचित् ॥३ ॥ रामनामद्विजश्रेष्ठसर्वाशुभनिवारणम्॥कामदंमोक्षदंचैवस्मर्तव्यं
सततंबुधैः ॥४॥रामरामेतिविप्रर्षेयस्मिन्नस्मर्यतेक्षणे ॥ क्षणःसएवव्यर्थःस्यात्सत्यमेवमयोच्यते ॥५॥ स्मरन्तोहरिनामानिनावसीदन्तिमानव ॥ ६ ॥
जन्मकोटिदुरितक्षयमिच्छुःसंपदंचलभतेभुविमर्त्यः ॥ विष्णुनामसततंभुविभक्त्यामोक्षदातिमधुरंस्मरतिस्म ॥ १०७ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणे
क्रियायोगसारेपञ्चदशोऽध्यायः ॥ १५ ॥ व्यासउवाच ॥ भूयएवद्विजश्रेष्ठमहाविष्णोःपरात्मनः ॥ ब्रवीमिशृणुमाहात्म्यंसर्वदुःखविनाश
नम् ॥ १ ॥ ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्याःशूद्राश्चान्येऽन्त्यजास्तथा ॥ हरिभक्तिप्रपन्नायेतेकृतार्थानसंशयः ॥ २ ॥ हरेरभक्तोविप्रोऽपिविज्ञेयः
श्वपचाधिकः ॥ हरिभक्तःश्वपाकोऽपिविज्ञेयोब्राह्मणाधिकः ॥ ३ ॥ सकथंब्राह्मणोयस्तुहरिभक्तिविवर्जितः ॥ सकथंश्वपचोयस्तुभगवद्भक्ति
मानसः ॥ ४ ॥ अव्याजेनयदाविष्णुःश्वपाकेनापिपूज्यते ॥ तदापश्येत्तमप्येवंचतुर्वेदद्विजाधिकम् ॥ ५ ॥ पुरासीच्चक्रिकोनामशबरोलोकक
र्षकृत् ॥ सुजातिवृत्तिहीनश्चयुगेद्वापरसंज्ञके ॥ ६ ॥ विप्रवादीजितक्रोधःपरहिंसाविवर्जितः ॥ दयालुर्दम्भहीनश्चपितृमातृपरायणः ॥ ७ ॥
नकृतोवैष्णवालापोमोक्षशास्त्रंनचश्रुतम् ॥ तथापिजातातच्चित्तेहरिभक्तिरचञ्चला ॥ ८ ॥ हरेकेशवगोविन्दवासुदेवजनार्दन ॥ इत्यादीनि
स्मरन्नित्यंसचनामानिचक्रिणः ॥ ९ ॥ वन्यंफलंचयत्किञ्चित्प्राप्नोतिद्विजसत्तम ॥ आदौददातितद्धक्रेनिजेशबरवंशजः ॥ १० ॥ तन्मा
धुर्यंततोज्ञात्वातत्रक्रान्निष्कास्यतत्पुनः ॥ ददातिहरयेभक्त्यासुप्रीतःप्रतिवासरम् ॥ ११ ॥ उच्छिष्टंवाप्यनुच्छिष्टंद्वयमेवनवेत्तिसः ॥ निजजा

तिस्वभावोऽसिततंमूर्ध्नि वर्तते ॥ १२ ॥ कदाचित्सद्विजश्रेष्ठकाननाभ्यन्तरेऽभ्रमत् ॥ फलमेकंप्राप्यपक्वंप्रियालस्यतुशाखिनः ॥ १३ ॥
अथासौहर्षितस्तस्यफलमासीत्सुदुर्लभम् ॥ ससंरम्भेणतल्लब्ध्वानिजवक्त्रान्तरेददौ ॥ १४ ॥ सददौतत्फलंयावन्निजवक्त्रान्तरेद्विज ॥ प्रविवेशगलं
तावत्तत्फलंशृणुजैमिने ॥ १५ ॥ तावत्सव्येनहस्तेनगलरन्ध्रंबबन्धसः ॥ यत्नाद्विधृत्यसव्येनपाणिनासकलंद्विज ॥ १६ ॥ चक्रिकश्चिन्तयामासहरि
भक्तिपरायणः ॥ फलमेतद्यदातस्मैनददामिमुरारये ॥ १७ ॥ नजातःकोऽपिसंसारेतदाहमिवपातकी ॥ हरिंसंचिन्त्यबहुधासचकारमतिंततः ॥१८॥
तथापितत्फलंतस्यननिष्क्रान्तंगलाद्विज ॥ हरेरेकान्तभक्तोऽसौछित्त्वापरशुनागलम् ॥ १९ ॥आनीयतत्फलंपक्वंददौदेवायविष्णवे ॥ तत्सन्निधिस
मायातस्तमेवहृदिचिन्तयन् ॥२०॥ रुधिरोक्षितसर्वाङ्गःपतितःक्षितिमण्डले ॥ तंदृष्ट्वाभगवान्विष्णुर्गतासुंव्यथितोऽभवत् ॥२१॥ एतस्यसदृशोभक्तो
ममकोऽपिनविद्यते ॥ यतोनिजगलंछित्त्वाममसंतोषणंकृतम् ॥ २२ ॥ यथाभक्तिमतानेनसात्त्विकंकर्मवैकृतम् ॥ यद्दत्त्वानृण्यमाप्नोमितथाव
स्तुकिमस्तिमे ॥२३ ॥ धन्योऽयमतिधन्योऽयंधन्योऽयंनात्रसंशयः ॥ प्राणानपिपरित्यज्यममसंतोषणंकृतम् ॥२४॥ ब्रह्मत्वंवाशिवत्वंवाचक्रित्वंवा
पिदीयते ॥ तदाप्यानृण्यमेतस्यभक्तस्यनहिगम्यते ॥ २५ ॥ इत्युक्त्वात्यन्तसंतुष्टोभगवान्गरुडध्वजः ॥ स्वहस्तकमलेनास्यततोमस्तकमस्पृशत् ॥
॥ २६ ॥ तद्धस्तकमलस्पर्शाच्छबरोऽसौगतव्यथः ॥ समुत्तस्थौमहासत्त्वोनारायणपरायणः॥२७॥ व्यासउवाच ॥ ततोऽस्यभक्तश्रेष्ठस्यनिजवस्त्रेण
केशवः ॥ पुत्रस्येवपितागात्ररजोमार्जितवान्द्विज ॥ २८ ॥ चक्रिकस्तंसमालोक्यमूर्तिमन्तंजनार्दनम् ॥ वाचामधुरयाऽस्तौषीत्प्रह्वमस्तःकृता
ञ्जलिः ॥ २९ ॥ ॥ चक्रिकउवाच ॥ गोविन्दकेशवहरेजगदीशविष्णोजानामियद्यपिनतेस्तुतियोग्यवाक्यम् ॥ स्तोतुंतथापिरसनाममवा
ञ्छतित्वांस्वामिन्प्रसीदहरदोषमिमंप्रवृद्धम् ॥३०॥ त्यक्त्वाभवंतमखिलेश्वरचक्रपाणेह्यन्यंयजन्तिमनुजाजगतीहयेवै ॥ मूढास्तएवदुरितप्रकरैकधाम
सानुग्रहस्त्वमसिमय्यपिदेवयस्मात् ॥ ३१ ॥ जानातिदेवभवतोभुवनैकनाथभक्त्यैवयद्यपिनृणांभवबन्धनाशः ॥ एकान्तपापशबरान्वयलब्ध
जन्माविष्णोस्तथापिभगवान्मयिसुप्रसन्नः ॥ ३२ ॥ यस्यप्रभोतवमनोज्ञकरारविन्दस्पर्शंचतुर्मुखमुखाअपिदेववृन्दाः ॥ नप्राप्नुवन्तिविदितस्य
मयाद्यलब्धंत्वत्तोनकोऽपिसदयोनिजसेवकेषु ॥ ३३ ॥ येनत्वयाविनिहतस्त्रिदशाद्यवैरीकंसासुरोनिमिसुतःकृतसर्वपापः ॥ सेन्द्रामरस्यकर
मर्त्यहितायपूर्वंतस्मैनमःपरममङ्गलदायतुभ्यम् ॥ ३४ ॥ येनत्वयातिबलिनायमलार्जुनौतौदेवोत्तमेननिहतौवसुदेवजेन ॥ दुष्टश्चकालयवनो
युधिधेनुकश्चतस्मैनमोऽस्तुनवमेघनिभायतुभ्यम् ॥ ३५ ॥ श्रीकृष्णमाधवयदूत्तमभोह्यनन्तयेनत्वयामरपतेरचलाविभूतिः ॥ पूर्वंकृताभगवता

रपमेश्वरेणतस्मैनमोऽस्तुयदुवंशपरायतुभ्यम् ॥ ३६ ॥ पारिजातोहृतोयेनजितश्चाखण्डलस्त्वया ॥ लीलाजितमहेशायतस्मैतुभ्यंनमोनमः ॥३७॥
कृत्वावृकोदरंहेतुंजरासन्धोनिपातितः ॥ बाणासुरस्यविच्छिन्नाबाहवश्चत्वयापुरा ॥ ३८ ॥ शिशुपालोहतोयेनतस्मैनित्यंनमोनमः ॥ भूमेरपहृतो
भारस्त्वयायेनमहात्मना ॥ ३९ ॥ क्षत्रियान्माययाहत्वातस्मैनित्यंनमोनमः ॥ ४० ॥ व्यासउवाच ॥ इतितेनस्तुतोविष्णुश्चक्रिकेणमहात्मना ॥
उवाचपरमप्रीतोवरंवृणिवतिजैमिने ॥ ४१ ॥ चक्रिकउवाच ॥ परंब्रह्मपरंधामपरमात्मन्कृपामय ॥ पश्यामित्वामहंसाक्षाद्वरैःकिमपरै
र्द्विज ॥ ४२ ॥ नध्याताभवतीमूर्तिःपूजाचनकृतातव ॥ नैवेद्यैर्दिव्यपुष्पैश्चदिव्यधूपैःप्रदीपकैः ॥ ४३ ॥ नतेस्मृतानिनामानिकदाचिद्भगव
न्मया ॥ त्वत्पादसलिलंस्वामिन्विधृतंनहिमूर्धनि ॥ ४४ ॥ नभुक्तंतवनैवेद्यंत्वद्व्रतंनमयाकृतम् ॥ तथाप्यहमपश्यंत्वांकिंकरोम्यपरैर्वरैः ॥
॥ ४५ ॥ शवरान्वयजन्मास्मिसर्वधर्मबहिष्कृतः ॥ तथापिपादपद्मंतेदैवतैरपिदुर्लभम् ॥ ४६ ॥ तदेवाद्यमयाप्राप्तंवरैःकिमपरैर्मम ॥
तथापिकमलाकान्तवरदित्सुर्यदाभवान् ॥ त्वयितिष्ठतुमेचित्तंसदापित्वदनुग्रहात् ॥ ४७ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ वचनामृतवर्षेणत्व
दीयेनमहाशय ॥ संप्राप्तामहतीतुष्टिर्मयासेवकसत्तम ॥ ४८ ॥ यदिदंवत्समेदत्तंत्वयाफलमनुत्तमम् ॥ अनेनात्यन्ततुष्टोऽस्मिभक्ति
गृह्णामिहर्षितः ॥ ४९ ॥ व्यासउवाच ॥ इत्युक्त्वाभगवान्विष्णुर्भक्तिग्राहीदयामयः ॥ तमालिङ्गितवान्भक्तंचतुर्भिर्दीर्घबाहुभिः ॥ ५० ॥
श्रीभगवानुवाच ॥ तुष्टोऽस्मिभवतोभक्त्यावत्सचक्रिकसत्तम ॥ यदिदंप्रार्थितंवत्सतत्तथैवभविष्यति ॥ ५१ ॥ इत्युक्त्वातंपुनर्भ
क्तमालिङ्ग्यपरमेश्वरः ॥ तत्रैवान्तर्दधेविष्णुर्विश्वात्माविश्वपालकः ॥ ५२ ॥ सचक्रिकोऽतिसंतुष्टोहरिभक्तिपरायणः ॥ पुत्रदारादिकंत्यक्त्वाजगाम
द्वारकांपुरीम् ॥ ५३ ॥ तत्रचैवंसमासाद्यकृपयाकमलापतेः ॥ आयुषोऽन्तेययौमोक्षंदेवानामपिदुर्लभम् ॥ ५४ ॥ तस्माद्भक्तवशोदेवोभक्तिमात्रेण
तुष्यति ॥ नचस्तोत्रैर्नवित्तैश्चनतपोभिर्जपेनच ॥ ५५ ॥ फलंयद्यपिचोच्छिष्टंदत्तंतेनद्विजोत्तम ॥ तथापितुष्टवान्विष्णुर्ज्ञात्वाभक्तिमचञ्चलाम् ॥
॥५६॥ तस्मान्नारायणोदेवःपूजनीयोमुमुक्षुभिः ॥५७॥ येयजन्तिदृढयाकिलभक्त्यावासुदेवचरणाम्बुजयुग्मम् ॥ वासवादिविबुधप्रवरेज्यंतेव्रजन्ति
मनुजाःकिलमोक्षम् ॥ ५८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारेषोडशोऽध्यायः ॥ १६ ॥ जैमिनिरुवाच ॥ पुनरेवगुरोब्रूहिमाहात्म्यंकमला
पतेः ॥ हरेःकथामृतंपीत्वातृप्तिर्वैकस्यजायते ॥ १ ॥श्रीव्यासउवाच ॥ त्वत्तुल्यःकोऽपिसंसारेसुकृतीनहिविद्यते ॥ यतःकेशवमाहात्म्यंश्रोतुमिच्छसि
भक्तितः ॥२॥ नारायणकथांरम्यापुनात्येवंजगत्त्रयम् ॥ श्रोतारंपृच्छकंचैववक्तारंचद्विजोत्तम ॥३॥ शृणुलक्ष्मीपतेर्वत्समाहात्म्यंपापनाशनम् ॥ कथ

यान्मिसमासेनचतुर्वर्गफलप्रदम् ॥ ४ ॥ भक्त्यापरमयाविष्णुमेकाहमपियोऽर्चयेत् ॥ जन्मकोटिकृतंपापंसद्यस्तस्यहरेद्धरिः ॥ ५ ॥ पुण्यात्मासकथं
मर्त्योयेननाराधितोहरिः ॥ सकथंपातकीयस्यभक्तिर्नारायणेप्रभौ ॥ ६ ॥ अस्तिसर्वपुरश्रेष्ठंपुरुषोत्तमसंज्ञकम् ॥ पुरंसर्वगुणैर्युक्तंसर्वदेवगणाश्रयम् ॥
॥ ७ ॥ सर्वेषामेवतीर्थानांवरिष्ठंतन्निगद्यते ॥ यतस्तस्मिन्पुरेरम्येसाक्षाद्वसतिकेशवः ॥ ८ ॥ तत्रभद्रतनुर्नामपूर्वमेकोऽभवद्द्विजः ॥ सुन्दरःप्रियवादी
चपवित्रकुलसंभवः ॥ ९ ॥ संप्राप्तयौवनोविप्रःसुन्दरःकाममोहितः ॥ परलोकभयंत्यक्त्वावारस्त्रीनिरतोऽभवत् ॥१० ॥ नवेदाध्ययनंचक्रेपुराणानि
चसर्वशः ॥ तत्याजोत्तमसंज्ञांचपाखण्डजनसङ्गमात् ॥११॥अयाज्यदानग्राहीचपरद्रव्यापहारकः ॥ अभवद्धर्मनिन्दीचसविप्रःपापतत्परः ॥ १२ ॥
तत्याजब्राह्मणाचारंतथैवसत्यभाषणम् ॥ गुरुणामतिथीनांचपूजनंब्राह्मणाधमः॥१३॥यद्यत्पापतरंकर्मतत्तदेवविधीयते ॥ नचपुण्यतमंकर्मकदाचित्तेन
जैमिने ॥ १४ ॥ एकदाकृतपापोऽसौलोकेलज्जाभयान्वितः ॥ श्राद्धंचकारविप्रोवैश्राद्धभक्तिविवर्जितः ॥ वारनारीमितिप्राहगतःसनिशितद्गृहम् ॥
॥ १५ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ एतद्विशालजघनेपितृश्राद्धदिनंमम ॥ आयातस्त्वद्गुणैर्बद्धस्तथापिनिलयंतव ॥१६॥ पश्यरात्रीमिमांकान्तेसर्वलोकभयां
वहाम् ॥ स्रवदम्बुदसङ्घाततपरिव्याप्तंनभःस्थलम् ॥ १७ ॥ नवाम्बुलुप्तमार्गायांत्वद्गुणाकृष्टमानसः ॥ अस्यामपिविभावर्यांतवाहंगृहमागतः॥
॥ १८ ॥ मेघविद्युत्प्रतीपेनकामेनार्थोपदेशिना ॥ त्वद्गुणाध्यानविश्वासआगतोऽहंनिशिप्रिये ॥ १९ ॥ त्वामदृष्ट्वाक्षणमपिप्रीतिर्मेनहिजायते ॥
अपिदुःखेनहेतन्वित्वांद्रष्टुमहमागतः ॥ २० ॥ तीर्थतोयाभिषेकेणकान्तेकिंमेप्रयोजनम् ॥ त्वत्प्रेमतीर्थतोयेनसिक्तःप्राप्तोऽस्म्यहंदिवि ॥२१ ॥ परत्र
सुखदान्देवानाराध्यममकिंफलम् ॥ जीवतैवमयास्वर्गःप्राप्यतेत्वत्प्रसादतः ॥ २२ ॥ अपकीर्तिभयात्कान्तेश्राद्धकर्मकृतंगृहे ॥ अस्मिञ्छ्राद्धेममश्रद्धा
स्वल्पापिनहिविद्यते ॥२३॥ त्वंमेजपस्तपस्त्वंमेत्वंमेनीतिश्चसुन्दरि ॥ त्वामेकामेवसंसारेसर्वभावेनसुन्दरि ॥२४॥ प्रपन्नोऽस्मिसदाहंतेआज्ञाकारीक
रोमिकिम्॥२५॥सुमध्यमोवाच॥ त्वयापुत्रेणतातस्तुपुत्रहीनइवाभवत् ॥ पितृश्राद्धदिनेऽपित्वंमैथुनंकर्त्तुमिच्छसि॥२६॥दुर्मतेमैथुनंयस्तुकुरुतेपितृ
वासरे ॥ रेतोभोजिनएवस्युःपितरस्तस्यसोऽपिच॥२७॥कुरुतेमैथुनंमूढोमोहात्पितृदिनेयदि॥तच्छ्राद्धंराक्षसग्राह्यंभवेन्नास्त्यत्रसंशयः ॥ २८ ॥ मय्य
द्यागदितंयत्तेयथास्नेहेनमानसम ॥ तथायदिभवेद्विष्णौतदाप्राप्नोतिकिंनहि ॥२९॥ यमदण्डान्तरस्थायिजीवितंचशरीरिणाम् ॥ तथापिपातकंमूढ
कुरुषेनिर्भयःसदा ॥ ३० ॥जलबुद्बुदवन्मूढक्षणविध्वंसिजीवितम् ॥ किमर्थंशाश्वतधियाकुरुषेच्छुरितंसदा ॥ ३१ ॥ ललाटेलिखितंयस्यमृत्युरित्य
क्षरद्वयम् ॥ सकथंकुरुतेपापंसमस्तक्लेशदायकम् ॥ ३२ ॥ अहोमायामहाविष्णोरेकाबलवतीक्षितौ ॥ यतःपापंप्रकुर्वाणःसततंहर्षितोद्विज ॥ ३३ ॥

स्थानंपापायमेदेहिनिजदेहेदुराश्रये ॥ दहत्याश्रममेधोहिवीतिहोत्रइवज्वलन् ॥ ३४ ॥ व्यासउवाच ॥ दैवप्रेरितयातत्रतयेत्युक्तंसुवेश्यया ॥
मनसाचिन्तयामासब्राह्मणःकृतपातकः ॥ ३५ ॥ धिग्धिङ्मांचमहापापंमूढंपातकिनांवरम् ॥ वेश्यायाएवयज्ज्ञानंतन्मेनास्तिदुरात्मनः ॥ ३६ ॥
ब्राह्मणस्यकुलेशुद्धेजन्मसंप्राप्यवैमया ॥आत्मघातकरंपापंनित्यमेवकृतंमहत्॥३७॥ जातोयंदाध्रुवोमृत्युर्मृतेस्वामीयदायमः॥ अविवेकतयापापंकथं
तर्हिकरोम्यहम् ॥ ३८ ॥ जपस्तपस्तथाहोमोवेदाध्ययनमेवच ॥ विप्राचारोऽतिथेःपूजागुरुभक्तिर्द्विजार्चनम् ॥३९॥ पितृयज्ञादिकंकर्मपूजाचकमला
पतेः ॥ मयानचक्रेकस्माद्वैभविष्यत्युत्तमागतिः ॥ ४० ॥ मार्कण्डेयंमहात्मानंसर्वधर्मविदांवरम् ॥ तुष्टावसद्विजोवाचाप्रणम्यभुविदण्डवत् ॥ ४१ ॥
॥ ब्राह्मणउवाच ॥ नमस्तुभ्यंद्विजश्रेष्ठदीर्घजीवनमोऽस्तुत ॥ नारायणस्वरूपायनमस्तुभ्यंमहात्मने ॥४२ ॥ नमोमृकण्डपुत्रायसर्वलोकहितैषिणे ॥
ज्ञानार्णवायवैतुभ्यंनिर्विकारायवैनमः॥४३॥स्तुतस्तेनेतिविप्रेणमार्कण्डेयोमहातपाः ॥ उवाचपरमप्रीतःसर्वशास्त्रार्थपारगः॥४४॥मार्कण्डेयउवाच ॥
तवभक्त्यातितुष्टोऽस्मिमहाभागवरंवृणु ॥ तवाभिलषितंसद्यःसाधयिष्यामिनान्यथा ॥ ४५ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ अहंपापात्मनांश्रेष्ठोद्विजाचार
विवर्जितः ॥ परहिंसान्वितोनित्यंपरस्त्रीनिरतःसदा॥४६॥मायामूढेनविप्रेन्द्रसदापापंकृतंमहत ॥नाल्पंवापिकृतंपुण्यंकदाचिदपिसादरम्॥४७॥संसार
सागरेघोरेदुःखदेऽत्यन्तभैरवे ॥ कथंभवतिनिस्तारोमहापातकिनोमम॥४८॥मार्कण्डेयउवाच ॥ कृतपापोऽपिविप्रेन्द्रत्वंहिपुण्यात्मनांवरः॥यतोबुद्धि
रियंजातात्वयिसंसारदुर्लभा ॥ ४९ ॥ पुण्यात्मनांपुण्यदृष्टिर्वर्धतेप्रतिवासरम् ॥ पापात्मनांपापदृष्टिर्वर्धतेतुदिनेदिने ॥ ५० ॥ पापात्मना
पिभवतापापदृष्टिर्निवार्यते ॥ अतस्तुभ्यंजगन्नाथःप्रसन्नइवलक्ष्यते ॥ ५१ ॥ पापंकृत्वापियोमर्त्यःपापाद्भूयोनिवर्तते ॥ तमुत्तमंनरंप्राहुःपूर्व
जन्मार्चिताच्युतम् ॥ ५२ ॥ निजभक्तंमहाविष्णुर्दृष्ट्वापापरतंप्रभुः ॥ ददातिविपुलांबुद्धिंयथाभवतिसद्गतिः ॥ ५३ ॥ अतस्त्वंब्राह्मणश्रेष्ठप्रतिजन्मा
च्युतार्चकः ॥ अचिरेणैवभद्रंतेभविष्यतिनसंशयः ॥ ५४ ॥ यद्यत्पृष्टंत्वयाविप्रमत्तःश्रोष्यसितंनहि ॥ यतोनित्यक्रियाकालोममसंप्रतिवर्तते ॥
॥ ५५ ॥ दान्तोनामद्विजःकश्चिदस्तिसर्वार्थतत्त्ववित् ॥ कथयिष्यतितत्सर्वंसचतस्याश्रमंव्रज ॥ ५६ ॥ तेनोपदिष्टोऽसौविप्रोमार्कण्डेयेन
धीमता ॥ दान्ताश्रमंययौक्षिप्रंपवित्रमतिसुन्दरम् ॥ ५७ ॥ अश्वत्थैश्चम्पकैश्चैवबकुलैःप्रियकैस्तथा ॥ अन्यैश्चपुष्पितैर्वृक्षैःशोभितंसुमनोहरम्॥
॥ ५८ ॥ प्रफुल्लकुसुमामोदपरिव्याप्तदिगन्तरम् ॥ गुञ्जद्भ्रमरसङ्घातंफलशब्दातिशब्दितम् ॥ ५९ ॥ मन्दंमन्दंवहद्वायुशीतलंचैववारिच ॥ शत
श्वापदसंकीर्णंशिष्योपशिष्यसङ्कुलम् ॥ ६० ॥ तस्याश्रमंततोविप्रःप्रविश्यातिमनोहरम् ॥ ददर्शदान्तंतत्त्वज्ञंसर्वशिष्यगणैर्वृतम् ॥ ६१ ॥

॥ २६ ॥

स्तुत्वातंब्राह्मणश्रेष्ठदान्तंनारायणात्मकम् ॥ ववन्देचरणौतस्यशिरसासद्विजोत्तमः ॥ ६२ ॥ दान्तउवाच ॥ कस्त्वंभद्रसमायातःकिमस्त्यत्र
प्रयोजनम् ॥ ब्रूहितत्त्वंतुमांस्तौषिहेतुनाकेनसाम्प्रतम् ॥ ६३ ॥ भद्रतनुरुवाच ॥ ब्राह्मणोऽहंमहाभागब्राह्मणाचारवर्जितः ॥ नाम्नाभद्रतनुः
ख्यातोविहिताखिलपातकः ॥ ६४ ॥ संसारपापविच्छेदःकथंमेपापिनोभवेत् ॥ एतन्मेकथयब्रह्मन्यतस्त्वंसर्वतत्त्ववित् ॥ ६५ ॥ दान्तउवाच ॥
शृणुविप्रपरंगुह्यंतवस्नेहान्मयोच्यते ॥ येनसंसारपाशस्यविच्छेदोभवतेनृणाम् ॥ ६६ ॥ त्यजपाखण्डसंसर्गसङ्गंभजसतांसदा ॥ कामंक्रोधंच
मोहंचलोभंचदर्पमत्सरौ ॥ ६७ ॥ असत्यंपरहिंसांचत्यजयत्नादपिद्विज ॥ स्मरन्नामानिसततंमहाविष्णोर्महात्मनः ॥ ६८ ॥ संमार्जनंद्विजश्रेष्ठ
तथोपलेपनंपुनः ॥ मार्गशोभांचदीपंचकेशवायतनेकुरु ॥६९॥ कुरुब्राह्मणसेवांचज्ञातिसेवांचसर्वदा ॥ कुर्वन्नतोयदानंचनित्यंपञ्चमहाध्वरान् ॥७०॥
कथांशृणुहरेर्मन्त्रंजपत्वंद्वादशाक्षरम् ॥ कर्माण्येतानिसर्वाणिकुर्वतस्तवसत्तम ॥ ७१ ॥ भविष्यत्युत्तमंज्ञानंज्ञानान्मोक्षमवाप्स्यसि ॥ ७२ ॥
ब्राह्मणउवाच ॥ यान्येतानित्वयाब्रह्मन्प्रोक्तानिशुभदानिवै ॥ तेषांविवरणंब्रूहिकोमोहोदम्भमत्सरौ ॥ ७३ ॥ किमसत्यंचकाहिंसादयाशान्तिर्दम
श्चकः ॥ समदृष्टिश्चकाप्रोक्ताकापूजाकमलापते ॥ ७४ ॥ अहोरात्रश्चकःप्रोक्तःकिंविष्णुस्मरणंतथा ॥ केवापञ्चमहायज्ञाःकोमन्त्रोद्वाद
शाक्षरः ॥ ७५ ॥ एषांत्रिवरणंसर्वंब्रूहिब्राह्मणसत्तम ॥ तथातवप्रसादेनप्राप्नोमिपरमंपदम् ॥ ७६ ॥ दान्तउवाच ॥ येवेदसंम
तंकार्यंत्यक्त्वान्यत्कर्मकुर्वते ॥ निजाचारविहीनायेपाखण्डास्तेप्रकीर्तिताः ॥ ७७ ॥ निजाचारग्राहिणोयेकुर्वतेवेदसंमतम् ॥ पापाभि
लापरहिताःसज्जनास्तेप्रकीर्तिताः ॥ ७८ ॥ योऽभिलापःसदास्त्रीषुविभवोपार्जनादिषु ॥ वर्त्ततेब्राह्मणश्रेष्ठसकामइतिकथ्यते ॥ ७९ ॥
समाकर्ण्यात्मनोनिन्दांयस्तापोहृदिजायते ॥ सक्रोधइतिविज्ञेयःसर्वधर्मावघातकः ॥ ८० ॥ परवित्तादिकंदृष्ट्वानेतुंयोहृदिजायते ॥ अभिलाषो
द्विजश्रेष्ठसलोभइतिकीर्तितः ॥ ८१ ॥ ममभातामममपितामामेयंगृहिणीगृहम् ॥ एतदन्यन्ममत्वंहिसमोहइतिकीर्तितः ॥ ८२ ॥ अहं
महात्माधनवान्नतुल्यःकोऽपिभूतले ॥ इदंयज्जायतेचित्तेमदःप्रोक्तःसकोविदैः ॥ ८३ ॥ निन्दन्तिमांसदालोकाधिगस्तुममजीवनम् ॥ इत्या
त्मानंवदेद्यस्तुधिक्कारःसचमत्सरः ॥ ८४ ॥ यश्चार्थकथनंयच्चसर्वलोकसुखप्रदम् ॥ तत्सत्यमितिविज्ञेयमसत्यंतद्विपर्ययम् ॥ ८५ ॥ ऐश्वर्यं
दारपुत्राद्यायान्त्यमुष्यकदाक्षयम् ॥ इतियाजायतेचित्तेसाहिंसापरिकीर्तिता ॥ ८६ ॥ यत्नादपिपरक्लेशंहर्तुंयद्धृदिजायते ॥ इच्छाभूमि
द्विजश्रेष्ठसादयापरिकीर्तिता ॥ ८७ ॥ यातुष्टिर्जायतेचित्तेशान्तिःसागद्यतेबुधैः ॥ कुत्सितात्कर्मणोऽन्यत्रयच्चित्तविनिवारणम् ॥ ८८ ॥

संकीर्तितोदमःप्राज्ञैःसंमतस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ दुःखेसुखेचविप्रेन्द्रयातुष्टिर्वर्ततेसदा ॥ ८९ ॥ तथाशत्रौचमित्रेचसमदृष्टिर्हिसास्मृता ॥ नैवेद्यग
न्धपुष्पाद्यैःश्रद्धयापुरुषोहरेः ॥ ९० ॥ योऽर्चनंकुरुतेविप्रसापूजापरिकीर्तिता ॥ मध्याह्नेचैवरात्रौचलङ्घनंयद्विधीयते ॥ ९१ ॥ तद्विज्ञेय
महोरात्रंपूर्वापरदिनाशनम् ॥ आत्मनःकेशवस्यापिद्वयोरपिचसत्तम ॥ ९२ ॥ यदेकीकरणंतच्चविष्णुस्मरणमुच्यते ॥ ब्रह्मयज्ञोनृयज्ञश्चदेवयज्ञ
श्चसत्तम ॥ ९३ ॥ पितृयज्ञोभूतयज्ञःपञ्चयज्ञाःप्रकीर्तिताः ॥ नमोभगवतेवासुदेवायोङ्कारपूर्वकम् ॥ ९४ ॥ महामन्त्रमिमंप्राहुस्तत्त्वज्ञाद्वादशाक्षरम् ॥
इतितेकथितंसर्वंपृष्टंब्राह्मणसत्तम ॥ ९५ ॥ यज्ज्ञात्वामानवाःसर्वेलभन्तेज्ञानमुत्तमम् ॥ ततःप्रतिदिनंविप्रनाम्नामष्टोत्तरंशतम् ॥ ९६ ॥ पठित्वा
कमलाभर्तुर्दुर्लभंमोक्षमाप्स्यसि ॥ ९७ ॥ भद्रतनुरुवाच ॥ ब्रूहिलक्ष्मीपतेर्विष्णोर्नाम्नामष्टोत्तरंशतम् ॥ ९८ ॥ दान्तउवाच ॥ शृणुविप्र
प्रवक्ष्यामिनाम्नामष्टोत्तरंशतम् ॥ सहस्रनाम्नामाकृष्यसारंविष्णोःपरात्मनः ॥ ९९ ॥ अष्टोत्तरशतंनाम्नांमहापातकनाशनम् ॥ पठितव्यंयथाध्यात्वा
शृणुध्यानंमयोच्यते ॥ १०० ॥ अतसीकुसुमाकारंप्रफुल्लकमलेक्षणम् ॥ गवांचरणधूलीभिर्भूषिताखिलविग्रहम् ॥ १ ॥ गोपुच्छवालपाशेनमण्डितो
त्तममस्तकम् ॥ वंशीरन्ध्रपरिन्यस्तरुचिरोष्ठपुटंप्रभुम् ॥ २ ॥ गोगोष्ठवासिभिःस्निग्धैःशिशुभिःपरिवारितम् ॥ पीताम्बरंस्मेरमुखंध्यायेत्कृष्णास्य
मुत्तमम् ॥ ३ ॥ ॐ नमोऽस्यकृष्णाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रस्यवेदव्यासऋषिरनुष्टुप्छन्दः ॥ श्रीकृष्णोदेवताश्रीकृष्णप्रीत्यर्थेजपेविनियोगः ॥ नमः
कृष्णःकेशवश्चकेशिशत्रुःसनातनः ॥ कंसारिर्धेनुकारिश्चशिशुपालरिपुःप्रभुः ॥ ४ ॥ देवकीनन्दनःशौरिःपुण्डरीकनिभेक्षणः ॥ दामो
दरोजगन्नाथोजगत्कर्ताजगन्मयः ॥ ५ ॥ नारायणोवलिध्वंसीवामनोऽदितिनन्दनः ॥ विष्णुर्यदुकुलश्रेष्ठोवासुदेवोवसुप्रदः ॥ ६ ॥ अनन्तः
कैटभारिश्चमल्लजिन्नरकान्तकः ॥ अच्युतःश्रीधरःश्रीमाञ्छ्रीपतिःपुरुषोत्तमः ॥ ७ ॥ गोविन्दोवनमालीचहृषीकेशोऽखिलार्तिहा ॥ नृसिंहोदैत्यशत्रु
श्चमत्स्यदेवोजगन्मयः ॥ ८ ॥ भूमिधारीमहाकूर्मोवराहःपृथिवीपतिः ॥ वैकुण्ठःपीतवासाश्चचक्रपाणिर्गदाधरः ॥ ९ ॥ शङ्खभृत्पद्मपाणिश्चनन्दकी
गरुडध्वजः ॥ चतुर्भुजोमहासत्त्वोमहाबुद्धिर्महाभुजः ॥११०॥ महोत्सवोमहातेजामहाबाहुप्रियःप्रभुः ॥ विष्वक्सेनश्चशार्ङ्गीचपद्मनाभोजनार्दनः ॥
॥ ११ ॥ तुलसीवल्लभोऽपारःपरेशःपरमेश्वरः ॥ परमक्लेशहारीचपरत्रसुखदःपरः ॥ १२ ॥ हृदयस्थोऽम्बरस्थोयोमोहदोमोहनाशनः ॥ समस्त
पातकध्वंसीमहाबलबलान्तकः ॥ १३ ॥ रुक्मिणीरमणोरुक्मिप्रतिज्ञाखण्डनोमहान् ॥ दामबद्धःक्लेशहारीगोवर्धनधरोहरिः ॥ १४ ॥ पूतनारिर्मुष्टिका
रिर्यमलार्जुनभञ्जनः ॥उपेन्द्रोविश्वमूर्तिश्चव्योमपादःसनातनः ॥१५॥परमात्मापरब्रह्मप्रणतार्तिविनाशनः ॥त्रिविक्रमोमहामायोयोगविद्विष्टरश्रवाः ॥

॥ १६ ॥ श्रीनिधिःश्रीनिवासश्चयज्ञभोक्तासुखप्रदः ॥ यज्ञेश्वरोरावणारिःप्रलम्बघ्नोऽक्षयोऽव्ययः ॥ १७ ॥ सहस्रानाम्नांचैतत्तेनाम्नामष्टोत्तरंशतम् ॥
विष्णुप्रीतिकरंसर्वंसर्वपापविनाशनम् ॥ १८ ॥ दुःस्वप्ननाशनंचैवग्रहपीडाविनाशनम् ॥ सर्वरोगक्षयकरंपरमैश्वर्यदंतथा ॥ १९ ॥ सर्वोपद्रवविध्वंसि
सर्वकर्मफलप्रदम् ॥ मयाप्रोक्तंद्विजश्रेष्ठवैष्णवप्रीतिहेतवे ॥ १२० ॥ त्रिसन्ध्यंयःपठेन्नित्यंभक्तितःपुरतोहरेः ॥ शतमष्टोत्तरंनाम्नांतस्यतुष्टःसदाहरिः॥
॥ २१ ॥ श्राद्धेचयःपठेदेतद्भक्तिमान्वैष्णवोजनः ॥ संतुष्टाःपितरस्तस्यप्रयान्तिपरमंपदम् ॥ २२ ॥ यज्ञकालेपठेद्यस्तुदेवताराधनेतथा ॥ दानकाले
चयात्रायांसर्वेतत्फलमाप्नुयात् ॥२३॥ अपुत्रोलभतेपुत्रंधनार्थीलभतेधनम् ॥ विद्यार्थीलभतेविद्यांस्तवस्यास्यप्रकीर्तनात् ॥२४॥ येपठन्तिहरेर्भक्त्या
नाम्नामष्टोत्तरंशतम् ॥ नाशुभंविद्यतेतेषांकदाचिदपिभूतले ॥ २५ ॥ दान्तउवाच ॥ गच्छब्राह्मणभद्रंतेप्रोक्तेनविधिनामया ॥ समाराध्यहरिंभक्त्या
परमंक्षेममाप्स्यसि ॥२६॥ एवंप्रबोधितस्तेनदान्तेनपरमार्थिना ॥ तस्मिन्क्षेत्रवरेपुण्येहरिपूजापरोऽभवत् ॥२७ ॥ नित्यंतुभक्त्याविप्रोऽसौपञ्चाहानि
चजैमिने ॥ दान्तप्रोक्तेनविधिनाचकारहरिपूजनम् ॥ २८ ॥ ज्ञात्वाभक्तिंहरिस्तस्यसुदृढांकरुणामयः ॥ आविर्बभूवसहसाकोटिसूर्यइवांशुमान् ॥
॥ २९ ॥ तंदृष्ट्वाजगतामीशंकमलाप्रियमच्युतम् ॥ ववन्देशिरसाविप्रस्तत्पादकमलद्वये ॥ १३० ॥ अथासौब्राह्मणश्रेष्ठोहर्षनिर्भरमानसः ॥ कृताञ्जलि
र्जगन्नाथमस्तौषीत्कमलापतिम् ॥ ३१ ॥ दृष्टिंहरेदुरितगामपिमेकृपालांभक्तिंनिजांप्रतिविभोशुभदामनैषीः ॥ तस्मादहंविहितविस्तरपातकोऽपिप्राप्य
स्त्वयाकारिपुमानिवाद्य ॥ ३२ ॥ दृष्टेत्वयित्रिदशवन्दितपादयुग्मेदृष्टिःप्रयातिदुरितंखलुमानवस्य ॥ तुष्टेचयातिसुकृतंप्रतिसेवदृष्टिर्ज्ञातंमयैतत्परमे
श्वरस्केवलंच ॥ ३३ ॥ त्वांवच्मिनाथभवतःस्मरणंप्रभावंयस्माद्व्रजामिनिखिलार्जितपातकोऽपि ॥ स्थानंजगामपरमंत्रिदशैकलभ्यमारुह्यशुद्धकनक
च्छुरितंविमानम् ॥ ३४ ॥ त्वत्पादपद्मसलिलस्यसदागुणाढ्योव्याधःसवेत्तिकनिकःकृतसर्वपापः ॥ त्वद्वेश्ममार्जनफलंजगदेकनाथयज्ञध्वजःक्षिति
पतिःसुरवन्दितश्च ॥ ३५ ॥ वेश्मोपलेपनफलंभवतोमुरारेसृष्टिस्थितिप्रलयकारणईश्वरस्य ॥ जानातिपन्नगरिपुध्वजयज्ञमालीभ्राताचतस्यकृतपाप
भयःसुमाली ॥ ३६ ॥ हरिंप्रदक्षिणीकृत्यभवन्तंयत्फलंभवेत् ॥ धर्मएवसजानातिनान्यःकश्चिज्जगत्त्रये ॥ ३७ ॥ तवचित्तंदयानाथगदितुंभुविकः
क्षमः ॥ त्वांविद्धापिशरैर्व्याधोजगामपरमंपदम् ॥३८॥ निन्दित्वापिजगन्नाथभवन्तंत्रिदशेश्वरम् ॥ शिशुपालोययौमोक्षंतवभक्तस्यकाकथा ॥३९ ॥
ब्रह्मरूपेणयेनासौत्वयासृष्टमिदंजगत ॥त्वयितस्मिन्महाविष्णौरमतांममानसम् ॥१४०॥ सर्वोविष्णोत्वयानेनक्रियतेजगतःक्षयः ॥ रुद्ररूपेणसंसारे
तस्मैतुभ्यंनमोऽस्तुमे ॥ ४१ ॥ यस्मादल्पतमंनास्तियस्मान्नास्तिमहत्तमम् ॥ येनव्याप्तंजगत्सर्वंत्वयातस्मैनमोऽस्तुते ॥ ४२ ॥ नेत्राभ्यांयस्यदेवस्य

सूर्योऽजनिदिवाकरः ॥ मुखादग्निश्चजांयेततवतस्मैनमोऽस्तुते ॥ ४३ ॥ यस्यश्रोत्राद्वायवोऽपिजाताःप्राणाश्चकेशव ॥ तवतस्मैसुरश्रेष्ठनमो
ऽस्तुममसर्वदा ॥ ४४ ॥ लक्ष्मीर्यस्यसदाक्रोडेश्यामाङ्गस्यसुनिर्वृता ॥ सौदामिनीवमेघस्यतवतस्मैनमोऽस्तुते ॥ ४५ ॥ गन्तुंमहिम्नांसीमानंब्रह्माद्या
अपिनिर्जराः ॥ नशक्नुवन्तिवैयस्यतवतस्मैनमोऽस्तुते ॥ ४६ ॥ धर्माणांस्थापनार्थायविनाशायचपापिनाम् ॥ युगेयुगेयःप्रभवेत्तस्मैतुभ्यंनमोऽस्तु
मे ॥ ४७ ॥ माययामोहितंयेनजगदेतन्महात्मना ॥ क्षिणोतिमाषयाशम्भुर्यस्तस्मैतेनमोऽस्तुमे ॥ ४८ ॥ भक्तिमात्रेणयस्तुष्टोनधनैर्नस्तवैस्तथा ॥
नदानैर्नतपोभिश्चतस्मैतुभ्यंनमोऽस्तुमे ॥ ४९ ॥ गवांचब्राह्मणानांचसाधूनांचहितंतथा ॥ कृपांचकुरुतेयस्तुतस्मैतुभ्यंनमोऽस्तुमे ॥ १५० ॥
अनाथानांचबन्धूनांयोगिनांदुःखिनांतथा ॥ दुःखंहरतियोदेवस्तस्मैतुभ्यंनमोऽस्तुमे ॥ ५१ ॥ मनुष्येषुचदेवेषुगजेषुसकलेषुच ॥ वर्ततेयः
समत्वेनतस्मैतुभ्यंनमोऽस्तुमे ॥ ५२ ॥ यस्मिंस्तुष्टेपर्वतोऽपिसद्यएवतृणायते ॥ शैलायतेतृणंरुष्टेतस्मैतुभ्यंनमोऽस्तुमे ॥ ५३ ॥ पुण्यानां
चयथापुण्येनिजेपुत्रेयथापितुः ॥ यथापत्यौसतीनांचतथात्वयिममास्तुवै ॥ ५४ ॥ यूनांचित्तंयथास्त्रीषुलुब्धानांचयथाधने ॥ क्षुधितानां
यथाचान्नेतथात्वयिममास्तुवै ॥ ५५ ॥ घर्मार्तानांयथाचन्द्रेशीतार्तानांरवाविति ॥ तृषार्तानांयथातोयेतथात्वयिममास्तुवै ॥ ५६ ॥
यन्मयाबुद्धिहीनेनगुरुस्त्रीगंमनंकृतम् ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ५७ ॥ अवध्यानांवधोयस्तुमयामोहवताकृतः ॥
तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ५८ ॥ अपेयपानंचमयाविहितंपरमेश्वर ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ५९ ॥
अप्सुयोनौतथातोयेयद्रेतःसेचनंकृतम् ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ १६० ॥ भ्रूणहत्याकृतायाचरेतसांसेचनंभुवि ॥ तत्पातकंक्षयं
यातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ६१ ॥ विश्वासघातकंयच्चअज्ञात्वामाययाकृतम् ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ६२ ॥ असत्यवचनं
यच्चमयाप्रोक्तंक्षणेक्षणे ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ६३ ॥ सतांनिन्दाकृतायाचपरहिंसाचसर्वदा ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतो
मम ॥ ६४ ॥ श्लेष्माचकफकंचैवयद्वक्रेचमयाकृतम् ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ६५ ॥ वनस्पतिगतेसोमेयत्कृतंतरुघातनम् ॥
तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ६६ ॥ पथिदेवालयेगोष्ठेमलंमूत्रंचयत्कृतम् ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ६७ ॥ अभक्ति
वितितायाचपितुर्मातुश्चकेशव ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥६८॥ स्नानार्थंभोजनार्थंचगच्छन्यस्तुनिवारितः ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तं
पश्यतोमम ॥ ६९ ॥ एकादश्यांसुरश्रेष्ठयन्मयाभोजनंकृतम् ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ १७० ॥ अतिथिर्गृहमागच्छन्पूजितोन

मयाप्रभो ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ७१ ॥ द्वादश्यांचदशम्यांचकृतंयच्चद्विभोजनम् ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ७२ ॥ निवारणंचपानार्थंयान्तीनांयद्गवांकृतम् ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ७३ ॥ असमाप्यपरित्यक्तंव्रतमारभ्ययन्मया ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ७४ ॥ कूटसाक्ष्यंनिरुक्तंयन्मित्रवात्सल्यतोमया ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ७५ ॥ ऋतुकालाभिगमनंनिजपत्न्यांकृतंनयत् ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ७६॥ असंस्कृतेगृहेयच्चभोजनंविहितंमया ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ७७ ॥ ग्रामयाजकवृत्तिश्चयामयानृहरेकृता ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ७८ ॥ दण्ड्यमानेमयाभूपेप्रभुत्वंयत्कृतंप्रभो ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ७९ ॥ पौराणिककथामध्येयोविघ्नोविहितोमया ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ १८० ॥ आदरेणमयायाचपरपाककथाश्रुता ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ८१ ॥ अश्वत्थच्छेदनंयच्चधात्र्याश्चच्छेदनंकृतम् ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ८२ ॥ दधिदुग्धघृतानांचविक्रयोयःकृतोमया ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ८३ ॥ आशांदत्त्वापरेभ्यश्चकृतांसानिष्फलामया ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ८४ ॥ द्विजाश्चयाचकाश्चैवकोपदृष्ट्यामयेक्षिताः ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम॥ ॥ ८५ ॥ जीवनोपायदातारःकोपान्निर्भर्त्सितामया ॥ तत्पातकंक्षयंयातुभवन्तंपश्यतोमम ॥ ८६ ॥ वहुनात्रकिमुक्तेनवहुजन्मार्जितानिच ॥ क्षयंगतानिपापानिभवन्तंपश्यतोमम ॥८७॥कृतार्थोऽस्मिकृतार्थोऽस्मिकृतार्थोऽस्मिनसंशयः ॥ नमस्तुभ्यंनमस्तुभ्यंनमस्तुभ्यंजगत्पते॥८८॥इत्युक्त्वासौद्विजोभक्त्यापुलकाञ्चितविग्रहः ॥ पपातजैमिनेविष्णोश्चारुपादाम्बुजद्वयं ॥८९॥ श्रीभगवानुवाच ॥ उत्तिष्ठोत्तिष्ठतेविप्रतुष्टोऽस्मितवभक्तितः ॥ किंतेऽभिलषितंब्रूहितत्तेदास्याम्यहंध्रुवम् ॥ १९० ॥ भद्रतनुरुवाच ॥ परमेश्वरगोविन्ददयालोपरमाच्युत ॥ यत्सम्प्रतिमयाप्राप्तंतत्केनभुविलभ्यते ॥ ९१ ॥ तथाप्येकंवरंयाचेमुरारेतवसन्निधौ ॥ जन्मजन्मनिमेभक्तिस्त्वय्यस्तुसुदृढाप्रभो ॥ ९२ ॥ मयाकृतमिदंस्तोत्रंयःपठेद्भक्तितोनरः ॥ तस्याभिलषितंसर्वंप्रसन्नस्त्वंप्रदास्यसि ॥ ९३ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ दत्तोऽयंतेवरःकोऽपिविप्रनास्त्यत्रसंशयः ॥ किंतुत्वयासहप्राज्ञसख्यंकर्तुंमयेष्यते ॥ ९४ ॥ नमन्स्सेवकतायोग्योभवानद्यमिहद्विज ॥ अतःसख्यंप्रविवृतंत्वयासहमयाधुना ॥ ९५ ॥ व्यासउवाच ॥ ततोनारायणोदेवोदयालुर्भक्तवत्सलः ॥ चकारजैमिनेसख्यंतेनपुण्यात्मनासह ॥ ९६ ॥ निजकण्ठगतांमालांददौतस्मैमुदाहरिः ॥ सोऽपिविप्रोददौभक्त्याहरेस्तुलसिकास्रजम् ॥ ९७ ॥ प्रसार्यचतुरोबाहूंस्तमालिङ्गितवान्हरिः ॥ सविप्रोऽपिमुदाविष्णुंतमालिङ्गितवान्प्रभुः ॥ ९८ ॥ इत्थंकृत्वाहरिःसख्यं

तेनाग्रजन्मनासह ॥ भक्तिग्राहीदयालुःसतत्रैवान्तरधीयत ॥ ९९ ॥ ततःप्रतिदिनंतत्रक्षेत्रेचपुरुषोत्तमे ॥ आरेभेकन्दुकक्रीडांहरिस्तेनाग्रजन्मना ॥
॥ २०० ॥ कदाचिद्दुर्बलंदृष्ट्वातंविप्रंकरुणामयः ॥ उवाचवाचंविप्रर्षेमित्रवात्सल्यतोहरिः ॥ १ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ सखेकथंदुर्बलस्त्वंहृतं
केनधनंतव ॥ हृदिकावाचतेचिन्तासर्वेतद्वक्तुमर्हसि ॥ २ ॥ भद्रतनुरुवाच ॥ त्वत्प्रीतयेजगन्नाथनित्यमेवमयातपः ॥ क्रियतेतेनमेमात्रं
यातिदुर्बलतांप्रभो ॥ ३ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ यथात्वयिप्रसन्नोऽस्मिकस्मिंश्चनतथासखे ॥ कायक्लेशंपुनःकस्मात्करोषिद्विजसत्तम
॥ ४ ॥ दुर्बलंत्वांसमालोक्यहृदिमेजायतेव्यथा ॥ कायक्लेशमतःसर्वंजहीहिद्विजसत्तम ॥ ५ ॥ निजोत्तरीयैर्निजवस्त्रभूषणैःसुचारुचा
मीकरकुड्मलाभ्याम् ॥ स्वहस्तराजद्वलयैश्चविप्रःस्वयंसुरेशेनचमण्डितोऽसौ ॥ ६ ॥ किरीटमानीयनिजाल्ललाटात्पादाच्चपादाङ्गद
युग्ममीशः ॥ सुवर्णहारंनिजकण्ठदेशात्तस्मैददौविप्रवरायकृष्णः ॥ ७ ॥ तैर्भूषणैःश्रीहरिणाप्रदत्तैर्विभूषितोऽयंसुकृतीद्विजन्मा ॥ क्रीडत्सदा
कन्दुककेलिवेत्ताकृष्णेनकृष्णाम्बुजसुन्दरेण ॥ ८ ॥ तमेकदाभूषणभूषिताङ्गंताम्बूलरागारुचिरोष्ठयुग्मम् ॥ दिव्याम्बरंचारुतरोत्तरीयंस्मेराननंतत्र
ददर्शदान्तः ॥ ९ ॥ दान्तउवाच ॥ भद्रभद्रतनोऽद्यापिपापदृष्टिंनमुञ्चसि ॥ दृष्ट्वापिभवतःकार्यंनिन्दितंसकलैर्जनैः ॥ २१० ॥ शिष्यःकृत
स्त्वंयस्मान्मेसर्वमेवहिभूषणम् ॥ अहंयुश्चापिदुःशीलोनिर्दयःपापतत्परः ॥ ११ ॥ गुरुकीर्तिविनाशीचपञ्चैतेशिष्यपांसुलाः ॥ अभक्तोबहुभाषीच
तथाचञ्चलमानसः ॥ १२ ॥ परोक्षगुरुनिन्दाकृत्प्रोक्ताःशिष्याधमाइमे ॥ चरित्रमुत्तमंज्ञात्वाशिष्यःकार्योविचक्षणैः ॥ १३ ॥ यतोदुर्जनगाविद्यागुरूणां
चापिदुःखदा ॥ कीर्तिदास्तैश्चयाविद्यानिरुक्तास्तत्त्वदर्शिभिः ॥ १४ ॥ तावैदुर्जनगाःसद्योगुरोर्घ्नन्तियशस्तरुम् ॥ पापेभ्यःपुण्यकर्माणिनरोचन्ते
कदापिच ॥ १५ ॥ नरोचतेमक्षिकाभ्यःसुगन्धिचन्दनंयथा ॥ यथामिष्टान्नपानेननहितृप्यन्तिगर्दभाः ॥ १६ ॥ दुर्जनानहितृप्यन्तियथाधर्मस्यचिन्तया
अपकीर्तिभयाल्लक्ष्मीर्धर्मश्चसर्वकामदः ॥ १७ ॥ कदाचिन्नभजेद्दुष्टंभजेद्वागच्छतिक्षयम् ॥ प्रतिजन्मनियाविद्याभाग्येनलभ्यतेपरा ॥ १८ ॥
कदाचिल्लभतेवापितदात्वंतरतेविधिः ॥ १९ ॥ भद्रतनुरुवाच ॥ सत्यंब्रवीषिविप्रर्षेनास्मिशास्त्रविशारदः ॥ मयाशिष्येणतेक्वापिनापकीर्तिर्भवि
ष्यति ॥ २२० ॥ त्वत्प्रसादाद्द्विजश्रेष्ठसर्वाभिलषितंमम ॥ सिद्धिंप्रतिगतंयस्मात्त्वमेकोभुविदुर्लभः ॥ दान्तउवाच ॥ २१ ॥ किंतेऽभिलषितंविप्र
सिद्धिंप्रतिगतंवद ॥ अचिरेणैवतपसांकथमुद्यापनंकृतम् ॥ २२ ॥ भद्रतनुरुवाच ॥ स्वल्पश्रमैरपिप्राप्तंमयासंदर्शनंहरेः ॥ यस्याज्ञयागुरो
त्यक्तंमयानित्यक्रियादिकम् ॥ २३ ॥ निजोत्तरीयंवस्त्रंचसुवर्णकलशद्वयम् ॥ स्वहस्तवलयंचापिस्वललाटकिरीटकम् ॥ २४ ॥ निजपादतुला

कोटिंनिजमुक्तांवलींददौ ॥ तथामेभगवान्विष्णुःसुप्रीतोद्विजसत्तम ॥ २५ ॥ मयासहसकृत्वास्तेसख्यंसेवकदुःखहा ॥ करोमिकन्दुकक्रीडां
गुरोतेनसहानिशम् ॥ २६ ॥ एतन्मेवचनंश्रुत्वासन्देहस्तेभविष्यति ॥ प्रतीत्याचमयाप्रोक्तंतथापितवसन्निधौ ॥ २७ ॥ दान्तउवाच ॥
सप्तवर्षसहस्राणिभक्त्यापरमयामया ॥ आराधितोऽपिमेविष्णुर्दर्शनंनददौविभुः ॥२८॥ अहोविष्णुंसमाराध्यपश्चाहान्येवसत्तम ॥ त्वयासंदर्शनंप्राप्तं
दैवतैरपिदुर्लभम् ॥ २९ ॥ धन्योऽसित्वंकृतार्थोऽसिसाक्षाद्देवस्त्वमुच्यते ॥ यतस्त्वयासहस्वामीप्रेम्णासख्यंचकारह ॥ २३० ॥ यदामयितवस्नेहो
विद्यतेद्विजसत्तम. ॥ कथंकथयमेविप्रदुर्लभंविष्णुदर्शनम् ॥ ३१ ॥ व्यासउवाच ॥ इत्युक्तोगुरुणाविप्रोविपिनेनिजमाश्रमम् ॥ जगामविस्मितो
धीमान्विष्णुभक्तिपरायणः ॥३२॥ अथान्यस्मिन्दिनेगत्वाकन्दुकक्रीडनंकृतम् ॥ उवाचेतिजगन्नाथंदयालुंविनयान्वितः ॥ ३३ ॥ भद्रतनुरुवाच ॥
गुरुर्हिममदेवेन्द्रतवदर्शनमिच्छति ॥ काज्ञातेवर्ततंब्रूहिदयालोकमलापते ॥ ३४ ॥ एकान्तभक्तोविप्रोऽसौतवपद्मनिभेक्षण ॥ अतस्तस्मैसुरश्रेष्ठ
दर्शनंदातुमर्हसि ॥ ३५ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ बहुजन्मसुविप्रेन्द्रभक्त्यापरमयात्वया ॥ पूजितोऽहमतोदत्तंदर्शनंतेमयाधुना ॥ ३६ ॥ कतिचि
द्दिवसानेवमामभ्यर्च्यद्विजःसच ॥ मांद्रष्टुमिच्छतिप्राज्ञस्त्वद्दृश्यंदैवतैरपि ॥ ३७ ॥ ममसोऽपिमहाभक्तोमत्सपर्यापरायणः ॥ ममसंदर्शनंतस्मात्क
दाचिद्द्विजलप्स्यति ॥ ३८ ॥ व्यासउवाच ॥ इतितस्यवचःश्रुत्वासविप्रःकमलापतिम् ॥ इत्युवाचपुनर्भक्त्याकेशवंक्लेशनाशनम् ॥ ३९ ॥ भद्र
तनुरुवाच ॥ अनुग्रहोऽस्तिदेवेशंयदामयिजगत्पते ॥ तदामेसंमुखेदेहिदर्शनंभक्तवत्सल ॥ २४० ॥ अयाचतगुरुर्देवतवदर्शनदक्षिणाम् ॥ अहोमे
गुरवेदत्त्वादर्शनंपाहिमांप्रभो ॥ ४१ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ यदानूनंत्वयोत्सृष्टामत्संदर्शनदक्षिणा ॥ तदागुरुंसमानीयदर्शनंममकारय ॥ ४२ ॥
इत्याज्ञप्तस्ततस्तेनगुरोराश्रममुत्तमम् ॥ ययौभद्रतनुःप्रीत्यापुनःस्वगुरुरागतः ॥ ४३ ॥ तस्मिन्विप्रेसमायातेदान्तेदातृवरेहरिः ॥ आत्मानंदर्श
यामाससर्वलक्षणसंयुतम् ॥ ४४ ॥ ततोहरिंसमालोक्यसविप्रोहरिभक्तिकृत् ॥ बद्धाञ्जलिस्तमस्तौषीद्धर्षबाष्पविलोचनः ॥ ४५ ॥ दान्त
उवाच ॥ दयालोकमलाकान्तशरणागतपालक ॥ नमस्तुभ्यंनमस्तुभ्यंनमस्तुभ्यंनमोनमः ॥४६॥ अद्यमेसफलंजन्मअद्यमेसफलंतपः ॥ अद्यमेसफ
लंसर्वंप्राप्तंत्वद्दर्शनंमया ॥ ४७ ॥ पूर्वमालोचितंयद्यद्वचनंश्रीपतेप्रभो ॥ सिन्धुकोटिगभीरस्यप्रसृतंपुरतस्तव ॥ ४८ ॥ स्तोत्रंतन्नास्तिसंसारेवागीश
स्यजगत्पतेः ॥ येनस्तोत्रेणतेप्रीतिंजनयिष्यामिचेतसि ॥ ४९ ॥ रक्षरक्षप्रभोरक्षमांप्रसीदजगत्पते ॥ त्वद्दासदासदासानांदासत्वेनापिमांवृणु ॥
॥ २५० ॥ व्यासउवाच ॥ ततःप्रहस्यदेवेशोभक्तिग्राहीदयामयः ॥ करारविन्दंतन्मूर्ध्निदत्त्वाप्राहेतिजैमिनिं ॥ ५१ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ भद्र

क्तोऽसिद्विजश्रेष्ठप्राप्तंमद्दर्शनंत्वया ॥ मत्प्रसादेनभद्रंतेसर्वमेवभविष्यति ॥ ५२ ॥ व्यासउवाच ॥ तमालिङ्ग्यततोदान्तंप्रेम्णाभद्रतनुंचतम् ॥
तत्रैवान्तर्दधेविप्रसहसापरमेश्वरः ॥ ५३ ॥ तस्मिन्क्षेत्रवरेपुण्येदुर्लभेपुरुषोत्तमे ॥ क्रियायोगैर्हरिंदृष्ट्वादान्तोधामपरंययौ ॥ ५४ ॥ सोऽपिभद्रतनु
र्विप्रोहरिभक्तिपरायणः ॥ आयुषोऽन्तेययौमोक्षंदेवानामपिदुर्लभम् ॥ ५५ ॥ एकाहमपियोभक्त्यापूजयेत्परमेश्वरम् ॥ बहुजन्मकृतंपापंनश्ये
त्प्रीतिर्हरौभवेत्॥५६॥अद्यापित्रिदशाःसर्वेब्रह्माद्याअपिजैमिने ॥ प्रभावंनहिजानन्तिहरिभक्तस्यभूतले॥५७॥ कर्मभूमिरियंविप्रस्वर्गादपिचदुर्लभा ॥
यत्रविष्णुंसमभ्यर्च्यमर्त्याःस्युःसुरवन्दिताः ॥ ५८ ॥ शक्राद्यास्त्रिदशाःसर्वेसुपुण्यक्षयभीरवः ॥ अन्योन्यमपिजल्पन्तोऽनिशंचद्विजसत्तम ॥
॥ ५९ ॥ भूयएवगमिष्यामःकर्मभूमिंकदावयम् ॥ कदातत्रकरिष्यामःपूजांश्रीकमलापतेः ॥ २६० ॥ अतिधन्याइमेलोकाअस्मत्तोऽपिमहत्तराः ॥
दुर्लभेभारतेवर्षेपूजयन्तिहरिंप्रभुम् ॥ ६१ ॥ अहोभारतवर्षस्यकःशक्तोगुणभाषणे ॥ यत्राराध्यहरिंपूर्वंवयंदेवत्वमागताः ॥ ६२ ॥ इत्थंदेवग
णाःसर्वेवासवाद्याद्विजोत्तम ॥ नित्यंभारतभूभागंप्रशंसन्तिशुभप्रदम् ॥६३॥ तत्रजन्मसमासाद्ययेनननाराधितोहरिः ॥ तत्तुल्यःकोऽपिसंसारेनचदृष्टः
श्रुतोनच॥६४॥ सत्यंसत्यंपुनरपिगद्यतेसत्यमेवतत् ॥ विश्वात्मानंसकृदपिमानवायेऽर्चयन्तिच ॥ मुक्ताःपापैःस्वरचितैर्यान्तिकैवल्यमाशुमे॥२६५॥
इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारेपुरुषोत्तमक्षेत्रेभद्रतनुवरप्रदानंनामसप्तदशोऽध्यायः ॥ १७ ॥ जैमिनिरुवाच ॥ तीर्थश्रेष्ठमितिप्रोक्तंयत्त्वयापुरु
षोत्तमम् ॥ तन्माहात्म्यंगुरोब्रूहियदितेमय्यनुग्रहः ॥ १ ॥ व्यासउवाच ॥ पुरुषोत्तमस्यमाहात्म्यंसमासेनशृणुद्विज ॥ सम्यग्वक्तुंजगत्यस्मि
न्कःशक्तोविष्णुनाविना ॥ २ ॥ लवणाम्भोनिधेस्तीरेपुरुषोत्तमसंज्ञितम् ॥ पुरंतद्ब्राह्मणश्रेष्ठस्वर्गादपिचदुर्लभम् ॥ ३ ॥ स्वयमस्तिपुरेतस्मि
न्यतःश्रीपुरुषोत्तमः ॥ पुरुषोत्तममित्युक्तंतस्मात्तन्नामकोविदैः ॥ ४ ॥ क्षेत्रंतद्दुर्लभंविप्रसमन्ताद्दशयोजनम् ॥ तत्रस्थदेहिनोदेवैर्दृश्यन्तेचचतुर्भु
जाः ॥ ५ ॥ प्रविशन्तस्तुतत्क्षेत्रंसर्वेस्युर्विष्णुमूर्तयः ॥ तस्माद्विचारणातत्रनकर्तव्याविचक्षणैः ॥ ६ ॥ चाण्डालेनापिसंस्पृष्टंग्राह्यंतत्रान्नमग्रजैः ॥
तत्रान्नपाचिकालक्ष्मीःस्वयंभोक्ताजनार्दनः ॥७॥ तस्मात्तत्रौदनंविप्रदैवतैरपिदुर्लभम् ॥ हरिभुक्तावशिष्टंयत्पवित्रंभुविदुर्लभम् ॥ ८ ॥ अन्नंयेभुञ्जते
लोकास्तेषांमुक्तिर्नदुर्लभा ॥ ब्रह्माद्यास्त्रिदशाःसर्वेतदन्नमतिदुर्लभम् ॥ ९ ॥ भुञ्जतेनित्यमागत्यमानुषाणांचकाकथा ॥ नयस्यरमतेचित्तं
तस्मिन्नन्नेसुदुर्लभे ॥ १० ॥ तमेवविष्णुद्वेष्टारंप्राहुःसर्वमहर्षयः ॥ पवित्रंभुविसर्वत्रयथागङ्गाजलंद्विज ॥ ११ ॥ तथापवित्रंसर्वत्रतदन्नंपाप
नाशनम् ॥ तदन्नंकोमलंदिव्यंयद्यपिद्विजसत्तम ॥ १२ ॥ क्रकचस्योदरप्रायंतथाप्यघविदारणे ॥ पूर्वार्जितानिपापानिक्षयंयान्त्यस्यनित्यस्यवै ॥

॥ १३ ॥ भक्तिःप्रवर्ततेतस्यतस्मिन्नन्नेसुदुर्लभे ॥ बहुजन्मार्जितंपुण्यंयस्ययास्यतिसंक्षयम् ॥ १४ ॥ तस्मिन्नन्नेद्विजश्रेष्ठतस्यभक्तिर्नजायते ॥
इन्द्रद्युम्नस्यसरसिमार्कण्डेयह्रदेतथा ॥ १५ ॥ रोहिण्यांचसमुद्रेचश्वेतगङ्गाजलेषुच ॥ स्नानंयेकुर्वतेमर्त्याभक्तिभावसमन्विताः ॥ १६ ॥ तेषां
नविद्यतेजन्मपुनरस्मिन्महीतले ॥ लवणाम्भोनिधेस्तोयैःपितरस्तार्पिताद्विज ॥ १७ ॥ सर्वदुःखविनिर्मुक्तावजन्तिहरिमन्दिरम् ॥ तीर्थराजः
समुद्रोऽसौकीर्तितस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ १८ ॥ तस्मात्तत्रकृतंकर्मसर्वमेवाक्षयंभवेत् ॥ पित्रर्चनंतथादानंभगवच्चरणार्चनम् ॥ १९ ॥ जपयज्ञंत
थान्यच्चतस्मिन्क्षेत्रेमनोरमे ॥ यत्कर्मकुरुतेमर्त्योविष्णुप्रीणनहेतवे ॥ २० ॥ सर्वमेवाक्षयंतच्चभवेन्नास्त्यत्रसंशयः ॥ बलभद्रंसुभद्रांचकृष्णंच
कमलेक्षणम् ॥ २१ ॥ येमानवाःप्रपश्यन्तितेषांकिंचिन्नदुर्लभम् ॥ अदृष्ट्वाश्रीजगन्नाथंसुभद्रांचबलंतथा ॥ २२ ॥ मोक्षंनलभतेमर्त्यःकुर्वन्पुण्य
शतान्यपि ॥तत्रवेत्रप्रहारेणशरीरंयस्यलोहितम् ॥२३॥ तंवन्दन्तेद्विजश्रेष्ठदेवाःशक्रादयोऽखिलाः ॥स्थित्वान्तरिक्षेशक्राद्याःसर्वदेवगणाद्विज ॥२४॥
विमानचारिणोऽन्योन्यंप्रवदन्तीतिहर्षिताः ॥ कदामानुष्यमस्माभ्यंदास्यतेकमलापतिः ॥२५॥ मनुष्यवच्चगच्छामस्तदाद्रष्टुंहरिंप्रभुम् ॥ कदावेत्रप्रहा
रेणक्षेत्रेश्रीपुरुषोत्तमे ॥ २६ ॥ भविष्यन्त्यस्मदीयानिलोहितानिवपूंषिच ॥ वासवाद्याःसुराःसर्वेतस्मिन्क्षेत्रेवरप्रदे ॥२७॥ सदावेत्रप्रहारांश्चवाञ्छन्ति
द्विजसत्तम ॥तत्राक्षयवटंयेतुभक्त्यापश्यन्तिमानवाः ॥ २८ ॥ कोटिजन्मार्जितैःपापैर्मुक्तायान्तिपरांगतिम् ॥ सुभद्रांबलभद्रंचजगन्नाथमनामयम् ॥
॥ २९ ॥ श्वेतंमाधवदेवेशंमार्कण्डेयह्रदंतथा ॥ ज्यामेश्वरंहनूमन्तन्तत्राक्षय्यंवटंद्विज ॥३० ॥ पश्यन्तिभक्त्यायेमर्त्यास्तेषांमुक्तिर्हिशाश्वती ॥ दोला
यमानंगोविन्दंफाल्गुनेमासितत्रये ॥ ३१ ॥ पश्यन्तिमानवाभक्त्यातेषांपुण्यंनिशामय ॥ विमुक्ताःसकलैःपापैरन्तेयान्तिहरेर्गृहम् ॥ ३२ ॥ ज्ञानं
संप्राप्यतत्रैवमोक्षंयान्तिसुदुर्लभम् ॥ चैत्रकेमासिवारुण्यांयोजगन्नाथमीक्षते ॥ ३३ ॥ समृतःप्रविशेद्देहंजगन्नाथस्यजैमिने ॥ वैशाखेचैव
शुक्लायामेकादश्यांजगत्पतिम् ॥ ३४ ॥ तृतीयायांचयःपश्येन्मुक्तएवसमानवः ॥ प्रविशेद्यस्तुमनुजोमहास्नानंजगत्पतेः ॥ ३५ ॥ तस्यसिध्यन्ति
विप्रर्षेसर्वएवमनोरथाः ॥ ब्रह्माद्यास्त्रिदशाःसर्वेस्थित्वाकाशेजगत्पतेः ॥३६॥ महास्नानंप्रपश्यन्तिभक्तिभावसमन्विताः ॥ महाज्येष्ठ्यांचविप्रर्षेजग
न्नाथमनामयम् ॥३७॥ आलोक्यलभतेमर्त्योविष्णोरनन्तपरमंपदम् ॥ गुण्डिकामण्डपंयान्तमाषाढेकमलापतिम् ॥ ३८ ॥ बलभद्रंचयःपश्येत्समुक्तो
नात्रसंशयः ॥ यःपश्यतिजगन्नाथंरथस्थंकमलेक्षणम् ॥३९॥ तस्यनास्तिपुनर्जन्मसंसारेसर्वदुःखदे ॥ रथारूढांसुभद्रांचभक्त्यापश्यन्तिमानवाः ॥
॥४०॥ छिनत्तिभगवांस्तस्यदुःखदंभवबन्धनम् ॥ अपुत्रामृतपुत्राचयासुभद्रांप्रपश्यति ॥४१॥ बह्वपत्याजीववत्सासानारीभवतिद्विज ॥ दुर्भगावाथ

वन्ध्यावासुभद्रांयाप्रपश्यति ॥४२॥ सास्वामिसुभगानारीवह्वपत्याभवेत्खलु ॥ गुण्डिकामण्डपस्थंचकृष्णंपश्यतियःपुमान् ॥४३॥ बलभद्रंसुभद्रां
चसयातिपरमंपदम् ॥ रोगीदुःखीचयःपश्येद्गुण्डिकामण्डपेहरिम् ॥४४॥ रोगाच्छोकाच्चसहसाजैमिनेसप्रमुच्यते ॥ यस्त्वपुत्रोजगन्नाथंगुण्डिकामण्ड
पेस्थितम्॥४५॥पश्येत्सचद्विजश्रेष्ठपुत्रंप्राप्नोतिवैष्णवम् ॥ विद्यार्थीलभतेविद्यांधनार्थीलभतेधनम्॥४६॥दारार्थीलभतेदारान्मोक्षार्थीमोक्षमाप्नुयात्॥
भ्रष्टराज्योनृपोयस्तुहरिंपश्यतिभक्तितः॥४७॥गुण्डिकामण्डपेविप्रनिजराज्यंलभेतसः ॥ शत्रुभिर्विजितोयस्तुगुण्डिकामण्डपेहरिम् ॥४८॥भक्त्यापश्य
तिविप्रर्षेतस्यनश्यन्तिशत्रवः ॥ गुण्डिकामण्डपेपश्येद्योराजपीडितोभृशम्॥४९॥ ससद्यएवराजानंस्वकीयंवशमानयेत् ॥ सर्वासामेवायात्राणांगुण्डि
काप्रवरामता ॥ ५० ॥ तस्मात्सामानवैःकार्यात्यक्त्वाकार्यशतान्यपि ॥ शयनेचतथोत्थानेतस्मिन्क्षेत्रेमनोरमे ॥५१॥ हरिंपश्यतियोमर्त्यःसदेवै
रपिपूज्यते॥पुरुषोत्तममाहात्म्यंवक्तुंशक्नोतिकःक्षितौ॥५२॥यस्यप्रवेशमात्रेणनरोनारायणोभवेत्॥बहुनात्रकिमुक्तेनसंक्षेपादुच्यतेमया ॥ ५३ ॥ सर्वेषा
मेवतीर्थानांवरिष्ठंपुरुषोत्तमम्॥५४॥संसारसिन्धुमतिनिम्नमिमंतितीर्षुःक्लेशप्रदंविषमपापगणाश्रयंयः ॥ क्षेत्रेसमस्तसुखदेपुरुषोत्तमाख्येपश्येदमुंवरंसुर
पुरुषोत्तमंच॥५५॥इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारेपुरुषोत्तममाहात्म्यंनामाष्टादशोऽध्यायः॥१८॥व्यासउवाच॥ नारायणेप्रपन्नायेनराभक्तिसम
न्विताः ॥ कदाचिदशुभंतेषांविद्यतेनद्विजोत्तम॥१॥पुनरेवप्रवक्ष्यामिमाहात्म्यंकमलापतेः ॥ यच्छ्रुत्वामानवाःसर्वेलभन्तेपरमंपदम् ॥२॥ वासुदेवस्य
माहात्म्यंश्रुत्वातृप्यन्तिवैष्णवाः॥पाखण्डानहितृप्यन्तिनरकेक्लेशभागिनः॥३॥पाखण्डानांसमीपेतुविष्णुमाहात्म्यमुत्तमम् ॥ नवक्तव्यंद्विजेश्रेष्ठवक्त
व्यंवैष्णवाग्रतः ॥४॥पूर्वंत्रेतायुगेविप्रउर्वीशुर्नामजैमिने ॥ आसीत्पापरतोनित्यंधर्मनिन्दापरायणः॥५॥ब्रह्मस्वहारीविप्रेन्द्रपरस्त्रीगमनोद्यतः॥गोमांसा
शीसुरापीचवेश्याविभ्रमलोलुपः ॥६॥ शरणागतहन्ताचपरनिन्दकरःसदा ॥ विश्वासघातीमित्रघ्नोज्ञातिपीडाकरस्तथा॥७॥असत्यभाषीक्रूरश्चपाखण्ड
जनसङ्गभाक् ॥ वृत्तिच्छेदीद्विजातीनांन्यासापहारकस्तथा ॥ ८ ॥ तादृशंतंसमालोक्यदुष्टंपापपरायणम् ॥ आजग्मुर्ज्ञातयःसर्वेक्रुद्धास्तस्यनिजं
गृहम् ॥ ९ ॥ ज्ञातयऊचुः ॥ प्रतिष्ठोपार्जितापूर्वैरस्माकंविमलेकुले ॥ साप्रतिष्ठात्वयामूढविनाशंप्रतिनीयते ॥ १० ॥ धर्ममार्गंपरित्यज्यकुरुषे
पातकंसदा ॥ मद्वंशकीर्तिहन्तात्वंजातोऽसिज्ञातिदुःखदः ॥ ११ ॥ अतिविस्मयदासृष्टिर्विधातुर्मन्यतेत्वयि ॥ यस्मिन्सिन्धौशशीजातस्तत्रक्ष्वे
डोद्भवोऽपिच ॥ १२ ॥ अहोशक्तिःकुपुत्राणांसङ्ख्यातुंनचशक्यते ॥ अनेकैःपुरुषैःकीर्तिंसंचितांघ्नन्तितत्क्षणात् ॥ १३ ॥ जातेपुत्रोत्तमेवंशःश्रेष्ठः
स्यादधमोऽपिच ॥ पुत्रेऽधमेतुश्रेष्ठोऽपिवंशोगच्छतिहीनताम् ॥ १४ ॥ व्यासउवाच ॥ इत्युक्त्वाज्ञातयस्तेचतंसर्वेपापिनांवरम् ॥ अपकीर्तिभया

त्कुद्धास्तत्यजुः सहसाद्विज ॥ १५ ॥ ज्ञातिभिः सपरित्यक्तो जनैः सर्वैश्च धिक्कृतः ॥ प्रपेदे दस्युतां दुःखी विभ्रष्टाखिलवैभवः ॥१६ ॥ तं दस्युकर्म कुर्वन्तं निर्दयं परहिंसकम् ॥ धृत्वा जानपदाः सर्वे भूपालायन्यवेदयन् ॥ १७ ॥ तेन भूमिभुजा तस्य पितृस्नेहाद्द्विजोत्तम ॥ न हतोऽसौ दुराचारो निजदेशाद्बहिष्कृतः ॥ १८ ॥ ततोऽसौ वनमाश्रित्य दस्युभिः सह निर्दयः ॥ पान्थस्वहरणार्थाय तस्थौ बहुभिरुद्धतैः ॥ १९ ॥ कदाचित्तटिनीतीरं दस्युभिः सह जैमिने ॥ वनपर्यटनेश्रान्तो जगाम स्नानहेतवे ॥ २० ॥ तस्यां तटिन्यां भगवत्परिचर्यापरायणान् ॥ असौ ददर्श दुष्टात्मा ब्राह्मणाकृतिनो बहून् ॥२१ ॥ अथ ते ब्राह्मणाः सर्वे समाराध्य जनार्दनम् ॥ अन्योन्यं कथयामासुर्विहितान्यतिकौतुकात् ॥ २२ ॥ अद्य चम्पकपुष्पाणि मया त्यक्तानि तानि वै ॥ कश्चिद्ददति ताम्बूलं मया दत्तं मुरारये ॥ २३ ॥ न खादितव्यं ताम्बूलं कदाचिदपि जन्मनि ॥ मयाद्य हरये दत्तं कदलीफलमुत्तमम् ॥ २४ ॥ जन्मजन्मनि च मया भक्ष्यं न कदलीफलम् ॥ कोऽपि वक्ति मया दत्तं हरये दाडिमीफलम् ॥ २५ ॥ कोऽपि वक्ति मया दत्तं रसालफलमुत्तमम् ॥ अन्योऽन्यमेतद्वदतां तेषांश्रुत्वा वचांसि च ॥२६॥ उर्वीशुश्चिन्तयामास किं प्रदास्यामि विष्णवे ॥ संसारे यानि वस्तूनि भक्ष्याणि सन्ति तान्यहम् ॥ २७॥ न हि शक्नोमि संत्यक्तुं किं दास्यामि मुरारये ॥ नित्यं वनान्तरस्थोऽहं चौरो राजभयाकुलः ॥ शकटारोहणे नास्ति ह्यधिकारः कदापि मे ॥ २८ ॥ व्यास उवाच ॥ इत्युक्त्वा दस्युना तेन भूयो भूयो द्विजोत्तम ॥ शकटं हरये दत्तं चतुर्वर्गप्रदायिने ॥ २९ ॥ अथ ते ब्राह्मणाः सर्वे जग्मुर्विप्र यथागताः ॥ सोऽपि दस्युर्दस्युभिश्च जगाम निजमाश्रयम् ॥ ३० ॥ एकदा गुडकण्डोलं तेनैव खलु वर्त्मना ॥ गृहीत्वा पथिकः कश्चित्काकीमण्डलमागतः ॥ ३१॥ ततोऽसौ सहसा दस्युर्निर्भयः परहिंसकः॥ जहार गुडकण्डोलमध्वनीनस्य तस्य च ॥ ३२ ॥ अथ तेदस्यवश्चक्रुर्गुडकण्डोलभञ्जनम् ॥ उर्वीशुश्चापतद्भागे शकटं गुडनिर्मितम् ॥ ३३ ॥ उर्वीशुः शकटं गौडं समासाद्य द्विजोत्तम ॥ मनसा चिन्तयामास वचः स्मरणपूर्वकम् ॥ ३४ ॥ अनो मया पुरा दत्तं स्वयमेव मुरारये ॥ तस्मादनो न मे ग्राह्यं कदाचिदिह जन्मनि ॥३५ ॥ विचिन्त्येति हृदा दातुं तदनो गुडपूरितम् ॥ दत्तं विप्राय कस्मैचिन्माधवप्रीतिहेतवे ॥ ३६॥ तां भक्तिं तस्य विज्ञाय महापातकिनो द्विज ॥ जहार सकलं पापं सद्यः प्रीतो जनार्दनः ॥ ३७ ॥ तस्मिन्नेव दिने विप्र प्रविश्य च महावनम् ॥ हतः पौरजनैः सर्वैरथ क्रुद्धैः स उर्वीशुः ॥ ३८ ॥ भगवानथ तं नेतुं विमानं स्वर्णनिर्मितम् ॥ दूतांश्च प्रेषयामास नानाभरणभूषितान् ॥ ३९ ॥ अथ ते भगवद्दूतास्तमुर्वीशुं गतैनसम् ॥ संमारोप्य विमाने त सद्यो जग्मुः पुरं हरेः ॥ ४० ॥ ततोऽसौ हरिसान्निध्यं प्राप्य पुण्यात्मनां वरः ॥ पुनर्मन्वन्तरशतं स्थित्वा केशवसन्निधौ ॥४१॥ परं ज्ञानमासाद्य स विवेश तनुं हरेः ॥४२॥ व्यास उवाच ॥ येन केनाप्युपायेन हरिभक्तिं करोति नरः ॥ संसारजलधेः पारं राजहंस इव व्रजेत् ॥४३॥ क्षणमेव हरेर्भक्तिर्वर्तते यस्य चेतसि ॥

तत्पदंपरमंयातिसपापात्मापिगच्छति ॥ ४४ ॥ एकमप्युत्तमंवस्तुदत्त्वासौतन्मुरारये ॥ स्वयमेवहिभोक्तव्यंपश्चात्पापोपशान्तये ॥ ४५ ॥
यद्वस्तुहरयेदत्तंतच्चदद्याद्द्विजातये ॥ किंचिच्छेषंनभोक्तव्यंतस्यावश्यंस्वयंबुधैः ॥ ४६ ॥ वस्तूनिब्राह्मणश्रेष्ठमिष्टानियानिकानिच ॥ अदत्त्वाविष्णवे
तानिनभोक्तव्यानिवैष्णवैः॥४७॥ विष्णुनैवेद्यमाहात्म्यंसर्वपापप्रणाशनम्॥ सेतिहासंपुनर्वच्मिशृणुविप्रसमाहितः॥४८॥आसीत्सर्वजनिर्नामब्राह्मणः
शुद्धवंशजः ॥ शान्तोदान्तोदयायुक्तोगुरुब्राह्मणपूजकः ॥४९॥ हरेःपूजापरश्चैवहरिस्मरणतत्परः ॥ प्रपन्नक्लेशविध्वंसीसत्यवादीजितेन्द्रियः ॥५०॥
प्रातःकालेनिजाचारग्राहीहिंसाविवर्जितः ॥ एकादशीव्रतरतोज्ञातिपूजापरायणः ॥ ५१ ॥ कदाचित्सद्द्विजश्रेष्ठःस्वप्नेऽपश्यच्चकेशवम् ॥ श्यामंवि
रजपद्माक्षंस्मेरास्यंपीतवाससम् ॥ ५२ ॥ स्वर्णकुण्डलमञ्जीरकिरीटोज्ज्वलविग्रहम् ॥ कौस्तुभोद्भासितोरस्कंवनमालाविभूषितम् ॥ ५३॥ चतुर्बाहुं
शङ्खचक्रगदापद्मधरंप्रभुम् ॥ समस्तैर्लक्षणैर्युक्तंस्वर्णयज्ञोपवीतिनम् ॥५४॥ संप्राप्यदर्शनंस्वप्नेसविप्रोजगतीपतेः ॥ कृताञ्जलिस्तमस्तौषीद्रोमाञ्चित
तनुर्मुदा ॥ ५५ ॥ तुभ्यंनमोऽस्तुजगतःसकलस्यभर्त्रेसल्लोकशोकभयरोगविनाशनाय ॥ नारायणायकमलाहृदयप्रियायधर्मार्थकामपरमामृतदाय
तुभ्यम् ॥५६॥ पापानिचैवसकलानिमयाकृतानिमत्तेनमोहवशगेनसदामुरारे ॥ तस्माद्बिभेमिजगदम्बुनिधेर्गभीरान्मामुद्धरस्वनिजभक्तितरींप्रदाय॥
॥ ५७ ॥ जानामियद्यपिहरेदुरितंमनुष्योव्यामोहमाशुचलभेभुविकैटभारे ॥ पापंतथापिचमुदासततंकरोमितस्मान्नकोऽप्यहमिवास्तिजनोविमूढः॥
॥ ५८ ॥ पुण्यद्रुमःसुखफलंसहसैवधत्तेकिंवच्मिनेतिनृहरेकृतपातकोऽहम् ॥ पुष्पद्रुमार्पणविधौनममास्तिवित्तंनाथप्रसीदभगवन्किमहंकरोमि॥५९॥
त्वत्पादपद्मयुगलंपरमामृतस्यस्थानंविहायममचित्तमधुव्रतोऽयम् ॥ नारीमुखंव्रजतिदेवमृतिप्रदंयच्छ्लेष्मप्रकीर्णमनिशंकमलभ्रमेण ॥६०॥ पाणिःप्रदा
नरहितोऽनृतभाषिवक्त्रंकर्णौचपापश्रवणायसदैवदक्षौ ॥ दोषानिमान्ममहरेहरसंवकस्यथस्मान्ननाथशरणागतदोषहन्ता ॥६१॥ संसारघोरजलधौनृहरे
कदाचित्त्वद्भक्तिनौरिहमयासुदृढाचलब्धा ॥ तत्रापिदैववशगोऽहमहोदुरात्मावर्तेतएवसततंममदुःखकालः ॥६२॥ संसारपारगमनायलसत्पथोऽस्ति
किंसर्वदुःखरहितःसदयःप्रसन्नः ॥ अन्धीकृतस्यममम्मोहमहातमिस्रैर्दृष्टिस्त्वयीहमकदापिचयातिविष्णो ॥ ६३ ॥ पापात्मनोऽपिममचित्तमिदं
मुरारेनष्टंविनष्टजनकष्टविनष्टिकारि ॥ यस्त्वांसमस्तसुरवन्दितपादपद्मस्वप्नेऽपिकेशिमथनाद्यविभोसमाक्षे ॥ ६४ ॥ व्यासउवाच ॥ इतितेनस्तुतो
देवोभगवान्कमलापतिः ॥ उवाचवाक्यंवाक्यज्ञःसंसारार्णवतारकः ॥ ६५ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ भक्तिभिस्तवविप्रेन्द्रतुष्टोऽहंनित्यमेवच ॥
तस्मात्तवाचिरेणैवसर्वंभद्रंभविष्यति ॥ ६६ ॥ पापिनोऽपितवोद्धारोमयापूर्वंकृतोद्विज ॥ अधुनाममभक्तोऽसिनविपत्तिर्भविष्यति ॥ ६७ ॥

ब्राह्मणउवाच ॥ कोऽहंतस्थौपुराविष्णोकिंवापापंमयाकृतम् ॥ पापिनोऽपिममोद्धारःकथंपूर्वंत्वयाकृतः ॥ ६८ ॥ संसारेऽस्मिन्कथंजातोजनि
तोऽहंकथंत्वया ॥ एतत्सर्वंविभोब्रूहियतस्त्वंसदयःसदा ॥ ६९ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ अप्रकाश्यमिदंगुह्यंयद्यपिद्विजसत्तम ॥ तथापितववा
त्सल्यान्निगदामिनिशामय ॥ ७० ॥ पुरात्वंब्राह्मणश्रेष्ठपक्षिवंशसमुद्भवः ॥ भूतोऽसिभूमिभागेषुनिजकर्मविपाकतः ॥ ७१ ॥ क्षुधयातृषयावा
पिसततंव्याकुलोभवान् ॥ बभ्रामभक्षयन्कीटान्निर्झरोष्णोदकंतथा ॥ ७२ ॥ नानादुःखंसदाभुञ्जन्पक्षियोनिसमुद्भवः ॥ चतुर्वर्षसहस्राणि
स्थितोऽसित्वंपुराक्षितौ ॥ ७३ ॥ एकदाकुंलंभद्राख्योब्राह्मणःसर्वतत्त्ववित् ॥ पूजयामासमांभक्त्यानैवेद्याद्यैर्नदीतटे ॥ ७४ ॥ समभ्यर्च्यसविप्रेन्द्रो
ममनैवेद्यतण्डुलम् ॥ ययौतत्रैवनिक्षिप्यभूयएवनिजंगृहम् ॥ ७५ ॥ ततोवृक्षात्समागत्यक्षुधितेनविनात्वया ॥ ममनैवेद्यसंबन्धिभक्षितंसर्वतण्डु
लम् ॥ ७६ ॥ भुक्त्वैवसद्योमुक्तोऽसिप्राणतकैरतिदारुणैः ॥ कदाचित्प्राप्तकालस्त्वंकालधर्मंगतोद्विज ॥ ७७ ॥ त्वामानेतुंमयादूताःप्रेषिताःस
र्वथानिजाः ॥ ततोरथेसमारोप्यभवन्तंनष्टकल्मषम् ॥ ७८ ॥ सद्योदूतगणाःसर्वेसमायाताःपरंपदम् ॥ युगकोटिसहस्राणिस्थितोऽसिममसन्निधौ
॥ ७९ ॥ भुञ्जन्सुखानिसर्वाणिदुर्लभानिसुरैरपि ॥ ततोयातोऽसिविप्रेन्द्रविशुद्धेब्राह्मणान्वये ॥ ८० ॥ तत्रापिमयिभक्तिस्तेजातातिसुदृढा
पुनः ॥ क्रियायोगेनमांनित्यंसमाराध्यद्विजोत्तमं ॥ ८१ ॥ आयुषोऽन्तेमत्प्रसादान्मामकंपदमाप्स्यसि ॥ यस्यतुष्टोऽस्म्यहंविप्रसपापात्मा
पिभुक्तिभाक् ॥ ८२ ॥ कदाचिद्यस्यरुष्टोऽस्मिपुण्यात्मापिचपापभाक् ॥ तस्माद्ब्राह्मणभद्रंतेभक्तोऽसिममसुव्रत ॥ ८३ ॥ दास्यामितेपरं
स्थानंयदलभ्यंसुरैरपि ॥ ८४ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ त्वत्प्रसादाच्छ्रुतंनाथपूर्ववृत्तान्तमात्मनः ॥ इदानींश्रोतुमिच्छामियत्किंचिद्ब्रूहितत्प्रभो ॥
॥ ८५ ॥ कस्यतुष्टोऽसिदेवेन्द्रकस्यरुष्टोऽसिवाप्रभो ॥ महत्याकृपयासर्वमेतन्मेवक्तुमर्हसि ॥ ८६ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ कर्मणायेनविप्रे
न्द्रतुष्टिर्मेहृदिजायते ॥ क्रोधश्चतत्समस्तंचकथयामिसमासतः ॥ ८७ ॥ योदयावान्द्विजश्रेष्ठसर्वभूतेषुसर्वदा ॥ अहङ्कारविहीनश्चतस्यतुष्टो
ऽस्म्यहंसदा ॥ ८८ ॥ कर्मकुर्यान्मदर्थंयोधर्मभक्तिसमन्वितः ॥ ब्रूतेमदर्थंयःशान्तंतस्यतुष्टोऽस्म्यहंसदा ॥ ८९ ॥ मिष्टंवस्तुसमासाद्यंदद्यान्मे
यश्चमानवः ॥ मानमपमानेसदृशस्तस्यतुष्टोऽस्म्यहंसदा ॥ ९० ॥ सर्वभूतशरीरस्थंयोमांजानातिमानवः ॥ परहिंसाविहीनोयस्तस्य
तुष्टोऽस्म्यहंसदा ॥ ९१ ॥ कर्माणिकुरुतेयस्तुसुविचार्यपुनःपुनः ॥ गोब्राह्मणहितैषीयस्तस्यतुष्टोऽस्म्यहंसदा ॥ ९२ ॥ स्वयंनिरुक्तंवचनं
यत्नाद्यःपरिपालयेत् ॥ प्रपन्नंपातियत्नाद्यस्तस्यतुष्टोऽस्म्यहंसदा ॥ ९३ ॥ ददात्यनुपकारिभ्योदानांनिद्विजसत्तम ॥ मच्चित्तंसदायस्यतस्य

तुष्टोऽस्म्यहंसदा ॥ ९४॥ कर्मणायेनतुष्टोऽस्मिनिरुक्तंतत्समासतः ॥ रुष्टोऽस्मिकर्मणायेनविप्रवच्मिशृणुष्वतत् ॥९५ ॥ परहिंसारतोयस्तुनिर्दयःसर्व जन्तुषु ॥ अहंयुःसर्वदाक्रुद्धःसमांनयतिशत्रुताम् ॥ ९६ ॥ असत्यभाषीक्रूरश्चपरनिन्दापरस्तुयः ॥ कविवर्तनविध्वंसीसमांनयतिशत्रुताम् ॥ ९७ ॥ अदृष्टदोषांपितरौस्त्रीभ्रातृभगिनीस्तथा ॥ मोहात्त्यजतियोमूढःसमांनयतिशत्रुताम् ॥ ९८ ॥ पित्रोस्तुभर्त्सनंयश्चकुरुतेमूढधीर्नरः ॥ गुर्ववज्ञाकरो विप्रसमांनयतिशत्रुताम् ॥ ९९ ॥ आरामच्छेदिनोयेचजलाशयविलायिनः ॥ ग्रामनाशकरायेचतेमांनयन्तिशत्रुताम् ॥ १०० ॥ परस्त्रियंस मालोक्यविषादंयान्तियेजनाः ॥ शृण्वन्तिपापचर्चांचतेषांरुष्टोऽस्म्यहंसदा ॥ १ ॥ द्विषन्तिनाथंयेमूढाअनाथस्वंहरन्तिये ॥ विश्वासघातिनो येचतेषांरुष्टोऽस्म्यहंसदा ॥ २ ॥ येचगोवीर्यहन्तारोवृषलीपतयश्चये ॥ अश्वत्थघातिनोयेचतेषांरुष्टोऽस्म्यहंसदा ॥ ३ ॥ ब्रह्मविष्णुमहेशानां मध्येयंभेदकारिणः ॥ परदारातिरक्तायेतेषांरुष्टोऽस्म्यहंसदा ॥ ४ ॥ एकादश्यांभुञ्जतेयेलोभात्पापधियोनराः ॥ वेदनिन्दाकरायेचतेषांरुष्टोऽस्म्यहं सदा ॥ ५ ॥ पापबुद्धिरतायेचमित्रद्रोहरतास्तथा ॥ धात्रीतरुंचयेघ्नन्तितेषांरुष्टोऽस्म्यहंसदा ॥६॥ दिवसेमैथुनंयेचकुर्वतेकाममोहिताः ॥ रजस्वला स्त्रियांचैवतेषांरुष्टोऽस्म्यहंसदा ॥ ७ ॥ येचादृष्टार्तवांनारींमोहाद्गच्छन्तिसत्तम ॥ व्रतस्थांचसदाजाल्मास्तेमांनयन्तिशत्रुताम् ॥ ८ ॥ अमावास्याति थौयेचकुर्वतेनिशिभोजनम् ॥ भोजनद्वयमेवार्केतेषांरुष्टोऽस्म्यहंसदा ॥ ९ ॥ आमिषंमैथुनंतैलममावास्यादिनेद्विजाः ॥ नयेत्यजन्तिविप्रेन्द्रतेषांरुष्टो ऽस्म्यहंसदा ॥ ११० ॥ बहुनात्रकिमुक्तेनसंक्षेपात्तेवदाम्यहम् ॥ निन्दन्तिवैष्णवान्येचतेषांरुष्टोऽस्म्यहंसदा ॥११॥ व्यासउवाच ॥ इत्युक्त्वाभगवा न्विष्णुरदृश्यःसहसाभवत् ॥ सचविप्रःसमुत्तस्थौत्यक्तनिद्रस्तुमश्वतः ॥ १२ ॥ केशवोक्तेनवाक्येनसविप्रोहरिभक्तिकृत् ॥ संत्यज्यसकलंकार्यं क्रियायोगरतोऽभवत् ॥१३॥ नारायणस्यनैवेद्यंभुञ्जतोऽपिफलंत्विदम् ॥ हरिपूजाकृतांपुंसांनजानेकिंभवेदिति ॥१४॥ समासेनब्रवीमित्वांशृणुसत्तम जैमिने ॥ सकृत्कृत्वाहरेःपूजांप्राप्यतेपरमंपदम् ॥ १५ ॥ मानुष्यंदुर्लभंलोकेपूजातत्रापिचक्रिणः ॥ भक्तिस्तत्रापिविप्रेन्द्रदुर्लभापरिकीर्तिता ॥ ॥ १६ ॥ संसाराब्धिसर्वदुःखप्रपूर्णंकर्तुंवाञ्छायस्यचित्तेऽस्तिपुंसः ॥ भक्त्यानित्यंवासुदेवस्यपूजांकुर्यादार्यःकर्मणांसोऽखिलानाम् ॥ ११७ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारएकोनविंशतितमोऽध्यायः ॥ १९ ॥ व्यासउवाच ॥ विष्णुपूजाफलंविप्रसंक्षेपात्कथितंमया ॥ इदानींवच्मि दानानिनिशामयसमाहितः ॥ १ ॥ दानंतपोद्वयोर्मध्येदानमेकंपरंस्मृतम् ॥ तपसापापमित्युक्तंनपापोदानकर्मणि ॥ २ ॥ ततःकृतयुगेश्रेष्ठंत्रेता यांध्यानमेवच ॥ सपर्याद्वापरेश्रेष्ठादानंश्रेष्ठंकलौयुगे ॥ ३ ॥ तस्मात्कलियुगेदानंप्रीतयेकमलापतेः ॥ कर्तव्यंसततंप्राज्ञैरिच्छद्भिःपरमंपदम्

॥ ४ ॥ कलयाकलयाचन्द्रकलासंवर्धतेतथा ॥ दानस्यसागतिःप्रोक्तातपसश्चमनीषिभिः ॥ ५ ॥ पलादपिद्विजश्रेष्ठकर्तव्योवित्तसंग्रहः ॥ संचितंतु
धनंप्राज्ञोदानकर्मणिसंक्षिपेत् ॥ ६ ॥ धनेस्थितेऽपियोमर्त्योनाश्नातिनददातियः ॥ दरिद्रःसचविज्ञेयोदानभोगविवर्जितः ॥ ७ ॥ वित्तंकेनसहाया
तियातितेनतुकोद्विज ॥ आयातितत्पुरादत्तमिहपञ्चत्वमागते ॥ ८ ॥ दत्त्वादत्त्वासदादानंमानवायेदरिद्रति ॥ नतेदरिद्राविज्ञेयाःपरलोकेमहेश्वराः
॥ ९ ॥ धनंरक्षन्तिकार्पण्याद्येतेज्ञेयाःसुदुःखिताः ॥ अन्तेत्यक्त्वाचतत्सर्वंनिराशायान्तिजैमिने ॥ १० ॥ परलोकेद्विजश्रेष्ठःसाधुसद्बलवर्जितः ॥
निर्धनेबन्धुहीनेचनादत्तमुपतिष्ठते ॥ ११ ॥ स्तोकंस्तोकंचविप्रेन्द्रभक्तिश्रद्धासमन्वितः ॥ नित्यंदेयानिदानानिवैष्णवैर्निजभक्तितः ॥ १२ ॥
सर्वेषामेवदानानामन्नदानंद्विजोत्तम ॥ जलदानंचतत्त्वज्ञैरतिश्रेष्ठंप्रकीर्तितम् ॥ १३ ॥ विनान्नेननतिष्ठन्तिप्राणादेहेषुदेहिनाम् ॥ अन्नदःप्राणदोज्ञेयः
प्राणदःसकलप्रदः ॥ १४ ॥ तस्मात्समंस्तदानानामन्नदोलभतेफलम् ॥ अन्नदानसमंदानंजलदानंचजैमिने ॥ १५ ॥ विनातोयेननानान्नस्यादतस्तोयं
प्रदीयते ॥ क्षुधातृषापिविप्रेन्द्रद्वेतुल्यंतुप्रकीर्तिते ॥ १६ ॥ तस्माद्दत्त्वाचतोयंचश्रेष्ठंप्रोक्तंमनीषिभिः ॥ जीवनंजीवनंनॄणांजीवनंनचजीवनम् ॥
॥ १७ ॥ अतोजीवनरक्षार्थंजीवनंप्राज्ञउत्सृजेत् ॥ अन्नंतोयंचविप्रेन्द्रदत्तंयेनमहीतले ॥ १८ ॥ तेनसर्वाणिदानानिकृतानिनात्रसंशयः ॥ अन्न
दानस्यमाहात्म्यंजलदानस्यवैशृणु ॥ १९ ॥ बभूवहास्तिनपुरेकुबेरइववित्तवान् ॥ तस्मिन्नेवपुरेवेश्याबभूवसुरसुन्दरी ॥ २० ॥ ख्यातारतिवि
दग्धेतिसर्वलक्षणसंयुता ॥ तत्रक्षेमङ्करीनामब्राह्मणीश्रेष्ठवंशजा ॥ २१ ॥ समस्तगुणसम्पन्नाविधवासीद्द्विजात्मजा ॥ साब्राह्मणीद्विजश्रेष्ठजारा
नुरक्तमानसा ॥ २२ ॥ निषिद्धंकर्मकुर्वन्तीत्यक्त्वायात्यविविक्तताम् ॥ तयासंनिहिताविप्रवेश्यापित्राह्मणीचसा ॥ २३ ॥ चकारसख्यंस्नेहेन
वेश्यावृत्तिमुपेत्यसा ॥ सावेश्याब्राह्मणीचापिद्वेचैकत्रदिनेदिने ॥ २४ ॥ पापानिचक्रतुःप्रीत्याअसङ्ख्यातानिजैमिने ॥ ततोरतिविदग्धासावृद्ध
भावमुपागता ॥ २५ ॥ ब्राह्मणीचापिविप्रेन्द्रदुःशीलात्यन्तपापिनी ॥ कदाचिद्वारमुख्यासाजरतीतांनिजांसखीम् ॥ २६ ॥ प्राहेतिविस्मिता
विप्रवचनंविनयान्विता ॥ २७ ॥ रतिविदग्धोवाच ॥ सखित्वयासहानेकंदारुणंपातकंकृतम् ॥ अद्यापिपातकेदृष्टिर्महतीवर्ततेमम ॥ २८ ॥
सौन्दर्यंचबलंचवसर्वंमेजरयाहृतम् ॥ इत्थमस्वास्थ्यकृन्नित्यमाशात्यक्तुंनशक्यते ॥ २९ ॥ स्थाविरंसुमहत्प्राप्तंकृतफतकयामया ॥ समागत
मिवैतर्हिसमीक्ष्यमरणंगतम् ॥ ३० ॥ उपार्जितानिपापेनयानिवित्तानिवैमया ॥ रक्षिष्यन्त्यनपत्यायांमृतायांमयितानिके ॥ ३१ ॥ तस्मात्सर्वाणिवित्ता
निअन्यायोपार्जितानिच ॥ दातुमिच्छामिविप्रेभ्योयदित्वंमन्यसेसखि ॥ ३२ ॥ ब्राह्मण्युवाच ॥ मयायावन्तिवित्तानिमश्येतिसंचितानिच ॥

असत्पात्रेषुदत्तानितानिसर्वाणिनित्यशः ॥३३ ॥ तस्मादहंधनैर्हीनाकिंदास्यामिद्विजातये ॥ अस्तिचेद्यदिवित्तंतेदानमाशुतदाकुरु ॥ ३४ ॥ तस्या
एवंवचःश्रुत्वासावेश्यात्यन्तंहर्षिता ॥ वित्तेनसकलेनैवअन्नदानंचकारह ॥ ३५ ॥ हरिशर्माचविप्रेन्द्रोधनवानतिभक्तितः ॥ पूजयामाससततं
भगवन्तंजनार्दनम् ॥ ३६ ॥ जितेन्द्रियोजितक्रोधोहिंसादम्भविवर्जितः ॥ प्रीतयेकमलाभर्तुःसतेपेसुमहत्तपः ॥ ३७ ॥ गन्धपुष्पैश्चबलिभिर्घृत
धूपैःप्रदीपकैः ॥ पूजयामासदेवेशंनित्यमेवजनार्दनम् ॥ ३८ ॥ धनवानपिविप्रोऽसौवित्तस्यक्षयशङ्कितः ॥ पिपीलिकामूषिकाश्चतथान्येऽपिच
जन्तवः ॥ ३९ ॥ कृपणस्यद्विजश्रेष्ठगृहेनित्यंबुभुक्षिताः ॥ उपार्जितंधनंसर्वंस्वयमेवदिनेदिने ॥ ४० ॥ बुभुजेब्राह्मणश्रेष्ठदानकर्मविवर्जितः ॥
सुहृदांब्राह्मणानांचबान्धवानांकदापिसः ॥ ४१ ॥ चकारनचसंभाषामर्थप्रार्थनशङ्कया ॥ विगणय्यस्ववित्तानिसुबहूनिनिजालये ॥ ४२ ॥ मत्वाश्रेष्ठ
मिवात्मानंमोदतेऽसौद्विजोत्तम ॥ कदाचित्प्रातकालेऽसौब्राह्मणोऽत्यन्तंवित्तवान् ॥ ४३ ॥ गणिकाब्राह्मणीसाचएककालेमृताद्विज ॥ अथदूताः
समायातास्तान्नेतुमतिभीषणाः ॥ ४४ ॥ धर्मराजस्यदेवस्यपाशमुद्गरपाणयः ॥ तेचचण्डादयोदूतास्तान्समादायजैमिने ॥ ययुर्धर्मपुरंसद्योदुर्ग
मेनपथाततः ॥ ४५ ॥ चण्डउवाच ॥ आनीतोहरिशर्माचवेश्याचब्राह्मणीचसा ॥ तवाज्ञयाजीवितेशपश्यैतान्पुरतःस्थितान् ॥ ४६ ॥ तान्स
मालोक्यजीवेशःप्रहस्यद्विजसत्तम ॥ चित्रगुप्तमितिप्राहसर्वकार्यविचक्षणम् ॥ ४७ ॥ यमउवाच ॥ एतेषांसर्वकार्याणिशुभदान्यशुभानिच ॥
मूलाद्विचारयप्राज्ञचित्रगुप्तमहामते ॥ ४८ ॥ यमादेशात्ततस्तेषांचित्रगुप्तोविचक्षणः ॥ सर्वंविचारयामासशुभकर्माशुभंतथा ॥ ४९ ॥ चित्रगुप्त
उवाच ॥ देवाकर्णयवक्ष्यामिपुण्यंचपातकंतथा ॥ इयंवेश्याब्राह्मणीचहरिशर्माचकारयत् ॥ ५० ॥ एषारतिविदग्धाख्यागणिकाति
दुराशया ॥ चकारयानिपापानिवक्तुंतानिनशक्यते ॥ ५१ ॥ अन्यायोपार्जितैर्वित्तैरखिलैरेवसूर्यज ॥ अन्नदानंचकारेयंगणिकागतयौवना॥
॥ ५२ ॥ अन्नदानप्रभावेणयातनागृहवासदः ॥ त्यक्तेयंपातकैःसर्वैःकोटिजन्मार्जितैरपि ॥ ५३ ॥ अन्नदानंमहाराजयेकुर्वन्तिजनाः
क्षितौ ॥ तेपापिनोऽपिगच्छन्तितद्विष्णोःपरमंपदम् ॥ ५४ ॥ यावन्त्यन्नानियच्छन्तिमानवाःक्षितिमंडले ॥ तावन्त्योब्रह्महत्याश्चतस्यन ॥ ४४ ॥
श्यन्त्यसंशयम् ॥ ५५ ॥ अन्नानियच्छतांत्यक्त्वाशरीराणिचपातकम् ॥ गृह्णतामेवपात्राणिसहसायातिसूर्यज ॥ ५६ ॥ अन्नानिपापिनांतस्मा
न्नगृह्णन्तिविचक्षणाः ॥ मोहाद्गृह्णन्तियेमूढास्तएवपापभागिनः ॥ ५७ ॥ शुभकर्माशुभंवापिवेश्यायाःकथितंप्रभो ॥ ब्राह्मण्याःशृणुकर्माणिशुभानि
चाशुभानिच ॥ ५८ ॥ इयंक्षेमङ्करीनामब्राह्मणीशुद्धवंशजा ॥ भद्रकीर्तिप्रियासर्वंचकारदुरितंप्रभो ॥ ५९ ॥ त्यक्त्वानिजाश्रमाचारंनिजयौवन

गर्विता ॥ बभूवात्यन्तपापिष्ठाजारसङ्गमलोलुपा ॥ ६० ॥ कदाचिच्छैशवेराजन्खेलन्तीशिशुभिःसह ॥ रथ्यायांखननंचक्रेचतुष्कोणसमन्वितम् ॥
॥ ६१ ॥ तस्मिन्नेवदिनेमेघउदकान्यवर्षच ॥ पूरितंतज्जलैःखातंतयाविनिर्मितंप्रभो ॥६२॥ ततोमध्याह्नसमयेगौरेकातृषितानृप ॥ अपिबत्तत्रपानीयं
तापितातपनातपैः ॥ ६३ ॥ तेनैवसर्वपापानिविनष्टानिमहान्तिवै ॥ तस्याःसूर्यसुतप्राज्ञजलदानप्रभावतः ॥ ६४ ॥ विमुक्तासकलैःपापैर्व्रजे
न्नारायणालयम् ॥ कृतपापाहिदेवेशब्राह्मणीयंदुराशया ॥ ६५ ॥ विमुक्तासकलैःपापैर्जलदानप्रभावतः ॥ अयंविप्रोमहाभक्तोदेवदेवस्यचक्रिणः॥
ततोऽस्योपरिजीवेशप्रभुरेकोऽच्युतःस्मृतः ॥ ६६ ॥ व्यासउवाच ॥ चित्रगुप्तस्यतद्वाक्यंसमाकर्ण्यसदण्डभृत् ॥ तांवेश्यांब्राह्मणींचापिववन्दे
ब्राह्मणंक्तम् ॥ ६७ ॥ दिव्यैःसुवर्णालङ्कारैर्वस्त्रैर्नानाविधैस्तथा ॥ तेषांपूजांयमःकृत्वाकुटुम्बिनांचजैमिने ॥ ६८ ॥ उवाचप्रहसन्वाक्यंसुप्रीतो
मृदुलाक्षरम् ॥ ६९ ॥ यमउवाच ॥ यूयंसर्वेमहात्मानोविनष्टाखिलपातकाः ॥ समस्तसुखदस्थानंगच्छतश्रीपतेःप्रभोः ॥ ७० ॥ तानारोप्य
ततोदिव्येयमःकाञ्चननिर्मिते ॥ राजहंसयुतेस्थानेप्रेषयामासचक्रिणः ॥ ७१ ॥ ततोदिव्यरथारूढाःसर्वाभरणभूषिताः ॥ पुरंभगवतोजग्मु
स्तेसर्वेगतपातकाः ॥ ७२ ॥ गणिकाब्राह्मणीसाचविनष्टाखिलकल्मषा ॥ सान्निध्यंप्राप्यदेवस्यतस्थौविप्रचिरंसुखम् ॥ ७३ ॥ हरिशर्माणमालोक्य
समायान्तंजनार्दनः ॥ ददौवरासनंतस्मैस्नेहात्कनककनिर्मितम् ॥ ७४ ॥ पाद्यार्घ्याचमनीयैश्चतमभ्यर्चद्द्विजोत्तमम् ॥ वरासनोपविष्टंत्तपप्रच्छेतिमुदा
हरिः ॥ ७५ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ द्विजन्मन्कुशलंब्रूहिमद्भक्तप्रवरोऽसियत् ॥ चिरंमेमन्दिरेतिष्ठसर्वोपद्रववर्जिते ॥ ७६ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥
त्वांस्मृत्वापिक्षितौदेवलभतेकुशलंप्रभो ॥ त्वत्सान्निध्यंमयाप्राप्तंकुशलंकिमतःपरम् ॥ ७७ ॥ व्यासउवाच ॥ एतस्यवचनंश्रुत्वाभगवान्प्रणयोदि
तम् ॥ दत्तवान्निजसारूप्यंप्रीतस्तस्मैद्विजन्मने ॥ ७८ ॥ ददौतस्मैसुखंसर्वदुर्लभंकमलापतिः ॥ आहारमात्रंनददौतत्कार्पण्यंस्मरन्प्रभुः ॥ ७९ ॥
दिनद्वयान्तरेविप्रोनिराहारःक्षुधाकुलः ॥ प्रोवाचविष्णुंदेवेशंविनयावनतःस्थितः ॥ ८० ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ प्रभोप्राप्तंतवस्थानमनेकतपसां
फलम् ॥ अत्रापिक्षुधयानित्यंविफलोऽस्मिकथंप्रभो ॥ ८१ ॥ देवकन्यागणैर्दिव्यैःसंप्राप्तनवयौवनैः ॥ श्वेतचामरवातेनमश्चेष्वपिनिर्वीजितः ॥
॥ ८२ ॥ सुगन्धानांप्रसूनानांमहास्रग्भिरलङ्कृतः ॥ चन्दनैर्लिप्तसर्वाङ्गोराजश्रेष्ठइवप्रभो ॥ ८३ ॥ चार्वङ्गीभिःकामिनीभिर्नित्यंमत्पुरतःप्रभो ॥
गीतेननृत्यतेचापिनारायणतवाज्ञया ॥ ८४ ॥ वासवाद्याःसुराःसर्वेरजांसिममपादयोः ॥ शिरःकिरीटशोभीनिनित्यमेववहन्तिवै ॥ ८५ ॥ देवदेव
र्षयश्चापिमुनयश्चजगत्पते ॥ स्तुवन्तिमांस्तवैर्नित्यंकिङ्कराइवसर्वदा ॥ ८६ ॥ चतुर्बाहुरहंश्यामःशङ्खचक्रगदाब्जभृत् ॥ प्रफुल्लपुण्डरीकाक्षःपीत

वासाःसुकुण्डलः ॥ ८७ ॥ स्वर्णयज्ञोपवीतीचकिरीटीकुण्डलीतथा ॥ दृश्येत्वमिवदेवाद्यैर्द्वितीयोगरुडध्वजः ॥ ८८ ॥ सुखान्येतानिदत्तानिदुर्लभा
नित्वयाप्रभो ॥ ददासिकथमाहारंनमह्यंपरमेश्वर ॥ ८९॥ क्षुधाग्निनाचसुमहच्छरीरंममदह्यते ॥ यथैवज्वलितोवृक्षःकोटरस्थेनवह्निना ॥ ९० ॥ सुख
मेतत्त्वयादत्तंहरेमह्यंनरोचते ॥ प्रज्वलज्जठराग्नौतुविह्वलाज्ञायकेशव ॥ ९१ ॥ कर्मणामनसावाचात्वांविनाजगदीश्वरम् ॥ नपूजितोमयाकश्चिद्देवदेव
गणार्चितः ॥ ९२ ॥ स्वप्नेनापिजगन्नाथतस्यभक्तिःकृतानहि ॥ आहारंकेनदोषेणददासिनहिमेप्रभो ॥ ९३ ॥ व्यासउवाच ॥ अथासौभगवान्विष्णुः
कौतुकीसमुवाचतम् ॥ गच्छब्राह्मणभद्रंतेब्रह्माणंप्रतिसत्वरम् ॥ ९४ ॥ इतिश्रुत्वावचोविप्रःशीघ्रंब्रह्माणमाययौ ॥ ब्रह्मातंप्रतिप्रोवाचकार्पण्यंतस्यदर्श
यन् ॥ ९५ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ दुःखादुपार्जितंद्रव्यंदीयतेयन्नभूसुरे ॥ स्वयंनभुज्यतेतच्चनष्टमेवनसंशयः ॥ ९६ ॥ कारणंतवदुःखस्यसर्वमेवमयोदि
तम् ॥ गच्छब्राह्मणभद्रंतेनिःसंदेहोऽयमागतः ॥ ९७ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ निजकर्मविपाकोऽयंत्वत्प्रसादाच्छ्रुतोऽखिलः ॥ इदानींब्रूहिदानानिकानि
देयानिमानवैः ॥ ९८ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ बहूनिसन्तिदानानितानिवक्तुंनशक्यते ॥ संक्षेपात्कथ्यतेविप्रनिशामयसमाहितः ॥ ९९ ॥ भूमिदानंद्विज
श्रेष्ठसर्वदानोत्तमोत्तमम् ॥ कृतंपुण्यात्मनायेनसज्ञेयःसर्वदानकृत् ॥ १०० ॥ गोचर्ममात्रांभूमिंयोददातिद्विजसत्तम ॥ सगच्छेत्परमंस्थानं
विमुक्तःसर्वपातकैः ॥ १ ॥ भूमिंसस्यसमेतांयोदरिद्रायद्विजातये ॥ ददातिब्राह्मणश्रेष्ठतस्यपुण्यंनिशामय ॥ २ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तो
नारायणपुरंव्रजेत् ॥ तत्रभुङ्क्तेसुखंसर्वंयावदिन्द्राश्चतुर्दश ॥ ३ ॥ भूयोभूमिंसमासाद्यसार्वभौमोनृपोभवेत् ॥ चिरंभुक्त्वामहींकृत्स्नांनरो
नारायणोभवेत् ॥ ४ ॥ यस्माद्भूमिर्द्विजैर्ग्राह्यात्यक्त्वादानशतान्यपि ॥ भूमिदोभूमिनेताचद्वावपिस्वर्गगामिनौ ॥ ५ ॥ मन्दबुद्धिर्द्विजो
यस्तुभूमिदानंपरित्यजेत् ॥ प्रतिजन्मनिविप्रेन्द्रसभवेदतिदुःखितः ॥ ६ ॥ अन्येभ्योऽपिसमादायभूमिदानंयआचरेत् ॥ तस्यविष्णुरति
प्रीतोददातिपरमंपदम् ॥ ७ ॥ ग्रामंयच्छतियोविप्रदरिद्रायद्विजातये ॥ दापयत्यपिवातस्यपुण्यंवापिनिशामय ॥ ८ ॥ यावन्तो
रेणवोभूमौयावन्तोवृष्टिबिन्दवः ॥ मन्वन्तराणितावन्तिविष्णुलोकेवसेत्सुधीः ॥ ९ ॥ धेनुंपयस्विनींयस्तुसवत्सांयच्छतिद्विज ॥
तस्यब्रवीम्यहंपुण्यमाकर्णयमहात्मनः ॥ ११० ॥ सप्तद्वीपांमहींदत्त्वाससस्यांयत्फलंलभेत् ॥ तत्फलंलभतेमर्त्योधेनुंयच्छन्द्विजातये ॥
॥ ११ ॥ ददातिवृषभंयस्तुब्राह्मणायकुटुम्बिने ॥ विमुक्तःपातकैस्सर्वैरुद्रलोकंसगच्छति ॥ १२ ॥ तस्ययावन्तिरोमाणिशरीरेवृषभस्यच ॥ ताव
त्कल्पसहस्राणिरुद्रेणसचमोदते ॥ १३ ॥ यस्तुवेदविदेधेनुंदद्यादुभयतोमुखीम् ॥ नतस्यपुनरावृत्तीरुद्रलोकात्कदाचन ॥ १४ ॥ वृषंतिलसमायुक्तंक्र

ष्णंयस्तुप्रयच्छति ॥ सरुद्रभवनेतिष्ठेद्द्विजेन्द्रतिलसङ्ख्यया ॥ १५॥ तिलप्रमाणमपिचस्वर्णंदद्याद्द्विजातये ॥ सयातिविष्णुभवनंकुलकोटिसमन्वितः ॥ १६ ॥ योभक्त्यारजतंयच्छेद्दरिद्रायद्विजातये ॥ चन्द्रलोकंसमासाद्यसुधापानंकरोतिसः ॥ १७ ॥ हीरकंमौक्तिकंचापिप्रवालंचमणिंतथा ॥ योददातिद्विजश्रेष्ठशक्रलोकंसगच्छति ॥ १८ ॥ अश्वदानंद्विजश्रेष्ठयःकरोतिमहाशयः ॥ गन्धर्वराजराजत्वंसप्राप्नोतिनसंशयः ॥ १९ ॥ ददातिवारणंयस्तुयुवानंदोषवर्जितम् ॥ देवराज्येविभागीसभवेदिन्द्रइवद्विज ॥ १२०॥ नरदोलांचयोदद्याद्ब्राह्मणायसदक्षिणाम् ॥ सोऽपीन्द्रपदमासाद्यवसेत्कल्पचतुष्टयम् ॥ २१ ॥ शालग्रामशिलादानंयोददातिद्विजातये ॥ तस्यपुण्यंप्रवक्ष्यामिसमासेनशृणुद्विज ॥ २२ ॥ सप्तद्वीपांमहींदत्त्वासशैलवनकाननाम् ॥ यत्फलंतल्लभतेशालग्रामशिलाप्रदः ॥ २३ ॥ तुलापुरुषदानेनयत्फलंप्राप्यतेनरैः ॥ शालग्रामशिलांयच्छंस्तस्मात्कोटिगुणंलभेत् ॥ २४ ॥ शालग्रामशिलायेनप्रदत्ताद्विजसत्तम ॥ नूनंतेनप्रदत्तानिभुवनानिचतुर्दश ॥ २५ ॥ तुलापुरुषदानंयःप्रकरोतिनरोत्तम ॥ दिविदिव्याम्बरधरश्चिरंसचमहीपतिः ॥ २६ ॥ जननीजठरेभूयस्तस्यजन्मनविद्यते ॥ ददातियस्तुवैकन्यांसालङ्कारांनरोत्तमः ॥ २७ ॥ सगच्छेद्विष्णुभवनंपुनरावृत्तिवर्जितः ॥ यःकन्याविक्रयंमूढोमोहात्प्रकुरुतेनरः ॥ २८ ॥ सगच्छेन्नरकंघोरंपुरीषह्रदसंज्ञकम् ॥ विक्रीतायाश्चकन्यायायःपुत्रोजायतेद्विज ॥ २९ ॥ सचाण्डालइवज्ञेयःसर्वधर्मबहिष्कृतः ॥ कन्याविक्रयिणःपुंसोमुखंपश्येन्नशास्त्रवित् ॥ १३० ॥ पश्येदज्ञानतोवापिकुर्याद्भास्करदर्शनम् ॥ यत्किंचित्क्रियतेकर्मकन्याविक्रयिणःपुरः ॥ ३१ ॥ शुभंतत्सकलंकर्मयच्छेद्विफलतांद्विज ॥ कन्याविक्रयिणोनास्तिनरकान्निष्कृतिःपुनः ॥ ३२ ॥ कन्यादानकृतोनास्तिस्वर्गादागमनंपुनः ॥ बहुनात्रकिमुक्तेनसङ्क्षेपेणब्रवीमिते ॥ ३३ ॥ हीरकक्षितिकन्यानांफलंस्याच्चशताधिकम् ॥ उपानहंचातपत्रंयस्तुयच्छतिभूतले ॥ ३४ ॥ शृणुतस्यतुवैपुण्यंसंक्षेपेणब्रवीमिते ॥ इहवर्षशतंजीवेत्सर्वसंपत्समन्वितः ॥ ३५ ॥ मृतःशक्रपुरंप्राप्यशतकल्पचतुष्टयम् ॥ ददातिनूतनंवस्त्रंसयातिपरमांगतिम् ॥ ३६ ॥ वस्त्रंपुगतनंयच्छेद्धेनुंचजरतींतथा ॥ कन्यांरजस्वलांयस्तुससदानरकंव्रजेत् ॥ ३७ ॥ फलदोमानवोविप्रगच्छतित्रिदशालयम् ॥ भुङ्क्तेकल्पसहस्राणिफलंतत्रामृतोमम् ॥ ३८ ॥ शाकप्रदोयातिविप्रशम्भोर्भगवतःपदम् ॥ तत्रकल्पद्वयंभुङ्क्तेपायसंदुर्लभंसुरैः ॥ ३९ ॥ दुग्धदोदधिदश्चैवघृतदस्तक्रदस्तथा ॥ प्राप्नोतिवैसुधापानंपुरोभगवतोहरेः ॥ १४० ॥ पुष्पदोमनुजोविप्रगन्धदश्चसुरालये ॥ तिष्ठेद्युगसहस्राणिपुष्पगन्धविभूषितः ॥ ४१ ॥ शय्यादानंद्विजश्रेष्ठयःकरोतिद्विजोत्तम ॥ सब्रह्मलोकमागत्यपर्यङ्कशयनश्चिरम् ॥ ४२ ॥ दीपदःपीठदश्चैवसर्वपापविवर्जितः ॥ दिव्यसिंहासनस्थश्चजलदीपावलीवृतः ॥४३॥ ताम्बूलदोनरोराजन्भुविभुङ्क्तेऽखिलंशुभम् ॥ दिविदेवा

ज्ञानाक्रोडेसुप्तस्ताम्बूलमत्तिवै ॥४४॥ विद्यादानंद्विजश्रेष्ठयःकरोतिनरोत्तम ॥ संप्राप्यसंनिधिंविष्णोस्तिष्ठेद्युगशतद्वयम् ॥४५॥ ततोज्ञानंसमासाद्यत त्रैवद्विजसत्तम ॥ प्राप्नोतिदुर्लभंमोक्षंप्रसादात्कमलापतेः ॥ ४६ ॥ अनाथंब्राह्मणंयस्तुपाठयत्यतिदुःखितम् ॥ सयातिविष्णुभवनंपुनरावृत्तिदुर्ल भम् ॥ ४७ ॥ कुलीनोऽपिद्विजश्रेष्ठोनभातिविद्ययाविना ॥ तस्माद्द्विजंपाठयन्तःप्रयान्तिपरमंपदम् ॥ ४८ ॥ भुविप्रत्यक्षदेवोऽपिब्राह्मणोदेवताश्रयः॥ सर्ववर्णगुरुर्नैवविद्याहीनोविराजते ॥ ४९ ॥ संसारेयानिदानानिसन्तिहेमादिकानिच ॥ तानितेनप्रदत्तानिब्राह्मणोयेनपाठितः ॥ १५० ॥ कुर्यात्पुस्त कदानंयोनरोभक्तिसमन्वितः ॥ तस्यपुण्यंद्विजश्रेष्ठसंक्षेपात्तेवदाम्यहम् ॥ ५१॥ तत्राक्षराणियावन्तिपत्रेपत्रेचपुस्तके ॥ प्रत्यक्षरेलभेत्पुण्यंकपिलाको टिदानजम् ॥ ५२ ॥ यावद्दिनंपुस्तकंतत्प्रपठन्तिद्विजातयः ॥ तावन्मन्वन्तरंतिष्ठेद्वैकुण्ठेपुस्तकप्रदः ॥५३॥ एवमादीन्यनेकानिसन्तिदानानिभूसुर ॥ सम्यग्वक्तुंजगत्यस्मिन्कःशक्तोद्विशतैरपि ॥ ५४ ॥ ब्रह्महत्यादिपापानिक्रियन्तेयानिमानवैः ॥ हन्यन्तेतानिपापानितस्माद्दानंसमाचरेत् ॥ ५५ ॥ आत्मपुण्येनयद्दानंदीयतेचत्रिभिर्जनैः ॥ यावद्द्रव्यंफलंतस्मात्तस्यदानस्यलभ्यते ॥ ५६ ॥ प्रीतयेकमलाभर्तुर्यद्दानंदीयतेजनैः ॥ तस्यकोटिगुणंपुण्यं लभतेनात्रसंशयः ॥ ५७ ॥ तस्मान्नारायणप्रीतिहेतवेमतिमान्नरः ॥ दानंसमाचरेद्विप्रभक्तिकर्मसमन्वितः ॥ ५८ ॥ तपसोऽपिपरंदानंनिरुक्तंतत्त्वदर्शि भिः ॥ अतोयत्नादपिप्राज्ञोदानकर्मसमाचरेत् ॥ ५९ ॥ दानंतपोद्वेअपियःप्रकरोतिनरोत्तमः ॥ तस्यतुल्योजगत्यस्मिन्विद्यतेनहिभूसुर ॥ १६० ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारेसर्वदानमाहात्म्यंनामविंशोऽध्यायः ॥ २० ॥ व्यासउवाच ॥ ब्रह्मणोवचनंश्रुत्वाहरिशर्माद्विजोत्तमः ॥ भूयो ऽपितंनमस्कृत्यभक्त्याप्राहेतिजैमिने ॥ १ ॥ हरिशर्मोवाच ॥ प्रोक्तानियानिदानानिसुबहूनित्वयाप्रभो ॥ कस्मैदेयानिदानानितन्मेगदितु मर्हसि ॥ २ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ सर्वेषामेववर्णानांब्राह्मणःपरमोगुरुः ॥ तस्मैदेयानिदानानिभक्तिश्रद्धासमन्वितैः ॥ ३ ॥ सर्वदेवाश्रयोविप्रःप्रत्यक्ष त्रिदशोभुवि ॥ सतारयतिदातारंदुस्तरेविश्वसागरे ॥ ४ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ सर्ववर्णगुरुर्विप्रस्त्वयाप्रोक्तःसुरोत्तम ॥ तेषांमध्येतुकःश्रेष्ठःकस्मैदानं प्रदीयते ॥ ५ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ सर्वेऽपिब्राह्मणाःश्रेष्ठाःपूजनीयाःसदैवहि ॥ स्तेयादिदोषतप्तायेब्राह्मणाब्राह्मणोत्तम ॥ ६ ॥ अस्माकंद्वेषिणस्तेचपरे भ्योनकदाचन ॥ अनाचाराद्विजाःपूज्यानचशूद्राजितेन्द्रियाः ॥ ७ ॥ अभक्ष्यभक्षकागावोलोकानांमातरःस्मृताः ॥ माहात्म्यंभूमिदेवानांविशेषा दुच्यतेमया ॥ ८ ॥ तवस्नेहाद्द्विजश्रेष्ठनिशामयसमाहितः ॥ क्षत्रियाणांचवैश्यानांशूद्राणांगुरवोद्विजाः ॥ ९ ॥ अन्योन्यंगुरवोविप्राःपूजनीयाश्च भूसुराः ॥ ब्राह्मणंपूजयेद्यस्तुविष्णुबुद्ध्यानरोत्तम ॥१०॥ आयुःपुत्रश्चकीर्तिश्चसंपत्तिस्तस्यवर्धते ॥ संचिनोतिद्विजंयस्तुमूढधीर्मानवोभुवि ॥११॥

सुदर्शनेनतच्छीर्षंहन्तुमिच्छतिकेशवः ॥ पुष्पहस्तंपयोहस्तंदेवहस्तंचजैमिने ॥ १२ ॥ ननमेद्ब्राह्मणंप्राज्ञस्तैलाभ्यक्तस्वविग्रहम् ॥ जलस्थंदेववे
श्मस्थंध्यानमज्जितचेतसम् ॥ १३ ॥ देवपूजांप्रकुर्वन्तंननमेद्ब्राह्मणंबुधः ॥ बहिष्क्रियांप्रकुर्वन्तंभुञ्जानंचद्विजोत्तम ॥ १४ ॥ तथासामानिगायन्तं
ननमेद्ब्राह्मणंबुधः ॥ ब्राह्मणायत्रतिष्ठन्तिबहवोद्विजसत्तम ॥ १५ ॥ प्रत्येकंतुनमस्कारस्तत्रकार्योनधीमता ॥ कृताभिवादनंविप्रंप्रत्यभियोनाभिवाद
यत् ॥ १६ ॥ सचाण्डालसमोज्ञेयोनाभिवाद्यःकदाचन ॥ कृतप्रणामंतनयंनमेतांपितरौनच ॥ १७ ॥ कृतप्राणामाःसर्वेऽपिनमस्कार्याद्विजैर्द्विजाः ॥
कृतदोषान्द्विजान्गाश्चनद्विषन्तिविचक्षणाः ॥ १८ ॥ द्विषन्तिवापिमोहेनतेषांरुष्टःसदाहरिः ॥ याचकान्ब्राह्मणान्यस्तुकोपदृष्ट्याप्रपश्यति ॥१९॥
सूचिप्ररोपणंतस्यनेत्रयोःकुरुतेयमः ॥ विप्रनिर्भर्त्सनंमूढायेनवक्त्रेणकुर्वते ॥ २० ॥ तस्मिन्वक्त्रेयमस्तप्तंलोहदण्डंददातिवै ॥ ब्राह्मणोयद्गृहेभुङ्क्तेतद्गृहे
केशवःस्वयम् ॥ २१ ॥ देवताःसकलायेचपितरश्चसुरर्षयः ॥ विप्रपादोदकंयस्तुकणमात्रंवहेद्बुधः ॥ २२ ॥ देहस्थंपातकंतस्यसर्वमेवाशुनश्यति ॥
कोटिब्रह्माण्डमध्येषुसन्तितीर्थानियानिवै ॥ २३ ॥ तीर्थानितानिसर्वाणिविप्रपादेतुदक्षिणे ॥ विप्रपादोदकैर्नित्यंसिक्तंस्याद्यस्यमस्तकम् ॥ २४ ॥
सस्नातःसर्वतीर्थेषुसर्वयज्ञेषुदीक्षितः ॥ सर्वपापानिघोराणिब्रह्महत्यादिकानिच ॥ २५ ॥ सद्यस्तस्यविनश्यन्तिविप्रपादाम्बुधारणात् ॥ क्षयाद्या
व्याधयःसर्वाःपरमक्लेशदायिकाः ॥ २६ ॥ गच्छन्तिविलयंसद्योविप्रपादाम्बुधारणात् ॥ पित्रर्थंयानितोयानिदीयन्तेविप्रपादयोः ॥ २७ ॥
तैस्तृप्ताःपितरःस्वर्गेतिष्ठन्त्याचन्द्रतारकम् ॥ प्रक्षाल्यविप्रचरणौदूर्वाभिर्योऽर्चयेद्बुधः ॥ २८ ॥ तेनार्चितोजगत्स्वामीविष्णुःसर्वसुरोत्तमः ॥
विप्राणांपादनिर्माल्यंयोमर्त्यःशिरसावहेत् ॥ २९ ॥ सत्यंसत्यमहंवच्मितस्यमुक्तिर्हिशाश्वती ॥ विप्रंप्रदक्षिणीकृत्यवन्दतेयोनरोत्तमः ॥ ३० ॥
प्रदक्षिणीकृतातेनसप्तद्वीपावसुन्धरा ॥ प्राप्यन्तेसर्वकामास्तुविप्राणांपादसेचनात् ॥ ३१ ॥ रोगीरोगात्प्रमुच्येतपापीमुच्येतपातकात् ॥ मुच्यतेब
न्धनाद्बद्धोविप्राणांपादसेचनात् ॥ ३२ ॥ अनपत्याश्चयानार्योमृतपत्याश्चयाःस्त्रियः ॥ बह्वपत्याजीववत्साविप्रपादस्यसेचनात् ॥ ३३ ॥ माहा
त्म्यंशृणुविप्रेन्द्रसर्वपापप्रणाशनम् ॥ द्विजाङ्घ्रिसेचनस्याहंसमासेनब्रवीमिते ॥ ३४ ॥ पूर्वंभद्रक्रियोनामपवित्रकुलसंभवः ॥ बभूवब्राह्मणोविष्णोः
परिचर्यापरायणः ॥ ३५ ॥ वेदवित्सदयःशान्तःपितृभक्तिपरायणः ॥ अतिथीनांपूजकश्चज्ञातिपूजाकरस्तथा ॥ ३६ ॥ एकदासद्विजश्रेष्ठस्तैलाभ्य
क्तस्वविग्रहः ॥ जगामसरसींस्नातुंगृहीतस्नानवस्त्रकः ॥ ३७ ॥ कृतस्नानःसविप्रेन्द्रोविधिनातर्पणादिकम् ॥ चकारसर्वशास्त्रज्ञःसर्वलोकहितेरतः ॥
॥ ३८ ॥ समाप्यस्नानकर्माणिहरिनामानिकीर्तयन् ॥ आजगामस्वकेगेहेहरिपूजापरोऽभवत् ॥ ३९ ॥ पादौप्रक्षालयामासपानीयैरतिशीतलैः ॥

प्रक्षालिताङ्घ्रिहस्तोऽसौब्राह्मणोब्राह्मणांर्चकः ॥ ४० ॥ स्थापयामाससर्वाणिस्नानोपकरणानिच ॥ द्वारदेशेद्विजश्रेष्ठनिदाघतपनातपैः ॥ ४१ ॥
तपितोभषकःकश्चिदग्निकल्पैःसमागतः ॥ विप्रपादोदकेतस्मिन्प्रसुप्तोऽत्यन्तशीतले ॥ ४२ ॥ विप्रपादोदकस्पर्शाद्भषकोऽत्यन्तपातकी ॥ विमुक्तः
पातकैःसर्वैःकोटिजन्मकृतैरपि ॥ ४३ ॥ ससुप्तोमन्दिरद्वारिभषकोविकलस्तृषा ॥ पानीयंयाचयामासताडितोद्विजकिङ्करैः ॥ ४४ ॥ जगामप
ञ्चतांसद्योबभूवभषकोद्विजः ॥ द्विजाङ्घ्रिसेचनस्पर्शाद्भषकोवीतकल्मषः ॥ ४५ ॥ तमालोक्यमहात्मानंमूर्तिमन्तमिवेश्वरम् ॥ विनयावनतःप्राह
ब्राह्मणोऽसौतपोधनः ॥ ४६ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ कस्त्वंब्रूहिमहाभागकेनदुःखीतुकर्मणा ॥ भषकस्यकुलेजातोनानादुःखसमाकुले ॥ ४७ ॥ वचनं
तस्यविप्रर्षेःसमाकर्ण्यमहयशाः ॥ कथयामासवृत्तान्तंमूलकःसर्वमात्मनः ॥ ४८ ॥ अहमासंसावभौमःशङ्खनामामहाबलः ॥ चतुर्वर्षसहस्राणि
महींकृत्स्नामपालयम् ॥ ४९ ॥ मयाज्ञायांकृताःसर्वेजिताश्चरिपवोयुधि ॥ दत्तानिसर्वदानानिपालिताज्ञातयोनिजाः ॥ ५० ॥ एकदाहंमहाभाग
ताडितःस्मरसायकैः ॥ बलाज्जनवधूंकांचिज्जहारभृशसुन्दरीम् ॥ ५१ ॥ तेनपापप्रभावेणममश्रीःसंशयंगता ॥ ततःसमस्तैर्लोकैश्चनिरस्तोऽहंमहा
बलः ॥ ५२ ॥ ततस्तुभ्रष्टराज्योऽहंकाननाभ्यन्तरेस्थितः ॥ क्षुधातृषापरिश्रान्तःकदाचित्पञ्चतांगतः ॥ ५३ ॥ अन्तकस्यपुरंगत्वादुःखंभुक्तं
मयाचिरम् ॥ तदाकर्णयविप्रेन्द्रशृण्वतांचित्तदुःखदम् ॥५४॥ संतप्तलोहशस्त्रौघांतप्तांताम्रमयींमहीम् ॥ प्रापितोऽहंज्वलद्वह्निशिखातिसुभीषणाम् ॥
॥ ५५ ॥ ततस्तुशमनादेशाल्लोहस्तम्भंसुभीषणम् ॥ ज्वलतावह्निनातप्तंसमालिङ्ग्यस्थितोऽस्म्यहम् ॥ ५६ ॥ अतिशीताम्बुधाराभिःसक्तोऽहंयम
किङ्करैः ॥ दुःखमन्यच्चसुमहद्भुक्तंतत्रयमालये ॥५७॥ ततोनरकशेषेचजन्मासाद्यमुहुर्मुहुः ॥ पापयोनौमयादुःखमनुभूतंचिरंमहत् ॥ ५८ ॥ त्वत्पाद
जलसंसर्गान्मुक्तोऽहंपापरज्जुना ॥ गच्छामिपरमंधामदुर्लभंयोगिनामपि ॥ ५९ ॥ त्वंमेगुरुर्द्विजश्रेष्ठनमस्तेऽस्तुमहात्मने ॥ त्वत्प्रसादाद्विमुक्तो
ऽहंपापैर्यामिपुरंहरेः ॥ ६० ॥ भद्रक्रियउवाच ॥ पूर्वजन्मकथाराजन्मनुष्योनकदाचन ॥ अतस्त्वविनयंत्यक्त्वासर्वदानीतिमाचरेत् ॥ ६१ ॥ नीति
माहीनृपोयस्तुविपत्तिर्नास्तितस्यवै ॥चिरंभुनक्तिपृथिवींकण्टकैःपरिवर्जिताम् ॥ ६२ ॥ यस्मैनरोचतेनीतिर्भूपालायदुरात्मने ॥ भ्रष्टश्रीरचिरेणापि
सभवेन्नात्रसंशयः ॥६३॥ आयुर्बलंयशोमित्रंविजयंसुखमिच्छता ॥ मन्त्रिणःपण्डिताराज्ञानियोज्याःसर्वदैवहि ॥६४॥ अवज्ञायमहीभर्तुस्त्यजन्ते
सभांबुधाः ॥ सभायांबुधहीनायांनीतिर्बलवतीनहि ॥ ६५ ॥ ततोनीतौविनष्टायांसहसाधरणीपतेः ॥ राजश्रियोविनश्यन्तिसकोशबलवा
हनाः ॥ ६६ ॥ ब्राह्मणान्गणकांश्चैववैद्यांश्चबान्धवांस्तथा ॥ नृपाःकल्याणमिच्छन्तोनद्विषन्तिकदाचन ॥ ६७ ॥गतश्रीर्गणकद्वेष्टावैद्यद्वेष्टायुर्वर्जितः॥

ज्ञातिद्वेष्टा निष्कुलः स्याद्द्विजद्वेष्टाखिलार्तिभाक् ॥ ६८ ॥ राजानः पितरः प्रोक्ताः पुत्राजानपदास्तथा ॥ ततोभूपाः पालयन्तिप्रजाः पुत्रमिवौ
रसान् ॥ ६९ ॥ पौरलोकेतथाकुर्याद्यथास्नेहोनिजात्मजे ॥ प्रजापीडाकरायेचभूपालाअतिपापिनः ॥ ७० ॥ शिरःस्थाविपदस्तेषांविज्ञेयादीर्घ
दर्शिभिः ॥ विवेकिनोमहीपालाः पालयन्तियथाप्रजाः ॥ ७१ ॥ तथातानपिदेवेशः पालयत्यनिशंहरिः ॥ प्रजानांपालनंदण्डद्वेचराज्ञःशुभावहे ॥
॥ ७२ ॥ द्वाभ्यांविवर्जिताभूपास्तेविज्ञेयानृपाधमाः ॥ दुष्टानांशासनंचवशिष्टानांप्रतिपालनम् ॥ ७३ ॥ प्रकुर्वन्तोमहीपालाश्चिरंनन्दन्तिभूतले ॥
न्यायेनोपार्जितंवित्तंयत्नाद्रक्षेन्महीपतिः ॥ ७४ ॥ दुर्वृत्तोहिमहीपालोविपत्तौनहिविस्तरेत् ॥ नृपाःकल्याणमिच्छन्तोनिजराज्यशुभाशुभम् ॥ ७५ ॥
पश्यन्तिनित्यंविप्रेन्द्रसत्वराश्चारचक्षुषा ॥ परचक्रभयंयावन्नायातिचिन्तयेद्भयम् ॥ ७६ ॥ आगतेतुभयेभूपआचरेन्निर्भयोऽपिच ॥ ज्ञातौवापि
चमित्रेवापुत्रेवापिचमन्त्रिणि ॥ ७७ ॥ कुर्यान्मुखेनगाम्भीर्यंमनसाप्रेमकेवलम् ॥ मन्त्रिणोज्ञातयःपुत्राःप्रजाश्चभ्रातरस्तथा ॥ ७८ ॥ गाम्भीर्य
हीनंभूपालंमन्यन्तेनहिभूपवत् ॥ तिष्ठन्तिप्रथमंदूरेनसन्तिपुरतस्तथा ॥ ७९ ॥ लोकाश्रयंनहीच्छन्तित्यक्तगाम्भीर्यभूपतेः ॥ एकश्चमन्त्रीराज्ञावै
चिरंराजत्वमिच्छता ॥ ८० ॥ कर्तव्यःसकलेराज्येवृद्धयेनहिभूसुर ॥ अत्यन्तबुद्धिवृत्तीनांभृत्यानांसपदंहरेत ॥ ८१ ॥ तस्मात्संसदिभूपालोभृत्यमन्यं
नियोजयेत् ॥ मूर्खस्त्रीविजितोराजागीतवाद्यरतःसदा ॥ ८२ ॥ तुरङ्गवाहनैर्हीनःसहसाविपदंव्रजेत् ॥ आचारग्रहणंसत्यंस्ववाक्यप्रतिपालनम् ॥
॥ ८३ ॥ गाम्भीर्यंचेतिभूपानांलक्षणानिद्विजोत्तम ॥ सकथंनृपतिर्यस्तुप्रतापेनविवर्जितः ॥ ८४ ॥ सकथंनृपतिर्येनाऽनिर्जितापरमेदिनी ॥
जितायांपरमेदिन्यांयावत्पादंव्रजेन्नृपः ॥ ८५ ॥ प्रतिपादेऽश्वमेधस्यफलंप्राप्नोतिचाक्षयम् ॥ परभूमिजयाकाङ्क्षीहतोनृपतिभिर्युधि ॥ ८६ ॥ तदा
गच्छेत्परंस्थानंविमुक्तःसर्वपातकैः ॥ युधिप्राप्तजयोराजाप्राप्नोतिपरमंपदम् ॥ ८७ ॥ सङ्ग्रामेप्राप्तमृत्युर्वादिवीन्द्रसंपदंलभेत ॥ त्यक्तशस्त्रंत्यक्त
सत्त्वंपलायनपरायणम् ॥ ८८ ॥ योद्धारंयदियोहन्तिसभूपोयात्यधोगतिम् ॥ पलायनपरोयुद्धेतद्धन्ताचद्विजोत्तम ॥ ८९ ॥ तावुभावपि तिष्ठेतां
नरकेऽत्यन्तदुःसहे ॥ युध्येत्साहसवान्योद्धातद्धन्ताचद्विजोत्तम ॥ ९० ॥ तिष्ठेतांनावपिस्वर्गेयावच्चन्द्रदिवाकरौ ॥ बहुनात्रकिमुक्तेनसंक्षेपादुच्यते
मया ॥ प्रजापालनकृद्राजाकदाचिन्नावसीदति ॥ ९१ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ इतिब्रुवतिभूपालेतस्मिन्गलितकल्मषे ॥ पुष्पवृष्टिरभूत्तस्मिन्महती
गगनाद्द्विज ॥ ९२ ॥ अथदूताःसमायाताःकेशवस्यमहात्मनः ॥ राजहंसयुतंदिव्यंरथमादायसुन्दरम् ॥ ९३ ॥ रथंसतंसमारुह्यदिव्यंकनक
निर्मितम् ॥ जगामविष्णुभवनंसराजागतकल्मषः ॥ ९४ ॥ विप्रपादोदकस्यैतन्माहात्म्यंतेप्रकीर्तितम् ॥ यच्छ्रुत्वाभक्तिभावेननरोनिर्वाणमाप्नुयात् ॥

॥ ९५ ॥ इतितेकथितंसर्वंश्रोतुंयद्वाञ्छितंत्वया ॥ गच्छब्राह्मणभद्रंतेचक्रिणोनिलयंप्रति ॥ ९६ ॥ हरिशर्मोवाच ॥ क्षुधानलेनमहताशरीरं
ममदह्यते ॥ केनोपायेनभगवन्क्षुधाशान्तिर्भवेन्मम ॥ ९७ ॥ एतन्मेवददेवेशभक्तस्यभक्तवत्सलः ॥ प्राप्नोमिसुमहद्दुःखंनित्यंदग्धक्षुधानलैः ॥
॥ ९८ ब्रह्मोवाच ॥ यच्छरीरंत्वयापुष्टंसततंभोजनैःकृतम् ॥ भुङ्क्ष्वतस्यशरीरस्यमांसानिद्विजसत्तम ॥ ९९ ॥ आत्मतृप्तिंप्रकुर्वन्तिभोजनेन
परस्यये ॥ मांसानिस्वशरीराणांभुञ्जतेतेपरत्रहि ॥ १०० ॥ व्यासउवाच ॥ ब्रह्मणोवचनंश्रुत्वानिष्ठुरंद्विजसत्तमः ॥ पुनस्तुष्टावतंदेवंवचनैःकोम
लाक्षरैः ॥ १ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ प्रसीददेवदेवेशशरणागतपालक ॥ क्षमस्वसकलंदोषंसुरश्रेष्ठनमोऽस्तुते ॥ २ ॥ मलमूत्रप्रकीर्णानिवपूंषि
वहतांनृणाम् ॥ सर्वएवप्रभोदोषाःसन्तिकेचिद्गुणानच ॥ ३ ॥ कृतंमयामोहवतादूषणंक्षन्तुमर्हसि ॥ शरणापन्नलोकानांसद्भिर्दोषोनचेक्ष्यते ॥
॥ ४ ॥ आत्मदेहस्यमांसानिभोक्तुंब्रह्मन्नशक्यते ॥ देहिनांवदयद्योग्यंसंतुष्टिर्जायतेयतः ॥ ५ ॥ इत्येवमुक्तंवचनंभक्त्यातेनाग्रजन्मना ॥
उवाचसदयोब्रह्मासर्वज्ञोब्राह्मणप्रियः ॥ ६ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ शोकंमाकुरुविप्रेन्द्रशृणुमेवचनंशुभम् ॥ आहारोलभतेयेनप्रकारेणात्रसम्प्रति ॥
॥ ७ ॥ आत्मनोजायतेपुत्रोयथैवात्मातथासुतः ॥ तस्मात्पुत्रकृतंकर्मलभन्तेपितरःखलु ॥ ८ ॥ चिरंतिष्ठसिदेवस्यभवनेऽत्यन्तशोभने ॥
एवमुक्तस्ततस्तेनसविप्रःक्षुधयाकुलः ॥ स्वप्नेसंदर्शनंदत्त्वापुत्रंवचनमब्रवीत् ॥ ९ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ दीक्षितोऽसिसुतश्रेष्ठतथास्तुपरमंशिवम् ॥
तवास्मिजनकःसौम्यममदुःखंनिशामय ॥ ११० ॥ तपःप्रभावैःपरमंधामप्राप्तंमयासुत ॥ क्षुधानलेनसंतप्तस्तत्रसीदाम्यहंसदा ॥ ११ ॥
यदामयिपितृस्नेहस्तवास्तिसुतसम्प्रति ॥ तदान्नमुदकंचापिमदर्थंदीयतांद्विज ॥ १२ ॥ यत्किंचिद्दीयतेपुत्रैःपित्रर्थंक्षितिमण्डले ॥ लभन्ते
पितरस्तच्चयत्पुत्राःपितृदेहजाः ॥ १३ ॥ पुरापरमयाभक्त्यापूजितोभगवान्मया ॥ गीतैर्वाद्यैश्चनृत्यैश्चस्तवपाठैश्चशोभनैः ॥ १४ ॥ गन्धैर्धूपै
श्चनैवेद्यैर्घृतपूर्णप्रदीपकैः ॥ पाद्यार्घ्याचमनीयैश्चध्यानैरावाहनादिभिः ॥ १५ ॥ नदत्तंजगदीशायकृपणेनमयात्मज ॥ अन्नमात्रमपिक्वापि
नैवेद्यंपापहारिणे ॥ १६ ॥ अतिथेर्नकृतापूजातोयैरन्यैःकदाचन ॥ ज्ञातीनांयाचकानांचसंतुष्टिर्नकृतामया ॥ १७ ॥ तेनैवकर्मणापुत्रनारायण
गृहेऽपिच ॥ क्षुधानलेनसंतप्तःसीदामिप्रतिवासरम् ॥ १८ ॥ अतोऽन्नतोयदानानिदरिद्रायद्विजातये ॥ दत्त्वाक्षिप्रंद्विजश्रेष्ठप्राणरक्षांकुरुष्व
भोः ॥ १९ ॥ अथवानकरोषित्वंनिष्ठुरत्वाददिंयदि ॥ स्वमांसान्येवभोक्ष्यामितदावैविष्णुमन्दिरे ॥ १२० ॥ अथासौक्षुधितोविप्रःशुष्ककण्ठोष्ठ
तालुकः ॥ इत्युक्त्वादीक्षितंपुत्रमदृश्यःसहसाभवत् ॥ २१ ॥ ततःप्रभातेविमलेप्रादुर्भूतेदिवाकरे ॥ स्वप्नेयदुक्तंपित्रातुचिन्तयामाससदीक्षितः ॥ २२ ॥

आत्मनः कर्मदोषेणपरलोकेऽपिमत्पिता॥ क्षुधयादग्धसर्वाङ्गः सीदतिप्रतिवासरम् ॥२३॥ धिगस्तुमांमन्दधियंकृपणप्रवरंजनम् ॥ मयापिपितृपुण्येन नकिञ्चिदपिदीयते ॥ २४॥ इतिसंचिन्त्यबहुधादीक्षितोऽपिद्विजोत्तम ॥ ददौदानानिविप्रेभ्यःश्रद्धाभक्तिसमन्वितः ॥ २५ ॥ तेनपुण्यप्रभावेणतृषयारहितःक्षुधा ॥ तस्थौनारायणागारेयावत्कालंशृणुष्वतत् ॥ २६ ॥ चतुर्युगसहस्राणिब्रह्मणोऽहःप्रकीर्तितम् ॥ भवन्तितस्मिन्नेवाह्निमनवश्चचतुर्दश ॥ २७ ॥ इन्द्राश्चतुर्दशप्रोक्तास्तस्मिन्नेवदिनेचते ॥ भुञ्जतेब्राह्मणश्रेष्ठविषयान्स्वान्पृथक्पृथक् ॥ २८ ॥ एकस्मिन्ब्रह्मदिवसेभुक्त्वास्वान्विषयाञ्छुभान् ॥ इन्द्राश्चमनवश्चैवविनश्यन्तिचतुर्दश ॥ २९ ॥ विष्णुलोकेस्थितेतस्मिन्हरिशर्मणिभास्वरे ॥ समस्तसुखदेरम्येब्रह्मणोदिवसोगतः॥३०॥ तत्रासौकालमेतावद्भुक्त्वाभोगान्मनोरमान् ॥ परमंज्ञानमासाद्यप्रविवेशहरेस्तनुम् ॥ ३१ ॥ व्यासउवाच ॥ अन्नतोयसमंदानंसंसारेनास्तिजैमिने ॥ सर्वदानफलान्येवअन्नतोयप्रदानतः ॥३२ ॥ नचपात्रपरीक्षाचनकालनियमःक्वचित् ॥ अन्नतोयप्रदानेषुनिरुक्तस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ अन्नतोयप्रदानानि कर्तव्यानिसदैवहि ॥ ३३ ॥ एतत्पठन्तिमनुजाःपरमादरेणमाहात्म्यमन्नजलयोश्चतथाद्विजानाम् ॥ तेप्राप्यचान्नजलदानफलंततोऽन्तेनारायणस्यनिलयंसुखदंप्रयान्ति ॥१३४॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारेऽन्नदानजलदानमाहात्म्यंनामैकविंशतितमोऽध्यायः ॥ २१ ॥ जैमिनिरुवाच ॥ गङ्गायाःशुभमाहात्म्यंविष्णुपूजाफलंतथा ॥ अन्नदानस्यमाहात्म्यंजलदानस्यचोत्तमम् ॥१ ॥ विप्रपादोदकस्यापिमाहात्म्यंपापनाशनम् ॥ त्वत्प्रसादाच्छ्रुतंसर्वंसेतिहासंगुरोमया ॥ २ ॥ इदानींमुनिशार्दूलश्रोतुमिच्छामिसादरम् ॥ एकादश्याःफलंसर्वंसर्वपातकनाशनम् ॥ ३ ॥ कस्मादेकादशीश्रेष्ठातस्याःकोवाविधिःस्मृतः ॥ कदाचक्रियतेकिंवाफलंतस्यावदस्वमे ॥ ४ ॥ कावापूज्यतमातत्रदेवतासद्गुणार्णव ॥ अकुर्वतःस्यात्कोदोषस्तन्मेवक्तुमिहार्हसि ॥ ५ ॥ व्यासउवाच ॥ एकादश्याःफलंसर्वंवक्तुंनारायणादृते ॥ शक्नोतिनान्योविप्रर्षेतस्माद्वच्मिसमासतः ॥ ६ ॥ सृष्ट्यादौपुरुषश्रेष्ठःसंसारंसचराचरम् ॥ सर्वेषांदमनार्थायसृष्टवान्पापपूरुषम् ॥ ७ ॥द्विजातिहत्यामूर्धानंमदिरापानलोचनम् ॥ स्वर्णस्तेयंचवदनंगुरुतल्पगतिःश्रुतिः ॥ ८ ॥ स्त्रीहत्यानासिकेचैवगोहत्यादोषबाहुकम् ॥ न्यासापहरणग्रीवंभ्रूणहत्यागलंतथा ॥९॥ परस्त्रीगतिवक्षांग्रसुहृल्लोकवधोदरम् ॥ शरणापन्नहत्यादिनाभिगर्तावधिकटिम् ॥ १० ॥ गुरुनिन्दासक्थिभागंकन्याविक्रयशेफसम् ॥ विश्वासवाक्यकथनपायुंप्रीतिवधाङ्घ्रिकम् ॥ ११ ॥ उपपातकरोमाणंमहाकायंभयङ्करम् ॥ कृष्णवर्णंपिङ्गनेत्रंस्वाश्रयांत्यन्तदुःखदम् ॥ १२ ॥ तंदृष्ट्वापापपुरुषमत्युग्रंपुरुषोत्तमः ॥ सदयश्चिन्तयामासप्रजाक्लेशहरःप्रभुः ॥ १३ ॥ सृष्टोऽयंदुर्जनःक्रूरःस्वाश्रयक्लेशदायकः ॥ प्रजानांदमनार्थायसृजाम्येतस्यकारणम् ॥ १४ ॥अथासौभगवान्विष्णुर्बभूवस्वय

मन्तकः ॥ ससर्जरौरवादींश्चनिरयान्पापिदुःखदान् ॥१५॥ पापंयःसेवतेमूढोनयातिपरमंपदम् ॥ यमाज्ञयाव्रजेत्तत्रनरकंरौरवादिकम् ॥ १६॥ एक
दाभगवान्विष्णुःप्रजानांदुःखनाशनः ॥ वैनतेयंसमारुह्यजगामयममन्दिरम् ॥ १७ ॥ तंदृष्ट्वाजगतामीशंनारायणमनामयम् ॥ धूपाद्यैःपूजयामास
भास्करिस्तुष्टमानसः ॥१८॥ यमेनाभ्यर्चितोविष्णुस्सर्वलोकैकनायकः ॥ उवासद्विजशार्दूलपीठकनकनिर्मिते ॥ १९ ॥ तत्रोपविष्टोभगवान्यमेनसह
दैत्यहा ॥ शुश्रावक्रन्दनध्वानंदक्षिणस्यांदिशिप्रभो ॥ २० ॥ अथासौकमलाकान्तोविस्मयाविष्टमानसः ॥ उवाचेतियमंकेषांकुतोऽयंक्रंन्दनध्वनिः
॥२१॥ यमउवाच ॥ देवपातकिनोमर्त्यानिरयेऽत्यन्तदुःखदे ॥ स्वहस्तार्जितदोषेणसीदन्तिचममालये ॥२२॥ पापवृक्षफलंविष्णोभोक्तुमत्यन्तदुःख
दम् ॥ रुदन्तिपापिनस्तस्मात्तेषांध्वनिरसौमहान् ॥ २३ ॥ इत्युक्तःसूर्यपुत्रेणकृष्णःकमललोचनः ॥ जगामसहसायत्रपापवन्तोरुदन्तिते ॥ २४ ॥
तान्दृष्ट्वापापिनोमर्त्यान्रौरवादिषुसंस्थितान् ॥ भगवांश्चिन्तयामासहृदिजातदयःप्रभुः ॥ २५ ॥ मयासृष्टाःप्रजाःसर्वादोषेणनिजकर्मणाम् ॥ मयि
स्थितेऽपिनरकेसीदन्त्येकान्तदुःखदे ॥ २६ ॥ एतच्चान्यच्चविप्रेन्द्रविचिन्त्यकरुणामयः ॥ बभूवसहसातत्रस्वयमेकादशीतिथिः ॥ २७ ॥ ततस्ता
न्पापिनःसर्वान्कारयामासतच्छुतम् ॥ तेचसर्वेपरंधामययुर्गलितकल्मषाः ॥ २८ ॥ तस्मादेकादशींविष्णोमूर्तिंविद्धिपरात्मनः ॥ समस्तदुष्कृतिध्वं
सिव्रतानांव्रतमुत्तमम् ॥ २९ ॥ एकादशींतिथिंकृत्वापावयन्तींजगत्त्रयम् ॥ शङ्कितःपापपुरुषोविष्णुंस्तोतुमुपाययौ ॥ ३० ॥ ततोबद्धाञ्जलिर्भक्त्या
सपापपुरुषोद्विज ॥ तुष्टावकमलाकान्तंभगवन्तंजनार्दनम् ॥ ३१ ॥ तस्यस्तवंसमाकर्ण्यप्रसन्नःपरमेश्वरः ॥ उवाचाहंप्रसन्नोऽस्मिकिंतेऽभिमतमु
च्यताम् ॥ ३२ ॥ पापपुरुषउवाच ॥ सृष्टोभगवताविष्णोनिजानुग्रहदुःखदः ॥ एकादश्याःप्रभावेणक्षयंप्राप्नोमिसाम्प्रतम् ॥ ३३ ॥ मृतेमयिजगत्य
स्मिन्सर्वेतेचशरीरिणः ॥ भविष्यन्तिविनिर्मुक्ताभवबन्धैःशरीरिणः ॥ ३४ ॥ सर्वेषुचविमुक्तेषुदेहिश्रेष्ठेषुपूरुष ॥ संसारकौतुकागारैकैस्त्वंक्रीडिष्य
सेप्रभो ॥ ३५ ॥ क्रीडितुंयदितेवाञ्छांजगत्कौतुकमन्दिरे ॥ एकादशीतिथिभयात्तदामांत्राहिकेशव ॥ ३६ ॥ अन्यैःपुण्यसहस्रैस्तुमांहन्तुंनहिश
क्यते ॥ शक्नोत्येकादशीपुण्यामांहन्तुंवरदोभव ॥ ३७ ॥ मनुष्यपशुकीटेषुतथान्येषुचजन्तुषु ॥ पर्वतेषुचवृक्षेषुस्थानेषुचजलेषुच ॥ ३८ ॥
नदीषुचसमुद्रेषुवनेषुप्रान्तरेषुच ॥ स्वर्गेमर्त्येचपातालेदेवगन्धर्वपक्षिषु ॥ ३९ ॥ एकादशीतिथिभयाद्भूयान्विष्णोपलायितः ॥ कुत्रापिनिर्भय
स्थानंनचतेनचकुत्रचित् ॥ ४० ॥ कोटिब्रह्माण्डमध्येषुदेवदेवसनातन ॥ एकादश्यांतिथौस्थातुंमयास्थानंनलभ्यते ॥ ४१ ॥ एकाद
श्यामहंकुत्रवत्स्यामिनिर्भयःप्रभो ॥ तन्मेकथयदेवेशत्वयासृष्टोऽस्म्यहेतुकः ॥ ४२ ॥ व्यासउवाच ॥ इत्युक्त्वापापपुरुषःक्लेशनाशनम

च्युतम् ॥ भूमौनिपत्यचक्रन्दस्रवद्बाष्पविलोचनः ॥ ४३ ॥ ततःप्रहस्यभगवान्मधुकैटभमर्दनः ॥ एकादशींभयात्त्रस्तमुवाचपाप
पूरुषम् ॥ ४४ ॥ श्रीभगवानुवाच ॥ उत्तिष्ठपापपुरुषत्यजशोकंमुदंकुरु ॥ एकादश्यांतिथौयत्रतवस्थानंवदामिते ॥ ४५ ॥ एकादश्यांसमा
यान्त्यांप्रपुनन्त्यांजगत्त्रयम् ॥ स्थातव्यमन्नमाश्रित्यभवतापापपूरुष ॥ ४६ ॥ अन्नमाश्रित्यतिष्ठन्तंभवन्तंपापपूरुषम् ॥ नहनिष्यतिमन्मूर्तिरियमे
कादशीतिथिः ॥ ४७ ॥ ततोदेवोऽपिविप्रर्षेतत्रैवान्तार्हितोऽभवत् ॥ कृतार्थःपापपुरुषोययौचसयथागतः ॥ ४८ ॥ तस्मादन्नंनभोक्तव्यंकदा
चिदपिसत्तमैः ॥ आत्मनोहितमिच्छद्भिःसंप्राप्तेहरिवासरे ॥ ४९ ॥ संसारेयानिपापानितान्यैवैकादशीदिने ॥ अन्नमाश्रित्यतिष्ठन्तिश्रीमन्नारायणा
ज्ञया ॥ ५० ॥ कुर्वतांसर्वपापानिनरकान्निष्कृतिर्भवेत् ॥ येचान्नंभुञ्जतेऽत्रापितेज्ञेयाःपापिनांवराः ॥ ५१ ॥ भूयोभूयोदृढंवच्मिश्रूयतांश्रूयतां
जनाः ॥ नभोक्तव्यंनभोक्तव्यंनभोक्तव्यंकदाचन ॥ ५२ ॥ ब्रह्मक्षत्रियविट्छूद्रैरन्यैश्चद्विजसत्तम ॥ सर्वैरेकादशीकार्याचतुर्वर्गफलप्रदा॥ ५३ ॥
अष्टादशनिमेषास्तुकाष्ठाप्रोक्तामनीषिभिः ॥ त्रिंशत्काष्ठाभिरुक्ताचकलासर्वार्थदर्शिभिः ॥ ५४ ॥ क्षणंत्रिंशत्कलाभिःस्यान्मुहूर्तोद्वादशक्षणैः॥
त्रिंशन्मुहूर्तालोकानामहोरात्रःप्रकीर्तितः ॥ ५५ ॥ तैःपञ्चदशभिःपक्षोविज्ञेयोद्विजसत्तम ॥ पक्षाभ्यांशुक्लकृष्णाभ्यांमासस्तुपरिकल्पितः॥५६॥
तस्मिन्मासेद्विजश्रेष्ठपक्षयोःशुक्लकृष्णयोः ॥ महापातकयुक्तोऽपिकरोत्येकादशींयदि ॥ ५७ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तोविष्णुलोकमवाप्नुयात् ॥
मातानप्रोच्यतेमातामाताह्येकादशीतिथिः ॥ ५८ ॥ इहैवपालयेन्मातासर्वत्रैकादशीतिथिः ॥ एकादशीव्रतंत्यक्त्वाव्रतमन्यत्करोतियः ॥ ५९ ॥
स्वकरस्थंमणिंत्यक्त्वालोष्टंगृह्णातिमूढधीः ॥ एकादशीव्रतंयैस्तुकृतंभक्तिसमन्वितैः ॥ ६० ॥ तैस्तुयज्ञाःकृताःसर्वेव्रतानिसकलानिच ॥ एका
दश्यांचभुञ्जन्तियेमोहात्पापिनोनराः ॥ ६१ ॥ शुक्लायांवापिकृष्णायांतेषांरुष्टःसदाहरिः ॥ तेनाधर्माःकृताःसर्वेलङ्घितायेनसातिथिः ॥ ६२ ॥
यथासमस्तदेवानांश्रेष्ठोविष्णुःप्रकीर्तितः ॥ तथासर्वव्रतानांचश्रेष्ठमेकादशीव्रतम् ॥ ६३ ॥ आदित्यानांयथासूर्योनक्षत्राणांयथाशशी ॥ तथा
सर्वव्रतश्रेष्ठंप्रोक्तमेकादशीव्रतम् ॥ ६४ ॥ वृक्षाणांचयथाश्वत्थोवेदानांसामकीर्तितम् ॥ तथासर्वव्रतश्रेष्ठंप्रोक्तमेकादशीव्रतम् ॥ ६५ ॥ कवीना
मुशनाःश्रेष्ठोवर्णानांब्राह्मणोयथा ॥ तथासर्वव्रतश्रेष्ठंप्रोक्तमेकादशीव्रतम् ॥ ६६ ॥ व्यासःश्रेष्ठोमुनीनांचदेवर्षीणांचनारदः ॥ तथाव्रतानांसर्वेषां
श्रेष्ठमेकादशीव्रतम् ॥ ६७ ॥ यथासमस्तदानानामन्नदानंवरंस्मृतम् ॥ तथासर्वव्रतश्रेष्ठंप्रोक्तमेकादशीव्रतम् ॥ ६८ ॥ यथापुण्यसमंमित्रंनास्ति
शास्त्रसमोगुरुः ॥ तथैवैकादशीतुल्यंव्रतंनास्तिजगत्त्रये ॥ ६९ ॥ इन्द्रियाणांयथाश्रेष्ठंमनःप्रोक्तंमनीषिभिः ॥ मासानांकार्तिकःश्रेष्ठःपाण्डवानां

यथार्जुनः ॥ ७० ॥ यथासमस्तशास्त्राणांश्रेष्ठावेदाःप्रकीर्तिताः ॥ तथाव्रतानांप्रवरंस्मृतमेकादशीव्रतम् ॥ ७१ ॥ वेदागमपुराणेषुशास्त्रेष्वन्ये
षुचद्विज ॥ कुत्राप्येकादशीतुल्यंव्रतंप्रोक्तंनकोविदैः ॥ ७२ ॥ निर्भयामानवाःसर्वेतिष्ठन्तिक्षितिमण्डले ॥ एकादशीव्रतंकृत्वाकिंकरिष्यति
भास्करिः ॥ ७३ ॥ एकामेकादशींसम्यक्कुर्वतांकिङ्करोयमः ॥ एकादशीव्रतंतस्मात्कर्तव्यंहिशुभप्रदम् ॥ ७४ ॥ एकादशीव्रतविधिंसंक्षेपात्कथ
याम्यहम् ॥ समाहितमनाभूत्वाशृणुसत्तमजैमिने ॥७५॥ दशम्यांप्रातरुत्थायकर्तव्यंदन्तधावनम् ॥ ततस्तैलाहतेस्नानंकर्तव्यंमन्त्रवज्जलैः ॥ ७६ ॥
ततोविष्णुंसमभ्यर्च्यपाद्याद्यैर्जगदीश्वरम् ॥ हरिध्यानपरोभूत्वाएकभोजनमाचरेत् ॥ ७७ ॥ आमिषंलवणंचैवतथामांसंमसूरकम् ॥ बृहन्माषं
तथाशाकंदशम्यांपरिवर्जयेत् ॥ ७८ ॥ द्विर्भोजनंपरान्नंचमधूनिमैथुनंतथा ॥ भोजनंकांस्यपात्रेषुदशम्यांपरिवर्जयेत् ॥ ७९ ॥ निम्बपत्रंच
वृन्ताकंदग्धंजम्बीरमेवच ॥ घृतहीनंतथागव्यंदशम्यांपरिवर्जयेत् ॥ ८० ॥ अत्यन्तभोजनंचैवअत्यन्ताशनभोजनम् ॥ ताम्बूलभक्षणंचैवदश
म्यांपरिवर्जयेत् ॥ ८१ ॥ दशम्यांयानिवस्तूनिनिषिद्धानिद्विजोत्तम ॥ द्वादश्यामपितान्येवनिषिद्धानिनसंशयः ॥ ८२ ॥ दशम्यांविप्रशार्दूल
द्वादश्यामपिवैष्णवः ॥ सम्यग्व्रतफलप्रेप्सुर्नकुर्यान्निशिभोजनम् ॥ ८३ ॥ अतोहविष्यंकृत्वातुदशम्यांसत्वरोव्रती ॥ अपराह्णेपुनःकुर्याद्विधिना
दन्तधावनम् ॥ ८४ ॥ सायंदेवालयंगत्वागृहीत्वाकुसुमाञ्जलिम् ॥ केशवंमनसाध्यायन्मन्त्रमेतमुदीरयेत् ॥ ८५ ॥ एतद्गृहीतंगोविन्दमयात्व
त्पुरतोव्रतम् ॥ सिद्धिंगच्छतुनिर्विघ्नंतवपादानुकम्पया ॥ ८६ ॥ अतिचञ्चलचित्तोऽहंलोभमोहमयोनरः ॥ शक्नोम्येतद्व्रतंकर्तुंकितवानुग्रहाद्दते
॥ ८७ ॥ इमौमन्त्रौपठित्वातुतमेवकुसुमाञ्जलिम् ॥ दत्त्वानारायणायाथदण्डवत्प्रणमेद्भुवि ॥ ८८ ॥ तस्मिन्नेवगृहेविष्णोर्विष्णुस्मरणतत्परः ॥
कुशेनशय्यामास्तीर्यभूमौशयनमाचरेत् ॥ ८९ ॥ ततःप्रभातेविमलेनकुर्याद्दन्तधावनम् ॥ गण्डूषैर्मुखशुद्धिंतुकुर्याद्द्वादशभिर्बुधः ॥ ९० ॥
नित्यक्रियांप्रकुर्वीतविष्णुपूजादिकक्रियाम् ॥ ततोनिशायांविप्रेन्द्रसकलैर्व्रतिभिर्जनैः ॥ ९१ ॥ एकत्रजागरंकुर्यात्पुरतोजगतांपतेः ॥ समातृकः
सभार्यश्चसभ्रातासपितातथा ॥ ९२ ॥ तथासपुत्रमित्रश्चकुरुतेजागरंहरेः ॥ सतिष्ठेद्विष्णुभवनेचिरंव्रतकरोद्विज ॥ ९३ ॥ शङ्खचक्रादिकंचित्रंयो ॥ ९० ॥
लिखेद्विष्णुमन्दिरे ॥ बहुजन्मकृतंपापंहरेत्तस्यजनार्दनः ॥ ९४ ॥ तण्डुलचूर्णपङ्केनविष्णोरायतनेषुच ॥ अन्यैर्वन्यैश्चवाचित्रंलिखेत्तस्यफलं
शृणु ॥ ९५ ॥ पुत्रपौत्रप्रपौत्रैश्चभुङ्क्तेचसकलंशुभम ॥ शेषेविष्णुपुरंगत्वातत्रमोक्षमवाप्नुयात् ॥ ९६ ॥ वासरेकमलाभर्तुर्ध्वजारोपणकृन्नरः ॥
उद्धृत्यकोटिपुरुषान्नारायणपुरंव्रजेत ॥ ९७ ॥ पताकावह्निभिर्युक्तंविष्णोरायतनंजनः ॥ मण्डयत्यवनीपालःसभवेत्परजन्मनि ॥ ९८ ॥

पताकाप्रचलन्तीचयावद्भवतिवायुना ॥ तत्कर्तुःपातकंसर्वंतावदेवविनश्यति ॥ ९९ ॥ पताकावलयाःप्राज्ञैर्नानावर्णाहरेर्गृहे ॥ स्थापित
व्याःपरंस्थानमिच्छद्भिर्हरिवासरे ॥ १०० ॥ विष्णोःशिरसियच्छत्रंधत्तेचारुतरंजनः ॥ परजन्मनिविप्रर्षेछत्रीभवतिसक्षितौ ॥ १ ॥
वासरेवासुदेवस्यपुष्पमण्डपकृन्नरः ॥ प्रतिपुष्पंलभेत्पुण्यंवाजिमेधशतोत्तरम् ॥ २ ॥ वासुदेवदिनेपुष्पैःसुगन्धैर्मण्डनंबुधैः ॥ यत्नादपिच
कर्तव्यंचतुर्वर्गफलाप्तये ॥ ३ ॥ योवस्त्रगृहनिर्माणंकुरुतेहरिवासरे ॥ ससौधवासीविप्रर्षेभवतित्रिदशालये ॥ ४ ॥ निर्मायवस्त्रभवनंतत्रबध्नाति
मानवः ॥ श्वेतंवालोहितंवापिकृष्णंवासोऽच्युतप्रियः ॥ ५ ॥ शालग्रामशिलांतत्रप्रतिमांवाश्रियःपतेः ॥ पञ्चामृतेनसंस्नाप्यसंस्थापयेद्भक्तितो
व्रती ॥ ६ ॥ आदौस्वस्त्ययनंकुर्यात्संकल्पंचतथाबुधः ॥ यत्नादपिचकर्तव्यंचतुर्वर्गफलाप्तये ॥ ७ ॥ भूतशुद्धिंनिजांविप्रविधिनाशास्त्र
भाषितैः ॥ ततश्चैकमनाभूत्वागृहीत्वापुष्पमुत्तमम् ॥ ८ ॥ ध्यायन्नारायणंदेवंहृदयाम्भोजवासिनम् ॥ आसीनंहेमपीठंचतथामणिमयेऽपिच
॥ ९ ॥ आसीनंहेमपीठेमणिमयज्वलनालङ्कृतंक्रीडवेशंविभ्रष्टेखोज्ज्वलाभ्रद्युतिरुचिरतनुंदीर्घदोर्भिश्चतुर्भिः ॥ नित्यंविभ्राजमानंसकलकरलयैः
सायुधैःपद्मनेत्रैःपश्यन्तश्रीमुखंतच्छ्रमनुदमनिशंतंभजेऽपाङ्गदृष्ट्या ॥ ११० ॥ आगच्छभगवन्देवसहितःश्रीपतेःप्रिय ॥ कर्तव्याहिमयांभक्त्यासप
र्यास्मिन्व्रतेतव ॥ ११ ॥ सर्वलक्षणसंपन्नलक्ष्म्यासहजगद्गुरो ॥ अस्मिन्वरासनेतिष्ठयावत्पूजांकरोमिते ॥ १२ ॥ समस्तलोकविख्यात
कीर्तेनारायणप्रभो ॥ कच्चित्तेकुशलंसर्वंसर्ववदसुरार्चित ॥ १३ ॥ पाद्यंगृहाणदेवेशनारायणसुवासितम् ॥ पादद्वयरजोहास्पिवित्रमतिशीतलम्
॥ १४ ॥ अर्घ्यंददामितेविष्णोर्दूर्वापल्लवसंयुतम् ॥ अखण्डतण्डुलोपेतंपुण्डरीकनिभेक्षण ॥ १५ ॥ इदमाचमनीयंतेसुपवित्रंददाम्यहम् ॥ गृहाण
परमानन्दपरमानन्दवर्धनम् ॥ १६ ॥ मयादत्तेनगन्धेनजरासन्धविनाशन ॥ तवास्तुभूषितंगात्रंलक्ष्मीनाथसुगन्धिना ॥ १७ ॥ ददाम्यहंपवित्रा
र्थंजगतामादिकारक ॥ इदमाचमनंदेवतद्गृहाणसुरेश्वर ॥ १८ ॥ सृष्टोऽयंविधिनापूर्वंदेवानांतुष्टिवृद्धये ॥ अतस्तुभ्यंसुरश्रेष्ठधूपोऽयंदीयतेमया ॥
॥ १९ ॥ तमसःस्तोमसंहर्ताघृतपूर्णोजनार्दन ॥ तवास्तुप्रीतयेदेवएषदीपोजनार्दन ॥ १२० ॥ सोत्तरीयमिदंवस्त्रंबस्तिश्रोणिसुशोभनम् ॥ ददाम्य
हंतेदेवेशसोपवीतंजगद्गुरो ॥ २१ ॥ अन्नंचतुर्विधंस्वादुरसैःषड्भिःसमन्वितम् ॥ मयानिवेदितंभक्त्यागृहाणपरमेश्वर ॥ २२ ॥ मुखदुर्गन्धहरणं
कर्पूरखदिरान्वितम् ॥ गृहाणविष्णोताम्बूलंकैवल्यदमहामते ॥ २३ ॥ विधिनानेनगोविन्दमुपहारैरनुत्तमैः ॥ पूजयेत्संवृतोभक्त्याप्रहरेषुचतुर्ष्वपि
॥ २४ ॥ नानोपहारान्हरयेयोयच्छेद्धरिवासरे ॥ वित्तशाठ्यंनकर्तव्यंकर्मणांफलमिच्छता ॥ २५ ॥ ततस्तुव्रतिभिःसर्वैर्नारायणपरायणैः ॥

निशिजागरणंकार्यंनृत्यगीतस्तवादिभिः ॥ २६ ॥ प्रदक्षिणंद्विजश्रेष्ठनामानिकमलापतेः ॥ सर्वपापविनाशीनिस्मर्तव्यानिव्रतेरतः ॥ २७ ॥
स्फुरन्तंप्रतिवक्रेभ्योहरिनामध्वनिंजनाः ॥ शृण्वन्तितेविमुक्ताःस्युर्महद्भिःपापसंचयैः ॥ २८ ॥ नपाखण्डजनालापःकर्तव्योहरिवासरे ॥ पाखण्डा
लापमात्रेणसर्वधर्मोविनश्यति ॥ २९ ॥ नारायणयशोगीतंप्रतिकण्ठंविनिःसृतम् ॥ श्रुत्वामूढानतृप्यन्तिश्वानोवीणाक्कणंयथा. ॥ १३० ॥
सन्तोहर्षसमायान्तिश्रुत्वागीतंजगत्पतेः ॥ समस्तपापविध्वंसिवीणाक्वाणंयथामृगाः ॥ ३१ ॥ गायन्तंहरिगीतानिनृत्यन्तिनृत्यमुत्तमम् ॥
तृप्यन्तिव्रतिनोदृष्ट्वातृप्यन्तिकमलापतेः ॥ ३२ ॥ व्रतिनोयेनतृप्यन्तिविष्णोरायतनेद्विज ॥ प्रतिजन्मनिवैतेषांपशुताशाश्वतीभवेत् ॥ ३३ ॥
नयेगीतानिगायन्तिव्रतिनोहरिवासरे ॥ विहीनावचनैस्तेचभ्रमन्तिप्रतिजन्मनि ॥ ३४ ॥ मृदङ्गादीनिवाद्यानिकर्तव्यानिहरेःपुरः ॥ यतोवाद्यैर्भवे
त्तुष्टोभगवान्मधुसूदनः ॥ ३५ ॥ कुर्वद्भिर्जागरंविष्णोर्वेदाध्ययनमुत्तमम् ॥ पुराणपठनंवापिकर्तव्यंवैष्णवैर्जनैः ॥ ३६ ॥ रामायणंभागवतं
भारतंव्यासभाषितम् ॥ अन्यानिचपुराणानिपाठ्यानिहरिवासरे ॥ ३७ ॥ येपठन्तिपुरोविष्णोर्येशृण्वन्तिहरेर्दिने ॥ प्रत्यक्षरंलभन्तेतेकपिलादान
जंफलम् ॥ ३८ ॥ निशिजागरणंकुर्यात्सानन्दोवैष्णवोजनः ॥ जितनिद्रोभवेत्सम्यग्ध्यायतेकेशवंहृदा ॥ ३९ ॥ प्रदक्षिणाकास्तयाभूयोभूयो
हरेर्दिने ॥ निपत्यदण्डवद्भूमौप्रणमेच्चजनार्दनम् ॥ १४० ॥ ततःप्रभातेविमलेकृतपञ्चमहाध्वरः ॥ हरिंसंप्राप्यदुग्धेनपूजयेद्भक्तिमान्व्रती. ॥ ४१ ॥
व्रतस्यदक्षिणांदद्यान्निजशक्त्याद्विजन्मने ॥ ततस्तुद्वादशीमध्येव्रतीपारणमाचरेत् ॥ ४२ ॥ पारणंकुरुतेयस्तुविलङ्घ्यद्वादशीतिथिम् ॥ जन्म
कोट्यर्जितंपुण्यंतस्यचैवविनश्यति ॥ ४३ ॥ द्वादशीतिथिमध्येतुकर्तव्यंपारणंबुधैः ॥ नकदाचित्त्रयोदश्यांव्रतस्यफलमिच्छुभिः ॥ ४४ ॥ उपवास
दिनेविप्रनिशायामपिवैष्णवः ॥ उपवासफलप्रेप्सुर्यत्नात्स्वापंविवर्जयेत् ॥ ४५ ॥ विनाजागरणंनूनमुपवासोनिरर्थकः ॥ अतोजागरणंकार्यमु
भयोरपिपक्षयोः ॥ ४६ ॥ एकादशीव्रतंयेविधिनानेनकुर्वते ॥ सत्यंसत्यंद्विजश्रेष्ठसर्वेतेमोक्षगामिनः ॥ ४७ ॥ जन्ममृत्युहरणैकनिदानं
सेन्द्रदेवनिकरैरपिकार्यम् ॥ वासुदेवदिवसव्रतसारंजैमिनेत्वमनिशंकुरुयत्नात् ॥ १४८ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारएकादशी
माहात्म्येद्वाविंशोऽध्यायः ॥ २२ ॥ व्यासउवाच ॥ पूर्वंकोचरशोनामराजाभूत्क्षितिमण्डले ॥ शान्तःपरमधर्मज्ञोराजनीतिविदांवरः ॥
॥ १ ॥ सत्यवादीजितक्रोधोजितवैरिसमुच्चयः ॥ नारायणार्चनपरोहरिसेवारतःपरः ॥ २ ॥ सुप्रज्ञानाममहिषीतस्यासीत्प्रियवादिनी ॥
सर्वलक्षणसंपन्नापतिसेवापरायणा ॥ ३ ॥ एकादशीव्रतरतासर्वप्राणिहितैषिणी ॥ जातिस्मरामहाभागासुशीलावरवर्णिनी ॥ ४ ॥ सराजा

दशमींकृत्वासदारःपरमार्थवित् ॥ एकादशींनिशीथिन्यांजागरंकर्तुमुद्यतः ॥ ५ ॥ तत्रान्तरेद्विजःकश्चिच्छौरिर्नाममहीपतेः ॥ आजगाम
महातेजास्तस्यजागरमण्डपम् ॥ ६ ॥ तमायान्तंसभूपालोनारायणपरायणः ॥ पाद्याद्यैःपूजयामाससदारोऽत्यन्तहर्षितः ॥ ७ ॥ तेषां
मध्येसूपविष्टःसविप्रोऽखिलतत्त्ववित् ॥ विष्णुपूजापरांस्तत्रददर्शव्रतिनोबहून् ॥ ८ ॥ पूजयन्तिहरिंकेचिन्नानापुष्पैर्मनोरमैः ॥ गन्धैर्धूपैस्तथादीपै
रुपहारैरनुत्तमैः ॥ ९ ॥ गङ्गामृद्भूषिताःकेचित्तुलसीपत्रमालया ॥ अलङ्कृताहरेरग्रेनृत्यन्तिव्रतिनोमुदा ॥ १० ॥ केचिद्गायन्तिगीतानिललितानि
हरेःपुनः ॥ करतालंसमादायव्रतिनोभगवत्प्रियाः ॥ ११ ॥ स्तवैरनुत्तमैःकेचिन्नारायणमनामयम् ॥ स्तुवन्तिजगतामीशंदिव्यार्थैर्मृदुलाक्षरैः ॥
॥ १२ ॥ श्वेतचामरवातेनशीतलेनजगत्पतिम् ॥ वीजयन्तिहरेःप्रीताःकेचिच्चव्रतिनस्तदा ॥ १३ ॥ केचिद्वीणादिकंवाद्यंललितंशुचिमङ्गलम् ॥
वादयन्तोमहात्मानःकेचिद्गायन्तिकेशवम् ॥ १४ ॥ सराजाराजमहिषीद्वावप्यत्यन्तहर्षितौ ॥ गायतोललितंगीतंनृत्यतोनृत्यमुत्तमम् ॥ १५ ॥
तौदम्पतीमहात्मानौनृत्यगीतादिकारिणौ ॥ वाचामधुरयाप्राहसशौरिर्ब्राह्मणोत्तमः ॥१६॥ शौरिरुवाच ॥ धन्योऽसित्वंमहीपालधन्याचमहिषीतव॥
चरित्रंयुवयोरेतन्मङ्गलंभुविदुर्लभम् ॥ १७ ॥ त्वांवक्ष्यामियतःकश्चिन्नदृष्टोवैष्णवोत्तमः ॥ त्वयाभूमिभुजापृथ्वीधन्येयंनात्रसंशयः ॥ १८ ॥ एका
दशीव्रतमिदंपवित्रंभगवत्प्रियम् ॥ सदारःकुरुषेभूपतस्मात्त्वंवैष्णवाग्रणीः ॥ १९ ॥ सप्तद्वीपैकनाथश्चसदारस्त्वंनृपोत्तम ॥ नारायणाग्रतःप्रीत्या
यतोनृत्यसिगायसि ॥ २० ॥ चरित्रंयुवयोरेतद्दम्पत्योर्दृष्टमद्भुतम् ॥ कस्माद्बुद्धिरियंजातायुवयोरतिनिर्मला ॥ २१ ॥ व्यासउवाच ॥ तस्येदंवा
क्यमाकर्ण्यशौरिनाम्नोद्विजन्मनः ॥ ईषद्धास्यमुखीप्राहसुप्राज्ञातमथोद्विजम् ॥ २२ ॥ सुप्राज्ञोवाच ॥ एकादशीप्रभावेणपूर्वमावांद्विजोत्तम ॥
अतिपातकिनौमुक्तौसूर्यजेनमहात्मना ॥ २३ ॥ जातिस्मृतिप्रभावेणदिव्यमेकादशीव्रतम् ॥ कुर्वःसम्प्रतिविप्रेन्द्रपरमस्थानकाङ्क्षया ॥ २४ ॥
शौरिरुवाच ॥ यदिनूनंवरारोहेपूर्वांजातिंत्वमात्मनः ॥ वेत्सिमेब्रूहितांश्रोतुंजायतेकौतुकंहृदि ॥२५ ॥ पूर्वंस्थिताकाभवतीपतिर्वाकःस्थितस्तव॥
कथंभास्करिणात्यक्तौयुवांपातकिनावपि ॥ २६ ॥ सुप्राज्ञोवाच ॥ अप्रकाश्यमिदंवाक्यंयद्यपिद्विजसत्तम ॥ स्थितास्मिवारमुख्याहंरतिशास्त्रविशा
रदा ॥ २७ ॥ तस्मिञ्जन्मनिपापानिघोराणिसुबहूनिच ॥ मयाकृतानिविप्रेन्द्रनरकक्लेशदानिवै ॥ २८ ॥ अयंनित्योदयोनामशूद्रःस्वाचारव
र्जितः ॥ परदारहरःक्रूरःपरद्रव्यापहारकः ॥ २९ ॥ सुरापोमित्रहन्ताचभ्रूणहापरहिंसकः ॥ अत्यहङ्कारयुक्तश्चधर्मनिन्दाकरःसदा ॥ ३० ॥
एकदाज्ञातिभिःसर्वैःपरित्यक्तोहिसद्व्रतैः ॥ आजगाममगारंवेश्याविभ्रमलोलुपः ॥ ३१ ॥ युवानंसुन्दरंदृष्ट्वातमेनंद्विजसत्तम ॥ मयापिप्रीतिमत्या

ऽयंतोषितःसुरतैरपि ॥ ३२ ॥ ततोऽनुभूयसुरतंमयासहतपोधन ॥ अयमाहचमांप्रेम्णाविनयावनतोवचः ॥ ३३ ॥ अहंसुरतशास्त्रज्ञःपरित्यक्तःस्व
बन्धुभिः ॥ यदित्वंमन्यसेतस्मिंस्तिष्ठाम्यत्रत्वयासह ॥ ३४ ॥ विनयोपनतंवाक्यमिदंश्रुत्वात्वहंद्विज ॥ दम्पतीभावमासाद्यसहानेनस्थितास्म्य
हम् ॥ ३५ ॥ कदाचिद्द्विजशार्दूलएकादश्यांतिथौहरेः ॥ रोगेणपीडिताहंचसर्वदेहावघातिना ॥ ३६ ॥ तस्मिन्नेवद्विजश्रेष्ठज्वरजर्जरदेहया ॥
नपीतमुदकंनान्नंभुक्तंचपरयाभिया ॥ ३७ ॥ मयिस्नेहादयंचापितस्मिन्नेवदिनेहरेः ॥ तत्याजान्नंचतोयंचविषण्णइवजन्मना ॥ ३८ ॥
अथरात्रौद्विजश्रेष्ठदीपंप्रज्वाल्यसर्पिषा ॥ मयाकृतंजागरणंज्वरापहतचेतसा ॥ ३९ ॥ नारायणहरेकृष्णरक्षमामितिजल्पता ॥ मुहुर्मुहुरनेनापिकृतं
जागरणंनिशि ॥ ४० ॥ उपवासप्रभावेणकेशवोच्चारणेनच ॥ आवयोःसकलंपापंविनष्टमभवद्द्विज ॥ ४१ ॥ ततःप्रभातेविमलेभगवत्युदितेरवौ ॥
ज्वरार्दिताहंपञ्चत्वंगताब्राह्मणसत्तम ॥ ४२ ॥ संप्राप्तपञ्चतांदृष्ट्वामामयंचसुदुःखितः ॥ सहैवमरणंभेजेनिन्दितःसकलैर्जनैः ॥ ४३ ॥ सूर्य
जस्यततःप्रेष्यैर्ज्वलदग्निनिभेक्षणैः ॥ बद्ध्वादृढेनपाशेननीतौदुर्गमवर्त्मना ॥ ४४ ॥ शुभकर्माशुभंवापिचित्रगुप्तोयमाज्ञया ॥ सर्वंविचारयामासमूला
त्सतुविचक्षणः ॥ ४५ ॥ चित्रगुप्तउवाच ॥ यद्यप्येतौमहाबाहोमहापातकिनांवरौ ॥ तथापिपातकैर्मुक्तौह्येकादश्यामुपोषणात् ॥ ४६ ॥ अनि
च्छयापियःकुर्यात्पुण्यमेकादशीव्रतम् ॥ सोऽपिगच्छेत्परंस्थानंसर्वपापविवर्जितः ॥ ४७ ॥ इत्युक्तश्चित्रगुप्तेनधर्मराजोमहायशाः ॥ आसनात्सहसो
त्थायववन्देमाममुंचसः ॥ ४८ ॥ सुगन्धैश्चन्दनैर्दिव्यैर्धूपैःपुष्पैश्चमृत्युना ॥ सुवर्णाभरणैरेवमण्डितौपापवर्जितौ ॥ ४९ ॥ फलैर्नानाविधैस्तत्रमधु
रैरमृतोपमैः ॥ भास्करिःकारयामासप्रीत्याभोजनमावयोः ॥ ५० ॥ अथस्तुत्वास्तवैर्दिव्यैःस्वयमावांयमःप्रभुः ॥ समारोप्यरथेदिव्येप्रोवाचे
तिकृताञ्जलिः ॥ ५१ ॥ यमउवाच ॥ युवांपुण्यवतांश्रेष्ठौसर्वपापविवर्जितौ ॥ यत्रास्तेभगवान्विष्णुर्गच्छतंतत्रसम्प्रति ॥ ५२ ॥ इत्युक्तौधर्म
राजेनविनयावनतेनवै ॥ अथैतदुक्तमावाभ्यांनत्वातत्पादपङ्कजे ॥ ५३ ॥ गन्तव्यंनान्यथादेवतद्विष्णोःपरमंपदम् ॥ किंत्वस्तिनरकंद्रष्टुंत्वद्गृहस्थं
स्पृहावयोः ॥ ५४ ॥ यमाज्ञयाततोविप्ररथमारुह्यशोभनम् ॥ दुष्प्रेक्ष्यानिरयादृष्टाआवाभ्यांतत्रविस्तराः ॥ ५५ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ तत्रावस्था
पापवतांयायादृष्टाःपतिव्रते ॥ विस्तरेणसमाख्यातुंतास्ताःसर्वास्त्वमर्हसि ॥ ५६ ॥ पुण्यात्मानःपथायेनव्रजन्तियममन्दिरम् ॥ पापात्मान
श्चसुश्रोणितन्मेकथयविस्तरात् ॥ ५७ ॥ पुण्यात्माकीदृशंपश्येत्तत्रवैवस्वतंप्रभुम् ॥ पुण्यात्मनांपापिनांचपन्थानंसुखदुःखदम् ॥ ५८ ॥ सुप्राज्ञो
वाच ॥ आदौब्रवीमिपन्थानंनृणांपुण्यवतामहम् ॥ शृणुष्वद्विजशार्दूलशृण्वतांप्रीतिवर्धनम् ॥ ५९ ॥ प्रस्तरैर्विस्तरैर्बद्धोदिव्यवस्त्रैःसमावृतः ॥

भातिपुण्यवतांपन्थाःसर्वोपद्रववर्जितः ॥ ६० ॥ क्वचिद्गन्धर्वकन्याभिर्गीयतेगानमद्भुतम् ॥ क्वचिन्मञ्जुशरीराभिरप्सरोभिश्चनृत्यते ॥ ६१ ॥ क्वचि
द्वीणाक्वणंनानावाद्यंचक्रुर्मनोरमम् ॥ क्वचित्कुसुमवृष्टिश्चक्वचिद्वायुश्चशीतलः ॥६२॥क्वचित्प्रपाशीततोयाक्वचिच्चभुक्तिशालिकाः ॥क्वचिद्देवाश्चगन्धर्वाः
पठन्तिस्तवमुत्तमम् ॥ ६३ ॥ क्वचित्क्वचिद्दीर्घिकांश्चफुल्लपद्माःसुशोभनाः ॥ सुच्छायाःपादपाःक्वापिपुष्पितावञ्जुलादयः ॥६४॥ततस्तुसुखसम्पन्नाः
पथिगच्छन्तिमानवाः ॥ पुण्यात्मानोद्विजश्रेष्ठसुखमृत्युमवाप्यच ॥६५॥ केचित्तुरङ्गमारूढानानालङ्कारभूषिताः ॥ उद्दण्डधवलच्छत्रैर्गच्छन्त्यावृत्य
मस्तकम् ॥ ६६ ॥ केचिद्यान्तिगजारूढारथारूढाश्चकेचन ॥ यानारूढाजनाःकेचित्सुखेनयममन्दिरम् ॥ ६७ ॥ केचिद्देवाङ्गनाहस्तन्यस्त
चामरवायुभिः ॥ गच्छन्तिर्वीजितामर्त्याःस्तूयमानाःसुरर्षिभिः ॥ ६८ ॥ केचिद्दिव्यायुधधराःस्रक्चन्दनविभूषिताः ॥ भुञ्जन्तोयान्तिताम्बूलं
पुण्यात्मानोयमालयम्. ॥ ६९ ॥ निजगात्रत्विषाकेचिज्ज्वालयन्तोदिशोदश ॥ व्रजन्तिशमनागारंजलग्रहनिवासिनः ॥ ७० ॥ केचिच्चपायसं
दिव्यंभुञ्जन्तोयान्तिसत्तम ॥ सुभक्षणंप्रकुर्वन्तःपथियान्तःसुखेनच ॥ ७१ ॥ केचिद्दुग्धंपिबन्तश्चकेचिदिक्षुरसंतथा ॥ केचित्तक्रंपिबन्तश्चगच्छन्ति
यममन्दिरम् ॥७२॥ केचिद्दधीनिभक्षन्तःकेचिन्नानाफलानिच ॥ केचिन्मधुपिबन्तश्चपुण्यवन्तोव्रजन्तिवै ॥७३॥ तानागतांस्ततोदृष्ट्वाबहून्धर्मपराय
णान् ॥ भास्करिःप्रीतिमासाद्यस्वयंनारायणोभवेत् ॥ ७४ ॥ चतुर्बाहुःश्यामवर्णःप्रफुल्लकमलेक्षणः ॥ शङ्खचक्रगदापद्मधारीगरुडवाहनः ॥ ७५ ॥
स्वर्णयज्ञोपवीतीचस्मरचारुमहाननः ॥ किरीटीकुण्डलीचैववनमालाविभूषितः ॥ ७६ ॥ चित्रगुप्तोमहाप्राज्ञश्चण्डाद्यायमकिङ्कराः ॥ सर्वेनारा
यणाकाराबभूवुर्मधुरोक्तयः ॥ ७७ ॥ ततःस्वयंधर्मराजस्तान्सर्वान्मनुजोत्तमान् ॥ परमांप्रीतिमासाद्यमित्रवच्चार्चयेद्द्विज ॥ ७८ ॥ दिव्य
गन्धैःफलैश्चैवतेषांपुण्यवतांनृणाम् ॥ भोजनंकारयित्वातुतानुवाचाथभास्करिः ॥ ७९ ॥ यमउवाच ॥ यूयंसर्वेमहात्मानोनरकक्लेशभीरवः ॥
निजकर्मप्रभावेणगम्यतांपरमंपदम् ॥ ८० ॥ संसारेजन्मसंप्राप्यपुण्यंयःकुरुतेनरः ॥ समेपितासमेभ्रातासमेबन्धुसमःसुहृत् ॥ ८१ ॥
इत्युक्ताधर्मराजेनतेसर्वेद्विजसत्तम ॥ दिव्यंरथंसमारुह्यनारायणपुरंगताः ॥ ८२ ॥ पुण्यात्मनांगतिःप्रोक्तासमासेनद्विजोत्तम ॥ पापात्मनां
शृणुगतिंविस्तरेणवदाम्यहम् ॥ ८३ ॥ षडशीतिसहस्राणियोजनानिदुरात्मनाम् ॥ प्रोक्तोमार्गस्यविस्तारःसर्वदुःखान्वितःसंच ॥ ८४ ॥
क्वचित्क्वचिद्द्विजश्रेष्ठसंततसंतप्तवालुकम् ॥ ८५ ॥ क्वचित्क्वचित्तीक्ष्णशिलाःक्वचित्तप्तशिलास्तथा ॥ क्वचित्क्वचिच्छस्त्रवृष्टिःक्वचिदङ्गारवर्षणम् ॥ ८६ ॥
क्वचिदग्निरिवातीवसंतप्तावान्तिमारुताः ॥ गम्भीरान्धकराःक्वापितृणावर्तमुखाद्द्विज ॥ ८७ ॥ क्वचित्कण्टकवृष्टिश्चनाराचमयकण्टकैः ॥

पाषाणश्रेणयः क्वापि दुःखरोहाः सपन्नगाः ॥ ८८ ॥ गच्छन्ति पापिनस्तत्र शुष्ककण्ठोष्ठतालुकाः ॥ एवंबहुविधक्लेशे छायाजलविवर्जिते ॥ ८९ ॥
तस्मिन्मार्गे द्विजश्रेष्ठ पापिनो यान्ति दुःखिताः ॥ नग्ना विमुक्तकेशाश्च प्रेताकारा भयङ्कराः ॥ ९० ॥ रुधिरौघप्लुताः केचित्केचित्कर्दमभूषिताः ॥
केचित्केचिच्च कृष्णाङ्गाः पथि गच्छन्ति पापिनः ॥ ९१ ॥ क्रन्दन्तोऽव्यथया केचित्स्रवद्बाष्पाकुलेक्षणाः ॥ शोचन्तः स्वानि कर्माणि केचिद्गच्छन्ति
पापिनः ॥९२॥ कस्यचिच्चर्मपाशस्य बन्धनं पापिनां गले ॥ कङ्काले कस्यचिद्बद्धाः कस्यचिच्च पदद्वये ॥ ९३ ॥ गले सूचीसमुत्कीर्णे पाशं दत्त्वा दृढं रुषा ॥
आकृष्यन्ते यमप्रेष्यैः केषांचिच्च कृतैर्नसाम् ॥ ९४ ॥ वर्त्मस्थान्गुरुपाषाणान्वहन्तः कर्णरन्ध्रकैः ॥ अयोभारांश्च शीर्षाग्रैर्व्रजन्ति पथि पापिनः ॥
॥ ९५ ॥ पाशबद्धभुजान्कांश्चिन्नयन्ति यमकिङ्कराः ॥ ग्रीवामु पापिनः केचित्करप्रहरणैर्दृढैः ॥ ९६ ॥ क्षिप्तक्षिप्ता यमप्रेष्या नयन्ति यम
किङ्कराः ॥ यान्त्यधःशिरसः केचिदूर्ध्वपादास्तथापरे ॥ ९७ ॥ गच्छन्ति बाहुभिः केचिदेकपादाश्च केचन ॥ इत्येवं विकृताकारा आर्तराव
विरावणाः ॥ ९८ ॥ यमदूतैस्ताड्यमानाः पापिनो यान्ति तत्पथे ॥ तेष्वागतेषु सर्वेषु पापात्मसु रुषा यमः ॥ ९९ ॥ दिव्यां मूर्तिं परित्यज्य
बभूवात्यन्तभैरवः ॥ त्रिंशद्योजनदीर्घाङ्गो वापीसदृशलोचनः ॥ १०० ॥ धूम्रवर्णो महातेजाः प्रलम्बो घर्घरध्वनिः ॥ सुदीर्घदशनश्रेणिः शूर्पो
पमनखावलिः ॥ १ ॥ प्रचण्डमहिषारूढः संदष्टदशनच्छदः ॥ दण्डहस्तश्चर्मपाशो भ्रुकुटीकुटिलाननः ॥ २ ॥ चित्रगुप्तो महामायः क्रोधारुणित
लोचनः ॥ अट्टाट्टहासं कुर्वाणः समवर्ती विराजते ॥ ३ ॥ चण्डाद्याः किङ्कराः सर्वे पाशमुद्गरपाणयः ॥ बभूवुर्भैरवाः क्रुद्धा गर्जन्तो जलदा इव ॥ ४ ॥
जहि जह्याशु पापिष्ठान्भिन्धि च्छिन्धि विदारय ॥ समन्तादेव धावन्तो वल्गन्ति यमकिङ्कराः ॥ ५ ॥ तानाह पततः सर्वान्पापिनो धर्मराट्प्रभुः ॥
तर्जयेत्कालदण्डेन त्यजन्हुङ्कारनिःस्वनम् ॥ ६ ॥ यम उवाच ॥ रे रे पापा दुराचारा युष्माभिरविवेकिभिः ॥ अहो कृतानि पापानि आत्मपीडाकराण्यपि
॥ ७ ॥ मस्तकोपरि तिष्ठन्तं नेक्ष ध्वंसं समवर्तिनम् ॥ ज्ञात्वापि मां जीवितेशं युष्माभिः पातकं कृतम् ॥ ८ ॥ पुण्यात्मनामहं बन्धुरहं पापात्मनां
रिपुः ॥ इति कुत्रापि युष्माभिर्न श्रुतं श्रवणैः स्वकैः ॥ ९ ॥ निरया दुःसहाः सन्ति नानादुःखसमन्विताः ॥ पापिनो भुञ्जते तांश्च युष्माभिर्नेति विश्रुतम् ॥
॥ ११० ॥ मत्वा मिथ्यैव युष्माभिश्चर्चा ममदुराशयाः ॥ अद्य सैव स्वकैर्नेत्रैर्दृश्यतां कृतपातकाः ॥११॥ वित्तान्ध्येन वचो मत्ता यूयं सर्वे सदैव हि ॥ चक्रिरे
पापजालानि युष्माभिः सततं यथा ॥ तथा पापफलं दुष्टा भुज्यतां क्रन्दनेन किम् ॥१२॥ सुप्राज्ञो वाच ॥ इत्युक्त्वा भास्करिर्देवश्चित्रगुप्तमुवाच ह ॥ एतेषां
पापकर्माणि महाभाग विचारय ॥ १३ ॥ धर्मराजवचः श्रुत्वा चित्रगुप्तो महत्तदा ॥ तेषां यावन्ति पापानि तावन्ति प्राह चोदितः ॥१४॥ ततस्तु पापिनः सर्वे

क्रन्दन्तिद्विजसंत्तम॥ इत्यूचुःशमनंभीताश्चर्मपाशेनियन्त्रिताः ॥१५॥पापिनऊचुः॥अस्माभिर्यानिपापानिकृतानिभास्करात्मज ॥केस्थिताःसाक्षिण
स्तत्रकैर्वायूयंनिवेदिताः ॥ १६ ॥ अशुभंवाशुभंवापियतोऽस्माभिःकृतंपुरा ॥ तथाचदृष्टंकेनात्रपुरोऽस्माकंनिगद्यताम् ॥ १७ ॥ ततःप्रहस्य
भगवान्कोपेनमहताद्विज ॥ आहूयसाक्षिणःसर्वानिदंवचनमब्रवीत् ॥ १८ ॥ यमउवाच ॥ यूयंसर्वेयथावृत्तंसंनिधौसाक्षिणस्तथा ॥ आकाशं
पृथवींचैवजलंचतिथयस्तथा ॥ १९ ॥ दिनंरात्रिरुभसन्ध्येधर्मश्चैतेतुसाक्षिणः ॥ तेषांपापात्मनामूचुःसर्वंकर्मशुभाशुभम् ॥ १२० ॥ यस्यांयस्यांच
वेलायांकर्मयद्यच्चवैकृतम् ॥ ससंसाक्षीतस्यतस्यजगादयमसन्निधौ ॥ २१ ॥ तच्छुत्वापापिनःसर्वेसाध्वसाःक्लिष्टमानसाः ॥ सकम्पहृदयास्तस्थु
र्मेघंदृष्ट्वामृगाइव ॥ २२ ॥ ततस्तुदन्तावलिभिःकुर्वन्कडकडध्वनिम् ॥ धर्मराट्कालदण्डेनताञ्जघानपृथक्पृथक् ॥ २३ ॥ ताडिताधर्मराजेनतेसर्वे
कृतपातकाः ॥ क्रन्दन्तिनिजकर्माणिशोचन्तःप्राप्तसाध्वसाः ॥ २४ ॥ ततस्तान्पापिनःसर्वान्दूताश्चण्डादयोरुषा ॥ नरकेषुयमादेशाद्रौरवादिषु
चिक्षिपुः ॥२५ ॥ तपनेचिक्षिपुःकांश्चिदवींचौकृतपातकान् ॥ सङ्घातेकालसूत्रेचमहारौरवकेतथा ॥ २६ ॥ संतप्तेवालुकाकुण्डेकुम्भीपाकेतथापरान् ॥
निरुच्छ्वासेमहाघोरेचिक्षिपुश्चप्रमर्दने ॥ २७॥ असिपत्रवनेघोरेनानाभक्षेषुपापिनः ॥ वैतरण्यांतथाकांश्चिच्चिक्षिपुर्यमकिङ्कराः ॥ २८ ॥ घोरेविष्ठाह्रदे
कांश्चित्तुषाङ्गारास्थिकण्टकैः ॥ पूर्णेनितान्तसंतप्तेचिक्षिपुर्यमकिङ्कराः ॥ २९ ॥ पुरीषलेपनेचैवपुरीषभोजनेतथा ॥ स्वमांसभोजनेचैवस्थापितायम
किङ्करैः ॥ १३० ॥ श्लेष्माणंभुञ्जतेकेचित्केचिद्वीर्यंचभुञ्जते ॥ पिबन्तिकेचिन्मूत्राणिकेचिद्रक्तानिपापिनः ॥ ३१ ॥ केषांचिद्वदनेष्वेवजलौकाःपन्न
गोपमाः ॥ पूर्यन्तेपन्नगाश्चैवयमदूतैर्भयङ्करैः ॥ ३२ ॥ उत्पाद्यन्तेऽतिसंतप्तैर्जिह्वाश्चद्विजसत्तम ॥ केषांचित्कर्णरन्ध्रेषुमुखेषुचकृतेनसाम् ॥ ३३ ॥
तप्ततैलानिपूर्यन्तेनिर्दयैर्यमकिङ्करैः ॥ केषांचित्खड्गधाराभिर्बाहुंचचरणंतथा ॥ ३४ ॥ कर्णादिनासिकाश्चैवच्छिन्दन्तिचदुरात्मनाम् ॥ शयनंकुर्वते
केचिज्ज्वलदङ्गारसंचये ॥ ३५ ॥ केचिन्नाराचतुल्येषुशयनंकण्टकेषुच ॥ कर्दमेषुचतप्तेषुकांश्चिच्छमनकिङ्कराः ॥ ३६ ॥ पातयन्तिद्विजश्रेष्ठकेशे
ष्वाकृष्यपापिनः ॥ वमनेषुचकेषांचिन्नखसन्धिषुपापिनाम् ॥ ३७ ॥ तप्तसूचीसहस्राणिप्रक्षिपन्तिमुहुर्मुहुः ॥ संतप्तलोहशूलाग्रेकांश्चिदारोपयन्ति
वै ॥३८ ॥क्रदन्तिकण्टकैस्तीक्ष्णैःकेषांचिन्मस्तकानिवै ॥ गृहीत्वाहस्तपादेषुशाल्मलिद्रुमकण्टकैः ॥३९॥ निष्कुषन्तिरुषाकांश्चिदार्तरावविराविणः॥
बद्ध्वागलेषुपाषाणंकांश्चिच्छमनकिङ्कराः ॥ १४० ॥ रक्तगर्तेपयोगर्तेपातयन्तिपुनःपुनः ॥ क्रूराःकेषांचिदन्येषांशिरांसिपापिनांनृणाम् ॥ ४१ ॥
चूर्णयन्त्युपलैर्याम्यामुहुर्मुहुरतिक्रुधा ॥ वक्षोमध्येषुकेषांचिल्लोहकीलकसंचयान ॥ ४२ ॥ आरोपयन्तिलोकानांक्रन्दतांदुरितात्मनाम् ॥

चक्षूंषिवडिशैःकेषामुत्पाटयन्तेकृतैनसाम् ॥ ४३ ॥ केषांचिन्नास्तिकाएवपुर्यन्तेवृश्चिकैर्द्विज ॥ केषांचिद्वृक्षशाखायांबद्धापादांश्चपाशकैः ॥ ४४ ॥
ज्वलयन्तितलेवह्निंसधूमंयमकिङ्कराः ॥ धूमपानंप्रकुर्वन्तितेतत्रकृतकिल्बिषाः ॥ ४५ ॥ अधोमुखाऊर्ध्वपादास्तस्थुराचन्द्रतारकम् ॥ मुसलैर्मुद्गरैः
केचित्ताड्यमानाःपुनःपुनः ॥ ४६ ॥ याम्यैर्दूतैरुद्गिरन्तिशोणितानिव्यथाकुलाः ॥ अन्धकारमयेगेहेपूतिगन्धवतिद्विज ॥ ४७ ॥ दंशैश्चमशकैश्चैवके
चित्सीदन्तिपापिनः ॥ भस्मानिभुञ्जतेकेचित्कृमीन्केचिच्चभुञ्जते ॥ ४८ ॥ केचिद्दुर्गन्धमांसानिकेचिच्चपूतिमृत्तिकाम् ॥ श्वभिर्व्याघ्रैःशृगालैश्चवज्र
दन्तनखैस्तथा ॥ ४९ ॥ ऋक्षैःकेचिद्भक्ष्यमाणाःक्रन्दन्तिरुधिराप्लुताः ॥ नितान्तोग्रविषैःसर्पैर्भक्ष्यमाणास्तथापरे ॥ १५० ॥ अन्येमहिषशृङ्गाग्रनिर्भिन्न
वक्षसोद्विज ॥ पतन्तिमूर्छिताःपृथ्व्यांसिञ्चन्तोरुधिरैर्महीम् ॥ ५१ ॥ यमदूतधनुर्मुक्तैश्शरैराशीविषोपमैः ॥ जर्जराखिलदेहाश्चलुठन्त्यन्येमहीतले ॥
॥ ५२ ॥ तप्तायःपिण्डनिलयंतप्तपाषाणमेवच ॥ दंशशस्त्रेणकेषांचित्कुष्णन्तिवदनेषुच ॥ ५३ ॥ नासारन्ध्रेषुकेषांचिद्यमदूतामुखेषुच ॥ श्वासानिल
निरोधार्थंनासारन्ध्रंवयन्तिवै ॥ ५४ ॥ केषांचित्तीक्ष्णधाराभिर्यमशक्तिभिरुद्धतैः ॥ उत्पाटयन्तेऽङ्गचर्माणियमदूतैर्महाबलैः ॥ ५५ ॥ कांश्चिद्गृहीत्वा
केशेषुनिपात्यपृथिवीतले ॥ कीलैःपादादिभिर्घातैस्ताडयन्तिसदैवहि ॥ ५६ ॥ केचित्क्षाराम्बुधाराभिःसंतप्ताःकृतपातकाः ॥ क्षाराम्बुपानंकुर्वन्ति
क्रन्दन्तोबहुधाद्विज ॥ ५७ ॥ पित्तपानंमहाभागकेचित्कुर्वन्तिपापिनः ॥ स्नुहीक्षीराणिकेचिच्चपिबन्तिपापिनांवराः ॥ ५८ ॥ केषांचित्स्वपतांभूमौवक्षःसु
यमकिङ्करैः ॥ दीयन्तेगुरुपाषाणाःसंतताःपर्वतोपमाः ॥ ५९ ॥ काष्ठखण्डद्वयंदत्त्वाग्रीवायांचगलेतथा ॥ उदग्रमुखंबध्नन्तिकेषांचिद्दृढपाशकैः
॥ १६० ॥ आरोप्यवृक्षशाखायांकांश्चिद्भूमौक्षिपन्तिच ॥ उत्थापयन्तिभूमौचप्रक्षिपन्तिपुनःपुनः ॥ ६१ ॥ एवंतेपापिनःसर्वेक्षुधितास्तृषितास्तथा ॥
त्राहित्राहीतिजल्पन्तोरुदन्तियातनागृहे ॥ ६२ ॥ युगकल्पान्तपर्यन्तंभुक्त्वानिरययातनाम् ॥ नातिभुक्त्वापापशेषेजायन्तेपापयोनिषु ॥
॥ ६३ ॥ पापयोनौसमुत्पन्नाभवन्तिव्याधिपीडिताः ॥ हीनाङ्गाअधिकाङ्गाश्चदुःखिनःपापसेवकाः ॥ ६४ ॥ अपुत्राअतिमूर्खाश्चपरहिंसापरायणाः ॥
अल्पायुषोऽल्पमतयःकुभार्यापतयस्तथा ॥ ६५ ॥ नित्यांपापानिकुर्वन्तिकर्मणामनसागिरा ॥ पुनःपापप्रभावेणनिरयंयान्तिपूर्ववत् ॥ ६६ ॥ तस्मात्पापं
नकर्तव्यंकदाचिदपिसत्तमैः ॥ नराणांकृतपापानांनरकान्नास्तिनिष्कृतिः ॥ ६७ ॥ संक्षेपात्पापिनांदुःखंनिरुक्तंद्विजसत्तम ॥ सम्यग्वक्तुंकःक्षमोऽस्ति
वर्षायुतशतैरपि ॥ ६८ ॥ दुर्गतीनांततोदृष्ट्वामनुजानांकृतैनसाम् ॥ आवांविमानमारुह्यनारायणपुरंगतौ ॥ ६९ ॥ कल्पकोटिसहस्राणिभुक्त्वाभोगा
न्हरेर्गृहे ॥ जातौवैराजवंशेऽस्मिन्विशुद्धेद्विजसत्तम ॥ १७० ॥ अत्रभुक्त्वाखिलान्भोगान्सर्वसंपत्समन्वितान् ॥ सुखमृत्युंसमासाद्यगन्तव्यं

परमंपदम् ॥ ७१ ॥ एकादशीव्रतसमंव्रतंनास्तिजगत्रये ॥ अनिच्छयापियत्कृत्वागतिरेवंद्विधाऽऽवयोः ॥ ७२ ॥ एकादशीव्रतंयेतुभक्तिभावेन कुर्वते ॥ नजानेकिंभवेत्तेषांवासुदेवानुकम्पया ॥ ७३ ॥ इतितेकथितंसर्वंपृष्टंब्राह्मणसत्तम ॥ विष्णोर्दिवसमाहात्म्यंकिमन्यच्छ्रोतुमर्हसि ॥ ७४ ॥ व्यासउवाच ॥ तस्यैतद्वचनंश्रुत्वासविप्रःपरमार्थवित् ॥ एकादशीव्रतेचित्तंचकारसुदृढंनिजम् ॥ ७५ ॥ सराजाराजमहिषीचिरंभुक्त्वा वसुन्धराम् ॥ अन्तेविष्णुपुरंगत्वाप्राप्तवन्तौपरंपदम् ॥ ७६ ॥ व्रतराजस्यमाहात्म्यंयेशृण्वन्तिपठन्तिच ॥ पापजालैर्विनिर्मुक्तालभन्तेहरिस न्निधिम् ॥ १७७ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारेएकादशीमाहात्म्येत्रयोविंशतितमोऽध्यायः ॥ २३ ॥ सूतउवाच ॥ एकादश्याः फलंश्रुत्वासुप्रीतोजैमिनिस्ततः ॥ कृताञ्जलिरुवाचेदंकृष्णद्वैपायनंप्रभुम् ॥ १ ॥ जैमिनिरुवाच ॥ विष्णोर्दिनस्यमाहात्म्यंत्वत्प्रसादाच्छ्रुतं मया॥तुलस्याब्रूहिमाहात्म्यंशृण्वतांपापनाशनम् ॥ २ ॥ व्यासउवाच ॥ इन्द्राद्यैर्देवतैःसर्वैस्तुलसीभगवत्यसौ ॥ संसेव्यासर्वदाविप्रचतुर्वर्ग फलप्रदा ॥ ३ ॥ स्वर्गेमर्त्येचपातालेतुलसीदुर्लभासताम् ॥ चतुर्वर्गफलप्राप्तितस्यांभक्तिःकरोतिवै ॥ ४ ॥ यत्रैकस्तुलसीवृक्षस्तिष्ठत्यपिचसत्तमं ॥ तत्रैवत्रिदशाःसर्वेब्रह्मविष्णुशिवादयः ॥ ५ ॥ केशवःपत्रमध्येचपत्राग्रेचप्रजापतिः ॥ पत्रवृन्तेशिवस्तिष्ठेत्तुलस्याःसर्वदेवहि ॥ ६ ॥ लक्ष्मीःसरस्वती चैवगायत्रीचण्डिकातथा ॥ सर्वाश्चान्यादेवपत्न्यस्तत्पत्रेषुवसन्तिच ॥ ७ ॥ इन्द्रोऽग्निःशमनश्चैवनैर्ऋतिर्वरुणस्तथा ॥ पवनश्चकुवेरश्चतच्छाखायां वसन्त्यमी ॥ ८ ॥ आदित्यादिग्रहाःसर्वेविश्वेदेवाश्चसर्वदा ॥ वसवोमुनयश्चैवतथादेवर्षयोऽखिलाः ॥ ९ ॥ कोटिब्रह्माण्डमध्येषुयानितीर्थानि भूतले ॥ तुलसीदलमाश्रित्यतान्यैवनिवसन्तिवै ॥ १० ॥ तुलसींसेवतेयस्तुभक्तिभावसमन्वितः ॥ सेवितास्तेनतीर्थाश्चदेवाब्रह्मादयस्तथा ॥ ॥ ११ ॥ छिन्दन्तितृणजालानितुलसीमूलजानिये ॥ तद्देहस्थांब्रह्महत्यांक्षिणत्तितत्क्षणाद्धरिः ॥ १२ ॥ ग्रीष्मकालेद्विजश्रेष्ठसुगन्धैःशीतलैर्जलैः ॥ तुलसीसेचनंकृत्वानरोनिर्वाणमाप्नुयात् ॥ १३ ॥ चन्द्रातपंवाछत्रंवातस्यैयस्तुप्रयच्छति ॥ विशेषतोनिदाघेषुसमुक्तःसर्वपातकैः ॥ १४ ॥ वैशाखेऽक्षतधाराभिरद्भिर्यस्तुलसींजनः ॥ सेचयत्सोऽश्वमेधस्यफलंप्राप्नोतिनित्यशः ॥ १५ ॥ प्रसृतोदकमात्रेणतुलसींयस्तुसेचयेत् ॥ सोऽपि स्वर्गमवाप्नोतिसर्वपापविवर्जितः ॥ १६ ॥ कदाचित्तुलसींदुग्धैःसेचयेद्योनरोत्तमः ॥ तस्यवेश्मनिविप्रर्षेलक्ष्मीर्भवतिनिश्चला ॥ १७ ॥ गोमयैस्तुलसीमूलेयःकुर्यादुपलेपनम् ॥ संमार्जनंचविप्रर्षेतस्यपुण्यफलंशृणु ॥ १८ ॥ रजांसितत्रयावन्तिदूरीभूतानिजैमिने ॥ तावत्कल्पसहस्राणि मोदतेविष्णुनासह ॥ १९ ॥ प्रदीपंयस्तुसन्ध्यायांस्थापयेत्तुलसीतले ॥ सयातिमन्दिरंविष्णोःकुलकोटिसमन्वितः ॥ २० ॥ गोभ्यःश्वभ्यः

खरेभ्यश्चमनुष्येभ्यश्चरक्षति ॥ शिशुभ्यस्तुलसींयस्तुतंरक्षेत्केशवःसदा ॥ २१ ॥ तुलस्यारोपणंयस्तुभक्तितःकुरुतेनरः ॥ समृतःपरमंमोक्षं
प्राप्नोत्येवनसंशयः ॥ २२ ॥ प्रभातेतुलसींपश्येद्भक्तिमान्योनरोत्तमः ॥ सविष्णुदर्शनस्यैवफलंप्राप्नोतिचाक्षयम् ॥ २३ ॥ तुलसींप्रणमेद्यस्तु
नरोभक्तिसमन्वितः ॥ आयुर्बलंयशोवित्तंसन्ततिस्तस्यवर्धते ॥ २४ ॥ तुलसीस्मरणेनैवसर्वपापंविनश्यति ॥ तुलसीस्पर्शनेनैवनश्यन्तिव्याधयो
नृणाम् ॥ २५ ॥ योऽश्नातितुलसीपत्रंसर्वपापहरंशुभम् ॥ तच्छरीरान्तरस्थायिपापंनश्यतितत्क्षणात् ॥ २६ ॥ तुलसीकाष्ठसंभूतांमालां
वहतियोनरः ॥ तद्देहेपातकंनास्तिसत्यमेतन्मयोच्यते ॥ २७ ॥ तुलसीपत्रगलितंयस्तोयंशिरसावहेत् ॥ गङ्गायाःस्नानजंपुण्यंलभतेनात्रसंशयः
॥ २८ ॥ दूर्वाभिरक्षतैःपुष्पैर्नैवेद्यैस्तुलसींशुभाम् ॥ समाराध्यनरोभक्त्याविष्णुपूजाफलंलभेत् ॥ २९ ॥ येनार्चिताभगवतीतुलसीकदाचि
न्नैवेद्यपुष्पवरधूपघृतप्रदीपैः ॥ धर्मार्थकामपरमामृतदायिविप्राःकिंतस्यविष्णुचरणापचितिप्रयोगैः ॥ ३० ॥ स्थानेषुदोषरहितेषुसुरौघसेव्यामा
रोपयन्तितुलसींहरितुष्टिकर्त्रीम् ॥ तुष्टोहरिस्त्रिजगतामधिपोमुरारिस्तेभ्योददातिपरमंपदमाशुविप्र ॥ ३१ ॥ यज्ञंव्रतंचपितृपूजनमच्युतार्चादानंय
दन्यदपिकर्मशुभंमनुष्याः ॥ कुर्वन्तिदोषरहिततुलसीतलेचतान्यक्षयाणिसकलानिभवन्तिनूनम् ॥ ३२ ॥ यद्धर्मकर्मकुरुतेमनुजःपृथिव्यांना
रायणप्रियतमांतुलसींविनाच ॥ तत्सर्वमेवविफलंभवतिद्विजेन्द्रपद्मेक्षणोऽपिनहितुष्यतिदेवदेवः ॥ ३३ ॥ यात्रासुपश्यतिशुभांतुलसींपवित्रांयो
भक्तिभावसहितोमनुजोहिनूनम् ॥ यात्राफलंसकलमेवहरिप्रसादात्तस्याशुसिध्यतिवचःसुदृढंममैतत् ॥ ३४ ॥ त्यक्त्वासुगन्धिकुसुमंभुवनैक
नाथोमन्दारकुन्दनलिनादिकमप्यनन्तः ॥ गृह्णातिसद्गुणमयींतुलसीप्रमोदैःशुष्कामपिप्रचुरपापविनाशदक्षाम् ॥३५॥ उत्पाटयचैवतुलसींभुविनिक्षि
पन्तिपापाशयामृतलताभनिदानभूताम् ॥ अज्ञानतोनरहरिस्तुलसीप्रियोऽसौतेषांश्रियंहरतिसन्ततमेवसत्यम् ॥३६॥ मूत्रंपुरीषंतुलसीतलेषुकुर्वन्तिये
वैसततंमनुष्याः ॥ देवाश्रयंसंचितपातकानांतेषांहरत्याशुहरिर्धनानि ॥ ३७ ॥ नारायणस्यपूजार्थंचिनोमित्वांनमोऽस्तुते ॥ कुसुमैःपारिजाताद्यै
र्गन्धाद्यैरपिकेशवः ॥ ३८ ॥ त्वयाविनानैतितृप्तिंचिनोमित्वामतःशुभे ॥ त्वयाविनामहाभागेसमस्तंकर्मनिष्फलम् ॥ ३९ ॥ अतस्तुतुलसी
देविचिनोमिवरदाभव ॥ चयनोद्भवदुःखंतयद्देविहृदिजायते ॥ ४० ॥ तत्क्षमस्वजगन्नाथेतुलसित्वांनमाम्यहम् ॥ ४१ ॥ कृताञ्जलिरिमा
न्मन्त्रान्पठित्वावैष्णवोजनः ॥ करतालद्वयंदत्त्वाचिनोतितुलसीदलम् ॥ ४२ ॥ यथानकम्पतेशाखातुलस्याद्विजसत्तम ॥ पत्रस्यचयनेदेवीभग्न
शाखायदाभवेत् ॥ ४३ ॥ तदाहृदिव्यथाविष्णोर्जायतेतुलसीपतेः ॥ शाखाग्रात्पतितंभूमौपत्रंपत्रंपुरातनम् ॥ ४४ ॥ तेनापिपूज्योगोविन्दो

मधुकैटभमर्दनः ॥ कोमलैस्तुलसीपत्रैर्योऽर्चयेदच्युतंप्रभुम् ॥ सर्वंसलभतेशीघ्रंयद्यदिच्छतिचेतसा ॥ ४५ ॥ जैमिनिरुवाच ॥ तुलसीवृक्ष
सदृशःकोवृक्षोऽस्तिद्विजर्षभ ॥ तमहंज्ञातुमिच्छामिब्रूहिसत्यवतीसुत ॥ ४६ ॥ व्यासउवाच ॥ यथाप्रियतमाविष्णोस्तुलसीसततंद्विज ॥
तथाप्रियतमाधात्रीसर्वपापप्रणाशिनी ॥ ४७ ॥ तुलसीवृक्षमासाद्ययायास्तिष्ठन्तिदेवताः ॥ आमलक्यास्तलेतास्तानिवसन्तिद्विजोत्तम ॥
॥ ४८ ॥ गङ्गादीनिचतीर्थानितत्रैवद्विजसत्तम ॥ विष्णुप्रियतमाधात्रीपवित्रायत्रतिष्ठति ॥ ४९ ॥ अशुभंवाशुभंवापियत्कर्मामलकीतले ॥
क्रियतेमानवैर्विप्रभवेत्तत्सत्यमक्षयम् ॥ ५० ॥ पवित्रैर्नूतनैःपत्रैर्धात्र्यायःपूजयेद्धरिम् ॥ समुक्तःपापजालेनसायुज्यंलभतेहरेः ॥ ५१ ॥ धा
त्रीचतुलसीदेवीनतिष्ठेद्यत्रजैमिने ॥ स्थानंतदपवित्रंस्यान्नचक्रियाफलंलभेत् ॥ ५२॥ नतिष्ठत्याश्रमेयस्यधात्रीचतुलसीशुभा ॥ तेनकर्मकृतंसर्वंनूनं
भवतिनिष्फलम् ॥ ५३ ॥ धात्र्यातुलस्याहीनंचनिलयंयस्यभूसुर ॥ अलक्ष्मीःपातकंसर्वंकलिश्चतेनतोषिताः ॥ ५४ ॥ स्थानेयस्मिन्द्विजश्रेष्ठन
धात्रीतुलसीनच ॥ श्मशानतुल्यंस्थानंतद्विज्ञेयंतत्त्वदर्शिभिः ॥ ५५ ॥ धात्रीचतुलसीयत्रतिष्ठेत्तत्राखिलाःसुराः ॥ नधात्रीतुलसीपत्रंतत्रैवाखिलपात
कम् ॥ ५६ ॥ धात्रीफलस्रजंयस्तुपापहर्त्रींवहेद्बुधः ॥ तस्याश्रित्यतनुंविष्णुःसदातिष्ठेच्छ्रियासह ॥ ५७ ॥ धात्रीकाष्ठस्यमालांचयोवहेन्मतिमान्नरः॥
तस्यदेहंसमाश्रित्यतिष्ठन्तिसर्वदेवताः ॥ ५८ ॥ धात्रीफलस्रजंगृह्णन्यत्कर्मकुरुतेनरः ॥ तत्सर्वमक्षयंप्रोक्तंशुभंवायदिवाशुभम् ॥ ५९ ॥ यस्तुधात्री
फलंभुञ्जमानवोऽखिलतत्त्ववित् ॥ तद्देहाभ्यन्तरस्थायिसर्वंपापंविनश्यति ॥ ६० ॥ धात्रीफलमयींमालांयोवहेद्द्विजसत्तम ॥ ब्रवीमिशृणुमाहात्म्यं
सर्वपापहरंपरम् ॥ ६१ ॥ श्मशानेऽपियदामृत्युस्तस्यस्याद्दैवयोगतः ॥ गङ्गामरणजंपुण्यंसंप्राप्नोतिनसंशयः ॥ ६२ ॥ तंदृष्ट्वापापिनःसर्वेपाप
जालैःसुदारुणैः ॥ सद्यएवप्रमुच्यन्तेजन्मकोटिकृतैरपि ॥६३॥ नित्यंगृह्णातिविप्रेन्द्रयोधात्रीफलकर्दमम् ॥ दिनेदिनेलभेत्पुण्यंसंप्राप्नोतिनसंशयः॥
॥ ६४ ॥ धात्रीतरुंचयोहन्तिसर्वदेवगणाश्रयम् ॥ सददातिहरेरङ्गेघातंनास्त्यत्रसंशयः ॥ ६५ ॥ सर्वदेवमयीधात्रीविशेषात्केशवप्रिया ॥ सम्य
ग्वक्तुंगुणंतस्याब्रह्मणापिनशक्यते ॥ ६६ ॥ धात्र्यास्तुलस्याविदंधातिभक्तियोमानवोज्ञातसमस्ततत्त्वः ॥ भुक्त्वाचभोगान्सकलांस्ततोऽन्तेसमुक्ति
माप्नोतिहरेःप्रसादात् ॥ ६७ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेक्रियायोगसारेतुलसीमाहात्म्यंनामचतुर्विंशोऽध्यायः ॥ २४ ॥ जैमिनिरुवाच ॥ भूयएव
महाभागतुलस्याःपापनाशनम् ॥ अतिथेःपूजनस्यापिमाहात्म्यंब्रूहिविस्तरात् ॥ १ ॥ सूतउवाच ॥ ततोव्यासोमहातेजास्तुलस्याद्विजसत्तम॥
माहात्म्यंवक्तुमारेभेशृण्वतांपापनाशनम् ॥ २ ॥ व्यासउवाच ॥ इयंसाक्षान्महालक्ष्मीस्तुलसीभगवत्प्रिया ॥ तस्मादिमांनपश्यन्तिवृक्षज्ञानेन

जैमिने ॥ ३ ॥ सदैवतुलसींमर्त्योयथैवभुविसेवते ॥ तथैवसेन्द्राविबुधाःसेवन्तेतंसुरालये ॥ ४ ॥ परब्रह्मस्वरूपेयंतुलसीयत्रतिष्ठति ॥ तत्रैव
कुशलंसर्वंसुदृढंप्रोच्यतेमया ॥ ५ ॥ प्राप्नोतिमृत्युकालेयस्तोयंपातकवानपि ॥ तुलसीपत्रगलितंसयातिहरिसन्निधिम् ॥ ६ ॥ तुलसीमृत्तिका
पुण्ड्रंयोमृत्युसमयेवहेत् ॥ समुक्तःसकलैःपापैःपुरंगच्छतिचक्रिणः ॥ ७ ॥ यस्यस्यात्तुलसीपत्रंमुखेशिरसिकर्णयोः ॥ मृत्युकालेद्विजश्रेष्ठतस्यस्वामी
नमस्करिः ॥ ८ ॥ पवित्रनामासुमतिर्बभूवपरमार्थवित् ॥ बभूवब्राह्मणीतस्यबहुलानामधारिणी ॥ ९ ॥ सद्वंशप्रभवासाध्वीपतिसेवापरायणा ॥
अनपत्यपतिर्नामतत्रैकोऽस्तिद्विजोत्तमः ॥ १० ॥ सख्यंतेनपवित्रोऽसौचकारद्विजसेविना ॥ ततोऽनपत्यपतिनाकथालोभेनसत्तम ॥ ११ ॥ उप
विष्टःपवित्रोऽसौस्नेहादेकवरासने ॥ तत्रान्तरेमहातेजालोमशोनामसद्विजः ॥ १२ ॥ कथयन्तौकथाश्चित्राःसमागत्यददर्शतौ ॥ अथतंलोमशंविप्रं
विप्रावुत्थायपीठतः ॥ १३ ॥ पाद्यार्घ्याचमनीयाद्यैःपूजयामासतुश्चतौ ॥ सुप्रीतोलोमशस्ताभ्यांनारायणपरायणः ॥ १४ ॥ उवासब्राह्मणश्रेष्ठ
आसनेकीर्तयन्हरिम् ॥ आसनस्थंमहात्मानंलोमशंतंकृताञ्जलिम् ॥१५॥ पवित्रानपत्यमुनीभक्त्याप्राहतुर्लोमशम् ॥ भगवन्सर्वधर्मज्ञत्वत्पादयुगला
म्बुभिः ॥ १६ ॥ सद्भिर्याह्यैराश्रमोऽयंपूतोऽभून्नूनमावयोः ॥ कृतानियानिपापानिआवाभ्यांमोहतःपुरा ॥ १७ ॥ तानिसर्वाणिनष्टानित्वत्पादयुग
दर्शनात् ॥ भवान्नारायणःसाक्षात्पूजनीयोऽमरैरपि ॥ १८ ॥ सम्यक्तेपूजनंकर्तुंकिमावांमानुषौक्षमौ ॥ अतिथेर्याकृतापूजातेऽस्माभिर्निजशक्तितः ॥
॥ १९ ॥ अनयाभवसुप्रीतःक्षमस्वदोषमावयोः ॥ इत्युक्त्वातौमहात्मानौतस्यागन्तोःपदद्वये ॥ निपेततुर्द्विजश्रेष्ठवयस्यौगृहमेधिनौ ॥ २० ॥
व्यासउवाच ॥ तयोर्भक्त्यासुसंतुष्टोलोमशोमुनिरब्रवीत् ॥ युवांविनयिनांश्रेष्ठौद्विजाग्र्यौधर्मतत्परौ ॥ २१ ॥ आप्यायितोऽस्मिसुतरांयुवयोर्विन
योक्तिभिः ॥ साक्षाद्ब्रह्माशिवोविष्णुरतिथिःप्रोच्यतेबुधैः ॥ २२ ॥ तस्मिन्नेतावतीभक्तिर्युवयोरस्तुमङ्गलम् ॥ आराधितोऽस्म्यहंसम्यगतिथिर्भूरि
भोजनैः ॥ २३ ॥ व्यासउवाच ॥ ततउत्थायतौविप्रौतत्पादकमलद्वये ॥ भूयोऽपितंनमस्कृत्यप्राहतुर्लोमशंमुनिम् ॥ २४ ॥ ब्राह्मणावूचतुः ॥ ब्रह्मन्न
तिथिपूजायामाहात्म्यंवक्तुमर्हसि ॥ यांकृत्वाप्राप्यतेमुक्तिर्दुःखलभ्यापिमानवैः ॥ २५ ॥ कोऽतिथिःप्रोच्यतेलोकेतस्यपूजाचकीदृशी ॥ आतिथेयो
ऽतिथिश्चैमौलभतेकामुभौगतिम् ॥ २६ ॥ लोमशउवाच ॥ वानप्रस्थोब्रह्मचारीभिक्षुश्चैषांप्रपूजनात् ॥ निरुच्यतेगृहंश्रेष्ठमाश्रमेषुचतुर्ष्वपि ॥ २७ ॥ ॥ ५६ ।
चतुराश्रममध्येतुप्रधानागृहिणोमताः ॥ तैश्चातिथीनांकर्तव्यापूजाभक्तिसमन्वितैः ॥ २८ ॥ गृहिणांपरमोधर्मःप्रोक्तश्चातिथिपूजनम् ॥ आश्र
माचारतोऽभ्रष्टास्ततस्तेगृहिणोमताः ॥ २९ ॥ वहन्त्यतिथिपूजायांदक्षतांगृहिणोयदि ॥ तदाप्रयोजनंतेषांकिमन्यैःपुण्यकर्मभिः ॥ ३० ॥ यस्यन

श्रूयतेनामनचगोत्रंनचस्थितिः ॥ अकस्माद्गृहमागच्छेत्सोऽतिथिःप्रोच्यतेबुधैः ॥ ३१ ॥ ब्राह्मणाःक्षत्रियावापिवैश्यावावृषलास्तथा ॥ गृहागताः
पूजिताश्चविष्णुवत्तत्त्वदर्शिभिः ॥ ३२ ॥ चाण्डालप्रमुखायेऽन्येहीनवर्णसमुद्भवाः ॥ विष्णुवत्पूजितव्यास्तेपाद्यार्घ्यैर्भूरिभोजनैः ॥ ३३ ॥
समागतेष्वतिथिषुप्रयाणंकुरुतेगृही ॥ अपिसत्वरयादद्यात्पाद्यार्घ्यादीनिचद्विजः ॥ ३४ ॥ कुर्याच्चकुशलप्रश्नंवचनैःकोमलाक्षरैः ॥ कारये
द्भोजनंवापिदिव्यैरन्नैर्मुदागृही ॥ ३५ ॥ सुखदेमन्दिरेतस्यशयनंकारयेद्बुधः ॥ प्रातर्जिगमिषुंदृष्ट्वातंग्रामान्तेविवर्जयेत् ॥ ३६ ॥ यदिकर्म
विपाकेनवित्तशून्योगृहीभवेत् ॥ आतिथ्येनातिथिःपूज्यस्तदहंवच्मिसत्तमौ ॥ ३७ ॥ समागतेष्वतिथिषुभक्त्यादद्यात्तृणादिकम् ॥ तृणाभावेन
वैब्रूयाद्भूमौतिष्ठेतिभक्तितः ॥ ३८ ॥ पादप्रक्षालनार्थंतुदद्यादुदकमुत्तमम् ॥ अतोमधुरयावाचापृच्छेच्चकुशलादिकम् ॥ ३९ ॥
फलादिकंततोदद्याद्भक्त्याभोजनहेतवे ॥ तदभावेनम्रमतिमान्मुदाविप्रप्रकाशयेत् ॥ ४० ॥ वदेच्चाहंमहापापीदरिद्रप्रवरोऽतिथे ॥ कर्त्तुमिच्छामि
भक्तितेदैवंतत्रविरोधकम् ॥ ४१ ॥ अनेनविधिनादीनःसकृत्वातिथिपूजनम् ॥ स्वाचारापतितोभूत्वायथोक्तंफलमाप्नुयात ॥४२॥ अनर्चितोऽतिथि
र्यस्यगच्छेद्वैगृहिणोगृहात् ॥ जन्मकोट्यर्जितंपुण्यंतस्यगच्छतिसंक्षयम् ॥ ४३ ॥ एकएवातिथिर्येनंभक्तिभावेनपूज्यते ॥ हरेत्तस्यहरिःसद्यःपातकं
कोटिजन्मजम् ॥ ४४ ॥ सत्यंवच्मिहितंवच्मिदृढंवच्मिप्रयत्नतः ॥ विनातिथिसपर्याभिर्गृहिणोनास्तिवैगतिः ॥ ४५ ॥ सत्यंसत्यंपुनःसत्य
मागन्तुपूजयाविना ॥ गतिर्नास्त्येवनास्त्येवनास्त्येवगृहिधर्मिणाम् ॥ ४६ ॥ ज्ञातिधर्मइतिख्यातोवल्लभोद्वापरेयुगे ॥ बभूवसर्वधर्मज्ञःपत्नीश्रीवल्ल
भाह्वया ॥४७॥ तेनसर्वाणिकर्माणिकृतानिज्ञातिसेविना ॥ सौराष्ट्रेवसतिंचक्रेतयासहसभार्यया ॥ ४८ ॥ तत्रदुर्ग्रहसंचाराद्द्वादशाब्दंचवासवः ॥
नववर्षाम्बुनेनासीद्दुर्भिक्षंसुमहद्द्विज ॥ ४९ ॥ तस्मिन्महतिदुर्भिक्षेलोकास्तद्देशवासिनः ॥ बभूवुर्दुःखिताःसर्वेमर्यादामपितत्यजुः ॥ ५० ॥ ज्ञान
भद्रोमहायोगीयुगेद्वापरसंज्ञके ॥ दुर्भिक्षहृतसंपत्तिर्बभूवात्यन्तदुःखितः ॥ ५१ ॥ क्षुधाकुलान्सुतान्दृष्ट्वादारांश्चद्विजसत्तमौ ॥ फलमूलादनार्थाय
जगामोपत्यकांगिरेः ॥५२॥ गिरेरुपत्यकाप्रान्तेचिरायुःसबुभुक्षितः ॥ कूष्माण्डफलमेकंचलेभेब्राह्मणसत्तमौ ॥५३॥ समादायफलंतच्चहर्षितोऽसौनि
जालयम ॥ जवेर्जगामविप्रेन्द्रोज्ञानभद्रोमहायशाः ॥ ५४ ॥ एतस्मिन्नन्तरेविप्रमेघैर्नीलपदैरिव ॥ आवृतेगगनेवृष्टिर्महासारैर्बभूवह ॥ ५५ ॥ समुनि
स्तत्रावृष्ट्याप्लावितास्त्रिलविग्रहः ॥ वनाद्वनचरःकश्चिच्छीतार्तश्चाययौगृहम् ॥ ५६ ॥ दृष्ट्वातिथिंतुशीतार्तंववन्देशिरसाततः ॥ ददौतृणासनं
भक्त्यातस्मैपाद्यादिकंततः ॥ ५७ ॥ ततोमधुरयावाचातेनैवातिथिनासह ॥ तस्थौस्वस्थेनमनसाप्रज्ञालापंप्रकुर्वता ॥ ५८ ॥ गृहिण्यासहगोपेनस्वा

मिसेवासुदक्षया ॥ ततःकूष्माण्डकंनव्यंपक्वमत्यन्तयत्नतः ॥ ५९ ॥ संप्राप्यहर्षितासाध्वीददौभागंविधायसा ॥ अथासौदुर्बलोगोपोदिनविंश
मुपोषणात् ॥ ६० ॥ आतिथेयोमहाभागंददौचातिथयेमुदा ॥ ततस्तद्गृहिणीसाध्वीस्वामिभक्तिपरायणा ॥ ६१ ॥ ददौसापतितंभागंतस्मैचाति
थयेमुदा ॥ अथातिथेस्तयोस्तत्रदम्पत्योःसुमहात्मनोः ॥ ६२ ॥ अभूद्भागद्वयंभुक्त्वासुप्रीतोद्विजसत्तम ॥ विष्णुवत्पूजितस्ताभ्यांसोऽतिथिर्दृढ
भक्तितः ॥६३॥ विश्राम्यरात्रौतत्रैवप्रातःस्नात्वाचिरंययौ ॥ गतैवमुपवासेनदिनानामेकविंशतिः ॥ ६४ ॥ दम्पतीतौमहात्मानौपञ्चतांययतुस्ततः ॥
तेनपुण्यप्रभावेणदम्पतीतौमहाशयौ ॥ ६५ ॥ प्रापतुर्विष्णुसायुज्यंदुर्लभंयोगिनामपि ॥ तयोःपुण्यप्रभावेणविहितातिथिपूजया ॥ ६६ ॥
तस्मिन्राज्येतुदुर्भिक्षंविनष्टमभवत्ततः ॥ अत्यन्तसुखिनोलोकाःशोकव्याधिविवर्जिताः ॥ ६७ ॥ धनधान्यादिसम्पन्नाबभूवुर्धर्मतत्पराः ॥ विनष्टा
दस्यवस्तत्रनृपोऽभूल्लोकपालकः ॥ ६८ ॥ निजाचाररतालोकाजलदाःकामवर्षिणः ॥ पूर्वजाःकोटिपुरुषास्तथैवापरजास्तयोः ॥ ६९॥ तेनैवकर्मणा
मुक्तिंजग्मुःपापविवर्जिताः ॥ निर्दोषाधनसंपन्नाःसर्वलोकैकपूजिताः ॥ शोकव्याधिविहीनाचववृधेसन्ततिस्तयोः ॥ ७० ॥ लोमशउवाच ॥
आगन्तुपूजामाहात्म्यंसेतिहासंमयोदितम् ॥ युवयोःप्रीतयोर्विप्रौकिमन्यच्छ्रोतुमिच्छथ ॥ ७१ ॥ व्यासउवाच ॥ इतिब्रुवतिवैतस्मिँल्लोमशे
तपसांधने ॥ कालग्रस्तःकृष्णआखुस्तत्रोत्तस्थौबिलान्निजात् ॥ ७२ ॥ तमुत्थितंबिलात्कृष्णमूषकंक्रोधविह्वलः ॥ पवित्रस्तत्रचोत्तस्थौवद
न्नितिमुहुर्मुहुः ॥ ७३ ॥ अयंपापाशयोदुष्टोमूषकोनिशिचाश्रमम् ॥ खनतेतीक्ष्णदन्तौघैर्गृहद्रव्यंचकृन्तति ॥ ७४ ॥ सर्वेषामेववर्णानां
कृपाश्रेष्ठाप्रकीर्तिता ॥ साचसर्वेषुकर्तव्यानचदुष्टेषुजन्तुषु ॥ ७५ ॥ इत्युक्त्वासौमूषिकंतंद्विजश्रेष्ठःकृतैनसम् ॥ नाराचेनातितीक्ष्णेनप्राप्त
कालंजघानह ॥ ७६ ॥ स्रवच्छोणितधाराभिःप्लाविताङ्गःसमूषकः ॥ पपातभूमौविप्रर्षेव्यथयाहतचेतनः ॥ ७७ ॥ आखौनिपतितेतस्मिन्दयालु
र्द्विजसत्तमः ॥ हाहाकारंततःकृत्वासमुत्तस्थौजवेनसः ॥ ७८ ॥ निजकर्णात्समानीयतुलसीपत्रमुत्तमम् ॥ तस्याखोर्वदनेशीर्षेकर्णयोश्चप्रदत्त
वान् ॥ ७९ ॥ मातस्तुतुलसीदेविगोविन्दाह्लादकारिणि ॥ अस्याखोःकृतपापस्यकुरुत्वंगतिमुत्तमाम् ॥ ८० ॥ इत्युच्चासद्विजश्रेष्ठस्सर्व
लोकोपकारकः ॥ हरेनारायणानन्तइत्युच्चैरकरोद्ध्वनिम् ॥ ८१ ॥ तुलसीपत्रसंस्पर्शान्मूषकोवीतकल्मषः ॥ श्रवणाद्धरिनाम्नश्चमुक्तोऽभूद्भवबन्ध
नात् ॥ ८२ ॥ ततोदूतामहाविष्णोःसर्वलक्षणसंयुताः ॥ आजग्मुःसुरथैःशीघ्रंनेतुंतंगतकल्मषम् ॥ ८३ ॥ समारुह्यरथंदिव्यंविष्णुदूतगणैर्वृतः ॥
जगामपरमंस्थानंमूषकोद्विजसत्तम ॥ ८४ ॥ युगकोटिसहस्राणिस्थित्वानारायणाश्रमे ॥ ज्ञानमासाद्यतत्रैवमोक्षमाखुर्जगामसः ॥

॥ ८५ ॥ व्यासउवाच ॥ माहात्म्यंतुलसीदेव्याःकथितंतेद्विजोत्तम ॥ इदानींब्रूहिकिंश्रोतुंमहाभागत्वमिच्छसि ॥ ८६ ॥ इतिश्रीपाद्मे
महापुराणेक्रियायोगसारेपञ्चविंशोऽध्यायः ॥ २५ ॥ जैमिनिरुवाच ॥ कलौयुगेमहाभागसमायातेसुदारुणे ॥ भविष्यन्तिजनाःसर्वेकीदृशा
स्तद्वदस्वमे ॥ १ ॥ व्यासउवाच ॥ आद्यंसत्ययुगंप्राहुस्तत्रविप्रादयोजनाः ॥ नारायणार्चनपराःशोकव्याधिविवर्जिताः ॥ २ ॥ सत्योक्ति
भाषिणःसर्वेसदयादीर्घजीविनः ॥ धनधान्यादिसम्पन्नाहिंसादम्भविवर्जिताः ॥ ३ ॥ परोपकरणाश्चैवसर्वशास्त्रविदस्तथा ॥ एवंविधाःसत्ययुगे
सर्वेलोकाद्विजोत्तम ॥ ४॥ राजधर्मग्राहिणश्चभूपालाजनपालनाः ॥ अहोसत्ययुगंस्यास्तिकोव्याख्यातुंगुणंक्षमः॥५॥अधर्मोच्चारणंयत्रजनाःकेऽपिन
कुर्वते ॥ त्रेतायुगेसमायातेधर्मःपादोनतांगतः ॥६॥ अल्पशोकान्विताःलोकाःकेचित्केचिदघाश्रयाः॥ विष्णुध्यानरतालोकायज्ञदानपरायणाः ॥ ७॥
वर्णाश्रमाचाररताःसुखिनःस्वस्थचेतसः ॥ क्षेत्रभूमिकृतःशूद्राःसर्वेब्राह्मणसेविनः ॥ ८ ॥ ब्राह्मणाश्चमहात्मानोवेदवेदाङ्गपारगाः ॥ प्रतिग्रहनिवृत्ताश्च
सत्यसन्धाजितेन्द्रियाः ॥९॥ तपोव्रतरतानित्यंदातारोविष्णुसेविनः ॥ त्रेतायुगस्यावसानेद्वापरेयुगआगते ॥१०॥ द्विपादहीनोधर्मःस्यात्सुखदुःखा
न्वितानराः ॥ केचित्केचित्पापरताःकेचित्केचिच्चधर्मिणः॥११॥केचित्केचिद्गुणैर्हीनाःकेचित्केचिन्महागुणाः॥अत्यन्तदुःखिनःकेचित्केचिच्चसुखिन
स्तथा॥१२॥प्रतिग्रहेब्राह्मणश्चकदाचित्कुरुतेस्पृहाम् ॥ भूर्भुजेधनलोभेनकदाचित्पीडयतेप्रजा॥१३॥विष्णुपूजापराविप्राःशूद्राश्चद्विजसेविनः ॥ यदा
युगेयुगेधर्मःपादोनतांगतोद्विज ॥ १४ ॥ तदाव्यासोविष्णुरूपीवेदभागंचकारह ॥ कलौयुगेचविप्रेन्द्रसर्वपापैकमन्दिरे ॥ १५ ॥ एकपादोभवेद्धर्मः
सर्वेपापरताजनाः ॥ ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्याःशूद्राःपापपरायणाः ॥ १६ ॥ अत्यन्तकामिनःक्रूराभविष्यन्तिकलौयुगे ॥ वेदनिन्दाकराश्चैवद्यूतचौर्य
करास्तथा॥१७॥विधवासङ्गमग्नाश्चभविष्यन्तिकलौयुगे ॥ वृत्त्यर्थंब्राह्मणाःकेचिन्महाकपटधर्मिणः॥१८॥सर्वेवर्णाभविष्यन्तिमादकद्रव्यसेविनः ॥
सदास्त्रीयोनिनिरताःपरद्रव्यंहरन्तिच ॥१९॥ परान्नलोलुपानित्यंतपोव्रतपराङ्मुखाः ॥ पाखण्डसङ्गबद्धाश्चभविष्यन्तिकलौयुगे ॥२०॥ रक्ताम्बरा
भविष्यन्तिब्राह्मणाःशूद्रधर्मिणः ॥ कलौयास्यन्तिनिर्वृत्ताउत्तमाअतिनीचताम्॥२१॥ नीचाश्चधनसम्पन्नायास्यन्त्युच्चपदंप्रति ॥ प्रदास्यन्त्युपका
रिभ्योदानानिसकलाजनाः ॥ २२ ॥ यत्नादपिचनेष्यन्तिवृषलाविप्रवर्त्तनम् ॥ मित्रस्नेहाद्वदिष्यन्तिकूटसाक्ष्यंकलौजनाः॥२३॥अधर्मबुद्धिलपना
धर्मबुद्धिविलासिनः ॥ परोक्षनिन्दकाःक्रूराःसंमुखेप्रियवादिनः॥२४॥साध्वीवादंवदिष्यन्तिभर्तारंपुंश्चलीस्त्रियः ॥ परस्त्रीहिंसकाश्चैवगोत्रविक्रयिणो
द्विजाः ॥ २५ ॥ कन्याविक्रयिणश्चैवभविष्यन्तिकलौयुगे ॥ स्त्रीजिताःपुरुषाःसर्वेस्त्रियोऽप्यत्यन्तचञ्चलाः ॥२६॥ कलौयुगेभविष्यन्तिकलौमर्त्या
दुराशयाः ॥ अल्पसस्यावसुमतीमेघाःस्वल्पोदकास्तथा ॥ २७॥ अकालवर्षिणश्चापिभविष्यन्तिकलौयुगे ॥ कलौविड्भोजिनोगावःस्वल्पक्षीरा

श्चजैमिने ॥ २८ ॥ घृतहीनंचतत्क्षीरंभविष्यतिनसंशयः ॥ आत्मस्तुतिपरालोकाःपरनिंदापरायणाः ॥ २९ ॥ भविष्यन्तिचखर्वाङ्गाबालाबह्वन्न
भोजनाः ॥ पितृयज्ञंकरिष्यन्तिदम्भार्थंब्राह्मणाःकलौ ॥ ३० ॥ सर्वेवचःस्नेहिनःस्युर्यावत्कार्यंनसिध्यति ॥ नरान्धर्मपरान्दृष्ट्वासर्वेचोपहसन्तिवै ॥
॥३१॥वर्धन्तेऽधर्मतोलोकास्तस्मात्पापरताजनाः ॥ दशद्वादशवर्षेचसमूलोऽप्येतिसंक्षयम् ॥ ३२ ॥ जलस्येवभविष्यन्तियथावर्षासुवृद्धयः ॥ ततो
लोकाभविष्यन्तिकलौगलितयौवनाः ॥३३॥ पञ्चमेवापिषष्ठेवावर्षेस्त्रीगर्भधारिणी ॥ बह्वपत्याश्चपुरुषाभविष्यन्त्यतिदुःखिनः ॥३४॥ मेतुकामाश्च
सर्वेऽपिदातुकामानकेऽपिच ॥ कलौम्लेच्छाभविष्यन्तिराजानःपापतत्पराः॥३५॥एकवर्णाभविष्यन्तिविषयार्थंकलौजनाः॥कलेःप्रथमसन्ध्यायांहरिं
निन्दन्तिमानवाः॥३६॥कलेर्मध्येनपश्यन्तिहरेर्नामानिकेवलम् ॥ ब्राह्मणाःक्षत्रियावैश्यावृषलाश्चकलौयुगे ॥३७॥ एकवर्णाभविष्यन्तिवर्णाश्चत्वारए
वच॥यदायदाद्विजश्रेष्ठहानिःसुकृतिनांभवेत॥३८॥वृद्धिश्चपापिनांनृणांज्ञेयावृद्धिस्तदाकलौ ॥ यद्यप्ययंकलिर्घोरोमयाप्रोक्तोद्विजोत्तम॥३९॥तथाप्य
स्तिमहानस्यगुणोगुणवतांवर ॥ सत्येद्वादशभिर्वर्षैर्भवेत्पुण्यस्यसाधनम् ॥ ४० ॥ तदर्धेनचत्रेतायांमासेनद्वापरेभवेत् ॥ अहोरात्रेणैवविप्रभवेत्तच्च
कलौयुगे ॥ ४१ ॥ तस्मात्कलियुगेनृणांदिनेनैवोत्तमागतिः ॥ द्वादशाब्दैर्युगेऽन्यस्मिन्हरिमभ्यर्च्ययत्फलम् ॥ ४२ ॥ तत्फलंलभतेमर्त्योहरिमुच्चा
र्यैवकलौ ॥ हरेर्नामैकमप्यत्रकलौवदतियोनरः ॥ कलिर्नबाधतेतंचसत्यंसत्यंनसंशयः ॥ ४३ ॥ जैमिनिरुवाच ॥ मनःशुद्धिविहीनत्वात्समस्तं
कर्मनिष्फलम् ॥ इतिपूर्वंत्वयाप्रोक्तंमनोविस्मयदंमम ॥ ४४ ॥ कलौसर्वेभविष्यन्तिमनःशुद्धिविवर्जिताः ॥ तेषांयथाभवेत्कर्मसकलंब्रूहितद्गुरो ॥
॥ ४५ ॥ व्यासउवाच ॥ यत्किंचित्कुरुतेकर्ममर्त्योधर्मंकलौयुगे ॥ तदर्पयेन्महाविष्णौभक्तिभावसमन्वितः ॥ ४६ ॥ विष्णौसमर्पितंकर्मसर्वमेवा
क्षयंभवेत् ॥ ४७॥ व्यासउवाच ॥ इतितेकथितंसर्ववृत्तंब्राह्मणसत्तम ॥ यच्छ्रुत्वाभक्तिभावेननरोमोक्षमवाप्नुयात् ॥४८॥ सूतउवाच ॥ एवंप्रबोधित
स्तेनजैमिनिःपरमात्मना ॥ क्रियायोगरतोभूत्वाजगामपरमंपदम् ॥ ४९ ॥ इमंक्रियायोगसारंव्यासेनोक्तंमहात्मना ॥ येपठन्तिजनाभ
क्त्याशृण्वन्तिचमुमुक्षवः ॥ ५० ॥ तेसर्वेपातकैर्घोरैर्बहुजन्मार्जितैरपि ॥ विमुक्ताःपरमांमुक्तिंलभन्तेनात्रसंशयः ॥५१॥ यद्यदिष्टंपठन्त्ये
तच्छृण्वन्तिचमुमुक्षवः ॥ लभन्तेतत्तदेवाशुप्रसादात्कमलापतेः ॥ ५२ ॥ श्लोकार्धंश्लोकमेकंवाश्लोकपादमथापिवा ॥ नरःपठित्वाश्रुत्वाचलभतेवा
ञ्छितंफलम् ॥ ५३ ॥ लिखित्वालेखयित्वावायःशास्त्रमिदमर्चयेत् ॥ सविष्णुपूजनस्यैवफलंप्राप्नोतिमानवः ॥ ५४ ॥ इदमतिशयगुह्यंनिःसृतंव्या
सवक्त्राद्रुचिरतरपुराणंप्रीतिदंवैष्णवानाम् ॥ चिरममरवराद्यैर्वन्दिताङ्घ्रेर्मुरारेःसकलभुवनभर्तुश्चक्रिणःप्रीतयेऽस्तु ॥ ५५ ॥ इतिश्रीपाद्मेमहापुराणे
क्रियायोगसारखण्डेव्यासजैमिनिसंवादेयुगधर्मनिरूपणपूर्वकंपुराणमाहात्म्यवर्णनंनामषड्विंशतितमोध्यायः॥२६॥शुभंभवतु॥श्रीवेङ्कटेश्वरार्पणमस्तु॥

समाप्तमिदं क्रियायोगसारखण्डम् ।

इदं पाद्ममहापुराणं क्षेमराज-श्रीकृष्णदासश्रेष्ठिना मुम्बय्यां (खेतवाड़ी ७ वीं गली खम्बाटा लेंन)
स्वकीये "श्रीवेङ्कटेश्वर"-(स्टीम्) मुद्रणयन्त्रालये स्वीयार्थं मुद्रयित्वात्रैव प्रकाशितम् ।
संवत् १९८४, शके १८४९, सन् १९२७.

पुस्तक मिलनेका ठिकाना--

खेमराज श्रीकृष्णदास.
"श्रीवेङ्कटेश्वर"-स्टीम् प्रेस-
बम्बई.

गंगाविष्णु श्रीकृष्णदास,
"लक्ष्मीवेङ्कटेश्वर"-प्रेस-कल्याण-
बम्बई.

॥ इति पाद्ममहापुराणं समाप्तम् ॥

॥ इति श्रीपाद्मं महापुराणं समाप्तम् ॥